بېيجىڭ تۇزۇلگەن

ئەرەبچە - ئۇيغۇرچە لۇغەت

القاموس الجديد العربي - الأويغوري

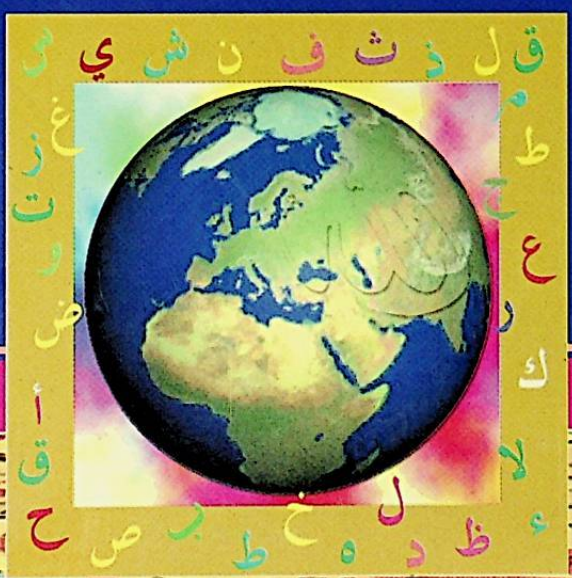

شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى

مۇھەممەد ئەمىن خۇدا بەردى

يېڭى تۈزۈلگەن ئەرەبچە ـ ئۇيغۇرچە لۇغەت

القاموس الجديد العربى - الأيغورى

2004

شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى

图书在版编目(CIP)数据

新编阿拉伯语维吾尔语词典/穆罕默德阿明·湖达瓦地编著.—乌鲁木齐:
新疆人民出版社, 2003.10
ISBN 7-228-08263-X

Ⅰ.新… Ⅱ.买… Ⅲ.①阿拉伯语—词典 ②词典—阿拉伯语,维吾尔
语(中国少数民族语言) Ⅳ.H376

中国版本图书馆CIP 数据核字(2003)第075246号

责任编辑:牙里坤·司马义
责任校对:阿依古丽·沙吾提 木尼拉
封面设计:玉苏甫江·达吾提

新编阿拉伯语维吾尔语词典

新疆人民出版社出版
(乌鲁木齐市解放南路348号 邮政编码:830001)
新疆新华书店发行
同心电脑服务中心排版
新疆建工印务包装有限公司印刷
850×1168毫米 32开本 38.75印张 插页2
2004年3月第1版 2004年3月第1次印刷
印数:1—3 500

ISBN 7-228-08263-X 定价:69.30元

لۇغەتنىڭ تۈزۈلۈشى ھەققىدە

1. مەزكۇر لۇغەتتىكى سۆزلەر ئەرەب تىلى ئېلىپبەسى تەرتىپى بويىچە تىزىلدى.

2. «ـ» بولسا ئالدىنقى سۆزنىڭ قايتا ئىشلىتىلگەنلىكىنى بىلدۈرىدۇ. ئۇچ ھەرپلىك ئاددىي پېئىللارنىڭ ئۆتكەن زامان شەكلىنىڭ كەينىدىكى «ـ» بولسا شۇ پېئىلنىڭ ھازىرقى زامان شەكلىنى كۆرسىتىدۇ. ھازىرقى زامان پېئىلنىڭ ئارقىسىدىن ساناپ ئىككىنچى ھەرپى دەممىلىك «ـُ» بولسا «ـ» ئۈستىگە «ـُ»، پەتھەلىك بولسا «ـَ»، كەسرىلىك بولسا «ـِ» قويۇلدى. ئەگەر ئۆتكەن زامان ۋە ھازىرقى زامان پېئىللارنىڭ ھەرپ تەرتىپى، تاۋۇش بەلگىسى تامامەن ئوخشاش بولسىمۇ «ـ» قويۇلدى.

3. ھەرپ تەرتىپلىرى تامامەن ئوخشاش بولۇپ تاۋۇش بەلگىلىرى ئوخشاش بولمىغان سۆزلەر تۆۋەندىكىدەك تەرتىپ بويىچە ئورۇنلاشتۇرۇلدى: ـْ، ـِ، ـُ، ـَ. مەسىلەن، قَدْم، قَدُم، قَدَمَ، قَدِمَ. ئىككىنچى بىر تەرىپى: قَدَمَ ← قَدُمَ ← قَدِمَ ← قَدْم.

4. تەشدىتلىك (ـّ) سوزۇق تاۋۇش بەلگىسى بار سۆزلەرنىڭ ھەرپ ئورۇن تەرتىپى ئۆزگەرمىدى. مەسىلەن، شَكَّ نى «ش، ك» ھەرپ تەرتىپىگە ئاساسەن ئىزدەپ تاپمىز.

5. ھەرپلىرى، تاۋۇش بەلگىلىرى تامامەن ئوخشاش بولغان سۆزلەردىكى «أ» بولسا «ا»نىڭ، «ت» بولسا «ة» نىڭ ئالدىغا ئورۇنلاشتۇرۇلدى. مەسىلەن، رَأْى بولسا راى نىڭ ئالدىغا شَبَّات بولسا

شباة نىڭ ئالدىغا ئورۇنلاشتۇرۇلدى.

6. پېئىللاردىن كېيىنكى فلان، الرّجل، الأمر، الشّىءُ قاتارلىقلار پېئىللارنىڭ ئىش- ھەرىكىتىنى ئورۇنلىغۇچى (اسْمُ الْفَاعِل)نى كۆرسىتىدۇ؛ الشَّىْءَ، الْأَمْرَ، هُ، الرّجلَ، فَلانًا قاتارلىقلار بولسا پېئىل ئىپادىلىگۈچى بولغان ۋاستىسىز تولدۇرغۇچى (اسْم المفعول)نى كۆرسىتىدۇ.

پېئىللاردىن كېيىنكى مِنْ، فِي، عَلَى، اِلَى قاتارلىقلار ئالدى قوشۇلغۇچى قوشۇمچىلار بولۇپ، مەزكۇر پېئىللار بىلەن باغلىنىپ ئىشلىتىدۇ.

7. ئۇچ ھەرپلىك ئاددىي پېئىللار بىلەن سۆز يىلتىزى (المصدر) دىن كېيىن كېلىدىغان «ت» ئايالىق جىنس بەلگىسى بولۇپ، ئىش- ھەرىكەت ئىگىسىنىڭ ئايال جىنس بىلدۈرىدۇ. مەسىلەن، شَمَس ـُ شُمُوسًاوَشَمَاسَاتِ الدَّابَّةُ

8. ھەرپ، ئورۇن تەرتىپى تامامەن ئوخشاش لېكىن سۆزلەر ئىچىدىكى بىر ھەرپنىڭ ھەرىكى ئوخشاش بولمىسا، بۇ سۆزلەر بىر سۆزگە ئىخچاملىنىپ ئوخشاش بولمىغان ھەرىكىلىرى تولۇق قويۇلىدى. مەسىلەن، مَهْلَكَة، مَهْلُكَة مَهْلِكَة ئىخچاملانسا مَهْلَكَة بولىدۇ.

9. «ج، ج» بولسا كۆپلۈك سانىنى، «جج ، جج»بولسا كۆپلۈك سانىنىڭ كۆپلۈكىنى بىلدۈرىدۇ.

10. ئۇمۇمەن ئەرلىك جىنس (مُذكر) ئىسىملارنىڭ ئاخىرىغا (ة) قوشۇلۇش ئارقىلىق ياسالغان ئايالىق جىنس ئىسىملارنىڭ رەت تەرتىپى بىردەك ئەمەس. مەسىلەن: مُدَرّس بىلەن مدرّسة. قامۇستا پەقەتلا مدرِّس تەرتىپلا بېرىلدى .

11. كىتابخانلارنىڭ قوشۇمچە جەدۋەلدىن كۆرۈۋېلىشى ئۈچۈن ئىسىملارنىڭ ئىككىلىك سانى بىلەن كۆپلۈك سانى بېرىلمىدى.

مۇندەرىجە

لۇغەتنىڭ تۈزۈلىشى ھەققىدە..... 1
ا..... 1
ب..... 148
ت..... 181
ث..... 281
ج..... 290
ح..... 319
خ..... 353
د..... 375
ذ..... 392
ر..... 397
ز..... 441
س..... 460
ش..... 515
ص..... 553
ض..... 589
ط..... 600
ظ..... 621
ع..... 625
غ..... 676
ف..... 701
ق..... 739
ك..... 794
ل..... 836
م..... 867

ن.....1059
ھـ.....1127
و.....1155
ى.....1169

قوشۇمچە I

ھەر قايسى دۆلەتلەر رايونلار، پايتەختلەر (مەركەزلەر) ۋە پۇل نامليرى جەدۋىلى.....1203

قوشۇمچە II

1. باش كېلىشتە كەلگەن مۇستەقىل ئالماشلار.....1217
2. چۈشۈم كېلىشتە كەلگەن قوشۇلغۇچى كىشىلىك ئالماشلار.....1217
3. ئىگىلىك كېلىشتە كەلگەن قوشۇلغۇچى ئالماشلار.....1218
4. ئىسىملارنىڭ تۇرلىنىشى.....1218
5. نىسپىي ئالماشلار.....1220
6. ئۇچ ھەرپلىك ئاددىي پېئىللارنىڭ تۇرلىنىشى.....1220
7. ئۇچ ھەرپلىك ياسالما پېئىللارنىڭ فورمۇلالىرى.....1220
8. ئايلارنىڭ سېلىشتۇرما جەدۋىلى.....1221
9. ئۆلچەم بىرلىكلىرى.....1222
10. ئەرەب دۆلەتلىرى ۋە ئۇلارنىڭ مۇھىم شەھەرلىرى.....1224

قوشۇمچە III

خەمىيىۋى ئېلېمېنتلار جەدۋىلى.....1226

أ ـ الأليف

أ 1. ئەرەب تىلى ئېلىپبەسى جەدۋىلىدىكى 1- ھەرپ بولۇپ، ئەبجەد ھېسابى بويىچە «1» نى بىلدۈرىدۇ. 2. كېسەل ھەرپ بولۇپ كېلىپ سۆزنىڭ ئوتتۇرىسىدا ياكى سۆز ئارقىسىدا كېلىدۇ. مەسىلەن: نَامَ

3. ئەسلى ھەرپ «أ» نىڭ تۆۋەندىكىدەك بىر نەچچە خىل مەنىسى بار. ① سوئال ئۇلانمىسى «مۇ» قاتارلىق مەنىلەردە كېلىدۇ. مەسىلەن: أَدَرَسْتَ؟ (ئوقىدىڭمۇ؟) أَلاَ تَدْرُسُ (ئوقىمامسىز؟) ② ھەي، ۋاي (يېقىندىكى ئادەمنى چاقىرىش) مەسىلەن: أَ أَحْمَد قُمْ! (ئەي! ئەھمەد ئورنىڭدىن تۇر!) ③ اَمْ بىلەن قوشۇلۇپ ئىشلىتىلىپ، مەنىسى «ياكى، بولسا» دېگەن مەنىنى بىلدۈرىدۇ. مەسىلەن: أَنمْتَ أَمْ لا؟ (ئۇخلىدىڭمۇ، ئۇخلىمىدىڭمۇ) آ: ئەي، ۋاي (يىراقتىكى ئادەمنى چاقىرىش ئۈچۈن ئىشلىتىلىدۇ.)

آبَ ـُ أَوْبًا وَ اِيَابًا: قايتماق، قايتىپ كەلمەك

ـــ اِلَى اللهِ: تەۋبە قىلماق

آبٌ: سۇرىيە كالېندارىنىڭ 8- ئېيى

آت(اَلآتِي): تۆۋەندىكى: كەلگەن

آبِدَةٌ: ئالۋاستى: غەلىتە ئادەم: ياۋايى

هَايِوَان: بالايىئاپەت: مەڭگۈ ئەسلىنىپ تۇرىدىغان چوڭ ۋەقە: چەتتىن كىرگەن سۆز

اِنْتَزَرَ: پەرتۇق تارتماق، پەشتاما تارتماق: ئىشتان كەيمەك

اِنْتِلاف: بىرلەشمە، بىرلەشمەك: ئىتتىپاقلىق، ئىناقلىق

اِنْتِلافِيّ: بىردەكلىك، ماسلىشىش

اِنْتَلَفَ الشَّيْئَانِ: بىرلەشمەك

اِنْتَلَقَ اَلْبَرْقُ: چاقنىماق، پارقىرىماق

اِنْتَلَى فِي الأَمْرِ: ئۆپلەپ ـ سەپلەپ يۈغۇشتۇرماق: بوشاڭلىق، بىپەرۋالىق قىلماق

إِنْتَمَّ بِهِ: دورامچىلىق قىلماق، ئەگەشمەك

إِنْتِمَانٌ: ئىشەنچ: ئىشىنىش: ئىشەنچ قىلىپ قەرز بېرىش

اِنْتَمَرَ اَلْقَوْمُ بِهِ: زىيانكەشلىك قىلماق، سۈيىقەست قىلماق

ـــ لَهُ: ئۇنىڭغا سۈيىقەست قىلماق: بۈيرۇققا بويسۇنماسلىق: ئىتائەت قىلماسلىق

آسِفٌ: كەچۈرسىز، ئەپسۇس

آسَى هُ: تەسەللى بەرمەك، ياردەم بەرمەك

آسِيًا: ئاسىيا، ئاسىيا قىتئەسى

آفَةٌ: ئاپەت، كېسەللىك

آسِيَوِيٌّ: ئاسىيالىق، ئاسىيانىڭ، ئاسىياچە

آصِرَةٌ ج اَواصِرُ: مۇناسىۋەت؛ دوستلۇق؛ تۇغقانچىلىق

آفِل ج أُفَّل وأُفُولٌ: يېقىلىپ چۈشكۈچى؛ يوقاپ كەتكۈچى

آقَ ـُ أَوْقًا عَلَيْهِ: شۇملۇق ئىلىپ كەلمەك

آكِلَ هُ: بىرگە تاماق يېمەك

آكِلٌ: چىرىنىش خاراكتېرى بولغان، چىرىتكەن

آكِلٌ ج آكِلَةٌ: تاماق يېگۈچى

آلَ ـُ أَوْلاً وَ مَآلاً إِلَيْهِ: قايتماق

آل: ئېزىنتقۇ، سەراپ؛ ئالىملە، تاۋابىئاتلار (مەشھۇر كىشىلەرگىلا ئېيتىلىدۇ)؛ قەۋمى؛ قېرىنداش؛ ئۇرۇق ـ جەمەت

آلآتِيَ: مۇزىكانت

آلاَفٌ: مىك؛ دوست، ھەمراھ

اَلْ ـ اَلْمُؤَلَّفَةُ: سان ـ ساناقسىز

آلاه (اَلآلاَهِي): بىپەرۋالىق قىلغۇچى، بىخەستىلىك قىلغۇچى، ھاڭۋاقتى

آلَةٌ: سايمان؛ ماشىنا؛ ئۇسكۇنە

ـ الرَّبْعِ: تېتىرا تانىت (تۆز سىزىق ياكى بۇلۇڭنى تەڭ تۆتكە بۆلۈش ئۈچۈن ئىشلىتىلىدىغان سايمان)

آلَـفَ هُ: دوست بولماق؛ مۇڭداشماق؛ ئۇلپەتداش بولماق

آلَمَ هُ: ئاغرىتماق؛ جاپا ئارتقۇزماق؛ ئازابلىماق

آلِيَ: قەسەم قىلماق، قەسەمياد قىلماق

آلِيٌّ: ئاڭسىز؛ ئۆلۈك؛ جانسىز

آمَرَهُ فِي اَمْرٍ: كېڭەشمەك، مەسلىھەتلەشمەك

آمِر: مەسلىھەتلەشكۈچى، كېڭەشكۈچى

آمِرَةٌ ج اَوَامِرُ: بويرۇق، پەرمان

آمَنَ بِهِ: ئىشەنچ باغلىماق، ئېتقاد قىلماق؛ ئىشەنمەك

ـ هُ: مۇداپىئە قىلماق، خاتىرجەم قىلماق

آمِنٌ: باشقىلارغا ئىشەنچ باغلىغۇچى، ئىشەنگۈچى؛ بىخەتەرلىك، ئامانلىق

آمِيْن: ① ئامىن (ئى تەڭرى سەندىن بىز تەلەپ قىلغان نەرسىلەرنى بەرگىن)؛ ② ئامىن مەنىسى (سەممىيەتلىك بولۇپ چىن قەلبىدىن تەلەپ قىلغانلىقىنى بىلدۈرىدۇ)

آنَ ـِ اَيْنًا: يېتىپ كەلمەك (ۋاقىت)

آن ج آوِنَةٌ: ۋاقىت

ـُ ا بَعْدَ آخَرَ: بەزى، بەزىدە، پات ـ پات

ـُ ا ف ـُ ا: ھەمىشە، بەزى ـ بەزىدە

الـ : ھازىرقى، كۆز ئالدىدىكى

آنِئذٍ: بۇ چاغدا؛ ئەينى ۋاقىتتا

آنَسَ هُ اِيْنَاسًا: كۆڭلىنى يازماق، دوست تۇتماق

ـ الشَّيْءَ: كۆرمەك؛ ھېس قىلماق؛ ئاڭلىماق

ائْتَمَنَ هُ: ئىشەنچ قىلماق؛ ئۇنى سەمسىي دەپ قارىماق

آتَى يُؤْتِي إِيتَاءهُ شَيْأً: بەرمەك

ــ مُؤَاتَاةً هُ عَلى كَذا: مەلۇم ئادەم ئۈچۈن بىرىشكە ماقۇل بولماق

آثَــار: ئىز؛ نىشان؛ ئالامەت؛ داغ؛ تەسىر؛ رول؛ تاختا؛ قەدىمكى بىنا، قەدىمكى يادىكارلىق؛ مەدىس

اَلْ ــ اَلْمَادِيَّــة: ماددىي پاكىت، ماددىي ئىسپات

علم الــ : ئارخېئولوگىيە

آثَرَهُ علــى: ھۆرمەتلىمەك، قەدىرلىمەك؛ ئۆزىدىن ئارتۇق بىلمەك

آثَمَهُ: گۇناھ قىلماق؛ جىنايەت ئۆتكۈزمەك

آجَرَهُ عَلَىَ الْعَمَلِ: ھەق تۆلىمەك، ئىش ھەققىنى بەرمەك

ــ البيت: ئۆي ئىجارىسىنى تۆلىمەك

آجر: ئۆي ئىگىسى، ئىجارىكەش، خوجايىن

آجُرَّة ج آجُرّ: خىش، پىشىق خىش

آجِل: كىچىكتۇرۇلگەن، ئارقىغا سوزۇلغان

اَلْــ: ئۇ دۇنيا، قىيامەت كۈنى

ــً ا اَوْعَــاجِلاً: تېز؛ قاچانلا بولمىسۇن، ھامان بىر كۈنى

آحَادٌ: تاق سانلار، بىرلەرخانىسى

ــ النَّاس: ئادەتتىكى ئادەملەر

آخَذَه: ئەيىبلىمەك، جازالىماق

آخْ: ۋايجان، ۋەييەي، تۇفېي!

آخِر: باشقا، باشقىسى، باشقا بىرى

آخِر ج اَواخِر: ئاخىرى، ئاخىرىقىسى

إلى ــ ه (الخ) : قاتارلىقلار، قاتارلىق

اَلْ ــ ة: ئۇ دۇنيا، ئاخىرەت

آخَى هُ: ئاكا ــ ئۇكا بولماق، يېقىن دوست ــ بۇرادەر بولۇشماق، ئۆزئارا قېرىنداش بولۇشماق

آدَم: ئادەم؛ ئادەم ئاتا

بَنُوْ ــ: ئادەم بالىلىرى، ئىنسانىيەت

آدِم ج أُدُمٌ: قارامتۇل، قوڭۇرۇمتۇل

آدَمِيّ: ئادەمنىڭ؛ ئىنسانىيەتنىڭ، ئادەمگە مەنسۇپ

آدَمِيَّة: ئىنسان ماھىيىتى، ئادەمىيلىك؛ ئىنسانپەرۋەرلىك

آذَنَ هُ الأَمْرَ اَوْبِهِ: ئېلان قىلماق، بىلدۈرمەك

ــ بــالصــلاة: نامازغا چاقىرماق، ئەزان ئوقۇماق

آرامي: ئارامىيلىك ئادەم، ئارامىينىڭ

آرَقَ هُ: ئۇيقۇسىنى قاچۇرماق، ئۇيقۇسىنى كەلتۈرمەسلىك

آزَرَهُ: تۆتۈپ تۆرماق، چىداشلىق بەرمەك

آسٍ (الآسي) و أَسِيّان: قايغۇ ــ ھەسرەت چەككۈچى، ئازابلانغۇچى

ــ ج أُسَاة وَ اِسَاءٌ: دوختۇر، تېۋىپ

آسِــرٌ: ئەسىر، دۈشمەن قولىغا چۈشۈپ قالغان ئادەم

آسَفَ هُ: ئەپسۇسلاندۇرماق، بىئارام قىلماق

إِبَاضَة: تورمۇز (ماشىنا قاتارلىقلارنىڭ)

أَبَاعَ الشَّيْءَ: ساتماق، سېتىۋەتمەك

إِبَالَةٌ: تېڭىق: بولاق، باغلام

ضَغْثٌ عَلَى ـــ: ئۆلمەكنىڭ ئۈستىگە تەپمەك

أَبَانَ الشَّيْءُ: ئېنىق بولماق، روشەن بولماق

ـــ الشَّيْءَ: چۈشەندۈرمەك: ئېنىقلىماق

إِبَّانٌ: مەزگىل، ۋاقىت

ـــ كَذَا: ...نىڭ مەزگىلىدە

اِبْتَأَسَ: قايغۇرماق، كۆڭلى يېرىم بولماق

إِبْتَاعَ الشَّيْءَ: سېتىۋالماق

إِبْتَدَأَ الشَّيْءَ اَوْبِهِ: باشلماق، كىرشمەك

إِبْتِدَاءٌ: باشلاش، باشلىنىش

اِبْتِدَائِيّ: ئىپتىدائىي، باشلانغۇچ

اِبْتِدَاع: يېڭىلىق يارىتىش، ئىجاد قىلىش

اِبْتِدَاعِيَّة: يېڭىلىق: بىدئەتچىلىك

اِبْتَدَرَ أَمْرًا اَوْ اِلَيْهِ: ئالدىغا ئۆتىۋالماق، ئالدىنى تالاشماق

اِبْتَدَعَ: يېڭىچە قاراشتا بولماق

ـــ هُ: يېڭىلىق ياراتماق، ئىجاد قىلماق

اِبْتَذَلَ: چاكىنا بولماق، ئىپلاسلىق قىلماق: دائىم كىيىدىغان كىيىمنى كەيىمەك

أَبْتَرُ ج بُتْر: 1 قۇيرۇقىسىز، قۇيرۇقى كېسىك: نەسلى ئۆزۈك، پەرزەنتسىز (2) (بارلىق ھەمدۇ ـــ سانا ئاللاھغا بولسۇن) دەپ باشلانمىغان سۆز

إِبْتَرَدَ: سوغۇق سۇدا يۇيۇنماق

إِبْتَرَى الْقَلَمَ: ئۇچلىماق، يۇنىماق (قەلەم قاتارلىقلارنى)

اِبْتَزَّ مِنْهُ الشَّيْءَ: پوپوزا قىلىپ، ياكى قورقۇتۇپ ئېلىۋالماق

إِبْتِسَامٌ: كۈلۈمسىرەش: تەبەسۇم قىلىش

ـــ ة: كۈلگەنلىكى بىلىنىپ قىلىش

اِبْتَسَمَ: كۈلۈمسىرىمەك، تەبەسسۇم قىلماق

اِبْتَعَثَ: ئەۋەتمەك

إِبْتَعَدَ عَنْهُ: يىراقلاشماق، ئايرىلماق

اِبْتَغَى الشَّيْءَ: تەلەپ قىلماق

اِبْتَكَرَ: كەشىپ قىلماق، ئىجاد قىلماق: مېۋىنىڭ دەسلىپىنى يېمەك

اِبْتَلَّ الشَّيْءَ: نەم تارتىپقالماق: ئېرىمەك

ـــ: سالامەتلىكى ئەسلىگە كەلمەك، ساقايماق

اِبْتَلَعَ اللُّقْمَةَ: يۇتماق: بىر كاپام يۇتماق

اِبْتَلَى هُ: سىناق ئالماق، سىنىماق

ـــ الاَمْرَ: بىلمەك، چۈشەنمەك

اِبْتَنَى: بىنا سالماق، قۇرۇلۇش قىلماق: قىزى بار بولماق

اِبْتِهَاج: شاد بولۇش، خۇشال بولۇش

اِبْتَهَجَ بِهِ: خۇشال بولماق

اِبْتَهَلَ: يالۋۇرماق: دۇئا قىلماق

ـــ الْقَوْمُ: بىر ـــ بىرگە لەنەت ئوقۇماق

اِبْتِيَاع: سېتىش، سېتىۋېتىش

أَبْجَرُ ج بُجُر: يوغان قوساق ئادەم: كېمە باغلايدىغان ئارغامچا

ـــ مُؤَانَسَةً هُ: شاد - خورام بولماق
آنِسَة ج اَوَانِسُ: خېنىم، خانىم، قىزچاق
آنَـــف: ھېلىلا ئۆتۈپ كەتكەن، ئۇزۇن ئۆتمىگەن، ئۇزۇن بولمىغان
ـــ ا: ھازىرلا، بايا، ھېلىلا
ـــــ الـــذِّكْرِ: يۇقىرىدا تىلغا ئېلىنغان، يۇقىرىدا بايان قىلىنغان
آنَقَ هُ: ئۇنى خۇشال قىلماق
آنِيَ: شۇ چاغدا، ئۇز ۋاقتىدا
آهَ ـُ اَوْهَـــا: ناله قىلماق، ئاھ ئۇرماق، ئىڭرىماق
آهَة: ئاھ ئۇرغان ئاۋاز
آهَلَ هُ: ئائىله قۇرغۇزماق، ئۆي تۇتقۇزماق
ـــ لِلأَمْرِ: مۇۋاپىقلاشتۇرماق، لايىقلاشتۇرماق
آهِل: ئائىله قۇرغان ئادەم؛ بالا ـــ چاقىسى بار ئادەم؛ ھايۋاننىڭ جورىسى؛ ئائىلىلىك؛ ئادەم ئولتۇراقلاشقان (جاي)
آوِنَة: شۇ چاغدا؛ ۋاقىت، مەزگىل
ـُ وَ أُخْرَى: ئارىلاپ - ئارىلاپ
آوَى هُ اِلَى الْمَكَـــانَ اَوْفِيـــه: ئورۇنلاشماق؛ ماكانلاشماق
آيَة ج آي و آيَـــات: ئالامەت، سىمۋول، بەلگە؛ مۆجىزە؛ ئىبرەت؛ ئايەت (قۇرئان كەرىمنىڭ)
آيِـــسَ هُ: ئۈمىدسىزلەندۈرمەك، ئۈمىدنى ئۈزدۈرمەك
ـــ عَلَيْهِ اَوعَنْهُ: ئۇنى سىناش ئۈچۈن قاتتىق خېپىمخەتـــەرنى ئـــۇنىڭغا بىـــر - بىرلـــەپ كەلتۈرمەك
أَبٌّ ـُ أَبًّا وَ اَبَابًا وَ ابابَةً اِلَيْهِ: سېغىنماق؛ ئەسلىمەك، ياد ئەتمەك
أَب ج آباء وَ أَبُونَ: دادا، ئاتا
ـُ الْبَشَـــرِ: (ئەسلى) ئادەمنىڭ ئاتىسى؛ (ئىسلامدا) ئادەم ئاتا ياكى ئادەم ئەلەيھىســـالام
أَبَا ـُ أُبُوًّا وَ أُبُوَةً وَ إِبَاوَةً: دادا بولماق
ـــــ هُ الْوَلَـــدَ: ئاسراندى ئوغۇل قىلىپ بېقىۋالماق
أَبَاءَ بِالْمَكَانِ: ماكان تۇتماق، ئورۇنلاشماق
ـــ هُ مَكَانًا: جايلاشتۇرماق، ماكانلاشتۇرماق
ـــ الشَّيْءَ اَوبالشَّـــيْءِ اِلَيْـــه اواعَلَيْـــه: قايتـــۇرماق، قايتـــۇرۇپ بەرمـــەك، يانـــدۇرۇپ بەرمەك
أَبَاتَ هُ: قوندۇرۇپ قالماق
أَبَاجُور: ئۇستەل چىرىقى؛ پەنجىرە
أَبَاحَ السِّـــرَّ: مەخپىيەتلىكىنى ئاشكارالاپ قويماق
ـــ الشَّيْءَ: رۇخسەت بەرمەك، يول قويماق
إِبَاحَة: ئىجازەت بېرىش، يول قويۇش
إِباحِيَّـــة: تەشكىلسىزلىك؛ ئىنتىزامسىزلىق؛ پرىنسىپسىزلىق؛ لىبرالىزىم
أَبَادَهُ: يوقاتماق، ھالاك قىلماق
إِبَادَة: تۇپ يىلتىزدىن قۇرۇتۇۋەتمەك

أَبْشَ الشَّيْءَ: جۇغلىماق، يىغماق
أَبَشَ ـُ أَبْشًا الشَّيْءَ: يىغماق، توپلىماق
أَبْشَرَ بِهِ أَوْلَهُ: خۇشال بولماق، خۇرسەن بولماق
ـــــ هُ: بېشارەت بەرمەك، خوش خەۋەر يەتكۈزمەك
أَبْشَمَ هُ الْطَعَامُ: تاماق بىلەن تۇيماق: تولدۇرماق (تاماق بىلەن)
إِبْطٌ ج آبَاط: قولتۇق (ئادەمنىك)
أَبْطَأَ: ئاستا بولماق: سۇس بولماق
ـــ عَلَيْهِ بِالْأَمْرِ: چېكىنىپ كەتمەك: ئاستىلاپ كەتمەك
أَبْطَحُ ج أَبَاطِحُ: قاقاس چۆل، قۇملۇق چۆل
أَبْطَرَهُ: ئۇچۇرماق، كۆرەڭلىتىپ قويماق: چۆچۈتۈپ قويماق، سەگەكلەشتۈرۈپ قويماق
أَبْطَلَ: بىكار بولماق، نەتىجىسىز بولماق: ئۇنۇمسىز بولماق
ـــ الشَّيْءَ: بىكار قىلماق، بىكار قىلۇمتمەك
أَبْطَنَ الشَّيْءَ: يوشۇرۇماق، مۆكۈپ قويماق، يوشۇرۇپ قويماق
ـــ الثَّوْبَ: كىيىمگە يوشۇرماق
ـــ هُ: ئۇنىڭغا سىر بەرمەك، ئۇنى سىرداش قىلۋالماق
أَبْعَادِيَّـــــة: ئېتىزلىق، ئېكىنزارلىق، دېھقانچىلىق مەيدانى
أَبْعَدَهُ: يىراقلاشتۇرماق، يىراق قىلماق
أَبْعَدُ: ئەڭ يىراق، ئىنتايىن يىراق
أَبْغَـــضَ هُ: غەزەپلەنمەك، ئۆچ كۆرمەك، بىرگىنمەك
أَبْغَى الشَّيْءَ: يارەمگە ئىگە بولماق
أَبَقَ ـُ وَ أَبَاقًا وَ أَبْقًا: قاچماق: چەت ئەلگە قاچماق
أَبَق: زىغىر، زىغر تالالىرى
إِبْقَاء: قىلىپ قىلىش، ساقلىنىپ قىلىش
ـــ عَلَيْهِ: ئىچ ئاغرىتماق، رەھىم قىلماق
أَبْقَعُ ج بُقْع: ئالا ـ تاغىل، ئالا ـ بالداق: ئاق ـ قارا سىزىقلىق: ئاق ـ قارا گۇللۇك
أَبْكَمَ هُ: گاچا قىلىپ قويماق
أَبْكَمُ ج بُكْم: گاچا، تىلسىز
أَبْكَى هُ: يىغلاتماق، يىغىسىنى كەلتۈرمەك
أَبَلٌ: ساقايماق: ئەسلىگە كەلمەك
إِبِل ج آ بَال: تۆگە
إِبْلَال: ساقىيىش: ساغلاملىق، ساقلىق
أَبْلَـــجُ ج بُلْـــج: پارلاق، روشەن، شانلىق: قوشۇمسى كەڭ ئادەم: چىرايى ئاق سۆزۈك بولغان ئادەم
أَبْلَغَ هُ إِلَيْهِ: يەتكۈزمەك، خەۋەر قىلماق
أَبْلَغَ الشَّيْءَ: يۇتقۇزماق: يۇتقۇزۇمتمەك
أَبْلَقُ ج بُلْق: ئالاچىپار
أَبْلَكَاش: چاپلانغان تاختا
أَبْلَه ج بُلْه: كالۋا، گومۇش، ھاڭۋاقتى
أَبْلَى الثَّوْبَ: يىرتماق، يىرتىۋەتمەك

أَبَحُّ ج بُحٌّ: ئۇنى پۈتۈپ قالغۇچى، ئاۋازى بوغۇلۇپ قالغۇچى

أَبْحَرَ: دېڭىزدا كېمە ماڭدۇرماق

ــ ت السَّفِينَةُ: قوزغالماق

ــ تَ الأَرْضُ: سۇ كۆپ يىغىلىپ قالماق

أَبَــدَهُ: مەڭگۈ ئۆچۈرۈۋەتمەسلىك، مەڭگۈ داۋاملاشتۇرماق، ئەبەدىلىكىگە تۇرغۇزماق

أَبَدَ ـِ أُ بُــودا بِالْمَكَــانِ: جايلاشماق، ئورۇنلاشماق

أَبَدٌ ج آبَادَ وَ أُبُودٌ: مەڭگۈ، ئەبەدى

ـً ا: مەڭگۈلۈك، ئەبەدىيلىك

الى أَ — ئۇمۇرۋايەت، ئەبەدىلىكىگە

اِبْداع: ئىجاد قىلىش؛ ئۇبدان بىر نەرسە قىلىش

إِبْــداعِيّ: يېڭىلىق؛ ئىجادىيەتنىڭ، ئىجادىيەت خاراكتېرلىك

ــ ة: كەشپىيات، ئىجادىيەت

إِبْدال: ئالماشتۇرۇش؛ بەدەل

أَبْدَعَ: ئىجاد قىلماق، كەشىپ قىلماق

أَبْدَلَ هُ: ئالماشتۇرماق، يەڭگۈشلىمەك

أَبَدِيّ: مەڭگۈ، چەكسىز

أَبْدَى هُ: ئىپادىلىمەك، كۆرسەتمەك؛ بايقىماق

أَبَدِيَّــة: مەڭگۈ، ئەبەدىي، مەڭگۈلۈك، ئەبەدىيلىك

أَبَرَ ـُ أَبْرًا و إِبَارَةً الْعَقْــرَبُ: ئۆچەككە كىرمەك (يىلان)؛ كۆزلىدىماق (يىلان)؛ تۆھمەت چاپلىماق: ئادا — جۈدا بولماق

أَبْرَأَهُ: ئۇنى ئەسلىگە كەلتۈرمەك (ساقايتماق)

ــ هُ مِنَ الدَّيْنِ: قەرزىدىن قۇتۇلماق

إِبْــرَاز: ئىپادىلەش، ئاشكارىلاش، كەڭدىلەندۈرۈش

إِبْــرَام: پۇختىلاش، ياخشىلاش؛ مۇقۇملاشتۇرۇش، تەستىقلاش

إِبْرَاهِيمُ: (ئادەمنىڭ ئىسمى) ئىبراھىم

إِبْرَةٌ ج اِبَرٌ: يىڭنە

ــ مِغْنَطِيسِيَّة: قىبلىنامە، كومپاس

أَبْرَدَ إِلَيْهِ الْبَرِيدَ: پوچتىدىن ئەۋەتمەك

ــ لَهُ: ئىچىشكە سوغۇق سۇ بەرمەك

ــ ت السَّمَاءُ: مۆلدۈر ياغماق

أَبْرَزَهُ: كەڭدىلەندۈرمەك، ئىپادىلىمەك

ــ الْكِتَابَ: نەشر قىلماق، تارقاتماق

أَبْرَشُ ج بُرْش: داغ ياكى ئالا تاغىل

أَبْرَصُ ج بُرص: ئاق كېسەل ئادەم، بەرەس

أَبْــرَق: چاقماق چاقماق، گۈلدۈرماما گۈلدۈرلىمەك؛ تېلېگراما يوللىماق

أَبْرَمَ الشَّــيْءَ: كۆچەيتمەك، چىڭىتماق، مۇستەھكەملىمەك؛ توختاملاشماق

ــ هُ: بىزار قىلىۋەتمەك، تويغۇزۇۋەتمەك

إِبْرِيز: ساپ ئالتۇن، خام ئالتۇن

إِبْرِيق ج أَبَارِيقُ: چۆگۈن، ئۈۋرىك

إِبْرِيل: ئاپرىل (ملادىيە 4 — ئاي)

أَبْزَى: قورقۇنچاق، توخۇ يۈرەك

إِبْزِيمٌ ج أَبَازِيمُ: ئىلكەك، ئىلمەك؛ ئىزمە

إِتْبَاع: ... گە مەنسۇپ: قوللانما قىلماق

اِتِّبَاعِيّ: تەقلىد قىلىغان، قەدىمكنى دورىغان؛ ئەگەشكەن

إِتِّبَاعِيَّة: تەقلىدىچىلىق، دورامچىلىق، ئەنئەنەچىلىك

إِتَّبَسَ: قالدۇرماي ئىچمەك: قەدەھ كۆتۈرمەك

أَتْبَعَ هُ: ئەگەشتۈرمەك

ـــ هُ كَذا: قوشۇۋالماق، ئەگەشتۈرۋالماق

إِتَّبَعَ هُ: ئەگەشمەك: ئەمەل قىلماق

إِتِّجَاه: يۈزلەنمەك: يۈزلىنىش

اَلْ ـــ الْحِيَادِيّ: بىر تەرەپكە مايىل بولۇش: بىر تەرەپكە يۈزلىنىش

إِتَّجَرَ: ئېلىپ – ساتماق: سودىگەرچىلىك قىلماق

اِتَّجَهَ اِلَيْه: يۈزلەنمەك، قاراپ ماڭماق

اِتِّحَاد: بىرلىك، ئىتتىپاق: بىرلەشمەك

اَلْ ـــ السُّوفِيَاتِيُّ: سوۋېت ئىتتىپاقى

ـــ النِّقَابَاتِ الدُّوَلِيّ: خەلقئارالىق ئىتتىپاق

اِتِّحَادِيّ: بىرلىك، ئىتتىپاقلىق

اِتَّحَادَ الشَّيْئَان: بىرنى بىرىگە ئۇلىماق، بىرنى بىرىگە چاتماق

ـــ بِه: ئىتتىپاق تۈزمەك، ئىتتىپاقلاشماق

ـــ اَلْقَوْمُ: ئۆز ئارا ئىتتىپاقلاشماق، بىرلىككە كەلمەك

أَتْحَفَ هُ الشَّيْءَ: تۆھپە قوشماق: تەقدىم قىلماق

إِتَّخَذَ الشَّيْءَ: قوللانماق، قوبۇل قىلماق

ـــ الشَّيْءَ كَذا: ... نى ئىشلەتمەك

اَتْخَمَ هُ الطَّعَامَ: تويماق: تاماق بىلەن تولدۇرماق

أَتَرَّهُ: قوغلاپ چىقارماق، ھەيدەپ چىقارماق

ـــ يَدَهُ: ئۈزىۋەتمەك، كىسىۋەتمەك

أَتْرَبَ الشَّيْءَ: چاڭ – توزاڭ قاپلىماق

ـــ: غۇربەتچىلىك بولماق، مۇھتاجلىق قاپلىماق، كەمبەغەللىك يۈزلەنمەك

أَتْرَحَ هُ: دەرد ئەلەمگە سالماق، قايغۇغا گىرىپتار قىلماق

أَتْرَزَ الشَّيْءَ: قاتۇرماق: ئۆزگەرتمەك، ئۆزگەرتىپ قىلماق

أَتْرَعَ الْاِنَاءَ: تولدۇرماق: لقىمۇلىق قاچىلىماق

أَتْرَفَ: قايتا تەكرارلانماسلىق

ـــ هُ الْمَالُ: خۇدىنى قاتماق، ئۆزىنى تۇتالماي كۆرەڭلەپ كەتمەك

اِتِّزَان: تەڭپۇڭلۇق: ئېغىرلىق (نەرسىنىڭ)

اِتَّرَزَ: پەرتۇق تارتماق: جىنايەت ئۆتكۈزمەك

ـــ بِكَذا: پەرتۇق تارتىدىغان قىلماق: پەرتۇق تارتقۇزماق

إِتَّزَنَ: تەڭپۇڭلۇقنى ساقلىماق، تەڭپۇڭ بولماق

ـــ الشَّيْءَ: تارازىغا سالماق (نەرسىنى)

إِتِّسَاعٌ: كېڭىيىش: سىغىمچانلىق

ـــ فِي الْقِتَالِ: باتۇرلۇق بىلەن جەڭ قىلماق؛
قەيسەرلىك بىلەن باش ئەگمەسلىك
إِبْلِيز: لاي، لاتقا، ئېقىندى توپا
إِبْلِيس ج أَبَالِسَة و أَبَالِيس: ئىبلىس شەيتان، نەلەتكەردى
إِبْلِسِيٌّ: شەيتانغا مەنسۇپ؛ قورقۇنۇشلۇق؛ شەيتاندەك
إِبْن ج بَنُونَ وَ أَبْنَاء ئوغۇل، ئوغۇل بالا
ـــ آوَى ج بَنَاتُ آوَى: بۆرە
ـــ عِرْس: ئاغمىخان
أُبْنَة ج أُبَن: دەرەخ بوغۇمى؛ دەرەخ غولى
إِبْنَة: قىز، قىز بالا
اِبْنِيٌّ: ئوغۇلنىڭ، ئوغۇلدەك، ئوغۇل بالىدەك
أَبَهَ ـَ أَبْهَالَهُ: دىققەت قىلماق
إِبْهَام: مۇجمەل، تۇتۇق، خىرە
أَلْ ـــ: باش بارماق (قولنىڭ)؛ باش بارماق (پۇتنىڭ باش بارمىقى)
أُبْهَة: ھەيۋەتلىك، كاتتا، ھەشەمەتلىك
أَبْهَجَ هُ: خۇشال قىلماق، شاد قىلماق
أَبْهَظَ هُ: ئېغىرلاشتۇرۇپ، ئېغىرلاشتۇرۇممەك؛ باسماق (يۈك)، يۈكنى ئېغىر باسماق
أَبْهَمَ: ئېنىقسىز بولماق، تۇتۇق بولماق، خىرەلەشمەك
أَبُو كَذَا: نىمە ئەھلى، نىمە ئىگىسى
ـــ رِيَاح: شامالدۇرغۇچ
ـــ الْهَوْل: شىر تەنلىك، ئادەم يۇزلۈك مەخلۇق (مىسىردىكى)

ـــ فَرْوَة: كاشتان (تۆسۈملۈك)
ـــ الْبَشَر: ئادەم ئەلەيھىسسالام؛ ئادەم ئاتا
أُبُوَّة: دادىلىق سالاھىيەت؛ ئاتىلىق ھوقۇق
أَبَوِيّ: ئاتا جەمەت، ئەرلەر تۇرۇقداشلىق ۋارسلىقى
أَبْيَضُ ج بِيْض: ئاق رەڭلىك، ئاق
أَبِيَ ـَ أَبَىَ الشَّيْءَ أَوْمِنْهُ: رەت قىلماق، ئىنكار قىلماق
أَبِيّ: ئېگىلمەسلىك، باش ئەگمەسلىك، تىنز پۇكمەسلىك؛ باش ئەگمىگەن ئادەم
إِبْيَضَّ الشَّيْءُ: ئاقاراق؛ ئاق رەڭگە ئۆزگەرمەك
أَبِيْل ج آبَال وَ أُبُل: ئەرلەر ئىبادەتخانىسىنىڭ مۇناسىرى
أَتَاحَ الشَّيْءَ: تەييارلىماق؛ تەمىنلىمەك؛ بەلگىلىمەك، يۇتۇۋەتمەك
إِتَّأَدَ فِي الْأَمْرِ: بىمالال بولماق، تەمكىن بولماق، توسالغۇسىز بولماق
إِتَّأَسَ مِنْهُ: ئۈمىدسىزلەنمەك، ئۈمىدىنى ئۈزمەك
أَتَأَمَّ تِ الْمَرْأَةُ: قوشكېزەك تۇغماق
أَتَاهَ هُ: ئىزىقتۇرماق؛ ئۆلتۈرۈۋەتمەك، يوقىتىۋەتمەك
إِتَاوَة ج أَتَاوَى: باج - سېلىق
إِتْب: پەرتوق؛ شالداما
إِتْبَاع: ئەگەشتۈرۈش، ئۇلاش (دەرەخنى)؛ يول باشلاش

أَتَمَّ هُ: تاماملانماق: مۇكەممەللەنمەك

ـــ الْقَمْرُ: ئاي تولۇن بولماق

أَتَمَ ـُ أَلَمَّا بِالْمَكَانِ: ئورۇنلاشماق، جايلاشماق

إِتْمَام: تاماملاش، ئاخىرلاشتۇرۇش

إِتْهَام: شىكايەت قىلىش، ئەرز قىلىش: قارلاش

اِتِّهَامِيّ: شىكايەت قىلماقلىق، ئەرز ـ داتخاھلىق

إِتَّهَبَ الْهِبَةَ: سوۋغاتنى قوبۇل قىلماق

أَتْهَمَ هُ بِكَذَا: شىكايەت قىلماق، ئەرز قىلماق: جىنايەتنى ئارتىپ قويماق: بالا ـ قازاغا تۇچرىماق

ـــ هُ بَاطِلاً: يالغاندىن ئەيىبلىمەك

أَتُونَ ج أَعُنٌ وَ أَتَاتِيْنَ: ئوچاق

أَتَى ـِ إِتْيَانًا وَ أَتْيًا وَ اِتْيَانَةً و مَأْتَاةً: كەلمەك، يېتىپ كەلمەك

ـــ عَلَى الشَّيْءَ: ئۆتمەك: ئارىلىقتىن ئۆتۈپكەتمەك كەتمەك

أَثَّ ـُ أَثَاثًا وَ أُثُوثًا: زىچلاشماق، قويۇقلاشماق: سەرەمجانلاشماق

أَثَابَ هُ: مىننەتدار بولماق: ھەق بەرمەك

ـــ جَزَاهُ: ھەق تۆلىمەك: ياخشىلىق قىلماق

أَثَاث: ئائىلە سايمانلىرى، سەرەمجان

أَثَارَهُ: قوزغىماق، ھەرىكەتلەندۈرمەك

أَثَارَهُ الشَّيْءَ: تەسىر قىلماق، پەيدا قىلماق

إِثْبَات: پاكىت، ئىسپات، دەلىل: مۇئەييەنلەشتۈرمەك

إِثْبَاتِيّ: ئىسپاتلىق، پاكىتلىق: پاكىتقا مۇناسىۋەتلىك بولغان

أَثْبَتَ هُ: مۇستەھكەملىمەك: ئىسپاتلىماق

أَثَّثَ الْفِرَاشَ أَوِ الْبَيْتَ: ئۆيىنى سەرەمجانلاشتۇرماق: رەتكە سالماق

أَثْخَنَ فِيْهِ: ئېغىر پالاكەتكە ئۇچرىماق

ـــ هُ: پالاكەتكە ئۇچراتماق، ئاجىزلاشتۇرماق

أَثْرَ الْكَلَامَ أَوِ الدَّوَاءُ: تەسىر قىلماق، تەسىر كۆرسەتمەك:

ـــ عَلَيْهِ: تەسىر قالدۇرماق، تەسىر قىلماق

ـــ فِيْهِ: تەسىرلەندۈرمەك، ھاياجانلاندۇرماق

أَثَرَ ـَ أَثْرٌ وَأَثَارَةً وَ أُثْرَةً الْحَدِيْثَ: دەلىل كەلتۈرمەك، نەقىل كەلتۈرمەك: دەلىل قىلماق

أَثَر ج آثَار وأُثُور: ئىز: نىشان: ئالامەت: داغ

عَلَى ـــ كَذَا: تۈرغۇزماق، تىكلىمەك: ... نىك ئارقىسىدا

أُثْر ج آثَار و أُثُور: جاراھەت ئىزى، تاتۇق

أَثْرَبَ هُ: ئەيىبلىمەك، كايىماق، تاپا ـ تەنە قىلماق

أَثَرَة: ماختانچاقلىق قىلىش: تاللانماق، بىرىنچى بولماق

أَثْرَمُ ج ثُرْم: چۈشۈپ كەتكەن چىش

أَثَرِيّ: ئارخېئولوگ: يادنكارلىق

إِتَّسَخَ: كىر قىلماق، كىرلەشتۇرۇۋەتمەك
إِتَّسَعَ: كېڭەيتىمەك، كەڭ قىلماق
إِتَّسَقَ الْأَمْرُ: مۇۋاپىق ئۇرۇنلاشتۇرماق
إِتَّسَمَ: ئەن سالماق، بەلگە سالماق؛ موھور باسماق
ـــ بِهِ: بەلگىسى بار بولماق، ئىشانىسى بار بولماق
إِتَّشَحَ بِهِ: ئېسىۋالماق، تاقىۋالماق
اِتِّصَـــال: باغلىنىش- ئۇلىنىش: مۇناسىۋەتلىشىش
ـــ عَلَى التَّوَازِي: يانداش ئۇلاش
ـــ عَلَى التَّوَالِي: ئارقمۇ - ئارقا ئۇلاش
صِلَةُ الـ ـــ: بىرلەشمە ھالقا
اِتِّصَفَ: سۈپەتلەنمەك
ـــ بِكَذَا: مەلۇم خاراكتېرگە ئىگە بولماق، مەلۇم ئالاھىدىلىككە ئىگە بولماق
اِتَّصَلَ الشَّيْءُ: بىرلەشمەك؛ تۇتۇشماق
ـــ بِهِ: باغلانماق: ئالاقە باغلىماق
اِتِّضَاح: چۈشىنىشلىك بولۇش، ئېنىق بولۇش
اِتِّضَاع: كەمتەرلىك، كىچىك پېئىللىق
اِتَّضَحَ: ئېنىق بولماق، چۈشىنىشلىك بولماق، روشەن بولماق
إِتَّضَعَ: كەمتەر بولماق، كىچىك پېئىل بولماق
أَتْعَبَ هُ: ھاردۇرۇۋەتمەك؛ جاپاغا سالماق
أَتْعَـــسَ هُ: ئۈمىدسىزلەندۈرمەك، ئۈمىدىنى ئۈزمەك؛ بەختسىزلىككە ئۇچراتماق
اِتَّعَظَ: نەسىھەت قوبۇل قىلماق نەسىھەت ئاڭلىماق
ـــ بِكَذَا: نەسىھەت ئاڭلاپ ئۇنىڭغا ئەمەل قىلماق
اِتِّفَاق: بىرلىك؛ ئويلىمىغان يەردىن بىرلىشىش
ـــ ج اِتِّفَاقَات: ئىتتىپاقلار، بىرلەشمىلەر
اَلْ ـــ الْجَنَـــائِيّ: جىنايەتچىلەر شايكىسى، جىنايەتچىلەر گۇرۇھى
اِتِّفَاقِيّ: مەسلىمەتلەشكەن، ئىتتىپاقلاشقان
اِتِّفَاقِيَّـــة: شەرتنامە، كېلىشىم، پۈتۈم: كېڭىشىپ توختام تۈزۈش
اِتَّقَدَ الطَّرْفَان: كىلىشىم ھاسىل قىلماق
اِتِّقَان: پۈختا ئورۇنلاش، كامالەتكە يەتكۈزۈش
إِتَّقَدَ: ئوت ياقماق؛ ئوت ئېلىپ كەتمەك
أَتْقَنَ الشَّيْءَ: پۈختا بولماق، مۇستەھكەم بولماق
اِتَّقَى هُ أَوْ كَذَا: قورقماق؛ ئېھتىيات قىلماق، ساقلانماق
ـــــ اللهَ: ئاللاھىدىن قورقماق، ئاللاھقا تەقۋادارلىق قىلماق
اِتَّكَأَ عَلَىَ كَذَا: يۆلەنمەك، تايانماق
اِتِّكَاء: يۆلىنىش، تايىنىش
اِتَّكَلَ عَلَيْهِ: يۆلەنمەك، تايانماق؛ ئىشەنمەك
اِتِّكَال: تايىنىش، ئىشىنىش
اِتِّلَاف: يوقىتىش، بوزۇپ چېچىپ تۈگىتىش
أَتْلَفَ هُ: تۈگەتمەك، يوقاتماق

ـــــ هُ إلى حَاجَتِـــه: ئۇنىڭ تەلىپىنى قاندۇرماق، هاجىتىنى راۋا قىلماق

اجَابَة: جاۋاب بېرىش، جاۋاب قايتۇرۇش

أَجَّاج: ئوتتەك قىزىپ كەتكەن؛ لاۋىلداپ يانغان

أُجَاج: ئاچچىق؛ تۇزلۇق

أَجَادَ الاَمْـــرَ: پۇختا ئىگەللىمەك، پۇختا بىلمەك (ئىشنى)

أَجَـــارَهُ: ساقلىماق، قۇتقۇزماق؛ ئىجارىگە ئالماق؛ ئىش هەققى بەرمەك

أَجَازَ الشَّـــيْءَ: ئىزنى بەرمەك، ئىجازەت بەرمەك

ـــــ الشَّـــاعِرُ: هەجۋىي قىلماق، كىنايە ئىشلەتمەك

اجَازَة: ئىجازەت بېرىش؛ تەتىل؛ گۇۋاهنامە

اَجَّاص: ئالوچا

أَجَاعَ هُ: قورساقنى ئاچۇرماق؛ ئاچ قالدۇرماق

أَجَالَ الشَّيْءَ اَوْبِه: ئايلانماق، چۆگەلمەك

إِجَّانَة ج أَجَاجِينُ: كىر دېسى، كىر يۇيدىغان داس

أَجْبَأَهُ: يوشۇرۇنماق، مۆكۈنمەك

إِجْبَار: زورلاش، مەجبۇرلاش

إِجْبَارِيّ: زورلۇق، زوراۋانلىق، مۇستەبىتلىك؛ مەجبۇرىي

أَجْبَرَهُ عَلَى الْاَمْرِ: مەجبۇرلىماق، زورلىماق

أَجْبَلَ: تاغقا چىقماق، تاغقا ياماشماق

اجْتَابَ الْبِلادَ: ئايلانماق، كەزمەك

اجْتَاحَ هُ: خاراب قىلماق، ۋەيران قىلماق

اجْتَـــازَهُ: ئۆتۈپ كەتمەك؛ (توسقۇنلاردىن) سەكرەپ ئۆتمەك

اجْتَاسَ الشَّيْءَ: سۈرۈشتۈرمەك، تەكشۈرمەك

اجْتَثَّ هُ: تۈپتىن يوقاتماق، تۈپ يىلتىزدىن قۇرۇتماق

اجْتَدَى هُ: ياردەم سورىماق، مەدەت تىلمەك

اجْتِذَاب: جەلپ قىلىش، مايىل قىلىش؛ ئۆزىگە تارتىش

اجْتَذَلَ: خۇشال بولماق، شادلانماق

اجْتَـــرَأَ: جۈرئەت قىلماق، دادىل بولماق، كېسىپ قىلماق (ئىشلارنى)

اجْتَرَعَ الْمَاءَ: قانغۇدەك ئىچمەك، تويغۇدەك ئىچمەك

اجْتَـــرَفَ الشَّـــيْءَ: سۈپۈرۈپ تاشلىماق، يوقاتماق

اجْتَرَمَ اِلَيْه وَعَلَيْه: جىنايەت ئۆتكۈزمەك، جىنايەت قىلماق

اجْتَزَّ: قىرقىماق (قوي يۇڭى قاتارلىقلارنى)؛ كەسمەك

اجْتَزَأَ بالشَّيْءَ: قانائەت قىلماق، شۈكرى قىلماق

اجْتَرَزَ: بوغۇزلىماق، بوغۇزلاپ ئۆلتۈرمەك

اجْتَزَفَ الشَّـــيْءَ: يېنىكلىك بىلەن بىر تەرەپ قىلماق؛ شاللاقلىق قىلماق

أَثْرَى: باي بولماق؛ مۇلۈكدارىبولماق؛ پايدا كەلتۈرمەك؛ بايلىق

ـــ: باي، مۇلۈكدار، باي بولغان

أُثْفِيَّة ج **أَثَافِيّ وَأَثَافٍ:** ئوچاقنىڭ تېگىگە قويىدىغان تاش

أَثْلَ الأَمْوَالَ: كاپىتال (مەبلەغ) سالماق

أَثَلَ ـِ أُثُولاً وَ أُثُلُـ و أَثَالَـةً: يىلتىز تارتماق

أَثْلَجَ الْقَـومَ: يېغىۋاتقان قارغا ئۇچۇراپ قالماق؛ دۇچ كەلمەك

ـــ ت السَّمَاءُ: قار ياغماق

ـــ هُ: خۇشال قىلماق، شاد قىلماق

أَثَّـمَ هُ: قارىلىماق، تۆھمەت چاپلىماق؛ جىنايەت ئۆتكۈزدى دەپ قارىماق

أَثِمَ ـَ إِثْمًا وَ أَثَمًا وأَثَامًا وَمَأْثَمًا: گۇناھ قىلماق، جىنايەت ئۆتكۈزمەك

إِثْم ج **آثَام:** جىنايەت، گۇناھ

أَثْمَرَ الشَّجَرُ: مېۋە بەرمەك؛ نەتىجە بەرمەك؛ مۇۋەپپەقىيەت قازانماق

ـــ هُ: بىرىلكەن مېۋىنى يىمەك

أَثْمَلَ هُ: مەست قىلىپ قويماق؛ مەھلىيا قىلماق

أَثْنَاءَ كَذا: ئارلىقىدا، ئارىسىدا، ۋاقتىدا

ـــ الـثَّـوْبِ: قاتلام، قات (كىيىمنىڭ ئارىسىدىكى)

إِثْنَاعَشَرَ: ئون ئىككى، ئون ئىككى دانە

إِثْنَانِ: ئىككى، ئىككى دانە

اثْنَتَاعَشْرَةَ: ئون ئىككى؛ ئون ئىككى دانە

أَثْنَى هُ: ئىككىنچى بولۇپ ئورۇنلاشماق

ـــ عَلَيْه: ماختىماق، مەدھىيىلىمەك

ـــ عَلَيْـه بِالضَّـرْب: ئۇچۇرۇش بىلەن ماختاش، كۆككە كۆتۈرمەك

إِثْنَى: ئەگرى - بۈگرى بولماق، مايماق بولماق

إِثْنَيْنِيَّة: ئىككى يۈزلۈك

أَثْوَلُ ج **ثُول** ج ج **أَثَاوِلَة:** ئەخمەق؛ پەمسىز

أَثْوَى بِالْمَكَان: ئورۇنلاشماق

ـــ هُ: قونۇپ قالماق

أَثِيتٌ: بۈك - باراقسان؛ قويۇق، زىچ

أَثِير ج **أُثَرَاءُ:** چىن كۆڭلىدىن سۆيگەن، ئەسىر بولغان

أَثِيرِيّ: ئەك يۇقىرى ئالەم بوشلۇقى؛ مەلۇم ئىقتىدارلىق بولغان؛ ئەك كېيىن قالغۇچى؛ ئېغىرلىقى؛ ئىفىر (خىمىيىلىك ئېلىمېنت)

أَثِيل: كېلىپ چىقىشى ئېسىل بولغان؛ ئىتان (خىمىيىلىك ئېلىمېنت)

أَثِيمٌ ج **أُثَمَاءُ:** جىنايەتچى، گۇناھكار؛ ياۋۇز

أَثِيـــوبِيّ: ئېفىئوپىيە؛ ئېفىئوپىيىنىڭ؛ ئېفىئوپىيىلىك، ئېفىئوپىيىلىك ئادەم

أَثْيُوبِيَا: ئېفىئوپىيە دۆلىتى (ھەبەشىستان)

أَجَّ ـُ أَجًّا وَ اجِيجًـا وَ أَجَّـةً النَّـارُ: يالقۇنلاتماق، ئۇلغايتماق.

أَجَابَ هُ عَن سُـؤَالِه أَوْ إِلَى سُـؤَالِه أَوْ سُؤَالَهُ: سوئالغا جاۋاب بەرمەك

أَجُـرَةٌ: ئىجارىگە ئالماق؛ پاللىماق، پاللاپ ئىشلەتمەك

ـ الطِّيْنَ: لاينى خىش قىلىپ پۇشۇرماق

أَجَرَ ـ أَجْرًا وَ اِجَارَةً هُ عَلَى الْعَمَـلِ: ئىش هەققىنى بەرمەك؛ ياخشىلىقنى قايتۇرماق

أَجْر ج أُجُـور وَ آجَـار: ئەجىر، ئىش هەققى، مائاش؛ ساۋاپ؛ ئايلىق

اِجْراء: يۈرگۈزۈش، ئىجرا قىلىش

ـ ات: رەسمىيەت؛ تەدبىر ـ چارە

اِجْرائِـيّ: رەسمىيەت خاراكتېرلىك؛ ئىجرا قىلىنغان

أَجْرَبُ ج جُرْب وَ جَرْبَى وَ جِـراب، وَ أَجارِبُ: قوتۇر (كېسەللىك)

أَجْرَدُ ج جُرْد: تاقىر (يەر)؛ چاچسىز، پاينەك باش

أَجْرَشُ الشَّيْءَ: ئوغرىلماق

أَجْرَضَ هُ: دىمى سىقىلماق، نەپسىنى بوغماق

أَجْرَعُ ج أَجَارِعُ: قاقاس قۇملۇق، ئۇنۇمسىز يەر

أَجْـرَمَ: جىنايەت قىلماق، جىنايەت ئۆتكۈزمەك

أَجْرَى الشَّيْءَ: ئاققۇزماق

ـ الأَمْرَ: ئىجرا قىلماق، يۈرگۈزمەك

أَجْزَا نِيّ: دورىكەر؛ دورا سودىگىرى

أَجْزَائِيَّة: دورىخانا، دورا دۇكىنى

أَجَـشّ ج جُـشّ: بوغۇلۇش؛ (ئاۋازى) بوغۇلغان ئادەم، ئاۋازى بوغۇق ئادەم

أَجْشَرُ ج جُشْر: ئاۋازى بوغۇق بولغان

أَجْشَمُ هُ الأَمْـرَ: خىزمەت قىيىنچىلىقىنى ئۈستىگە ئارتماق

أَجْعَدُ ج جُعْد: بۇدرە چاچ

أَجْعَظَ: قاچماق؛ قىچىپ قۇتۇلماق

أَجْعَفَ هُ: يىقىتماق، غولاتماق

أَجَـلَّ هُ: مۇددەت بەلگىلىمەك، ۋاقىت بەلگىلىمەك

ـ: كەينىگە سۈرمەك، كېچىكتۈرمەك

ـ هُ عَن كَذا: قۇتۇلدۇرماق

أَجَلٌ ج جُلٌّ: ئۇلۇغلۇق، ئۇلۇغ

أَجَلْ: ھەئە، شۇنداق (جاۋاب سۆزى)

أَجِلَ ـَ أَجْلاً الشَّيْءَ: كېچىكتۈرمەك

إِجْلَال: ھۆرمەتلىمەك، ئۇلۇغلۇق

أَجْلَبَ الْقَومُ: جەبدەل ـ ماجىرا قىلماق

ـ لأَهْلِه: (ئائىلە ئۈچۈن) پۇل تاپماق

أَجْلَحُ جَ جُلْح وَ أَجْلاَح و جُلْحَان: تاقىر باش ئادەم، پاينەك باش

ـ جُلْـح: مۇڭگۈزسىز ھايۋان؛ قورالسىز ئەسكەر

اَجْلَدَهُ: مۇزلاتماق، توڭلاتماق

أَجْلَسَ هُ: ئولتۇرغۇزماق

أَجْلَى هُ عَنِ الْمَكَان: بوشاتماق، چىقارماق

ـ عَنِ الْمَكَان: قوغلىۋەتمەك

اجْتَسَّ هُ: ئىزدىمەك، ئاختۇرماق؛ سىناپ باقماق

اجْتَسَرَ: ئۆتمەك، ئۆتۈپ كەتمەك

اجْتَعَفَ: تۈپتىن يوقىتىۋەتمەك، يىلتىزىدىن قۇرۇتىۋەتمەك

اجْتِلاَب: ئىگە بولۇش، قولغا كەلتۈرۈش

اجْتَلَبَ الشَّيْءَ: مۇيەسسەر بولماق، ئېرىشمەك

اجْتَلَدَ الإِناءَ: پۈتۈنلەي ئىچىپ بولماق، قاچىنى بىكارلىماق

ـــ الْقَوْمُ بِالسُّيُوف: قىلىچقازلىق قىلماق

اجْتَلَفَ: ئوميران قىلماق، پاچاقلاپ تاشلىماق

اجْتَلَى الشَّيْءَ: سىنچلاپ قارىماق

اجْتِمَاعٌ: ئۇچرىشىش، كۆرۈشۈش، يىغىلىش؛ مەجلىس ئېچىش

عِلْمُ الـ ـــ: سوتسىئولوگىيە: جەمئىيەت ئىلمى، جەمئىيەتشۇناسلىق

اجْتِمَائِيّ: ئىجتىمائىي؛ جەمئىيەتنىڭ

اجْتِمَاعِيَّات: جەمئىيەت مەسىلىلىرى ۋە ھادىسىلىرى

اجْتَمَعَ الْقَوْمُ: يىغىلماق، توپلانماق

ـــ بِهِ: ئۇچراشماق، يۈز كۆرۈشمەك

اجْتَنَبَ: ساقلانماق؛ قاچۇرماق

اجْتَنَعَ إِلَيْه: مايىل بولماق

اجْتَنَى الثَّمَرَ: مېۋىنى ئۈزمەك، يىغماق

اجْتِهَاد: تىرىشىش، ئىجتىھات قىلىش

اجْتَهَدَ: تىرىشماق، ئىجتىھات قىلماق

اجْتَوَى الطَّعَامَ: ئىشتىھاسىزلىقنى كەلتۈرۈپ چىقارماق، ئىشتىھا تۈتۈلماق

اجَّجَ النَّارَ: يالقۇنلاتماق

اجْحَاف: زۇلۇم سېلىش، ئادالەتسىزلىك قىلىش

أَجْحَفَ بِه: ئادالەتسىزلىك قىلماق، بۇلاپ - تالماق

أَجْحَمَ عَنِ الأَمْرِ: چەك قويماق؛ رەت قىلماق

ـــ ت النَّارُ: لاۋلداپ يانماق

اَجْحَمُ: كۆزى قىزارغان، كۆزگە قان تولغان

أَجَدَّهُ: بېكىتماق؛ مۇستەھكەم تۇرغۇزماق

ـــ فِي الأَمْر: ئىخلاسمەن بولماق، ئىستايىدىللىق بىلەن قىلماق

أَجَدُّ: يېڭى، يېڭىراق؛ ئەڭ يېڭى

أَجْدَبَ الْمَكَانُ: ئۇنۇمسىز بولماق، قۇرغاق بولماق؛ باشنىڭ تۈكى چۈشۈپ كەتمەك

أَجْدَبُ: تاقىر باش؛ بوز يەر

أَجْدَرُ: ئەڭ لايىق، ئەڭ تېگىشلىك

اَجْدَعُ ج جُدْع: كېسىۋېتىلگەن بۇرۇن ياكى قول - پۇت

أَجْدَى: تېخىمۇ پايدىلىق، زۇرۇر

أَجْذَلَ هُ: خۇشال قىلماق، شادلاندۇرماق، ئادەمنى خۇرسەن قىلماق

أَجْذَمُ ج جُذُم: مېيىپ (قولى ياكى بارمىقى كېسىلگەن ئادەم)؛ ماخاۋ كېسىلىگە گىرىپتار بولغۇچى

أَجْهَى: ئايپاڭباش، پەينەك باش: ئېچىلىپ قالغان، ئوچۇق بولۇپ قالغان

أَجْوَائِيّ: مېتېئورولوگ، مېتېئولوگىيەشۇناس

أَجُوج: لاۋىلداپ يانغان، يالقۇنلىغان

أَجْوَحُ ج جُوح: كەڭ، كەڭلىك

أُجُور ج: مائاش، ئىش ھەققى، ئەجىر: تەشەككۇر

ـــ عَلَى نظَامِ الْقِطْعَةِ: ئىشقا قاراپ مائاش ئالماق

أَجْوَفُ ج جُوف: كاۋاك، بوش

أَجِيْج: يالقۇنلاش: يېنىۋاتقان ئوتنىڭ چاراسلىغان ئاۋازى

أَجِيْر ج أُجْرَاءُ: ياللانما: ياللانما ئىشچى

أَحَّ ـُ أَحًّا: يۆتەلمەك، يۆتەل كەلمەك

أُحَاح: غەزەپ: غەزەپلىنىش

أَحَاطَ بِه: ئورىماق، قورشىماق

ـــ بِه عِلْمًا: پۇختا بىلمەك

ـــ هُ عِلْمًا: بىلدۇرمەك، ئۇقتۇرماق

أَحَافِيْرُ: تاشقا ئايلانغان جىسىم: تاشقا ئايلىنىش

ـــ مِنَ الْقُرُودِ: مايمۇننىڭ تاشقا ئايلانغان جەسىتى

اَحَالَ: بۇرۇلماق، ئۆزگەرمەك

ـــ الأَمْرَ عَلَيْه: ئۆزگەرتمەك: تاپشۇرماق

احَالَة: ئۆزگۈرۈش، بۇرۇلۇش

أَحَبَّ: ياخشى كۆرمەك، سۆيمەك

ـــ الزَّرْعُ: دان تۇتماق (زىرائەت)

أَحَبُّ: ياخشىراق، سۆيۈملۈكرەك: ئەڭ ياخشى، ئەڭ سۆيۈملۈك

أَحْبَرَهُ: خۇشال قىلماق، شادلاندۇرماق

ـــ تِ الأَرْضُ: ئوت ـ چۆپ بۇك ـ باراقسان ئۆسمەك: ئوت ـ چۆپلۈك بولماق

أَحْبَطَ هُ: بىكار قىلىۋەتمەك: ئۈمىدسىزلەندۈرمەك، ئۈمىدىنى يەردە قويماق

أُحْبُولَة ج أَحَابِيْل: قاپقان، قىسماق، قىلتاق

إِحْتَاجَ اِلَيْه: ئېھتىياج چۈشمەك، ھاجەت چۈشمەك

احْتَازَهُ: ئىگەللىۋالماق، ئۆزىنىڭ قىلىۋالماق

إِحْتَاطَ: ھازىرلىماق، تەييارلىماق

ـــ بِه: قورشىماق، مۇھاسىرىگە ئالماق

إِحْتَالَ: چارە ـ تەدبىر قوللانماق، ھىيلە ئىشلەتمەك

إِحْتِبَاس: توختاپ قېلىش: توسۇلۇپ قېلىش

إِحْتَبَسَ هُ: توختاپ قالماق: توسۇپ قالماق: قاماپ قويماق

إِحْتَجَّ عَلَيْه: رەدىيە بەرمەك، قارشى تۇرماق: ئۆتكۈرلەشمەك، ئىتتىكلەشمەك

ـــ بِه: بانا سەۋەب كۆرسەتمەك

ـــ اَلْمَكَان الْمُقَدَّس: مۇقەددەس ئورۇنىنى زىيارەت قىلماق، ھەج قىلماق

احْتِجَاج: قارشى تۇرماق: قارشى تۇرۇش

اِحْتَدَّ: قاتتىق تۇرماق، مۇستەھكەم تۇرماق

أَجَمَّ ج جُمَّ: مۇكىۋز سىز قوچقار؛ قورالسىز ئەسكەر

أُجَمّ ج آجام: قورغان، ئىستىھكام

اجْمَاع: بىردەك پىكىرگە كېلىش، بىردەك قوشۇلۇش؛ ئىجتىمائى نوپۇزلۇق ئىسلام ئالىملىرىنىڭ فىقھە مەسىلىلەردە بىر پىكىرگە كېلىشى

اجْمَاعِيّ: بىردەك بىر پىكىرگە كەلگەن؛ كوللېكتىۋىزملىق

إجْمال: ئومۇمىي، جەمئىي

ـــ ا: تەخمىنەن، ئومۇمەن

اجْمالِيّ: بىر پۈتۈن ئومۇمىي، ئومۇمىيۈزلۈك

أَجْمَة ج أَجَم و أُجُم وَ أَجْمَات وَ آجام: ئورمانلىق، دەرەخزارلىق؛ يولۋاس ئۇۋىسى

أَجْمَدَ الشَّيْءَ: قاتۇرۇپ قويماق، قاتۇرماق

أَجْمَرَ: يىغماق، توپلىماق

ـــ الأَمْرُ الْقومَ: ئومۇملاشماق، تارقالماق، ئومۇملاشتۇرماق

ـــ النّارَ: ئوت ياقماق

أَجْمَعَ أَمْرَهُ عَلَىَ الشَّيْءَ: ئىرادە قىلماق، نىيەت قىلماق

ـــ الْقَوْمُ عَلَىَ الأَمْرِ: بىردەك قوشۇلماق

أَجْمَعُ: پۈتۈنلەي، بارلىق

أَجْمَلَ الشَّيْءَ: جەملىمەك، ھەممىسىنى يىغماق، ئومۇملاشتۇرماق

أَجَنَ ـُ أَجْنًا و أُجُونًا الْمَاءُ: سۇنىڭ رەڭگى، تەمى ئۆزگەرمەك

أَجَنَّ هُ: سىراق قىلماق، ئەقلى ـ ھۇشىنى يوقاتماق؛ ئاچچىقلاتماق

أَجْنَبِيّ ج أَجَانِبُ: چەت ئەللىك؛ چەت ئەللىكنىڭ؛ يات ئادەم

أَجْنَحَ إِلَيْهِ: مايىل بولماق، ئېغىپ كەتمەك، ئاغماق

أَجْنَسِيَّة: ۋاكالىتەن ئىش بېجىرىش ئورنى؛ ئالاقە ئورنى

إجْهاد: تىرىشماق، پۈتۈن كۈچىنى سەرپ قىلماق

ـــ الأَنْضِغَاط: قارشىلىق كۈچى، بېسىم كۈچى

إجْهاض: بويىدىن ئاجىراپ كىتىش، بالىنى چۈشۈپ كېتىش

أَجْهَدَهُ: ئىنتايىن قاتتىق تىرىشماق، بارلىق كۈچىنى چىقارماق

ـــ الأَمْرُ: چىك تۇرماق، مۇستەھكەم تۇرماق

ـــ بِالْقِراءَة: ئۇنلۈك ئوقۇماق، ئاشكارا ئوقۇماق

أَجْهَرُ ج جُهْر: كۆندۈز قارىغۇسى؛ تەقى-تۇرقى سالاپەتلىك؛ مەردانە، پۈزۈر

اَجْهَضَ هُ عَنْهُ: توسماق، ئالدىنى ئالماق، مەنى قىلماق

ـــ تِ الْمَرْأَةُ: توغۇتنى چەكلىمەك، بالىنى چۈشۈرۈۋەتمەك

إِحْتَفَى بِهِ: قىزغىنلىق بىلەن كۈتۈۋالماق
ـــ: يالاڭ ئاياغ ماڭماق
اِحْتِقَار: كەمسىتىش، ھاقارەتلەش
اِحْتِقَان: قان چۈشۈش؛ ئوكۇل سىلىش
ـــ دِمَاغِيّ: مېڭىگە قان چۈشۈش
اِحْتَقَدَ عَلَيْهِ: غەزەبلەنمەك، ئاچچىقلانماق
اِحْتَقَرَهُ: كەمسىتمەك، كۆزگە ئىلماسلىق
اِحْتَقَنَ: ئوكۇل سالدۇرماق
ـــ الدَّمُ أَوغَيْرَهُ: قان ياكى باشقا نەرسىلەرنى قويماق ياكى سالماق
اِحْتَكَّ: سۈركىمەك، سۈركەلمەك
ـــ بِالشَّيْءِ: سۈركەلمەك، تېگىشىپ قالماق
اِحْتِكَار: ئۆز بېشىمچىلىق قىلىش؛ مونوپول قىلىش، مونوپولچىلىق يۈرگۈزۈش
اِحْتِكَارِيّ: ئۆز ئالدىدىغا بولۇۋالغۇچى، مونوپول قىلغۇچى
اِحْتِكَاك: سۈركىلىش
إِحْتِكَارِيَّة: ھاكىم مۇتلەقلىق، مونوپولىيە: ئۆز ئالدىدىغا ئىگەللىۋالماق
اِحْتَكَرَ الشَّيْءَ: مونوپول قىلماق، چاڭگىلغا ئېلىۋالماق
اِحْتَكَمَ اِلَى الْحَاكِمِ: داۋا قىلماق، ئەرز قىلماق
ـــ فِي الْأَمْرِ: ھاكىم مۇتلەقلىق قىلماق
اِحْتَلَّ هُ أَوْبِهِ: ئىشغال قىلماق، ئىشغال قىلىۋالماق
اِحْتِلَال: ئىگىلىۋېلىش، ئىشغال قىلىۋېلىش
اِحْتِلَالِيّ: ئىشغالىيەتچىلىك
اِحْتِلَام: چۈش كۆرۈش: چۈشىمەك
اِحْتَلَمَ: چۈش كۆرمەك: ئېھتىلام بولماق
اِحْتِمَال: مۇمكىنچىلىك، ئىمكانىيەت: جاپاغا چىداش
اِحْتَمَلَ الْأَمْرُ كَذا: ئىمكانىيەت يار بەرمەك
ـــ الْأَمْرَ: بەرداشلىق بەرمەك
اِحْتَنَكَ هُ: تەجرىبىگە ئىگە بولماق
اِحْتَوَى بِالشَّيْءِ أَوْعَلَيْهِ: ئۆز ئىچىگە ئالماق، تەركىبىدە بولماق
اِحْتِيَاج: موھتاج بولۇش، ھاجەتمەن بولۇش
اِحْتِيَاط: دىققەت قىلىش، ئېھتىيات قىلىش
اِحْتِيَاطِيّ: ئېھتىياتچانلىق، پەخەسلىك
اِحْتِيَال: چارە ـ تەدبىر قولىنىش، ھىيلە ـ مىكىر ئىشلىتىش
اِحْتِيَالِيّ: ئالدامچىلىق
أَحَثَّ هُ عَلَى الْأَمْرِ: سۈرلىمەك، ئالدىراتماق: رىغبەتلەندۈرمەك
أَحَجَّ هُ: ھەج قىلدۇرماق، ھەج قىلىشقا ئەۋەتمەك
اِحْجَام: چېكىنىش، ئارقىغا ياندۇرۇش
أَحْجَمَ عَن كَذا: چېكىندۈرمەك، ئارقىغا سۈرمەك
اَحْجَنُ ج جُحْن: ئەگرى ـ بۈگرى، مايماق
أَحَدَّهُ: بىرلەشتۈرمەك، بىرلىككە كەلتۈرمەك

ـــ عَلَيْه: غەزەپلەنمەك، ئاچچىقلانماق

اِحْتَـــدَمَ: پىژ - پىژ ئىسسىق بولماق: ھەددىدىن ئېشىپ كەتمەك

اِحْتَدى اللَّيْلُ النَّهَـارَ: كېچە - كۈندۈز داۋاملاشماق

إِحْتَذَ رَهُ: ئېھتىيات قىلماق

إِحْتَذَى الْحِذَاءَ: ئاياغ كەيمەك

ـــ مِثْلَه أو مِثَالَه اَوْ بِمِثَالِه: ئۈلگە قىلماق، تەقلىد قىلماق، دورىماق

اِحْرَاس: ساقلىنىش، قوغدىنىش

اِحْتِرَاف حِرْفَـة: مەلۇم كەسىپ بىلەن شۇغۇللانماق

اِحْتِراق: كۆيۈش، كۆيۈپ كېتىش

إِحْتِرَام: ھۆرمەتلەش، قەدىرلەش

اِحْتَرَبَ الْقَوْمُ: جەڭ باشلىماق، جەڭ قىلماق

اِحْتَرَثَ الْاَرْضَ: يەرنى ھەيدىمەك، يەرنى ئاغدۇرماق

إِحْتَرَزَمِنْهُ: ساقلانماق، ئۆزىنى تارتماق

إِحْتَرَسَ مِنْه: قوغدانماق، مۇداپىئەلەنمەك

اِحْتَـــرَفَ كَـــذا: مەلۇم كەسىپ بىلەن شۇغۇللانماق

اِحْتَـــرَقَ: ئوت قالىماق، ئوت ياقماق: كۆيدۈرمەك

اِحْتَرَمَ: قەدىرلىمەك، ھۆرمەتلىمەك

اِحْتَزَمَ: كەمەر باغلىماق، بەلباغ باغلىماق

اِحْتَزَنَ: ئىچى پۇشماق، قايغۇرماق

اِحْتَسَبَ الاَمْرُ: ھېسابقا ئالماق، ئويلىماق

ـــ بِه: قانائەتلەندۈرەرلىك بولماق

اِحْتَسَى الْمَـرَقَ: ئىچمەك (شورپىنى بىر يۇتۇم، بىر يۇتۇمدىن)

إِحْتَشَدَ القَومُ: توپلانماق، يېغلىماق

اِحْتَصَدَ الْذَّرْعَ: ئورىماق، يىغماق

اِحْتَضَنَ: قۇچاقلىماق، باغرىغا باسماق

اِحْتَطَّ السِّعْرُ: چۈشمەك، چۈشۈپ كەتمەك (باھاسى)

ـــ الشَّيْءَ: قويۇپ قويماق، چۈشۈرمەك

اِحْتَطَبَ: ئوتۇن قىلماق، ئوتۇن تەييارلىماق

اِحْتَفَّ بِه: ئورىماق، قورشىماق، يۆگىمەك

اِحْتِفَاء: قىزغىنلىق بىلەن كۈتۈش

اِحْتِفَـــال: مۇراسىم: يىغىن: تەبرىكلەش پائالىيىتى: تەبرىكلەش

اِحْتَفَدَ فِي الْعَمَـلِ: ئالدىراتماق، دەرھال ئورۇنلاتماق

اِحْتَفَرَ الشَّيْءَ: كولىماق، قازماق

اِحْتَفَظَ بِه: ساقلىماق، قوغدىماق

ـــ الشَّيْءَ: ئالماق، ئىگەللىۋالماق

اِحْتَفَلَ الْقَومُ: يىغىن ئۆتكۈزمەك

ـــ بِه: تەبرىكلىمەك، مۇبارەكلىمەك

اِحْـــتَفَنَ الشَّـــجَرَةَ: قۇمارماق، يۇلماق (دەرەخلەرنى)

ـــ الشَّـــيْءَ لِنَفْسِـــه: ئۆزى ئۈچۈن ئىگەللىۋالماق، ئۆزى ئۈچۈن ئىگەللىمەك

اَحْصَاءٌ: ساناش؛ مەلۇم قىلىش

اَحْصَائِيّ: ستاتىستكا قىلغۇچى

أَحْصَى الشَّيْءَ: سانماق، ھېسابلىماق

اَحْضَرَ هُ الشَّيْءَ: ئېلىپ كەلمەك؛ ئەكەلدۈرمەك

ـ الشَّيْءَ: تەييارلىماق، ھازىرلىماق

اَحْظَى هُ بالشَّيْءِ: قولغا كەلتۈرمەك

اَحَقّ: ھەقنى دېمەك، ئەمەلىيەتنى سۆزلىمەك

ـ الأَمْرَ: ئەمەلگە ئاشۇرماق، ۋۇجۇدقا چىقارماق

اَحَقُّ: ئەڭ ھەقلىق، ئەڭ توغرا

الـ: ئالىي ھوقۇق؛ چەكسىز مەۋجۇت زات

اَحْقَاب ج: دەۋر، زامان، مەزگىل

ـ خَالِيَة: تارىختىن بۇيانقى مەزگىل، تارىختىن بۇيان ساقلىنىپ قالغان

اَحْقَبُ: ياۋا ئېشەك

اَحْقَدَهُ: ئۆچمەنلىكىنى قوزغىماق، نەپرەتلەندۈرمەك

أَحْقَرَهُ: كۆزگە ئىلماسلىق، كەمسىتمەك

أَحَكَّ: قىيچىشتۈرماق

إحْكام: پۇختىلاش، مۇستەھكەملەش

أَحْكَمَ هُ: پۇختىلماق، كۈچەيتمەك؛ كەم ـ كۆتسىز قىلماق

ـ الْفَرَسَ: ئاتقا ئېغىز دورۇق سالماق

أَحَلَّ هُ: قويۇپ قويماق؛ ئورۇننى باسماق

ـ لَهُ الأَمْرَ: رۇخسەت بەرمەك

اَحْلَسُ ج حُلْس: زاغىر رەڭ

اَحَمُّ هُ: قىزىتماق، ئىسسىتماق

أَحَمّ ج حُمُّ: ئىنتايىن يېقىن؛ قارا؛ ئاق

احْمَارّ: تەدرىجى قىزارماق

أَحْمَالٌ: يۈك؛ قوزا ـ پاقلان

ـ الحَائِط: تامنىڭ تېرىكى

اَحْمَدُ: ماختاشقا، مەدھىيىلەشكە ئەرزىگەن كىشى؛ ماختاشقا لايىق بولغان كىشى؛ نەھمەد (ئادەمنىڭ ئىسمى)

أَحْمَدِيَّةُ: ئەھمەدىيە، ئەھمەدىيىنىڭ؛ ئىمام ئەھمەد مەزھىپى

أَحْمَرُ ج اَحَامِرُ وَ حُمْر وَ حُمْرَانٌ وَ اَحَامِرَةُ: قىزىل، قىپقىزىل

احْمَرَّ: قىزارماق

اَحْمَرَار: قىزىرىش؛ قىزىل رەڭلىك بولۇش

أَحْمَسَ هُ: قىزغىنماق؛ شىجائەتلىك بولماق

اَحْمَسُ ج حُمْس و أَحَامِس: قىزغىن؛ شىجائەتچان

اَحْمَقُ ج حُمْقٌ وَ حَمْقَى وِ حِمَاقٌ وَ حَمَاقَى: كەم ئەقىل، ئەخمەق

إحْنَةٌ ج إحَنٌ: ئۆچمەنلىك

أَحْنَفُ ج حُنْف: ئو (O) شەكىللىك پۇت، خاميوت ئاياغ، مايماق پۇت

اَحْنَقَ هُ: غەزەپلەندۈرمەك، ئاچچىقىنى كەلتۈرمەك

ـ عَلَيْهِ: نەپرەتلەنمەك

أَحَدَّهُ: چىڭىتماق، مۇستەھكەملىمەك

ـــ اَلَيْه النَّظَرَ: ئۇنىڭغا تىكىلىپ قارىماق، زەن سېلىپ قارىماق

ـــ: قارىلىق كىيىم كىيمەك

أَحَد ج آحَاد: بىر، يەككە، يالغۇز

الـ ـــ: يەكشەنبە كۈنى

إِحْدَائِيّ: ئابىسا (بوشلۇق)

ـــ أُفقِيّ: بوشلۇق ئابىساسى

ـــ رَأْسِيّ: ھەققىي ئابىسا

أَحْدَبَ هُ: ئەگمەك، مايماق قىلماق

ـــ الرَّجُلُ: دۆڭ بولماق، ئادەم دۆڭ بولۇپ قالماق

اَحْدَبُ ج حُدْب: دوك: تۆگىنىڭ لوكسى: قىلىچ: دوڭقاق

اَحْدَثَ هُ: پەيدا قىلماق، ئىجاد قىلماق

اَحْدَقَ هُ: ئورىماق، مۇھاسىرىگە ئالماق

أَحْدُوثة ج أَحَادِيْثُ: گەپ - سۆز: سۆز - چۆچەك: سۆھبەت تېمىسى

احْدَوْدَقَ به: قورشىماق، ئورىماق

أَحْرَارِيّ: ئەركىنلىك، دېموكراتىيە

احْرَام: ئىھرام (ھەج قىلغاندا كىيىدىغان كىيىم)

اَحْرَجَ هُ: مەجبۇرلىماق: گۇناھقا گىرىپتار بولماق

أَحْرَزَ اَلشَّيْءَ: ئېرىشمەك، قولغا كەلتۈرمەك، ھاسىل قىلماق

أَحْرَسُ: كونىلىق: كونىراپ كەتكەن، كونا، ئەبجەق

أَحْرَشُ ج حُرْش: قوپال، بىرىك

أَحْرَقَ الشَّيْءَ: كۆيدۈرمەك، كۆيدۈرىۋەتمەك

أَحْرَمَ: ئىھرام باغلىماق (ھەج قىلغاندا)

أَحْرَى الشَّيْءَ: ئازايتماق، كېمەيتىمەك

الـ ـــ: لايىقلاشقان، ماسلاشقان: ئەڭ لايىق بولغان، ئەڭ تېگىشلىك بولغان

اَحْزَمُ: قەتئىي، كەسكىن

أَحْزَنَ هُ: غەمگە سالماق، ئىچىنى پۈشۈرماق

ـــ عَلَيْه: قايغۇرماق، ئىچى پۈشماق

أَحَسَّ اَلشَّيْءَ اَوْبه: ھېس قىلماق، سەزمەك

إِحْسَاس: سەزگۈرلۈك، ھېس قىلىش

إِحْسَان: ياخشىلىق قىلىش: ئىھسان

أَحْسَنَ اَلَيْه: ئۇنىڭغا ياخشىلىق قىلماق

ـــ: ياخشىلىماق، ياخشى قىلماق

ـــ الشَّيْءَ: ئوبدان ئىگەللىمەك، ئۇستا بولماق

اَحْسَنُ: ئەڭ ياخشى: ياخشىراق

اَحْشَبَ هُ: ئاچچىقىنى كەلتۈرمەك، ئوغسىنى قاينىتماق

اَحْشَدَالْقومُ: يىغىلماق، توپلانماق

اَحَصَّ هُ: نېسىۋە ئايرىپ بەرمەك، ئۇنىڭ بەلگىلەنگەن نېسىۋىسىنى بەرمەك

ـــ الشَّيْءَ: ھېسىلىگەندەك بولمەك، ھەسسىگە ئايرىغاندەك پارچىلىماق

ـــ هُ بالشَّـــيْءِ: ئۇنىڭغا مۇناسىۋەتلىك بولغان نەرسىنى بەرمەك

ـــ بكَذا: مۇناسىۋەتلىك، توغرىلىق بولماق

اخْتِصَار: ئاددىيلاشتۇرۇش، قىسقارتىش

بالـ ـــ : قىسقىچە، يىغىنچاقلىنىپ، ئاددىيلا

اخْتِصَاص: ئىختىساس؛ پايدىنى كونترول قىلىش

ـــــ بكَـــذَا: ئىختىساسلىق بىلىملەر: ئىختىساس؛ ئارتۇقچىلىق ، ئالاھىدىلىك

إخْتِصَاصِيّ: مۇتەخەسسىس؛ ئىختىساسلىق ئادەم؛ مەلۇم ئالاھىدىلىك، ئارتۇقچىلىقى

اخْتِصَـــرَهُ: قىسقارتماق، ئاددىيلاشتۇرماق؛ ئۇدۇل يولغا ماڭماق

اخْتَصَمَ الْقَـــومُ: ئۆزئارا دۇشمەنلەشمەك، جاڭجاللاشماق

اخْتَطَـــــفَ الشَّـــــيْءَ: ئېلىۋالماق، بۇلىۋالماق، تارتىۋالماق

ـــ الْبَصَرَ: كۆزقارىغۇلاشماق

اخْتَطَى: قەدەم تاشلىماق، قەدەم قويماق

اخْتَفَاءً: يوشۇرۇش، مەخپىي تۇتۇش

اخْتَفَى: يوشۇرماق؛ يوقاتماق

اخْتَـــلَّ: مۇكەممەل بولماسلىق، كەمتۈك بولماق، نۇرمالسىز بولماق

اخْـــتِلاَج: ئۆزنىڭ تارتىشى؛ ئەنسىزلىك، خاتىرجەمسىزلىك

اخْتِلاس: ئوغرىلىماق؛ ئېلىۋالماق

اخْتَلَبَ هُ: قايمۇقتۇرماق، ئۆزىنى مەپتۇن قىلماق

اخْتَلَجَ: ئۆزىنى تارتماق، مەستانە قىلىۋالماق

ـــ الشَّـــيْءَ فِي صَـــدْرِهِ: ئەنسىرەتمەك، كۆڭلىنى بىئارام قىلماق

اخْتِلاَط: ئارىلىشىپ كېتىش، ئارىلىشىپ قېلىش

اخْتِلاف: ئىختىلاپ؛ زىددىيەت

اخْـــتِلاَل: نۇرمالسىزلىق، قالايمىقانلىشىپ كېتىش

اخْتَلَسَ: تارتىۋالماق، يۇتىۋالماق

اخْتَلَطَ الشَّيْءَ بالشَّيْءِ: ئارىلىشىپ كەتمەك

ـــ: قالايمىقان بولۇپ كەتمەك

ـــ النَّابِلَ بالْحَابِلِ: ئەمەت بىلەن مەمەتنى ئالماشتۇرۇپ قويماق

اخْتَلَـــفَ الْقَـــومُ: ئىختىلاپ قىلىشماق، زىددىيەتلەشمەك

ـــ عَنْهُ: بىلەن ئوخشاشماسلىق، مەدەن پەرقلىق بولماق

ـــ الَى الْمَكان: داۋاملىق، ھەمىشە بارماق

اخْتَلَـــقَ هُ: ئىجاد قىلماق، يالغاندىن ئويدۇرۇپ چىقارماق

اخْتِمَار: ئېچىماق، سېسىماق؛ خېمىر بولماق

اخْتَمَرَ: ئېچىتماق، خېمىر تۇراچ قېلىماق؛ بېشىغا ياغلىق ئارتماق (چەگمەك)

اخْتِنَاق: تىنىجىق بولۇش؛ بوغۇپ ئۆلتۈرۈپ قويۇش

أَحْنَكَ هُ: تەجرىبىگە ئىگە قىلماق

اَحْنَى عَلَيْهِ: ئىچ ئاغرىتماق، كۆڭۈل بۆلىمەك

اَحْوَجَ هُ: مۇھتاج قىلماق، زۇرۇر بولماق

ـــ اِلَيْهِ: ئۇنىڭغا زۇرۇر بولماق

اَحْوَصُ: كۆزى قىسىق ئادەم

أَحْيَاهُ: تىرگۈزمەك، گۈللەندۈرمەك

ـــ الذِّكْرَى: خاتىرىلىمەك، ئەسلىمەك

أَحْيَائِيٌّ: بىئولوگىيىلىك؛ بىئولوگىيەشۇناس

أَخ ج اِخْوَة و أَخُوَة و اِخْوَان وَ أَخُون وَ آخَاءُ: قېرىنداش، ئاكا - ئۇكا

اَخَابَ هُ: ئۈمىدسىزلەندۈرمەك

أَخَّاذ: تەسىرلىك، مەپتۇن قىلارلىق؛ ئادەمنى جەلپ قىلىدىغان

أَخَافَ هُ: قورقۇتماق، تەھىد سالماق

اِخَافَة: خەۋەر قىلىش، ئۇقتۇرۇش

إِخْبَارِيّ: ھەيۋە قىلىش، قورقۇتۇش

اِخْبَار: ئاخباراتچىلىق؛ خەۋەرنىڭ

أَخْبَرَهُ الشَّيْءَ اَوْبِهِ: ئۇقتۇرماق، خەۋەر قىلماق

أُخْتٌ ج أَخَوَاتٌ: قىز قېرىنداش؛ ئاچا - سىڭىل

اِخْتَارَهُ: تاللىماق، ئىختىيار قىلماق

اِخْتَالَ: غادايماق، مەغرۇرلانماق

اِخْتَبَأَ مِنْهُ: يوشۇرماق، مۇكۈندۈرۈپ قويماق

اِخْتِبَار: باشتىن كەچۈرۈش، تەجرىبە قىلىش

ـــ هُ: سىناق قىلماق، تەجرىبە قىلماق

اِخْتَبَرَ الشَّيْءَ: تەجرىبە قىلماق، سىناق ئېلىپ بارماق

اِخْتَبَطَ: قارىغۇلارچە ئىش قىلماق

ـــ هُ: زەھەرلىمەك؛ زەھەر قويۇپ بەرمەك

اِخْتَبَلَ: ئېلىشىپ قالماق، نېرۋىسى كاردىن چىقماق

ـــ إِسْرَارِ الْقَوْمِ: سىرنى پاش قىلماق

اِخْتَتَمَ: تۈگەتمەك، ئاياغلاشتۇرماق

ـــ هُ: چۈشەندۈرۈشنى ياكى تەشۋىق قىلىشنى ئاياغلاشتۇرماق

اِخْتِرَاعٌ: ئىجاد قىلىش، كەشىپ قىلىش

اِخْتِرَاق: كېسىپ ئۆتۈش

اِخْتَرَصَ عَلَيْهِ: تۆھمەت قىلماق، بۆھتان چاپلىماق

اِخْتَرَعَ الشَّيْءَ: كەشىپ قىلماق، ئىجاد قىلماق

اِخْتَرَمَ هُ: خاراب قىلماق، ۋەيران قىلماق

إِخْتَزَّهُ: سانجىماق، ئۈزمەك، توغرىماق

اِخْتِزَال: قىسقارتىش؛ تېز يېزىش ياكى خاتىرىلەش

اِخْتَزَلَ هُ: قىسقارتماق، تېز خاتىرىلىمەك

اِخْتَزَنَ الشَّيْءَ: ساقلىماق، توپلىماق

ـــ الطَّرِيقَ: ئۇدۇل يولغا ماڭماق

اِخْتَصَّ بِهِ: ھەققىدە، توغرىسىدا، شۇنىڭغا مۇناسىۋەتلىك بولماق

اِخْلَاص: سادىق بولۇش؛ سەمىمىي بولۇش؛ ئىخلاس قىلىش

أَخْلَاقِيّ: ئەخلاقلىق ، ئەخلاقى

اَخْلَـدَهُ: مەڭگۈلۈك قىلماق، مەڭگۈ داۋام قىلدۇرماق

ـ اِلَيْه: مايىل بولماق، ئۇ تەرەپكە ئاغماق

ـ بِالْمَكَان اَوْاِلَيْه: ماكانلاشماق

أَخْلَصَ لَهُ: ئىخلاسمەن بولماق

اِخْلَولَـقَ: كونىراپ قالغۇچە كەيمەك؛ ئېھتىمال، بەلكى؛ ئازلا قالماق، تاسلا قالماق

أَخْلَى الْمَكَانَ: ئورۇننى بوشاتماق

ـ سَبِيْلَهُ: ئۆز يولىغا قويۇپ بەرمەك

أَخْمَدَهُ: جىمىتماق، تىنجىتماق؛ ئۆچۈرمەك، يوقاتماق، باستۇرماق؛ چەكلىمەك

أَخْمَصُ ج أَخامِصُ الْقَـدَمِ: تاپان (ئادەم پۇتىنىڭ)

اِخْـوَانِيّ: قېرىنداشلىق؛ مۇسۇلمان قېرىنداشلار جەمئىيەتىنىڭ ئەزاسى

أُخُوَّة: قېرىنداشلىق؛ دوستلۇق مۇناسىۋىتى

أَخَوِيّ: قېرىنداشلىق مۇناسىۋەت

أَخْوَى: ئاچ؛ ئاچلىق

أَخَنُّ ج خُـنّ: دىمىقىدا گەپ قىلىدىغان ئادەم

أَخْنَى عَلَيْه الـدَّهْرُ: جاپا چەكمەك، بالا ـ قازاغا ئۇچۇرماق

ـ فِى الْكَلَامِ: قەبىھ سەت گەپ قىلماق

أَخِيَّة، آخِيَّة ج أَوَاخِيّ وَ أَوَاخٍ: ئارغامچا، ئارقان؛ چىغىرىق (بىناكارلىقتا ئىشلىتىلىدىغان)

أَخِيْذ ج أَخْذَى: ئەسىر (جەڭدە تۇتۇلۇپ قالغان ئەسكەر)

أَخِيْذَة: ئۇرۇش غەنىيمەتلىرى

أَخِيْر: ئاخىرقى، تۇڭگەنچىسى، ئەڭ ئاخىرىقىسى

إِدٌّ إِدَّة ج إِدَاد و إِدَد: ئەسىر؛ پالاكەت، بالا ـ قازا؛ جاپا ـ مۇشەققەت

أَدَاء: ئورۇنلاش، تاماملاش

أَدَاة ج اَدَوَات: سايمان، ئۇسكىنە؛ قورال؛ ماتېرىيال

أَدارَهُ: ئايلاندۇرماق، پىرقىراتماق

ـ الْعَمَـلَ: ئىشنى باشقۇرماق، كونترول قىلماق

ـ الْحَدِيْثَ حَوْلَ كَذَا: مۇھاكىمە قىلماق، پاراڭلاشماق

اِدَارَة: باشقۇرۇش، ئىدارە قىلىش

اِدَارِيّ: مەمۇرىي، كونتروللۇق

ـ هُ مِنَ الْعَدُوِّ اَوْعَلَيْـه: غەلىبىنى قولغا كەلتۈرمەك

أَدَامَ هُ: داۋاملاشتۇرماق

أَدَانَ هُ ادَانَةً: قەرز ياكى ئۆتنە ئالماق

أَدَّبَ هُ: تەربىيىلىمەك، ئەدەبلىمەك

أَدَبَ ـِ أَدْباً: زىيالىت بەرمەك

اِخْتَنَقَ: دىمىق بولماق، تىنجىق بولماق

اِخْتِيَار: تاللاش، رازى بولۇش

ـــ ا: ئىختىيارى، رازىمەنلىك

اَخْجَلَ هُ: خاپا قىلماق، خىجىل قىلماق

أَخْدَرَهُ: سەزمىنى يوقاتماق، بەدىنى سەزمەس بولۇپ قالماق

أَخَذَ ـــ أَخَذَ وَ تَأْخَاذًا وَ مَأْخَذَ الشَّيْءِ: ئالماق، قوبۇل قىلماق

ـــ صُورَةً: سۈرەتكە چۈشمەك

ـــ يَعْمَلُ: ئىشقا كىرىشمەك

أَخْذ: ئالماق؛ قوبۇل قىلماق

ـــ الثَّأْرِ: ئىنتىقام ئالماق، قىساس ئالماق

أَخَّرَهُ: كېچىكتۈرمەك، ئارقىغا تارتماق

إِخْرَاج: چىقىرىش؛ رېژىسورلۇق قىلىش

أَخْرَجَ: چىقارماق؛ بوشاتماق

أَخْرَجُ: ئاق ـ قارا رەڭنىڭ ئارىلاشمىسى

أَخْرَسَ هُ: ئاغزىنى ئاچۇرماسلىق، گاچىلاشتۇرۇپ قويماق

أَخْرَسُ ج خُرْس وَ خُرْسَان وَ أَخَارِسُ: گاچا، تىلسىز؛ ئاۋازى چىقماسلىق

اَخْرَقُ: ئەخمەق، ھاماقەت

أَخْرَى هُ: خارلىماق، شەرمەندە قىلماق

أُخْرَى ج أُخْرَيَات: باشقىسى، باشقا بىرى (ئاياللىق جىنىتى)

اَخْمَرَهُ: زىيان قىلماق؛ زىيان كەلتۈرمەك

إِخْشَوْشَنَ: جاپاللىق تۈرمۇش ئۇنكۇزمەك

أَخَصُّ: ئالاھىدىلىك، خاسلىق؛ ئالاھىدە بولغان

إِخْصَائِيّ: تالانت ئىگىسى، مۇتەخەسسىس

أَخْصَبَ الْمَكَانُ: مۇنبەت يەر بولماق، مۇنبەت بولماق

اَخْضَرُ: ياپيېشىل، ئىنتايىن يېشىل بولغان

اخْضَرَّ: يېشىللاشماق

أَخْضَعَ هُ: بويسۇندۇرماق، ئىتائەت قىلدۇرماق

أَخْطَأَ: خاتالاشتۇرماق، خاتا قىلدۇرماق

اِخْطَار: ۋەسىيەت قىلىش، سەلمىيىلىك بىلەن ئۇقتۇرۇش: خەتەرلىك بولۇش

أَخْطَرَ الشَّيْءَ بِبَالِهِ أَوْعَلَى بَالِهِ أَوفِي بَالِهِ: ئۇقتۇرماق: كۆڭۈلگە كەلتۈرمەك، خەۋەر قىلماق

ـــ الْمَرِيضُ: كېسەل خەتەرلىك باسقۇچقا كېلىپ قالماق

ـــ هُ: ئىنتايىن خەتەرلىك قىلىۋەتمەك

اخْفَاء: يوشۇرۇش، مۆكۈپ قويۇش

أَخْفَشُ ج خُفْش: كۆندۈز قارىغۇسى

أَخْقَفَ: لەپىلدەمەك، قاناتى قاقماق، لەپىلدەپ تۇرماق

أَخْفَى هُ: يوشۇرماق، مەخپىي تۇتماق

أَخَلَّ بِهِ: سوغۇق مۇئامىلە قىلماق، قوپال مۇئامىلە قىلماق

اِخْلَاء: بوشىتىپ بېرىش، بىكارلاپ بېرىش

أَذْلَجَ: كېچىدە سەپەرگە ئاتلانماق
أَذْلَى: چېلەكنى قۇدۇق ئىچىگە كىرگۈزمەك
ـــ بِالْحُجَّةِ: پاكىت چىقارماق
ـــ ذَلْوَهُ فِي كَذَا: قاتناشتۇرماق
أَدَمَ ـِ اَدْمًا الشَّيْءَ: تەمىنى تەگشىمەك، دورا قوشماق
أَدَم: تېرە، پوست
أُدْم: دورا ـ دەرمان: تەم تەگشىگۈچ
أُدْمَة: قوڭۇر رەڭلىك، بېغىر رەڭلىك
ادْماج: بىرىكتۈرۈش: قاتناشتۇرۇش
ادْمان: شەيدا بولۇش، ھەۋەس قىلىش
أَدْمَجَ الشَّيْءَ فِي الشَّيْءِ: قوشۇۋەتمەك، بىرىكتۈرمەك
ـــ الْحَبْلَ: ئارغامچىنى پۇختا ئەشمەك
أَدْمَنَ هُ: خومار بولماق، مەپتۇن بولماق
أَدْمَى هُ: قان ئاققۇزماق، قان ئاقماق
أَدْنَاُ: تۆۋەنلىگەن، يېقىنلاشقان
أَدْنَى ج دُنًى: ئەڭ يېقىن: ئەڭ تۆۋەن: ئەڭ پەس، پەسكەش
أَدْنَى الشَّيُءُ: يېقىن بولماق
ـــ الشَّيْءَ: يېقىنلاشتىماق: تۆۋەنلەتمەك
اَدْهَمُ ج دُهْم: قارا، قاپقارا، تۇم قارا: قارا ئات
اَدْهَشَ هُ: چۆچىتىۋەتمەك، ھەيران قالدۇرماق، كاڭگىرىتىپ قويماق
أَدْهَى: ئەڭ قورقۇنۇشلۇق: ئەڭ ئېغىر بولغان، ئەڭ قاتتىق بولغان
أَدًى هُ: نورۇنلىماق، ئادا قىلماق
ـــ الدَّيْنَ: قەرز قايتۇرماق، ئامانەتنى قايتۇرماق
ـــ الضَّرائِبَ: باجنى تاپشۇرماق
ـــ الْخَبَرَ: خەۋەر يەتكۈزمەك
ـــ إِلَى كَذَا: سەۋەب بولماق: ئېلىپ كەلمەك
أَدِيْبٌ ج أُدَبَاء: ئەدىب، شائىر: ئەدەبىياتشۇناس: ئەدەبلىك، تەربىيە كۆرگەن
أَدِيْم ج أَدَمٌ و أُدْم وآدِمَة وَ آدَام: تېرە ـ خورۇم: يۈقىرى سۈپەتلىك بولغا
إِذْ: ① ۋاقىتنى بىلدۈرىدىغان ئىسىم بولۇپ، مەنىسى «بولغان ۋاقىتدا» دېگەن بولىدۇ. مەسىلەن:
قَدْسَاعَدَهُ أَبُوهُ ـ أَخْرَجُهُ
2. ئالدى قوشۇلغۇچى بولۇپ كېلىپ تۆۋەندىكى مەنىلەرنى بىلدۈرىدۇ: ـ
① تۈيۈقسىزلىقنى بىلدۈرىدۇ: مەسىلەن: بَيْنَمَاسَائِر ـــ هَطَلَ الْمَطَر (مەن مېڭىپ كېتىۋاتسام تۈيۈقسىز يامغۇر يېغىپ كەتتى)
(2) سەۋەب ـ مەقسەتنى بىلدۈرىدۇ: ـ مەسىلەن:
ضَرَبْتُ ابْنِي ـــ أَسَاءَ
(ئوغلۇم ئەسكىلىك قىلغانلىقى ئۈچۈن ئۇنى ئۇردۇم)

أَدَبٌ ج آدَبٌ: ئەدەپ - ئەخلاق؛ ئەدەپسىيات

أَدَبَ ـُ أَدْبًا: ئەدەپلىك بولماق، تەربىيە كۆرمەك

إِدْبَار: قېچىش، چېكىنىش، يۈز ئۆرۈش

أَدْبَرَ: ئارقىسىغا يانماق، چېكىنمەك؛ ئاياغلاشتۇرماق؛ ئۆلۈپ كەتمەك

أَدَبِـــيّ: ئەدەبىي، ئەخلاقىي؛ ئەدەپىنىك، ئەخلاقنىك ، ئەخلاقلىق

أَدْجَنُ ج دُجْن: قاراڭغۇلۇق، زۇلمەتلىك؛ قاراڭغۇ، زۇلمەت

إِدَّخَارٌ: ساقلاش، توپلاش؛ ئامانەت قويۇش

أَدْخَلَ هُ: سولاپ قويماق

أَدْخَنَ ت النَّارُ: ئاماكا چەكمەك، ئۆت يونماق

أَدَرَّ: (سۈت قاتارلىقلار) كۆپ بولماق؛ زور تەمىنات بەرمەك

إِدْراك: بىلىمەك، چۈشەنمەك؛ ئۇقۇم، ئاڭ، ئىدراك

أَدْرَجَ الشَّيْءَ بِالشَّيْءِ: كىرگۈزمەك، بىرنى - بىرگە كىرگۈزمەك

أَدْرَعَ إِدَّرَعَ: نىقابلانماق

أَدْرَكَ الشَّيْءَ: يەتمەك، ئېرىشمەك؛ ئەقىل ئىشلەتمەك

ـــ الْفَتَى: ياش - قورامغا يەتمەك

ـــ الثَّمْرُ: مېۋە پىشماق؛ يېتىلمەك

ـــــ الْمَسْـــأَلَةَ: يەشمەك، چۈشەنمەك (مەسىلىنى)

ـــ بِشَـــأْنِ: ئىنتىقام ئالماق، ئۆچ ئالماق، قىساس ئالماق

أَدْرَى هُ بِكَذَا: خەۋەر قىلماق، ئۇقتۇرماق، يەتكۈزمەك

إِدْعَاء: دەۋا قىلىش، ئەيىبلەش، شىكايەت قىلىش

أَدْعَجُ ج دُعْج دَعْجَاءُ: چوڭ قارا كۆزلۈك ئادەم

ادَّعَمَ عَلَيْهِ: تاياندماق، يۆلەنمەك

ادَّعَـــى الشَّـــيْءَ: (ھوقۇق ياكى باشقا نەرسىلەرنى) تەلەپ قىلماق

ـــ بِكَذَا: داۋا قىلماق، شىكايەت قىلماق

ـــ عَلَيْهِ بِكَذَا: ئەيىبلىمەك، ھاقارەتلىمەك

إِدْغَـــام: كىرىشتۈرمەك؛ ئاسسىملاتسىيە قىلماق

أَدْغَمَ الشَّيْءَ فِي الشَّـــيْءِ: كىرىشتۈرمەك؛ ئاسسىملاتسىيە قىلماق؛ ئوخشاشلاشتۇرماق (تاۋۇشنى)

ادَّغَمَ الشَّيْءَ فِي الشَّـــيْءِ: كىرىشتۈرمەك، قوشۇۋەتمەك، بىرىكتۈرمەك

أَدْفَأَهُ: ئىسىتماق، ئىللىتماق

إِدَّفَأَ: ئوت ئىسىنماق، ئوتقا قاقلانماق

أَدَقَّ الشَّيْءَ: پارچىلماق، ئۇششا قىلماق

ادَّكَرَ الشَّيْءَ: ئېسىدە تۇتماق، يادىدا تۇتماق

أَدَلَّ عَلَيْـــهِ: ئەدەپسىزلىك بىلەن مۇئامىلە قىلماق

أَذَى ـَ أَذىً وَ أَذاةً بِـهِ: زىيان تارتماق زىيان بولماق

أَذِيَّة: زىيان ـ زەخمەت؛ جاراھەت

أَذَيْن: نامازغا چاقىرغۇچى (مۇئەززىن)

أَرَابَ هُ: گۇمانلاندۇرماق، شەكلەندۇرمەك؛ ئەنسىرەتمەك

أَراثَ هُ: ئاستىلاتماق

إِراث: چوغ، ئوت (كۆيىدىغان)

أَراحَ: دەم ئالدۇرماق، تىنچلاندۇرماق

ـ ه عَنْ كَذَا: قۇتۇلدۇرماق، قۇتقۇزماق

ـ الشَّيْءَ: سېسىماق، سېسىپ كەتمەك

إِراحَة: دەم ئالدۇرۇش، ئارام ئالدۇرۇش

أَرَادَ الشَّيْءَ: ئىرادە قىلماق، ئويلىماق، تەلەپ قىلماق

إِرَادَة: ئىرادە، خاھىش؛ ئىختىيار، ئارزۇ

إِرَادِيٌّ: ئىختىيارلىق، ئىختىيارىي

أَرَاعَ هُ: قورقۇتىۋەتمەك، ئالاقىزادە قىلىۋەتمەك

أَرَاغَ: ھىيلە بىلەن ئالماق، ئالداپ ئېلىۋالماق

أَراقَ السَّائِلَ: قۇيماق (سۇ)؛ ئاقماق (قان)

أَراكٌ ج أُرُك وَأَرائِكُ: مىسۋاك دەرىخى؛ سەندەل

إِرَان: شوخ، تېتىك، جانلىق

ـــ ج أُرُن: ئۆلۈك ساندۇقى، جەسەت كارىۋىتى

أَرَب ج آرَاب: غايە، مەقسەت، تىلەك

أَرِبَ ـَ أَرْبًا: پىشىپ يېتىلمەك، ئۇستا بولماق، ماھىر بولماق

إِرْبًا: پارچە ـ پارچە، پارە ـ پارە

أُرُبًّا: ياۋرۇپا، ياۋرۇپا قىتئەسى

أَرْبَاج: ھۆكۈمران، ئىگە، خوجايىن

ـ الدُّيُون: قەرز بەرگۈچى، تۆلەم ئىگىسى

ـ البُنُوك: بانكىر

أُرْبَة ج أُرُب: ـ بەنتىك (كېپىنەك گالىستۇك)؛ چىگىلگەن تۆگۈنچەك

أَرْبَحَ هُ عَلَى بِضَاعَتِهِ: پايدا كەلتۈرمەك، پايدىغا ئېرىشتۈرمەك

أَرْبَدُ ج رُبْد: قوڭۇر، بېغىر رەڭلىك

أَرْبَعٌ: تۆت، تۆت دانە

ـَ عَشَرَةَ: ئون تۆت، ئون تۆت دانە

أَرْبَعَة: تۆت دانە، تۆت

ـ عَشْرَ: ئون تۆت، ئوت تۆت دانە

أَرْبَعُونَ: قىرىق، قىرىق دانە

أَرْبِيَان: راك، دېڭىز راكى (قىسقۇچ پاقا)

ارْتَاب فِيْهِ اوْ مِنَ الشَّيْءِ: گۇمانلانماق، شۈبھىلەنمەك

ـ بِهِ: ئاشكارلىماق، پاش قىلماق، مەلۇم قىلماق؛ تىڭتىڭلىماق

إِرْتَاح: خۇشال بولۇش، مەمنۇن بولۇش، رازى بولۇش

إِذَا: ئالدى قوشۇلغۇچى بولۇپ، ئۇنىڭ ئاساسلىق ئىشلىتىلىش قائىدىسى مۇنداق:
(1) تۇيۇقسىزلىقنى بىلدۈرىدۇ. مەسىلەن:
خَرَجْنَا فَـ ـ اللص بالبَابَ
(2) ۋاقىت ھالىتى بولۇپ شەرت مەنىسىنى ئىپادىلەيدۇ: مەنىسى «ئەگەردە، مۇبادا» «بولغان ۋاقىتدا» دېگەن بولىدۇ. مەسىلەن:
ـ احْتَهَدْتَ نَجَحْتَ
إِذًا: جاۋاب قايتۇرۇش ئالدى قوشۇلغۇچى بولۇپ «ئۇنداقتا، ئۇنداق بولسا ئەمسە» دېگەننى بىلدۈرىدۇ
أَذابَ هُ: ئېرىتىۋەتمەك، ئېرىتمەك
إِذَابَة: ئېرىش، ئېرىپ كېتىش
أَذَاعَ الْخَبَرَ اَوْبِه: يەتكۈزمەك، ئاڭلاتماق
إِذَاعَة: رادىئو ئاڭلىتىش، خەۋەر يەتكۈزۈش
أَذَاقَ هُ الشَّيْءَ: تېتىتماق (تەمىنى)
إِدِّخَار: ساقلاش، جۇغلاش؛ ئامانەت
إِدَّخَرَ الشَّيْءَ: ساقلىماق، توپلىماق؛ ئامانەت قويماق
أَذْرَى الْقَمْحَ: سورىماق (بۇغداينى)؛ خامان ئالماق
أَذْعَرَهُ: چۆچۈتۈۋەتمەك، قورقۇتۇۋەتمەك
أَذْغَـ ـنَ لَـ ـهُ: ھەقمەتكە بوي سۇنماق؛ بويسۇندۇرماق، ئىتائەت قىلماق
ـ بالْحَقِّ: ھەقمەتكە بوي سۇنماق
أَذْكَرَهُ: ئەسلەتمەك، يادىغا كەلتۈرمەك
إِذْكَـ ـرَ الشَّـ ـيْءَ: ئەسلىمەك، خىيالغا كەلتۈرمەك، ئېسىگە كەلمەك
أَذْكَى النَّارَ: ئوت ياقماق، ئوت تۇتاشتۇرماق
ـ مُسَدَّسًا: تاپانچا ئاتماق
أَذَلَّ هُ: بويسۇندۇرماق؛ مەغلۇپ قىلماق، شەرمەندە قىلماق
أَذَّنَ بالصَّـ ـلَاة: ئەزان ئېيتماق، نامازغا چاقىرماق
أَذِنَ ـَ إِذْنًا وَ أَذَانًا وَ أَذَانًا وَ أَذَانَةً بالشَّيْءِ: چۈشەنمەك، ئۇقماق، بىلمەك
أُذُن ج آذَان: قۇلاق
إِذَنْ: نەتىجىنى چۈشەندۈرىدىغان ئالدى قوشۇلغۇچى بولۇپ، ھازىرقى زامان پېئىللىرىنى چۈشۈم كېلىشتە كەلتۈرىدۇ. «ئەمسە، ئۇنداقتا، ئۇ ھالدا» دېگەنگە ئوخشاش مەنىدە قوللىنىدۇ.
إِذْن: رۇخسەت؛ ئىجازەت؛ قۇلاق سېلىش
ـ ج أُذُون ج أُذُنَات: چەك، ھۆججەت
عَنْ ـ ك: رۇخسەت قىلىنگىز؛ كەچۈرىسىز
أَذْنَبَ: گۇناھ قىلماق، جىنايەت ئۆتكۈزمەك
اَذْهَبَ هُ اَوْبِه: ئەۋەتمەك؛ ماڭدۇرماق
ـ الشَّيْءَ: ئالتۇن يالاتماق، ئالتۇندىن ھەل بەرمەك
اَذْهَلَ هُ: ئۇنۇتتۇرماق، ئېسىنى يوقاتماق
ـ ه عَنْ كَذَا: ئېسىدىن چىقىرۋەتمەك
أَذًى: زىيان ـ زەخمەت؛ جاراھەت؛ ئەزىيەت

اِرْتَدَى الـرِّدَاءَ اَوْبِـهِ: سىرتقى كىيىمنى كىيمەك، ئون كىيمەك

اِرْتَزَأَهُ: پايدىغا ئېرىشمەك، نەپ ئالماق

اِرْتَزَقَ: تىرىكچىلىك قىلماق، جان باقماق

اِرْتَسَّ: خەۋەر تارقاتماق

اِرْتَسَمَ الاَمْرَ: بۇيرۇققا بويسۇنماق

ـــ كَاهِنًا: ئالىي مۇقامغا ئۆرلىمەك

ـــ الْمَسِيْحِيَّ: كىرىست (+) بەلكىسىنى سىزماق

اِرْتِشَاح: چاچراپ چىقىش، تەپچىرىپ چىقىش

اِرْتَشَحَ الاِنَاءُ: سۈيۈقلۇق سىرغىپ چىقماق

ـــ الْجَسَدُ: تەر چىقماق، تەرلىمەك

اِرْتَشَفَ الشَّرَابَ: شورىماق، شۇمۇرمەك، سۇمۇرمەك

اِرْتَشَى: پارا ئالماق، سوغات قوبۇل قىلماق (ئارقا ئىشكىتىن ياكى ئاستىرتتىن)

اِرْتَصَدَهُ: كۈزەتمەك، تەكشۈرمەك

اِرْتَضَعَ الرَّضِيْعُ ثَدْيَ اُمِّهِ: ئەمىمەك، شورىماق (ئانىنىڭ ئەمچىكىنى)

اِرْتَضَى هُ لِخِدْمَتِـهِ أَو لِصَـحْبَتِهِ: رازى قىلماق، قانائەت ھاسىل قىلدۇرماق

اِرْتَطَمَ فِي الوَحْلِ: پاتقاقتا پېتىپ قالماق

ـــ الشَّيْءُ: قىستالماق، تىقىلما ـ تىقما بولۇپ قالماق

ـــ فِي الاَمْرِ: يوشۇرۇۋالماق، يۆگۈۋالماق

اِرْتَعَاش: تىترەش، تىتىرەك بېسىش

اِرْتَعَبَ: ۋەھىمىگە چۈشمەك، قۇرقماق

اِرْتَعَدَ: تىترىمەك، لاغىلدىماق

اِرْتَعَشَ: تىترىمەك، تەۋرىمەك

اِرْتَعَصَ: لۆمىلدىمەك، لۆمشىمەك، قىمىرلىماق

اِرْتَعَ الْغَـنَمُ: ئوت يېمەك: مال باقماق، ئوتلاتماق

اِرْتِفَاع: كۆتۈرلىش، ئۆرلەش، ئېگىزلەش

اِلـ ـ عَنْ سَطْحِ الْبَحْـرِ: دېڭىز يۈزىدىن ئېگىز بولماق

اِرْتِفَاق: پايدىلانماق، نەپ ئالماق

اِرْتَفَـصَ السِّـعْرُ: باھا ئۆرلىمەك، قىممەتچىلىك بولماق

اِرْتَفَعَ الشَّـيْءُ: كۆتۈرۈلمەك، ئۆرلىمەك: يوقالماق

اِرْتَفَقَ: جەينەكنىك ئۈستىكە تايانماق

ـــ بِهِ: پايدىغا ئېرىشمەك، پايدىلانماق

اِرْتِقَاء: ئۆرلەش، تەرەققىي قىلىش، ئالغا بېسىش

اِرْتَقَـبَ هُ: ئىنتىزارلىق بىلەن قارىماق، كۈزەتمەك

اِرْتَقَصَ: سەكرىمەك: ئۇرماق: سوقۇلماق

اِرْتَقَى: قەدەممۇ قەدەم يوقىرى ئۆرلىمەك، ئالغا باسماق

ـــ الْجَبَلَ اَوْفِيْهِ اَوْ اِلَيْهِ: تاغقا ياماشماق، تاغقا چىقماق

ارْتَادَ الشَّـيْءَ: سۇرۇشتۇرمەك، ئىزلىمەك ئەكشۇرمەك

إرْتَاضَ: ئەلىم ـ ئەربىيگە ئىگە بولماق

ارْتَاعَ: قورقماق، چۆچۈمەك

ارْتَأَى كَذا: ئويلىماق، مۇلاھىزە قىلماق

ارْتِبَاط: مۇناسىۋەت: باغلىنىش: ئالاقە

ارْتِبَـاكٌ: گاڭگىراپ قېلىش، ئىنىكەنجەپ قېلىش

إرْتَبَطَ بِه: ئۇنىڭ بىلەن مۇناسىۋەتلەشمەك، ئۇنىڭ بىلەن ئالاقە قىلماق

ارْتَبَكَ: گاڭگىراپ قالماق، ھاڭۇپقىپ قالماق، نېمە قىلىشنى بىلەلمەي قالماق

ـــ فِي كَلامِه: كېكەچلىمەك، سۆزلىيەلمەي قالماق

ارْتَجَّ: تەۋرىدى، تەۋرىمەك، مىدىرلىماق

ارْتِجَاج: تەۋرەش، مىدىرلاش

ارْتِجَاع: ئەكسىيەتچىلىك، ئەكسىيەتچىلىك قىلماق، قارشى تۇرماق

ارْتِجَـاعِيّ: ئەكسىيەتچىل: كونىلىققا ئېسىلۋالغۇچى

ارْتِجَـال: ھېچ قانداق تەييارلىقسىزلا سۆزلەش

ـــ ا: تەييارلىقسىزلا، ئويلىمىغاندا

ارْتِجَالِيّ: ئويلىمغان يەردە، كۈتمىگەندە

ارْتِجَـاعٌ: تەۋرىمەك: ئىغاڭلىماق، پۇلاڭلىماق

ارْتَجَزَ الشِّـعْرَ: ناخشا ئېيتىماق، شېئىر ئوقۇماق

ارْتَجَعَ: چېكىنمەك، ئارقىغا قايتماق

ارْتَجَفَ الشَّيْءُ: تىتىرىمەك: مالىمانچىلىق چىقماق

ارْتَجَلَ الكَلامُ: دەرھاللا گەپ قىلماق

ارْتَجَى الشَّـيْءَ: ئۈمىد قىلماق، ئارزۇ قىلماق

ارْتِحَال: بېرىش: يولغا چىقىش: كۆچۈش

ارْتَحَلَ: كۆچمەك: بارماق: يولغا چىقماق

إرْتِخَاء: بوشاشماق: كەك ـ ئازادە بولماق

ـــ الْعِظَام: سۆڭەكنىڭ يۇمشاپ كېتىشى، راخت (كېسىلى)

ارْتَخَشَ: ئۇركۈمەك، چۆچۈپ كەتمەك

إرْتَخَصَ الشَّـيْءَ: مۇۋاپىق دەپ قارىماق: ئىجازەت سورىماق

ارْتَخَـيَ: يۇمشاتماق، بوشاتماق: زەئىپلەشتۈرمەك

ارْتَدَّ: قايتماق، چېكىنمەك

ـــ إلَى حَالِـه: ئۇ ئۆز ئەسلىگە قايتماق، ئەسلىگە كەلمەك

ـــ الشَّيْءَ: ياندۇرماق، پاندۇرۇپ بەرمەك

ـــ عَنْ مَبْدَئِه: ئۆز يولىدىن يۈز ئۆرىمەك

ارْتِدَاء: قايتىش، يېتىش

ارْتَـدَعَ: ئۆزىنى تۇتۇۋالماق، ئۆزىنى بېسىۋالماق

أَرْجِـــوَان: توق قىزىل رەڭ؛ (مەرتىۋىلىك ئادەملەر كىيىدىغان) قىزىل كىيىملەر

أُرْجُوَانِيّ: توق قىزىل رەڭلىك

أُرْجُوعَة ج أَرَاجِيْعُ: ئىلەڭگۈچ، يىلاڭگۈچ

ـــ الْطِّفْلِ: باللارنىڭ بوشۇكى، باللارنىڭ ئىلاڭگۈچى

أَرْحَلَ هُ: سەپەر قىلدۇرماق؛ كۆچۈرۈۋەتمەك، يۆتكىمەك

أَرَّخَ: تارىخنى خاتىرىلىمەك، تەرجىمھالىنى يازماق

ـــ الْخِطَابَ وَغَيْرَهُ: چىلانى ئىزاھالىماق

أَرْخَـــصَ هُ: ئەرزان قىلماق، باھاسىنى تۆۋەنلەتمەك؛ ئوڭاي بولماق

أَرْخَى الشَّيْءَ: تۆۋەنلەتمەك؛ قويۇپ بەرمەك

أُرْخِيَّة ج أَرَاخ: چوشۇرۇپتىلگەن پەردە

أَرْدَأَ: كاردىن چىقماق، بۇزۇلۇپ قالماق

ـــــ الشَّـــيْءَ: يامانلاشتۇرمەك، ناچارلاشتۇرۇۋەتمەك

أَرْدَأَ مِن كَذَا: ئوڭايلا بۇزۇۋەتمەك، ئوڭايلا ئۆزگەرتىۋەتمەك

أَرْدَبّ ج أَرَادِبّ: ھەجىم، سىغىم؛ ئىردەپ (بىرلىك بولۇپ دورا قاتارلىقلار ئۈچۈن ئىشلىتىلىدۇ. بىر ئىردەپ 197 لىتىرغا تەڭ)

أَرْدَفَ هُ: كەينىگە كىرمەك، ئەگەشمەك

ـــ الشَّـــيْءَ بِالشَّـــيْءِ: ئارقا ـ ئارقىدىن كەلتۈرمەك

أَرْدَم: قولى ئوچۇق، سېخىي قول

أُرْدُنِّيّ: ئىئوردانىيەلىك، ئىئوردانىيەنىك

أَرْدَى هُ: ئۆلتۈرمەك، قىرىماق؛ ۋەھشىيلىك قىلماق

أَرَذَّتِ السَّمَاءُ: سىم ـ سىم يامغۇر ياغماق

أَرْذَلَ هُ: ئەڭ ناچار بولماق؛ خار بولماق پەس قىلماق

أَرْذَمَ الْإِنَاءُ: قاچا تېشىپ كەتمەك، تۆلۈپ چىقىپ كەتمەك

أُرُزّ: كۇرۇچ؛ كۇرۇچ تامىقى

أَرْز: شەمشاد (بىر خىل دەرەخنىڭ ئىسمى)

ـــ لُبْنَانِيّ: لىۋان شەمشادى

أَرْزَمَ الرَّعْدُ: چاقماق چاقماق، گۈلدۈرماما گۈلدۈرلىمەك

أَرْزَنّ: قاتتىق ياغاچ، جىڭ ياغاچ

إِرْسَال: ئەۋەتمەك، يوللىماق

ـــــ الصُّـــوَرِ تِلِفْزِافِيًّـــا: فوتوتېلېگىرامما يوللىماق

إِرْسَالِيَّة: مەلۇم جايلارغا بىر تۈركۈم ھەق يولىنىپ كۆرسىتكۈچىلەرنى ئەۋەتمەك: پەيغەمبەرلىك، ئىلچىلىك (ئاللاھ بىلەن ئىنسانىنىڭ ئوتتۇرىسىدا)؛ تاۋارلارنى ئەۋەتمەك ياكى يوللىماق

أُرِسْتُقْرَاطِيّ: ئاق سۆڭەك (ئەسىل تەبىقە)

أَرْسَخَ الشَّـــيْءَ: مۇستەھكەملىمەك، چىڭىتماق

ارْتِكَـــاب: خاتالىق ئۆتكۈزۈش؛ جىنايەت ئۆتكۈزۈش

ارْتِكاز: تايىنىش، يۆلىنىش، ئاساسلىنىش

ارْتَكَبَ: جىنايەت ئۆتكۈزمەك؛ خاتالاشماق

ارْتِكَـــاز الشَّـــيْءِ: مۇستەھكەملىمەك، پۇختىلماق

ـــ عَلَيْهِ: ئۇنىڭغا تايانماق، يۆلەنمەك

ارْتَكَسَ: قايتىلاپ قىيىن ئەھۋال چۈشۈپ قالماق

إِرْتِكَـــاضَ: (ئات) چاپماق؛ ئېتىلماق؛ يۈگۈرمەك

ـــ الْجَنِـــيْنَ فِـــي الْـــبَطْنِ: قوساقتا بالا مىدىرلىماق، ھامىلە مىدىرلىماق

ارْتَكَمَ: دۆلىمەك، دۆلەپ قويماق

ارْتَكَنَ عَلَيْهِ: تايانماق، يۆلەنمەك

ارْتَمَخَ: قۇرقۇنچاقلىق قىلماق؛ ئاجىزلىق قىلماق

ارْتَمَزَ: ھەرىكەتلەندۈرمەك؛ ياخشى تەييارلىق قىلماق

ارْتَمَسَ فِي الْمَاءِ: سوغاچلىماق، نەمدىمەك

ارْتَمَى: يىقىلماق، يىقىلىپ چۈشمەك

ـــ الصَّيْدَ: ئاتماق؛ ئېتىلماق (ئوۋ)

ارْتَهَنَ الشَّيْءَ مِنْهُ: كۆرەكە ئالماق

ـــ بِالأَمْرِ: چەكلىمىگە ئۇچۇرماق

أَرْتُوزِيّ: فونتان؛ ئۆزلۈكسىز ئاققان

ارْتَوَى: سۇغۇرۇلماق (سۇ بىلەن)

ـــ مِنَ الْمَاءِ أَوْنَحْوِهِ: ئىچىپ قانماق

ارْتِيَاب: گۇمان قىلىنىش، شۇبھىلىنىش

ارْتِيَابِيّ: گۇمان قىلغۇچى؛ گۇمانلىق

ارْتِيَاح: خۇشال بولۇش، مەمنۇن بولۇش

ارْتِيَاد: كۆزىدىن كەچۈرۈش، تەكشۈرۈش

أَرِثَ النَّارَ: ئوت ياقماق، ئوت قالىماق

ـــ بَيْنَهُمْ: ئوت قويۇقلۇق قىلماق، ئارىنى بۇزماق

إِرْث: مىراس؛ مىراس قالدۇرۇلغان مال - مۈلۈك

أُرْثَة: چوغ؛ پىلىك، پىلتە

ارْثَعَنَّ: تۆۋەنگە چۈشمەك؛ ئاجىزلىق قىلماق؛ توختىماي چۈشۈش (يامغۇر)

ارْثِيّ: ۋارىسلىق، ۋارىسلىق قىلغان

أَرِجَ - أَرَجًا وَ أَرَيْجًا الشَّـــيْءُ: خۇش پۇراق بۇرۇنغا ئۇرۇلماق؛ خۇش پۇراق ئەتراپقا تارالماق

أَرِج: خۇش پۇراق، خۇش پۇراقلىق بولغان

أَرْجَأَ الأَمْرَ: ئارقىغا سوزماق

ارْجَاء: كېچىكتۈرۈش، ئارقىغا سوزۇش

أَرْجَحُ: ئەڭ ئىمكانىيەتلىك، مۇمكىنلىك؛ بىر تەرەپلىمىلىك

الـ - أن: ئىمكانىيىتى بار، مۇمكىنراق

أَرْجَعَهُ: قايتۇرماق، چېكىندۈرمەك

أَرْجَفَ: سىلكىنمەك، تىترمەك، تەۋرىمەك

ـــ تِ الأَرْضُ: يەر شارى تەۋرىمەك

أَرْعَـــفَ هُ: سۇيلىمەك، ھەيدەكچىلىك قىلماق

أَرْعَنُ ج رُعْـــن: يېنىكلىك، شالاقلىق، ئالدىراقسىغولۇق

اِرْعَوَى: (ھاراق، تاماكا قاتارلىق)لاردىن قول ئۈزمەك

ـــ عَنِ الْجَهْلِ اَوِ الْضَّلَالِ: نادانلىقتىن، ئازغۇنلۇقتىن قول ئۈزمەك؛ خاتالىقنى تۈزەتمەك

أَرْعَى الْمَاشِيَةَ: يايلاتماق، ئوتلاتماق

إِرْغَام: مەجبۇرلاش، زورلاش

اِرْغامِيّ: زوراۋانلىق، مەجبۇرىي

أَرغَـــبَ هُ فِي الشَّـــيْءِ اَوْ اِلَيْـــهِ: رىغبەتلەندۈرمەك، ئىلھاملاندۇرماق

ـــ هُ عَنْ الشَّيْءِ: نەسىھەت قىلىپ قويماق ياكى توختاتماق

أَرْغَلَ اِلَيْهِ: ئاغماق، مايىل بولماق، ئېغىپ كەتمەك

أَرْغَلَ: ئەركىن ـ ئازادە، خۇشاللىق

أَرْغَمَ هُ: بويسۇندۇرماق، زورلىماق

أَرْغُـــنُ، أُرْغُنُـــونَ: فىسگارمون (مۇزىكا ئەسۋابى)

أَرْغَى الشَّيْ: كۆپۈك ـ ماغزاپ ئۆرلىمەك

ـــ وَ أَزْبَدَ: قاتتىق ئاچچىقلىنىپ كەلسە ـ كەلمەس تۇكۇرمەك

أَرَّفَ الْاَرْضَ: چېگرا ئايرىماق، چېگرا بەلگىلىمەك

أَرَفَّ الطَّائِرُ اَو الرَّايَةُ: لەپىلدىمەك، قانات ـ قاقماق

أُرْفَة ج أُرَفٌ: چېگرا، پاسىل

أَرْفَدَهُ: ياردەم بەرمەك

إِرْفَضَّ: تارقىلىپ كەتمەك؛ غايىپ بولماق

أَرْفَغ: باراۋان، خۇشاللىق تۇرمۇش

اَرْفَـــقَ هُ: ئىللىق مۇئامىلە قىلماق، مېھرىبانلىق قىلماق

أَرْفَهَ: خۇشال قىلماق، ھۇزۇرلاندۇرماق

ـــ هُ: ھۇزۇر ـــ ھالاۋەت كەلتۈرمەك

اَرْفَ إِلَيْهِ: پاناھ ئىزلىمەك، پىراۋغا تايانماق

أَرَقَ هُ: ئۇخلىغىلى قويماسلىق

أَرَقَّ هُ: ئىنچىكىلەشتۈرمەك، نازۇكلاشتۇرماق

أَرَقَ: ئۇيقۇســـىزلىق؛ ئۇخلىيالماســـلىق كېسىلى

أَرِقَ ـَ أَرَقًا: ئۇيقۇسى كەلمەسلىك

أُرُق ، أُرُقٌ: ئۇيقۇسى كەلمەيدىغان ئادەم؛ ئۇيقۇسى قېچىپ كېتىدىغان ئادەم

أَرْقَأَ الدَّمُ اَوِ الدَّمْعُ: توختاتماق

اَرْقَامٌ ج: سان، نومۇر، رەقەم

ـــ سِرِّيَّة اَوْ اِصْطِلاحِيَّة: مەخپىي نومۇر، مەخپىي رەقەم، شىفىر

أُرْقَان: سارغىيىپ يىگىلەش كېسىلى

إِرْقَـــان: سارغىيىپ يىگىلەش كېسىلى؛ خىنىكۈل (ئۆسۈملۈك)؛ تىرناقنى خىنىگۈل بىلەن بوياش

أَرِسْطُو: ئارىستوتېل (گرېك پەيلاسوپى، مىلادىن ئىلگىرى 384 – 322 – يىللىرى ياشىغان)

أَرْسَلَ الشَّيْءَ: ئەۋەتمەك، يوللىماق

أُرْسُوسَة: ئېگىز قالپاق، ئۇزۇن قالپاق

أَرْسَى السَّفِينَةَ: كېمىنى توختىتىپ قويماق؛ لەڭگەر تاشلىماق

ــ الْمُنَاقَصَةَ عَلَى فُلَانٍ: مەلۇم كىشىنى نىشانلىماق، مەلۇم كىشىنى نىشانغا ئالماق

ــ حَجَرَ الْأَسَاسِ: بىنانىڭ ئۇلىغا تاش قويماق، ئۇل سالماق

أَرَّشَ بَيْنَهُمْ: ئارىسىنى بوزماق، بۆلگۈنچىلىك قىلماق

أَرْش ج أُرُوشٌ: پارا؛ سوۋغا - سالاملارنى قوبۇل قىلىش (سەلبىي مەنىدە)

ارْشَاء: پار بېرىش؛ سېتىۋېلىش؛ تەرچىقىش

اَرْشَاءٌ: يېتەكچىلىك قىلىش

أَرْشَدَهُ: باشلىماق، كۆرسەتمەك

أَرْشَدِيَّة: يېتەكچىلىك؛ يىل بويى، يىللاپ

أَرْشَفَ الشَّرَابَ: شورىماق، شۇمۇرمەك

أَرْشَى الدَّلْوَ: چېلەكنى بېغىدىن باغلىماق

أَرْشِيفٌ: ئارخىپ؛ ئارخىپخانا

اَرْصَاد ج: كۆزىتىش، ماراش

اَلْ ــ الْجَوِّيَّــة: ھاۋارايىنى كۆزىتىش؛ مېتولوگىيە

إِرْصَــاد: تەييارلىق قىلىش، ھازىرلاش؛ ئاجىرىتىلمىغان پۇل (بانكىدىن)

أَرْصَدَهُ لَهُ اَوِالشَّيْءَ له: تەييارلىق قىلماق، ھازىرلىق كۆرۈپ قويماق

ــ الرَّقِيبَ: كۆزەتكۈچى قويماق

أُرْصُوصَة: كۇن نۇردىن ساقلىنىش قالپىقى

أَرْضَ ج آراض وَ أَرَضُــونَ وَأُرُوض وَأَرَاضٍ: يەر، زېمىن؛ قۇرۇقلۇق

أَلْ ــ: يەر شارى

ارْضَاع: ئېمىتىش، سۈت بېرىش

أَرْضَبَ الْمَطَرُ: يامغۇر ياغماق

أَرْضَة ج أَرَض: ياغاچ يەيدىغان قۇرۇت

أَرْضَــعَ ت الْمَــرْأَةُ: (ئايال) ئېمىتمەك، ئەمگۈزمەك، ئەمچەك سالماق

أَرْضَى هُ: رازى قىلماق، مەمنۇن قىلماق

أَرضِــيّ: يەر شارىنىڭ، زېمىنىنىڭ، بۇ دۇنيانىڭ

أَرْضِيَّة: پول؛ (رەسىم)نىڭ تېگى

أَرْطَــبَ هُ: نەم قىلماق، ھۆل قىلماق، نەمدەمەك

أَرْعَبَ هُ: قورقۇتماق، چۆچۈتمەك

أَرْعَدَ: تىترەتمەك؛ گۈلدۈرلەتمەك، چاقماق چاقنىتىۋرماق

ــ هُ: جاغلىداتماق، لاغىلداتماق

أَرْعَشَ هُ: تىترەتمەك، لىڭشىتمەك

أَرْعَصَ الشَّيْءَ: مىدىرلاتماق

ـ الذاكِرَةَ: قاتاللىق، پاسسىپلىق قىلماق
أَرْهَنَ هُ: رەنىكە قويدۇرماق، كۆرەگە ئالماق
إِرْوَاء: تاتلىق سۇ، ئۇسۇرلۇقنى قاندۇردىغان سۇ
أُرُوبَّا: ياۋروپا، ياۋروپا قىتئەسى
أُرُوبِيّ: ياۋروپالىق، ياۋروپانىك
أُرُوش: پارە (ئارقا ئىشىكتىن كەلگەن ھارام سوۋغا)؛ تۆلەم
ـ الْحَرْب: ئۇرۇش تۆلىمى
أَرْوَع ج رُوَّع وَ أَرْوَاع: مەشھۇر، ھەيۋەتلىك
أَرُوم ج أُرُوم: دەرەخ يىلتىزى
أَرُومَـة ج أُرُوم: دەرەخ يىلتىزى؛ كىلىپ چىقىشى، قان سىستېمىسى
أَرْوَنَان: كەسكىنلىك؛ ئىنتايىن ئىسسىق؛ قاتتىق كەمبەغەل
أَرْوَى هُ: سوغارماق، تەشنالىقنى قاندۇرماق
أَرَى يُرِي إِرَاءَةً: كۆرسەتمەك، ئىپادىلىمەك
أَرِيب: ئۇستا، ماھىر؛ پېتىشكەن؛ زېرەك، ئۇتكۇر، ئەقىللىق
أَرِيج ج أَرَائِجُ: گۈل پۇرىقى، خۇشپۇراق
أَرَيْحِيّ: مەرت، ئالىيجاناب، ئېسىل
أَرَيْحِيَّة: ئالىيجانابلىق، ئېسىللىق
أَرِيض: مۇنبەت، ئۇنۇملۇك؛ كەلك
أَرِيف: يېزىغا بارماق، يېزىغا چۈشمەك
أَرِيكَة ج أَرِيك وَ أَرَائِكُ: سافا، كىرىسلو
أَرْيَ الرَّايَـة: بايراقنى چىقارماق، ئېگىزگە كۆتۈرمەك

أَزَّ ـُ أَزًّا و أَزِيـزًا وَ أَزَازًا: سۇنماق قاينىغاندا ئاۋاز چىقىرىشى: ئايروپىلانىنىڭ ئۇچقاندا ئاۋاز چىقىرىشى؛ بومبىنىڭ پارتىلىغاندا ئاۋاز چىقىرىشى؛ (قاتارلىقلارنىڭ چىقارغان ئاۋازى ئۈچۈن ئىشلىتىدۇ)
ازَاء: ئودۇلدا ، روبىروسىدا
أَزَاحَ هُ: چىقىرۋەتمەك، يوقاتماق
ازَاحَة: چىقىرۋېتىش، يوق قىلىۋېتىش
أَزَادَهُ: تەمىنلىمەك: ئۇزۇقلۇق تەييارلىماق
اَزَارَهُ: تەكلىپ قىلىپ مېھمان قىلماق
ـــــ هُ الشَّـــيْءَ: زىيارەت قىلدۇرماق، ئىكسكۇرسىيە قىلدۇرماق
إِزَار ج آزِرَة وَ أُزُر: چاپـــان، تـــون؛ يۇركەنچە، خالات؛ پالاس
اَزَاغَ هُ: ئېلىپ قاچماق، تاندۇرماق، مايىل قىلماق
أَزَالَ: چىقىرىپ تاشلىماق، يوقاتماق
ازَالَة: يىراقلاشتۇرۇش؛ توگىتىش، ئېلىپ تاشلاش
اَزَبَ ـُ أَزْبَاالْمَاءُ: ئېقىپ چىقماق، ئاقماق (سۇ)
أَزَبّ ج زُبّ: تۈكلۈك بولغان؛ تۈك (يۇز بىلەن قۇلاقنىڭ)
أَزْبَدَ: كۆپۈك، ماغزاپ چىقارماق
أَزْبَسْتُوس: تاش پاختا
أَزَّجَ الْبَيْتَ: ئۆينى سەرەمجانلاندۇرماق

أَرْقَدَهُ: ئوخلاتماق، ياتقۇزماق

أَرْقُشُ ج رُقْش: ئالا - تاغل، چارلا - چىپار

أَرْقَصَ هُ: ئۇسۇل ئويناتماق، ئۇسۇلغا سالماق

أَرْقَطُ ج رُقْط: داغ

أَرْقَلَ: تېز بولماق، چاپسان بولماق

إِرْكَان: ئىشەنچ، ئىشەنچ قىلىش، تايىنىش

أَرْكَبَ هُ: مىندۈرمەك، ئولتۇرغۇزماق (ماشىنا، ئات، قاتارلىقلارغا)

أَرْكَزَ الْمَعْدِنُ: ئىچكى قىسىمدا ئالتۇن، كۈمۈش بار كان بولماق، ئىچكى قىسىمدا ئالتۇن بار بولماق

أَرْكَعَ هُ: باش ئەگدۈرمەك

أَرْكَنَ إِلَيْهِ: ئىشەنمەك، ئىشەنچ باغلىماق

أَرْكُونَ ج أَرَاكِينُ وَأَرَاكِنَة: قوماندان، رەھبەر، داھىي؛ (قەدىمكى زامانىدا ئۆلكە) باشلىقى

إِرْلَنْد: ئىرلاندىيە (دۆلەت ئىسمى)

أَرْمَاس: كۆر، قەبرە، قەبرىستان

أُرْمَة ج أُرَم: ئوڭۇسكا، بەلكە

أَرْمَدَ الشَّيْءُ: قوڭۇر - بىبغىر رەڭگە ئۆزگەرمەك

أَرْمَدُ ج رُمْد: قوڭۇر رەڭ؛ كۆز كېسىلىگە گىرىپتار بولغۇچى، كۆزى ئاغرىق ئادەم؛ كۆزى ئىششىپ قالغان ئادەم

أَرْمَضَ هُ: ئاغرىپ قالماق؛ كۆيدۈرۈۋەتمەك

إِرْمَكٌ: ئۇرۇقلاپ قالماق؛ قوڭۇر رەڭگە ئۆزگەرمەك

أَرْمَلَ الرَّجُلُ: ئەر كىشى تۇل قالماق

- الْمَرْأَةُ: ئايال كىشى تۇل بولۇپ قالماق

أَرْمَل ج أَرَامِلُ وَ أَرْمِلَة: تۇل ئەر؛ تۇل ئايال؛ ئائىلە ئاۋابىئاتلىرى يوق ئادەم

أَرْمَلَة: تول ئايال، تول خوتۇن

- الْمَلِك: خان ئانا، پادىشاھنىڭ ئانىسى، ۋالىدە خان

أَرْنَبٌ ج أَرَانِبُ: توشقان؛ بىر خىل زىننەت بۇيۇمى

أَرْنَبَةُ ج أَرَانِبُ: ئانا توشقان؛ بىر دانە توشقان

أُرْنِيك: جەدۋەل قەغىزى؛ مۇدىل؛ ئەندىزە، قېلىپ؛ نۇسخا

أَرْهَاب: قورقۇتۇش، ھەيۋە قىلىش، تەھدىت سېلىش؛ تىرورلۇق قىلىش

أَرْهَابِيّ: تېرورلۇق، تەھدىتىلىك

- ة: تېرورىزم؛ تېرورلۇقنىڭ

أَرْهَبَ هُ: قورقۇتماق، ھەيۋە قىلماق

أَرْهَجَ: قالايمىقانچىلىق تۇغدۇرماق؛ پىتنە - پاسات تۇغدۇرماق

- بَيْنَهُمْ: جېدەل - ماجىرا چىقارماق

أَرْهَفَ الشَّيْءَ: ئىتتىكلەشتۈرمەك (پىچاقنى بىلەش)

أَرْهَقَ هُ: زۇلۇم سالماق، ئەزمەك

أَزْعَلَ هُ: ئاۋارە قىلماق، بىئارام قىلماق

أَزْعَمَ الْأَمْرُ: ئىمكانىيەت يار بەرمەك

ـــ هُ الْمَـــالَ: پۇل خەجلەشنى ئۈستىگە ئالماق

ـــ اِلَيْهِ: بويسۇنماق، ئىتائەت قىلماق

أَزْغَبُ ج زُغْب: يۇمشاق يۇڭلۇق ياكى تىۋىتلىق

اَزَفَّ الْعَـــرُوسَ: قىزنى تالاغا چىقارماق، قىزنى ئەرگە بەرمەك

أَزَفُّ: تېز، چاپسان؛ پېيى قېلىن بولغان تۆگە قۇشى

أَزَقَ ـُ اَزْقًا وَ أَزِقَ ـَ أَزَقًا الْمَكَانَ: تار بولماق، چەكلىك بولماق

أَزِقَّة: تار كوچا، خالتا كوچا، ئايىغى يوق كوچا

أَزْكَـــمَ هُ: زۇكام پەيدا قىلماق؛ بوران چىقارماق

اَزَلَ هُ: تېيىلدۇرماق: خارلىماق

أَزَلٌ: باشلىنىشى يوق، ئاۋىلى يوق، ئەزلى

أَزْلَـــجَ الْبَـــابَ: تاقىماق، دەملىمەك (ئىشىكىنى)

أَزْلَح ج زُلْـــح: ئايپاڭ، پەينەك؛ پارلاق، نۇرلۇق

أَزَلِيَّـــة: بۇرۇندىن، قەدىمدىن؛ ئەزەلى، ئەزەلدىن

أَزْمَة ج أَزْم وَ إِزَمٌ وَ أَزَمَـــات: جىددىي پەيىت؛ كىرزىس

أَزْمَعَ الاَمْرَ اَو بِهِ اَوْعَلَيْهِ: ئىرادە قىلماق، نىيەت قىلماق

أَزْمَنَ الشَّيْءُ: ئۇزۇن، ئۇزاق بولماق

اِزْمَهَـــرَّ: قاتتىق سوغۇق بولماق؛ قاتتىق سۇغۇققا ھەم سىناقغا دۇچ كەلمەك

اَزْمِيْـــل ج أَزَامِيْـــلُ: ئۇيۇش، قىرقىش پىچىقى؛ كەسكۈچ

أَزْنَدَالشَّيْءُ: ئاشۇرماق، ئۆرلەتمەك

اَزْهَرَ: ئېچىلماق، چېچەكلىمەك

أَزْهَرُ ج زُهْر: نۇرلۇق، پارلاق؛ چوغ

أَزْهَرِيّ: ئەزھەر ئۇنىۋېرسىتېتىنى پۈتتۈرگەن ياكى ئوقۇۋاتقان ئوقۇغۇچى؛ ئەزھەرگە مۇناسىۋەتلىك

أَزْهَقَ الْبَاطِلُ: يوقاتماق، ئۆچۈرمەك

أَزْهَى: ئۆسمەك: ھاكاۋۇرلۇق قىلماق

ـــ بِكَذَا: ئىپتىخارلانماق

إِزْوَارَّ عَنْهُ: چەتتە قالماق، ساقلىنىپ قالماق

أَزُوت: ئازۇت (ئېلېمېنت)

اَزْوَرُ ج زُورٌ: ئەگرى، مايماق

إِزْوَرَّ عَنْهُ: يوشۇرۇپ قويماق، ساقلاپ قالماق

أَزْيَبٌ: جەنۇب شامىلى؛ ئۆچمەنلىك؛ تېتىك ئادەم؛ يات ئادەم؛ ياۋۇزلۇق؛ جاپالىق؛ يامان ئىش؛ نۇرغۇن سۇ

أَزْيَدُ: بەك كۆپ، تېخىمۇ كۆپ، ئەڭ كۆپ

أَزِيْـــر: گۈلدۈرماما ئاۋازى؛ قايناق ئاۋازى؛ مۆلدۈر ئاۋازى

أَزَجَ ج آزُج وآزَاج و إزاجَـــــة: كۆمبەزسمان ئۆگزە

أَزْجَى هُ: ھەيدىمەك: ئاستا ـ ئاستا ئىلگىرى سۈرمەك

ـ التَّحيَّـة أو الشُّـكْرَ: تەبرىكلىمەك: رەھمەت ئېيتماق

ـ الثَّنَاءَ: ماختىماق، تەرىپلىمەك

أَزَحَ ـِ أُزُوحًا: كېچىكمەك، كېچىكىپ كەلمەك

أَزْحَلَ هُ: كۆچۈرمەك، سىلجىتماق يۆتكىمەك

أَزْخَمَ اللَّحْـمُ: سېسىپ قالماق، (گۆش) پۈراپ قالماق

أَزْخَمُ ج زُخْم: سېسىق؛ يارا، زەخمە

ازْدَادَ الشَّيْءُ: كۆپەيمەك، ئاۋۇماق

اَزْدَارَهُ: يوقلىماق، ھال سوراپ باقماق

اَزْدَانَ: گۈزەللەشمەك؛ زىننەتلىمەك

ازْدَبَرَ الكِتَابَ: يازماق (كىتاب)

اَزْدَجَرَ: چەكلەنمەك، مەنئى قىلىنماق

ـــ هُ: مەنئى قىلماق، ھەيدەپ چىقارماق

ازْدِحَام: قىستاڭچىلىق، تىقمۇ ـ تىقماق

اَزْدَحَفَ إليه: ئۇلگىرىلىنمەك

اَزْدَحَمَ: قىستاڭچىلىق بولماق

اَزْدَخَرَ: تولۇپ كەتمەك، توشۇپ كەتمەك

اَزْدَرَى هُ: كۆزگـــــە ئىلمەسلىك، مەنسىتمەسلىك

ازْدَعَفَ هُ: دەرھال ئۆلتۈرۈۋەتمەك، جايىدىلا ئۆجۈقتۇرۇۋەتمەك

ازْدَقَفَ هُ: بولىۋالماق، تارتىۋالماق

ازْدَقَمَ الطَّعَامَ: تېتىماق، يۇتماق

ازْدَهَرَ: كۆللەنمەك، ئاۋاتلاشماق

ازْدِهَـــى: ئاساسسىز بولماق، ئەھمىيەتسىز بولماق

ـــــ هُ: مەنمەنلىك قىلماق، ئۆزىنى چوڭ تۇتماق

ـــــ هُ اَوْبَـــه: مەنسىتمەسلىك، كۆزگە ئىلماسلىك

ازْدِوَاجِيَّة: ئىككى جىنسلىق، قوش جىنس، ئەركەك ـ زىدەك

ازْدَوَجَ: قوش بولماق، ئىككى ياقلىملىق بولماق؛ ئۆزىنى بىر جۈپ بولماق

ـ الْخَـطُّ: قوش لىنىيە قۇرماق؛ قوش رېلىس ياتقۇزماق

أَزَرَهُ: خالات كىيمەك؛ تۈتۈپ تۇرماق

أَزْر: كۈچ ـ قۇۋۋەت؛ دۇمبە، ئارقا تەرەپ

إزْرَقّ: كۆك رەڭگە ئۆزگەرمەك

أَزْرَقُ ج زُرْق: كۆك رەڭلىك؛ رىزىق

أَزْرَى عَلَيْه عَمَلَهُ: سۆكمەك، ئەيىبلىمەك

ـــ به: سەل قارىماق، كۆزگە ئىلماسلىق

اَزْعَجَ هُ: بىئارام قىلماق، ئاۋارە قىلماق

أَرْعَرُ ج رُعْر: شالاك چاچ؛ شالاك؛ قۇلاق كەستى، جىدەلخور

أَزْعَفَ هُ: دەرھال ئۆلتۈرمەك، شۇ يەردىلا جايلىۋەتمەك

أَزْعَلَ هُ: ئاۋارە قىلماق، بىئارام قىلماق
أَزْعَمَ الْأَمْرُ: ئىمكانىيەت يار بەرمەك
ـــ هُ الْمَـالَ: پۇل خەجلەشنى ئۇستىكە ئالماق
ـــ إِلَيْهِ: بويسۇنماق، ئىتائەت قىلماق
أَزْغَبُ ج زُغْب: يۇمشاق يۈگلۈق ياكى تۈتىلىق
أَزَفَّ الْعَـرُوسَ: قىزنى تالاغا چىقارماق، قىزنى ئەرگە بەرمەك
أَزَفُّ: تېز، چاپسان؛ پېيى قېلىن بولغان تۆگە قوشى
أَزَقَ ـُ أَزْقًا وَ أَزِقَ ـَ أَزَقًا الْمَكَانَ: تار بولماق، چەكلىك بولماق
أَزِقَّة: تار كوچا، خالتا كوچا، ئايغى يوق كوچا
أَزْكَـمَ هُ: زۇكام پەيدا قىلماق؛ بۇران چىقارماق
أَزَلَ هُ: تېيىلدۇرماق؛ خارلىماق
أَزَلّ: باشلىنىشى يوق، ئاۋالى يوق، ئەزلى
أَزْلَـجَ الْبَـابَ: تاقىماق، دەملىمەك (ئىشىكنى)
أَزْلَح ج زُلْـح: ئايباك، پەينەك؛ پارلاق، نۇرلۇق
أَزَلِيَّـة: بۇرۇنىدىن، قەدىمدىن؛ ئەزەلى، ئەزەلدىن
أَزْمَة ج أَزْم وَ إِزَمّ وَ أَزَمَـات: جىددىي پەيت؛ كىرزىس
أَزْمَعَ الْأَمْرَ أَو بِهِ أَوْعَلَيْهِ: ئىرادە قىلماق، نىيەت قىلماق
أَزْمَنَ الشَّيْءُ: ئۇزۇن، ئۇزاق بولماق
أَزْمَهَـرّ: قاتتىق سوغۇق بولماق؛ قاتتىق سۇغۇققا ھەم سىناقغا دۇچ كەلمەك
أَزْمِيـل ج أَزَامِيـلُ: ئۈيۈش، قىرقىش پىچقى؛ كەسكۈچ
أَزْنَدَالشَّيْءُ: ئاشۇرماق، ئۇزارتمەك
أَزْهَرَ: ئېچىلماق، چېچەكلىمەك
أَزْهَرُ ج زُهْر: نۇرلۇق، پارلاق؛ چوغ
أَزْهَرِيّ: ئەزھەر ئۇنىۋېرسىتېتىنى پۈتتۈرگەن ياكى ئوقۇۋاتقان ئوقۇغۇچى؛ ئەزھەرگە مۇناسىۋەتلىك
أَزْهَقَ الْبَاطِلُ: يوقاتماق، ئۇچۇرمەك
أَزْهَى: ئۇسمەك؛ ھاكاۋۇرلۇق قىلماق
ـــ بِكَذَا: ئىپتىخارلانماق
إِزْوَارٌ عَنْهُ: چەتنە قالماق، ساقلىنىپ قالماق
أَزُوت: ئازوت (ئېلېمېنت)
أَزْوَرُ ج زُورٌ: ئەگرى، مايماق
إِزْوَرَّ عَنْهُ: يوشۇرۇپ قويماق، ساقلاپ قالماق
أَزْيَبُ: جەنۇب شامىلى؛ ئۇچمەنلىك؛ تېبىك ئادەم؛ يات ئادەم؛ ياۋۇزلۇق؛ جاپالىق؛ يامان ئىش؛ نۇرغۇن سۇ
أَزْيَدُ: بەك كۆپ، تېخىمۇ كۆپ، ئەڭ كۆپ
أَزْيَـر: گۈلدۇرماما ئاۋازى؛ قاينىق ئاۋازى؛ مۆلدۈر ئاۋازى

أَزَج ج آزُج وآزَاج و إزاجَـــــة: گۈمبەزسىمان ئۆگىزە

أَزْجَى هُ: ھەيدىمەك؛ ئاستا – ئاستا ئىلگىرى سۈرمەك

ـــ التَّحِيَّـــة أو الشُّـــكْرَ: تەبرىكلىمەك؛ رەھمەت ئېيتىماق

ـــ الثَّنَاءَ: ماختىماق، تەرەپلىمەك

أَزَحَ ـِ أُزُوحًا: كېچىكمەك، كېچىكىپ كەلمەك

أَزْحَلَ هُ: كۆچۈرمەك، سىلجىتماق يۆتكىمەك

أَزْخَمَ اللَّحْـــمُ: سېسىپ قالماق، (گۆش) پۇراپ قالماق

أَزْخَمُ ج زُخْم: سېسىق؛ يارا، زەخمە

ازْدَادَ الشَّيْءَ: كۆپەيمەك، ئاۋۇماق

ازْدَارَهُ: يوقلىماق، ھال سوراپ باقماق

ازْدَانَ: گۈزەللەشمەك؛ زىننەتلىمەك

ازْدَبَرَالكِتَابَ: يازماق (كىتاب)

ازْدَجَرَ: چەكلەنمەك، مەنئى قىلىنماق

ـــ هُ: مەنئى قىلماق، ھەيدەپ چىقارماق

ازْدِحَام: قىستاڭچىلىق، تىقمۇ – تىقماق

ازْدَحَفَ إليه: ئىلگىرىلىمەك

ازْدَحَمَ: قىستاڭچىلىق بولماق

ازْدَخَرَ: تولۇپ كەتمەك، توشۇپ كەتمەك

ازْدَرَى هُ: كۆزگـــــە ئىلمەســـــلىك، مەنىستىمەسلىك

ازْدَعَفَ هُ: دەرھال ئۆلتۈرۋەتمەك، جايىدىلا ئۇجۇقتۇرۋەتمەك

ازْدَقَفَ هُ: بولىۋالماق، تارتىۋالماق

ازْدَقَمَ الطَّعَامَ: تېتىماق، يۇتماق

ازْدَهَرَ: گۈللەنمەك، ئاۋاتلاشماق

ازْدَهَـــى: ئاساسسىز بولماق، ئەھمىيەتسىز بولماق

ـــ هُ: مەنمەنلىك قىلماق، ئۆزىنى چوڭ تۇتماق

ـــ هُ أَوْبِـــهِ: مەنسىتمەسلىك، كۆزگە ئىلماسلىك

ازْدِوَاجِيَّة: ئىككى جىنسلىق، قوش جىنس، ئەركەك – زىدەك

ازْدَوَجَ: قوش بولماق، ئىككى ياقلىملىق بولماق؛ ئۆزئارا بىر جۈپ بولماق

ـــ الْخَـــطُّ: قوش لىنىيە قۇرماق؛ قوش رېلىس ياتقۇزماق

أَزَّرَهُ: خالات كىيمەك؛ تۇتۇپ تۇرماق

أَزْر: كۈچ – قۇۋۋەت؛ دۈمبە، ئارقا تەرەپ

إزْرَقَّ: كۆك رەڭگە ئۆزگەرمەك

أَزْرَقُ ج زُرْق: كۆك رەڭلىك؛ رىزىق

أَزْرَى عَلَيْهِ عَمَلَهُ: سۆكمەك، ئەيىبلىمەك

ـــ بِهِ: سەل قارىماق، كۆزگە ئىلماسلىق

أَزْعَجَ هُ: بىئارام قىلماق، ئاۋارە قىلماق

أَرْعَرُ ج رُعْر: شالاڭ چاچ؛ شالاڭ؛ قۇلاق كەستى، جېدەلخور

أَزْعَفَ هُ: دەرھال ئۆلتۈرمەك، شۇ يەردىلا جايلىۋەتمەك

ـــ مِنَ الاَمْرِ: نارازى بولماق، رازى بولماسلىق

اِسْتَاتِسْتِكٌ: سىتاتىستىكا ئىلىمى، سىتاتىستىكاشۇناسلىق

اُسْتَاتِيّ: جىمجىتلىق، تىنچ ھالەت

اِسْتِئْثَار: ئۆز مەنپەئىتى ئۈچۈن چوغ تارتىش

اِسْتَأْثَرَ بِالشَّيْءِ: ئۆز چاڭگىلغا ئېلىۋالماق

اِسْتَأْجَرَهُ: ياللاپ ئىشلەتمەك؛ ئىجارىگە ئېلىپ ئىشلەتمەك

اِسْتَأْجَلَ: كېچىكتۈرۈشنى تەلەپ قىلماق

اِسْتَأْخَرَ: ئارقىغا سۈرمەك، كېچكتۈرمەك

اِسْتَاذٌ: تەنتەربىيە مەيدانى ياكى زالى

اُسْتَاذ ج اَسَاتِذَةٌ وَ اَسَاتِيْذُ: مۇئەللىم، ئەپەندى؛ ئۇستاز

اِسْتَأْذَنَ هُ فِي كَذا: ئىجازەت سورىماق، رۇخسەت سورىماق

ـــ عَلَيْهِ: كۆرۈشۈشنى تەلەپ قىلماق، قوبۇل قىلىشنى تەلەپ قىلماق

ـــ هُ: ئايرىلماق، خۇشلاشماق

اُسْتَاذِيَّة: پروفېسورلۇق ئۇنۋان

اِسْتَأْسَرَ: تەسلىم بولماق، ئەل بولماق

اِسْتَأْصَلَ الشَّيْءَ: تۈپتىن يوقاتماق، يىلتىزدىن يوقاتماق

اِسْتَافَ الشَّيْءَ: پۇرىماق، تارقاتماق

اِسْتِئْمَارَة: جەدۋەل، سېخىما

اِسْتِئْمَان: ئىشەنچ؛ ئىشىنىش

اِسْتَأْمَنَ هُ: ئىشەنمەك، ئىشەنچ قىلماق

اِسْتَأْنَى: كۈتۈپ تۇرماق، ساقلاپ تۇرماق

ـــ اِلَيْهِ: ساقلاشنى تەلەپ قىلماق قوغداشنى تەلەپ قىلماق

اِسْتِئْنَافِيّ: شىكايەت قىلىنغان؛ يېڭىدىن باشلانغان، قايتا قىلىنغان

اِسْتَأْنَسَ: ماقۇل بولماق، كۆنمەك

ـــ بِهِ اَوْ اِلَيْهِ: يېقىنلاشماق، ئامراق بولماق

اِسْتَأْنَفَ الشَّيْءَ: يېڭىدىن باشلىماق

ـــ الدَّعْوَى: ئەرىز قىلماق، شىكايەت قىلماق

اِسْتَأْهَلَ الشَّيْءَ: لايىق بولماق، مۇناسىپ بولماق

ـــ هُ: ياراملىق دەپ قارىماق، ئۆلچەمگە يەتتى دەپ قارىماق

اِسْتَبَانَ الشَّيْءَ: چۈشەندۈرمەك، روشەنلەشتۈرمەك

ـــ الشَّيْءَ: ئوچۇق بولماق، ئېنىق بولماق، روشەن بولماق

اِسْتَبَدَ: مۇستەبىتلىك قىلماق، زوراۋانلىق قىلماق

ـــ بِهِ: بوغماق، قىسماق، باسماق

ـــ بِفِكْرِهِ: ئۆز پىكرىدە چىڭ تۇرۇۋالماق

اِسْتِبْدَاد: ئىستىباتلىق قىلىش، زورلۇق قىلىش

ـــ بِالرَّأْيِ: تەتۈرلۈك قىلماق، جاھىللىق قىلماق

إِزْيَنَّ بِهِ: زىننەتلىمەك، بېزەلمەك

أُسٌّ: دەرىجە كۆرسەتكۈچ، كۆرسەتكۈچ

ـــ ج اسَاس و آسَاس: ئاساس؛ بىنانىڭ ئۈلى؛ تەگ ـــ تەگلىك

أَسَا ـُ أَسْوًا وَ أَسَاةً: داۋالىماق، تەسەللى بەرمەك

أَسَاءَ الشَّيْءَ: كاردىن چىقارماق، بۇزۇپ قويماق

ـــ هُ اَوْلَهُ أَوْ إِلَيْهِ أوعَلَيْه أَوبه: زىيان يەتكۈزمەك؛ ياماتلىق قىلماق، دەپسەندە قىلماق

ـــ بِـــه الْظَّـــنَ: ئىشەنچ قىلالماسلىق، گۇمانلىنىش

اسَاء ج آسِيَة: دورا

اَسَـــاءَة: ياماتلىق قىلىش؛ ئايىغ ئاستى قىلىش؛ چىشغا تىگىش

أَسَارَ الشَّيْءَ: ماگدۇرماق، ئايلاندۇرماق

اسَار ج أُسُرٌ: تاسما، كەمەر؛ باغلايدىغان نەرسە

أَسَاس ج أُسُسٌ: يىلتىز، ئاساس

أَسَاسِيّ: ئاساسىي، ئاساسىنىك، ماھىيەتنىك

ـــ: ماھىيەتلىك، ئاساسلىق

اَسَالَ هُ: ئاقتۇرماق؛ سۈيۈقلاندۇرماق

أَسْأَلَ هُ سُؤْلَه: ئۇنىڭ تەلىپىنى قاندۇرماق؛ سوئال سورغۇزماق

أَسْـــأَمَ هُ: بىزار قىلماق، جېنىنغا تەگمەك، زېرىكتۈرمەك

أُسَامَة: شېر: ئۇسامە (ئادەمنىڭ ئىسمى)

اسْبَائِخٌ: پەلەك، پالىك (كۆكتات)

اِسْـــبَانِيّ: ئىسپانىيەلىك، ئىسپانىيەنىڭ، ئىسپانىيەچە

اسْبَانِيَا: ئىسپانىيە (دۆلەت ئىسمى)

أُسْبُتَ: ئارام ئالىدىغان كۈن كىرمەك يەنى شەنبە كۈنى كىرمەك

اَسْبُت: شەنبە كۈنى: ئارام ئالىدىغان كۈن (خرىستىئانلارنىڭ قارىشىدا)

أَسْبِرِيْن: ئاسپىرىن (دورىنىڭ ئىسمى)

أَسْبَسْتُوس: تاش پاختا

أَسْبَطَ: داگقېپتىپ تۇرۇپ قالماق، ھاڭ ـــ تاڭ بولۇپ تۇرۇپ قىلماق

أَسْـــبَغَ الشَّـــيْءَ: كېڭەيتمەك، ئازادىلەشتۈرمەك؛ راۋۇرۇس قىلماق

ـــ عَلَيْه الْنِّعْمَة: نېمەتنى ئۇنىڭغا كەلتۈرمەك

أَسْبَقِيَّة: بىرىنچىلىك، ئۈستۈنلۈك

اَسْـــبَلَ السِّـــتَارَ: پەردە ياپماق؛ پەردە چۈشۈرمەك

ـــ الزَّرْعُ: باش تۇتماق، باشاق چىقارماق (زىرائەت)

أُسْبُوعٌ ج اَسَابِيْعُ: ھەپتە، بىر ھەپتە

أُسْبُوعِيّ: ھەپتىدە بىر قېتىم، ھەپتىلىك

اسْبِيْدَاجٌ: ئەگلىك قەلەم، قاش قەلەمى

اِسْتَاءَ: ئۇۋالغا قالماق، ئازار يېمەك

ـــــ هُ اومنــه أوْإلَيــه: جاۋاب بېرىشكه تېگىشىلىك بولماق

اِسْتَجَدَّ الشَّيْءَ: يېڭىلىماق، يېڭىلىق بولماق

ـــ الشَّيْءَ: يېڭىلانماق، يېڭى بولماق

اِسْتِجَابَةٌ: جاۋاب بېرىش، ئىجابەت قىلىش

اِسْتَجْدَىهُ: يالۋۇرماق، يېلىنماق

اِسْتِجْلاب: ئىمپورت قىلىش، كىرگۈزۈش

اِسْتَجْلَبَ الشَّيْءَ: جەلپ قىلماق، مەھلىيا قىلماق

اِسْتَجْلَى هُ: ئىزدەنمەك، روشەنلەشتۈرمەك

اِسْتَجَمَّ: دەم ئالماق، ئىستراھەت قىلماق

اِسْتِجْمَام الْعَافِيَة: دەم ئېلىپ ئەسلىگە كېلىش

اِسْتَجْمَرَ الْقَوْمُ: يىغىلماق، توپلانماق

اِسْتَجْمَعَ: توپلانماق؛ تەييارلىماق

اِسْتَجْمَلَ هُ: گۈزەل دەپ ھېسابلىماق؛ چىرايلىقلاشماق

اِسْتَجَنَّ: يوشۇرۇنماق، مۆكۈنۈۋالماق

اِسْتَجْنَحَ هُ: مايىل بولماق، ئاغماق، ئېغىپ كەتمەك

ـــ الَيْه: خالىماق، مايىل بولماق

اِسْتِجْوَاب: سوراش، سوروشتە قىلىش

اِسْتَحَاثَ الشَّيْءَ: كولىماق، ئاچماق

اِسْتَحَالَ: ئۆزگەرمەك: مۇمكىن بولماق

اِسْتِحَالَة: ئۆزگىرىش؛ مۇمكىن بولماسلىق

اِسْتَحَبَّ هُ: ياخشى كۆرمەك؛ مەمنۇن بولغانلىقىنى بىلدۈرمەك

اِسْتَحَثَّ هُ عَلَى الأَمْر: سۈيلىمەك، ھەيدەكچىلىك قىلماق

اِسْتَحْجَرَ الشَّيْءُ: تاشقا ئايلانماق

اِسْتَحْرَمَ هُ: ھارام سانىماق، ھارام دەپ بىلمەك

اِسْتَحْسَنَ هُ: ياخشى دەپ ھېسابلىماق؛ قەدىرلىمەك

اِسْتَحْضَرَهُ: چاقىرتماق، ھازىر قىلماق

اِسْتَحَقَّ هُ: لايىق بولماق، ئەھلى بولماق، لاياقەتلىك بولماق

ـــ الدَّيْنُ: قەرزنىڭ قەرەلسىز توشماق

اِسْتِحْقَاق: لايىقلاشماق، مۇۋاپىقلاشماق؛ لاياقەتلىك بولغان بۇيۇم

اِسْتَحْقَبَ الشَّيْءَ: ساقلىماق، يوشۇرۇپ ساقلىماق

اِسْتَحَكَّ: قىيىشتۇرماق؛ قىيىشىق بولۇپ قالماق

اِسْتِحْكَام: قورغان، مۇداپىئە لىنىيىسى

اِسْتَحْلَمَ الشَّيْءَ: مۇستەھكەملىمەك، قاتتىقلاشتۇرماق

اِسْتَحْلَبَ الْبَقَرَةَ: سۈت ساغماق، كالىنى ساغماق

ـــ الشَّيْءَ: سىقماق، سىقىپ چىقارماق

اِسْتَحْلَفَ هُ: قەسەم قىلدۇرۇش تەلەپ قىلماق؛ ئۆتۈنۈپ سورىماق

اِسْتَحْلَكَ الْلَيْلُ: قاراڭغۇلاشماق

اِسْتِبْدَادِيّ: ھاكىم مۇتلەقلىق، مۇستەبىتلىك
اِسْتِبْدَالٌ: ئالماشتۇرۇش، تېگىشىش
اِسْتَبْدَلَ ه: ئالماشتۇرماق، يەكئۇشلىمەك
اِسْتَبْرَقٌ: تاۋار - دۇردۇن، چوچۇنچە
اِسْتَبْسَلَ: جان پىدا قىلماق، ئۆزىنى ئاتماق
اِسْتَبْشَرَ: خوشال بولماق، شاد بولماق
اِسْتِبْشَاعٌ ه: كۆرۈمسىز دەپ ھېسابلىماق، سەت دەپ قارىماق
اِسْتَبْصَرَ: كۆزەمك: روشەنلەشتۈرمەك
ـ فِي الْاَمْرِ: سىنچىلاپ قارىماق ياكى كۆزەتمەك
اِسْتَبْطَأَهُ: ئاستىلىتىشنى تەلەپ قىلماق: ئاستا دەپ قارىماق
اِسْتَبْطَنَ ه: ئىچكە كىرمەك، تېگىگە يەتمەك: سۆقۇنۇپ كىرىۋالماق
اِسْتَبْعَدَ: يىراق ھېسابلىماق: ھېچ قىلىش قىيىن بىلىنىدىغان بولماق: مۇمكىن بولمايدىغان دەپ قارىماق
اِسْتَبَقَ الْقَوْمُ اِلَى كَذَا: بىرىنچىلىكىنى تالاشماق
اِسْتِبْقَاء: قېلىپ قېلىش، ساقلىنىپ قېلىش
اِسْتَبْكَى ه: يىغلاتماق
اِسْتَبَى الْعَدُوُّ: ئەسىر ئالماق، ئولجا ئالماق
ـ ه: قوغلاپ چىقارماق، ھەيدەپ چىقارماق
اِسْتَتَابَ ه: توۋا قىلدۇرماق، توۋا قىلدۇرماق
اِسْتَتَبَّ الْاَمْرُ: تىنچلاندۇرماق، مۇقۇملاشتۇرماق: ئېنىق بولماق، روشەن بولماق
اِسْتَتَبَعَ ه: ئەگىشىنى تەلەپ قىلماق
اِسْتَتَرَ: توسۇۋالماق، پەردىلىمەك،
اِسْتَتَمَّ الشَّيْءَ: تولۇقلاشنى تەلەپ قىلماق: تولۇقلماق
اِسْتَتَابَ ه: ھەق تەلەپ قىلماق: قايتۇرۇۋالماق، ياندۇرماق
اِسْتَتَارَهُ: قوزغىماق: ئېغۋاكەرچىلىك توغدۇرماق
اِسْتَتَبَّتَ فِي الْاَمْرِ: پۇختا قىلماق، مۇستەھكەم قىلماق
اِسْتَثْقَلَ: ئېغىرلاشماق، ئېغىر بولماق
ـ ه: ئېغىرلاپ قالغاندەك ھېس قىلماق
اِسْتِثْمَارٌ: مەبلەغ سالماق، پايدىلانماق
اِسْتَثْمَدَهُ: قەلەندەرچىلىك قىلماق: تىلەمچىلىك قىلماق
اِسْتَثْمَرَ الشَّيْءَ: پايدىلانماق، ئاچماق
ـ الْمَالَ فِي كَذَا: مەبلەغ سالماق
اِسْتِثْنَاء: ... دىن مەنئى: چىقىرۋېتىش، مۇستەسنا قىلىش
اِسْتَثْنَى الشَّيْءَ: سىرتىدا قىلماق، مۇستەسنا قىلماق
اِسْتَجَابَ ه اَوْلَهُ: جاۋاب بەرمەك، ئىجابەت قىلماق

ـــ عَلَيْهِ الْقَوْلَ: تۈزەتمەك، تولۇقلىماق

اِسْتَدْعَى هُ: داۋا قىلماق؛ چاقىرماق؛ چاقىرىتىپ سوئال سورىماق

إِسْتَدْفَأَ: ئىللىتماق، ئىستىماق

اِسْتَدَلَّ: جەزىملەشتۈرمەك، يەكۈنلىمەك

ـــ بِكَذَا عَلَى الْاَمْرِ: نەقىل كەلتۈرمەك، پاكىت كەلتۈرمەك

اِسْتِدْلَالٌ: يەكۈن چىقىرىش

اِسْتَدْمَى: قانىماق، قان چىقماق

اِسْتَذْرَى بِهِ: قوغداشنى تەلەپ قىلماق

اِسْتَذْكَرَ الشَّيْءَ: ياد ئالماق؛ ئەسلىمەك

اِسْتَذَلَّ هُ: خارلىماق، تۆۋەن ھېسابلىماق

اِسْتَذْنَبَ هُ: گۇناھ قىلماق؛ ئىزىدىن ماڭماق

اِسْتَرَابَ بِهِ: گۇمانلانماق، شۈبھىلەنمەك

اِسْتِرَاتِيجِيٌّ: ئىستراتېگىيىلىك؛ ئىستىراتېگىيىچى

اِسْتِرَاتِيجِيَّةٌ: ئىستراتېگىيە، ھەربىي ـ چارە تەدبىر

اِسْتِرَاحٌ: دەم ئېلىش، ئارام ئېلىش؛ چۈشۈرۈش

ـــ إِلَيْهِ: خاتىرجەم بولماق، تەشۋىسىز بولماق

اِسْتِرَاحَةٌ: دەم ئېلىش؛ دەم ئېلىش ئورنى

اِسْتَرَادَ: تېرىكچىلىك قىلماق، جان باقماق

ـــ تِ الدَّابَّةُ: ھايۋانلار ئوت يىمەك

اِسْتَرَاضَ: كېڭەيمەك، كەڭرى بولماق

ـــ الْمَكَانُ: يەر يۈزنى سۇ قاپلىماق

أُسْتُرَالِيٌّ: ئاۋاسىترالىيىلىك، ئاۋسىترىيەنىڭ، ئاۋاسىترالىيەچە

أُسْتُرَالِيَا: ئاۋسىترالىيە

اِسْتِرْجَاعٌ: قايتۇرۋېلىش، ياندۇرۋېلىش

اِسْتَرْجَعَ هُ: قايتۇرۋالماق، ياندۇرۋالماق

اِسْتَرْجَفَ: لىڭىشتىماق (باشنى)

اِسْتَرْجَلَ: ئەرەنچە ياسانماق، ئەرگە ئۆزگەرمەك

اِسْتَرْحَمَ هُ: يول قويۇشنى تەلەپ قىلماق؛ مېھىر ـ شەپقەت قىلماق

اِسْتَرْخَضَ الشَّيْءَ: قولايلىق، مۇۋاپىق دەپ ھېسابلىماق

اِسْتِرْخَاءٌ: بوشىشىپ كېتىش، ئۆزىنى تاشلىۋىتىش

اِسْتَرْخَى: يۇمشاپ كەتمەك، بوشاپ قالماق

اِسْتَرَدَّ الشَّيْءَ: قايتۇرۋالماق؛ ئەسلىگە كېلىشىنى تەلەپ قىلماق

اِسْتِرْدَادٌ: قايتۇرۋېلىش، ياندۇرۋېلىش

اِسْتَرْذَلَ هُ: سەل قارىماق، خارلىماق

اِسْتَرْزَقَ هُ: تەمىنلەشنى، ئۇزۇقلاندۇرۇشنى تەلەپ قىلماق

إِسْتَرْسَلَ الشَّيْءَ: تۆۋەنگە چۈشىمەك؛ مۇلايىم، ئىتائەتچان بولماق

ـــ فِي الْكَلَامِ: چۈشىنىشلىك، راۋان بولماق (سۆزدە)

اِسْتَرْشَدَهُ: يول كۆرسەتمەك، يېتەكچىلىك قىلىشنى تەلەپ قىلماق

اِسْتَحْلَى الشَّيْءَ: ياخشى هېسابلىماق، ياخشى دەپ قارىماق

اِسْتَحَمَّ: يۇيۇنماق، مۇنچىغا چۈشمەك

اِسْتِحْمام: يۇيۇنۇش، مۇنچىغا چۈشۈش

اِسْتَحْوَذَ عَلَى الشَّيْءِ: ئىگە بولماق، ئىگەللىمەك

اِسْتَحَى: هايا قىلماق: نومۇس قىلماق

ـــ هُ أومنه: ئۇياتماق

اِسْتَحْيَا: هايا قىلىش، خىجىل بولۇش

ـــ مِنْهُ: هايا قىلماق، خىجىل بولماق

اِسْتَخَانَ: يوز ئۆرىمەك، خائىنلىق قىلماق

اِسْتِخْبَار: تەكشۈرۈش، رازۋېتكا قىلىپ سۈز ئېلىش

دَائِرَة ـــ ات: ئاخبارات ئىدارىسى

اِسْتَخْبَرَهُ: ئوقۇشماق، خەۋەر ئالماق: چارلىماق

اِسْتِخْدَام: قوللىنىش، ئىشلىتىش

اِسْتَخْدَمَ هُ: ئىشقا سالماق، قوللانماق

اِسْتَخْزَى: ئىزا تارتماق: يەرگە قاراپ قالماق

اِسْتَخَفَّ بِهِ: سەل چاغلىماق، كۆزگە ئىلماسلىق

ـــ هُ: يەڭگىل بولماق، يېنىك ھېس قىلماق، سەل قارىماق

ـــ هُ الْفَرَحُ: يالغۇز خۇشال بولغاندەك ھېس قىلماق: خۇشال ھېس قىلدۇرماق

ـــ هُ الْغَنَاءُ: شاللاقلىق قىلماق، ئالدىراقسانلىق قىلماق

اِسْتِخْفَاء: يوشۇرۇش، نەقاپلىنىش

اِسْتِخْفَاف: سەل قاراش، سەل چاغلاش

اِسْتَخْفَى: كۆرۈنمەسلىك، يوشۇرۇنماق

اِسْتِخْلَاص: تاللاش، ئىلغاش: خۇلاسە چىقىرىش

اِسْتَخْلَصَ هُ: تاللىماق، ئىلغىماق: خۇلاسە قىلماق، يەكۈن چىقارماق

ـــ فُلَانًا: مەلۇم كىشىنى سادىق سەمىمىي دەپ قارىماق

اِسْتَدَارَ: ئايلانماق، چۆگىلمەك

ـــ بِهِ: ئايلانماق، پىرقىرىماق

اِسْتِدَارَة: يۇمىلاق، دوگىلەك

اِسْتَدَامَ: داۋاملاشتۇرماق، ئۇزاققا بارماق

ـــ الشَّيْءَ: ئۇزاققا سوزماق

اِسْتِدَامَة: داۋاملىق، مەڭگۈلۈك

اِسْتَدَانَ: قەرز ئالماق: قەرزگە ساتماق

اِسْتَدْبَرَهُ: ئارقىسىدىن قىلىۋالماق: قوغلىماق

ـــ الْأَمْرَ: خۇلاسلىماق، خۇلاسە چىقارماق

اِسْتَدْ رَاكٌ: تۈزىتىش، ئوڭشىتىش

اِسْتَدْرَجَ هُ: ئىنىدەككە كەلتۈرمەك، ئالداپ ماقۇل كەلتۈرمەك

ـــ هُ اِلَى كَذَا: قەدەممۇ - قەدەم باشلاپ كىرمەك

اِسْتَدْرَكَ: يەتمەك، تىرىشىپ تىرمىشىپ يەتمەك

ـــ الشَّيْءَ بِالشَّيْءِ: يەتكۈزۈشكە ئىنتىلمەك

ـ ة: تەسلىمچىلىك
اِسْتَسْلَمَ: تەسلىم بولماق، باش ئەگمەك
اِسْتَسْمَجَ هُ: خونۇك بولماق، كالامباي بولماق
اِسْتَسْمَحَ: ناماقۇل بولماق، ئەپۇ سورىماق
اِسْتَسْمَنَ هُ: سەمرىپ كەتتى دەپ قارىماق
اِسْتَسْمَى هُ: ئىسمىنى سورىماق، ئىسمىنى سۈرۈشتۇرمەك
اِسْتَسَنَّ الطَّرِيْقَ: يول ماڭماق
ـ بالشَّيْءِ: چىك تۇتماق، ئەمەل قىلماق، قوللانماق
اِسْتَسْهَلَ الْاَمْرَ: ئاسان ھېسابلانماق، ئاسان بىلىنمەك
اِسْتِشَارَة: پىكىر ئېلىش، مەسلىھەت قىلىش
اِسْتِشَارِيّ: مەسلىھەتچىلىك، كېڭەش، كېڭەشكە مۇناسىۋەتلىك بولغان
اِسْتَشْأَمَ بِهِ: شۇملۇق دەپ قارىماق
اِسْتِشْرَاق: شەرقشۇناسلىق
اِسْتَشْرَفَ: قەد كۆتۈرۈپ تۇرماق
اِسْتِشْرَق: شەرق ئىلمى ۋە ئەدەبىياتى بىلەن شۇغۇللانماق
اِسْتِشْرِي: غەزەپلەنمەك، چېچىلماق
ـ اَلْاَمْرُ: جىددىي بولماق، قاتتىق بولماق
اِسْتَشْعَرَ: ھېس قىلماق، سەزمەك
اِسْتَشَفَّ هُ: ئېنىق كۆزەتمەك، ئېنىق پەرق ئەتمەك
اِسْتِشْفَاء: داۋالاشنى تەلەپ قىلىش
ـ بالشَّيْءِ: ساقايتماق، داۋالماق
اِسْتَشْفَعَ هُ: كېلىشتۇرۇشنى تەلەپ قىلماق: ياراشماق، كېلىشىپ قالماق
اِسْتَشْفَى: داۋالانماق، كېسەل كۆرسەتمەك
ـ به: داۋالماق، ساقايتماق
اِسْتَشْكَلَ الْاَمْرُ: قىيىن كەلمەك: جاپالىق بولماق
اِسْتَشَمَّ: پورىماق
اِسْتَشْنَعَ هُ: قورقۇنۇشلۇق، ۋەھىمىي ھېسابلىماق
اِسْتِشْهَاد: دەلىل كەلتۈرۈش، نەقىل كەلتۈرۈش
اِسْتَشْهَدَهُ: پاكىت كەلتۈرۈشنى تەلەپ قىلماق
ـ بِقَوْلِه: مەلۇم كىشىنىڭ سۆزىنى نەقىل كەلتۈرمەك
اِسْتَصْبَحَ: چىراق ياندۇرماق، چىراق ياقماق
اِسْتَصْحَبَ هُ: ھەمراھ بولۇشنى تەلەپ قىلماق
ـ الشَّيْءَ: يېنىدا بىللە ئېلىۋالماق
اِسْتَصْرَخَ: ياردەم تەلەپ قىلىپ ۋارقىرىماق
اِسْتَصْرَفَ اللهُ الْمَكَارِهَ: ئاللاھدىن بالا ـ قازانى كۆتۈرۈپتىشنى تەلەپ قىلماق
اِسْتَصْعَبَ الْاَمْرَ: قىيىن ھېس قىلماق
اِسْتَصْغَرَهُ: كىچىك دەپ قارىماق، سەل قارىماق، ئاددىي دەپ بىلمەك

ـ لِلأَمْرِ: ئىزدىتىمەك، كۆرسەتمەك
اِسْتِرْضَاء: يول كۆرسىتىش؛ ياخشىچاق بولۇش، ئەپلىشىپ قىلىش؛ رازىلىقىنى تىلەش
اِسْتَرْضَعَ: ئەمچەك سالماق، ئىمىتمەك
اِسْتَرْضَى هُ: ياخشىچاق بولماق، ئەپلەشتۈرمەك، رازىلىقىنى تىلىمەك
اِسْتَرْطَ الشَّيْءُ: شورىماق، يۇتماق
اِسْتَرْعَى الْخِفَاتَهُ: دىققىتىنى قوزغاش، تەسىر پەيدا قىلماق
ـ هُ الشَّيْءُ: خەۋەر ئېلىشنى تەلەپ قىلماق، كۆڭۈل بولۇشنى تەلەپ قىلماق
اِسْتَرْفَدَهُ: ياردەم سورىماق
اِسْتَرْفَقَ هُ: ياردەم بېرىشنى تەلەپ قىلماق
اِسْتَرَقَ مِنهُ الشَّيْءَ: ئوغرىلىماق، يوشۇرۇنچە ئېلىۋالماق
اِسْتَرَقَ الشَّيْءُ: ئەۋرىشىم بولماق، يۇمشاق ـ ئىلاستىكلىق بولماق
ـ الْعَبْدَ: قۇل قىلىۋالماق، ئىگىلىۋالماق
اِسْتِرْقَاق: قۇللۇق تۈزۈم، قۇللۇق سالاھىيىتى
اِسْتَرْكَبَ: ئېشەككە مىندۈرۈپلىشنى تەلەپ قىلماق؛ قاتناش ۋاسىتىلىرىنىڭ بېرىپ ـ كېلىشنى تەلەپ قىلماق
اِسْتِرْهَبَ هُ: قورقۇتماق، تەھدىد سالماق
اِسْتَرْهَنَ: كۆرۈگە قويۇشنى تەلەپ قىلماق
اِسْتَرْوَحَ: تىنچلىققا ئىگە بولماق
ـ الشَّيْءَ: پۇراق تارقالماق
اِسْتَرَى: كېچە يۇرمەك، كېچىدە سەپەر قىلماق
اِسْتَزَادَ: يول ئۈزۈقى ئېلىۋېلىشنى تەلەپ قىلماق
ـ هُ: زىيادە قىلىشنى، قوشۇشنى تەلەپ قىلماق
اِسْتَزَارَهُ: مېھمان بولۇشنى تەلەپ قىلماق؛ مېھمان بولۇشقا تەكلىپ قىلماق
اِسْتَزْرَى هُ اوْبِهِ: سەل قارىماق
اِسْتَسْخَرَهُ: سەيسى ـ ھاشارغا تۇتماق، ئالۋان ـ ياساق قويماق
ـ بِهِ اَوْمِنهُ: مەسخىرە قىلماق، مازاق قىلماق
اِسْتَسْخَفَ هُ: بىمەنە قارىماق، مەنسىز دەپ بىلمەك
اِسْتَسَرَّ: كېچىك خوتۇن ئالماق؛ ئەر بىلەن خوتۇن بىرگە بولماق
اِسْتِسْقَاء: ئۇسۇزلۇق تەلەپ قىلىش؛ ئۇسۇسلۇق ئىچىش
اِسْتِسْقَائِيّ: قورساق سۇيىنىك؛ سۇلۇق ئىشقىقا دائىر
اِسْتَسْقَى مِنهُ: ئۇسۇزلۇق تەلەپ قىلماق
اِسْتِسْلَام: باش ئەگمەك، بويسۇنماق
اِسْتِسْلَامِيّ: باش ئەگمەكلىك، بويسۇنماقلىق

اِسْتَظْهَرَ: يادقا ئالدۇرماق

ـ عَلَيْهِ: مەغلۇپ قىلماق، يەڭمەك

اِسْتَعَادَهُ الشَّيْءَ اَوِالشَّيْءَ مِنْهُ: ياندۇرۇالماق، قايتۇرۇالماق

اِسْتَعَاذَ بِهِ مِنْ كَذَا: پاناه تىلىمەك

ـ (ئاللاھدىن ئۆز پاناھىغا ئېلىشنى تەلەپ قىلىپ) ئۆز پاناھىغدا ساقلىغىن دېمەك

اِسْتِعَارَة: ئارىيەت ئېلىش، قەرز ئېلىش

اِسْتِعَارِيّ: قەرزدارلىق: ئارىيەتكە دائىر

اِسْتَعَاضَ هُ: تۆلىمەك، تۆلەم تۆلىمەك

اِسْتَعَانَ هُ اَوْبِهِ: ياردەم سورىماق

ـ بِهِ: ياردەم تەلەپ قىلماق

اِسْتِعَانَة: ياردەم سوراش، ياردەم تىلەش

اِسْتَعْبَادِ: قۇل قىلىش: زوراۋانلىق قىلىش

اِسْتَعْبَدَهُ: قۇل قىلماق، مۇستەبىتلىك قىلماق

اِسْتِعْجَال: ئالدىراڭغۇلۇق قىلىش، ئالدىراڭغۇ

اِسْتَعْجَبَ مِنْهُ: ھەيران قالماق، تەئەججۇبلەنگەن

اِسْتَعْجَلَ هُ: ئالدىرىماق، ئالدىراتماق

اِسْتَعْجَمَ: ئېنىقسىز سۆزلىمەك، چۈشىنىكسىز سۆزلىمەك

اِسْتَعَدَّلِلأَمْرِ: تەييارلىق قىلماق

اِسْتِعْدَادٌ: تەييارلىق قىلىش: تەييارلىق

اِسْتِعْدَادِيّ: تەييارلىق قىلغان، ھازىرلانغان

اِسْتَعْذَبَ: سۇ تەلەپ قىلماق

ـ الشَّيْءَ: مەززىلىك ھېسابلىماق: تاتلىق بولماق

اِسْتَعْذَرَ اِلَيْهِ: ئۆزرە ئېيتماق

اِسْتِعْرَاض: كۆزدىن كەچۈرۈش: ئەسلەش

ـ اَلْجُنْد: پارات ياكى كۆرۈكتىن ئۆتۈش

اِسْتَعْرَبَ: ئەرەب مىجەز بولماق، ئەرەبلەشمەك

اِسْتِعْرَاض: ئۆتكەننى ئەسلىمەك: يېغىنچاقلاپ بايان قىلماق

ـ الشَّيْء: كۆرۈنمەك، نامايەن بولماق

ـ اَلْجَيْش: ھەربىي پارات ئۆتكۈزمەك

اِسْتَعْرَفَ الشَّيْءَ: بىلمەك، چۈشەنمەك

اِسْتَعَزَّعَلَيْهِ: يەڭمەك، غالىپ كەلمەك

اِسْتَعْسَرَ اَلْأَمْرُ: قىيىن، تەس ھېسابلىماق

ـ عَلَيْهِ الأَمْرُ: مۇشكۈل، قىيىن ئەھۋالغا چۈشۈپ قالماق

اِسْتَعْصَمَ بِهِ: تايانماق، يۆلەنمەك

اِسْتَعْصَى اَلشَّيْءُ: تەس دەپ قارىماق، تەس ھېسابلىماق

ـ عَلَيْهِ: قارشى تۇرماق، ئېسيان كۆتۈرمەك

اِسْتِطَاء: بەرداشنى تەلەپ قىلىش

ـ: گادايلىق قىلماق، تىلەمچىلىك قىلماق

اِسْتَعْطَفَ هُ: يىلىنماق، يالۋۇرماق، ئېپۇ سورىماق

اِسْتَعْطَى: تىلەمچىلىك قىلماق

ـ نَفْسَهُ: كەمتەرلىك قىلماق، ئۆزىنى كىچىك تۇتماق

اِسْتَصْفَحَ هُ: ناماقۇل بولماق، ئەپۇ سورىماق

اِسْتَصْفَى هُ: تاللىماق، ئىلغىماق

ـ الْمَالَ: مال تاللىماق

اِسْتَصْلَحَ هُ: مۇۋاپىق دەپ ھېسابلىماق، ئىسلاھ قىلماق

اِسْتَصْمَغَ الشَّجَرَةَ: دەرەخ يېلمى يېغماق

اِسْتَصْوَابَ: ئىتراپ قىلىش، ياقتۇرۇش، تۇغرا دەپ قاراش

اِسْتَصْوَابَ الرَّأْيَ: پىكرىنى تۇغرا دەپ قارىماق

اِسْتَضَاءَ بِهِ: مۇراجىئەت قىلماق

اِسْتَضَاءَ هُ: يۇرۇتۇش، يۇرۇتماق

اِسْتَضَافَ هُ: قونالغۇ تاپماق، ياتاق تېپىپ ياتماق: كۆتۈۋالماق

ـ بِهِ: ياردەم سورىماق، ياردەم تىلىمەك

ـ اِلَيْهِ: پاناھ ئىزلىمەك، بىراۋغا يۆلەنمەك

اِسْتَضْحَكَ: كۈلمەك

اِسْتَضْرَمَ النَّارُ: ئوت ياقماق

اِسْتَضْعَفَ هُ: ئاجىزلاشتۇرۇپ كەمسىتىپ دەپ قارىماق: ئاجىزلاشماق

اِسْتَطَابَ الشَّيْءَ: كۆزەل ھېسابلىماق، نازا - نېمەمەتلىك ھېس قىلماق ياكى بىلمەك

اِسْتَطَارَ: تارقالماق، چېچىلماق: تارقاتماق

اِسْتَطَاعَ الْاَمْرَ: قابىلىيىتى يەتمەك، ئىقتىدارى يەتمەك

اِسْتَطَاعَةَ: قابىلىيەت: ئىقتىدار

اِسْتَطَافَ بِالْمَكَانِ اَوْحَوْلَهُ: ئايلانماق، ئاۋاپ قىلماق

اِسْتَطَالَ: ئۇزارماق، سوزۇلماق

اِسْتَطَالَةَ: ئۇزارتىش، سوزۇش

اِسْتَطَبَّ الطَّبِيبَ: دوختۇر تەلەپ قىلماق

اِسْتَطْرَادٌ: ماۋزۇدىن تاشقىرى سۆزلىمەك

اِسْتَطْرَدَ: تېمىدىن يىراقلاشماق: داۋاملىق سۆزلىمەك

اِسْتَطْرَفَ الشَّيْءَ: قىزىق بولماق، قىزىقارلىق بولماق

اِسْتَطْرَقَ الشَّيْءَ: بىر خىل ئۇسۇل چارە بىلەن ئىلىپ بارماق

اِسْتَطْعَمَ: تەمىنى تېتىماق، يەپ باقماق

ـ هُ: تاماق يېشىنى تەلەپ قىلماق

اِسْتِطْلاَعٌ: تەكشۈرۈش، ئىزدىنىش

اِسْتَطْلَاعِيَ: قىدىرىپ تەكشۈرۈشكە ئائىت: قىدىرىپ تەكشۈرگۈچى

اِسْتَطْلَعَ هُ: تەكشۈرمەك، ئىزدىنمەك

ـ هُ رَأْيَهُ: پىكىر ئالماق، پىكىر سورىماق

اِسْتَطْلَقَ الْبَطْنُ: چوك ناھارەت راۋانلاشماق

اِسْتَطْيَرَ: ئۇچۇرماق، ئۇچۇتماق

اِسْتَظْرَفَ هُ: قىزىقارلىق بولماق

اِسْتَظَلَّ: سايە چۈشۈرمەك، كۆلەڭگە چۈشۈرمەك

ـ بِالْحِمَايَةِ: قوغداشنى تەلەپ قىلماق

اِسْتَغْفَلَ هُ: غەپلەتتە قالماق، تەييارلىقسىز تۇرۇپ قالماق

اِسْتِئْفَادُ الأَرْضِ: يەرنى ئىشلەتمەك، پايدىلانماق

ـــ اَلْمَالَ: مەبلەغ سالماق

ـــ فُلَانًا: ئەزمەك، ئىكسىپلاتاتسىيە قىلماق

اِسْتِغْلَالٌ: مەبلەغ سېلىش، پايدىلىنىش

اِسْتَغْلَظَ: قوپال ـ يىرىك بولۇپ قالماق، قوپال ھېس قىلماق

ـــ هُ: قوپال دەپ قارىماق

اِسْتَغْلَقَ اَلأَمْرُ: چۈشىنىش قىيىن بولماق، ياخشى چۈشىنەلمەسلىك

ـــ اَلْكَلَامُ عَلَيْهِ: گەپنىڭ تىلىنى يىغماق، گەپ قىلماسلىق

اِسْتَغْلَى اَلشَّيْءَ: قىممىتىنى ھېسابلىماق

اِسْتَغْنَمَ اَلْفُرْصَةَ: پۇرسەتنى پايدىلانماق

اِسْتَغْنَى: باي بولماق، مىلى كۆپەيمەك

ـــ بِهِ: ھاجىتى چۈشمەيدىغان بولۇپ قالماق

اِسْتَفَّ اَلدَّوَاءَ: دورا ئىچمەك، دورا يىمەك

اِسْتَفَاضَ اَلْخَبَرُ: خەۋەر تارقالماق

ـــ اَلْمَكَانُ: كىگەيمەك

ـــ فِي اَلْحَدِيْثِ: ئەركىن پاراڭلاشماق

اِسْتَفَاقَ مِنَ اَلنَّوْمِ اَوْغَيْرِهِ: ئويغانماق، ھوشىغا كەلمەك، ئەسلىگە قايتماق

اِسْتِفْتَاءٌ عَامٌّ ـــ اَلشَّعْبِ: ئاۋاز بەرمەك، خەلقنىڭ ئاۋاز بېرىشى

اِسْتِفْتَاحٌ: باشلاش، ئېچىش

اِسْتَفْتَحَ اَلْأَمْرَبِكَذَا: ئاچماق، باشلىماق

ـــ اَلتَّاجِرُ: تىجارەت باشلىماق

اِسْتَفْتَى هُ: مەسلىھەت سورىماق

اِسْتَفْحَلَ: چوڭايماق، ئېغىرلاشماق

اِسْتَفْخَرَ اَلشَّيْءَ: پەخىرلەنمەك

اِسْتَفْرَاغٌ: قەي قىلىش، قۇسۇش

اِسْتَفْرَدَهُ: ئۆزىنى يالغۇز ھېس قىلماق؛ بۆلۈنۈپ چىقىپ كەتمەك

ـــ بِالرَّأْيِ: ئۆز كۆز قارىشىدا چىڭ تۇرماق

اِسْتَفْرَغَ: ياندۇرماق، قۇسماق

اِسْتَفَزَّهُ: ئىغۋاگەرچىلىك قىلماق

اِسْتَفْزَاز: ئىغۋاگەرچىلىك قىلىش؛ ئىغۋا

اِسْتَفْزَازِيّ: ئىغۋاگەرچىلىك

اِسْتَفْسَارٌ: چۈشۈندۈرۈشنى تەلەپ قىلماق

اِسْتَفْسَدَ: بۇزۇلۇپ كەتمەك، كاردىن چىقماق

اِسْتَفْظَعَ اَلْأَمْرَ: قورقۇنچاق دەپ قارىماق

اِسْتَفْسَرَهُ اَلأَمْرَ اَوْعَنْهُ: چۈشەندۈرۈشنى تەلەپ قىلماق، چۈشەندۈرۈشنى سورىماق

اِسْتَفَكَّ اَلشَّيْءَ: پەشمەك، بوشاتماق

اِسْتِفْهَامٌ: سوئال؛ سورىماق؛ سۈرۈشتە قىلماق

اِسْتِفْهَامِيّ: سوئال خاراكتېرلىك

اِسْتَفْهَمَ هُ اَلأَمْرَ: سۈرۈشتە قىلماق

اِسْتَقَاءَ: قۇسماق، ياندۇرماق

اِسْتَقَادَ لَهُ: بويسۇنماق، ئىتائەت قىلماق

اسْتَعْظَمَ: چوڭ بىلمەك، كۆپتۈرمەك
اسْتِعْفَاء: ئەپۇ سوراش، كەچۈرۈم سوراش
ـــ مِنْ مَنْصَبٍ: مەنسەپتىن ئىستىپا سورىماق
اسْتَعْظَمَ الأَمْرُ: مۇھىم دەپ قارىماق
اسْتَعْفَى مُكَلَّفَهُ: ئۆز ئىشىدىن ئىستىپا بەرمەك
ـــ مِنْ كَذَا: رەت قىلماق، قايتۇرماق
اسْتِعْلَامٌ: سورىماق، تەكشۈرمەك
ـــ ات: ئالاقلىشىش ئورنى
اسْتَعْلَمَ هُ الأَمْرُ: سۈرۈشتە قىلماق
اسْتَعْلَنَ الأَمْرُ: ئېنىقلانماق، ئاشكارلانماق
اسْتَعْلَى: تەدرىجىي كۆتۈرۈلمەك
ـــ يۈكسەك بولماق
ـــ هُ: بويسۇندۇرماق، غەلبە قىلماق
ـــ الشَّيْءَ: يۇقىرغا كۆتۈرمەك، يۇقىرغا ماڭماق
ـــ هُ: كىچىك تاغا ياكى بىر نەرسە دەپ ئاتالماق
اسْتِعْمَار: مۇستەملىكە قىلىش، تاجاۋۇز قىلىش
اسْتِعْمَارِيّ: جاھانگىرلىك، مۇستەملىكچىلىك
اسْتِعْمَال: قوللىنىش، ئىشلىتىش
اسْتَعْمَرَه فِي الْمَكَان: ئىگىلىماق
ـــ الْبَلَدَ: بېسىۋالماق، مۇستەملىكە قىلىۋالماق
اسْتَعْمَلَ الآلَةَ: ئىشلەتمەك، پايدىلانماق
اسْتِعْهَاد: ۋەدە بېرىش، كاپالەت بېرىش
اسْتَعْهَدَ مِنهُ: ۋەدە بەرمەك، كاپالەت بەرمەك
ـــ هُ مِنْ نَفسِه: ئۆزىدىن ۋەدە ئالماق
اسْتَغَاثَ هُ أَوْبِه: ياردەم تىلىمەك
اسْتِغَاثَة: قۇتقۇزۇشنى تەلەپ قىلىپ ۋاقىراش
اسْتَغْنَى هُ: دۆتلۈكىنى بىلمەك: دۆت دەپ قارىماق
اسْتَغَرَّهُ: ئالدانماق، مەغرۇرلانماق
ـــ بِكَذَا: ئالدانماق، خۇددىنى بىلەلمەسلىك
اسْتَغْرَبَ الأَمْرَ: ئاجايىپلىق ھېس قىلماق
اسْتَغْرَقَ الشَّيْءَ: يالغۇز ئىگە للۇالماق، ئىگەللىمەك
ـــ فِي كَذَا: مۇبالىغە قىلماق، كۆپتۈرمەك
ـــ فِي النَّوْمِ: ئويقۇغا غەرق بولماق
اسْتَغَشَّ هُ: ئۇ ئالدامچىلىق قىلۋاتىدۇ دەپ گۇمان قىلماق
اسْتَغْشَمَ هُ: ئۇنى بىلىمسىز، نادان دەپ قارىماق
اسْتَغْضَبَ عَلَيْه: ئاچچىقلانماق، خاپا بولماق
اسْتَغْفَرَ الذَّنْبَ أَومِنْهُ: ئىستىغپار ئېيتماق، گۇناھىنىڭ ئەپلۇ بولۇشىنى تىلىمەك، كەچۈرىلىك تەلەپ قىلماق
أَسْتَغْفِرُ اللهَ: ئاللاھدىن مەغپىرەت تىلەيمەن

اِسْتَقْوَسَ: ئەگمەك، ئىگىلمەك، بەل ئەگمىسى، تۆگە لوكىسى

اِسْتَقْوَى: كۈچەيمەك، تەقۋالاشماق

اِسْتَقَى مِنْهُ: سۇغۇرماق، ئۇسسۇزلۇقنى قاندۇرماق

اِسْتَكَانَ: بويسۇنماق، ئىتائەت قىلماق

اِسْتِكَانَة: بويسۇنۇش، ئىتائەت قىلىش

اِسْتَكْبَرَ: ئۆزىنى چوڭ تۇتماق، ھاكاۋۇرلۇق قىلماق

ـ اَلْاَمْرَ: چوڭ دەپ قارىماق، ئۇلۇغ بىلمەك

اِسْتَكْتَبَ هُ: خەت يېزىشقا تەكلىپ قىلماق

اِسْتَكْتَبَ هُ الشَّيْءَ: خەت يېزىشنى تەلەپ قىلماق

اِسْتَكْتَمَ هُ الشَّيْءَ: سىر ساقلىماق، مەخپىيەتلىكنى ساقلىماق

اِسْتَكْثَرَ الشَّيْءَ: كۆپەيدى دەپ قارىماق

ـ مِنَ الشَّيْءَ: كۆپەيتمەك، كۆپ قىلماق

اِسْتَكْرَشَ: قورساق چوڭايماق، قورساق سالماق

اِسْتَكْرَهَ اَلشَّيْءَ: يامان كۆرۈپ قالدى دەپ قارىماق

اِسْتَكْرَى مِنْهُ الشَّيْءَ: ئىجارىگە ئالماق

اِسْتِكْشَاف: كەشىپ قىلىش، بايقاش

ـ جُيُولُوجِيّ: گېئولوگىيىلىك چارلاش

اِسْتَكْشَفَ: بايقالاش، كەشىپ قىلىنماق

ـ عَنِ الشَّيْءَ: پاش قىلماق، چارلىماق

اِسْتَكَفَّ بِهِ النَّاسِ: ئورىۋالماق

ـ النَّاسِ: سەدىقە سورىماق

اِسْتَكْفَى هُ الشَّيْءَ: قاندۇرۇشنى، قايىل قىلىشنى تەلەپ قىلماق

اِسْتِكْمَال: تولۇقلاش، مۇكەممەللەشتۈرۈش

اِسْتَكْمَلَ الشَّيْءَ: تولۇقلىماق

اِسْتَكَنَ لَهُ: بويسۇنماق، ئىتائەت قىلماق

اِسْتَكَنَّ: يوشۇرماق

اِسْتَكْنَهَ اَلْاَمْرَ: ئۈزۈل ـ كېسىل تەكشۈرمەك، ئىچكىرلەپ كىرمەك

اِسْتَلَّ الشَّيْءَ: ئاستا ـ ئاستا چىقارماق

اِسْتَلَامَ: مالامەتكە قالماق، ئەيىبلەشكە ئۇچرىماق

اِسْتَلْأَمَ: بىرونە كىرمەك، بىرونىۋىلانماق

اِسْتِلَام: قوبۇل قىلىش، كىرگۈزۈش

اِسْتَلَانَ هُ: ئىلاستىكىلىق، يۇمشاق دەپ قارىماق

اِسْتِلْحَاق: ئۆزىنىڭ ئىكەنلىكىنى تونۇۋالماق، تونۇماق

اِسْتَلْحَقَ هُ: تونۇۋالماق (بالبلار)

اِسْتَلَذَّ الشَّيْءَ أَوْبَه: شىرىن، تاتلىق ھېس قىلماق، ھوزۇرلانماق

اِسْتَلْزَمَ الشَّيْءَ: زۆرۈر دەپ بىلمەك، مۇھىم بىلمەك

اِسْتَلْطَفَ هُ: سەمىمىي ھېسابلىماق، مېھرىبانلىق ھېس قىلماق

اِسْتَلَفَ الْمَالَ: قەرىز ئالماق

اِسْتَقَالَ: قويۇپ قويۇشنى تەلەپ قىلماق؛ بىكار قىلىش (توختامنى)

ــ مِنَ الْخِدْمَةِ: خىزمەتتىن ئىستىپا سورىماق

اِسْتِقَالَة مِنَ الْخِدْمَة: ئىستىپا سوراش

اِسْتَقَامَ: تۈز - رۇس تۇرماق، رۇسلانماق

اِسْتِقَامَة: رۇس بولۇش، تۈز بولۇش

ــ الأَخْلاَق: توغرا، دۇرۇس ئەخلاق

اِسْتِقْبَالٌ: قارشى ئېلىش، كۈتۈش

اِسْتَقْبَلَ هُ: قارشى ئالماق، قوبۇل قىلماق

اِسْتَقْتَلَ: جان تىكمەك، جان پىدا قىلماق

اِسْتَقْدَمَ هُ: ئۇنىڭ ئالدى تەرىپىدە تۇرماق

اِسْتَقْذَرَ الشَّىْءَ: ياسكىنا دەپ قارىماق

اِسْتَقَرَّ فِى الْمَكَان اَوْبِه: جايلاشماق

اِسْتَقْرَأَ هُ: ئوقۇشقا تەكلىپ قىلماق

ــ الأُمُورَ: تەكشۈرۈش ئېلىپ بارماق؛ يېغىنچاقلىماق

اِسْتِقْرَاء: ئۆگەنمەك؛ يېغىنچاق قىلماق

اِسْتَقْرَار: قارار ئېلىش؛ ئورۇنلىشىش

اِسْتَقَرَّ بِهِ الشَّىْءُ: يېقىنلاشتى دەپ قارىماق

اِسْتَقْرَضَ مِنْهُ: قەرز ئېلىشقا تەكلىپ قىلماق

اِسْتَقْرَنَ الدُّمَّل: يىرىڭلىماق؛ يىرىك چىقماق

اِسْتَقْرَى: كۈتۈشنى تەلەپ قىلماق

اِسْتَقْسَمَ: بۆلۈشنى تەلەپ قىلماق، تەقسىم قىلىشنى تەلەپ قىلماق

اِسْتِقْصَاء: تەكشۈرۈشنى ئېلىپ بارماق؛ قىدىرىپ تەكشۈرمەك

اِسْتَقْصَرَهُ: قىسقا دەپ قارىماق

اِسْتَقْصَى الأَمْرَ اَوْفِيْه: ئۇزۇل- كېسىل تەكشۈرمەك، قىدىرىپ تەكشۈرمەك

اِسْتَقْضَى هُ الدَّيْنَ: قەرز سورىماق

اِسْتِقْطَاب: قۇتۇپلىشىش؛ ماگنىتلىق تارتىشىش كۈچى

اِسْتَقْطَار: دىستىللەش، سۈزلۈش

اِسْتَقْطَب: قۇتۇبلاشماق

اِسْتَقْطَرَالْمَاءَ اَوْنَحْوَهُ: دىستىللەشتۈرمەك (نېفىت ۋە باشقا سۇيۇقلۇقلارنى پارغا ئايلاندۇرۇش يولى بىلەن تەركىبى قىسمىلارغا ئاجرىتىش)

ــ الأَزْهَارَ: شىرنە ئالماق، شەربەت چىقارماق

اِسْتَقْطَعَ أَرْضًا: يەرنى كىسىپ بېرىشنى تەلەپ قىلماق

اِسْتَقَلَّ: مۇستەقىل بولماق

ــ بِالأَمْرِ: ئۆز ئالدىغا بىر تەرەپ قىلماق

ــ قِطَارًا: تارتماق (پويىزنى)

ــ الشَّىْءَ: ئاز كۆرۈنمەك؛ كۆتۈرمەك؛ سەل قارىماق

اِسْتِقْلاَلٌ: مۇستەقىل بولۇش؛ مۇستەقىل

اِسْتِقْلاَلِيَّة: مۇستەقىللىق، مۇستەقىللىقنىڭ

اِسْتَنْتَجَ: خۇلاسە چىقارماق، يەكۈنلىمەك

اِسْتَنْجَدَهُ اَوْبِهِ: ياردەم تەلەپ قىلماق؛ قۇتقۇزۇشنى تەلەپ قىلىپ ۋارقىرماق

اِسْتَنْجَزَ الْحَاجَةَ: ھاجەتنى راۋا قىلىشنى تەلەپ قىلماق

اِسْتَنْجَى: ئىستىنجا قىلماق، ئىككى چات ئارىسىنى يۇيماق

ـ مِنْهُ الشَّيْءَ: قايتۇرۇۋالماق، قايتۇرۇپ ئالماق

اِسْتَنَدَ اِلَيْهِ: تايانماق، يۆلەنمەك

اِسْتَنْزَلَ: تۆتۈۋىلىش، ئېلىپ چىقىش

اِسْتَنْزَفَ الْمَاءَ: سۇنى تارتىپ چىقارماق

اِسْتَنْزَلَ هُ: چۈشۈشنى تەلەپ قىلماق

اِسْتَنْسَبَ: ماقۇل بولماق، رازى بولماق

ـ هُ: نەسەبنامىنى سۈرۈشتە قىلماق

اِسْتَنْسَرَ: ۋەھشىلەشمەك، ياۋۇزلاشماق

اِسْتَنْشَأَ الْاَخْبَارَ: تىك ـ تىكلىماق

اِسْتَنْشَاقَ: سۈمۈرۈش، شوراش

اِسْتَنْشَطَ: جانلىنىپ كەتمەك، ئاكتىپلاشماق

اِسْتَنْشَقَ الرَّائِحَةَ: پۇرىماق، ئىچىگە تارتماق

ـ الْاَخْبَارَ: مۇخبىر زىيارەت ئېلىپ بارماق

اِسْتَنْشَى: پۇرىماق، شورىماق

اِسْتَنْصَحَ هُ: مەسلىھەت سورىماق

اِسْتَنْصَرَهُ: ياردەم تەلەپ قىلماق، غەلىبە تەلەپ قىلماق

ـ بِهِ: ياردەمگە چاقىرماق

اِسْتَنْطَاقٌ: سوراش، سۈرۈشتە قىلىش

اِسْتَنْطَقَ هُ: سۆزلەتمەك؛ سورىماق

اِسْتَنْظَرَهُ: كۈتمەك، ئىنتىزار بولماق

اِسْتَنْفَادٌ: قۇرۇتۇۋىتىش، تۈگىتىۋىتىش

اِسْتَنْفَدَ الشَّيْءَ: تۈگىتىۋەتمەك، يوقىتىۋەتمەك

اِسْتَنْفَرَ الْقَوْمَ: خەلقنى سەپەرۋەرلىككە كەلتۈرمەك

ـ هُ: يىرگەندۈرمەك، بىزار قىلماق

اِسْتَنْفَعَ الشَّيْءَ: پايدىلانماق، ئىشلەتمەك

اِسْتَنْقَذَ الْمَالَ: پۇللىرىنى چىقىم قىلىپ بولماق

اِسْتَنْقَذَ هُ مِنْ كَذَا: قۇتقۇزماق

اِسْتَنْقَصَ الثَّمَنَ: باھاسىنى تۆۋەنلىتىشنى تەلەپ قىلماق

ـ هُ: كەمتۈك دەپ قارىماق، كەمچىلىكى بار دەپ قارىماق

اِسْتَنْقَعَ الْمَاءُ: ئاقماسلىق، توختاپ قالماق؛ سۇنىڭ رەڭگى ئۆزگەرمەك

اِسْتِنْكَارٌ: ئەيىبلەش، سۆكۈش، ئىنكار قىلىش

اِسْتَنْكَرَ الْاَمْرَ: ئەيىپلىمەك، سۆكمەك، نارازى بولماق

اِسْتَنْكَفَ: تەكەببۇرلۇق قىلماق، ھەددىدىن ئاشماق

ـ عَنِ الشَّيْءِ: كەمستەمەك، پەس بىلمەك

اِسْتَلْفَتَ اَلنَّظَرَ: دىققىتىنى قوزغىماق، كۆزى چۈشمەك

اِسْتِلْقَاء: ئوڭدىسىغا يېتىش

اِسْتَلْقَى: ئوڭدىسىغا ياتماق

اِسْتَلَمَ الشَّيْءَ: قوبۇل قىلماق، تاپشۇرۇۋالماق

اِسْتَلْهَمَ اَللهَ: ئىلتىجا قىلماق

اِسْتَمَاتَ: جان پىدا قىلماق، ئۆلۈۋېلىشنى ئويلىماق

اِسْتَمَاحَ هُ: مۇكاپاتلىنىشنى تەلەپ قىلماق

اِسْتِمَارَة: جەدۋەل قەغىزى؛ ھۆججەت

اِسْتِمَاع: تىڭشاش، قۇلاق سېلىش

اِسْتَمَالَ: باي بولماق، بېيىماق

ـــ هُ: مايىل بولماق، چەلىپ قىلماق

اِسْتَمْتَعَ بِهِ اَوْمِنْهُ: پايدىلانماق، ھۇزۇرلانماق

اِسْتَمَدَّ مِنْهُ شَيْئاً: ياردەم تەلەپ قىلماق

اِسْتَمَرَّ: داۋاملاشماق

ـــ بِكَذا: ئۇزۇلمەستىن بولماق

اِسْتَمْرَأَ اَلطَّعَامَ: تەملىك، مەزىلىك ھېس قىلماق

اِسْتِمْرَار: داۋاملاشتۇرۇش، ئۇزلۇكسىز بولۇش

اِسْتَمْرَضَ: كېسەل بولۇۋالماق

اِسْتَمْسَكَ بِهِ: چىڭ تۇتۇۋالماق

ـــ عَنِ اَلْأَمْرِ: چەكلىمەك، توسماق

ـــ اَلْبَوْلَ: سۈيدۈك كەلمەسلىك

اِسْتَمْطَرَ اَللهَ: ئاللاھدىن يامغۇر تىلەپ قىلماق

ـــ اَلزَّرْعُ: سۇغۇرۇش زۆرۈر بولماق

اِسْتَمَعَ هُ أَوْ إِلَيْهِ: ئاڭلىماق، قۇلاق سالماق

اِسْتَمْكَنَ: كۈچەيمەك، مۇستەھكەملەنمەك

ـــ مِنْ كَذا: قولىدىن كەلمەك، ھۆددىسىدىن چىقماق

اِسْتَمْلَحَ اَلشَّيْءَ: چىرايلىقلاشماق، گۈزەل دەپ قارىماق

اِسْتَمْلَكَ مِنَ اَلشَّيْءَ: ئىگە بولماق

اِسْتَمْلَى هُ اَلْكِتَابَ: ئاغزاكى ياكى ئېغىزچە ئېيتىپ بېرىشكە تەكلىپ قىلماق

اِسْتَمْهَلَ هُ: كېچىكتۈرۈشنى ئۆتۈنمەك

اِسْتَنَّ بِطَرِيقَتِهِ: ئۇنىڭ يولىنى چىڭ تۇتماق، ئەمەل قىلماق

اِسْتَنَابَ هُ: ۋەكىل قىلىپ ئەۋەتمەك

اِسْتِنَار: نۇر چاقنىماق، پارقىرىماق؛ ئىشىنىڭ يولى ئوچۇق بولماق

ـــ بِكَذا: يورۇتماق، نۇرلاندۇرماق

اِسْتَنَامَ إِلَيْهِ: ئىشەنمەك، بويسۇنماق؛ يېقىن بولماق

ـــ إِلَى اَلصَّدْقَةِ: ياخشى شارائىتقا ئېرىشمەك

اِسْتَنْبَأَهُ: ئوقۇشماق، بوزۇشتۇرمەك

اِسْتِنْبَاط: كەشىپ قىلىش، بايقاش

اِسْتَنْبَتَ: تىكمەك، تېرىماق

اِسْتَنْبَطَ هُ: ئىجاد قىلماق، بايقىماق

اِسْتَنْبَهَ مِنْ نَوْمِهِ: ئويقۇدىن ئويغانماق

اِسْتِنْتَاج: خۇلاسە چىقىرىش، يەكۈنلەش

اِسْتَوْجَفَ الْحُبُّ قَلْبَهُ: مۇھەببەت ئۇنىڭ قەلبىنى لەرزىگە سالماق ياكى تەسىرلەندۈرمەك

اِسْتَوْحَشَ: چۆل ـ باياۋانغا ئايلىنىپ قالماق؛ يالغۇزلۇق ھېس قىلماق

ـــ مِنْهُ: بىزار بولماق، خوشياقماسلىق

ـــ لَهُ: كۆڭلىگە كېلىپ قالماق، سېغىنماق

اِسْتَوْحَى الشَّيْءَ: ھاۋالە قىلماق؛ تاپشۇرماق؛ ئامانەت قويماق

اِسْتُودِيُو: سۈرەتخانا، رەسىمگە تارتىش ئورنى؛ كىنو سىتودىيىسى

اِسْتَوْرَدَ الشَّيْءَ: ئىمپورت قىلماق، كىرگۈزمەك

اِسْتَوْرَطَ: قىيىن ئەھۋالغا چۈشۈپ قالماق، چوڭقۇر ھاڭغا چۈشۈپ قالماق

اِسْتَوْرَى الزِّئْبَقَ: ئوت ئاچماق، قۇرالنىڭ تەپكىسىنى باسماق

ـــ هُ رَأْيُهُ: پىكىر ئالماق، كۆز قارىشىنى ئىپادىلەشكە قويماق

اِسْتَوْزَرَ فُلَانًا: ۋەزىرلىككە سايلىماق، مىنىستىرلىككە كۆرسەتمەك، مىنىستىر قىلماق

اِسْتَوْسَخَ الشَّيْءُ: مەينەت بولماق پاسكىنا بولماق

اِسْتَوْسَعَ: كېڭەيمەك، كەڭ ھېس قىلماق

ـــ الْمَكَانُ: مەلۇم جاينى كېڭەيتمەك، چوڭايتماق

اِسْتَوْسَقَ الْأَمْرُ: رەتلىك ھەم تەرتىپلىك بولماق؛ تەييار بولماق، تەق بولماق

اِسْتَوْصَفَ الطَّبِيبَ: دوختۇر تەكلىپ قىلماق؛ ئەملىيەتكە ئۇيغۇر بولماق

اِسْتَوْصَى بِفُلَانٍ خَيْرًا: ۋەسىيەت بويىچە ئىش قىلماق؛ ئۆيدان خەۋەر ئالماق

اِسْتَوْضَحَ: ئىزاھلاشنى تەلەپ قىلماق

ـــ عَنِ الْأَمْرِ: قىدىرىپ تەكشۈرمەك

اِسْتَوْضَعَ مِنْ كَذَا: قويۇپ قويۇشنى تەلەپ قىلماق؛ ئازايتىشنى تەلەپ قىلماق

اِسْتَوْطَنَ الْمَكَانَ: ۋەتەن تۇتماق، ئورۇنلاشماق، ماكانلاشماق

اِسْتَوْعَبَ هُ: ئىگەللىمەك، ئىگەللەۋالماق

ـــ الْوِعَاءُ الشَّيْءَ: قاچىلىماق، سىغدۇرماق

ـــ الشَّيْءَ: تۆپ يىلتىزىدىن ئۆلپ تاشلىماق

اِسْتَوْعَى الشَّيْءَ: پۈتۈنلەي ئۆلپ كەتمەك

اِسْتَوْفَى هُ: ۋەدىگە ۋاپا قىلماق؛ پۈتۈنلەي ۋۇجۇدقا چىقارماق

ـــ الْخَانَاتِ: جەدۋەلنى تولدۇرماق

اِسْتَوْقَعَ الْأَمْرَ: ئارزۇ قىلماق، ئۈمىد قىلماق؛ ئەنسىرىمەك، دىلغۇل بولماق

اِسْتَوْقَفَ هُ: توختاتىشنى تەلەپ قىلماق

ـــ الْأَنْظَارَ: تىكىلىپ قارىماق

اِسْتَوْلَدَ الْمَرْأَةَ: ھامىلدار قالىماق، ھامىلدار قىلىپ قويماق

اِسْتَوْلَى عَلَيْهِ: ئىگە بولماق؛ بويسۇندۇرماق

اِسْتَوْهَبَ الْهِبَةَ فُلَانًا اَوِمِنْهُ: سوغات تەلەپ قىلماق

اِسْتَنْهَجَ الطَّرِيْقُ: يول ئېنىق بولماق
ـــ مَسْلَكَ فُلَانٍ: بىللە ماڭماق، ئۇگەشمەك
اِسْتَنْهَدَ: كېگەيمەك، كەگىرى قىلماق
اِسْتَنْهَضَ هُ: ئويغاتماق؛ جانلاندۇرماق
اِسْتَهَالَ الْاَمْرَ: قورقۇنۇشلۇق بولماق
اِسْتَهْتَارٌ: شاللاقلىق قىلىش
اِسْتَهَانَ بِهِ أَوْ فِيْهِ: ئاسان دەپ قارىماق، سەل قارىماق
اِسْتِهَانَةٌ: كۆزگە ئىلماسلىق، مەنسىتمەسلىك
اُسْتُهْتِرَ بِهِ: شەيدا بولماق، مەھرىنى ئۈزمەسلىك
ـــ بِقُوَّةٍ: كۈچىنى قالايمىقان ئىشلەتمەك
اِسْتَهْتَرَ: كەلسە - كەلمەس ئىشلەتمەك
ـــ بِهِ: ئۆز بېشىمچىلىق قىلماق
اِسْتِهْجَانٌ: قەبىھ بولۇش، ۋەھشى بولۇش
اِسْتَهْجَنَ هُ: پەس دەپ قارىماق، قەبىھ ھېسابلىماق
اِسْتَهْدَفَ لِكَذَا: نىشان قىلماق، نىشان قىلىنماق؛ ئاسان ئۇچرىماق
ـــ اِلَى كَذَا: نىشانغا ئالماق، نىشانلىماق
اِسْتَهْدَى: يول سورىماق
ـــ بِهِ: ئاساسلانماق، قوللانماق
اِسْتَهْزَأَ بِهِ أَوْ مِنْهُ: مەسخىرە قىلماق، مازاق قىلماق، ئاخماق قىلماق
اِسْتِهْزَاءٌ: مەسخىرە قىلىش
اِسْتِهْزَائِيٌّ: مازاق قىلغۇچى، مەسخىرىۋازلىق: ھەجۋى
اِسْتَهَلَّ الْمُتَكَلِّمُ: يۇقىرى ئاۋازدا سۆزلىمەك
ـــ الشَّهْرُ: يېڭى ئاي چىقماق، قەمەرىيە كالېندارى بويىچە يېڭى ئاي باشلماق
ـــ الْعَمَلَ أَوْبِهِ: ئىش باشلماق
اِسْتِهْلَاكٌ: سەرپ قىلىش: يوقىتىش
اِسْتِهْلَالٌ: باشلىنىش، كىرىشىش
ـــ مُوسِيْقِيٌّ: مۇزىكىنىڭ باشلىنىشى
اِسْتِهْلَالِيٌّ: باشلىنىشى، ئالدىنقىسى؛ باشلىنىش خاراكتېرلىك
اِسْتَهْلَكَ فِي الْاَمْرِ: ئىستىمال قىلماق، تۈگەتمەك
ـــ الشَّيْءَ: خوراتماق؛ تۈگەتمەك(پۇلنى)
اِسْتِهْوَاءٌ: جەلىپ قىلىش، مەپتۇن قىلىش؛ شامالداپ قىلىش؛ كۆڭلى بۇزۇلۇپ قىلىش
اِسْتَهْوَى هُ: جەلىپ قىلماق، قىزىقتۇرماق
اُسْتُهِيْمَ: ئەقلىدىن ئازماق، مەجنۇن بولماق؛ مەپتۇن بولماق
اِسْتِوَاءٌ: تۈز، تۆپتۈز؛ توغرا
خَطُّ الـ ـــ: ئىكۋاتور، ئىكۋاتور سىزىقى
اِسْتِوَائِيٌّ: ئىكۋاتورنىڭ، ئىسسىق بەلباغنىڭ
اِسْتَوْبَقَ: يوقالماق، تۈگەشمەك
اِسْتَوْثَقَ مِنْهُ: ئېنىقلىماق، روشەنلەشتۈرمەك
ـــ مِنَ الْاَمْوَالِ: قوغدىماق، ساقلىماق
اِسْتَوْجَبَ هُ: لايىق، ھەقلىق دەپ قارىماق
ـــ الشَّيْءَ: مۇناسىپ كەلمەك
اِسْتَوْجَزَ الْكَلَامَ: قىسقارتماق (سۆزنى)

أَسَرَّهُ: خوشال قىلماق، شات قىلماق
ـــ إِلَيْهِ السِّرَّ: مەخپى سۆھبەت قىلماق
ـــ اَلسِّرَّ: سىر ساقلىماق، سىر يوشۇرماق
أَسَرَ ـــ أَسْرًا و إِسَارًا الرَّجُلَ: ئەسىر ئالماق
ـــ أُسْرًا وَ إِسَارَةً: تاسما ياكى كەمەر باغلىغان
أَسْر: ئەسىر، غەنىمەت، ئۇرۇش غەنىمەتلىرى
ب ـــ ه: ھەممە، پۈتۈن، ئومۇمىي
أُسْر: سۆيدۈك تۇتۇلۇش، سىيەلمەسلىك
أَسْرَأَتِ الْأُنْثَى: تۇغۇت قەرەلى بولماق: تۇخۇم چىقىرىش مۇددىتى توشماق
اِسْرَاء: كېچىدە يۈرۈش، كېچە سەپەر قىلىش
ال ـــ: مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ ئىراسى يەنى بىر كېچىدە مەككىدىن پەلەستىندىكى مەسجىدى ئاقساغا بېرىپ كېلىشى ۋە ئاللاھنىڭ ھوزۇرى ئاسمانغا چىقىشى
اِسْرَائِيْلُ: ئىسرائىل (ياقۇپ ئەلەيھىسسالامنىڭ نامى)
اِسْرَائِيْلِيّ: ئىسرائىلغا تەۋە، ئىسرائىلنىڭ يەنى يەھۇدىيلار: جوھۇت، يەھۇدى
اِسْرَافٌ: چىقىم قىلىش، خىراجەت قىلىش: ھەددىدىن ئاشۇرۇۋېتىش
أُسْرُب، أُسْرُبّ: سۈرمە، سۈرمە تاش
أُسْرَة ج أُسَر: ئائىلە، جەمەت: سۇلالە، خاندان
أَسْرَعَ فِي كَذَا: تېز يۈگۈرمەك، تېز بېجىرمەك
أَسْرَفَ الْمَالَ: پۇلنى چىقىم قىلماق
ـــ فِي كَذَا: ئىسراپ قىلىۋەتمەك: ھەددىدىن ئاشۇرۇۋەتمەك
أُسْرُوع: يېشىل قوۋۇت، كۆك پەت
أَسْرَى: كېچىدە يۈرمەك
ـــ اَلثَّوْبَ عَنْ فُلَانٍ: كىيىمنى سالدۇرىۋەتمەك
اَسَّسَ الْبِنَاء: بىنا قۇرماق، ئاساس سالماق
اِسْطَام: قىسقۇچ، لاخشىگىر، ئوت چوغلىغۇچى
اِسْطَامَةُ الْبَاب: كېشەك (ئىشىكنىڭ)
ـــ اَلْقُفْل: دەملىمەك، قۇلۇپ سالماق
اِسْطَبْلٌ: ئېغىل، قوتان: ئاتخانا
أُسْطَعُ ج سُطْعٌ: ئۇزۇن بويۇن
أُسْطُوَانَة ج أَسَاطِيْنُ: تۈۋرۈك: ئىللىپس شەكىللىك جىسىم
أُسْطُوَانِيّ: تۈۋرۈكنىڭ، ئىللىپس شەكىلنىڭ: تۈۋرۈكسىمان بولغان
أُسْطُورَة ج أَسَاطِيْرُ: چۆچەك، ئەپسانە: ھېكايە: يوقىلاڭ گەپ
أُسْطُورِيّ: ئەپسانە خاراكتېرلىك، ئەپسانىۋى
أُسْطُول ج أَسَاطِيْل: كىمە ئەترىتى: دۆلەتلىك دېڭىز ئارمىيە كۈچى
أُسْطَى: ئۇستا (تېخنىك ئىشلارغا يېتەكچىلىك قىلىدىغان ئۇستىنىڭ ئاتىلىشى)

اِسْتَوَى: توغرا بولماق؛ سلىق تەكشى بولماق
ــ هَذا بِذَالِكَ: باراۋەر بولماق، ئوخشاش بولماق
اِسْتِيَاء: غەزەپلىنىش، ئاچچىقلىنىش؛ نارازى بولۇش
اِسْتَيْأَسَ مِنْهُ: ئۈمىد ئۈزمەك
اِسْتِيْدَاع: قويۇپ بېرىشنى تەلەپ قىلىش؛ ھەربىي تەييارلىقلارنى تەييار قىلىش
فِي الـ-: ئىسملىككە كىرگەندە، رويخەتكە ئالغاندا
اِسْتِرَاد: كىرگۈزۈش، كەلتۈرۈش
اِجَازَةالـ ــ: ئىمپورت ئىجازەتنامىسى
اِسْتَيْسَرَ الْأَمْرُ: ئاساس بولماق، قولايلىق بولماق، تەييارلىق پۈتمەك
ــ لَهُ: بويسۇنماق، ئىتائەت قىلماق
اِسْتِيْطَان: ئورۇنلىنىش، ماكانلىشىش
اِسْتِفَاء: ئورۇنلاش، تۈگىتىش
اِسْتَيْقَظَ: ھوشىغا كەلمەك؛ ئويغانماق
ــ هُ: ئويغانماق، ھوشىغا كەلتۈرمەك
ــــ لِلْأَمْــرِ: ئىھتىيات قىلماق، دىققەت قىلماق
اِسْتَيْقَنَ الْأَمْرَ اَوْ بِــهِ: قەتئى ئىشەنمەك، گۇمانسىز تۈگەتمەك
اِسْتَيْمَنَ بِهِ: بەخت ئالامىتى دەپ قارىماق، بەختلىك بولماق
ــ هُ: قەسەم قىلدۇرماق، قەسەم قىلىشقا مەجبۇرلىماق

اَسْجَحُ ج سُجْحٌ: قاملاشقان، كېلىشكەن ئەر، چىرايلىق ئەر
أَسْحَتَ: ھارام بايلىق توپلىماق، ھارامنى ئېلىشقا يۈگۈرمەك
ــ هُ: ۋەيران قىلماق، بۇزماق، بۇزغۇنچىلىق قىلماق
ــ تِ الْتِّجَارَةُ: قانۇنسىز تىجارەت قىلماق
اَسْخَطَ هُ: ئاچچىقنى كەلتۈرمەك، چىشىغا تەگمەك
اَسْخَمُ ج سُخْم: قارا
اِسْخَمَّ: قاراڭغۇلاشماق، قارىلاشماق
أَسْخَنَ هُ: قىزتماق، ئىسىتماق
اَسَدَّ فِيْهِ: نىشانغا تەگمەك، تەككۈزمەك
اَسَد ج اَسْد و آسَاد و آسُد و اُسُود و أُسْدان: يولۋاس، يولۋاسلار،
اَسَدُّ: مۇناسىپراق، ئاددىيراق؛ ئەڭ مۇناسىپ
اَسْدَفَ اللَّيْلُ: كېچىدە بولماق، تۇندە بولماق، كېچە - تۇندە بولماق؛ كېچىدە بولماق
ــ تُ عَيْنَاهُ: غۇۋا - تۇتۇق، نۇرسىز (كۆز) بولماق
اَسْدَلَ السِّتَارَ: كەسمەك، تىلماق؛ قويۇپ بەرمەك (چۈمبەلنى)؛ ياندۇرماق (چىراقنى)؛ ئاچماق (ئىشىكنى)
اَسْدَى بِيَدِهِ: قول سالماق، قولنى سوزماق
ــ الشَّيْءَ إِلَيْــهِ: تەقدىم قىلماق، سوغا قىلماق

أَسْكَتَ هُ: جىمىتماق، ئاغزىنى يۇمدۇرماق

اسْكَتْشٌ: بىر پەردىلىك دىراما

أُسْكُتْلَنْدِيّ: شوتلاندىيىلىك، شوتلاندىيىنىڭ؛ شوتلاندىيىلىك ئادەم

اَسْكَدَهُ: مەس قىلماق

أُسْكُفَّة: دىرىزە تەكچىسى

اسْكِمِيَاوِيّ: (شەھەر ئىسمى)ئىسكىمىيالىق ئادەم؛ ئىسكىمىياچە، ئىسكىمىيا شەھىرىنىڭ

أَسْكَفَ هُ الدَّارَ: قالدۇرۇپ قويماق، ياتاققا ئورۇنلاشتۇرماق

ـــ : بىچارە بولۇپ قالماق

اسْكَنْدَرالأَكْبَرُ: ئىمپراتور ئىسكەندەر

اَلـ ـــ يَّة: ئىسكەندەر (مىسرنىڭ بىر شەھىرى)

أُسْكُوفَةُالْبَابَ: ئىشىك بوسۇغىسى

أُسْكُولاَبِيّ: داۋالاش تېخنىكىسى؛ دورا

اسْكِي: چانا، مۇز ئۈستىدە تېيلىدىغان تاختا

أَسْكِيْم: موراسىم كىيمى (شەيخ ۋە راھىبلارنىڭ دىنى مۇراسىملاردا كىيىدىغان كىيمى)

اَسَلَّ هُ: ئۆتكۈرلەشمەك، ئۇچلۇق قىلماق

أَسْلَى هُ: كۆڭۈل ئاچماق، تەسەللى بەرمەك، كۆڭلىنى ياسىماق

أَسْلاَكٌ ج: سىم؛ يىپ؛ يول؛ سىزىق

ـــ شَائِكَةٌ: سىم تور، سىم توساق

ـــ مَفْتُولَـــة: كابىل (يەر ئاستى تېلېفون سىملىرى)

اسْلاَمٌ: بوي سۇنۇش، باش ئىگىش، ئىتائەت قىلىش

اَلْـ ـــ: ئىسلام، ئىسلام دىنى

اسْـــلاَمِيّ: ئىسلامنىڭ، ئىسلامغا ئائىت، مۇسۇلمان

اسْـــلاَمِيَّة: ئىسلامىيەت، ئىسلام دىنى؛ ئىسلامچە

أَسَلَة: سانجىش، تىل تەككۈزۈش؛ بىر تال چىراق پىلىكى

اَسْلَتُ ج سُلْت: كىسىپ تاشلىۋىتىلگەن بۇرۇن ياكى بۇرۇننىڭ مەلۇم بىر قىسمى

اَسْلَسَ قِيَادَهُ: ئىتائەت قىلماق

اَسْـــلَعُ ج سُـــلْع: تۆگە لوكىسى؛ نارکوز قىلىنغان ئادەم؛ يىرىلىپ كەتكەن پۇت

اَسْلَفَ الاَرْضَ: يەر تۈزلىمەك، تەكشىلىمەك

ـــ هُ مَالاً: پۇل قەرىز بېرىپ تۇرماق

أَ شْلَكَ هُ الْمَكَانَ اَو فِيْه اَوْ بِه اَوْعَلَيْـــه: ئىچكى قىسىمغا كىرگۈزمەك، ئىچىگە كىرىشكە يول قويماق

ـــ الْخَيْطَ فِي الْاِبْرَه: يىڭنىگە يىپ ئۆتكۈزمەك

اَسْلَمَ: مۇسۇلمان بولماق، ئىسلامغا كىرمەك

ـــ اِلَى فُلاَن: ئىتائەت قىلماق، بويسۇنماق

ـــ عَنْ كَذَا: ۋاز كەچمەك، تاشلىماق

ـــ الرُّوحَ: جان تاپشۇرماق، ئۆلمەك

أُسْلُوب ج اَسَـــالِيْب: ئۇسۇل، شەكىل؛ جەريان

اِسْعَاف: قۇتقۇزۇش، ياردەم قولىنى سۇنۇش
أَسْعَدَهُ: بەختلىك قىلماق؛ ياردەم قىلماق
اَسْعَدَ النَّـارَ اَو اَلْحَـرْبُ: ئوت ياقماق، ئۇرۇش قوزغىماق
ــ اَلشَّيْءَ: باها بىكىتمەك
اَسْـعَفَ هُ: ياردەم قىلماق، ياردەم قولىنى سۇنماق، قۇتقۇزماق
أَسْعَنَ: چىدىر تىكمەك
اَسْعَى اَلرَّجُلُ: تىرىشىپقا ئۇندىمەك
اَسَفٌ: ئەخلاقنى بۇزماق، داغ كەلتۇرمەك
أَسَف: ئەپسۇسلىنىش، ئېچىنىش
اَسِفَ ـَ اَسَفًا عَلَيْـهِ: پۇشايمان قىلماق، ئەپسۇسلانماق؛ تەزىيە بىلدۇرمەك
اَسْـفَار: سەپەر قىلىش، سىرتقا چىقىش: كلاسسىك ئەسەر
اَلْ ــ اَلْمُنْزَلَة: مۇقەددەس كىتاب؛ كلاسسىك كىتاب
ــــ مُوسَـــى اَلْخَمْسَـــةُ: مۇسا (ئەلەيھىسسالام)نىڭ تەۋرات كىتابى
اِسْـفَاف: داغ تەككۈزۈش، بۇلغىماش؛ قاچماق
اَسْـفَرَالفَجْرُ: تاڭ ئاتماق، شەرق تەرەپ يورۇماق
ــ ت اَلْمَرْأَةُ: چۈمبەلنى ئېلىۋتمەك
ــ عَنْ كَذَا: ئاخىرقى ھېسابتا، ئاقىۋەتتە
اَسْفَعُ ج سُفْع: سەپكۈن، داغ
اَسْفَقَ اَلْبَابَ: ئىشىكنى يارماق، سۇندۇرماق
اَسْفَلُ ج اَسَافِلُ: ئەڭ تۆۋەن: دوزاخنىڭ ئەڭ چوڭقۇر جايى
اَسْفَلْتُ: قارىماي، ئاسفالت
اِسْفَنج: بۇلۇت، پولى ئىترىن، خەيمىيەن
اَسْفَنْجِيّ: بۇلۇتلۇق: ئەۋرىشىم، يۇمشاق
اَسْفِيدَاج: قوغۇشۇن ئۇۋىقى، قوغۇشۇن پاراشوكى
اِسْفَيْن: پانا، قورۇق (ياغاچ مىخ)
اَسْفَيْنِيّ: پانا شەكىللىك (يەنى ياغاچ مىخ شەكىللىك)
اِسْقَاط: چۈشۈرۈۋېتىش، ئېلىپ تاشلاش
اِسْقَالَة: ئاسما كۆۋرۈك
أَسْقَطَ هُ: يېقىتىۋەتمەك، تاشلىۋەتمەك
ــــ ت اَلْمَـــرْأَةُ: ئايال بالىسىنى چۈشۈرۈۋەتمەك
اُسْقُطَ: ئاداشماق، پۇشايمان قىلماق؛
اُسْقُفٌ · اُسْقُفّ ج أَسَاقِفَة وَ اَسَا قِيْفُ: باش روھانى (خرىستىئان دىنىدا)
اُسْـقُفِيّ: باش روھانىنىڭ: روھانىيلار ئىنتىپاقى
أَسْـقَمَ هُ: كېسەل بولۇپ قالماق؛ بىزار قىلماق، جانغا تەگمەك
اَسَكُّ: كاس، پاك
اِسْكَاف: موزدوزلۇق قىلىش
اِسْكَافِيّ: موزدوز، ياماقچى

أَسْهِلْ: ئىچى سۈرۈلمەك، قورساق ئاغرىپ قالماق

اَسْهَمَ لَهُ فِي كَذَا: ئۇنىڭغا بىر ئۇلۇش بۆلۈپ بەرمەك

اَسْهُمٌ: پاي: ھەسسە: قىسىم، ئۇلۇش

ـ نَارِيَّة: ئوچقۇن، ئوت

أُسْوَار: بىلەيزۈك

أَسْوَان: كۇن ئېلىش تەس بولۇش: قايغۇرۇش

ـُ: ئەسۋان (مىسرنىڭ بىر ئۆلكىسى)

أَسْوَانِيّ: ئەسۋاننىڭ، ئەسۋانلىق ئادەم

أُسْوَة ج أُسًى. اِسْوَةٌ ج اِسًى: ئۈلگە، نەمۇنە

أُسُوج: شۆبتىسىيە، شۆبتىسىيە پادىشاھلىقى

اَسْوَدُ: قارا، قارا تەنلىك ئادەم: كۆز قارىغۇچى: بوغما يىلان

اسْوَدَّ: قاربددىماق، قارىلاشماق

أَسًّى فُلَانًا: كۆڭلىنى ياسىماق، تەسەللى بەرمەك

أَسِّي: كۇن ئۆتكۈزۈش قىيىن بولۇش: قايغۇرۇش، ھەسرەت چېكىش

اَسِيَ ـَ اَسًى: قايغۇرماق

اَسْيَاخ: كاۋاب زىخى: مېتال تاياقچە: پىچاق: خەنجەر

ـ فُولاذِيَّة: پولات چۈنۈق

أَسْيَانٌ: قايغۇرغان، ھەسرەت چەككەن

أَسْيَتِلِنٌ: ئاتسېتىلېن، كالتسىي كاربىد

أَسِيْر ج أُسْرَى وَ أُسْرَاءُ وَ أُسَارَى: ئۇرۇش غەنىيمەتلىرى، ھەربىي ئەسىرلەر

أَسِيْف ج أُسَفَاءُ: پۇشايمان قىلغان، ئەپسۇسلىنىش: قۇل

أُشَابَة ج أُشَائِبُ: ئارىلاشما ئادەملەر توپى

اَشَاحَ عَنْهُ وَجْهَهُ: بىزار بولماق، يامان كۆرمەك

ـ فِي الأَمْرِ: ئىخلاس بىلەن ئېھتىيات قىلماق

اَشَادَ بِهِ اَوْبِذِكْرِهِ: ماختىماق، مەدھىلىمەك

ـ الْمُغَنِّي: يۇقۇرى ئاۋازلىق ناخشا ئېيتماق، يۇقىرى ئاۋازدا ناخشا ئېيتماق

أَشَارَ: ئىشارەت قىلماق: بەلگە قويماق

ـ اِلَيْهِ بِكَذَا: كۆرسەتمەك، ئىشارەت قىلماق

ـ عَلَى فُلَانٍ: يېتەكچىلىك قىلماق

اشَارَة: نەسىھەت قىلىش، توغرا پىكىر بېرىش

أَشَاعَ الْخَبَرَ: تارقاتماق (خەۋەر)

ـ السِّرَّ اَوْ بِهِ: سىزىپ قالماق، پاش بولۇپ قالماق

اشَاعَة: تارقىتىش، يېيىش، ئېلان قىلىش

أَشَاكَ هُ: سانجماق، چوقماق

اَشْأَمُ ج اَشَائِمُ: شۇملۇق كەلتۈرگۈچى، شۇم ئادەم

اَشَبُّ: ياشىرىپ قالماق، يېگىتكە ئايلانماق

أَشَب: زىچ ئورمانلىق، قويۇق ئورمانلىق

اسْم ج أَسْمَاء و اَسَام و اَسْـما وَ ات وَاَسَامِيّ: ئسسم، نام، ئاتاق

اَسْمَار: كېچىده پاراكلىشىش

اسْمَارٌ: قوڭۇر رەڭگە ئوزگەرمەك

اَسْمَائِيلُ: ئسمائىل(ئادەمنىڭ ئسمى)

اَسْمَاعِيلِيّ: ئسمائىلنىڭ؛ ئسمائىلىيەت مەزھىپى؛ ئسمائىلىيە مەزھىپى مۇرىتى

اَسْمَرُ ج سُمْر: قوڭۇر، بىغىرەڭ؛ ئوزۇن نەيزە

إِسْمَرٌّ: قوڭۇرلاشماق

أَسْـمَرَانِيّ: قوڭـور رەڭلىك، قوڭـور رەڭگە ئوزگىرىش

اَسْمَعَ هُ: ئاڭلاتماق، تىڭشىغىلى قويماق

اَسْمَلَ الثَّوْبُ: كىيىم كونا بولماق، كىيىمنى كونا قىلماق

اَسْمَنَ الرَّجُلُ هُ: سەمرىتمەك، تولماق

ـــ الطَّعَـامَ: سۇتلىك، مايلىق يېمەكلىك ياسىماق

اسْمَنْت: سېمونت

أَسْمَى الرَّجُلُ زَيْدًا اَوْ بِزَيْـد: زەيىد دەپ ئاتاماق قويماق، زەيىد دەپ ئىسىم قويماق

ـــ الْكِتَابَ: كىتابقا ئسسم قويماق

اسْمِيّ: ئسسم خاراكتېرلىك

أَسَنَّ: ياشانماق، قېرىپ قالماق

ـــ الْمَاءَ: سۇ تەتۇر ئاقماق؛ سۇ قۇيماق

اَسَنَ ـَ اَسْـنًا وَ اُسُـونًاالْمَاءُ: رەڭگى ئوزگەرمەك، پۇراق قالماق (سۇ)

اَسِنَ ـَ اَسَنًا: غىدىقلاش خاراكتېرلىكە ئىگە بولماق، كۆڭۈل ئاينىتماق

ـــ الْمَاءُ: پۇراپ قالماق، رەڭگى ئوزگەرمەك (سۇ)

اسْنَاد: پاكىت، ئىسپات؛ جۈملىدە سۆز بىلەن سۆزنىڭ باغلىنىش مۇناسىۋىتى

اَسْنَدَهُ: تايانماق، يۆلەنمەك

ـــ هُ اِلَى كَـذَا: تايانماق، يۆلەنمەك، ھمايىسىگە كىرمەك

اَسْنَى الْبَرْقَ: يورىماق، چاقماق چاقماق

ـــ الْجِوَارَ: ياخشى مۇئامىلە قىلماق

اسْهَاب: ئىنچىكە چۈشەندۈرۈش، تەپسىلىي بايان قىلىش

اسْهَال الْبَطْنِ: ئىچى سۈرۈلۈش، قورساق ئاغرىش

اَسْهَبَ: نەپسىنىڭ كەينىگە كىرمەك، ئاچكۆز تاماخورلۇق قىلماق

ـــ الدَّابَّةَ: ھايۋانلارنى ئوت يېيىشكە قويماق

ـــ الْكَلَامَ اَوْ فِيْه: تەپسىلى، ئىنچىكە بايان قىلماق

اَسْـهَدَهُ: ئويقۇسـى كەلمەسـلىك، ئوخلىيالماسلىق، ئويقۇسىنى قاچۇرماق

اَسْهَرَهُ: كېچىدە ئوخلىيالماسلىق، ئويقۇدىن بىدار بولماق

اَسْهَلَ الدَّوَاءُ الْبَطْنَ: ژاۋانلاشتۇرماق (چوڭ تاھارەتنى)

اشْتَكَلَ الأَمْرُ: مۇرەككەپ بولماق؛ ئارىلىشىپ كەتمەك

اشْتَكَى: كېسىلىنى مەلۇم قىلماق؛ كېسەل قوزغالماق

ـــ هُ: ئاغرىنماق، رەنجىمەك؛ ئەرىز قىلماق

اشْتَلَى هُ: ياردەم سورىماق، ياردەم تىلىمەك

اشْتَمَلَ عَلَيْهِ: ئۆز ئىچىگە ئالماق

ـــ بِالثَّوْبِ: بەدەننى يۆگىمەك، كىيىم بىلەن يۆگىمەك

اشْتِهَاء: خىيال قىلىش؛ ئىنتىلىش؛ ئىشتىها تارتىش

اشْتِهَار: داڭلىق بولۇش، مەشهۇر بولۇش

اشْتَهَرَ: نامى چىقماق

ـــ بِهِ: بىلەن مەشهۇر بولماق

اشْتَهَى الشَّيْءَ: ئۈمىد قىلماق

أَشْتَى: قىشتىن چىقماق، قىشلىماق

اشْتِيَاق: سېغىنىش، ئارزۇ قىلىش

أَشْجَبَ هُ: جاپا تارتقۇزماق، جاپاغا سالماق

أَشْجَرَ الْمَكَانُ: دەرەخزارلىققا ئايلاندرۇماق، ئورمانلاشتۇرماق

اَشْجَعُ ج شُجْع: ئىنتايىن باتۇرلۇق، كۈچلۈك، مەردانە؛ چوڭ يىلان

اَشْجَنَ هُ: غەم ـ قايغۇغا سالماق

اَشْجَى هُ: هەسرەتلەنمەك، ئاچچىقلانماق

اَشْحَصَ هُ: چارچاپ قالماق، هالسىراپ قالماق، هېرىپ قالماق

ـــ هُ مِنَ الْمَكَتَابِ: قوغلاپ چىقارماق، سۈرگۈن قىلماق

أَشْحَطَ هُ: هەيدىۋەتمەك، هەيدەپ چىقارماق

اَشْخَصَ هُ: چۆچۈتىۋەتمەك، قوغلىۋەتمەك

ـــ بِهِ: هاقارەتلىمەك، قارا چاپلىماق

ـــ اِلَيْهِ: سوغۇق مۇئامىلە قىلماق

أَشَدَّ: ئەڭ كۈچلۈك، ئەڭ قاتتىقلىق

أَشُدُّ: كۈچ، قۇۋۋەت؛ غەيرەت

أَشْدَقُ ج شُدْق: سۆزمەن، گەپدان

أَشَرَّ عَلَى وَرَقَةٍ: قول قويماق، ئىمزا قويماق

اَشِرَ ـَ أَشَرًا: هاكاۋۇر بولماق، ئۆزىنى چوڭ تۇتماق

اشْرَأَبَّ لَهُ وَاِلَيْهِ: بوينىنى سوزۇپ قارىماق

أَشْرَاج: تۇتقا، تۇتقۇچ

ـــ الْحَبْلِ: هالقا، تۈگۈن؛ مەهسۇلات

اِشْرَاف: باشقۇرۇش، نازارەت قىلىش

ـــ عَلَيْهِ: ئىڭىشىپ قارىماق، ئىگىزدىن پەسكە قارىماق

اِشْرَاقٌ: يورۇش، پارلاق بولۇش

أَشْرَبَ هُ: ئىچكۈزمەك، ئىچۈرمەك

ـــ هُ: سۇغۇرماق؛ ئالدىرىماي ئوقۇماق

اَشْرَدَهُ: قوغلاپ چىقارماق، قاچۇرۇپ قويماق

اَشْرَعَ الْطَرِيْقَ: يول ئاچماق

ـــ الْمَاءَ اَوْ فِيْهِ: سۇ قۇيماق، سۇ كىرگۈزمەك

ـــ الرُّمْحَ: نىشانغا ئالماق، قارىغا ئالماق

أَشَبَ ـَ أَشْبًا: زىچلاشتۇرماق؛ ئارىلاشتۇرماق
إِشْبَاع: قورساق توىغۇزۇش، تولدۇرۇش
أَشْبَعَ هُ: توىدۇرماق (قورساقنى)
ـــ الشَّىْءَ: توىۇنماق؛ موللاشماق، كۆپەيمەك
أَشْبَهَ هُ: ئوخشاتماق، ئوخشاپ قالماق
اَشَتُّ الْاَشْيَاءَ: بۆلمەك، ئۈلەشتۇرمەك
اشْتَاقَ الشَّىْءُ: سېغىنماق، ئىشتىياق باغلىماق
ـــ اِلَى فُلَانٍ: سېغىنماق، كۆرگۈسى كەلمەك
اشْتَبَكَ: ئارىلاشماق، ئارىلىشىپ كەتمەك
ـــ فِى كَذَا: قاتناشماق، كىرىشمەك
ـــ الْجَيْشَانِ فِى الْقِتَالِ: ئارىلاشما جەڭ قىلماق، قوچاقلاشما جەڭ قىلماق
اشْتَبَهَ الْقَوْمُ: ئۆزئارا ئوخشىشىپ قالماق
ـــ فِى كَذَا: كۈمانلانماق، شۈبھىلەنمەك
ـــ الْاَمْرُ عَلَيْـــهِ: ئارىلاشتۇرماق، بىر نايا قتا ھەيدىمەك، ئارىلاشتۇرۇۋەتمەك
اشْتَدَّ: قاتتىقلاشماق، قاتتىق بولماق
ـــ فِى السَّيْرِ: تېز ماڭماق، ئالدىراپ ماڭماق
اشْتَرَاطٌ: شەرتلىشىش، توختاملىشىش
اشْتِرَاع: قانۇن تۈزۈش، قانۇن چىقىرىش
اشْتِرَاعِىٌّ: قانۇنى تۈزۈمنىڭ؛ قانۇنلۇق؛ قانۇنغا مۇناسىۋەتلىك بولغان
اشْتِرَاكٌ: ئورتاقلىشىش، شېرىكلىشىش
ـــ الْمَصَالِحِ: ئورتاق پايدا بولماق
اشْتِرَاكِىٌّ: سوتسىيالىزمنىڭ، سوتسىيالىزمچە؛ سوتسىيالىزمچى
اشْتِرَاكِيَّة: سوتسىيالىزم
اشْتَرَطَ عَلَيْهِ كَذَا: شەرت قويماق
اشْتَرَعَ شَرِيْعَةً: قانۇن تۈزمەك، قانۇن چىقارماق
اشْتَرَكَ فِيْهِ: قاتناشماق؛ مۇشتەر بولماق
ـــ مَعَهُ: شېرىكلەشمەك، ئورتاقلاشماق
اشْتَرَى الشَّىْءَ: سېتىۋالماق، سېتىپ ئالماق
اشْتَطَّ: ئاساسسىز يولسىزلىق قىلماق
ـــ عَلَى كَذَا: ھەددىدىن زىيادە بولماق، ئاشۇرۇۋۈتمەك
اشْتَعَالٌ: ئوت يېقىش، كۆيدۈرۈش
اشْتَعَبَ: بۆلۈنمەك، ئايرىلماق
اشْتَعَلَ غَضَبًا: غەزەپلەنمەك
ـــ النَّارُ: ئوت ياقماق، ئوت قالماق
اشْتِغَرٌ: كېكەيتمەك؛ مۇرەككەپ چىگىش بولماق
اشْتَغَلَ: مەشغۇل بولماق، ئەمگەك قىلماق
ـــ قَلْبُهُ: كۆڭلى بىئارام بولماق
ـــ بِكَذَا: پايپېتەك بولماق، ھەردائىم جىددى ئىشلىمەك
اشْتَفَّ مَافِى الْاِنَاءِ: ئىچىپ قاناق
ـــ الْاُمُورَ: ئورۇنلانماق، تاماملانماق
اشْتَفَى بِالشَّىْءِ: داۋالنماق، مۇرادىغا يېتمەك
اشْتَقَّ شَيْأً مِنْ آخَرَ: شاخلانماق، بۆلۈنمەك
اشْتِقَاق: شاخلىنىپ چىقىش، بۆلۈنۈپ چىقىش

أَشْكَلَ الأَمْرُ: مۇجمەل بولماق، غۇۋا بولماق، تۇتۇق بولماق

ـــ الكِتَابَ: تاۋۇش بەلگىسى قويماق

اَشَلٌّ ج شُلٌّ: قولى تۇتماس؛ چولاق؛ قولى تىترەيدىغان پالەچ

اَشَمَّ هُ الْوَرَدَ: گۈل پۇرىماق، گۈل پۇراتماق

اَشُمُّ ج شُمٌّ: تەكەببۇر، ھاكاۋۇر، ئۆزىنى چوڭ تۇتقۇچى

اشْمَأَزَّ: چۆچۈپ كەتمەك، قورۇقماق، يۈرەك ئارسالدى بولماق

ـــ مِنْهُ: بىزار بولماق، تويۇپ كەتمەك

اشْمِئْزَاز: يامان كۆرۈش، يىرگىنىش،ئۆچ كۆرۈش؛ ھۆكىرەش؛ قورقۇش

اَشْمَطُ: ئاق چاچلىق قىرى ئادەم؛ ئاقارغان چاچ

اشْمَطَّ الشَّعْرُ: ئاقارماق (چاچ)

أَشَنَّ الشَّيْءُ: ئىشلىتىپ تۈگەتمەك

ـــ الغَازَةَ عَلَيْهِ: پۈتۈنلەي ھۇجۇم قىلماق

أَشْنَبُ: چىشى ئاپئاق، رەتلىك بولغۇچى

اُشْنَة: مۇخ (يەرگە يېپىشىپ ئۆسىدىغان ئۆسۈملۈك)

اَشْنَعُ ج شُنْع: سەت، قەبىھ، يامان

اشْهَار: ئىلان قىلىش، جاكارلاش؛ سازايى قىلىش

اَشْهَبُ: كۈلرەڭ، بوز رەڭ

اَشْهَدَهُ عَلَى الأَمْرِ: گۇۋاھلىق بېرىشكە چاقىرىماق، گۇۋاھلىققا تەكلىپ قىلماق

اُشْهِدَ: قۇربان بولماق، شېھىد بولماق

اَشْهَرُ: مەشھۇر بولغان، نامى چىققان؛ ئەڭ مەشھۇر بولغان، داڭدار

اَشْهَلَ هُ: تىزلەتمەك، چاپسانلاشتۇرماق

اَشْهَلُ: كۆك كۆز؛ كۆك كۆز ئادەم

أَشُور: ئەشۇر (شەھەرنىڭ ئىسمى)

اَشُورِيّ: ئەشۇرلۇق، ئەشۇرلۇق ئادەم

أَشْوَشُ: دادىل، باتۇر، قەيسەر

أَشْوَلُ: سول قولدا ئىش قىلىدىغان ئادەم

اَشْوَهُ ج شُوْه: سەت، بەتبەشىرە (ئەزالىرى غەيرى تەبئىي ئادەم)

اَشْيَبُ: ئاق چاچ، ئاق چاچلىق ئادەم

اَصَابَ السَّهْمُ الْغَرَضَ: ئوق نىشانغا تەگمەك

ـــ الرَّجُلُ: توغرا قىلماق؛ خاتا قىلماسلىق

اصَابَة: نىشانغا تىگىش؛ چۈشۈپ قىلىش

ـــ مَرَضِيَّة: كېسەل بولۇپ قالماق

أَصَاخَ لَهُ اَوْ اِلَيْهِ: كۆڭۈل قويۇپ زەن قويماق؛ كۆڭۈل قويۇپ زېھىننى بەرمەك

ـــ عَنِ الاَمْرِ: ۋاز كەچمەك، تاشلىۋەتمەك

اَصَارَهُ اِلَى كَذَا: ئۆزگەرتمەك، مايىل قىلدۇرماق

اَصَاعَ الْغَنَمَ: تارقىتىۋەتمەك، تۈزىتىۋەتمەك

ـــ القَوْمَ: جىدەللەشمەك؛ ئۆزىنى كۆرسىتىپ قويماق

اَصَالَة(الرَّأْيِ) : پىكىرنىڭ ئاساسى بار بولماق، پىكىر توغرا بولماق

اَشْرَفَ عَلَيْهِ: باشقۇرماق، نازارەت قىلماق، رياسەتچىلىك قىلماق، ئېچىنماق، ئىچ ئاغرىتماق

اَشْرَقَ وَجْهُهُ بِشْرًا: ئادەم يۈزىگە شامال ئۇرماق

ـــ تِ الشَّمْسِ: قۇياش چىقماق

ـــ تِ الشَّمْسُ الْمَكَانَ: يورۇتماق

اَشْرَكَ هُ: كىرگۈزمەك، ئارىلاشتۇرماق

ـــ بِاللهِ: ئاللاهقا شېرىك كەلتۈرمەك

اَشْـــرَمُ: يېرىق كالپۇك؛ توشقان كالپۇك؛ رەتسىز ئادەم

اَشَطَّ عَلَى كَـــذَا: ئاشۇرۇۋەتمەك، تولىمۇ كۆپ بولماق

اَشْطَنَ الشَّـــيْءَ: سۈرۈپ قويماق، نېرى سۈرۈپ قويماق؛ ئۆچۈرۈۋەتمەك

اَشَعَّ الشَّيْءَ: تارقاتماق، چاچماق

ـــ تِ الشَّمْسُ: نۇر چېچىش، نۇر تارقىتىش

اَشْعَار: بىلدۈرۈش، ئۇقتۇرۇش

اَشْعَاع: نۇر چاچماق، نۇر تارقاتماق

اَشْعَاعِيّ: نۇرلۇق، نۇرلىك، نۇرسىمان

اَشْـــعَاعِيَّة: تارقىلىشچان، تارقىلىشچان خاراكتېرلىك

إِشْعَال: ئوتيېقىش، ئوت تۇتاشتۇرۇش

أَشْعَبِيّ: ئاچكۆز، تويماس، نەپسانىيەتچى

اَشْعَّة: كۈن نۇرى، نۇر، ئاپتاپ

ـــ رُنْتَجِيْن: رېنتگىن نۇرى

ـــ فَوقَ الْبَنَفْسَجِيَّة: ئۈلترا بىنەپشە نۇر

أَشْعَثُ ج شُعْثٌ: پاخپايغان چاچ

اَشْعَرَهُ بِهِ: ھېس قىلدۇرماق

ـــ الْقَـــوْمُ: چاقىرىماق، چاقىرىق شۇئارى توۋلىماق

اَشْعَرُ ج شُعْرٌ: تۈك، موي، چاچ

اَشْعَلَ النَّارَ: ئوت ياقماق، ئوت قالىماق

ـــ سِيْجَارَةً: تاماكىنى تۇتاشتۇرماق

اَشْغَال ج: كەسىپ، ھۈنەر، خىزمەت

وِزَارَةُ الْ ـــ الْعَامَّـــة: ئاممىۋى قۇرۇلۇش مىنىستىرلىكى

أُشْغُولَة ج أَشَاغِيْلُ: كەسىپ، ھۈنەر

اَشْفَقَ عَلَيْهِ: كۆڭۈل بۆلمەك، غەمخورلۇق قىلماق

ـــ مِنَ الْخَطَاءِ: خاتالىقتىن ساقلانماق

ـــ الشَّيْءَ: ئازايتماق، كېمەيتمەك

اَشْفَى الْمَرِيْضَ: كېسەل داۋالماق

ـــ عَلَـــى الشَّـــيْءَ: يېقىنلاشماق، يېقىن كەلمەك

اَشْفَى: بىگىز (تىرە، ئۆتەكلىرنى تىكىش ئۈچۈن ئىشلىتىلىدىغان سايمان)

اَشْقَحَ هُ: قوغلىماق، سۈرگۈن قىلماق

أَشْقَرُ شُقْر: قىزغۇچ سېرىق، قوڭۇر

اَشْقَرَّ: قوڭۇرلاشماق، قىزغۇچ سېرىق بولماق

إِشْـــكَال: تۇتۇق، مۇجمەللىك؛ تاۋۇش بەلگۈسى قويۇش

اِصْطَحَبَ: ھەمراھ بولماق، ھەمرا بولۇشماق

ـــ القومُ: ئۆزئارا ھەمرا بولماق

اِصْطِخَاب: (ئادەملەر توپى، قۇشلار توپ)لاردىن چىققان ئاۋاز

اِصْطِدَام: ئۇرۇلۇپ كېتىش: توقۇنۇشۇپ قېلىش

اِصْطَدَمَ: ئۇرۇلۇپ كەتمەك، سوقۇلۇپ كەتمەك

اِصْطَفَّ القَوْمُ: رەتكە تۇرماق، قاتارغا تىزىلماق

اِصْطِفَاء: تاللاش، ئىختىيار قىلىش؛ ئىختىيارلىق قىلىنغان

الْ ـــ الطَّبِيْعِيّ: تەبئىي تاللاش، تەبئىي شاللىنىش

اِصْطِفائِيّ: تاللانغان؛ ئىختىيارلىق؛ تاللاشقا مۇناسىۋەتلىك بولغان

اِصْطَبَقَ البَحْرُ: دېڭىز دولقۇنلىماق

ـــ ت الأَشْجَارُ: دەرەخلەر لىڭشىماق

إِصْطَفَى هُ: تاللىماق، ئىختىيار قىلماق

اِصْطَكَّ الشَّيْئَان: چېتىلماق، قوشۇلماق

ـــ ت الاَسْنَانُ: چىشى ئۇرۇشقانلىق سەۋەبىدىن مىدىرلاپ قالماق

اِصْطِكَاكٌ: قوشۇپ قويۇش؛ تىترەش، مىدىرلاش

اِصْطِلاَحٌ: ئاتالغۇ، تۇراقلىق ئىبارە

ـــ تِلْغِرَافِيّ: تېلگراف كۆدى

اِصْطِلاحِيّ: ئادەت خاراكتېرلىك قائىدە، ھەر بىر بەندە مەخسۇس مەنادا ئىشلىتىلىدىغان ئاتالغۇ

اِصْطَلَحَ الْقَومُ: ئىشەنچ بىلەن قول ئىلىشماق

ـــ القَوْمُ عَلى كَذَا: بىردەك قوشۇلماق

اِصْطَلَى النَّارَ اَوْ بِهَا: ئوتقا قاقلانماق، ئوتتا ئىسسىنماق

اِصْطِنَاعٌ: ئىشلەپچىقىرىش: ياساش؛ بېقىپ چوڭ قىلىش

اِصْطِناعِيّ: سۈنئىي، ياسالما؛ ئادەمگە مۇناسىۋەتلىك

اِصْطَنَعَ: ياسىماق؛ ياساتماق

ـــ حَقَّ الاِنْتِخَابِ: سايلاش ھوقۇقىنى يۈرگۈزمەك

ـــ هُ: بېقىپ ئۆستۈرمەك

اِصْطِيَاف: سالقىنلاش: يازنى ئۆتكۈزۈش

أَصْعَدَهُ: يۇقۇرغا چىقارماق، ئۆرلەتمەك

ـــ ت السَّفِيْنَةُ: يەلكەنلىك كىمىنىڭ يەلكىنىنى چىقارماق

اَصْعَقَ هُ: ئۆلتۈرمەك، قىرماق، ھالاك قىلماق

ـــ ت السَّمَاءُ القومَ: چاقماق سوقماق

أَصْغِ: تىڭشىغىن، قۇلاق سالغىن

اِصْغَاءٌ: قۇلاق سېلىش، دىققەت بىلەن تىڭشاش

أَصْغَرَهُ: ئازايتىماق؛ كۆزگە ئىلماسلىق

بالَ ـــ عَنْ نَفْسِي: مەن نامى بار ئادەم

أَصْبَأَ النَّبَاتُ: بىخ چىقارماق، بىخ سۈرمەك

ـــ القَوْمُ: قارغۇلارچە ھۇجۇم قىلماق

اصْبَاح: تاڭ ئېتىش، يورۇش؛ ئۇزۇكەرمەك

أَصْبَحَ: سەھەر بولماق، سەھەر كىرمەك

ـــ الْحَقُّ: ھەقىقەت ئايدىڭلاشماق

أُصْبَعٌ: ئۇسبەدۇ (2.3 سانتىمېتىر ياكى بازماق كەڭلىكىگە تەڭ بىرلىك)

إِصْبَع، أُصْبُعٌ ج أَصَابِعُ: پۇت - قولنىڭ بارمىقى

ـــ طَبَاشِيْر: بىر دانە بور

اَصْبَغُ ج صُبغ: ئۇلۇغ ئېقىن، زور ئېقىن؛ پىشانىسى ئاق ئات؛ ئاق قۇيرۇقلۇق قۇش

أُصْبُوحَة ج أَصَابِيحُ: سەھەر، ئەتتىگەن

اَصْحَبَ هُ الشَّـيْءَ: قوشماق، قوشۇمچە قىلماق

ـــ الرَّجُلُ: ھەمرا قىلماق

اَصْحَرَ: چۆلگە بارماق؛ كەڭ ئازادە، بىپايان بولماق

ـــ الأَمْرَ اَوْ بِه: چۈشەندۈرمەك، ئىپادىلىمەك

اَصْحَرُ ج صُحْر: بىغىرىمەك، قوڭۇر، جىگەررەڭ

اَصْحَمُ ج صُحْم: سارغۇچ رەڭ

اَصْحَى الرَّجُلُ: ئويغانماق، ھۇشىغا كەلمەك

ـــ اليَوْمُ: ھاۋا ئوچۇق بولماق

ـــ هُ: ئويغاتماق، ھۇشىغا كەلتۈرمەك، ئەسلىگە كەلتۈرمەك

اَصْدَأُ ج صُدْء: سۈس قىزىل، سۈس قىزىل رەڭ

اصْدَار: بايان قىلىش، ئېلان قىلىش: نەشر قىلىش، تارقىتىش

أَصْدَقَ ابْنَتَهُ: قىزغا تويلۇق ئالماق؛ تويِ مۇراسىمىنى بەلگۈلىمەك

اَصْدَى الْجَبَلُ: ئەكس سادالايتۇرماق؛ (تاغ) ئاۋاز قايتۇرماق

ـــ: ئۆلمەك، دۇنيادىن كەتمەك

أَصَرَّعَلى كَذَا: مۇستەھكەم تۇرماق

أَصْر ج آصَار: جىنايەت، گۇناھ

إِصْرَارٌ: مۇستەھكەملەش؛ جاھىللىق قىلىش

أَصْرَفَ هُ عَنْهُ: بوشاتماق، توختاتماق

اصْطَادَ الْحَيَوَانَ: ھايۋان ئوۋلىماق، ئوۋچىلىق قىلماق

اصْطَافَ بِالْمَكَان: مەلۇم جايىنى تاللىماق

ـــ الى مَكَان: مەلۇم جايغا بېرىشنى ئىختىيار قىلماق

اصْطَامَ هُ: ساقلىماق، ساقلاپ قويماق

اَصْطَبَار: بەرداشلىق بېرىش، چىدامچانلىق كۆرسىتىش

اصْطَبَحَ: چىراق يانداۋرماق؛ ناشتا بەرمەك

اصْطَبَرَ عَلَيَ كَذَا: چىدامچانلىق كۆرسەتمەك، بەرداشلىق بەرمەك

اصْطَبَعَ بِكَذَا: بويىماق، رەڭ بەرمەك

اَصْطَبْل: ئاتخانا، ئات ئېغىلى

ـــ هُ نَـــارًا: ئوتقا قويۇپ بەرمەك، ئوتقا قاقلىماق

ـــ اللَّحْمَ فِي النَّارِ وعَلَيْهَا: گۆشنى ئوتقا قاقلاپ پىشۇرماق

اَصْـــلِيّ: ئىپتىدائىي، ئالدىنقى: مۇھىم ئاساسلىقى: ھەقىقى

اَصَمَّ: گاس، پاڭ بولۇپ قالماق

ـــــ هُ: قۇلىقىنى ئاڭلىماس قىلىپ قويماق

ـــ القَنِيْنَةَ: يوشۇرۇپ قويماق

اَصُمُّ ج صُمٌّ وَ صَمَّان: گاچا، گاس، پاڭ

اَصْـــمَتَ: گەپ قىلدۇرماسلىق، ئاغزىنى ئاچۇرماسلىق

ـــــ هُ: سۈكۈت قىلدۇرماق، گەپ قىلدۇرماسلىق

أَصْمَعُ ج صُمْعَ وَ صُمْعَان: ئۆتكۈر قىلىچ؛ قۇلىقى ئۆتكۈر ئادەم

اَصْمَقَ الْبَابَ: ئىشىكنى تاقىماق

ـــ الْمَـــاءُ اوِ الْـــبَنُ: بۇزۇلماق، سۈپىتى ئۆزگەرمەك

أَصْـــمَى الصَّـــيْدَ: ئېتىپ ئۆلتۈرمەك، ئېتىۋەرمەك

ـــ: تېز، چاپسان بولماق

اَصَنَّ: پۇرىماق، قولتۇق پۇراپ قالماق

ـــ عَلَيْهِ: غەزەپلەنمەك، نەپرەتلەنمەك

ـــ عَلَى الأَمْرِ: مۇستەھكەم تۇرماق

اَصْهَبُ ج صُهْب: بېغىررەڭ، قوڭۇررەڭ، زىغىررەڭ: شىر (ھايۋان)

اَصْوَات ج: ئاۋاز: ئاۋاز چىقماق: سايلام بېلىتى

أَخْذالْ ـــ: ئاۋاز بىرىش

اَصْوَبُ: پۈتۈنلەي توغرا بولغان، ئەڭ توغرا؛ توغرىراق بولغان

اَصْوَبِيَّة: سەمىمىيلىك، ئادىللىق

اُصُـــول: يىلتىز، مەنبە؛ قائىدە؛ ئاساس؛ پاكىت

ـــ وَ خُصُوم: كىرىم ۋە چىقىم، دىبىت ۋە كېردىت، ئاساس ۋە تارماق

أُصُولِيّ: قانۇن تەرتىپكە ئەھمىيەت بەرمەك؛ قانۇنچى، قانۇنشۇناس؛ ئەسلىيەتچى

اُصِيْبَ: ئۇچرىماق؛ دۇچار بولماق

ـــ بِمَرْضٍ: كېسەل بولۇپ قالماق

اُصَيْصٌ ج اُصُصٌ: گۈل قاچىسى

أَصِيْل ج اُصُل وَ اُصْـــلاَن وَ آصَـــال وَ أَصَـــائِل: نامازدىگەر بىلەن نامازشام ئارىلىقىدىكى ۋاقىت؛ يەرلىك ئادەم؛ ئادىللىق؛ ئاق سۆڭەكتىن كېلىپ چىققان، ئاق سۆڭەك

اَضَاءَ الْمِصْبَاحُ: يورۇماق، يانماق

ـــ الْمِصْبَاحَ: ياندۇرماق (چىراق)

ـــ الْمَكَانَ: يورۇتماق

اَضَاعَ هُ: بىكار قىلىۋەتمەك، يوقاتماق

اَصْغَرُ ج اَصَاغِرُ وَ اَصَاغِرَةُ: ئەڭ كىچىك
اَصْغَى اِلَيْهِ: ئۇنىڭغا قۇلاق سالماق
ـــ الاِنَاءَ: قاچىغا مايماق قويماق
اَصْفَدَهُ: زەنجىر - كىشەن سالماق
اَصْفَرُ ج صُفْرٌ: سىرىق، سىرىق رەڭ
الْهَوَاءُ الـ ـــ: قالايمىقانلاشتۇرماق
الـ ـــ الرَّنَّانُ: ئالتۇن زىننەت بويۇملىرى
اِصْفَرَّ: سارغايماق، سىرىق بولماق
ـــ الزَّرْعُ: زىرائەت سارغىيىپ كەتمەك
اِصْفِرَارٌ: سىرىق، سىرىق رەڭ
اَصْفَقَ الْحَوْضَ: سۇ باستۇرماق، سۇ سالماق، سۇ تولدۇرماق
اَصْفَقَ الْبَابَ: ئىشىكنى ياپماق
اَصْفَقَ الْقَوْمُ: قالايمىقانلاشتۇرماق
اَصْفَقَ الْقومُ عَلى الاَمْرِ: بىردەك قوشۇلماق
اَصْفَى لَهُ الوَدَّ: ھەقىقىي ياخشى كۆرمەك
اَصْقَبَ الْمَكَانُ: يېقىن بولماق
ـــ الشَّيْءَ: يېقىنلاشماق، يېقىنلاشتۇرماق
اَصَّلَ هُ: ئۇل سالماق، مەنبەسىنى كۆرسەتمەك، يىلتىز تارتقۇزماق
اَصُلَ ـُ اَصَالَةً: چوڭقۇر، مۇستەھكەم بولماق؛ ئاساسىي بار بولماق؛ ئېسىل ئائىلىدىن كېلىپ چىقماق
اَصْلٌ ج اُصُول: يىلتىز، مەنبە، نەسەب، ئۇرۇق؛ سەۋەب، ئاساس، ئەسلى
ـــ اً: ئەسلىدە، دەسلىۋىدە

اِصْلاح: ئۆزگەرتىش، ياخشىلاش، ئىسلاھ قىلىش
ـــ الأَرَاضِي: يەرنى ئۆزگەرتمەك
ـــ الاِجْتِمَائِيّ: ئىجتىمائىي ئىسلاھات
ـــ الاَخْطَاءِ فِي الكِتَابِ: كىتابدىكى خاتالىقلارنى تۈزۈتۈش، ئۆزگەرتىش
اِصْلاَحِيّ: ئىسلاھاتچىلىق، ئىسلاھاتنىڭ؛ ئىسلاھاتچى
اِصْلاَحِيَّة: تەربىيلەش ئورنى؛ ئۆزگەرتىش ئورنى؛ ئىسلاھاتىزىم
مُدَّةُ ـــ: بەلگىلىك كۈچكە ئىگە
اَصْلَتَ الشَّيْءَ: گەۋدىلەندۈرمەك، تومپىيىپ چىقىپ تۇرماق
ـــ السَّيْفَ: قىلىچنى سۇغۇرۇپ ئالماق
أَصَلَة: ئاق بوغما يىلان، زەھەرلىك يىلان
اَصْلَحَ هُ: لايىقلاشتۇرماق، كېرەكلىك قىلماق
ـــ الشَّيْءَ: رېمونت قىلماق
ـــ الأَرَاضِيَ: تۇپراقنى ياخشىلىماق
ـــ بَيْنَهُمْ: ياراشتۇرماق
اَصْلَخُ ج صُلْخ: گاس، پاڭ
أَصْلَدُ ج صُلْد: ئىنتايىن مۇستەھكەم؛ ئىنتايىن بىخىل ئادەم
اَصْلَعُ ج صُلْعٌ: پاينەك باش، ئايپاڭباش، تاز
أَصْلَمُ: كېسىۋېتىلگەن قۇلاق
اَصْلَى يَدَهُ: ئىسسىتماق، قولىنى ئىسسىتماق

اِضْطِرَابٌ: پاراكەندىچىلىك، داۋالغۇش، تەۋرەش؛ تەمتىرەش

اِضْطِرَار: جەددىيلىك؛ ئىلاجسىزلىق؛ زورلۇق؛ زۆرۈرىيەت؛ زورلاش، مەجبۇرلاش

اِضْطِرَارِيّ: مەجبۇرى، زورمۇ-زور

اِضْطِرَام: ئوت ياقماق، ئوت قويماق

اِضْطَرَبَ: پاراكەندىچىلىك قىلماق، قالايمىقانلاشتۇرماق؛ تەۋرەتمەك

اِضْطَرَبَ الْبَحْرُ: دېڭىز دولقۇنلىماق

اِضْطَرَبَ الْقَوْمُ: داۋالغۇپ كەتمەك، پاراكەندە بولماق

اِضْطَغَنَ عَلَيْهِ: ئۆچمەنلىك قىلماق، ئادا‌ۋەت ساقلىماق

ـ **الْقَوْمَ**: ئۆزئارا ئادەۋەتلەشمەك

اِضْطِلاَعٌ: (خىزمەت ياكى مەسئۇلىيەت)نى ئۈستىگە ئالماق

اِضْطَلَعَ بِالشَّيْءِ: مۇددەسىدىن چىقماق، قولىدىن كەلمەك

اِضْطَنَّ بِالشَّيْءِ: بېخىل بولماق، پىخسىقلىق قىلماق

اِضْطِهَادٌ: ئىزىش، زۇلۇم سېلىش، خورلاش؛ زىيانكەشلىك قىلىش

اِضْطَهَدَ الرَّجُلَ: ئەزمەك، زۇلۇم قىلماق

أَضْعَافٌ: ھەسسە، ئۆلۈش؛ ھەسسىلىنىش

ـ **الْكِتَابِ**: خەتنىڭ قۇر ئارىلىغى ياكى ئارىسى

إِضْعَافٌ: زەئىپلەشتۈرمەك، ئاجىزلىشىش؛ ئورۇقلاش

أَضْعَفَ هُ: زەئىپلەشتۈرمەك؛ ئورۇقلاتماق

أَضَفْ اِلَى ذَلِكَ: بۇنىڭدىن باشقىنى قىلغىن، يېگىلىققا ئىنتىلگىن، بۇنى قىلمىغىن، بۇنىڭغا باشقىنى قوشۇپ قىلغان

أَضْفَى الَيْهِ: ئىنكاس قىلماق

ـ **عَلَيْهِ الشَّيْءَ**: قوشماق، زىيادە قىلماق

أَضَلَّ هُ: ئازدۇرماق؛ بىكارغا ئاۋارە قىلماق

ـ **الشَّيْءَ**: يوقۇتۇپ قويماق؛ بىكار قىلىۋەتمەك؛ كۆممەك

أُضْلُولَة ج أَضَالِيْلُ: قايمۇقۇپ قالغۇچى، ئازغۇچى، يولدىن چىققۇچى

إِضْمَار: يوشۇرۇش، مەخپىي تۇتۇش؛ تەكشۈرۈش

إِضْمَامَة ج اَضَامِيْم: بىر باغلام؛ بىر ئۆچۈم؛ بىر توپ

إِضْمَحَلَّ: تۈگەشمەك، يوقالماق

أَضْمَرَ الاَمْرَ: يوشۇرماق، مەخپىي تۇتماق

ـ **الْخَبَرَ**: قىدىرىپ تەكشۈرمەك، چارلاپ تەكشۈرمەك

ـ **هُ**: ئورۇقلاتماق، ياداڭغۇلاتماق

اَضْنَى هُ: ياداڭغۇ قىلىۋەتمەك؛ كېسەل قىلماق؛ ئاغرىتماق

اَضْهَدَ الرَّجُلَ: بويسۇندۇرماق، ئەزمەك، خارلىماق

ـ مِنْهُ: يوقالماق، چوشوپ قالماق

أَضَافَ هُ: مېهمان قىلماق، زىياپەت بەرمەك

ـ الشَّيْءَ عَلَيْه: قوشماق، ئاشۇرماق

إِضَافَة: قوشۇمتمەك، بىرىكتۈرمەك؛ ئىدابەتلىك بىرىكمە (ئېنىقلانغۇچى ۋە ئېنىقلىغۇچى مۇناسىۋەتتىدە كەلگەن بىرىكمە)

إِضَافِيّ: ئاشۇرۇلغان، قوشۇمچە قىلىنغان

أَصْبَحَ الْيَوْمَ: تۇماتلىق بولماق

ـ الشَّيْءَ: ياپماق، دالدىغا ئالماق

اِضْبَارَة ج أَضَابِيْرُ: ئارخىپ؛ بىر باغلام قەغەز

أُضْبُورَة: ئارخىپ؛ قەغەز قىستۇچ

أَضَجَّ: ۋاراڭ ـ چۇرۇك چىقارماق، قالايمىقان ئاۋاز چىقارماق

اَضْجَرَهُ: بىئارام قىلماق؛ پاراكەندە قىلماق

اَضْجَعَ هُ: ئۇخلاتماق؛ ئۇخلاشقا ئورۇنلاشتۇرماق

اَضْحَكَ هُ: كۈلدۈرمەك، كۈلدۈرۈشتۈرمەك

ـ الْحَوْضَ: توشقۇزماق(كۆلنى)

أُضْحُوكَة ج أَضَاحِيْكُ: كۈلكە؛ كۈلۈش؛ كۈلمەك

اَضْحَى: پەيدا بولماق، يۈز بەرمەك

ـ الشَّيْءُ: پاش قىلماق، ئاشكارىلىماق

ـ يَفْعَلُ: ئىشقا كىرىشمەك

ـ : (قوي - كالا قاتارلىقلارنى) قۇربانلىق قىلماق

عِيْدُ الْـ ـ: قۇربان ھېيىت، پىداكارلىق بايرىمى

أُضْحِيَّةٌ ج أَضَاحِيّ: قۇربانلىق، قۇربانلىق قىلىنغان

أَضَرَّ الرَّجُلُ: نىكاھسىز قوبۇل قىلماق، توي قىلمىشقا ماقۇل بولماق

ـ هُ عَلَى كَذَا: مەجبۇرلىماق

ـ هُ أَوبه: زىيان يەتكۈزۈمەك

اِضْرَاب: ئىش تاشلاش، ئىشلەشتىن باش تارتىش

اِضْرَام: ئوت يېقىش، ئوت قالاش

أَضْرَبَ فِي الْمَكَانِ: ئورۇنلاشتۇرماق، جايلاشتۇرماق

ـ عَنْ كَذَا: ۋەت قىلماق

ـ الْعَامِلُ عَنِ الْعَمَلِ: ئىشچى ئىشلەشنى ۋەت قىلماق

اَضْرَسَ هُ الْحَامِضُ: چىشى سىقىراپ ئاغرىماق، تىلىپ ئاغرىماق

اَضْرَمَ النَّارَ: ئوت قالماق، ئوتنى ئۇلغايتىماق؛ ئوت قويماق

اِضْطِجَاع: ئۇخلاش، يېتىش

أُضْطُرَّ إِلَى كَذَا: جىددىيلەشتۈرۈلمەك؛ زورلانماق، مەجبۇرلانماق

اِضْطَرَّهُ إِلَى كَذَا: زورلىماق، مەجبۇرلىماق

أُطْرُوحَة ج أَطَارِيْحُ: ئوقۇش پۈتتۈرۈش ئىلمى ماقالىسى

أُطْرُوفَة ج أَطَارِيْفُ: غەلىتە سۆز: يېڭى سۆز

اَطْرَى فُلاَنًا: ماختىماق، مەدھىيلىمەك: ئۇچۇرماق

اَطْعَمَ هُ: ئوزۇقلاندۇرماق، تاماق بەرمەك

ـــ الْغُصْنَ: ئۇلىماق (دەرىخىنى)

اِطْفَاء: ئۆچۈرۈش، ئۆچۈرۈۋېتىش

ـــ الاَنْوَارِ: چىراق نۇرىنى كونترول قىلماق: ئۆچۈرمەك

إِطْفَائِيّ: ئوت ئۆچۈرۈش ئەترىتى خادىمى: ئوت ئۆچۈرگۈچى

اِطْفَائِيَّة: ئوت ئۆچۈرۈش ئەترىتى، قۇتقۇزۇش ئەترىتى

اَطْفَحَ الْاِنَاءَ: تولدۇرماق، توشقۇزماق

أَطْفَرَالْفَرَسُ: چېپىپ يۈرمەك، ئۇچقاندەك يۈرمەك

ـــ الفَرْسَ النَّهْرَ: ئات دەريادىن ئۇچۇپ ئۆتمەك، ئات دەريادىن سەكرەپ ئۆتمەك

أَطْفَقَ هُ بِمُرَادِه: ئۇنى مۇرادىغا يەتكۈزمەك

اَطَلَّ عَلَيْهِ: ئېڭىشىپ قارىماق: ئۇرۇنلاشتۇرماق: يېتەكچىلىك قىلماق

اِطِّلاع: بىلىش، خەۋەردار بولۇش

إِطْلاَق: ئازات قىلىش، قويۇپ بىرىش، يېشىۋېتىش: قەتئى

ـــ النَّارَ: ئوت ئاچماق: قورال ئاتماق: نىشانغا تەككۈزمەك

اَطْلَسُ ج: ئاتلاس (خەرىتىلەر توپلىمى): ئەتلەس (تاۋار ـ دۇردۇن)

اَطْلَسِيّ: ئاتلانتىك ئوكياننىڭ: ئەتلەسنىڭ، ئەتلەسكە مۇناسىۋەتلىك

الـمحيْط الْـ: ئاتلانتىك ئوكيان

اَطْلَعَ هُ عَلى الاَمْرِ: ئۇقتۇرماق

ـــ النَّبَاتُ اَوْ السِّنُّ: ئۆسۈپ چىقماق، پەيدا بولماق، كۆرۈنمەك

اِطَّلَعَ عَلَى الاَمْرِ: كۆرمەك، بىلمەك: باشقۇرماق: چۈشەنمەك: ئىنچىكە تەكشۈرمەك

اَطْلَقَ هُ: قويۇپ بەرمەك، ئازات قىلماق

ـــ الزَّوجَةَ: ئايالىنى قويۇپ بەرمەك، ئايالىنى تالاق قىلماق

ـــ سَبِيْلَهُ: ئۇنى ئۆز يولىغا قويۇپ بەرمەك

اَطْلَنْطِيّ: ئاتلانتىك ئوكياننىڭ، ئاتلانتىك ئوكيانچە

اَلْـمُحِيْطُ الْـ: ئاتلانتىك ئوكيان

أُطُمّ ج آطَام: تاش بىلەن سېلىنغان قورغان، ئىستىھكام: ساراي، بىنا

أَطُم ج أُطَم وَ آطِمَة: ديوگون (ھىندى ئوكيان ۋە قىزىل دېڭىزدا ياشايدىغان ناھايىتى چوڭ سۈت ئەمگۈچى ھايۋان)

اِطْمَأَنَّ: ئارام تاپماق، ئارام ئالماق، خاتىرجەم بولماق: كۆڭلى ئارام تاپماق

ـــ اِلَيْه: ئىشەنمەك، ئىشەنچ باغلىماق

أَطَّ ـِ أَطِيطَ الْإِبِلُ: ئاچ قالماق؛ تۆگه بۆتلىماق، تۆگه ئاۋاز چىقارماق

أَطَّابَ: ياخشى سۆزلىمەك؛ ياخشى ئىش قىلماق، ياخشىلىق قىلماق

ـ ةُ: ياخشىلىماق، تەرتىپكە سالماق

أَطَّاحَ ةُ: قىرىپ تاشلىماق، تۆگىتمەك، يوقاتماق

أَطَارَةُ: ئۇچۇرماق

إِطَار ج أُطُر: رامكا، جازا

ـ الْعَجَلَة: چەمبىرەك، ھالقا

ـ الْعَجَلَةَ الْخَارِجِيَّ: چاق، بالون

أَطَافَ بِالشَّيْءِ: پۈختا، پىشىق بىلمەك، ئورىماق

أَطَّاعَ فُلَانًا: بويسۇندۇرماق، ئىتائەت قىلدۇرماق

أَطَافَ بِالشَّيْءِ: پۈختا بولماق، پىشىق بولماق؛ ياخشى بىلمەك؛ ئورىماق، قورشىۋالماق، مۇھاسىرىگە ئالماق

أَطَاقَ الشَّيْءَ أَو عَلَيْهِ أَوْ لَهُ: بەرداشلىق بەرمەك، ئىقتىدارىنى ئىشقا سالماق

أَطَالَ ةُ: سوزماق، ئۇزارتماق

اطَاقَة: قابىلىيەت، ئىقتىدار؛ چىداملىقلىق، بەرداشلىق؛ بەرداشلىق بېرىش، تاقەت قىلىش

اطَالَة: سوزۇش، ئۇزارتىش؛ داۋاملاشتۇرۇش

إِطْبَاق: يېپىش، ئېتىۋىتىش

أَطْبَقَ الْبَابَ: ئىشكىنى يېپماق

ـ الشَّيْءَ: تۈمانلاشماق، غۇۋالاشماق

ـ القومُ عَلَى أَمْرٍ: بىردەك مەقۇل بولماق

أَطْرَأَهُ: ماختىماق، مەدھىيلىمەك

اطْرَاء: ماختاش، ئۇچۇرۇش

إِطْرَاد: باغلىماق، تۇتاشتۇرماق

أُطْرَارٌ: پىشانە، ماڭلاي

ـ الْبَلَاد: چىگرا، دۆلەتنىڭ چېگرىسى

أَطْرَاف ج: ئەتراپ؛ چەت؛ يانداش؛ كۆز

ـ الْبِلَاد: چىگرا رايون، چىگرا جاي

ـ الْبَدَن: پۇت- قول، تۆت ئەزا

مُتْرَامِي الْـ ـ: يىراق كۆلىمى كەڭ؛ كەڭرى ئەتراپقا جايلاشقان؛ كېڭەيگەن

تَجَاذَبَ ـَ الْحَدِيثُ: قىزىق، پاراڭ سالماق

أَطْرَبَ ةُ: خۇشال قىلماق، شادلىق خورام قىلماق

اطْرَدَ الْأَمْرُ: داۋاملاشتۇرماق، ئارقىمۇ ئارقا بولماق، ئۈزلۈكسىز بولماق

اَطْرَشُ: پاك، گاس

اَطْرَفَ: قىزىقارلىق سۆزلىمەك، لەتىپە سۆزلىمەك

ـ ةُ بِكَذَا: مەلۇم نەرسىنى تەقدىم قىلماق

أَطْرَقَ الرَّجُلُ: كەپ قىلماسلىق، جىمغۇرلۇق

ـ الشَّيْءَ بِكَذَا: تۈمانلاشتۇرماق؛ يېپماق، يېپىۋەتمەك

ـ رَأْسَهُ: بېشىنى تۆۋەن سالماق، بېشىنى ساڭگىلاتماق

ـــ عَنهُ اَوْبِه: ئورنىغا قويماق

إعْتَاقَ هُ عَنْ كَذَا: ئارقىغا سوزماق، كاشىلا قىلماق

إعْتِبَـــارٌ: دەپ ھېسابلاش: ھۆرمەتلەش، ئىززەتلەش

ـــ اً: ئىتبارغا ئالماق، نى ھېسابلىماق

إعتبارِىّ: مۇناسىۋەتلىك، باغلىنىشلىق

إعْتِبَاط: قالايمىقان ئىش قىلىش

ـــ اً: قول ئۇچىدىلا، ھاپلا ـ شاپلا ئىشلەپ قىلماق: تەلەي سىناپ باقماق

اعْتَبَدَهُ: قۇل قىلماق، قۇللۇققا چۈشۈرمەك

إعْتَبَـــرَ: ئىتىبارغا ئالماق: سىنىماق: ھۆرمەتلىمەك

اعْتَبَطَ الاَمْرَ: قالايمىقان ئىش قىلماق

ـــ هُ: قۇل قىلماق: ئۆلتۈرمەك، قىرغىن قىلماق

إعْتَجَنَ: خېمىر يوغۇرماق، خىمىر قىلماق

أَعْتَدَ الشَّىْءَ: تەييارلىماق، ھازىرلىماق

إعْتَدَّ: مۆلچەرلىمەك، تەخمىنەن قىلماق

ـــ بِنَفْسِه: ئىشەنمەك، ئىشەنچ قىلماق

ـــ بِالشَّىْءَ: غەمخورلۇق قىلماق

اعْتِدَاء: تاجاۋۇز قىلماق، ھۇجۇم قىلماق

اعْتِدَال: تۈز بولۇش، مۇلايىم بولۇش

اعْتَدَلَ: مۇلايىم بولماق، مۆتىدىل بولماق

إعْتَدَى عَلَيْـــهِ: تاجاۋۇز قىلماق: ھۇجۇم قىلماق

إعْتِـــذَارٌ: ئۆزرە بايان قىلىش، كەچۈرۈم سوراش، ئاقلاش

اعْتَزَرَعَلَيْـــهِ: ئۆزرە ئېيتماق، كەچۈرۈم سورىماق

ـــ مِنَ الذَّنْبِ اَوْعَنْهُ: قاچماق: چۈشۈپ قالماق، ساقىت بولماق

ـــ عَن فُلاَن: ناماقۇل بولماق

إعْتِرَاض: قارشى تۇرۇش

اَلْجُمْلَةُالْ ـــ يَة: قىستۇرما جۈملە، قىستۇرۇلما جۈملە

اعْتِرَاف: ئىقرار قىلىش، ئىتراپ قىلىش

اعْتَرَاضَ لَهُ: دەخلى تەرۇز قىلماق

ـــ عَلَيْه: قارشى تۇرماق، دۈشمەنلەشمەك

اعْتَرَفَ بِكَذَا: ئېتراپ قىلماق

ـــ اِلَى الْكَاهِنِ: تۆۋە قىلماق

اعْتَرَكَ الْقَومُ: ئۆزئارا بىر ـ بىرىنى قىرغىن قىلىشماق، بىر ـ بىرىنى ئۆلتۈرمەك

اعْتَزَّ: كۈچەيمەك: ئۇلۇغلانماق

ـــ بِكَذَا: ... بىلەن پەخىرلەنمەك

اعْتِزَاز: كۈچىيىش، زورىيىش

اعْتِـــزَالٌ: ئاجرىتىش، ئۈزۈش: خىزمەتتىن بوشىنىش

اعْتَزَلَ الشَّىْءَ اَوْعَنهُ: ئۆزىنى قاچۇرماق، ئۆزىنى چەتكە ئالماق

اعْتَزَمَ الْاَمْرَ اَوْعَلَيْه: مەقسەت قىلماق، قارا قىلماق، ئويلىماق

اِطْمِئْنَان: خاتىرجەم بولۇش؛ كۆڭلى ئارام تېپىش؛ ئىشىنىش

أَطْمَعَ هُ: قىزىقتۇرۇماق، ئۈمىدلەندۈرمەك

اِطْنَاب: ھەددىدىن زىيادە مۇبالىغە قىلىۋىتىش؛ ۋاتىلداش

اِطْنَابَة ج أَطَانِيبُ: چىدىر؛ ئىسرايخورلۇق

أَطْنَبَ فِي الْكَلَامِ: مۇبالىغە قىلماق ئاشۇرۇۋەتمەك

ـــ النَّهْرُ: سۇ ئېقىمى ئۇزارماق، دەريا ئۇزارتماق

إِطْهَرَ: يۇدماق، تازلىماق، پاكلىماق

أَطْوَاء ج: مۇلايىم، ئەۋرىشىم؛ ئىنائەتچان؛ ئاسانلاشقان

ـــ النُّفُوس: يۇرەك، چىن كۆڭۈل

أَطْوَلُ ج أَطَاوِلُ: ئەڭ ئۇزۇن، ئۇزۇنچاق

أَطْوَى: ئاچلىق، ئاچ قالماق

أَطْيَبُ ج أَطَايِبُ: ئەڭ ياخشى، ئەڭ كۆزەل

أَطْيَش: قىزىل قۇچقاچ، چىپار قۇشقاچ

أَظْفَرَهُ: تىرناق بىلەن ئۇنمەك يۇزىنى تاتلىماق

ـــ هُ بِهِ أَو عَلَيْهِ: بويسۇندۇرماق

أَظَلُّ: سايە چۈشۈرمەك، كۆلەڭگە چۈشۈرمەك

ـــ هُ: دالدا بولماق، ياپماق

أَظْلَمَ اللَّيْلُ: قاراڭغۇ بولماق

اِظْلَمَّ: زۇلۇمغا ئۇچرىماق، خارلانماق

إِظْهَار: ئاشكارىلاش، ئىلان قىلىش

أَظْهَرَهُ: ئاشكارا قىلماق، كۆرسەتمەك

أَعَادَ الشَّيْءَ إِلَى مَكَانِهِ: قايتۇرماق

ـــ الأَمْرَ: تەكرارلىماق، قايتىلىماق

إِعَادَة: ئەسلىگە كەلتۈرۈش

أَعَارَهُ الشَّيْءَ أَو مِنْهُ: ئارىيەت بەرمەك

اِعَارَة: قەرز بەرمەك، ئارىيەت بەرمەك

أَعَاشَ هُ: ھالىدىن خەۋەر ئالماق

إِعَاشَة: ھالىدىن خەۋەرئېلىش؛ ئاشلىق بىلەن تەمىنلەش

أَعَاضَ فُلَانًا مِنْهُ: ئۇنىڭغا تۆلەم بەرمەك

ـــ عَنِ الضَّرَرِ: تولدۇرماق (زىياننى)

أَعَاقَ هُ عَنْ كَذَا: توسقۇنلۇق قىلماق

اِعَاقَة: توسقۇنلۇق قىلىش، پۈتلىكاشاك بولۇش

اِعَالَة: ئائىلىنى بېقىش؛ ئائىلىنى ئاشلىق بىلەن تەمىنلەش

أَعَانَ هُ عَلَى الأَمْرِ: ياردەم قىلماق

اِعَانَة: ياردەم قىلىش، ھەمكارلىشىش

ـــ مَالِيَّة: نەپقە بېرىش؛ ياردەم بېرىش

ـــ دِرَاسِيَّة: ئوقۇش ياردەم پۇلى

أُعْبُوثَة ج أَعَابِيثُ: چاقچاق؛ ئويىنىشىش؛ كولدۇرلىتىش

اِعْتَادَ الشَّيْءَ: ئادەتلەنمەك، كۆنۈپ قالماق، ئۆزلىشىپ كەتمەك

إِعْتَاضَ فُلَانًا: مەلۇم كىشىگە تۆلەم بەرمەك

ـــ مِنْهُ: تۆلەمگە ئىگە بولماق

ـــ عَلَيْهِ: يۆلەنچۈك قىلماق، تايانچ قىلماق

اِعْتِمَـــارٌ: قـۇلىغا زىنـا قىلمـاق، قـۇلىغا لەززەتلەنمەك؛ بېشىغا ياغلىق چەكمەك، سەللە ئورىماق

اِعْتَمَدَ: سوغا ـ سالامغا مۇيەسسەر بولماق

ـــ عَلَيْهِ: يۆلەنمەك، تايانماق

ـــ لَهُ: پۇل ئاجراتماق

ـــ الاَمْرَ: تەستىقلىماق، قوبۇل بولماق

اِعْتَمَـــرَ: بېشىغا ياغلىق ئارتماق، ياغلىق چەگمەك، سەللە يۆگىمەك

ـــ العُمْرَةُ: ئۆمرى ھەج قىلماق، كىچىك ھەج قىلماق

اِعْتَمَقَ الْبِئْـــرَ: چوڭقۇرلاشتۇرماق، چوڭقۇر كولىماق

اِعْتِنَاء: كۆڭۈل بۆلۈش، غەمخورلۇق قىلىش

اِعْتَنَقَ الرَّجُلاَنِ: ئۆزئارا قۇچاقلاشماق

ـــ الْدِيْنَ: دىنغا ئىخلاس قىلماق

اِعْتَنَى بِكَذَا: كـۆڭۈل بۆلمـەك، غەمخورلـۇق قىلماق

إِعْتَهَدَ الشَّيْءَ: دىققەت قىلماق، كۆڭۈل قويماق

اِعْتَوَرَ الْقَوم الشَّيْءَ: بىرەر نەرسىنى ئۆزئارا ئۆتنە ئېلىپ ئىشلەتمەك

اِعْتَوَنَ الْقَومُ عَلَى الاَمْرِ: ھەمكارلاشماق

اِعْتِيَاد: ئادەتلىنىش، كۆنۈپ قېلىش

اِعْتِيَـــادِيّ: ئـادەت خاراكتېرلىـك، ئـۆرۈپ ـ ئادەتكە دائىر

اِعْتِيَـــاض: ئورنىغـا قويـۇش، ئورنىغـا دەسسىتىش

أَعْثَرَهُ: تېيىلدۇرماق، پۇتلاشتۇرماق

اِعْجَـــابٌ: ھـەيران قالـدۇرۇش، ئەجەبلەندۇرۇش، قىزىقتۇرۇش

إِعْجَاز: سۆزمەن، گەپچى

أَعْجَبَ: ئەجەبلەندۇرمەك، ھەيران قالدۇرماق

أُعْجِبَ بِالشَّيْءَ: مەپتۇن بولماق، جەلىپ قىلىنماق

أَعْجَزَهُ: ئاجىزلاتماق، قېرىتماق، ئىقتىدارىنى يوقاتماق

ـــ فِي الْقَـــوْلِ: سۆزنى قاملاشتۇرۇپ ئىشلەتمەك

أَعْجَفُ ج عِجَاف: ئورۇق، ياداڭغۇ

أَعْجَلَ هُ: ئالدىراتماق، سۈيلىمەك؛ ئۆتۈپ كەتمەك، چىقىپ كەتمەك

أَعْجَمَ هُ: چۈشەندۈرمەك، ئىزاھلىماق

أَعْجَمُ ج أَعاجِمُ: غەيرى ئەرەبلەر

ـــ ج عُجْـــم: ئېنىق سۆزلىيەلمەيدىغان ئادەم

أَعْجَمِيّ: غەيرى ئەرەبلەر؛ ئىرانلىق؛ غەيرى ئەرەبنىڭ

أَعْجَمِيَّة: غەيرى ئەرەپ تەلەپپۇزى

أَعَدَّهُ: تەييارلىق قىلماق، ھازىرلىماق

أَعِدْ: قايتا بىر قېتىم تەكرارلاڭ

اِعْدَادٌ: تەييارلىق قىلىش

ـــ لِلاَمْرِ: بەرداشلىق بەرمەك، چىدىماق
اِعْتَزَى لَهُ اَوْ عَلَيْهِ: ئۆزىنىڭ توققىنى دەپ ھىسابلىماق، ئۇرۇق- توققان دەپ قارىماق
اِعْتِسَاف: ئېزىش؛ قۇل قىلىش؛ پايدىلىنىش
اِعْتَسَفَ الاَمْرَ: قالايمىقان ئىش قىلماق
ـــ عَنِ الطَّرِيْقِ: يولدىن چىقىپ كەتمەك
ـــ هُ: ئەزمەك، قۇل قىلماق، پايدىلانماق
ـــ الْجِسْمَ: ئورۇقلاپ كەتمەك؛ ئازاپلىماق، قىينىماق
اِعْتِصَاب: دەرس تاشلاش؛ ئىش تاشلاش؛ سودا توختىتىش
اِعْتَصَبَ الْقَوْمُ: ئويۇشماق، بىرلىككە كەلمەك
اِعْتَصَرَ الشَّيْءَ: سىقماق، سىقىپ چىقارماق؛ تارتىۋالماق، قولغا كەلتۈرۈۋالماق
اِعْتَصَمَ هُ اَوْ بِه: مۇستەھكەم قوغدانماق، مۇستەھكەم ساقلانماق
ـــ بِه: پاناھ ئىزلىمەك، تايانماق
اِعْتَصَى الاَمْرُ: قىيىن- مۇشكۇل بولماق
ـــ الشَّيْءَ: (بىرەر نەرسىنى) ھاسا قىلماق
اِعْتَضَدَ بِه: كۆچەيمەك، ياردەمگە ئېرىشمەك
اِعْتَطَبَ: يوقالماق، زاۋال تاپماق
اِعْتَطَفَ الشَّيْءَ اَوَبِه: پەلتۇ يېپىنماق، تاش كىيىم كىيمەك
أَعْتَقَ الْعَبْدَ: ئازات قىلماق، قويۇپ بەرمەك
اِعْتِقَادٌ: ئىشەنچ قىلىش، تەشەببۇس قىلىش؛ ئېتىقاد، ئىشەنچ
اِعْتِقَالٌ: تۇتۇپ تۇرۇش، قاماپ قويۇش
اِعْتَقَدَالاَمْرَ: ئىشەنچ قىلماق، ئىشەنمەك
ـــ الشَّيْءَ: قاتتىق بولماق، چىڭ بولماق
اِعْتَقَلَ هُ: تۇتۇپ تۇرماق، قاماپ قويماق
اِعْتَكَرَ: مەينەتلەشمەك، قارا كۈلاشماق؛ غەم قىلماق؛ ئىنتايىن زىچ قويۇقلاشماق
اِعْتَكَفَ: ئورۇنلاشماق، جايلاشماق؛ مەسجىد يېنىدە ئۆيدە يوشۇرۇن ئولتۇرۇپ سىرتقا چىقماي ئىبادەت قىلماق
اِعْتَلَّ: كېسەل بولماق، ئىللەت يوقىماق
ـــ بِكَذَا: ئىزھار قىلماق، چۈشەندۈرمەك
اِعْتِلاَلٌ: ئاغرىق بولۇپ قېلىش، كېسەل بولۇپ قىلىش
اِعْتَلَجَ الْقَوْمُ: ئۆزئارا بىر - بىرىنى قىرغىن قىلىشماق، بىر - بىرىنى ئۆلتۈرۈشمەك
ـــ الْمَوْجُ: دولقۇن كۆتۈرۈلمەك
اِعْتَلَنَ: ئېلان قىلماق، چۈشەندۈرمەك
اِعْتَلَى: ئۆرلىمەك، كۆتۈرۈلمەك
ـــ الْمَكَانَ: چىقماق، يۇقۇرغا ئۆرلىمەك
ـــ الْعَرْشَ: ئاساس ئورناتماق، تەختكە چىقماق، تەختكە ئولتۇرماق
اِعْتَمَّ: باغلىق چەكمەك، باشقا سەللە يۆگىمەك
اِعْتِمَاد: تايىنىش، يۆلىنىش؛ ماقۇل بولماق
ـــ مَالِيٌّ: مەبلەغ، دەسمايە

ـ هُ: قىستىماق، قىينىچلىقتا قالدۇرماق
أَعْسَرُ ج عُسْر: سولخەي، سول قولى بىلەن ئىش قىلىدىغان ئادەم
أَعْسَفَ هُ: ئۇنى مۇشەققەتلىك ئىش قىلدى دەپ ئاتىماق
أَعْشَارِيّ: ئونلەر خانىسىگىچە پۇتۇنلەنمەك
أَعْشَوْشَبَ الْمَكَانُ: ئوت ـ چۆپ قاپلىماق، قويۇق ئوت ـ چۆپ قاپلىماق
أَعْشَى ج عُشْو: نامازشام قارىغۇسى؛ كۆرۈش قۇۋۋىتى ئاجىز ئادەم
اِعْصَار ح أَعَاصِيْر وَ أَعَاصِر: قۇيۇن، تەتۇر شامال
أَعْصَمَ الشَّيْءَ: چىڭ باغلىماق، مەھكەم باغلىماق
ـ به: سىقماق: تۇتمەك
إِعْصَوْصَبَ: يىغىلماق، توپلانماق؛ ھەمراھ بولۇپ ياردەملەشمەك
أَعْضَلَ الأَمْرُ: جاپا ـ مۇشەققەتلىك بولماق
ـ هُ الأَمْرُ: ئازاپلىماق، قىينىماق
أَعْطَبَ هُ: يوقاتماق، ھالاك قىلماق
أَعْطَشَ هُ: ئۇسىتماق، تەشنا قىلماق، ئۇسىماق
أَعْطَى الرَّجُلُ الشَّيْءَ: بەرمەك، تەمىنلىمەك
أَعْظَمَ هُ: ئۇلۇغلىماق، چوڭ بىلمەك، چوڭايتماق،
ـ الأَمْرُ: ئۇلۇغ بولماق، ئەڭ كاتتا بولماق
أَعْظَمُ: ئەڭ ئۇلۇغ، ئەڭ كاتتا
اِعْفَاء: ئەمەلدىن قالدۇرۇش، ئاقلاش، قوتۇلدۇرۇش
أَعْفَرُ ج عُفْر: خورما رەڭلىك
أَعْفَى فُلَانًا: ساقايتماق، ئىللەتتىن پاكلىماق
ـ مِنَ الأَمْرِ: خالاس بولماق، ۋاز كەچمەك
أَعْقَبَ الرَّجُلُ: يامانلىقتىن قاينىماق، ئاقىۋىتى ياخشى بولماق
ـ هُ: ئۇنىڭغا ئەگىشىپ ماڭماق
أَعْقَدُ ج عُقَد: ئەڭ مۇرەككەپ
أَعْقَرُ: مۇقىم مۇلۇك
أَعْقَفُ ج عُقْف: ئەگرى: مايماق
أَعْقَمَ الْمَرْأَةَ: تۇغدۇرماسلىق، تۇغقىلى قويماسلىق، تۇغماس قىلماق
اَعْكَرَ الْمَاءَ: سۇنى لىيتماق
اِعْلَام: بىلدۈرۈش، ئۇقتۇرۇش
وِزَارَةُ الْـ ـ: ئاخبارات مىنىستىرلىكى، تەشۋىقات مىنىستىرلىكى
اِعْلَان: ئېلان: ئىلان قىلىش
ـ حُضُورِ الْـمَحْكَمَة: چاقىرىقنامە
أَعْلَمَ هُ الأَمْرَ أَوْبِه: بىلدۈرمەك، ئۇقتۇرماق، دوكلات قىلماق
أَعْلَمُ ج عُلْم: ئەڭ بىلىملىك ئادەم
أُعْلِنَ هُ: ئېلان قىلماق، ئۇقتۇرماق
اَعْلُومَة ج أَعَالِم: بەلكە، سىمۇزول، ئالامەت: يول بەلگىسى

اعْدَادِيّ: تەييارلانغان: تەييارلىق: تولۇقسىز ئوتتۇرا

اعْدَام: يوقىتىش، ئۆلتۈرۈش؛ نامراتچىلىق، غۇربەتچىلىك

أَعْـــــدَلَ هُ: مۇۋاپىقلاشتۇرماق، تەڭپۇڭلاشتۇرماق

أَعْدَمَ الرَّجُـلُ: كەمبەغەل بولۇپ قالماق، غۇربەتچىلىكتە قالماق

ـــ هُ: ئۆلۈمكە ھۆكۈم قىلماق

ـــ هُ الشَّيْءَ: تارتىۋالماق

أَعْـــدَى هُ: يۇگۈرتمەك؛ قاچۇرۇۋەتمەك؛ يۇقۇملانماق، كېسەل تەگمەك

ـــــ الأَمْـرَ: ئالدىغا ئۆتۈۋېلىپ قىلماق، ئالدىنى تالىشىپ قىلماق؛ ئالدىغا بىرىۋالماق

أَعْزَرَهُ فِي الْأَمْرِ اَوْعَلَيْهِ: چۈشەنمەك، ئەپىز قىلماق

اعْذَوْذَبَ الشَّيْءَ: تەملىك بولماق، مېزىلىك بولماق، ئېغىزغا تېتىماق

اعْـــرَاب: ئانالىز قىلىش، جۈملىلەرنى ھەرقايسى بۆلەكلىگە ئايرىش، تەھلىل قىلىش (گرامماتىكىدا)؛ جۈملە ياساش قائىدىسى

ـــ عَـــنْ كَـــذَا: ئىپادىلىمەك، بايان قىلماق

اعْـــرَاض: يۈز ئۆرۈش، ئۆزىنى چەتكە ئېلىش

أَعْرَبَ: ئەرەبچىلەشتۈرمەك: ئانالىز قىلماق: جۈملىلەرنى بۆلەكلەرگە ئايرىماق: زاكالەت بەرمەك، پۇل تاپشۇرماق

ـــ عَنْ كَذَا: ئىپادىلىمەك، بايان قىلماق

أَعْرَجَ هُ: ئاقساتماق، توكۇر قىلىپ قويماق

أَعْرَجُ ج عُـرْج وَ عُرْجَـانٌ: توكۇر، ئاقساق: J (قارتنىك بەلگىسى)

أَعْرَسَ: توي مۇراسىمى ئۆتكۈزمەك

أَعْرَضَ الْأَمْرُ: ئالاھىدە كۆرۈنۈپ تۇرماق، كەۋدىلەنمەك

ـــ الشَّيْءَ: كېڭەيتمەك، كەڭرى قىلماق

أَعْـــرَفُ: ئىنتايىن پىشىق بىلگەن؛ ئېنىقلىق ھالەتتە كەلگەن

أَعْرَقَ الشَّجَرُ: يىلتىز تارتماق

ـــ الْخَمْرَ: ھاراقنى سۇ قوشماق

أَعَـــزُّهُ: ئەتىۋارلىماق، ھۆرمەتلىمەك، قەدىرلىمەك: ياخشى كۆرمەك

أَعْزَبَ: ئايرىلماق: يولغا چىقماق

ـــ هُ: ئايرىۋەتمەك، يالغۇز قالدۇرماق

أَعْزَبُ ج عُزْب: خوتۇنسىز ئادەم، تۇل ئادەم، بويتاق ئەر

أَعْزَلُ ج عُـزْل وَ عُـزَّل وَ أَعْـزَال وَ عُـزْلَان: قولىدا تۆمۈرنىڭ سۈنۈقىمۇ بولمىغان ئادەم، قورالسىز ئادەم

أَعْسَرَ: غۇربەتچىلىكتە قالماق، قېينىچىلىققا دۇچ كەلمەك، نامراتلىقتا ياشماق

اَغَاضَ الْمَاءَ اَوِالثَّمَنَ: سۇ قۇيماق: باھاسىنى چۈشۈرمەك

أَغْبَرُ: توپا رەڭ، قوڭۇر، بىغىر رەڭ

اِغْبَرَّ: چاڭ ـ توزاڭ بولۇپ كەتمەك

ـ اليَوْمُ: بۇگۈن چاڭ ـ توزاڭ بىلەن قاپلانماق، چاڭ ـ توزاڭ قاپلاپ كەتمەك

أَغْبَشُ ج غُبْش: قاراڭغۇ، قاراڭغۇلۇق

زُجَاج ـ: خىرە ئەينەك، تۇتۇق ئەينەك

اِغْتَابَ هُ: غەيۋەت قىلماق، ئارقىسىدا يامان گېپىنى قىلماق

اِغْتَاظَ الرَّجُلُ: يۈز ئۆرىمەك، ئارقىسىنى قىلماق

اِغْتَالَ هُ: سۇيىقەست قىلىماق، يوشۇرۇن ئۆلتۈرمەك

اِغْتِبَاط: خوش بولۇش، ئارزۇ قىلىش

اِغْتَبَطَ: خوش بولماق، ئارزۇ قىلماق

اِغْتَدَى عَلَيْهِ: ئەتتىگەن تۇرماق: سەھەر سەپەرگە چىقماق

اِغْتَذَى: غىزالاندۇرماق، ئوزۇقلاندۇرماق

اِغْتَرَهُ: ئۇشتۇمتۇت ھۇجۇم قىلماق

ـ بِكَذَا: ئالدام خالتىغا چۈشمەك

ـ بِنَفْسِهِ: مەغرۇرلانماق، ئۆزىنى چوڭ تۇتماق

اِغْتِرَاب: مۇساپىر بولۇش، غېرىپ بولۇش

اِغْتَرَبَ: ياقا يۇرتتا بولماق، غىرىپ بولماق

اِغْتَرَفَ الْمَاءَ بِيَدِهِ: ئۇچۇملىماق، بىر ئۇچۇم ئالماق

اِغْتَزَلَ الْقُطْنَ پاختا ئىگىرمەك

اِغْتَسَلَ: يۇيۇنماق، چۈمۈلمەك

ـ بِالطِّيْبِ: خۇشپۇراق ماتېرىيال بىلەن يۇماق

اِغْتَشَّ: ئالدىماق، ئالدام خالتىغا چۈشۈرمەك

ـ هُ: ئۇ ئالدانغانلىقتىن شۈبھىلەنمەك

اِغْتِصَابِيّ مەجبۇرلىنىش: ئازابلىنىش

اِغْتَصَبَ الشَّيْءَ: مەجبۇرلانماق، ئاچچىقلانماق

ـ الْمَرْأَةَ: باسقۇنچىلىق قىلماق

اِغْتَطَى: يۆگىمەك، ياپماق: يوشۇرماق

اِغْتَفَرَ ذَنْبَهُ: جىنايەتنى ياكى گۇناھىنى كەچۈرمەك

اِغْتَفَلَ هُ: غەپلەتتە قالماق، غەپلەتكە چۈشۈپ قالماق

اِغْتَلَمَ: كۈيلىمەك، ھېسسىياتى قوزغالماق: جىنسىي ھېسسىياتى قوزغالماق

اِغْتَمَّ: قايغۇرماق، ھەسرەت چەكمەك

اِغْتَمَزَهُ: تۆھمەت قىلماق، قارلىماق

اِغْتَمَسَ فِي الشَّيْءِ: بىرەر نەرسىگە كۆڭۈل بەرمەك: چۆكمەك

اِغْتَمَضَ عَنِ الْاِسَاءَةِ: كۆرۈش قۇۋۋىتى جەھەتتىن كۆرەلمەسلىك: كۆز يۇمۇش

ـ تِ العَيْنُ: كۆز يۇمۇش، ئۇخلاش

اِغْتَنَمَ الْفُرْصَةَ: پۇرسەتنى غەنىيمەت بىلمەك

ـ الشَّيْءَ: ئىگە بولماق، ئېرىشمەك

أَعْلَى الشَّيْءَ: يۇقىرى كۆتۈرمەك
اَعْلَى: ئەڭ ياخشى، ھەممىدىن يۇقىرى
ـــ هُ: ئالدىغا چىقارماق، يۇقىرىغا كۆتۈرمەك
أَعْمَدَالسَّـــقْفَ: تـۈۋرۈك قويمـاق، تـىرەپ قويماق، تېرىمەك
أَعْمِدَةٌ ج: تۈۋرۈك: يۆلەنچۈك
ـــ بَطَارِيَّة: ئاككومولياتور (تـوك قاچىسى ياكى باتارىيە تۈۋرىكى)
أَعْمَشُ ج عُمْش: كۆز نۇرى ئاجىز ئادەم
أَعْمَقَ الْبِئْرَ: چوڭقۇر كولىماق، چوڭقۇر قازماق
أَعْمَلَ هُ: ئىشقا سالماق، خىزمەت قىلدۇرماق
ـــ هُ عَلَى الْبَلَد: ئۇنى يەرلىك ئەمەلدارلىققا تەيىنلىمەك
ـــ الآلَةَ اَوالـــرَّأْيَ: ئىشلەتمەك، ئىشقا سالماق: قولاق سالماق
أَعْمَى الرَّجُلُ: قارىغۇ قىلىپ قويماق
ـــ : قارىغۇ، ئەما، كۆزى كۆرمەيدىغان ئادەم
اعْنَات: قىستاش، مەجبۇرلاش
أَعْنَـــتَ هُ: جاپاغا سالماق، قىينىچىلىقتا قالدۇرماق
أَعْنَسَ الشَّيْءَ: ئالماشتۇرماق، ئۆزگەرتمەك
ـــ ت الْمَرْأَةُ: ياتلىق بولماق، ئەرگە تەگمەك
أَعْنَشُ ج عُنْش: ئالتە بارماقلىق ئادەم
أَعْنَفَ هُ: كەسكىن قارشى تۇرماق
أَعْنَقُ ج عُنْق: ئۇزۇن بويۇن، ئۇزۇن بويۇن ئادەم
أَعْنَى هُ: كاشىلا قىلماق، ئاۋارە قىلماق
اعْوَاز: كەمبەغەلچىلىك، نامراتلىق
أَعْوَجُ ج عُوْج: ئەگرى- توقاي؛ بىر تەرەپكە دوكغايماق
اعْوَجَّ الشَّـــيْءُ: مايماق قىلماق، ئەگرى- بۈگرى قىلماق، ئەگمەك
اعْوِجَاج: ئەگرىلىك، مايماقلىق
أَعُـــوذُ بِـــاللهِ: ئاللادىن ساقلاشنى ياكى قوغداشنى تەلەپ قىلىمەن
اَعْوَرُ: بىر كۆزلۈك ئادەم؛ قىرى قاغا
اعْوَرَّ: يەكچەشمىگە ئايلىنىپ قالماق، بىر كۆزلۈك بولۇپ قالماق
اَعْوَزَالرَّجُلُ: ئېھتىياجى چوڭۇپ قالماق، جاپا- تارتىپ قالماق، قىينىچىلىقتا قالماق
ـــ الشَّيْءُ فُلَانًا: ئازلاپ قالماق، كەمىيىپ قالماق
أَعْوَزُ: كەم، كەمچىل؛ نامرات
أَعْيَا الْمَاشِي: ھېرىپ قالماق، ھارماق
ـــ هُ: ھاردۇرماق، چارچاتماق
ـــ الاَمْرُعَلَيْه: ئىقتىدارىنى يوقاتماق
أَعْيَاد ج: بايرام، ھېيىت
ـــ تَقَالِيْدِيَّة: ئەنئەنىۋى ھېيىت
أَغَاثَ هُ: ياردەم بەرمەك، ياردەم قىلماق
أَغَارَهُ: ئىچى تارلىق قىلماق، كۆرەلمەسلىك: ھەسەت قىلدۇرماق
ـــ عَلَيْـــه: ئۇشتۇمتۇت تاجاۋۇز قىلىپ كىرمەك

ـــ الْمَعْـــرُوفَ: مەرتلىك بىلەن سوۋغا قىلماق، تەقدىم قىلماق

أُغُسْـــطُسُ: ئاۋغۇست (رىم يىلنامىسىنىڭ 8- ئېيى)

أُغْشِيَ عَلَى بَصَرِهِ: كۆز تورلاشماق، ئىمىر- چىمىر بولماق

أَغَـــصَّ هُ بالشَّـــيْءِ: قورشىماق، قاپساپ كەلمەك، قاپسىماق

أَغْصَنَ تِ الشَّجَرَةُ: يوپۇرماق چىقارماق: دەرەخ شاخلىماق

اغْضَاء: كۆڭلى يۇمشاقلىق قىلىش

اغضَاب: غەزەپلەندۈرۈش، ئاچچىقلاندۈرۈش

أَغْضَـــبَ هُ: غەزەپلەندۈرمەك، خاپا قىلىپ قويماق

أَغْضَى عَيْنَهُ: كۆز يۇمماق، كۆزنى يۇمدۇرماق

ـــ عَلَى الأَمْرِ: كۆرمەسكە سالماق: كۆڭلىدە يول قويماق

أَغَطَّ الشَّيْءَ فِي الْمَاءِ: هۆل قىلماق

أَغْطَشُ: كۆرۈش قۇۋۋىتى كۈچلۈك ئادەم

اغْفَال: بىپەرۋالىق، پەرۋاسىزلىق

أَغْفَلَ هُ: سەل قارىماق، كۆزگە ئىلمەسلىك

ـــ الْكِتَابَ: ئىمزا قويماسلىق، ئىسىمنى يازماسلىق

أَغْفَى: ئۇيقۇ باسماق، مۇگدىمەك

أَغَـــلَّ تِ الأَرْضَ: كىرىم بولماق، ئاشلىق ئىشلەپ چىقارماق

اغْلَاق: يېپىش، ئىتىش: بېكىتىش

أَغْلَبُ: زور بىر قىسىم، زور كۆپ ساندىكى

أَغْلَبِيَّة: كۆپ سانلىق، كۆپ بۆلىكى

أَغْلَطَ هُ: خاتالاشتۇرماق

أَغْلَظَ لَـــهُ فِي الْقَـــوْلِ: سۆز ھەرىكىتىدە قوپاللىق قىلماق، توڭلۇق قىلماق

أَغْلَـــقَ الشَّـــيْءَ: يۆگىمەك، ئورىماق: مۇقاۋىلىماق

أَغْلَقَ الْبَابَ: ئىشىكنى ياپماق، ئىشىكنى تاقىماق

أُغْلِـــقَ عَلَيْـــهِ الأَمْـــرُ: تۇتۇق بولماق: مۇجمەللەشمەك

أُغْلُوطَة ج أَغَالِيطُ: نەيرەڭ، ھىلە- مىكىر تاكتىكىسى

اغْلَوْلَى الشَّجَرُ: بۇك- باراقسان بولماق

أَغْلَى السِّعْرَ: باھانى ئۆستۈرمەك

ـــ الشَّيْءَ: قىممەت ھېسابلىماق

ـــ الْقِدْرَ: قازاننى قايناتماق

أَغْلَى: ئەڭ قىممەتلىك، ئەڭ ئەتىۋارلىق

أَغَـــمَّ هُ: غەمگە پاتۇرماق، دەر- ئەلەمگە مۇپتىلا قىلماق

ـــ تِ السَّمَاءُ: بۇلۇت قاپلىماق

أَغَمُّ: قويۇق بۇلۇت

اغْمَاء: ھۇشىدىن كېتىش، ئايلىنىپ كېتىش

أَغْمَدَ السَّيْفَ: قىلىچنى سانجىماق: غىلاپقا سالماق

اغْتَنَى: بېيىماق، باي بولماق
اَغْتِيَاظ: غەزەپلىنىش، نەپرەتلىنىش
اَغْتِيَـــال: سۇيىقەست قىلىپ ئۆلتۈرۈش، يوشۇرۇن ئۆلتۈرۈش
أَغَدَّ و اُغِدَّ: ئۆسۈپ چىقماق، ئۆسمە پەيدا بولماق
أَغْدَرَهُ: ئاسىيلىق قىلماق؛ تانماق
أَغْدَقَ الْعَيْشُ: كەڭتاشا، باياشات تۇرمۇش كەچۈرمەك
ـــ عَلَيْهِ الْعَطَـــاءَ: ئۇنىڭغا چوڭ ئىنئام بەرمەك
ـــ ت عَيْنُ الْمَاءِ: بۇلاق سۇيى ئېتىلىپ چىقماق
ـــــ ت الْاَرْضُ: يەر مۇنبەت بولماق، ئۇنۇملۇك بولماق
أَغَذَّ السَّيْرَ اَوفِيْهِ: ئالغا قاراپ ئىلگىرىلىمەك
أَغَـــرُّ: ئىنتايىن مەغرۇر، ئىنتايىن گۈزەل؛ پېشانىسىدە قاشقىسى بار ئات
اغْرَاء: يولدىن چىقارماق، ئۆزىگە تارتماق
إِغْرَاق: مۇبالىغە قىلىش، كۆپىتۈرۈش؛ غەرق بولۇش، سۇ بېسىپ كېتىش
أَغْرَبَ: غەلىتە ئىش چىقارماق
ـــ فِي كَلَامِـــهِ: بىمەنە، ئەپسانە گەپلەرنى قىلغىلى تۇرماق
ـــ فِي الضِّـــحْكِ: كۈلكىگە غەرق بولماق، توختىماي كۈلمەك
أَغْرَزَالاِبْـــرَةَ فِي الشَّـــيْءِ: سانجىپ كىرگۈزمەك
ـــ الشَّيْءَ بِالاَرْضِ: يەرگە قاقماق (قوزۇق)
أَغْرَسَ الشَّجَرَ: دەرەخ تىكمەك
أَغْـــرَضَ الْغَـــرَضَ: مەقسەتنى ئوتتۇرىغا قويماق، نىشاننى ئوتتۇرىغا قويماق
أَغْرَقَ هُ او الشَّيْءَ: چۆكتۈرىۋەتمەك، غەرق قىلىۋەتمەك
ـــ فِي الاَمْرِ: مۇبالىغە قىلماق، كۆپىتۈرمەك
أَغْـــرَمَ هُ: زىيانىنى تۆلەتمەك، جەريمانە تۆلەتكۈزمەك
اُغْرِمَ بِهِ اوَ الشَّيْءَ: شەيدا بولماق؛ مەپتۇن بولماق، مەھرىنى ئۈزەلمەسلىك
اُغْرُود أُغْرُودَة: بۇلبۇل، سايرىغۇچى قۇش؛ ئادەمنىڭ ناخشا ئاۋازى
اغْرَوْرَقَ ت الْعَيْنُ بِالدَّمْعِ: كۆزىگە لىققىدە ياش ئالماق
أَغْرَى هُ بِـــالاَمْرِ: قۇتراتماق، ۋەسۋەسىگە سالماق
ـــ بَيْنَ الْقَوْمِ: قۇتراتقۇلۇق قىلماق
ـــــ الْعَـــدَاوَةَ بَـــيْنَ الْقَـــوْمِ: ئۆزئارا دۇشمەنلەشتۈرمەك؛ ئۆزئارا كۈچ كۆرسەتمەك
اُغْرِىَ بِـــهِ اَو بِالشَّـــيْءِ: شەيدا بولماق، ئېزىقتۇرۇلماق
اغْرِيْقِيّ: يۇنان، يۇنان تىلى، يۇنانلىق
أَغْرَزَالشَّيْءَ: كۆپەيتمەك، موللاشتۇرماق

اُفْتُتِنَ بِهِ: مەپتۇن قىلىنماق، شەيدا قىلىنماق، ئازدۇرۇلماق

اِفْتَتَنَ هُ: ئازاپ چەكمەك، ئاپەتكە ئۇچۇرماق

ـ بِالأَمْرِ: قىزىقىپ قالماق، ۋەسۋەسىگە قالماق

ـ بِالمَرْأَةِ: مەپتۇن بولماق، شەيدا بولماق

اِفْتَجَأَهُ: ھال ـ ئەھۋال سوراپ كەلمەك

اِفْتَخَرَهُ: پەخىرلەنمەك، ئىپتىخارلانماق

اِفْتَدَى: پىداكارلىق قىلماق، ئۆزىنى ئاتماق

ـ الأَسِيْرَ: ھەق تۆلەپ قايتۇرۇۋالماق

اِفْتَرَهُ الْمَرَضُ: كېسەلنى كۆزىتمەك، ئاجىزلاتماق

ـ هُ: پەسەيتمەك، يەڭگىللەتمەك

اِفْتَرَّ: كۈلۈمسىرىمەك، تەبەسسۇم قىلماق

اِفْتِرَاء: تۆھمەت چاپلاش، بۆھتان چاپلاش

اِفْتِرَائِيّ: تۆھمەتكە دائىر، تۆھمەتكە مەنسۇپ، تۆھمەت قىلىنغان

اِفْتِرَاض: پەرەز قىلىش، قىياس قىلىش

ـ الأَحْكَام: قانۇن چىقارماق، قىياس قىلماق قانۇن تۈزمەك

اِفْتِرَاضِيّ: قىياسچىلىق، پەرەز قىلىشقا مەنسۇپ

اِفْتَرَسَ الْحَيَوَانُ فَرِيْسَتَهُ: قولغا چۈشۈرمەك، تۇتۇۋالماق، ئولجا ئالماق

ـ الْكُتُبَ: كۆز يۈگۈرتۈپ چىقماق

اِفْتَرَشَ الشَّيْءَ: ... نىڭ ئۈستىدە ياتماق

ـ الشَّيْءَ: ئاچماق، كەرمەك

اِفْتَرَصَ الفُرْصَةَ: پۇرسەتتىن پايدىلانماق

اِفْتَرَعَ الْبِكْرَ: يۇزى ئېچىلمىغان قىزغا باسقۇنچىلىق قىلماق

اِفْتَرَقَ الْقَومُ: ئايرىلماق، بۆلۈنمەك، تارقالماق

اِفْتَصَدَ الْعِرْقَ: قان ئاقماق

اِفْتَضَحَ: شەرمەندە بولماق

ـ الأَمْرُ: پاش قىلىنماق، ئاشكارا قىلىنماق

اِفْتَعَلَ الشَّيْءَ: ئويدۇرماق، ئويدۇرۇپ چىقارماق

اِفْتَقَدَ: ئىزدەش، ئاختۇرۇش

اِفْتَقَدَالشَّيْءَ: چۈشۈرۈپ قويماق

ـ هُ: ئىزدىمەك، ئاختۇرماق

اِفْتَقَرَ: كەمبەغەللەشمەك، كەمبەغەل بولۇپ قالماق

ـ الى كَذَا: مۇھتاج بولماق

اِفْتَكَّ الرَّهْنَ: ھەق تۆلەپ قايتۇرۇۋالماق

اِفْتَكَرَ: پىكىر قىلماق؛ كاللىسىغا كەلمەك

اِفْتَلَى الْقَومُ بِعَيْنِيْهِ: ئۆز كۆزى بىلەن كۆرمەك

اِفْتَنَ هُ: ئازدۇرماق، قايمۇقتۇرماق

اِفْتَى فِي الْمَسْأَلَةِ: ئىسلام دىنىدا دىنى مەسىلەرگە جاۋاب بېرىش ئۈچۈن ياكى قارار چىقىرىش ئۈچۈن ئىشلىتىلىدۇ؛ سوئالغا جاۋاب بەرمەك، مەسىلەرگە يەكۈن چىقارماق؛ پەتىۋا بەرمەك

أَغْمَضَ الْعَيْنَ: كۆز يۇماق، كۆز يۇمدۇرماق
اغْمَقَّ: رەڭگى قارىغا ئۆزگەرمەك
أُغْمِيَ عَلَيْهِ: ھۇشىدىن كەتمەك
أَغْنَمَ هُ الشَّيْءَ: بەرمەك، مۇكاپاتلىماق
أَغْنَـــى هُ: بـاي قىلمـاق، بايلاشـادلىققا ئىرىشتۇرمەك
ـــ عَنْهُ: قاندۇرماق، قانائەتلەندۇرمەك
ـــ هُ عَنْهُ: مەلۇم كىشىنىڭ ئورنىدا بولماق
أُغْنِيَّة ج أَغَان: ناخشـا- غەزەل
اغْوَاء: ئازدۇرۇش، يولدىن چىقىرىش
أُغْوِيَّة ج أَغَاوِيٌّ: قىلتاق، قاپقان
أَغْيَا الرَّايَةَ: بايراق چىقارماق
ـــ الْغَايَةَ: نىشاننى بەلگۈلىمەك
أَغْيَدُ ج غِيْد: نازۇك، زىبا، گۈزەل؛ قامەت ياكى بوي
أَغْيَمَ ت السَّمَاءُ: بۇلۇتلاشماق، بۇلۇت قاپلىماق
أُفّ: تۇفى، ھۇ!
أَفَـــاتَ هُ: ئۆتكۈزۈۋەتمەك، قولدىن بىرىپ قويماق؛ يوقاتماق، چۈشۈرۈپ قويماق
أَفَادَ الْمَالَ: پۇلغا ئىرىشمەك
ـــ هُ مَالاً: ئۇنىڭغا پايدا يەتكۈزمەك
ـــ مَالاً أَوْ عِلْمًا مِنْـــهُ: ئۇنىڭدىن باشقىلار پايدىلانماق
ـــ كَذَا: بىلدۈرمەك، ئىپادىلىمەك
افَـــادَة: پايدا قىلىش، مەنپەئەت قىلىش؛ ھاسىل قىلىش؛ ھالاك قىلىش

أَفَارَ الْمَاءَ: سۇ قاينىتماق
اَفَاضَ الدَّمْعَ: (ياش) ئۆكمەك، ئاققۇزماق
ـــ الاِنَاءَ: قاچىنى توشقۇزماق
ـــ فِي الْحَدِيْثِ: تەپسىلىي ئەترافلىق بولماق
أَفَاقَ مِنْ غَفْلَتِهِ: غەپلەتتىن ئويغانماق
ـــ مِنْ نَوْمِهِ: ئويقۇدىن ئويغانماق
ـــ مِنْ مَرَضِهِ: كېسەلدىن ساقايماق
أَفَّاقٌ: سەيلە قىلغۇچى؛ سەرگەردان ئادەم (ئەر)
افَاقَة: ئىسكە كېلىش؛ ئويغىنىش
اَفْتَاتَ: ئويدۇرۇش، ئويدۇرۇپ چىقىش
اُفْتُتَ: تۈيۈقسىز كۆلۈپ سالماق
افْتَأَتَ عَلَيْهِ الْبَاطِلُ: پىتنە- ئىغۋا توقۇپ تۆھمەت چاپلىماق
ـــ بِالرَّأْيِ: ئۆز بېشىمچىلىق قىلماق
افْتَاتَ الْكَـــلاَمَ: گەپ توقۇپ چىقماق، ئويدۇرۇپ چىقارماق
ـــ بِرَأْيِهِ: ئۆز بېشىمچىلىق قىلماق
افْتَأَدَ: ئوت قالماق، ئوت قالاپ ياندۇرماق
اَفْتَاح: باشلاش، تۈتۈش قىلىش؛ ئېچىش، ئېچىلىش
ـــــ التَّـــاجِرِ: سودا باشلىماق، تىجارەت باشلىماق
افْتَاحِيَّة: باش ماقالە؛ مۇقەددىمە، كىرىش سۆز
اَفْتَـــان: قايمۇقتۇرۇش؛ شەيدا بولۇش، مەپتۇن قىلىش؛ تەرتىپسىزلىك؛ پالاكەت

ـ الْصُّبْحُ: تاڭ سەھەر بولماق
أَلْصَحُ: ئەڭ پاساھەتلىك؛ سۆزگە ماھىر
أَلْضَلَ عَلَيْهِ: ياخشى بولماق، ئارتۇق بولماق
أَلْضَلُ ج أَفَاضِلُ: ئەڭ ياخشى، ئەڭ ئەۋزەل
أَلْضَلِيَّةَ: ئالاھىدىلىك، ئەۋزەللىك
أَلْضَى إِلَيْهِ: يەتمەك، يېتىپ بارماق
ـ إِلَيْهِ بِسِرِّهِ: مەخپىيەتلىكنى ئۆزىگە يەتكۈزمەك
ـ بِهِ إِلَى كَذَا: ئۇنى باشلاپ بارماق
أَلْطَارُ: ناشتا قىلىش، پەرھىزنى بۇزۇش
أَلْطَرَ: ئەتىگەنلىك تاماق يېمەك، ناشتا قىلماق
ـ هُ: ئۇنىڭغا ئەتىگەنلىك تاماق يېگۈزمەك، ناشتىلىق بەرمەك
ـ الْصَّائِمُ: روزا تۇتقۇچى ئىپتار قىلماق
ـ عَلَى كَذَا: ئەتىگەنلىك تاماق يېمەك
أَلْطَسُ ج فُطْس: پاناق بۇرۇن ئادەم
أَلْطَمَ الإِنَاءَ: توشقۇزماق، قاچىنى تولدۇرماق
ـ هُ: ئۇنى خوشال قىلماق، ئۇنى رازى قىلماق
ـ الْمِسْكُ الْبَيْتَ: ئۆي ئىچىنى خۇش پۇراقلار بىلەن بېزەمەك، ئۆيگە ئەتىر چاچماق
أَلْعُوَانِيّ: زەھەرنىك، زەھەرگە دائىر
أَلْعُوَانِيَّة: زەھەرلىك، قەبىھلىك
أَلْعَى: زەھەرلىك قارا يىلان
أَلْغَانّ: ئافغانىستانلىق، ئافغان
أَلْغَانِسْتَانّ: ئافغانىستان
أَلْغَانِيّ: ئافغانىستانىنىك، ئافغانىستانلىق ئادەم، ئافغانىستانچە
أَلْقَ ـِ أَلْقًا: سەرسان بولۇپ يۈرمەك
أُلْق ج آلَاق: ئۆپۈق، ئۆپۈق سىزىقى، دۇنيانىڭ ئۇ چېتى
أَلْقَدَهُ الشَّيْءَ: يوقاتماق، چۈشۈرۈپ قويماق
أَلْقَمُ ج فُلْم: ئوغرى چىش
أَلْقَمَهُ هُ: ئويغاتماق، رىغبەتلەندۈرمەك، قوزغاتماق
أُلْقِيّ: ئۆپۈق سىزىقىنىك، ئالەمنىك ئۇ چېتىنىك
أُلْقِيَّة: ئابىسا (ماتېماتىكىلىق ئاتالغۇ)
أَلْكَ: پىتتىنە پاسات تېرىماق، يالغان تۆھمەت قىلماق
أَلْكَ ـِ أَلْكًا وَ أُلُوكًا: تۆھمەت قىلماق، بوھتان چاپلىماق
أُلْك: يالغان ئېيتىش، تۆھمەت چاپلاش
أَلْكَرَ فِي الشَّيْءِ: ئويلىماق، پىكىر قىلماق
أُلْكُوهَة ج أَلَاكِيهُ: ئاجايىپ، قىزىقارلىق خەۋەر
أَلَلَ ـُ و أَلِلَ ـَ أُلُولاً الـنَّجْمُ: تۆۋەنلىمەك، ساقىماق، چۈشمەك (يۇلتۇز)
أَلْلاسّ: ۋەيران بولۇش، سۇنۇش
أَلْلاَطُون: ئەپلاتۇن (گرىك پەيلاسوپى)
أَلْلَتَ: پارغا ئايلىنىپ كەتمەك، تۇزۇپ كەتمەك

اَفْجَرَ: شاللاقلىق قىلماق، ئەيشى- ئىشرەتكە بېرىلمەك

أَفْجَعَ هُ: ئازابلىماق، قىينىماق

اَفْحَشَ: قوپال سەت گەپ قىلماق، ئىنساپسىزلىق قىلماق، نومۇسسىزلىق قىلماق

أَفْحَمَ هُ: ئاغزىنى تۇۋاقلاپ قويماق، گەپ قىلالماس قىلىپ قويماق

ـــ الْبُكَاءُ الوَلَدَ: ئۆكسۈپ يىغلىماق، بوغۇلۇپ- بوغۇلۇپ يىغلىماق

اَفَرَّهُ: قاچۇرماق، قاچۇرۇۋەتمەك

أَفْرَادٌ ج: يەككە - يىگانە، تەڭدىشى يوق: شەخسلەر

ـــ الْجَيْشِ: ئەسكەر، ھەربىي

اِفْرَاز: ئاجرىلىپ چىقىش (بەدەندىن چىققان تەر قاتارلىقلار)

ـــ الغُدَد: ئاجرالما ماددا

اِفْرَاط: ھەددىدىن ئاشۇرۇۋەتمەك

ـــ الانْتَاجِ: ئارتۇق ئىشلىشەپچىقارماق

اِفْرَاغ: بوشاتىش، بىكار قىلىش

أَفْرَجَ الْغُبَارُ: تارقالماق، تارقاپ كەتمەك

ـــ عَنْهُ: قويۇپ بەرمەك، يىشۇۋەتمەك

اَفْرَحَ هُ: خوشال قىلماق، خۇرسەن قىلماق

اَفْرَخَ الْطَائِرُ: قۇش تۇخۇم تۇغماق

ـــ ت الْبَيْضَةُ: چۆجە چىقارماق؛ قۇشلارنىڭ تۇخۇم قويۇشى

اَفْرَدَ الشَّيْءَ: ئايرىماق، بولمەك

ـــ بِالْاَمْرِ: يالغۇز قىلماق؛ يىگانە قالدۇرماق

اَفْرَغَ الاِنَاءَ: قاچىنى قۇرۇقدىماق

ـــ الْمَاءَ: سۇنى قۇيماق، تۆكمەك

اِفْرَنْج: ياۋروپالىق، غەربلىك

اَفْرَنْجِيّ: ياۋروپا قىتئەسىنىڭ: غەربلىك

أَفْرَى الشَّيْءَ: كەسمەك، ئۈزمەك؛ پىچاق بىلەن تىلماق

اِفْرِيْز ج اَفَارِيْزُ: لەمپە، ئايۋان

اَفْرِيْقَا، اِفْرِيْقَة: ئافرىقا، ئافرىقا قىتئەسى

اَفْرِيْقِيّ: ئافرىقىنىڭ، ئافرىقىلىق

اَفْزَعَ هُ: قورقۇتماق، پوپوزا قىلماق، تەھدىد سالماق

اِفْسَاد: بۇزۇش، بۇزغۇنچىلىق قىلىش؛ چىرىتىش

اَفْسَحُ الْمَكَانُ: ئورۇن ياكى جاي كەڭرى بولماق

اَفْسَدَهُ: بۇزۇۋەتماق؛ بۇزغۇنچىلىق قىلماق، بۇزماق

ـــ بَيْنَهُمْ: ئارىغا بۇزغۇنچىلىق سالماق، ئارىسىنى بۇزماق

اَفْشَلَ هُ: مەغلۇپ قىلماق، يىڭىۋالماق

اَفْشَى الشَّيْءَ: تارقاتماق، ئاشكارا قىلماق

ـــ لَهُ سِرَّهُ: پاش قىلماق، سىرىنى ئاشكارىلىماق

أَفْصَحَ: پاساھەتلىك بولماق

ـــ عَنِ الشَّيْءِ: چۈشەندۈرمەك، ئوچۇقلاشتۇرماق

ـ بالشَّيْء: بىرەر نەرسىنى يېمەك
اِقْتَادَ لِفُلَان: رەھبەرلىك قىلماق
ـ الدَّابَّةَ: ئۇلاقلارنى ھەيدىمەك
اِقْتَاسَ الشَّيْءَ: ئۇلچىمەك، مۆلچەرلىمەك
ـ بِأَبِيْه: تەقلىد قىلماق، دورىماق: ئۇلكە قىلماق
اِقْتَافَ أَثَرَ فُلَان: ئەگەشمەك، ئىزىغا چۈشمەك
اِقْتَبَسَ مِنْهُ النَّارَ: ئوت تۇتاشتۇرماق
ـ مِنْهُ الْعِلْمَ: پايدىلانماق، ... دىن بىلىمگە ئېرىشمەك
ـ عِبَارَةً: نەقىل كەلتۈرمەك، دەلىل كەلتۈرمەك
اِقْتَبَلَ الْكَلَامَ: سۆزنى قوبۇل قىلماق، ئۇتۇق سەھنىسىگە چىقماق
اِقْتَبَى الْمَتَاعَ: يىغىشتۇرماق
اِقْتَتَّ الشَّيْءَ: تۆپ يىلتىزىدىن يوقاتماق، يىلتىزدىن قۇرۇتماق
اِقْتَتَلَ الْقَوْمُ: ئۇزۇنارا قىرغىن قىلىشماق
اِقْتَثَّ النَّبَاتَ: يىلتىز چىقارماق
اِقْتَحَمَ الْمَكَانَ: ئۇسۇپ كىرمەك، بۆسۈپ كىرمەك
ـ الْأَمْرَ: بويىۇندۇرماق
اِقْتِدَّةُ: ئۇزمەك، كەسمەك: شەرتكە ئۇيغۇنلاشتۇرماق
اِقْتِدَار: كۈچ- قۇۋۋەت، قابىلىيەت
بِـ ـ: ئىقتىدارلىق، قابىلىيەتلىك

اِقْتَدَحَ شَرَرًا: ئوت- ئۇچقۇنلىرى چاچرىماق
ـ الْقَرِيْحَةَ: قاتتىق باش قاتۇرماق
اِقْتَدَرَ عَلَيْـهِ: كۈچى يەتمەك، ئىقتىدارى يەتمەك
اِقْتَدَى بِكَذَا: دورىماق، ئۇلكە قىلماق
أَقْتَـرَ: غۇربەتچىلىك بولماق، نامراتلىققا گىرىپتار بولماق
ـ عَلَى عِيَالِـهِ: ئائىلىنىڭ خىراجىتىنى ئازايتماق
اِقْتَرَأَ الْكِتَابَ: ئوقۇماق، كىتاب ئوقۇماق
اِقْتِرَاح: تەكلىپ: تەكلىپ قىلىش
اِقْتِرَاض: قەرز ئېلىش
اِقْتِرَاع: ئاۋاز بىرىش (سايلامدا بىلەت تاشلىماق)؛ چەك تاشلىماق
ـ عَامّ: ئومۇمى سايلام
اِقْتِرَان: چاپلاشماق، يېپىشماق، يېقىنلاشماق
اِقْتَرَبَ: يېقىنلاشماق، يېقىنلىشىپ كەتمەك
ـ مِنْهُ: يېقىن كەلمەك
ـ الشَّيْئَان: ئۇزۇنارا يېقىنلاشماق
اِقْتَرَحَ الْخُطْبَةَ: سۆزگە تەكلىپ قىلماق؛ سۆزنى قوبۇل قىلماق
ـ الْأَمْرَ: چۈشەندۈرمەك، بايان قىلماق
ـ رَأْيًا: تەكلىپ بەرمەك، پىكىر بەرمەك
ـ عَلَيْه شَيْئًا: ئۇنىڭغا بۇيرۇق قىلماق
اِقْتَرَشَ لِعِيَالِـهِ: ئائىلىنى تەمىنلەپ جان باقماق؛ ئائىلىدىكىلەرنى باقماق

ـــ هُ: قويۇپ بەرمەك، يىشىۋەتمەك

ـــ منهُ: ياردەمگە ئىرىشمەك: خالاس بولماق

اَفْلَجُ ج فُلْج: چىشى شالاڭ ئادەم

اَفْلَحَ: ئۇتۇق قازانماق، نىجاتلىققا ئېرىشمەك

اَفْلَسَ التَّاجِرُ: ۋەيران بولماق، تۈگەشمەك (سودىدا)

ـــ : پۈتۈنلەي تۈگەشمەك، پۈتۈنلەي ۋەيران بولماق

أَفْنَدَهُ: رەدىيە بەرمەك، دەككىسىنى بەرمەك

أَفَنْدِي: ئەپەندى، جاناپلىرى؛ نەسرىدىن ئەپەندى

أَفْنَى هُ اَوْ الشَّيْءَ: يوقاتماق، يوقالماق: سەرپ قىلماق

اَفْهَمَ هُ الْاَمْرَ: چۈشەندۈرمەك، يېشىپ بەرمەك

أَفْوَاه ج: ئېغىز؛ كامار، تۆشۈك

ـــ ج اَفَاوِيْهُ: دورا– دەرمان

أَفُوكَاتُو: جاكارچى، جاكارلىغۇچى

أُفُومِتْرُ: ئۇنىۋېرسال سائەت (مولتىمېتىر)

أَفْيَحُ ج فِيْحٌ: كەڭ– كەڭرى

اَفْيُونٌ: ئەپىيۇن (زەھەرلىك چېكىملىك)

أَقَاءَهُ: قۇستۇرماق، ياندۇرماق

اَقَاحَ الْجُرْحُ: يىرىڭدىماق، يىرىڭداپ قالماق

أَقَاصِيَا: ئەرەب يىلىم دەرىخى

أَقَالَه هُ مالَمْ يَقُلْ: يالغاندىن ئەيىپلىمەك

ـــ مِنَ الْمَنْصَبِ: مەنسەپتىن ۋاز كەچمەك، خىزمەتتىن ئىستىپا بەرمەك

ـــ عَثْرَتَهُ: كەڭچىلىك قىلماق

ـــ اللهُ عَثْرَتَهُ: ئاللاھ ئۇنى ۋايرانلىقتىن قۇتقۇز

اِقَالَة: (كىلىشىم، توختام قاتارلىقلارنى) ئەمەلدىن قالدۇرۇش؛ بۇزۇش

أَقَامَ هُ: تۇرغۇزماق، تىكلىمەك

ـــ الْحَقَّ: ھەقىقەتنى قوبۇل قىلماق

ـــ بِالْمَكَانِ اَوْفِيْهِ: جايلاشتۇرماق

اِقَامَة: قۇرۇش؛ تەسىس قىلىش؛ بەرپا قىلىش؛ تۇرغۇزۇش؛ كۆتۈرۈش؛ ئورۇنلاشتۇرۇش

اِقْبَالٌ: كەلمەك، باشلىماق

ـــ ا وَ اِدْبَارًا: كېلىپ– كېتىپ تۇرماق، باردى– كەلدى قىلماق

أَقْبَلَ اِلَيْهِ: يېتىپ كەلمەك، كەلمەك

ـــ عَلَى الشَّيْءِ: قول تەگكۈزۈپ قىلماق، قول تىقىپ قىلماق

ـــ عَلَيْهِ: ئۇدۇل كەلمەك، ئالدىنى قىلماق

ـــ بِالشَّيْءِ: ئاشۇرماق، كۆپتۈرمەك: مەرد بولماق

ـــ ت الاَرْضُ بِالنَّبَاتِ: بۈك– باراقسان بولۇپ ئۆسمەك

اُقَّة ج أُقَق: ئۇققە (بىر قاداقنىڭ يىرىمىغا تەڭ)

اِقْتَاتَ الشَّيْءَ: يېمەكلىكلەرنى ساختىلاشتۇرماق

اِقْتَنَصَ الصَّيْدَ: ئوۋ ئوۋلىماق

اِقْتَنَعَ: قايىل قىلماق، ئېتراپ قىلماق

ـــ بِهِ: قانائەت قىلماق، رازى بولماق

اِقْتَنَـــى هُ: ئېرىشمەك، ئىگە بولماق، ئىگەللىۋالماق

اِقْتَوَرَالشَّيْءَ: كولىماق، قازماق

أَقْحَطَ العَامُ: بۇرۇن بولۇپ قالماق

ـــ البَلَدُ: بۇرۇنلا بالا ـ قازاغا دۇچار بولماق

أَقْحَلَ الشَّـــيْءَ: قۇرۇتىۋەتمەك، قاقاسلىققا ئايلاندۇرماق

اَقْحَمَ هُ فِي الأَمْرِ: ئۇنى ئۆز ئىختىيارىغا قويماق، ئۆز ئىشىنى قىلغىلى قويماق

ـــ نَفْسُهُ إِلَيْهِ: ئۆزى بىلەن مۇناسىۋەتسىز ئىشقا ئارىلاشماق

ـــ هُ الْمَكَانَ: ئۇنى ئالغا ئىلگىرىلەتمەك

أُقْحُـــوانٌ ج اَقَـــاحٍ وَ اَقَـــاحِيّ: كۆپ يوپۇرماقلىق دەستار گۈل

اَقْدَامٌ ج: پۇت، قەدەم؛ ئىنگلىزچىسى

عَلَى الْـــ: پىيادە، پىيادە ماڭماق

اِقْـــدَامٌ: قەھرىمانلىق قىلماق، ئالغا ئىلگىرىلىمەك

أَقْدَرَهُ عَلَى الأَمْرِ: ئۇنى قىلىشقا قارا قىلماق

اَقْدَمَ عَلَيْهِ: شۇغۇللانماق، ئېلىپ بارماق، جۈرئەت قىلماق

ـــ هُ إِلَيْهِ: ئۇنىڭغا ئەۋەتمەك

أَقْدَمُ: ئەڭ كونا، ئەڭ قەدىمى

الـــ ـــ ونَ: كونا ئادەم، ئۆتمۈشتىكى ئادەم

أَقْدَمِيَّة: ئىش (خىزمەت) سىتاژى

أَقْذَعَ فُلاَنًا: ھاقارەتلىمەك، تىللىماق

ـــ لِفُلاَنٍ: تۆھمەت چاپلىماق

ـــ القَوْلُ: قەبىھ سۆز، ياۋۇز سۆز

اَقَـــرَّهُ فِي الْمَكَـــانِ: مۇقىملاشتۇرماق، قارارلاشتۇرماق

ـــ بِالْحَقِّ اَوْ لَـــهُ: ئىقرار قىلماق، ئېتراپ قىلماق

ـــ عَيْنَهُ اَوْ بِعَيْنِهِ: خۇشال قىلماق

اَقْرَاء ج: كۆلچەك؛ مەزگىل، ۋاقىت

ـــ الشِّعْرِ: شېئىرلارنىڭ بىر تۈرى؛ رېتىم

أَقْرَا بَاذَيْنِ: دورىگەرلىك، ئوپتىكا ئىلمى

اِقْرَارٌ: ئىقرار قىلىش، ئېتراپ قىلىش

ـــ السَّـــكِيْنَةُ: تېنچلىق ئورناتماق، خاتىرجەملىك ئورناتماق

اِقْرَاضٌ: قەرىز بېرىش

أَقْرَبُ: يېقىن، ئەڭ يېقىن

أَقْرَدَ: ياپىلاق شەكىلدە ئۆسمەك

أَقْرَسَ هُ: مۇزلاتماق، توڭلاتماق

أَقْرَشَ: پۇل تاپماق، بېيىماق

أَقْرَضَ هُ: قەرىز بەرمەك

ـــ مِنْهُ: ئۇنىڭدىن قەرىز ئالماق

اَقْرَطُ ج قُرْط: تىلى سېمىز ئادەم

أَقْـــرَعُ ج قُـــرْع وَ قُرْعَـــان: قاقاس، قۇپقۇرۇق، تاقىر

اقْتَرَضَ منْه: ئۇنىڭدىن قەرز ئالماق
اَقْتَرَعَ القَومُ عَلَىَ كَذَا: چەك ئالماق، سايلام بىلىتى تاشلىماق
اقْتَرَفَ الذَّنْبَ: جىنايەت ئۆتكۈزمەك
اَقْتَرَنَ الشَّىْءَ بِالشَّىْءِ: باغلانماق، ئۇلانماق، تۇتاشماق
ــ بالْمَرْأَة: تۇرمۇش قۇرماق
اقْتَرَىَ الْضَّيْفَ: مېھمان كۈتمەك
اَقْتَرَسَ هُ عَلَىَ كَذَا: مەجبۇرلىماق، زورلىماق
اَقْتَسَمَ الْمَالَ: پۇل پارچىلىماق؛ پۇل تەقسىم قىلماق
اقْتَصَّ الْخَبَرَ: ھېكايە سۆزلىمەك
ــــ الأَثَــرَ: ئىزىغا چۈشمەك، ئارقىسىغا چۈشمەك
ــ منْه: جازالماق؛ قىساس ئالماق
اقْتَصَاد: تېجەش، ئىقتىساد قىلىش
اَقْتَصَادِىّ: ئىقتىسادى ، ئىقتىسادشۇناسلىق: تېجەشلىك ئادەم
اقْتَصَارٌ: قىسقا، ئىخچام، يىغىنچاق
بـــــ ــ: قىسقىچە، يىغىنچاققىنە، ئىخچامغىنە
اقْتَصَدَ فيْه: ئىقتىساد قىلماق، تېجىمەك
اَقْتَصَــرَعَلَيْه: ... دىن خاتىرجەم بولماق؛ چەكلەنمەك، مەنئى قىلىنماق؛ قىسقارتماق
اقْتَصَلَ الشَّىْءَ: كىسىپ تاشلىماق؛ زۆرۈر بولماق، ئېھتىياجلىق بولماق

اقْتِضَاء: زۆرۈر بولۇش، تەقەززا بولۇش
اَقْتَضَــــــبَ: كەسمەك، كېسىۋەتمەك؛ قىسقارتماق
ــ الْكَلاَمَ: سۆزنى جايىغا يەتكۈزمەك
إقْتَضَى الأَمْرَ: تەلەپ قىلماق، زۆرۈر بولماق، ئېھتىياجلىق بولماق
ــ ت الْحَالُ كَذَا: زۆرۈر دەپ ھېسابلىماق
اقْتَطَعَ منَ الشَّىْءِ قطْعَةً: كەسمەك
ــ من مَالِ فُلاَنٍ: مەلۇم ئادەمنىڭ پۇلىدىن ئاجراتماق
اقْتَطَفَ الثَّمَرَ: مېۋە ئۈزمەك، مېۋە يىغماق
ــ الْكَلاَمَ: سۆز قىلماق، سۆزنى خاتىرلىمەك
اقْتَعَــدَ الدَّابَّــةَ: ئۇلاققا مىنمەك؛ بىرەر نەرسىنىڭ ئۈستىدە ئولتۇرماق
اقْتِفَاءُ الأَثَرِ: ئىزلىمەك، قوغلىماق، ئىزىغا چۈشمەك
اقْتَفَى أَثَرَهُ: ئىز ئىزدىمەك، ئىزىغا چۈشمەك
ــ الشَّىْءَ: تاللىماق، ئىختىيار قىلماق
اقْتِلاَع: قومۇرمۇش، يۇلۇش
اَقْتَلَــعَ الْشَّــىْءَ: يىلتىزىنى قۇرۇتماق، يىلتىزىغا پالتا چاپماق
اقْــــتَمَّ: قارا ئۆلاشماق، قارا رەڭگە ئۆزگەرتىلمەك
اقْتَنَّ: قۇل قىلماق، قۇل قىلىپ ئىشلەتمەك
اَقْتَنَاع: رازى قىلماق، قانائەت قىلماق، قايىل قىلماق

اِقْطَاع ج اِقطاعَة: فېئودال، فېئوداللىق: يەرنى ئىگەللىۋېلىش، قامال قىللىۋېلىش: ئاقسۆڭەك

اِقْطاعِيّ: فېئوداللىق، فېئوداللىقنىڭ

اِقْطَاعِيَّة: فېئودالىزىم: يەر مۈلىكى، يەرنى مۈلۈك قىلىش

اَقْطَرَ الْمَاءَ: سۈزمەك، بىرەر نەرسىنى سۈزمەك

اَقْطَعَ عَنْهُ: مۇناسىۋەتنى ئۈزمەك، ئالاقىنى ئۈزمەك

ـــ هُ الأَرْضَ: يەرنى بۆلمەك: زېمىننى ئىنئام قىلىپ بەرمەك

اَقْعَدَ هُ: ئولتۇرغۇزماق: مەيۈسلەندۈرمەك

ـــ هُ عَنِ العَمَلِ: ئىش قىلالمايدىغان قىلىپ قويماق

أَقْعَرَ الْبِئْرَ: چوڭقۇرلاتماق، چوڭقۇر كولىماق

اَقْعَسُ ج قُعْس: تۇخۇم باش، توخۇ كاللا: مۇستەھكەم، پۇختا

اَقْعَى الْكَلْبُ: ئىت ئولتۇرماق: ئىت ئولتۇرغاندەك ئولتۇرماق

اِقْفَار: چۆللىشىپ كېتىش، قاقاسلىشىپ كېتىش

اَقْفَرَ الْمَكَانُ: چۆللىشىپ كەتمەك

ـــ الرَّأْسُ مِنَ الشَّعْرِ: تاز بولماق، تاقىرباش بولۇپ قالماق

ـــ الْمَكَانَ: چۆللەشتۈرمەك، قاقاسلىققا ئايلاندۇرماق

أَقْفَلَ الْبَابَ أو عَلَيْهِ: قۇلۇپ سالماق، قۇلۇپلىماق

ـــ الْجَيْشُ: قايتماق، يانماق

أَقَلَّ الشَّيْءَ: ئازايتىماق، ئاز قىلماق

ـــ الشَّاعِرُ: ئەسەرنى ئاز يازماق: مەھسۇلات ئاز بولماق

ـــ هُ: قاچىلاپ، توشۇماق؛ يۈدۈمەك، ئارتماق

اَقَلُّ: ئىنتايىن ئاز: ئازراق

عَلى الـ ـــ: ئەقەللىسى، ئاز دېگەندە،

اَقْلَعَ الْمَلاَّحُ السَّفِيْنَةَ: قوزغاتىماق، سەپەرگە ئاتلانماق

ـــ عَنِ الأَمْرِ: باش تارتماق، ۋاز كەچمەك

اَقْلَفُ ج قُلْف: خەتنە قىلىنمىغان: پىلەكلىك

اَقْلَقَ هُ: بىئارام قىلماق، ئەنسىرەتمەك

ـــ الشَّيْءَ مِنْ مَكَانِهِ: يۆتكىمەك، يۆتكىۋەتمەك

اَقْلَمَ هُ: سۇ ۋە تۇپراقنى تېزگىنلىمەك

أَقَلِّيَّة: ئاز سانلىق، ئاز، ئازچىلىق

الْـ ـــ: ئاز سانلىق مىللەت، ئاز سانلىق

اِقْلِيْدِسْ: ئىقلىدىس (قەدىمى گىرىك ماتېماتىك)

اِقْلِيْم ج أَقَالِيْمُ: ئىقلىم، يەر، جاي

اِقْلِيْمِيّ: رايوننىڭ، ئىقلىمنىڭ، رايونلۇق

اَلتَّجَمُّعَات الْـ ـــ ة: رايونلۇق كومىتېت، رايونلۇق جەمئىيەت

جَبَل ـــ: ئۇستىده بىرەر نەرسە ئۇنمەيدىغان تاغ

أَقْرَفَ لَهُ: يېقىنلاشماق، ئازلا قالماق

أَقْرَنَ الْصَّيَّادُ: بىر ئوق بىلەن ئىككى پاختەك سوقماق

ـــ بَيْنَ الشَّيْئَيْنِ أَوَ الْعَمَلَيْنِ: ئا نەرسە بىلەن ب نەرسىنى ئۇلىماق، چاتماق

ـــ الدُّمَّلُ: يىرىڭدىماق، يىرىڭداش

أَقْرَنُ ج قُرْنٌ: مۈڭگۈزلۈك، ئىككى مۈڭگۈزلۈك

أَقْرَى: باشقىلارنى كۈتۈۋېلىشنى تەلەپ قىلماق

أَقْزَلُ ج قُزْلٌ: ئاقساق، توكۇر

أَقْسَاطُ ج: قىسىم: قىسمەن: بۆلەك، ۋەزىن، ئېغىرلىق

عَلَىَ ـــ: مۇددەتلىك، ۋاقىتلىق: پرىسىنتكە بۆلەك

أَقْسَطَ فِي حُكْمِهِ: توغرا بولماق، ئادىل بولماق

ـــ بَيْنَ النَّاسِ اَوْ إِلَىَ النَّاسِ: ئادىل ئىش قىلماق، ئادەملەر ئوتتۇرىسىدا توغرىلىق بىلەن ئىش قىلماق

أَقْسَمَ بِهِ: ... نىڭ نامى بىلەن قەسەم قىلماق

ـــ عَلَىَ الْخَمْرِ: ھاراق ئىچمەسلىككە قەسەم قىلماق

ـــ الْيَمِيْنَ اَمَامَهُ: ئالدىدا قەسەم قىلماق

أَقْسَى الْشَّيْءَ: قاتتىقلاشتۇرماق: رەھىمسىزلىق قىلماق

أَقْشَرُ: ئاقلانغان، پوستى سويۇلغان، قوۋزىقى سويۇلغان

أَقْشَعَ الْقَوْمَ: تارمار قىلماق، بىتچىت قىلماق، تۇزىتىۋەتمەك

ـــ السَّحَابُ: بۇلۇت تارقالماق

اقْشَعَرَّ: تىترىمەك، لاغىلدىماق

أَقْصَدَ: شېئىر يازماق

ـــ هُ: سۇيىقەست قىلماق

ـــ السَّهْمُ: ئوت ئاچماق، ئوق ئاتماق

اَقْصَدُ: ئەگرى ئىقتىسادچان، ئىنتايىن ئىقتىسادچان بولغان

اَقْصَدَهُ: قىسقارتماق: مۇھىم نۇقتىنى يېزىۋالماق

ـــ عَنِ الأَمْرِ: سەل قارىماق، ئېتىبارسىز قارىماق

أُقْصُوصَة: ھېكايە، قىسسە

اَقْصَى الشَّيْءَ: نۇقتىغا يەتكۈزمەك

ـــ هُ الْشَّيْءَ: قوغلاپ چىقارماق، ھەيدەپ چىقارماق

ـــ ج اَقَاصٍ: ئەگرى يىراق، يىراقراق

الْـــ: ئەگرى يىراق

الشَّرْق الْـــ: يىراق شەرق

اَقْط ج اَقْطَان: پىشلاق، ئىرىمچىك

اِكْتَدَّهُ: ھەيدەكچىلىك قىلماق

اِكْتِرَاء: ئىجارىگە ئالماق: كىرا قىلماق

اِكْتِرَاث: دىققەت قىلماق، كۆڭۈل بۆلمەك

اِكْتَرَبَ لِكَذَا: دائىم مەيۈسلەنمەك، ئىنتايىن قاتتىق قايغۇرماق

اِكْتَرَثَ لِلأَمْرِ: دىققەت قىلماق، كۆڭۈل قويماق

ـــ لَهُ: قايغۇرماق، ھەسرەتلەنمەك

اِكْتَرَى مِنْهُ الدَّارَ اَوْ غَيْرَتَا: ئىجارىگە ئالماق، كىرا قىلماق

اِكْتِسَاب: ئىرىشىش، قولغا كەلتۈرۈش، ھاسىل قىلىش

اِكْتِسَابِيّ: كېيىن ياكى كېچىكىپ شەكىللىنىش خۇسۇسىيىتى

اِكْتَسَبَ الْمَالَ اَو غَيْرَهُ: ئېرىشمەك، ئىگە بولماق

اِكْتَسَحَ: سۈپۈرۈپ تاشلىماق، يوق قىلىۋەتمەك

ـــ الشَّيْءَ: سۈپۈرۈپ چىقارماق؛ ئېقىپ كەتمەك، يالاپ كەتمەك

اِكْتَسَى الثَّوْبَ: كىيىم كىيگۈزمەك، كىيىم كەيمەك

ـــ ت الاَرْضُ بِالنَّبَات: زېمىن يېشىلىققا قاپلانماق، يېشىللىق بىلەن قاپلانماق

اِكْتِشَاف: كەشپىيات، ئىجادىيەت؛ ئاشكارىلاش، بايقاش

اِكْتِشَافِيّ: ئىلمى تەتقىقات، ئىلمى تەتقىقاتقا دائىر

اِكْتَشَفَ الشَّيْءَ: بايقالماق، ئېچىلماق

اِكْتَظَّ الْمَكَانَ: قىستا ـ قىستاڭچىلىق بولماق

ـــ الْمِيْسَلُ بِالْمَاءِ: سۇ بىلەن قانماق، سۇ بىلەن تويماق

أَكْتَعُ ج كُتْعُ: چولاق، بارماقسىز

أَكْتَفُ ج كَتْف: مۈرىسى كەڭ، كەڭ مۈرىلىك

اِكْتَفَأَ الإِنَاءَ: قۇيماق، قاچىغا قۇيماق

اِكْتِفَاءٌ: قانائەتلىنىش، كۇپايىلىنىش

اَلـ ـــ الذَاتِيُّ: ئۆزىگە ئىشىنىش؛ ئۆز ـ ئۆزىنى تەمىنلەش

اِكْتَفَى بِاالشَّيْءِ: كۇپايىلەنمەك

اِكْتَلَى: بۆرەك ئاغرىقىغا گىرىپتار بولماق، بۆرەك كېسىلى بولماق

اِكْتَمَلَ الشَّيْءُ: تاماملانماق، تولۇقلانماق

اِكْتَمَنَ: يوشۇرماق، سىر تۇتماق؛ يوشۇرۇنماق

أَكْتَنَ الشَّيْءَ: يېپىشىپ تۇرماق، چاپلاپ تۇرماق

اِكْتَنَّ: يوشۇرماق، يوشۇرۇنماق

اِكْتِنَازٌ: يىغىش، توپلاش

اِكْتَنَزَ الشَّيْءُ: يىغىلماق، توپلانماق

ـــ اللَّحْمُ: مول بولماق، كۆپ بولماق

اَقْمَرَ اللَّيْلُ: كېچىدە ئاي چىقماق، كېچىدە ئاي تۇغماق

اَقْمَرَ: ئاي چىقماق، ئاي تۇغماق

اَقْمَعَ هُ: چەكلىمە قويماق؛ چەكلىمەك: باسماق، ئەزمەك: باستۇرماق

اِقْنَاع: قاندۇرۇش، رازى قىلىش

اَقْنَطَ هُ: مەيۈسلەندۈرمەك، ئۈيقۇسىزلاندۇرماق، ئىرادىنى بوشاشتۇرماق

اَقْنَعَ هُ: قاندۇرماق، رازى قىلماق

اُقْنوم ج اَقَانِيْم: مەنبە، كېلىپ چىقىشى؛ ئوبراز، قىياپەت

الاَقَانِيْم الثَّلاَثَة: ئۈچ مەنبەلىك (يەنى خىرىستىئانلارنىڭ دىنىنىڭ ئاتا-ئانا ۋە بالا بىر بولۇپ خۇدا دەپ ئېتىقاد قىلىش)

اَقْنَى ج قُنُو: ئىلمەك بۇرۇن؛ ئەگرى، دوناي

اِقْوَاء: چۆللىشىپ كېتىش، قاقاس

أَقْوَد: بويسۇندۇرغان، ئىتائەت قىلغان، كۆندۈرگەن

اَقْوَرُ ج قُور: كەڭتاشا، باياشات

اَقْوَى: جاپا - مۇشەققەتتە قالماق

ـــ ت الدَّارُ: ئۆينى بىكار تاشلاپ قويماق

ـــ : ئەڭ كۈچلۈك، كۈچلۈكرەك

اَقِيْط: قېيىن ھەزىم بولىدىغان تاماق

أَكْأَبَ: قايغۇرماق، ھەسرەت چەكمەك

ـــ هُ: ئۇنى ھەسرەتلەندۈرمەك

أَكَابِرُ ج: ناھايىتى چوڭ، ئەڭ ئۇلۇغ

ـــ القَوْمِ: باشلىق، رەھبەر، مىللەتنىڭ چوڭى

أَكَادِيْمِيَة: ئاكادىمىيە، ئىلمىي جەمئىيەت؛ مەخسۇس كەسپىي ئېنىستىتوت

أَكَّاف: ئىگەر سودىگىرى، ئىگەرچى

أُكَاف ج أُكُف و آكِفَة: ئېشەك ۋە خېچىرنىڭ ئىگىرى

أَكَبَّ عَلَى وَجْهِهِ: ئۇدۇلغا يېقىلماق، دۈم چۈشمەك

ـــ عَلَى الْعِلْمِ: بىلىمگە باش چۆكۈرمەك، بىرىلمەك

أَكْبَرَ الأَمْرَ: چوڭ دەپ قارىماق، ئۇلۇغ بولماق

ـــ هُ: چوڭايتماق، ئۇلۇغ قىلماق

اَكْبَرُ ج اَكَابِرُ: ھەممىدىن ئۇلۇغ؛ ھەممىدىن چوڭ

اَللهُ ـُ: ئاللاھ ھەممىدىن ئۇلۇغ

إِكْتَأَبَ: قايغۇرماق، ھەسرەت-نادامەت چەكمەك

أَكْتَاف: مۈرە، دولا: مۈرە سۆڭىكى

ـــ الْجِبَال: تاغ باغرى، تاغ يانباغرى

اِكْتَتَبَ: كۆچۈرۈپ يازماق: خەت ئالاقە ياكى ئارخىپقا قول قويماق

ـــ الْكِتَابَ: كۆچۈرۈۋالماق

ـــ بِكَذَا مَالاً: ئىئانە توپلىماق

اِكْتَتَمَ الشَّيْءَ: يوشۇرماق، يوشۇرۇنۇپ يۈرمەك، مەخپىي يۈرمەك

ـــ نفْسَهُ عَـــنِ الـــزَّلاَّت: ئۆز ئىززەت ـ هۆرمىتىنى ساقلىماق

أَكْـــرَمُ: ئىنتايىن سېخى: ئۇلۇغراق: ئەڭ هۆرمەتلىك

أَكْرَهُ هُ عَلَى الأَمْرِ: مەجبۇرلىماق

أَكْرَى الْـــدَّارَ اَوالْدَّابَّـــةَ: كىرا قىلماق، ئىجارىگە ئالماق: ئۆتنىگە بەرمەك

أَكْزِيْما: هۆل تەمرەتكە، ئېكىزما

أَكْسَبَ هُ مَالاً اَوْ عِلمًـــا: ئىرىشتۈرمەك، مەنپەئەتلەندۈرمەك

ـــ شَكْلاً: باج ۋە رەسمىيەت تۆلىمەك ياكى ئۆتمەك

اَكْسَحُ ج كُسْحَ وكَسْحَان: دوك: پالەچ: دوڭغاق بولۇپ قېلىش كېسىلى

اَكْسَدَهُ: داتلاشتۇرماق، ئوكسىدلاشتۇرماق

ـــ ت السُّوقُ: بازار تاپالماسلىق، بازىرى كاسات بولماق

اَكْسَلَ هُ الأَمْـــرُ: هورۇن قىلىپ قويماق، هورۇنلاشتۇرماق

اَكْسَى هُ الثَّوْبَ: كىيىم ـ كىيگۈزمەك

اُكْسِجِيْن: ئوكسىگېن (ساپ هاۋا)

اُكْسِيْد: ئوكسىد، دات: توپا رەڭگە ئۆزگىرىش

اكْسِيْر: قۇۋۋەت دورىسى: گىرانت تاش

أَكَفَّ الْحِمَارَ: ئىشەكنىڭ ئۈستىگە ئىگەر قويماق، ئىشەكنى ئىگەرلىمەك

اَكْفَرَهُ: ئىتقادىنى تەۋرىتىپ قويماق، كاپىر قىلىپ قويماق

أَكْفَسُ ج كُفْس: خاموت ئاياغ، مايماق پۇت

أَكْفَلَ هُ: كاپالەتلىك قىلماق، كاپالەتلىك بەرمەك

ـــ الْقَاضِي الْمُتَّهَمَ: كېپىلگە ئادەم ئېلىشقا رۇخسەت قىلماق

اِكْفَهَرَّ اللَّيْلَ: كېچە قاپقاراڭغۇ بولماق

ـــ السَّحَابُ: بۇلۇت قويۇقلاشماق

ـــ وَجْهُهُ: غەمگە پاتماق، غەمگە چۆممەك

ـــ ت السَّمَاءُ: ئاسمان قاراڭغۇلاشماق

اِكْفِهْرَار: قاراڭغۇللىشىش، تۇتۇقلىشىش

أَكَّـــلَ هُ: تاماق يىگۈزمەك: تاماق يىيىشكە تەكلىپ قىلماق

أَكَلَّ هُ: هاردۇردماق، چارچىتىۋەتمەك

أَكَلَ ـُ أَكْلاً وَ مَأْكَلاً الطَّعـــامَ: يېمەك، تاماق يېمەك

ـــ هُ: چىرىتمەك، خوراتماق، سەرپ قىلماق

ـــ مَالَهُ اَوْ حَقَّهُ: يۇتىۋالماق، يەۋالماق

ـــ إِكْلَةً وَ اَكَالاً هُ رَأْسُهُ: باش قىچىشماق

أَكِلَ ـَ أَكَلاً العُودُ: كۈيە چۈشمەك، مىتە چۈشمەك

ـــ ت الاَ سْنَانُ: چىشقا قۇرت چۈشمەك، چىشىنى قۇرت يېمەك

أَكْلٌ: يېمەك: ئاشلىق: يېمەكلىك

اُكُلٌ ج أَكَالٌ: يېمەكلىكلەر، مېۋىلەر

أَكْلَة: بىر كاپام، بىر لوقما (يېمەكلىك)

اُكْلَة: بىر پارچە، ساپ (يېمەكلىك كۆزدە تۇتۇلىدۇ)

ـ الشَّيْءَ فِي الْوِعاءِ: قاچىغا كىركۈزمەك
اكْتَنَفَ هُ: يۆگىمەك، ئورىماق؛ ئورالماق
اَكْتَنَهَ الْأَمْرُ: ھەقىقى چۈشەنمەك
اَكْتَنَى بِكَذَا: لەقەم بىلەن ئاتالماق، لەقەم بىلەن مەشھۇر بولماق
اكْتَهَلَ: ياش قورامغا يەتمەك
أَكْتُوبُرُ: رىم كالىندارى 10 ـ ئاي
اَكْتَوَى: كۆيۈپ قالماق، كۆيمەك؛ تۈزلىمەك، دەزمالانماق؛ مۆھۈر باسماق
أَكْثَرَ: ئاشماق، كۆپەيمەك
ـ الشَّيْءَ: كۆپەيتمەك، ئاشۇرماق
ـ مِنَ الشَّيْءِ: ... دىن كۆپ ئۇمىد قىلماق
أَكْثَرُ: كۆپراق، ئەڭ كۆپ؛ سانسىزلىغان، نۇرغۇنلىغان
ـَ فَ ـَ: ئاستا ـ ئاستا كۆپەيمەك
عَلَى الـ ـ: كۆپچىلىك، كۆپ سانلىق
أَكْثَرِيَّة: كۆپ سانلىق، كۆپچىلىك
أَكْحَلُ ج كُحْل: سۆرمە تارتىۋالغان ئادەم
اَكَـدَ الْعَهْـدَاَو الْسَّـرْجَ: چىڭىتماق، مۇستەھكەملىمەك
ـ الْشَّيْءَ: تەكىتلىمەك، جەزىملەشتۈرمەك
أَكْدَى: نامراتلاشماق؛ مەنسى يوق بولماق
ـ الْعَـامُ: قەھەتچىلىك يىل بولماق؛ ئاچارچىلىق يىل بولماق
ـ الْمَطَرُ: قورغاق بولماق، يامغۇر ياغماسلىق
أَكْذَبَ هُ: قارا چاپلىماق؛ ئىنكار قىلماق
ـ نَفْسَهُ: ئۆزىنى ئىنكار قىلماق، ئۆزىگە ئىشەنمەسلىك
أُكْذُبَة ج اَكاذِيـب: يالغان ـ ياۋىلداق؛ يالغان خەۋەر
اكْرَاء: ئىجارىگە ئېلىش؛ كىرا قىلىش
إِكْرام: ھۆرمەتلەش، ئىكرام قىلىش
ـ الْضَيْف: مېھماننى ھۆرمەتلىمەك
ـ الخَـاطِرِ فُـلاَن: پالانىنىڭ يۈز ـ خاتىرىسىنى قىلماق، پالانىنىڭ يۈزىنى قىلماق
اكْرامِيّ: ھۆرمەتلىك، ئابرويلۇق
اَكْرَامِيَّة: چاي پۇلى؛ مەققىنى قايتۇرماق
إِكْرَاه: زورلاش، مەجبۇرلاش
اَكْرَاهِيّ: زوراۋانلىق، مۇستەبىتلىك
أَكْـرَبَ: تۇغۇلۇشقا ئازلا قالماق؛ يېقىن بولماق، يېقىنلاشماق
ـ فِي الْسَّيْرِ: تېز ماڭماق، جىددى ماڭماق
أَكْرَتُ: ئەكرى ـ دوڭماق؛ غۇژمەكلەشمەك (چاچ)
أُكْرَة ج أُكر: شار، توپ؛ ئورەك، ئازگال، ئورا
أَكْرَثَ الْغَمُّ فُلاَنًـا: تىت ـ تىت بولماق، بىئارام بولماق
اَكْرَشُ ج كُرْشُ: ئاشقازىنى چوڭ ئادەم
أَكْرَمَ هُ: ھۆرمەتلىمەك، مېھمان قىلماق
ـ اللهُ مَثْوَاهُ: الله ئۇنى خاتىرجەم قىلسۇن

(5) إِنْ بىلەن لاَ نىڭ قوشۇلۇپ يىزىلىشى بولىدۇ. مەسىلەن:

ـــ تقم أقم

أَلآجِل اَلآجِلَة: ئاخىرەت كۈنى

اَلاثْنَىْ عَشَرِىّ: ئون ئىككى بارماق ئۈچەي

أَلاثْنَيْن: دۈشەنبە كۈنى

أَلاَحَ الشَّىْءَ: كۆرسەتمەك، ئاشكارلىماق

ـــ بِالْشَّىْءِ: قالايمىقانلاشتۇرماق

اَلاَحْيَـــلُ وَالاَحْـــوَل: ئىنتايىن چارە تەدبىرلىك

اَلاْرْبِـــعَاءُ: ھەپتىنىڭ 4 ـ كۈنى (چارشەنبە)

اَلاْرُدُنّ: ئىئوردانىيە (دۆلەت ئىسمى)

أَلاق: پارلاق، نۇرلۇق

أَلاَمَ هُ عَلَى كَذَا: ئەيىبلىمەك؛ سۆكمەك

اَلاَنَ الشَّىْءَ: ئاجىزلاشتۇرماق

ـــ الْبَطْنَ: چوڭ تاھارەت قىلماق (چىشماق)

اَلاَ وَهُوَ (هِىَ): ئۇ بولسا، مانا ئۇ، ئۇ دېگەن ئەنە شۇ

إِلَه الاه ج آلِهَة: ياراتقۇچى

إِلاَهَة: ئايال ئىلاھ

ـــ الْجَمَال: رىم ئەپسانىلىرىدىكى مۇھەببەت ۋە گۈزەللىك ئىلاھى

الاَهِـــــىّ: ئىلاھلىـــق ئىلاھـــى؛ ئىلاھىيەتشۇناسلىق

اَلَّبَ القَوْمَ: يىغماق چاقىرماق؛ توپلىماق

ـــ عَلَيْهِ النَّاسَ: قۇتراتماق؛ ئادەملەرنى مەلۇم كىشىگە قارشى تۇرۇشقا چاقىرماق

أَلَبَ ـُ أَلْبًا: يىغىلماق، توپلانماق

إِلْب: دۈشمەنگە بولغان ئورتاق غەزەپ ـ نەپرەت

الْبَـــاسٌ: كىيىم كىيگۈزۈش، كىيىم كىيدۈرۈش

أَلْبَاسِيْفِيكِىّ: تېنچ ئوكيان

أَلْبَانِيَا: ئالبانىيە دۆلىتى

أَلْبَـــانِىّ: ئالبانىيىچە، ئالبانىيىنىڭ، ئالبانىيىلىك ئادەم

اَلبَحْرَيْن: بەھرەييىن (دۆلەت ئىسمى)

أَلْبَدَ بِالْمَكَان: مەلۇم جايدا ئولتۇراقلاشماق

ـــ بِالشَّىْءِ: چاپلاشتۇرماق

ـــ الشَّىْءَ بِالْشَّـــىءِ: «ئا»نەرسىنى «ب» بىلەن چاپلاشتۇرماق، يەملەشتۇرمەك

أَلْبَسَ هُ الثَّوْبَ: كىيىم كىيگۈزمەك

ـــ عَلَيْهِ الأَمْرُ: ئىش ئېنىق ئەمەس دەپ قارىماق

اَلْبَصْرَة: بەسرە (ئىراقنىڭ بىر شەھىرى)

اَلْبُوم: ئالبوم (سۈرەت خاتىرىسى)

أَلْبُومِيْن: ئاقسىل، پىروتېئون

أَلْبِىّ: توپلانماق، توپلىنىش ياكى يېغىلىش خاراكتېرلىك

الْبَقِيَّة: ماش، ماش تۈردىكى كوكتاتلار

اَلْتَأَثَ الأَمْرُ: تەرتىپسىز بولماق

أَكْلَفُ ج كُلْف: سەپكۈن، سەپكۈنلۈك

اِكْلِيرِيكِيّ: راھىپ، بۇددا روھانىلىرى؛ چىركاۋ؛ دىنى جەمئىيەت

اِكْلِيلُ ج أَكالِيلُ و أَكِلَّة: تاج (پادىشاھنىڭ)؛ گۈلچەمبىرەك؛ توي مۇراسىمى (خىرىستىئاندا)

اِكْلِيلِيّ: چەمبىرەكنىڭ، تاجىنىڭ

اَكْلِينِيكٌ: ئوپراتسىيە؛ كىسەلخانا، ئامبولاتورىيە

اِكْلِينِيكِيّ: كېلىنكىلىق، كېلىنكىلىق ئىلمى

إِكْمَال: تاماملىماق، تۈگەتمەك

أَكَمَة ج أَكَم جج آكَامُ، أُكُمٌ و اِكَام: دۆڭ، توپلىك

أَكْمَحَ الْحِصَان: ئاتنى توختاتماق

أَكْمَدَ الْعُضْوَ: قىزىتمىنى ياندۇرماق

ـــ هُ الْحُزْنُ: غەم ـ قايغۇغا سالماق

أَكْمَدَ اللَّوْنَ: رەڭگىنى ئۆزگەرتمەك

اِكْمَدَّ: رەڭگى ئۆزگەرمەك

أَكْمَلَ الشَّيْءَ: تولۇقلىماق، تاماملىماق

أَكْمَلُ: تولۇقراق؛ پۈتۈنلەي تاماملانغان؛ ئەڭ مۇكەممەل

بِ ـــ ه: پۈتۈنلەي، تامامەن

أَكْمَنَ هَ أَوْ الشَّيْءَ: يوشۇرۇپ قويماق

أَكْمَهُ ج كُمْهٌ: ئېنىقسىز؛ ساۋاتسىز، قارغۇ

أَكَلَّ الشَّيْءَ: ياپماق، دالدىغا ئالماق

أَكْنَفَ هُ: ياردەملەشمەك، ياردەم قىلماق

أَكْنَهُ الأَمْرَ: ئەمەلىي بىلمەك، ماھىيىتىنى بىلمەك

أَكُورْدِيُون: ئاككوردون (قول گارمونى)

أَكُول: قارنى يامان، تويماس

أَكِيد: راست، جەزمەن؛ كۈچلۈك (ھاراق)

أَكْيَسُ ج كِيس: ئەڭ ئەقىللىق؛ ياخشىراق، ئەقىللىقراق

أَلْ: سۆز بېشى (ئېنىقلىق ئارتىكۆلى)

إِلّ: ئىتتىپاق؛ قول ئېلىشىش؛ ئۆچمەنلىك، ئاداۋەت

أَلاَ ـُ اَلْوًا وَ أَلُوًّا وَ اَلِيًّا: ھورۇنلۇق قىلماق، بوشاڭلىق قىلماق

أَلاَّ: ھەيدەكچىلىك قىلىشنى بىلدۈرىدىغان ئالدى قوشۇلغۇچى. مەسىلەن:

ـــ تكرم وَالِدَيْكَ

اِلاَّ: ① ئىستىنا قوشۇمچىسى، مەسىلەن: **جاءَ الجَمِيْعُ ـــ سَمِيْر**

② چەكلەش قوشۇمچىسى بۆلۈپ كېلىدۇ. مەسىلەن:

مادرس ـــ سَمِير

(3) بولۇشسىزلىقىنى بىلدۈرىدۇ. مەسىلەن:

لى اصْحَاب ـــ اَصْحابِكَ

(4) زىيادە يەنى ئارتۇق قوشۇمچە بولۇپ كېلىدۇ: ـــ مەسىلەن:

مايزال الدهر ـــ متقلبا

ـ الْعَمَلَ: ئۇستىكە ئالماق
ـ الشَّيْءَ: رېئايە قىلماق، ئەمەل قىلماق
الْتَصَقَ بِالشَّيْءِ: چاپلاپ قويماق
التَظَى تِ النَّارُ: يالقۇن چىقارماق
الْتَفَّ: ئورىماق، يۆگىمەك
ـ فِي ثَوْبِهِ أَوْ بِهِ: كىيىمگە ئورىماق
ـ القَوْمُ حَوْلَ قَائِدِهِمْ: قوماندان ئەتراپىغا توپلانماق
ـ الْنَّبَاتُ: چىرماشماق
الْتِفَاتٌ: غەمخورلۇق قىلىش
الْتَفَاتَةٌ: بۇرۇلۇپ قاراش
الْتِفَافٌ: ئورىۋالماق، يۆگىۋالماق
الْتَفَتَ إِلَيْهِ: دىققەت قىلماق، كۆڭۈل بۆلەنمەك
ـ بِوَجْهِهِ يُمْنَةً وَ يُسْرَةً: ئوڭ ـ سولغا بۇرۇلۇپ قارىماق
ـ عَنْهُ: نېرى تۇرماق: قاچماق
الْتَفَعَ بِالثَّوْبِ: ئۆزىنى كىيىم بىلەن ئوراپ تۇرماق، بەدەننى ئورىماق
الْتِقَاط: تېرىۋالماق، يىغىۋالماق
ـ الصَّوْتِ: ئاۋازنى قوبۇل قىلىش، ئاۋاز يىغىش
ـ الصُّوَرَ: سۈرەت تارتماق
الْتَقَفَ الشَّيْءَ: تۇتماق، تۇتۇۋالماق
الْتَقَمَ الْطَّعَامَ: يېمەكلىكلەرنى يۇتماق
ـ أُذُنَهُ: تۆيدۈرماي گەپ قىلماق
التَقَى الْقَوْمُ: ئۇچراشماق
ـ الشَّيْءَ: ئۇچرىماق، يولۇقماق
الْتَكَّ الْعَسْكَرُ: توپلانماق: ئەسكەرلەر توپلانماق
ـ فِي كَلَامِهِ: خاتا سۆزلىمەك، ناتوغرا سۆزلىمەك
الْتَمَّ فُلَانًا: يوقلىماق، زىيارەت قىلماق
الْتِمَاسٌ: تەلەپ، ئىلتىماس؛ ئىلتىماس قىلىش
الْتَمَحَ هُ أَوْ الشَّيْءَ: نەزەر تاشلىماق، قاراپ قويماق؛ كۆرۈپ قالماق
الْتَمَسَ الشَّيْءَ مِنْهُ: ياردەم تەلەپ قىلماق
الْتَمَحَ لَوْنُهُ: رەڭگى ئۆزگەرمەك
ـ الْبَرْقُ: چاقماق چاقنىماق، گۈلدۈرماما گۈلدۈرلىمەك
الْتِهَابٌ: كۆيۈش، يالۇغلىنىش، شەلۈەرلەش
ـ الزَّائِدَةِ الْدُودِيَّةِ: سوقۇر ئۇچەي يالۇغى
ـ الْكَبِدِ: جىگەر يالۇغى
الْتِهَابِيَّ: يالۇغلىنىش، قىزىرىپ ئىششىپ كەتمەك
الْتَهَبَ: يالۇغلانماق، كۆيمەك
ـ تِ النَّارُ: ئوت ئالماق، ئوت كۆيمەك

التَّاسِعُ: : - (توققۇزىنچى)
ـ عَشَرَ: 1: - (ئون توققۇزىنچى)
اَلْتَاطَ الشَّيْءَ بِقَلْبِهِ: مېھرىنى ئۆزىلمەسلىك، تارتىشىپ قالماق
اَلْتَاعَ قَلْبُهُ: ئەندىشە قىلماق، ئەنسىرىمەك
اَلْتَأَمَ الشَّيْءُ: تولدرۇماق، تولۇقلاتماق
ـــ الشَّيْئَانَ: ماس كەلمەك، ئۆزئارا ماسلاشماق
ـــ اَلْجُرْحُ: يۇتمەك، ساقايماق (يارا، جاراھەت)
اَلْتَامَ: ئەيىپلەنمەك، جاۋابكارلىققا تارتىلماق
اَلْتَامِيْز: تايمىس گېزىتى (ئەنگلىيىدە)
اَلْتَبَّاس: غۇۋالىشىش، مۇجمەلىشىش، شۇبھىلىك بولۇش
اَلْتَبَتَ: تىبەت (ھازىرقى شىزاڭ)
اَلْتَبَسَ عَلَيْهِ اَلْأَمْرُ: ئىشى ئوچۇق بولماسلىق
ـــ الشَّيْءُ بِالشَّيْءِ: ئارىلاشتۇرماق
اَلْتَبَكَ الأَمْرُ: چۇشەنگىلى بولمايدىغان دەرىجىدە قالايمىقانلاشماق
اَلْتَبَنَ: سۇت ئىچمەك
اَلْتَثَمَ تِ اَلْمَرْأَةُ: شاپا - ئورىماق، شاپا ئارتماق، يۈزىنى ياپماق
اَلْتَجَّ اَلْبَحْرُ: دولقۇنلىماق، ئۆركەشلىمەك
اَلْتَجَأَ إِلَيْهِ: باشپاناھ ئىزدىمەك، پاناھلانماق
اَلْتَجَمَ اَلْحِصَانُ: ئاتنى نوختىلىماق
اَلْتِحَام: چاپلاشماق، يېقىنلاشماق

اَلْتَحَدَ عَنِ الدِّيْنِ: دىيىدىن قايتماق، مورتەد بولماق
ـــ إِلَى الشَّيْءِ: مايىل بولماق، ئىبغىپ كەتمەك
اَلْحَفَ بِاللِّحَافِ أَوْ نَحْوِهِ: يوتقان قاتارلىق نەرسىلەرنى ئۈستىگە ياپماق
ـــ اَلْجَوَّ: سىرتتا قونماق، تالادا قونماق
اَلْتَحَقَ بِهِ: يېتىشمەك، يېتىشۈالماق
ـــ بِالْمَدْرَسَةِ أَوْ غَيْرِهَا: كىرمەك (مەكتەپكە)؛ قاتناشماق (ئارمىيىگە)
اَلْتَحَمَ الشَّيْءَ: چاپلاشماق، يېپىشماق
ـــ اَلْشَيْئَانِ: ئۆزئارا ماسلاشماق
ـــ تِ اَلْحَرْبُ: قان ئاققۇزماق، ئۇرۇش قىلماق
اَلْتَحَى: ساقال- بۇرۇت ئۆستۈرمەك
ـــ اَلْشَّجَرَةَ: قاسراق تاشلىماق، يوپۇرماق تاشلىماق
اَلْتَذَّ الشَّيْءَ أَوْ بِهِ: قىزىقارلىق ھېس قىلماق؛ مىزلىك بولماق
اَلْتَرَّ بِهِ: بىرلىكتە يېپىشماق
اَلْتَزَامَ: مەسئۇلىيەتنى ئۆز ئۈستىگە ئېلىش؛ ئالاھىدە؛ ئامالسىز، ئىلاجسىز؛ مەجبۇرىيەت، بۇرچ
اَلْتَزَقَ بِهِ: چاپلاشتۇرماق
اَلْتَزَمَ الأَمْرَ: ئىلاجسىز قالماق؛ ۋەزىپىسىگە لايىق دەپ قارىماق

اَلْحَبَشَ، اَلْحَبَشَة: ئىفىئوپىيە (ھەبەشىستان)

اَلْحِجْر: ھىجىر (كەئىبىنى قايتا سالغاندا چىقىرىۋەتكەن جاي)

أَلْحَدَ الْمَيْتَ: مېيىتنى دەپنە قىلماق، مېيىتنى كۆممەك

ـ عَنِ الْدِيْنِ: دىيىدىن قايتماق، مۇرتەد بولماق

ـ اللَّحْدَ: لەھەد ياكى قەبرە كولىماق

أَلْحَفَ هُ: ئۇنىڭغا يوتقان يېپىپ قويماق

ـ الْسَّائِلُ: تىلەمچى يىپىشماق

ـ : تاغدا پۇت بىلەن ماڭماق

أَلْحَقَ هُ أَوْبِه: يېتىشۋالماق

ـ هُ بِـه: «ئا»نى «ب»غا يېتىشتۇرۇپ قويماق

ـ هُ بِالْمَدْرَسَة: مەكتەپكە بەرمەك، مەكتەپكە ئۆتكۈزۈپ قويماق

اَلْحَى: ساقاللىق، بومبا ساقال

اَلَخ (اِلَى آخِرِه) قاتارلىق، قاتارلىقلار

الْخَامِسُ: 5 - (بەشىنچى)

ـَ عَشَرَ: 15 - (ئون بەشىنچى)

اَلْخَرْطُومُ: خارتوم (سۇداننىڭ پايتەختى)

اَلْخَمِيْس: پەيشەنبە (ھەپتىنىڭ 5- كۈنى)

أَلَدُّ ج لِدَاد و لُدَّاء و لَـدَّاء: ئۇرۇشقاق، جېدەلخور؛ چىقىشالمىغۇچى، ئەشەددى

الدَّا خِلِيَّة: ئىچكى ئىشلار مىنىستىرلىكى

أَلْدَغُ ج لُـدْغ: (يىلان، چايان قاتارلىق نەرسىلەر) چىقىۋالغان ئادەم

اَلَّذِي: ئۇلانما ئىسىم بولۇپ، مەنىسى «غان، قان، غۇچى، گۇچى» بولىدۇ

الرَّابِع: چارشەنبە (ھەپتىنىڭ 4- كۈنى)

ـَ عَشَرَ: 14 ـ (ئون تۆتىنچى)

اَلـرَّزَّاقُ: رىزىق بەرگۈچى ئاللاھ، باياشات تۇرمۇش بەرگۈچى، ھەممىگە رىزىق يەتكۈزۈپ بەرگۈچى

الْزَاقّ: چاپلىشۋالماق

اَلْزَام: زورلاش؛ مەجبۇرلاش، تېڭىش

اَلْزَامِيّ: زورلۇق؛ مەجبۇرى، مەجبۇرىيەت

مُقَرَّرـ : بەلگىلەنگەن دەرس

إِلْزَامِيَّة: مەسئۇلىيەت، ۋەزىپە، بۇرچ

أَلْزَقَ الشَّئَ بِالشَّيْءِ: «ئا» نەرسە بىلەن «ب» نەرسىنى چاپلاشتۇرماق ياكى يەملەشتۇرمەك

أَلْزَمَ هُ الشَّيْءَ: مەجبۇرلىماق، تاڭماق

ـ هُ بِكَذَا: ئۇنىڭغا تاڭماق

ـ هُ الْفِرَاشَ: ئۇنى كارىۋاتتا ياتقۇزماق

الْسَّابِعُ: 7 ـ (يەتتىنچى)

ـَ عَشَرَ: 17 ـ (ئون يەتتىنچى)

السَّادِسُ: 6 ـ (ئالتىنچىسى)

ـَ عَشَرَ: 16 ـ (ئون ئالتىنچىسى)

اَلْسَّبْتَ: شەنبە (ھەپتىنىڭ 7 ـ كۈنى)

ـ عَطَشًا: چاكقىماق، ئوسسىماق
ـ عَلَيْهِ: قاتتىق غەزەپلەنمەك
اَلْتَهَمَ الشَّيْءَ: يۇتماق
اَلْتَهَى بِكَذَا: ئەخمەق قىلماق، كولدۇرلاتماق
اَلْتِـواء: ئەگرى- توقاي بولۇش؛ قىگشىر بولۇش؛ تەرسا، جاھىل، كاجلىق قىلىش؛ چىقىق بوغۇم
اَلتَّوْرَاة: تەۋرات (يەھۇدىلارنىڭ مۇقەددەس كىتابى)
ـ وَالإِنْجِيْل: ئىنجىل (خرىستىئانلارنىڭ مۇقەددەس كىتابى)
اَلْتَوَى الشَّيْءُ: ئەگرى - مايماق بولماق
ـ عَلَيْهِ الأَمْرُ: مۇرەككەپ بولماق، چېكىش بولماق، قالايمىقان بولماق
اَلْتِـي: بۇ ئۇلانما ئىسىم بولۇپ، مەنىسى «غان، قان، غۇچى، گۇچى» بولىدۇ
اَلثَّالِثُ: 3 ـ (ئۈچىنچى)
ـَ عَشَرَ: 13(ئون ئۈچىنچى)
اَلثَّامِن: 8 ـ (سەككىزىنچى)
ـَ عَشَرَ: 18 ـ (ئون سەككىزىنچى)
اَلثَّانِي: 2 ـ (ئىككىنچى)
ـَ عَشَرَ: 12 ـ (ئون ئىككىنچى)
أَلْثَغُ ج لُثْغ: كىكەچ؛ گاچا
اَلثَّلاثاء: سەيشەنبە (ھەپتىنىڭ 3 ـ كۈنى)
أَلْجَأَ فُلاَنًا: ئاسرىماق، قاتات ئاسىتىنغا ئالماق
ـ أَمْرَهُ إِلَى فُلاَن: ئاپىشۇرماق ھاۋالە قىلىپ قويماق
ـ هُ الىَ الأَمْرِ: زورلىماق، مەجبۇرلىماق
اَلْجَزَائِـرُ: ئالجىرىيە شەھرى، ئالجىرىيە (دۆلەت ئىسمى)
اَلْجَزِيْـرَةُ: مىسپۇتامىيە تۆزلەڭلىكى (ئىراقتىكى فورات دەرياسى بىلەن دەجلە دەرياسى ئوتتۇرىسىدىكى تۆزلەڭلىك)
اَلْجَلَد: ھاۋا بوشلۇغى، ئاسماق بوشلۇغى
أَلْجَمَ الْـدَّابَّةَ: نوختىلىماق، يۈگەن سالماق
ـ لِسَانَهُ: ئاغزىنى تۇۋاقلاپ قويماق، گەپ قىلالماس قىلىپ قويماق
أَلَحَّ فِي السُّؤَال: قاتتىق تەلەپ قويماق، تەلىپىدە چىڭ تۇرۇۋالماق
ـ فِي الْمُطَالَبَةِ بِـدَيْن: قەرزىنى قاتتىق سۈيلىمەك
ـ اَلسَّحَابُ: قاتتىق يامغۇر ياغماق؛ مول يامغۇر ياغماق
اَلْحَاح: تەلەپنى قاتتىق قويماق
فِي ـ: تەلىپىدە چىڭ تۇرۇۋالماق
إِلْحَاد: كاپىرلىق، دەھرى؛ مىيتنى كۆممەك
إِلْحَادِيّ: كاپىرلىق، كاپىرلىقنىڭ؛ دەھرىلىك
اَلْحَادِيَ عَشَرَ: 11 ـ (ئون بىرىنچى)
اَلْحَـاقّ: ئۇلىماق، تۇتاشتۇرماق؛ بىرلەشتۈرمەك، بىرىكتۈرمەك

أَلْفِبَاء: ئېلىپبە (ھەرپلەر جەدۋىلى)
أَلْفَتَ الشَّيْءَ: ئايلاندۇرماق، چۆرگىلەتمەك
أَلْفَتُ ج لُفْت: سولغەي (چەپچى)
أُلْفَــة: دوستلۇق، بۇزادەرچىلىك؛ چوڭقۇر ئالاقە: ماسلاشماق
أَلْفَى هُ أَوالشَّيْءَ: تاپماق، كەشپ قىلماق: بايقىماق
أَلْفِيَّة: چوڭ ھاراق بوتۇلكىسى؛ مىڭ يىل: مىڭ قاتار ياكى مىڭ قۇر شېئىر
أَلَقَ ـِ اَلْقَا الْبَــرْقُ: چاقماق چاقنىماق: پارلاق بولماق
اَلْقَاء: تاشلىماق، ئاتماق، چۆرىۋەتمەك
ـ كَلِمَة أَوخِطَــاب: سۆز ياكى نۇتۇق سۆزلىمەك
اَلْقَالَ والْقِيْل: پىتنە ـ پاسات، يالغان سۆز، سۆز ـ چۆچەك
اَلْقَمَ هُ الْطَّعَامُ: تاماق يېمەك، يۇتماق
ـ هُ الْحَجَرَ: ئاغزىنى تۇۋاقلىماق
أَلْقَنَ الْكَلَامَ: ئىنتايىن تېز ئىسىدە تۇتماق (سۆزنى)
اَلْقَهَّــار: ھەممىگە قادىر (ئاللاھنىڭ ئىسىملىرىدىن بىرى)
أَلْقَى الشَّيْءَ: تاشلىماق، تۆكۈۋەتمەك
ـ إِلَيْه الْقَوْلَ أوبه: ئۇنىڭغا يەتكۈزمەك
ـ عَنْهُ الشَّيْءَ: ۋاز كەچمەك، چۆرىۋەتمەك
ـ اِلَيْه الْسَّمْعَ: قولاق سالماق
ـ عَلَيْه الْقَوْلَ: ئېغىزچە يەتكۈزمەك
ـ قَرْعَةَ: چەك تارتماق، چەك ئالماق
ـ بنَفْسه فى كَذَا: ئۆزىنى بىغىشلىماق
أُلْقِيَّة ج أَلاقِيّ: ياپتا گەپ، كىنايە گەپ،
أَلَكَ ـِ أَلْكًا و أُلوكَةً و أُلوكًا و مَأْلَكًا: ئەۋەتمەك
أَلْكَتْرُوسْكُوب: ئېلېكتروسكوپ (كۆزۈش ئۇسكۇنىسى)
اَلْكَتْرُون، الْكَتْرُونّ: ئېلېكترون، توك
ـــــ يّ: ئېلېكترونلۇق، توكنىك، توكقا مۇناسىۋەتلىك
اَلْكَتْرِيْكّ: ئېلېكترون
أَلْكَنُ ج لُكْن: كىكەچ، تىلى كەمتۇك
اَلْكُوفَة: كوفە شەھرى (ئىراقدا)
اَلْلَّذَان: ئۇلانما ئىسىم بولۇپ (ئىككىلىك سان)، مەنىسى (غان، قان، غۇچى، گۇچى)
اَلْلَّذَيْن: چۈشۈم ئىگىلىك كىلىشتە كەلگەن ئۇلانما ئىسىم بولۇپ (كۆپلۈك سان)، مەنىسى (غان، قان، غۇچى، گۇچى)
اَللهُ: ئاللاھ (خۇدانىڭ خاس ئىسمى)
اَللّٰهُمَّ: ئى ئاللاھ!
أَلَمَّ هُ: ئاغرىتماق، ئازابلىماق
أَلَمّ: كىچىك جىنايەت ئۆتكۈزمەك
ـ بالأَمْر: ئازراق تىگىشلىك بولماق، ئاز ـ پاز ئالاقىسى بولماق
ـ بِالذَّنْب: جىنايەت ئۆتكۈزمەك

أَلْسَنُ ج لُسْن: تىلى راۋان، ناتىق
أَلْسُنِيَّةُ: تىلشۇناسلىق
أَلشَّامُ: سۇرىيە (قەدىمكى شام)
أَلصَقَ الشَّيْءَ بِالْشَّيْءِ: چاپلاپ قويماق
ــ بِالأَمْرِ: مەجبۇرى قويۇل قىلماق
أَلصَّــقَالِبَة: ساقالىبە مىللىتى، ساقالىبە مىللىتىدىكى ئادەم
الصِّيْن: چىن، جۇڭگو
أَلْعَــاب رِيَاضِــيَّة: بەدەن چىنىقتۇرۇش پائالىيەتلىرى، تەنتەربىيە
ــ سِحْرِيَّة: سەھرىگەرلىك
ــــ نَارِيَّــة: ھەرخىل رەڭلىك ئۇچقۇن چىقىرىدىغان پوجاڭزىلار
ــ الْقُوَى أَو الْقُــوَّة: كۈچ مەشىقلىرى، يېنىك ئاتلېتىكا
أَلْعَاشِرُ: 10 ــ (ئونىنچى)
أَلْعَبَ هُ: ئويناتماق، كولدۇرلاتماق
أَلْعَبَّاسِيَّةُ: ئابباسىيە سۇلالىسى
أَلعَجَمُ: ئىرانلىق، پارىس مىللىتى؛ غەيرى ئەرەبلەر
أُلْعُوبَة: ئويۇنچۇق، قورچاق
إِلْغَاء: بىكار قىلىش، ئىناۋەتسىز قىلىش
أَلْغَامٌ ج: مىنا؛ سۇ مىناسى؛ پارتلاتقۇچ دورا
لاَقطَة الْــ: مىنا تازىلىغۇچى
قَاذِ فَةالْــ: مىنا كۆمگۈچى
أَلْغَبَ السَّيْرُفُلاَنًا: ھالىدىن كەتكۈزۈۋەتمەك، چارچىتىۋەتمەك
أَلْغَزَالْكَلاَمَ أَوْ فِيْه: تېپىشماق ئېيتماق
أَلْفَطَ الْقَومُ: ئاللا- نووا كۆنۈرمەك
وَاراك ــ چۇرۇك چىقارماق
أَلْغَمَ الْأَرْضَ أوالْبَحْرَ: مىنا قويۇپ بەرمەك: مىنا كۆممەك
ــ الْبِنَاءَ: پارتلاتماق
أَلْفَى الشَّيْءَ: ئەملەدىن قالدۇرماق ئېلىپ تاشلىماق
أَلْفَ هُ: بېقىپ كۆندۈرمەك، بويسۇندۇرماق: بىرلەشتۇرمەك
ــــ الشَّــيْءَ: تەركىب تاپماق: ۋۇجۇدقا چىقماق، كۆزلىمەك
ــ بَيْنَهُمْ: ماسلاشتۇرماق، بىرلەشتۇرمەك
ــ الْكِتَابَ: تۈزمەك: يازماق: تەھرىرلىك قىلماق
ــ قَلْبَهُ: ياخشى تەسىرگە ئىگە بولماق
ــ الْعَدَدَ: مىكلەر خانىسىنى قوشماق
أَلَفُ ج لُفَ: قويۇق، زىچ
أَلِفَ ـَ أَلْفًا: كۆنمەك، ئادەتلىنىپ قالماق
ــ هُ: ئۇلپەتلەشمەك، دوست تۇتماق
ــ الْمَكَانَ: مەلۇم جايغا كۆنۈپ قالماق
أَلــف: ئەلىف (ئەرەب تىلى ئېلىپبەسى جەدۋىلىدىكى 1 ــ ھەرپىمىك ئىسمى)
ــ بَاء: ئالدىنقى، دەسلەپكى، باشلانغۇچ
أَلْف ج آلاَف و أُلُوف: مىڭ، بىر مىڭ
إِلْف ج آلاف و أُلُوف: دوست، بۇرادەر، ئۇلپەت

اَلُومنيُوم: ئاليومىن (خىمىيە ئىلىمىنىتى)

اُلُوهَة: ئىلاھلىق، ئىلاھلىق سۈپەت

اُلُوهِيَّة: ئىلاھىيەت، ئىلاھى خۇسۇسىيەت

اَلْوَى بِيَـدِه: قوماندانلىق قىلماق، قول تېقىپ ئىشلىمەك

ـ اللِّواءَ: بايراق چىقارماق

إِلَى: ئالدى قوشۇلغۇچى بولۇپ، ئاساسلىق مەنىسى «غا، قا، غىچە، گىچە» قاتارلىقلار بولىدۇ.

ـ أَيْنَ: قەيەرگە؟، نەگە؟

ـ آخِرِه: قاتارلىقلار

وما ـ ذَلِكَ: مۇشۇ تۈردىكىلەر، قاتارلىقلار

الأَمْرُ ـ كَ: بۇ ئىش سىنىڭ ئىشىڭ، بۇ ئىشقا سەن مەسئۇل

هَذَا اَطْيَبُ صَدِيْقٍ ـ هَا: ئۇ (ئايال)نىڭ قارىشىچە: ـ بۇ ئەڭ ياخشى دوست

اَلْيَابَانُ: ياپون، ياپونىيە

أَلْيَسُ ج لِيْس و لُوس: قەھرىمان، باتۇر ئەزىمەت

أَلِـيْم: ئازاپلانغان، ئازاپلانغۇچى؛ ئېچىنىشلىق، پاجىئەلىك

إِلَيْـكَ: بۇ ـ پېئىلاشقان ئىسىم بولۇپ، تۆۋەندىكىدەك ئاساسلىق مەنىلىرى بار:

① ئاپىرىپ بەرگىن مەسىلەن:

ـ الكتاب:

② ئېلىۋالغىن مەسىلەن: **ـ عَنِّى**

أَمَّ ـُ أَمًّا هُ: بارماق، يۈزلەنمەك

ـ امَامَةً وأَمًّـا و إِمَامًـا: يېتەكچىلىك قىلماق، داھى بولۇپ قالماق

ـ ـُ اُمُومَةً ت الْمَرْأَةُ: ئانا بولماق

اَمْ: يـا، يـاكى، بـۇ تۆۋەندىكىدەك ئىشلىتىلىدۇ:

(1) سوئال ئۇلانمىسى أ نىڭ ئارقىسىدا كېلىدۇ. مەسىلەن:

أَسَعِيْد عندَكَ ـ أحْمد؟

(2) ئوخشاش، باراۋەرلىكنى بىلدۈرىدىغان أ نىڭ ئارقىسىدا كېلىدۇ. مەسىلەن:

سواء علىَّ أَذَهَبْتَ ـ أَتَيْتَ؟

(3) ئىككى دانە مۇستەقىل جۈملە ئارىلىقىدا كېلىدۇ. مەسىلەن:

هَلْ يَسْتوى الاَعمى وَالبَصير

ـ هَلْ تسْتوَى الظُلُمَات وَالنُورُ

اُمُّ ج اُمَّهَـات واُمَّـات: ئانا؛ قىز؛ بىرىنچىسى، دەسلەپكىسى؛ قېلىپ

بِ ـ الْعَيْنِ: ئۆز كۆزى بىلەن كۆرمەك

ـ الْقُرَى: مەككە

ـ الطَّرِيْقِ: داغدام يول

ـ وَاَرْبَعِيْنَ: مىڭئاياغ، قىرىق ئاياغ (ھايۋان)

اَمَـا: ـ: ① ئالدى قوشۇلغۇچى بولۇپ، ئەسلىتىشنى ياكى ئىسىگە سىلىپ قويۇشنى بىلدۈرىدۇ. ئۇ كۆپىنچە ئەھۋاللاردا قەسەمنىڭ بىشىغا كېلىدۇ. مەسىلەن:

ـ والله

ـــ بِهِ مَرَضٌ أَو نَحْوُهُ: ئاغرىپ قالماق
أَلَـــم ج آلاَم: ئاغرىق، ئازاب، دەرت ـــ ئەلەم
أَلِمَ ـَ أَلَمًا: ئازاپ تارتماق
أَلَمَاسٌ: ئالماس
اَلْمَاعَة: كۆرسىتىش، ئىما ـــ ئىشارەت قىلىش
اَلْمَام: تەجرىبە ـــ سىناق: پەن ـــ بىلىم: مەلۇمات
أَلْمَـــانِيّ ج اَلْمَـــان: گىرمانىيىلىك، گىرمانىيىنىك، گىرمانىيىچە
أَلْمَانِيَا: گىرمانىيە
أَلْمَجَرُ: ۋېنگىرىيە، ۋېنگىرىيىلىك
بِلاَد ـــ: ۋېنگىرىستان ۋېنگىرىيە دۆلىتى
أَلْمَجَرَّة: يۇلتۇزلار سىستېمىسى (يۇلتۇزلار سىستېمىسىنىڭ نامى)
اَلْمَحَ هُ أَو الشَّيْءَ: نەزەر سالماق
ـــ إِلَيْـــه أَو اِلَـــى الشَّـــيْءَ: ماڭماق، ئوغۇرلۇقچە قارىماق
اَلْمَظَ هُ: يەڭگىلغىنە سانجىماق
اَلْمَعَ إِلَى فُلاَنٍ بِعَيْنِـــهِ: ئىشارەت قىلماق كۆرسەتمەك
أَلْمَـــعُ: ئەقىللىق، ھۇشيار: تالانتلىق، قابىلىيەتلىك، كۆپ ئىقتىدارلىق
أَلْمَعِيٌّ: ئەقىللىق، ھۇشيارلىق
اَلْمَعِيَّة: زېرەكلىك، قابىلىيەتلىك
اَلْمَلَّوان: كېچە ـــ كۈندۈز، بىر سوتكا

أَلَّـــهَ هُ: ئىلاھلاشتۇرماق ئىلاھلىق ئورنىغا كۆتۈرمەك
اَلْهَابٌ: ئوت يېقىش، ئوت تۇتاشتۇرۇش
اَلْهَاجَ اَللَّبَنُ: ئويۇماق، قېتىق ئويۇتماق
اَلْهَام: يوشۇرۇن بىلدۈرۈش، ئىلھام بېرىش، ۋەھى قىلىش
اَلْهَبَ هُ لِلأَمْرِ: قوزغىماق، رىغبەتلەندۈرمەك، روھلاندۇرماق
ـــ اَلنَّارَ: ئوت قالماق
اَلْهَجَ بِالشَّيْءِ: خۇمار بولماق، ئادەت بولۇپ قالماق (ھاراق)
ـــ هُ بِالشَّـــيْءِ: مەستانە قىلىپ قويماق ئادەتلەندۈرمەك
اَلْهَمَ هُ: ئىلھام قىلماق: رىغبەتلەندۈرمەك، چۈشەندۈر مەك
ـــ هُ اَلشَّيْءَ: يۇتقۇزماق، شوراتقۇزماق
اَلْهُوَّةٌ: كۆكۈل ئاچماق
اَلْهَى هُ الشَّـــيْءُ عَـــنْ كَـــذَا: ئۇنىڭغا توسقۇنلۇق قىلماق
اَلْهِيَّة: كۆكۈل ئېچىش، ئويۇن تاماشا قىلىش
أَلْوب: قىزغىنلىق، شىجائەتلىك، جانلىق
أَلْوَة ج أَلاَيَا: قەسەم، قەسەم سۆزى
اَلْوَرَى: كائىنات، ئالەم، دۇنيا
أَلُوفٌ ج أَلْف: يېقىن، زىچ، قويۇق
اَلُوف ج: مىك
اَلْـ ـــ اَلْمُؤَلَّفَة: مىڭلىغان، ئون مىڭلىغان

أَمَة ج اماء و اَمَوات و آم: دېدەك، چۆرە؛ ئايال قۇل

أَمْـــت: دۆڭ، دۆۋە؛ ئاجىز، زەئىپ؛ بوش ۋاقىت

أُمَّة ج أُمَم: مىللەت، ئۈممەت

الـــ : جامائەت، پۈتۈن مىللەت

اِمْتَاحَ الرَّجُلُ: ئىنئام تەلەپ قىلماق

اِمْتَازَالشَّـــيْءَ: پەرقلىق بولماق، ئالاھىدە بولماق

ـــ عَلَىَ غَيْـــرِهِ: ئېشىپ كەتمەك، ئۆتۈپ كەتمەك

اِمْتِثَالٌ: بويسۇنۇش، بەجا كەلتۈرۈش

اِمْتَثَلَ الْأَمْرَ: بويسۇنماق، بەجا كەلتۈرمەك

ـــ الْشَّيْءَ: كۆڭلىدە ئىتراپ قىلماق، ئۈن ـ تىنسىز ئىتراپ قىلماق؛ دورىماق

ـــ الطَّرِيْقَـــةَ: چارە ـ تەدبىرگە مۇۋاپىق بولماق، ئۇسۇلغا ئۇيغۇن كەلمەك

اِمْتِحَانٌ: ئىمتىھان، سىناق؛ تەجرىبە قىلىش

اِمْـــتَحَنَ هُ اوالشَّـــيْءَ: سىناق قىلماق، ئىمتىھان ئالماق، قاراپ چىقماق

اِمْتَحَى الشَّيْءُ: ئۆچۈرۈلمەك؛ سۈرتۈلمەك

اِمْتَخَضَ الْجَنِيْنُ: تۆرەلمە ھەرىكەت قىلماق

ـــ اللَّبَنُ: پىشلاق بولماق، پىشلاق ئىشلىمەك

اِمْتَدَّ الشَّيْءَ: ئۇزارتىلماق، كېڭەيتىمەك؛ قانات يايدۇرۇلماق

ـــ إِلَيْهِ: كېڭەيتىمەك، ئۇزارتىلماق

ـــ بِهِ السَّيْرُ او الْعُمْـــرُ: ئۇزۇن ماڭماق، ئۇزۇن ئۆمۈر كۆر مەك

اِمْتَدَحَ هُ: ماختىماق، مەدھىلىمەك

اِمْتَرَى فِى الْأَمْرِ: گۇمانلانماق

ـــ اللَّبَنَ: سۈتنى ئۇيۇتماق

اِمْتِزَاجٌ: ئارىلىشىش، ئېلىشىپ كېتىش

اِمْتَزَجَ بِهِ أَوْالشَّيْءُ بِالشَّـــيْءِ: ئارىلىشىپ كەتمەك، ئارىلاشتۇرماق

اِمْتَسَحَ الْسَّيْفَ: قىلىچنى سۈرتمەك

اِمْتَشَطَ: چاچ تارىماق، تاغاق بىلەن چار تارىماق

اِمْتَشَقَ الشَّـــيْءَ: بولۇۋالماق، تارتىۋالماق قولغا كىرگۈزىۋالماق

ـــ الْسَّيْفَ: قىلىچنى سۈرتمەك؛ قىلىچنى پاقىراتماق

ـــ مَافِى يَدِهِ: ئېلىپ كەلمەك

اِمْتَصَّ الشَّيْءَ: شورىماق، سۈمۈرمەك

اِمْتِصَـــاص: ئىچىگە كىرگۈزمەك (تاماكا ئىسىنى)؛ شورىماق

اِمْتَطَـــلَ النَّبَـــاتُ: ئۆسۈملۈك يوغىنماق، ئۆسمەك

اِمْتَطَى الدَّابَّةَ: مىنمەك (ئات، خىچىر)

اِمْتَعَ هُ بِالشَّـــيْءِ: ھوزۇرلاندۇرماق؛ لەززەت بەرمەك

اِمْتَعَضَ مِنْهُ أَو مِنَ الاَمْرِ: ئاچچىقلانماق، خاپا بولماق

② كۆچلۇك تەلەپ قىلىشنى بىلدۈرۈپ، بايان خاراكتېرلىك پىئېللىق جۈملىنىڭ ئالدىدا كېلىشى زۆرۈر مەسىلەن:

ـــ تَزُورُ معهدنا:

أَمَّا: شەرت ئالدى قوشۇلغۇچى بولۇپ، ئەگەشمە جۈملىنىڭ «ف»قوشۇلۇشى لازىم. مەنىسى: گە ھېلىلا يېتىپ كەلمەك، دېگەن بولىدۇ

بۆندىن باشقا تۆۋەندىكىدەك ئىشلىتىلىشى بار:

① ئىنتوناتسىيىنى كۆچەيتىشنى بىلدۈرىدۇ مەسىلەن:

ـــ الذى ذاكر دروسه فَيَنْجح

② تەپسىلىي بايانىنى بىلدۈرىدۇ، مەسىلەن:

تبارى عمر وَسَمير ـــ عمر فقد رَبح و ـــ سمير فقدخسر

امَّا: تەپسىلى بايان ئالدى قوشۇلغۇچى بولۇپ، ئەك بولمىغاندا ئىككى ئىشنىڭ بىرى ۋۇجۇدقا چىقىدۇ: مەنىسى «ياكى» دېگەن بولىدۇ. مەسىلەن:

تعلم ـــ ادبا و ـــ هندسة

أَمَاتَ هُ: ئۆلتۈرمەك، ھاياتىدىن ئايرىماق

امَاتَة: ئۆلتۈرۈش؛ تېزگىنلەش

أَمَّار: قوتراتقۇچى، كۈشكۈرتكۈچى

اَمَارَة: بەلگە، ئالامەت

إمَارَة: خەلىپىلىك؛ بەگلىك، كىنەزلىك

أَمَازَ الشَّىْءَ: تاللىماق ئىختىيار قىلماق

أَمَاطَ هُ عَنِ الْشَّىْءِ: ئايرىلماق، چەتنىمەك

ـــ اللِّثَامَ عَنْ وَجْهه: يۈزنى ئاچماق، يۈزنى ئاچماق

أَمَـــاعَ الشَّـــىْءَ: ئىرىتىۋەتمەك، سۇيۇقلاندۇرماق، بوشاشتۇرماق

امَاعَة: ئېرىتىش: ئېرىش

أَمَالَ الشَّىْءَ: مايىل قىلماق، قاراتماق

ـــ هُ: پۇل بىلەن تەمىنلىمەك

أَمَامَ: ... نىڭ ئالدىدا، نىڭ قارشىدا

إمَام ج أَيِمَّة وَ اَئِمَّة: ئىمام، رەھبەر، يول باشچىسى، خەلىپە، داھى.

امَامَة: رەھبەرلىك ئورۇن

اَمَـــامِيّ: ئالدى تەرەپىنىڭ، ئالدى تەرەپتە بولغۇچى

أَمان: ئامانلىق، بىخەتەرلىك: سەمىمىيلىك

أَمَانَـــــة: سادىقلىق، راستچىللىق: ئىشەنچىلىك

أَمَـــاهُ الشَّـــىْءَ بِالشَّـــىْءِ: ئارىلاشماق ئارىلاشتۇرماق

ـــ الْسَكِّيْنَ: پىچاقنى سۇغارماق

امْبَرَاطُور: ئىمپېراتور، پادىشاھ

اَمْبَراطُورَة: ئايال پادىشاھ

اَمْبَرَاليَـــة: ئىمپېرىيە، جاھانگىرلىك، تاجاۋۇزچىلىق

امْبَراطُورِيَّة: دۆلەت، ئىمپېرىيە

امْبَرْيَالِيَّة: جاھانگىرلىك، تاجاۋۇزچىلىق

أَمْبِيرُومِتْر: ئامپېرومېتر

اَمْحَكَ الرَّجُلُ: قانتىق مۇنارىرىلەشمەك، تالاش- تارتىشماق

اَمْحَلَ الْمَكَانُ: ئۇنۇمسىز بولۇپ قىلماق

ـ الْمَطَرُ: يامغۇر ياغماسلىق، قۇرغاقچىلىق بولماق

ـ الأَرْضَ: يەرنى قۇۋەتسىز قىلىپ قويماق

اُمْحُوصَة: سەمسىمى نەسىھەت

اَمْحَى: يوقۇتۇلماق (تارقىلىشچان يۇقۇملۇق كېسەل)؛ ئۆچۈرۈلمەك

اَمَدَّهُ: ياردەم قىلماق؛ ياردەم بەرمەك

ـ الْجُنْدَ: ئەسكەر چىقىرىپ ياردەم بەرمەك

ـ هُ بِكَذَا: تەمىنلەمەك، ياردەم قىلماق

اَمَدٌ ج آمَاد: مۇددەت، ۋاقىت؛ دائىرە

اِمْدَاد: ياردەم بېرىش، ئىئانە قىلىش

أُمدُّة الْنَسِيج: تەگ يىپ، ئاساس يىپ

اُمْدُوحَة ج اُمَادِيحُ: مەدھىيە سۆزى؛ مەدھىيە ناخشىسى

اُمْدُود: ئادەت، ئۆرۈپ- ئادەت

أَمْدَى هُ: دائىرىگە ئالماق، دائىرىگە كىرگۈزمەك

أَمَّرَهُ: رەھبەرلىككە تەيىنلىمەك، بولباشچىلىققا سايلىماق

أَمَرَّ: ئاچچىق بولماق، ئەك ئاچچىق بولماق

ـ هُ بِكَذَا: ئۇنى ئۆتكۈزۈپ قويماق، ئۇنى ئۆتكۈزمەك؛ سۇنۇپ بەرمەك

ـ هُ عَلَىَ كَذَا: ئۆتكۈزىۋەتمەك

أَمَرَ ـُ أَمْرَ وَ إِمَارًا وَ آمِرَةً هُ بۇيرۇق قىلماق، قۇماندانلىق قىلماق

اَمَرُّ: ئەك ئاچچىق، ئاچچىقراق

اَمُرَ ـُ امْرَةً و إِمَارَةً: ئەمەلدار بولماق، ھوقۇقدار بولماق؛ خەلىپە بولماق، قوماندان بولماق

أَمِرَ ـَ أَمَرًا: ھوقۇقدار بولماق، ئەمەلدار بولماق

ـ عَلَىَ الْبَلَد: قارىمىقىدا بولماق، يۇرتنىڭ ئىدارە قىلماق

اَمْرٌ ج أَوَامِرُ: بۇيرۇق، پەرمان

ـ ج اُمُور: ئىش، مەسىلە، ماۋزۇ

امْرُؤ (امْرَأ، امْرِئ): ئەر، ئەركىشى

اَمْرَأَة ج نِسَاء و نِسْوَة: ئايال، ئاياللار

أَمْرَاض ج: كېسەللەر، بىتابلار

ـ سِرِّيَّة: كېسەل خاراكتېرى

أَمَرَة: مۇسابە كۆرسەتكۈچى

امْرَة: بۇيرۇق، پەرمان

أَمْرَضَ: كېسەل بولماق، بىتاب بولۇپ قالماق

ـ هُ: كېسەل قىلماق؛ ئۇ كېسەل كۆرۈنمەك

اَمْرَعَ الْمَكَانُ: ئۇنۇملۇك بولماق

اَمْرِيْكَا: ئامېرىكا قىتئەسى؛ ئامېرىكا قوشما ئىشتاتلىرى

اَمْرِيْكِيَّ: ئامېرىكا قوشما ئىشتاتلىرى، ئامېرىكا قوشما ئىشتاتلىرىنىڭ؛ ئامېرىكىدەك، ئامېرىكىچە؛ ئامېرىكلىق

اُمْتُقِعَ لَوْنُهُ: (جاراهەت، تىرورلۇق، ۋەھىمە قاتارلىقلارنىڭ) رەڭگى ئۆزگەرمەك
اِمْتَلأَ مِنَ الشَّيْءِ: تولماق
اِمْتِلاَء: تولماق، تولۇش
ـــ دَمَوِيّ: كۆپ قانلىق
اِمْـــتِلاَكٌ: ئىگە بولۇش، ئىگەللەش: ئىگىدارچىلىق ھوقۇقى
اِمْتَلَخَ الشَّيْءَ: يىرتىپ تاشلىماق؛ يۇلۇپ ئالماق
اِمْتِناع: مۇمكىن بولماسلىق؛ رەت قىلىش
اِمْـــتِنان: مىننەتدار بولۇش، تەشەككۇر ئېيتىش
اِمْتَنَعَ الشَّيْءَ: مۇمكىن ئەمەس دەپ قارىماق، ئورۇنلاش ئىنتايىن قىيىن قىلماق
ـــ عَنِ الشَّيْءِ: باش تارتماق
ـــ بِقَوْمِـــهِ: ئادەملەرنىڭ قوغدىشىغا ئىگە بولماق
اِمْتِهَان: كۆزگە ئىلماسلىق، مەنسىتمەسلىك، سەل قارىماق؛ تاجاۋۇز قىلماق
اِمْتَهَنَ: كەسىپكە سالماق، كەسىپ قىلماق
ـــــ هُ: ئۇنى مالال قىلماق؛ كۆزگە ئىلمەسلىك، سەل قارىماق
ـــ الْحَقَّ: ھوقۇقىنى تارتىۋالماق ھوقۇقىغا تاجاۋۇز قىلماق
اِمْتِيَـــازٌ: پەرىقلىق بولماق، ئايرىم بولماق: ئالاھىدە بولماق
حَقُّ الْـــ: ئالاھىدە ھوقۇق
اِمْتِيَـــازَاتٌ ج: ئالاھىدە بولغان، ئالاھىدىلىك؛ ئالاھىدە ھوقۇق
الـــ الأَجْنَبِيَّـــة: چەتئەللىك باشقۇرۇش ھوقۇقى: ئەجنەبىيلەرنىڭ ھوقۇقى
اَمْثَال: ئوخشاش، ئوخشاشلىق؛ ئىبارەت، ماقال
اَمْثَالُ ج اَمَاثِلُ و مُثُلٌ: ئەڭ ياخشى، ئەڭ ئىدىئال، ئەڭ مۇنەۋۋەر: نەمۇنە، ئۈلگە
أُمْثُلِيَّة: تەنھالىق، يېگانىلىق
اُمْثُولَة ج اَمَاثِيـــل: ھېكمەتلىك سۆزلەر، ئىبرەتلىك سۆزلەر؛ دەرس، تاپشۇرۇق
اَمْجَـــدَهُ: قەدىرلىمەك، ھۆرمەتلىمەك؛ ماختىماق، مەدھىلىمەك
أَمْجَدُ ج اَمَاجِدُ: ئەڭ شەرەپلىك، ئەڭ ئۇلۇغ
اَمْجَلَ الْعَمَلَ يَـــدَهُ: قولىنى قاپارتقۇزماق، قولىنى قاپارتماق
ـــ تْ يَدُهُ: قولىدا قاپارتما پەيدا بولماق
إِمْحَـــالٌ: ئۇنۇمسىز، قۇرۇقتىن: قەھەتچىلىك، ئاچارچىلىق
أَمْحَضَ لَهُ النُّصْـــحَ: سەمىمىيلىك بىلەن نەسىھەت قىلماق
اَمْحَقَ الْمالُ: يوقالماق، يوقاپ كەتمەك
ـــ الْقَمَـــرُ: غۇۋا- تۆتۈق بولماق (ئاي كالېندارىدا ئاينىڭ ئاستىدىكى نۇرنىڭ يوق بولۇشى)

إِمْلاء ج آمالٍ و أَمَالِيّ: ئاڭلاپ يازماق؛ ئاغزاكى ئېيتىپ بەرمەك

امْلاَق: نامراتلىق، كەمبەغەللىك

أَمْلَحَ الْمَاءُ: تۇزلۇق بولماق، تۇزلۇق بولۇپ قالماق

ـــ الْطَّعَامَ: تۇز قۇيماق؛ تۇز چىلىماق

ـــ الْمُتَكَلِّمُ: قىزىقچىلىق قىلىپ سۆزلىمەك

أَمْلَسُ ج مُلْس: سىلىق، تۈز

أَمْلَصُ ج مُلْص: سىلىقلانغان؛ مايلانغان؛ تاقىر باش

اَمْلَطُ ج مُلْط: تاقىر ، تاقىر باش

اَمْلَقَ: نامراتلىشىپ قالماق، كەمبەغەل بولۇپ قالماق

أَمْلَكَ هُ الشَّيْءَ: ئىگە قىلماق، بەرمەك

ـــ هُ الْقَوْمُ أَنْفُسَهُمْ: مەلۇم كىشىنى ئۆزىگە پادىشاھ قىلماق

أُمْلُوحَـــة ج اَمَـــالِيْحُ: مەشھۇر سۆز؛ ھېكمەتلىك سۆزلەر

أَمْلَى عَلَيْـــه الْكِتَـــاب: ئاغزاكى ئېيتىپ بەرمەك؛ ئاڭلاپ يازماق

اَمَّمَ الشَّيْءَ: مۇلۇكنى ئومۇمنىڭ قىلماق، دۆلەت مۇلىكىگە ئايلاندۇرماق

أُمَـــمِيّ: خەلقئارالىق، دۇنياۋى

أُمَمِيَّة: خەلقئارالىق، ئىنتىرناتسىئونالىزىملىق

أَمَّـــنَ هُ: بىخەتەرلىككە ئىگە قىلماق، بىخەتەرلىككە كاپالەتلىك قىلماق

ـــ عَلَـــى حَيَاتِـــه: ئۇنىڭ ھاياتىنى بىخەتەرلىككە ئىگە قىلماق

اَمَنَّ الرَّجُلُ: ئاجىزلاشتۇرماق

أَمُـــنَ ـُ اَمَانَـــةً: ئىشەنچىلىك بولماق، راستچىل بولماق

أَمِنَ ـَ أَمْنًا وَ أَمَنًا و أَمَانًا وَ أَمَانَةً وَ إِمْنًا وَأَمَنَةً: بىخەتەر بولماق؛ خاتىرجەم بولماق

ـــ الْعَدُوَّ اَو مِنهُ: دۇشمەندىن قۇتۇلماق

أَمْن: بىخەتەرلىك، تېنچلىق

رَجُل الـ ـــ :ئامانلىق باشقۇرغۇچى خادىم؛ دۆلەت بىخەتەرلىك قوغداش خادىمى

امْنَاء: ئوچۇق، ئاشكارا؛ مەنى قويۇپ بېرىش

أَمَنَةٌ: ئىشە نچىلىك؛ ئىشەنمەك

اُمَنَة: راستچىللىق، سەمىمىيلىك

اَمْنَعُ: يېتىپ بېرىش قېيىن بولۇش؛ ھۇجۇم قىلىش قېيىنراق بولۇش

أَمْنَـــى الـــدَّمَ: قۇربانلىق قىلماق؛ قان ئېقىتماق

ـــ الرَّجُلُ: روشەنلەشتۈرمەك

أَمْنِيَّة: بىخەتەرلىك، ئىشەنچىلىك

أَمْنِيَّة ج أَمانِيّ و أَمان: ئۈمىد، ئارزۇ، غايە، تىلەك؛ خىيالپەرەس

امْهَال: مۆھلەت بىرىش، ۋاقىتنى ئۇزارتىپ بىرىش؛ ئالدىراتماسلىق

أَمْهَلَ هُ: ۋاقىتنى ئۇزارتىپ بەرمەك؛ بەرمەك

أَمْهَى الْحَدِيْدَةَ: ئۇپراتماق؛ سىلىقلىماق

اَمْسِ: تۈنۈگۈن، تۈنۈگۈندە

الـ : ئۆتمۈش، ئىلگىرى، ئۆتكەن

ـ الاَوَّلَ: ئۇلۇشكۇن، بۇرناكۇن

امْسَاكٌ: بىخللىق قىلىش؛ باش تارتىش؛ قەۋزىيەت بولۇش؛ روزا تۇتۇش

امْسَاكِيَّة: روزا تۇتۇش ۋاقىت جەدۋىلى

أَمْسَحُ: سىلىق، تۈز، تەكشى

اَمْسَكَ الشَّيْءَ أَوْبِهِ: تۇتاشتۇرماق

ـ عَنِ الأَمْرِ: ۋاز كەچمەك، تاشلىۋەتمەك

ـ الْبَطْنَ: ئىچى قاتماق، قەۋزىيەت بولماق

اَمْسَى: گۈگۈم يېقىنلاشماق، زاۋال يېقىنلاشماق؛ بولۇپ قالماق، ئۆزگەرمەك

اُمْسِيَّة ج أَمَاسِيّ: كەچلىك ۋاقىت، كەچلىك پائالىيەت

أَمْشَى هُ: ماڭدۇرماق؛ ئايلاندۇرماق

اَمَضَّ هُ الْجُرْحُ: ئاغرىتماق، ئازاپلىماق

ـ هُ الأَمْرُ: جاپا تارتقۇزماق

إِمْضَاءة: ئورۇنلاش، ئاخىرلاشتۇرۇش؛ ئىمزا قويۇش، قول قويۇش

امْضَاءَ : قول قويماق، ئىمزا قويماق

ـ الأَمْرَ: ئورۇنلىماق، تاماملىماق؛ ئېتراپ قىلماق

أَمْطَرَتِ السَّمَاءُ: يامغۇر ياغماق

ـ تِ السَّمَاءُ الشَّيْءَ: ھۆل قىلماق، يامغۇرغا دۇچ كەلمەك

اِمَّع: خائىن، ئىككى بۇزلىمىلىك قىلغۇچى؛ شامالغا قاراپ ئىش تۇتقۇچى

امْعَان: دىققەت قىلىش، ئەستايىدىل بولۇش

أَمْعَرَ: كەمبەغەللەشمەك، كەمبەغەل بولۇپ كەتمەك

اَمْعَطُ ج مُعْط: تۈكسىز، تاقىر، پاينەك باش

اَمْعَنَ فِي كَذَا: ئەستايىدىل بولماق، پۈتۈن كۆڭلى بىلەن بىرىلمەك

ـ النَّظَرَ فِي الْأَمْرِ: دىققەت قىلماق كۆڭۈل بۆلمەك، چوڭقۇر ئويلىماق

اَمْغَرَ ج مُغْر: قىزغۇچ رەڭلىك

أَمْغَضَ هُ: قورساقنى ئاغرىتماق

امْكَانٌ: قابىلىيەت، ئىقتىدار؛ مۇمكىن بولۇش

بِقَدْرِ الـ : مۇمكىنقەدەر، ئىمكانقەدەر

امْكَانِيَّة: مۇمكىنچىلىك، ئىمكانىيەت

أَمْكَنَ هُ مِنْهُ أَوْمِنَ الشَّيْءِ: ئىقتىدارلىق قىلماق، قابىلىيەتلىك قىلماق

ـ هُ الأَمْرُ: ئىقتىدارلىق بولماق؛ ئىقتىدارى يەتمەك

أَمَّلَ هُ: ئۈمىد قىلماق، ئارزۇ قىلماق

اَمَلَّ هُ أَو عَلَيْهِ الأَمْرُ: بىزار قىلماق، نەپرەتلەندۈرمەك

أَمَلَ ـُ أَمَلاً وامْلاهُ: ئۈمىد قىلماق، ئارزۇ قىلماق

أَمَل ج آ مال: ئۈمىد، ئارزۇ، غايە

ـ تزرع حصد
(2) بولۇشسىز قوشۇمچىسى بولۇپ، لېيس بىلەن ئوخشاش كېلىدۇ
مەسىلەن: ـ هُوَ ناجحًا الاّ بالاجتهاد
(3) ئاددىيلاشتۇرۇپ يەككىل انّ دەپ ئوقۇلىدۇ
مەسىلەن: ـ الفلاح لَمُجْتَهِدٌ
(4) زىيادە ئارتۇق قوشۇمچە بولۇپ كېلىدۇ:
مەسىلەن:
ما ـ فعلت ماتكرهه
أَنَا: مەن (1ـ شەخس بىرلىك سان)
إناء ج آنِيَة ج اَوان: قاچا
أَنَابَ إِلَيْهِ: تەۋبە قىلماق، قايتماق: ھەمىشە بىرىپ ـ كېلىپ تۇرماق
ـ عَنْهُ فِي كَذَا: ئورنىنى باسماق، ۋە كالەتلىك قىلماق
انَابَة: ئورنىنى باسماق
أَنَاة ج أَنَوَات: سەۋر، تاقەت، چىدام
أَنَاخَ الْجَمَلَ: تۆگىنى چۆكتۈرمەك، تۆگىنى تېزلاندۇرماق
ـ بِالْمَكَان: جايلاشماق، ئورۇنلاشماق
أَنَارَ الشَّيْءُ: يورۇتماق: يورۇق چۈشۈرمەك
ـ الْمَكَانَ: يورۇتماق
ـ الشَّجَرُ: چېچەكلىمەك، گۈللىمەك
انَارَة: چۈشەندۈرۈش: بايان قىلىش
أَنَاطَ هُ: ئاسماق، ئېسىپ قويماق
ـ هُ بِكَذَا أو عَلَيْهِ: تاپشۇرماق، ھاۋالە قىلماق
أَنَافَ عَلَى كَذَا: ھالقىپ چۈشمەك
أَنَالَهُ الْعَطِيَّةَ أوبِهَا: بەرمەك (ئىنئام)
ـ هُ الشَّيْءَ: ئۆستۈرمەك: ئىگە قىلماق
أَنَامَ هُ: ئوخلاتماق: تىنىچلاندۇرماق
أَنَانَاسٌ: ئانانا ئاس (مېۋە)
أَنَانِي: شەخسىيەتچىلىك
أَنَانِيَّةُ: شەخسىيەتچى، ئۆز مەنپەئەتىنى قوغلاشقۇچى
أَنَّأَى فُلَانًا عَنْهُ: ئايرىماق، ئايرۇمتىمەك
أَنْبَأَ هُ الْخَبَرَ أَوبِهِ: ئۇقتۇرماق، خەۋەر قىلماق
أَنْبَاذ ج: ئازغىنا، بىر ئازغىنا: ئاز مىقداردا
ـ النَّاسِ: جەمئىيەت داشقاللىرى، جەمئىيەت چۈپرەندىلىرى
أَنْبَار ج أَنَابِر و أَنَابِيرُ: مال: سودا ـ سارىيى، سودا ـ سارايلار
ـ ج: كۆكۈيۇن (ھاشارات)
إِنْبَاعَ الشَّيْءُ: سېتىلماق، سېتىلىپ كەتمەك (نەرسە ـ كېرەكلەر)
أَنْبَتَ الْمَكَانَ: ئۆسۈملۈك ئۇنمەك
ـ النَّبَاتَ: ئۈندۈرمەك، ئۆستۈرمەك
انْبَتٌ: تارقالماق، تارقاتماق
اَنْبَاق: ئېتىلىپ چىقماق: چاك كەتمەك، يېرىلىپ كەتمەك

أَمْوَأَ: مۇشۇكنىك مياكلىشىنى دورىماق، مياك ــ مياۋ قىلماق، مياكلىماق

أُمَيّ: ئانا جەمەت (ئۇرۇقداشلىق، ئانىلىق)؛ ساۋاتسىز، قارا ساۋات

أُمَيَّة: ئومەۋييە، ئۇمەۋىيە سۇلالىسى

أُمِيَّة: ئۇرۇقداشلىق، ئانىلىق جەمەت؛ نادان، ساۋاتسىز، قارا ساۋات

أَمِيتر: ئامپىر مېتىر

أَمِير ج أُمَرأُ: شاھزادە، پادىشاھ ئەۋلادى؛ قوماندان؛ باشلىق، رەھبەر

أَمِيرَة: مەلىكە، پادىشاھنىك قىزى؛ خانىش

أَمِيرِكا: ئامېرىكا قىتئەسى؛ ئامېرىكا دۆلىتى

أَمِيرِيّ: ھۆكۈمەت قارىمىقىدىكىنىك ھۆكۈمەتنىك، ھۆكۈمەتكە تەۋە بولغان

أَمْيَز: ياخشىراق، ئالاھىدىرەك؛ ئەڭ ياخشى ئەڭ ئالاھىدە

أَمْيَل ج مِيل: يانتۇراق؛ مايىلراق

أَمِين ج أُمَنَاءُ: ئىشەنچىلىك، سادىق؛ بىخەتەر، تىنچ، خەۋىپسىز؛ كاتىپ، سېكرىتار

الـ ــ العَام: باش كاتىپ، باش سېكرىتار

أَنْ: مەسدەر خاراكتېرلىك جەزىملەشتۈرۈش قوشۇمچىسى بولۇپ، ئىستىلىق جۈملىنىڭ ئالدىغا قوشۇلۇپ، ئىگىسىنى چۈشۈم كېلىشكە ئۆزگەرتىپ خەۋەرنى باش كېلىشتە ساقلاپ قالدۇ. مەسىلەن:

سرنى ــ ك قادم إلىّ

أَنَّ ــ أَنَّيْنَا و أَنَّا و أَنَائا وَ أَنَّةً: ئاھ ئۇرماق ئۆھ تارتماق

أَنْ: (1) مەسدەر خاراكتېرلىك ئالدى قوشۇلغۇچى بولۇپ، ھازىرقى زامان پېئىلنىڭ ئاخىرىنى (ـَ) دە كەلتۈرىدۇ.

مەسىلەن: ــ **تَجْتَهِدوا خيرلكم**

(2) ئاددىيلاشتۇرۇپ يەڭگىل ئوقۇلغان (أَنْ) بولىدۇ. مەسىلەن:

علم ــ سينجح المجتهدون

(3) ئىزاھلاش رولىنى ئوتەيدۇ: مەسىلەن:

طَلَبْنَا إلى التلميذ ــ أدرس

(4) ئىنتوناتسىيىنى كۈچەيتىدۇ : مەسىلەن:

فَلَمَّا ــ وصل الرسول

إنَّ: ① پېئىلنىڭ ئىنتوناتسىيىنى كۈچەيتىش تۈرىدىكى ئالدى قوشۇلغۇچى بولۇپ، ئىسىملىق جۈملىنىڭ ئالدىغا قوشۇلۇپ، ئىگىسىنى چۈشۈم كېلىشتە كەلتۈرۈپ، خەۋەرنى باش كېلىشتە ساقلاپ قالدۇ. مەسىلەن:

ــ العمل مفيد

(2) جاۋاب قايتۇرۇش ئالدى قوشۇلغۇچى بولۇپ مەنىسى «بولىدۇ، خوپ» مەسىلەن

كَرَه أَحْمد رجلا يقف على المنعة فاجيب ــ وكلامه

انْ: شەرت قوشۇمچىسى بولۇپ، ئىككى پېئىلنىڭ ئاخىرىنى سوكۇنلاشتۇرىدۇ، تەرجىمىسى «ئەگەر، مۇبادا دېگەن بولىدۇ» مەسىلەن

اِنْتِبَاهٌ: دىققەت قىلىش، كۆڭۈل قويۇش: هەزەر ئەيلەش: ئويغۇنۇش

اِنْتَبَذَ عَنِ الْقَوْمِ: ئايرىلغان گۇرۇھ بولماق، ئايرىلىپ چىقماق

اِنْتَبَرَ الْجُرْحُ: جاراھەت ئېغىزى ئىششىماق، جاراھەت ئىششىماق

ـ الْخَطِيْبُ: مۇنبەرگە چىقماق، سەھنىگە چىقماق

اِنْتَبَهَ لِلأَمْرِ: دىققەت قىلماق، كۆڭۈل قويماق

ـ مِنْ نَوْمِهِ: ئۇيقۇدىن ئويغانماق

اِنْتَثَرَ: تارقالماق، چېچىلماق

اِنْتَثَلَ الْبِئْرَ: قۇدۇق قازماق

أَنْتَجَ تِ الدَّابَّةُ: تۇغماق

ـ الْشَّيْءَ: ياسىماق، ئىشلەپچىقارماق: پەيدا قىلماق

اِنْتَجَبَ هُ: تاللىماق، ئىلغىماق

اِنْتَجَعَ الْعُشْبَ: سۇ ۋە ئوت ـ چۆپ ئىزلىمەك، يايلاق ئىزلىمەك

ـ هُ: تىلەمچىلىك قىلماق: قەلەندەرچىلىك قىلماق

اِنْتِحَار: ئۆزىنى ئۆلتۈرىۋېلىش

ـ يابَانِيّ: قورساق يىرىپ ئۆزىنى ئۆلتۈرۈۋالماق: ياپونلارچە ئۆزىنى ئۆلتۈرۈۋېلىش: ياپونلارنىڭ سامۇراي روھى

اِنْتِحَال: ئىتقاد قىلىش، ئىشىنىش

ـ الْشِّعْرِ: كۆچۈرۈۋالماق: ئوغرىلىۋالماق (باشقىلارنىڭ ئەسىرىنى)

اِنْتِحَاب: ئۆكسۈپ يىغلىماق، قاتتىق يىغلىماق: ئۇلۇغ نەپەس ئالماق

انتحَرَ: ئۆزىنى ئۆلتۈرۈۋالماق

اِنْتَحَلَ دِيْنًا: ئىتقاد قىلماق، دىنغا ئىشەنمەك

ـ الْشِّعْرَ: كۆچۈرۈۋالماق، ئوغرىلىماق (باشقىلارنىڭ ئەسىرىنى)

اِنْتَحَى لِلشَّيْءِ: تايانماق، يۆلەنمەك

ـ الْقَاعِدَةَ: ئۇزۇمكە رىئايە قىلماق

اِنْتِخَاب: تاللاش ئىلغاش: سايلاش

اَلْ ـ الطَّبِيْعِيّ: تەبئىي تاللىنىش، تەبئىي شاللاش

إِنْتِخَابَات ج: سايلام: تاللىنىش، تاللاش

اَلْ الْعُمُومِيّة: ئومۇمىي سايلام: چوڭ سايلام

اَلْ ـ الْجُزْئِيَّة: قىسمەن تاللاش: رايونلار سايلىمى

اِنْتِخَابِيٌّ: سايلامغا دائىر: سايلىغۇچى

اِنْتَخَبَ هُ أَوْ الشَّيْءَ: سايلىماق، تاللىماق: سالماق، يەشمەك (كىيىمنى)

ـ هُ: سايلىماق، تاللىماق

اِنْتَخَلَ الشَّيْءَ: تاللىماق، سايلىماق

اِنْتَخَى: مۇلايىملاشماق: كۆڭلىدە ئىتراپ قىلماق، ئۇن ـ تۇنسىز ئىتراپ قىلماق

إِنْتِدَا ب: ۋەكىل تەيىنلەش: ۋاكالەت باشقۇرۇش

إِنْبَثَقَ: ئېتىلىپ چىقماق؛ چاك كەتمەك
ــ مِنْهُ: ... دىن چىقماق، ... دىن كەلمەك
اِنْبَجَسَ الْمَاءُ: ئېتىلىپ چىقماق
اَلْبَرَى: ئۇچلىماق، ئۇچىنى چىقارماق
ــ لَهُ: جەك ئېلان قىلماق، جەڭگە چاقىرماق
ــ لِلأَمْرِ: تەلەپ قىلماق
اَلْبِسَاط: خۇشال بولۇش، شادلىنىش، كەيپىيتىش
اَلْبَسَطَ: خوشال بولماق، شادلانماق؛ كەيپىيتمەك
أَلْبَضَ الْوَتَرَ: سوقماق، تېپىچەكلىمەك، سوقۇلماق
أَلْبَطَ الْبِئْرَ: قۇدۇقنىڭ سۈيىنى چىقارماق
ــ الْحُكْمَ: ھۆكۈم قىلماق، خۇلاسىلىماق
اَلْبِطَاح: يېتىش، ئۇخلىغا يېتىش
اَلْبَطْحَ: ياتماق، ئۇخلىغا ياتماق
اَلْبِعَاث: چىقىرىش، چېچىش
اَلْبَعَثَ: چىقارماق؛ چاچماق؛ ئەۋەتمەك
اَلْبَعَجَ: كەسمەك، كېسىپ ئاچماق
اَلْبَلَجَ الصُّبْحُ: سۈبھى يورۇماق
أَلْبَهَ هُ مِنَ النَّوْمِ: ئويغاتماق
اَلْبِهَار: نەپەس چىقماسلىق، دەم ئالالماسلىق
اَلْبَهَرَ: نەپەس چىقماق، دەمنى ئالالماسلىق
أُلْبُوب ج أَنَابِيبُ: تۇرۇبا، نور
ــ الرِّئَة: كاناي، كىكىردەك
أُلْبُوبَة: نو، نوكەش، تۇرۇبا
ــ اخْتِبَار: پىروبىركا
أُلْبُوبِيّ: تۇرۇبسىمان، نوكەشسىمان؛ نەيچىسىمان، نەيچىدەك
أُلْبُوثَة: يوشۇرۇپ قويۇلغان نەرسىنى تېپىش ئويۇنى
أُلْبُوش: كولىنىپ تېپىلغان نەرسىلەر، قېزىۋېلىنغان نەرسىلەر
أَلْبُولَة ج أَنَابِيلُ: ئوكۇل قۇتىسى، ئوكۇل قىلىدىغان دورا قۇتىسى
أَلْبِيق ج أَنَابِيقُ: دىستىللىياتور (ئۇسكۇنە)
أَلْتَ: سەن، سىز (ئەر)
أَلْتِ: سەن، سىز(ئايال)
اَلْتَابَ هُ أَمْرٌ: يولۇقماق، ئۇچۇرماق؛ بىر-بىرلەپ پەيدا بولماق
اَلْتَاج: ئىشلەپ چىقىرىش
وَسَائِلُ الْـ: ئىشلەپچىقىرىش ۋاستىلىرى
قُوَّاتُ الْـ: ئىشلەپچىقىرىش كۈچلىرى
تَكَالِيفُ الْـ: ئىشلەپچىقىرىش تەننەرخى
اَلْتَاجِيّ: ئىشلەپچىقىرىشنىڭ، ئىشلەپچىقىرىشقا مۇناسىۋەتلىك
اَلْتَاجِيَّة: ئىشلەپچىقىرىش ئۇنۇمدارلىقى
اَلْتَاشَ هُ: قۇنقۇزماق؛ ئىرىشمەك
اَلْتَاشَ الْبُذُورَ: بىخ سۈرمەك؛ ئۇنمەك
اَلْتَاصَ: تەدرىجىي ئاجىزلاشتۇرماق
اَلْتَأَى: ئۇزاق بولماق، يىراق بولماق

ـــ اَللُّؤلُؤ: مەرۋايىت تېزماق
ـــ فِي الْمَنْظَمَة: كىرمەك، قاتناشماق
اَلْتَعَشَ: ئورنىدىن تۇرماق، جانلانماق
ـــ مِنْ سَقْطَته: ساقايماق، ئەسلىگە كەلمەك
اَلْتِفَاخ: كۆپۈپ قېلىش، ئىششىپ قېلىش
اَلْتِفَاض: قوزغۇلۇش، كۆتۈرۈلۈش؛ تىترەش؛ قوزغۇلاڭ كۆتۈرۈش
اَلْتِفَاع: پايدىلىنىش، بەھرىمەن بولۇش
اَلْتَفَجَ: لاپ ئۇرماق، پو ئاتماق
ـــ الأَرْنَبُ: توشقان قورقۇپ قېچىپ كەتمەك
اَلْتَفَخَ: گاز بىلەن تولماق؛ كۆپۈپ قالماق
ـــ اَلرِّجْلُ: مەغرۇرلانماق
اَلْتَفَضَ: قوزغالماق، كۆتۈرۈلمەك
ـــ مِنَ التُّراب: چاڭ- توزاننى قاقماق
اَلْتَفَعَ بِـه أَوْ مِنْـهُ: پايدىلانماق، پايدىغا ئېرىشمەك
اَلْتَفَلَ: پەرىز سىرتىدىكى ئىشلارنى قىلماق، بۇيرۇق سىرتىدىكى ئىشلار قىلماق، نەپلى ئىبادەتلەرنى قىلماق
اَلْتَفَى الشَّيْءَ: رەت قىلماق، ئىنكار قىلماق
اَلْتِقَاء: تاللاش، ئىلغاش
اِلْتِقَاد: تەنقىد قىلىش، ئەيىبلەش
اَلْتِقَاضٌ: ئاجرىتىش؛ بۆلۈۋېتىش
اَلْتِقَالٌ: يۆتكۈلۈش؛ ئۆزگىرىش
ـــ اِلَى رَحْمَةِ اللهِ: دۇنيادىن ئايرىلماق

اَلْتِقَالِيّ: ئۆتكۈنچە، ۋاقىتلىق
حُكُومَـــة ـــ ة: ۋاقىتلىق ھاكىمىيەت، ئۆتكۈنچى ھاكىمىيەت
اَلْتِقَام: قىساس ئېلىش؛ جازالاش
اَلْتِقَامِيّ: قىساسكار؛ قىساسكارلىق
اَلْتَقَـــدَ الـــدُّرَاهِمَ: تاللىماق، ئىنچىكە تەكشۈرمەك
ـــ الكَلاَمَ: ئەيىبلىمەك، تەنقىدلىمەك
اَلْتَقَسَ النَّـاقُوسَ بِالْخَشَـبَة: قوڭغۇراق چالماق؛ زىل چالماق (سائەت)
اَلْتَقَضَ الشَّيْءَ: پارچىلىماق، بۆزۈۋەتمەك
ـــ الجُرْحُ بَعْدَ الشِّفَاء: قوزغالماق (كېسەل)
اَلْتَقَلَ: يۆتكىمەك، يۆتكەلمەك
ـــ اِلَى رَحْمَةِ اللهِ: دۇنيادىن ئايرىلماق
اَلْتَقَمَ مِنْهُ: جازالىماق؛ قىساس ئالماق
اَلْتَقَهَ مِـنْ مَرَضِـه: تەدرىجىي ئەسلىگە كەلمەك؛ ساقايماق
اَلْتَقَى هُ: تاللىماق، ساپلاشتۇرماق
اَلْتَكَتَ: دۇم قىلماق، دۇم ئۆرىمەك
اَلْتَكَثَ: بۆزماق، بۆزۈۋەتمەك
اَلْتَكَسَ: دۇم ئۆرىمەك، تەتۈر ئۆرىمەك
ـــ اَلْمَرِيْضُ: كېسەل قوزغالماق، تەتۈرسىگە يانماق
اَلْتَكَصَ: چېكىنمەك، ئارقىغا داجىماق
اَلْتَكَـــى: ئوغۇسىنى قاينىتىماق، غەزىپىنى ئۆرلەتمەك

ـــــ سَيَاسِيَ: ھۆكۈمرانلىق قىلىشنى بەلگىلەش

اِنْتِدَابِيٌّ: تەيىنلەنگەن ھۆكۈمران

اِنْتَدَبَ ھُ لِلأَمْرِ: سايلىماق، تەيىنلىمەك، بەلگۈلىمەك

اِنْتَدَى الْقَوْمُ: يىغىن ئاچماق

اِنْتَذَرَ عَلَى نَفْسِهِ كَذَا: بارلىق مال ـ مۈلۈكنى تەقسىم قىلىشقا ۋەدە بەرمەك

اِنْتِرْنَاسِيُونَال: ئىنتىرناتسىئونال: خەلقئارالىق تەشكىلات

اِنْتَزَعَ الْفُرْصَةَ: پۇرسەتنى چىڭ تۇتماق، پۇرسەتنى پايدىلانماق

ـــــ الشَّيْءَ: چۆرىۋەتمەك: يېقىن كەلتۈرمەسلىك: بۇلاڭ ـ تاراج قىلماق، تارتىۋالماق

ـــــ عَنِ الشَّيْءِ: چەكلىمەك، تېزگىنلىمەك

اِنْتَسَابٌ: باغلىنىش، مەنسۇپ بولۇش

اِنْتَسَبَ: نەسەبىنى سۆزلىمەك

ـــ إِلَيهِ: كىرمەك، قاتناشماق

اِنْتَسَجَ: توقۇلماق، توقۇماق

اِنْتَسَخَ الشَّيْءَ: ئەسلىدىن قالدۇرماق

ـــ الكِتَابَ: كۆچۈرمەك، نۇسخا ئالماق

اِنْتَسَبَ الْبِنَاءَ: ۋەيران قىلماق

ـــ الكَلَامَ: ئىنتايىن پەس كەپ قىلماق

اِنْتَسَقَ: رەتلىمەك، رەتلىك قىلماق

أَنْتَشَ النَّبْتُ: بىخ سۈرمەك، كۆچەت نۇسمەك

اِنْتِشَار: يېيىلىش، تارقىلىش

اِنْتَشَرَ: چېچىلماق، يېيىلماق، تارالماق

اِنْتَشَلَ الشَّيْءَ: بۇلىۋالماق، تارتىۋالماق

اِنْتَشَى: مەس بولغىچە ئىچمەك؛ مەس بولماق

اِنْتِصَاب: تۇرۇش، دەس تۇرۇش

ـــ يَ: ئورنىدىن دەس تۇرغۇچى

اِنْتِصَار: غەلبە قىلىش: زەپەر قۇچۇش

اِنْتَصَبَ: تۇرماق، تىك تۇرماق

اِنْتَصَتَ: ئوغرىلىقچە تىڭشىماق

اِنْتَصَحَ: نەسىھەتنى قوبۇل قىلماق

اِنْتَصَرَ: غەلبە قىلماق، زەپەر قۇچماق

ـــ عَلَيْهِ: غەلبىلىك جەڭ قىلماق

اِنْتَضَى السَّيْفَ: قىلىچنى سۇغارماق

اِنْتَطَحَ الْكَبْشَانِ: ئۆزئارا توقۇنۇشماق، ئۆسۈشمەك

اُنْتُطِعَ اللَّوْنَ: رەڭگى ئۆزگەرمەك

اِنْتَطَقَ: كەمەر باغلىماق، بەلباغ باغلىماق

ـــ بِقَوْمِهِ: ئۇلارغا يارىدەم بەرمەك

ـــ فَرَسَهُ: ئات يېتىلىمەك

اِنْتِظَار: كۈتۈش، ئىنتىزار بولۇش؛ كۈتۈپ تۇرۇش، ساقلاپ تۇرۇش

اِنْتَظَرَهُ: كۈتۈپ تۇرماق، ساقلاپ تۇرماق؛ ئىنتىزار بولماق

اِنْتَظَمَ الأَمْرُ: ياخشى تەشكىللەنمەك

اَلْجَرَحَ: يارلانماق، جاراھەتلەنمەك

أَلْجَزَ الْحَاجَةَ: تامامىلماق، ئورۇنلىماق

ـــ الوَعْدَ: ۋەدىنى ئورۇنلىماق

اِلْجَزَمَ: كېسىلمەك؛ پېئىلنىڭ ئاخىرىسى سۈكۈنلاشماق

أَلْجَسَ هُ:مەينەت قىلماق، پاسكىنا قىلماق

أَلْجَعَ الدَّوَاءُ: پايدىسى بولماق، پايدا قىلماق

أَلْجَلَ ج نُجُل اَو نِجال: كۆزى چىرايلىق ھەم چوڭ ئادەم، خۇمار كۆز ئادەم

اِلْجَلَدَ: قامچىلىماق، دەررە ئۇرماق

اَلْجَلَى الْأَمْرُ: ئېنىق بولماق، روشەن بولماق

اِلْجِلِّيزَ: ئەنگلىيەلىك، ئەنگلىيەنىڭ، ئەنگلىيەچە، ئىنگلىزچە

اِلْجَمَدَ: مۇز تۇتماق، توڭلىماق

أَلْجَى هُ مِنْ كَذَا: قۇتۇلدۇرماق، ئىنسانە قىلماق

أَلْجِيَة: سىرداش، يېقىن دوست

اِلْجَيْل:ئىنجىل؛ بەخت خەۋىرى، خوش خەۋەر

اِلْجِلِّيّ: ئىنجىلنىڭ؛ داغدام يول

اَلْحَازَ إِلَيْهِ: بۇرالماق، ئاغماق

ـــ عَنْهُ: ئادا ـــ جۇدا بولماق؛ ئايرىلماق

اِلْحَبَاس: توختاپ قېلىش؛ بىر ئىزدا توختاپ قېلىش

اِلْحَبَسَ: قولغا ئېلىنماق؛ توسۇلۇپ قالماق

اَلْحَتَّ الْوَرَقَ أو الشَّعْرُ: تۆكۈلمەك، قۇيۇلماق

اِلْحَجَبَ: يۇگۈنمەك، ئۇستى ـ بېشىنى پۈتۈنلەي يۆگىمەك

اِلْحَجَز: نەزەر بەند قىلىنماق، قاماققا ئېلىنماق

اِلْحَدَار: سىرىلىش؛ چۈشكۈنلىشىش

اِلْحَذَرَ: تېيىلىپ كەتمەك، چۈشكۈنلەشمەك

ـــ مِنَ الْمَكَانِ: مەيدانغا كەلمەك، دۇنياغا كەلمەك

اِلْحَذَفَ: قالدۇرۇلماق؛ قىسقارتىلماق، چىقىرىپ تاشلانماق

اِلْحراف:يولدىن چەتنەش، يىراقلىشىش

اَلْحَرَفَ الْمِزَاجُ: ماسلاشماسلىق، مۇڭاپسىق كەلمەسلىك

ـــ إِلَيْهِ: مايىل بولماق، ئېغىپ كەتمەك

ـــ عَنْهُ: ئايرىلماق، ئاجرىماق

إِنْحَرَقَ: كۆيۈپ كۈلگە ئايلانماق

اَلْحَسَمَ: كېسىلمەك، ئۈزۈلمەك

اَلْحَصَّ الشَّعْرَ: چۈشۈپ كەتمەك، تۆكۈلۈپ چۈشمەك

اِلْحَصَرَ: مۇھاسىرگە ئېلىنماق، قورشالماق؛ چەكلەنمەك

اِلْحَطَّ: تۆۋەنلەپ كەتمەك، چۈشۈپ كەتمەك؛ چىرىكلەشمەك

اِلْحِطَاط: تۆۋەنلەپ كېتىش؛ چىرىكلىشىش

أَنْتُمْ: سىلەر (ئەر)
أَنْتُمَا: سىلەر (ئەر ـ ئايال ئوخشاش ئىشلىتىلىدۇ) ئىككىلار
اِنْتَمَى إِلَيْهِ أَو إِلَى الشَّيْءِ: كىرمەك، تەۋە بولماق
أَنْتَنَ: پۇراپ قالماق، سېسىق پۇراق چىقارماق
أَنْتَنَّ: سىلەر (ئايال)
اِنْتِهَار: ئەيىبلەش، تاپا ـ تەنە قىلىش
إِنْتِهَازُ الْفُرْصَةِ: پۇرسەتنى چىڭ تۇتماق
اِنْتِهَازِيَّة: پۇرسەتپەرەسلىك
اِنْتِهَاكُ الْحُرْمَةِ: خلاپلىق قىلماق؛ چىقىلماق، دەپسەندە قىلماق
اِنْتَهَجَ الطَّرِيْقَ: يول ماڭماق
ـ السِّيَاسَةَ: سىياسەتنى يۈرگۈزمەك، ئىجرا قىلماق
اِنْتَهَرَهُ: ئەيىبلىمەك، سۆكمەك، تاپا ـ تەنە قىلماق
اِنْتَهَزَ الْفُرْصَةَ: پۇرسەتنىن پايدىلانماق
اِنْتَهَكَ قُوَّتَهُ: كۈچ ـ قۇۋۋىتنى چىقارماق، كۈچ سەرپ قىلماق
ـ الْحُرْمَةَ: دەپسەندە قىلماق
اِنْتَهَى الشَّيْءُ: تۈگىمەك، ئاخىرلاشماق
ـ بِكَذَا: ئاخىرلاشماق
ـ عَنِ الشَّيْءِ: ۋاز كەچمەك، تاشلىۋەتمەك
اِنْتِوَاء: بىر قارارغا كېلىش
اِنْتَوَى الشَّيْءَ: نىيەت قىلماق

أَنْتِيْكَـــة: ئاسارە ـ ئەتىقىلەر: قەدىمكى ئەسۋابلار، جابدۇقلار
اِنْثَرَمَ: ئوتتۇرا چىشى چۈشۈپ كەتمەك
اِنْثَقَبَ: تېشىلمەك، تۆشۈك ئېچىلماق، يوچۇق ئېچىلماق
اِنْثَلَمَ: تۆشۈك بار بولماق، يوچۇقى بار بولماق
اِنْثَمَّ: ياداپ كەتمەك؛ ئورۇقلاپ كەتمەك
اِنْثَنَى: ئەگمەك، قاتلىماق
ـ عَنْهُ: ئاجرالماق، ئۆزۈلمەك
أُنْثَى ج اِنَـاث وَ أَنَـاثَى جـع أُنُـث: مۇئەننەس، چىشى، ئايال جىنىسقا مەنسۇپ
اِنْجَاب: مەشھۇر، مۇنەۋۋەر، ئېسىل؛ ئېسىل ئوغۇل تۇغۇش
اِنْجَازٌ: تاماملاش، ئاخىرلاشتۇرۇش
أَنْجَبَ: ئېسىل ئوغۇل تۇغماق
اِنْجَبَرَ الْعَظْمُ: سۈنۈقنى تاڭماق، سۈنۈقنى ئۇلىماق
أَنْجَـــحَ هُ: مۇۋاپىقىيەتكە ئېرىشتۈرمەك، لايافەتلىك قىلماق
أَنْجَـدُ: نەجدقا يېتىپ كەلمەك (بارماق)، نەجدقا كەلمەك
ـ هُ: ئىئانە قىلماق، ياردەم قىلماق
اِنْجَدَلَ: يېقىتىلماق، يېقىتىپ چۈشۈرمەك
اِنْجَذَبَ: جەلىپ قىلىنماق، تارتىۋېلىماق
أَنْجَرَّ ج أَنَاجِرُ: لەڭگەر
اِنْجَرَّ: سۈرىلمەك، تارتىلماق

اَلْدَفَنَ: كۆمۈلمەك، دەپنە قىلىنماق
اَلْدَكَّ الشَّيْءَ: ئۇرۇلمەك، غۇلماق، غۇلاپ چۈشمەك؛ سۇركەلمەك
أَلْدَلُسِيّ: ئەندەلۇسىيەدەك؛ ئەندە لوسىيەلىك؛ ئەندە لوسىيەچە؛ ئەندە لوسىيەنلىك ئادەم
أَنْدَلُسِيَا: ئەندولوسىيە (ئىسپانىيە يېكى ئىسپانىيەنىڭ جەنۇپ قىسمىنىڭ ئاتىلىشى)
اَلْدَلَعَ لِسَانَهُ: تىلىنى چىقارماق، تىلىنى ئۇزارتماق
ـ بَطْنُهُ: قورساق يوغىنىماق، قورساق چىقماق
ـ ت النَارُ الْحَرْب: جەڭ ئوتى پارتلىماق
اَلْدَلَقَ الْسَّيْلُ: ئېقىپ چىقماق، ئاقماق
أَلْدَمَ هُ: نادامەتكە قالدۇرماق، پۇشايمان قىلدۇرماق
اَلْدمَاج: بىرلىشىش، قوشۇلۇش
اَلْدَمَجَ الشَّيْءَ فِي الشَّيْءِ: بىرىكمەك، بىرلەشمەك؛ قاتناشتۇرماق
إِلْدَهَسَ: يانجۇپتىمەك، بېسىپ ئىزىۋېتىمەك
اَلْدَهَشَ: ھاڭ ـ تاڭ قالماق، چۆچۈمەك
أَلْدَى: قولى ئۇچۇق بولماق، سېخى بولۇپ قالماق
اَلْدَار: ئاكاھلاندۇرماق؛ قورقۇتماق
ـ قَضَائِيّ: چاقىرىق، چاقىرىقنامە (سوتتىكى)
ـ نِهَائِيّ: ئەڭ ئاخىرقى ئولتىماتوم
اَلْدَارِيّ: كىملىنىڭ ئافتوبۇسى
أَلْذَرَ ـُ أَلْذَرًا وَ نَذْرًا وَ نَذِيرًا وَ نُذْرًا هُ الأَمْرَابِه: ئاگاھلاندۇرماق، ئۇقتۇرماق
اَلْذَهَلَ: چۆچۈپ كەتمەك، ھەيران قالماق
أَنَزَّ الْمَكَانُ: تېشىپ چىقماق، تېشىپ ئۆتمەك
ـ الْوَتَرُ: تەۋرىنىش بولماق، تەۋرىمەك
اَنْزَاحٌ: ئايرىلىش، يىراقلا كېتىش
اَنْزَال: چۈشۈرۈش، نازىل قىلىش؛ ئېقىپ چىقىش
إِنْزَبَقَ: ئوغۇرلۇقچە كىرمەك، يوشۇرۇن كىرمەك
اَنْزَجَّ فِي الشَّيْءِ: كىرىشمەك، ئاتلانماق؛ بېغىشلىماق
اَنْزَجَرَ عَنِ الشَّيْءِ: پەرھىز قىلماق، ساقلانماق
أَنْزَحَ الْبِئْرَ: سۇ تارتماق
ـ الْشَّيْءَ: يىراق قىلماق
اَنْزَرَعَ: تېرىلماق (يەر)
اَنْزِعَاج: ئالاقزادە بولۇش، ھودۇقۇپ كەتمەك
اَنْزَعَجَ: تىت ـ تىت بولماق، ئىنچى پۇشماق؛ بېشى قاتماق
أَنْزَفَ الْمَاءَ أو الدَّمَ: چىقارماق، تارتماق
أَنْزَلَ هُ أو الشَّيْءَ: چۈشۈرمەك، نازىل قىلماق

انْحَطَمَ: پاچاقلانماق، چىقىپ تاشلانماق

أَنْحَفَ هُ: يادىتىۋەتمەك، ئورۇقلىتىۋەتمەك

أَنْحَلَ هُ: ئاجىزلاشتۇرماق؛ ئورۇقلاتماق

انْحَلَّ: يېشىلىمەك، يىمىرىلمەك؛ ئاجىزلاشماق

انْحِلاَلٌ: يىشىلىش، يىمىرىلىش؛ بوشاش؛ ئاجىزلاش

انْحِلاَلِيَّة: روھى چۈشكۈنلۈك

انْحِنَاء: ئىگىلىش، قاتلىنىش

انْحَنَى: ئىگىلمەك، قاتلانماق

أَنْحَى: بىر يۆلىنىشكە قاراپ يۈزلەنمەك، بىر يۆلىنىشكە قاراپ بۇرۇلماق

ـــ عَلَيْهِ: بۆسۈپ ئۆتمەك

ـــ بَصَرَهُ عَنْهُ: كۆرەڭلىگەن ھالدا كۆز تاشلىماق، كۆز قىرى بىلەن قاراپ قويماق

انْحِيَار: مايىل بولۇش

انْخَدَعَ: ئالدانماق

انْخَذَلَ: ئۈمىدسىزلەنمەك، نائۈمىد بولماق؛ تاشلىنىپ قىلىنماق

انْخَرَطَ: قىرىلماق، شىلىنماق

ـــ فِي السِّلْكِ: كىرمەك، قاتناشماق (تەشكىلاتقا)

انْخَرَقَ الشَّيْءُ: يېرىلماق، دەز كەتمەك

انْخَسَفَ: كېمەيمەك؛ ئۆرۈلمەك، يىقىلماق؛ غايىپ بولماق

ـــ الْقَمَرُ: ئاي تۇتۇلماق

انْخَضَّ: سىلكىنمەك، چايقالماق، تاسقالماق؛ قورقۇتۇلماق؛ پوپوزا قىلىنماق

انْخِفَاض: تۆۋەنلەش، پەسىيىش

انْخَفَضَ: تۆۋەنلىمەك؛ پەسەيمەك

انْخَلَعَ: قومۇرۇلۇپ تاشلانماق، ئېلىپ تاشلانماق؛ سېلىنماق (كىيىم)

انْخَنَقَ: تۇنجۇقۇپ ئۆلمەك؛ تىنجىقتۇرماق

انْدَاحَ: كېڭەيمەك؛ پاخاللاشماق

أَنْدَبَ الْجُرْحُ: پۈتمەك، ساقايماق (جاراھەت)

انْدِثَار: يوقۇلۇش، تۈگەش

إِنْدَثَرَ الْأَثَرُ: داغ يوقالماق، ئىزى يوقالماق

انْدِحَارِيّ: مەغلۇپ بولغۇچى، يېڭىلىپ قالغۇچى؛ يېڭىلىپ قالغان مەسلەكچى

انْدَحَرَ: مەغلۇپ بولماق، يېڭىلمەك

أَنْدَرَ: لەتىپە سۆزلەپ بەرمەك

انْدَرَجَ فِي كَذَا: ئۆز ئىچىگە ئالماق؛ بىرىكتۈرمەك، قوشماق

انْدَرَسَ: سۈپۈرۈلۈپ تاشلانماق

انْدَسَّ فِي كَذَا: سانجىلماق

انْدَغَمَ: ئۆز ـ ئىچىگە ئالماق، قوشماق

انْدِفَاع: قايناپ كېتىش؛ قىزىققانلىق

انْدِفَاق: ئېتىلىپ چىقىش، ئېقىپ قويۇلۇش

انْدَفَعَ: قىزىققانلىق قىلماق؛ ئالدىراپ كەتمەك؛ قول تەككۈزمەك

انْدَفَقَ: ئېتىلىپ چىقماق؛ ئۆركەشلەپ ئاقماق

اَلسَّطْحُ: تۇپ ـ توز تەكشى بولماق
اَلسَّطْلُ: بىخۇدلاشتۇرماق، ھوشسىزلاندۇرۇلماق
أَلْسَفَ الشَّيْءَ: ئۆلەشتۈرمەك، بۆلمەك: تارقاتماق
اَلسَّفْكُ الدَّمُ أَوْنَحْوُهُ: قان چىقماق، قان تۆكۈلمەك
اَلسَّقَمُ: ياداپ كەتمەك، ئورۇقلاپ كەتمەك، جۇدەپ كەتمەك
اَلسَّكُّ الْبَابُ: ئىشىك قۇلۇپلىماق
اَلسَّكَابُ: ئېقىپ چىقىش
اَلسَّكَبُ: ئېقىپ چىقماق، ئېقىپ كەتمەك
أَلْسَلَ الوَالِدُ وَلَدًا: تۇغماق، پەرزەنت كۆرمەك، نەسىل قالدۇرماق
ـ الشَّيْءُ: ئايرىلىپ چىقماق
اَلسَّلُّ: ئۆپكە كېسىلىگە گىرىپتار بولماق؛ سۈئاستىدا ماڭماق، يوشۇرۇن ماڭماق
اَلسَّلَتُ: مەخپى يۈرمەك؛ سۈئاستىدا ماڭماق
اَلسَّلَقُ: پىشۇرۇلماق
اَلسَّلَكَ فِي الشَّيْءِ: كىرمەك، قاتناشماق
اَلسَّمُّ: زەھەرلەنمەك، ئاچچىقىنى كەلتۈرمەك
اَلسُّولِين: ئىنسۇلىن (ئادەم فىزىئولوگىيىسىگە مۇناسىۋەتلىك ئاتالغۇ)
أَلْسَى هُ: ئۇنتۇلدۇرماق، ئېسىدىن چىقارغۇزماق
أَلْسِيَ: ئىچكى قىسىم، ئىچكى قىسىمدا بولغان
اَلسِّيَابِي: سۈيۈر شەكىللىك (ئالدى دۆكلەك، يۇزى سىلىق، ئارقا تەرىپى ئۆشۈق شەكىل)
اَلسِّيَاق: ئىتائەت قىلىش، بويسۇنۇش
اَلسِّيكُلُوبِيدِيَّة: قامۇس، ئېنسىكلوپېدىيە
اَلسَّيْل: دېيوم (ئىنگلىزچىسى)
أَلْسَأَ الْوَلَدَ: تەربىيلىمەك، باقماق
ـ هُ: ياسىماق، تۇرغۇزماق، قۇرماق
ـ الْحَدِيثَ: ماقالە يازماق
ـ يَقُولُ: سۆزلەشكە كىرىشمەك
اَلسَّنَاء: ئىجاد قىلىش؛ يېزىقچىلىق دەرسى
اَلسَّنَائِيّ: قۇرۇلۇش خاراكتېرلىك
أَلْسَبَ هُ فِي كَذَا: ئاسماق، ئېسىپ قويماق
أَلْسَدَ: ناخشا ئېيتماق
ـ الشَّعْرُ: شېئىر ئوقۇماق
اَلسَّرَاح: خۇشال بولۇش
اَلسَّرَحُ: كەڭ ـ كۇشادە بولماق
ـ صَدْرُهُ: كۆڭۈل ئازادە بولماق
اَلسَّرَمُ: بۆلۈۋېتىمەك، پارچىلىۋەتمەك
أَلْسَطَ هُ: ھاياتى كۇچىنى ئويغاتماق: ئىلھام بەرمەك
اَلسَّطْرُ: ئىككىگە ئايرىلماق، پېرىمدىن پارچىلانماق؛ پېرىلماق
اَلسَّعَبَ الطَّرِيقَ: بۆلۈنمەك، ئايرىلماق
اَلسَّغَال: ئالدىراش، پاپىيىتەك بولۇپ كېتىش
ـ الْبَال: ئەنسىزلىك، خاتىرجەمسىزلىك
اَلسَّغَفَ بِهِ: شەيدا بولماق، مەپتۇن بولماق

ــ الضَّيْفَ: مېهماننى قوندۇرماق
ــ اللهُ الكَلامَ عَلـى الأَنْبِيـاءِ: ئاللاه، پەيغەمبەرلەرگە (كىتاب) نازىل قىلدى
انْزِلاق: تېيىلىش، تېيىلىپ كېتىش
انْزَلَقَ: (مۆز) تېيىلماق؛ مۆز تېيىلىپ يىقىلىپ چۈشمەك
انْزَمَّ: تېڭىلماق، باغلانماق
انْزَوَى: بۇلۇڭدا تۇڭىلىۋالماق، بۇلۇڭغا، بۇلۇڭغا يوشۇرنىۋالماق
أَنْزِيم: كاتالىزاتور؛ ئېنزىم
أَنَسَ هُ أَوْ الشَّيْءَ: بىلىۋالماق، تونۇۋالماق؛ بېقىپ كۆندۈرمەك
أَنِسَ ـُ أُنْسًا و أَنِسَ ـَ أَنَسًا وَ أُنْسَةً: خۇش خۇي بولماق، مۇلايىم بولماق
ــ به أَوْ إِلَيْه: يېقىنلاشماق
أُنْس: خۇشخۇيلۇق، مۇلايىملىق
إِنْس: ئادەم، ئىنسان؛ سەمىمىي، ئىخلاسمەن دوست
أَنْسَأَ الشَّيْءَ: ئارقىغا سۈرمەك، كېچىكتۈرمەك؛ ئۇنتۇلدۇرماق، ئېسىدىن چىقىرىۋەتمەك
ــ هُ الْبَيْعَ أَوفِيْه: نەسى ساتماق
انْسَابَ: ئۇچقاندەك ماڭماق، ئىنتايىن تېز ئاققاق
انْسَاقَ: ھەيدەلمەك، چاپتۇرۇلماق (ئات)
إِنْسَانٌ: ئىنسان، ئادەم؛ بىر ئادەم
ــ الْعَيْن: كۆز قارچۇقى
انْسَانِيّ: ئادەمنىك، ئادەم خاراكتېرلىك
انْسَانِيَّة: ئىنسانپەرۋەرلىك، ئادەمىمكەرچىلىك، ئىنسان تەبىئىيتى
انْسَبَتَ: سۈزۈلماق، ئۇزارتماق؛ (خورما) پىشماق
انْسَتَلَ القَوْمُ: ئارقا ئارقىدىن بۇرمەك
انْسَجَامٌ: (سۆز) رەتلىك راۋان بولۇش، ماسلىشىش
انْسَجَمَ: رەتلىك بولماق، راۋان بولماق
انْسَجَنَ: قامالماق، تۇرمىكە سولانماق
انسحَاب: چېقىپ كېتىش، چېكىنىش
انْسَحَاق: ئۇششاقلىنىپ كېتىش، پارچىلىنىپ كېتىش
انْسَحَتَ: سۇرىلىۋالماق، ئارقىغا يانماق،
انْسَحَطَ مِنَ الشَّيْءَ: تېيىلىپ چۈشمەك
انْسَحَقَ: ئۇۋۇلىپ كېتىلمەك، پارچىلىنىپ كەتمەك
انْسَدَّ الشَّيْءُ: توسۇلماق، ئىتىلىپ قالماق
انْسِدَاد: توسۇلۇپ قېلىش
انْسَرَبَ: تەپچىپ چىقماق
ــ الْحَيْوَانُ فِي جُحْرِه: ئۇچەككە كىرمەك
انْسَرَحَ: جان ئۇزۇپ ئۇخلىسىغا ياتماق
انْسَرَفَ: سۈغۇرۇلۇپ چىقىپ كەتمەك، ئوغرىلىقچە چىقىپ كەتمەك
انْسَرَى عَنْهُ الْهَمُّ: غەمدىن خالاس بولماق

ـــ هُ: ئادىل مۇئامىلە قىلماق: يېرىمدىن بۆلمەك

اِنْصَفَقَ: ئىشىك گۈپپىدە قىلىپ يېپىلماق

اِنْصَقَلَ: سۈركەپ پارقىراتماق

اِنْصَهَرَ: ئېرىمەك، تاۋلانماق

اِنْضَافَ إِلى الشَّيْءِ: كىرمەك، قاتناشماق

اِنْضَبَطَ: مۇسادىرە قىلىنماق: تەرتىپ ساقلىماق

أَنْضَجَ هُ: پىشۇرماق، پىشۇرۇلماق

اِنْضَجَعَ: ياتماق، ئۇخلىماق

أَنْضَرَ: كۆركەم بولماق، چىرايلىق بولماق: يېڭى، يۇمران، ياش بولماق

ـــ هُ: كۆركەملەشتۈرمەك: يېڭىلاشتۇرماق، يېڭىلىماق

اِنْضَرَجَ الطَّيَّارُ: پاراشوت بىلەن سەكرىمەك

ـــ الطَّائِرُ: شۇڭغۇماق

اِنْضَغَاطَّ: پرىسلىماق، پرىسلاپ زىچلاشتۇرماق

اِنْضَغَطَ: بېسىلماق، قىسىلماق

اِنْضَمَّ إِلى الشَّيْءِ: كىرمەك، قاتناشماق

ـــ عَلَى الشَّيْءِ: ئۆز ئىچىگە ئالماق

اِنْضَهَرَ الْغُصْنُ: تۆكۈلمەك (يوپۇرماق): توزۇماق، خازان بولماق

اِنْضَوَى إِلى الشَّيْءِ: بېرىكتۈرمەك

اِنْطَادَ: ھاۋا ئوتتۇرىسدا كۆتۈرۈلمەك

اِنْطَارَ الشَّيْءُ: دەز كەتمەك، يېرىلىپ كەتمەك

اِنْطَاعَ لَهُ: بويسۇنماق، ئىتائەت قىلماق

اِنْطِبَاع: ئوبزور، باھا: تەسىرات

اِنْطِبَاعِيَّة: تەقرىزچىلىق، ئوبزورچىلىق

اِنْطَبَخَ: پىشۇرماق، پىشۇرۇلماق

اِنْطَبَعَ: باستۇرۇلماق، بىسىلماق (كىتاب قاتارلىقلارنى)

اِنْطَبَقَ الشَّيْءُ: مۇۋاپىق كەلمەك

اِنْطَحَنَ: ئۇششاقلانماق، ئۇن تارتماق

اِنْطِرَاق: ئۆستۈرۈلۈش، تەرەققىي قىلدۇرۇش

اِنْطَرَحَ: ئېلىۋېتىلمەك، تاشلىۋېتىلمەك

اِنْطَرَدَ: قوغلانماق، ھەيدەلمەك

اِنْطَرَقَ الْمَعْدِنُ: يىسلانماق، پرۇكاتلانماق

أَنْطَقَ هُ: سۆزلەتمەك، ئېغىزنى ئاچتۇرماق

اِنْطِلَاق: ئايرىلىش: ئاجرىشىش

اِنْطَلَبَ: تەلەپ قىلىنماق، ئىلتىماس قىلىنماق

اِنْطَلَقَ: ئايرىلماق، ئاجراشماق: ئاتماق (قورال بىلەن)

ـــ لِسَانُهُ: راۋان سۆزلىمەك، تىلى راۋان بولماق

ـــ اُلْوَجْهُ: چىرايىغا كۈلكە يۈگۈرتمەك

اِنْطَلَى ت الْحِيْلَةُ عَلَيْهِ: توزاققا چۈشمەك، قىلتاققا چۈشمەك

اِنْطَمَسَ الشَّيْءُ: ئۆچۈرۈۋەتمەك، يوق قىلىۋەتمەك

اِنْطِوَائِيّ: تار مەھكىمىچىلىك قىلغۇچى: ئىچكى مايىللىق

اَلشَّغَلُ: ئالدىراشلىق بىلەن ئىشلىمەك؛ ئىشغال قىلىنماق

اَلشَّقُ: يېرىلماق، دەز كەتمەك

ـ عَنِ الشَّيْءِ: ئايرىلماق؛ ۋاز كەچمەك

اَلشِّقَاقُ: ئايرىلىش؛ شاخلىنىپ چىقىش

اَلشَّمَصُ: قورقۇپ تىترەك باسماق

اَنْشَنَجَ الْجِلْدُ: يىغىلماق، قورۇلماق

أُنْشُودَة ج أَنَاشِيْدُ: ناخشا، ناخشىلار

اُنْشُوطَة ج أَنَاشِيْطُ: كىرتمەك

ـ الشَّنَقِ: سىرتماق

اَلشَّوَى: قاقلاپ كاۋاپ قىلىنماق

اَنْصَابَ الْمَاءُ: ئاقماق، ئېقىپ قويۇلماق

اَنْصَاحَ: يېرىلماق، پارچىلانماق

ـ الْفَجْرُ: تاڭ يورۇماق، تاڭ سۈزۈلمەك

أَنْصَار ج: ياردەم بەرگۈچى، تايانغۇچى

الـ: ئەنسارى

(پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام دەۋرىدە مەدىنىدىكى مۇسۇلمانلار شۇنداق ئاتىلاتتى)

ـ الْمَلَكِيَّة: پادىشاھلىق تۈزۈمىنى قوغدىغۇچىلار

أَنْصَارِيّ: ئەنسارى (مەدەنىيلىك مۇسۇلمانلار)

اَنْصَاعَ: ئىتائەت قىلماق، بويسۇنماق

ـ الطَّائِرُ: قۇش ئىگىز ئۇچماق

انْصِلَاف: ئادىللىق، ھەققانىيلىق؛ ئىنساپ

ـ الْحُلُول: ھەل قىلىش ئۇزۇل-كېسىل بولماسلىق، ئۇزۇل ـ كېسەل ھەل بولماسلىق

أَنْصَبَهُ: ئۇنىڭغا بىر ئۇلۇش بەرمەك؛ ئازاپلىماق، جەبرە سالماق

اَنْصَبَّ: قۇيۇلماق، ئېقىپ كىرمەك؛ تۆيۈقسىز زەربە يەرمەك

ـ عَلَى الْأَمْرِ: پۈتۈن ۋۇجۇدى بىلەن ئۇنىڭغا تىكىلمەك؛ كۆكۈل قويماق

أَنْصَتَ لَهُ: قۇلاق سالماق، تىڭشىماق

اَنْصَدَّ: چىكىنىدۇرۇلمەك، قوشۇلماق

اَنْصَدَعَ: يېرىلماق، دەز كەتمەك، چاك كەتمەك

اَنْصِرَاف: كېتىش، قايتىش، ئايرىلىش

اَنْصَرَعَ: يىقىلماق، يىقىلىپ چۈشمەك

اَنْصَرَفَ إِلَى الْمَكَانِ: مەلۇم جايغا سەپەرگە چىقماق

ـ عَنْهُ: ۋاز كەچمەك، تاشلىۋەتمەك

ـ ت الْكَلِمَةُ: سۆز ياكى ئىسىم ئاخىرىغا نۇنلاشقان تاۋۇش بەلگىسى قويماق، تورلەنمەك

اَنْصَرَمَ الشَّيْءُ: ئۇزۇلۇپ قالماق، ئۇزۇلمەك

ـ الْوَقْتُ: ۋاقىت ئۆتمەك، ۋاقىت ئۆتۈپ كەتمەك

اَنْصَعَرَ: غالجىرلىق كىسىلىگە گىرىپتار بولماق

أَنْصَفَ: ئادىل بولماق؛ يېرىملاشماق

اَلْغَسَلُ: يۇيۇنماق، يۇيۇپ تازىلانماق

أَلْغَصَ عَيْشَهُ: تۇرمۇشنى قىينىلاشتۇرماق

اَلْغَلُ فِى الشَّىْءِ: كىرمەك، قەدەم باسماق

اَلْغَطُّ فِى الْمَاءِ: سۇغا شۇڭغۇماق، چۆكمەك

اَلْغَلَقُ الْبَابُ: ئىشىك يېپىلماق، ئىشىك ئېتىلمەك

اَلْغَلَىُ: قاينام تاشماق، قاينام كەتمەك

اَلْغَمُّ: غەم باسماق، غەمگە پاتماق

اَلْغَمَرَ: سۇغا چۆكۈپ كەتمەك، سۇغا شۇڭغۇماق

اَلْغَمَسَ فِى الشَّىْءِ: بىرىلىپ كەتمەك، كەينىگە كىرىپ كەتمەك، چۆكۈپلا كەتمەك

اَلْغَمَضَ طَرْفُهُ: كۆزنى يۇمماق

أَلْغَى إِلَيْهِ: راۋان سۆزلىمەك

أَنِفَ ـَ أَنَفًا وَ أَنَفَةً الشَّىْءَ أَوْمِنْهُ: بىزار بولماق، يىرگەنمەك

أَنْف ج أَناف و أُنُوف وأُنُـوف: بۇرۇن (ئادەمنىڭ)، دېگىز تۇمشۇقى

اَلْنَفَاذ: ئورۇنلاش؛ ئىجرا قىلىش؛ تېشىپ ئۆتۈش

اَلْنَفَاض: كەملىك قىلىش، يېتىشمەسلىك

اَلْنَفَاقَ: سەرپ قىلىش، خىراجەت قىلىش

أَنَفَة: غۇرۇر، ئىپتىخار

اَلْنَفَتُّ: سۇندۇرۇلماق، ئۇشتۇلماق

اَلْنَفَتَقَ: بۆلۈنمەك، پارچىلانماق، ئايرىلماق

اَلْنَفَتَلَ: ئېشىلمەك، تولغانماق، ئەشمەك

ـــ عَنْهُ: ئۆزىنى چەتكە ئالماق

اَلْنَفَثُ الْحَرُّ: ئىسسىق ھاۋا تارقالماق، ئىسسىق تارقالماق

اَلْنفجار: پارتلاش، يېرىلىش

اَلْنفجَارِىّ: پارتلاش خاراكتېرلىك

اَلْنَفَجَرَ: پارتلىماق، ئېتىلىپ چىقماق

ـــ الْمَاءُ: سۇ ئېتىلىپ چىقماق

أَلْنَفَدَالْقَومُ: مال دۇنيا پۇتۇنلەي تۈگەپ كەتمەك

ـــ الشَّىْءَ: ئىشلىتىلىپ بولماق

اَلْنَفَدَ غَ الشَّىْءُ: ئاچماق: پارچاقلاپ تاشلىماق

أَلْنَفَذَ هُ: ئورۇنلاماق، ئىجرا قىلىنماق

ـــ هُ إِلَى فُلَان: تارقاتماق، بەرمەك

ـــ الْأَمْرَ: ئەملىكە ئاشۇرماق

أَلْنَفَرَهُ: يىرگەندۇرمەك، نەپرەتلەندۇرمەك

اَلْنفـــرَاج: كېڭىيىش؛ يوقىتىش؛ يىراقلاشتۇرۇش

اَلْنفرَاد: يالغۇز بولماق، تەنھا بولماق

ـــ يَ: يالغۇزلۇق، تەنھالىق

اَلْنفرَادِيَّة: تەنھا، ئايرىملىق، ئايرىمچىلىق

اَلْنَفَرَجَ الْحُـــزْنُ: تارقىتۇېتىلمەك، كەتكۈزۈېتىلمەك

ـــ مَابَيْنَ الشَّـــئَيْنَ: كېڭەيتمەك، كەڭ ـــ كەڭرى بولماق

اَلْنَفَرَدَ: يالغۇز بولماق، يىگانە بولماق

ـــ بِالأَمْرِ: ئۆز ئالدىغا ئىشلىمەك

انْطِوَائِيَّة: ئەۋرىشىمچانلىق، ئىچكى مايىللىق

انْطَوَى: تۈرلەنمەك، قاتلانماق

ـــ الْقَوْمُ عَلَيْهِ: مەلۇم ئادەمنى ئورىۋالماق، قورشىۋالماق

أَنْظَـــرَهُ: كۆركەملەشتۈرمەك؛ ئۇزارتماق، سۈرمەك (ۋاقىتنى)

انْظَلَمَ: زۇلۇمغا ئۇچرىماق، ئىزىلمەك

انْعَادَ: قايتۇرۇپ بەرمەك؛ قايتماق

انْعَام: مۇكاپات، ئىنئام، سوغات

ـــ النَّظَرِ: تەپسىلىي كۆزەتمەك

انْعَبَظَ: هاماقەتلەشمەك، دۆتلەشمەك

انْعَتَقَ: ئازات قىلىنماق، قويۇپ بىرىلمەك

انْعَجَنَ: خېمىر قىلماق، خېمىر يۇغۇرۇلماق

انْعَدَلَ: رۇسلانماق، توغۇرلىماق

ـــ عَنِ الشَّـــيْءِ: توغرا يولدىن چىقىپ كەتمەك

انْعَدَمَ: يوقالماق

انْعَدَى بِهِ: يۇقۇملانماق، تەسىرگە ئۇچۇرماق

انْعَرَّ: تۆهمەتكە ئۇچرىماق؛ بۆهتانغا قالماق

انْعَـــرَجَ: مايماق بولماق، ئەگرى ـ توقاي بولماق

انْعَزَلَ عَنْهُ: ئايرىلماق، ئۈزۈلمەك

أَنْعَسَ هُ: ئۇيقۇ كەلتۈرمەك، ئۇيقۇ باسماق

أَنْعَـــشَ هُ: يۆلەپ تۇرغۇزماق؛ سەگىتىپ قويماق

انْعَصَرَ: سىقىلماق؛ مىجىلماق،

انْعَـــــضَّ: چاينالماق؛ چىشلەپ جاراهەتلەندۈرمەك

انْعِطَاف: مايىل بولۇش؛ ئەگرى ـ مايماق؛ مېهرىبانلىق قىلىش؛ ئىگىلىش

انْعَطَبَ: يوقۇتۇلماق، هالاك قىلىنماق

أَنْعَظَ: جىنسي هېسسىياتى ئۇرغۇپ تۇرماق؛ جىنسي هېسسىياتى قوزغالماق

انْعَفَرَ: چاڭ ـ توزان قاپلىماق

انْعِقَاد: ئېچىلىش؛ چىگىلىش؛ قېتىش

انْعَقَدَ الْمَجْلِسُ: مەجلىس ئېچىلماق

ـــ اللَّبَنُ: قاتماق، قويۇقلاشماق

ـــ الْأَمْرُ: مۇرەككەپلەشمەك

انْعِكَاسٌ: ئىنكاس قايتۇرۇش، ئاستىن ـ ئۈستىن قىلىش

انْعَكَفَ: پۇشۇرماق، پۇشۇرۇپ قويماق

أَنْعَمَ هُ: تۇرمۇشنى پاراۋان ئۆتكۈزمەك

ـــ الشَّيْءَ: سىلىقلاشتۇرماق

ـــ النَّظَرَ فِي الْأَمْرِ: تەپسىلىي تەكشۈرمەك

ـــ عَلَيْهِ بِكَذَا: ئىنئام بەرمەك

انْعَوَى: ئەگمەك، پۈكلىمەك، ئەگرى ـ بۈگرى قىلماق

انْغَاظَ: غەزەپلەنمەك، چىچىلماق، قاينىماق

انْغَبَنَ: ئالدانماق، ئالدامچىغا يولۇقماق

إِنْغَدَرَ: ئالدانماق، دامىغا چۈشمەك

انْغَرَسَ: جىرىم تىكمەك، دەرەخ سالماق

انْغَزَلَ الْقُطْنُ: يىپ ئىگىرمەك

اِنْقَاذ: قۇتقۇزماق، قۇتۇلدۇرماق

إِنْقَاص: ئازايتماق، كېمەيتمەك

إِنْقَاض: ئۆرلۈپ چۈشۈش، غۇلاپ چۈشۈش

إِنْقِبَاض: تارىيىش قىلىش، يىغىلىش

اِنْقَبَضَ: تارايماق، قىسلىماق، يىغىلماق

ـــ الْبَطْنُ: چوڭ تاھارەت تۇتۇلماق، ئىچى قاتماق

ـــ ت النَّفْسُ: ئىچى پۇشماق

أَنْقَحَ الكِتَابَ: تۈزەتمەك، توغرىلىماق

اِنْقَدَّ: ئۇششاقلىنىپ كەتمەك، ئۇۋۇلۇپ كەتمەك

اِنْقَدَحَ: ئۇچقۇن چىقماق، ئۇچقۇن كۆتۈرمەك

أَنْقَذَهُ مِنْ كَذَا: قۇتقۇزماق، قۇتۇلدۇرماق

اِنْقَذَفَ: ئاتماق، چىقارماق، تاشلىماق

اِنْقِرَاض: ھالاك بولۇش، يوقۇلۇش، مۇنقەرز بولۇش

اَنْقَرَة: ئەنقەرە (تۈركىيىنىڭ پايتەختى)

اِنْقَرَصَ: چىش بىلەن جاراھەتلەندۈرمەك، چىشلىۋالماق

اِنْقَرَضَ: ھالاك بولماق، يوقالماق، مۇنقەرز بولماق

اِنْقَسَمَ الشَّيْءُ: بۆلۈنمەك، پارچىلانماق

ـــ الْقَوْمُ: پارچىلانماق، تاراپ كەتمەك

اِنْقَشَرَ الشَّيْءُ: ئاقلانماق (مېۋىلەرنى)، شىلىنماق، سۈيۈلماق

اِنْقَشَعَ الشَّيْءُ: تارقىتىۋەتمەك، تاراتماق

أَنْقَصَ الشَّيْءَ: ئازلاپ قالماق

اِنْقَصَدَ الرُّمْحُ: نەيزە سانجىماق، نەيزە تىقماق

اِنْقَصَّ الشَّيْءَ: قايچىلماق، قىرقىماق

اِنْقَصَرَ: رەختنى ئاق رەڭگە ئۆزگەرتمەك

اِنْقَصَفَ الشَّيْءُ: سۇندۇرلماق، ئۈزۈلمەك

اِنْقَصَمَ الشَّيْءُ: سۇندۇرۇلماق، بۇزۇلماق، ئۇشتۇلماق

أَنْقَضَ الْحِمْلُ الظَّهْرَ: بەلنى ئېغىر يۈك ئەگمەك، بەلنى ئەگمەك

ـــ أَصَابِعَهُ: بارماقنى تۇتۇپ تۇرۇپ كۆرسەتمەك، بارماقنى ئايلاندۇرۇپ تۇرۇپ كۆرسەتمەك

اِنْقَصَّ الطَّائِرُ عَلَيْهِ: شىددەت بىلەن ئېتىلماق، بىردىنلا تاشلانماق، ۋەھشىيلەرچە ئېتىلماق

اِنْقِضَاء: تۈگەش، ئاخىرلىشىش؛ قازا تېپىش، ئۆلۈش

اِنْقِطَاع: ئايرىلىش، ئۈزۈلۈش

اِنْقَطَرَ: بوي يۆنىلىشىدە ئېلىپ بارماق

اِنْقَطَعَ: كىسىلمەك، ئۈزۈلمەك

ـــ عَنْ كَذَا: توختاتماق، چەكلىمەك

ـــ إِلَى كَذَا: باش چۆكۈرمەك، بىرىلمەك

اِنْقَطَفَ: يىغىۋالماق، تېرىۋالماق (مېۋىلەر)

اِنْقَطَمَ: چىشلەنمەك، چىشلىۋالماق

اَنْفَرَزَ الشَّيْءُ: ئاجرالماق، ئايرىلىپ چىقماق
اَنْفَرَطَ: ئاچماق، يەشمەك، بوشاتماق
اَنْفَرَقَ عَنْهُ: بۆلۈنۈپ كەتمەك، ئايرىلىپ كەتمەك
ـــ **الشَّيْءُ**: بۆلۈنمەك، ئايرىلماق
اَنْفَرَكَ: سۈرتىلمەك، سۈرتىلىپ پاركىزلانماق
اَنْفَزَرَ: يېرىلماق، سۇندۇرۇلماق
اَنْفَزَعَ: قورقماق، ئەنسىرىمەك
أَنْفَسَ الشَّيْءُ: قىممەتلىك بولماق، نەپىس بولماق
اَنْفَسَعَ: كېڭەيمەك، كېڭەيتىلمەك
اَنْفَسَدَ: چىرىمەك، سىسماق، بۇزۇلماق
اَنْفَسَخَ: توختاتماق، بوشاتماق
اَنْفَشَّ الْوَرَمُ: ئىششماق، ئىششىپ كەتمەك
اَنْفَصَالٌ: ئايرىلىش، بۆلۈنىش
ـــ **يٌّ**: ئايرىمچىلىق؛ بۆلۈنمچىلىك
إِنْفِصَالِيَّةٌ: بۆلگۈنچىلىك
اَنْفَصَلَ عَنْهُ: بۆلۈنمەك، ئايرىلماق
اَنْفَصَمَ: ئۈلاپ ئاڭلاتماق؛ سۇندۇرماق
أَنْفَضَ الْقَوْمُ: نامراتلىشىپ كەتمەك
ـــ **الشَّيْءَ**: ئورۇنلىماق، تاماملىماق
ـــ **فُلَانًا عَنْهُ**: ئالاقىنى ئۈزۈۋەتمەك
اَنْفَضَّ: ئېچىپ تاشلانماق؛ چېچىلاڭغۇ بولماق
اَنْفَضَحَ: ئاشكارا بولۇپ قالماق
اَنْفَطَرَ: پارچىلانماق، يېرىلماق
اَنْفَعَالٌ: ئىندۇكسىيەلەشمەك؛ تەسىرلىنىش، ھاياجانلىنىش
اَنْفِعَالِيَّةٌ: ئىندۇكسىيە خاراكتېرلىك؛ چېچەنلىك، سەزگۈرلۈك
أَنْفَقَ الشَّيْءَ: سەرپ قىلماق، خىراجەت قىلماق
ـــ **الْبِضَاعَةَ**: بازىرى ئىتتىك، خېرىدارلىق بولماق
اَنْفَقَأَ: سۇندۇرۇلماق، يېرىلماق، چېقىلىپ كەتمەك
اَنْفَقَعَ: ئاجراپ كەتمەك، ئاجرالماق
اَنْفَكَّ: يېشىلمەك، قويۇپ بېرىلمەك؛ چېقىق بولماق
مَا ـــ يَفْعَلُ: يەنىلا شۇنداق داۋاملاشتۇرماق
اَنْفَلَاقٌ: ئاجراپ كېتىش، يېرىلىپ كېتىش
ـــ **الصُّبْحِ**: تاڭ ئاتماق، تاڭ يورۇماق
اَنْفَلَتَ: ئامان قالماق، ھايات قالماق؛ ھىمايە قىلماق
اَنْفَلَقَ: ئاجرالماق، يېرىلماق
ـــ **الصُّبْحُ**: تاڭ سۈزۈلمەك
اَنْفُلُونْزَا: يوقۇملۇق زۇكام؛ تارقىلىشچان زۇكام
أَنْفَى: بۇرۇن خاراكتېرلىك، بۇرۇننىك
أَنِقَ ـــ أَنَقًا: رەتلىك بولماق
اَنْقَادَ: بويسۇنماق، باش ئەگمەك
ـــ **لَهُ**: ئىتائەت قىلماق، بويسۇنماق

ـ إِلَيْهِ: قاينماق، يانماق
ـ الْقَوْمُ: ئۇنتۇرماق، يىگىلمەك
الْكِفَاء: تەتۇر قويۇلۇش
أَلْكَلَ هُ عَنِ الشَّيْءِ: قايتۇرماق، چىكىندۈرمەك
الْكُلْتَرَة: ئىرلاندىيە، بىرىتانىيە، ئەنگلىيە
اَلْكَلِيزِيَّة: ئەنگلىيىنىك، ئەنگلىيىچە
ئەنگلىيەدەك: ئىنگلىز مىللىتىدىكى ئادەم، ئەنگلىيىلىك ئادەم: ئىنگلىز تىلى
الْكَمَاشِيّ: تارايتىلماق، يىغىلماقلىق
اَلْكَمَشَ الشَّيْءُ: تارايتىماق، يىغماق
الْماء: ئۆستۈرۈش، كۆپەيتىش
الْماع الشَّيْءُ: سۈيۈقلاندۇرماق
الْمَحَقَ الشَّيْءَ: يوقۇتۇلماق، ئۆچۈرۈلمەك
الْمَحَى: كېڭەيگىلى قويماسلىق، تارالماسلىق
أَلْمَرُ ج نُمْر: نۆقتا، چېكىت
الْمَسَخَ: بۇرمىلانماق: بۇزۇۋېتىلمەك
أَلْمَشُ ج نُمْش: سەپكۈن، سەپكۈنلۈك ئادەم
أَلْمَلَ: ئارىنى بۇزۇپ ئىغۋاكەرچىلىك قىلماق، ئارىغا بۆلگۈنچىلىك سالماق
أَلْمَلَة ج الْمِلَة ج أَنامِلُ: بارماق ئۇچى: بارماق بوغۇمى
الْمَلَسَ: سۈغۈرۈلۇپ چىقىپ كەتمەك، ئاستاغىنە تىكىۋەتمەك
الْمَلَصَ الشَّيْءُ مِنْ يَدِه: كالامپايلىق قىلماق، ئەھمىيەتسىزلىق قىلماق، لەقۋالىق قىلماق
الْمَهَكَ: جاراھەتلەندۈرمەك، سۈركەپ يېغىر قىلماق
أُلْمُوذَ ج: نەمۇنە، ئۆلكە، ئۆرنەك، ئەۋرىشكە
أَلْمَى الشَّيْءَ: ئۆستۈرمەك، چوڭايتماق
الْهَاء: ئاياغلاشتۇرۇش: يەتكۈزۈش
اَلْهَالَ التُّرابُ: توپا بېسىپ كەتمەك
ـ عَلَيْه بِالضَّرْب وَالشَّتْم: تىللاشنى ئارىسلاشتۇرۇپ ئۇرماق، تىللىغاچ ئۇرماق
إِلْهَبَلَ: ھاماقەتلىك قىلماق، گالۋاڭلىق قىلماق
إِلْهَتَكَ: ئايرىۋەتمەك، بۆلۈۋەتمەك: شەرمەندە بولماق
أَلْهَجَ الْأَمْرُ: ئاشكارا بولماق، ئېنىق بولماق
ـ الْأَمْرَ: چوشەندۈرمەك: يەشمەك
ـ هُ: دەم ئالغۇزماق، نەپەس ئالدۇرماق
الْهَجَمَ الْبَيْتُ: غۇلاپ چۈشمەك، ئۆرۈلۈپ كەتمەك(ئۆي)
ـ الدَّمْعُ: ياش ئاقماق
ـ الرَّجُلُ: قەرىپ ماغدۇرىدىن كەتمەك
الْهَدَّ الْبَيْتُ: ئۆرۈلۈپ چۈشمەك، غۇلاپ چۈشمەك، يېقىلىپ كەتمەك
الْهَدَمَ: يېقىلىپ چۈشمەك: بۇزۇۋېتىلمەك

اَنْقَعَ الْمَاءُ: توختاپ قالماق (سۇ)، رەڭگى ئۆزگەرمەك

ـــ الشَّـــيْءِ فِي الْمُـــاءِ: سۇغا چىلىماق: نەملەشمەك، نەمدىمەك

إِنْقِـــلاَب: ئۆزگـىرىش بولـۇش؛ ئـورۇن يۆتكىلىش

ـــ سِياسِيّ: سىياسىي ئۆزگىرىش

اَنْقَلَبَ: ئورۇن يۆتكەلمەك، ئۆزگىرىش بولماق

اَنْقَلَعَ: يۇلۇۋالماق، قومۇرىۋالماق، تۆكۈلمەك

اَنْقَلَى: مايدا قورۇلماق

اَنْقَلِيْس: يىلانبىلىق

اَنْقَمَعَ: باستۇرۇلماق، بىسقتۇرۇلماق

اَنْقَهَرَ: مەغلۇپ قىلماق، بويسۇرۇندۇرۇلماق

أَنْقَى هُ: پاكىزلىماق، تازىلىماق

أَنْقَى: ئەڭ پاكىزلىق، ئەڭ ساپلىق

اَنْقِيَاد: ئىتائەت قىلىش

اَنْكَارٌ: ئىنكار قىلىش

ـــ الْمَعْـــرُوف: ۋاپاغا جاپا قىلماق، ياخشىلىقنى بىلمەسلىك

ـــ الذَّات: ئۆزىنى ئۇنۇتماق

ـــ انْكَبَّ عَلى وَجْهِـــهِ: باش چۆكۈرمەك، پۈتۈن ۋۇجۇدى بىلەن بېرىلمەك

ـــ عَلىَ الأَمْـــرِ: پۈتۈن ۋۇجۇدى بىلەن خىزمەتكە بېرىلمەك

ـــ السَّـــائِلُ: ئېتىلىپ چىقماق، ئېقىپ چىقماق

اَنْكَبَى: يېقىلماق، يېقىلىپ چۈشمەك

اَنْكَتَمَ: مەخپى بولماق، يوشۇرۇن بولماق

أَنْكَحَ هُ الْمَرْأَةَ: نىكاھلاپ قويماق، تويىنى قىلىپ قويماق

اَنْكَحَتَ: يوناپ تۇزلىمەك

أَنْكَدُ: بەختسىز، ۋەيران بولغۇچى

أَنْكَرَهُ: ئىنكار قىلماق، تانماق

ـــ الأَمْرَ: ئىشەنمەسلىك، تونۇماسلىق

ـــ عَلَيْهِ الأَمْرِ: ئەيىبلىمەك، سۆكمەك

اَنْكِسَار: سۇنۇش، پارچىلىنىش: مەغلۇپ بولۇش

اَنْكِسَاف الشَّمْس: قۇياش تۇتۇلۇش

اَنْكَسَرَ: سۇندۇرۇلماق، چېقىپ تاشلانماق

ـــ الشَّيْءُ: تىنجىتماق، پەسەيتمەك

اَنْكَسَفَ ت الشَّمْسُ: قۇياش تۇتۇلماق

اَنْكَشَحَ الْقَوْمُ: تارقالماق، بۆلۈنمەك

اَنْكَشَطَ الْجِلْـــدُ: سويۇلماق، شاكىلدىن ئاجرىماق

اَنْكَشَفَ الشَّيْءُ: ئاشكارا بولماق

ـــ الرَّجُـــلُ: ئاشكارىلىنىپ قالماق، پاش بولۇپ قالماق

اَنْكَـــفَّ عَـــنِ الأَمْـــرِ: ۋاز كەچمەك، تاشلۇەتمەك

اَنْكَفَأَ: تەتۈر قويۇلماق، ئاستىن-ئۈستۈن قويۇلماق، ئاستى-ئۈستۈن قىلىپ قويۇلماق

ـــ إِلى أو عَلى الشَّيْءِ: مايىل بولماق

أَنِين: ئىڭراش، ناله قىلىش

اه: تۈگىمەك، تاماملانماق، انتَهَى نىڭ قىسقارتىلمىسى بولۇپ (ماقالىدىن ئېلىنغان «ئۈزۈندە»نىڭ ئارقىسىغا قويۇلىدۇ)

أَهابَ بِهِ: ئىلتىماس قىلماق: چاقىرماق

اِهَاب جَ أُهُب و آهِبَة وَ أَهَب: تىرە، خۇرۇم، كۆن؛ ئۆسمەك

أَهَانَهُ: مەنسىتمەسلىك، سەل قارىماق

إِهَانَة: كەمسىتىش، سەل قاراش

أَهَّبَ لِلأَمْرِ: تەييارلىق قىلماق، تەرەددۇت قىلماق

إِهْبَاط: پەسەيىتىش، تۆۋەنگە چۈشۈش

أُهْبَة جَ أُهَب: هازىرلىق، تەييارلىق

أَهْبَلُ جَ هُبْل: ئەخمەقلىق، هاماقەتلىك

اَهْبَطَ هُ: (ئىگىزدىن تۆۋەنگە) چۈشۈرمەك، پەسلەتمەك

اِهْتَابَ هُ: قورقىماق، ئەندىشە قىلماق؛ تارتىنماق، ئەيمەنمەك

اِهْتَاج: ئاتلانماق، قوزغالماق

اِهْتَبَلَ الْفُرْصَةَ: پۇرسەتتىن پايدىلانماق

ـــ بِهِ: كۆڭۈل بۆلمەك، غەمخورلۇق قىلماق

اِهْتِدَاءٌ: توغرا يول تاپماق، هىدايەت تاپماق

ـــ بِهِ: كۆرسەتمەك، ئەمەل قىلماق

اِهْتَدَبَ الثَّمَرَةَ: ئۈزمەك (مىۋىنى)

اِهْتَدَى: يېتەكچىلىك قىلىشنى تەلەپ قىلماق؛ توغرا يول تاپماق

ـــ إِلَى الطَّرِيْقِ: توغرا يولنى تاپماق

ـــ بِهِ: ئەمەل قىلماق

أَهْتَرَ، اُهْتِرُ: قالايمىقان سۆزلەش، جۆيلۈش

اِهْتَرَأَ: يۇمشاق پىشۇرۇلغان؛ تېشىپ ئۆتمەك

اِهْتَزَّ: هەرىكەتلەنمەك؛ لىڭشىماق؛ جەڭ قىلماق، ئۇرۇش قىلماق

ـــ لِلأَمْرِ: خوش بولماق، خۇرسەن بولماق

اِهْتِزَاز: لىڭشىش، قىمىرلاش؛ هەرىكەتلىنىش، تەۋرىنىش

اِهْتَزَعَ: تىز بولماق، چاپسان بولماق

اِهْتَضَمَ هُ: خارلىماق، ئازابلىماق

اِهْتَفَّ: : پارقىرىماق، چاقنىماق

اِهْتَلَكَ: جان پىدا قىلماق

أَهْتَمُ جَ هُتْم: چىشى يوق ئادەم؛ ئوتتۇر چىشى چۈشۈپ كەتكەن ئادەم

اِهْتَمَّ: كۆڭلى بۇزۇلماق، قايغۇرماق

ـــ بِالأَمْرِ: ئەهمىيەت بەرمەك، كۆڭۈل بۆلمەك

اِهْتِمَام: كۆڭۈل قويۇش، غەم قىلىش

أَهْجَأَ جُوعَهُ: قورساق تويغۇزماق

أَهْجَرَ: جۆيلۈمەك (كېسەل ئادەمنىڭ)

ـــ هُ: ـ ۋاز كەچمەك، تاشلىۋەتمەك

أَهْجَعَ هُ: ئۇخلاشقا كىرگۈزمەك

أَهْجَمَ هُ: هۇجۇم قىلدۇرماق، هۇجۇمغا ئۆتكۈزمەك

اَلْهَرَسُ: يەنجىلىپ ئېزىلمەك، دەسسىلىپ پارچىلانماق

اَلْهَرِيُّ: يېرتىلماق، يېرتىلىپ كەتمەك

اَلْهَزُّ: قىمىرلاپ كەتمەك، تەۋرىنىپ كەتمەك

اَلْهِزَامُ: يىگىلمەك، مەغلۇب بولماق

اَلْهِزَامِيُّ: مەغلۇپ بولغۇچى؛ مەغلۇبىيەتكە ئۇچرىغۇچى

ـــ ةٌ: مەغلۇبىيەتچىلىك

اَلْهَزْلُ: ئورۇقلاپ كەتمەك، جۇدەپ كەتمەك

اَلْهَزْمُ: مەغلۇپ قىلىنماق، يىگىلىپ قالماق

اَلْهَشْمُ: پارچىلانماق، ئۇششاقلانماق

اَلْهَصْرُ: پاچاقلانماق، چىقىلماق، يىقىنلاشتۇرۇلماق

أَلْهَضَ هُ: ئويغانماق: چاقىرماق

ـــ هُ لِلأَمْرِ: روھلاندۇرماق، ئىلھاملاندۇرماق

اَلْهَضْمُ الطَّعَامُ: ھەزىم قىلماق، ھەزىم بولماق

أَلْهَكَ هُ: ۋەيران قىلماق، گۈمران قىلماق

اَلْهَلُ الْمَطَرُ: قاتتىق يامغۇر ياغماق

اَلْهَلَكُ: جان تىكمەك، جان پىدا قىلماق

اَلْهَمَاكُ: تىرىشچانلىق كۆرسىتىش

اَلْهَمَرُ الْمَاءُ: سۇ قۇيۇلماق

اَلْهَمَكَ فِي الأَمْرِ: بىرىلىپ ئىشلىمەك، تىرىشچانلىق كۆرسەتمەك، باش چۆكۈرمەك

اَلْهَوَى الشَّيْءُ: تۆۋەنگە چۈشمەك، تۆۋەنلىمەك

أَلْهَى إِلَيْهِ الْخَبَرَ: ئۇقتۇرماق، بىلدۈرمەك

ـــ الشَّيْءَ: تۆكەتمەك، ئورۇنلانماق

ـــ الأَمْرَ: ئاخىرلاشتۇرماق

اَلْهِيَارُ: بۇزۇلۇش، يىمىرىلىش

أَلْوَزُ الشَّيْءُ: كۆرۈنمەك، ئېنىقلانماق

أَلْوَرُ: ئەنۇەر (ئىسىم)

أَلُوفٌ ج أُلُف: ئىززەت، ئابرۇي

أَلُوق: غېچىر سالۇا، تاز قارا، قوماي (جانلىق)

أَلِيٌّ ج آناء: ۋاقىت، مەزگىل

أَنَّى: ① بۇ بولسا شەرت قوشۇمچىسى بولۇپ ئىككى پېئىللىق كىسمىلەشتۈرىدۇ مەنىسى «نە، قەيەر» دېگەن بولىدۇ مەسىلەن: ـــ تَذْهَبْ أَذْهَبْ

② سوئال ئۇلانمىسى بولۇپ، كىلىپ مەنىسى «قەيەردە، قانداق، نەدە» دېگەن بولىدۇ أَنَّى ـــ أُنَّيًّا و اِنِّي: ئارقىغا سوزماق، كىچىكتۈرمەك

ـــ ـــ أَنِيًّا و اِنًّ وأَنَاءً: يېقىن كەلمەك: تەييار بولماق: پىشماق، يېتىلمەك

أَنِيثٌ: ئەزىز، سۆيۈملۈك، ئوماق

أَنِيسٌ: خۇش خۇي، مۇلايىم، ئىتائەتچان

أَنِيسُونٌ: بەدىيان (ئۆسۈملۈك)

أَنِيقٌ: كۆركەم، چىرايلىق، رەتلىك

أَنِيمُومِتْرٌ: ئانېمومىتىر، ئانېموگراف (شامال سۈرئىتى بىلەن كۈچىنى ئۆلچەيدىغان سائەت)

أَنِيمِيَا: قان ئازلىق كېسىلى

أَهْلَبُ ج هُلْب: چۈۋۈلعان چاچ، پاخپايعان چاچ

اَهْلَسَ: زاگلىق قىلماق، تەنە قىلماق

ـ هُ: قېرىتىۋەتمەك، مافدۇرىدىن كەتكۈزمەك

أَهْلَكَ هُ: هالاك قىلماق، يوقاتماق

أَهْلِيّ: يەرلىك: دۆلەت ئىچى: ئائىلىۋى

أَهْلِيَّة: قابىلىيەت، ئېستىدات، سالاھىيەت

اِهْلِيلَج: ھېلىلە (ئۆسۈملۈك ياكى مېۋە)

ـ يّ: ھېلىلەنىك، ھېلىلەدەك: ئېللىپىس شەكىللىك

أَهَمُّ: مۇھىمراق، ئەڭ مۇھىم

اهْمَال: سەل قاراش، بىخۇدلۇق قىلىش

أَهْمَدَ الشَّيْءُ: تىنىچلىق بولماق، تىنجىماق، بىسقماق

ـ النَّارَ: ئوت ئۆچۈرۈلمەك

أَهْمَلَ هُ: كۆڭۈل بۆلمەسلىك، سەل قارىماق

أَهَمِّيَّة: ئەھمىيەتلىك، ئەھمىيىتى بار

اهْنَاف: مەسخىرە قىلىش، مازاق قىلىش

أَهْنَفَ: مەسخىرە قىلماق؛ ئۆكسۈپ يىغلىماق، بۇقۇلداپ يىغلىماق

أَهْوَجُ ج هُوج: قاباقباش، ھاماقەت: قارام، قارامليق بىلەن ئىش قىلىدىغان ئادەم: دەھشەتلىك (بوران)

أَهْوَسُ ج هُوس: ئېلىشىپ قالغان ئادەم، سارائ

أَهْوَنُ: ئاسان، ئاسانراق، ئەڭ ئاساسەن

أَهْوَى الشَّيْءَ: تۆۋەنلىمەك، پەسكە سانگىلماق

ـ الشَّيْءَ: يۇقۇرىدىن تۆۋەنگە سانگىلماق

ـ بالشَّيْءِ: ئىشارەت قىلماق، ئىمالە ئىشارەت قىلماق

أُهْوِيَة: ھاۋا، ئاتموسفېرا: ھاۋا، تېگى يوق جاي

أَهْيَفُ ج هِيف: زىلۋا، قەددى ـ قامىتى كېلىشكەن ئادەم

أَوْ: يا، ياكى

أَوَّاب: تۆۋبە قىلغۇچى، خاتالىغىنى بويىنىغا ئالغۇچى

أُوَابِك: ئەرەب نېفىت ئېكسپورت قىلىش تەشكىلاتى (OAPEC)

أُوَار ج أُور: قىزىق: ئۇسسماق: ئوت

أَوَان ج آوِنَة: ۋاقىت: سائەت: زامان

أَوْب: قايتماق: يولۇنۇش: تەرەپ

أَوْبَأَ الْمَكَانُ: ۋابا كېسىلى ئېقىپ يۇرمەك، ۋابا كېسىلى تارقالماق

أَوْبَرَ: ئۇزۇن تىۋىتلىق بولماق، ئىنتايىن ئىنچىكە يۇڭلۇق بولماق

أَوْبَرُ: يۇمران تۈك، يۇمشاق موي

أُوبَرا: ئوپېرا، تىياتىر: تىياتىرخانا

أَوْبَقَ هُ: ۋەيران قىلماق: ھاقارەتلىمەك

أُوبِك: نېفىت ئېكسپورت قىلىش خەلقئارالىق تەشكىلات (OAPEC)

أُهْجُوَّة ج اَهَاجِيَ : ھەجۋى ماقالە، ھەجۋى شېئىر

أُهْجِيَّة ج أَهَاجِيُّ: ھەجۋى ماقالە، ھەجۋى شېئىر

أَهْدَأَ هُ: تىنچلاندۇرماق، جىمىتماق

اِهْدَاء: تەقدىم قىلىش، ھەدىيە قىلىش

أَهْدَبُ ج هُدْب: ئۇزۇن كىرپىك (كۆزنىك)

أَهْدَرَ حَقَّهُ: ھوقۇقىنى تارتىۋالماق

ـ دَمَهُ: ئۇنىڭغا ئۆلۈم جازاسى بېرىشكە ماقۇل بولماق

اَهْدَفُ لِلسِّهَامِ: ئاتمىش ياشقا يېقىنلاشقان

ـ اِلَيْهِ: نىشانلىماق، نىشانغا ئالماق، چەنلىمەك؛ ئۇمىد باغلىماق

أَهْدَلُ ج هُدْل: ئاسما بازغان

أَهْدَى كَذَا اِلَيْهِ أو لَهُ: سوۋغا تەقدىم قىلماق

ـ اَلْعُرُوسُ إِلَى زَوْجِهَا: يېڭى توي قىلغان قىزنىڭ ئۆز ئېرىگە سوغا تەقدىم قىلىشى

اِهْرَاق: تۆكمەك، تۆكۈۋەتمەك

أَهْرَام ج: ئەھرام (مىسىردىكى قەدىمكى پېرئەۋنلەرنىڭ قەبرىسى)؛ قىرلىق پولات

اَلْـ: ئەھرام گېزىتى (مىسىردىكى)

أَهْرَعَ: يۈگۈرمەك، يۈگۈرۈپ ماڭماق

اَهْرَقَ الْمَاءَ: سۇ قۇيماق

اَهْرَمَ هُ الْبَدَّهْرُ: قىزىنىۋەتمەك: قىزىتىپ ماغدۇرىدىن كەتكۈزىۋەتمەك

اِهْرَوْرَقَ الدَّمْعُ: ياش ئاقماق

أَهْزَلَ هُ: ئاجىزلاشتۇرماق، ئورۇقلاتماق

أُهْزُوجَة ج أَهَازِيجُ: خەلق ناخشىسى

أَهْطَحَ: ئالاقزادىلىك بىلەن يۈگۈرۈپ كەلمەك

أُهْكُوهَة: مەسخىرە قىلىش، زاكلىق قىلىش

أَهَّلَ لِلأَمْرِ: لايىقەتلىك بولماق

ـ بِهِ: قارشى ئېلىش يۈزىسىدىن ئۇنىڭغا «قارشى ئالىمىز، ياخشىمۇسىز» دېمەك

أَهَلَ ـِ اَهْلاً وَ أُهُولاً الرَّجُلُ: توي قىلماق، ئۆيلەنمەك

ـ اِمْرَأَةً: خوتۇن ئالماق

ـ ـُ الْمَكَانُ: ئورۇنلاشماق

أَهِلَ ـَ أَهْلاً بِهِ: توققان بولماق

أَهْل ج أَهَا ئائىلە كىشىلىرى، بالا- چاقا، ئۇرۇق- تۇققان

ـ الشَّيْءِ: ... نىڭ ئىگىسى ئىگىدارچىلىق قىلغۇچى

ـ الْمَذْهَبِ: مەزھەپچى، مەسلەكچى، مەزھەپ ئىجاد قىلغۇچى

ـ لِكَذَا: لايىقىتى بار بولماق، مۇناسىپ بولماق

ـ اً وَسَهْلاً: خوش كەپسىز، قارشى ئالىمىز؛ ياخشىمۇسىز

اَوْدَعَ هُ الشَّيْءَ: ئامانەت قويماق

ـــ التَّأْمِينَ: كاپالەت پۇلى تاپشۇرماق

ـــ كَلاَمَهُ مَعْنًى: مەلۇم خىل مەنىنى ئۆز ئىچىگە ئالماق

ـــ كِتَابَهُ كَذَا: كىتابقا كىرگۈزمەك

اَوْدَى: يوقاتماق، هالاك قىلماق

ـــ بِهِ: ئۆلتۈرمەك، ئۆلتۈرۈۋەتمەك

اُورُبَّا: ياۋروپا قىتئەسى، ياۋروپا

اَوْرَثَ هُ: مىراسخور قىلماق

ـــ هُ شَيْئاً: ئۇنى بايلىققا ۋارىس قىلماق

ـــ هُ كَذَا: قوزغىماق، پەيدا قىلماق

اَوْرَدَالشَّيْءَ: تەقدىم قىلماق، تەمىنلىمەك

ـــ عَلَيْهِ الْخَبَرَ: خەۋەر قىلماق، ئۇقتۇرماق

ـــ هُ الْمَاءَ: سۇ بەرمەك

اُوْرِدِيّ: ئوردىيەلىك، ئوردىيەنىڭ، ئوردىيىچە

اَوْرَطَ هُ: قىيىن ئەھۋالدا قالدۇرماق

اُورْغَوَاي: ئۇراگىۋاي، شەرقىي قىرغاق جۇمھۇرىيىتى

اَوْرَفَ الظِّلُّ: سايە چۈشمەك

اَوْرَقَ الشَّجَرُ: يوپۇرماق چىقارماق

اَوْرَهُ ج وُرْه: ئەخمەق، دۆت

اُورُوبَةُ: ياۋروپا قىتئەسى، ياۋروپا

اُورُوبِيّ: ياۋروپاچە، ياۋروپالىق ئادەم

اَوْرَى الزَّنْدُ: ئۇچقۇن چىقارماق

ـــ الزَّنْدَ: ئوت ياقماق، ئوت قالىماق

اوزٌّ اوزَّة: غاز

اُوسْتِرِيَا: ئاۋىستىرالىيە

اَوْسَخَ الشَّيْءَ: مەينەتلەشتۈرمەك

اَوْسَطُ ج أَوَاسِطُ: ئوتتۇرا، ئوتتۇرىسى

الشَّرْقِ الْـ: ئوتتۇرا شەرق

اُوسْطَى ج اُسْطَوَات: ئۇستا؛ ئىش بېشى

اَوْسَعَ: كېڭەيتمەك، موللاشتۇرماق

ـــ الشَّيْءَ: كەڭ بولماق

ـــ الشَّيْءَ الشَّيْءَ: سىغدۇرماق

اَوْسَقَ الشَّيْءَ: قاچىلاپ توشماق

اَوْسَى الرَّأْسَ: چاچ ياساتماق؛ باشنى چۈشۈرتمەك

اَوْشَعَ الشَّجَرُ: گۈللىمەك، چېچەكلىمەك

اَوْشَكَ أَنْ: ... يېقىنلاشماق، يىغىنلىشىپلا قالماق

اَوْصَبَ: ئاغرىپ قالماق

ـــ هُ: كېسەل قىلماق، بىتاب قىلىپ قويماق

اَوْصَدَ الْبَابَ: ئىشىكنى ياپماق

اَوْصَرُ: يەر خېتى

اَوْصَلَ هُ: مۇھاپىزەت قىلىپ ئاپىرىپ قويماق

ـــ هُ الشَّيْءَ اَوْ عَلَيْهِ الشَّيْءَ: يەتكۈزۈپ ئاپىرىپ بەرمەك

ـــ الْحَرَارَةَ: ئىسسىق ئۆتكۈزمەك

اَوْصَى هُ بِكَذَا: ۋەسىيەت قىلماق؛ قايتۇرماق؛ ھاۋالە قىلماق

ـــ لَهُ بِكَذَا: ۋەسىيەت قالدۇرماق

اَوْبَهَ لَهُ اَوْ بِـهِ: دەققەت قىلماق، كۆڭۈل بۆلمەك

أَوْتَاد ج: قوزۇق

ـــ الْبِلَاد: دۆلەتنىڭ رەھبەرلىرى

أَوْتَدَ الوَتَدَ: قوزۇق قاقماق

اَوْتَرَالقَوْسَ: ئوقيانى كەرمەك

ـــ الْخَيْلَ: چىڭىتماق، باغلىماق

ـــ الشَّيْءَ: يالغۇز قالدۇرماق

أُوتُوبُوس، أُتُوبِيس: ئاپتوبۇس، ئاممىۋى ماشىنا

أُوتُومَـــاتِيكِيّ: ئۆزلىكىـــدىن ھەرىكەتلىنىدىغان، ئاپتوماتىك

أُوتِيل: سارايِ، مېھمانخانا

أَوْثَـــأَ الْيَـــدَ: زەخمىلەندۇرمـــەك، جاراھەتلەندۇرمەك

أَوْثَبَ هُ: سەكرىتمەك، سەكرىگىلى قويماي

أَوْثَقَ هُ: باغلىماق؛ كۈچەيتمەك

اَوْثَقُ: ئەڭ مۇستەھكەم، ئەڭ ئىشەنچلىك

أَوْج: يۇقۇرى پەللىسى، ئەۋجى

أَوْجَبَ عَلَيْهِ الْعَمَلَ: ئۇنى قىلىشقا بۇيرۇماق

ـــ لَهُ حَقَّهُ: ئۇنىڭ ھوقۇقىغا ئىتىبار بەرمەك

اَوْجَدَ الشَّيْءَ: پەيدا قىلماق؛ ئىجاد قىلماق

ـــ هُ الشَّيْءَ: ئۇنى ئىرىشتۇرمەك

اَوْجَرَهُ: دورا بەرمەك، دورا ئىچكۈزمەك

اَوْجَزَالْكَلَامَ اَوْ فِيهِ: سۆزنى قىسقا قىلماق، سۆزنى قىسقارتماق

اَوْجَسَ الْقَلْبُ شَـيْئاً: ئەندىشە قىلماق، تەشۋىشلەنمەك

أَوْجَعَ هُ: ئاغرىتماق، ئاغرىق ھېس قىلدۇرماق

ـــ فِي الْعَـــدُوِّ: دۈشمەن قانخور بولماق، دۈشمەن ۋەھشىي بولماق

اَوْجَفَ الشَّيْءَ: مىدىراتماق، لىكشىتماق

ـــ الفَرَسَ: ئاتنى چاپتۇرماق

اَوْجَلَ هُ: قورقۇتماق، ئەنسىرەتمەك

أَوْجَهَ هُ: ئەتىۋارلىماق، قەدىرلىمەك

أَوْحَدُ ج أُحْدان: مىسلىسىز، تەڭداشسىز

اَوْحَشَ الْمَكَـــانُ: قاقاسلىشىپ كەتمەك، ياۋايىلاشماق

ـــ هُ: زېرىكىشلىك ھېس قىلدۇرماق

اَوْحَلَ هُ: پاتقاققا پاتۇرماق

أَوْحَى إِلَيْهِ بِكَذَا: ئىشارەت قىلماق، ئىلھام قىلماق

اَوْحَى: ئەڭ تېزلىك، ئەڭ تېز بولغان، ئەڭ تېز

اَوَّدَالشَّيْءَ: ئەگرى ـ بۈگرى قىلىۋەتمەك، مايماق قىلماق

أَوَدَ: مايماق، ئەگرى ـ بۈگرى؛ چارچىماق

أَوِدَ اَوَدًا الْعُـــودُ: مايماق بولۇپ قالماق، ئەگرى بولماق

أَوْدَاج ج: بويۇن تومۇرى

نَفَخَ الْـــ: يۇز ـ بويۇنلىرى قىزىرىپ كەتمەك

اَوْدَةَ: ئېغىر نەرسە كۆتۈرمەك

أَوْقَـــعَ هُ: يىقىلـدۇرماق، يىقىتماق، يىقىتۇمتمەك

ـــ بالعَدُوّ: دۈشمەنگە ئېتىلماق

ـــ به الْسُّوءَ: زىيانغا ئۇچراتماق

ـــ اَلْمُوسِيقَى: مۇقام توۋلىماق، مۇزىكا چالماق

أَوْقَفَ هُ: توختاتماق، توختىتىپ قويماق

ـــ عَنِ الأَمْرِ: ئۇزۇلۇپ قالماق

ـــــ الأَرْضَ: دىن ۋە مەسجىد ئۈچۈن يەرلىرىنى، مالىلىرىنى ۋەقىف قىلماق

أُوْ قِيَانُس: ئوكيان

الـ ـــ الاَ طْلَنْطِيّ: ئاتلانتىك ئوكيان

الـ ـــ البَا سِيفِيْكِيّ: تىنچ ئوكيان

أَوْكَدَ: جەزىملەشتۈرمەك، تەكىتلىمەك

أَوْكَسَ الشَّيْءَ: باھانى چۈشۈرمەك، تۆۋەن مۆلچەرلىمەك؛ بوش چاغلىماق؛ كۆزگە ئىلماسلىق

أَوْكَسُ: ئەڭ بەختسىز، ئەڭ رەزىل

أُوْكسَ التَّاجِرُ: زىيان تارتماق

اَوْكَلَ عَلَى اللهِ: ئاللاھقا تاپىنماق، ئاللاھقا تەۋەككۈل قىلماق

ـــ عَلَيْهِ الْعَمَلَ: ئۈنىڭغا ھاۋالە قىلماق

اَوَّلَ الْكَلاَمَ: چۈشەندۈرمەك؛ پىكىر قىلماق

أَوَّل ج اَوائِل و أَوالِ: بىرىنچى، ئاۋۋالقى

الْـــ: بىرىنچى

ـــ اً: دەسلەپكى، ئاۋۋالقىسى

ـــ أَمْس: ئۈلۈشكۈن

أَوْلاَد ج: بالىلار، ئوغۇل بالا، قىز بالا

ـــ العَرَب: ئەرەبلەر

اَوْلَجَ هُ: قەدەم باسقۇزماق، كىرگۈزمەك

اَوْلَدَ ت الْمَرْأَةُ: تۇغماق، يەڭگىمەك

اَوْلَعَ هُ بِكَـــذَا: پۈتۈن ۋۇجۇدى بىلەن بىرىلمەك

ـــ هُ بِه: قۇتراتماق، كۈشكۈرتمەك

أُوْلِـــعَ بِـــه: مەپتۇن قىلىنماق، جەلەب قىلىنماق

اَوْلَمَ: مېھمان كۈتۈۋالماق، زىياپەت بەرمەك

أُوْلَمْبِيّ: ئولىمپىك تەنھەرىكەت يېغىنىنىڭ، ئولىمپىك تەنھەرىكەت يېغىنىغا مۇناسىۋەتلىك

أُولَمْبِيَا: ئولىمپىك تەنھەرىكەت يېغىنى

اَوْلَهَ هُ: قايغۇرۇتماق، دەرت ـــ ئەلەمگە گىرىپتار قىلماق

أُولُو ج: ... نىڭ ئىگىسى؛ ... گە ئىگە بولغۇچى

ـــ الطَّوْلِ و الْحَوْلِ: كۈچلۈك ۋە قامەتلىك ئادەم

أَوَّلِيّ: ئاساسلىق، مۇھىم؛ ئاۋالقى، باشتىكى

اَوْلَى هُ الأَمْرَ: تەيىنلىمەك

ـــ هُ مَعْرُوفًا: ئۇ ئىشنى لايىقىدا قىلماق

ـــ ج أُولَوْنَ و أَوَال: ئەك مۇئاپىق

أُولَى ج اُوَل ج أُولِيـــــات: بىرىنچىسى؛ مۇھىمى: ئاساسلىقى

اَوْضَحَ الاَمْرَ اَوْ عَنْـهُ: روشەنلەشتۇرمەك، ئىزاھلىماق

ــ الاَمْرُ: ئۇقۇملۇق قىلىپ چۈشەندۈرمەك

اَوْضَعَ بَـيْنَ الْقَـوْمِ: ئارىدا قۇتراتقۇلۇپ قىلماق

اَوطَأَ مِنْهُ: دەسسەمەك

اَوْطَفُ ج وُطْف: قۇيۇق قاشلىق، ئۇزۇن كىرپىكلىك ئادەم

أَوْطَنَ الْمَكانَ أَوْبِـهِ: جايلاشماق، ماكان تۇتماق

أَوْعَبَ الشَّيْءَ: ھەممىنى ئېلىپ كەتمەك

ــ الشَّـيْءَ فِى الشَّـيْءِ: قىستۇرماق، قىستۇرۇپ كىرگۈزمەك

اَوْعَثُ: قىيىن، تەس، مۇشكۇل

أَوْعَدَهُ: ۋەدە قىلماق؛ قورقۇتماق

أَوْعَرُ: ئوڭغۇل- دوڭغۇل بولغان، مېڭىش تەس بولغان

أَوْعَزَ اِلَيْهِ فِى كَذَا: كۆرسەتمەك؛ قۇتراتماق، كۆشكۈرتمەك

اَوْعَسُ ج وُعس جج اَواعِسُ: قۇملۇق، قۇم يەر

أَوْعَـى الشَّـيْءَ: ئۆز ئىچىگە ئالماق، سىغدۇرماق؛ چۈشەنمەك؛ داڭلىق بولماق

أَوْغَرَ صَدْرَه عَلَيْهِ: ئوغۇسىنى قاينىتماق، ھاياجانلاندۇرماق

اَوْغَلَ فِى كَذَا: ئىچكىرلەپ كىرمەك

ــ فِى السَّيْرِ: تىز ماڭماق

ــ هُ فِى كَذَا: قەدەم قويىۋەرماق

ــ فِى الْعِلْمِ: چوڭقۇر ئىزلەنمەك

اَوْفَدَهُ عَلَيْهِ اَو اِلَيْه: ۋەكىل قىلماق، ئەلچى (بىرەر دۆلەتنىڭ) ئەۋەتمەك

أَوْفَرَ الشَّيْءَ: موللاشتۇرماق

اَوْفَرُ: ئەڭ مول، مولراق

اَوْفَى بِالوَعْدِ: ۋەدىكە ۋاپا قىلماق

ــ عَلَى الْمَكَانِ: قەدەم تەشرىپ قىلماق

ــ النَّذْرَ: قەسەمنى ئەملكە ئاشۇرماق

ــ هُ حَقَّـهُ: ئۇنىڭغا ھوقۇق بېرىشكە تېگىشلىك بولماق

ــ الْكَيْلَ: تولۇق ئۆلچىمەك

ــ عَلَى كَذَا: ئاشۇرماق

اَوْقَـاف: ۋەقفە مۇلۇك، مۇسۇلمانلار ئاممىسىنىڭ مۇلكى: ۋەقفە مۇلۇك، دىنى ئىشلار

وزارَة الْـ: دىنى ئىشلار مىنىستىرلىكى

أُوقِّة: ئوقىيە (12 دىر ھەم ياكى 374 گرامغا تەڭ)

اَوْقَدَالنَّارَ: ئوت قالماق، ئوت ياقماق

ــ الْمِصْبَاحَ: چىراق ياندۇرماق

اَوْقَرَ الدَّابَّـةَ: ھەددىدىن زىيادە ياساق، ھەددىدىن زىيادە ئارتماق (يۈك)

ــ هُ الدَّيْنُ: ھەددىدىن زىيادە قەرز بېسىپ كەتمەك، قورزدار بولۇپ كەتمەك

يا ـــ ـــها الرجل

أَيْ: قاراتما ئالدى قوشۇلغۇچى بولۇپ مەنىسى «ۋاي، ھەي» دېگەن بولىدۇ

مەسىلەن: **ـــ عبد**

(2) ئىزاھلىغۇچى بولۇپ كېلىدۇ: مەنىسى «يەنى» بولىدۇ

مەسىلەن:

عندى‌عسجد ـــ ذهب

جاۋاب سۆزى بولۇپ قەسەمنىڭ ئالدىدا ئىشلىتىلىدۇ. مەنىسى «ھەئە، شۇنداق، توغرا» دېگەن بولىدۇ. مەسىلەن :

ـــ والله

أَيَا د جِج: قول: ئالقان: تۆۋەن بىلەك: ئىلتىپات: ئىقتىدار: ئادەم: ئادەم كۆچى

ـــ كَذا: دەستە، تۇتقۇچ، ساپاق

أَيَارُ: ماي (ملادىي بەشىنچى ئاي)

أَيْأَ سَ هُ: ئۈمىدسىزلەندۈرمەك

ـــ الْمَرْأَةَ: تۇغماس قىلىپ قويماق

ايَاس: ئۈمىدىنى ئۈزمەك

اَيَاكَ: لايىقلاشقىن! دېققەت قىلغىن!

ـــ أَنْ تَفْعَلَ: نى قىلىشتىن ئاگاھ بول!

أَيَام ج: كۈن، كۈندۈز، ۋاقىت

ابْـــن الْ ـــ: چوڭقۇر تەجرىبىگە ئىگە ئادەم

ـــ العَرَب: قەدىمكى ئەرەبلەرنىڭ ئۇرۇش قىلىش ئايلىرى، ئۇرۇش كۈنلىرى

أَيَّانَ: (1)شەرت قوشۇمچىسى بولۇپ، ئىككى پىشلىنى كېسىملەشتۈرىدۇ. مەسىلەن:

ـــ تدرس تنج

(2) سوئال ئۆلانمىسى بولۇپ، (قاچان) دېگەننى بىلدۈرىدۇ. مەسىلەن:

ـــ تعود

أَيْبَسَ: قۇرۇقلۇق ئۈستىدە ماكىماق

ـــ الشَّيْءَ: قۇرغاق قىلىۋەتمەك

ـــــ الْمَكَـــانُ: سۇسىز قىلىپ قويماق، قۇرغاقچىلىق بولماق

ـــ الْعُودُ: قۇرۇپ كەتمەك، سۇلاشماق

أَيْتَمَ هُ: يالغۇز قويۇپ قويماق

ايْثَـــار: باشقىلارنىڭ مەنپەئىتىنى ئۆز مەنپەئىتىدىن ئەلا بىلمەك

ايْجَاب:(ۋەزىپە) يۈكلىمەك: ئاكتىپ بولماق

اَيْجابِيّ: ئىجابى: ئەرلىك جىنىس

ـــ ا: جانلىق، ئاكتىپلىق، پائال

ايْجاد: ئىجاد قىلىش، كەشىپ قىلىش

ايْجَار: ھەق (ئىجارە ھەققى)

ـــ ج ايْجَارات: ئىجارە توختامى (خېتى)

ايْحَاء: رىغبەتلەندۈرۈش، ئىلھاملاندۇرماق: قۇتراتقۇلۇق قىلىش

أَيْدَهُ: قوللىماق، كۈچەيتمەك

أَيْد (أَلأَيْدى) ج: قول: تۆۋەن بىلەك

الـــ ى العَامِلَة: ئەمگەك كۈچى

أَيْدز: ئەيدىز كېسىلى

السَّنَةالْ ــ: بىرىنچى يىلى

أَوْلِيَاء: ياردەمچى؛ ئىگە؛ ئەۋلىيا؛ ئائىلە، باشلىقى؛ ھىمايىچى، دوست

ــ الأَمْرِ: خەلىپە، رەھبەر

أَوَّلِيَّــةَ: ئاساسى قائىدە، مەشھۇر قائىدە، چۈشۈنىشلىك

أُوْم: ئوم (توك بىرلىكى)

اَوْمَأَ بِنَظَرِ ہ أَوْغَيْرِہ: كۆز ئىشارىتى قىلماق، ئىپادىلىمەك

ــ اِلَيْہ: ئىشارەت قىلماق، كۆرسەتمەك

اَوْمَسَ تِ الْمَرْأَةُ: پاھىشۇازلىق قىلماق، جالاپلىق قىلماق

اَوْمَضَ: ئىپادىلىمەك، كۆز ئىشارىتى قىلماق

ــ الْبَرْقُ: چاقماق ــ چاقنىماق، گۈلدۈرماما گۈلدۈرلىمەك

أَوْن: زامان، چاغ؛ سائەت؛ مۇلايىم، يۇمشاق

اَوَّهَ: ئاھ ئۇرماق، ھەسرەت چەكمەك

اَوَّهْ • أَوْه: ئەي! ئاپلا، ۋايجان

اَوْهَجَ النَّارَ: ئوت قالماق، ئوت ياقماق

اَوْهَد: تىرەك، دەم (ئىشكىنەك)

اَوْهَــقَ الْحَيْــوَانَ: ھايۋانغا سىرتماق تاشلىماق، ھايۋانغا سالما سالماق

اَوْهَمَ: خىيال قىلماق؛ گوللىماق

ــ ہُ: خىيال قىلغۇزماق؛ قاقتى ــ سوقتى قىلماق

ــ ہُ بِكَذَا: تەسەۋۋۇر قىلدۇرماق

اَوْهَــنَ ہُ: ئىقتىدارىنى بوشاتماق، زەئىپلەشتۈرمەك

اَوَّىٰہُ: قوندۇرماق، ياتاق بىلەن تەمىنلىمەك

اَوَى ــ أَوِيًا اواءً الْمَكَانَ اوَ اِلَيْہ: ئورۇن بىلەن تەمىنلىمەك، ئورۇنلاشتۇرماق

ــ اِلَى كَذَا: ياردەم قىلىشنى تەلەپ قىلماق

ــ ہُ: ئۇنى ئىلىپ قالماق

أَىّ: ① شەرت قوشۇمچىسى بولۇپ، ئىككى پىئىلنى كېسىملەشتۈرىدۇ مەسىلەن:

ــ ا قطع ناكل

(2) سوئال ئۇلانمىسى بولۇپ، (قايسى، قېيسى) دېگەنلەرنى بىلدۈرىدۇ: مەسىلەن

ــ الطلاب نجح؟

(3) ئۇلانما ئىسىم بولۇپ كېلىدۇ مەسىلەن:

يسلم على ــ هم افضل

(4) ئېنىقسىز ھالەتتىكى ئىسىمنىڭ سۈپىتى بولۇپ، پۈتۈنلەي ساپ ــ ساقلىقنى بىلدۈرىدۇ. مەسىلەن:

عصام شاب ــ شاب

ياكى پىئىلنىڭ يىلتىزى بىلەن ئىزاپەتلىك بىرىكمە بولۇپ، مۇتلۇق تولدۇرغۇچى بولۇپ كېلىدۇ. مەسىلەن:

كرمته ــ اكرام

(5) قارىتىلما سۆز بولۇپ، ئاگاھلاندۇرغۇچى «هَــا» بىلەن ئۇلىنىپ ئىشلىتىلىدۇ. مەسىلەن:

ـــ الله: ئاللاھ بىلەن قەسەمكى

اِيْمَـــاء: قـول يـاكى كـۆز بىلـەن ئىشارەت قىلىش، ئىما قىلىش

اِيْمَـــائِيّ: ئىشارەتنىڭ: ئىشارەت قىلىشنى بىلدۈرۈش بەلگىسى

التَّمْثِيْل الـ ـــ: گاچا (ئاۋازسىز) تىياتىر

إِيْمَان: ئىشەنچ، ئىتقاد، ئىمان

الـ ـــ يَّة: ئەقىدىچىلىك: ئىتقاد شۇناسلىق

أَيْمَة: بويتـاق يۈرۈش: يالغـۇز تـۇرۇش: تـەنها ياشاش

أَيْمَنَ: يەمەنگە بارماق: ئوڭ تەرەپكە ماڭماق

ـــ الله: ئاللاھ بىلەن قەسەم قىلماق

أَيْمَنُ ج يُمْـــن وَ أَيَـــامِنُ: ئـوڭ تـەرەپ: كۆڭۈلدىكىـدەك بـەخت: ئـوڭ قولـى بىلـەن ئىش قىلغۇچى

أَيْمُن ج: ئوڭ تەرەپ: ئوڭ قول

أَيْنَ: 1. سـوئال ئۇلانمىسـى بولـۇپ، «نـەدە، قەيەردە» دېگەننى بىلدۈرىدۇ. مەسىلەن

ـــ أخوكَ؟

2. شـەرت قوشۇمچىسـى بولـۇپ ئىككـى پىئىلنى كېسىملەشتۈرىدۇ: مەسىلەن:

ـــ تجلس أجلس

أَيْنَعَ الثَّمَرُ: پىشماق، مىۋە پىشماق:

أَيْنَمَـــا: شـەرت قوشـۇمچى بولـۇپ، ئىككـى پىئىلنى كېسىملەشتۈرىدۇ. مەنىسى «قەيـەر»، «قايسـى جـاي» دېگـەن بولىـدۇ. مەسىلەن

ـــ تذهب أذهب

اِيْهاب: ھەدىيە قىلىش، تەقدىم قىلىش

إِيْوَاء: قوندۇرۇپ قېلىش: يوشۇرۇپ قويۇش

اِيْوَان ج أَوَاوِين وَ اِيوَانَات: زال، ساراي، مېھمانخانا

أَيُّـــوبُ: ئەييـۇپ (ئادەمنىـڭ ئىسـمى)

أَيْدَرُوجِين: ھىدروگىن
أَيْدِيُولُوجِيَا: ئىدىولوگىيە، ئىنتىلەت، دۇنيا قاراش
اِيْرَاد: نەقىل كەلتۈرۈش؛ نەسىلەش
اِيْرَان: ئىران (دۆلەت ئىسمى)
أَيْرُلَنْدَا: ئىرلاندىيە
أَيْرِيَال: ئائىتىنا
أَيْسَ ـَ أَيْسًا وَ اِيَاسًا مِنْهُ: ئۈمىد ئۈزمەك
أَيْسَرَ: بەختلىك بولماق، ئاسان بولماق
ـ ت الْحَامِلُ: ئاسان تۇغماق
اَيْسَرُ ج يُسْرٌ: ئوڭ؛ ئاسانراق
اِيْصَاء: تەۋسىيە قىلىش؛ ۋەسىيەت قىلىش؛ تاپىلاش، تونۇشتۇرۇش
اِيْصَال: ئۇلاش، تۇتاشتۇرماق
ـ ج ايصالَات: ھۆججەت
اِيْصَالِيَّة: ئۆتكۈزۈشچانلىق
أَيْضًا: مۇ، ئوخشاش؛ ھەم، يەنە
اِيْضَاح: چۈشەندۈرۈش؛ ئاشكارا قىلىش
اِيْضَاحِيّ: ئىزاھاتلىق؛ ئىزاھات بەركۈچى، ئىزاھلىغۇچى
اِيْطَالِيّ: ئىتالىيىنىك، ئىتالىيىلىك، ئىتالىيىچە
اِيْطَالِيَا: ئىتالىيە
اِيْعَاء: ئۆز ئىچىگە ئېلىش، سىغدۇرۇش
اِيْعَاد: ھەيۋە قىلىش؛ ماقۇل بولۇش
اِيْعَاز: ئىما ـ ئىشارەت قىلىش، بىشارەت بېرىش، پۈرسىتىپ قويۇش
اِيْعَازِيّ: ئىما ـ ئىشارەتلىك، ئىما ـ ئىشارەتكە مۇناسىۋەتلىك، ئىشارەت قىلىنغان
اِيفَاء: لەۋزىدە تۇرماق، ۋەدىسىگە ۋاپا قىلىش
اَيْقَاد: ئوت ياقماق، ئوت تۇتاشتۇرماق
اِيقَاع: تۆۋەنلەتمەك؛ ماس، مۇۋاپىق، ماسلىق
اِيْقَاعِيّ: ماسلىشىشچانلىق، رېتىملىق
اِيقَاف: مەنئى قىلىش، توختىتىش؛ ۋەخفە قىلىش
أَيْقَظَ هُ: ئويغاتماق، ھوشىغا كەلتۈرمەك
ـ الشَّيْءَ: قوزغاتماق
أَيْقَنَ الأَمْرَ اَوْبِهِ: چوڭقۇر چۈشەنمەك، جەزىملەشتۈرمەك
أَيْقُونَة: ئىكونا (خرىستىئانلاردا خۇدا ياكى ئەۋلىيالارنىڭ ئوبرازى)
أَيْك: زىچ ئورمانلىق، قويۇق ئورمانلىق
أَيِّلُ . اُيِّل ج أَيَايِلُ وَ أَيَائِلُ: بوغا (ھايۋان)
اِيْلَاف: دوستلۇق، ئىناقلىق
أَيْلُول: سېنتەبىر، (ملادي : ـ ئاي)
اَيْلُولَة: يەر خېتى
ـ الْمِيْرَاث: مىراس قالدۇرۇش
أَيِم جَ أَيَايِمُ وَ أَيَامَى: بويتاق (ئەر)؛ تۇل (ئايال)
أَيْم ج أُيُوم: يىلان

جاء الرّجل بنفسه أو بعينه

⑤ بەزىدە ئىگىنىڭ ئالدىدا كېلىدۇ.

مەسىلەن:

بحسبك كتاب

⑥ تۇيۇقسىزلىقنى بىلدۈرىدىغان إذا دىن كېيىن كېلىدۇ. مەسىلەن:

خرجت فاذا بالمطر هاطل

باءَ ـُ بَوْءًا إِلَيْهِ: قايتىماق، قايتىپ كەلمەك

ـ هُ إِلَيْهِ: قايتۇرماق، قايتۇرۇپ ئەكەلمەك

ـ بِالْفَشَلِ: مەغلۇبىيەتكە ئۇچرىماق، مەغلۇبىيەتكە دۇچ كەلمەك

بَائِت: كېچىنى ئۆتكۈزگەن، كېچىنى ئۆتكۈزگۈچى؛ كونا، كونىراپ كەتكەن؛ سىنىپ كۆچەلمەي قالغۇچى

بائِد: يوقالغان، مۇنقەرىز بولغان، هالاك بولغان

بائِر ج بُؤُر: چۆللىشىپ كەتكەن؛ قاقاس قۇملۇق؛ بازار تاپالماسلىق، يازىرى كاسات بولغان؛ كۈچىدىن قالغان؛ قىممىتىدىن قالغان

بائِس ج بُؤْس: بىچارە، بەختسىز

بائِض: تۇخۇم ئارقىلىق كۆپىيىدىغان قۇش؛ تۇخۇم قويغان ياكى تۇغقان

بائِع ج باعَة: ساتقۇچى، سېتىقچى، پىركازچىك

بائِقَة ج بَوائِق: بالايىئاپەت؛ جىنايەت

بائِيّ: ۋىتامىن B

بَاب ج أَبْواب و بِيْبَان: ئىشىك؛ كىرىش ئېغىزى؛ بۆلۈم؛ ماددا؛ باب؛ دەرۋازا

ـ صامد للنّيران: بىخەتەرلىك ئىشىكى

بَأْبَأَ بِئْباءً الْوَلَدُ: (دادا) دەپ چاقىرماق

بَابَا: (ئانىغا) قارىتىپ دادا دەپ ئاتىلىشى؛ دادا

ـ ج بابَوات: رىم پاپاسى

ـ الْمِيلاد: ئارچا بوۋاي (روژدىستۋو بايرىمىدا خىرىستىئانلارنىڭ رىۋايەتلىرىگە ئاساسەن روژدىستۋو بايرىمى كېچىسى روژدىستۋو بوۋىسى سۈپىتىدە گىرىم قىلىپ بالىلارغا سوۋغا تەقدىم قىلىدىغان بوۋاي)

بُؤْبُؤ: كۆز قارچۇقى، قارچۇق؛ ئوتتۇرى، ئارىلىغى

بابِلُ: بابىل (هازىرقى ئىران)

بابِلِيّ: بابىلنىڭ، بابىللىق

بابُور ج بَوابِيرُ: پار ماشىنىسى

باتَ: قەتئى، كەسكىن؛ كەسكۈچى

بَاتَ ـِ بَيْتًا و بَياتًا ومَبيتًا و بَيْتُوتَةً و مَباتًا فى الْمَكَان: كېچىنى ئۆتكۈزمەك، كېچىسى قونماق

بَاتِر ج بَواتِرُ: ئۆتكۈر قېلىچ

باثالُوجيا: پاتولوگىيە

باثِق: تاشقان، بېسىپ كەتكەن، تاشقىن بولغان

باثِقَة ج بَواثِقُ: سۈيى مول قۇدۇق

﴿ب - اَلْباءُ﴾

(باء) 1. ئەرەب تىلى ئېلىپبەسى جەدۋىلىدىكى ئىككىنجى ھەرب بولۇپ، ئەبجەد ھېساۋى بويىچە «2»نى بىلدۈرىدۇ

2. ئالدى قوشۇلغۇچى بولۇپ، كۆپىنچە ھاللاردا تۆۋەندىكىدەك مەنىلەردە ئىشلىتىلىدۇ:

① ۋاستە بولىدۇ. مەسىلەن:

انتقلت بالسيارة

② «يەملەش، چاپلاش» مەنىسىدە كېلىدۇ مەسىلەن:

أمسكت بيده

③ ئەگىشىش ۋە ھەمراھ بولۇش ئۇچۇن ئىشلىتىلىدۇ مەسىلەن:

سافر برعايتك

④ ۋاقىت تولدۇرغۇچى ياكى ئورۇن تولدۇرغۇچىسى بولىدۇ، مەسىلەن:

سهر بالليل

⑤ ئالماشتۇرۇشنى بىلدۈرىدۇ، مەسىلەن:

اشترى قلما بدينار

⑥ ئۆتۈمسز پېئىلنى ئۆتۈملۈك پېئىل قىلىدۇ. مەسىلەن:

نزلت به الى الساحة

⑦ قەسەم قىلىشنى بىلدۈرىدۇ. مەسىلەن:

بالله عليك

⑧ سەۋەب بولىدۇ. مەسىلەن:

نجح ببذول الجهود

3. قوشۇمچە خاراكتېرلىك ئالدى قوشۇلغۇچى بولۇپ، ئاساسلىق تۆۋەندىكىدەك ئىشلىتىش قائىدىسى بار

① لَيْسَ بىلەن مكانَ نىڭ بايان سۆزىنىڭ ئالدىدا كېلىدۇ. مەسىلەن:

لَيْس بمخلص

يەنە بىر مىسال:

ما كانَ المجتهد بخائب

② ھايجانلىنىش پېئىلى أَفْعَلْ نىڭ فائىلىنىڭ ئالدىدا كېلىدۇ. مەسىلەن:

أَجْملْ ــ بالربيع

③ پېئىل كفى نىڭ فائىلىنىڭ ئالدىدا كېلىدۇ. مەسىلەن:

كفى بالحق نصيرا

④ عَيْن، نَفْس قاتارلىقلارنىڭ ئالدىدا كېلىدۇ. مەسىلەن:

بَار: قاۋاقخانا، هاراق دۇكىنى
بَارّ: ئادەللىق، ئادالەت: سادىق، سادىقلىق، پاك ـ دىيانەتلىك
بِئْر ج آبار و بِئَار و أَبْؤُر و أَبَآر: قۇدۇق، سۇ قۇدۇقى، نېفىت قۇدۇقى
بَارُومِتْر: بارامىتىر
بُؤْرَة ج بُؤَر: ئورا، ئورەك
بارَحَ الْمَكَانَ: ئايرىلماق، ئايرىلىپ ماڭماق
بـارِح ج بَـوارِحُ: كەچ، بىپايان: ياز پەسلىدىكى ئىسسىق شامال
الْـ ـ: تۇنۇگۈن
بارِد: سوغۇق، قاتتىق سوغۇق
بارَزَهُ: قىلىچ‌ۋازلىق قىلماق، يەكمۇ يەك ئۇرۇشماق
بارِز: گەۋدىلىك، ئاشكارا، كۆرۈنەرلىك
بارِع: ماهىر، پىشقان، ئۇستا: ئۇستۇنلۇك قازانغۇچى
بَارَكَ لَهُ أو فِيهِ أو عَلَيْهِ: بەخت تىلىمەك، ئامەت تىلىمەك
ـ عَلَى الأَمْرِ: مۇستەھكەم تۇرماق، پۇختا تۇرماق
بارُود: مىلتىق دورىسى
بـارُومِتْر: بارومىتىر (هاۋا بېسىمىنى ئۆلچەيدىغان ئەسۋاب)
بَارَى الرَّجُلَ: مۇسابىقىلەشمەك، دورىماق، تەقلىد قىلماق
بُؤْرِيّ: فوكۇسلۇق، مەركىزى نۇقتا
بارِيسُ: پارىژ (فرانسىيىنىڭ پايتەختى)
بازِجْ بَنْزان و أَبْواز: قارچۇغا
بَؤُسَ ـُ بَأْسًا و بَأْسَةً و بَآسَةً: كۆچلۈك بولماق، شىجائەتلىك بولماق، قەھرىمان بولماق
بَئِسَ ـَ بُؤْسًا و بَأْسًا و بَئِيسًا و بُؤُوسًا الرَّجُلُ: بەختسىز بولماق، بىچارە بولۇپ قالماق، نامراتلاشماق
بَاسَ ـُ بَوْسًا هُ: سۆيمەك
ـ الشَّيْءُ: قوپال بولماق، يىرىك بولماق
بَأْس: كۈچ ـ قۇۋۋەت، شىجائەت، ئازاب
بُـؤْس ج أَبْـؤُس: بەختسىزلىك، نامراتلىق، قېيىنچىلىق: قاتتىقلىق: ئاچارچىلىق
بِئْسَ: نېمە دېگەن يامان ـ ھە: نېمە دېگەن رەزىل ـ ھە!
باسِر: غەم باسقۇچى، غەمكىن، مەيۈسلەنگۈچى
باسِق: ئىگىز تۇرغان، تىك قەد كۆتۈرۈپ تۇرغان
باسِل ج بُسَلاءُ و بُسْل: قەھرىمان، باتۇر: جۇرئەتلىك ئادەم
ـ ج بَواسِلُ: شىر (ھايۋان)
باسِم: كۈلۈمسىرىگۈچى، تەبەسسۇم قىلغۇچى
باسُور ج بَواسِيرُ: بۇۋاسىر كېسىلى، بۇۋاسىر
بـاشَ: خۇش چىراي، ئۇچۇق چىراي (چىرايىدىن كۆلكە يېغىپ تۇرىدىغان)

باحَ ــ بَوْحًا و بُؤُوحًا و بُؤُوحَةَ الشَّيْءُ: ئاشكارىلىماق، نامايەن قىلماق، ئوچۇق قىلىپ كۆرسەتمەك

ــ بالسِّرِّ: مەخپىيەتلىكنى ئاشكارىلاپ قويماق

باحَةَ ج بُوح: بوش يەر، سەينا، هويلا

باحَثَ هُ فِى الأَمْرِ: مۇھاكىمە قىلىشماق، سۆھبەتلەشمەك، بىرلىكتە تەتقىقات ئېلىپ بارماق

باحِث: تەتقىق قىلغۇچى، تەتقىقاتچى، ئىزدەنگۈچى

بَاخَ ــ بَوْخًا و بُؤُوخًا و بَوَخانًا: تىنجىماق، خاتىرجەملىك بولماق؛ بۇزۇلماق سۈپىتى ئۆزگەرمەك

بَاخِرَة ج بَوَاخِرُ: پاراخوت

باخِق: يەكچەشمە، بىر كۆزلۈك

بادَ ــ بَيْدًا و بَيَادًا و بُيُودًا و بَيْدُودَةً: يوقالماق، هالاك بولماق، تۈگەشمەك

باد ج بُداة: قۇملۇق، قۇم؛ سەھرالىق؛ قۇملۇقتا ياشايدىغان خەلق؛ روشەن، ئوچۇق، ئېنىق

بادَأَ: ئالدىدا ئۆتىۋالماق، ئالدىدا ماڭماق؛ ئېنىق بولماق؛ سەھرالىق بولماق

بادَرَ: بۇرۇن يېتىپ كەلمەك، بۇرۇن يېتىپ بارماق

ــ إِلَى كَذا: چاققان بولماق، ئالدىدا ئۆتىۋالماق

ــ الشَّيْءَ: بىر تەرەپ قىلماق، ھەل قىلماق

بادِرَة ج بَوادِرُ: بىۋاستە سەزىم ئارقىلىق ھاسىل قىلغان بىلىم؛ كۆرسەتمىلىك بىلىم؛ ئاچچىقلانغاندىكى سەۋەنلىك

بادَلَ هُ بِكَذا: ئالماشتۇرماق، يەكگۈشلىمەك

بادِن ج بُدْن و بُدَّن: يوغان قورساق، باداك قورساق

بادَهَ الرَّجُلَ: تۇيۇقسىز ھۇجۇم قىلماق، تۇيۇقسىز تاشلانماق

بادَى الشَّيْءَ: ئىپادىلىمەك، ئاشكارىلماق

بادِيَة ج بَوادٍ: سەھرا، قۇملۇق، ئادەم يوق جاي؛ قۇملۇقتا ئولتۇراقلاشقان ئادەم

بـاذ: رەتسىز، تەرتىپسىز؛ كىيىمى رەتسىز، مەينەت

باذِخ ج بُـذَخاءُ و بُـذَّخ: مەنمەنچى، تەكەببۇر، ئاتىكاچى، ئاقساقال؛ سۆلەتمەن

بَأْرَ ــ بَـأْرًا: قۇدۇق كولىماق، قۇدۇق قازماق

بارَ ــُ بَوْرًا و بَـوارًا: توختاپ قالماق، كاسات بولماق، چۆللىشىپ كەتمەك، يوقالماق، يېگىلمەك

ــ بَوْرًا الشَّيْءَ: سىناق قىلماق، تەجرىبە قىلماق

بـــاكُورَة ج بَـــواكِرُ: دەسلەپكى مىۋە، دەسلەپ پىشقان مىۋە: ئىش

باكِر: ئەتتىگەن، دەسلەپكى مەزگىل: بالدۇر كەلگەن

ـــ اً: بالدۇر، كېلەچەك، كەلگۈسى

باكِسْتان: پاكىستان

بـــاكُم: ھەقىقىي بوشلۇق (ۋاكۇئوم): ۋاكۇئوم مېۋزى

باكِيَة: ھەسرەت، نادامەت: يىغلىغۇچى: يىغا ـ زارە قىلغۇچى (ئايال)

بالَ ـُ بَوْلاً و مَبالاً: سىيمەك، كىچىك تاھارەت قىلماق

ـــ الشَّحْمُ: ئېرىش، ئېرىمەك

بَال: دىل، كۆڭۈل، ئەقىل: ھال ـ ئەھۋال: خاتىرە

بَال (أَلْبالِي): كونا، ئەسكى: چىرىگەن، بۇزۇلغان

بالَة: ئەينەك قۇتا، شىشە، بوتۇلكا

بالْطُو: پەلتو

بالَغَ فِى الأَمْرِ: مۇبالىغە قىلماق، ئاشۇرماق، كۆپتۈرمەك

بالِغ: يەتكۈچى، بالاغەتكە يەتكۈچى، ياش قورامىغا يەتكۈچى: گىگانت

بالُو: بەزمە، تانسا يىغلىشى

بالُوعَة ج بَوالِيعُ: يەر ئاستى سۇ يولى، يۇندە ئاققۇزۇش يولى

بـــالُـــون: ھاۋا شارى: شار: ھاۋا كېمىسى

بالَى هُ أو بِه: كۆڭۈل بۆلمەك، غەمخورلۇق قىلماق

بالِيَة: كونا، ئەسكى، چىرىگەن، بۇزۇلغان

باهَتَ هُ: ھەيران قالدۇرماق، چۆچىتىۋەتمەك

بالَيْهِ: بالبت، بالبت ئۇسۇلى

باميا: بامىيا (بىر خىل كۆكتات)

بانَ ـِ بَيْنًا و بُيُونًا و بَيْنُونَةً عَنْهُ: ئايرىلىپ كەتمەك، چەتنەپ كەتمەك

ـــ بَيانًا و تَبْيانًا الأَمْرُ: كۆرۈنمەك، ئاشكارا بولماق، روشەنلەشمەك

ـــ الشَّيْءَ: چۈشەندۈرمەك، بايان قىلماق

بان ج بُناة: قۇرغۇچى، قۇرۇلۇش قىلغۇچى

بانِيُو: ۋاننا، يۇيۇنۇش ئۆيى

باهِ (أَلْباهِي): سەلتەنەتلىك: ھەشەمەتلىك، كۆركەم: چىرىدىن نۇر چېچىپ تۇرىدىغان، چىرايى نۇرلىنىپ تۇرىدىغان

باهَة: ھويلا، قورۇ، سەھنە

باهِـــت: ئۆڭۈپ كەتكەن: رەڭگى ئۆچۈپ كەتكەن

باهِر: پارلاق، شانلىق: كۆزنى چاقنىتىدىغان

باهِظ ج بَواهِظُ: ئېغىر، جاپالىق: ئوشۇق: زور مىقدار

باهِل ج بُـــهَّل و بُـــهْل: ئىشسىز: ئىشسىزلىق: مۇقىم ئىشى يوق

باشـــاج باشـــوات: پاشا (ئەمەلدارلىق ئۇنۋانى)

باشَرَ الأَمْرَ: باشقۇرماق، بىر تەرەپ قىلماق

باص: ئاپتوبۇس، ئاممىۋى ماشىنا

باصَ ـُـ بَوْصًا: قاچماق

ـــ هُ: ئالدىغا ئۆتكۈزمەك، ئالدىدا ماكگۈزماق

باصِرَة ج بَواصِرُ: كۆزۈش كۈچى؛ كۆزنى روشەن بولغان

بـــاضَ ـُـ بَوْضًـــا: چىرايىى ئۆزگەرمەك؛ ئولتۇراقلاشماق

ـــ ـِـ بَياضًا: تۇخۇم تۇغماق؛ ئاق رەڭگە ئۆزگەرمەك

ـــ الْحَـــرُّ: پىژ- پىژ ئىسسىق بولماق، پىژغىرىم ئىسسىق بولماق

باطِش: كۈچلۈك، جەسۇر؛ باتۇر

باطِـــل: يالغان؛ ناھەق؛ ساختا؛ بىھۇدە، ناتوغرا ئىش

ـــ اً: ئورۇنسىز، قۇرۇق، بىكاردىن- بىكار

باطِن ج بَواطِنُ و بُطْنان و أَبْطِنَة: ھەر نەرسىنىڭ ئىچكى قىسمى؛ يوشۇرۇن؛ ئىچى؛ مەخپى

باطِنِيّ: ئىچكى، مەخپى، ئىچكى قىسمىنىڭ

باطِيَة ج بَواطٍ: چوڭ رۇمكا؛ چوڭ چاي ئىستاكانى

باعَ ـِـ بَيْعًا و مَبِيعًا الشَّـــيْءَ: ساتماق، سېتىۋەتمەك

باع ج أَبْواع و بِيعـــان: غۇلاچ؛ ئاتلاش (ئىككى نۇقتا ئارىلىقىدىن ئاتلاپ ئۆتمەك)

باعِث: ئەۋەتكۈچى؛ سەۋەب، غەرەز، ئاساس؛ قوزغاتقۇچى، تۇرتكە بولغۇچى

باعَدَهُ: يىراقلاشماق، ئۆزىنى چەتكە ئالماق

ـــ بَيْنَهُمَا: ئايرىۋەتمەك

باغ ج بُغاة و بُغَيـــان: زالىم، ئەزگۈچى، ئادالەتسىز، مۇستەبىت

باغَتَ هُ: كىرگۈزمەك، قول تىققۇزماق

باغِـــت: تۇيۇقسىز ھۇجۇم قىلغۇچى، تۇيۇقسىز زەربە بەرگۈچى

باغَضَ الْقَوْمُ: ئۆزئارا دۈشمەنلەشمەك

باق (اَلْبـــاقِي): داۋاملاشقۇچى، ھەمىشە بولغۇچى؛ قىلىپ قالغۇچى؛ مەڭگۈ ئەبەدىيەتبەت مەۋجۇت بولۇپ تۇرغۇچى

باقَة: باغلام، دەستە؛ چىگىك؛ تىزىق

باقِل: بىخلانغان، بىخ سۈرگەن

باقِلاء: پۇرچاق، ماش

بـــاقِلانِيّ: كۆكتات ساتقۇچى، يېمەكلىك سودىگىرى

باقِلِيّ: پۇرچاق، ماش

باقِيَة ج بَواقٍ: قالدۇقى، ئىشلەپ قالغىنى، قالدۇق (ھېسابىتكى)

باك ج بُكـــاة: يىغلىغۇچى؛ ھەسرەت نادامەت چەككۈچى

باكَرَهُ: ئەتتىگەن كەلمەك؛ ئالدىغا ئۆتۈپ كەتمەك

بَجَّحَ: بۇزى قىلىن بولماق، شەرمەندە بولماق، داپ يۈز بولماق؛ بۇزۇق بولماق

بَجِحَ ـَ بَجَحًا بِهِ: شاتلانماق، خوشاللانماق، خۇرسەن بولماق

بَجَدَ ـُ بُجُودًا بِالْمَكَانِ: جايلاشماق، ئورۇنلاشماق

بَجْدَة: ئول، ئاساس، تەگ

ـ الْأَمْرِ: ھەقىقىيلىك، رېئاللىق، ھەقىقىي ئەھۋال

بَجِرَ ـَ بَجَرًا الرَّجُلُ: قورساق سالماق، قورساق يوغىناپ كەتمەك

بُجْرَة ج بُجَر: كىندىك؛ ئەيب، نۇقسان

بَجَّسَ الْمَاءَ: چاچراپ چىقاق، ئېتىلىپ چىقماق

بَجَسَ ـُ بَجْسًا الْمَاءَ: ـ ئېتىلىپ چىقماق، چاچراپ چىقماق

بَجَع: كۆل ئېغىزى، ئاققۇ

بَجَّلَ هُ: ئىززەت ـ ئېكرام قىلماق، ھۆرمەتلىمەك، كۆتمەك

بَجَل: بولىدۇ، توغرا

بَجَمَ ـِ بَجْمًا و بُجُومًا: كۆزلىرى ئالاق ـ جالاق بولۇپ كەتمەك، كۆزلىرى چەكچىيىپ كەتمەك

بَجَمٌ: دۆت، كالۋا، كېلەڭسىز

بَجَّنَ الْمِسْمَارَ: مىخ پەرچىنلەش؛ مىخ قېقىش

بَجِيس: ئېقىپ چىققۇچى، ئېقىپ چىققان، ئېتىلىپ چىققان

بَجِيل: ئىززەتلەنگەن، ھۆرمەتلەنگەن

بَحَّ ـَ بَحًّا و بُحُوحًا و بَحاحًا و بَحَحًا الصَّوْتُ: گاچىلاشماق، گاچىلىشىپ قالماق، كىكەچلىمەك

ـ الْبَطُّ: ئۆردەك غاقىلدىماق، غاق ـ غاق قىلماق

بَحَّاءُ: ئۇنى پۈتۈپ قالغان، ئاۋازى پۈتۈپ قالغان

بَحَّار ج بَحَّارَة: دېڭىزچى؛ دېڭىزشۇناس

بُحار: باش قېيىش، كۆڭۈل ئاينىش

بَحْبَحَ: غەمسىز بولماق، بېپەرۋا بولماق، بەخرامان بولماق

بَحْبُوح: مەردانە، جەسۇرانە؛ مەرد، مەردلىك، سەخى، ئوچۇق قول

بَحْت: نوقۇل، ساپ

بُحَّةُالصَّوْت: پۈتۈپ قالغان ئاۋاز؛ ئۇنى پۈتۈپ قالماق

بُحْتُر: پاكار، دوغلاق؛ سېمىز، يۇمىلاق

بَحَثَ ـَ بَحْثًا فِيهِ: تەكشۈرمەك، تەتقىقات ئېلىپ بارماق، ئىزدەنمەك

ـ الْأَمْرَ: تەتقىقات ئېلىپ بارماق، تەتقىق قىلماق

ـ عَنْهُ: ئىزلەنمەك، ئىزدىنىش ئېلىپ بارماق

بَحْثَرَالشَّيْءَ: تارقىلىپ كەتمەك، تاراڭغۇلاق، تاراتماق

باهَى هُ: كۆز- كۆز قىلماق: گۈزەلرەك، بىر قەدەر گۈزەل بولماق

بَئِيس: باتۇر، قەھرىمان، پالۋان

بـــايَعَ هُ: ئـۇنىڭغا كاپالەت بەرمـەك: ساداقەتمەنلىكىنى جاكارلىمـاق: ئـىلان قىلماق: بەيئەت قىلماق: سودا كېلىشمىگە قول قويۇشماق

بـــايَنَ هُ: تاشلاپ كەتمـەك، تاشلىۋەتمەك: تېتىقسىز بولۇپ قالماق

بَبّ: سېمىز ئۆسمۈر، سېمىز بالا

بَبْغاء ج بَبَغوات: شاتۇتى

بَتَّ ـُ بَتّاهُ: كەسمەك، ئۈزمەك

ـــ النِّيَّةَ: نىيەت قىلماق، قارار قىلماق، ئىرادە باغلىماق

ـــ الْأَمْرَ: ئەملىگە ئاشۇرماق، بەلگىلىمەك، قارار قىلماق

بَتار بَتّارج بَواتِر: ئۆتكۈر قىلىچ

بَتَّة، الـــ: قەتئى، ھەرگىز: ئەلۋەتتە

بَتَرَ ـُ بَتْراهُ: كەسمەك، تىلماق، پىچماق، ئۈزمەك

بَتْراءُ م: قۇيرۇقسىز، قۇيرىغى يوق، سوكال

بتْرُول: نېفىت

بَتْعاءُ م: كۆپچىلىك: كۆپ قىسىم

بَتَّلَ: ئۆبلۈك بولماسلىق، تەنها تۇرمۇش ئۆتكۈزمەك

ـــ الشَّيْءَ: كەسمەك، كېسىپ ئىلىۋەتمەك، ئۈزىۋەتمەك

بَتَلَ ـُ بَتْلاهُ: كېسىۋەتمەك، ئۈزىۋەتمەك، قىرقىۋەتمەك

بَتُول: قىز: باتلىق بولۇشتىن ۋاز كەچكەن قىز

الـــ: مەريەم ئەلەيھىسسالام (ئىيسا ئەلەيھىسسالامنىڭ ئانىسى ھەزرىتى مەريەم)

بَتُولِيّ: ياتلىق بولۇشتىن ۋاز كەچكەن قىزنىڭ، ياتلىق بولۇشتىن ۋاز كەچكەن قىزغا مۇناسىۋەتلىك بولغان

بَتِيّ: كېسىلگەن، ئۈزىۋېتىلگەن

بَتْ ـُ بَتْـاهُ: ئەۋمتمەك: ئىلان قىلماق، تارقاتماق

بَـــتّ: ئىلان: ئىلان قىلىش: يايماق، تارقاتماق

ـــ ج بُتُوت: غەم- قايغۇ، ھەسرەت

بَتَرَ ـِ و بَتِرَ ـَ و بُتُرَ ـُ بَتْرًا و بُتُورًا الْوَجْهُ: يۈزگە دانخورەك چىقماق ياكى پەيدا بولماق

بَتْر ج بُتُور: دانخورەك

بَتَقَ السَّيْلُ الْمَوْضِعَ: كەلكۈن بېسىپ كەتمەك

بَتَقَ ـُ بَتْقًا و تَبْتاقًا السَّيْلُ الـمَوْضِعَ: تاشماق (قىيان)، بېسىپ كەتمەك (كەلكۈن)

بَـشِير: يۈزىدە دانخورەك بار ئادەم: مونەك ئۆسۈپ قالغان

بجاد ج بُجْد: يول - يول سىزىقلىق رەخت

بَجّان: پەر چىنلىگۈچى ئىشچى

ـــ يَفْعَلُ كَـذا: كىرىشىپ كەتمەك، قول تىقىپ ئىشلىمەك

بَدا ـُ بَدْوًا و بَـداوَةً: قۇملۇق جايغا بارماق، پادا بېقىش بىلەن تۇرمۇش ئۆتكۈزمەك

ـــ بُدُوًّا و بِداءً و بَدوًا وبَـداءً: ئايان بولماق، روشەن كۆرۈنمەك: گەۋدىلەنمەك

بَـدْء ج أَبْـداء و بُـدُوء: دەسلىۋى، باشلىنىش نۇقتىسى، چىقىش نۇقتىسى

بَـداءَة: دەسلىپى، باشلىنىش نۇقتىسى، چىقىش نۇقتىسى؛ پادا بېقىش بىلەن تۇرمۇش ئۆتكۈزۈش

بَـدائِيّ: دەسلەپكى، ئەسلىدىكى؛ ئىپتىدائىي؛ باشلانغۇچ

بَدارِ: چاپسان! تىز! ئىلدام، چاققان بول!

بَـدّال: پۇل ئالماشتۇرۇش ئورنى، پۇل تېگىشىش ئورنى

بَداهَة: توساتتىنلا، دەرھاللا؛ ئۆز ـ ئۆزىدىن مەلۇم، چۈشەندۈرۈش ھاجەتسىز؛ زىياپەت ئۈستىدە

بَداوة: كۆچمەن، كۆچمەن چارۋىچىلىق تۇرمۇشى

بِدايَـة: دەسلىپى، باشلىنىش نۇقتىسى، چىقىش نۇقتىسى

بَدَّدَالشَّـيْءَ: ئىسراپ قىلماق، بۇزۇپ چاچماق، تارقاتماق

ـــ الْمَالَ: بۇزۇپ چاچماق، پۇلنى بىكارغا خەجلىمەك

بَدَّرَ: بۇرۇن كەلمەك، ئەتتىگەن كەلمەك: ئۇپا سۈرتمەك

بَدَرَ ـُ بُدُورًا الى الشَّـيْءِ: تىز تۇتۇش قىلماق، ئۇشتۇمتۇت يۈز بەرمەك، ئالدىراش بىلەن قىلماق

ـــ الشَّـيْءُ: تۇيۇقسىز ئايان بولماق، تۇيۇقسىز كۆرۈنمەك

ـــ الْكَلامُ: ئاغزىدىن ئىختىيارسىز چىقىپ كەتمەك، پوسوققىدە چىقىپ كەتمەك

بَدْر ج بُدُور و أَبْـدار: تۇلۇن ئاي، 14 كۈنلۈك ئاي

بَدْرُوم: گەمە: يەر ئاستى ئۆي: بىنانىڭ يەرئاستى خانىسى

بَدَعَ ـَ بَـدْعًاهُ: پەيدا قىلماق، ئىجاد قىلماق: ئۆزگىچە يېڭى يول تۇتماق: غەيرى يېڭىلىق ياراتماق

بَدْع: ياساش، ئىجاد قىلىش،

بِدْع ج أَبْداع و بُـدْع: يېڭى شەيئى، ئاجايىپ شەيئى: بىرىنجى قېتىم قىلىنغان ئىش

بِدْعَة: يېڭى ئىش: بىدئەت

بَـدَّلَ هُ: ئالماشتۇرماق، پۇل تېگىشمەك، ئورنىغا دەسسەتمەك

ـــ الشَّيْءَ: ئۆزگەرتمەك، ئالماشتۇرماق

ـــ الْمالَ: ئىسراپ قىلماق، بۇزۇپ چاچماق

بَحَّحَ هُ: گاچىلاشتۇرماق، گاچىلاشتۇرۇپ قويماق؛ كېكەچلەشتۈرمەك

بَحِرَ ـَ بَحَرًا: ئالاقىزادە بولماق، هودۇقۇپ كەتمەك، ساراسىمگە چۈشمەك

بَحْرُ ج بُحُور و بِحار و أَبْحُر: دېڭىز، ئوكيان؛ چوڭ دەريا

الـ ـــ الأَبْيَض الْـمُتَوَسِّط: ئوتتۇرا دېڭىز

بَحْرِيّ: دېڭىزچە، دېڭىز ئارقىلىق، دېڭىزگە ئائىت، دېڭىزدەك

بَحْلَقَ: سەپسىلىپ قارىماق، دىققەت بىلەن قارىماق

بُحَيْرَة: كۆل، كۆلچەك

بَخَّ ـُ بَخًّا فى النَّومِ: خورەك تارتماق

ـــ تِ السَّماءُ: سىم ـ سىم يامغۇر ياغماق

بُخارج أَبْخِرَة: هور، پار

بُخَارِيّ: پارلىق، هورلۇق

بَخْت: تەقدىر، قىسمەت؛ ئامەت، تەلەي، بەخت

بَخْتَرَ: گىدىيىۋالماق، تەكەببۇرلۇق قىلماق

بَخَّرَ الشَّيْءَ: پارغا ئايلاندۇرماق، هورغا ئايلاندۇرماق؛ دىزىنفىكسىيە قىلماق

بَخَرَ ـَ بَخْرًا: پارغا ئايلانماق، هورغا ئايلانماق

بَخَسَ ـَ بَخْسًا الْقِيمَةَ: كېمەيتىۋەتمەك؛ كەم بەرمەك

بَخْس: كېمەيتىۋېتىش، باهاسىنى تۆۋەنلىتىۋېتىش

بَخْشِشَ: تاپان هەققى بەرمەك

بَخْشِيش ج بَخاشِيشُ: تاپان هەققى، سۆيۈنچە

بَخَعَ ـَ بَخْعًا نَفْسَهُ: ئاچچىق جۇدۇن تۇتماق، ئاچچىقى كەلمەك

بَخَقَ ـَ بِخْقًا عَيْنَهُ: يەكچەشمە قىلىپ قويماق، بىر كۆزىنى ئويىۋەتمەك

بَخَق: كۆك كۆز

بَخِقَ ـَ بَخَقًا ت عَيْنُهُ: يەكچەشمە بولۇپ قالماق، بىر كۆزلۈك بولۇپ قالماق

بَخُلَ ـُ بُخْلاً و بَخِلَ ـَ بَخَلا: كۆزى كىچىكلىشىپ قالماق، بېخىل بولۇپ قالماق، پىخسىق بولماق

بُخْل: بېخىللىق، پىخسىقلىق، كۆزى كىچىكلىك

بَخُور ج أَبْخِرَة: خۇشپۇراق، خۇشپۇراق ماتېرىياللىرى

بُخَيْخَة: تۇمانلاشتۇرغۇچ، ئوپرسكۋاتىل

بَخِيل ج بُخَلاءُ: بېخىل، پىخسىق، كۆزى كىچىك

بُدّ: قىچىش يولى؛ پارچە، بۆلەك

لا ـــ : چوقۇم، جەزمەن، مۇقەررەر، كەم بولسا بولمايدىغان

بَدَأَ ـَ بَدْأً و بَدْأَةً الشَّيْءَ أَوبِهِ: باشلىماق، كىرىشمەك

بَذِئَ ـَ بَـذاءً و بَـذاءَةً: سەت كەپ قىلماق، مەينەت كەپ قىلماق: كۆزگە ئىلماسلىق، سەل قارىماق

ـ الرَّجُلُ: پاسكىنا گەپ قىلماق، ئىپلاس ئىش قىلماق

بَذَّارَة: سىيالكا، ئۇرۇق چېچىش ماشىنىسى

بَذَخَ ـَ بَذْخًا و بُـذُوخًا و بَـذَخَ ـُ بَذاخَة و بَـذِخَ ـَ بَـذَخًا: ھاكاۋۇرلۇق قىلماق، مەنمەنچىلىك قىلماق: سۆلەتۋازلىق، مۇغەمبەرلىك قىلماق

بَـذْرَالْمالَ: ئىسراپ قىلماق، بوزۇپ ـ چاچماق

بَذَرَ ـُ بَذْرًا هُ: تارقاتماق، ئۇرۇق چاچماق

بَذْر: ئىسراپخور، بوزۇپ ـ چاچقوچى

بَذْر: چېچىش، تارقىتىش

ـ ج بُذُور و بذار: ئۇرۇق، دان: ئەۋلاد

بَذَلَ ـُ بَـذْلاً الشَّـيْ ءَ: (پۇل، مال قاتارلىقلارنى) بەرمەك، سەرپ قىلماق

بَـذْل: بېرىش، تاپشۇرۇش: سەرپ قىلماق: ئۆزىنى تەقدىم قىلىش، تۆھپە قوشۇش

ـ الذّات: ئۆزىنى پىدا قىلماق، ئۆزىنى تەقدىم قىلماق

بِذْلَة ج بِـذَل: بىر قۇر كىيىم: ئىش ـ خىزمەت كىيىمى

بَـذِيخ: سۆلەتمەن، مەنمەنچى، ئاتىكاچا: مۇتەكەببۇر

بَرَّ ـُ بِرًّا و مُبَـرَّةً والدَيْـه: ياخشىلىق قىلماق، ئىنائەت قىلماق

بَرَّ ـَ بِرًّا و بَرارَةً و بُـرُورًا فى قَولِـه: دېگەن سۆزىدە تۇرماق، ۋەدىسىگە ۋاپا قىلماق، لەۋزىدە تۇرماق

بَرّ ج أَبْـرار: قۇرۇقلۇق: ۋەدىسىگە ۋاپا قىلغۇچى: گۇناھسىز، پاك: ياخشىلىق قىلغۇچى: ئىنائەت قىلغۇچى

بَرَّأَ هُ مِنَ التُّهْمَة: نۆھمەتتىن پاكلانماق

ـ هُ مِنَ الدَّيْن: قەرىزدىن قۇتۇلماق

بَرَا ـَ بَرْءً وبُـرُوءًا هُ: يارىتماق، ئىجات قىلماق

ـ الْمَرِيضُ: كېسەل ساقايماق، شىپا تاپماق

بَرُؤَ ـُ بَرْءًا و بُرُوءًا: مەقسىدى ئىنىق بولماق: ئادا ـ جۈدا بولماق

ـ مِنَ الـمَرِيض: كېسەلدىن ساقايماق

بَرِئَ ـَ بُرُوءًا و بَراءًا و بَـراءَةً مِـنَ الـدَّيْن: قەرىزدىن پاكلىنىش، قەرىزدىن قۇتۇلماق

ـ مِـنْ كَـذا: ئادا ـ جۈدا بولماق، مۇناسىۋەتىنى ئۈزمەك

بَراءَة: قەرىزدىن پاكلانماق: مۇناسىۋەتنى ئۈزۈش: ئادا ـ جۈدا بولماق: پاك، گۇناھسىز: گۇۋاھنامە

ـ الاخْتِراع: كەشپىيات پاتېنتى (خاس پايدا گۇۋاھنامىسى)

ــ الشَّيْءَ بِآخَرَ: بىر نەرسىنى يەنە بىر نەرسىنىڭ ئورنىغا دەسسەتمەك

بَدَلَ ـُ بَـدْلاً: ئۆزگەرتمەك، تېگىشمەك، نۆۋەتلەشتۈرمەك

ــ الشَّيْءَ: ئالماشتۇرماق، ئۆزگەرتمەك

بَدَل ج أَبْدَال: بەدەل، ئورنىنى باسىدىغان ئىز باسار؛ ئېسىل

ــ أَ مِن كَـذا: ئورنىغا قويماق، ئورنىغا دەسسەتمەك، ۋاكالەتچى قىلماق

بَدْلَة: بىر قۆر كىيىم، بىر يۈرۈش كىيىم

ــ رَسْمِيَّة: فورمىلۇق كىيىم

بَدُنَ ـُ بُدْنًا و بُدُونًا و بَدُن ـُ بَدانَةً وَ بَدانًا: سەمرىمەك، سەمرىپ كەتمەك؛ بەدەن چوڭىيىپ كەتمەك

بَدَن ج أَبْدان: بەدەن، تەن، جۇغ

بَدَنِيّ: بەدەنچە، بەدەننىڭ، تەننىڭ

بَدَهَ ـَ بَدْهًا وَ بداهَةً الرَّجُلَ: توساتتىنلا ھۆجۇم قىلماق، ئۇشتۇمتۇت ھۆجۇم قىلماق

بَدَهِيّ: ئىنتايىن ئېنىق، ئىنتايىن روشەن، ئۆز - ئۆزىدىن مەلۇم

بَدْو: كۆچمەن، كۆچمەنلىك تۇرمۇش

بَـدَوِيّ ج بَـداوِيّ: بەدەۋى، كۆچمەن خەلق؛ گۇزەل، چىرايلىق

بَـديع: ئىجاد قىلىنغان نەرسە، كەشىپ قىلىنغان نەرسە؛ ئىجاد قىلغۇچى، كەشىپ قىلغۇچى، ياسىغۇچى؛ يېپ - يېڭى

عِلْم الـ ـِ: ئەرەت تىلى ستىلىستىكىسىنىڭ 3- قىسمى

بَدِيْعَـة: يېڭى ئىش، كەم كۆرىلىدىغان ئەھۋال

بَدِيعِيّ: بەدئىي، ستىلىستىكىلىق

بَدِيل ج بُدَلاءُ و أَبْدال: بەدەل؛ ئورنىنى باسىدىغان؛ ئىزباسار؛ ئىز

بَدِين ج بُدْن: سېمىز؛ يوغان؛ كەك؛ بەدىنى چوك؛ گەۋدە

بَدِيْهَة ج بَدائِهُ: بىۋاستە سېزىش؛ تېزلىك بىلەن قارشى تۇرۇش؛ تۇيۇقسىز، ئۇشتۇمتۇت؛ زىيادەت ئۇستىدە

بَدِيْهِيّ: ئۆز- ئۆزىدىن مەلۇم، چۈشەندۈرۈش ھاجەتسىز

بَدِيْهِيَّة: ھەقىقەت، ھەققانىيەت

بَذَّ ـَ بَذًا و بَذَاذًا و بَذَاذَةً و بُذُوذَةً: كىيىمى رەتسىز بولۇپ قالماق، ئۇستى- بېشى پاسكىنا بولماق

ــ ـُ بَـذَّا ةُ: يەڭمەك، غالىپ كەلمەك، ئېشىپ كەتمەك، ئۇستۇن كەلمەك

بَـذّ: رەتسىز، ئۇستى- بېشى پاسكىنا، مەينەت، پاسكىنا؛ مىسلىسىز

بَذَأَ ـَ بَذْءًا و بَذاءَةً: سەت گەپ قىلماق، يامان ئىش قىلماق؛ كۆزگە ئىلماسلىق

ــ القَـوْلُ: سۆزى سەت بولماق، سۆزى چاكىنا بولماق

ـــ الْأَلَـمَ: ئاغرىقنى پەسەيتمەك، ئاغرىقنى كەتتۈرمەك

بَرَدَ ـَ بَـرْدًا: سوغۇق بولۇپ كەتمەك، سوۋۇپ كەتمەك

بَرَد: مولدۇر، تولا

بَرُدَ ـُ بُـرُودًا و بُـرُودَةً: توڭلىماق، توڭماق، سوۋۇپ كەتمەك، سوغۇق بولماق

بُرْد ج بُرُود و أَبْراد وأَبْرُد: رىدا، پىلاش (ئەرلەر كىيىدىغان يەڭسىز تون)؛ يوللۇق تون

بُرَداء: بەزگەك، بەزگەك كېسىلى

بَرْذَعَة ج بَراذِعُ: ئىگەر

بَـــرَّرَهُ: چۈشەندۈرمەك، كۆڭلىدىكىنى ئېيتماق؛تارقاتماق، ئاقلىماق

بَرَزَ ـُ بَرَزًا و بُـرُوزًا: ئاشكارا بولماق، مەيدانغا چىقماق، گەۋدىلەنمەك

بَرُزَ ـُ بَرازَةً الرَّجُلُ: كۆزگە كۆرۈنمەك، ئالاھىدە كۆزگە چېلىقىپ تۇرماق

بَرِزَ ـَ بَـرَزًا: ئاشكارا بولماق، مەيدانغا چىقماق، گەۋدىلەنمەك

بَرِشَ ـَ بَرَشًـا، بُرْشَـةً: ئالا بالداق، ئالاتاغىل بولماق؛ داغ ئىزى قالماق، ئىز چۈشمەك

بُرْش: پالاز (ئىشىك ئالدىغا سېلىنغان)

بُرْشَاءُ م: ئالا ـ بۇلا، ئالا ـ چىپار، ئالا تاغىل

بُرْشام: مۇقەددەس تاماق (خىرىستىئاندە)؛ چاپلاشقاق لىنتا (جۇبۇ)

بَرْشَمَ إِلَيْهِ اَو فِيـهِ: تىكىلىپ قارىماق، سەپسىلىپ قارىماق

ـــ الْخِطابَ: پىچەت چاپلىماق، پېچەتلەش قەغىزىنى چاپلىماق

ـــ الْمِسْمارَ: مىخ قاقماق

بَرْشَمَة: قالپاقلىق مىخ، پەرچىن مىج

بَرَشُوت: پاراشوت

بَرَشُوتِيّ: پاراشوتچى ئەسكەر

بَرِصَ ـَ بَرَصًا: ئاق كېسەل بولۇپ قالماق، ئالۋاق كېسىلى بولۇپ قالماق

بَرَضَ ـُ بُرُوضًا النَّباتُ: بىخ سۈرمەك، بىخلانماق، بىخ چىقارماق

بَرْطاش: بوسۇغا (ئىشىكنىڭ)

بَرْطَـــلَ هُ: پارا بەرمەك، ئارقا ئىشىك قىلماق

بَـــرْطَمَ: قەھرى ـ غەزەپكە كەلمەك، دەر ـ غەزەپكە كەلمەك

بَرْطَمان: بوتۇلكا، شىشە، لوڭقا

بَرْطُـوم: سال؛ لەيلىمە كۆۋرۈك؛ ئاستى تەكشى قولۋاق

بَرْطَيل ج بَراطِيـلُ: پارا بەرگۈچى، ئارقا ئىشىك قىلغۇچى

بَرَعَ ـُ بَراعَةً و بُرُوعًا: كۆزگە كۆرۈنمەك، ئېشىپ چۈشمەك

ـ القُنْصُلِ: كونسۇلنىڭ كۆۋاهلىق خىتى، كونسۇل يېزىپ بەرگەن ئىسپاتنامە

بَرَاءَة: پىچاق؛ ئاقلىغۇچ؛ تىغ

بَراح: كەڭ، ئازادە، بىپايان؛ بوش يەر، ئېچىلغان يەر

بِرَاد: سلىسار، قۇراشتۇرۇش ئىشچىسى

بَـرَّادَة: توڭلاتقۇ؛ توڭلىتىش ئۈيى، توڭلىتىش ئىسكىلاتى

ـ كَهْرَبائِيَّة: ئېلېكترونلۇق توڭلاتقۇ

بُـرَادَة: ئىكەك؛ چوپىسا؛ ئىكەكلەش، چوپسىلاش

بَرْدَعَة ج بَـرَادِعُ: ئىكەر، توقۇم، مۇلە، ئۇچلۇق

بُـراز: پوق، گەندە، تېزەك؛ گەۋدىلەنمەك؛ قىرغىن قىلىشماق، بىر ـ بىرىنى ئۆلتۈرۈشمەك

بَرازِيّ: بىرازىلىيەنىڭ، بىرازىلىيەلىك

بِرازِيلُ: بىرازىلىيە (دۆلىتى)

بَرافِين: پارافىن (ئېلېمېنت)

بَراميلِيّ: چىلەك ـ تۈك ياساش ئىشچىسى

بَرْبَرَ: ۋارقىرىماق، ۋارقىراپ ـ جارقىرىماق؛ غۇت ـ غۇت قىلماق، كوتىلدىماق

بَرْبِرج بَرابَر و بَرابَرة: بەر بەرىلىك ئادەم؛ ياۋايى، مەدەنىيەتسىز

بَرْبَرِيّ: ياۋايى، ياۋۇز؛ مەدەنىيەتسىز؛ بەر بەرە تەۋەسىدىكى ئادەم

بَرْبَرِيَّة: ئېچىلمىغان؛ ياۋايى، ۋەھشى

بُرْتُغالُ: پورتىگالىيە

بُرْتُغـالِي: پورتىگالىيەنىڭ، پورتىگالىيەلىك، پورتىگالىيەچە

بُرْ تُقال: ئاپىلېسىن

بُرْتُقـالِيّ: ئاپىلېسىننىڭ، سىپرىق ئاپىلېسىننىڭ، ئاپىلېسىندەك

بُرْ تُكُول: توختام، توختامنامە

بُرْج ج أَبْراج و أَبْرِجة و بُرُج و بُرُوج: قورغان، قەلئە، ئىستىھكام؛ سارايِ

بَرْجَـلَ: نوپىلاك كۆتۈرمەك، پاراكەندىچىلىك سالماق

بُرْجَـوازِيّ: بۇرژۇئازىيىنىڭ، بۇرژۇئازىيە، بۇرژۇئازىيىچە

بَرَّحَ به الأَمْرُ: جاپاغا سالماق، قىينىماق؛ قىينالماق

ـ به الضَّرْبُ: قاتتىق ئۇرۇشقا ئۆچرىماق، قاتتىق ئۇرۇلماق، قاتتىق تاياق يېمەك

بَرِحَ ـَ بَرْحًا و بَراحًا و بُرُوحًا المَكانَ: ئايرىلماق، ئايرىلىپ كەتمەك

ما ـ: ئاۋۇالقىدەكلا، ئىلگىرىكىدەكلا، يەنىلا شۇنداق

بَـرْح: ئازاپ، دەرت ـ ئەلەم: جاپا ـ مۇشەققەت

بَـرَّدَ الشَّـيْءَ: مۇزلاتماق، توڭلاتماق، ئىسسىقلىقنى يوقاتماق: ساپلاشتۇرماق

بَرْهَنَ الشَّيْءَ أو عَلَيْهِ أو عَنْـهُ: دەلىل كۆرسەتمەك، ئىسپاتلىماق، پاكىت كەلتۈرمەك

بِرُ وتُوكُـول: توختام؛ توختام لايىھىسى، شەرتنامە لايىھىسى

بَرُوتُـون: پروتون (ئاتومنىڭ تەركىبى قىسمى)

ـ **مُعَـادِل:** نېترون (ئاتومنىڭ تەركىبى قىسمى)

بُرُوتِينات: ئاقسىل، ئاقسىللار

بُرُوج: مۇنار؛ قەلئە، قورغان؛ قوماندانلىق شتاب؛ قوماندانلىق قىلىش مۇنارى

ـ **الأَفْلاك:** غايەت زور قەسىر، ئىنتايىن چوڭ ساراي

بَرُود: كۆز دورىسى؛ مىلتىق دورىسى

بُرُود: سوغۇق، سوغۇق ھاۋا ئېقىمى

ـ **ج:** پىلاش، يېپىنچا

بُـرُودَة: قاتتىق سوغۇق؛ تاش يۈرەك، رەھىمسىز، باغرى قاتتىق

بِرُوفَـهْ: كوررېكتوردا؛ ئاخىرقى كوررېكتور نۇسخا

بُرُولتارِيا: پۈرۈلتارىيات، پىرولتارىيات

بِرّى: توپا، تۆپراق؛ يەر؛ يەرشارى

بَرَى ـِ بَرْيًا الْقَلَمَ: يۇنۇماق، ئاقلىماق، ئۇچلىماق

بَرِىَ: ياۋا (ئۆسۈملۈك ۋە ھايۋانلارنىڭ)؛ قۇرۇقلۇققا مەنسۇپ، قۇرۇقلۇققا تەۋە

بَرِىءٌ مِنْ كَذا: مۇناسىۋەتسىز ئۇزۇش، ئادا ـ جۇدا بولۇش

بَرِيـد ج بُـرُد: پوچتىكەش، خەت توشۇغۇچى، پوچتالىيون؛ پوچتا؛ پوچتا ئارقىلىق ئەۋەتىلىدىغان نەرسىلەر

بَرِيـدِىّ: پوچتىخانىنىڭ، پوچتا ئىدارىسىنىڭ، پوچتىخانىغا ئائىت، پوچتىخانىدەك

بِرِيطانِىّ: بېرىتانىيىنىڭ، ئەنگلىيىنىڭ، ئەنگلىيىلىك، ئەنگلىيىچە؛ ئەنگلىيىلىك ئادەم

بِرِيطانِيَا: ئەنگلىيە، بېرىتانىيە

بَرِيق: يورۇق، پارقىراق، يالتىراق؛ جەۋلان قىلىش

بِرِيمَة: بىگىز، بۇرغا، ئۈشكە؛ بۇرغىلاش ماشىنىسى

بَزَّ ـُ بَزًّا و بِزِيزَى ةُ: ئالداپ ئىلىۋالماق؛ ھىيلە بىلەن ئالداپ ئىلىۋالماق، يەغمەك، ئۈنۈپ چىقماق

بَزّ ج بُزُوز: يىپ رەخت؛ چىگە رەخت؛ پاختا رەخت كىيىم؛ چىگەر رەخت كىيىم؛ سالاپەت، يۈرۈش ـ تۇرۇش

بُزاق: تۈكرۈك؛ سېرىق سۇ، شۆلگەي

بِزال الْقَنانِى: ئەينەك ـ شىشە تېشىش ئۇشكىسى

بَزَّة: كىيىم ـ كېچەك؛ سالاپەت، يۈرۈش ـ تۇرۇش

بَرُعَ ـُ و بَرِعَ ـَ بَراعَةً و بُرُوعًا: كۆزگه كۆرۈنمەك، چوكقۇر، كامالەتكه يەتمەك

بُرْعُم ج بَراعِمُ: پورەك، غۇنچه

بُرْغُوث البَحْرِ: راك (دېڭىز هايۋىنى)

بُرْغِيّ ج بَراغِيّ: ۋىنتا، بۇرما: سىزىق: بۇرما بىخ

بَرَقَ ـُ بَرْقًا و بُرُوقًا و بَرَقانًا و بَرِيقًا الْبَرْقَ: چاقماق چاقماق، چىقىن چاقماق

بَرْق ج بُرُوق: چاقماق، گۈلدۈرماما

بَرْقَشَ هُ: زىننەتلەنمەك، رەڭدار بولماق، رەڭگا – رەڭ تۈسكه كىرگۈزمەك

بَرْقَعَ الْوَجْهَ: يۈزنكه چۈمبەل تارتماق: نىقابلانماق

ـــــ تِ الْمَرْأَةُ: ئايال كىشى يۈزىنى يۆگىمەك

بُرْقُوق: ئالۇچا

بَرْقِيّ: تېلېگراما ئارقىلىق، تېلېگراممغا مۇناسىۋەتلىك: چاقماقتەك

بُرْكان ج بَراكِينُ: يانار تاغ، ۋولقان

بَرَكَة: نىمەت، بەخت، بەرىكەت: ياخشىلىق

بِرْكَة: سۇنى ئادەم، ياخشى ئادەم: بەختلىك، قۇتلۇق

بَرْلَمان: پارلامېنت، دۆلەت مەجلىسى

بَرْلَمانِيّ: پارلامېنتنىك، پارلامنتچە، دۆلەت مەجلىسىنىك، پارلامېنتقا مۇناسىۋەتلىك: پارلامېنت ئەزاسى

بَرَّمَ الْحَبْلَ: ئەشمەك، تولغماق، پىلىك ئەشمەك

بَرْمَ ـُ بَرْمًا الْحَبْلَ: ئەشمەك، تولغماق: پىلىك ئەشمەك

ـــ الأَمْرَ: كۆچەيتمەك: رازىلىق بىلدۈرمەك، تەستىقلىماق

بَرِمَ ـَ بَرَمًا: زېرىكمەك، كۆڭلى يانماق، كۆڭلى سۇۋىماق

بَرَّمائِيّ: قوش ماكانلىق هايۋان

بَرْمَة: بىر چۆگىلىمەك، بىر ئايلانماق: بىر ئۆچۈم، بىر قىسىم

بَرْمَق: رىشاتكا ياكى سالاسۇنىنىك شادىسى

برْميل ج بَراميلُ: چىلەك، تۇك، سوغا

بُرُنْز: برونزا، برونزا ئەسۋاب، برونزا قۇرال

بُرْنُس ج بَرانِسُ: قۇلاقچىنىك قۇلاقنى يۆگەيدىغان يېپىنچىسى

بَرْنَطَ: باش كىيىم كىيمەك، قۇلاقچا كىيمەك

بَرْنِيَّة ج بَرانِيّ: ساپال قاچا، ساپال بويۇملار

بُرَنْيَطَة ج بَرانِيطُ: قالپاق، شلەپە: قاپ، يوپۇق

بُرْهان ج بَراهِينُ: ئىسپات، دەلىل، پاكىت، ھۆججەت

بُرْهَة: ۋاقىت، قىسقا ۋاقىت: ھەش-پەشە دېگۈچە، كۆزنى يۇمۇپ-ئاچقۇچە

بُرْهَمِيَّة: براهما دىنى (ھىندىستاندىكى بىر دىنىنىك ئىسمى)

بَسُلَ ـُ بَسالاً و بَسالَةً: باتۇرلۇق قىلماق، قەھرىمانلىق قىلماق

بِسِلَّة: تاتلىق يېمەكىلىكلەر

بَسَمَ ـِ بَسْمًا: كۈلمەك، كۈلۈمسىرىمەك

بَسْمَة: كۈلكە، كۈلۈمسىرەش

بَسْمَلَ: (بىسمىللاھ) دېمەك

بَسِيسَة: تاتلىق يېمەكلىكلەر: يۇمشاق بولكا

بَسِيط ج بُسُط و بُسُطَاءُ: ئاددى ـ ساددا، ئاسان ـ ئوڭاي: ئاق كۆڭۈل: توغرا، كەڭ

بَسِيكُولوجيا: پىسخولوگىيە

بَشَّ ـَ بَشًّا و بَشاشَةً: خۇش چىراي بولماق

بَشّ: خۇش چىراي، كۈلگۈنچەك

بُشارَة ج بَشائِرُ: سۆيۈنچە: خوش خەۋەر يەتكۈزگۈچى: ئىپىدىرما: قوۋزاق، پوست

بِشارَة ج بَشائِرُ: خوش خەۋەر: خوش خەۋەر يەتكۈزگۈچى: بىشارەت، بەلگە، ئىشارەت

بَشْبَشَ الشَّيْءَ: چىلىماق (سۇغا)، نەملىمەك، نەمدىمەك

بَشَّرَهُ: خوش خەۋەر بەرمەك، بىشارەت بەرمەك

ـ هُ بالدِّين: دىن تارقاتماق

بَشَرَ ـُ بَشْرًا و بَشِرَ ـَ بِشْرًا بِه: شات بولماق، خوشال بولماق

ـ هُ بالأَمْرِ: شاتلاندۇرماق، خوشال بولماق

ـ الجَرادُ الأَرْضَ: پىت ئاپىتى بولماق

ـ الأَمْرَ: كۆڭۈل بۆلمەك، غەمخورلۇق قىلماق

بَشُرَ ـُ بَشارَةً: چىرايلىق بولماق، كۆركەم بولماق، گۈزەل بولماق

بَشَرٌ: ئادەم، ئىنسان

بَشْر: خوشاللىق، شادلىق: خۇش كەيپىيات: چىرايىدىن كۈلكە يېغىپ تۇرۇش

بَشَرَة: ئىپىدىرما: قوۋزاق، پوست: يەرشارىنىڭ يۈزى: تىرىنىڭ سىرتقى يۈزى

بَشْرَف: مۇقەددىمە: كىرىش مۇزىكىسى، باشلىنىش

بَشَرِيّ: ئىنسانىي، ئادىمىيلىك، ئادەمچە

بُشْرَى ج بُشَر و بُشْرَيات: خوش خەۋەر، بىشارەت

بَشَرِيَّة: ئىنسانىيەت

بَشِعَ ـَ بَشَعًا و بَشاعَةً: كۆرۈمسىز بولماق، خۇنۇك بولماق، سەت بولماق

ـ بالأَمْرِ: قىيىنلاشماق: قىلالماسلىق

بَشِع: سەت، كۆرۈمسىز، خۇنۇك: قارانىيەت

بَشَكَ ـُ بَشْكًا: تېز بولماق، چاپسان بولماق: ساختىپەزلىك قىلماق، ئالدىماق

ـ الشَّيْءَ: كەسمەك، ئۈزمەك

بَشْكِير ج بَشاكِيرُ: مۇنچا لۆڭگىسى

بَشِمَ ـَ بَشَمًا مِنَ الشَّيْءِ: نەپرەتلەنمەك، بىزار بولماق، يىرگەنمەك

بَزَرَ ـِ بَزْرًا الْحَبَّ: تېرىماق، ئۇرۇق چاچماق

ـــــ: ماسلاشماق (تەمى)؛ تۆرەلمەك (تۆرەلمە)

بَزْر: ئورۇق، دان؛ دورا – دەرمان

بَزَغَ ـُ بَزْغًا و بُزُوغًا: چىقارماق، چىقماق، كۆرۈنمەك، پەيدا بولماق، مەيدانغا كەلمەك

ـ ت الشَّمْسُ: كۈن چىقماق، قۇياش كۆتۈرۈلمەك

بَزَقَ ـُ بَزْقًا و بَزَّقَ: تۈكۈرمەك؛ سېرىق سۇ يىغىلماق؛ شۆلگەي ئېغىزغا پەيدا بولماق

بَزْقَة: تۈكۈرۈك، شۆلگەي، سېرىق سۇ

بَزَلَ ـُ بَزْلاً الشَّيْءَ: تەشمەك، ئېغىز ئاچماق

ـ بُزُولاً: تەجرىبىسى مول بولماق، مول تەجرىبىگە ئىگە بولماق

ـ ت السِّنُّ: چىش چىقماق

بَزُلَ ـُ بَزَالَةً الرَّأْيُ أَو الأَمْرُ: ئاددىل بولماق، خالىس بولماق، ھەققانىي بولماق

بَسْ: بولدى – بولدىلا، بەس، يېتەر!، بولدۇ – بولدۇ!

بساط ج بُسُط: گىلەم، ئەدىيال، پالاس، بىسات

بَساطَة: ئاددىي – ساددا؛ ئاسان، ئوڭاي؛ چۈشىنىشلىك؛ ئاق كۆڭۈل

بَسالَة: قەھرىمانلىق، باتۇرلۇق؛ ئەزمەك، مۇستەبتىلىك قىلماق

بَسّام: كۈلكۈنچەك، كۈلۈپلا تۇرىدىغان

بِسْ بِسْ، بُسْ بُسْ: بوقال، نېرى كەت

بَسْبُور: پاسپورت؛ گۇۋاھنامە

بُسْتان ج بَساتِينُ: باغ، بوستان؛ دەرەخلىك باغ، مېۋىلىك باغ

بُسْتانِيّ: باغۋەن، باغ ئىگىسى

بِسْتِم: پورشىبن (ئۇسكۇنە)

بِسْتُون: ← بِسْتِم

بَسَرَ ـُ بَسْرًا و بُسُورًا: دەرھال بولماق، تېز بولماق، ئوپۇل– توپۇل بولماق؛ شىردانماق، شىردان بولماق

بَسَّطَ هُ: ئاددىيلاشتۇرماق؛ كېڭەيتمەك

بَسَطَ ـُ بَسْطًا هُ: كېڭەيتمەك، قانات يايدۇرماق

بَسُطَ ـُ بَساطَةً: ئاسان بولماق، ئوڭاي بولماق، ئاددىي بولماق

ـــــ الْوَجْهُ: خۇش چىراي بولماق، چىرايىدىن نۇر يېغىپ تۇرماق

ـ اللِّسانُ: تىلى راۋان بولماق، راۋان سۆزلىمەك

بَسْط: خوشاللىق، راھەت

بَسَقَ ـُ بُسُوقًا الشَّيْءُ: ئىگىزلىمەك، ئۆسمەك

بَسْكَوِيت: پېچىنە – پىرەنىك

بَطُؤَ ـُ بِطْوً و بِطاءً و بُطُوءًا: ئاستا بولماق، سۇس بولماق، ئالدىرىماي قىلماق

بَطارِخ: بىلىق تۆرەلمىسى: بىلىجان: بىلىق تۇخۇم قۇيۇش

بَطّارِيَّة: باتارىيە

بَطاط: ياڭيۇ

بَطاطِس: ياڭيۇ

بِطاقَة: كېنىشكا: گۇۋاھنامە: كارتوچكا: بىلەت: باغاق

بَطّال: ئىشسىز: قەھرىمان

بَطالَة: قەھرىمان بولماق، باتۇر بولماق

بِطالَة: ئىشسىز، مۇقىم خىزمىتى يوق: تەتىل

بِطانَة ج بَطائِنُ: ئەستەر: شاراشكا: قوش ئەستەر: ئائىلە تەۋەلىرى، بالا ـ چاقىلرى

بَطّانِيَّة: ئەدىيال

بَطَّة: ئۆردەك، بىر دانە ئۆردەك

بَطَحَ ـَ بَطْحًا هُ: ئاچماق، كەرىمەك، يايماق

ـ الْمَكانَ: تەكشىلىمەك، تۈزلىمەك

بَطْحاء ج بِطاح و بَطائِحُ وبَطْحاوَات: ساي، سايلىق

بَطِرَ ـَ بَطَرًا: ئۆز بېشىمچىلىق قىلماق، ئۆكتەملىك قىلماق

ـ النِّعْمَةَ: ۋاپاغا جاپا قىلماق، ۋاپاسىزلىق قىلماق

ـ الْحَقَّ: تانماق، تېنىۋالماق

بَطْرَخ: بېلىق تۆرەلمىسى، بىلىجان: بىلىقنىڭ تۇخۇم قويۇشى

بِطْرِيق ج بَطارِق و بَطارِيق و بَطارِقَة: ئارخېئپىسكوپ (خرىستىئان دىنىدىكى باش روھانلارنىڭ داھىسى): ھەربىي ئالىم، ھەربىي مۇتەخەسىس: پىنگۋىن (جانلىق)

بَطَشَ ـُ بَطْشًابِه: تۇيۇقسىز زەربە بەرمەك، ئۇشتۇمتۇم ھۇجۇم قىلماق

ـ بِه أو عَلَيْهِ: بۆسۈپ ئۆتمەك، يېرىپ ئۆتمەك

ـ بِالشَّيْءِ: پۇختا ئىگەللىمەك، مەھكەم تۇتماق

بَطْش: تۇيۇقسىز ھۇجۇم قىلىش، شىددەتلىك ھۇجۇم قىلىش

بَطَّلَ الْعامِلَ: ئىشسىز قالدۇرماق

ـ هُ: بىكار قىلماق، ئەمەلدىن قالدۇرماق، بەربات بولماق: پەخەس بولماق

بَطَلَ ـُ بُطْلاً و بُطُولاً و بُطْلانًا: بىكار بولماق، ئىناۋەتسىز بولماق، بەربات بولماق: يالغان سەپسەتە بولماق

ـ بُطالَةً: ئىشسىز بولماق، خىزمىتى يوق بولماق

بَطَل ج أَبْطال: قەھرىمان، باتۇر: چىمپىيۇن: پالۋان

بَطُلَ ـُ بُطُولَةً و بَطالَةً: قەھرىمان بولماق، چېمپىيۇن بولماق، باتۇر بولماق

بُطْل: بىكار بولۇش: ئىناۋەتسىز بولۇش: بەربات بولۇش، باتىل بولۇش: يالغان، ساختا، سەپسەتە، قىممىتى يوق

ــ مِنَ الطَّعامِ: ئىشتىما تۇتۇلۇش
بَشَــم: ئىشتىما تۇتۇلماق؛ تاماق ھەزىم قىلىشنىڭ بۇزۇلشى
بَشــير ج بُشَــراءُ: بىشارەت بەرگۈچى، خوشخەۋەر ئەكەلگۈچى
بَشَــيع: سەت، كۆرۈمسىز، خۇنۇك؛ قارانىيەت، رەھىمسىز
بَصَّ ـِ بَصًّــا و بَصِيصًــا: يالتىرىماق، پارقىرىماق، ۋال- ۋۇل قىلماق، نۇر چاچماق
ــــ تِ الْعَــيْنُ: كۆزى ئۆتكۈر بولماق، كۆرۈش قۇۋۋىتى يۇقرى بولماق
بُصاق: تۈكۈرۈك
بَصْــبَصَ الرَّجُــلُ: خوشامەت قىلماق، تەخسىكەشچىلىك قىلماق
ــ الْكَلْبُ: قۇيرۇق شىپالاتماق
بَصَّرَ: بەسرە شەھرىگە بارماق
ــ هُ الأَمْرَ أو بــه: پەندى - نەسىھەت ئالماق، چۈشەنچە بەرمەك
بَصَرج أَبْصَار: كۆرۈش قۇۋۋىتى؛ بىلىش قۇۋۋىتى
بَصُرَ ـُ و بَصِرَ ـَ بَصَــرًا و بَصَــارَةً بــه: كۆرمەك، بىلمەك؛ كۆرۈش قۇۋۋىتى بار بولماق
بَصَــرِيّ: كۆرۈش قۇۋۋىتى ئۆتكۈرلۈك، كۆرۈش سەزگۈرلىكى
بَصَقَ ـُ بَصْقًا: تۈكۈرمەك
بَصَل: باش پىياز
بَصَلَة: بىر تال پىياز، بىر باش پىياز
بَصَــمَ ـُ بَصْــمًا: گۈل باسماق، گۈل چۈشۈرمەك
ــ الأُمِّيُّ: قول ئىزىنى چۈشۈرمەك، قول ئىزىنى باسماق
بَصْمَة: ئىز؛ خاتىرە قالدۇرۇش
ــ الأَصابِعِ: بارماق ئىزى
بصير ج بُصَراءُ: كۆزلۈك؛ زىرەك؛ كۆزى ئۆتكۈر
بَصِيرَة ج بَصــائِرُ: كۆز نۇرى، كۆرۈش قۇۋۋىتى؛ ئەقىللىق، زېرەك
بَصيص: پارلاق، پاقىراق؛ يالتىراپ تۇرۇش، پاقراپ تۇرۇش
بضاعَة ج بَضائِعُ: مال، تاۋار
بَضَعَ ـَ بَضْــعًا: ئىچ - باغرىنى يېرىپ ئاچماق، ئوپېراتسىيە قىلماق؛ كەسمەك، يارماق
ــ بُضُوعًا الْكَلامَ: چۈشەندۈرمەك، بايان قىلماق
ــ لَهُ الْكَــلامُ: روشەن بولماق، ئېنىق بولماق
بِضْع: قانچە، نەچچە، بىرقانچە، بىرنەچچە
بَطَّ ـُ بَطًّــا الْجُرْحَ: جاراھەتنى ئاچماق، ئۇچەيلىرىنى چىقارماق
بَطّ ج بُطُو ط و بِطا ط: ئۆردەك

بَعَّدَ هُ: سۈركۈن قىلماق، پالىمان

بَعُدَ ـُ بُعدًا و بُعْدَةً و بَعِدَ ـُ بَعَدًا: يىراق بولماق؛ يىراق قىلماق؛ ئايرىۋەتمەك

بَعْدُ: كېيىن، تېخى، يەنىلا، ھېلىھەم، ھازىرغىچە

ـَ كَذا: كېيىن، ئاندىن، شۇندىن كېيىن

أَمّا ـُ ٠ وـُ: (مەقسەت)تىن كېيىن ياكى «ئەھۋال» سورىغاندىن كېيىن

ـَ بُكْرَةً: ئۇلۇشكۇن

بُعْد: يىراقلىق؛ مۇساپە، ئارىلىق؛ مېغىزلىق پىكىر؛ مۇپەسسەل كۆز قاراش

بَعَّرَ و بَعَرَ ـَ بَعْرًا الْحَيَوانُ: تېزەكلىمەك، ماياقلىماق

بَعَّر ج أَبْعَار: تېزەك، ماياق

بَعْزَقَ الشَّيْءَ: تارقاتماق، تارالماق

بَعْض ج أَبْعاض: بەزى، بىر قىسىم

بَعَلَ ـُ بَعْلاً و بَعالَةً و بُعُولَةً: ئەرگە تەگمەك، تۇرمۇش قۇرماق، نىكاھلانماق

بَعْل ج بُعُول و بِعال و بُعُولَة: ئەر؛ ئىگە؛ ئەپەندى؛ كاردىن چىققان؛ بالدۇر ئېتىز

بَعُوض: پاشا

بَعُوضَة: بىر دانە پاشا

بَعِيد ج بُعَداءُ و بُعُد و بُعْدان: يىراقلىق، يىراق ئارىلىقنىڭ؛ يىراق، يىراق تەرەپنىڭ؛ مۇمكىن ئەمەس

بَعِير ج أَبْعِرة و بُعْران جج أَ باعِر و أَباعِيرُ: تۆگە (ئەركەك، چىشى دەپ ئايرىلمايدۇ)

بُغاء: تەلەپ قىلىش، ئۈمىد قىلىش؛ ئالداش؛ بۇزۇقچىلىق قىلىش، زىنا قىلىش

بِغاء: بۇزۇقچىلىق، زىنا، پاھىشە

بُغاث ج بِغْثان: كۈلرەڭ كىچىك قۇش

بُغازِيّ: كېمە ھەيدىگۈچى، كېمە باشقۇرغۇچى

بَغَتَ ـَ بَغْتًا و بَغْتَةً هُ: ھەيران قالدۇرماق، تۇيۇقسىزلاندۇرماق

بَغْتَةً: تۇيۇقسىز، ئۇشتۇمتۇت، تاسادىپىي، ئويلىمىغان يەردىن

بَغْدادُ: باغدات (ئىراقنىڭ شەھىرى)

بَغْدادِيّ: باغدادنىڭ؛ باغداتلىق، باغداتىچە

بَغَشَ ـَ بَغْشًا: بالا ئانىسىدىن ئۆزىنى يوشۇرۇپ دالدىغا ئالماق

ـ ت السَّماءُ: سىم ـ سىم يامغۇر ياغماق

بَغَّضَ هُ إِلَيْهِ: ئاچچىقلانماق، قاتتىق كايىماق

بَغَضَ ـُ بُغْضًا الشَّيْءُ: بىزار بولماق، غەزەپلەندۈرمەك

بَغُضَ ـُ بَغاضَةً و بَغْضَةً و بَغِضَ ـَ بُغْضًا الشَّيْءُ: غەزەپلەندۈرۈلمەك، ئاچچىقلاندۇرۇلماق، بىزار قىلىنماق

بُغْض: دۈشمەنلىك، ئاداۋەت، ئۆچمەنلىك

بِغْضَة: ئۆچمەنلىك، ئاداۋەت

بَغْل ج بِغال و أَبْغال: قىچىر، خىچىر

بَغَى ـِ بِغاءً: ئالدىماق، ئالداپ ئېلىۋالماق

بُطْلاَن: ئىناۋەتسىز، سەبىەتە، كېرەكسىز، باتىل

بَطْنَ الثَّوبَ: ئەستەرلىمەك، ئەستەر سالماق

ـــ **هُ:** قورساق قىسمىغا تەگمەك ياكى تەككۈزمەك

بَطَنَ ـُ بَطْنًا و بُطُونًا الشَّيْءُ: يوشۇرماق، مۆكۈپ قويماق

ـــ **بَطْنًا الْوادِيَ أو الْبَيْتَ:** ئوتتۇرا قىسمىغا بۆسۈپ كىرمەك

ـــ **هُ أو الأَمْرَ:** ئىچكى ئەھۋالنى ياخشى بىلمەك، ئىچكى ئەھۋالنى ئوبدان چۈشەنمەك

ـــ **هُ:** قورساق قىسمىغا تەگمەك، ياكى تەككۈزمەك

بَطُنَ ـُ بَطانَةً و بَطِنَ ـَ بَطَنًا و بِطْنَةً: قورساق سالماق، قورسىقى چوڭايماق

بَطْن ج **بُطُون و أَبْطُن و بُطْنان:** قورساق: جەمەت: ئورۇن: يەرشارىنىڭ ئىچكى قىسمى

بِطْنَة: تۆرۈپ قالغان تاماق، ئېشىپ قالغان تاماق

بُطُولَة: قەھرىمان، باتۇر، چېمپىيون

بَطِيء ج **بِطاء:** ئاستا: ئاستا ماڭىدىغان ئادەم

بَطِّيخ: تاۋۇز

بَطِيش: تۆيۈقسىز زەربە بەرگۈچى: ئىنتايىن كۆچلۈك ئادەم: تۇساتتىن قاتتىق زەربە بەرگۈچى

بَطِين: يوغان قورساق

بَظَّ ـُ بَظًّا الْعُودَ: تەگشىمەك، (سازنى)، سازلىماق

بَعْبَعَ: سۈدەك سۆزلىمەك، راۋان سۆزلىمەك: توختاپ قالماي سۆزلىمەك، ئاغزىغىنا كەلگىننى سۆزلىمەك

ـــ **الْماءُ:** سۇ شارقىراپ ئاقماق

بُعْبُع: قارانچۇق: ئالۋاستى، جادىگەر، يالماۋۇز

بَعَثَ ـَ بَعْثًا و بَعْثَةً هُ: چىقارماق، قوزغاپ چىقارماق

ـــ **بالرِّسالَة:** سالام خەت ئەۋەتمەك

ـــ **بالْبَرْقِيَّة:** تېلېگراما يوللىماق

بَعْث ج **بُعُوث و بُعُث:** تېرىلىش: تېرىلدۇرۇش، قوزغاپ چىقىرىش: ئۆمەك، ۋەكىللەر ئۆمىكى: ئەلچى ئەۋەتىش

بَعْثَرَ الشَّيْءَ: ئورۇق چاقماق: ئىسراپ قىلىۋەتمەك: چاك ـ چېكىدىن پۈتۈلمەك، چاك ـ چېكىدىن پارچىلانماق

ـــ **الْمَتاعَ:** پۈتۈنلەي ئوگىتەي ـ توگىتەي قىلىۋەتمەك

بَعَجَ ـَ بَعْجًا الْبَطْنَ: قورساقنى يارماق: ئويمان بولۇپ قالماق

ـــ **الأَرْضَ:** يەر ئۆرىمەك

ـــ **الْمَكانَ:** ئوتتۇرا قىسمىغا كىرمەك

بَعْجَة: پېتىپ كەتكەن، ئويۇلۇپقالغان: پېتىپ قېلىش، ئويمان بولۇپ قېلىش

ـ الثَّبْتُ: بىخ سۆزمەك، بىخ چىقارماق
بَقْل ج بُقُول: ئوت ـ چۆپ: ئۆسمەك، بىخ سۆزۈش
بَقْلَة: بىر تۈپ كۆكتات
بَقَى ـِ بَقْيًا: قېلىپ قالماق، داۋامى بار بولماق
ـ هُ بِعَيْنِهِ: سەپسېلىپ قارىماق
ـ هُ: كۈتمەك، ساقلىماق
بَقِيَ ـَ بَقَاءً: قېلىپ قالماق، داۋامى بار بولماق
بَقِيَّة ج بَقَايا: قالدۇقى، ئېشىپ قالغىنى
بَكَّ ـُ بَكًّا و بَكَّةُ هُ: پاچاقلاپ تاشلىماق، چاقماق: غەلبىگە قىلماق، يەڭمەك؛ چەتكە قاقماق، يەكلىمەك
بَكْ ج بَكَوات: ئەپەندىم، بېگىم
بَكَاء: يىغلاڭغۇ، كۆزىدىن ياش قۇرىمايدىغان ئادەم
بُكَاء: يىغا، يىغا ـ زار
بَكَارَة: قىزلىق: ئىپپىەتلىك قىز، بالاغەتكە يەتمىگەن قىز
بَكَالُورِيَا: باكلاۋرلىق ئۇنۋانى
بَكَتَ هُ: تەنبىھ بەرمەك، ئاگاھلاندۇرماق: مات قىلماق: رەت قىلۇەتمەك: ئەيىبلىمەك، كايىماق، ئەدەپلىمەك
بَكَتَ ـُ بَكْتًا هُ: ئەدەپلىمەك، تەنبىھ بەرمەك: مات قىلماق: كايىماق

بَكَرَ ـُ بُكُورًا و بَكْرَ هُ: چاپسان كەلمەك: ئەتتىگەن قىلماق: ئەتتىگەن تۇرماق: ئالدىغا قاراپ ماڭماق
ـ و ـ الشَّجَرُ: بۇرۇن مېۋە بەرمەك
بَكَرَ ـَ بَكْرًا إِلَى الشَّيْءِ: چاپسان بولماق، ئەتتىگەن تۇرماق، ئەتتىگەن قىلماق
بَكْر ج أَبْكُر و بِكار و بُكْران و بِكَارَة: تۆگە بالىسى، بوتلاق
بِكْر ج أَبْكار: ياتلىق بولمىغان قىز: بېگى: ئىشلىتىلمىگەن: پېچىتى بۇزۇلمىغان
بَكْرَة: چىغىرىق، غالتەك
بُكْرَة: ئەتە: ئەتە ئەتىگەندە: تاڭ سۆزۈلگەندە
بَكَرِيّ: تۇنجى تۇغۇلغان بالا، تۇنجى بالا
بَكَّلَ الشَّيْءَ: ئىشتىن بوشاتماق، قالايمىقانلاشتۇرماق
بَكَلَ ـُ بَكْلاً الشَّيْءَ: ئىشتىن بوشاتماق، قالايمىقانلاشتۇرماق، بۇزۇۋەتمەك
ـ الْحَدِيثَ: كاللا دېسە پاچاق دېمەك، باغدىن سورىسا تاغدىن جاۋاب بەرمەك
بَكْلُورِيُوس: باكلاۋىر، ئالىي مەكتەپنى پۈتتۈرگۈچى
بَكَم: گاچا، تىلسىز: گەپ قىلالماسلىق
بَكُمَ ـُ بَكَامَةً: گاچا بولۇپ قالماق، گاچىلاشماق، ئاۋازى چىقماسلىق
بَكِمَ ـَ بَكَمًا: گاچا بولماق، گاچىلاشماق
بَكْماءُ م: گاچا، تىلسىز

ــ تِ الْـــمَرْأَةُ: پاهىشه قىلماق، زىنا قىلماق

ـــــ عَلَيْـــهِ: ئەزمەك، زۇلۇم قىلماق: زىيانكەشلىك قىلماق

ــ بُغْيَةً هُ: تەلەپ قىلماق، ئۇمىد قىلماق، كۆتۈپ تۇرماق

بَغْي: زۇلۇم، ئىزىش، زىيانكەشلىك قىلىش: گۇناھ: ئادالەتسىزلىك: تاجاۋۇز

بَغِيّ ج بَغايا: پاھىشە ئايال، بۇزۇق ئايال

بُغْيَة: ئۇمىد، ئارزۇ

بَغِيض: يىرگىنىش، قەبىھ، قاباھەت

بَفْت: گۈللۈك رەخت، گۈل بېسىلغان رەخت

بَقَّ ــُ بَقًّا و بُقُوقًا الْماءَ مِنْ فَمِه: سۇنى ئېغىزدىن پۈركەپ چىقارماق، سۇ پۈركىمەك

ــ الْمَكانُ: چۇڭا كۆپەيمەك، پىت كۆپەيمەك

ــ تِ الْـــمَرْأَةُ: كۆپ تۇغدىغان بولماق، كۆپ تۇغماق

بَقّ: چۇڭا، پىت

بَقـــاء: دائىملىق، داۋاملىق، ئەبەدىيلىك، مەڭگۈلۈك

بَقّال: كۆكتات سودىگىرى، باققال

بِقالَـــة: ئىستېمال بويۇملىرى ياكى مەھسۇلاتلىرىنى ساتماق

بَقْبَـــقَ: تولا گەپ قىلماق، ۋات ــ ۋات قىلماق: ئەزملىك قىلماق، ۋالاقلىماق، كاپىلدىماق

ــ تِ الْقِـــدْرُ: قاينىماق، قاينىماپ تېشىپ كەتمەك

بَقَّة: بىر دانە چۇسا، بىر دانە پىت

بَقْدُونُس: خوۋىنا (دورىلىق ئۆسۈملۈك)؛ گوللاندىيە كەرەپشىسى

بَقَرَ ــَ بَقْرًا الشَّيْءَ: تىلماق: ئاچماق، يايماق، كېڭەيتمەك

ــ الْـحَدِيْثَ: چۈشەندۈرمەك، ئىزاھلىماق

بَقَرَ ــَ بَقَرًا: تىلماق، ئاچماق، يايماق

بَقَرَة ج بُقَر و أَبْقُر و أَبْقار و أَبـاقِرُ و أَباقِير: سىيرىق كالا، چىشى كالا، ئىنەك

بَقَـــرِيّ: كالىنىك، كالىغا مۇناسىۋەتلىك بولغان

بَقْشَشَ عَلَى فُـــلان: سۇۋغات قىلماق، ھەدىيە بەرمەك: پارچە ــ پۇرات راسخوت بەرمەك

بَقْشِيش ج بَقَاشِيشُ: سۇۋغا، ھەدىيە: پارچە راسخوت

بَقَّعَ الثَّوبَ: كىيىم داغ بولۇپ قالماق، داغ چۈشمەك: قارا داغ پەيدا بولۇپ قالماق

بَقَعَ ــَ بَقْعًـــا: ئال ــ چىپار بولماق، ئالا تاغىل بولماق، يوللۇق بولماق

بُقْعَة ج بُقَع و بِقاع: ماكان، يەر، جاي، نۇقتا، مەيدان، ئورۇن

بَقَلَ ــُ بَقْلاً و بُقُولاً الـمَكانُ: ئوتياش ئۆسمەك، ئۆسۈملۈك ئۆسمەك، يېشىل ئوت ــ چۆپلەر ئۆسمەك

بَلَحَة: بىر دانە پىشمىغان خورما

بَلَّدَ هُ: سۇ - تۇپرىقى ئۇنىڭغا ماسلاشماق، مۇھىتى ئۇنىڭغا لايىق كەلمەك

بَلَد ج بِلاد و بُلدان: يۇرت: رايون: دۆلەت: دۆلەت تۇپرىقى

بَلُدَ ـُ بَلادَةً: دۆت بولماق، كالۋالاشماق، ئەقلى كەم بولماق

بَلْدَة ج بِلاد و بُلْدان: بازار، شەھەر

بَلَدِيّ: يەرلىك، مۇشۇ يەرلىك، مۇشۇ يەرنىڭ

بَلَدِيَّة: ئاپتونوم شەھەر، شەھەرلىك ھۆكۈمەت

بَلْسَم ج بَلاسِمُ: ئاغرىق توختۇتۇش دورىسى: يۈزماي: خۇشيۇي يىلىم: يىلىمى بىلەن پارىنى ساقايتىدىغان دەرەخ

بُلْشَفِيَّة: پولشۇۋىزىم

بُلْشَفِيك: پولشۇۋىك

بَلَصَ ـُ بَلْصًا: پوپوزا قىلماق، تەھدىد سالماق

بَلَّطَ: تاش تاختا ياكى شىبەن ياتقۇزماق؛ پىيادە ماڭماق

ـ السَّفِينَةَ: لەڭگەر تاشلىماق، كېمىنى توختاتماق

بَلْطُو: پەلتۇ: فورمىلىق كىيىم

بَلَّعَ هُ الشَّيْءَ: يۇتقۇزماق، گالدىن ئۆتكۈزمەك

بَلِعَ ـُ بَلْعًا هُ: يۇتماق، يۇتىۋەتمەك

بَلْعَة: بىر يۇتۇم

بُلْعُمِيّ: شورىمافنىڭ، يۇتۇشنىڭ، يۇتۇشقا ئائىت: گالدىن ئۆتۈپ كەتكەن نەرسە

بَلَّغَ هُ أو إِلَيْهِ الْخَبَرَ: خەۋەر يەتكۈزمەك، ئۇقتۇرماق، بايان قىلماق

بَلَغَ ـُ بُلُوغًا الْغُلامُ: ياش قورامىغا يەتمەك

ـ هُ: يەتمەك، يېتىپ بارماق

ـ الأَمْرَ: نىشانغا يەتمەك، مەقسەتكە يەتمەك

بُلْغَارِيّ: بۇلغارىيىنىڭ، بولغارىيىلىك، بۇلغارىيىچە، بۇلغارىيىلىك ئادەم

بُلْغَارِيَا: بۇلغارىيە دۆلىتى

بَلْغَم: بەلغەم، خەپرۈك: يامان تەسىر بەرمەك: تىپتىنچ

بَلْف: تۇرۇبا بوشلۇقى، نەيچە بوشلۇقى: كىلاپان

بَلَق: سىليودا، چىرىمتال: ئاق ـ قارا ئارىلاش

بَلُقَ ـُ وبَلِقَ ـَ بَلَقًا: ئالا ـ چىپار بولۇپ قالماق، قارا ـ ئاق ئارىلىشىپ قالماق

بَلْقان: بالقان يېرىم ئارىلى

بَلْقَع، بَلْقَعَة ج بَلاقِعُ: بوز يەر، تاقىر يەر؛ ئادەم يوق جاي: چاكىنا ئايال

بَلْكُون: بالىكون، ئاپتاپخانا

بَلَّلَ الشَّيْءَ: نەمدىمەك، نەم قىلىۋەتمەك، ھۆل قىلماق

بَلَل: ھۆل، نەم: نەملەشمەك: ساقايماق، ئەسلىگە كەلمەك

بُكُورِيَّة: چوڭ ئوغلىنىڭ ۋارسلىق هوقۇقى
بَكَى فُلانًا: يىغلاتماق
ـ الْـمَيْتَ: يىغلىماق، قايغۇرماق
بَكَى ـِ بُكاءً و بُكىً: يىغلىماق
ـ الْمَيْتَ: يىغلىماق، قايغۇرماق
بُكًى: يىغا، يىغا ـ زار
بَكِيْرَة ج بَكائِرُ: بۇرۇن پىشقان، مۇننىڭ دەسلەپكى پىشقىنى
بَلْ: بەل، بەلكىم، ئەكسىچە، بولسا
بَلاَ ـُ بَلْوًا و بَلاءً هُ: سىنىماق، تەجرىبە قىلماق: قاتتىق چاچراتماق، هالسىراتماق
بَـلاء: بالايىئاپەت: هادىسە: كۆڭۈلسىزلىك: سىناق: ئىمتىهان ئېلىش
بَلاتِين: ئالتۇن، ئاق ئالتۇن
بِـلاج: دېڭىز ساهىلى: كۆڭۈل ئېچىش ئورنى
بَلْجاءُ م: پارلاق، روشەن، شانلىق
بِلاد: يەر: رايۇن: شەهەر: دۆلەت: دۆلەت زېمىنى
ـ الْحَرام: مەككە، چەكلەنگەن شەهەر
بَلاش: هەقسىز، بەدەلسىز
بَلاّص: ساپال كوزا، كاهىش كومزەك
بَلاط: تاختا تاش، شىبەن
ـ الْمَلِك: ئوردا، خان سارىيى
بَلاطَة: خىش، گۈللۈك خىش: تاختا تاش، تاش تاختا
بَلاّعَة: يەر ئاستى سۇ بولى، يەر ئاستى بۇنده بولى
بَلاغ: خەۋەر: مەلۇمات: دوكلات: ئاخبارات: ئېلان: ئۇقتۇرۇش: بايانات، نوتا
بَلاغَـة: سۆز قابىلىيىتى، ناتىقلىق، سۆزمەنلىك
عِلْمُ الـ : بالاغەت ئىلمى، ستىلىستىكا
بَلْبَطَ الْماءَ: سۇ سەپمەك، سۇ چاچماق
بَلْبَطَة: سۇ ئاۋاز چىقىرىپ ئاقماق، شارقىراپ ئاقماق: سۇ چېچىلغان ئاۋاز: ۋاراك ـ چۇرۇك ئاۋازى
بَلْبَـلَ هُ: قالايمىقانلاشتۇرماق، خاتىرجەمسىزلەندۈرمەك
ـ الْآراءَ: پىكىر ئوخشىماسلىقى، پىكىر بىردەك بولماسلىق
بُلْبُل ج بَلابِلُ: بۇلبۇل
بَلْبَلَة: قالايمىقانچىلىق، بىسەرەمجانلىق
بُلْبُلَة: (سۇ) پۇركۈگۈچ
بَلَجَ ـُ بُلُوجًـا: شەرق تەرەپ يورۇماق، سۈزۈلمەك
بَلِجَ ـَ بَلَجًا الْـحَقُّ: هەقىقەت ئاشكارا بولماق
ـ الصُّبْحُ: كۆڭۈل ئاچماق، هوزۇرلانماق
ـ الْوَجْهُ: چىرايىدىن نۇر يېغىپ تۇرماق
بَلْجكا، بِلْجيكا: بىلگىيە (دۆلەت ئىسمى)
بَلْجِيكِـيّ: بىلگىيىنىك: بىلگىيىلىك: بىلگىيىچە: بىلگىيىلىك ئادەم
بَلَح: پىشمىغان خورما

بِنْت: قىز، قىز بالا، يەڭگە ـ سىڭىل

بِنْتِيّ: قىزلىق، قىزلىق خاراكتېر، قىز بالىلارچە، قىز بالىدەك

بَـنَّجَ هُ: مەس قىلماق، ناركوز قىلماق، بىھوش قىلماق

بَنْجٌ: بىخۇدلاشتۇرۇش: زەھەرلەش، مەس قىلىش

بَنْدٌ ج بُنُود: تۇغ، ئەلەم، بايراق؛ (قانۇن ياكى شەرتنامە) ماددىسى؛ كىتابنىڭ ئابزاسى

بَنْدَقَ: مىلتىق ئاتماق، نىشانغا ئالماق

بُنْدُق ج بَنادِقُ: مىلتىق

بُنْدُقَة: ئوق، بىر تال ئوق

بُنْدُقِـيَّة ج بَنَادِقُ: مىلتىق

بَنْدُول: مايانتىك (سائەتتىك)

بَنْدِير: كىچىك قوڭغۇراقلىق داپ

بَنْزِيْن: بېنزىن

بنسيلين: پېنىسىلىن (دورا)

بَنْصَر ج بَناصِرُ: نامسىز بارماق

بُنُط ج بُنُوط: چىكىت، نۇقتا؛ مۇسابىقە

بَنْطال: ئىشتان، شىم

بُنْطَة: بۇرغا، ئۇشكە؛ ئىسكەنە

بَنْطَلُون: ئىشتان، شىم

بَنْظُمْتِر: پانتومېتىر

بَنَفْسَج: ۋېئولىت گۈلى

بَنَفْسَجِيّ: سۆسۈن رەڭ، ۋىئولىت گۈلى رەڭلىك

بَنْك ج بُنُوك: بانكا؛ ئورۇندۇق

بَنْكُنُوت: قەغەز پۇل

بَنْكِير: بانكىر، بانكىشۇناس

بَنُو فُلان: پالانىنىڭ ئوغلى، پۇشتى، ئۇرۇق ئەۋلاد

ـ أَدَم: ئادەم بالىلىرى، ئىنسانىيەت

بَنُّـور: پىشىقلاپ ئىشلەنگەن ئەينەك، يۇقىرى دەرىجىلىك ئەينەك

بُنُورَة: كىچىك دورا قۇتىسى: كىچىك شىشە

بَنَوِيّ: ئوغۇللۇق، ئوغۇل ـ قىزلىق

بَنَى ـِ بَنْيًا و بِناءً و بُنْيانًا و بِنْيَةً و بِنايَةً: قۇرماق، بىنا قىلماق، ياسىماق

ـ بِكَذا أو عَلَى كَذا: ئاساسەن، بويىچە

بُنَى: ئوغلۇم، بالام، جىگەر ـ پارەم

بُنَيّ: جىگەر رەڭ، بېغىرروەك

بُنْيان: قۇرۇش، ياساش، بىنا قىلىش

بِنْيَة ج بِنَـى: قۇرۇلۇش، بىنا؛ قۇرۇلۇش قۇرۇلمىسى

ـ الْجِسْمِ: تەن، بەدەن، بەدەن قۇرۇلۇشى

بَنِيقَة: ياقا (كىيىمنىڭ)؛ ئاغ، (ئىشتاننىڭ) ئېغىز

بَنْيُو: ۋاننا، سۇغا چۆمۈلۈش دېسى

بَها ـُ و بَهُـيَ ـُ وبَهِـوَ ـَ بَهـاءً: گۈزەللەشمەك، چىرايلىقلاشماق؛ پارقىرىماق

بَهـائِيّ: گۈزەل، نۇرانە، پارلاق: باھائىيە ئېقىمىغا مەنسۇپ كىشى

بَلَم: بىلىجان (بېلىق بالىسى)؛ كۆۋرۈك: ھەربىكەتچان كۆۋرۈك: سال كۆۋرۈك

بَلَنْك: قايچا پۇتلۇق كىران

بَلَه: دۆت، دۆتلەش، مەتۇ، كالۋا

بَلَهَ ـَ بَلَهًا و بَلاهَـةً: دەلدۇش بولۇپ قالماق، كالۋا بولۇپ قالماق، گالۋاك بولۇپ قالماق

بَلْهَ: ئۇنىڭ ئۈستىگە، شۇنداق تۇرۇقلۇق، يەنە كېلىپ

بَلْهاءُ م: گالۋاك، گومۇش، مەتۇ، ھاكۇاقتى

بَلْهارسيا: قان شوربغۇچى قۇرۇت: قۇلۇلە

بِلْهَرْسِيَة: قان شوربغۇچى قۇرۇت: قۇلۇلە

بَلُّور، بِلَّوْر: كىرىستال: كىرىستال بويۇم: پىششىقلاپ ئىشلەنگەن ئەينەك: جەۋھەر

بَلْـــوَرَةُ: كىرىستاللاشماق: ئىزاھلىماق، شەرھىلىمەك

بَلُّـــورَة: كىرىستال، كىرىستال بويۇم: جەۋھەر: پىشقلاپ ئىشلەنگەن ئەينەك

بَلُّورِيّ: كىرىستال، كىرىستاللاشقان بويۇم: سۈزۈكلۈك

بُلُوغ: يېتىش، پىشىش: بالاغەتكە يېتىش، ياشقا توشۇش، ياش قورامغا يېتىش

بَلُّون: شار: ئۇچار كېمە

بَلْوَى م: ئاپەت، مۇسىبەت

بَلَى الغُوبَ: كىيىمنى كونىراتماق

بَلَى: ئۇنداق ئەمەس (بولۇشلۇق جۈملە ئۇچۇن)؛ يوقۇ (تەتۇر سوئال جۈملە ئۇچۇن)

بَلِيَ ـَ بِلًى و بَلاءً الشَّيْءُ: كونىرىماق، چىرىمەك، ئەسكىرىمەك

بِلْى: ساقا، شارىك

بَلِيَّة: ئاپەت، بالا ـ قازا؛ مۇسىبەت

بِلِّيَة: ساقا، شارىك

بَلِيد: ئەخمەقلىق، ئەقىلسىزلىق؛ گومۇش، دۇمۇك

بِلِيَرْدُو، بِلْيَارْدُو: بىلىيارت، بورت

بَلِيـــغ ج بُلَغـــاءُ: سۆزمەن، ناتىق، سۆز قابىلىيتى يۇقۇرى كىشى؛ پاساھەتلىك

بَلِيل، بَلِيلَة: نەم ھاۋا

بِلْيُون: ساناقسىز، مىليون

ب، م: (مىلادىدىن كېيىن)، «بَعْدَالمِيْلاَد» نىڭ قىسقارتىلىپ يېزىلىشى

بِما أَنَّ: چۈنكى ...نىڭ سەۋەبىدىن: نىڭ تۈپەيلىدىن

بُمْبَة: بومبا

بُنّ: قەھۋە پۇرچىقى

بَنّاء: قۇرۇلۇشچى: تامچى: قۇرغۇچى: ناشچى

بناء ج أَبْنِيَة: قۇرۇش، ياساش، بىنا قىلىش: قۇرۇلۇش، ئىمارەت، بىنا

ـَ عَلَى كَذا: ئاساسەن، بويىچە

بَنان: بارماق: بارماق ئۇچى

بَنانَة: بىر دانە بارماق: بىر دانە بارماق ئۇچى

بَنَايَة: ئىمارەت، چوڭ بىنا، قەۋەتلىك بىنا، قۇرۇلۇش

بَهَق: ئاق كېسەل، بەرەس

بَهَلَ ـ بَهْلاً: كايىماق، قاغماق، لەنەت ئوقماق: سەل قارىماق، كۆزگە ئىلماسلىق

بُهْلَة: قاغاش، لەنەت ئوقۇش، لەنەت: ئەپسۇن

بَهْلَوان: سەھرىگەر: پولات ئارغامچىدا ياكى ئارقاندا ماڭغۇچى

بَهْلَـــوانِيّ: سـەرىكچىلىك، سەھرىگەرلىك ئويۇنى: پولات ئارغامچىدا مېڭىشقا ئائىت

بَهْلَوانِيَّة: سېرىكچىلىك

بُهْلُـــول ج بَهالِيـــلُ: ھەييار، قىزىقچى، ھەزىلكەش: ئەخمەق، تەنتەك، پەمسىز، كالۋا

بَهْلَى: يۇز تاپقان ئايال، ئابرويلۇق ئايال

بَهْم: موزاي؛ قوزا، پاقلان

بَهْو ج أَبْهاء و بَهَوٌ و بُهِيّ: كۆتۈش زالى: مېھمانخانا؛ ئىچى تەرەپ، ئىچكى قىسمى

بَهِيّ ج أَبْهِيـــاء: گۈزەل، نۇرانە؛ پارلاق، شانلىق

بَهِـــيج: خۇشاللىق: سۆيۈملۈك؛ پارلاق، كۆركەم

بَهِيم ج بُهُم: قارا، قاپقارا، تۈمقارا

بَهِيمَة ج بَهائِمُ: ھايۋان؛ ئۆي ھايۋانلىرى؛ ئۇلاغ؛ خىچىر

بَهِيمِي: ھايۋانىي، ھايۋان تەبىئەت، ھايۋان خاراكتېرلىك، ھايۋاندەك

بَواء: بوغما يىلان؛ رەقىب، دۈشمەن؛ باراۋەرلىك

بَوّابَة: دەرۋازا، شەھەر دەرۋازىسى

بَوار: ھالاك بولۇش، يوقىلىش؛ ئاقماما، ئاق قالدۇرۇلغان يەر؛ چۆلسىرەپ قالغان، خاراپ بولغان

بَوّاق: كانارچى، دۈمباقچى

بَوال: قەنت كېسىلى، دىئابىت كېسىلى

بَوّبَ هُ: بابلارغا بۆلمەك، تۈرلەرگە ئايرىماق، ماددىلارغا بۆلمەك

بُوجِيه: سۇچ: ئوت ئالدۇرغۇچ

بُودَرَة: ئۇپا، ئۇپا ـ ئەگلىك

بُوذا: بۇددا، بۇددا دىنى

بُـــوذِيّ: بـۇددانىك؛ بـۇددا دىنىغا ئېتىقاد قىلغۇچى، بۇددىست

بُوذِيَّة: بۇددا دىنى، بۇددىزم

بُور: ئاقماما، ئاق قالدۇرۇلغان يەر

بُورْجَـــوازِيّ: بـۇرژۇئازىيىنىك، ئۇششاق بۇرژۇئازىيە، بۇرژۇئازىيىچە

بُورْجَوازِيَّة: بۇرژۇئازىيە

بُورْصَة: بازار

بَـــوْرَق: دانىكا، ناترىي بورات كىرىستالى (خىمىيەئىلىك ئېلېمېنت)

ـــ أَرْمَنِيّ: سودا

بَـــوَّز: ئېغىزىنى دومسايتماق، ئېغىزىنى پۇرۇشتۇرمەك؛ چىرايىنى تۈرمەك

بُوز: ئېغىز (ئادەم ۋە ھەرسىلەرنىك)

بُوزَنْطِيّ: ۋىزانتىيە (شەرقى رىم ئىمپېرىيىسى)

بُوس: سۆيۈشۈش، يالىشىش، ئۇيۇش

بَهائِيَّة: باهائىزم (دىنىي ئېقىم)

بَهاظَة: تارتىش كۈچى؛ ھەددىدىن زىيادە ئۆتۈپ كېتىش، چىكىدىن ئېشىش

بُهاق: ئاق كېسەل، بەرەس

بَهَتَ هُ: ھەيران قالدۇرماق، ھاڭ ـ تاڭ قالدۇرماق

بَهَتَ ـَ بَهْتًا هُ: ئەجەبلەندۇرمەك، چۆچىتىۋەتمەك

ـ بَهْتًا و بَهْتَةً و بُهْتانًا هُ: تۆھمەت چاپلىماق، قارا چاپلىماق، بۆھتان چاپلىماق

بَهُتَ ـُ بَهْتًا و بُهِتَ: ھەيران قالماق، چۆچۈپ كەتمەك

بَهِتَ ـَ بَهْتًا: ھەيران قالماق، چۆچىمەك؛ تەئەججۇپلەنمەك، ھاڭۇتىقىپ قالماق

ـ اللَّوْنُ: رەڭگى ئۆڭىمەك، رەڭگى ئۆزگەرمەك

بُهْت: بۆھتان، تۆھمەت، قارا چاپلاش؛ يالغان گەپ

بُهْتان: قارا چاپلاش؛ يالغان گەپ

بَهَجَ ـَ بَهْجًا هُ: خۇشال قىلماق، شادلاندۇرماق

بَهُجَ ـُ بَهاجَةً و بَهَجانًا: پارلاق بولماق، نۇر چاچماق، چاقنىماق

بَهِجَ: خۇشاللىق؛ سۆيۈملۈك؛ پارلاق، گۈزەل، كۆركەم

بَهِجَ ـَ بَهَجًا و بَهْجَةً: كۆڭۈل ئاچماق، ئېچ ـ پۈشۈغىنى چىقارماق

بَهْجَة: پارلاق، نۇرلۇق، خۇشاللىق؛ كۆركەملىك، گۈزەللىك

بَهْدَلَة: چاپسان؛ قوبال، نومپاي

بَهَرَ ـَ بَهْرًا و بُهُورًا النَّظَرَ: كۆزلەر ئىمىر ـ چىمىر بولماق، كۆزلەر قاماشماق

ـ ت الشَّمْسُ الأَرْضَ: قۇياش زېمىننى بورۇتماق

ـ هُ: ئالاقىزادە قىلمۇشتەك، قورقىتىۋەتمەك؛ بېكىپ چىقماق، بويۇندۇرماق

بُهْر: دەم ئالماق، نەپەس ئالماق، دېمىنى ئېلىۋالماق، ھاردۇق ئېلىۋالماق

بُهْرَة: مەركىزى، ئوتتۇرا قىسمى؛ تاغ جىلغىسى

بَهْرَجَ: يالماناق، پەرداز قىلماق؛ كىيىندۇرمەك

ـ الدِّماءَ: قارشى چىققۇچى ياكى تەقىپ قىلىش بۇيرۇقىغا رىئايە قىلمىغان جىنايەتچىلەرنى ئۆلتۈرۈش جىنايەت ھېسابلانماسلىق؛ جىنايەت بولماسلىق؛ ئۆلتۈرگەننىڭ سورىقى يوق؛ نەخ مەيدانىدا ئېتىپ ئۆلتۈرۈۋەتمەك

بَهْرَج: ئاشۇرۇۋەتمەك، مۇبالىغە قىلىۋېتىش؛ ساختا پۇل، يالغان پۇل؛ ئوچۇق، يارقىن، روشەن

بَهَظَ ـَ بَهْظًا هُ: يۈك ئارتماق، يۈكى ئېشىپ كەتمەك، ئارتۇقچە يۈك ئارتماق، كۆپ بېسىۋەتمەك

بَيَـــان: ئاشكارىلاش، ئىزھار قىلىش، چۈشەندۈرۈش؛ بايانات؛ ئىلان؛ دوكلات، مەلۇمات؛ لايىھە

بَيَانُو، بيان: پيئانىنو، رويال

بَيَـــانِيّ: چۈشەندۈرۈشكە ئائىت، چۈشەندۈرۈلگەن؛ بايان قىلىنغان

بَيَّتَ الأَمْرَ: ئورۇنلاشتۇرماق، جايلاشتۇرماق

ـــ **الْبَيْتَ:** ئۆي سالماق، ئۆي ياسىماق

ـــ **الْقَـــوْمَ:** كېچىلىك ھوجۇم قىلماق، كېچىدە تۇيۇقسىز ھوجۇم قىلماق

بَيْت ج بُيُوت و أَبيـــات: ئۆي؛ جاي؛ تۇرالغۇ، ئائىلە

ـــ **الْعَنْكَب:** ئۆمۈچۈك تورى

ـــ **اللهِ ـــ الْحَـــرامِ:** بەيتۇللا، ھەرەم، ئاللاھنىڭ ئۆيى كەئبە

بيتُهُوفِن: پاتتىرا خۇشپۇرىقى

بَيْتِـــيّ: ئۆيلۈك، ئائىلىنىڭ، ئائىلىۋى، ئائىلىدىك، ئۆيدەك

بَيْداءُ م: كەڭ دالا، دەشت باياۋان

بَيْدا جُوجيـــا: ماتارىپ، تەلىم ـ تەربىيە قانۇنى؛ پىداگوگىكا قانۇنى

بَيْدَ أَنّ: بىراق، ئەمما، لېكىن

بَيْدَر ج بَيادِرُ: خامان

بَيْـــدَق: (شاھمات ئويۇنىدىكى) پىشكا؛ بىرخىل يىرتقۇچ قۇش

بَيْرا، بِيرَة: پىۋە، پىۋە دۇكىنى

بَيْرَق ج بَيارِقُ: بايراق، ئالەم، تۇغ

بَيْرَقْدار: بايراقچى، ئالەمچى، بايراقدار

بَيْرُوت: بىروت (لىۋاننىڭ پايتەختى)

بَيْرُوقْراطِيّ: بىيوروكرات، بىيوروكراتلىق

بَيْرُوقْراطِيَّة: بىيوكراتىزم

بَيْزَنْطِـــيّ: ۋىزانتىيە (شەرقىي رىم ئىمپېرىيىسى)

بيسيكُولُوج: پسىخولوگىيە

بِيشَة: كىرلىك، ئەدىيال

بَيْضَ الشَّيْءَ: ئاقارتماق، ئاقلاشتۇرماق (شالنى)

ـــ **تِ الْعَيْنُ:** كۆزگە ئاق چۈشمەك

بَيْض ج بُيُوض: تۇخۇم؛ تۆرەلمە؛ دوبۇلغا، پولات قالپاق؛ تاشاق

بَيْضاءُ م: ئاق، ئاق رەڭلىك

بَيْضَة: تۇخۇم (بىر دانە)؛ تاشلىق؛ پولات قالپاق، دوبۇلغا

بَيْضِيّ: ئۇللۇپسى شەكىللىك، ئۇللۇپسىمان

بَيْطار ج بَياطِرَة و بَياطِيرُ: مال دوختۇرى

بَيْطَرَ الدّابَّةَ: ھايۋانلارنى داۋالاش، ھايۋانلارنىڭ كېسىلىنى كۆرمەك؛ ناقىلماق (ئاتنى)

بَيْطَرَة: ھايۋانلارنى داۋالاش؛ ئات تاقىلاش؛ ھايۋان داۋالاش ئىلمى

بَيْطَـــرِيّ: مال دوختۇرىنىڭ، مال داۋالاش ئىلمىگە ئائىت

بَيْع: سېتىش، ئۇلۇپ سېتىش

ـــ **عَلَنِيّ:** ئوچۇق ـ ئاشكارا قويۇپ ساتماق

بَوْش ج أَبْواش: لۇكچەك، قۇلاق كەستى، جمدەلخور

بُوص ج أَبْواص: ئاق يىپەك؛ چىگە، زىغىر رەخت؛ بوياق، رەڭ

بُوصَة: ديويم (ئىنگىلىز سۇگى)؛ قۇمۇش

بَوصَلَة: كومپاس، قىبلىنامە

بُوط: ئۆتەك

بُوغاز ج بَواغِيزُ: دېڭىز بوغۇزى؛ بوغۇز؛ دېڭىز پورتى، پورت

بوغازِيّ: دېڭىز بوغۇزىدا يول باشلىغۇچى، پورت يول باشلىغۇچىسى

بُوفَـــة: كىچىك ئاشخانا؛ يىمەكلىكلەر ئىشكاپى

بُوفِيه: كىچىك ئاشخانا؛ ئوزۇق- تۇلۇكلەر ئىشكاپى

بَوَّقَ: كاناي چالماق، سۇناي چالماق

ـــ الْكَلامَ: ماختاپ ئۆچۈرماق، لاپ ئۇرماق

بُوكَر: قارتا، قەرت

بُوق ج أَبْواق و بِيْقـــان: كاناي، بورغا، سۇناي، سۇر

بَوْل ج أَبْوال: سۈيدۈك، كىچىك تاھارەت

بَوَّلَ: سىيپ قويماق، سىيپ تاشلىماق

بُولْـــدُوزَرْ: توپا تۇرتكۈچ، توپا تۇرتىش ماشىنىسى

بُولِصَة: سۇغۇرتا كاپالەتنامىسى، كاپالەتنامە

بُولَنْدَة: پولشا (دۆلەت)

بُولَنْدِيّ: پولشانىڭ، پولشالىق، پولشاچە

بُولُو: ئات توپى (تەنتەربىيىنىڭ بىر تۈرى)

بُولُونِيّ: پولشالىق، پولشانىڭ

بُولُونِيا: پولشا (دۆلەت)

بَـــوْلِيّ: سۈيدۈكتىن پەيدا بولغان؛ سۈيدۈكنىڭ، سۈيدۈك خاراكتېرلىك، سۈيدۈكتەك

بُولِيس: ساقچى، ساقچى ئىدارىسى

بولِيسَة: كاپالەتنامە

بُولِيسِيّ: ساقچىنىڭ، ساقچىلارغا ئائىت

بُوم ج أَبْوام: مۇقۇش، مۇشۇك پاپىلاق، ئۈكە

بُومادَة: چاچ يۇيۇش سۈيۇقلۇغى، چاچ مېيى

بُومَة: بىر دانە مۇشۇك پاپىلاق، بىر دانە مۇقۇش

بَوْن: ئارىلىق؛ ئەۋزەللىك، ئارتۇقچىلىق؛ ئارتۇقلۇق؛ پەرق

بُوَيْخرَة: قۇلۇڭ، كىچىك كېمە

بُوَيَة: ماي بوياق؛ لاك، سىر؛ مېنرال بوياقلار

بِيئَة: ئورۇن، تۇرالغۇ؛ مۇھىت، شارائىت

بِيادِيّ: پىيادە ئەسكەر

بَيَاض: ئاق، ئاق رەڭلىك؛ ئاق رەڭلىك كېيىم؛ ئاق قەغەز

بَيّاض: تۇخۇم ساتقۇچى

بَيّـــاع: ساتقۇچى، سېتىقچى؛ سودىگەر؛ پىركازچىك؛ مال ئىگىسى؛ دۇكانچى

﴿ت ـ التّاء﴾

ت (تاء)ئەرەب تىلى ئېلىپبە جەدۋىلىدىكى 3- ھەرپ بولۇپ، ئەبجەد ھېسابى بويىچە «400»نى بىلدۈرىدۇ

1. ئۆتكەن زامان پېئىلى بىرىنچى شەخس بىرلىك سان بىلەن ئىككىنچى شەخسكە ئۇلىنىپ كېلىدىغان باش كېلىشتىكى ئۇلانما ئالماش بولۇپ كېلىدۇ مەسىلەن:

ذَهَبْتُمَا، ذَهَبْتَ، ذَهَبْتُ، ذَهَبْتُنَّ، ذَهَبْتُمْ

2. قىسمەن ھازىرقى زامان پېئىللارنىڭ بەلگىسى بولۇپ كېلىدۇ. مەسىلەن:

تَذْهَبَانِ، تَذْهَبُ، تَذْهَبُونَ

3. ئىسىم بىلەن پېئىلنىڭ جىنس بەلگىسى بولۇپ كېلىدۇ. مەسىلەن:

عَمَلَتْ، عَامِلَة

4. كۆپلۈك سان ئۇچىدىكى بىرلىك سانىنى يېكى ئىسىملارنىڭ تۈرىنى «بىردانە» ئىكەنلىكىنى بىلدۈرىدۇ. مەسىلەن:

عَظَمَة، شَجَرَة، زَهرَة

5. بىر قىسىم ئىشلارنىڭ مۇبالىغە يېكى كۆپىتۈرمە بەلگىسى بولىدۇ. مەسىلەن:

هُوَعَلاَّمَة

6. قەسەم قىلىشنى بىلدۈرىدۇ. مەسىلەن:

تَاللهِ

7. تۆۋەندىكى ئىسىملارنىڭ قىسقارتىلمىسى بولۇپ يېزىلىدۇ. مەسىلەن:

تليفون (تېلېفون)

ساعة (سائەت)

تجَـــارِيّ (سودا خاراكتېرلىك، سودىغا مۇناسىۋەتلىك بولغان)

تا: بۇ ، بۇ بىر دانە

تائب: تۆۋە قىلغۇچى: قايتقۇچى، يانغۇچى

تَاجِ: تاج كەيگەن، تاج تاقىغان، بېشىغا تاج كەيگەن: تاج كەيگۈچى

تَـــآخَى: ئاكا ـ ئۇكا بولۇشماق: بىرىش ـ كېلىش قىلماق

تَآزَرَ: ھەمكارلاشماق

تَـــائِق: سېغىنغۇچى، ئىنتىزار بولغۇچى، ئىشتىياق باغلىغۇچى

تَآ كَلَ: ئازابلانماق، قىينالماق

تَآلَفَ ٱلْقَوْمُ: پۈتۈنلەي قوشۇلماق، ئاساس ماقۇل بولماق: ئۇمۇمەن بىر پىكىرگە كەلمەك

تَآلُفَ: بىر تۇتاش بولماق، پۈتۈنلەي قوشۇلماق

ـ بالتَّجْزِئَة: پارچه سېتىش

بَيْعَة: ئېلىپ ـ سېتىش، سودا ـ سېتىق

قىلماق: قەسەمیات قىلىشماق

بِيْعَـة ج بِيَـع: سودىگەرلەر ئۈيۈشمىسى، سودىگەر جەمئىيىتى؛ چېركاۋ، ئىبادەتخانا

بَيْـك: بەگ (ئادەم نامىنىڭ ھۆرمەتلىنىپ ئاتىلىشىنىڭ بىر خىلى)؛ جاناپىلىرى، ھەزرەتلىرى، بېگىم

بَيْكَار: سىركول

بَيْكَاشِيّ: شاۋشاۋ (ھەربىي ئۇنۋان)، مايور

بَيْنَ الشَّـيْءِ: چۈشەندۈرمەك؛ روشەنلەشتۈرمەك؛ ئاشكارلىماق؛ ئېنىقلاشتۇرماق

بَيِن ج اَبْيناء و بُيَناءُ و أَبْيَـان: ئوچۇق، ئاشكارا، روشەن، ئېنىق

بَيْن: ئوتتۇرىسىدا، ئارىسىدا

ـ الشَّيْئَيْن: نىمە ئارىلىقىدا، نىمە ئارىسىدا

ـ ـ : ئۇمۇمىيلىق، ئومۇمىي خاراكتېر

ـ الآوِنَة: ھەمىشە، دائىم

ـ الآوِنَة والأُخْرَى: بەزىدە ئارىلاپ، ئاندا - ساندا

ـ ما: بولغان ۋاقىتتا، بولغان چاغدا

بَيْنَا: ۋاقىتدا، ئەسنادا؛ چاغدا

بَيِّنَة: دەلىل، ئىسپات، پاكىت، ھۆججەت

بَيُوض: تۇخۇم تۇغقان، تۇخۇم تۇغقۇچى؛ تۇخۇم تۇغقان قۇش

بَيُوضِيّ: ئاق قوتان (قۇش)

بَيُولُوجِيّ: بىئولوگىيىنىڭ، بىئولوگىيىلىك؛ بىئولوگىيە شۇناس؛ بىئولوگ

بِيُولُوجِيَا: بىئولوگىيە

بُيَيْضَة: تۆرەلمە تۇغۇنى؛ ئورۇق تۇغۇنى

ـــ كَهْرَبائِيّ: ئىندۇكتىپلىق (توڭقا ئائىت ئۇقۇم)

تاج ج تِيجان و أَتْواج: تاج، پادىشاھنىڭ تاجى

ـــ الْعُمُود: تۈۋرۈك بېشى

تَأَجَّجت النّارُ: ئوت يالقۇن چىقارماق، ئوت چاراسلاپ كۆيمەك

ـــ الْحَرُّ: قاتتىق ئىسسىق بولماق، پىژ – پىژ ئىسسىق بولماق

تَأَجَّرَ: ئىجارىگە ئالماق، ئىجارىگە ئېلىپ ئىشلەتمەك

تاجَرَ: تىجارەت قىلماق، سودىگەرچىلىك قىلماق

تاجِر ج تُجّار و تِجار و تِجْر: سودىگەر، تىجارەتچى

تَأَجَّلَ الأَمْرُ: كېچىكتۈرمەك، ئارقىغا سوزماق

ـــ الشَّيْءَ: ئارقىغا سۈرمەك، ئارقىغا تارتماق

ـــ ةُ: كىچىكتۈرۈشنى تەلەپ قىلماق

تاجِيّ: تاجىسمان، تاجىلىق، تاجىدەك

الشَّرْيانُ الـ ـــ: تاجىسمان تومۇر

تاحَ ـُ تَوْحًا لَهُ الشَّيْءُ: ئۇنىڭغا يولۇقماق، ئۇچرىماق؛ ئىش ئوڭۇشلۇق بولماق

ـــ تَيْحًا لَهُ: پىشانىسىگە پۈتۈلمەك؛ مەھكۇم قىلىنماق

ـــ تْ لَهُ فُرْصَةً: ئۇنىڭغا پۇرسەت چىقماق

تَأَخَّرَ: كىچىكتۈرمەك، ئارقىغا سوزماق، تەخىر قىلماق

تاخَمَ الْمكانُ الْمكانَ: تۇتاشتۇرماق، چىگرالاشتۇرماق

تَأَخَّى الرَّجُلَ أَو الشَّيْءَ: دوستلاشماق؛ بېرىش– كېلىش قىلماق؛ ئىزدەنمەك، ئىزلىمەك

تَأَدَّبَ: ئەدەپلىك بولماق، ئەخلاقلىق بولماق، نازاكەتلىك بولماق؛ ئەدەپلىمەك، جازالىماق

ـــ بِأَدَبِ فُلانٍ: مەلۇم كىشىگە ئەگىشىپ ئەدەب ئۆگەنمەك، مەلۇم كىشىنىڭ ئەخلاقىنى ئۈلگە قىلماق

تَأَدُّب: ئەدەپلىك بولۇش، نازاكەتلىك بولۇش

تَأَدَّى اِلَى الأَمْرِ: يىتىپ بارماق، يىتىپ كەلمەك، يەتمەك

تَأْدِيب: جازالاش، ئەدەپلەش

تَأْدِيبِيّ: تەلىم – تەربىيىۋى، تەلىم – تەربىيىنىڭ؛ ئەدەپلەش خاراكتېرلىك

تَأْدِيَة: تۆلەم بېرىش، تۆلەم تۆلەش

تَأَذَّى: ئەكس تەسىر قىلماق؛ زىيان يەتكۈزمەك، ئەزىيەت يەتكۈزمەك

تارَ ـِ تَيْرانًا الْبَحْرُ: ئەۋج ئۇرماق، قايناپ تاشماق

تارَة ج تِيَر و تِئَر: بىر قىتىم بىر نۆۋەت

ـــ: بەزىدە، گاھى، گاھىدا

تارِس: بىرونە (ئوققا قارشى پولات تاختا)

تارَكَ هُ: سۈلىھ قىلىشماق

تَآمَرَ الْقَوْمُ: كىڭەشمەك

ــ الْقَوْمُ عَلَيْهِ: زىيانكەشلىك قىلماق، سۇيقەست قىلماق

تائِــــه: يولدىن ئاداشقۇچى، تىنىرقاپ قالغۇچى: سەرگەردان

تابَ ــُ تَوْبًا و تَوْبَةً و تابَــةً و تَتْوِبَــةً ومَتابًا: تۆۋە قىلماق: يانماق، قايتماق

ــ عَنْ عَمَلٍ: خىزمەتنى تاشلىۋەتمەك، ۋاز كەچمەك

ــ اللهُ عَلَيْهِ: تۆۋىسىنى قوبۇل قىلماق

تَأَبَّدَ: ياۋايىلاشماق، چۆللەشمەك

ــ الشَّيْءُ: ئۇزاققا بارماق، ئۇزاققا سوزۇلماق

تَأَبَّطَ الشَّيْءَ: قولتۇققا قىسۋالماق

ــ الْوَلَدَ: بالا باقماق، بالا تەربىيلىمەك

تابَعَ هُ عَلَى الْأَمْرِ: قوشۇلماق، ئەگەشمەك، ياردەملەشمەك: ...گە ئاساسەن ئىش بېجىرمەك

ــــ الْعَمَــلَ: ئىزچىللاشتۇرماق، ئىزچىل داۋاملاشتۇرماق

ــ الْحَديثَ: ئۇزلۇكسىز بايان قىلماق

تابِع ج تَبِع و تَبَعَة و تَوابِــعُ و تُبَــاع: ئەگەشكۈچى: قول ئاستىدىكى: شاگىرتى: خىزمەتچىسى: بويسۇنغۇچى

تَابِعَة: نەتىجە، ئاقىۋەت، مەسئۇلىيەت

تَابِعِيّ: ساھابىلەرنىڭ دەۋرىدە قىلىشى بىلەن ئىسلام دىنىغا ئېتىقاد قىلغۇچى، تابئىن

تابِعِيَّــــة: تەۋەلىك، مەنسۇبىلىق: دۆلەت تەۋەلىكى

تابَل ج تَوابِل: دورا - دەرمان: خۇشپۇراق ماتېرىياللار

تابُوت ج تَوابِيتُ: ساندۇق، تاۋۇت

تابُور ج تَــوابير: كالۇننا (يۈك توشۇش ماشىنا ئەترىتى)

الـ ــ أَلْخامِسُ: 5 ــ كالوننا

تَأَبَّى الشَّيْءَ: باش تارتماق، رەت قىلماق

ــــ عَلَيْــهِ: بويسۇنماسلىق، ئىتائەت قىلماسلىق

تَأَتَّى لَهُ الأَمْرُ: ئىش ئوڭۇشلۇق بولماق، ئوڭۇشلۇق بولماق

ــ لِلأَمْرِ: تەييارلىق قىلماق، مەلۇم ئىشقا تەييارلىقى بار بولماق

تَأَثَّتَ الْبَيْتُ: سەرەمجانلاشتۇرماق، بېزىمەك

تَأَثَّــرَمِــــنْهُ أوبِــــه: تەسىرلەنمەك، ھاياجانلانماق

ــ هُ: ئىزغا چۈشمەك، پېيىگە چۈشمەك، ئىز قوغلىماق

تَأْثِر: تەسىرلىنىش، ھاياجانلىنىش: ھېس ــ تۇيغۇ پەيدا بولۇش

تَأَثُّم: گۇناھسىغا تەۋبە قىلىپ يېڭىدىن ئادەم بولماق: ئۆزگەرمەك

تَــأْثِير: تەسىر: تەسىر قىلىش، تەسىر كۆرسىتىش: ئىندۇكسىيە.

تـــالٍ: تۆۋەنـدىكى: تـۆۋەن: كېلـەركى، نۆۋەتتىكى

بـــالـ ـِ ى: ئۇنىڭدىن قالسا، ئىككىنچى، ئىككىنچىسى

تَأَلَّـــبَ الْقَـــوْمُ: يېغىلمـاق، توپـلانماق، جۇغلانماق

تَالِد: تەۋەرۈك، ئاتا ـ ئانىلاردىن قالغان مىراس

تـــالِف ج تَوالِـــفُ: بـۇزۇلغان، سېسىپ قالغان: پۇراپ قالغان، چىرىپ قالغان

تَأَلَّفَ مِنْ كَذا: تەركىپ تاپماق، تۈزۈلمەك

ـــ هُ: جەلب قىلماق، تارتماق

ـــ الْقَوْمُ: دوستلاشماق، ئىتتىپاقلاشماق

تَأَلَّقَ الْبَرْقُ: چاقمـاق چاقمـاق، گـۈلدۈرماما گۈلدۈرلىمەك: چاقىنماق

ـــ تِ الْمَرأَةُ: گـۈزەللەشمەك، چىرايلىقلىشىپ قالماق: ياسانماق

تَأَلَّمَ: ئاغرىق هېس قىلماق، ئازابلانماق

تَأَلَّـــهَ: ئىلاهلاشتۇرماق: مۇقەددەسلەشتۈرمەك، خۇدالىق دەرىجىسىگە كۆتۈرمەك

تالِـــه: ئارسالدى بولغـۇچى: قىيىنالغـۇچى: قىيىنالغان

تالِيَـــــة ج تَـــــوالٍ: ئىـز باسـقۇچى، داۋاملاشتۇرغۇچى: تۆۋەندىكى

صُورَة ـــ: تۆۋەندىكى سۈرەت، پەستىكى رەسىم

تَـــأْلِيف: تـەھرىرلىك قىلـىش، تەھرىرلـەش: بېقىش، تەربىيىلەش: كىتاب يېزىش

تامَ ـِ تَيْمَاهُ الْحُبُّ: مۇھەببەتكە پـۈتۈنلەي بېرىلىمەك، سۆيگۈگە مۇپتىلا بولماق

تامّ: پۈتۈنلەي، تولۇق، پۈتۈن

تَأَمَّرَ عَلَيْهِ: زالىملىق قىلماق، مۇتھەملىك قىلمـاق، يولسـىزلىق قىلمـاق: سۇيقەسـت قىلماق

تَأَمَّلَ هُ: سەپ سالماق، تىكىلىپ قارىماق

ـــ الأَمْرَ أَوفِيـــهِ: نەزەرگە ئالماق، كـۆزدە تۇتماق

تَأَمُّـــل: چوڭقـۇر ئويغـا چـۆكۈش، خىيالغـا پېتىش

تَأْمُورَة: مۇناستىر (ئىبادەتخانا)

تَأْمِين: كېپىلىك قىلىش: خاتىرجەم قىلىش: گۆرۈگە قويۇش، رەنىگە قويۇش

ـــــ أَوَّلِـــيّ: دەسلەپكى كاپالەت خېتى، دەسلەپكى كاپالەتنامە

ـــ نِهائِيّ: ئەڭ ئاخىرىقى كاپالەتنامە، ئەڭ ئاخىرىقى كاپالەت خېتى

تَأَنَّقَ فِي عَمَلِهِ: ئىنچكىلىك بىلەن قىلماق، ئىنتايىن نەپىس قىلماق

ـــ فِي لِباسِهِ: كىيىم كىيىشكە ئەھمىيەت بەرمەك

ـــــ فِـــي كَلامِـــهِ: سـۆزىنى ئىنتـايىن قاملاشتۇرۇپ قىلماق

تَأَنَّق: ئەھمىيەت بېرىش، ئېتىبار بېرىش

تَأَنَّى الرَّجُلَ: تەمكىن بولماق، سالماق بولماق

تَارِيْخ ج تَوَارِيخُ: - ئاي- كۈن؛ ۋاقىت، مەزگىل، دەۋر؛ يىلنامە؛ ۋەقەلەرنى ۋە ئۇنىڭ يۈز بەرگەن يىلىنى خاتىرىلەش

تَارِيْخِيّ: تارىخى، تارىخنىڭ، تارىخقە ئائىت

تَازِج ج تَازَة: يىپ - يېگى، يېگىلىق

تَأَزَّحَ: سەپتىن چۆشۈپ قالماق؛ زامانىڭ ئارقىسىدا قالماق

تَأَزَّقَ الْمَكَانُ: تارلاشماق، تارايماق

تَأَزَّمَ: خەۋپلىك بولماق، ئەگ خەتەرلىك بولماق

تَأَسَّسَ: قۇرماق، ياسىماق، قۇرۇپ چىقماق

تَاسِعًا: - توققۇزىنچى سائەت، مەددا، تۆر قاتارلىقلارنىڭ دەرىجىسىنى بىلدۈرىدۇ)

تَأَسَّفَ عَلَيْهِ: ئەپسۇسلانماق، پۇشايمان قىلماق، قايغۇرماق

تَأَسُّف: ھەسرەتلىنىش، پۇشايمان قىلىش

تَأَسِّي: كۆڭۈل بۆلۈشكە ئىگە بولماق، تەسەللىگە ئىگە بولماق

تَأْسِيَة: كۆڭلىنى ياسىماق، بەزلىمەك، تەسەللى بەرمەك

تَأْسِيس: قۇرۇش، بەرپا قىلىش، تىكلەش، تەسىس قىلىش

تَأْشِيْر: ۋىزا؛ ۋىزا بېرىش

تَأَصَّلَ: يىلتىز تارتماق؛ مۇستەھكەم ئورۇنلاشماق؛ پرىنسىپلاشتۇرماق

تَأْصِيْل: كېلىش مەنبەسىنى كۆرسىتىش

تَأْصِيْلَة: قان سىستېمىسى، تەسەب

تَافِر: ئىپلاس، رەزىل، پاسكىنا، مەينەت

تَأَفَّفَ مِنْهُ أَوْبِهِ: ئەنسىرىمەك، خاتىرجەم بولالماسلىق

تَافِه: تەمسىز، مەززىسى يوق، لاۋزا؛ پايدىسىز، پايدىسى يوق

تَاقَ ـُ تَوْقًا و تُؤُوقًا و تَوَقَانًا و تِيَاقَةً الرَّجُلَ اَو اِلَيْهِ: ئىنتىلمەك، نېمىت قىلماق، تەلپۈنمەك

ـ عَلَيْهِ: خەيرىخاھلىق قىلماق، ھېداشلىق قىلماق

ـ اِلَى الشَّيْءِ: قىلىشقا كىرىشمەك، قىلىشقا باشلىماق

تَأَكَّدَ الشَّيْءُ: پۇختىلانماق، مۇستەھكەملەنمەك

ـ مِنَ الأَمْرِ: مۇقىم بولماق، ئىنىق بولماق، بەلگۈلىمەك

تَأَكْسَدَ: ئوكسىدلاشماق، دات باسماق، داتلاشماق

تَاَكَّلَ الشَّيْءُ: دات باسماق، داتلاشماق؛ چىرىمەك، سېسىماق

تَأَكُّل: چىرىتىلگەن، سېسىتىلغان، سېسىتىش

تَأْكِيد: تەكىتلەش، مۇئەييەنلەشتۇرۇش، ئەمەلىيلەشتۇرۇش

تَأْكِيدِيّ: تەكىتلەنگەن، ئەمەلىيلەشتۇرۇلگەن، مۇئەييەنلەشتۇرۇلگەن

تَالَ ـُ تَوْلاً: قايمۇقىپ قالماق، گاڭگىراپ قالماق

تَبَّال: خۇشيۇراق ماتېرىياللار سودىگىرى

تَبالَهَ: دۆتلىشۈالماق، هاماقەت بولۇۋالماق

تَباهَلَ القَـومُ: ئۆزئارا تىللاشماق، لەنەت ئوقۇشماق

تَباهَى القَوْمُ بِكَذا: ماختاپ ئۆچۈرماق، لاپ ئۇرماق، بىلەن پەخىرلەنمەك

تَبـايُن: پەرق؛ زىددىيەت؛ توقۇنۇشماق، توقۇنۇش

تَبايُنِيّ: كىلىشەلمەسلىك، ئىختىلاپى

تَبَتُّل: تەنها ئۆتمەك، ئۆيلەنمەسلىك

ـــ **اِلَى اللهِ:** راھىب بولماق، دىن ئىشلىرى ئۈچۈن ئۆزىنى بېغىشلىماق

تَبَثُّرَ الوَجْهُ: دانىخودەك چىقماق

تَبَجَّحَ: پەخىرلەنمەك، خۇشاللانماق

تَبَجَّسَ الْماءُ: سۇ ئېتىلىپ چىقماق، تەپچىپ چىقماق

تَبَجَّلَ: ھۆرمەتلەشكە يارىكى كۈتۈۋېلىشقا مۇيەسسەر بولماق

تَبَحْبَحَ: غەمسىز بولماق، بىمالال بولماق؛ تۇرمۇش پاراۋان بولماق

تَبَحْتَرَ: چېچىلىپ كەتمەك، تارقىلىپ كەتمەك، ئىسراپ بولماق

تَبَخْتَرَ: غادايماق، گىدەيمەك

تَبَخَّرَ السَّائِلُ: پارغا ئايلانماق، ھورغا ئايلانماق

ـــ **بالطِّيبِ أَو الْبُخُورِ:** فومىكاتسىيە، ئىسلاش، ئىسلىماق

تَبَدَّ الشَّيْءُ: چېچىلماق، تاراپ كەتمەك؛ ئىسراپ قىلماق

تَبَدَّلَ الشَّيْءُ: ئالماشماق، ئۆزگىرمەك

ـــ **الشَّيْءَ أَوبِـهِ:** بىلەن ئالماشتۇرماق، بىلەن تېگىشمەك

تَبَدَّى الشَّيْءُ: ئىپادىلىمەك، كۆرسەتمەك؛ چارۋىچىلىق بىلەن تۇرمۇش ئۆتكۈزمەك

تَبْدِيد: چېچىلىپ كېتىش، بوشاپ كېتىش، ئىسراپ بولۇش

تَبْدِيل: ئۆزگەرتىش، ئالماشتۇرۇش

تَبَذُّخَ: تەكەببۇرلۇق قىلماق، مەغرۇرلانماق؛ پەخىرلەنمەك

تَبَـذَّلَ: ئىختىيارى قىلماق، چەكلىمگە ئۇچرىماسلىق

تَبَرَّأَ مِـنَ التُّهْمَـةِ: ساقلانماق، ئۆزىنى ئاقلىماق

تَبَرَّدَ: سەگىدىمەك، سالقىنلىماق

ـــ **بِالْماءِ:** سۇ بىلەن يۇماق

تَبَرَّزَ: چوڭ تاھارەت قىلماق، چىشماق

تَبَرَّعَ بِالْعَطاءِ: ئىئانە قىلماق، ئىئانە پۇل توپلىماق؛ ماددىي ياردەم بەرمەك

تَبَرُّع: ئىئانە قىلىش، ماددىي ياردەم بېرىش؛ ئىئانە پۇلى؛ ماددىي ياردەم

تَبَرَّكَ بِـهِ: بەھرىمەن بولماق، مەنپەئەتدار بولماق

تَبَرَّمَ بِهِ: زېرىكمەك، ئىچى پۇشماق

ـــ فِي الأَمْـرِ أَوبِـهِ: ئارقىغا سوزماق، كېچىكتۈرمەك

تاهَ ـِ تيهًا: كۆرەڭلەپ خۇدىنى يوقاتماق، خۇشاللىقتىن ئۆزىنى ئۇنۇتماق

ـــ تِيهًا و تَيَهانًا: يولدىن ئازماق، ئېزىپ قالماق

ـــ الْبَصَرُ: كۆرۈش قۇۋۋىتى بۇزۇلماق

ـــ بَصَرُهُ عَنْهُ: كۆرەلمەسلىك

تَأَهَّبَ لِلأَمْرِ: تەييارلانماق، ھازىرلانماق

تَأَهَّلَ: تۇرمۇش قۇرماق، ئائىلە قۇرماق

ـــ لِلأَمْرِ: لايىق بولماق، مۇناسىپ كەلمەك

تَأَوَّهَ: ئۇھ تارتماق، ئاھ ئۇرماق، خۇرسىنمەك

تَأْوِيْل: ئىزاھ، شەرھ

تَأَيَّـدَ: قوللىماق، ھىمايە قىلماق، ياردەم بەرمەك؛ ئىسپاتلىماق

تَأَ يَّـمَ: بويتاق يۈرمەك، تەنھا يۈرمەك

تَأْيِيْـد: قوللاش، ھىمايە قىلىش؛ ياردەم بېرىش

تَبَّ ـُ تَبًّا و تَبَبًا و تَبَابًا و تَبِيبًا الرَّجُلُ: ھالاك بولماق، يوقالماق

ـــ هُ: يوقاتماق، يوق قىلىۋەتمەك، ئۆلتۈرمەك

تَبَـاب: زىيان؛ ھالاكەت؛ يېتەرسىزلىك، كەمچىلىك

تَبَاحَثَ القَوْمُ فِـي الأَمْـرِ: ئىزدەنمەك، تەتقىقات ئېلىپ بارماق، ئىلمىي تەكشۈرۈش ئېلىپ بارماق

تَبادَرَ الْقَوْمُ: چاپسان بولماق، تىز ماڭماق، ئالدىراپ ـ تىنەپ ماڭماق

ـــ كَذا اِلَى ذِهْنِهِ: ئىنتايىن تېز مېڭىسىگە يەتمەك

ـــ القَوْمُ الشَّـيْءَ: چاپسان قىلماق، تېز پۈتتۈرمەك

تَبادَلَ القَوْمُ: ئۆزئارا ئالماشتۇرۇشماق، ئۆزئارا تېگىشمەك

تَبادُل: ئالماشتۇرۇش، يەڭگۈشلەش

تَبارَدَ: سوغۇق مۇئامىلە قىلماق، قاتتىق مۇئامىلە قىلماق

تَبارَكَ بِـهِ أوبالشَّـيْءِ: پاكلاشتۇرماق، يۈكسەلدۈرمەك، مۇقەددەسلەشتۈرمەك

تَبارَى الشَّخْصانِ: ئۆز ئارا مۇسابىقىلەشمەك

تَباشِير: خۇشخەۋەر؛ يېڭى شەيئى، يېڭى پەيدا بولغان نەرسە

ـــ مِنَ الشَّـيْءِ: ئەڭ دەسلەپكى نەرسە؛ بازارغا ئەڭ بۇرۇن سېلىنغان كۆكتات، مېۋىلەر

تَباطَأَ فِي الْأَمْرِ: ئاستىلانماق، كېچىكتۈرمەك

تِبَـاع: ئىزىدىن ماڭغۇچى، ئارقىدىن ماڭغۇچى، ئەگەشكۈچى؛ شاگىرت، مۇرت

ـً ا: ئارقا ـ ئارقىدىن، كەينى ـ كەينىدىن

تَباعَدَ الْقَـوْمُ: بىر ـ بىرىگە غەزەپلەنمەك، دۈشمەنلەشمەك، يىرگىنىشمەك؛ يىراقلاشماق

تَبَنَّـــى هُ: بـالا بېقىۋالمـاق، ئوغـۇل بـالا بېقىۋالماق

ـــ الْفِكْرَةَ أو نَحْوَهـــا: قوبـۇل قىلماق، ماقۇل بولماق

تَبَهْرَجَ: ئەركىن مال يايلاتقىلى قويماق

ـــــ تِ الْمَـــرْأَةُ: ياسانماق، كىيىنمەك، پەردازلانماق

تَبَوَّلَ: كىچىك تاھارەت قىلماق. سىيمەك

تَبْيان: ئىپادىلەش، چۈشەندۈرۈش، ئېلان قىلىش، ئۇقتۇرۇش، بايانات ئېلان قىلىش

تَبِيْع ج تِباع و تَبائِعُ و أَتْبُعَة جج أَتـــابِعُ وأَتا بِيعُ: ئەگەشكۈچى، ئارقىدىن ماڭغۇچى؛ قوغدىغۇچى؛ شاگىرت، مورت

تَبَيَّنَ الشَّيْءَ: ئېنىقلىماق، تەكشۈرمەك

ـــ الشَّيْءُ: ھەقىقىي ئايدىڭلاشتۇرماق

تَبْيِيض: ئاقارتىش، ئاقارتماق

تَتابَعَ تِ الأَشْياءُ: ئارقىمۇئارقا ئۇلانماق، كەينى ـــ كەينىدىن بولماق

تَتابُع: ئارقىمۇئارقا، ئۇلاپلا، كەينى ـــ كەينىدىن

تَتـــار: تاتـار، تاتـار مىللىتىـدىكى ئـادەم (ئەرەبلـەرنىڭ بـەزى تـارىخ ۋە ئـەدەبى كىتابلىرىدا «تَتـار»نـى موڭغـۇل مىللىتى دەپ ئىزاھلايدۇ)

تَتالٍ: ئۇلىشىپ، بىرىنىڭ كەينىدىن ـــ بىرى ئولىشىپ كەتكەن، ئارقا ـــ ئارقىدىن

بالـ ـِ ى: ئولانماق؛ بىر ـــ بىرنى ئۇلىماق

تَتـالـــىَ تِ الأُمُـــورُ: ئارقا ـــ ئارقىدىن يۈز بەرمـــەك؛ كـــەينى ـــ كەينىـــدىن ئىلگىرىلىمەك

تَتَبَّعَ الأَمْرَ: ئىشنىڭ تەرەققياتىغا دىققەت قىلماق؛ سەپسالماق؛ ئۈزلۈكسىز تەكشۈرۈش ئېلىپ بارماق

تَتَبُّـــع: ئىـز قـوغلاش، ئىزىغـا چۈشـۈش، ئەگىشىپ مېڭىش

تَتَر: تاتار، تاتار مىللىتىدىكى ئادەم

تَتَرَّبَ الشَّيْءُ: چاڭ ـــ تـوزان باسماق؛ توپا بولماق، توپىغا ئۆزگەرمەك

تَتَرَّحَ: قايغۇرماق، ھەسىرەت چەكمەك

تَتَرَّفَ: پاراۋان تۇرمۇش ئۆتكۈزمەك، باياشات تۇرمۇش ئۆتكۈزمەك

تَتَرِيَ: بىر تاتار، تاتار مىللىتىگە مەنسۇپ، تاتار مىللىتىدىكى ئادەم

تَتَلْمَذَلَهُ: ئۇنىڭغا شاگىرت بولماق، ئۇنىڭغا ئوقۇغۇچى بولماق

ـــ عَلَى الْمُعَلِّمِ: ئۇستاز تۇتماق، شاگىرىتلىققا كىرمەك

تَتَوَّجَ: تاج كىيگۈزۈلمەك، تاج كەيدۈرمەك

تَثاءَبَ: ئەسنىمەك؛ تەكشۈرمەك

تَثَبَّتَ مِنَ الأَمْرِ: مەلۇم ئىشنى ئېنىقلىماق، روشەنلەشتۈرمەك

ـــ فِي الأَمْرِ: قەتئىي ئىشەنمەك، مۇستەھكەم ئىشەنچ باغلىماق، ئىشنى پۇختا بېجىرمەك

تَبَرْهَنَ الأَمْرُ: ئىياتلىماق، ئېنىقلىماق، دەللىلىمەك

تَبْرِيد: سوۋۇتۇش، مۇزلىتىش

ـــ مُفَاجِئ: توپۇقسىز سوۋۇپ كەتمەك، توپۇقسىز سۇغۇق بولۇپ قالماق

تَبْرِيك: تەبرىكلەش، بەخت تىلەش

تَبَسَّطَ الشَّيْءُ: كېڭەيتمەك: كەڑىمەك، سوزماق: تارتىپ ئاچماق

ـــ فِي الكَلَامِ: ئەركىن سۆزلىمەك، ئۆچۈق - يورۇق پاراڭلاشماق

تَبَسَّلَ: قورۇقلاشماق، قۇرۇق چۈشمەك، پۈكلەشمەك، پۈكۈلمەك

تَبَسَّمَ: كۈلۈمسىرىمەك، تەبەسسۇم قىلماق

تَبْشِير: خۇش خەۋەر: خۇش خەۋەر قىلىش

الـ ـــ الدِّينِيّ: بىشارەت بېرىش، بىشارەت

تَبَطَّلَ: ئىشسىز قالماق، بىكارچى بولۇپ قالماق: نوغرا كەسىپ بىلەن شۇغۇللانماسلىق: ھاۋايى - ھەۋەسكە بېرىلمەك

تَبَّعَ هُ: ئەگەشتۈرمەك، ئارقىدىن ماڭماق

ـــ هُ بِهِ: ئەگەشمەك، ئارقىسىغا سېلىپ ماڭماق

تَبَع جـ أَتْبَاع: شاگىرت، مورت، تەۋە: ئەگىشىش، بويسۇنۇش: مۇناسىۋەتلىك بولماق، تەۋە بولماق

ـــ ج: ئارقا - كەينى: قول ئاستىدىكىلەر: قارىمىقىدىكىلەر: شاگىرت: مورت: تەۋە: ئەگەشكۈچى

تَبَعَ ـُ تَبْعًا و تَبَاعًا و تَبَاعَةً و تُبُوعًا هُ أو الشَّيْءَ: تەۋە بولماق، ئەگەشمەك، تەۋەلىكىگە ئۆتمەك، بويسۇنماق

تَبِعَةٌ: نەتىجە، ئۇنۇم: مەسئۇلىيەت

تَبَعْثَرَ الشَّيْءُ: چېچىلماق، تارالماق، تارقالماق

تَبَعِيَّةٌ: تەۋەلىك، مەنسۇپلۇق، بېقىندىلىق: دۆلەت تەۋەلىكى

تَبْغٌ جـ تُبُوغ: تاماكا، كۆك تاماكا

تَبَقَّى مِنَ الشَّيْءِ: قېلىپ قالماق، ئېشىپ قالماق

تَبَكُّمٌ: گاچا بولماق: خاتىرجەم ياتماق، ئارام ئالماق: ئاغزى چىك بولماق، سىر ساقلىماق

تَبَلَّدَ: يەرلەشمەك، ئورۇنلاشماق: دۆت بولماق، كالۋا - پەمسىز بولۇپ قالماق

تَبَلُّرٌ: كىرىستاللاشماق، كىرىستال بولماق

تَبَلَّلَ الشَّيْءُ: نەم تارتىپ قالماق، نەملىشىپ قالماق، زەيلەشمەك

تَبَلْوَرَ الشَّيْءُ: كىرىستاللاشماق، كىرىستالغا ئوخشەرمەك

ـــ الأَمْرُ أو الشَّيْءُ أو الرَّأْيُ: (نەرسىلەرنىڭ) ئومۇمىي كۆرۈنۈشى روشەن، ئېنىق بولماق، كۆزگە تاشلىنىپ تۇرماق

تَبْلِيط: شىبەن تاش ياتقۇزۇش

تِبْن جـ أَتْبَان: سامان

تَبَنَّجَ: ناركوز قىلىنماق: بىخۇتلاشتۇرماق

تَجَـدُّد: يېڭىلىش، ئەسلىگە كەلتۈرۈش، ئەسلىگە كەلمەك

تَجَدَّلَ: ئىشلىمەك، ئەشمەك: تولغىماق: يەرگە يېقىلىپ چۈشمەك

تَجَـدْوَلَ: جەدۋەل سىزماق: گرافىك سىزماق، سىزىق سىزماق

تَجْدِيْد: يېڭى بولۇش، ئۆزگەرتىش، ئىسلاھ قىلىش

تَجْدِيْدِيّ: يېڭىلىق، يېڭىلىق تەرەپدارى

تَجْدِيف ج تَجـادِيْفُ: كېمە ھەيدەش، كېمە ھەيدىمەك

تَجْـذِيْر: يىلتىزنى قورۇتۇش، تۈپ ئاساسىدىن يوقىتىش

تَجَرَ ـُ تَجْرًا و تِجارَةً: تىجارەت قىلماق، سودىگەرچىلىك قىلماق، سودا قىلماق

تَجَرَّأَ عَلَـى الأَمْـرِ: جۈرئەتلەندۈرمەك، رىغبەتلەندۈرمەك

تَجَرَّبَ: تەجرىبە قىلماق، سىناق ئېلىپ بارماق

تَجْرِبَة: تەجرىبە، سىناق: سىناپ كۆرۈش

تَجَـرْثَمَ: يېغىلماق، توپلانماق: ئېگىزدىن پەسكە جايلاشماق

تَجَرَّحَ: جاراھەتلەنمەك، زەخمىلەنمەك

تَجَرَّدَ مِنْ ثَوْبِـهِ: يالىڭاچلانماق، يالىڭاچ بولماق

ـــ لِلأَمْرِ: ھەممىدىن خالىي بولماق

تَجَرُّد: سوغۇق مۇئامىلە قىلىش، ئېتىبارسىز قاراش: ئادىل بولۇش، خالىس بولۇش

تَجَرَّعَ الْمـاءَ: بىر يۇتۇم بىر يۇتۇمدىن ئىچمەك، ئوتلاپ ئىچمەك

ـــ الْغَـيْظَ: ھەممە دەرت ـ ئەلەم ۋە ھاقارەتلەرگە لام ـ جىم دېمەي تۇرماق، دېمىنى ئىچىگە يۇتماق

تَجَرَّفَ الشَّـيْءَ: سۈپۈرۈپ تاشلىماق، تازىلىماق(قۇرال كۆچى بىلەن)

تَجَرَّمَ عَلَيْـهِ: گۇناھكار قىلماق: تۆھمەت چاپلىماق، گۇناھ ئارتماق

تَجْرِيْب: تەجرىبە، سىناق: سىناق قىلىش: ئازدۇرۇش

تَجْرِيبِيّ: تەجرىبىلىك، سىناقتىن ئۆتكەن

تَجْرِيـد: سويۇش ـ ئاقلاش: چىقىرىپ تاشلاش: تاشلاپ قويۇش: ئەگمىنىك سىرتقى يايى

ـــ مِنَ الشَّيْءِ: مەھرۇم قىلماق، تارتىۋالماق

تَجْرِيدَة: ئۇزاقتا يۈرۈش قىلغۇچى قوشۇن (ئارمىيە)

تَجَزَّأَ الشَّـيْءُ: ئايرىۋەتمەك، بۆلىۋەتمەك، پارچىلىۋەتمەك

ـــ بِالشَّـيْءِ: بىلەن رازى بولماق، قانائەتلەنمەك

تَجْزِئَة: تەقسىم قىلىش، بۆلۈش، ئايرىش، پارچىلاش

تَثَبُّت: ھەقىقىي ئىشىنىش؛ دەلىل ـ پاكىتقا ئىگە بولۇش

تَثَقُّبَ: تۆشۈك ئېچىلماق؛ بوغۇلانماق؛ سانجىلمەك، تېشىلمەك

تَثَقُّفَ: تەربىيىلىمەك، مەدەنىيەتلىك قىلماق

تَثْقِيف: يېقىش، تەربىيىلەش؛ راست بولۇش

تَثَلُّمَ الشَّيْءُ: مۆرىسى بولۇپ قالماق، مەززسز بولۇپ قالماق، قاشاك بولۇپ قالماق

تَثْلِيج: مۇزلىتىش، توڭلىتىش

تَثَنَّى الشَّيْءُ: قاتلانماق، قاتلىماق

ـ فِي مَشْيِه: ئىرغاڭلىماق، لايلاقلىماق

تَجَادَلَ الشَّخْصَانِ فِي الأَمْرِ: جېدەللەشمەك، مۇنازىرىلەشمەك

تَجاذَبَ الْقَوْمُ الشَّيْءَ: قارمۇقارشى يۆنۈلۈشتە بىرەر نەرسىنى تارتىشماق؛ ئۆزئارا تارتىشماق

ـ أَطْرافَ الْحَدِيثِ: سۆزلەشمەك، پاراڭلاشماق

تِجارَة: تىجارەت قىلىش، سودا قىلىش؛ ئېلىپ ـ سېتىش

تِجارِيّ: سودا خاراكتېرلىك، سودىغا مەنسۇپ، سودىگەرچىلىك

تَجانٌ: جىن چاپلىشىۋالماق، ساراك بولۇۋالماق

تَجانَبَ هُ: ساقلانماق، خالىي بولماق

ـ تَ الدَّوْلَتانِ: ئۆزئارا چىگىرلاشماق، ئۆزئارا قوشنا بولۇشماق

تُجاهَ كَذا: ئالدىدا، ئۈدۈلىدا

تَجاهَلَ الأَمْرَ: بىلمەسكە سالماق، بىلمىگەن بولۇۋالماق

تَجاوَزَ الْمَوْضِعَ: چېقىپ كەتمەك

ـ عَنْهُ: كەچۈرمەك، ئەپۇ قىلماق، كەچىلىك قىلماق

تَجاوُز: ئۇتۇپ كېتىش، چېقىپ كېتىش؛ قول ئۈزۈش

تَجَبَّرَ: تەكەببۇرلۇق قىلماق: زومىگەرلىك قىلماق، زورلۇق قىلماق

ـ الْعَظْمُ: سۇنغان سۆڭەكنى جايىغا كىرگۈزمەك، سۇنغان سۆڭەكنى جايىغا كەلتۈرمەك

ـ الْمَرِيضُ: كېسەل ساقايماق

تَجَبَّلَ: تاغقا ياماشماق، تاغقا چىقماق، تاغ ئېچىكە كىرمەك

تَجَبَّنَ: سۇنى قاتۇرماق؛ ئۈيۈتماق؛ پىشلاق بولماق، ئىرىمچىك ياسماق

تَجَبَّهَ: بىرلىك سەپ قۇرماق

تَجَدَّبَ الْمَكانُ: قورۇپ كەتمەك، قورغاقچىلىق بولماق

ـ هُ: بىئارام‌لىق ھېس قىلماق، ئېغىر يۈك كۆتۈرگەندەك ھېس قىلماق

تَجَدَّدَ الشَّيْءُ: يېڭىلانماق، ئەسلىگە كەلتۈرمەك

تَجْمِيل: ياساندۇرۇش، گۈزەللەشتۈرۈش

تَجْمِيلِيّ: گۈزەللىك، ياسانچۇق: ياسىنىشقا مۇناسىۋەتلىك

تَجَنَّبَ هُ: ساقلانماق، ھەزەر ئەيلىمەك: قول ئۈزمەك، ئۆزىنى چەتكە ئالماق

تَجَنَّدَ الرَّجُلُ: ۋەزىپە ئۆتمەك، ھەربىي خىزمەت ئۆتمەك

ـ للأَمْرِ: تىرىشماق، تىرمىشماق

تَجَنَّسَ بِالْجِنْسِيَّةِ الفُلانِيَّةِ: تەۋە بولماق، تەۋەلىكىگە ئۆتمەك: ئاسسىمىلياتسىيە بولماق

تَجَنَّنَ: ئەقلىدىن ئادىشىپ قالماق، ئېلىشىپ قالماق، ساراڭ بولۇپ قالماق، ئالجىپ قالماق

تَجْنِيد: ئەسكەرلىككە ئېلىش، ھەربىيىلىككە ئېلىش

تَجَهَّزَ لِلأَمْرِ: تەييارلىماق، ھازىرلىماق، تەييارقىلماق

تَجْوَال: سەيلە قىلىش، ئايلىنىش

تَجَوَّعَ: ئاچ قالماق

تَجَوَّفَ الشَّيْءُ: كاۋاك پەيدا بولماق، تۆشۈك ئېچىلماق، كامار ئېچىلماق

ـ الشَّيْءَ: ئىچكى قىسىمغا كىرمەك

تَجَوُّل: سەيلە قىلىش، ئايلىنىش

تَجَوْهُر: خوراش، يىمىرلىش، خوراپ كەتكەن

تَجْوِيد: ياخشىلاش: ئىسلاھ قىلىش: تەجۋىد (قۇرئاننى توغرا تەلەپپۇز بىلەن ئوقۇشنىڭ قائىدىلىرى)

تَجْوِيف ج تَجاوِيفُ: كاۋاك، تۆشۈك، كامار

تَحابَّ القَوْمُ: ئۆزئارا ئىتتىپاقلاشماق: مۇھەببەتلەشمەك، ياخشى كۆرۈشمەك

تَحَادَبَ الرَّجُلُ: دوك بولۇپ قالماق، تۆگە لوكىسى چىقىپ قالماق

تَحَادَثَ القَوْمُ: پاراڭلاشماق، سۆزلەشمەك

تَحارَبَ الْقَوْمُ: ئۇرۇشماق، ئۆزئارا سوقۇشماق

تَحازَنَ: قايغۇرماق، ھەسىرەت چەكمەك

تَحاسَدَ القَوْمُ: ئۆزئارا ھەسەت قىلماق

تَحاشَدَ القَوْمُ: توپلانماق، يېغىلماق

تَحاشَى الشَّيْءَ أَو عَنْهُ: ساقلانماق، يىراق تۇرماق، ئۆزىنى چەتكە ئالماق

تَحاقَدَ الْقَوْمُ: دۈشمەنلەشمەك، ئۆچمەنلىك قىلماق

تَحاكَّ: مۇسابىقە ئېلىپ بارماق، مۇسابىقىلەشمەك

تَحاكَمَ الْقَوْمُ اِلَى الْحاكِمِ: داۋالاشماق، ئەرز قىلىشماق، ئەرز قىلماق

تَحالَفَ الْقَوْمُ: ئىتتىپاقلاشماق، كېلىشىم تۈزۈشمەك

تَحالُف: ئىتتىپاق تۈزۈش، كېلىشىم تۈزۈش

تَحامَلَ: يۈك توشۇيدىغان ئىشچى بولماق، ھاممال بولماق

ـ عَلَيْهِ فِي الْأَمْرِ أَوبِالْأَمْرِ: - بېرەر ئامالىنى قىلىپ ئۇنىڭغا يۈك ئارتماق

ـ عَلَيْهِ: خورلىماق، زۇلۇم سالماق، ئازاب سالماق

تَجَسَّدَ الشَّيْءُ: گەۋدىلەنمەك، ئىپادىلەنمەك؛ ئاساندىن چۈشمەك

تَجَسُّد: نامايەندە بولۇش، مۇجەسسەملىنىش؛ يەرگە چۈشۈش؛ گەۋدىلىنىش، ئىپادىلىنىش

تَجَسُّسَ: تەكشۈرۈش ئېلىپ بارماق، چارلىماق، رازۋېتكا قىلماق

ـ عَلَى الْخَبَرِ: سۈرۈشتە قىلماق، تىنىك ـ تىنچلىماق

تَجَسُّس: رازۋېتكا قىلىش، چارلاش، يۇشۇرۇن تەكشۈرۈش

تَجَسَّمَ: شەكىللەنمەك، كونكرېت شەكىلگە كىرمەك؛ ئىنتايىن مۇبالىغە قىلىنماق

ـ الشَّيْءُ فِي الْعَيْنِ: خىيال قىلماق، تەسەۋۋۇر قىلماق

تَجَشَّأَ: ھىق تۇتماق؛ كىكىرمەك

تَجَشُّعَ: ئاچكۆزلۈك قىلماق، نەپسانىيەتچىلىك قىلماق

تَجَعَّدَ الشَّعْرُ: غۇرمەك بولۇۋالماق، بۈدۈر بولۇۋالماق

تَجْعِيد: قات، پۈرۈك، قاتلاق؛ بۈدۈرە

تَجْفَّاف: قورۇتۇش، قورۇتماق

تَجَلَّ (التَّجَلِّي): روشەن، ئېنىق

تَجَلْبَبَ: ئۇزۇن كۆڭلەك كىيمەك، ئۇزۇن كۆڭلەك كىيىگۈزۈلمەك

تَجَلَّدَ: چىدامچان بولماق، سەۋرچان بولماق

ـ عَنْهُ: بەرداشلىق بەرمەك، چىداپ تۇرماق

تَجَلُّد: چىدامليق ۋە ئەمگەكچان بولۇش

تَجَلَّى الأَمْرُ: ئېنىق كۆرۈنۈپ تۇرماق، ئاشكارا بولماق

ـ ت الشَّمْسُ: قۇياش كۆرۈنمەك (بۇلۇتلار ئارىسىدىن)

تَجْلِيد: شىرازلاش، جىلىدلىماق، تۇپلەش، مۇقاۋىلاش

تَجَمْجَمَ: گېپىنى قاملاشتۇرالماسلىق: گەپ قۇلاشماسلىق

تَجَمَّدَ: مۇزلاش، مۇز تۇتماق، تۇڭلاش؛ قاتتىق جىسىم بولماق

تَجَمُّد: مۇزلاش، تۇڭلاش، قېتىش

تَجَمَّرَ الْقَوْمُ: يىغىلماق، توپلانماق

تَجَمَّعَ الْقَوْمُ: توپلانماق، يىغىلماق، بىرلىككە كەلمەك

ـ الْمُتَفَرِّق: يىگىدىن توپلانماق، يىگىدىن يىغىلماق

تَجَمَّلَ: گۈزەللەشمەك، ياسانماق، پەردازلىماق، زىننەتلىنمەك؛ چىدامچان بولماق

تَجَمَّمَ النَّبْتُ: بۇك ـ باراقسان بولۇپ ئۆسمەك، توپ ـ توپ بولۇپ ئۆسمەك

تَجَمْهَرَ الْقَوْمُ: توپلانماق، يىغىلماق

تَجْمِيد: مۇزلاش، تۇڭلاش

تَجْمِيش: كۆلكۆسىنى كەلتۈرۈش، غىدىقلاش، غىدىقىنى كەلتۈرۈش

تَحَـــرَّجَ: خەۋپىلىك بولماق، خەتەرگە ئۆزگەرمەك؛ جىنايەتتىن ساقلانماق

ـــ مِنَ الشَّيْءِ: ساقلانماق، يىراق تۇرماق

تَحَرَّرَ: ئەركىنلىككە چىقماق، ئازات بولماق؛ يېزىلىپ پۈتمەك؛ تەھرىر قىلىنىپ بولماق

تَحَرُّر: ئازات بولۇش، ھۆرلىككە چىقىش

تَحَرُّرِيّ: ئازاتلىق، ئەركىنلىك

تَحَرَّزَ مِنْهُ: ئېھتىيات قىلماق، پەخەس بولماق

تَحَرَّسَ مِنْهُ: ساقلانماق، ھۇشىيار بولماق، سەزگۈرلۈكنى ئاشۇرماق

تَحَرَّضَ: قۇتراتقۇلۇق قىلماق، ئىغۋاگەرچىلىك قىلماق، پاراكەندىچىلىك سالماق

تَحَرَّفَ: ئۆزگەرتمەك، بۇرمىلىماق، ئەينەن بولماسلىق

ـــ عَنْهُ: ئېقىپ كەتمەك، مايىل بولماق

تَحَرَّقَ: كۆيمەك، ئوت تۇتۇشۇپ كەتمەك؛ جىنسىي ھېسسىياتنى باسالماسلىق

تَحَـرَّكَ الشَّـيْءُ: ھەرىكەتلەندۈرمەك، قوزغاتماق، مىدىرلاتماق؛ تاۋۇش بەلگىسى قويماق (سۆزگە)

تَحَرَّمَ: چەكلەنمەك، مەنئىي قىلىنماق، ھارام قىلماق

ـــ بِهِ: بىرلىكتە تۇرماق؛ ئۇنىڭ ھىمايىسىگە ئېرىشمەك

ـــ مِنْهُ بِحُرْمَةٍ: ئۇنىڭ قوغدىشىغا مۇيەسسەر بولماق

تَحَرَّى الأَمْرَ: سۈرۈشتە قىلماق، سورىماق، تەكشۈرمەك

تَحْرِيْج الأَرْضِ: يېشىللاشتۇرماق، ئىھاتە ئورمان بىنا قىلماق

تَحْرِير: ئازات قىلىش؛ قويىۋېتىش؛ تەھرىرلەش

تَحْرِيـــرِيّ: يازما؛ تەھرىرلىك؛ ئازاتلىق؛ ئازاتلىققا ئائىت

تَخْـــرِيش: كۈشكۈرتۈش، ئىغۋاگەرچىلىك قىلىش؛ ئورمان بىنا قىلىش، يېشىللاشتۇرماق

تَحْرِيْفِـــيّ: شىيوجىڭجۇ يىچىلىك، (رىۋىزىئونىزىمچىلىق) ئەسلى ماھىيەتتىن چىقىپ كەتكەن ئېقىم

الـ ـــ ة: شىيوجىڭجۇبى (رىۋىزىئونىزم)

تَحْرِيم: چەكلىمەك، مەنئىي قىلىنماق، ھارام قىلىنماق

تَحَزَّبَ القَـــوْمُ: پارتىيە ـ گۇرۇھ بولۇپ ئۇيۇشماق

ـــ لَهُ: يان باسماق، قانات ئاستىغا ئالماق؛ ئۇنىڭ قوللىغۇچىسى ياكى پارتىيە دىنى بولماق

ـــ الْقَوْمُ عَلَيْـــهِ: ئۆزئارا ھەمكارلاشماق، كوپىراتسىيىلەشمەك

تَحَزُّب: بىر تەرەپلىمە قاراشتا بولۇش، بىر تەرەپلىمە ھالدا ئىش ئېلىپ بارماق

تَحَزُّبِـــيّ: مۇتەئەسسىپ، مۇتەسسىپلىك، پارتىيىلىك

ـــ الزَّمانُ عَنْـــهُ: تەلەيگە ئېسىلىۋالماق، ئامەتكە ئېسىلۋالماق

تَحامَى هُ: نېرى تۇرماق، قاچماق، قوغدانماق

تَحـــاوَرَ القَـــوْمُ: سـۆزلەشمەك، سۆھبەتلەشمەك، پاراڭلاشماق

تَحايَـــدَ: بىتەرەپتە تـۇرماق، بىتەرەپـنى ياقلىماق، چەتتە تۇرماق؛ ئوتتۇرىدا تۇرماق

تَحايُل: ھىيىلە- مىكىر ئىشلىتىش؛ ئالداش، ساختىپەزلىك قىلىش

تَحَبَّبَ اِلَيْـــهِ: دوستلۇقنى ئىپادىلىمەك، مۇھەببەت ئىزھار قىلماق؛ ئىشقىۋازلىق قىلماق

تَحَبَّرَ: ياسانماق، زىننەتلەنمەك؛ جابدۇنماق

تَحَـــبَّسَ فِـــى الْكَـــلامِ: كېكەچلىمەك، دۇدۇقلىماق؛ گاچىلاشماق

تَحْتَ: ئاستىدا، تېگىدە، تەھتىدە

تَحْتـــانِيّ: ئاستى تەرەپتىكى، تۆۋەنـدىكى؛ ئاستىنقى، تۆۋەنكى

تَحَتَّمَ الشَّـــىْءُ عَلَيْـــهِ: مۇقەرەر، چوقۇم، جەزمەن، قەتئىي بولماق؛ زۆرۈر بولماق، لازىم بولماق، كېرەكلىك بولماق

تَحَجَّبَ: يۇشۇرۇنماق، توسالماق؛ يوقالماق، غايىپ بولماق

تَحَجَّـــجَ بـــالأَمرِ: پاكىت كەلتۈرمەك، ئىسپاتلىماق

تَحَجَّرَ الشَّـــىْءُ: تاشقا ئايلانماق، تاشقا ئۆزگەرمەك

ـــ الْمَكانُ: تاشلىق رايون بولماق، تاشلىق جاي بولماق، تاش ئىشلەپچىقىرىدىغان جاي بولماق، تاشلىق جاي بولماق

تَحَجُّر: تاشقا ئايلىنىش، تاشقا ئۆزگىرىش

تَحَـــدٍّ (التَّحَـــدِّى): جەڭگە چاقىرىش، رىقابەتكە چاقىرىش

تَحَـــدَّثَ عَـــنِ الشَّـــىْءِ: پاراڭلاشماق، گەپلەشمەك، سۆزلەشمەك

تَحَدَّدَ: چەكلەنمەك؛ بەلگىلەنمەك

تَحَـــدَّرَ: كېلىپ چىقماق؛ قىڭغايماق، قىيسايماق، تۆۋەنگە يانتۇ بولماق

ـــ الدَّمْعُ: ياش تۆكۈلمەك، ياش قويۇلماق

تَحَدُّر: قىيسايغان، قىڭغايغان، يانتۇ بولغان

تَحَدَّسَ: تىڭ - تىڭلىماق، كۆز - قۇلاق بولماق

تَحَدَّى: رىقابەتلەشمەك، مۇسابىقىلەشمەك

ـــ الرَّجُلَ: جەڭگە چاقىرماق، مۇسابىقىگە چاقىرماق

تَحْدِيْث: زامانىۋىلىنىش، زامانىۋى

تَحْدِيد: چەكلەمەش، بەلگىلەش، چىگرا قىلىش

تَحَـــذَّرَ مِنْـــهُ: ئاگاھلاندۇرماق، ھەزەر ئەيلەندۇرمەك

تَحْذِير: ئاگاھلاندۇرۇش؛ پەخەس بولۇش

تَحَرٍّ ج تَحَرِّيـــات: كېسىمدىن بۇرۇنقى تەكشۈرۈش؛ قاراپ چىقىش، بىر- بىرلەپ كۆرۈپ چىقىش

تَحَطَّمَ الشَّيْءُ: سۇنماق، سۇندۇرۇلماق، چېقىۋېتىلمەك

تَحْطِيم: بۇزۇش، تارمار قىلىش، يوق قىلىش

تُحْفَة ج **تُحَف:** ھەدىيە، سوۋغا، تۆھپە: قىممەتلىك بۇيۇم

تَحَفَّزَ لِلْعَمَلِ: تەييارلىق ھەرىكىتى قىلماق

تَحَفَّظَ عَنْهُ أَو مِنْهُ: ئېھتىيات قىلماق، دىققەت قىلماق

ـ **بِالشَّيْءِ:** كۆڭۈل بۆلمەك، غەمخورلۇق قىلماق

تَحَفُّظ: ساقلىماق، قوغدىماق، ئالدىنى ئالماق؛ كونسىرۋا تىپلىق قىلماق؛ پەخەس بولماق، كۆڭۈل بۆلمەك

تَحَفُّظِيّ: ئېھتىياتچانلىق؛ كونسىرۋاتىپلىق

تَحَفَّى فِي الشَّيْءِ: تىرىشماق، كۆچ چىقارماق

ـ **لَهُ:** قىزغىن كۆتىۋالماق

تَحَقَّدَ عَلَى فُلان: ئۆچمەنلىك قىلماق

تَحَقَّقَ الْخَبَرُ: ئىسپاتلىماق، تەكشۈرۈلمەك

ـ **الأَمْرَ:** ئىسپاتلىماق، گۇۋاھلىق بەرمەك؛ تەسىقلىماق، ئەمەلگە ئاشۇرماق

تَحَقُّق: ئىشقا ئاشۇرماق؛ تەكشۈرمەك، تەتقىق قىلماق؛ ئېنىق بەلگۈلىمەك

تَحْقِير: مەنسىتمەسلىك، كەمسىتمەك، كۆزگە: ئىلماسلىق، پەس كۆرمەك

تَحْقِيق: ئەمەلگە ئاشماق، رېئاللىققا چىقماق: بەلگۈ لىمەك، تەكشۈرۈپ چىقماق

ـ **قَضَائِيّ:** سوراق قىلماق، سۈرۈشتە قىلماق، سوراق

تَحَكَّرَ الشَّيْءُ: يالغۇز ئىگىلىۋالماق، تەنھا ھېسىۋالماق، خوجا بولۇۋالماق

ـ **عَلَيْهِ:** پۇشايمان قىلماق؛ ئۆكۈنمەك

تَحَكُّك بِهِ: ئېغىۋاگەرلىك قىلماق، قۇتراتقۇلۇق قىلماق

تَحَكَّمَ فِي الأَمْرِ: مۇستەبىتلىك قىلماق، ئۆز بېشىمچىلىق قىلماق، ئۆز خاھىشى بويىچە ئىش قىلماق

تَحَكُّم: ھاكىم مۇتلەقلىق قىلىش، ئىستىبدادلىق قىلىش

تَحْكِيم: مۇرەسسە قىلماق، يارىشتۇرماق، كېلىشتۈرمەك؛ ئاردا ھۆكۈم چىقارماق

تَحَلَّبَ: سىرغىپ چىقماق؛ تەپچىرەپ چىقماق؛ ئاجراتماق، ئاجرىتىپ چىقارماق

ـ **فَمُهُ:** شۆلگەيِ ئاقماق

ـ **تْ عَيْنُهُ:** ياش ئاقماق

تَحَلَّة: ئالاھىدە كەچۈرۈم قىلماق

تَحَلَّقَ: دۈگىلەك بولۇپ ئولتۇرماق؛ ئايِ ئەتراپىدا ئاق ياكى رەڭدار چەمبەرلەر پەيدا بولماق؛ ئايِ قوتىنى بار بولماق

تَحَزَّقَ: ئۆزىكە قارىتىۋالماق، رام قىلىۋالماق
تَحَزَّمَ: بەلباغ باغلىماق، كەمەر باغلىماق، ئىككەرنىك ئۇستىدىن ئارغامچىنا بىلەن باغلىماق؛ قەتئىي بولماق، كەسكىن بولماق؛ قارار قىلماق
ـــ **لِلأَمْرِ:** ياخشى تەييارلىق قىلماق
تَحَزَّنَ: قايغۇرماق، دەرت ـــ ئەلەمگە چۆممەك
ـــ **عَلَيه أو لِلأَمْرِ:** تەزىيە بىلدۈرمەك، ماتەم تۇتماق، قارىلىق تۇتماق
تَحَسَّبَ: بىلمەكچى بولماق، ئۇقماقچى بولماق؛ چۈشىنىشلىك چارە تاپماق؛ تەكىيە ياكى ياستۇققا يۆلەنمەك
تَحَسَّرَ عَلَيه: ھەسرەت چەكمەك، قايغۇرماق
ـــ **ت الْمَرْأَةُ:** ئايال يۈزنى ئاچماق
تَحَسَّسَ الْخَبَرَ: خەۋەر ئاڭلىماق، خەۋەر تىكتىكلىماق
ـــ **الشَّيْءَ:** تىكتىكلىماق، ئىنچىكە كۆزىتىمەك
تَحَسَّنَ: ياخشىلماق، ئىسلاھ قىلماق، تۈزىمەك؛ ياسانماق، زىننەتلەنمەك
ـــ **تْ صِحَّتُهُ:** ئۇنىڭ سالامەتلىكى تەدرىجىي ئەسلىگە كەلمەك
تَحْسِين: ياخشىلاش، ئىسلاھ قىلىش، تۈزەش، ياسىنىش، بېزەش
تَحَشَّفَ: مەينەت بولماق، پاسكىنا بولماق، رەتسىز بولماق

تَحَشَّى: ...دىن ناسمىردا بولماق، ... نىمك سىرتىدا بولماق
ـــ **مِنَ الشَّيْءِ:** ئايرىلماق، ئايرىلىپ چىقماق
تَحَصَّلَ الشَّيْءُ: ئېرىشمەك، قولغا كەلتۈرمەك؛ يېغىلماق، توپلانماق؛ ئىسپاتقا ئىگە بولماق
ـــ **مِنَ الشَّيْءُ كَذا:** تاللىماق، ئىختىيارى قىلماق
ـــ **عَلَى الشَّيْءِ:** ئىگە بولماق، ئېرىشمەك
تَحَصَّنَ: مۇستەھكەملەنمەك، قوغدالماق
ـــ **بِالْحِصْنِ:** قۇرغاننى مۇداپىيە قىلىشنى كۆچەيتىمەك
ـــ **ت الْمَرْأَةُ:** ئېپىەتلىك بولماق، دىنايەتلىك بولماق
تَحْصِيل: تەھسىل قىلماق، ھاسىل قىلماق، ئۆگەنمەك؛ ئېرىشمەك، قولغا كەلتۈرمەك
تَحْصِين: مۇداپىئەلىنىش، قوغداش
تَحَضَّرَ: شەھەرنىك ئىچكى قىسمىغا ئورۇنلاشماق؛ ھازىرلىماق؛ تەييارلىماق
ـــ **الْبَدَوِيّ:** كۆچمەن خەلق مەدەنىيەتلەشمەك، مەدەنىيەتكە ئىگە بولماق
تَحَضُّر: زامانىۋىلىشىش، مەدەنىيەتلىشىش
تَحْضِير: ھازىرلىماق، تەييارلىماق، تەق قىلماق
ـــ **يّ:** ھازىرلىق، تەييارلىق؛ تەييارلىنىشقا ئائىت؛ تەييارلىق قىلغان

تَحَيُّـــر: گاڭگىراپ قېلىش، ھاڭۋېقىپ قېلىش، قېيىن ھېس قىلىش

تَحَيَّزَ اِلَى الْقَوْمِ أَو لِلْقَوْمِ: ...غا مايىل بولماق، بىلەن بىرلەشمەك، ...غا تەرەپكە ئېغىپ كەتمەك

تَحَيُّـــز: بىتەرەپلىمە بولۇش، بىتەرەپلىمە قاراش؛ ئېقىپ كېتىش، مايىل بولۇش

تَحَيَّفَ الشَّيْءَ: پىلە قۇرتىدەك يېمەك

تَحَيَّنَ الْفُرْصَةَ أَوِ الْوَقْتَ: ۋاقتى كەلمەك، پۇرسەت كەلمەك، ۋاقتى بولماق؛ پۇرسەتتىن پايدىلانماق

ـــ **الشَّيْءَ**: پۇرسەت كۈتمەك

تَخَّ ـُ تَخًّا و تُخُوخًا العجِـــينُ: ئېچىپ قالماق، پاگىر بولۇپ قالماق؛ ئۇنغا سۇ قويماق

ـــ **الطِّينُ**: لايغا سۇ قوشماق، سېمونتقا سۇ قويماق

تَخَابَثَ: يامانلىق قىلماق، ياۋۇزلۇق قىلماق

تَخَابَرَ الشَّخْصَانِ: سۆھبەتلەشمەك، ئالاقلاشماق، مەسلىھەتلەشمەك، پىكىر ئالماشتۇرماق

تَخَادَعَ: ئالدىماقچى بولۇشماق، ئالدىغان قىياپەتكە كىرىۋالماق

ـــ **الشَّخْصَانِ**: بىر ـ بىرىنى ئالدىماق

تَخَاذَلَ الْقَوْمُ: بىر بىرىنى تاشلاپ كەتمەك، تاشلاپ قويماق

ـــ **ت الرِّجْلُ**: پۇت ئىگىلمەك، ئەۋرشىم بولماق

تَخَارَجَ عَنْ حَقٍّ: ھوقۇقىدىن ۋاز كەچمەك

ـــ **الشُّرَكَاءُ**: ئۆزئارا ئايرىلىپ كەتمەك، تارقىلىپ كەتمەك

تَخَاصَرَ: بىلىنى تۇتۇپ تۇرماق، بىلىگە تايانماق

تَخَاصَمَ الْقَوْمُ: ئۆزئارا سوقۇشماق، ئارىلاشما جەڭ قىلىماق

تَخَاطَـــبَ الشَّخْصَـــانِ: پاراڭلاشماق؛ سۆھبەتلەشمەك؛ پىكىر ئالماشتۇرماق

تَخَاطَرَ الْقَوْمُ عَلَى كَذا: قىمار ئويناشماق، قىمرغا دو تىكمەك

تَخَامَرَ الْقَـــوْمُ: ئۆزئارا تىل بىرىكتۈرمەك، بىرلىشىۋالماق

تَخَبَّأَمِنْهُ: يۇشۇرۇنماق، مۆكۈنىۋالماق

تَخَبَّرَ الأَمْرَ: ياخشى خەۋەردار بولماق، پۇختا بىلمەك، تولۇق خەۋەردار بولماق

ـــ **هُ**: تىڭتىڭلىماق، قۇلاق سالماق

تَخَـــبَّطَ الشَّـــيْءَ بِرِجْلِـــهِ: پۇت بىلەن دەسسىمەك

ـــــ **ت الـــبِلادُ**: قوزغالماق، قوزغىلاڭ كۆتۈرمەك

تَخَبَّـــلَ: قالايمىقانچىلىققا پېتىپ قالماق، پاراكەندىچىلىككە كىرىپ قالماق

تَخَّتَ: ئۆينىڭ تۇرۇسىنى ياپماق، تۇرۇس قۇراشتۇرماق

تَخْت ج تُخُوت: سافا؛ كارىۋات؛ دىۋان؛ ئورۇن؛ جاي

ـــ حَوْلَـهُ: ...نىڭ ئەتراپىدا دۆگلەك شەكلىدە يېغىلىپ ئولتۇرماق

تَحَلَّلَ مِـنْ يَـمِـينِهِ: قەسىمنى بۇزماق، قەسىمنى بىكار قىلماق

ـــ مِنَ الـمَـسْؤُولِيَّةِ: مەسئۇلىيەتتىن قاچماق

تَحَلَّلَ: يېشىش، ئېرىتىش؛ تارقىتىش؛ پارا-پارا بولۇپ كېتىش، چېكچىكىدىن بۆسۈلۈپ كېتىش

تَحَلَّمَ: ئېھتىلام بولماق، چۈش كۆرمەك، شەيتان ئاتلىماق

تَحَلَّى: تاتلىق بولماق، شېرىن بولماق

ـــ تِ الْمَرأَةُ: ياسانماق، زىننەتلەنمەك

ـــ بِمَا لَـيْسَ فِيـهِ: يالغاندىن ئاتىماق؛ زاسداتىللىق قىلماق

تَحْلِيف: قەسەم قىلدۇرۇش؛ زاسداتىللىق قىلىش

تَحْلِيل: يېشىش؛ ئېرىتىش؛ ئاجرىتىش

ـــ كِيماوِيّ: خىمىيىلىك ئانالىز قىلىنغان

ـــ نَفْسَائِيّ: پىسخولوگىيىلىك تەھلىل

تَحْلِيلِـيّ: ئانالىز قىلىش، تەھلىلچىلىك، ئانالىز قىلىشقا دائىر

تَحَمْحَـمَ الْحِصَـانُ: ئات كىشنىمەك، كىشنەش

تَحَمَّـرَ: قىزىللاشماق، قىزىل رەڭگە ئۆزگەرمەك، قىزىل بويماق؛ ئېغىزغا لەۋ سۇرۇخ سوۋىماق

تَحَمَّصَ اللَّحْمُ: گۆش قاقلىماق، گۆش قاقلاپ پشۇرماق

تَحَمَّلَ الرَّجُلُ: قەتئىي بولماق، چىداملىق بولماق

ـــ الأَمْرَ: بەرداشلىق بەرمەك، سەۋر - تاقەت قىلماق

ـــ الْقَوْمُ: يولغا چىقماق، سەپەرگە ئاتلانماق

تَحَمُّـــل: چىداش، غەيرەت قىلىش؛ چىدامچانلىق كۈچى، بەداشلىق بېرىش كۈچى

تَحَمَّمَ: يۇيۇنماق، مۇنچىغا چۈشىمەك

تَحْمِيـل: كۆتۈرگۈزۈش، ئارتىش؛ ھاۋالە قىلىش

تَحْنَـان: رەھىم قىلىش، ئىچ ئاغرىتىش؛ ئېچىنىش

تَحَـوَّجَ: ئىزدىمەك، ئىزدەنمەك (ئېھتىياجلىق نەرسىلەرنى)

تَحَـوَّلَ: ئۆزگەرمەك، ئۆزگىرىش بولماق، بۇرۇلۇش بولماق

ـــ عَنْهُ: ئايرىلماق، ئايرىلىپ چىقماق

تَحَوُّل: ئۆزگىرىش، بۇرۇلۇش

تَحْوِيطَة: تام، سېپىل

تَحْوِيل: يۆتكەش؛ ئۆتكۈزۈپ بېرىش؛ چەك، پول چېكى؛ ئۆزگەرتىش، ئۆزگەرتىپ ياساش

تَحِيَّة: سالام؛ تەبرىك؛ ھۆرمەت

تَحَيَّـرَ: قىيىنچىلىق تارتىپ قالماق، قىيىنچىلىق ھېس قىلماق

ـــ الْماءُ: سۇ راۋان ئاقماسلىق

تَخَلَّلَ الْقَـوْمَ: كىرگۈزمەك، قىستۇرۇپ كىرگۈزمەك

ـ الشَّيْءُ فِي الشَّيْءِ: كىرىپ تۇتىمەك، تۇتۇپ كەتمەك

تَخَلِّـي: سىرتىدا يالغۇز قويماق: تاشلاپ قويماق: خالىي قويماق

ـ عَنْهُ أو مِنْهُ: ۋاز كەچمەك، تاشلىۋەتمەك

ـ لِلأَمْرِ: پۈتۈن دىققىتى بىلەن بېرىلمەك

تَخْلِيَة: ۋاز كەچمەك، تاشلىۋەتمەك

تَخْلِيص: قۇتقۇزۇش، خالاس قىلىش

تَخْلِيط: ئارىلاشتۇرۇش، ئارىلىشىپ كېتىش، قالايمىقان بولۇپ كېتىش

تَخِمَ ـَ تَخْمًا: چىگرا بەلگۈلىمەك، چىگرا قىلماق

تَخِمَ ـِ تَخَمًا: قورساق ئىسلىپ كەتمەك، تاماق سىڭمەي قالماق، ھەزىم بولماسلىق

تَخْم ج تُخُـوم: چىگرا، پاسىل، دۆلەت چىگراسى

تَخَمَة ج تُخَم: قورساق ئىسلىپ قېلىش كېسىلى، ھەزىم قىلىش بۇزۇلۇش كېسىلى

تَخَمَّرَ: ئېچىتماق، سېستماق

ـ الْعَجِينُ: خېمىرنى ئۆرلەش، خېمىرنى ئېچىتماق

تَخْمِير: ئېچىتىش، ئۆرلىتىش

ـ الْخُمُور: ھاراق ئېچىتماق، ھاراق چىقارماق

تَخْمِـين: پەرەز قىلىش، مۆلچەرلەش، تەخمىنەن قىلىش

تَخَوَّفَ: قورقۇتماق، ئەنسىرەتمەك

تَخْوِيف: پويوزا قىلىش، ھەيۋە قىلىش

تَخَيَّبَ: مەغلۇپ بولماق: ئۈمىد ئۈزمەك

تَخَيَّرَهُ: تاللىماق، ئىختىيارى قىلماق

تَخَيُّر: تاللاش

تَخَيَّلَ الشَّيْءَ: تەسەۋۇر قىلماق، خىيال قىلماق

ـ لَهُ الشَّيْءُ: ئۇنىڭ تەسەۋۇرىغا ئاساسەن

ـ فِيـهِ الْخَيْـرَ: ئۇ پايدىسى بارلىقىنى بىلىۋالماق، ئۇ ئىستىقبالى بارلىقىغا ئىشەنمەك ياكى ئۈمىد باغلىماق

تَخَيُّل: تەسەۋۇر قىلىش، خىيال قىلىش

تَخَيُّلِيّ: خىيالى: تەسەۋۇرىغا ئىگە

تَخَيَّمَ: چېدىر تىكمەك، بارىگاھ قۇرماق

تَـداخَلَ: ئارىلاشماق، مۇداخىلە قىلماق: ئالاقىلاشماق، مۇناسىۋەتلەشمەك

تَدَاخُل: ئارىلىشىش، قول تىقىش، مۇداخىلە قىلىش

تَدارَكَ الْقَوْمُ: بىر ـ بىرىدىن قېلىشماسلىق، بىر ـ بىرىگە يېتىشۋالماق، ئارقىسىدىن قوغلاپ يەتمەك

ـ الشَّيْءَ: يېتىشۋالماق، يېتىشمەك

ـ الشَّيْءَ بِالشَّيْءِ: بىلەن تۇزەتمەك

ـ مافاتَ: تولۇقلىماق، تولدۇرماق

تَدانَى الْقَوْمُ: پەيدىنپەي بولماق، تەدرىجىي بولماق: ئۆزئارا يېقىنلاشماق

تَخْثَخَة: گاچىلاشماق، كېكەچلىمەك؛ گەپ قىلالماي قېلىش

تَخَثُّر: يېرىكداپ قالماق، يېرىكدىماق

ـــ **الدَّمُ:** ئۇيۇپ قالماق، قېتىشماق

تَخْدِير: ناركوز قىلىش، سەزمەس قىلىپ قويۇش

تَخِذَ ـُ تَخْذًا: ئالماق

تَخَرَّبَ الْبَيْتُ: يېقىلماق، ئۆرۈلۈپ چۈشمەك، غۇلىماق

تَخَرَّصَ: بوھتان چاپلىماق، قارا چاچلىماق

ـــ **عَلَيْهِ:** يالغان ئېيتماق، تۆھمەت چاپلىماق

تَخَرُّص: بوھتان، يالغان؛ قارا چاپلاش

تَخَرَّقَ الشَّيْءُ: يېرىلماق، دەز كەتمەك؛ يىرتىلماق

ـــ **الْكَذِبَ:** يالغاننى توقماق، قارا چاپلىماق

تَخْرِيب: ئۆرۈلۈپ چۈشۈش، غولاش، يېقىلىپ كېتىش

تَخْرِيم: تۆشۈك تېشىش، يوچۇق ئېچىش

تَخْزِين: ئىسكىلاتقا كىرگۈزۈش، ئامبارغا قاچىلاش؛ ساقلاش، خەزىنىدە ساقلاش

تَخَشَّبَ: ياغاچ بولماق، ياغاچقا ئۆزگەرمەك

تَخَشَّعَ: كەمتەر بولماق؛ بويسۇنماق، ئىتائەت قىلماق

تَخَشَّنَ: قوپاللىق قىلماق؛ جاپالىق تۇرمۇش ئۆتكۈزمەك؛ كىيىم ـــ كېچەك قوپال بولماق؛ قوپال ـــ تۇك گەپ قىلماق؛ تۇك يېمەكلىكلەرنى يېمەك

تَخْشِيبَة: ياغاچ كەپە؛ ۋاقتىنچە تۇتۇپ تۇرۇش، ۋاقتىنچە سولاپ قويۇش

تَخَصَّصَ بِالشَّيْءِ: ئوبدان ئىگىلىمەك، ماھىر بولماق

تَخْصِيص: بەلگىلەش، تەيىنلەش؛ خاسلاشتۇرۇش، ئالاھىدىلىككە ئىگە قىلىش

تَخْطِيط: پىلان تۈزۈش، پىلانلاش، بەرپا قىلىش، تەسىس قىلىش

تَخْفِيض: ئازايتىش؛ قىسقارتىش؛ چۈشۈرۈش، پەسەيتىش

تَخْفِيف: يەڭگىللىتىش، يېنىكلىتىش

تَخَلَّخَلَ مِنْ مَكَانِهِ: مىدىرلاتماق، تەۋرەتمەك؛ بوشاتماق، ئورنىدىن قوزغاتماق

ـــ **تِ الْمَرْأَةُ:** پۇتىغا خەلخال تاقماق (قەدىمكى ئەرەبلەرنىڭ پۇتلىرىغا ھالقا سېلىشى)

تَخَلَّدَ: مەڭگۈ ياشماق، مەڭگۈ ھايات تۇرماق

تَخَلَّصَ مِنْهُ: قۇتۇلماق، خالاس بولماق

ـــ **مِنْ كَذَا إِلَى كَذَا:** يۆتكىمەك، نۆۋەتلەشمەك

تَخَلَّفَ: ئارقىدا قالماق، قالاقلاشماق

ـــ **الْقَوْمَ:** ئۇلارنى ئارقىدا قالدۇرماق

تَخَلَّقَ بِأَخْلَاقِ كَذَا: مەلۇم ئەخلاق بىلەن قورالانماق

ـــ **بِغَيْرِ خُلُقِهِ:** مەلۇم كىشىنىڭ مىجەز-خۇلقىنى دورىماق

تَدْلِيس: ساختىلىق قىلىش، ئالداپچىلىق قىلىش، مەككارلىق قىلىش

تَدْلِيك: ئۇۋلىماق، ئۇۋلاش

تَدْلِيل: دەلىل كەلتۈرۈش، ئىسپات كەلتۈرۈش

تَـدْمُر: تەدمۇر خارابىسى (دەمەشقنىڭ شەرقىي شىمالىدا)

تَـدْمِير: ۋەيران قىلىش، بۇزۇش، خاراپ قىلىش

تَدَنَّسَ ثَوْبُهُ: بۇلغىماق، داغ تەككۈزمەك، پاسكىنا قىلماق

ـ الشَّرَفُ: شەرەپنى بولغىماق، نامىنى بولغىماق

تَدَنِّي: يېقىنلاشماق؛ تۆۋەنلىمەك (باھا)؛ چۈشكۈنلەشمەك

تَدْنِيس: بۇلغاش، داغ تەككۈزۈش

تَدَهَّنَ: مايلىماق، سىرلىماق

تَـدَهْوَرَ: چۈشكۈنلەشمەك؛ پەسلەشمەك؛ ئايلىنىپ قالماق

تَدَهْوُر: چۈشكۈنلىشىش، روھسىزلىنىش

تَدْوِير: ئايلىنىش، پىرقىرىلاش

تَدْوِيل: تارقىتىش، يۇرۇشتۇرۇش، ئوبوروت قىلىش؛ خەلقئارالاشتۇرۇش

تَدَيَّنَ بِكَذا: دىنغا كىرمەك، دىنغا ئېتىقاد قىلماق

تَدَيُّن: دىنغا ئىخلاسمەنلىك قىلىش؛ دىنغا ئىشىنىش

تَذابَحَ الْقَوْمُ: بىر ـ بىرىنى قىرماق، ئۆزئارا قىرغىن قىلىشماق

تَذاكَرَ الْقَوْمُ فِي الأَمْرِ: ئورتاق كېڭەشمەك، ئورتاق مەسلىھەتلەشمەك

ـ الشَّـيْءَ: بىرلىكتە تەكرار قىلماق، بىرلىكتە تىلغا ئالماق

تَذاهَلَ عَنِ الأَمْـرِ: يالغاندىن ئۆزىنىڭ بولۇۋالماق، ساختا ئۆزىنىڭ بولۇۋالماق

تَذَبْـذَبَ الشَّـيْءُ: ئارىسالدى بولماق، تەۋرەنمەك

تَذَبْـذُب: تەۋرىنىش، لىڭشىش؛ چاستوتا، چاستوتىلىق

تَـذَرَّى الْجَبَـلَ: تاغقا ياماشماق، تاغقا چىماق

ـ بِهِ: ياپىماق، قاپلىماق

تَذْكَار: ئەسلەشكە تېگىشلىك ئادەم ياكى نەرسە؛ تېرە بۇيۇملىرى؛ خاتىرە، ئەسلىمە

تَذْكَارِيّ: خاتىرلەشكە ئائىت، خاتىرلەش خاراكتېرلىك

تَذَكُّر: ئەسلەش، خاتىرلەش

تَـذْكِرَة ج تَـذاكِرُ: بىلەت؛ كېنىشكا؛ ئەسلىمە؛ خاتىرلەشكە تېگىشلىك ئادەم ياكى نەرسە؛ خاتىرە؛ ئۇقتۇرۇش

تَذْكِير: ئەسلىتىش، يادىغا كەلتۈرۈش

تَذَلَّلَ لَهُ: خارلىماق، بويسۇندۇرماق؛ ئۆزىنى كەمستىمەك، ئۆزىنى خار كۆرمەك

تَداوُل: ئۆتۈشمەك، يۈرۈشمەك
بالـ : ئۆۋەت بىلەن، ئۆۋەتلىشىپ
تَداوَلَ الشَّيْءَ: ئۆتۈشمەك، ئۆتۈشۈپ تۇرماق
ـــ والأَمْرُ: كېڭەشمەك، مەسلىھەتلەشمەك: ئاقلاشماق، سۆزلىشىپ باقماق
ـ تْ هُ الأَلْسُن: تارالماق، ئېغىپ يۈرمەك
ـ ت الأَيْدى الشَّيْءَ: قولنى رەتلەك ئايلاندۇرماق
تَدايَنَ: ئۆزئارا قەرز بېرىشمەك
تَدَبَّرَ الأَمْرَ أَوفيه: ئويلانماق، مۇلاھىزە قىلماق، پىكىر يۈرگۈزمەك: ئورۇنلاشتۇرماق
تَدْبير: ئورۇنلاشتۇرۇش: باشقۇرۇش، ببجىرىش بىر تەرەپ قىلىش
تَدَثُّرَ: قاپلىماق، ياپماق
ـ بالدِّثار: ئەدىيال بىلەن ياپماق
تَدَحْرَجَ الشَّيْءُ: دومىلماق، ئايلانماق، يېقىرىماق
تَدَخَّلَ: كىرمەك، قەدەم باسماق، قەدەم قويماق
ـ فى الأَمْرِ: ئارىلاشماق، قول تىقماق
تَدَخُّل: ئارىلاشماق، قەدەم باسماق
تَدْخين: تاماكا چېكىش، ئىس چىقىش
تَدَرَّبَ عَلَى الشَّيْءِ أوفيه أوبه: مەشىق قىلماق، مەشىق ئېلىپ بارماق

تَدَرَّعَ: ئوق ئۆتمەس كىيىم ـ كىيىمەك، بىرونلانماق
تَدَرَّنَ: ئۆپكە كېسىلى بولماق، ئۆپكە ئاغرىپ قالماق
تَدْريب: مەشىق، كۆنۈكمە
تَدْرِيْجِيّ: تەدرىجىي، قەدەممۇقەدەم
ـــ ا: ئاستا ـ ئاستا بولماق، تەدرىجىي ئېلىپ بېرىلماق
تَدْرِيز الْجُرُوحِ: جاراھەتنى تىكمەك، ئېتىلىپ كەتكەن جاينى تىكمەك،
تَدْرِيس: ئوقۇتۇش، ئۆگىتىش: ئۆگەتمەك
تَدَسَّى الَى كَذا: ئىچكە كىرىمەك، سوقۇنۇپ كىرىۋالماق
تَدْشِين: مۇراسىم باشلىنىش: تۇي ئۆتكۈزۈش: مۇراسىم ئۆتكۈزۈش
تَدْفِئَة: قىزىتماق، ئىسىتماق
تَدَفَّقَ الْمَاءُ: سۇ ئېتىلىپ چىقماق
تَدَفُّق: ئۇرغۇپ چىقماق، چاچراپ چىقماق
تَدَلَّعَ: تەتۇرلۈك قىلماق، ئۆز بېشىمچىلىق قىلماق
تَدَلُّع: بېشەملىك قىلماق، بەگباشلىق قىلماق، تەتۇرلۈك قىلماق
تَدَلَّلَ: كۆڭۈل ئاچماق: ناز قىلماق، غىجىڭلىماق
ـ ت الْمَرْأَةُ عَلَى زَوْجِها: ئايال ئۆز ئېرىگە ئەركىلەمەك، نازلىماق
تَدَلُّل: غىجىڭلاش، نازلىنىش

ـــ تِ الأَشْيَاءُ: زىچلاشماق، قويۇقلاشماق؛ تارايتماق

تَراضٍ (التَّراضِي): ئۆزئارا رازى بولۇشماق، ئۆز ئارا مەمنۇن بولۇشماق

تَراضَى الرَّجُلانِ الشَّيْءَ: رازىمەنلىك ھېس قىلماق، مەمنۇنىيەتلىك ھېس قىلماق

تَرافَأَ القَوْمُ عَلَى الأَمْرِ: قوللىماق، ئۆزئارا قوشۇلماق، قوللاشماق؛ ئۆزئارا ھەمكارلاشماق

تَرافَعَ الْمُتَخاصِمانِ اِلَى الْقاضِي: ئەرىز قىلماق، شىكايەت قىلماق

ـــ الْمُحامِي عَنِ الْمُتَّهَمِ: ئاقلىماق، يان باسماق

تَرافَقَ الرَّجُلانِ: ئۆزئارا ھەمرا بولماق

تَراكَبَ الشَّيْءُ: بىرىكتۈرمەك، قۇراشتۇرماق

تَراكُب: تەركىب تېپىش؛ توپلىنىش؛ قۇراشتۇرۇش، قۇرۇش

تَراكَز: يېغىلماق، توپلانماق، مەركەزگە يېغىلماق؛ مەركەز قىلماق

تَراكُزَ: بىر نىيەت، بىر مەقسەتتە بولۇش

تَراكَضَ القَوْمُ: مۇسابىقىلەشمەك، يۈگىرەشمەك

تَراكَمَ الشَّيْءُ: دۆۋلەنمەك؛ توپلانماق، يېغىلماق

تَراكُم: جۇغلىنىش، قوشۇلۇش، دۆۋلىنىش

تَراكَى: يېقىنلاشماق، بىر تەرەپكە ئۆتمەك

تِرام: ترامۋاي، تراللىبۇس

تَرامَى الْقَوْمُ: ئۆزئارا ئېتىشماق، تاشلاشماق، بىر ـ بىرىگە ئاتماق

ـــ عَلَيْهِ: باش قويماق، سەجىدە قىلماق

ـــ أَمْرُهُ اِلَى كَذا: كېچىكتۈرمەك، ئارقىغا سوزماق

ـــ اِلَيهِ الْخَبَرُ: يېتىپ بارماق، يېتىپ كەلمەك

تَرانْزِيت: تىرانزىت ۋېزا: تامۇژنا، چېگىرا بېجى

تَرانْزِيسْتَر: يېرىم ئۆتكۈزگۈچ؛ چوغلانما لامپا

تَراهَبَ الْقَوْمُ: قورقۇشماق، ئۆزئارا قورقۇشماق، چۆچۈشۈپ كەتمەك

تَراهَنَ الْقَوْمُ: بىر ـ بىرى بىلەن قول باغلاشماق

تَراوَحَ الرَّجُلانِ الأَمْرَ: نۆۋەتلىشىپ قىلماق، نۆۋەتلىشىپ ئېلىپ بارماق

ـــ عَلَى الشَّيْءِ: ئۆزئارا ئالماشتۇرماق

ـــ تِ الأَيَّامُ: كۈنلەر تېز ئۆتمەك، يىللار تېز ئالماشماق

تَراوَضَ الْقَوْمُ: باھاسىنى توختاتماق، كېلىشىم باھا قىلماق؛ مۇسابىقىلەشمەك

تَرَأَّى: كۆرۈنمەك، ئىپادىلەنمەك

تَرَّبَ الشَّيْءَ: چاڭ ـ توزان قىلىۋەتمەك

تَرِبَ ـَ تَرَبًا الْمكانُ: توپىغا ئايلانماق، توپا بولۇپ كەتمەك، چاڭ ـ توزان قاپلانماق

تَـــذَمَّرَ الرَّجُـــلُ: باشقىلاردىن كۆرمەك، ئاغرىنماق، زارلانماق

تَذَوَّقَ الشَّيْءَ: (تەمنى) تېتىماق، تېتىپ باقماق: لەززەتلەنمەك، بەھرىمەن بولماق، ھوزۇرلانماق

تَذْوِيب: ئېرىپ كېتىش: ئېرىش

تَذْيِيل: قوشۇمچە، ئىلاۋە

تَرَّ ـُ تَرًّا و تُرُورًا العَظْمُ: سۆڭەك سۇنماق

ـ ترارَةً الرَّجُلُ: سەمىرىپ قالماق، سەمىرىمەك

تراءَى: قارمۇقارشى پىكىردە بولماق، ئۆزئارا قارمۇقارشى پىكىردە بولماق

ـــ فِـــى الْمِـــرْآةِ: ئەينەككە چۈشمەك (ئادەمنىڭ سۈرىتى)، ئەينەكتە كۆرۈنمەك

ـ لَهُ كَذَا لَهُ فِى الأَمْرِ: كۆرۈنمەك، پەيدا بولماق

تُرَاب ج أَتْرِبَة و تِرْبان: توپا، تۇپراق

تَرابَطَ: ئۆزئارا ئالاقلاشماق، ياردەملەشمەك؛ مۇناسىۋەت باغلاشماق

ـــ مَعَـــهُ: كېلىشمەك، ۋەدىلەشمەك، مۇناسىۋەت باغلىماق

ترابُط: ئۆزئارا بىرلەشمەك، ئىتتىپاقلاشماق

تُرابِيّ: تۇپراقنىڭ، تۇپراققا ئائىت، تۇپراققا مەنسۇپ، تۇپراققا خاس؛ تۇپراقدەك، توپىغا ئوخشاش

تُراث: مىراس

الـ ـــ الأَدَبِيّ: ئەدەبىي مىراس

الـ ـــ الإِنْسَانِيّ: ئىنسانىيەت مىراسى

تَراجَعَ الْقَوْمُ: ئارقىنىغا قايتىماق، كەينىگە قايتماق، چىكىنمەك

ـــ الْقَوْمُ الْكَلامَ بَيْنَهُمْ: تەكرار ـ تەكرار سۆزلەنمەك، قايتىلاپ سۆزلەنمەك

تَراجُع: ئارقىغا قايتىش، كەينىگە يېنىش

تَراحَمَ الْقَـــوْمُ: ئۆزئارا كۆيۈنمەك، ئۆزئارا غەمخورلۇق قىلماق

تَـــراخٍ: بوشاتماق، بوشاڭلىق قىلماق؛ ھارماق، چارچىماق

تَراخُوما: قوتۇر (قويما بۇيۇملاردىكى)

تَراخَى عَنْهُ: ئايرىلماق، ئايرىلىپ كەتمەك

ـــ عَنِ الأَمْرِ: بوشانماق، بوشاپ چىقماق

تَرَأَّدَ: تىترمەك، غالغال تىترمەك (قېرى ئادەم)؛ توختىماسلىق (شامال)؛ ساڭگىلماق (پۇتاق ياكى شاخ)

تَرادَفَ الـــرَّجُلانِ: ھەممىدەمدە بولماق، ھەمكارلاشماق

ـــ تِ الكَلِماتُ: مەنىداش سۆز بولماق، مەنىداش سۆزگە ئۆزگەرمەك

تَرادُفُ الكَلامِ: مەنىداش

تَرّاس ج تَرّاسَة: قالقان ياسىغۇچى

تِراسَة: قالقان ياساش ھۈنەر سانائىتى

تَراشَقَ القَوْمُ بالشَّيْءِ: تاشلاشماق، بىر ـ بىرىگە ئاتماق

تَراصَّ القَوْمُ: ئۇيۇشماق، بىرلەشمەك، زىچ ئىتتىپاقلاشماق

تَرَجَّلَ: ماڭماق؛ ئاتتىن چۈشمەك، ھارۋىدىن چۈشمەك

ـ تِ الْمَرْأَةُ: ئەر جىنسلىق بولماق، ئەرگە ئايلانماق

تَرْجَمَ الْكَلَامَ أَو عَنْهُ: تەرجىمە قىلماق، چۈشەندۈرمەك

ـ الْكَلَامَ: بايان قىلماق، ئىپادىلىمەك

ـ لَهُ: مەخسۇس خاتىرە يازماق؛ خاتىرىلەپ يازماق

تُرْجُمان ج تَراجِمُ و تَراجِمَة: تەرجىمان، تەرجىمانلار؛ چۈشەندۈرگۈچى

تَرْجَمَة ج تَراجِمُ: تەرجىمە؛ تەرجىمە قىلىش

ـ انْسان أَو الْحَياة: تەرجىمىھال، تەزكىرە

تَرَجَّى: ئىلتىماس قىلماق، تەلەپ قىلماق، ئۆتۈنمەك

ـ الشَّيْءَ: ئۈمىد قىلماق، ئارۇزۇ قىلماق، تەشىنا بولماق

تَرْجِيح: يان بېسىش،بىر تەرەپكە مايىل بولۇش

تَرْجِيْع: قايتۇرۇش، ياندۇرۇپ بېرىش، قايتۇرۇپ بېرىش؛ «اناللّه و إنا إاليه راجعون» دېمەك

تَرَّحَ هُ: بىئارام قىلماق، كۆڭلىنى زىدە قىلماق

تَرَح ج أَتْرَاح: مەيۈسلىنىش، ھەسىرەت چېكىش؛ نادامەت، قايغۇ

تَرِحَ ـَ تَرَحًا: قايغۇرماق، ھەسىرەت چەكمەك

تَرْحَاب: قارشى ئېلىش، كۈتىۋېلىش

تَرَحَّبَ بِهِ: قارشى ئالماق، كۈتىۋالماق

تَرَحَّلَ: يۆتكەلمەك، سەپەر قىلماق؛ كۆچمەك

ـ عَنِ الْمَكَانِ: ئايرىلماق؛ كۆچمەك

تَرَحَّمَ عَلَيْهِ: شەپقەت قىلماق، ئىچ ئاغرىتماق، مېھرىبانلىق قىلماق

تَرَحَّى: دۈگىلەك بولۇپ ئايلانماق؛ تۈگمەن تېشى چۆگىلىمەك، تۈگمەن تېشى ئايلانماق

تَرْحِيب: قارشى ئېلىش، كۈتىۋېلىش

تَرْحِيل: يۆتكەش؛ سەپەر قىلىش، ئايرىلىش

ـ الْحِسَابات: مېمور رېئال ھېسابات (دەپتەردىن دەپتەرگە يۆتكىمەك)

تَرَخَ ـَ تَرْخًا: قان ئالماق

تَرَخَّشَ: ئۆركۈپ كەتمەك، چۆچۈپ كەتمەك

تَرَخَّصَ فِى الأَمْرِ: كەڭچىلىك بىلەن بىر تەرەپ قىلماق

ـ لَهُ بِكَذا: يول قويماق، رۇخسەت قىلماق

تَرَدَّأَ: بۇزۇلماق، كاردىن چىقماق

تَرْداى: تەكرارلانماق، قايتىلانماق؛ قايتا ـ قايتا تەكشۈرمەك، دائىم كېلىپ تۇرماق

تَرَدَّدَالشَّيْءُ: قايتۇرماق، تەكرارلانماق؛ ئىككىلىنىپ قالماق، ئارسالدى بولماق

ـ فِى الأَمْرِ: ئىككىلەنمەك، ئارىسالدى بولماق

ـــ تِ الرِّيحُ: چاك ـ توزان ئارىلاشماق، چاك ـ توزان ئارىلاش بولماق

تُرْب ج أَتْراب: ① رەقىب: ② تەڭتۇش: ساۋاقداش، خىزمەتداش، دوست: زامانداش

تُرْباءُ: توپا، تۆپراق

تِرْباس: دەم، تاقاق

تُرْبَة ج تُرَب: زېمىن، توپا، تۆپراق، يەر: قەبرىستانلىق، زارتكاھلىق، تۆپراق بېشى

تَرْبَسَ الْبابَ: ئىشكنى ناقماق، ئىشكنى دەملىمەك

تَرَبَّصَ: ساقلىماق، كۈتمەك، كۈزەتمەك

ـــ بِه: پۇرسەت كۈتمەك

تَرَبَّعَ فى جُلُوسِه: بەداشقان قۇرۇپ ئولتۇرماق

تَرَبَّقَ هُ: بۇيۇنغا ئېسىلماق، بۇيۇندىن ئالماق

تَرَبَوِىَ: تەربىيەۋى، تەربىيىگە ئائىت

تَرَبَّى الْوَلَدُ: باقماق، تەربىيىلەنمەك، ئۆستۈرمەك

تَرْبِيَة: تەربىيىلەش، پەرۋىش قىلىش، بېقىش

تَرْبِيع: تۆت بۇرجەك، كۋادرات

تَرْبِيعَة ج تَرابِيعُ: چاقماق، كانەكچە؛ چاسا راملا

تَرْبِيعِىّ: تۆت بۇرجەكلىك، كۋادراتلىق

تِرَة: قانۇنسىزلىق قىلماق، قانۇنغا خىلاپلىق قىلماق؛ ئۆچ ئالماق، ئىنتىقام ئاماق

تَرَتَّبَ الشَّىْءُ: تەرتىپلىك بولماق، تەرتىپكە سالماق، رەتلىك بولماق

ـــ عَلَى الأَمْرِ: سەۋەبى بىلەن قوزغالماق، پەيدا بولماق، نېمە سەۋەبى بىلەن بولماق

ـــ عَلَيه أَنْ يَفْعَلَ كَذا: چوقۇم قىلماق، مۇقەررەللەشتۇرمەك

تَرَتَّرَ الشَّىْءَ: تەۋرەتمەك، ئىرغاڭلاتماق؛ بولاڭلاتماق

تَرْتِيب: ئورۇنلاشتۇرۇش، سەرەمجانلاشتۇرۇش، رەتلەش: تەرتىپ، رەت

ـــ مُتَوازٍ: قاتار، تەڭ

تَرْتِيبِىّ: تەرتىپلىك، رەتلىك

تَرْتِيل: ناخشا ئوقۇش، ناخشا ئېيتىش؛ يېقىملىق ئاۋاز بىلەن ئوقۇماق

تَرْتِيلَة ج تَراتِيل: مەدھىيە ناخشىسى، مۇقەددەس ناخشا (خرىستىئانلاردا)

تَرَجَ ـُ تَرْجًا: يوشۇرۇنماق، دالدىغا ئېلىنماق

تَرِجَ ـَ تَرَجًا الرَّجُلُ: غەلىتە بولماق، ئاجايىپ بولماق، سىرلىق بولماق

تَرَجَّحَ الشَّىْءُ: ئىرغاڭلىماق، تەۋرەنمەك

ـــ تِ بِه الأَرْجُوحَةُ: ئىلەڭگۈچ ئۇچماق

ـــ الرَّأْىُ عِنْدَهُ: پىكىردە ئۇستۇنلۇكنى ئىگىلىمەك، ئۇستۇنلۇككە ئىگە بولماق، ئەۋزەللىككە ئىگە بولماق

تَرَجْرَجَ الشَّىْءُ: پولتاڭلىماق، ئىغاڭلىماق، تەۋرەنمەك: يۆتكەلمەك سىلجىماق

تَرْشِيح: نامزات كۆرسىتىش: تونۇشتۇرۇش، سايلاش

تَرَّصَ الْمِزانَ: تارازىنى تەڭپۇڭلاشتۇرماق

تَرُصَ ـُ تَراصَةً الشَّيْءُ: ئوڭشىماق، تۈزەتمەك، تۈزۈلمەك

تَرَصَّدَهُ أو لَهُ: كۈزەتمەك: كۈتمەك، ساقلىماق، كۈتۈپ تۇرماق

تَرَصَّصَ تِ الأَشْياءُ: تۇتاشماق، چىگرالانماق: دۆۋلەنمەك

تَرْصِيد الدَّفاتِيرِ: ھېساباتنى ئاخىرلاشتۇرماق

تَرَضَّضَ: يەنجىلىپ كەتمەك، يەنجىلمەك

تَرْضِيع: ئىمىتىش، سۈت ئىمىتىپ بېقىش

تَرَضَّى الرَّجُلَ: قانائەتلەندۈرمەك، رازى قىلماق، قايىل قىلماق، ئەپلەشتۈرمەك

تَرْضِيَة: تۆلىمەك، تۆلەم تۆلىمەك

تَرِعَ ـَ تَرَعًا الإِناءُ: تولماق، تولۇپ كەتمەك

تُرْعَة ج تُرَع: قانال ؛ ئۆستەڭ، ئېرىق

تَرَعْرَعَ الْوَلَدُ: ئۆسۈپ چوڭ بولماق: لىڭشىماق

تَرَعَّصَ: لۆمۈلدىمەك، لۆمىشمەك

تِرْغَلٌ: پاختەك

ـ ة: بىر تال پاختەك

تَرَّفَ هُ: ئەركە ئۆگەتمەك، ئەركە چوڭ قىلماق

ـ تُهُ النِّعْمَةُ: راھەت: پاراھەتكە بەكمۇ بىرىلمەك

تَرَف: باياشاتلىق، پاراۋانلىق: ھەشەمەت: راھەت ـ پاراھەت

تَرِفَ ـَ تَرَفًا: تۇرمۇش كەچۈرمەك، پاراۋان تۇرمۇش كەچۈرمەك

ـ النَّباتُ: ئۆسۈملۈك سۈيى كۆپەيمەك، نەمخۇش بولۇپ قالماق

تُرْفَة ج تُرَف: ئەيىش ـ ئىشرەتلىك تۇرمۇش، باياشات تۇرمۇش، پاراۋان تۇرمۇش

تَرَفُّض: تەتۈرلۈك قىلغان، جاھىللىق قىلغان، تەرسالىق قىلغان، كاجلىق قىلغان

تَرَفُّضَ: كاجلىق قىلماق، تەلۋىلىك قىلماق، تەتۈرلۈك قىلماق

تَرَفَّعَ عنِ الشَّيْءِ: نۇقسانسىزلاندۇرماق: مەنسىتمەسلىك، كۆزگە ئىلمەسلىك

تَرَفُّع: كۆتۈرۈش ، ئۆرلىتىش: كەمسىتىش

تَرَفَّلَ: غادىيىپ ماڭماق، غادايماق

تَرَفَّةَ: پاراۋان تۇرمۇش ئۆتكۈزمەك

تَرْفِيه عَنِ النَّفْسِ: كۆڭۈل ئاچماق، ئىچ پۇشۇقىنى ئاچماق

تَرَقٍّ: ئۆسمەك، ئۆرلىمەك: يۇقىرى كۆتۈرۈلىمەك، تەرەققىي قىلماق

تَرَقَّبَ هُ: ساقلىماق، كۈتمەك، ئىنتىزار بولماق

تَرَقُّب: ساقلاپ تۇرۇش، كۈتۈپ تۇرۇش

ـــ إلَى الْمَكانِ: دائىم بېرىپ تۇرماق

ـــ فى الكَـــلامِ: گەپنى يورغىلىتىپ سۆزلىمەك، گەپنى ئەگىتىپ سۆزلىمەك

تَرَدُّد: تەۋرىنىش، ئارسالدى بولۇش

تَرَدَّى: كىيىم كەيمەك

ـــ فى كَذا: پېتىپ قالماق، چۈشۈپ قالماق

ـــ أَهْمِيَّةً كُبْرَى: زور ئەھمىيەتكە ئىگە بولماق

تَرَزَ ـِ و تَرِزَ ـَ تَرْزًا الشَّـــىْءُ: قېتىپ قالماق، قاتتىقلاشماق، قۇرۇپ قالماق

تَـــرَزَّفَ: ئۆزىنى قاتتىق تۇتىۋالماق، ئېغىر ـ بېسىق بولماق، سالماق بولماق، تەمكىن بولماق

ـــ فى الأَمْـــرِ: تەمكىن بولماق، ئىشنى سالماقلىق بىلەن بىر تەرەپ قىلماق

تَرَّسَ هُ: قالقانلىماق، مەلۇم كىشنى قالقانغا ئىگە قىلماق

تُرْس ج أَتْراس و تِـــراس و تِرَسَـــة و تُرُوس: قالقان

تِرْس ج تُـــرُوس: گال چىش، ئۆتمەس چىش؛ چاق چىشى (چىشلىق چاقنىڭ)

تَرْســـانَة: قورال ـ ياراق زاۋۇتى؛ قۇلۇاق ياساش زاۋۇتى

تَرَسَّبَ: پېتىپ قالماق، چۈشۈپ كەتمەك، چۆكۈپ كەتمەك

تَرْسَخانَة: قۇرال ـ ياراق زاۋۇتى، ھەربىي زاۋۇت

تَرَسَّلَ: سالام خەت يازماق؛ (گەپ ـ سۆز) چۈشىنىشلىك ئېنىق بولماق

ـــ فِى الْقِـــراءَ ةِ أَو الْكَـــلامِ: ئاستا ئوقۇماق ياكى سۆزلىمەك

تَرَسَّمَ: رەسىم سىزماق، چىرتوژ سىزماق

ـــ خُطُـــةً: پىلان تۈزمەك، پىلان تۈزۈپ چىقماق

ـــ الْآثارَ: ئىز قوغلىماق، ئىزىغا چۈشىمەك

ـــ لِلْقَواعِد: قائىدە ـ تۈزۈمگە رىئايە قىلماق

ـــ خُطاهُ: ئەگەشمەك، ئىزدىن ماڭماق

ـــ الْمَنْزِلَ: ئۆينىڭ چىرتىيوژىنى كۆرۈپ چىقماق

ـــ الشَّـــىْءَ: ئەسلىمەك، ئەسكە ئالماق، خاتىرلىمەك

تَرْسِيَة عَلَى الْعَطاءِ: ئېرىشمەك

تَرِشَ ـَ تَرَشًا الرَّجُـــلُ: مىجەزى يامان بولماق، مىجەزى ئوسال بولماق

تَرَشَّحَ الْماءُ: سىرغىپ چىقماق، تەپچىرەپ چىقماق

ـــ لِلأَمْرِ: لايەقەتلىك بولماق، لايىق بولماق

ـــ لِلْاِنْتِخابِ: سايلامغا قاتناشتۇرماق:... نىڭ ئۈچۈن تاللانماق، قاتىنىشىغا نامزات كۆرسىتىلىمەك

ـــ الإِنـــاءُ بِمَافِيـــهِ: سىرغىپ چىقماق، تەپچىپ چىقماق

تَرَشَّفَ الشَّىْءَ: شورىماق، شۈمۈرمەك

تَرَمَّدَ: كۆيۈپ كۈلكە ئايلانماق: ھاك بىلەن كۆمۈپ قويماق

تَرَمَّزَ: ياخشى تەييارلىق قىلماق: ياخشى ھازىرلىق قىلماق

تَرْمُس: پۇرچاق

ترْمُس ج تَرامِيسُ: چايدان

تَرَمَّلَ الرَّجُلُ: بويتاق بولماق، بويتاق قالماق، خوتۇنسىز قالماق

ـــ ت الْمَرْأَةُ: ئەرسىز قالماق

تَرَمُّل الزَّوْجَة: تۇل ئۇتمەك، تۇل ياشماق

تَرَمَّمَ الشَّيْءَ: رېمونت قىلماق،تۈزمەك، ئوڭشماق

ترْمُوسْتات: تېرموستات (تېمپېراتۇرا ئۆلچەيدىغان ئەسۋاب)

ترْمُوغَراف: تېرموگراف

ترْمُومِتْر: تېرمومېتىر

تَرْمِيد الْمَوْتَى: كۆيدۈرمەك (جەسەتنى)

تَرْمِيق: قول ئۇچىدا ئىشلەش

تَرْمِيم: رېمونت قىلىش، تۈزەش، ئوڭلاش

ـــ ات: رېمونت خىزمىتى، ئوڭلاش خىزمىتى

تَرَنَّحَ: دەلدۈش بولماق، ئېغاڭلاپ ماڭماق

تَرَنَّمَ: ناخشا ئېيتماق، غەزەل ئوقۇماق

تَرْنِيمَة: مەدھىيە ئوقۇش، غەزەل ئوقۇش

تَـــرِهَ ـَ تَرَهًـــا: بىكار تەلەپ بولماق: ئاقىنانچىلىق، ھورۇنلۇق قىلماق

تَرَهَّـــبَ: راھىب بولماق (يەھۇدىلەرنىڭ دەۋرىشى بولماق)

ـــ هُ: پوپورا قىلماق، دوق قىلماق

تُرْهَة: زېرىكىشلىك ئىش، ئادەمنى بىزار قىلىدىغان ئىش: قۇرۇق گەپ، بىكار گەپ

تَرَهُّفَ: نازۇكلاشتۇرماق ۋە ئىنچىكىلەشتۈرمەك: ماھىرلاشتۇرماق، ئۇستىلاشتۇرماق

تَرَهَّلَ: يومشىماق، يومشاق بولماق

تَرَهُّل: بوشاش، يومشاش

تَرَوٍ (التَّرَوِّي): چوڭقۇر ئويلىشىش، باش قاتۇرۇش، پىكىر يۈرگۈزۈش

تِرُوتُوار: پىيادىلەر يولى، ياقا يول

تَرَوَّحَ الْماءُ: سېسىپ قالماق، پۈراپ قالماق

ـــ بِالْمِرْوَحَة: يەلپۈنمەك، يەلپۈمەك

تِرُوسْـــت: تېرىست (كاپىتالىستىك مەملىكەتلەردە كاپىتالىستىك مونوپولىيە شەكىلىنىڭ بىر تۈرى)

تَرُولِي: سىمسىز تراللىبۇس، سىمسىز تراموۋاي

تَرَوَّمَ بِهِ: مازاق قىلماق، مەسخىرە قىلماق

تَرَوَّى مِنَ الْمـــاءِ: سۇغۇرماق: قۇيماق، توشقۇزماق

ـــ فِي الْأَمْرِ: چوڭقۇر ئويلىماق

تَرْوِيَة: سۇغۇرۇش، سۇ ببرىش

تَرْوِيج: راۋاجلىنىش، ئاقتۇرۇش (پۇلنى)

تَرْوِيح: شامال يەلپۈش، ھاۋا ئۆتكۈزۈش: دەم ئالغۇزماق، كەچ قايتىماق

تَرَقْرَقَ النَّجْمُ: يۇلتۇز چاقنىماق

ــ ت الْعَينُ بالدُّمُوعِ: ياش تۆكمەك، ياش ئاققۇزماق

ــ السَّائلُ: ئاسان ئاقماق، راۋان ئاقماق

ــ الدَّمْعُ فى الْعَين: كۆزگە ياش ئالماق

ــ السَّرابُ: سەراپ ياكى ئىزىنقۇنىك ياللۇنلاپ چاقنىشى

تَرَقَّصَ: تەۋرەنمەك، لىڭشىماق

ــ ت الأَرْضُ: يەر تۇزۇلۇشى ئېگىز ــ پەس تەكشى بولماسلىق

تَــرَقَّطَ: داغ چۈشمەك، داغ باسماق؛ داغ يۇقىتۇرۇلماق

تَرْقُوَة ج تَراق و تَرايِقُ: ئوقرەك سۆڭىكى

تَرَقَّى: ئۆسمەك، ئۆرلىمەك، ئالغا باسماق

تَرْقِيَة: ئۆستۈرۈش، ئۆرلىتىش؛ ياخشىلاش؛ كۆتۈرۈلۈش

ــ الكَمِيَّة: دەرىجىگە كۆتۈرمەك

تَرْقِيد النَّبَات: نوتا (شاخ) كۆممەك

ــ البَيض: توخۇم باسماق

تَرْقِيدة: نوتا، بىخ چىقارماق؛ يېڭى بىخ؛ نوتا كۆممەك

تَرْقِيع الثِّياب: يامىماق؛ تۈزەشتۈرمەك

ــ الزَّرْع: ئۇرمىماق

تَــرْقِيم: نومۇر قويۇش؛ تىنىش بەلگىسى قويۇش، ھېسابلاش

تَرْقِيمِيّ: بەلگە قويۇلغان، نومۇر قويۇلغان

تَرَكَ ـُ تَرْكًا و تِرْكانًــا هُ أو الشَّــيْءَ: قويمــاق، تــەرك ئەتمــەك: قالــدۇرماق، تاشلىماق

ــــ مــالاً: پۇل تاشلاپ قويماق، پۇل قالدۇرماق

ــ الشَّيْءَ: رەت قىلماق، باش تارتماق

تَــرْك: قويــۇش، تــەرك ئېتىش، تاشلاپ قويۇش؛ قىسقارتىش

تُرْك ج أَتْراك: تۈرك، تۈركلەر

تَرَكَّبَ الشَّيْءُ مِنْ كَذا: تەركىب تاپماق، تەشكىللەنمەك

ــ الشَّيْءُ: ئۈست ئۈستىگە دۆۋىلەنمەك

تَرِكَة: مىراس

تِرْكَة: مىراس

تَرَكَّزَ عَلَى الأَمْرِ: يېغىلماق، توپلانماق، دۆۋىلەشمەك

تُرْكِسْتان: تۈركستان (تۈركلەر دۆلىتى)

تُرْكُمــان: تۈركمەنستان، تۈركمەن جۇمھۇرىيىتى

تُرْكِــيّ: تــۈرك، تۈركىيلىك، تۈركىي؛ تۈركىيىچە

تُرْكِيا: تۈركىيە، تۈركىيە دۆلىتى

تَرْكِيب: ياساش، قۇراشتۇرۇش، قۇرۇش

تَرْكِيز: توپلانماق، يېغىلماق، دۆۋىلەنمەك

تُرْمُبَة: سۇ پومپىسى؛ توروبا؛ سۇ چىقىرىش (تارتىش) ماشىنىسى؛ سۇ قۇرالى؛ شېپرىس

تَزَعَّمَ: باش بولماق، سەركەردە بولماق
ـــ الْقَوْمُ: داهىي بولماق، قوماندان بولماق
ـــ بَيْنَ النَّاسِ: پىتنە ـ ئىغۋا تارقاتماق، ئېقىپ يۈرمەك
تَزَفَّرَ: مايلىق يېمەكلەرنى يېمەك
تَزَقَّفَ الشَّيْءَ: تارتىۋالماق، بۇلۇۋالماق
تَزْكَة: ئىش ئۈستىلى
تَزَكَّى: زاكات بەرمەك، سەدىقە بەرمەك
ـــ الـزَّرْعُ: قويۇق، بۇك ـ باراقسان ئۆسمەك
تَزْكِيَـــة: تەۋسىيە قىلىش، كۆرسىتىش: تازىلاش، پاكىزلاش
تَزَلَّجَ: تېيىلماق، تېيىلىش
ـــ عَلَىَ الشَّيْءِ: ...نىڭ ئۈستىدە تېيىلماق
تَزَلَّحَ الشَّيْءَ: تېتماق، تېتىپ باقماق
تَزَلْزَلَ ت الأَرْضُ: يەر تەۋرىمەك
تَـــزَلَّطَ: كىيىم ـ كېچەكنى سىلىپ يالتاڭلاتماق
تَزَلَّـــفَ الَيْـــهِ: يېقىنلاشماق، خۇشامەت قىلماق، تەخىسكەشلىك قىلماق
تَزَلَّقَ: تېيىلماق، تېيىلىپ ماڭماق
ـــ عَلَىَ الْجَلِيدِ: مۇز تېيىلماق
تَزَمَّتَ: جىددى بولماق، سۈرلۈك بولماق، كەسكىنلەشمەك
تَزَمَّلَ بِـــالثَّوْبِ: كىرلىك ياپماق، ئەدىيال ياپماق
تَزْمِير: نەي چېلىش، سۇنايى چېلىش
تَزَنَّبَرَ عَلَيْهِ: مەغرۇرلانماق، دىمىقىنى ئېگىز تۇتماق
تَزَنْتَرَ: كۆرەڭلەپ كەتمەك، غادىيىۋالماق
تَزَنْدَقَ: دىنسىز بولماق، دىندىن يانماق
تَزَهَّـــدَ: زاهىت بولماق (دۇنيانىڭ نازۇ ـ نېمەتلىرىنى تاشلاپ ئىبادەتكە بېرىلمەك)
تَزْهِير: كۆللىنىش، مەدەنىيەتلەشتۈرۈش
تَزَوَّجَ امْرَأَةً أَوبِهَا: خوتۇن ئالماق
تَزَوَّدَ: ئوزۇق ئالماق، ئوزۇقلانماق
ـــ بِالشَّيْءِ: بىلەن قوراللانماق
تَزَوَّقَ: بېزەلمەك، زىننەتلەنمەك
تَـــزَوَّى: بۇلۇڭغا چۈشۈرمەك: تارايتىماق، توپلىماق
تَزْوِير: ساختىلىق قىلىش، گەپ ئويدۇرۇپ چىقىرىش، ئالدامچىلىق قىلىش
تَزْوِيق: زىننەتلەش، بېزەش: زىننەت بۇيۇمى
تَزَيَّا: كىيىم كىيىپ بولماق، كىيىم كىيمەك
تَزَيَّدَ السَّعْرُ: باها ئۆرلىمەك
ـــ فِي كَذَا: كېڭەيمەك: ئاشماق، چوڭايماق
تَزَيُّد: ئۆرلەش: كۆتۈرۈلۈش، ئېشىش
تَزَيَّنَ: زىننەتلىمەك، ياسماق، پەردىزلىمەك
ـــ بِالشَّيْءِ: بىلەن بېزەلمەك
تَزَيِّي: كىيىم كىيمەك، كىيىم كىيىپ بولماق
تَزْيِيـــف: يالغان پۇل ياساش: ئويدۇرۇپ چىقىرىش

تَرْوِيحَة: تەراۋىه ئوقۇماق (رامىزان ئېيىنىڭ كەچ ۋاقتىلىرىدا ئوقۇلىدىغان نەپلە نامازى، ھەر تۆت رەكئەتتە بىر دەم ئالىدۇ)

تِرْيَاق: تىرياق (زەھەر قايتۇرۇش دورىسى)

تَرَيَّبَ بِهِ: شۇبھىلەنمەك، شەكىلەنمەك

ـــ مِنْهُ: كۆمانلانماق

تَرَيَّثَ: ئاستا ـ ئاستىلماق، سۈسلاشماق

تَرِيْج: ساغلاملىق، ساقلىق

تَرَيْسَة: بىلەنمەتاش (قۇرۇلۇش ماتېرىيالى)

تَرَيَّشَ: بېيىپ كەتمەك، باي بولۇپ كەتمەك

تَرِيْص: تۇزۇتۇلگەن، ئوگشىتىلغان

تَرَيَّفَ: يېزىغا بارماق، يېزىغا چۈشمەك

تَرِيقَة: كايىماق، ئەيىپلىمەك، تاپا ـ تەنە قىلماق

تَرِيكَة: قېرى قىز، ئەر ئالماي تاشلىنىپ قالغان قىز

تَرَيَّـــةَ الســـرابُ: ئېزىتقۇ چاقنىماق، سەراپ چاقنىماق؛ غايىبانە مەنزىرە پەيدا بولماق

تَزاجَرَ القَوْمُ عَـــن كَـــذا: بىر ـ بىرىنى چەكلىمەك

تَزاحَمَ الْقَوْمُ: قىستاشماق، بىر ـ بىرىنى قىستىماق

تَـــزَأْرَ الأَســـدُ: شىر ھۆركىرىمەك، شىر ۋارقىرىماق

تَزَاوَجَ: توي قىلماق، توي قىلىشماق

تَزاوَرَ الْقَـــوْمُ: ئۆرۈنارا يوقلاشماق، بىر ـ بىرىنى زىيارەت قىلىشماق

تَزايَـــدَ: تەدرىجىي ئاشماق، تەدرىجىي كۆپەيمەك

تَزايَلَ القَوْمُ: تارقىلىپ كەتمەك، چېچىلىپ كەتمەك

تَزَبَّـــبَ الْعِنَـــبُ: ئۈزۈم پىشماق، ئۈزۈم قۇرىماق

تَزَجَّيـــه: بىلەن رازى بولماق، قانماق، قانائەت قىلماق

تَزَحَّرَ: ئاھ ئۇرماق، ھەسرەت چەكمەك

تَزَحْزَحَ عَنِ الْمَكَـــانِ: نېرى سۈرۈلمەك، يۆتكەپ قويۇلماق

تَزَحَّفَ اِلَيْه: ئىلگىرلىمەك

تَزَحَّلَ عَنْهُ: ئايرىلماق، ئايرىلىپ كەتمەك

تَزَحْلَقَ: مۇز تېيىلماق، قار تېيىلماق

ـــ عَنِ الْمَكانِ: تېيىلىپ ماڭماق، تېيىلىپ ئۆتمەك

ـــ عَلَى الْمَكَانِ: ئولتۇرۇپ تېيىلماق

تَزَحْلُـــقَ: تېيىلىش؛ قار تېيىلىش، مۇز تېيىلىش

تَزَخَّرَ الْبَحْرُ: تولماق

تَزَرَّى عَلَيه عَمَلَهُ: سۆكمەك، تاپا ـ تەنە قىلماق، ئەيىپلىمەك

تَزَعْزَعَ الشَّيْءُ: مىدىرلىماق، قىمىرلىماق

تَزْعْزُع: مىدىرلاش، قىمىرلاش، تەۋرىنىش

تَسايَفَ القَوْمُ: قىلىچلىماق؛ قىلىچلاشماق

تَسايَلَ القَوْمُ: تەرەپ – تەرەپتىن كەلمەك

ـــ ت الدُّمُعُ: ياشلار تاراملاپ ئاقماق

تَسَبَّبَ: كېلىپ چىقىش سەۋەبنى ئىزلىمەك

ـــ اِلَيهِ: مەلۇم نەرسىنىڭ مەيدانغا كېلىشگە سەۋەبچى بولماق

ـــ بالأَمْرِ: ئىشنىڭ سەۋەبى بولۇپ قالماق

تَسْبِحَة: مەدھىيە؛ مۇقەددەس دەپ بىلىش

تَسْبِيح: مەدھىيە ئوقۇش، ماختاش؛ مۇقەددەس دەپ بىلمەك

تَسْبِيحَة ج تَسابِيحُ: تەسبىھ، مەدھىيە، ماختاش؛ مۇقەددەس دەپ بىلىش

تَسْبِيخ: شېرىن ئۇيقۇغا كەتمەك؛ قاتتىق ئۇخلاپ كەتمەك

تَسَتَّرَ: يۇشۇرۇنماق، ئۆزىنى دالدىغا ئالماق

تَسْجِيْع: قاپىيداش بولۇش، قاپىيگە سېلىش؛ قوش – جۈپ ئۇسلۇپتا يېزىلغان ماقالە

تَسْجِيْل: خاتىرىلىمەك، تىزىملىماق؛ دەپتەرگە ئۇرناتماق؛ ھۆكۈم قىلماق

ـــ الصَّوْت: لېنتىغا ئاۋاز ئالماق

تَسَحْسَحَ الْماءُ: تۆۋەنگە ئاقماق

تَسَحْلَبَ: ئوغرىلىغچە قېچىپ كەتمەك

تَسَخَّرَهُ: ئىشلەتمەك، ئىشقا سالماق

تَسَخَّطَ هُ: نەپرەتلەندۈرمەك، يىرگەندۈرمەك

تَسَخَّمَ عَلَيْهِ: ئۆچمەنلىك قىلماق، ئاداۋەتتە بولماق

ـــ: پاسكىنلاشماق، مەينەتلەشمەك

تَسَخَّنَ: قىزماق، ئىسسىماق

تَسَخَّى: سېخى بولۇۋالماق، سېخى قىياپەتكە كىرىۋالماق

تَسَدَّجَ: تۈزمەك، توقىماق

تَسَدَّى: مىنمەك؛ ئەگەشمەك، ئىزىغا چۈشمەك

تَسْدِيْد: قايتۇرۇش؛ تۆلەش؛ قارىغا ئېلىش

تَسَرَّبَ السَّائِلُ: سېڭىپ كەتمەك، ئۆتۈپ كەتمەك

ـــ الْخَبَرُ: ئاشكارىلاپ قويماق، پاش قىلىپ قويماق

تَسَرْبَلَ بالسِّرْبالِ: كىيىم كەيمەك

تَسَرَّجَ: يالغان ئېيتماق، يالغان توقىماق

تَسَرَّرَ: ئاشنا تۇتماق، توقال ئالماق

تَسَرَّطَ الشَّيْءَ: شورىماق، چەكمەك، تۈتۈن چىقارماق

تَسَرَّعَ اِلَى الأَمْرِ: تىز بولماق، چاققان بولماق

تَسَرُّع: ئالدىراشلىق بىلەن، ھاپىلا– شاپىلا مېڭىش؛ قول ئۈچىدىلا ھاپىلا- شاپىلا قىلىپ قويۇش

تَسَرْوَلَ: ئىشتان كەيمەك

تَسَرَّى: توقال ئالماق؛ ئاشىنا تۇتماق

تَسْرِيَة: كۆڭۈل ئېچىش، ئىچ پۇشۇقىنى چىقىرىش

تَسْرِيح الْجَيْشِ: تارقاتماق، تارقىتىۋەتمەك

تَسْرِيْحَة: چاچ تاراش

تَزْيِين: زىننەتلىمەش، بېزەلمەك، پەردەزلىمەك

تَسَاءَلَ الْقَوْمُ: ئۆزئارا سوراشماق

ـــ : ئۆزىدىن ـ ئۆزى سورىماق

تَسَابَّ الْقَوْمُ: تىللاشماق

تَسَابَقَ الْقَوْمُ: بىر ـ بىرىگە يول بەرمەي، بەس ـ بەس بىلەن، بىر ـ بىرىدىن قىلىشماي

تَسَائَلَ الْقَوْمُ: ئارقىمۇئارقا كىرىمەك، ئارقىمۇئارقا ئۇلىشىپ كىرمەك

تَسَاجَلَ الْقَوْمُ: مۇسابىقىلەشمەك، بەسلەشمەك

تَسَاخَى: سېخى بولۇۋالماق، سېخى قىياپەتكە كىرىۋالماق

تَسَارَّ الْقَوْمُ: ئاستىغىنە مەلۇم بىرەر سىرنى سۆزلىمەك

تَسَارَعَ إِلَى الأَمْرِ: تېز بولماق، چاققان بولماق

تَسَافَحَ الرَّجُلُ والْمَرْأَةُ: بۇزغۇنچىلىق قىلماق، زىنا قىلماق

تَسَاقَطَ: لەپىلدەپ چۈشمەك، داۋاملىق چۈشمەك، ئارقا ـ ئارقىدىن چۈشمەك

تَسَاقَى الْقَوْمُ: بىر ـ بىرىنى سۇغارماق

تَسَاكَرَ: مەس بولۇۋالماق، مەس قىياپەتكە كىرىۋالماق

تَسَاكَنَ الْقَوْمُ فِى الدَّارِ: بىردەك بىر جايغا چۈشمەك، بىردەك بىر جايغا ئولتۇراقلاشماق

تَسَأَّلَ: تىلەمچىلىك قىلماق، قەلەندەرچىلىك قىلماق

تَسَالَمَ الْقَوْمُ: ئىناق بولماق

تَسَامَحَ فِى الأَمْرِ: ئۆزئارا كەڭچىلىك قىلماق

تَسَامَرَ الْقَوْمُ: كېچە پاراڭلاشماق، كېچىدە پاراڭلاشماق

تَسَامَى الْقَوْمُ: شان ـ شەرەپ سېلىشتۇرماق

تَسَائَدَ إِلَيْهِ: يۆلەنمەك، تايانماق، تايانچ قىلماق

ـــ الْقَوْمُ عَلَى كَذَا: ئۆزئارا يارەملەشمەك

تَسَاهَلَ: ئوڭاي بولماق، ئاسان بولماق

ـــ مَعَ فُلانٍ: كەڭچىلىك قىلماق، سىلىق مۇئامىلىدە بولماق

تَسَاوٍ: باراۋەر بولماق، ئوخشاش بولماق، تەڭ بولماق؛ ئوخشىماق؛ خۇددى شۇنداق بولماق

تَسَاوَقَ ت الْماشِيَةُ: توپ ـ توپ بولۇپ ماڭماق

تَسَاوُق: ئارقا ـ ئارقىدىن ئۇلىشىپ كىرىش

الـ ـ والانْسِجام: بىر ـ تۇتاش، بىرلىكتە، ماسلىشىپ

تَسَاوَلَ: ئۆزئارا سوراشماق

تَسَاوَمَ الْبائِعُ وَالْمُشْتَرِى السِّلْعَةَ: باھاسىنى پۈتۈشمەك، باھاسىنى كېلىشمەك؛ سودىلاشماق

تَسَاوَى الرَّجُلانِ أَو الشَّيْئَانِ فِى الأَمْرِ: باراۋەر بولماق، تەڭ بولماق

تَسَلْسُل: ئۈزلۈكسىز داۋاملىشىش، ئۈزۈلمەي داۋاملىشىش

تَسَلْسُلِيّ: بىر تۇتاش، زەنجىرسىمان؛ داۋاملىق، ئۆزلۈكسىز

تَسَلَّطَ عَلَيْهِ: يەڭمەك، غەلبە قىلماق؛ كونترول قىلماق

تَسَلْطَنَ: پادىشاھ بولماق، ھاكىمىيەتنى ئىگەللىمەك، ھوقۇقنى ئۆز ئىلكىگە ئالماق

تَسَلَّفَ مِنْهُ: قەرز سورىماق، قەرز ئالماق

ـ الْمَالَ: پۇل ئارىيەت ئالماق

تَسَلَّقَ الْحَائِطَ أَو عَلَيْهِ: ياماشماق، چىقماق (تامغا)

تَسَلَّلَ: مەخپى يۈرمەك، يۇشۇرۇن يۈرمەك

تَسَلَّمَ الشَّيْءَ: تاپشۇرۇپ ئالماق، تاپشۇرۋالماق

تَسَلَّى: كۆڭۈل ئاچماق، ئىچ ـ پۇشۇقنى چىقارماق

تَسْلِيَة: كۆڭۈل ئېچىش، كۆڭۈل تەسەللى تېپىش، ئىچ پۇشۇقنى چىقىرىش

تَسْلِيم: تەسلىم بولۇش، قوبۇل قىلىش؛ سالام قىلىش، ئىتراپ قىلىش؛ تاپشۇرۇش؛ ھالسىراش

تَسَمَّدَ: ئوغۇتلانماق، ئوغۇت بىرىلمەك

تَسَمَّرَ: مىغلانماق، قادالماق

ـ فِي مَكَانِهِ: ئۆز ئورنىدا تۇرۇپ قالماق، بۇرۇنقى ئورنىدا تۇرۇپ قالماق

تَسَمَّعَ هُ أَو لَهُ أَو إِلَيْهِ: كۆڭۈل قويۇپ ئاڭلىماق، قۇلاق سالماق

تَسَمَّمَ الرَّجُلُ: زەھەرلەنمەك

ـ الْجُرْحُ: جاراھەت يىرىڭداپ قالماق، يىرىڭدىماق

تَسَمُّم: زەھەرلىنىش، زەھەرلەش

ـ بَوْلِيّ: سۈيدۈكتىن زەھەرلەنمەك

ـ ذَاتِيّ: ئۆز تېنىدىن زەھەرلەنمەك

تَسَمَّنَ: سېمىرىپ قالماق

تَسَمَّى: ئاتالماق، نام ئالماق، ئىسىم قويماق

تَسْمِيَّة: ئىسىم قويۇش، ئات قويۇش، ئاتاش

تَسَنَّمَ النَّاقَةَ: تۆگە لوكىسىغا مىنمەك

ـ الشَّيْءَ: ياماشماق، چىقماق

تَسَنَّهَ الْخُبْزُ: پولىشىپ قالماق، كۆكىرىپ قالماق

تَسَنَّى الشَّيْءُ: ئاسان بولماق، ئوڭاي بولماق

ـ الرَّجُلُ: شاد بولماق، خۇشال بولماق

تَسْنِين: چىش چىقىش

ـ الشَّرَائِعِ أَو الْقَانُونِ: قانۇن ـ تۈزۈم بېكىتمەك، قانۇن ـ تۈزۈم بەلگۈلىمەك

تَسَهَّدَ: ئۇيقۇسىزلىق، ئۇيقۇسىز بولۇپ قالماق

تَسَهَّلَ الأَمْرُ: ئاسانلاشماق، ئوڭايلاشماق

تَسْهِيلات: ۋاسىتە، تەدبىر؛ چارە، ئۇسۇل

تَسَوَّخَ فِي الطِّينِ: پاتقاققا پېتىپ قالماق، لايغا چۈشۈپ قالماق

تَسَطُّحَ: سىلىقلىماق، تەكشىلىمەك؛ ئوڭدىسىغا ياتماق

تَسَطُّرَ: سىزىق سىزىلماق، گرافىك سىزىلماق

تَسَعَ ـَ تَسْعًا القَوْمُ: 9 – چى بولماق (توققۇزىنچى بولماق)

ـ الشَّيْءَ: توققۇزىدىن بىرنى ئالماق

تُسْع ج أَتْساع: توققۇزدىن بىر (9/1)

تِسْع: توققۇز (9)

ـَ عَشَرَة: ئون توققۇز (19)

تِسْعَة: توققۇز (9)

ـَ عَشَرَ: ئون توققۇز (19)

تَسَعَّرَ الشَّيْءُ: ئوت تۇتاشماق، ئوت كەتمەك

ـ تِ الْحَرْبُ: ئۇرۇش پارتىلماق، ئۇرۇش ئوتلىرى تۇتاشماق

تِسْعُونَ: توقسان (90)

تَسْعِير: باھاسىنى ئىتىش، باھاسىنى بېكىش

تَسْعِيرَة: باھا قويۇش؛ باھاسىنى بېكىتىش

تِسْعِينات: 90 – يىللار

تِسْعِينِيَّات: 90 – يىللار

تَسَفَّلَ: پەسكەشلەشمەك، ھاكاۋۇرلاشماق

تَسَفَلَقَ عَلَيْهِ: بىكار تاماق يېمەك، ھارام تاماق يېمەك

تَسَفَّهَ: روھى جەھەتتىن چۈشكۈنلەشمەك؛ ئەقلى كۈچى ئاجىزلاشماق، كالۋالاشماق

ـ تِ الرِّيحُ: بوران چىقماق، ساراڭ شامال چىقماق

تَسَقَّطَ هُ: خاتالىققا چۈشۈپ قالماق، خاتالىققا پېتىپ قاماق

ـ الْخَبَرَ: خەۋەر تىڭتىكلىماق، كۆز-قۇلاق بولماق

تَسَقَّفَ: باش روھانى بولۇش، دىنىي باشلىق بولۇش (خرىستىئاندا)

تَسْكاب: قۇيۇلماق، سىڭدۈرۈلمەك

تَسَكْسَكَ إِلَيْهِ: يېلىنماق، يالۋۇرماق

ـ عَلَى أَقْدامِهِمْ: پۇتىغا ئېسىلىپ شەپقەت تىلىمەك

تَسَكَّعَ: لاغايلاپ يۈرۈش، لەلەڭلاپ يۈرۈش

ـ فى أَمْرِهِ: نىيەت، مەقسىتى ئېنىق بولماسلىق

ـ فى الظَّلامِ: قاراڭغۇلۇقتا تىمىسقىلاپ يۈرمەك

تَسْكِير الْعَيْنِ: كۆزى ئىمىر – چىمىر قىلماق، كۆزى تورلاشماق

تَسَلَّحَ: قوراللىنىپ كەلمەك

ـ بالشَّيْءِ: قوراللانماق

تَسَلَّخَ الْجِلْدُ: تۆلىمەك، تۈك تاشلىماق؛ كونا تۈك چۈشۈپ يېڭى تۈك ئۈنمەك

تَسَلْسَلَ الْمَاءُ: ئاقماق، ئېقىن بويىچە ئاقماق

ـ تِ الأَفْكارُ أَو الْحَوادِثُ: داۋاملىق بولماق، ئۈزلۈكسىز داۋاملاشماق؛ تۇتاشماق، باغلانماق

تَشْبِيه ج تَشَـابِيهُ: ئوخشىتىش، تەمسىل قىلىش: ئوخشىشى، ئوخشىشپ كېتىش

تَشَتَّتَ الشَّيْءُ: ئايرىلماق، چېچىلماق

تَشَتَّت الأَفْكَارِ: پىكىرچېچىلاڭغۇلۇقى

تَشْـــتِيت: چېچىۋېتىش، ئايرىۋېتىش، بۆلۈۋېتىش، تارقىتىۋېتىش

تَشَجَّبَ: باش قاتماق، پەرىشان بولماق: ھالاك بولماق

ـــ هُ: ئەيىپلىمەك، سۆكمەك

تَشَـــجُّع: ئىلھاملاندۇرماق، رىغبەتلەندۈرمەك: مۈكاپاتلىماق

تَشَجَّنَ الأَمْرَ: خاتىرىگە كەلمەك، ئەسلىمەك: يادەتمەك

تَشْـــجِيْر: كۆكەرتىش، ئورمانلاشتۇرۇش، دەرەخ تىكىش

تَشْـــجِيْع: قوللاش، قۇۋۋەتلەش: جۈرئەتلەندۈرمەك

تَشْحِيم: مايلاش، مايلاپ سىلىقلاش

تَشَـــخْبَطَ: كىرلاشماق، پاسكىنا بولماق: ئالدىراپ تىنەپ يازماق

تَشَخَّصَ الأَمْرَ: ئايان بولماق، روشەن بولماق

تَشْخِيصِـــيّ: كومىدىيىلىك، كومىدىيە ئۇرۇنلغۇچى، كومىدىينىك: دىئاگنوز قويۇلغان

تَشَدَّدَ: كۆچەيتمەك، مۇستەھكەملىمەك: تەشتىت (ـــّـــ) بەلگىسى قويماق

تَشْـــدِّق: ئاغزىنىڭ كەلگەنىنى سۆزلىمەك، خىيالغا نىمە كەلسە شۇنى سۆزلىمەك

تَشْـــدِيد: بېسىم ئىشلىتىش، قىستاش: كۈچەيتىش، مۇستەھكەملەش

تَشَذَّبَ الْعُودُ: قاسراق تاشلىماق، پوست تاشلىماق، تۆلىمەك

ـــ القَوْمُ: ئايرىلماق، بۆلۈنمەك

تَشَـــذَّرَ القَـــوْمُ: تارقالماق، چېچىلماق: تارقىلىپ كەتمەك

تَشْـــذِيب: قىرقىش، پۈتاپ تاشلاش، قىرقىۋېتىش

تَشَرَّبَ الثَّـــوْبَ العَـــرَقَ أو الصِّـــبْغَ: سۈمۈرمەك، شورىماق

تَشَرَّدَ: ئېقىپ يۈرمەك، سەرگەردان بولماق

تَشَرَّطَ: تىلىماق، تىلىۋەتمەك

ـــ فِي الْعَمَـــلِ: ماھىرلىق بىلەن ئىشلىمەك، ئېپچىلىك بىلەن ئىشلىمەك

ـــ عَلَيْه: شەرت قويماق، شەرت قىلماق

تَشَرَّفَ: شەرىپكە ئىگە بولماق، شەرەپلىك بولماق

تَشْرِيح: ئىچى باغرىنى يېرىش، ئانوتومىيە قىلىش: ئوپېراتسىيە قىلىش

تَشْرِيْحِيّ: ئانوتومىيىلىك، ئوپېراتسىيىگە مۇناسىۋەتلىك، ئوپېراتسىيىنىك

تَشْرِيْع: قانۇن تۈزۈش، قانۇن چىقىرىش

اَلـ ـــ الدُّوَلِيّ: خەلقئارا قانۇن

تَسَوَّدَ: قوماندان بولماق، داهىي بولوپ قالماق

تَسَوَّرَ الْحَائِطَ أَو عَلَيْه: تامغا ياماشماق

ـ ت الْمَرْأَةُ السِّوارَ: بىلەيزۈك تاقماق، بىلەيزۈك سالماق

تَسَوَّسَ الطَّعَامُ: يىمەكلىك قۇرۇتلاپ قالماق، قۇرت چۈشۈپ قالماق

تَسَوَّقَ: ئېلىپ ـ ساتماق

تَسَوَّكَ: چىش چوتكىلماق، مسۋاكلىماق

تَسَوَّلَ: تىلەمەك، تىلەمچىلىك قىلماق

تَسْوِيَة: تۈزۈش، سلىقلاش، پىشۇرۇش: رەتكە تۇرغۇزۇش؛ ئېپلەشتۈرۈش؛ ھەل قىلىش

تَسْوِيدَة ج تَسَاوِيدُ: دەسلەپكى نۇسخا، كوپىيە: كوررېكتورا

تَسَيَّار: سايامەت قىلىش، ئايلىنىش؛ سەپەر قىلىش

تَسَيَّفَ هُ: قىلىچ ئۇرماق، قىلىچىدىن ئۆتكۈزمەك، قىلىچلىماق

تَسْبِيح: ئىبرىتىش، سۈيۈقلاندۇرۇش

تَشَاءَمَ بِه: شۇملۇق دەپ قارىماق، شۇملۇق ھېس قىلماق

تَشَاءُم: ئۇمىدسىز، ئۇمىد ئۈزۈش؛ شۇملۇق، شۇم

تَشَابَكَ: مۇرەككەپلەشمەك؛ قالايمىقانلاشماق

تَشَابَهَ الرَّجُلَانِ أَو الشَّيْئَانِ: ئوخشاشماق، ئوخشىشىپ قالماق

تَشَاتَمَ الْقَوْمُ: تىللاشماق، جاڭجاللاشماق

تَشَاجَّ الْقَوْمُ: ئۆزئارا ئۇرۇشماق، دۇمبىللاشماق

تَشَاجَرَ الْقَوْمُ: ۋاقىرىشماق، توۋلاشماق

تَشَاخَزَ الْقَوْمُ: ۋاراڭ ـ چۇرۇك قىلىشماق

تَشَادَفَ: مىدىرلىماق، لىڭشىماق، تەۋرەنمەك

تَشَارَكَ الْقَوْمُ فِى الأَمْرِ: شېرىكلەشمەك، ئورتاقلاشماق

تَشَاغَلَ بِالشَّيْءِ: مەشغۇل بولماق، شۇغۇللانماق

ـ عَنْهُ: كۆڭۈل ئاچماق

تَشَاكَسَ الْقَوْمُ: جېدەللەشمەك، جاڭجاڭلاشماق

تَشَاكَى الْقَوْمُ: قايغۇرۇشماق، شىكايەت قىلىشماق

تَشَامَخَ: تەكەببۇرلۇق قىلماق، ئۆزىنى چوڭ تۇتماق

ـ الشَّيْءُ: قەد كۆتۈرۈپ تۇرماق

تَشَبَّبَ: ياشارتماق: ئۆستۈرمەك

تَشَبَّثَ بِه: تايانماق، بېقىنماق، تەۋە بولماق

ـ بِرَأْيِه: ئۆز پىكرىدە چىڭ تۇرماق

تَشَبَّطَ فِى الشَّيْءِ: سىقماق: تۆكمەك: پىشكە ئىسلۇالماق

تَشَبَّعَ بِالشَّيْءِ: تويۇنماق، تويماق

تَشَبَّهَ بِه: دورىماق، تەقلىد قىلماق، ئولگە ئالماق

تَشْبِيح: قول ئىشارىتى قىلىش

تَشَمَّمَ الشَّيْءَ: پۇرىماق، ھىد كەلمەك

ـــ هُ: نام چىقارماق؛ تونۇپ يەتمەك، تېگىگە يەتمەك

تَشَنَّجَ العَضْلُ أَو الْجِلْدُ: قورۇلۇپ قالماق، يېغىلىپ قالماق

ـــ : قاتلىنىپ قالماق، تۇرۇلۇپ قالماق، تارتىشىپ قالماق

تَشَنُّج: تارتىشىپ قېلىش، پەي تارتىشىپ قېلىش

تَشَهَّى الشَّيْءَ: تەلپۈنمەك، كۆڭۈل تارتماق

تَشَوَّرَ: خىجىل بولماق، ئىزا تارتماق؛ قىيىن ئەھۋالدا قالماق

تَشَوَّشَ الْأَمْرُ عَلَيْهِ: قالايمىقان قىلىۋەتمەك

تَشَوَّفَ مِنَ السَّطْحِ: تىكىلىپ قارىماق، ئۇزۇن سەپ سېلىپ قارىماق

ـــ اِلَى الشَّيْءِ: كۈزەتمەك، تەكشۈرمەك

تَشَوَّقَ اِلَيهِ: سېغىنماق، تەلپۈنمەك

تَشَوَّنَ: قابىلىيەتسىز بولماق، لاياقەتسىز بولماق، كەم ئەقىل بولماق

تَشَوَّهُ: غەيرىي تەبىئى بولماق، غەيرىي نورمال بولماق؛ بۇزۇپ كۆرسەتمەك

تَشْوِيْش: تەشۋىشلىنىش

تَشَيَّطَ الشَّيْءُ: كۆمۈرگە ئايلاندۇرۇۋەتمەك؛ كۆيدۈرمەك

تَشَيْطَنَ: شەيتان بولماق؛ شەيتانغا ئايلانماق

تَشَيَّعَ: گۇرۇھ بولۇپ بۆلۈنمەك، مەزھەپكە ئايلانماق

تشيكوسلوفاكيا: چېخوسلۇۋاكىيە (دۆلەت ئىسمى)

تشيكيّ: چېخ مىللىتى، چېخ مىللىتىنىڭ

تَشْيِيْد: قۇراشتۇرۇش، ئورنىتىش، قۇرۇپ چىقىش

تَصَاءَى: قاقىلدىماق، كوكولدىماق (توخۇ)

تَصَابَى: بالىلىق قىلماق، گۆدەكلىك قىلماق؛ تەنتەكلىك قىلماق؛ ئويلاشنى ياخشى كۆرمەك

ـــ الْمَرْأَةَ: ئىزىقتۇرماق، يولدىن چىقارماق

تَصَاخَبَ الْقَوْمُ: ئۆز ئارا دوستلۇق ئورناتماق

تَصَاحَبَ الْقَوْمُ: ۋارقىراشماق، ۋاراڭ ـ چۇرۇڭ قىلماق

تَصَادَفَ الشَّخْصَانِ: ئۇچراشماق، ئۇچرىشىپ قالماق

تَصَادَقَ الشَّخْصَانِ: ئۆزئارا دوستلاشماق، دوستلۇق ئورناتماق

تَصَادَمَ الْقِطَارَانِ: سوقۇشماق، ئۆسۈشمەك، ئۇرۇشۇپ قالماق

ـــ الرَّأْيَانِ: ئۆزئارا تىللاشماق، قارشىلاشماق

تَصَارَحَ: سەمىمىي بولماق، ئاقكۆڭۈل بولماق

تَصَارَخَ القَوْمُ: بىر ـ بىرىنى قۇتقۇزماق، قۇتقۇزۇشماق، ئۆزئارا قۇتقۇزۇشنى تەلەپ قىلىپ ۋاقىرىماق

تَصَارَعَ الشَّخْصَانِ: ئۆزئارا جەڭ قىلىشىماق، چېلىشماق

تَشْرِيعِيّ: قانۇنلۇق، قانۇنى، قانۇنلۇق بولغان. شەرىئەت تەرىپىدىن يولغا قوىۇلغان

تَشْرِيف: شەرەپ، شەرەپلىك، شەرەپلىك بولۇش

تَشْرِيفَة: مۇراسىم، توي مۇراسىمى

تِشْرِينُ الْأَوَّل: 10- ئاي (رىم يىلنامىسى)

ـــ الثَّانِي: 11 ـ ئاي (رىم يىلنامىسى)

تَشْطِيب: نېپىزلىشىش؛ تىلىنىش

ـــ الْجِلْد: تېرە تېلىنماق، تېرىنى تىلىۋەتمەك

تَشْطِيف: يۇيۇش، يۇيۇپ تازىلاش

تَشَظِّي: ئۇششاقلانماق، پارچىلانماق

تَشَعَّبَ الشَّيْءُ: بۆلەنمەك، ئايرىلماق

ـــ تِ الْأَرَاءُ: پىكىر چېچىلاڭغۇلۇقى بولماق

ـــ النَّهْرُ: دەريا ئېقىنلارغا بۆلەنمەك

ـــ الْقَوْمُ: گۇرۇھلارغا بۆلۈنمەك

تَشَعَّعَ النُّورُ: نۇر چاچماق، نۇر چېچىلماق

تَشَعْلَقَ: چاپلاشماق، يېپىشماق

تَشْغِيل: ئىشقا سېلىش، ئەمگەككە سېلىش؛ ھەرىكەتلەندۈرۈش

اَلْحَبْس مَعَ الـ ـ: مۇددەتلىك قاماق جازاسى بەرمەك

تَشَفَّ (اَلتَّشَفِّي): ئىنتىقام ئېلىش

تَشَفَّعَ لَهُ أَو فِيهِ اِلى فُلان: ياراشتۇرماق، كېلىشتۈرمەك

تَشَفَّى بِكَذا: ساقايماق، شىپا تاپماق

تَشَقَّقَ الشَّيْءُ: يېرىلماق، ئېچىلماق؛ چاك كەتمەك

ـــ الْحَطَبُ: ئوتۇن يارماق، ئوتۇننى پالتا بىلەن يارماق

ـــ تِ الْأَرْضُ: يەر يېرىلماق

تَشَقْلَبَ: ئۆرۈپ ـ چۆرۈشمەك، ئۇياق ـ بۇياققا قىلىشماق

تَشَكَّرَلَهُ: رەھمەت ئېيتىماق، تەشەككۈر ئېيتىماق

تَشَكَّكَ فِي الْأَمْرِ: گۇمانلانماق، شۈبھىلەنمەك

تَشَكَّى مِنْ كَذا: ئاغرىقتىن ئاھ ئۇرماق، ۋايسىماق

ـــ اِلَيهِ: ئەرز قىلماق، داتلانماق

تَشْكِيل: تەشكىللەش، قۇرۇش، بىرلەشتۈرۈش، خىلمۇ ـ خىللاشتۇرۇش؛ شەكىللىنىش

تَشْكِيلَة: يۈرۈشلەشتۈرۈلگەن نەرسە؛ خىلمۇخىل بۇيۇملار؛ پۈتۈن بىر يۈرۈشلەشكەن

الـ ـ اتُ فِي الْأِدَارَةِ الْحُكُومِيَّة: ھۆكۈمەت ئورگانلىرىغا ئادەم ئورۇنلاشتۇرماق

تَشْكِيلِيّ: ئەۋرىشىم، ئىگىلشىچان

تَشَلْبَنَ: ئەدەپ ـ ئەخلاقلىق، مۇلايىملىق، سىپايە

تَشَمَّسَ: قۇياشقا قاقلانماق؛ ئاپتاپ ئۆتۈپ كەتمەك

تَشَمَّعَ: شام چىقارماق، موم چىقارماق

تَصَدَّى لَهُ: قارشى ھەرىكەت قىلماق، قارشى تۇرماق، توسقۇنلۇق قىلماق، دەخلى قىلماق

تَصْدِير: ئەكسپورت قىلىش، سىرتقا چىقىرىش، باشلاش، تۇتۇش قىلىش؛ مۇقەددىمە

تَصْدِيع: قاتتىق باش ئاغرىش

تَصْدِيق: ئىشەنىش؛ ئەستىقلاش، ئېنىراپ قىلىش

تَصَرَّحَ عَنِ الشَّيْءِ: روشەنلەشمەك، ئايدىڭلاشماق

تَصَرَّفَ: ماڭماق، ھەرىكەت قىلماق، يۈرۈش ـ تۇرۇش قىلماق

ـ فِي الْأَمْرِ: ئورۇنلاشتۇرماق، جايلاشتۇرماق

ـ تْ بِهِ الْأَحْوالُ: زور ئۆزگىرىش بولماق

تَصَرَّفَ: ھەرىكەت قىلىش، نېرى- پېرى قىلىش

ـ النَّهْرُ: دەريانىڭ كونترول قىلىنىشى

تَصَرَّمَ الرَّجُلُ: روھلۇق بولماق، روھى كۆچى ئۈرغۇپ تۇرماق

ـ الشَّيْءُ: كەسمەك، ئۈزمەك

ـ اللَّيْلُ: كېچە ئۆتمەك، كېچە ئۆتۈپ كەتمەك

تَصْرِيح ج تَصْرِيحات: بايان؛ بايانات: ئېلان: يول قويۇش: رۇخسەتنامە

تَصْرِيف الْبَضَائِع: تاۋارلارنىڭ سېتىلىشى

ـ الْمِياه: سۇنىڭ قۇيۇلۇشى

ـ الْوَرَمِ: ئىششىقنىڭ يېنىشى

تَصَعَّبَ الْأَمْرُ: قىيىنچىلىق كەلتۈرۈپ چىقارماق

تَصَعَّدَ: كۆتۈرۈلمەك، ئۆرلىمەك، ئۆچماق

ـ النَّفَسُ: ئىچى پۈشماق، بۇرۇقتۇرما بولماق

تَصَعْلَكَ: نامرات بولماق، يوقسۇز بولماق، كەمبەغەل بولماق

تَصَغَّرَ: كىچىكلىمەك، كىچىكلەپ قالماق

تَصْغِير: كىچىكلەتمەك

تَصَفَّحَ الْكِتابَ أَوْنَحْوَهُ: كىتاب ئوقۇماق

ـ الشَّيْءَ: تەپسىلىي كۆرۈپ چىقماق، ئىنچىكە قاراپ چىقماق

تَصَفِّي: روشەنلەشتۈرمەك، ئايدىڭلاشتۇرماق؛ ساپلاشتۇرماق

تَصْفِيَة: ساپ بولۇش، ئېنىق بولۇش؛ تازىلاش

ـ الْأَشْغال: ھېساباتنى بوغماق، ھېسابات ئېنىق بولماق؛ سودا تۈگىمەك، تىجارەت ئاخىرلاشماق

ـ فِي الرِّيا ضَة: شاللىماق، تاللىماق

تَصْفِيح: ھەل بېرىش، ئالتۇن يالتىش

تَصْفِير: پۈشتەك-چېلىش، پۈشتەك پۈۋلەش

تَصْفِيف: چاۋاك چالماق؛ چاۋاك چېلىش

تَصَلَّبَ: قاتماق، قېتىپ قالماق

ـ فِي الرَّأْيِ أَو الْعَقِيدَةِ: مۇستەھكەم تۇرماق، مەھكەم تۇرماق

تَصَارِيف الدَّهْرَ: ئوكۇسسىزلىق بولماق: كىلىشمەسلىك

ـــ الْمُفَاوَضَات: سۆھبەت ئوكۇسسىزلىقنى ئۇچرىماق، سۆھبەتتە كېلىشەلمەسلىك

تَصَاعَبَ مَعَهُ: قىينچىلىقتا قالدۇرماق، تەڭلىكتە قالدۇرماق

تَصَاعَدَ: كۆتۈرۈلمەك، ئۆرلىمەك، ئۇچماق

تَصَاعُدِيّ: ئاستا - ئاستا كۆتۈرۈلگەن: كېڭىيىپ كېتىش خاراكتېرلىك

تَصَاغَرَ: ئۆزىنى تاشلىۋەتمەك، ئۆزىنى كەمسىتمەك: كىچىك كۆرمەك، كىچىك ھېسابلىماق

تَصَافَّ الْقَوْمُ: سەپ بولماق، سەپكە تىزىلماق

تَصَافَحَ الْقَوْمُ: ئۆزئارا قول ئېلىشىپ كۆرۈشمەك

تَصافَى الْقَوْمُ: ئۆز ئارا كېلىشمەك، ئۆز ئارا ياخشى ئۆتمەك

تَصَالَحَ الْقَوْمُ: ئۆزئارا كېلىشمەك، ئۆزئارا ئەپلەشمەك، بىر پىكىرگە كەلمەك

تَصَاوَلَ الْقَوْمُ: بىر - بىرگە ھۇجۇم قىلماق، بىر - بىرىگە ئېتىلماق: تويۇقسىز ھۇجۇم قىلماق

تَصَايَحَ: ۋارقىراپ چاقىرىماق، شاۋقۇن - سۈرەن كۆتۈرۈشمەك

تَصَبَّبَ الْمَاءُ: تۆكمەك، قۇيماق: ئېقىپ چىقماق

ـــ عَرَقًا: تەر ئاقماق، تەر چىقماق

ـــ الْبَقِيَّةَ مِنَ الْمَاءِ: قېلىپ قالغان سۇنى ئىچمەك

تَصَبَّحَ: ئەتىگەنلىك تاماق يېمەك

ـــ بِهِ: ئەتىگەنلىك ئۇچرىشىش

تَصَبَّرَ عَلَيْهِ: چىدامچان بولماق، بەرداشلىق بەرمەك، مۇستەھكەم تۇرماق

تَصَبَّى: بالىلار ئويۇنىنى ياخشى كۆرمەك: ياشارماق: بالىلارچە بولۇپ قالماق

ـــ الْمَرْأَةُ: بوزماق، ئېرىقتۇرماق، قايمۇقتۇرماق

تَصَحَّحَ بِكَذَا: سالامەتلىكىنى ئەسلىگە كەلتۈرمەك

تَصَحَّفَ: غەلەت ئوقىماق، خاتا ئوقىماق

ـــ تِ الْكَلِمَةُ أَوِ الصَّحِيفَةَ: خاتا بولۇپ قالماق، خاتالىق قىلىپ سالماق

تَصْحِيح: تۈزىتىش، تونۇرلاش: سالامەتلىكىنى ئەسلىگە كەلتۈرۈش

تَصْحِيف: خاتالىش، يېڭىلىشىش، ئادىشىپ قىلىش

تَصَدَّرَ الْمَجْلِسَ: يېغىننى باشقۇرماق

ـــ : خەلقنى قولغا كەلتۈرمەك: باشقۇرماق

تَصَدَّعَ: ئاجىرىلماق، يېرىلماق، يېرىلىپ كەتمەك

ـــ الْقَوْمُ: بۆلۈنمەك، بۆلۈنۈپ كەتمەك

تَصَدَّقَ عَلَيْهِ بِكَذَا: سەدىقە قىلماق، سەدىقە بەرمەك

تَضَارَبَ الْقَوْمُ: ئۆزئارا تىللاشماق، قارىشىلاشماق

ـــ ت الْآراءُ أو الْمَصالِحُ: پايدا - مەنپەئەت توقۇنۇشى بولماق، پىكىر ئىختلاپى بولماق

تَضارُب: زىت كېلىش، توقۇنۇشۇش: جاگجاللىشىش

تَضَاعَفَ الشَّيْءُ: بىر ھەسسە كۆپەيمەك، بىر ھەسسە ئاشماق

تَضاغَطَ الْقَوْمُ: ئۆزئارا قىستاشماق، باسماق، قىستىماق

تَضاغَنَ الْقَوْمُ: ئۆزئارا ئاداۋەتلەشمەك، ئۆچەشمەك

تَضافَرَ الْقَوْمُ عَلَى الْأَمْرِ: ئۆزئارا ھەمكارلاشماق

تَضامَّ الْقَوْمُ: بىرلەشمەك، ئىتتىپاقلاشماق

تَضامَنَ الْقَوْمُ: بىردەك ئىتتىپاقلاشماق، ئۆزئارا كېپىل بولماق

تَضَايَقَ الْأَمْرُ عَلَيه أوبه: بىئارام بولماق، ئەنسىرىمەك، تەشۋىشلەنمەك

ـــ مِنْهُ: ھەممىسىنى بېسىپ چۈشمەك

ـــ الْقَوْمُ: بىر ـ بىرىنى قىستىماق، قىستاشماق

تَضَحَّكَ: كۈلمەك، كۈلۈش

تَضَحِّي: ئەنگەنلىك تاماق يېمەك: ناشىتىلىق قىلماق: ئاش ۋاقتىغىچە ئوخلىماق

تَضْحِيَة: قۇربان بولۇش، ئۆزىنى پىدا قىلىش، پىداكارلىق كۆرسىتىش

ـــ الذّات: ئۆزىنى قۇربان قىلماق، ئۆزىنى پىدا قىلماق

تَضَخَّمَ الشَّيْءُ: كېگەيمەك، زورايماق

تَضَخُّم: كېگىيىش، زورىيىش

ـــ الْإِنْتاج: ئىشلەپچىقىرىش ئۇشۇقچىلىقى

ـــ مالِيّ: مالىيەنىڭ زورىيىشى

تَضَرَّبَ الشَّيْءُ: تەۋرەنمەك، ئىرغاڭلىماق، پولاڭلىماق

تَضَرَّجَ الْخَدُّ: يۈزى قىزارماق، چىرايى قىزىرىپ كەتمەك

ـــ بالدَّمِ أو نَحْوِهِ: قان قاتارلىقلار يېپىشماق، چاپلاشماق

تَضَرَّرَ الشَّيْءُ أو مِنْهُ: زىيانغا ئۇچرىماق

تَضَرَّعَ إِلَيه أوْلَهُ: يالۇرماق، ئىلتىجا قىلماق، بويسۇنماق

تَضَرَّمَ عَلَيْه: غەزەپلەنمەك، چېچىلماق

ـــ ت النّارُ: ئوت ياقماق، ئوت قالماق

تَضْرِيس ج تَضارِيسُ: يەر تۈزۈلۈشى، يەرنىڭ ئويمان، چوڭقۇر، ئېگىز - پەس بولۇپ قالغان قىسمى

تَضَعْضَعَ: بويسۇنماي، ئىتائەت قىلماق

ـــ به الدَّهْرُ: بويسۇندۇرماق، ئىتائەت قىلدۇرماق

ـــ الْجِسْمُ: ئاجىزلاشماق، زەئىپلەشمەك

تَصَـــلُّب: قاتتىق بولۇش، مۇسىنەھكەم تۇرۇش

ـــ الشَّرَايِين أَوشَرْيَانِيّ: ئارتىيە قېتىش كېسىلى، قان تومۇرلىرى قېتىش كېسىلى

تَصَلَّحَ: ئسلاھ قىلماق. ئوڭلىماق: ئۆزگەرتمەك

تَصَلْصَـــلَ: تاقۇر- توقۇر ئاۋاز چىقماق، چەكسە جاراڭلاپ ئاۋاز چىقماق

تَصَلَّفَ: پو ئاتماق، ئۆزىنى چوڭ تۇتماق، ھاكاۋۇرلۇق قىلماق

تَصَلَّى النَّارَ أَوبَهَـا: ئوتقا سالماق، ئوتقا كىرمەك: كاۋاپ بولماق (كۆيۈپ)

تَصْلِيح: رېمونت قىلىش، ئوڭشاش

ـــ الأَراضِـــي: يەر ئاچماق: تۇپراقنى ياخشىلىماق

تَصْـــمِيم: بەل باغلاش، ئىرادە قىلىش، لايىھىلەش

تَصَنَّعَ: سۈنئى ھەرىكەت قىلماق، ياسالمىلىق قىلماق: ساختا قىياپەتكە كىرىۋالماق

تَصَنُّعِيّ: سۈنئى ، ياسالما

تَصْـــنِيع: سانائەتلەشتۈرۈش، پىششىقلاپ ئىشلىتىش

تَصْـــنِيف: تۈرگە ئايرىش، ئىنجاد قىلىش: ئەسەر يېزىش

تَصْـــنِيفَة: ئەسەر: ئويدۇرما، ئويدۇرۇپ چىقىرىش

تَصَوَّرَ الشَّيْءَ: ئويلىماق، تەسەۋۋۇر قىلماق

ـــ لَهُ الشَّيْءُ: ئۇ دەپ قارىماق. ئۇ دەپ ھېسابلىماق

ـــ: سۈرەتكە تارتىلماق، سۈرەتكە چۈشۈرۈلمەك

تَصَوُّر: ئويلاش، قىياس قىلىش، تەسەۋۋۇر قىلىش، كۆز ئالدىغا كەلتۈرۈش: ئىدىيە: ئاڭ، قاراش

تَصَـــوُّرِيّ: خىيالىزم: خىيال پەرەسلىك، خىيـــالىزمچى: خىيـــال قىلىنغـــان: تەسەۋۋۇرىنىڭ

تَصَـــوَّفَ: تەرىقەتكە كىرمەك، تەرىقەت مەزھەپىگە كىرمەك، تەسەۋۋۇپ مەزھىپىگە كىرمەك

تَصْوِيت: سۆرەن سېلىش، ۋاقىراش: ئاۋاز بەرمەك (سايلامدا)

تَصْـــوِير: رەسىم سىزىش: سۈرەتلەش: تەسۋىرلەش

تَصْوِيرَة: تەسۋىر، سىزما رەسىم، كارتىنا

تَصَيَّدَ الصَّيْدَ: ئوۋلىماق: بېلىق تۇتماق

تَصَـــيَّفَ بِالْمَكَـــان: مەلۇم جايدا يازنى ئۆتكۈزمەك

تَصْيِيف: يازنى ئۆتكۈزۈش، يازلىماق

تَضَـــاءَلَ: ۋۇجۇدك بولماق: كىچەيتمەك: زەئىپ ـ ئاجىز بولماق

تَضاحَكَ: كۈلمەك: كۈلۈشمەك

تَضَـــادَّ الْقَـــوْمُ: ئۆزئارا زىتلەشمەك، قارشىلاشماق

تَطْعِيم: ئۇكۇل سېلىش؛ قۇيۇش؛ دەرەخ كۆچۈرمەك

ـ النَّبات: ئۇلىماق (دەرەخلەرنى)

تَطَفَّلَ: باللارچە سەبىيلىك قىلماق؛ چاقىرىلمىغان مېھمان بولۇپ قالماق

تَطَلَّعَ الشَّيْءَ أو إِلَيْهِ: چۈشەنمەك، ئۇقماق، بىلمەك

ـ الَى الشَّيْءِ: زەن قويۇپ قارىماق، تىكىلىپ قارىماق؛ تەشنا بولماق، ئىنتىزار بولماق

تَطَلَّقَ: تىنلىك بىلەن يۇگۇرۇپ ئۆتۈپ كەتمەك

ـ وَجْهُهُ: خۇشخۇي بولماق، مۇلايىم بولماق

تَطَمَّسَ الشَّيْءُ: يوقالماق، غايىپ بولماق، يۇشۇرۇنماق

تَطَهَّرَ: پاكىزلانماق، يۇيۇپ تازىلانماق؛ (پوستى) سويۇلماق

تَطْهِير: پاكىزلاش، تازىلاش، سويۇش؛ چىقىرىۋېتىش، يوقىتىش

تَطَوَّحَ: قىيىنچىلىققا قالماق، مۇشكۈلاتلارغا چۈشۈپ قالماق

تَطَوَّرَ: راۋاجلاندۇرماق، تەرەققي قىلدۇرماق؛ ئۇلغايتماق، زورايتماق

تَطَوُّرِيّ: تەرەققي قىلىنغان، تەرەققي تاپقان؛ تەرەققىياتنىڭ، راۋاجلانغان

تَطَوُّسَ: كۆزىنى چاقنىتماق، كۆزىنى قاماشتۇرماق

تَطَوَّعَ الشَّيْءَ أَولَهُ أوبِهِ: ئىختىيارى بولماق، ئۆز خاھىشى بويىچە بولماق، ئۆز رازىلىقى بويىچە بولماق

ـ لِلْجُنْدِيَّة: ئۆز ئىختىيارلىقى بىلەن ئارمىيىگە قاتناشماق

تَطَوَّفَ بِالْمَكَان أوحَوْلَهُ: ئايلانماق، ئايلانما ھەرىكەت قىلماق

تَطَوَّقَ: بويۇن چەمبىرى تاقىماق؛ بىر نۇرام نۇرماق

تَطَوَّلَ عَلَيْهِ: ياخشىلىق قىلماق، ساۋابلىق قىلماق

تَطَوِّي الثُّعْبَانُ: يىلان يۇمىلاق شەكىلدە تۇگۈلمەك، يىلان تۇگۈلمەك

تَطْوِيل: ئۇزارتماق، سوزماق

تَطْوِيلَة: ئۇزايغان ياكى كۆپەيگەن قىسمى

تَطَيَّبَ بِالطِّيْبِ: خۇشپۇراق چاچماق، ئەتىر چاچماق

تَطَيَّرَبِالشَّيْءِ أَومِنْهُ: شۇملۇق ھېس قىلماق، شۇم پال ئالماق، شۇم دەپ قالماق

تَظَارَفَ: ئەدەپلىك بولۇۋالماق، ئەخلاقلىق قىياپەتكە كىرىۋالماق

تَظَالَمَ الْقَوْمُ: بىر- بىرىنى ئەزمەك، بىر- بىرىگە زۇلۇم سالماق

تَظَاهَرَ الْقَوْمُ: نامايىش قىلماق؛ بىر- بىرىنى قوللىماق

تَضَلُّعَ: توبياق، قانماق
ـــ مِنَ الْعِلْمِ: ياخشى ئىگەللىمەك، بۇخا بىلىمەك
تَضْلِيل: ئازدۇرۇش، ئالداش
تَضَمَّرَ وَجْهُهُ: يادىماق، ئورۇقلاپ كەتمەك
تَضَمَّنَ الشَّيءُ الشَّيْءَ: ئۆز ئىچىگە ئالماق
تَضْمِين: تەركىبىدە بولۇش، ئىچىدە بولۇش
تَضَوَّرَ: (ئاغرىق ياكى ئاچلىقتىن) جان تالاشماق
تَضَوَّعَ الْمِسْكُ: خۇش پۇراق تارقالماق، خۇش ھىد تارقالماق
تَضَوُّع الرَّائِحَة: پۇراق تارقالماق
تَضْيِيق: تارايتىش، تارلاشتۇرۇش؛ مەجبۇرلاش
ـــ الْخِنَاق: زۇلۇم سالماق؛ ئەزمەك، بوزەك قىلماق
تَطَابَقَ الْقَوْمُ: بىردەك رازى بولماق، بىردەك قوشۇلماق
تَطَاحَنَ الْقَوْمُ: بىر-بىرىنى دۇشمەن دەپ قارىماق، ئۆزئارا دوشمەنلەشمەك
تَطَارَحَ الْقَوْمُ الْحَدِيثَ أَوِنَحْوَهُ: مۇزاكىرىلەشمەك، مۇھاكىمە قىلماق
تَطَارُش: گاچا بولۇۋالماق، گاچا قىيابەتكە كىرىۋالماق
تَطَاعَنَ الْمُتَقَاتِلُونَ: قىرىشماق، ئۆلتۈرۈشمەك، قىرغىن قىلىشماق
تَطَاوَلَ عَلَيْهِ: دەخلى تەرۇز قىلماق، تاجاۋۇز قىلماق
ـــ الَى الشَّيْءِ: سوزۇلماق، ئۇزارماق؛ كېكەيمەك
تَطَايَرَ الشَّيْءُ: تارقالماق، تارالماق، نەرەپكە ـ تەرەپكە تارقالماق؛ ئۇچۇشماق
تَطَايُرِيَّة: نارفىلىشچان، تارقىلىشچان خاراكتېرلىك؛ ئۇچۇچان
تَطَبَّبَ الرَّجُلُ: يالغاندىن دوختۇر بولۇۋالماق، ئۆزىنى دوختۇر دەپ ئاتىۋالماق
تَطَلَّعَ بِالطَّبْعِ: يۇقۇملانماق؛ تەسىرگە ئۇچرىماق
تَطَبَّقَ: ماسلاشتۇرماق، تەدبىقلىماق؛ ئەھمىيەتتىن ئۆتكۈزمەك
تَطَبَّلَ الْبَطْنُ: كۆپمەك، يوغىنماق، گاز بىلەن تولماق
تَطْبِيق: مۇۋاپىقلاشتۇرۇش، ماسلاشتۇرۇش، تەدبىقلاش، ئەمەلىيلەشتۈرۈش
تَطْبِيقِيّ: ئەمەلىي، ئۇيغۇن، ماس؛ تەدبىقلانغان، ئەمەلىيلەشتۈرۈلگەن
تَطَرَّبَ: ناخشا ئېيتماق
ـــ هُ: خۇشال بولماق، شاد قىلماق
تَطَرُّف: ھەددىدىن ئاشۇرۇۋەتمەك؛ ئۆتۈپ كەتمەك
تَطَرَّقَ الَى الْأَمْرِ: يېتىپ كەلمەك؛ ئىزدىمەك، ئىنتىلمەك؛ مۇناسىۋەتلىك بولماق؛ ئىزچىللاشتۇرماق
تَطَرَّمَ فِي الْكَلَامِ: ئاغزىنى ئاچالماي قالماق، تىلى تۇتۇلماق

تَعَاظَمَ: ئۆزىنى ـ ئۆزى چوڭ بىلمەك، ئۆزىنى ـ ئۆزى ئۇلۇغلىماق؛ مۇھىم بولۇپ قالماق

تَعَافَى: سالامەتلىكىنى ئەسلىگە كەلتۈرمەك، شىپا تاپماق

تَعاقَبَ الرَّجُلانِ: نۆۋەتلەشمەك، ئالماشماق، ئارقىمۇئارقا كەلمەك

تَعاقَدَ الْقَوْمُ: كېلىشىم تۈزمەك، توختام تۈزمەك، سۈلھىلەشمەك

تَعَاقَلَ: ئۆزىنى ئەقىللىق قىلىپ كۆرسەتمەك، ئۆزىنى ئەقىللىق ھېسابلىماق

تعاكَسَ: تەتۈر بولماق، ئەكس ئەتمەك؛ قارشى تۇرماق

تَعَاكَظَ الْقَوْمُ: ئۆزئارا قىرغىن قىلىشماق، ئۇرۇشماق

تَعالَ: كەل، بىرى كەل

تَعالٍ (اَلتَّعالِي) : يۈكسەك، مەغرۇر؛ تىك سىزىق؛ ئىگىزلىك دەرىجىسى

تَعالَجَ: داۋالىماق

تَعالَى: ئالىي بولۇش، بۈيۈك بولۇش؛ ئەڭ ئالى، ئەڭ بۈيۈك

تَعامَلَ الْقَوْمُ: باردى ـ كەلدى قىلىشماق

تعامُل: ھەمكارلىشىش، ياردەملىشىش؛ ئۆزئارا ئالاقلىشىش، بىر ـ بىرىگە تەسىر كۆرسىتىش

تَعامَهَ: ئۇياقتىن ـ بۇياققا مېڭىپ يۈرمەك، ئارسالدى بولماق

تعامَى: قارغۇ بولىۋالماق

ـ عَنِ الشَّيْءِ: كۆرمەسكە سالماق، كۆرمىگەن بولۇۋالماق

تعانَدَ الْقَوْمُ: بىرى ـ بىرى بىلەن ئۆچمەنلەشمەك

تَعَانَقَ الشُّخْصَانِ: قۇچاقلاشماق

ـ الشَّيْءَ: پەخەس بولماق، كۆڭۈل بۆلمەك

تَعاهُد: شەرتنامە ـ كېلىشىم، سۈلھە توختامنامە

تَعاهُدِيّ: شەرتنامىنىڭ، كېلىشمىگە ئائىت، توختاملاشقان

تَعَاوَرَ القَوْمُ الشَّيْءَ: ئۆزئارا بىرەر نەرسىنى ئارىيەت ئېلىپ ئىشلەتمەك

تَعَاوَنَ الْقَوْمُ: ياردەملەشمەك، ياردەمدە بولماق، ھەمدەم بولماق

تَعاوُنِيّ: ھەمكارلىق تۈزۈمى، كوپىراتسىيە؛ كوللېكتىۋىزم

تَعَاوُنِيَّة: كوپىراتسىيەلەشمەك، كوپىراتسىيە كوللېكتىۋىزمچىلىق، ئۆزئارا ھەمكارلىق مەسلىكى

تَعَايَدَ الْقَوْمُ: ئۆزئارا بايرامنى تەبرىكلەشمەك، بىر ـ بىرىنىڭ ھېيىتنى تەبرىكلىمەك

تَعَايَشَ الْقَوْمُ: بىرگە تۇرمۇش كەچۈرمەك، بىللە ياشماق

تَعايَقَ: ئىنتايىن پۇزور كىيىنمەك

تَعَب: ھېرىش، چارچاش، ھېرىپ قېلىش؛ ئىش ھەققى بېرىش

ـــ بالشَّيْءِ: يالغان قىياپەتكە كىرىۋالماق

تَظَرَّفَ: سالاپەتلىك قىياپەتكە كىرىۋالماق، ئەدەپلىك بولۇۋالماق

تَظَلَّلَ بالشَّيْءِ: مەلۇم نەرسە بىلەن سايە چۈشۈرمەك، كۈن نۇرىنى توسماق

تَظَلَّمَ: ئاغرىنماق، رەنجىمەك، شىكايەت قىلماق

ـــ مِنْـــهُ: ئۇنىڭ ئۈستىدىن شىكايەت قىلماق، ئەرز قىلماق

تَظَنَّنَ: مۇلاھىزە قىلماق، ئويلىماق؛ پەرەز قىلماق، مۆلچەرلىمەك

تَظَنَّى: مۇلاھىزە قىلماق، قىياس قىلماق، چامدىماق

تَظْهِيرٌ: ياردەم بېرىش، ئارقا تىرەك بولۇش

تَعَّ ـُ تَعَّةً و تَعًّا: يانداۋرماق، قوسماق، قەي قىلماق؛ قاتتىق چارچىماق؛ پۈت ـ قولىدا ماغدۇر قالماسلىق

تَعّ: قاتتىق چارچاش، ھالسىراش؛ قوسۇش؛ قوسۇق

تَعَابِيرُ لُغَوِيَّة: ئادەتلەنگەن سۆز، ئادەت سۆزى

تَعَاتَبَ الْقَوْمُ: بىر ـ بىرىنى ئەيىپلىمەك، مالامەت قىلىشماق

تَعادَلَ الشَّيْئَانِ: ئوخشاش بولماق، باراۋەر بولماق

ـــ الْفَرِيْقَانِ: ئىككى كومانداً تەڭ بولۇپ قالماق، يېڭىش ـ يېڭىلىش تەڭ بولۇپ قالماق

تَعـــادُل: باراۋەر، ئوخشاش، تەڭگەۋلىك، تەڭمۇتەك

تَعَادَى الْقَوْمُ: بىر ـ بىرىنى دۈشمەن دەپ قارىماق؛ بىراقلاشماق

تَعَاذَلَ الْقَوْمُ: بىر ـ بىرىنى ئەيىپلىمەك، سۆكمەك

تَعـــارَجَ: دوك بولۇمالماق؛ دوك قىياپەتكە كىرىۋالماق

تَعارَضَ الشَّيْئَانِ أَو الرَّجُلانِ: قارىمۇقارشى كەلمەك، قارىمۇقارشى بولماق، توقۇنۇشماق

تَعارَفَ الْقَـــوْمُ: ئۆزئارا تونۇشماق، بىر ـ بىرىنى تونۇماق

تَعـــارَكَ الْقَـــوْمُ: جەڭلەشمەك، قىرغىن قىلىشماق

تَعاسَةٌ: جاپا تارتىش، بەختسىزلىك؛ بەختسىز بولۇش

تَعاسَرَ عَلَيه الْأَمْرُ: (ئەھۋال) قىيىنلاشماق، قىيىن بولماق، قىيىنچىلىق ھېس قىلماق

تَعَاضَدَ الْقَـــوْمُ: بىر ـ بىرىنى قوللىماق، ئۆزئارا ھەمكارلاشماق

تَعَاشَرَ الْقَوْمُ: ئۆزئارا ئۇرۇق ـ تۇغقانچىلىق ئورناتماق، باردى ـ كەلدى قىلىشماق

تَعَاطَى الشَّـــيْءَ: ئالماق، يېغىپ ئالماق، تاپشۇرۇپ ئالماق

ـــ الْأَمْرُ: شۇغۇللانماق، مەشغۇل بولماق

ـــ الشَّارِبُونَ الْكَـــأْسَ: رومكىنى قولىغا ئېلىۋالماق

تَعْدِيل: تۈزىتىش، ئۆزگەرتىش؛ تەڭشەش، رەتلەش، تەرتىپكە سېلىش

تَعْدِين: كان ئاچماق

تَعْدِينِيّ: كانشۇناسلىق؛ مېتاللۇرگىيىنىڭ

تَعَذَّبَ: ئازابقا يولۇقماق، ئازابقا ئۇچۇرماق

تَعَذَّرَ عَلَيْهِ الْأَمْرُ: تەس بولماق، مۇشكۇل بولماق، ئەمەلگە ئاشۇرۇش مۇمكىن بولماسلىق

تَعَذُّر: قىيىن بولۇش، ئەمەلگە ئاشۇرماسلىق

تَعْذِيب: ئازابلاش، قىيىن بۇلۇش

تَعَرَّبَ: ئەرەبلەشمەك، ئەرەبلەرنىڭ خاراكتېرىگە ئىگە بولماق، ئەرەبلەر بىلەن ئاسسىمىلياتسىيە بولماق

تَعَرَّجَ الشَّيْءُ: قىڭغىر ـ سىڭغىر بولماق؛ بىر تەرەپكە قايرىلىپ كەتمەك

تَعَرَّضَ الشَّيْءَ أَوَلَهُ: بېسىم ئىشلەتمەك، قارشى تۇرماق

ـ لِلأَمْرِ: ئۇچرىشىپ قالماق، ئارىلاشماق؛ ئەھۋال ئۇچۇق ئۇتتۇرىغا قويۇلماق

تَعَرَّفَ إِلَيْهِ: تونۇشماق، ئايدىڭلاشماق

ـ الشَّيْءَ: تەكشۈرۈپ ئايدىڭلاشتۇرماق، چوڭقۇر تەكشۈرمەك

ـ بِهِ: پىششىق تونىماق، پىششىق بىلمەك

تَعْرِفَة: باھا جەدۋىلى؛ كىرا پۇلى تالۇنى

تَعَرَّقَ الشَّجَرُ: يىلتىز تارتماق

ـ الْعَظْمَ: سۆڭەك غاجىلماق

ـ الْخَمْرَ: ھاراقنى سۇيۇلدۇرماق، ھاراققا سۇ قوشماق

تَعَرْقَلَ الْأَمْرُ: جاپا ـ مۇشەققەتلىك بولماق، قىيىن بولماق

تَعَرَّمَ عَلَيْهِ: خۇشال بولماق، شاد بولماق

تَعَرَّى: قىپيالىڭاچ بولماق، ئۈستى ئېچىلىپ قالماق

ـ مِنَ الْعَيْبِ: ئەيىپ ياكى كەمچىكتىن خالىي بولماق

تَعْرِيب: ئەرەبچىلەشتۈرۈش، ئەرەبچىگە تەرجىمە قىلىش

تَعْرِيج ج تَعَارِيجُ: ئەگرى ـ بۈگرى، مايماق؛ ئوڭغۇل ـ دوڭغۇل

تَعْرِيس: قىرغاققا يېقىنلىشىش

تَعْرِيض: ئىما ـ ئىشارەت قىلىش؛ دارىتمىلاش، داراتماق

تَعْرِيف: چۈشەندۈرۈش؛ ئۇقتۇرۇش؛ تەبىر بېرىش؛ تونۇش

تَعْرِيق: تەر چىقىرىش، تەرلىتىش

تَعَزَّزَ: كۈچەيتمەك؛ قىممەتلەشمەك؛ قەدىرلىك بولماق

تَعَزَّلَ الشَّيْءَ: بوشاتماق، ئايرىۋەتمەك

تَعَزَّى: ئۆزىگە تەسەللى بەرمەك، ھال سورىماق؛ تەزىيە بىلدۈرمەك

تَعْزِيم ج تَعَازِيمُ: ئەپسۇن ئوقۇش، ھىيلىگەرلىك قىلىش؛ ھىلە ـ مكىر

تَعِبَ ـَ تَعَبًا: هارماق، چارچىماق

ـــ مِنْهُ: هەممىنى بېسىپ چۈشمەك

تَعِب: چارچىغان، هارغان، هارغۇچى

تَعْبِئَة: هەرىكەتلەندۈرۈش، سەپەرۋەر قىلىش؛ قاچىلاش، ئوراش

تَعْبَان: هېرىپ قالغان، چارچاپ قالغان

تَعَبَّدَ: زاهىت بولماق، تەركى دۇنيا بولماق

ـــ هُ: چوقۇنماق

تَعَبْعَبَ الشَّيْءَ: هەممىگە ئېرىشمەك، پۈتۈنلەي ئىگە بولماق

تَعَبَّقَ: خۇشپۇراق گۈپۈلدەپ تۈرىماق، ئىپار - زەپەر پۇراپ تۇرماق

تَعْبَوِيّ: تاكتىكا، جەڭ سەنئىتىگە ئائىت

تَعَبَّى: قاچىلانماق؛ تولدۇرۇلماق؛ ئورۇنلاشتۇرماق، تەييارلىماق

تَعْبِير: تەدبىر بېرىش، چۈشەندۈرۈش؛ ئىزاهلاش، شەرهلەش

تَعْبِيرِيّ: تەدبىر بەرگۈچى؛ تەدبىرنىڭ؛ تەدبىر شۇناس

تَعَّة: ياندۇرماق، قۇسماق؛ قەي قىلىنماق

تَعْتَعَ هُ أَوِ الشَّيْءَ: شىددەتلىك تەۋرىمەك، قاتتىق لىڭشماق

ـــ فِي كَلامِهِ: گاچىلاشماق، دۇدۇقلىماق

تَعَتَّهَ: ساراڭ بولىۋالماق؛ هېچ نەرسىنى ئۇقمايدىغان قىياپەتكە كىرىۋالماق

تَعَتَّى: بويسۇنماسلىق، قارشىلىق قىلماق، ئىتائەت قىلماسلىق

تَعْتِيم: ئاستىلاتماق، سۇسلاتماق، كېچىكتۈرمەك

تَعَثَّرَ: تېيىلىپ كەتمەك؛ پۇتلىشىپ يېقىلماق

تَعَجَّبَ مِنْهُ: هەيران قالماق، ئەجەپلەنمەك، تەئەججۇپلەنمەك

تَعَجْرَفَ: خۇدىنى يوقاتماق، هەددىدىن زىيادە هاكاۋۇرلاشماق

تَعَجَّلَ الشَّيْءَ: ئالدىرىماق، جىددىيىلەشمەك؛ ئالدىراتماق

ـــ فِي الْأَمْرِ: چاپسان بولماق، تىز بولماق

تَعَجَّنَ الشَّيْءُ: خېمىر بولماق، خېمىر يۇغۇرۇلماق

تَعَدَّ (التَّعَدِّي): هالقىپ كېتىش، ئاشۇرۇۋېتىش؛ ئىغۋاگەرچىلىك قىلىش، قانۇنغا خىلاپلىق قىلىش

تَعْدَاد: سانىماق؛ هېسابلىماق؛ هېسابنى ئالماق؛ ستاستىكا قىلماق

تَعَدَّدَ: كۆپەيتمەك، ئاشۇرماق

تَعَدُّد: نۇرغۇنلىغان، بىر قانچە

ـــ الزَّوْجات: كۆپ خوتۇنلۇق تۈزۈمى

تَعَدَّى الشَّيْءَ: ئېشىپ كەتمەك، ئاشۇرۇۋەتمەك؛ بۇزماق، خىلاپلىق قىلماق

ـــ عَلَيْهِ: تاجاۋۇز قىلماق، باسقۇنچىلىق قىلماق؛ ئېغۋاگەرچىلىك قىلماق

تَعْطِيل: ئىلاھسىزلىق، خۇداسىزلىق

تَعَظُّمَ: ئۇلۇغلىماق، ھۆرمەتلىمەك؛ ھاكاۋۇرلۇق قىلماق

تَعْظِيم: ئۇلۇغلاش، ھۆرمەتلەش، تەزىم قىلىش

تَعَفُّرَ: چاڭ- توزان قاپلىماق، چاڭ- توزان بىلەن تولماق

ـ الشَّيْءُ: چاڭ - توزان باسماق، چاڭ - توزان بىلەن قاپلانماق

تَعَفُّرَتَ: ياۋۇزلاشماق، ۋەھشىلەشمەك، ئىپلاسلاشماق

تَعَفَّفَ: پاك بولماق، ئۆزىنى پاك تۇتماق، ئىپپەتنى ساقلىماق

تَعَفَّنَ الشَّيْءُ: سېسىپ قالماق، بۇزۇلۇپ قالماق؛ يېرىكلىماق

تَعَقَّبَ هُ: ئەگەشمەك، ئىز قوغلىماق، ئىزىغا چۈشمەك

تَعَقَّدَ الْأَمْرُ: مۇرەككەپ بولماق، چىگىش بولماق

ـ الْكَلَامُ: قالايمىقانلاشتۇرماق

ـ الرُّبُّ أَوِالْعَسَلُ: قېتىپ قالماق، ئۈيۈپ قالماق

تَعَقَّلَ: ئەقىل ئىشلەتمەك، تەپەككۇر قىلماق، مۇلاھىزە قىلماق

تَعَقَّمَ: مىكروب ئۆلتۈرمەك، دېزىنفېكسىيە قىلماق

تَعْقِيد: مۇرەككەپلەشتۈرۈۋېتىش؛ قالايمىقانلاشتۇرۇۋېتىش

تَعْقِيم: مىكروب ئۆلتۈرمەك، دېزىنفېكسىيە قىلىش

تَعَكُّرَ: دۇغلاشماق، لەيلىماق، پاسكىنلاشماق

تَعَكَّزَ عَلَى عُكَّازَتِهِ: ھاسىغا تايانماق، ھاسىغا تاينىپ تۇرماق

تَعَكَّفَ فِي الْمَكَانِ: خىلۋەتتە ياشماق، تەركى دۇنيا بولماق

ـ عَنِ النَّاسِ: تەركى دۇنيالىق بىلەن تۇرمۇش ئۈتكۈزمەك

تَعَلَّقَ الشَّيْءُ بِالشَّيْءِ: ئېسىپ قويماق، ساڭگىلىتىپ قويماق

ـ بِكَذَا: مۇناسىۋەتلىك بولماق، مۇناسىۋىتى بار بولماق

ـ الْمَرْأَةُ أَوبِهَا: ياخشى كۆرۈپ قالماق، كۆيۈپ قالماق

تَعَلَّلَ: سەۋەبنى چۈشەندۈرمەك؛ ئالدىماق (ئۆزىنى)

ـ بِالْأَمْرِ: بىلەن ئالدىراش بولماق

تَعَلَّمَ الشَّيْءَ: تەلىم ئالماق؛ ئۆگەنمەك

ـ الْعِلْمَ: ئۆگەنمەك، بىلىم ئالماق

تَعَلَّى الرَّجُلُ: تەدرىجىي ئۆرلىمەك؛ گىدىيىۋالماق، گىدىيىپ ماڭماق

تَعْلِيَة: كۆتۈرۈش، ئېگىزلىتىش

تَعْلِيق: ئېسىپ قويۇش؛ ئوبزور يېزىش، ئىلاۋە قىلىش؛ باھا يېزىش، باھالاش

تَعَسَ ـَ تَعْسًا هُ: جاپا تارتماق، ئازاپ چەكمەك؛ ئېچىنىشلىق ئەھۋالىنى كەلتۈرمەك چىقارماق؛ بەختسىز بولماق

تَعِسَ ـَ تَعَسًا: بەختسىز بولماق، بىچارە بولماق، بىتەلەي بولماق

تَعِسٌ ج تُعَساءُ: بەختسىز، بىچارە؛ بەختى قارا، شۇم پىشانە

تَعْس: تەلەيسىز، بەختسىز ئادەم، شور پىشانە

تَعَسَّرَ الْأَمْرُ: قىيىنلاشماق، مۇشكۇل بولماق

تَعَسَّفَ الْأَمْرَ: قارىغۇچىلارچە ئىش قىلماق، يېنىكلىك بىلەن ئىش كۆرمەك

ـــ عَنِ الطَّرِيْقِ: يولدىن چىقىپ كەتمەك، چېكىدىن ئېشىپ كەتمەك

ـــ فِي رَأْيِهِ: ئۆز بېشىمچىلىق قىلماق

تَعَسُّف: ئويلىماي ئىش قىلىش، قارىغۇلارچە ئىش قىلىش

تَعَسُّفِيّ: زالىملىق، زورلۇق، زوراۋانلىق

تَعَشَّقَ الْمَرْأَةَ: سۆيگۈ ئىزھار قىلماق، تۇرمۇش قۇرۇشقا تەكلىپ قىلماق

تَعَصَّبَ: باشقا ياغلىق چەگمەك، گالىستۇك تاقىماق

ـــ لَهُ أَو مَعَهُ: ئىتتىپاق تۈزمەك، دوستلاشماق

ـــ فِي دِيْنِهِ أَو مَبْدَئِهِ: مەزھەپنىڭ بىر تەرەپلىمە قارشىدا تۇرماق؛ مۇتەئەسسىپلىك قىلماق

ـــ عَلَيْهِ: قارشى تۇرماق، قارشىلىق كۆرسەتمەك

تَعَصُّب: تەرسالىق قىلىش جاھىللىق قىلىش، مېنىڭ توغرا دەپ تۇرۋېلىش؛ قارىغۇلارچە ئىشىنىش

تَعَصَّرَ: سىقىلماق، سىقىپ (شەربەت) چىقىرىلماق

تَعَصَّى الْأَمْرُ: جاپالىق بولماق، قىيىن بولماق، تەستە بولماق

ـــ الْمَرَضُ: تەس ساقايماق، شىپا تېپىش قىيىن بولماق

تَعْضِيد: ياردەم قىلىش، ياردەملىشىش

تَعَطَّبَ: كۈچىنى يوقاتماق، كۈچىدىن قالماق

تَعَطَّرَ: ئەتىر چاچماق، ئەتىر ئىشلەتمەك

تَعَطَّشَ: ئۇسسۇزلىققا بەرداشلىق بەرمەك

ـــ الَى الشَّيْءِ: تەشنا بولماق، ئۇسساتماق

تَعَطَّفَ: ئۇستى كىيىم كەيمەك، پەلتو كەيمەك

ـــ عَلَيْهِ: خەير - خاھلىق قىلماق، ھېسداشلىق قىلماق

ـــ الشَّيْءُ: مايىل بولماق، ئېغىپ كەتمەك

تَعَطَّلَ: ئىشسىز بولماق، خىزمىتى يوق بولماق

ـــ تِ الْمَدْرَسَةُ: تەتىلگە قويۇپ بەرمەك

تَعَطَّى: تىلەمچىلىك قىلماق؛ تېز بولماق، جىددى بولماق

تَعَهُّد: كۆڭۈل قويۇش، دىققەت قىلىش، خەۋەر ئېلىش

ـــ كتابيّ: يازما كېلىشىم تۈزمەك

تَعَوَّجَ الْعُـــودُ: ئەگرى– بۈگرى بولماق، مايماق بولماق

تَعَوَّدَ الشَّيْءَ: بېقىپ كۆندۈرمەك

ـــ هُ: هال سورىماق، يوقلىماق (كېسەلنى)

تَعَوُّد: ئادەتلىنىش، كۆنۈپ قېلىش

تَعَـــوَّذَ بِـــهِ: پاناه تىلمەك، ئۇنىڭدىن قوغداشنى تەلەپ قىلماق

تَعَوَّرَ الْقَـــوْمُ: زىيانغا ئۇچراتماق، زىيان يەتكۈزۈلمەك

ـــ الشَّيْءَ: ئۆزئارا بۇيۇم ئارىيەت ئېلىپ ئىشلەتمەك

تَعَوَّضَ مِنْهُ: تۆلەمگە ئىگە بولماق، تۆلەمگە ئېرىشمەك

تَعَوَّقَ: توسقۇنلۇققا ئۇچرىماق، دەخلى– تەرۇز قىلماق

تَعْوِيْذ ج تَعاوِيذُ: تۇمار، تىلتۇمار؛ ئەپسۇن

تَعْوِيْض: مۇكاپاتلاش، هەق تۆلەش: تۆلەم

تَعْوِيْضات التَّسْرِيْحِ: خىزمەتتىن ئايرىلىش؛ نەپىقە بېرىش (خىزمەتتىن ئايرىلىش پۇلى)

تَعِـــيس ج تُعَســـاءُ: بەختسىز، بىچارە، بىتەلەي، شور پېشانە

تَعَـــيَّشَ: تېرىقچىلىق قىلماق، تۇرمۇش كەچۈرمەك، جان باقماق

تَعَيَّنَ هُ: كۆز كېسىلىگە گىرىپتار بولماق

ـــ فِي الْجُنْدِيَّةِ: ئارمىيىگە قاتناشماق

ـــ عَلَيْهِ كَذَا: بەلگىلىمەك، ئۇنىڭغا ۋەزىپە بەلگىلىمەك

ـــ فِي الْمَنْصَبِ: مەنسەپكە تەيىنلىمەك

تَعْيِيْن: بەلگىلەش، تەيىنلەش، كۆرسىتىش

ـــ ناشِف: ئۇزۇق راسلىماق، يول ئۇزۇقى تەييارلىماق

ـــ الْجُنْـــدِيّ: ئۇزۇق– تۇلۇك، هەربىي راسخوت، هەربىي نۇرما

تَغَابَنَ الْقَوْمُ: بىر– بىرنى ئالدىماق، ئۆزئارا هىلە– مىكىر ئىشلىتىشمەك

تَغابَى الرَّجُلُ: مەتۇ بولۇۋالماق، هاماقەت بولىۋالماق

ـــ هُ أَو عَنْـــهُ: كۆرمىگەن بولۇۋالماق، كۆرمىگەنگە سالماق

تَغاشَـــمَ: ئۇقماس بولۇۋالماق، بىلمىگەن قىياپەتكە كىرىۋالماق، كاللىسى ئاددى قىياپەتكە كىرىۋالماق

تَغَاضَـــى عَنْـــهُ: كۆڭلىدە يول قويماق، كۆڭلىدە رازى بولماق

تَغَافَـــلَ: بىپەرۋا بولۇۋالماق، خەۋەرسىز قىياپەتكە كىرىۋالماق

ـــ عَنِ الْأَمْرِ: ئىتىبارسىز قارىماق، سەل قارىماق

تَغالَبَ الْقَوْمُ عَلَى الْبَلَدِ: زېمىن تالاشماق، شەهەر تالاشماق

تَعْلَقَة ج تَعَالِيقُ: ھاشىيە (كىتابنىڭ چۆرىسىگە يېزىلغان ئىزاھ)؛ شەرھ

تَعْلِيل: ئاقلاش، نەھلىل قىلىش؛ چۈشەندۈرۈش

تَعْلِيم ج تَعَالِيمُ: تەلىم، دەرس؛ ئۆگەتمەك؛ مائارىپ

الـ ــ الْعالِي: ئالىي مائارىپ

الـ ــ الْإِلْزامِي: مەجبۇرى مائارىپ

تَعْلِيمِيّ: مائارىپ شۇناس؛ تەلىم تەربىيىگە مۇناسىۋەتلىك، مائارىپنىڭ

تَعَمَّدَ: چوقۇنۇش مۇراسىمغا مۇيەسسەر بولماق (خرىستىئانلارنىڭ گۇناھىنى يۇيۇش مۇراسىمى)

ــ الْأَمْرَ أَوْ لَهُ: قىلىشنى ئويلىماق، قەستەن قىلماق

تَعَمُّدِيّ: مەقسەتلىك، قەستەنلىك

تَعَمَّقَ فِي الْأَمْرِ: چوڭقۇرلاپ تەتقىق قىلماق، ببرىلىپ ئۆگەنمەك

تَعَمُّلُ: ياسالمىلىق قىلماق، سۈنئىيلىك قىلماق

تَعَمَّمَ: ياغلىق چەگمەك، باشىنى بىر نەرسە بىلەن ئورىماق

ــ هُ: ناغا دەپ ئاتماق ياكى ھامما دەپ ئاتماق

تَعَمِّي: قارغۇ بولۇپ قالماق

تَعْمِيَة: نىقاپلانماق، يالغان بىر قىياپەتكە كىرىۋېلىش

تَعْمِير: قۇرۇش، بىنا سېلىش

تَعْمِيرَة: زەرەتلەنمەك، زەرەتلىنىمەك؛ قەبىلە

تَعْمِيم: ئومۇملاشتۇرۇش؛ ئىلان قىلىش، جاكارلاش

ــ الْكَهْرُباءِ: ئېلېكترون زەرەت ئايپاراتى

تَعَنَ (التَّعَنِيَ): جاپا ــ مۇشەققەتكە چىداپ ئىشلەش

تَعَنَّتَ: تەرسالىق قىلماق، كاجلىق قىلماق، چىك تۇرۇۋالماق

ــ هُ: قىينىچىلىققا قالدۇرماق، جاپا سالماق، قىينىماق

تَعَنُّت: مۇستەھكەم تۇرۇۋېلىش، قاتتىق تۇرۇۋېلىش؛ جېنىنىڭ بارىچە قارشىلىق كۆرسەتمەك

تَعَنْقَدَ: قاتار ــ قاتار قىلىپ ئېسىپ قويماق؛ بىر دۆۋە دوۋىلەپ قويماق، دۆۋىلەپ قويماق

تَعَنِيَ: جاپا تارتماق، جاپالىق ئىشلىمەك

ــ الشَّيْءُ: يولۇقماق، ئۇچرىماق، دۇچار بولماق

تَعْنِيق: مالامەت قىلىش، ئەيىپلەش، سۆكۈش، تاپا قىلىش

تَعَهَّدَهُ أَوِ الشَّيْءَ: كۆڭۈل قويماق، دىققەت قىلماق

ــ بِكَذا: مەجبۇرىيىتىنى ئۈستىگە ئالماق، كېپىلىك قىلماق

ــ أَمْلاكَهُ: خەۋەر ئالماق، باشقۇرماق

تَغَلَّبَ عَلَى الْبَلَد: بويسۇندۇرماق

ـ عَلَيْه: يەڭمەك، غالىب كەلمەك، ئۇرۇشتا ئۈستۈن چىقماق

تَغَلْغَلَ فِي الشَّيْء: سىڭمەك، سىڭىپ كىرمەك

تَغَلْغُفَ الشَّيْءُ: قاپلانماق، غىلاپلانماق مۇقاۋىلانماق

تَغَلَّلَ فِي الشَّيْء: كىرمەك، قەدەم قويماق

تَغْلِيط: خاتاغا چىقارماق، خاتا دەپ قارىماق

تَغَمَّدَهُ: توسۇۋالماق، يېپىۋالماق

ـ هُ اللهُ بِرَحْمَتِه: شەپقىتىگە ئىگە قىلماق

تَغَمْغَمَ الرَّجُلُ: غودۇڭشىماق، غودۇرماق

تَغَنَّ (التَّغَنِّي) ماختاش، كۆيلەش

تَغَنَّجَ: ئەركىلىمەك، ئەركىلىك قىلماق

تَغَنْدَرَ: چىرايلىق ياسانماق، پوزور ياسانماق

تَغَنَّى: بېيىماق، باي بولماق

ـ بِالشَّعْر: شېئىر ئوقۇماق

تَغَوَّطَ: ھاجەت قىلماق (چوڭ تاھارەت قىلماق)

تَغَوَّلَ تِ الْمَرْأَةُ: ئۇپا ـ ئەڭلىك سۆزمەك، گىرىم قىلماق

تَغَيَّرَ: ئۆزگەرتمەك، ئالماشتۇرۇش: ئۆزئارا ئوخشاشماسلىق

تَغَيَّطَ الرَّجُلُ: ئاچچىقلانماق، غەزەپلەنمەك

تَغَيَّمَ تِ السَّماءُ: قارا بۇلۇت ئاسماننى قاپلىماق

تَغْيَّى الْغَايَة: نىشاننى ئايدىڭلاشتۇرماق، چىكرانى بەلگىلىمەك

تَغْيِير: ئۆزگەرتىش، ئالماشتۇرۇش

تَفَاءَلَ بِه: ئۈمىدۋار بولماق: ئۇنى ياخشىلىقنىڭ ئالامىتى دەپ قارىماق

تَفَاؤُل: ئۈمىدۋار بولماق: ئۈمىدۋارلىق

تُفَّاح ج تَفافِيحُ: ئالما، ئالمىلار

تُفَّاحَة: بىر دانە ئالما

تَفَاحُش: قوپال ـ سەت گەپ قىلماق، يامان ئىشلارنى ـ بۇزۇق ئىشلارنى قىلماق

تَفَاخَرَ الْقَوْمُ: ئۆزئارا پەخىرلەنمەك: ئۆز ـ ئۆزىدىن مەغرۇرلانماق

تَفَادَ (التَّفادِي) ساقلىنىش: ئېھتىيات قىلىش: ساقلانغان، ئېھتىيات قىلغان

تَفَادَى الْقَوْمُ: ئۆزئارا ھۆددە قىلىشماق

ـ مِنَ الشَّيْء: ساقلانماق، ئېھتىيات قىلماق

تَفَارَقَ: بۆلۈنمەك، ئايرىلماق، بۆلۈنۈپ كەتمەك

تَفارِيق ج: تارماقلارغا بۆلۈنۈپ كەتكەن بالا ـ : پارچە سېتىش

تَفاسَخَ الرَّجُلان الْبَيْعَ: ئىلىم ـ سېتىمنى بىكار قىلماق، قىلىۋاتقان سودىسىنى بۇزماق

تَفاصَحَ فِي كَلامِه: سۆز ـ ئىبارىلەرگە ئېسىلىۋالماق، سۆز ـ ئىبارىلىرىگە ئۆلۈك يېپىشىۋالماق

تَغالَى الشَّجَرُ: بۇك- باراقسان بولماق، بۇك - باراقسان بولۇپ ئۆسمەك

تَغامَزَ الْقَوْمُ: كۆز ئىشارىتى قىلماق، قاش-كۆزلىرىنى ئېتىشماق

تَغاوَى الْقَوْمُ: تىل بىرىكتۈرۈالماق، بىرلىشىۋالماق

تَغايَدَ فى مشْيَته: دەلدۇشلەپ ماڭماق

تَغايَرَ الْقَوْمُ: ئۆزئارا ھەسەت قىلماق، بىر-بىرىدىن قىزغىنماق

ـــ ت الْأَشْياءُ: خىلمۇخىل بولماق، ھەرخىل بولماق

تَغَبَّبَ: نەتىجىنى كۈتمەك، ئاقىۋىتىنى كۈتمەك

تَغَبَّرَ: چاڭ - توزان كۆتىرىلمەك

تَغَبَّشَ: ھېيىلە بىلەن ئالماق؛ ئالداپ ئېلىۋالماق

تَغَبَّى هُ: ئۇنى دۆت دەپ قارىماق

تَغَثَّى ت النَّفْسِ: كۆڭۈل ئاينىماق؛ يىرىگىنمەك

تَغَذَى: چۈشلۈك تاماق يېمەك

تَغَذَّى: ئۆزۈقلانماق، ئۆزۈقتا ئېرىشمەك

تَغْذِيَة: ئۆزۈقلۇق بىلەن تەمىنلەش

ـــ مُرْتَدَّة: تەتۈر باغلىنىش؛ تەتۈر باغلىماق

تَغَرَّبَ: يۇرتىدىن ئايرىلماق، ۋەتىنىدىن بېشىنى ئېلىپ چىقىپ كەتمەك

تَغَرَّدَ الطَّائِرُ: قۇش سايرىماق

تَغَرَّضَ الْغُصْنُ: ئەۋىسزلا سونۇپ كەتمەك

ـــ لَهُ: بان باسماق، تەرىپىنى ئالماق

تَغَرَّمَ: جەرىمانە تۆلىمەك

تَغَرَّى: يەملەپ قويماق، چاپلاپ قويماق

تَغْرِيب: پالاش، سۈركۈن قىلىش

تَغْرِيد: قۇشنىڭ سايرىشى

تَغَزَّلَ بِالْمَرْأَة: ئەركىلەتمەك، ئويناتماق، ھەۋىسىنى قوزغاتماق؛ ئاياللارغا چاقچاق قىلماق

تَغَشَّمَ هُ: زىيانكەشلىك قىلماق، خارلىماق

تَغَشَّى هُ الشَّيْءُ: قورۇق چۈشمەك، قاپلانماق

تَغَطْرَسَ: ئۆزىنى چوڭ تۇتماق، ھاكاۋۇرلۇق قىلماق

ـــ فى مشْيَته: گەدىيىپ ماڭماق، ئىغاڭلاپ ماڭماق

تَغَطَّسَ: چىلماق، نەمدىمەك؛ شۇڭغىماق؛ يۇيۇنماق، چۆمۈلمەك؛ يۇيۇنۇش مۇراسىمىغا قاتناشماق (خرىستىيان دىنىدا)

تَغَطَّى: يوشۇرۇنماق، مۆكۈۋالماق

ـــ بالشَّيْء: يۆگەلمەك، يوشۇرۇنماق

تَغْطِيَة: قاپلىماق، يۆگىمەك، ياپماق

تَغَطَّيس: سۇغا چىلاش، چۆكتۈرۈش؛ يۇيۇنۇش مۇراسىمىغا قاتنىشىش (خرىستىئاندا)

تَغَفَّلَ هُ: تەييارلىقسىز قالدۇرماق، خەۋەرسىز قالدۇرماق

تَفَجَّعَ: قايغۇرماق، ھەسرەت چەكمەك

تَفَحَّصَ: تەكشۈرمەك، تەتقىق قىلماق

تَفَخَّرَ: ئۆزىنى چوڭ تۇتماق، پەخىرلەنمەك

تَفَرَّجَ: ئېچىلماق، تارقالماق، ئېچىلىپ قالماق

ـ عَلَيْهِ: قىزىقىپ قالماق، قىزىقىپ كۆرمەك

تَفَرَّدَ: يالغۇز بولماق، يىگانە بولماق

ـ بالأَمْرِ: مۇستەقىل ئىشلىمەك، يالغۇز قىلماق

تَفَرَّسَ: ئات مىنىش سەنئىتىگە ناھايىتى ماھىر بولۇۋالماق، ئات مېنىشگە يالغاندىن ماھىر قىياپەتكە كىرىۋالماق

ـ فِيهِ: بايقىماق، سەزمەك

ـ فِيهِ الْخَيْرَ: ناھايىتى ئاقكۆڭۈل ئىكەنلىكى بىلىنمەك ياكى مەلۇم بولماق

تَفَرْطَحَ: كېڭەيمەك؛ تۈزلەنمەك، تەكشىلەنمەك

تَفَرَّعَ: شاخلىماق، بۆلۈنمەك، تارماقلارغا بۆلۈنمەك

تَفَرْعَنَ: ھاكاۋۇرلۇق قىلماق، ئۆزىنى چوڭ تۇتماق؛ قەبىھلىك قىلماق، شەپقەتسىزلىك قىلماق

تَفَرَّغَ مِنَ الْعَمَلِ: بوشىماق، بىكار بولماق

ـ لِلأَمْرِ: پۈتۈن دىققىتىنى يىغماق، پۈتۈن دىققىتى بىلەن بىرىلمەك

تَفَرَّقَ الشَّيْءُ: بۆلۈنۈپ كەتمەك، تارقىلىپ كەتمەك

ـ الْقَوْمُ: تارقىلىپ كەتمەك، چېچىلىپ كەتمەك

تَفَرَّكَ: سۈرتۈپ پاكىزلانماق، سۈرتۈپ يۇيۇلماق

تَفَرْنَجَ: زامانىۋىلاشماق، ياۋرۇپالاشماق

تَفَرْنَسَ: فرانسىيەلەشمەك، فرانسۇزلاشماق

تَفْرِيخُ الْبَيْضِ أَوِ الْجَرَاثِيمِ: تۇخۇم باستۇرماق؛ مىكروب ئۆستۈرمەك

تَفْرِيطٌ: سەل قاراش، ئۆزە قاراش، سۇسلۇق قىلىش؛ ئىسراپ قىلىش

تَفْرِيغٌ: بوشاتماق، بىكار قىلماق؛ يۈك چۈشۈرمەك، مال چۈشۈرمەك؛ ئىشىلىتىپ بولماق

تَفْرِيقٌ: بۆلۈنۈش، پارچىلىنىش، بۆلۈپ بېرىش؛ پەرق؛ پارچىلىۋەتمەك؛ تارمار قىلماق، يەر بىلەن يەكسەن قىلماق

بالـ ـِ: پارچە ساتماق؛ ئەتراپلىق تەپسىلىي بولماق

تَفَزَّرَ: يېرىلماق، دەز كەتمەك؛ ئاجرالماق

تَفَزَّزَ: سەكىرىمەك، ئاتلىماق

تَفَسَّحَ: چوڭ تاھارەت قىلماق؛ ئايلىنىپ يۈرمەك؛ بىكارغا كۆڭۈل ئاچماق

ـ الْمَكَانُ: كېڭەيمەك، كېڭەيتمەك

تَفَسَّخَ: چۈشۈپ كەتمەك، تۆكۈلۈپ چۈشمەك؛ چىرىمەك، چىرىكلەشمەك

تَفَسَّرَ: ئىزاھلىماق، چۈشەندۈرمەك، تەپسىر قىلماق

تَفَاضُل: ئۈستۈن ئورۇندا تۇرغان، ئەۋزەللىكتە تۇرغان؛ دىففېرېنسىئال بولۇش

تَفَاضُلِيّ: دىففېرېنسىئاللىق، ئەۋزەللىك

تَفَاعَلَ الشَّخْصَانِ: ئۆزئارا ئىشلەتمەك، ئۆزئارا تەسىر كۆرسەتمەك

الـ ـ الْكِيمَاوِيّ: خىمىيىلىك رىئاكسىيىلەشمەك

تُفَاف: سېرىق سۇ، شۆلگەي

تِفَافَة: شۆلگەي بولماق، سېرىق سۇ يېغىلماق

تَفَاقَرَ: زارلانماق، دەرت تۆكمەك

تَفَاقَمَ الأَمْرُ: جىددىيىلەشمەك، ئىنتايىن جىددى بولۇپ كەتمەك

تَفَاكَهَ القَوْمُ: كۆلۈشمەك، ئويناشماق

تُفَال: شۆلگەي، ئېغىزدىكى سېرىق سۇ

تَفَانٍ (التَّفَانِي): چەكسىز ئىخلاس قىلىش، چەكسىز سادىق بولۇش، پۈتۈن ۋۇجۇدى بىلەن تەييارلىق قىلىش

تَفَانَى الْقَوْمُ: بىر ـ بىرىنى قىرغىن قىلماق

ـ فِي الْعَمَلِ: خىزمەتكە پۈتۈن ۋۇجۇدى بىلەن بېرىلىمەك، ئىنتايىن زور تىرىشچانلىق كۆرسەتمەك

تَفَاهَة: بىپەرۋالىق، نەزەر ئىتبارىنى سالماسلىق

تَفَاهَمَ الْقَوْمُ: ئۆزئارا چۈشەنچە ھاسىل قىلماق، ئۆزئارا تونۇشماق

تَفَاوَتَ الشَّيْئَانِ: پەرق، ئوخشىماسلىق، بىردەك بولماسلىق

تَفَاوَحَ الزَّهْرُ: ئەتراپقا خۇشپۇراق تارقالماق

تَفَاوَضَ القَوْمُ فِي الأَمْرِ: سۆھبەت ئېلىپ بارماق، سۆھبەتلەشمەك

ـ الشَّرِيكَانِ فِي الْمَالِ: بىرلىكتە باشقۇرماق، ئورتاق باشقۇرماق

تَفَتَّتَ الشَّيْءُ: ئۇۋىماق، ئۇششاقلىماق

تَفَتَّرَ: تىنجىماق، بىسىقماق؛ تىنجىتماق، بېسىقتۇرماق

ـ الْمَاءُ: سۇ قايناپ يىلمانلاشماق

ـ الْجِسْمُ: بەدەن ئاجىزلاپ كەتمەك، زەئىپلەشمەك

ـ عَنِ الْعَمَلِ: بوشاشماق، بوششىپ قالماق

تَفَتَّشَ: تەكشۈرمەك؛ ئاقتۇرماق، تەپتىش قىلماق

تَفَتَّقَ: يىرتىلماق، يىرتىلىپ كەتمەك

تَفَتَّلَ الْحَبْلُ: ئەشمەك، ئىگىرمەك، ئىشلىمەك

تَفَتَّى: يىگىت بولماق، ياش بولماق، يىگىت بولۇپ قالماق

تَفْتِيش: كۆزدىن كەچۈرۈش، تەپتىش قىلىش، ئاختۇرۇش

تَفْتِيشَة: تەكشۈرمەك، تەپتىش قىلماق

تَفَجَّرَ الدَّمُ أَوِ الْمَاءُ: قان ياكى سۇ ئېتىلىپ چىقماق

تَفْكِيك: يېشىش، چۈۋۈش؛ پارچىلاش، ئۇۋۇش

تَفْكِيه: يۈمۇرلۇق كەپ قىلىش؛ لەتىپە، چاقچاق، يۈمۇر

تَفَلَ ـُ تَفْلاً: شۆلكەي ئېغىزدىن چىقماق، شۆلكەي ئاقماق

تَفَلَ ـَ تَفَلاً الرَّجُلُ: پۇراق چىقارماق، تىندىن پۇراق چىقارماق

تَفَل: بەتبۇي پۇراقلىق ئادەم؛ بەتخۇي ئادەم

تَفَل: شۆلكەي؛ كۆپۈك، ماغزاپ

تُفْل: چۈپرەندىلەر؛ بۇزۇقلار؛ رەزىل، ئىپلاس

تَفَلَّتَ: ئوغرىلىغچە قىچىپ كەتمەك، قاچماق

تَفَلْسَفَ: پەيلاسوپلارچە تەتقىق قىلماق، پەيلاسوپ قىياپىتىدە مەيدانغا چىقماق، پەيلاسوپ بولۇۋالماق

ـ فِي الأَمْرِ: مەسىلىگە سەزگۈلۈك بىلەن قارىماق، ئۆتكۈرلۈك بىلەن قارىماق

تَفَلَّقَ: ئاچراپ كەتمەك، يېرىلماق

تُفْلِيس: ۋايران بولۇش، بەربات بولۇش، سۈنۈش

تَفْلِيسَة ج تَفالِيسُ: ۋەيران بولغان، بەربات بولغان؛ تۆگەشكەن (ئادەم)

تَفَنَّدَ: رەددىيە بەرمەك، ئاغزىنى تۇۋاقلاپ قويماق، يالغانغا چىقارماق

تَفَنَّنَ: ئىجاتكار بولماق، سەنئەتكار بولماق

ـ فِي الأَمْرِ: ياخشى ئىگەللىمەك، ئۇستا بولماق

ـ فِي الْحَدِيْثِ: كەپچى، گەپدان بولماق، سۆزمەن بولماق

تَفْنِيد: رەددىيە بېرىش، ئاغزىنى تۇۋاقلاپ قويۇش، يالغانغا چىقىرىش

تَفَه: قىممىتى يوق، پايدىسىز، كېرەكسىز

تَفِهَ ـَ تَفْهًا و تُفُوهًا و تَفاهَةً: پايدىسىز بولۇپ قالماق، كېرىكى يوق بولۇپ قالماق؛ كالۋاك ـ دۆت بولماق

ـ الطَّعامُ: تاماقنىڭ پۇرقى يوقالماق

تَفِه: قىزىقمىسلىق، بىپەرۋالىق؛ ئۇششاق ـ چۈشەك، پارچە ـ پۇرات؛ مۇھىم دەپ قارىماسلىق

تَفَهَّمَ هُ: تەدرىجىي چۈشەنمەك، ئاستا ـ ئاستا بىلمەك

تَفَوَّقَ عَلَيه: ئۈستۈنلۈك قازانماق، ئۈستۈن كەلمەك

تَفَوَّهَ بِالْكَلامِ: گەپ قىلماق، سۆزلىمەك

تُفُوه: مەنسى يوق، تېتىقسىز، قىممىتى يوق

تَفْوِيض: ھوقۇق بېرىش

مَائِدات: (جاھانگىرلارنىڭ بېسىۋالغان يۇرتلارغا ھۆكۈمرانلىق قىلىش شەكلى)

ـ شَرْعِيّ أَو رَسْمِيّ: مۇۋەققەت مائىدات، ۋاكالەتچى مائىدات

ـ مُطْلَق: مۇتلەق ھوقۇق بەرمەك، پۈتۈنلەي ھوقۇق بەرمەك

تَفَيَّأَ الشَّجَرَةَ أَوبِها أَوفِيها: دەرەخ سايىسىگە ئۆزىنى ئالماق، دەرەخ سايىسىگە يوشۇرۇنماق

تَفْسِير ج تَفاسِيرُ: تەپسىر، ئىزاھات
تَفْسِيرِيّ: ئىزاھلىق، ئىزاھلىغان، شەرھىلەنگەن
تَفَشَّلَ: مەغلۇپ بولماق، چۈشكۈنلەشمەك
تَفَشَّى الْمَرَضُ: تارقالماق، ئېقىپ يۇرمەك
ـ الشَّيْءُ: تارقالماق
تَفَضَّحَ: سۆز- ئىبارىلەرگە ئۆزلۈك يېپىشۇالماق
تَفَصَّدَ الدَّمُ: قان ئاقماق: تەر چىقماق
تَفَصَّلَ الشَّيْءُ: تەپسىلي بايان قىلماق
تَفَصَّى مِنْهُ أَوعَنْهُ: ئاجرالماق، ئۆزۈلۈپ كەتمەك
تَفْصِيل: كېسىش، پىچىش
ـ ج تَفْصِلات و تَفاصِيلُ: تەپسىلي ئەھۋاللار: تەپسىلات: ئىنچىكە تەرەپلەر: كونكرېت ئەھۋاللار
تَفَضَّضَ الشَّيْءُ: كۈمۈش يالتىلماق، كۈمۈش ھەل بەرمەك: تارقىلىپ كەتمەك، تاراپ كەتمەك
تَفَضَّلَ عَلَيْهِ: ئاندارچىلىق قىلماق، كۆڭۈل بۆلمەك
ـْ: مەرھەمەت! قېنى! (تەكلىپ سۆز)
ـْ بِكَذا: ...غا مەرھەمەت قىلمىك
تَفَضُّل: ئېھسان قىلىش، ياخشىلىق قىلىش
تَفَضَّى لِكَذا: پۈتۈن دىققىتىنى يېغماق، دىققىتىنى مەركەزلەشتۈرمەك: ئۆزىنى بېغىشلىماق، جان پىدا قىلماق
تَفْضِيض: كۈمۈش ھەل بېرىش، كۈمۈش يالتىتىش
تَفْضِيل: تاللاش، ئىلغاش: سېلىشتۇرما ئىسىم
تَفْضِيلِيّ: تاللانغان: خىللانغان
تَفَطَّرَ الشَّيْءُ: يېرىلماق، يېرىلىپ چىقماق
تَفَطَّنَ لِلشَّيْءِ: چۈشەنمەك: ئۇقتۇرماق
تَفَعَّمَ الْوَرْدُ: (كۆل) ئېچىلماق
تَفَقَّأَ: قانۇنغا ئاساسەن جىنايەتچىگە ئۆلۈم جازاسى بەرمەك: چىقان ئېغىز ئالماق، يېرىك قېپى تېشىلمەك
تَفَقَّدَهُ أَو الشَّيْءَ: ئىزدىمەك، تاپماق: يوقلىماق، نازارەت قىلماق
تَفَكَّرَ فِي الأَمْرِ: ئويلانماق، تەپەككۇر قىلماق
تَفْكِرَة: ئەسلىمە: ئەسلەتمەك، ئىسكە سالماق، يادىغا كەلتۈرمەك
تَفَكَّكَ الشَّيْءُ: پارچىلانماق، يىمىرىلمەك، تارقىلىپ كەتمەك
ـ فِي مَشْيِهِ: دەلدەڭشىپ ماڭماق
ـ تْ مَفَاصِلُهُ: سۆرەلمىلىك قىلماق، ئەزملىك قىلماق، ئارقىغا سوزماق
تَفَكَّهَ: مېۋە يېمەك
ـ بِالشَّيْءِ: ھۇزۇرلانماق، لەززەتلەنمەك
تَفْكِير: پىكىر قىلىش: ئويلىنىش: ئەسلىتىش، ئىسكە سېلىش

تَقَاعَسَ: رەت قىلماق، باش تارتماق؛ توختاپ قېلىش بولماق

ـــ عَنِ الأَمْرِ: ئارقىغا سوزماق، كېچىكتۈرمەك

تَقَافَزَ: بىرلا سەكرىمەك، سەكرىمەك

تَقَالَى: ئۆزئارا بىرگەنمەك، نەپرەتلەنمەك

تَقَامَرَ: تىكىشىپ قمار ئويناش، دو تىكىشمەك

تَقَاوَمَ الْقَوْمُ فِي الْحَرْبِ: قارشى تۇرماق

تَقَايَضَ الشَّخْصَانِ: ئۆزئارا ئالماشتۇرماق

تَقَبَّضَ الشَّيْءُ: تارايتماق، قىستۇرماق

ـــ الْبَطْنُ: قەۋزىيەت بولماق، ئىچى تۇتماق، ئىچى قاتماق

ـــ عَنِ الشَّيْءِ: نەپرەتلەنمەك، ئۆچ كۆرمەك

تَقَبَّعَ: باش كىيىم كەيمەك، شلەپە كىيمەك

تَقَبَّلَ الشَّيْءَ: قوبۇل قىلماق، تاپشۇرۇپ ئالماق

تَقَبَّى الْقَبَاءَ: تاش كىيىم كەيمەك

تَقَتَّلَ الْقَوْمُ: ئۆزئارا قىرغىن قىلىشماق؛ بىر-بىرىنى ئۆلتۈرمەك

ـــ تِ الْمَرْأَةُ: نازلانماق، نايناقلىماق

تَقْتِيلٌ: قىرماق، چاپماق، ئۆلتۈرمەك

تَقَحَّلَ الشَّيْءُ: تۆكۈلمەك، توزىماق، خازان بولماق

تَقَحَّمَ الأَمْرَ: بۆسۈپ كىرمەك، ئۆسۈپ كىرمەك

تَقَدَّدَ الشَّيْءُ: يىرتىلماق؛ قۇرۇماق

ـــ الْقَوْمُ: بۆلۈنمەك، بۆلۈنۈپ كەتمەك

ـــ الثَّوْبُ: يىرتىلماق، يىرتىلىپ كەتمەك

تَقَدَّرَ لَهُ الأَمْرُ: تەييارلىق قىلماق

ـــ الثَّوْبُ عَلَيْهِ: مۆلچەرلىمەك، ئۆلچىمەك، ماسلاشتۇرماق

تَقَدَّسَ: پاك دەپ تونۇماق، مۇقەددەس دەپ بىلمەك

تَقَدَّمَ: ئالدىغا سۈرمەك، ئىلگىرىلىمەك

ـــ مِنْهُ أَوْ إِلَيْهِ: يېقىن كەلمەك؛ يېنىپ كەلمەك

ـــ هُ: ئالدىغا ماڭماق، ئالدىغا ئۆتۈپ كەتمەك

ـــ إِلَيْهِ بِكَذَا: ئوتتۇرىغا قويماق، تەكلىپ قىلماق

ـــ عَلَيْهِ: ئېشىپ كەتمەك، ئۆتۈپ كەتمەك

تَقَدُّم: ئالغا بېسىش، ئالغا ئىلگىرىلەش، تەرەققىي قىلىش

ـــ فِي السِّنِّ: قېرىپ كەتمەك، ياشىنىپ قالماق

تَقْدِمَة ج تَقَادِمُ: ھەدىيە، سوۋغات؛ ھاراق سېپىش (كونىچە نەزىر- چىراغنىڭ بىر خىلى)

تَقَدُّمِيّ: ئىلگىرلىكەن، تەرەققىي قىلغان

تَقْدِيْر ج تَقَادِيْرُ: مۆلچەرلەش، بوداش؛ مۆلچەر، باھالاش

ـــ السُّوْءِ: ئومىدسىزلەنمەك، روھىي چۈشۈپ كەتمەك

تَفَيَّلَ رَأْيَهُ: پىكرى پىشىپ يىتىلمەسلىك، ئەتراپلىق بولماسلىق

تَفَيْهَقَ فِى الْكَلَامِ: چوڭ سۆزلىمەك، چوڭچىلىق قىلماق

تَقَابَلَ الشَّخْصَانِ: ئۇچراشماق، ئۇچرىشىپ قالماق

تَقَاتَلَ الْقَوْمُ: بىر- بىرىنى ئۆلتۈرمەك، قىرغىن قىلىشماق

تَقَادَعَ عَلَى الشَّىْءِ أَوفِيهِ: كىرشىمەك، ئاتلانماق

تَقَادَمَ الشَّىْءُ: كونايماق، كونىراپ كەتمەك، قەدىمىلەشمەك

تَقَادُمُ الْعَهْدِ: قەدىمكى دەۋر، قەدىمكى زامان

تَقَادُمِىّ: كۆچكە ئىگە مۇددەتكە ئاساسەن بولغان

تَقَاذَفَ الْقَوْمُ بِكَذَا: بىر - بىرىنى ئاتماق، ئۆزئارا ئېتىشماق

ــ ثُهُ أَو بِهِ الأَمْوَاجُ: دولقۇن ئاتماق، دولقۇن تاشلىماق، دولقۇنلىماق

تَقَارَبَ الشَّخْصَانِ: ئۆزئارا يېقىنلاشماق، يېقىنلىشىپ كەتمەك

تَقَارَشَ الْقَوْمُ: ئۆزۈن نەيزە بىلەن قىرغىن قىلىشماق

تَقَارَضَ الْقَوْمُ: ئۆزئارا قەرز بېرىشمەك

ــ الْقَوْمُ الثَّنَاءَ: بىر - بىرىنى ماختىماق، بىر - بىرىنى ئۇچۇرماق

تَقَارَعَ الْقَوْمُ: چەك تارتماق: شۇخالىنى ئوبناشقا تاشلىماق (قىماردا)

ــ الْقَوْمُ بِالسِّلَاحِ: ئۆزئارا قىرغىن قىلىشماق

تَقَارَنَ الشَّيْئَانِ: سېلىشتۇرماق، تەڭلەشتۈرمەك

ــ الشَّخْصَانِ: يېقىنلاشماق، ئىتتىپاقلاشماق

تَقَاسَمَ الْقَوْمُ الشَّىْءَ بَيْنَهُمْ: كۆپچىلىك ئارىسىدا نەرسىلەرنى تەقسىم قىلماق

ــ الْقَوْمُ يَمِينًا: ئۆزئارا قەسەم قىلىشماق

تَقَاصَرَ: تەدرىجىي قىسقارتماق: پاكار بولۇۋالماق

ــ عَنِ الأَمْرِ: ھۆددىدىن چىقىشقا ئىقتىدارى يەتمەسلىك، قولىدىن كەلمەسلىك

تَقَاضَى هُ الدَّيْنَ: قەرز تالماق

ــ الْمُتَخَاصِمَانِ إِلَى الْقَاضِى: داۋا قىلماق، ئەرز قىلماق

تَقَاطَرَ الْقَوْمُ: ئارقا - ئارقىدىن كەلمەك، كەينى - كەينىدىن كەلمەك

تَقَاطَعَ: كېسىشىپ كەتمەك، گىرەلىشىپ كەتمەك

ــ الْقَوْمُ: بۆلۈنمەك، بۆلگۈنچىلىك قىلماق

تَقَاعَدَ: دەم ئېلىشقا چىقماق

ــ عَنِ الأَمْرِ: ۋاز كەچمەك، تاشلىۋەتمەك: قوماندانلىق قىلماق: باشقۇرماق

تَقَصٍّ (التَّقَصِّي) : تەكشۈرۈش: تەكشۈرۈش ئېلىپ بېرىش

تَقَصَّدَ الرُّمْحُ: سۇندۇرماق، پاچاقلىماق

ـــ هُ: بارماق، يېتىپ بارماق

تَقَصَّصَ أَثَرَهُ: ئىزىغا چۈشمەك، ئەگەشمەك

ـــ الْكَلامَ: ئەستە ساقلىماق، ئىسىدە تۇتماق

تَقَصَّفَ الشَّيْءُ: سۇندۇرۇماق

تَقَصَّمَ الشَّيْءُ: پاچاقلانماق، چېقىلماق، ۋەيران قىلىنماق

تَقَصَّى الْقَوْمُ: ناھايىتى يىراق جايدىن؛ بىر ـ بىرلەپ كېلىشكە چاقىرماق ياكى تەكلىپ قىلماق

ـــ الْمَسْأَلَةَ أَوفِيهَا: ئۇزۇل ـ كېسىل تەكشۈرمەك، چوڭقۇر ئىزدەنمەك

تَقْصِير: قىسقارتىش، سەل قاراش؛ ئەيپ، كەمچىلىك

تَقَضَّ الشَّيْءُ: ئىجرا قىلىنماق، ئورۇنلانماق

تَقْضِيب: كېسىۋېتىلگەن شاخ

تَقَطَّعَ الشَّيْءُ: پارچىلانماق، كېسىلمەك

تَقْطِيب: قوشۇمنى تۇرىۋېلىش، قاپىقىنى تۇرۇش؛ قۇتۇپلۇق؛ ماگىنىتىلىق تارتىش كۈچى؛ (نۇرنىڭ) ئېغىش نۇقتىسى؛ ئېغىش قۇتۇپى

تَقْطِير: ساپلاشتۇرۇش؛ سۈزۈلدۈرۈش

ـــ الْكُحُولِ: ھاراق چىقارماق

تَقْطِيع ج تَقَاطِيعُ: پارچىلاش، كېسىش؛ پارچە ـ پۇرات؛ قورساق ئاغرىش؛ بوي، قامەت، فىگور

تَقَاطِيعُ الْوَجْهِ: چىراي، جامال، ھۆسۈن

تَقَعَّدَ عَنِ الأَمْرِ: توختىماق، توختاتماق

تَقَعَّرَ الشَّيْءُ: چوڭقۇرلاشماق، چوڭقۇر بولۇپ كەتمەك، چوڭقۇرلاپ كىرمەك

ـــ فِي كَلامِهِ: بوغۇزدىن ئىنتايىن قاتتىق چىقماق، بوغۇزدىن چىقماق

تَقَعُّر: ئوتتۇرى ئويۇلماق، ئويمانلاشماق

تَقَفَّرَ الأَثَرَ: ئەگەشمەك، ئىزىغا چۈشمەك

تَقَفَّزَ: پەلەي كەيمەك، قولقاپ كەيمەك

تَقَفَّعَ الشَّيْءُ: تارايماق، يىغىلماق

تَقَفَّفَ مِنَ الْبَرْدِ: تىترىمەك، جاقىلدىماق، لاغلىدىماق

تَقَفْقَفَ: تىترىمەك، جاقىلدىماق، سوغۇقتىن تىترەپ كەتمەك

تَقَفَّى الرَّجُلَ: ئىزىغا چۈشمەك؛ دورىماق

تَقَلَّبَ الشَّيْءُ: ئۆزگەرتمەك، ئالماشتۇرماق

ـــ عَلَى فِرَاشِهِ: ئۆرۈپ ـ چۆرىمەك

ـــ فِي الأُمُورِ: تۇراقسىزلانماق، نۇرمالسىزلانماق

ـــ فِي الْبِلادِ: ئايلانماق، شەھەر چۆگلىمەك

تَقَلُّب: ئۆزگىرىش، ئۆزگىرىپ تۇرۇش؛ نورمالسىز بولۇش، تۇراقسىز بولۇش؛ ئۆرۈپ ـ چۆرۈش

ـــ ا: قىياس، تەخمىنەن، قىياسەن
ـــ لِفَضْلِه: ...نىڭ سەۋەبى بىلەن دەپ قارىماق، ...نىڭ سەۋەبى بىلەن بولۇش دەپ قارىماق
تَقْدِيرِيّ: مۆلچەرلەنگەن، تەخمىن قىلىنغان
تَقْدِيس: پاك دەپ بىلىش، مۇقەددەس دەپ قارىش
ـــ الشَّيْءَ: تەقدىم قىلماق، سۇنماق
تَقْدِيم: ئالدىغا سۈرۈش؛ تەقدىم قىلىش؛ تونۇشۇش
تَقْذِيف: كېمە ھەيدەش، قۇلۇاڭ ھەيدەش
تَقَرَّبَ إِلَيْهِ: يېقىنلاشماق، يېقىن كەلمەك؛ خوشامەت قىلماق، تەخسكەشلىك قىلماق
ـــ إِلَى اللهِ بِكَذا: يالۇرماق، يېلىنماق، ئىلتىجا قىلماق
تَقَرَّحَ: يىرىڭلىماق، يىرىڭداپ قالماق
تَقَرَّرَ الأَمْرُ: مۇقىملاشماق، قارار تاپماق؛ قارار قىلىشماق، بەلگىلەنمەك
تَقْرِيب: يېقىنلاشتۇرۇش، يېقىن قىلىش؛ يېقىنلىشىش
ـــ ا: تەخمىنەن: يۇقىرىدىن تۆۋەنگە: ئوگدىن سولغىچە
تَقْرِيبِيّ: تەقرىبى، مۆلچەرى، مۆلچەرەت
تَقْرِير: دوكلات؛ قارار
تَقْرِيط: باھا يازماق، ئوبزور يازماق: باھا، ئوبزور، تەقرىز

ـــ الْكِتَاب: كىتابقا باھا يازماق؛ كىتابنىڭ تەقرىزى
تَقْرِيـــع: قاتتىق ئەيىبلىمەك، قاتتىق سۆكمەك
تَقَزَّزَ مِنَ الشَّيْءِ: نەپرەتلەنمەك، يىرگەنمەك
تَقَسَّـــسَ هُ: ئىزدىرىگىنى قىلماق؛ تىكتىكلىماق
تَقَسَّطَ الْقَوْمُ الشَّيْءَ بَيْنَهُمْ: تەڭ تەقسىم قىلماق، ئادىل بولماق
تَقَسَّمَ الْقَوْمُ: بۆلۈنمەك، پارچىلانماق
ـــ الشَّيْءُ: بىر قانچە بۆلۈككە بۆلۈنمەك
تَقَسِّي: رەھىمسىزلىك قىلماق، ۋەھشىلىك قىلماق
تَقْسِيط: مۇددەتكە بۆلۈپ تۆلەش
تَقْسِيم ج تَقَاسِيمُ: تەقسىمات؛ بۆلۈش، پارچىلاش، تەقسىم قىلىش
تَقَشَّرَ الشَّـــيْءُ: سويۇلماق، سويۇلۇپ كەتمەك
تَقَشَّطَ: قىپيالىڭاچلانماق؛ ئاشكارا بولۇپ قالماق؛ بىكارغا ئىشلماق
تَقَشَّعَ السَّحَابُ: بۇلۇتلار تارقالماق، بۇلۇت تارقىلىپ كەتمەك
تَقَشَّفَ: راھەت پاراغەتكە بېرىلمەسلىك؛ جاپالىق تۇرمۇش كەچۈرمەك
تَقَشُّف: ئىقتىسادچان بولۇش؛ زاھىدلىق، دەۋرىشلىك

تَقَوَّسَ الشَّيْءُ: ئوفيادەك ئىگىلمەك، يادەك ئىگىلمەك

تَقَوَّضَ البِناءُ: بىنا ئۆرۈلۈپ چۈشمەك

ـ ت الصُّفُوفُ: سەپلەر چۈۋىلىپ كەتمەك

تَقَوَّلَ عَلَيْهِ الْقَوْلَ: پىتنە ـ پاسات تېرىماق، سۆز ـ چۆچەك قىلماق

تَقَوَّمَ الشَّيْءُ: تىكلىمەك، تىك تۇرغۇزماق: باھاسىنى باھالىماق

تَقْوَى: تەقۋادارلىق: ئاللاھدىن قاتتىق ئەيمىنىش

تَقَوَّى: كۈچىيىپ كەتمەك: روھلانماق، تىتىكلەشمەك

تَقْوِيَة: كۈچەيتىمەك، روھلاندۇرماق

تَقْوِيْر: ئولتۇرۇشۇپ كېتىش، ئۇيۇلۇپ كەتمەك

تَقْوِيْرَةَ الثَّوْبِ: ياقا سالماق، ياقا ئۇچى چىقارماق

تَقْوِيْم ج تَقاوِيْمُ: تىكلەش، تۇرغۇزۇش: تىكلىمەك، تۇرغۇزماق

الـ السَّنَوِيّ: كالېندار، چىسلار، يىلنامە

الـ الفَلَكِيّ: ئاسترونومىيە يىللىق مەجمۇئەسى

تَقَى يَتْقِي تُقًى و تِقَاءً و تَقِيَّةً: ئېھتىيات قىلماق، ھەزەر ئەيلىمەك، ساقلانماق

تَقِيّ ج تُقَواءُ وأَتْقِياءُ: تەقۋادار، ئىخلاسمەن

تُقًى: تەقۋادارلىق، ئىخلاسمەنلىك: ساقلىنىش، ئېھتىيات قىلىش

تَقَيَّأَ: قوسماق، قەي قىلماق

تَقِيَّةً: ساقلانماق، ئېھتىيات قىلماق

تَقَيَّحَ الْجُرْحُ: يىرىڭدىماق

تَقَيُّحِيّ: يىرىڭداش خاراكتېرلىك، يىرىڭداپ قالغان

تَقَيَّدَ: چەكلىمەك: باغلىماق: خاتىرىلىمەك: تىزىملىماق: ئىشكەل سالماق

تَقَيَّضَ: ئۆرۈلۈپ چۈشمەك، يېقىلىپ چۈشمەك

تَقَيَّلَ: چۈشلۈك ئۇيقۇنى ئۇخلىماق

تَقْيِيْد: چەكلەش: خاتىرىلەش: ئىشكەل سېلىش

تَقْيِيْدِيّ: چەكلەنگەن: ئىشكاللىق، ئىشكال سېلىنغان

تَكَّ ـُ تَكًّا: دەسسىمەك، ئاياغ ـ ئاستى قىلماق

تَكَاءَدَ هُ الأَمْرُ: ئاۋارىگەرچىلىككە سالماق، ئاۋارە قىلماق، مالال قىلماق

تَكابَرَ: ھاكاۋۇرلۇق قىلماق، ئۆزىنى چوڭ تۇتماق

تُكَأَة: ھاسا، تاياق: باھانە، باھانە قىلماق: ھۇرۇن، لاقۋا

تَكَاتَبَ الْقَوْمُ: خەت يېزىشىپ تۇرماق

تَكَاثَرَ الْقَوْمُ: كۆپەيمەك، كۆپىيىپ بارماق

تَقَلَّدَ: مارجان ياكى بولۇپكا ئاسماق

ـــ الأَمْرَ: ئۈستىمكە ئالماق (ۋەزىپىنى)

ـــ السَّيْفَ: قىلىچ ئاسماق

ـــ بِفُلان: دوراماق، تەقلىد قىلماق

تَقَلَّصَ الشَّيْءُ: قورۇلماق، يېغىلماق، تۇگۈلمەك

تَقَلُّصِيَ: قورۇلغان، تۇگۈلكەن، يىغىلغان، يىغىلىپ قالغان

تَقَلَّقَ: ئەنسىرىمەك، بىئارام بولماق: قورۇقماق

تَقَلْقَلَ الشَّيْءُ: مىدىرلىماق، ھەرىكەت قىلماق

تَقَلْنَسَ: سەللە يۆگىمەك: باش كىيىم كەيمەك

تَقَلَّى: قورامىق، قورۇپ پىشۇرماق

تَقْلِيد ج تَقالِيدُ و تَقْلِيدَات: رىۋايەت: ئەنئەنە، ئادەت

تَقْلِيدِيّ: ئەنئەنىۋى، ئەنئەنىچىلىك، تەقلىدى

تَقْلِيس: قوسقۇسى كېلىش: مەسخىرە قىلىش، ھەجۋىي قىلىش

تَقْلِيم: قىرقماق، پۇتاپ تاشلىماق

تَقَمَّزَ فِي مِشْيَتِهِ: ھەم ئويناقلاپ ھەم يۈگۈرۈپ ماڭماق

تَقَمَّشَ: ئۇچرىغان نەرسىنى يىمەك

تَقَمَّصَ: كۆڭلەك كىيمەك

ـــ تِ الرُّوحُ: قايتىدىن دۇنياغا كەلمەك، قايتىدىن تۇغۇلما (خۇراپى قاراش)

ـــ شَخْصِيَّةَ فُلان: مەلۇم شەخسنىڭ خاراكتېرىنى ياكى مىجەزىنى دوراماق

تَقَمَّطَ: ئوراپ ئالماق: يۆگەلمەك

تَقَمُّل: پىتلىق بولۇپ كېتىش: پىت باسماق

تَقَنَ ـُ تَقْنًا الشَّيْءَ: پۇختا ئىگەللىمەك، پىششىق ئىگەللىمەك

تِقْن ج أَتْقَان: ماھىيەت: لايلاتقا: نەپىس، نازۇك

تِقْنِيَة: قول ـ ھۈنەر، ھۈنەر ـ سەنئەت: تېخنىكا

تَقَنْطَرَ: ئەگمە ئىشىك بولماق، ئەگمە يا شەكىللىك بولماق: توپلىماق، جوغلىماق

تَقَنَّعَ بِالْقِناعِ: نىقابلانماق

ـــ تِ الْمَرْأَةُ: چۈمپەردە تارتماق، چۈمبەل ئارتماق

تَقْنِين: قانۇن چىقىرىش، قانۇن تۈزۈش

تَقَهْقَرَ: ئارقىغا يانماق، ئارقىغا داجىماق

تَقَوَّتَ الشَّيْءَ: يىمەكلىك دەپ قارىماق، ئۇزۇقلۇق دەپ ھېسابلىماق

ـــ بِالشَّيْءِ: يىمەك

تَقَوَّحَ الْجُرْحُ: جاراھەت ئېغىزى يىرىڭداپ قالماق

تَكَتَّفَ: ئىككى قولىنى كىرەلەشتۈرۈپ كۆكرەككە قويماق، ئىككى قولىنى كىرشتۈرۈپ كۆكرەك ئۈستىگە قويماق

تَكَتَّلَ الشَّيْءُ: كاللەك بولۇۋالماق، غۇژمەك بولۇۋالماق

ـ الْقَوْمُ: گۇرۇھ بولۇۋالماق؛ ئۇيۇشماق

تَكَتَّلَ: يېغىلماق، توپلانماق

تَكَتَّمَ: سىر ساقلىماق، مەخپىيەتلىكنى ساقلىماق

تَكْتِيك: تاكتىكا، جەڭ سەنئىتى

تَكَثَّرَ بِالْكَلامِ: ۋالاقلىماق، تولا گەپ قىلماق

تَكَثَّفَ: زىچلاشماق، قويۇقلاشماق

تَكَثْلَكَ: كاتولىك دىنغا كىرمەك

تَكْثِيف: قويۇقلاشتۇرۇش، زىچلاشتۇرۇش

تَكَحَّلَ: كۆزگە سۈرمە تارتماق

تَكْحِيت: سۈركەش، قىرقىش، شلىش

تَكْحِيل: خىش تولدۇرۇپ ئېتىۋەتكەن جاي، خىش تىقىپ ئىتىۋەتكەن جاي

تَكَدَّرَ الشَّيْءُ: لايلاشماق، بولغانماق، دوغلاشماق

ـ ت الْمَعِيشَةَ: جاپالىق ياشىماق، جاپا تارتماق

تَكَدَّسَ ت الْحُبُوبُ: دۆۋىلەنمەك، توپلانماق، يېغلماق

ـ ت الْخَيْلُ: ئاتلار بىر ـ بىرى بىلەن قىستىلىپ ماڭماق

تَكَدَّى: بىلەمچىلىك قىلماق، سەدىقە سورىماق

تَكَذَّبَ هُ أَوعَلَيْهِ: ئىنكار قىلماق، يالغانغا چىقارماق

تَكْذِيب: رەت قىلىش، رەدىيە بېرىش

تَكْرَار: قايتىلاش، تەكرارلاش

مِرَارًا وَ ـًا: كۆپ قېتىم، قايتا ـ قايتىلاپ

تَكَرَّجَ الْخُبْزُ: پاختىلىشىپ قالماق، كۆكرىپ قالماق

تَكَرَّدَسَ الشَّيْءُ: توپلىماق، يىغماق، تارايتىماق

تَكَرَّرَ الشَّيْءُ: قايتىلىماق، ئۈستى ـ ئۈستىگە بولماق، كەينى ـ كەينىدىن بولماق، پىششىقلاپ ئىشلەش ياكى تاللاپ ئالماق

تَكَرَّسَ الشَّيْءُ: مۇستەھكەم ئاساس سالماق

تَكَرَّشَ الْجِلْدُ: قورۇلماق، قورۇلۇپ قالماق، قاقلانماق

تَكَرَّعَ: پۇت يۇماق، پاچاق يۇماق

تَكَرَّمَ: سېخى بولۇۋالماق؛ سېخى بولماق، مەرت بولماق

ـ عَنِ الشَّيْءِ: ئەرزىمەسلىك، پەس كۆرمەك

تَكَرَّهُ الشَّيْءَ: يىرگىنىشلىك دەپ قارىماق، نەپرەتلىك نەزىرى بىلەن قارىماق

تَكَرُّهُ: يىرگىنىش، نەپرەتلىنىش، ئۆچەشمەك

تَكَرَّى: ئۇيقۇسى كەلمەك، مۆگدىمەك

تَكَاثَفَ: زىچىلاشماق، قۇيۇقلاشماق

تَكَأَّدَهُ الأَمْرَ: ئاۋارە بولماق، ئاۋارىچىلىققا سالماق

ـــ الأَمْـــرَ: جاپا ـ مۇشەققەتكە چىداپ ئىشلىمەك

تَكَاذَبَ القَوْمُ: بىر ـ بىرىنى ئالدىماق، بىر ـ بىرىگە يالغان ئېيتىماق

تَكَاسَلَ: هورۇنلاشماق، هۇرۇن بولماق

تَكَافَأَ الْقَوْمُ: باراۋەر بولماق

تَكَافَؤَ: بارۋەرلىك

تَكَافَحَ الْمُتَقَاتِلُونَ: ئۆزئارا كۈرەش قىلماق، ئۆزئارا جەڭ قىلماق

تَكَافَـــلَ القَـــوْمُ: هەمكارلاشماق، بىردەك ئىتتىپاقلاشماق

تَكَالَبَ الْقَوْمُ: بىر ـ بىرىنى تالىماق؛ بىر ـ بىرىنـــى بـــۇلىماق؛ بىـــر ـ بىـــرى بىلـــەن ئۆچەشمەك

ـــ الْقَـــوْمُ عَلَـــى كَـــذا: ئۆچەشمەك، سوقۇشماق

تَكَالَمَ الشَّخْصَـــانِ: دىئالوك سۆزلىمەك، قايتۇرۇپ سۆزلىمەك

تَكَامَـــلَ الشَّـــيْءُ: مۇكەممەللەشمەك، تولۇقلانماق

حِسَاب الْـــ : پۈتۈنلىمەك، كەسىر ساننى پۈتۈنلەش، ئىنتىگرال هېساب

ـــ وتَفاضِلُ: ئىغفېرىسىنئال ۋە ئىنتىگرال

الـ ـــ الاقْتِصَادِيّ: ئىقتىسادىنى بىر پۈتۈن گەۋدىگە ئايلاندۇرماق

تَكَايَـــدَ الشَّخْصَـــانِ: بىر ـ بىرىگە ئورا كولىماق، بىر ـ بىرىگە سۇيقەست قىلماق

تَكَبَّبَ: كىيىم ئىچىگە ئورىماق، كىيىمگە يۆگمەك

ـــ الرَّمْلُ: چاپلاشماق، يېپىشماق

ـــ الشَّجَرُ: بۈك ـ باراقسان ئۆسمەك، زىچ ئۆسمەك

تَكَبَّدَ الأَمْرُ: چىدىماق، بەرداشلىق بەرمەك

ـــ ت الشَّـــمْسُ السَّـــماءَ: قۇياش ئاسماننىڭ ئوتتۇرىسىغا كۆرىتىرىلىپ كەلمەك

تَكَبَّرَ: ئۆزىنى چوڭ تۇتماق، ئاتىكاچىلىق قىلماق

تَكَبَّلَ: پۇتقا كىشەن سالماق، قولغا كويزا سالماق

تَكْبِيـــــــر: چوڭـــايتىش، ئـــۇلغايتىش؛ هۆرمەتلـــەش؛ تـــەكبىر ئېيـــتىش (ئـــاللاهنى هەممىدىن ئۇلۇغ دىمەك)

تَكْبِيس عِلاَجِيّ: ئۇۋىلاش ئۇسۇلى ياكى سەنئىتى

تِكَّة ج تِكَك: ئىشتانباغ، ئىشتان بېغى

تَكْتَكَ الشَّيْءَ: دەسىسمەك، ئاياغ ئاستى قىلماق

ـــ ت السَّاعَةُ: سائەت تىك ـ تىك قىلىپ ئاۋاز چىقارماق

تَلَبَّثَ بِالْمَكَانِ: ئورۇنلاشماق، ماكان تۇتماق، ماكانلاشماق

تَلَبَّدَ الشَّعْرُ أو الصُّوفُ: چاپلىشىپ كەتمەك، يېپىشىپ كەتمەك

تَلَبَّسَ بالأَمْرِ: ئارىلاشماق، قول تىقماق؛ تارتىلماق، چېتىلىپ قالماق، كاساپىتىگە قالماق

ـ عَلَيْهِ الأَمْرُ: ئارىلىشىپ كېتىپ پەرق ئەتكىلى بولماسلىق

تَلَبُّس: ھەقىقەتنى يېپىش، ئاقنى قارا قىلىش

تَلَبَّكَ الأَمْرُ: قالايمىقانلىشىپ كەتمەك

ـ تِ الْمَعِدَةُ: ھەزىم ياخشى بولماسلىق

تَلْبِيب ج تَلابِيْبُ: ياقا (كىيىمنىڭ)

تَلْبِيَة: جاۋاب بەرمەك، ئاۋاز قوشماق

تَلْبِيْس: نىقاپلانماق؛ كەيدۈرمەك

تَلَّة: دۆڭ، دۆۋە؛ ئېدىرلىق، ئېگىز جاي

تَلَثَّمَ الرَّجُلُ: ئېغىز بۇرۇننى يۆگىۋالماق، ماسكا تارتماق

تَلَجْلَجَ: كېكەچلمەك، گاچىلاشماق

ـ فى صَدْرِهِ شَيْءٌ: كۆڭلىدە مەلۇم ئىش توغرىسىدا پىچىرلماق

تَلَحَّفَ لِحافًا: يوتقان ياپماق

تَلْحِين ج تَلاحِينُ: ماسلاشتۇرۇش؛ ئۇيغۇنلاشتۇرۇش؛ مۇزىكا ئىجاد قىلىش؛ رىتىم

تَلَخْلَخَ: ئارسالدى بولماق، تەۋرەنمەك؛ بوشاشماق، ئاجىزلاشماق

تَلْخِيص: قىسقارتماق، يېغىنچاقلىماق، خۇلاسلىماق

تَلَدَ ـُ تُلُودًا الْمالُ أو الْمَجْدُ: ئاتا ـ بوۋىسىدىن مىراس قالماق، مىراس تەگمەك

تُلْد و تَلَد: مىراس، تەۋەرۈك؛ ئاتا ـ بوۋىدىن قالغان مال ـ مۈلۈك؛ ئۇزۇن مۇددەت تۇتۇپ تۇرۇش

تَلَذَّذَ الشَّيْءَ أو بِهِ: لەززەتلەنمەك، ھۇزۇرلانماق

تَلَزَّجَ الشَّيْءُ: يېپىشماق، چاپلاشماق

تَلَزَّزَ الشَّيْءُ: بىرىكتۈرمەك، بىرلەشتۈرمەك؛ بىرلەشمەك، ئۇيۇشماق

تِلِسْكُوب: تلىسكوب

تَلَصَّصَ: ئوغرىلىماق؛ ئوغرى مۇشۇكتەك تىمساقلاپ يۈرمەك

تَلَصَّخَ بِكَذا: يامان ئىللەتلەرنى يۇقتۇرۇۋالماق

ـ بالشَّرِّ: بولغانماق، بۇزۇلماق

تَلَطَّفَ الأَمْرَ أو فِيهِ أو بِهِ أَوْلَهُ: رەھىمدىل بولماق، مۇلايىم بولماق، سىلىق بولماق

تَلَطُّف: مۇلايىم بولۇش، نازاكەتلىك بولۇش

تَلَظَّى تِ النَّارُ: ئوت ياقماق، ئوت يالقۇنلىماق

ـ عَلَيْهِ: ئاچچىقلانماق، ، غەزەپلەنمەك

تَلاَئَمَ الشَّخْصَانِ: بىر ــ بىرىنى سۆيىمەك، ئۆزئارا سۆيۈشمەك

تَلاحَقَ الْقَوْمُ: يېتىشىپ كەلمەك

ــ تِ الأَشْيَاءُ: ئارقا ــ ئارقىدىن پەيدا بولماق

تَلاَحَمَ القَوْمُ: قىرغىن قىلماق، ئۆلتۈرۈشمەك

ــ الْجُرْحُ: پۈتمەك، ساقايماق (جاراھەت)

ــ تِ الأَشْيَاءُ: ماس كەلمەك، مۇۋاپىق كەلمەك

تَلاَحَى الْقَوْمُ: بىر ــ بىرىنى تىللىماق ۋە ياكى سۆكمەك ياكى قاغماق

تَلاَشٍ (التَّلاَشِي): يوقالغان: ئاجىزلاپ كەتكەن، مەغلۇپ بولغان

تَلاَشَى الشَّيْءُ: يوقالماق، ھالاك بولماق

تَلاصَقَ الشَّيْئَانِ: تۇتاشماق، چىگىلانماق

تَلاطَفَ الْقَوْمُ: سىممېي ــ ساداقەتمەنلىكىنى ئىپادىلىمەك

تَلاطَمَ القَوْمُ: ياقا سقىشماق، مۇشتلاشماق

ــ الْمَوْجُ: ئەۋج ئالماق، دولقۇنلىماق

تَلاعَبَ: بىللە ئويناشماق، ئويناشماق: ئالدىماق

تَلاعَنَ الْقَوْمُ: بىر ــ بىرىنى قاغماق، بىر ــ بىرىگە لەنەت ئوقماق

تَلاَفَى الشَّيْءَ: رېمونت قىلماق، تۈزەتمەك: تولدۇرماق: قولدىن كەتكەن نەرسىنى قايتا قولغا كىرگۈزمەك

تَلافِيفُ: بۈك ــ باراقسان ئورمانلىق، بۈك ــ باراقسان تۈسكەن ئورمانلىق

ــ مِنَ الدِّماغ: مېڭە ئارىلىقى، ئىككى مېڭە ئارىلىقى

تَلاَقَ (التَّلاقِي): ئۇچرىشىش، كۆرۈش

تَلاقَبَ القَوْمُ: بىر ــ بىرىگە تۆھمەت قىلماق، بىر ــ بىرىگە قارا سۈرتماق

تَلاقَى الْقَوْمُ: ئۇچراشماق، كۆرۈشمەك

تَلاكَمَ الشَّخْصَانِ: ئۆزئارا مۇشتلاشماق

ــ الْمُلاكَمَانِ: مۇشتلاشماق، بوكسىيورلاشماق

تَلَألأَ النَّجْمُ: چاقنىماق، پارقىرىماق، يالتىرىماق

تَلأْلُؤ: چاقنىماق، نۇرچاچماق

تَلاَهَى بِكَذا: كۆڭۈل تەسەللى تاپماق: غەمنى كەتكۈزمەك، كۆڭۈل ئاچماق

ــ الْقَوْمُ: ئۆزئارا كۆڭۈل ئاچماق

تَلاوَة: تىلاۋەت قىلىش، ئوقۇش: قۇرئان ئوقۇش

تَلاوَمَ الْقَوْمُ: بىر ــ بىرىنى ئەيىپلىمەك، مالامەت قىلىشماق

تَلَبَّبَ لِكَذا: ھازىرلىماق، ياقا سقىشماق

تَلَقَّى هُ: تاپشۇرۇپ ئالماق: كۆرۈشمەك

ـــ الْعُلُومَ: ئىلىم تەلەپ قىلماق: ئۆگەنمەك

ـــ الدَّرْسَ: دەرس ئاڭلىماق

تَلْقِيح: چاڭلاشتۇرۇش، ئورۇقلاندۇرۇش

ـــ بِمَصْلِ الْجُدَرِيّ: چېچەك چەكمەك، چېچەك سۈيى ئەملىمەك

تَلْقِيم الطَّعامِ: لوقما بەرمەك، تاماق بەرمەك

تِلْكَ: ئاۋۋ، ئاشۇ

تَلَكَّأَ عَنِ الأَمْرِ: كېچىكتۈرمەك

تَلَكَّزَ عَلَى فُلانٍ: ھىيلە ئىشلەتمەك، ھىلگەرلىك قىلماق

تَلْم ج تِلام: ئۈنچە ـ مەرۋايىت سودىسى: مالاي، مالاي بالا، غولام

تَلَم ج أَتْلاَم: ساپال، بوقوسا

تَلَمَّجَ: ئاز ـ پەس بىرەر نەرسە يېمەك: ئاددىي ـ ساددا يېمەكلىكلەرنى يېمەك

تَلْمَذَهُ: شاگىرت ياكى ئوقۇغۇچى قوبۇل قىلماق

ـــ لَهُ أَوَ عِنْدَهُ: ئۇنىڭ شاگىرتى بولماق

تَلْمَذَة: شاگىرت بولماق، ئوقۇغۇچى بولماق

تَلَمَّسَ الشَّيْءَ: ئىزدەنمەك (ئۆگىنىشتە)

ـــ عُذْرًا: كەچۈرۈم سورىماق، ئۆزرە ئېيتىماق

تَلَمَّظَ: ئېچىپ بولغاندىن كېيىن كالپۇكىنى يالىماق

ـــ بِذِكْرِهِ: تۆھمەت چاپلىماق، بۆھتان چاپلىماق

تَلَمَّعَ: يالتىرىماق، پاقىرىماق

تَلْمِيح: ئىما ـ ئىشارەت قىلىش

تِلْمِيذ ج تَلامِذَةٌ و تَلامِيذُ: ئوقۇغۇچى، شاگىرت: پراكتىكا ئوقۇغۇچىسى: مورىت

تَلْمِيع: پارقىرىماق، يالتىرىماق

تَلِهَ ـَ تَلَهًا: قىيىنچىلىقتا قالماق

ـــ الشَّيْءُ: كاردىن چىقماق، بۇزۇلۇپ قالماق

ـــ هُ أَوعَنْهُ: ئۇنتۇپ قالماق، خاتىرىسىدىن كۆتۈرۈپ كەتمەك

تَلَهَّبَ تِ النَّارُ: ئوت يالقۇنلىماق، ئوت كۆيمەك

تَلَهَّفَ عَلَى مَافَات: قاتتىق ئىچىنماق، قاتتىق ئۆكۈنمەك

ـــ عَلَيْهِ: ھېرىسمەن بولماق، ئۈمىد ـ ئارزۇ قىلماق

تَلَهَّمَ الشَّيْءَ: يۇتىۋەتمەك، يۇتماق

تَلَهْوَقَ الرَّجُلُ: ماختىماق، لاپ ئۇرماق، ماختاپ ئۇچۇرماق

تَلَهَّى بالشَّيْءِ: كۆڭۈل ئاچماق، ئىچ پۇشۇقىنى چىقارماق

تَلْهِيَة: كۆڭلىدىكى غەم ـ غۇسىنى كەتتۈرۈۋېتىش، كۆڭۈل ئېچىش

تِلْو ج أَتْلاَء: ئەگىشىش: ئارقىدىنلا، كەينىدىلا

تَلَوَّثَ الثَّوْبُ بالشَّيْءِ: پاسكىنا بولۇپ كەتمەك، بولغانماق

تَلَعَّبَ: ئاماشا قىلماق، كۆڭۈل ئاچماق
تَلْعَة ج تِلاع و تَلْع: تۆپلۈك، ئېگىزلىك، ئېدىر
تَلَغْثَمَ فِى الأَمْـرِ: گەپ يوغلانماق، گەپ قاچۇرماق: ئويلانماق، مۇلاھىزە قىلماق
تَلَعْلَعَ السَّرابُ: سەراپ چاقنىماق، ئېزىتقۇ لاۋلدىماق، پىلىلدىماق
ـــ جُوعًا: ئاچلىق سەۋەبىدىن تىپىرلىماق
تِلْغَـــا فِـــيّ: تېلېگرامچى، تېلېگرامما يوللىغۇچى
تَلَغْراف: تېلېگراق، تېلېگرامما: تېلېگرامما ئۇسكۇنىسى: تېلېگرامما تېخنىكىسى
تِلِغْرافِـــيّ: تېلېگرامما ئاپپاراتىدا خىزمەت قىلىدىغان خادىم
تَلْغَـــفَ: تېلېگراق بەرمەك، تېلېگرامما ئەۋەتمەك
تَلَـــفَ: زىيان بولۇش، ھالاك بولۇش: بۇزۇلۇش، يوقۇلۇش
تَلِفَ ـَ تَلَفًـــا الشَّـــيْءُ: زىيان بولماق، بۇزۇلماق، سېسىپ قالماق، چېرىپ قالماق
تَلَفْتُ إِلَيْه: سەپسالماق، بۇرىلىپ قارىماق
تَلْفَزَة: تېلېۋىزىيە، تېلېۋىزىيە تېخنىكىسى
تِلْفِزْيون، تِلِيفِزْيون: تېلېۋىزور، تېلېۋىزىيە ئۇسكۇنىسى
تَلَفَّعَ بِكَذا: ئورىماق، يۆگمەك، ياپماق
تَلَفَّفَ: يۆگەلمەك، ئورالماق: چىرمەشمەك
ـــ فِى ثَوْبِه: كىيىمگە يۆگەنمەك
تَلَفْلَـــفَ بِـــالثَّوْبِ: كىيىمگە ئورالماق، يۆگەلمەك
تَلْفَنَ: تېلېفون بەرمەك، تېلېفون ئۇرماق
ـــ إِلَيْـــه: ئۇنىڭ بىلەن سۆزلەشمەك (تېلېفوندا)
تلفون، تِلِيفُون: تېلېفون
تِلِفُونِيّ: تېلېفوننىڭ، تېلېفون ئارقىلىق: تېلېفونىست
تَلْفِيق: ياغلىما سۆز، شېرىن سۆز
تِلْقَاء: ئۇچرىشىش، كۆرۈشۈش
مِنْ ـــ نَفْسِه: ئۆزلۈكىدىن، ستىخىيىلىك ھالدا
تِلْقائِيّ: ئۆزلۈكىدىن ھەرىكەت قىلىدىغان، ئاڭلىق ھالدا، ئاپتوماتىك
تَلَقَّبَ بِكَذا: بىلەن ئاتىماق، لەقەم قويماق
تَلَقَّطَ الشَّيْءُ: تېرىۋالماق، يىغىۋالماق
تَلَقَّـــفَ الشَّـــيْءَ: چىڭ تۇتۇۋالماق، ئېلىۋالماق
ـــ الطَّعامَ: يۇتماق
ـــ الكَـــلامَ مِـــنْ فَمِـــه: تۇتۇپلىش قابىلىيىتى ئىنتايىن ياخشى بولماق، ئېغىزدىن چىقىپ بولغۇچە ئىسىگە ئېلىۋالماق
تَلَقَّنَ الْكَلامَ أَو الْعِلْـمَ: تىزلىك بىلەن ئىسىگە ئېلىۋالماق ياكى ئىگەللىۋالماق

تَمارُسَ الْمُقاتِلُونَ فِي الْحَرْبِ: ئۇرۇشارا قىرغىن قىلىشماق، بىر ـ بىرىنى ئۆلتۈرمەك

تَمَارَضَ: كېسەل بولۇۋالماق، كېسەل قىياپىتىگە كىرىۋالماق

تَمَازَجَ الشَّخْصَانِ: ئۇرۇشارا بېرىش ـ كېلىشىش، مۇناسىۋەت باغلىماق، دوستلاشماق

تَمَازَحَ الْقَوْمُ: ئۇرۇشارا چاقچاقلاشماق

تَمَاسَّ الشَّخْصَانِ: بىر ـ بىرىگە تۇتۇشۇپ تۇرماق، بىر ـ بىرىگە تېگىشىپ تۇرماق: كېيىشىپ تۇرماق

تَمَاسَّ: تۇتاشتۇرۇش: كېيىشمەك: قىسقا يول

تَماسَكَ بِالشَّيْءِ: چىڭ تۇتماق، چىڭ تۇرماق

ـ الشَّخْصُ: ئۆزىنى تۇتۇۋالماق، ئۆزىنى تىزگىنلىمەك

تَمَاسُكٌ: بىرلىشىش، ئىتتىپاقلىشىش: يېقىن تۇرۇش

تَماشَى الشَّخْصَانِ: بىرگە ماڭماق

تَمالَأَ الْقَوْمُ عَلَى الأَمْرِ: بىرلىكتە پىلانلىماق

تَمَالَكَ عَنِ الأَمْرِ: ئۆزىنى بېسىۋالماق، ئۆزىنى تۇتىۋالماق

ما ـ أَن فَعَلَ كَذا: چىدامسىزلىق قىلماق، ئۆزىنى تۇتۇۋالالماسلىق

تَمام: تامام بولۇش، تۈگەش، پۈتۈنلەي تۈگەش: كۆڭۈلدىكىدەك بولۇش

ـٌ: پۈتۈنلەي، تامامەن: توغرىلانماق، ئېنىقلانماق

تَمامَة: تولۇقلىماق، قوشۇمچە قوشماق

تَمامِيَّة: پۈتۈنلەي تامام بولۇش، كۆڭۈلدىكىدەك بولۇش

تَمائِعَ الْقَوْمُ: بىر ـ بىرىگە توسالغۇ بولماق

تَماوَتَ: ئۆلگەن بولۇۋالماق، يالغاندىن ئۆلمەك

تَمايَدَ: ئېغاڭلىماق، مىدىرلىماق، لىڭشىماق

تَمايُلٌ: لىڭشىماق، لەپپەڭشىمەك: دەلدۇشلىمەك

تَمَتَّعَ بِكَذا أَو مِنْه: پايدىغا ئېرىشمەك، ھوزۇرلانماق، مەنپەئەت ئالماق

تَمَتُّع: پايدىلىنىش، بەھرىمەن بولۇش

رَسْم الـ ـ: ساپ پايدا بېجى

تَمْتَمَ فِي الْكَلامِ: غودۇرماق، غودۇڭشىماق

تِمْثال ج تَماثِيلُ: سۈرەت، رەسىم: ھەيكەل

تَمَثَّلَ بَيْنَ يَدَي فُلانٍ: مەلۇم كىشىنىڭ ئالدىدا ئۆزە تۇرماق

ـ بِه: مىسال كەلتۈرمەك، ئۆلگە ئالماق

ـ الشَّيْءَ: خىيال قىلماق، تەسەۋۋۇر قىلماق

ـ لَهُ الشَّيْءُ: ھېس قىلماق، ئەھۋالدىن قارىغاندا ئىگىللىمەك

تَلَوَّمَ فِي الأَمْرِ: ئەيپىلىمەك، تاپا ـ تەنە قىلماق

تَلَوَّنَ الشَّيْءُ: رەڭلىك بولماق، رەڭدار بولماق

ـ : خاراكتېرى كۆپ ئۆزگەرمەك، مۇقىم بولماسلىق

تَلَوَّى: ئىگىلمەك، مايماق بولماق، ئەگرى ـ بۇگرى بولماق

ـ الثُّعْبَانُ: تۇگۇلمەك، يىغىلماق

تَلْوِيْح: تەۋرەنمەك، لىڭشىماق، قوزغالماق

ـ الأَرْضِ: پول ياتقۇزماق؛ تاختايلىق يەر بولماق

تَلْوِيْحَة: ئىزاھ، شەرھ، ئىزاھات؛ قىسقىچە باھا

تَلْوِيْم: ئەيپىلەش، سۆكۈش

تَلْوِيْن: بويىماق، رەڭ بەرمەك

تَلِّيّ: دۆڭلۈك، تۆپىلىك؛ دۆڭلۈكلەر، تۆپلىكلەر

تَلَيْتَنَ: (كاتولىك دىنغا) ئېتىقاد قىلماق

تَلِيد: ئەجدادلاردىن قالغان مىراس؛ ئۇزۇن زامان

تَلِيدِيَّة: قەدىمىي، كىلاسسىك؛ كىلاسسىك بولغان

تَلَيُّف: سېلولوزا؛ قاتماق، قاتماللاشماق

تَلِتْف: بۇزۇلغان، زىيانغا ئۇچرىغان

تِلِيْفُزْيُون: تېلېۋىزىيە جازىسى، تېلېۋىزور

تليفُون: تېلېفون

تُلَيْل: دۆڭ، دۆۋە، تۆپلىك، ئېدىرلىق

تَمَّ ـِ تُمًّا و تُمَامًا وتُمامَةً الشَّيْءُ: تاماملانماق، پۈتۈنلەي ئاخىرلاشماق

ـ بالشَّيْءِ أو عَلَيْهِ: كەم ـ كۈتكۈسىز قىلماق، كۆكۈلدىكىدەك تاماملىماق

ـ عَلَى الأَمْرِ: ئۆزلۈكسىز داۋاملاشماق

تَمّ ج تِمَم و تِمَمَة: تۈگىگەن، ئاخىرلاشقان، تامام بولغان؛ تامام؛ تولۇق، پۈتۈنلەي، تامامەن

تَماثَلَ الْمَرِيْضُ: ئەسلىگە كەلمەك، ساقايماق

ـ الشَّيْئَانِ: ئىككىسى ئوخشاشماق، ئىككىسى ئوخشىشىپ قالماق

تَمَاثُل: ئوخشاش، ئوخشاشلىق

ـ مِنَ الْمَرَضِ: تەدرىجىي ساقايماق، ئاستا ـ ئاستا ئەسلىگە كەلمەك

تَمَاجَنَ الشَّخْصَانِ: ئۆزئارا چاقچاق قىلىشماق، ئۆزئارا ئويناشماق

تَمَاحَكَ الشَّخْصَانِ: ۋارقىراشماق، ئۆزئارا توۋىلاشماق

تَمادَحَ القَوْمُ: ئۆزئارا لاپ ئۇرۇشماق

تَمادَى فِي الضَّلالِ: تەرسالىق قىلماق، گاجلىق قىلماق، جاھىللىق قىلماق

ـ فِي الأَمْرِ: قەتئىي ئىزچىللاشتۇرماق

ـ بِهِ الأَمْرُ: ئۇزارتماق، داۋاملاشتۇرماق

تَمَّار: خورما سودىگىرى؛ چىلان ساتقۇچى

تَمَرْكَزَ فِي الْمَكَانِ: ئوتتۇرىغا يېغىلماق، مەركەزگە توپلانماق

تَمَرْمَرَ: ئاغرىنماق، رەنجىمەك

ـــ الرَّمْلُ: قۇم دولقۇنلىماق، قۇم كۆچمەك

تَمَـــــرَّنَ: مەشىق قىلماق، بەدەن چېنقتۇرماق

ـــ عَلَى الأَمْرِ: مەشىق قىلماق، تەنتەربىيە مەشىقى قىلماق

تَمْـــرِيَ: خورمىلىق: خورمنى ياخشى كۆرگۈچى: خورمىدەك، خورمىغا ئوخشاش

تَمْرِيْض: كېسەلگە قاراش، كېسەلنى كۈتۈش

تَمْـــرِيْن: مەشىق: پراكتىكا: تەنتەربىيە مەشىقى

تَمَزَّعَ الشَّيْءُ: يېرىلماق، چەك كەتمەك، دەز كەتمەك

تَمَزَّقَ: يىرتىلماق، تىتىلماق، پارچىلانماق

ـــ الْقَوْمُ: پارچىلانماق، بۆلۈنمەك

تِمْسَاح ج تَماسِحُ و تَماسِـــيحُ: تىمساھ ياكى تېمساق

تَمَسَّدَ: ئۇۋلانماق، ئۇۋىلىماق

تَمَسَّحَ بالْمَاءِ أومِنْهُ: سۇ ئىشلىتىپ يۇماق، سۇ بىلەن سۈرتۈپ يۇماق

ـــ لِلصَّلاةِ: ناماز ئۈچۈن كىچىك تاھارەت ئالماق

ـــ هُ بالْمَاء أَو بالـــدُّهْنِ: سۇ ياكى ماي بىلەن سۈرتمەك

تَمَسَّـــكَ بِـــهِ: چىڭ ساقلىماق، چىڭ ئېسىلىۋالماق: چىڭ تۇتماق

ـــ بالطِّيْبِ: ئەتىر چاچماق، خۇشپۇراق سەپمەك

تَمَسَّكَ: چىڭ تۇتماق، چىڭ تۇرماق

تَمَسْكَنَ: كەمبەغەل بولۇۋالماق: كەمبەغەل بولماق

تَمْسِيْد: ئۇۋلاش ئۇسۇلى

تَمَشَّطَ: باش تارىماق: چاچ تارىماق

تَمَشَّـــقَ: يىرتىلىپ كەتمەك، پارچىلىنىپ كەتمەك

تَمَشَّى: ماڭماق، يۈرمەك: ئايلىنىپ يۈرمەك، سەيلە قىلماق

ـــ مَعَ فُـــلانٍ: بىرلىكتە تەكىشى مىنىپ ھەيدەپ ماڭماق

تَمَصَّرَ: مىسىر تەۋەلىكىگە ئىگە بولماق

ـــــ الْمَكَـــــانُ: شەھەرلەشتۈرمەك، شەھەرلەشمەك

تَمَصَّصَ الشَّيْءُ: شورىماق، شۇمۇرمەك

تَمْصِيْرُ الْبُلْدَانِ: قۇرۇلۇش ئېلىپ بارماق

تَمَطَّطَ الشَّـــيْءُ: سوزۇلماق: يېپىشماق، چاپلاشماق

ـــــ فِي الْكَـــلامِ: ئېزىلەڭگۈلۈك بىلەن سۆزلىمەك، ئەزمىلىك قىلىپ سۆزلىمەك

تَمَطَّعَ: كىرىلمەك، كەرىلمەك

تَمَطَّقَ الطَّعامَ: تاماق پۇرىقىنى تېتىماق، تاماق پۇرىقىنى پورىماق

تَمْثِيـــل: ئوبـۇن كۆرسـتىش: مسـال كەلتۈرۈش: ۋەكىل قىلىش

ــ حَرَكَاتِيّ: گاچا تىياتىر، ئاۋازسىز تىياتىر

دَارُ الـ ــ: تىياترخانا

تَمْثِيلِيّ: تىياترچى، تىياترنىڭ

تَمْثِيلِيَّة: تىياتىر، دارامىا، سەھنە ئەسىرى

تَمَجَّدَ: ئۇلۇغلاش، مەدھىيەلەش

تَمَجَّـــنَ: داپ يۈز شەرمەندە بولماق، يۈزى قىزىل، ھاياسىز بولماق: پەسكەشلىك قىلماق، مۇتەھەملىك قىلماق

تَمْجِيد: ئۇلۇغلىماق، مەدھىيىلىمەك

تَمَخَّصَ الظَّلامُ: قاراڭغۇلۇق يوقالماق

تَمَخَّقَ النَّبَاتُ: يىلتىزى قۇرماق، يىلتىزى ئۆلمەك

تَمَحَّلَ الشَّيْءَ أولَهُ: ئامال تاپماق، چارە ئىزلەپ تاپماق

تَمَخَّضَ اللَّبَنُ: سۈتنى قوچماق، سۈتنى قويۇپ قوچۇپ ئېلىشتۇرماق

ــ تِ الْحَامِلُ: ھامىلە تۇغۇلغان چاغدىكى (ئاغرىق) ئاغرىماق

ــ الْجَنِينُ: ھامىلە مىدىرلىماق

تَمَخَّطَ: مىشقىرماق، مىشقىرىپ قويماق

تَمَدَّحَ: ماختانماق، پوچىلىق قىلماق

تَمَدَّدَ الشَّيْءُ: تەرەققىي قىلماق: سوزۇلماق، ئوزارماق

ــ: كېرىلمەك

تَمَدَّنَ: شەھەرلەشمەك، مەدەنىيلەشمەك

ــ الْمُـــدُنَ: شەھەر قۇرماق، شەھەر قۇرۇلۇشىنى ئېلىپ بارماق

تَمَدُّن: مەدەنىيەتلەشتۈرۈش، كىيكەيتىش

تَمَدْيَنَ: پاراۋانلاشماق: مەدەنىيەتلەشمەك

تَمَذْهَبَ بِالْمَذْهَبِ الْفُلانِيِّ: ئەگەشمەك، ئېتىقاد قىلماق: مەلۇم كىشىنىڭ مەزھەبىگە ئەگەشمەك

تَمْر ج تُمُور و تُمْران: قۇرۇق خورما

تَمْرَة: بىر تال قۇرۇق خورما

تَمَرَّخَ بِالـــدُّهْنِ: ماي سۈركىمەك، ماي سۈرتماق

تَمَـــرَّدَ: ئاسىيلىق قىلماق، يۈز ئۆرىمەك، توپىلاڭ كۆتۈرمەك

ــ عَلَيْهِ: تەكەببۇرلۇق قىلماق، ھاكاۋۇرلۇق قىلماق

تَمَرَّسَ بِالشَّيْءِ: ئۇۋلىماق، سۈركىمەك، سۈرتمەك: داۋاملىق تەنتەربىيە مەشىقى قىلماق

ــ بِالْمَصَائِبِ وَالْخُصُـــومات: تەجرىبىلىك ئاپەت، سۈنئىي ئاپەتلەرگە بەرداشلىق بەرمەك

تَمَـــرَّضَ: جانسىزلىق بىلەن ئىشلىمەك، ماغدۇرسىزلىق بىلەن ئىشلىمەك

تَمَرَّطَ الشَّعْرُ: تۈك ياكى پەي چۈشۈپ كەتمەك

تَمَـــرَّغَ فِي الشَّـــيْءِ: دولقۇنلىماق، ئۆركەشلىمەك: يۇمىلىماق

ـــ بِقَوْمِه: ...نىڭ بىلەن ھىمايە قىلماق

تَمَنَّنَ عَلَيْـــهِ: كۆڭۈل بۆلمەك، غەمخورلۇق قىلماق

ـــ هُ بِكَذا: تاپا ـ تەنە قىلماق، كايماق

تَمَنَّى الأَمْرِ: ئۈمىد قىلماق، ئارزۇ قىلماق

تَمْنِيَة: مەنى چىماق، سېپرما ئېتىلىپ چىماق

تَمَهَّدَ لَهُ الأَمْـــرُ: ئەپلىك بولماق، ئوڭاي بولماق

ـــ الْفِرَاشَ: كارۋاتقا ئورۇن سالماق، ئورۇن سالماق (يېتىش ئۈچۈن)

تَعَمَّـــلَ فى عَمَلِـــهِ: ئالدىرىماي قىلماق، سالماقلىق بىلەن قىلماق

تَمْهِيْـــــــــــــد: ئورۇنلاشـــتۇرۇش، سەرەمجانلاشـــتۇرۇش، تـــەييارلىق قىلىـــش؛ مۇقەددىمە، كىرىش سۆز

تَمْهِيْدِىّ: تەييارلىق قىلىنغان؛ تەييارلانغان؛ مۇقەدىمىگـــە مۇناســـىۋەتلىك بولغـــان؛ باشلانغۇچ خاراكتېرلىك

تَمَوَّجَ الْبَحْرُ: دولقۇنلىماق، مەۋج ئۇرماق

تَمَوَّجَ: داۋالغۇماق، تەۋرەنمەك

تَمَوَّرَ الْبَحْرُ: چايقالماق، داۋالغۇماق

تَمَـــوُّرِىّ: ئـۇياققا ـ بـۇياققا چايقالغـان، دولقۇنلانغان

تَمُّوز: 7 ـ ئاي (رىم كالېندار بويىچە)

تَمَوَّلَ: مالدار بولماق، بېيىماق

ـــ الْمَال: مال ـ دۇنياغا ئېرىشمەك، پۇلغا ئىگە بولماق

تَمَوَّنَ: زاپاس ئاشلىق ساقلىماق، ئاشلىقىنى ئىھتىيات قىلىپ ساقلىماق

تَمَوَّهَ الشَّىْءُ: ئالتۇن ياكى كۈمۈش بىلەن ھەل بەرمەك

ـــ الْحَقُّ: ھەققەتنى ياپماق

ـــ الْحَـــدِيثُ: ھەق ـ ناھەق ئارىلىشىپ كەتمەك

تَمْوِيـــل: مەبلەغ سېلىش، مەبلەغ بىلەن تەمىنلەش

تَمْوِيْن: تەمىنلىمەك؛ ئاشلىق بېرىش

بِطَاقَـــةُ الـــــ : ئاشـلىق سېتىۋېلىش كېنىشكىسى، ئاشـلىق بىلـەن تەمىنلـەش كېنىشكىسى

وِزَارَة الـــ: ئاشلىق مىنىستىرلىكى، تەمىنات مىنىستىرلىكى

تَمْوِيَة: سىرلىماق، ھەل بەرمەك، يالاتماق

ـــ الأَخْبَارِ: خەۋەرلەرنى يوشۇرماق

تَمَيُّؤ: سۇ قوشۇپ ئاجرىتىش، سۇ قوشۇپ پارچىلاش

تَمَيَّحَ: دەلدەڭشىپ ماڭماق

تَمَيَّدَ: تەۋرىمەك، مىدىرلىماق، قىمىرلىماق

ـــ تِ الْمَرْأَةُ: پىسلىداپ ماڭماق، ئېغاڭلاپ ماڭماق

تَمَيَّزَ الشَّىْءُ: تاللىماق؛ پەرقلەندۇرمەك

ـــ الرَّجُـــلُ: تامغىقىنى چاكىلدانماق، تامغاق قاقماق

تَمَطَّى: كېرىلمەك، كەرىلمەك

تَمَعَّجَ: ئەگرى ـ بۈگرى ئېگىلىپ ماڭماق؛ ئەگىپ ئاقماق

تَمَعَّنَ فى الأَمْـــرِ: دىققەت قىلماق؛ پۇختا ئويلانماق

تَمَغَّصَ بَطْنُهُ: قوساق ئاغرىماق

تَمَغَّطَ الشَّىْءُ: ئۇزايماق، سوزۇلماق

تَمَغْطَسَ: ماگىنتلاشماق، ئۆزىگە تارتماق

تَمَغْنَطَ: ماگىنتلاشماق

تَمَقَّتَ إِلَيْـــهِ: يىرگىنىشكە بۇيرۇماق، ئۆچ كۆرۈشكە بۇيرۇماق

تَمَكَّثَ: بىر دەۋر كۈتۈپ تۇرماق

ـــ بالْمَكان: ئورۇنلاشتۇرماق، ماكانلاشماق

ـــ فى الأَمْرِ: كەينىگە سوزماق، سۇسلۇق قىلماق

تَمَكَّنَ: مۇستەھكەم بولماق، پۇختا بولماق

ـــ مِـــنَ الأَمْـــرِ: ھۆددىسىدىن چىقماق، ئىقتىدارى يەتمەك، قولىدىن كەلمەك

تَمَلَّسَ: تىكىۋەتمەك، سوغۇرۇلۇپ چىقىپ كەتمەك

تَمَلَّصَ مِنْهُ: قېچىپ كەتمەك، تىكىۋەتمەك

ـــ الشَّىْءُ مِنْ يَـــدِهِ: قولىدىن تارتقۇزۇپ قويماق، كالامپايلىق قىلماق

تَمَلَّقَ هُ أَولَـــهُ: خۇشامەتچىلىك قىلماق، يالاقچىلىق قىلماق

تَمَلَّكَ الشَّىْءُ: ئىگە بولماق، ئىگەللىمەك

ـــ عَلَى الْقَوْمِ: تەۋەسىدە بولماق، قارىمىقىدا بولماق

ـــ عَلَى الشَّىْءِ: يۇتىۋالماق، بېسىۋالماق، ئىلكىگە ئۆتكۈزىۋالماق

تَمَلُّكِـــىّ: مـال ـ مۈلۈكلۈك، بولغان؛ ئىگىدارچىلىق قىلىش ھوقۇقى بولغان

تَمَلَّلَ: تىت ـ تىت بولماق بىئارام بولماق؛ مەلۇم مەزھەپكە ئېتىقاد قىلماق

تَمَلْمَلَ الْجَـــالِسُ: ئولتۇرغۇچى خاتىرجەم بولالماسلىق، خاتىرجەم ئولتۇرالماسلىق؛ ئولتۇرالماي قالماق

ـــ عَلَى فِراشِـــهِ: ئۇيقۇ كەلمەي ئۇياق ـ بۇياققا ئۆرىلىمەك

تَمَلْمُـــلُ: تىت ـ تىت بولۇش؛ ئىچى تىتىلدىماق

تَمَلَّى عُمْرَهُ: ئۇزۇن ياشىماق، ئۇزۇن ئۆمۈر كۆرمەك

تَمْلِيح: تۇز قوشۇش، تۇزلاش، تۇز سېلىش

تَمْلِيْق: گاجلاشماق، كېكەچلىمەك

تَمَّـــمَ الشَّـــىْءَ: ئورۇنلىماق، تۈگەتمەك، تاماملىماق

تَمَنَّ (اَلتَّمَنِّى) : ئارزۇ، تىلەك، غايە

تَمَنَّعَ الشَّىْءُ: پولاتتەك مۇستەھكەم بولماق، يىمىرىلمەس بولماق

ـــ عَنِ الشَّىْءِ: رەت قىلماق، باش تارتماق

تَناسُب: مۇناسىۋەتلىشىش؛ نىسبەتەن ماسلىشىش، ئالاقىلىشىش

تَناسَخَ الشُّيْنَان: بىر- بىرىدىن كۆچۈرمەك، ئۆزئارا كۆچۈرۈشمەك

ـ ت الأَزْمِنَةُ: زامانلار ئۆتمەك، زامان ئۆتمەك

ـ ت الأَرْوَاحُ: روھى قايتماق، ئۆلگەن ئادەم قايتا تىرىلمەك

تَناسُخِيَّة: روھنىڭ قايتىپ كېلىشى توغرىسىدىكى ئەپسانە (قاراش)

تَناسَقَ كَلاَمُهُ: رەتلىك، سىستېمىلىق سۆزلىمەك

ـ ت الأَشْيَاءُ: رەتلىك بولماق، تەرتىپلىك بولماق

تَناسَلَ الْقَومْ: كۆپەيمەك، كۆپىيىپ بارماق

تَناسُل: تۇغۇلۇش، نەسىل قالدۇرۇش

تَناسُلِيّ: نەسىل، ئۇرۇق - ئەۋلاد؛ نەسىل قالدۇرۇلغان

تَناسَى الشَّيْءَ: ئۇنۇتقاق بولۇۋالماق؛ خاتىرىسىنى يوقاتماق

تَناشَدَ الْقَومُ الأَشْعَارَ: ئۆزئارا شېئىر ئوقۇشماق

تَناصَرَالْقَوْمُ: ياردەملەشمەك، ھەمدەملەشمەك

تَناصَفَ الْقَومُ: بىر - بىرىگە ئىنساپ قىلىشماق، بىر - بىرىگە ئادىل مۇئامىلە قىلىشماق

تَناصَى الْقَومُ: بىر- بىرىگە چىرمىشىپ كەتمەك، بىر- بىرىنى ئورىماق

تَناصُح: ئوسموس (فىزىكىلىق ۋە تېبابەتتىكە مۇناسىۋەتلىك ئاتالغۇ)؛ سىرغىپ ئۆتۈش

تَناصُحِيّ: سىڭىپ ئۆتۈش؛ سىرغىپ ئۆتۈش بىسىم كۈچى

تَناضَلَ الْقَومُ: كۆرەش قىلماق، ئۇرۇش قىلماق

تَناطَحَ الثَّوْرَان: ئۆزئارا توقۇنۇشماق، ئۆزئارا ئۇسۇشمەك

تَناظَرَالْقَومُ: ئۆزئارا قاراشماق، بىر- بىرىگە قارىماق

ـ الْعَالَمَان فِى الأَمْرِ: تاكاللىشىپ قالماق، گەپ تالىشىپ قالماق، مۇنازىرىلىشىپ قالماق، ئۆزئارا مۇنازىرىلەشمەك

تَنـاظُمَ: ياخشى تەشكىللىمەك؛ ياخشى تەرتىپكە سېلىنماق

تَناعَسَ: يالغاندىن كۆز يۇمماق، ئۇخلىغان بولۇۋالماق

تَناغَمَ الْقَومُ: بىرلىكتە ناخشا ئېيتماق

تَنـاف (اَلتَّـافِى): بىرىدەك بولماسلىق، ماسلاشمىسلىق

تَنافَرَ القَومُ: داۋا قىلماق، ئەرز قىلماق؛ بىر - بىرىنى قىستىماق

ـ الْقَومُ لِلْأَمْرِ: سەپەرۋەرلىككە كەلتۈرمەك، ھەربىكەتلەندۈرمەك

ـــ مِنَ الْغَضَبِ: غەزەپتىن گۈلدۈرمامادەك ۋارقىرىماق، غەزەپتىن گۈلدۈرمامادەك پارتىلىماق

تَمَيَّسَ الرَّجُلُ: غادىيىپ ماڭماق، گىدىيىپ ماڭماق

تَمَيَّعَ الشَّيْءُ: سۇيۇقلاشماق، سويۇلدۇرماق

تَمَيَّلَ: ئېغاڭلىماق، لىڭشىماق، لەپپەڭشىمەك

تَمِيْمَة ج تَمائِمُ: تۇمار، تىلتۇمار

تَمْيِيْز: ئايرىش، پەرقلەندۈرۈش: تاللاش: پەرقلەندۈرگۈچى سۆز (ئەرەب تىلدا)

الـ ـــ الْجُمْرُكِيّ: تاموژنا بېجى، تاموژنا ئالاھىدە پايدا ھوقۇقى

الـ ـــ الْعُنْصُرِيّ: ئىرقى كەمسىتىش، ئىرقى ئايرىمچىلىق

تَنَاءَي عَنْهُ: يىراق بولماق، ئۇرۇن ئالماق، (ئارىلىق)

تَنَابَذَ الْقَوْمُ: مۇناسىۋەتنى ئۈزمەك

تَنَابُذ فى الرَّأْيِ: ئۆزئارا ئىختىلاپ قىلىشماق، بىر پىكىرگە كېلەلمەسلىك

تَنَابَزَ الْقَوْمُ بِالأَلْقَابِ: لەقەملەر بىلەن چاقىرىماق، لەقەملەرنى ئىشلىتىپ چاقىرماق

تَنَاثَرَ الشَّيْءُ: يېيىلماق، چېچىلماق: ئارقا ـ ئارقىدىن چۈشمەك

تَنَاجُز: قىرغىن قىلىش، ئۇرۇشۇش

تَنَاجَى الْقَوْمُ: مەخپى پاراڭلاشماق، يۇشۇرۇن پاراڭلاشماق

تَنَاحَرَ الْقَوْمُ عَلَى الأَمْرِ: ئۇرۇشماق، دۇشمەنلەشمەك

ـــ الْقَوْمُ فى الْقِتَالِ: بىر ـ بىرىنى بوغۇزلىماق، بىر ـ بىرىنى قىرغىن قىلماق

تَنَادَّ الْقَوْمُ: پىكىر ئىختىلاپ قىلىشماق: پارچىلانماق

تَنَادَرَ: لەتىپە سۆزلەشمەك، لەتىپە سۆزلەپ بەرمەك

تَنَادَمَ الْقَوْمُ: دوستلۇق ھارىقى ئايلانماق: رومكىنى ئايلاندۇرماق

تَنَادَى الْقَوْمُ: ئۆزئارا چاقىرىشماق: يىغىلىشقا ياكى مەجلىسكە چاقىرماق

تَنَازَعَ الْقَوْمُ فى الشَّيْءِ: كۆرەش قىلىشماق، زىددىيەتلەشمەك

ـــ الْقَوْمُ الْكَأْسَ: قەدەھ سوقۇشتۇرماق

تَنَازُع الْبِقَاءِ: ياشاش ئۈچۈن كۆرەش قىلماق

تَنَازَلَ الْقَوْمُ: ئېلىشماق، جەڭ قىلىشماق

ـــ عَنِ الْعَرْشِ: ۋاز كەچمەك، تەختتىن چۈشمەك

ـــ لَهُ عَنْ مِلْكٍ: تاپشۇرماق، ئۆتۈنۈپ بەرمەك

ـــ عَنِ الْعَقْدِ: توختامدىن ۋاز كەچمەك

تَنَاسَبَ الرَّجُلانِ: قېرىنداشلىق ياكى قانداشلىق مۇناسىۋىتى بولماق

ـــ الشَّيْئَانِ: ماسلاشماق،

تَنْبَال ج تَنابِيْـلُ وتَنابِلَـةٌ: پاكار، پەتەك، هورۇن، يالقاۋ

تَنَبَّطَ الْبِئْرَ: سۇ چىقارماق، سۇ تارتماق

تَنْبَل ج تَنابِيْـل و تَنابِلَـةٌ: پاكار، پەتەك، هورۇن، يالقاۋ

تَنْبَلَـة: هورۇنلۇق قىلىش: ئىرىنچەكلىك، لەقۋالىق

تَنَبَّلَ: ئالىيجاناپلىققا ئىگە بولماق، ئېسىل ئادەم بولماق، ئالىيجاناپ ئادەم بولماق

تَنْبَلَ: هورۇنلۇق قىلماق، لەقۋالىق قىلماق

تَنَبَّهَ لِلأَمْرِ أَو عَلَيْه: دىققەت قىلماق، ئاگاھ بولماق

ـــ مِنَ النَّوم: ئويغانماق

تَنْبِيْـت الْبَـذُور: بىخ سۈرگۈزۈش، بىخ چىقىرىش

تَنْبِيط: مەجۇي؛ مەسخىرە قىلىش؛ زاكىلىق قىلىش

تَنْبِيْـه ج **تَنْبِيْهَـات**: ئويغىتىش ئاگاھلاندۇرۇش، ئىلھاملاندۇرۇش؛ تەنبىھ

تَنَتَّفَ الشَّعْرُ: چاچ قايرىپ قويۇلماق؛ چاچنى بىر تەرەپكە ئايرىپ قويماق

ـــ الشَّعْرَ: چاچنى قايرىماق، چاچنى بىر تەرەپكە قايرىپ قويماق

تَنْتَلَه: قىرغاق (گۈللۈك قىرغاق)؛ گۈللۈك جىيەك؛ گۈللۈك رامكا

تَنَثَّرَ الشَّـيْءُ: تارقاتماق، چېچىلماق؛ چېچىلىپ كەتمەك

تَنَجَّدَ الشَّيْءُ: ئالى بولماق، يۇكسەك بولماق

تَنَجُّـزٌ: ئادا قىلىشنى تەلەپ قىلماق (ۋەدىسىنى)

تَـنَجُّسَ الشَّـيْءُ: نىجىسلاشماق، پاسكىنىلاشماق، نىجاسەتكە بۇلغانماق

تَنَجُّعَ الشُّـعْبَ: ئوت ـ چۆپ ئىزلىمەك، يايلاق ئىزلىمەك

ـــ هُ: تىلەمچىلىك قىلماق، قەلەندەرچىلىك قىلماق

تَنَجْلَزَ: ئەنگىلىيەلەشمەك، ئىنگىلىزلەشمەك

تَنَجَّمَ: پالچىلىق قىلماق، رەممالىق قىلماق

تَنْجِيْـز: تاماملاش، پۈتتۈرۈش، ئاخىرلاشتۇرۇش

تَنْجِـيْس: مەينەتلىشىش، پاسكىنا بولۇپ كېتىش

تَنْجِيْم: پالچىلىق قىلىش، رامماللىق قىلىش

تَنَحَّسَ: ئاچ قالماق، قورسىقى ئېچىپ قالماق

تَنَحْذَحَ الرَّجُـلُ: ئاۋازى سۈزۈك بولماق؛ تاۋۇش ئېنىق بولماق

تَنَحَّى: يوقالماق، غايىپ بولماق

ـــ عَنْ مَوْضِعه: چەتنەمەك، ئۆزىنى چەتكە ئالماق؛ ماۋزۇدىن چەتنەپ كەتمەك

تَنَحَّعَ: شۆلگەي چىقماق، شۆلگەي ئاقماق

تَنَحَّلَ الشَّيْءَ: تاللىماق، ئىلغىماق

تَـنَخَّمَ: خەلىۋك تۆكۈرمەك، خەپرۇك تۆركۈرمەك

تَنافُر: كېلىشەلمەسلىك، ماس كەلمەسلىك

تَنـــافَسَ الْقَـــوْمُ فى الأَمْـــرِ: ئۆزئارا مۇسابىقىلەشمەك، ئۆزئارا بەسلەشمەك

تَنـــافَى ت الأَشْـــيَاءُ: ماس كەلمەسلىك، بىردەك بولماسلىق

تَنـــاقَصَ الْشَّـــيْءُ: تەدرىجىي كېمەيمەك، تەدرىجىي ئازايماق

تَنـــاقَضَ الشَّـــيْئَانِ: زىددىيەتلەشمەك، توقۇنۇشماق

ـــ الْشَّيْءُ: يىمرىلمەك، گۇمران بولماق

ـــــ الشَّـــاعِرَانِ: شېئىر ئېيتىشماق، دىكلاماتسىيە قىلىشماق

تَناقُض: قارشىلىشىش، زىددىيەتلىشىش

تَناقَـــلَ الْقَـــومُ الـــحَدِيْثَ: مۇھاكىمە قىلىشماق، ئۆزئارا نەقىل قىلىشماق

تَناكَدَ الْقَوْمُ: بىر - بىرىگە كاشىلا بولماق، بىر – بىرىگە دەخلى تەرۇز قىلماق

تَناكَرَ الْقَومُ: بىر – بىرىنى ئۆچ كۆرمەك، بىر – بىرىدىن يىرگەنمەك، بىر ـ بىرىنى ئىنكار قىلماق

ـــــ هُ: بىلمىگەن بولۇۋالماق، ئۇقماس بولۇۋالماق

تَنَأَنَأَ عَنِ الأَمْرِ: سوغۇق مۇئامىلىدە بولماق: بەھۇرمەتلىك قىلماق

تَناهَبَ الْقَـــرَ ســـان: بىرىنچى بولۇشقا چاقماقتەك تېز ئىنتىلمەك

تَناهَدَ الْقَوْمُ الشَّيْءَ: كىشى ئۇسسىمكە ئورناق چىچىپ خىراجەت قىلماق

تَناهَى الشَّيْءَ: ئاخىرىغا يەتمەك، چېكىگە يەتمەك

ـــ الْقَوْمُ عَنِ السَّـــيِّئَاتِ: ئۆزئارا مەنئى قىلماق: ۋاز كەچمەك، تاشلىۋەتمەك

تَناوَبَ الْقَوْمُ الأَمْرَ: نۆۋەتلىشىپ قىلماق: نۆۋەتچىلىك قىلماق

تَنَـــاوُب: نۆۋەتلىشىش، ئۆزئارا ئالمىشىپ تۇرۇش

تَناوَحَ الْجَبَلاَنِ: ئىككى تاغ بىر- بىرىگە قارىشىپ تۇرماق، ئىككى تاغ قارىمۇ قارشى تۇرماق

تَنـــاوَشَ الْقَـــومُ فى الْحَـــرْبِ: قىرغىن قىلىشماق: نەيزىلەشمەك

تَناوَلَ الشَّيْءَ: ئالماق، تاپشۇرۇپ ئالماق

ـــ الطَّعَامَ أَوالدَّوَاءَ: يىمەك- ئىچمەك

ـــــ الْمَسِـــيْحِيّ: خىرىستىئان مۇرىتى مۇقەددەس ناماقنى يىمەك

تَناوَمَ: ئۇخلىۋالماق: ئۇخلىغان بولۇۋالماق

تَنَبَّأَ: پەيغەمبەر بولۇۋالماق، ئۆزىنى پەيغەمبەر دەپ ئاتىلىۋالماق، پەيغەمبەر ھېسابلىماق

ـــ بالأَمْرِ: ئالدىن خەۋەر قىلماق، بىشارەت بەرمەك

تَنَبَّـــؤ: ئالدىنئالا خەۋەر قىلىش، ئالدىن بىشارەت بېرىش

تَنْشِيْق: بەلگىلەش، تەيىنلەش

تَنَصَّبَ: بەلگىلىمەك، تەيىنلىمەك، تىكلىمەك

تَنَصَّتَ لَهُ: ئوغۇرلۇقچە ئاڭلىماق، يۇشۇرۇن قۇلاق سالماق

تَنَصَّرَ: خىرىستىئانلاشماق، خىرىستىئان دىنىغا كىرمەك

ـــ لَهُ: بارلىق كۈچى بىلەن ياردەم بەرمەك

تَنَصَّفَ الرَّجُلُ: خىزمىتىنى قىلماق: ئىنساپنى تىلىمەك

ـــ مِنْ فُلان: ئېلىپ بارماق، ئاپىرىپ بەرمەك

تَنَصَّلَ مِنْ كَذا: مۇناسىۋەتنى ئۈزۈپ تاشلىماق: قاچماق، ئۆزىنى چەتكە ئالماق

ـــ مَنِ الذَّنْبِ: گۇناھىدىن قاچماق، گۇناھىدىن ساقلانماق

تَنْصِيْر: يۇيۇنۇش مۇراسىمى (خىرىستىئان دىنىدا)

تَنْصِيْف: بۆلۈش، ئىككىگە بۆلۈش

تَنَضَّدَتِ الأَسْنَانُ: رەتلىك بولماق، تەكشى بولماق

تَنَطَّسَ: ھەر تەرەپلىمە مۇلاھىزە قىلىشقا خۇشتار بولماق، ھەر تەرەپلىمە ئويلاپ كۆرۈشكە قىزىقماق، ئىنچىكە كۆزىتىپ تەكشۈرمەك: كېيىنىشكە ئەھمىيەت بەرمەك

تَنَطَّطَ: سەكرەتمەك، ئاتلانماق، ئاتلىماق

تَنَطَّعَ فِي الأَمْرِ: ئەھمىيەت بەرمەك، ئېتىبار بەرمەك

ـــ فِي الْكَلامِ: سۆز ـ ئىبارىلەرگە ئۆلۈك يېپىشىۋالماق، سۆز ـ ئىبارىلەرگە ئۆلۈك ئېسلىۋالماق

تَنَطَّقَ: كەمەر باغلىماق، بەلباغ باغلىماق

تَنَظَّرَهُ: تەپسىلىي كۆرمەك، ئىنچىكە كۆرۈپ چىقماق: ساقلاپ تۇرماق، كۈتمەك

تَنَظَّفَ: ئۆزىنى پاسكىنىچىلىقتىن تازىلىماق، تازىلىققا ئەھمىيەت بەرمەك، پاكىزە بولۇپ قالماق

تَنَظَّمَ الأَمْرُ: رەتلىك بولماق، تەشكىللەپ بولماق

ـــ اللُّؤْلُؤُ: بىر تىزىققا تىزىلماق: يىپقا مەرۋايىپ ئۆتكۈزۈلمەك

تَنْظِيْر: سېلىشتۇرۇش، نىسبەتلەشتۈرۈش

تَنْظِيْم: تەشكىللەش، تەرتىپكە سېلىش

تَنْظِيْمَات: مېخانىزىم: قۇرۇلما: كارخانا: ئورگان

تَنَعَّمَ: پاراۋان تۇرمۇش ئۆتكۈزمەك

تَنَغَّشَ: جۇشقۇن بولماق، تېتىك بولماق: ھاياجانلانماق

ـــ الْمَكَانُ بِالنَّاسِ: قىستىلاشماق، قىستىلاڭچىلىق بولماق، ئادەملەر بىلەن تولۇپ كەتمەك

تَنَغَّصَ الْعَيْشَ: جاپالىق تۇرمۇش كەچۈرمەك

تَنَدَّلَ: بەشىنى ياغلىق بىلەن ئورىۋالماق؛ قولياغلىق بىلەن قولىنى سۈرتمەك

تَنَدَّمَ: پۇشايمان قىلماق، نادامەت چەكمەك، ئۆكۈنمەك

تَنَدَّى الْمَكَانُ: شەبنەم پەيدا بولماق، شەبنەم چۈشمەك

تَنْدِيْد: ئەيىپلەش، تەنقىد قىلىش، ئۆتكۈر تەنقىد قىلىش

تَنَزَّهَ: كۆڭۈل ئاچماق، سەيلە قىلماق

ــ عَنِ الأَمْرِ: ئۆزىنى چەتكە ئالماق، ئۆزىنى تارتماق

تَنَزَّى إِلَى الشَّرِّ: يامانلىققا بىرىلىپ كەتمەك، ئېغىپ كەتمەك

تَنْزِيل: توتۇۋېلىش، توتۇپ قېلىش؛ چۈشۈرۈش: چۈشۈش

تُنس: چويلا توپ: تىنىس توپ

ــ الْمَائِدَة: تىك ــ تاك توپ

تَنَسَّرَ الثَّوْبُ: ئۈپرىماق، سۈركىلىپ ئۈپىراپ كەتمەك

ــ الْحَبْلُ: بوشتىلماق؛ چۈۋۈلۈپ كەتمەك

تَنَسَّقَ ت الأَشْيَاءُ: رەتلىك بولماق، تەرتىپلىك بولماق

تَنَسَّكَ: راھىب بولماق، دەرۋىش بولماق، زاھىد بولماق

تَنَسَّمَ: نەپەسلىنىش، نەپەس ئالماق

ــ تِ الرِّيْحُ: مەيىن ــ شامال چىقماق

ــ الْخَبَرَ أَو العِلْمَ: خەۋەر ئاڭلىماق، بىلىم ئالماق

ــ أَثَرَهُ: ئەگەشمەك، ئىزىغا چۈشمەك

تَنْسِيْق: چىرايلىق، رەتلىك: ماسلاشقان، جىپسلاشقان

الــ الدَّاخِلِيّ: ئىچكى قىسمىدىن ماسلاشقان

تَنْسِيْل: قىرقىۋېتىش، قىرىۋېتىش

تَنَشَّبَ فِيه: ئېسىلىپ قالماق، ئىلىنىپ قالماق

تَنَشَّرَ: تارقالماق، يېيىلماق، چېچىلىپ كەتمەك

تَنَشَّطَ: ئىلھاملاندۇرماق، رىغبەتلەندۇرمەك، جانلاندۇرماق

ــ لِلأَمْرِ: تولۇپ تاشقان قىزغىنلىق بىلەن، روھلۇق بىلەن قىلماق

تَنَشَّقَ الشَّيْءَ: سۈرتمەك، ئېرىتمەك

ــ الثَّوْبُ العَرَقَ: كىيىم تەر شورىماق

تَنَشَّقَ الْهَوَاءَ: ھاۋا سۈمۈرمەك، نەپەسلەنمەك

ــ الأَخْبَارَ: مۇخبىر زىيارەت قىلماق خەۋەر تىكشىكلىماق

ــ الرَّائِحَةَ: پۇرىماق، پۇراش

تَنَشُّق: پۇراش، سۈمۈرۈش

تَنَشْنَشَ: ئەسلىگە كەلمەك، ساقايماق

تَنَشَّى: مەس بولۇپ قالماق

تَنْشِيْط: ئىلھاملاندۇرۇش، رىغبەتلەندۇرۇش، قوزغاش

تَنَكَّرَ الرَّجُلُ: يالغاندىن ياسىنىۋالماق، ساختا قىياپەتكە كىرىۋالماق

ـــ لَـهُ: ئۇنىڭغا پوزىتسىيىسىنى يامان قىلماق، ئۇنىڭغا يامان مۇئامىلىدە بولماق

ـ الاِسْـمُ: ئېنىقسىز ھالەتتىكى ئېسىم بولماق، ئېنىقسىز ھالەتتىكى ئېسىمغا ئايلانماق (ئەرەب تىلى گىراماتىكىسىدا)

تَنَكُّر: يالغان نام چىقىرىش؛ ساختىلىشىش

قِنَاع الـ ـَ : ساختا نىقاب، يالغان نىقاب

تَـنَكَّسَ الشَّـيْءُ: بۇزۇلماق، سۈپىتى ئۆزگەرمەك

ـ ت الْأَعْلَامُ: بايراق يېرىم چۈشۈرۈلمەك

تَنْكِيْت: ھەجىۋى قىلىش، مەسخىرە قىلىش، قىزىقارلىق گەپ قىل قىلىش؛ غەزەل ئېيتىش

تَنْكِيْل: جازاغا تارتىش، جازا بىرىش

تَنَمَّرَ الرَّجُلُ: خاپا بولماق، ئاچچىقلانماق

ـ : جەسۇرلۇق خىسلەتنى ئۈلگە قىلماق، يىلپىزنى دورىماق

تَنْمِيَـة: ئۆستۈرۈش، راۋاجلاندۇرۇش، يېيتىشتۈرۈش

تَنْمِيْر: نومۇر قويۇش، نومۇر خاتىرىلەش

تَنَهَّدَ: ئاھ ئۇرماق، ئۇھ تارتماق؛ خۇرسەنمەك

تَنْهِيْد: ئاھ ئۇرۇش، ئۇھ تارتىش، خۇرسىنىش

تَنَـوَّحَ الشَّـيْءَ: ئېسىپ قويغان نەرسە پۇلاڭلىماق

تَنَوَّدَ: پۇلاڭلىماق، ئىرغاڭلىماق

ـــ مِـنَ النُّعَـاسِ: مۇگدەپ بېشىنى لىڭىشتماق، ئۇيقۇدىن بېشنى تۆۋەن چۈشۈپ كېتىپ تۇرماق

تَنَوَّرَ الْمَكَانُ: يورۇتماق، نۇرلاندۇرماق

ـ : ئىلھام بېرىلمەك، رېغبەتلەندۈرۈلمەك

تَنُّور ج تَنَانِيْرُ: تونۇر، ئوچاق، مەش

تَنُّورَة: يوپكا، قىسقا كۆينەك

تَنَوَّط، تُنُـوَّط: چاڭگىچى قۇش، چاڭگا تىزىشقا ئامراق قۇش

تَنَوَّعَ الشَّـيْءُ: خىلمۇ ـ خىل بولماق، ھەرخىل ھەرياڭزا بولماق، رەڭگا ـ رەڭ بولماق؛ تۈرلەرگە بۆلۈنمەك

تَنَوَّقَ فِى كَـذَا: ھەۋەس قىلماق، خۇشتار بولماق، ياخشى كۆرمەك

تَنَوَّمَ الرَّجُلُ: ئۇخلاپ چۈش كۆرمەك

تَنْوِيْر: نۇرلاندۇرۇش، يورۇتۇش

ـ الزُّهُوْرِ: گۈللەر ئېچىلماق

تَنْوِيْم: تېنچلاندۇرۇش، ئۇخلىتىش

تَنْوِيْـه: تىلغا ئالماق، زىكرى قىلماق؛ ماختىماق؛ ئىما ـ ئىشارەت قىلماق

تَنَيَّقَ فِى الشَّيْءِ: كۆڭۈل بەرمەك، ئىشتىياق باغلىماق

تِنِّيْن ج تَنَانِيْنُ: ئەجدىھا؛ ئاسمان ئەجدىھاسى (يۇلتۇزلار تۈركۈمى نامى)

ـ النَّامُوسِ: يىڭناغۇچ (ھاشارەت)

تَهَاتَرَ الْخَصْمَانِ: جاڭجاللاشماق، جىدەللەشمەك

تَنَغَّمَ الرَّجُلُ: غىكشىماق، غىكشىپ ناخشا ئېيتماق

تَنَغْنَغَ: جاپالىق ۋە ئۈمىد بىلەن ياشىماق

تَنَفَّخَ: ئوسۇرۇپ تاشلىماق؛ كۆپۈپ كەتمەك، پۈۋدىلىپ كەتمەك

تَنَفَّسَ: نەپەس ئالماق، تىنماق

ـــ الْصُّبْحُ: تاڭ ئاتماق، تاڭ سەھەر بولماق

ـــ الْصُّعَدَاءُ: چوڭقۇر تىنماق، ئاھ ئۇرماق، ئۇھ تارتماق، خۇرسىنماق

تَنَفَّسِيَ: نەپەسلەنگۈچى؛ نەپەسلىنىشنىڭ؛ نەپەسلىنىشكە دائىر

تَنَفَّشَ الْقِطُّ: مۈشۈكنىڭ تۈكلىر تىك تۇرماق

تَنَفَّلَ: قوشۇمچە خىزمەت قىلماق، نەپلە ئەمەل قىلماق

تَنْفِيْخ: ئۆسمە، ھۈررەك، مۇنەك، دانىخورەك

ـــ الْعَقْد: ئىچكى ئەگمە ياي

تَنْفِيذ: ئىجرا قىلىش، يول قويۇش، ئەمىلىلىشىش؛ ئىجرا قىلىنىش، ئەمىللەشتۈرۈش

تَنْفِيْذِيّ: ئىجرا قىلىنغان، ئەمىلىلەشتۈرۈلگەن

تَنْفِيْس: ئۈمىدسىزلىنىش، بەلنى قويىۋېتىش

تَنْفِيْض: قېقىۋېتىش، قېقىپ چىقىرىۋېتىش

تَنَقَّبَ: تەكشۈرمەك، ئاختۇرماق

ـــ عَنْ كَذا: ئىزدەنمەك، تاپماق

ـــ تِ الْمَرْأَةُ: نىقابلانماق، يۈزىنى يۆگىمەك

تَنَقَّذَ فُلانًا مِنْ كَذا: قۇتقۇزماق، قۇتقۇزىۋالماق

تَنَقَّضَ الشَّيْءُ: يىرىلماق، دەز كەتمەك

تَنَقَّلَ مِنْ مَكَانٍ إِلَى آخَرَ: كۆچمەك، يۆتكەلمەك

تَنَقُّل: كۆچەش، يۆتكىلىش؛ ئالمىشىش

تَنَقَّى هُ: تاللىماق، ساپلاشتۇرماق

تَنْقِيْب: چارلاش، قىدىرپ تەكشۈرۈش

تَنْقِيَة: پاكىزلاش، تازىلاش، پاكلاشتۇرۇش

ـــ الْهَوَاءِ: ھاۋانى ساپلاشتۇرماق، ئالماشتۇرماق

تَنْقِيْح: تۈزىتىش، تەھرىرلەش؛ ئۆزگەرتىش

تَنْقِيْص: كېمەيتمەك، ئازايتماق؛ تۆۋەنلىمەك

تَنْقِيْل: ئالماشتۇرۇش، ئۆتكۈزۈپ بېرىش؛ ئالماشتۇرۇش، يۆتكىلىش

تَنَكٌّ: ئاق تۈنكە، ئاق قاڭالتىر قاچا

تَنَكَّبَ عَلَى الشَّيْءِ: يۆلەنمەك، تايانماق

ـــ عَنْهُ: ۋاز كەچمەك، نېرى بولماق

ـــ الشَّيْءَ: ئۈستىگە ئالماق، زىممىسىگە ئالماق

تَنَكَة: قاڭالتىر قاچا، تۈنكە قاچا؛ قاڭالتىر چىلەك

تَنَكَّدَ عَيْشُهُ: جاپالىق تۇرمۇش كەچۈرمەك، غۇربەتچىلىكتە ياشىماق

ـــ الْفُرْصَةَ: پۇرسەتنىن پايدىلانماق، پۇرسەت چىقماق

تَهَيُّكٌ: نومۇسسىزلىق قىلماق، ھاياسىزلىق قىلماق، بىپەرۋالىق قىلماق؛ يىرتىلماق، تىتىلماق

ـــ فِي أَعْمَالِهِ: داپ يۈز شەرمەندىلىك قىلماق

تَهْتَهَ: كاچىلاشماق، كېكەچلىمەك

تَهَجَّ (التَّهَجِّي): تاۋۇشلارنى قوشۇپ ئوقۇش

تَهَجَّدَ: كېچىدە ئۇخلىماي تاڭ ئاتقۇزماق، كېچىدە قوپۇپ نامازئوقۇماق، تەھەججۇد نامىزى ئوقۇماق

تَهَجَّمَ عَلَيْهِ: ھۇجۇم قىلماق، بۆسۈپ كىرمەك

ـــ الزَّائِرُ عَلَى الدَّارِ: ئۇشتۇمتوت زىيارەتكە كەلمەك

تَهْجِئَةٌ: تاۋۇشلارنى قوشۇپ تەلەپپۇز قىلىش

ـــ الْحُرُوفِ: تاۋۇشلارنىڭ قوشۇلۇپ تەلەپپۇز قىلىنىشى

تَهْجِيصٌ: جۆيلۈش، ئۇخلاپ يېتىپ ئاغرىغا كەلگىنىنى سۆزلەش

تَهْجِينٌ: يات ئەسىل بىلەن جۈپلەشمەك، باشقا ئەسىل بىلەن چېتىشماق، شالغۇتلاشتۇرۇش

تَهْدِئَةٌ: تىنچلاندۇرۇش، جىمىتىش

تَهَدَّجَ الصَّوْتُ: ئاۋاز تىترەپ چىقماق

تَهَدَّدَهُ: تەھدىد سالماق، پوپوزا قىلماق

تَهَدَّلَ الشَّيْءُ: تۆۋەنگە چۈشمەك، سالقىلاپ كەتمەك

تَهَدَّمَ الْبِنَاءُ: ئۆرۈلۈپ چۈشمەك؛ يىقىلماق

ـــ الثَّوْبُ: يىرتىلماق، يىرتىلىپ كەتمەك

ـــ الشَّيْخُ: قېرىپ كاردىن چىقماق، قېرىپ كەتمەك

تَهَدَّى: يول كۆرسىتىشنى تەلەپ قىلماق، يېتەكچىلىك قىلىشنى تەلەپ قىلماق

تَهْدِيدٌ: تەھدىد سېلىش، قورقۇتۇش، پوپوزا قىلىش

تَهْدِيدِيٌّ: تەھدىت سېلىنغان، قورقۇتۇلغان، پوپوزا قىلىنغان

تَهْدِيمٌ: بۇزۇش، خاراپ قىلىش، چېقىۋېتىش

تَهَذَّبَ الشَّعْرُ: چاتالماق، قىرقىلماق؛ پۇتالماق

ـــ الرَّجُلُ: تەربىيەلەنمەك، تەلىم بەرمەك، ئۆزگەرتمەك

ـــ الشَّيْءُ: تۈزىتىلمەك، ئۆزگەرتىلمەك

تَهْذِيبٌ: تۈزىتمەك، ئۆزگەرتمەك؛ چىقىرىپ تاشلاش ۋە ئۆزگەرتىش؛ تەلىم بېرىش، تەربىيەلەش

تَهْذِيبِيٌّ: تەربىيەۋى

تَهَرَّبَ مِنَ الأَمْرِ: قېچىپ قۇتۇلماق، ئۆزىنى چەتكە تارتماق

تَهَرْبَدَ: يىرتىۋېتىلمەك، يىرتىلىپ كەتمەك

تَهَاجَرَ الْقَوْمُ: ئالاقىنى ئۈزمەك، مۇناسىۋەتنى ئۈزمەك

تَهَاجَمَ الْقَوْمُ: بىر – بىرىگە ھۇجۇم قىلماق

تَهَاجَى الشَّاعِرَانِ: ھاقارەتلىمەك، قارا چاپلىماق، تەنقىدلىمەك

تَهَادَنَ الْقَوْمُ: سۈلھى قىلىشماق، ئۇرۇش توختىتىشماق

تَهَادَى الْقَوْمُ: سوۋغا ئالماشتۇرماق، سوۋغا قىلىشماق

ـــ فِي مِشْيَتِهِ: دەلدۇشلەپ ماڭماق

ـــ بَيْنَ شَخْصَيْنِ: ئىككى ئادەم ئوتتۇرىسىدا يۆلىنىپ ماڭماق

تَهَارَجَ الْقَوْمُ: غۇلغۇلا قىلىشماق، ئالا توپىلاك كۆتۈرمەك، ئىسيان كۆتۈرمەك

تَهَارَشَ تِ الْكِلَابُ: ئىت چىشلىمەك

تَهَافَتَ عَلَى الشَّيْءِ: قارامىلىق بىلەن ئىش قىلماق، تەۋەككۈل قىلماق

ـــ الْجِدَارُ: تام ئۆرىلىپ چۈشمەك، غۇلاپ كەتمەك

ـــ الثَّلْجُ: قار لەپىلدەپ ياغماق

ـــ الْفَرَاشُ عَلَى النُّورِ: پەرۋانە ئۆزىنى نۇرغا ئاتماق

تَهَافُتٌ: ئىتىلماق، ئۆزىنى ئۇرماق؛ ئىنتايىن ئاجىزلىشىپ كېتىش

ـــ عَصَبِيٌّ: نىرۋا ئاجىزلاپ كەتمەك

تَهَالَكَ فِي الأَمْرِ: جان پىدالىق بىلەن ئىشلىمەك

ـــ عَلَى الشَّيْءِ: تەشنا بولماق، ئىنتىزار بولماق

ـــ فِي مَشْيِهِ: دەلدۇشلۇك بىلەن ماڭماق

ـــ عَلَى الْفِرَاشِ: ئۇخلىسىغا ياتماق

تِهَامَةُ: تىھامە (ھىجازنىڭ غەربىي جەنۇبى، قىزىل دېڭىز بويلىرىدىكى ئويمان جاي؛ مەككە مۇكەررەمە)

تَهَامَسَ الْقَوْمُ: پىچىرلاشماق

تَهَامَلَ فِي الْعَمَلِ: بىپەرۋالىق قىلماق، بىخەستىلىك قىلماق

تِهَامِيٌّ: تىھامەنىك، تىھاملىك ئادەم؛ تىھامەچە

تَهَائَفَ: مەسخىرە قىلماق، مازاق قىلماق؛ ئۆكسۈپ يىغلىماق، بوغۇلۇپ – بوغۇلۇپ يىغلىماق

تَهَاوَنَ بِالأَمْرِ: كۆزگە ئىلماسلىق، مەنسىتمەسلىك، سەل قارىماق، بىخەستىلىك قىلماق

تَهَاوَى الرَّجُلُ: تېز بولماق، چاققان بولماق

ـــ الشَّيْءُ: ئېتىلماق؛ توختىماي چۈشمەك

تَهَبَّبَ الثَّوْبُ: كىيىم يىرتىلماق، كىيىم جۇل – جۇل بولۇپ كەتمەك

تَهَبَّلَ بِالْبُخَارِ: پار بىلەن يۇيۇنماق

تَهَوَّسَ: ئەقلىدىن ئازماق، ئادا شماق، ئالجىماق

تَهَوَّعَ الرَّجُلُ: قۇسماق، ياندۇرماق

تَهَوَّمَ: يېشىنمەي كۆزنىڭ ئاچچىقىنى ئېلىۋالماق، مۆگدىمەك

تَهَوِّي: ھاۋا ئالماشتۇرماق، شامالاندۇرماق

تَهْوِيَة: ھاۋا ئوتكۈزۈش، ھاۋا ئالماشتۇرۇپ تۇرۇش؛ ھاۋا تولدۇرۇش

تَهْوِيش: ھەيۋە قىلىش، پوپوزا، پوپوزا قىلىش

تَهْوِيل: قورقۇنۇش، ھەيۋە قىلىش، مۇبالىغە قىلىش

تَهَاوِيل ج: رەڭلىك، رەڭدار؛ رەڭلىك بولۇش

ـ الرَّبِيع: رەڭگا ـ رەڭ گۈللەر

تَهَيَّأَلِكَذَا: ئوبدان تەييارلىق قىلماق

ـ لَهُ: ئىمكانىيەت يار بەرمەك، قىلالايدىغان بولماق

تَهْيِئَة: تەييارلىق، ھازىرلىق

تَهَيَّبَ هُ: قورقماق، چۆچىمەك

ـ هُ الشَّيْءُ: تەھدىد سالماق، قورقۇتماق

تَهَيَّجَ: ئاتلانماق، قوزغالماق؛ ئۆركەشلىمەك، دولقۇنلىماق

تَهَيَّرَ: بىنچىت بولماق، گۈمران بولماق

تَهْيِيم: جاۋابكار، ئەيىپكار؛ جاۋابكار بولۇش

تَهْيِيج: قوزغىماق، قوتراتماق، ھەربىكەتلەندۈرمەك؛ قوزغاش، ھەربىكەتلەندۈرۈش

تَوّ: ۋاقىت، پەسىل؛ ھەرقاچان؛ ھەر زامان

ـ اً: دەرھال، ھازىر، چاپسان

تَوَاءَمَ الرَّجُلاَن: ئۆزئارا ماسلاشتۇرماق

تَوَّاب: ئېپۇ قىلغۇچى، كەڭچىلىك قىلغۇچى، كەچۈرۈم قىلغۇچى؛ تۆۋبىنى قوبۇل قىلغۇچى

تَوَاتَرَتِ الأَشْيَاءُ: ئارقا ـ ئارقىدىن ئۆزلىمەي كەلمەك

تَوَاتُر: تۇتاش، ئۇلاش، داۋاملىشىش؛ ئۆزلىمەي كېلىش، ئۈلىشىپ كېلىش

عَلَى الـ : ئۆزلۈكسىز، ئۆزلۈپ قالماستىن

تَوَاثَبَ الْقَوْمُ: بىر ـ بىرىگە ئېتىلماق، بىر ـ بىرىگە تاشلانماق

تَوَاجَدَ: بايقالماق، كۆرۈنمەك؛ بار بولماق، مەۋجۇت بولماق؛ ياخشى كۆرگەن بولۇشالماق

تَوَاجَهُ الشَّخْصَان أو الشَّيْئَان: ئۇچرىشىپ قالماق، دوقۇرۇشۇپ قالماق، ئۇدۇلمۇ ـ ئۇدۇل تۇرماق

تَوَأَدَ فِي الأَمْرِ: ئالدىرماي، ئەمكىنلىك بىلەن قىلماق

تَوَادَّالشَّخْصَان: بىر ـ بىرىنى ياخشى كۆرمەك، ئۆزئارا ياخشى كۆرۈشۈپ قالماق

تَوَارَثَ الْقَوْمُ الشَّيْءَ: ئەۋلاتمۇ ـ ئەۋلات ۋارىسلىق قىلماق

تَوَارَدَ الْقَوْمُ إِلَى الـمَكَان: كەينى ـ كەينىدىن ئۈلىشىپ يېتىپ كەلمەك

ـ تِ الأَفْكَار: مەسلىمەتلىشىۋالغاندەك بولماق، ۋەدىلىشىۋالغاندەك بولماق

تَوَارَى عَنْهُ: يوشۇرۇنۇۋالماق، مۆكىنىۋالماق

تَهَرَّى هُ: ئەكرى تاياق ئىشلەتمەك؛ مايماق تاياق بىلەن ئۇرماق؛ تىلمۇەتمەك

تَهْرِيب: قاچۇرۇتىش، قاچۇرۇپ قويۇش

تَهْرِيم: توغراش، ئۇششاقلاش، ئۇۋاش

تَهَزَّأَبالشَّيْءِ: ئويناشماق، كولدۇرلاتماق، ئەخمەق قىلماق

تَهَزَّجَ: ناخشا ئوقىماق، ناخشا ئېيتماق

تَهَزَّرَ الشَّيْءُ: لىكشماق، مىدىرلىماق، تەۋرەتمەك

تَهَزَّعَ الرَّجُلُ: چاققان بولماق، تېز بولماق

تَهَزْهَزَالشَّيْءُ: مىدىرلىتىلماق، تەۋرىتىلمەك

تَهْزِيز: مىدىرلىتىش، تەۋرىتىش

تَهْزِيم: كىرىچ ئاۋازى، زەي ئاۋازى

تَهَشَّمَ الشَّيْءُ: پارچىلانماق، ئۇششاقلانماق؛ يېرىلماق، يېرىلىپ كەتمەك

تَهْشِيم: پارچىلاش، ئۇششاقلاش

تَهَفْهَفَ: زىلۋالاشماق، قەددى-قامىتى كېلىشكەن بولماق

تَهَكَّمَ هُ أو بِه أو عَلَيْه: مەسخىرە قىلماق، مازاق قىلماق، زاكلىق قىلماق

ــ عَلَيْه: قاتتىق غەزەپلەنمەك

ــ: ئۆزىنى چوڭ تۇتماق

تَهَكُّمِيّ: مەسخىرىلىك، مەسخىرە قىلىنغان

تَهْلُكَة: هالاك بولۇش، يوقۇلۇش

تَهَلَّلَ: ئالقىشلىماق، ياركاللا ئوقىماق

ــ الْوَجْهُ: چىرايىدىن نۇر يېغىپ تۇرماق

ــ السَّحابُ: بۇلۇتلار چاقناپ تۇرماق

تَهَلْهَلَ: يىرتىلماق، كونىرىماق؛ ئۇپىراپ كەتمەك (كىيىم)

تَهْلِيل: تەنتەنە قىلىش، تەھلىل ئېيتىش (يەنى لاالهالاالله دېمەك)

تَهَمَ ــَ تَهَمًاالّلَحْمُ: كۆش سېسىپ قالماق، پۇراپ قالماق

تُهْمَة ج تُهَم: تۆھمەت، بۆھتان

تَهْمِيد: ئوت ئۆچۈرۈش؛ چىراق ئۆچۈرۈش

تَهْمِيم: ئەللەي ئېيتىپ ناخشا ئېيتىش، ئەللەي ناخشىسى ئېيتىش

تَهْمِيمَة: ئەللەي ناخشىسى

تَهَنَّأَ بالشَّيْءِ: ...نىڭ سەۋەبى بىلەن خوشال بولماق، شات ــ خورام بولماق

تَهْنِئَة ج تَهانِئُ: تەبرىك، تەبرىكلەش؛ مۇبارەكلەش، قۇتلۇقلاش

تَهَنْدَمَ: پەردازلىماق، پەردار قىلماق

تَهَوَّدَالرَّجُلُ: يەھۇدى بولماق، يەھۇدىلاشماق؛ تۇۋا قىلماق، پۇشايمان قىلماق

تَهَوَّرَالبِنَاءُ: بۇزۇلماق، خاراپ بولماق

ــ فِى الكَلامِ: شاللاقلىق قىلماق، بېنىكلىك قىلماق، قارامىلىق قىلماق، بىشەملىك قىلماق، ھەددىدىن ئاشماق

ــ السَّيَّارَةُ: چۈشۈپ كېتىپ پارچىلانماق

تُوبُوغْرافِيـــا: يەر ئۈستى تۈزۈلىشى: پوتوگرافىيە: قىسمەن ئاناتومىيە ئىلمى

تَوْبِيخ: مالامەت قىلىش، ئەيىپلەش

تُوت: ئۈژمە دەرىخى

تُوتَة: بىر تۈپ ئۈژمە دەرىخى

تُوتَالِيْتَارِيَّة: ھاكىم مۇتلەقچىلىك

تَوَتَّرَالشَّيْءُ: جىددىيلەشمەك، تەمتىرىمەك: چىڭ بولماق

تَوَثَّبَ: سەكرەپ تۇرماق، سەكرەپلا قوپماق

ـــ عَلَيْهِ فِى الأَرْضِ: بېسىۋالماق، زورلۇق بىلەن ئىگەللىۋالماق

تَوَثَّقَ الشَّيْءُ: مۇستەھكەم بولماق، پۇختا بولماق

ـــ فِى الأَمْرِ: ئىش قىلىشقا ئىشەنچىسى بولماق

تَوَجَّ هُ: داھى بولۇشقا يول قويماق، داھى بولۇشقا تەكلىپ قىلماق

تَوَجَّأَهُ بالسِّكِّيْنِ: قالايمىقان سانجىماق، قالايمىقان تىقماق

تَوَجَّبَ الأَمْرُ: زۆرۈر بولۇپ قالماق

ـــ : بىر كۈندە بىر لوقما تاماق يېمەك

تَوَجَّدَ بِهِ: ياخشى كۆرمەك

ـــ لَهُ: تەزىيە بىلدۈرمەك، ماتەم تۇتماق

تَوَجَّسَ خَوْفًا: غەم قىلماق، قايغۇرماق

تَوَجَّـــعَ: ئاغرىنماق، داتلىماق، شىكايەت قىلماق

ـــ لَهُ مِنَ الْمُصَابِ: خەيرخاھلىق قىلماق، ھېسداشلىق قىلماق

تَوَجَّهَ إِلَيْهِ: بارماق، يۈزلەنمەك، كەتمەك

تُوجُو: توگو (ئافرىقىغا جايلاشقان دۆلەت)

تَوْجِيْه: كۆرسەتمە: يولىورۇق: يولىورۇق بېرىش

عَجْلَةُ الـ ـــ : يۆلۈنۈشىنى ئۆزگەرتكۈچ

تَـــــوْجِيْهِيّ: بېرىلگـــەن كۆرســـەتمە، كۆرســـەتمىنىڭ، كۆرسەتمىگـە مۇناسىۋەتلىك بولغان

اَلْفَصْلُ اَلْ ـــ : تەييارلىق كـۆرۈش سىنىپى، تەييارلىق سىنىپ

تَوْح: ھازىرلىق، تەييارلىق

تَوَحَّدَ: يەككە تۇرماق، يالغۇز تـۇرماق، يىگانە ياشىماق

ـــ بالأَمْرِ: يالغۇز قىلماق، ئۆزى يالغۇز قىلماق

ـــ تِ الأَشْيَاءُ: بىرلىككە كەلتۈرمەك، بىر قىلماق

تَوَحُّد: يالغۇز بولۇش: بىرلىك، بىر تـۇتاش، بىردەكلىك

تَوَحَّشَ: ياۋايىلىشىپ كەتمەك، ۋەھشىلىشىپ كەتمەك

تَوَحَّلَ الْمَكَانُ: لاي ـ پاتقاقلىشىپ كەتمەك

ـــ : ئۈستى ـ بېشى لاي بولۇپ كەتمەك، لاي چاپلىشىپ قالماق

تَوْحِيْد: بىرلىككە كەلتۈرۈش، بىر قىلىش؛ بىرلىك، يەككە ـ يېگانىلىك

الـ ـــ : اللەنى يەككە ـ يېگانە يالغۇز، ھېچ شىرىكى يوق دەپ ئىتىقاد قىلىش، تەۋھىد

تَوَخَّى الشَّيْءَ: ئىشەنمەك، ئۈمىد باغلىماق

ـ عَنِ الأَنْظَارِ: بوقالماق، غايىپ بولماق، يوشۇرۇنماق

تَوَازٍ (التَّوَازِى): تەڭپۇك، تەڭپۇك بولغان

تَوَازُنَ الشَّـيْئَانِ: تەڭمۇ ـ تەڭ بولماق، تەڭپۇك بولماق

تَوازُن: تەكشىلىك، تەڭپۇڭلۇق

تَوَازَى الشَّيْئَانِ: ئۆزئارا تەڭلەشمەك، ئۆزئارا تەڭپۇڭلاشماق

تَوَاصَلَ الـرَّجُلانِ: ئالاقلاشماق، باردى-كەلدى قىلىشماق

تَوَاصَى الْقَوْمُ: بىر ـ بىرىنى تونۇشتۇرماق، ئۆزئارا تەۋسىيە قىلىشماق

تَوَاضَـعَ: كەمتەر بولماق، ئۆزىنى كىچىك پېئىل تۇتماق

ـ الْقَـوْمُ عَلَـى الأَمْـرِ: بىر پىكىرگە كېلىشمەك، مەسلىھەتكە ئىگە بولماق

تَوَاطَأَ هُ عَلَـى الأَمْـرِ: ماقۇل بولماق، قوشۇلماق

ـ الْقَوْمُ عَلَى الأَمْـرِ: بىردەك بولماق، بىردەك قوشۇلماق

تَوَاطُؤ: تىل بىرىكتۈرۈش، بىرلىشۋاپلىش

تَوَاطَسَ الْمَوْجُ: دولقۇنلىماق، ئەۋج ئۇرماق

تَوَاعَدَ الْقَوْمُ: ئۆزئارا ۋەدىلەشمەك، ئۆزئارا توختاملاشماق

تَوَافَدَالْقَوْمُ عَلَيْهِ: ئارقا-ئارقىدىن يېتىپ كەلمەك

تَوَافَرَالشَّيْءُ: كۆپەيمەك، مول بولماق، تولۇق بولماق

تَوَافَقَ الْقَـوْمُ: ئۆزئارا قوشۇلماق، بىردەك بولماق

ـ الْقَوْمُ فى الْأَمْرِ: بىردەك بىر پىكىرگە كەلمەك

تَوَافَى الْقَوْمُ: ھەممەيلەن يېتىپ كەلمەك

تَوَاقَ الَـى كَـذا: سېغىنماق، ئىشتىياق باغلىماق، كۆرگىسى كەلمەك

تَـوَاقَحَ: يۈزى قېلىن بولماق، داپىيۇز بولۇۋالماق

تَوَاقَـفَ الْقَـوْمُ فى الْحَـرْبِ: ئۆزئارا قارشىلاشماق، ئۆزئارا تېرىكمشمەك

تَوَاكَلَ الْقَوْمُ: ئۆزئارا تايانماق، ئۆزئارا ئىشەنچ باغلىماق

تَوَال: ئارقىمۇ ئارقا، داۋاملىق، ئۈزلۈكسىز

تَوَالَدَ الْقَوْمُ: ئەۋلات قالدۇرماق، كۆپەيمەك

تَوَالِيْت: گىرىمخانا: خالىي جاي، ھاجەتخانا

تَوْأَم ج تَوَائِمُ وتُؤَام: قوش كېزەك

تَوَامَقَ الْقَوْمُ: بىر- بىرىنى ياخشى كۆرۈپ قىلىشماق، ئۆزئارا ياخشى كۆرۈشمەك

تَوَان: كەينىگە سۈرۈلگەن، كېچىككەن: سەل قارىغان

تَـوَانَى فى الْعَمَـلِ: بوشاڭلىق قىلماق، سۈرەلمىلىك قىلماق، سۈسلۇق قىلماق

تَوَاهَـبَ الْقَـوْمُ: ئۆزئارا سوۋغا تەقدىم قىلىشماق

تَوْبَـة: تەۋبە قىلىش، گۇناھىدىن قول ئۈزۈش: ئۆكۈنۈش

تَوْبَلَ الطَّعَامَ: تەم كىرگۈزمەك، نەم قوشماق

تَوَسَّمَ الشَّيْءَ: تەپسىلىي كۆرمەك، ئىنچىكىلەپ كۆرمەك: تەكشۈرمەك

ـ فِيهِ الْخَبَرَ: بايقىۋالماق، بىلىۋالماق، بىلىپ قالماق

تَوَسْوَسَ: ۋەسۋەسىگە چۈشمەك، ئارىسالدى بولماق، تالاش ـ تارتىشتا قالماق

تَوَشَّحَ: ئوردىن تاقىۋالماق، ئوردىن ئېسىۋالماق

ـ بِثَوْبِهِ: كىيىمنى كېيىپ بىر يېڭىنى بېقىنىنىڭ ئاستىدىن چىقىرپ قويماق يەنى بىر يېڭىنى ساپماي كېيىش

تَوَشْوَشَ الْقَوْمُ: يەڭ ئىچىدە گەپ ـ سۆز قىلىشماق، خۇپيانە مۇلاھىزە قىلىشماق

تَوْشِيَة: گىرىم قىلىش، ياساش، زىننەتلەش

تَوَصَّبَ: كېسەل بولۇپ قالماق

تَوَصَّلَ إِلَيْهِ: يېتىپ بارماق، يېتىپ كەلمەك، ھاسىل بولماق

ـ إِلَيْهِ بِكَذَا: يېقىنلاشماق، يېقىن كەلمەك

تَوَصَّمَ: ئاغرىماق، بىئارام بولماق

تَوْصِيَة: نەسىھەت قىلىش، تەۋسىيە قىلىش، بۇيرۇق قىلىش؛ تونۇشتۇرۇش

مَصْنُوع الـ : زاكاز قىلىنغان، بۇيرۇتىلغان

تَوْصِيل: ئۇلاش، يەتكۈزۈش

الـ عَلَى التَّوَازِي: يانداش ئۇلانغان توك زەنجىرى

الـ عَلَى التَّوَالِي: ئارقىمۇ ئارقا ئۇلانغان توك زەنجىرى

تَوْصِيلِيَّة: ئۇتكۈزۈشچان خاراكتېرلىك، ئۇتكۈزۈشچانلىق: ئۇتكۈزگۈچ

تَوْصِيم: ئاغرىنماق، ئازاپلانماق: ئاغرىنىش

تَوَضَّأَ لِلصَّلَاةِ: ناماز ئۈچۈن كىچىك تاھارەت ئالماق

تَوَضُّؤ: تاھارەت ئېلىش

تَوَضَّعَ الْأَمْرُ: روشەن بولماق، ئېنىق بولماق

تَوْضِيح: چۈشىنىشلىك، ئېنىق، روشەن

تَوَطَّأَ الشَّيْءَ بِرِجْلِهِ: دەسسىمەك، ئاياغ ئاستى قىلماق

ـ الرَّجُلَانِ عَلَى الْأَمْرِ: قوشۇلماق، رازى بولماق

تَوْطِئَة: چۈشمەك، تۆۋەنلىمەك: تەييارلىق قىلماق: ئومۇملاشماق: كىرىش سۆز، مۇقەددىمە

تَوَطَّدَ الشَّيْءُ: مۇستەھكەم بولماق، كۈچەيمەك، چىڭىماق

تَوَطَّنَ الْمَكَانُ: ۋەتەن تۇتماق، ماكانلاشماق، يەرلەشمەك

تَوْطِيَة: چۈشۈپ كېتىش، تۆۋەنلەش

تَوْطِيد: مۇستەھكەم، پۇختا، چىڭ

تَوَظَّفَ: ۋەزىپىگە تەيىنلىمەك

تَوَعُّد: قورقۇتۇش، تەھدىد سېلىش

تَوَعُّدِيّ: تېرورلۇق، تەھدىت سېلىنغان

تَوَعَّرَ الْمَكَانُ: يەر ئېگىز ـ پەس بولماق، ئەگرى ـ مايماق بولماق

ـ عَلَيْهِ الْأَمْرُ: جاپا تارتماق، قىيىن بولماق

تَوَعَّكَ: ئاغرىماق، بىئاراملىق ھېس قىلماق

تَوَعَّى مِنْهُ: ئېھتىيات قىلماق، ھەزەر ئەيلىمەك

تَـــوَدَّدَهُ: ياخشـى نەسـىر قىلـدۇرماق، ياخشىلىقنى ئېيادىلىمەك

ـــ إِلَيْهِ: مۇھەببەت ئىزھار قىلماق

تَـــوْدِيعِيّ: ۋىدالىشىش، خوشلىشىش، ۋىدالاشقان، خوشلاشقان

تَوْر: كىچىك ئىدىش؛ ئەلچى (دىپلوماتىيىدە)

تُورْبِيد: سۇ مىناسى

تُورْبِين: تۇربىنا

تَوَرَّدَ الْخَدُّ: قىزارماق، قىزىرىپ كەتمەك

ـــ الْمَـاءَ: سۇ مەنبەسىنىڭ سىرتىدىن كەلمەك

تَوَرَّطَ: قىيىن ئەھۋالدا قالماق، مۇشكىلاتقا چۈشۈپ قالماق

ـــ فِى الأَمْرِ: چۈشمەك، چۈشۈپ كەتمەك، پېتىپ قالماق

تَوَرَّعَ مِنَ الأَمْرِ أَو عَنْهُ: ساقلانماق، ئۆزىنى تارتماق

تَوَرَّقَ: قەغەز ئۈستىگە چاپلىماق

تَوَرَّمَ الْعُضْوُ: ئىششىپ قالماق، ئىششىماق

تَوَرَّى عَنْهُ: يوشۇرۇنماق، مۆكىنىۋالماق

تَوْرِيب: قوشما مەنىلىك سۆز، ئىككى بىسلىق سۆز

تَوْرِيَـة: ئىما ـ ئىشارەت قىلىش؛ ئىككى بىسلىق سۆز؛ مۆكىنىۋېلىش

تَوْرِيـــد: ئىمپورت قىلىش، سىرتتىن كىرگۈزۈش

تَوَزَّرَ: مىنىستىر بولماق، ۋەزىر بولماق

تَوَزَّعَ الْقَوْمُ الشَّـيْءَ بَيْـنَهُمْ: تارقىتىپ بەرمەك: ئەقسىم قىلىپ بەرمەك، ئۈلەشتۈرۈپ بەرمەك

تَوْزِيـــعٌ: تارقىتىپ بېرىش، تارقىتىش: تەقسىملەش

تَوَسَّخَ الشَّيْءُ: بۇلغانماق، پاسكىنا بولماق، كىر بولماق

تَوَسَّدَ: تايانماق، يۆلەنمەك

ـــ الْوِسَادَةَ: ياستۇق قويماق، تەكىي قويماق

تَوَسَّطَ: ئوتتۇرىدا بولماق، ئوتتۇرىدا تۇرماق

ـــ الْمَكَانَ أَو الْقَوْمَ: ئوتتۇرىسىدا تۇرماق، ئارىسىدا بولماق

ـــ بَيْنَهُمْ: ئوتتۇرىدا ۋاستىچىلىق قىلماق

تَوَسَّعَ الشَّيْءُ: كېڭەيمەك، كەڭ بولماق

ـــ فِى الْمَكَانِ: تاماشا قىلماق، سەيلە ـ ساياھەت قىلماق

تَوَسُّع: كېڭىيش، راۋاجلىنىش

الـ ـــ الْاسْتِعْمَارِيّ: جاھانگىرلىكنىڭ كېڭىيىشى

تَوَسَّلَ إِلَى اللهِ بِعَمَلِـــهِ: ياخشى ئەمەللەر بىلەن ئاللاھنى رازى قىلىشنى ئىزلىمەك، ياخشى ئەمەللەرنى ئاللاھقا ۋەسىلە قىلماق

ـــ إِلَيْهِ بِكَذا: ئائىلە تەۋەسى ياكى يېقىن دوستلىرى (قارشى تەرەپنىڭ) تارقىلىق ھەربىرىگە قىلماق

تَوَسُّل: يالۋۇرۇش، ئىلتىجا قىلىش، دۇئا قىلىش، يېلىنمەك: ۋاستە، ۋەسىلە

تَوْكِيدَ: ئەكىت، ئەكىتىلەشكەن، مۇئەييەنلەشتۈرۈلگەن
تَوْكِيل ج تَوْكِيلَات: ۋاكالەتچى بەلگىلەش، ۋەكىل تەيىنلەش، تاپشۇرۇش، ھاۋالە قىلىش
تُوَلَة: جادىگەرلىك، سېھرىگەرلىك
تَوَلَّجَ فِى الشَّىْءِ أَو عَلَيْه: كىرمەك، قەدەم قويماق، قەدەم باسماق
ـــــ الأَمْـــرَ: باشقۇرماق، رىياسەتچىلىك قىلماق، ئورۇنلىماق
تَوَلَّدَ الشَّىْءُ مِنَ الشَّىْءِ: ...نىڭ سەۋەبى بىلەن تۇغۇلماق، ...نىڭ سەۋەبى بىلەن كېلىپ چىقماق
تَوَلُّد: تۇغۇلۇش: پەيدا بولۇش
تُولْسْتُوى: تولستوي (روس رومانچىسى)
تَوَلَّعَ بِـــه: ئىنتايىن قىزىقماق، ئىنتايىن ببرىلمەك، مەپتۇن بولماق
تَوَلَّهَ: قايمۇقۇپ قالماق، رەسۋاسى چىقماق: ھالى خاراپ بولماق، ياش تۆكمەك
تَوَلَّى الأَمْرَ: ئۈستىگە ئالماق، رىياسەتچىلىك قىلماق، باشقۇرماق
ـــ هُ: ھاكىمىيەتنى ئىگەللىگىلى قويماق، ھوقۇقىنى قولغا ئالغىلى قويماق
ـــ عَنْهُ: ۋاز كەچمەك، ئۈزىنى چەتكە ئالماق
تَوْلِيد: تۇغدۇرۇش، تۇغۇنقا ياردەم بېرىش: تەربىيەلەش، بېقىش
ـــ الْكَهْرَبَاء: توك چىقارماق
تُونْجَسْتِين: ۋولفرام
تُونس: تۇنىس دۆلىتى
تُونسِـــىّ: تۇنىس دۆلىتىنىڭ؛ تۇنىسلىق
تَوْهَ: ھېسىلاشتۇرماق: ئازدۇرماق، يولدىن چىقارماق
تَوَهَّجَ ت النَّارُ: ئوت ياقماق: ئوت قالىماق
ـــ الحَرُّ أَو الْيَوْمُ: قىزىپ كەتمەك، ئىسسىق بولۇپ كەتمەك
ـــ الْجَوْهَرُ: پارقىراپ نۇر چاچماق
تَوَهَّرَهُ فِى الْكَـــلامِ: گاچا قىلىپ قويماق: ئاغزىنى تۇۋاقلاپ قويماق
تَوَهَّمَ الشَّىْءَ: ئويلىماق، خىيال قىلماق، تەسەۋۋۇر قىلماق
ـــ الأَمْرَ: ئويلىماق، تەسەۋۋۇر قىلماق
تُوَيْج الزَّهْرَة: ئۆسۈملۈكنىڭ كۈل تاجىسى
تَيَـــــاح: ئۇزى مۇناسىۋەتسىز ئىشلارغا ئارىلىشىۋالغۇچى، ئاقاقال، چاپانىنىڭ ئالدى پېشى
تَيَّار: ئېقىم، دولقۇن
الـ ـــ الْفِكْرِىّ: پىكىر ئېقىمى
الـ ـــ الكَهْرَبَائِىّ: توك ئېقىمى، ئېلىكتر ئېقىمى
تَيَامَنَ: ئوڭغا ماڭماق، ئوڭ يۆلۈنۈش بويىچە ماڭماق: يەمەنگە بارماق
تَيَّاه: ئۆزىنى بىلمەي قالغۇچى، خۇدىنى يوقاتقۇچى
تِيْتانُوس: قاتما كېسەل، تېتانوس
تِيْتَانِيُوم: تىيان (Ti) (خېمىيەئىلىك ئېلېمېنت)
تَيَتَّلَ: بۇغا مۆگىزى
تَيَتَّمَ: يېتىم بالا بولۇپ قالماق، غېرىبسىنىپ قالماق

تَوَغُّرٌ: ئاچچىغى كەلمەك، ئاچچىقلانماق

تَوَغَّلَ فِي الْبِلاد: سىكىپ كىرمەك

ـــ فِي الْعِلْمِ أَوْ غَيْـــرِهِ: پۈتۈن دىققىتى بىلەن باش چۆكۈرۈپ بېرىلمەك

ـــ تْ فِيهِ الشَّرُوطُ: شەرتلەر تولۇق تەيار بولماق

ـــ عَلَى الأَمْرِ: پۈتۈنلەي بېرىلىپ ئىشلىمەك

تَوَفَّقَ: مۇۋەپپەقىيەتلىك بولماق، ئوڭۇشلۇق بولماق؛ نەتىجە قازانماق

تَوَفَّ حَقَّهُ: ھەققىنى تولۇق ئالماق

ـــ هُ اللهُ: ۋاپات بولماق، دۇنيادىن ئايرىلماق

تُـــوُفِّيَ: ئۆلمەك، ئۆلۈش، ۋاپات بولۇش، دۇنيادىن ئايرىلىش

تَـــوْفِيْر: ئاشۇرۇش، كۆچەيتىش؛ ئىقتىساد قىلىش؛ ساقلىنىش؛ ئامانەت قويۇش؛ مول، تولۇق

تَوْفِيـــق: مۇۋاپىقلاشتۇرماق، يارىشتۇرماق، ئەپلەشتۈرمەك؛ مۇۋاپىق، ئەپلىك

تَوَقُّحٌ: يۈزى قېلىنلىق قىلماق، ھاياسىزلىق قىلماق

ـــ عَلَيْهِ: ئەدەپسىزلىك قىلماق، ئەخلاقسىزلىق قىلماق

تَوَقَّدَ الذِّهْنُ: زېھنى ئېچىلماق، ئەقىللىق بولماق؛ تېتىك، روھلۇق، جانلىق بولماق

ـــ الْكَوْكَبُ: چاقنىماق، نۇر چاقنىماق

ـــ تِ النَّارُ: ئوت يانماق، يورىماق، پاقىرماق

تَوَقَّـــعَ الأَمْـــرَ: كۈتمەك، كۆزلىمەك، مۆلچەرلىمەك، ئىنتىزار قىلماق

تَوَقَّفَ فِي الْمَكَانِ: توختىماق، توختاپ تۇرماق

ـــ عَنْ كَذا: توختاتماق، توختىتىپ قويماق

ـــ عَلَى الأَمْرِ: پۈتۈنلەي بېرىلمەك، تايانماق؛ ...غا بېقىندى بولۇپ قالماق

ـــ فِي الأَمْرِ: ئىككىلەنمەك، ئارىسالدى بولماق

تَوَقُّف: ئارىسالدى بولۇش؛ توختاپ تۇرۇش

تَوَقِّي كَذا: ساقلانماق، پەخەس بولماق

ـــــ اللهِ: ئاللاھدىن ئەيمەنمەك، قورقماق، ئاللاھقا تەقۋادارلىق قىلماق

ـــ هُ: قاچماق، ئۆزىنى قاچۇرماق

تَوْقِيَة: مۇداپىئە قىلىش، ساقلاش ياكى ئاسراش

تَوْقِيْـــت: ۋاقىت بەلگۈلىمەك، ۋاقتىنى توختاتماق؛ ۋاقتلىق، مۇددەتلىك

الـ ـــ الـــمَحَلِّيّ: يەرلىك ۋاقىت

تَوْقِيْع ج تَوَاقِيعُ: ئىمزا؛ مەجبۇرىي بۈيرۇق؛ ئىمزا قويۇش

تَوْقِيْعِيّ: رېتىملىق، ۋەزنلىك

تَوْقِيْف: تىكلەش، تۇرغۇزۇش

تَوَكَّأَ عَلَى الْعَصَا: ھاسىغا تايانماق، يۆلەنمەك

تَوَكَّدَالشَّيْءُ: جەزملەشتۈرۈلمەك، چىڭىتىلماق

تَوَكَّلَ: ۋاكالەتچى بەلگۈلىمەك، ۋەكىل بەلگۈلىمەك

ـــ لَهُ بِكَذا: ئىشەنمەك، ئىتىقاد قىلماق

ـــ عَلَيْهِ: كاپالەت بەرمەك، ۋەدە بېرمەك

تَوَكُّـــل: ئىشىنىش، تەۋەككۈل قىلىش؛ ۋاكالەتچى بەلگىلەش

عَلَى الـ ـــ : تەۋەككۈل قىلماق

تَوْكِيْـــد: تەكىتلەش، ئەمىلىلەشتۈرۈش، مۇئەييەنلەشتۈرۈش

﴿ث ـ اَلثَّاء﴾

ث (اَلثَّـــاء) : ئەرەب تىلى ئېلىپبەسى جەدۋىلىدىكى 4 ـ ھەرپ بولۇپ، ئەبجەد ھېسابى بويىچە «500» نى بىلدۈرىدۇ.

ث: ثانِيَـــة (سېكونت)نىڭ قىسقارتىلىپ يېزىلىشى بولىدۇ

ثائِب: يامغۇر ئالدىدىكى ياكى يامغۇرنىڭ دەسلەپكى مەيىن سالقىن شامىلى

ثـــائِرٌ ج ثُـــوَّار: ئىنقىلابچى، قىساسكار؛ ئىنتىقام ئالغۇچى؛ غەزەپلەنگۈچى

ثائِرَة ج ثَـــوائِر: ئايال ئىنقىلابچى، ئايال قىساسكار؛ ۋاراڭ ـ چۈرۈك قىلغان

ثَابَ ـُـ ثَوْبًا وثَوَبَانًا: قايتماق، قايتىپ كەلمەك

ـــ إِلَى اللهِ: ئاللاھ تەرىپكە قايتماق؛ تەۋبە قىلماق

ـــ الْمَرِيْضُ: ساقايماق، شىپا تاپماق

ثَأَب: ئۈيقۇسى كەلگەن، ھېرىپ ئۇيقۇ باسقان

ثَئِبَ ـَـ ثَأَبًا و ثَئِبَ: ھېرىپ كېتىپ ئۇيقۇ باسماق، ئۇيقۇسىرىماق**ثُؤَبَـــاء م:** ھېرىپ ئۇيقۇسى كېلىپ قالغۇچى: غەش بولۇپ قالغۇچى: بۈرۈختۈرما بولۇپ قالغۇچى

ثَابَتَ: مۇستەھكەم تۇرماق: پىششىق بىلمەك: ئوبدان بىلمەك

ثابِـــت: مۇقىم، تەۋرەنمەس: كۆچمەس: ئەبەدىي ـ تۇراقلىق، ئۆزگەرمەس

ثَـــابَرَعَلَى الأَمْـــرِ: چىڭ تۇرماق، قەتئى بوشاشماي تۇرماق

ثَأْثَـــأَ الْغَضَـــبُ: غەزەپ يۇتماق، غەزەپنى يوقالماق، ئاچچىقىنى باسماق، ئاچچىق پەسەيمەك

ثَئِدَ ـَـ ثَأْدًا: شەبنەم پەيدا بولماق: سوغۇق تەگمەك

ثَأْد: شەبنەم يىغىلىش: سوغۇق ھاۋا: نەمخۇش، نەم

ثَأَرَ ـُـ ثَوْرَةً و ثَأْرًا الْقَتِيْلَ أَو بِه: ئىنتىقام ئالماق، ئۆچ ئالماق، قىساس ئالماق، قانغا ـ قان ئالماق

ثَأْر ج أَثْآر و آثَار و ثَآئِر و ثَارَات: قىساس، ئىنتىقام

ثَارَ ـُـ ثَوْرًا و ثَوْرَةً و ثَوْرانًا و ثُـــؤُورًا: ئىنقىلاب قىلماق، كۆرەش قىلماق: قىساس ئالماق: رەتسىز بولماق، تەرتىپسىز بولماق

ثَأْرِيّ: قىساسنىڭ، ئىنتىقامنىڭ: ئىنقىلاۋىي، قىساسكارلىق: قىساسكار، ئىنتىقام ئالغۇچى

ثَطَ ـَـ ثَأَطًا اللَّحْمُ: بۇراپ قالماق، سېسىپ قالماق

ثَأْطَة ج ثَأَط: سۇيى سېسىپ قالغان ئېرىق: يۇندە ئازگىلى: سېسىق سۇ ئازگىلى

تَيْحَان: ئاتىكاچى، ئاقساقال، چاپاننىڭ ئالدى پىشى

تَيْس ج تُيُوس و أَتْيَاس و تِيْسَة و أَتْيُس: تىكە (ئۆچكىنىڭ ئەكىگى)؛ ئەركەك ئۆچكە

تَيَسَّرَ الأَمْرُ: ئاسانلاشماق، ئوڭايلاشماق

ـــ لِلأَمْرِ: تەييارلىماق، ھازىرلىماق

تَيْسِيَّة: چىڭ تۇرىۋالماق، مۇستەھكەم تۇرماق، كاجلىق قىلماق، تەرسالىق قىلماق

تَيْفُود: كېزىك، تىق (كېسەل)

تَيْفُوس: ئەسۋىلىك كېسەل

تَيَقَّظَ لِلأَمْرِ: ئويغانماق، ھازىر بولماق

ـــ مِنَ النَّوْمِ: ئۇيقۇدىن ئويغانماق

تَيَقُّظ: ئېھتىيات قىلىش، پەخەس بولۇش، دېققەت قىلىش؛ ئويغاق، ئويغانغان

تَيَقَّنَ: ئىشەنمەك، مۇستەھكەم ئىشەنمەك

تِيْكَ: بۇ؛ ئاۋۇ (كىشىلىك ئالماش)

تِيْل: زىغىر، زىغىر تالالىرى؛ كاناپ رەخت، كاناپ يىپ

تِيْلِيّ: زىغىر تالالىق؛ كاناپ رەختىنىڭ، كاناپ رەختتەك

تِيْلِيا: فىكوس دەرىخى

تَيَّمَ هُ الْحُبُّ: ئاشىق قىلىنماق؛ مۇھەببەتكە مۇپتىلا بولماق

تَيْم: مۇھەببەتنىڭ قۇربانى بولۇش، مۇھەببەتكە قۇل بولۇش، مۇھەببەتكە ئەسىر بولماق

تَيَمَّمَ الأَمْرَ: نىيەت قىلماق، مەقسەت قىلماق (مەلۇم ئىشنى قىلىشنى)

ـــ : تىيەممۇم قىلماق (سۇ كەمچىل ياكى يوق بولغان ياكى كېسەللىك سەۋەبىدىن سۇ بىلەن ئالىدىغان تاھارەتنىڭ ئورنىغا ئالماشتۇرۇپ ئالىدىغان چوڭ - كىچىك تاھارەت ئىلىشنى كۆرسىتىدۇ. سۇنىڭ ئورنىغا ئالماشتۇرۇپ پاكلىنىدىغان نەرسىلەر تۇپراق، قۇم، تاش، شېغىل، خىش قاتارلىقلار شەرىئەت قانۇنى بويىچە قولنى مەزكۇر نەرسىلەرگە بىر زەربە ئۇرۇپ، يۈزنى سىلايدۇ، ئاندىن كېيىن يەنە بىر زەربە ئۇرۇپ،ئىككى قولنى بېغىشىغىچە سىلايدۇ).

ـــ نَفْسَهُ: قېيىنچىلىق تارتىپ قالماق، خىجالەتچىلىكتە قالماق، تەڭقىسلىقتا قالماق، قېيىنچىلىق ھېس قىلماق

تَيَمَّنَ بِكَذا: بەرىكەتلىك دەپ قارىماق؛ ئوڭ قول ياكى ئوڭ تەرەپتىن باشلاپ كۆنمەك ياكى سول قولىنى ئىشلەتمەك

ـــ : يەمەنگە تەۋە بولماق

تِيْن: ئەنجۈر

ـــ شَوْكِيّ: پېتەكگۈل مېۋىسى، كالتوس مېۋىسى

ـــ صِيْنِيّ: ھالۋابدىن، ئەجنوس

تِيْه ج أَتْيَاه وأَتاوِيَهُ وأَتاوِهَة: چۆل، باياۋان؛ جەزىرە، ئارال

تِيْنَة: ئەنجۈر دەرىخى، بىر تۈپ ئەنجۈر دەرىخى

تَيْهَان: يولدىن ئادىشىپ قالغۇچى، خاتا يولغا كىرىپ قالغۇچى

تِيُودُولِيْت: تىيودولىت (تېخنىكا ئاتالغۇسى)

ثَبَجَ الْخَـطُّ: قالايمىقان يازماق، كەلسە-كەلمەس يازماق

ـــ الْكَلاَمَ: ئېنىق سۆزلىمەسلىك

ثَبَج ج أَثْبَاج و ثُبُوج: ئوتتۇرىسى، ئوتتۇرا قىسمى: چوڭ قىسمى: دولقۇن چوققىسى: گىپنى قولاشماسلىق، گىپنى قاملاشماسلىق

ثَبَـرَ ـُ ثَبْـرًا: قوغلاپ چىقارماق، ھەيدەپ چىقارماق

ـــ هُ عَنِ الشَّيْءِ: توختاتماق، توسماق

ـــ ثُبُورًا: ھالاك بولماق، ئۆلمەك، يوقالماق

ثَبَّرَ هُ: يۇزماق، يوقاتماق

ـــ هُ عَنِ الشَّيْءِ: توختاتماق، مەنئى قىلماق

ثَبَطَ هُ عَنْ كَذا: توسالغۇ بولماق، ئارقىغا تارتماق

ثَبَطَ ـُ ثَبْطًا هُ عَنْ كَذا: توسماق، ئارقىغا تارتماق، توسقۇنلۇق قىلماق

ثُبُوت: مۇقىملىق، مۇستەھكەملىك

ثُبُور: بۇزۇلۇش: ھالاكەت، ئۆلۈم

ثَبِيْت: يۇرەكلىك، باتۇرلۇق

ثَجَّ ـُ ثُجُوجًـا الْمَـاءُ: ئاقماق، ئېقىپ كىرمەك

ـــ ـُ ثَجًّاالْمَاءُ: ئاقتۇرماق، سۇ ئاقتۇرماق

ثَجا ـُ ثَجْـوًا: جىمجىت بولماق، ئاۋازسىز بولماق

ـــ مَتاعَهُ: تەقسىم قىلماق، بۆلۈپ بەرمەك

ثَجّاج: قاتتىق تۆكۈلۈش، قاتتىق قويۇلۇش: قاتتىق تۆكۈلگۈچى

ثَجَّة: تەبئىي تاتلىق سۇ

ثَجَّلَ الشَّيْءَ: كېگەيتمەك، كەگرى بولماق

ثَجِلَ ـَ ثَجَلاً: يوغان قورساق بولماق: ساماندەك قورساق بولماق، باداك قورساق بولماق: قورسىقى يوغىناپ قالماق

ثَجْـلاَءُ ج ثُجْل: قەھرىمان ئايال، باتۇر ئايال

ثَجَمَ ـُ ثَجْمًا هُ: دەرھال قوغلۇشتەك: تېزلا ماگدۇرماق

ـــ تِ السَّـماءُ: قاتتىق يامغۇر ياغماق: شىددەت بىلەن ياغماق

ثَجَمَ ـَ ثَجْمًا: جىددى ئايرىلىپ كەتمەك: شارقىراپ يامغۇر ياغماق

ثَخَانَة: يوغان: توم: قېلىن: قويۇقلۇق، زىچلىق: قوپال، يىرىك

ثَخُنَ ـُ ثخَنًـا و ثَخَانَـةً و ثُخُونَـةً: يوغىنىماق: تولماشماق: قېلىنلىماق: قويۇقلاشماق: يىرىكلەشمەك

ثَخَن: ھارغىنلىق ياكى جاپا ـ مۇشەققەت ياكى كېسەل بولۇپ قېلىش سەۋەبىدىن ئېغىرلىق ھېس قىلماق

ثَـخـن: قېلىن، توم: زىچ: يىرىك، قوپال

ثُخُونَة: يوغان بولغان، توم بولغان: زىچ بولغان: يىرىك بولغان: زىچلاشقان: قويۇقلاشقان: تولماشقان

ثاعَ ـُ ثَوْعًا الْمَاءُ: ئاقماق

ثَاغِمٌ: ئاق، ئاق رەڭ

رَأْس ـــ : ئاق باش، چېچى ئاقسرىپ قالغان باش

ثَافَلَ هُ: بىرلىكتە ئولتۇرماق، بىللە ئولتۇرماق

ثافَنَ هُ: بىلەن بىللە بىرلىكتە ئولتۇرماق، بىللە ئولتۇرماق

ـــ هُ عَلَى الأَمْرِ: يارىدەم قىلماق

ثاقِب: ئۆتكۈر؛ تېشىپ ئۆتكۈچى؛ نەسىل قالدۇرىدىغان قوي ياكى تۆگە؛ ئۇنىڭغا قارىغاندا مەلۇماتى بار، مەلۇماتلىقراق

ـــ مِنَ الآراءِ: دانالىق، ئەقىللىق، چۈشەرلىك

ثاكِـــل: بالىسىنى يوقتىپ قويغان ياكى بالىسى ئۆلگەن ئانا ياكى ئاتا

ثاقَفَ هُ: ۋاراڭ ـ چۈرۈك چىقارماق، غەۋغا كۆتۈرمەك، جىدەللەشمەك

ثَاكِلَة ج ثَواكِلُ: بالىسىنى يوقاتقان ئايال

ثالِـــث: 3 - (ئۈچىنچى، ئۈچىنچىدىن): (سانەت) ئۈچ بولماق

ثَالِم: چېقىلىپ كەتكەن؛ تۆشۈك تەشكۈچى؛ گال، مۆرىمەس

ثُؤْلُول ج ثَآلِيلُ: سۆگەل: توپۇق؛ ئەمچەك توپچىسى

ثامِنَـــا: سەككىزىنچى: سەككىزىنچىدىن: (سانەت) سەككىز بولماق

ثانٍ (اَلثَّانِي): ئىككىنچى: (سانەت) ئىككى بولماق

ـــ يًا: ئىككىنچى: (سانەت) ئىككى بولماق: ئۇنىڭدىن قالسا، ئىككىنچىدىن

ـــ ى أُكْسِيد الْكَرْبُون: كاربون (II) ئوكسىد

ثانَوِيّ: ئىككىنچى، ئىككىنچى دەرىجىلىك: ئوتتۇرا: ئوتتۇرا دەرىجىلىك

مَدْرَسَة ـــ ة: تولۇق ئوتتۇرا مەكتەپ

ثانِيَة ج ثَوَانٍ: سېكونت

ـــ : ئىككىنچى: تېرىكۈچ: لىم ياكى خا قويماق

ثَأْو: ئاجىز، زەئىپ، كىچىك

ثَاوَرَ هُ: ئۇ تەرەپكە ئېتىلىپ بارماق

ثَبَات: مۇستەھكەم بولماق، مەھكەم بولماق، تۇراقلىق بولماق: مۇستەھكەم: قەتئى، تەۋرەنمەس، ئەبەدىي

ثَبَّتَ هُ: مۇستەھكەملىمەك، مەھكەم قىلماق: ئىسپاتلىماق: تەكشۈرمەك

ثَبَت ج أَثْبَات: ئىسپات: ئاساس، ھۆججەت، پاكىت: ئادەم: ئەرباب: باھانە، باھانە قىلماق

ثَبُتَ ـُ ثَبَاتًا و ثُبُوتًا: مۇستەھكەم بولماق، مەھكەم بولماق: ئىسپاتلىماق

ـــ عَلَى كَذا: چىڭ تۇرماق: گۇۋاھلىق بەرمەك

ـــ ثَبَاتَة: كەسكىن بولماق: قەھرىمان بولماق، قەتئىيلىك بىلەن قەھرىمانلىق قىلماق

ثَبْـــت ج أَثْبَـــات: مۇستەھكەم، پۇختا، كەسكىن: قەھرىمان، يۈرەكلىك

ثُبَة ج ثُبُوت: يىلقا، ئاتلار توپى: ئادەملەر توپى: كۆلنىڭ ئوتتۇرىسى

ثَرِيْد ج ثَرَائِدُ و ثُرد و ثُـرُود: شورپىغا چىلانغان؛ نان

ثَعَبَ ـَ ثُعْبًاالْمَـاءَ: سۇ ئېقىتماق، سۇ ئاققۇزماق

ـ الْهُجُومُ: ھۇجۇم باشلىماق

ثُعْبَان ج ثَعَابِيْنُ: يىلان

ثَعْلَب ج ثَعَالِبُ: تۈلكە

ثَغَا ـُ ثُغَاءً الْخُرُوفُ: مەرىمەك (قوي)

ثُغَاء: مەرەش (قوينىڭ)؛ (قوينىڭ) مەرىگەن ئاۋازى

ثَغَبَ ـَ ثَغْبًـاهُ: قىرغىن قىلماق، قىرىپ تاشلىماق

ـ هُ بالرُّمْحِ: نەيزە سانجىماق

ثَغَبَ ـَ ثَغْبًا: ئىرىمەك، ئېرىتمەك

ـ الدَّمُ: قان ئاقماق

ثَغَـرَ ـَ ثَغْـرًاه: ئۇنىڭ چىشى سۇنۇپ كەتمـەك، چىشـى قومۇرۇلـۇپ كەتمـەك؛ تەشمەك، بۆسمەك

ـ الاِنَاءَ: قاچا چاقماق

ثَغْر ج ثُغُور: ئېغىز؛ ئۇدۇل چىش؛ پورت؛ تارساي، قىساڭ؛ چېگرا ياكى دېڭىز بويىغا جايلاشقان شەھەر

ثُغْرَة ج ثُغَر: تۆشۈك، يېرىق، ئاراچ، چاك؛ چاك ئارىلىقى

ثَفَّدَ هُ: ئەستەر قىلماق، ئەستەر سالماق

ثَفَّرَالدَّابَّةَ: ئۇلاغ ھەيدىمەك، ھەيدەپ ماڭماق

ثُفْل: دۇغلاشماق؛ چۆكۈندە ماددا

ثَفَنَ ـُ ثَفْنًا هُ: قوغلىماق، ئەگەشمەك

ثَفِنَ ـَ ثَفَنَاتُ يَدُهُ: قول قاپىرىپ كەتمەك، قول قاپارماق

ثِقَاب ج ثُقُوب: سەرەڭگە؛ ئۆزلىگىدىن ئوت ئالىدىغان

ثَقَافَة: مەدەنىيەت

ثَقَافِيّ: مەدەنىيەتلىك، مەدەنىيەتلىك ئادەم؛ مەدەنىيەتكە مۇناسىۋەتلىك بولغان؛ مەدەنىي

ثَقَال ج ثُقُل: ئېغىر، ئېغىرلىق

ثَقُبَ ـُ ثَقْبًاالشَّيْءَ: تەشمەك، تۆشۈك تەشمەك

ـ النَّارُ: كۆيمەك

ـ ت النَّارُ: ئوت يانماق

ثَقَبَ الشَّيْءُ: تەشمەك، تۆشۈك تەشمەك

ـ النَّارُ: ئوت قالىماق

ـ الطَّـائِرُ: ئايلانماق؛ ئايلىنىپ يۈرمەك؛ ئىنتايىن ئېگىز كۆتۈرىلمەك

ثَقُبَ ـُ ثَقَابَةً الشَّيْءُ أَو اللَّوْنُ: ئىنتايىن توق قىزىل بولماق

ثَقْب ج أَثْقُبُ و ثُقُوب و أَثْقَاب: تۆشۈك، يېرىق، ئاراچ؛ ئېغىز

ثِقَة: ئىشنىش، ئىشەنچ قىلىش؛ ئىشەنچ قىلىنغان

أَهل الـ ـ: ئىشەنچىلىك ئادەم

عَلَى ـ: ئىشەنمەك، ئىشەنچ باغلىماق

ثَقَّفَ: تەربىيلىمەك، ئۈگەتمەك، يېتەكچىلىك قىلماق

ثَخِيْن ج ثُخَناءُ: زىچ، قويۇق؛ يوغان، توم؛ قوپال، يىرىك

ثدام: سۈزگۈچ

ثَدَقَ ـُ ثَدْقًا الْمَطَرُ: چىلەكلەپ قۇيغاندەك شارقىراپ ياغماق

ـــــ الْخَيْـلُ: ئات قامچىلىماق، ئاتنى قامچىلاپ ھەيدىمەك

ثَدَمَ الابْرِيْقَ: سۈزگۈچ قىلماق؛ چۆگۈننى سۈزگۈچ ئورنىدا ئىشلەتمەك

ثَدِنَ ـَ ثَدَنًا اللَّحْمُ: پۈراپ قالماق، سېسىپ قالماق

ثَدْى، ثَدْى ج ثُـدِيّ و أَثْـد: ئەمچەك، بمجق (ئايالنىڭ)

ثُدْيِيّ: سۈت ئەمگۈچى ھايۋان: ئەمچەكلىك، ئەمچىكى بار

ثَرَّ ـُ ثَـرًّا: باي بولماق؛ مال كۆپەيمەك؛ كېڭەيمەك، كەڭرى بولماق

ثَرا ـُ ثَرَاءً: باي بولماق، مال كۆپەيمەك

ثَراءً: مال ــ مۇلۈك، بايلىق؛ نەم توپا

ثَرَّبَ هُ أَو عَلَيْـهِ: ئەيىپلىمەك، قاغىماق؛ پاش قىلماق

ثَـرَبَ ـِ ثَرْبًـا هُ: قاغىماق، كايىماق، ئەيىپلىمەك

ثَرْثَار: كاس ــ كاس، كاسكى، جاپا ــ جاپ، كوت ــ كوت، ۋات ــ ۋات

ثَرْثَرَ الكَلامَ: ئەرمىلىك بىلەن سۆزلىمەك

ـــ الشَّيْءَ: تارقاتماق

ثَرْثَرَة: ۋالاقلاش، كاپىلداش

ثَرَدَ ـُ ثَرْدًا الْخُبْزَ: نانىنى شورپىغا چىلىماق

ـــ الثَّـوْبَ: كىيىمنى بويىاش ئىدىشىغا چىلاپ قويماق

ثَرِدَ ـَ ثَرَدًا مِنَ الـمَعْرَكَة: يارىدار جەڭ سەپىدىن چىقىرىلماق: يارىدار جەڭ سەپىدىن قاينىماق

ثَرِعَ ـَ ثَرَعًـا الرَّجُـلُ: چاقىرىلمىغان مېھمان بولماق

ثُرْغُل: چىشى تۆلكە

ثَرَمَ ـُ ثَرْمًا: چىشى سۇنۇپ كەتمەك

ثَـرْوَاءُ: پۇلدار ئايال: بايلىق، پاراۋانلىق

ثَرِمَ ـَ ثَرَمًـا: چىشى چۈشۈپ كەتمەك: چىشى سۇنۇپ كەتمەك

ثَرْوَة: مال ــ دۇنيا، مال ــ مۇلۈك

ثَرِّى هُ: ھۆل قىلىۋەتمەك، نەم قىلىۋەتمەك

ـــ مالَهُ: پۇل بەرمەك، باي قىلىۋەتمەك

ثَـرِىّ: مال ــ مۇلۈك، مال ــ دۇنيا: نەم توپا

ثَرِى ـَ ثَرًى: باي بولماق، پۇلدار بولماق

ـــ ثَرًا و ثَراءً: ھۆل بولماق، نەم بولماق

ثَرِىّ ج أَثْرِيَاءُ: باي، پۇلدار: بايلىق، مال ــ مۇلۈك

ثُرَيَّا ج ثُرَيَّات: چىراق جازىسى، غۇزمەك چىراق جازىسى: ھۆكەر يۇلتۇز

الـ : ئونتۇزىنچى

ثُلاثِيّ: ئۈچلۈك، ئۈچ تەرەپلىك

ثَلاثِينَات: ئونتۇزىنچى يىللار

ثَلاثِينِيَّات: 30 – يىللار

ثَـــلاَّج: سوغـــۇق ئـــىچىملىـــك ساتقۇچى

ثَلاَّجَة: توڭلاتقۇ

ثُلاَجِيّ: قاردەك ئاق

ثَلاَبَ ـَ ثَلَباً هُ: تەنقىد قىلماق، كايىماق، ئەيىپلىمەك؛ قوغلاپ چىقارماق؛ يىرىۋەتمەك، دەز كەتكۈزىۋەتمەك

ثَلِبَ ـَ ثَلَباً: بۇلغانماق؛ يارماق؛ يوچۇق ئاچماق؛ تارايتماق

ثُلَّة: بىر توپ ئادەم

ثِلَّة ج ثِلَل: يوق بولغان، ھالاك بولغان، گۇمران بولغان

ثَلَثَ ـُ ثَلْثًا هُ: ئۈچدەن بىرىگە ئېرىشمەك

ـــ الْقَوْمُ: ئۈچىنچى بولماق، ئۈچىنچى رەت بولماق

ثُلْث ج أَثْلاَث: 3/1 (ئۈچدەن بىر)

ثَلَّجَ هُ: توڭلاتماق، مۇزلاتماق

ثَلَجَ ـُ ثَلْجًا الشَّرابَ: ئىچىملىككە بىر پارچە مۇز قوشماق

ـــ ت السَّماءُ: قار ياغماق

ـــ ثُلُوجًا الـــمَاءُ: مۇز توڭلىماق، مۇز تۇتماق

ثَلِجَ ـَ ثَلَجًا الْمَاءُ: سۇ توڭلىماق

ثَلَج: توڭلىغان، مۇزلىغان

ثَلْج ج ثُلُوج: قار – مۇز: سوغۇق

ثَلْجِيّ: قاردەك، قار كەبى

ثَلَغَ ـَ ثَلْغًا رَأْسَهُ: ئۇنىڭ بېشى يېرىلماق، ئۇنىڭ كاللىسى يېرىلىپ كەتمەك

ثَلَل: يوق بولغان، ھالاك بولغان؛ چىشى چۈشۈپ كەتكەن

ثَلَّـــمَ هُ: تۆشۈك ئاچماق، كامار ئاچماق؛ بۇزماق؛ چاك كەتكۈزىۋەتمەك

ثَلَمَ ـِ ثَلْمًا الْحَائِطَ: تام تەشمەك، كامار ئاچماق؛ تامنى چاك كەتكۈزىۋەتمەك

ـــ الشَّيْءَ: بۇزماق، بۇزىۋەتمەك

ثَلِمَ ـَ ثَلَمًـــا الشَّـــيْءُ: يىرتىق بولماق، يوچۇق بولماق

ثَلْمُ ج أَثْلاَم: چاك، يىرىق؛ تۆشۈك، يوچۇق

ثَمَّ: ئۇ يەردە، ئاۋۇ يەردە

ثَمَّ ـُ ثَمًّـــا الشَّـــيْءَ: رېمونت قىلماق؛ ئۆزگەرتمەك، ياخشىلىماق

ثُمَّ: ئاندىن كېيىن، كېيىن

ثُمَالَة: دوغ، دۇغا؛ كۆپۈك، ماغزاپ

ثَمَان (الثَّمانِي): سەككىز (8)

ـــ يَ عَشْرَةَ: ئون سەككىز (18)

ثَمَانون: سەكسەن (80)

الـ : سەكسىنىنچى

ثَمانِيَة: سەككىز (8)

ثَقُفَ ـُ ثَقْفًا و ثَقَافَةً: ئەقىللىق بولماق؛ سەرقىرماق

ثَقْف: ئەقىللىق؛ سەرقىراش

ثَقَفَ ـَ ثَقْفًا و ثَقَافَةً: زېرەك بولماق، چېچەن بولماق، ئەقىللىق بولماق

ـ ثَقْفًا و ثَقَافَةً و ثُقُوفَةً: ئىنتايىن تېزلىك بىلەن ئۆگىنىۋالماق

ـ ثَقَفًا هُ: يېتىشمەك، يېتىشىۋالماق

ثَقَّلَ هُ: ئېغىرلاشتۇرماق، ئېغىرلىقىنى ئاشۇرۇۋەتمەك

ـ عَلَيْه: مەجبۇرىيەتنى ئۈستىگە ئالغۇزماق

ئېغىر يۈكنى يۆتكەمەك

ثَقَلَ ـُ ثَقْلاً الشَّيْءَ بِيَدِه: قول بىلەن دەڭسەپ، قول بىلەن ئېغىرلىقىنى مۆلچەرلەپ باقماق

ثَقَـلٌ ج أَثْقَـال: ئېغىر، ئېغىرلىق؛ يولۇچىلارنىڭ يۈكى ياكى يولۇچىلارنىڭ خىزمەتچىسى: تۆگە قوش قوتى

ثَقُلَ ـُ ثَقَـلاً و ثَقَالَـةً: ئېغىر بولماق، ئېغىرلاشماق

ـ سَمْعُهُ: قۇلىقى ئېغىرلىشىپ قالماق

ـ الْمَرِيضُ: كېسەل ئېغىرلىشىپ قالماق

ثِقْلُ ج أَثْقَال: ئېغىر، ئېغىرلىق مىقدارى: ئېغىر يۈك

ثَقْلَة: يۈك ـ تاقا، يۈك

ثُقْلَـة: يۈك ـ تاقا؛ ئېلىۋالغان نەرسىلەر: ھارغىنلىق

ثُقُوب: سەرەڭگە: تۆزلىكىدىن ئوت ئالمىدىغان

ثَقِيب: كۆپ نەسىللىك تۆگە: قىزىل باش

پاينەك، پاينەك باش تاز

ثَقِيف: ئەقىللىق، زېرەك: چۈشۈپ كەتكەن چىش

ثَقِيل ج ثُقَلاءُ و ثِقَال: ئېغىر، ئېغىرلىق

ثَكِلَ ـَ ثَكْلاً و ثَكَـلاً ابْنَـهُ: بالىسىنى يوقاتماق، ئوغلىنى يوقىتىپ قويماق

ثَكْلَى ج ثَكَـالَى: بالىسى يوقاپ كەتكەن ياكى ئۆلۈپ كەتكەن ئايال

ثَكَمَ ـُ ثَكْمًا الأَمْـرَ: داۋاملىق قىلماق، ئېلىپ بارماق،

ـ بِالْمَكَـان: مەلۇم جايغا ئورۇنلاشتۇرماق ياكى قالدۇرماق

ـ الآثَارَ: ئىزىنا چۈشمەك، ئەگەشمەك

ثُكْنَة ج ثُكَن: كازارما، ھەربىي لاگىر: بىر توپ ئادەم: بىر توپ پادا: بىر توپ كەپتەر: بايراق: مارجان: مۇنچاق

ثَلَّ ـُ ثَلاً و ثَلَلاً: يوقالماق، ھالاك بولماق

ـ هُ: يوقاتماق، بۇزماق، ھالاك قىلماق

ـ ثَـلاَّ الْبَيْـتَ: بۇزۇۋەتمەك، بۇزماق، يىقىتىۋەتمەك

ـ عَرْشَهُ: تەختىنى ئېلىپ تاشلىماق

ثَلاث: ئۈچ، ئۇچ دانە

ـ عَشْرَة: ئون ئۈچ، ئون ئۇچ دانە

ثَلاثَة: ئۈچ، ئۇچ دانە

ـ عَشَرَ: ئون ئۈچ، ئون ئۇچ دانە

ثَلاثُون: 30 (ئوتتۇز)

ثُنائِيّ: ئىككى ياقلىمىلىق، ئىككى تەرەپلىك: قوش ئاۋازلىق ناخشا: ئىككى جىنىسلىق

النِّظَام الـ ـ: ئىككىلىك تۈزۈم، ئىككىلىك سىستېما

ثَنَوِيّ: ئىككى مەنبەچىلىك (دۇئالىزىم)

ثَنَوِيَّة: ئىككى ئىلاھلىق تەرەپدارى

ثَنَّى الشَّيْءَ: قوش بولۇپ قالماق، جۈپ بولۇپ قالماق: ھەسسىلەنمەك

ثَنَى ـِ ثَنْيًا الْقَوْمَ: ئىككىنجى بولۇپ قالماق، ئىككىنجى بولماق

ـ الشَّيْءَ: قاتلانماق: مايىل بولماق

ـ هُ عَنِ الأَمْرِ: توسماق، توسالغۇ بولماق

ثَنِيّ ج ثِنَاء وثُنْيَان: ئۇدۇلدىكى چىشى چۈشۈپ كەتكەن ئادەم

ثِنْي ج أَثْنَاء: قات، پۈكۈك: قاتلانغان، پۈكۈلگەن

ثَنْيًا بَعْدَ ثَنْيٍ: تەكرارلانماق، ئارقا ـ ئارقىدىن كەلمەك، كەينى ـ كەينىدىن بولماق

ثَنِيَّة ج ثَنَايَا: ئۇدۇل چىش، كەسكۈر چىش: جىلغا: قىر، قات، پۈرمە، پۈرۈم: ھەسەل

ثَوَاب: مۇكاپات، ساۋاب: ھەسەل

ثَوَّاب: كىيىم ساتقۇچى، رەخت ساتقۇچى

ثَوْبُ ج ثِيَاب و أَثْوَاب و أَثْوُب: رەخت: كىيىم ـ كېچەك

ـ مُفَوَّف: نېپىز ـ يۇپقا رەخت.

ثُوَّة ج ثُوًى: ئائىلە سايمانلىرى: يول بەلگىسى

ثَوَّرَه: تەتقىق قىلماق: قوزغاتماق، قوزغىلاڭ كۆتۈرمەك

ـ الشَّيْءَ: تارقاتماق

ثَوْر: قوزغىلاڭ: دانىخورەك

ـ ج ثِيْرانُ و ثِيْرَة و أَثْوَار و ثِيَارو ثِوَرَة: ئەكەك كالا، بۇقا

ثَوَرَان: قوزغالماق، پاراكەندىچىلىك، ئەنسىزلىك: ئۇلغايماق، كۈچەيمەك

ثَوْرَة: ئىنقىلاب، قوزغىلاڭ، توپىلاڭ، ئىسيان

ثَوْرِيّ: ئىنقىلابچى، قوزغىلاڭچى: ئىنقىلاۋى

ثَوْل: ئادەملەر توپى: ھەسەل ھەرىسى توپى: دۆت، گومۇش

ثُوْم: سامساق

ثَوَى ـِ ثَوَاءً و ثُوِيًّا بِالْمَكَانِ أَوفِيَه: ئورۇنلاشتۇرماق، ماكانلاشتۇرماق: ۋاپات بولماق

ثَيِّبٌ: چوكان، تالاق بولغان ئايال: ئۆيلەنگەن ئەر

ثِيْن: مەرۋايىت يېغقۇچى، ئۈنچە ـ مەرۋايىت قازغۇچى: ئۈنچە ـ مەرۋايىت تەشكۈچى، ئۈنچە ـ مەرۋايىتقا تۆشۈك ئاچقۇچى

ـــــ عَشَرَ: ئون سەككىز (18)
ثَمانِيْنات: 80 – يىللار
ثَمانِيْنِيَّات: 80 – يىللار
ثَمَّةَ: ئۇ يەردە، ئاۋۇ يەردە
ثُمَّة ج ثُمَم: بىر باغلام ئوت
ثُمَّة ج ثُمَم: قېرى ئاجىز ئادەم
ثَمَـــــجَ ـُ ثَمْجُـــا: ئارىلاشتۇرماق، بىرىكتۈرمەك
ثَمَدَ ـُ ثَمْدًاالْماءَ: ئازاينىماق: سۇ ئاز قالماق
ـــ: قېزىپ سۇ توپلىماق، كولاپ سۇ يىغماق
ـــ هُ: ئۆز بايلىقىنى چىقىم قىلىپ يولماق، سەرپ قىلىپ بولماق
ثَمِدَ ـَ ثَمَدًا: ئاز قالماق، كېمەيمەك
ثَمْدُ ج أَثْمَـــاد و ثِمَـــاد: يىغىلغان سۇ، يىغىلىپ قالغان سۇ؛ يىغىندى سۇ: سىزىندا سۇ
ثَمَّرَالْمَالَ فِيـــهِ: مەبلەغ سالماق، مەبلەغ توپلىماق
ثَمَرَ ـُ ثُمُورًا الشَّجَرُ: مېۋىلىمەك، مېۋە بەرمەك
ـــ الشَّيْءُ: پىشماق
ـــ مالُهُ: باي بولماق، زەردار بولماق
ثَمَر ج ثِمَار جج أَثْمَـــار و ثُمُـــر: مېۋە: ھوسۇل: نەتىجە: پايدا
ثَمْرَة: كېيىنكى زامان ئەۋلاد: قىز بالا: بىر دانە مېۋە: قامچىنىڭ ئۇچى
ثَمَلَ ـُ ثَمْـــلاًهُ: يارىدەم قىلماق: باقماق: ساقلاپ قالماق: يوشۇرۇنۇپ بۇرمەك
ـــ فِى الْمَكان: جايلاشماق: ماكانلاشماق
ثَمَل: مەس: مەس بولۇش
ثَمِلَ ـَ ثَمَلاً: مەس بولماق، مەس بولۇپ قالماق
ـــ الى كَذا: ياخشى كۆرمەك، مايىل بولماق
ثَمَّنَ الشَّيْءَ: باھالىماق، باھا بەرمەك: باھا بېكىتمەك: سەككىز بۇرجەك قىلماق
ثَمَنَ ـِ ثَمْنًا الْقَوْمُ: سەككىزىنچى بولۇپ قالماق، سەككىزىنچى بولماق
ـــ ـُ ثَمْنًا الشَّـــيْءُ: سەككىزدەن بىرىگە ئىگە بولماق
ثَمَنُ ـُ ثَمانَةُ الشَّيْءُ: قىممەتلىك بولۇپ قالماق، قىممىتى بار بولۇپ قالماق
ثَمَن ج أَثْمَان و أَثْمِنَة و أَثْمُـــن: باھاسى، قىممىتى
ثُمُن ج أَثْمَان: 8/1 (سەككىزدەن بىر)
ثَمِيْل: قېتىق
ثَمِيْلَة ج ثَمائِـــل و ثَمِيْـــل: سارقىندى، چۆكۈندى، قالدۇق، تاشلاندۇق: داشقال: يىغىندى سۇ، سىزىندى سۇ
ثَمِيْن: قىممەتلىك، قىممەت باھالىق
ثَنَاء ج أَثْنِيَة: مەدھىيە، مەمدۇ ـ سانا
ثُناء: ئىككى ـ ئىككىدىن
ثَنائِيّ: مەدھىيەش خاراكتېرلىك، مەدھىيەۋى

جاحد: رەت قىلغۇچى، ئىنكار قىلغۇچى.

ـــ الـمَعْرُوف: ۋاپاغا ـ جاپا قىلغۇچى: ياخشىلىقنى بىلمىگۈچى

جَـاحَ ـُ جَوْحًـا و جِيَاحَـةً هُ: يوقالماق، مۇنقەرىز بولماق، ھالاك بولماق.

ـُ جَوْحًا: قىڭغايماق، قىيسايماق.

جـاحِظ الْعَيْنَـيْنِ: پولتاي كۆز، كۆزى پولتىيىپ چىقىپ تۇرغۇچى.

جَاحَفَ هُ أَوبِه: چەتكە قاقماق، يەكلىمەك.

ـــ عَنْهُ: ساقلانماق، قوغدانماق.

جَـاحِم: قىزغىن، ئوتتەك: جىدەللىشىش، جاڭجاللىشىش

جَادَ ـُ جَوْدَةً وجُوْدَةً: ياخشىلانماق، ياخشى بولماق.

ـــ جَودًا عَلَيْه: قولى ئوچۇق بولماق.

ـــ بِنَفْسِه: ئۆزىنى پىدا قىلماق.

جَادٌّ: ئەستايىدىل، جىددى.

جادَلَ هُ: جىدەللەشمەك.

جَاذَبَ هُ الشَّـيْءُ: ئۆز تەرىپىگە تارتماق، بىرلىكتە بىللە تارتىشماق.

جاذِبٌ ج جَوَاذِبُ وَ جِـذَابٌ: مەھلىيا قىلغۇچى، مەپتۇن قىلىۋالغۇچى

جَاذِبِيَّـة: تارتىش كۈچى: جەلىپ قىلىش كۈچى.

جَأَرَ ـَ جَأْرًا وَ جُـؤَارًا: ئاۋازنى يۇقىرى كۆتۈرمەك: كالا مۆرىمەك: ئىلتىجا قىلماق.

جَارَ ـُ جَوْرًاعَنْهُ: ئايرىلماق، چەتنىمەك.

ـــ عَلَيْه: زىيان يەتكۈزمەك، نابۇت قىلماق.

جَأْر: گۈركىرىگەن (ئاۋاز): قۇتقۇزۇشنى تەلەپ قىلىپ ۋارقىرىغان ئاۋاز: بەستىلىك ئادەم، قامەتلىك ئادەم.

جار ج جِيْران و جِيْرَة وَ جِوَار و أَجْوار: قوشنا، تام قوشنا.

جار ج جِيْران و جِيْرَة وَ جِوَار و أَجْوار: قوشنا، تام قوشنا.

جَـارّ: تارتىپ ماڭغۇچى، سۆرىگۈچى: ئىسىملارنىڭ ئاخىرىنى كەسىر (ـِ) ئوقوتىدىغان ئالدى قوشۇلغۇچى.

جَارٍ (اَلْجارِى): ئېقىپ ئۆتكۈچى، ئېقىپ يۈرگۈچى: ئۆتكەن، ئۆتۈپ كەتكەن

جَارَة: ئايال خوشنا: دىدەك: ئاشنا (ئايال)

جَارَح: زەھەرلىك: يىرىتقۇچ، ۋەھشى

جَـارَى فُلاَنًـا: ياندىشىپ ماڭماق، بەسلەشمەك: تەقلىد قىلماق.

جَارِيَّـةٌ ج جَـوَارٍ: كېنىزەك، چۆرە قىز: خىزمەتچى ئايال: كېمە: قۇرۇت: شامال.

جَازَ ـُ جَـوْزًا وجُـؤُوزًا و جَـوَازًا وَ مَجَازًا: رۇخسەت قىلماق.

ـــ الـمَكَانَ: ئۆتمەك، كېسىپ ئۆتمەك.

جَاز: كۆمۈر گازى: خام نېفىت: بىرخىل تاڭسا مۇزىكىسى: ئۇسۇل نەغمىسى.

جَازْبَنْد: مۇزىكا ئەترىتى.

﴿ج - الجيم﴾

ج (جِـــيم) : ئەرەب تىلى ئىلىپبەسى جەدۋىلىدىكى 5- ھەرىپ: ئەبجەد ھېسابى بويىچە (3) نى بىلدۈرىدۇ.

ج: تۆۋەندىكى سۆزلەرنىڭ قىسقارتىلىپ يېزىلىشى بولىدۇ:

جَوَاب: (جاۋاب)، جَمْع (كۆپلۈك سان)، جُمَادىَ ٱلآخِرَة (ھىجرىيە 6- ئاي)؛ جِلْد (جىلىد، توم)

جَـا: (ھىجرىيە 5- ئاي) جُمَـادى ٱلأُولى نىڭ قىسقارتىلمىسى.

جاءَ ـِ جَيْئًا وَجَيْئَةً وَمَجِيئًا وَمَجِيئَةً: كەلمەك، يېتىپ كەلمەك؛ يۈز بەرمەك، پەيدا بولماق.

ـــ الأَمْرَ: قىلماق، ئەتمەك، ئىشلىمەك

ـــ بِالشَّيْءِ: ئېلىپ كەلمەك.

جـاءِ (ٱلْجَـائِي): يېتىپ كەلگەن؛ يۈز بەرگەن، كېلىپ چىققان.

جائِحَة ج جَوَائِحُ: ئاپەت، بالا- قازا.

جائِر ج جُوَرَة و جارَة: زالىم، ئادالەتسىز، زومىگەر (مۇستەبىت، ئەزگۈچى)

جُؤَارٌ ج: ھۆكىرىگەن، گۆركىرىگەن (ئاۋاز)؛ قوتقۇزۇشنى تەلەپ قىلىپ ۋارقىرىغان ئاۋاز.

ـــ ٱلنَّهْرِ ٱلنِّيل: نىل دەرياسىنىڭ شاۋقۇنلىشى؛ دەريانىڭ شاۋقۇنلىغان ئاۋازى

جائِز ج أَجْوِزَة وجُوزَان وجِيزَان وجَوائِز وأَجْـوُز: رۇخسەت؛ دۇرۇس؛ ئىمتىھان؛ ئۆتكۈنچى.

جَـائِزَة ج جَـوَائِزُ: مۇكاپات، مۇكاپات بويۇمى؛ لەۋھە، سوۋغات.

جَـائِش: قاينام تاشقىنلىق؛ قاتتىق ھاياجانلانغۇچى.

جَائِع: ئاچ، قورسىقى ئاچ قالغۇچى.

جَأَبَ ـَ جَأْبًاٱلْـمَالَ: پۇلغا ئىگە بولماق.

جَابَ ـُ جَوْبًـا وَتَجْوَابًـاهُ: ئايلىنىپ چىقماق، كېزىپ چىقماق؛ يېتىپ كەلمەك.

جَأْبَةَ ٱلْبَطْن: كىندىك.

جَابِر ٱلْعِظَام: سۇنۇق تاڭغۇچى؛ سۇنۇق بۆلۈم دوختۇرى.

جَابَلَ: تاغقا چىقماق؛ تاغدا ياشىماق.

جَأَثَ ـَ جَأْثًا ٱلرَّجُلُ: سالماقلىق بىلەن ماڭماق، تەمكىنلىك بىلەن ماڭماق.

جَـاثٍ ج جُثِـيٌّ: تىزلانغۇچى، تىزلىنىپ ئولتۇرغۇچى.

جَامَعَ الْمَرْأَةَ: جىنسى مۇناسىۋەت ئۆتكۈزمەك.

ـ هُ عَلَى كَذَا: ماقۇل بولماق.

جَامِعٌ ج جَوَامِعُ: توپلىغۇچى، جەملىكۈچى.

ـ الأَزْهَرِ: ئەزھەر جامەسى، چوڭ ئىبادەتخانا.

جامِعَةٌ ج جَوَامِعُ: ئالى مەكتەپ، ئۇنىۋېرسىتېت؛ ئومۇمى خاراكتېرلىك.

أَلْـ الأَزْهَرِيَّة: ئەزھەر ئۇنىۋېرسىتېتى.

جَامِعِيٌّ: ئالىي مەكتەپنىك، ئومۇمى خاراكتېرلىك؛ ئالىي مەكتەپ ئوقۇغۇچىسى.

جَامَلَ هُ: ئىللىق مۇئامىلە قىلماق، تەكەللۇپ قىلىشماق؛ تەكەللۇپ قىلىپ تۇرۇۋالماق.

جامُوس ج جَوَامِسُ: سۇ كالىسى.

جَان ج جُنَاة: جىنايەتچى؛ يىغقۇچى؛ ھوسۇل ئالغوچى.

جَانَبَ هُ: بىرلىكتە يېتىپ كەلمەك؛ ئۆچرەتتە تۇرماق؛ ئۆزىنى چەتكە ئالماق.

جَانِب ج جَوَانِبُ: يان، (يولنىڭ) بويى.

جانِح ج جَوَانِحُ: يان، يان تەرەپ.

جَانَسَ هُ: ئوخشاش بولماق؛ ئىنتىپاقلاشماق.

جَاه: ئابروي، يۈز، شەرەپ.

جَاهَدَ: تىرىشچانلىق كۆرسەتمەك، جىھاد قىلماق.

جَاهَدَهُ بِالأَمْرِ: ئەمەلىيەتتە قاتناق بولسا شۇنداق سۆزلەشمەك.

ـ بِالقِرَاءَةِ: ئوقۇماق.

جَاهِز: تەييار، تەخ

جاهِل ج جُهَّل و جُهَّال و جُهَلاءُ وجَهَلَة وجُهُلٌ: نادان، بىلىمسىز، ساۋاتسىز؛ جاھىل؛ كالۋا، دۆت.

جَاهِلِيٌّ: جاھىلىيەت دەۋرىنىڭ؛ جاھالىيەت پەرەس

جَاهِلِيَّة: جاھىلىيەت دەۋرى (ئىسلامدىن بۇرۇنقى) مەزگىل

جَاهِم: تىت ـ تىت بولغۇچى، بىئارام بولغۇچى.

جَاوَبَ هُ: جاۋاب بەرمەك.

جُؤْوَة: قوڭۇر رەڭ.

جَاوَرَة: قوشنا بولماق.

ـ ت بالدَّوْلَتَان: ئىككى دۆلەت چېگرىلەشمەك.

جَاوَلَ هُ: قوغلاشماق؛ ئىز قوغلىماق.

جَأَى ـَ جأْوًا وَجأْيًا هُ: رېمونت قىلماق، تولۇقلىماق؛ توختۇتۇپ قويماق؛ يوشۇرۇنماق.

جَابِي: يېتىپ كەلگەن؛ يېتىپ كەلگۈچى.

جَايِرٌ: ئاياغ بېشى، ئاياغ پاشنىسى.

جَبَّ ـُ جَبّاً و جِبَابًا هُ: كەسمەك؛ مەغلۇپ بولماق؛ ئاجىزلاشقا قىلماق، پۇچەكلەشتۇرمەك.

جارِع: سەۋرسىز ئادەم، ئالدىراڭچۇ؛ نەرسە — كېرەك قويۇپ قويىدىغان ناخنا.

جَـازَفَ هُ: باھالىتىپ ساتماق، باھاسىنى مۆلچەرلەپ ساتماق، باھالاشتۇرۇپ ساتماق.

ـــ بِنَفْسِـــهِ: تەۋەككۈل قىلماق، خەۋپ - خەتىرگە قارىماي ئۆزىنى ئاتماق.

جازِم ج جَوَازِمُ: بەل باغلىغان، قەتئىي نىيەتكە كەلگەن (ئادەم)؛ سۆزلەرنىڭ ئاخىرىنى كېسىم قىلغۇچى قوشۇمچە (ـْ) لاشتۇرغۇچى قوشۇمچە.

جَازَى فُلاَنًا: مۇكاپات ياكى جازا بەرمەك.

جَاسَ ـُـ جَوْسًا الشَّيْءَ: رازۋىتكا قىلماق، جاسۇسلۇق قىلماق.

جاسِيَ: پولاتتەك ئىرادىلىك، تىز پۈكمەس، ئىنتايىن مۇستەھكەم.

جاسُـوسٌ ج جَوَاسِـيسُ: جاسۇس، ئىشپىيون، پايلاقچى.

جَاسُوسِـيَّةٌ: جاسۇسلۇق تېخنىكىسى، پايلاقچىلىق تېخنىكىسى.

جَأَشَ ـَـ جَأْشًا الْقَلْبُ: كۆڭلى خاتىرجەم بولماسلىق.

جأَشَ ـَـ جَوْشًا: كېچىسى ماڭماق.

ـــ ـِـ جَيْشًا وَ جُيُوشا وَ جَيْشَانًا: ئەۋج ئۇرماق، جۇش ئۇرماق؛ كۆتۈرەڭگۈ بولماق، جۇشقۇن بولماق.

جَأْش ج جُؤُوشٌ: بۇرەك ۋە كۆكرەك: قارىنى كۆكسى.

جَاعَ ـَـ جَوْعًا و مَجَاعَـةً و جُوْعَـةً: ئاچماق، قورساق ئېچىپ قالماق.

ـــ الَيْهِ: نەسىنا بولماق، ئىنتىزار بولماق.

جَافَ ـَـ جَوْفًا هُ: ئوتتۇرىسى بوش قالماق: لەخمە كولىماق.

جَافٌ: قۇرۇق، قۇرغاق.

جاف ج جُفاة: جىددى بولغان؛ كەسكىن بولغان؛ ئەدەپسىزلىك، قوپال.

جـــافَى هُ: ئۆرۈلارا بېرىپ كېلىشمەسلىك، سوغۇق مۇئامىلە قىلماق.

جَاكَتَة: ئۇستى كېيىم، سىرتقى كەمزۇل.

جَالَ ـُـ جَوْلاً وجُولاً و جَوَلَةً وجُولانًـا وَجُولاً وَجِيلانًا: ئايلانماق، ئايلىنىپ يۈرمەك.

جالِـــب: جەلىپ قىلغۇچى، چاقىرغۇچى؛ ئىمپورت سودىگىرى.

جَـــالَسَ هُ: ئۇنىڭ بىلەن بىللە ئولتۇرماق؛ بىرگە ئولتۇرماق.

جَالِسٌ: ئولتۇرغۇچى، ئولتۇرغان.

جَـــالُونَ: (544. 4 لېتىر)غا تەڭ سىغىم بىرلىكى (كالون)

جَالِيَـــة ج جَـــوَالٍ: مۇھاجىر؛ مۇھاجىرلار ئاممىسى.

جامِحٌ ج جَوَامِحُ: باشقۇرغىلى بولمايدىغان.

جَامِد ج جَوَامِدُ: قېيتىپ قالغان، قانقان، قاتتىق.

جَبُزَ ـُ جَبَازَةً: قۇرۇتولماق (نان)

جَبَّسَ الشَّيْءَ: ھاك سۈرمەك، ھاك سۈركەلمەك.

جِبْسٌ ج أَجْبَاس و جُبُوسٌ: ھاك، گەج.

جَبَلَ ـِ جَبْلاً اللهُ الْخَلْقَ: ئاللاھ مەخلۇقاتنى ياراتتى، ئاللاھ كائىناتنى ياراتتى.

ـــ الشَّيْءَ: سىستىما بولماق، سىستىمىلاشماق.

ـ التُّرَابَ بِالْمَاءِ: توپىغا سۇ قۇيماق، سىمونتقا سۇ ئارىلاشتۇرماق.

جَبَلٌ ج جِبَالٌ و أَجْبُل و أَجْبَالٌ: تاغ: دۆڭ: ئىدىرلىق.

جَبْلَةٌ: بەدەن: ئورگانىزىم: يۈز، چىراي: مىجەز، خۇلۇق

جَبَلِيٌّ: تاغلىق، تاغنىڭ، تاغلىق ئادەم

جِبِلِيٌّ: تەبىئەتنىڭ، تەبىئەتكە خاس.

جَبَّنَ هُ: قورقۇنچاق دەپ كايىماق.

ـ اللَّبَنَ: پىشلاق، ئېرىمچىك ياسىماق.

جَبُنَ ـُ جُبْنًا و جَبَانَةً: توخۇ يۈرەكلىك قىلماق، يۈرەكسىزلىك قىلماق.

جُبْن: پىشلاق، ئېرىمچىك: قورقۇنچاق.

جُبْنَة: بىر پارچە پىشلاق.

جُبْنِيْن: ئېچىتقۇ، فىرمېنتت (پاگىي)

جَبُهَ ـَ جَبْهًا هُ: ئۇدۇل كەلتۈرمەك: ئۇچراشتۇرماق: پىشانىگە ئۇرماق.

جَبْهَة: پىشانە: نەرسىلەرنىڭ يۈزى

الـ ـ الْوَطَنِيَّةُ الْمُتَّحِدَةُ: مەملىكەتلىك بىرلىكسەپ.

ـ الْقِتَالِ: جەڭ مەيدانى، فرونت.

جَبُوسٌ: پەسكەش، ئىپلاس: كەمىنە، پىقىر.

جَبَى ـِ جِبَايَةً وَجَبْيًا الضَّرِيبَةَ: باج يىغۇالماق، باج يىغماق.

جَبِيرَةٌ ج جَبَائِر: تېڭىق: تېڭىق تاختىسى: خىزمەت سومكىسى.

جَبِيْز: قذرذص قالغان نان، قنتعص قالغان نان

جَبِيْسٌ ج أَجْبَاسٌ: ئەسكى نامى چىقىپ قالغان ئادەم.

جَبِيْنٌ ج أَجْبَن وجُبْن و أَجْبِنَة: پىشانە

جَبِيْنِيٌّ: ماڭلاينىڭ، پىشانىنىڭ.

جَثَّ ـُ جَثًّا هُ: يىلتىزىدىن قومۇرۇپ تاشلىماق: كالتەك بىلەن ئۇرماق.

ـ الشَّجَرَ: دەرەخ كەسمەك

جُثّ: تاغ: دۆڭ: تۆپىلىك.

جَثَا ـُ جُثُوًّا وَ جَثْوًا: تىزلىنىپ ئولتۇرماق.

جَثَى ـِ جُثِيًّا: تىزلانماق، تىزلىنىپ ئولتۇرماق.

جَثَّةٌ ج جُثُثٌ ج أَجْثَاثٌ: جىسىم، بەدەن، تەن: جەسەت، مىيىت.

جَثَلَ ـُ جَثَالَةً و جُثُولَةً الشَّعْرُ: چاچ ھەم ئۇزۇن ھەم قويۇق ھەم توم ئۆسمەك.

جَثْلَة ج جَثْلٌ: قارا چۈمۈلە

جَثَمَ ـِ جَثْمًا: دۇم ياتماق: تىزلانماق.

ـ اللَّيْلُ: يېرىم كېچە بولماق.

جُبٌّ ج اَجْبَاب وَجُبَاب وَ جِبَاب: چوكقۇر قۇدۇق: ئازگال، زىندان: كان قۇدۇقى.

جَبَأَ ـَـ جَبْأً و جِبَاءً و جُبُوء اً وَ جُبُوءَ ةً: قاشاك بولماق، ئۆتمەس بولماق.

ـــ عَنِ الشَّيْءِ: قورقۇنچاقلىق قىلماق

جَبَا ـَـ جَبًا وَ جَبْوًا وَجَبْيًا وَجَبْوَةً وَجِبَاوَةً الضَّـــرائِبَ: باج يىغىۋالماق، سىلىق يىغىۋالماق.

جَبَّار ج جَبَـابِرَة: كۆچلۈك: چوك زالىم، ھېچكىشنى كۆزگە ئىلمايدىغان.

جَبَارَةج جَبَائِرُ: قىسقىش تاختىسى، تېڭىق تاختىسى.

جَبَّاس: سېمونت ئىشچىسى، گەنج ئىشچى: سېمونت سودىگىرى.

جَبَّاسَة: گەج، ھاك زاۋۇتى.

جِبَال ج: تاغ، تاغلار.

ـــ الأَلْب: ئالپ تاغ تىزمىسى.

جَبَان ج جُبَنَاء: توخۇ يۈرەك، قورقۇنچاق.

جَبَّـــان: ئېرىمچىك ئىشچىسى: پىشلاق سودىگىرى: قەبرىستان: قۇملۇق.

جَبَائَة: قورقۇش، ئەيمىنىش.

جَبَّائَة ج جَبَابِيْن: قەبرىستان، گۆر: قۇملۇق.

جِبَايَةالضَّـــرَائِبِ اَو الأَمْـــوال: باج يىغىۋالماق

جُبَّة ج جُبَبٌ ج جَبَاب: تون، يەكتەك.

جِبْتٌ: بۇت: كاھىن: سەھرىگەر.

جُبْجُبَة ج جَبَاجِبُ: دۆمبىاق: ناغرا: تولۇم: كۆن سومكا.

جَبَخَ ـَـ جَبْخًا: ئۆزىنى چوك تۇتماق: قىمار ئويناش ماشىنىسى (دىك دىك) بىلەن قىمار ئويناماق.

جَبْخَان جَبْخَانَـــة: ئوق- دورا ئىسكىلاتى، ھەربىي لازىمەتلىكلەر.

جَبَدَ ـِـ جَبْدًا هُ: تارتماق، ئۆزىگە قاراتماق.

جَبَذَ ـــ جَبْذًا هُ: جەلپ قىلماق، مەھلىيا قىلماق.

ـــ الْعِنَبُ: ئۈزۈم ھەم كچىك ھەم قورۇق بولماق.

جَبَّرَالعَظْمَ: سۆڭەكنى تاڭماق.

جَبَرَ ـَـ جَبْرًا الْعَظْـمُ: سۆڭەك تاڭماق، سۆڭەك ئۇلىماق

ـــ هُ عَلَى كَذَا: مەجبۇرلىماق، زورلىماق

ـــ الْفَقِيْر: يوقسۇلارنى يوقلىماق.

جَبْرٌ: سۇنۇق تېڭىش تېخنىكىسى: رېمونت قىلىش: مەجبۇرلاش: ئالگىبرا پېنىي: تەقدىر.

ـــ اً: زوراۋانلىق، مۇستەبىتلىك.

جَبَّرُوتٌ: ئۇلۇغلۇق، كۈچ- قۇدرەت.

جَبَرِيّ: تەقدىرچىلىك تەرىپىدارى.

جَبْرِيّ: ئالگىبرا ئېلىمىنىك، ئالگىبراچى: مەجبۇرى.

جَبَرِيَّة: تەقدىرچىلىك، فاتالىزم.

جَبْرِيْـــلُ: جىبرىـــل (ئاللاھ تەرىپىدىن پەيغەمبەرلەرگە ۋەھى ئېلىپ كېلىدىغان پەرىشتە)

ـــ عَيْنَهُ: ئۇنىڭ كۆزىنى ئاچماق.

ـــ هُ عَنِ الأَمْرِ: توختىتىپ قويماق، مەلۇم ئىشنى قىلىشتىن توختاتماق.

جَحْمَرِشٌ: موماي، قېرى ئايال

جَحِنَ ـَ جَحَنًا و جَحَانَةً الوَلَدُ: ئوزۇقلىنىشى ناچار بولماق.

جَحِنٌ: ياخشى بېقىلمىغان بالا: زاۋاللىققا يۈز تۇتقان ئۆسۈملۈك.

جَحِيْمٌ: دوزاق: لاۋىلدىغان ئوت.

جَحِيْمِيّ: دوزاق ئوتىدەك، دوزىخى.

جَخَّ ـُ جَخًّا: چوڭ گەپ قىلماق.

جَخَّاخٌ: ئۆزىنى چوڭ تۇتىدىغان ئادەم.

جَخَفَ ـِ جَخْفًا وَجَخِيْفًا: پو ئاتماق، پوچىلىق قىلماق، يوغان گەپ قىلماق.

جَدَّ ـِ جَدًّا: ئۇلۇغ بولماق، بەختلىك بولماق.

ـــ جِدَّة: يېڭىلانماق، يېڭى بولماق.

ـــ ـِ جِدًّا: تېرىشماق، ئەستايىدىل بولماق.

جَدٌّ: ئامەت، تەلەي: بەخت: ئۇلۇغ

ـــ ج أَجْدَادَ وَ جُدُود و جُدُودَة: چوڭ دادا، بوۋا، ئەجدات

جِدٌّ: تىرىشىش، ئىجتىهات قىلىش

ـــ اً: جىددى، ئىنتايىن، بەكمۇ.

جَدا ـُ جَدْوًا هُ: ياردەم تەلەپ قىلماق.

ـــ هُ او عَلَيْهِ: بەرمەك.

جُدَاء: كۆادىرات سان، كۆادىرات

جدارٌ ج جُدُر: تام، سېپىل.

جَدَارَة: قابىلىيەت، ئىقتىدار.

جِدَارِيٌّ: تامنىڭ، سېپىلنىڭ: تامغا مۇناسىۋەتلىك بولغان

جَدَّال: مۇنازىرىچى: جىدەلخور: ئۇرۇشقاق

جِدَال: تالاش ـ تارتىش، دە ـ تالاش

جِدَالِيّ: ئۇرۇشقاقلىق: مۇنازىرىچىلىك: مۇنازىرىگە مۇناسىۋەتلىك بولغان

جَدَبَ ـُ جَدْبًا الْمَكَانُ: قۇرغاقچىلىق بولماق.

ـــ فُلاَنًا: كايىماق، ئەيىپلىمەك.

جَدُبَ ـُ جُدُبَةً الْمَكَانُ: قۇرغاقچىلىق بولماق، ئاچارچىلىق بولماق.

جَدْبٌ ج جُدُوبٌ: قۇرغاقچىلىق، ئاچارچىلىق، قەھەتچىلىك

جَدْبَاءُ م: قۇرغاقچىلىق، ئاچارچىلىق.

جَدَّة: موما، چوڭ ئانا: ئانا ۋە ئەجدات.

جُدَّة ج جُدَدٌ: بەلگە، سىمۋول: دەريا قىرغىقى.

جِدَة: ئېرىشمەك: بايلىق: قابىلىيەت

جِدَّة ج جِدَد: يېڭى: قىرغاق، دەريا قىرغىقى: ئىتنىڭ بوينىغا سالىدىغان چەمبىرەك.

جَدَث ج أَجْدَاث و أَجْدُث: قەبرە، گۆر.

جُدْجُد ج جَدَاجِدُ: قارا چىكەتكە.

جَدَحَ ـَ جَدْحًا: ئارىلاشتۇرماق.

جَدَّدَالشَّيْءَ: يېڭىلىماق، يېڭى قىلىپ

ـ الطَّعَامُ عَلَى الْمَعِدَةِ: يېمەكلىك ئاشقازانغا چۈشمەك.
جُثْمَانٌ: بەدەن، گەۋدە؛ ئادەم.
جُثْمَانِيٌّ: بەدەنلىك، بەدەنگە مەنسۇب؛ جىسمانى
جُثْمَةٌ: هورۇن، يالقاۋ.
جُثُوَةٌ ج جُثًى: توپا دۆۋىسى؛ قەبرە، قەبرىستان؛ گۆر، لەھەت.
جَثَى ـِ جُثُيًا: تىزلاشماق، تىزلىنىپ ئولتۇرماق.
جَحَا ـُ جَحْوًا: يول ماڭماق، يول يۈرمەك
ـ بِالْمَكَانِ: ئورۇنلاشماق، ماكانلاشماق.
ـ الشَّيْءَ: يىلتىزىدىن قومۇرۇپ تاشلىماق.
جُحَا جُحَى: جۇھا (بىر لەتىپچى ئادەمنىڭ ئىسمى)
جَحَّافٌ: زىيان يەتكۈزگەن، زىيىنى بار بولغان
جحاف: كۆرەش قىلىش؛ قىلىچۋازلىق قىلماق
جُحَال: زەھەرلىك بۇيۇم، زەھەرلىك نەرسە
جَحَدَ ـَ جَحْدًا هُ وَ جُحُودًا هُ: رەددىيە بەرمەك، رەت قىلماق؛ كەمبەغەل دەپ قارىماق.
ـ النِّعْمَةَ: ۋاپاغا ـ چاپا قىلماق؛ تۇز كورلۇق قىلماق.
جَحِدَ ـَ جَحْدًا: كەمبەغەللەشمەك؛ ئازايماق، شالاڭلاشماق.
جَحْدٌ: رەت قىلىش؛ كەمبەغەلچىلىك؛ باخىل بولماسلىق.
جَحَرَ ـَ جَحْرًا الْحَيَوَانُ: ئۇچەككە كىرمەك.
ـ الْحَيَوَانَ: ئۇچەككە كىرگۈزمەك.
ـ الْعَامُ: يىل بويى قۇرغاقچىلىق بولماق.
جُحْرٌ ج أَجْحَارٌ وَ جُحْرَان وَ أَجْحِرَةٌ وَ جُحُورٌ: ئۆككۈر، ئۇۋا.
جَحَسَ ـَ جَحْسًا الْجِلْدَ: تىرە سويماق؛ تاشقى قېپىنى سالدۇرماق
جَحَشَ ـَ جَحْشًا: تېرە سويماق.
جَحْش ج جِحَاشٌ و جِحْشَانٌ وَ جِحْشَةٌ: تەخەي، خوتەك، ئىشەك بالىسى.
جَحَظَ ـَ جُحُوظًا تْ عَيْنُهُ: كۆز ھەم چوڭ ھەم تومپىيىپ چىقماق؛ گەۋدىلەنمەك
جَحَفَ ـَ جَحْفًا: تېرە سويماق؛ تەپمەك؛ يان باسماق؛ پالتا چاپماق؛ سۈپۈرۈپ تاشلىماق.
جَحْفَةٌ: بىر پارچە سىرتى ماي؛ خوكلىپ توپى؛ خوكلىپ ھەربكىتى.
جَحْفَلٌ: يىقىلماق، يىقىلىپ چۈشمەك؛ ئەيىپلىمەك، كايىماق، قاغىماق.
جَحْفَلٌ ج جَحَافِلُ: زور ئاتلىق قوشۇن؛ ئۇلۇغ ئادەم، مۇھىم ئادەم.
جَحَلَ ـَ جَحْلًا: يىقىلىپ چۈشمەك
جَحْلٌ ج جُحُولٌ ج جُحْلَان: كەسلەنچۈك؛ ئانا ھەرە؛ قوڭغۇز؛ داھى؛ چوڭ ئىدىش.
جَحَمَ ـَ جَحْمًا النَّارَ: ئوت ياقماق، ئوت قالماق.

جِدِّيّ: ئەستايىدىللىق، جىددى.
جِدِّيَّة: جىددى، ئەستايىدىللىق.
جَدِيْد ج أجِدَّة و جُدُد: يېڭى، يېڭىلىق.
جَدِيْرٌ بِكَذا: لايىق، تېگىشلىك.
جُدَيْرِيّ: سۇ چېچەك (كېسەللىك)
جُدَيْلَة: تۈرۈمە چاچ: ئوسۇل ـ چارە: ئەھۋال، ھالەت: تۈرۈق، تۈرۈقداشلىق.
جَذّ ـُ جَـذًّا ةً: كەسمەك، تۈزىۋەتمەك: چاپسان ماڭماق.
جَذَّاء: تۈزۈلۈپ كەتكەن پۇت ـ قول: پۇت ـ قولىنى كېسىۋەتكەن
جَذَاب: تەقدىر، قىسمەت: ھالاكەت.
جَـذَّاب: دەققەتنىنى قوزغاش: تۈزىگە تارتقۇچى، جەلىپ قىلغۇچى.
كَلاَم ـ : تەسىرلىك سۆز، قىزىقارلىق سۆز.
جَمال ـ : مەپتۇن قىلارلىق گۈزەل.
جُذَاذٌ: پارچە ـ پۇرات، تۇۋاق: ئالتۇن كانى
جُذام: ماخاۋ، جوزام كېسىلى.
جَذَبَ ـِ جَذْبًا: جەلپ قىلماق، تارتماق.
ـــ الْمـاءَ: سۇنى تېغىز بىلەن شوراپ ئىچمەك.
جَذْبٌ: جەلىپ قىلىش: تارتىش كۈچى: ئىلھام بولماق
جَذْبَةٌ ج جـذَاب: يىراق ئارىلىق: پارچە ـ پۇرات.
جَذْبِيَّة: تارتىش كۈچى.

جَذْرَةٌ: يىلىنزدىن قومۇرۇپ تاشلىماق.
ـ العَدَدَ: يىلتىزدىن قومۇرۇپ چىقارماق: سانلارنىڭ يىلتىزىنى چىقارماق (ئالگىبرادا)
جَذَرَ ـُ جَذْرًا ةً: يىلتىزدىن قومۇرۇپ تاشلىماق
جَذْرٌ ج جُـذُورٌ: يىلتىز (ئۆسۈملۈكنىڭ): يىلتىز (سان)
ـ مُرَبَّعٌ: كۋادىرات يىلتىزى.
جَذْرِيّ: يىلتىزلىق: ئاساسى: تەگ: تەگلىك
جَذَع ج جِذَاع و جُذْعان: يىگىت، ياش، ياش ئادەم.
جِذْعٌ ج جُذُوع و أجْذَاع: دەرەخ غولى: ھاشارەت پۇتى.
جِذْعِيّ: غولىنىڭ، گەۋدىسىنىڭ.
جَذَفَ: كېمە ھەيدىمەك: كېسۈەتمەك.
جَذَفَ ـِ جَذْفًا: ئۈچقاندەك ماڭماق، تېز ماڭماق.
ـ الشَّيْءَ: كېسىپ تاشلىماق، ئۈزىۋەتمەك.
جَذَلَ ـُ جُذُولاً: تىك تۇرماق، قىمىرلىماي تۇرماق.
جَذَلَ ـَ جَذَلاً: شادلانماق: خۇشال بولماق.
جَذَلٌ: شادلانغان، خوشال بولغان
جِذْلٌ ج أجْـذَالٌ وَ جِـذَالٌ وَ جُـذُولُ: تاغ چوققىسى: دەرەخ كۆتىكى.
جَذْلاَن ج جُذْلاَن: خوشال بولغۇچى
جَذَمَ الشَّيْءَ: كەسمەك، ئۈزمەك.
جَذَمَ ـِ جَذْ مًاالشَّيْءَ: كەسمەك، چاپماق.

ئۆزگەرتمەك.

جُدُدٌ ج: يېڭى، يېڭىلىق.

طُلاَّب ـــ : يېڭى ئوقوغۇچىلار

جَدَّرَ: چېچەك چىقىش (كېسەللىك)

جَـــدَرَ ـُـ جَـــدْرًا: بىخ سۈرمەك، بىخ چىقارماق؛ مۇكۇنىۋالماق.

ـــ هُ: مۇۋاپىقلاشتۇرماق.

ـــ الْجِدَارَ: تام تۇرغۇزماق.

جَدُرَ ـَـ جَدَارَةً بِكَـــذا: ئەرزىمەك، لايىق كەلمەك، تىلغا ئېلىشقا تېگىشلىك بولماق.

جَدْرٌ ج جُدْرَان: تام، سېپىل.

جُدِرَ ـ جُدِّرَ: چېچەك چىقىش (كېسەللىك)؛ چېچەك (كېسەللىك)

جُدَرِيٌّ: چېچەك، چېچەك چىققان

ـــ الْمُوَيِّ: قىزىل (كېسەللىك)

ـــ الْبَقَرِ: كالا چېچىگى (كېسەللىك)

جَدَعَ ـَـ جَدْعًاهُ: بۇرنىنى زەخمىلەندۈرمەك؛ قامىماق، سولىماق؛ بالا ياخشى چوڭ بولماسلىق

جَدِعٌ: ئاجىز؛ ياخشى بېقىلمىغان بالا.

جَدَع ج جُـــدْعان: ياش، يېشى كىچىك ئادەم.

جَدِعَ ـَـ جَدَعًا: بۇرۇننى كېسىۋەتمەك

ـــ الْوَلَدُ: بالا ياخشى بېقىلماسلىق.

جَدَّفَ: ھەيدىمەك (كېمە)؛ (خۇدا) لەنەت ئوقۇماق؛ ۋاپاغا ـ جاپا قىلماق.

جَدَفَ ـِـ جُدُفًا وَجُدُوفًا الطَّائِرُ: قۇش قانات قاقماق.

ـــ السَّفِينَةَ أَوْبِهَا: صالاق ظـــذرذص كنمـــة مائدذرماق

ـــ الشَّيْءَ: كەسمەك، كېسىپ تاشلىماق.

جَدَّلَ هُ: جىدەللەشتۈرمەك.

ـــ الشَّعْرَ: چاچ ئۆرىمەك، ئارقىغا ئۆرىمەك

جَدَلَ ـِـ جَـــدْلاً: ئارغامچا ئەشمەك، يىپ ئەشمەك؛ جىدەل ـ ماجرا قىلماق؛ ئۆسمەك (مايسا)

ـــ ـُـ جُدُولاً الشَّيْءُ: ئىگىلمەس بولماق، مۇستەھكەم بولماق، قەيسەرانە بولماق.

جَدَل: بەس ـ مۇنازىرە؛ جەڭگە ـ جىدەل

جَـــدَلِيّ: مۇنازىرىچى؛ تالاش ـ تارتىشقا مۇناسىۋەتلىك

جَدْوَلَ: جەدۋەل تۈزمەك

جَدَوَل ج جَـــدَاوِلُ: جەدۋەل؛ سېخىما؛ تىزىملىك؛ ئىسىملىك؛ ئۆستەڭ.

جَدْوَلَـــةٌ: جەدۋەل تۈزۈش؛ سىزىق سىزىش، گىرافىك سىزىش

جَدُون: تۇنقۇچى، رول (ۋەلىستپتنىڭ)

جَدْوَى: پايدا، مەنپەئەت؛ سوغات، ھەدىيە.

جَدَى ـِـ جَـــدْيًا: تىلەمچىلىك قىلماق، يالۋۇرماق، يېلىنماق.

جَـــدْى: يېلىنماق؛ يەتتە قاراقچى، چوڭ چۆمۈچ يۇلتۇزى.

ـــ ج أَجْدٍ و جِداء و جِدْيَان: ئوغلاق.

جَرَّةٌ ج جِرار و جَرّ: كوزا، كومزەك.
جُرْة: حاق ظعزع، صذت ظعزع
جِرَّة: كۆشىمەك، كۆشەش (ھايۋانلار)
جَرْثَمَ: يۇقۇملانماق، مىكروبلانماق.
جَرْثُومَة ج جَرَاثِيمُ: ئۇرۇق: بىخ: مىكروب: تەگ: مەنبە: باكتېرىيە
جُرْثُـــومِيّ: باكتېرىيىلىلىك، مىكروبلۇق: يۇقۇملانغان
جَرْجَرَ: ئۇزۇلمەي چىقىدىغان ئاۋاز (سۇنىڭ شارقىرىشى، ئوتتىنىڭ چاراسلاپ ئاۋاز چىقىرىش قاتارلىقلارنى) بىلدۈرىدۇ
جَـــرْجَمَ هُ: يىمەك، ئىچمەك: پاچاقلاپ تاشلىماق.
جَرَّحَ هُ: يارلاندۇرماق، جاراھەتلەندۈرمەك.
جَرَحَ ـَ جَرْحًا هُ: يارىلانماق، يارىدار بولماق، جاراھەتلەنمەك
ـــ الشَّاهِدَ: رەت قىلماق، تانماق.
جُرْح ج جُرُوح و جِراحٌ: جاراھەت، يارا.
جَرَّدَهُ: سويماق: يۇلماق: كېيىپ تاشلىماق.
ـــ هُ مِنَ الْعَمَلِ: ئىشتىن بوشىتىلماق.
ـــ الْقَحْـطُ الأَرْضَ: زېمىن قۇرغاقلىشىپ كەتمەك.
جَرَدَ ـُ جَرْدًا: سويماق: شىلماق.
ـــ الْبَضَائِعُ: ئىنىقلىماق، ھېسابىنى ئالماق.
جَرِدَ ـَ جَرْدًا: چېچى چۈشۈپ كەتمەك: يەر ئۈنىمىن بولۇپ قالماق، قەھەتچىلىك بولماق.
جَرْدٌ ج جُـرُود: قاقاسلىق. قاقاسلىشىپ كەتكەن: ناقىر يەر.
الْ ـــ السَّنَوِيّ: يىللىق ھېساۋاتنى قىلماق، ئېنىقلىماق (بويۇملارنى)
جَرْدَاءُ: ناقىر، چاچسىز، پاينەك باش
جَرْدَل ج جَرَادِلُ: چىلەك، ئاسما چىلەك، ئاسما تۇك.
جَرْزَةُ اَوْ بِهِ: تارتماق، سورىمەك
جَرَزَ ـُ جَرْزًا: چاينىماي يۇتماق.
ـــ هُ: ئۇلتۇرمەك: قومۇرۇپ تاشلىماق.
جَرَس ج أَجْرَاس: قوڭغۇراق.
جَرْسٌ: ئاۋاز، زىل.
جَرْسُـــون: (ئاشخانىلاردىكى) كۆتكۈچى، مۇلازىمەتچى.
جَرَسِيّ: قوڭغۇراقلىق، قوڭغۇراقسىمان.
جَرَشَ ـِ جَرْشًا هُ: سويماق: ئاقلىماق: ياش تارتماق.
جَرِضَ ـَ جَرَضًا: تىنجىقتۇرماق.
جَرَعَ ـَ جَرْعًا وَ جَـرِعَ ـَ جَرَعًـا الْمَـاءَ: يۇتماق، تويغۇدەك ئىچمەك.
جُرْعَة ج جُرَع: بىر يۇتۇم، بىر ئوتلام
جَرَّفَ الشَّيْءَ: يوقاتماق، تازىلماق.
جَرَفَ ـُ جَرْفًا الشَّـــيْءَ: پالتا سالماق: سۇرتۇپ تازىلماق: خاتىمە بەرمەك.
جَرْف: سۇپۇرۇپ تاشلاش: قورال كۆچى بىلەن تازىلاش.

جَذم ج أجْذَم وَ جُذُوم: يىلىنىر.
جِذْمَة: بىر بۆلەك ئادەم، بىر توب ئادەم
ـــ الشَّجَرَة: دەرەخ كۆتىگى.
جَـذْمَى: مېيىپ بولۇپ قالغان: مەجرۇھ بولۇپ قالغان.
جُذُوَ ة ج جُذ ى: چوغ
جَرَّ ـُ جَرَّاهُ اَوْبِه: تارتماق: جەلىپ قىلماق: سۆزلەرنى ئىگىلىك كېلىشىنە كەلتۈرمەك (ئەرەب تىلىدا)
جَرَّأَهُ: جۇرئەتلەندۈرمەك.
جَرُؤَ ـُ جَراءَ ةً عَلـىَ كَـذَا: باتۇرلۇق قىلماق، جۇرئەت قىلماق.
جَرَّاء: يۇگۈرگۈچى، يۇگۈرۈش مۇسابىقىسىدە يۇگۈرگەن ئادەم
ـــ كَذا: ئۈچۈن، .... شۇ سەۋەبتىن.
مِنْ ـــ كَذا: ئۈچۈن،...نىڭ سەۋەبتىن.
جَرَاء: يۇگۈرۈش: ياشلىق، ياشلىق چاغلار.
جَرَاءَ ة: باتۇرلۇق، غەيرەت، جاسارەت.
جَرَائِدُ ج: گېزىت، گېزىتلار.
اَلْ ـــ الـحُكُومِيَّة: ھۆكۈمەت دائىرلىرى گېزىتى.
جَرَائِمُ ج: جىنايەت: گۇناھ
جِرَاب ج أجْرِبَة وَ جُرُبٌ: تۇلۇم: غلاپ
جُرْأَة: باتۇرلۇق، يۈرەكلىك.
جَرَاثِيمُ ج: باكتېرىيە، مىكروپ: مەنبە.
حَرْب الْـ: باكتېرىيە ئۇرۇشى.

جَرَاح: ماشىنا قويۇش ئورنى.
جَـرَّاح: ماشىنا كېسەللىكلەر بۆلۈمىنىڭ دوختۇرى
جراحة ج جراح وَ جَرَائِحُ: جاراھەت؛ تاشقى كىسەللىكلەر بۆلۈمى.
ـــ تَرْقِيعِيَّـة: شەكىل كىمگۈزۈش بۆلۈمى، شەكىل ئۆزگەرتىش بۆلۈمى.
جراحِـيّ: تاشقى كېسەللىكلەر بۆلۈمىنىڭ، ئوپراتسىيىنىڭ: تاشقى كېسەللىكلەر دوختۇرى
جَرَاد: چېكەتكە (جانلىق)
جُرادَة: قاسراق، شاكال، قوۋزاق.
جَرَّار: چوڭ قوشۇن: ساپال قاچا ياساش زاۋۇتى.
جَرَّارَة: تىراكتور: سېرىق ئىشەك.
ـــ التَّسْوِيَة: يەر تۈزلەش ماشىنىسى.
جَرَّافَة: لاي قازغۇچى كېمە.
جَرَامٌ: گرام (ئېغىرلىق بىرلىكى)
جران ج أجْرِنَة و جُرُن: كۆل، كۆلچەك
جَرانِيت: گىرانىت تاش.
جَرَّبَ هُ: تەجرىبە قىلماق، سىناق قىلىپ باقماق.
جَـرَبٌ: تەمرەتكە، قوتۇر كېسەللىكى: كەمچىلىك: دات ياسماق.
جَرِبَ ـَ جَرَبًا: تەمرەتكە چىقىپ قالماق.
جِرْبان: دات: كۆينەك ياقىسى.

يۈرەكلىك، جەسۇرلۇق، باتۇرلۇق؛ نومۇسسىز، پەسكەش

جَرِيْئَة ج جرائِئُ: ئورا، قىلتاق، قاپقان، توزاق.

جَرَيَـــان: جەريان، ئۆتمۈش؛ يۈرمەك؛ يۈگۈرمەك.

جَـــرِيح ج جَرْحَـــى: مەجرۇھلانغۇچى، يارلانغۇچى.

جَرِيْدَة ج جَرَائِدُ: گېزىت.

جَرِيْـــرَة: جىنايەت ئۆتكۈزۈش؛ تۆگە نوختىسى، چۆلۈۋر.

جَرِيْش: چوك ـ چوك قىلىپ پارچىلاش؛ چوك ـ چوك قىلىپ پارچىلانغان.

جَرِيْض: بوغۇزدا خەلۋك تۇرۇپ قېلىش

ـــ جَرْضَى: بوغۇلۇپ قېلىش

جَرِيْمٌ ج جَـــرَام: گۇناھكار، جىنايەتچى؛ ئۇياتچان، خىجىلچان؛ قۇرۇق چىلان؛ ئۇرۇقچا، مېغىز.

جَرِيْمَة ج جَرَائِم: جىنايەتچى.

جَرِيْن ج أَجْرِنَة وَ جُرُن: خامان، چۇنچە.

جَزَّأَ ـُ جَزْءًا الشَّـــيْءَ: قىسىملارغا بۆلۈنمەك، تەقسىم قىلىنماق

جَزَأَ ـَ جَزْأً الشَّيْءَ: بۆلۈنمەك، پارچىلانماق

ـــ به: مەمنۇنىيەت ياكى رازىمەتلىكنى ھېس قىلماق.

جَزَّ ـَ جَـــزَّ الصُّـــوفَ أَوِالْقَـــمَرَ: قوي يۇڭىنى قىرقماق.

جَزَى ـِ جَزَاءً الشَّيْءُ: كۇپايە قىلماق، يېتەرلىك بولماق.

ـــ هُ بِكَذَا او عَلَيْه: ياخشىلىققا ياخشىلىق قايتۇرماق؛ جازا بەرمەك.

جُزْءٌ ج أَجْزَاءٌ: پارچە ـ پارچە، قىسىم، بۆلەك

جزاءٌ: مۇكاپات بېرىش؛ جازالاش، جازاسىنى بېيىش

جَزَائِرُ ج: ئارال.

اَلْـــ : ئالجىرىيە (دۆلەت نامى)

جَزَائِـــرِيّ: ئالجىرىيىنىك، ئالجىرىيىلىك؛ ئارالنىڭ ئادەم؛ ئارالدەك.

جَزَائِيّ: جازاسى، ئىنتىقامى.

جُزْأَة ج جُزَأٌ: پىچاق ـ سېپى؛ ئۇزۇم جازىسى.

جَزَّارٌ: گۆش ساتقۇچى؛ قاساپ؛ جاللات

جَـــزَّازٌ: قېيغۇچى، ئىستانوكچى؛ يۇڭ قىرقىغۇچى ئىشچى.

جِـــزَاز: يېغىم مەزگىلى، يۇڭ قىرقىش مەزگىلى.

جُزَافًا: قالايمقان، قارغۇلارچە.

جَزَالَـــة: مول بولۇش؛ تولۇق بولۇش؛ يېغىنچاقلاش، ئىخچاملاش.

جُزَئِيّ: پارچىسى، بۆلىكى

جَزَّة: يۇڭ قىرقىش

جِزَّة ج جِزَز وَ جَزَائِـــزُ: قىرىققان يۇڭ، قىرقىلىپ بولغان يۇڭ.

آلَةُ الـ ــ: توپا ئۇسۇش ماشىنىسى.
جُرُف ج أَجْراف و جُرُوف و جِرَفَة: كەلكۇن سۇيى كولىۋەتكەن جاي.
جَـرْفَسَ الرَّجُـلَ: ئۇنى يەركە يېقىتىپ تاشلىماق، يەركە يېقىتىۋەتمەك
جَرَّمَ هُ: گۇناھكار قىلماق؛ تۆھمەت قىلماق.
جرَّمَ الشَّيْءَ: قۇتۇلماق؛ كېسىپ تاشلىماق.
جَرَمَ ـِ جَرْمًاالشَّيْءَ: ئۇزۇپ تاشلىماق، ئۇزۇۋەتمەك.
ــ جَرِيْمَةً: جىنايەت ئۆتكۈزمەك.
جَرَم: جىنايەت ئۆتكۈزۈش؛ خاتالىق
لا ــ: ئەلۋەتتە، دەر ۋەقە، دەرھەقىقەت
جُرْمٌ ج جُرُوم و أَ جْـرَام: جىنايەت، گۇناھ؛ خاتالىق.
جَرْمٌ ج جُرُومٌ: قېيىق، قولۇاق؛ ئىسىق جاي.
جِرَمٌ ج أَجْرام وَ جُرُم و جُرُوم: بەدەن، تەن؛ رەك
جَرِمَة: خاتالىق ئۆتكۈزۈش
جَرْمَز: ناراينماق، قورۇلماق، يىغىلماق.
ــ عَنِ الأَمْرِ: نېرى تۇرماق، ئۆزىنى چەتكە ئالماق.
جَرْمَـانِيّ: گىرمان مىللىتى؛ گىرمانىيىلىك، گـــرمان مىللىتىنـــك، گـــرمانىيىنىك، گىرمانچە، نېمىچە
جَرَمِيّ: گۇناھكار، جىنايەتكە دائىر.
جَرَّنَ الْحَصِيْدَ: ئورىغان بۇغدايلارنى خامان قىلىپ دۆۋىلىمەك.
جُرْن ج أَجْران و جِران: ھاۋانچا؛ خامان؛ چۇنچە؛ سۇ غۇلىقى.
جَرَنَ ـُ جُرُونًا: ئادەتلەنمەك؛ كۆنۈپ قالماق.
ــ الثَّوْبُ: كىيىم يىرتىلماق.
ــ جَرَنًا الْـحَبَّ: گۇرۇچ ئاقلىماق، قوناق ئاقلىماق، دان ئاقلىماق.
جرهَامٌ: شىر؛ ئارسلان؛ كۆچلۈك تۆگە
جَرْهَة: چەت، ياقا؛ يانداش؛ ئالاقىدار
جُرْو ج جِراء و أَجْرٍ و أَجراء: (مۇشۇك، ئىت، بۆرە، تۈلكە، شىر قاتارلىق ھايۋانلارنىڭ) جەسۇرلىقى.
جُرُوف: كەپكۇر، گۇرجەك.
جُرُومٌ: جىنايەت ئۆتكۈزۈش، ئىسىق جاي؛ قولۇاق؛ بەدەن، تەن.
جَرَّى الْمَاءَ: سۇ ئاققۇزماق.
ــــــ هُ: ۋاكالەتچى قىلغىلى قويماق، ۋاكالەتچىلىك قىلماق
جَرَى ـِ جَرْيًـا وَ جَرَيَـةً و جِـراءً: يۈگۈرمەك؛ ئاقماق؛ ئىچى سۇرمەك؛ ئۆتمەك.
جَرِيّ ج أَجْرٍ يَـاءُ: ۋاكالەتچى؛ ئەلچى؛ ئادۇۋاكات؛ يالالانما ئىشچى، مەددىكار.
جَرْي: يۈگۈرۈش، ئېقىش؛ مېڭىش
ــ اً عَلى كَذَا: ئاساسەن، ئاساسلىنىپ.
جَـرِيء ج جُـرَآء وَ أَجْرِنَـاء وِ أجـراء:

قورساق؛ قېسىپ قالماق، ئۆيۈپ قالماق

جُسْأَة: قاتمقەلىق،

جَسَارَة: جۇرئەت قىلىش، جاسارەتلىك بولۇش، جۇرئەتلىك بولۇش؛ تەپتارتماسلىق، ئەيمەنمەسلىك.

جَسَامَة: زورايماق، قاتتىقلاشماق،

جُسَام: قامەتلىك، ئېگىز؛ يوغان.

جَسَد ج أَجْسَاد: بەدەن، قامەت، گەۋدە، تەن؛ جەسەت؛ ئۆيۈل قان؛ كاللەك قان؛ زەپەر.

جَسِدَ ـَ جَسَدًا: ئۆيۈپ قالماق (قان)

جَسَدِيّ: بەدەنى، بەدەنلىك؛ ئادەم بەدىنىگە دائىر

جَسَّرَ: كۆۋرۈك سالماق؛ ئىلھاملاندۇرماق.

جَسَرَ ـُ جَسْرًا: كۆۋرۈك سالماق

ـــ جَسَارَةً وَ جُسُورًا عَلَى كَذَا: جەسۇر بولماق، باتۇر بولماق، يۈرەكلىك بولماق

جَسْر ج جُسُور وَ أَجْسُر: كۆۋرۈك.

جَسَّـــمَ هُ: زورايتماق، قاتتىقلاشتۇرماق؛ كېگەيتمەك؛ كونكرېتلاشتۇرماق.

جَسُمَ ـُ جَسَامَةً: زورايتماق.

جِسْمٌ ج أَجْسَام وَ أَجْسُم وَ جُسُوم: بەدەن، تەن، جىسىم؛ شەكىل، ماددا.

ـــ مَشْحُون بِالْكَهْرِبَاءِ: توك سوقۇۋەتمەك، توك تېپىۋەتمەك.

جُسْمَان: جىسىم، بەدەن، ماددا.

جُسْمَانِيّ: جىسمانىي، بەدەنلىك

الْعَمَل الـ ـــ: جىسمانىي ئەمگەك.

جِنْسِـــمِيّ: ماددىۋى؛ بەدەنلىك، بەدەنگە مۇناسىۋەتلىك بولغان.

جَسُوء، جُسُوءَة: سۈمبالىق، قەيسەرلىك.

جَسُـــور ج جُسُـــر: سېمىز، قامەتلىك؛ بۇرۇنقىلار، ئۆتكەنكى كىشىلەر.

جَسِيدٌ: كاللەك قان، ئۆيۈپ قالغان قان.

جَسِيمٌ ج جِسَام: چوڭ، يوغان.

جُسَيْم: زەررە، دانە، دانچە.

جَشَّ ـُ جَشًّا: ئېزىپ مىجىقىنى چىقارماق؛ سۈپۈرۈپ تاشلىماق، يوق قىلماق.

جَشَأَ: ھېق تۇتماق؛ كىكىرمەك.

جُشَاء: كىكىرىك؛ كىكىرگەن ئاۋاز

جَشَّـــار: سىرتقا قويۇپ بېرىپ بېقىلغان تۆگىنىڭ ئىگىسى.

جَشَبَ ـُ وَ جَشُبَ ـُ وَ جَشِبَ ـَ جَشَابَةً الطَّعَامُ: يېمەكلىك ناچار بولماق.

جُشَّة: پۈتۈپ قالغان ئاۋاز؛ ئاۋازى پۈتۈپ قېلىش

جَشَرَ الْـمَاشِيَةَ: پاتا ـ قوي باقماق.

ـــ الإِنَاءَ: بىكارلىماق، پاكىزلىماق.

ـــ هُ: چۆرىۋەتمەك، تاشلىۋەتمەك.

جَشَرَ ـُ جَشْرَ الْمَوَاشِيَ: قوي باقماق.

ـــ جُشُرًا: ساياھەت قىلماق.

ـــ الصُّبْحُ: تاڭ ئاتماق.

جَزْح: هەدىيە، سوغات، مۇكاپات.

جَزَحَ ـَ جَزْحًا لَهُ: ئىنئام بەرمەك، مۇكاپات بەرمەك

جَزَرَ ـُ جَزْرًا: بوغۇزلىماق: سويماق: دېگىز سۈيى پەسەيمەك.

جَـــزَرٌ: سەۋەزە: بوغۇزلاش ئۈچۈن ئىشلىتىلىدىغان سايمان: دېگىز سۈيىنىڭ پەسىيىش ئورنى

جَزْرُ البَحْـرِ ومَـدُّه: دېگىز سۈيىنىڭ كۆترىلىشى ۋە پەسىيىشى.

جَزَّزَالـــصُّوفُ أو الغَـنَمَ: قوي يۇڭىنى قىرقىماق.

حَـــزَّعَ هُ: ئۆزىنى تۇتىۋالالماي قالماق: بىرقانچە پارچە بولۇپ توغرالماق.

ـــ الْحَوْضُ: كۆلچەكتە ئازغىنە سۇ قالماق

جَزَع: ئالدىراڭغۇلۇق قىلىش

جَزِعَ ـَ جَزَعًا و جُزُوعًا: قىزىق قانلىق قىلماق، شاللاقلىق قىلماق، چىدىماسلىق

ـــ عَلَيْهِ: غەم قىلماق، قايغۇرماق.

جَـــزِع: ئەنسىرەش: ئۈمىدسىزلىنىش، ئالدىراڭغۇلۇق، سەۋرىسىزلىك

جَزَفَ ـِ جَزْفًا الشَّـيْءَ: كونا ئۆلچەمدە ساتماق: قالايمىقان ھەرىكەت قىلماق.

جَزُلَ ـُ جَزالَةً: توم بولماق، يوغان بولماق.

ـــ الرَّجُلُ: كۆزگە كۆرۈنگەن ئادەم بولماق.

ـــ اللَّفْظُ: چۈشەنمەك، ئېنىق بولماق.

جَزْل ج جَزَال: مول: تولۇپ ـ تاشقان: بايلىق: يوغان: توم: ئاجايىپ ئەقىل ـ پاراسەت: دانىشمەنلىك بۇلىقى.

جَزْلَة ج جِزَال: بىر پارچە، بىر كەسلەم.

جَزَمَ ـِ جَزْمًا: جەزىم قىلماق: كەسمەك، ئۈزمەك: پېئىللارنى كىسىملەشتۈرمەك (ئەرەب تىلىدا)

ـــ عَلى كَذَا: ئىرادە قىلماق.

جَزْمَة ج جِزَم: ئۆتۈك، ئۈزۈن ساقلىق ئۆتۈك.

جَزُوع: ئالدىراقسان ئادەم، سەۋرىسىز ئادەم: ئۈمىتسىزلەنگۈچى ئادەم.

جَزِيْء: مول يېمەكلىك.

جُزَيْء: ئازغىنا، بىرئاز: ئېلىمىنىت، ئۇنسۇر.

جِزْيَة ج جِزًى وَ جِزْى وَ جِزاءٌ: جەزىيە: ئادەم بىجى: يەر بېجى.

جَزِيْرَة ج جُزُر و جَزَائِرُ: ئارال.

جُزَيِّرَة: كىچىك ئارال.

جَزِيْلٌ ج اَجْزَال وَ جِزَال: مول، تولۇق، زور

ـــ الاحْتِرام: ئالىي ئېھتىرام، يۈكسەك ھۆرمەت.

شُكْرًا ـــ اً: كۆپ رەھمەت.

جَسَّ ـُ جَسًّا الشَّيْءَ: تەگمەك، تېگىپ كەتمەك: ئۇرۇلماق: تىڭ ـ تىڭلىماق: جاسۇسلۇق قىلماق: مۆلچەرلىمەك

ـــ الأَرْضَ: دەسسىمەك، قەدەم قويماق

جَسَأَ ـَ جَسْأً وَجُسُوْءًا وَجُسْأَةً الشَّيْءَ: چىڭ تۇرماق: پۇختا قۇرماق: قوپال بولماق:

جُعْل ج أَجْعَال وَ جُعُول: ئىش ھەققى: مۇكاپات سوممىسى: رەسمىيەت.

جُغْرافِـــيّ: جۇغراپىيلىك، جۇغراپىيىنىڭ: جۇغراپىيە شۇناسلىق

جُغْرَافِيَّة: جۇغراپىيە: جۇغرىيە ئىلىمى

جَفَّ ـِـُ جَفَافًا وَ جُفُوفًا: قۇرىماق، قۇرغاق بولماق: خاتىرجەم بولماق، جىمجىت بولماق.

جَفَا ـُـ جَفْوًا وَ جَفَاءً: چۆلدەرەپ قالماق: سوغۇق مۇئامىلە قىلماق: خاتىرجەم بولالماسلىق: قوغلىۋەتمەك.

جَفَاء: ئەدەپسىزلىك، سوغۇق مۇئامىلە

جُفَاء: كۆپۈك، ماغزاپ: ئومۇمىي تەكشۈرۈش.

ـــ اً: بىكاردىن – بىكار، قۇرۇقتىن – قۇرۇق.

جَفَاءَة: قوپاللىق قىلىش: رەھىمسىزلىك قىلىش

جَفَاف: قۇرىغان، قۇرۇق

سَنَة ـــ : قۇرغاق يىللار، قەھەتچىلىك يىللار.

جَفْجَفَ الثَّوبُ : كعيعم لەصعلدەص ظاۋاز حعقارماق.

جَفْرة ج اَجْفَار و جِفَار: ئىما – ئىشارەت: مەخپى بەلگە.

جُفْرَة ج جُفَر ج جِفَار: ئوتتۇرىسى، چوڭ قىسمى: توزاق: مېڭە بوشلىقى.

جَفَّفَ: قۇرۇتماق، قۇرۇتىۋەتمەك، قۇرغاق قىلىۋەتمەك.

جَفَلَ ـِـُ جَفْلاً وَجُفُولاً: يۈگۈرمەك، چاپسان ماڭماق.

جَفْن ج اجْفَان وَ جُفُون وَ أَجْفُن: قاپاق (كۆزنىڭ): غىلاپ: تالنىڭ كۆتىكى

جَفْنَة ج جِفَان و جِفَن: مەرت ئادەم: چوڭ تەخسە، جاۋۇر: ھاراق.

جَفْنِـــيّ: كۆز قاپىقىنىڭ، كۆز قاپىقىغا مۇناسىۋەتلىك بولغان.

جَفْوَة: قوپاللىق: رەھىمسىزلىك

جَفَّى ةَ: ئايرىماق، ئايرىپ قويماق.

جَفِيَّـــة: چوقا (ئىشەك ھارۋىسىنىڭ ئالدى تەرەپتىكى بىخەتەرلىك جازىسى)

جَفِيْر: يا ئوقى كانارى: ئوقيا ئوقى كانارى

جَفِيْف: قۇرۇق، قۇرغاق.

جَكَرَ ـَـ جَكْرًا: زورلۇق بىلەن ساتماق: زورلاپ ساتماق

جَلَّ ـِـُ جَلاً وَ جَلَّةً الشَّـيْءُ: چوڭ قىسمىغا ئىگە بولماق.

ـــ جَلاً وَجُلُولاً عَنْ بَلَدِهِ: يۇرتىدىن چىقىپ كەتمەك.

ـــ ـِـ جَلالاً وَ جَلاَلَـةً ظذلـذغ بولمـاق، يى كسەك بولماق؛ ياشانماق.

ـــ عَنِ الاَمْـرِ: سەل قارىماق، ئىتىبارسىز قارىماق: ئاگاھ بولماق

جَلّ: ئۇلۇغلۇق، بۈيۈكلۈك.

ـــ ج جُلُول: يەلكەنلىك كېمە.

جُلّ ج جِلال وَ أَجْـلاَل: مۇتلەق كۆپ قىسمى: يەلكەنلىك كېمە

جَشَرَ ـَ جَشَرًا وَ جُشُرَ: ئاۋار بوغۇلۇپ قالماق. ئاۋازى پۈتۈپ قالماق

ـ الإناءَ: پاكىزە بولىماسلىق، تازىلىماسلىق.

جَشْرَاء: ئاۋازى پۈتۈپ قالغوچى.

جَشِعَ ـَ جَشْعًا: ئاچكۆزلۈك قىلماق.

جَشِع ج جَشَاعَى و جُشَعاء و جِشَاع: ئاچكۆز، نەپسانىيەتچى، تويماس.

جَشَّمَ هُ الأَمْرَ: جاپالىق ئىشنى ھاۋالە قىلماق.

جَشِمَ ـَ جَشْمًا وجَشَامَةً الأَمْرَ: قىينىچىلىققا ئۆزىنى ئۇرماق.

ـ جَشْمًا: سەمرىمەك.

جَشِيْش: يانچىلىپ تاشلانغان؛ يىرىك ئۇن.

جَصّ: ھاك، گەچ؛ ھاك سۇۋىماق.

جَصَّاص: گەچ سودىگىرى؛ (تام) ئاقارتقۇچى ئادەم

جَصَّاصَة: ھاك ـ گەچ زاۋۇتى، ھاك ـ گەچ خۇمدىنى.

جَصَّصَ الْبناءَ: ئاقارتماق، ھاك بەرمەك.

جَعَبَ ـَ جَعْبًا هُ: تەتۈر كەلمەك؛ يىقىلىپ چۈشمەك.

جَعْبَة ج جِعَابٌ: ئوقدان، ئوق خالتىسى.

جَعَة: پىۋا؛ بۇغداي پىۋىسى.

جَعْجاع: جەك مەيدانى؛ تار جاي.

جَعْجَعَ الْجَمَلُ: تۆگە بوتلىماق، تۆگە ئاۋاز چىقارماق؛ ئوگدىسىغا ياتماق.

جَعْجَعَة: تۆگە بوتلاش؛ غاجىلىغان ئاۋاز؛ ۋاراڭ ـ چۇرۇك ئاۋازى.

جَعَدَهُ: بۇدىرە قىلماق، غۇرمەكلەشتۈرمەك، غۇرمەكلىمەك.

جَعُدَ ـَ جَعَادَةً وجُعُودَةً: غۇجمەكلەشمەك، بۇدىرە بولماق؛ قىسقارماق

جَعْد ج جِعَاد: بۇدىرە (چاچ)؛ بىبخل.

جَعْدَاء: بۇدىرە چاچ (ئادەم)

جَعْدَة: بۇدىرە چاچ، غۇجمەكلىشىپ قالغان (چاچ)

جَعْدِىّ: بۇدىرىنىڭ؛ بۇدىرە بولۇپ قالغان، غۇرمەكلىشىپ قالغان.

جَعَرَ ـَ جَعْرًا: سىيمەك، نەرەت قىلماق (شىر)

جَعْر ج جُعُور: ياۋايى ھايۋانلارنىڭ سۈيدۈكى، پوقى.

جَعَظَ ـَ جَعْظًا ه: ئۇنى قوغلاپ چىقارماق، قوغلىۋەتمەك.

جَعَفَ ـَ جَعْفًا هُ: يىقىلىپ چۈشمەك.

ـ الشَّىْءَ: يىلتىزدىن قومۇرۇپ تاشلىماق.

جَعْفَر: جەفەر (ئادەمنىڭ ئىسمى).

ـ ج جَعَافِرُ: تاغ جىلغىلىرىدىكى ئېقىنلار؛ نەسىللىك تۆگە.

جُعَالَة ج جَعَائِل: ئىش ھەققى؛ مۇكاپات سومىسى؛ رەسمىيەت ھەققى؛ شىرىنكانە.

جَعَلَ ـَ جَعْلاً: ياسىماق، ۋۇجۇدقا چىقارماق؛ پەيدا قىلماق، كەلتۈرۈپ چىقارماق

ـ فُلانًا يَفْعَلُ: قىلدۇرماق.

ـ يَفْعَلَ: باشلىماق، كىرىشمەك.

جَلَدَ ـُ جَلْدًا: مۇزلاپ كەتمەك.

جِلْدٌ: قامچىلاش، قامچا بىلەن ئۇرۇش

ـــ ج أَجْلَاد: چىدامچان ئادەم.

جِلْد ج أَجْلَاد وَ جُلُـود: تېرە، پوست: شاپاق: بىر پارچە تېرە.

جِلْدَة ج جِلَد: بىر دانە تېرە.

جِلْدِيّ: تېرىلىك، تېرىنىك: تېرىدەك: تېرە سودىگىرى.

جِلْدِيَّات: تېرە مەھسۇلاتلىرى: سىرتقى تېرە.

جُلْذِيّ: راھىب، مۇناخ: ياسىغۇچى: تاش.

جَلَزَ ـِ جَلْزًا هُ: تاكماق: قاتلىماق: چىك بۇرىماق، ئەشمەك: قوشۇۋەتمەك، بىرىكتۈرمەك

جَلْـــسَ: ئولتۇرغۇزماق: كاتولىك دىنىنىڭ مۇقەددەس ۋەزىپىسىنى تاپشۇرماق.

جَلَسَ ـِ جُلُوسًا وَ مَجْلَسًا: ئولتۇرماق، ئورۇن ئالدى.

جَلْســـة: ئولتۇرۇش: مەجلىس، يىغىن: سوراقنى باشلاش

جَلَطَ ـِ جَلْطًـــا: سۇزلۇپ زەخمىلەنمەك: قەسەمىيات قىلماق: قىلىچنى سۇغۇرماق: يالغان سۆزلىمەك: چاچ چۇشۇرمەك.

جَلَعَ ـَ جُلُوعًا: ئايىماي سۆزلەۋەرمەك.

ـــ الثَّوْبَ: ئىشتىن ئازات قىلماق: كىيىم سالماق: كىيىمنى يەشمەك.

جَلَفَ ـُ جَلْفًا: چېپىۋەتمەك، يالتا سالماق: سويماق: توپ يىلتىزىدىن يوقاتماق.

جَلْف ـــ جَلَفًا: قوپال بولماق، ئەدەپسىز بولماق.

جُلْف: كولى توپ.

جِلْف ج أَجْلَاف وَ جُلُوف وَ أَجْلُـف: قۇرۇق بوتۇلكا: ئىدىش، قاچا: تۇك ـ قوپال ئادەم.

جَلْفَطَ ـ جَلْفَظَ: تولۇق تېكمەك: تېكىش.

جَلْفَنَ: ئىلىكتر بىلەن ھەل بەرمەك، ئىلىكتر ئارقىلىق ھەل يالاتماق: توك ئارقىلىق ھەل بەرمەك

جَلَلَ هُ: ياپماق، دالدىغا ئالماق: مۇرەمەتلىمەك، ئەتىۋارلىماق.

ـــ الشَّيْءُ: كەك دائىرىدە تارقالماق.

جَلَل: ئۇلۇغ ئىش: زۆرۈر ئىش، پارچە - پۇرات ئىشلار.

جَلَمَ ـِ جَلْمًا هُ: قىرقىپ تاشلىماق.

جَلَمٌ ج جِلَامٌ: قىرقىلغان قوي يۇڭى: ئاي، ئاي شارى.

جَلْمَد ج جَلَامِدُ: تاغ جىنسى: قاراقچى، بۇلاڭچى.

جُلْمُود ج جَلَامِيدُ: تاغ جىنسى: بۇلاڭچى، قاراقچى.

جَلَهَ ـَ جَلْهًا الشَّيْءَ: ئىلىپ تاشلىماق: كۆرسىتىپ بەرمەك.

جَلْهَة ج جِلَاه: دەريانىڭ ئىككى قىرغىقى ئارىسىدىكى ھاك: يوغان تاش، قورام تاش.

جَلأَ ـَ جَلأً هُ: ئۇنى يەرگە يىقتىنىۋەتمەك.

جَلاَ ـُ جَلاَءً: روشەن بولماق، ئېنىق بولماق: كۆتۈرۈلمەك.

ـ عَنِ البَلَدِ: يۇرتىدىن چىقىپ كەتمەك

ـ هُ عَنِ البَلَدِ: قوغلىماق.

ـ مِنْهُ: ئايرىلماق.

ـ جَلْوًا وَ جَلاَءً الأَمْرَ: چۈشەندۈرمەك، ئېنىقلىماق.

ـ السَّيْفَ: پارقىراتماق، يالنىراتماق.

جَلاء: ئېنىق، روشەن: يولغا چىقىش، سەپەرگە ئاتلىنىش: چېكىنىش، قايتىش.

جَلاَّب: ئىمپورت سودىگىرى: قۇل سودىگىرى: خۇلۇق- مىجەزى ياخشى ئەمەس ئادەم.

جَلاَّبِيَّة: ئۇزۇن كۆڭلەك.

جَلاَّد: ئاياغ سودىگىرى، خۇرۇم ئاياغ سودىگىرى: جاللات.

جِلاَد: قىلىچۋازلىق قىلىشىش

جَلاَدَة: جاپاغا چىداش روهي.

جَلاَل: ئۇلۇغلۇق، هۆرمەتلىك.

جَلاَلَة: بۈيۈكلۈك، يۈكسەكلىك.

صَاحِب الْـ: جانابلىرى، ئالىلىرى.

جَلَبَ ـُ جَلْبًا الشَّيْءَ: ئېلىپ ماڭماق: پەيدا قىلماق، قوزغاپ چىقارماق.

ـ الْقَوْمُ: ئالا- چوقان كۆتۈرمەك.

ـ الدَّمُ: قان ئۇيۇپ قالماق.

جَلَب ج أَجْلاَب: جەلىپ قىلىنغان، ئىمپورت قىلىنغان.

جَلْب: هازىر بولغان، تەييار بولغان، ئېلىپ كەلگەن: جىنايەت، جىنايى قىلىمىش

جُلْب ج أَجْلاَب: يامغۇرسىز بولۇت: يابقۇچ، تۇۋاق.

جِلْبَاب ج جَلاَبِيبُ: ئۇزۇن كۆڭلەك.

جَلْبَبَ هُ: ئۇزۇن كۆينەك كىيگۈزمەك.

جِلْبَة ج جِلَب: تەگلىك، سىلىنجا.

جُلَّة: ئات ـ ئۇلاغ تىزگىنى، سېۋەت.

جَلْجَلَ: ئالاهىدە ئاۋاز چىقارماق.

جُلْجُل: كىچىك قوڭغۇراق: هايۋانلارغا ئېسىپ قويىدىغان قوڭغۇراقلار: مەرى ئىسىق: ئاكتىپ خىزمەت قىلىدىغان ياش: چوڭ ـ كىچىك ئىش.

جَلْحَاءُ م: تاقىر: مۈڭگۈزسىز: مۇداپىئەسىز.

جَلَخَ ـَ جَلْخًا هُ: سىلىقلىماق: بۆلمەك: ئۇزارتماق.

جَلْخ: بىلەي، بىلەي تاش

جَلَّدَ هُ: توڭلاتماق: مۇقاۋىلىماق.

جَلَدَ ـِ جَلْدًا ه: ئۇرماق، قامچىلىماق، دەررە ئۇرماق

جَلَد ج أَجْلاَد وجِلاَد: مۇزلاش: چىداملىق: قاتتىقلىق: هاۋا بوشلىقى.

جَلُدَ ـَ جَلَدًا وَ جَلاَدَةً وَ جُلُودًا وَ مَجْلُودَةً: چىدامچان بولماق، سەۋرىچان بولماق،

جَمَاعَة: توپ؛ بۆلەك؛ تۇركۇم؛ جامائەت.
جَماعِيّ: ئورتاق، كوللىكتىپ.
جَمال: گۈزەللىك، چىرايلىق.
جَمال ج جَمّالَة: تۆگىچى، تۆگە ئىگىسى.
جُمَان: قالپاقلىق مېخ؛ مەرۋايىت.
جُمَانَة: مەرۋايىت، قالپاقلىق مېخ.
جَمَاهِيْرُ ج: ئامما، كۆپچىلىك.
أَلْـ ـ اَلْفَقِيْرَة: كەلىك خەلق ئاممىسى، ئاۋام خەلق.
جَمَاهِيْرِيّ: ئاممىۋى، ئاممىۋى خاراكتېرلىك.
جُمْبَاز: گىمناستىكا
جُمْبَازِيّ: گىمناستىكىلىق، گىمناستىكا تەنھەرىكەتچىسى.
جُمْبَازِيَّة: گىمناستىكا.
جَمْبَرِي: راك، چوك راك (قىسقۇچ پاقا)
جَمْجَمَ اَلْكَلَامَ: ئۇقۇمسىز سۆزلىمەك، مۇجمەل گەپ قىلماق.
ـ الشَّيْءَ: يوشۇرماق، يۆگىمەك؛ يوقاتماق، كۆمۈۋەتمەك.
جُمْجُمَة ج جُمْجُمٌ وَ جَمَاجِمُ: باش سۆڭىكى؛ ياغاچ تاۋاق (چۆچەك).
جُمْجُمِيّ: باش سۆڭىكىنىڭ؛ باش سۆڭىكىگە دائىر.
جَمَحَ ـَ جَمْحًا الفَرَسُ: (ئات) توسقۇنلۇق قىلماق، بوي بەرمەسلىك.
ـ تِ الْمَرْأَةُ زَوجَهَا: ئايال ئېرىگە ماي تارتماق، ئېرىگە فىيداپ قالماق.
ـ تِ السَّنَةُ: قۇرغاقچىلىق يىل بولماق.
جَمَد ج أَجْمَاد ج جِمَاد: مۇز، قار؛ ناش.
جَمَرَ اَلْجُنْدَ: مۇھاپىزەت قىلىش ۋاقتىنى ئۇزارتماق
ـ اَلْقَوْمُ على الأَمْرِ: بىردەك مۇئامىلە قىلماق.
ـ اللَّحْمَ: كاۋاپ قىلماق، كاۋاپ سالماق.
ـ الشَّيْءَ: يىغماق، توپلىماق.
جَمَرَ ـِ جَمْرًا اَلْقَوْمُ: يىغىلماق، توپلانماق.
ـ هُ أَوَالشَّيْءَ: ئايرىماق؛ ئەمەلدىن قالدۇرماق، بىكار قىلماق
جَمْرٌ: چوغ؛ يالقۇنجاپ تۇرغان چوغ.
جَمْرَة ج جَمْر وَ جَمَارٌ: چوغ؛ بىر نىيەتتە تىرىشچانلىق كۆرسىتىدىغان ئادەملەر.
جُمْرُك ج جَمَارِكُ: تاموژنا
جُمْرُكِيّ: تاموژنىغا ئائىت، تاموژنىغا مۇناسىۋەتلىك بولغان؛ تاموژنا خادىمى
جَمَسَ ـُ جَمْسًا وَ جُمُوسًا: مۇزلىماق؛ قۇرۇپ كەتمەك؛ سولاشماق.
جَمَسْتُ: ئامبىت (كان بايلىقى)
جَمَّشَ هُ: كۆلكۈسىنى كەلتۈرمەك.
ـ اَلْمَرْأَةَ: ئۆزىگە تارتماق، يولدىن چىقارماق
جَمَشَ ـُ جَمْشًا اَلرَّأْسَ: باشىنى چۇشۇرمەك، چاچ چۇشۇرمەك.
ـ اَلنَّبَاتَ: يىغماق، ئورنماق.

جَلْو: پارقىراش، يالتىراش
جِلْواز ج جَلاَوِزَة: چاكار، مالاي.
جَلُوبَة ج جَلاَئِبُ: سىرتتىن كىرگۈزۈلگەن مال.
جُلُوسٌ: ئولتۇرۇش، ئورۇن ئېلىش
جِلُوكُوز: گىلوكوزا (بىرخىل سۈيۇقلۇق)
جَلَّى فُلاَنًا اَوْ عَنْ فُلاَنٍ الاَمْرَ: مەلۇم ئىش ياكى ئادەم توغرىسىدا چۈشەنچە بەرمەك.
ـــ الفَرَسُ: ئالدىدا ماڭماق: ئات بىرىنچى بولماق.
جَلَى ـِ جَلْيًا: چاقنىماق، پارقىرىماق.
جَلِيَ: روشەن، ئېنىق، ئوچۇق.
جِلِّي: تۆكلۈك، تونۇك.
جَلِيْب ج جَلْبَى و جُلَبَاءُ: سىرتتىن كەلگەن قۇل، سىرتتىن كەلتۈرۈلگەن قۇل.
ـــ ج جَلْبَى وَ جَلاَئِب: ئىمپورت قىلىنغان تاۋارلار.
جَلِيَّة: ئىشەنچىلىك خەۋەر: چىنلىق.
جَلِيْدٌ: مۇز: قىراۋ.
ـــ ج جُلَدَاءُ وَ جِلاَد وَ جُلُدٌ: جاپاغا چىداشلىق بەرگۈچى، جاپا بەرداشلىق بەرگۈچى
جَلِيدِيّ: مۇزدەك، مۇزلۇق.
جَلِيْسٌ ج جُلَسَاءُ وَ جُلاَس: ھەمراھ، ئۇلپەت، سۆھبەتداش.
جَلِيْطٌ: سۈرتمەك، سۈرتىۋەتمەك
جَلِيْف ج جُلَفَاء: قوبال ئادەم.
جَلِيْل ج أَجلاَّء و أَجِلَّة وَ جِلَّة: ئۇلۇغ، بۈيۈك، زور، چوڭ.
جَلِيلَة: ئۇلۇغ ئىش، مۇھىم ئىش.
جَمَّ ـُ جُمُو مَا الشَّيْءَ: كۆپەيمەك، مول بولماق: توپلانماق.
ـــ الاَمْرُ: يېقىن كەلمەك، يېتىپ كەلمەك
ـــ جَمًّا و جِمَامًا المَاءَ: توپلاپ كەلگىلى قويماق، يىغىلىپ كەلگىلى قويماق
ـــ الْمِكْيَالَ: ئۆلچەم قاچىسىنى تولدۇرماق
ـــ الْكَيْلَ: تولۇق ئۆلچىمەك.
ـــ جَمًّا وَ جَمَامًا الفَرَسُ: ئات دەم ئالماق، ھاردۇق چىقارماق.
جَمّ ج جِمَام وَ جُمُوم: كۆپ، مول: ئومۇمىي: مۇتلەق كۆپ قىسمى.
جَمَّاءُ م: مۇڭگۈزسىز: سىلىق.
جَمَّاح ج جَمَامِحُ و جَمَامِيْحُ: يېڭىلىپ قالغۇچى، مەغلۇپ بولغۇچى.
جِمَاح: بەڭباش، كاج، تەرسا.
جَمَاد: مىنېرال، ئانئورگانىك ماددا: بۇرۇن، بالدۇر، بۇرۇنقى.
ـــ الكَفّ: بىخىل، پىخسىق، خەسىس.
جَمَادِيّ: جانسىز، مىنېرالار.
جُمَادَى الأُولَى: ھىجرىيە 5 ـ ئاي.
ـــ الآخِرَة: ھىجرىيە 6ـ ئاي.
جِمَاع: جىنسىي مۇناسىۋەت، جىنسىي ئالاقە.

جميرة ج جمائر: ئۆرىمە چاچ، ئۆرىمە.

جُمَّيْز: مىسىردىكى ياۋا ئەنجۈر دەرىخى.

جَمِيْع: پۈتۈنلەي، ھەممىسى: ئادەملەر توپى.

ـــ ا: بارلىق، ئومۇمەن.

جَمِيْـــلٌ ج جُمَـــلاَءُ: گۈزەل: مەرھەمەت، ياخشىلىق: ماي، ياغ.

جَنَّ ـُ جَنًّا وَ جُنُوْنًا وَ جِنَانًـــا اللَّيْـــلُ: تۈن قاراڭغۇسى يېتىپ كەلمەك.

ـــ الشَّيْءَ: يوشۇرماق، يۆگىمەك.

ـــ الْمَيْتَ: ئۆلگەن ئادەمنى كېپەنلىمەك: دەپنە قىلماق، كۆممەك.

ـــ ـِ جَنًّا الْجَنِيْنُ: قورساقتا بالا بولماق، بالىياتقۇدا بالا

ـــ الشَّيْءُ: يوقالماق، غايىپ بولماق.

جُنَّ: ساراڭ بولۇش، ئېلىشىپ قېلىش

جِنَّ: ياپماق، قاپلىماق: جىن، ئالۋاستى: گۈل- غۇنچە: قاراڭغۇ كېچە.

جَنَائِنِيّ: باغۋەن، گۈلچى.

جِنَائِيّ: جىنايى ئىشلار.

جَنَاب ج أَجْنِبَـــة: جانابلىرى، ئالىيلىرى: تەرەپ: بوش يەر، بىكار يەر.

جُنَاب: كۆكرەك پەردە ياللۇغى.

جَنَاحٌ ج أَجْنِحَة و أَجْـــنَح: قانات: يان تەرەپ: قولتۇق ئاستى: ئۈزگۈچى قانات، بىلىق قانىتى: يان ئۆي.

جُنَاح: جىنايەت، چوڭ خاتالىق: كۆپ، تۈركۈم.

جَنَّـــاز: دەپنە مۇراسىمى (خرىستئاندىكى مېيىتنى يەرلىككە قويۇش مۇراسىمى)

جَنَازَة ج جَنَائِزُ: جىنازا: جەسەت: تەزىيە يىغىلىشى.

جَنَان ج أَجْنَان: يۈرەك، قەلب

جِنَان، جُنَانَة: قالقان.

جِنَان: جەننەت: ئەڭ يۇقىرى ھوزۇرلىنىش دۇنياسى: باغ، باغچا.

جِنَايَة : ئەسكىلىك قىلىش، جىنايى ئىشلار بىلەن شۇغۇللىنىش

جَنَّبَ هُ الشَّيْءَ: قۇتقۇزماق.

ـــ هُ: قاچماق، ھەزەر ئەيلىمەك.

جَنَبَ ـُ جَنْبًـــاهُ: يان تەرەپكە تەگمەك: چىقرىۋەتمەك، بىر تەرەپكە تاشلاپ قويماق.

ـــ الشَّيْءَ: ساقلانماق، خالى بولماق.

ـــ هُ الشَّيْءَ: خالى قالدۇرماق.

ـــ إِلَيه: سېغىنماق، كۆرگىسى كەلمەك

ـــ جُنُوبَات الرِّيْحُ: جەنۇپ شامىلى چىقماق.

ـــ ـِ جَنَابَـــةً: پاسكىنىلاشماق، جۇنۇپ بولماق.

جَنْبٌ ج أَجْنَاب وَ جُنُـــوب: يان، يان تەرەپ، قىرغاق: بەل.

ـــ اً لِ ـــ ، ـــ اً الى ـــ: مۇرىنى- مۇرىگە تېرەپ....

جَنْبَاز: گىمناستىكا.

جَنْبَازِيَّة: گىمناستىكا.

ـــ الْمَرْأَةَ: ئويناشماق، ئەخمەق قىلماق، يولدىن چىقارماق.

جَمَّعَ: يىغدۇرماق، توپلاتقۇزماق: مۇراسىمغا قاتناشتۇرماق.

جَمَعَ ـَـ جَمْعًا الشَّيْءَ: توپلىماق، يىغماق: جەمئى قىلماق.

ـــ الأَعْدادَ: قوشماق، ئاۋۇتماق.

ـــ الأَرْقَامَ: قوشۇپ ھېسابلىماق.

جَمْعٌ ج جُمُوع: توپلاش، يىغىش: ئادەملەر توپى: قويلار توپى: ئىسىملارنىڭ كۆپلۈك سانى: قوشۇش ئەمىلى (ماتېماتىكىدىكى)

ـــ الشَّمْلِ: ئومۇمى جەم بولماق، ئومۇمىي يىغىلىش.

جَمْعَاءَ م: پۈتۈنلەي، ھەممىسى.

جُمْعَةٌ: ھەپتە.

اَلْـــ : جۈمە كۈنى.

جَمْعِيَّة: جەمئىيەت: بىرلەشمە، تەشكىلات.

جَمْكِيَّةَ: ئىش ھەققى، ئايلىق.

جَمَّلَ هُ: گۈزەللەشتۈرمەك، ياسىماق.

ـــ الْجَيْشَ: مۇھاپىزەت قىلىش ۋاقتىنى ئۇزارتماق

جَمَلَ ـُـ جَمْلاً هُ: خۇلاسە قىلماق: ئېرىتمەك، سۇيۇقلاندۇرۇماق.

جَمَلٌ: كېمە ئارغامچىسى، يەلكەن ئارغامچىسى.

ـــ ج جِمَالٌ وَ أَجْمَال وَ جُمْلٌ وَ جِمَالَة جج

جَمَائِلُ: تۆگە، بورغا تۆگە.

جَمُلَ ـُـ جَمَالاً: چىرايلىق بولماق، گۈزەل بولماق.

جُمْلَة ج جُمَلٌ: جۈملە: ئىبارە: ئۇمۇمىي سان: مىقدار: بىر قانچە: نۇرغۇن، كۆپ مىقداردا، تۈركۈملەپ.

بِالْـــ: توپ ساتماق، توپ سېتىش

مِنْ ـــ هِ: ئۆز ئىچىگە ئالماق، ئۇنىڭ ئىچىدە بار بولماق.

جَمَلَكَّة: سىر پۈركىمەك.

جَمْلُون: «ﻟ» شەكىللىك ئۆگزە

جَمَّمَ النَّبَاتُ: بۈك ـ باراقسان ئۆسمەك.

ـــ الْمِكْيَالَ: ئۆلچەم قاچىسىنى تولدۇرماق.

جَمْهَرَ الْقَوْمُ: يىغىلماق: توپلانماق.

ـــ هُ: يىغماق، توپلىماق: كۆپ قىسمغا ئېرىشمەك.

جُمْهُور ج جَمَاهِيْرُ: ئامما، كۆپچىلىك،

جُمْهُورِيّ: ئاممىۋى

جُمْهُورِيَّة: جۇمھۇرىيەت، رىسلوپكا

ـــ بَاكِسْتَانَ: پاكىستان جۇمھۇرىيىتى.

جَمْهَرَة ج جَمَاهِر: يىغىلىش، توپلىنىش: كۆپ قىسمى

جُمُود: جانسىز، ئانئورگانىك ماددىلار.

جَمُوش: تۈك چۈشۈرۈش دورىسى، تۈك يۇلۇش دورىسى.

جَمِيْر: يىغىلىش نۇقتىسى: قاراڭغۇ كېچە،

جُنُود ج: قوشۇن، قىسىم.

ـــ نظَامِيّون: مۇنتىزىم قوشۇن.

جُنُون: ساراڭلىق؛ بىخەتەرلىك.

جُنُونِيّ: ئەسەبىي، ئەقلىدىن ئادىشىپ قالغان

جَنَى ـِ جَنْيًا وَجَنَى الثَّمَرَ: مېۋە ئۈزمەك؛ مېۋە يىغماق

ـــ جِنَايَةً: جىنايەت ئۆتكۈزمەك.

ـــ جَنْيًا الذَّهَبَ: ئالتۇن تاۋلىماق.

جَنْي: مېۋە ئۈزۈش

جِنِّيّ: جىن چاپلىشىۋالغان؛ جىن ئالۋاستى.

جِنِّيَّة: ئايال جىن – ئالۋاستى.

جَنِيْن ج أَجِنَّة ج أَجْنُن: تۆرەلمە؛ قورساقتىكى بالا؛ يوشۇرۇن نەرسە؛ قەبرىدە دەپنە قىلىنغۇچى.

جُنَيْنَة: باغ، باغچا.

جُنَيْنَتِيّ: باغۋەن، باغ ئىگىسى.

جَنَيْنِيّ: تۆرەلمە، بىخ، تۆرەلمىنىڭ.

جُنَيْه: جۇنەيە، فوند (پۇل بىرلىكى)

جِهَاد: جىهاد؛ تېرىشىش

جِهَاز ج أَجْهِزَةٌ: سايمان، جابدۇق، ئەسۋاب؛ ئاپپارات؛ ئورگان.

ـــ مُرْسِل: سىمسىز تېلېگراف ئاپپاراتى

ـــ مُوازِن: تۇراقلاشتۇرغۇچى (ئەسۋاب)

جَهَالَة: بىلىمسىزلىك، نادانلىق.

جَهَامٌ: يامغۇرسىز بولۇت.

جُهَة: تەرەپ؛ نىشان؛ تارماق؛ ئورۇن.

جَهَدَ ـَ جَهْدًا: تېرىشماق، كۈچ چىقارماق.

ـــ هُ: كۈچسىزلاندۇرماق، زەئىپلەشتۈرمەك

ـــ الدَّابَّةَ: كۆپ يۈك ئارتىۋەتمەك.

جَهْدٌ ج جُهُود: مۇشەققەت؛ تىرىشماق؛ چارچاش.

جُهْدٌ: كۈچ، قابىلىيەت، ئىقتىدار.

ـــ جَهِيْد ـــ جاهِد: قەيسەرلىك؛ قەتئىي؛ كۈچلۈك؛ كۈچ – قۇۋۋەت.

جَهَرَ ـَ جَهْرًا وَ جِهَارًا الأَمْرُ أَوبِهِ: جاكارلىماق، ئېلان قىلماق.

ـــ الصَّوْتَ: ئاۋازىنى كۆتۈرمەك.

ـــ الشَّيْءُ: ئاشكارا بولماق.

جَهُرَ ـُ جَهَارَةً وَ جُهُورَةً: ئاۋاز ياڭرىماق؛ كۆركەم شەكىل بولماق.

جَهْر، جَهْرَة: ياڭراق، جاراڭلىق؛ ئاشكارا

جُهْرٌ: سالاپەت، تەقى– تۇرقى، سىرتقى كۆرنىشى؛ ھەيۋەتلىك.

جَهْرِيّ: يۇقىرى ئاۋازلىق؛ ئۇچوقلۇق

جَهَّزَهُ: ھازىرلىماق، تەييارلىماق.

جَهْشَة: ئادەم تۆپى؛ كۆز يېشى.

جَهَضَ ـَ جَهْضًا هُ عَنْ كَذَا: چەكلىمەك، مەنئى قىلماق.

ـــ هُ: غەلىبە قىلماق، يەڭمەك.

جَهْض: بالا چۈشۈپ كېتىش، بويىدىن ئاجىراپ كېتىش

جَنْبِيّ: يان تەرەپ، يان تەرەپنىڭ.
جَنَّة ج جِنَان: باغ، باغچا؛ بەھىش، جەننەت
جُنَّـة ج جُـنُن: دالدا بولىدىغان نەرسە، قوغدىنىش ئۈسكۈنىسى؛ قالقان؛ چۈمبەل.
جِنَّة: سارائىلىق؛ بىخەتەرلىك.
جَـنَّحَ هُ: قانات چىقارماق؛ قانائلاندۇرماق؛ سەپەرۋەر قىلماق؛ ئۇنىڭغا گۈناھ ئارتماق.
جَنَحَ ـُ جَنْحًا وَجُنُوحًـا إِلَيْـهِ: مايىل بولماق، ئېقىپ كەتمەك.
ـــ السَّفِينَةُ: كېمە تېز سۈدا توختاپ قېلىپ دۇم كۆمۈرۈلۈپ كەتمەك.
ـــ ـِ جَنْحًا الطَّائِرَ: قۇشنى يارىلاندۇرماق.
جُنْح: يان تەرەپ؛ يانداكى ئۆي.
جَنَّدَ الْجُنُودَ: ئەسكەرلىككە چاقىرماق
جُنْد ج أَجْنَاد وَ جُنُود: قوشۇن، قىسىم؛ ياردەم قىلغۇچى.
جِنْدَار ج جَنَادِرَة: ژاندارما قوشۇن
جَنْدَارْمَة: ژاندارما؛ مۇھاپىزەتچى قوشۇن
جُنْدُب ج جَنَادِبُ: چىكەتكە.
جَنْدَرَ الْقُمَـاشَ: بېسىپ توپىتۇز قىلماق (دەزمالداش). دەزمال سالماق
جَنْدَرَة ، جِنْدَارَة: دەزمال
جَنْدَلَ هُ: يىقىلماق، يىقىلىپ چۈشمەك
جَنْدَل ج جَنَادِلُ: يوغان تاش: قورام تاش؛ شاقىراتما
جُنْدِيّ: ئەسكەر، ھەربىي، جەڭچى؛ ھەربىيچە.
جُنْدِيَّة: ھەربىي تۈزۈم.
جِنْزَال: گىنرال.
جَنْزَالْمَيْتَ: مېيىتنى ئۇزاتماق.
جِنْزَار: مىس دېنى ياكى تېتى.
جَنْـزَارِيّ: مىس دېتى رەڭلىك؛ كۆكۈش رەڭلىك
جَنْزَبِيلُ: زەنجۈۋىل.
جِنْزِيْر: زەنجىر.
جَنَّسَ هُ: ئاربىلىشىپ كەتمەك، ئاسسىلماتسىيە قىلىنماق، ئاربىلاشتۇرماق؛ جېپسىلاشماق؛ ئۆزگەرتمەك.
ـــ هُ بِهِ: ئوخشاش تۈردىكىلەرنى سېلىشتۇرماق
ـــ هُ بِالْجِنْسِيَّة: دۆلەت تەۋەلىككە ئالماق.
جِنْس: تۈر ، خىل، جىنىس، ئىرىق.
جِنْسِيّ: جىنسىي، تۈرى.
جِنْسِيَّة: دۆلەت تەۋەلىكى: يۇرتى: مىللىتى: يۇقرالىق ھوقۇقى.
اَلـ ـــ الْمِثْلِيَّـة: ئوخشاش جىنستىكىلەر مۇھەببەتلەشمەك، بىر جىنسلىقلار مۇھەببەتلەشمەك
جَنَف: زۇلۇم؛ ناھەقچىلىك.
جُنْفَاص: بېرىزنت خالتا.
جُنْلَة: يوپكا (ئايالالارنىڭ)
جَنَّنَ هُ: سارائ قىلىۋەتمەك.
جُنُوب: جەنۇب؛ جەنۇب شامىلى.
جَنُوبِيّ: جەنۇب تەرەپنىڭ، جەنۇبلۇق

ـــ هِنْدِيّ: كوكۇس، كوكۇس پالمىسى

ـــ ج أَجْوَاز: كۆپ قىسىم.

جَوْزَة: بىر تۇپ ياڭاق.

ـــ الرَّقَبَة ـــ الْـحُلْقُوم: بۇغدىيەك

جَوزِيّ: ياڭاق دەرىخىنىڭ، ياڭاقنىڭ؛ زىغىر رەڭنىڭ؛ ياڭاقتەك.

جَوْسَق ج جَوَاسِق وَ جَوَاسِيق: راۋاق

جَوَّعَ هُ: قورساقنى ئاچۇرىۋەتمەك.

جُوع: ئاچ، ئاچلىق.

جَوعان: ئاچ، قورسىقى ئېچىپ قالغۇچى.

جَوَّفَ الشَّـيْءَ: لەخمە كولىماق، كاۋاك قىلماق

جَوِفَ ـَ جَوَفًا الشَّـيْءُ: كاۋاك بولۇپ قالماق، ئوتتۇرىسى بوش قالماق.

جَـوْف ج أَجْـواف: ئىچكى قىسىم؛ قورساق: دۆڭ، تۆپىلىك.

جَوْق ج أَجْواق: جامائەت، ئاممـا: دىراممـا: مۇزىكا ئەترىتى.

جَوْقَاءُ م: مايماق ئېغىز.

جَوَلَ البِلادَ أَوْ فِيْهَـا: ئايلانماق، كېزىپ چىقماق.

جَوْل ج جُول وَ أَجْوَال: سەيلە قىلىش، ئايلىنىش؛ ئارغامچا.

جَوَلان: سەيلە قىلغۇچى، ئايلانغۇچى

جَـوْلَان: ئۇچـۇرتىلغان چـاڭ ـ تـوزاڭ، كۆتۈرۈلگەن چاڭ ـ توزان

الـ : جاكگالدىكى ئېگىز جاي (داۋان)

جَوْلَـة: ساياھەت قىلىش، ئايلىنىش؛ دوقمۇش، تۆت چاسا.

جُولْف: گولف توپ.

جَوْلَق: قازان.

جَوْن ج جُون: قارا: ئاق؛ قىزىل: سۇس قىزىل.

جَوْن ج أَجْوان: قولتۇق: بوغۇز (دېگىزنىڭ)

جُونِلَّة: يوپكا، قىسقا كۆڭلەك

جَوْهَر ج جَوَاهِرُ: ماھىيەت: جەۋھەر، مېغىز: كۆھەر: مەرۋايىت: ئازغىنا.

جَوْهَرَة: بىر دانە ياقۇت ياكى كۆھەر.

جَوْهَرِيّ: مۇھىم، ماھىيەتلىك: مەرۋايىت سودىگىرى.

جَوَى: كۆيۈك، يوشۇرۇن ئىشق، مۇھەببەت: قايغۇ ـ ھەسرەت.

جَوِيَ ـَ جَوًى: مەيۇسلەنمەك.

ـــ الشَّيْءُ: بىزار قىلماق.

ـــ الشَّيْءَ: پۇراپ قالماق.

جَوِيّ: ھاۋا بوشلىقى، ھاۋارايى.

الشَّرِكَة الـ ـــ ة: ئاۋىئاتسىيە شىركىتى

جُوَيْدَار: قارا بۇغداي.

جِيَاحَة: يوقالماق، غايىپ بولماق.

جَيَّار: ئىسسىق: قىزىتما: ھاك.

جَيَّارَة: ھاك خۇمدانى.

جَيَّاش: ئۆركەشلەپ تۇرغۇچى، ئۆركەشلەپ تۇرغان

جَهِلَ ـَ جَهْلاً وَجَهَالَةً: بىلمەي قالماق، بىلمسىز قالماق؛ ئەخمەق بولماق.
ـــ هُ أَوبِهِ: بىلمەسلىك، تونىماسلىق
جَهْلٌ: نادانلىق، بىلمسزلىك؛ يات؛ بىگانە.
ـــ مُرَكَّب: كەسىپ ئەھلى قىياپىتىكە كىرىۋالماق؛ ئۇچىغا چىققان نادانلىق.
جَهُمَ ـُ جَهَامَةً وَ جُهُومَةً: چىرايى تۇرۇلمەك، قوشۇمسى تۇرۇلمەك.
جَهَنَّمُ: دوۋزاق، جەھەننەم.
جَهَنَّمِيّ: دوزەخى، دوزاختەك.
جَهْوَاء: قاقاس، ناقىر؛ ئوچۇق.
جَهْوَرِيّ: يوقىرى ئاۋازلىق ئادەم.
جَهِيَ ـَ جَهًى الْبَيْتُ: ئۆي چۆلدەرەپ قالماق.
ـــ ت السَّمَاءُ: بۇلۇت تارقالماق.
جَهِيرٌ ج جُهَرَاءُ: جارانلىق؛ چىرايلىق، كۆركەم.
جَهِيضٌ: چۈشۈپ كەتكەن بوۋاق، بويىدىن ئاجىراپ كەتكەن بوۋاق
جَوّ ج جواء: ھاۋا، ھاۋا كىلماتى؛ ئىچكى قىسمى؛ ئاسمان.
جَوَاب: جاۋاب؛ جاۋاب قايتۇرۇش، جاۋاب بىرىش
جَوَّابٌ: سايامەنچى؛ مۇساپىر.
جَواد ج أَجْوَاد وَ جُود وَجُودَة و جَوَادَاء: سەخى، قولى ئوچۇق، مەرد
ـــ ج جِيَاد وَ أَجْيَاد وَ أَجَاوِيدُ: ئۇچار ئات، يۈگرۈك ئات؛ دۆلدۆل
جَوَّاد: سەخى، مەرد.

جَوَار: خوشنىدارچىلىق؛ باشپاناھلىق
جَوَاز وَ أَجْوِزَة: ئىجازەتنامە، يول خېتى؛ كۆۋاھنامە: توي قىلىش، نىكاھلىنىش
ـــ السَّفْر: پاسپورت، يول خېتى
جَوَاس: جاسوس، ئىشپىيۇن.
جَوَّال: سايامەنچى، سەرگەردان؛ يانفون.
جَوْبٌ، أَجْوَاب: سايامەت؛ كەزىپ يۈرۈش؛ ئۇزۇن كۆكلەك؛ چوڭ چىلەك.
جَوْبَة ج جُوَب: ئويمان، ئازگال؛ ئۆي ئارىسىدىكى بوش يەر.
جَوْت: سىرتق كەندىر.
جَوْح: يوقالماق، ھالاك بولماق؛ يوقۇلۇش
جَوْحَاء م: كەك، بىپايان.
جُوخ ج أَجْوَاخ: يۈك توقۇلما بويۇملار.
جَوَّدَ الشَّيْءَ: ياخشىلماق، ئىسلاھ قىلماق.
جَوْد: مول يامغۇر، قاتتىق يامغۇر؛ ئاجايىپ چىرايلىق.
جُود: مەرتلىك، سەخىيلىق.
جُودَة: مۇنەۋۋەر، ئەۋرەل؛ نەتىجە، ئۇنۇم، سەرخىل.
جَوْزٌ: زۇلۇم، مۇستەبىتلىك؛ يانتايماق
ـــ ج جُوَزَة: مۇستەبىت، زوراۋان، زالىم.
جَوْرَب ج جَوَارِبُ وَ جَوارِبَة: پايپاق، كالتە پايپاق.
جَوَّزَ الأَمْرَ: رۇخسەت قىلماق.
ـــ هُ: توي قىلىپ قويماق (ئېغىز تىلى).
جَوْز: ياڭاق؛ يادرو؛ مەركەز؛، ئەر؛ بىر جۈپ؛ جۈپ سانى.

﴿ح ـ الحاء﴾

ح (حاء): ئەرەب تىلى ئېلىپبە جەدۋىلىدىكى 6ـ ھەرپ بولۇپ، ئەبجەد ھېسابى بويىچە «8»نى بىلدۈرىدۇ.

حائد: بىر تەرەپ، بىر تەرەپتە تۇرغۇچى

حَائِر ج حَيْـرَان وَ حُـوران: سۇ نورى: ئارىسالدى بولغۇچى؛ ھەيران قالغۇچى

حَائِز: ئىگىدارچىلىق قىلغۇچى

ـــ عَلَى الشَّيْءِ: ئىگە بولغۇچى

حَائِط ج حِيطَان وَ حِيَـاط وَ حَـوَائِطُ: تام، سېپىل

حَائِف: مۇتتەھەم

ـــ الْجَبَلِ: تاغ ئېتىكى

حَانُـوك ج حَاكَـة وَ حَوَكَـة: توقۇمچىلىق ئۇستىخانىسى

حَائِل ج حُـول وَ حُـوَّل وَ حِيَـال وَ حَوَائِلُ: توسالغۇ؛ تۇزگەرگۈچى

حَابٌّ هُ: دوستلاشماق

حَابَ ـُ حَوْبًـا بِكَـذا: گۇناھ قىلماق، جىنايەت تۇتكۇزمەك؛ خاتالاشماق

حَابَةٌ: خاتالىق تۇتكۇزۇش

حَابِل: ئووچى؛ قاپقان قۇرغۇچى؛ سېھرىگەر

اخْتَلَطَ الْـ ـَ بِالنَّابِلِ: ئەھمەت بىلەن مەھمەتنى ئارىلاشتۇرۇپ قويماق

حَابَى هُ: ئېغىپ كەتمەك

حَاجَّ هُ: مۇنازىرىلەشمەك، جىدەللەشمەك

حَاجَ ـُ حَوْجًا: مۇھتاج بولماق، ئېھتىياجى چۈشمەك؛ كەملەپ قالماق، ئازلاپ قالماق

حَاجّ ج حُجَّاج وَ حَجِيج وَ حُـجَّ: ھەج قىلغۇچى؛ ھاجى

حَاجِيَ هُ: ئويلاپ تاپقىلى سالماق ئويلىغىلى قويماق

حَاجِب ج حَجَبَة وَ حُجَّاب: ئىشىك باقار

ـــ ج حَوَاجِبُ وَ حَوَاجِيبُ: قاش (ئادەم قاپقىدىكى)؛ قاش سۆڭىكى

حَاجَة ج حَاج و حَـوج وَ حَاجَـات وَ حَوَائِجُ: لازىملىق نەرسە، ھاجەت، ئېھتىياج، ئارزۇ ـ تىلەك

حَاجِر ج حُجُران: ھاجىلار دەم ئالىدىغان ئورۇن

حَاجِز ج حَجَـزَة وَ حَـوَاجِزُ: توسالغۇ، سېپىل؛ پىچەت يەملىگۈچى؛ ناقىۋەتكۈچى؛ پەردە

ـــ الشُّرْفَةِ: بالكون رىشاتكىسى

جَيْبٌ ج أَجْيَـاب وَ جُيُـوب: يانچوق: قويـون: ياقـا: يۇرەك، دىل: سـنوس (ماتېماتىكىلىق ئاتالغۇ)

ـــ التَّمـام: كوسـنوس (ماتېماتىكىلىق ئاتالغۇ)

جَيْد ج جِيَاد: ياخشى، ئوبدان.

جيد ج أَجْيَاد وَجُيُود: بويۇن: دۇبۇلغا: ساۋۇت.

جَيْرٌ: هاك.

جَيْرُو سْكُوب: ئايلاندۇرغۇچى: گىئوروسكوب

جَيْـرِيّ: هاكىنىك: هاكقا مۇناسىۋەتلىك: هاكدەك

جَيَّشَ الْجُيُوشَ: قوشۇن يىغىلماق.

جَيْش ج جُيُوش: قوشۇن: توپ: كوروه

ـــ الْمُثَقَّفِيْنَ: زىيالىلار توپى.

جَيَشان: قاينام تاشقىنلىق: جۇش ئۇرۇش، ئۇرغۇش

جِيْفَة ج جِيَف وأَجْيَاف: بۇراپ قالغان جەسەت.

جَيْل ج أَجْيَال وَ جِيْلان: ئەسىر: زامانداش كىشىلەر: ئورۇق ـــ ئەۋلات

جِيْلاتِهْ: ماروژنى، ماروژنا.

جِيُوفِيْزِياء: گىئوفىزىكا.

جِيُولُوجِيَا: گىئولوگىيە (يەر ماھىيىتى ئىلمى)

حَاسِد ج حُسَّاد وَ حُسُّد وَ حَسَدَة: ھەسەتخور، ئىچى تار، كۆرەلمەس

حَاسِر ج حُسَّر وَ حَوَاسِرُ: يالاڭباشتاق ئايال

حَاسِمٌ: ئىرادىلىك ئادەم، كەسكىن ئادەم

حَاسَنَ هُ: ياخشى مۇئامىلە قىلماق

حَاشَ ـُ حَوْشًا الدَّوَابَّ: ھايۋانلارنى توپلىماق؛ نەرسىلەرنى ئورىماق

حَاشَا: دىن تاشقىرى؛ نى ھېسابلىمىغاندا

حَاشَدَ: تىرىشچان، ئەستايىدىل

حَاشَى: سىرتقا چىقىرىۋەتمەك

حَاشِيَة ج حَوَاشٍ: يېنى، چۆرىسى؛ ئەگىشىش؛ ھەمراھلار

حَاصَّ هُ: تەك بەھرىمان بولماق

حاص ـُ حَوْصًا وَ حِيَاصَةً الثَّوْبَ: قېيلىن تىكمەك (نەرسە ـ كىيەكلەرنى)

ـ ـِ حَيْصًا وَحَيْصَةً وَحُيُوصًا و مَحِيصًا وَحَيَصَانًا عَن كَذَا: قاچماق، يىراق تۇرماق

حَاصِبٌ ج حَوَاصِبُ: سارالك؛ شامال؛ مۆلدۈر

حَاصِد ج حُصَّاد وَحَصَدَة: توپىلىغۇچى، يىغقۇچى، ئورىغۇچى (زىرائەتنى)

حَاصَرَ الْعَدُوَّ: دۈشمەننى مۇھاسىرگە ئالماق

حَاصِل ج حَوَاصِل: نەتىجە، ئۇنۇم، ھاسىلات

حاضَ ـُ حَوْضًا: قۇدۇق قازماق، كۆلچەك قازماق

ـ الْمَاءَ: سۇ يىغماق

ـ ـِ حَيْضًا وَ مَحِيضًا وَ مَحَاضَاتٍ الْمَرْأَةُ: ئايال كىشى ئاي كۆرۈپ قالماق؛ ھەيزدار بولۇپ قالماق

حَاضَرَ: دوكلات قىلماق؛ ئويۇن كۆرسەتمەك

حَاضِر ج حُضُّر وَ حُضَّار وَ حُضُور وَ حَضَرَة: قاتناشقۇچى، ھازىر بولغۇچى؛ چوك يېاكى چوڭراق رايون؛ مۇقىم؛ شەھەر پۇقراسى؛ مانا ھازىر (جاۋاب بېرىش ئۈچۈن)

حَاضِرَة ج حَوَاضِرُ: چوڭراق شەھەر ـ بازار، شەھەر پۇقراسى؛ شەھەرلىكلەر تۇرمۇشى؛ شەھەرلىكلەر ئولتۇراق رايونى؛ پىل قۇلاق، سالپاك قۇلاق

حَاضِن: تەربىيچى، بالا تەربىيچىسى

حَاضِنَة ج حَوَاضِنُ: سۈت ئانا، ئىنىكئانا؛ تەربىيچى؛ تۇرەلمە

حَاط ـُ حَوْطًا وَ حَيْطَةً و حِيْطَةً وَحِيَاطَةً الشَّيْءَ: قارىماق، كۆزىتمەك

ـ الْقَوْمُ بِالْبَلَدِ: ئورىماق، مۇھاسىرىگە ئالماق

حاطِب: ئوتۇنچى، ئوتۇن توشۇغۇچى

حَافَ ـُ حَوْفًا الشَّيْءَ: يېقىنلاشماق؛ قىرغاقتا يېقىنلىشىپ قالماق

ـ ـِ حَيْفًا عَلَيْهِ: خورلىماق، ئازابلىماق

حَاف ج حُفَاة: يالاڭئاياق؛ تاقىسى يوق ئات؛ قانۇن ئەمەلدارى؛ ئالىم

حَافَة ج حِيَفٌ: ئەتراپى، قىرغىقى، چۆرىسى

سِبَاق الْحَوَاجِز: توسالغۇلۇق يۈگۈرۈش مۇسابىقىسى

حَاجِيَات ج: لازىمەتلىك بويۇملار

أَلْ ـــ الْيَوْمِيَّة: كۈندۈلۈك لازىمەتلىكلەر، كۈندۈزلۈك تۇرمۇش بويۇملىرى

حَادَ ـِ حَيْدًا وَ حَيَدانًا وَمَحِيْدًا وَحَيْدَةً وَحُيُودًا عَنْهُ: ئايرىلماق

حَادَّ: تېز، ئۆتكۈر، ئىتتىك

حَادَثَ هُ: پاراڭلاشماق، سۆزلەشمەك

حَادِث: يېڭى: تۇيۇقسىز بولغان ئىش

ـــ ج حَوَادِثُ: ۋەقە، بەختسىزلىك

حَادِثَة: ۋەقە، ھادىسە

حَادُور ج حَوَادِيْرُ: سۈرگۈ، سۈرگۈ دورىسى

حَاذَى هُ: بىلەن قارمۇ قارشىلاشماق

حَاذَرَهُ: بىر ـ بىرىدىن ئىھتىيات قىلماق

حَاذِر: تەييارلىغۇچى

حَاذِق ج حُذَّاق وَ حِذاق: ماھىر، ئۇستا

حَارَ ـَ حَيْرًا وَحَيْرَةً وَحَيَرًا وَحَيَرانًا: قىيىنچىلىقتا قالماق: ھەيران قالماق، ھالى خاراپ بولماق

ـــ الْمَاءُ فِي الْمَكَانِ: بىر يەرگە يىغىلماق

ـــ بَصَرُهُ: كۆزى ئىمىر ـ چىمىر بولۇپ كەتمەك

ـــ ـُ حَوْرًا حُؤُورًا وَ مَحَارًا وَ مَحَارَةً: قىيىنچىلىقتا قالماق، ئوڭۇشسىزلىققا ئۇچرىماق

ـــ عَنِ الشَّيْءِ: قايتۇرماق، يېڭى باشتىن قىلماق

حَارَ: ئېسىق: قىزغىن

حَارَبَ الْعَدُوَّ: دۈشمەن بىلەن ئۇرۇشماق

حَارَة ج حَوَارَى: رايون: كوچا: تار كوچا

حَارِد: غەزەپ: غەزەپلەنگۈچى

حَارِس ج حُرَّاس وَ حَرَسَة وَ حَرَس وَ أَحْرَاس: فاراۋۇل، مۇھاپىزەتچى: قوغدىغۇچى: پاسىبان، ھىمايىچى

حَارَضَ عَلَى الْعَمَلِ: پۇختا قىلماق

حَارِق مُتَعَمِّدٌ: ئوت قويغۇچى، قەستەن ئوت قويىۋەتكۈچى

حَازَ ـُ حَوْزًا وَ حِيَازَةً الشَّيْءَ: ئىگەللىمەك، ئىرىشمەك: ئۆز ـ ئىچىگە ئالماق

حَازَبَ هُ: بىر پارتىيەگە كىرمەك: پارتىيە ئەزاسى بولماق: يان باسماق، ياقلىماق

حَازِب ج حَوَازِبُ: بەختسىزلىك

حَازِر: پالچى: كىسلاتالىق ھاراق ياكى سۈت

حَازِم ج حَزَمَة وَ حُزَّم وَ أَحْزَام: ئىھتىياتچان، پۇختا ئىشلىگۈچى (ئىشنى)

حَاسَبَ هُ: ھېسابلاشماق: ھېساب ئالماق: جازا بەرمەك

حَاسِب ج حَسَبَة: ھېساباتقا ئۇستا ئادەم: ماتېماتىك: بوغالتىر

حَاسَّة ج حَوَاسّ: سېزىم، ھېس: سەزگۈر ئەزا

ـــ الْبَصَرِ وَالسَّمْعِ والشَّمِ وَالذَّوْقِ واللَّمْسِ: بەش سەزگۈ ئەزا (كۆرۈش، ئاڭلاش، پۇراش، تېتىش، سىلاش)

ـــ هُ أوالشَّيْء: ئەگەشمەك، ھەمراھ بولماق

حَالِك: قاپقاراڭغۇ، زۇلمەت

حالِيّ: ھازىرقى، كۆز ئالدىدىكى

حالِيَة ج حَوالٍ: بىلەيزۇك تاقىۋالغان ئايال

حامَ ـُ حَوْمًا و حَوَمَانًا الطَّائِرُ حَولَ الشَّيْءِ اَوْعَلَيه: پەرۋاز قىلماق

ـــ حَوْمًا وَحِيَامًا وَحَؤُومًا وَحَومَانًا عَلى الاَمْر: ئىزدىمەك، ئىزدەنمەك

حامٍ ج حُمَاة و حَامِيَة: قوغدىغۇچى، قانات ئاستىغا ئالغۇچى، ھىمايە قىلغۇچى: ئىسسىق: ئاچچىق: جىگەرلىك: ۋىجدانلىق

حَامِد: تەشەككۇر بىلدۈرگۈچى، ماختىغۇچى

حَامِز: ئاچچىق، تىلىنى قورىيدىغان

حامِض ج حَوَامِضُ: چۈچىمەل

حامِل ج حَمَلَة وَ حُمَّال: مال توشىغۇچى، ھاممال؛ ئىگىدارلىق قىلغۇچى

ـــ ج حَوامِلُ: ھامىلدار ئايال، ئېغىر ئاياغ ئايال

حامِلَةُ الطَّائِرات: ئاۋىئاماتكا

حَامَى عَنْهُ: قوغدانماق، ساقلانماق

حَامِيّ: ھام مىللىتىدىكى ئادەم، ھام مىللىتىگە مۇناسىۋەتلىك

حَامِيَة ج حَوامٍ: ئايال قوغدىغۇچى؛ قوغدىغۇچى قىسىم

حَانَ ـِ حَيْنًا وَ حَيْنُونَةً: ئۆلمەك؛ ئۆتۈپ كەتمەك

ـــ الْوَقْتُ: ۋاقىت توشماق

ـــ لَهُ أن يَفْعَلَ كَذا: ئىش ۋاقىتى يېقىنلاپ قالماق

حَان: قاۋاقخانا

حَانٍ (اَلْحَانِي): ئەگمەچ بەل: بىلى ئىگىلىپ قالغان ئادەم

حَانَة: ھاراقخانا، قاۋاقخانا

حَانُوت ج حَوَانِيْتُ: دۇكان، ماگىزىن: بوتكا

حَانُوتِيّ: دۇكاندار؛ دېرىكتور

حاوٍ ج حُواة: ئۆز ئىچىگە ئالغۇچى؛ مۆتىۋەر ئادەم

حَاوَرَهُ: سۆھبەتلەشمەك؛ مۇنازىرىلەشمەك

حاوَلَ الاَمْرُ: ئۇرۇنۇپ باقماق، ئىنتىلمەك

حايَدَهُ: بىر تەرەپتە تۇرماق، ئۆزىنى چەتكە ئالماق

حَبَّ ـِ حُبَّاهُ: ياخشى كۆرمەك

حِبٌّ ج أَحْبَاب وَ حِبَّان وَ حَبَبَة وَ حُبّ وَ حُبُوب: دوست، قەدىرلىك كىشى

حُبّ: ئىشىق ـ مۇھەببەت، سۆيگۈ

حَبّ ج حُبُوبٌ وَحُبَّان: ئۇرۇق، دان؛ ئاشلىق

حَبَا ـُ حَبْوًا الوَلَدُ: ئۆمىلىمەك (بالا)

ـــ هُ كَذا اوبِه: تەقدىم قىلماق

حِبَاء: تويلۇق

حَبَّاب: كوزا ياكى ئىدىش ياسىغۇچى ئىشچى؛ ئىدىش سودىگىرى

حَافِد ج حَفَدٌ ج حَفَدَة: يارەدەم قىلغۇچى، چاكار، مالاي

حَافِرَة: باشلىماق، باشلاش

حَافِز ج حَوَافِزُ: ھەربىكەتلەندۈرگۈچى كۈچ: تۈرتكە، غەرەز

حَافَظَ عَلَى الأَمْر: ئەمەل قىلماق، قوغدىماق، ئاسرىماق، رىئايە قىلماق

حَافِظٌ ج حُفَّاظ وَ حَفَظَة: قوغدىغۇچى، ساقلىغۇچى؛ بىخەتەرلىك قۇرۇلمىسى، بىخەتەرلىك سىمى؛ قارى (قۇرئان، ھەدىس)لەردىن كۆپ ياد ئالغۇچى

حَافِظَة ج حَوَافِظ: خاتىرە؛ ئەستە تۇتۇش؛ ھەميان، پۇل قاپچۇقى

حَافِل ج حُفَّل وَ حَوَافِل: نۇرغۇن، كۆپ

حَافَلَة ج حَوَافِل: ۋاگون، پويىز ۋاگونى؛ ئاپتوبۇس (چوك كىرا ماشىنىسى)

حَافِيَة: يالاڭئاياق ئادەم؛ تاقىسىز ئات؛ ئايال ئالىم؛ ئايال قانۇن ئەمەلدارى

حَاقَ ـُـ حَوْقًا به: ئورىماق، يۆگىمەك

ـــ ـِـ حَيْقًا وَ حَيُوقًا و حَيَقًا به الأَمْرُ: قىيىنچىلىقتا ئۇچرىماق، قىيىنچىلىقتا دۇچ كەلمەك

ـــ به: قورشىماق، ئورىماق

حَاقِد ج حَقَدَة: نەپرەتلەنگۈچى، ئاداۋەت تۇتقۇچى

حَاقَّلَ هُ: كۆك ئوت ساتماق؛ پرىسەنت تۇزۇمى بويىچە يالالانما ئىشچى ئەمگىكى قىلماق

حَاكَ ـُـ حُوكًا وَ حَيَاكًا وَ حِيَاكَةُ الثَّوْبَ: رەخت توقۇماق

ـــ الشَّعْرَ: شېئىر يازماق

ـــ المُؤَامَرَةَ عَلَيْهِ: سۇيقەست قىلماق، قەست قىلماق

حَاكِ (الْحَاكِي): ھېكايە سۆزلىگۈچى: رىۋايەنچى، رومان سۆزلىگۈچى؛ پاتېفون

حَاكَمَ هُ إِلَى الْحَاكِمِ: ئەدلىيە قىلىشماق، داۋالاشماق

ـــ هُ: قارشىلاشماق، تېركەشمەك

حَاكِم ج حُكَّام: ھۆكۈمران؛ سوتچى؛ ھۆكۈم قىلغۇچى

حَاكِي هُ: تەقلىد قىلماق، ئوخشىشىپ كەتمەك

حَالَ ـُـ حَوْلاً وَ حُؤُولاً: ئۆزگەرمەك

ـــ حَوْلاً وَ حَؤُولاً وَ حَيْلُولَةً بَيْنَهُمَا: ئايرىلماق، ئايرىلىپ كەتمەك

ـــ دُونَ الأَمْرِ: توسقۇنلۇق قىلماق

حَال ج أَحْوَال وَ أَحْوِلَة: ئەھۋال، ھالەت

ـــ ا: دەرھال، چاپسان، ھازىر

ـــ ما: بولغان ۋاقتىدا

حَالِب ج حَلَبَة: سۈيدۈك يوللىرى

حَالِبٌ: سوتچى

حَالَة: ئەھۋال، ھالەت، ھال

حَالِق ج حَلَقَة وَحُلَّق وَ حَوَالِقُ: ئالىيجاناپلىق، يۆگىمەك: ئېگىز تاغ ۋە چوققا

حَالَفَ هُ: ئىتتىپاقلاشماق

حَبَكَ ـُ حَبْكًا الشَّيْءَ: پۈختا توقۇماق؛ ئەشمەك؛ ئېشىپ تولغۇماق؛ كىتابلارنى تۈپلەپ قويماق؛ مەھكەم ئورماق

حُبْكَة ج حُبَكٌ: تاسما، بەلباغ

حَبَّلَ هَا: ئۇرۇقلاندۇرماق، چاگلاشتۇرماق

حَبَلَ ـُ حَبَلاً: باغلىماق

حَبَل ج أَحْبال: هامىلە

حَبَلَ ـَ حَبْلاً مِنَ الشَّيْءِ: تولماق، لىق تولماق

ـ ت الأُنْثَى: قورساق كۆتۈرمەك

حَبْلٌ ج حِبَال وَ أَحْبُل وَ حُبُول وَأَحْبُول: ئارغامچا؛ قىزىل قان تومۇرى، ۋىنا تومۇرى

حُبْلان: تولغان، قانغان

حُبْلَى ج حَبالَى وَحُبْلَيات: قورساق كۆتۈرگەن ئايال

حَبَن: سۇلۇق ئىششىق (كېسەللىك)

حَبْوَة جُ حُبًى: سۇغات بويۇملىرى؛ باش ئورايدىغان ياغلىق، رەخت

حُبُور: خوشاللىق، شادلىق

حَبُوس: مەھبۇس، جىنايەتچى

حُبُوط: يوققا چىقىش، مەغلۇب بولۇش

حُبِّيّ: ياخشى كۆرۈلگەن؛ دوستلۇق

حَبِيبٌ ج أَحِبَّة وَ أَحِبَّاءُ وَ أَحْباب: قەدىردان كىشى، دوست

حَبِيسٌ ج حُبُوسٌ: تۇتقۇن، جىنايەتچى

ـ ج حُبَسَاءُ: تەركى دۇنيا بولغۇچى، دەرۋىش

حَتَّ ـُ حَتًّا الوَرَقُ عَنِ الشَّجَرِ: چۈشمەك، تۆكۈلمەك، يوپۇرماقلار تۆكۈلمەك

ـ الْشَّجَرَ: يىغىتماق، كەسمەك

ـ الشَّيْءَ عَنِ الثَّوْبِ: سۈرتۈپ چىقىرىۋەتمەك

حَتَار ج حُتُورٌ: رامكا؛ كېشەك

حَتَّامَ: قاچانغىچە؟، قايسى ۋاقىتقىچە؟

حَتَدَ ـَ حَتَدًا الرَّجُلُ: نەسەبى ساپ بولماق، نەسلى ساپ بولماق

حَتْف ج حُتُوف: تۆلۈم، ھالاكەت

حَتَمَ ـِ حَتْمًا الأَمْرَ: قەدىرلىك بولماق، زۆرۈر بولماق

حَتْم ج حُتُوم: قارار قىلىش، بەل باغلاش، قەدىرلىك

حَتْمِيّ: ئىرادە قىلغۇچى، كەسكىن

حَتْمِيَّة: قەتئىيلىك، كەسكىنلىك؛ ھەل قىلغۇچ

حَتَّى: تۆۋەندىكى مەنالارنى بىلدۈرىدۇ:

① غىچە، گىچە مەسىلەن:

أَكلت التفاحة ـ بذرها

② «ئۇچۇن» دېگەننى بىلدۈرىدۇ: مەسىلەن:

أَدرس ـ تَنجَحَ

③ بىلەن، بىرگە، ئۆز ئىچىگە ئېلىشنى بىلدۈرىدۇ. مەسىلەن:

أَكلت التفاحة ـ بزرها

حُباب: كۆپۈك، ماغزاپ

حَبـــاب: ئىشىق، مۇھەببەت؛ قەدىرلىك كىشى؛ يىلان

حُبَاحِب: پارقىراق قوڭغۇز

حَبَّار: سىياھىبىلىق

حُبَارَى: ياۋا ئۆردەك، ياۋايى ئۆردەك

حَبَاك: توقۇمچىلىق ئىشچىسى

حِبَاكَة: توقۇمچىلىق

حَبَّال حَبَّالَة: ئارغامچا ساتقۇچى

حَبَالَة ج حَبَائِل: قاپقان، توزاق

حَبَّبَ الزَّرْعُ: زىرائەت دان تۇتماق، مايسا بولماق

ـــ هُ اِلَيْه: ئۇنىڭغا ياخشى كۆرگەنلىكىنى ھېس قىلدۇرماق، ئۇنىڭغا ياخشى كۆرگەنلىكىنى ئىپادىلىمەك

حَبُبَ ـُ حُبًّا: ياخشى كۆرىدىغان كىشى بولماق

حَبَّة: ئورۇق؛ ئۇششاق كومىلاچ؛ دورا؛ بىر دانە؛ كومىلاچ، تابلىت

حُبَّة: ئۈزۈم ئۇرۇقى؛ سۆيگىنى، يارى

حَبَّذَهُ اَوالاَمْرَ: ماختىماق، مەدھىيلىمەك

حَبَّـــذًا: نېمە دېگەن ياخشى ھە! ئەجەپ ياخشى! ھەي! نەقەدەر ياخشى!

ـــ حَيَاتُهُ: ئۇنىڭ تۇرمۇشى نېمە دېگەن ياخشى ھە!

حَيَّرَ الـــدَّوَاةَ اَوالْقَلَـــمَ: سىياھنى ياكى سۇيۇقلۇقنى قۇيماق

ـــ الْمَقَالَةَ: ماقالە يازماق

ـــ الشِعْرَ اوالكَلاَمَ: ئۆزگەرتمەك

حَبَرَ ـُ حَبْـــرًا وَ حَبْـــرَةً هُ: شادلاندۇرماق؛ بىزىمەك، زىننەتلىمەك

حَبِرَ ـَ حُبُورًا وَ حَبَرًا: خوشال بولماق، پۇتمەك، ساقايىماق

حَبْرٌ ج أَحْبَار وَ حُبُور: ئالىم؛ دېنى باشلىق

الـــ الاَعْظَمُ: رىم پاپاسى

حِبْرٌ ج أَحْبَار وَ حُبُـــور: سىياھ؛ ئالىم، بىلىملىك ئادەم

حَبَرَة ج حَبَـــر: ئەرەب ئاياللىرى سىرىتقا چىققاندا پۈتۈن بەدىنىنى يۆگەيدىغان قارا پۈركەنجە

حَبَسَ ـِ حَبْسًـــا وَ مَحْبَسًـــا: تۈرمىگە ئالماق، قولغا ئالماق، زىندانغا تاشلىماق

ـــ هُ عَنِ الاَمْرِ: توختاتماق، توختىتىپ قويماق

حَبْسٌ ج حُبُوس: تۈرمە، زىندان

حِبْسٌ ج أَحْبَاس: توسما؛ يالغۇز كىشىلىك كارىۋات

حُبْسَة: كېكەچلىمەك

حَبَشِيّ ج أَحْبَاش وَحُبْشَان: ئىفئوپىيەنىڭ؛ ئىفئوپىيەلىك؛ ئىفئوپىيەچە

حُبْشِيّ: ھوشى تېغى (مەككىنىڭ جەنۇبىدا)

حَبِطَ ـَ حَبْطًا وَ حُبُـــوطًا عَمَلُـــهُ: يوققا چىقماق، مەغلۇپ بولماق

حَبَّظَ: قىزىقچىلىق قىلماق، ئويناشقاندەك ئىش قىلماق

حُجْرٌ: چەكلەنگەن؛ قەلب، دىل
حِجْـرٌ ج حُجُـور وَ أَحْجَـار: مەنئى قىلىنغان؛ قەلب، كۆڭۈل
حَجْرَة ج حَجَر و حَوَاجِرُ: تەرەپ، تەرىپى
حُجْرة ج حُجَر وَ حُجْرَات: ئۆي، ھوجرا؛ قوتان؛ تەرەپ
حَجْرِيّ: تاشتىن ياسالغان؛ تاش قورال
حَجَزَ ـُ حَجْـزًا وَ حِجَـازَة بَيْنَهُمَـا: ئايرىماق، بۆلمەك
ـــ الشَّـيْءَ: پۈتلىكاشاك بولماق؛ زاكاز قىلماق؛ تىزىملاتماق
ـ عَلَيْه الْمَالَ: پىچەتلىمەك
ـ هُ عَنِ الأَمْرِ: چەكلىمەك، مەنئى قىلماق
حَجْـزٌ: توسماق؛ مۇسادىرە قىلماق؛ پىچەتلىمەك
حُجْزَة ج حُجْزات وَ حُجَز: بەلباغ، تاسما؛ جاي، يەر؛ تاغ تىزمىسى
حَجَل ج حِجْلان وَ حِجْلَى: كەكلىك
حَجْل ج أَحْجال وَ حُجُـولٌ: خەلخال (ئەرەب ئاياللىرىنىڭ پۈتىغا تاقايدىغان بىلەيزۈكى) يەنى «ھالقا»
حَجَمَ ـُ حَجْمًا: لوكما قويۇپ داۋالماق
ـ الْبَعِيرَ: تۆگىنى نوختىلماق
حَجْـمٌ ج حُجُـوم: چوڭ ـ كىچىكلىكى، ھەجمى، سىغىمچانلىقى
حَجَنَ ـُ حَجْنًا الشَّيْءَ: ئەگرى بولماق

حَجْنَاء م: ئەگرى ـ بۈكرى، مايماق
حجيّ ج أَحْجاء: ئەقىللىق، ئەقىل پاراسەت
حُجَيْـرَة: كىچىك ئۆي؛ ھوجەيرە؛ ھەرە ئۇۋىسى؛ تورنىڭ كۆزلىرى؛ (ئاساسىي قاتلام تەشكىلاتىنىڭ) ياچىيكىسى
حَدَّ ـُ حَدًّا و حَدَادًا الشَّيْءَ عَن غَيْرِه: چېگرا سىزىقى بىكىتمەك
ـــ حَـدَّا السَّـيْفَ أَوغَيْـرَهُ: قىلىچ چاقىلماق، قىلىشنى بىلەمەك
ـ ـِ حِدَّةُ السَّـيْفُ اَوغَيْـرُهُ: ئۆتكۈر قىلماق
ـ ت الرَّائِحَةُ: پۇراق ئۆتكۈر بولماق، پۇراق كۈچلۈك بولماق
ـِ حَدًّا وَ حَدادًا وَ حَدَدًا وَ حِدَّةً عَلَيه: ئاچچىقلانماق، غەزەپلەنمەك
حَدّ ج حُـدُود: چەك ـ چېگرا؛ ئاخىرقى نۇقتا؛ ئالاقىدار؛ يانداش؛ پىچاق بېسى؛ جازا بېرىش
حَدَأَ ـَ حَدْأً الشَّيْءَ عَنْهُ: يوقاتماق
حَدا ـُ حَدْوًا وَحُدَاءً: قامچىلىماق؛ ئالغا سىلجىتماق؛ تۆگە ھەيدىگەچ ناخشا ئوقۇماق
حَدِئَ ـَ حَدَأً بِالْمكان: ئايرىلماق
ـ اَلَيْه: پاناھ ئىزلەپ بارماق
حَـدَّاء: دائىم تۆگە ھەيدىگەچ ناخشا ئېيتقۇچى
حُداء: تۆگە ھەيدىگەچ ئېيتىلغان ناخشا

④ «هەتتا» دېگەننى بىلدۈرىدۇ. مەسىلەن:

ـــ صديقي يخوفني

حَثَّ ـُ حَثًّا هُ: ھەيدەكچىلىك قىلماق

ـــ هُ عَلَى الأَمْرِ: ئىلھاملاندۇرماق، قوزغاتماق، قۇتراتقۇلۇق قىلماق

حَثَا ـُ حَثْوًا الثَّوبَ: چاڭ - توزان سورۇلماق، كۆتۈرۈلمەك

ـــ التُّرَابُ: چاڭ - توزان ئۇچۇشماق

حُثَالَة: داشقال، كېرەكسىز نەرسىلەر

حَثَى ـِ حَثْيًا وَ تَحْثَاءً التُّرَابُ: چاڭ - توزان كۆتۈرۈلمەك، سورۇلماق

ـــ التُّرَابُ: چاڭ- توزان توزىماق

حَثِيث ج حِثَاث: تېز، چاپسان

حَجَّ ـُ حَجًّا الْمَكَانَ الْمُقَدَّسَ: مۇقەددەس جاينى تاۋاپ قىلماق: نىيەت قىلماق: ھەج قىلماق

ـــ إِلَيْهِ: بارماق

ـــ هُ: قايىل قىلماق

حَجّ: ھەج، ئىرادە قىلىش، نىيەت قىلىش: قۇرئاندىكى سۈرىلەرنىڭ بىرسىنىڭ ئىسمى

حَجَا ـُ حَجْوًا بِهِ خَيْرًا: ئويلىماق، ياخشلىقنى ئويلىماق، ئۇنىڭغا قارىتا ياخشى نىيەتتە بولماق

حِجَاب ج حُجُب: پەردە: چۈمبەل: ياپقۇچ: يوپۇق

حَجَّار: تاشچى، تاش سودىگىرى

حِجَازِيّ: ھىجازنىڭ، ھىجازلىق ئادەم، ھىجازچە (مەككە ئەتراپى)

حَجَّبَ هُ: ياپماق، يۆگىمەك

حَجَبَ ـُ حَجْبًا وَحَجَابًا هُ: ياپماق، يۆگمەك، چۈمبەل تارتماق

ـــ بَيْنَهُمَا: ئايرىلماق، ئايرىلىپ كەتمەك

حُجَّة ج حُجَجٌ وَ حِجَاج: پاكىت، دەلىل - ئىسپات: بانا، سەۋەب

حِجَّة: ھەج قىلماق: بىر يىل

حَجَّجَ هُ: ھەجگە ئاپارماق، ھەج قىلدۇرماق

حَجَّرَ الطِّينُ: تاشقا ئايلانماق: قاتماللاشماق

ـــ الأَرضَ اَوعَلَيْهَا اَوْ حَوْلَهَا: تاشتا پاسىل ياسىماق

حَجَرَ ـُ حُجْرًا وَ حُجْرَانًا عَلَيْهِ: مەلۇم كىشىنىڭ مال- دۇنيانى بىر تەرەپ قىلىشنى مەنئى قىلماق، چەكلىمە قويماق

ـــ عَلَيْهِ الأَمْرَ: توختاتماق، چەكلىمەك

حَجَر ج أَحْجَارٌ وَ حِجَار وَ حِجَارَة وَ أَحْجَر: تاش، تاش ماتېرىياللىرى

ـــ الزِّنَاد: چاقماق تاش

ـــ مَنْحُوت: ئويۇلغان تاش

ـــ الدُّومِينُوت: جۇڭگو دومىنوسى

ـــ الْحَاكُوك: لەيلىمە تاش

حَجْر: توختاتماق، چەكلىمەك: تەرەپ، قەلب، دىل، كۆڭۈل

ـــ مِنَ الْعَيْنِ: كۆز چانىقى

حُدُور: قىڭغىر ـ سىڭغىر، مايماق

حَدِيْث ج حُدَثَاءُ وَ حِدَاث: يېڭى، يېڭىلىق: ھازىرقى، زامانىۋى

ـــ ج أَحَادِيْثُ وَحُدْثَان: يېڭى خەۋەر: قۇرۇق پاراڭ

الـ ـــ : ھەدىس (ئىسلام پەيغەمبەر مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ سۆزلىرى)

حَدِيد: تۆمۈر

ـــ ج أَحِدَّاء وَ حِدَاء: ئىقتىدارلىق

حَدِيْدَة ج حَدَائِدُ جج حَدَا ئِدَات: پارچە تۆمۈر: ساپان چىشى

حَدِيدِيّ: تۆمۈر ماتېرىياللار، تۆمۈردىن ياسالغان، تۆمۈردەك

حَدِيْس: باش ئەگگۈچى، بويسۇنغۇچى

حَذَّ ـُ حَذًّا الشَّيْءَ: تېزلا ئۈزۈلۈپ كەتمەك

حَذَا ـُ حَذْوًا وَ حِذَاءَه: ئۈلگە قىلماق، ئەندىزە قىلماق

حَذَّاء: موزدوز، ئاياغ سودىگىرى

حِذَاء: ئۈلگە، قىلىپ: ئەندىزە

ـــ ج أَحْذِيَة: ئاياغ، كەش

ـَ هُ: ئۇدۇلمۇ ـ ئۇدۇل، ئۇدۇلدا

حَذَارِ مِن كَذَا: ئېھتىيات قىلىڭ

حَذَّرَه: ئاگاھلاندۇرماق، قورقۇتماق

حَذَر: ساقلانماق، پەخەس بولماق

حَذِر ج حَزَارَي: ئېھتىياتچان

حَذِرَ ـَ حَذَرًا وَ حِذْرًا وَ مَحْذُورَةً هُ اَوْ مِنْهُ: ھەزەر ئەيلىمەك، پەخەس بولماق

ـــ الرَّجُلُ: ھۇششار بولماق

حَذَفَ ـِ حَذْفًا الشَّيْءَ: يىقىلىپ چۈشمەك: قىسقارتماق

ـــ بِه: تاشلىماق، ئاتماق

حَذْف: ئاتماق، تاشلىماق، قىسقارتماق: ئەمەلدىن قالدۇرماق

حِذْفَار ج حَذَافِيْرُ: تەرەپ، يېنى

حُذْفُور ج حَذَافِيْرُ: تەرەپ، يان

حَذَّقَ هُ: پىششىقلىماق، يېتىشتۈرمەك

حَذَقَ ـِ حَذْقًا وَحِذَاقًا وَحِذَاقَةً: يېتىشىپ قالماق، ئۇستا بولماق

ـــ العَمَلَ: پىششىقلىماق

حَذِقَ ـِ حَذْقًا وَحِذَاقًا وَحَذَاقَةً: ئۇستا بولماق، پۇختا بولماق

ـــ العَمَلَ: كۆڭۈلدىكىدەك ئوڭۇشلۇق بولماق

حَذْلَقَ: بىلىملىك دەپ ماختانماق

حَرَّ ـُ حَرًّا وَحَرَّةً وَحُرُورًا وَحَرَارَةً: ئىسسىماق، ئىسسىق بولماق

ـــ ـَ حَرَارًا لِعَبْدُ: ھۆرلۈككە چىقماق، ئازات قىلماق

ـــ ـُ حَرًّا الشَّيْءَ: قىزىماق، قىزىتماق

حُرّ ج أَحْرَار وَ حِرَار: ئەركىن، ھۆر، مۇستەقىل ئادەم، ئەركىن ئادەم: رېئاللىق، ھەقىقى

حَدَأَة ج حَدَأٌ و حِـداء: جوتـو، مـتـن، تـاش كولايدىغان ئەسۋاب

حِدَأَة ج حَدَداء وحِدَاء وَ حِدْآن: قۇرغۇي (بىرخىل قۇش)

حَدَاثَة: باشلاش؛ يېڭى، يېڭىلىق

حَدَّاد: تۆمۈرچى؛ تۆمۈر ساتقۇچى

حِـداد: ئۆلۈم- يېتىم، مۇسىبەت؛ ماتەم كىيىمى؛ مۇسىبەت ئورنى

حدادة: تۆمۈرچىلىك سانائىتى

حَدَّبَ هُ: ئەگمەك؛ تومپايتىپ چىقارماق

حَدَب ج أَحْدَب وَحداب: دوك، دوگىناق؛ تومپىيىپ چىققان

حَدِبَ ـَ حَدَبًا: دوك بولماق، تومپىيىپ چىقماق

ـ عَلَيْه: ھىمداشلىق قىلماق

حَدْبَاءُ م: دوگىناق ئايال

حَدَبَة: تۆگە لوكىسى

حدَة: تەنھا، يالغۇز؛ پەرق

عَلَى ـِ: ئالاھىدە، ئايرىم

حدة: غەزەپ؛ ئاچچىقى يامانلىق؛ ئۆتكۈر

حَدَّثَ عَنْهُ: نەقىل كەلتۈرمەك، ئېيتماق

ـ ه كَذا اَوبِكَذا: دوكلات قىلماق

ـ الشَّيْءَ: زامانىۋىلاشتۇرماق

ـ بِالنِّعْمَـة: نېمەتكە رەھمەت ئېيتماق، تەشەككۇر بىلدۈرمەك

حَدَثَ ـُ حُدُوثًا الأَمْرَ: يۈز بەرمەك

ـ حَدَاثَةً وَ حُدُوثًاالشَّيْءُ: يېڭى بولماق، يېقىندا پەيدا بولماق

حَدَثٌ ج أَحْدَاثٌ: يېڭى ئىش؛ يېڭى شەيئى؛ ياشلىق؛ بەختسىزلىك

حَدَثَان: ئاپەت، بالايىقازا

حدْثَان: يېڭى ئىش؛ مۇقەددىمە، باشلىنىش

حَـدَّجَ هُ بِبَصْـرِه: زەن قويماق، سەپسېلىپ قارىماق، زېھنىنى ئىشلەتمەك

حدْج ج حُدُج وَ حُدُوج وَ أَحْداج: كاجاۋا

حَدَّدَ السَّيْفَ: قىلىچنى بىلەمەك

ـ هُ: بەلگىلىمەك، چېكرا بەلگىلىمەك

ـ الْمَعْنَى: ئىزاھلىماق، چۈشەندۈرمەك

حَـدَرَ ـُ حَـدْرًا وَ حُـدُورًا: ئېلىپ تۆۋەنلىمەك، ئېقىپ چۈشمەك

ـ الشَّـيْءَ: تۆۋەنلەتمەك، يېقىتىپ چۈشۈرمەك

حَدَسَ ـُ حَدْسًا فِي الأَمْرِ: دەپ قارىماق

ـ الشَّيْءَ: مۆلچەرلىمەك

ـ هُ بِعَيْنِه: دىققەت بىلەن قارىماق

حَدَقَة العَيْنِ ج حَـدَق جـج أَحْـداق وحداق: كۆز قارىچۇقى

حَدَقِيّ: كۆز قارىچۇقىنىك، كۆز قارىچۇقىدەك

حَدَلَ ـِ حَدْلاً وَحُـدُلاً عَلَيْـهِ: زۇلۇم سالماق، قارلىماق

حَدَم: ئىنتايىن ئىسسىق بولۇش، ئىسسىق

حَدُوث: يۈز بېرىش، پەيدا بولۇش

حَـــرِد ج حِـــراد: ئاچچىقلانغۇچى، غەزەپلەنگۈچى

حِرذَوْن ج حَراذِيْن: كەسلەنچۈك

حَرَّرَ الْـعَبْـدَ: ئازات قىلماق، قويۇۋەتمەك

ـــ الْبَلَدَ: شەھەرنى ئازات قىلماق

ـــ الْكِتَابَ: تەھرىرلىمەك، كىتاب تۈزىمەك

حَرَزَ ـُـ حَرْزًا: نازارەت قىلماق، خەۋەر ئالماق

حَرُزَ ـُـ حَرَازَةً وَحَـــرَازًا: مۇستەھكەم تۈرماق: قىمىر قىلماي تۈرماق

حِرْز ج أَحْراز: قورغان، ئىستىھكام: تۇمار، تىلتۇمار

حَرَس: قاراۋۇل، قوغدىغۇچى

ـــ الشَّرَف: ھۆرمەت قاراۋۇلى

حَـــرَسَ ـُـ حَرْسًـــا وَحِراسَةً الشَّـــيْءَ: قوغدىماق، ساقلىماق، مۇھاپىزەت قىلماق

حَرْسٌ ج أَحراس: دەۋرى، زامان

حَرَسِيّ ج حَرَس: قوغدىغۇچى ئەسكەر

حَرَّشَ بَيْنَ الْقَوم: قوتراتقۇلۇق قىلماق

حَرَشَ ـِـ حَرْشًا وَ تَحْراشًا الرَّجُلَ: تۈتماق

حَرَّصَ هُ عَلى كَذا: قىزىقتۇرماق

حَرَصَ ـِـ وَ حَرِصَ ـَـ حِرصًـــا عَلـــى الشَّيْءِ: ھېرىسمەن بولماق، ئاچكۆز بولماق

حِرْص: ھېرىسمەنلىك: ئۈمىد قىلىش

حَرَّضَ هُ عَلـــيَ الأَمْـــر: مۇكاپاتلىماق، ئىلھاملاندۇرماق

حَرَضَ ـُـ حَرَضًا وَحَرُضَ ـُـ حَراضَةً و حَرِضَ ـَـ حَرْضًا: ئورۇقلاپ قالماق

حَرَفَ ـِـ حَرْفًا الشَّيْءَ عَن وَجْهِـــهِ: يۆز ئۆرىمەك، ئېغىپ كەتمەك

حَرْف ج حُرُوف و أَحْرُف: گىرۋەك، قىرغاق: پىچاق بىسى: ئاخىرى: ھەرپ: قوشۇمچە

حَرْفَة ج حِرَف: كەسىپ، ھۈنەر

حِرَفِـــيّ: قول سانائەت ئىشچىسى، قول سانائەت

حَرْفِيًّا: سۆزمۇ-سۆز، ھەرپىمۇ - ھەرپ

حَرُقَ هُ: كۆيدۈرۈۋەتمەك، ئوت قويۇۋەتمەك

حَـــرَقَ ـُـ حَرْقًـــا: كۆيمەك (نېغىت)؛ پارتلىماق؛ (سۇ) كۆيمەك؛ سۈركىمەك

حَرْق: ئوت ئاپىتى، يانغىن: كۆيۈك: ئوتتا كۆيگەن جاي

ـــ عَمْدِيّ: قەستەن ئوت قويماق

حُرْق: كۆيۈك: ھارارەت: قىزغىنلىق

حُرْقَة: سەمىمىيلىك، قىزغىنلىق: كۆيۈك: كۆيگەن ياكى پىشىپ قالغان

حَرْقَدَة ج حَراقِدُ: تىل تۈۋى

حَـــرَّكَ هُ: ھەرىكەتلەندۈرمەك: تاۋۇش بەلگىسى قويماق

حَرَكَ ـُـ حَرْكًـــا وَ حَرَكَـــةً: ھەرىكەت قىلماق، قوزغالماق

حَرِك: شوخ، تېتىك، جانلىق

حَرَكَة: ھەرىكەت: تاۋۇش بەلگىسى

ـــ مِنَ الْبَقْلِ: خام يېمىلكەن؛ كۆكنات

حَرَّاب: قورال ياسىغۇچى، قورال تۈتقۇچى

حَرَّاث: دېھقان، تېرىقچى

حِرَاثَـــة: دېھقانچىلىق، تېرىقچىلىق؛ دېھقانچىلىق ئىشلىرى

حَرَارَة: ئىسسىق؛ تېمپېراتۇرا؛ سەمىمى

حَرَارِيّ: ئىسسىقلىق؛ ئىسسىقلىق مىقدارى

حِرَاسَة: قوغداش، ساقلاش

حَـــرَّاق: ئوت قويغۇچى، قۇتراتقۇلۇق قىلغۇچى

حَرَاك: ھەرىكەت قىلىش، پائالىيەت ئېلىپ بېرىش

حَـــرَام: ھارام، شەرئەت تەرىپىدىن چەكلەنگەن؛ مۇقەددەس جاي مەككىگە كىرگۈچى

الشَّـــهْرُ الْ ـــ : چەكلەنگەن ئاي (ھىجرىيىنىڭ 1- ئاي، 7- ئاي، 11- 12 - ئايلار، بۇ ئايلاردا ئۇرۇش ھارام قىلىنغان)

حَرَامِـــيّ: ھارامىلىق؛ بۇزۇق ئىشلارنى قىلغۇچى، گۇناھكار؛ ئوغرى

حَرَّار ج حِـرار وَ حَـرارَى: ئۇساپ قالغۇچى؛ ئىسقلىق ھېس قىلغۇچى

حَرَبَ ـُ حَرْبَاهُ: ئاچچىقلانماق

حَرْب ج حُرُوب: ئۇرۇش، سوقۇش

ـــ الْعِصابات: پارتىزانلىق ئۇرۇشى

حِرْباء ج حَرَابَى: ئەملى ئېھۋالنغا قاراپ ئىش تۇتقۇچى

حَرْبَة ج حِراب: قىسقا نەيزە؛ نەيزە ئۇچى

حَرْبِيّ: ھەربىي؛ ھەربىي ئىشلار

حَرَتَ ـُ حَرْتًا الشَّـــيْءَ: كۆچ چىقىرىپ سۈركىمەك، كۆچەپ سۈركىمەك

حُـــرَّة ج حَرَائِـــرُ: ھۆر ئايال؛ ئېردىن ئاجرىشىپ كەتكەن ئايال؛ ئېسىل ئايال

حَرْثَ الأَرْضَ: يەر ئاقتۇرماق

حَرَثَ ـُ حَرْثًا الأَرْضَ: يەر تېرىماق، يەرنى ئاغدۇرماق

حَرْث: تېرىش، تېرىقچىلىق قىلىش؛ تېرىلغۇ يەر؛ دېھقانچىلىق مەھسۇلاتلىرى

حَرَّجَ عَلَيهِ: يەرگە قاراتماق، ئوسال ئەھۋالغا قالدۇرماق

ـــ فِي الأَمْرِ: مۇستەھكەم تۇرماق

حَرَج: مەنئى قىلىش، ئېغىرچىلىق؛ گۇناھ قىلىش، جىنايەت ئۆتكۈزۈش

حَرِجَ ـَ حَرَجًـــا: تار بولماق، چەكلىك بولماق؛ خاتالىق ئۆتكۈزمەك؛ تىت - تىت بولماق

حَرِج: قېيىنچىلىق، جاپا- مۇشەققەت

حَرَجَة ج أَحراج وَ حِـراج وَ حَـرَج: ئورمانلىق، دەرەخزارلىق

حَرْجَـــلَ: بىردەم ئوڭغا بىردەم سولغا يۈگۈرمەك، ئوك - سولغا يۈگۈرمەك

حَـــرَدَ ـِ حَـــرُودًا: يوشۇرۇنۇپ ياتماق؛ چەكلىمەك؛ ھىيابلىماق، سانماق

حَـــرِدَ ـَ حَـــرَدًا وَ حَـــرْدًا عَلَيْـــهِ: ئاچچىقلانماق، غەزەپلەنمەك

حَرِيْمٌ ج حُرْم و أَحْرُم وَ أَحارِيْمُ: هارام، چەكلەنگەن؛ ئايال كىشى؛ قىز هوجرىسى؛ ئاياللار هۇجرىسى

حَرِيْمِيّ: ئايالچە، ئايالغا ئوخشاش

حَزَّ ـُ حَزًّا الشَّيْءَ: تەشمەك، تۆشۈك ئاچماق

ـــ الشَّيْءَ فِي صَدْرِهِ: يۈرەكنى ئاغرىتماق

حَزّ ج حُزُوز: يوچۇق، كامار؛ نومۇر؛ تىرناق ئىزى؛ كېسىك؛ مۇۋاپىق پەيت

حَـزاز: باش كېيىكى؛ يۈرەك كېسىلى؛ ئىچى تارلىق، كۈندەشلىك

حِزام ج حُزُم: بەلباغ ، كەمەر

حَزامَة: كەسمەك؛ هۆكۈم قىلىش

حَزَّبَ: پارتىيە تەشكىللىمەك، پارتىيە قۇرماق

حَزَبَ ـُ حَزْبَـاهُ الوَيْـلُ: بالايىئاپەتكە ئۇچۇرماق، بالايىقازاغا يولۇقماق

حِزب ج أَحزاب: پارتىيە، گورۇھ؛ قۇرئان سۈرىسىدىكى بىر سۈرىنىڭ ئىسمى

حِزْبِيّ: پارتىيە ئەزاسى؛ پارتىيىۋىلىك

حِزْبِيَّة: پارتىيىۋىلىك، پارتىيىلىك بولغان؛ گورۇھۋازلىق

حَزَّة: پەيت، پۇرسەت

حَزَرَ ـُ حَـزْرًا وَ مَحْـزِرَةً الشَّـيْءَ: مۆلچەرلىمەك، تەخمىن قىلماق

ـــ اللَّبَنُ: سۈت قاتماق، قېتىق بولماق

حَزُرَ ـَ حَزْرًا وَحُزُورًا اللَّـبَنَ: قېتىق بولماق، قېتىققا ئۆزگەرمەك

حَزْرٌ: مۆلچەر، تەخمىن قىلىنغان

حَزَّرَهُ: تۆشۈك ئاچماق، تۆشۈك تەشمەك

حَزَقَ ـِ حَزْقًا: سىقماق، چىڭىتماق

حَزَّمَ الشَّيْءَ: باغلىماق، چەگمەك

حَزَمَ ـِ حَزْمًا الشَّيءَ أَوالدَّابَّةَ: باغلىماق، ئورىماق

حَزُمَ ـُ حَزْمًا وَحَزامَةً: قەتئىي ئىرادىگە كەلمەك، نىيەت قىلماق

حَزْم: خالتا، بوپا؛ قەتئىي نىيەتكە كەلمەك؛ ئېھتىياتچانلىق

حُزْمَة ج حُـزَم: بىر بولاق، بىر باغلام؛ كىچىك خالتا

حَزَّنَ هُ: ئازابلىماق، غەم ـ قايغۇغا گىرىپتار قىلماق؛ قېينىماق

حَزَن ج أَحْزان: غەم ـ قايغۇ، دەر ـ ئەلەم

حَزِن: هەسرەت، قايغۇ، ئەلەم

حَـزِنَ ـَ حَزَنًـا وَحُزْنًـا: قايغۇرماق، ئازابلىماق، خاپا بولماق

ـــ لَهُ اَو عَلَيْهِ: ئۆكۈنمەك، ئەپسۇسلانماق

حَـزْن ج حُـزُون وَحُـزُن: ئوڭغۇل ـ دوڭغۇل يەرلەر

حُزْن ج أَحزان: قايغۇ ـ ئەلەم

حَزْنَان: قايغۇرغۇچى، غەمگە پاتقۇچى

حُزُمَة: قەتئىي، كەسكىن

حَزِيْرَان: ئىيون (6 ـ ئاي)

حَزِيم ج حُزَمَاءُ: ئىرادىلىك، قەتئىيلىك

حَـــرَّمَ: پـەرهىز قىلمـاق، سـاقلانماق: چەكلەنگەن ئاي كىرمەك

ـــ الشَّيْءَ: هارام قىلماق، شەرىئەت قائۇنىدا مەنئى قىلماق

ـــ عَلَيْهِ كـــذا: چەكلىمە قويماق، چەك قويماق

حَرَم ج أَحْرام: چىقىلغىلى بولمايدىغان: چەكلەنگەن: مۇقەددەس؛ چەكلەنگەن جاي

الـ ـــ اَن: ئىككى هـەرەم (مەككە بىلـەن مەدىنە)

حَرَمَ ـِ حِرْمًا وَ حَرِيْمًـا وَ حِرْمانًـا وَ حَرِمًا وَ حِرْمَةً وَ حَرِيْمَةً الشَّيْءَ: مەهرۇم قىلماق، تارتىۋالماق

ـــ هُ رَجُـلُ الـدِّيْنَ: دىن تەۋەلىكىدىن ئايرىلماق

حَرُمَ ـُ حُرْمًا وَ حَرْمًا وَ حُرُمَةً وَ حَرِمَةً وَ حَرَامًا: هارام قىلىنماق، مەنئى قىلىنماق، چەكلەنمەك

حِرْمَـــان: مـەهرۇم قىلىنغـان (مۇقـەددەس ۋەزىپـە، دىينـى تـەۋەلىك، بـايلىق، هوقـۇق قاتارلىقلاردىن)

حُرْمَة ج حُرَم: چەكلەنگـەن: مۇقـەددەس: خوتۇن، ئايال: هۆرمەت، ئىكرام

حِرْمِسٌ ج حَرامِس: قەهەتچىلىك يىل

حَرَنَ ـُ حُرُونًا وَ حُرانًاتِ الدَّابَّةُ: ئالدىغا ماڭالماي توختاپ قالماق

حَرُنَ ـُ حُرُونًا وَ حُرُونَةً و حُرانًا الدَّابَّةُ: جـاهىللىق قىلىـپ تـۇرىۋالماق، مـاڭغىلى ئۇنماي تۇرىۋالماق

حَرْوَة: گال ئاغرىپ قالماق: بەتبۇي، سېسىق

حَرَى ـِ حَرْيًا الشَّيْءَ: ئازلاپ قالماق

حَرِيب: بـۇلاڭچىلىققا ئـۇچرىغان، بـۇلاپ ـ تالانغان

حُرِّيَّة: ئەركىن، ئۆز ـ ئۆزىگە خوجا

حَرِيْثَة ج حَرَائِثُ: مەهسۇلات، هوسۇل

حَرِير ج حَرائِرُ: يىپەك، تاۋار ـ دۇردۇن

حَرِيْرَة ج حَرائِرُ: بىر توپ تاۋار ـ دۇردۇن

حُرَيْرَة: كالورىيە (ئىسسىقلىق بىرلىكى)

حَرِيْـرِيّ: يىپەكنىڭ: يىپـەككە ئىگـىدارچىلىق قىلـدىغان ئـادەم: يىپـەككە ئوخشـاش، يىپەكتەك

حَرِيْسَة ج حَـرائِس: قـوي قوتىنـى، قـوي ئېغىلى: ئوغۇرلۇق قىلىش

حَرِيْص ج حُرَصَاءُ وَ حَرّاص وَ حِراص: ئاچكۆز، هېرىسمەن،

حَرِيْف ج حُرَفَـاءُ: كەسىپداش، هـەمراه، دوست

حَرِّيف: ئاچچىق، زەهەرلىك

حَرِيْق ج حَرْقَى: يانغىن، ئوت ئاپىتى

بـابُ الـ ـــ : ئېهتىيات ئىشىكى، ئوتتىن مۇداپىئەلىنىش ئىشىكى

حَرِيقة ج حَرائِق: يانغىن، گۈلخان

حَسَكَ ـَ حَسْكًا عَلَيْهِ: ئۇنىڭغا خاپا بولماق

حَسَكِيّ: قىلتىرىقلىق، تىكەنلىك

حَسَمَ ـِ حَسْمًا الشَّيْءَ: كەسمەك؛ قارار قىلماق؛ كېمەيتىپ ھېسابلىماق، باھا ئازايتماق

حَسْم: قارار قىلىش؛ باھاسىنى چۈشۈرۈش؛ ئىدارە، ئورۇن؛ بۆلۈم

حَسَّنَ الشَّيْءَ: ياخشىلماق، ئۆزگەرتمەك

حَسَنَ ـُ وَ حَسُنَ ـُ حُسْنًا: گۈزەل بولماق، كۆركەملەشمەك

حَسَن ج حِسَان: كېلىشكەن، ياخشى، قاملاشقان

حُسْن ج مَحَاسِنُ: گۈزەللىك، ھۆسن جامالى

حَسْنَاءُ ج حِسَان: گۈزەل ئايال، چىرايلىق ئايال

حَسَنَة: ياخشىلىق؛ ئېھسان، سەدىقە؛ گۈزەل ئايال، چىرايلىق ئايال

حُسْنَى م: ئىنتايىن ياخشى؛ ياخشى ئاقىۋەت، گۈزەل كېلەچەك

حَسْو: شورپا

حَسُود ج حُسُد: ھەسەتخور، چىدىماس

حُسُور: يېقىننى كۆرۈش كېسىلى (كۆز)؛ پايلاقچى كۆز

حُسْوَة ج أَحْسِنَة وَ أَحْسُوَة ج اَحَاسٍ: بىر يۇتۇم شورپا

حِسِّي، حِسِّيّ ج حِسَاء وَ أَحْسَاء: سازلىق، سازلىق يەر

حِسِّيّ: ھېسسى، ھېس قىلىشقا بولىدىغان

حَسِيب ج حُسَبَاء: ئېسىلزادە، ئاق سۆڭەك؛ تېگى پاكىزە

حَسِيرُ ج حَسْرَى: چارچىغان؛ كۆرۈش قۇۋۋىتى ئاجىز ئادەم

حَسِيفَة: دوشمەنلىك، ئۆچمەنلىك

حُسَيْن: ھۆسەين (ئادەم ئىسمى)

حَشَّ ـُ حَشَّ الْعُشْبُ: ئوت ـ چۆپ ئورىماق

ـ الْحَرْبَ: ئۇرۇش قوزغىماق

حَشَأَ ـَ حَشْأً النَّارَ: ئوت ياقماق

حَشًا ج أَحْشَاء: ئىچكى ئەزا، ئىچكى بەش ئەزا

حَشَا ـَ حَشْوًا الشَّيءَ بالشَّيْءِ: تولۇقلىماق، تولدۇرماق

حَشَّاش ج حَشَّاشَة: نەشكەش، بەڭگى؛ نەشە سودىگىرى

حَشَّدَ الشَّيْءَ: يىغماق، توپلىماق

حَشَدَ ـُ حَشْدًا القَوْمُ: توپلانماق، يىغىلماق

ـ الشَّيْءَ: يىغماق، توپلىماق

حَشْد ج حُشُود: توپلاش؛ ئادەم توپى

ـ الْجُنُود: قوشۇنلارنىڭ يىغىلىشى

حَشَرَ ـُ حَشْرًا القَوْم: يىغماق، چاقىرماق

حَزِين ج حُزَنَـاءُ وَحَزَانَـى وحِـزَان: غەمكىن، ئويچان، غەمكىن

حَسَّ ـُ حَسَّـا الدَّابَّـةَ: (ئات تۆكسىنى) تارىماق، ئات يايلىسىنى تارىماق

ـ بِـ حَسًّا الشَّيْءَ اَوْبَةَ: ھېس قىلماق، سەزمەك، تۇيماق

حَسّ: ھېس، تۇيغۇ، سېزىم

حِسّ: سېزىم؛ يەكگىل ئاۋاز ياكى ھەرىكەت

حَسَا ـُ حَسْوًا: ئىچمەك، ئوتلىماق

حَسَاء ج أَحْسَاء وَ أَحْسِيَة: شورپا

حِسَـاب: ھېساب؛ مىقدار؛ ھېساۋات؛ سانىماق

ـ الْمِيـزَانِيَّـاتِ الْخِتَامِيَّـة: مۇئامىلە ھېساۋاتى

الْـ ـ الْجَارِي: قەرەلسىز پۇل- ئامانەت

حِسَابِيّ: ھېسابقا مۇناسىۋەتلىك؛ ھېساب ئېلىنغان

حَسَّاد: چىدىماس، ھەسەتخور

حَسَّاس: سېزىمچان، سەزگۈر

حَسَّاسَـة: سېزىم ئەزالىرى؛ ئانتېننا

حُسَّاسِيَّة: زېرەك، چېچەن، سەزگۈر

حُسَام: خەنجەر؛ ئۇزۇن قىلىچ؛ ئۇزۇن كېچە

حُسَّان: ئىنتايىن چىرايلىق

حَسَبَ ـُ حِسَابًا وَحُسْـبَانًا وَحَسْـبًا وَحِسْبَةً وَحِسَابَةً الشَّـيْءَ: ھېسابلىماق، دەپ قارىماق، دەپ بىلمەك

حَسُبَ ـُ حَسَـبًا وَ حَسَـابَةً: كىشىلىك چىقىشى ئېسىل بولماق، ئېسىل ئائىلىدىن كىشىلىك چىقماق

حَسَب ج أَحْسَاب: ئەجدادتلارنىڭ شان-شەرىپى؛ كىشىلىك چىقىشى ئېسىل؛ تۆھپە، نەتىجە؛ مىقدار

حَسِبَ ـُ حِسْبَانًا وَ مَحْسَـبَةً الأَمْـرَ: ھېسابلىماق؛ قىياس قىلماق، پەملىمەك

حَسْب: ھېسابلىماق، دەپ قارىماق، مۆلچەرلىمەك

ـُ لَهُ: ساقا كۆپايە، ساقا يېتەرلىك

بِـ أَو عَلَى ـِ كَذا: ئاساسەن، ئاساسلانماق

حَسَد: ھەسەت قىلىش، كۆرەلمەسلىك

حَسَدَ ـُ حَسَـدًا وَ حَسَـادَةً الشَّـيْءَ أَوْعَلَيْه: ھەسەت قىلماق، چىدىيالماي قالماق

حَسَّرَهُ: دەرد ئەلەم تارتقۇزماق، ھەسرەت- نادامەتكە قويماق

حَسَرَ ـُ حَسْرًا الشَّـيْءَ: پاش قىلماق، ئاشكارىلىماق

حَسِرَ ـَ حَسَرًا وَحَسْرَةً عَلَيْه: ھەسرەت چەكمەك، قايغۇرماق

حُسَر: يېقىنىنى كۆرەلمەيدىغان كۆز، يېقىنىنى كۆرەلمەس بولۇپ قالغان كۆز

حَسْرَان: قايغۇ - ھەسرەت

حَسْرَة: ھەسرەت، قايغۇ - ئەلەم

حَسَـك: (بىلقىنىك) قىلتىرىق سۆگەكتە؛ (دەرەخنىك) تىكەنى، تىكەن

حَصَدَ ـُ حَصْدًا و حِصَادًا الْقَوْمَ: قىرغىن قىلماق؛ قىرغىن قىلىشماق، قىرچاپ قىلىشماق

ـ الزَّرْعَ: يىغماق، ئورىماق (زىرائەتنى)

حَصَد ج حَصَائِد: ئورۇلغان زىرائەت

حَصِدَ ـَ حَصَدًا الشَّيْءُ: مۇستەھكەم توقۇلماق (تاۋار ياكى توقۇلما بويۇملار)

حَصَرَ ـُ حَصْرًا: قورشىماق، مۇھاسىرىگە ئالماق

ـ الشَّيْءَ: سانىماق

حَصِرَ ـَ حَصَرًا: بىخىللىق قىلماق؛ كىكەچلىمەك، دۇدۇقلىماق؛ كۆڭلى بىئارام بولماق

حَصِر: كىكەچلەش، دۇدۇقلاش؛ بىخىللىق، پىخسىق؛ سىر ساقلاش، مەخپىيەتلىكنى ساقلاش

حَصْر: قورشىماق، ئورىۋالماق

حُصْر: قەۋزىيەت، ئىچى قاتماق

حِصْرِم: پىشىپ يېتىلگەن ئۈزۈم ياكى مىۋە

حَصَّصَ الأَمْرَ: ھەقىقى ئەھۋال ئايدىڭلاشماق

حَصَفَ ـَ حَصْفًا: نېرى سۈرمەك، بىر تەرەپكە قايرىپ قويماق

حَصَف: ئىسسىقلىق

حَصُفَ ـُ حَصَافَةً: ئوچۇق بولماق، ئاشكارا بولماق

حَصِفَ ـَ حَصَفًا: ئىسسىق ئۆرلىمەك

حَصَف: ئايدىڭ (مەسىلە)؛ روشەن؛ ئىسسىق

حَصَّلَ الشَّيْءَ والعِلْمَ: تەھسىل قىلماق، قولغا كەلتۈرمەك؛ يىغماق، توپلىماق

حَصَلَ ـُ حُصُولاً الشَّيْءُ: يۈز بەرمەك، پەيدا بولماق؛ قېلىپ قالماق

ـ عَلَى الشَّيْءِ: ئېرىشمەك، قولغا كەلتۈرمەك

حَصَّنَ الْمَكَانَ: پۇختىلىماق، مۇستەھكەملىمەك

ـ هُ مِنَ الْمَرَضِ: ئېممونت قىلماق

حَصُنَ ـُ حُصْنًا وَحَصَانَةً الْمَكَانُ: پۇختىلانماق، مۇستەھكەم بولماق

ـ تِ الْمَرْأَةُ: پاك، ئىپپەتلىك بولماق؛ ياتلىق بولماق

حِصْن ج حُصُون و أَحْصَان وَ حِصَنَة: قورغان، ئىستىھكام، قەلئە

حُصُول: يۈز بىرىش، پەيدا بولۇش

حَصَّى هُ: قوغىدىماق، ئاسرىماق

حَصًى ج حَصَيَات وحُصِيّ: ئۇششاق تاش، شېغىل

حَصَى ـِ حَصْيًا هُ: (تاش بىلەن) زەربە بەرمەك، (تاش بىلەن) ئۇرماق

حُصِيَ الرَّجُلُ: دوۋساققا تاش چۈشمەك

حَصِيْدَة ج حَصَائِدُ: ھوسۇل، مەھسۇلات

حَصِيْدَة ج حَصَائِدُ: مەھسۇلات

ـــ الشَّيءَ فى الشَّيء: تولۇقلاپ كىرگۈزمەك
حَشْر ج حُشُر: يىغىلىش، توپلىنىش
حَشَرَات: قۇرۇت- قوڭغۇزلار، ھاشارەت
عِلْم الـ ـــ : ھاشارەتشۇناسلىق
حَشَرَة ج حَشر: بىر دانە ھاشارەت
حَشْـــرَج: سەكرات ۋاقتىتكى خىرقىرىغان ئاۋازنىڭ كېلىشى
حَشْو ج مَحَاشٍ (اَلْمَحَاشِ) : تولدۇرۇلغان ماتېرىيال: كۆش قىيما: قۇرۇق گەپ، بىكار گەپ؛ قوشۇمچە
حَشْوَة: (بىر توپ) لۇكچەك: ئاققۇن
ـــ الاَرْضُ: دەرەخزارلىق
حَشَّى الشَّيْءَ: يان تەرىپكە باسماق، بىر تەرىپكە دىققەت قىلماق
حَشًى ج أَحْشاء: ئىچكى بەش ئەزا
ـــ : دەم سىقىلىش كېسىلى
حَشِيَ ـَ حَشًى: زىققا كېسىلىگە گىرىپتار بولماق
حَشِيَّة ج حَشَايَا: پاختا ياكى يۇڭ تىقىلغان كۆرپە ياكى تۆشەك؛ يوغان قورساق ئادەم كىنايە
حَشِيش ج حَشَائِشُ: قۇرۇق ئوت - چۆپ
حَشِيشَة ج حَشَائِشُ: ئوت- چۆپ؛ نەشە
حَشِيم ج حُشَمَاءُ: ھايالىق، تارتىنچاق
حَصَّ ـُ حَصَّاهُ كذا مِنَ الْمَال: ئۇنىڭغا بىر بۆلەك پۇل ئايرىپ بەرمەك

حُصَّ ج حُصُوص وَ أَحْصاص: ئۇنچە - مەرۋايىت
حِصَاد: يىغىم، ئورما؛ يىغىم مەزگىلى
حَصَّاد: ئورىغۇچى (بۇغداي)
حَصَّادَة: ئوت- چۆپ ئوروش ماشىنىسى: كومبايىن
حِصَار ج حُصُور وَ أَحْصَـــرَة: قورشاۋ، مۇھاسىرە، قەلئە، قورغان؛ تۇرمە
حَصَافَة: ئەقىللىق، زېرەك
حُصَالَة: قالدۇق تاۋار ماللار؛ توپان
حِصَان ج أَحْصِنَة وَ حُصُن: ئايغىر، ئەركەك ئات
ـــ أَصِيل: ئوبدان ئات، ياخشى ئات
حَصَـــانَة: پۇختىلىق، مۇستەھكەملىك: ئىممونىت: پاك، ئىپپەتلىك
حَصَّبَ الاَرْضَ: شىبىل ياتقۇزماق
حَصَبَ ـُ حَصْبَاهُ: شىبىل ئاتماق، تاش ئاتماق
ـــ الأَرْضَ: شىبىل باسماق
حَصَب: تاش، شىبىل
حَصِبَ ـَ حَصَـــبًا وَ حُصَـــبَ: قىزىل كېسىلى بولماق، قىزىل كېسىلگە گىرىپتار بولماق
حَصْبَاء م: شىبىل: سارىق شامال: مۆلدۈر
حَصَبَة: قىزىل (كېسەللىك)
حِصَّة ج حِصَص: ئۈلۈش: نىسىۋە، ھەسسە: دەرس سائىتى

ـــ الدُّنْيَا: قۇرۇق ھەشەمەتچىلىك

حَطَبَ ـِ حَطْبًا: ئوتۇن يىغىش

ـــ هُ: ئۇنىڭغا ئوتۇن ئەكىلىپ بەرمەك

حَطَب ج أَحْطاب: ئوتۇن، يېقىلغۇ

ـــ لِلْحَرْبِ: زەمبىرەك يىمى

حِطَّة: كەمسىتىش، ئاھانەت قىلىش

ـــ فِي الْمَقَامِ: دەرىجىسى چۈشمەك

حَطَّمَ الشَّيْءَ: پاچاقلاپ تاشلىماق، چېقىۋەتمەك

حَطَمَ ـــ حَطْمًا الشَّيْءَ: چىقىپ تاشلىماق

حُطْمَة: كۈچلۈك ئوت؛ دوزاقنىڭ ئاتىلىشى

حَطِيطَة: كېمەيتىش، كېمەيتىپ ھېسابلاش

حَظَّ ـَ حُظًّا: بەختلىك بولماق، تەلەيلىك بولماق

حظار: پەردە؛ قاشا، رىشاتكا

حَظَبَ ـِ حُظُوبًا وَحَظِبَ حَظَبًا: پاكار سېمىز بولۇپ قالماق، دوغلاق سېمىز بولۇپ قالماق

حَظِب: يوغان قورساق، دوغلاق سېمىز، سامان قورساق پاكار

حَظَّرَ الشَّيْءَ: قاتتىق مەنئىي قىلماق

ـــ الْمَاشِيَةَ: ئۇلاغنى چۆرىدەپ توسىماق

حَظَرَ ـُ حَظْرًا وَحِظَارًا الشَّيْءَ: چەكلىمەك، مەنئى قىلماق

ـــ عَلَيْهِ الشَّيْءَ: مەلۇم ئىشنى قىلىشقا چەك قويماق

ـــ الْمَاشِيَةَ: ئۇلاغنى چۆرىدەپ توسىماق، قورشاپ توسىماق، ئارىغا ئېلىپ توسىماق

حَظْر: توساش، چەكلەش؛ ياندۇرۇش

حَظَلَ ـُ حَظْلاَنًا وَحِظْلاَنًا وَحَظَلاَنًا عَلَيْهِ: ئۇنىڭ ھەرىكەت قىلىشقا چەك قويماق

حُظْوَة: (يۇقىرى) ئورۇن، شەرەپ؛ ئىلتىپات

حَظِيَ ـَ حُظْوَةً وَحِظَةً بِالشَّيْءِ: ئېرىشمەك، ئىگە بولماق

ـــ عِنْدَهُ: شەرەپكە ئىگە بولماق

حَظِيَ: بەختلىك، تەلەيلىك، تەلەيلىك بولغان

حَظِيَّة ج حَظَايَا: كىچىك خوتۇن، توقال

حَظِيرَة ج حِظَار و حَظَائِرُ: ئېغىل، قوتان

حَظِيظ: ئامەتلىك، بەختلىك

حَفَّ ـُ حَفَّاهُ الْقَوْمُ أَو بِهِ أَوْحَوْلَهُ: ئورىماق، قورشىماق

ـــ الوَجْهَ: يۈزىنى يۆگىمەك

ـــ ـِ حَفِيفًا الشَّيْءُ: شىلدىرلىماق، شىر ـ شىر (ئاۋاز) چىقارماق

حَفّ: ئىز، ئەسىر، تەسىر

حَفَا ـُ حَفْوًا فُلاَنًا: ئۇنىڭغا بىرەر نەرسە بەرمەك

ـــ هُ مِنَ الشَّيْءِ: ئۇنىڭغا بىرەر نەرسە بىرىشتىن باش تارتماق

حَفَّار: كولىغۇچى، قازغۇچى؛ نەققاشچى

حَفَّارَة: توپا قېزىش ماشىنىسى

حِفَاظ: ساقلاش، ئاسراش؛ چوقۇر كېسىلى

حَصِيْر ج حُصُر و أَحْصِرَة: پاخال؛ بورا؛ ئاياغ چوتكىسى؛ تىت- تىت بولغان كۆڭۈل؛ بىخىل

حَصِرَة ج حَصَائِرُ: ئاياغ سۈرتكۈچ؛ زەنجىر تاپان؛ پاخال؛ بورا

حَصِيْف: روشەن، ئېنىق، ئاشكارا

حَصِيْلَة ج حَصَائِلُ: توپلانغان نەرسە؛ كىرىم

حَصِيْن: پۇختا، مۇستەھكەم؛ ئىممۇنىتلىق

حُصَيْن: كىچىك ھەسەن؛ كىچىك قەلئە

حَضَّ ـُ حَضَّاهُ عَلَى الأَمْرِ: تەرغىپ قىلماق، قىزىقتۇرماق، ئىلھاملاندۇرماق

حَضَارَة: مەدەنىيەت، مەدەنىيەتلىك

حِضَانَة: پەرۋىش قىلىش، تەربىيىلەش

دار الْـ : بالىلار يەسلىسى

حَضَّرَهُ: ھازىرلىماق؛ مەدەنىيەتلەشتۈرمەك

ـ هُ الشَّيْءَ: ھازىر قىلماق

حَضَرَ ـُ حُضُورًا وَ حَضَارَةً: يېتىپ كەلمەك

ـ الوَقْتُ: ۋاقىت توشماق

ـ حُضُورالْمَجْلِسَ: يىغىنغا ۋاقتىدا ھازىر بولماق

ـ حَضَارَةً: شەھەرگە ئولتۇراقلاشماق

حَضْر: مەدەنىيەت؛ شەھەر تۇرمۇشى

حَضَرَ ـَ حُضُورًا الْمَجْلِسَ: يىغىنغا قاتتاشماق

حَضْرَة: ھازىر بولۇش؛ ھەزىرەتلىرى؛ خانىم، خېنىم؛ قورو - ھويلا

ـ صاحِبِ الفَخَامَةِ الرَّئِيْسِ: ھۆرمەتلىك زۇڭتۇڭ جانابلىرى!

حَضْرَمِيّ: ھەزرەمىيلىك، ھەزرەمىيلىك ئادەم؛ ھەزرەمىيىچە

حَضَرِيّ: شەھەرلىك؛ مەدەنىيەتلىك؛ ئولتۇراقلاشقان؛ شەھەر پۇقراسى

حَضَّضَ هُ عَلَى الأَمْرِ: مەسلىھەت بەرمەك؛ ھەرىكەتلەندۈرمەك، قوزغىماق

حَضَنَ ـُ حَضْنًا وَحِضَانَةً وحِضَانًا وَحُضُونًاهُ: قۇچاقلىماق، باغرىغا باسماق، تەربىيىلىمەك

ـ الطَّائِرُالْبَيْضَ: قۇش تۇخۇم باسماق

حِضْن ج أَحْضَان وَحُضُون: قويۇن، قۇچاق

ـ مِن الشَّيْءِ: تەرەپ؛ جەمەت؛ ساھە

حَضْنَة: باستۇرۇلغان تۇخۇم

حُضُور: قاتنىشىش، كېلىش

حُضُورِيّ: مەيدانغا كېلىپ چىققان، پەيدا بولغان

حَضِيْض ج حُضُض وَ أَحِضَة: گىرۋەك؛ يەر ئاستى، تۆۋەن يەر؛ چوڭقۇرراق

حَطَّ ـُ حَطًّا: توختاپ قالماق؛ پەسەيمەك

ـ الشَّيْءَ: تاشلاپ قويماق

ـ حَطًّا وَحُطُوطًا السِّعْرُ: تۆۋەنلىمەك، ئازايماق، باھا چۈشۈپ كەتمەك

حَطَّاب: ئوتۇنچى؛ ئوتۇن سودىگىرى

حُطَام: پارچە - پۇرات، پارچە

اَلْ ـــ مَعَكَ: سېنىڭ توغرا، توغرا قىلدىڭ

حُقَّ لَهُ أَن: ئۇنىڭغا تېگىشلىك بولماق

حُقّ ج أَحْقاق وَ حُقُوق وَ حِقاق: كىچىك قۇتا؛ قاپچۇق؛ بوشلۇق

حَقَا ـَ حُقُوًا هُ: ئۇنىڭ بەل قىسمىنى زەخمىلەندۈرمەك

حِقاب ج حُقُب: بەلباغ، تاسما؛ تىرناق يىرىگلەش كېسىلى

حَقَارَة: پەس، رەزىل؛ رەزىل بولماق، ئىپلاس بولماق

حَقّانِي: ھەققانىي، ئادىل؛ قانۇن ـ تۈزۈم

حَقَب: كەمەر، بەلباغ

حَقِبَ ـَ حَقَبًا الْمَطَرُ: يامغۇر ياغماسلىق

ـــ الشَّيْءَ: يىغماق؛ ساقلىماق

حُقُب ج حِقاب وَ أَحْقُب: 80 يىل، 80 يىلدىن كۆپرەك ۋاقىت؛ ئەسىر، دەۋر

حَقْبَاء م: ياۋا ئېشەك (چىشىسى)

حِقْبَة ج حِقَب: مۇددەت، مەزگىل

حُقَّة: كىچىك قۇتا؛ پۇل ساندۇقى

حَقَدَ ـِ حَقْدًا وَ حَقِيْدَةً وَ حَقِدَ ـَ حَقْدًا عَلَيه: ئۆچمەنلىك قىلماق

حِقْد ج أَحْقَاد وَحُقُود: ئۆچمەنلىك، نەپرەت؛ غەزەپ؛ ئاداۋەت

حَقَّرَهُ: كەمسىتمەك، كايىماق

حَقَرَ ـِ حَقْرًا وَ حُقَارَةً وَ حُقْرَةً وَ مَحْقَرَةً وَ حُقْرِيَّةً: سەل قارىماق، مەنسىتمەسلىك، كۆزگە ئىلماسلىق

ـــ : پەس كۆرمەك، ئىپلاس دەپ قارىماق

حَقَرَ ـُ حَقَارَةً وَ حَقْرًا وَ حَقِرَ ـَ حَقْرًا: رەزىل بولماق، پەسكەشلىك بولماق

حَقَفَ ـُ حُقُوفًا: يىغىلىۋالماق، تۈگۈلمەك

حَقَّقَ الأَمْرَ: ئىسپاتلانماق؛ سورىماق

حَقْل ج حُقُول: ئېتىزلىق، ئىكىنزارلىق؛ كاتەكچە؛ دائىرە؛ رامكا

حَقَنَ ـُ حَقْنًاالْمَاءَ اَو نَحْوَهُ: توسىماق، تىزگىنلىمەك

ـــ الاِنَاءَ بِالْماء: تولدۇرماق

ـــ هُ بِالْحُقْنَة: ئوكۇل سالماق

ـــ الْبَوْلَ: سۈيدۈك تۇتۇلماق

ـــ دَمَهُ: قان بەرمەك

حَقْن: ئوكۇل سېلىش؛ توختىتىپ قويۇش

حُقْنَة ج حُقَن: ئوكۇل؛ ئوكۇل سۇيۇقلۇقى؛ ئىشپىرىن

حَقْو ج حِقاء وَ أَحْقٍ و أَحْقاء وَ حُقِيّ: بەل؛ تاغ ئېتىكى؛ پەرتۇق

حَقُود: ئىچ ـ ئىچىدىن يامان كۆرگۈچى

حُقُوق ج: ھوقۇق

عِلْم الْ ـــ : قانۇنشۇناسلىق

كُلِّيَّة الْ ـــ : قانۇن فاكۇلتىتى

حُقُوقِيّ: قانۇن؛ قانۇنشۇناسلىق؛ قانۇن فاكۇلتىتىنىڭ ئوقوغۇچىسى

حَقِيبٌ: سەپەر خالتىسى

حَقِبَة ج حَقَائِبُ: سومكا، بوغچا

حفاف ج أَحِفَّة: قىرغاق، گىرۋەك

حَفَاوَة: كۈتىۋالماق، قارشى ئالماق

حَفَدَ ـِ حَفْدًا وَحَفَدَانًا وَحُفُودًا فى الْعَمَلِ: دەرھاللا بىر تەرەپ قىلماق

حَفَرَ ـِ حَفْرًا الشَّىْءَ: ئويماق، قازماق، كولىماق

حَفْر: چوڭ قۇدۇق؛ نەقىش ئويۇش؛ چىش چىرىش كېسىلى

حَفْرَة ج حُفَر: ئورا، ئازگال

حَفَزَ ـِ حَفْزًا هُ: سانجىماق، تىقماق؛ ئالغا سىلجىماق، قوزغاتماق

حَفَز: چەك - چېگرا؛ ئاخىرقى چېگرا؛ لىمىت (ماتېماتىكىلىق ئاتالغۇ)

حَفِظَ ـَ حِفْظًا الشَّىْءَ: ساقلىماق، قوغدىماق؛ يادقا ئالماق

حِفْظ: قوغداش، ئاسراش؛ يادقا ئېلىش؛ رىئايە قىلىش

حِفْظَة: غەزەپ، ئاچچىق

حَفَّفَ القَومُ حَوْلَهُ: ئورىماق، قورشىماق

حَفَف: ئىز، ئەسەر

حَفَّلَ هُ: يىغماق، توپلىماق

حَفَلَ ـِ حَفْلاً وَحُفُولاً هُ اوبِه: دېققەت قىلماق، كۆڭۈل بۆلمەك

ـــ القَومُ: بىرلەشمەك، قوشۇلماق

حَفْلَة: مۇراسىم، يىغىلىش

حَفَنَ ـُ حَفْنًا الشَّىْءَ: ئۇچۇملاپ ئالماق

حَفْنَة: بىر ئۇچۇم

حَفِىَ ـَ حَفًا: يالاڭئاياغ ماڭماق؛ ماڭسا پۇت ئاغرىماق

ـــ حِفاوَةً وَ حِفايَةً وَ تَحْفَايَةً بِه: قىزغىن كۈتۈۋالماق، سەمىمى قارشى ئالماق

حَفِىّ ج أَحْفِياء وَحُفَواءُ: پۇختا بىلگۈچى؛ ماھىر؛ مۇتەخەسىس؛ ئەزا (بىرەر تەشكىلاتنىڭ)

حَفِيْدٌ ج حُفَداءُ: نەۋرە

حَفِيْدَة: قىز نەۋرە

حَفِيْرٌ حَفِيْرَة ج حَفَائِرُ: ئازگال؛ قەبرە؛ كەڭ قۇدۇق

حَفِظَة ج حَفَائِظُ: غەزەپ، ئاچچىق؛ دىققەت قىلىش، ئېھتىيات قىلىش

حَفِيْف: شىر- شىر قىلغان ئاۋاز، شارقىرغان ئاۋاز

حَقَّ ـُ حَقًّا وَحَقَّةً وَحُقُوقًا: ھەق بولماق، ئىسپاتلىماق

ـــ عَلَيْه: تېگىشلىك بولماق

ـــ ـُ حَقَّاهُ: پۈتۈنلەي ئېنىقلانماق

ـــ الأَمْرَ: ئېنىق بەلگىلىمەك

حَقّ ج حُقُوق وحِقاق: توغرا، ھەق

ـــ الأَوْلَوِيَّة: ئۈستۈن ھوقۇق

ـــ الامْتِيَاز: ئالاھىدە ھوقۇق

ـــ ا: راسىت، توغرا

اَلْ ـــ عَلَيْكَ: سەن خاتا قىلىدىڭ

ـــ هُ: ئوخشاپ كەتمەك، دورىماق

ـــــ عَلَيْـــه: چىقىمچىلىق قىلماق، سۆزنەچىلىك قىلماق

حَكِيْم ج حُكَمَاءُ: دانا (زېرەك)؛ پەيلاسوپ: تېۋىپ، ھۆكۈما

حَلَّ ـُـ حَلاًّ الْعُقْـدَةَ: تۈگۈننى يەشمەك، قويىۋەتمەك

ـــ الْجامِدَ: ئاجراتماق

ـــ ـِـ حَلاًّ وَ حَلَلاً و حُلُولاً الـمَكَان أَوْبِه: تۆۋەنلىمەك: ئورۇنلاشماق

ـــ مَحَـلَّ كَـذَا: ئالماشتۇرماق، ئورنىغا قويماق، ئورنىغا دەسسەتمەك

ـــ بِه الْـمَكَانَ أَوْ فِيْه: مۇقىملاشتۇرماق، ئورۇن بەلگىلىمەك: تۆۋەنلىمەك، چۈشۈرمەك

ـــ ـِـ حلاًّ وَحَلاَ لاَ الشَّيْءُ: ھالال بولماق، شەرئىت يولىغا قويماق، قانۇنلۇق بولماق

ـــ الدَّيْنُ: قەرز ۋاقتى توشماق

حَلّ ج حُلُول: تارقىتىۋېتىش، قويىۋېتىش: بىكار قىلىش: ھەل قىلىش

حَلا ـُـ حَـلاَوَةً: تاتلىق بولماق (مېۋە): پىشماق (مېۋە): تەملىك بولماق، مەزىلىك بولماق

حَلاَّب: سۈت ساغقۇچى: كۆپ سۈتلۈك

حِلاَب: سۈت سېغىش ئۈسكۈنىسى

حِلاَبَة: سۈت ئىشلەپچىقىرىش

حَلاَّج: پاختا چىقارغۇچى (چىغرىقتا)

حِلاَجَة: چىغرىقچى (پاختا چىقارغۇچى چىغرىقتا)

حَلاَّق: ساتىراچ

حِلاَقَة: ساتىراچلىق، ساتىراچلىق كەسپى

حَلال: ھالال، رۇخسەت قىلىنغان

حَلاَّل: قىيىن مەسىلىلەرنى ھەل قىلىشقا ماھىر ئادەم

حَلاَوَة: تاتلىق، شىرىن

حَلاَوِيّ: قەنت ـ گېزەك سودىگىرى

حَلَبَ ـِـ حَلْبًا وَحِلاَبًا الْبَقَـرَةَ: كالىنى ساغماق

حَلَب: يېڭى سۈت: خورما ھارىقى: ھەلەب (جاي ئىسمى)

حَلْبَة: بىر قېتىم ساغماق

ـــ ج حَلَبَان وَحَلاَئِـبُ: بەيگە مەيدانى، مۇسابىقە مەيدانى

حلبْلاَب: پىچەككۆل

حُلَّة ج حُلَل ج حُـلاَل: بىر قۇر كىيىم: بىزەش، ياساش

حِلّة: ھەربىي لاگىر، گازارما: كىچىك يېزا ـ قىشلاق: يېغىن مەيدانى

حَلَجَ ـَـ حَلْجًا وَحِلاَجَة الْقُطْـنَ: پاختا چىقارماق

حَلْحَلَ الشَّيْءَ: ئورۇن يۆتكىمەك

حَلَزُون: بۇرما ھالەتتىكى سىم: قۇلۇق

حَلَزُونِيّ: ئايلانما شەكىللىك، بۇرما شەكىللىك

حَلَسَ ـِـ حَلْسَاتِ السَّمَاءُ: سىم ـ سىم يامغۇر ياغماق

حَقِيْدَة ج حَقَائِدُ: نۆچمەنلىك

حَقِيْر ج حُقَرَاءُ: تۆۋەن، خار: ئاجىز

حَقِيْق ج أَحِقَّاءُ: لايىق، مۇناسىپ

حَقِيْقَة ج حَقَائِقُ: ھەقىقەت، رېئاللىق

حَقِيْقِيّ: راست، ئەمەلى، ھەقىقى

حَكَّ ـُ حَكًّا الشَّيْءَ اَوبِهِ او عَلَيْهِ: سۈركىمەك، قاشلىماق

ـــ الْمَعْدِنَ: خىمىيىلىك ئۇسۇلدا ئالتۇن خۇسۇسىيىتىنى تەكشۈرمەك: سىناق قىلماق

ـــ جِلْدَهُ: تاتلىماق، قاشلىماق

ـــ الأَمْرَ فِي صَدْرِهِ: ھاياجانلانماق

حَكّ: سۈركىلىش، سۈركەش

حَكَّـأَ ـَ حَكَـأَ الْعُقْـدَةَ: ئارغامچا تۈگۈنچىكىنى يەشمەك

حَكَّاء: سۆزمەن، گەپچى

حَكَّـاك الأَحْجَـارِ الكَرِيْمَـة: نەققاش ئىشچىسى

حكاية: ھىكايە: خەۋەر يەتكۈزۈش: ھېكايە قىلىش

حكّة: قىچىشماق

حَكَر: يالغۇز ئىگەللىۋىلىش

حَكَرَ ـَ حَكَرَ الشَّيْءَ: ئىگەللىۋالماق

ـــ السِّلْعَةَ: بىر تۈتاش سېتىۋىلىش

حُكْر: رومكا: مونوپول قىلىنغان تاۋار

حُكْرَة: يالغۇز ئىگەللىۋالماق

حَكَشَ ـِ حَكْشًا الشَّيْءَ: توپلىماق

ـــ هُ: زىيانكەشلىك قىلماق

حَكَفَ ـِ حُكُوفًا: سولىشىپ قالماق

حَكَمَ هُ فِي الأَمْرِ: ھۆكۈم قىلىشقا تەكلىپ قىلماق

ـــ هَ: ئۇنى ھۆكۈمران قىلماق

حَكَمَ ـُ حُكْمًا وَحُكُومَـةً بِالأَمْرِ أَولَـهُ أَوعَلَيهِ أَو بَيْنَ القَـوم: ھۆكۈم قىلماق، ھۆكۈم يۈرگۈزمەك

ـــ البِلاَدَ: باشقۇرماق، ئىدارە قىلماق

حَكَـم ج حَكَمَـة: ھۆكۈمدار: قانۇن ئەمەلدارى: ھۆكۈم قىلغۇچى

حَكُمَ ـُ حَكْمَةً: ئەقىللىق بولماق

حُكْم ج أَحْكَـام: باشقۇرۇش، كونترول قىلىش: توغرا قارار: ھۆكۈم

ـــ عُرْفِيّ أوعَسْكَرِيّ: ھەربىي قانۇن

حَكَمَة ج حَكَم: ئات تىزگىنى، ئات ئېغىز دوڭقى، ئات يۈگىنى

ـــ الآلَة: تېزلىك تەڭشىگۈچ

حِكْمَة ج حِكَم: ھېكمەت، ئەقىل پاراسەت: پەلسەپە: سەۋرىچانلىق: ئادىل، مۇۋاپىق

حُكُومَة: باشقۇرۇش ئىدارە قىلىش: ھۆكۈمەت

حُكُـومِيّ: ھۆكۈمەتنىڭ، ھۆكۈمەت خىزمەتچىسى

حَكَى ـِ حِكَايَةَ الحَـدِيْثَ: سۆزلىمەك، ھېكايە قىلماق، نەقىل كەلتۈرمەك

ـــ عَنْهُ الْحَدِيثَ: رىۋايەت قىلماق

حَلْـوَئِيّ: قەنت ـ گىزەك ئىشچىسى ياكى سودىگىرى

حُلْوان: سوۋغات، سۆيۈنچە، تاپان ھەققى

حَلْوَانِيّ: قەنت ـ گىزەك سودىگىرى، قەنت ـ گىزەك ئىشچىسى

حَلُوب ج حُلُوب وَ حَلاَئِبُ: كالا سۈتى: تۆگە سۈتى: قوي سۈتى

حَلُّوف ج حَلاَلِيْفُ: چوشقا، توڭگۇز

حُلُـــول: چۈشۈش، ئالمىشىش: ئورنىغا دەسسەش

حَلُوَ ـُ حَلاَوَةً: تاتلىق بولماق: (مىۋە)، پىشماق: تەملىك بولماق، تەم كىرمەك

حَلْوَى ج حَلاَوَى: قەنت ـ گىزەك: ھالۋا

حَلَّـى الشَّـيْءَ: تەم كىرگۈزمەك، تەملىك قىلماق: ياسىماق، زىننەتلىمەك، بېزىمەك

ـــ الْـمَرْأَةَ: زىننەت بۇيۇمى تاقىماق، ياسانماق، پەردازلىماق

ـ هُ: مەلۇم ئادەم گۈزەللىشىپ كەتمەك

حَلَى ـِ حَلْيًـا الْمَرْأَةَ بالشَّـيْءِ: بىلەن ياسانماق، پەرداز قىلماق

حَلَى ـَ حَـلاَوَةً: تاتلىق بولماق: (مىۋە) پىشماق: تەملىك بولماق، تەم كىرمەك

ـــ تِ الـمَرْأَةَ: ياسانماق، زىننەت بويۇملىرىنى تاقىماق

حَلِيّ: تاتلىق: شىرىن سۆز، ياغلىما سۆز

حَلْي ج حِلِيّ: زىننەت بويۇملىرى

حَلِيْب: يېڭى سېغىلغان سۈت

ـ مُكَثَّف: قېتىق، قويۇق سۈت

حَلِيَّة: تاتلىق: شىرىن سۆز

حَلِيْت: مۇز، قار، مۆلدۈر

حِلْيَة ج حُلًى: مەرۋايىت، زىننەت بويۇمى

حَلِيْف ج أَحْـلاَف وَ حُلَفَـاء: دوست، ئىتتىپاقداش: ئىتتىپاقداش دۆلەت

ـ كذا: ئايرىلىپ كەتمەيدىغان ھەمراھلار

حَلِيْق ج حَلْقَى: ساقىلى چۈشۈرۈلگەن ئادەم

حَلِيْل ج أَحِلاَّء: ئەر، ئېرى: قوشنا

حَلِيْلَة ج حَلاَئِـلُ: ئايال، ئايالى: ئايال خوشنا

حَلِيْم ج حُلْمَاء و أَحْلاَم: مۇلايىم، كەڭ قورساق، سەۋرىچان

حَمَّ ـَ حَمَمًا الشَّيْءَ: قارىداپ كەتمەك

ـ ـُ حَمًّا الشَّـيْءَ: قىزىتماق، قىزىپ قالماق، قىزىتىۋەتمەك

حَمّ: قىزتما، ئىسسىتما

حُمَّ الرَّجُـلُ: ئىسىمداپ قالماق، قىززىپ قالماق

ـــ الأَمْـرُ: پۈتۈلمەك، مەھكۇم قىلىنماق، تەقدىردە بەلگىلەنمەك، پىشانىگە پۈتۈلمەك

ـ لَهُ كَـذا: ئۇنىڭغا پۈتۈلمەك، ئۇنىڭ پىشانىسىگە پۈتۈلمەك

حَمَأَ ـَ حَمْأً الْبِئْـرَ اَوْغَيْرَهَـا: قۇدۇق قازماق، كولىماق

حَلَس ج حِلْس ج أَحْلاس وَ حِلَسَة: شار كىيىمى

حَلَفَ هُ: قەسەم قىلدۇرماق

حَلَفَ ـِ حَلْفًا وَ حَلِفًا وَ مَحْلُوفَةً وَ مَحْلُوفاءَ: قەسەم قىلماق، قەسەم ئىچمەك

حِلْف ج أَحْلاف: قەسەم: ۋەدە: كېلىشىم: ئىتتىپاقلىق: دوستلۇق

حَلْفاء ج حُلَف: قومۇش

حَلَقَ الطَّائِرُ: ئايلانماق

ـــ الشَّيْءَ: يۇمىلاقلىماق، يۇمىلاق قىلماق، دۆگىلەك قىلماق

ـــ رَأْسَهُ: چاچنى ئالدۇرماق

حَلَقَ ـِ حَلْقًا رَأْسَهُ: باش چۇشۇرمەك، چاچنى ئالماق

حَلْق: باشنى چۇشۇرۇش: چاچنى ئېلىۋېتىش

حَلْقٌ ج أَحلاق و حُلُوق و حُلُق: گال، بوغۇز، كېكىردەك

حَلْقَة ج حَلَق وَ حَلَقات: ئۈزۈك، ھالقا، سىرغا: گورۇھ

حُلْقوم ج حَلاقِمُ وَحَلاقِيم: ھەلقۇم، بوغۇز، كېكىردەك، گال

حَلْقِيّ: ھالقىسمان، ھالقا شەكىللىك: بوغۇزنىك، كېكىردەكنىك

حَلْقِيَّة: يۇمىلاق، دۆگىلەك

حَلَكَ: قاپ ـ قاراڭغۇ، تۇن قاراڭغۇسى: قارا رەڭ

حَلَكَ ـُ حُلُوكًا و حُلُوكَةَ الشَّيْءُ: قاپقارا بولماق

حَلَك: قاراڭغۇلۇق

حَلَكَة: كەسلەنجۇك

حُلْكَة: قاپقاراڭغۇ: قارا رەڭ

حَلَّلَ الشَّيْءَ: تەھلىل قىلماق، ئانالىز قىلماق

ـــ هُ مِن ذَنْبٍ: گۇناھاسىز دەپ ئېلان قىلماق

ـــ الْيَمِيْنَ: قەسەمدىن چىقماق

حَلَمَ ـُ حُلْمًا: ئېھتىلام بولماق: جىنسىي ئەزا پىشىپ يېتىلمەك: يېشىغا (بالاغەتكە) يەتمەك

ـــ: چۈش كۆرمەك

حُلْمٌ ج أَحْلام: چۈش: جىنسىي ئەزاسى پىشىپ يېتىلكەن مەزگىل

حِلْمٌ ج حُلُوم و أَحْلام: سەۋرچانلىق، كەڭ قورساقلىق، مۇلايىملىق: پۇختا، پىشىق، مەزمۇت

حَلَمَة ج حَلَم: ئەمچەك توپچىسى: قۇلاق يۇمشىقى: ياپلاق پەت

حَلَمِيّ: ئەمچەك توپچىسى ھالىتىدىكى: تەبىيار تاپلىق

ـــ ج حَلَمِيَّات: پارازىت قۇرۇت

حُلْمِيّ: چۈشدەك، چۈش كەبى

حُلْوٌ: تاتلىق، شىرىن، تەملىك: گۈزەللىك

حَلْوَاء: تاتلىق مۇئلەر: قەنت ـ گېزەك

حَمَزَ ـِ حَمْزًا الشَّيْءَ: مىس قىلدۇرماق، سەزدۇرمەك؛ پىلمەك، ئىتتىكلەتمەك

حَمَّسَ هُ: قوزغاتماق، قوتراتماق

حَمَسَ ـِ حَمْسًا: قەھرىمان بولماق

ـــ ـِ حُمْسًا: قوزغالماق، قىزغىن بولماق؛ قورۇماق (سەي)

حَمُسَ ـُ حَمَاسَةً: شجائەتلىك بولماق

حَمِسَ ـَ حَمَسًا: قىزغىن بولماق

حَمِسٌ: باتۇرلۇق، قىزغىنلىق، غەيرەتلىك

حَمْسَاءُ: قىزغىن، ھېسسىياتلىق

حَمَشَ ـُ حَمْشًا هُ: چىشىغا تەگمەك، ئاچچىقىنى كەلتۈرمەك

حَمَّصَ الْحَبَّ أوغَيْرَهُ: پىشۇرماق

حمَّص: توخۇ پۇرچىقى، مىسىر پۇرچىقى

حَمَّضَ هُ: ئېچىتماق، ئاچچىق قىلۋەتمەك

ـــ فُلْمَ الصُّوْرَةَ: تەسۋىرلەشتۈرمەك

حَمَضَ ـَ حَمْضًا وَحَمُضَ ـُ حُمُوضَةً وَحَمِضَ ـَ حَمَضًا: ئاچچىق – چۈچۈك بولماق، ئېچىماق، ئېچىپ قالماق

حَمْض ج حُمُوض: ئاچچىق؛ كۆپ خىل ھىدروگېنلىق بىرىكە ماددىلار؛ چىلغان سەي

حَمْظَل: ئاچچىق تاۋۇز

حَمَّقَ هُ: ئەخمەق قىلماق، ئۇنى ئەخمەق دەپ قارىماق

حَمُقَ ـُ حُمْقًا وَحَمَاقَةً: ھاماقەتلىك قىلماق، دۆتلىك قىلماق

حَمِقَ ـَ حَمَقًا: كالۋاڭلىق قىلماق، ھاكۇاقتىلىق قىلماق

حُمْق: كالۋاك، نادان، ئەخمەق

حَمْقَاءُ م: دۆت ئايال؛ جىگەرلىك ئادەم، ۋىجدانلىق ئادەم

حَمَّلَ هُ الشَّيْءَ: يۈك قاچىلاتماق؛ يۈك كۆتۈركۈزمەك

ـــ هُ الأَمْرَ: مەسئۇلىيىتىنى ئۈستىگە ئارتىپ قويماق

حَمَلَ ـِ حَمْلاً وَحُمْلاَنًا هُ عَلى ظَهْرِهِ: كۆتۈرمەك، يۈدۈپ ماڭماق

ـــ هُ عَلى الآمْرِ: قوتراتماق، قوزغاتماق، قوزغىماق، سەپەرۋەر قىلماق

ـــ القُرآن: قۇرئاننى يادقا ئالماق

ـــ الشَّيْءَ عَلَى الأَخَرِ: تەڭلىك ئالامىتى قويماق

ـــ ت الـمَرْأَةُ: ھامىلدار بولماق

ـــ حَمْلَةً عَلَيهِ: ھۇجۇم قىلماق، زەربە بەرمەك

حَمَل ج حُمْلان و أَحْمال: پاقلان، قوزا

حَمْل: كۆتۈرمەك، ئۈستىگە ئالماق؛ ھامىلدار بولماق؛ ھامىلە (ئېغىرلىق مىقدارى بولۇپ، 249 گرامغا تەڭ)

ـــ ج حِمَال وَ أَحْمال وَحُمُول: مېۋە

حِمْل ج اَحْمال وَحُمُولَة: يۈك؛ كۆتۈرۈش؛ مەسئۇلىيەت؛ دەرەخ ئۈستىدىكى مېۋە

حَمَأ: لاي ـ لاتقا

حَمَاة ج حَمَوَاة: قىيىنئاتا، قىيىنئاتا

ـــ : ھەما (سۇرىيەدىكى بىر شەھەرنىڭ ئىسمى)

حَمْأَة: لاي ـ لاتقا

حَمَّاد: دائىم مەدھىيە ئوقوغۇچى

حَمَّـــار ج حَمَّـــارَة: ئىشەكچى، ئىشەك ئىگىسى

حِمَار ج حَمِير وَ حُمُر و أَحْمِرَة وَحُمُور وَ حُمُـــورات: ئېشەك: ئىشەكنىڭ ئالدى تەرەپتىكى ياغاچ

حَمَارَّة ج حَمَارّ: قاتتىق ئىسسىق، پىژ ـ پىژ ئىسسىق

حَمَاس، حَمَاسَة: قەھرىمانلىق، قىزغىنلىق، باتۇرلۇق، شجائەتلىك

حَمَاســـيّ: قايناق ھېسسىيات، قاتتىق ھاياجان

حَمَاطَة: گال ياللۇغلانماق، گال ياللۇغى

ـــــ ج حَمَـــاط وَحَمَـــائِطُ: گۈلسىز ـ مۇنلىك: ياۋا دەرەخ: ياۋا ئەنجۈر

حُماق: سۆ چىچەك (كېسەللىك)

حَمَاقَة: گالۋاڭ بولماق، ئەخمەق بولماق

حَمَّال ج حَمَّالَة: ھاممال، يۈك توشىغۇچى

حَمَالَة: ترانسپورت، ھاممالىق

ـــــ ج حَمَائِـــلُ: جازا: پەشتاق: مۇنبەر: تەگلىك: كۆۋرۈك تۆۋرۈكى: ئاسما بەلباغ: لىپتىك، باغبىرداق

حَمام ج حَمَائِمُ: كەپتەر

حَمَّام: يۇيۇنۇش: مۇنچا، يۇيۇنۇش ئورنى

ـــ الدُّش: يۇيۇنۇش ئۆيى

حَمَامَـــةُ: كەپتەر: بىر دانە كەپتەر: گۈزەل ئايال، چىرايلىق ئايال

حِمَايَة: قوغداش، ساقلاش، ھمايە قىلىش

ـــ الْعَمَلِ: ئەمگەك سۇغۇرتىسى

حَمَّة: ئارشاڭ، فونتان

حُمَّة ج حُمَمَ وَ حِمَام: كۆمۈر، كاربون

ـــ : قىزىتمىلىق كېسەللىكلەر، كىزىكلەر

حَمِدَ ـَ حَمْدًا وَ مَحْمَدًا وَ مَحْمَـــدَةً هُ: ماختىماق، مەدھىيلىمەك: ھەمدۇ ـ سانا ئېيتماق

ـــ اللهَ: ئاللاھنى مەدھىيلىمەك

حَمْد: ھەمدۇ: ھەمدۇ ـ سانا: مەدھىيە، ماختاش

الـ ـــ لله: جىمى ھەمدۇ ـ سانا ئاللاھقا مەنسۇپ

حَمْدَلَ: «ئەلھەمدۇللاھ» يەنى «جىمى ھەمدۇ ـ سانا ئاللاھقا خاس» دېمەك

حَمَّرَالشَّيْءَ: قىزارتماق: قىزىل بويماق

ـــ هُ: ئۇنى «ئېشەك» دەپ ئاتىماق: ئۇنى (ئېشەك) دەپ تىللىماق

حَمِرَ ـَ حَمَرًا الرَّجُلُ: غەزەپلەنمەك

حَمْرَاءُ م: قىزىل، قىزىل رەڭلىك: قىزىل تەنلىك، قىزىل جىنسىلىق ئادەم

حُمْرَة: قىزىللىق، تېلما، سەرمەش كېسىلى: لەۋ سۇرۇخ: خېنە

ـــ: خۇشاللىق ياكى ھەسرەت ـ نادامەت سەۋەبىدىن ئاۋاز چىقارماق (خۇشاللىق ياكى ھەسرەت ـ نادامەت چەككەن سەۋەبتىن چىقارغان ئاۋازنى ئىپادىلەش ئۈچۈن ئىشلىتىلىدۇ)

حَنَا ـُ حَنْوًا الشَّيْءَ: ئەگمەك، مايماق قىلماق

ـــ حُنُوًا عَلَيه: ھېسىداشلىق قىلماق

حِنَاك ج حُنُوك: تاقاق؛ ئات نوختىسى

حَنَان: كۆيۈنمەك، مېھرىبانلىق قىلماق

حَنَّان: سېغنغۇچى؛ مېھرىبان

حَنَّبَ: دوك بولماق؛ دومچەك بولماق؛ بىلى ئېگىلىپ قالماق

حَنِبَ ـَ حَنَبًا: دوك بولماق؛ بەلىنى ئەگمەك

حَنْبَلِيّ ج حَنَابِلَةُ: ناھايىتى ئېھتىياتچان؛ كاچ، تارسا؛ ھەنبەل مەزھىبىدىكى ئادەم

حَنَّة: كۆيۈنۈش، مېھرىبانلىق قىلىش

حَنِثَ ـَ حِنْثًا فِي يَمِيْنِه: قەسەمنى بۇزماق، قەسەمگە خىلاپلىق قىماق

ـــ: چوڭ گۇناھ قىلماق

حَنْجَرَة ج حَنَاجِرُ: بوغۇز، گال

حَنْجَلَ الْحِصَانُ: ئات يورغىلماق، ئات يورغىلاپ ماڭماق

حَنَذَ ـِ حَنْذًا وَ تَحْنَاذًا الْحَمَ: قاقلاپ گۆش پىشۇرماق، كاۋاپ قىلماق

حُنْذَة: قاتتىق ئىسسىق، پىژغرىم ئىسسىق

حَنَش ج أَحْنَاش وَحُنْشَان: زەھەرلىك يىلان

حَنَّط: بۇغداي يېمەك

ـــ الْمَيْتَ: جەسەتنى ئەتىر ـ خۇشپۇراق نەرسىلەر بىلەن ساندۇققا سالماق؛ جەسەتنى خۇشپۇراق نەرسە بىلەن كۈمۈشكە تەييار قىلماق

حَنْطَة ج حِنَط: بۇغداي

حَنْظَل: ئاچچىق تاۋۇز

حَنَفَ ـِ حَنْفًا: مايىل بولماق

حَنْفَاءُ م: خامۇت پۇت، مايماق پۇت

حَنَفِيّ: ھەنىفە مەزھىپىدىكى ئادەم؛ ھەنىفى مەزھەبىچە

حَنَق: غەزەپلىنىش، ئاچچىقلىنىش

حَنِقَ ـَ حَنَقًا عَلَيْهِ أَوْمِنْهُ: ئاچچىقلانماق، خاپا بولماق

حَنِق ج حُنُق: غەزەپلەنگەن، ئاچچىقلانغان

حَنَكَ ـُ حَنْكًا وَحَنَّكَ الدَّهْرُ: تەجرىبلىك قىلماق، تەجرىبە ئۆگەتمەك

حَنَك ج أَحْنَاك: تاڭلاي، تامغاق

حُنُك ج حُنْكَة: تەجرىبە، سەرگۈزەشتە

حَنَّنَ الشَّجَرَ: گۈل ئېچىلماق

حَنْو: ئەگمەك، مايىل قىلماق

حُنُوّ: ھېسىداشلىق قىلىش؛ ئىچ ئاغرىتىش

حَنُون: مېھرىبان، كۆيۈمچان، شەپقەتلىك

حَنَى ـِ حَنْيًا وَحِنَايَةً الشَّيْءَ: ئەگمەك (نەرسىلەرنى)

حَمْلَة ج حَمْلات: هۇجۇم؛ تۆيۈقسىز زەربە

حِمْلاج ج حَمَالِيجُ: شامال ساندۇقى

حَمْلَقَ: كۆزىنى چوڭ ئېچىپ چەكچىيىپ قارىماق

ـــ الَيْه: سەپسېلىپ قارىماق

حَمَّمَ: يۇيۇنماق، سۇغا چۆممەك

ـــ الشَّيْءَ: ئىستىماق، قىزىتماق

حَمُــو ج أَحْمــاء: قىيىن ئاتا؛ پىڭغرىم ئىسىق

حُمُوّ: پىژ ـــ پىژ ئىسىق، پىڭغرىم ئىسىق

حَمُود: ماختىغۇچى، مەدھىيىلىگۈچى

حُمُوضَــة: ئېچىپ قېلىش؛ ئېچىش دەردىسى

حَمُول: جاپاغا چىدىغان، بەرداشلىق بەرگەن

حُمُولَة: سۇ مىقدارىنى چىقىرىۋەتمەك

حَمَّى هُ: ئۇغۇسىنى قاينىتماق

ـــ الشَّيْءَ: ئىستىماق، قىزىتماق

حَمِيَ ـِ حَمْيًا وَحَمْيَةً وَحِمَايَةً و مَحْمِيَةً الشَّــيْءَ: قوغدىماق، ئاسرىماق، ھىمايە قىلماق

حَمِيَ ـِ حَمْيًا وحُمِيًّا وَحُمُوَّات النَّارُ: قاتتىق ئىسىق بولماق؛ ئىنتايىن قاتتىق ئىسىماق؛ قاتتىق قىزىماق

ـــ عَلَيه: غەزەپلەنمەك، ئاچچىقلانماق

ـــ حَــمِيَّةً وَ مَحْمِيَّةً عَنِ الأَمْرِ ومِنْــه: ئايرىلماق، چەتنەمەك

حُمَّــى ج حُمَّــيات: تەپ كېسىلى؛ قىزىتمىلىق كېسەللىكلىرى؛ كىزىكلەر، كىزىك كېسىلى

ـــ رَاجِعَــة: قىزىتما قاينۇرماق، قىزىتما ياندۇرماق

حُمَــيَّ: قىزىتما خاراكتېرلىك؛ قىزىتما كېسىلىگە گىرىپتار بولغان ئادەم

حِمًى: قوغداش، ساقلاش، ھمايە قىلىش

حُمَيَّا: غەزەپنى تاشقان

ـــ مِنَ الشَّيْءِ: كۆچلۈك بولغان، قاتتىق بولغان

حَمِيَّة: كۆچلۈك، قىزغىنلىق؛ غەزەپ تاشماق؛ ئىززەت، ئابروي؛ ئەرزىمەسلىك؛ قەيسەر، قەتئىي

حَمِيــد: مەدھىيىلىنىدىغان؛ ماختاشقا ئەرزىيدىغان، ياخشى سۈپەتلىك

حُمَيْرَة: قىزىل (كېسەللىك)

حِمْيَــرِيّ: ھىمىيەرچە؛ ھىمىيەرلىك ئادەم

حَمِيل: ھامىلە (قورساقتىكى بالا)

حَمِيم ج أَحِمَّاءُ: دوست، تۇغقان

ـــ ج حَمَائِمُ: ئىسىق سۇ ياكى سوغۇق سۇ؛ تومۇز كۈنلىرى: جۇدۇن ـــ چاپقۇن

حَمِيمَة ج حَمائِمُ: ئىسىق سۇت؛ ئىسىق سۇ

حَنَّ ـِ حَنِينًا عَلَيه: سېغىنماق، كۆرگىسى كەلمەك

ـــ مِـــنَ الأُذُنِ: قـولاق گـىجكى (قـۇلاق سوپرىسنىڭ ئېگىلىپ تۇرغان قىسمى)

حَوْضِـــــــيّ: داس ســـوڭىكىدەك، داس سۆڭىكىگە مۇناسىۋەتلىك بولغان

حَوَّطَ الْحَائِطَ: تام ئەتمەك، تام سالماق

ـــ الْبُسْتَانَ: ئەتراپقا تـام سـوقماق، ئەتراپـنى تام بىلەن ئەتمەك

حَوَّقَ الشَّيْءَ: چەتكـە سـۈرۈپ قويمـاق، بىـر ياققا قايرىپ قويماق

حَوْقٌ حَوْقَة: ئامما، ئاممىۋى

حَوْقَـــلَ: «ئـاللا كـۈچ ـ قـۇۋۋەت بەرمىسـە قـولىمىزدىن هـېچ ئىـش كەلمەيـدۇ» دېمـەك يەنى «لاحَوْلَ وَلا قُوَّة الاّ بالله» دېمەك

حَوْكٌ: ئىلمىي توقۇمچىلىق

حَوَّلَ هُ: كۆچمەك: ئۆزگـەرتمەك، ئىقتىـدارنى يەتكۈزگلى قويماسلىق

ـــ الصَّكَّ: چەككە قول قويماق

ـــ نُقُودًا: پۇل پىرۋوت قىلماق

ـــ عَيْنَهُ: كـۆزنى ئالغـاي قىلمـاق، كۆزنىـڭ قۇيرۇقىدا قارىماق

حَوْل ج أَحْوال و حُـــؤُول وَحُـــوُول: قۇدىرەت: قابىلىيەت: ئۆزگىرىش

ـَ كَـــــذا: توغرىســـىدا، هەققىـــدە، نىـــڭ قورشاۋىدا: تەخمىنەن

حَوِلَ ـَ حَوَلاً تْ عَيْنُـــهُ: كـۆزنى ئالغـاي قىلماق

حَوْلَة ج حِـــوَل: پىلانلاش: ئالداش: هىيلـە مىكىر ئىشلەتمەك

حَوْلِيَّة: يىللىق مەجمۇئە، يىللىق توپلام

حَوَّمَ الطَّائِرَ فِي الْفَضاءِ: پەرۋاز قىلماق

حَوْم: ئەگمەك، ئىگىش

حَوْمَة: بىر قېتىم ئۆزگىرىش

ـــ الْقِتال: جاپا ـ مۇشەققەتلىك جەڭ

ـــ مِنَ الْبَحْرِ اَوالرَّمْلِ: ئاساسىلىق قىسمى

حَوَى ـِ حَوَايَةً وحَيَّا الشَّـــيْءَ: يىغماق، توپلىماق: ئۆز ئىچىگە ئالماق

حُوَيِّن: مىكروپ

حَيَّ عَلى كَذا: تىز كەلمەك

حَيّ ج أَحْياء: تىرىك، جانلىق: رايون: بىر قىسىم قەبىلە ئادىمى

حَيَّاهُ: تەبرىكلىمەك، سالام يوللىماق: كىرگۈزمەك

ـــ هُ اللهُ: ئاللاھ ئۇنى تىر كىرگۈزدى

حَياء: هايا، نومۇس: تارتىنماق

حَياة: هايات، ياش، تېرىكچىلىك: خاپا بولۇش

حَيَاتِيّ: هاياتلىق، هاياتقا دائىر

حِيَاد: بىر تەرەپتە تۇرماق، بىتەرەپ تۇرۇش

حِيَادِيّ: بىر تەرەپلىمە

حِيَازَة: قولغا كەلتۈرۈش، ئىگەللىۋىلىش

حِنَاكَة: ئىلمە تۇقۇمچىلىق

حِيَالَ الشَّيْءِ: ئۇدۇلىدا: توغرىسىدا: ئالدىدا بولماق: توغرىسىدا بولماق

حَيَّة ج حَيَّات وَ حَيَوات: يىلان

حَنْي: ئەگری ـ مایماق بولۇش؛ بویسۇنۇش

حَنِيَّة ج حَنَايَا وَحَنِيّ: یالاڭ تىرناق، ئىسكوپكا ( )

حَنِيْذ: قاقلاپ پشۇرۇلغان گۆش

حَنِيْرَة ج حَنِير وَحَنَائِرُ: گۈمبەز شەكىللىك ئۆگزە، گۈمبەزسىمان ئۆگزە

حَنِيْف ج حُنَفَاءُ: توغرا، راست

الدِّيْن الْـ: توغرا دىن (ئىسلام دىنى)

حَنِيْق ج حُنُق: غەزەپلەنگۈچى

حَنِيْن: ئىشتىياق، سېغىنىش

حَوَّاءُ: ھەۋۋا، ئادەم ئانا (پۈتۈن ئىنسانلارنىڭ ئانىسى)

حوار: سۆھبەتلەشمەك؛ دىئالوگ

حُوَاشَة: شرەم تۇغقان

حُوَاقَة: ئەخلەت ـ چاۋا

حِوَال: توسالغۇ، توساق

حَوَالَة: پرۋوت قەغىزى

حَوَالَىْ: ئوپچۆرىدە، تەخمىنەن

حُوْب: گۇناھ، جىنايەت

حَوْبَاء م: يۈرەك، قەلىب، دىل

حَوْبَة: جىنايەت، گۇناھ

حُوبَة: ئانا جەمەت تۇغقانلار؛ ئېھتىياج؛ ئايال، خوتۇن

حُوت ج حِيْتَان و أَحْوَات وَحِوَتَة: كىت (بېلىق ئائىلىسىدىكى ئىنتايىن چوڭ ھايۋان)

حَوْج: كەمبەغەل،يوقسۇل، يوقسۇللۇق

حَوْجَلَة حَوْجَلَة ج حَوَاجِلُ وَ حَوَاجِيْل: بوتولكا، شىشە، قۇتا، لوڭقا

حَوْذ: (ھارۋا) ھەيدىمەك

حُوذِيّ: ھارۋاكەش

حَوَر ج أَحْوَار: ئاشلانغان قوي تېرىسى؛ قارا تىرەك؛ ئاق تىرەك

حَوْرَاء ج حُور: ئالغاي، ماجانگار؛ ئاق پىشماق ئادەم

حَوِرَ ـَ حَوَرًا تِ الْعَيْنُ: كۆز ئالمىسى ئەلەس بولۇپ قالماق

ـ تِ الْمَرْأَةُ: ئاق پىشماق بولماق

حُورِيَّة: پەرى، ھۆر

حَوْزَة: ئىگەللىمەك، ئېرىشمەك، ئىگە بولماق

حَوَّشَ الْمَالَ اَو نَحْوَهُ: يىغماق، توپلىماق

حَوْش ج أَحْوَاش وَحِيْشَان: قوتان، ئېغىل

ـ الدَّارِ: ھويلا، قورۇ

حُوشِيّ: ئاجايىپ ـ غارايىپ، غەلتىلىك

حَوصَاء م: كۆزى كىچىك ئايال؛ قىسىق كۆز

حَوْصَلَة ج حَوَاصِلُ: دوساق؛ پوكان

حُوْض ج أَحْوَاض وَ حِيَاض وحِيْضَان: كۆلچەك؛ سۇ ئامبىرى؛ سازلىق؛ داس سۆڭىكى (ئادەمنىڭ)؛ ئويمانلىق

ـ السُّفُنِ: دوك (كېمە توختايدىغان، ياسايدىغان ۋە رېمونت قىلىدىغان جاي)

ـ النَّهْرِ: دەريا ۋادىسى

خ ـ الخاء

خ (خاء) : ئەرەب تىلى ئېلىپبەسىدىكى جەدۋىلدىكى 7 ـ ھەرپ بولۇپ، ئەبجەد ھىسابى بويىچە «600»نى بىلدۈرىدۇ.

خائط: ماشىنچى، تىكىمچى، تىككۈچى

خَائِف ج خُوَّف وَخُيَّف: قورۇقچۇچى؛ قورۇقچان

خَائِل: ئۆيى ئىشلىرىنى باشقۇرغۇچى: ئۆزىنى چوڭ تۇتقۇچى

خَائِن ج خَوَنَة و خائنة و خُوَّان: ساتقۇن؛ مۇناپىق، خائىن

خَابَ ـُ خَوْبًا: بوقسۇل بولماق، كەمبەغەل بولماق

ـــ ـِ خَيْبَةً: ئۈمىد ئۈزمەك

خَابَأَ هُ: ئۇنى جەلپ قىلىغلى قويماق

خَابِرَةٌ: مەسلىھەتلەشمەك؛ ئالاقىلاشماق، خەۋەرلەشمەك

خابِل: ئەشۇنىكە سالغۇچى: قالايمىقان قىلغۇچى؛ زىرەك، ئەقىللىق

خَابُور: پانا، شىنا، قوزۇق

خابِيَة ج خَوَابٍ: كوزا

خاتَ ـُ خَوْتًا و خَوْتَانًا: قىرىپ كەمتەك؛ ۋاپاسىزلىق قىلماق

ـــ الشَّيْءَ: ئارىلاشتۇرماق

ـــ هُ: قوغلاپ چىقارماق، قوغلىۋەتمەك

ـــ ـِ خَيْتًا وَخُيُوتًا: ئاۋاز چىقارماق

ـــ مالَهُ: مال ـــ دۇنيانى بۇزۇپ چاچماق

خَاتِم ج خَوَاتِمُ وَ خُتُوم: ئۆزۈك: تامغا، موھور: خاتىمە

خاتِمَة ج خَوَاتِمُ وَخَوَاتِيمُ: خاتىمە، ئاخىر قىسمى، ئاخىرى

خَاثِر: ئويۇپ قالغان: ئويۇلدۇرۇلغان

خادِر: ئىزلەڭگۈ: مىس ـــ مىس، ھۇرۇن

خادَعَ هُ: ئالدىماق، قايمۇقتۇرماق

خادِع ج خَوَادِعُ: ئالدامچى

خادِم ج خُدَّام وَخَدَم: خىزمەتچى، مۇلازىمەتچى

خاذَنَ هُ: دوستلۇق مۇناسىۋەتتە بولماق

خاذِلَ هُ: ناشلىۋەتمەك: ئۈمىتسىزلەندۈرمەك

خار ـُ خُؤُورًا الشَّيْءُ: يوقالماق: پاچاقلانماق: بىسلماق، بېسىقماق

ـــ خُوارًا و خَوْرًا الثَّوْرَ: مۆرىمەك، كالا مۆرىمەك

ـــ ـِ خِيْرَةً وَخِيَرًا الشَّيْءَ عَلى غَيْرِهِ: ئىلغىماق، تاللىماق

ـــ الصَّخْرِ: بوغما يىلان

حَيْثُ: ۋاقىت تولدۇرغۇچى بولۇپ «ئۇ يەردە، ئاۋۇ يەردە» دېگەنىنى بىلدۇرىدۇ. مەسىلەن:

وقفت ـ وقفت

عَاش أَحمد أَ ياما ـــ الحَياة سَعِيْدَ ة

ـــــ إِنَّ: سەۋەپتىن: تۈپەيلى: نىڭ نەتىجىدىسىدە

ـــ مَـا: قەيەردە بولمىسۇن، مەيلى نەدە بولمىسۇن مەسىلەن:

ـ ماتعمل تَنجَح

حَثِيَّة: مۇناسىۋەت: شۆھرەت، ئابرۇي

حَيَّدَ الشَّيْءَ: تاشلاپ قويماق

حَيْدُ: ئازماق، ئېزىپ كەتمەك

ـــ ج حُيُود وَ حِيد وَ أَحْياد: چوقچىيىپ چىقىپ تۇرغان، تومپىيىپ چىقىپ تۇرغان

حَيْدَ ة: ئېزىپ كېتىش، توغرا يولدىن چىقىپ كېتىش

حَيَّـرَ هُ: قىيىنچىلىقتا قالدۇرماق؛ ھەيران قالدۇرماق، ھەيرەتتە قالدۇرماق

حَيْران ج حَيَـارَى: گاڭگىراپ قالغۇچى، تىڭىرقاپ قالغۇچى

حَيْـرَ ة: تىڭىرقاپ قېلىش: گاڭگىراپ قېلىش، ئىككىلىنىپ قېلىش

حَيْرَى م: ھەيران قالغۇچى (ئايال)

حَيَّز حَيْز: جاي، مەيدان

ـــ مِن الدَّارِ: ئۆي جابدۇقلىرى

حَيْض: ھەيز؛ ئاي كۆرمەك

حِيْطَة: ئېھتىيات قىلىش؛ قاتتىق پەخەس بولۇش

حَيْف ج حُيُوف: زۇلۇم، ئادالەتسىز

حَيْق: نەتىجە، ئاقىۋت

حَيْلٌ ج أَحْيال وَ حُيُول: كۈچ قۇۋۋەت: يېغىنىدى سۇ

حِيْلَة ج حِيَل: پىلان، تەدبىر؛ ئالدامچىلىق

حَيْلُولَة: (ئايرىلىپ تۇرغان) ئەر ـــ خوتۇن

ـــ دُونَ كَذا: توساق، توسالغۇ

حِيَلِيّ: ھىيلىگەرلىك، مەككارلىق

حِيَلِيَّات: مېخانىكا

حَـــيْن: يېقىنلاشماق؛ ھالاك بولماق؛ بالايئاپەت؛ تەجرىبە قىلماق

حِيْن ج أَحْيان جـج أَحـايِينُ: ۋاقىت، مەزگىل، زامان

ـَ ئذ: ئۆز ۋاقتىدا، ئەينى ۋاقىتتا

ـَ ذَاكَ: شۇ چاغدا

ـَ ما: بولغان ۋاقتىدا

حَيَوَان: ھايۋان، جانلىقلار

حَيْـــوَانِيّ: ھايۋانىنىڭ؛ زوئولوگىيىنىڭ؛ ھايۋاندەك، ھايۋانى

حَيْوانِيَّة: ھايۋان خاراكتېرلىك؛ زوئولوگىيىلىك

حَيَوِيّ: ھاياتلىق؛ زۆرۈرىيەت

حَيَوِيَّة: ھاياتى كۈچ

حَيِيَ ـَ حَيَاةً: تۇرمۇش كەچۈرمەك

ـــ حَيَاءً مِنْهُ: ھايا قىلماق، خىجىل بولماق

حَيِيّ: ھايالىق، ئوياتچان، خىجلچان

خَاطِئ ج خَطَأَة: خاتالاشقۇچى، خاتا قىلغۇچى

خَاطَبَ هُ: پاراڭلاشماق؛ خەت يېزىشماق؛ لايىقى بىلەن چاي ئىچىشمەك

خَاطِب: سۆھبەت بايان قىلغۇچى؛ ئەلچى

خَاطَرَهُ عَلَى الأَمْرِ: قول باغلاشماق

ـــ بِنَفْسِهِ: ئەۋەككۈل قىلماق

خاطِر ج خَوَاطِرُ: پىكىر، ئوي، نىيەت

خاطِف: چاپسان؛ بۇلاڭچى، قاراقچى

خافَ ـُ خَوْفًا وَخَيْفًا وَمَخَافَةً وخِيْفَةً: قورقماق، ئەنسىرەمەك

خَاف (اَلْخَافِي): يۇشۇرۇنغۇچى

خَافِيَةٌ ج خَوَافٍ: سىرلىق ئىش؛ يۇشۇرۇن نەرسە

خافِت: بوش ئاۋاز، پەس ئاۋاز

خافِض: تۆۋەنلەتكۈچى؛ ئالدى قوشۇمچە

خافِق: سوقۇپ تۇرغان (يۈرەك)؛ لەپىلدەپ تۇرغان (بايراق)

خافِقَة ج خَوافِقُ: توغ، ئەلەم، بايراق

خالَ ـُ خَيْلاً و خالاً و خَيَلَةً و خَيَلاَنًا وَ خَيْلُولَةً وَ مَخْيَلَةً وَ مَخَالَةً الشَّيْءَ: ... دەپ قارىماق، ... دەپ ھېسابلىماق، دەپ ئويلانماق

خال ج أَخْوال وَ أَخْوِلَةٌ خُؤُول و خَوُولَةٌ و خُوَّل: تاغا (ئانىسىنىڭ ئاكىسى ياكى ئۇكىسى)

ـــ ج خِيْلان وَ أَخِيْلَة: خال، مەك

خال (اَلْخالِي): بوش، قۇرۇق؛ بىكار تەلەپ؛ مەشغۇل ئەمەس، ئىش يوق

ـــ مِنَ كَذا: ... نىڭدا كەمەيمەك، ... نىڭدىن يوق بولماق

خَالَبَ هُ: مەھلىيا قىلماق، جەلب قىلماق

خالِب: مەپتۇن قىلغۇچى، جەلپ قىلغۇچى؛ قايمۇقتۇرغۇچى

خالَة: ھاما ئاچا (ئانىسىنىڭ ئاچىسى ياكى سىڭلىسى)

خَالَجَ قَلْبَهُ أَمْرٌ: ئىككىلەنمەك، ئارسالدى بولماق

خالِد: مەڭگۈ، ئۆلمەس

خَالَّصَ هُ: بىر ـ بىرىگە ئىخلاس قىلماق

خالِص ج خُلَّص: ساپ پاكىزە؛ خالىس

ـــ مِنَ الشَّيْءِ: ... دىن قۇتۇلماق، ... دىن ساپ بولماق

خالِصَة: ياخشى دوست، سىرداش

خَالَّطَ هُ: بېرىش ـ كېلىش قىلماق، دوست بولماق؛ ئارىلاشماق

ـــ الشَّيْءُ بِا لشَّيْءِ: ئارىلاشتۇرماق

خَالَفَ هُ فِي الأَمْرِ: نىمك بىلەن قارشىلاشماق؛ قارشىلىق قىلماق؛ خىلاپلىق بولماق

ـــ عَنْهُ: ئارقىدا قالماق

ـــ هُ إِلى كَذا: ئۇنىمك ئارقا تەرەپتىن كەلمەك

خالِف: قالاق؛ ۋاكالەتچى

خالِق: ياراتقۇچى؛ اللهُ

خالِيَة: قۇرۇق؛ بىكار ئىشى يوق

ـــ خَيْرًا وَ خَيَارَةً: ياخشىلانماق،
خارِب ج خُـرَّاب: ۋەيران قىلغۇچى، خاراپ قىلغۇچى
خارِج: چىققۇچى (سىرتقا)؛ تاشقىرى
خـــارِجِيّ: سىرتقى، تاشقى؛ سىرتتىن كەلگەن ئادەم
وِزارَة الـــــــــ ةِ: تاشقى ئىشلار مىنىستىرلىكى
ـــــ ج خَـوارِجُ: خاۋارىج مەزھىپىكە ئەگەشكۈچى، خاۋارىج
خارِطَة: خەرىتە
خارِق ج خَـوارِق: ئۆتۈپ كەتكۈچى، تەشكۈچى؛ نۇرمالسىزلىق، غەيرىلىك
خَازَ ـُ خَوْزًا هُ: ھۆكۈمرانلىق قىلماق؛ ئۇنىڭ بىلەن دۇشمەنلەشمەك
خَازِق: تېغ، تېغ ئۇچى
خـــازِن ج خُـــزّان وَخَزَنَـــة: خەزىنە باشقۇرغۇچى؛ كاسىر، ساقلىغۇچى
خازُوق ج خَوَازِيـــقُ: ئۇچلانغان ياغاچ قوزۇق
خَاسَ ـُ خَوسًـــا ت البِضَـــاعَةُ: بازار تاپالماسلىق، بازىرى كاسات بولماق
ـــ ـِ خَيْسًا الشَّيْءَ: قىسقارتماق، تەمى ئۇزگەرمەك؛ بازار تاپالماسلىق
خاسِئ: قوغلانغان، سۈرگۈن قىلىنغان؛ چۈپرەندە، ئىپلاس؛ خار، زىبان تارتقۇچى
خَاسِر: زىيان تارتقۇچى؛ ئازغۇن؛ ھالاك بولغۇچى
خَاشِ (الْخَاشِي): قورۇققۇچى، ئەندىشە قىلغۇچى
خَاشِع ج خُشَّع و خَشَعَة: بويسۇنغۇچى، ئېھتىرام بىلدۈرگۈچى، كەمتەرلىك بىلەن ئېگىلگۈچى
ـــ ا وَ خَاضِعًا: باش ئەگمەكلىك، ئىنائەت قىلماقلىق
خَاشَنَ هُ: قوپال مۇئامىلە قىلماق، سوغۇق مۇئامىلە قىلماق
خاصّ ج خَواصّ وَخُصَّـــان: خاسلىق؛ ئالاھىدىلىك، يالغۇزلۇق
خَاصَّة ج خَواصّ: خاسلىق، ئالاھىدىلىك
خَاصِرَة ج خَواصِرُ: يان تەرەپ، بېقىن
خَاصَمَ هُ: تاكاللاشماق، جېدەللەشمەك
خاصِيَّة ج خَصَائِصُ: ئالاھىدە بەلگە، خاسلىق
خَاضَ ـُ خَوْضًا وَخِيَاضًا الْمَـــاءَ: سۇ كېچىپ ماڭماق، سۇدا ماڭماق
ـــ فِي الْحَدِيْثِ أَوِلْمَوْضُوعِ: ئۇچۇق — يورۇق پاراڭلارشماق
ـــ الحَرْبَ أَوْ فِيهَا: ئۇرۇشقا قاتناشماق
خاضِع ج خُضَّع: بويسۇنغۇچى
ـــ لَهُ: بويسۇنماق، ئۇنىڭغا تەۋە بولماق
خاط ـِ خَيْطًا الثَّوبَ أَوْغَيْـــرَهُ: كىيىم تىكمەك

خُبْزٌ: نان: بولكا
خَبَّصَ الشَّيْءَ: ئارلاشتۇرماق
خَبَصَ ـِ خَبْصًا الشَّيْءَ بِالشَّيْءِ: ئارىلاشتۇرماق
خَبِطَ ـَ خَبْطًا هُ: ئەزمەك، ياۋۇزلۇق قىلماق
ـ اللَّيْلُ: كېچىدە قالايمىقان كەلمە ـ كەلمەس مېڭىپ يۈرمەك
خَبْط: ئۇرماق، سوقماق، زەربە بەرمەك
ـ عَشْوَاءَ: قالايمىقان ئىشلەتمەك، قارىغۇلارچە ئىشلەتمەك
خَبَلَ وَ خَبَلَ ـُ خَبْلاً هُ: قالايمىقان قىلماق، قالايمىقانلاشتۇرماق
خَبَل ج خُبُول: ساراڭ، تەلۈە، نېرۋىسى ئېلىشىپ قالغان
خَبِلَ ـَ خَبَلاً وَخَبَالاً: ساراڭ بولۇپ قالماق، نېرۋىسى ئېلىشىپ قالماق
خَبْل: ساراڭلىق، نېرۋىسى ئېلىشىپ قىلىش
خَبِيْء ج خَبَايَا: يوشۇرۇنغان، يوشۇرۇن بولغان
خَبِيْئَة ج خَبَايَا: يوشۇرۇن نەرسە
خَبِيْث ج خُبَثَاءُ وَ خُبُث وَ أَخْبَاث وَخَبِيْثَة: ناچار: ياۋۇز، مەلئۇن: ۋەھشى: ئىپلاس
ـ مِنَ الأَرْضِ: راك (كېسەللىك)

خَبِيْر ج خُبَرَاءُ: تېخنىك، ماھىر، مۇتەخەسسىس
خَبِيْزٌ: بولكا، نان: ئوتقا قاقلاپ پىشۇرۇلغان
خَبِيْص ج خَبِيْصَة: ئارلاشما
خَتَّام: تامغىچى، تامغا ئويغۇچى
خِتَام ج خُتُوم: خاتىمە، ئاخىرى
خَتَامِيّ: ئەڭ ئاخىرقى، ئەڭ ئاخىرىغا مۇناسىۋەتلىك
خِتَان: كېسىش مۇراسىمى: خەتنە قىلىش
خَتَرَ ـِ خَتْرًا هُ: يالغانچىلىق قىلماق
خَتَلَ ـُ خَتْلاً و خَتَلاً نًا هُ: ئالدىماق، نەيرەڭ ئىشلەتمەك
خَتَمَ الشَّيْءَ: پىچەتلىمەك، پىچەتلىۋەتمەك
ـ هُ: قولغا ئۇزۇك تاقىماق، قولغا ئۇزۇك سالماق
خَتَمَ ـِ خَتْمًا وَ خِتَامًا الشَّيْءَ: ئاخىرلاشتۇرماق، تاماملىماق
ـ الشَّيْءِ أو عَلَيْهِ: تاقىماق، پىچەتلىمەك
ـ عَلَى فَمِه: ئاغزىنى تۆۋاقلاپ قويماق
خَتْمٌ: تامغا بېسىش
ـ ج أَخْتَام: موھور، تامغا
خَتَن ج أَخْتَان: كويئوغۇل: ئىيال تەرەپنىڭ تۇغقانلىرى (ئاتا ـ ئانىسى)
خَتْن: خەتنە قىلىش، كېسىش مۇراسىمى
خَتَنَة: قېيىن ئانا (خوتۇننىڭ ئانىسى)
خَثَرَ اللَّبَنَ: سۈتنى ئۇيۇتماق

ـــ مِن كذا: دمن بولماسلىق
خام ج أَخْوام: خام، ماتا، خام، ماتېرىيال، خام نەشيا
خامد: جىمجىت، ئۆن ـــ تىنىمسىز
خامسًا: بەشىنچى (سائەت) بەش بولماق
خامِل ج خَمَل: نامسىز، ئىسمسىز
خانَ ـُـ خَوْنًا و خِيَانَةً ومَخَانَةً وخَانَةً هُ: خىيانەت قىلماق، ساتقۇنلۇق قىلماق
ـــ هُ الدَّهْرُ أَو الْحَظُّ: پالاكەت باسماق، دومىلە باسماق، نەس باسماق
خَانٌ: مېھمانخانا، ساراي؛ سۆلتان؛ خان
خَانَة: بوغۇم: كانەكچە: شاھمات كانەكچىسى
خانِع ج خَنَعة: بويۇنغۇچى؛ تىز پۈككۈچى
خانِق: بوغقۇچى، تىنجىقتۇرغۇچى
خاوٍ (اَلْخَاوِى) : بوش، قۇرۇق
خَوُّون: خائىن، مۇناپىق
خَبَّ ـُـ خَبًّا وَخَبَبًا وَخَبِيبًا الْفَرَسُ: ئات يورغۇلماق، ئات يورغىلاپ ماڭماق
ـــ ـَـ خَبًّا: ئالداپ ئېلىۋالماق
ـــ فِى الأَمْـرِ: ھاپىلا ـــ شاپىلا بولماق، ئالدىراپ ـــ سالدىراپ بىر تەرەپ قىلماق
خَبّ ج خُبُوب: ئالدامچى، ھىيلىگەر
خَبَأَ وَخَبَأَ ـَـ خَبْأً الشَّـيْءَ: يوشۇرماق، مۆكۈندۈرمەك
خَبَا ـُـ خَبْوًا وَ خُبُوًّا: ئۆلمەك، تىنجىقسىپ قالماق، جىمسىپ قالماق
خَـبْءٌ ج خَبَايَـا: مەخپىي نەرسە، يوشۇرۇنغان
خِباء ج أَخْبِئَة وَ أَخْبِيَـة: چېدىر؛ تۇراي جاي، ئۆي ـــ ماكان
خَبَائَة: قەبىە، رەزىل، ئىپلاس
خَبَث: ئەخلەت، كىرەكسىز نەرسە
ـــ مَعْدنِىّ: داشقال
خَبُثَ ـُـ خُبْثًا وَخَبَاثَةً وَخَبَاثِيَـةً: يامۇز بولماق، قەبىھلەشمەك، ئىپلاس بولماق
خُبْـث: زەھەرخەندىلىك، قەبىھلىك، ۋەھشىيلىك
خَبَّرَهُ الشَّىْءَ أوبه: خەۋەر قىلماق، ئۇقتۇرماق
خَبَرَ ـُـ خَبْرًا وَ خِبْرَةً الشَّىْءَ: بېشىدىن ئۆتكۈزمەك، تەجرىبە قىلماق
ـــ وخَبَرَ ـُـ خُبْرًا وَ خُبْرَةً و مَخْبَرَةً هُ: تەجرىبە قىلماق، سىناق قىلماق
خَبَر ج أَخْبَار جج أَخَابِيرُ: خەۋەر
ـــ: بايانات؛ خەۋەر (جۇملىدىكى)
خَبَرَ ـَـ خَبَـرًا الشَّـيْءَ: چۈشەنمەك، بىلمەك، خەۋەردار بولماق
خُبْر: تەجرىبە قىلماق، باشتىن ئۆتكۈزمەك؛ تەجرىبە، ئىقتىدار، قابىلىيەت
خِبْرَة: تەجرىبە؛ تەجرىبىلىك
خَبَزَ ـِـ خَبْزًا: نان ياقماق؛ بولكا ياسماق
ـــ هُ : ئۇنىڭغا نان بەرمەك
خُبْز: نان؛ نان پىشۇرۇش

خَذَلَ ـُ خَذلاً وَ خَـذْلاَنًا هُ أو عَنْـهُ: ئۈمىدسىزلەندۈرمەك، تاشلىۋەتمەك

ـــ: ئىقتىدارىنى يوقاتماق (بىرەر ئەزا)

ـــ هُ: زەربە بەرمەك، يەڭمەك

خَرَّ ـِ خَرًّا وَ خُرُورًا وَ خَرِيرًا الْمَاءُ: سۇ شارقىراپ ئاقماق

ـــ النَّائِمُ: خورەك تارتماق

ـــ خَرًّا وَ خُـرُورًا: يېقىلىپ چۈشمەك، يېقىلماق

ـــ ساجِدًا: بەجدىگە باش قويماق

خِراء: كەندە، پوق

خَراب ج أَخرِبَة وَ خِـرَب: خاراب بولماق، بوزۇلماق؛ تاشلىنىپ كەتكەن، تاشلىنىپ قالغان

خَراج ج أَخْـراج وَ أَخْرِجَـة جـج أَخارِيجُ: يەر بېجى، غەللە ـ پاراق

خُراج ج أَخْرِجَة وَ خِرْجـان: ئۆسمە (كېسەللىك)

ـــ: يەر بېجى

خَرَّاص: يالغانچى؛ تۆھمەتخور

خَرَّاط: قىرغۇچى ئىشچى؛ لاپچى، لاپ ئۇرغۇچى

خَرَّاطَة: قىرىش پىچىقى، چاپقۇ

خُراطة: قىرىپ تاشلانغان تۆمۈر پارچىسى ياكى ياغاچ قىرىندىسى

خِراطَـة: قىرغۇچىلىق ئىشى ئۇرلىرى؛ قىرغىچىلىق كەسپى

خُرَافة: خۇراپات؛ ئەپسانە، چۆچەك

خُرافِيّ: خۇراپى، ئەپسانى

خَرَّمَة: بىكىز، ئۇشكە

خَرَّبَ الْبَيْـتَ أوِنَحْـوَهُ: يېقىتىۋەتمەك، بۇزۇۋەتمەك، خاراب قىلماق

خَرَبَ ـِ خَرْبًا الشَّيْءَ: خاراپ قىلماق

خَرِبَ ـَ خَرَبًا وَ خَرابًا الْبَيْتُ أو نَحْوُهُ: ئورۇلۇپ چۈشمەك، يېقىلىپ كەتمەك

خَرِب: بۇزۇۋېتىلگەن؛ نوقـان، ئىللەتلىك، كەمچىلىك

خَرْب: ۋەيران بولۇش، خاراب بولۇش

خَرْبَة ج خَرِبَة ج خِـرَب وَ خَـرِب وَ خَرائِب وَ خَرِبَات: خارابە، ۋەيرانە جاي

خَرْبَش: بۇزماق؛ بەھۇزۇر يازماق

خَرْبَصَ الأَشْيَاءَ: رەتلىمەك

ـــ الْمَالَ: بايلىقنى ئىلىپ كەتمەك

خَرْبَطَ: بۇزماق (تەرتىپنى)

خَرْبَقَ الْعَمَلَ: ئىمكەكنى بىكار قىلماق

خُرْت ج خُرُوت و أَخْرات: يېڭنە توشۇكى

خَرَّجَ هُ مِـنَ الْمَكـان: چىقارماق؛ ئالماق؛ چىقىرىپ تاشلىماق، ئىلىپ تاشلىماق

ـــ ـــ هُ فِي العِلْمِ أَونَحْـوِهِ: ئۆستۈرمەك، تەربىيىلەپ يېتىشتۈرمەك

خَرَجَ ـُ خُرُوجًا وَ مَخْرَجًا مِنَ الْمَكَان: چىقماق، چىقىپ كەتمەك؛ كۆرۈنمەك، پەيدا بولماق

خَثَرَ ـُـ خَثْرًا وَ خُثُورًا وَ خَثَرَانًا و خَثَرَ ـِـ خَثَارَةً وَخُثُورَةً وَخَثَرَ ـِـ خَثْرًا اللَّبَنُ: ئويۇپ قالماق، قېتىپ قالماق

خَجَّلَ هُ: خىجىل قىلماق: شەرمەندە قىلماق

خَجَل: ھايا قىلىش، ئۇيۇلۇش، خىجىل بولۇش

خَجِلَ ـَـ خَجَلاً وَ خَجْلَةً: خىجىل بولماق

خَجِل: نومۇسچان، ئويانچان، ھايالىق

خَجْلان: ئۇيانچان، ھايالىق

خَجُول: تارتىنچاق

خَدَّ ـُـ خَدَّ الأَرْضَ: ساپال بىلەن يەر ئاغدۇرماق

ـُـ الشَّيْءُ: قاتلانماق، پۈرلەشمەك

خَدّ ج خُدُود: مەڭزى (ئادەم)

ـُـ ج أَخدَّة و خِداد وَ خِدَان: ئورەك، ئازگال

خَدّاع: ئالدامچى، ساختىپەز

خِداع: ئالداش ھىيلە ـ مىكىر ئىشلىتىش

خداعِيّ: ئالدامچىلىق، مەككارلىق

خَدَّام: خىزمەتچى، خادىم، مەككارلىق

خَدَّرَه: ھوشۇنى يوقاتماق، ئايلانماق

ـُـ الْمَرْأَةَ: قىزنى ھوجۇرىسىغا ئورۇنلاشتۇرماق

خَدَر: سىزىمنى يوقاتقان

خَدِرَ ـَـ خَدَرًا الْعُضْوُ: پالەچ بولۇپ قالماق

خَدِر: سىزىمنى يوقاتقۇچى، پۇت ـ قولى سەزمەس

خِدْر ـُـ خُدور وَ أَخْدار جج أَخادِيرُ: چىمدىلىق (ئايالالارغا خاس ھوجرە)؛ قىز ھوجرىسى

خَدَّشَ هُ: يىرتمۇمتمەك؛ تىلماق؛ سويماق، سويمۇمتمەك

خَدَّشَ ـِـ خَدْشًا هُ: يىرتمۇمتمەك

خَدش ج خُدُوش وَ أَخْداش و خِداش: سويۇلغان، يىرتىلىپ كەتكەن

خَدْشَة: تاتىلاپ جاراھەتلەنگەن

خَدَعَ ـَـ خَدعًا وَ خُدْعَةً وَ خَدِيعَةً هُ: ئالدىماق، ساختىپەزلىك قىلماق

خُدْعَة ج خُدَعُ: ئالدامچىلىق؛ چارە ـ تەدبىر

خَدَّمَ هُ: ئۇنى ياللاپ ئىشلەتمەك، خىزمەتكە سالماق

خَدَمَ ـُ خِدْمَةً: خىزمەت قىلماق

خِدمَة: خىزمەت قىلىش؛ ھەمكارلاشماق

اَلْخِدْمات الاجْتِمَاعِيَّة: ئىجتىمائىي خىزمەت، ئىجتىمائىي ئىشلار

خَدِيعَة ج خَدائِعُ: ئالدامچى

خُذْرُوف ج خَذارِيفُ: پىلدىراق: ئاۋازلىق غىر ـ غىرەك (بالىلار ئويۇنچۇقى)

خِرْقَة ج خِرَق: ئەسكى لاتا، پارچە رەختلەر

خَرْمُ الشَّيْءِ: تەشمەلك، كەسمەك، ئۆزمەك

خَرَمَ ـِ خَرْمًا الشَّيْءَ: تۆشۈك ئاچماق، يوچۇق تەشمەك

خَرِمَ ـَ خَرْمًا: بۇرنىنى تەشمەك؛ قۇلاقنى تەشمەك

خُرْمٌ ج **خُرُوم**: تۆشۈك، يوچۇق

خُرُوج: چىقىپ كەتمەك؛ چىقىپ كېتىش

خِرْوَع: ئابدەسلىك، ئىنكېپتى (ئۆسۈملۈك)

خَرُوف ج **خِرْفَانٌ و خِراف وَ أَخْرِفَة**: قوچقار، ئەركەك قوي

خِرِيج: مەكتەپ پۈتتۈرگەن ئوقۇغۇچى

خَرِيدَة ج **خَرائِدُ وَ خُرُدٌ**: ياتلىق بولمىغان قىز؛ تىشلىمگەن مەرۋايىت

خَرِير ج **أَخِرَّة**: شارقىراپ ئاققان سۇ ئاۋازى؛ خورەك؛ خورەك تارتقان؛ شارقىرىغان

خَرِيطَة ج **خَرا ئِطُ**: خەرىتە؛ بوغچا، سومكا؛ كۆز، كۆز پەسلى؛ سانجماق، تىتماق؛ يىپەك؛ توقۇلما بۇيۇملار (يىپەك يۈك)

خَرَّاز: يىپەك توقۇلما بۇيۇملىرىنى توقۇغۇچى

خَرَّاف: ساپال ۋە فارفور قاپ سودىگىرى

خِرَافَة: ساپال ۋە فارفور قاپ ـ قۇچا سانائىتى

خَزَّان ج **خَزَازِينُ**: ئامبار، ساقلاش ئۆيى

ـــ الْوَقُود: يېقىلغۇ ئىسكلاتى؛ ماي تۇربىسى

ـــ الْمِيَاه: سۇ ئامبىرى؛ توغان، توسما

خِزَانَة ج **خَزَائِنُ**: خەزىنە، ئىسكلات؛ ساقلاش ئۆيى

ـــ: خەزىنىدارچىلىق، ئىسكلات كەسپى

خَزَرَ ـُ خَزْرًا: كۆزنىڭ قۇيرۇقىدا قارىماق

خَزَعْبَلَة: ئەپسانە، چۆچەك

خُزَعْبَلِيّ: ئەپسانىۋى

خَزَف: فارفور قاچا، ساپال قاچا

خَزَفِيّ: فارفور قاچىنىڭ؛ فارفور قاچا ئىشچىسى ياكى سودىگىرى

خَزَقَ ـِ خَزْقًا الشَّيْءَ فِي الشَّيْءِ: قىستۇرۇپ كىرگۈزمەك

خَزَلَ ـِ خَزْلاً الشَّيْءَ: كەسمەك، ئۈزۈۋەتمەك

خَزَنَ الْمَالَ: يۇشۇرۇپ ساقلىماق؛ خەزىنىگە سالماق

خَزَنَ ـُ خَزْنًا الْمَالَ: پۇرماق، مال ساقلىماق

ـــ الشَّيْءَ: ئىسكلاتقا كىرگۈزمەك

خَزْنَة ج **خُزَن**: جاۋەن، چىنە ـ قاچا ئىشكاپى

ـــ: يۇشۇرۇپ ساقلانغان بايلىق

خَزَى ـِ خَزْيًا هُ: شەرمەندە قىلماق، رەسۋا قىلماق

خَزَى ـَ خَزْيًا وَ خَزًى وَخَزْيَةً: خورلانماق؛ بەختسىزلىككە ئۇچرۇماق

خِزْي: نومۇس، ھايا، خىجىللىق؛ رەسۋالىق

خَزْيَاء ج **خَزَايَا**: نومۇس قىلغۇچى، رەسۋا بولغۇچى

خَزْيَانُ: ئۇياتچان؛ خاپا بولۇش

ـــ بِهِ: ئالماق، چىقارماق
ـــ عَلَى السُّلْطَةِ: توپىلاك كۆتۈرمەك؛ ئىسيان چىقارماق
خَرْج و أَخْرَاج: چىقىم، خراجەت
خُرْج ج خُرَجَة و أَخْرَاج: ئىكەر قېپى
خَرْخَرَ النَّائِمُ: خورەك تارتماق
خَرِدَ ـَ خَرَدًا الرَّجُلُ: كەمسۆز بولماق، جىمغور بولماق
ـــ تِ الْبِنْتُ: يۈزى ئېچىلماسلىق
خُرْدَة: قېرىندا؛ پارچە ـ پۇرات پۇل؛ ئەرزىمەس ئىش
خُرْدُق: كىچىك رەگەتكە ئوقى
خَرْدَل: قىچا
خَرَّزَ الشَّيْءَ: يىپىقا مارجان ئاسماق، يىپقا مارجان ساپماق
خَرَزَ ـِ خَرْزًا الْجِلْدَ: تىكمەك؛ ئۇشكە بىلەن يوچۇق ئاچماق
خَرَز: يىپقا ئوتكۈزۈلگەن مارجان
خَرِسَ ـَ خَرَسًا: كاچا بولماق
خَرْسَاءُ م: گاچا، تىلسىز؛ ئاۋازسىز
جَرْسَائَة: بېتون
ـــ مُسَلَّحَة: پۇلات چىۋىقلىق بېتون
خَرَّسَ هُ: تاتلاپ يارا قىلماق
خَرَّشَ ـِ خَرْشًا هُ: تاتلاپ يارا قىلماق
خَرْشَنَة: دېڭىز قارلىغىچى
خُرْشُوف: كۆل پىياز؛ كۆل سامساق
خُرْشُوم ج خَرَاشِيمُ: ئېگىز تاغ
خَرِصَ ـِ خَرْصًا: يالغان سۆزلىمەك
ـــ فِي الأَمْرِ: پەرەز قىلماق، مۆلچەرلىمەك
خُرْص ج خُرْصَان: زىبرە، هالقا
خَرَّطَ: يۇماق، تارىلماق (ئۇچەينى)
خَرَطَ ـِ خَرْطًا الشَّيْءَ: قىرماق: يۇنماق، سىلىقلىماق
خَرْط: قىرمچىلىق ئىشلىرى؛ يۇناش، سىلىقلاش
خَرْطَة ج خُرَط: قىرىندە ـ چىرىندە
خَرْطُوش ج خَرَاطِيشُ: ئوق ـ دورا گلىزىسى
خُرْطُوم ج خَرَاطِيم: جۇمەك؛ بۇرۇنىنىڭ ئالدىنقى قىسمى، پىل بۇرنى
ـــ الْفِيلِ: پىل بۇرنى، پىل خارتومى
خَرِع: كۆچسىز، زەئىپ، ئاجىز
خَرَّفَ هُ: قېرىتىپ كاردىن چىقارماق
خَرَف: قېرىپ ئالجىپ قالغان
خَرُفَ ـُ وخَرِفَ ـَ خَرَفًا: بەك قېرىپ كەتمەك
خَرِف: قېرىپ هالدىن كەتكۈچى
خَرَّقَ وَخَرَقَ ـُ خَرْقًا الشَّيْءَ: يىرتماق، يىرتىۋەتمەك: بۇزماق
خَرُقَ ـُ خَرَاقَةً و خُرْقًا وَخَرِقَ ـَ خَرَقًا: نادان بولماق، بىلىمسىز بولماق
خَرْق ج خُرُوق: تۆشۈك، كامار
خُرْق: بىخود، بىلىمسىز، نادان

ـــ بِبَصَرِهِ: نەزەر دائىرىسى تۆۋەنگە بولماق (هۆرمەتلەشنى بىلدۈرىدۇ)

خَشَّفَ هُ: يول باشلىماق

خُشْكار: قارا بولكا

خَشَّمَ هُ: مەست قىلماق، هۇشسىزلاندۇرماق

خَشَّنَ الشَّيْءَ: قاتماللاشتۇرماق؛ يىرىكلەشتۈرمەك

خَشُنَ ـُ خَشَانَةً وَخَشْنَةً وَ مَخْشَنَةً وَخَشْنًا: قوپال بولماق، ئەدەپسىزلىك قىلماق

خَشِن ج خِشَان:قوپال، توڭ؛ ئەدەپسىزلىك، قىلىقسىز

خُشُوع: هۆرمەت قىلغان؛ بويسۇنغان

خَشُوف: ئارىلاشقۇچى، مۇئامىلە قىلغۇچى

خُشُونَة: يىرىكلىك، قوپاللىق؛ ئەدەپسىزلىك

خَشِيّ: قورقۇنۇشلۇق، ئەنسىزلىك

خَشْي: قورقۇش، ئەنسىرەش

خَشِيَ ـَ خَشْيًا وخَشْيَةً وَخَشَيَانًا وَمَخْشِيَةً وَ مُخْشَاةً: قورۇقماق، ئەنسىرىمەك

خَشِيْب: توڭ، قوپال، ئەدەپسىز

خَشِيَّة: قورقۇش، ئەنسىرەش

خَصَّ ـُ خَصًّا وَ خُصُوصًا وَ خُصُوصَةً وَ خُصُوصِيَّةً وَ تَخِصَّةً وَخِصِّيَّةً وَخِصِّيْصَى وَخِصِّيصَاءَ هُ بالأَمْرِ: مەلۇم ئادەم ئالاهىدە قايتىماق

ـــ كذا لِنفسِهِ: ئۆزى ئۈچۈن تاللىۋالماق

ـــ خُصُوصًاالشَّيْءُ: ئالاهىدە بولۇپ قالماق

خُصّ ج أَخْصَاص وَ خُصُوص وَ خِصَاص: كەپە؛ ئوت ـ چۆپدە ياسالغان تۇرالغۇ جاي

خِصام: جېدەل، سوقۇشماق؛ دەۋا

خَصَبَ ـِ وَ خَصِبَ ـَ خِصْبًا الْمَكانُ: مۇنبەت بولماق، ئۆسۈملۈك بۈك ـ باراقسان ئۆسىدىغان جاي بولماق

خَصِب: مۇنبەت بولغان

خِصْب ج أَخْصاب: بۇلۇق، مۇنبەت

خَصْر ج خُصُور: بەل

خَصِرَ ـَ خَصَرًا الْيَومُ: بۇگۈن سوغۇق بولماق

ـــ الرَّجُلُ: پۇت ـ قول ئۇششۇپ قالماق

خَصَّصَ الشَّيْءَ: خاس قىلماق

ـــ هُ بالشَّيْءِ: مەخسۇس بەلگۈلىمەك

خَصَفَ ـِ خَصْفًا النَّعْلَ: كەشىنى ئوڭشىماق، ئاياغىنى رېمونت قىلماق

خَصْلَة ج خِصال: خىسلەت؛ بىر مىدىق ئۈزۈم؛ بىر ساپ ئۈزۈم (كاللەك)

خُصْلَة ج خُصَل: بىر دەستە، بىر تۇتام

ـــ شَعْرٍ: بىر ئۆرۈم چاچ

خَصَمَ ـِ خَصْمًا: مەغلۇپ قىلماق؛ تۇتۇۋالماق، تۇتۇپ تۇرماق

ـــ مِنَ الثَّمَنِ: باهاسى تۆۋەنلىمەك

خَصْمٌ ج خُصُوم وَ أَخْصَام وَ خِصَام: رەقىپ، دۈشمەن؛ دەۋالاش

خَزْيَة: شەرمەندىچىلىك، رەسۋاچىلىق

خَزِيْنَــة ج خَــزائِنُ: يۇشۇرۇپ ساقلانغان ئالتۇن ـ مەرۋايىت

خَسَّ ـَ خِسَّةً و خَسَاسَــةً: ئىپلاسلىق قىلماق، پەسكەشلىك قىلماق

ـــ ـَ خَسَاسَــةً وخُسُوسَــةً وَخِسَّــةً الشَّيْءُ: ئەدەپسىز بولماق، قوپاللىق قىلماق

خَسَّ: ئۆسۈك (كۆكتات)

خَسار خَسَارَة ج خَسَا ئِرُ: زىيان؛ زىيان تارتىش؛ هالاك بولۇش

خَسَائَة: پەسكەشلىك

خِسَّة: پەسكەشلىك قىلىش

خَسْتَكَ: بەدەن بىئاراملىق هېس قىلماق

خَسَّرَهُ: زىيان تارتقۇزماق، زىيان يەتكۈزمەك

خَسِرَ ـَ خُسْرًا وَ خَسَرًا وَ خُسُــرًا وَ خَــسَارَ وَ خَــسَارًا وَخُسْرانًا مالَــهُ: زىيان بولماق

ـــ: يولدىن چىقىپ كەتمەك؛ زىيان تارتماق

خُسْر: زىيان تارتىش، هالاك بولۇش

خُسْران: زىيان، هالاكەت

خَسَفَ ـِ خُسُوفًا وَ خَسْفًا الشَّــيْءُ: ئولتۇرۇشماق، چۆكمەك

ـــ الْقَمَرُ: ئاي تۇتۇلماق

ـــ خَسْفًا الشَّيْءُ: كېمەيمەك؛ زەئىپلەشمەك؛ يېقىلماق

ـــ لَوْنُهُ: رەڭگى ئۆزگەرمەك؛ رەڭگى ئۆڭمەك

ـــ هُ: هاقارەتلەنمەك

خُسُوفُ الْقَمَرِ: ئاينىڭ تۇتۇلۇشى

خُسِيْس ج أَخِسَّة وَ خِســاس: پەس، ئىپلاس، قوپال؛ ئاز

خَشَّ ـُ خَشًّا فِــي الشَّــيْءِ: كىرمەك، كىرگۈزمەك

ـــ الشَّيْءَ بَيْنَ الأَ شْيَاءِ: نى قىستۇرۇپ كىرگۈزمەك

خَشَّاب: ياغاچ سودىگىرى

خُشاب: تاتلىق قۇرۇق ئۈزۈم؛ تاتلىق ئانار

خُشَار: تاشلاندۇق نەرسىلەر؛ بۇزۇق ئادەم؛ ئاشقان ـ تاشقان ئىشلار

خَشَائَة: قوپاللىق، يىرىكىلىك، توك

خَشَب ج خُشُوب وَخَشَبٌ ج خُشْبَان وَ أَخْشاب: ياغاچ، ياغاچ ماتېرىياللىرى

خَشَبَة: بىر دانە ياغاچ

خَشَبِيّ: ياغاچچىلىق

خَشْتَق ج خَشَاتِق: سائەت يانچۇقى

خَشْخَاش: ئەپيۇن گۈل، خەشقاش

خُشْخَان: ئورەكچە، ئازگال؛ تال (هەربىي قۇرال)

خَشْخَشَ الشَّيْءُ: جاراڭلاپ ئاۋاز چىقارماق

ـــ الشَّيْءَ: سۈركىلىپ ئاۋاز چىقارماق

خَشْخَشَة: جاراڭ ـ جۇرۇڭ ئاۋاز

خَشَعَ ـَ خُشُــوعًا: ئىتائەت قىلماق؛ قورۇقماق، ئەنسىرىمەك

خَطِئَ خَطَأً: خاتا قىلماق، خاتالاشماق

خَطَاء ج أَخْطَاء: خاتالىق، خاتالىشىش

خِطَاب: خەت، سالام خەت، مەكتۇپ؛ سۆھبەتلىشىش

خَطَابَة: سۆزلەش، پىكىر بايان قىلىش

خَطَّابِيّ: خىتاپ قىلغۇچى

خَطَاط: خەتتات

خُطَّاف ج خَطَاطِيفُ: ئوغرى؛ يانچۇقچى، بۇلاڭچى؛ ئىلىمەك، قارماق؛ قارلىغاچ

خطام ج خُطُوم: ئات نۇختىسى، ئات چولۋورى

خَطَبَ ـُ خُطْبَةً وخَطَبًا وَخَطَابَةً: سۆز سۆزلىمەك، دوكلات قىلماق

ـ خَطْبًا وَخِطْبَةً الْمَرأَةَ: ئايالغا توي قىلىش تەكلىپىنى ئوتتۇرغا قويماق

خَطْب ج خُطُوب: چوڭ ئىش؛ بەختسىزلىك، قىيىنچىلىق

خُطْبَة ج خُطَب: نۇتۇق، خۇتبە

خِطْبَة ج خِطَب: نىكاھ؛ توي قىلىشنى تەلەپ قىلىش

خُطَّة ج خُطَطُ: لىنىيەك پىلان، لاھىيە

خَطَرَ ـِ خُطُورًا الأَمْرُ بَالَهُ أوفِيْهِ أَوْعَلَيهِ: كۆڭلىگە كەلمەك، ئويلىماق

ـ ـِ خَطَرَانًا وَخَطِيْرًا وَخَطْرًا فِي مَشِيَتِهِ: قول سېلىپ ماڭماق

خَطَر ج خطار وَ خُطْر: دوغا تىكىلگەن پۇل

ـ ج أَخْطَار: خەتەر، خەتەرلىك

خَطُرَ ـَ خَطَرًا وَ خُطُورَةً: مۇھىم بولماق، زۆرۈر بولماق

خَطِر: خەتەرلىك، خەتەرلىك بولغان

خَطَّطَ الشَّيْءَ: سىزىق سىزماق؛ پىلانلىماق

ـ الأَرْضَ: تاپ ئاچماق (زىرائەت ئۈچۈن)

ـ الا قْتِصَادَ أَوْ لَهُ: پىلان تۈزمەك

خَطَفَ ـِ خَطَفًا وَ خَطْفًا الشَّيْءَ: تارتىۋالماق، بۇلۇۋالماق

ـ الْبَصَرَ: كۆزىنى چاقىناتماق

خَطَل: ۋالاقلىماق، چۆيلىمەك، مازلاشماق

خَطِلَ ـَ خَطَلاً: خاتالىق ئۆتكۈزمەك؛ كۆرەڭلەپ كەتمەك

ـ فِي كَلامِهِ: بىلجىرلىماق، سۆزىدە مازلاشماق

خَطِل ج أَخْطَال: خاتالاشقۇچى

خَطَّمَ وخَطَمَ ـِ خَطْمًا هُ بِالْخِطَامِ: ھايۋانغا نوختا سالماق

خُطُوبَة: توي قىلىشنى تەلەپ قىلىش

خَطْوَة ج خَطَوَات وخِطَاء: قەدەم، قەدەم ئارىلىقى

خُطْوَة ج خُطًى: چوڭ قەدەم؛ بىر قەدەم

خُطُورَة: جىددىيىلىك، مۇھىم

خَطِّيّ: كۆچۈرۈپ يازغان، كۆچۈرگەن؛ تىزىس (ماقالىنىڭ) تۈزگەن؛ تىزىس تۈزۈپ بولغان

خَطِيْئَة ج خَطَايَا: خاتا؛ جىنايەت؛ خاتالىق

خُصُوص: ئالاهىدە، مەخسۇس
ـــ اً: بولۇپمۇ، تېخىمۇ
عَلَى الْـــ: خۇسۇسەن، ئالاهىدە
خُصُوصِيّ: مەخسۇس، شەخسەن
خَصَـــى ـِ خِصَـــاءً وَ خَصْـــيًا هُ: پېچىۋەتمەك، ئاختا قىلىۋەتمەك
خَصِـــيّ ج خِصْـــيَة وَخِصْـــيَان: پېچىۋېتىلگەن: ھەرەم خادىمى، ھەرەم ئاغىسى: ئاختا قىلىۋېتىلگەن ئەر
خَصِيْنٌ: مۇنبەت: ياخشى ئىش قىلىشقا ئالدىراڭغۇ ئادەم
خُصِّيَة ج خُصًى: تاشاق (ئادەم بۆرىكىنىڭ)
خَصِيْصًا: ئالاهىدە مەقسەتلىك
خَصِـــيْم ج أَخْـــصَام وَ خُصْـــمان وَخُصْماء: قارشى تەرەپ: رەقىپ
خِضَاب: بويياق، رەڭ
خَضَّار ج خَضَّراوات: كۆكنات سودىگىرى
خَضَّبَ وَخَضَبَ ـِ خَضْـبًا وَ خِضَـابًا الشَّيْءَ: بويىماق، رەڭ بەرمەك
خَضَّرَهُ: يېشىللاشتۇرماق: يېشىل بويىماق
خَضِرَ ـَ خَضَـرًا وَ خُضْـرَةً: يېشىل بولماق، يېشىل رەڭگە ئۆزگەرمەك
خَضْرَاءُ: يېشىل: يېشىل رەڭلىك تەن
خُضْرَه ج خُضَر: يېشىللىق
خَضْرٌ: يېشىل مادىا، خلورفىل
خَضَّعَ هُ: بويۇندۇرماق

خَضَعَ ـَ خُضُوعًا وَ خَضْعًا وَ خُضْعَانًا: بويسۇنماق: ھۆرمەت بىلدۈرمەك
خَضَّلَ الشَّيْءَ: نەمدىمەك، ھۆل قىلىۋەتمەك، ھۆل قىلماق
خَضِلَ ـَ خَضَلاً الشَّيْءُ: ھۆل بولماق، نەمدەلمەك، نەم بولماق
خَضِل: نەم، ھۆل: سالقىن: ھاۋالىق
خِضَمّ: چوڭ دېڭىز
خَضُوع ج خُضُع: بويسۇنغۇچى
خُضُوع: ئىتائەت قىلىش
خَضِيب ج خُضُب: رەڭ بېرىلگەن: بويالغان
خَضِيْر: يېشىل، يېشىل رەڭلىك: خلورفىل
خَطٌّ ـُ خَطًّا: خەت يازماق، رەسىم سىزماق
ـــ الشَّيْءَ: يازماق
ـــ عَلَى الشَّيْءِ: سىزىق سىزماق
ـــ خُطَّةً: پىلان تۈزمەك
خَطّ ج خُطُـوط: يول، لىنىيە: پىلان: خەتتاتلىق: تاپ (ئېتىزلىك)
ـــ الزَّوال: مىردىئان سىزىقى
ـــ الاسْتِوَاء: ئېكۋاتور سىزىقى
خَطَأً هُ: ئۇنى خاتا قىلدى دەپ قارىماق: ئەيىپلىمەك
خَطَأ ج أَخْطَاء: خاتا: خاتالىق ئۆتكۈزمەك: جىنايەت
خَطَـا ـُ خَطْـوًا: قەدەم ئالماق، قەدەم باسماق

ـ الطَّائِرُ: قانات قاقماق
ـ ت الرَّايَةُ: بايراق لەپلىدىمەك
خَفْق: يۈرەك سەكرەش
خَفَقَان القَلْب: يۈرەكنىڭ قوزغىلىشى
خَفَى الشَّيْءُ: يوشۇرماق، مەخپىي تۇتماق
خَفِيَ ـ خَفْيًا و خُفْيًا الشَّيْءَ: مەخپى قىلماق
خَفِيَ ـ خَفَاءً وَ خُفْيَةً: غايىپ بولماق
خَفِيّ: يوشۇرۇن، مەخپى
خَفِيَّة ج خَفَايا: جاسۇس، ئىشپىيۇن
خُفْيَةً: يوشۇرۇن، ئوغرىلىقچە
خَفِير ج خُفَرَاءُ: قوغدىغۇچى، قاراۋۇل، ئامانلىق ساقلاش خادىمى
خَفِيف ج أَخِفَّاءُ وَ خِفاف وَ أَخْفَاف: يېنىك، يەڭگىل: شالاڭ: چاققان: سەل قارىغان
خَلّ ج أَخِلّ وَ خِلال: ئاچچىقسۇ، تېتىتقۇ
خُلّ ج أَخْلال: دوست
خَلاَ: ئىستەنسا قوشۇمچىسى بولۇپ مەنىسى «... دىن باشقا، ... دىن بۆلەك، ..دىن تاشقىرى» دېگەن بولىدۇ. ئۇنىڭ تۆۋەندىكىدەك ئىشلىتىلىش ئۇسۇلى بار.
① ئۇ پېئىل دەپ قارالغاندا مۇستەسنا سۆز چۈشۈم كېلىشته كېلىدۇ. مەسىلەن: جاء الـجَمِيع ـ سِلمًا
② ئۇ ئالدى قوشۇلغۇچى بولۇپ كەلگەن ۋاقىتتا مۇستەسنا بولغۇچى ئىگىلىك كېلىشته كېلىدۇ. مەسىلەن: جاء الـجَمِيع ـ سِلمٍ
ما ـ: يۇقىرىدىكى بىلەن مەنىداش بولۇپ خلا بولسا پېئىل بولىدۇ.
خَلاَ ـُ خُلُوًّا وَ خَلاَءً الإِنَاءُ أو الْمَكَانُ: قورۇق قالماق، بوش قالماق
ـ مِنَ العَيْبِ: ئەيىبسىز بولماق، نۇقسانسىز بولماق
ـ بِهِ: تاشلىۋەتمەك
ـ الشَّيْءَ: يوقالماق، غايىپ بولماق
ـ خَلْوَةً و خَلْوً وَ خَلاَءً بَالَهُ: غەم يېمەسلىك، ئەنسىرمەسلىك
ـ بِهِ أَوْ مَعَهُ أو إِلَيْهِ: مەخپىي ئۇچراشماق
ـ بِالْمَكَانِ: مەلۇم جايغا ئورۇنلاشماق
ـ لِلأَمْرِ: قېتىرقىنىپ ئىشلەمەك
خَلاَء: ھاۋا بوشلۇقى، بوش يەر: خالى جاي
خَلاَّب: مەپتۇن قىلغۇچى: قايمۇقتۇرغۇچى
خلاج: بېشى قېتىش: ئىچى پۇشۇش
خَلاص: قۇتقۇزۇش: قۇتۇلۇش: خاتىمە بېرىش، ئاياغلاشتۇرۇش
و ـ : خالاس، بولدىلا، بەس
خُلاَصَة: خۇلاسە، جەۋھەر، يېلىك: مۇھىم نۇقتا: قىسقارتىلمىسى
خَلاَّطَة: ئارلاشتۇرغۇچى
ـ خَرْسَانِيَّة: بىتون لاي ماشىنىسى
خِلاف: ئىختىلاپ، پەرق

خَطِيْب ج خُطَبَاءُ: نۇتۇق سۆزلىكۈچى؛ تويِ قىلىشقا تەلەپ قويغۇچى؛ ئايالىنىڭ دېيىشىپ قويغان كەلگۈسى ئېرى ياكى سۆز سالدۇرۇپ قويغۇچىسى

خطِّيْبَة: سۆز سالدۇرۇپ قويۇلغان ئايال؛ چايِ ئىچكۈزۈپ قويۇلغان قىز (ئايال)

خَطِيْرٌ ج خُطُر: جىددىيلىك، زۆرۈر

خَفَّ ـــ خَفًّا وَخُفُوفًا إِلَيْهِ: چاپسان بولماق، تىز بولماق

ـــ عَنِ الْمَكَانِ: ئاتلانماق، يولغا چىقماق

خَفَّ ـــ خَفًّا وَ خِفَّةً : يەڭگىل بولماق؛ ئاجىزلاشماق

خُفَّ ج أَخْفَافَ ج خِفَاف: كەش؛ يۇمشاق تۇياقلىق پۇت

خَفَّارَة: قوغداش، مۇھاپىزەت قىلىش

خُفَّارَة: قوغدىماق، ساقلىماق؛ مۇھاپىزەتچىنىڭ ئىش ھەققى

خِفَارَة: مۇھاپىزەتچىلىك

خُفَّاش ج خَفَافِيشُ: شەپەرەك، قارغۇ چاشقان

خَفَّاف: يەڭگىل تاش، لەيلىمە تاش

خَفَّاق: قوتراتقۇلۇق قىلغۇچى

ـــ الْقَلْبِ: دەككە ـــ دۈككە بولۇپ ئەنسىزلىكتە قالغان

خُفَّان: يەڭگىل تاش، لەيلىمە تاش

خَفَتَ ـُ خُفُوتًا الصَّوْتُ: ئاۋاز يوقالماق؛ تىنجىماق، پەسەيمەك

ـــ خُفَاتًا: تۇيۇقسىز ئۆلۈپ كەتمەك، ئۇشتۇمتوت ئۆلۈپ كەتمەك

ـــ خَفْتًا وَ خُفُوتًا: پەس ئاۋاز، تۆۋەن ئاۋاز

خَفَّة: يەڭگىلىك؛ ھاگۋاقتىلىق، شاللاقلىق

خَفَّرَ هُ: مۇداپىئە قىلماق، قوغدىماق

خَفَرَ ـُ خَفْرًا هُ أَوْ بِهِ أَوْ عَلَيْهِ: ساقلىماق، قوغدىماق

خَفَر: خىجىل بولۇش؛ قوغداش

خَفِرَ ـَ خَفَرًا وَخَفَارَةً: نومۇس قىلماق، ئۇياتچان بولماق

خَفَر: نومۇسچان

خَفَسَ ـُ خَفْسًا: گۈمران بولماق

ـــ هُ: مازاق قىلماق؛ سەسىق گەپ قىلماق

ـــ الْبِنَاءَ: ئۆرىمەك، چاقماق

خَفَضَ الشَّيْءَ: تۆۋەنلەتمەك، پەسكە چۈشۈرمەك

ـــ الأَمْرَ: ئاسانلاشتۇرماق، ئاددىيلاشتۇرماق

خَفَضَ ـِ خَفْضًا هُ: نۆۋەتلەنمەك؛ ئازايماق، پەسەيمەك

ـــ الْعَيْشَ: خاتىرجەم تۇرمۇش كەچۈرمەك

خَفَّفَ الشَّيْءَ: يېنىكلەتمەك، يەڭگىللەتمەك

ـــ الْحَرْفَ: ھەرپىنىڭ ئاخىرىنى يەڭگىللىتىپ ئوقۇماق؛ پەسەيتىپ كەتمەك

خَفَقَ ـُ خَفْقًا وَ خُفُوقًا وَ خَفَقَانًا الْقَلْبُ: يۈرەك سوقماق

ـــ الْبَرْقُ: چاقماق چاقماق

خِلْط ج أَخْلاط: ئارلاشما ماددا

ـ مِنَ الـمَعَادِن: قېتىشما

خُلْطَة: ئالاقە؛ بېرىش ـ كېلىش

خَلَعَ الشَّـيْءَ: لىڭشىتماق، بوشاتماق؛ چىقىق ئاجراتماق

خَلَعَ ـَ خَلْعًا الثَّـوْبَ أوغَيْـرَهُ: سالماق، يەشمەك (كىيىمنى)؛ ئاجراتماق

ـ هُ: خىزمەتتىن بوشاتماق

ـ الوَرَكَ اوالْكَتْـفَ: چىقىق بولماق؛ چىقىرۋەتمەك

خَلَعَ ـُ خلاَعَةً: شەھۋانلىق ، شەھۋەت پەرەسلىك

خَلْع: ئېلىپ تاشلاش، قالدۇرۋىتىش

خَلِّ عَنْكَ: مەن كەلدىم، ماڭا قۇيىۋەت

خَلَّفَ هُ: قالدۇرماق، قالدۇرۇپ قويماق

خَلَفَ ـُ خِلاَفَةً وَخِلِّيْفَى هُ: ئىز ـ باسار بولماق، ئىزىنى باسماق

خَلْف: كېيىنكى ئىز باسار؛ كېيىنكى ئەۋلاد

خَلْـف ج أَخْـلاف و خُلُـوف: داۋاملاشتۇرغۇچى؛ دۈمبە، ئارقا تەرەپ

خِلْف ج أَخْلاف وَ خِلْفَةً وَ خُلُـوف: ئوخشىماسلىق، ئىختىلاپ؛ ئەمچەك توپچىسى

خَلْفِيّ: ئارقا تەرەپنىڭ، ئارقا تەرەپتە بولغان، ئارقا تەرەپكە مۇناسىۋەتلىك

خَلْفِيَّة: سەھنە دىكوراتىيىسى؛ ئارقا كۆرۈنۈش

خَلَقَ ـُ خَلْقًا وَ خَلْقَةً: ياراتماق، ئىجاد قىلماق

ـ خُلُوقَةً وَ خَلَقًـا الثَّـوبُ: كونراپ كەتمەك، كونرىماق

خَلَق ج أَخلاق وَ خُلْقَان: كونا، كونراپ كەتكەن، جۇل ـ جۇل بولۇپ كەتكەن

خَلْـق ج خُلُـوق: ياساش، يارىتىش؛ مەخلۇقات، ئىنسانىيەت

خُلُوق ج أَخْلاق: مىجەز، ئەخلاق

خِلْقَة ج خِلَق: خاراكتېر، مىجەز؛ يارىتىش؛ چېراي شەكىلى، تەقى ـ تۇرقى

خَلْقِيّ: تەبئى،تەبىئىي بولغان

خَلَّلَ الشَّيْءَ: ئېچىماق، ئېچتىماق

ـ الشَّـيْءَ: ئاچچىق سۇغا ياكى تۇزغا چىلماق؛ پۇرلاشماق (كوكتات)

خَلَـل ج خِـلال: قۇسۇر؛ چىرىك، چىرىكلىك؛ بوشلۇق، يوچۇق

خَلْو ج أَخلاَء: قورۇق، بوش، بىكار

ـ مِن كَذا: نىڭدىن يوق، يوق بولغان

خَلُـوب: مەپتۇن قىلغۇچى، مەھلىيا قىلىغۇچى

خَلْوَة: خىلىۋەت جاي، جىمجىت جاي، خالىخاي

خُلُود: مەڭگۈ، ئەبەدى؛ يوقالماسلىق

خُلُوص: پاك، ساپ، سەممىي

خَلَوِيّ: چەت يۇرتلۇق، ياقا يۇرتلۇق؛ يېزىلىق

خَلَّـى الأَمْـرَ أَوعَنْـهُ: ۋاز كەچمەك؛ تاشلىۋەتمەك، قولىنى بوشاتماق

خلافَة: ئورۇن بېسىش، ۋارىسلىق قىلىش؛ خەلىپىنىڭ ئورنى، خەلىپىلىك ئورۇن

خِلافِيّ: ئىختىلاپلىق، قارىمۇقارشىلىق

خَلاّق: ھەمىشە ياراتقۇچى ؛ خۇدا

خِلال ج أَخلَة: دوستلۇق مۇناسىۋىتى: ئارىلىق، ئارىسى

ـــــ كَذا: ئىك ئوتتۇرىسىدا، ئىك ئارىلىقىدا

خَلايَا ج: ھۈجەيرە؛ ئاساسىي قاتلام تەشكىلاتى؛ كىچىك گۈرۈپپا

ـ النَّحْل: ھەسەل ھەرىسى ئۇۋۇسى

خَلَبَ ـُ خَلْبًا وَ خَلابًا وَ خَلابَةً: ئالماق، ئىكە بولماق؛ قايمۇقتۇرماق

خُلْب: گۆلدىرى بار يامغۇرى يوق كۆچمە بۇلۇت

خِلْبُ ج أَخْلاب: ئۇزۇم يۇپۇرمىقى؛ بېغىر رەك: نېپىز پەردە

خَلْبَصَ: ئارىنى بۇزماق، قوتراتقۇلۇق قىلماق

خَلَّة ج خلال وَ خَلَل: ئالاھىدىلىك؛ ئادەت، خاراكتېر

خَلَجَ ـُ خَلْجًا الفِكْرَ: ئۆزىنىڭ تارتماق: ئاداشماق، ئېزىپ قالماق

خَلْخال ج خَلاخِيلُ: خەلخال ، پۇت بىلەيزۈك

خَلخَل ج خَلاخِلُ: خەلخال (قەدىمكى ئەرمپلەرنىڭ پۇرتىغا سالىدىغان بىلەيزۈك)

خَلَدَ ةُ: ھەگكۇ ياشاتماق، ئەبەدى قىلماق، ھەگكۇ ئۇلتۇرمەسلىك

ـــ بالْمَكان أَوْ إِلَيْه: ئورۇنلاشماق، مەلۇم جايغا ئورۇنلىشىپ قالماق

خَلَدَ ـُ خُلْدًا وَ خَلْدًا: ھەگكۇ داۋام قىلماق، ھەگكۇلۈك بولماق

ـــ خَلْدا وَخُلُودًا بالْمكان أو إِلَيْه: ئۇرۇنلاشماق، جايلاشماق

خَلَد ج أَخْلاد: دىل، كۆڭۈل

خُلْد: ھەگكۇ، ئەبەدى

ـــ ب مَنَاجِذُ: قارغۇ چاشقان

خَلَسَ ـِ خَلْسًا الشَّيْءَ: ئوغرىلماق،ئۇزىنىڭ قىلۋالماق

خُلْسَة: پۇرسەت: ھارام مال

ـٌ ا: سۈسلۇق؛ بىپەرۋالىق

خُلْسِي: ناتوغرىلىق، نامۇۋاپىق

خَلَّصَ هُ من كذا: قۇتقۇزماق

ـــ الشَّيْءَ: ساپلاشتۇرماق، سۈزمەك

خَلَصَ ـُ خُلُوصًا وَ خَلاصًا الشَّيْءَ: پاكىزە بولماق، ساپ بولماق

ـــ مِنَ الْخَطَرِ: قۇتۇلماق؛ جېنى ئامان قالماق، خالىس بولماق

ـــ إِلى الشَّيْءِ: يېتىپ بارماق

خَلَّطَ الشَّيْءَ بالشَّيْءِ: ئارىلاشتۇرماق

ـــ فى الْكَلامِ: سۆزى قاملاشماسلىق

ـــ فى أَمْرِه: ۋەيران قىلماق

خَلَطَ ـِ خَلَطًا الشَّيْءَ بالشَّيْءِ: ئارىلاشتۇرماق

خَلْط: قالايمىقانلاشتۇرۇش

ـــ العَدَدَ: سانىنى بەش قىلماق

خَمَسَ ـُ خَمْسًا القَومَ: ئۇلار ئىشلەپچىقارغان مەھسۇلاتنىڭ بەش (5/1)گە ئىگە بولماق

خَمْس: بەش (5)

ـــ عَشَرَةَ: ئون بەش (15)

خُمْسٌ ج أَخْماس: بەشتىن بىر (5/1)

خَمْسَة:(5) بەش

ـَ عَشَرَ: ئون بەش

خَمْسُونَ: 50 (ئەللىك)

الـ ـــ: ئەللىكىنچى (50 ـــ)

خَمْسِيَات: ئەللىكىنچى يىللار

خَمسِيْنِيَّات:← خَمْسِيَات

أَوَائِل ـــ: ئەللىكىنچى يىللارنىڭ بېشى

خَمَشَ ـُ خَمْشًا وَ خُمُوشًا الوَجْهَ: يۈزىنى تاتلىماق، يۈزىنى تاتىلاپ جاراھەتلەندۈرمەك، تىلىپ يارا قىلماق

خَمْش ج خُمُوشٌ: تىرناق يارىسى، تىرناق زىدىسى

خَمَصَ وَخَمِصَ ـَ خَمْصًا الْبَطَنَ: قورساق قۇرۇقدىلىپ قالماق، قورساق بوش قالماق

خَمَلَ ـُ خَمُولاً ذِكْرُهُ أَوْ صَوْتُهُ: نامى چىقماسلىق؛ ئاۋازنى ئاڭلغىلى بولماسلىق

خَمْلٌ ج خَمْلَة: تىۋىت، پەي، مامۇق

خَمَّنَ الشَّيْءَ: مۆلچەرلىمەك، پەرەز قىلماق

خُمُود: تېتىنچ، جىمجىتلىق

خُمُول: نامى چىمىغان، نامسىز بولغان، نامى ـ نىشانى بولمىغان

ـــ الذِّكْرِ: تونۇلماسلىق، نامى ـ نىشانى بولماسلىق

خَمِير: ئېچىتقۇ (پاگىي)؛ بولكا خېمىرى بولغان

خَمِيْر: ھاراقكەش، زاباي

خَمِيْرَة: ئېچىتقۇ، خېمىرتۇرۇچ

خَمِيْسُ ج أَخْمِسَة وَ أَخْمِسَاءُ: پەيشەنبە كۈنى؛ پەيشەنبىلىك

ـــ ج أَخْماس: بەشتىن بىر (5/1)

خَمِيص ج خِماص: بوش قورساق، قورسىقى ئېچىپ كەتكەن

خَنَّ ـِ خَنِيْنًا: دىمىقدا گەپ قىلماق، دىمىقدا سۆزلىمەك

خَنَا ـُ خَنْوًا عَلَيهِ فِى الْكَلام: راۋان سۆزلىيەلمەسلىك، بىمالال گەپ قىلالماسلىق

خَنَّاق: بوغۇپ ئۆلتۈرگۈچى، تۇنجۇقتۇرۇپ ئۆلتۈرگۈچى

خُنَاق: بوغما (كېسەللىك)

خِنَاق: سىرتماق؛ ياقا (كىيىمنىڭ)

خَنِثَ ـَ خَنَثًا الرَّجُلُ: ئىككى جىنسىلىق بولماق، خونسا بولماق

خَنِث: ئايال جىنسلىق ئەر؛ ئاجىز؛ ئىرادىسىز

خُنْثَى ج خَنَاثَى وَ خِناث: قوش جىنسىلىق شەخس

ـــ سَبِيْلَهُ: ئۆز يولىغا قويۇپ بەرمەك
خَلِيَ ج أَخْلِيَاءُ: قۇرۇق، بوش، خالى، بىكار
خَلِيَّة ج خَلَايَا: ھۈجەيرە؛ ئاساسىي قاتلام تەشكىلاتى، ياچىكا؛ ھەرە كۆنسكى
ـــ بَطَارِيَّة: ئاككومولياتور (توك قاچىسى)
خَلِيْج ج خُلْجَان وَ خُلُوْجٌ: قولتۇق، دېڭىز قولتۇقى
خَلِيْط ج خُلُط وَ خُلَطَاءُ: ئارلاشما ماددىلار؛ پارچە خاتىرىلەر؛ لۇكچەك، بولاڭچى، زومىگەر
خَلِيْع ج خُلَعَاءُ: شەھۋانى پەرىسلەر؛ ئىشتىن بوشتۇپتىلگەن
ـــ مِنَ الأَوْلَاد: ئارلاشما قانلىق ئوغۇل
خَلِيْف ج خُلُف وخَلَف: جلىغا، ئىككى تاغ ئارىسىدىكى يول؛ ۋاپاسىز، لەۋزىدە تۇرمايدىغان
خَلِيْفَة ج خُلَفَاءُ وَ خَلَائِفُ: خەلىپە؛ ئىز باسار، ۋەكالەتچى؛ ئىسلام دىنىدىكى ئەڭ ئالى دىنىي ۋە سىياسىي ھوقۇقنىڭ داھىسى
خَلِيق ج خُلَقَاءُ وَخُلُوق: مۇۋاپىق، لايىق، مۇناسىپ
ـــ بِكَذا: بىلەن مۇۋاپىقلاشقان، مۇۋاپىق بولغان، ماس كەلگەن
خَلِيْقَة ج خَلِيْق وَخَلَائِق: ئالەم؛ ئاللاھ يارالتقان پۈتۈن مەجۇدىيەت، كائىنات
ال ـــ: تەبىئەت

خَلِيل ج أَخِلَّاءُ وَ خُلَّان: قەدىردان دوستلار، بېقىن دوستلار
خَلِيْلَة ج خَلَائِلُ: ئاشنا؛ قەدىردان؛ ئايال دوست
خَمَّ ـُ خَمًّا الْبَيْتَ: ئۆيى تازىلماق
ـــ خَمًّا وَ خُمُومًا: پۇراپ قالماق
خُمّ ج خِمَمَة: توخۇ ئۇۋىسى
خَمَّار: ھاراق سودىگىرى، ھاراق ساتقۇچى
خِمَار ج أَخْمِرَة وَ خُمُور: چۈمبەردە، چۈمبەل؛ رومال
خَمَّارَة: قاۋاقخانا، ھاراق دۇكىنى
خُمَاس: بەشتە ـــ بەشلىك
خُمَاسِيّ: بەشتىن تەركىب تاپقان؛ بەش بۇرجەكلىك
خَمَّة: سېسىپ قېلىش؛ پۇراپ قېلىش
خَمَدَ ـُ خَمْدًا وَخُمُودًا: ئاجىزلىماق، بېقىلماق، جىمىپ قالماق؛ يوقالماق، مۇنقەرز بولماق
خَمَّرَ الْعَجِيْنَ أَوْنَحْوَهُ: خېمىر يوغۇرماق
خَمَّرَ و خَمَرَ ـُ خَمْرًاهُ: يوگىمەك، ياپماق، رومال ئاتماق
ـــ الْعَجِيْنَ: خېمىر يوغۇرماق
خَمْرٌ ج خُمُور: ھاراق؛ ئېچىتىلغان نەرسە
خَمْرَة ج خُمُور: ھاراق؛ ئىسپىرتلىق ئىچىملىكلەر
خَمَّسَ الشَّيْءَ: بەش تەرەپلىك ياكى بەش بۇرجەكلىك قىلماق؛ مۇخەممەس تۇزمەك

خَوَّفَ هُ: قورقىتىۋەتمەك، چۆچىتىۋەتمەك

خَوف: ئەنسىرەش، قورقۇش

خُوفُو: خوفو (قەدىمكى مىسىرنىڭ تۇنجى فىرئەۋنى بولۇپ، ئۇ بۇيرۇق چۈشۈرگۈزۈپ ئۆزى ئۈچۈن غايەت زور ئىھرام سالدۇرغان، ئۇ بۇگۈنگىچە ساقلانغان بولۇپ قاھىرەگە جايلاشقان)

خَوَّلَ هُ الشَّيْءَ: ئۇنىڭغا بەرمەك

خَوْلِيّ ج خَوَل: دېھقانچىلىق مەيدانغا قارىغۇچى، غوجىدار

خَوْن: سەمىمىيەتسىزلىك، خائىنلىق

خَوًى: بوش، قۇرۇق: ئاچ قورساق

خَوَى ـِ خَواءَ الْمَكَانُ: ئادەم ئېزى يوق جاي، ئىنسى ـ جىن يوق بولغان جاي

ـ الرَّجُلُ: ئاچ قالماق

خَوِيَ ـَ خَيًّا وَ خُوِيًّا وَ خَوَايَةً وَ خَوًى وَ خَواءً الْمَكَان: ئادەم ئىزى يوق جاي بولماق، ئىنس ـ جىن دىدارى كۆرۈنمەسلىك

ـ الرَّجُلُ: ئاچماق، قورسىقى ئاچماق

خِيَار: جەۋھەر، مېغىزى؛ ئالدىنئالا پايدىلىنىش ھوقۇقى

ـ خِيَارَة: تەرخەمەك

خَيَّاط: تىككۇچى، تىكمچى

خِيَاطَة: تىككۇچىلىك

خَيَال ج أَخِيْلَة وَ خِيْلان: خام ـ خىيال؛ سايە؛ غۇۋا سايە؛ گۇمان؛ قارانچۇق

خَيَالَة: كۈلەڭگە، قارىسى، سايىسى

خَيَالِيّ: خىيالى: خىيالپەرەس

خِيَالِيَّة: تەسەۋۋۇر ئىقتىدارى

خِيَانَة: خىيانەت قىلىش، خائىنلىق قىلىش

خَيَّبَ هُ: مەغلۇپ قىلماق، يەڭمەك

خَيْبَة: مەغلۇبىيەت

ـ الأَمْلِ: ئۈمىدىنى يوققا چىقارماق

خَيَّرَهُ فِي الأَمْرِ: ئۇنى تاللىغلى قويماق

ـ هُ أَوْالشَّيْءَ عَلَى غَيْرِهِ: رازىمەنلىك بىلەن تاللىماق

خَيِّرٌ ج خِيَار: ئاق كۆڭۈل ئادەم

خَيْرُ: پاراۋانلىق، بايلىق؛ ياخشى نىيەتلىك ئادەم

ـ خِيَار ج أَخْيَار وَ خُيُور: ياخشىلىق؛ ساغلاملىق؛ ئاق كۆڭۈل ئادەم، ياخشى ئادەم

ـ مِن كَذا: ياخشىراق، ئوبدانراق

ـً ا: ئىنتايىن ياخشى، ياخشى

خِيْرَة ج خِيَرَة: جەۋھەر، مېغىزى

خَيْرِيّ: ياخشىلىق قىلغۇچى، ياخشىلىق تەرەپدارى

خَيْرِيَّة: خەيرى ـ ئېھسان؛ بايلىق، پاراۋانلىق

خَيْزُران ج خَيَازِرُ: پېلەك؛ قومۇش؛ رول

خَيْش ج خُيُوش وَ أَخْيَاش: قېلىن رەخت، قوپال رەخت

خَيْشَة: پەردە؛ يانچۇق

خَنْجَر ج خَنَاجِرُ: خەنجەر؛ پىچاق
خَنْدَقَ: خەندەك كولىماق، ئورا كولىماق
خَنْدَق ج خَنَادِقُ: خەندەك، ئاكوپ، ئورا
خُنْزُوَان: ئىپتىخار، غۇرۇر، پەخىر
خِنْزِير ج خَنَازِيرُ: توڭگوز، ئەركەك چوشقا
خِنصِر ج خَنَاصِر: چىمچىلاق (بارماق)
خَنَعَ ـُ خُنُوعًا: خىجىل بولماق؛ خىجىل بولغانلىقى سەۋەبىدىن بېشى چۈشۈپ كەتمەك
ـــ لَهُ أو إِلَيْه: ئىتائەت قىلماق؛ بويسۇنماق
خُنْفُسَ ج خَنَافِس: تېزەكچى قوڭغۇز
خُنْفُسَاءُ ج خَنَافِسُ وَ خُنْفُسَـــا وات: تولۇقچى قوڭغۇز، تېزەكچى قوڭغۇز
خَنَّقَ هُ: بوغۇپ ئۆلتۈرمەك
خَنَقَ ـَ خَنْقًا هُ: تۇنجۇقتۇپ ئۆلمەك
ـــ تَهُ الدَّمْعَةُ: ئۆكسۈپ يىغلىماق
ـــ الرَّايَةَ: بايراق يېرىم چۈشۈرۈلمەك
خَنْق: تۇنجۇقتۇپ ئۆلتۈش، بوغۇلۇپ ئۆلۈش
خُنُوع ج خُنُع: بويسۇنغۇچى، ئىتائەت قىلغۇچى
خَنِّي: راۋان سۆزلىيەلمەسلىك
ـــ الدَّهْر: پالاكەت، ھالاكەت، نەسلىك
خَنِيَ ـَ خَنًى عَلَيْه فِى الْكَـــلام: راۋان سۆزلىمەسلىك
خَنِيق: بوغۇپ ئۆلتۈرۈلگەن، تۇنجۇقتۇرۇپ ئۆلتۈرۈلگەن
خَوَاء: ئاچ قورساق، بوش قورساق
خَوَارُ الْعَزْم: ئىرادىسى بوش، ئىرادىسىزلىك
ـــ الْقُوَى: پۈت ـــ قولىدا كۈچ قالماسلىق، ماغدۇرسىزلىنىش
خَـــوَّار: ئىرادىسى بوشاپ قالغۇچى، ئىرادىسىزلىك قىلغۇچى، ئىرادىسىز
خَوَّاصّ مِن الْقَـــوْم: داڭلىق تۆر، ئۇلۇغ ئىسىلزادە
خَوَّاف: قورقۇنچاق، توخۇ يۈرەك
خُوَان ج أَخْوِنَة وَ خُون وأَخاوِين: تاماق ئۈستىلى، داستىخان
خَوْخ: شاپتۇل دەرىخى؛ شاپتۇل
خَوْخَة: بىر دانە شاپتۇل؛ تۆڭلۈك؛ چوڭ ئىشكىنىڭ كىچىك ئىشكى (يات ئىشكى)
خَوْد ج خُود وَ خَوْدات: ياش ئايال، چوكان
خُوذَة ج خُوَذ وَ خُـــوَذَات: دوبولغا، تۆمۈر قالپاق
خَـــوِرَ ـَ خَـــوَرًا: بوشىشىپ قالماق، ئىرادىسى بوشاپ قالماق
ـــ تْ قُوَاهُ: ماغدۇرسىزلانماق
خُورِيّ ج خَوَارِئَة: باستىر (خرىستىئان رەھبىرى)
خَوْزَقَ هُ: ئۇنى ياغاچ ئۈستىدىكى ئۇچلۇق قوۋزۇقـــقـــا ئولتۇرغۇزماق قوۋزۇققـــا ئولتۇرغۇزماق
خَـــوَّضَ الْمَـــاءَ: تېنىز يەردىكى سۇنى كىچىپ ئۆتمەك، سۇنى كەچمەك

د - الدّال

د (دال) : ئەرەب تىلى ئېلىپبە جەدۋىلىدىكى 8 ـ ھەرپ بولۇپ ئەبجەد ھېسابى بويىچە «4»نى بىلدۈرىدۇ.

دَاء ج أَدْواء: كېسەل، ئىللەت، ئاغرىق

ـ عَيّاء: ساقايماس كېسەل

دائِب: چىدىغۇچى؛ چىداشلىق؛ داۋاملاشتۇرغۇچى

دائِخ: باش قايغان، باش ئايلانغان؛ بېشى قايغۇچى، بېشى قېيىپ ئايلانغۇچى

دائِر: ئايلانماق؛ دائىر، يۇمىلاق، دۆگلەك

دائِرَة ج دَوائِرُ: ھالقا، چەمبىرەك؛ دائىر، رايون

ـ الْحُكُومَة: ھۆكۈمەت دائىرلىرى

ـ الطُّولِ وَالْعَرْضِ: ئۇزۇقلۇق مىردىئان، كەڭلىك گرادوسى

ـ مَعَارِف: قامۇس، ئېنسىكلوپدىيە

ـ قُفْلٍ: تۇتاشتۇرغۇچ توك يولى

ـ تَوالٍ: ئارقا ـ ئارقىدىن ئۇلانغان توك يولى

ـ مُوازِنَة: يانداش ئۇلانغان توك يولى

قُطْر الـ ـ: دېئامېتىر

دائِرِيّ: يۇمىلاق، يۇمىلاق شەكىللىك

دَائِم: دائىم، ھەمىشە، داۋاملىق

ـً ا: دائىمى، مەڭگۈ

ـً ا أَبَدًا: ئەبەدىي، ئۇزلۇكسىز

دائِن: قەرىز بەرگۈچى

دأَبَ ـَ دَأْبًا ودَؤُوبًا فى كَذا: چىڭ تۇرماق، بىرلىشىپ ئىشلىمەك

دَأْب: قەتئىي ئىرادە؛ ئادەت

دَابّ: ئۆمىلىگۈچى، ئۆمىلەپ ماڭغۇچى

دَابَّة ج دوابٌّ: ئات ـ ئۇلاغ؛ ھايۋان

دابِر ج دوابِرُ: ئاخىرى، قويرۇقى؛ يىلتىزى؛ تېگى، ئاساسىي؛ ئۆتۈپ كەتكەن

داثِر ج دَواثِرُ: كونراپ كەتكەن

داجَ ـِ دَيْجًا وَ دَيَجانًا: ئاستا قەدەم تاشلاپ ماڭماق

داجِن ج دَواجِنُ: كۆندۈرۈلگەن، ئۆگىتىلگەن

داجىَ مُدَاجَاةً هُ: خۇشامەتچىلىك قىلماق، تەخسىكەشلىك قىلماق

داخَ ـُ دَوْخًا الْبِلاَدَ: ئىستېلا قىلماق، قولغا كىرگۈزمەك، ئىشغال قىلماق

خَيْشُوم ج خَيَاشِيْمُ: بورۇن تۆشۈكى؛ ساقاق (بىلىق قاتارلىق هايۋانلارنىڭ نەپەس ئېلىش ئەزاسى)؛ ژابرا

خَيَّطَ الثَّوْبَ: كىيىم تىكمەك؛ يامىماق

خَيْط ج خُيُوط وَ اَخْيَاط وَخُيُوطَة: يىپ؛ سىزىق

ــ الرَّصَاصِ: كېسىك سىزىق؛ ئاسما

خَيْطِيّ: يىپلىق، يىپتىن ئىشلەنگەن

خَيْفَة ج خِيَف: قورقۇش، ئەنسىرەش

خَيَّلَ: ئات ماڭماق، ئات چاپماق

خَيْل ج خُيُول وَ أَخْيَال: ئاتلار توپى؛ ئاتلىق قوشۇن؛ چەۋەندار

خُيِّلَ إِلَيْه أَوْلَهُ أَنَّهُ كَذا: كۆرگەندەك تويۇلماق، كۆرگەندەك ھېس قىلماق

خُيَلاَء: ھاكاۋۇرلۇق، ئۆزىنى چوڭ تۇتماق

خَيْلان: دېوگون (ھىندى ئوكيان ۋە قىزىل دېڭىزدا ياشايدىغان ناھايىتى چوڭ سۈت ئەمگۈچى ھايۋان)

خَيْلِيّ: ئاتلار توپىنىڭ، ئاتلار توپىدەك؛ ئاتلىق قوشۇنلارنىڭ، ئاتلىق قوشۇندەك

خَيَّمَ: چېدىر تىكمەك، چېدىر ياسماق، بارگاھ قۇرماق

ــ عَلَيْه الظَّلاَمُ اَوْ غَيْرُهُ: قاپلىماق، يۆگىمەك (قاراڭغۇ قاتارلىقلار)

خَيْم: تۇغما سۈپەت، تۇغما خۇسۇسىيەت

خَيْمَة ج خِيْم وَ خِيَام وَ خَيْم: چېدىر

دالِيٌ: ئىللىق، ئىسسىق: قىزغىنلىق

دالَعَ دِفاعًا عَنْـهُ: قوغدىماق، مۇداپىئە قىلماق: ئاقلىماق، يان باسماق

ـــ هُ: جەك قىلماق: مۇشتىلاشماق

دافِع ج دَوافِـعُ: قارشى تۇرغۇچى، رەت قىلغۇچى: ئىتتىرىش كۈچى، ھەرىكەتلەندۈرگۈچى كۈچ: پۇل تاپشۇرغۇچى

داكِس: ياماڭلىق ئالامىتى

دالَ ـُ دَوْلَـةً وَ دَوْلاً الـدَّهْرُ: زامان ئىشلىرى ئۆزگەرمەك، دەۋر ئۆزگەرمەك

ـــ تْ عَلَيْهِ الدَّوْلَةُ: بەختسىزلىك يېتىپ كەلمەك

ـــ تِ لَـهُ الدَّوْلَـةُ: زامان ئايلىنىپ كەلمەك

دَالٌ: يېتەكچى، باشلامچى، رەھبەر

ـــ عَلَى كَذا: ئىپادىلەنگەن

دالَسَ هُ: ھىيلە ـــ مىكىر ئىشلەتمەك

دامَ ـُ دَومًا وَ دوامًـا وَ دَيْمُونَـةً الشَّـيْءُ: ئۆزلۈكسىز بولماق، داۋاملاشماق

ما ـــ: پەقەت، پەقەتلا، مادامكى

دام (الدَّ امِي): قان ئېقىۋاتقان

دَاما: خەلقئارالىق شاھمات

دامِس: قاپقاراڭغۇ

دامِيَة م: قان ئېقىۋاتقان: قانلىق

دانَ ـُ دَوْنًا: بوزەك بولماق: خارلانماق

ـــ لَهُ: بويسۇنماق، ئىتائەت قىلماق

ـــ ـِ دَيْنًا هُ: قەرز بەرمەك

ـــ دَيْنًا: بويسۇنماق، ئىتائەت قىلماق

ـــ دَيْنًا وَ دِيَانَةً بِالدِّيْنِ: دىنغا ئىتائەت قىلماق، دىنغا ئېتىقاد قىلماق

دان (الدَّانِي) ج دُناة: يېقىن: تۆۋەندىكى

دَائَة: زەمبىرەك ئوقى: يادرو: مەركەز: ئۇل، تەگ

دائِمَرْك: دانىيە (دۆلەت)

دائِمَرْكِيّ: دانىيەلىك، دانىيەلىك ئادەم

داه (الدَّاهِي) ج دُهاة: دانا، تەدبىرلىك ئادەم: قارا نىيەت: مەككار: شىر (ھايۋان)

دَاهَـمَ هُ: ئۇشتۇمتۇت ھۇجۇم قىلىپ كىرمەك

داهَـنَ هُ: خوشامەت قىماق: ھىيلە ـــ مىكىر ئىشلەتمەك

داهِيَة ج دَاواه: پالاكەت، ئاپەت، ھادىسە: كۆپ تەرەپلىمىلىك بىلىمگە ئىگە ئادەم: مەككار: مۇغەمبەر

دَؤُوب عَلَىَ الشَّيْءُ: چىداشلىق بەرمەك: داۋاملاشتۇرماق، چىداپ تۇرماق

دُؤُوب: چىدامچانلىق كۆرسەتكۈچى: چىداپ تۇرغۇچى

ـــ هُ عَلى كَذا: ئالدىماق: ئالداپ ئۆزىگە تارتماق

داوَلَ الشَّيْءَ بَـيْنَ الْقَـوْمِ: يۇرۇشتۇرمەك: ئوبروت قىلماق: ئالماشتۇرماق

داوَمَ عَلَىَ كَذا: داۋاملاشماق

ـــ ـِ دَيْخًا: بويسۇنماق، ئىتائەت قىلماق

داخَلَ الْمَكَانَ: قەدەم قويماق

ـــ هُ فِي الأَمْـرِ: ئارىلاشماق، مۇداخلە قىلماق

داخِل: ئىچكى قىسمى؛ قاتناشقۇچى، كىرىپ كەلگۈچى؛ كىرگەن

داخِلِـيّ: ئىچكىرى تەرەپ، ئىچى تەرەپنىڭ، ئىچى تەرەپكە مۇناسىۋەتلىك

داخِن: تۈتۈن چىقارغان: تاماكا چەككەن

داخِنَة ج دَاواخِنُ: تورخون،مورا

دَادَ ـَ دَوْدًا الطَّعامُ: چىۋىن لېچىنكىسىنى چىقماق؛ لىچىنكا ئۆسمەك، قۇرۇت ئۆسمەك

دار ـُ دَوْرًا وَ دَوَرانًا: ئايلانماق: باش قايماق، باش ئايلانماق

ـــ الدَّهْرَ: جاهان ئىشلىرى ئۆزگەرمەك، جاهان ئايلانماق

ـــ تْ عَلَيهِ الـدَّوائِرُ: جاپا چەكمەك؛ پالاكەت باسماق، نەس باسماق

دار ج دور و دِيـار و أَدْؤُر وَ أَدْوُر و أَدْوِرَة و ديـارة و أَدوار و دُورات ودِيارات ودُورانَ و دِيـران: تۇراي جاي؛ ئۆي، ماكان؛ هويلا ـ ئارام؛ يۇرت؛ قۇرۇ

ـــ السِّيْنَمَا: كىنوخانا

ـــ الْحِضانَة: بالىلار يەسلىسى

ـــ السَّلام: جەننەت؛ دارۇسالام

دارَة ج دُور: ئۆي؛ ئاي گەردىشى؛ چەمبەر

دارِج: ئېقىۋاتقـان، داۋاملىـق كـۆرۈلۈپ تۇرغان؛ ئاددىي، ئادەتتىكى؛ ئومۇمىي

لُغَة ـــ ة: جانلىق تىل، ئېغىز تىلى

دارِس: ئۆگەنگـۈچى، تـەتىقىقات ئـېلىپ بارغۇچى خادىم

ـــ ج دَوارِسُ: يوقالغان، غايىپ بولغان

دارَى ـِ مُدراةً هُ: خۇشامەت قىلماق

داسَ ـُ دَوْسًا و دِيَاسًا ودِيَاسَةً الشَّيْءَ: دەسسىمەك

ـــ هُ: هاقارەت قىلماق، دەپسەندە قىلماق

ـــ الزَّرْعَ: دان ئايرىماق

داسِر: پرويىللېر، پەررەك (ئۈسكۈنە)

داعٍ (الـدَّاعِي) ج دَواعٍ: ئېهتىياج، زۆرۈنىيەت؛ سەۋەب، غەرەز؛ مەقسەت

دُعَاة: ئىلتىجا قىلغۇچى، دۇئا قىلغۇچى؛ ئىسلامنى تەشۋىق قىلغۇچى

دَاعَبَ هُ: چاقچاق قىلماق، ئويناشماق

داعِب: چاقچاقچى، ئويۇنچى

داعِر ج دُعَار: شاللاق، بۇزۇق

داعَى مُـداعاةً هُ: داۋا قىلماق؛ مۇنازىرە قىلماق

داعِيَة ج دَواعٍ: ئېهتىياج، زۆرۈنىيەت

دَاغِل: چۈشكەنلەشكەن، چىرىكلەشكەن

دَاغ: داغ، ئەن؛ تامغا، مۆهۈر

دافَ ـُ دَوفًـا الشَّـيْءَ: قوچۇماق، ئېلىشتۇرماق

دُبُوس ج دَبَابِيسُ: ئىلكەك: بولاپكا

دثار ج دُثُور: يۈك ئەدىيال: يوتقان

دَثْرَةٌ: يۈك ئەدىيال ياپماق: يوقاتماق، بوزماق

دُبِيّ: ئېيىقنىك: ئېيىق تۇرنىك (ھاۋايىنىك)، ئېيىقتەك

دَثَرَ ـُ دُثُورًا الأَثْرُ: غايىپ بولماق، سۈرتۈپ تاشلانماق، ئۆچۈپ كەتمەك

ـ المَنْزِلُ: كونىراپ كەتمەك

دَثُور: غايىپ بولغان، كونىراپ كەتكەن

دجَا ـُ دَجْوًا و دُجُوًّا اللَّيْلُ: قاراڭغۇ بولماق، قاراڭغۇ قاپلىماق

ـ الثَّوْبُ: كىيىم كەڭ بولماق، كىيىم كەگرەك بولماق

دَجاج ج دُجُج: توخۇ: ئۆي قۇشلىرى

دَجَاجَة: مېكىيان، بېردانە ئۆي قۇشى

دَاجِيّ: توخۇنىك: توخۇچى، ئۆي ھايۋانلىرىنى ئېلىپ ساتقۇچى ئادەم، توخۇدەك

دَجّال ج دَجَاجِلَة: يالغانچى، ئالدامچى، پوچى: پالچى، رەممال: دەججال

دُجَّة ج دُجَج: قاراڭغۇ، زۇلمەت

دَجِرَ ـَ دَجَرًا: قىيىنچىلىق تارتىپ قالماق: مەس بولماق

دَجَّلَ: ھېيلە ـ مىكىر ئىشلەتمەك: ھەل بەرمەك

ـ الأَرْضَ: ئوغۇت بەرمەك، ئوغۇتلىماق

دَجَلَ ـُ دَجْلاً: يالغان سۆزلىمەك، ھېيلە ـ مىكىر ئىشلەتمەك: قاپلىماق

دِجْلَةٌ: دەجلە دەرياسى

دَجَّنَ الْحَيْوانَ: ھايۋاننى كۆندۈرمەك

دَجَنَ ـُ دَجْنًا وَ دُجُونًا اليَوْمُ: قاراڭغۇ پەيدا بولماق، قاراڭغۇ بولماق، قاراڭغۇ قاپلىماق

ـ دُجُونًا الحَمامُ: كۆنمەك، ئۆسمەك

دَجْنَاءُ م: قاراڭغۇلۇق، قاراڭغۇ

دُجْنَة ج دُجَن: قاراڭغۇ، زۇلمەت

دَجِيّ: قاراڭغۇلۇق: قاراڭغۇلۇقتەك

دُجُنَّة ج دُجَى: قاراڭغۇلۇق، قاراڭغۇ

دَحْدَرَ الشَّيْءَ: دومىلىتىپ ئەكەلمەك، يۇمىلاتماق، دومىلاتماق

دَحَرَ ـَ دَحْرًا و دُحورًا وَ مَدْحَرَةً هُ: قوغلاپ ھەيدىمەك، يەڭمەك

دَحْرَجَ الشَّيْءَ: يومىلاتماق، يورغىلاتماق

دَحَضَ ـَ دَحْضًا وَ دُحُوضًا الْحُجَّةُ: رەددىيە بەرمەك، ھۆججەت كەلتۈرمەك

ـ الحُجَّةُ: رەت قىلىنماق

دُخان ج أَدخِنَة وَ دواخِنُ و دَوَاخِينُ: تۈتۈن، ئىس، تاماكا

دَخَرَ ـَ دَخْرًا وَ دُخُورًا: بوش بولماق، كۆڭسىز بولماق: خارلانماق

دَخَرَ ـُ دَخْرًا: چۈپىلەشمەك، چۈكونەملەشمەك، مازلاشماق

داوَى مُد وَاةَ الْمَرِيْضَ: داۋالىماق

دايَة: ئاكو شېر؛ كىندىكئانا، توغۇت ئانىسى

دَايْـــل: ئاپتوماتىك تېلېفوننىڭ نومۇر دىسكىسى

دايَنَ دِيَانًا هُ: قەرز بەرمەك

دَبَّ ـِ دَبًا وَ دَبِيْبًا: ئۆمىلەپ ماڭماق

دُبٌّ ج دِبَبَة ج أَدْباب ودِباب: ئېيىق (هايۋان)

دَبَّابَة: تانكا

دَبَّـــاغ: تېرە ئەشلەش ئىشچىسى، تېرە ئەشلىگۈچى

دِبَّاغ ج دُبُغٌ: تازىلانغان شور

دِباغَة: تېرە ئەيلەش؛ ئەيلەنگەن تېرە؛ تېرە ئەشلەش

دُبال ج أَدْبِلَة: ئوغۇت

دَبَّـــجَ الْمَقَالَـــة: زىننەتلىمەك؛ تۈزەتمەك؛ ئىشلەپ چىقماق (ماقالىنى)

دَبَجَ ـُ دَبْجًـــا وَ دَبَاجَـــةً هُ: ياسماق، زىننەتلىمەك

دَبْدَبَ الـــحَافِرُ: ئات تۇۋىقى تاقلىداپ ئاۋاز چىقارماق

دَبْدَبَـــــة: ئاياغ ئاۋازى، (ئۇلاغنىڭ) توۋىقىنىڭ ئاۋازى

دَبَّرَ الأَمْرَ: ئورۇنلاشتۇرماق

دَبَرَ ـُ دَبْرًا وَ دُبُورًا: يۇگۈرمەك؛ ئارقىسقا قاراپ قاچماق؛ يوقالماق

ـــ ت الرِّيْحُ: تەتۈر شامال چىقماق

ـــ دَبْرًا: ئۆلمەك، ۋاپات بولماق

ـــ هُ: ئەگىشىپ ئارقىسىدىن ماڭماق

دَبْرُ ج أَدْبُر و دُبُـــور: غايىپ بولغان؛ قاچقان؛ ئاخىرىقى قىسمى؛ هالاك بولغان؛ هەرە توپى؛ پاراۋان، باياشات

دُبُر ج أَدْبَار: كاسا، مەقەت، قوك؛ ئارقا تەرەپ

دِبْرِياج: ئۇلىغۇچ، مۇفتا

دَبَش: شېغىل تاش، ئۇششاق تاش؛ ياشاشقا ئەرزىمەسلىك، ئەھمىيەتسىز ياشاش

دَبَغَ ـُ دَبْغًا ودِبَاغًا وَدِبَاغَـــةً الْجِلْـــدَ: ئاشلىماق، ئەيلىمەك

دَبَّقَ هُ: يەملمەك، چاپلىماق

دَبِقَ ـَ دَبْقًا بِهِ: چاپلاپ قويماق

دِبِق: يېپىشقان، جايلاشقان

دَبْقٌ: يېپىشقاق لېنىتا، چاپلاشقان رېزىنكە

دَبْـــل ج دُبُـــول: چۇما؛ يۇقۇملۇق، كېسەل؛ قىيىنچىلىق؛ تاغ جىلغىسىدىكى ئېقىنلار

دِبْلُوم، دِبْلُوَمَة ج دِبْلُومَات: گۇۋاهنامە، شاهادەتنامە، دېپلوم

دِبْلُومَاسِيّ ج دَبَالِسَـــةُ: تاشقى ئىشلار خادىمى؛ تاشقى ئىشلار، دىپلومات

دِبْلُومَاسِيَّة: سىرتقى ئالاقە، سىرتقى ئالاقە سىياسىتى، دىپلوماتىيە

دَبُّور ج دَبَابِيْرُ: هەرىلەر توپى؛ پاسۇن، فورما

دُرَّة ج دُرَر: بىر دانە مەرۋايىت

دَرَّجَ هُ: دەرىجىگە ئايرىلماق؛ پەلەمپەي قىلماق، پەشتاق قىلماق

ـــ هُ إِلَيْه: يېقىنلاشتۇرماق

دَرَجَ ـُ دُرْجًا وَ دُرُوجًا وَ دَرَجَانًا: سەپ بالا قەدەم باسماق؛ قەدەم تاشلىماق؛ پەلەمپەي ئورناتماق

ـــ الأَمْرُ: ئېقىپ يۈرمەك، كەڭ تارقالماق

دَرَج ج أَدراج وَ دِراج: شوتا، پەلەمپەي، باسقۇچ؛ ياراشتۇرغۇچى، كېلىشتۇرۇپ قويغۇچى

ذَهَبَ أَدْراجَ الرِّياحِ: قۇرۇق ئاۋارە بولماق، بىكارغا ماڭماق

رَجَعَ اَدْراجَهُ: كەلگەن يولدىن قايتماق

دُرْج ج أَدْراج وَ دِرجَة: تارتما؛ ئىشكاپ

دَرَجَة ج دَرَج: شوتىنىڭ بالدىقى، پەلەمپەينىڭ باسقۇچى؛ دەرىجە؛ ئۆلچەم؛ كەسىر (سان)

ـــ أَمان: بىخەتەرلىك دەرىجىسى

دُرْدُور: قاينام؛ تۇر؛ پىلدىراق، غىر ـ غىرەك (باللار ئۆيۈنچۇقى)

دَرَزَ ـُ دَرْزًا الثَّوْبَ: كىيىمنى قىرلىق تىكمەك

دُرْزِيّ: دوروز مىللىتىدىكى ئادەم دوروز مىللىتىگە مەنسۇپ بولغان

دَرَّسَ هُ: ئۆگەتمەك، دەرس بەرمەك

دَرَسَ ـُ دَرْسًا وَ دِراسَةً الْعِلْمَ: ئۆگەنمەك

دَرْس ج دُرُوس: دەرس؛ ئۆگىنىش؛ تەتقىق قىلىش؛ ساۋاق؛ ئۆچۈرۈۋېتىلمەك، سۈرتۈۋېتىلمەك

دَرَّعَ هُ: ساۋۇت كىرگۈزمەك؛ پىرونە بىلەن تەمىنلىمەك

دِرْع ج دُرُوع و أَدْرُوع و أَدراع وَدِراع: ساۋۇت، زىنجىر كىيىم؛ ساۋۇتلۇق ئەسكەر

ـــ ج أَدْراع: ئايال كىشى ئۆيى ئىچىدە كىيىدىغان ئىچ كىيىم؛ يوپكا، كوپتا

دَرْفِيل دَرافِيل: دېڭىز دېلفىنى

دَرَقَة ج دَرَق و أَدْراق: تېرە قالقان؛ تاش پاقا قېپى؛ دەريانىڭ توغان دەرۋازىسى

دَرَقِيّ: قالقانلىق ھالەت؛ تىرناقلىق نەرسە

دَرَك ج أَدْراك: تېكى، ئاستى؛ جەمئىيەت تەرتىپىنى ساقلايدىغان قىسىم

دَرَكِيّ: بىر ژاندارما ئەسكەر

دَرَّمَ الشَّيْءَ: قىرقماق، پۈتمەك

دَرَّنَ: ئۆپكە كېسىلى بولماق

دَرَن ج أَدْران: كىر، توگرا؛ ئۆپكە كېسىلى

دَرِنَ ـَ دَرَنًا الشَّيْءُ: پاسكىنلاشماق، مەينەتلەشمەك؛ ئۆپكە كېسىلى بولماق

دَرَنِيّ: توبركولىيوز خاراكتېرلىك، ئۆپكە كېسىلى خاراكتېرلىك

دُرُوز: دوروز مىللىتى

دِرْهَم ج دَراهِم وَ دَراهِيمُ: دەرھەم (قەدىمكى كۈمۈش پۇل نامى)

دَخَّلَ هُ: كىرگۈزمەك، قىستۇرماق
دَخَلَ ـُـ دُخُولاً وَ مَـدْخَلاً الْمَكـانَ: كىرمەك، داخىل بولماق
ـــ بِهِ: كىرگۈزمەك
ـــ فِي الأَمْرِ: قاتناشماق
ـــ: باشلىماق، كىرشمەك
دَخْل: كىرىم، دارامەت: شەك - شۈبھە
دَخِيل ج دُخَـلاَءُ: چەت ئەللىك: چەت ئەلدە ئىشلەپچىقارغان
ـــ : چەتتىن كىرگەن سۆز
دُخْلَة: نىيەت، مەقسەت، غەرەز
دَخَنَ الشَّيْءُ: ئىس چىقماق، قويۇق ئىس كۆتۈرۈلمەك
ـــ الشَّيْءَ أَوعَلَيْه: ئىس چىقارماق
ـــ : تاماكا چەكمەل
دَخِنَ ـَـ دَخَنًا: ئىس چىقماق: ئىس پۈركى ئىسلىماق
دُخَن: تېرىق، سوك
دُخُول: كىرىش، داخىل بولۇشى
دَخِيْلَة: غەرەز: ئىنتىلىش: ئىچكى ئەھۋال: كىرگۈزۈلگەن
دَرَّ ـُـ دَرًّا السَّـائِلُ: شىرىنلىك بولماق، شەربەتلىك بولماق
دَرّ: شېرنە، شەربەت: سۈت
دُرّ ج دُرَد وَ دُرّات: گۆھەر، مەرۋايىت
دُرِّأَ ـَـ دَرْأً وَ دَرْأَةً هُ: چىداشلىق بەرمەك، بەرداشلىق
ـــ السَّيْلُ: بالاب ئېقىپ كەتمەك
ـــ دُرُواً الْبَدْرُ: نۇر چاچماق
دَرَابَزُون: سلاسۇن، توسما
دَرابَكَة ج دَرابِكُ: نافىرا ياكى نافىر (چالغۇ ئەسۋابى)
دَرَّاجَة: ۋېلىسىپىت
دَرَّاسَـة: دان ئاقلىغۇچ، دان ئايرىش ماشىنىسى
دراسَة: ئۆگىنىش، تەتقىق قىلىش
دِراسِـيّ: ئۆگىنىشكە مۇناسىۋەتلىك، تەتقىقاتقا مۇناسىۋەتلىك
دَرّاعَـة: ئوققا قارشى كىيىم كىيىگەن قىسىم، برونىلانغان
دَرّاق: شاپتۇل دەرىخى: شاپتۇل مېۋىسى
دُرّاقِنُ: شاپتۇل دەرىخى، شاپتۇل مېۋىسى
دِراما: تىياتىر، داراما
درايَة: بىلىش، چۈشىنىش
دَرَّبَ هُ عَلَى الشَّـيْءِ أَوفِيـهِ أَوبِـهِ: تەربىيىلىمەك، ئۆستۈرمەك
دَرِبَ ـَـ دَرَبًـا وَ دُرْبَـةً بِكَـذا: مەشىق قىلماق، ئۆگەنمەك، تەلىم ئالماق
دَرْب ج دُرُوب وَ دِراب و أَدْراب: چىغىر يول، تاغ يولى
دُرْبَة: مەشىق قىلىش، تەلىم ئېلىش
دَرْبَزِيْن: سالاسۇن، ۋەدەك، رېشاتكا
دَرَبَسَ الْبَابَ: ئىشكىنى دەملىمەك

دُعابَة: چاقچاق قىلىش

دَعارَة: ئەخلاقسىزلىق قىلىش، شاللاقلىق قىلىش

دعَامَة ج دَعـائِمُ: تۈۋرۈك، تىرەك؛ ياقا (كىيىمنىڭ)

دَعـاوَة: تەشۋىق قىلىش، دەۋەت؛ دەۋا قىلىش

دعَايَة: تەشۋىقات، دەۋەت

دَعَبَ ـَ دَعْبًـا وَ دَعابَـةً هُ: چاقچاق قىلماق، ئويناشماق

دَعب: چاقچاقچى، قىزىقچى

دَعَـة: تىپتىنچ، جىمجىت؛ مۇلايىم، مۇنائەتچان؛ كەڭتاشا

دُعْجاء ج دُعْج: كۆزى ھەم چوڭ ھەم قارا ئادەم

دَعَرَ ـَ دعَـارَةً وَ دَعِـرَ ـَ دَعَـرًا: شاللاقلىق قىلماق، ئەخلاقسىزلىق قىلماق

دَعِر: شاللاق، پاسسق؛ ئەخلاقسىز

دَعَسَ ـَ دَعْسًـا هُ: دەسسەمەك، ئىياغ ئاستى قىلماق، دەپسەندە قىلماق؛ تۇرتكە بولماق، ئىلگىرى سۈرمەك

دَعَّمَ هُ: ياردەم بەرمەك، قوللىماق

ـــ عَلَيْه: ئورۇنلاشتۇرماق

دَعَمَ ـَ دَعْمًا هُ: تىرىمەك، تىرەپ تۇرماق

دَعْـوَة: دەۋا قىلىش تەكلىپ قىلىش؛ تەشۋىقات قىلىش؛ ئىلتىجا قىلىش

دَغْوَى ج دعـاوٍ وَ دَعـاوَى: تەشەببۇس؛ تەلەپ؛ دەۋا؛ دەۋا قىلىش

دَعـيّ ج أَدْعِيَـاءُ: ئاسراندى ئوغۇل؛ بېقىۋالغان بالا؛ نىكاھسىز توغۇلغان بالا

دَغْدَغَ هُ: غىدىقلىماق، كۆلكۈسىنى كەلتۈرمەك

دَغَرَ ـَ دَغْرًا عَلَيْه: ھۇجۇم قىلماق

ـــ هُ: ئىتتىرمەك؛ باستۇرۇپ ئۆلتۈرمەك، بېسىپ تۇرۇپ ئۆلتۈرمەك

دَغِرَ ـَ دَغَـرًا: ئەخلاقسىزلىق قىلماق، شاللاقلىق قىلماق

دَغَشَ ـَ دَغْشًا: قاراڭغۇلۇقتا كىرمەك

دَغَش . دُغْشَة: قاراڭغۇ، زۇلمەت

دَغَل ج أَدْغال وَ دِغال: شاللاق، پەس، ئىپلاس؛ تاغ جىلغىسى، ئورمانزارلىق

دَغَـل: پەسكەشلىك، بۇزۇقلۇق؛ بۇك باراقسان ئوسكەن چاتقال

دَغَلَة: ئورمان، دەرەخزارلىق

دَغَمَ ـَ دَغْمًـا وَ دَغَمانًـا الشَّـيْءُ: ئارلاشتۇرماق، قاپلىماق؛ ئىسىق؛ ئوتتۇپ كەتمەك

ـــ الشَّيْءَ فِـي الشَّـيْءِ: قىستۇرۇپ كىرگۈزمەك

دُفّ ج دُفُوف: داپ، دۇمباق

دَفَّأَ هُ: ئىللىتماق، ئىستىماق

دَفِئَ ـَ دَفْأً وَدَفاءً وَدَفَاءَةً ودُفُوًّا مِـنَ الْبَرْدِ: ئىللىق ھېس قىلماق

دَرْوِيْشَ ج دَرَاوِيْشُ: دەرۋىش، زاھىت؛ كەمبەغەل، نامرات ئادەم

دَرَّى: خاماندىكى ئاقلانغان نەرسىلەرنى سورىماق؛ سورىۋەتمەك، بىكار قىلىۋەتمەك

— بِكَذا: بىلمەك، ئۇقماق

دَرَى ـِ دَرْيًا وَ دَرِيَةً و دُرْيًا و دَرَيَانًا وَ دِرْيَانًا وَ دِرَايَةَ الأَمْرَ أَوبِهِ: بىلمەك، ئۇقماق

— الرَّأْسَ: باش تارماق، چاچ تارماق

دُرَىَ: پارقىراپ تۇرىدىغان، گۆھەردەك

دُرَيْنَة: ئون ئىككى دانە

دَسَّ ـُ دَسًّا و دَسِيْسًا هُ: يوشۇرماق، يايماق، يۆگىمەك

— عَلَيْهِ: ئۇنىڭغا سۆيقەست قىلماق

دِسار ج دُسُر: تاختا مېخلاش مىخى

دَسْت ج دُسُوت: ئۆينىڭ تورى؛ ياستۇق

— الوِزارَة: ئىچكى كابىنېت، ئىچكى كابىنىت يىغىنىنى

دَسْتَه ج دَسْتَات و دِسَت: بىر دانە، بىر پارچە، بىر يۈرۈش (ماركا)؛ بىر دوزنا

دُسْتُور ج دَسَاتِيْرُ: قانۇن - تۈزۈم؛ دەستۇر

دُسْتُورِيّ: قانۇن — تۈزۈمنىڭ، قانۇنلۇق؛ ئاساسىي قانۇنلۇق

دَسَرَ ـُ دَسْرًا هُ: ئىلگىرى سۈرمەك، ئالغا سۈرمەك؛ تىكلىمەك، توپلىماق

دَسَّسَ هُ: يوشۇرماق، يوشۇرۇپ قويماق؛ تىقماق، سىغدىرىپ كىرگۈزمەك

382

دَسْكَرَة ج دَسَاكِرُ: كىچىك بىرا؛ قەھۋاخانا، قاۋاقخانا؛ قاتتىق يەر

دَسِمَ ـَ دَسَمًا وَ دُسُومَةَ الطَّعَامُ: مايلىق بولماق، مايى كۆپ بولۇپ كەتمەك

دَسِم ج دُسُم: مايلىق؛ سېمىز

دَسِيْس ج دُسُس: پايلاقچى، كۆز - قۇلاق

دَسِيْسَة ج دَسَائِسُ: سۆيقەست

دَشَّ ـُ دَشًّا: سۇزمىن توختاتماق

— الشَّيْءَ: سۇندۇرماق

دُشّ ج أَدْشَاش: ۋاننا، دوش

دَشْت: قالايمىقان، رەتسىز

دِشْدَاشَة: ئۇزۇن ئۇستى كىيىم

دَشَّرَهُ: قويۇپ بەرمەك، ئازاد قىلماق

دَشَّنَ الثَّوْبَ: يېڭى كىيىم كىيىمەك

— الْمَشْرُوعَ: پەردە ئېچىلماق، تىجارەت باشلىماق

دَشِيْش، دَشِيْشَة: مەپىيەن ئومىچى (سۇلۇ يېكى ئارپىدىن ياسىلىدىغان يېمەكلىك)

دَعَا ـُ دُعَاةً وَ دَعْوَى: چاقىرماق

— هُ إِلَى الأَمْرِ: ئۇنى قىلىشقا مەجبۇرلماق

— بِهِ: تەكلىپ قىلماق

— هُ فُلَانًا و بِفُلَانٍ: دەپ ئاتىماق

— دَعْوَةً وَمَدْعَاةً هُ: تەكلىپ قىلماق

دُعاء ج أَدْعِيَة: چاقىرماق؛ دۇئا، تەلەپ، يالۋۇرۇش

دَقَّـــقَ هُ: ئۇششاقلىماق، ئىنچكىلمەك، نازۇكلاشتۇرماق

ـــ فى الأَمْرِ: بىلمەك، تۇنماق، ئۇقماق

دَقِيْق وَ أَدِقَّة وَ أَدِقَّاءُ و دِقَات وَ دَقَائِقُ: نازۇك، ئىنچكە: نېپىز: سىپتا، نەپس: ئۇن

دَقِيْقَـــة ج دَقَـــائِقُ: بىر مىنۇت: ئاتوم: مولىكۇلا: نازۇك، نەپىس: مىكرو

دَقِيْقِيّ: ئۇندەك، قۇمدەك: تالىقانلاشقان

دَكَّ ـُـ دَكًّا الْبِناءَ: پاچاقلاپ تاشلىماق، خاراپ قىلماق، ۋەيران قىلماق

ـــ الأَرْضَ: يەرنى تۈزلىمەك

دَكّ ج دِكـــاك و دُكُـــوك: ئۇۋلماق، ئۇششاقلاش: تەكىشى يەر، تۈز يەر

دُكَّان ج دَكَاكِيْنُ: دۇكان، ماگىزىن

دِكْتَاتُور: مۇستەبىت، زوراۋان، زالىم

دِكْتَاتُورِيّ: ھاكىم مۇتلەقلىق، مۇستەبىتلىك

دُكْتَاتُورِيَّة: دىكتارتورا: مۇستەبىت تۈزۈم

دُكْتُور ج دَكَاتِرَة: دوكتور، دوختۇر

دُكْتُـــورا دُكْتُـــوراة: دوكتورلۇق ئىلمىي ئۇنۋانى

دُكْتُورِيَّة: دوكتورلۇق ئىلمىي ئۇنۋانى

دَكْدَك، دِكْدِك ج دَكَادِكُ: قۇم مەنبەسى

دَكِسَ ـَـ دَكَسًا الشَّـــيْءُ: دۆۋىلىمەك، دۆۋىلەپ قويماق

دَكَّكَ: ئارىلاشتۇرماق، ئارىلىشىپ كەتمەك، ئېلىشىپ كەتمەك

دَكَنَ وَ دَكِنَ ـُـ دَكْنًا الْمَتَاعَ: دۆۋلەپ قويماق

دَلَّ ـُـ دِلالَةً وَ دُلُولَةً عَلى أو إلى كَذا: يول كۆرسەتمەك، دەلىللىمەك، ئىسپاتلىماق

ـــ دَلا ودَلالا ت الْمَـــرْأَةُ: نازلانماق، ئەركىلمەك، غىجاڭلىماق

دَلّ: نازلانماق، ئەركىلمەك

دَلال: نازلىنىش، ئەركىلىش

دَلاّل: دەللال،ۋاستىچى: بىدىك

دَلاّلَة ج دَلاَئِلُ: يول باشلاش: ئالامەت: شەرتلىك بەلگە: ھۆججەت، ئىپسات

دِلالَة: دەللاللىق: رەسمىيەت پۇلى

دِلْتَا: دىلتا (دەريانىڭ قويۇلۇش ئېغىزى)

دَلَجَ ـِـ دُلُوجًا الْمَاءَ: سۇ تارتماق

دَلَحَ ـَـ دَلْحًا وَدَلَحَانًا ودُلُوحًا: ئېغىر يۈكنى كۆتۈرۈپ ئاستا ماڭماق

دَلْدَلَ الشَّيْءُ: لىڭشىماق، پۇلاڭلىماق

دُلْـــدُل دُلْـــدُول ج دَلادِيَـــلُ: جەيرە (دومچىسىدە ئۇزۇن تىكەنلىرى بار ھايۋان)

دَلَعَ ـَـ دَلْعًا و دُلُوعًا لِسَـــانُهُ: تىلىنى چىقارماق

دَلَفَ ـِـ دَلْفًا و دُلُوفًا وَ دَلِيْفًا وَ دَلَفَانًا: دەلدۇشلەپ ماڭماق

ـــ إِلَيْه: تىزلىكتە يېتىپ بارماق

ـــ نَحْوَهُ أَو إِلَيْه: ئۇدۇل مېڭىپ كەلمەك

دِلْفِيْن ج دَلاَفِيْنُ: دىلفىن (دېڭىز دېلفىنى)

دِفْء ج أَدْفَاء: ئىللىق، ئىسسىق: سوۋغات

دِفَاء: مەش، ئىسسىنغۇچ

دَفَاءَة: ئىسسىماق، سوۋغات

دَفَاتِر ج: دەپتەرلەر، خاتىرىلەر

مَسْك الـ ـ: ھېساب دەپتەر

دِفَاع: قوغدىماق، مۇداپىئە قىلماق

دِفَاعِيّ: مۇداپىئەلىك، مۇداپىئەگە مۇناسىۋەتلىك

دَفَّـان: قىممەتلىك نەرسىلەرنى يۇشۇرۇپ قويغۇچى ئادەم

دَفَّة: رول: يان، يان تەرەپ

دَفْتَر ج دَفَاتِرُ: دەپتەر، خاتىرە دەپتەر

ـ الدَّوَام: يوقلىما دەپتەر، يوقلام

دَفَرَ ـَ دَفْرًا: ئىتنىرمەك، تۇرتمەك

دَفِر: بەتبۇي، سېسىق بولماق

دَفَعَ ـَ دَفْعًا و دَفَاعًا وَ مَدْفَعًا: ئىتنىرمەك، ئىلگىرى سۈرمەك: تۆلىمەك: چىكىندۈرمەك: رەت قىلماق: باش تارماق: رەددىيە بەرمەك

ـ بِنَفْسِه فِي كذا: ئۆزى ئاتماق

دَفْع: رەت قىلىش: چېكىندۈرۈش: ئىتنىرىش: پۇل تاپشۇرماق: قايتۇرماق

دَفْعَات ج: بىر قېتىملىق تۆلەم: بىر نۆۋەت

عَلَى ـ : مۇددەتلىك

دَفْعَة: بىر قېتىملىق تۆلەم: بىر مەرتىەم: تۆلىمەك: مۇددەت بويىچە تۆلىنىدىغان تۆلەم

دَفَقَ ـُ دَفْقًا الْمَاءَ: (سۇ) چاچماق

ـ دَفْقًا و دُفُوقًا الْمَاءُ مِن كذا: سۇ ئېتىلىپ چىقماق، ئۇرغۇپ چىقماق، تېشىپ چىقماق

دَفْق: ئېتىلىپ چىقىش: قۇيماق، تۆكۈش

دُفْقَة ج دُفَق وَ دُفَقات: بىر قېتىم

دِفْل: قارامای، ئاسفالت: تال كۆل، سۆگەت كۆل

دَفَنَ ـِ دَفْنًا هُ: دەپنە قىلماق: يوشۇرماق: كۆممەك

دَفْن: دەپنە قىلماق، كۆممەك: دەپنە قىلىش

دَفِيّ: ئىللىق، سەممىيلىك

دَفِين ج دُفُن وَ دُفَنَاءُ و أَدْفَـان: كۆمۈلگەن، دەپنە قىلىنغان: يوشۇرۇلغان

دَفِينَة ج دَفَائِنُ: خەزىنە

دَقَّ ـُ دَقًّا الشَّـيْءَ: ئەزمەك، سوقماق: قاتماق، چەكمەك

ـ ـِ دِقَّةَ الشَّيْءُ: نازۇكلاشماق، ئىنچكە بولماق

دَقّ: سوقۇش، ئىزىش: قېقىش، چېكىش

دَقَّاق: نۆكمەنچى: ئانلىق (كۆللەرنىك ئانلىقى)

دُقَّات: ئۇۋاق، پاراشوك، ئۇششاق

دَقَّة: بىر قېتىم (ئىشىك) قېقىش

دُقَّـة: پاراشوك، ئۇۋاق: ئۇۋاق ھالەتتىكى خۇشپۇراق بۇيۇم

دِقَّة: ئىنچكە، زىل، نازۇك: شالاڭ

دَقْدَق: ۋاراڭ ـ چۇرۇك چىقماق: تاق ـ تاق ئاۋاز چىماق

ـــ تِ الأُلْثَى: چىشى (ئانا) ھايۋانلار بالىسى ئايرىۋەتمەك ياكى تاشلاپ قويماق

دَ مَعَ ـَ دَمْعًا وَدَمَعَانًا السَّائِلُ: ئاقماق، ئېقىپ كەتمەك

دَمِعَ ـَ دَمْعًا وَ دَمَعَانًا و دُمُوعًا الإِنَاءَ: تولماق، توشقۇزماق

ـــ تِ الْعَيْنُ: كۆزدىن ياش تۆكۈلمەك

دَمِع: يىغلاڭغۇ، تولا يىغلايدىغان ئادەم

دَمَعَان: تولۇپ تاشقان

دَمْعُ ج دُمُوع وَ أَدْمُع: ياش، كۆز يېشى

دَمَغَ ـُ دَمْغًا الشَّيْءَ: تامغا باسماق

ـــ الْحُجَّةَ: رەت قىلماق، ئىنكار قىلماق

ـــ هُ: باشنى يارماق: قولغا كىرگۈزمەك

دَمْغَة ج دَمَغَات: تامغا، داغ، ئەن: ماركا بېجى تالونى

دَمَقَ ـُ دُمُوقًا عَلَيْه: بۆسۈپ كىرمەك

ـــ ـُ دَمْقًا الشَّيْءَ: تۈگۈلمەك، چىگىشمەك

دَمَلَ ـُ دَمْلاً وَدَمْلاً وَدَمْلانًا الأَرْضَ: يەرنى ئۇغۇتلىماق، ئۇغۇت سالماق

ـــ بَيْنَ الْقَوْمِ: ياراشتۇرماق، كېلىشتۇرۇپ قويماق

دَمِلَ ـــ دَمَلاً الجُرْحُ: ساقايماق (يارا)

دُمَّل دَمَل ج دَمامِلُ وَ دَمامِيلُ: يارا، جاراھەت: چىقان

دُمْلُجٌ ج دَمالِجُ: بىلەيزۈك

دَمَّمَ هُ: سۈركىمەك: ئۆچۈرىۋەتمەك

ـــ الْبَيْتَ: ئاقارتماق: قاراماي بەرمەك

دِمْن: گەندى دۆۋىسى، قىغ دۆۋىسى

دِمْنَة ج دِمَن: ئەڭ كۈچلۈك، ئۆچمەنلىك: مۇرەسسەسىز دۈشمەنلىك: قىغ دۆۋىسى

دَمُوع: يىغلاڭغۇ

دُمُوع: ياش، كۆز يېشى

دَمَوِيّ: قانلىق، قاندەك

دَمَّى: قان ئېقىتماق

دَمِيَ ـَ دَمًى وَ دَمْيًا و دُمِيًّا الجُرْحُ: قان چىقماق، قان ئاقماق

دَمِيّ: قانلىق، قاندەك: شەپقەتسىز، رەھمسىز، قانخور

دُمْيَة ج دُمًى: ماي بوياق رەسىم: بۇت، قورچاق: ئويۇنچۇق

دَمِيم ج دِمام: سەت، كۆرەمسىز، قەبىھ

دَمِيمَة ج دَمائِمُ و دِمام: پاكىنەك، پاكار: كۆرۈمسىز: بەتبەشىرە، رەزىل

دَنَّ ـِ دَنًّا: غوڭۇلداپ ئاۋاز چىقارماق

دَنّ: غوڭۇلدىغان ئاۋاز

ـــ ج دِنان: كومزەك، كۇپ

دَنَأَ ـُ دُنُوءَةً و دَنَاءَةً: رەزىللەشمەك، ئىپلاسلاشماق، پاسكىنلاشماق

دَنَأَ ـُ دُنُوًّا وَ دَنَاوَةً مِنْه أَو إِلَيْه أَوْ لَهُ: يېقىنلاشماق، يېقىن كەلمەك

دَنُؤَ ـُ دُنُؤً أَو دُنُوءَةً وَ دَنَاءَةً: چاكىنىلاشماق، رەزىللەشمەك، پەسلەشمەك

دَلَقَ ـُ دَلْقًا السَّيْفَ مِنْ غَمَدِهِ: قىلىچنى غىلىپىدىن سۇغارماق

ـ الْبَابَ: ئىشىكىنى كۈچەپ ئاچماق

ـ عَلَيْهِ الْغَارَةَ: تۇيۇقسىز زەربە بېرىشنى تەشەببۇس قىلماق

ـ هُ الدَّهْرُ: ئىش كۆرمەك، پىشماق

ـ وَجْهَهُ بالطِّيْبِ: خۇشپۇراق ياكى ئەتىر چاچماق

دَلَّلَ هُ: ھەددىدىن زىيادە ئەركە قىلىۋەتمەك: ئىسپاتلىماق، دەلىللىمەك

ـ الدَّلاَلُ عَلى السِّلْعَةِ: توۋلاپ ساتماق، خىردار چاقىرىپ ساتماق

دَلْو ج دِلاً و أَدُلٍ و دُلِيّ وَ دَلًى: چېلەك، تۇڭ

دَلِيْلُ ج أَدِلَّة وَأَدِلاَّء: باشلامچى، يول كۆرسەتكۈچى، يول باشلاپ ماڭغۇچى: قوللانما

ـ ج أَدَلَّة: بەلگە، ئالامەت، ئىسپات

دَمَّ ـُ دَمًّا الشَّيْءَ: رەڭگى ئۆچمەك

ـ ـُ دَمامَةً: سەت ئۆسمەك، كۆرۈمسىز ئۆسمەك

دَم ج دِماء و دُمِيّ: قان

دَمٍ: ئېقىۋاتقان قان

دَمَاثَة: سىلىقلىق: نازاكەت

ـ الأَخْلاقِ: مۇلايىم، خۇش ئەخلاقلىق

دَمَار: خاراب، ۋايرانە

دَمَّاع: نەمخۇش يەر: يىغلاڭقۇ

دِماغ ج أَدْمِغَة: مېڭە: كاللا: باشنىڭ قېتىقى

دِمَام: سىر: سۇۋالغۇ، بۇياق: لەۋ سۈرۈخ

دَمَامَة: سەتلىك، قەبىھلىك، بەتبەشىرە

دِمَّة ج دِمَم: ئۇلاغلارنىڭ گەندە ـ سۈيدۈكى: پىت: چۈمۈلە: ئېيىق: پاكىنەك: پەتەك، كىچىككىنە

دَمُثَ ـُ دَمَاثَةً ودُمُوثَةً: مۇلايىم بولماق، سىلىق بولماق

دَمْث ج دِماث و أَدْمَاث: قۇمسىمان توپا: مۇلايىم، نازاكەت

دَمَجَ ـُ دُمُوجًا الشَّيْءُ فِي الشَّيْءِ: بىرىكتۈرمەك، بىرلەشتۈرمەك

ـ اللَّيْلُ: قاپقاراڭغۇ بولماق

دَمَّرَهُ: ۋايران قىلماق، بۇزماق

دَمَرَ ـُ دُمُورًا و دَمارًا وَ دَمارَةً: يوقالماق، ۋەيران بولماق، ھالاك بولماق

دَمَّسَ وَ دَمَسَ ـُ دَمْسًا هُ: قاپلىماق، يۆگىمەك: كۆممەك، يەرلىكتە قويماق

ـ ـُ دَمْسًا الظَّلامُ أو اللَّيْلُ: قاپقاراڭغۇ قاپلىماق، زۇلمەت قاپلىماق

دِمْسُ: داشقال

دَمَشْقُ: دەمەشىق (سۈرىيىنىڭ پايتەختى)

دَمَشْقِيّ: دەمەشىقلىق: دەمەشقىنىڭ

دَمَصَ ـُ دَمْصًا: تېز بولماق

دَهَّنَ الشَّيْءَ: سىرلىماق؛ سۇ پۈركىمەك

دَهَنَ ـُ دَهْنَاهُ: سىرلىماق، مايلىماق؛ ھۆل قىلماق، نەمدىمەك

دُهْن ج أَدْهان و دِهان: ماي، ياغ، سىر

دُهْنِيّ: مايلىق بولغان؛ سىرلانغان

دَهْوَرَهُ: تۆۋەنلەتمەك؛ چۈشكۈنلەشمەك

دَهَّى وَ دَهَى ـَ دَهْيًا و دِهَايَةً هُ: مەلۇم كىشىگە ھىيىلە ـ مىكىر ئىشلىتىپ ئالدام خالتىغا كىرگۈزمەك؛ ئەيىپلىمەك، قارغىماق

دَهِيَ ـَ دَهْيًا وَ دَهَاءَة وَ دَهاءً: يىراقنى كۆرەلەيدىغان بولماق؛ زېھىنى ئۆتكۈر بولماق

دَهْيَاءُ م: قاتتىق بولغان (بالايىئاپەت)

دُهَيْمٌ: قىيىنچىلىق، بالا ـ قازا؛ ئەخمەق

دَوَاء ج أَدْوِيَة: دورا

دوائِيّ: دورىگەرنىڭ؛ دورىگەرلىك

دَوَاة ج دَوًى و دُوِيّ وَ دَوَيَات: قارا قۇتا، سىياھ قۇتىسى

دَوّار: ئايلىنىپ تۇرىدىغان؛ ئۆز يۇرتى، ئۆز ئائىلىسى

دُوار: ئايلىنىش، چۆرگىلەش

ـ البَحْرِ: باش قايماق (دېڭىزدا پاراخۇتتا ئولتۇرغاندا)

دَوّارَة: سىركول

ـ الْماءِ: قاينام، سۇنىڭ قاينىمى

ـ الرِّيحِ: شامال كۆرسەتكۈچ

دَوّاسَة: باسقۇچ، پىدال

دَوَالَيْكَ: قايتا، تەكرار

وَهَكَذا: قاتارلىقلار، قاتارلىق

دَوَام: داۋاملىق، ئۇزۇن مۇددەتلىك؛ ئىشقا چۈشۈش ئارلىقى

ـًا: دائىملىق، ھەممە ۋاقىت

دُوّامَة ج دُوّام: تۇر؛ غىر ـ غىرىلداق (بالىلار ئويۇنچىقى)؛ قاينام

دَوْحَة ج دَوْح جج أَدْواح: يوغان دەرەخ

دَوَّخَ البِلادَ: ئىستىلا قىلماق؛ ھاقارەتلىمەك

ـ الآلَمَ رَأْسَهُ: باشنى قايدۇرماق

دَوْخَة: باش قېيىش؛ كۆز ئىمىر ـ چىمىر قىلىش

ـ الْهواءِ: باش قايىماق (ئايروپىلاندا)

ـ البَحْرِ: كۆڭۈل ئاينىماق (دېڭىزدا)

دُودَة ج دُود و دِيْدان: قۇرت، ھاشارەت، قۇرۇت ـ قوڭقۇز

دُورِيّ: قۇرۇتلۇق، كۆك پىتىلىق؛ قورۇتتەك، قۇرۇتقا ئوخشاش

دَوَّرَ الشَّيْءَ: ئايلاندۇرماق، چۆگىلەتمەك

ـ الرَّأْسَ: باشنى ئايلاندۇرماق

دَوْر ج أَدْوار: بىر قېتىم؛ دەۋر، مەزگىل

ـ مُوسِيْقِيّ: بىر قېتىملىق مۇزىكا

لَعِبَ ـَ ا فى: رول ئويىنماق

دَوَران: ئايلىنىش، دەۋر قىلىش

دَوْرَة: چۆگىلەش؛ دەۋر، مەزگىل؛ قېتىم، نۆۋەت؛ نۆۋەتلەشمەك

دَنَاءَة: پەس، خەسىس، رەزىل

دُنْدُرْمَه: ماروژنى

دَنْـــدَنَ: غۇدۇرماق، غۇڭشىماق؛ كـۈي (ناخشا) ئاستا ـ يەڭگىل توختىماق

دَنَّسُ الثَّوْبَ: بۇلغىماق؛ يۇقىتۇرۇالماق

دَنَّسَ ج أَدْنَاس: مەينەت، قاسماق

دَنَسُ ـَ دَنَسًا و دَنَاسَـةً الثَّـوْبُ أَوْ الْخُلُقُ: بولغانماق، پاسكىنا بولماق

دَنَس: كىر، مەينەت، پاسكىنا

دَنَّى هُ: يېقىن قىلماق، يېقىنلاشتۇرماق

دَنِىَ ـَ دَنًـى وَ دَنَايَـةً: رەزىللەشمەك، چاكىنىلاشماق، پەسلەشمەك

دَنِىّ ج أَدْنِيَاءَ: پەس: يېقىنلاشقان، يېقىن

دَنِئ ج أَدْنَـاء وَ أَدْنِيَـاء: ئەخلاقسىزلىق، پەسكەشلىك، خەس، رەزىل

دُنْيَا ج دُنًى: ئالەم، دۇنيا، پانى دۇنيا

دَنِيْن: غۇدۇرغان، غوڭشىغان (ئاۋاز)

دُنْيَوِىّ دُنْيَارِىّ: دۇنياۋى، دۇنيالىق، پانى دۇنيالىق

دَهَا ـُ دَهْوًا هُ: ئورا كولىماق

ـــ ت الدَّاهِيَةُ: جاپا چەكمەك

دَهَاء: زېرەكلىك، چېچەنلىك؛ مەككارلىق؛ ئۇسۇل چارە

دِهَاق: لىقمۇلىق، لىقمۇ لىق بولغان

دَهْدَهَ الشَّىْءَ: ئاغدۇرماق، ئۆرۈپ ـ چۆرىمەك

دَهَّان: ماي بويىاق رەسسامچى؛ ياغچى؛ ماي سودىگىرى

دهان: ماي، ياغ؛ يالاقچىلىق قىلىش؛ ماي سۈركەش

دَهَرَ ـَ دَهْرًا هُ أَوْبَهُ مَكْـرُوهُ: جاپا ـ چەكمەك، جاپا تارتماق

دَهْر ج دُهُور و أَدْهُر: زامان، دەۋر؛ بالا ـ قازا

دَهْـــرِىّ: قېرىپ كەتكەن؛ تۇرمۇش تەجرىبىسىگە پىشىق بولغان؛ كونىراپ كەتكەن

دُهْرِىّ: دەھرى، خۇداسىز

دَهِسَ ـَ دَهَسًـا الْمَكَـانُ: تۇزلىمەك؛ تەكشى قىلماق

دَهِسَ ج أَدْهَاس: تۇز يەر، تەكشى يەر

دَهَّشَ هُ الأَمْرُ: قورقۇنۇشمەك، چۆچىتىشمەك

دَهَـشَ ـَ دَهَشًـا و دُهِـشَ: ھەيران قالدۇرماق، چۆچۈتۈشمەك

دَهش: ھەيران قالغۇچى

دَهَقَ ـَ دَهْقًا وَ دِهَاقًا هُ: تېشىپ چىقماق

ـــ الكَأْسَ: تولماق، تولدۇرماق

دَهَكَ ـَ دَهْكًا الشَّىْءَ: جاراھەتلەندۈرمەك؛ غاجىماق؛ دەپسەندە قىلماق، ئاياغ ئاستى قىلماق

دِهْلِيز ج دَهَالِيْزُ: كاردىدۇر

دَهَمَ ـَ دَهْمًاهُ الأَمْرُ: تۇيۇقسىز ئۇچراپ قالماق، ئۇچرىشىپ قالماق

دَهْمَاءُ م: قارا، قاراڭغۇ

ـــ: ئاممە، پۇقرا؛ نۇرغۇنلىغان

دُهْمَة: قارا، قاراڭغۇ

دَيْجَاة ج دَيَاج: قاراڭغۇ؛ دۆت، كالۋا

دَيْر ج أَدِيرَة و أَدْيَار وَ دُيُورَة: چىركاۋ، مۇناستىر

دَيْرانِيّ: راھىب، زاھىد

دَيْرِيّ: راھىبلىق، زاھىتلىق، مۇناخلىق

دِيْزَل: دېنىزىل؛ دېنىزىل ماتورى

دِيْسَة ج دِيَسٌ وَ دِيس: ئورمانلىق

دِيْسَمْبَرُ: دېكابىر (رىم كالېندارى 12 ـ ئاي)

دِيْسِيْجَرَام: دېستىگرام (10 گرامغا تەڭ)

دِيْسِمِتْر: دېستىمېتىر

دِيك ج دُيُوك وَ دِيْكَة و أَدْيَاك: خوراز، ئەركەك توخۇ

ـــ **رُومِيّ:** كۈرك توخۇ

ـــ **بَرِّيّ:** ياۋا توخۇ

دِيْكتاتُورِيَّة: دېكتاتور؛ زورلۇق، مۇستەبىتلىك

دَيْمَاس ج دَيَامِيْسُ: ئوڭگۈر، غار؛ قەبرە، گۆر

دِيْمُقراطِيّ: دېموكراتىيىلىك، دېموكراتىيىنىڭ؛ دىمۇكراتىيىچى

دِيْمُقْرَاطِيَّة: دېموكراتىيە، دىموكراتىزم

دَيِّـــن: دىنغا ئىشەنگۈچى؛ دىندار؛ دىندا مۇستەھكەم ئادەم

دَيْن ج دُيُون وَ أَدْيُون: قەرز؛ مەجبۇرىيەت، ۋەزىپە

دِيـــن ج أَدْيان: دىن، ئېتىقاد، تائەت؛ جازا؛ مۇكاپات؛ بويسۇندۇرۇش؛ مەزھەپ؛ مىللەت

دِيْنار ج دَنَانِيْرُ: دىنار، تىللار (ئالتۇن پۇل)

دِيْنَامِيْت: پارتلاتقۇچ دورا

دِيْنَامِيَّـــة: دىنامىكا، كېنتېكا، ئېنېرگېتىكا (ھەرىكەت ئېنېرگىيە ئىلىمى)

دِينَمُو: گىنراتور، توك ئىشلەپچىقارغۇچ

دَيْنُونَة: دۇنيانىڭ ئاخىرىقى كۈنى

دِيْنِيّ: دىننى، دىن تەرەپنىڭ

دِيْوان ج دَوَاوِيْنُ وَ دِيَـــاوِيْنُ: ئورگان؛ شـــەرىئەت مەھكىمىـــسى، قانـــۇن مەھكىمىسى

ـــ **شِعْر:** شېئىرلار توپلىمى

ـــ **الرِّئَاسَة:** ھەيئەت رىياسىتى

ـــ **الـــخَزَنَة:** مالىيە مىنىستىرلىكى

الـــ الْعَالِي الْمَلَكِي: ئوردا ئەزالىرىنىڭ ئىچكى كابىنتى

دَيُّوث: سولامچى؛ پاھشەخانا خوجايىنى

الـــ: بىر خىل سايرىغۇچى قۇش

ـــ الـــمِيَاه: سۇخانا

دَوْرِيّ: دەۋرلىك، مەزگىلىك

دَوْرِيَّة: چارلاش: نۆۋەتچىلىك قىلىپ قوغداش

دُوسْنطارِيا: دوش، يۇيۇنۇش ئۇسكىنىسى

دُوْش: يۇيۇنۇش ئۇسكىنىسى: دۇش

دُوق: كىنەز: ھاماقەت، قاباقباش

دُوقِيَّة: كىنەزلىك، بەگلىك

دَوَّلَ الشَّـــيْءَ: دۆلەتكە ئايلاندۇرماق، خەلقئارالاشتۇرماق

دُولاب ج دَوالِيـــبُ: چاقپىلەك: چاق (ماشىنا ۋە ھارۋىلارنىڭ): ماشىنا: مېخانىكا، غالىتەك

دُولَار: ئامېرىكا دوللىرى، دوللار

دَولَـــة ج دُوَل: دۆلەت: زامانىمىزنىڭ ئۆزگىرىش

دُوَلِيّ: خەلقئارالىق، مەملىكەتئارا

ـــ الائتلاف: ئىتتىپاقداش دۆلەتلەر

اَلْ ـــ اَلـــمُتَفَوِّقَة: دەرىجىدىن تاشقىرى چوڭ دۆلەتلەر

دُوَلَة: قىيىنچىلىق، جاپا ـــ مۇشەققەت

دَوْلِيّ: مەملىكەتلىك، خەلقئارالىق

دُوَلِيَّة: ئىنتېرناتسىئونالىزم

الـــ : خەلقئارا

دَوَّمَ: ئايلاندۇرماق: داۋاملاشتۇرماق

دَوْم: داۋاملىق، ئۇزۇن مۇددەتلىك: ھەمىشە، ئەبەدى

دُوْمَانْجِي: رولچى (پاراخوت قاتارلىقلارنىڭ رولىنى تۇتقۇچى)

دُومِيْنُـــو: جۇڭگو دومنوسى (28 پارچە مارکىلىق توققۇز ئويۇنلۇق ئويۇن ماركىسى)غا ئىشلىتىلىدۇ

دَوْنَ الدِّيوَانَ: رەتلىمەك، يىغماق

ـــ الشَّيْءَ: خاتىرىلىمەك، كۆچۈرمەك

دُونَ: پەس، تۆۋەن، ئەرزىمەس

ـــ كَذا: يوق، ... دىن تۆۋەن: ... نىڭ ئالدىدا

دَوًّى وَ دَوَى ـــ دَوِيًّا الشَّـــيْءَ: ئەكس سادا قايتماق، سادا قايتۇرماق

دَوِيَ ـــ دَوًى: كېسەل بولماق: بالا ـــ قازاغا ئۇچۇرماق: ئۆچ كۆرمەك: دېۋەك بولماق

دَوِيّ: ئەكس سادا: چاقماق ئاۋازى

دُوَيْلَة: كىنەزلىك، كىچىك دۆلەت

دَيّار: تەرىكى دۇنيا بولغان ئادەم: مۇناخ

دياسَة: دان ئاقلاش، خامان ئېلىش

دَيَالَكْتِيك: دىئالېكتىك، دىئالېكتىكا

دَيَالُوج: دىئالوگ، سۆھبەتلىشىش

دِيانَة: ئىتىقاد قىلىش، دىيانەتلىك بولۇش

دِيْباجَـــة: كىرىش سۆز، مۇقەددىمە: يۈز، ئېپتى بەشىرە: ياغلىما سۆز

دِيَة: قەستەن ئولتۇرۇلگۇچىگە تۆلەيدىغان تۆلەم، قاتىل تۆلتۈرۈلگۈچى ئىگىسىگە تۆلەيدىغان تۆلەم: دىيەت

ـــ الدَّرْسَ: تەكرار قىلماق

ذاكِرَة: خاتىرلەش كۈچى

ذَأَلَ ـَ ذَأْلاً وذُأَلانًا: چاپىانلىق بىلەن ماڭماق

ذٰلِكَ ج أُولائِكَ: ئۇ، ئاۋۇ

مَـعَ ـــ: شۇنىڭ بىلەن بىرلا ۋاقىتتا؛ گەرچە، قەتئىنەزەر

ـــ وإلاَّ: ئۇنداق بولمايدىكەن، ئۇنداق بولمىغاندا

و ـــ أَنَّ: ئۇ بولسا

ذَأَمَ ـَ ذَأْمًا: ئەيىپلىمەك؛ قوغلاپ چىقارماق

ذَامَ ـِ ذَيْمًا و ذَامًا: سۆكمەك، ئەيىپلىمەك

ذَأَم · ذَام: نوقسان، كەمچىلىك

ذاهِب: ئايرىلىپ كەتكەن، يوقاپ كەتكەن

ذاهِل: ئىلاجسىز قالغۇچى، ئامالسىز قالغۇچى

ذاوِيَة: خازان بولغان، سۇلاشقان

ذَبَّ ـُ ذَبًّا: ھەيدىۋەتمەك

ـــ عَنْهُ: قوغدىماق؛ ئاقلىماق؛ يان باسماق

ذُباب ج أَذِبَّة وَ ذِبّان وَ ذُبّ: چىۋىن؛ يىشىل قۇرۇت، پاشا قاتارلىقلار

ذُبَابَة: بىر دانە چىۋىن؛ بىر دانە پاشا

ذَبَّاح: قاسساپ؛ جاللات

ذُباح: بوغما (كېسەللىك)

ذُبَالَة ج ذُبال: چىراق پىلىكى

ذَبَحَ ـَ ذَبْحًا وَ ذَبَاحًا الْحَيَوانَ: قۇربانلىق قىلماق

ـــ هُ: بوغۇزلىماق، ئۆلتۈرمەك

ـــ الشَّيْءَ: پارچىلماق، ئۇشاقلىماق

ذَبْذَبَ الشَّيْءَ: لىڭشىماق، مىدىرلماق

ذَبْذَبَة ج ذَبَاذِبُ: تەۋرەش، تەۋرىنىش

ذَبَلَ وَ ذَبُلَ ـُ ذُبُولاً النَّبَاتَ: خازان بولماق، سۇلاشماق

ذَبْل: سۇلغۇن، سولاش؛ تاشپاقا قېپى

ـــ صِنَاعِيّ: يالغان پىل چىشى؛ سېكلولوئىد (خىمىيىلىك ئېلېمېنت)

ذَبِيحٌ ج ذَبْحَى وَ ذَبَاحَى: قۇربانلىق قىلىنغان، ئۆلتۈرۈلگەن؛ بوغۇزلانغان ھايۋان

ذَبِيحَة ج ذَبائِحُ: قۇربانلىق، بۇغۇزلانغان ھايۋان

ذَحْل ج ذُحُول وَ أَذْحَال: ئىنتىقام ئېلىش، ئۆچ ئېلىش؛ ئۆچمەنلىك، ئاداۋەت

ذَخَّرَ الشَّيْءَ: زاپاس قىلىپ ساقلىماق؛ تەمىنلىمەك؛ پارتلاتقۇچنى كۆكرىكىگە قويماق

ذَخَرَ ـَ ذُخْرًا الشَّيْءَ: زاپاس ساقلىماق

ذُخْر ج أَذْخار: زاپاس؛ زاپاس ساقلانغان بۇيۇم

ذَخِيرَة ج ذَخَائِرُ: زاپاس بايلىق؛ دەسمايە؛ زاپاس مىقدارى؛ ھەربىي بۇيۇملار، پارتلاتقۇچ

ذَرَّ ـُ ذَرًّا وَ ذُرورا الْقَرْنُ والنَّبَاتُ: مۆڭگۈز چىقماق؛ بىخ چىقارماق

ـــ ت الشَّمْسُ: قۇياش چىقماق

ذَرّ: چاچماق، تارقىتىۋەتمەك؛ چاڭ ـ توزان

ذَرا ـُ ذَرْوًا الْحِنْطَةَ: خامان سورىماق، بۇغداي سورىماق

ذ - الذال

ذ (ذال) : ئەرەب تىلى ئېلىپبە جەدۋىلىدىكى 9 ـ ھەرپ بولۇپ، ئەبجەد ھېسابى بويىچە «700»نى بىلدۈرىدۇ

ذا: مەلۇم نەرسىنىڭ ئالاھىدە ئىگىسى، ئىگەللەپ تورغۇچى، خوجايىن؛ بۇ، ئاۋۇ.

لِ ـ أَوِ بِ ـ: شۇنىڭ، بۇنىڭ ئۈچۈن

كَ ـ: شۇنىدەك، شۇنىڭغا ئوخشاش

هَكَ ـ: قاتارلىقلار، ۋەھاكازالار

ذائب: ئېرىگەن، ئېرىيدىغان

ذُؤَابَة ج ذَوَائِبُ: ماڭلاي چاچ

ذائِد ج ذَادَة و ذُوَّاد و ذُوَّد: قوغدىغۇچى، مۇھاپىزەت قىلغۇچى

ذَائِعٌ: تارقاق، تارقالغۇچى، چېچىلغۇچى

ذائقة: تېتىش سېزىمى؛ ھەۋەس قىلىغۇچى

ذَأَبَ ـَ ذَأْبَاهُ: قورقۇتماق

ذَابَ ـُ ذَوبًا وَ ذَوَبَانًا: ئېرىمەك، ئېرىپ كەتمەك؛ ياداپ كەتمەك، ئۇرۇقلاپ كەتمەك

ذئب ج ذئاب وَ ذُؤْبان وَ أَذْؤُب: بۆرە

ذَابِل ج ذُبَّل وَ ذُبُلٌ: تۆكۈلگەن، سۇلاشقان، خازان بولغان، رەڭگى ئۆڭۈپ كەتكەن

ذات ج ذَوات: ئىگە بولغۇچى، نىڭ ئىگىسى؛ ئۆزى، ئەينى

دَوْلَة ـُ تَارِيخٍ شَرِيفٍ: شەرەپلىك تارىخقا ئىگە دۆلەت، پارلاق تارىخىغا ئىگە دۆلەت

ـ يَومٍ: بىر كۈنى، مەلۇم بىر كۈنى

بالـ ـِ : ئەمەلىيەتتە، ماھىيەتتە، ئۆزى، دەل

ذاتِيّ: شەخسى، ئۆزى

ـً ا: ئۆزى، شەخسەن ئۆزى

اَلـحُكْم الـ ـ: ئاپتونوم، ئاپتونومىيە

ذاتِيَّة: خاراكتېر؛ خۇلۇق؛ شەخسىيەتچىلىك؛ ئەمەلىيەتچانلىق

ذَاد ـُ ذَوْدًا وَ ذِيَادًا: قوغلىماق، قوغلاپ چىقارماق

ـ عَنْهُ: قوغدىماق؛ ئاقلىماق

ذاعَ ـ ذَيْعًا وَ ذُيُوعًا وَ ذَيْعُوعَةً وَ ذَيَعَانًا الْخَبَرُ: تارقاتماق، خەۋەر تارقاتماق

ـ الْسِّرُّ: سىر پاش بولۇپ قالماق

ذاق ـُ ذَوْقًا وَ مَذاقًا و ذَوَاقًا وَ ذَوَقَانًا الطَّعَامَ: تېتىماق، تېتىپ باقماق

ـ هُ: سىناق قىلماق، تەجرىبە قىلماق

ذَاك: ئۇ، ئاۋۇ

ذاكَرَهُ فِي الأَمْرِ: مەسلىھەتلەشمەك؛ نەسىھەت قىلماق

ـ ذَكَاءُ الْمِسْكُ: خۇشپۇراق ئىسلەتمەك
ذَكَـاء: چېچەن بولۇش، سەكەك بولۇش، هۇشنى تېپىش
ذَكَّرَهُ الشَّيْءَ أَوْبَهُ: ئەسلەتمەك، ئىسكە سالماق، يادىغا كەلتۈرمەك
ـ الشَّيْءَ: پىكىر بەرمەك؛ ئىسىم كۆرسەتمەك
ـــــ: خاتىرلىمەك، يادداشتۇتماق؛ كۆز ئالدىغا ئەكەلدۈرمەك، ئەسلىمەك
ذَكَرَ ـُ ذِكْرًا وَ تَـذْكَارًا وَ ذِكْـرَى الشَّـيْءَ: يادىغا ئالماق؛ خەۋەر بەرمەك؛ ئەسلىمەك؛ تىلغا ئالماق
ـ اللهَ: ئاللاهنى ئەسلىمەك، مەدھىيىلىمەك
ـ الْحَدِيْثَ: دەلىل كەلتۈرمەك
ذَكَر ج ذُكُور و ذُكُـورَة و ذُكْـران وذِكار و ذكارة وَ ذِكْرَة: ئەركەك؛ ئەر جىنىس؛ زەكەر
ذِكْـر ج ذُكُـور: خاتىرە، ئەسلەش؛ كۆرسىتىش؛ نام ـ شۆھرەت، ئاتاق
سالف الـ ـ: ئالدىغا تىلغا ئېلىنغان، بايا تىلغا ئېلىنغان
ذِكْرَى ج ذِكْرَيَـات: خاتىرە، ئەسلىمە؛ خاتىرە تۇتۇش، ئەسلەش
ـَكُـوَ ـُ ذَكَـاءً: ئېنىق كۆرسىتىش كۆچىغا ئىگە بولماق
ذَكَّى الذَّبِيْحَةَ: قۇربانلىق قىلماق
ـ النَّارَ: ئوت ياتماق، ئوت قالىماق

ذَكِيَ وَ ذَكِيَ ـَ ذَكَاءً: زېرەك بولماق
ذَكِيّ ج أَذْكِيَاءُ: چېچەن زېرەك
ذَلَّ ـُ ذُلاًّ و ذِلَّةً و ذَلالَـةً و مَذَلَّـةً: خارلانماق، زەئىپلەشمەك
ـ لَهُ: بويسۇنماق
ذُلّ: خارلىق، پەسلىك
ذَلالَة: خارلىق، ئاجىزلىق
ذُلاّن ج أَذِلاَّءُ وأَذِلَّة وذِلال: خار، كۆڭلى سۇنۇق، ئۇمىدسىز
ذِلَّة: خارلىق، پەسلىك
ذَلْذَل ذُلْذُل ج ذَلاذِلُ: كىيىم ئېتىكى، ئېتەك
ذَلَقَ ـُ ذَلَقًا السِّكِّيْنَ: بىس چىقارماق
ذَلِقَ ـُ ذَلاقَةَ اللِّسَانُ: سۆزمەن، گەپدان بولماق
ذَلِقَ ـَ ذَلَقًا اللِّسَانُ أوالسِّنَانُ: ئۆتكۈر بولماق، ئىتتىك بولماق، راۋان بولماق
ذَلْقُ الشَّيْءِ: (پىچاق قاتارلىقلار) نەرسىلەرنىڭ بىسى
ذَلَّلَ هُ: بويسۇندۇرماق، خارلىماق
ذَلِيْق: گەپدان، سۆزى پاساھەتلىك
ذَلِيْل ج أَذِلاَّء و أَذِلَّة و ذِلال: ئۇمىدسىز، خار، كۆڭلى سۇنۇق
ذَمَّ ـُ ذَمًّـا وَمَذَمَّـةً هُ: ئەيىپلىمەك؛ تۆھمەت يېپماق؛ غا رازى بولماسلىق
ذَمّ ج ذُمُـوم: ئەيىبلەش، تەنە قىلىش؛ نۇقسان، كەمچىلىك
ذِمَّة ج ذِمم: رەنە، گۆرەگە قويماق؛ قوغدىماق
ـ ذِمامَات: مەجبۇرىيەت، مەسئۇلىيەت، قەرز

ذِراع ج أَذْرُع وَ ذُرْعَـان: بىلەك: گەز (ئەرەبىلەرنىڭ ئۆلچىمى بىرلىكىنى بولۇپ 0.5883 مېتىرغا تەڭ)؛ پۇت ـ قول

ـ التَشْغِيل: مەشغۇلات ئىشلىپ بېرىش

ـ الدَّفْع: خادا تىكلىمەك

ذَرَّايَة: دان ئاقلاش ماشىنىسى

ذَرَب ج أَذْراب: ساقايماس كېسەل

ذَرِب ج ذُرْب: ئۆتكۈر، كەسكىن

ذَرَّة: ئاتوم، زەرە؛ چاڭ - توزان

ذُرَة شامِيَّة أو صَفْراءُ: كۆمە قوناق

ـ بَلَدِيَّة: قوناق، كومە قوناق

ـ رَفِيعَة: تېرىق، سۆك

ذَرَعَ ـَ ذَرْعًا عِنْدَ الرَّجُلِ أَوْ إِلَيْهِ: ياراشتۇرماق، ئەپلەشتۈرمەك

ـ الثَّوْبَ: رەختنى چى بىلەن ئۆلچىمەك

ـ الطَّرِيْقَ: يول قالدۇرۇپ ماڭماق، ئارىلىق قالدۇرۇپ ماڭماق

ذَرْع: قابىلىيەت، ئىقتىدار؛ ئۆزۈنلۈق

ذَرَّفَ الدَّمْعَ: كۆز يېشىنى سۈرتمەك، كۆز يېشى قىلماق

ـ عَلَى كَذا مِنَ العُمْر: ئۆتمەك، ئۆتۈپ كەتمەك

ذَرَفَ ـِ ذَرْفًا وَ ذَرِيْفًـا وَ ذُرُوفًـا و ذَرَفَانًا وَ تَذْرافًا الدَّمْعُ: ياش ئاقماق، كۆز يېشى قىلماق

ـ تِ الْعَيْنُ: يىغلىماق، كۆز يېشى قىلماق

ـ تِ الْعَيْنُ الدَّمْعَ: كۆزىدىن ياش ئاققۇزماق

ذُرْوَة ج ذُرًى: ئېگىز جاي؛ چوققا

ذَرُور ج أَذِرَّة: باراشوك، ئۇۋاق؛ چېچىلىپ كەتكەن؛ تارقىلىپ كەتكەن

ذَرُورِيّ: ئۇۋا قاق، كۈكۈم هالىتىدىكى

ذَرَّى الْحِنْطَةَ: تاسقىماق (دان)؛ سورىماق (دان)؛ يەلپۈپ ئۆچۈرماق

ـ ةٌ: ئۆچۈرماق، ماختىماق

ذَرَى ـِ ذَرْيًا الْحِنْطَةَ: تاسقىماق

ذَرِيّ: ئاتوملۇق، ئاتومشۇناسلىق؛ ئاتوم شۇناس

ذُرِّيَّة ج ذَرارِيّ: ئەۋلاد، نەسىل

ذَرِيْع: تىز، چاپسان؛ ياراشتۇرغۇچى

ذَرِيْعَة ج ذَرائِعُ: ئۇسۇل، ۋاسىتە؛ باهانە، ۋەج؛ باهانە قىلىش

ذُعاف ج ذُعُفٌ: ئۆتكۈر زەھەر، ئۆتكۈر زەھەرلىك دورا

ذُعاق: جاننى ئالدىغان، ئادەمنى ئۆلتۈرىدىغان

ذَعَرَ ـَ ذَعْرًا: قورقۇتماق، چۆچۈتمەك

ذَعَر ذُعَر: چۆچۈتمەك، ئالاقزادە قىلماق

ذُعـر: قورقۇنچلىق، تەھدىت سېلىنماق؛ چۆچۈتىش، ئالاقزادە قىلىش

ذَعَقَ ـَ ذَعْقًا: ئۇنلۇك چاقىرىپ توۋلىماق

ذَعَنَ ـَ ذَعْنًا لَهُ: ئىتائەت قىلماق

ذَفَر: سېسىق پۇراق، بەتبۇي

ذَقَن ج أَذْقان وَذُقُون: زاكاق، ئاستى ئېگەك

ذَقْن ج أَذْقان: ساقال ـ بۇرۇت

ذَكا ـُ ذَكًا الذَّبِيْحَةَ: قۇربانلىق قىلماق

﴿ر ـ الراء﴾

ر (راء) ئەرەب تىلى ئېلىپبەسى جەدۋىلىدىكى ئونىنچى ھەرپ بولۇپ، ئەبجەد ھېسابى بويىچە «200»نى بىلدۈرىدۇ.

رَاء: دېگىز سۈينىك كۆپكى ياكى ماغزىسى: ئەرەپ يېلىم دەرىخى

رَاءٍ (الرَّائِي) ج رُوَّة: كۆرگۈچى، كۆرۈپ تۇرغۇچى: كۆرگەن

رَائِب: دوغ: قېتىق

رَائِج: بازىرى ئىتتىك، بازىرى بار

رائِح ج رَوْح: ئۇتۇپ كەتكۈچى: ئۇتۇپ كەتكەن

رائِحَة ج رَوَائِحُ: پۇراق، ھىدى

رائِد ج رُوَّاد و رادَة: يول باشلىغۇچى: پېشۋا: بالا ئەسكەر

رِئَاسَة: جۇمھۇرىيەت زۇگىتۇگلۇق ئورنى

رائِض ج راضَة و رُوَّاض و رُوَّض: ئات كۆندۈرگۈچى

رائِع ج رُوَّع: گۈزەل، چىرايلىق: ھەيران قالارلىق، قالتىس

رائِع ج رُوَّع: ۋاكالىتەن قىلغۇچى: ۋاكالەتچى

رائِق ج رَوق ج رُوقَة: ساپ، سۈزۈك

رَاءَى: يالغان قىياپەتكە كىرۋالغان

رَأَبَ ـُ رَأْبًا الصَّدْعَ: رېمونت قىلماق، ئوڭشىماق

ـ بَيْنَهُمْ: ياراشتۇرماق، كېلىشتۇرمەك

رابَ ـُ رَوْبًا و رُوُوبًا اللَّبَنُ: سۈت ئۈيۈماق، سۈت قېتىق بولماق

ـ ـِ رَيْبًا و رِيْبَةً هُ: گۇمان قوزغىماق، شۇبھىلىنىش كەلتۈرۈپ چىقارماق

رَاب: سان مىقدار، ئومۇمىي سان

رَابّ: ئۆگەي دادا، ئۆگەي ئاتا: پەرۋىش قىلغۇچى: باققان ئاتا

رَبَّة: ئۆگەي ئانا: كېيىنكى قېتىز: باققان ئانا

رُوْبَة ج رِئَاب: پارچە رەخت: پارچە يېغاچ: زورۇر، ئېھتىياجلىق، لازىملىق

رابِح: پايدا ئالغىلى بولىدىغان، ئەپ بېرىدىغان: پايدا ئالغۇچى

رابِطَ الْجَيْشُ: جايلاشماق، ئورۇنلاشماق

رابِط: مۇناسىۋەت باغلىغان، ئالاقىلاشقان: باغلىغان: چەكلىمە: توسۇق

ـ الْجَأْشِ: تىنىنچلىق، جىمجىتلىق

ذَمَرَ ـُ ذَمْرًا الأَسَدُ: هۆكىرگەن ئاۋاز چىقارماق؛ گۆكىرمەك

ذَمَّمَ ةُ: ھاقارەتلىمەك، تاپا ـ تەنە قىلماق

ذَمِيم ج ذِمام: تەنقىد قىلغان

ذَنَبَ: كىتابنىڭ (خەتنىڭ) ئاخىرىقىنى تولۇقلاپ قوشۇپ يازماق

ذَنَبَ ـُ ذَنْبَاهُ: ئەگەشمەك، ئەگىشىپ ماڭماق

ذَنَب ج ذِناب و أَذْناب: قۇيرۇق؛ غالچا، يالاقچى؛ ئەگەشكۈچى

ذَنْب ج ذُنُوب: گۇناھ جىنايەت

ذَنِيّ: قۇيرۇقلۇق، قۇيرۇقتەك، قۇيرۇقى بار بولغان

ذَهَاب: بېرىش، كېتىش

ـًا و إِيَابًا: بېرىپ ـ كەلمەك، كېلىپ ـ قايتماق

ذَهَّبَ الشَّيْءَ: ئالتۇن بىلەن قاپلىماق، ئالتۇن بىلەن ھەل بەرمەك

ذَهَبَ ـَ ذَهَابًا و ذُهُوبًا وَمَذْهَبًا: بارماق، كەتمەك؛ يوقاتماق

ـ الأَمْرُ: ئۆتۈپ كەتمەك

ـ إلى كَذا: قۇزغۇتلىمەك، تەشەببۇس قىلماق

ذَهَب ج أَذهاب وَذُهُوب وذِهْبان: ئالتۇن، سېرىق ئالتۇن

ـ أَكْسِير: ساپ ئالتۇن،(24K لىق) ئالتۇن

ذَهَبَة: پارچە ئالتۇن؛ كاللەك ئالتۇن

ذَهَبِيّ: ئالتۇندەك، سېرىق ئالتۇندەك

ذَهَلَ ـَ ذَهْلاً وَذُهُولا عَنْهُ: ئۇنتۇپ قالماق، خاتىرسىدىن يوقالماق؛ ئالاقزادە بولۇپ كەتمەك

ذَهِلَ ـَ ذُهُولاً عَنْهُ: ئۇنتۇپ كەتمەك. ئەس ـ ھوشىنى يوقاتماق، ئالاقزادە بولۇپ كەتمەك

ذِهْن ج أَذْهَان: ئەقىل، زېھىن؛ تەپەككۇر، يۈرەك

ذِهْنِيّ: تەپەككۇر، زېھنى

ذُهُول: پۈتۈنلەي خەۋەرسىز قالغان

ذُو ج ذَوُونَ و ذَوِينَ: خوجايىن، ئىگە بولغۇچى، نىك ئىگىسى

ـ مالٍ: پۇلدار، پۇل ئىگىسى

ـ الحِجَّة: ھىجرىيىنىڭ 12 ـ ئېيى

ذَوات ج: ئىگە، ئىگە بولغۇچى؛ ئۆز ـ ئۆزى

ـ البَلَد: مەشھۇر ئەرباب

ذَوَاتان م: ئىگە بولغۇچى، نىك ئىگىسى

ذَواق: ياخشى كۆرۈش؛ تەملىك

ذَوَاق · ذَوَاقَة: ئۆزۈقلىنىشقا بەك ئەھمىيەت بېرىدىغان ئادەم؛ ئۆزۈقلۇقشۇناس

ذَوان: ئىگە، ئىگە بولغۇچى؛ نىك ئىگىسى

ذَوَّبَ الشَّيْءَ: ئېرىتمەك، ئېرىتىۋەتمەك

ذَوْب: ھەسەل، بال

ذَوْد: قوغداش، يان بېسىش

ذَوْق ج أَذْوَاق: تېتىش سېزىمى؛ زوق؛ زوقمەن؛ ياخشى كۆرمەك، زوقلىنىش

ذِي: ئىگە بولغۇچى؛ نىك ئىگىسى؛ ئۆزى، ئۆز

ذَيْل ج ذُيُول: قۇيرۇق؛ قۇيرۇق ئۇچى؛ ئاخىرىقى ئۇچى؛ كەينى ئېتىكى؛ قوشۇمچە

ذَيْلِيّ: قۇيرۇقلۇق، قۇيرۇقى بار

راحِل ج رُحَّل و رُحَّال: قوزغالغۇچى، ئاتلانغۇچى؛ ھىجرەت قىلغۇچى، مۇھاجىر، كۆچكۈچى؛ ھالاك بولغۇچى

راحِلَة ج رَواحِلُ: مىنىدىغان تۆگە، مىنگەن تۆگە

راخَ ـِ رَيْخًا و رَيَخانًا و رُيُوخًا: پەسلەشمەك، ئىپلاسلاشماق

رادَ ـُ رَوْدًا و رِيَادًا الأَرْضَ: تەكشۈرمەك، چارلىماق

ـ الشَّيْءَ: تەكشۈرمەك، قىدرىپ تەكشۈرمەك

ـ رَوْدًا و رَوَدانًا الْمَرْأَةُ: ئۆي ئارىلىماق، ئۆيمۇ- ئۆي قاتىرىماق

رادّ: رەت قىلغۇچى، قايتۇرغۇچى

رُأْد رُأْدَة: چىرايلىق قىز، گۈزەل قىز

رادَار: رادار، سېمىز ئېلېكترونلۇق رازۋېتكا قىلىش ئەسۋابى

رادَحَ: رەدىيە بەرمەك، رەت قىلماق

رادِع ج رَوادِعُ: توسقۇچى، چەكلىگۈچى؛ بويۇنتۇرۇق؛ باغلىغان

رادَفَ هُ: ئارقىغا مىنمەك، ئارقا تەرەپكە مىنمەك، نىڭ بىلەن مەنىداش بولماق

رادِف: ئارقا تەرەپتە تۇرغان، ئارقا تەرەپتە تۇرغۇچى

الـ ـة: ئىككىنجى قېتىم توۋلىغان گۈدۈك (كاناي) ئاۋازى

رَادِيُو: رادىئو، سېمىز رادىئو، ئاۋاز قوبۇل قىلغۇچى

رادِيُوم: رادىي (Ra) (ئېلېمېنت)

رازَ ـُ رَوْزًا الشَّيْءَ: دەڭسىمەك، دەڭسەپ باقماق، ئېغىرلىقىنى قىياس قىلىپ باقماق

رَازِيانُج: بەدىيان

رَأَسَ هُ: باش قىلىپ سايلىماق، ئۇنى رەئىسلىككە تاللىماق

رَأَسَ ـِ رِئاسَةً و رَآسَةً الْقَوْمُ: رىياسەتچىلىك قىلماق، رەھبەرلىك قىلماق، باش بولماق

ـ الْعَمَلَ: باشقۇرماق، رىياسەتچىلىك قىلماق

رَؤُسَ ـُ رِئاسَةً: داھى بولماق، رەئىس بولماق

راسَ ـُ رَوْسًا السَّيْلُ الْغُثَاءَ: ئېقىتىپ كەتمەك؛ سارقىندى، چۆكۈندىلەرنى ئېقىتىپ ئېلىپ كەتمەك

ـ ـِ رَيْسًا ورَيَسانًا: تەكەببۇرلۇق قىلماق، گىدىيىپ ماڭماق

ـ الْقَوْمُ: يەڭمەك، بويسۇندۇرماق

رَأْس ج رُؤُوس و أَرْؤُس و رُوس وآراس: باش؛ مىڭە قېپى؛ چوققا؛ ئەقىل؛ مۇقەددىمە، باشلىنىش

ـ مال: مەبلەغ، دەسمايە، كاپىتال

ـ ًا: بىۋاسىتە، ئۇدۇل، توغرىدىن- توغرا

ـ ًا عَلَى عَقِبٍ: ئاستىن- ئۈستۈن قىلىۋەتمەك

رابِطَة ج رَوابِطُ: مۇناسىۋەت، ئالاقە؛ بىر باغلام، بىر تۇتام؛ جەمئىيەت، ئىتتىپاق

ـــ الْعُلَمَـاء العَالَمِيَّـة: دۇنيا ئالىملار ئىتتىپاقلىقى، دۇنيا ئالىملار تەشكىلاتى

رابِعًا: تۆتىنجى؛ (سائەت) تۆت

رَابِي: يۇقىرى ئۆسۈملۈك قەرز بەرمەك

رابِيَة ج رَوابٍ: دۆڭ؛ كىچىك، تاغ، دۆڭە؛ ئېگىز يەر

رِئَة ج رِئُون: ئۆپكە

راتِب ج رَوَاتِبُ: ئىش ھەققى، مائاش؛ دائىم، ھەمىشە؛ مۇقىم، ئۆزگەرمەس

راتِع ج رُتَّعٌ و رِتاع و رُتُوع: ئەركىن ئوتلىغۇچى ئۇلاغ؛ تۇرمۇشى بايلىقات ئادەم

راتِق: يامىغۇچى، تىككۈچى

راتِنَج: قارىغاي يېلىمى؛ دەرەخ يېلىمى

راثَ ـُ رَوْثًا الْحَيَوانُ: ھايۋان نېزەكلىمەك، چىچماق، چوڭ تاھارەت قىلماق

راثَ ـِ رَيْثًا: ئاستىلىماق، سۈلاشماق

رَاجَ ـُ رَوْجًا و رَوَاجًا: بازىرى ئىتتىك بولماق؛ راۋان بولماق؛ ئۆتۈشمەك، يۈرۈشۈپ كەتمەك

رَاجٍ (الرَّاجِي): ئۈمىدۋار، ئۈمىد قىلغۇچى

رَاجًا ج رَجَـوَات: ھىندى قەبىلىلىرىدىن بىرى

راجِح: بېسىپ چۈشكۈچى، غالىپ

الـ ـــ أَن: ئىمكانىيەتىنىڭ بولۇشچە

راجَعَ الشَّيْءَ: پايدىلانماق؛ قاراپ چىقماق، تەكشۈرۈشتىن ئۆتكۈزمەك، كۆرۈپكتورلۇق قىلماق

ـــ هُ الكَلَامَ: ئۇنى ئەسلى سۆزنى سۆزلەشكە بول قويماق

راجِعٌ ج رَوَاجِعُ: قايتىپ كەلگۈچى؛ قايتىپ كەلگەن؛ تەكرارلانغان

راجِف: تىترەگەن؛ تىترەپ تۇرغۇچى، تىترىگۈچى

راجِفَـة: قىيامەت كۈنىي بىرىنجى قېتىم چىلىنغان سۇر

رَاجِل ج رَجْل و رُجَّالَة و رِجَال ورُجالَى و رُجْلان: پىيادە ماڭماق، پىيادە ماڭغۇچى، ئاياغ بىلەن ماڭغۇچى

راحَ ـَ رَواحًا و رَاحًا و رَاحَةً و رِياحَةً و رُوُوحًا و أَرِيحِيَّةً للأَمْرِ: خوشال بولماق، شات بولماق

ـــ رائِحَةُ الْماشِيَةِ: ھايۋانلار كەچتە قوتانغا قايتىپ كەلمەك

ـــ ـُ رَواحًـا: ئايرىلىپ كەتمەك؛ كەچ قايتىپ كەلمەك

ـــ يَفْعَلُ: ... غا باشلىماق، كىرىشمەك

ـــ رَوْحًا و رَواحًا أَو إِلَيْهِ أَو عِنْـدَهُ: بارماق، كەتمەك

رَاح: ھاراق، شاراب

راحَـة: دەم ئالماق، ئارام ئالماق؛ خاتىرجەملىك؛ ئالقان (قولنىڭ)

راعٍ (الرَّاعِي) ج رُعاة و رُعْيان و رُعاء: پادىچى؛ ھۆكۈمران؛ مەسئۇل بولغۇچى

رَاعِب: ھەيۋە قىلغۇچى، قورقۇتقۇچى

رَاعِف ج رَواعِفُ: ئىلمەك بۇزۇن، قان چىقماق (بۇرۇندىن)؛ ئالدى ئۇزار ئات

راعُوف: قۇدۇق رېشاتكىسى

رَاعَـــوِيّ: چارۋىچىلىق؛ ئىدىللىيە، ئىدىللىيىلىك شېئىر؛ ئەسەر؛ پاستورال (تەبىئەت قوينىدىكى يېزا ھاياتىنى خىيالەن ئاساستا، راھەت ـ پاراغەتتە دەپ پەرەز قىلىپ يېزىلغان شېئىرى ئەسەرچىلىك)

راعَى هُ: قەدىرلىمەك، ئىززىتىنى قىلماق

ـــ الأَمْـــرَ: ئىشنىڭ ئاقىۋىتى بىلەن كېيىنكى نەتىجىنى كۆزدە تۇتماق

رَاغَ ـُ رَوْغًا و رَوَغَانًا و رَواغًا الصَّيْدُ: قۇۋلۇق بىلەن قېچىپ كەتمەك (ئوۋ)

رَاغِب: ئارزۇ قىلغۇچى، ئۈمىت قىلغۇچى

راغِد: پاراۋان تۇرمۇش كەچۈرگۈچى

راغِم ج رُغْم: بويسۇنغۇچى، ئىتائەت قىلغۇچى

راغِيَّة: تۆگە

رَأَفَ هُ: كۆڭلىنى ياسىماق، تەسەللى بەرمەك

رَأَفَ ـَ رَأْفَةً و رَؤُفَ ـُ رَافَةً و رَأْفَةً و رَئِفَ ـَ رَأَفًا بِـهِ: شەپقەت قىلماق، مەرھەمەت قىلماق؛ ئىچ ئاغرىتماق، رەھىمدىللىك قىلماق

رافَ ـِ رَيْفًا: يېزىغا بارماق، يېزىغا چۈشمەك

رَأْفَة: مەرھەمەت قىلىش، ئىچ ئاغرىتىش، شەپقەت قىلىش

رافِد ج رُفَّد: ياردەم قىلغۇچى، ياردەم بەرگۈچى

ـــ ج رَوافِدُ: تارماق ئېقىن

رافِدَة ج رَوافِدُ: بادرا، خادا؛ ھاسا

رافِضِيّ: دىندىن يۈز ئۆرىگۈچى، ئاينىغۇچى، يۈز ئۆرىگۈچى، خائىنلىق قىلغۇچى

رافَعَ عَنْهُ: يان باسماق، ئاقلىماق

رافِع، رافِعَة ج رَوافِعُ: كىران، لېفىت؛ تۆپىگە كۆتۈرۈلگەن، ئۆرلىگەن

رافِغٌ: پاراۋان تۇرمۇش كەچۈرگۈچى

رافَقَ هُ: ھەمرا بولماق، ئالاقە باغلىماق

رافِقَـــة: يۇمشاق، مۇلايىم، ئىللىقلىق، سېلىقلىق

رَافَى هُ: ماقۇل بولماق، قوشۇلماق

راقَ ـُ رَوْقًا الشَّرَابُ: پاك بولماق، ساپ بولماق

ـــ رَوْقًا و رَوَقَانًا هُ الْأَمْرُ: شات قىلماق، خوشال قىلماق

راق ج راقات: قەۋەت؛ ئۆينىڭ قەۋىتى

راقِ (الرَّاقِي) ج رُقَاة: ئېسىل، ئالىيجاناپ؛ ئەپسۇنكەش، داخان

راقَـــبَ هُ: كۈزەتمەك، نازارەت قىلماق، تەپتىش قىلماق

راسٍ (الرَّاسِـــي) ج رَوَاسٍ: پـۇختا، مۇستەھكەم، مۇقىم، تەۋرەنمەس؛ تاغ؛ دۆڭ؛ پورتنا توختىتىدىغان پاراخوت

راسِب ج رَوَاسِبُ و رُسُـوب: دوغ؛ تېگىگە چۆكۈپ كەتكۈچى، چۆكۈندە

راسِـخ: پـۇختا، مۇستەھكەم، ئىگىلمەس، مۇقىم

ـــ فِى كَذَا: پـۇختا بولغان، پىشىق بولغان، ئالسلىپ مۇستەھكەم بولغان

راسَلَ هُ بالأَمْرِ أوفِيه أ و عَلَيْـه: خەت يېزىشىپ تۇرماق، ئالاقىلىشىپ تۇرماق

رَأْسَمال: كاپىتال، مەبلەغ

رَأْسَـمالِيّ: ئاپىتالىست، كاپىتالىستىك، كاپىتالىزمنىڭ

رَأْسَمالِيَّة: كاپىتالىزم

رَأْسِـيّ: تىك، ئاۋۇرۇسلۇق؛ باشىنىڭ، باشىدەك، باشقا ئوخشاش

رَاسِيَة: توختىتىپ قويۇلغان، مۇقىم، مۇقىم تۇرغان

رَاشَ ـُ رَوْشًا: ئىنتايىن كۆپ يېمەك

ـــ هُ الْمَرَضُ: ئاجىزلاشتۇرۇپ ماغدۇرسىزلاندۇرماق

ـــــ ـِ رَيْشًـــا: ئائىلە ئىگىلىكىنى تىكلىمەك، پۇل تېپىپ بېيىماق

ـــ الطَّائِرُ: قوش پەيى چىقارماق

راشٍ (الرَّاشِي): پارا بەرگۈچى

رَاشِخ ج رَوَاشِخُ: سۇ سۈزگۈچ، سۈزگۈچ

راشِد: ئاقىلىق، ئوبىلى، سەگەك؛ ھىدايەت تاپقۇچى، توغرا يولدا مۇستەھكەم تۇرغۇچى؛ ياشارغان، ياشىرىپ قالغان

راشَقَ هُ: بىر- بىرىگە تۆھمەت چاپلىماق، بۆھتان چاپلىماق

راشِن ج رَوَاشِنُ: تاپان ھەققى، سوۋغات

راصِد ج رُصَّادُ و رُصُّـد و رَصَـد: كۆزەتكۈچى، كۆزدىن كەچۈرگۈچى

راضَ ـُ رَوْضًا و رِيَاضَـةً و رِيَاضًـا: مەشىق قىلماق، بەدەن چېنىقتۇرماق

ـــ الْحَيَوانُ: تەربىيلىمەك، باقماق

راضٍ (الرَّاضِـــي) ج رُضَـــاة: رازى بولغۇچى، مەمنۇن بولغۇچى، قانائەت قىلغۇچى

راضِع ج رُضَّـعٌ و رُضَـاع: ئەمچەك توپچىسى، ئىمىزگە: پەس، خەسىس

ر اضِعَة ج رَوَاضِع: سۈت چىشى

راضِى هُ: ئۇنىڭ كۆڭلىگە يېقىپ قالماق

راعَ ـُ رَوْعًا و رُؤُوعًا: قورقماق، چۆچىمەك

ـــ هُ: قورقۇتماق، چۆچۈتمەك

ـــ رَوْعًا هُ الْأَمْرُ: قايىل قىلماق

ـــ ـِ رَيْعًـا: تەرورلۇق قىلماق، قورقۇنچ سالماق

ـــ رَيْعًا و رُيُوعًا و رِيَاعًا و رَيَعا نًـا الشَّيْءُ: قويۇق ئۈسىمەك، بۈك- باراقسان ئۈسىمەك

راهِب ج رُهْبان: راهىب، خالىي كەپىدە ئىبادەتكە بېرىلگەن (خىرىستىئان دەرۋىشى)

راهِبَة ج رَواهِبُ: راهىبە، ئايال راهىب

راهِشَة ج رَواهِشُ: بىلەك تومۇرى

راهَقَ الْغُلامُ: يېشىغا يەتمەك، ياشلىق باهارى مەزگىلىگە يېقىنلاشماق

راهَنَ هُ عَلَى كَذا: گۆرۈگە قويماق، رەنە قويماق

راهِن: مۇقىم، ئىزچىل، دائىم؛ رېئال، هازىرقى؛ گۆرۈ قويغۇچى

رَهِيَة: هەسەل هەرىسى

راوٍ (اَلرّاوِى) ج رُواة: رىۋايەت قىلغۇچى، هېكايە قىلغۇچى؛ يەتكۈزگۈچى؛ بايان قىلغۇچى، نەقىل قىلغۇچى

راوَحَ بَيْنَ العَمَلَيْنِ: نۆۋەتلىشىپ قىلماق، نۆۋەت بىلەن قىلماق

راوَدَ هُ: ئېزىقتۇرماق، جەلىپ قىلماق

ـ الْمَرْأَةَ عَنْ نَفْسِها: ئايال ئۆزىنى ئەركىلەتمەك، ئويناتماق

ـ الشَّيْءَ: لازىم قىلماق، كېرەك قىلماق

راوَضَ هُ عَلَى كَذا: مەپتۇن قىلماق، ئېزىقتۇرماق

راوَغَ هُ: ئالدىماق، هېيلە مىكىر ئىشلەتمەك، ئېزىقتۇرماق

ـ هُ عَلَى الأَمْرِ: ئېزىقتۇرماق، قىزىقتۇرماق

رَؤُوفَ: شەپقەتلىك، مېهرىبان

رَؤُوم ج رَوائِمُ: كۆيۈنگۈچى، ئىچ ئاغرىتقۇچى

راوُوق: سۇ سۈزگۈچ؛ هاراق سۈزگۈچ؛ هاراق چەينىكى

رِئَوِىّ: ئۆپكىنىڭ، ئۆپكە خاراكتېرلىك

رَأَى ـَ رَأْيًا و رُؤْيَةً و راءَةً و رِئْيانًا: كۆرمەك، قارىماق

ـ الشَّيْءَ: كۆرمەك، تونۇماق

رَأْى ج آراء و أَرَآء: پىكىر، كۆز قاراش، قاراش

الـ ـ الْعامّ: ئاممىۋى پىكىر

رُؤْيا ج رُؤًى: چۈش، ئۇخلاپ كۆرگەن چۈش

رايَة ج رَاى: تۇغ، ئەلەم، بايراق

ـ شادِن: لەگلەك

رُؤْيَه ج رُؤًى: قاراش، پىكىر، كۆز قاراش؛ كۆرۈش دەرىجىسى

رَئِيس ج رُؤَساءُ: رەئىس، زۇڭتۇڭ، باشلىق؛ يېتەكچى؛ ئاقساقال

ـ أَرْكانِ الْحَرْبِ: باش شىتاب باشلىقى

ـ التَّحْرِيْر: باش مۇهەررىر، باش تەهرىر

ـ الْوُزَراءِ أَو مَجْلِسِ الْوُزَراءِ: باش مېنىستىر، مىنىستىرلار كومىتېتىنىڭ رەئىسى

رَئِسِىّ: ئاساسىي، ئاساسلىق

رَبَّ ـُ رَبًّا الْوَلَدَ: تەربىيلىمەك، باقماق، قارىماق، هالىدىن خەۋەر ئالماق

ـ الشَّيْءَ: يىغماق، توپلىماق

ـــ اللهَ: ئاللاهدىن تارتىنماق، ئاللاهدىن هېيىقماق

رَاقِد: ئۇخلىغۇچى، ياتقۇچى

راقَصَ هُ: بىرگە ئۇسۇل ئوينىماق

راقِص: ئۇسۇلچى، ئۇسۇل ئوينىغۇچى

راقِصَة: ئايال ئۇسسۇلچى

رَاقِم: خەت ئۇرغۇچى: هېسابلىغۇچى

ـــــ السَّيَّارَة: ماشىنىنىڭ سۈرئەت كۆرسەتكۈچى: سۈرئەت كۆرسەتكۈچ

راقِيَة ج رَوَاقٍ: ئېسىل، ئالىيجاناپ: ئايال ئەپسۇنكەش، داخان

رَاكِب ج رُكَّاب و رُكْبان و رُكُوب وَ رَكْب: مىنگۈچى، ئۇلاغلىق: يولچى: تاغ چوققىسى

رَاكِد: توختىغۇچى، هەرىكەتسىز تۇرغۇچى

راكِز: جىمجىتلىق، تېنچلىق: سوغۇق مۇئامىلە قىلىنغان

راكَضَ هُ: ئات مۇسابىقىغا چۈشمەك: ئۆزئارا مۇسابىقىلەشمەك، ئۆزئارا يۈگرۈشمەك

رالَ ـَ رَيْلاً: شۆلگەي ئاقماق

رَئِمَ الشَّيْءَ: ياخشى كۆرمەك، كۆڭلى چۈشۈپ قالماق: شەپقەت قىلماق

رَامَ ـُ رَوْمًا و مَرامًا الشَّيْءَ: ئۈمىد قىلماق، ئويلىماق، لازىم قىلماق، ئىرادە قىلماق، خالىماق

ـــ ـِ رَيْمًا الْمَكَانَ أو مِنْهُ: ئايرىلماق، ئايرىلىپ كەتمەك

ـــ بِالْمَكَان: ئورۇنلاشماق، جايلاشماق

رامٍ (الرَّامِي) ج رُماة: مەرگەن، پالۋان: مىلتىق ئاتقۇچى

رِئْم ج أَرْآم و آرام: ساپ ئاق بۆكەن، ئاپئاق ئاق بۆكەن

رامَة: كۆلچەك، سۇ كۆلچىكى

رامِح: نەيزىلىك ئەسكەر، قوراللىق ئەسكەر: مەرگەن

رَامِس ج رَوامِسُ: كېچىسى هەرىكەت قىلىدىغان قۇش، مۇشۇكياپىلاق

رامَقَ هُ: كۆزەتمەك، مارىماق، پايلىماق

رامِق ج رُمُق: نامرات، كەمبەغەل: هەسەتخور، چىدىماس

رامُوز ج رَوَامِيْزُ: ئەۋرىشكە، نەمۇنە، ئۈلگە: چوڭ دېڭىز: ئاساس، مەنبە: ئېلىنغان يەر

رامُوس ج رَوامِسُ: قەبرە، لەهەت: تۇپراق بېشى

رانَ ـِ رَيْنًا و رُيُونًاالشَّيْءُ فُلانًا أَو عَلَيْهِ: يەڭمەك، غەلىبە قىلماق: بىخۇدلاشماق

رانِج ج رَوانِجُ: كوكۇس، كوكۇس پالمىسى، كوكۇس ياڭىقى

رَاهَ ـُ رَوْهًا و رُواهًا الْمَاءُ: ئىمىر ـ چىمىر قىلماق، مەيىن دولقۇن كۆتۈرۈلمەك

ـــ ـِ رَيْهًا: ئۆتۈشۈپ تۇرماق، كېلىپ ـ كېتىپ تۇرماق

رَبَدَ ـُ رُبُودًا بِالْمَكَانِ: توختاپ تۇرماق، ئورۇنلىشىپ تۇرماق

رُبْدَة ج رُبَد: بېغىر رەڭ

رَبِذَ ـَ رَبَذًا فِي كَذَا: يەڭگىل قول بولماق، يەڭگىل پۇت بولماق (ئىش قىلىشتا)؛ چاققان بولماق

رَبَسَ ـُ رَبْسًا هُ: ئۇرماق

رَبْسٌ: يامان ئىش، ئەسكى ئىش؛ نۇرغۇنلىغان، كۆپلىگەن

رَبَصَ ـُ رَبْصًا بِهِ: پىستىرما قويماق؛ يوشۇرۇنماق

رَبَضَ ـِ رَبْضًا و رُبُوضًا و رِبْضَةً: (ھايۋانلار) تىزلانماق ياكى ئېڭىشماق؛ مارىماق، پايلىماق (ئوۋ)

رَبَض ج أَرْبَاض: ئۇلاغ ئېغىلى؛ ياتاق، تۇرالغۇ

رَبَطَ ـُ رَبْطًا هُ أَو الشَّيْءَ: باغلىماق، چەگمەك؛ مۇناسىۋەت باغلىماق، ئالاقىلاشماق

رَبْط: باغلاش، چىگىش، تىڭىش، ئۇلاش

ـ الأُجْرَة: مۇقىم ئىش ھەققى

رَبْطَة: باغلام، تېڭىق

ـ الرَّقَبَة أو الْعُنُق: گالىستۇك

رَبَّعَ الْعَدَدَ: مەلۇم سانىنى دەرىجىگە كۆتۈرمەك، تۆت ھەسسە قىلماق؛ چاسىلاشتۇرماق، تۆت بۇرجەكلىك قىلماق

رَبَعَ ـَ رَبْعًا: توختىتىپ تۇرماق؛ ساقلانماق

ـ الْحِصَانُ: ئوت ـ چۆپ يېمەك

ـ ـَ رُبُوعًا الرَّبِيعُ: باھار پەسلى يېتىپ كەلمەك

ـ ـُ رَبْعًا: تۆتتىن بىرىگە (4/1) ئىگە بولماق

رَبْعٌ ج رِبَاع و رُبُوع و أَرْبَاع و أَرْبُع: ھويلا، قورۇ، ئورۇن، جاي؛ ئادەملەر توپى؛ دۇكان، ماگزىن

رُبُعٌ ج أَرْبَاع و رُبُوع: تۆتتىن بىرى (4/1)؛ پەسىل؛ روبئە (مىسرنىڭ سىغىم ئۆلچىمى بولۇپ، تەخمىنەن 8.25 كىلوگرامغا تەڭ)

رَبْعَة: ئوتتۇرا بويلۇق كىشى

رُبْعِيّ: پەسىللىك، پەسىل خاراكتېرلىك

رَبَغَ ـَ رَبْغًا الْقَوْمُ فِي النَّعِيمِ: پاراۋان تۇرمۇش كەچۈرمەك

رَبَّقَ هُ: قاپقانغا چۈشۈرمەك، قاپقانغا دەسسەتمەك

رَبَقَ ـُ رَبْقًا هُ: قاپقان قۇرماق؛ سالما تاشلىماق

ـ هُ فِي الأَمْرِ: ئارىغا كىرگۈزمەك، ئۇنى ئارىلاشتۇرماق

رِبْق، رِبْقَة: قاپقان؛ سالما

رَبَكَ ـُ رُبْكًا الشَّيْءَ: خاتالاشماق، قالايمىقانلاشتۇرماق

ـ هُ: رەسۋاسىنى چىقارماق، قېيىن ئەھۋالدا قالدۇرماق

ـــ القَوْمَ: ھۆكۈمرانلىق قىلماق، باشقۇرماق

رَبَّ ج أَرْبـــاب و رُبُـــوب: وجـايىن؛ ھـۆكۈمران؛ ئىگـه؛ پـەرۋىش قىلغـۇچى؛ ھۆكۈمرانلىق قىلغۇچى

الـ ـــ : پەرۋەردىگار، خۇدا، ئاللا

رُبَّ: ئېھتىمال، مۇمكىن، ئىمكانىيەت

ـــ ما: ئېھتىمال، مۇمكىن

رُبَّ ج رِباب و رُبُوب: مۇراببا

رَبَأَ ـَـ رَبْأً عَلَى جَبَلٍ: نەزەر تاشلىماق

ـــ بِـكَ عَـنْ كَـذا: سېنىڭ بۇنداق قىلمىشىڭغا يول قويۇلمايدۇ

رَبَا ـُـ رَبْوًا و رُبُوًّا الشَّـيْءُ: كۆپەيمەك، ئۆسمەك، ئاشماق

ـــ الْوَلَدُ: چوڭ بولماق، ئۆسمەك

رِبًا، رِباء: جازانـه، ئۆسـۈم، يـۇقىرى پايدا، قانۇنسىز پايدا

رَباب: راۋاب (چالغۇ ئەسۋاب)

رِبابَـــة: تـۆت تـارىلىق چالغـۇ ئەسـۋاب؛ خوجايىنلىق سالاھىيىتى

رَباح: پايدا، مەنپەئەت، نەپ

رِباط ج رُبُط: تانا، شوينا، يىپ؛ ساراي، دەڭ؛ يۈرەك؛ پـــاناھلىنىدىغان جـــاي؛ مۇناسىۋەت، ئالاقە؛ مۇساپىرخانا، رەبات

رِبَاطَـــة: بىرىكىش خاراكتېرى، ئۈيـۈش خاراكتېرى، بىرىكىشچانلىق

ـــ الْجَأْشِ: قەھرىمانلىق، باتۇر، قورقىماق

رُباعَ: تۆتتـه ـ تـۆتلۈك، تـۆتتىن ـ تـۆتتىن، تۆتى بىر گۇرۇپپا

رُبـــاعِيّ: تـۆتلۈك، تـۆت تەرەپـتىن تەشكىللەنگەن، تۆت دانىدىن شەكىللەنگەن

ـــ الأَضْلاعِ: تۆت تەرەپلىك، تۆت قىرلىق، پاراللىل

رَباغَة: پاراۋانلىق، باياشاتلىق

رَبالَة: سېمىز، سېمىزلىك

رُبّان ج رَبانِيَة و رَبابِيْنُ: كاپىتان، كېمە باشلىقى

رَبّـــانِيّ: خـۇدانىڭ، ئاللاھنىـڭ، دىنغـا مۇناسىۋەتلىك؛ ئۆگەنگۈچى

رَبَّتَ وَ رَبَتَ ـِـ رَبْتًا الْوَلَدَ: ئەركىلەتمەك؛ سىلىماق

رَبَّة ج رِبـــاب: ئايال خوجايىن، خېنىم، ئاغچا

ـــ الشِّعْرِ: شېئىر ئىلاھى (خۇراپات)

ـــ الْحُسْنِ: سايىپجامال، چىرايلىق ئايال، نازىنىن؛ گۈزەللىك پادىشاھى

رَبَّحَ هُ: ئۇنى پايدىغا ئېرىشتۈرمەك

رَبَح ج رَبـــابِيْحُ: قارا يۈزلۈك ئىت باش مايمۇن

رَبِحَ ـَـ رِبْحًـــا و رَبَحًـــا و رَباحًـــا فى تِجارَتِه: پايدا ئالماق، نەپ ئالماق، پايدىغا ئېرىشمەك

رِبْح ج أَرْبَاح: پايدا، مەنپەئەت، نەپ

رَتَخَة: پاتقاق

رَتَعَ ـَ رَتْعًا و رُتُوعًا و رِتَاعًا: بايا‌شات تۇرمۇش كەچۈرمەك، پاراۋان تۇرمۇش ئۆتكۈزمەك

ـــ تِ الْمَاشِيَةُ: مال باقماق، ئوتلاتماق

رَتَقَ ـُ رَتْقًا الشَّيْءَ: يامىماق

رَتْق: ياماش: پۈتۈن، تولۇق: هىم: تۇتاش

رَتَكَ ـُ رَتْكًا الْبَعِيرُ: تېز قەدەم ئالماق، ناھايىتى تېز ماڭماق

رَتَّلَ: ئوقۇماق، دىكلاماتسىيە قىلماق

رَتَل ج أَرْتَال: كولۇننا، يۈرەر ماشىنا ئەترىتى

رَتِيب: ئاددىي، تېنىقسىز، مەنىسىز، بىر خىللا: ھەربىي كوچا

رَثَّ ـُ رَثَاثَةً و رُثُونَةً الثَّوْبُ: كونىراپ كەتمەك، جۇل- جۇل بولماق

ـــ تْ هَيْئَتُهُ: سالاپەتسىز، كىيىملىرى رەتسىز، ئۇستى- بېشى جۇل- جۇل بولماق

رَثّ ج رِثَاث: جۇل – جۇل كىيىم: ئەبجەق ئۆيى سايمانلىرى

رَثَا ـُ رَثْوًا الْمَيِّتَ: ماتەم تۇتماق، (مېيىتكە) يىغلىماق

رِثَاء: ماتەم تۇتۇش: مېيىتقا يىغلاش: مەرسىيە

رَثَدَ ـُ رَثْدًا الْمَتَاعَ: دۆۋىلىمەك، دۆۋىلەپ قويماق

رَثَد: ئەبجەق ئۆيى سايمانلىرى، كىرەكسىز نەرسىلەر

رَثْـعَ ـَ رَثْعًا: ئۆچكۈزلۈك قىلماق، نەپسانىيەتچىلىك قىلماق

رَثَمَ ـَ رَثْمًا الأَنْفَ: بۇرۇن مىجۇڭتىلمەك، بۇرۇننى مىجۇڭتمەك

رَثِيَ ـِ رَثْيًا و رِثَاءً و رِثَايَةً و مَرْثَاةً و مَرْثِيَةً: ماتەم تۇتماق، ھازا چەكمەك

ـــ لَهُ: قاتتىق قايغۇرماق: ھېسداشلىق قىلماق: ئىچ ئاغرىتماق

رَثْي: ماتەم تۇتماق، (مېيىتكە) يىغلىماق

رَثْيَة: بوغۇم ياللۇغى

رَثِيث ج رِثَاث: جۇل- جۇل كىيىم: ئەبجەق ئۆيى سايمانلىرى: يېرىم ئۆلۈك ياردار

رَثِيد: ئەبجەق ئائىلە سايمانلىرى، كىرەكسىز نەرسىلەر

رَجَّ ـُ رجًّا و رَجَّةَ الشَّيْءَ: تەۋرەتمەك، قاتتىق سىلكىمەك

رَجَا: ئەتراپ، تەرەپ: دائىرە، رايون

رَجَا ـُ رَجْوًا و رَجَاءً و رُجُوًا و رَجَاءَةً و رَجَاةً و مَرْجَاةً: ئۈمىد قىلماق، ئارزۇ قىلماق

رَجاء: ئۈمىد، ئارزۇ: تەكلىپ

ـــ ج أَرْجَاء: تەرەپ: ئەتراپ، دائىرە

رَجَّاج: تەۋرەتكۈچ، تەۋرىتىلگەن، ئاق تېرەك

رَجَاجَة: جىددىيلىك، كەسكىنلىك، سۈرلۈك

رُجَّاجَة: ئىلەكگۈچ

رَبَكٌ: گاگىراپ قىلىش، هودۇقۇپ قىلىش

رَبِكَ ـَ رَبَكًا: قېيىن ئەھۋالدا قالماق، ئەجىقى چىقماق، ۋەتىۋەرىكى چىقماق

رَبَـــك: ئـەبجىقى چىققـان، ۋەتىۋەرىكـى چىقىپ كەتكەن

رَبْكَة: گاگىراپ قېلىش، ئەتسىرەپ قېلىش

رَبَلَ ـُ رَبْلاً الْقَوْمُ: ئۆسـۈپ چىقماق، تېز ئۆسمەك، (نويۇس)

رَبَل: موللۇق؛ سېمىزلىك؛ باندىت، باسقىچى

رَبَل ج رُبُول: ئېكىزدىن ئۆسـۈپ چىققـان يېكى ئوت

رَبْو ج أَرْباء: دەم سىقىلىش كېسىلى، زىققا

رُبُوبَة: خوجايىنلىق سالاھىيىتى

رَبْوَة، رُبَوَة و رُبًى ورُبِـيَ: دۆڭ، دۆۋە، تۆپىلىك

رِبْـــوَة ج رِبَـــي: ئـون نەچچـە مـىڭ ئۆيچۆرىسىدە، ئون مىڭچە

رَبُون: كاپالەت، كاپالەت بۇيۇمى، كاپالەت پۇلى

رَبَوِيّ: يۇقىرى ئۆسـۈملۈك بۇيـۇم بولغـان؛ يۇقىرى ئۆسـۈملۈك جازانە بولغان

رَبِّى الْوَلَدَ: باقماق، تەربىيلىمەك

ـــ الْماشِيَةَ: باقماق

ـــ الشَّيْءَ: ئاشۇرماق، كۆپەيتمەك

رَبِيب ج أَرِبَّة و أَرْبـاءٌ: ئۆگەي ئوغۇل، ئۆگەي دادا؛ ئىتتىپاقداش

رَبِيبَة: ئۆگەي قىز، ئۆگەي ئانا

رَبِيس: باتۇرلۇق، جاپا ـ مۇشەققەت

رَبِيع ج أَرْبِعَة و أَرْبِعَاءُ و رِبـاع: باھار، باھار پەسلى: باھار يامغۇرى: كۆكلەم

ـــ الأَوَّل: ھىجرىيىنىڭ 3- ئېيى

ـــ الثّانى: ھىجرىيىنىڭ 4 ـ ئاي

ـــ ج أَرْبِعَاء و رُبْعَـان: كۆكلـەم: باھار يامغۇرى؛ بىر ئېقىن سۇ

رَبِيعِـــيّ: ئـەتىيازلىك، ئـەتىياز پەســلىلىك: ئەتىيازلىق تۇرالغۇ

رَبِيقَة: قاپقانغا چۈشۈرۈلگەن ياۋايى ھايۋان

رَبِيل: سېمىز، سېمىزلىك

رَبِيلَة: نەم؛ مول، باي، سېمىزلىك، موللۇق

رَتَّبَ الشَّيْءَ: رەتلىمەك، رەتلىك قويماق؛ ئورۇنلاشتۇرماق، تەييارلىق قىلماق

رَتَبَ ـُ رَتْبًا و رُتُوبًا فى الصَّلاة: نامازدا تىك تۇرماق

رُتْـب: قېيىنچىلىق؛ گەۋدىلىك قىسمى؛ تۆت بارماقچىلىك، تۆت بارماق كەڭلىكتە

رُتَبَة ج رُتَـب: تـۆر، كاتېگورىيە؛ دەرىجە، ئورۇن، ئۇنۋان

رَتِجَ ـَ رَتَجًا عَلَيْه الأَمْرُ: ھۆكۈم قىلىش قىيىن بولماق، قارار قىلىش قىيىن بولماق

رَتَخَ ـَ رُتُوخًا الْعَجِيْنُ: خېمىر ناھايىتى يۇمشاق پىشىپ كەتمـەك، يۇمشاق بولـۇپ قالماق

رَجْع ج رِجَاع و رُجْعَان: قايتقان، يانغان، ئەكىس سادا

رُجْعَان: ھۆججەت، تىلخەت

رَجْعَة: بىر قېتىم ئەسلىگە قايتۇرماق، ياندۇرۇپ بەرمەك، قايتۇرۇپ بەرمەك، قايتۇرماق: ئەكسىيەتچىل كۈچ

رُجْعَة: ئەكسىيەتچىل، ئەكسىيەتچى، كونىلىققا ئېسلىۋالغۇچى

الـ ـة: كونىلىقنى تىكلەش مەسلىكى، ئەكسىيەتچىل ئېقىم

رَجَفَ ـُ رَجْفًا و رَجَفَانًا و رُجُوفًا و رَجِيْفًا: تىترىمەك، سىلكىنمەك، جاقىلداپ كەتمەك

رَجْفَة: تىترىمەك، سىلكىنمەك: يۈرەك سالماق، يەر تەۋرىمەك

رَجَّلَ الشَّعْرَ: چاچ تارىماق: گۈزەللەشتۈرۈپ رەتلىمەك

ـ هُ: كۈچەيتمەك، چىڭىتماق

رَجُل ج رِجال و رَجْلَة وأَرا جِلُ و رِجالات: ئەر، ئەر كىشى

رَجِلَ ـَ رَجَلاً: پىيادە ماڭماق، قەدەم ئالماق، ماڭماق

رَجِل: پىيادە، پىيادە ماڭغۇچى

شَعْر ـ : دولقۇنسىمان (چاچ)

رِجَل ج أَرْجُل: پۇت، پاچاق، قەدەم، ھايۋاننىڭ ئارقا پۇتى

ـ ج أَرْجَال: توپ (قۇش، بېلىق، ھەرىلەرنىڭ توپى): قوشۇن، ئارمىيە

رَجَّمَ: خيالەن ھۆكۈم قىلماق، پەرەز بىلەن ھۆكۈم قىلماق

رَجَمَ ـَ رَجْمًا هُ: تاش بىلەن ئۇرۇپ ئۆلتۈرمەك، چالما كېسەك قىلماق: قارغىماق، قوغلاندى قىلماق

ـ الْقَبْرَ: قەبرە قاتۇرماق، قەبرە تىكلىمەك

رَجَم ج رِجَام و أَرْجام: قەبرە: قۇدۇق: ئوچاق

رَجْم: تاش بىلەن ئۇرۇپ ئۆلتۈرمەك

ـ ج رُجُمٌ: مېتئورىت تاش، ئاسمان جىسىملىرىدىن پارچىلىنىپ چۈشكەن تاش

رُجْمَة ج رُجْم و رِجام: قەبرە تېشى

رَجَنَ ـُ و رَجِنَ ـَ و رَجُنَ ـُ رُجُونًا الْمَكان: ئورۇنلاشتۇرماق، جايلاشتۇرماق، تۇرۇپ قالماق

رُجُوع: قايتماق: جاۋاب بەرمەك: قەدەم ئاۋازى

ـ فَحْمٌ: كان داشقانلىرى، سارقىندىلار

رَجُوعَة: ھۆججەت، تىلخەت

رُجُولَة: (ئەر كىشى) ياش قورامىغا يەتمەك، بالاغەتكە يەتمەك

رَجِيْع: قالدۇرۇلغان، قالدۇرۇپ قويۇلغان: تەكرارلانغان، تولۇقلاپ قويۇلغان

رَجِيْل ج أَرْجِلَة و أَراجِلُ و أَراجِيْل: پىيادە ماڭغۇچى، پىيادە مېڭىپ ساياھەت قىلغۇچى

رِجازَة: كىچىك دۆك كۆۋرۈك
رَجّاس: ۋاراك- چۆرۈك سالغان، شاۋقۇن-سۈرەن چىقارغان
رَجّاف: داۋالغۇپ تۇرىدىغان دېگىز، جۇش ئۇرۇپ شاۋقۇن چىقىرىپ تۇرىدىغان دېگىز؛ قىيامەت كۈنى
رِجام: قەبرە؛ قۇرۇق؛ ئوچاق
رَجَبَ ـُ رَجْبًا مِنْهُ: خىجىل بولماق، ئىزا تارتماق، قورقماق
رَجَب ج أَرْجاب و رُجُوب و رِجـاب: ھىجرىيە 7- ئاي
الـ ـ ان: ھىجرىيە 7- ۋە 8 - ئاي
رَثِيَ ـَ رَثًى و رَثْيًا: كاردىن چىقماق، بىكار بولماق
رَجَّة: تەۋرىتىش، ۋاراك - چۆرۈك
رَجَّحَ الشَّيْءَ: توختاتماسلىق، بىر تەرەپكە كۆپرەك ئەھمىيەت بەرمەك
رَجَحَ ـُ رُجُوحًا و رُجْحَانًا و رَجاحَـةً الْمِيْزانُ: بىر تەرەپكە ئاغماق، بىر تەرەپ بېسىپ كەتمەك
ـــ الشَّـيْءُ: ئېغىرلاشماق، ئېغىرلىقى ئۆزگەرمەك
ـ الرَّأْيُ أَو نَحْـوُهُ: ئۇستۇنلۈككە ئىگە بولماق، ئەۋزەللىككە ئىگە بولماق
ـ الشَّيْءَ بِيَدِهِ: ئېغىرلىقىنى قول بىلەن دەسسەپ باقماق

رُجْحـان: بىر تەرەپكە ئېغىپ كەتمەك؛ ئۇستۇنلۈك؛ ئالدىدىن پايدىلىنىش ھوقۇقى
رُجدَ: تىترىمەك، غالغال تىترىمەك
رَجْراج: تىترىگەن، غالغال تىترەپ تۇرغان
رَجْرَجَ الشَّيْءُ: تىترىمەك، سۈرىمەك، سلجىماق
ـ الشَّيْءَ: لىكشىتماق، قىمىرلاتماق، تىترىمەك
رَجَزَ ـُ رَجْزًا الشِّـعْرَ: شېئىر يازماق، شېئىر ئوقىماق
رَجَز: مۇستەھزا (شېئىر قاپىيىسى)
رِجْز: مەينەت، نىجاسەت، پاسكىنا نەرسە
رَجَسَ ـَ رَجاسَـةً و رَجَسًـا: پاسكىنا بولماق، ئىپلاس ئىش قىلماق
رَجِس: نىجاسەت بولغان، مەينەت بولغان
رِجْس ج أَرْجاس: يامان ئەمەل، قەبىھ ئىش، ئىپلاس ئىش، ناچار قىلىق، نىجىس، نىجاسەت
رَجَّعَ: تەكرارلىماق
ـ هُ: قايتۇرماق
ـ فِي صَوْتِهِ: سازغا تەگكەش بولۇپ ناخشا ئېيتماق
رَجَعَ ـِ رَجْعًا و رُجُوعًا و مَرْجِعَـةً و رُجعَى و رُجْعَانًا: قايتماق، قايتىپ كەلمەك؛ ئەكىس سادا ئەتمەك
ـ عَنِ الأَمْرِ: چەكلىمەك، توسماق، مەنئى قىلماق
ـ إِلَى كَذا: مەنسۇپ بولماق، تەئەللۇق بولماق

ـــ اللهِ: ئاللاھنىڭ مەرھىمىتى، ئاللاھنىڭ رەھمىتى

رَحُـــوم: مەرھەمەتلىك، ناھايىتى شەپقەتلىك، مېھرىبان

رَحَوِىّ: پىرقىراتماق، چۆرگىلەشكە دائىر، ئايلانماق، ئايلىنىۋاتقان

رَحَـى ج أرحـاء و أرحِيَـة و أرْحٍ و رُحِـىّ وأرْحِىّ: يارغۇنچاق، تۈگمەن

رَحَـــى ـِ رَحْيًـــا: ئايلانماق، تۈگمەن چۆرگىلىمەك

رَحِيب ج رُحُب: كەڭ، ئازادە؛ كەڭ قورساق

رَحِيق: ئېسىل شاراب، ئېسىل ھاراق؛ ئەتىر، ساپ ئىپار

رَحِيْقِىّ: ئېسىل شارابنىڭ، ئېسىل شارابقا مۇناسىۋەتلىك، ئېسىل شاراپتەك

رَحِيْل: يولغا چىقماق، ئاتلانماق، كۆچمەك، ھىجرەت قىلماق

الـ ـــ عَنِ الْحَيَـــاةِ: ھاياتىدىن ئايرىلماق، ئۆلمەك

رَحِيْم: مەرھەمەتلىك، شەپقەتلىك، مېھرىبان، ناھايىتى شەپقەتلىك

رَخَّ ـُ رِخًّـــا الشَّـــرابَ: سۇيۇقلانماق، سۇيۇلدۇرماق،

رَخّ ج رِخاخ و رِخَخَة: چوڭ سۇمرۇغ، ئەنقا (ئەرەبلەر بىلەن پارىسلارنىڭ ھاياتىدىكى مۇقەددەس قۇش)،

رَخَا ـُ رَخاءً العَيْشُ: باياشات تۇرمۇش ئۆتكۈزمەك

رَخَاء: مەمۇرىچىلىق، مولچىلىق، ئاۋاتلىق، پاراۋانلىق

رُخاء: مەيىن شامال، غۇر ـ غۇر شامال

رَخاخ: خاتىرجەملىك، شات ـ خوراملىق؛ پاراۋانلىق؛ مۇلايىملىق

رُخام: يۈز مېيى؛ سۈرمە؛ مەر ـ مەرتاش

رَخامَة: مېلودىيە (ئاھاڭ رېتىمى)

رُخامَة: بىر پارچە سۈرمە؛ يۈز مېيى

رُخاوَة: يۇمشاقلىق، ئەۋرىشىملىك

رَخَّة مَطَرٍ: ئۆتكۈنچى يامغۇر

رَخْت ج رُخُوت: ئات ئېگىرى

رَخْرَجَ: بوشاشتۇرماق، بوشاتماق

رَخَّصَ السِّعْرَ: باھانى تۆۋەنلەتمەك

ـــ لَهُ كَـــذا أَوْ فِيـــهِ: رۇخسەت بەرمەك، ئىجازەت بەرمەك

ـــ لَهُ فى كَذا: ئوڭايلا بەرمەك، ئاسان بەرمەك

رَخُصَ ـُ رُخْصًا السِّعْرُ أَو نَحْوُهُ: ئەرزان بولماق، تۆۋەنلىمەك

ـــ رَخاصَةً و رُخُوصَةً و رُخْصَانًا الشَّـــىْءُ: يۇمشاق بولماق، ئەۋرىشىم بولماق

رَخْص: يۇمشاق، ئەۋرىشىم؛ ئەرزەن، باھاسى تۆۋەن

رُخْصَة: ئىشنى ئوڭاي بىر تەرەپ قىلماق؛ رۇخسەت

رَجِيْم: تاش بىلەن ئۇرۇپ ئۆلتۈرۈلگەن؛ قاغىش تەككۈر؛ قوغلاندى، لەنەتكەردى؛ جۇۋايىنسىمەك

رَجِيْن: ئۆتكۈر زەھەر

رَجِيْنَة: كوللېكتىپ، تەشكىلات

رَحَا ـُ رَحْوًا: پىرقىرىماق، چۆرگىلىمەك

ـ الرُّحى: ئۇگمەن تېشى چۆرگىلىمەك

رُحاب: كەڭلىك

رُحابَة: ئۆڭ ئارىسىدىكى بوش يەر، سەينا

رُحاق: ئېسىل شاراب؛ ئېسىل ھاراق

رَحَال ج رَحَّالَة: كۆچمەن، سایاھەتچى، يۈرت كېزمر؛ ئىگەر ياسىغۇچى، ئىگەرچى

رَحَالَة ج رَحائِلُ: كۆن ئىگەر

رَحَّبَ الْمَكانَ: كېڭەيتمەك

ـ هُ أَوبه: قارشى ئالماق، قوللىماق

رَحَب، رَحْب: كەڭ، ئازادە، بوش يەر

رَحُبَ ـُ رَحْبًا و رَحابَةً الْمَكانُ: كەڭ بولماق، كەڭرى بولماق

رَحِبَ ـَ رَحَبًا الْمَكانُ: كەڭ بولماق، ئازادە بولماق

رَحْب: كەڭ، ئازادە، كەڭلىك؛ كەڭ قورساقلىق قىلغان

رَحْبَة: مەيدان، ھويلا، سەينا؛ بوش يەر

رَحْراح: كەڭ ـ كۆشادە تۆرمۇش، پاراۋان تۆرمۇش

الـ : ھەم بایاشاد ھەم ئاددىي بولغان

رَحَصَ ـَ رَحْصًا: يۇماق، يۇيۇنۇش

رُحَص: تەرلىمەك، تەر چىقماق

رَحَّلَ هُ: كۆچەرمەك، ئايرىۋەتمەك

رَحَلَ ـَ رَحْلاً و رَحِيْلاً و تُرْحالاً و رِحْلَةً: يولغا چىقماق، ئاتلانماق، سەپەر قىلماق

ـ عَنِ الْبَلَد: يۇرتىدىن ئايرىلماق

ـ إِلى مكانَ كَذا: مەلۇم جايغا بارماق، كۆچمەك، يۆتكەلمەك

ـ إِلَى رَحْمَة رَبِّه: پەرۋەردىگارنىڭ شەپقىتىگە سەپەر قىلماق، ئۆلمەك

رَحْل ج رِحال و أَرْحُل: تۆگە ئىگىرى: يۈك ـ تاقا: ئاتلانماق، سەپەرگە چىقماق

رِحْلَة: سایاھەت قىلماق، زىيارەت قىلماق: سایاھەت خاتىرىسى

رَحَّمَ عَلَيْه: تەگرىدىن ئۇنىڭغا شەپقەت تىلىمەك

رَحُمَ ـُ رَحَماتِ الْمَرأَةُ: تۇققاندىن كېيىن بالىياتقۇ ئاغرىپ قالماق

رَحِمَ ـَ رَحْمَةً هُ: شەپقەت قىلماق، كەچۈرۈلمەك قىلماق

ـ تِ الْمَرْأَةُ: تۇققاندىن كېيىن بالىياتقۇ ئاغرىپ قالغان

رَحْم ج أَرْحام: بالىياتقۇ، ماتكا: يېقىن تۇغقانچىلىق

رَحْمَة: مەرھەمەت، رەھمەت، ئىچ ئاغرىتىش

رَدَاءَة: ناچار، يامان، ئەسكى، سۈپەتسىز
رَدَاة ج رَدًى: تاش جىنسى: تاش
رَدَاح ج رُدُح: ئېغىر يۈك؛ سەپەرلىك؛ مۇنبەت، بولۇق: جىددىيلىك؛ چوك چىنە
رَدَّاح: جىدەلخور، ئۇرۇشخۇمار
رِداع: پاتقاق، لاي پاتقاق
رُدام: تاشلاندۇق، ئەسكى- تۇسكى، كېرەكسىز چىققان نەرسە؛ كارغا يارىماس (ئادەم)
رَدْب: ھالاكەت كوچىسى، ھالاكەت تار كوچىسى
رَدَّة: خور؛ ناخشىغا جۆر بولۇش
رِدَّة: مۇرتەدلىك، ئىسلام دىنىدىن كۇپرىلىققا قايتىش؛ ئەكس سادا، قايتۇرما ئاۋاز
رَدَجَ ـُ رَدَجانًا: بىر قەدەم، بىر قەدەم ماڭماق
رَدَحَ ـَ رَدْحًا لَهُ: ئىشەنچىلىك بولماق، پۇختا بولماق
رَدَح: ئۇزۇن مۇددەت
رَدْح: ئىللەت؛ ئاغرىغا كەلگىنىچە قىللاش
رُدْحَة: چىدىر
رُدْحِيّ: كۆكتات سودىگىرى
رَدَّدَ هُ: تەكرارلىماق، قايتىلىماق
رَدَسَ ـُ رَدْسًا الأَرضَ: يەرنى خاكىدىماق؛ يەرنى چىكىدىماق
رَدَعَ ـَ رَدْعًا هُ عَنِ الشَّرِ أَو غَيْرِهِ: چەكلىمەك، توسماق، مەنئى قىلماق

رَدْغَة ج رِداغ و رَدْغ: لاي پاتقاق، پاتقاق
رَدَفَ ـُ رَدْفًا هُ: ئەگەشمەك، ئىزىغا چۈشمەك، ئارقىسىغا مىنمەك
رَدِفَ ـَ رَدَفًا لَهُ: ئەگەشمەك، ئىزىغا چۈشمەك
رِدْف ج أَرْداف: ئارقىسى، ئارقىدا، كەينىدە: ئارقا نەرىكە مىنگۈچى: ساغرا، كاسا
رَدَمَ ـِ رَدْمًا الْحُفْرَةَ: تىندۇرماق، كۆمۈۋەتمەك
ـ الثَّوْبَ: كىيىم يامىماق
رَدْم: تىندۇرماق، تولدۇرماق؛ خارابە؛ ئەسكى ـ تۇسكى نەرسىلەر؛ كارغا كەلمەس (ئادەم)
رَدَنَ ـِ رَدْنًا: ئىگىرمەك؛ ئېيىق ۋارقىرىماق، ئېيىق چىرقىرىماق
رُدْن ج أَرْدان: يەك
رَدْهَة ج رَدْه و رَدَاه و رُدَّه: زال، ساراي؛ غار؛ قار سۇيى
رَدًى هُ: يېقىتىۋەتمەك؛ يېقىتىپ چۈشۈرىۋەتمەك: ئۆلتۈرمەك، قىرماق
رَدَى ـِ رَدْيًا و رَدِيَ ـَ رَدًى: يېقىلىپ چۈشمەك، يېقىلماق، ھالاك بولماق، ئۆلمەك
رَدِيٌّ و أَرْدِياءُ أَرْدِئاءُ: رەزىل، ئەسكى؛ ناچار، سۈپەتسىز
رَدِيتُور: رادىئاتور، ئىسسىقلىق نارقاتقۇچى
رَدَف ج أَرْداف و رُدافَى و رِداف و رُدَفاءُ: تەييارلىق ئەترەت؛ ئارقا سەپ تەييارلىق خادىم؛ ئارقىسى: ئارقىغا مىنگۈچى

رَخَفَ ـُ رَخْفًا و رَخُفَ ـُ رَخافَةً و رُخُوفَةً رَخِفَ ـَ رَخَفًا العَجِيْنُ: خىمىر يۇمشاق، خىمىر يۇمشاق بولماق

رَخْف ج رِخَاف: خام قايماق

رِخْل، رَخِل، رِخْلَة: ئەركەك ئۆچكە

رَخَّمَ الصَّوْتَ: ئاۋازنى يېقىملىق چىقارماق

ـــ الْأَرْضَ: مەرمەر تاش ياتقۇزماق

رَخَمَ ـُ رَخْمًا: قۇلاققا ياقماق، كۆكۈلگە ئەرزىمەك

ـــ ـُ رَخْمًا تِ الْمَرْأَةُ وَلَدَهَا: مېھرىبان قىلماق، كۆيمەك ۋە پەپىلىمەك

ـــ تِ الدَّجاجَةُ عَلَى البَيْضِ: تۇخۇم باسماق، تۇخۇم يارماق

رَخَم ج رُخْم: مىسىر قارچۇغىسى

رَخُمَ ـُ رَخَامَةً الصَّوْتُ: يېقىملىق بولماق، قۇلاققا ياقماق

رَخِم: يېقىملىق، قۇلاققا ياققان

رَخْم الْبَيْضِ: تۇخۇم باسماق (توخۇ)

رَخَمَة: مىسىر قارچۇغىسى (لاچىنى)

رَخُوَ ـُ رَخاوَةً: يۇمشاق بولماق، ئەۋرىشىم بولماق

ـــ رَخاءً الْعَيْشُ: پاراۋان ياشىماق

رَخْو: يۇمشاق، ئەۋرىشىم، ئاجىز

رَخَى ـَ رَخاءً العَيْشُ: باياشات تۇرمۇش كەچۈرمەك

ـــ الشَّيْءَ: پەردىنى قويۇپ بەرمەك، چۈشۈرمەك (پەردىنى)

ـــ : قويۇپ بەرمەك، ئۆتكۈزۈۋەتمەك، قويۇۋەتمەك

رَخِيص: يۇمشاق، ئەۋرىشىم، ئەرزان، باھاسى تۆۋەن

رَخِيم: يېقىملىق، قۇلاققا ياقىدىغان

رَدَّ ـُ رَدًّا و مَرَدًّا ومَرْدُودًا و رِدِّيدَى هُ: رەت قىلماق، قايتۇرىۋەتمەك، چېكىندۈرمەك

ـــ هُ إِلَيْهِ: قايتۇرماق، قايتۇرۇپ بەرمەك

ـــ البَابَ: ئىشىك ياپماق

ـــ عَلَيْهِ كَذا: قوشۇلماسلىق، رازى بولماسلىق

ـــ إِلَيْهِ جَوابًا: جاۋاب قايتۇرماق، جاۋاب خەت يازماق

ـــ عَلَيْهِ: جاۋاب بەرمەك

ـــ تَرْدادًا الْقَوْلَ أَو نَحْوَهُ: تەكرارلىماق

رَدّ ج رُدُود: قايتۇرۇش، ياندۇرۇش، رەت قىلىش، رەددىيە بىرىش، جاۋاب قايتۇرۇش؛ رەددىيە؛ كىرىم؛ ئىشلەپچىقىرىش مىقدارى؛ ئىنكاس

رَدَأَ ـَ رَدْأَهُ: قوللىماق، ياردەم بەرمەك

رَدُؤَ ـُ رَداءَةً: ئەسكى بولماق، يامان بولماق

رِدْء ج أَرْداء: قوللىغۇچى، ياردەم بەرگۈچى؛ تۈۋرۈك

رِداء و أَرْدِئَة: يەكتەك، پىلاش، رىدا؛ بەلباغ، كەمەر

رِزْق ج أَرْزَاق: رىزىق، تەمىنات: ھەربىي تەمىنات

رَزَمَ ـُ رَزْمًا الشَّيْءَ: تاڭماق، باغلىماق، بولاق

رِزْمَة ج رِزَم: بىر تېڭىق، بىر باغلام، بىر بولاق

ـــ وَرَق: بىر باغلام قەغەز، بىر بولاق قەغەز

رَزَنَ ـُ رَزْنًا الشَّيْءَ: ئېغىرلىقنى سامداپ باقماق

ـــ بِالْمَكَان: مەلۇم جايغا ئورۇنلاشماق

رَزُنَ ـُ رَزَانَةً: ئۆزىنى باسماق، ئېغىر بىسىق بولماق، سالماق بولماق، تەمكىن بولماق

رَزِيْئَة ج رَزَايا: بالايىئاپەت، مۇسىبەت

رَزِيَّة: ئاپەت، مۇسىبەت

رَزِيْن ج رُزَنَاءُ: سالماق، تەمكىن، ۋەزىنلىك

رَسَّ ـُ رَسًّا الْبِئْرَ: قۇدۇق قازماق، قۇدۇق كولىماق

ـــ: يوشۇرماق، كۆممەك، دەپنە قىلماق

ـــ لَهُ الْخَبَرَ: خەۋەر يەتكۈزمەك

ـــ بَيْنَ الْقَوْمِ: كېلىشىپ قالماق، ئېپلىشىپ قالماق

رَسّ ج رِسَاس: كونا قۇدۇق؛ باشلاش

رَسَا ـُ رَسْوًا و رُسُوًّا الشَّيْءُ: مۇستەھكەم بولماق، پۇختا بولماق

ـــــ ت السَّفِينَةُ: لەڭگەر تاشلىماق؛ توختاتماق، جايغا تەككۈزمەك

ـــ ت الْمُنَا قَصَةُ عَلَى فُلَانٍ: مەلۇم كىشىگە دەل تەگمەك

رِسَالَة ج رَسَائِلُ: خەت ـــ چەك، سالام خەت؛ ماقالە، رىسالە؛ پەيغەمبەرلىك؛ ۋەزىپە، بۇرچ

رَسَّام: رەسسام، نەققاشچى؛ خەرىتە باسقۇچى

رَسَبَ ـُ رُسُوبًا و رَسَبًا الشَّيْءُ فِي الْمَاءِ: چۆشۈپ كەتمەك

ـــ فِي الامتِحَان: ئىمتىھاندىن ئۆتەلمەسلىك، ئىمتىھاندا لاياقەتسىز بولماق

رَسُبَ ـُ رُسُوبًا و رَسَبًا: چۆشۈپ كەتمەك، لاياقەتسىز بولماق، ئىمتىھاندىن ئۆتەلمەسلىك

رُسَّة: شىلەپە: تەلپەك

رَسَخَ ـُ رُسُوخًاالشَّيْءُ: مۇستەھكەم بولماق، مۇستەھكەم يىلتىز تارتماق

ـــ فِي الْأَمْرِ: پىششىق بولماق، پۇختا بولماق

رُسْغ ج أَرْسَاغ و أَراسُغ: قول بېغىشى، بېغىش بوغۇمى؛ ئوشۇق سۆڭىكى؛ ئوشۇق بوغۇمى

رَسَفَ ـُ رَسْفًا و رَسِيْفًا و رَسْفَانًا: پۇت ئۆزەڭگىسىدە ماڭماق

رَسَل ج أَرْسَال: ئادەم توپى؛ تۆگىلەر توپى

رَسِلَ ـَ رَسَلاً و رَسَالَةَ الشَّعْرُ: تۆۋەن چۈشمەك، ساڭگىلاپ تۇرماق

رَسْل: ساڭگىلىغان، تۆۋەنگە ساڭگىلاپ تۇرغان؛ پىتنەـــ پاسات، قۇرۇق گەپ

رُدَيْنِيّ: نەيزە
رَذَّ ـُ رَذَذًا تِ السَّماءُ: سەم ـ سەم يامغۇر ياغماق
رَذَاذ: سەم ـ سەم يامغۇر
رُذَالَة: پەسىللىك، رەزىللىك
رَذَلَ ـُ رَذَلاً: خار بولماق، پەس بولماق
ـــ ـُ رَذْلاً هُ: تاشلىۋەتمەك، چۆرىۋەتمەك، ۋاز كەچمەك؛ كۆزگە ئىلماسلىق، مەنسىتمەسلىك
رَذُلَ ـُ رَذالَةً و رُذُولَةً: خار بولماق، بىچارە بولماق، كەمستەك
رَذْل ج أَرْذَال و أَرْذُل ورِذَال و رُذُل و رُذُول: تاشلىۋېتىلگەن، چۆرىۋېتىلگەن؛ خار، ھەقىر، پەس
رَذَمَ ـُ رذمًا رذَامَانًا و رَذِمَ ـَ رَذَمًا الأُنَاءُ: قاچا تولماق
رَذِيَ ـَ رَذَاوَةً: ئېغىر كېسەل بولماق
رَذِيل ج رُذَلاَءُ و رِذال و رُذَالى: پەس، نومۇسسىز، رەزىل
رَذِيلَة ج رَذَائِلُ: ئەخلاقسىزلىق، ئەدەپسىزلىك، ناچارلىق
رَزَّ ـُ رَزًّا الشَّيْءَ فى الشَّيْءِ: قىستۇرۇپ كىرگۈزمەك، قىستۇرماق
ـــ ت الْجَرادَةُ: چېكەتكە قۇيرۇق قىسمىنى يەرگە تىقىپ تۇرۇپ تۇخۇم قويماق
ـــ الْبَابَ: ئىشكىنى قۇلۇپلىماق، ئىشىككە قۇلۇپ سالماق
رُزّ: سال، گۈرۈچ؛ گۈرۈچ تامىقى
رَزَأَ ـَ رَزْءًا هُ مالَهُ: ئۇنىڭ مال-دۇنيانىڭ بىر قىسمىنى تارتىۋالماق
رَزِئَ ـَ رُزْءًا هُ: ... دىن ياخشى ئورۇنغا ئىكە بولماق
رُزْء ج أَرْزاء: بالا، قازا، بالايىئاپەت
رَزَّاز: گۈرۈچ سودىگىرى؛ گۈرۈچ دۇكان خوجايىنى
رِزاز: بۇرمىلىق ۋىنتا
رَزَّام: ھۆركىرىكەن شېئىر
رَزَانَة: سالماقلىق، تەمكىنلىك، سالاپەتلىك
رَزَبَ ـُ رَزْبًا الْمَكانَ: مەلۇم جايدا ئۇزۇن تۇرۇپ قالماق
رَزَحَ ـَ رَزْحًا و رُزُوحًا و رَزاحًا الْجَمَلُ: تۆگە ھېرىپ كېتىپ ئۆمىلەپ تۇرالماسلىق
ـــ: زەئىپلەشمەك، ئاجىزلاشماق، ماغدۇرى كەتمەك
رُزْداق ج رَزَادِيقُ: قارا رەك: شەھەر ئەتراپى
رَزَّزَ الشَّيْءَ: سلىقلىماق، پارقىراتماق
رَزَعَ ـَ رَزْعًا الْبَابَ: بىردىنلا ئىشىكنى ئاچقان ئاۋاز ئاڭلاتماق
رَزَقَ ـُ رَزْقًا هـ: تەمىنلىمەك
رُزْق: تەمىناتقا ئېرىشمەك، رىزىقلاندۇرماق
ـــ بِالْبَنِيْنَ: ئوغۇل بالىغا ئېرىشمەك، ئوغۇل بالا ئۆغماق

رَشَاش: پىلىموت، ئاپتومات

رَشَّاشَة: سۇ سەپكۈچ، سۇ چېچىش ماشىنىسى

رَشاقَة: چاققانلىق، چەبدەسلىك

ـــ الْقَوْمِ: بوي – تۇرقى غۇنچە بوي بولماق، زىلۋا بوي بولماق

رَشالَة: نىل دەرياسىنىڭ سالمۇن بىلىقى

رِشْتَة: كالا سۈتى بىلەن پىشۇرۇلغان ئوتتۇرىسى كاۋاك ئۈگرە

رَشَّحَ هُ: سايلامغا ئادەم كۆرسەتمەك؛ مەلۇم ئىشقا كۆرسەتمەك

ـــ هُ لِمَنْصِب: نامزات كۆرسەتمەك

ـــ الْمَاءَ: سۈزمەك

رَشَحَ ـَ رَشْحًا و رَشَحَانًا السَّائِلُ: سىرغىپ چىقماق، تەپچىرەت چىقماق

ـــ الإِناءُ: قاچىدىكى سۇيۇقلۇق تاشماق

ـــ الْجَسَدُ: تەر چىقماق، تەر تەپچىپ چىقماق

رَشْحٌ: تەپچىرەش، سىرغىپ چىقىش؛ تەر چىقماق

رَشَّدَ هُ إِلَى أو عَلَى أو لِكَذا: يول كۆرسەتمەك، يول باشلىماق

رَشَدَ ـُ رُشْدًا و رَشادًا: ئەقىلى – هوشىنى تاپماق، توغرا يولدا ماڭماق

رَشِدَ ـَ رَشَدًا: ئەقلىنى تاپماق، هۇشۇنى تاپماق، هىدايەت تاپماق، توغرا يولدا ماڭماق

رُشْد: ئەقىل، ئەس– هۇش؛ هىدايەت، توغرا يول

رَشْرَشَ: سۇ سەپمەك، سۇ چاچماق

رَشَفَ ـُ رَشْفًا و رَشِيْفًا وتَرْشافًا ورَشِفَ ـَ رَشَفًا الإِناءَ: پاك – پاكىزلىماق، ئىچىپ پاكىزلاپ قويماق

ـــ الشَّرَابَ: ئىچمەك، سۇمۇرمەك

رَشَقَ ـُ رَشْقًا هُ بالشَّيْءِ: بۇزۇپ قويماق

ـــ هُ بِلِسانِه: تۆهمەت قىلماق، تىل بىلەن هۇجۇم قىلماق

ـــ هُ بِبَصَرِه: زەھەرخەندىلىك بىلەن كۆزلىرىنى پارقىرىتىپ قارىماق، ۋەھشىيلەرچە كۆزلىرىنى چەكچەيتىپ قارىماق

رَشُقَ ـُ رَشاقَةً: زىلۋا بولماق، قەددى– قامىتى كېلىشكەن بولماق، غۇنچە بوي بولماق

ـــ فى عَمَلِه: چاپسان بولماق، چاققان بولماق

رَشَمَ ـُ رَشْمًا الْبَيْدَرَ: تامغا باسماق، پىچەتلىمەك

ـــ الصَّلِيْبَ: كىرىست (†) سىزماق

رَشْو: ئارقا ئىشىك قىلىش، پارا بېرىش

رُشْوَة ج رُشًى: پارا، ئارقا ئىشىك، هارام نەپ

رَشِيْح: تەر

رَشِيْد: ئاڭلىق، سەگەك؛ ئەقىللىق؛ هىدايەت تاپقۇچى؛ ياش ئادەم

رِسْل: ئاستا، ئالدىرماي؛ سىپايە، سىلىق، نازاكەتلىك

ـــ ج رِسال: تۆگە پۇت

رِسْلَة: ئالدىرماي، ئاستا

رَسَّمَ: رەسىم سىزدۇرماق؛ پىلان تۈزمەك

رَسَمَ ـُ رَسْمًا عَلَى الْوَرَقِ أَو غَيْـرِه: يازماق، سىزىق سىزماق

ـــ الشَّيْءَ: رەسىم سىزماق، تەسۋىرلىمەك، سۈرەتلىمەك، تۇرقىنى سىزماق

ـــ الكـاهِنَ أَو الأُسْـقُفَ: مۇقەددەس ۋەزىپىنى ئاپشۇرۇپ بەرمەك ياكى ئۆتكۈزۈپ بەرمەك (خرىستىئاندا)

رَسْم ج رُسُوم و أَرْسُم: رەسىم، سۈرەت؛ ئادەت، يوسۇن؛ تەسۋىرلىمەك؛ گۈزەل سەنئەت؛ رەسمىيەت؛ كونا ئورۇن، كونا ئادىرىس؛ بەلگە، ئالامەت

رَسْمال ج رَسَـامِيلُ: مەبلەغ، دەسمايە، كاپىتال

رَسْمَلَ: كاپىتال سالماق، دەسمايە چىقارماق

رَسْـمِيّ: رەسمىي؛ قانۇنلۇق بولغان؛ ھۆكۈمەت تەرىپىنىڭ، ھۆكۈمەت تەرەپ

رَسْمِيَّات: قائىدە ـ يوسۇن؛ خەت ـ چەك، ھۆججەت؛ مۇنتىزىم رەسمىيەت، بەلگىلەنگەن رەسمىيەت

رَسَن ج أَرْسان و أَرْسُنُ: چۈلۈۋۇر

رَسْو، رُسُوّ: لەڭگەر، لەڭگەر تاشلاش

رُسُوب: تىندۇرماق؛ دوغ، چۆكمە، قالدۇق؛ تاشلاندۇق نەرسىلەر

رُسُوخ: سۈبات، سۈباتلىق، مۇستەھكەم، بۇختا

رَسُول ج رُسُول ورُسَـلاءُ وأَرْسُـل: پەيغەمبەر، ئەلچى، ئالاقىچى؛ خەت توشۇغۇچى؛ پەرمان يەتكۈزگۈچى

رَسُولِيّ: ئەلچىنىڭ، پەيغەمبەرنىڭ

القاصِد الـ: رەسمى پاپاسىنىڭ ئەلچىسى

رَسِـيل ج رُسَـلاءُ ورُسُـل: ئەلچى، پەيغەمبەر، رەسۇل، دىپلومات

رُسَيْلَة: ئەركىنلىك، ئەركسىز ـ ئازادە، كەڭ ـ كۈشادە

رَسِيم: ئالدىدا ماڭار تۆگە

رَشَّ ـُ رَشًّا و تَرْشاشًا السَّائِلَ: چاچماق، سەپمەك

ـــ الطَّرِيْقَ أَو غَيْـرَهُ: يولغا سۇ چاچماق ياكى سەپمەك

ـــ ت السَّماءُ: سىم ـ سىم يامغۇر ياغماق

رَشّ ج رَشّاش: سىم ـ سىم يامغۇر

رَشَأ ج أَرْشاء: كىچىك قوزا

رَشَا ـُ رَشْوًا: سېتىۋالماق؛ پارا بەرمەك

رِشاء ج أَرْشِيَة: ئارغامچا، ئارقان

رَشاد: سىزىش، بىلىش، تونۇش

ـــ بَرِيّ: كۈنلۈكسىمان كەرەپىش

رَشاش: سۇ كۆپىكى، ماغزاپ، كۆپۈك

رَصِيعَة ج رَصَائِعُ: چوك مىدال؛ قىلىچ دەستىسى ۋە ئىككەر قاتارلىقلارغا قويۇلغان مېتال بېزەكلار

رَصِيف ج رُصُف و أَرصِفَة: ئاسفالىت ياتقۇزۇلغان يول؛ پىيادىلەر يولى؛ راۋاق؛ ۋوكزال سەھنىسى؛ پوختىلىق؛ پوختا؛ خىزمەتداش

رَصِين: تەمكىن، ۋەزىن، ئېغىر ـ بېسىق

رَضَّ ـُ رَضًّا هُ: ئەزمەك، ئېزىپ مەجبۇرلىنى چىقارماق

رَضّ ج رُضُوض: تارتۇق، يارا، جاراھەت

رِضَاء: رازى بولۇش، مەمنۇن بولۇش، قانائەت قىلىش

رُضَاب: تۈكۈرۈش؛ شۆلگەي، سىرىق سۇ؛ مۆلدۈر؛ كۆپۈك، ماغزاپ؛ (شىكەر، ئىپار، مۇز) پارچىلىرى ياكى پارچىسى

رِضَاع: ئېمىش، سۈت ئېمىتىش

رَضَاعَة: ئېمىش، سۈت ئېمىتىپ بېقىش

رِضَام: چوك تاش

رَضَبَ ـُ رَضْبًا الْمَطَرُ: يامغۇر ياغماق

رَضَحَ ـَ رَضْحًا النَّوَى: ئەزمەك، مىجماق

رَضَخَ ـِ رَضْخًا النَّوَى: ئۇچكە چاقماق

ـ رَضْخًا ورُضُوخًا لَهُ: بويسۇنماق، ئىتائەت قىلماق

ـ : مۇلايىم بولماق، ئىللىق بولماق

ـ لَهُ مِنْ مَالِهِ: سەدىقە بەرمەك، سەدىقە قىلماق

رَضْخ: ئەرزىمەس (ئاددى) سوۋغات، ئاددىي سوۋغا ـ سالام

رَضَدَ ـُ رَضْدًا الْمَتَاعَ: رەتلىمەك، يىغىشتۇرماق

رَضْرَاض: شېغىل ياتقۇزۇلغان يول

رَضْرَضَ الشَّيْءَ: سوقۇپ پارچىلىماق

رَضَّضَ الشَّيْءَ: ئېزىپ پارچىلىماق

رَضَّعَ تِ الْمَرْأَةُ: ئېمىتمەك، ئېمىتىپ باقماق

رَضَعَ ـَ و رَضِعَ ـَ رَضْعًا الوَلَدُ أُمَّهُ: ئەمەك، ئانىنى ئەمەك

رَضْع: ئېمىتىش

رَضَفَ ـِ رَضْفًا اللَّحْمَ: قاقلاپ كاۋاپ قىلماق؛ ئىستىماق، قىزىتماق

رَضْف: قىزىتىلغان تۆمۈر پارچىسى

فُلانٌ عَلَى الـ ـــ: تەشۋىشلىنىپ بىئارام بولماق، تەشۋىشلىنىپ خاتىرجەم بولالماسلىق

رَضْفَة الرُّكْبَة: لىپەك (تىزلىك)

رَضَمَ ـِ رَضْمًا الأَرْضَ: يەر ھەيدىمەك

ـــ الْبَيْتَ: ئۆيىنى چوك تاش بىلەن ياسىماق

ـ فِي الْمَشْيِ: يولدا ماڭغاندا تەمكىنلىك بىلەن ماڭماق

رَضْم: چوك تاش

رُضْوَان: رازىلىق، رازى بولۇش، مەمنۇن بولۇش

رَشِيْق ج رَشَق: چاققان، ئەپچىل، چەبدەس؛ قىزىقچى

رَصَّ ـَ رَصَصًا الشَّيْءُ: دۆۋلەنمەك، توپلانماق

ـ ت الأَسْنانُ: چىشى تەكشى ئۆسمەك

ـ ـُ رَصًّا الشَّيْءُ: توپلىماق، دۆۋلىمەك؛ بېسىپ قويۇپ ساتماق؛ قوغۇشۇلماق، قوغۇشۇن بىلەن كەپشەرلىمەك

رَصاص: قوغۇشۇن؛ مىلتىق ئوقى؛ ئوق

ـ أَسْوَدُ: سۈرمە تاش، گىرافىت

رَصاصِيّ: قوغۇشۇنلۇق، قوغۇشۇندىن ياسالغان، قوغۇشۇندەك

رَصافَة: پۈختىلىق، مۇستەھكەملىك

رَصانَة: ئۆزىنى باسماق، ئېغىر- بېسىق بولماق، تەمكىن بولماق

رَصَّدَ هُ: كۆزىتمەك

ـ لَهُ: كۆزىتىپ تۇرماق

ـ الْحِسابَ: ھېسابنى يېپماق، ھېسابنى تۈگەتمەك، ھېسابنى ئۈزمەك

رَصَدَ ـُ رَصْدًا الشَّيْءَ: كۆزىتمەك، مارالماق، پايلاقچىلىق قىلماق

ـ هُ: كۆزىتىپ ساقلاپ تۇرماق

ـ الْمَبْلَغَ: پۇل ئاجراتماق

رَصَد ج أَرْصاد: تۇمار، تىلتۇمار؛ پىستىرما قويماق؛ پىستىرما قويۇلغان جاي

رَصْد ج أَرْصاد: كۆزىتىش، مارىلاش، پايلاشلاش

رَصَدْخانَة: رەسىتخانا

رَصَّصَ الشَّيْءَ: چىگدىماق، پىرسلىماق؛ قوغۇشۇن يالاتماق، قوشۇندىن ھەل بەرمەك

رَصَّعَ هُ: توقۇماق

ـ الذَّهَبَ أَو نَحْوَهُ بِالْجَواهِرِ: مەرۋايىت ئورناتماق، مەرۋايىت بېكىتمەك

رَصَعَ ـَ رَصْعًا هُ: ئۇرماق، دۈمبالماق

ـ رُصُوعًا: جايلاشتۇرماق، ئورۇنلاشتۇرماق

ـ رَصَعًا الذَّهَبَ بِالْجَواهِرِ: مەرۋايىت ئورناتماق، مەرۋايىت بېكىتمەك

رَصَفَ ـُ رَصْفًا الطَّرِيْقَ: يول ياساق، يول تۈزلىمەك

ـ بِالأَسْفَلْت: ئاسفالت يېتقۇزماق

رَصَف: ئاسفالت يول؛ يول؛ پىيادىلەر يولى؛ راۋاق؛ ئوگزال سەھنىسى

رَصْفَ ـُ رَصافَةَ الْعَمَلُ: خىزمەت ئورۇنلاشتۇرماق

رَصَفَ ـَ رَصَفًا و رُصِفَ رَصْفًا تِ الأَسْنان: چىشى تەكشى بولماق

رَصَن: پىلاتون (ئۆسۈملۈك)

رَصُنَ ـُ رَصانَةً: تەمكىن بولماق، سالماق بولماق

رَصِيْد ج أَرْصِدَة: رىياسەتچى، ئاستىرونوم

ـ فِي الْحِسابِ: ھېساب بوغماق، ھېسابنى ئۈزمەك

رَصِيْص ج رَصائِص: مۇستەھكەم، پىششىق

رَعٌ ـُ رَعًـا تِ الـرِّيحُ: مەيىن شامال چىقماق، سالقىن شامال چىقماق

رَعَا ـُ رَعْوًا عَنْ جَهْلٍ: ئوچۇق بولماق، ئېنىق بولماق

رَعَّاب: قورقۇنچۇچى، پوپوزا قىلغۇچى: جاھىكەر

رَعَّـاد: پاراڭغا ئارىلىشىۋالغۇچى، ۋالاقىلاپ كەتكۈچى، كاپىلداپ كەتكۈچى

رُعاع: لۈكچەك، سايات، قۇلاق كەستى

رُعاف: ماڭغا، پوتلا

رُعام: ماڭغا كېسىلى

ـ ج أَرْعِمَة: ماڭغا، پوتلا

رِعايَـة: كۆڭۈل بۆلۈش، رىئايە قىلماق، دىققەت قىلىش: نازارەت قىلىش: قوللاپ ـ قۇۋۋەتلەش

رَعَّبَ هُ: قورقىتىۋەتمەك، چۆچىتىۋەتمەك

ـ: «قوش» گوگولدىماق، قوش ئاۋازى چىقىرىپ سايرىماق

رَعَّـبَ ـَ رُعْبًـاهُ: قورقىتىۋەتمەك، چۆچىتىۋەتمەك

ـ: قورقماق: (قوش) گۇ- گولدىماق: قاپىيلىك شېئىر يازماق

رَعْب: قاپىيلىك چاچما شېئىر: جۈپلۈك ئۇسلۇبتا يېزىلغان ماقالە

رُعْب ج رَعُبَة: قورقۇنچ، ۋەھىمە

رُعْبوب ج رَعابِيب: قورقۇنچاق ئادەم

رُعْبُوبَة: كۆزەل ئايال، چىرايلىق ئايال

رَعَدَ ـُ رَعْـدًا ورُعُـودًا السَّـحابُ: گۈلدۈرلىمەك، چاقماق چاقماق

ـ لَهُ: ھەيۋە قىلماق، گۈلدۈرلەپ قورقۇتماق

رَعْـدٌ ج رُعُـود: ھاۋانىڭ گۈلدۈرى، گۈلدۈرماما

رَعْدَة: تىترەش، بىر قېتىم چاقماق چىقىش، بىر قېتىملىق گۈلدۈرلەش

رِعْدِيد ج رَعَادِيـدُ: قورقۇنچاق، توخۇ يۈرەك، گـۆزەل ئايـال، تـاتلىق لەگمـۇك ياسىماق

رَعْراع ج رَعارِعُ و رَعـارِيعُ: ئۆسۈپ يېتىلگەن ياش، پىشىپ يېتىلگەن ياش

رَعْـرَعَ هُ اللّٰهُ: بىخ سۈرگـۈزمەك، چـوڭ قىلماق، ئاللا ئۇنى ئۆستۈرۈپ چوڭ قىلدى

ـ الْمَاءُ: مەيىن دولقۇنلىماق

رَعْـرَع: كـۆچ- قۇۋۋەتكە توشقان چاغ: ساغلاملىق: قاۋۇللۇق، تەمبەل

رَعَشَ ـَ رَعْشًا و رُعاشًـا: تىترىمەك، جاقىلداپ كەتمەك

رَعِشَ ـَ رَعَشًا: غال - غال تىترىمەك، جاقىلداپ تىترەپ كەتمەك

رَعْش: تىترەش

رَعَصَ ـَ رَعْصًا الشَّـيْءَ: لىكشىتماق، مىدىلاتماق، پۇلاڭلاتماق

رَعَفَ ـُ رَعْفًا و رُعافًا: بۇرۇندىن قان ئېقىپ چىقماق

رُضُوخ: بويسۇنۇش، تىز پۈكۈش، ئىنتايىن قىلىش

رَضِيَ هُ: رازى قىلماق، مەمنۇن قىلماق

رَضِيَ ـَ رِضًى و رِضَاءً و رِضْوَان ومَرْضَاة الشَّيْءَ أوبه أَو عَنْهُ أو عَلَيْهِ: رازى بولماق، قايىل بولماق

ـ هُ لَهُ: ئۇ بولسا ئۇنىڭ كۆڭلىگە يېقىپ قالدى دەپ قارىماق

ـ الله عَنْهُ (رَضه): ئاللاھ ئۇنىڭدىن رازى بولسۇن (رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ)

رَضِيّ ج أَرْضِياءُ و رُضاة: رازى بولغان، مەمنۇن بولغان، خۇرسەن بولغان

رُضًى: رازى بولۇش، قانائەت قىلىش

رُضَيْخَة: ئەرزىمەس (ئاددى) سوۋغا، ئاددىي سوۋغا ـ سالام

رَضِيض: يارىلاندۇرۇلغان، جاراھەتلەندۇرۇلگەن

رَضِيع ج رُضَعَاء و رُضَّاع: بوۋاق، ئىمىدىغان بوۋاق

رَطَائَة: چەتئەل تىلى، يات تىلى

رَطَّبَ الثَّوْبَ: نەمدىمەك، ھۆل قىلماق، نەم ئۇتكۈزمەك

ـ الْبَلَحُ: خورما پىشماق

رَطَبَ ـُ و رَطَبَ ـُ رَطَابَةً الْبَلَحُ: خورما پىشماق

رَطِبَ ـَ و رَطُبَ ـُ رُطُوبَةً و رَطَابَةً الشَّيْءُ: ھۆل بولماق، نەم بولماق

رَطْب ج رُطُب: ھۆل، نەم، سوغۇق: مۇزدەك؛ يۇمران، يۇمشاق

رُطَب: پىشقان خورما، ھۆل خورما

رُطْبَة ج رِطاب: قىزىل يىدە (يىدىنىڭ بىر تۈرى)

رَطَلَ ـُ رَطْلاً: يۈكۈرمەك، چاپماق

ـ الشَّيْءَ: ئېغىرلىق مىقدارىنى سامداپ باقماق

رَطْل ج أَرْطَال: مىسىر ئۇلچەم بىرلىكى (447.3 گىرامغا تەڭ): ئەۋرىشىم، يۇمشاق

رَطَمَ ـُ رَطْمًا الْمَرْكَبَ: ئوختىتىپ قويماق، ئىشنى ئاقىستىپ قويماق، ئىشنى سۇغا چىلاشتۇماق: قالدۇرماق

ـ هُ: موسكۇل شارائىتقا، قىيىن ئەھۋالغا چۈشۈرۈپ قويماق

رُطْمَة: مۇرەككەپ چىگىش ئىش

رَطَنَ ـُ رَطَانَةً: چەتئەل تىلىدا سۆزلىمەك

ـ الأَعْجَمِيّ: چەت ئەل تىلىدا سۆزلىمەك

ـ رَطْنًا و رِطَانَةً لَهُ: ئۇ چۈشىنەلمەيدىغان تىلدا سۆزلىمەك

رُطُوبَة: ھۆل، نەم، نەمخۇش

رَطِيب: نەمخۇش؛ مۇزدەك: سوغۇق: يۇمران، يۇمشاق

عَيْش ـ: پاراۋان تۇرمۇش

رُطَيْنِي: چۈشىنىكسىز سۆزلەش، غەلىتە سۆزلەش

ـــ هُ فى كذا: ئىلهام بەرمەك، روهلاندۇرماق، شاتلاندۇرماق

رَغَب: ئارزۇ، قىزىقىش، ياخشى كۆرۈش

رَغِبَ ـَ رَغَبًا و رُغْبًا و رُغْبَةً الشَّىْءَ أوفيه: قىزىقماق، ئارزۇ قىلماق: تەشنا بولماق

ـــ عَنِ الأَمْرِ: نەپرەتلەنمەك، يىرگەنمەك، بىزار بولماق

ـــ بالأَمْرِ عَنْ غَيْرِهِ: خاتىرجەم بولماق، خاتىرجەملىككە ئېرىشمەك

ـــ: ئاچكۆزلۈك قىلماق، نەپسانىيەتچىلىك قىلماق

رَغْبَة: ئىشتىياق، ئارزۇ، ئارمان

رَغَثَ ـَ رَغْثًا الْوَلَدُ أُمَّهُ: بالا ئانىسىنى ئەممەك

رَغْث: ئانار گۈلى

رُغَثاء: سۈت بېزى

رَغَد: پاراۋان تۇرمۇش كەچۈرگۈچى: راھەت تۇرمۇش، پاراۋان تۇرمۇش، هاللىق تۇرمۇش

رَغُدَ ـُ رَغادَةً و رَغِدَ ـَ رَغَدًا الْعَيْشُ: پاراۋان تۇرمۇش كەچۈرمەك

رَغْد: پاراۋان تۇرمۇش

رَغْرَغَ: شات ـ خوراملىققا چۆممەك: ئېغىز چايقىماق

رَغَفَ ـَ رَغَفًا الْعَجِيْنَ: قۇيماق سالماق، نان ياسىماق، نان ياقماق

رَغَلَ ـَ رَغْلاً الْوَلَدُ أُمَّهُ: ئەممەك

رَغْلَة: قوزا، پاقلان: ئوغلاق

رَغَمَ ـَ رَغْمًا و رَغِمَ ـَ رَغَمًا هُ: بويسۇندۇرماق، ئەزمەك، زۇلۇم سالماق

ـــ الشَّىْءَ: ئۆچ كۆرمەك، نەپرەتلەنمەك

رُغْم: ئۆچ كۆرۈش: مەجبۇرلاش، هاقارەت قىلىش: توپا

ـَ ذلكَ، عَلَىَ ـــ ه، عَلَىَ الـ ـــ مِنْهُ: شۇنداق بولسىمۇ، ئۇنداق بولۇشتىن قەتئىينەزەر، شۇنداق بولۇشىغا قارىماي

ـــ اً عَنْهُ: ئۇنىڭ خالاش، خالىماسلىقىدىن قەتئىينەزەر

ـــ اً عَنْ أَنْفِهِ: ئۇ مەيلى خالىسۇن ياكى خالىمىسۇن

ـــ اً عَن كذا: دىن قەتئىي نەزەر، بولسىمۇ

رَغَنَ ـَ رَغْنًا فِيهِ: ئاچكۆزلۈك قىلماق، نەپسانىيەتچىلىك قىلماق

ـــ إِلَيْهِ: قۇلاق سالماق، بويسۇنماق

رَغْنَة: تەكشى، يۇمشاق يەر

رَغْوَة ج رُغًى: قايماق: كۆپۈك، ماغزاپ

ـــ الْمَعادِنِ الْمُذابَة: داشقال

رَغَّى اللَّبَنُ: قايماق چىقماق، قايماق بولماق

رَغُوث: ئەمدۈرىدىغان، ئىمىتىدىغان (ئايال ياكى ساغلىق قوي قاتارلىقلار)

رَغِيْبَة ج رَغائِبُ: ئارزۇلۇق نەرسە، سۆيۈملۈك نەرسە: ئارزۇ ـ تىلەك

رَغِيْد مِنَ الْعَيْشِ: پاراۋان تۇرمۇش، باياشات تۇرمۇش

ــ الأَنْفُ: بۇرۇن قانىماق
رَعِفَ ــَ رَعَفًا الدَّمُ: بۇرۇن ئىچىدىن قان ئېقىپ چىقماق
ــ : بۇرۇندىن قان تامماق
رَعِلَ ــَ رَعَلاً: ئەخمەق بولماق، هاماقەت بولماق
رَعْل: تاغ ئېغىزى
رَعْلَة: ئاتلىق قوشۇننىڭ ئاۋانگارتى؛ تۆگە قۇش؛ ئائىلە
رَعَنَ ــُ رَعْنًا: قاشاڭلىق قىلماق؛ دۆتلۈك قىلماق، سۆرەلمىلىك قىلماق
ــ ثُهُ الشَّمْسُ: ئاپتاپ ئۆتۈپ كەتمەك، ئىسسىق ئۆتمەك
رَعُنَ ــُ رُعُونَةً: سۆرەلمىلىك قىلماق، ئەزمىلىك قىلماق؛ قاشاڭلىق قىلماق، هاماقەتلىك قىلماق
رَعَن: ئىسسىق ئۆتۈش، ئاپتاپ ئۆتۈش
رَعْناءُ م: قاشاك، سۆرەلمە؛ هاماقەت، دۆت
رَعُوم: كۆگۈل، ۋىجدان؛ ماڭقا كېسىلىگە گىرىپتار بولغان هايۋان
رَعُون: كېچىدىكى قاپقاراڭغۇ؛ مۇستەهكەملىك؛ توختاپ دەم ئالماسلىق
رُعُونَة: سەركەشلىك، ئاساۋلىق، دۆتلۈك
رَعْوَى: تووا قىلىپ يېگىدىن ئادەم بولماق
رَعَوِيَّة: دۆلەت تەۋەلىكى
رَعَى ــَ رَعْيًا و رِعايَةً و مَرْعًى تِ الْماشِيَةُ: مال ئوتلاتماق
ــ ت الْماشِيَةُ الْعُشْبَ: ئوت- چۆپ يېمەك
ــ الشَّيْءَ: كۆزەتمەك، ماڭماق
ــ رِعَايَةَ الْحاكِمُ رَعِيَّتَهُ: باشقۇرماق، هۆكۈمرانلىق قىلماق
ــ لَهُ حُرْمَتَهُ أو عَهْدَهُ: قەدىرلىمەك، ئەتىۋارلىماق
رِعْى ج أَرْعاء: ئوتلاق، ياياق
رُعْيا: تۆۋە قىلىپ يېگىدىن ئادەم بولماق
رَعِيب: قورقۇنچاق، توخۇ يۈرەك
رَعِيَّة ج رَعايا: قويۇپ بېرىپ ئوتلىتىۋاتقان هايۋان؛ قاراپ تۇرۇپ ئوتلاتقان هايۋان؛ ئاممىۋى خەلق؛ باشلىقى بار خەلق؛ مەلۇم دىيىنىڭ مەزھىبىنىڭ خادىمى بولغان
رَعِيل ج أَرْعال و رِعال: ئالدىن يۈرەر قىسىم، ئاۋانگارت قىسىم
رَغا ــُ رَغْوًا الشَّيْءُ: كۆپۈك ئۆرلىمەك، ماغزاپ چىقماق
رَغادَة: پاراۋانلىق، راهەت - پاراغەت، كۆگۈللۈك
رَغام: قۇمساق توپا، قۇملۇق توپا
رُغام ج أَرْغِمَة: پوتلا، ماڭقا
رُغامَى: بۇرۇن؛ نوكەش
رُغاوَة: كۆپۈك، ماغزاپ
رَغْبَة: جەلپ قىلماق، قىزىقتۇرماق، مەھلىيا قىلماق

رَفْسَة: كۆكرەككە تېپىش، مەيدىگە تېپىش.
رَفْش ج أَرْفَاش و رُفُوش: كۆرچەك، ئوتىغۇچ، كەپكۆر
رَفَضَ ـُ رَفْضًا الشَّيْءَ: ۋەت قىلىش، قارشى تۇرماق
ـ هُ: قوغلىۋەتمەك، ھەيدىۋەتمەك
رَفْض: قارشى تۇرۇش، ۋەت قىلىش، قوبۇل قىلماسلىق
ـ ج رُفُوض ورِفاض: تارقىلىپ كەتكەن كېپىنەك توپى؛ قىنچىپ كەتكەن يىلقىلار توپى
رَفَّعَ هُ: كۆتەرمەك، ئېگىز كۆتۈرمەك؛ تاپشۇرماق؛ قويماق، بەرمەك
رَفَعَ ـَ رَفْعًا الشَّيْءَ: ئېگىز كۆتۈرمەك، يۇقىرى چىقارماق، ئۆرلەتمەك
ـ الكَلِمَةَ: سۆزنىڭ ئاخىرىنى باش كېلىشتە كەلتۈرمەك (ئەرەب تىلىدا)
ـ رَفْعًا و رُفْعَانًا هُ إِلَى القَاضِي: ھۆكۈم كېسىشكە سوتچىغا تاپشۇرماق ياكى قويماق
رَفُعَ ـُ رِفْعَةً و رَفَاعَةً: ئالاھىدە بولماق، ئالىيجاناپ بولماق
رَفْع: كۆتۈرمەك، ئۆرلەتمەك، يۇقىرى كۆتۈرمەك؛ دەرىجە كۆتۈرۈش؛ باش كېلىش
ـ الأَثْقَال: ئېغىرلىق كۆتۈرمەك
رَفُغَ ـُ رَفَاغَةً الْعَيْشُ: پاراۋان تۇرمۇش كەچۈرمەك
رَفْغ ج أَرْفَاغ: تۆۋەن تەبىقىدىكى بۇقا
رَفَقَ ـُ رَفْقًا هُ: يارىدەم بەرمەك، ئۇنىڭغا پايدىلىق بولماق
ـ ـُ و رَفِقَ ـَ رِفْقًا و مَرْفَقًا و مِرْفَقًا به أو لَهُ أو عَلَيْه: قىرىنداشلارچە مۇئامىلە قىلماق، ئىللىق مۇئامىلە قىلماق؛ مۇلايىملىق بىلەن ئۇنى كۆتمەك
رِفْق: مۇلايىملىق؛ يۇمشاقلىق، سىلىقلىق
رُفْقَة ج رِفَق و رِفاق و أَرْفَاق: ھەمراھ؛ دوست؛ شېرىك؛ بولداش؛ خىزمەتداش؛ رەپىقىسى
رَفَلَ ـُ رَفَلاً و رُفُولاً و رَفَلانًا: ئۇزۇنچە كۆرەڭلەپ كېيىنىپ قالماق، ئۇزۇندىن قانائەتلىنىپ پەخىرلىنىش بىلەن ماڭماق
رِفَل: ئۇزۇن قۇيرۇقلۇق؛ كەك كېيىم سېپىز ئادەم
رَفَّهَ هُ: ھوزۇرلاندۇرماق، بەھرىمەن قىلماق
ـ عَنْهُ: ئۇنىڭ كۆڭلىنىڭ غەشلىكىنى يېنىكلەتمەك، ئۇنىڭ بىئارامليقىنى پەسەيتمەك
رَفَهَ ـَ رَفْهًا و رُفُوهًا: بايلىقى تۇرمۇش ئۆتكۈزمەك، ھوزۇرىدا ھالاۋەتلىك بولماق
رَفُهَ ـُ رَفَاهَةً و رَفَاهِيَّةً ورَفَاهًا الْعَيْشُ: پاراۋان تۇرمۇش ئۆتكۈزمەك، كەڭچىلىك بولماق، گۈزەل بولماق
رَفِيض: بەھرىمان قىلىنغۇچى، تەمىنات بېرىلگۈچى

رَغِيف ج أَرْغِفَة و رُغْف ورُغْفات و تَراغِيفُ: بولكا، نان، هور نان

رَفَّ ـُ رَفّ ات الْعَيْنُ: قاپاق تارتماق، قاپاق لىك ـ لىك قىلماق

ـ الْبَرْقُ: چاقماق چاقنىماق

ـ الطَّائِرُ: قانات كېرىپ قاقماق

ـ اللَّبَنُ: ھەر كۇنى سۈت ئىچمەك

رَفّ ج رُفُوف و رِفاف: دەككە ـ دۆككە بولۇش، پوكۇلدىماق، تىترەپ سىلكىنىش: (كالا ـ قوي) توپى: ئات توپى: تاختا بېشى: دېرىزە تەكچىسى

رُفّ، رُفَّة: ئۇششاق شال پاخلى

رَفَأَ ـُ رَفْأً و رِفاءً الثَّوْبَ أَونَحْوَهُ: توقۇپ يامىماق، تورلاپ يامىماق

ـ السَّفِينَةَ: كېمىنى قىرغاققا يېقىنلاشتۇماق

رَفَا ـُ رَفْوًا الثَّوْبَ: ئىنچىكىلەپ يامىماق

رِفًا: ھەركۇنى

رَفَّاء: تورلاپ يامغۇچى، توقۇپ يامغۇچى

رِفاء: ئىتىپاقلاشماق، ئەپ ئۇيتمەك

رُفَات: جەسەت، مېيىت: پارچىلىنىپ كەتكەن جەسەت

رِفادَة: داكا، بېنت

رَفّاس: ماتورلۇق قېيىق، ماتورلۇق كېمە

رَفَاع: كىران، ئېغىرلىق كۆتۈرۈش ماشىنىسى

رَفَاعَةَ مِنَ الصَّوْت: يۇقىرى ئاۋاز، ئۇنلۇك ئاۋاز

رَفَّاف: لىكشىتقۇچى، سىلكىكۈچى: چاقناپ تۇرىدىغان

رِفافِيّ: يولداشلارچە، دوستلارچە

رَفاه، رَفاهَة: ھوزۇر ـ ھالاۋەتلىك تۇرمۇش، راھەتلىك تۇرمۇش

رَفاهِيَة: ھوزۇرلۇق تۇرمۇش

رَفَتَ ـُ رَفْتًا الشَّيْءَ: پارچىلىماق، ئۇۋىماق، ئۇششاقلىق

رَفَدَ ـِ رَفْدًا و رِفادَةً هُ: ياردەم بەرمەك، سۇغا قىلماق، ھەدىيە قىلماق

ـ الْحَائِطَ: تېرىمەك، تېرەپ تۇرماق

رَفْد ج أَرْفاد و رُفُود: ياردەم: ياردەم پۇلى: سۇغات: تۇۋرۇك، تېرەك

رَفْرَفَ الطَّائِرُ: قانات قاقماق، قانات كېرىمەك

ـ الْعَلَمُ: بايراق لەپىلدىمەك

رَفْرَف ج رَفارِفُ: تاختىبېشى، كىتاب جازىسى

ـ الْعَجَلَة: چاقى كىرىلوسى (ماشىنىنىڭ لايدىن ساقلىنىش قانىتى)

ـ الْبِنَاء: تامغا ئۇچماق، تامدىن ـ تامغا ئۇچۇپ يۈرمەك

رَفَسَ ـُ رَفْسًا و رِفاسًا: تەپمەك، كۆكرەككە تەپمەك

ـــ العَـيْشِ: تېنچ تۇرماق، خاتىرجەم تۇرمۇش

ـــ الشُّـعُور: زېرەك، سەزگۈر، تۇيغۇن، چېچەن

ـــ الْقَلْبِ: ئاق كۆڭۈل، مېھرىبان

رَقَّـدَ هُ: ئۇنى ئۇخلاشقا ئورۇنلاشتۇرماق، ئۇخلاتماق، ياتقۇزماق

ـــ النَّبَاتَ: كۆممەك، نوتىنى كۆمۈپ ئۆستۈرمەك

رَقَدَ ـُ رَقْدًا ورُقُودًا ورُقَادًا: ئۇخلىماق، ياتماق؛ ئوڭدا ياتماق؛ مۈگىدىمەك

ـــ الْحَرُّ أو الرِّيْحُ: پەسەيمەك، تېنجىماق

ـــ تِ السُّـوقُ: بازار قىزىماسلىق، بازار چۆلدەرەپ قالماق، بازار سوۋۇپ قالماق

ـــ عَنِ الأَمْرِ: كېچىكمەك، كېچىكتۈرمەك، ئاقسىتىپ قويماق

رَقْدَةٌ: مۈگدەش، بىر ئۇخلاش

رَقْـراق: پارقىراق نەرسە؛ ئەگگەن ياش، ئەگىپ چىققان ياش

رَقْرَقَ الْخَمْرَ: سۇ قوشماق، ھاراققا سۇ ئېلىشتۇرماق

ـــ الْمَاءَ: ئاستا ـ ئاستا چۈشۈرمەك

ـــ الْعَيْنَ: كۆزدە ياش ئەگىمەك

رَقَزَ ـُ رَقْزًا الْعِرْقُ: تومۇر سالماق، تومۇر سوقماق

رَقَّشَ هُ: بويىماق، زىننەتلىمەك، ياسىماق، بېزىمەك

رَقَشَ ـُ رَقْشًا هُ: رەڭ بەرمەك، بويىماق؛ زىننەتلىمەك، بېزىمەك، ياسىماق، جابدۇماق

رَقْشَاءُ م: رەڭدار، ئالا؛ رەڭلىك

رَقَّـصَ هُ: ئۇسۇلغا سالماق، ئۇسۇل ئويناتماق، قولىدىكى نەرسىنى پۇلاڭلىتىپ ئويناتماق؛ (تۆگە ـ ئات)نى ئاستا ماڭغۇزماق؛ يېتىلەپ ماڭماق

رَقَصَ ـُ رَقْصًا: ئۇسۇل ئوينىماق، ساماغا چۈشمەك

ـــ فَرَحًا وَ طَرَبًا: شات ـ خوراملىق بىلەن ئۇسۇلغا چۈشمەك

ـــ السَّرابُ أو نَحْوُهُ: لاپ ـ لاپ قىلماق، لەپ ـ لەپ قىلماق؛ لىڭشىماق، مىدىرلىماق

رَقْص: ئۇسۇل، ساما

راقص: ئۇسۇلچى، ساماچى

رَقْصَة ج رَقَصَات: بىر قېتىملىق ئۇسۇل، بىر قېتىملىق ساما

رَقَّطَ عَلَى الثَّوْبِ: ئالا ـ چىپار نەرسىلەرنى قوشماق؛ داغ چۈشمەك، داغ يۇقماق

رَقْطَاءُ م: داغلىق؛ ئاقچا، پۇل؛ يىلاننىڭ بىر خىلى

رُقْطَة ج رُقَط: داغ، ئىز

رَقَّعَ الثَّوْبَ أَو غَيْـرُهُ: يۆمەپ يامىماق، تورلاپ يامىماق، ياماق سالماق

ـــ الزَّرْعَ أَو الْحَقْـلَ: قوشۇپ تېرىماق، تولۇقلاپ تېرىماق

رَفِيض: رەت قىلىنمۇچى

رَفِيع: ئېگىز، ئالىي، يۇكسەك، يۇقىرى؛ ئىنچىكىلىك؛ نازۇك؛ پۈختا

ـ الْقَدْرِ: كۆزگە كۆرۈنگەن، تالانتلىق، مەشھۇر

رَفِيغ: پاراۋان تۇرمۇش، راھەتلىك تۇرمۇش

رَفِيف: تىترىگەن، سىلكىنگەن

رَفِيق ج رُفَقَاءُ و رِفَاق: دوست، ھەمراھ؛ شېرىك؛ يولداش؛ خىزمەتداش؛ رەپىقىسى؛ سۆيگەن كىشى؛ مۇلايىم، سىپايە

رَفِيقَة: ئايال يولداش، رەپىقىسى (ئايال)

رَقَّ ـُ رِقَّةً: ئىنچىكىلەشمەك، نازۇكلاشماق

ـ لَهُ: ئىچ ئاغرىتماق، مېھرىبانلىق قىلماق

ـ: رەزىل بولماق، ئىپلاس بولماق، خەسىس بولماق

ـ تْ حالُـهُ: ھال- ئەھۋالى ياخشى بولماسلىق، ھال- ئەھۋالى يامان بولماق

ـ رِقًّا: قۇل بولماق، قۇلغا ئايلانماق، قۇلچىلىق قىلماق

رَقّ ج رُقُوق: كارتىتا (پاقا تۇرىدىكى بىر خىل ئۆمىلىگۈچى ھايۋان)

رِقّ ج رُقُوق: قۇللۇق، قۇللۇق تۇزۇم؛ قۇل؛ نەپىس نەرسە؛ قوي تېرىسىنىڭ ئىنچىكە پەردىسى؛ كىچىك دۇمباق؛ داپ

رَقَأَ ـَ رَقْأَ الدَّمُ: توختالماق، تېزگىنلىمەك

رَقَّاء: سېھرىگەر، ئەپسۇنكەش، داخان

رَقَابَة: باشقۇرماق، تەكشۈرمەك، نازارەت قىلماق

رُقَاد: ياتماق، ئۇخلىماق؛ ئۇيقۇ

رُقَارِق: تېبىز سۇ، گاز سۇ

رَقَاش: كېۋەز پىتى، كېۋەزگە چۈشىدىغان زىيانلىق پەت

رَقَّاص: ئۇسۇلچى، ساماچى

ـ السَّاعَة: سائەتنىڭ تەۋرەتكۈچىسى

رَقَّاصَة: ئايال ئۇسۇلچى، ئايال ساماچى

رَقَاعَة: قارامىلىق بىلەن قىلماق؛ ئويلىمايلا قىلماق، پەلپەتىش؛ يۈزى قېلىن شەرمەندە، داپيۈز

رُقَاق: قازان نېنى، قوتۇرماچ؛ تېبىز دېگىز؛ تېبىز سۇ

رُقَاقَة: بىر دانە قوتۇرماچ

رِقَان: خېنە، تىرناق سىيرى

رَقَبَ ـُ رَقْبًا و رُقُوبًا و رَقَابَةً و رِقْبَانًا و رَقْبَةً هُ: كۆزىتمەك، نازارەت قىلماق؛ قارىماق، خەۋىر ئالماق

ـ اللهَ: ئاللاھدىن ھېيىقماق، ئاللاھدىن ئۈيالماق

رَقَبَة ج رِقَاب و رَقَب و أَرْقُب: گەدەن، بويۇن؛ ئىسكىرىپكا ياكى چارتارنىڭ ئەك يۇقىرى تەرىپىدىكى تارىنىڭ ئىنچىكە بويۇن تەرىپى

رِقْبَة: كۆزىتىش، نازارەت قىلىش، چارلاش

رِقَّة: نېپىز، ئىنچىكە، نازۇك، مۇلايىم

ـ عَلَيْهِ: ساقايتىش ئۈچۈن دىمىدە قىلماق؛ (سۈپ) دەپ ھۈرۈپ قويماق

رَقِيَ ـَ رَقْيًا: كۆتۈرۈلمەك، ئۆرلىمەك، ئىلگىرلىمەك، تەرەققىي قىلماق

ـ الْجَبَلَ أو فِيهِ أو إِلَيْهِ: تاغقا ياماشقان، تاغقا چىقماق

رَقْيٌ، رُقِيٌّ: يۇقىرى ئۆرلەش، ئۆسۈش، كۆتىرىلىش، ئىلگىرىلەش؛ ئەپسۇن ئوقىماق؛ تىلتۇرمار ئەتمەك

رَقِيبٌ ج رُقَبَاءُ: كۆزەتكۈچى، ساقلىغۇچى، مارىغۇچى، پايلىغۇچى؛ ئالدىنقى قېسىم؛ ھەربىي كوچا

رُقْيَةٌ ج رُقًى و رُقَيَاتٌ: دىمىدە قىلىش؛ ئەپسۇن؛ تۇمار، تىلتۇمار

رَقِيعٌ ج أَرْقِعَةٌ: ئاسمان

رَقِيقٌ ج أَرِقَّاءُ: ئىنچىكە، نازۇك، يۇمشاق

ـ الْجَانِبِ: مۇلايىم، ئىللىق، سىپايە

ـ الْجِسْمِ: زىلۋا بويلۇق، غۇنچە بويلۇق

ـ الْحَالَ: ھالى يامان؛ كەمبەغەل

رَقِيقَةٌ: نېپىز، يۇپقا، يۇمشاق

ـ ج رِقَاقٌ: قۇل

رَقِيمٌ: ئويما يېزىق، ئابىدە

أَصْحَابُ الـ ـ: غارلىقلار، غار ئەھلى

رَكَّ ـُ رَكًّا الشَّيْءَ فِي عُنُقِهِ: مەلۇم كىشىگە يۈك ئارتىپ قويماق؛ ئۈستىگە ئالدى

ـ ـِ رَكًّا و رِكَّةً و رَكَاكَةً الْكَلَامُ أو نَحْوُهُ: بوشاپ ھالىدىن كەتمەك، بوشىشىپ ماغدۇرىدىن كەتمەك، ئاخىر كەلمەك

ـ الشَّيْءُ: ئازايماق، ئاز بولماق

رَكٌّ: تەگ، ئاساس، ئۇل؛ پرىنسىپ، پىرىنسىپال

رَكَا ـُ رَكْوًا الأَرْضَ: كولىماق، قازماق

رَكَّابُ الْخَيْلِ: چەۋەنداز؛ ئوغلاقچى؛ بەيگىچى

رِكَابُ السَّرْجِ ج رُكُبٌ: ئۈزەڭگە

رِكَازٌ ج رِكْزَانٌ و أَرْكِزَةٌ و رَاكِزَةٌ: ئالتۇن ياكى كۈمۈش كان

رَكَّاضٌ: چاپقۇچى، يۈگۈرگۈچى؛ (يۈگۈرۈش) ماھىرى

رُكَاكٌ: ئاجىز، زەئىپ، كۈچسىز؛ ئىرادىسىز

رَكَاكَةٌ: زەئىت، ئاجىز، كۈچسىز

رَكَّالٌ: كۈدە ساتقۇچى، كۈدىچى؛ كۈدە تېرىغۇچى

رُكَامٌ: دۆۋە، توپلام؛ قويۇق بۇلۇت

رَكَانَةٌ: مۇستەھكەم، پۇختا

رَكَّبَ هُ: ئاتقا مىنگۈزمەك، ئورۇنغا ئولتۇرغۇزماق

ـ الشَّيْءَ: قۇراشتۇرماق، تەييارلىماق، راسلىماق

رَكِبَ ـَ رُكُوبًا و مَرْكَبًا الدَّابَّةَ أو عَلَيْهِ: مىنمەك، ئولتۇرماق، (ماشىنا، پويىز، ئايرۇپىلان قاتارلىقلاردا)

ـــ الْعَيْنَ: (كۆزنىڭ) مۇڭگۇز پەردىسىنى كۆچۈرۈپ سالماق

رَقَعَ ـَ رَقْعًا الثَّوْبَ: تورلاپ يامىماق، يۆمەپ يامىماق

ـــ هُ: ئۇرماق، سوقماق؛ قاقماق (قوزۇق)

رُقْعَة ج رُقَع و رِقاع: ياماق، ياماقلق لاتا

ـــ الدّاما أو الشَّطْرَنْج: شاهمات ياكى دامكا تاختىسى

ـــ الْعُنْوان: ماركا، قول قويۇلغان قەغەز

ـــ الأَرْضِ: بىر پارچە زېمىن، بىر پارچە يەر

ـــ الدَّعْوَة: تەكلىپنامە، باغاق

رَقَّقَ هُ: ئىنچىكىلەتمەك، نېپىزلاتماق، خېمىرنى نېپىزلاتماق ياكى يۇمشاتماق

ـــ قَلْبَهُ: ئۇنىڭ قەلبىنى يۇمشاتماق، باغرىنى يۇمشاتماق، قەلبىنى ئېرىتمەك

رَقَّمَ: رەقەملەشتۈرمەك، رەقەم يازماق، نومۇر قويماق

ـــ الْكِتَابَ: چىكىت قويماق، خەت يازماق

ـــ الْمَقاعِدَ أو الْبِطَاقات: ئۈستى تەرەپكە نومۇر قويماق، كارتۇچكىغا نومۇر يازماق

رَقَمَ ـُ رَقْمًا: يازماق، نومۇر قويماق

ـــ الْكِتَابَ: خەت يازماق، چېكىت قويماق؛ تاۋۇش بەلگۈلىرىنى قويماق

ـــ الْحِصَان: تامغۇ باسماق، ئەن سالماق

ـــ الْمَقاعِدَ: نومۇر قويماق، نومۇر بېكىتمەك

رَقْم ج أَرْقَام و رُقُوم: سان، نومۇر، رەقەم

ـــ قياسيّ: رېكورت

ـــ الْقَيْد: ئالاقە نومۇرى، تىزىملاش نومۇرى

الـ ـــ الْهِنْدِيّ: هىندى رەقىمى يېزىلىشى: ١، ٣، ٤

الـ ـــ الْعَرَبِيّ: ئەرەب رەقىمى، يېزىلىشى: 1، 2، 3.....

رَقْمِيّ: رەقەملىك، نومۇرلۇق

رَقَمِيَّة: سان مىقدار

رَقَّنَ الْكِتَابَ: خەتنى ئېنتايىن قىستاپ يازماق، تىقلـ تىقماق قىلىپ يازماق

ـــ الشَّيْءَ: گۈزەللەشتۈرمەك، بېزىمەك

رَقْو: قۇم ئىدىرلىرى، بارخان

رَقُو: توختاپ قالغان قان؛ قان ئېقىشنى توختاتقۇچى دورىلار

رُقْوَانِيّ ج رُقْوَانِيَّة: ئەپسۇنكەش، سىهرىگەر

رُقْوَب: كۈتمەك، كۈتۈپ تۇرماق، ساقلىماق

رَقْوَة: قۇم ئىدىرلىرى، بارخان؛ تۇمار، تىلتۇرمار، ئەپسۇن

رُقُود: مۇگىدەش؛ ئۇخلاش؛ يىتىش

رَقُون: تىرناق سىرى، خىنە

رَقَّى هُ: ئۆستۈرمەك، كۆتۈرمەك، تەرەققىي قىلدۇرماق

رَقَى ـِ رَقْيًا و رُقِيًا و رُقْيَةً: يامانىنى قوغلايدىغان تۇمار توقىماق، يامانىنى قوغلايدىغان ئەپسۇن ئوقۇماق؛ دىمىدە قىلماق، سۈپ دېمەك؛ ئەپسۇن ئوقۇماق

رَكَمَ: دۆۋىلەش: دۆۋە: قويۇق بولۇت

ـ النَّاسُ: ئادەملەر دېگىزى، مىڭ، مىخ ئادەملەر، كۆزى يەتمەيدىغان ئادەملەر توپى

رَكَنَ ـُ رُكُونًا إِلَيْهِ: ئىشەنمەك، تايانماق، يۆلەنمەك

رَكُنَ ـُ رَكَانَةً: مۇستەھكەم تۇرماق، چىڭ تۇرماق، قەتئىي تۇرماق

رَكِنَ ـُ رُكُونًا إِلَيْهِ: ئىشەنمەك، ئىشەنچ قىلماق، يۆلەنمەك، تايانماق

رُكْن ج أَرْكَان و أَرْكُن: بۇلۇڭ: بۇرجەك (جوزىنىڭ)، تۈۋرۈك، تېرەك: ئاساس، مۇھىم قىسمى: رادىئو ئاڭلىتىش ياكى تېلېۋىزور تارقىتىدىغان پروگراممىا

رُكْنَة: بۇلۇڭ

رُكْنِيّ: بۇلۇڭلۇق، بۇلۇڭ شەكىللىك

رُكُوب، رَكُوبَة ج رَكَائِبُ: مىنىلىدىغان (ئات ـ ئۇلاغلار)، مىنىلىدىغان (ئات)

رُكُوب: مىنمەك: ئولتۇرماق، چۈشمەك (ماشىنىغا)

رُكْوَة ج رَكَوَات و رِكَاء: قەھۋە قاچىسى: تورسۇق: قېيىق، قولۇاق

رُكُود: توختاپ قېلىش، تۇيۇپ قېلىش، ئاقماي تۇرۇپ قېلىش

رَكُوض: يۈگۈرۈش ماھىرى، يۈگۈرگۈچى

رُكُون: ئىشىنىش، ئىشەنچ قىلىش، تايىنىش

رَكِيَ الشَّيْءَ عَلَى الشَّيْءِ: مۇستەھكەم بولماق، پۈختا بولماق، مۇستەھكەملىمەك، ... نى .... نىڭ ئۈستىگە قويماق، ... نى ... نىڭ ئۈستىگە تىرىمەك، قوراشتۇرماق

رَكِيَّة ج رَكَايَا و رَكِيّ: سۇ قۇدۇقى

رَكِيزَة ج رَكَائِزُ: تۈۋرۈك، تېرەك: يۆلەنچۈك

رَكِيك ج رِكَاك و رَكَكَة: ئاجىز، زەئىپ، ئىرادىسىز، ناچار

رَمَّ ـُ رَمًّا الْبِنَاء أَو الأَمْر: رېمونت قىلماق، ئوڭشىماق، ياسىماق

رَمّ: رېمونت قىلىش، ئوڭشاش، ياساش

رُمّ: غەمكىن، مەيۈس: ئادەملەر توپى

رِمّ: يىلىك، نەمخۇش توپا، ئوت ـ چۆپ

رَمَأَ ـَ رَمْأً و رُمُوءًا بِالْمَكَانِ: تۇرۇپ قالماق، توختاپ قالماق

ـ الْخَبَرَ: ئاڭلىماق: تەكشۈرمەك

رَمَّاح ج رَمَّاحَة: نەيزىۋاز، قوراللىق ئەسكەر، مەرگەن

رَمَاد ج أَرْمِدَة: كۈل

ـ الصُّودَا: ساپ شولتا، ئىشقارلىق سودا

رَمَادِيّ: كۈلرەڭ، كۈلرەڭلىك

رُمَاع: يىرىڭلاش كېسىلى، سارغىيىپ قورۇش كېسىلى (زىرائەت)

رَمَاق: ئەڭ تۆۋەن دەرىجىدىكى تۇرمۇش ماتېرىياللىرى

ـ رَأْسَهُ: قالايمقان ئىشلىمەك، كاللىسى قالايمقانلاشماق

ـــ هُ الدَّيْنُ: قاتمۇقات قەرز مىنمەك، قاتمۇقات قەرىز ئالماق

ـ الذِّئْبَ: گۈناھ قىلماق

ـ الأَهْوَالَ: تەۋەككۈل قىلماق

ـ الْبَحْرَ: دېڭىز سەپىرى قىلماق

ـ الْهَوَاءَ: ئۇچماق، ئۇچۇپ ماڭماق

رَكْب ج أَرْكُب و رُكُوب: تۆگە ئەترىتى ياكى تۆگە كارۋىنى، ئات كارۋىنى، سودىگەر كاۋىنى

رُكْبَة ج رُكَب: تىز (پۇتنىڭ)

رَكَدَ ـُ رُكُودًا الشَّيْءُ: توختاپ قالماق، تۇيۇپ قالماق، ئاقماي تۇرۇپ قالماق

ـ ت السُّوقُ: بازار چۆلدەرەپ قالماق، بازار قىزماسلىق، بازار سوۋۇپ قالماق

ـ الْقَوْمُ: تېپتېنچ بولماق، جەمجەت بولماق

ـ الثِّقْلُ أَو نَحْوُهُ: ئاستىغا چۆكمەك

رَكَّزَ الرُّمْحَ فى الأَرْضِ: نەيزىنى يەرگە سانجىپ قويماق

رَكَزَ ـُ رَكْزًا الرُّمْحَ فى الأَرْضِ: يەرگە نەيزە سانجماق

ـ عَلَيْهِ: تايانماق، يۆلەنمەك

ـ الشَّيْءَ فى الشَّيْءِ: نىنىڭ ئىچىدە مۇقىملاشتۇرماق

رَكْز: جەمجەت، تېنچ؛ مۇقىم؛ پۇختا

رَكْزَة: قىسقىغىنە توختىماق، بىردەملىك توختىماق

رَكَسَ ـُ رَكْسًا الشَّيْءَ: تەتۇر قويماق، ئاستىن - ئۈستۈن قويماق

رِكْس: ئىپلاس، مەينەت، پاسكىنا؛ ئادەملەر نوپى؛ ئۆڭكۈر، كامار؛ كۆۋرۈك

رَكَضَ ـُ رَكْضًا: يۈگۈرمەك، چاپماق، تەپمەك

ـ الدَّابَّةَ: ئۇلاغنى ئۇرۇپ تېز چاپتۇرماق

رَكْض: يۈگۈرمەك، چاپماق، تەپمەك

الـ ـ وَرَاءَ الأَرْبَاحِ: پايدىنىڭ ئارقىسىدىن يۈگۈرمەك، پايدا قوغلىماق

الـ ـ وَرَاءَ التَّسَلُّحِ: ھەربىي تەييارلىق مۇسابىقىسى

رَكَعَ هُ: ئىگىلدۈرمەك، تېزلاندۇرماق، رۇكۇ قىلدۇرماق، باش ئەگدۈرمەك

رَكَعَ ـَ رَكْعًا ورُكُوعًا: ئىگىلمەك، تىزلانماق، رۇكۇ قىلماق

رَكْعَة ج رَكَعَات: رەكئەت (نامازنىڭ رەكئەتى)؛ بىر رەكئەت؛ بىر قېتىم ئىگىلىش

رَكَلَ هُ: تەپمەك

رَكَلَ ـُ رَكْلاَهُ: تەپمەك

ـ الدَّابَّةَ: بىرنى تەپمەك؛ تېز ھەيدىمەك

رَكْل: كۈدە ؛ تەپمەك

رَكْلَة: بىرنى تەپمەك؛ بىر باغلام كۈدە

رَكَمَ ـُ رَكْمًا الشَّيْءَ: دۆۋىلىمەك، توپلىماق

رَمْـزِيّ: سىمۋوللۇق بولغان، سىمىۋول خاراكتېرلىك

رَمْزِيَّة: سىمۋولىزىم، سىمىۋوللۇق

رَمَسَ ـُ رَمْسًا هُ: كۆممەك، دەپنە قىلماق

رَمْس ج رُمُوس وأَرْمَاس: قەبرە؛ قەبرە تېشى؛ قەبرىستان؛ پەس ئاۋاز

رَمَشَ ـُ رَمْشًا الشَّيْءَ: بارماق ئۇچىدا چىمدىپ ئالماق

رَمَش: (كۆز) بېرىكتۈرگۈچى پەردا ياللۇغى

رَمِشَ ـَ رَمَشًا ت الْعَيْنُ: كۆز بېرىكتۈرگۈچى، پەردە ياللۇغىغا گىرىپتار بولماق

رَمْش ج رُمُوش: بىرىكتۈرگۈچى پەردە ياللۇغى (كۆزنىڭ)؛ كىرپىك

رَمْشَة ج رَمَشَات: كۆز قىسماق

رَمَص: كۆز چاپىغى، چاپاق

رَمِصَ ـَ رَمَصًا ت العَيْنُ: كۆزنى چاپاق باسماق، كۆزدە چاپاق پەيدا بولماق، كۆز چاپاق بولۇپ قالماق

رَمَض: كۈن نۇرى مۇنچىسى؛ ئاپتاپ ئۆتۈپ كەتمەك

رَمِضَ ـَ رَمَضًا النَّهارُ: ئىسسىماق، ئىسسىپ كەتمەك

رَمْضَاءُ: قاتتىق ئىسسىق؛ قۇياشنىڭ تەپتىدىن قاتتىق قىزىغان يەر

رَمَضَان ج رَمَاضِينُ و أَرْمِضَاءُ و رَمَضَانَات: ھىجرىيىنىڭ 9- ئىيى، رامزان ئىيى

رَمَطَ ـِ رَمْطًا هُ: ھىلە- مىكىر ئىشلەتمەك

رَمَعَ ـَ رَمَعَانًا بِيَدِهِ: قول بىلەن ئىشارەت قىلماق

ـ ت عَيْنُهُ بالدُّمُوعِ: ياش ئاقماق

رَمَقَ إِلَيْهِ: سەپسىلىپ قارىماق، تىكىلىپ قارىماق

ـ الْعَمَلَ: چالا ئىشلىمەك، چالا قىلىپ قويماق

ـ الْعَيْشَ: مىڭ تەسلىكتە تۇرمۇش ئۆتكۈزمەك

رَمَقَ ـُ رَمْقًا هُ: قارىماق، كۆزەتمەك، كۆرمەك

ـ إِلَيْهِ: تىكىلىپ قارىماق، سەپسىلىپ قارىماق

رَمَق ج أَرْمَاق: ئۆمۈرنىڭ ئاخىرقى ۋاقتى؛ قوي توپى؛ ئەڭ تۆۋەن چەكلىمىدىكى تۇرمۇش بويۇملىرى

سَدَّ ـَ هُ: جان باقماق؛ ئىنتايىن جاپالىق تۇرمۇش كەچۈرمەك

رُمْقَة: ئەڭ تۆۋەن چەكلىمىدىكى تۇرمۇش بويۇملىرى

رَمَكَ ـُ رُمُوكًا بالمَكَانِ: مەلۇم جايغا ئورۇنلاشماق، جايلاشماق

رَمَكَة ج رَمَكٌ و رِمَاك و أَرْمَاك: نەسىللىك ئات؛ ئاجىز ئادەم

رَمَّلَ هُ: ئۇنىڭغا قۇم چاچماق

رَمَل: قاپىيە نامى؛ ناخشا؛ ئازراق يامغۇر؛ كۆپ ئاشۇرىۋەتمەك

رَمَّال: قۇم تاختا ئۇستىدە پال سالغۇچى، پالچى، رەممال: قۇم سانىغۇچى، قۇمچى

رُمَان: ئانار، ئانار دەرىخى

ـــ السَّعالِي: ئاق ئەپيۇن گۈل ئاق كۆكنار

رَمَانَة: بىر دانە ئانار، بىر توپ ئانار دەرىخى

ـــ مِيْزان الْقَبَّان: جىك تېشى، تارازا تېشى

رُمَانِيّ: ئانار رەڭلىك: قىزىل رەڭلىك: قىزىل مەرۋايىت رەڭلىك

رِمايَة: دەل جايىغا تەككۈزۈش، دەل جايىغا ئېتىش: تاشلاش، چۆرىۋىتىش

رُمَّة: باش- ئايىغى يوق بىر بۆلەك ئارغامچا، سىپىق چىرىپ كەتكەن بىر توپ ئارغامچا

بـ ـــ ه: پۈتۈنلەي، تامامەن، پۈتكۈل

رِمَّة ج رِمَم و رِمام: چىرىكەن سۆڭەك

رَمَـــثَ ـُ رَمْثًـــا هُ: ئورۇنلاشتۇرماق، سەرەمجانلاشتۇرماق: ئوغرىلىماق: سۈرتۈپ ئۆچۈرمەك

رَمَث ج أَرْماث و رِماث: سال (بىر خىل كىمە)

رَمَجَ ـُ رَمْجًا الطَّـائِرُ: قۇش چىچماق، چوڭ تاھارەت قىلماق

رَمَّـــحَ: نەيزىلىمەك، نەيزە ئاتماق، نەيزە سانجماق

ـــ: قورال ياسماق

رَمَحَ ـَ رَمْحًا هُ: نەيزە سانجماق، نەيزە تىقماق

ـــ ثُهُ الدَّابَّةُ: ئۇلاغ تەپمەك، ئۇلاغ ئادەمنى تەپمەك

رُمْح ج رِماح و أَرْمـــاح: نەيزە، ئۇزۇن نەيزە: قىزىل پوپۇكلۇك نەيزە: كەمبەغەل، يوقسۇل: چەمبەر ئايلانمىسىنىك دىئامېتىرى

رَمَّدَ الشَّيْءَ: كۈل ئىچىگە يوشۇرماق، كۈل ئىچىگە تىقىپ قويماق

ـــ الـــجُثَّةَ: جەسەتنى كۆيدۈرمەك

رَمِدَ ـَ رَمَدًا ت الْعَيْنُ: كۆز ياللۇغلانماق

ـــ: كۆزى ئاغرىپ قالماق، كۆز ئاغرىپ قالماق

رَمِـــد: كۆزى ئاغرىپ قالغۇچى: ئىپلاس، پاسكىنا

رَمْـــــداءُ م: كـــۆز ئـــاغرىپ قالغـــان: يىرگىنىشلىك: تۆگە قۇش

رَمَد: كۆز ئاغرىماق

ـــ حُبَيْبِيّ: قوتۇر (قۇيما بويۇملاردىكى): كۆز (دەرەخلـــەردىكى يـــاكى ياغـــاچتىكى): دان مىقدارىچىلىك ئۆسىمە

رَمْدان: كۆزى ئاغرىق ئادەم: ئىپلاسلىق، رەزىللىك

رَمَدِيّ: كۆز كېسەللىكلىرى دوختۇرى

رَمَزَ ـُ رَمْزًا إِلَى كَـــذا: ئىمـــا- ئىشارەت قىلماق: سىمۋول قىلماق: شەرتلىك بەلگە قىلماق

رَمْز ج رُمُوز: ئىشارەت، بەلگە، سىمۋول: مەخپى رەقەم

ـ النَّظَـرَ إِلَيْـهِ: سەپسىلىپ قارىماق، تىكىلىپ قارىماق

رَلْـق: لاي سۇ، دوغ سۇ، لاي ـ دوغاپ بولۇپ كەتكەن سۇ

رَنَّمَ: قاينىلانما ناخشا ئېيتماق، تەكرار ـ تەكرار ناخشا ئېيتماق

رَنَمَ ـَ رَنِيمًـا: ناخشا ئېيتماق، غەزەل ئوقۇماق

رَنَّنَ الْقَوْسَ: جارانىلىغان ئاۋاز چىقارماق

رَنَّى: ئېيتماق، ۋارقىرىماق، توۋلىماق

رَنِين: جارانىش ـ جۇرۇك، تارانىش ـ تۇرۇك ئاۋاز: ئىنتايىن ساز چىققان ئاۋاز: رېزونانس، ئەكس سادا

رَهَا ـُ رَهْوًا الْحِصَانُ: ئات يورغىلىماق

رِهَاط: ئائىلە سايمانلىرى

رَهَافَة: ئۆتكۈر خاراكتېرلىك

رِهَان: قول باغلاشماق، شەرتلەشمەك

رَهَّبَ هُ: قورقىتىۋەتمەك، چۆچىتىۋەتمەك

رَهِبَ ـَ رَهْبًا و رَهْبَةً ورُهْبًا و رُهْبَانًا و رَهَبَانًا: قورقماق، چۆچۈپ كەتمەك

ـ هُ: قورقماق، تەھدىت سالماق

رَهْب: قورقۇش، چۆچۈش

ـ ج رِهَاب: يا ئوقنىنىڭ ئۆتكۈر ئۇچى

رَهْبَاء م: قورقۇنچاق، توخۇ يۈرەك

رَهْبَان ج رَهَابِيْنُ و رَهَابَنَةٌ: راھىب، موناخ

رَهْبَانِيَّة: زاھىدلىق، دەرۋىشلىك

رَهْبَة: قورقۇش: چۆچۈپ كىتىش

رُهْبَنَة: راھىبلىق، دەرۋىشلىك

رُهْبِى م: قورقماق: قورقۇنچاق

رَهْج: چاڭ ـ توزان: يامغۇرسىز بۇلۇت: پىتنە ـ پاسات: قالايمىقانچىلىق

ـ أَبْيَضَ: ئارسىز، مىشياڭ، مەرگىمۇش، (كان بايلىقلىرى)

رَهَصَ ـَ رَهْصًا هُ: ئاغرىتماق، زارلانماق، پۇختىلىماق، مۇستەھكەملىمەك

ـ الشَّيْءَ: بۇرماق، تولغىماق

ـ الْحَائِطَ: تەگ سالماق، ئاساس ئورناتماق، ئۆل سالماق

رَهَـطَ ـَ رَهْطًـا اللُّقْمَـةَ: يەۋالماق، يۇتىۋالماق

رَهْط ج أَرْهُط و أَرهاط جج أَراهِط و أَراهِيْطُ: بىر توپ، بىر جامائە، بىر گۇروھ (سانى ئونغا يەتمەيدىغان ئادەمنى كۆرسىتىدۇ): ئادەم، شەخس: مىللەت: قەۋم

رَهَفَ ـَ رَهْفًا السَّيْفَ: قىلىچ بىلىمەك، چاقلىماق

رَهُفَ ـُ رَهافَـةً و رَهَفًـا الشَّـيْءُ: يۇمشىماق، سىلىق بولماق، ئىنچىكە نازۇك بولماق: سەزگۈر بولماق، ئۆتكۈر بولماق

رَهِفٌ: نازۇك، ئىنچىكە، نەپىس

رَهَق: ۋەھشى، ياۋۇز، زالىم

رَهِقَ ـَ رَهَقًا: زۇلۇم تارتماق، خورلانماق

رَمْل ج رِمال و أَرْمُل و أَرْمال: قوم: سۇمۇركۇچ قەغەز: سىياه سۇمۇركۇچ

عِلْم الـ : پالچىلىق، پالچىلىقنىك بىر خىلى، (قۇم بىلەن پال سېلىش)

رَمْلَة: قۇملۇق، قۇم يەر؛ قۇم دانچىسى

رَمْلِيّ: قۇملۇق: قۇمساك يەر؛ قوم رەڭلىك، قۇمدەك

رَمَّمَ الْبِناءَ: رېمونت قىلماق، ياسىماق، ئوڭشماق

رُمُوق ج رُمُق: نامرات، يوقسۇل

رَمَى ـِ رَمْيًا و رِمايَةً هُ أَو بِهِ: ئاتماق، ئوق چىقارماق؛ تاشلىماق، چۆرىۋەتمەك

ـ بَيْنَهُمْ: قۇتراتقۇلۇق قىلماق، ئارىنى بۇزماق

ـ هُ كَذا: ئەيىپلىمەك، سۆكمەك، تەنقىد قىلماق

ـ إِلَى كَذا: مەقسەتدە بولماق، نىيەتدە بولماق

ـ رَمْيًا و رَمْيَةَ الصَّيْدَ: ئوۋلايدىغان ھايۋان قاتارلىقلارنى ئاتماق

رَمْي: قارىغا ئالماق، ئاتماق

رَمِيَّة ج رَمايَا: ياۋايى ھايۋان

رَمْيَة: ئېتىش؛ تاشلاش، چۆرۈپتىش؛ ئوق چىقىرىش

ـ مِنْ غَيْرِ رَامٍ: تەلىيى ئوڭ كېلىپ تەككۈزمەك، پىشانىسى ئوڭلىغىدىن تەككۈزمەك

رَمِيز: سان- ساناقسىز، چەكلىمسىز؛ دانىشمەن؛ ئىنتايىن ھۆرمەتلىك ئادەم

رَمِيض: ئۆتكۈر قىلىچ؛ قوي كۆشى كاۋىپى

رَمِيم: چىرىكەن، سېسىغان

رَنَّ ـِ رَنِينًا: جارالماق- جۇرۇك ئاۋاز چىقماق، تارالماق- تۇرۇك ئاۋاز چىقماق

رَنَا ـُ رَنًا و رُنُوًّا أَو إِلَيْهِ أَو لَهُ: ئۇزۇن سەپسېلىپ قارىماق

ـ إِلَى حَدِيثِهِ: قۇلاق سالماق، تىڭشىماق

رَنًا: مېھرىبانى ئۇزۇلمەستىن تىكىلىپ قاراپ تۇرماق

رَنَان: جارانگلىك، ساز (ئاۋاز)

رَنَّة: جارالماق- جۇرۇك، تارالماق- تۇرۇك، ئوقيانى تارتقاندا چىقىدىغان ئاۋازى

رَنَّحَ هُ الشَّرَابُ: ھاراق ئىچىپ دەلدۇشلىمەك، سەندۈرۈلۈپ كەتمەك

ـ : مەست بولۇپ قىلىپ نەرسىلەرگە ئۇرۇلۇپ سىڭايان ماڭماق

ـ الشَّيْءَ: سىڭايان قىلماق، قىيسايتماق

رَنْح: كۆز تورلىشىش، كۆز ئىمرىلىپ چىمىر بولۇش

رَنْد: ئاكۇلارىيە، ئاكۇلارىيە دەرىخى؛ ئۇد، ئۇد ھىندى

رَنَّقَ الطَّائِرُ: قانات كېرىپ قاقماق

ـ الْماءَ: ئارىلاشتۇرماق، قوشماق

ـ بِالْمَكانِ: مەلۇم جايدا ئۇزۇن تۇرۇپ قالماق

رَوَّب اللَّبَنَ: سۈت ئۇيۇتماق، قېتىق ئەتمەك

رَوْب: قېتىق، ئۇيۇتۇلغان سۈت

رُوْب: مۇراسىم كىيىمى، توي كىيىمى

رَوْبَة: قېتىق، ئىرىمچىك، پىشلاق

رُوْبَة: لازىمەتلىك؛ پاراۋان تۇرمۇش؛ يېرىم كېچە؛ مۇنبەت يەر؛ ئالىقات (دورىلىق دەرەخ)

رُوبُوط: ماشىنا ئادەم

رُوبِيَّة: رۇپىيە (پۇل ئىسمى)

رُوتِيْن: رەسمىيەتچىلىك، شەكىلۋازلىق

رَوَّجَ الْعُمْلَةَ: پۇلنى ئاققۇزماق، پۇلنى يۈرۈشتۈرمەك

ـ الْسِّلْعَةَ: ساتماق، سېتىۋەتمەك

ـ الشَّيْءَ أَو بِهِ: ئالغا سۈرمەك، ئالغا سىلجىتماق

رَوَّحَ هُ: كەچ بارماق، كەچتە بارماق

ـ الْجِمَالَ: دەم ئالغۇزماق، ھادردۇقىنى چىقارماق

ـ نَفْسَهُ أو عَنْ نَفْسِهِ: ئۆزىگە تەسەللى بەرمەك، كۆڭلىنى تىنجىتماق

ـ عَلَيْهِ بالمرْوحَة: يەلپۈگۈچ، بىلەن يەلپۈمەك

رَوْح ج أَرْواح: بېرىش؛ دەم ئېلىش؛ تېنچ، ئارام، تەشۋىشسىز؛ شەپقەت؛ سەلكىن شامال؛ ئۈچ بال شامال؛ خۇشاللىق

رُوح ج أَرْواح: جان، روھ، ئەرۋاھ؛ كۆڭۈل، قەلىب، ۋىجدان، يۈرەك، دىل؛ نەپەس، تېنىق؛ ئىسپىرت؛ ئالا كۆڭۈل

رُوحانِيّ: روھى، مەنىۋى، غەيرى ماددىۋى؛ روھانىي

رُوْحِيّ: روھى، مەنىۋى؛ روھانىي

رَوْد: كۆزدىن كەچۈرۈش، چارلاش

رَوَّزَ الكَلامَ أوالرَّأْيَ: مۆلچەرلىمەك، باھالىماق، سالماقلاپ كۆرمەك، چامىداپ كۆرمەك

رَوْزَن: تۇڭلۇك، پەنجىرە

رُوزْنامَة: كالېندار، يىلنامە، تارىخنامە؛ تەزكىرە ئىدارىسى

رَوَّسَ هُ: روسلاشتۇرماق، روس مىللىتىگە ئايلاندۇرماق

رَوْسَم ج رَواسِمُ: ئىستىراتىپ (باسما ماشىنا ئۈسكۈنىسى)

رُوْسِيّ ج رُوسٌ: روس؛ روسىيىلىك؛ روسچە؛ روس مىللىتىگە ئوخشاش

رُوسِيَا: روسىيە، روس دۆلىتى

رُوشَتَّة: رېتسىپ يېزىش؛ رېتسىپ؛ لايىھە، تەكلىپ، پىلان

رَوَّضَ الْحَيَوانُ: ھايۋاننى كۆندۈرمەك، ھايۋاننى ئۈگەتمەك

رَوْض: كۆندۈرۈش، مەشىق قىلدۇرۇش

رَوْضَة ج رَوْض و رِياض و رِيْضان: باغچا؛ ئوت ـ چۆپلۈك يەر

ـ الأَطْفال: بالىلار باغچىسى، بالىلار يەسلىسى

رَوَّعَ هُ: قورقۇتماق، چۆچۈتۈۋەتمەك؛ تەسىرلەندۈرمەك، ھاياجانلاندۇرماق

رَهَقان: ئىلمەكلىك مەددە كېسىلى

رَهَكَ ـَ رَهْكًا الشَّيْءَ: سوقۇپ ئۇۋىماق

ـ بالْمَكان: ئولتۇراقلاشماق، جايلاشماق

رَهَكَة، رُهْكَة: كېرەكسىز ئادەم: ئەسكى–تۈسكى نەرسە

رَهْكَـــة: بوزەك قىلىش، ئاجىزنى بوزەك قىلىش، ئانىي تېپىش

رَهِلَ ـَ رَهْلاً: ئاجىزلىشىپ كەتمەك، بوشاپ ئاجىزلىشىپ كەتمەك؛ خام سەمرىمەك

رَهِل: بوش، ئاجىز؛ خام سېمىز، پور سېمىز ئادەم

رِهْل: شالاڭ بۇلۇت

رِهْمَة ج رِهَم و رِهام: سىم– سىم يامغۇر

رَهَنَ ـَ رَهْنًا هُ الشَّيْءَ أو عِنْدَهُ الشَّيْءَ: رەنە قويماق، گۆرۈگە قويماق

ـ الشَّيْءُ: مۇستەھكەم، تەۋرەنمەس

رَهْن ج رِهان و رُهُون و رَهِيْنُ و رُهُن: رەنىگە قويۇش، گۆرۈگە قويۇش؛ گۆرۈگە قويۇلغان مال، رەنىگە قويۇلغان مال

رَهْو ج رِهاء: تۇرنا (قۇش)

رَهِيْب: قورقۇنۇشلۇق، ئادەمنى چۆچۈتىدىغان

رَهِيَّـــة: ئۇۋالغان بۇغداي پارچىسى؛ پىشۇرۇلغان كالا سۈتى قېتىقى

رَهِيْف: جۈدەڭ، ياداڭغۇ؛ ئۆتكۈر، ئىتتىك

رَهِـــيْن: گۆرۈگە قويۇلغان مال؛ گۆرۈگە قويۇلغان (نەرسە)

ـ بِكَذا: غا تەئەللۇق بولماق

رَهِيْنَة ج رَهائِنُ: گۆرۈگە قويۇلغان مال، تۇتقۇن قىلىنغۇچى

رَوَّأَ فى الْـــأَمْرِ: چوڭقۇر پىكىر يۈرگۈزۈپ پۇختا ئويلانماق

رَواء: تاتلىق سۇ، ئۇسسۇزلىقنى قاندۇرىدىغان سۇ

رُواء: چىرايلىق، كۆركەم؛ گۈزەل كۆرۈنۈش؛ ئىززەت – ئابروي، قەدىر – قىممەت

رِوائِيّ: ھېكايىچى، رومان يازغۇچى؛ رومان خاراكتېرلىك؛ بايان قىلغۇچى

رَواج: راۋاج تېپىش، ئاقماق، ئوبروت قىلىش، تارقىلىش

رَواح: يولغا چىقىش، ئاتلىنىش؛ كەچتە كېلىش

رَواغ: قۇۋ مەككار، ھېيلىگەر، مۇغەمبەر

رَوّاغ: سۇيقەستچى؛ ئۇچىغا چىققان مەككار، قېرى قاقباش

رِوَاغَة: تەنھەرىكەت مەيدانى، مۇسابىقە مەيدانى

رُواق ج أَرْوِقَـــة و رُوق و رِوَاقـــات: پىشايۋان، ئايۋان

رُوَاق ج أَرْوِقَة: يان زال، ياندىكى زال

رُواقِيّ: زاھىد، تەركىي دۇنيا بولغان كىشى

رُواقِيَّة: زاھىدلىق، تەركى دۇنيالىق

رُوَال ج رَواوِيْلُ: سېرىق سۇ، شۆلگەي

رِوايَـــة: بايان قىلىشل؛ ئېيتىپ بېرىش، ھېكايە قىلىش، سۆزلەپ بېرىش؛ ھېكايە؛ دارامما، سەھنە ئەسىرى

رِوَنْد ، راوَنْد: رەۋەن (مەخسۇس تېبابەت ئۇچۇن ئىشلىتىدىغان ئۆسۈملۈك)

رَوْنَـق: رونـاق، گـۈزەل، شـانلىق، پـارلاق: نەرسىنىڭ ئەڭ ياخشى قىسمى

رُونِيُو: كۆپەيتىپ يېزىش: كۆپەيتىپ يېزىش ماشىنىسى

رَوَى ـِ رِوايَةُ الْحَدِيثِ: سۆزلەپ بەرمەك، ئېيتىپ بەرمەك: بايان قىلماق: ھېكايە قىلماق، نەقىل قىلماق

ـ هُ: سۇغارماق، سۇ ئىچكۈزۈپ قويماق

ـ عَنْهُ: نەقىل قىلماق، دەلىل كەلتۈرمەك

رَوِىَ ـَ رَيًّا و رِوًى مِنَ الْمَاءِ أَو نَحْوِه: سۇغا قانـاق، ئۇسـۇزلۇقنى قانـدۇرماق، تەشنالىقنى قاندۇرماق

ـ الْحَقْلُ: سۇغۇرۇلماق

رَوِىَ: ئۇسـۇزلۇقتا قانـدۇرۇلغان: جىسمانىيىتى ساغلام بولغۇچى: يامغۇرلۇق بۇلۇت: قاپىيداش سۆزنىڭ ئاخىرقى ھەرپى

رَوِيَّة: تەپەككۇر قىلماق، چوڭقۇر ئويلانماق، پىكىر يۈرگۈزمەك

رَوِيَّة: چوڭقۇر پىكىر يۈرگۈزۈپ ئويلانماق

عَنْ ـِ: چوڭقـۇر ئـويلىنىپ: مەقسـەتلىك، قەستەن، ئەتەي

عَنْ غَيْرِ ـِ: ئويلانماستىن، مەقسەتسىز، غەرەزسىز

رُوَيْدًا: ئاستا ـ ئاستا، ئالدىرىماي

رُوَيْدَكَ فُلانًا: سىز ئۇنى ئالدىراتماڭ

رُوَيْعَة: مەككارلىق، قۇۋلۇق، ھىلىگەرلىك، قاقباشلىق

رِىّ: سـۇغارماق: سـۇ قۇرۇلۇشـى، سـۇ ئىنشائاتى، بايقاتلىق، ياخشى ئۇلۇغ

رِيَّا: خۇش بۇي، خۇش ھىد

رِيَاء: ساختا، يالغان: تىلى باشقا دىلى باشقا بولماق: يالغاندىن ياخشى نام ئالماق: رىيا، رىيا قىلىش

رِيَازَة: بىناكارلىق، ممارچىلىق

رِيَاضَـة: مەشـق قىلـىش: مەشـق: تەنھەرىكـەت، گىمناسـتىكا: تەنتەربىيـە پائالىيەتلىرى: ئالگىبرا

ـ بَدَنِيَّة: بەدەن چېنىقتۇرۇش

ـ تَطْبِيقِيَّة: ئەمەلىي قوللۇنىدىغان ئالگىبرا

رِيَاضِـىّ: ماتېماتىكا ئالىمى، ماتېماتىك: تەنھەرىكەتچى، بەدەن چېنىقتۇرۇلغان

رِيَاضِيَّات: ماتېماتىكا (ھېسابلاش، ئالگىبرا، گىئومېتىرىيە قاتارلىقلارنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ)

رِيَاغَة: مۇسابىقە مەيدانى، بەيگە مەيدانى

رِيَال: سېرىق سۇ، شۆلگەي

ـ ج رِيالات: رىيال (پۇل ئىسمى)

رَيّان ج رِواء: ئۇسـۇلۇقتا قانغـان ئـادەم: ياپ ـ يېشىل (ئۆسۈملۈك ۋە دەرەخ)

رَيْب: شەك، گۇمان، شۇبھە

رِيَبَة ج رِيَب: شەك، گۇمان: ئەنسىزلىك، خاترجەمسىزلىك

رَوَع: چىرايلىق، گۈزەللىك: ھەشەمەتلىك، پۈزۈر

رَوْع: قورقۇش، چۆچۈش

رُوع: دىل، كۆڭۈل، قەلب، يۈرەك: مىڭە

رَوْعاء م: ھەشەمەتلىك، پوزۈر، ھەيران قالغۇدەك گۈزەل

رَوْعَة: قورقۇش، چۆچۈش: جۈشقۇنلىشىش، ھاياجانلىنىش: گۈزەل، پارلاق

رَوَعان: باش تارتىش، رەت قىلىش، ئۆزىنى قاچۇرۇش

رَوَّقَ الشَّرَابَ: ساپلاشتۇرماق، تازىلىماق

ـــ الْبِضَاعَةَ: ئىسكىلاتنى پاك- پاكىز قىلىپ قويماق، پۈتۈنلەي سېتىپ بولماق

ـــ بالَهُ: كۆڭلى تىنماق، خاتىرجەم بولماق

رَوْق ج أَرْواق: پىشايۋان: كاردور

تۆۋرۈكى: بۆلۈك: پەردە: چىملىدىق: ساپ سۆيگۈ: ساپ سۈ: ھايات، تۇرمۇش: ئىززەتنى ساقلاش: ئىگىلمەس- سۇنماس ئادەم، تىز پۈكمەس ئادەم

رَوْك: ئورناق، ئورناقلىقى بار

رَوْكاءُ: ئەكىس سادا، قاينىغان ئاۋاز، رېزوناس

رَوْكَة: ئەكس سادا

رُول: دىلو، ئارخىپ

رُولْمان: غالتەك تاياق، كىچىك چاق (ئېغىر نەرسىلەرنى يۆتكەشتە چاقنىڭ رولىنى ئوينايدىغان)

ـــ بلي: رولىكلىك فازان (پودىشىپنىك)

رَوَّمَ: كۆتمەك، ساقلىماق

ـــ هُ أَوْبِه: ئىنتىزار قىلماق، ساقلاتماق

رَوْم: ئۈمىد، ئارزۇ: نىشان، مەقسەت: قۇلاق يۇمشىقى

ـــ ج أَرْوَام: ۋىزانتىيەلىك، شەرقىي رىم ئىمپېرىيەسىگە تەۋە ئادەم

رُوليت: رولىتكا

بَحْرالـ : ئوتتۇرا دېڭىز

رُوماتِزْم: رىماتىزىم، بوغۇم ياللۇغى

رُومَاتِزْمِيّ: رىماتىزىم كېسىلىگە گىرىپتار بولغان ئادەم

رُومان: گىرىك، رىملىق

رُومانِيّ: رىملىق، رىملىق ئادەم، ۋىزانتىيەلىك ئادەم، گىرىكچە

رُومانْسِيّ: رومانتىك، رومانتىك بولغان

رُومَانْسِيَّة: رومانتىزىم

رُومَة، رومِيَة: رىم ئىتالىيەنىڭ پايتەختى

رُومِيّ: رىملىق، ۋىزانتىيەلىك، گىرىتسىيەلىك ئادەم: رىمچە: ۋىزانتىيەلىككە ئوخشاش، گىرىكچە، گىرىك مىللىتىدىكى ئادەم، گىرىك

رَوْن: رايون، ماكان، جاي: كۆلەم، يەر مەيدانى، زېمىن

رُون ج رُؤُون: بەختسىز، تەلەيسىز، شور پىشانە

رُونَة: نەرسىنىڭ ئاساسلىق قىسمى

الزاي

ز (زاي): ئەرەب تىلى ئېلىپبەسى جەدۋىلىدىكى 11 ـ ھەرپ بولۇپ، ئەبجەد ھېسابى «7» بويىچە بىلدۈرىدۇ.

زائِد: ھەددىدىن زىيادە، ئوشۇق، ئارتۇق، زىيادە

ـــ عَنْ كَذا: ئارتۇق، ئىشىپ قالغان

زائِدَة ج زَوائِدُ: سۆگەل

الـ ـــ الدُّودِيَّة: سوقۇر ئۈچەي

زائِر ج زُوّار و زُوَّر: زىيارەت قىلغۇچى، ئېكىسكۇرسىيە قىلغۇچى: قاتناشقۇچى: مېھمان: ھۆركىرىگەن شىر

زائِع ج زاعَة: ساقچى

زائِغ: قىڭغىر، قىيسايغان: سىرتقا چىقىپ كەتكەن

زائِف ج زَيِّف و زُيُوف: ساختا، يالغان، جا

زائِل: يوقالغۇچى، تۈگىگۈچى: ئاخشىمىغا كۆزى يەتمىگۈچى

زُؤَام: تاسادىپىي ئۆلۈپ كەتكەن

زَاؤُوْق: سىماب

زَئْبَر: بومازى: تىۋىتلىق رەخت

زَأْبَقَ الشَّيْءَ: سىماب سۈركىمەك

زِئْبَق: سىماب: تەكرار ئۆزگىرىپ تۇرغۇچى، تۇتۇرۇقسىز

زِئْبَقِيّ: سىمابلىق، سىمابنىڭ

زَاتَ ـِ زَيْتًا الطَّعامَ: يېمەكلىككە ماي قۇيماق، تاماققا ماي قۇيماق

ـــ الشَّيْءَ: مايلىماق، ماي سۈرتمەك

زاج: تۆمۈر (II) ـ سولفات

زاجِر ج زَواجِرُ: مەنئى قىلغۇچى، چەكلىگۈچى

ـــ الإِنْسَان: ۋىجدان، ئىنساپ

زاحَ ـُ زَوْحًا عَنْ مَكانِهِ: ئايرىلماق، نېرى بولماق

ـــ ـِ زَيْحًا وَ زُيُوحًا و زَيَحَانًا: نېرى كەتمەك، ئايرىلماق

ـــ الْغِطاءَ أَونَحْوَهُ: ئاچماق، ئېچىۋەتمەك

زاحِف ج زَواحِفُ: ئۆملىگۈچى، ئۆمىلەپ ماڭغۇچى، ئۆمىلىگۈچىلەر

زاحَمَ هُ: قىستىۋەتمەك، تارلاشتۇرىۋەتمەك، رىقابەتلەشمەك

ـــ الْخَمْسِيْنَ: ئەللىك ياشقا يېقىنلاشماق

زاخِر ج زَواخِرُ: تاشقۇچى، يامراپ چىققۇچى: تېشىپ كەتكەن

زادَ ـُ زَوْدًا: ئوزۇق ـ تۈلۈك تەييارلىماق

رِيَّة: ئۆپكە: تۈر؛ خىل

رَيَّثَ: ھارماق، چارچىماق

ـــ الشَّيْءَ: يۇمشاتماق، بوشاتماق

رَيْـــث: كېچىكتۈرۈلگەن ۋاقىت ياكى مۆھلەت

ـَـ ھا: ... ۋاقتىغىچە، ... غىچىلىك

رَيَح: بوران، بورانلىق

رِيْح ج أَرْياح و أَرْواح و رِياح و رِيَح جج أَراوِيْحُ و أَرايِيْحُ: شامال، يەل

رَيْحَان ج رَيَـاحِيْنُ: رەيھان، رەيھانگۈل (خۇشبۇي ئۆسۈملۈك)

ـــ الشُّيُوخِ: خۇشپۇراق يالپۇز (ئۆسۈملۈك)

ـــ الكافُورِ: كامفورا دەرىخى

رِيْحَة: پۇراق، ھىد

رَيَّخَ هُ: ئاجىزلاشتۇرماق، كۈچسىزلەشتۈرمەك

رَيْد ج رُيُود وأَرْيَاد: ئېگىز ۋە تىك يار؛ ھاڭ، ئۇچما

رَيَّرَ و رُيِّرَ: سېمىز بولماق، تەمبەل بولماق

رِيْرَ رَيْرًا: سېمىز، تەمبەل، سېمىزلىك

رَيِس: ياقا، پەش (كىيىمنىڭ)

رَيْش رَيَّش: كۆپ يوپۇرماقلىق (ئۆسۈملۈك)

رِيْش ج رِيَاش و أَرْياش: پەي؛ گۈزەللىك زىننىتى؛ ھەشەمەتلىك ئائىلە سايمانلىرى

رِيْشَة: بىر تال پەي؛ (ماشىنىنىڭ ئۈستى تەرىپىدىكى) قانات؛ قەلەمنى سۇغا چىلىماق

رِيْشِيّ: پەيلىك، تۈكلۈك؛ پەيلىك ھالىتى

رَيَّض: تۇنجى كۆندۈرۈلگەن تاي، تۇنجى تەربىيىگە ئۇچرىغان تاي

رَيَّـعَ الْمَـالَ: كۆپەيتمەك، ئۆستۈرمەك، ئاشۇرماق

رَيْـــع: ھوسۇل، مەھسۇلات، ئىشلەپچىقىرىلىدىغان نەرسە؛ كىرىم، دارامەت؛ ئىجارە؛ تېرورلۇق، قورقۇنچلۇق؛ دەسلەپكى مەزگىل، گۈللىنىش دەۋرى

رِيْع ج رِياع: تۆپىلىك، ئىدىرلىق؛ كىچىك پوتەي؛ كىچىك قاراۋۇلخانا؛ خىرىستىئان چىركاۋىنىڭ كىچىك ئۆيى

رَيْعَـان: دەسلەپكى مەزگىل، ئەڭ ياخشى مەزگىل؛ جەۋھەر، مېغىزى

رِيْعَة: تۆپىلىك، ئىگىز؛ ئادەملەر توپى

رِيْف ج أَرْياف و رُيُـوف: يېزا، كەنت؛ تېرىلغۇ يەر

رِيْفِيّ: يېزىلىق، سەھرالىق

رَيْق: ئەڭ ياخشى؛ ساختا، يالغان؛ ئۆتكۈر قېلىچ

رِيْق ج أَرْياق و رِياق: شۆلگەي، سېرىق سۇ، شالوك

رَيَّـــهَ هُ: بېرىش- كېلىش قىلغۇزماق، ئۆتۈشۈپ تۇرماق، كېلىش – بېرىش قىلماق، مۇناسىۋەت ئېلىپ بارماق، مۇناسىۋەتلەشمەك

رِيُوسْـــتَات: رىئوستات، توسالغۇلارنى ئۆزگەرتكۈچ

زامِلَ هُ: مەلۇم نادەم بىلەن بىرگە ئورتاقلاشماق، ئۇنىك بىلەن خىزمەتداش ياكى ساۋاقداش بولماق

زانَ ـِ زَيْنًا هُ: زىننەتلەنمەك، گۈزەللەشتۈرمەك، ياسماق

زانٍ (اَلزَّانِي) ج زُنَاة: زىنا قىلغۇچى: پاسىق، بۇزۇق

زائِلَة: تۈۋرۈك: دەستە: خادا

زائِيَة ج زَوَان: تۇرمۇش ئىستىلى ياخشى بولمىغان ئايال: بۇزۇق ئايال

ـ مُحَصَّنَة: باسقۇنچىلىق قىلماق، ئىپپەك نومۇسىغا تەگمەك

ـ غَيْرَ مُحَصَّنَة: پاھىشۋازلىق قىلماق، زىنا قىلماق

زاه (اَلزَّاهِي): چىرايلىق: شانلىق، پارلاق: گۈللەنگەن

زاهِد ج زُهَّاد و زُهَّد: زاھىد، دەرۋىش، تەركى دۇنياچىلىق قىلغۇچى

ـ فِي كَذَا: كۆڭۈل بۆلۈنمەكەن، سوغاق مۇئامىلە قىلىنغان

زاهِر: گۈزەل، چىرايلىق: يېڭى ئېچىلغان

زاهِق: ھالاك بولغۇچى، يوقالغۇچى

زاهِل: تېپتېنچ، جىمجىت

زاهِيَة: چىرايلىق: شانلىق، پارلاق: گۈللەنگەن

زاوَجَ بَيْنَهُمَا: توي قىلىشماق: ئىككىسىنى توي قىلماق

ـ بَيْنَ الشَّيْئَيْنِ: بىرىكتۈرمەك، بىرلەشتۈرمەك، جۈپلىماق

زَاوَلَ الشَّيْءَ: تۇرۇنۇپ باقماق، ئىنتىلمەك

ـ اَلْعَمَلَ: ئەملەكە ئاشۇرماق، يولغا قويماق

زاوِيَة ج زَوَايا: بۇلۇك، بۇلۇك ـ پۇچقاق: كىچىك مەسچىت

ـ حادَّة: تۆتكۈر بۇلۇك، تۆتكۈر بۇلۇڭلۇق

ـ قائِمَة: تىك بۇلۇك، تىك بۇلۇڭلۇق

ـ نافِرَة: كەلك بۇلۇك، كەلك بۇلۇڭلۇق

ـ مُسْتَقِيمَة: تەكشى بۇلۇك، توز بۇلۇك

زايِدَ: خېرىدار بولماق

ـ لانًا: مەلۇم كىشى بىلەن رىقابەتلىشىپ باھا قويماق

زَئِيرٌ: ھۆركىرىگەن شىر: ھۆركىرەش

زايَلَ هُ: ئايرىلىپ كەتمەك: ئايرىلماق: خوشلاشماق

زَبَّ ـَ زَبًّا: يوز ۋە قۇلاق ئوستى تۆكلۈك بولۇپ كەتمەك

ـ ـُ زَبَّا الْقِرْبَةَ: تۇلۇمنى سوغا تولدۇرماق

زَبَّاء ج زُبّ: يوز ۋە قۇلىقى تۆكلۈك بولۇپ كەتكەن، يوز ۋە قۇلاقلىرى تۆكلۈك ئادەم

زِبَّال: تازلىق ئىشچىسى

زُبالَة: ئەخلەت، ئەخلەت ـ چاۋا

زَبائِن ج: مېھمانلار، خېرىدارلار

زُبائِي ج زُبائِيات: (ھايۋان، ئۆسۈملۈكلەرنىڭ) نەشتىرى، تىكىنى

زَبانِيَة: يالاقچى، غالچا، مەدىكار

ـــ ـِ زَيْدًا و زَيَدًا و زِيَادَةً و مَزِيْـدًا و زَيْدانًا الشَّيْءُ: ئاشماق، قوشۇلماق، زىيادە بولماق

ـــ الشَّيْءَ: ئۆسىۈرمەك، ئاشۇرماق

ـــ هُ خَيْرًا أوغَيْرَهُ: ئۇنىڭغا ياخشى ئورۇن بەرمەك

زاد ج أَزْواد و أَزْوِدَة: ئوزۇق ـ تـۇلۇك: ئاشلىق: لازىمەتلىكلەر: ھەربىي زۆرۈرىيەت

زَأَرَ ـَ زَئِيرًا و زَأْرًا و تَـزْآرًا الأَسَـدُ: ھۆركىرىمەك(شىر)

زارَ ـُ زِيارَة و مَزارًا و زَوْرًا و زُوارًا و زُوارَةً هُ: زىيارەت قىلماق، قاتناشماق، ئېكسكۇرسىيە قىلماق

زارَعَ فُلانًا: يەرنى ئىجارىگە ئېلىپ تېرىماق: ئىجارىكەش ياللىماق

زارِع: دېھقان، يەر تېرىغۇچى

زازِيَة ج زَياز: دۆڭ، دۆۋە: پەي

زاطَ ـِ زَيْطًا: ۋاراڭ ـ چۇرۇك قىلماق

زاغَ ـُ زَوْغًا و زَوَغانًا: قىيسايماق، قىڭغىر بولماق

ـــ عَنِ الطَّرِيْقِ: يولدىن چىقىپ كەتمەك: چىقىق

ـــ الْبَصَرُ: كۆز تورلاشماق: كۆز قۇيرۇقىدا قارىماق

ـــ ـِ زَيْغًا و زَيَغانًا و زَيْغُونَةً: قىيسىيىپ كەتمەك، سىڭايان بولۇپ قالماق، قىڭغىر بولماق: قائىدىدىن چىقىپ كەتمەك

زاغ: قاغا (دومچىسى بېشىل، قورساق قىسمى ئاق بولغان كىچىك قاغا)

زافَ ـُ زَوْفًا تِ الطَّائِرُ: يەردە قانىتىنى ئېچىپ ماڭماق ياكى سىرىلىپ ماڭماق

ـــ ـِ زُيُوفًا و زُيُوفَةً و زَيْفًا الشَّـيْءُ: ساختا ياسىماق، يالغاندىن ياساپ چىقماق

زافِتَة: ئاقساق، توكۇر (ئانا تۆگە)

زاقُول ج زَواقِيْلُ: ئوغرى؛ يانچۇقچى: قاراقچى

زاكَ ـُ زَوْكًا: ئىغاكلاپ دەلدەڭشىپ ماڭماق

زاكٍ (الزَّاكِي) ج زُكَـاة: ياخشى ئۆسۈپ چوڭ بولغۇچى

زاكَنَ هُ: يېقىنلاسىمى، يېقىن بولماق

زالَ ـَ زَيْلاً: توختىماق، توختاتماق

ما ـــ لَمْ يَـزَلْ · لايَـزَالُ: ئۆز پېتىچە، ئاۋالقىدەكلا، يەنىلا، يەنە شۇنداقلا (كان تۇرىدىكى پېئىللار)

ـــ ـُ زَوْلاً و زَوالاً و زَوَلانًا و زُوُولاً و زُوُولاً و زَوِيْـلاً: يوقالماق، زاۋال تاپماق، تۆگەشمەك: ئۆتۈپ كەتمەك

ـــ تِ الشَّـمْسُ: قۇياش يوقالماق، قۇياش غايىپ بولماق: قۇياش غەرب تەرىپكە قىيسايماق

زامَ ـُ زَوْمًا الرَّجُلُ: ھالاك بولماق، ئۆلمەك

ـــ الْكَلْبُ: ئىت چىشلىمەك

زَام: ھەرقانداق نەرسىنىڭ ئۆتتىن بىرى (4/1)

زامَة: ئادەملەر توپى

زامِر: دۇدۇك چالغۇچى، نەيچى

ـــ مُسَنْفَر أو مُضَنْفَر: خىرە ئەينەك، تۇتۇق ئەينەك

زُجاجَة: ئەينەك بوتۇلكا؛ بىر پارچە ئەينەك

زُجاجِيّ: ئەينەكتەك، ئەينەكسىمان: ئەينەك سودىگىرى، ئەينەكچى

زَجَّال ج زَجَّالَة: خەلق ناخشىچىسى

ـــ : پوچتا كەپتىرى

زَجَّحَ الْحاجِبَ: قاش سىزماق، قاشلىق ئەتمەك (قاشلىق قەلىمى بىلەن)

ـــ الشَّيْءَ: ئەينەكلەشتۈرمەك

زَجَرَ ـُ زَجْرًا هُ أَوبِهِ: توسىماق، مەنئى قىلماق، چەكلىمەك

ـــ الْحَيَوانُ: ھەيدىمەك، قوغلىماق: (ھايۋانى توسۇپ) قاتتىق ۋارقىرىماق

ـــ هُ عَنْ كَذا: چەكلىمەك، مەنئى قىلماق

ـــ هُ: قوغلاپ چىقارماق، ھەيدەپ چىقارماق، قوغلىۋەتمەك

زَجَر ج زُجُور: قاسرىقى ئىنتايىن ئىنچىكە چوڭ بىلىق

زَجْر: (ھايۋانلارنى توساپ) قاتتىق ۋارقىرىماق؛ ۋارقىرىماق، كايىماق

زَجَلَ ـُ زَجْلاً هُ أَوبِهِ: ئاتماق، ئوققا تۇتماق، ئوت ئاچماق

زَجَل ج أَزْجال: (ئاۋاز) كۆتۈرۈش ۋە چۈشۈرۈلىشى ئۇسۇلىدا ئوقۇلىدىغان شېئىر ياكى نەزمە

زَجِل ـَ زَجَلاً: ناخشا ئېيتماق، خەلق ناخشىسى ئېيتماق

زَجَلِيَّة: خەلق ناخشىسى

زَجَّى هُ: ھەيدىمەك، قوغلىماق: سۈرۈلمەك

ـــ الْفَراغَ: كۆڭۈل ئاچماق، ئىچ پۇشۇقىنى چىقارماق

ـــ الأَيَّامَ: ئۆتكۈزمەك، كەچۈرمەك

زُجَار: تولغاق: ئېڭرىماق، ئېنجىقلىماق؛ قانلىق تولغاق، دېزىنتېرىيە،

زَحَّاف: ياماشقۇچى، يەر بېغىرلىغۇچى؛ لۆمشىيدىغان، لۆمىلدەيدىغان

زَحَّافَة: يەر بېغىرلىغۇچى ھايۋانلار؛ گىرىيدىر، يەر تۈزلەش ماشىنىسى؛ كەسلەنچۈك

زِحَام: قىستاڭچىلىق، تىقما ـ تىقماق

زُحِرَ ـَ زَحِيْرًا: ئىڭرىماق، نالە قىلماق، ئىنجىقلىماق

زُحِرَ: تولغاق ياكى قان تولغاق كېسىلىگە گىرىپتار بولماق

زَخْزَاج: يىراق، يىراقلىق

زَخْزَحَ هُ عَنْ مَكانِهِ: يۆتكىلىپ كەتمەك، يىراقلاپ كەتمەك

زَحَّفَ الأَرضَ: يەر تۈزلىمەك؛ يەر بېغىرلىماق

زَحَفَ ـَ زَحْفًا: ئۆمىلىمەك، بېغىرلىماق، ئۆمىلەپ ماڭماق

ـــ إِلَيْهِ الْجَيْشُ: ھەربىي يۈرۈش قىلماق

زَبَّبَ الْعِنَبَ: ئۈزۈمنى قۇرۇتماق، ئۈزۈم قۇرۇتماق؛ ئۈزۈم قۇرىماق

زَبَّدَ اللَّبَنُ: قېتىق قايماق تۇتماق

زَبَدَ ـُ زَبْدًا اللَّبَنَ: قايماق ئالماق، قايماق چىقارماق

زَبَد ج أَزْبادٌ: كۆپۈك، ماغزاپ؛ ئاشلاندۇرۇق نەرسە

زُبْد ج زُبَد: سېرىق ماي، قايماق

زُبَدَة ج زُبَد: ماغزاپ، كۆپۈك

زُبْدَة ج زُبَد: بىر پارچە سېرىق ماي

ـ الْشَّيْءِ: نەرسىنىڭ ئەڭ ياخشى قىسمى

زَبَّرَ الْكِتَابَ: كىتاب يازماق

زَبَرَ ـُ زَبْرًا عَنِ الأَمْرِ: مەنئىي قىلماق، چەكلىمەك

ـ الْكِتَابَ: كىتاب يازماق

زُبْرَة ج زُبَر: لىم، بالا ياغاچ، خا؛ توغرا لىم، توغرا خا

زِبْرِقان: ئاي؛ شالاڭ ساقاللىق ئادەم

زَبَطَ ـِ زَبْطًا و زَبِيطًا الْبَطُّ: ئۆردەك ئاقىلدىماق

زَبَقَ ـِ زَبْقًا الشَّعْرَ: تۈك يۇلماق، چاچنى يۇلماق

ـــــ: لىپ قىلىپ كىربۇالماق، شارتتىدە كىربۇالماق

زَبَلَ ـِ زَبْلاً الأَرْضَ: يەرنى ئوغۇتلىماق، ئوغۇت بەرمەك، قىغ چاچماق

زَبْل: ئوغۇت، قىغ

زِبْلَة: ئوغۇت، ھايۋانلار قىغى

زِبْنِيَة ج زَبَانِيَةُ: ساقچى؛ ئىنسانىيەت ياكى جىنلار ئارىسىدىكى خائىن ياكى ئاسىيلىق قىلغۇچى

زَبُور جزُبُر: زەبۇر (داۋۇت ئەلەيھىسسالامغا نازىل بولغان مۇقەددەس كىتاب)

زَبُون ج زَبَائِن وُ زُبُن: مېھمان؛ نادان؛ ئەخمەق؛ كالۋا ـ دوّت: خېرىدار، چۆپچەت

زُبُون ج زَبَائِنُ: مېھمان، خېرىدار

زَبِيب: قۇرۇق ئۈزۈم؛ زەھەرلىك يىلان ئاغزىدىكى زەھەر، زەھەرلىك يىلاننىڭ زەھىرى

زَبِيبَةُ: بىر دانە قۇرۇق ئۈزۈم

زُبْيَة ج زُبًى: ئەڭ ئېگىز جاي؛ قويۇلۇپ بولغان قاپقان؛ ئوۋ ئوۋلايدىغان قاپقان

زَبِيرُ: يېزىلغان؛ بەختسىز، تەلەيسىز؛ قارا لاي؛ تەن قۇرۇلۇشى چىرايلىق ئەر؛ زەبەر تېغى

زِبِيل ج زَبَابِيلُ: خورما دەرىخى پوستىغا ئوسۇپ چىققان پوخاقسىمان نەرسە: قاپ، بوغچا، خالتا، سۇمۇت قاتارلىقلار

زَجَّ ـُ زَجًّا بِالشَّيْءِ: ئاتماق، تاشلىماق، چۆرىۋەتمەك

ـ ـِ زَجَجًا الْحاجِبُ: قەلەمقاش بولماق، قەلەمقاشقا ئايلانماق

زَجَا ـُ زَجْوًا: قوغلىۋەتمەك، ھەيدىمەك، ئالدىراتماق

زَجَّاج: ئەينەكچى، ئەينەك، سودىگىرى

زُجَاج: ئەينەك

زَرُّ ـُ زَرًّا الْعَيْنَ: كۆزنى قاماشتۇرماق، ئىمىر ـ چىمىر قىلماق

ـ الْقَمِيصَ: تۆكمىنى ئەتمەك

زِرّ ج أَزْرار و زُرُور: تۆكمە، توپچا؛ كونۇپكا قاپقىقى، كونۇپكا ۋىكيوچاتىلى

زِرَار ج زَرَارِيرُ: تۆكمە، توپچا، پىستان

زَرَّاع: تېرىمچى، تېرىقچى دېھقان

زِرَاعَة: يېزا ئىگىلىك، تېرىقچىلىق

زِرَاعِيّ: يېزا ئىگىلىكىنىك، دېھقانچىلىقىنىك

زُرَافَة ج زَرَافِيّ و زُرَافَى و زَرَائِفُ: زىرافە (ھايۋان)

ـ: جامائەت، بىر توپ

زَرَاق: ھاۋارەڭ، كۆك رەڭ

زَرَبَ ـُ زَرْبًا الْمَوَاشِيَ: ھايۋانلارنى ئېغىل ئىچىگە سولىماق، سولاپ قويماق

ـ لِلْمَاشِيَة: ھايۋانلار ئۈچۈن ئېغىل قۇرماق، ئېغىل سالماق

زَرِبَ ـَ زَرَبًا الْمَاءُ: ئاقماق

زُرْنُوب ج زَرَابِيلُ: ئېگىز پاشنىلىق ئاياق، پاشنىسى ئېگىز ئاياق

زُرْبِيّ ، زُرْبِيَّة ج زَرَابِيّ: ئېسىل سېلىنجا، ئېسىل گىلەم

زِرْخ: ساۋۇت، قالقان

زَرَدَ ـُ زَرْدًا: بوغۇپ ئۆلتۈرمەك، تۇنجۇقتۇرۇپ ئۆلتۈرمەك

زَرَد ج زُرُود: ساۋۇت، تۆمۈر كىيىم

رِدَ ـَ زَرَدًا اللُّقْمَةَ: يالماپلا يۇتۇۋەتمەك، چاينىماي يۇتۇۋەتمەك

زَرْدَة: ھەسەل پىچىنىسى، ھەسەل پىرەنىكى

زَرَدِيَّة: لاخشىگەر؛ كىچىك قىسقۇچ

زَرُورَ الثَّوْبَ: تۆكمىلىمەك، تۆكمە قادىماق؛ تۆكمىنى ئەتمەك

زَرْزَرَ الْعُصْفُورُ: قۇچقاچ ۋىچىر ـ ۋىچىر قىلماق، ۋىچىرلىماق

زَرْزَرَة: ۋىچىرلاش؛ ۋىچىر ـ ۋىچىر قىلغان ئاۋاز

زَرَعَ ـَ زَرْعًا و زِرَاعَةً الْحَبَّ: ئۇرۇق چاچماق، ئۇرۇقنى تېرىماق

ـ الأَرْضَ: يەر تېرىماق

ـ النَّبَاتَ: ئۆسۈملۈك تىكمەك، دەرەخ سالماق

زَرْع ج زُرُوع: ئۇرۇق سالماق، تېرىماق؛ زىرائەت؛ ئۆسۈملۈك

زُرْعَة: ئېتىز، ئېتىزلىق

زَرَق: ھاۋارەڭ، كۆك رەڭ

زَرِقَ ـَ زَرَقًا: كۆكەرمەك، يېشىللاشماق

زَرَق: قۇش چىشماق؛ قۇش مايىغى

زَرْقَاءُ م: كۆك رەڭلىك، يېشىل رەڭلىك

زُرْقَة: ھاۋارەڭ، كۆك رەڭ

زَرْكَشَ الْحَرِيرَ: ئالتۇن ـ كۈمۈش يىپ ئىشلىتىپ كىمخاپ توقىماق

زَرْكَشَ الْحَرِيرَ: ئالتۇن، كۈمۈش يىپتىن گۈللەپ كىمخاپ توقىماق

زَحْف ج زُحُوف: ھەربىي يۈرۈش؛ يەر ببغىرلاپ ئىلگىرلىگۈچى قوشۇن

زَحَّلَ الشَّيْءَ: يۆتكىمەك؛ سلجىتماق

زَحَلَ ـَ زُحُولاً و زَحْلاً عَنِ الْمَكَان: يۆتكەلمەك، يوقالماق، يىراقلاشماق، غايىپ بولماق

زُحَل: ساتۇرن، ساتۇرن يۇلتۇزى (9 پلانىتنىڭ بىرى)

زَحْلَقَ الشَّيْءَ: تېيىلدۇرماق، سىيرىلدۇرماق، سىيرىلىپ ماڭغۇزماق

ـ الْمَوْضِعَ: سلىقلىماق

زَحْلَقَة: تېيىلىپ ماڭماق، سىيرىلىپ ماڭماق؛ مۇز تېيىلماق

زَحْلُوقَة ج زَحَالِيقُ: يانتۇ سىيرىلىپ چۈشۈش (تەبىئىي ھادىسە)؛ چانا تېيىلىش تاختىسى

زَحَمَ ـَ زَحْمًا و زِحامًا و زَحْمَةً هُ: قىستاڭچىلىق بولماق، تىقىلما تىقماق بولماق

زَحْمَة: قىستاڭچىلىق، تىقما ـ تىقماق

زُحُوف: ئۆلمىمەك، يەر ببغىرلىماق

زَحِير: ئىڭرىماق، ناله قىلماق، ئىنجىقلىماق؛ قان تولغاق، تولغاق

زَخَّ ـِ زَخًّا الْجَمْرُ: چوغ يالقۇنلىماق، پىلىلدىماق

زَخَّار: تولۇپ كەتكەن، توشۇپ كەتكەن، لىقمۇ ـ لىق بولغان

زَخَارِفُ ج: زىننەت بويۇملىرى؛ سىرىق ئالتۇن

ـ الْماء: مەيىن دولقۇن؛ لەپپەك ـ لەپپەك قىلماق ياكى دولقۇنلىماق

زَخَرَ ـَ زَخْرًا و زُخُورًا و تَزْخارًا الْبَحْرُ: سۇ تولۇپ كەتمەك

ـ هُ: تولماق، تولۇپ كەتمەك

زَخْرَفَ هُ: بېزىمەك، زىننەتلىمەك، گۈزەللەشتۈرمەك

زُخْرُف ج زَخَارِفُ: زىننەت بويۇملىرى؛ زىننەت؛ سىرىق ئالتۇن

زُخْرُفِيّ: زىننەتلەنگەن، بېزەلگەن

زَخَمَ ـَ زَخْمًا هُ: ئىتتىرمەك، كۈچ بىلەن ئىتتەرمەك

زَخِمَ ـَ زَخَمًا اللَّحْمُ: پۈراپ قالماق، سېسىپ قالماق

زَخِم: پۈراپ قالغان، سېسىپ قالغان

زَخِم: ھەربىكەتلەندۈرگۈچى كۈچ؛ ئېنېرگىيە

زَخْمَاءُ م: پۈراپ قالغان، سېسىپ قالغان

زَخْمَة: پۈراپ قېلىش، سېسىپ قېلىش؛ زەخمىلەنمەك؛ دۈمباق كالتىكى

ـ الْعُود: (تارىلىق چالغۇ ئەسۋابلىرىنىڭ تارا تارتقۇچىسى

زُخْمَة: زەخمىلەنمەك، زەخمە يېمەك؛ (تارىلىق چالغۇ ئەسۋابلىرىنىڭ تارا تارتقۇچىسى

زَخِيخ: يالتىرىغان، يالقۇنلىغان

زَعِل: بىئارام بولغان، تىت – تىت بولغان؛ ئىچى پۇشقان، بېشى قاتقان

زَعِل ـَ زَعلاءَ منه: خاپا بولماق، بىئارام بولماق، ئىچى پۇشماق

زَعْـلان: تىت – تىت بولغان؛ سەپراسى ئۆرلەپ قالغۇچى، بىئارام بولغۇچى؛ بىزار بولغۇچى، تويۇپ قالغۇچى

زَعَـمَ ـُ زُعْمًـا و مَزْعَمًـا: قارىسىغا سۆزلىمەك، بىلجىرلىماق، پەرەز قىلماق؛ تەلۋىلەرچە بىر نېمە دېمەك، ئاغزىغا كەلگىنىچە ئاتىۋالماق

ـ زَعامَةً عَلَى الْقَوْمِ: قارمىقىدا بولماق، تەۋە بولماق،؛ئۆز بېشىمچىلىق قىلماق، زوراۋانلىق قىلماق

زَعُـمَ ـُ زَعامَـةً: قوماندانلىق قىلماق، رەھبەرلىك قىلماق، يولباشچىلىق قىلماق

زَعْـم: بىلجىرلىماق، قارىسىغا سۆزلىمەك، ئاغزىغا نېمە كەلسە شۇنى سۆزلىمەك؛ پەرەز قىلماق، قىياس قىلماق

زَعْنَفَة ج زَعانِفُ: ئۆزگۈچى قانات؛ بىلىق قانىتى؛ كالتە پۇتلۇق، كالتە پۇت (جانلىق)

زَعِيْق: ۋارقىرىماق؛ ۋارقىرىغان ئاۋاز

زَعِيْم ج زُعَمـاء: قوماندان، داھى، يول باشچى، رەھبەر؛ كېپىل، كېپىل بولغۇچى

زُعَابَة: تېۋىت، پەي، مامۇق، تۈك؛ مويلۇق، تۈكلۈك

زَغَب: سېرىق تۈك؛ تىۋىت؛ قىرقى چاچ، تۈرۈلمە تۈكلىرى

زَغِب: تىۋىتلىق ياكى يۇمران تۈكلۈك؛ ئالا – تاغىل ئات

زَغْبضاءُ م: ئۆسۈپ چىققان يۇمران تۈك؛ تىۋىتلىق، مويلۇق

زُغْبَة: قارغۇ چاشقان

زَغْبَـر: (سارجا، يۇڭ رەخت ئۈستىدىكى) تىۋىت، تۈك؛ پەت

زَغَدَ ـَ زَغْدًا: باسماق، قىسماق، سىقماق

زَغَبَة: بىر تال سىرىق تۈك؛ بىر تال موي

زَغْـرَدَ تِ الْمَـرْأَ ةُ: ئەرەب ئاياللىرى تەبرىكلىگەن ۋاقتىدا تىللىرىنى ئېغىزلىرىدا تىز مىدىرلىتىپ ھەم تەبرىكلەپ ۋارقىرىشى

زَغْرَدَة ج زَغارِدُ: ئەرەب ئاياللىرى ئۆزگىچە قارشى ئېلىپ ۋارقىراش [illegible]ى

زَغْرُودة ج زَغارِيْـد: ـەرەب ئاياللىرىنىڭ ئۆزگىچە قارشى ئېلىپ ۋارقىراش ئاۋازى

زَغْـزَغَ: يېنىكلىك قىلماق، شاللاقلىق قىلماق

زَغَطَّة · زُغُطَّة: ھىق تۇتماق

زَغَـلَ ـَ زَغْـلاً: جانى ئارىلاشتۇرماق، ساختىپەزلىك قىلماق

ـ الْمـاءَ: تۆكمەك، تۆكىۋەتمەك، ئارقا– ئارقىدىن سۇنى تۆكىۋەتمەك

زَرْكَشِيّ ج زَرَاكِشَة: كىمخابچى، زەرباب رەختچى

زِرْنِيْخ: ئارسىن (ئېلېمېنت)؛ بۇتپەرەس، بۇددىزىم تەرەپتارى، مۇشرىك

زَرَى ـِ زُرْيًا و زِرَايَةً و مَزْرِيَةً و مُزارَةً عَلَيْهِ عَمَلَهُ: تەنقىدلىمەك، ئەيىبلىمەك، سۆكمەك

زَرِيّ: ئەرزىمەس، ئۇشاق – چۈششەك پارچە – پۇرات؛ خەسىس، رەزىل، ئىپلاس

زِرْيَاب: ئۆزىنى ماختاپ بېزىگۈچى، ئەپتى– بەشىرىسىنى يوشۇرۇپ چىرايلىق كۆرۈنگۈچى

زَرِيْبَة ج زَرَائِبُ و زِرَاب: قوتان، ئېغىل

زَرِيْعَة: مايسا، نوتا، كۆچەت

زُطّ: سىگان، سىگانلار (مىللەتنىڭ ئىسمى)

زُطِّيّ: سىگان، سىگانلار

زُعاف: ئۆلتۈرىدىغان، جاننى ئالىدىغان، ئۆلۈمگە ئېلىپ بارىدىغان

زُعَاق: زەرداپ سۇ، شورلۇق سۇ؛ ھەم ئاچچىق ھەم تۇزلۇق بولغان

زَعَامَة: رەھبەرلىك ئورنى، رەھبەرلىك ھوقۇقى، رەھبەرلىك رولى؛ باشچىلىق، رەھبەرلىك؛ ئىززەت ئابرويى

زَعْبَرَة: ساختىپەزلىك قىلىش، كۆز بويامچىلىق قىلىش؛ ئالدامچىلىق قىلىش

زَعَجَ ـَ زَعْجًا: كاشىلا قىلماق، دەخلى قىلماق، ئاۋارە قىلماق، پاراكەندە قىلماق

زَعَج: ئالاقىزادە بولماق، ۋەھىمىگە چۈشمەك، پاراكەندە بولماق

زَعِر: شالاڭ چاچ، شالاڭ چاچلىق

زَعْرَاءُ ج زُعْر: شالاڭ چاچ ئادەم

زُعْرُور ج زَعَارِيْرُ: مىجەزى ئوسال، تەبئىتىي بۇزۇق؛ يامان تەبئىتلىك، ئوسال مىجەزلىك

ـ الأَوْدِيَة: دولانا دەرىخى، دولانا مىۋىسى

زَعْزَعَ الشَّيْءَ أَوبِهِ: لىڭشىتماق، قىمىرلاتماق، مىدىرلاتماق

زَعْزَعان: تەتۈر شامال، ساراڭ شامال، بوران

زَعْزَعَة ج زَعَازِعُ: لىڭشىتىش، مىدىرلاش، قىمىرلاش

زَعَطَ ـَ زَعْطًا هُ: بوغۇپ ئۆلتۈرمەك، سىرتماق سىلىپ ئۆلتۈرمەك

ـ الْحِمارُ: ئىشەك ھاڭرىماق

زَعَفَ ـَ زَعَفًا هُ: دەرھال ئۆلۈم جازاسى بەرمەك، شۇ ھامان ئېتىپ ئۆلتۈرمەك

زَعْفَران ج زَعَافِيرُ: زەپەر

زَعَقَ ـَ زَعْقًا: ۋارقىرىماق، توۋلىماق

زَعْق: قۇتقۇزۇشنى تەلەپ قىلىپ ۋارقىراش؛ توۋلاپ ۋارقىرىغان ئاۋاز

زَعْقَة: توۋلىماق، ۋارقىرىماق

زَعَل: خاپا بولماق، ئاچچىقلانماق، سەپراسى ئۆرلىمەك

زَعِلَ ـَ زَعَلاً: تىت – تىت بولماق، ئىچى پۇشماق، ئازابلانماق

زَقَفَ ـُ زَقْفًا الشَّيْءَ: ئاتماق، تاشلىماق

زَقْفُونَة: يۇتمەك، ھاپاچ قىلماق (بالىنى)

زَقَمَ ـُ زَقْمًا الطَّعامَ: يۇتماق، شورىماق، شۈمۈرمەك

زُقَيْقَة: ئالتۇن قانات كېپىنەك

زَكَّ ـِ زَكًّا و زَكَكًا و زَكِيكًا الشَّيْخُ: دەلدۈش بولۇپ قالماق، دەلدۈشلەپ ماڭماق

زَكَا ـُ زَكاءً و زُكُوًّا و زَكاةً الشَّيْءُ: ئۆسمەك، بىخ سۈرمەك؛ ئەۋج ئالماق

ـــ تِ الأَرْضُ: مۇنبەت بولماق، بولۇق بولماق

ـــ: لايىقلاشماق، مۇۋاپىقلاشماق؛ پاك بولماق، ساپ بولماق، پاكىزە بولماق، ئەيىپسىز بولماق، گۇناھسىز بولماق، باي بولماق

زَكاء ج زَكًا و زَكَوات: پاك، ساپ؛ بەرىكەت؛ ئاشۇرماق، كۆپتۈرمەك؛ ئىئانە، ئىئانە پۇلى؛ زاكات

زَكاة ج زَكًا و زَكَوَات: پاكلىق؛ بەرىكەت؛ ئىئانە، ئىئانە پۇلى

ـــ الْمالِ: پۇلنىڭ زاكىتى

زُكام: زۇكام؛ شامالداپ قېلىش

زَكانَة ج زَكانِيَة: توغرا كىسىم ياكى پىكىر، قاراش

زَكَبَ ـُ زَكْبًا الإناءَ: تولدۇرماق، توشقۇزماق

زَكَمَ ـُ زَكْمًا هُ: شامال تېگىپ زۇكام بولۇپ قالماق

زُكِمَ: شامالداپ قېلىش، زۇكام بولۇپ قېلىش

زَكْمَة: زۇكامداپ قالماق، شامالداپ قالماق

زُكْمَة: كەنجى ئوغۇل ياكى كەنجى قىز

زَكَّنَ عَلَيْهِ: ئارىلاشتۇرىۋەتمەك؛ ئويلاپ كۆرمەك، دەڭسەپ كۆرمەك

زَكِنَ ـَ زَكَنًا الأَمْرَ: چۈشەنمەك، بىلمەك، ئوقىماق

زَكَّى الشَّيْءَ: ئۆستۈرمەك؛ ياشناتماق، ياشارتماق، ئەۋج ئالغۇزماق

ـــ هُ: لايىقلاشتۇماق، مۇۋاپىقلاشتۇرماق؛ ئۆزگەرتمەك

ـــ مالَهُ: مالنىڭ زاكىتىنى بەرمەك، زاكات ئايرىماق

زَكِيَ ـَ زَكًى و زَكاءً الشَّيْءَ: ئۆسمەك، ياشارماق، ئەۋج ئۇرماق

ـــ بِهِ: لايىق بولماق، مۇۋاپىق بولماق

زَكِيّ ج أَزْكِيَاءُ: ياخشى ئۆسكەن؛ لايىق، مۇۋاپىق؛ پاك ـ ساپ؛ گۇناھسىز، قۇسۇرسىز؛ ئىنتايىن كۆپ ياخشىلىق قىلغۇچى

زَلاَبِيَة: قۇيماق، پوشكال، چەلپەك

زَلَّ ـَ زَلاًّ و زَلَلاً و زُلُولاً و زَلِيلاً ومَزِلَّةً و زِلِّيلَى و زِلِّيلاءً: مۇدۇرۇپ كەتمەك، تېيىلىپ كەتمەك

ـــ فى رَأْيِهِ: خاتالىق ئۆتكۈزمەك، سەۋەنلىك ئۆتكۈزمەك

زَغَـــل: جالاشماق، جا ئارىلاشتۇرماق، ساختىپەزلىك قىلماق

زَغْلَلَ النَّظَرَ: كۆزلەر ئىمىر ـ چىمىر بولماق

زَغْلَلَـــة: كـــۆزنى چاقناتمـــاق، كـــۆزنى قاماشتۇرماق

زُغْلُول ج زَغَالِيلُ: تەنتەك، شاللاق: بوۋاق: مىسرىنىك بىرخىل خورمىسى

زَفَّ ـُ زَفًّا وزِفَافًا وَزَفَّةَ الْعَرُوسَ اِلَـى زَوْجِها: توي قىلغان قىزنى ئىرىكە يەتكۈزۈپ بەرمەك، يېڭى توي قىلغان قىزنى ئەر ئۆيىگە يەتكۈزۈپ بەرمەك

ـــ الْبُشْرَى: خوشخەۋەر يەتكۈزمەك

ـــ ـِ زَفًّا وزُفُوفًا وزِفِيفًا الطَّـائِرُ: قانات كېرىپ تۆۋەنلىمەك

ـــ زَفًّا وَ زُفُوفًـا وَ زِفِيفًـا: تېز بولماق، چاپسان بولماق

ـــ تِ الـرِّيْحُ: سالقىن شامال يەلپۈمەك، مەيىن شامال يەلپۈمەك

زِفّ: قىسقا پەيلىك، كىچىك پەيلىك

زِفَـاف: توي، توي مۇراسىمى: قىزنى ياتلىق قىلماق

زَفَّـتَ الشَّـيْءَ: ئاسفالتلىماق، قاراماي ياتقۇزماق

زَفَّـتَ ـُ زَفْتَـاهُ: ھاردۇرماق: ئوغلىنىنى قاينىتماق، ئاچچىقىنى كەلتۈرمەك

ـــ الإِناءَ: تولماق، لىقمۇ ـ لىق تولماق

زَفَّة: بىر قېتىم كەلمەك، بىر قېتىم بارماق: قاتار بولۇپ ماڭماق: بىر قانچە قېتىم كەلمەك

زِفْت: قاراماي، ئاسفالىت

ـــ التَّرْمَنْتِيْنَ: دورىقاي: سېغىز

زَفَرَ: پاسكىنا مايلارنى سۈرتمەك، پاسكىنا مايلارنى ئېينماق: مايلىق يېمەكلىكلەرنى يېمەك

زَفَرَ ـِ زَفْرًا: ئىچ ـ قارنىنى بوشىتىۋالماق

ـــ تِ النَّارُ: ئوت چاراسلاپ ئاۋاز چىقارماق

زَفَر: ياغ، ماي

زُفَر: شىر: قەھرىمان: دېڭىز: دەريا: سېخى: ئىگە، خوجايىن: كۆپ ھەددىيە: يوغان تۆگە

زَفْرَة: ئاھ ئۇرماق، ئۇھ تارتماق

زَفَنَ ـِ زَفْنًـا: تانسا ئويناتماق: ئۇسۇل ئويناتماق: ئىتتىرمەك: تەپمەك

زِفْن: تورۇس، تورۇس بېشى، ئۆي ئۈستى

زَفُون: ئاقساق، توكۇر (چىشى تۆگە)

زَفِيْر: ئۇھ تارتىش، ئاھ ئۇرۇش

زِقّ ج زِقاق و أَزْقـات وزُقّـان وَأَزُقّ: تۆلۈم، تىرە سۇ قاچىسى، تېرە خالتا

زُقاق ج أَزِقّة و زُقّان: تار كوچا، خالتا كوچا

زَقْـزَقَ الطَّـائِرُ: دانلىماق، چوقىلىماق: ۋىچىرلىماق، ۋىچ ـ ۋىچ قىلماق

ـــ: كىچىككىنە كۆلۈمسىرىمەك، مىيىقىدا كۆلۈپ قويماق

زَقْزَقَة: قوش سايرىغان ئاۋاز: ئوماق (بالا): قۇرۇق پاراڭ

زُلْمَة ج زَلَمَة ج زَلَـمُ: فىگورا؛ تەقى – تۇرقى، بوي، قامەت

زُلِّيَّة ج زَلاَلِيّ: يۇڭ گىلەم، گىلەم

زَلِيْج: تېيىلغاق، سېلىق؛ تېيىلغاق بولۇپ كەتكەن

زُلَّيْج: فار – فور خىش، چىنە خىش

زُلَّيْق ج زَلاَئِقُ: توغاچ شاپتۇل (شاپتۇلنىڭ بىرخىلى)

زَمَّ ـــ زَمًّا الشَّـــيْءَ: چەگمەك، باغلىماق، تاڭماق

ـــ الْجَمَـــلَ: نوختىلىماق، چۇلۋۇرلىماق؛ تۆگىنى نۇختىلاپ باغلىماق

زَمَامَة: جىددى بولماق، كەسكىن بولماق، سۈرلۈك بولماق

زَمَّار: نەيچى، سۇنايچى، كانايچى

زِمَار: تۆگە قۇش

زَمَّارَة ج زَمَامِيْر: نەي، سۇناي

زَمَالَـــــة: ساۋاقداشلىق مۇناسىۋىتى، خىزمەتداشلىق مۇناسىۋىتى

زَمَالِـــكُ: زەمالىك (قاھىرەدىكى بىر ئارال رايوننىڭ ئىسمى)

زِمَام ج أَزِمَّة: چۇلۋۇر، نۇختا

ـــ الْحُكْمِ: ھوقۇق، ھاكىمىيەت

ـــ الْحِذَاءِ: ئاياغنىڭ بوغقۇچى

زَمَان ج أَزْمِنَة وَ أَزْمِنُ: زامان، ۋاقىت، مەزگىل

ـــ مِنَ السَّنَةِ: پەسىل

زَمَانَة: ئاستا خاراكتېرلىك كېسەل؛ ئاغرىق؛ كونا كېسەل

زَمَانِيّ: ئۆرپ – ئادەتلىنىپ كەتكەن، ئۆرپ – ئادەت بولغان

زَمَانِيَّة: شۇ ھامان، ھەش – پەش دېگۈچە، كۆزنى يۇمۇپ ئاچقۇچە

زُمِتَ ـُـ زَمَانَةً: جىددى بولماق، كەسكىن، سۈرلۈك بولماق

زَمِجَ ـَـ زَمَجًا: غەزەپلەنمەك، چېچىلماق، قاينىماق

زُمَّج الْمَاءِ: دېڭىز چايكىسى، بىلىق ئالغۇچ

زَمْجَرَ الأَسَدُ: ھۆركىرىمەك (يولۋاس)

زَمْجَرَة ج زَمَاجِرُ و زَمَاجِيْرُ: ھۆركىرەش؛ ھۆركىرىمەك

زَمَّرَ بِالْهِزْمَارِ أَو الْقَصَـــبِ: نەي چالماق، سۇناي چالماق

زَمَرَ ـُـ زَمْرًا وَ زَمِيْزًا: نەي چالماق، سۇناي چالماق

زَمْر ج زُمُور: نەي چېلىش، سۇناي چېلىش

زُمْرَة ج زُمَر: جامائەت، گورۇھ، بىر توپ

زُمُرُّد: سۈزۈك ياقۇت، يېشىل ياقۇت

زَمْزَمَ الشَّيْءُ: گۇم – گۇم قىلماق

ـــ الرَّعْدُ: گۈلدۈرماما گۈلدۈرلىمەك

زَمْزَم: زەمزەم، زەمزەم بۇلىقى (كەئىبىدىكى بۇلاق)

زِمْزِمَة ج زَمَازِمُ وَ زِمْـــزِم: توپ، گوروھ، ئەترەت، گۇرۇپپا

زِلاج: ناقاق، دەم

زَلاقَة: چاقىرماق؛ سىلىقلاشماق، تېيىلغاق بولماق

زَلاقَة ج زَلالِيقُ: چانا، كانكا

زُلال: تۆخۇم ئېقى؛ سۈزۈك سۇ، ساپ سۇ

زُلالِيّ: تۆخۇم ئېقىدەك، سۇپ ـ سۈزۈكلۈك

زَلّة: مۇدۇرۇپ كەتمەك؛ سەۋەنلىك، خاتالىق

زَلَجَ ـُ زَلْجًا الْبابَ: ئىشىكنى ناقىماق، دەملىمەك

زَلَـجَ ـَ زُلُوجًا: تېيىلغاق بولۇپ كەتمەك، سىلىق بولۇپ كەتمەك

ـ عَلَى الثَّلْجِ: قار تېيىلماق، مۆز تېيىلماق

زَلِج: سىلىق، تېيىلغاق

زَلَحَ ـَ زَلْحًا الشَّيْءَ: تەمىنى تېتىماق، تېتىپ باقماق

زَلْحَفَة: تاشپاقا

زَلَخَ هُ: تېيىلدۇرماق، سىلىقلاشتۇرماق

زَلَخَ ـِ زَلْخانًا الشَّيْءَ: ئالغا ئىلگىرلىمەك، ئالغا باسماق

زِلْـزَال ج زَلازِلُ: زىلزىلە، تەۋرىنىش، سىلكىنىش؛ جاپا ـ مۇشەققەت

زَلَـخَ ـَ زَلْخًـا: ھايۋانلار سەمرىمەك، ھايۋانلارنى ماي قاپلىماق

زَلْزَلَ الشَّيْءَ: تەۋرىتمەك، سىلكىمەك

زَلْزَلَة: يەر تەۋرەش، زىلزىلە

زَلَطَة: بىر دانە شېغىل ياكى بىر دانە يېرىك شېغىل

زَلَطَ ـِ زَلْطًا: تېز قەدەم بىلەن ماڭماق

زَلَط: شېغىل، يېرىك شېغىل

زَلَفَ ـُ زَلْفًا وَ زَلِيفًا إِلَيْـهِ: يېقىنچىلىق قىلماق، خوشامەت قىلماق؛ ئۆزىنى تارتماق، ئۆزىنى قارىتماق

زَلْف: يېقىنچىلىق قىلىش، خوشامەت قىلىش

زِلْف: باغ، باغچا؛ ئوت ـ چۆپلۈك يەر

زُلْفَة ج زُلَف وَ زُلَفات وَ زُلُفات: دەرىجە، سورت؛ تۈلۈم

زُلْفِيّ: يېقىنچىلىق قىلماق، خوشامەت قىلماق

زَلَقَ هُ: تېيىلدۇرماق؛ خاتالاشتۇرماق

زَلَقَ ـُ و زَلِقَ ـَ زَلَقَات الْقَدَمُ: تېيىلىپ كەتمەك، مۇدۇرۇلۇپ كەتمەك؛ تېيىلىپ يىقىلىپ چۈشمەك

زَلَق: تېيىلغاق يەر

زَلَـق: تېيىلغاق بولۇپ كەتكەن؛ پاتقاق بولۇپ كەتكەن

زَلْقَة: بىر پوت تېيىلىپ كەتمەك؛ بىر قېتىم تېيىلماق

زَلَل: خاتالىق، سەۋەنلىك

زَلَمَ ـُ زَلْمًا: خاتالىق ئۆتكۈزمەك

ـ الإِنَـاءَ: تولدۇرماق، توشقۇزماق (سۇ قاتارلىقلار بىلەن)

ـ الأَنْـفَ: بۇرۇن كەسمەك؛ بۇرۇننى كېسۈۋەتمەك

زَلَم: پال ئوقى (جاھىلىيەتتە ئەرەبلەر پال سېلىش ئۈچۈن ئىشلىتىدىغان)

زِنَة: نام، ئاتاق؛ ئېغىرلىق مىقدارى

زَنْتَرَة: ھاكاۋۇرلۇق بىلەن مۇئامىلە قىلىش؛ ھاكاۋۇرلۇق پوزىتسىيىسىدە بولۇش؛ مەنمەنچى ئادەم

زِنْج ج زُنُوج: قارا تەنلىك ئادەم، زەڭگى

زِنْجَارُ النُّحَاسِ: مىس دىتى

زَنْجَبِيْل: زەنجىۋىل (دورا ئۆسۈملۈك)

زِنْجِفْر زُنْجُفر: قىزىل لاك، سىماب سولفىد دورىسى

زِنْجِيّ: قارا تەنلىككە مەنسۇپ، زەنگىگە دائىر، زەڭگى (قارا تەنلىك)

زِنْجِيْر ج زَنَاجِيْرُ: زەنجىر؛ تىرناقتىكى ئاق داغ؛ تۇتقۇچ (چالغۇ ئەسۋابىنىڭ)

زَنْجِيْرَة: تىرناقتىكى ئاق داغ

زَنَخ: پۇراپ قالغان، سېسىپ قالغان

زَنِخَ ـَ زَنْخًا الزَّيْتُ أوَ اللَّحْمُ: (ماي، گۆش قاتارلىقلار) بۇزۇلۇپ قالماق؛ سۈپىتى ئۆزگەرمەك، پۇراپ قالماق

زَنِخ: پۇراپ قالغان، سۈپىتى ئۆزگىرىپ قالغان

زَنَّدَ الإِنَاءَ: تولدۇرماق، توشقۇزماق

زَنَدَ ـِ زَنْدًا الإِنَاءَ: تولماق، تولۇپ قالماق؛ تولدۇرماق

ـ النَّارَ: ئوت ياقماق، ئوت قالىماق

زَنِدَ ـَ زَنْدًا الرَّجُلُ: ئىچمەك

زَنْد ج زِنَاد وَ أَزْنُد و أَزْنَاد: بېغىش (قولىنىڭ بېغىشى)

ـ الْبُنْدُقِيَّة: مىلتىقنىڭ تەپكىسى

زَنْدَقَة: دىنسىزلىق، خۇداسىزلىق

زِنْدِيْق ج زَنَادِيْقُ و زَنَادِقَةُ: خۇداسىز ئادەم، ئاتېيىست، دەھرى؛ يالغاندىن خۇداغا ئىشەنگەن ئادەم

زَنْزَهُ: ئۇنىڭ بەلبىغىنى چىڭىتىپ قويماق

زِنْزَانَة: تۈرمە كامىرى؛ زىندان

زَنَقَ ـُ زَنْقًاهُ: قىسماق، سىقماق؛ پىرىن بىلەن باسماق

ـ الْفَرَسَ: ئاتنى يۈگەنلىمەك، ئاتقا ئېغىز دۇرۇق سالماق

ـ عَلَى فُلَانٍ: بىخللىق قىلماق، پىخسىقلىق قىلماق

زَنَقَة: تار كوچا، خالتا كوچا

زَنْقَة: بېسىم ئىشلىتىش، قىستاش (ئادەمنى)

ـ الْبَوْلِ: سۈيدۈك تۇتۇلۇپ قالماق

زِنْكٌ: سىنىك (ئېلېمېنت)

ـ أُكْسِيْد: سېنىك ئوكسىدى

زَنَمَة: (دەرەخنىڭ) يان يوپۇرمىقى

زَنَى ـِ زِنًى و زِنَاءً: زىنا قىلماق، پاھىشە قىلماق؛ پاسىقلىق قىلماق

زَنِيْم: تېگى پەس، ھارامدىن بولغان

زِهْ: ئىنتايىن ياخشى! ھەببەللى، يارايسەن!

زَهَا ـُ زَهْوًاهُ: سەل قارىماق، كۆزگە ئىلماسلىق، مەنسىتمەسلىك

ـ هُ الْكِبْرُ: ئۆزىنى چوڭ تۇتماق، ھاكاۋۇرلۇق قىلماق

زَمْزَمِيَّة: تېرموس، چايدان؛ چۆگۈن؛ چمينەك
زَمَّعَ الأَمْرَ أَو عَلَيْهِ أَوبِهِ: ئىرادە قىلماق، بەل باغلىماق، قارار قىلماق
زَمَك: كۆچلۈك غەزەپ؛ دەرغەزەپ
زَمَلَ ـُ زَمَلاً الرَّجُلَ: ساۋاقداش بولماق
زُمْلَـــة: ساۋاقداشلىق مۇناسىۋىتى؛ ساۋاقداش؛ بىر توپ، گورۇھ
زَمَّمَ الْجِمَالَ: نۆختا سالماق، چۈلۈڭ‌ئىلماق
زَمَن ج أَزْمَان و أَزْمُـن: ۋاقىت، دەۋىر، مەزگىل
زَمِنَ ـَ زَمَنًا وَ زُمْنَةً وَ زَمَانَـةً: مېيىپ بولماق؛ كەم ئەقىل بولۇپ قالماق
زَمِن: مېيىپ؛ كەم ئەقىل
زَمَنِي: رېئاللىق، دەۋرلىك، مەزگىللىك
زَمْهَـرَتِ الْعَـيْنُ: كۆزگە سوغاق تېگىپ قىزىرىپ قالماق، كۆزگە سوغاق تېگىپ قىزىرىپ قالماق
زَمْهَرِيْر: قاتتىق سوغۇق، قەھرىتان سوغۇق
زَمِيْت ج زُمَتَـاء: جىمجىتلىق، سۈرلۈك، تېپتىنچلىق
زَمِيْر: نەي چالماق، سۇناي چالماق
زَمِيْل ج زُمَلاء: ساۋاقداش؛ يولداش؛ ئىشداش
زَمِيْن ج زَمْنَى وَ زَمْنَة: مېيىپ ئادەم، ناكا ئادەم
زَنَأَ عَلَيْهِ: چەكلىمەك
زَنَأَ ـَ زَنْـأً الْبَـوْلَ: سۈيدۈك تۇتۇلماق، سىيەلمەي قالماق
زِنَاء: زىنا قىلماق، پاھىشە قىلماق
زَنَأَة الْبَوْل: سۈيدۈك تۇتۇلماق، سۈيدۈك تۇتۇلۇپ قالماق
زَنَاخَة: قىرتاق پۇراق؛ تېتىقسىز، قاگسىق
زِنَاد: چاقماق ياندۇرماق؛ قۇرال ياكى سايمان تەپكىسى
زُنَار ج زَنَانِيْر: بەلباغنى چىگىستىش؛ بەلگە: زۇننار (قەدىمكى ئىسلام دۆلەتلىرىدىكى غەيرى مۇسۇلمانلارنىڭ تاقايدىغان بەلگىسى)
زِنَاق ج زُنُـق: جۇمبۇ، ئات جۇمبۇسى (ئاتنى ھارۋىغا قوشقاندا مۇرىسىگە سېلىنىدىغان نەرسە)؛ تاسما (ئېتىنىڭ بوينىغا سالىدىغان تاسما)
زِنْبَار: سېرىق ھەرە
زَنْبَر: شىر (ھايۋان)
زُنْبُـر: سېرىق قۇيرۇق، چوڭ چاشقان؛ كۆچلۈك ئېشەك، قاۋۇل ئېشەك؛ گەپدان ئادەم، سۆزمەن ئادەم
زُنْبُرُك زَنْبَرَك: پورژىنا
زَنْبَق زَنْبَقَـة ج زَنَـابِقُ: تۈن لەيلىسى (ئۆسۈملۈك)
زُنْبُور ج زَنَابِيْر: سېرىق ھەرە؛ چوڭ سېرىق ھەرە: تۆلۈم چاشقان، چوڭ چاشقان؛ كۆچلۈك ئېشەك: گەپدان، سۆزمەن
زَنْبِيْل ج زَنَابِيْـلُ: زەنبىل؛ خورما دەرىخى پوستىدا توقۇلىدىغان سېۋەت

زُهُومَة: بەتبۇي، سېسىق پۇراق

زُهَـــى: چىرايلىق، كۆركەم، يارقىن، گۈزەل

زَهِيْد ج زُهَدان · زَهِيْـدَة ج زَهَائِـدُ: ئازغىنا، كچىككىنە: قىممىتى يوق

زَوَائِدُ: ئېشىندى، ئارتۇق، قالدۇق: ئارتۇق نەرسە، قوشۇمچە نەرسە

الـ ـــ: زىيادە ھەرپ: (سـألتمونيها)نىڭ ئىچىدە زىيادە ھەرپ بار

زَواج: تـوي قىلمـاق، نىكاھلانمـاق: جۈپلەشمەك

زَوَاجِـيّ: ئەر ـ خوتۇنلۇق: نىكاھلانغان، توي قىلغان

زَوَاق: پارقىراق زىننەت بويۇملىرى: زەردىن توقۇلغان رەخت

زَوَال: يوقالماق، تۈگىمەك، زاۋال تاپماق، ئۆچمەك

ـــ الشَّمْسِ: قۇياشنىڭ قايرىلىشى

زَوَان: مەستەك (تېنى زەھەرلىك بۇغدايسىمان ئۆسۈملۈك)

زَوْبَعَة ج زَوَابِـعُ: قار ـ بوران، بوران ـ چاپقۇن

زَوَّجَ هُ إِمْرَأَةً بِهـا: توي قىلىپ قويماق، نىكاھلاپ قويماق

ـــ الشَّيْءَ بالشَّيْءِ أَو إِلَيْهِ: بىرلەشتۈرمەك، بېرىكتۈرمەك، جۈپلەشتۈرمەك

زَوْج ج أَزْوَاج: ئـەر (ئايالنـڭ ئېـرى): ھايۋاننىڭ جۈپتى: قوش، جۈپ

ـــ الأُمِّ: ئۆگەي دادا

ـــ اَحْذِيَة: بىر جۈپ ئاياغ

زَوجَان: بىر جۈپ، بىر يۇرۇش

زَوْجَة: ئايال (ئەرنىڭ ئايالى): ھايۋاننىڭ جۈپتى: خوتۇن: جۈپ، قوش

ـــ الأَبِ: ئۆگەي ئانا

زَوْجِـيّ: جـۈپ سـان: تـوي قىلغـان، نىكاھلانغان

زَوْجِيَّـة: تـوي قىلىـش، نىكـاھلىنىش: جۈپلەشمەك: ئەر ـ خوتۇنلۇق مۇناسىۋەت

زَوْج: يۆتكىمەك، نېرى سۈرمەك، سۈرۈپ قويماق

زَوَّدَهُ: ئوزۇقلـۇق بىلـەن تەمىنلىمـەك، يېمەكلىك بىلەن تەمىنلىمەك

زَوَّرَ الشَّيْءَ: ساختىلاشماق، يالغانلاشتۇرماق، جالاشتۇرماق

ـــ عَلَيْهِ كَذَا وَكَـذَا: بۆھتان چاپلىماق، تۆھمەت قىلماق، قارا چاپلىماق

زَوَر: بـۇزماق، بـۇزۇپ كۆرسـەتمەك: بـاش قىسمى

زَوِرَ ـَ زَوَرًا: بـۇزۇپ كـۆرسەتـمەك، بۇزماق

زَوْر: خىيـالى مـەنزىرە: گـال، يۇتقـۇنچاق، بوغۇز

ـــ زَهْوًا وَ زُهُوًّا و زُهَـــاءً: تەكەببۇرلۇق قىلماق، ئۆزىنى چوڭ تۇتماق

ـــ الزَّهْرُ: چاقناپ تۇرماق، كۆركەم تۇرماق، يارقىن تۇرماق

ـــ الشَّيْءَ: يورۇتماق، نۇر چاچماق

ـــ الزَّرْعُ: ئۆسمەك، بىخ سۈرمەك

زُهَاء: تەخمىنەن، ئۆپچۆرسىدە، ئەتراپىدا

زَهَادَة: زاھىدلىق، تەركى دۇنيالىق

ـــ فى الشَّيْءِ: ۋاز كەچمەك، تاشلۇمتمەك

زَهَّدَهُ فِى الشَّيْءِ أوعَنْـــهُ: ۋاز كېچىشكە ئۇندىمەك، ئايرىلىشقا نەسىھەت قىلماق

زَهَدَ وَ زَهِدَ ـَ و زَهُدَ ـُ زَهْدًا وَزَهَادَةً فى الشَّيْءِ أَو عَنْـــهُ: قول ئۈزمەك، تەرك ئەتمەك، ۋاز كەچمەك، تاشلىماق

ـــــ فـــى الأَمْـــرِ: ...غا كۆڭۈل بۆلمەسلىك، .... غا سوغۇق مۇئامىلە قىلماق؛ ۋاز كەچمەك، تاشلىماق

زُهْد: زاھىدلىق، تەركى دۇنيالىق، دەرۋىشلىك

زَهَرٌ: گۈل ئېچىلماق

زَهَـــرَ ـَ زُهُـــورًا الْوَجْـــهُ: چاقنىماق، يارقىرماق، نۇر يېغىپ تۇرماق

زَهَر ج أَزْهار وَ زُهُور وَ أَزْهُـــر جـــج أَزَاهِرُ: گۈل، چېچەك

ـــ النَّرْد: شەشكال (قىمار ئويناش ئەسۋابى)

ـــ الْحَجَر: مۇخ، تاش قىنا: لىشاينىك (ئۆسۈملۈك)

ـــ الْعَسَل: ئۈچقان (ئۆسۈملۈك)

ـــ اللَّيْل: ھەپسەنگىكۈل، ناماز شام گۈل

زَهْرَاء م: پارلاق، نۇرلۇق؛ كۆركەم، يارقىن

زَهْرَة: بىر تال گۈل؛ گۈزەللىك؛ ئاق ئىگىر (ئۆسۈملۈك)

ـــ الْحَيَاة أوالْعُمْر: گۈزەل ياشلىق، گۈزەل ھايات مەنزىرىسى

زُهْـــرَة: گۈزەل، چىرايلىق؛ كېلىشكەن، قەددى ـ قامەتلىك

زُهَرِىّ: تاناسىل كېسەللىكلىرى، سېفلىس

زَهْرِيَّة: گۈل قاچىسى، لوگقا، تەشتەك

زَهَقَ ـَ زَهْقًا وَ زُهُوقًا: يوقالماق، ھالاك بولماق

ـــ تْ نَفْسُهُ: ئۆزىنى ئۆلتۈرمەك، ھالاك بولماق

زَهَكَ ـَ زَهْكًا الشَّيْءَ: ئۈۋىماق، ئەزمەك؛ شامال چاقـ توزاق ئۈچۈرماق

زَهْلَـــقَ الشَّـــيْءَ: بىلمەك، پارقىراتماق، سۈركەپ پارقىراتماق

زِهْلِق: تېنىك ئادەم، جانلىق ئادەم: بوران ـ چاپقۇن

زَهَمَ ـُ زَهْمًا: يىلىك تولماق، يىلىك تولۇق بولماق

زَهِم: پۈراپ قالغان، ئىچىپ قالغان، سېسىپ قالغان

زُهْم · زُهْمَة: سېسىق پۈراق، بەتبۇي پۈراق

زَهْـــوه زُهُـــوّ: پۈرىماق، نۇر چاچماق، ھاكاۋۇرلۇق قىلماق، ئۆزىنى چوڭ تۇتماق

زُهُـــوق: يوقالغۇچى، ھالاك بولغۇچى؛ كېرەكسىز، كېرىكى يوق

زَيْت ج زُيُوت: ياغ، ماي: زەيتۇن يېغى؛ ئۆسۈملۈك يېغى: يورۇتماق: سىلىقلاشقا ئىشلىتىلىدىغان ماتېرىياللار

زَيْتُون: زەيتۇن: (ئوتتۇرا دېگىز ھاۋا كېلىمانى رايونلىرىدا ئۆسىدىغان زەيتۇن دەرىخى)

زَيْتُونَة: بىر تۈپ زەيتۇن دەرىخى، بىر تۈپ زەيتۇن

زَيْتُونِيّ: زەيتۇن شەكىللىك: ئاچ يېشىل رەڭلىك

زَيْتِيّ: مايدەك، ياغدەك، ماي خاراكتېرلىك

زَيْتِيَّات: نېفىت قىدىرىپ تەكشۈرۈش شىركىتى

زِيْجِيّ: نىكاھلانغان، توي قىلىپ بولغان

زَيَّـــدَهُ: ئۆستۈرمەك، ئاشۇرماق ياكى كۆپەيتمەك

زَيْد: زەيد (ئادەمنىڭ ئىسمى)

زَيْدِيّ: زەيد مەزھەپىنىڭ، زەيدىنىڭ، زەيدكە تەۋە

الـــ ـة: زەيدىيە مەزھىپى (يەمەندە تارقالغان)

زِيْر ج أَزْوَار وَ أَزْيَار وَ زِيَـــرَة: ئىدىش، چوڭ ئىدىش: ئىنچىكە سىم، ئىنچىكە تار: ئايالار بىلەن قىزغىن پاراڭلىشىدىغان ئەر

زِيْرُو: نۆل، نۆل گرادۇس

زِيْز: ئاچ كۆك، كۆكۈش: دېگىز پىيازى، دېگىز يوسۇنى

ـــ ج زِيْزَان: تومۇزغا (ھايۋان)

زِيْرَاءُ م: دۆڭ، دۆۋە: پەي، قانات

زَيْرَى ج زَيَار: دۆڭ، دۆۋە: پەي

زَيْغ: توغرا يولدىن چىقىپ كەتمەك، قىڭغىر يولغا كىرىپ قالماق

ـــ النُّور: نۇرلىنىك سۇنىشى، نۇر سۇنماق

زَيَفَان: توغرا يولدىن چىقىپ كەتمەك: قىڭغىر بولماق، ساڭا يان بولماق

ـــ النُّور: نۇرلىنىك سۇنىشى

زَيَّفَ الشَّيْءَ: ساختىلاشتۇرماق، يالغاندىن ياسىماق

زَيْف ج زُيُوف وَ زِيَاف وَ أَزْيَاف: ساختا، يالغان، جا، ئويدۇرۇلغان

ـــ : لەمپە تاختا، ئۇچار لەمپە

زَيْق: يەڭگىل ئوشتەك چاقماق، يەڭگىللىغىنا ئىسقىرتماق

ـــ النُّوْب: ياقىلىماق، ياقا سالماق

زِيْق ج أَزْيَاق: ياقا (كىيىمنىڭ)

زَيَّـــلَ هُ: پارچىلاپ تارقاتماق، پارچىلاپ تارقىتۇمتمەك

زَيْل: ئىككى لوتا ئارىلىقىچلىك كەڭلىك دەرىجىسى

زَيْلُفُون: كىسلوفون (چاڭغا ئوخشايدىغان چالغۇ ئەسۋابى)

زَيَّنَ هُ: زىننەتلىمەك، بېزىمەك: ياسىماق، گۈزەللەشتۈرمەك

زَيْن ج أَزْيَـــان: چىرايلىق: زىننەتلەنگەن، بېزەلگەن: شەرمىندىلىك، ئىسىل بويۇم خاراكتېرلىك: ئىسىل ئابرويلۇق

زِيْنَة ج زِيَن: زىننەت، زىننەت بويۇملىرى

يَـــوْمُ الـــ: زىننەت كۈنى، ھېيىت ئايىم كۈنلىرى

زُوْر: ساختا، يالغان، ئويدۇرۇلغان، جا؛ بۆهتان، يالغان سۆز، يالغان – ياۋىداق

زَوْرَاءُ م: بۇزىۋېتىلگەن، بۇزۇپ كۆرسىتىلگەن

زَوْرَق ج زَوَارِقُ: قۇلۋاق، قېيىق

زُوْعَة ج زُوَع: نېپىز، يوپقا، تىلىم

زَوْف الطَّائِرَةُ: ئايرۇپىلان تىيىلىپ ماڭماق، ئايرۇپىلان سىيرىلىپ ماڭماق

زَوَّقَ الْكَلَامَ أَو الْبِنَاءَ: ئەدەبىي جەھەتتىن تۈزۈپ چىققان سۆزنى ئەدەبىي جەھەتتىن تۈزەتمەك؛ ھوجرا ئۆينى بىزىمەك، ئۆينى زىننەتلىمەك

زَوْل ج أَزْوَال: ئادەم، كىشى، ئىنسان

زُولُوجِيّ: زوئولوگىيىنىڭ، زولوگىيىگە دائىر

زُولُوجِيَا: زوئولوگىيە

زَوَّمَ: نىقابلانماق، نىقابلاندۇرماق

زُوم: شىرنە، شەربەت؛ سۇيۇقلۇق

زَوَّى: يوشۇرماق، بۇلۇڭغا چېكىندۈرمەك

ـــ مابَيْنَ عَيْنَيْهِ: كۆز چاناقلىرى ئەتراپىغا قورۇق چۈشمەك

زَوَى ـِ زُوِيًّا وَ زَيًّا الشَّيْءُ: ...نى بۇلۇڭنىڭ ئىچىگە قويۇپ قويماق

ـــ الشَّيْءَ عَنْهُ: قويۇپ قويماق، بىر تەرەپكە سۈرۈپ قويماق

ـــ مابَيْنَ عَيْنَيْهِ: كۆز چاناقلىرى ئەتراپىغا قورۇق چۈشمەك، كۆز چاناقلىرى نۇرۇلمەك

زَيَّىهُ أَوبِهِ: زىننەتلەنمەك، ياسىماق، گىرىم قىلماق

ـــ هُ: مەلۇم كىشىگە كىيىم كىيگۈزۈپ قويماق

زِيّ ج أَزْيَاء: پاسون، مودا، شەكىل، ياڭزا؛ كىيىم

زَيَّات: ياغ ئىشلەپچىقارغۇچى؛ ياغچى، ياغ سودىگىرى، ماي سودىگىرى

زَيَّاح زِيَاح: (خىرىستىئانلارنىڭ)قاتار سەپ بولۇشى ۋە (ئۇلارنىڭ) دىننى مۇراسىم جابدۇقلىرى

زِيَادَة ج زَيَائِدُ: (سان– مىقدار) ئارتۇق، قوشۇمچە، زىيادە

ـــ حِسَابِيَّة: ئارىفمىتىكىلىق پىروگىرىسىيە

ـــ هَنْدَسِيَّة: گېئومېترىيىلىك پروگىرىسىيە

ـــ عَلَى ذَلِكَ: ئۇندىن باشقا، ئۇنىڭ ئۈستىگە

ـــ عَنْ كَذَا: ئۆتۈپ كەتمەك، ھالقىپ كەتمەك، ئېشىپ كەتمەك

زِيَار: لەۋ قىسقۇچ (ھايۋانلارنى داۋالاشتا ئىشلىتىلىدىغان)

زَيَارَة: زىيارەت قىلماق، ئېكىسكۇرسىيە قىلماق، يوقلىماق، زىيارەت

زَيَّاط: ۋاراڭ – چۇرۇڭ كۆتۈرگەن، ئالا – توپىلاڭ كۆتۈرمەك

زَيَّان: زىننەتلەنگەن، زىننەت بۇيۇملىرى، ياسانغان

زَيَّتَ الطَّعَامَ: ماي قۇيماق (يىمەكلىككە)؛ ماي قوشماق

سائِغ: جائىز، مۇباھ، رۇخسەت قىلىنغان: دۇرۇس؛ لەززەتلىك، مەزىلىك

سائِق ج ساقَة و سُوَّاق: ھەيدىگۈچى: شوپۇر

سَأَلَ: سوئال سوراشقا ئامراق ئادەم، تولا سوئال سورىغۈچى

ساءَلَ ه: ئۆزئارا سوراشماق

سائِل ج سُؤَّال و سُؤَّل و سَأَلَة: سورىغۈچى ئادەم، سوئال سورىغۈچى؛ تىلەمچى، سائىل

ـــ ج سَوائِلُ: ئاققۇچى، سۈيۈقلۇق: ئاقار جىسىم، سۈيۈق جىسىم

سائِم ج سَوائِمُ: ئەركىن ئوتلىغۇچى: ساغىرى ئوتلىغۇچى

سَآمَة: زېرىكىش، ئىچى پۇشۇش

سَائِمة ج سَوائِمُ: چارۋا ـ مال؛ ئۆي ھايۋانلىرى

سَأَبَ ـَ سَأْبًا ه: بوغۇپ ئۆلتۈرمەك، تۇنجۇقتۇرۇپ ئۆلتۈرمەك

سابَ ـِ سَيْبًا: كېسەل تارتماق، كېسەل بولماق

ـــ الْماءَ: ئاقماق (سۇ)

سَابَّ ه: ئۆزئارا تىللاشماق

سَأْب ج سُؤُوب: چوڭ تولۇم: چوڭ كون سومكا

سَاب (السّابي): تۇتقۇچ، تۇتقۇچى

سابَاط ج سَوابِيط: كاردىۋار: ئايۋان

سُؤْبان: ئىختىسادىي ئىشلارنى باشقۇرۇشقا تۇنۇشا ئادەم

سابِح ج سُبّاح و سُبَحاءُ: سۇ ئۈزگۈچى، سۇغا چۆمۈلگۈچى

سابِحَة ج سَوابِحُ: ئايال سۇ ئۈزگۈچى: ئايال سايامەتچى: پىلانبر (ھاۋا تەھرىكىتىدە ئىشلىتىدىغان ماتورسىز ئايروپىلان): كېمە: پاراخوت

سابِعًا: يەتتىنچى: (سائەت) يەتتە (بولماق)

سابِغ ج سَوابِغُ: تولۇق: يېتەرلىك، كەڭئاشا

سابِغَة: قاتتىق يامغۇر

سَابَقَ ه: بەسلەشمەك، مۇسابىقىلاشماق، رىقابەتلەشمەك

ـــ اِلَى الشَّيْءِ: ئىلگىرى يېتىپ بارماق

سابِق ج سُبّاق: ئالدىدا چىققۇچى: ئىلگىرىلىگۈچى: ئالدىدىكى، ئالدىدا ماڭغۇچى: ئۆتكەنكى، ئىلگىركى

ـــ ج سَوابِقُ: ئالدىدا يېتىپ بارغان ئات، مۇكاپاتقا ئېرىشكەن ئات

سابِقَة ج سَوابِقُ: ئىلگىرى، ئالدىدا، ئالدىدا يېتىپ بارغان: ئۆرنەك، نەمۇنە: سۆز بېشى: نوتۇق بېشى

سابِقِيَّةُ الْقَصْد: ئىچى تارلىق قىلماق: پۇتۇن جان ـ جەھلى بىلەن، پۇتۇن ۋۇجۇددى بىلەن

س - السين

س (سين): ئەرەب تىلى ئېلىپبەسى جەدۋىلىدىكى 12- ھەرپ بولۇپ، ئەبجەد ھېسابى بويىچە «60» نى بىلدۈرىدۇ.

بۇ تۆۋەندىكى سۆزلەرنىڭ قىسقارتىپ يېزىلىشى بولىدۇ:

سُؤَال (سوئال)

سلام (تىنچلىق، سالام)

سجل أَومسجلة (تىزىملاتقان، خاتىرىلەنگەن، تىزىمغا ئالدۇرغان)

س: ھازىرقى زامان پېئىللىرىنىڭ ئالدىغا قوشۇلۇپ كېلىپ «ماقچى، مەكچى» دېگەننى بىلدۈرىدۇ:

مەسىلەن: **سَأقرأ هَذَ الكَتاب**

ساءَ ـُ سَوَاءً و سَوْءًا و سَوَايَةً و سَوائِيَةً ومَساءً ومَساءَةً و مَسايَةً ومَسائِيَةً ومَسَائِيَّةً الشَّيْءَ: ياماناتلىق قىلماق، قەبھەلىك قىلماق، ئەسكىلىك قىلماق: بۇزماق، بۇزغۇنچىلىق قىلماق

ـ هُ: ئۇنىڭغا ياماناتلىق قىلماق، ئۇنىڭغا ئەسكىلىك قىلماق **ـ هُ الأَمْرُ:** ئۇنىڭ ئىچىنى پۈشۈرماق، ئۇنى بىئارام قىلماق

ـ به ظَنًّا: شۇبھىلەنمەك، گۇمانلانماق، ئىشەنمەسلىك

ساءَ: سەلبىي مەنىلىك پېئىل بولۇپ مەنىسى: «ئىنتايىن يامان بولدى» دېگەننى بىلدۈرىدۇ مەسىلەن:

ـ ماتفعل

سائب ج سُيَّب و سَوائِبُ: تاشلۇۋېتىلگەن: مەيلىگە قويۇۋېتىلگەن: قويۇپ بېرىلگەن: ئەركىن، ئازادە: يىشۇۋېتىلگەن

سائح ج سُيَّاح: ئاققۇن: ساياھەتچى، سەيلە قىلغۇچى: يولۇچى

سائد ج سادَة و سادات: ئۈستۈنلۈك قازانغۇچى، غەلبە قىلغۇچى: كۆزگە كۆرۈنگەن، مۇھىم: ھۆكۈمرانلىق قىلغۇچى: ئەپەندى، خوجايىن، باشلىق

سائر ج سَوائِرُ: قېلىپ قالغان، قالغانلىرى: ئۇنىڭدىن باشقا: ماڭغۇچى: يۆتكەلگۈچى: ھەرىكەتلەنگۈچى، ئىلگىرىلىگۈچى

سائس ج ساسَة و سُوَّاس: باشقۇرغۇچى، مۇدىر، مەمۇرىي خادىم: سىياسىئون، سىياسەتچى

ـــــ : مۇدا بولماق، كەلگ ئومۇملاشماق: ئۇستۇنلۇكنى ئىگەللىمەك: مۇرەككە ئىگە بولماق

سادَّة ج سُدُد: ئېقىنىڭ ئىچىگە توسالغۇ پەيدا بولغان كۆز، ئاق چوشكەن كۆز

سادِح: بايلىق، موللۇق

سُـــؤْدُد: داھـــي بولماق: ھۆكۈمران، ھوقۇقدار: شەرەپ، ئابرۇي: قومانـــدان، باشلىق، داھي

ســـــادِرٌ: ھېچقانـــداق تەپتارتماســـتىن، ھېيقماســـتىن، ئەيمەنمەســـتىن: ھېچقانـــداق تەپتارمىغۇچى، ئەيمەنمىگۈچى

سادِسًا: ئالته (سانەت) بولماق: ئالتىنچى

سادِن ج سَدَنَة: كەئبىنىڭ خادىمى: بۇتخانا خىزمەتچىسى، چىركاۋ دەرۋازىۋانى

سادِج ج سَدَج: ئاددى ـ ساددا، تۇز

سَئِرَ ـَ سَأَرًا الشَّـــيْءَ: ئېشىپ قالماق، قالدۇق قالماق

سَارَ ـُ سَـــوْرًا و سُـــؤُورًا و سَـــوْرَةً: غەزەپلەنمەك، ئاچچىقلانماق

ـــ إِلَيْهِ: ... غا ئېتىلماق، ئېتىلىپ بارماق

ـــ الشَّرَابُ فِى الـــرَّأْسِ: مەســت بولماق، قىزىپ كەتمەك

ـــ ـِ سَيْرًا و تَسْيَارًا و مَسِيْرًا ومَسِيْرَةً و مَسْرُورَةً: يول ماڭماق، ئايلانماق

ـــــ عَلَـــى سياســـة كـــذا: ... نىڭ سىياستىگە ئەمەل قىلماق

سارَّةُ: مەخپىي سۆھبەتلەشمەك، مەخپىي باراڭلاشماق

سارّ: خۇشال قىلغۇچى: ئادەمنى خۇشال قىلىدىغان

سُؤْر ج أَســـار: ئاشلاندۇق يېمەكلىكلەر، قالدۇق يېمەكسىلىكلەر

سارَعَ إِلَى الأَمْـــرِ: تېز بولماق، چاققان بولماق

سارَقَ إِلَيْه النَّظَرَ أَوِ النَّظَرَ: ئوغرىلۇقچە قارىماق، ئوغرىلۇقچە نەزەر تاشلىماق: مارىماق

ـــ هُ السَّمْعَ: ئوغرىلۇقچە ئاڭلىماق

سارِق ج سُرَّاق وسَرَقَة: ئوغرى، يانچۇقچى

سَـــارُوخ ج سَـــوَارِيْخ: راكېتا: ھەرخىل رەڭلىك ئۇچقۇن چىقىرىدىغان پۈجاڭزا

سارِى الْمَفْعُول: كۈچكە ئىگە بولغان (قانۇن)

سارِيَة ج سَوَارٍ: كېمە ماچتىسى

أَمْرَاض ـــ: يۇقۇملۇق كېسەل

ساسَ ـُ سَوْسًا الشَّىْءُ: مىتە پايدا بولماق، كۈيە ئۆسمەك، كۈي چۈشمەك

ـــ ـُ سِياسَةَ الدَّوابِّ: ھايۋانلارنى باقماق: ئۇلاغلارنى باقماق

ـــ الْقَوْمُ: باشقۇرماق، كونترول قىلماق

ـــ الأَمْرَ: ببجىرمەك، بىتەرەپ قىلماق

سَأْسَأَ : ئىشەك ھەيدىمەك ياكى سۇغارماق

سَأْسَأَ بِالْحِمَـــارِ: ئېشەكنى «خى» «چۇ» دېمەك

سابلة ج سَوابلُ: يولۇچى، يولدىن ئۆتكۈچى
سائرَة الْعَداوَةَ: ئۆچمەنلىكىنى يوشۇرماق، دۈشمەنلىكىنى يوشۇرماق
سَائَلَ هُ: ئەكەشمەك، ئىزنغا چۈشمەك
ساتِينِيّه: ئەتلەس، سەتىن
ــ حَرِيْر: تاۋار
ساجَ ــُ سَوْجًا و سُــواجًا و سَــوَجانًا: قەدەم بىلەن ئاستا مېڭىپ كەلمەك، مېڭىپ كەتمەك
ساج ج ســجان: ساج دەرىخى: كەڭ ــ كەڭرى خالات، پىلاش
ساج (السّــاجى): جىمجىت: ئىللىق: جىمجىتلىق، يۇمشاقلىق، رايىش
ساجِد ج سُجَّد ج سُجُود: باش ئورغۇچى، سەجدە قىلغۇچى
سَــاجُور ج سَــواجِيرُ: ئىت بويىنغا سالىدىغان تۆمۈر چەمبىرەك
ساحَ ــِ سَيْحًا و سَيَحانًا و سِياحة وسُيوحًا: سايامەت قىلماق، سەيلە قىلماق، ئايلانماق
ــ الْمَاءُ: سۇ يەر ئۈستىدە ئاقماق
ساحِب: چەك كەسكۈچى ياكى پىروۋۇت قىلغۇچى
ساحَة ج ساح و سُــوح: قورۇ، سەينا، مەيدان، هويلا
ــ الْقِتال أو الْــوَغَى: ئۇرۇش مەيدانى، جەنگاھ، فرونت
ساحِر ج سَــحَرَة و سُــحّار: سېھىرىكەر جادىكەر
ساحِرَ ج سَواحِرُ: ئايال سېھىرىكەر، ئايال جادوگەر
ساحِــق: ھالاك قىلغۇچى، بېسىپ چۈشكۈچى
ساحِل ج سَواحِلُ: قىرغاق، ساھىل: دېڭىز تەرەپ
ساحِــلِيّ: دېڭىز قىرغىقىنىڭ، دېڭىز قىرغىقىغا تەۋە: دېڭىز قىرغىقىغا ئوخشاش بولغان
ساخَ ــُ سَوْخًا فى الطِّــيْنِ: لايغا پېتىپ كەتمەك، پاتقاقتا پېتىپ قالماق
ساخِر: مەسخىرە قىلغۇچى، مازاق قىلغۇچى
ساخِط: غەزەپلەنگۈچى، ئاچچىقلانغۇچى
ــ عَلَــى كــذا: رازى بولماسلىق، قايىل بولماسلىق، خۇشال بولماسلىق
ســاخِن ج سُــخّان: ئىســق، ئىلمان، يىلمان
سَدَ ــَ سَأْدًا: ئىچمەك (سۇ): قوزغالماق (جاراھەت ئېغىزى)
سادَ ــُ ســيادَة و سُــودَدًا وسُــؤْدُدًا وسَيْدُودَةً و سُودًا الْقَوْمُ: قوماندان ياكى داھى بولماق
ــــ هُ: باشقۇرماق، ھۆكۈمرانلىق قىلماق، كونترول قىلماق

سافِلَة: ساغرا، كاسا، قۇيرۇق

سافَهَ هُ: ئېغىزىنى بۇزۇپ ئۆزئارا تىللاشماق

سَافِه: كالۋا، دۆت، هاماقەت

سافِيَاء م: چاڭ ـ توزان؛ چاڭ

سافِيَة: قويۇندا كۆتۈرۈلگەن توپا، چاڭ ـ توزان

ساقَ ـُ سَوْقًا و سِياقًا و سِيَاقَةً و مَساقًا الْمَاشِيَةَ: هەيدىمەك، هەيدەپ ماڭماق

ـ السَّيَّارَةَ: ماشىنىنى هەيدىمەك

ـ إِلَيْهِ كَذا: تەقدىم قىلماق، تەمىنلىمەك

ـ الْمَرِيضُ نَفْسَهُ أو بِنَفْسِهِ: جان تومۇشۇققا كەلمەك، سەكراتقا چۈشمەك

ساق ج سُوق و سِيقان و أَسْوُق: پاچاق، پاقالچاق

ـ الشَّجَرَةِ: دەرەخ شېخى

ـ النَّبات: شاخ، غول، پۇتاق

ساقٍ (السَّاقِي) ج سُقَاة وساقُون و سُقَّاء وسُقِّي: سۇغارغۇچى؛ شاراپ تۇتۇپ بەرگۈچى، مەي قويۇپ بەرگۈچى، ساقى

ساقَة: ئارقا سەپ، ئارقا قىسىم؛ ئارقا، كەينى

ـ الْجَيْشِ: ئارقا مۇداپىئە قىسىم

ساقَطَ هُ الْحَدِيثَ: ئىككى ئادەم نۆۋەت بىلەن سۆزلىمەك، «ئا» بىلەن «ب» سۆزلەشكەندە قارشى تەرەپ ئاۋاز چىقارماستىن جىم تۇرماق

ساقِط ج سُقَّاط وسِقاط: يېقىلىپ چۈشكۈچى؛ چۈشۈپ كەتكۈچى، تۆۋەنگە ماڭغۇچى؛ چۈشكۈنلەشكۈچى

ساقَى هُ: بىرلىكتە ئۇزۇقلانماق، هاراققا هەمرا بولماق

ساقِيَة ج سَواقٍ: قاۋاقخانىدىكى ئايال ساقى، مەيخاندىكى ئايال كۈتكۈچى؛ ماشىنا يۇيۇش مەيدانى؛ ئېتىزلىقنى سۇغۇرىدىغان ئېرىق

ساكَ ـُ سَوْكًا الشَّيْءَ: سۈرتمەك، ئېرتمەك

ـ سِواكًا: ئاستا ـ ئاستا ماڭماق

ساكِب: ئېقىپ چىققان، ئېقىپ چۈشكەن

ساكِت: سۈكۈت قىلغۇچى؛ ئاۋازسىز بولغان، جىمجىت بولغان

ساكَنَ هُ: بىرگە تۇرماق، بىر ئورۇنغا جايلاشماق

سَاكِن ج سُكَّان: تۇرغۇچى، يەرلىشىپ قالغۇچى؛ ئاهالە، پۇقرا؛ جىمجىت بولغان، جىم تۇرغان

سَاكُون: زۇۋان سۈرمەي جىم تۇرغۇچى

سَأَلَ ـَ سُؤَالاً وسَأْلَةً و سَآلَةً و مَسْأَلَةً وتَسْآلاً الصَّدَقَةَ: سەدىقە تىلىمەك؛ ياردەم بېرىشنى تەلەپ قىلماق

ـ عَنِ الأَمْرِ أوبِهِ: سورىماق، مەسىلە سورماق

ـ : تىلەمچىلىك قىلماق، سەدىقە تىلىمەك

ـ سُؤَالاً: سوئال سورىماق

سالَ ـِ سَيْلاً الْمَاءُ: ئاقماق، ئېقىپ ماڭماق

سُؤْل: تەلەپ قىلىنغان نەرسە ئورنى، تەلەپ قىلغان نەرسە جايى

ساسانيّ: ساسانى: ساسانى سۇلالىسىنىڭ ساسانى سۇلالىسى

ساطَ ـُ سَوْطًا: قامچىلاماق، قامچا بىلەن ئورماق

ـ الشَّيْءَ: ئارىلاشتۇرماق: بىرلەشتۈرمەك

ساط (السَّاطِي): چوڭ قەدەملىك بولغان: چوڭ پۇتلۇق: ئۇزۇن قويرۇقلۇق ئات

ساطِح: ئۇرلۇق، پارلاق: كۆزنى قاماشتۇرىدىغان: نۇر چاچقۇچى

ساطُور ج سَواطُورُ: قىغراق، چاپقۇ

ساعَ ـِ سَيْعًا الشَّيْءُ: يوقاتماق، چۈشۈرۈپ قويماق

ساعٍ (السَّاعِي) ج سُعَاة: سۇخەنچى: گەپ توشۇغۇچى: چېقىمچى: ئەلچى، خەت توشۇغۇچى: پاش قىلغۇچى

ساعاتِيّ: سائەت سودىگىرى، سائەتچى

ساعَة ج سَاعَات: بىر سائەت: سائەت: ۋاقىت، چاغ

الـ ـَ: ھازىرقى، كۆز ئالدىدىكى

ـ رَمْلِيَّة: ئاقما قۇم سائىتى (قەدىمكى زامانلاردىكى ۋاقىت كۆرسەتكۈچ)

ـ عَمَل: ئىش ۋاقتى

ساعَدَهُ: ياردەملەشمەك، ياردەم قىلماق

ساعِد ج سَواعِد: بىلەك: بېغىش: ئاساسلىق شەخس: تارماق ئېقىن

ساعَرَهُ: كېگەشمەك، مەسلىھەتلەشمەك (مال باھاسى توغرىسىدا)؛ باھا قويماق: سودىلاشماق

ساعَفَ هُ: ياردەم تەلەپ قىلماق، قوتقۇزۇشنى تەلەپ قىلماق

ساعِل: بوغوز، كېكىردەك

ساغَ ـُ سَوْغًا وسَواغًا وسَوَغانًا الأَمْرُ أو ـِ سَيْغًا: كارغا يارىماق، ئىشقا يارىماق قولىدىن ئىش كەلمەك

ـُ الشَّرابُ أوالطَّعامُ فى الحَلْقِ: ئاسان ئىچىلىمەك ياكى ئاسان ھەزم بولماق

ـ الشَّيْءُ: لايىق بولماق، مۇۋاپىق بولماق

ساغِب ج سغاب: ئاچ، ئېچىپ قالغان

سَأَفَ: خورما يوپۇرمىقى: قويرۇق ئۇستىدىكى تۈك

سافَ ـُ سَوْفًا الشَّيْءَ: پۈرىماق، سەزمەك، پۇراپ باقماق

ساف ، سافَة ج آسُف و سافات: بىر قەۋەت كېمەك ياكى خىش

سافَحا: (ئىككى ئادەم) يەك سودىسى قىلىشماق: يەك ئىچىدە تىل بىرىكتۈرمەك: ئويناش قىلماق، بۇزۇقچىلىق قىلماق

سافَرَ: يولغا چىقماق، سەپەرگە چىماق: سىرتقا سەپەر قىلماق

سافِر ج سَوافِر: يۈزى ئۇچۇق، چۈمبەلسىز: ئۇچۇق ـ ئاشكارا

سافِل ج سَفَلَة وسُفَّل وسُفّال وسُفْلان: ئەگ تۆۋەن، پەس، تېگى: پەسكەش: رەزىل: قويرۇق

سانِحَة: پۇرسەت، ياخشى پەيت؛ ئۇيۇقسىز پەيدا بولغان خىيال

سائِدَهُ: ياردەم قىلماق، قوللىماق، يۆلىمەك

ـ هُ اِلَى الشَّيْءِ: تايانىدۇرماق، يۆلەنكۈزمەك، بېقىندۇرماق

سانِغٌ: زىلۋا، نازىنىن؛ ئىنتايىن گۈزەل، ئىنتايىن كېلىشكەن

سَائِقَةُ الرَّجُلِ: بىر يىللىق توختام تۇزمەك

سَائِقُ الرَّجُلِ: بىر يىللىق توختام تۇزمەك؛ ئوبدان كۆتمەك

سائِقَة ج سَوَان: سۇ ماشىنىسى

ساقٍ (السَّاقِي): سەۋەنلىك ئۆتكۈزگۈچى؛ سەل قارىغۇچى؛ ئېھتىياتسىز، غەپلەتتە قالغۇچى

سَاهِد: ئۇيقۇسىز قالغان؛ ئۇخلىمىغۇچى؛ ئۇيقۇسى كەلمەيدىغان ئادەم

سَاهِرَةُ: تۇنىمەك، تۇنەپ چىقماق

ساهِر ج سُهَّار: كېچىنى ئۇيقۇسىز ئۆتكۈزگۈچى، تونۇگۇچى

ساهِرَة: يەر يۈزى، زېمىن، يەر جاھان؛ دوزاخ، جەھەننەم؛ جاھالەت؛ بۇلاق مەنبەسى؛ ئاي

سَاهَلَ هُ: كەڭچىلىك قىلماق، كەك قورساقلىق بىلەن مۇئامىلە قىلماق

سَاهَمَ هُ: چەك تاشلىماق

ـ فِي الأَمْرِ: قاتناشماق، ئىشتىراك قىلماق، ئارىلاشماق

ـ هُ فِي الأَمْرِ: مەلۇم كىشى بىلەن پاي قوشۇپ قىلماق، مەلۇم كىشى بىلەن ئورتاق ئىگىدارچىلىق قىلماق

ساهِم الوَجْه: چىرايى ئاقىرىپ كەتكەن، چىرايى تاتىرىپ كەتكەن

ساهُور: ئاي قوننىنى، ئاي گەرداشى (ئايىنى ئەتراپىدىكى ئاق ياكى رەڭدار چەمبەرلەر)

سَاهَى هُ: بىپەرۋالىق قىلماق؛ ئۇنىمىك

بىپەرۋالىقىدىن پايدىلانماق، ئۇنىمىك

بىخەستەلىكىدىن پايدىلانماق

سَاوَدَهُ: ھىيلە ـ مىكىر ئىشلەتمەك؛ مەخپى سۆزلەشمەك؛ كېچىدە ئۇچراشماق

سَاوَرَهُ: شىددەتلىك بىلەن ئېتىلماق، بىردىنلا ئېتىلماق

ـ هُ الهَمُّ أو غَيْرُهُ: قەلبىدىن ئۇرغۇپ چىقماق، كۆڭلىدىن ئېتىلىپ چىماق

ساوَعَ هُ: سائەت بويىچە ياللىنىپ ئىشلەمەك

سَوُول: تولا سوئال سورغۇچى، دائىم سوئال سورغۇچى

سَؤُوم: تويۇپ كەتكەنلىكىنى ھېس قىلغۇچى؛ رايى قالمىغانلىقىنى سەزگۈچى

ساوَمَ هُ: باھاسىنى سۆزلەشمەك، بوددىلاشماق

ساوَى هُ: باراۋەر بولماق، بىردەك بولماق؛ تەڭتىپكە سالماق، رەتكە سالماق

ـ بَيْنَهُمَا: كېلىشىپ قالماق، ئەپلىشىپ قالماق

سالِب: سەلبىي بولغان، پاسىپ بولغان؛ بۇلاڭچى، قاراقچى؛ باندىت

سُؤْلَة: تەلەپ قىلىنغان نەرسە ئورنى

سالِخ: قارا يىلان؛ قاقاچ (جاراھەتنىڭ)

سالِف ج سَلَف وسُلاَّف: ئالدىدىكى، ئىلگىرىكى، ئۆتۈپ كەتكەن

ـــ الذِّكْرِ: يۇقىرىدا ئېيتىلغان، باشتا تىلغا ئېلىنغان

ـــًا: ئۆتكەندە، ئىلگىرىكى، ئۆتكەنكى، سابىق

سالِفَة ج سَوالِفُ: ئۆتۈپ كەتكەن ۋەقە؛ ئۆتكەنكى ئىش؛ بويانىنىڭ يان تەرىپى

سالِك: ھېچ قانداق توسالغۇسىز

سالَّمَ هُ: ئەپلىشىپ قالماق، يارىشىپ قالماق، ئىناق بولماق

سالِم: ساغلام بولغان، كەم ـــ كوتسىز تاماملانغان

سَأَمَ وسَئِمَ ـَ سَأَمًا وسَأْمَةً الشَّيْءَ أومِنْهُ: رايى يېنىپ كەتمەك، كۆڭلى قايتماق، تويۇپ كەتمەك

سَامَ ـُ سَوْمًا وسُوامًا الْبَضائِعَ أوبِها: تاۋارلارنى باھاسى بىلەن تىزىپ قويماق

ـــ الْمُشْتَرى الْبِضَاعَةَ أوْ بِهَا: تەلەپ قىلىپ سېتىۋالىدىغان تاۋارلارنى ئۆز نەرقى بىلەن تىزىپ قويماق

ـــ هُ خَسْفًا: ئۇنى خارلىماق، ئۇنىڭغا ئازاپ سالماق

سامُ: سام (نوھ ئەلەيھىسسالامنىڭ ئوغلىنىڭ ئىسمى)

سامٍ (السَّامِي) ج سُماة: ئالىيجاناپ، ئېسىل، يۈكسەك

سَامّ ج سَوَامّ: زەھەرلىك؛ ئاجىرىتىپ چىقىرىلغان زەھەرلىك سۇيۇقلۇق

ـــ مِنَ الأَيَّامِ: ئىسسىق شاماللىق كۈن

ـــ أَبْرَصَ: پاتمىچوق

سامَتَ هُ: تەڭ ئېلىپ بارماق

سامَحَ هُ بالأَمْرِ أَوفِيهِ: كەڭ قوساقلىق قىلماق، كەڭچىلىك قىلماق

ـــ هُ بِذَنْبِهِ: ئەپۇ قىلماق، كەڭچىلىك قىلماق

سَامَرَهُ: ئۇنىڭ بىلەن كېچە سۆھبەتلەشمەك

سامِر ج سُمَّر و سُمَّار: كەچتە پاراڭلاشقۇچى، كېچىدە مۇڭداشقۇچى

ـــ: كېچىلىك يىغىن، كەچلىك يىغىن

سامِع: ئاڭلىغۇچى، تىڭشىغۇچى

سامِق ج سَمِق: ئېگىز، ئۈستۈن

سَامُور: بىرىلىيانت؛ ئالماس؛ ئالماس تاش

سامَى هُ: غەلىبە قىلماق، مۇسابىقىلەشمەك

سامِيّ: سام مىللىتىنىڭ، سام ئۇرقىغا مەنسۇپ بولغان

سامِيَة ج سَوامٍ: ئېگىز، ئالىيجاناپ، يۈكسەك

سامِيَّة: سام تىلى

سانِح ج سَوانِحُ: پۇرسەت، ياخشى پەيىت

سُبَّة: قارغىماق؛ تىللىماق

سِبْت: ئاشلانغان تېرە

سَبْتَمْبَر: (رىم كالېنىدارى 9 ـ ئاي)

سَبْتِيّ: ئارام ئېلىش مەزھىپى، شەنبە چىلار مەزھىپى (خرسىتىئان دىندىكى بىر مەزھەپ)

سَبَجٌ: ئىسلىق كۆمۈر؛ قارا كۆمۈر قاشتىشى

سُبْجَة ج سُبَجٌ: قارا يېپىنچا، قارا پلاش

سَبَّحَ: تىلاۋەت قىلماق، ئىبادەت قىلماق، ئىلتجا قىلماق

ـ اللهُ أوْلَهُ: ئاللاھنى مەدھىيىلەپ، «ئاللاھ پاكتۇر» دېمەك

سَبَحَ ـَ سِباحَةً فى الْماءِ أوبِهِ: سۇ ئۈزمەك، سۇ باسماق

سُبْح: تەسبىھ ئېيتماق، مەدھىيىلمەك؛ ناماز ئوقۇغاندا ئاللاھنى مەدھىيىلمەك

الـ ـ لله: پاكلىق، مەدھىيىلەش ئاللاھقا مەنسۇپ

سُبْحَانَ اللهِ: ئاللاھ بارلىق ئەيىپ نۇقساندىن پاك، سۇبىھانەللاھ

سَبْحَة: جۇۋا، تېرە كىيىم

سُبْحَة ج سُبَح وسُبُحات: ئىلتىجا قىلماق، تىلاۋەت قىلماق، تەسۋى

سَبْحَلَ: «ئاللاھ پاكتۇر» دېمەك، سۇبىھانەللاھ دېمەك

سَبَّخَ: قاتتىق ئۇخلىماق؛ تاتلىق ئۇخلىماق

سَبَخَ ـُ سَبْخًا: قاتتىق ئۇخلاپ قالماق؛ تاتلىق ئۇخلاپ قالماق

سَبِخ: ساسلىق، سازلىق

سَبْخ: ئافرىقا قىتئەسىنىڭ ناماز شامدا ئۇخلاش كېسىلى

سِبْخَة: شور يەر، شور تۇپراق، شور تاڭ يەر

سُبَد: پوروپكا، پوگەت؛ تولۇقلانغان نەرسە؛ چوغۇدەك (ھايۋان)

سَبَرَ ـُ سَبْرًا الشَّيْءَ: رازىۋېتكا قىلماق، چوڭقۇر تەكشۈرمەك

سَبْرٌ: رازۋېدىكا قىلماق، تەكشتۈرمەك؛ شىر (ھايۋان)؛ چىرايىدىكى نۇر

ـ ج أَسْبار: يېلتىز؛ گۈزەللىك

سِبْرٌ ج أَسْبار: يىلتىز؛ گۈزەللىك

سَبْرَتَ: تىلەمچىلىك قىلماق؛ غۇربەتچىلىكتە قالماق

سُبْرَت ج سَبارِيْتُ و سَبارٍ: غۇربەتچىلىكتە قالغان، قاتتىق قىيىنچىلىقتا قالغان

سِبرتُو: ئىسپرىت، ئالكوگۈل

سَبَطَ ـُ سُبُوطَةً وسَباطَةً وسَبِطَ ـَ سَبَطًا وسُبُوطًا الشَّعْرُ: چاچ يۇمشاق تۈز ئۆسمەك

سَبَط ج أَسْباط: يۇمشاق تۈز ئۆسكەن چاچ

سُبِطَ: يىگلەش كېسەللىكى، ساغرىپ كېتىش كېسىلى

سِبْط ج أَسْباط: نەۋرە؛ قەبىلە؛ ئۇلۇسى (رەڭ تەرتىپكە ئاساسەن)

سَبَّعَ الشَّيْءُ: يەتتە ھەسسە قىلماق؛ يەتتە بولۇڭ شەكىل قىلماق

ـــ الشَّـــيْءَ بالشَّـــيْءِ: تەڭلەشتۈرمەك، باراۋەرلەشتۈرمەك

سايَرَهُ: بىرلىكتە ماڭماق، بىللە ماڭماق؛ يول قويماق، مادارا قىلماق

سايَفَ القَوْمُ: قىلىچلاشماق، نەيزە قىلىچ جېڭى ئېلىپ بارماق

سَبَّ ـُ سَبًّا وَسِبِّيبَى هُ: تىللىماق، قاغىماق، سۆكمەك؛ بۆھتان چاپلىماق

سَبَّ: تىللاش، سۆكۈش، قاغاش؛ بۆھتان چاپلاش

سَبَأَ: سەبەئە (قەدىمكى يەمەندىكى بىر قەبىلىنىڭ ئىسمى)

سَبَّاء: ھاراق سودىگىرى

سِبَاء: ھاراق؛ ھاراق ساتماق

سَبَّاب: تىللىغۇچى، قاغىغۇچى، تەشنام بەرگۈچى

سِبَاب: ئۆزئارا تىللاشماق، بىر ـــ بىرنى تىللىماق

سَبَّابَة: كۆرسەتكۈچ بارماق؛ بىگىز بارماق

سُبَان: كەچلىك ئۇيغۇ؛ جىمجىتلىق؛ قىشلىق ئۇيغۇ

سُبَاتِيّ: بويۇن تومۇرىگە تەۋە، بۇيۇن تومۇرىغا مۇناسىۋەتلىك

سَبَّاح: سۇ ئۈزگۈچى؛ سۇ ئۈزۈش تەنھەرىكەتچىسى

سِبَاحَة: سۇ ئۈزمەك، سۇ ئۈزۈش

ـــ عَلَى الصَّدْرِ: دۇم ئۈزمەك

ـــ عَلَى الظَّهْرِ: ئوڭدا ئۈزمەك

سُبَاطَة: ئەخلەت دۆۋىسى

سُبَاعِي: يەتتە بۇلۇڭلۇق، يەتتە ھەرپتىن شەكىللەنگەن خەت؛ ئۆسىۋاتقان ئادەم، ياش ئادەم

سَبَّاق: ھەمشە ئالدىنقى قاتارىدا تۇرغۇچى، بەيگىدە ھەمشە يېڭىپ چىققۇچى؛ چىمپىيون؛ يېڭىپ چىققان ئات

سِبَاق: مۇسابىقىلىشىش؛ ئات بەيگىسى

سَبَّاك: قويمىچىلىق ئىشچىسى

سِبَاكَة: قويمىچىلىق

سَبَائِخ: پالەك، پالىك (كۆكتات)

سَبَّبَ الأَمْرَ: قوزغىماق، پەيدا قىلماق، كەلتۈرۈپ چىقارماق

ـــ الأَسْبَابَ: ئەسلى سەۋەبىنى ئىزلەپ چىقماق، ئەسلى سەۋەبىنى تېپىپ چىقماق

سَبَب ج أَسْبَاب: سەۋەب؛ غەرەز؛ مەنبە؛ ۋاستا؛ مۇناسىۋەت؛ ئارغامچا

سَبَبِيَّة: سەۋەبلىك، نەتىجلىك

سَبَتَ ـُ سَبْتًا: دەم ئالماق، خاتىرجەم بولماق؛ ئارام ئېلىش رىئايە قىلدىغان كۈن بولماق (خرىستىئاندا)

سَبْت ج أَسْبُت و سُبُوت: دەم ئېلىش كۈنى، ئارام ئېلىش كۈنى

الـ ـــ: شەنبە كۈنى

سَبُّورَة: دوسكا
سَبَى ـِ سَبْيًا وسِبَاءً الْعَـدُوَّ: غەنىمەت، ئولجا ئالماق، ئەسىر ئالماق
ـ العَقْلَ: ئەقلىنى ئەسىر قىلماق
ـ هُ: سۈركۈن قىلماق، پالماق
سَبِيّ ج سَبَايَا: ئەر ـ ئايال ئەسىر؛ ئەسىر، ئۇرۇش غەنىمەتلىرى
سَبْى ج سُبِيّ: غەنىمەت؛ ئەسىر (تەسلىم بولغان)
ـ الـحَيَّة: يىلان پوستى
سَبِيْب سَبِيْبَة ج سَائِبُ: بىر ئۆرۈم چاچ
سَـبِيَّة: ئايال ئەسىر؛ مەرۋايىت؛ ئونچە؛ چىقىرىلغان هاراق
سَبِيْخ ج سَبَائِخ: پاختا تالاسى؛ تور پاختا؛ چوۋۇلۇپ كەتكەن پەي، چاچ قاتارلىقلار
سَبِيْداج: ئاق قوغۇشۇن، قوغۇشۇن ئېقى
سَبِيل ج سُبُل و أَسْبُل و أَسبِلَة وسُبُول: يول، ئۇسۇل، ۋاستە
فى ـ كذا: ئۇچۇن، ... نىڭ يولىدا
عَلَى ـ كذا: ئاساسەن، بويىچە
عَلَى ـ الـمِثَال: مەسىلەن ئېيتايلىۋق (مىسال قىلىپ)
س ت: بولسا سجلّ تجاريّ: (سودا تىزىملىكى، رويخەتكە ئېلىنغان سودىگەرچىلىك) نىڭ قىسقارتىلىپ يېزىلىشى
ستّ: ئالته (6)؛ خېنىم ئاغچا
ـ الْحُسْن: بىللا دوننا، ئانىروپ ئوتى (ئۆسۈملۈك)
الـ ـ الْمُسْتَحِيَة: ئويانچان ئوت (ئۆسۈملۈك)
ـَ عَشْرَة: ئون ئالته (16)
سَتَّار: قوغدىغۇچى، ياپقۇچى؛ كەڭ شەپقەتلىك بولغۇچى (ئاللاھ)
ستار ج سُتُر: يەردە، دېرىزە پەردىسى؛ چىملىدىق: چۈمبەل، چۈمپەردە
ـ ضَيَائِيّ: پاقىراق پەردە، يالتىراق چىملىدىق
ستارَة ج سَتَائِر: پەردە، دېرىزە پەردىسى؛ توسۇق؛ چىملىدىق: قاپ
سُتال: تىياتىرخانىنىڭ بىرىنچى دەرىجىلىك ئورنى؛ ئورۇن ساقلاپ قويىماق: ساقلاپ قويغان ئورۇن
ستَّة: ئالته (6)
ـَ عَشَرَ: ئون ئالته (16)
سَتَّرَهُ: يۆگىمەك، ياپماق، يوشۇرماق؛ پەردە تارتماق
سَتَرَ ـُ سَتْرًا هُ: يۆگىمەك، ياپماق، يوشۇرماق
ستْر ج أَسْتار و سُتُور وسُتُر: قاپ؛ توسۇق؛ ياپقۇچ، يۆگەك؛ پىچەت، كونۋېرت؛ ئۆگزە؛ پەردە؛ پاشىلىق، چىملىدىق؛ پاناھلىنىدىغان جاي؛ ئىزا تارتماق، خىجىل بولماق

سَبَعَ ـُ سَبْعًا الْقَـوْمَ: يەتتىنچى بولماق، يەتتىنچى قاتاردا تۇرماق

ـــ الذِّئْبُ الْغَنَمَ: بۆرە قوينى يېمەك، تۆتۈپ ئۆلتۈرمەك

ـــ هُ: يەتتە ھەسسە قىلماق، يەتتە ھەسسىگە بۆلمەك

سَبْع ج أَسْبُع وسِباع وسُبُوع و سُبُوعَة: يىرتقۇچ ھايۋان: يىرتقۇچ قۇش: ئاسمان بۆرىسى (يولتۇزلار تۈركۈمى)

سَبْعٌ: يەتتە (7)

ـَ عَشْرَةَ: ئون يەتتە (17)

سُبُع ج أَسباع: يەتتىدىن بىر (7/1)

سَبْعَة م: يەتتە (7)

ـَ عَشَرَ: ئون يەتتە (17)

سَبْعُون: يەتمىش (70)

الـ ـــ: يەتمىشىنچى

سَبْعُونِيّ: يەتمىش يىللىق بوۋاي: 70 ـ يىللارنىڭ

سَبْعِينات: 70 ـ يىللار

سَبْعِينِيّ: يەتمىش نەچچە ياشلىق بوۋاي: 70 ـ يىللارنىڭ

سَبْعِينِيّات: 70 ـ يىللار

سَبَغَ ـُ سُبُوغا الشَّـيْءَ: تاماملىماق، تولدۇرماق، تۈگەتمەك

ـــ الثَّوْبُ: ئۇزۇن بولماق، ئۇزارماق

ـــ الـمَعَاشُ: پاراۋان تۇرمۇش كەچۈرمەك

سَبَقَ ـُ سَبْقًا هُ إلى كذا: ئالدىدا ماڭماق، ئىلگىرى بېتىپ كەلمەك

ـــ هُ عَلَـى الأَمْـرِ: بېسىپ كەلمەك، ئۈستۈنلۈكنى ئىگەللىمەك

سَـبَق ج أَسْـبَاق: تىككەن پۇل، دوغا قويۇلغان پۇل: كۆرەگە قويغۇچى

سَـبْق: ئەۋزەللىك، ئۈستۈنلۈك: ئالدىدىن پايدىلىنىش ھوقۇقى

سُـبْقَة: دوغا قويۇلغان پۇل، دو تىككەن پۇل،: كۆرەگە قويغۇچى

سَبَّكَ الْـمَعْدِنَ: قۇيماق: قۇيۇپ ياسماق

سَبَكَ ـُ سَـبْكًا الْـمَعْدِن: قۇيماق، قۇيمىچىلىق قىلماق

ـــ الكَلامَ: سۆز ـ ئىبارىلەرنى پىششىقلاپ ئىشلىمەك

ـــ ته التِّجارِبُ: تاۋلىماق، چىنىقماق

سَـبْك: قۇيۇپ ياساش: قويۇپ ياسالغان نەرسە

سَبَّلَ الثَّوْبَ أو السِّـتْرَ: تۆۋەنكە قويۇپ بەرمەك، (پەردىن) چۈرگۈزمەك

سَبَلَ ـُ سَبلاً هُ: قارغىماق، لەنەت ئوقۇماق

سَبَل: چۈشۈۋاتقان يامغۇر، يېغىۋاتقان يامغۇر

ـــ الذُّرَة: باشاق، باش

سَبَلَة ج سَبَل: باشاق ، باش

سَـبَنِيَّة: قارا يېپەك چۈمبەل، قارا يېپەك چۈمبەت

سَجْعَ الْحَمامُ: كەپتەر سايرىماق

ـ الْكَلامَ: سۆزنى قاپىيىلىك قىلماق؛ چاچما نەسرنى قاپىيىلىك قىلىپ يازماق

سَجَعَ ـَ سَجْعًا الْحَمَامُ: كەپتەر سايرىماق

ـ الْكَلامَ: سۆزنى قاپىيىلىك قىلماق، چاچما نەسرنى قاپىيىلىك يازماق

سَجْع: كەپتەرنىڭ سايرىغان ئاۋازى

ـ ج أَسْجاع: قاپىيىلىك سۆز، قاپىيە؛ قاپىيىلىك يېزىلغان نەسەر

سَجَفَ ـُ سَجْفًا: پەردىنى قويۇپ بەرمەك، پەردىنى چۆكۈزمەك

سِجْف ج سُجُوف و أَسْجاف: ئىشىك پەردىسى، پەردە

سَجَّلَ هُ: تىزىملىماق، خاتىرلىمەك، تىزىمغا ئالماق، رويخەتكە ئالماق؛ ئۇنۇتالماق؛ ئۇن خاتىرلىمەك

ـ الإِخْتِرَاع: كەشپىيات مەخسۇس پايدىغا ئېرىشمەك، فاتىنىت ھوقۇقىغا ئېرىشمەك

ـ خطَابًا بِالْبريْـد: پوچتا بىلەن پروۋوت قىلماق، پوچتا ئارقىلىق خەت ئەۋەتمەك

ـ الرَّقْمَ الْقياسِيّ: رېكورتنى بۇزماق

ـ إِصابَةً: توپنى بىر تەپمەك؛ (توپ) تەپمەك

سَجْل ج سِجال وسُجُول: چىلەك، بوۋاغ، ئاسما چىلەك

سِـجِلّ: تىزىملاش دەپتىرى، يوقلىما دەپتىرى، يوقلام

ـ الْشَّرَف: تۆھپە، كۆرسەتكەن خىزمەت، ئۇتۇق، نەتىجە

سَجَمَ ـُ سُجُومًا الشَّيْءُ: ئېقىپ چىقماق

ـ الْماء: قويماق، قويۇلماق

ـ الكَلامُ: سۆزى راۋان بولماق، سۆزى چۈشىنىشلىك بولماق، ئوقۇملۇق بولماق

سَجْنَ الشَّيْءَ: پارچىلىماق، يارماق

سَجَنَ ـُ سَجْنًا: قاماقتا ئالماق، زىندانغا سالماق، تۇرمكە قامىماق

سَجْن: قامىماق، سولماق، زىندانغا سولماق

ـ مُؤَبَّد: مۇددەتسىز قاماق

ـ مَعَ الأَشْغَالِ الشَّاقَّة: مۇددەتسىز قاماق، جازاسى

سِجْن ج سُجُون: قاماقخانا، تۇرمە، ھەپسە، گونددىخانا، سولاقخانا، زىندان

سَجَنْجَل ج سَناجِل: ئەينەك: كاللەك كۆمۈش

سُجُود: سەجدە قىلماق، باش ئۇرماق، باش ئەگمەك؛ نامازئۇقۇماق

سَجُور: يېقىلغۇ ماتېرىياللىرى

سُجُوق: چۈجۈق، كولباسا

سَجَّى الْمَيْتَ: جەسەتنى رەختكە ئورىماق، جەسەتنى كېپەنلىمەك

سَجِيَّة ج سَجايا: مىجەز، خاراكتېر، تەبىئەت (ئادەمنىڭ تەبىئىتى)

سَجِيْحَة: تەبىئىي خۇسۇسىيەت، تەبىئىي مىجەز

سِتْرة ج سِتَر: ئەر كىشىنىڭ ئۈستى كىيىمى؛ قىسقا چاپان؛ ئۈستى كىيىم؛ كوپتا، پىلاتكا

سُتَرِيّ: قىزىقچى، مەسخىرىۋاز

سَتَّفَ: ئېغىلىغا كىرمەك، قوتانغا كىرمەك

سَتَلَ ـُ سَتْلاً الْقَوْمُ: ئارقا – ئارقىدىن چىقماق، ئارقا – ئارقىدىن چىقىپ بارماق

ـ الدَّمْعُ: ياش بۇلدۇقلاپ تۆكۈلمەك، ياش بوغچوپ چىماق

سَتَل ج سُتْلاتَ: بۇلاق سۈيى؛ غچىر سالۋا (جانلىق)

سَتِلَ ـَ سَتَلاً هُ: ئەگەشمەك، ئەگىشىپ ماڭماق

سَتَه سَتْه ج أَسْتَاه: سوڭ، مەقئەت

سِتُودِيُو ج سِتُودِيُوهَات: سۈرەتكە ئېلىش ئورنى؛ كىنو سودىيىسى (كىنو ئىشلەش ئورنى)

سِتُّون: ئاتمىش (60)

سِتُّونِيّ: ئاتمىش نەچچە ياشلىق

سِتِّينَات: 60 - يىللار

سِتِّينِيّ: ئاتمىش نەچچە ياشلىق قېرى ئادەم؛ 60 – يىللارنىڭ

سِتِّينِيَات: 60 – يىللار

سَجَّ ـُ سَجًّا الْحائِطَ: سوۋماق (تامنع)

سَجَا ـُ سَجْوًا و سُجُوًا الشَّيْءُ: تىنجىماق، بېسىقماق، خاتىرجەم بولماق

سَجاحَة: مۇلايم بولماق، يېقملىق بولماق

سَجّاد: ھەمشە ناماز ئوقۇيدىغان ئادەم، كۆپ سەجىدە قىلىغۇچى؛ بىسات، گىلەم

سَجّادَة ج سَجادِيْدُ: جايناماز؛ گىلەم، زىلچە؛ بىر يۈرۈش گىلەم

سِجارَة ج سَجائِرُ: پاپروس، قاپلىق تاماكا

سِجَال: تالاش - تارتىشماق؛ جەڭ قىلماق، جاڭجاللاشماق

سَجّان: گۇندىپاي، تۈرمە ساقچى

سَجِحَ ـَ سَجَحًا وسَجاحَةً: مۇلايىم بولماق، ئىللىق؛ بەدىنى غۇنچە بوي بولماق، زىلۋا بولماق

سُجُح: لاي بىلەن سۇۋالغان ئۆگزە؛ ئاق كۆڭۈل؛ ۋىجىدانلىق قەلىب، پاك دىل

سَجْحَاءُ م: تەن قۇرۇلۇشى قاملاشقان چىرايلىق ئايال

سَجْحَة: تەبىئى خۇسۇسىيەت، تەبىئىي مىجەز

سَجَدَ ـُ سُجُودًا: باش قويماق؛ سەجىدە قىلماق

ـ الله: ئاللاھغا ئىلتىجا قىلماق

سَجْدَة: بىر قېتىم باش ئۇرۇش

سَجْس: لاي سۇ

سَجْسَج ج سَجَاسِجُ و سَجاسِيْجُ: (ھاۋا كىلمات) ھاۋاسى ياراشقان، ماس كەلگەن؛ ئىللىق، مۇلايىم

سَحَرَ ـَ سَحْرَاهُ: ئۇنىڭغا سېھىر ئىشلەتمەك؛ جەلپ قىلماق، مەپتۇن قىلماق، مايىل قىلماق

سَحَر ج أَسْحار: تاڭ سەھەرنىڭ ئالدىنىقى ۋاقتى

طَعام الـ ـ : زورلۇق تاماق، سوھورلۇق تاماق

سِحْر ج أَسْحار وسُحُور: سېھىرى، كۆز باغلاش، سېھىرىگەرلىك، جادوگەرلىك؛ مەپتۇن قىلىش؛ قايمۇقتۇرۇش

سِحْرِيّ: سېھىرىلىك، سېھىر؛ سېھىرىلەنگەن

فَانُوس ـ: پروپېكسىيىلىك پانار؛ بالىلار بايرام كۈنلىرىدە قوللىرىدا كۆتىرۋالىدىغان پانۇس

سَحْسَح · سَحْسَحَة: تەبئىي قۇدۇق؛ ھويلا، قورۇ

سَحَطَ ـَ سَحْطًا و مَسْحَطًا هُ: بوغۇزلىماق، سويماق

ـ الطَّعَامُ: تاماق (گالغا) تويۇپ قالماق

ـ الشَّرابَ: سۇ ئېلىشتۇرماق، سۇ قوشماق

سَحَّقَ الشَّيْءَ: پارچىلماق، ئەزمەك؛ سوقماق

سَحَقَ ـَ سَحْقًا الشَّيْءَ: ئەزمەك، سوقماق؛ پارچىلىماق

ـ الثَّوبَ: كونايماق، كونا قىلماق

ـ هُ: سوقماق، يانجىماق؛ ھالاك قىلماق

سَحُقَ ـُ سُحُوقَةً الثَّوْبُ: كىيىم كونايماق، كىيىم يىرتلىماق

ـ سُحْقًا الشَّيْءَ: يىراق بولماق، ئۇزاق بولماق

سَحِقَ ـَ سَحْقًا الشَّيْءُ: يىراق بولماق

سَحْق ج سُحُوق: كونا كىيىم

سُحْق: يىراق، يىراق تەرەپ

سَحَلَ ـَ سَحْلاً الشَّيْءَ بالمِسْحَلِ: رەندە بىلەن رەندىلەپ تۈزلىمەك

ـ هُ: يەردە ياتقۇزۇپ تىرىسى جاراھەتلەنگىچە سۆرىمەك، سۆرەپ تىرىسىنى جاراھەتلەندۈرمەك

سَحْل: نەق پۇل، بانكىدا قويۇلغان پۇل

سَحْلَب: بىر خىل كىراخمال ھالەتتكى ماددا؛ بىر كىراخمال ئىشلىتىپ ياسالغان تاتىلىق يېمەكلىك

سَحَم: قارا، قارا رەڭلىك

سَحُمَ ـُ وسَحِمَ ـَ سَحَمًا: قارا رەڭگە ئۆزگەرمەك، قاردىماق

سَحْمَاءُ م: قارا، قارا رەڭلىك

سُحْمَة: قارا، قارا رەڭلىك

سَحَنَ ـَ سَحْنًا الشَّيْءَ: پارچىلماق (تاشنى)؛ سلىقلىماق (ياغاچىنى)

سَحْنَة: قىياپەت، شەكىل رەڭگى ـ رويى

سَحِيْج: سۈركىلىپ جاراھەتلەنگەن، سۈرۈلۈپ بۇزۇلغان

سَحِيْق: يىراق؛ چوڭقۇر، تېگى يوق

ـ مِنَ المِسْكِ أونَحْوِهِ: ئۇۋۇلغان، ئۇۋاق، ئۇششاق؛ پاراشوك

سَجِير ج سُجَرا: سەمىمي دوستلۇق، سەمىمي دوست

سَجِيْس: لاي سۇ

سَجِيْف: ئىشك پەردىسى، پەردە، چىملىدىق

سَجِين ج سُجَناءُ وسَجْنَى: مەھبۇس: تۇتقۇن قىلىنغان ئادەملەر: تۇرمىدە ياتقۇچى

ـــ سَجِيْنَة ج سَجْنَى وسَجائِنُ: ئايال مەھبۇس، ئايال جىنايەتچى

سَحَّ ـُ سَحًّا و سُحُوحًا الْماءُ أوالدَّمْعُ: سىرغىپ چىقماق، تەپچىپ چىقماق

ـــ سَحًّا الْماءَ أو نَحْوَهُ: توختىماي ئېقىپ چىقماق، ئۈزلۈكسىز ئېقىپ چىقماق

سَحا ـُ سَحْيًا الشَّيْءَ: قىرقىپ چىقماق، قىرىپ تاشلىماق

سحاءَة ج سَحايا: مېڭە پەردىسى

سَحائِيّ: مېڭە پەردىسىنىڭ، مېڭە پەردىسىگە ئائىت

سَحاب ج سُحُب: بۇلۇت

سَحابَة ج سَحائِبُ: بىر توپ بۇلۇت، بۇلۇت

ـــ الْيَوْمِ: قىش كۈنى

سُحابَة: كۆزىنىڭ مۆڭگۈز پەردىسىدىكى ئاق داغ

سَحاة ج سَحًى: هويلا، قورۇ

سَحَاح: ھاۋا، كەپىيات

سَحّاح: فويۇلۇپ ياغقان يامغۇر

سَحّار: سېھىرگەر، جادۇگەر، كۆز باغلىغۇچى

سَحّارَة: ئايال سېھىرگەر: ئادەمنى مەپتۇن قىلىدىغان ئايال

سُحاف: ئۆپكە كېسىلى

سُحام: قارا، قارا رەڭلىك

سحايَة ج سَحايا: مېڭە پەردىسى، مېڭە پەردىسى

سَحَبَ ـَ سَحْبًا: چېكسەندۈرمەك، قايتۇرماق

ـــ هُ: سۆرىمەك، تارتماق، تارتىپ چىقارماق

سَحْب: سۆرىمەك، قايتۇرماق،

سَحَّتَ: قانۇنسىز پايدىغا ئېرىشمەك، ھارام پايدىغا ئېرىشمەك

ـــ هُ: ۋايىران قىلماق، بۇزماق، گۇمران قىلماق

سَحْت: كونا كىيىم: جازا: قاتتىق، كەسكىن

سُحْت ج أَسْحات: ھارام نەرسە، ھارام مال، ھارام بايلىق

سَحَّجَ هُ: پوستىنى سويماق، ئاقلىماق، شىلماق

سَحَجَ ـَ سَحْجًا: سويماق، شىلماق، ئاقلىماق: سۈركىلىپ جاراھەتلەنمەك

سَحْجَة ج سَحَجات: تاتلاپ يارا قىلغان، سۈركىلىپ يارلانغان

سَحْر ج سُحُور و سُحَرو أَسْحار وسُحارَة: ئۆپكە

الشَّـــيْءُ: ئىسماق، ئىللىماق، قىزىماق: قىزىپ كېتىش كېسىلىگە گىرىپتار بولماق

سُخْن: قىزىق، ئىسسىق

سَخُوَ ـُ سَخًا وسَـخاءً و سَـخاوَةً و سُخُوًّا: سېخى بولماق، كەڭ قوللۇق بولماق، قولى ئۇچۇق بولماق

سُخُونَة: ئىسسىق، ئىللىق، ئىسسىقلىق: قىزىپ قىلىش كېسىلى

سَخِيَ ـَ سَخًا و سَخاءً و سَـخاوَةً و سُخُوًّا و سُـخُوَّةً: سېخى بولماق، كەڭ قوللۇق بولماق، قولى ئۇچۇق بولماق

سَخِيّ و أَسْخِياءُ و سُخَواءُ: سېخى، قولى ئۇچۇق ، مەرت، كەڭ قورساق

سَخِيْت: قاتتىق، شىددەتلىك، كۈچلۈك

سَـخِيف: ئاجىزلىق، ناچار، نامۇۋاپىق: گالۋاڭلىق، كالۋالىق

سَخِيمَة ج سَـخائِمُ: نەپرەت، يىرگىنىش، بىزارلىق، يامان كۆرۈش: ئىچى تارلىق

سَـخِيْن: ئىسسىق: كۆزىنىڭ يېغلاش سەۋەبىدىن قىزىرىپ كېتىشى: تاياق تەگكەن يەرنىڭ ئېچىشىپ ئاغرىشى

سِـخِّيْن ج سَـخانِينَ: كورەك، گۈرجەك، ئوتغۇچ: قاسىاپنىڭ پىچىقى: جاللاتلىق قىلىچى

سَخِيْنَة: بۇغداي ئومىچى

سَدَّ ـَ سَدَدًا و سَدادًا و سُدُودًا الشَّيْءُ: تەككۈزمەك: دەل جايدا بولماق: ھەققانىي بولماق

ـــ ـُ سَدًّا الشَّيْءَ: دىققەت قىلماق، ئىتبار بەرمەك

ـــ مَسَـدَّهُ: ئۇنى ئالماشتۇرماق: ئۇنى يۆتكىمەك

ـــ حاجَةً: ئېھتىياجىنى قاندۇرماق، ھاجەتنى راۋا قىلماق

ـــ النَّهْرَ أونَحْوَهُ: توسما ياسماق، توغان ياسماق

سَـدّ: توسۇق، رىشاتكا: ياپماق، ئەتمەك، تاقماق

ـــ سُدّ ج سُـدُود و أَسْـداد: توسۇپ قويۇلغان نەرسە: توغان، توسما

ـــ ج أَسِدَّة: تۇغما مېيىپىلىك، مەجروھلۇق

سُدّ ج سُدُود: قارا بۇلۇت

سَدَا ـُ سَدْوًا بِيَدِه: قول سوزماق، قول سۇنماق

سَداة ج أَسْـدِيَة: ئۆرۈش يىپ (توقۇلما) بويۇمنىڭ ، ئۆرۈش يىپى

سَـدّاج: راۋان سۆزلىگۈچى، سۇدەك، سۆزلىگۈچى

سَداد: توغرىلىق، راسچىللىق، توغرا، راس

ـــ اً لِكَذا: تۆلىمەك، تۆلەم تۆلىمەك

سداد ج أَسِدَّة: پۇگەت، پۇرۇپكا

سُدَادَة: پۇگەت، پۇرۇپكا: ياپقۇچ: ئېغىز

سُداس: ئالتىدىن ـ ئالتىدىن

سُداسِي: ئالتە يۈزلۈك، ئالتە بۇلۇڭلۇق، ئالتە تەرەپلىك: ئالتە دانىدىن تەشكىل تاپقان

سَحِيقَة: مۆلدۇر

سَخَا ـُ سَخًا وسَخاءً وسَخاوَةً وسُخُوًّا و سُخُوَّةً: سېخى بولماق، مەرت بولماق، قولى ئۇچۇق بولماق

سَخَاء: سېخيىلىق، قولى ئۇچۇق

سَخافَة: كالۋاڭلىق، كالتا پەملىك، ھاڭۋاقتىلىق؛ ئاجىزلىق، بوشاڭلىق، ئىختىدارسىزلىق

سَخَّان · سَخَّانَة: چايدان؛ سۇ ئىستىش ئەسۋابى، سۇ قاينىتىش ئۈسكۈنىسى

سَخانَة: ئىسسىقلىق، ئىللىقلىق

سَخاوَة: سېخلىق، مەرتلىك، قولى ئۇچۇقلۇق

سَخْت: قاتتىق شىددەتلىك، كۈچلۈك

سَخَّرَهُ: بويسۇندۇرماق، بويسۇندۇرۇپ بەرمەك، مۇيەسسەر قىلماق

سَخَرَ ـَ سُخْرِيًّاه: بويسۇندۇرماق، بويسۇندۇرۇپ بەرمەك

سَخِرَ ـَ سَخْوًا وسُخْرًا وسُخْرَةً وسُخْرِيَةً و سُخْرِيَّةً ومَسْخَرًا به أو مِنْهُ: مەسخىرە قىلماق، مازاق قىلماق، مازاق قىلىپ كۈلمەك، زاڭلىق قىلماق

سُخْرَة: مەسخىرە؛ تېتىقىسىز قىلىمىش

سُخْرِيّ: كۈلكىلىك، مەنىسى تېتىقسىز، بىمەنە

سُخْرِيَّة: مەسخىرلىك، كۈلكىلىك

سَخَط: غەزەپ، ئاچچىق؛ خاپلىق؛ تەنقىد

سَخِطَ ـَ سَخَطًا وسُخُطًاهُ أوعَلَيْهِ: غەزەپلەنمەك، ئاچچىقلانماق، خاپا بولماق

ـ الشَّيْءَ: بىزار قىلماق، زېرىكتۈرمەك، تېرىكتۈرمەك

سُخْط: غەزەپ، ئاچچىق، نارازلىق

سَخَّفَ هُ: دۆت دەپ قارىماق، كالۋا دەپ قارىماق

سَخُفَ ـُ سُخْفًا و سَخافَة وسُخْفَةً: ئاجىز بولماق، زەئىپ بولماق، كۈچسىز بولماق

ـ الْعَقْل: بوشاڭلىق قىلماق، ئەقىل ئىشلەتمەسلىك

سُخْف: ھاڭۋاقتىلىق، ئاجزىلىق، بوشاڭلىق

سَخْل ج سُخَّل وسُخَّال: ئاجىز؛ ئىقتىدارسىز ئادەم؛ كەمتۈك، كەمتۈك نەرسە، ئەيىپنەك نەرسە

سَخَّمَ اللَّحْمُ: پۇرىماق، پۇراپ قالماق، سېسىپ قالماق

ـ هُ: قاردىماق، قاىرداپ قالماق

سَخَم: قارا رەڭلىك؛ نەپرەت، يىرگىنىش، نەپرەتلىنىش

سَخْمَاءَ م: قارا رەڭلىك، قارا تەنلىك

سُخْمَة: قارا رەڭلىك؛ قارا

سَخَّنَ الشَّيْءَ: ئىستىماق، قىزىتماق

سَخُنَ ـُ سُخُونَةً وسَخَانَةً وسَخَنًا و سُخْنًا و سُخْنَةً و سَخِنَ ـَ سَخَنًا

سَدَّى اِلَيْـه: خەيرى ـ ئېهسان قىلماق، شەپقەت قىلماق

ـــ الشَّيْءَ إِلَيْه: بەرمەك، ئىنئام قىلماق

سُدَى: بىكار، پايدىسىز، نەتىجىسىز

سَدِيد: توغرا، مۇۋاپىق، دورۇس

سَـدِيْس ج سُـدْس: ئالتىنچى قىسىم، ئالتىنچى بۆلىكى

سَدِيْل ج سُدُل وسَـدائِلُ و أَسْـدال: ئىشىك پەردىسى، چېدىر

سَدِيْم ج سُدُم وسِدام: تومانلىق (تومانغا ئوخشاش كۆرۈنىدىغان ئاسمان جىسىملىرى)

سَدِيْمِيّ: تۇمانلىق ھالەت، تۇمانلىق ھالەت خاراكتېرلىك

سَدِين: سېمىز گۆش؛ سۇيۇق قان؛ قوي يۇڭى

سَـذَاب: سۇزاب (يوپۇرمىقى يالپۇزغا ئوخشايدىغان، بەتبۇي ئۆسۈملۈك)

سَذاجَة: ئاددىي، ئادەتتىكى، تۈز، نوقۇل، ساددا، ساددىلىق، گۆدەكلىك؛ ئاق كۆڭۈل، سەممىي

سَذالَمَة: ئاددىي، سەممىي، ساددا، ساددىلىق

سَرَّ ـُ سُرُورًا و سُرًّا و مَسَرَّةً هُ: خۇشال قىلماق، ئادەمنى شادلاندۇرماق

سُرَّ: خۇشاللىق، شادلىق

سُرّ ج أَسِرَّة: كىندىك

ـــ ج أَسْـرَار ج أَسـارِيرُ: پېشانىدىكى قورۇق؛ ئالقان سىزىقلىرى؛ پېشانە قورۇقلىرى

سِرّ ج أَسْرَار: سىر، مەخپىيەت

ـــ التُّجّـارِ: سودىگەرلەر جەمئىيىتىنىڭ باشلىقى

ـــ ج أَسْرار ج أَسارِيْرُ: قورۇق، پورۇم، قات

سَرَأَ ـَ سَرْأَت الـجَرادَةُ أو السَّمَكَةَ: تۇخۇم قويماق (بېلىق ياكى چېكەتكە)

سَرا ـُ و سَرُوَ ـُ سَرْوًا وسَراوَةً و سَرًا و سَراءً: ئادالەت يولىدا سېخىيلىق قىلماق، ساخاۋەت قىلماق

ـــ ت الـجَرادَةُ: توخۇم تۇغماق

سَرْء: بېلىق تۇخۇمى، ھاشارەت تۇخۇمى

سَرَّاء: بەخت، باشاتلىق، راھەت، ھالاۋەت

سَراب: ئېزىتقۇ، سەراپ

سَراة ج سَـرَوات: بەل، دۈمبە؛ چۈش ۋاقتى؛ چوققا

سِرْأَة: بېلىق تۇخۇمى، چېكەتكە تۇخۇمى

سِراج ج سُرُج: چىراق، كىرسىن چىرىقى

سِراجَة: ئات ئىگەرچىلىكى، ئىگەرچىلىك

سَـرَاح: قويىۋەتمەك؛ تارقىتىۋەتمەك؛ خوتۇنىنى قۇيۇپ بەرمەك

أَطْلَقَ ـــ هُ: قويۇپ بەرمەك، ئايرىۋەتمەك

مُطْلَق الـ ـــ: چەكلىمگە ئۇچرىماسلىق؛ قويۇۋېتىلگەن، قويۇپ بېرىلگەن

سِرَاد: تەشمەك، تۆشۈك ئاچماق؛ بېگىز

سُرادِق: چېدىر؛ لەمپىلىك سەھنە، لەمپىلىك مۇنبەر

سدافَة: پەردە

سُـدَّة ج **سُـدَد:** ئىشىك بوسۇغىسى؛ قىممەتلىك ئورۇن؛ خىزمەت ئورنى؛ مۇنبەر، مەيدان

سَدَجَ ـُ سَدْجًابالشَّـيْءِ: پەرەز قىلماق، قىياس قىلماق

ـــ: راۋان سۆزلىمەك

سَدَحَ هُ: ئۆلتۈرگۈزمەك، ئۆلتۈرمەك

سَدَحَ ـَ سَـدْحًاهُ: ئۆلتۈرمەك، قىرغىن قىلىپ ئۆلتۈرمەك

سَدَّدَهُ: توغرا يول كۆرسەتمەك

ـــ نَحْوَهُ: توغرىلىماق، قاراتماق، چىنمەك

ـــ الدَّيْنَ: قەرز تۆلىمەك

ـــ الرَّمْحَ: ئوڭشاق، تۆزمتمەك؛ تۆزلىمەك

سَدِرَ ـَ سَدَرًا و سَـدَارَةً: قىيىنچىلىق ھېس قىلماق، قىيىن ئەھۋالدا قالماق، چارسىز قالماق؛ كۆزى ئىمىر ـــ چىمرلاشماق؛ ھېچ بىر تەپتارتماسلىق، قىلىچە ئەيمەنمەسلىك، بېشەملىك قىلماق

ـــ فى غَيِّـهِ: ئالاقزادە بولۇپ كەتمەك، ھودۇقۇپ كەتمەك

سَـدِر: جاپا مۇشەققەتلىك، قىيىنچىلىق؛ چارسىزلىق، ئامالسىزلىق

سِدْرِج سُدُور: ياتلىق خورما ياكى ئاتلىق چىلان

ـــ بَرِىّ: ئاچچىق چىلان

سِدْرِيَّة: چوك قازان؛ چوك داس

سَدَّسَ الْعَدَدَ: مەلۇم سانىنى ئالتە ھەسسە قىلماق

ـــ الشَّـكْلَ: ئالتە بۇلۇڭلۇق ياكى ئالتە تەرەپلىك قىلماق

سَدَسَ ـِ سَدْسًا الْقَوْمَ: ئالتىنچى بولماق، ئالتىنچىسى بولماق

سُدُس ج أَسْدَاس: ئالتىدەن بىر (6/1)

سَدَف ج أَسْـداف: كەچقۇرۇن، قاش قارىغۇ: تاك نۇرى، تاك شەپەقى

ـــ ج سُدُوف: كۆلەڭگە، سايە؛ يېراقتىن يوشۇرۇن قىياسەن كۆرۈنگەن نەرسە

سُدْفَة: پەردە؛ قاراڭغۇ كېچە؛ تاك شەپەقى؛ كەچقۇرۇن

سَدَّلَ الشَّيْءَ: قويۇپ بەرمەك، ساڭگىلىتىپ قويۇپ بەرمەك

سَدَلَ ـُ سَدْلاً الشَّيْءَ: ساڭگىلىتىپ قويۇپ بەرمەك

سُدْل ج سُدُول و أَسْدَال و أَسْدُل: پەردە، ئىشىك پەردىسى؛ چۈمبەردە، چۈمبەل

سدْل: بويۇن چەمبىرىكى، بويۇن زەنجىرى

سَدَّم و سُدُم و أَسْـدام: سېسىپ قالغان سۇ، چىرىپ قالغان سۇ

سَدِمَ ـَ سَدَمًا: قايغۇرماق، غەم قىلماق، بېشى قاتماق

سَدَنَ ـُ سَدْنًا وسدانَةً: كەبىگە قارىماق، كەبىگە خىزمەتچىسى قىلماق، ئىبادەتخانىنىڭ خىزمەتچىسى قىلماق

سِرْحَان ج سِرَاح و سَرَاحِيْنَ: بۆرە: شىر (هاۋان): كۆلنىڭ ئوتتۇرىسى

سَرَدَ ـُ سَرْدًا و سِرَادًا الشَّيْءَ: تەشمەك، تۆشۈك ئاچماق: توقۇماق

ـــ الحَدِيثَ أو نَحْوَهُ: تەرتىپلىك سۆزلىمەك، سىستېملىق سۆزلىمەك

ـــ الشَّوَاهِدَ: پاكىت كەلتۈرمەك، شاھتىلارنى ھازىر قىلماق، دەلىل كەلتۈرمەك

ـــ القُرْآنَ: ئۇچۇق ئوقۇماق

سَرْد: نەقىل كەلتۈرمەك، دەلىل كەلتۈرمەك

سِرْداب ج سَرَادِيْب: يەر ئاستى يولى، خاڭ يولى، لەخمە: ئاكوپ

سِرداح ج سَرَادِيحُ: كۈچلۈك ئانا تۆگە: ئەرەب بۈك ـ باراقسان يىلىم دەرىخى

سَرْدارِيَّة: باش قوماندانلىق شىتاب

سَرْدَقَ المَكَانَ: مەلۇم جايغا چىدىر تىكلىمەك: لەمپىلىك مۇنبەر ياسماق

سَرْدِين: سەردان بېلىقى

سَرَر: كىندىك بېغى

سِرْسَام: مەيۈسلۈك كېسىلى، غەمكىنلىك كېسىلى: مېڭە پەردە ياللۇغى

سُرْسُرْ: ئالغا!، ئىلگىرىلەڭلار!

سَرَطَ ـُ وسَرِطَ ـَ سَرَطًا وسَرَطَانًا الشَّيْءَ: يۇتىۋەتمەك، يۇتماق

سُرَط: چاينىماي يۇتىۋەتكۈچى، ئاچ بۆرىدەك يالماپ يۇتقۇچى

سَرَطَان: قىسقۇچ پاقا، راك: راك كېسىلى: زەھەرلىك راك

سَرَطَانِيّ: راك كېسەللىكلىرى: راك كېسىلىگە مەنسۇپ

سَرَّعَ: تېزلاتماق، تېزلەتمەك

سَرُعَ ـُ و سَرِعَ ـَ سُرْعَةً وسَرَعًا وسَرْعًا و سَرَاعَةً: تىز بولماق، چاپسان بولماق

سُرْعَان: 1. بۇيرۇق شەكلىدىكى پېئىللاشقان ئىسىم بولۇپ مەنىسى «دەرھال، تىز، چاپسان بول» دىگەن بولىدۇ

مەسىلەن: ـــ الجيش فى الرحيل

2. ھاياجانلىنىش مەنىسىنى بىلدۈرىدىغان پېئىللاشقان ئىسىم بولۇپ «نېمە دىگەن تىز ـ ھە!» دىگەننى بىلدۈرىدۇ. مەسىلەن:

و ـــ تغير الطقس

سُرْعَة: تىز، چاپسان، چاققان: تېزلىك دەرىجىسى

سَرِغَ ـَ سَرَغًا: ئۈزۈم بىلەن ساپاقنى يېۋەتمەك

سَرْغ ج سُرُوغ: ئۈزۈم پېلىكى، ساپقى

سَرَفَ ـُ سَرْفَات السَّرْفَةُ الشَّجَرَةَ: قۇرت دەرەخ يوپۇرمىقىنى يېمەك

سَرَف: ھەددىن ئارتۇق، ھەددىن ئاشۇرۇۋەتمەك: ئىسراپچىلىق

سُرْفَة: قورچاق (ھاشارەت بالىسىنىڭ ھاشارەت بولۇپ يېتىلىشدىن ئىلگىرىكى ۋاقتى)

سُراط: ئۆتكۈر، ئىتتىك (قىلىچ)

سراط: يول

سُراطِيّ: ئۆچقاندەك؛ ئۆتكۈرلۈك؛ چاپىنماي يۈتىدىغان ئادەم؛ ئاچ بۆرىدەك يەيدىغان ئادەم

سَـــراوِيْلُ: ئىشتان، شىم؛ كۆكلەكلىك ئىشتان

سَرَايَا: خان ساربيى، پادىشاھ ئوردىسى؛ بەزى مەملىكەتلەرنىڭ ھۆكۈمەت ئورگانلىرىغا مۇناسىۋەتلىك ساراي

سَرَايَة: خان ئوردىسى، پادىشاھ ساربيى؛ بىر قىسىم مەملىكەتلەرنىڭ ھۆكۈمەت ئورگانلىرىغا مۇناسىۋەتلىك ساراي

سَرَبَ ـُ سُرُوبًا الْمَاءُ: ئاقماق، ئېقىپ ماڭماق

ـــ الأَبَلُ: ئوتلىماق، ئوت ـــ چۆپ يېمەك

سَرَبَ ج أَسْراب: يەر ئاستى يول، تونىل: لەخمە؛ ئېقىن سۇ

سَرَبَ ـَ سَرَبًا الْماءُ مِنَ الإِنـاءِ: (سۇ) تەپچىمەك، سىرغماق، ئاقماق

ـــ: تىكىۋتمەك، سۇغۇرۇلۇپ چىقىپ كەتمەك

ســـرْب ج أَسْـــراب: بىر تـوپ (قـوش، ھايۋان، ئاياللار)؛ ئىنتايىن كۆپ ھېسابلىماق

سِرْباخ: چوك قۇملۇق

سِرْبال ج سَرابِيلُ: كىيىم، كۆكلەك، مايكا

سَرْبَة: قىسقا مۇساپىلىق سەپەر؛ تېز يۈرۈش، تېزدىكى ئارتۇق

سُرْبَة ج سُرُب: بىر توپ (قوش، ھايۋان، ئاياللار)؛ ئىنتايىن كۆپ سان دەپ قارىماق

سَرْبَلَ هُ: مەلۇم كىشىكە كۆكلەك كىرگۈزمەك

سُرَّة ج سُـــرَر: كىندىك بېغى؛ كىندىك كۆزى؛ (تۇرۇس) ياكى ئاشخانا جوزىسىنىڭ مەركىزى بېزەك سايمانلىرى

ـــ الْعُجْلَة: بۇل (چاقنىڭ) قىسمى

سَرْج ج سُرُوج: ئات ئىكىرى؛ تۆگە ئىكىرى

سَرَّحَ الْماشِـيَةَ: ھايۋانلارنى ئۆتلاتماق، ھايۋانلارنى يايلاتماق

ـــ امْرَأَتَهُ: ئاياللىنى قويۇپ بەرمەك

ـــ اللهُ فُلانًا لِلْخَيْرِ: ياردەم قىلماق، ئاللاھ ياخشىلىق ئاتا قىلماق

ـــ الْجُنْـدِيَّ: ھەربىي سەپتىن قايتىماق، ھەربىي خىزمەتتىن بوشاتماق

ـــ هُ إِلَى الْمَكان: ئەۋەتمەك

ـــ الشَّعْرَ: چاچ تارىماق

سَـــرَحَ ـَ سَـــرْحًا: تاك سەھەر چىقىپ كەتمەك، تاك سەھەردە ئىشقا چىقىپ كەتمەك

ـــ ت الْماشِـيَةُ: ھايۋان ئۆز ئىختىيارى بىلەن بېرىپ ئوت ـــ چۆپ يېمەك

سَرِحَ ـَ سَرَحًا: ئىشقا چىقىپ كەتمەك، ئىشقا چىقماق

سَرْح ج سُرُوح: ئۇلاغ، ھايۋان؛ ئەركىن ئوتلاشقا قويۇپ بېرىلگەن قويلار توپى؛ چوك دەرەخ؛ قۇرۇ

سُرْيَانِيّ: قەدىمكى سۈرىيەلىك، قەدىمكى سۈرىيەلىك ئادەم

سَرِيَّة ج سَرَايَا: مەرت ئادەم، ئېسىل ئادەم: تارماق قوشۇن، كىچىك قوشۇن

سُرِّيَّة ج سَرَارِيّ: ئويناش، ئاشنا (ئايال): زىناخور، بۇزۇق

سَرِيْد: بېكىز، بېكىزسىمان نەرسىلەر

سَرِير ج أَسِرَّة و سُرُر: كارىۋات: قىممەتلىك ئورۇن، تەخت؛ قورۇق سېۋەت: قورۇق جازا، قورۇق شەكىل

سَرِيْرَة ج سَرَائِرُ: نىيەت، كۆڭۈل، مەقسەت، نىشان

سَرِيْع ج سُرْعَان: تېز، چاپسان؛ تېز بولماق، چاپسان بولماق

سَرِيْعَة ج سِرَاع: تېز، تېزلىك، چاپسان

سَطَا ـُ سَطْوًا وسَطْوَةً عَلَيْهِ أوبِهِ: شىددەتلىك بىلەن ھۇجۇم قىلماق، مەغلۇپ قىلماق

ـ عَلَى الشَّيْءِ: مەجبۇرى ئىگىلىۋالماق، زوراۋانلىق بىلەن ئىگىلىۋالماق

سُطَّاح: پۇرچاق ئائىلىسىدىكى ئۇسۇملۇك

سِطَام: تۆۋاق، ياپقۇچ؛ كوسەي، ئوت كۆچىلىغۇچى؛ قىلىچ

سَطَّحَ هُ: تۈزلىمەك، تەكشىلىمەك، تەكشى ياپماق

سَطَحَ ـَ سَطْحًا الشَّيْءَ: سىلىقلاماق، تۈزلىمەك، تەكشى قىلماق، تەكشى ياپماق

ـ الْبَيْتَ: ئۆگزىنى تۈزلىمەك، ئۆگزىنى تەكشىلىمەك

سَطْح ج سُطُوح: (نەرسىنىڭ) يۈزى: سىرتقى كۆرۈنۈش: ئۆگزە، تورۇس

سَطْحِيّ: سىرتقى قىسمى، سىرتقى يۈزى

سَطْرُ الْكِتَابِ: يازماق، كىتاب يازماق

ـ الوَرَقَةِ: سىزىق سىزماق، گرافىك سىزماق

ـ عَلَيْهِ: ئۇنىڭغا ھېكايە ئېيتىپ بەرمەك

سَطَرَ ـُ سَطْرًا: يازماق، كىتاب يازماق

ـ ـُ بِالسَّيْفِ: چاپماق، كەسمەك، توغرىماق

ـ بِالْمِسْطَرَةِ: سىزماق، سىزغۇچ بىلەن سىزماق

سُطُرَة: ئارزۇ، ئۇمىد

سَطَعَ ـَ سَطْعًا النُّورُ: نۇر چاچماق، يورۇماق، پاقىرماق

ـ الأَمْرُ: مەقسەت ئىش ئايدىڭلاشماق

ـ سَطْعًا و سُطُوعًا وسَطِيعًا الشَّيْءُ: (چاك ـ تۇزان) ئۇچۇشماق؛ (پۇراق) تارقالماق

سَطْع: قاققان ئاۋاز؛ قاتتىق نەرسىنىڭ يەرگە ئۇرۇلغان ئاۋازى

سطْع النُّور: نۇرنىڭ تارقىلىشى

ـ الرَّائِحَة: پۇراقنىڭ تارقىلىشى

سَطَلَ ـُ سَطْلاَهُ الدَّوَاءُ: نارکوز قىلدۇرماي بىخۇدلاشتۇرۇش، ھۇشسىزلاندۇرماق

سَـــرَّقَ هُ: ئوغـۇرلاتماق، يانچـۇقچىلىق قىلدۇرماق؛ ئېلىۋالماق؛ ئوغۇرلۇققا سالماق

سَرَقَ ـِ سَرَقًا و سَرَقَةً وسَرْقانًا هُ الشَّيْءَ أو مِنْهُ الشَّـــيْءَ: ئوغـۇرلىماق، ئوغـۇرلاپ ئېلىۋالماق

سَرْقَة: ئوغرىلىماق، ئوغرىلاش؛ زوراۋانلىق بىلەن ئىگەللىۋالغان نەرسە

سَرْقَة: ئوغۇرلۇق، ئوغۇرلاش

سِرْك ج أَسْراك: سىرىك، سىرىك ئۈيـۈنى: ئات ئۈيۈن مەيدانى؛ سىرىك ئويۇن مەيدانى

سَرَّمَ هُ: توغرىماق، ئۇششا قىلماق

سُرْم ج أَسْـــرام: تـوغرا ئۇچـەي، كۆتـەن ئۇچەي، مەقئەت، سوك

سُرْمان: سېرىق مەرە، قارا مەرە

سَرْمَد: ئۇزۇن مۇددەت، ئەبەدىي، دائىم

سَرْمَدِيّ: مەڭگـۈلۈك، ئەبـەدىيلىك، باش-ئايىقى يوق

سَرْهَدَ الصَّـــبِيُّ: سـەبىي بالىنى ئىنتايىن ياخشى تەربىيىلىمەك

سَـــرْو: سـەۋرە دەرىخـى، ئارچـا دەرىخـى؛ سىڭدۈرگەن ئەمگەك؛ ئۇچۇق، خۇشخۇي

سَرُوء ج سُرُؤ و سُرَاء: تۇخـۇم ئارقىلىق كۆپەيگەن

سِرْوال ج سَرَاوِيلُ: ئىشتان، شىم

سُرَّوَة ج سُرُاء: قىسقا يا ئوقى

سَرُور: خۇشاللىق، شادلىق، خاتىرجەملىك

سَـــرُوف: قـاتىمغۇچىلىق، دەھشـەتلىك، قورقۇنۇچلۇق (واقعە)

سَـــرْوَلَ هُ: ئىشتان كەيگـۈزمەك، شىم كەيگۈزمەك

سَرَّى الثَّوْبَ عَنْهُ: كىيىمنى تارتـۇالماق، كىيىمنى سالدۇرىۋالماق

ـــ عَنْهُ: غەم ـــ قايغۇنى يوقاتماق

سَرَى ـِ سُرًى و سَـــرْيَةً و سِـــرايَةً و سَرَيانًا و مَسْرًى: ماڭماق، كېچىدە ماڭماق، كېچە سەپەر قىلماق

ـــ الـــهَمُّ: غەم - قايغۇ يوقالماق، غەم قايغۇ غايىپ بولماق

ـــ الأَمْـــرُ: كۆچكە ئىگە بولماق، تەسىر كۆرسەتمەك، ئۇنۇم بەرمەك

سَرِيَ ـَ سَرْوًا و سَراوَةً و سَرًا و سَرَاءً: ئادالەت ئۇچۇن پۇل چىقىم قىلماق، ئادالەت يولىدا سېخىيلىق قىلماق

سَرِيّ ج سُراة و أَسْـــرِيَاءُ وَ سُـــرًى و سُـــرَوَاءُ: ئېسىل ئادەم، خۇشخۇي ئادەم؛ جەۋھەر، مېغىز

سُرِّيَ عَنْهُ الْغَضَبُ أو الْهَمُّ: ئاچچىق ياكى غەم قايغۇ چىقىپ كەتمەك

سُـــرِّيَ: كىنـەدىكىنىك، كىنەدىككە مۇناسىۋەتلىك

سِرِّيّ: يوشۇرۇن، مەخپىيەتلىك، مەخپى

سُرْيان: قەدىمكى سۇرىيەلىك ئادەم

ـ الـمُبادَلَة: ئاختاي باھاسى؛ پۇلنىڭ ئېقىشى؛ چەت ئەل پۇل قىممىتى
ـ الْمُفَرَّق: پارچە سېتىش باھاسى
ـ الْجُمْلَة: توپ سېتىش باھاسى
ـ الْوَحْدَة: يەككە باھاسى
سَعْرَان: ئالجىپ قالغان، ئەقلىدىن ئېزىپ قالغان
سَعْرَة: باشلىنىش؛ باشلاش؛ يۆتەل؛ يۆتەلمەك
سُعْرَة: قارا رەڭلىك بولغان
سَعَطَ ـُ سَعْطَاهُ الدَّواءَ: دورىنى بۇرۇننىڭ ئىچىگە سۈمۈرۈپ كىرگۈزمەك
سَعَّفَ الْمِسْكَ: ئارىلاشتۇرماق، بىرىكتۈرمەك، ئارىلاشتۇرۇۋەتمەك
سَعَفَ ـَ سَعْفَاهُ: ياردەم بەرمەك، قۇتقۇزماق
ـ هُ بِحَاجَة: مەلۇم كىشىنىڭ ھاجىتىنى راۋا قىلماق
سَعُون: خورما دەرىخ يوپۇرمىقى
سَعْفَة: باش ئۈستىگە چىققان چىقان
سَعَلَ ـُ سُعالاً وسُعْلَةً: يۆتەلمەك
سِعْلاء ج سَعالَى و سِعْلَيات: جادوگەر خوتۇن، يالماۋۇز خوتۇن، ئازازۇل، بىشەم خوتۇن
سِعلاة ج سَعالَى و سِعْلَيات: جادوگەر خوتۇن، يالماۋۇز خوتۇن؛ بىشەم خوتۇن، ئازازۇل خوتۇن
سُعْلَة: يۆتەل؛ يۆتەلمەك
سِعْلَى ج سَعَالَى: ئازازۇل خوتۇن؛ يالماۋۇز خوتۇن
سَعْن: سېمىز كۆش؛ ساپ ھاراق
سَعْنَة: ئالامەت، بەلگە
سُعْنَة ج سُعَن: چېدىر؛ لاگېر چېدىرى، چېدىر باركاھ
سَعْوَة: مۇم، شام
سعْوَة: كېچە ئارىلىقىدىكى بىر بۆلەك ۋاقىت
سُعُودِيّ: سەئۇدى ئەرەبىستانلىق؛ سەئۇدى ئەرەبىستانلىق ئادەم، سەئۇدى ئەرەبىستانچە
سَعُوط: بۇرۇنغا تېمىتىدىغان دورا؛ ناسۋال
سَعَى ـَ سَعْيًا: تىرىشماق، ئۇرۇنماق؛ ئەمگەك قىلماق، تېز ماڭماق
ـ لِعَائِلَتِه أوعلَيْها: ئائىلىنى ئاشلىق بىلەن تەمىنلىمەك
ـ فِى الْحاجَة: ھاجەتنى تېز راۋا قىلماق
ـ لِلأَمْرِ: بارلىق كۈچىنى چىقارماق
ـ إِلَيْه: كېرەك بولماق، لازىم بولماق
ـ سَعْيًا وسعايَةً به عِنْدَ فُلان: تۆھمەت چاپلىماق، جاراھەتلەندۈرمەك
سَعْي: تىرىشماق، بار كۈچىنى چىقارماق؛ سۈيىقەست قىلماق
سَعِيد ج سُعَداءُ: بەختلىك ئادەم
سَعِير ج سُعُر: ئوت، ئوت يالقۇنى
سَعِيط: ھاراق ئېچىتقۇسى؛ جۇۋاۋا؛ زويۇز (نۇسۇلۇك)؛ خۇشبۇي، خۇشپۇراق؛ قىچا مېيى

سَطْل ج سُطُول و أَسْطال: چېلەك، سۇغا، تۇك

سَطَمَ ـُ سَطْمًا الشَّيْءَ: تىقىپ قويماق، يوشۇرۇپ قويماق

ـ البَابَ: ئىشكنى ياپماق

سُطُم: يىلتىز، يىلتىز مەنبەسى

سَطْو: شىددەتلىك ھۇجۇم قىلىش، زەربە بېرىش: ھۇجۇم قىلىپ بېسىپ كىرمەك

سَطْوَة ج سَطَوَات: كۈچ، ھوقۇق، نوپۇز

سَطِيح: ئوڭدۇسىغا ياتقان؛ تەكشى تۇز بولغان: ئاجىز، زەئىپ؛ يارلىنىپ كېسەل بولغۇچى؛ تولۇم

سَعَادَة: بەخت ـ سائادەت، تەلەي، بەخت

ـ كُمْ: جاناپلىرى، ... ئۆزلىرى

صاحِبُ الـ ـ جانابى ئالىلىرى

سُعار: ئىنتايىن ئاچ قالماق، ئىنتايىن ئۆسسماق؛ تۇيماسلىق كېسىلى، دۆي كېسىلى

سُعَال: يۆتەل

الـ ـ الدِّيْكِيّ أو الْكَلْبِيّ: يۇز كۆنلۈك يۆتەل

قَصَبُ الـ ـ: كانايچە: تۆھمەت قىلماق، قارا چاپلىماق؛ كەك: زور: ئىنبىرگىيە: ھەجىم: كەڭلىك دەرىجىسى: ئۆزۈنلۇق دەرىجىسى: مول، بايلىق

سَعْتَر: خنشصذراق يالصذ (ظاسىملىك)

سَعَدَ ـَ سَعْدًا و سُعُودًا: بەختلىك بولماق، تەلەيلىك بولماق

ـ اليَوْمُ: بەختلىك كۈنلەر ئارىسىدا ئۆتمەك، بەختلىك كۈنلەر ئارىسىدا ئۆسمەك، بەختلىك كۈن ئۆتكۈزمەك

سَعِدَ ـَ سَعَادَةً: بەختلىك بولماق، تەلەيلىك بولماق

سَعْد ج سُعُود و أَسْعُد: بەخت، تەلەي، بەختى ـ سائادەت

سَعْدان ج سَعادِينُ: ئادەمسىمان مايمۇن

سَعْدانَة: كەپتەر: ئاياغ بوغچىسىنىڭ تۈگۈنى

سَعَّرَ الْبِضَاعَةَ: باھالىماق، باھاسىنى بېكىتمەك، باھا قويماق

ـ النَّارَ أو الحَرْبَ: ئوت ياقماق: ئۇرۇش پارتلىماق، ئۇرۇش قوزغىماق

سَعَرَ ـَ سَعْرًا النَّارَ أوالحَرْبَ: ئوت ياقماق، ئۇرۇش قوزغاق

سُعْر: ساراڭ بولۇپ قالماق، نېرۋىسى قالايمىقانلىشىپ قالماق؛ غالجىرلىق كېسىلى

سِعْر ج أَسعار: باھا، نەرخ

ـ التَّعادُل: ئومۇملاشقان ياكى سودا باھاسى

ـ الخَصْم: دىسكونتلۇق (ھېساباتقا دائىر) قوشۇمچە پرسەنت

ـ القَطْع: پۇل پرۇوت قىلىش بازار باھاسى: پۇل پرۇوت ھەققى (باھاسى)

ـ إلْزَامِيّ: چەكلىك باھاسى

ـ سَفْحًا وسُفُوحًا و سَفَحانًا الدَّمْعُ أوالْماءُ: ياش ئاقماق، ياش تۆكمەك، سۇ تۆكۈلمەك

سَفْح ج سُفُوح: تاغ باغلىرى، تاغ ئېتىكى؛ ئېقىن

سَفَّدَ اللَّحْمَ: گۆشنى كاۋاپ زىخىغا سانجىماق

سَفَدَ ـِ و سَفِدَ ـَ سِفادًا: چېتىشماق، چۈپلەشمەك

سَفَرَ ـُ سُفُورًا: سەپەر قىلماق

ـ: روشەنلەشمەك، ئېنىق بولماق، ئايدىڭ بولماق

ـ ت الْمَرْأَةُ: چۈمبەلىنى ئاچماق

ـ الصُّبْحُ أوالْوَجْهُ: يۇرىماق، چىراي نۇر چاچماق، چىرايدىن نۇر يېغىپ تۇرماق

سَفَر ج أَسْفار: سەپەر؛ سەپەر قىلىش

سَفْر: سىرتقا سەپەرگە چىقماق؛ يولچىلار

سِفْر ج أَسْفار: كىلاسسىك ئەسەر؛ تەۋراتنىڭ پارچىلىرى

سَفْرَة: بىر قېتىملىق سەپەر

سُفْرَة ج سُفَر: مۇساپىرنىڭ ئۇزۇق ـ تۈلۈك قاچىسى؛ زىياپەت داستىخنى؛ داستخان ئۈستىگە قويغان يېمەكلىك

سَفَرِيّ: مۇساپىرنىڭ، مۇساپىرچىلىق

سَفَرْجَل ج سَفارِجُ: بېھى، بىيە؛ بىيە دەرىخى

سَفْساف ج سَفاسِفُ: ناچار نەرسە، كېرەكسىز بۇيۇملار

سَفْسَفَ الدَّقِيقَ: ئۇن تاسقىماق

سَفْسَطَة: سەپسەتە؛ قورۇق پاراڭ، ئىغۋا

سَفْسَطِيّ: سەپسەتچى، سەپسەتنىڭ

سَفَطَ ـُ سَفْطًا السَّمَكَ: بېلىق قاسىرىقنى ئادالىماق، بىلىق تەڭگچىلىرىنى قىرماق

سَفَط: بىلىق قاسىرىقى، بىلىق تەڭگچىلىرى

ـ ج أَسْفاط: سىۋەت؛ قۇلاق زىننەت بۇيۇمى تاقىغان ئايال؛ زىننەت قۇتۇسى، زىننەت بۇيۇملىرى ساقلايدىغان ساندۇق

سَفَعَ ـَ سَفْعًا هُ: كاچات سالماق، كاچاتىلىماق، شاپلاق بىلەن ئۇرماق، كاچات بىلەن ئۇرماق

ـ هُ الْحَرُّ وَجْهَهُ: كۆيمەك، قارىيىپ كەتمەك (ئاپتاپتا)؛ كۆيدۈرمەك

سَفْعَاءُ م: قارىغا مايىل قىزىل رەڭلىك بولغان، قىزغۇچ رەڭلىك بولغان

سُفْعَة ج سُفَع: قارا رەڭلىك داغ، قارا داغ، قۇياش دېغى

سَفَقَ ـُ سَفْقًا الْبابَ: تاققىدە ئىشىكىنى ياپماق، گوپپىدە قىلىپ ئىشىكنى ياپماق

سَفَكَ ـِ سَفْكًا الْماءَ: ئېقىتىپ چىقارماق؛ ئاققۇزماق

سَفْك: تەپچىپ چىقىش، ئېقىپ چىقىش

ـ الدِّماءِ: قان ئاقتۇرماق؛ جاللات

سَفَابَةَ: ئاچ قېلىش، ئىچىرقاپ كېتىش
سَفَبَ ـُ سَفْبًا و سُفُوبًا وسُفَابَةً و مَسْفَبَةً: ئاچ قالماق، ئىچىرقاپ قالماق
سَفَب: ئاچ قېلىش، ئىچىرقاپ كېتىش
سَفِبَ ـَ سَفَبًا و سَفَابَةً: ئىچىرقاپ كەتمەك؛ ئاچ قالماق
سَفِب ج سغاب: ئىچىرقاپ قالغان، ئاچ قالغان (ئادەم)
سَفْبان ج سغاب: ئىچىرقاپ قالغان، ئاچ قالغان
سَفْسَغَ الدُّهْنَ فِي الرَّأْسِ: باشنى مايلىماق، باشقا ماي سۈرتمەك
ـــ الطَّعامَ: يېمەكلىككە ماي قويماق، يېمەكلىكنى ياغلىماق
سَفْسَغَة: ماي سۈرتمەك، ياغ سۈرتمەك
سَفَّ ـَ سَفًّا الدَّواءَ أونَحْوَهُ: دورا ئىچمەك، دورا يۇتماق، دورا يېمەك
ـــ ـُ سَفِيفًا السَّحابُ أو الطَّائِرُ: ئۇچۇپ ئۆتمەك؛ ئۇزۇپ ئۆتمەك
سُفّ: پودۇرا (جانلىق)
سَفًّا: قىلتىرىق (دانلىق ئۆسۈملۈكلەرنىڭ)
سَفَاة: بىر دانە (دانلىق ئۆسۈملۈكلەرنىڭ) قىلتىرىق
سَفَّاح: جاللات، قان تۆككۈچى
سِفاح: زىنا قىلماق، پاھىشە قىلماق، بۇزۇقچىلىق قىلماق؛ زىناخور، ئاشنا؛ قاتىل
سِفَاد: ھايۋانلارنىڭ چېتىلىشى، ئەركەك ھايۋاننىڭ چىشسىغا ئارتىلىشى
سفارَة: ئەپلەشتۈرمەك، ياراشتۇرماق؛ سۈلھى قىلماق؛ باش ئەلچىخانا؛ باش ئەلچىلىك ئەملىي
سفارَة: ئەخلەت ـ چاۋا
سُفَاسِفُ ج: ناباب ئەرسىلەر، ناچار ئەرسىلەر
ـــ الأُمُورِ: ئەرزىمەس ئىشلار، ئوششاق ئىشلار
سُفَاطَة: ئەسۋاب، جابدۇق، ئائىلە سايمانلىرى
سَفَّاك: جاللات، قاتىل، قانخور
سَفَالَة: پەسلىك، پەسكەشلىك
سَفَان: كېمە سازلىق تېخنىكىسى، كېمە سازلىق ئىشچىسى
سفائة: كېمە سازلىق سانائىتى
سفاهَة: ئەخمەقلىق، نادانلىق، گالۋاڭلىق
سُفْتَجَة ج سَفاتِجُ: پروۋوت، پروۋوت چېكى، پروۋوت ۋاقتى
سَفْحَ: تېتىقسىز ئىش قىلماق، بىمەنە ئىش قىلماق
سَفَحَ ـَ سَفْحًا وسُفُوحًا الدَّمَ أوالْماءَ: قان تۆكمەك، قان ئاققۇزماق؛ ياش ئاقماق؛ سۇ تۆكمەك
ـــ سُمْعَتَهُ: نامىنى بولغىماق، ئابرويىنى تۆكمەك

سَفِيف: شەيتان، ئازازۇل؛ ئاتنىڭ قورساق بەلبېغى؛ (قۇش) ئۇچۇپ كەتمەك؛ خورما يوپۇرمىقىدىن ئىشلەنگەن ئارغامچا

سَفِيف الوَجْه: يۈزى قېلىن، داپ يۈز شەرمەندە

سَفِيقَة: ئالتۇن قەغەز، كۈمۈش قەغەز

سَفِيل ج سَفِل: تۆۋەن دەرىجىلىك؛ تۆۋەن، پەس

سَفِيْن: پانا، شىنا، قوزۇق

سَفِينَة ج سُفُن و سَفائِنُ وسَفِين: كېمە، قولۋاق، پاراخۇت

ـــ الْفَضاء: ئالەم كېمىسى

ـــ الشَّحْنِ أوتِجارِيَّة: يۈك كېمىسى، تىجارەت كېمىسى

ـــ حامِلَة للطَّائِرات: ئاۋىئاماتكا

ـــ الدَّجاجَة: توخۇ مېڭىسى

سَفِيه ج سِفاه، سُفَهاءُ: ئەخمەق، دۆت، كالۋا

سَقَّاء: سۇ ساتقۇچى؛ سۇ توشۇغۇچى؛ سوغارغۇچى؛ سۇچى

سِقاء ج أَسْقِيَة وأَسْقِيات وأَساقٍ: تۇلۇم؛ تېرە سۇ خالتىسى

سَقَّاف: تورۇس ياسىغۇچى، ئۆي ـ خويلىغۇچى

سَقالَة ج سَقائِل: سۇپا، پەشتاق، مۇنبەر؛ ئاسما كۆۋرۈك، كۆتىرىلىدىغان كۆۋرۈك؛ پىدال

سَقام: كېسەللىك، ئاغرىق ـ سىلاق

سَقِبَ ـَ سَقَبَات الدَّارُ: يېقىن كەلتۈرمەك، يېقىن قىلماق، تۇتاشتۇرماق

سَقْب ج سُقُوب و أَسقُب و سِقاب: كىچىك تۆگە

ـــ ج سِقْبان: چېدىرنىڭ تېرەك ياغچى

سَقَحَة: قاقشال؛ يوپۇرماقسىز

سُقْدَة ج سُقَد: حصار قذحقاح

سَقَر: دوزاخ، جەھەننەم

سُقَراط: سوقرات (قەدىمكى گىرىتسىيىلنىك پەيلاسوپ بولۇپ مىلادىيىدىن ئىلگىرى 399 ~ 463 يىللىرى ئۆتكەن)

سَقْسَقَ: تەدىرىجىي سىڭىمەك، ئاستا ـ ئاستا ئۆتمەك

ـــ الطَّائِرُ: قۇش چىشماق، قۇش چوڭ تاھارەت قىلماق

سَقْسَقَة: تەدىرىجى سىڭىپ كىرمەك؛ قۇش چىشماق

سَقَطَ ـُ سُقُوطًا وسَقْطًا و مَسْقَطًا: چۈشمەك، تۆۋەنگە چۈشۈپ كەتمەك

ـــ الجَنِيْنُ مِنْ بَطْنِ أُمِّه: ئانىنىڭ قۇرسىقىدىن بالا چۈشۈپ كەتمەك

ـــ فى الكَلَامِ: ئاغزىدىن چىقىپ كەتمەك، دەپ تاشلىماق، دەپ سالماق

ـــ فى الإِمْتِحَان: ئىمتىھاندا لاياقەتسىز بولماق

ـــ الحَرُّ أو البَرْدُ: ئىسسىق ياكى سوغۇق يېتىپ كەلمەك

سُفْكَة: پىچىنە، پىرەنىك

سَفَلَ ـُ سُفُولاً و سَفالاً و سُفالَةً: تۆۋەنلىمەك، پەسەيمەك؛ پەسلەشمەك

سَفُلَ ـُ سُفُولاً و سَفالاً: تۆۋەنلىمەك، پەس بولماق، پەسكەش بولماق

ـ سَفالَةً: تۆۋەنلىمەك، پەسكەشلەشمەك

ـ سُفُولاً فى الشَّىْءِ: ئەڭ ئېگىز جايدىن ئەڭ تۆۋەن ئورۇنغا چۈشمەك

سَفِلَ ـَ سَفَلاً: تۆۋەنلىمەك، پەسلىمەك؛ پەسكە چۈشمەك

سَفِل ج سِفَل: تۆۋەن پەس

سُفْل: تۆۋەن، پەس؛ تېگى، ئاساسىي؛ ئاساسىي يىلتىزى

سَفْلاءُ م: يىلتىزى، تېگى؛ ئەڭ تۆۋەن قىسمى، كېيىن تۇرۇش؛ ئىككىنچى ئورۇندا تۇرماق

سَفِلَة ج سِفَل: تۆۋەن دەرىجىلىك؛ تۆۋەنلىك؛ پەسكەشلىك

ـ مِنَ النَّاسِ: ئەڭ تۆۋەن تەبىقىدىكى ئادەم، جەمئىيەتنىڭ ئەڭ تۆۋەن قاتلىمى

سِفْلِس: سىفلىس (كېسەللىك)

سُفْلِىّ مِنَ الأَشْياءِ: تۆۋەندىكى، تۆۋەن تەرەپتىكى نەرسە، تۆۋەن تەرەپتە بولغان

سَفَنَ ـِ سَفْنًا الشَّىْءَ: پوستىنى سويماق، ئاقلىماق، يونىماق

سَفَن: كار بوروند، كرېمىنىي كاربدى (كان بايلىقى)

سُفَنْج: بۇلۇت (بىر خىل دېڭىزى ھايۋانى)؛ بۇلۇت (سولياۋ ياكى كاۋچۇكتىن ئىشلەنگەن بۇلۇتسىمان جىسىم)

سِفْنَة: پۇرچاق، پۇرچاق دىنى

سَفَّهَ هُ: كالۋالاشتۇرماق، ئەخمەقلاشتۇرماق؛ كالۋا دەپ بىلىمەك

ـ الْجَهْلُ عَقْلَهُ: نادانلىق ئۇنىڭ ئەقىلىنى بولغىماق؛ قاراملىق قىلماق، تەۋەككۇلگە ئىش قىلماق، قاراملىق بىلەن قىلماق

سَفَه: ئەخمەقلىق، نادانلىق، كالۋالىق

سَفُهَ ـُ سَفَهًا وسَفاهًا سَفاهَةً: دۆتلەشمەك، كالۋالاشماق، ھاقامەت بولماق؛ نېرۋىسى ئىشلمەسلىك

سَفِهَ ـَ سَفَهًا و سَفاهًا وسَفاهَةً: شاللاقلىق قىلماق، ئېلىشىپ كەتمەك، گاڭگراپ قالماق

سَفُّود ج سَفافِيدُ: زىخ، كاۋاپ زىخى

سَفُّور: دېڭىز كىرىپىسى (ھايۋان)

سَفُوف: دورا پاراشوكى، پاراشوك دورا

سَفَى ـِ سَفْيًا تِ الرِّيحُ التُّرابَ: چاڭ ـ توزان كۆتۈرۈلمەك، چاڭ ـ توزان توزىماق

سَفِير ج سُفَراءُ: ئەلچى، باش ئەلچى؛ ياراشتۇرغۇچى، ئارىنى تۈزەپ ئەپلەشتۈرگۈچى

سَفِيرَة ج سَفائِرُ: ئالتۇن ياكى كۈمۈش زەنجىر؛ ئالتۇن ياكى كۈمۈش بويۇن چەمبىرىكى

ـــ مِـنَ الْكَـلامِ ج سُـقُم: كۈچسىز؛ ئىقتىدارسىز؛ پەلپەتىش سۆزلەر، تايىنى يوق گەپلەر

سَكَّ ـُ سَكًّا الْبابَ أونَحْـوَهُ: ئىشكنى قۇلۇپلىماق، ئىشكنى ئەتمەك

ـــ السَّمْعَ: قۇلاقنى پاڭ قىلماق، قۇلاقنى ئەتمەك

ـــ النُّقُودَ: پۇل ياسماق

ـــ ـَ سَكَكًا الرَّجُلُ: پۈتۈنلەي پاك بولۇپ قالماق

سَكّ ج سِكاك و سُـكُوك: مىخ، ياغاچ مىخ، شىنا، پەنا

سَكّاء م: گاس، پاڭ

سُـكَات: جىمجىتلىق، تىمتاس؛ ئاۋاز چىقارماسلىق، سۈكۈت

سُـكاتَة: كەسكىن جاۋاب بەرمەك، كەسكىنلىك بىلەن جاۋاب بەرمەك

سَكّاف: موزدوز، ياماقچى

سِكافَة: موزدوزچىلىق، موزدوزلىق

سُكَاك: ستراتۇسفىرا، تەكشى ھاۋا ئېقىمى قاتلىمى؛ ھاۋا بوشلۇقى

سَكّان: پىچاقچى، پىچاق ياسغۇچى

سُكّان: نوپۇس، ئاھالە؛ رول

ـــ ج: نوپۇس، ئاھالە؛ ئولتۇراقلاشقۇچى

ـــ خُوتَنَ: خوتەن نوپۇسى

سَكَبَ ـُ سَكْبًا وتَسْكَابًا الْمَاءَ أونَحْوَهُ: تەپچىپ چىقماق، سىرغىيىپ چىقماق

سَكَب: كوملەي، كىرپباش (ئۆسۈملۈك)؛ مىس ياكى قوغۇشۇن

سَـكَّتَ هُ: جىمجىتماق؛ تىنجىتماق؛ سۈكۈت قىلدۇرماق

سَكَتَ ـُ سَكْتًا و سُكُوتًا و سُـكاتًا و ساكُوتَةً: سۈكۈت قىلماق، جىم بولماق، تىنچ بولماق؛ توختىماق؛ ئۆلمەك

سَـكْت: جىمجىت، تىپتىنچ؛ سۈكۈت قىلىپ تۇرغۇچى؛ جىم تۇرغۇچى

سُكْتَ: ئاپوپلىكسە، سەكتە (كېسەللىك)

سِكَّة ج سِكَك: يول، چوڭ يول، تاش يول

ـــ الـحَدِيْد: تۆمۈر يول

الـ ـــ الْحَدِيدِيَّة: تۆمۈردىن ياسالغان يول، تۆمۈر يول

سَكْتَة: بىر قېتىملىق سۈكۈت؛ ئۇشتۇمتۇت كەلگەن ئۆلۈم، تويۇقسىز كەلگەن ئۆلۈم

سَكَّرَهُ: مەس قىلماق، ھوشسىزلاندۇرماق

ـــ الشَّيْءَ: شېكەر قوشماق، قەنت قوشماق

ـــ الْفَاكِهَةَ: مېۋىنى شېكەرلىمەك

سَكَرَ ـُ سَكْرًا الْبَابَ: ياپماق، ئەتمەك

ـــ النَّهْرَ: دەريانى توختاتماق، توغان سالماق، توسما قىلماق

ـــ الْإِنَاءَ: قاچىنى توشقۇزماق

سَكَر: ھاراق؛ خورما ھارىقى

سَكِرَ ـَ سَكْرًا و سُكْرًا و سَكَرانًا مِـنَ الشَّرابِ: ماس بولماق، ئېچىپ مەس بولماق

ـــ مِن عَيْنِه: نەزىرىدىن چۈشۈپ كەتمەك، ئوبرازى خۇنۇكلاشماق

سَقْط ج أَسْقاط: يارامسىز، ناچار: ساغلام بولمىغان؛ ئەخلەت؛ ھايۋاننىڭ ئىچ باغرىدىكى كېرەكسىز نەرسىلەر

سُقِطَ فى يَدِه: قولىدىن تۆۋەنگە چۈشۈپ كەتمەك؛ خاتالاشماق، خاتالىق قىلماق؛ قىيىنچىلىقتا قالماق

سُقْط: كېرەكسىز ـ ناچار نەرسىلەر؛ بويدىن ئاجراپ كەتكەن بالا، چۈشۈپ كەتكەن بالا

سِقْط ج أَسْقاط: چۈشۈپ كەتكەن بالا، ئۆرۈلۈپ چۈشكەن نەرسە؛ ساغلام بولمىغان

سَقْطَة: يېقىلىپ چۈشمەك، تېيىلىپ چۈشمەك (بىر قېتىم)؛ مۆلدۈرلۈپ كەتمەك، تېيىلىپ كەتمەك؛ سەۋەنلىك (بىر قېتىملىق)

سَقَعَ ـَ سَقْعًاهُ: كاچاتلىماق، كاچات بىلەن ئۇرماق، شاپلا قىلماق

ـــ الدِّيكُ: خوراز چىللىماق

سُقْع ج أَسْقاع: ئۇرۇن، جاي، يەر

سَقَفَ ـُ سَقْفًا البَيْنَ: ئۆي ئۆگزىسىنى ياپماق

ـــ سِقِّيْفَى: دىنى داھىي بولۇپ قالماق

سَقْف ج سُقُوف وأَسْقُف و سُقُوف: تورۇس، ئۆگزە؛ ئاسمان گۈمبىزى

ـــ مُنْحَدِر: قىيپاش ئۆگزە، يانتۇ ئۆگزە؛ ئۆگزە يۈزى يانتۇ بولماق

سَقْلَبَ هُ: ئاستىن ـ ئۈستۈن قىلماق، ئاغدۇرۇپ تاشلىماق

سَقْلَبِيّ: سەقلەبىيەلىك ئادەم، سەقلەبىيىنىڭ، سەقلەبىيەم

سَقَّمَ هُ: كېسەل قىلماق، ئاغرىق ـ سىلاق پەيدا قىلماق؛ بىزار قىلماق، ئادەمنى تويغۇزماق

سَقَم سُقْم ج أَسْقام: كېسەل، كېسەللىك، ئاغرىق سىلاق؛ ياداڭغۇلۇق

سَقُمَ ـُ و سَقِمَ ـَ سَقْمًا و سُقْمًا و سَقامًا و سَقَامَةً: كېسەل بولماق، ئاغرىق ـ سىلاق بولماق

سَقَنْقُور: كەسلەنچۈك، سالما، پاتمىچۇق

سُقُوط: يېقىلىپ چۈشۈش؛ خاراپ بولۇش؛ تۆۋەنلىمەك

سَقَّى هُ: سۇغارماق، سۇ ئىچكۈزمەك

ـــ الثَّوبَ أونَحْوَهُ: بۇيىماق

سَقَى ـِ سَقْيًاهُ: سۇغۇرۇش، سۇ بېرىپ قاندۇرۇش

سَقْي: سۇغارماق، ئۇسۇزلۇقنى قاندۇرماق

ـــ ج أَسْقِيَة: ئىستىقا (قورساق بوشلۇقىغا سۇ يىغىلىپ قىلىش)

ـــ اً لَهُ: ئۇنىڭ ئۈچۈن ئىتلىجا قىلماق

سَقِيف ج سُقُف: تورۇس، ئۆگزە

سَقِيْفَة ج سَقائِفُ: لاپاس، كەپە، چەللە؛ شىپاڭ

سَقِيمُ ج سُقُم و سِقام وسُقَمَاءُ: ئاغرىق، كېسەل؛ ياداڭغۇ، ئۇرۇق، ياراپ كەتمەك

سَكُور: مەس، ھاراقكەش، زاباي
سُكُون: تىنچ، جىمجىت، سوكۇت، ئۇنسىز
سُكُونِيّ: جىمجىتلىق: ستاتىكا (سۇكۇت توغرىسىدىكى پەن) ستاتىكىلىق، ستاتىكىلىق بولغان
سَكِيب: ئېقىپ چىققان، تۆكۈلۈپ كەتكەن
سَكِيبَةُ خَمْر: ھاراق سېپىش، ھاراق سەپمەك
سُكَّيت: زۇۋان سۇرمەي جىم تۇرغۇچى؛ گەپ قىلىشنى ياخشى كۆرمەيدىغان ئادەم
سِكِّير: ھاراقكەش، مەس، زاباي
سَكَّين سِكِّينَة ج سَكَاكِين: پىچاق
سَكِينَة: جىمجىتلىق، تىپ ـ تىنىچ، تىنچلىق؛ ھەيۋەتلىك، دەھشەتلىك، سۇرلۇك
سَلَّ ـُ سَلاًّ الشَّيْءَ: ئاستا سۇغۇرۇپ چىقارماق
ـــ هُ: ئۆپكە كېسىلىگە گىرىپتار بولماق، ئۆپكە كېسىلى بولماق
سَلّ: سېۋەت؛ رامكا؛ مېۋە سېۋىتى
سَلْ: سورغۇن، سوئال سورغۇن
سُلّ: ئۆپكە كېسىلىگە گىرىپتار بولماق، ئۆپكە كېسىلى بولماق
سُلّ: سىل كېسەللىكى
ـــ رِئَوِيّ: ئۆپكە كېسىلى
ـــ تَدَرُّنِيّ: ئۆپكە سىل كېسىلى؛ توبىركولىيوز
ـــ الْعِظَام: سۆڭەك توبىركولىيوزى

سَلاَء ـَ سَلاَءُ السَّمْنَ: سېرىق ماي تاۋلماق، سېرىق ياغ تاۋلىماق
ـــ السَّمْسَمَ: كونجۇت يېغى چىقارماق
سَلا ـُ سَلْوًا و سُلُوًّا وسُلْوانًا أوعَنْهُ: ئۇنتۇپ قالماق، يادىدىن چىقىپ كەتمەك؛ ئېسىدىن كۆتۈرۈلۈپ كەتكەندىن كېيىن ئۆزىگە تەسەللى بەرمەك، ئايرىلىپ كەتكەندىن كېيىن ئۆزىگە تەسەللىي بەرمەك
سُلاَّء: (خورما) تىكىنى؛ (چىلان) تىكىنى: تىكەن، ئۇچ؛ يا ئوقنىڭ ئۇچى
سِلاَء ج أَسْلِئَة: پىشىپ ئۇتۇپ كەتكەن قايماق؛ يېمەكلىك ئۇچۇن ئىشلىتىلىدىغان سېرىق ماي
سُلاَّءَة: بىر دانە (خورما) تىكىنى ئۇچى؛ يا ئوقنىڭ ئۇچى
سَلاَّب: ئارغامچا ياسىغۇچى ئىشچىسى: باندىت ، باسمچى، بۇلاڭچى
سِلاب ج سُلُب: ماتەم كىيىمى، قارا كىيىم
سَلاَّبَة: بىر نەپەر باندىت ياكى بۇلاڭچى
سِلاَح ج أَسْلِحَة ج سُلُح وسَلْحَان: قورال ـ ياراق ، ھەربىي قورال ـ ياراق
ـــ مِنَ الْجَيْش: ئارمىيە تۇرلىرى، قىسىم تۇرى
ـــ أَبْيَض: نەيزە ـ قىلىچ؛ ئۇتكۇر قورال
ـــ الطَّيَرَان: ھاۋا ئارمىيىسى

سُكْر: شېكەر؛ (تاتلىق يېمەكلىكلەرگە ئىشلىتىلىدۇ ھەمدە، بارلىق تاتلىق نەرسىلەرنى كۆرسىتىدۇ)

ـ خام: خام شېكەر؛ شېكەر مەنبەسى، شېكەر تۈپرىقى

ـ نَبَات: ناۋات

ـ الشَّعِيْر: ئارپا شېكىرى

ـ الْقَصَب: قومۇش شېكىرى

الـ ـ الـمُكَرَّر: ياخشى ياسالغان قەنت

سُكِرَتْ عَيْنُهُ: كۆزى ئۇمىر ـ چۈمرلاشماق

سُكْر: مەسلىك، ئىچىپ مەس بولماق

سِكْر ج سُكُور: توغان، دامبا، توسما

سَكْران ج سَكْرَى و سُكَارَى: ھاراقكەش، مەست؛ مەس بولغان؛ ھۇشىزلانغان؛ چالامەس ئادەم

سَكْرَة ج سَكَرَات: بىر قېتىم مەست بولۇش

ـ الـمَوْت: سەكرات، ئۆلۈم سەكراتى

سُكْرَة: پارچە قەنت، پارچە ناۋات

سِكْرِتَارِيَّة: كاتىپلىق ۋەزىپىسى؛ كاتىپلىق ئورۇن؛ سېكرېتارلىق ئورۇن

سِكْرِتِيْر: كاتىپ، سېكرېتار

سُكْرُجَة سُكْرُجَة ج سَكَارِيْج: تەخسە، پەتنۇس

سَكْرَى ج سُكْرى و سُكَارَى: ھاراق ئىچىپ مەس بولغۇچى، مەست

سُكَّرِيّ: شېكەردەك، شېكەرلىك

سَكْرِيْن: ساپ شېكەر، ساخارىن

سَكَعَ ـَ سَكْعًا: لاغايلاپ يۈرمەك، لەيلەگلەپ يۈرمەك

سَكَنَ ـُ: جىمىتماق، تىنجىتماق

ـ هُ الْبَيْتَ: ئورۇنلاشتۇرماق، جايلاشتۇرماق

ـ الْحَرْفَ: سۆكۈنلاشتۇرماق، ھەرپ ئۈستىكە سوكۇن (ـْ ياكى ـُ) بەلگىسى قويماق

ـ الأَلَم: ئاغرىقنى پەسەيتمەك، يېنىكلەتمەك

سَكَنَ ـُ سُكُوْنًا: ھەرىكەت قىلماسلىق، جىم تۇرماق، توختىماق؛ جىمجىت بولماق؛ پەسەيمەك، يېنىكلىمەك

ـ إِلَيْه: خاتىرجەم بولماق، كۆڭۈل تىنجىماق؛ ئىشەنمەك، تايانماق

ـ سَكَنَا وسُكْنَى الْبَيْتَ أو فِيْه: ئورۇنلاشماق، جايلاشماق

سَكَن ج أَسْكَان: تۇرماق، ئورۇنلاشماق؛ تۇرالغۇ، جاي؛ ئايال ھوجرىسى

سَكَنْدَرِيّ: ئىسكەندىرىيىنىك، ئىسكەندىرىيلىك ئادەم، ئىسكەندەرىيە

سُكْنَى: جايلاشماق، ئورۇنلاشماق؛ تۇرالغۇ جاي

سُكُوت: گەپ قىلماستىن جىم تۇرغۇچى، گەپ قىلىشنى ياخشى كۆرمەيدىغان ئادەم

سُكُوت: جىمجىتلىق، تىپتىنچلىق

سُكُوتَه: ھارۋا پىدالى (كىچىك بالىنىك ئويۇنچۇق ھارۋىسىنىك)

سَلَتَ ـُ سَلْتًا الشَّيْءَ: سۇرغۇرۇپ چىقارماق، تارتىپ تاشلىماق، كېسىپ تاشلىماق

ـ الشَّعْرَ أوالرَّأسَ: چاچنى ئالدۇرماق، باشنى چۈرتۈمەك

سَلَة ج سلال: سېۋەت؛ رامكا؛ ساندۇق

ـ الْمُهْمَلات: ئەخلەت ساندۇقى

سُلْت: يالىڭاچ ئارپا

سلْتم: بالا- قازا، بالائى- ئاپەت؛ چىشى يوق تۆگە

سَلِجَ ـَ سَلْجًا وسَلَجانًا اللُّقْمَةَ: يوتماق، شورىماق

سلَجان: يۇتقۇنچاق

سَلَجَة ج سُلَج: قۇلۇلە قېپى، سەدەپ قېپى

سَلْجَم ج سَلاجِمُ: قىچا

سَلَّحَ هُ: قوراللاندۇرماق، قورال ـ ياراق بەرمەك

ـ الْجَيْشَ: ئارمىيىنى قوراللاندۇرماق

سَلَحَ ـَ سَلْحًا الطَّائِرُ: قۇش چىشماق، قۇش تەھەرەت قىلماق

سَلْح ج سُلُوح و سُلْحان: قۇش پوقى، قۇش مايىقى

سَلْحم: ئوتياش ئۇرۇقى

سُلَحْفاء ج سَلاحِفُ: تاشپاقا

سُلَحْفائِيّ: تاش پاقىنىڭ، تاش پاقىدەك

سُلَحْفائِيَّة: سۆرەلمە، ئېغىر، قاشاڭ، دۆت

سُلَحفات ج سَلاحِفُ: تاشپاقا

سَلاطَة: يۈزى قېلىنلىق، نۇمۇسىزلىق

سُلاطِح: تېيىز، ئاچ، سۇس

سَلَخَ ـُ سَلْخًا الذَّبِيْحَةَ: تېرە سويماق

ـ الْبَشَرَةَ: سورتمەك

ـ كَذا مِنْ كذا: ئايرىماق، بۆلىمەك، ئاجراتماق

ـ الْيَوْمَ أو الأُسْبُوعَ أونَحْوَهُما: خاتىمە بەرمەك، ئاياغلاشتۇرماق، تاماملىماق، بېشىدىن ئاياققا يەتكۈزمەك

ـ سَلُوخًا تِ الْحَيَّةُ: يىلان قاسىراق تاشلىماق

سِلْخ ج سُلُوخ و أَسْلاخ: تاشلانغان قاسراق ياكى پوست

ـ الْحَيَّة: يىلاننىڭ تاشلىغان پوستى

سَلَخَانَة: قۇشخانا، گوداڭ

سَلْخَة: قوزا، پاقلان؛ ئۆسۈۋاتقان يۇمىران قەلەمچە

سَلَّسَ الْحَلْيَ: مەرۋايىتنى نەقىش قىلماق؛ ئۆزۈك قاتارلىقلارغا مەرۋايىت كۆز قويماق

ـ اللُّغَةَ: تىلنى پششىق بىلمەك، بىرەر تىلنى پۇختا بىلىمەك

سَلَس: سۈيدۈك تۇتالماسلىق كېسىلى

سَلُسَ ـَ سَلاسَةً: ئىتائەتچان بولماق، ئاستان كۆنمەك

ـ الْفُرْسان: ئاتلىق قوشۇن، ئاتلىق قسىم

ـ الْمُشاة: پىيادە قسىم

سُلاحِيّ: قۇرال ـ ياراقنىڭ؛ قۇرال سودىگىرى

سَلاخَة: تېنىقسىز، تەمسىز

سَلامَة: مۇلايىملىق، يومشاقلىق، ئىتائەتچانلىق

ـ الكَلام: راۋان، سۆزەك

سُلاسِلُ: تۈزسىز سۇ، تاتلىق سۇ؛ كىچىك شاقىراتما

سلاف: سلاپ (يۇرت ئىسمى)، سلاپلىق ئادەم

سُلافَة: ئەڭ ياخشى مەي، تەملىك شاراپ

ـ مِنَ الشَّيْءِ: جەۋھىرى، مېغىزى

ـ مِنَ العَصِيرِ: ئەڭ دەسلەپكى ئاساسىي يوپۇرماق

سلافِيّ: سلاپلىق ئادەم؛ سلاپچە

سَلاقَ: سۆز قابىلىيىتى ياخشى بولغان ئادەم

سَلاقَة اللِّسان: رەھىمسىز، شەپقەتسىز، باغرى قاتتىق

سَلاقِيّ: ياخشى ئوۋ ئىتى

سَلاكَةُ الأَسْنان: چىش كوۋلىغۇچ

سُلالَة: نەسىل، ئۇرۇق، ئەۋلاد

ـ مَلَكِيَّة: سۇلالە، خاندانلىق

سُلال: سېۋەت ياسىغۇچى ئىشچى؛ سېۋەت ساتقۇچى؛ ئوغرى، قاراقچى، بەتنىيەت

سُلالِيّ: نەسەبلىك بولغان، ئائىلىلىك بولغان؛ تۇرۇشۇناسلىق، نەسەبشۇناسلىق

سَلام: سالام؛ تىنچلىق، بىخەتەرلىك، تىنچ؛ ساق ـ سالامەت؛ سالام قىلماق، ھال ـ ئەھۋال سورماق؛ دۆلەت گىمنى

سَلامَة: بېجىرىم، كەمكۇتسىز، ئەيىپسىز، ساق ـ سالامەت؛ تىنچ، بىخەتەر

سُلامَى: قول بارماق سۆڭىكى، پۇت بارماق سۆڭىكى

سلأيَة: (خورما) تىكىنى؛ ئۇچ، ئۇچى؛ يا ئوقى ئوچى

سَلَبَ ـُ سَلْبًا الشَّيْءَ: بولۇۋالماق، تارتۇالماق، ئىگەللىۋالماق

سَلَب ج أَسْلاب: جەڭ غەنىمەتلىرى، تارتۇالغان نەرسىلەر؛ ئولجا، غەنىمەت؛ ئوچەي، قىرىن؛ دەرەخ تالاسى؛ توم ئارغامچا، ئارقان

سَلَبَ ـَ سَلَبًا: ماتەم كىيىمى كەيمەك

سَلْب: تارتۇلىش، بۇلۇۋلىش؛ سەلبىي بولۇش، پاسسىپ بولۇش

ـ ا: سەلبىيىلىك؛ پاسسىپلىق

سَلَبَة: ئارغامچا؛ ئارقان، توم ئارغامچا

سَلَبَنْد: ئات ئېغىز تورۇقى

سَلَبُوت: قاراقچى، باندىت، باسمىچى

سَلْبِيّ: سەلبىي، ئىنكار قىلىنغان

سَلَتَ الشَّيْءَ: ...نى سۇغۇرۇپ چىقارماق، تارتىپ تاشلىماق

سَلْع ج أَسْلاع و سُلُوع: چاك، يېرىق، دەز، چاك كېتىش، يېرىلىش، دەز كېتىش

ـــ ج سُلُوع: يېرىلىپ كەتكەن يۇت؛ چاك كەتكەن پۇت

سُلُع ج أَسْلاع: تەڭتۇش ياشلىق ئادەم، تەڭ ستاژلىق ئادەم، تەڭ زامانداش ئادەم

سَـــلْعاء: يېرىلىپ كەتكەن يۇت؛ جوزام كېسىلى بولغان ئادەم؛ ماخاۋ كېسىلى بولغان ئادەم

سِلْعَة ج سِلَع: تاۋار، كۇندىلىك ئىستېمال بويۇملىرى؛ تېرە ماي خالتىسى

سَلَفَ هُ مالاً: پۇل قەرز بەرمەك

سَلَفَ ـُ سَلْفَا الأَرْضَ: يەرنى تۇزلىمەك، تەكشىلىمەك، يەرنى سىلىقلاش

ـــ سَلَفًا و سُلُوفًا: ئۆتۈپ كەتمەك، ئۆلۈپ كەتمەك؛ ئىلگىرى ئۆتمەك، ئىلگىرى بولماق

سَلَف ج أَسْلاف وسُلاَّف: ئەجداد ، ئاتا ـ بوۋا، ئىلگىرى ئۆتكەنلەر، پىشقەدەملەر

سُـــلَف ج سُـــلْفان: ئورمان كەكلىكى (جانلىق)

سِلْف ج أَسْلاف: باجا (ئاچا ـ سىڭىللارنىڭ ئېرى بىر ـ بىرى بىلەن باجا بولىدۇ)

سُـــلْفات: سولفات، سۇلفاتلار (سولفات كىسلاتاسىنىڭ بىر تۇرى)

ـــ الْحَدِيْدَ: تۆمۈر (II) سولفات

ـــ الرَّصاصِ: قوغۇشۇن سولفات

ـــ الزَّنْك: سىنىك سولفات

ـــ الصُّودَا: ناترى سولفات، شور

ـــ النَّشادِرِ أوالأُمُونيُوم: ئامموني سولفات: ئازوت ئوغۇتى

سَلْفَتَ: قارماي ياتقۇزماق، ئاسفالت ياتقۇزماق

سُلْفَة ج سُلَف: ئۆسۈملۈك قەرز؛ كېمىنى تۆلەپ قويماق (پۇل)؛ چوشلۇك تاماق ئالدىدا تەمىنلىنىدىغان يېمەكلىك

سِـــلْفَة: يەڭگە (ئاكا ـ ئۇكىلارنىڭ خوتۇنلىرى)

سَلْفَتَة: ماي ياتقۇزماق، ئاسفالت ياتقۇزماق

سَـــلَفِيّ: ئەجدادلارنىڭ ئەنئەنىسى داۋاملاشتۇرغۇچى

سَلَفِيَّة: تۆلەم پۇل؛ قەرز پۇل

سُلْفِيد: سۇلفاتلار، گۈگۈرتلىك بىرىكمىلەر

سَلَقَ ـُ سَلْقَا الْبَـيْضَ وغَيْـرَهُ: تۇخۇم پۇشۇرماق، تۇخۇمنى قاينىتىپ پىشۇرماق

ـــ بِكَلامِـــه أو بِلِســـانِه: ھاقارەتلىمەك، قاتتىق سۆكمەك

ـــ هُ بالسَّوط: قامچا بىلەن ئۇرۇپ بەدەننى يىرىۋەتمەك ياكى تىلىۋەتمەك

ـــ الشَّيْءَ بالْماءِ الْحَـارِّ: ئىسسىق سۇ بىلەن نەرسىنى بوسلاپ ئۇنىڭ تۆكىنى چىقىرىۋەتمەك، داسلىماق

ـــ الْبَرْدُ أَوْ الـحَرُّ النَّبـاتَ: تۇڭلاپ بۇزۇلماق؛ ئىسقىنا كاردىن چىقماق

سَلِسَ ـَ سَلَسًا و سَلاسَةً وسُلُوسًا: ياۋاش بولماق، ئىتائەتچان بولماق، مۇلايىم بولماق

سَلِس: ئىتائەتچان، ئاسان كۆنىدىغان، ياۋاش؛ راۋان

شَرَاب ـــ: تەملىك يېمەكلىكلەر، مەززىلىك، يېمەكلىكلەر

سَلْسَال: شاقراتما، كىچىك شاقراتما

سَلْسَبِيل ج سَلاَسِبُ و سَلاَسِيْب: بۇلاق، بۇلاق سۇيى؛ سەلسەبىل بۇلقى (جەننەتتىكى بۇلاقنىڭ بىرى)؛ پاكىز، تاتلىق، شېرىن، سۈزۈك ئېقىن سۇ

سَلْسَلَ الشَّيْءَ بالشَّيْءِ: ئۇلىشىپ كەلمەك، باغلىشىپ كەلمەك؛ تۇتاشتۇرماق

ـــ الْماءَ: قۇيماق، تۆكمەك

ـــ الأَخْبارَ: بىرلىكتە باغلاپ تەپسىلى چۈشەندۈرمەك

سَلْسَل: تاتلىق سۇ؛ شاقراتما

سِلْسِلَة ج سَلاسِلُ: زەنجىر

سَلَّطَ هُ عَلَيْهِ: ھۆكۈمرانلىق قىلماق، ھوقۇقنى ئىگىلىتىمەك؛ قولىنى قويۇپ بەرمەك، قولىنى بوشاتماق

سَلُطَ ـُ وسَلِطَ ـَ سَلاَطَةً و سُلُوطَةً: سۆز قابىلىيىتى بولماق، سۆز ئىقتىدارى بولماق؛ تىلى ئۇزارماق، ئاغزى يامانلىق بولماق

سُلْطان ج سَلاطِيْنُ: سۇلتان، پادىشاھ، خان

ـــ : ھاكىمىيەت، ھوقۇق؛ كونترول قىلماق، تىزگىنلىمەك

سُلْطانَة: ۋەلىدە سۇلتان؛ ئايال سۇلتان

سُلْطانِيّ: سۇلتانلىق، پادىشاھلىق؛ ھەشەمەتلىك

سُلْطانِيَّة: چىنە؛ چوقۇر تەخسە

سُلْطَة ج سُلُطات: ھوقۇق، ھاكىمىيەت؛ نوپۇز؛ ئورگان، دائىر

ـــ التَّشْرِيْع: قانۇن تورغۇزۇش ھوقۇقى

ـــ القَضاء: ھۆكۈم چىقىرىش ھوقۇقى، كېسىم قىلىش ھوقۇقى، ئەدلىيە ھوقۇقى

الـ ـــ الْحاكِمَة: ئىجرائى ھوقۇقى

الـ ـــ التَّنْفِيْذِيَّة: مەمۇرى ھوقۇق

الـ ـــ الْقَضائِيَّة: سوتلاش ھوقۇقى

الـ ـــ الأَهْلِيَّة أَو الْمَدَنِيَّة: خەلق ئىشلىرى ئورگانلىرى

الـ ـــ الْمُخْتَصَّة: مەسئۇل ئورگانلار، خاس ئورگانلار

الـ ـــ الْمَحَلِّيَّة: يەرلىك دائىرلەر

سَلْطَنَ هُ: مەلۇم كىشىنى سۇلتان دەپ ئېلان قىلماق، مەلۇم كىشىنى پادىشاھ قىلىپ بېكىتمەك

سَلْطَنَة: مەملىكەت؛ كېنەزلىك؛ سۇلتانلىق، پادىشاھلىق

سَلَّعَ هُ: يارماق، پارچىلاماق

سَلَعَ ـَ سَلْعًا: يېرىلماق، دەز كەتمەك، چاك كەتمەك؛ قىلىنىشماق، تومشىماق

سَلْمون: سەلمون بېلىقى

سِلْمِيّ: تىنچلىق؛ تىنچلىقپەرۋەر

سَلْمِيَّة: تىنچلىق پەرۋەرلىك

سَلْنَدر: سېلىندىر (ئوسكىنە)؛ سېلىندىر، تۆۋرۈك شەكىلىك جىسىم

سَلْهَب ج سَلاهِبُ و سَلاهِبَة: بەستىلىك، قامەتلىك؛ ئېكىز بۇيلۇق

سَلْو ، سُلُوّ: ئۇنتۇپ كېتىش، ئۇنتۇش؛ كۆڭۈل ياسىماق، تەسەللىي بەرمەك

سَلْوَاة: بىر دانە بۆدۈنە

سُلْوَان: ئۇنتۇپ كەتكەن؛ ئۇنتىماق؛ بەزلىمەك، تەسەللىي بەرمەك

سُلْوَة: كۆڭۈل ئاچماق؛ ئىچ پوشۇقىنى چىقارماق

سَلُوقِيّ: ياخشى ئوۋ ئىتى

سُلُوقِيَة: كىمە كۆۋرۈك، قوماندانلىق كۆۋرۈكى

سُلُوك: ھەرىكەت، پائالىيەت؛ ئەمەل؛ ئەخلاق ۋە مەسلەك

سُلُوكِيّ: مەزھەپچى، مەسلەكچى

سَلْوَى ج سَلاوَى: بۆدۈنە؛ بىر تۈغرامىلا (پارچىسىلا) كۆكۈلىنى ئاچالايدىغان شەيئى، بىر چىشلەملا يېسە قورساق توپىدىغان شەيئى

سَلَّى هُ عَنِ الأَمْرِ: ئۇنتۇلدۇرۇماق، ئىسىدىن چىقىرۋېتىلمەك

ـ هُ عَن هَمِّه: ئۇنىڭ غەم قايغۇسىنى كەلتۈرۈپ ئىچ ـ پوشۇقىنى چىقارماق

ـ هُ: تەسەللىي بەرمەك، كۆڭلىنى باسماق

سَلِيَ ـَ سُلِيًّا هُ أَوعَنْهُ: ئۇنۇتماق، ئۇنتۇپ كەتمەك، ئېسىدىن چىقىپ كەتمەك؛ ئىسىدىن چىقىپ كەتكەندىن كېيىن كۆڭلى تىنجىماق؛ ئايرىلىپ كەتكەندىن كېيىن ئۆزىنى تەسەللىي بەرمەك

سَلِيب ج سَلْبَى و سُلُب: تەلتۆكۈس بۇلۇڭلىنغان؛ ئەقلىي ھۇشۇنىنى يوقۇتۇپ قويغان

سَلِيج: تەملىك يېمەكلىك، مېزلىك يېمەكلىك

سَلِيخ: تەمسىز (يېمەكلىك)، بەتتەم؛ سۆيۈۋېتىلمىگەن پوست

سَلِيخَة: سۈپەتسىز قوۋزاق داچىن

سَلِيط ج سُلَطاءُ: تەنتەنىلىك، شاللاقلىق، قارام؛ ئاغزى يامان ئادەم؛ ئۆسۈملۈك مېيى

سَلِيف ج سُلَفاءُ و سُلُوف: ئەجداد، ئاتا ـ بوۋىلار، ئىلگىرى ئۆتكەنلەر، پىشقەدەملەر

سَلِيق ج سُلُق: پىشقان؛ چۈشكەن يوپۇرماق؛ يول ياقىسى، يول بويى

سَلِيقَة ج سَلائِقُ: بەدەن، ئورگانىزم؛ شورپا؛ ئىسسىق يېمەكلىك

سِلِيكا: سىلىكون دىئوكسىد (خىلىك ئىلىمىنت)

سِلِيكُون: سىلىتسىي كېرىمنىي (خىمىيىلىك ئىلىمىنت)

سَلَق ج أَسْلاق و سُلْقان: تارتۇق، يارا، جاراھەت

سَلْق: قاينىتىپ پىشۇرۇش

سِلْق ج سُلْقان: قىزىلچا

سَلْقُون: كىنوۋار، قىزىل لاك؛ قوغۇشۇن سوروخ (قىزىل رەڭ ياكى جىگەر رەڭ بۇياق)

سَلَكَ الشَّيْءَ: تەرتىپكە سالماق، رەتلىمەك؛ ئاچماق، يەشمەك

ـ هُ الْمَكانَ أوبِهِ أوفِيهِ أوعَلَيْهِ: كىرگۈزمەك

سَلَكَ ـُ سَلْكًا وسُلُوكًا: ماڭماق، يۈرمەك

ـ الطَّرِيقَ: يول ماڭماق، يول يۈرمەك

ـ الْمَكانَ أوبِهِ أوفِيهِ: مەلۇم جايغا كىرمەك، قەدەم باسماق

ـ الشَّيْءَ فِى الشَّيْءِ: يىپ ئۆتكۈزمەك، سىم ئۆتكۈزمەك

سَلْك الْهَواءِ: ھاۋا لىنىيىسى، ھاۋا قاتلىنىشى

ـ الْبَحْرِ: دېڭىز قاتلىنىشى

سِلْك ج أَسْلاك وسُلُوك: يىپ، سىم

ـ نَبَاتِيّ: پىلەك، ئۆسۈملۈك پىلىكى

ـ مُوَصِّل: ئۆتكۈزگۈچ سىم؛ پىلىتە (ئوت ئالدۇرۇش پىلىتىسى)

سِلْكِيّ: سىملىق؛ يىپلىق

لاَـ: سىمسىز، يىپلىق

سَلَّمَ عَلَيْهِ: سالام قىلماق، ئەھۋال سورىماق

ـ هُ الشَّيْءَ أو إِلَيْهِ الشَّيْءَ: سونۇپ بەرمەك، تاپشۇرۇپ بەرمەك، ھاۋالە قىلماق

ـ الأَمْرَلَهُ أو إِلَيْهِ: تاپشۇرۇپ بەرمەك، ھاۋالە قىلماق

ـ بِالأَمْرِ: رازى بولماق، قانائەتلەنمەك، ئېتىراپ قىلماق، بويىنىغا ئالماق

ـ إِلَيْهِ: بويسۇنماق، ئىتائەت قىلماق

ـ هُ مِنَ الْمَرَضِ: كېسەلدىن ساقايماق

ـ بِالْقَضاءِ والقَدَرِ: قازائى ـ قەدىرگە ئۆزىنى تاپشۇرماق، ئۆز نېسىۋىسىگە شۈكۈر قىلماق

سَلِمَ ـَ سَلامًا و سَلامَةً مِنَ الأَمْرِ: خەۋپ ـ خەتەردىن قۇتۇلماق، ئامان قالماق

ـ : پۈتۈنلەي ئەيىپسىز بولماق، پۈتۈنلەي كەمكۈتسىز بولماق

ـ عَنْ كَذَا: قۇتۇلماق، خالاس بولماق

سَلَّمْ سلاحَكَ: قوراللىنى تاپشۇر، قورال تاشلا

ـ لِى عَلَى فُلان: سالام دەپ قوي؛ مەن ئۈچۈن سالام دەپ قوي

سَلْم: تىنچلىق، ئامانلىق؛ سالامەتلىك؛ بىخەتەرلىك

ـ ج أَسْلُم و سِلاَم: ئاسما چىلەك، ئاسما تۈك

سُلَّم ج سَلاَلِمُ و سَلاَلِيمُ: لىفىت، شوتا، پەلەمپەي

سِلْم: تىنچلىق، ئامانلىق؛ سالامەتلىك؛ بىخەتەر

عِلْمُ الـ ـ: ئاۋاز ئىلمى

سَماعٌ: ئاڭلىغىن! قۇلاق سالغىن! دىققەت قىلغىن

سَمّاعَة: تىڭشىغۇچى، تىڭشاش ئەسۋابى: پىلاندىسكوب

ـ تِلْفُون: تېلېفوننىڭ ئاڭلاش كانىيى، تېلېفون تۇرۇبكىسى

ـ أُذُن: ئاۋاز چىقىرىش ئۇسكۇنىسى

سَماعِيّ: ئىشلىتىپ ئادەتلەنگەن، قوللىنىپ ئادەتلەنگەن

سَمافُور: سىگنال ئۇسكىنىسى، سىگنال ئاپپاراتى: سىمافور

سُماق: پاكىزلانغان، تازىلانغان، ساپلاشتۇرۇلغان

سَمّاك: بېلىق سودىگىرى: بېلىقچى

سَماك: تېرەك، تۆۋرۈك: تاقاق

سَمال: سۇ چۈشۈن لېچىنكىسى

سَمّان: قايماق ساتقۇچى، قايماقچى

سُمَائِي: بۇدۇنە

سَماوَة: يېرىم چوشكەن سۇرەت: يىراقتىن كۆرۈنگەن ئوبراز

سَماوَر: يەل قازان: ساماۋەر

سَماوِيّ: بۇيۇكلۈك: ئاسماندىكى: كۆك رەڭ، ھاۋا رەڭلىك: ساماۋى

سِمْباتِيّ: رىزوناسلىق، رىزوناس بولماق: ھېسداشلىق، ھېسداشلىق قىلغان

سَمَتَ ـُ سَمْتًا: يول بويلاپ ماڭماق، يول بويىنى بويلاپ ماڭماق

ـ الشَّيْءَ: ئويلىماق، ھېسابلىماق

سَمْت ج سُمُوت: يول، مەزھەب: ئۇرلۇق يول: تەرەپ: يۆنىلىش: قاتتىق

سِمَة: داغ، ئىز: بەلگە، ئالامەت

سَمُجَ ـُ سَماجَةً وسُمُوجَةً: قەبىھ بولماق: قوپال بولماق، نوك بولماق، سەت بولماق

سَمْج ج سِماج و سَمِجُون و سُمَجاءُ و سَماجَى: قوپال، نوك: سەت قەبىھ

سَمَّحَ هُ: كەڭچىلىك قىلماق، ئېچۇ قىلماق، كەچۈرمەك

سَمَحَ ـَ سَمْحًا وسَماحًا و سَماحَةً لَـهُ بالشَّـيْءِ: ئۇنىڭغا بېرەر نەرسە بەرمەك: ئۇنىڭغا بەرمەك

ـ بِكَذا: كەڭچىلىك قىلماق، رۇخسەت قىلماق

سَمُحَ ـُ سُمُوحَةً و سَمْحًا: كەڭ قورساق بولماق: سىخىيلىك قىلماق، ئىنتايىن مەرتلىك قىلماق

سَمْح ج سِمَاح: سىخىيلىك، مەرتلىك: خۇشخۇي

سُمْحاق: باش سۆڭەك پەردىسى: ئورگانىزملىق توقۇلما

سَمَخَ ـُ سَمْخًا الزَّرْعُ: بىخ چىقارماق

ـَ سَمْخاهُ: قولاق تۈشۈكى زەخمىلەنمەك

سَمَّدَ الأَرْضَ: يەرنى ئوغۇتلىماق

سَلِيل ج سُلاَل: ئەۋلاد؛ توبىركوليوز بولغان ئادەم؛ سوغۇرۇلغان قىلىچ (پىچاق)؛ ئوغۇل بالا

سَلِيلَة: قىز بالا

سَلِيْمٌ ج سُلَمَاءُ و سَلْمَى: ساغلام، تىنچ، تولۇق؛ بېجىرىم، ساق ـ سالامەت

سُلَيْمان: سۇلايمان (ئادەم ئىسمى)

سُلَيْمانِيّ: سىماب ئوكسىدى

سَلْيُولُود: سېللوئىد (خىمىيىلىك ئېلېمېنت)

سَمَّ ـُ سَمَّاهُ: زەھەرلىمەك، زەھەرلەپ ئادەم ئۆلتۈرمەك

ـ الطَّعامَ أوغَيْرَهُ: زەھەر سالماق، زەھەر قۇيماق

ـ تْهُ الْحَشْرَةُ: ھاشارەت چېقىۋالماق

ـ ثَ رِيْحُ السَّمُومِ النَّباتَ: قۇرۇتىۋەتمەك؛ زەھەرلىك شامال ئۆسۈملۈكلەرنى قۇرتىۋەتمەك

سُمّ ج سُمُوم و سِمام: زەھەر؛ زەھەرلىك دورا؛ زەھەرلىك بۇيۇم؛ ئۆڭگۈر، تۆشۈك، كامار؛ يىڭنىڭ قۇلاق تۆشۈكى، يىڭنە تۆشۈكى

ـ نَوْعِيّ: ۋىرۇس

ـ زُعاف: ئادەم ئۆلتۈرىدىغان زەھەرلىك دورا

سُما ـُ سُمُوًّا و سَماءً: يۈكسەك بولماق، ئالىيجاناپ بولماق

ـ بِهِ: كۆتۈرىلىمەك، ئۆرلىمەك، يۇقىرى كۆتۈرۈلمەك

ـ بَصَرُه إلَى الشَّيْءِ: يۇقىرىغا قارىماق، نەلپۈنمەك، ئۈمىد بىلەن قارىماق

سُمَا: ئابرۇي، شۆھرەت، نام، ئاتاق

سَماء ج سَمَوات وسَمَاوات وسُمِيّ وسِمًى وَ أَسْمِيَة: ئاسمان گومبىزى؛ ئاسمان بوشلۇقى، ئاسمان؛ جەننەت

سَمائِيّ: ھاۋا رەڭلىك؛ ساماۋى، يۇقىرى ئاسماندىكى

سَماجَة: قەبىھ بولماق؛ قوپال؛ توڭ؛ سەت

سَماح: ئەپۇچانلىق، كەڭ قورساقلىق؛ ئىجازەت بەرمەك؛ رۇخسەت قىلماق؛ شىرىنكانە؛ ئۇچۇر پۇل

رَقْصَة الـ ـ: قىزلارنىڭ سەكىرەپ ئوينايدىغان بىر خىل ئەرەبچە ئۇسۇل

سَمَاحَة: كەڭ ـ كەڭرى، كەڭ؛ كەڭ قۇرساقلىق، ئەپۇچانلىق، خۇشخۇي؛ مۇفتىغا ياكى دىن دۇنياسىدىكى ئادملەرنىڭ ھۆرمەتلىك نامى بولۇپ «ھەزرەتلىرى» جانابلىرى دېگەن بولىدۇ؛

سِماخ: قۇلاق تۆشۈكى

سَماد ج أَسْمِدَة: ئوغۇت، خىمىيىۋى ئوغۇت

سَمَار: پىلىك ئوت، چىمئوت (ئۆسۈملۈك)

ـ الحُصُرِ: بورا قۇمۇشى

سَماع: ئاڭلىماق؛ ناخشا ئېيتماق؛ ئىشلىتىش ئادىتى، قوللىنىش ماھارىتى

ـ الْكَلاَمَ: سۆز ئاڭلىماق

سَمْع ج أَسْماع وأَسْمُع ج أَسامِعُ وأَسامِيعُ: ئاڭلاش، ئاڭلاپ سىزىش؛ قۇلاق

ـ اً وطاعَةً: خوپ ئاڭلىدىم، بويرۇقنا تەييارمەن

سَمْعَة: بىر قېتىم ئاڭلاپ كۆرمەك: ئابروي، شۆھرەت

سُمْعَة: شۆھرەت، نام ـ ئاتاق

سَمْعِيّ: ئاڭلاش سىزىمغا مۇناسىۋەتلىك: ئۇپتىكىلىق، ئۇپتىكاغا دائىر

سَمْفُونِيَا: سىمفونىيە، بىرلەشمە مۇزىكا

سَمَقَ ـُ سَمْقًا وسُمُوقًا النَّباتُ: ئۆسۈملۈك ئېگىز ئۆسمەك، چوك بولماق

سَمَّكَ الشَّيْءَ: قېلىنلاشتۇرماق، تومىلاشتۇرماق

سَمَكَ ـُ سَمْكًا الشَّيْءَ: كۆتەرمەك، ئۆرلەتمەك، يۇقىرىلاتماق

ـ سَمْكًا وسُمُوكًا الشَّيْءَ: قېلىنلىماق، تومشىماق

سَمَك ج أَسْماك و سِماك و سُمُوك: بېلىق: بېلىق تۇرلىرى: سۇ مەخلۇقلىرى هايۋانلىرى

سَمُكَ ـُ سَماكَةً الشَّيْءُ: قېلىنشىماق، تومشىماق

سَمْك: تورۇس: قېلىن: قېلىنلىق دەرىجىسى

سَمَكَة: بىر دانە بېلىق

سَمْكَرِيّ: قاغالتىر تۆمۈردە، تۆمۈر نەرسىلەرنى ياسايدىغان ئادەم: سۇ قاينىتقۇچى، سۇ ئىسىتقۇچى

سَمَكِيّ: بېلىقنىك، بېلىقچىلىق

سَمَلَ ـُ سَمْلاً الْعَيْنَ: كۆزنى ئويماق

ـ سُمُولاً وسُمُولَةً و سَمُلَ ـُ سَمالَةً الثَّوْبُ: كونايماق، كىيىپ كونايماق

سَمل ج أَسْمال: كونا كىيىم

سُمْلاَن الْمَاء أوالنَّبِيْذَ: ئېشىپ قالغان سۇ: ئېشىپ قالغان هاراق

سَمْلَة، سُمْلَة ج سَمَل و أَسْمال وسمال و سُمُول: قارا لاي: قالدۇق سۇ، ئېشىپ قالغان سۇ

سَمْلَق ج سَمالِقُ: ئاق يەر، بوز يەر

سَمَّمَ الطَّعامَ أوغَيْرَهُ: زەھەرلىمەك: زەھەر قويماق، زەھەر سالماق

سَمَّنَ الطَّعامَ: قايماق قوشماق، قايماق قوشۇپ يېمەكلىك ياسماق

ـ هُ: سېمىرتمەك

سَمَنَ ـُ سَمْنًا الطَّعامَ: قايماق قوشماق، قايماق قوشۇپ يېمەكلىك ياسماق

سَمِنَ ـَ سِمْنًا و سَمانَةً: سېمىرماق، سەمرىمەك

سَمْن ج أَسْمُن وسُمُون وسُمْنان: سېرىق ياغ: قايماق: سۈتنىڭ قايماق

سَمَدَ ـُ سُمُودًا: جاپا ـ مۇشاھەتلىك بولماق، قىينىچىلىق ھېس قىلماق؛ كۆرەڭلەپ كەتمەك؛ ناخشا ئېيتماق

ـ فِى الْعَمَلِ: باش چۆكۈرمەك، پۈتۈن كۈچىنى چىقارماق

سَمَّرَ: (كالا سۈتىكە) سۈ ئېلىشتۇرماق، سۈ قوشماق

ـ الْبَابَ أَوْغَيْرَهُ: مىخلاپ ئۆلتۈرمەك، مىخلاپ تىرىمەك

ـ الْمِسْمَارَ: مىخلىماق

سَمَرَ ـُ سُمْرًا و سُمُورًا: كېچىدە سۆھبەتلەشمەك

سَمَر ج أَسْمار: كېچىلىك سۆھبەت، كېچىدە مۇڭدىشىش، كېچە ئارلىقىدا قىزىقارلىق ھېكايىلەرنى ئېيتىپ چىقماق؛ كېچىلىك يىغىلىش

سَمُرَ ـُ و سَمِرَ ـَ سُمْرَةً: قوڭۇرلاشماق، قوڭۇر رەڭگە ئۆزگەرتمەك

سَمُر ج أَسْمُر: ئەرەب يىلىم دەرىخى

سَمْرَاءُ م: قوڭۇر، قوڭۇر رەڭلىك؛ بۇغداي ئۆڭلۈك

ال ـ: بۇغداي؛ ئۇن

سَمُرَة: بىر تۈپ ئەرەب يىلىم دەرىخى

سُمْرَة: قوڭۇر، قوڭۇر رەڭلىك، بۇغداي ئۆڭلۈك

سَمَرَّجَ: ئادەم ببچى ئالماق، كىشى ببشىغا باج ئالماق؛ چوتۇر ئالماق

سِمْسار ج سَماسِرَة وسَماسِرُ وسَماسِيرُ: دەللال، بەدىلك؛ ياراشتۇرغۇچى، كېلىشتۇرگۈچى

سَمْسَرَ: دەللال بولماق، بەدىلك بولماق؛ كېلىشتۇرگۈچى بولماق

سَمْسَرَة: ئالدى ـ ساتتىنى كېلىشتۇرمەك؛ بەدىلكلىك، دەللاللىق؛ كېلىشتۇرۇش ھەققى، سۈيۈنچى

سِمْسِم ج سَمَاسِمُ: كۈنجۈت

سَمَطَ ـُ سَمْطَا الذَّبِيحَةَ: بوغۇزلانغان نەرسىنى ئىسقى سۈغا بۆسلاپ يۇڭنى يۇڭدىماق، داسلىماق

ـ سُمُوطًا: جەم تۇرماق

سِمْط ج سُمُوط: ئۇنچە ـ مارجان ئۆتكۈزۈلگەن يىپ؛ بويان زەنجىرى؛ ئات ئىگىرىنىڭ ئارقا قىسمىغا ئورۇنلاشتۇرۇلغان نەرسىنىڭ بەلبېغى

سَمَّعَ هُ الصَّوْتَ: ئاڭلاتماق، ئاڭلىتىپ قويماق

ـ بِهِ: تۆھمەت چاپلىماق، قارىلىماق

سَمِعَ ـَ سَمْعًا و سَماعًا و سَماعَةً و سَماعِيَةً وَ مَسْمَعًا الصَّوْتَ أَوبِهِ: ئاڭلىماق، ئاڭلاپ بەرمەك

ـ لَهُ أو إِلَيْهِ: تەپسىلى ئاڭلىماق، زەن سېلىپ ئاڭلىماق

ـ لَهُ: بويۇنماق، ئىتائەت قىلماق

ـــــ عَيْنَيْـــــه: كـۆرۈش قـۇۋۋىتىنى مەركەزلەشتۈرمەك

ـــ قانُونًا: قانۇن تۈزمەك، قانـۇن چىقارماق: ماددا بىكىتمەك

ـــ ه عَلَى الطَّعَامِ: ئىشتىها تارتماق، ئىشتىها ئۇرغۇپ تۇرماق

ـــ الأَسْنانَ: چىش چوتكىلىماق

ـــ الأَمْرَ: ئاسانلاشتۇماق، ئوڭايلاشتۇرماق

ـــ الطَّرِيْقَ: يول تۈزلىمەك

سَـــــــنَّ: بىلمـــەك، ئىتتىكلەتمـــەك، ئۆتكۈرلەشتۈرمەك

سِنّ ج أَسْنان و أَسِنَّة و أَسُـــنّ: چىش: ياش: قات: پارچە: تىلىم

ـــ اللَّوْلَب: بارماق سىزىقچىلىرى

سَنَا ـُ سَنْوًا وسَناوَةً وسُـــنُوًا وسَـــناءً وسِنايَةً الْبَرْقُ: چاقماق چاقنىماق، يورۇتماق

سَنَاء: يۈكسەكلىك، ئالىيجانابلىق: نۇرلۇق: نـۇر: نۇرلـۇق ئـاي: قىممـەتلىك: گـۈزەللىك: چاقماق چاقنىماق: چاقماق

سِنَاج: كـۆمۈر كۈلى: ماي كـۆيۈكى: ماي ئىسى

سَنَاخَة: پاختىلىشىپ قالماق: پۇراپ قالماق: بۇزۇلۇپ قالماق

سُنَّارَة ج سَنَانِيرُ: ئىلغۇچ (كىيىم ياقىسىنىڭ)

سَنام ج أَسْنِمَة: تۆگە لوكىسى

سَنَّان السَّكَاكِيْنِ: پىچاق چاقىلىغۇچى

سِنان ج أَسِنَّة: نـەيزە ئـۇچى، قـورال بېشى: بىلەي، قۇم پىچاق

ـــ السَّـــهْمِ: ئـوق ئـۇچى: قاغا تىرنىقى: پىلپىلگۈل: لوۋا سەي

سُنْبَاذَج: كاربوروند، كىرېمىنى كاربىرى

سُنْبُك ج سَـــنابِكُ: تـۇياق (هايۋاننىڭ): (هايۋان) تۇيىقىنىڭ يىنى ياكى ئەتراپى

سَنْبَلَ الزَّرْعُ: باشاق تەرمەك، باشاق يىغماق

سُنْبُل ج سَنابِلُ: باشاق (بۇغداينىڭ)

سُنْبُلَة: بىر دانە باشاق

سُنْبُلِيّ: باشاق شەكلىدە، باشاق شەكىللىك، باشاقلىق

سَنْبُوسَق: يانتۇ تەرەپلىك، يانتۇ شەكىللىك

سَنْبُوق ج سَنابِقُ: قولۋاق، قېيىق: تاختاي كېمە، كىچىك قولۋاق

سَنَة ج سَنَوات و سَنَهات وسِنُوت: يىل: ياش: يىللىق

ـــ شَمْسِيَّة: شەمسىيە يىلنامىسى، شەمسىيە يىلى

ـــ قَمَرِيَّة: قەمەرىيە يىلنامىسى، قەمەرىيە يىلى

ـــ مِيْلادِيَّة: مىلادىيە يىلى

ـــ هِجْرِيَّة: هىجرىيە يىلى

ـــ دِراسِيَّة: ئوقۇش يىلى

ـــ مالِيَّة: يىللىق ئىقتىساد

سُـــنَّة ج سُـــنَن: سـۈننەت: تـەلىم: يـول: پـائالىيەت، هەرىكـەت: ئـەخلاق ـ پـەزىلەت: شـــەرىئەت: هـــەدىس (مۇهەممـــەت

سَمَن: سەمرىمەك؛ سېمىز؛ ماي قاپلاش، مايلىق بولۇش

سَمْنَة: ماي قاپلىماق؛ سېمىز؛ سەمرىمەك

سَمَنْجُونِيّ: ھاۋا رەڭلىك؛ كۆك مەرۋايىت

سَمَنْد: سۇمرۇغ، ئەنقا (قۇش)

سَمَنْدَر: كەسلەنچۇكنىڭ بىر خىلى؛ سەمەندەر (قۇرۇقلۇقتىمۇ، سۇدىمۇ ياشايدىغان كەسلەنچۇككە ئوخشاش جانۋار)

سَمَهَ ـُ سُمُوهًا: ئالاقزادە بولماق، دەككە ـ دۈككىگە چۈشمەك

ـ الْفَرَسُ: توختىماستىن يۈگۈرمەك، ئات توختىماي چاپماق

سَمْهَاج: ساختا، يالغان، ئويدۇرما

سَمَّهِيّ: ئاتموسفېرا؛ قۇرۇق گەپ، بىكار گەپ

سُمُوّ: يۇكسەكلىك، ئالىيجانلىق؛ ئېگىزلىك، كۆزگە كۆرۈنگەن

صاحِب الـ ـ: ھەزەرمەتلىرى، ئالىيجانابلىرى (شاھزادىلەرنى ھۆرمەتلەپ ئىشلىتىلىدىغان سۆز)

سَمُّور ج سَمامِيرُ: قارا بۆلغۇن

سَمُوم ج سَمائِمُ: ئىسسىق شامال

سَمَّى ه فلانًا أو بِفُلان: ئاتىماق، ئىسىم قويماق

ـ الكِتابَ: كىتابقا ئىسىم قويماق، نام بەرمەك

سَمِيُّ فُلانٍ: مەلۇم كىشى بىلەن ئىسىمداش بولماق

سُمَيَات: زەھەرلىك بۇيۇم

سَمَيْج ج سِماج و سُمَجاءُ وسَماجَى: قوپال، توك؛ قەبىھ، سەت

سَمِيح ج سُمَحاءُ: سېخى، كەڭ قورساق؛ كەڭرىچىلىك

سَمِيد: ئاق ئۇن؛ كىچىك ئاق بولكا

سَمَيْدَع ج سَمادِعُ: قەھرىمان شەخس؛ خۇشخۇي ئادەم؛ بۇرە؛ قىلىچ

سَمِيذ: ئاق ئۇن، كىچىك ئاق بولكا

سَمَيْر ج سُمَراءُ: كېچىدە مۇڭداشقۇچى؛ ئۇزۇن يىللار؛ دەۋر

سَمِيط: ياخشى خىش پارچىلىرىنى دۆۋىلىۋەتمەك؛ ھالقا شەكىللىك كېچىك بولكا

سَمِيطَة: ھالقا شەكىللىك كىچىك بولكا

سَمِيع ج سُمَعاء: ئاڭلاش سەزگۈسى كۈچلۈك بولغان؛ ئاڭلىغۇچى؛ ئاللاھنىڭ گۈزەل ئىسىملىرىدىن بىرى (ھەممىنى ئاڭلاپ تۇرغۇچى)

سَمِيك: قىلىن، توم؛ قىلىنلىق، ئېگىزلىك

سَمِيل: يىرتىلىپ كەتكەن، كونىراپ كەتكەن

سَمَيْلَقْس: زەرنەپ دەرىخى

سَمَيْن ج سِمان: سېمىز؛ سېمىزلىك؛ كۆپ مايلىق

سَنَّ ـُ سَنَّا السِّكِّينَ أو غَيْرَها: پىچاق بىلىمەك، پىچاقنى پارقىراتماق

سَنْسَكْرِيتِيَّة: سانسكرىت تىلى، سانسكرىت يېزىقى (قەدىمكى ھىندى تىلى)

سَنَط: ئەرەب يېلىم دەرىخى، ئاقا قىيا

سِنْط: قول بېغىشى، بېغىش بوغۇمى

سَنْطَلَة: تۈزۈنلۇق؛ تۈزۈنلۇق دەرىجىسى

سُنْطُور، سِنْطِير: چاك (مۇزىكا ئەسۋابى، قەدىمقى دەۋرىنىڭ سەككىز تارلىق چالغۇسى)

سَنَعَ ـُ وسَنُعَ ـُ سَناعَةً: يېقىملىق بولماق، ئىللىق بولماق، ئوماق بولماق، مەيىن بولماق

سِنْف ج سُنُوف وسَنَفَة: قاسراقلىق مۇۋە؛ شاخ ياكى غول؛ ساپاق؛ (مۇۋىنىڭ) پوستى، قېپى

سِنْكَة: ئىشتىك (ھەربىي قورال)؛ ئايلانما چاق، سەققوچى كامان

سَنْكَرِيّ ج سَناكِرَة: قاغالتىر تۆمۈردىن ئائىلە سايمانلىرىنى ياسايدىغان ئادەم، تۆنىكەچى

سَنَما: كىنو؛ كىنوخانا

سِنمَّار: تۈرلۈق ئاي؛ ئوغرى

جَزَاءُ ــ: ۋاپاغا جاپا قىلماق، ۋاپاسىزلىق قىلماق

سَنَنُ السِّكِّينِ: چىش چىقماق، چىش تۆسمەك؛ يېلىمەك، ئىتتىكلەتمەك

ــ المِسْمارِ: مىخقا ئۇچ چىقارماق، مىخنى ئۇچلىماق

سَنَهَ ـَ سَنَهًا: كۈنىراپ كەتمەك، كۈنىرىماق؛ ۋاقتى ئۆتمەك

سَنْهَدْرِيم: قەدىمكى يەھۇدىلارنىڭ ئالى كېڭەش پالاتاسى، پىشقەدەملەر كېڭىشى

سَنُوت: پىشلاق، ئىرىمچىك؛ خورما؛ ئارىپبەدىيان

سَنُودس: دىنى كېڭەش، دىنى مەجلىس

سِنَّوْر ج سَنانِيرُ: مۈشۈك

سَنُون: چىش پاستىسى

سُنُونُو: قارلىغاچ

سُنُونُوة: بىر دانە قارلىغاچ

سَنَوِيّ: يىللىق، يىللىقى

سَنَّى الأَمْرَ: ئاسانلاشتۇرماق، ئوڭايلاشتۇرماق

سَنَى ـِ سَنْيًا الشَّيْءَ: يېشۈمتەمەك، قويۇمتەمەك

سَنِيَ ـَ سَناءً: ئالىيجانناب بولماق؛ ئېسىل بولماق؛ يۇقىرى كۆتۈرۈلمەك

سَنِيّ: يۇكسەكلىك، ئالىيجانابلىق؛ پارلاق؛ گۈزەللىك؛ نۇرلۇق، شانلىق

سُنِّيّ: سۈننى مەزھەپىنىڭ، سۈننى مەزھەپتىكى ئادەم

سَنِيت: قۇرغاقچىلىق يىل، قەھەتچىلىك يىل

سُنِّيَّة: سۈننەتچىلىك، سۈننەتنى ئاساس قىلىدىغان، سۈننى مەزھىبىگە تەۋە بولغان

سَنِيح ج سُنُح: ئۇنچە ـ مەرۋايىت؛ زىننەت بويۇملىرى

ئەلەيھىسسالامنىڭ ئىش پائالىيەتلىرى ۋە سۆزلىرىنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ)

سِنَة: مۇگدەك؛ ئومۇمىي مەزمۇنى؛ قىسقىچە مەزمۇنى

سِنَّة ج سِنَن: قوش بىسلىق كاللا كېسىدىغان قورال، قوش بىسلىق جاللات قۇرالى

سِنْتِيْجَراد: پىرسەنت دەرىجىسى؛ پىرسەنتلىك بولغان، پىرسەنتلىك؛ سىلسىيە تېرمومېتېر

سَنْتِيْغَرَام: سانتىگرام (100/1 گرامغا تەڭ)

سَنْتِيْمِتْر: سانتىمېتىر (cm)

سَنَجَ ـُ سَنْجًا: يۇقماق، يۇقتۇرىۋالماق

سَنْجاب ج سَناجِبُ وسَنَاجِيْبُ: تىيىن (ئۆزى كىچىك قۇيرۇقى ئۇزۇن ھايۋان)

سِنْجابِيّ: كۈل رەڭ، كۈل رەڭلىك، سۇس كۈل رەڭلىك؛ تىيىننىڭ، تىيىندەك

سَنَحَ ـَ سُنْحًا وسُنُوحًا الرَّأْيُ أوالفُرْصَةُ أو الأَمْرَ: ئەسلىمەك، خىيالىغا كەلتۈرمەك؛ دەل توغرا كېلىپ قالماق، پۇرسەت چىقماق

ـ الخاطِرُ بِكذا: رۇخسەت قىلماق، يول قويماق

سَنَخ: پۇراپ بۇزۇلۇپ قالغان، كۆكىرىپ سېسىپ قالغان

سَنَخَ ـَ سَنَخًا وسَنَاخَةً الدُّهْنُ: (ماي قاتارلىقلار تۈرىدىكىلەرنىڭ) ماھىيىتى ئۆزگىرىپ قالماق، بۇزۇلۇپ قالماق، پۇراپ قالماق

سَنِخ: ماھىيىتى ئۆزگىرىپ قالغان ماي؛ بۇزۇلۇپ قالغان، كۆكىرىپ قالغان

سِنْخ ج أَسْناخ وسُنُوخ: يىلتىز، ئەسلى يىلتىزى، ماھىيىتى

سَنَّدَهُ: تايانماق، يۆلەنمەك، قوللىماق، ياردەم بەرمەك

سَنَدَ ـُ سَنْدًاهُ: تايانچىغا ئىگە قىلماق، قوللاشقا ئىگە قىلماق

سَنَدٌ ج أَسْناد: تۈۋرۈك، تېرەك؛ يۆلەنچۈك؛ قوللىغۇچى، ھىمايە قىلغۇچى

ـ ج أَسْناد و سَنَدات: تالۇن؛ ھۆججەت؛ ئاكسىيە، زايۇم بىلىتى؛ قەرىز ھۆججىتى

ـ ات مالِيَّة: باھالىق قەغەزلەر، باھالىق بىلەت؛ قىممەتكە ئىگە بىلەت

ـ ات حُكُومَة: زايۇم

سِنْد: سىندىلىقلار (پاكىستاننىڭ سىندى ئۆلكىسىدە ئولتۇراقلاشقانلار)

سَنْدان ج سَنادِينُ: سەندەل

سَنْدَرَة: ئېغىر؛ دانلىق؛ چوڭ كۈرە (ئېغىرلىق ئۆلچەش ئەسۋابى)

سَنْدَرِيّ: دادىل، جۈرئەتلىك، يۈرەكلىك؛ ئالىيلىق، يۈكسەكلىك؛ جام كۆز، چوڭ كۆزلۈك ئادەم؛ شىر (ھايۋان)

سُنْدُسٌ: نېپىز تاۋار

سَنْدَوِيْش: قىيمىلىق بولكا

سِنْدِيّ: بىر نەپەر سىندىلىق ئادەم

سَنْدِيْكَالِيزْم: سىندىكالىزىم (ئىشچىلارنىڭ رەھبەرلىك رولىنى ئىنكار قىلىدىغان ئىقىم)

ـــ الْخُلُــقِ: مېھرىبانلىق، مۇلايىملىق، يېقىملىق

مِنَ الـ ـ أَنْ : ئوڭاي بولۇشىچە، ئاسان بولغاچقا

سَهَمَ ـَ وسَــهُمَ ـُ سُــهُومًا: ئاقارماق، تاتارماق

ـ وَجْهُه: يۈزى تاتىرىپ كەتمەك

سَهْم ج سِهَام: يا ئوقى؛ دوغا تىكمەك

ـ ج أَسْهُم و سِهام و سُهْمَة و سُهْمان: نىسىۋە، ئۈلۈش، ھەسسە

سُهِمَ: ئاپتاپ ئۆتمەك، ئېسسىق ئۆتمەك

سَهو ج سِهاء: ئۇنتۇماق، ئۇنتۇپ كەتمەك؛ بىخەستىلىلىك، بىپەرۋالىق؛ سەھۋەنلىك

سَهْوان: ئېھتىياتسىزلىق قىلغان، بىپەرۋالىق قىلغان، بىخەستىلىك قىلغان، كۆڭۈل بۆلمەسلىك

سَهْوَة ج سِهاء: تام جازا، رۇجەك؛ كەپە، گەمە

سَهُول: ئىچى سۈرۈش دورىسى

سُهُولَة: ئوڭاي، ئاسان، ئاددى

سُوء ج أَسْواء: يامانلىق، زىيان؛ گۇناھ؛ ئاپەت؛ خاپىلىق، ئەرزىيەت

ـ لِأْدَارَة: ياخشى باشقۇرماسلىق

ـ حَالَة الرُّؤْيَة: كۆرۈمسىز، تەلەتى سوغۇق

ـ التَّصَرُّف: مۇۋاپىق بىر تەرەپ قىلماسلىق

ـ الْحَظِّ: بەختسىزلىك، شور پىشانىلىك

ـ الْخُلُقِ: يامان مىجەز، ئەخلاقسىزلىق، بەتقىلىقلىق

ـ السُّلُوك: ھەرىكىنى يامان، يۈرۈش ـ تۇرۇشى ناچار، بەتقىلىقلىق

ـ الظَّــنِّ: يامان ئوي، بەتگۇمان، گۇمانخورلۇق

ـ الفَهْــمِ أو التَّفــاهُمِ: چۈشەنمەسلىك، ئۇقۇشماسلىق

ـ القَصْد: يامان نىيەت، يامان غەرەز

سَوَاءٌ: باراۋەر، تەڭمۇ ـ تەڭ، تەكشى

ـ ج أَسْواء و سَــواسٍ و سَواسِــيَة و سَوَاسِوَة: ئوخشاش، بىردەك، بىرخىل

ـ السَّبِيْل: ھەقىقى يول، توغرا يول

عَلَى حَدٍّ ـ: ئوخشاشلىق، باراۋەرلىك

ـــــ: أَ بىلەن أَمْ ئۇلىنىپ ئىككى جۈملىنىڭ ئارىلىقىغا قىستۇرۇلۇپ ئىشلىتىلىدۇ، شەرت قىلىپ قويۇلغان ئىككى ئىشنىڭ ئورنىنىڭ ئوخشاش ئىكەنلىكىنى بىلدۈرىدۇ مەسىلەن:

ـ عَلَيَّ أَكنت غنيًا أو فقيرًا

سَــوْءَةً: يامان ئىش، ناچار ئىش، يامان قىلمىش

سَــواحِلِيّ: دېڭىز قىرغىقىنىڭ، دېڭىز بويىنىڭ

سَواد ج أَسْوِدَة ج أَسَاوِدُ: قارا؛ قاپقاراڭغۇ ئارىسىدكى غۇۋا جىسىم؛ كۆپ سانالماق

سَيْع: يېقىملىق بولغان، ئوماق، ئوماقلىق
سُنَّيْق ج سَنَانِيْق: ئاق رەڭلىك يۇلتۇز؛ ئاقارتىلغان ئۆي
سَها ـُ سَهْوا و سُهُوًا وسَهْوَةً عَنْهُ أو فِيْه: سەۋەنلىك ئۆتكۈزمەك، بىنەھىستەلىك قىلماق؛ ئۇنتۇماق، ئېسىدىن چىقىرىپ قويماق
ـــ إلَيْه: ئۇنىڭغا دىققەت بىلەن قارىماق، تىكىلىپ قارىماق
سُهاد: ئۇيقۇسىزلىق، ئۇخلىيالماسلىق
سَهّارِيّ: تۇن بويى تىجارەت قىلىدىغان قەھۋەخانا
سُهاف: شكەر سېيىش كېسىلى
سَهَبَ ـَ سَهْبًا الشَّيْءَ: ئالماق، ئىگە بولماق، ئېرىشمەك
سَهْب: چۆل ـ باياۋان، قاقاس چۆل
سُهُب ج سُهُوب: كەڭ تۈزلەڭلىك، بىپايان تۈزلەڭلىك
سَهَبَة: كولىماق، قازماق (قۇدۇق)
سَهَجَ ـَ سَهْجًا ت الرِّيحُ: شامال چىقماق، شىددەتلىك بوران چىقماق
سَهَّدَهُ: ئۇيقۇنى قاچۇرماق
سَهِدَ ـَ سَهَدًا وسُهْدًا وسُهادًا: ئۇيقۇسى كەلمەسلىك
سُهْد: ئۇيقۇسىزلىق، ئۇخلىيالماسلىق
سَهَّرَهُ: كېچىدە ئۇخلىغىلى قويماسلىق، ئۇيقۇسىنى ھارام قىلماق

سَهَر: كېچىدە ئۇخلىيالماسلىق، ئۇيقۇدىن بىدارلىق
سَهِرَ ـَ سَهَرًا: كېچىسى كېچە ـ كۈندۈز كۆز يۇمماسلىق
ـــ عَلَيْه: كۆزەتمەك، نازارەت قىلماق
ـــ اللَّيالِيَ: تۇن بويى ئۇخلىمەك
سَهْران: كېچە ئارىلىقىدىكى سەگەكلىك؛ ئۇخلىيالماسلىق
سَهْرَة ج سَهَرات: كۆڭۈل ئېچىش كېچىلىكى: كەچلىك يىغىلىش؛ بىر كېچە ئۇخلىماسلىق
سَهِفَ ـَ سَهَفًا: چاڭقىماق، قاتتىق ئۇسۇماق
سَهْف: بېلىق قاسىرىقى، بېلىق تەڭگىسى
سَهَكَ ـَ سَهْكَات الرِّيحُ التُّرابَ: شامال چاڭ ـ توزان تۈچۈرماق
ـــ سُهُوكًا ت الدَّابَّةُ: ئۇلاغ يورغىلىماق، يورغىلاپ ماڭماق
سَهَك: (بېلىق، گۆش، قاتارلىقلار) پۇراپ قالماق، سېسىپ قالماق
سَهَّلَ الأَمْرَ أوالمَكانَ: ئاسانلاشتۇرماق، يول تۈزلىمەك
سَهُلَ ـُ سُهُولَةً الأَمْرُ أوالمَكانُ: ئاسان بولماق، ئوڭاي بولماق؛ تۈزلىمەك
سَهْل: ئوڭاي، ئاسان؛ بىر ئاز، بىر ئاز كەم
سَهْل ج سُهُول و سُهُولَة: ئوڭاي، ئاسان، ئاددى؛ تۈزلەش؛ تۈزلەڭلىك؛ تەكشى يەر

سُورِيَة: سۈرىيە دۆلىتى
سَوَّسَ الطَّعامُ أو غَيْرُهُ: قۇرتلىماق، قۇرت پەيدا بولماق، مىتە چۈشمەك
ـــــ هُ الْقَـوْمُ: مەلۇم كىشىنى ئۆلارنىڭ ئىشلىرىنى باشقۇرۇش ئۈچۈن سايلىماق
سَوِسَ ـَ سَوْسَا الشَّيْءُ: قۇرتلىماق، مىتە چۈشمەك، كۈيە چۈشمەك
سُوس ج سِيسان: مىتە، كۈيە
عِرْق ـــ : چۈچۈكبۇيا
سُوْسان ج سَواسِنُ: پىيازگۈل، گۈل ساماق
سُوسَة ج سِيْسانٌ: بىر دانە مىتە، بىر دانە كۈيە
سُوْسَن ج سَواسِنُ: پىيازگۈل، گۈل ساماق
ـــ مُعَمَّم: كۆركۈم، كۆركۈم گۈلى
سَـــوْط ج ســـياط وأَسْـــواط: قامچا: قامچىلىماق، قامچا ئۇرماق
سَوْطَرَ عَلَيْهِمْ: باشقۇرماق، كونترول قىلماق
سَوْطِيّ: قامچىدەك، قامچىغا ئوخشاش
سَوَّغَ الأَمْرَ: مەلۇم ئىشقا رۇخسەت قىلماق
ـــــ الشَّـــيْءَ: ئاسانلا يوتقۇزماق، ئاڭسايلا يوتقۇزدۇرتمەك
ـــ لَهُ الشَّيْءَ: ئۇنىڭغا نەرسە بەرمەك
سَوَّفَ هُ: كېچىكتۈرمەك، ئارقىغا سوزماق
سَوْف: ماقچى، مەكچى
سُوفَسْـــطَائِيّ: نەيرەڭۋازلىق: كاززاب، نەيرەڭۋاز
سُوفَسْطَائِيَّة: نەيرەڭ، ھىلە ـ مىكىر

سُوفِيَات: س
سُـــوفِيَانِيّ: سوۋىت ئىتتىپ
سُوق ج أَسْ
ـــ خَيْرِيَّة:
ـــ دَوْرِيَّة: ب
ـــ سَوْدَاءُ:
سُوقَة ج سُوَ
پۇقرا، ئاممىۋ
سُوقِيّ: ئاۋا
تەربىيسىز: ب
سَوْكَ الشَّيْءَ
چوتكىلىماق
سَوَّلَ تْ لَهُ
ھەۋەس قىلما
ـ خاھىشغا ئە
قۇتراتماق
ـــ لَهُ الشَّيْطا
سُول، سُولَ
قىلغان نەرسە
سَوَّمَ الْفَرَسَ
ـــ الْخَيْلَ: ئا
سَوْمَلَة: كىچ
سُونْكِي: ئىت
سَـــوَّى ا
رەتلەشتۈرمەك

ـــ الْعَيْن: كۆز قارىغۇچى
ـــ الْبَلَدَ: شەھەر ئەتراپلىرى
ـــ النَّاس: خەلق ئاممىسى، پۇقرا
ـــ الْوَجْه: يۈزى قارىلىق، نومۇسسىزلىق
ـــ اللَّيْل: پۈتۈن كېچە
الـ ـــ الأَعْظَم: زور كۆپچىلىك، زور كۆپ سانلىق
سَوَّار: ئاسان مەس بولۇپ قالىدىغان، ئاسانلا قىزىرىپ قالىدىغان
سُوار ج أَسْورة و أَساوِرُ و أَساوِرَة ج سُوُور و سُوَر: بىلەيزۈك
سوَّاق: شوپۇر
سوَاك ج سُوُك: مسۋاك، چىش چوتكىسى
سَوَّدَ: جۇرئەتلىك بولماق، يۈرەكلىك بولماق
ـــ الشَّـيْءَ: قارا قىلماق، قارا رەڭگە كىرگۈزمەك
ـــ هُ: يولباشچى قىلماق، سەردار قىلماق
ـــ الْمَكْتُوبَ: تەييار قىلماق، يازماق
ـــ وَجْهَهُ: ھاقارەتلىمەك، خورلىماق، قارا سۈۋىماق
سَوِدَ ـَ سَوَدًا: قارىدىماق، قارىغا ئۆزگەرمەك
سُـود: ئىگىلىك ھوقۇق، مۈستەقىللىق ھوقۇق؛ يولباشچىلىق قىلماق
الـ ـــ: مەك، خال؛ قارا داغ؛ قارا ئۇرۇغ
سَوْداءُ م: قارا، قارا رەڭلىك؛ مالىخولىيە كېسىلى، خامۇشلۇق كېسىلى
سُودان: قارا تەنلىك، قارا تەنلىكنىك بىر تۈرى
الـ ـــ: سۇدان دۆلىتى
سُودانِيّ: سۇدانىنىك، سۇدانلىق ئادەم
فُول ـــ: خاسىك، سۇدان پۇرچىقى
سَوْدَاوِيّ: مالىخولىيە
سَوْدَنَ هُ: سۇدانلاشتۇرماق
سَوْدَنَة: سۇدانلىشىش
سَوْدَق: ساۋۇت: يۈرەك، دىل، كۆڭۈل
سَوَّرَالْمَكانَ: تام قوپۇرماق، تام سوقماق
سُور ج أَسْوَر و سِيْرَان: تام؛ توسۇق: رىشاتكا؛ سىپىل
سَوْرَة الـخَمْر: ھاراقنىك كۈچى
ـــ الْبَـرْد أوالْغَضَـب: زىمىستان سوغۇق: قاتتىق سوغۇق؛ دەرغەزەپ، قاتتىق غەزەپ
ـــ الْمَجْـد: يۈكسەك شەرەپ، شەرەپلىك قەھرىمان
سُوْرَة ج سُوَر و سُورات و سُـوَرَات: قۇرئان كەرىمنىك بىر بابى ياكى سۈرىسى: كىتابنىك بابى
سُورَنْجَان: سۆرەنجان (جانلىق)
سُـورِيّ: سۈرىيەلىك ئادەم، سۈرىيەنىك، سۈرىيەچە
سُورِيا: سۈرىيە دۆلىتى
سُورِيانِيّ: قەدىمقى سۈرىيە دۆلىتىنىك
الـ ـــ: قەدىمقى سۈرىيە تىلى

ـــ الْجُمْلَة أو الكَلام: جۈملىنىڭ يۇقىرى تۆۋەنلىك ئىزچىللىقى ياكى بىردەكلىكى

سِيَاقة: ھەيدەكچىلىك، سەپەرۋەرلىك

سَيَّال: ئاققۇچى؛ ئاقىدىغان، ئاققان

سَيَّبَ الشَّيْءَ: تاشلىۋەتمەك، مەيلىگە قويۇپ بەرمەك

ـــ العَبْدَ: ئازاد قىلماق، قويۇپ بەرمەك

سَيْب: ئاقماق، ئېقىپ ماڭماق

سَيَّجَ عَلَى الْبُسْتان أو غَيْرِه: باغ ئەتراپىنى تام بىلەن قورشىماق، باغ ئەتراپىغا تام قوپۇرماق

سِيْجَارَة ج سَجَائِر: پاپروس، سىگارت

سِيْجارْزَنُوبِيَا: پاپروس ئىسى

سِيْجَة: گالما؛ رامكا؛ شاشكا

سَيَّحَ الْماءَ: ئاققۇزماق، ئاققۇزىۋەتمەك

سَيْخ ج أَسياخ: كاۋاپ ئاچىسى (تونۇرغا كاۋاپ سالغاندا پۈتۈن قوي گۆشىنىڭ ئوتتۇرىسىدىن ئۆتكۈزۈپ تونۇرغا گۆش بىلەن بىللە سالىدىغان تاياق)

ـــ حَدِيدِيّ: پولات چىۋىق

سَيِّد ج أَسْياد و سادَة وسَيائِدُ: باشلىق، رەئىس، داھى؛ خوجا، خوجايىن؛ ئەپەندى

سَيِّدَة: خېنىم، ئاغچا خېنىم، خانىم؛ خىرىستىئان دىنىدىكى مەريەم ئانىنىڭ ھۆرمەت نامى

سَيْذاق: قۇرغۇي (قۇش)

سَيْذَقان: قۇرغۇي

سَيَّرَ الشَّيْءَ: ئايلاندۇرماق، سەيلە قىلدۇرماق، ماڭدۇرماق؛ يول ـ يول سىزىقلىرىنى پەيدا قىلماق؛ ئىقرار قىلماق

ـــ هُ مِنْ بَلَدِه: ئۇنى مەلۇم ئورۇندىن ئايرىپ چىقىرىپ باش جايغا ئېلىپ بارماق، ئەۋەتمەك

سَيْر: سەيلە قىلماق، ئايلانماق، ماڭماق؛ بارماق

ـــ ج سُيُور و سُيُورَة و أَسْيَار: بەلباغ، كەمەر

سِيْراء: ساپ ئالتۇن، سېرىق يول ـ يول سىزىقلىق تاش كىيىم

سِيْرَة ج سِيَر: نام، ئاتاق، شۆھرەت؛ ھېكايە؛ تارىخ؛ تۇرمۇش ئۇسۇلى؛ تەرجىمھال

سِيسَ سَوْسًا الشَّيْءَ: قۇرتلىماق، مىتە چۈشمەك، كۈيە چۈشمەك

سَيْطَرَ عَلَيْه: ھۆكۈمرانلىق قىلماق، باشقۇرماق، كونترول قىلماق

سَيْطَرَة: باشقۇرۇش، ھۆكۈمرانلىق قىلىش؛ باشقۇرۇش ھوقۇقى، ھۆكۈمرانلىق قىلىش ھوقۇقى

سَيَّعَ الْحَائِطَ بِالطِّيْن: لاي بىلەن تام سۇۋۇماق

ـــ الشَّيْءَ: (قاراماي ياكى ياغ) سۈرمەك، سۈركىمەك

سَيِّغ: رۇخسەت قىلىنغان، يول قويۇلغان

سَيْف ج سُيُوف و أَسْياف و أَسْيُف و مَسْيَفَة: قىلىچ؛ خەنجەر؛ قىسقا خەنجەر

سَيْفَان: زىلۋا، قەددى ـ قامىتى كېلىشكەن

ـــ بَيْنَهُمَا: باراۋەرلەشتۇرمەك، باراۋەر قىلماق
سَوِيَ ـَ سَوِيَ الرَّجُلُ: ئادىل بولماق، توغرا بولماق، ھەققانىي بولماق
ـــ كَذَا: باراۋەر بولماق
سَوِيَ ج أَسْوِياءُ: تەكشى، توغرا، تۈز؛ ئادىل، ھەققانىيلىق
ـــ أَ: ئادىللىق، ھەققانىيلىق، بىردەكلىك
سَوِيّ ج أَسْواء: ئادىل، ھەققانىي، خالىس، تەك، باراۋەر
ـــ كَذَا: ... دىن باشقا، ... دىن تاشقىرى
سُوَيْدِيَ: شۋېتسىيلىك، شۋېتسىيلىك ئادەم، شۋېتسىيىچە
الـ ـــ ة: شۋېت تىلى
سُوَيْسِرَا: شۋېتسارىيە
سُوَيْسِرِيّ: شۋېتسارىينىك، شۋېتسارىيىلىك
سُوَيْعَة: ئازغىنا ۋاقىت، قىسقىغا ۋاقىت
سَوِيْق ج أَسْوِقَة: يۇمشاق ئۇن؛ ناچار، ھاراق
سِيّ ج أَسْواء: ئوخشاش، باراۋەر، تەك
سَيِّىء: ناچار، يامان، ئەسكى
سَيَاب، سَيَّاب: پىشمىغان خورما
سَيَابَة: بىر تال پىشمىغان خورما؛ ھاراق
سَيِّئَة: ناچار؛ گۇناھ، جىنايەت؛ يامان ئىش، بۇزۇق ئىش
سِياج ج أَسْوِجَة و سِياجات وسُوج: قورۇق تېمى، ھويلا تېمى
سَيَّاح: سەيياھ، ساياھەتچى؛ يولۇچى
سِياحَة: ساياھەت قىلىش، ساياھەتچىلىك
سِيادَة: ئىگىلىك ھوقۇق، ئالى ھوقۇق؛ ئۇلۇغلۇق؛ جاناب، ئالىيلىرى
سَيَّار: كۆچ ماگنىتچى، كۆچ قاتتىغۇچى، ئاققۇچى
سَيَّارَة: ماشىنا؛ ئاقار يۇلتۇز؛ كۆچ ماگنىت، كۆچ قاتتىغان
ـــ مُدَرَّعَة: بىرونىۋىك
ـــ الشَّحْن: يول ماشىنىسى
ـــ النَّقْل: تىرانسپورت ماشىنىسى
سِياسَة: ئىدارە قىلىش، باشقۇرۇش، سىياسەت
ـــ الْحِياد: بىتەرەپلىك سىياسىتى، بىتەرەپلىكنى ساقلاش سىياسىتى
سِياسِيّ: سىياسەتكە ئائىت؛ سىياسىئون، سىياسىي ئەرباب؛ سىياسىي
سِياع: (لاي سىلىقلايدىغان ياكى تام سۇۋايدىغان) ئەندۈزا
سَيَّاف ج سَيَّافَة: قىلىچۋاز؛ نەيزىۋاز؛ جاللات، قاتىل
سِيَاق: ھەيدىۋەتمەك، قوغلىۋەتمەك، ھەيدىمەك؛ داۋاملىق، ئۈزلۈكسىز
ـــ الْكِتاب: كىتابنىڭ داۋامى
ـــ الْحَدِيث: سۆھبەت جەريانى ياكى تەرتىپى

﴿ش - الشين﴾

ش (شِين): ئەرەب تىلى ئېلىپبەسى جەدۋىلىدىكى 13- ھەرپ بولۇپ، ئەبجەد ھېسابى بويىچە «300» نى بىلدۈرىدۇ.

«ش»: تۆۋەندىكى سۆزلەرنىڭ قىسقارتىلىپ يېزىلىشى ئۈچۈن ئىشلىتىلىدۇ:

شَمْس: (قۇياش، كۈن)

شَعْبَان: (ھىجرىيىنىڭ 8 - ئېيى)

شكْل: (شەكىل، فورما)

شارِع: (كۇچا)

شاءَ ـَ شَيْئًا ومَشِيْئَةً ومَشاءَةً ومَشائِيَةً الشَّيْءَ: خالىماق، ئويلىماق، ئۈمىد قىلماق

ـ اللهُ الشَّيْءَ: تەقدىردە بەلگىلەنمەك، پىشانىگە پۈتۈلمەك،

انْ ـ اللهُ: ئەگەر ئاللاھ خالىسا، خۇدا خالىسا، ئەگەر ئاللاھ تەقدىر قىلغان بولسا

شائِب ج شُيَّب: ئاقارغان، ئاقىرىپ كەتكەن

شائِبَة ج شَوائِبُ: ئەيىپ، نۇقسان، كەمچىلىك

ـ: ئاق چاچ (قېرى ئايال)

شائِع: تارالغان، تارقالغان؛ ئورتاق، ئومۇمىي

شائِعَة ج شَوائِعُ: ئۆسەك سۆز، پىتنە ـ ئىغۋا؛ تارقالغان، تارالغان

شائِق ج شُوق: ئىشتىياق باغلىغۇچى، ئارزۇ قىلغۇچى؛ قىزىق بولغان، قىزىقارلىق بولغان

شائِك ج شاكَة: تىكەنلىك، تىكىنى بار

سِلْك ـ: تىكەنلىك سىم، سىم تور

شائِم: شۇملۇق ئېلىپ كەلگۈچى

شائِن: نومۇسسىز، نومۇس قىلمايدىغان، شەرمەندە

شائِه ج شُوَّه: غەيرى تەبئىيلىك، غەيرى نورماللىق

شابَ ـُ شَوْبًا الشَّيْءَ بالشَّيْءِ: ئارىلاشماق، ئارىلىشىپ كەتمەك؛ ئارىلاشتۇرماق

ـ الرَّجُلَ: ھىلە ـ مىكىر ئىشلەتمەك، ئالدامچىلىق قىلماق؛ سەمىمىي بولماسلىق

ـ ـِ شَيْبًا و شَيْبَةً ومَشِيْبًا: چاچ ئاقارماق، چاچ ئاقىرىپ قالماق

ـ الشَّعْرُ: ئاقارماق، ئاقىرىپ كەتمەك

ـ رَأْسَهُ: باش پۈتۈنلەي ئاقىرىپ كەتمەك

شابّ ج شُبّاب و شَبان و شَبَبَة: ياش، يىگىت

شابَّة ج شَبابّ و شَبائِبُ: ياش قىز

شَابَكَ بَيْنَ الأَشْياءِ: گىرەلىشىپ كەتمەك، گىرەلەشمەك؛ كېسىشىپ ئۆتمەك

شابَهَ هُ: ئوخشاشماق، ئوخشىشىپ كەتمەك

سَيْف ج أَسْيَاف: دېڭىز بويى، دەريا قىرغاقلىرى

سَيْفُون: سىفون نەيچىسى (فىزىكىلىق ئاتالغۇ)

سِيْكار: سىكارد، پاپروس

سَيْكَة: قىلىچ؛ رامكا؛ ھەربىي قىلىچ

سَيْكُورْتاه: سۇغۇرتا، ئىستراخوانىيە

ـ الْحَرِيْق: ئوت ئاپىتىگە سۇغۇرتىسى

ـ الْحَيَاة: ئۆمۈر سۇغۇرتىسى

سَيْكُولُوجِي: پسىخولوگىيە

سَيْكُولُوجِيّ: پسىخولوگىيىلىك، پسىخولوگىيە

سَيَّلَ الْمَاءَ أو نَحْوَهُ: ئېقىتماق، سۈيۈقلاندۇرماق

سَيَلان: ئاقماق، سىرغىپ ئاقماق؛ سۆزنەك: ئاق خۇن (ئايالالاردىن كېلىدىغان)

سَيْل ج سُيُول: كەلكۈن، سەل، قىيان

سَيْلَة: كىچىك دەريا؛ تارماق ئېقىن

سِيمَاء: بەلگە، ئالامەت؛ ئىشارەت؛ تەقى ـ تۇرقى، سىرتقى كۆرۈنۈشى

سِيْمانْتُو: سېمونت

سِيْماوِيّ: سىمرىكەرلىك، سىمرىكەرچىلىك

سِيْمَة: بەلگە، ئالامەت؛ ئىشارەت؛ سىرتقى كۆرۈنۈش

سِمْفُونِيَّة: سىمفونىيە (ئوركېستىر ئۈچۈن يېزىلغان چوڭ مۇزىكا ئەسىرى)

سِيْمِيَا: كىنوغا ئېلىش ياكى كىنو قويۇش ئۇسكۇنىسى: سېھر، سېھرلەش ئۇيۇنى؛ بەلگە؛ ئىشارەت

سِيْمِيَاء: سېھرگەرلىك، كۆز باغلاش

سِيْمِيائِيّ: سېھرىگەرچىلىك، سېھر قىلىنغان

سِيْنَاء: سىنا ئاربلى (مىسردا)؛ سىنا تېغى

سِيْنَارِيُو: سىناربىيە، كىنو سەھنە ئەسىرى

سِيْنِما ج سِيْنِمات: كىنو، كىنوخانا

الـ ـ النَّاطِقَة: ئاۋازلىق كىنو

الـ ـ الصَّامِتَة: ئاۋازسىز كىنو

سِيْنِمَائِيّ: كىنوچىلىق؛ كىنو سەنئەت خىزمىتىنى قىلغۇچى

سِيْنِمَاتُغْراف: كىنوغا ئېلىش ياكى كىنو قويۇش ئاپپاراتى

سَيُوط: ئاسىيوت (مىسىرنىڭ بىر ئوڭلىكسى)

سُيُولَة: سۈيۈقلۇق، سۈيۈق ھالەت

شـــارِ (الشّـــارِى) ج شُـــرَاة: خېرىدار، شېتىۋالغۇچى

شارَبَ هُ: ئورتاق ئىچىشمەك، بىرلىكتە ئىچمەك

شارِب ج شَرْب و شُـــرّاب: ئىچكۈچى، ئىچىلگەن

ـــــ ج شَـــوارِبُ: بۇرۇت، ئېغىزنىڭ ئۈستىنكى تەرەپتىكى تۈك

شارَة: ئالامەت، بەلگە؛ ئىزناك؛ قامەت، بەستە

ـــ الذِّراعِ: يەڭ بەلگىسى

شـــارِح ج شُـــرّاح: شەرھىيلىگۈچى، چۈشەندۈرگۈچى

شارِد ج شَرَد: قاچقۇچى، قاچقۇن؛ يولدىن ئېزىپ قالغۇچى؛ سەيلە قىلغۇچى

ـــ الْفِكْرِ: پىكىرى چېچىلاڭغۇ، پىكىرى قاچقان

شارَطَ ه فى كَـــذا: شەرتلەشمەك، توختام تۈزۈشمەك

شـــارِع ج شُـــرَّع و شُـــرُوع: قانۇن تۈزگۈچى، شەرىئەت بەرپا قىلغۇچى؛ بىرەر ئىشقا كىرىشكۈچى

ـــ ج شوارِعُ: كوچا؛ كوچا يول؛ چوڭ يول

شارَفَ الْمَكانَ: ...نىڭ ئۈستى تەرەپكە جايلاشماق، ئۈستىگە ئورۇنلاشماق

ـــ الشَّـــىْءَ: يېقىنلاشتۇرماق، ئىڭىشىپ قارىماق، ئىگىزدىن نەزەر سالماق

ـــ عَلَى الْعَمَـــلِ: رىياسەتچىلىك قىلماق، باشقۇرماق

شـــارَكَ هُ: قاتناشماق، شىرىكلەشمەك، ھەمكارلاشماق

شارِى الصَّواعِقِ: چاقماق قايتۇرغۇچ

شازِب ج شُزَّب و شَوازِبُ: قوپال، توڭ، يىرىك؛ قېلىن

شاسِعُ ج شُسَّع: يىراق، ئۇزۇن

ـــ ة ج شَواسِعُ: چەت، ياقا، يىراق

شَاش: قۇم قەغەز؛ سىپتا توقۇلغان يۇڭ رەخت، نەپىس توقۇلغان يۇڭ رەخت

ـــ مُعَقَّم: زەھەرسىزلەندۈرۈلگەن قۇم قەغىزى

شاشَـــــة: ئىكران (كىنو، تېلېۋىزور قاتارلىقلارنىڭ)

شاشِيَّة ج شَوَاشِىّ: شاپاق دوپپا؛ دوپپا، بۆك

شاصِرَة ج شَواصِرُ: ئورا، قىلتاق، قاپقان، توزاق

شاطَ ـُ شَوطًا بِهِ الْغَضَبُ: غەزەپلەنمەك، ئاچچىقلانماق، غەزىپى تاشماق

ـــ ـِ شَـــيْطًا و شِـــياطَةً و شَـــيْطُوطَةً الشَّىْءُ: كۆمۈرگە ئايلاندۇرماق، كۆيدۈرمەك

شاطِىء ج شواطِئ: قىرغاق، ساھىل

شاطَرَه الشَّىْءَ: تەڭ بۆلمەك، ئىككى ھەسسە قىلماق

ـــ هُ الْحُزْنَ: دەرت — ئەلەمنى تەڭ تارتماق؛ تەسەللى بەرمەك، بەزلىمەك

شاطِر ج شُطّار: مەككار، ھىيلىگەر؛ زېرەك، چاققان

شُؤْبُوب ج شَآبِيْبُ: ئوتكۇنچى يامغۇر؛ قۇياشنىك پىژ - پىژ ئىسسىقى، قۇياشنىك پىژغىرىم ئىسسىقى

شابُورَة: تۇمان، تۇتەك

شات (اَلشَّاتِي): سوغۇق بولغان، سوغۇق بولۇپ كەتكەن

شاة ج شاء و شياه و شِوَاه و أَشَاوِهُ: قوي، قويلار

شائَمَ هُ: تىللاشماق، ئۆزئارا تىللاشماق

شاجَّ الْقَوْمُ: ياقا سىقىشماق، مۇشتلاشماق

شَاجِب: ۋالاقنەككۇر، تولا كەپ قىلىدىغان ئادەم، ئۇششاق گەپلەرنى تولا قىلىدىغان ئادەم

شاجَرَهُ: جىدەللەشمەك، جاڭجاللاشماق

شاجِنَة ج شَواجِنُ: داغدام يول، چوڭ يول؛ لىنىيە، مۇساپە

شاحَّ بالشَّيْءِ عَلَى فُلان: ئۇنىڭغا بىرىشكە كۆزى قىيماسلىق، ئۇنىڭغا بىرىشكە كۆڭلى ئۇنىماسلىق؛ بەرگۈسى كەلمەسلىك

شَاحَ ـِ شَيْحًا عَلَى كَذا: تىرىشماق، پۈتۈن كۈچىنى چىقارماق

شَاحِب: تاتىرىپ كەتكەن، ئاجىزلىشىپ كەتكەن؛ سۈلغۇن

شاحِط: يىراق بولغان؛ يىراق، چەت

شاحِم: سەمىرىپ كەتكەن؛ مايلىق بولغان، مايلىشىپ كەتكەن

شَاحَنَ هُ: نەپىرەتلەنمەك، ئۇچ كۆرمەك، بىرگەنمەك

شاحِنَة قَلَّابَة: ئاغداما ماشىنا، موللاقچى ماشىنا

شَاخَ ـِ شَيْخًا و شُيُوخَةً و شُيُوخِيَّةً و شَيْخُوخَةً و شَيْخُوخِيَّةً: ياشىنىپ قالماق، قېرىپ قالماق

شَاخِص: تىكلىنىپ قارىغۇچى؛ دىققەت بىلەن قارىغۇچى، چەكچەيگۈچى؛ نىشان خادىسى، نىشان قوزۇق

شاخَلَ هُ: ھەقىقىي تېرىكەشمەك

شادَّهُ: ئۆزئارا جەڭ قىلماق، ئۆزئارا ئۇرۇش قىلماق

شَادَ ـِ شَيْدًا الْبِنَاءَ: قۇرماق، سالماق، قۇرۇلۇش قۇرماق

شادِر ج شَوادِرُ: ئامبار، ئىسكىلات، خەزىنە

شَاذَرْوان: سۇ مەنبەسى، بۇلاق مەنبەسى

شاذَّة ج شَوَاذّ: قائىدىدىن چىقىپ، كەتكەن، ئومۇمىي قائىدىنىڭ سىرتىدا قالغان، توپتىن چىقىپ كەتكەن

شَاذَلِيّ: گېلىئوتروپ (كان بايلىقى)

شارَّ هُ: خارلىماق، خورلىماق، ئازاپلىماق

شارَ ـُ شَوْرًا و شِيارًا وشِيارَةً ومَشارًا و مَشارَةَ الْعَسَلَ: بال ئالماق، ھەسەل ئالماق

ـُ الدَّابَّةَ: مىنىپ باقماق، مىنىپ سىناپ باقماق

شاكِلَة ج شواكِلُ: بېقىن؛ يان؛ خاراكتېر، تەبىئەت؛ ھاجەت؛ ئۇسۇل– چارە

شاكِيَة: ئىچ ئاغرىتقان؛ شەپقەت قىلغۇچى، رەھىم قىلغۇچى؛ دەرت، ھال ئېيتقۇچى

شالَ ـُ شَوْلاً و شَوَلانًا الشَّيْءُ: كۆتۈرۈپ كەتمەك

ـ الشَّيْءَ أوبِه: پەيدا بولماق، گۈللەنمەك، روھلانماق

ـ ـِ شَيْلاً الشَّيْءَ: ئېلىپ كەتمەك، ئەكەتمەك؛ يۇقىرى كۆتۈرمەك

شال ج شِلان: ياغلىق، شارپا، رومال

شَأَمَ ـَ شَآمَاهُ أو عَلَيْه: شۇملۇق ئېلىپ كەلمەك، شۇم بولماق، بەختسىز بولماق

شَؤُمَ ـُ شَأَمَةً عَلَيْه: شۇم بولماق، بەختسىزلىك ئېلىپ كەلمەك، دومىلە باسماق

شامَ ـِ شَيْمًا الشَّيْءَ: باھالىماق، مۆلچەرلىمەك، دەڭسەپ باقماق، چامداپ كۆرمەك

ـ : مەڭ ئۆسمەك، خال چىقماق

شُؤْم: شۇم، بەختسىز، شۇملۇق

شَأْمَة: شۇملۇق؛ شۇملۇق ئالامىتى

شامَة ج شام: قارا مەڭ، ھامىلە مېڭى

شامَّة: پۇراش سېزىمى، پۇراش سەزگۈرلىكى

شامِت ج شُمَّات: بالايىئاپەت؛ بەختسىزلىك كەلگەن ئادەم

شِئْمَة ج شِيَم: ئادەت، قائىدە – يوسۇن؛ مىجەز، تەبىئەت، خاراكتېر

شامِل: ئومۇمىي؛ ھەممىنى ئۆز ئىچىگە ئالغۇچى؛ ئىنتايىن مايىل بولغان

شامِخ ج شُمَّخ ج شَوامِخُ: ئېگىز، يۈكسەك

شامِل: ئومۇمىي؛ ھەممىنى ئۆز ئىچىگە ئالغۇچى؛ ئىنتايىن مايىل بولغان

ـ عَلَى كَذا: ...نى ئۆز ئىچىگە ئالغان

شامِيّ: سۈرىيىنىڭ، سۈرىيىلىك ئادەم

شُؤْمَى م: شۇملۇق ئېلىپ كېلىدىغان

شُؤْمِيّ: بەختسىزلىك، شۇملۇق

شانَ ـِ شَيْنًاهُ: بۇلغىماق، داغ تەككۈزمەك، شەرمەندە قىلماق، رەسۋا قىلماق، ئابروينى تۆكمەك

شَأْن ج شُؤُون و شِئَان: ئىش؛ ھال؛ ھاجەت؛ مۇناسىۋەت

والـ ـــ أَنَّ: ... ئىش بولسا، مەسىلىگە مۇناسىۋەتلىك

ما ـ كَ: نېمە قىلىسەن، نېمە ئىشىڭ بار

ما ـ كَ و لِهٰذا: سىزنىڭ بۇنىڭ بىلەن نېمە مۇناسىۋىتىڭىز بار، سىزنىڭ بۇنىڭ بىلەن نېمە ئالاقىڭىز بار

أَنْتَ وَـ كَ: مەيلىڭىز، مەرھەمەت

أُولُوالـ ـ : مۇناسىۋەتلىك دائىرە، ئالاقىدار دائىرە، مۇناسىۋەتلىك كىشىلەر

صاحِب الـ ـــ : ئىش ئەھلى، ئالاقىدار كىشى

فى هَذَا الـ ـ : بۇ جەھەتتە، بۇ ھەقتە

شاعَ ـِ شَيْعًا و شُيُوعًا و مَشاعًا و شَيَعَانًا وشَيْعُوعَةًالْخَبَرُ أو غَيْرُهُ: تارالماق، تارقالماق؛ ئايلانماق، ئايلىنىپ يۈرمەك

شاعِر: ھېس قىلغۇچى، سەزگۈچى

ـ ج شُعَراءُ: شائىر، شېئىر يازغۇچى

ـ ة ج شَواعِرُ: شائىرە، ئايال شائىر

شاعِرِيَّة: شائىرلىق تالانتى؛ شېئىر مەنىسى

شاغَبَ هُ: ئىغۋاگەرلىك قىلماق، قۇتراتقۇلۇق قىلماق

شاغِر: قۇرۇق، مەنىسىز؛ گۈلدۈرى بار يامغۇرى يوق بۇلۇت

شاغِل ج شَواغِلُ: بىئاراملىق، پەرىشانلىق

شاغُور ج شَواغِيرُ: شارقىراتما

شافَّ: يېرىم سۈزۈك بولغان

شاف (اَلشّافِي): شىپالىق، دورا بولغۇچى؛ قەتئىي، كەسكىن

شَأْفَة: يىلتىز، تەگ؛ تومۇر؛ ئاساس

شافِع: ئالدىدىن سېتىش ھوقۇقى بار بولغۇچى؛ شەپقەت قىلغۇچى، شاپائەت قىلغۇچى

شافِعِيّ: شافئى مەزھىپىگە مەنسۇپ، شافئى مەزھىپىدىكى ئادەم

شَافَهَ: يۈزمۇ- يۈز تۇرۇپ سۆزلەشمەك

شاقَ ـُ شَوْقًا و تَشْواقًا هُ الْحُبُّ: ياخشى كۆرمەك، ياراتماق، كۆڭلى چۈشۈپ قالماق

شاقّ: جاپالىق، قىيىن؛ كېشىنى ھارغۇزۇۋېتىدىغان، ئادەمنى زېرىكتۈرىدىغان

شاقوف: چوڭ بازغان، چوڭ بولقا

شاقُول: ئىسپىرىتلىق ۋاتىر چاس؛ تۆمۈر بىلەن قاپلانغان ھاسا

شاكَ ـَ شَاكَةً و شِيْكَةً و شَوْكًا الشَّجَرُ: تىكەن ئۆسمەك، تىكەن چىقارماق، شوخا ئۆسمەك، شوخا چىقارماق

ـ ـُ شَوْكًا هُ: شوخا كىرمەك، تىكەن كىرمەك، سانجىلىپ كىرمەك

شاكّ: شەك كەلتۈرگۈچى، گۇمانلانغۇچى، شۈبھىيلەنگچى

ـ سِلاَح: چىشىدىن - تىرنىقىغىچە قۇراللانغان، تولۇق قۇراللانغان

شاكٍ (اَلشّاكِي): شىكايەت قىلغۇچى، ئەرىز قىلغۇچى، داتلانغۇچى

ـِ ى السِّلاحِ: چىشىدىن - تىرنىقىغىچە قوراللانغان، تولۇق قۇراللانغان

شاكَّة ج شَوَاكّ: بوغۇز ئىششىق جاراھىتى، گال ئىششىق جاراھىتى

شاكِر ج شُكَّر: شۈكۈر قىلغۇچى، تەشەككۈر ئېيتقۇچى، شۈكۈر قىلغان

شاكِرِيَّة: ئىش ھەققى، مائاش

شاكَسَ هُ: تالاش- تارتىشماق، ئۇرۇشماق، جاڭجاللاشماق

شاكَلَ هُ: بىر شەكىلگە كىرمەك، ئوخشاش شەكىلگە كىرمەك

شُبَّ الشَّيْءُ: قوشۇلماق، كۆتۈرۈلمەك

شَبَا ـُ شَبْوًا الشَّيْءُ: ئىگىز قەد كۆتۈرۈپ تۇرماق

ـ النَّارَ: ئوت چاقماق، ئوتنى ياندۇرماق

ـ الفَرَسُ: ئات چىڭ دەسەپ تۇرماق

شَبَاب: ياش؛ ياشلىق مەزگىل

ـ مِنَ الشَّيْءِ: ئەڭ دەسلەپكى، دەسلەپكى مەزگىل

شَبَّابَة: قومۇش مايسىسى

شَبَابِيّ: ياشلىق، ياشلىقتىكىدەك

شَبَاة ج شَبًا و شَبَوَات: چايان، سېرىق ئېشەك؛ تىكەن، نەشتەر؛ زەھەرلىك تىل

ـ السَّيْف: قىلىچ بىسى، قېلىچ ئۇچى

ـ العَقْرَب: چايان نەشتىرى

شَبَّاث ج شَبَابِيْثُ: كانار، گۆش قارمىقى، قاسساپنىڭ گۆشنى ئېسىپ قويۇپ ساتىدىغان قارماق

شُبَاطُ: فېۋرال (مىلادى 2– ئاي)

شُبَّاك ج شَبَابِيكُ: دېرىزە، پەنجىرە

شِبَام: چۈمپەردىنىڭ بوغقۇچىسى، چۈمبەلنىڭ چىگىدىغان يېپى؛ ئېغىزدۇرۇق

شَبَّبَ: ياشىرىپ قالماق، قىرىلىقتىن ياشلىققا قايتماق

ـ الشَّاعِرُ: ياشلىق باھارى ۋاقتىنى ئەسلىمەك

ـ بِالْفَتَاة: ياش قىزنى تەرەپلىمەك، ياش قىزنىڭ گۈزەللىكىنى تەرەپلەپ ماختىماق

شَبَث ج أَشْبَاث و شِبْثَان: زەھەرلىك ئۆمۈچۈك

شَبِثَ ـِ شَبْثًا بِكَذَا: يۆلەنمەك، تايانماق، بېقىنماق

شَبِث: مۇستەھكەم، پۇختا

شَبَّحَ الشَّيْءَ: ئاچماق، قانات يايدۇرماق؛ كەڭ كۆلەمدە ئېلىپ بارماق

ـ : قول ئىشارىتى قىلماق

شَبَحَ ـَ شَبْحًا الشَّيْءَ: كىرىمەك، كېڭەيتمەك

ـ الرَّجُلُ: ئىككى قولىنى سوزۇپ چىقىرىپ كۆتۈرمەك (دۇئادا)

شَبْح ج أَشْبَاح و شُبُوح: ئەرۋاھ؛ ئادەمنىڭ كۆلەڭگىسى؛ ئادەمنىڭ شەكلى؛ خىيال؛ دەرۋازا

شَبْدَع ج شَبَادِعُ: چايان، سېرىق ئېشەك

شَبَّرَ الشَّيْءَ: غېرىچلاتقۇزماق، قول بىلەن ئۆلچەتكۈزمەك

ـ: غېرىچلىماق، غىرىچ بىلەن ئۆلچىمەك

شَبَرَ ـُ شَبْرًا الشَّيْءَ: غىرىچلاپ ئۆلچىمەك

شَبْرٌ: ئۆلچەم؛ چوڭ ـ كىچىكلىك؛ ئۇزۇن– قىسقىلىق؛ تۇقى – قامەت، فگورا؛ تويلۇق

شِبْر ج أَشْبَار: غىرىچ (تەخمىنەن 22.5 سانتىمېتىر ئارىلىققا تەڭ)

ـ : بىر ئۆمۈر، ئۆمۈر بويى

شَبْرَقَ الشَّيْءَ: يىرتىۋەتمەك، يىرتىلىپ كەتمەك

ـ عَيْنَيْهُ: كۆزىنى چەكچەيتىپ ئاچماق

شَبْشَبَ هُ: ئاياقنى پاق – پاق قىلىپ ئۇرماق

ـــ ج شُؤُون وشُؤْن: ياش بېزى نەيچىسى

شَانِيء ج شُنَّاء: ئۆچ كۆرگۈچى، يامان كۆرگۈچى

شَانُطَه ج شُنَط و شَنْطَات: سەپەر خالتىسى؛ بوغچا، قول سومكىسى

شاهَ ـُ شَوْهًا الوَجْهُ: (چىراي) بەتبەشىرە بولماق، كۆرۈمسىز بولماق، قەبىھ، سەت بولماق

شَاه: پادىشاھ؛ خەلقئارالىق شاھماتنىڭ بىر تال ئۇرۇقىنىڭ ئىسمى «شاھ»

شَاهَانِيّ: پارس پادىشاھىنىڭ، ئىران شاھىنىڭ؛ خان ئائىلىسىنىڭ، خان جەمەتىنىڭ؛ شاھانى

شاهَبَلُّوط: كاشتان، توشقان ياڭىقى

شَاهَدَهُ: كۆز نۇرى بىلەن كۆرمەك، ئۆز كۆزى بىلەن كۆرمەك

شاهِد ج شُهُود و أَشْهاد وشُهَّد و شَهْد: گۇۋاھچى، شاھىت، گۇۋالىق بەرگۈچى؛ نەقىل ئالغان؛ تىل؛ پەرىشتە

ـــ اِثْبات: دەۋاگەر ئۈچۈن گۇۋاھچى بولغۇچى

ـــ نَفْيٍ: جاۋابكار ئۈچۈن گۇۋاھچى بولغۇچى

ـــ عَدْلٍ: تولۇق ھوقۇقلۇق گۇۋاھچى

ـــ عَيْنٍ: شاھىت، ئىسپات، گۇۋاھلىق

شَاهِدَة ج شَوَاهِدُ: قەبرە تېشى؛ كۆچۈرۈلگەن نۇسخا؛ قولىيازما؛ قوشۇمچە نۇسخا، كۆپەيتىلگەن نۇسخا

الـ ـــ : يەرشارى

شاهَرَهُ: ئايلىق بويىچە كىرا قىلماق ياكى ئىجارىگە ئالماق

شاهِق: ئىگىز، ئالىي، يۈكسەك

شاهِقَة ج شَواهِقُ: ئىگىز بىنا، ئىگىز ئىمارەت

شاهِين ج شَوَاهِينُ و شَيَاهِيْنُ: سار (قۇش)

شَأْو: نىشان، نىشانە، مەقسەت؛ سېۋەت

شَاوَرَه فى الأَمْرِ: مەسلىھەتلەشمەك، مۇراجىئەت قىلماق، مەسلىھەت سورىماق

شَاوِيْش: جونشى (يۇقىرى دەرىجىلىك ئەسكەر)؛ كىچىك ئەترەت باشلىقى؛ ساقچى باشلىقى

شَأَى يَشْؤُو شَأْوًا الْقَوْمَ: ئۇلار ئالدى تەرەپتىن ئۆتۈپ كەتمەك، ئۇلار ئالدى تەرەپتە كېتىپ قالماق

شَاى: چاي، چاي يوپۇرمىقى

شَايَعَ هُ: ئەگەشمەك؛ ئۇزۇتۇپ قويماق؛ ئاپىرىپ قويماق

شَبَّ ـُ شَبًّا و شُبُوبًا الشَّيْءُ: ئىگىزلىمەك، ئۆسمەك

ـــ تِ النَّارُ: ئوت كۆتۈرۈلمەك

ـــ ـُ شَبِيْبًا و شِبَابًا وشُبُوبًا الْفَرَسُ: ئات ئىشلەتكەن جايدا چىڭ دەسسەپ تۇرماق چىڭ دەسسەپ تۇرماق

ـــ ـِ شَبابًا و شَبِيْبَةً الْغُلامُ: ياش بولماق، يىگىت بولماق

شَبّ: زەمچە، سومۇق

ـ رَسْمِيّ: يېرىم مۇكۇمەتلىك

ـ مُنْحَرِف: تىراپىتسىيە، تىراپىتسىيىلىك شەكىل، تىراپىتسىيە شەكىللىك

ـ مُوَصِّل: يېرىم ئۆتكۈزگۈچ

شُبْهَة ج شُبَه و شُبُهات: گۇمان، شەك، شۇبھە

شَـبَهِيّ: سىرىق مىس رەڭلىك، سىرىق مىسدەك

شُـبُوب: پارتلىماق، ئېتىلىپ چىقماق، قوزغالماق

شَبْوَة: يۇرەكلىك، جۇرئەتلىك، دادىللىق

شُبُور ج شَبَابِيرُ: بۇرغا، كاناي، گۇدۇك

شُبُوط ج شَبَابِيطُ: كارپ بېلىقى، سازاپ بېلىقى

شَبِيَّة ج شَبَائِب: ياش، ياشلىق مەزگىل

الـ ـ الشُّـيُوعِيَّة: كومۇنىزىم ياشلار ئىتتىپاقى، كومسومۇللار ئىتتىپاقى

شَبِيه ج شِباه و أَشْباه: تەمسىل قىلىش، سىلىشتۇرۇش، تەڭلەشتۇرۇش، ئوخشاش، تەڭتوش

ـ بِالْمُعَيِّن: پاراللىل تۆت تەرەپلىك

شَتَّ ـِ شَتًّا و شَتاتًا وشَتِيتًا الشَّـيْءُ: تارقالماق، چېچىلىپ كەتمەك؛ بۆلۈنۈپ كەتمەك

شَتّ: تارقاق، چېچىلاڭغۇ

شَتَا ـُ شَتْوًا بَلَـدٍ: مەلۇم جايدا قىشنى ئۆتكۈزمەك

ـ الْحَيَوانْ: قىشلىق ئۇيقۇ ئۇخلىماق

ـ : ئۇچەككە كىرمەك (ھايۋان)

ـ ت السَّمَاءُ: يامغۇر ياغماق

شتاء ج أَشْتِيَة و شُتِيّ: قىش، قىش پەسلى، قىش كۈنلىرى

فاكِهَة الـ ـ : ئوت (قىش مېۋىسى)

شَتَات ج أَشْـتَات: ئايرىلماق، تارقىلىپ كەتمەك، چېچىلىپ كەتمەك؛ تارقىلىپ كەتكەن، چېچىلىپ كەتكەن

شَـتَّام: تىللىغۇچى، دەشنام بەرگۈچى؛ جەدەلخور، جاۋىلداق

شَتَان: پېتىللاشقان ئىسىم بولۇپ مەنىسى: «ناھايىتى يىراق، ئىنتايىن يىراق» دېگەن بولىدۇ

ـ مَاهُمَا ـ بَيْنَهُمَا

ـ مَابَيْنَهُمَا: ئۇلارنىڭ ئارىسىدا پەرق ناھايىتى چوڭ، ئىككىسىنىڭ ئارىسى ناھايىتى يىراق، ئۇ ئىككىسىنىڭ ئارىلىقى ناھايىتى يىراق

شَتَّ الأَشْيَاءَ: چاچماق، چېچىۋەتمەك، تارقىتىۋەتمەك

شَـتْرَة: لىمون كىسلاتاسى، سىترون كىسلاتىسى

شَـتَلَ ـُ شَـتْلاً الشَّـتْلَ: كۆچۈرمەك، كۆچۈرۈپ تىكمەك

شَتْلَة ج شَـتْل: كۆچۈرۈپ تىككەن دەرەخ ياكى مايسا

شَبْشَب ج شَبَاشِبُ: كەش، ساپما كەش

شَبَّعَ هُ: تويغۇزماق؛ تويغىلى قويماق؛ تويۇندۇرماق

شَبَعَ ـَ شَبْعًا و شِبَعًا الطَّعَامَ أَو مِنْهُ: تويماق، تويۇپ كەتمەك (تاماققا)

ـــ مِنَ الأَمْرِ: بىزگەنمەك، بىزار بولماق

ـــ الْجِسْمُ: سەمرىپ كەتمەك، سەمرىمەك

شَبَع: ئادەمنى زوقلاندۇرىدىغان يېمەكلىك

شِبْعان ج شِباع و شِباعَى: توق، توق ئادەم، تويغان ئادەم

شِبْعَى م: يەپ تويغۇچى ئايال، قورسىقى تويغان ئايال

شَبَق: شەھۋەت قوزغالماق، جىنسى تەلەپ قوزغالماق؛ شەھۋانى ئىشتىق

شَبِقَ ـَ شَبَقًا: جىنسىي ھېسسىياتى قوزغالماق

شَبَق: شەھۋەتپەرەس، جىنسى ھېسسىياتى قوزغالغان ئادەم

شُبُق: تۇرۇپكا، غاگزا؛ چىلىم

شَبَقَة: بىر توپ؛ بىر تارماق، بىر شەرت

شَبَّكَ الشَّيْءَ: گىرەلەشتۈرمەك، كىرىشتۈرمەك، چىرماشتۈرماق

شَبَكَ ـِ شَبْكًا الشَّيْءَ: گىرەلەشتۈرمەك، كىرىشتۈرمەك

ـــ الشَّيْءُ: قالايمىقان ئارىلاشماق، چىرمىشىپ ئارىلىشىپ كەتمەك

شُبُك: غاگزا، تۇرۇپكا؛ چىلىم

شَبَكَة ج شِباك وشَبَك: تور، سىنكا؛ قىلتاق

شَبَكِيَّةالعَيْن: كۆرۈش پەردىسى

شَبَلَ ـُ شُبُولاً الْغُلامُ: راھەت ـ پاراغەتلىك تۇرمۇشتا ئۆسۈپ چوڭ بولماق

شِبْل ج أَشْبَال و أَشْبُل و شِبال: شىرنىڭ بالىسى، شىر ئارسلىنى

شَبِمَ ـَ شَبَمًاالْماءُ: مۇزلىماق، مۇز توتماق

شَبِم، شَبِمَة: مۇز؛ قەھەتچىلىك، ئاچارچىلىق

شَبَنَ ـُ شَبْنًا الْغُلامُ: راھەت ـ پاراغەتلىك تۇرمۇشتا ئۆسۈپ چوڭ بولماق

شَبَنْزَى: قارا ئورانكوتان (ھايۋان)

شَبَّهَ هُ بِهِ: ئوخشاتماق، تەمسىل قىلماق؛ سېلىشتۇرماق، تەڭلەشتۈرمەك

ـــ عَلَيْهِ الأَمْرَ: ئارىلىشىپ كەتمەك، ئارىلاشتۇرىۋەتمەك

ـــ الشَّيْءُ: ئارىلىشىپ كەتمەك، بىرىكىپ كەتمەك

شَبَه ج أَشْباه: سىرىق مىس

ـــ ج أَشْباه و مَشابِهُ: ئوخشاش، بىردەك، بىر خىل

شِبْه: سىرىق مىس

ـــ ج أَشْباه و مَشابِهُ: ئوخشايدىغان، ئوخشاپ كېتىدىغان، ئوخشاش، بىرخىل

ـــ جزِيْرَة: يېرىم ئارال

ـــ مُسْتَعْمَرَة: يېرىم مۇستەملىكە

ـــــ الْمَكَـــانَ: ئورمانزارلاشتۇرماق، يېشىللاشتۇرماق

شَجَرَ ـُ شَجْرًا الشَّيْءَ: تۈۋرۈك قويماق، تېرەك قويماق

ـ شَجْرًا و شُجُورًا مابَيْنَهُمْ: جىدەل ـ ماجرا قىلىشماق، جاڭجاللاشماق

شَجَر ج أَشْجَار و شَجْرَاء: دەرەخ

شَـــجِرَ ـَ شَـــجَرًاالرَّجُلُ: جان سانى كۆپەيمەك، نەسلى كۆپەيمەك

شَجِر: بۈك ـ باراقسان ئورمان، باراقسان ئورمانلىق

شَجَرَة: بىر تۈپ دەرەخ

ـ النَّسَب: نەسەبنامە، شەجەرە

شَجَّعَ هُ: ئىلهاملاندۇرماق، جۈرئەتلەندۈرمەك، شىجائەتلەندۈرمەك: قوزغاتماق

شَجَعَ ـُ شَجاعَةً: قەھرىمان بولماق، باتۇر بولماق

شَجِع: قەھرىمانلىق: قۇتراتقۇلۇق

شُجْعَى م: ئەڭ باتۇر، گىگانت، پالۋان ئادەم: شىر (ھايۋان)

شَجَّنَ هُ: پەرىشان قىلماق، باشنى قاتتۇرماق

شَجَنَ ـُ شَجْنًا هُ: غەم باسماق، پەرىشان قىلماق، باش قاتۇرماق

شَجَن ج شُجُون و أَشْجَان: قايغۇ، غەم، ھەسىرەت: شاخ ـ يوپۇرماقلىرى بۈك ـ باراقسان ئۆسكەن چوڭ دەرەخ؛ ئورمان باراقسان ئۆسكەن تاغ جىلغىسى

شَجُنَ ـُ شَجَنًا و شُجُونًا: غەم باسماق، ھەسىرەت چەكمەك، قايغۇرماق

شَجِنَ ـَ شَجَنًا: قايغۇرماق، بىشى قاتماق، غەم قىلماق

شَجِن ج شُجُون: يول، لىنىيە

شُجْنَة: شاخ يوپۇرماقلىرى بۈك ـ باراقسان ئۆسكەن چوڭ دەرەخ

شَجْو: غەم ـ قايغۇ، ھەسىرەت

شَجْوِيّ: قايغۇلۇق، ھەسىرەتلىك

شَجًى: گالغا تورۇپ قالغان قىلتىرىق ياكى سۆڭەك

شَجِيَ ـَ شَـــجًا: بېشى قاتماق، پەرىشان بولماق

ـ بِعَظْمٍ: گالغا پارچە سۆڭەك تۇرۇپ قالماق

شَجِيّ: غەمكىن: سېغىنغۇچى؛ ئەنسىرىگۈچى

شَجِير: بۈك ـ باراقسان ئورمان، باراقسان ئورمان

شُجَيْرَة: كىچىك دەرەخ، جىرىم، قەلەمچە

شَحَّ ـُ شُحًّا بالشَّيْءِ: بىخىللىق قىلماق، پىخسىقلىق قىلماق

ـ الشَّيْءُ: يېتەرسىز بولماق، كەم بولماق، تولۇق بولماسلىق

شُحّ: بېخللىق، پىخسىقلىق، پىششىقلىق

شِحَاتَة: تىلەمچىلىك قىلماق، دىۋانىچىلىك قىلماق؛ تىلەمچىلىك قىلىش

شَحَّاج: ياۋا ئىشەك

ـــ القُطْنِ: كېۋەز غولى، كېۋەز كۆتىكى

ـــ النَّيْلِ: نىل بويىقى، كۆك بوياق

شَتَّمَ هُ: ئاغزىنى بۇزۇپ تىللىماق، ئاغزىنى بولۇشىغا قويۇپ بەرمەك

شَتَمَ ـُ شَتْمًا مَشْتُمَةً: ھاقارەتلىمەك، ئاھانەت قىلماق، تىللىماق

شَتُمَ ـُ شَتَامَةً: ئۇيات بولماق، سەت بولماق

شَتْوَة: بىر قېتىملىق قىشلىق ئۇيقۇ: مەلۇم جايغا بېرىپ بىر قېتىملىق قىشنى ئۆتكۈزمەك؛ سىم – سىم يامغۇر ياغماق

شَتْوِيّ: قىشلىق، قىش پەسلىنىڭ، قىش پەسلىدەك

شَتِيْت ج شَتَّى: تارتقاتقان، چېچىلاڭغۇ: ئوخشاشمايدىغان؛ ئايرىم، تۈرلۈك

شَتِيمٌ: تىللانغان، ھاقارەتكە ئۇچرىغان

شَتِيْمَة ج شَتَائِمُ: تىلاش؛ تىل– ھاقارەت

شَجَّ ـُ شَجًّا الرَّأْسَ: باشنى چاقماق، يارماق

ـــ هُ: باش تېرىسىنى ئېتىلدۇرماق؛ يۈزىنى يارماق

ـــ الْمَرْكَبُ الْبَحْرُ: دولقۇننى يېرىپ ئىلگىرىلىمەك

شَجٍّ (الشَّجِي): يېرتىۋەتكەن، يېرىۋەتكەن

شَجًا: قايغۇ– ھەسرەت؛ گالغا تۇرۇپ قالغان قىلتىرىق ياكى سۆڭەك

شَجا ـُ شَجْوًا ه: قايغۇغا سالماق، ھەسرەتكە قالدۇرماق، نادامەتكە قالدۇرماق؛ خوشال بولماق

ـــ بَيْنَهُمَا: قۇتراتقۇلۇق قىلماق

شِجاب ج شُجُب: باش كىيىم ئاسقۇچ

شَجار: ئۈستى ئوچۇق بولغان كىچىك تۆگە مەپىسى ياكى كاجۋا

شَجَّار: ئۆسۈملۈك شۇناس، ئاگرونال

شِجار ج شُجُر: تاقاق، دەم

ـــ : جىدەل - ماجرا، غەۋغا؛ كۆتۈرۈش جازىسى

شُجاع ج شُجْعَان و شِجَاع و شُجَعَاء و شُجْعَة و شَجَعَة: شىجائەتلىك، يۈرەكلىك، جۈرئەتلىك؛ پالىۋان، ئەزىمەت، جەسۇر، باتۇر، قەھرىمان

شَجاعَة: باتۇرلۇق، قەھرىمانلىق، شىجائەتلىك

شَجَبَ ـُ شَجْبًا هُ: پەرىشان قىلماق، غەم – قايغۇغا سالماق؛ بەربات قىلماق

ـــ شَجْبًا و شُجُوبًا: پەرىشان بولماق، قايغۇرماق، ھالاك بولماق

شَجَب ج شُجُوب: غەم– قايغۇ، خاپىلىق

شَجَبَ ـَ شَجْبًا: پەرىشان بولماق، باش قايماق؛ ھالاك بولماق

شَجْب: غەم – قايغۇ؛ خاپىلىق؛ ھاجەت

ـــ ج شُجُوب: چىدىرنىڭ تېرەك ياغىچى

ـــ ج شُجُوب و أَشْجَاب: تولۇم، تېرە خالتا

شَجَّة ج شِجاج: باشتىكى جاراھەت ياكى يارا

شَجَّرَ النَّباتَ: ئۆسۈملۈك ئۆسۈپ چوڭ بولماق

شِحْنَة ج شِحَن: قاچىلانغان يۈك؛ جايلاشتۇرۇلغان قىسىم، تۇرۇشلۇق قىسىم

ـ : ئۆچمەنلىك، ئاداۋەت

ـ كَهْرَ بائِيَّة: ئېلېكتر زەرىتى، زەرەت

ـ ج شِحَن و شِحان: ساقچى نازىرى

شُحْوَار: قۇرۇم، كۈيە، قازان كۈيىسى

شَحِيح ج شِحاح و أَشِحَّة و أَشِحَّاءُ: بېخىل، كۆزى كىچىك، پىخسىق

شَحِيحَة ج شَحائِحُ: بېخىل ئايال، پىخسىق ئايال

شَحِيذ: ئىتتىك پىچاق؛ ئۆتكۈر قىلىچ

شَحِيم: سېمىز، ياغلىق

شَخَّ ـُ شَخًّا: سىيمەك، كىچىك تاھارەت قىلماق

شَخّ: سۈيدۈك، كىچىك تەرەت

شَخّار: خورەك تارتقۇچى، خورەك تارتىپ ئۇخلىغۇچى

شَخَبَ ـُ شَخْبًا ومَشْخَبًا اللَّبَنُ: (سۈت) ئېتىلىپ چىقماق؛ زور مىقداردا ئېتىلىپ چىقماق

شُخْب: بىر يۇتۇم سۈت، بىر ئۈلۈش سۈت

شُخْبَة ج شِخاب: بىر ئۈلۈش سۈت

شَخْتُورَة: كىچىك قېيىق، كىچىك كىمە

شَخَرَ ـِ شَخِيرًا و شَخْرًا: خورەك تارتماق، خارت ـ خۇرت قىلماق؛ ئات كىشىنىمەك؛ ئېشەك ھاڭرىماق

شَخْرَة ج شَخَرات: خورەك ئاۋازى

شَخَزَ ـَ شَخْزًا عَلَيْهِ الأَمْرُ: قىيىن بولماق، مۇشكۇل بولماق، جاپالىق بولماق

ـ عَيْنَهُ: كۆزنى ئويماق

ـ بَيْنَهُمْ: ئارىدا قۇتراتقۇلۇق قىلماق، ئارىنى بۇزماق

شَخْشَخَ السِّلاحُ أو غَيْرُهُ: تات ـ تات قىلىپ ئاۋاز چىقماق، قۇرال تاتىلدىغان ئاۋاز چىقارماق

شُخْشِيْخَة ج شَخَا شِيْخُ: تاۋۇش، ئۈن، ئاۋاز

شَخَّصَ الشَّيْءَ: ئىلغىماق، سۈپىتىنى تەكشۈرمەك، تەكشۈرۈپ تاللىماق

ـ هُ: ئىپادىلىمەك، كۆرسەتمەك، نامايەندە قىلماق

ـ الطَّبِيْبُ الْمَرَضَ: كېسەلنى ساقايتماق

شَخَصَ ـَ شُخُوصًاالشَّيْءُ: كۆتۈرۈلمەك، ئۆرلىمەك

ـ بَصَرُهُ أوبِبَصَرِهِ: تىكىلىپ قارىماق، ئىنچىكىلەپ تىكىلىپ قارىماق

ـ مِنْ بِلَدٍ أو عَنْهُ: بۇ يەردىن چىقىپ كەلمەك

ـ اِلَيْهِ: قايتماق، يانماق

شَخْصٌ ج أَشْخاص و أَشْخُص و شُخُوص: شەخس، ئىنسان، شەخسى؛ مەۋھۇم ئوبراز؛ تەسەۋۋۇردىكى شەخس

شَخْصِيّ: شەخسى، خۇسۇسىيى، شەخسەن

شُحاج: قاغا قاقلدىماق؛ قېچىر هاكىرىماق
شَحَّاذ ج شَحاحِذَةُ: بىزەك تىلەمچى
ـــ: كۆز قاپىقى بەز ياللۇغى
شَحَاذَة: تىلەمچىلىك، بىزەكلىك
شَحَاطَة: فوسفورلۇق ياغاچ سەرەگكە
شَحَبَ ـُ و شَحُبَ ـُ شُحُوبَةً وشُحُوبًا وَجْهُهُ: تاتىرىپ كەتمەك، ئاقىرىپ كەتمەك
شَحَتَهُ: ئاز - تولا خەيرى سەدىقە، ئاز - تولا خەيرى ئېھسان، ئانچە - مۇنچە ئىلتىپات
شَحْتَلَة: بىر چىمدىم (ناسۇال)؛ ئازراق، سەل، بىر ئاز
شَحَجَ ـَ شَحِيجًا: قاقلدىماق (قاغا)؛ هاكىرىماق (ئىشەك)
شَحَذَا ـَ شَحْذًا السِّكِّينَ أو نَحْوَهـا: بىلىمەك، بىلەش (قىلىچنى)
ـــ القَـوْمَ: بىزىرىپ تۇرۇۋالماق، قاتتىق ئىسلۇۋالماق (تىلەمچىلىك قىلىپ)
شَحَرَ ـَ شَحْرًا: ئەسنىمەك
شُحْرُور ج شَحارِير: مۇكلۇق سايرايدىغان قارا رەڭلىك قۇش
شَحْشاح: بېخىل، بەخىل
شَحْشَح: بەخىللىق قىلغان: بېخىل
شَحَطَ و شَحِطَ ـَ شَحْطًا الْمَكانُ: يىراق بولماق، چەت بولماق
شَحْط: قۇش پۇقى: ئۇزۇم جازىسى
شَحَفَ ـَ شَحْفًا: شىلماق، سويماق

شَحَّمَ هُ: يېمەكلىكنى مايلىماق، ياغلىماق، مايلاشتۇرماق
ـــ السَّـيَّارَةَ أوالآلَـةَ: ماشىنا ياكى ئۇسكۇنىلەرنى مايلىماق، سېلىقلاشتۇرۇش مېيى ئىشلەتمەك
شَحَمَ ـُ شَحامَةً: مايلاشماق: سەمرىمەك، ماي تۇتماق
شَحِمٌ: گۆشى كۆپ يوپۇرمىقى ئاز (مىۋە)؛ مۇننىك گۆشى، مۇننىك ئېتى
شَـحْمٌ ج شُـحُوم: ماي، ياغ: سېلىقلاشتۇرۇش مېيى، سېلىقلاش مېيى
شَحْمَة ج شَحَمَات: بىر پارچە ماي
ـــ الْعَيْنِ: كۆزنىڭ ئالمىسى، كۆز قارىچۇقى
شَحْمِيّ: ياغلىق: مايغا مەنسۇپ، مايدەك
شَحَنَ ـَ شَحْنًا السَّفِينَةَ وغَيْرَهـا: يۈك باسماق، يۈك قاچىلىماق
ـــ الإناءَ: تولدۇرماق، توشقۇزماق
ـــ الْبَطَّارِيَّةَ الْكَهْرَبَائِيَّة: توك قاچىلىماق
ـــ هُ: ھەيدەپ چىقارماق، قوغلاپ چىقارماق
شَحَنَ ـَ شَـحْنًا عَلَيْـهِ: ئۆچ كۆرمەك، نەپرەتلەنمەك
شَحْن: قاچىلىماق، يۈك باسماق: قاچىلانغان يۈك، (ماشىنىغا) بېسىلغان يۈك: يۈك قاچىلاش
بُولِيسَةُالـ ـ : تالۇن، مال ئېلىش قەغىزى
شَحْنَاءُ م: ئاداۋەت، ئۆچمەنلىك

شَذْو: سايرىماق؛ ناخشا ئېيتماق

شَديد ج أشِدّاءُ و شِداد و شُدُود: كۈچلۈك؛ ئۆتكۈر؛ قاتتىق؛ جىددى بولغان؛ كەسكىن؛ قەھرىلىك، ئاچچىقى يامان ئادەم؛ باتۇر، قەھرىمان

شَديْدَة ج شَدائِدُ: بەختسىزلىك، بالايىئاپەت

شَذَّ ـُ شَذًّا القَوْلُ: قائىدىسىز بولماق، تەرتىپسىز بولماق، مىسالنىڭ سىرتىدا بولماق

ـــ عَنْ كذا: ئاجرالماق، ئايرىلماق، ئۇزۇلمەك

ـــ ـُ شُذُوذًا: كونا قائىدە ـ يوسۇننى بۇزۇپ ناشلىماق، قائىدىسىزلىق قىلماق

شَذّ: قائىدىسىز، قائىدىنىڭ سىرتىدا بولغان، يولدىن چەتنىكەن

شَذًا: خۇشپۇراق، خۇش ھىد

شَذا ـُ شَذْوًا: خۇشپۇراق سوۋۇماق، ئەتىر ياكى ئەنبەر سوۋىماق ياكى چاچماق

شَذام: چايان نەشتىرى

شَذَبَ القَشَرَ: پوست سوىماق، قوۋزاق سويماق، قوۋزاق ئاقلىماق

ـــ الشَّجَرَ: دەرەخ پۇتاقلىرىنى پۈتمەك، دەرەخ پۇتاقلىرىنى چاتماق

ـــ الشَّيْءَ: ئۇزمەك، ئۇزىۋەتمەك

شَذَبَ ـُ شَذْبًا القَشَرَ: سويماق، دەرەخ قوۋزىقىنى ئاقلىماق

ـــ الشَّجَرَ: دەرەخ پۇتاقلىرىنى چاتماق

شَذْب: چاتاش، پۇتاش (دەرەخ شېخى)

شَذْذه: قائىدىسىز قىلماق، كونا ئۇزۇمنى بۇزۇپ ناشلىماق

شَذْرَ الشِّعْرَ: مەزمۇنىنى ئۇنچە قىلىپ پارچىلىۋەتمەك

شَذْر: تارقىلىپ كەتكەن، چېچىلىپ كەتكەن، تاراپ كەتكەن

شَذر ج شُذُور: كىچىك ئالتۇن، قۇم ئالتۇن؛ ئەينەك پارچىسى، ئەينەك ئۇنچىسى؛ ئۇششاق مەرۋايىت

شَذْرَة ج شَذَرات و شُذُور: بىر دانە كىچىك ئالتۇن ياكى قۇم ئالتۇن ياكى ئەينەك پارچىسى؛ بىر دانە ئۇششاق مەرۋايىت

شُذُوذ: قائىدىسىز، قائىدىنىڭ سىرتىدا قالغان

شَذَى: خۇشپۇراق، خۇشبۇي نەرسىلەرنىڭ پۇرىقى

شَذِيّ: خۇشپۇراق، خۇش ھىد

شَرَّ ـُ شَرًّا: ئەسكى بولماق، بۇزۇلماق، ياۋۇز بولماق، يامان بولماق

ـــ ـُ شَرَّاهُ: يامانلىق قىلماق، ئۆچمەنلىك قىلماق؛ ئۇنىڭغا زىيان يەتكۈزمەك

ـــ اللَّحْمَ أوالثَّوْبَ: قۇرۇتماق

شَرّ ج شُرُور: يامان، بۇزۇق، ئەسكى، ياۋۇز

ـــ ج شِرار و أشْرار و أشْرَاءُ: يامانلىق، ئۆچمەنلىك؛ ئەڭ بۇزۇق، ئەڭ ياۋۇز، ئەڭ ئەسكى

شِراء ج أشْرِيَة: سېتىۋېلىش؛ ستىش

شَراب ج أشْرِبَة: ئۇسۇزلۇق، ئىچىملىك

شَخْصِيَّة: تەبىئەت، ئىنسانى خۇسۇسىيەت: سالاھىيەت؛ بەلكە، ئالامەت

شَخْطَة: ئۇنلۇك ئاۋاز؛ قاتتىق ۋارقىرىماق

شَخَلَ ـَـ شَخْلاً الشَّرابَ: ھاراق سۇزمەك، ھاراقنى سۇزمەك

شَـخِير: خورەك تارتقان، خارت ـ خۇرت قىلغان؛ ئاتتىـك كىشىنگەن ياكى ئېشەكنىڭ ھاڭگىرىغان ئاۋازى

شَخِير: خورەك تارتقۇچى

شَخِيص: يولباشچى، سەردار؛ بەستىلىك، قامەتلىك، قامەتلىك بولغان

ـــ مِنَ الْمَنْطِقِ: ياۋۇزلارچە قىلىنغان سۆز

شَـدَّ ـُ شَـدًّا الشَّـيْءَ: چىڭىتماق، كۆچەيتمەك، تارتىپ تۇرۇپ باغلىماق

ـــ عَضُدَهُ: ياردەم قىلماق، ياردەم قولىنى سوزۇپ قولىدىن كېلىشچە ياردەم بەرمەك

ـــ رِحالَهُ: يولغا چىقماق، ئاتلانماق

ـــ الْحَبْلَ: باغلىماق، چەگمەك

ـــ شَـدًّا و شَـدَّةً و شُـدُودًا عَلَيْـهِ: چىڭدىماق، قىماق، سقماق؛ پىرسلىماق

ـــ عَلَى الْعَدُوِّ: ھۇجۇم قىلماق

ـــ ـِ شِدَّةً: كۆچلۈك بولماق، كۆچەيمەك

شَدّ: چەگمەك، باغلىماق، تارتماق

شَدَا ـُ شَدْوًا بِصَوْتِهِ: ناخشا ئېيتماق

ـــ بِالشِّعْرِ: شېئىر ئوقۇماق

ـــ الطَّائِرُ: قوش سايرىماق

شَدَّة: نەشىدە (ـّـ)؛ بىرنى تارتماق، بىرنى ئىننەرمەك

شَدَّة ج شِدَد: كۈچ ـ قۇۋۋەت؛ قاتتىق كۆچلۈك؛ جاپا ـ مۇشەققەت، قىيىنچىلىق؛ بالايىئاپەت

شَدَّخَ الرَّأْسَ: باشنى يارماق

شَدَخَ ـَـ شَدْخًا رَأْسَهُ: باشنى يارماق

ـــ : يۇنلىشىنى يوقاتماق

شَدَّدَهُ: كۈچەيتمەك

ـــ عَلَيْهِ فِى الأَمْرِ: ئەزمەك، باسماق؛ چىڭدىماق، پىرسلىماق، سقماق؛ تەكىتلىمەك

ـــ الشَّيْءَ: چىڭىتماق

ـــ الأَمْرَ: تېرەك قىلماق، تەكىتلىمەك

ـــ الْحَـرْفَ: ھەرپىگە «ـّـ» بەلگىسى قويماق

شَدَفَ ـِ شَدْفَهُ: توغراپ پارچىلىماق

شَدْق ج أَشْداق و شُدُوق: جاۋغاي (يۇز مەڭزىنىڭ ئىچكى قىسمىدىكى ئىككى گىرۋەك ياكى يان تەرەپ)

شِدْق ج أَشْداق و شُدُوق: جاۋغاي

ـــ الْوَادِى: دەريا ۋادىسىنىڭ بىر تەرەپى

شَدْقاءُ م: ناتىق، سوزمەن، گەپدان

شَـدَهَ ـَـ شَـدْهًا هُ: ھەيران قالدۇرماق، تەئەججۇپلەندۈرمەك

ـــ الرَّأْسَ: باشنى يارماق

شُدَهُ: ئاغزىنى ئېچىپ قالماق، ھاڭ ـ تاڭ قالماق

ـ صَدْرَهُ بالأَمْرِ: شات قىلماق، خوشال قىلماق

ـ اللَّحْمَ: گۆشنى نېپىز پارچىلاپ توغرىماق ياكى ئىنچىكە توغرىماق

شَرْح ج شُـرُوح: شەرھ، چۈشەندۈرۈش، ئىزاھات، تەپسىر

شَرْحَة ج شَرَحات: پارچە، تىلىم، توغرام

شَـرْحِيّ: شەرھى، بايانى، تەپسىرى: چۈشەندۈرۈش

شَرْخ ج شُـرُوخ: ئەڭ دەسلەپ، ئەسلى يىلتىزى

ـ الشَّبَاب: ياشلىقنىڭ باھار مەزگىلى

شَرْدَهُ: قوغلىۋەتمەك، ھەيدىۋەتمەك

ـــــ الْقَـــوْمَ: تارقىتىۋەتمەك، قوغلاپ چىقىرىۋەتمەك

شَرَدَ ـُ شَرْدًا و شُرُودًا و شُرادًا: يولدىن قاچماق، قېچىپ كەتمەك

شَرْذَمَة ج شَراذِمُ و شَراذِيمُ: گورۇپپا، بىر ئۇچۇم، بىر توپ: ئازغىنا جامائە: كىچىك ئەترەت

شَرَر: ئوت ئۇچقۇنى، ئوت يالقۇنى

شَرْزَمَ: جاراھەت ئېغىزىنى يارماق

شَرَس: قوپاللىق، ياۋۇزلۇق، ۋەھشىيلىك

شَرِسَ ـَ شَراسَةً وشَرَسًا و شَرِيسًا: ياۋۇز بولماق، ۋەھشىي بولماق، رەھىمسىز شەپقەتسىز بولماق

شُرْسُوف ج شَراسِيفُ: كۆمۈرچەك

شَرْش ج شُرُوش: يېڭى يىلتىز، يۇمران يىلتىز

ـ اللَّبَن: ساپ سۈت

شَرْشَـرَهُ: چىش شەكىللىك قىلماق، چىشلىق شەكلىكە ئايلاندۇرماق

ـــــ السِّـــكِّينَ: پىچاق بىلىمەك، ئىتتىكلەتمەك

ـ الْمَاءُ: سۇ ناماق، سۇ تاماچىلماق

شَرْشَر: پايزا، ئىنقوناق

شَرْشَـرَة: ھەرە چىشلىق بولۇش، چىش شەكىللىك بولۇش

شَرْشَف ج شَراشِفُ: ئەدىيال، كىرلىك

شَرَّطَ الشَّيْءَ: كېسىپ قويماق، كەسمەك: شەرت ھالىتىدە يىرتماق

شَرَطَ ـُ شَرْطًا عَلَيْه أَمْرًا: ۋەدىلەشمەك، شەرتلەشمەك، كېلىشمەك

ـ الْجِلْدَ: تېرىنى تىلماق

شَرْط ج شُرُوط: شەرت، مادداً

شَرْطَة: سىزىق، سىزمىچە (ـ)؛ بىرلا، پەقەتلا، تامامەن، پۈتۈنلەي

شُرْطَة: ساقچى

شَرْطُوطَة ج شَراطِيطُ: يىرتىق كىيىم

شَرْطِيّ: شەرتلىك بولغان، شەرتلىك

شُرْطِيّ: بىر ساقچى

شَرَّعَ السَّفِينَةَ: يەلكەن چىقارماق

ـ الشَّرِيعَةَ: قانۇن تۈزمەك، قانۇن چىقارماق

شَرَاب: سۇ قۇرساق، شارابخور، هاراقكەش

شُرَابَة ج شَرَارِيبُ: پۆپۈك، چۇچا

شَرار: ئوت يالقۇنى، ئوت ئۇچقۇنى

شَرَار: ئوت ئۇچقۇنى چىقارغان، ئۇچقۇن چىقارغان

شَرارَة: بىر دانە ئوت ئۇچقۇنى، بىر ئوت يالقۇنى

شِراس: (ئاياغ ياساشتا ئىشلىتىلىدىغان) يىلىم

شَراسَة: قوپاللىق، ياۋۇزلۇق، ۋەھشىيلىك

شَراسِيْفِيّ: قورساقنىڭ يۇقىرى قىسمى

شَراشِر: يۈرەك، قەلىب، دىل؛ پۈتۈن بەدەن

شِراع ج أَشْرِعَة و شُرُوع: يەلكەن؛ يېيىلىپ يۇقىرى كۆتۈرۈلگەن نەرسە

شِرَاك ج شُرُك و أَشْرُك: ئاياغ بوغچىسى، ئاياغ يىپى، ئاياغ بوغقۇچى

شَراهَة: ئاچكۆزلۈك بىلەن يېمەك، ئاچكۆزلۈك قىلماق

الـ ـ : ئاچكۆزلۈك بىلەن؛ ياخشى رەڭ؛ جىنسىي تەلەپ، جىنسىي ھەۋەس

شَرَّبَ هُ: ئىچكۈزمەك؛ ئاستا ـ ئاستا يۇقۇملانماق

ـ الشَّيْءَ: تەسىرگە ئۇچراتماق، يۇقتۇرماق؛ پات بەرمەك، پات بېرىپ سىلغايتماق (كىيمىنى)

شَرِبَ ـَ شُرْبًا و مَشْرَبًا و تَشْرابًا الْمَاءَ أونَحْوَهُ: ئىچمەك

ـ نَخْبَ فُلان: پالانى ئۈچۈن قەدەھ كۆتۈرمەك

ـ الدُّخانَ: ئىس شورىماق، تاماكا چەكمەك

شُرْب: ئىچمەك؛ شورىماق، سۈمۈرمەك، ئىچىگە تارتماق

شَرْبَة: بىر يۇتۇم، بىر ئوتلام؛ قايناتما دورا

ـ دَواء: دورىنىڭ بىر قېتىم ئېچىلىش مىقدارى؛ بىر دانە دورا تابلىتى، بىر دانە دورا

شَرْبَكَة: قالايمىقانلاشماق، ئارىلىشىپ كەتمەك

شَرْبِيْن: لىۋان شەمشادى

شَرَث: يېرىلماق، قانىماق؛ كىر، پاسكىنا

شَرْث: يىرتىق (كىيىم، ئاياغ، پايپاق) قاتارلىقلار

شَرِثَ ـَ شَرَثًا تِ الْيَدُ: قول يېرىلماق؛ قول مەينەت بولماق

شَرْثَة: يىرتىق خۇرۇم ئاياغ

شَرَجَ ـُ شَرْجًا الشَّيْءَ: چوڭ ـ چوڭ تىكمەك

ـ الشَّراب بِالْماء: سۇ ئېلىشتۇرماق

شَرَج ج أَشْراج و شُرُوج: كىرتمەك؛ تۆشۈك ئېغىزى؛ پۇل قاپچۇقى؛ مەقئەت، سوڭ

شَرَّحَ الشَّيْءَ: يارماق، ئىچ ـ باغرىنى يارماق

ـ اللَّحْمَ: ئىنچىكە، نېپىز قىلىپ توغرىماق

شَرَحَ ـَ شَرْحًا الكَلام: چۈشەندۈرمەك، شەرھىيلىمەك

ـ الشَّيْءَ: كېڭەيتمەك

شَرَمَ ـِ شَرْمًا الشَّيْءَ: تىلماق، ئايرىۋەتمەك، بۆلىۋەتمەك

شَرْمَطَ: يېرىلماق، ئېتىلىپ كەتمەك

شَرْمُوطَة ج شَرامِيْطُ: يىرتىق رەخت

شَرْنَقَة ج شَرانِقُ: پىلە غوزىسى

شَرَه: ئاچكۆز، تويماسلىق

شَرِهَ ـَ شَرَهًا و شَراهَةً اِلَى الطَّعامِ أوعَلَيْهِ: ئاچكۆزلۈك قىلماق، ئاچكۆزلۈك قىلىپ يېمەك

شَرِه: ئاچكۆزلۈك بىلەن يەيدىغان ئادەم، تويماس

شَرْهَان: ئاچكۆز، قارنى يامان

شَرْو: ھەسەل ھەرىسى

شِرْوال ج شَراوِيلُ: ئىشتان، شىم

شَرُوب: ئاچكۆزلۈك بىلەن ئىچكۈچى، شاراپخور

شُرُود: قاچماق، سەرگەردان بولماق؛ ئېزىپ قالماق

شُرُوع: باشلاش؛ كىرىشىش؛ باشلىماق

شَرْوَى: ئوخشاپ كېتىدىغان، ئوخشاپ قالىدىغان

شَرًى: سېتىۋالماق؛ ساتماق؛ يەلتاشما، سوغات (كېسەللىك)

شَرَى ـِ شِراءً و شِرًى الشَّيْءَ: ساتماق، سېتىۋالماق؛ سېتىش باھاسىنى قويماق

شَرْيَان ج شَرايِينُ: قىزىل قان تومۇرى، ئارتىرىيە

تَصَلُّب الـ ـــ : ئارتىرىيە قېتىش، قان تومۇرلىرى قېتىشىش كېسەللىكى

شَرْيانِيّ: ئارتېرىيىنىڭ، قىزىل قان تومۇرنىڭ

شَرِيْب: ئۇسساپ كەتكەن، تەشنا بولۇپ كەتكەن

شَرِّيْب: ھاراقكەش، شاراپخور

شَرِيَّة: ئۇسۇل، چارە ـ تەدبىر؛ تەبىئەت

شَرِيْح ج شَرائِحُ: تىلىم، نېپىز؛ پارچە، يالپاق

شَرِيْحَة ج شَرائِحُ: تىلىم، نېپىز

ـــ الشُّبّاكِ الْخَشَبِيَّة: پەنجىرە

شَرِيْد: سەرگەردان؛ ئېزىپ قالغۇچى، يولدىن ئادىشىپ قالغۇچى

شِرِّيْر: قەبىھ بولغان، ۋەھشىي بولغان؛ يامان ئادەم، بۇزۇق ئادەم

الـ ـــ : ئالۋاستى، ۋەھشى

شَرِيس: ياۋۇز، ۋەھشى، مىجەزى ئوسال

شَرِيْط ج شُرُط: بوغقۇچى، يىپ، ئاياغ بوغقۇچى؛ كىنو لېنتىسى؛ ئۇن ئالغۇ لېنتىسى؛ مېتال سىم

شَرِيْطَة ج شَرائِطُ: شەرت، ماددا؛ بوغقۇچ؛ ئىنچىكە لىنتا، يېپەك لىنتا

شَرِيْعَة ج شَرائِعُ: قانۇن، شەرىئەت، قانۇن ـ تۈزۈم؛ سۇ مەنبەسى

ـــ الْبِلاَد: دۆلەت قانۇنى

ـــ الضَّمِيْرِ: تەڭرىيەت ئوبېيىكتىپ ئەخلاقى قائىدىلەر، خۇدانىڭ ئىرادىسى

شَرَعَ ـَ شَرْعًا و شُرُوعًا: باشلماق، كىرىشمەك

ـــ الأَمْرَ: باشلماق، قول سالماق

ـــ فى الأَمْرِ: شۇغۇللانماق، مەشغۇل بولماق

ـــ الرِّماحَ: نىشانغا ئالماق، قارىغا ئالماق، چەنلىمەك

ـــ شَرْعًا لِلْقَوْمِ: قانۇن تۈزۈمەك

ـــ لِلْقَوْمِ طَرِيْقًا: يول كۆرسەتمەك

شَرْع: قانۇن، شەرىئەت

شَرْعَة: كەمەر، تاسما؛ قانۇن، شەرىئەت

شِرْعَة ج شِرْع و شِراع: يول، مەزھەپ، ئېقىم، ئېتىقات؛ پروگراممما، باش پىرىنسىپ

شَرْعِيّ: قانۇنى، قانۇنىمك، شەرىئەتكە ئائىت

ـــ اً: قانۇنلۇق، شەرىئەتكە مۇناسىپ

شَرَّفَ ه: ئۇرنىنى كۆتۈرمەك، شەرىپكە ئىگە قىلماق؛ قەدىرلىمەك؛ شەرەپ بەرمەك

شَرَفٌ ج أَشْراف: پەخرى، شان ـ شەرەپ، شەرىپلىك؛ سالاھىيەت؛ ئابروي

عُضْوالـ : پەخرى ئەزا، ئابرويلۇق ئەزا

كَلِمَةالـ : قەسەم سۆزى؛ ئېتىقات سۆزى (كەلىمە شاھادەت)

شَرُفَ ـُ شَرافَةً و شَرَفًا: شەرىپلىك بولماق، شەرىپكە ئىگە بولماق

شَرِفَ ـَ شَرَفًا: كۆتۈرۈلمەك، ئۇرلىمەك

شَرَفَةُ القَصْر: شەھەرنىڭ قوۋۇقى، سېپىلنىڭ قوۋۇقى

ـــ الصَّمام: بورىشىلىق ئۇچ

شُرْفَة ج شُرَف: پىشايۋان، بالكون

شَرَفِيّ: شەرىپلىك، ئابرويلۇق

شَرَّقَ: شەرقە ماڭماق، شەرىقە يۈزلەنمەك

ـــ وَجْهَهُ: چىھرىدىن نۇر ياغماق

شَرَقَ ـُ شَرْقًا و شُرُوقًا ت الشَّمْسُ: قۇياش كۆتىرىلمەك، قۇياش شەرقتىن كۆتىرىلمەك

شَرِقَ ـُ شَرْقًا بالـمَاءِ أوبِرِيْقِه: بوغۇلۇپ ـ بوغۇلۇپ يىغلىماق، ئۆكسۈپ يىغلىماق

شَرْق ج أَشْراق: شەرق، شەرق تەرەپ، كۈن چىقىش

شَرْقَرَق: تۆمۈر تۇمشۇق

شَرْقِيّ: شەرقى، شەرقلىق ئادەم

شَرِكَ ـَ شَرْكًا و شِرْكَةً وشَرِكَةً: ھەمراھ بولماق، شېرىك بولماق

شَرَك ج شُرُك و أَشْراك: تور، قىماق، قاپقان

شِرْك ج أَشْراك: مۇشرىكلىق، كۆپ خۇدالىق دىنى

شَرِكَة، شِرْكَة: شىركەت، شىرىكچىلىك ئىگىلىكى

ـــ تجارِيَّة: سودا شىركىتى

ـــ مُساھَمَة: ھەسسىدارلىق شىركىتى

شِرْكِيّات: كۆپ خۇدالىق مەزھىپىدىكى ئىش ـ ھەرىكەتلەر، شىرك قىلمىشلار

شَطْرَنْج: شاهمات؛ خەلقئارالىق شاهمات

ـ صِينِيّ: جۇڭگوچە شاهمات

لَوْحَة الـ ـ : شاهمات تاختىسى

أَحْجَار الـ ـ : شاهمات ئۇرۇقى

شَطْرَنْجِيّ: شاهماتنىك؛ شاهمات ماهىرى، شاهمات مەستانىسى

شَطَط: ھەددىدىن ئاشۇرۇۋەتمەك، چەكتىن ئاشۇرۇۋەتمەك؛ خاتالىق ئۆتكۈزمەك

شَطَفَ ـُ: يۇيۇپ تازىلىماق، يۇيۇپ پاكىزلىماق

شَطَفَ ـُ شَطْفًا: ئايرىلماق، چەتنىمەك

ـ الثَّوْبَ: يۇيۇپ تازىلىماق

شَطَنَ ـُ شَطْنًا الشَّيْءَ: باغلىماق، چەكمەك

شَطَن ج أَشْطَان: ئارغامچا، توم ئارغامچا

شَطُون: يىراق، ئۇزاق

شَطِيرَة: قېيمىلىق بولكا؛ نېپىز تىلىنغان، نېپىز پارچە قىلىپ تىلىنغان

شَظَفَ ـُ شَظْفًا: پىچىۋەتمەك، ئاقتا قىلىۋەتمەك

ـ هُ عَنْ كَذَا: چەكلىمەك، توسماق

شَظَفَ ـَ شَظَفًا الْعَيْشُ: تۇرمۇش جاپالىق بولماق، تۇرمۇش قېيىن بولماق

ـــــ: جاپا ـ مۇشەققەتلىك تۇرمۇش ئۆتكۈزمەك

ـ تِ الْيَدُ: قول يىرىك بولماق، قول قېتىپ قالماق

شَظَف ج شِظَاف: جاپا ـ مۇشەققەت، قىيىن، تەس

شَظَفَ ـُ شَظَافَةَ الْعَيْشُ: تۇرمۇش جاپا ـ مۇشەققەتلىك بولماق

شَظْف: جاپا ـ مۇشەققەتلىك؛ ئەخلاقى بۇزۇلغان، بۇزۇلغان ئەخلاقى

شَظْف ج شَظَفَة: قورۇق بولكا

شَظِيَ ـَ شَظًى: پارچىلانماق؛ ئۇششاقلانماق

شَظِيَّة ج شَظَايَا و شَظِيّ: قېبرىندا؛ (بومبا قاتارلىقلارنىڭ پارتلىغان چاغدا چېچىلغان) پارچىلىرى؛ پاچاق سۆڭىكى؛ ئوقيا

شَعَّ ـِ شَعًّا و شَعَاعًا الشَّيْءُ: تۇراقسىز تارقىلىپ كەلمەك

ـ الشَّيْءَ: تارقاتماق، چاچماق، ئۇلەشتۇرمەك

شُعّ: ئۆمۈچۈك تورى؛ رادىئوس (ماتېماتىكىلىق ئاتالغۇ)

ـ الدُّولاب: گوگوسون، شادا

ـ السُّنْبُلَة: باشاق قىلتىرىقى

شَعَائِرُ ج: قائىدە ـ يوسۇن، مۇراسىم

ـــــ الْحَجّ: ھەجنىڭ ئەھكاملىرى؛ ھەجنىڭ بەلگىلىملىرى

شِعار ج أَشْعِرَة ج شُعُر: ئالامەت، بەلگە، سىمۋول؛ شۇئار؛ لوزۇنكا؛ ھېكمەتلىك سۆز

ـ الْحَرْب: ئېغىز ئارقىلىق بەلگە بەرمەك، پاروللا

ـ تِجَارِيّ: ماركا

شَعَاع: تارقالما، تارالما، چېچىلما

شُعاع ج أَشِعَّة و شُعُع: كۈن نۇرى، نۇر، ئاپتاپ

ـ الدُّولاب: گوگوسون، شادا

شَرِيف ج شُرَفَاءُ و أَشْرَاف: ئېسىل، ئالىيجاناپ، مۇنەۋۋەر؛ ئاق سۆڭەك؛ نامى چىققان، مەشھۇر

شَرِيك و شُرَكَاءُ و أَشْرَاك: خىزمەتداش؛ ھەمراھ؛ ھەمكارلاشقۇچى، شېرىك؛ تىل بىرىكتۈرگۈچى؛ بىرلىكتە ئىش قىلىدىغان ئادەم

شُرْبَة: پۇرسەت، پەيت

شَرَرَ ـِ شَرْرًا ه أو إِلَيْه: ئالايماق، ئالىيىپ قارىماق؛ كۆز قۇيۇرۇقىدا قارىماق

شَسَعَ ـَ شَسَعًا و شُسُوعًا الْمكَانُ: يىراق بولماق، چەت بولماق

ـــ به: ھەيدىۋەتمەك، قوغلىۋەتمەك

شُسُوع: يىراق، چەت، ياقا

شَسِيّ: كوزۇپ تاختىسى، كوزۇپ تەگلىكى

شصّ ج شُصُوص: قارماق، بېلىق قارمىقى

شَصَر ج أَشْصار: كىچىك بۆكەن

شَطَّ ـُ شَطًا و شُطُوطًا الْبَيْتُ: ئارىلىق يىراق بولماق، چەت بولماق

ـــ ـِ شَطَطًا: ھەقسىزلىك خىلاپلىق ئىش قىلماق

ـــ عَلَيْه فى الْحُكْم أو نَحْوِه: خارلىماق، خورلىماق، ئازاپ قىلماق

شَطّ ج شُطُوط و شُطّان: قىرغاق، ساھىل، بوي

شَطَأَ ـَ شَطْأً و شُطُوءًا: قىرغاقتا ماڭماق

شَطّ ج شُطُوء: قىرغاق، ساھىل

ـــ ج أَشْطَاء: شاخلىماق

شَطَارَة: مەككار، ھىلىگەرلىك؛ پەسكەشلىك، ھاياسىزلىق؛ ئەقىللىق

شَطَّبَ الشَّىْءَ: نېپىز قىلىپ توغرىماق

ـــ الْجِلْدَ: تېرىنى تىلماق، تېرە تىلماق

ـــ الْحِسَابَ: دەپتەرگە يۆتكىمەك (ھىساباتنى)

شَطَبَ ـُ شَطْبًا الشَّىْءَ: كەسمەك، پىچماق، تىلماق

ـــ الشَّىْءَ أو فَوْقَهُ: سۇرتۇپ چىقىرىۋەتمەك، سۇرتۇپ ئۆچۈرىۋەتمەك

شَطْب ج شُطُوب: كەسمەك، تىلماق؛ ئۈزۈن قىلىپ تىلماق؛ ئۆچۈرۈپ تاشلانغان سىزىق؛ تاتلاپ يارا قىلغان تېرە

شَطْرَالشَّىْءَ: ئىككى پارچە قىلماق، ئىككىگە بۆلمەك

ـــ الشَّعْرَ: ھەربىر يېرىم كۆبلىت شېئىرنىڭ ئارقىسىدىن يەنە يېرىم كۆبلىت شېئىر يازماق

شَطَرَ ـُ شَطْرًا الشَّىْءَ: بۆلمەك، ئوتتۇرىدىن ئىككىگە بۆلمەك

ـــ ـُ شُطُورًا وشُطُورَةً و شَطَارَةً عَنْهُمْ: ئايرىلماق، ئايرىلىپ چىقماق (يىغىن، تەشكىلات قاتارلىقلاردىن)

ـــ و شَطُرَ ـَ شَطَارَةً: قۇۋ بولماق، مەككار بولماق؛ زېرەك بولماق

شَطْر ج أَشْطُر و شُطُور: بۆلەك، بىر بۆلىكى، بىر يېرىمى؛ تەرەپ، يۆنىلىش؛ يېرىم كۆبلىت شېئىر

شَعْرَاءُ م: تۈكلۈك، يۈڭلۈق، قىللىق

شِعْرَاءُ: قورساقنىڭ تۆۋەن قىسمىدىكى مويلۇق جاي

شَعْرانِيّ: تۈكلۈك، مويلۇق، يۈڭلۈق، قىللىق

شَعْرَة: بىر دانە تۈك، بىر تال چاچ

شِعْرَة: بىر دانە چاچ؛ تۆۋەنكى قورساق قىسمىدىكى تۈكلۈك جاي

شَعْرِيّ: تۈكلۈك، مويلۇق، چاچلىق؛ يۈڭدىن ياسالغان؛ ئىنتايىن ئىنچىكە بولغان

أُنْبُوبَة ـــ ة: قىل تومۇر

اَلْجاذِبِيَّة الـ ـــ ة: قىل تومۇرنىڭ تەسىر كۆرسىتىشى، قىل قان تومۇرنىڭ تارتىش كۈچى

شِعْرِيّ: شېئىرلىق، شېئىرنىڭ، شېئىردەك

شَعْشَعَ الضَّوْءُ: نۇر چاچماق، چاقنىماق

ـــ الشَّرابَ: سۇ قوشماق، سۇ ئارىلاشتۇرماق

شَعْشَة: پارقىرىماق، چاقنىماق؛ سۇ قوشماق، سۇ ئارىلاشتۇرماق

شَعْطَة: ئاشقازان ئاغرىقى؛ گال ياللۇغى

شَعَفَ ـَ شَعْفًا ه الْحُبُّ: مۇھەببەت تورىغا چۈشۈپ قالماق، مۇھەببەت پاتقىقىغا پېتىپ قالماق

شَعِفَ ـَ شَعَفًا بِـه: شەيدا بولماق، ئىشقىۋازلىق قىلماق، مېھرى ئۈزەلمەسلىك

شَعَفَة ج شِعاف و شَعَف و شُعُوف: چوققا، تاغ چوققىسى

ـــ: بىر ئۆرۈم چاچ؛ يامغۇر تامچىسى

شَعَّلَ النَّارَ: ئوت ياقماق، ئوت قالىماق

شَعَلَ ـَ شَعْلاً النَّارَ: ئوت ياقماق، ئوت قالىماق

ـــ سِيْجارَةً: تاماكىنى تۇتاشتۇرماق، تاماكىغا ئوت تۇتاشتۇرماق

ـــ كِبْرِيْتَةً: سەرەڭگە چاقماق، سەرەڭگىنى ياندۇرماق

شُعْلَة ج شُعَل: ئوت يالقۇنى؛ تۇتۇرۇق، مەشئەل

شَعْنِينَة ج شَعانِينُ: پالما دەرەخ شېخى

شَعْواءُ م: كېڭىيىدىغان، تارقىلىدىغان؛ كەسكىنلىك، شىددەتلىك، دەھشەتلىك

شُعُوبِيَّة: ئەرەب مىللەتچىلىكىگە قارشى تۇرماق

شَعْوَذَة: جادىگەرلىك، سېھرىگەرلىك

شُعُور: سىزىم، ھېس، سەزگۈ؛ پەرق ئېتىش ئىقتىدارى؛ كەيپىيات؛ ھېسسىيات؛ تەسىرات

شُعُورِيّ: ۋىجدانلىق؛ سەزگۈر، ئاڭلىق

شَعِير: ئارپا

ـــ مُنَبَّت: ئارپا مايسىسى؛ ئارپا بىخى

ـــ الْهِضَاب: يالىڭاچ ئارپا

شَعِيْرَة: ئارپا دىنى، ئارپا ئۇرۇقى

ـــ ج شَعائِرُ: دىنىي قائىدە ـ يوسۇن، دىنىي مۇراسىم، دىينى ئەھكام

شُعَيْرَة: ئىنچىكە تۈك؛ لامپۇچكا ئىچىدىكى ۋالفىرام سىم؛ قىل قان تومۇر، قىل تومۇر ـــ

شعاعَة: سۇرەتكە تارتماق، سۇرەتكە ئالماق: كىنوغا ئالماق

شُعَاعِيّ: نۇرلۇق، نۇرانە

شَعَّبَ الأَمْرَ أو الْحَدِيْثَ: تارماقلارغا ئايرىماق، ماددىلارغا بۆلۈپ چىقماق

شَعَبَ ـَ شَعْبًا الشَّيْءُ: تارقالماق، چېچىلماق، ئاجرالماق

ـ الشَّيْءَ: ئاجراتماق، ئايرىماق

شَعْب ج شُعُوب: خەلق؛ مىللەت؛ قەبىلە؛ ئىرىق

شِعْب ج شِعاب: تاغ يولى، چېغىر يول

شَعْبانُ ج شَعابِينُ و شَعْبانات: (ھىجرىيىنىڭ 8 – ئاي)

شُعْبَة ج شُعَب و شعاب: تارماق، شۆبە؛ ئورگان بۆلىمى؛ ئورۇن، جاي؛ شاخ؛ دەرەخ ئاچىسى؛ تارماق ئېقىن؛ تاغ ئېغىزى

شَعْبَذَ: ئەپسۇن قىلماق، جادۇ قىلماق

شَعْبِيّ: خەلق ئاممىسى، مىللى، خەلقچە مەنسۇپ، خەلقنىڭ

شَعَبِيّ: كاناييچە، كاناينىڭ، كېكىردەكنىڭ

شَعْبِيَّة: ئاممىباب، ئاممىبابلىق، خەلقچىلىق

شَعَّثَ الشَّيْءَ: قالايمىقانلاشتۇرماق، تەرتىپسىزلەشتۈرمەك

ـ مِنْهُ شَيْئًا: ئالماق، چىقارماق

شَعَث: قالايمىقان، تەرتىپسىز، رەتسىز؛ تارقىلىش

شَعِثَ ـَ شَعَثًا و شُعُوثَةَ الشَّعْرُ: تەرتىپسىز بولماق، رەتسىز بولماق، قالايمىقان بولماق

ـ الأَمْرُ: چېچىلماق، تارقالماق

ـ: قالايمىقان بولماق، تەرتىپسىز بولماق، رەتسىز بولماق

شَعْث: پاخپىيدىغان چاچ، پاخپاق باش ئادەم

شَعْثاءُ م: پاخپاق چاچ ئايال، چېچى پاخپايغان ئايال

شَعْثَةُ: پاخپاق چاچ ئادەم

شَعَرَ ـُ شَعْرًا: شېئىر ئېيتماق، شېئىر ئوقۇماق

ـ لَهُ: ئۇنىڭغا شېئىر ئوقۇپ بەرمەك

شَعَرَ ـُ شَعْرًا و شَعْرَى وشَعْرَةً وشُعُورًا و شُعُورَةً و مَشْعُورًا و مَشْعُورَةً ومَشْعُوراءَ بِهِ: بىلمەك، سەزمەك، ھېس قىلماق

ـ لِلأَمْرِ: چۈشەنمەك، بىلىپ چۈشەنمەك

شَعْرَ ج أَشْعَار و شِعار و شُعُور: چاچ، تۈك، مويِ

شِعْر ج أَشْعار: شېئىر

ـ غِنائِيّ: لىرىك شېئىر

ـ قَصَصِيّ: داستان

ـ تَمْثِيلِيّ: دىرامما شېئىر

ـ: بىلمەك، سەزمەك

لَيْتَ ـِ ي: كاشكى بىلگەن بولسامچۇ؟

شَفَا ج أَشْفَاء: قىرغاق، چېكرا

شِـــفَاء: ساقايماق، سالامەتلىكى ئەسلىگە كەلمەك، داۋالانماق

ـــ ج أَشْفِيَة ج أَشَاف: دورا؛ دورا بويۇملىرى

شِفَائِيّ: شىپالىق، داۋالاشقا مۇناسىۋەتلىك بولغان

شَفَّاطَة: سۈمۈرۈش نەيچىسى، چاك ـ توزان سۈمۈرۈش ئۈسكۈنىسى

ـــ الْغُبَار: چاك ـ توزاك سۈمۈرگۈچ (ماشىنا)

شَفَاعَة: شاپائەت: شاپائەت قىلىش، ئارا تۇرماق

شَفَاعِيّ: شاپائەتلىك، شاپائەت قىلىنغان

شَفَّافٌ: نېپىز، سۈزۈك

شَفَافِيَّة: سۈزۈكلۈك، نېپىزلىق

شَفَا هُ اللهُ: ئاللاھ ئۇنىڭغا شىپالىق بەردى (بەرگەي)

شِفَاه: سۆزلەشمەك، سۆھبەتلەشمەك، پاراڭلاشماق

شِفَاهِيّ: ئاغزاكى سۆھبەت، سۆزلىشىش

شَفَة ج شِفَاه وشَفَوَات: لەۋ، كالپۇك: يان: چېكرا

بِنْتُ الـــ : سۆزلىشىش، سۆزلىمەك

شَفُّورَة ج شَفَاتِيرُ: تۆۋەنكى لەۋ

شَفَرَ ـَ شَفَارَةً: ئار بولماق، ئازايماق، كېمەيمەك

شُفْر ج أَشْفَار: يان، گىرۋەك: كۆز قاپقى يېنى

شَفْرَة ج شِفَار و شَفْر: قىرغاق، بورونده بىسى: بىرتېۋا: چوڭ پىچاق

شِفْرَة: مەخپى بەلگە، شىپىر

شَفْشَاف: يامغۇرلۇق كۆلدۈرماما

شَفْشَفَ هُ: سۈنى تارتىپ قورۇتماق

شَفَعَ ـَ شَفَاعَةً لَهُ أَوفِيه اِلَـى فُـلَانٍ: شاپائەت قىلماق، شەپقەت قىلماق، ھېمداشلىق قىلماق

ـــ شَفْعًاالشَّيْءَ: جۈپلەشتۈرمەك، جۈپ قىلماق

ـــ: ئالدىنئالا سېتىۋېلىش ھوقۇقىغا ئىگە بولماق

شَفْعٌ: قوش كۆرۈش (كېسەللىك)

شَفْع ج أَشْفَاع و شِفَاع: جۈپ، بىر جۈپ ئان

شُفْعَة ج شُفَع: كۆز: ئالدىن سېتىۋېلىش ھوقۇقى

شَفْعِيّ: بۆلىنىدىغان ياكى مۆلچەرلىنىدىغان ئان

شَفَّفَ هُ: يادىنتۇمتەمك، ئورۇقلىتىۋەتمەك

شَفَف: سۈزۈكلۈك، سۈزۈك

شَفَق ج أَشْفَاق: شەپقەت، شەپقەت نۇرى: خەيرى ـ خاھلىق، ھېمداشلىق: تاڭ سەھەر نۇرى

شَفَقَ ـَ شَفَقًا عَلَيْه: ھېمداشلىق قىلماق، خەيرى ـ خاھلىق قىلماق، كۆڭۈل بۆلمەك، غەمخورلۇق قىلماق

ـــ مِنَ الأَمْرِ: ئېھتىيات قىلماق، پەخەس بولماق

شَفَقَة: شەپقەت: ئىچ ئاغرىتماق، ھېمداشلىق قىلماق

شَفَنَ ـِ وَ شَفِنَ ـَ شُفُونًا هُ أَوالَيْه: كۆز قۇيرۇقىدا قارىماق

شَفَهِيّ: ئاغزاكى سۆز، ئاغزاكى، ئېغىزچە: لەۋنىڭ، كالپۇكىدەك، لەۋدەك

شُعَيْلَة: كۆلخان

شَغَّاب: توپىلاڭچى؛ جەدەل - ماجراچى، قالايمىقانلاشتۇرغۇچى

شَغاف ج شُغُف و أَشْغِفَة: يۈرەك قېپى

شَـغَّال: ئىشلەمچى، مەشغۇل بولغۇچى؛ ئىشچى

شَغَبَ ـَ و شَغِبَ ـَ شَـغْبًا الْقَـوْمَ أو فِيهِمْ أو بِيهِمْ أو عَلَـيْهِمْ: شامال يەلپۈپ ئوت قالماق، شامال يەلپۈپ ئوت ياقماق، قوتراتقولۇق قىلماق؛ قالايمىقانلاشتۇرماق

شَغَب: قالايمىقانچىلىق، پاراكەندىچىلىك؛ جەدەل - ماجرا؛ توپىلاڭ

شَغَرَ ـُ شُغُورًا الْمَكانُ أو الْمَنْصِبُ: ئورۇن قويۇپ قويۇلماق، بوش ئورۇن قويماق

شَغْزَبَ هُ: پۇتلاشتۇرۇپ ئۇنى يىقىتىۋەتمەك، پوتلاك يىقىۋەتمەك

شَغْزَبِيَّة: پۇتلىكاشاك بولۇش، توسالغۇ بولۇش

شَغَفَ ـَ شَغْفًا هُ: ياخشى كۆرمەك، مەپتۇن بولۇپ قالماق، ئاشىق بولماق

شَغَف: قاتتىق مۇھەببەت باغلىماق، ئاشىق بىقارا بولماق

شَغَف: يۈرەك قېپى

شَغِفَ ـَ شَغَفًا وشُـغِفَ بِـهِ: مەپتۇن بولماق، ئاشىق بولماق، مەھلىيا بولماق

شَغَّلَ هُ: ئىشلەتمەك، قوللانماق

ـــ الْمَالَ: كاپىتال (مەبلەغ) سالماق

شَغَلَ ـَ شَـغْلاً هُ: ئىشلەتمەك، قوللانماق؛ ئۇنى بوش قويماسلىق، ئۇنى بىكار قويماسلىق

ـــ الْبَالَ بِالأَمْرِ: غەمگە سالماق، ئەندىشىگە سالماق، تەشۋىشلەندۈرمەك

ـــ الْبَيْتَ: ئولتۇراقلاشماق، ماكانلاشماق، ماكان تۇتماق

شُغْل ج أَشْغال و شُغُول: مۇنەر، كەسىپ؛ خىزمەت؛ مۇلازىمەت؛ ئەمگەك، ئىش؛ مەشغۇلات

شَغْلَة ج شَغْل: خامان؛ ئاشلىق دۆۋىسى

شَـغُوب: توپىلاڭچى، ئاۋاگەرچىلىك تېپىۋالغۇچى

شَغُور: بوش جاي، بوش ئورۇن؛ بوش ئورۇن قويماق

شَغُوف بِه: مەپتۇن بولۇش، ئاشىق بولۇش؛ ياخشى كۆرۈپ قېلىش

شَغِيل ج شَـغِيلَة: ئەمگەكچى، ئىشچى، ئەمگەكچى خەلق

شَفَّ ـِ شُفُوفًا و شَفِيفًا و شَفَفًا الشَّيْءُ: سۈزۈك بولماق، شالاڭ بولماق

ـــ عَنْهُ الثَّوْبَ: كىيىم ئىنتايىن قىسقا كەلمەك

ـــ شُـفُوفًا الْجِسْـمُ: ياداپ كەتمەك، ئورۇقلاپ كەتمەك

ـــ شَفًا و شُفُوفَاهُ الـمَرَضُ أوالْهَمُّ: ئۇنى ئورۇقلىتىۋەتمەك، ياداڭغۇ قىلىۋەتمەك

شَفّ ج شُفُوف: داكا، يىنت

شِقَّة ج شِقَق و شِقاق: ئۇزۇن پارچە رەخىت ماتېرىياللىرى؛ يان ئۆي، سىرتقى ئۆي، يانداش ئۆي

شَقُرَ ـُ وشَقِرَ ـَ شَقَرًا وشُقْرَةً: قوڭۇر تەنلىك بولماق، تېرىسى قوڭۇر رەڭلىك بولماق

شَقْرَاءُ م: قوڭۇر تەنلىك ئادەم؛ ئالتۇن رەڭلىك چاچ

شُقْرة: قوڭۇر رەڭلىك، قوڭۇر رەڭلىك بولۇش

شَقْرَقة: گۈلقەقەلىرى ئېچىلىپ كەتمەك، شاتلىققا چۆممەك

شَقْشَقَ: چىرت ـ چىرت قىلماق، چىك ـ چىك قىلماق، جىژ ـ جىژ قىلماق (ھاشارەت)، (تىل، باش قاتارلىقلارنى) لىڭشىتماق

شَقْشَقَة لسان: جاۋۇلدىماق، ۋاتىلدىماق

شَقْفَة ج شَقَف: فار ـ فور ساپال قاچىلار پارچىسى

شَقَلَ ـُ شَقْلاً الشَّيْءَ: ئېغىرلىقنى تارازا بىلەن تارتماق

شَقْوَة: بەختسىزلىك، جاپا ـ مۇشەققەتلىك

شَقِيَ ـَ شَقًا و شِقَاءً وشِقاوَة وشِقْوَةً: بەختسىز بولماق، پىشكەنلىككە ئۇچرىماق، نەس باسماق

شَقِيّ ج أَشْقِياءُ: بەختسىز، بىچارە، گۇناھكار، شەقىي

ـ الشَّيْءِ: نەرسىنىڭ يېرىمى، يېرىم

ـــ: ئوخشاپ كېتىدىغان، ئوخشىشىپ كېتىدىغان

شَقِيْقَة ج شَقائِقُ: ئاچا ـ سىڭىل، يىر تۇققان ئاچا ـ سىڭىللار

ـ: شەقىقە (باشنىڭ يېرىمى ئاغرىش)

شَكَّ ـُ شَكًّا فى الْأَمْرِ: شەكلەنمەك، گۇمانلانماق

ـ هُ بالرُّمْحِ: نەيزە سانجىماق

ـ تِ الشَّوْكَةُ رِجْلَهُ: تىكەن كىرمەك، شوخا سانجىلماق

ـ الشَّيْءَ إِلَى الشَّيْءِ: قىستۇرۇپ كىرگۈزمەك

ـ فى السِّلاحِ: پۈتۈنلەي قۇراللانماق

ـ الْخَرَزَ فى السِّلْكِ: مارجاننى يىپقا سالماق، مارجاننى يىپقا ئۆتكۈزمەك

شَكٌّ ج شُكُوك: گۇمان، شەك، شۈبىھە

شَكَا ـُ شَكْوًى و شَكْوًا و شَكاةً و شَكاوَةً و شِكايَةً و شَكِيَّةً هُ إِلَيْهِ: شىكايەت قىلماق، ئەرز قىلماق، داتلانماق

ـ الأَمْرَ: ئىزھار قىلماق، بايان قىلماق

ـ مِنْ مَرَضٍ أَوهَمٍّ: ئازابلانماق

شَكَّاء: شىكايەت قىلغۇچى، ئەرز قىلغۇچى، داتلانغۇچى؛ يىغلاڭغۇ

شَكاسَة: ئاچچىقى يامانلىق؛ بەتخۇيلۇق؛ توڭلۇق، قوپاللىق

امْتَحَان ـــ : ئېغىزچە ئىمتىھان

شُفُوف: سۈزۈك؛ سۈزۈكلۈك

ـــ ج: داكا، بېنت

شُفُوفَة: چۈمبەل، چۈمپەردە

شُفُون: كۆز قۇيرۇقىدا قارىغۇچى

شَفَوِيّ: ئاغزاكى، ئېغىزچە؛ لەۋنىڭ

ـــ اً: ئېغىزچە سۆزلەپ بەرمەك، ئاغزاكى ئېيتماق

امْتِحان ـــ : ئېغىزچە ئىمتىھان

شَفَى ـِ شِفاءً هُ: ساقايماق، داۋا بولماق، شىپا تاپماق؛ سالامەتلىكى ئەسلىگە كەلمەك

ـــ غُلَّتَهُ: ئۇنىڭ ئارزۇسى ئەمەلگە ئاشماق، ئۇ ئارزۇسىغا قانماق

ـــ الْجُرْحَ: جاراھەتنى داۋالىماق

شُفِيَ الْمَرِيْضُ: كېسەل شىپا تاپماق

ـــ الْجُرْحُ: جاراھەت شىپا تاپماق، جاراھەت ساقايماق

شَفِيْع ج شُفَعاء: شاپائەت، شاپائەت ئىگىسى، شاپائەت قىلغۇچى، ئارا تۇرغۇچى؛ ئالدىدىن سېتىۋېلىش ھوقۇقىغا ئىگە بولغۇچى

شَفِيْف ج شِفاف: يېرىم سۈزۈكلۈك؛ سۈزۈك، سۈزۈكلۈك

شَفِيْق ج شُفَقَاءُ: شەپقەت قىلغۇچى، رەھىم قىلغۇچى، ئىلتىپات قىلغۇچى

شَقَّ ـُ شَقًّاالشَّيْءَ: يارماق، ئاجراتماق؛ كولىماق، قازماق

ـــ ثَوْبَهُ: يىرتىماق، يىرتىۋەتمەك

ـــ الأَرْضَ: يەر يېرىلماق، يەرنى ئاختۇرماق

ـــ النَّهْرَ: دەريا يولى قازماق

ـــ الصُّبْحُ: تاڭ يورۇماق، سۈبھى يورىماق

ـــ عَصا الْقَوْمِ: ئىتتىپاقسىزلىقنى كەلتۈرۈپ چىقارماق، جىدەل- ماجرا قوزغىماق، غەۋغا كۆتۈرمەك

ـــ ت النَّابُ: چىش چىقماق

ـــ النَّباتُ: بىخ چىقارماق، توپىنى يېرىپ چىقماق

شَقّ ج شُقُوق: تۆشۈك، يىرىق، يوچۇق؛ تەڭ يىرىمى؛ يىرىم

شِقّ ج شُقُوق: تەڭ يىرىمى، يىرىمى

ـــ مِنَ الإنْسانِ: ئىنسان ئورگانىزمىنىڭ يېرىم تەرىپى

ـــ مِنَ الشَّيْءِ: نەرسىنىڭ بىر تەرىپى

شَقا ـُ شَقْوًا هُ: بەختسىز قىلماق

شَقاء: بەختسىز، بىچارە؛ قېيىن، مۇشكۇل

شِقاق: بۆلەنمەك، جىدەل - ماجرا قىلماق، جاڭجالاشماق

شَقاوَة: بەختسىزلىك، شور پىشانىلىك؛ پەسلىك؛ پىشكەللىك؛ تەتۈر، تەتۈرلۈك؛ ئۆز بېشىمچىلىق

شَقَّة: يان ئۆي، سىرىتقى ئۆي، يانداش ئۆي

شُقَّة ج شُقَق: يولۇچىنىڭ كۆزلىگەن مەنزىلى؛ مۇساپە؛ يىراقلىق؛ يىراق سەپەر؛ قېيىنچىلىق؛ نەرسىنىڭ يېرىمى

شَكْوَة ج شَكَوَات وشِكَاء: شىكايەت قىلىش، نەرز قىلىش، داتلىنىش: كىچىك تۇلۇم

شَكُور ج شُكُر: كۆپ رەھمەت ئېيتقۇچى، كۆپ شۈكۈر قىلغۇچى

شَكُوك: گۇمانخور ئادەم

شَكُولاتَه: شاكىلات، شاكىلات يېمەكلىكلىرى، شاكىلات قەنت گېزەكلەر

شَكْوَى ج شَكَاوَى: شىكايەت، ئەرز: قاتتىق ئاغرىق ھېس قىلىش: ئۇۋاللىق

شَكِيّ: بىچارىلىك، ئوگۈششسىزلىق ھېس قىلىش: بىئاراملىق

شَكِيَّة ج شَكَايا: شىكايەت، ئەرز: شىكايەت قىلىش: قالدۇق، چىرىندى: بىچارىلىك، ئوگۈشسىزلىق

شَكِيمَة ج شَكَائِمُ و شُكُم وَ شَكِيم: كوچا ئېغىزى: يۇرەكتىكى كۆچى: كەمستىش، پەس كۆرۈش

شَلَّ ـَ شَلاً وشَلَلاً الْعُضْوُ: پالەچ بولۇپ قالماق، لەقۋا بولۇپ قالماق

ـ ـُ شَلاَّ الثَّوْبَ: قىلىن توم تىكمەك

شَلاَ ـُ شَلْوًا الشَّيْءَ: كۆتۈرمەك، ئۆرلەتمەك

شَلا ج أَشْلاَءُ: ئاساسلىق ئورگانىزم

ـ مِنَ الشَّيْءِ: ئېشىپ قالغان قالدۇق، ئاشقان- تاشقان

شَلاَّء م: ئاپوپىكسىيە كېسىلى بولغان ئايال: پالەچ بولغان، پالەچلىك، يېرىم پالەچ

شَلاضِيم: لەۋ، كالپۇك

شَلاَّل: شارقىراتما: فايئام

شَلالَة: قېلىن تىكمەك، پۈختا تىكمەك

شَلْبَة: تاپان بىلىق، كاراس بىلىق

شُلَّة ج شُلاَّت: نىشان، ئاساسىي مەقسەت

شَلْة: بىر تارماق: بىر ئورام يىپ، بىر يۈگەم يىپ

شَلْتَتَ: خېمىرنى نېپىز قىلىپ يايماق ياكى ئاچماق، نېپىز قىلىپ ئاچقان نان

شَلْتَة: پۈختا ئىشلەنگەن كۆرپە ياكى سېلىنجا

شَلْتُوتة ج شَلاَتِين: ئەسكى رەخت، كونا رەخت

شَلْجَم: قىچا: چامغۇر

شَلَحَ هُ: ئۇنىڭ كىيىمىنى سالدۇرۇۋالماق: تارتىۋالماق، بۇلىۋالماق، مەھرۇم قىلماق

شَلْحاءُ م: ئۇتكۇر قىلىچ، قىممەتلىك قىلىچ

شَلْغَم: قىچا

شَلْشَلَ الْماءُ: تامچىلىماق، ئاز- ئازدىن ئاقماق

شَلَقَ ـُ شَلْقًا هُ: كېيىۋەتمەك: يىرتىۋەتمەك: يارماق

شَلْق، شَلَق: لاي يىگەك (لايدا ياشايدىغان كۆشنى يىگىلى بولىدىغان جانلىق)

شَلْقاء: كىچىك پىچاق، قىڭراق

شَلَل: پالەچ، ئاپوپىلىكسىيە: سەكتە

ـ نِصْفِيّ: يېرىم پالەچ

ـ الأَطْفَال: بالىلار پالەچ كېسەللىكلىرى

شِلِن: شىللىك (ئەنگلىيە كۈموش پۇلى)

شَكَّاك: گۇمانخور، گۇمانخور ئادەم

شِكَال ج شُكُل: ئىشكەل، كىشەن

شَكَاوَة: شىكايەت قىلىش، ئەرز قىلىش

شَكَّة: بىر قېتىملىق گۇمان، بىر گۇمان؛ بىر قېتىم سانجىماق؛ تۇيۇقسىز قاتتىق ئاغرىپ كەتمەك

شِكَّة ج شِكَك: پانا، شىنا، ياغاچ مىخ

شَكَرَ ـُ شُكْرًا و شُكُورًا وشُكْرَانًاهُ أولَهُ: رەھمەت ئېيتماق، شۈكرى قىلماق، تەقدىرلىمەك

ـ عَمَلَه: مىننەتدارلىق بىلدۈرمەك، رەھمەت ئېيتماق

شَكْسٌ: ئاچچىقى يامان؛ بەتخۇي، توڭ، يامان

شَكَسَ ـُ شَكَاسَةً وشَكِسَ ـَ شَكَسًا وشَكَاسَةً: ئاچچىقى يامان بولماق، بەتخۇي بولماق، توڭ بولماق

شَكِيس ج شُكْس: ئاچچىقى يامان، بەتخۇي

شَكْسْبِير: شېكسپىر (ئادەم ئىسمى)

شَكَّكَ هُ: گۇمانلاندۇرماق، گۇمان قوزغىماق؛ نۇرغۇن قېتىم سانجىماق؛ تېسىگە ساتماق ياكى نىسىگە ئالماق

شَكَّلَ الْأَمْرُ: ئېنىق بولماسلىق، تۇتۇق، غۇۋا

ـ الْكِتَابَ: ئەرەب تىلىنىڭ تاۋۇش بەلگۈلىرىنى قويماق

ـ الشَّيْءَ: شەكىلگە كىرگۈزمەك؛ نۇرغۇنلىغان خىلمۇ - خىل شەكىللەرگە كىرگۈزمەك

ـ الْوِزَارَةَ: مىنىستىرلار كابىنىنى تەشكىل قىلماق

شَكَلَ ـُ شَكْلاً الكِتَاب: ئەرەبچە سۆزلەرنىڭ ئۈستىگە تاۋۇش بەلگىلىرىنى قويماق

ـ الأَمْرَ: ئىشنى ئارىلاشتۇرىۋەتمەك

ـ تِ الْمَرْأَةُ شَعْرَهَا: بويۇن ئالدىدىن چاچنى بۆلۈپ ئوڭ - سول تەرەپكە ياتقۇزۇپ قويماق، ئوڭ - سول ئىككى ئۆرۈم چاچ قىلماق

شَكِلَ ـَ شَكَلاَتِ الْمَرْأَةُ: ناز قىلماق، ئەركىلىمەك

شَكْل ج أَشْكَال وشُكُول: ئەركىلەش، نازلىنىش؛ قىياپەت، شەكىل؛ ھەيكەل؛ رەسىم، سۈرەت؛ خاراكتېر؛ پەزىلەت

ـ الكِتَاب: ئەرەب تىلىنىڭ تاۋۇش بەلگىلىرى

شَكْلِيّ: شەكىللىك، شەكلى، شەكلەن

شُكَلِيّ ج شُكَلِيَّة: جىدەلخور، سوقۇشاق، قىزارغاق، قىزىل پاچاق

شَكْلِيَّة: شەكىل؛ شەكىلۋاز، شەكىلۋازلىق

شَكَمَ ـُ شَكْمًاهُ: پارا بەرمەك، ئارقا ئىشىك قىلماق؛ گەپ قىلغىلى قويماسلىق، ئېغىز ئاچۇرماسلىق

ـــ ـُ شَمْرًا هُ: ئەمەلدىن قالدۇرماق، بىكار قىلماق

ـــ الشَّيْءُ: قورۇلماق، يىغىلماق؛ يىغماق، توپلىماق

شَمَرٌ: بەدىيان

شُمْرَة: بەدىيان

شَمَزَ ـُ شَمْزًا مِنْهُ: بىزار بولغانلىق سەۋەبىدىن ئۆزىنى چەتكە ئالماق

شَمَّسَ الشَّيْءَ: ئاپتاپقا قاقلانماق، قۇياشقا قاقلانماق

شَمَسَ ـُ شُمُوسًا و شِماسًا تِ الدَّابَّةُ: جاھىل بولماق، كاج بولماق، تەرسالىق قىلماق، كاجلىق قىلماق

ـــ ـُ شَمْسًا و شَمِسَ ـَ شَمَسًا: ئوچۇق بولماق، سۈزۈك بولماق

شَمْس ج شُمُوش: كۈن، قۇياش؛ قۇياش نۇرى، ئاپتاپ؛ قۇياش يۈزلىنىدىغان جاي

شَمْسِيّ: قۇياشتەك، قۇياش كەبى؛ قۇياش يۈزلەنگەن جاي

شَمْسِيَّة ج شَماسِيّ: كۈنلۈك، سايىۋەن

ـــ الشَّبَاك: پەنجىرە

الْحُرُوف الـ ـــ : قۇياش ھەرپلىرى (ئەرەب تىلىدا)

شَمْشَمَة: پۇراش؛ چارلاش؛ رازىۋىتكا قىلىش

شَمَطَ ـَ شَمَطًا الشَّعْرُ: چاچ ئاقارماق

شَمَطاءُ م: ئاق چاچلىق ئادەم؛ قېرىپ چېچى ئاقىرىپ قالغان ئادەم

شَمَّعَ الشَّيْءَ: موم چىقارماق، شام قويماق

شَمَعَ ـُ شُمُوعًا و شَمْعًا ومَشْمَعًا: قىزىقچىلىق قىلماق

ـــ شُمُوعًا: چېچىلىپ كەتمەك، چۇۋۇلۇپ كەتمەك

شَمْع ج شُمُوع: ھەسەل مومى؛ شام

ـــ الْخَتْمِ: سۇرغۇچ

شَمْعَة: بىر دانە شام

مِصْباح ٤٠ ـــ: قىرىق ۋاتلىق لامپۇچكا

شَمْعَدان ج شَمَاعِدُ: شامدان، قەندىل

شَمْعِيّ: شامدەك، مومدەك، مومدىن ياسالغان

شَمَلَ ـُ و شَمِلَ ـَ شَمْلاً و شُمُولاً الْأَمْرُ الْقَوْمَ: تارقالماق، ئومۇملاشماق

ـــ الشَّيْءَ: ئۆز ئىچىگە ئالماق، تەركىبىدە بولماق

ـــ بِهِ: ئۇ سۇل تەرەپتە ياكى شىمال تەرەپتە دەپ قارىماق

شَمْل: بىرلەشمەك؛ بىرلەشمە، قوشما، ئىتتىپاقداش

شَمْلَة ج شَمَلاَت و شِمَال: خالات، پىلاش، چاپان، تون، پۈركەنجە

شَمْلَلَ الرَّجُلُ: تېز بولماق، چاققان بولماق، ئىتتىك بولماق

شِلْو ج **أَشلاء**: بىر پارچه گۆش
شَلُّوت ج **شَلالِيتُ**: ئىنتىرنىش كۆچى: تەپمەك
شُلُوق: ئىسسىق شامال
شَلِيتَة: خالتا، تاغار، قاپ
شَمَّ ـَ **شَمًّا**: تەكەببۇرلۇق قىلماق، هاكاۋۇرلۇق قىلماق، مەغرۇرلانماق
ـ **الْجَبَلُ**: قەد كۆتۈرۈپ تۇرماق
ـ ـُ **شَمًّا** و **شَمِيمًا وشَمِيمَا الشَّـيْءَ**: يوربماق، سەزمەك
شَمّ: پۇراش سېزىمى
شَمَّاء ج **شُمّ**: هاكاۋۇر، مۇتەكەببۇر، مەغرۇر
شَمَّاتَة: باشقىلارنىڭ بەشىغا كەلگەن بالا- قازادىن خوشال بولماق، ئىچى تارلىق قىلماق
شِمار: بەدىيان
شَمَّاس ج **شَمَامِسَة**: دىننى مۇراسىم ۋاستىلىرى
شَمَّاع: شام ياسىغۇچى ئىشچى: شام سودىگىرى
شَمَال: شىمال، شىمال تەرەپ: كۈنكەي: سول
شِمال ج **أَشْمُل** و **شَمَل وشَمائِلُ**: شىمال، شىمال تەرەپ، كۈنكەي، سول
ـ ج **شَمائِلُ**: مىجەز، تەبىئەت، خاراكتېر
شِمَالِيّ: شىمال تەرەپنىڭ، شىماللىق ئادەم: سولنىڭ، سول تەرەپنىڭ
شِمَام: چىلكە، سېبرىق قوغۇن: پۇراش سېزىمى يوقىرى بولغان
شَمَامَة: بىر دانە چىلكە ياكى سېبرىق قوغۇن
شَمْبَانِيا: شامپان هارىقى
شَمَّة: بىر چىمدىم ناسۋاي
شَـمَّتَ هُ: ئۇمۇتسىزلەندۈرمەك، مەيۇسلەندۈرمەك، روهىنى چۈشۈرمەك
شَمِتَ ـَ **شَمَاتًا وشَمَاتَةً بِـهِ**: ئىچى قارارلىق قىلماق، باشقىلارنىڭ بەشىغا كەلگەن بالا- قازادىن خوشال بولماق
شَمَخَ ـَ **شَمْخًا وشُمُوخًا الْجَبَلُ أو الأَنْفَ**: قەد كۆتىرىپ تۇرماق، تاغ بۇلۇتقا تاقاشماق
ـ **أَنْفَهُ أو بِأَنْفِهِ**: كۆزكە ئىلماسلىق، مەنسىتمەسلىك، يارىتماسلىق
شَمْخَرَ الرَّجُلُ: ئۆزىنى چىك تۇتماق، هاكاۋۇرلۇق قىلماق
شَمْخَرَة: هاكاۋۇرلۇق، ئۆزىنى چوك تۇتۇش
شَمَّرَ الثَّوْبَ عَنْ سَاقَيْهِ أو عَنْ سَاعِدَيْهِ: تۇرۇپ قويماق، كىيىمنى پاقالچىقىدىن تۇرۇپ قويماق
ـ **لِلأَمْرِ**: ئەھمىيەت بەرمەك، ئىتىبار بەرمەك
ـ **الشَّيْءَ**: يىغماق، توپلىماق، جەمئىي قىلماق
ـ **تِ الْحَربُ عَنْ سَاقِها**: شىددەتلىك جەڭ بولماق
ـ **إِلَى الْمَكَان**: بارماق، يۇرۇپ كەتمەك
ـ **فِي الأَمْرِ**: ئالدىراپ ـ تېنەپ قىلماق، هاپىلا- شاپىلا قىلماق
شَمَرَ ـُ **شَمْرًا الرَّجُلُ**: چاپسان بولماق، چاققان بولماق، تېز بولماق

شَنَفَ ـِ شَنْفًا إِلَيْهِ: تىكىلىپ قارىماق، دىققەت قىلىپ قارىماق

شَنْف ج شُنُوف وَ أَشْنَاف: زېرە، هالقا، سىرغا

شَنَقَ ـُ شَنْقًا الشَّيْءَ: ئاسماق، ئېسىپ قويماق

ـ الْمَحْكُومَ عَلَيْهِ بِالأَعْدَامِ: دارغا ئېسىپ ئولتۇرۇش جازاسى بەرمەك

شَنَق: تانا، ئارغامچا

شَنْق: ئېسىپ ئۆلتۈرۈش، بوغۇپ ئۆلتۈرۈش

شَنِيع ج شُنُع و شَنَائِع: قەبىھ، كۆزۈمىز، يىرگىنىشلىك؛ قورقۇنۇشلۇق

شَهَا ـُ شَهْوَةً الشَّيْءَ: تەشنا بولماق، ئارزۇ قىلماق، ئىشتىھا تارتماق؛ ئاغزىغا سېرىق سۇ كەلمەك؛ چىشنى بىلىمەك

شِهَاب ج شُهُب و شُهْبَان وَ أَشْهُب: ئاقار يۇلتۇز؛ مەشئەل

شَهَادَة: ئىسپات، دەلىل، پاكىت؛ ئىقرارنامە؛ شاھادەتنامە، دىپلوم؛ قۇربانلىق، قۇربانلىق نەزىرە

شَهَامَة: جەسۇرلۇق، باتۇرلۇق؛ ئالىيجانابلىق، يۈكسەكلىك؛ زېرەكلىك، ئەقىللىق

شَهَب: كۈلىرەڭ

شَهُبَ ـُ وَشَهِبَ ـَ شَهَبًا: كۈلىرەڭگە ئۆزگەرمەك، كۈلىرەڭگە ئايلانماق

شَهْبَاءُ م: كۈلىرەڭ، كۈلىرەڭلىك

شُهْبَة: كۈلىرەڭ

شَهُدَ ـُ شَهَادَةً فِي الْمَحْكَمَةِ: گۇۋاھچى بولماق، ئىسپاتلىماق، ئاقلىماق

شَهِدَ ـَ شَهَادَةً فِي الْمَحْكَمَةِ: گۇۋاھ بولماق، ئىسپاتلىماق، ئاقلىماق

ـ لَهُ بِكَذَا: ئىقرار قىلماق، تونۇماق

ـ ـَ شُهُودًا الْمَجْلِسَ أَوْ الْقِتَالَ: مەجلىسكە كەلمەك، يىغىنغا قاتناشماق؛ جەڭگە كىرمەك، جەڭ مەيدانىدا ھازىر بولماق

ـ الشَّيْءَ: كۆز نۇرى بىلەن كۆرمەك، بىلمەك

شَهْد ج شِهَاد: ھەسەل ھەرىسىنىڭ ئۇۋىسىدىكى ھەسەل

شَهَّرَ بِهِ: پىتنە - پاسات تېرىماق، يالغان - ياۋىداق گەپلەرنى توقۇپ چىقماق

ـ هُ بِالأَمْرِ: نام چىقارماق، مەشھۇر قىلماق

شَهَرَ ـَ شَهْرًا و شُهْرَةً هُ بِالأَمْرِ: نام چىقارماق، شۆھرەت قازانماق

ـ الشَّيْءَ: تارقالماق، تارقاتماق

شَهْر ج شُهُور و أَشْهُر: ئاي؛ ئىلان؛ ئىلان قىلىش، جاكارلاش

ـ الْعَسَلِ: شېرىنئاي، توينىڭ دەسلەپكى ئېيى

شُهْرَة: شۆھرەت، نام، ئابروي، ئاتاق

شَهْرِيّ: ئايلىق، ھەربىر ئاي

ـ ا: ئايمۇ - ئاي، ئاي بويىچە

شَهْرِيَّة: مائاش، ئايلىق مائاش

شَهَقَ ـَ شُهُوقًا الْجَبَلُ أَوِ الْبِنَاءُ: ئېگىز تۇرماق، قەد كۆتۈرۈپ تۇرماق

شُمْلُول ج شَمَالِيْلُ: ئاز مىقدار؛ يەڭگىل، يېنىك

شَمَّمَ الشَّيْءَ: پۇراتماق، پۇرىتىپ قويماق

شَـــمم: گىدىيىپ تۇرماق، هاكاۋۇرلۇق قىلماق؛ ئىگىزلىك، يۈكسەكلىك

شَمَنْدَر: قىزىلچا

شُمُوخ: ئېگىز؛ ئېگىز چوققا؛ قەد كۆتۈرۈپ تۇرغان

شُمُوع: قىزىقچىلىق، قىزىقچىلىق قىلماق

شَمِيّ: پۇراش سىزىمىغا مۇناسىۋەتلىك

شَـــمِيلَة ج شَـــمائِلُ: تەبىئەت، مىجەز، خاراكتېر؛ گۈزەل ئەخلاق

شَمِيْم: خۇشپۇراق؛ يېقىملىق ئادەم پۇرىقى

شَنَّ ـُ شَنَّاالْهُجُوم عَلَى الْعَدُوِّ: هۇجۇم قوزغىماق

شَنّ ج شِنان و أَشْنان: كونا تۇلۇم، ئەسكى تېرە خالتا

شَنَأَ ـَ وشَنِئَ ـَ شُنْأً و شَـــنْأَةً وشَـــنآنًا ومَشْنَاةً الرَّجُـــلَ: قاتتىق نەپرەتلەنمەك، قاتتىق يىرگەنمەك، قاتتىق بىزار بولماق

شَنْآن: يىرگىنىشلىك بولغان، نەپرەتلەنگەن، بىزار بولغان

شَنْأَة: يىرگىنىش، بىزار بولۇش، نەپرەتلىنىش

شَنَار: شەرمەندىلىك، رەسۋاچىلىق، خورلۇق

شَنَاعَة: قورقۇنۇشلۇق، دەھشەتلىك، ۋەھىمىلىك

شَنْأَى: نەپرەتلەنمەك، يىرگەنگەن، ئۆچ كۆرگەن

شَنِبَ ـَ شَنَبًاالْيَوْمُ: هاۋا قاتتىق سوغۇق بولماق

ـــ الرَّجُلَ: چىش پاك ـ پاكىزە بولماق

شَنْبَاءُ م: چىشى پاك ـ پاكىزە ئادەم

شَنْتَه: بوغچا، سەپەر خالتىسى؛ ساندۇق

شَنَّجَ الشَّيْءَ: تارتىشتۇرماق، تارتىشتۇرۇپ قويماق

شَنِجَ ـَ شَنَجًا الْجِلْدُ: تارتىشىپ قالماق

شَـــنَّرَعَلَيْه: تۆھمەت قىلماق، بۆھتان چاپلىماق، ئىغۋا توقىماق

شِنْشِنَة ج شَنَاشِنُ: خۇسۇسىيەت؛ ئادەت، رەسىم ـ قائىدە؛ تەبىئەت، مىجەز، خاراكتېر

شَنَّعَ الأَمْرَ عَلَيْه: تەنقىدلىمەك، سۆكمەك، ئەيىپلىمەك، كايىماق

ـــ الشَّـــيْءَ: قاتتىق ئەيىپلىمەك، قاتتىق سۆكمەك

شَنَعَ ـُ شَناعَةً و شُنْعًا وشَـــنَعًا شُـــنُوعًا الشَّيْءُ: قەبىھ بولماق، كۆرۈمسىز بولماق، يىرگىنىشلىك بولماق، سەت بولماق

شَـــنِع: پەسكەش، كۆرۈمسىز، قەبىھ؛ قورقۇنۇشلۇق

شَنْعَاءُ م: پەسكەش، ئىپلاس، قەبىھ

شُنْعَة: كۆرۈمسىزلىك، قەبىھلىك، يىرگىنىشلىك

شَـــنَّفَ الآ ذَانَ بِـــالْكَلامَ أو بِالْغِنَـــاءِ: زوقلاندۇرماق، يېقىملىق قىلماق، تەسىرلىك قىلماق

شَوْبَق: نوغوچ، خېمىر يارغوچ

شَوَّحَ الأَمْرَ: ئىنكار قىلماق، تانماق

شُوحَة: ساياكى سار (قۇش)

شُوْحَط: بىرخىل دەرەخ

شُوحِيَّة ج شَواحِيّ: لىم ياغاچ، خا ياغاچ، بالا ياغاچ

شَـوَّرَ: سىگنال بەرمەك، سىگنال قويۇپ بېرىش؛ بەلگە قىلماق

شَوْرَبَة: گۆش سۇيى، شورپا

شُـورَى: كېڭەش؛ مەسلىمەت؛ تەكلىپ بەرمەك؛ تەكلىپ

مَجْلِسُ الـ ـ فى الدَّوْلَة: دۆلەت كېڭىشى، دۆلەت مەجلىسى، كېڭەش پالاتاسى

شُـورِىّ: مەسلىھەتچىلىك، مەسلىھەت بەرگەن، تەكلىپ بەرگەن

شَـوَّشَ الأَمْـرَ: قالايمىقانلاشتۇرماق، ئارىلاشتۇرماق

شَوْشَاءُ م: باتۇر، يۈرەكلىك، قورقماس

شَوَّطَ: ئۇزۇن سەپەر قىلماق، ئۇزۇنغا سەپەر قىلماق

شَوْط ج أَشْواط: مەسىپە، نىشان؛ مۇسابىقە؛ بىر مەيدان؛ بىر ئۆچرىشىش؛ بىر قېتىملىق مۇسابىقە

الـ ـ الأَوَّل: ئالدىنقى يېرىم مەيدان

شَوْف الْجارِيَـةَ: زىننەتلىمەك، بېزەمەك، ياسىماق

شَوْك: تىرناق، سۆرەم؛ سۆرەم سالماق

شُوفَان: سۇلۇ (ئۆسۈملۈك)

شَوَّقَ هُ إِلَيْه: تەشنا قىلماق، سېغىندۇرماق، قىزىقتۇرماق

شَـوْق ج أَشْـواق: قىزغىنلىق، ئىنتىزار، قىزىقىش

شَوْكَ الشَّجَرُ: تىكەنلىك بولماق، تىكەن ئۆسمەك، شوخلىق يولماق

ـ الْحائِطَ: نامغا قوزۇق قاقماق، تامنى تىكەنلىك سىم بىلەن قورشىماق

شَوْكَة: بىر تىكەن؛ ئۆچلۇق چىش؛ كۈچ ـ قۇۋۋەت؛ شەۋكەت، ۋىلكا؛ چوڭقۇرلۇق

ـ الْحَرْب: ئۇچ ئاچماقلىق يالمانلىق نەيزە

شَوْك ج أَشْواك: تىكەن، شوخ

شُوكُولاتَة: شاكىلات

شَوْكِيّ: تىكەنلىك؛ مىخلىق؛ شوخلىق؛ تىكەندەك، شوخدەك

شَوْلَ اللَّبَنُ أو الْمَـاءُ: سۈت ياكى سۇ يېتەرلىك بولماسلىق، سۇ ۋە سۈت كېمىيىپ كەتمەك

شَوْل: تېز، چاپسان، دەرھال بولغان

شَوْلاءُ م: سولخەي، سول قول بىلەن ئىش قىلغۇچى

شَوْلَة: پەش (،)، پەش بەلگىسى

شَوْلَقِيّ: تاتلىق يېمەكلىك ساتقۇچى، تاتلىق يېمەكلىك ياسىغۇچى

شَهَقَ ـَ شَهِيقًا وشُهَاقًا وتَشْهَاقًا و شَهِقَ ـَ شَهِيقًا: نەپەس ئالماق؛ ئېشەك هاكرىماق؛ ئۆكسۈپ يىغلىماق، خورسىنىپ يىغلىماق

شَهْقَة ج شَهَقَات: هىق تۇتماق؛ كىكىرمەك؛ يۇقىرى ئاۋاز بىلەن توۋلىماق؛ هىق تۇتۇش، كېكىرەش

شَهْلاَءُ م: شەھلا كۆزلۈك

شُهْلَة: شەھلا كۆز

شَهُم ـُ شَهَامَةً و شُهُومَةً: مەردانە بولماق، مەرت بولماق، ئالىيجاناپ بولماق، ئېسىل بولماق؛ زېرەك بولماق

شَهْم ج شِهام و شُهُوم: جەسۇر، باتۇر؛ زېرەك، چېچەن، ئەقىللىق؛ ئېسىل

شَهْوَان: نەپسانىيەتچى، نەپسانىيەتچىلىك؛ بۇزۇق، شەرمى - ھايانى يوقاتقان

شَهْوانِيّ: نەپسانىيەتچىلىك، شەھۋانى، بۇزۇق

شَهْوَة ج شَهَوات وشَهًى و أَشْهِيَة: ئىشتىھا، ئىشتەي؛ ئارزۇ؛ شەھۋەت، جىنسىي ھەۋەس؛ قىزىقىش

شَهْوَى ج شَهاوَى: شەھۋانى؛ شەھۋەتپەرەس، نەپسانىيەتچى، ئاچكۆز، بۇزۇق

شَهْوِيّ: سەزگۈ ئەزانىك؛ ھېسى

شَهَّى الرَّجُلَ: جەلىپ قىلماق، مەھلىيا قىلماق، قىزىقتۇرماق

شَهِيَ ـَ شَهْوَةَ الشَّيْءَ: ناشتا بولماق، ئۇمىد قىلماق؛ ئاغزىغا سىغرىق سۇ كەلمەك، چىشىنى بىلمەك

شَهِيّ: ئارزۇلۇق؛ ئېھتىياجلىق تېتىيدىغان؛ مەزىلىك، تەملىك

شَهِيَّة: ئىشتىھا، ئىشتەي؛ ئارزۇ؛ شەھۋەت، قىزىقىش

شَهِيد ج شُهَدَاءُ و أَشْهاد: ئەزىمەت، شەھىد، قۇربان؛ دىن ئۈچۈن قۇربان بولغان

شَهْيَر: مەشھۇر، ئاتاقلىق، داڭلىق؛ ئامىسۇي

شَهْيَق: خىرقىرىماق، نەپەس ئالماق؛ ئۆلۈش ئالدىدا كۆكرەكتىن چىقىدىغان غىڑ- غىڑ ئاۋاز؛ ئېشەك ھاكرىماق

شَوّاء: كاۋاپچى، قوي كاۋىپى ساتقۇچى

شُواء: پىششىق گۆش، سۈرگۈش

شُواط: يالقۇن؛ ئوت ياكى قۇياشنىڭ ھارارىتى؛ تەشنالىق؛ توۋلىغان ئاۋاز

شَواغِلُ ج: ئىچى پۇشقان، ئىچى تېتىلدىغان

ـ الْحياة: كۈندىلىك ئۇشتاق - چۈشەك ئىشلار

شَوّافَة: لەيلىمە تاش

شَوَال ج شَوَا وِيْلٌ و شَوَاوِلُ: ھىجرىيە 10- ئاي

شَوّالَة: چايان، سىغرىق ئېشەك

شَوْب: ئارىلاشما ماددا، بىرىكمە بويۇم

شَوْبَة: ھىيلە - مىكىر ئىشلەتمەك؛ ساختىپەزلىك، كازىزاپلىق، يالغانچىلىق

پىشۋاسى: ئۇستازى، پىرى: يۇقىرى مەرتىۋىلىك ئادەم

ـــ قَبِيْلَة: قەبىلە ئاقساقىلى

شَيْخَة: قىرى ئايال، موماي

شَيْخُوخَة: قىرىپ قالماق، ياشىنىپ قالماق

شَيْخُوخِيّ: ياشىنىپقالغان ئادەمنىڭ، قىرىلىق

شَيَّدَالْبِنَاءَ: بىنا قۇرماق، بىنا سالماق

شِيْد: سېغىز لاي

شِيْرَاز ج شَيَارِيْزُ و شَوَارِيْزُ: ئۇيۇتۇلغان كالا سۈتى، قېتىق

شَيْرِج: كۈنجۈت مېيى

شِيْش: بىسى بوق قىلىچ، يۇمىلاق باشلىق قىلىچ

لُعْبَة الـــ : قىلىچۋازلىق، قىلىچ سەنئىتى

شِيْشَة ج شِيْش: چىلىم تاماكىسى، چىلىم

شَيَّطَ الصَّقِيْعُ النَّبَاتَ: قىراۋ ئۆسۈملۈكلەرنى قۇرىتىۋەتمەك، قىراۋ ئۆسۈملۈكلەرنى قۇرۇتۇپ قويماق

شَيْطَان ج شَيَاطِينُ: شەيتان، ئىبلىس: ئالۋاستى: ئالدامچى: كەپسىز، شوخ

شَيْطَانَة: ئايال ئالۋاستى: تۈلكە جىن: ئوپ ـ ئوچۇق ئالدامچى

شَيْطَانِيّ: ئىپلاسلىق، ئالدامچىلىق، مەككارلىق

شَيْطَانِيَّة: سەپقەتسىز، رەھىمسىز، ۋەھشى، دەھشەتلىك، ۋەھشىيانە

شَيْطَنَ: شەيتان بولماق، ئىبلىسقا ئايلانماق: ئوغرى مۈشۈكتەك تىمسىقلاپ يۈرمەك

شَيْطَنَة: جادىگەرلىك، سېھرىگەرلىك: بەتقىلىقلىق، بىمەنە چاخچاق

شَيَّعَ هُ: ئۇزۇتۇپ قويماق، ئۇزاتماق: ئىلھام بەرمەك، ئىلھاملاندۇرماق

ـــ الْجَنَازَةَ: جىنازىنى ئۇزۇتۇپ قويۇش، جىنازىنى ئۇزاتماق

ـــ النَّارَ: يېقىلغۇنى كۆپەيتمەك، كۆمۈرنى كۆپەيتمەك، ئوتنى ئۇلغايتماق

ـــ الْخَبَرَ: تارقاتماق، تارايتماق

شِيْعَة ج شِيَع و أَشْيَاع: ئەگەشكۈچى: مۇرىت، تەرەپدارى

ـــ: گورۇھ، مەزھەب، پىرقە: ئىلمى ئېقىم

الـــ : شىئە مەزھىبى

شِيْعِيّ: شىئە مەزھىبىنىڭ: شىئە مەزھىپىنىڭ بىر مۇرىتىغا ئايلانغان: شىئە مەزھەپىدىكى ئادەم

شَيِّق: سغىنغۇچى، تەشنا بولغۇچى، ئارزۇ قىلغۇچى

شِيْك ج شِيكَات: چەك، ھۆججەت، پېرىۋوت

شَيْكَرَان: سوكات (زەھەرلىك ئۆسۈملۈك)

شَيَّلَ هُ: يۇقىرى كۆتۈرمەك: يۈك يۆتمەك، يۈك كۆتۈرمەك

شِيْمَة ج شِيَم: ئادەت، مىجەز، خۇلۇق

شَيْن: ئەيىپ، نومۇس

شُيُوع: تارقىلىش، ئومۇملىشىش

شُيُوعِي: كوممۇنىزىملىق: كوممۇنىست: كوممۇنىزىمغا مۇناسىۋەتلىك بولغان

شُيُوعِيَّة: كوممۇنىزىم

شَوَّنَ الْغِلاَلَ: ئىسكىلاتقا كىرگۈزۈپ ساقلىماق

ـــ هُ: دۆۋلىمەك، توپلىماق، يىغماق

شُـــوم: شۇم، بەختسىزلىك، شۇملۇق، نەسلىك

ـــ ج شُومات: زىرىق دەرىخى

شَوْنَة ج شُوانٌ: ئاشلىق ئامبىرى، ئاشلىق ئىسكىلاتى

شَوَّهَ الْوَجْهَ أو الْجِسْمَ: يارىدار قىلماق، مەجرۇھ قىلماق، ناكا قىلماق، جاراھەتلەندۈرمەك

ـــ هُ: ناتوغرا ئىشلەتمەك، كەلىسە ـ كەلمەس ئىشلەتمەك؛ بۇزماق؛ بۇزۇپ كۆرسەتمەك، بۇرمىلىماق

شَوِهَ: مېيىپ، ناكار؛ بۇزۇش، بۇرمىلاش

شَوِهَ ـَ شَوَهًا الْوَجْهُ: چىرايى سەت بولماق، غەيرى تەبئىي بولماق؛ سەت بولماق، كۆرۈمسىز بولماق

شَوْهاءُ م: بەتبەشىرە چىراي؛ كۆرۈمسىز سەت ئايال

شَوَىَ ـِ شَيًّا اللَّحْمَ أو غَيْرَهُ: پىشۇرماق، كاۋاپ قىلماق

شَوِيّ: كاۋاپ، پىشۇرۇلغان گۆش

شُوَيَّهْ: كىچىك، كىچىككىنە، ئازغىنا؛ ئاستا ـ ئاستىراق

شَيّ: پىشۇرۇلغان، كاۋاپ قىلىنغان، ئوتقا قاقلانغان

شَيْءٌ ج أَشْياءُ جج أَشاوَى و أَشْياء ات و أَشاوات و أَشايا: نەرسە، شەيئى؛ ئىش؛ ئوي ـ خىيال

ـــ اً ـَ ـــ اً: ئاز ـ ئازدىن، ئاستا ـ ئاستا، تەدرىجىي

شِيَاط: كۆيۈك پۇرىقى، نەرسىنىڭ كۆيۈپ چىققان پۇرىقى

شَيَّال: هاممال، مال توشۇغۇچى؛ تۈنلۈك، قازان جازىسى

شَيَّبَ هُ: چاچنى ئاقارتماق

شُيَّب: هۆپۈپ (قۇش)

شَيْب: چاچ ئاقارماق

شَيْبَة: يەر يېپىلچىسى، مۇخ

شِيَة: چپار، ئالا، ئىۋەن، ئەيىپ، تۇقسان

شِيْت: فوتو خىمىيىلىك گۈل بېسىلغان رەخت

شِيح: ئاچچىق ئەمەن (ئۆسۈملۈك)

ـــ خُراسانِيّ: قىل يوپۇرماقلىق ئەمەن، خوراسان ئەمەنى

شَيَّخَ: قېرىماق، قېرىپ كەتمەك، ياشىنىپ قالماق

ـــ هُ: پىشۋا دەپ قارىماق، ئۇنى پىشۋا تۇتماق

ـــ عَلَيْهِ: ئەيىپلىمەك، كايىماق

ـــ بِهِ: هاقارەتلىمەك، خارلىماق، تىللىماق

شَيْخ ج شُيُوخ و أَشْياخ و شِيْخَة و شِيخان و مَشْيَخَة ومَشِيْخَة جج مَشايِخُ و أَشايِيْخُ: قېرى، بوۋاي، ياشانغان ئادەم؛ باشلىق، داهى؛ ئىسلامغا ئىشەنگەنلەرنىڭ

ـــ ـِ صِيَبًا: توغرا بولماق، مۇۋاپىق بولماق
ـــ هُ السَّهْمُ: نۇنىڭغا ئوق چىقارماق، ئوق ئاتماق
صـــابَة: (بىر تـوپ) ئاچچىق دەرەخ: تاۋۇز شەربىتى: بالايىئاپەت: كالۋا، دۆت
صابِح: يېڭى (بولكا، سۈت)
صـــابَدَهُ: بەرداشلىق بەرمەك: چىداشلىق بېرىشمەك
صـــابِر: بەرداشلىق بەرگۈچى: چىداملىق كۆرسەتكۈچى: سەبىرى قىلغۇچى
صابِغ: بوياقچى، بوياش ئىشچىسى
صابُورَة: پاراخوت كايوتاسىغا مۇقىم بېسىپ تەسىر قىلدۇرغان ئېغىر نەرسە
صابُورِيَّة ج صَوابِيْر: قۇمۇش سېۋەت
صابُون: سوپۇن
صابُونَة: بىر پارچە سوپۇن
ـــ الرِّجْل: لېپەك (تىزلىك)
صـــابُونِيّ: سوپۇن ياسىغۇچى: سوپۇن سودىگىرى: سوپۇنلۇك، سوپۇندەك
صابِيَة ج صَوابٍ: شەرقىي شىمال شاملى
صاتَ ـُ صَوْتًا وصُواتًا: ئاۋاز چىقارماق، ۋارقىرماق: بېلەت تاشلىماق (سايلامدا)
ـــ عَلى أوفى جانِبِ فُلانٍ: مەلۇم كىشىگە بېلەت تاشلىماق
صاتَّ هُ: بىرلىكتە جەك قىلماق
صاج: تۆمۈر تاختا: نان پىشۇرغان قازان
ـــ مُمَوَّج أومُصَلَّع: چايقىلىۋاتقان تۆمۈر تاختا (دېڭىزدىكى دولقۇندا)
صاحَ ـُ صَوْتًا الشَّيْء: يارماق، ئاچماق
ـــ ـِ صَـحًا و صَـيْحَةً وصُـياحًا و صَـيَحانًا: ۋارقىرماق، توۋلىماق: ئۇنلۇك ئاۋاز بىلەن ۋارقىرماق
ـــ بِفُلانٍ: مەلۇم كىشىنى چاقىرماق
ـــ عَلَيْه: ئۇنىڭغا كايماق، ئەيىپلىمەك
ـــ صِياحًا الدِّيْكُ: خوراز چىللىماق
صاحٍ (الصّاحِي): سەگەك، ئويغاق، بىدار: ئوچۇق: بىر نالىمۇ بۇلۇت يوق
صاحَبَ هُ: ھەمرا بولماق، يولداش بولماق
ـــ الـمُغَنِّيَ: تەڭكەش قىلىپ چالماق
صاحِب ج صَحْب و أَصْحاب وصُحْبَة وصِحاب و صُـحْبان و صِـحابَة ججج أَصاحِيبُ: دوست: ھەمراھ: خىزمەتداش: بۇرادەر: ئىگە، خوجايىن
ـــ الشَّيْء: ئىگىدارچىلىق قىلغۇچى، نەرسە ئىگىسى
ـــ الأَمْر: ئىش ئەھلى ساھىبخان، ئىگە
ـــ الْعِـزَّة أوالسَّـعادَة أو الْمَعـالِي: ھەززەتلىرى، جانابلىرى (باش ئەلچىگە قارىتا ھۆرمەت سۆزى)
ـــ السُّمُوّ أوالدَّوْلَة: ھەززەتلىرى، نالىيلىرى (شاھزادە ياكى پادىشاھقا قارىتا ئېيتىلىغان سۆزى)

ص ــ الصّاد

ص (صـــاد): ئەرەب ئەلىپبەسىنىڭ جەدۋەلىدىكى 14- ھەرپ بولۇپ، ئەبجەد ھېسابى بويىچە «90» نى بىلدۈرىدۇ.

ص: تۆۋەندىكى سۆزلەرنىڭ قىسقارتىپ يېزىلمىشى بولىدۇ: ــ

صفحة: (بەت)

صفر: (ھىجرىيە 2- ئاي)

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ (ئاللاھ ئۇنىڭغا تىنچ ــ ئامانلىق بەخت ئاتا قىلسۇن)

صائب ج صياب: توغرا قىلغۇچى: راست: مۇۋاپىق

صُؤابَة ج صُؤاب و صِئْبان: پىت لېچىنكىسى، پىت توخۇمى، سىيكە: ئالتۇن دانچە

صَـــائِت: توۋلىغان، ئاۋاز چىقارغان: توۋلىغۇچى

صائحَة ج صَوائِحُ: ھۆكۈرۈپ يىغلاپ ماتەم تۇتقان ئايال: قورققان

صائد: ئۇۋ ئۇۋلىغۇچى، ئۇۋچى: بىلىقچى، بىلىق ئۇۋلىغۇچى

صائِرَة: قۇرۇق ئوت ــ چۆپ

صَائِغ ج صَاغَة وصُيَّاغ و صُوَّاغ: زەكەر، ئالتۇن ــ كۈمۈشتىن زىننەت بويۇملىرىنى ياسىغۇچى

صَـــائِف: تۆكلۈك، يۇڭلۇق، مويلۇق: ئىسىق

صائم ج صُوَّام و صُيَّام و صُوَّم و صُيَّم وصُيَّم و صِيام: روزىدار، پەرھىز قىلغۇچى، روزا تۇتقۇچى

صائِمَة: روزىدار ئايال

ــ مِنَ السَّكاكِين: ئىتتىك پىچاق، ئۆتكۈر پىچاق

صَـــائِن: قوغدىغۇچى، ساقلىغۇچى، مۇھاپىزەت قىلغۇچى

صَبَ ــ صَأْبًا: كۆپ يېمەك، كۆپ ئىچمەك

ــ الرَّأْسُ: كاللا ئىشلەتمەك، ئاقلانە بولماق، ئاقىل بولماق

صابَ ــُ صَوْبًا و صَيْبُوبَةً السَّهْمُ الْهَدَفَ: نىشانغا تەككۈزمەك، دەل جايغا تەككۈزمەك

ــ صَوْبًا و صَبابًا و صَيْبُوبَةً الْمَطَرُ: يامغۇر قويۇلۇپ ياغماق

صارَ ـَ صَوْرًا و صَيْرُورَةً: ئاۋاز چىقارماق: كەسمەك، ئۆزمەك؛ ۋارقىرىماق

ـ بِهِ صَيْرًا وصَيْرُورَةً و مَصيرًا وغَيْرُهُ: بولۇپ قالماق، ئايلانماق، ئۆزگەرمەك

ـ لَهُ الأَمْـرُ: ئىش باشقا كەلمەك، ئىش ئۆزگە كەلمەك

ـ يَفْعَـلُ: تۇتۇش قىلماق، باشلىماق، كىرىشمەك

ـ الأَمْرُ إِلَـى كَـذا: نەتىجە ئۇچۇن، ئاخىرى ئۇچۇن

صارَّ عَلَى الأَمْـرِ: ...نى قىلىشقا ئۇنى مەجبۇرلىماق

صارٍ (اَلصَّارى) ج صُرّاء و صَـرارِىّ: كېمىچى، دېڭىزچى، ماتروس

ـ ج صَوارٍ: ماچتا، موما، خادا

صـارَّةٌ: ئېھتىياج، ھاجەت، تەلەپ: ئۇسۇماتاق، تەشنا قىلماق

صارَحَ هُ بالأَمْرِ: ئۇنىڭغا روشەن بولماق، ئۇنىڭغا ئېنىق بولماق

ـ بِمـا فى نَفْسِـهِ: كۆڭلىدىكى گەپنى قىلماق، قەلبىدىكى گەپنى چىقىرىپ قىلماق

صَارِخ: خوراز: قوتقۇزۇشنى تەلەپ قىلىپ ۋارقىرغۇچى

صارِخَة: (قوتقۇزۇڭلار!) دەپ توۋلىغان ئاۋاز

صارِد: كىچىكە ئىگە بولغان، ئۇنۇملۇك، ئەھمىيەتلىك

سَهْم ـ: دەل جايىغا تەككەن ئوق

صارِدَة ج صَوارِدُ: سوغۇق شامال

صـارَعَ هُ: بىقتىشىمەك؛ ئېلىشماق، تۇتۇشۇپ قالماق

صـارَمَ هُ: مۇناسىۋەتنى ئۈزمەك، ئالاقىنى ئۈزمەك

صارِم ج صَوارِمُ: ئۆتكۈر ئىنتىك: قەتئىي: كەسكىن: شىر (ھايۋان)

صارُوج: سېغىز لاي

صارُوخ ج صَـوارِيخُ: راكىتا: ئىس ۋە تۈتۈن

صارُوخِىّ: راكىتانىك، راكىتالىق

صـارُوخَة: راكىتا: توروپىدا (سۇ تېگىدە ئۈزۈپ يۈرىدىغان مينا)

صارُور: ئۆكتەم، لۇكچەك: ئۆزى مۇستەقىل

صَأْصَأَ: (قوش، ھاشارەتلەر) چىرت ـ چىرت قىلىپ ئاۋاز چىقارماق، چىرت ـ چىرت قىلماق

صـاعَ ـُ صَـوْعًا الْحُـبَّ: «ساھ»لەپ ئۆلچىمەك (بىر خىل ئۆلچەم بىرلىكى): «ساھ»لىماق

ـ هُ: ناتوغرا ئىشلەتمەك: تارقىتىۋەتمەك: قورقىتىۋەتمەك

ـ بِـ صَـيْعًا الْغَـنَمَ: قوي ئوينى تارقىتىۋەتمەك ياكى چېچىۋەتمەك: قالايمىقان قىلىۋەتمەك

ـــ السُّمُوِّ الْمُلُوكِيَّ: ئالىيلىرى، ئالىيجانابلىرى (مىللىي پادىشاھلارغا قارىتا ھۆرمەت سۆزى)

ـــ الْعَظَمَةِ أو الْجَلالَةِ: ئالىيلىرى (پادىشاھ، خانلارغا قارىتا ھۆرمەت سۆزى)

صاحِبة ج صَواحِبُ: ئايال ھەمرا؛ ئايال دوست؛ ئايال خوجايىن، قوشىناچىم، خوجايىنىڭ ئاغچىسى؛ ئايال، رەپىقە، خوتۇن

صاحَة ج صاح و صُوح: ئۆسۈملۈك ئۆسمەيدىغان جاي

صاخَ ـُ صَوْخًا فى الأَرْضِ: بورغلىماق، بورغلاش، يەر ئاستىغا بۇرغلاپ كىرمەك

صاخَّة ج صاخ: قاتتىق ئاۋاز؛ پارتىلاش ئاۋازى؛ قۇلاقنى يارغۇدەك قاتتىق ئاۋاز

اَلْ ـــ: قىيامەت كۈنى چېلىنىدىغان ئىككىنچى سۇر

صاخِر: تۆمۈردىن – تۆمۈرگە ئۆرۈلۈپ چىققان ئاۋاز

صاخِرَة: فار - فۇر چۆگۈن: فار - فۇر قاچا؛ چاقچۇق قاچا

صادَ ـَ صَيْدًا الْحَيَوانَ أوغَيْرَه: ئوۋلىماق، ئوۋ ئوۋلىماق؛ بېلىق تۇتماق

ـــ هُ بِالْمَعْرُوفِ: قىزىقتۇرماق، قايمۇقتۇرماق؛ تارتىماق، ئالدىماق

صاد ج صَيْدان و أَصياد: مىس، يېشىل مىس

صاد (الصَّادى) ج صُيدان و أَصياد: نەشىنا ئادەم، چاڭقىغان ئادەم

صادِح: ناخشا ئېيتىقۇچى، ناخشىچى؛ قۇش (سايرىغۇچى)

صادَرَ الشَّيْءَ: مۇسادىرە قىلماق، ھۆكۈمەت ئىختىيارىغا ئالماق

ـــ الحُقُوقَ: ھوقۇقنى تارتىۋالماق، ھوقۇقنى ئۆتكۈزۈۋالماق

ـــ هُ عَلَى مالِه أوبِه: ئۇنىڭغا قاتتىق تەلەپ قويماق

صادِر: ئېكسپورت قىلىنغان، سىرتقا چىقارغان

ـــ عَنْ كذا: ...نىڭ مۇناسىۋىتى بىلەن؛ نىڭ سەۋەبى بىلەن

اَلـــ ات والْوارِدات: ئېكسپورت قىلىنغان ۋە ئىمپورت قىلىنغان ماللار

صادَفَ هُ: ئۇچراشماق، ئۇچرىشىپ قالماق؛ قارىمۇ قارشى كېلىپ قالماق، يۈزمىيۈز كېلىپ قالماق

صادَقَ هُ: دوستلاشماق، مۇناسىۋەتلەشمەك

ـــ عَلَى كَذا: قوللىماق، قۇۋۋەتلىمەك؛ قوشۇلماق

ـــ هُ الْمَوَدَّةَ أو النَّصِيحَةَ: سەمىمىيىلىك بىلەن تىركەشمەك، ھەققىي تىركىشمەك

صَادِق: راستچىل، ھەققىي، سادىق، سەممىي

صادَمَ هُ: سوقۇلۇپ كەتمەك، ئورۇلۇپ كەتمەك

صـــاقَبَ هُ: يېقىنلاشماق، يېقىن قالماق؛ قارىمۇقارشى بولماق، ئۇدۇلمۇ ئۇدۇل

صاقِر: نۇرلۇق كۆز، ئۆتكۈر كۆز

صاقِرَة ج صَواقِرُ: بالا ـ قازا، چوڭ ئاپەت

صاقِح: ئالدامچى؛ ئاغمىچى

صاقُور ج صَواقِرُ: تۇرنا؛ تاش پالتا؛ يېڭى دىنىنىڭ زالى؛ چوڭ قىيىنچىلىق

صالَ ـُ صَوْلاً و صِـيالاً و صُـئُوولاً وصَيَلانًا و مَصالَةً عَلَيْه: ھۇجۇم قىلماق، چېقىۋالماق، زەربە بەرمەك، مەغلۇپ قىلماق، يەڭمەك

ـــ صَوْلاً و صَوْلَةً عَلَى: چاچراپ چىقىپ ئېتىلىماق، چاچراپ ئېتىلىپ كەلمەك، سەكرەپ چىقىپ ئېتىلىماق

صالِب: قىزىتما، ئىسسىتما

صالَّة: زال؛ كىنو مايدانى

ـــ رقْص: ئۇسۇل زالى

ـــ الْحلاقَة: ساتراچخانا

صـــالَحَ هُ: كېلىشتۈرمەك، ئەپلەشتۈرمەك، ياراشتۈرماق

ـــ هُ: كېلىشىپ قالماق، يارىشىپ قالماق، ئەپلىشىپ قالماق

ـــ هُ عَلَى كذا: ماقۇل بولماق، قوشۇلماق، رازى بولماق

صالِح ج صُـلَحاءُ و صُـلاّح: ياخشى ئوبدان، مۇۋاپىق

ـــ لِكَذا: ... نىڭغا ماس كەلمەك، مۇۋاپىق كەلمەك

الـ ـــ الْعام: جامائەت پاراۋانلىقى، ئومۇمىي مەنپەئەت

قَدْر ـــ مِنَ الْعِلْمِ: تولۇق بولغان بىلىم، مۇكەممەل بولغان

صالُون: زال، ساراي

صامَ ـُ صَوْمًا و صِـيامًا عَـنْ كَـذَا: كەسىمەك، ئۆزمەك؛ پەرھىز قىلماق؛ روزا تۇتماق

ـــ شَهْرَ رَمَضـانَ: رامىزان ئېيىندا روزا تۇتماق

ـــ: كەم سۆز قىلماق، جىمخور بولماق

صامِت ج صُمُوت و صَوامِتُ: سۈكۈت قىلغۇچى، جىم تۇرغۇچى، جىمخور

ـــ مِنَ الْمَالِ: ئالتۇن ـ كۈمۈش بايلىق (بايلىقلاردىن ئالتۇن كۈمۈشنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ، باشقا بايلىقلار بۇنىڭغا كىرمەيدۇ)

صامَدَهُ: ئۇرۇشماق، جەڭ قىلماق؛ قارشى تۇرماق، قارشلاشماق

صـــامِد: قەتئىي، مۇستەھكەم، قەيسەر؛ چىداشلىق بەرگەن، قارشى تۇرغان

صامُولَة: گايكا (ۋىنتانىڭ باش قىسمى)

صانَ ـُ صَوْنًا و صِـيانًا وصِـيانَةً هُ: قوغدىماق، مۇھاپىزەت قىلماق، قوغداپ ساقلىماق

ـ القَوْمَ: ئاردا قوتراتقولۇق قىلماق
صاع ج أَصْوُع و أَصْوُع و صُـوع و صِـيْعَان و صُـوعان: قەدىمكى زامانىدا قوللىنىدىغان ئۆلچەم بىرلىكى بولۇپ (72 لېترغا ياكى 480 مىسقالغا تەڭ ياكى 2 كىلو 40 گىرامغا تەڭ): كۆگۈل ئېچىش سەيلە قىلىش مەيدانى: تەنتەربىيە مەيدانى: كۆكرەك، تۆش، كۆكسى
ـُ ا بِـ ـ: چىش چاقماننىڭ چىشى چاق: قانغا ـ قان، جانغا ـ جان ئالماق
صاعَة: كۆگۈل ئېچىش مەيدانى، تەنتەربىيە مەيدانى
صاعِدٌ: يۇقىرى ئۆرلىگۈچى، كۆتۈرۈلگۈچى
مِـنَ الآن و ـ أَ: ھازىردىن باشلاپ، بۇنىدىن باشلاپ
صاعِقَة ج صواعِقُ: چاقماق، گۈلدۈرماما
صانِعَة الـ ـ: چاقماق قايتۇرغۇچ
صاغَ ـُ سُوْغًا وصِـيغَةً و صِـياغَةً و صَـيْغُوغَةَ الشَّـيْءَ: قۇيماق (مېتال ئېرىتمىلىرىنى قىلىپقا قۇيماق)
ـ صَوْغًا الشَّيْءَ: قۇيۇپ ياسماق
ـ الذَّهَبَ أو الفِضَّةَ: ئالتۇن، كۈمۈشتىن زىننەت بويۇملىرىنى ياسماق
ـ الْكَلِمَةَ: سۆز شەكلى بويىچە شاخلاپ چىقارماق
صاغ: ساغلام، مۇكەممەل: قۇرۇقلۇق ئارمىيە مايورى (ھەربىي ئۇنۋان)؛ ئاساسىي يول
صاغِ (الصّاغِي): تىكىستىلىنىڭ دىققەت بىلەن قۇلاق سالغۇچى، زەن قويغۇچى
صاغِر ج صَغَرَة: خارلىققا رازى بولغۇچى: خار بولۇپ قالغۇچى، خار بولۇپ قالغان
صَافَ ـِ صَيْفًا بِالْمَكانِ: مەلۇم سالقىن جايدا يازنى ئۆتكۈزمەك
ـ الْيَوْمُ: قاتتىق ئىسسىق بولماق
صافٍ (الصّافِي): سۈزۈك، ساپ، پاكىزە: پاك ـ پاكىزە بولغان
اَلْوَزْن الـ ـ ى: ساپ ئېغىرلىق
صافِي النِّيَّة: سەممىي، توغرا نىيەتلىك، ساپ دىل، ئاق كۆڭۈل
ـ الرِّيْح: ساپ پايدا
ـ الإِيْراد: ساپ كىرىم
صافَحَ هُ: قول ئېلىشماق، قول ئېلىشىپ كۆرۈشمەك
صـافِر: ئۇشقىرتقۇچى، ئىسقىرتقۇچى: چاقىرىلغان قۇش، كۆندۈرلگەن قۇش
صافَقَ الرَّجُلانِ عِنْـدَ الْبَيْـعِ: ئېلىم - سېتىمدا قولىنى - قولغا ئۇرۇپ قول ئېلىشماق، كېلىشىمدە قول بېرىشمەك
صافِن ج صُفُون و صَوافِنُ: يۇشۇرۇن ۋىنا تومۇرى: دائىم ئۇچ پۇتلاپ ئۆرە تۇرىدىغان ئات
صـافِي هُ: سەممىي تىركىشىش، ھەققىي تىركىشىمەك، سەممىي رىقابەتلەشمەك

صُبَابَة: تاشلاندۇق، قالدۇق، ئېقىندى، ئاشقان ـ تاشقان؛ ئاز مىقدارداكى قالدۇق

صَبَاح: سەھەر، تاڭ سەھەر، ئەتىگەن

ـ الْخَيْر: خەيرلىك سەھەر

ـ مَسَاء: ئەتىگەن ـ ئاخشام

صَبَاحِيّ: ئەتىگەنلىك؛ ئەتىگەندەك

صُبَّار صُبَّار: شارسىمان كاكتوس (ئۆسۈملۈك)؛ ھىندىستان خورمىسى

صَبَارَة: قاقاس يەر؛ ئىنىس ـ جىن يوق يەر؛ رازىۋېتكا قىلىش؛ رازىۋېتچىك

صُبَارَة: تاش، پاقاق سىلىق تاش

صَبَّاغ: بوياقچى، بوياق ئىشچىسى؛ يالغانچى

صباغ ج أَصْبِغَة: بوياق ماتېرىياللىرى

صَبَاغَة: بوياقچىلىق

صَبَّان: سوپۇن ياسىغۇچى؛ سوپۇن سودىگىرى

صَبَب ج أَصْبَاب: ئېقىپ كەرگەن (دەريا)؛ دۆڭ يول؛ يانتۇ يول، يانتۇ ئېتىز

صُبَّة: سېغىنغۇچى، نەشا بولغۇچى، ئاشىق بولغۇچى

صَبَّة ج صُبَب: قالدۇق سۇ، ئېقىندى سۇ؛ ئادەم توپى

صَبَّحَهُ: سەھەر بېرىتىپ كەلمەك؛ ئەتىگەنلىك سالام قىلماق، ئەتىگەنلىك سالام بەرمەك

ـ الْقَوْمَ: ئەتىگەن ھوجۇم قىلىپ كىرمەك

صَبَحَ ـُ صَبَاحَةَ الْوَجْهُ: يۈزى نۇر چاچماق، يۈزدىن نۇر ياغماق

ـ الْغُلَامُ: قامەتلىك بولۇپ ئۆسمەك

صُبْح ج أَصْبَاح: ئەتىگەن، سەھەر، تاڭ ۋاقتى؛ بىر قاراپلا تونۇۋالغان ئىش

صَبَحَ ـَ صَبْحًا و صُبْحَةَ الْمُعْدِن: چاقماپ نۇر چاچماق

صُبْحَة: ئەتىگەنلىك تاماق؛ ئەتىگەنلىك سەزگۈ؛ قىزغۇچ رەڭ، گۈش رەڭ

صَبَّرَهُ: بەرداشلىق بېرىشنى تەلەپ قىلماق، چىداپ تۇرۇشنى تەلەپ قىلماق؛ سەبرى قىلىشقا تەۋسىيە قىلماق

ـ الْمَيِّتَ: جەسەت ساندۇقىنى خۇشپۇراقلاپ ياساپ چىقماق

ـ الْكَأْسَ: ئىستاكاننى تولدۇرماق

صَبَرَ ـِ صَبْرًا عَلَى كَذَا: چىدىماق، چىداشلىق بەرمەك، بەرداشلىق بەرمەك، سەبرى قىلماق

ـ نَفْسَهُ: ئۆزىنى تۇتۇۋالماق، ئۆزىنى ھاي بەرمەك، ئۆزىنى بېسىۋالماق

ـ عَنِ الشَّيْءِ: ئۆزۈلمەك، ئايرىلماق، ئۈزمەك

ـ ـُ صَبْرًا و صَبَارَةً بِهِ: كاپالەت بەرمەك، ۋەدە بەرمەك

صانَعَ هُ: خوشامەت قىلماق، سۈنئىيىلىك قىلماق؛ رايىغا باقماق، ماسلاشماق؛ ئۆزىگە تارتماق، ئۆزىگە قاراتماق

صانِع: ياسىغۇچى، ئىشچى؛ ئىشلەش سانائىتىنىڭ ئادىمى؛ كارخانچى

صانِق: تارقالغان سېسىق پۇراق؛ سېسىق پۇراق تارقالغان

صاهَرَ القَوْمَ أو فِيهِمْ أو إلَيْهِمْ: قۇدىلاشماق؛ ئۇلارنىڭ كويئوغلى ياكى يېزىنىسى ياكى سىڭىلنىڭ ئېرى بولماق

صاهِل ج صَواهِلُ: ئات

صَأَى ـَ صَئِيًّا الْفَرْخُ وَالقَقْرَبُ: چۇڭ ـ چۇڭ قىلماق، ۋىچىرلىماق؛ چىرت ـ چىرت قىلىپ ئاۋاز چىقارماق؛ بوش سايرىماق، يەڭگىل ناخشا ئېيتماق

صايِع: لايغەزەل، شالاق، لەلەڭلەپ يۈرگۈچى

ص ب: صُنْدُوق الْبَرِيْد: نىڭ قىسقارتمىسى بولۇپ (پوچتا ساندۇقى) دېگەن بولىدۇ

صَبَّ ـُ صَبًّا الْمَاءَ: قۇيماق، تۆكمەك، چاچماق

ـ فى قَالِب: قىلىپقا قۇيماق، قۇيۇپ باسماق

ـ ـِ صَبًّا وصَبِيبًا النَّهْرُ فى الْبَحْرِ: دەريا سۈيى دېڭىزغا قويۇلماق

ـ ـَ صَبابَةً إلَيْهِ: تەشنا بولماق، ئىنتايىن سېغىنماق

صَبَّ: تەپچىپ چىققان، سىرغىيىپ چىققان؛ ئاشىق، ئىشىق ئوتىدا كۆيگۈچى، جان ـ دىلىدىن ياخشى كۆرگۈچى، جاندىن ئەزىزلىگۈچى؛ قويۇپ باسماق؛ قويۇپ ياسالغان نەرسە

صَبَأَ ـَ وصَبُؤَ ـُ صَبْأً و صُبُوْءًا: دىننى بۇزماق، دىننى ئۆزگەرتمەك؛ دىندىن چىقىپ كەتمەك

ـ السِّنُّ أو النَّباتُ: چىش چىقماق؛ بىخ چىقارماق

ـ النَّجْمُ: يۇلتۇز كۆرۈنمەك، يۇلتۇز زاھىر بولماق

صَبا ـُ صُبْوَةً وصَبْوًا و صُبُوًّا إلَيْهِ أولَهُ: قاتتىق سېغىنماق، ئاشىق بولماق، ئىشىق ئازابىدا كۆيمەك

ـ : بالىنىڭ خۇمارى بولماق، بالىنىڭ ھەۋىسى بولماق، كۆڭۈل ئېچىشقا ئامراق بولماق، بالىلارچە ھەۋەس قىلماق

ـ تِ الرِّيْحُ: شەرق شامىلى چىقماق

صَبًا م: شەرقىي شاملى؛ ئۈچ بال شامال

صِبًا: ياشلىق، ياشلىق مەزگىلى؛ ئىشتىياق، سېغىنىش

صَبَاء: ياشلىق مەزگىل، ياشلىق دەۋر، ياشلىق

صَبابَة: قاتتىق سېغىنىش، ئاشىقلىق؛ ئىشىق ـ كۆيۈك

صَبِيَ ـَ صَبَاءً: باللارچە ھەرىكەت قىلماق: باللار بىلەن بىللە ئويناماق

ـ إِلَيْهِ: تەشنا بولماق، سېغىنماق

صَبِيّ ج صِبْيَة و صُبْيان و صُبْوان و أَصْبِيَة ة و صِبْوَة و أَصْب: ئۆسمۈر ئوغۇل بالا، كۆدەك بالا، سەبىي ئوغۇل بالا، نارسىدە ئوغۇل بالا

ـ مِنَ السَّيْف: شەمشەرنىڭ تېغى، شەمشەر بېشى

صِبْيانِيّ: كۆدەكلىك، باللىق، ئۆسمۈرلۈك

صَبِيب: تەپچەپ چىققان، ئېقىپ چىققان: قان: تەر: ئېسىل ھەسەل، ئالىي ھەسەل

صَبِيَّة ج صَبايا: قىز بالا، قىزچاق: ئۆسمۈر قىز، نارسىدە قىز

صَبِيح ج صِباح: گۈزەل، چىرايلىق: قاملاشقان، كېلىشكەن

صَبِيحَة ج صَباح: نۇر يېغىپ تۇرىدىغان: گۈزەل، چىرايلىق، كېلىشكەن

ـ: تاڭ شەھەر، ئەتىگەن

صُبَيْدَح: سىياھ بېلىق

صَبِير ج صُبَراء: چىدامچان، بەرداشلىق بەرگۈچى، سەبرى قىلغۇچى: باشلىق، كاتىباش

ـ ج صُبُر: تاق بۇلۇت

صُبَيْر ، صُبَيِّر: كاكتۇس، پىتەكگۈل

صُبَيْرَة: نەپىز پىشۇرۇلغان نان

صُبَيْرَة: كاكتۇس، پىتەكگۈل

صَبِيغ: بويالغان، رەڭلىك بولغان

صَتَّ ـُ صَتًّا: قول بىلەن ئورماق: ئۇنى ئىنتەرمەك

ـ هُ: ئۇنىڭغا سۆز بىلەن ھۇجۇم قىلماق، تەنقىد قىلماق

صَتَعَ ـَ صَتْعًا: يېقىلىپ چۈشمەك، ئۆرۈلۈپ چۈشمەك

صَتَع: كۆچلۈك ياش، قاۋۇل ياش: ياۋايى ئېشەك

صَتَّمَ الشَّيْءَ: پۈختىلىماق، تولۇقلىماق

صَتَّم: ئىنتايىن پۈختا، پۈتۈنلەي تولۇق

صَجَّ ـُ صَجًّا: ئۆمۈر پارچىلىرى بىرى-بىرىگە ئۇرۇلۇپ ئاۋاز چىقارماق، تاراق-تۇرۇك ئاۋاز چىقارماق

صَجِيج: ئۆمۈر پارچىلىرى بىر-بىرىگە ئۇرۇلغاندا چىققان ئاۋاز

صَحَّ ـ صُحًّا و صِحَّةً وصَحاحًا: نۇقسانسىز ساق بولماق، پۈتۈنلەي ساقايماق

ـ الشَّيْءُ: مۇكەممەل بولماق: نۇقسانسىز، كەمچىلىكسىز بولماق: توغرا بولماق

ـ الْجُرْحُ: جاراھەت ساقايماق

صَحّ: (خەت ـ چەكمە) قوشۇمچە سۆزنى، ئېلان ۋە ئىمزادىن كېيىنكى ئىلاۋە

صَحا ـُ صَحْوًا و صُحُوًا النّائِمُ: ئويغانماق

ـ السَّكْرانُ: ھۇشۇغا كەلمەك، مەسىلىكتىن يېشىلمەك

ـــ هُ: مۇھاپىزەتچى بەرمەك، قوغدىغۇچى بەرمەك

صَبَر: مۇز

صَبْر: سەۋرى قىلىش، چىداش، تاقەت قىلىش

صُبُر: شېغىل ياتقۇزۇلغان يەر

صُبْر ج أَصْبار: شېغىل ياتقۇزۇلغان يول؛ يان؛ گرۋەك ـ قىرغاق؛ ئاق بۇلۇت

صِبْر ج أَصْبار: ئاشلىق دۆۋىسى؛ يوغان تاشلار دۆۋىسى

صَبْصَاب ، صَبْصَب: ئادەتتىن تاشقىرى قوپال؛ ئىنتايىن توڭ، بەكىمۇ قوپال

صَبَعَ ـَ صَبْعًا بِهِ أو عَلَيْهِ: بارماق بىلەن سانجىماق، بارماق بىلەن نۇقىماق

ـــ هُ عَلَى الشَّيْءِ: ئۇنىڭغا قول بىلەن ئىشارە قىلىپ كۆرسىتمەك

ـــ فى الشَّيْءِ: بارماق بىلەن سانجىماق، بارماق بىلەن نۇقىماق

ـــ صَبْعًا و مَصْبَعَةً هُ: ئۆزىنى چوڭ كۆرسەتمەك

ـــ الشَّيْءَ: بارماق بىلەن نۇقىماق، بارماق بىلەن سانجىماق

صَبَغَ ـُ صَبْغًا و صِبْغًا الثَّوْبَ: بويىماق، رەڭ بەرمەك

ـــ بِالْمَاءِ: يۇيۇنۇش مۇراسىمغا رۇخسەت قىلماق، يۇيۇنۇش مۇراسىمى ئۆتكۈزمەك (خرىستىئاندا)

ـــ يَدَهُ فى الْماءِ: قولىنى سۇغا كىرگۈزمەك، قولىنى سۇغا تىقماق

صَبْغ: بوياش، رەڭ بېرىش

صِبَغ ج أَصْباغ: بوياق؛ بوياق ماتېرىياللىرى؛ تەم كىرگۈزىدىغان نەرسىلەر؛ تەم تەگشىگۈچى، دورا دەرمان

صِبْغَة ج صِبَغ: شەكىل؛ تۈر، خىل؛ تەبىئەت، مىجەز ـ خاراكتېر؛ يۇيۇنۇش مۇراسىمى (خرىستىئاندا)

ـــ الأَفْيُون: ئەپيۇن تىنكتورسى (دورا)

ـــ الْيُود: يود تىنكتورسى (دورا) (يۇدنىڭ ئىسپىرىتتىكى ئېرىتمىسى)

ـــ النَّاسِ: ئادەمنىڭ مىجەزى، ئادەم تەبىئىتى

صِبْغِيّ: خىرو موسوما (جانلىق)

صَبَّنَ هُ: سوپۇنلاپ يۇماق

صُبُوّ: ئىشتىياق، سېغىنىش؛ ئاشىق بولۇش

صَبْوَة: سېغىنىش، ئىشىق، ئىشتىياق؛ ئۆمۈرنى بىكار ئۆتكۈزۈش

صُبُوَّة: ياشلىق، ياشلىق مەزگىل

صَبُوح: يېڭى، تازا؛ ئەتىگەن سېغىلغان سۈت؛ ئەتىگەنلىك ناشتا

ـــ الْوَجْهِ: ئاي يۈزلۈك، قىياپىتى ئىنتايىن چىراقلىق بولغان

صَبُور ج صُبُر: چىدامچان، چىداملىق؛ بەرداشلىق بەرگۈچى، چىدىغۇچى، سەبىر قىلغۇچى

صَبُوغَة: مىسىرنىڭ ئىسلانغان بېلىقى، مىسىرنىڭ سۈرلەنگەن بېلىقى

صَبِّى: ياشلىقنى ئەسلىگە كەلتۈرۈپ ياشارماق

صَحْناء صَحْناءَة صَحْناة صَحْنَى: ساردىنا بېلىقى

صَحْن ج صُحُون: چوڭ تەخسە؛ تەخسە؛ ئۇرۇش، دۇمبالاش

ـ الدّار: قورۇنىڭ سەيناسى

ـ الْمَسْجِد أو الكَنِيْسَة: مەسجىد ياكى چىركاۋنىڭ ئوتتۇرا قىسمى؛ سەھنە زالى

ـ الْمَحْكَمَة: مەھكىمنىڭ ئادۇۋكاتلار ئورنى

صَحْو: ئويغىنىش؛ سەگەكلىك؛ ئۇچۇق، روشەن

صَحْوَة: ئويغىنىش، ئاڭ؛ ئاڭلىقلىق، سەزگۈرلۈك، سەگەكلىك؛ (ئات) ئوچىسى؛ قۇرغان، قەلئە

صَحَّى هُ: ئويغاتماق، سەگەتمەك

صَحِيَ ـَ صَحًا الرَّجُلُ: ئويغانماق، ھوشۇغا كەلمەك

ـ الْيَوْمُ: (ھاۋا) ئۇچۇق بولماق

صِحِّيّ: ساغلاملىق، ساقلىق سالامەتلىك

صَحِيح ج أَصِحَّاء و صِحاح و أَصِحَّة و صَحائِحُ: تۇلۇق، كۆڭۈلدىكىدەك؛ دورۇس؛ ھەققىي، توغرا، بېجىرىم، ساغلام؛ قانۇنلۇق؛ نۇقسانسىز، ئەيىپسىز

صَحِير: ئېشەك ھاڭرىماق

صَحِيفَة ج صَحائِفُ و صُحُف: گېزىت؛ خېتى بار قەغەز؛ بىر دانە (بەت)

ـ الْوَجْه: يۈزنىڭ تېرىسى

ـ الدَّعْوَى: چاقىرىقنامە

ـ رُخَام: مەرمەر تاش تاختا

صَخّاب: ۋاقىرغۇچى، توۋلىغۇچى، چاقىرغۇچى

صَخَب: ۋاقىراش، توۋلاش، چاقىرىش؛ ۋاراڭ ـ چۇرۇڭ قىلىش

صَخِبَ ـَ صَخَبًا: غەۋغا كۆتۈرمەك، شاۋقۇن سۈرەن قىلماق

صَخِب: ۋارقىرغان، توۋلىغان؛ چاقىرغۇچى، غەۋغا كۆتۈرگۈچى

صَخَدَ ـَ صَخَدانًا الْيَوْمَ: قاتتىق ئىسسىق بولماق

ـ صَخَدَتْهُ الشَّمْسُ: ئاپتاپ ئۆتۈپ كەتمەك، ئىسسىق ئۆتۈپ كەتمەك

ـ صُغُودًا إِلَيْه: زەن قويۇپ ئاڭلىماق

صَخِدَ ـَ صَخَدًا الْيَوْمُ: قاتتىق ئىسسىق بولماق، ھاۋا قاتتىق قىزىپ كەتمەك

صَخْدان: قاتتىق ئىسسىق بولغان كۈن

صَخِرَ ـَ صَخَرًا الْمَكانُ: تاش كۆپىيىپ كەتمەك، شېغىل قاپلاپ كەتمەك، تاشلىق بولۇپ كەتمەك

صَخِر: تاشلىق جاي، ساي؛ سەت، كۆرۈمسىز، بەتبەشىرى

صَخْرَة ج صُخُور و صَخَرَ و صُخُورة: تاش، گرانت تاش؛ تاش جىنسىلىرى

صَخْرِيّ: تاشلىق؛ شېغىللىق

ــ الْيَوْمُ: هاۋا ئۇچۇق بولماق
ــ ت السَّماءُ: ئاق بۇلۇت كەتمەك، بۇلۇت تارقالماق
صَحَابِيّ: مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ بىر ھەمراسى، بىر ساھابىسى
صَحَابَة ج: دوست؛ ھەمرا؛ خىزمەتداش؛ نەرسە ئىگىسى، ئىش ئەھلى، خوجايىن، سەرمايە ئىگىسى؛ ساھابە
ــ النَّبِيِّ مُحَمَّد: پەيغەمبەر مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ ساھابىلىرى
صحافَة: ئاخباراتچىلىق
صَحافِيّ: ئاخبارات خىزمىتىنى قىلغۇچى؛ موخپىر
صَحَبَ ـَ صَحْبًا الْمَذْبُوحَ: سويماق؛ قوي سويماق
صَحِبَ ـَ صَحْبَةً و صَحابَةً هُ: ھەمرا بولماق؛ دوست بولماق
صُحْبَة: ھەمراھلىق، ھەمسۆھبەت بولماق؛ كەلدى ـ باردى قىلماق
صحَّة: توغرىلىق، راستلىق؛ ھەقىقىيلىك، ئەمەلىيلىك؛ سالامەتلىك، ساغلاملىق
ــ عُمُومِيَّة: ئومۇمىي ساغلاملىق، ئاممۇي ساقلىق
صَحَّحَ الْمَرِيضَ: كېسەلنى ساقايتماق
ــ الكتابَ أو الْحِسَابَ: توغرىلىماق، سىلىشتۇرۇپ توغرىلىماق
صَحَرَ ـَ صَحْرًا الطَّعَامَ: سەي قۇرىماق، ئاماق پىشۇرماق
ــ ت الشَّمْسُ: باشنى كۆيدۈرمەك، باشنى ئاغرىتىپ كۆيدۈرمەك
صَحْراءُ ج صَحَارِى وصَحارٍ و صَحارِيّ و صَحْراوَات: چۆل ــ باياۋان، قۇملۇق
صَحْراوِيّ: چۆلكە مەنسۇب، چۆللۈك، قۇملۇق
مُناخ ــ: چۆل ھاۋا ــ كىلماتى، قۇملۇق ھاۋا كىلماتى
صَحْصَح · صَحْصَاح ج صحاصِح: تۆز يەر، تەكشى يەر، مۇنبەت يەر، ئۇنۇملۇك يەر
صَحْصَحَ الأَمْرُ: روشەن بولماق، ئېنىق بولماق
صَحَّفَ: خاتا يازماق، خاتا ئوقۇماق (خەتنى)
ــ الكَلِمَةَ: سۆزنى مۇڭاپىق ئىشلەتمەسلىك
ــ الْخَبَرَ: خاتا تارقاتماق؛ خاتا تارالماق
صَحْفَة ج صحاف: چوك تاماق تەخسى
صَحْفِيّ: ئاخباراتچى، ئاخبارات خادىمى، مۇخبىر؛ ئۆز ئىختىيارى بويىچە رېمونت قىلغۇچى؛ ئۆزلۈكسىدىن ئۆگەنگۈچى؛ خاتا ئوقۇغۇچى (خەتنى)
صَحِلَ ــ صَحْلاً الصَّوْتُ: ئاۋاز بوم چىقماق، بوم ئاۋاز چىقارماق
صَحْمَاءُ م: قىزغۇچ رەڭلىك، قىزغۇچ رەڭ
صَحَنَ ـَ صَحْنًاهُ: ئۇرماق، دۇمبالىماق
ــ بَيْنَ الْقَوْمِ: ياراشتۇرماق، مۇرەسسە قىلماق

ـــــ عَـــن كَـــذا: ...دىن كېلىپ چىقماق، ...دىن پەيدا بولماق

ـــ مِنَ الشَّيْءِ: توپۇقسىز كېلىپ چىقماق

ـــ صَدْرًا و مَصْدَرًا عَـــنِ الْمـــاءِ: سۇ مەنبەسىدىن ئايرىماق، سۇ بار جايدىن ئايرىماق

ـــــ هُ عَـــنِ الـــمَكانِ: ئۇنى ئەسلى ئۇرۇنىدىن قايتۇرماق

ـــ إِلَى الـــمَكانِ: بارماق

ـــــ صَـــدْرَاهُ: كۆكرەكنىڭ ئۆزىگە تەككۈزمەك، دەل كۆكرەك قىسىمغا تەككۈزمەك

صَدْر: سۇ مەنبەسىدىن كېلىش

ـــ ج صُدُور: دەسلەپكى قىسىمى؛ كۆكرەك؛ ئوتتۇرا، مەركەز؛ شەرەپلىك ئۇرۇن؛ ئەمچەك

ـــ الثَّوْبِ: كىيىمنىڭ ئالدى پېشى

ـــ الشَّيْءِ: أَوِ الْمَكانِ: ئالدىنقى قىسمى، ئالدىنقى ئۇرۇن

بَعِيـــد الـــــ: يېتىلمىگەن ھېسسىيات؛ پىشىپ ـ يېتىلمىگەن مۇھەببەت

صُدِرَ: كۆكرەك بوشلۇقى كېسلىگە گىرپتار بولماق

صُدْرَة: مايكا، جىلىتكا؛ باغرىداق، لىپتىك

صَدْرِيّ: كۆكرەكنىڭ، كۆكرەك بوشلۇقنىڭ، كۆكرەككە مەنسۇپ؛ كۆكرەكلىك، فىگورلۇق، فىگورى بار

صَدْرِيَّة: لىپتىك، باغرداق

صَدَّعَ هُ: باش ئاغرىتماق، باشنى ئاغرىتماق

ـــ الأَرْضَ: يەر ئايرىماق، يەرنى بۆلىۋەتمەك

صَدَعَ ـَ صَدْعًا الشَّيْءَ: يارماق

ـــــ الزُّجـــاجَ: چاقماق، چېقىۋەتمەك؛ ئۇششاقلاپ تاشلىماق

ـــ النَّباتُ الأَرْضَ: ئۆسۈملۈك يەرنى يېرىپ ئۈنۈپ چىقماق

ـــ القَوْمَ: بۆلگۈنچىلىك بىلەن شۇغۇللانماق

ـــ صُدُوعًا إِلَى الأَمْـــرِ: مايىل بولماق، ئاغماق، ئېغىپ كەتمەك

صُدِعَ ـ صُدِّعَ: باش ئاغرىق، باش ئاغرىق كېسلىگە گىرپتار بولماق

صَدْع ج صُدُوع: يېرىق، يۇچۇق، چاك؛ يېرىلىپ كەتكەن؛ بىر توپ (نەرسە)

صِدْع: يېرىمى(يېرىلغان نەرسىنىڭ)؛ ئادەم توپى

صَدَغَ ـَ صَدْغًاهُ عَنِ الأَمْـــرِ: توسماق، چەكلىمەك، مەنئىي قىلماق

ـــــ هُ: ئېغىپ كېتىشنى تۈزەتمەك، ئاغمچىلىقنى تۈزەتمەك؛ خاتالىقنى تۈزەتمەك

صَدُغَ ـَ صَداغَةً: ئاجىزلاشماق، زەئىپلەشمەك

صُدْغ ج أَصْداغ: چېكە (قۇلاق بىلەن كۆز ئارلىقى)؛ چېكە چاچ

صِدْغ: يۈزى قېلىن، دەپشاق، نومۇسىز

صُدْغِيّ: چىكە چاچنىڭ؛ چېكەنىڭ

صَدَفَ ـِ صَدْفًا: ئۇشتۇمتۇت پەيدا بولماق

صَخَفَ ـَ صَخْفًا الأَرْضَ: يەر ئاغدۇرماق، يەر ئوڑىمەك

صَدَّ ـُ صَدًّاهُ عَنْ كَذا: توسماق، چەكلىمەك، مەنئى قىلماق

ـ الْجَيْشُ الْمُها جمينَ عَنِ الْمَدِيْنَة: ھوجۇمچى قوشۇننى شەھەر سىرتىدا توسۇۋالماق

ـ ـُ صَدًّا و صُدُودًا عَنْهُ: رەت قىلماق، باش تارتماق

صُدّ ج أَصْداد و صُدُود: توساق: توسۇش، چېكىنىدۇرۇش، رەت قىلىش: ۋاز كەچىش، تاشلىۋېتىش

صَدَأَ ـَ صَدْأُ الشَّيْءَ: داتنى چىقارماق، دات سۇرتمەك

ـ الْمِرْآةَ: ئەينەكنى سۇرتۇپ پاقراتماق

صَدَأ: داتلاشقان: داتلاشقان تۆمۇر

صَدُؤَ ـُ صَدَاءَةً و صَدِئَ ـَ صَدَأً الْمَعْدِنُ: داتلاشماق، ئۆكسىدلاشماق

ـ الشَّيْءُ: رەڭگى داتلاشماق

صَدِئ: داتلاشقان، داتلىشىپ كەتكەن

صَدَّآءُ م: سۇس قىزىل رەڭلىك

صَداءَة: دات، تات: داتلاشقان، تات باسقان

صُدْأَة: تۆمۇر دېتى

صدارَ: جىلىتكە، مايكا: لىپتىك، باغرداق

صَدارَة: (ئۆينىڭ) تۆرى: ئالدى تەرەپ، ئالدى تەرەپتە

صُدَاع: باش ئاغرىق

صُداغَة: بۇزسىزلىك قىلمىش، ئويانسىزلىق قىلمىش: ئاۋارە قىلىش

صِدَاق: تويلۇق

صَدَاقَة: دوستلۇق، ساداقەتمەنلىك، ساداقەت: مۇھەببەت

صِدَام: توقۇنۇش، تالاش ـ تارتىش

فِرْقَة الـ ـ: تويۇقسىز ھوجۇم قىلىش ئەترىتى

صَدَحَ ـَ صَدْحًا و صُداحًا الإِنْسَانُ أو الطَّائِرُ: ناخشا ئېيتماق، قۇش سايرىماق

صَدْحَة · صُدْحَة: ئايالالار ئىشلەتسە ئەرلەر خۇشال بولسىدىغان مەرۋايىت، ئەرلەرنى جەلىپ قىلىدىغان مەرۋايىت

صَدَّدَ: چاۋاك چالماق

ـ الْجُرْحُ: يىرىڭداتماق، جاراھەت يىرىڭداپ قالماق

صَدَد: مۇناسىۋەت: مۇھىم نۇقتا: تېما: سۆزنىڭ ماۋزۇسى: مەقسەت، نىشان: ئۇدۇلدا، ئالدىدا

صَدْرُ الشَّيْءِ: سىرتقا چىقارماق: ئىكسپورت قىلماق

ـ الْكِتَابَ بِكَذا: كىتاب تەرتىپنى تۇرغۇزماق

ـ هُ: ئۇنى ئوتتۇرىدا ئولتۇرغۇزماق

صَدَرَ ـُ صَدْرًا و صُدُورًا الأَمْرَ: يۈز بەرمەك، پەيدا بولماق

صِدِّيق: راستچىل، سەمىمىي

صَرَّ ـُ صَرًّا الشَّيْءَ: چۈشىمەك، باغلىماق، چەگمەك

ـ الدَّراهِمَ فِي الصُّرَّةِ: پۇلىنى قاپچۇققا سالماق

ـ ـِ صَرًّا الْبابُ: ئىشىك غىچىرلىماق، غىچىرلاپ ئاۋاز چىقارماق

ـ تِ الأُذُنَ: قۇلاق غۇڭۇلدىماق، قۇلاق ۋدىڭلىماق، قۇلاق قىچقارماق

ـ : كۈچلۈك توۋىلاتماق؛ تەشنا بولماق

صَرَّ: غىچىر ـ غىچىر ئاۋاز؛ گۇگۇلداپ ئاۋاز چىقارماق

صِرّ: قاتتىق سوغۇق؛ يايلىق قۇش

صُراح: روشەن، ئېنىق؛ ئېنىقلىق، روشەنلىك؛ ئېنىق بولغان

ماء ـ: ساپ سۇ

صَراحَة: ئوچۇق، چۈشىنىشلىك، ئېنىق، روشەن

بِـ : ئۇچۇق ـ ئاشكارىلىق، ئۇچۇك ـ ئاشكارا ھالدا

صُراحِيَّة: ھاراق كۈپى ياكى كاجۇسى؛ كۈچلۈك ھاراق، ساپ ھاراق

صَرّاخ: سايرىغۇچى توز

صُراخ: سۆرەن، چوقان

صُرّاد: ئاق بۇلۇت؛ نەم سوغۇق شامال

صَرّارُ اللَّيْلِ: قارا چېكەتكە؛ دالا قارا چېكەتكىسى

صِراط ج صُرُط: يول، چوڭ يول، داغدام يول

الـ ـ الْمُسْتَقِيم: توغرا يول، راست يول

صَرّاع: ئۇرۇشقاق، سوقۇشقاق، جېدەلخور

صُرّاع: غالجىرلىق كېلىسى، غالجىر كېسىلى

صِراع: چېلىشماق

صِراعَة: بوكسورچىلىق، چېلىشىش تېخنىكىسى

صَرّاف: كاسىر، بوغالتىر، ئامبارچى

ـ النُّقُود: سەرداپ؛ ئالتۇن ـ كۈمۈش سودىگىرى، پۇل تېگىشىش سودىلىرى

صِرافَة: بوغالتىرلىق؛ شېرىنكانە؛ ئۇچۇر پۇل

صَرامَة: كەسكىنلىك، جىددىيىلىك، قەتئىيىلىك؛ ئۆتكۈر

صِرْبِيّ: سېبىرىيىلىك؛ سېبىرىيىنىڭ، سېبىرىيىلىك ئادەم

صَرَّة: ۋاراڭ ـ چۇرۇڭ، سورەن، شاۋقۇن؛ توپ بۇلۇپ ياشغۇچىلار

صُرَة ج صُرَر: پۇل خالتىسى، پۇل قاپچۇقى؛ بىر باغلام

صَرَّحَ الْحَقُّ أوغَيْرُهُ: ئۇچۇق ـ ئاشكارا بايان قىلماق، ئېنىق بولماق، روشەن بولماق

ـ هُ: چۈشەندۈرمەك، بايان قىلماق؛ ئېلان قىلماق، بايانات ئېلان قىلماق

ـ بالأَمْرِ: بايان قىلماق، ئېلان قىلماق

ـ الْمُتَكَلِّمُ: ئۇچۇقىنى ئېيتماق، يۇشۇرماي ئېيتماق

ـ برَأْيِهِ: ئۆز پىكىرنىڭ ھەممىسىنى تولۇق ئېيتماق، پىكىرنى تولۇق بايان قىلماق

ـــ عَنْ كَذا: ئۇرۇلمەك، ئايرىلماق
ـــ صَدْفًا و صُـــدُوفًا عَنْـــهُ: بۇز كېتىپ قالماق، بۇزى چوشۈپ كەتمەك
صَدَف ج أَصْدَاف: سەدەپ، قۇلۇله قېپى: ساھە، دائىرە، جەھەت
صَدَفَة ج صَـــدَف و أَصْـــداف: قاپ، قاسراق، پوست: سەدەپ، قۇلۇله قېپى: تەرەپ جەھەت، ساھە
ـــ الأُذُن: تاشقى قۇلاق
ـــ السُّلَّم: پەشتاق، پەلەمپەي
ـــ قِشْرِيَّة: نېپىز قاسراق، نېپىز پوست
صُدْفَة ج صَدَف: ئۇستۇمتوت، تۆيۈقسىز، كۈتمىگەندە
صَدَفِيّ: قاسراقلىق، پوست بار
صُدَفِيّ: تاسادىپىلىق، ئۇشتۇمتوتلا
صَدَّقَ هُ: ئىشەنمەك، تەستىقلاماق
ـــ الْكَلامَ: سۆزنى تەستىقلاماق
صَدَقَ ـُ صَدْقًا و مَصْدُوقَةً وتَصْـــداقًا: راست ئېيتماق، توغرا سۆزلىمەك
ـــ قَوْلَهُ أو ظَنَّهُ: توغرا بولماق، راست بولماق
ـــ فى وَعْده أوتَهْدِيَده: ۋەدىسىگە ئەمەل قىلماق، لەۋزىدە تۇرماق، دېگىنىنى قىلماق
صِدْق: راستلىق، سەمىمىيلىك
ـــ فى الْحَدِيث: ئەھلىيەتكە ماس كەلمەك، ئەھلىيەتكە ئۇيغۇن كەلمەك
ـــ إِخْـــلاص: ئىخلاسمەنلىك، راستلىق، سەمىمىي، سەمىمىيلىك

صَدَقَة: سەدىقە، ئېھسان: سەدىقە قىلغان نەرسە
صَدُقَة صُدُقَة: نومۇس
صَـــدَمَ ـِ صَـــدْمًا هُ: سوقۇلۇپ كەتمەك: سوقۇلماق، ئۇرۇلماق
ـــ لَهُ الْمُصِيبَةُ: باشقا بالا ـــ قازا كەلمەك
صَـــدْمَة: بىر قېتىملىق ئۇرۇلۇش، بىر قېتىملىق سوقۇلۇش
ـــ الْعَبْوَة: ئارقىغا تېپىش كۈچى، كەينىگە تېپىش كۈچى (قورالنىڭ)
صَدُوح: ناخشىچى، ناخشا ئېيتقان
صَدُوق ج صُـــدُ ق: راستچىل، سەمىمي، سادىق، ھەققىي
صَـــدَى الصَّـــوْت: ئەكس سادا: ئاۋاز قايتماق
ـــ: داتلاشماق، دات باسماق
صَدَّى بِيَدَيْه: چاۋاك چالماق، ئالقانىنى ـ ئالقانغا ئۇرماق
ـــــ الْحَدِيـــدُ: تۆمۈر داتلاشماق، ئوكسىلاشماق
صَدِئَ ـَ صَدَى: تەشنا بولماق، چاڭقىماق
ـــ الشَّيْءُ: ئۇزۇن بولماق، ئۇزايماق
صَدَّيا م: چاڭقىغان ئادەم، ئۇسساپ كەتكەن ئادەم
صَدِيد: يىرىك، يىرىڭداش
صَدِيدِيّ: يىرىڭداپ قالغان، يىرىڭدىغان
صَدِيق ج أَصْدِقاء و صُدَقاءُ و صُدْقَان: دوست، بۇرادەر

ـــ الأَمْرَ: پىلانلىماق، يول كۆرسەتمەك

ـــ الْمِياه: سۇ قۇيماق، سۇ تۇتماق

ـــ الْعُمْلَةَ: پۇلنى ئاقتۇرماق

ـــ الدُّمَّلَ أَوِ الـوَرَمَ: جاراھەتلەندۈرمەك؛ ئىششىتماق؛ چىققان چىقماق

ـــ الْفِعْلَ: پېئىل تۈرلىمەك

صَـرَفَ ـِ صَـرْفًاهُ: قوغلاپ چىقارماق، ھەيدەپ چىقارماق، ھەيدىمەك، سۈرۈپ چىقارماق

ـــ هُ عَنْ كذا: نەسىھەت قىلىپ توختاتماق، نەسىھەت قىلىپ توسماق؛ سەل قارىماق

ـــ هُ مِـنْ العَمَـلِ: ئىشتىن بوشاتماق، خىزمەتتىن بوشاتماق

ـــ الْمالَ: پۇل خراجەت قىلماق، سەرپ قىلماق

ـــ الشَّيْءَ: سەرپ قىلماق، خوراتماق

ـــ النُّقُـودَ: پۇل ئالماشتۇرماق، پۇل تېگشىمەك

ـــ الْكَلِمَةَ: سۆزلەرنى تۈرلىمەك

ـــ صَرِيفًا الْبَـابُ: ئىشىك غىچىر ـ غىچىر قىلماق، ئىشىك غىچىرلىماق

صَرْف ج صُـرُوف: بوشىتىش، ئىشتىن بوشىتىش؛ چىقىم قىلىش، سەرپ قىلىش، خورىتىش؛ بالايىئاپەت؛ مورفولوگىيە

ـــ النُّقُود: پۇل ئالماشتۇرۇش، پۇللارنىڭ ئالماشتۇرلىشى

بـ ـــ النَّظرِعَنْ كَذا: باشقۇرماسلىق، كارى بولماسلىق، نەزەردىن ساقت قىلماق

صِرْف: نوقۇل؛ ساپ، پاكىز، تازا

ـــ ا: يېتەرلىك بولماق، تولۇق بولماق

الـ ـــ ا نِ: بىر سوتكا، بىر كېچە ـ كۈندۈز

صَـــــرْفِيّ: مورفولوگىيىلىك؛ مورفولوگىيەشۇناس

صَرْفِيَّة: شېرىنكانە، چاي پۇلى، قەدەم ھەققى

صَرَمَ ـِ صَرْمًا الشَّيْءَ: كەسمەك، ئۆزمەك

ـــ هُ: ئۇنىڭ سۆزىنى ئۆزىۋەتمەك، ۋاز كەچمەك، تاشلىۋەتمەك

ـــ الْحَبْلُ: كەسمەك، ئۈزمەك، ئۈزىۋەتمەك

صَرُمَ ـُ صَرَامَةً و صُـرُومَةً السَّـيْفُ أوالرَّجُلُ: (قىلىچ) ئۆتكۈر بولماق، ئىتتىك بولماق؛ پىشقان باتۇر بولماق؛ قەتئىي بولماق، كەسكىن بولماق، جىددى بولماق

صَـــرْم: كەسمەك، ئۈزمەك؛ تېرە، كۆن، خۇرۇم؛ خۇرۇم ئاياغ

صُرِمَ أَجِلَـهُ: ئەجىلى كېسلىمەك، جان ئۈزمەك، تىنقى توختماق

صِرْم ج أَصْرام و أَصارِمُ و أَصـارِيْمُ و صُرْمان: غېرىپ ئادەملەر توپى، خۇرۇم ئاياغ؛ بىر يۈرۈش ئۆي؛ تۈر، پوسۇن؛ بىر پارچە نەرسە

صَرَماتِي: موزدوز، ياماقچى

صَـــرْمَة: (مېخانىك ماشىنىڭ) ئورۇن تاختىسى؛ ماچتا ئورنى، تۆمۈر تاختا

صَرَحَ ـَ صَرْحًا الأَمْرَ: چۈشەندۈرمەك، بايان قىلماق

صَرُحَ ـُ صَراحَةً و صُرُوحَةً: ئوچۇق بولماق، ساپ بولماق، ئوچۇق ـ يورۇق بولماق

صَرْح ج صُرُوح: چۈشەندۈرۈش؛ ئوردا، قەلئە؛ ئېگىز بىنا، ئىمارەت

صَرَخَ ـُ صُراخًا و صَرِيخًا: ۋاقىرماق، توۋلماق، توۋلىماق، چاقىرماق

صَرَدَ ـُ صَرْدًا الرَّامِي السَّهْمَ: ئوق بەتلىمەك، ئوقياغا ئوق سالماق

صَرِدَ ـَ صَرَدًا: قاتتىق سوغاق بولماق

ـ السَّهْمُ: نىشانغا تەگمەسلىك، دەل جايغا تەگمەسلىك

ـ عَنِ الشَّيْءِ: تاشلىۋەتمەك، ۋاز كەچمەك: ئاياق بولۇپ كەتمەك

صَرْد ج صُرُود: قاتتىق سوغۇق؛ ساپ، پاك ـ پاكىزە

ذَهَب ـ: ساپ ئالتۇن

حُبّ ـ: چىن مۇھەببەت، ھەققىي مۇھەببەت

صِرْصار: مايقۇرت، سوۋۇرمەك (جانلىق)

صَرْصَرَ: چىللىماق، ۋارقىرماق، توۋلىماق

ـ الْماشِيَةَ: ئۇلاغلارنى يىغماق، ھايۋانلار توپلىماق

صَرْصَر: خوراز

ـ مِنَ الرِّيح: شۇنرغان، چودۇن ـ چاپقۇن

صُرْصُر ، صُرْصُور ج صَراصِيرُ: مايقۇرت، سوۋۇرمەك

صَرَّعَ هُ: يىقىتماق، يىقىتۋرۇۋەتمەك

ـ الْبابَ: بىر جۇپ ئىشىك قانىتى بىكىتمەك

صَرَعَ ـَ صَرْعًا و مَصْرَعَةً: يەرگە يىقىتۇۋەتمەك؛ يەرگە يىقىلىپ چۈشمەك؛ ئاستىن ـ ئۈستىن قىلماق، ئاغدۇرماق

ـ الشِّعْرَ أو الْبابَ: مەسنەۋىنىڭ بىرىنچى، ئىككىنچى مىسراسىنى قىلىپ يازماق؛ ئىشىكنى ئىككى قاناتلىق قىلماق؛ شېئىرنى يۇقىرىدىكى مىسراسى بىلەن تۆۋەندىكى مىسراسىنى قاپىيداش قىلماق

صَرَع: غالجىرلىق كېسىلى

صُرَعَ: يىقىلىپ چۈشمەك؛ تۇتقاقلىق كېسىلى قوزغالماق، سەرئى قوزغالماق

صَرْع ج أَصْرُع و صُرُوع: يىقىلىپ چۈشۈش؛ تۇتقاقلىق كېسىلى، سەرئى، تۇتقاقلىق

هُوَ ـ كَذا: ...نىڭ بىلەن پاراللېل بولماق؛ ... نىڭ بىلەن قارىمۇ قارشى بولماق

صُرْع: چۈلۈور ، تىزگىن

صَرَّفَ النُّقُودَ: پۇل ئالماشتۇرماق، پۇل تېكشىمەك

ـ هُ فِي الأَمْرِ: ۋاكالىتەن ئىش بېجىرمەك

ـ الْبِضاعَةَ: ساتماق، خېرىدار چاقىرىپ ساتماق

صَعْصَـــعَ: يۇرەك پوكىلدىماق؛ جاقىلداپ تىترىمەك؛ ھەم ئوڭلىماق ھەم غەۋغا كۆتەرمەك

ـــــ ٱلْقَـــوْمُ: بۆلگۈنچىلىك قىلماق، تۆتىراتقۇلۇق قىلماق

ـــ هُ: قورقۇتماق، پوپوزا قىلماق، تەھدىت سالماق، دوق قىلماق

صَعَقَ ـَ صاعِقَةً وصَعْقًا ثُهُ السَّـــمَاءُ أو الصَّاعِقَةُ: گۈلدۈرماما گۈلدۈرلىمەك؛ چاقماق سوقماق، گۈلدۈرماما سوقۇشتىمەك

ـــ هُ النَّيَّارُ الْكَهْرَ بائِيَّ: توك سوقۇشتىمەك

صَعِقَ ـَ صَعَقًا الرَّعْدُ: چاقماق چاقماق

صَعِق: چاقماق سوقۇپتىشكە ئۇچرىغان، چاقماق سوقۇۋەتكەن ئادەم

ـــ بالتَّيَّارِ الكَهْرِ بائِيِّ: توك سوقۇشتىمەك، توك تېپىۋەتكەن

صُعْقُر: بېلىمجان؛ بېلىق توخۇمى، بېلىق لېچىنكىسى

صَـــعْل: ئۇزۇن؛ بېشى كىچىك، بويۇنىنى ئىنچىكە ئادەم

صَعْلَكَ هُ: كەمبەغەل قىلىۋەتمەك، نامرات قىلىۋەتمەك؛ ئاجىزلاشتۇرۇۋەتمەك

صُـــعْلوك ج صَـــعَالِيكُ و صَـــعالك: كەمبەغەل، نامرات، يوقسۇل؛ سەرگەردان

صَعْو: كىچىك قۇچقاچ؛ چىنچى

صُـــعُوبَة: قىيىن، تەس، جاپالىق، مۇشەققەتلىك

صُعُود: ئۆرلىمەك، كۆتۈرلىمەك

صَعِيد ج صُعُود وصَعْدان: ئېگىز يەر، كەك يەر؛ يول؛ سېغىز

ـــ مِصْرَ: ئوستۇن مىسر

صَعِيدِيّ: ئوستۇن مىسرلىق ئادەم

صَغا ـُ صَـــغْوًا إِلَيْـــهِ: ئاغماق، ئېغىپ كەتمەك؛ تايانماق، يۆلەنمەك

ـــ ت الشَّمْسُ أو النُّجُومُ: غەرپ تەرەپكە چۈشمەك، غەرب تەرەپكە ئاغماق

صَغائِرُ ٱلأُمُورِ: كىچىك ئىشلار، ئەرزىمەس ئىشلار

صُغْرَةُ: كىچىكلەتمەك؛ تۆۋەنلەتمەك

صَغَرَ ـُ صَغَرَاهُ: ئۇنى كىچىكلەر بىلەن سېلىشتۇرماق

صَغُرَ ـُ صَـــغْرًا وصَـــغارَة وصُـــغرانًا: كىچىك بولماق، كىچىكلەپ قالماق

ـــ صَغارًا: پەس بولماق، تۆۋەن بولاق

صَـــغِرَ ـَ صَـــغَرًا: كىچىك بولماق، كىچىكلەپ قالماق

صِغَر: كىچىك، كىچىكلىك

صُغْرَى م: ئەڭ كىچىك، ئىنتايىن كىچىك

صِغْو ج أَصْـــغَاء: قۇدۇق تېمى؛ چېلەك دېۋارى

ـــ الكَفِّ أو الْمِغْرفة: ئالقان، چاڭگال؛ قوشۇقنىڭ ئويمان يېرى يەنى قوشۇقنىڭ ئىچى

صُرُوحَة: ساپ، تازا؛ ئېنىق، چۈشىنىشلىك

صَـــرُور: سالتاڭ، تەنها بولغۇچى، يەككە يىگانە ئادەم

صَرُوع ج صُرُع: جېدەلغور، ئورۇشقاق

صَرَى ـِ صَرْيًا الْقَـــومَ: ئالدىدا ماڭماق، ئالدىدا باشلاپ ماڭماق

ـــــ هُ: ئايرىپ قويماق، تەنها قالدۇرماق؛ توسماق؛ قوغدىماق؛ ئاسرىماق؛ قوغداشىنى تەلەپ قىلماق

ـــ الشَّيْءَ: ئەۋزەل بولماق، ئوبدان بولماق؛ خار بولماق، ناچار بولماق، تۆۋەن دەرىجىلىك بولماق

ـــــ بَوْلَـــهُ: سۈيدۈك تۇتۇلۇپ قالماق؛ سىيەلمەي قالماق

صَرِيح ج صُـــرَحَاءُ: ئۇچۇق ـ يۇرۇق، ئېنىق؛ ئاشكارا؛ تازا، ساپ

صَرِيخ ج صُرَخَاءُ: سۈرەن ـ چوقان

صَـــرِيْر: ئىشىك غىچىرىلغان ئاۋاز؛ خەت يازغاندا چىقىدىغان ئاۋاز

صَرِيْع ج صَـــرْعَى: تۇتقاقلىق كېسىلى قوزغالغان ئادەم، تۇتقاقلىق كېسىلى بار ئادەم؛ ساراڭ، مەجنۇن

صَرِيْف: نەرسىنى سۆرىگەندە چىقىدىغان ئاۋاز ياكى سۈركىگەندە چىقىدىغان ئاۋاز؛ ساپ ئالتۇن

ـــ الأَسْنَانِ: چىشىنى غۇچىرلاتماق

صَـــرِيْم: كېسىۋېتىلگەن، ئۆزىۋېتىلگەن خورما؛ ئەتىگەن؛ كەچقۇرۇن، كەچقۇرۇنلىقى

أَمْر ـــ: قىلىشنى ئويلىغان ئىش

صَـــعَّب الْأَمْـــرَ: قېيىنلاشتۇرماق، تەسلەشتۇرماق

صَعُب ـُ صُعُوبَةً الْأَمْـــرَ: (ئىش) قىيىن بولماق، تەس بولماق

صَعْب: قىيىن، تەس، مۈشكۈل، جاپالىق

صَعْتَر: چۆل رەيھىنى؛ يالپۇز (ئۆسۈملۈك)

ـــ الْعَرْشِ: يالپۇز (ئۆسۈملۈك)

ـــ بَرِّيّ: ياۋا يالپۇز

صَعَّدَ فى الْجَبَـــلِ أوالسُّـــلَّمِ: ياماشماق، چىقماق (تاغقا ياكى لېفىتقا)

ـــ الزَّفَراتِ: ئاھ ئۇرماق، خۇرسىنمەك، ئۇھ تارماق

ـــــ الشَّـــيْءِ: ھورغا ئايلاندۇرماق، پارغا ئايلاندۇرماق

صَعِدَ ـَ صُعُودًا و صَعَدًا و صُـــعُودًا: ئۆرلىمەك، كۆتۈرلىمەك، يۇقىرىغا چىقماق

ـــ الْجَبَلِ أوفِيهِ أو إِلَيْهِ: تاغقا ياماشىماق، تاغا چىقماق

صُعَداءُ م: خۇرسىنىش، ئۇھ تارتىش

صَعِرَ ـَ صَعَرًا عُنُقُهُ أو وَجْهُـــهُ: يۇزى مايماق بولۇپ قالماق

صَعْران: تۇتقاقلىق كېسىلىگە گىرىپتار بولغان ئادەم

صُعُرُّر: كاۋچۇك

ـــ ذاتيّة: تەبىئەت، مىجەز، ماھىيەت

ـــ مُؤَهَّلَة: سالاھىيەت

بـ ـــ كَذَا: سالاھىيەت بويىچە

صَـــفَّحَ الشَّـــيْءَ: تاختىلاشتۇرماق؛ نىپىزلاشتۇرماق

ـــ بِيَدَيْه: چاۋاك چالماق

ـــ اَلْمَكَانَ: يەرگە تاختا ياتقۇزماق

صَفَّحَ ـَ صَفْحًا عَنْهُ: كەڭچىلىك قىلماق، ئەپۇ قىلماق، كەچۈرمەك

ـــ الشَّيْءَ: تاختىلاشتۇرماق، نىپىزلاشتۇرماق

صَفْح ج صِفاح: كەڭچىلىك، كەچۈرۈم؛ قىرغاق، گرۋەك، يان تەرەپ

صَفْحَة: يۈز؛ كىتابنىڭ بىر بېتى (بىر يۈزى)

صَفَّدَهُ: ئىشكال سالماق، كىشەن سالماق، كويزا سالماق

صَفَدَ ـِ صَفْدًاهُ: كويزا سالماق، ئىشكال سالماق

ـــ بِـأَغْلاَلٍ: كىشەنلىمەك، قولغا كويزا سالماق، ئىشكال سالماق

صَفَد ج أَصْفاد: ئىشكەل، كويزا؛ سوۋغات، تارتۇق، ھەدىيە

صَفَّرَ الشَّـــيْءَ: سېرىقلاشتۇرماق، سېرىق رەڭگە ئۆزگەرتمەك

ـــ الثَّوْبَ: سېرىق بۇيماق

ـــ لَهُ: پۈشتەك چېلىپ ئۇنى چاقىرماق، ئىسقارتىپ چاقىرىماق

صَفَرَ ـِ صَفِيرًا: پۈشتەك چالماق

ـــ الثُّعْبَانُ: يىلان چىرىت ـ چىرىت قىلىپ ئاۋاز چىقارماق

ـــ بِهِ: ئۈشتەك (پۈشتەك) بىلەن ئۇنى چاقىرماق

صَفَر: (ھىجرىيە)نىڭ 2 ـ ئاي؛ يىگىلەش كېسىلى؛ ساغرىپ كېتىش كېسىلى؛ ئاچلىق؛ پەرۋاز قىلىپ ئۆرلەش

صَفِرَ ـَ صَفَرًا و صُـفُورًا وصُـفُورَةً الشَّيْءَ مِنَ الشَّيْءِ: پەرۋاز قىلىپ ئۆرلىمەك، ئاسمانغا كۆتۈرىلىمەك

صَـــفْر: ئۈشتەك چالماق؛ قورۇق، بوش؛ تربۋوگا ئاۋازى، نەي ئاۋازى؛ ساقچىغا مەلۇم قىلىش سىگىنال ئاۋازى

صُفْر: قورۇق، بوش؛ سېرىق؛ سېرىق ئالتۇن

صِفْر: نۆل «0»؛ نۆل ئورۇن؛ نۆل نۇقتا؛ نۆل دەرىجە؛ بوش، قورۇق

صَـــفْراءُ م: سېرىق رەڭلىك؛ سەپرا، ئوت سويۇقلۇقى؛ تېبابەتتىكى تۆت خىلىتنىڭ بىرى؛ تۆت مىجەزنىڭ بىرى، سەپرا مىجەز ئادەم

صَـــفْراوِيّ: سەپرا مىجەز؛ چېچىلاڭغۇ، مىجەزى جۇس

صُفْرَة: سېرىق ئالتۇن رەڭلىك؛ ساماندەك ساغرىپ كەتكەن يۈز

صَفَرِيّ: باش قىش يامغۇر

صِفْرِيت: كەمبەغەل، نامرات

صَغِيَ ـَ صَغًى و صُغِيًّا إِلَيْهِ: مايىل بولماق، ئاغماق، ئىبغىپ كەتمەك؛ يۆلىنىۋالماق، تايانماق

صَغِير ج صِغار و صُغَراءُ: كىچىك؛ ئاز مىقداردا؛ ئىنچكە؛ كىچىك ئوغۇل بالا؛ ئۆسمۇر؛ پەس، رەزىل، پەسكەش

ـ النَّفْسِ: ئىرادىسىزلىك، ئىرادىسى يوق

ـ الْعَقْلِ: كەم ئەقىل، كاللىسى ئاددىي

صُغَيِّر: ئەڭ كىچىك، كىچىككىنە

صَغِيرَة ج صَغائِرُ: كىچىك، ئەرزىمەس؛ كىچىك نۇقسان؛ كىچىك تېرە كېسەللىكى

صَفَّ ـُ صَفًّا الشَّيْءَ: رەتىلمەك، رەتكە سالماق، سەپكەتىزماق

ـ الشَّعْرَ: چاچ تارىماق

ـ الْقائِدُ الْجُنُودَ: سەپكە تىزىماق

ـ الطَّائِرُ: لەيلەپ پەسلەپ ئۇچماق

صَفّ ج صُفُوف: قاتار، رەت، سەپ؛ تىزىق؛ سىنىپ؛ يىللق

صَفا ـُ صَفْوًا و صُفَاءً وصُفُوًّا الْجَوُّ: ھاۋا ئۇچۇق بولماق، ئاسمان بۇلۇتسىز سۈزۈك بولماق

ـ الشَّيْءُ: سۈزۈك بولماق، سۈپسۈزۈك بولماق

صَفاء: سۈزۈك؛ سەمىمىي؛ ئوچۇق

صَفائِح ج: نىپىز، يۇپقا؛ مېتال تاختا؛ نىپىز نان، قازان نېنى، قوتۇرماچ

ـ الْجُبْنَة: پىشلاق پارچىسى، ئېرىمچىك پارچىنى

صَفاة ج صَفًا و صَفَوَات جج أَصْفاء وصُفِيّ: تاغ جىنىسى؛ تاش

صَفّاح: ئەپۇچان، كەڭ قورساق؛ كۆڭلى كۆكىسىنى كەڭ تۇتقۇچى

صُفّاح ج صَفافِيحُ: چوڭ تاش تاختا

ـ الْحُقُول: دالاشپاتى (كان بايلىقى)

صِفاد ج أَصْفاد: كېشەن؛ ئاسارەت؛ بويۇن تۇرۇق

صُفار: ئۈشتەك چېلىش؛ توخۇم سىرىقى

صَفّارَة: ئۈشتەك، نەي، سوناي

ـ الإِنْذارِ أو التَّحْذِيرِ: تېرىۋوگا گۇدوكى، تېرىۋوگا ئۈسكۈنىسى، پۈشتەك

صَفّاف الْأَحْرُفِ: ھەرپ تىزغۇچى ئىشچى، نابورچىك

صِفاق ج صُفُق: ھەققىي تېرە؛ قالقان قاپلانغان تېرە

صَفاقَة: قېلىنلىق، پۇختلىق؛ قېلىنماق دەرىجىسى

ـ الْوَجْهِ: يۈز تېرىسى قېلىن بولغان؛ ئۇياتسىز، نومۇسىز، يۈزى قېلىن

صُفَّة ج صُفَف و صِفاف: جازا، تاختا بېشى؛ لەمپە، چەللە؛ سايۋەن، لاپاس؛ سۇپە

صِفَة: بايان قىلىش، ئېيتىپ بېرىش؛ سۈپەت، خاراكتېر، خىسلەت

صَفُوَ ـُ صَفاوَةً: ساپ بولماق، ئۇچۇق بولماق، سۈزۈك بولماق

ـ الشَّيْءُ: ساپ بولماق، نوقۇل بولماق

صَفْو: سۈزۈك، ئۇچۇق؛ سەممىي، ساپ

صَفْوَة: (نەرسىنىڭ) جەۋھىرى، ئەڭ ياخشىسى، مېغىزى؛ پىشىلاق، ئېرىمچىك

صَفُوح: ئىنتايىن زور ئەپۇچانلىق، ئېسىللىك، ئالىيجاناپلىق

صَفَّى الشَّيْءَ: تاللىماق، ساپلاشتۇرماق، تازىلىماق

ـ الْحِسابَ: ھېسابنى ياپماق، ھېسابنى تۈگەتمەك

ـ الْمَحَلَّ التِّجارِيَّ: تىجارەت ئورنىغا تۆكۈپ ساتماق

صَفِيّ ج أَصْفِيَاء: سىرداش دوست، روشەن؛ تاللانغان

صَفِيّ: ئاددىي بولغان، ئاددىي ـ ساددا بولغان

صَفِيَّة ج صَفايا: سىرداش ئايال دوست، ھەققىي ئايال دوست؛ كۆپ نەسلىك تۆگە؛ سانجاق ـ سانجاق مېۋىلىك خورما دەرىخى

صَفِيح: كۈندىلەڭ كەسمەك يۈز؛ نېپىز، يۇپقا؛ ئاسمان بوشلۇقى

صَفِيحَة ج صِفاح و صَفائِحُ و صَفِيحُ: ئاق تۆمۈر قۇتا؛ شال، تاختاي؛ تارماق، ماددا؛ (قېيىملىق بولكا) خېمىرى؛ يۈز تېرىسى

ـ الصِّمام: ئېلېكتر لامپىنىڭ مۇسبەت قۇتۇپى

صَفِير: گۈدۈك ئاۋازى، سىگنال ئاۋازى؛ ئۈشتەك چالماق؛ يېشىل مەرۋايىت

صُفَيْرَاءُ م: يىگىلەش كېسىلى، سارغىيىپ قورۇش كېسىلى (زىرائەتنىڭ)؛ سېرىق كېسەل، جېگەر كېسىلى؛ تۇخۇمەك (ئۆسۈملۈك)

صُفَيْرَة: يىگلەش كېسىلى؛ تۇخۇمەك (ئۆسۈملۈك)

صَفِيف: زىچ بولغان، قويۇق بولغان، يېقىن بولغان؛ يۈزى قېلىن، ئۇياتسىز

صَفِيْنَة: قارا ئارچا (ئۆسۈملۈك)

صَقَّار: تۆھمەتچى، بۆھتانچى، قارىلامچى؛ نەسھەتچى؛ ۋەز نەسىھەت قىلغۇچى

صُقاع: توخۇ چىللىماق

صِقاع ج صُقُح و أَصْقِعَة: چۈمبەل، چۈمپەردە؛ گاز ئۆتمەس نىقاب؛ چېدىر تىكلەشكە ئىشلەتكەن ئارغامچا

صِقَال: سىلىقلانغان، يالتىرىغان؛ سۈرتۈپ پاقراتقان

صِقالَة: پۇت سالماق؛ يالغان پۇت ياسىماق

ـ الْمَرْكَب: يۇقىرى ـ تۆۋەن كېمىنىڭ قاڭقىش تاختىسى

ـ الطَّائِرَة: ئايروپىلاننىڭ يۇقىرى ـ تۆۋەن شوتا پەلەمپېي

ـ الْبَنَّاء: قۇرۇلۇش جازىسى، قۇرۇلۇش سالغاندا دەسسەپ تۇرىدىغان جازا

صَفْصَاف: سۆگەت دەرىخى، مەجنۇنتال

صَفْصَافَة: بىر تۈپ سۆگەت دەرىخى

صَفْصَفَ: كەڭ دالاردا ياكى بىپايان تۈزلەڭلىكدە يالغۇز ماڭماق: رەتلىمەك، رەتكە تىزماق

ــ الْعُصْفُورُ: قۇشقاچ ۋىچىرلىماق

صَفْصَف: كەڭ دالا، تۈزلەڭلىك: تۈز، تەكشى

صَفَحَ ــَ صَفْحًا: كاچاتلىماق، كاچات بىلەن سالماق

صَفْحَة: بىر كاچات، بىر تەستەك

صَفَّفَ الشَّيْءَ: رەتلىمەك، رەتكە سالماق، قاتار تىزماق

صَفَّقَ لَهُ: ئالقىشلىماق، چاۋاك چېلىپ ئالقىشلىماق

ــ بِيَدَيْهِ: چاۋاك چالماق

ــ حَوْلَ الشَّيْءِ: ئەتراپىنى قورشىۋالماق

صَفَقَ ــُ صَفْقًا و صَفْقَةً و تَصْفَقًا الْبَابَ: ياپماق، ئېتمەك، تاقىماق، (ئىشىكنى)

ــ هُ: قاراس ــ قۇرۇس، پاق ــ پاق، پاك ــ پۈك قىلىپ ئورۇلماق، قاراسلاپ ئاۋاز چىقماق

ــ الْبَيْعَ: رازىلىق بىلەن ئېلىپ سېتىشماق، قوللىشىپ سودا قىلماق

ــ الطَّائِرُ جَنَاحَيْهِ أَوْبِهِمَا: قۇش ئۇچۇپ قانات قاقماق

ــ الْعُودَ: چارتار چالماق (چالغۇ ئەسۋاب)

ــ الْقَدَحَ: فەدەھنى تولدۇرماق

ــ بِيَدَيْهِ: چاۋاك چالماق

ــ لَهُ: ئالقىشلاپ چاۋاك چالماق

ــ الشَّرَابَ: ئىچىملىكنى قۇيماق، ئىچىملىكنى سەرپ قىلماق

ــ الدَّمَ: قان بەرمەك، قان تەقدىم قىلماق

ــ تِ الرِّيحُ الْأَشْجَارَ: شامال ئۇشقىرىپ دەرەخنى لىڭشىتماق

صَفَقَ ــُ صَفَاقَةَ الثَّوْبُ: سېپىتا بولماق، پۇختا بولماق

ــ الرَّجُلُ: داپ يۇزلۇك قىلماق، ئويناتسزلىق قىلماق، يۇزى قېلىنلىق قىلماق

صَفْق ج صُفُوق: چاۋاك: تەرەپ: يان: ئىشىك قانىتى

ــ الدَّمِ: قان تەقدىم قىلىش

صَفْقَة ج صَفَقَات: بىر چاۋاك چالماق: بىر قېتىملىق چاۋاك چالماق: بىراقلا سورۇنلاشماق

صَفَنَ ــِ صُفُونًا الْفَرَسُ: ئات ئۇچ پۇتلاپ تۇرۇپ، تۆتىنچى پۇتىنى ئېگىپ تۇرماق

ــ بِهِ الْأَرْضَ: كۆچەپ يەرگە تېچەكلىمەك، كۆچەپ يەرگە تىپرىلماق

ــ هُ: ئورۇقدان (مەنپ) خالتىسى ئېتىلىپ كەتمەك

صَفْن ج صُفْنٌ و أَصْفان و صُفْنان: ئورۇقدان خالتىسى: تولۇم: قورۇق ئاشلىق خالتىسى

صَقِيل ج صِقال: پارقىراق، ۋال- ۋۇل قىلىچ تۇرىدىغان: قىلىچ

صَكَّ ـُ صَكَّ ٱلْبابَ: ئىشىكنى يېپماق

ـ هُ: كۆچەپ ئورماق: ئىتتەرمەك

صَكّ ج صُكُوك و أَصُكّ وصِكَاك: ھۆججەت، ئىسپات، خەت ـ چەك

ـ ٱلْمِلْكِيَّة: چۆمۈر، يەر خېتى

ـ مالِيّ: پۇل چېكى

صَكَّة: پېڭ- پېڭ ئىسسىق: قاتتىق سوغۇق

صَلَّ ـِ صَلِيلاً السِّلاحُ: كۆچلۈك جاراڭ ـ چوڭرۇك قىلماق، زەنجىر جالدۇر ـ جۇلدۇر قىلماق: شالاق ـ شۇلۇق قىلماق

ـ الشَّيْءُ: جالدۇر ـ جۇلدۇر قىلماق ۋاق ـ ۋۇق ئاۋاز چىقماق

ـ صَلُولاً: بۇراپ قالماق، تەمى ئۆزگەرمەك

صِلّ ج أَصْلال: بالايىئاپەت: چار يىلان، بۇزۇق ئادەم: ئۆتكۈر قىلىچ

صَلاـُ صَلْوًا فُلانًا: دەل دۇمبە (دۇمچە) گە تەككۈزمەك، دەل دۇمبىگە تەككۈزمەك

صَلاءَة: (ئىزىپ سوقاشقا ئىشلىتىدىغان) تاش توقۇماق: ھاۋانچا تېشى

صَلابَة: قاتتىقلىق، چىڭلىق، مۇستەھكەملىك

ـ ٱلرَّأْي: مۇتەئەسسىپلىك قىلماق، گاجىلىق قىلماق، تەرسالىق قىلماق: ئۆز پىكرىدە چىڭ تۇرماق

ـ ٱلْعُود: قەبسەر، ئىگىلمەس: جاسارەتلىك، مۇستەھكەم

صَلاة ج صَلَوات: رەھمەت: شەپقەت: نامازـ دۇرۇت: دۇئا

صَلاح: ياخشى بولۇش، تۇغرا بولۇش، نۇقسانلاردىن خالىي بولۇش: مۇۋاپىق بولۇش، لايىق بولۇش

صَلاحِيَّة: ئىقتىدار: ئۇنۇم: تەسىر: سالاھىيەت، ھوقۇق دائىرىسى

صَلَوَة: نامازـ رەھمەت: شەپقەت: دۇئا، دورۇت

صَلايَة ج صُلِيّ: تاش توقماق

صَلَبَ الشَّيْءَ: قاتتىق بولماق، قاتتىق مۇستەھكەم

ـ هُ: كىرىستقا مىخلىماق، كىرىستقا (+) مىخلاپ ئۆلتۈرمەك

ـ الشَّيْءَ: چىڭىتماق، مۇستەھكەملىمەك

ـ ٱلْمَسِيحُ: كۆكرەككە كىرىست (+) بەلگىسىنى ئاسماق

صَلَبَ ـُ صَلْبًا فُلانًا: كىرىست (+) قا مىخلاپ ئۆلتۈرمەك

ـ الشَّيْءَ: كۆيدۈرمەك

ـ ٱللَّحْمَ: پىشۇرماق، ئوتقا قاقلىماق

صَلُبَ ـُ صَلابَةً: چىڭماق، پۇختىلانماق، چىڭ بولماق، قاتتىق بولماق

صَلَبَ ـَ صَلابَةً هُ: كىرىست (+) قا مىخلىماق: كۆيمەك: پىشۇرماق، ئوتقا قاقلىماق

صَقَبَ ـُ صَقْبًا الشَّيْءَ: يېغماق، توبلىماق
ـــ هُ: قولىنىڭ ئارقىسى بىلەن ئورماق، تەنتۇر تەستەك بىلەن ئۇرماق
ـــ الْبِنَاءَ: ئۆي سالماق، ئۆي ياسماق
ـــ الطَّائِرُ: قۇش سايرىماق
صَقِبَ ـَ صَقَبًا الْمَكَانُ: يېقىن بولماق، يېقىنلاشماق
صَقَب: يېقىنلاشقان، يېقىنلىشىپ كەلگەن
صَقْب ج صُقُوب و صقاب: چېدىرنىڭ ئوتتۇرىسىدىكى ھەم توم ھەم ئۇزۇن تىرەك ياغاچ
ـــ صقاب و صُقْبان: ھەم توم ھەم ئۇزۇن نەرسە
صَقَرَ ـُ صَقْرًا و صَقْرَةً ت الشَّمْسُ أَوالنَّارُ: قۇياشقا سالماق، ئاپتاپقا قاقلىماق: لاۋلداپ كۆيمەك، گۆرگىرەپ كۆيمەك
ـــ تَهُ الشَّمْسُ: قۇياش ئادەمنى كۆيدۈرمەك، ئاپتاپ چاقماق
ـــ صَقْرَاهُ: تىللىماق، قاغماق، سۆكمەك
ـــ الْحَجَرَ: پالتا بىلەن تاغنى پاچاقلاپ تاشلىماق
صَقَّعَ لَهُ: ئۇنىڭغا قەسەم قىلىپ بەرمەك
ـــ: مۆزلاپ قېتىپ قالماق، توڭلاپ قېتىپ قالماق
صَقْر ج أَصْقُر و صُقُور و صُقُورَة وصقار و صقارَة وصُقْر: لاچىن
صَقَعَ ـَ صَقْعًا: كەتمەك، بارماق: كۆڭۈل تارتماسلىق
ـــ هُ: دەل باش قىسمىغا تەگمەك
ـــ به الأَرْضَ: ئۇرۇپ بەرگە يېقىستۇرمەك
ـــ صَقْعًا وصُقاعًا وصَقِيعًا الدِّيْكُ أو نَحْوَهُ: چىللىماق (خوراز)
صُقَعَ النَّباتُ: ئۇششۇمەك، ئۇششۇك تەگمەك
صُقْع ج أَصْقاع: جاي، ئورۇن: رايون: تەرەپ يان: ئىقلىم
صَقْعان: مۆزلاپ قېتىپ قالغان، توڭلاپ قالغان
صَقْعَة: قاتتىق سوغۇق، قەھرىتان سوغۇق
صَقَلَ ـُ صَقْلاً: تاۋلانماق، تاۋلىماق
ـــ الشَّيْءَ: سۈركەپ پاقراتماق، ھەل بەرمەك
ـــ ثَهُ التِّجارِبُ: مول تەجرىبىگە ئىگە بولماق، ئىشنىڭ ئېچى ـ سېچىنى ياخشى بىلمەك
ـــ الْكَلامَ: سۆز ـ ئىبارىلەرگە ئىسلىۋالماق، سۆز ـ ئىبارىلەرگە ئۆلۈك يېپىشۇالماق
صَقِلَ ـَ صَقَلاً الشَّيْءُ: سىلىقلانماق، سىلىق بولماق
صَقْل: پارقىراتماق، سۈركەپ پارقىراتماق: ھەل بەرمەك
صَقَلِّي: سېقىلى ئارىلىنىڭ، سېقىلى ئارىلىلىق ئادەم: سېقىلى ئارىلىغا مۇناسىۋەتلىك بولغان
صَقَلِّيَة صَقَلِّيَة: سېقىلى ئارىلى
صَقِيع: قىراۋ

صَلْخاءُ م: كاس، پاڭ

صَلُدَ: قاتتىقلاشماق؛ پىخسىق بولماق؛ بېخىل

صَلَدَ ـِ صُلُودًا وصَلْدًا الشَّيْءُ: قاتماق، قاتتىق بولماق؛ يالتىرماق، پارقىرماق، نۇر چاچماق

ـ تِ الْأَرْضَ: يەر قاتماق، يەر ئۇنۇمسىز بولۇپ قالماق

ـ الرَّجُلُ: پىخسىق بولماق، بېخىل بولماق؛ رەھىمسىز بولماق، ۋەھشى بولماق

صَلُدَ ـُ صَلادَةً: قاتماق، قاتتىق بولماق؛ بېخىلغا ئايلانماق

صَلْد ج أَصْلاد: قاتتىق؛ ئۇنۇمسىز يەر؛ بېخىل، خەس؛ پاينەكباش

صَلْصَال: سېغىز لاي، يېپىشقاق لاي؛ ئېشەك ھاڭرىماق

صَلْصَالِيّ: يېپىشقاق لاي ئۆز ئىچىگە ئالغان

صَلْصَة: شورپا، گۆش سۈيى

ـ التَّوابِلِ: جىياڭيو مېيى (خۇش پۇراق دورا ـ دەرمەنلەرنىڭ سۈيى)

صَلْصَلَ: تاراڭ ـ تۇرۇڭ ئاۋاز چىقارماق (قىلىچ)، جالدۇر ـ جۇلدۇر ئاۋاز چىقماق؛ قورقۇتماق، تەھدىت سالماق

صَلْصَلَة السُّيُوف: قىلىچنىڭ تاراڭ ـ تۇرۇڭ قىلىپ چىقارغان ئاۋازى، قىلىچ بىلەن قىلىچ چېپىشقاندا چىققان ئاۋاز

صَلَع ، صَلْعَة: باشنىڭ ئالدى تەرىپىنىڭ چېچى چۈشۈپ كەتمەك، پاينەك باش بولۇپ قالماق؛ ئايپاڭ ماڭلاي

صَلِعَ ـَ صَلَعًا: پاينەكۋاش بولۇپ قالماق، تاز بولۇپ قالماق؛ بېشىنىڭ ئالدى تەرىپىنىڭ چېچى چۈشۈپ كەتمەك؛ ئايپاڭ ماڭلاي بولۇپ قالماق

صَلْعاءُ م: پاينەك، پاينەكباش؛ تاز؛ تاقىر باش

ـ: چۆل - باياۋان؛ بالايىئاپەت، بالا ـ قازا

صَلْعَمَ: صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نىڭ قىسقارتمىسى بولۇپ، تەرجىمىسى «ئاللاھ ئۇنىڭغا رەھمەت قىلسۇن ۋە تىنچلىق ئاتا قىلسۇن» دېگەن بولىدۇ

صَلَف: ئۆز ـ ئۆزىدىن ھاكاۋۇرلاشماق؛ ماختانماق

صَلِفَ ـَ صَلَفًا: ھاكاۋۇرلۇق قىلماق، ماختانماق؛ پوچىلىق قىلماق، چوڭ گەپ قىلماق

ـ الشَّيْءُ: بارامسىزدەك كۆرۈنمەك

ـ تِ السَّحابَةَ: ئۇششاق يامغۇر ياغماق

صَلِفَ ج صُلَفاءُ و صَلافَى: ماختانچاق، پوچى، چوڭ سۆزلىگۈچى؛ پۇراقسىز يېمەكلىكلەر؛ گۈلدۈرى بار يامغۇرى يوق بۇلۇت

صَلَمَ ـُ صَلْمًا الشَّيْءَ: كەسمەك، ئۈزمەك؛ يىلتىز قىسمىدىن تارتىپ كەسمەك

صَلِبَ ـَ صَلابَةً هُ: كىرسىتقا (+) مىخلىماق

صُلْب: ئومۇرتقا سۆڭىكى: بىلەي: قاتتىق

صُلْب ج أَصْلاَب و أَصْلُب و صِلَبَة: ئۇمۇرتقا: پولات: كۈچ - قۇۋۋەت: مۇستەھكەم، پۇختا

ـــ الرَّأْيِ: ئۆز پىكرىدە مۇستەھكەم تۇرغان: ئۆز پىكرىدە مۇستەھكەم تۇرغۇچى، پۇختا بولغۇچى

ـــ الْكِتَابِ: كىتابنىڭ ئەسلى تىكىستى

صَلْبَة: تۆۋرۈك: ئەگمە جازا

صُلْبَة: بىلەي، بىلەي تاش

صُلْبَة الْعَيْنِ: كۆز ئېقى

صُلْبِيّ: پولاتتەك، مۇستەھكەملىك، پۇختلىق

صَلَّة ج صِلال: قاقشال بولۇپ قالغان تېرە: ئاياغ: سىم - سىم يامغۇر: مەقئەت، سوڭ: يىغىلىپ قالغان سۇ

صَلَتَ ـُ صَلْتًا هُ: قىلىچ سانجماق، ئۇنىڭغا قىلىچ چاپماق

ـــ الْفَرَسَ: ئاتنى قامچىلاپ ئۆلتۈرمەك

صَلُتَ ـُ صُلُوتَةً الرَّجُلُ: پىشانىسىنى كەڭ بولماق

صَلْت ج أَصْلاَت: كەڭ پىشانە: سىلىق، سىلىق بولغان: تومپىيىپ چىققان: جۈرئەتلىك، شىجائەتلىك

صُلْت ج أَصْلات: قىلىچ

صِلَة: ئالاقە: باغلىنىش: مۇناسىۋەت: تۇغقانچىلىق، قانداشلىق مۇناسىۋەت: ئارتۇق، ھەدىيە: ياردەم پۇل: ھالقا، تۈگۈن: ئۇلانما جۈملە

ـــ الاتِّصَالِ: بىرلەشمە ھالقا، قوشما قوشما ھالقا

لِلْبَحْثِ ـــ: داۋامى (ئاخىرى) بار

ـــ الرَّحِمِ: قانداشلىق مۇناسىۋەت

صَلَجَ ـُ صَلْجًا الْفِضَّةَ: كۈمۈشنى ئېرىتمەك: كۈمۈش تاۋلىماق

ـــ هُ بِالْعَصَا: كالتەك بىلەن ئۇرماق، كالتەك بىلەن ساۋىماق، تاياق بىلەن ئۇرماق

صُلُج: ئاساسىي پۇل

صُلُجَة ج صُلُج: پىلە غۇزىسى

صَلَحَ الشَّيْءَ: ئوڭشىماق، تۈزەتمەك

ـــ الأَرَاضِيَ: تۇپراقنى ياخشىلىماق، تۇپراقنى ئۆزگەرتمەك

صَلَحَ ـُ صَلاحًا و صُلُوحًا و صَلاحِيَةً: ئىسلاھ قىلىنماق، لايىقلاشماق: مۇۋاپىقلاشماق

صَلُحَ ـُ صَلاحًا و صُلُوحًا و صَلاحِيَةً: ياخشىلانماق، تۈزەلمەك

ـــ لِكَذَا: لايىق بولماق، باپ كەلمەك، مۇۋاپىق بولماق

صُلْح: تىنچلىق: سۈلھى قىلىش: ئەپلەشتۈرۈش: ياراشتۇرۇش: مۇئاھىدە، كېلىشىم

صَلِخَ ـَ صَلَخًا سَمْعَةُ: قولاق گاس بولماق، ئاڭلىماسلىق، ئاڭلاپ كۆرمەسلىك

صِمَاد ج أَصْمِدَة: پۇرۇپكا؛ بېشىنى ئورايدىغان ئۈستى كىيىم ياكى قولياغلىق

صِمام ج أَصْمِدَة: پۇرۇپكا، پۈگەت

ـ أَلْكُتْرُونِيّ: ئېلېكترون لامپا

صَمَّتَ الْمُتَكَلِّمُ: ئۇنى چىقماسلىق، ئاۋازى چىقماسلىق

ـ فُلانًا: زۇۋان سۈرگىلى قويماسلىق، ئاۋازى چىققىلى قويماسلىق

ـ الشَّيْءَ: سەمىمىيلەشتۈرمەك، راستىچللاشتۈرماق

صَمَتَ ـُ صَمْتًا و صُمُوتًا و صُماتًا الْمُتَكَلِّمُ: گەپ قىلماسلىق، ئاۋاز چىقماسلىق، ئۇن چىقارماسلىق

صَمْت: سۈكۈت قىلماق، ئۇن ـ تىنسىز تۇرماق

ـ ًا: جىم!، ئاۋاز چىقارماڭ: خەشپۈك

صِمْحاء · صِمْحَاءَة: قاتتىق يەر

صَمَحَ ـَ صَمْحًا الْيَوْمَ: ھاۋا ئىنتايىن ئىسسىق بولماق

ـ هُ السَّوْط: قامچىلىماق، قامچا بىلەن ئۇرماق

ـ هُ فِي الْمَسْأَلَة: چوڭقۇر پىكىر يۈرگۈزمەك

صَمَخَ ـُ صَمْخًا أُذْنَهُ: قۇلاق يولىنى يارىلاندۇرۇپ قويماق

ـ عَيْنَهُ: كۆزگە مۇشت سالماق

صِمْخ: يۈز قىسىمىغا بىرنى ئۇرماق: قۇلاق كىرى؛ ئەرەب يېلىم دەرىخى

صَمَّدَهُ أَوْلَهُ أَوْ إِلَيْهِ: بارماق؛ يېتىپ بارماق

ـ لَهُ: قارشى تۇرماق، تاقابىل تۇرماق

ـ الزُّجاجَةَ: بوتۇلكا ئاغزىنى ئەتمەك

ـ الشَّيْءَ: ساقلىماق، يوشۇرۇپ ساقلىماق

ـ الْأَمْرَ إِلَى فُلان: تايانماق، يۆلەنمەك

صَمَدَ ـُ صَمْدًا و صُمُودًا: قەتئىي بولماق، مۇستەھكەم بولماق، سۇباتلىق بولماق، پۇختا بولماق

صَمَد: دائىم، ئەبەدىي؛ سەمىمىيلىك، راستچىللىق؛ ئاچلىققا بەرداشلىق بېرەلەيدىغان جەڭچى

صَمْدَانِيّ: مەڭگۈلۈك؛ ئەبەدىيلىك

صَمْصَمَ: سەگەك بولماق، سەزگۈر بولماق

ـ فِي الْأَمْرِ: چىڭ تۇرىۋالماق، كاجلىق قىلماق، تەرسالىق قىلماق

ـ تِ الْقُنْفُذُ: كىرپە توۋلىماق، كىرپە ئاۋاز چىقارماق

صَمْعاء م: كىچىك قۇلاقلىق ئايال، قۇلىقى كىچىك ئايال

صَمَّعَ عَلَى رَأْيِهِ: مۇستەھكەم تۇرماق، چوڭقۇر ئىشەنمەك

صَمَّغَ الشَّيْءَ: يېلىم چاپماق، شىلىم سوۋىماق؛ دەرەخ يېلىمى چىقارماق

صَمْغ ج صُمُوغ: يېلىم، شىلىم

ـ الْبُطْمِ: تېر پېنتىن مېيى، ئىسكىپىدار

ـ الصُّنَوْبَرِ: دېۋىرقاي(قارىغاي يېلىمى)

صَمْغِيّ: يېلىملىق، يېلىمسىمان

ـــ أُذْنُهُ: قولاقنى تۆۋەندىن كەسمەك
صَلْعَاءُ م: ئىككىلا قولىقى كېسىپ ئاشلانغۇچى
صلْبَاح: يىلانبېلىق
صَلْهَب: ئېگىز بويلۇق ئادەم
صَـلُود ج صُـلْد: قاتتىق؛ بىر تۈكسۈ يۈلۈنسىغان؛ يەككە بولغان، يالغۇز بولغان، تاق بولغان؛ قۇرۇپ كەتكەن، قۇرغاقچىلىق بولغان
صُلُودَة: قاتماق، قېتىپ قالماق
صَلْوَر: چوڭ ئامورسۇم بېلىقى
صَـلَّى: نامازئوقۇماق، رەھمەت ئېيتماق؛ دۇرۇت ئوقۇماق؛ شەپقەت قىلماق
ـــ اللهُ عَلَيْهِ وسَلَّمَ: ئاللاھ ئۇنىڭغا رەھمەت ۋە تىنچلىق ئاتا قىلسۇن
ـــ يَدَهُ: قولىنى ئىستماق
صَلَى ـِ صَلْيًا اللَّحْمَ: گۆش پىشۇرماق، گۆش كاۋاپ قىلماق
ـــ الشَّيْءُ النَّـارَ أوبهـا: ئوتقا ئۆزىنى تاشلىماق، ئوت ئارىسىغا ئاتماق، ئوت ئارىسىغا تاشلىماق
ـــ هُ: ھىيلە - مىكىر ئىشلەتمەك، ئالدىماق، ساختىپەزلىك قىلماق
صَلِيَ ـَ صَلَىً و صِلِيًّا: كاۋاپ قىلىنماق، ئوتقا قاقلانماق
ـــ الأَمْرَ أوبه: قىيىن تەرەپىنىلا بىلمەك، مۇشكۇل تەرەپىنىلا بىلمەك، تەسلىكىنىلا بىلمەك

صَلِيب ج صُلْبَان وصُلُب: كرىست (+)، كرىست (+)بەلگىسى؛ رەھىمسىزلىك، شەپقەتسىزلىك
الـ ـــ الأَحْمَر: قىزىل كرىست
صَلِيبِيّ: كرىست (+)لىق؛ ئەھلى سەلىپ قوشۇنى؛ كرىست (+) بەلگىسىنىك
حُرُوب ـــ ةُ: ئەھلىسەلىپ ئۇرۇشى
صَلِيل: تۆمۈر پارچىلىرى ئۆز ئارا ئۇرۇلۇپ چىققان ئاۋاز
صَمَّ ـُ صَمًّا ٱلقَارُورَةَ: بوتۇلكا ئېغىزىنى ئەتمەك، ئېتىپ قويماق
ـــ ٱلْجُـرْحَ: جاراھەتنى تېڭىپ قويماق، تاڭماق
ـــ ةُ: كۆچەپ ئۇرماق، كۆچ بىلەن ئۇرماق
ـــ ـَ صَمًّا وصَمَمًا: پاك بولماق، گاس بولماق
ـــ عَنِ الْحَدِيثِ: ئاڭلىيالماسلىق
ـــ الأَمْرُ: مۇشەققەتلىك بولماق، قىيىن بولماق
صَمّ: گاس، پاك؛ ئەستە تۇتۇش؛ يادلاش خاتىرىسى؛ يادقا ئوقۇماق
صُمَّ ت الأُذُنُ: قولاق گاس بولۇپ قالماق
صَمَّاءُ م: ← أَصَمُّ
صُـمَاخ: دەزمال سالماق، دەزمالالماق؛ پىشۇرماق؛ تەر پۇرىقى
صِمَاخ ج صُمُخ و أَصْمِخَة: قولاق يولى، ئاڭلاش نەيچىسى؛ ئەسلىدە سۇيى يېتەرلىك بولمىغان قۇدۇق

صِنَّة: سېسىق پۇراق، قولتۇق پۇرىقى

صَنْج ج صُنُوج: چالغۇ تەخسە؛ ئورغاق؛ ئۈن، ئاۋاز؛ چاڭ (چالغۇ ئەسۋاب)

صَنْجَة: ئەگمە تاش، تاش ئەگمە

صَنْدَقَ الْبِضَاعَةَ: تاۋارلارنى ساندۇققا قاچىلىماق

صَنْدل ج صَنادِلُ: ساندال (ئاياغ)؛ سەندەل (بىر خىل خۇشپۇراق ياغاچ)؛ كىچىك كېمە، سەيلە كېمىسى؛ بېشى چوڭ ئادەم

صَنْدَلاَنِيّ ج صَنادِلَة: دورىگەر، دورىپۇرۇش

صَنْدَلَة: دورىگەرلىك

صَنْدَلِيَّة: ئورۇندۇق

صُنْدُوق ج صَنادِيقُ: ساندۇق، قۇتا، ئىشكاپ

ـــ الدَّفْقِ: ئۇنتاز (سۇ بىلەن چايقىلىدىغان تاھارەت تۇڭى)

ـــ الدُّنْيَا: سۈرەت ساندۇقى، سۈرەت كۆرستىلىدىغان ساندۇق

ـــ الْبَرِيد: پوچتا ساندۇقى

ـــ السُّرْعَة: چىشلىق چاق ساندۇقى، تىزلىكىنى ئۆزگەرتىش خوت ساندۇقى

ـــ حَدِيد: ئالتۇن ئامبىرى

الـ ـــ العَرَبِيّ: ئەرەب بانكىسى

ـــ قَمْعِيّ الشَّكْلِ: ۋارونكا شەكىللىك دورا قاچىلىغۇچ

ـــ التَّوْصِيلِ: ئۇلىنىدىغان سىم قېپى

أمين الـ ـــ: پۇل ئامبارچىسى، كاسىر

صِنْدِيد ج صَنادِيدُ ، صِنْدِد: قەھرىمان، جەسۇر، غەيۇر؛ ئىستېلاچى، بويسۇندۇرغۇچى؛ مۆتىۋەر؛ بوران ـ چاچقۇن

صَنَّعَ الْبِلاَدَ: سانائەتلەشتۈرمەك

ـــ هُ: زىننەتلىمەك، ياسىماق، بېزىمەك

ـــ الْمَرْأَةَ: ئىنتايىن كۆيۈنمەك

صَنَعَ ـَ صُنْعًا الشَّيْءَ: ياسىماق، قىلماق، ئىشلىمەك

ـــ الأَمْرَ: ئىش قىلماق، ئىش بېجىرمەك

ـــ صَنِيْعَهُمْ: ئۇلارغا تەقلىد قىلماق، ئۇلارنى دورىماق

ـــ لَهُ أو إِلَيْهِ مَعْرُوفًا: ئۇنىڭغا خەيرىخاھلىق قىلماق

ـــ بِهِ صُنْعًا قَبِيْحًا: زىيانكەشلىككە ئۇچرىماق، زىيان يەتكۈزمەك، زىيان سالماق

صَنْعاءُ: سانا (يەمەننىڭ پايتەختى)

صُنْع: ئىشلىمەك، ياسىماق؛ ئېلىپ بارماق؛ ياخشىلىق، ئېھسان؛ ئىش ھەققى، مائاش

صَنْعَة: قول ھۈنەر، ھۈنەر ـ سەنئەت؛ سانائەت مەھسۇلاتلىرى؛ ئىخلاس بىلەن خەۋەر ئالماق

صَنَّفَ: يالغان ئېيتىلماق، يالغانچىلىق قىلماق

ـــ الشَّيْءَ: تۈرگە ئايرىماق، تۈرلەرگە بۆلمەك

ـــ الْكِتابَ: كىتاب تۈزمەك، كىتاب يازماق

صَمَلَ ـُ صَمْلاً و صُمُولاً الشَّيْءُ: مۇستەھكەم بولماق، چىڭ بولماق، پۇختا بولماق

ـ هُ بالْعَصا: تاياق بىلەن ئۇرماق

ـ عَنِ الطَّعَامِ: ئاچلىق ئېلان قىلماق، تاماق تەرك ئەتمەك

صَمَّمَ عَلَى أو فى كذا: قارار قىلماق، قارار چىقارماق

ـ الشَّيْءَ: پىلانلىماق؛ لايىھىلىمەك

ـ هُ: گاس قىلماق، پاڭ قىلماق

صَمَم: گاسلىق، پاڭقۇشلۇق؛ ماھىيەت، ماھىيەتلىك؛ قەتئىي ئىرادىلىك ئادەم، كۈچلۈك ئىرادىلىك ئادەم

صَمُوت: سۈكۈت قىلىش، ئۇن ـ تىنسىز تۇرۇش؛ سۆڭەك قاراسلىماق، سۆڭەك سۇنايلا دەپ قالماق

صُمُوت: سۈكۈت قىلماق، ئۇن تىنسىز تۇرماق

صُمُود: قەيسەرلىك، مەتانەت، قەتئىيلىك، سۇباتلىق

صَمُولَة: بۇرما مېخ قالپېقى، ۋېنتا بېشى

صَمَيان ج صِمْيان: قاراملىق قىلغۇچى، يەڭگىللىك بىلەن ئىش قىلغۇچى؛ زىيانداش، يەتكۈزگۈچى

صِمِّيت: كەمسۆز، جىمغۇر

صَمِيم: ساپ، راست، خالىس، سەممىي؛ (ئىسسىق ـ سوغۇقنىڭ) ئەڭ يۇقىرى پەللىسى؛ ئوتتۇرا قىسمى

مِن ـ الْقَلْبِ: چىن يۈرەكتىن، چىن دىلدىن

صَنائِعِيّ: ياسىغۇچى، قول ھۈنەرۋەنچى

صَنَّاج: چالغۇ تەخسىنى چالماق، چالغۇ تەخسە چالغۇچى

صَنَادِقِيّ: چامدان ياسىغۇچى، ساندۇق ياسغۇچى ئۇستاز

صِنار · صِنَّار: فرانسىيە توغرىقى ياكى چىنارى؛ ئىنەكپىتى، ئابدىمىلىك

صِنارَة صِنَّارَة ج صَنانِيرُ: بېلىق تۇتىدىغان قارماق؛ موكا بېشى؛ يىك بېشى

صَناع: سۇ توسقۇچى تاختا

ـ ج صُنُع: پىششىقلاپ ئىشلىگۈچى؛ قولى گۈل ئادەم؛ ئۇستا، چىۋەر، قابىلىيەتلىك

صِناعَة: سانائەت، ھۈنەر، سەنئەت

صِناعِيّ: سۈنئىي، غەيرى تەبىئىي؛ سانائەتچىلىك؛ سانائەتچى، ئىشلەپ چىقارغان ئىشچى

صُنان: قولتۇق پۇرىقى، سېسىق پۇراق

صُنْبُور ج صَنابِيرُ: كىچىك خورما دەرىخى؛ باشقا بىر تۈپ خورما دەرىخىنىڭ يىلتىزىدىن ئۈنۈپ چىقىدىغان خورما دەرىخى؛ ئۇرۇق ـ تۇغقانلىرى ياكى دوستلىرى بولمىغان تاشلاندۇق ئادەم؛ سوغۇق شامال؛ ئىسسىق شامال؛ جۇمەك؛ جۇمەك ياكى تۇڭ ياكى چوڭ قاچىنىڭ سۇ قۇيىدىغان ئاغزى؛ كىچىك بالا

ـ الْغَازِ: گاز تۇڭى

صَهَلَ ـَ صَهِيلاً و صَاهِلَةً و صُهَالاً الْحِصَان: ئات كىشنىمەك

صَهِيد: ئىنتايىن قاتتىق ئىسسىق، پىژغىرىم ئىسسىق

صَهِير: ئېرىتىلگەن، سۇيۇقلاندۇرۇلغان

صَهِيل: ئات كىشنىمەك: ئاتنىڭ كىشنىگەن ئاۋازى

صَهْيَنَ الشَّيْءَ: كۆرۈپ تۇرۇپ كۆرمەسكە سالماق؛ كۆرمىگەن بۇلۇۋالماق

ـ عَلَى الكَلَامِ: يالغان گاس بولۇۋالماق، ئاڭلىمىغان قىياپەتكە كىرىۋالماق

ـ: توۋلىماق، ۋارقىرىماق

صِهْيُون: سهىيۇن تېغى (ئىرۇسالىمدىكى بىر تاغنىڭ ئىسمى)

صِهْيُونِيّ: يەھۇدىي قىساسچىلىرى

الـ ـة: يەھۇدىي قىساسچىلىقى

صَوَاب: توغرا؛ راست؛ مۇۋاپىق، لايىق

صَوَابَة: پارنىك؛ ئىسسىق ئۆي

صَوَابِيَّة: توغرىلىق، راستچىللىق

صُوَاعَ ج صِيعَان: هاراق رومكىسى؛ كۈرە، (ئۆلچەم بىرلىكى)

صَوَّاف: قوي يۇڭى سودىگىرى

صَوَّان: چاقماق تاش

ـــ شَفَّاف: كىۋاتىس تاش (تاغ جىنىسلىرى)

حَجَرالـ ـ: گىرانت تاش

صُوَان ج أَصْوِنَة: ئىشكاپ، قۇتا، ساندۇق، جاۋەن

ـ الأُذُن: قۇلاق قانىتى، قۇلاق سۇپىرىسى

صَوَّانَة: بىر پارچە چاقماق تاش

صَوَّبَ السِّلَاحَ إِلَى فُلَانٍ: قورالنى مەلۇم كىشىگە چەنلىمەك، مەلۇم كىشىنى قارىغا ئالماق

ـ الْخَطَأَ: خاتالىقنى تۈزەتمەك، خاتالىقنى ئۆزگەرتمەك

ـ الرَّأْيَ والْعَمَلَ: توغرا دەپ قارىماق؛ ماختىماق

صَوْب: تېگىش، تەككۈزۈش؛ يۆنىلىش، تەرەپ، يان، گىرۋەك؛ توغرا، دۇرۇس؛ يامغۇرلۇق بۇلۇت؛ تارتۇق، ھەدىيە، سوۋغات

صَوْبَج: نوغۇچ (خېمىر يايغۇچى)

صَوْبَنَ الشَّيْءَ: سوپۇن سۈرتۈپ يۇماق

صَوْت ج أَصْوَات: ئاۋاز، تاۋۇش، تىۋىش، سادا؛ سايلام بېلىتى

صَوَّة ج صُوًى و أَصْوَاء: يول بەلگىسى، يول كۆرسىتىش بەلگىسى؛ ئەكس سادا، قايتقان ئاۋاز

صَوْتِيّ: تاۋۇشلۇق، ئاۋازلىق

صَوَّحَ النَّبَاتُ: يېرىلماق، يېرىلىپ كەتمەك

ـ تهُ الشَّمْسُ أو الرِّيحُ: قورۇتماق؛ قاقلاپ قورۇتماق، پۈۋلەپ قۇرۇتماق

صُودا: سۇدا، ئاساسلار، ئىشقارلار

صَنْف ج أَصْناف و صُنُوف: تۈر، خىل: قىسىم، سىنىپ؛ تارماق، ئەتره‌ت

صِنْف ج أَصْناف و صُنُوف: تۈر، خىل: قىسىم خاراكتېرىشۇناس، مىجەزشۇناس

صَنْفَرَ: قوم قەغەز ئىشلەتمەك

صَنْفَرَة: ئالماس قوم؛ بىلەي قوم

صَنَق: سىسىق پۇراق، قولتۇق پۇرىقى: كېيىدۈرمە تۇرۇبا، كېيىدۈرۈپ ئۇلانغان تۇرۇبا

صَنَقَ ـَ صَنَقًا جَسَدُهُ أو إِبْطُهُ: بەدەن ياكى قولتۇق ئاستى پۇراپ قالماق

صَنَق: پۇراق، پۇراقلىق

صَنَم ج أَصْنام: بۇت، ھەيكەل

صَنَمَة: بۇت؛ غاز پىيى قەلەم؛ ئاپەت، بالا ـ قازا

صِنْو ج صِنْوان و أَصْناء: بىر تۇغقان قېرىندىش؛ قوشۇمچە نۇسخا، كۆپەيتىلگەن نۇسخا؛ ئوخشاش نەرسىلەر؛ ئوغۇل بالا؛ تاغا (ئاتا تەرەپتىن بولغان)

صُنَوْبَر: قارىغاي، چىلغوزا

صَنَوْبَرِيّ: تالقان شەكىللىك؛ قارىغاي دەرىخىنىڭ

صَنْوَة: بىر تۇغقان ئاچا ـ سىڭىللار؛ قوشۇمچە نۇسخا، كۆپەيتىلگەن نۇسخا؛ تەڭتۇش نەرسە

صَنِيع ج صَنائِعُ و صُنْع: ھەرىكەت؛ ھەرىكەت قىلىش؛ ياخشى ئىش قىلىش؛ خەيرىخاھلىق قىلىش؛ ياخشى ياسالغان؛ ياخشى تەبىيارلىق قىلىنغان؛ ئىشنىڭ تارتىدىغان پېمەكلىكلەر

صَنِيعَة ج صَنائِعُ: خەيرىخاھلىق قىلىش؛ ياخشى ئىش قىلىش؛ ئىجادىيەت؛ قول ھۈنەر مەھسۇلاتى؛ يالاقچى، غالچا، كۆماشتا

صَهْ: تىنچلىنىڭلار، خەپشۇك، جىم

صُهارِج ج صَهارِيجُ: سۇ چىلىكى، چېلەك

صُهال: ئات كىشنىمەك

صَهْباء م: جىگەر رەڭلىك، بېغىر رەڭلىك: ھاراق

صَهَدَ ـَ صَهَدًا و صَهَدانًا الْحَرُّ: قاقلاپ پىشۇرماق: ئىنتايىن قاتتىق ئىسسىپ كەتمەك

صَهَدان: پۈر ـ پۈر ئىسسىق، پۈرغۇرۇم ئىسسىق

صَهَرَ ـَ صَهْرًا الشَّيْءَ: ئېرىتمەك، ئېرىتمەك؛ تاۋلىماق

ـ هُ الْحَرُّ: ئىسسىق قاتتىق بولماق

ـ شَعَرَهُ أو جِسْمَهُ: سوپۇنلىماق، سوپۇن سۈرتمەك

ـ الشَّيْءَ إِلَيْهِ: يېقىنلاشتۇرماق

صِهْر أَصْهار: كۆيئوغۇل؛ سىڭلىنىڭ ئېرى، ئاچىنىڭ ئېرى

صِهْرِيج ج صَهارِيجُ: چېلەك؛ چوڭ چېلەك؛ ماي تۆگى؛ ماي ئىدىشى؛ ياكلىق ئاپتوموبىل؛ ماي (سۇ) ياكلىق ئاپتوموبىل ياكى ماشىنا

شَـــهْرالـ ـــ: روزا ئېيى، رامىزان ئېيى (ھىجرىيە (ا ـ ئاي)

صُومال: سۇمالى (دۆلەت ئىسمى)

صُومان ج صَيامَى: روزا تۇتقۇچى

صَوْمَعَة ج صَوامِعُ: خرىستىئان دىنىدىكى دەرۋىشلەرنىڭ دۇنيادىن ئۆزىنى قاچۇرۇپ يالغۇز تۇرىدىغان مەخسۇس جاي؛ چېركاۋ؛ تاز قارا، قوماي (قۇش)؛ باشقا كېيىدىغان چىغ قالپاق

ـــ غِـــلالٍ: ئاشلىق ئىسكلاتى، ئاشلىق ئامبىرى

صَـــوْن: قوغدىماق، ساقلىماق؛ ئامبارچى، ئىسكىلاتچى

صَوَّى و صَوَى ـِ صُوِيًّا و صَـــوِىَ ـَ

صَوَّى الشَّىْءُ: قاقلاپ قۇرۇتماق

ـــ الضَّـــرْعُ: كالا ـ قوينىڭ ئەمچىكىدە سۈت بولماسلىق

صَوِىَ: قاقلاپ پىشۇرۇلغان، كاۋاپ قىلىنغان

صُويا: دادۇر، سېرىق پۇرچاق

فُول الـ ـــ: سېرىق پۇرچاق، دادۇر

صُوَيْحِب: كىچىك دوست

صُيّاب · صُـــياب: مېغىزى، مېغىزلىق؛ جەۋھەر، ماھىيەت

صَيَّاح: توۋلىغان، توۋلىغۇچى، ۋارقىرىغۇچى

صِياح: ۋارقىرىماق، چاقىرماق؛ ۋارى ـ ۋارى قىلماق

صَـــيَّاد: ئۇۋچى؛ بېلىق ئۇۋلىغۇچى، بېلىقچى؛ شىر (ھايۋان)

صَيَّادَة: رەگەتكە، سوزماق (ئاچىغا رېزىنكە بېكىتىپ، تاش ئېتىپ ئوينايدىغان ئويۇنچۇق قورال)

صِـــيَاغَة: قۇيماق؛ قۇيمىچىلىق؛ قۇيۇپ ياسالغان نەرسە

صِيام: روزا تۇتماق؛ پەرھىز قىلماق؛ ئۈزۈلمەك

صِـــيامِىّ: روزا تۇتقاندا يەيدىغان تاماقلار؛ گۆشسىز بۇيۇملار

صِيان: ئامبارچى، ئىسكىلاتچى؛ ساقلىماق؛ جاۋەن، ئىشكاپ

صِيانَة: قوغدىماق، ساقلىماق

صَيِّب: يامغۇرلۇق بۇلۇت

صِيْت: ئابرۇي، ئاتاق، نام، شۆھرەت

صَيَّحَ: قاتتىق توۋلىماق، ۋارقىراتماق

ـــ الشَّـــىْءَ: ئۆسۈملۈكنى ئورۇپ ئاۋاز چىقماق

ـــ ت الشَّـــمْسُ أو الـــرِّيْحُ النَّبـــاتَ: قۇرۇتماق، ئاپتاپقا سېلىپ قۇرۇتماق

صَيْح: ۋارقىرىماق، چاقىرماق، ۋارى ـ ۋارى قىلماق

صَيْحَة: ۋاراڭ ـ چۇرۇڭ، چۇقان ـ سۈرەن؛ ئازاب؛ سۇر، بورغا

صَيْد: ئۇۋلىماق، ئۇۋچىلىق قىلماق؛ ھىيلە بىلەن تۇتماق؛ ئۇۋ

ـــ كَاوِيَة: ناترىي گىدروكىسىد، ئويغۇچى ناترىي، ئويغۇچى سۇۋدا

صُوديوم: ناترىي (Na)

كُلُورُورالـــ: ناترىي خلورىد، ئاش تۇزى

صَوَّرَ: تەسۋىرلىمەك، سۇرەتلىمەك؛ رەسىم تارتماق؛ رەسىم ئويماق؛ سۇرەت ئويماق

صُـــوِّرَلَهُ: ئۇنىڭ قارىشىچە، ئۇنىڭ تەسەۋۋۇرىچە

صُـــور: بورغا، سۇر؛ كاناي؛ سۇر شەھرى (لىۋاننىڭ بىر شەھەرنىڭ ئىسمى)

صَوِرَ ـَ صَوَرًا: ئەگرى بولماق، ئەگرى ـ بۇگرى بولماق، قىيسىق بولماق

صُورَة ج صُوَر و صُور: سۇرەت، رەسىم؛ قىياپەت، ئوبراز؛ پاسۇن، شەكىل؛ تۇر

ـــ طِبْـقِ الأَصْـلِ: توغرا كۆچۈرۈلگەن نۇسخىسى، توغرا بولغان قوليازمىسى

صُـــورِيّ: مەنزىرىلىك، شەكىللىك؛ فورمىچىلىق، شەكىلۋازلىق، قېلىپۋازلىق، ئەندىزىچىلىك؛ ئويدۇرمىچى، ساختىپەزلىك قىلغۇچى

صُوص: يالغۇز تۇرۇپ يالغۇز ئوزۇقلىنىدىغان پىخسىق، ئىنتايىن بېخىل؛ پەسكەش، ئىپلاس

صَوْصَوَ: چۆكۈلىدىماق (چۈجە)

صَوْع: سەۋئې (ئاشلىق ئۆلچەيدىغان بىر خىل ئۆلچەم بىرلىكى بولۇپ، 72 لىتىرغا تەڭ)

صَوْغ: باسىماق، تەبيارلىماق

صَوَّفَ الْخُبْـزُ: نان كۆكىرىپ كەتمەك، پاختىلىشىپ قالماق

ـــ هُ: مەلۇم كىشىنى ئەھلى تەسەۋۋۇپ مەزھىپى مۇرىتىغا قوبۇل قىلماق ياكى كىرگۈزمەك، سوپىلاشتۇرماق

صُوف ج أَصْـواف: قوي يۇڭى؛ يۇڭ توقۇلما بۇيۇملار

صُـوفَان: چوغ؛ پىلىك، پىلتە؛ ئىنچىكە تۈكلۈك ئۆسۈملۈك

صُـوفِيّ: قوي يۇڭىدىن ياسالغان، قوي يۇڭىدىن توقۇلغان؛ سوپى، تەسەۋۋۇپچى، سوپى مەزھىپىدىكى ئادەم

الـ ـــ ة: سوپى مەزھىپى، تەسەۋۇپ مەسلىكى، سوپلىق، تەرىقەت

صُوْل: جۇنۋېى (ھەربىي ئۇنۋان)؛ ئۆلۈك بېلىق؛ سۇلى بېلىقى

صَـــوْلَة: كۈچ ـ قۇدرەت؛ ھوقۇق؛ بويسۇنماق، ئىتائەت قىلماق؛ ئۇرۇش ئوپىراتسىيىسى

صَوْلَج ج صَوالِجُ · صَوْلَجَة: ساپ كۈمۈش

صَـــوْلَجان: ئۇچى ئەگرى تاياق (توپ ئۇرىدىغان)

صَوَّمَ هُ: روزا تۇتۇشقا قويماق، روزا تۇتتۇرماق

صَوْم ج أَصْـوام: روزا، روزا تۇتۇش؛ روزا تۇتقۇچى

ض

ض (ضـاد): ئەرەب تىلى ئېلىپبەسى جەدۋىلىدىكى ئون بەشىنچى ھەرپ بولۇپ، ئەبجەد ھېسابى بويىچە «800»نى بىلدۈرىدۇ.

ضاءَ ـُ ضَوْءًا و ضِياءً القَمَرُ أو غَيْرُهُ: يورۇتماق، نۇر چاچماق

ضائِر: زىيانلىق بولغان؛ زىيان يەتكۈزگۈچى

ضائِع ج ضُيَّع و ضِياع: يوقالغۇچى، چۈشۈپ قالغۇچى، زايا بولغۇچى؛ بىكار بولۇپ كەتكەن

ضَآلَة: پەسكەش، رەزىل؛ ئاز

ضائِف: خوجايىن

ضائِقَة: قىينچىلىق، قىستاڭچىلىق، تارچىلىق

ـ ماليَّة: مالىيە قىينچىلىقى ياكى كىرىزىس

ضَائِن: كۆچسىز، ئاجىز، زەئىپ

ـ ج ضَأْن و ضَئِين: ئەركەك قوي، قوچقار

ضابِط ج ضُبَّاط: ئوفېتسىر، ھەربىي ئەمەلدار؛ قوشۇن ياكى ساقچى باشلىقى؛ كۆچلۈك، مۇستەھكەم

ـ الارْتِباط: ئالاقىچى

ضابِطَة ج ضَوابِطُ: ناموزنا ساقچىسى؛ تەكشۈگۈچ

ضابِطِيّ ج ضابِطِيَّة: ساقچى

ضابِطِيَّة: ساقچى قىسمى؛ ساقچىلىق كەسپى

ضاجَعَ هُ: مەلۇم كىشى بىلەن بىرلىكتە بىللە ئۇخلىماق، بىرگە ئۇخلىماق؛ بىللە ياتماق

ـ هُ الْهَمُّ: غەمگە پاتماق، غەمگە چۈشۈپ قالماق

ضاحَكَ هُ: بىرلىكتە كۈلمەك، بىرلىكتە كۈلۈشمەك

ضاحِك: كۈلكۈچى

ضاحِكَة ج ضَواحِكُ: ئۈدۈل چىش

ضاحِيَة ج ضَواحٍ: (شەھەر) ئەتراپى؛ (شەھەر) سىرتى؛ يۇزى (نەرسىلەرنىڭ)

ضَادَّهُ: قارشى تۇرماق، قارشىلاشماق؛ قارشى تۇرغۇزماق، قارشىلىق كۆرسەتكۈزمەك

ضاد: ئەرەب تىلىدىكى ھەرپ نامى (ض)

لُغَة الـ ـ: ئەرەبلەر تىلى

أَهْل الـ ـ: ئەرەبلەر

ضَارَّهُ: زىيان يەتكۈزمەك، زىيانكەشلىك قىلماق

ـ امْرَأَةً: قوش نىكاھلانماق، خوتۇن ئۈستىگە خوتۇن ئالماق

صَيْدَلَة: دورىكەرلىك، ئوپتىكا: دورا قۇتىسى

صَيْدَلِيّ ج صَيادِلَة: دورىگەر: دورا سودىگىرى

صَيْدَلِيَّة: دورىخانا

صَيَّرَهُ كَذا أو إلَى كذا: ئۆزگەرمەك

صَيْر: مەھسۇلات، ئاقىۋەت، نەتىجە: يان تەرەپ، گىرۋەك: ئىشىك ئاچماق

صَيْرَة ج صَيْر: قوي قوتىنى: ئېغىل

صَيْرُورَة: ئۆزگەرمەك، بولۇپ قالماق: ئاقىۋەت، نەتىجە، مەھسۇلات

صَيْصَة ج صَياص: موكا بېشى، يىمك بېشى: (قوي، ئۆچكە) مۆگىزى: قەلئە، قورغان

صِيغَة ج صِيَغ: شەكىل، تۈر: ياگزا، پاسۇن، ئەسلى كىلىپ چىقىشى، ماھىيىتى، تۈزۈلۈشى: پېئىل تۈرلىرى: گراماتىكا: فورما

ـ عَقْد الْقِرَان: چاي ئىچكۈزۈپ قويۇش ياكى قۇدىلىشىش مۇراسىمى

ـ الْمَعادِن: مېتال ئېرىتمەك، مېتال تاۋلىماق

صَيَّفَ بِالْمَكَانِ: مەلۇم جايدا يازنى ئۆتكۈزمەك

صَيْف: ياز كۈنلىرى: ياز پەسلىدە ئۇنكەن ئوت - چۆپ ياكى ياغقان يامغۇر

صَيْف ج أَصْياف و صُيُوف: ياز، ياز پەسلى، ياز كۈنلىرى

صَيْفِيّ: يازلىق، ياز كۈنلىرىنىك: ياز پەسلىدە ئۆسكەن ئوت ـ چۆپ ياكى ياغقان يامغۇر

صَيْقَبانِيّ: خۇشپۇراق نەرسىلەر سودىگىرى

صَيْقَل ج صَياقِل و صَيَاقِلَة: قىلىچ چاقلىغۇچى، قىلىچ سۇغارغۇچى

صِيْنِيّ: جۇڭگوچە، جۇڭگولۇق، چىنلىق: ساپال قاچا

الصَّلْصَال الـ ـ ة: ئاق فار ـ فۇر كوزا

صِيْنِيَّة: پەتنۇس، تەخسە: بىر تال ساپال قاچا

اللُّغَة الـ ـ: چىن تىلى، خەنزۇ تىلى

صَيْهَد ج صَياهِدُ: پۈتۈنلەي قۇملۇق، چۆل - باياۋان: قاقاس يەر: ئۆزۈن، ئۆزۈنلۇق

صَيْهُود ج صَيَاهِيد: پۈتۈنلەي قۇملۇق، چۆل - باياۋان: قاقاس يەر: ئۆزۈن: كىلەڭسىز، قاملاشمىغان

صَيْهُور: جاۋەن، ئىشكاپ

صِيْوان ج صَواوِيْن: پەردە، چوك پەردە

ـ الأُذُن: تاشقى قۇلاق، قۇلاق پەردىسى

صَيُوب ج صُيُوب: تۇغرا بولمىغان، تەبىيارلانمىغان: دانا ئادەم

صَيُود: ئەخلاقى بۇزۇق ئايال

ـ ج صَيْد وصُيُود: ئوۋچى: بېلىقچى

صَقْر ـ: ئوۋ قۇشى

كَلْب ـ: ئوۋ ئىتى

صَيُّور: نەتىجە، ئاقىۋەت: دانىشمەنلىك، ئەقىل پاراسەتلىك: پىكىر، كۆز قاراش: قورۇق ئوت ـ چۆپ

ضَأْلَة: ئىنچىكە يۇگلۇق قوي
ضَأْنِيّ: ئىنچىكە يۇگلۇق قوي كۆشى
ضاهِر: تاغ چوققىسى، چوققا
ضاهَى هُ: ئوخشاشماق، ئوخشىشپ كەتمەك
ضُئُولَة: زەئىپ، ئاجىز، ۋىجىك
ضَاوِيّ: زەئىپلىق، ئاجىزلىق؛ ۋىجىلىك
ضَايَقَ هُ: خارلىماق، زۇلۇم سالماق، جاپا سالماق؛ قىينىچىلىقتا قالدۇرماق
ضَئِيل ج ضُؤُلاَء و ضِئَال: ئاجىز، ئورۇق، زەئىپ؛ ئىنچىكە؛ كىچىك
ضَبَّ ـِ ضَبًّا عَلَيْهِ: چىك تۇتماق، چىك باغلىماق
ضَبّ ج ضِباب و أَضُبّ و ضُبَّان و مَضَبَّة: كەسىلەنچۇك
ضَبَابَة ج ضَبَاب: تۇمان
ضُبَارَة ج ضَبَائِرُ: بىر باغلام قەغەز
ضَبَّبَ عَلَى الشَّيْءِ: جۇغلىماق، توپلىماق، يىغماق؛ قۇلۇپلىماق، قۇلۇپ سالماق
ـ الْبَابَ: ئىشىك تاقىماق
ضَبَّة الْبَاب ج ضِباب: ئىشىك تاقىقى
ضَبْر ج ضُبُور: قەدىمكى رىمدا شەھەر قوغداش ئۈچۈن ئىشلىتىدىغان تاشپاقا قېپى شەكىللىك چوك قالقان
ضَبَطَ ـُ ضَبْطًا و ضَباطَة هُ أو الشَّيْءَ: تۇتۇۋالماق، مۇسادىرە قىلماق؛ تۇزمەتمەك؛ پۇختىلىماق؛ قامىماق، چۈشەپ قويماق، كونترول قىلماق
ـ الْكِتَابَ: كىتاب تەھرىرلىمەك، تۇزمەتمەك
ـ الْعَمَلَ: ياخشى ئىشلىمەك، پۇختا قىلماق؛ ئاقنۇرماق
ـ الْبِضَاعَةَ الْمُهَرَّبَةَ أَوْنَحْوَهَا: مۇسادىرە قىلماق، ھۆكۈمەت ئىختىيارىغا ئالماق
ضَبْط: تۇتۇۋالماق؛ مۇسادىرە قىلماق؛ تۇزمەتمەك، توغرىلىماق؛ پۇختىلىماق؛ قامىماق
ـ الْوَقَائِعِ: سوراق قىلماق
الـ ـ والرَّبْط: ئىنتىزام، تەرتىپ
بالـ ـ: دەل، دەل جايىدا؛ ئېنىقلىق؛ توغرىلىق
ضُبِطَ ت الأَرْضَ: دەل ۋاقتىدا يامغۇر ياغماق
ضَبْع ج ضِبَاع و أَضْبُع وضُبُع و ضُبُوعَة و ضَبُعات و مَضْبَعَة: سىرتلان (ھايۋان)
ـ ج أَضْبَاع: بىلەك، قولتۇق
ضَبِير: ئېگىلمەس ـ سۇنماس، مۇستەھكەم
ضَجَّ ـِ ضَجًّا و ضَجِيجًا و ضُجاجًا: ۋاراق ـ چۇرۇك قىلماق، شاۋقۇن ـ سۇرەن كۆتۈرمەك، چوقان كۆتەرمەك، ئالا ـ توۋا قىچقارماق
ضَجَّاج: شاۋقۇن ـ سۇرەن چىقارغۇچى، چوقان كۆتۈركۈچى
ضَجَّة: شاۋقۇن ـ سۇرەن، چوقان،
ضَجَر: يۇرىكى سىقىلماق، تىت ـ تىت بولماق
ضَجِرَ ـَ ضَجَرًا مِنْهُ أو بِهِ: زېرىكمەك، ئىچى بوشىماق؛ چىچىلماق؛ ئەنسىرىمەك

ضارَ ـُ ضَوْرًا: ئىنسانىن قاتتىق ئاچماق (قورساق)

ـــ هُ الأَمْرُ: زىيان يەتمەك، زىيان بولماق

ـــ ـِ ضَيْرَاهُ الأَمْرُ: زىيان يەتمەك، زىيان بولماق

ضارّ: زىيان يەتكەن، زىيان بولغان

ضارٍ (الضَّارِي) ج ضَوارٍ: ياۋۇزلۇق، ۋەھشىيلىك، يىرتقۇچ؛ ئاچ كۆز، توپماس

ضارَبَ هُ: بىر ـــ بىرىنى ئۇرماق، ئۆزئارا ز ەربە بەرمەك، ئۇرۇشماق

ـــ لَهُ فى ماله: ھايانكەشلىك قىلماق

ضارِب: ئۇرغۇچى، سوققۇچى؛ سەكرىگۈچى؛ قالدۇق سان

ضارَعَ هُ: ئوخشاپ كەتمەك

ضارِع ج ضُرُوع و ضَرَعَة: يالۇۋرغۇچى، ئىلتىجا قىلغۇچى، بويسۇنغۇچى

ضاعَ ـُ ضَوْعًا: خۇشپۇراق تۆت ئەتراپقا تارالماق

ـــ ـِ ضَيْعًا ضَيْعًا و ضَيْعَةً و ضَاعًا: ھالاك بولماق، بۇزۇلماق، بۇزۇلۇپ كەمتەك

ـــ الشَّيْءُ أو الرَّجُلُ: ئىز دېرەكسىز يوقالماق، غايىپ بولماق

ضَاعَفَ الشَّيْءَ: ھەسسىلەمەك، ھەسسىلەپ ئاشۇرماق، ھەسسىلەپ كۆپەيتمەك

ضاغَطَ هُ: سىقماق، سىقىپ چىقارماق

ضاغِطَة ج ضَوَاغِط: كومپرىسسور، پرېسلاش ماشىنىسى

ضافَ ـِ ضَيْفًا وضِيافَةً هُ: مېھمان قىلماق، مېھمان قوندۇرماق

ضافَ (الضَّافِى): يېتەرلىك بولغان، تولۇق بولغان

ـــ مِنَ الثِّيَابِ أونَحْوِها: ئۇزاپ كەتكەن، ئۇزۇن بولۇپ قالغان

ضافَرَ هُ عَلَى الأَمْرِ: ياردەم قىلماق، ياردەم بەرمەك

ضاقَ ـِ ضَيْقًا الشَّيْءُ: تار بولماق، چەكلىك بولماق

ضَوْلَ ـَ ضَآلَةً وضُؤُولَةً: زەئىپلەشمەك، ئاجىزلاشماق، ئەرزىمەسلىك، ئازغىنە بولماق

ضَالّ ج ضُلاّل: گۇمراھ، ئازغۇن، ئېزىپ كەتكەن ئادەم؛ خاتالاشقۇچى

ضالَّة ج ضَوَالّ: يېتۇپ كەتكەن نەرسە؛ ئۇمىد قىلىنغان نىشان، غايە

اَلْكِلاَب الـ ـــ: ياۋايى ئىت

ضالِع فى الأَمْرِ: ھۆددىسىدىن چىققۇچى، قولىدىن ئىش كەلگۈچى

ضامَ ـِ ضَيْمًا هُ: زىيانكەشلىك قىلماق، خارلىماق، زۇلۇم سالماق، ئازابلىماق

ضامِر ج ضُمَّر و ضَوامِر: ئورۇق، ئاۋاق؛ قۇرۇپ كەتكەن، سولۇشۇپ قالغان؛ كولاپس ھالىتىدە بولغان (بىر خىل كېسەللىك)

ضامِن ج ضُمّان و ضَمَنَة: كېپىل بولغۇچى؛ مەسئۇلىيەتنى ئۈستىگە ئالغۇچى، مەسئۇل بولغۇچى

ضَخُمَ ـُ ضَخَامَةً و ضَخْمًا: چوڭ بولماق، ئېگىز بولماق، كاتتا بولماق، يۇكسەك بولماق

ضَخْم ج ضِخام: چوڭ، زور

ـــــ الْجِسْـــم: قامەتلىك، گەۋدىلىك، ئۇستىخانلىق

ضَدَّ ـُ ضَدًّا فُلانًا فِى الْخُصُومَة: قارشى بولماق، قارشى تۇرماق؛ يەڭمەك، غەلبە قىلماق، مەغلۇپ قىلماق

ضِدّ ج أَضْداد و ضِدَد: زىت، قارىمۇقارشى؛ دۇشمەن، رەقىب

ـــ كَذا: قارشى، قارشى تۇرماق

ضِدِّىّ: زىتلىق، زىددىيەتلىك، قارىمۇ قارشىلىق

ضَرَّ ـُ ضَرًّا و ضَـــرَرًا أوبـــه: زىيان يەتمەك، زىيان قىلماق

ضَرّ ج أَضْرار: زىيان، زەرەر، زىيانلىق

ضُرّ: قوش نىكاھلانماق، خوتۇن ئۇستىكە خوتۇن ئالماق؛ زىيان، زىيانلىق

ضَرّاء: قاتتىقچىلىق، كەسەللىك، قىيىنچىلىق

ضَرائِبِىّ: باج ئىشلىرى، باجنىك

ضَرّاب: چوماقچى، ئاتارمەن، چاپارمەن

ـــ الرُّمْل: رەمبال، جىنكەش

ـــ الطُّوب: خىش تۇيغۇچى، خىشچى، خۇمدانچى

ضِراب: چېتىشماق، چوپلەشمەك (ھايۋانلار)

ضَرارَة: قارىغۇ، ئەما، كور؛ ئېنىق ئەمەس، تۇتۇق، ئېنىقسىز

ضُراط: يەل، ئوسۇرۇق

ضَراعَة: ئىلتىجا قىلماق، يالۇۋرماق

ضِرام: كۆيمەك، يانماق

ضَراوَة: ياۋۇزلۇق، ئاچ كۆز، ۋەھشىيلىك

ضَرَّبَ بَيْنَهُمْ: ئارىدا قۇتراتقۇلۇق قىلماق، ئارىنى بۇزماق

ـــ الشَّـــىْءَ بالشَّـــىء: ئارىلاشتۇرۇۋەتمەك، قالايمىقانلاشتۇرۇۋەتمەك

ضَرَبَ ـِ ضَرْبًا الشَّـــىْءَ: مىدىرلاتماق، ھەرىكەتلەندۈرمەك

ـــ هُ بالشَّىْء: ئۇرماق، سوقماق

ـــ الـــمَوْعِدَ: ۋاقىت بەلگىلىمەك، ۋەدە ۋاقتىنى بەلگىلىمەك

ـــ عَلَى الآلَة الْمُوسِيقِيَّة: چالماق (چالغۇ ئەسۋابلىرىنى)

ـــ الْبَابَ: ئىشىك قاقماق، ئىشكىنى قاقماق

ـــ الـــخَيْمَةَ: چېدىر قۇرماق، چېدىر تىكلىمەك

ـــ تِلِفُونًا: تېلىفون ئۇرماق، تېلىفون يەرمەك

ـــ الْجَرْسَ: قوڭغۇراق چالماق

ـــ ثُهُ الْعَقْرَبُ: نەشتەر سانجماق

ـــ الرَّقْمَ الْقِياسِىَّ: رىكورتنى بۇزۇپ تاشلىماق

ـــ عَلَيْه ضَرِيبَةً: باج يىغماق، باج ئالماق

ـــ عَدَدًا فِى آخَرَ: مەلۇم قالدۇق سانىنى باشقا بىر سانغا قوشۇۋەتمەك ياكى قوشماق

ـــــ عَلَيْـــه الْحِصـــارَ: قامال قىلماق، مۇھاسىرىگە ئالماق

ـــ الدَّراهِمَ: پۇل قۇيماق، مېتال پۇل قويماق

ضَجِر: زېرىككۈچى، ئىچى پۇشقۇچى؛ چېچىلغۇچى، ئەنسىز

ضَجَعَ ـَ ضَجْعًا و ضُجُوعا: ياتماق، ئۇخلىماق

ضَجْعَة: ئۇيقا باسماق، مۇگدىمەك؛ كىچىككىنە دەم ئالماق

ضُجْعَة: ھۇرۇن، ئويۇن قېپى

ضُجْعِيَّة: ئېرىنچەك ئادەم، ھۇرۇن ئادەم

ضَجُوج: شاۋقۇن- سۈرەن چىقارغان؛ چۇقان كۆتەرگۈچى

ضُجُوع: ئۇخلىماق، ياتماق

ضَجِيج: ۋاراڭ- چۇرۇڭ، شاۋقۇن و سۈرەن

ضِحّ: قۇياش، قۇياش نۇرى؛ ئاپتاپلىق

ضَحا ـُ ضَحْوًا و ضُحُوًا و ضُحِيًّا الرَّجُلُ أو الشَّيْءُ: ئاپتاپقا سالماق، قۇياشقا قاقلىماق، ئاپتاپسىنماق

ضَحاء: قىيام ۋاقتى، چۈشتىن بۇرۇنقى ۋاقىت

ضَحَّاك: كۈلگۈنچەك، خۇشچاقچاق، خۇشال ئادەم

ضَحْضاح: تېيىز، چوڭقۇر ئەمەس، ئۆزە

ضَحْضَحَ السَّرابُ: سەراپ چاقنىماق، ئېزىتقۇ لاۋىلدىماق

ـ الأمْرُ: ئىش بايقالماق، ئىش كۆرۈنمەك

ضَحَّكَ هُ: ئادەمنى كۈلدۈرمەك، ئادەمنىڭ كۈلگۈسىنى كەلتۈرمەك

ـ عَلَيْه: چاقچاق قىلماق، ئويلاشماق

ضَحِكَ ـَ ضَحْكًا و ضَحِكًا: كۈلمەك

ـ مِنْهُ أو بِهِ: مەسخىرە قىلماق، مازاق قىلماق

ضَحْك ضَحِك: كۈلكە؛ كۈلۈش

ضَحْكَة ج ضَحَكَات: بىر قېتىملىق كۈلكە

ـ صَفْراوِيَّة: ئاچچىق كۈلكە، سوغۇق كۈلكە

ـ مَكْتُومَة: پىسسىككىدە كۈلمەك

ضُحْكَة: ئويناشماق؛ كۈلمەك

ضَحَلَ ـَ ضَحْلاً: سۇ تېيىز بولماق، سۇ تېيىز ئاقماق

ضَحْل ج ضِحال وأَضْحال و ضُحُول: تېيىز، چوڭقۇر ئەمەس، ئۆزە

ضَحْو ضَحْوَة: چۈش ۋاقتى، قۇياش قايىم بولغان ۋاقىت

ضَحُوك: كۈلگۈنچەك، دائىم كۈلۈمسىرەپ تۇرىدىغان ئادەم

ضَحَّى بِالشَّاة: قوي قۇربانلىق قىلماق

ـ بِنَفْسِه: ئۆزىنى پىدا قىلماق، ئۆزىنى قۇربان قىلماق

ـ بالشَّيْءِ: تەقدىم قىلماق، بېغىشلىماق

ضَحِيَ ـَ ضَحًا و ضَحاءً: كۆرسەتمەك؛ كۆرۈنمەك، روشەن كۆرۈنمەك؛ كۆز ئالدىدا كۆرۈنمەك

ضَحِيَّة ج ضَحَّايا: قۇربانلىق، قۇربانلىق قىلغان نەرسە

ضَخَّ ـُ ضَخا الْماءَ: ئېتىلىپ چىقماق، ئۇرغۇپ چىقماق

ضَخامَة: جوغى چوڭ، غايەت زور

ضَخَّمَ الشَّيْءَ: كېڭەيتمەك، چوڭايتماق

ضَـرِع: ئىلتىجا قىلغۇچى، يالۋۇرغۇچى؛ بويسۇنغۇچى

ضَرْع ج ضُـرُوع: ھايۋانىنىڭ يېلىنىى (ئەمچىكى)

ضِنْرِع ج ضُـرُوع: ئوخشاش، ئوخشاپ كېتىدىغان

ضِرْغام ج ضَـراغِمُ و ضَـراغِمَةُ: شىر (ھايۋان)؛ شىرمەت پالۋان، شىرمەت ئادەم

ضَرْغَم ج ضَراغِمُ: شىر (ھايۋان)

ضَرَّمَ النَّارَ: ئوتنى لاۋۇلداتماق، ئوت قويماق

ضَرَمَة ج ضَرَم: ئوت؛ چوغ

ضَرِمَ ـَ ضَرَمَات النَّارُ: ئوت ئەۋج ئالماق، لاۋۇلدىماق، ئوت كەتمەك

ـ عَلَيْه: ئۇنىڭغا غەزەپلەنمەك، ئاچچىقلانماق

ضِرْو ج ضِراء و أَضْر: ئوۋ ئىتى

ضَـرُورَة ج ضَـرائِرُ: زۆرۈرىيەت، لازىم، لازىملىق نەرسىلەر

ضَـرُورِيّ: زۆرۈر، لازىم، كېرەك بولسا بولمايدىغان

ضَرُوب ج: ئەھمىيەتلىك، قاتتىق

ضَرِيَ ـَ ضَرَاوَةً و ضَـرًى و ضَـراءً بالشَّـيْءِ: ئاچ كۆزلۈك قىلماق، قارنى يامانلىق قىلماق

ـ الكَلْبُ بالصَّيْد أوعَلَيْه: ئوۋغا مەھكەم يېپىشماق، ئوۋغا چىڭ چاپلاشماق

ضَرِيب ج ضَرائِبُ: ئوخشاش، ئوخشاپ كېتىدىغان

ـ ج ضَرْبَى: ئۇرۇلغان، سوقۇلغان

ـ ج ضُرَباء: ئۇرغۇچى، سوققۇچى؛ ئادەم ئۇرغان، ئادەم سوققان

ضَرِيبَة ج ضَرائِبُ: باج

ـ الْعَقار: مۈلۈك بېجى

ـ الأَعْناق: ئادەم بېجى، نوپۇس بېجى

ـ الدَّخْلِ أَو الإِيْراد: ناپاۋەت بېجى

ضَرِيح ج ضَرائِح: قەبرە، قەبرىستان

ضَرِير ج أَضِرَّاءُ وأَضْرار: نەما، قارىغۇ، كور

ضَرِيرَة ج ضَرائِرُ: ئايال نەما، ئايال قارىغۇ

ضَعَة: خارلىق، پەسلىك

ضَعْضَـاع: ئاجىز ئادەم، زەئىپ ئادەم، ماغدۇرسىز ئادەم

ضَعْضَعَ الْبِناءَ: ياقماق، بۇزىۋەتمەك

ـ هُ: ئەزمەك، خارلىماق؛ ئاجىزلاشتۇرماق، زەئىپلەشتۈرمەك

ضَعْضَع: ئاجىز، زەئىپ، ماغدۇرسىز

ضَعَطَ ـَ ضَعْطًا هُ: بوغۇپ ئۆلتۈرمەك

ضَـعَّفَ هُ: زەئىپلەشتۈرمەك؛ ماغدۇرىدىن كېتىپ قالدى دەپ قارىماق

ـ الشَّيْءَ: بىر ھەسسە قوشماق، بىرىسە ئاشۇرماق

ضَعَفَ ـَ ضَعْفًا الشَّيْءَ: ھەسسە قوشماق، ئاشۇرماق

ـ ـُ ضُـعْفًا وضَـعُفَ ـُ ضَـعافَةً و ضَعافِيَّةً وضُـعْفًا: زەئىپ بولماق، ئاجىز بولماق، كۆچسىز بولماق، ماغدۇرسىز بولماق

ـــ مَثَلاً: مسال بايان قىلماق، مسال كەلتۈرمەك
ـــ الشَّبَكَةَ عَلَىَ الطَّائِرِ: تور بايماق، تور سالماق
ـــ الْخَاتَمَ: ئۈزۈك سوقماق؛ ئۈزۈك تاقىماق
ـــ عَنْهُ صَفْحًا: كارى بولماسلىق، ئىتىبارسىز قارىماق، مەنسىتمەسلىك
ـــ إِلَى كَذَا: ئېغىپ كەتمەك، مايىل بولماق، قىيسايماق
ـــ عَلَى الرِّسَالَةِ: مۆھۈر باسماق، تامغا باسماق
ـــ عَلَيْـهِ الذِّلَّـةَ: بويـۇندۇرماق، بېسىم ئىشلەتمەك؛ خارلىماق، ئازابلىماق
ـــ الْوَتَدَ فِى الأَرْضِ: قوزۇق قاقماق
ـــ تِ الْعَنْكَبُوتُ نَسْجَهَا: ئۆمۈچۈك تور توقۇماق، ئۆمۈچۈك تور تارتماق
ـــ الشَّـيْءَ بِالشَّـيْءِ: ئارىلاشتۇرماق، قالايمىقانلاشتۇرماق
ضَرْب: ئورماق، زەربە بەرمەك؛ چەتكە قاقماق
ـــ ج أَضْـرَاب: تۈر، خىل، ئوخشاش: ئۆتكۈنچى؛ قويۇق ئاق ھەسەل؛ قوشۇش
ـــ ج ضُرُوب و أَضْـرب و أَضْـرُب: قاپىيە، قاپىيەداش سۆز
ضَرَبَات ج: ئۇرۇش، زەربە بېرىش؛ قېقىش
ـــ النَّبْضِ: تومۇر (يۈرەكنىڭ) سوقماق، سالماق
ضَرْبَة ج ضَرَبَات: ئۇرۇش، زەربە؛ ئاپەت؛ ئاغرىق - سىلاق؛ بىر قېتىملىق زەربە
ـــ الشَّـمْسِ: ئاپتاپ ئۆتمەك، ئىسسىق ئۆتۈپ كەتمەك
ـــ قَاضِيَة: قاغشاپقوچ زەربە، ئەجەللىك زەربە
ضَرَّة ج ضَرَائِرُ: ئايالىنىڭ كۆندىشى
ضَرَّجَ الثَّوْبَ: قىزىل بويىماق
ـــ هُ بِالدَّمِ: قان بىلەن بويالماق
ضَرَجَ ـــ ضَرْجًا الثَّوْبَ بِالـدَّمِ: پاسكىنا قىلماق، قان بىلەن بويالماق
ضَرَحَ ـَـ ضَرْحًا الْقَبْرَ: قەبرە كولماق، قەبرە قازماق
ضَرَّرَهُ: قاتتىق زىيان قىلماق، قاتتىق زىيان بولماق
ضَرَر ج أَضْـرَار: زىيان، زەرەر، زىيانلىق؛ زىياندا شلىق، زىيانكەشلىك قىلماق
ضَـرَّسَ ثَـهُ الْحُـرُوبُ: جەڭ تەجرىبە سىناقلىرىنى باشتىن ئۆتكۈزمەك، جەڭ سىناقلىرىنى باشتىن ئۆتكۈزمەك
ضَرَسَ ـِـ ضَرْسًا الشَّيْءَ: ئەزمەك، ئۇۋۇماق
ضَـرِسَ ـَـ ضَرَسَـات أَسْـنَانُهُ: چىش غىچىرلىماق، چىش كىچىرلىماق، چىش غۇچۇرلىماق (نەرسە يېگەندە)
ضِرْس ج أَضْرَاس و ضُرُوس: چىش
ضَرَطَ ـِـ ضَرْطًا و ضُرَاطًا و ضَـرِيطًا: يەل قويۇپ بەرمەك، ئوسۇرماق
ضَرْط: يەل، ئوسۇرۇق
ضَرَعَ ـَـ ضَرَاعَةً و ضَرُعَ ـُـ ضَرَاعَةً و ضَرِعَ ـَـ ضَرَعًا و ضَرَاعَةً لَهُ أو إِلَيْـهِ: ئىلتىجا قىلماق، يالۇرماق، باش ئەگمەك، ئىتائەت قىلماق

ـ الشَّيْءَ أو عنهُ أوفيهِ: ئۇنتۇماق؛ ئۇنتۇپ كەتمەك

ضَلال: ئۇنتۇش؛ گۇمراھلىق، ئازغۇنلۇق؛ خاتالىق

ضَلالَة: گۇمراھلىق، ئازغۇنلۇق

ضَلَعَ هُ: ئەگمەك، مايماق قىلماق؛ قىرلىماق، گىرۋەك چىقارماق

ـ النَّسِيْجَ: رەختنى قىر چىقىرىپ توقۇماق

ضَلَعَ ـَ ضَلَعًا الشَّيْءَ: ئەگمەك، مايماق قىلماق

ـ عَلَى فُلانٍ: مەجبۇرلىماق، زورلىماق؛ خارلىماق، خورلىماق

ضَلُعَ ـُ ضَلاعَةً: كۆچلۈك بولماق، كۆچتۇگكۇر بولماق، قاۋۇل بولماق

ضِلْعٌ ج ضُلُوع و أَضْلاع وأَضْلُع: كۆادرات يىلتىزى؛ قىر، گىرۋەك؛ يوپۇرماق تومۇرلىرى؛ يان، تەرەپ؛ قووۇرغا گۆش

ضَلَّلَ هُ: ئازدۇرماق، يامان يولغا كىرگۈزۈپ قويماق؛ ئالدىماق؛ خاتالاشتۇرماق

ضُلْمَة: قىيما (سەي ئارىلاشتۇرۇلغان)

ضَلِيع ج ضُلُع: كۆچتۇگكۇر، قاۋۇل

ضَمَّ ـُ ضَمَّاهُ: يىغماق، ئورماق؛ بىر تۇتاش بولماق، بىرىكمەك؛ يىغماق، توپلىماق

ـ الأَعْدادَ: سانىنى قوشۇپ ئەكەلمەك

ـ هُ إِلَيْه: كۆپەيتمەك، قوشماق؛ ئەگەشمەك

ـ الْحَرْفَ: ھەرىكە دەممە (ُ) بەلگىسى قويماق

ـ هُ أوالشَّيْءِ إِلَى صَدْرِه: قۇچاقلىماق، قۇچىقىغا ئالماق

ـ الشَّيْءَ إِلَى الشَّيْءِ: بىرىكتۈرمەك، بىرلەشتۈرمەك

ضَمّ: ئاۋۇش بەلگىسى (ُ)

ضِماد ج ضُمائِدُ و أَضْمِدَة: (يارا ئاغدىدىغان) داكا، بىنت؛ يارىغا سۈركەپ تېگىلدىدىغان دورا

ضِمادَة ج ضَمائِدُ: داكا، بىنت؛ جاراھەت ئېغىزىنى تېگىش خىزمىتى

ضِمار: ئۆلكەن قەرز (قايتۇرۇۋېلىشقا بولمايدىغان قەرز)

ضِمام: قىستۇچ يىگنە؛ كىتاب مىخى

ضَمان: كېپىللىك، ھۆددە قىلىش؛ كاپالەت؛ بىخەتەرلىك؛ كاپالەت پۇلى

ـ ماليَّة: كاپالەت بەرمەك؛ كاپالەت پۇلى

ضَمَّة: قىسقا سوزۇق ئاۋۇش بەلگىسى (ُ) دەممە

ـ الزُّهُور: گۈلدەستە، بىر دەستە گۈل

ضَمَج: چۇسا (جانلىق)

ضَمَخَ ـُ ضَمْخًا بالطِّيب: خۇش پۇراق سەپمەك، خۇش پۇراق چاچماق

ضَمَّدَ الْجُرْحَ: جاراھەتنى ئاغماق

ضِمْد: ئويناش، ئاشىنا (ئەر)

ضَمَّرَ الدَّابَّةَ: ئورۇقلاتماق، ياداتماق

ـ هُ: بويۇنماق، ئىتائەت قىلماق

ضَمَرَ ـُ و ضَمُرَ ـُ ضُمُورًا ت الدَّابَّة: جۇدەپ كەتمەك، ئورۇقلاپ كەتمەك؛ ئاجىزلاپ كەتمەك

ضَعْف: ئاجىز، كۆچسىزلىك، زەئىپلىك

ضعْف الشَّـيْء ج أَضْـعاف: ھەسسە: ئوخشاش مىقدار، ئوخشاش سان

ضَـعْفانُ ج ضَـعَافَى: زەئىپ، ئاجىز، ماغدۇرسىز

ضَعِيف ج ضِعَاف و ضُعَفاءُ و ضَعَفَة و ضَعْفَى: ئاجىز، زەئىپ، كۆچسىز، بوش

ضَـعَثَ ـَ ضَـعْثًا الْحَـدِيثَ: گەپنى قاملاشماسلىق، گەپ قولاشماسلىق

ضِغْث ج أَضْغَاث: بىر تۇتام، بىر باغلام: بىر سقىم

ـــ عَلَى إِبَّالَـة: بارغانسېرى خارابلاشماق، بارغانسېرى يامانلاشماق، بارغانسېرى ناچارلاشماق

ضَغَطَ ـَ ضَغْطًا: ئەزمەك، باسماق: قىسماق، سقماق

ـــ عَلَيْه فى أَمْر: مەجبۇرلىماق، قىستىماق، تەھدىت سالماق

ضَغْط: باسماق، قىسماق، ئەزمەك، سقماق، مەجبۇرلىماق

ـــ الدَّم · الـ الدَّمَوِىّ: قان بېسىم، قان بېسىمى

الـ الْهوَائِىّ أوالْجَـوِىّ: ھاۋا بېسىمى، ئاتموسفېرا بېسىمى

ضَغَمَ ـَ ضَغْمًا الشَّىْءَ أوبـه: ئېغىزنى چوڭ ئېچىپ چىشلىمەك

ضَغَنَ ـَ ضَغَنًا عَلَيْه: ئۆچمەنلىك قىلماق، دۇشمەنلىك قىلماق: نەپرەتلەنمەك، بىرگەنمەك

ضَغْن: نەپرەتلەنگەن، بىرگەنگەن، بىزار بولغان

ضِغْن ج أَضْغَان: ئۆچمەنلىك، دۇشمەنلىك، بىرگىنىچلىك، بىزارلىق

ضَـغِينَة ج ضَـغَائِنُ: نەپرەتلەنگەن، بىرگەنگەن، بىزار بولغان

ضَفا ـُ ضَفْوًا لاناءُ: تولماق

ـــ الـرَّأْسُ: چاچ قويۇق ئۆسمەك، چاچ قېلىن ئۆسمەك

ضَفَّة ج ضِفاف: دېڭىز قىرغىقى، دەريا قىرغىقى

ضِفَّة ج ضِفاف: قىرغىقى، دېڭىز قىرغىقى

ضَفْدَع ج ضَفادِعُ و ضَفادِ: پاقا، يېشىل پاقا

ـــ الطِّيْن: چار پاقا

ضِفْدَعَة: بىر دانە پاقا

ضَفَرَ الشَّعْرَ أوغَيْرَهُ: چاچ ئۆرۈمەك

ضَفَرَ ـِ ضَفْرًا الشَّعْرَ أ و الـحَبْلَ: چاچ ئۆرۈمەك: ئارغامچا ئەشمەك

ضَفْر: ئۆرۈمەك، توقۇماق، ئەشمەك

ـــ ج ضُفُور وأَضْفار: تارتما، ئۇلاك

ضَفَق: كەمبەغەل، نامرات، يوقسۇل

ضَفِرَة ج ضَفائِرُ: چاچ ئۆرۈمە چاچ

ضَلَّ ـَ ضَلالاً و ضَلالَةً و ضَلالٌ: ئازماق، يولدىن چىقىپ كەتمەك، گۇمراھ بولماق

ـــ الشَّىْءُ عَنْهُ: يوقاتماق، چۈشۈرۈپ قويماق

ـــ السَّبِيلَ أو عَنْهُ: يولدىن چىقىپ كەتمەك، يولدىن ئېزىپ قالماق

ـــ سَعْيُهُ: ئۇمىدى يوققا چىقماق

ضِيَاء: يۇرۇق، يۇرۇقلۇق، نۇرلۇق

ضَيَاع: يۇتۇپ كەتمەك، قولدىن كەتمەك، چۇشۇپ قالماق؛ زايا بولماق؛ هالاك بولماق

ضِيَافَة: مېهمان قىلىش، كۈتۈۋېلىش، زىياپەت بېرىش

ضَيْر: زەردەر، زىيان

ضَيَّعَ الشَّيْءَ: مەنسىتمەسلىك، كۆزگە ئىلماسلىق؛ يۈتتۈرۈپ قويماق، بىكار قىلماق، زايە قىلماق؛ هالاك قىلماق

ضَيْع: بىكار بولغان، زايە بولغان؛ هالاك بولغان، يوقالغان

ضَيْعَة ج ضِيَاع و ضِيَع: دېھقانچىلىق مەيدانى، ئېتىزلىق، تېرىلغۇ يەر؛ تۇراقلىق مۇلۇك

ضَيَّفَ هُ: مېهمان قىلماق، كۈتۈۋالماق؛ زىياپەت بەرمەك

ضَيْف ج ضُيُوف و أَضْيَاف وضِيْفَان و ضِيَاف و أَضَايِفُ: مېهمان

ضَيْفَة ج ضُيُوف و أَضْيَاف و ضِيفان و ضِيَاف و أَضَائِفُ: ئايال مېهمان

ضَيَّقَ الشَّيْءَ: تارلاشتۇرماق

ــ عَلَيْهِ: زۇلۇم سالماق، ئەزمەك، بېسىم ئىشلەتمەك

ضَيِّق: تار، چەكلىك، تارچىلىق، قىستاڭچىلىق

ضِيْق: تار؛ تىت ــ تىت بولۇش، تەشۋىشلىنىش؛ كۆڭلەت، ئازاب ــ ئوقۇبەت

ضِيْقَة ضَيْقَة ج ضِيَق وضَيْق: نامراتلىق، يوقسۇللۇق، كەمبەغەللىك

ضَيْم ج ضُيُوم: هاقارەت، خورلۇق؛ ئازابلاش، زىيانكەشلىك قىلىش

ـــ و ـــ الْعُـــودُ: قورۇپ كەتمەك، خازان بولماق، سولاشماق

ضُمْر: ئورۇق، ياداڭغۇ، جۇدەن، سولغۇن

ضَـــمَّنَ: كاپالەت بەرمەك، كېپىل بولماق، ئۈستىگە ئالماق

ـــ الشَّيْءَ الْوِعاءُ: قاچىلىماق، ئىچىگە سالماق

ـــــ هُ الشَّـــيْءَ: ئۈستىگە ئېلىش زۆرۈر بولماق: ئالغۇزماق

ـــ كَلامَهُ مَعْنَى كَذا: ئۆز ئىچىگە ئالماق

ضَمِنَ ـُ ضَمْنًا و ضَمانًا الشَّيْءَ أوبِـــهِ: كاپالەت بەرمەك، ئۈستىگە ئالماق

ـــ الشَّيْءِ: ئۆز ئىچىگە ئالماق

ضِمْنَ كَذا: ... نىڭ ئىچىدە

ضِمْنِيّ: ئۆز ئىچىگە ئېلىنغان، ئۆز ئىچىگە ئالغان

ضَمِير ج ضَمائِرُ: ۋىجدان، قەلب؛ ئالماشلار (گراماتىكىدا)

ضَمِيم ج ضَمائِمُ: دوست، ھەمرا

ضَـــمِين ج ضُـــمَناءُ: كاپالەت بەرگۈچى؛ ئۈستىگە ئالغۇچى

ضَنَّ ـَ ضَنًّا و ضِنَّةً و ضَنانَةً و مَضَـــنَّةً بالشَّيْءِ: بېخىللىق قىلماق، پىخسىقلىق قىلماق، ناكەسلىك قىلماق

ضَنَّ (الضَّنِّي): چارچاپ كەتكەن، ھېرىپ كەتكەن، ھالسىزلىشىپ كەتكەن؛ ئاجىز، زەئىپ؛ ھاردۇق يېتىپ ئاغرىقچان بولۇپ قالغۇچى؛ ھالى خاراپ بولغۇچى

ضَنُكَ ـُ ضَـــناكَةً الْجِسْـــمُ أوالـــرَّأْيُ أوالْعَقْـــلُ: بەدەن ئاجىز بولماق؛ ئەقلى كەمنۇك بولماق؛ پىكرى يېتەرلىك بولماسلىق، پىكرى تولۇق بولماسلىق

ضَـــــنْك: قىيىنچىلىق، كەمبەغەللىك؛ قىستاڭچىلىق، تارلىق

ضَنًى: ئاجىز، سۇلغۇن؛ ماغدۇرسىزلىق

ضَنِيَ ـَ ضَنًى و ضَناءً: دەرمانسىز بولماق، ماغدۇرسىز بولماق، زەئىپ بولماق

ضَـــنِين ج أَضِـــناءُ: پىخسىق، بېخىل؛ قەدىرلىك بولغان، ئەتىۋارلىق بولغان

ضَهَدَ ـَ ضَهْدًا الرَّجُـــلَ: ئەزمەك، زۇلۇم سالماق، خارلىماق

ضَهْر ج ضُهُور: تاغ چوققىسى، چوققا

ضَهِيّ: ئوخشاش، ئوخشاپ كېتىدىغان

ضَـــوَّأَ الْمِصْـــباحَ: چىراغ ياندۇرماق، چىراغنى ياندۇرماق

ـــ الْبَيْتَ: ئۆي ئىچىگە چىراغ ياقماق

ضَوْء ج أَضْواء: نۇر، يورۇقلۇق

ضِوَاء: نۇرلۇق، يورۇقلۇق

ضَوْئِيّ: نۇردەك، نۇرنىڭ، نۇرلۇق

ضَوْر: (قورساق) ئىنتايىن ئېچىپ كەتمەك

ضَوْضاء: ۋاراڭ - چۇرۇڭ، شاۋقۇن - سۈرەن

ضَوْضَى: غەۋغا چىقارماق، ۋاراڭ ـــ چۇرۇڭ قىلماق

ضَوْع الرَّائِحَةِ: خۇش پۇراقنىڭ تارىلىشى

طابِخَة: بىر كۈن ئىچىدە ئەڭ ئىسسىق بولىدىغان چاغ

طابِع ج طَوابِعُ: ماركا؛ مۆھۈر، تامغا؛ مىجەز، خاراكتېر

طابِع: ھەرپ تىزغۇچى، باسما ئىشچى، نابورچىك؛ مۆھۈر، تامغا؛ مىجەز، خاراكتېر؛ ماركا

طابَقَ هُ: ماس كەلمەك، لايىق كەلمەك؛ ياردەم قىلماق

ـــ هُ عَلَى الأَمْرِ: مەلۇم ئىشنى قىلىشقا ياردەم بەرمەك

ـــ الشَّيْءَ عَلَى الشَّيْءِ: بېسىپ قويماق، ياپماق

ـــ بَيْنَ الشَّيْئَيْنِ: مۇۋاپىق كەلمەك، لايىق كەلمەك، ماس كەلمەك؛ ئوخشاش بولماق، بىردەك بولماق

طابِق ج طَوابِقُ و طَوابِيقُ: لايىق، مۇناسىپ؛ (بىنانىڭ) قەۋىتى

طابُور ج طَوابِيرُ: قوشۇن؛ چوڭ ئەترەت؛ ئاساسىي قوشۇن؛ كەنت؛ بىرىگادا

طابُون: چوغدان، ئوتدان

طابِيَة: كىچىك قورغان، كىچىك قەلئە

طاجِن ج طَواجِنُ و طَياجِنُ: تاۋا، تاۋا قازان

طاحَ ـُ طَوْحًا: يولدىن ئازماق، ئېزىپ قالماق

ـــ ـِ طَيْحًا: تۈگەشمەك، ھالاك بولماق

طاحِن: تۈگمەنچى، ئۇن تارتقۇچى، پوستەكچى؛ دەھشەتلىك

حَرْب ـــ ة: دەھشەتلىك ئۇرۇش

طاحِنَة ج طَواحِنُ: چىش

طاحُون، طاحُونَةٌ ج طَواحِينُ: تۈگمەن، ئۇن تارتىش ماشىنىسى

طاخِيَة: قاپقارا، توم قارا، قاپقاراڭغۇ

طارَ ـُ طَوْرًا و طَوَرانًا بِفُلانٍ: تايانماق، يۆلەنمەك، يېقىنلاشماق، يېقىن كەلمەك

ـــ ـِ طَيْرًا و طَيَرانًا و طَيْرُورَةً الطَّائِرُ: ئۇچماق، قانات قاقماق

ـــ صِيتُهُ فِي النَّاسِ: نامى چىقماق، مەشھۇر بولماق، داڭلىق بولماق

ـــ إِلَى كَذا: تېز بولماق، چاپسان بولماق

ـــ بِالطَّائِرَةِ إِلَى الْمَكَانِ: ئايروپىلان بىلەن مەلۇم جايغا يېتىپ بارماق

طَار: قوڭغۇراقلىق كىچىك داپ؛ داپ

طارِي ج طُرّاء و طُراء: جىددىي، جىددىيلىك؛ تاسادىپىي، ئۇشتۇمتۇت

طارِئَة ج طَوارِئُ: ئاپەت، ھادىسە؛ جىددىي ئىش، جىددىي ھالەت

طارَة: قوڭغۇراقلىق كىچىك داپ، داپ

ـــ الدُّومَانِ: ماخوۋننىك، ئۇچقۇر چاق؛ شېستىرنا (ۋېلىسىپتنىڭ)

طارَحَ ه الحَدِيثَ أو الحُبَّ: پاراڭلاشماق، ئۆزئارا مۇھەببەتلەشمەك؛ مۇشائىرە قىلماق، نەزىرە بولماق

ـــ هُ الشِّعْرَ أو نَحْوَهُ: شېئىر ئېيتىشماق، ناخشا ئېيتىشماق

الطّاء

ط (طاء): بۇ ئەرەب تىلى ئېلىپبەسى جەدۋىلىدىكى 16- ھەرپ بولۇپ، ئەبجەد ھېسابى بويىچە «9» نى بىلدۈرىدۇ.

ـــ: ① قيـــراط (قىرات) نىڭ قىسقارتىپ يېزىلىشى بولۇپ كىلىدۇ. (بۇ مىسىرنىڭ يەر مەيدان بىرلىكى بولۇپ 1.75 ئارغا تەڭ) ② لۇئاندا ئۇزۇنلۇق ئۆلچەم بىرلىكى بولۇپ 2.38 سانتىمېتىر تەڭ كېلىدۇ.

طائِر ج طَيْر و طُيُور و أَطْيار: قۇش، ئۇچارلىق: بىر دانە قۇش: ئۇچقان، ئۇچۇپ ماڭغان

طائِرَة: ئايروپىلان

ـــ الرُّكّاب: يولۇچىلار ئايروپىلانى

ـــ قَاذِفَةُ القَنَابِل: بومباردىمانچى ئايروپىلان

ـــ الْهُجُومِ أو المُقاتَلَة: قىرغۇچى ئايروپىلان

ـــ الصِّبْيان: لەگلەك

طائِش: شاللاق، يەڭگىل، تەنتەك: كاللىسى يوق، مېڭىسىنى ئىشلەتمەيدىغان

طائِع ج طُوَّع: بۇيسۇنغۇچى، ئىتائەت قىلغۇچى، ئەگەشكۈچى

طائِف: ئايلانغۇچى، چۆرگىلىگۈچى، تاۋاپ قىلغۇچى: خىيال قىلغان، خىيال سۈرگەن

طائِفَة ج طَوائِفُ: گۇرۇھ، جامەئە: ئېقىم، مەزھەپ، مەسىلەك

طَائِفِيّ: مەزھەپچى، مەزھەپچىلىك: مەزھەپلىك، گۇرۇھۋازلىق

طائِل ج طَوائِلُ: پايدا، مەنپەئەت، بايلىق، باياشاتلىق: قۇدرەت، كۈچ، تالانت، قابىلىيەت

طاؤُوس ج طَواوِيْس و أَطْواس: تاۋوس، توز

طابَ ـِ طِيْبًا وطابًا وطِيْبَةً و تَطْيابًا الشَّيْءُ: خۇش پۇراقلىق بولماق، خۇش ھىدلىق بولماق، خۇشبۇي بولماق: گۈزەل بولماق، چىرايلىق بولماق: ياخشى بولماق: مۇۋاپىق بولماق

ـــ تِ النَّفْسُ بالشَّيْءِ: خۇرسەن بولماق، قانائەت ھاسىل قىلماق، خۇشال بولماق

ـــ العَيْشُ: تۇرمۇش پاراۋان بولماق

ـــ تِ الأَرْضُ: يەر مۇنبەت بولماق

طَابَة: ھاراق: ئىسىل ھاراق: مەككىنىڭ يەنە بىر ئىسمى (تابە)

طابِخ: قىزىتمىلىق كېسەللىكلەر، كېزىكلىك

طافِحَة: توشۇپ كەتكەن، تولۇق بولغان؛ قورغاق، گىيا ئۇنمەس يەر

طافِر: سەكرەش؛ سەكرىمەك، سەكرىگەن

طافِيَة ج طَوافٍ: كۆچمە مۇز تاغ؛ كۆچمە مۇز پارچىسى

طاقَ ـُ طيقـــان و أَطْـــواق: بەرداشلىق بەرمەك، ئىقتىدار يەتمەك، مەسئۇلىيەتنى ئۈستىگە ئالماق

طاق ج طيْقـــان و أَطْـــوَاق: تاق ئەگمە ئۈشۈك، ئەگمە شەكىللىك ئۈشۈك

طاقَة: قۇدرەت، قابىلىيەت، كۈچ ـ قۇدرەت: چىدام: بىر باغلام، بىر تۇتام؛ كىچىك پەنجىرە، دېرىزە

الـ ـــ الكهربائِيَة: ئېلېكتر ئېنېرگىيىسى

الـ ـــ الحَرارِيَّة: ئىسسىقلىق ئېنېرگىيىسى

الـ ـــ النَّوَوِيَّـــة: يادرو ئېنېرگىيىسى، يادرو كۈچى

طَاقِم: بىر يۈرۈش، بىر قۇر

ـــ السَّفِينَة: بارلىق كېمە خادىملىرى

ـــ الطَّائِرَة: بارلىق ئايروپىلان مۇلازىمەتچى خادىملىرى

طال ـُ طُولاً الشَّـــيْءُ: ئۇزۇن بولماق، ئۇزارماق

ـــــ هُ أو عَلَيْـــه: سەل قارىماق، كۆزگە ئىلماسلىق، مەنسىتمەسلىك

طالَبَ هُ بِكَذا: تەلەپ قىلماق

طالب ج طُلاّب وطَلَبَة و طَلَـــب و طُلَّـــب: تەلەپ قىلغـــۇچى، ئىزدىنگـــۈچى، ئىزدەنگـــۈچى؛ ئىلىمنى قىلغۇچى؛ ئوقۇغۇچى

ـــ الـــمُناقَصَة: كۆتىرە ئالغۇچى

طالِح ج طُلُحٌ: يامان، ئەسكى، ناچار، ئەخلاقسىز

طالَعَ الكِتابَ: كىتاب ئوقۇماق، پىششىق ئوقۇماق، مۇپالىيە قىلماق

ـــ هُ بالأَمْرِ: بايان قىلماق، چۈشەندۈرمەك، ئوقتۇرماق، دوكلات قىلماق

ـــ الشَّيْءَ: تەپسىلىي قاراپ چىقماق، سىنچىلاپ قاراپ چىقماق، دىققەت بىلەن قارىماق

طالِع ج طَوالِعُ و طُلَّـــع: تەلەي، بەخت: بەخت يۇلتـــۇزى: كۆتۈرۈلگـــۈچى، يۇقـــۇرى ئۆرلىگۈچى

طالَما: طال + مـــا بولۇپ، مەنسى «پەقەتلا، كۆپ قېتىم» دېگەنلىك بولىدۇ مەسىلەن: **خذه ـــ تحتاج إليه**

طالُوش: ئەندۇ، ئەندۇۋا

طام (الطّامي): ئۇلۇغ سۇ، ئۇلغايغان سۇ: ئۇلغايغان، يۆگەپ قويۇلغان لاي

طامَّـــة: چـــوڭ بالايىئاپەت، ئېغىر ئاپەت: قىيامەت

طامِح: ئىرادىلىك ئادەم، ئۈمىدۋار ئادەم، غايىلىك ئادەم

طامِع ج طَمِعُون و طُمَعَـــاءُ و أَطْمـــاع وطَماعَى: ئاچ كۆز، تويماس، ناماخور

طـــارَدَهُ: ئىز قوغلىماق، ئىزىغا چۈشمەك، قوغلىماق؛ قوغلىۋەتمەك، ھەيدىۋەتمەك

طارِد: قوغلىغۇچى، سۈرگۈن قىلغۇچى

طـــارِق ج طُـــرّاق و أَطْـــراق: ئىشىك قاققۇچى؛ كېچىسى كەلگەن مېھمان

الـ ـــ : چولپان يۇلتۇز

طارِقَة ج طَـــوارِق: ئاپەت، بالابىئاپەت؛ ئـــۇرۇق، قەبىلـــە؛ ئـــورۇن (ئولتۇرىـــدىغان)، ئورۇندۇق؛ رەمچى ئايال

طازَج: يېڭى، يېپيېڭى

طاس: جام، رومكا، قەدەھ

طاشَ ـِ طَيْشًـــا و طَيْشَـــانًا: شاللاقلىق قىلمـــاق، تەنتـــەكلىك قىلمـــاق، يېنىكلىـــك قىلماق

ـــ السَّـــهْمُ عَـــنِ الْغَـــرَض: نىشانغا تەگمەسلىك، نىشـــاندىن ئـــېغىپ كەتمـــەك (ئوق)

ـــ عَقْلُهُ: ئەقلىدىن قالماق، گومۇش بولۇپ قالماق، ئەقلىدىن ئازماق

طَأْطَأَرَأْسَـــهُ أو غَيْـــرَهُ: بېشى چۈشۈپ كەتمەك، تۆۋەنلىمەك، چۈشۈرمەك

ـــ الفَرَسَ: ئاتنى قامچىلاپ ئىلگىرىلىمەك

طاطَوَى: كاككۇك (قۇش)

طاعَ ـُ طَوْعًا لِفُـــلان: ئىتائەت قىلماق، بويسۇنماق؛ قۇلاق سالماق، گەپكە كىرمەك

طاعَة: بويسۇنۇش، ئىتائەت قىلىش

ـــ عَمْياء: قارىغۇلارچە ئىتائەت قىلىش

سَـــمْعًاو ـً : بـــۇيرۇققا بويســـۇنىمەن، پەرمانبەردارمەن

طاعِنٌ: سانجىغۇچى، تۆھمەت قىلغۇچى، تەنە قىلغۇچى

ـــ فِي السِّنِّ: قېرى، ياشىنىپ قالغان

طاعُون ج طَـــواعِينُ: ۋابا، تارقىلىشچان كېسەل، يۇقۇملۇق كېسەل

ـــ بَشَرِيّ أو دُمَّلَى: چاشقان يارىسى

ـــ الـــمَواشِ: ئائىلە ھايۋانلىرىدىكى يۇقۇملۇق كېسەللىك

طاغٍ (الطّاغِي) ج طُغـــاةٌ و طـــاغُونٌ: زومىگەر، زالىم، مۇستەبىت

طاغُوت ج طَواغٍ و طَوا غِيتُ: شەيتان؛ بۇت؛ ئاسىي

طاغِيَة: زالىم؛ چاقماق، چېقىن

طافَ ـُ طَوْفًا و طَوافًا و طَوْفانًا بـــه أو عَلَيْـــه أو فِيـــه أو حَوْلَـــهُ: ئايلانماق، چۆرگىلىمەك، تاۋاپ قىلماق

ـــ فِي البِلاد: ئايلانماق، كەزمەك

ـــ ـِ طَيْفًا و مَطافًا بِه الـــحَيالُ عَلَيْـــه: چۈش كۆرمەك، چۈشىدە كۆرمەك

طـــافِيْ: ئـــوت ئۆچۈرگـــۈچى، ئـــوت ئـــۆچۈرۈش خادىمى؛ ئۆچكەن، ئۆچۈپ كەتكەن؛ يوقالغان

طافِح: تولۇپ تاشقان، توشۇپ كەتكەن، تېشىپ كەتكەن، مول بولغان

طِبْز: فوش لوكىلىق تۆگە

طَبَّسَ: لاي سۇۋۇماق، لاي چاپلىماق

طَبْشِيْر: بور، گەج

طَبْطَابَة: پالاق (تىك ـ تاك توپ، پەي توپ قاتارلىقلارنىڭ)

طَبْطَبَ الْمَاءُ: سۇ شىرىلداپ ئاقماق، شىلدىرلاپ ئاقماق

طَبَّعَ هُ عَلَى كَذا: كۆندۈرمەك، ئادەتلەندۈرمەك

طَبَعَ ـَ طَبْعًا الْكِتابَ: كىتاب باسماق

ـــ الثَّوْبَ: گۈل باسماق، بويىماق

ـــ الشَّيْءَ أو عَلَيْهِ: تامغا باسماق، مۆھۈر باسماق

ـــ النُّقُودَ: مېتال پۇل قۇيماق

طَبْع: باسماق، نەسىر قىلماق؛ بويىماق

ـــ ج طِباع و أَطْباع: تەبىئەت، مىجەز، خاراكتېر

ـــ اً: تەبىئىي، تەبىئىيلىك

بالـ ـــ : تەبىئىي؛ ئەلۋەتتە، چاتاق يوق

طُبِعَ: بېسىلماق (كىتاب)؛ تامغا بېسىلماق؛ بويالماق؛ خاراكتىرلەنمەك

ـــ عَلَى كذا: مىجەزى شۇنداق بولماق

طَبْعَة ج طَبَعَات: نەشر، باسماق

طَبَّقَ الشَّيْءَ: ئومۇملاشتۇرماق، تارقاتماق، يايماق

ـــ الْقاعِدَةَ عَلَى كَذا: ئەمەلگە ئاشۇرماق، ئەمەلىيەتتىن ئۆتكۈزمەك

ـــ السَّحابُ السَّماءُ: قاپلىماق، يۆگىمەك

ـــ الْقانُونَ: ئىجرا قىلماق، بېجىرمەك؛ قانۇن يۈرگۈزمەك

طَبَق ج أَطْباق: باپقۇچ، تۇۋاق، قاپقاق، ئېغىز

ـــ مِنَ اللَّيْلِ والنَّهار: زور كۆپ قىسىم ۋاقىت

ـــ الأَرْضِ: يەر يۈزى، زېمىن يۈزى

طَبِقَ ـَ طَبَقًا يَعْمَلُ: قىلىشقا كىرىشمەك، قىلىشقا باشلىماق

ـــ ت يَدُهُ: قول تۇتۇشماق

طَبِق: ئېتىلگەن، يېپىلغان، چەكلەنگەن

طِبْقَ ... : ئاساسەن، بىنائەن، بويىچە، ... بىلەن بىردەك بولماق، ئوخشاش بولماق

ـــ الـ ـِ : ... غا ئاساسەن،... نىڭ بويىچە

طَبَقَة: سىنىپ؛ تەبىقە؛ دەرىجە؛ قەۋەت؛ قاتلام

الـ ـــ الدُّنْيَا: جەمئىيەتنىڭ تۆۋەن تەبىقىسى، ئاۋام خەلق، پۇقرا

ـــ النَّغَم: ئىنتوناتسىيە؛ ئاھاڭ، كۈي، ناۋا

ـــ مِنَ الْبِنايَة: بىنانىڭ تۆۋەن قەۋىتى

طَبَقِيّ: قەۋەتلىك، تەبىقىلىك؛ دەرىجىلىك

طَبَّلَ: دۇمباق چالدۇرماق، ناغرا چالماق

ـــ ورَمَّزَ لِشَيْءٍ: تەشۋىق ـ تەرغىپ قىلماق، جار سالماق

طَبَل ج طُبُول و أَطْبال: دۇمباق، ناغرا

طَبْلَة: دۇمباق، ناغرا

ـــ الأُذُن: قۇلاق ناغرا پەردىسى

طَبَنَ ـِ طَبْنًا النَّارَ: ئوتىنى كۆمۈپ قويماق، چوغ ساقلىماق

طَـــأْمَنَ هُ: كـۆڭلىنى ياسـىماق، كـۆڭۈل ئېيتماق، تەسەللى بەرمەك

طامُور ج طَـوَامِيرُ: قىسىم، تـوم، بـۆلۈم: يۆگىمە كىتاب، يۆگىمە رەسىم

طاه (الطَاهِي) ج طُهاةُ وطُهِـيّ: ئاشپەز، بولكىچى، بولكا پىشۇرغۇچى

طاهِر ج أَطْهار: پاك – پاكىز: ھەققانىي، دۇرۇس

طاهِيَة ج طَوَاه: ئايال ئاشپەز: ئايال بولكىچى

طاوَعَ هُ فى الأَمْرِ أو عَلَيْه: ماقۇل بولماق، قوشۇلماق، رازى بولماق: بويـۇنماق، ئىتائەت قىلماق

طـــاوَلَ هُ: ئارقىغـا سـوزماق، كېچىكتۈرمـەك: ئىقتىدارىنى سېلىشتۇرماق

طاوِلَة: ئۈستەل: شىشىخالنىڭ قوش يوللۇق دامكىسى

طايَبَ هُ: بىرلىكتە كۆڭۈل ئاچماق، ئويناشماق

طَبَّ ـَ طَبًّا: دوختۇر بولۇپ قالماق

ـــ ـِ طَبَّاه: داۋالىماق، ساقايتماق

طَـــبّ: كەسىپ ئەھلى: دوختۇر دورىسى: يېقىملىق، مۇلايىم: نازاكەتلىك

طُـــبّ: دوختۇر دورىسى: مېھرىبان، يېقىملىق، مۇلايىم

طِبّ: داۋالاش، تېبابەتچىلىك، مېدىتسىنا، دورا: مېھرىبانلىق، مۇلايىملىق

طِبَابَة: داۋالىماق: داۋالاش پراكتىكىسى، داۋالاش ئەمەلىي مەشقى: دوختۇرلۇق

طَبَّاخ: ئاشپەز

طباخِيّ: ئاشپەزچىلىك: ئاشپەزچىلىك سايمانلىرى

طُباشِيْرُ: بور، گەج

طَباشِيْرِيّ: بورنىڭ، بورغا مەنسۇپ، بورغا دائىر، بورغا ئالاقىدار

طَبَّـــاع: ھەرپ تىزغۇچى، باسما ئىشچىسى، نابورچىك: بوياقچىلىق ئىشچىسى

طَبَاعَة: مەتبەئەچىلىك، باسمىچىلىق،

طَباق: تاماكا: تاماكا يوپۇرمىقى

طَبَاق: ... بىلەن بىردەك بولماق

طَبَّال: دۇمباقچى، داپچى، ناغرىچى

طَبان: بالون، كامىر (ماشىنىنىڭ)

طَبَّبَ هُ: داۋالىماق، ساقايتماق

طَبَّة: ماھىر، ئۇستا: كەسىپ ئەھلى

طِبَّة ج طِبَب: (رەخت، بۇلۇت، تېرە، يەر قاتارلىقلارنىڭ) ئۇزۇنچاق بىر بۆلىكىنى كۆرسىتىدۇ

طُبْجِي ج طُبْجِيَّة: توپچى، زەمبىرەكچى

طَبَّخَ اللَّحْمَ: گۆش پىشۇرماق

طَبَخَ ـُ طَبْخًا الطَّعَامَ: تاماق پىشۇرماق

ـــ الأَمْرَ: لايىھىلىمەك، پىلانلىماق

ـــ الأُجُرَّ: خىش پىشۇرماق

طَبْخ: پىشۇرۇش: پىشۇرماق

طَبْخِيّ: ئاشپەزچىلىك سايمانلىرى، ئاشخانا سەرەمجانلىرى

طِبْرٌ: تۈۋرۈك، تېرەك

طَحَنَ ـَ طَحْنًا الحَبَّ أو نَحْوَهُ: تارتماق، ئۇن تارتماق

طحْن: ئۇن

طَحِين: ئۇن

طَحِينِيّ: پاراشۇك هالەتتىكى، ئۇششاقلىق، ۋاكوئۇم هالەتتىكى

طَخَا ـُ طَخْوًا اللَّيْلُ: تۈن پەردىسى قاپلىماق، تۈن پەردىسى ئەتراپنى قاپلىماق

طَخاف: نېپىز بۇلۇت

طَخْف: قايغۇ ـ هەسرەت، غەم ـ غۇسسە

طَخَمَ ـَ طَخْمًا وطَخُمَ ـُ طَخامَةً: تەكەببۇرلۇق قىلماق، هاكاۋۇرلۇق قىلماق، ئۆزىنى چوڭ تۇتماق

طَرَّ ـُ طَرًّا السِّكِّينَ: پىچاق بىلىمەك، پىچاق چاقلىماق

ـ ـِ طُرُورًا و طَرًّا الشّارِبُ أوالنَّباتُ: بۇرۇت چىقماق؛ ساقال چىقماق؛ ئۆسۈملۈك ئۆسمەك

طَرَأَ ـَ طَرْأً وطُرُوءاً: پەيدا بولماق

ـ عَلَيْه: تۇيۇقسىز پەيدا بولماق

طُرًّا: پۈتۈنلەي، تامامەن

طَراءَة: يېڭى، يېپيېڭى؛ يۇمران

طَرْآنِيّ: ياۋا، ياۋايى

طَرابِزُون: سالاسۇن، رىشاتكا؛ توسما؛ ۋادەك

طَرابُلُس: تارا بولۇس (لېۋاننىڭ پايتەختى)

طَرّاح: كۆرپە ـ سېلىنجا قاتارلىقلارنى ياسىغۇچى ياكى ئەتكۈچى ئىشچى

طَرّاحَة ج طَرارِيحُ: كۆرپە، تۆشەك

طَرّاد: قوغلىغۇچى، هەيدىگۈچى

طراد: قىسقا نەيزە

طَرّادَة: قوغلىغۇچى، قوغلىۋەتكۈچى

طَرّار: يانچۇقچى، جەللىگۈر

طراز ج طُرُز: ئۇسۇل، شەكىل، پاسۇن

طَرافَة: يېڭى، يېڭىلىق؛ غەلىتىلىك

طَرَاوَة: يېپيېڭىلىق؛ يۇمشاقلىق

طَرَّبَ: ناخشا ئېيتماق، ناخشا قىلماق

ـ ۇ: مەهلىيا قىلماق، مەپتۇن قىلماق، تەلپۈندۈرمەك

ـ فى صَوْتِه: قۇلاققا ياقماق، يېقىملىق بولماق

طَرَب: خۇشاللىق، شادلىق

آلَة الـ ـ : مۇزىكا ئەسۋابى، چالغۇ ئەسۋاب

طَرِبَ ـَ طَرَبًا: خۇشال بولماق، شاد بولماق، شادلانماق، قايغۇرماق؛ ئىچى پۇشماق

طَرِب: خۇشاللىق؛ بىئاراملىق

طَرْبَة: سەپەر خالتىسى

طَرْبُوش ج طَرابِيشُ: تەر بوش (جىيەكسىز قىزىل سوكنا قالپاق)

طُرْبِيّ: قەبرىستان شېيىخى، قەبرىستانغا قارىغۇچى

طِرْبِيل ج طَرابِيلُ: دان ئايرىش ماشىنىسى، دان ئاقلىغۇچى

طُرَة ج طُرَر و طِرار و أَطْرار: ماڭلاي، پېشانە؛ ماڭلاي چاچ، چۆرىسى، لېۋە، كىتابنىڭ چۆرىسى، ئۆستەڭ قىرغىقى

ـ وطَبَنَ ـَ طَبْنًا وطَبَانَةً و طَبَانِيَّةً وطُبُونَةَ الشَّيْءَ أو لَهُ: پۇختا بىلمەك، پىششىق بىلمەك، ئوبدان بىلمەك

طَبَن: ئادەم توپى

طُبْن: چارتار (چالغۇ ئەسۋابى)

طِبْنَة ج طِبَن: زىرەك، چېچەن

طُبُوغْرافِيَّة: توپوگرافىيە (يەر شەكلى ئىلمى)

طُبًى ج أَطْبَاء: ئەمچەك، ئەمچەك توپچىسى

طَبِيّ: تېببىي؛ تېببىي ئىلىم؛ تېبابەتچىلىك

طَبِيب ج أَطِبَّاءُ و أَطِبَّة: ۋىراچ، دوختۇر،تېۋىپ؛ داۋالغۇچى؛ تېبابەت خادىمى

طَبِيخ ج أَطْبِخَة: پىشقان تاماق؛ پىشۇرۇلغان گەج ياكى ھاك

طَبِيخَة ج طَبَائِخُ: ئىسسىق شامال

طَبِيعَة ج طَبَائِعُ: تەبىئەت، تەبىئەت دۇنياسى؛ مىجەز، خاراكتېر، تەبىئەت

الـ ـ البَشَرِيَّة: ئىنسان ماھىيىتى، ئىنسان تەبىئىيتى

طَبِيعِيّ: تەبىئي، تەبىئىلىك، تەبىئەت دۇنياسىغا مەنسۇپ، تەبىئي پەنگە خاس؛ ناتۇرالىزم: فىزىكا ئالىمى؛ ئاددىي؛ ئاددىتتىكى

مِنَ الـ ـ أَنَّ ...: تەبىئىلىك بولسا، ئىنتايىن تەبىئي

طَبِيعِيَّات: تەبىئەت ھادىسلىرى

طَبِيق: ... بىلەن ئوخشاش،... بىلەن بىردەك بولماق

طَتٌّ: ئويۇن چەمبىرىكى ئاشلىماق، ئويۇن چەمبىرىكىنى ئاشلىماق

طَجَّنَ الشَّيْءَ: مايدا پىشۇرماق

طَجَنَ ـُ طَجْنًاالشَّيْءَ: مايدا پىشۇرماق، ياغدا قورىماق

طَحَّ ـُ طَحًّا الشَّيْءَ: يىيىلدۇرماق، يىيىمپ تۆزلىمەك

طَحا ـُ طَحْوًا الرَّجُل: يولغا چىقماق، سەپەرگە ئاتلانماق

ـ ـِ طَحْيًا الشَّيْءَ: ئاچماق، كەرىمەك، كەك كۆلەمدە ئېلىپ بارماق

طُحال: تال يالليۇغى

طِحَال ج أَطْحِلَة ج طُحُل: تال (ئىچكى ئەزا)

طُحالِيّ: تالنىك، تال خاراكتېرلىك

طَحَان: تۇگمەنچى، ئۇن سودىگىرى

طَحَانَة: ئۇن تارنىش كەسپى، پوستەكچىلىك

طُحَرَ ـِ طَحْرًا و طَحِيرًا و طُحَارًا الرَّجُلُ: ئىگىرىماق، ناله قىلماق

طَحْر: كىچىك پارچە بۇلۇت

طَحْطَحَ ةُ: ئەزمەك، چاقماق؛ ئېزىپ مىجىقىنى چىقارماق

طَحَلَ ـَ طَحْلاًهُ: تال زەخىملەنمەك، تال جاراھەتلەنمەك

طَحِلَ ـَ طَحْلاً: تال ئىششىپ كەتمەك

طُحْلُب، طِحْلِب: لەش

طَحَّنَ القَمْحَ: ئۇن تارتماق، بۇغداي تارتماق

طَرْط: ماماقەت، كالۋا، دۆت

طَرْطَرَ الرَّجُلُ: ئۆزىنى چوڭ تۇتماق، ماكاۋۇرلۇق قىلماق

طُرْطُر: كۆك پەت، كىچىك يۇڭلۇق قۇرۇت

طَرْطَشَ الْحائِطَ: قېلىن سۇۋاق قىلماق، بىرىنچى قېتىملىق تام سۇۋىقى قىلماق

طَرْطَشَةُ الْحائِط: تامنىڭ قېلىن سۇۋىقى

طُرْطُور ج طَرَاطِيرُ: يۇمىلاق بىگىزسىمان شەپكە، يۇمىلاق بىگىزسىمان باش كىيىم

طَرْطُوفَة: ئۇچى ئۇچلۇق، ئۆتكۈر ئۇچلۇق

طَرَّفَ هُ: ئۇچى تەرەپكە قويۇپ قويماق

ـ الأَطافِرَ: تىرناقنى ياسىماق، تىرناق ياسىماق

طَرَفَ ـِ طَرْفًا عَيْنَهُ: كۆزىنى قىسىپ قويماق، كۆز قىسماق

ـ تِ الْعَيْنَ: كۆز قىسماق، كۆز ئىشارىتى قىلماق

طَرَف ج أَطْراف و أَطارِيفُ: تەرەپ، ئەتراپ، يان؛ ئاخىرقى نۇقتا؛ بىر توپ، بىر گۇرۇھ؛ چېگرا تەرەپ؛ پۈتۈن قول؛ پۈتۈن بەدەن، گەۋدە

طَرُفَ ـُ طَرافَةً: قىزىقارلىق بولماق، كۆلكىلىك بولماق

طَرْف ج أَطْراف: كۆز كۆرۈش قۇۋۋىتى؛ چەت، ياقا؛ ئاخىرقى نۇقتا

الـ ـ الأَوَّل: بىرىنچى تەرەپ (A تەرەپ)

الـ ـ الثّانِي: ئىككىنچى تەرەپ (B تەرەپ)

طَرْف ج أَطْراف: كىلىپ چىقىشى نەسىل ئادەم

طُرْفَة: بىر قېتىم كۆز قىسماق

طُرْفَة ج طُرَف: لەتىپە، ھېكمەتلىك سۆزلەر

طَرْقَ الْمَعْدِنَ: سوزۇلماق، كېڭەيمەك

طَرَقَ ـُ طَرْقًا هُ: نىشانلىماق: ئۇرماق، قاقماق

ـ الْبابَ: ئىشىكنى چەكمەك

ـ الصُّوفَ أو نَحْوَهُ: يۇڭنى تارماق، يۇڭ رەتلىمەك: پاختانىماق

ـ الشَّيْءَ: قويماق، قويۇپ ياسىماق

ـ طَرْقًا و طُرُوقًا هُ: كېچىدە زىيارەتكە كەلمەك، كېچىدە ھال سورىغىلى كەلمەك

ـ الطَّرِيقَ: يول ماڭماق

طَرْق: نايال بىلەن ئۇرماق: سوزۇلماق، كېڭەيمەك

طَرْق ج أَطْراق: قاپقان، قىلتاق، تور، توزاق

طُرَقَة ج طُرَق: قىلتاق، توزاق

طَرْقَة ج طَرَقات: بىر قېتىم قاقماق

طُرْقَة ج طُرَق: يول؛ كاربىدور؛ ئايۇان

طَرَمَ ـُ طَرْمًا بَيْتُ النَّحْلِ: ھېسەل ھەرىسى ئۇۋىسىنى ھەسەل بىلەن توشقۇزماق

طُرْمُبَة: سۇ يومپىسى

طَرْمَذَ: ماختاپ ئۇچۇرماق، لاپ ئۇرماق

طَرُوَ ـُ طَراوَةً و طَراءً و طَراةً و طَراءَةً الْغُصْنُ أو اللَّحْمُ: يېڭى بولماق، يېڭىلىق بولماق؛ يۇمران بولماق

طَرُوب: شوخ، تېتىك، چاققان

طَرُوح: يىراق، ئۇزاق؛ يىراق يەر

طَرَّحَ الـمَرْأَةَ: بالا چۈشۈرۈۋەتمەك

ـــ الشَّيْءَ: ئاتماق، تاشلىماق، تاشلىۋەتمەك

طَرَحَ ـَ طَرْحًاالشَّـيْءَ أو بـه: ئاتماق، تاشلىماق؛ ۋاز كەچمەك، تاشلىۋەتمەك

ـــ هُ عَلَى الأَرْضِ: يىقىلماق، يىقىلىپ چۈشمەك

ـــ تِ الأُنْثَى: بويىدىن ئاجراپ كەتمەك، چۈشۈپ كەتمەك (هامىلە)

ـــ الشَّيْءَ عَنهُ: تاشلىۋەتمەك، چۆرىۋەتمەك؛ قوغلىۋەتمەك، قوغلاپ چىقارماق

ـــ عَلَيْهِ مَسْأَلَةً: سوئال قويماق، سوئال سورىماق

ـــ عَدَدًا مِنْ عَـدَدٍ: تۇتۇۋالماق، تۇتۇپ قالماق، ساندىن ساننى ئالماق

طَرَح: چەت جاي، ياقا يۇرت

طَرْح: تاشلىماق، ئاتماق، تاشلىۋەتمەك؛ ۋاز كەچمەك؛ تۇتۇۋالماق، تۇتۇپ قالماق

ـــ الْـجَنِينِ: هامىلىنى چۈشۈرگۈزۈۋەتمەك، چۈشۈرۈۋەتمەك؛ هامىلىنىڭ چۈشۈرگۈزۈۋېتىلىشى

طِرْح: تاشلىۋېتىلگەن، چۈشۈرۈۋېتىلگەن هامىلە

طُرْحَـــة: قەبىلە باشلىقى ياكى ئۆلىما كىيىگەن يېشىل تون؛ ئاياللارنىڭ چۈمپەردىسى ياكى كالتە يېپىنچا

طَرْخان ج طَراخِنَة: تارخان، خان؛ شاهزادە؛ باش داهى

طَرَّدَهُ: قوغلاپ ماڭماق، ئىزىغا چۈشمەك

طَرَدَ ـُ طَرْدًا هُ: قوغلىماق، قوغلىۋەتمەك

ـــ هُ مِنْ غِذْمَةٍ: خىزمەتتىن هەيدىۋەتمەك

ـــ هُ مِـنْ بِـلادِهِ: يۇرتىدىن پالىماق، يۇرتىدىن قوغلىماق

طَرْد: قوغلاش، سۈرگۈن قىلىش، هەيدەپ چىقىرىش

ـــ ج طُرُود: خالتا، پوسۇلكا

ـــ بَرِيدِيّ: پوچتا خالتىسى، پوسۇلكا

طَرَّزَ الثَّوْبَ: گۈل باسماق، كەشتە تىكمەك

طَـرْز: ئۇسۇل، شەكىل؛ پاسۇن، فورما؛ ئەۋرىشكە، ئۈلگە

طَرِزَ ـَ طَرَزًا فى الْمَلْـبِسَ: چىرايلىق، كىيىم ـ كىيىمەك، ياراشتۇرۇپ كىيىم ـ كىيمەك

طَرَّسَ الكِتـابَ: كىتاب يازماق، كىتاب تۈزمەك

طَرَسَ ـِ طِرْسًا الشَّـيْءَ: سۈرتىۋەتمەك، سۈرتۈپ چىقىرىۋەتمەك

طِرْس ج أَطْراس و طُـرُوس: بىر ۋاراق قەغەز؛ بىر پارچە قەغەز؛ كونا خەت ئۆچۈرۈلۈپ يېڭى خەت يېزىلغان قەغەز

طَرَّشَ هُ: پاڭ قىلماق، ئاڭلاش سېزىمىنى يوقاتماق

طَرَش، طُرْشَة: پاڭ، گاس

طَرِشَ ـَ طَرَشًا و طُرْشَـةً: قۇلاق پاڭ بولۇپ قالماق، گاس بولماق

طَرْش: هاك سۈيى

ـــ ج طُرُوش: كالا ـ قوي توپى

طَرْشاء م: پاڭ، گاس (ئايال)

ـ الْمَدافِع: زەمبىرەك يېمى
طَعْمِيَّة: يالاك چۆچۈرە
طَعَنَ ـَ طَعْنًا بالرُّمْحِ: سانجماق، تىقماق، چوقۇماق
ـ فِي السِّنِّ: قېرىماق، ياشىنىپ قالماق
ـ طَعْنًا وَ طَعَنانًا فيه أو عَلَيْه بـالْكَلام: تۆھمەت قىلماق، تۆھمەت چاپلىماق، ئىغۋا توقۇماق
طَعْـن: سانجىماق، ئۆتكۈزمەك: تۆھمەت قىلماق: نامىغا داغ يەتكۈزمەك
طُعِنَ الرَّجُلُ: چاشقان كېسىلىگە گىرىپتار بولماق
طَعْنَة ج طَعْـن و طَعَنـات: سانجىش: قىچىشقاق كېسىلى
طَفا ـُ طَفْوًا و طُفُوًّا و طُفُوانًا: ھەددىدىن ئاشماق، ھەددىدىن ئېشىپ كەتمەك، دەخلى ـ تەرۇز قىلماق، زىيەنكەشلىك قىلماق
ـ الْبَحْرُ: دېڭىز تاشماق
ـ السَّيْلُ: تاشقىن تاشماق
طَغام النّاسِ: تۆۋەن تەبىقە كىشىلەرى، پەس ئادەملەر
طُغْمَة ج طُغَم: جامائە، گۇرۇھ
ـ مالِيَّة: ئىقتىسادىي ئۇلىگارخ (ئىقتىسادنى ئىگىلىۋالغان كاتتاۋاش)
طَغَى و طَغِيَ ـَ طَغْيًا و طَغَيانًا: ھەددىدىن ئاشماق، زىيانكەشلىك قىلماق: دەخلى تەرۇز قىلماق
ـ الرَّجُلُ: ياۋۇز بولماق، ۋەھشىي بولماق، رەھىمسىز بولماق
ـ الْمَاءُ: تولماق، تاشماق
ـ الْبَحْرُ: دېڭىز تاشماق
طُغْيان: ياۋۇز، ۋەھشي، رەھىمسىز: تولۇپ تاشقان
طَفَّ ـُ طَفُّالشَّيْءُ مِنْـهُ: يېقىنلاشماق، يېقىن كەلمەك
ـ الشَّيْءُ: كۆتۈرۈلمەك، يۇقىرى چىقماق
طَفَّ ج طُفُوف: يان، يان تەرەپ: دەريا قېشى: تاغ ئېنىكى
طَفَأَ و طَفَّأَ النّارَ أو الْمِصْباحَ: ئۆچمەك، ئۆچۈرمەك
ـ و ـ الْعَطَشَ: ئۇسۇلۇقنى توختاتماق، تەشنالىقنى باسماق
طَفِئَ ـَ طُفُوءً النّارَ: ئوت ئۆچۈرمەك
ـ ت عَيْنُهُ: ئېنىق بولماسلىق، روشەن بولماسلىق
طَفَا ـُ طَفْوًا وطُفُوًا الشَّيْءُ فَوْقَ الْمَاءِ: لەيلىمەك، لەيلەپ يۈرمەك
طُفاحَة: كۆپۈك، ماغزاپ
طَفّاف: ئاشلىق: يايمىچى، تەنزىكەش
ـ مِنَ الْخَيْلِ: يۈگرەك ئات، ئۇچقۇرئات
طَفالَة: ئۆسمۈرلۈك دەۋر، بالىلىق مەزگىل
طُفاوَة: كۈن قوتىنى: ئاي گەردىشى: تاۋا ئىچىدىكى كۆپۈك
طَفَّحَ الإناءَ: تولدۇرماق، تولغۇزماق
طَفَحَ ـَ طَفْحًا و طُفُوحًا الإناءُ أوالنَّهْرُ: تولماق، لىقمۇلىق بولماق

طَرَّى الشَّيْءَ: يۇمشاتماق، يېڭىلىماق

طَرِيَ ج طِراء: يۇمشاق؛ يېپيېڭى؛ هۆل، نەم

طَرِيَ ـَ طَراوَةً و طَراءَةً وطَراةً وطَراءً الغُصْنُ أو اللَّحْمُ: يېڭى بولماق، يېپيېڭى بولماق

طَرِي: يېپيېڭى؛ يۇمشاق

طَرِيح ج طَرحَى: تاشلىۋېتىلگەن ئادەم، تاشلاندۇق ئادەم

ـ الفِراشِ: كارىۋاتقا ياتقۇزۇپ قويۇلغان قوپالمايدىغان ئادەم

طَرِيْد: قوغلىۋېتىلگەن، سۈرگۈن قىلىنغان؛ قوغلاندى

طَرِيْدَة ج طَرَائِد: پېيىگە ئادەم چۈشكەن ئوۋ، ئارقىسىغا ئادەم چۈشكەن ئوۋ

طَرِيْفَة ج طَرَائِفُ: لەتىپە، يۇمۇر؛ هېكمەتلىك سۆز

طَرِيق ج طُرُق و أَطْرُق و أَطْرِقَة وأَطْرِقاء جج طُرُقات: يول؛ كارىدور؛ سوزۇلغان

عن ـ كذا: كىسىپ ئۆتمەك، ئۆتۈپ كەتمەك

طَرِيْقَة ج طَرائِقُ: ئۇسۇل، چارە؛ سىسىتىما؛ تۈزۈلۈش؛ مەسلەك، مەزهەپ، يول؛ ئەهۋال؛ هالەت؛ ئۇزۇن تۈك ياكى چاچ

طَزاجَة: يېڭى، يېپيېڭى

طَسْت ج طُسُوت: داس؛ چىلاپچا

طَسَعَ ـَ طَسْعًا: سەپەرگە چىقماق، يولغا ئاتلانماق

طَسَمَ ـُ طَسْمًاالشَّيْءَ: سۈرتمەك، سۈرتۈپ چىقارماق

طَسَمٌ: چاك ـ توزان، قاپقاراڭغۇ

طَسِمَ ـَ طَسَمًا: هەزىم قىلىش ناچار بولماق

طَشاش: كۆرۈش قۇۋۋىتى ئاجىز، كۆرىشى ئاجىز بولغان

طَشْت ج طُشُوت: داس، يۈز دېسى

طُشَّة: زۇكام (زۇكامداپ قالماق)

طَشْطَشَ: (قازاندا) ماي پىژىلدىماق ياكى پاژ ـ پاژ قىلماق

طَعام ج أَطْعِمَة و أَطْعِمَات: تاماق، يېمەكلىك

طَعَّمَ هُ: چەكمەك، سالماق، ئەملىمەك

ـ الغُصْنَ: ئۇلىماق (دەرەخنى)

ـ الشَّيْءَ بالآخَرِ: نەقىش سالماق؛ قويماق، سالماق

طَعِمَ ـَ طُعْمًا هُ: تېتىماق، تېتىپ باقماق؛ تاماق يېمەك

ـ الغُصْنُ: ئۇلانماق (دەرەخ)

طَعِم: تەملىك، مەززىلىك، يېيىشلىك

طَعْم ج طُعُوم: تەم؛ تېتىتقۇ؛ خۇرسەنلىك، خۇشاللىق

طُعْم ج طُعُوم و أَطْعَام: يېمەكلىك، تاماق؛ يەم؛ قارماق يېمى

ـ طَبِيّ: ۋاكسىنا

طُعْمَة ج طُعَم: يېمەكلىك، تاماق

طُفَيْلِيَّة: پارازىتلىق، پارازىت تۇرمۇش

طَقَّ ـُ طَقًّا وطَقَقانًا: يېرىلىپ ئاۋاز چىقماق؛ توختىماي ۋاتىلدىماق، ئاغزى ئاغزىغا تەگمەي ۋالاقلىماق، ئاغزى بېسىلماي كەتمەك

طَقْس ج طُقُوس: ھاۋا كېلىماتى؛ ئۇسۇل، چارە

ـــ دِيْنِيّ: دىنىي مۇراسىم

الـ ـــ الشَّرْقِيّ: شەرقچە قائىدە– يوسۇن

طَقْطَقَ الشَّـــيْءُ: يېرىلىپ ئاۋاز چىقماق؛ تاقۇر– تۇقۇر قىلىپ ئاۋاز چىقماق، تاق– تۇق ئاۋاز چىقماق

ـــ تِ الدَّوابُّ: تاق – تاق قىلىپ (تۇياق) ئاۋاز چىقارماق، ئۇلاغ چاپقاندا تاق – تاق قىلىپ ئاۋاز چىقارماق

طَقْطَقَة: يېرىلغان ئاۋاز؛ يېرىلىپ چىققان ئاۋاز؛ تۇۋىقىنىڭ تاق - تاق قىلىپ تاقىلدىغان ئاۋازى

طَقَّمَ هُ: كىيىم كىيگۈزمەك

طَقْم ج طُقُومَة و أَطْقُم: بىر يۈرۈش، بىر قۇر، بىر تو

ـــ اَسْنان: بىر يۈرۈش يالغان چىش

ـــ سُفْرَةً: بىر يۈرۈش ئاشلىق سايمانلىرى

طَلَّ ـِ طَلًّا تِ السَّماءُ: سىم– سىم يامغۇر ياغماق؛ شەبنەم چۈشمەك

طَلّ ج طِلال و طِلَل: شەبنەم، سىم– سىم يامغۇر، ئۆتكۈنچى يامغۇر

طُلّ: قان؛ كالا سۈتى

طِلّ: چوڭ زەھەرلىك يىلان

طِـــلّاء: ھەل بەرگۈچى، ھەل بېرىش ئىشچىسى

طِلاء: ماي، سىر؛ قاراماي، ئاسفالىت

طُلاة ج طُلًى: بويۇن

طَلاح: ئوسال، رەزىل، قەبىھ؛ مۇدھىش

طَلاسَة: دەسمال، يۇغۇچ

طُلاطِلَة: كىچىك تىل، ئەقىل تىل

طَلاّع: ئىرادىلىك، ھىممەتلىك

طَلاق: تالاق قىلىش، خوتۇنىنى قويىتىش؛ تالاق

طَلاقَـــة: ئاق كۆڭۈللۈك، سەمىمىيلىك، راستچىللىق؛ راۋان، چۈشىنىشلىك، ئوقۇملۇق؛ شادلىق، خۇشاللىق

ـــ اللِّسان: تىلنىڭ راۋانلىقى

طَلاوَة: گۈزەل، نازاكەتلىك

طُلايَة: ماي، سىر، قاراماي، ئاسفالىت؛ ھاراق

طَلَبَ ـُ طَلَبًا الشَّـــيْءَ: ئىنتىلمەك، ئىزدىمەك، ئىزدەنمەك

ـــ مِنْهُ: تەلەپ قىلماق، ئىلتىماس قىلماق

ـــ إِلَيْه: تەلەپ قويماق، تەلەپ قىلماق

طَلَـــب ج طَلَبـــات: ئىلتىماس، يازما ئىلتىماس؛ يازما تەلەپ، تەلەپ

ـــ ًا لِـ ... : ئىزدەش ئۈچۈن

تَحْتَ ـــ هِ: راكاز قىلىش ياكى بۇيرۇتما ئىچىدە

عَرْض وـــ : تەمىنلەش ۋە تەلەپ؛ تەلەپ ۋە تەقدىم

ـــ الإِناءَ: تولدۇرماق
ـــ السُّكْرانُ: ھاراق ئىچىپ مەست بولماق
طَفْح: تولماق، تولغۇزماق
ـــ جِلْـدِيّ: ئەسۋە چىقماق، ئىسسىقلىق چىقماق، يېلى تاشماق
طَفْحِـيّ: تاشما خاراكتېرلىك، يەل تاشما خاراكتېرلىك
طَفَذَ ـُ طَفْذًا الْمَيِّتَ: دەپنە قىلماق، كۆمەك
طَفْذ ج أَطْفاذ: قەبرە، گۆر
طَفَّرَالْفَرَسَ النَّهْرَ: چاپىنۇرۇپ ئۆتكۈزمەك، ئاتنى دەريادىن سەكرىتمەك
طَفَرَ ـِ طَفْـرًا و طُفُـورًا: سەكرىمەك، ئېگىزگە سەكرىمەك
طَفْر: سەكرەش؛ سەكرىمەك
طَفْرَة: سەكرەش؛ بىر قېتىم سەكرىش
طَفِسَ ـَ طَفَسًا و طَفاسَةً: ئىپلاس بولماق، پاسكىنا بولماق، يىرگىنىشلىك بولماق
طَفَس: ئىپلاسلىق؛ ئىپلاس، مەينەت، پاسكىنا
طَفَشان ج طَفاشِيّ: قاچقۇن، سەرگەردان
طَفَفَ الْمِكْيالَ أوالوَزْنَ: جىك تارازىدە تولۇق بەرمەسلىك، كەم تارتماق، كەم ئۆلچىمەك
طَفَقَ ـِ طَفْقًا و طُفُوقًا بِمُرادِه: مۇرادىغا يەتمەك، مۇرادى ھاسىل بولماق
ـــ يَفْعَلُ: قىلىشقا كىرىشمەك، قىلىشقا باشلىماق
طَفِقَ يَفْعَلُ: قول تېقىپ ئىشلىمەك، ئىشلەشكە كىرىشمەك

طَفَّلَ: پارازىتلىق تۇرمۇش كەچۈرمەك، تەپيار تاپلىق قىلماق
طَفَلَ ـُ طُفُـولاً ت الشَّـمْسُ: قۇياش پاتماق، قۇياش غەربكە قايرىلماق
طَفَل: بالىلىق دەۋرى، ئۆسمۈرلۈك مەزگىل
طَفْل ج طفال و طُفُول: يۇمشاق، يۇمران
طِفْل ج أَطْفـال: كىچىك بالا، ئۇسمۇر؛ نەرسىنىڭ بىر قىسمى ياكى بىر بۆلىكى؛ بىر بۆلەك؛ بىر پارچە؛ غەربكە قايرىلغان قۇياش؛ كېچە؛ ئېھتىياج، ھاجەت؛ تەلەپ
ـــ مِنَ النّارِ: ئۇچقۇن، يالقۇن
ـــ مِنَ الْعُشْبِ: مايسا، كىچىك ئوت ـــ چۆپ
طَفْلَة ج طِفال و طُفُول: يۇمران، يۇمشاق، ئەۋرىشىم
ـــ : يېپىشقاق توپا
طِفْلَة: كىچىك قىز بالا، كىچىك قىز، ئۆسمۈر قىز
طِفْلِـيّ: بالىلارچە، ئۆسمۈرلۈك، بالىلارغا ئوخشاش، بالىلاردەك، بالا مىجەز
طَفْو: لەيلىمەك، لەيلەش
طُفُولَة: بالىلىق دەۋر، ئۆسمۈرلۈك مەزگىل
طُفُولِيّ: ئۆسمۈرلۈك، گۆدەكلىك، بالا مىجەز
طُفُولِيَّة: ئۆسمۈرلۈك مەزگىل، گۆدەكلىك دەۋرى
طَفِيف: يېتەرسىز، ئاز؛ كەم قىممەتلى يوق
طُفَيْلِيّ: پارازىت قوۇت، پارازىت؛ چاقىرمىغان مېھمان، كۆتمىگەن مېھمان

ـــ ت الْمَرْأَةُ مِنْ زَوْجِهَا: ئايال تالاق قىلىنماق؛ تاشلىۋېتىلمەك

طَلَق: ئوق، زەمبىرەك ئوقى؛ ئاتلاپ بىرلا سەكرىمەك؛ ئەركىن، ھۆر، ئازات

طَلُقَ ـُ طُلُوقًا و طُلُوقَةً و طَلاقَةً: خۇشخۇي بولماق، ئوماق بولماق، يېقىملىق بولماق

ـــ اللِّسانُ: تىلى راۋان بولماق

ـــ الوَجْهُ: خۇش چىراي بولماق، چىرايىدىن كۈلكە يېغىپ تۇرماق

طَلَق: ئەركىن، ئازادە؛ قويۇۋېتىلگەن

طَلَّق ج أَطْلاَق: كالتە تولغاق، تۇغۇت تولغىقى؛ تالك (كان بايلىقى)؛ ئەركىن؛ قويۇۋېتىلگەن؛ خۇشخۇي، ئوماق، يېقىملىق؛ مەردانە، جەسۇر

طُلْق: ئەركىن، ھۆر، قويۇۋېتىلگەن؛ مەردانە، مەرت، مۇلايىم؛ يېقىملىق (چىراي)

طَلْقَة ج طَلَقَات: ئوق؛ زەمبىرەك ئوقى؛ بىر قېتىم ئوق ئاتماق، بىر قېتىم زەربە بەرمەك

ـــ السَّلاَمِ: ھۆرمەت توپى

طَلْقِيّ: تالكىنىڭ، تالىك شەكىللىك، تالىككە مۇناسىۋەتلىك بولغان (كان بايلىقى)

طَلَل ج أَطْلال وطُلُول: قالدۇق؛ ئىز؛ خارابە؛ كونا ئىز؛ ئەسەر

طَلَمَ ـُ طَلْمًا الْخُبْزَةَ: ناننىڭ يۈزىنى ئاچماق

طُلْم: يايغۇ، نوغۇچ

طُلُمْبَة: سۇ پومپىسى

طُلْمَة ج طُلَم: كىچىك يۇمىلاق بولكا

طَلْمَسَ: قوشۇمىسىنى تۇرمەك؛ يۈزىنى پۈرۈشتۈرۈپ يىغلىماق

طَلُوب ج طُلُب: ياخشى قويۇلغان تەلەپ

طُلُوع: كۆتۈرۈلمەك، ئۆرلىمەك، كۆرۈنمەك، پەيدا بولماق

طَلَى ـِ طَلْيًا وطِلاءً الشَّيْءَ: سىرلىماق؛ مايلىماق؛ قاراماي سۇۋىماق

طُلْيَة ج طُلًى: بويۇن

طَلِيعَة ج طَلائِعُ: ئاۋانگارت ئەترەت؛ پوست، قاراۋۇل، كۆزەتچى ئەسكەر

طَلِيعِيّ: ئاۋانگارتلىق

طَلِيق ج طُلَقاءُ: ئەركىن، بەخىرامان؛ قويۇۋېتىلگەن

ـــ الْوَجْه: خۇش چىراي

طَمَّ ـُ طَمًّا الشَّيْءَ أو عَلَيْه: بېسىپ كەتمەك (سۇ)

ـــ الحُفْرَةَ بالتُّرَاب: ئورىنى توپا بىلەن كۆمىۋەتمەك، ئورىنى توپا بىلەن تىندۇرماق

ـــ الشَّعْرَ: چاچ ئالماق، باش چۈشۈرۈتمەك

ـــ ـِ طَمًّا وطُمُومًا الْماءُ أو غَيْرُهُ: سۇ تېشىپ كەتمەك، يامراپ كەتمەك، كۆپىيىپ كەتمەك

طَمّ: دېڭىز؛ زور مىقدار

طَمَا ـَ طُمُوًّا الْماءُ: سۇ تېشىپ كەتمەك، سۇ يامرىماق

ـــ النَّباتُ: ئېگىز ئۆسمەك

طَمَّاح: ئۈمىدۋار، ئىرادىلىك؛ ئاچ كۆز تاماخور

طَمَاطِم: پەمىدۇر، شوخلا

طَلَبَة، طِلْبَة: ئۇمىد قىلىنغان نەرسە، تەلەپ قىلىنغان نەرسە؛ تەلەپ، تىلەك؛ تەقرىبىي قىممەت، تەقرىبىي مىقدار، تەقرىبى سان

طَلَبِيَّة: زاكاز قىلىنغان، بۇيرۇتۇلغان؛ تەلەپ، ئىلتىماس؛ بۇيرۇق؛ چەكلەش

طَلَحَ ـَـ طَلْحًا و طَلاَحَةً: قاتتىق ھارماق، بەك چارچاپ كەتمەك، ھالسدىن كېتىپ قالماق

ـــ ـُـ طَلاحًا: ئوسال بولماق، رەزىل بولماق، ئىپلاس بولماق، قەبىھ بولماق، ئەخلاقسىز بولماق

طَلَح: پاراۋان تۇرمۇش

طَلْحِيَّة ج طَلاحِيّ: چوڭايتىلغان قەغەز

طَلَّسَ الْكتابَ أو نَحْوَهُ: سۇرتىۋەتمەك، سۇرتۇپ چىقىرىۋەتمەك

طَلَسَ ـِـ طَلْسًا الكتابَةَ أو نَحْوَها: سۇرتمەك، سۇرتۇپ چىقىرىۋەتمەك، ئۆچۈرىۋەتمەك

طَلُسَ ـُـ طُلْسَةً و طَلِسَ ـَـ طَلَسًا: بىغىر رەڭ بولماق، بىغىر رەڭگە ئۆزگەرمەك

طَلْس: سۇرتىش، سۇرتۇپ چىقىرىش؛ چۆرىۋەتمەك

طَلْسٌ ج أَطْلاس: خەت ئۆچۈرۈۋېتىلگەن قەغەز، خېتى ئۆچۈرۈۋېتىلگەن قەغەز

ـــ: تازا ئىنىق بولمىغان خەت ئىزى

طُلْسَة: قارا كۆل رەڭ

طِلَسْم ج طَلاسِمُ، طِلِّسْم ج طِلِّسْمات: تىلسىمات؛ شەكىل، مۇئەممما؛ مەخپىي شىپىر

طَلَّعَ هُ: مېيىت ئۇزاتماق، ئۆلۈم ئۇزاتماق؛ چاچماق (ئەتىر)؛ ئۆسمەك (بىخ)

طَلَعَ ـُـ طَلْعَ ـَـ طُلُوعًا: كۆتۈرۈلمەك، ئۆرلىمەك

ـــ و ـــ الجَبَلَ أو نَحْوَهُ: تاغقا چىقماق، تاغقا ياماشماق

ـــ و ـــ عَلَى الأَمْرِ: بىلمەك، چۈشەنمەك، سەزمەك، ھېس قىلماق

ـــ النَّباتُ أو السِّنُّ: ئۆسۈپ چىقماق، پەيدا بولماق

ـــ ـُـ طُلُوعًا ومَطْلَعًا الكَوْكَبُ: پەيدا بولماق، كۆرۈنمەك، كۆتۈرۈلمەك

ـــ عَلَيْه: كەلمەك، يېتىپ كەلمەك؛ تۈيۈقسىز كەلمەك

طَلْعَة: مەنزىرە؛ سىرتقى كۆرۈنۈش، سىرتقى قىياپەت؛ چىراي، قىياپەت، تەلەت

طُلَعَة: بىلىم ئىز دىگەن، بىلىم تەلەپ قىلغان

طَلَّقَ زَوجَتَهُ: خوتۇننىنى قويۇپ بەرمەك، تالاق قىلماق

ـــ قَوْمَهُ: ئامما بىلەن بولغان ئالاقىنى ئۈزمەك

ـــ الْبِلادَ: دۆلەتتىن ئايرىلماق، دۆلەتتىن چەتنەللەمەك

ـــ المَدْرَسَةَ: ئوقۇشىدىن چېكىنمەك، ئوقۇش تاشلىماق

طَلَقَ ـُـ طَلاقًا: بوغۇپ قويماسلىق، چۈشەپ قويماسلىق، ئەركىن قويۇپ بەرمەك

طَمُـوح: ئىرادىلىك، ئۈمىدۋار، ئاچ كۆز، تاماخور

طُمُوح: ئىرادىلىك: ئالىيلىقنى سۆيمەك، ئۈستۈنلۈكنى سۆيمەك

طَمَى ـِ طَمْيًا الْمَاءُ: سۇ تاشماق، سۇ يېيىلماق، سۇ كۆپەيمەك

طَمْى: لاي، لاتقا

طَمِيس: ئەما، قارىغۇ: ئېنىق بولمىغان، روشەن بولمىغان

طَنَّ ـِ طَنًّا وطَنِينًا الْجَرْسُ أوالـذُّبابُ أوالنُّحَـاسُ: جاراڭ ـ جۇرۇك قىلماق، جىرىڭلىماق؛ تاراك ـ تۇرك قىلماق؛ غۇڭۇلدىماق؛ ۋىڭىلدىماق؛ ئاۋاز چىقماق

طُنّ ج أَطْنان وطنان: تونا (بىر تونىنا مىك كىلوگرامغا تەڭ)

طَنَان: جاراڭلىق ئاۋاز: مەشھۇر، ئاتاقلىق، داڭلىق

طَنَبَ الْخَيْمَةَ: چىدىر تىكمەك، چىدىرنى ئورۇنلاشتۇرماق

ـ الْمَكَانَ: ئورۇنلاشماق، جايلاشماق

طُنُب ج أَطْنَاب وطِنَبَة: چىدىر ئارغامچىسى؛ تاناپ، شوينا

طِنْبار ج طَنابِيرُ: تەمبۇر

طَنْبَرَ ج طَنابِرُ: چوك ھارۋا؛ تۆت چاقلىق يۈك توشۇيدىغان ئات ھارۋىسى

طُنْبور، طُنْبُورَة ج طَنابِيرُ: تەمبۇر

طَنْجَرَة ج طَناجِرُ: تۇنقۇچلۇق مىس قازان ياكى ئالىيۇمىن قازان

طَنْطَنَ الذُّبابُ أو الْجَرْسُ أو النُّحـاسُ: جىرىڭلىماق: غۇڭۇلدىماق، ۋىزىلدىماق

طَنْطَنَة الأَجْـراسِ: قوڭغۇراق چېلىنماق: قوڭغۇراقنىك جىرىڭلىشى

طُنُف، طُنْف ج طُنُوف و أَطْنـاف: تاغ چوققىسى: ئۆگزە: لەمپە

طَنْفَسَة، طِنْفِسَـة ج طَنـافِسُ: گىلەم، بىسات: كېگىز: كىيىم

طَنَّنَ الْجَرْسُ: جىرىڭلىماق، ئاۋاز چىقماق

طَنِين: جىرىڭلىغان ئاۋاز

طَهَا ـَ طَهْوًا وطُهُوًّا اللَّحْمَ أو نَحْـوَهُ: پىشماق، پىشۇرماق

طَهارَة: پاكلىق، پاكىزلىق، ئېپىپەتلىك

طَهايَة: ئاشپەزچىلىك

طِهايَة: ئاشپەزچىلىك ھۈنىرى، ئاشپەزچىلىك كەسپى

طَهَّرَهُ: تاشلىماق، پاكىزلىماق

ـ الصَّبِيَّ: خەتنە قىلماق، سۈننەت قىلماق

ـ الْجِسْمَ: زەھەرسىزلەندۈرمەك

طَهَرَ و طَهُرَ ـُ طَهارَةً و طُهْرًا و طَهُورًا: پاك بولماق، پاكىز بولماق، پاكلانماق

طُهْر ج أَطْهار: پاكلىق، پاكىزلىق، پاك؛ پاكلانماق

طُهْرِى: پاكلىنىش؛ پاكلانغۇچى (خىرىستىيانلار)

طَهَشَ ـَ طَهْشًا الْعَمَلَ: ئومىران قىلماق، بۇزماق، بىكار قىلماق

طَمَّاع: تاماخور، هېرىسمەن، ئاچ كۆز، تويماس

طَماعَة: ئاچ كۆزلۈك، تاماخورلۇق

طَمَاعِيَة: قارانىيەتلىك؛ ئاچ كۆزلۈك قىلىش، تاماخورلۇق قىلماق

طُماق ج طِماقات: كالاچ؛ ئاياغ قېپى؛ مەسە كالىچى

طَمْأَنَ هُ: خاتىرجەم قىلماق، تىنچلاندۇرماق

ـــ ظَهْرَه: هوشيار بولماق، ئېهتىياتچان بولماق، پەخەس بولماق

طُمَأْنِينَة: خاتىرجەملىك، ئاراملىق

طَمَثَ ـُ طَمِثَ ـَ طَمْثَاتِ الْمَرْأَةُ: هەيز كۆرمەك ، ئادەت كۆرمەك

طَمْث: ناپاكلىق، هەيزە قېنى

طَمَحَ ـَ طَمْحًا و طِماحًا و طُمُوحًا بِهِ: ئېلىپ كەتمەك، ئەكەتمەك

ـــ بَصَرُهُ إِلَيْهِ: تەشنا بولماق، ئېنتىزار بولماق

ـــ بَصَرِه إِلَيْهِ: تىكىلمەك، ئالدىغا قارىماق، ئۇزاققىچە نەزەر سالماق

ـــ فى الطَّلَب: ئارتۇقچە تەلەپ قويماق

طَمَرَ ـِ طَمْرًا الشَّيْءَ: كۆممەك، دەپنە قىلماق، يەرلىكتە قويماق

ـــ طَمْرًا و طُمُورًا و طِمارًا: سەكرەپ تۇرماق؛ تۆۋەنگە سەكرىمەك

طَمِرَ ـَ طَمَرًا الجُرْحُ: جاراھەت ئىششىپ قالماق

طِمْر ج أَطْمار: كونا كىيىم، ئەسكى كىيىم، جۇل ـ جۇل كىيىم

ـــ : يوقسۇل، كەمبەغەل، گاداي

طَمَسَ ـُ طَمْسًا و طُمُوسًا الشَّيْءُ: ئۆزگەرمەك، ئۆزگىرىپ كەتمەك، تۇرقى ئۆزگەرمەك؛ يوقالماق، غايىپ بولماق

ـــ ـِ طَمْسًا هُ: باش ئەگدۈرمەك، بىسىم ئىشلەتمەك؛ يوق قىلماق، يوقاتماق، بۇزماق

ـــ الشَّيْءَ: ئۇچۇرۇپ چىقىرىۋەتمەك، يوقاتماق؛ ياپماق، دالدىغا ئالماق، يۆگىمەك

ـــ طَماسَةً الشَّيْءَ: مۆلچەرلىمەك، قىياس قىلماق، پەرەز قىلماق

طَمْس: ئۆچۈرۈۋىتىش، ئۆچۈرۈپ تاشلاش؛ يوقىتىۋىتىش

طَمْطَمَ: مەلۇم خىل ئاھاڭ ـ تەلەپپۇز بويىچە ئەرەبچە سۆزلەشنى ئېلىپ بارماق

طَمَّعَ هُ: جەلپ قىلماق، قىزىقتۇرماق، تاما قىلدۇرماق

طَمَع ج أَطْماع: تاما؛ تاماخورلۇق، تاما قىلىش؛ هېرىسمەن، هېرىسمەنلىك

طَمَعَ ـُ طَماعَةً: تاماگەرلىك قىلماق، خۇشامەتچىلىك قىلماق، قۇرۇق ئۈمىد قىلماق

طَمُع ج طَمِعُون و طُمَعاءُ و أَطْماع وطَماعَى: تاماخور، هېرىسمەن، ئاچ كۆز

طَمِعَ ـَ طَمَعًا وطَماعًا و طَمَاعِيَةً فى الشَّيْءِ أو بِهِ: تاما قىلماق، هېرىس قىلماق، ئۈمىد قىلماق

طَمَّنَ هُ: تىنچلاندۇرماق، خاتىرجەملەندۈرمەك، تىنجىتماق

ـ تِ لَهُ نَفْسُه الشَّـيْءَ: ئۆزى چۈشۈپ كەتمەك، ئۆزى پېتىپ قالماق

طَوْفَ فِي الْبِلاد: ئايلانماق، كېزىپ چىقماق

ـ هُ : ئايلاندۇرماق، چۆرگىلىمەك

ـ حَوْلَ الشَّيْءِ أو بِه أوعَلَيْـه أوفِيـه: چۆرگىلىمەك، ئايلانماق

طَوْف ج أَطْواف: سال؛ سېپىل، قورغان؛ رازۇبتكا ئەترەت، چارلىغۇچى ئەترەت

طَوَفان: ئايلانما؛ ئايلانماق، ئايلىنىپ يۈرمەك

طُوفان: كەلكۈن، سەل، توپان، تاشقىن

طَوَّقَ الْجَيْشُ الْعَدُوَّ: مۇھاسىرىگە ئالماق، قورشۇالماق

ـ هُ الطَّوقَ أوبِـه: بويۇنچاق تاقىماق، بويۇنچاق سالماق

ـ هُ الشَّيْءَ أوبِه: ... نى بويۇنچاق قىلىپ تاقىماق، ... نى بويۇنچاق قىلىپ سالماق

طَوْق ج أَطْواق: قۇدرەت، قابىلىيەت، كۈچ ـ قۇۋۋەت؛ بويۇنچاق؛ بىر باغلام، بىر تۇتام؛ كىچىك پەنجىرە؛ دەرۋازا

ـ الثَّوْب: ياقا (كىيىم ياقىسى)

ـ مُقْفَل: قۇلۇپنىك ئىتتىدىغان چەمبىرىكى

طَوَّلَ هُ أو الشَّيْءَ: ئۇزۇن قويۇپ بەرمەك، ئۇزارتماق

ـ الدَّا بَّةَ أو لَها: ئارغامچىنى ئۇزۇن قويۇپ بەرمەك

طَـوْل: كۈچ ـ قۇدرەت؛ ئارتۇقچىلىق؛ مەرھەمەت؛ بايلىق

طُول ج أَطْوال: ئۇزۇن؛ ئۇزۇنلۇق؛ ئېگىز، ئېگىزلىك

ـ السَّنَة: پۈتۈن يىل، يىل بويى

ـ اللِّسَـان: تىلى ئۇزۇن، تولا گەپ قىلىدىغان، تىلىنىك ئۇزۇنلىقى

طُولانِيّ: تىكلەنگەن؛ ئۇزۇنىسىغا قويۇلغان؛ ئۇزۇن چاسا شەكىللىك

طُـولِيّ: ئۇزۇنىسىغا بولغان، مېرىدىشان سىزىقنىك

طَوَوِيّ: ئۇزەمچىلىك، شەخسىيەتچىلىك

طَوَوِيَّة: ئەۋرىشىمچانلىق؛ شەخسىيەتچىلىك، مەنپەئەتپەرەسلىك

طَوَى: ئاچلىق

طَوَى ـ طَيَّ الثَّوْبَ: قاتلىماق

ـ الْـبِلادَ: چەكتىن ئېشىپ كەتمەك، دائىرىدىن چىقىپ كەتمەك

ـ كَشْـجَهُ عَلَـى الأَمْـرِ: يوشۇرماق، يوشۇرۇپ قويماق

طَوِيَ ـَ طَوًى: ئاچ قالماق، ئاچماق

ـ الْبَطْنُ: قورساق ئاچماق

طَوِيّ ج أَطْواء: يۇمشاق، ئەۋرىشىم

طَوِيَّة: ۋىجدان، قەلب، نىيەت، مەقسەت

طَوِيل ج طِوال وطِيال: ئۇزۇن

طَيّ: قاتلىماق

ـ الْبِئْر: قۇدۇقنىك تاش تېمى

فِي ـ هِ: قوشۇمچە قىلماق، سىرتىدىن قوشماق

طَهَقَ ـَ طَهْقًا الرَّجُلُ: تېز يول ماڭماق، تېز قەدەم باسماق، تېز قەدەم بىلەن ماڭماق

طَهْو: ئاشپەزلىك

طَهُور: ساپ سۈ؛ سۈزۈك سۇ؛ شاراپ، هاراق؛ نازىلانغان نەرسە؛ خەتنە قىلىنغان

طُهَى: تاماق پىشماق

طَوائِفُ ج: گۇرۇھ، جامائەت؛ مەزھەب

مُلُوكُ الـ : بېقىندى پادىشاھ، بېقىندى شاھ

طَـوَّابٌ: خىش قويغۇچى ئىشچى؛ خۇمدانچى، كېسەكچى

طَوار: قورۇ، هويلا

طُوار: پىيادىلەر يولى، ياقا يول

طَواعِيَـة: بويسۇنۇش، ئىتائەت قىلىش، بۇيرۇققا بويسۇنۇش

طَـواف: تاۋاپ قىلىش؛ چۆرگىلەش، ئايلىنىش؛ دەۋر قىلىش

طَوَّاف: تاۋاب قىلغۇچى، تاۋابچى، ئايلىنىپ يۈرگۈچى

ـــ تجـارِيّ: يايمىچى، يايمىچىلىق قىلغۇچى، تەنزىكەش

ـ بَرِّيّ: يېزا پوچتالىيۇن، يېزا پوچتا خادىمى

طَوَّافَـة: ئايلىنىپ يۈرىدىغان كېمە، چارلىغۇچى كېمە

طَـوال: ئۇزۇن؛ ئۇزۇنلۇق دەرىجىسى؛ ئەبەدىي، مەڭگۈ

طَوالَة: ئوقۇر، ئات ئوقۇرى

طُوالَة: ياغاچ ئاياغ؛ ياغاچ ئاياغ ئويۇنى

طُوَّالِيّ: بىۋاسىتە، بىۋاستىلىق

طُوب: كېسەك، خىش

طُوبالَة: ساغلىق، ئانا قوي

طُوباوِيّ: ئۇنىپەچىلىك، خام خىيالچىلىق؛ خىيالى سۇنسىيالىزمچى

طُوبَة: بىر پارچە كېسەك، بىر دانە خىش

طُوبْخانَـة: قورال زاۋۇتى؛ قورال ـ ياراق ئىسكىلاتى، ئوق ـ دورا ئامبىرى

طُوبُوغَرافِيـا: توپوگرافىيە، يەر ئۈستى قۇرۇلۇش ئىلمى

طُوبِيَ م: بەخت، خۇشاللىق

طَوَّحَ هُ أو بِه: خەتەرگە ئۇچراتماق، قارامىلق قىلدۇرماق؛ يوقىتىۋەتمەك، تاشلىۋەتمەك؛ تاياق بىلەن ئۇرماق

طَوْد ج أَطْواد و طَوَدَة: چوڭ تاغ، ئېگىز تاغ

طَوَّرَالشَّيْءَ: تەرەققىي قىلدۇرماق

طَوْر ج أَطْـوار: چەك؛ مىقدار؛ باسقۇچ، جەريان؛ هالەت، هال؛ قېتىم؛ تۇر

ـــ ا ... ـــ ا ...: پات ـ پات، ئارىلاپ ـ ئارىلاپ، كاهى ـ گاهىدا

طُور ج أَطْوار: تاغ

طُورانِي: تاغلىق؛ ياۋا يىلىق

طُورْبِيد: سۇ مىناسى

طُورِيّ: تاغلىق؛ ياۋايى

طَوَّسَ هُ: زىننەتلىمەك، بېزىمەك؛ ياسماق

طَوَّعَ هُ: بويسۇندۇرماق، باش ئەگدۈرمەك

﴿ظ ـــ الظاء﴾

ظ (ظـــاء): ئـەرەب تىلـى ئېلىـپبەسـى جەدۋىلىـدىكى 17- هـەرپ بولـۇپ، ئەبجـەد هـسابى بويىچە «900» نى بىلدۈرىدۇ.

ظَاءَ بَ هُ: باجا بولماق

ظَأَبَ ـَ ظَأْبًا: تۇرمۇش قۇرماق، نىكاھلانماق

ـــ التَّيْسُ: تىكە (تۇچكىنىڭ ئەركىگى) مەرىمەك

ظَأْب ج ظُؤُوب و أَظْؤُب: باجا (ئاچا ـ سىڭىلىنىڭ ئەرلىرى)

ظِئْر ج أَظْؤُر و أَظار و ظُئُور و ظُـؤُورَة وظُؤَار: سۈت ئانا، ئېمىكئانا

ظافِر: غالىپ، يەڭگۈچى، غەلىبە قىلغۇچى

ظالِم ج ظَلَمَـــة: زۇلـۇم قىلغـۇچى، زالـىم، ئادالەتسىز، زومىگەر، ئەزگۈچى، ئۇۋال قىلغۇچى

ظامِئ ج ظِمَاء: تەشنا بولغـۇچى، ئۈسـتاپ قالغۇچى

ظاهَرَهُ: يۆلىمەك، ياردەم قىلماق

ظاهِر: ئاشكارا، ئوچۇق؛ ئاشقى قىياپەت، كۆرۈنۈش

ـــ البَلَد: شەھەر ئەتراپى

ظاهِرَة ج ظَواهِرُ: كۆرۈنۈش، ھادىسە

ظـــاهِرِيّ: سىرتقى قىياپىـتى، سـىرتقى كۆرۈنۈش

ظُبَة ج ظُبًى و ظُبُون و أَظْـب: قىلىچ: ئۆتكۈر قىلىچ: خەنجەر؛ شەمشەر؛ نەيزە ئېشى

ظَبْي ج ظِباء وأَظْب و ظُبِيّ و ظَبَيـات: ئىپار كىيىكى

ظُرَر ج ظُرّان و ظِرار و أَظِرَّة: سىلىكون دىئوكسىد (خىمىيىۋىلىك ئېلىمېنت)؛ تاش پالتا

ظَـــرَفَ هُ: زېننەتتىلىمـەك؛ قاپـلىماق، يۆگىمەك؛ كونۇسرتقا سالماق

ظَرُفَ ـُ ظَرْفًا و ظَرافَةً: ئەقىللىق بولماق، زېرەك بولماق؛ قىزىقارلىق بولماق، قىزىق بولماق

ظَرْف ج ظُـرُوف: قاچا؛ تۇلـۇم: لىپاپا، كونـۇبرت: مىشـەك: بومبـا قېپـى: ئـەھۋال: شەرت: قىزىقارلىق: ئەقىللىق، زېرەك، چېچەن

ظَرْفِـــيّ: ۋاقـىت ھالـەت تولدۇرغۇچـــى (گراماتىكىلىق ئاتالغۇ)

ظَرَى ـِ ظَرْيًا الْماءُ: ئېقىپ تامماق

ظَرِيَ ـَ ظَـــرًى الغُـــلامُ: ئەقلى ئۆتكۈر بولماق، ئەقىللىق بولماق

ظَرِيف ج ظُرَفاءُ و ظِراف و ظُرُف و ظُرُوف: ئەقىللىق، ھوشيار؛ قىزىقارلىق، قىزىق

طَيَّار: ئۇچقۇچى، ليۇتچىك
طَيَّارَة: ئايال ئۇچقۇچى: لەگلەك
طَيَّان: كۆلالچى، لايچى: قۇرۇلۇشتا لاي توشۇغۇچى
طَيَّبَ الشَّـيْءَ: خۇش پۇراق قوشماق، خۇش پۇراقلاشتۇرماق: ياخشىلماق، كۆڭۈللەشتۇرمەك
ـــ خاطِرَهُ: خۇشال قىلماق، شاد قىلماق
طَيِّب: ياخشى، ئوبدان، بەلەن: پۇراقلىق، خۇش پۇراقلىق: قاۋۇل: ساغلام: لايىق، مۇۋاپىق
طِيْب ج أَطْياب وطُيُوب: خۇش پۇراق: خۇش پۇراقلىق نەرسىلەر
طَيِّبَـة: ياخشى بولۇش، بەلەن بولۇش: كۆڭۈللۈك بولۇش
طَيَّة: قاتلانما: قاتلام: نىيەت، مەقسەت
طَيْجَن: تاۋا، تاۋا قازان
طَيَّحَ هُ: يوقۇتۇپ قويماق، ئايرىلىپ قالماق، قولدىن بېرىپ قويماق
طَيَّرَ الطَّائِرَ أوبه: ئۇچۇرماق، ئۇچۇرتماق
ـــ الْبَرْقِيَّةَ: تېلېگراما يوللىماق
طَيْر: قۇش، ئۇچار قانات: ئۇچماق
طَيَران: ئۇچماق: ئاۋىئاتسىيە: ئۇچۇش
الـ ـــ الْحَرْبِيّ: ھەربىي ئاۋىئاتسىيىسى
الـ ـــ الـمَدَنِيّ: خەلق ئاۋىئاتسىيىسى
طَيْرَة: شۇملۇق ئالامىتى، بەتەلەيلىك: بىر دانە قۇش
طَيْش: يەڭگىللىك، شاللاقلىق: نۇتامى يوق، تەنتەك
طَيْشان: شاللاق، تەنتەك
طَيِّع: بويسۇنغان، ئىتائەت قىلغان: ئىتائەت قىلغۇچى، بويسۇنغۇچى
طَيْف: خىيال، خام خىيال
ـــ الثَّور: دولقۇن سېپكترى (دولقۇننىڭ ئۇزۇن ـــ قىسقىلىقىغا قاراپ تۇزۇلگەن جەدۋەل)
طَيْفِـيّ: دولقۇن سېپكترىنىڭ: خام ـــ خىيالنىڭ، خام خىيالچىلىق: دولقۇن سېپكترى تۇزگۇچى
ـــ مُدَّةالـحَرْب: بىر پۈتۈن ئۇرۇش مەزگىلى
طيلَة: بىر پۈتۈن (ۋاقىت)
طَيْلَسان ج طَيالِسُ و طَيالِسَةٌ: يېشىل تون (مەخسۇس ماشايىخ، ئۇلىمالار كېيىدىغان)
طَيَّنَ الْحائِطَ: تام سۇۋىماق
طِيْن ج أَطْيان: لاي: تەبىئەت، خاراكتېر، مىجەز
ـــ خَزَفِـيّ: يېپىشقاق لاي، ساپال لاي، سېغىز لاي
مِنْ ـــ واحِد: بىرخىلدىكى، ئوخشاش
طِيْنَة: مىجەز، خاراكتېر، تەبىئەت: بىر پارچە لاي
طَيْنِيّ: لايلىق: پاتقاقلىق: لايچىلىق
طَيْهُوج: قىرغاۋۇل (قۇش)

ظَلَمَ ـِ ظُلْمًا اللَّيْلُ: كېچە قاراڭغۇلاشماق

ظُلْم: زۇلۇم قىلىش، ئەرمەك، توغرا قىلماسلىق، ئادىل بولماسلىق؛ ئۇۋال قىلىش

ـ اً: زالىملىق، ناھەقلىق، ئىنساپسىزلىق

ظَلْماء: قاراڭغۇ، قاپقاراڭغۇ، قاراڭغۇلۇق

ظُلْمَة ج ظُلَم: زۇلمەت، قاپقاراڭغۇ

ظَلُـــوم: كـۆپ زۇلـۇم قىلغـۇچى، كـۆپ ئەزگۈچى، زومىگەر، ئەشەددىي زالىم

ظَلِيف ج ظُلُف: قاتتىق يەر؛ قىيىن ئىش؛ ھىيلىگەر ئادەم؛ ئاپەت

ظَلِيْل: سايىلىق؛ ئاپتاپ چۈشمەيدىغان (جاي)

ظَلِيْم ج ظُلْمَات و أَظْلِمَـــة: ئەركەك تۆگە قۇشى؛ ئېزىلگۈچى، زۇلۇم قىلىنغۇچى، مەزلۇم

ظَمَأ: قاتتىق تەشنالىق

ظَمِئَ ـَ ظَمَأً و ظَمَاءً و ظَمَـــاءَةً: تەشنا بولماق، ئۇسساپ كەتمەك

ـ إِلَيْه: تەشنا بولماق، ئىنتىزار بولماق

ظَمِئ ج ظِمَاء: تەشنا بولغان، ئۇســـىغان، قاغجىرىغان

ظَماء: قاتتىق تەشنالىق، ئۇسسىغان، ئۇسساپ كەتكەن

ظَمْآن ج ظِمَـــاء: تەشنالىق، ئۇســـۇزلۇق؛ تەشنا بولغان، ئۇسساپ كەتكەن

ظَمْأَى ج ظِماء: ئۇسساپ كەتكۈچى، تەشنا بولغۇچى

ظَـــنَّ ـُ ظَنًّاالشَّـــيْءَ: ئويلىماق، تەسەۋۋۇر قىلماق، پەرەز قىلماق؛ گۇمان قىلماق؛ ئىشەنمەك

ـ هُ: پەرەز قىلماق، گۇمان قىلماق

ـ هُ كَذا: دەپ قارىماق، ئويلىماق

ظَنّ ج ظُنُون جج أَظَـــانِيْنُ: پىكىر، ئوي؛ پەرەز، تەخمىن؛ گۇمان

ظَنَّان: گۇمانخور، خۇدۇكچى، كۆپ گۇمانلانغۇچى

ظِنَّة ج ظِنَن وظَنَائِنُ: شەك، گۇمان

ظَنُون: گۇمانخور، خۇدۇكچى

ظَنِيْن ج أَظِنَّاء: گۇمانلىق بولغان، گۇمان قىلغان

ظَهَّرَالصُّوْرَةَ: ئاشكارا قىلماق، كۆرسەتمەك

ظَهَرَ ـَ ظُهُورًا: ئاشكارا بولماق، كۆرۈنمەك، پەيدا بولماق؛ زاھىر بولماق، ئوچۇق بولماق، ئېنىق بولماق

ـ ظَهْـــرًا و ظُهُـــورًا بِـــهِ أو عَلَيْـــهِ: بويسۇندۇرماق، غەلىبە قىلماق

ظَهْر ج أَظْهُر و ظُهُور و ظَهْران: دۇمبە، ئۇچا، ئارقا

ـ السَّفِينَة: پاراخوت ئۈستى، كېمە ئۈستى

ظُهْر ج أَظْهَار وظُهُـــور: چۈش، چۈش ۋاقتى؛ پېشىن، پېشىن ۋاقتى

ظَهْرًا لِبَطْنٍ: قايتىلانماق، تەتۇرلۈك، تەتۇر ئۆرۈلمەك

ظِهْرِيّ ج ظَهَارِيّ: تاشلىۋېتىلگەن، قويۇپ بېرىلگەن، ۋاز كېچىلگەن

ظُهُور: ئاشكارا بولۇش، مەيدانغا كېلىش، ئوتتۇرىغا چىقىش

ظَهِير: ياردەمچى، قوللىغۇچى؛ ئارقا تېرەك، مەدەتكار

ظَهِيْرَة ج ظَهَائِرُ: چۈش، چۈش ۋاقتى

ظَيّ: ھەسەل، بال

ظَيَّـــان: ھەســەل؛ ياۋا يەسىمەن گۈلى

ظَرِيفَـــة ج ظَرَائِـــفُ: ئەقىللىق، زېرەك؛ قىزىقارلىق، قىزىقچىلىق

ظَعَنَ ـَ ظَعْنًا و ظُعُونًا و مَظْعَنًـــا: يولغا چىقماق، سەپەرگە ئاتلانماق

ظَعِيْنة ج ظَعائِنُ وظُعُـــنٌ جـــج أَظْعَـــان وظُعُنان: كاجىۋا؛ كاجىۋدىكى ئايال

ظَفَرَهُ: تىرناقلىماق، تاتىلىماق

ظَفَرَ ـِ ظَفْرًاهُ: تاتىلىماق، تىرناقلىماق

ظَفَر: غەلىبە، غالىبىيەت، نۇسرەت

ظَفَرَ ـَ ظَفْـــرًا الـــمَطْلُوبَ أو بـــهِ: مەقسەتكە ئۇچرىماق، مەقسەتكە يەتمەك

ـــ عَلَى الْعَـــدُوِّ أوبـــه: غەلىبە قىلماق، غەلىبىگە ئېرىشمەك، مەغلۇپ قىلماق

ظَفِرٌ: زەپەر قۇچقۇچى، غالىپ، يەڭگۈچى

ظُفُر ج أَظْفار جج أَظافِيرُ: تىرناق، پۇت - قول تىرنىقى

ظَلَّ ـَ ظَلاًّ و ظَلالَـــةً الشَّـــجَرُ: دەرەخ سايە چۈشۈرمەك

ـــ ظَلاًّ و ظُلُولاً يَفْعَلُ كَـــذا: داۋاملىق قىلماق، ئۈزۈلمەستىن داۋاملاشتۇرماق

ظِلّ ج ظِلال وظُلُـــول وأَظْـــلال: سايە، كۆلەڭگە؛ رەڭ، تۈس

هُوَفِي ـــ فُلان: مەلۇم كىشىگە تايىنىپ ياشىماق

ـــ هَنْدَسِيّ: كەسمە سىزىق، تۈز سىزىق

ـــ التَّمام: كوتانكېنىس (ئالگېبرالىق ئاتالغۇ)

ظَلام: قاراڭغۇ، قاپقاراڭغۇ؛ كىچىنىڭ بېشى

ظَـــلاَّم: ئۆكتەم، ئۆكتەملىك قىلغۇچى، زورلۇق ـــ زومبۇلۇق قىلغۇچى

ظـــلام: زۇلۇم؛ تۇغرا بولماسلىق؛ ئەزمەك، زۇلۇم قىلماق، ئۇۋال قىلماق

ظُلامَة: زۇلۇم، زوراۋانلىق؛ رەنجىش؛ ئۇۋال قىلىش

ظُلَّة ج ظُلَل و ظُـــلاَل: چېدىر، سايۋان، ساتما؛ شالدىن ياسالغان ئۆي

ظَلَعَ ـَ ظَلْعًا الْبَعِيْـــرُ: ئاقساپ ماڭماق، دەلدۇشلەپ ماڭماق

ظَلْع: ئاقساش؛ كەمچىلىك، نۇقسان

ظَلَّفَ عَلَى كذا: كۆپەيتمەك، ئاشۇرماق

ظَلَفَ ـُ ظَلْفَـــاالقَوْمَ: ئەگەشمەك، ئىزىغا چۈشمەك

ـــ ظَلْمًا نفْسُهُ عَلى الشَّيْءِ: ئۇزمەك، كەسمەك

ظَلَفَ ـَ ظَلَفَات الأَرْضُ: يەر قاتماق، يەر قاتتىق بولۇپ كەتمەك

ظَلْف: بەھۈدە، ئورۇنسىز، كېرەكسىز، بىكار، پايدىسىز

ظَلْف ج ظُلُوف و أَظْلاف: ئاچا تويماق؛ ئاياغ ئىزى، پۇت ئىزى، ئىز

ظُلَّل: سايە چۈشۈرگۈزمەك، كۆلەڭگە چۈشۈرمەك

ظَلَّـــمَ هُ: زۇلۇم قىلدى دەپ قارىماق، ئادىل بولمىدى دەپ قارىماق؛ ئۇۋال قىلدى دەپ قارماق

ـــ هُ القاضي: توغرا ھۆكۈم قىلماق

ظَلَم ـِ ظُلْمًا ومَظْلَمَةً هُ: زۇلۇم قىلماق، زۇلۇم سالماق، ئەزمەك، خارلىماق؛ ئۇۋال قىلماق

عابِث: كولدرۇلاتقۇچى، ئەخمەق قىلغۇچى، ئويىناتقۇچى

عابِد ج عَبَدَة و عُبَّـاد وعُبُّـد: ئىبادەت قىلغۇچى، داۋاملىق ئىبادەت قىلغۇچى، چوقۇنغۇچى

ـــ ة ج عَدابِدُ: ئايال ئىبادەت قىلغۇچى، ئايال چوقۇنغۇچى

عَابِر ج عُبَّار و عَبَرَة: ئۆتكۈنچى يولۇچى؛ ۋاقىتلىق

ـــ السَّبِيلِ: يولۇچى، يول ماڭغۇچى

عابِس: چىرايى تۇتۇق، قاپىقى سېلىنغان، قوشۇمسى تۇرۇك

عابِق: خۇش پۇراقلىق، خۇش پۇراقلىق بولغان

عابِل ج عُبَّل: قاۋۇل؛ زور، گەگانت؛ غايەت زور

عَـاتٍ (اَلْعَـاتِي): مۇتەكەببۇر، ھاكاۋۇر؛ كۆچلۈك

لَيْل ـــ : قاپقاراڭغۇ كېچە، زۇلمەتلىك كېچە

عاتِبَ هُ: ئەنقىدلىمەك، ئەيىبلىمەك، كايىماق

عاتِق ج عَواتِقُ وعُتُق: مۇرە، دولا؛ نازات قىلغۇچى، قويۇپ بەرگۈچى

عَاتِم: قاپقاراڭغۇ؛ كېچىككەن، كېچىكىپ كەلگەن

عاثَ ـــ عَيْثًا وعُيُوثا وعَيَثَانًا فى مالِـه: ئىسراپ قىلماق، ئىسراپچىلىق قىلماق، ئىسراپ قىلىپ بۇزۇپ چاچماق

ـــ الشَّيْءَ: ۋەيران قىلماق، بۇزماق

ـــ: قالتىلىق قىلماق، ۋەھشىيلىك قىلماق

عَـاثِر: پۇتلىشىپ يىقىلغان، تېيىلىپ كەتكەن

عاجَ ـُ عَوْجًا بِالْمكَـان: جايلاشماق، ئورۇنلاشماق، مۇقىملاشماق

عَاج: پىل چىشى

عاجِز ج عَواجِزُ وعَجَز: ئاجىز، كۈچسىز، زەئىپ؛ مېيىپ؛ كور؛ ئىقتىدارسىز، قابىلىيەتسىز

عاجَلَ ه بِـالأَمْرِ: مەلۇم كىشىلەر ئاۋال قىلماق

عاجِل: ھازىرقى، نۆۋەتتىكى؛ تېز، چاپسان

عاجِيّ: پىل چىشىنىڭ، پىل چىشىدىمەك

عادَ ـُ عَوْدًا و عَوْدَة ومَعادًا لَهُ أو إِلَيْه أو عَلَيْه: قايىتماق، قايتىپ كەتمەك

ـــ : تەكرارلانماق، تەكرار بولماق

ـــ اِلَى الأَمْرِ: يېڭىدىن باشلىماق، يېڭىدىن كىرىشمەك

ـــ عَوْدًا و عَوْدَةً و عِيادًا الأَمْرُ كَـذا: بولۇپ قالماق، ئۆزگەرمەك

ـــ عَوْدًا و عِيادًا و عِيـادَةً و عُـدادَةً الْمَرِيْضَ: يوقلىماق، ھالىدىن خەۋەر ئالماق

عَاد (اَلْعادِي): مۇسابىقىلىشىپ يۈگۈرگۈچى؛ دۈشمەن، ئاجاۋۇزچى

عادَة ج عَوائِدُ و عاد و عِيد: ئادەت

ـــ شَهْرِيَّة: ھەيز، ئادەت

ع - العين

ع (العَـــيْن): ئەرەپ تىلى ئېلىپبەسىنى جەدۋىلىدىكى 18- ھەرپ بولۇپ، ئەبجەد ھېسابى بويىچە «70» نى بىلدۈرىدۇ.

بۇ بولسا عَـدَد (سان)نىڭ قىسقارتىلىپ يېزىلىشى بولىدۇ.

عائد ج عُوَّاد و عُوَّد: قايتقۇچى، ئەسلىگە كەلگـــۈچى: تەكرارلىغـــۇچى: كېســـەل يوقـــلىغۇچى: قايتقـــان ئالمـــاش (گرامماتىكىدا)

عائدَة ج عُوَّد و عَوائدُ: پايدا: مەنپەئەت: پايدا، ئۆسۈم: ئالاقە، مۇناسىۋەت: كېسەل يوقلىغۇچى ئايال

عائر: لاغايلاپ يۈرگۈچى، لەلەڭلەپ يۈرگۈچى

عائِز: كەمبەغەل، يوقسۇل، نامرات

عائِش: تىرىك، ھايات: جانلىق: ياشىغۇچى: ئۆتتۈرا ھال تۇرمۇش كەچۈرگەن: تۇرمۇش كەچۈرگۈچى، هاللىق ياشىغۇچى

عائف: پالچى: قۇشقا قاراپ پال باققۇچى

عـــائِق ج عَوائِـــقُ و عُـــوَّق: توسالغۇ، توسقۇنلۇق: قىيىنچىلىق

عائِقَة: پاھىشخانا خوجايىنى (ئايال)

عائِل ج عالَة و عُيَّل و عِيل و عَيْلَـى: كەمبـــەغەل، نـــامرات: تەمىنلىگـــۈچى، باققۇچى

عائِلَة: ئائىلە: ئايال تەمىنلىگۈچى، ئايال باققۇچى: كەمبەغەل، نامرات

عائِلِيّ: ئائىلىۋى، ئائىلىنىڭ، ئائىلىدىكى: ئائىلىگە مۇناسىۋەتلىك

عائِم: سۇ ئۈزگۈچى: لەيلىگەن، لەيلىگۈچى

عائِمَـــة: ئۇيۇ شەكىللىك كېمە: سۇ ئۈستىدىكى ئۆڭ

عابَ ــِ عَيْبًا و عابَ الشَّيْءَ: ئەيىبلىمەك، تەنقىدلىمەك، كايىماق: زىيانكەشلىك قىلماق، زىيان يەتكۈزمەك

ــ هُ: ھاقارەت قىلماق، شەرمەندە قىلماق: بۇلغانماق: ئەيىبلىمەك، سۆكمەك

ــ فى حَقِّـــه: تۆھمەت قىلماق، تۆھمەت چاپلىماق: ھوقۇقىغا تاجاۋۇز قىلماق

عَـــاب ج عُيُـــوب: كەمچىلىك، ئەيىب، نۇقسان: چاتاق: كاشىلا

عابِث هُ: ئەخمەق قىلماق، كولدۇرلاتماق: ئويناتماق

عازِف: مۇزىكانت، سازچى

عازِل: ئايرىلغان، ئاجرالغان؛ ئاجرانقۇچى، ئايرىغۇچى؛ سپاراتور (سۇتتىن قايمىقىنى ئاجرىتىۋېلىش ئەسۋابى)

عازِم: بەل باغلىغۇچى، نىيەت قىلغۇچى، ئىرادە تىكلىگۈچى

عَسّ، عُسَّاس: كېچىدە قاراۋۇللۇق قىلغۇچى.

عَاسَرَهُ: قاتتىق مۇئامىلە قىلماق

عاشَ ـِ عَيْشًا و عِيشَةً ومَعاشًا و مَعِيْشًا و عَيْشُوشَةً: ياشىماق، تۇرمۇش كەچۈرمەك

ـ تْ جُمْهُورِيَّةُ: جۇمھۇرىيىتى ياشىسۇن!

عاشِب ج عَواشِبُ: ئوتخور، ئوت ـ چۆپ يەيدىغان جانلىقلار

عاشَرَهُ: ئالاقە قىلماق، بىرىش ـ كېلىش قىلماق

عاشِرًا: ئوننىنچى بولماق؛ (سانەت) ئون بولماق

عاشِق ج عُشّاق: ئاشىق، مۇھەببەت باغلىغۇچى

عاشِقَة ج عَواشِقُ: ئاشىق (ئايال)، مۇھەببەت باغلىغۇچى

عاصَ ـِ وعَوِصَ ـَ عاصًا وعَوَصًا الكَلامُ: چۈشىنىكسىز بولماق، چۈشىنىش تەس بولماق

عاصٍ (الْعاصِي) ج عُصاة: ئاسىي، ئاسىيلىق قىلغۇچى، قارشىلىق قىلغۇچى؛ ئىسيان كۆتۈرگۈچى؛ گۇناھكار

عاصِب: ئۇرۇقداش، ئۇرۇقداشلىق مۇناسىۋىتى

عاصِرَة: ... بىلەن ئوخشاش دەۋرداش بولماق بىلەن دەۋرداش بولماق

عاصِفَة ج عَواصِفُ: قاتتىق بوران

عاصِمَة ج عَواصِمُ: پايتەخت، مەركەز

عاصِيَ ةٌ: ئاسىيلىق قىلماق، خائىنلىق قىلماق، سانقۇنلۇق قىلماق

عاضَ ـُ عَوْضًا و عِوَضًا وعِياضًا فُلانًا مِنْ كَذا: تۆلىمەك، تۆلەم تۆلىمەك

ـ عَنِ الضَّرْرِ: زىيانىنى تۆلىمەك، تۆلەم تۆلەمك

عاضَدَهُ: ياردەملەشمەك، قوللىماق

عاطِر ج عُطُر: خۇش پۇراقنى ياقتۇرىدىغان ئادەم: خۇش پۇراقلىق بولغان

عاطِش: ئۇسساپ قالغۇچى، تەشنا بولغۇچى

عاطِف ج عُطُف و عَطَفَة: باغلىغۇچى (گرامماتىكىدا): شەپقەتلىك، مەرھەمەتلىك، مېھرىبان

عاطِفَة ج عَواطِفُ: ھېسسىيات، تۇيغۇ: شەپقەت

عاطِفِيّ: ھېسسىياتلىق: كۆيۈمچان

عاطِل ج أَعْطال: ئىشسىز، بىكار تەلەپ

ـ مِنْ كَذا: ... دىن خالىي، ... دىن بوش، ... دىن مۇستەسنا بولماق

عاطُوس: ناس، ناسۋال

عاطَى هُ الشَّيْءَ: بەرمەك، ئاتا قىلماق

عافَ ـِ عَيْفًا و عَيَفانًا و عَيافًا الشَّيْءَ: بىزار قىلماق، جېنىنغا تەگمەك، تويغۇزۇۋەتمەك

ـــ مَرْعِيَّة: ئومۇمسىي ئەھۋال، ھەممە قوبۇل قىلىدىغان تەرتىپ، تۈزۈم

عادَلَ هُ أو الشَّـيْءَ: تەڭپۇڭلاشتۇرماق، تەڭپـــۇڭ قىلمـــاق، ئـــادىللىق بولمـــاق، تەڭلەشتۈرمەك، لىللا قىلماق

ـــــ بَـــيْنَ الشَّـــيْئَيْنِ: ماسلاشـتۈرماق، ئۇيغۇنلاشتۇرماق، تەرتىپكە سالماق

ـــ هُ فى الـــمَحْمَلِ: بىر تەختىراۋاندا ئولتۇرماق

عادِل ج عُدُول: ئادىل، توغرا، تەڭپۇڭ، تەڭ

عادَى هُ: دۇشمەنلەشمەك، ئاداۋەتلەشمەك، ئۆچەكەشمەك

عَادِىّ: ئاددىي، ئادەتتىكىدەك، ئادەتتىكىچە، نورماللىق

عَادِيَّات ج: قەدىمقى زامانىدا ياسالغان ياكى قۇرۇلغان نەرسە: قەدىمقى يادىكارلىقلار، ئاسار ئەتىقىلەر

عادِيَة ج عَداد: ئالدى تەرىپتە ماڭغۇچى، يـــول باشـــلىغۇچى، داھـــىي: ئـــزىش، مەجبۇرلاش

عاذ ـُ عَوْذًا و عِياذًا و مَعاذًا و مَعـــاذَةً بِهِ مِنْ كذا: پاناھ ئىزلەپ بارماق، بىراۋغا تايانماق، قوتقۇزۇشـــنى تەلـــەپ قىلمـــاق، ساقلاشنى تەلەپ قىلماق

عاذِل ج عُذُل و عُـــذّال و عَذَلَـــة: نەسىھەتكۇچى، كايىغۇچى، ئەيىبلىگۈچى

عارَ ـِ عَيْرًا: سەرگەردان بولۇپ يۈرمەك، سەرسان بولۇپ يۈرمەك

عار ج أعْيار: ئۇيات، نومۇس

ـــ عَلَيْكَ: يوزى قېلىن! شەرمەندە! رەسۋا!

عارٍ (اَلْعارى) ج عُراة: يالىڭاچ

ـــ مِن كذا: ... دىن خالىي، ... دىن مۇستەسنا

عارِب: ساپ قانلىق ئەرەب

عارِبَة مِنَ الْعَـــرَب: ساپ قانلىق ئەرەب؛ يوقالغان ئەرەب قەبىلىسى

عارَة: قەرز پۇل، ئۆتە ئالغان پۇل

عارَضَ هُ: قارشى تۇرماق، قارشىلىق قىلماق

ـــ الشَّىْءَ بالشَّىْءِ: سېلىشتۇرماق

عارِض ج عَوارِضُ: ھادىسە: ئاپەت: چاتاق: تاسادىپىي ئەھۋال: بۇلۇت: توسالغۇ: غەيرىي ماھىيەتلىك: ۋاقىتلىق

عارِضَـــة ج عَـــوارِضُ: توغرا لىم، توغرا قويۇلغان ياغاچ

عارِضِىّ: تاسادىپىي بولغان، ئۇشتۇمتۇت بولغان، تاسادىپىيلىق

عارِف: تونۇغۇچى، تونۇپ يەتكۈچى

عارِفَة ج عَوارِف: سوۋغا، سوۋغا- سالام، ھەدىيە

عَارِك هُ: ئۇرۇش قىلماق، جەڭ قىلماق

عارِم ج عَرَمَـــة: قاتتىق سوغۇق بولغان: شىددەتلىك بولغان، كەسكىن بولغان

عارِيَة: ئارىيەت بېرىلگەن پۇل، ئۆسۈمسىز قەرز، ئۆتنە بېرىلگەن پۇل

عـــازَ ـُ عَـــوْزًا هُ الشَّـــيْءَ: ئازايماق، كېمەيتمەك، ئازايتماق

عالَ ـُ عَوْلاً فى حُكْمِه: ئادىل بولماسلىق، توغرا بولماسلىق

ـ عَوْلاً و عِيالَةً وعُؤُولاً عِيالَـهُ: پۈتۈن ئائىلىنى باقماق

ـ : كەمبەغەل بولماق، يوقسۇل بولماق، ئائىلە نوپۇس سانى كۆپ بولماق

ـ ـِ عَيْلاً و عَيْلَةً و عُيُولاً و مَعِـيْلاً: يوقسۇل بولماق، ئائىلە نوپۇسى كۆپ بولماق، ئائىلىنىڭ ئېغىر يۈكىنى ئۈستىگە ئالماق

عالٍ (اَلْعَالِى): يۈكسەك، ئالىي: يۇقىرى، ئېگىز: ئالىيجاناب

ـ ى الـجَهْدِ: يۇقىرى بېسىملىق (توك)

عالَـةٌ: يامغۇرلۇق، كۈنلۈك: يۈك: ئېغىرچىلىق: ئېھتىياج

عالَجَ الْمَرِيْضَ: داۋالىماق، ئىلاج قىلماق

ـ الشَّىْءَ: بىر تەرەپ قىلماق، ھەل قىلماق، مەشغۇل بولماق

عالَم ج عَلالِمُ و عَلائِـمُ: دۇنيا، ئالەم، جاھان

عالِم ج عُلاَّم و عُلَماءُ: ئالىم، بىلگۈچى، بىلىمدار، مەخسۇس بىلىم ئىگىسى

ـ الـمَشْرِقِيَّات: شەرقشۇناس

عالِمَة ج عَوالِمُ: ← عالَم

عَالَمِىّ: دۇنياۋى، دۇنيالىق، رېئال دۇنيا، ئالەمنىڭ، جاھاننىڭ، ئالەمدەك

عَالَمِيَّة: دۇنياۋى، ئالەمشۇمۇل

عَالَمِيَّة: بىلىملىك ئورۇن: ئالىملىق ئورنى

عالَنَ الأَمْرَ أو بِه: ئېلان قىلماق.

عالَى الشَّىْءَ: ئالىي بولماق، يۇقىرى بولغان.

ـ هُ: كۆتۈرۈلمەك، ئۆرلىمەك.

عالِيَة: يۇقىرى، بۇيۇك، يۈكسەك، ئالىيلىق.

عامَ ـُ عَوْمًا: لەيلىمەك، لەيلەپ يۈرمەك.

ـ فى الْماءِ: سۇ ئۈزمەك، سۇدا لەيلىمەك.

ـ تِ السَّفِيْنَةُ فى الْمـاءِ: كېمە سۇدا ماڭماق، كېمە ماڭماق: كېمە سۇ ئۈستىدە لەيلىمەك.

عام ج أَعْوام: يىل: ياش: ئۆمۈر.

عامّ: ئومۇمىي، ئاممىۋى، ئومۇمىي خەلق.

عامَة: شال، شال كېمە.

عامَّة ج عَوامّ ← عَام

ـ ـُ ... و خاصَّةً ... : ئومۇمنىڭ سۆزى... ھەمدە ئۇلارنىڭ ئوتتۇرىسىدىكى ئالاھىدىلىك...

عامِر ج عُمّار: نوپۇسى زىچ، نوپۇسى كۆپ: ئۆزلەشتۈرۈلگەن، ئېچىلغان (يەر).

ـ ة ج عَوامِرُ: ← عَامِر

عامَلَ هُ: مۇناسىۋەتلەشمەك، باردى ـ كەلدى قىلماق، مۇئامىلە قىلىشماق، بىللە ياشىماق.

عامِـل ج عُمّـال و عَمَلَـة: ئىشچى، ئەمگەكچى: خىزمەتتە بولغان: ۋەزىپىدە بولغان: ياسالغان: ئۇلگە باشلىقى.

ـ: قالدۇق سان.

ـ ج عَوامِلُ: فاكتور، ئامىل، ئېلېمېنت

عامِىّ: يىللىق، ھەر يىللىقنىڭ

ـــ ـِ عَيْفًا الطَّائِرُ: قانات قاقماق، ئايلانماق، ئەگمەك

عاف (اَلْعَافِي): ئۆچۈرۈۋېتىلگەن، ئىزى يوقالغان

ـــ ج عُفِيّ و عُفاة و عافِيَة: مېھمان

عافاكَ، عَفاكَ، عُوفِيْتَ: ياخشى قىلدىڭ! ئوبدان قىلدىڭ! بەللى! بارىكاللا!

عافِيَة ج عَوافٍ: تەن سالامەتلىك، ساغلاملىق

عافَى هُ: ئۇنى ساقايتماق؛ ساقلىماق، پاناھ بولماق

ـــ مِنْ أو عَنِ الأَمْرِ: ئازات قىلماق، خالاس قىلماق

عاقَ ـُ عَوْقًا وعاقَ ـِ عَيْقًا هُ: توسالغۇ بولماق، پۇتلىكاشاڭ بولماق

ـــ و ـــ هُ عَنِ الأَمْرِ: ئارقىغا سوزماق، كېچىكتۈرمەك، سۇسلاشتۇرماق

عاقّ ج عَقَقَة و أَعِقَّة: قاقشاتقۇچى، بويۇن تولغىغۇچى، ئاسىيلىق قىلغۇچى

ـــ عَلَى فُلانٍ: نۆۋەت بىلەن، نۆۋەتلەشمەك

عاقَبَ هُ: جازالانماق؛ بىر تەرەپ قىلىنماق؛ جازا بەرمەك، تەنبىھ بەرمەك

عاقِب: باش نازارەتچى؛ پۈتۈن ھوقۇقلۇق ۋاكالەتچى

عاقِبَة ج عَواقِبُ: نەتىجە، ئاقىۋەت، ئاخىرى

عاقَّة ج عَواقّ: بويۇن تولغىغۇچى ئايال، ئاسىي ئايال

عاقَدَهُ: توختاملاشماق، توختام تۈزمەك، كېلىشىم تۈزمەك

عَاقَرَه الشَّيْءَ: بېرىلىپلا كەتمەك، چۆكۈپلا كەتمەك

عاقِر ج عُقَّر: تۇغماس ئەر، نەسىل قالدۇرۇش ئىقتىدارى يوق ئەر

ـــ ة ج عَواقِرُ: تۇغماس ئايال، تۇغۇش ئىقتىدارى يوق ئايال

عاقِل ج عُقّال و عُقَلاء: ئەقىللىق، ئاقىل، ئىش بىلىدىغان ئادەم

عاقِلَة ج عَواقِلُ: ← عاقل

عاقَمَ هُ: ئۇرۇشماق، جېدەللەشمەك، جەڭگە ـ جېدەل قىلماق

عاكَسَ هُ: قارشىلاشماق، قارشىلىق كۆرسەتمەك، ئەكسىچە قىلماق، ئۆزئارا تۇتۇشماق

ـــ الكَلامَ: تەتۈر ئايلانماق، ئەكسىگە قاراپ ئايلانماق

عاكِس: تەتۈر ئايلىنىپ ئۆتۈپ كەلگۈچى؛ تەتۈر ئايلىنىپ كەلگەن؛ قايتۇرۇلغان، قايتىپ كەلگەن

الـ ـــ الذُّرِيّ: ئاتوم رېئاكتۇرى

عَاكِف ج عُكُوف و عُكَف عَلَى كَذا: ۋۇجۇدى بىلەن بېرىلگۈچى، باش چۆكۈرۈپ ئىشلىگۈچى

ـــ عَنِ النّاسِ: دۇنيادىن ئالاقىنى ئۈزگۈچى، ئېتىكاپتا ئولتۇرغۇچى

ـ هُ: شان ـ شەرەپكە سېلىشتۇرماق
ـ الْمِكْيَالُ أو الْمِيزَانُ: تەكشۈرمەك: ئۆلچىمەك: (تارازىدا) تارتماق
عايَشَ هُ: بىرگە ياشىماق، بىللە ياشىماق
عَايَنَ هُ: كۆز نۇرى بىلەن كۆرمەك، ئۆز كۆزى بىلەن كۆرمەك
ـ هُ الطَّبِيبُ: تەكشۈرمەك
عَبَّ ـُ عَبًّا الْمَاءَ: ئىچىپ بولماق، ئىچىپ تۈگەتمەك
ـ ـُ عُبَابًا الْبَحْرُ: دېڭىز دولقۇنى ئۈركەشلىمەك، دېڭىز دولقۇنى كۆتۈرۈلمەك
عُبٌّ ج أَعْبَاب وعِباب: يەك، (كېيىمنىڭ) يېڭى
عَبَّأَ الْجَيْشَ: سەپەرۋەر قىلماق، ھەربىكەتلەندۈرمەك
ـ الْمَتَاعَ: يىغىشتۇرماق، تۈزمتمەك، رەتلىمەك
ـ الشَّيْءَ: تولدۇرماق، لىقمۇلىق قاچىلىماق
عَبَأَ ـَ عَبْأً به أو إِلَيْهِ: كۆڭۈل بۆلمەك، غەمخورلۇق قىلماق، دىققەت قىلماق
ـ الْجَيْشَ: ھەربىكەتلەندۈرمەك، سەپەرۋەر قىلماق
ـ الْمَتَاعَ: يىغىشتۇرماق، تۈزمتمەك، رەتلىمەك
ـ الشَّيْءَ: قاچىلىماق، تولدۇرماق
عِبْء ج أَعْبَاء: يۈك
عَبَاء ج أَعْبِئَة: يېپىنچا، پىلاش
عَبَاءَة ج أَعْبِئَة: شاماللىق كىيىم: يېپىنچا، پىلاش
عُبَاب: چوڭ سەل، ئۇلۇغ سۇ، كەلكۈن
عَبَّاد: ئىبادەت قىلغۇچى، چوقۇنغۇچى
ـ الشَّمْسِ: ئاپتاپپەرەس
عِبَادَة: ئىبادەت قىلىش، دىنىي ئەھكاملارنى ئورۇنلاش
عِبَارَة: چۈشەندۈرۈش: قىسقا جۈملە: ئىبارە
ـ عَنْ كَذَا: ئىككىنچى ئۈرلۈك قىلىپ ئېيتقاندا، باشقىچە قىلىپ ئېيتقاندا
عَبَّاس: قەھرىتان سوغۇق بولغان: ئىنتايىن توك، بەكمۇ قوپال
اَلْ ـ : ئابباس (مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ تاغىسى)
عَبَّاسِيّ: ئابباسىيلار سۇلالىسى، ئابباسىيلار سۇلالىسىگە مۇناسىۋەتلىك، ئابباسىيلار خەلىپىلىكىگە مۇناسىۋەتلىك بولغان ئادەم
عَبَاطَة: ئەخمەقلىق، كالۋالىق، دۆتلۈك
عَبَاقَة: خۇش پۇراقلىق بولماق، خۇش ھىدلىق بولماق
عَبَال: ياۋايى ئەتىرگۈل
عَبَثَ ـِ عَبْثًا الشَّيْءَ أو بالشَّيْءِ: ئارىلاشتۇرماق، ئارىلاشتۇرىۋەتمەك
عَبَث: ئەخمەق قىلماق، ئويناتماق، كولدۇرلاتماق: پايدىسىز، پايدىسى يوق

عـــامِّيّ: ئومـۇميۇزلۇك قوللىنىۋاتقـان، ئېقىۋاتقان، ئادەتلىنىپ كەلگەن

ــ مِنَ الكَلام: ئېغىز تىل، دىئالېكت

عامِيَّة مِنَ اللُّغات أواللَّهْجات: ئاۋام تىلى، يەرلىك تىل، ئېغىز تىلى، يەرلىك دىئالېكىت

عان (العَانِي): جاپا تارتقۇچى، جاپاكەش

عانَـــدَهُ: قارشىلىق قىلماق، قارشىلىق كۆرسەتمەك

ـــــ: ئۇۋ پىكىردە مۇستەھكەم تۇرماق، جاھىللىق قىلماق، تەرسالىق قىلماق

عاند ج عُنَّد و عَوانِـدُ: جاھىل، تەرسا، ھەددىدىن ئاشقۇچى: بىشەم، بويۇنتاۋ

عانِس ج عَوانِسُ و عُـنُس و عُنُوس مِنَ النِّساء: قېرى قىز، ئەرگە تەگمەي قېرىپ قالغان قىز

ــ مِنَ الرِّجال: قېرى يىگىت، ئۆيلەنمەي قېرىپ قالغان ئەر

عانِسَة ج عَـوانِسُ: بىر نەچەر قېرى قىز، قېرى قىزلار

عائِقَ هُ: قۇچاقلىماق: قىستىماق، قىساق

عائِى الشَّيْءَ: ئاپەتكە ئۇچرىماق، بالايىقازاغا يولۇقماق

عاهَ ــُ عُوُوهًا الزَّرْعَ: زىرائەتلەر زىيانلىق ھاشاراتلەر ئاپىتىگە ئۇچرىماق

عاهَة: زىيانداش ھاشاراتلەر ئاپىتى: كېسەل: ناكارلىق، مەجرۇھلۇق، مېيىپلىق

عاهَدَهُ: ئىتتىپاقلاشماق، كېلىشىم تۈزمەك، توختاملاشماق، ئەھدە قىلىشماق

عاهَرَ هَا: بۇزۇقچىلىق قىلماق، زىنا قىلماق

عَاهِر ج عُهَّار: زىناخور، پاھىشۋاز: پاھىشە ئايال

عاهِرَة ج عَواهِرُ: زىناخور ئايال، پاھىشۋاز ئايال

عاهِل ج عَواهِـلُ و عُهَّـال و عُهَّـل: پادىشاھ، خاقان: ئايال تۆل

عـــاهِن ج عَـــواهِنُ: راۋان سۆزلىگۈچى، بىمالال قىلچىلىك دۈدۈقلىماي سۆزلىگۈچى

عَاوَدَ الشَّـــيْءُ: ئادەتكە ئايلانماق، ئادەتكە ئايلاندۇرماق، ئادەت بولۇپ قالماق

ــ هُ الـمَرِيْضُ: كېسەل قايتا قوزغالماق

ــ هُ بِالْمَسْأَلَة: قايتىلا قايتا سوئال سوراماق، بىرقانچە قېتىم سوئال قويماق

عاوَرَهُ: ئارىيەت بەرمەك، ئۆتنە بەرمەك

عاوَضَ فُلانًا مِنْ كذا: تۆلەم بەرمەك، تۆلەم تۆلىمەك

عاوَمَ: بىر يىللىق توختاملاشماق

ــ فُلانًا: بىر يىللىق ئىشلەتمەك

عاوَنَ ه عَلَى الشَّيْءِ: ياردەملەشمەك، ياردەم قىلماق، قوللىماق

عايَـــدَهُ: بايرامنى تەبرىكلىمەك، ھېيتنى تەبرىكلىمەك

عايَرَالرَّجُلَ: ئەيىبلىمەك، سۆكمەك، ھاقارەت قىلماق

عَبِقَ: خۇشبۇي، خۇش همد، خۇش پۇراق
عَبِقَ ـَ عَبْقًا و عَبَاقَةً الْمكان بالطِّيب والدُّخان: خۇش پۇراق قاپلىماق، ئىس ـ تۇتۇن بىلەن تولماق
ـ الطِّيبُ به: خۇش پۇراق ياقماق، خۇش پۇراق سەپمەك
عَبِق: خۇش پۇراقلىق، خۇشبۇيلۇق
عَبْقَة: هىم ياپماق، مەھكەم ئەتمەك
عَبْقَر: جىنلار دۇنياسى، جىنلار دۆلىتى
عَبْقَرِيّ ج عَبَاقِرَةُ: تالانتلىق، قابىلىيەتلىك
عَبْقَرِيَّة: تالانت، قابىلىيەت
عَبَلَ ـِ عَبْلاً الشَّيْءَ: ئۇزمەك، ئۇزۇۋەتمەك
عَبُلَ ـُ عَبالَةً و عُبُولاً و عَبِلَ ـَ عَبَلاً: تومىلاشماق، يوغان بولماق
عَبْل ج عِبَال: توم، زور، يوغان
عُبُودَة: قۇللۇق؛ ئىتائەتمەنلىك، سادىقلىق، سەمىمىيلىك
عُبُودِيَّة: ئىززەت، ئىكرام؛ قۇللۇق سالاھىيەت؛ سادىقلىق، سەمىمىيلىك
عُبُور: ئۆتمەك، كېسىپ ئۆتمەك، كېسىپ ئۆتۈش
عَبُوس: چىراي تۇتۇق، قۇشۇمسى تۇرۇك؛ توك، قوپال
عُبُوس: قورۇق، تۇرۇك؛ پۇرلەش، قاتلاش، شىددان؛ اغەزىپلىنىك چىراي، ئاچچىق چىراي
عَبِّى الْجَيْشَ: سەپەرۋەر قىلماق، قوزغاتماق
ـ الشَّيْءَ: تولدۇرماق، قاچىلىماق
ـ الْبُنْدُقِيَّة: ملتىققا ئوق سالماق
عَبِير: خۇش پۇراق، خۇش همد
عَبِيق: خۇشبۇي، خۇش پۇراق
عَتَا ـُ عُتُوًا و عُتِيًّا: رەھىمسىز بولماق، شەپقەتسىز بولماق، ۋەھشي بولماق
ـ عن أَمْرِ: باش تارتماق، رەت قىلماق
عتاب: ئەيىبلىمەك، مالامەت قىلماق
عَتاد ج عُتُد و أَعْتُد و أَعْتِدة: تەييارلانغان نەرسە، ھازىرلانغان نەرسە؛ جەڭ تەييارلىق بۇيۇمى
عَتاقَة: كونىراپ كەتمەك، كونىراش
عَتّال ج عَتّالَة و عَتّالِينُ: يۈك توشۇغۇچى، هامال
عَتالَة: هامالچىلىق؛ يۈك توشۇش ھەققى
عَتامَة: قاپقاراڭغۇ، قاراڭغۇ، زۇلمەتلىك
عَتاهَة: گومۇش، ھاڭۋاقتى، دېۋەك
عَتَّبَ الرَّجُلُ: كېچىكتۈرمەك، ئاستىلاتماق
عَتَبَ ـُ عَتْبًا و عُتْبانًا و مَعْتَبًا ومَعْتَبَةً و عتابًا و تَعْتابا عَلَيْه: ئەيىبلىمەك، كايىماق، رازى بولماسلىق
عَتْب: ئەيىبلەش، مالامەت قىلىش
ـ البِناء: ئىشىك بوسۇغىسى، پەلەمپەي
عَتَبَة ج عَتَب: بوسۇغا، ئىشىك بوسۇغىسى؛ پەللە؛ ساغرا
ـ البَاب السُّفْلَى: ئىشىك بوسۇغىسى

عَبِثَ ـَ عَبَثًا: ئويناتماق، كولدۇرلاتماق
ـ بالدِّينِ أو نَحْوِه: سەل قارىماق، سۇس قارىماق؛ قالايمقان قىلماق، ئويۇن قىلماق
ـ به الـدَّهْرُ: تەلەيسىز بولماق، ئامىتى كەتمەك
عَبَّـدَهُ: قۇل قىلماق؛ قۇل قىلىدى دەپ قارىماق
ـ الطَّرِيقَ: يول سالماق، يول ئالماق
عَبَدَ ـُ عِبادَةً و عُبُـودَةً و عُبُودِيَّـةً و مَعْبَدًا و مَعْبَدَةَ اللهِ: قۇل بولماق؛ قۇلچىلىق قىلماق؛ ئىبادەت قىلماق؛ ھۆرمەتلىك (ئاللاھنى)
عَبِدَ ـَ عَبَداً و عَبَدَةً الشَّيْءَ: يۆلەنمەك، تايانماق، چاپلاشماق، يېپىشماق
ـ عَلَى فُلانٍ: غەزەپلەنمەك، ئاچچىقلانماق
عَبْد ج عباد و عَبِيْد و عُبْدان و عَبَدَة و أَعْبَد و أَعْباد و أَعابِدُ وَ مَعابِدُ و أَعْبِدَة: بەندە، قۇل، ئادەم، ئىنسانىيەت
عَبَّرَ عَنْ رَأْيِه: ئۆز تەسىراتى ياكى پىكرىنى ئىپادىلىمەك، چۈشەندۈرمەك، بايان قىلماق
ـ الرُّؤْيَا: چۈش ئۆرىمەك، چۈشكە تەبىر بەرمەك
عَبَرَ ـُ عَبْرًا و عُبُورًا النَّهْرَ أو نَحْـوَهُ: كېسىپ ئۆتمەك، توغرا ئۆتمەك؛ ئۆتمەك
ـ : كۆز يېشى قىلماق، ياش ئېرتماق، ياش سۈرتمەك
ـ: ئۆلمەك، دۇنيادىن ئايرىلماق
عَبِرَ ـَ عَبَـرًا: كۆز يېشى قىلماق، ياش ئاقماق، كۆز ياشلىرى تۆكۈلمەك
عَبْر: كېسىپ ئۆتمەك؛ ئۆتۈش
عَبْرَانِيّ: ئىبراي، ئىبراي تىلى، ئىبرانىيمك، ئىبرانىيىچە (قەدىمقى يەھۇدىيلارنىڭ تىلى)
عَبْـرة ج عَبَـرَات و عِبَـر: (كۆزدىن ئاقىدىغان) ياش؛ ياش تامچىسى
عِبْرَة ج عِبَر: ئىبرەت، ساۋاق، ئۈلگە
عِبْرِيّ: ئىبرەت قالغان، ئىبرەتلىك؛ ئىبرەت ئالغۇچى؛ ئىبراي، ئىبراي تىلى
عَبَّسَ الْوَجْـهُ: چىرايىنى پۈرۈشتۈرمەك، چىرايىنى تۇرمەك، قوشۇمسىنى تۇرمەك
عَـبَسَ ـِ عَبْسًـا و عُبُوسًـا: تۇرمەك، پۈرلەشتۈرمەك، قولاشتۈرماق
ـ الْوَجْهُ: چىرايىنى تۇرمەك، قوشۇمسىنى تۇرمەك
ـ الْيَوْمُ: جەدىلىك بىر كۈن ئۆتمەك، جەدىلىك بىر كۈن بولماق
عَـبْس: چىرايىنى تۇرمەك، پىشانىسىنى تۇرمەك، غەزەپلىك چىرايى بولماق
عَـبَطَ ـِ عَبْطًـا الأَمْـرَ: ئۆستۈرمەك، قالايمقان ئۆستۈرمەك، ئۆز خاھىشى بويىچە ئىش ئىلىپ بارماق، ئۆز خاھىشى بويىچە ئىش قىلماق
عَبَقَ رائِحَة الطِّيب: خۇش پۇراق ياقماق، خۇش پۇراق كۆيدۈرمەك

عَثَرَ ـُ عَثْرًا و عُثُورًا عَلَى الشَّيْءِ: ئىزلەپ تاپماق، ئاختۇرۇپ تاپماق

عَثَرَ ـُ وعَثُرَ ـُ عَثِرَ ـَ عَثْرًا و عِثارًا و عَثِيرًاالفَرَس: تېيىلىپ كەتمەك، مۈدۈرۈپ كەتمەك، يىقىلىپ چۈشمەك

ـ فى ثَوْبِهِ: يىقىلىپ چۈشمەك، يىقىلماق، پۇتلاشماق، پۇتلىشىپ يىقىلماق

ـ بِهِ حَظُّهُ: ئامىتى كەلمەسلىك، تەلىيى ئوڭدىن كەلمەسلىك

عَثْرَة ج عَثَرات: تېيىلىپ كېتىش، يېقىلىپ چۈشۈش؛ تېيىلىپ چۈشۈش

عُثْمَان: ئوسمان (ئىسىم)

عُثْمَانِيّ: ئوسمان ئىمپېرىيىسىنىڭ، تۈركنىڭ؛ تۈرك؛ ئوسمان تۈرك

الدَّوْلَة الـ ـة: ئوسمان ئىمپېرىيىسى، ئوسمان تۈرك ئىمپېرىيىسى

عَثَى ـَ وَعَثِيَ ـَ عُثِيًا وعَثَيَانًا: ھەر خىل بۇزۇق ئىشلارنى قىلماق، ئەسكى ئىشلارنى قىلماق

عِثْيَر: چاڭ، چاڭ – توزان

عَجَّ ـَ عَجًّا و عَجِيجًا وعَجَّةً: چۇقان– سۈرەن سالماق، ئالا– توۋا ۋارقىرىماق، غەۋغا قىلماق

ـ تِ الرِّيحُ: چاڭ – توزان ئۇچۇرۇپ شامال چىقارماق

عَجَائِبِيّ: ئاجايىپ، مۆجىزىلىك، ئادەمنى ھاڭ – تاڭ قالدۇرىدىغان

عُجاب، عُجّاب: ئاجايىپ، غەلىتە، قىزىق

عَجَاج: تۇتۇن، تۇمان، ئىس– تۇتەك؛ پۇقرا، ئاددىي خەلق؛ ئاۋام، دۆت، كالۋا

عَجَّاج: ۋارقىراپ، جارقىرىغۇچى؛ غەۋغا قىلغۇچى

عَجَاجَة: چاڭ – توزان

عَجَب ج أَعْجاب: ھەيران قېلىش، ئاغزى ئېچىلىپ قېلىش، ئەجەبلىنىش

عَجِبَ ـَ عَجَبًا و عُجْبًا مِنْهُ: ھەيران قالماق، ئەجەپلەنمەك

عُجْب: ھەيران قالماق، تەئەججۇپلەنمەك، ئۆزىنى چوڭ تۇتماق؛ ھاجانلىنىش

عَجَر: كۆتۈرۈلۈپ چىقماق؛ تۇيۇقسىز پەيدا بولماق؛ تومپىيىپ چىقماق، پولتىيىپ چىقماق

عُجْرَة ج عُجَر: ھۈررەك، مۇنەك، كاللەك (تېرە كېسەللىكلىرى)

عَجْرَفَ: ئۆزىنى چوڭ تۇتماق، ھاكاۋۇرلۇق قىلماق

عَجْرَفَة: ھاكاۋۇر، قوپال، توڭ، پالاكەت

عَجَّزَ تِ الْمَرْأَةُ: قېرىماق، قېرىپ قالماق، ياشانماق

ـ هُ: كۈچىدىن قالدى دەپ قارىماق، ئۇ ئىقتىدارسىز دەپ قارىماق

عَجَزَ ـِ وعَجِزَ ـَ عَجْزًا و عُجُوزًا و عَجَزانًا و مَعْجِزًا و مَعْجِزَةً: ئاجىزلىماق، زەئىپلەشمەك

ــ الْبَابِ الْعُلْيَا: ئىشىك ماكلاي ياغىچى
عَتَدَ الشَّيْءَ: تەييارلىماق، ھازىرلىماق
عَتُدَ ــُ عَتَادًا و عَتَادَةً الشَّيْءَ: تەييارلىق ياخشى بولماق، تەييارلىق پۈختا بولماق
عِتْر: كېلىپ چىقىشى، مەنبەسى؛ خىل، تۇر
عِتْرَة: ئۇرۇق ــ تۇغقان
عَتْرَسَ: قارشى تۇرماق، قارشىلىق كۆرسەتمەك، قوپاللىق بىلەن مۇئامىلە قىلماق، توك مۇئامىلە قىلماق
عَتْرَسَة: زوراۋۇق، مەجبۇرىي
عِتْرِيس: كۆچلۈك، قۇدرەتلىك؛ ۋەھشىي، ياۋۇز
عَتَّقَ الْخَمْرَ: ھاراقنى كونىراتماق
ــ الثَّوْبَ: كىيمنى كونىراتماق
عَتَقَ ــِ عَتْقًا و عَتُقَ ــُ عَتْقًا وعَتَاقَةً الشَّيْءُ: كونىرىماق، كونىراپ كەتمەك
عِتْق: كونا، قەدىمىي؛ ئازات قىلىنغان، قويۇپ بېرىلگەن
عُتْق: كونىرىماق، كونىراپ قالماق
عَتَلَ ــُ عَتْلاً الشَّيْءَ: ئايرىپ قويماق؛ تارتماق، سۆرىمەك
عُتُل: كۆچلۈك، قوپال؛ قارنى يامان؛ توك
عَتَلَة ج عَتَل: تۆمۈر لوم، تۆمۈر قومۇرغۇچ
عَتَّمَ: كەچنىك ئالدىنقى ئۇچدەن بىرى (3/1) كىرمەك؛ قاپقاراڭغۇدا ماڭماق، قاراڭغۇ كېچىدە ماڭماق
ما ــ أَنْ فَعَلَ كَذا: ئىنتايىن تېز قىلماق، دەرھال قىلماق، چاپسان قىلماق
عَتَّمَ ــِ عَتْمًا: كېچىكتۈرمەك، ئارقىغا سوزماق، سۈسلاشتۈرماق
عَتَمَة: قاراڭغۇ كېچە، كېچىنىك ئالدىنقى ئۇچدەن بىرى
عَتَمَة: قاراڭغۇ، قاراڭغۇلۇق
عَتَهَ وعُتِهَ ــَ عَتَهًا و عُتْهًا وعَتاهًا وعُتَاهَةً و عَتَاهِيَةً: دۆتلىشىپ كەتمەك، تەلۈلەشمەك؛ مەجنۇن بولماق
عُتْه: دۆت، ئەخمەق، مەتو، گومۇش، دەلدۇش
عُتُوّ: ھاكاۋۇر، تەكەببۇر، ئۆزىنى چوك تۇتقۇچى
عَتِيد: تەييار بولغان، ھازىر بولغان؛ چوك، زور
عَتِيق ج عُتَقَاءُ و عُتُق: كونا، قەدىمكى؛ ئازات قىلىنغان، قويۇپ بېرىلگەن؛ كۆچلۈك
هاراق، ساپ هاراق
الْبَيْتُ الْ ــ: كەئبە، بەيتۇللا
عَتِيقَة: كونا هاراق، ساپ هاراق
عَتِيه ج عُتَهَاءُ: دۆت، كالۋا، مەجنۇن، دەلدۇش
عَثَا ــُ عُثُوًّا: ئەسكى ئىشلارنى قىلماق، ھەر خىل ياۋۇزلۇقلارنى قىلماق
عَثَّرَهُ: بېقىلدۇرماق، مۇللاق ئاتقۇزماق، تېيىلدۇرماق

عَجْوَة: سىقىلغان خورما، ئېزىلگەن خورما، مىجىلغان خورما

عَجُوز ج عُجُز و عَجائِزُ: موماي، ياشانغان ئايال؛ بوۋاي، ياشانغان ئەر

عُجُوز: قېرىلىق، ياشىنىپ قالغان، قېرىغان

عَجُول ج عُجُــل: ئالدىراش، ئالدىراڭغۇ، ئالدىراش

عَجِيْب: ئاجايىپ، غەلىتە، قىزىق

عَجِيْبَة: ئاجايىپ مۆجىزە

عَجِيْف ج عَجْفَى: ئورۇق، يادا‌ڭغۇ

عَجِيْل ج عِجــال: تېز بولغان، چاپسان بولغان

عَجِيْن ج عُجُن: خېمىر

عَجِيْنَة ج عُجُن: ماز، كونا پاختا؛ مەلھەم، پاستا؛ خېمىر؛ شىلىم

عَدَّ ـُ عَدًّا و تَعْدادًا و عَــدَّةُ الشَّــيْءِ: ھېسابلىماق، سانىماق، قىياس قىلماق، مۆلچەرلىمەك

عَدّ: سانىماق؛ ئومۇملاشتۇرۇپ ھېسابقا ئالماق

عَدَا ـُ عَدْوًا و عُدُوًا و عَدَوَانًا و تَعْدَاءً وَ عَدًّا: يۈگۈرمەك، چاپماق

ــ عَدْوًا و عَدُوًّا و عَداءً و عُــدْوانًا و عُــدْوَى عَلَيْــهِ: دۈشمەنلىك قىلماق، ئۆچمەنلىك قىلماق، تاجاۋۇز قىلماق

عَــدَا... : ... دىن تاشقىرى...، دىن سىرت...، دىن باشقا

عَدَّاء: دۈشمەنلەشمەك، دۈشمەنلىك بىلەن قارىماق؛ دۈشمەنلىك، ئۆچمەنلىك

عــدَّاء: ئەلا ياخشى يۈگۈرگۈچى، ئۇزۇنغا يۈگۈرگۈچى

عــدَائِيّ: دۈشمەنلەرچە، دۈشمەنلەرنىڭ، دۈشمەنلەردەك

عَدّاد ج عَدّادات: ھېسابلاش ماشىنىسى، ھېسابلاش ئۈسكۈنىسى؛ توك سائىتى؛ سۇ سائىتى

عدّاد: ئوخشاشلىق، ئوخشاش؛ ساناش

عَدالَة: توغرا بولماق، ھەقىقىي بولماق، ئادىل بولماق

عَداوَة: دۈشمەنلىك قىلماق، ئۆچمەنلىك قىلماق، ئاداۋەتلەشمەك، يىرگەنمەك

عُدَّة ج عُدَد: تەييارلىق، ھازىرلىق؛ جاھاز، ئۈسكۈنە

عــدَّة: ۋەدە قىلماق، ۋەدىسىدە تۇرماق، لەۋزىدە تۇرماق

عدَّة ج عدَد: بىرقانچە، بىر نەچچە

عَدَّدَالشَّيْءَ: سانىماق، ھېسابلىماق

ــ الْمَيْتَ: ئۆلگەن ئادەمنى ماختىماق

عَدَد ج أَعْداد: سان، ساناق، رەقەم

ــ مُرَكَّب: مۇرەككەپ سان

ــ زَوْجِيّ: جۈپ سان

ــ فَرْدِيّ: تاق سان

عَدَدِيّ: سانچە، رەقەمچە؛ سانلىق، رەقەملىك

ــ عَنْهُ أو عَنِ الشَّيْءِ: ئاجىز بولماق، كۆچسىز بولماق، ئىلاجسىز قالماق، چارسىز قالماق

عَجُزَ ـُ عُجُوزًا ت الـمَرْأَةُ: قېرىپ قالماق، قېرىماق

عَجُز ج أَعْجَاز: كاسا، ساغرا؛ شېئىرنىڭ كېيىنكى يېرىم مىسراسى

عَجْز: ئىقتىسادىي قىزىل رەقەم؛ ئاجىز، زەئىپ؛ كەمتۈك، كەم

ــ ج أَعْجَاز: مۆجىزە

عَجْعَجَ: ۋارقىرىماق، جار سالماق، توۋلىماق

عَجَّفَ نَفْسَهُ عَنِ الطَّعام: يېمەكتىن ئۆزىنى تارتماق، تاماق تېجىمەك، ئاشلىقنى تېجىمەك

عَجَفَ ـُ عَجْفًا و عُجُوفًا الْماشِيَةَ: ئۇلاغنى ئاجىزلاشتۇرماق

عَجُفَ ـُ و عَجِفَ ـَ عَجَفًا: يادىماق، ياداپ كەتمەك، ئورۇقلىماق

عَجف: ئورۇق، جۈدەك، ياداڭغۇ

عَجَّلَ: ئالدىراتماق: قوزغىماق، قوزغاتماق

ــ لَهُ مِنَ الـثَّمَنِ كَـذا: ئالدى بىلەن تۆلىمەك، ئالدى بىلەن پۇل تۆلەپ بەرمەك

عَجَل: ئالدىرماق، تېز بولماق؛ ئالدىراش

عَجِلَ ـَ عَجَلاً و عَجَلَـةً: تېز بولماق، چاپسان بولماق، ئۆچقاندەك بولماق

عَجْلان ج عِجال و عَجالَى و عُجـالَى: ئالدىراڭغۇ، ئالدىراش

عَجَلَة: تېز بولۇش، چاققان بولماق

ــ ج عَجَل و عِجال و أَعْجـال: چاق، ماشىنا چاقى؛ چاقپەلەك

ــ قِيادَة: رول (ماشىنىنىڭ)

عَجَمَ ـُ عَجْمًا و عُجُومًا أو الشَّيْءُ: مۆلچەرلىمەك؛ سىناق قىلماق، تەجرىبە قىلماق

ــ عَجْمًا الْحَرْفَ أوالكِتَابَ: جۈملە بەلگىسى قويماق؛ ھەرپلەرگە چېكىت قويماق

عَجَم ج أَعْجَام: ئىرانلىق، تاشقى دۆلەتلىك، ئەرەبلەردىن: باشقا ئادەم؛ چىلان، ئانار، ئۈزۈم قاتارلىقلارنىڭ ھاربىقى

عَجُمَ ـُ عُجْمَةً: گاچىلاشماق، دۇدۇقلىماق، راۋان سۆزلىيەلمەسلىك

عَجْماءُ ج عُجْم: غەيرىي ئەرەب؛ گاچا؛ راۋان سۆزلىيەلمىگۈچى

ــ ج عَجْمَاوَات: ھايۋان، ئۇلاغ

عَجَمَة ج عَجَم: ئۇچكىلىك مېۋىنىڭ ئۇرۇقى؛ ئۇچكىسى بار مېۋىنىڭ مېغىزى

عُجْمَة: تۇتۇق سۆز، مۇجمەل گەپ

عَجَمِيّ ج عَجَم: ئىرانلىق، پارسىلىق، ئىرانلىق ئادەمنىڭ: پارس تىلى؛ غەيرىي ئەرەب تىلى؛ غەيرىي ئەرەب مىللىتىدىكى ئادەم

عَجَنَ ـُ عَجْنًا الطِّحِينَ أَوْ نَحْوَهُ: خېمىر يۇغۇرماق، خېمىر قىلماق

عَدَوان: ئىنتايىن تېز ئىلگىرىلەيدىغان، ئەڭ يۇقىرى تېزلىك بىلەن بولغان

عُدْوان: تاجاۋۇزچىلىق؛ زۇلۇم

عُدْوَة ج عِداء وعِدَوات: قىرغاق، دەريا قىرغىقى، جىلغىنىڭ ئىككى تەرىپى

عَدْوَى: يۇقماق، تارالماق

عَـــدَّى: ... نـى ئـۆتۈملۈك پـېئىلغا ئايلاندۇرماق

ـــ عَنِ الأَمْـرِ: ئايرىلماق، ۋاز كەچمەك، تاشلىۋەتمەك

ـــ الشَّيْءَ إِلَيْهِ: ئۆتمەك، ئۆتۈپ كەتمەك

عِدًى: دۈشمەنلەر

ـــ ج أَعْدَاء: جىلغا تەرەپ، جىلغا يېنى

عَدِيد ج عَدَائِدُ و أَعْـداد: ھېسابلاش، ئاتچوت قىلىش؛ سان؛ نۇرغۇن، كۆپ؛ تەخمىنەن، سان؛ چوڭ مىقدار

عَدِيل ج عُـدَلاءُ و أَعْـدال: ئوخشاش، باراۋەر، ھەمرا، ھەمسەپەر

ـــ الرَّجُلِ: باجا (ئاچا ـ سىڭىللارنىڭ ئېرى)

عَدِيْم ج عُـدَماءُ: كەمبەغەل، يوقسۇل، ھېچنېمىسى يوق ئادەم؛ يوقالغان.

عَذاب ج أَعْذِبَـة: ئازاب، ئەلەم، دەرت، خاپىلىق

عَذَّبَ: ئازابلىماق، جازالىماق، جازا بەرمەك

عَـذُبَ ـُ عُذُوبَـةً الْماءُ أوالطَّعـامُ أو الْحَـدِيْثُ: مەززىلىك بولماق، يېيىشلىك بولماق؛ يېقىملىق بولماق، جانلىق بولماق؛ تەسىرلىك بولماق، شېرىن بولماق

عَذْب: شېرىن، تاتلىق، تەملىك

عَذَبَة: پۆپۈك، چۇچا؛ باشنىڭ ئۈستىدىن چىگىدىغان چۇچا

عَذَرَ ـِ عَذْرًا و عُذْرًا و عُذْرَى و مَعْذِرَةُ هُ ماصَـنَعَ أو عَلَيْـهِ: كەچۈرمەك، ئەيىب سانىماسلىق، ئەپۇ قىلماق

عُذْر ج أَعْـذار: ئۆزرە، باھانە ـ سەۋەپ؛ ئاقلاش سەۋەبى

عَذْراء ج عَذارَى و عَذَارٍ و عَـذْرَوان: قىز، ئىپپەتلىك قىز؛ تېشىلمىگەن مارجان

عُذْرِيّ: قىزلىق؛ ساپلىق؛ پاكىزلىق؛ ئۇچىغا چىققان ئىشقى مۇھەببەت

عِذْق ج عُذُوق و أَعْذاق: بىر ساپاق ئۈزۈم

عَذَلَ هُ: مالامەت قىلماق، ئەيىبلىمەك، تاپا ـ تەنە قىلماق

عَذَلَ ـُ عَذْلاً و تَعْذَالاًهُ: تەنقىد قىلماق، كايىماق، ئەيىبلىمەك

عُذُوبَة: مەززىلىك، شىرنىلىك، تاتلىق

عُذُول: مالامەتچى، تاپا ـ تەنە قىلغۇچى

عَرَّ ـُ عَـرًّاهُ: شەرمەندە قىلماق، رەسۋا قىلماق، ئابرۇيىنى تۆكمەك

ـــ ـِ عرارًا ذَكَرُالنُّعَامِ: ئەركەك تۆگىقۇش سايرىماق

عَرّ: نومۇس، ئۇيات؛ كەمچىلىك، نۇقسان

عَدَس: پۇرچاق

عَدَسَة: لوپا ئەينەك؛ بىر دانە پۇرچاق

ـــــ مُكَبِّرَة: چوڭايتىپ كۆرسىتىدىغان ئەينەك، لوپا ئەينەك

ـــــ مَرْئِيَّة: ئوبيېكتىپ، ئوبيېكتىۋى (فىزىكىلىق ئاتالغۇ)

عَدَسِيّ: پۇرچاق شەكىللىك؛ لوپا ئەينەكتەك؛ ئىككى يېنى تومپىيىپ چىققان

عَدَسِيَّة: لوپا ئەينەك

عَدَّلَ الشَّيْءَ: رۇسلىماق، تۈزىمەك، تەرتىپكە سالماق

عَدَلَ ـِ عَدْلاً و عَدالَةً وعَدُولَةً و مَعْدَلَةً: توغرابولماق، ھەققانىي بولماق، ئادىل بولماق

ـــ فِي الأَمْرِ: توغرا بولماق، راۋۇرۇس بولماق، ئادىل بولماق

ـــ عَدْلاً و عُدُولاً عَنِ الطَّرِيقِ: ئاجرالماق، ئايرىلماق، يولدىن چىقىپ كەتمەك

ـــ إِلَيْهِ: قايتىپ كەلمەك، ئايلىنىپ يانماق

ـــ هُ فِي الْمَحْمَلِ: بىر ئورۇندا ئولتۇرماق

ـــ عَدْلاً هُ بِهِ: باراۋەرلەشتۈرمەك، ئوخشاش قىلماق

ـــ هُ: تەڭپۇڭلاشتۇرماق، تەڭمۇ تەڭ قىلماق

عَدُلَ ـُ عَدالَةً وعُدُولَةً: ئادىل بولماق، توغرا بولماق، ھەققانىي بولماق، دۇرۇس بولماق

عَدل: ئادىل، توغرا، دۇرۇس، ھەققانىي

عَدْل ج أَعْدال: رۇسلىماق، تۈزىمەك؛ ئادالەت، ھەققانىيەت، ئىنساپ، ئادىل، ھەققانىي

عِدْل ج عُدُول و أَعْدال: ئوخشاش، باراۋەر، بىردەك؛ يانچۇق؛ خالتا؛ ئاشلىق خالتىسى

عَدْلِيّ: ئەدلىيە، ئەدلىيىنىك

عَدْلِيَّة: ئەدلىيە تۈزۈمى

عَدَم: يوق، يوقلۇق، مەۋجۇت ئەمەس، مەۋجۇت بولماسلىق؛ نامرات، كەمبەغەل

عَدِمَ ـَ عُدْمًا و عَدَمًاالْمال أو غَيْرَهُ: يوقاتماق، چۈشۈرۈپ قويماق

عُدْم: يوقاتماق، يوق بولماق؛ كەمبەغەل، يوقۇل

عَدَمِيّ: نىگلىست، ئىنكارچىلىق تەرىپدارى

عَدَمِيَّة: يوقلۇق، بولماسلىق؛ نىگىلىزم، ئىنكارچىلىق

عَدَنَ الْمَعْدِنَ: كان ئاچماق، كان قازماق

عَدَنَ ـِ عَدْنًاالْحَجَرَ: تاش ئويماق، تاش قازماق

ـــ ـُ عَدْنًا و عَدُونًا الْبَلَدَ أو بِالْمَكَانِ: مەلۇم جايىنى ماكان تۇتماق

عَدَن: ئەدەن، ئەدەن يۇرتى

عَدَن: ئەدەن جەننىتى

عَدْنان: ئەدنان (ئادەم ئىسمى)

عَدَنِيّ: ئەدەنلىك ئادەم، ئەدەننىك

عَدُوّ ج أَعْداء جج أَعادٍ: دۈشمەن، يات، رەقىب

عَدْو: يۈگۈرمەك، چاپماق

ـــ عَلَى فُلان: رەت تەرتىپ بويىچە مەلۇم كىشىنى يوقلىماق

ـــ عَلَى الْمَكان: يول ئۈستىدىنلا كەلمەك، ئۇدۇللا كەلمەك، بۇرۇلۇپلا يېتىپ كەلمەك

عَرَجَ ـُ عُرُوجًا ومَعْرجًا فى الشَّىْءِ أو عَلَيْه: ياماشماق، ئۆرلىمەك

ـــ : ئاقساق بولۇپ قالماق، توكۇر بولۇپ قالماق

عَرَج: ئاقساپ مېڭىش

عَرِجَ ـَ عَرَجًا: ئاقساپ ماڭماق، دىڭگوسلاپ ماڭماق

عَرْجاء ج عُرْج: ئاقساق، توكۇر

عَرَجَان: توكۇر بولۇپ قالغان، ئاقساق بولۇپ قالغان

عُرْس ج أَعْراس: توي، توي مۇراسىمى

عِرْس ج أَعْراس: يېڭى تويى بولغان ئەر ـ ئايال

عَرَشَ ـُ عَرْشًا: قۇرماق، سالماق، بينا قىلماق

ـــ الْعَرْشَ: باراڭ قاتارلىقلارنى قۇرماق ياكى ياسىماق

ـــ ـِ عُرُوشًا بِالْمكان: جايلاشماق، ماكانلاشماق، تۇرۇپ قالماق

عَرْش ج عُرُوش و أَعْراش و عُرُش و عِرَشَة: ئەرش: تەخت؛ پادىشاھنىڭ تەختى؛ ئۆينىڭ تۆرى؛ ساراي؛ تورۇس

عَرَصَ ـِ عَرْصًا و عَرِصَ ـَ عَرَصًا الرَّجُلُ: خۇشال بولماق، شات بولماق، خۇرسەن بولماق

عَرْصَة ج عَرَصَات و عِراص و أَعْراص: قورۇ، ھويلا؛ سەينا؛ مەيدان؛ كەڭ يەر

عَرَّضَ بِه أولَهُ: ئەيىبلىمەك، كايىماق، قاغىماق

ـــ بِالْكَلام: دارىتمىلىماق، پۇرىتىپ قويماق

ـــ الشَّىْءَ: كېڭەيتمەك، كەڭ تۇتماق

ـــ هُ لِكَذا: يولۇقتۇرماق، ئۇچراتماق

عَرَضَ ـِ عَرْضًا لَهُ الشَّىْءَ: كۆرگەزمىگە قويماق، كۆرگەزمە قىلماق، تەقدىم قىلماق

ـــ الْجُنْدَ: كۈرەكتىن ئۆتكۈزمەك، پاراتتىن ئۆتكۈزمەك، كۆزدىن كەچۈرمەك.

ـــ لَهُ عارِض: توختىماق، توسىماق

ـــ لَهُ عارِضٌ مِنَ الحُمَّى أو غَيْرِها: كۈتۈلمىگەن ھادىسىگە ئۇچرىماق

ـــ الشَّىْءَ عَلَيْه: چىقىرىپ قويماق، تىزىپ قويماق، كۆرگەزمىگە قويماق

عَرَض ج أَعْراض: تاسادىپىي، ئۇشتۇمتۇت؛ مال ـ مۈلۈك؛ دۇنيا، بايلىق؛ كۈتمىگەن ھادىسە، كۈتمىگەن ۋەقە؛ كېسەللىك، ئاغرىق ـ سىلاق

عَرُضَ ـُ عِرَضًا و عَراضَةً الشَّىْءَ: كېڭەيمەك، كەڭرى بولماق

عَرْض ج عُرُوض و عِراض و أَعْراض: ئوتتۇرىغا قويۇلغان؛ كۆرگەزمىگە قويۇلغان، كۆرگەزمە قىلىنغان؛ ئائىلە سايمانلىرى؛ كەڭ، كەڭلىك؛ پاراللىل، كەڭلىك گرادۇسى

عُرَ: قوتۇر (هايۋانلاردا بولىدىغان)

عَرا ـُ عَرْوًا أَوْ عَرًّ: يولۇقماق، ئۇچرىماق، دۇچار بولماق

عَراء ج أَعْراء: دالا، سەھرا

عَرائِسِيّ: بېكى توي قىلغان، يېكى تويى بولغان

عَرّاب: چوقۇندۇرغان ئاتا (خىرىستىئاندا)

عراب: ئەرەب سورتلۇق ئېتى ياكى تۆگىسى

عَرّابَة: چوقۇندۇرغان ئانا (خىرىستىئاندا)

عَـرّاف: پالچى، رەمبال: قەدىمقى ئەرەب دوختۇر، قەدىمى ئەرەب دوختۇرى

عِرافَة: پال سالماق، پال ئاچماق، رەمچىلىك

عِراق ج أَعْرِقَة وعُرُق: دېڭىز قىرغىقى

اَلْـ : ئىراق

عِراقِيّ: ئىراقچە، ئىراقنىڭ، ئىراقلىق

عِراك: جەڭ قىلماق، جەڭلەشمەك

عَرَّبَ الشَّيْءَ: ئەرەبلەشتۈرمەك

ـ اللَّفْظَ الأَعْجَمِيَّ: غەيرىي ئەرەب تىلىنى ئەرەبچە شەكىلدە ئىشلەتمەك

ـ عَنْهُ لِسانُهُ: ئىپادىلىمەك، بايان قىلماق، ئىنتايىن ئىنىق سۆزلىمەك

ـ الْكَـلام: جۈملە قائىدىسى ياكى سۆز قائىدىسىنى تەھلىل قىلماق، جۈملەرنى تەركىپلەرگە ئايرىماق

عَرَب و عُرْب ج أَعْـرُب و عُـرُوب: كۆچمەن ئەرەب: ساپ ئەرەب

عَرُبَ ـُ عُرُوبَةً و عُرُوبِيَّةً و عَرابَـةً و عَرَبًا و عُرُوبًا: ھەقىقىي ساپ قانلىق ئەرەب بولماق

عَرْباء: ساپ ئەرەب

عَرَبَة ج عَرَب: چاق، چاقى: ھارۋا، ئات ھارۋىسى: قاتناش قوراللىرى

ـ الرَّشّ: سۇ چېچىش ماشىنىسى

عَرْبَخانَة: ماشىنا ساقلاش ئورنى

عَرْبَدَ السَّكْرانُ أو غَيْـرُهُ: مەس بولۇپ سارىڭلىق قىلماق: توپىلاڭ كۆتۈرمەك، پاراكەندىچىلىك قىلماق

عَرْبَدَة: پاراكەندىچىلىك سالماق، توپىلاڭ كۆتۈرمەك

عَرْبَسَ: قالايمىقانلاشتۇرماق، مالىمان قىلماق

عَرْبَنَ هُ: رەنسە قويماق، گۆرۈگە قويماق، زاكالەتكە بەرمەك

عَرْبُون ج عَرابِينُ: زاكالەت، پۇل ئۆچى

عَرَبِـيّ: ئەرەبچە، ئەرەبنىڭ، ئەرەب، ئەرەبىستانلىق

اَلْـ ة: ئەرەب تىلى

الْـجامِعَة اَلْـ ة: ئەرەبلەر ئىتتىپاقى، ئەرەب ئىتتىپاقى

عَرْبِيد: زوراۋان، لۇكچەك، توپىلاڭچى

عَرَّجَ: توختىماق، توختىتىپ قويماق

ـ الْبَناءُ أَوالْنَهْرَ: ئەگرى ـ بۈگرى قىلماق: ئەگمەك، مايماق قىلماق

عِرْقِيّ: ئىرق، جىنس

عَرَقِيَّة: تەرلىك بۆك: ئاق شاپاق دوپپا

عِرْقِيَّة: ئىرقچىلىق

عَرَكَ ـُ عَرْكًا الجِلْدَ: سۈركىمەك، قاشلىماق

ـ هُ الدَّهْرُ: تاۋلىماق، تاۋلانماق

عَرْك: تاۋلاش، سىناق

عَرْكَة ج عَرَكَات: بىر قېتىم، بىر نۆۋەت: جەڭ قىلىش، ئېتىشىش

عَرَّمَ الشَّيْءَ: ئارىلاشتۇرماق، ئارىلاشتۇرىۋەتمەك

عَرَم: دۆۋە: دۆۋىلىمەك

عَرَمَ ـُ عَرْمًا: كەسكىن بولماق، شىددەتلىك بولماق

عَرِم ج عَرَمَة: كالۋا، قاپاقباش، هاماقەت: ۋەهشىي، قارا نىيەت

عَرِمَة ج عَرِم: توغان، توسما: قاتتىق يامغۇر

عُرْمَة، عَرَمَة ج عَرَم: توغان، توسما

عَرَمْرَم: ياۋۇز، قەهرلىك، رەهىمسىز، ۋەهشىي: چوڭ قوشۇن

عِرْناس ج عَرانِيْسُ: يىك، ئۇرچۇق

عُرُوبَة: ئۆلچەملىك ئەرەب تىلى: ئەرەبىزم: ئەرەب ئالامىتى، ئەرەب بەلگىسى

عُرُوبِيّ: ئەرەبىزمچى

عَرُوبِيَّة: ئۆلچەملىك ئەرەب تىلى، ئەرەبىزىم: ئەرەبلىك ئالامىتى، ئەرەبلىك بەلگۈسى

عُرْوَة ج عُرًى: تۇتقۇچ، تۇتقۇ: بۇك ـ باراقسان دەرەخلىك

ـ مِنَ الثَّوْبِ: تۈگمە ئېتىدىغان تۆشۈك (كىيىمنىڭ)، تۈگمە تۆشۈكى

ـ مِنَ الشَّجَرِ: دائىم كۆكىرىپ تۇرىدىغان دەرەخ

عَرُوس ج عُرْس: يېڭى تويى بولغان يىگىت

ـ ج عَرائِس: يېڭى تويى بولغان قىز

عَرُوسَة ج عَرائِسُ: يېڭى تويى بولغان قىز: ئەجنەبىي بالا

عَرُوض ج أَعارِيضُ: مېتىرىكا، رېتمكا (شېئىرنىڭ ۋەزنى ۋە ئۆلچىمى توغرىسىدىكى تەلىمات)

عَرُوضِيّ: ۋەزىنلىك، رېتىملىق: رېتىمشۇناس

عَرَّى ه الثَّوْبَ أو مِنْهُ: ئېچىپ تاشلىماق، يالىڭاچلىماق، كىيىمىنى سالدۇرماق

ـ هُ مِنَ الأَمْرِ: ئۇنى قۇتۇلدۇرماق

عَرَى ـ عَرْيَاهُ أَمْرُ: دۇچار بولماق، ئۇچۇرماق

عَرِيَ ـَ عُرْيًا وعُرْيَةً مِنْ ثِيابِهِ: كىيىمىنى سالدۇرماق، يالىڭاچلىماق

ـ مِنَ الْعَيْبِ: نۇقسانسىز بولماق، ئەيىبدىن خالىي بولماق

عُرْي: يالىڭاچ بەدەن، يالىڭاچ تەن، قېپيالىڭاچ، ئانىدىن تۇغما

عُرض: سارالك بولماق، ئالجىپ قالماق

عُرْض ج عِراض: تەرەپ؛ يان، يان تەرەپ؛ مەركىزى، ئوتتۇرىسى

ـــ البَحْرِ: دېڭىز يۈزى

ـــ مِنَ الـجَبَلِ: تاغ ئېتىكى

عِرْض ج أَعْراض: نوپۇز، شەرەپ، ئابرۇي

عَرْضَانِيّ: كېسىپ ئوتكەن

عُرْضَة: مەقسەت، نىشان، مۇددىئا

ـــ لِلْكَلام: دائىم ئوچراپ تۇرىدىغان سۆز- چۆچەك، دائىم ئوچراپ تۇرىدىغان گەپ- سۆز

عُرْضِيّ: تاسادىپىيلىق، كۈتۈلمىگەن، كۈتمىگەن

عُرْعُر: مىجەزى ئوسال، قەبىھ، ۋەھشىي

عَرَّفَ هُ الشَّيْءَ: ئوقتۇرماق، دوكلات قىلماق

ـــ هُ: تەدبىر بەرمەك، ئېنىقلىما بەرمەك، چۈشەندۈرمەك

ـــ هُ بِهِ: تونۇشتۇرماق

ـــ الشَّيْءَ: خۇش پۇراق چاچماق، بېزىمەك، زىننەتلىمەك

عَرَفَ ـِ مَعْرِفَةً و عِرْفَةً و عِرْفانًا وعِرِفّانًا الشَّيْءَ: بىلمەك، چۈشەنمەك، تونۇماق

عَرْف: خۇش پۇراق، خۇش ھىد

عُرْف ج عُرُف و أَعْراف: ياخشىلىق، مەرھەمەت؛ سىيخىيلىق؛ ئۆرپ ـ ئادەت؛ تاج؛ توخۇ تاجىسى

عَرْفاء ج عُرْف: تاجلىق، تاجسى بار؛ ئۇققان، بىلگەن، چۈشەنگەن

عَرَفات: ئەرافات (مەككىدىن ئون ئىككى چاقىرىم يىراقلىقتىكى مەككىنىڭ شەرق تەرىپىدىكى تۇزلەڭلىك)

عِرْفان: ئىلىم - بىلىم، مەرىپەت؛ ساخاۋەت، ئىلتىپات

عَرَفَة: ئەرەفات تېغى

عُرْفِيّ: دائىملىق، ئادەت بولۇپ كەتكەن

عَرَّق: تەر ئاققۇزماق، تەرلەتمەك

ـــ الشَّجَرُ: يىلتىز تارتماق

عَرَقَ ـُ عَرْقًا و مَعْرَقًا العَظْمَ: سۆڭەك قاغجىماق

عَرَق: تەر، تەر ئاقماق: ھۆل نەم

عَرِقَ ـَ عَرَقًا: تەر چىقماق، تەرلىمەك

ـــ الحائطُ: تام ھۆل بولماق

عِرْق ج عُرُوق و أَعْراق و عِراق: يىلتىز؛ تۆپ، ئاساس؛ تومۇر؛ ئىرقى، ئىرىق

عَرْقَبَ الرَّجُلُ: پىلانلىماق، لايىھىلىمەك

ـــ الدَّابَّةَ: پۇت پىيىنى ئۈزمەك ياكى كەسمەك

عَرْقَلَ هُ أو الأَمْرُ: كاشىلا قىلماق، دەخلى- تەرۇز قىلماق، توسقۇنلۇق قىلماق، ئېشنى قىيىنلاشتۇرىۋەتمەك

عَرْقَلَة ج عَراقِيلُ: توسالغۇ، پۇتلىكاشاك

عُرْقُوب ج عَراقِيبُ: پەي، سىڭىر (ئادەم بەدىنىنىڭ)؛ ئورقۇب (ئادەم ئىلمى)؛ پىلان، تەدبىر؛ تاغ يولى

عَـــزَّزَهُ: كۈچەيتمەك، قوللىماق، ياردەم بەرمەك؛ ئەزىزلىمەك، ماخىتماق، مەدھىيىلىمەك

عَزَّفَ: ناخشا ئېيتماق

عَزَفَ ـُ عَزْفًا و عَزِيفًا: ئاۋاز چىقارماق، ناخشا ئېيتماق؛ چالماق، ئورۇنلىماق

ـ عَلَى آلَةٍ مُوسِيقِيَّةٍ: مۇزىكا چالماق

ـ عَزْفًا وعُزُوفَاتُ نَفْسِهِ عَنِ الشَّيْءِ: رايى يېنىپ كەتمەك، كۆڭلى قايتماق؛ جېنىغا تەگمەك

عَـــزْف: ناخشا ئېيتماق، ئورۇنلىماق، مۇزىكا ئەسۋابىدىن ئاۋاز چىقماق؛ تاراڭ – تۇرۇڭ ئاۋاز چىقارماق

عَزَقَ ـِ عَزْقًا الأَرْضَ: يەرنى ئوتىماق، ئوتىغۇچ بىلەن ئوت ئالماق

عَـــزَّلَ: ئايرىۋەتمەك، ئايرىماق؛ يۆتكىمەك، كۆچۈرمەك

عَزَلَ ـِ عَزْلاً: ئايرىلماق، ئايرىپ قويماق

ـ هُ عَنْ مَنْصِبِهِ أو عَمَلِهِ: خىزمەتتىن ئايرىلماق، مەنسىۋىدىن ئايرىلىپ قالماق

ـ الشَّيْءَ عَنْ كَذا: ئاجراتماق، ئاجرالماق

عَـــزْل: ئايرىۋىتىش، ئايرىپ قويۇش، يۆتكىۋىتىش

عُزُل ج أَعْـزَال: قورالسىز ئادەم؛ قولىدا قورال بولمىغان

عُزْلَة: يالغۇزلۇق؛ كىشىلەردىن يىراقتا بولماق؛ تەنها ياشىماق، خىلۋەتتە ياشىماق

عَزَمَ ـِ عَزْمًا و مَعْزَمًا و عَزِيمًا و عَزِمَةً و عَزِيمَةً و عُزْمانًا الأَمْرَ أو عَلَيْهِ: ئىرادە قىلماق، بەل باغلىماق، ئەستايىدىل بولماق، كەسكىن بولماق

عَزْم: بەل باغلاش، ئىرادە قىلىش، نىيەت قىلىش، مەقسەت قىلىش؛ جىددىي بولۇش، ئەستايىدىل بولۇش؛ ئارزۇ – تىلەك، ئىرادە– ئارمان

عَزْمَة ج عَزَمات: ھوقۇق ۋە مەجبۇرىيەت؛ چىداملىق، سۇمباتلىق

عُزُوبَة: بويتاقلىق تۇرمۇش

عِزْوَة: ئۇرۇق– تۇغقانلىق مۇناسىۋەت

عَزُوف ج عِزاف: تويۇپ كەتكەن، بىزار بولغان، كۆڭلى يېنىپ قالغان

عَزُوم: كۈچلۈك ئىرادە، تەۋرەنمەس ئىرادە؛ قەتئىيلىك، كەسكىن

عَزَّى: تەسەللى بەرمەك، كۆڭۈل قويماق؛ تەزىيە بىلدۈرمەك

عَزَى ـِ عَزْيًا الشَّيْءَ إِلَيْهِ: تەۋە قىلماق، مەنسۇپ قىلماق

عَزِيز ج عِزاز و أَعِزَّاءُ و أَعِزَّةُ: كۈچلۈك، غالىپ، كەم تېپىلىدىغان؛ سۆيۈملۈك؛ ھۆرمەتلىك، ئېسىل

عَزِيف: ئورۇندالغان ئاۋاز؛ جىن– شاياتۇن ئاۋازى

عَزِيمَة ج عَزائِمُ: ئەپسۇن؛ دۇئا؛ ئىرادە

عُرَى الصَّداقَة: دوستلۇق مۇناسىۋىتى
عُرْيان ج عُــراة: يالىڭاچ ئادەم، ئانىدىن تۇغما بولغۇچى؛ قېيىيالىڭاچ بولغۇچى
عُرْيانَة ج عَوارٍ: يالىڭاچ بەدەن بولغان، ئانىدىن تۇغما بولغان
عُرِّيَة: يالىڭاچ بولۇش، قېيىيالىڭاچ
عَرِيس.عُــرُس: شەر ئۇۋىسى، يېرتقۇچ ھايۋانلار ئۇۋىسى
عَرِيش ج عُرُش: شىپاك؛ ھارۋا كۇنلۇكى؛ سايىۋەن، ساتما
عَرِيض ج عِراض: كەڭ، كەڭرى
عَرِيضَة ج عَرائِضُ: ئىلتىماس، تەلەپ
ــ الدَّعْوَى: ئەرزنامە، شىكايەتنامە، ئەرز
عُرِيف ج عُرَفاءُ: سىنىپ باشلىقى، گۇرۇپپا باشلىقى؛ ئىشقا پىشقان ئادەم
عَرِيق: قەدىمىي؛ كېلىپ چىقىشى ئېسىل بولغان
عَرِيكَة ج عَرائِك: مىجەز، خۇلۇق، خاراكتېر
عَرِين ج عُــرُن: يېرتقۇچلارنىڭ ئۇۋىسى؛ ھايۋانلار ئۇۋىسى
عَرِينَة: يېرتقۇچلارنىڭ ئۇۋىسى، يىلان ئۇۋىسى
عَزَّ ــِ عَزًّا و عِزَّةً و عَزازَةً: كۈچەيتمەك؛ قەدىرلىمەك، ئىززەتلىمەك؛ قىممەتلىك بولماق، ئەتىۋارلىق بولماق
ــ الشَّيْءُ: جاپالىق بولماق، قىيىن بولماق، ئاز ئۇچرىماق، كەمدىن - كەم ئۇچرىماق
ــ عِزًّا عَلَيْه: قىممەتلىك بولماق، قەدىرلىك بولماق، ئەزز بولماق
عِزّ: شەرەپ، شان- شەرەپ؛ ئۇلۇغلۇق
عَزَا ــُ عَزْوًا هُ إلَيْه: ئۇنى يۇزلەندۈرمەك، مەنسۇپ قىلماق، تەۋە قىلماق
ــ لَهُ أو إلَيْــه: تەۋە قىلماق، قاراشلىق بولماق
عَزَاء: تەسەللى بەرمەك، بەزلىمەك، كۆڭۈل قويماق؛ مۇناسىۋەتلىك بولماق؛ چىداشلىق بەرمەك، بەرداشلىق بەرمەك
عَزَب ــُ عُزُوبًا: ئايرىلماق، يولغا چىقماق، سەپەرگە ئاتلانماق
ــ عَنِ الْبــال: ئۇرنىتىلماق، كۆڭۈلدىن كۆتۈرۈلۈپ كەتمەك
ــ ــُ عُزْبَةً و عُزُوبًا: تۇرمۇش قۇرماسلىق، يالغۇز تۇرمۇش كەچۈرۈش
عَزَب ج عُزَّاب و أعْزاب: بويىتاق، يالغۇز ياشىغان؛ توي قىلمىغان (ئەر)
عَزْباءُ ج عُزْب: بويىتاق، توي قىلمىغان (ئايال)
عُزْبَة: بويىتاق تۇرمۇش؛ بويىتاق تۇرمۇش كەچۈرۈش
عِزَّة: ئۇلۇغ، كۈچلۈك، قۇدرەتلىك؛ سەل قارىماق، كۆزگە ئىلماسلىق
ــ النَّفْس: غۇرۇر
عِزْرائِيل: ئەزرائىل (ئۇلۇم پەرىشتىسىنىڭ ئىسمى)

ـــ هُ: هەسەل بەرمەك، هەسەل يېگۈزمەك

ـــ ت النَّحْلُ: هەسەل چىقارماق

عَسَلَ ـُ عَسْلاً الطَّعَامَ: هەسەل قوشماق، هەسەل ئارىلاشتۇرماق، تاتلىق قىلماق

عَسَل ج أعْسال و عُسُل و عُسُول وعَسْلان: هەسەل

ـــ : مۇلاسىسىس، شىكەر هەسىلى، شىكەر قىيامى

عُسْجُ ج عَسالِجُ: يۇمران پۇتاق، ئىنچىكە شاخ

عَسَلِيّ: هەسەلدەك، هەسەلدىن ياسالغان؛ هەسەل رەڭلىك، ناۋات رەڭلىك

عَسُوف: زوراۋان، زالىم، مۇستەبىت

عَسَى: بەلكىم، ئېھتىمال؛ يېقىنلاشتى، مۇمكىن بولدى

عَسِيْب ج عُسُب و عُسْب و عُسْبَان: قۇيرۇق سۆڭەك؛ توغۇر سۆڭىكى؛ پۇتنىڭ دۇمبىسى

عَسِيْر: قىيىن، تەس، مۇشكۇل، مۇشەققەت

عَسِيف ج عُسَفاءُ و عِسَفَة: پارچە ئىش، ئۇششاق ـ چۈشەك ئىش

عَشَّ ـُ عَشًّاالشَّيْءَ: ئىزدىمەك، ئىزلەپ تاپماق؛ توپلىماق، يىغماق

عُشّ ج عِشاش و عِشَشَة و أعْشاش و عُشُوش: قۇشنىڭ ئۇۋىسى، قۇشنىڭ چاڭگىسى

عَشًا: نامازشام قارىغۇسى؛ كۆرۈش قۇۋۋىتى ئاجىز

عَشا ـُ عَشْوًا: نامازشام قارىغۇسى كېسىلىگە گىرىپتار بولماق، كۆرۈش قۇۋۋىتى ئاجىز بولماق

عَشاء ج أعْشِيَة: كەچلىك تاماق

عِشَاء: كەچقۇرۇن، ئاخشام

عَشّاب: دورا سودىگىرى؛ دورا ئۆسۈملۈكلىرى مۇتەخەسىسى

عُشارَ: ئوندىن ـ ئوندىن

عَشاوَة: نامازشام قارىغۇسى بولماق

عَشَّبَ الْمَكان: ئوت ـ چۆپ ئۆسمەك، ئوت ـ چۆپ ئۈنمەك

عَشُبَ ـُ عَشابَةً و عَشِبَ ـَ عَشَبًا وعَشابَةً الْمَكانُ: ئوت ـ چۆپ ئۆسمەك، ئوت ـ چۆپ ئۈنمەك

عَشِب: ئوت ـ چۆپلۈك، ئوت ـ چۆپى مول بولغان

عُشْب ج أعْشاب: ئوت ـ چۆپ، يېشىل ئوت ـ چۆپ؛ سامان غوللۇق ئۆسۈملۈك

عُشْبِيّ: سامان غوللۇق ئوت ـ چۆپنىڭ

عُشَّة ج عُشَش: لاپاس؛ چەللە، ساتما

عَشَرَ ـُ عَشْرًا و عُشُورًا الْمالَ: ئوندىن بىرىگە ئىرىشمەك؛ ئوندىن بىرىنى ئوشرە بەرمەك؛ ئوندىن بىرىنى زاكات بەرمەك

ـــ القَوْمَ: بايلىقنىڭ ئوندىن بىرىنى زاكاتقا ئالماق

عَشْر: ئون (10)

عَسَّ ـُ عَسًّا: كېچه قاراۋۇللىۋق قىلماق، كېچىده كۆزەت قىلماق

عَسَا ـُ عَساءً و عُسُوًّا النَّبَاتُ: باراقسان بولۇپ ئۆسمەك، ساغلام ئۆسمەك

عَسَّاس: كېچىده نۆۋەتچىلىك قىلغۇچى، كېچىده گۈزەتچىلىك قىلغۇچى

عَسَّاف: زالىم، مۇستەبىت، ئەزگۈچى

عَسَّال: هەسەلچى، هەسەل يىغقۇچى

عَسَالَة: هەسەل هەرىسى ئۇۋۇسى

عُسْبُر ج عَسابِرُ: يىلپىز (هايۋان)

عُسْبُور: بوزىدىن چاقىلاشقان ئىت بالىسى

عَسْجَد: ئالتۇن، مەرۋايىت

عَسَّرَالشَّيْءَ: قىينىلاشتۇرماق، تەسلەشتۈرمەك

ـــ **عَلَيْه:** زۇلۇم سالماق، ئەزمەك، خارلىماق

عَسَرَ ـُ عُسْرًا الْغَرِيْمَ: (قەرزدارنى) قەرز تۆلەشكە مەجبۇرلىماق؛ جەريمانە تۆلەشكە مەجبۇرلىماق

ـــ **هُ:** باش قاتۇرماق، چارچاتماق، هاردۇرماق

عَسُرَ ـُ عُسْرًا و عَسَارَةً الشَّيْءُ: قىينىلاشماق، قىيىن بولماق، تەس بولماق

عَسِر: قىيىن، تەس، مۇشكۈل، مۇشەققەت

عُسُر: كەمبەغەللىك، نامراتلىق؛ قىينچىلىق، مۇشەققەتچىلىك

عَسْرَاءُ: سولغاي ئايال، سول قولى بىلەن ئىش قىلىدىغان ئايال

عُسْرَى: قىيىن، قىينچىلىق

عَسَس: كېچىده قاراۋۇللىۋق قىلغۇچى، كېچىده گۈزەتچىلىك قىلغۇچى

عَسْعَسَ اللَّيْلُ: كېچه ئۇتۇپ كەتمەك، كېچه ئۆتمەك

ـــ **الشَّيْءَ:** تەۋرەتمەك، لىكشىتماق، مىدىرلاتماق

ـــ **الذِّئْبُ:** كېچىده نەرسه ئىزلەپ چىقماق

عَسَّفَ هُ: هەددىدىن زىيادە يۈك ئارتماق، هەددىدىن زىيادە خىزمەت قىلدۇرماق

عَسَفَ ـِ عَسْفًا: ۋەهشىي بولماق، رەھىمسىز بولماق، شەپقەتسىز بولماق

ـــ **هُ:** زۇلۇم قىلماق، ئۆكتەملىك قىلماق، زورلۇق قىلماق

ـــ **فِي الأَمْرِ:** قول ئۇچىدىلا قىلماق، چال – بۇلا قىلماق

عَسْف: رەھىمسىز بولماق، شەپقەتسىز ئەزمەك

عَسْكَرَالْجُنْدُ بِالْمَكَانِ: بىيغىلماق، توپلانماق؛ بارگاه تىكمەك، لاگىر قۇرماق؛ ئورۇنلاشماق

عَسْكَر ج عَساكِرُ: ئەسكەر، لەشكەر؛ قوشۇن؛ قىسىم

عَسْكَرِيّ: ئەسكەر، جەڭچى، هەربىي؛ هەربىي ئىشلارنىڭ، هەربىي ئىشلارغا دائىر

عَسْكَرِيَّة: مىللىتاريزم

عَسَّلَ الطَّعَامَ: هەسەل قوشماق، هەسەل ئارىلاشتۇرماق، تاتلىق قىلماق

عَصَبَ ـِ عَصْبًا الشَّيْءَ: تاڭماق، چەگمەك؛ قاتلىماق، تۈرمەك

ـ هُ: داكا تاڭماق، بېنت چەگمەك

عَصَب ج أَعْصاب: نېرۋا؛ پەي، سىڭىر

عَصْب: باش ئورايدىغان ياغلىق؛ پىچەكگۈل

عُصْبَة ج عُصَب: بىر توپ، بىر گۇرۇھ؛ باندىت، باسمىچى، قاراقچى

عَصَبِيّ: نېرۋىنىڭ، نېرۋا خاراكتېرلىك

عَصَبِيَّة: تۇغقانچىلىق مۇناسىۋىتى؛ گۇرۇھۋازلىق؛ نېرۋا زىيادە سېزمچانلىق كېسەللىكى؛ ئەسەبىيلىك

عَصَّرَ الشَّيْءَ: سىقماق، پرېسلىماق، قىسماق

عَصَرَ ـِ عَصْرًا الفاكِهَةَ أو الثِّيابَ أو غَيْرَها: قىسماق، سىقماق، پرېسلىماق

عَصْر: سىقماق، قىسماق؛ ئەسىر، چۈشتىن كېيىن

ـ ج عُصُور و أَعْصُر و أَعْصار: ئەسىر، دەۋر؛ يۈز يىل

عَصْرِيّ: زامانىۋىلاشقان، زامانىۋى

عَصْرِيَّة: زامان خاراكتېرلىك؛ مودېرنىزم؛ دەۋرلەشتۈرۈش، دەۋرىگە ماسلاشتۇرۇش

عَصْعَصَ: قاتماق، قېتىپ قالماق، قاتماللاشماق

عَصَفَ ـِ عَصْفًا و عُصُوفاتِ الرِّيحُ: شامال چىقماق، بوران چىقماق

ـ تِ الحَرْبُ بالقَوْمِ: قىرىپ تاشلىماق، يوقاتماق

ـ الدَّهْرُ بِهِمْ: ئۆلمەك، مۇنقەرز بولماق

عَصْف: بوران، بوران ـ چاپقۇن

عَصْفَة ج عَصْفات: بىر پەس چىققان قارا بوران، بىر مەھەل چىققان قاتتىق بوران

عَصْفَرَ الثَّوْبَ: قىزىل بويىماق

عُصْفُور ج عَصافِيرُ: قۇچقاچ

عُصْفُورَة: بىر دانە قۇچقاچ

عَصَمَ ـِ عَصْمًا و عِصْمَةً الشَّيْءَ: توسىماق، چەكلىمەك، مەنئى قىلماق

ـ هُ اللهُ مِنَ المَكْرُوهِ: ساقلىماق، پاك قىلماق

عَصْم: قوغدىماق، ساقلىماق؛ ئالدىنى ئالماق؛ چەكلىمەك، توسىماق

عِصْمَة: چەكلەش، توساش؛ قوغداش، ساقلاش؛ ئۆزىنى تۇتۇۋېلىش

عَصَى ـ عَصْيًا و مَعْصِيَة وعِصْيانًا: قارشى تۇرماق، قارشىلىق كۆرسەتمەك، بويسۇنماق

ـ هُ: ئاسىيلىق قىلماق، خائىنلىق قىلماق؛ ئىسيان كۆتۈرمەك، توپىلاڭ كۆتۈرمەك

عِصْيان: خىلاپلىق قىلىش؛ قارشى تۇرۇش؛ ئىسيان كۆتۈرۈش؛ ئاسىيلىق قىلىش؛ ئىسيان

عَصِير، عَصِيرَة: شەربەت؛ شىرنە؛ سۈيۈقلۇق

عُصَيْفِرَة: ۋىئولىست گۈلى

عَضَّ ـَ عَضًّا و عَضِيضًا ه أو بِهِ أو عَلَيْهِ: چىشلىمەك، چىشلەپ تۇرماق

عُشْر ج أَعْشار و عُشور: ئوندىس بىرى: ئىشلەپچىقارغان مەھسۇلاتنىڭ ئوشرىسى

عَشَرَة: ئون (10)

عِشْـــرَة: سۆھبەتلەشمەك، ئالاقىلاشماق، سۆھبەت

عِشْرُون: يىگىرمە (20)

عُشْـــرِيّ: ئونلۇق خانىسىنىڭ: ئونلۇق خانىسىغچە پۈتۈنلىمەك

عِشْرِيْنات: يىگىرمىنچى يىللار

عِشْرِيْنِيَّات: 20 ـ يىللار

عَشَّشَ الطَّائِرُ: ئۇۋا ياسماق، ئۇۋا سالماق

عَشِقَ ـَ عِشْقًا وعَشَـقًا ومَعْشَـقًا هُ: ئىنتايىن ياخشى كۆرمەك، ئاشىق بولماق

ـــــ بالشَّـــيْءِ: چاپلاشماق، چاپلىماق، يەملىمەك

عِشْق: كۆيۈك، ئىشق

عَشَقَة ج عَشَق: پىچەكگۈل

عَشَـــم: ئاچ كۆزلۈك، نەپسانىيەتچىلىك، تويماسلىق

عَشْواء ج عُشْي: ئاماز شام قارىغۇسى، ئاماز شام قارىغۇسى كېسىلگە گىرىپتار بولغان: قارىغۇ، زۇلمەتلىك

عَشْوَة: قارانغۇلۇق، زۇلمەت: كېچىنىڭ ئۆتۈلى

عَشِـيَ ـَ عَشًـا و عَشَـاوَةً: ئامازشام قارىغۇسى بولماق، كۆرۈلمەس بولماق، كۆرۈش قۇۋۋىتى ئاجىز بولماق

عَشِيْب: ئوت ـ چۆپلۈك، ئوت ـ چۆپلۈك بولغان

عَشِيَّة ج عَشَايَا و عَشِيّ: كەچقۇرۇن، ئاخشام

عَشِـــيْرَة ج عَشَـــائِرُ: قەبىلە، ئانىلىق ئۇرۇقداشلىق مۇناسىۋىتى

عَشِيق: ئاشىق بولغان، ياخشى كۆرگەن؛ سۆيگىنى، ياخشى كۆرگىنى، يارى

عَصَّ ـَ عَصًّا و عَصَصًا: قاتتىق بولماق، چىك بولماق

عَصًا ج عُصِيّ و أَعْصٍ و أَعْصَاء: تاياق، كالتەك، ھاسا

عَصا ـُ عَصْـوًا الرَّجُـلَ: تاياق بىلەن ئۇرماق، ھاسا بىلەن ئۇرماق

عُصاب: نېرۋا فۇنكسىيەسىنىڭ بۇزۇلۇشى

عِصاب: داكا، بىنت

عِصابَة ج عَصائِبُ: چامائە، بىر گۇرۇھ، بىر توپ؛ باندىت، قاراقچى، باسمىچى؛ باش ئورايدىغان ياغلىق، باش ئورايدىغان رەخت

عَصَّارَة: پرېسلاش ماشىنىسى

عُصارَة: شەربەت، سۈيۈقلۇق، شىرنە

عُصافَة: كېپەك (ئۇننىڭ)

عِصام ج أَعْصِمَة وعُصُم وعِصام: تۇتقا، تۇنقۇچ، باغ

ـــ: ئىسام (ئادەمنىڭ ئىسمى)

عِصامِيّ: ئۆز كۈچىگە تايانغان، ئۆز كۈچىگە تايىنىپ ياشىغان؛ ئاتا ـ ئانىسىغا تايانماي ياشىغۇچى

عَطَّبَ الشَّـرَابَ: هاراققا خۇش پۇراق ماتېرىياللىرىنى قوشماق

عَطَبَ ـُ عَطْبًـا و عُطُوبًـاهُ: بۇزۇپ قويماق، بۇزماق، كاردىن چىقارماق، يوقاتماق

عَطَـــب: بـۇزۇش، كـاردىن چىقىـرىش؛ يوقىتىش؛ يوق قىلىش، مۇنقەرز بولۇش

عَطَب ـَ عَطَبًا: يوقالماق، مۇنقەرز بولماق

ـــ الشَّيْءُ: چىرىك بولماق، چىرىمەك

عَطَّـــرَهُ: خـۇش پـۇراق چاچمـاق، خـۇش پۇراقلىق قىلماق؛ ئەتىر چاچماق

عَطِرَ ـَ عَطَرًا: خۇش پۇراقلىق قىلماق، خـۇش پـۇراق بولمـاق، خـۇش پـۇراق سوۋۇماق؛ مەلهەم سوۋۇماق

عَطِـــر: خـۇش پـۇراقلىق بولغـان، خـۇش پۇراق؛ خۇش هىد، خۇشبۇي

عَطْر ج عُطُور: ئەتىر؛ خۇش پۇراق؛ خۇش پۇراقلىق ئۆسۈملۈك

عِطْرِيّ: خۇش پۇراقلىق، خۇش پۇراقلىق بولغان

عِطْرِيَّات ج: خۇش پۇراق ماتېرىياللىرى

عَطَّسَ هُ: چۈشكۈرتمەك، چۈشكۈرگىسىنى كەلتۈرمەك

عَطَسَ ـُ عَطْسًا وعُطَاسًا: چۈشكۈرمەك، چۈشكۈرگىسى كەلمەق

عَطْس: چۈشكۈرۈش

ـــ ة: بىر قېتىم چۈشكۈرمەك

عَطَّشَ هُ: ئۇسساتماق، تەشنا قىلماق

ـــ الْجِـيمَ: (ج) هەرپىنى توغرا تەلەپپۇز قىلماق

عَطَش: ئۇسساش، تەشنا بولۇش

عَطِشَ ـَ عَطَشًـا: ئۇسسىماق، ئۇسساپ قالماق

ـــ إِلَيْهِ: تەشنا بولماق، ئۈمىد باغلىماق

عَطَش، عَطْشان ج عِطاش و عُطَاشَى و عَطْشَى: ئۇسسۇز، تەشنا، چاڭقىغان، تەشنا بولغۇچى

عَطْش ج عِطاش: ئۇسسىغان، چاڭقىغان

عَطْعَطَ الْقَوْمُ: چۇقان سالماق، چوقان كۆتۈرمەك

عَطَّفَ الشَّيْءَ: قاتلىماق، تۈرمەك

ـــ هُ عَلَيْـهِ: مەرهەمەت قىلماق، شەپقەت قىلماق، مېهرىبانلىق قىلماق

ـــ الشَّـيْءَ: مايىل قىلماق، قىڭغايتماق، قىيسايتماق

ـــ قَلْبَهُ أو بِقَلْبِهِ: شەپقەت قىلدۇرماق، ياخشىلىق قىلدۇرماق، مەرهەمەت قىلدۇرماق

ـــ هُ عَنِ الأَمْـرِ: مايىل قىلماق، ئېغىش پەيدا قىلماق

ـــ عَنِ الأَمْرِ: ئايرىلماق، چەتنىمەك

ـــ كَلِمَةَ عَلَى ماقَبْلَهَـا: بىر باغلانغۇچى قوشۇمچە بىلەن ئۇنىڭ ئالدىدىكى ئوخشاش بىر سۆزنى باغلىماق ياكى ئۇلىماق؛ ئىككى سۆزنى بىرىنى ـ بىرىگە ئۇلىماق

ـــــ ه الزَّمـــانَ: ئازاب چەكمەك، ئاپەتكە ئۇچرىماق

عَضّ: ۋاقىت ياكى تەقدىر قاتارلىقلارنىڭ ئازابلىشى ياكى قىستىشى

عضادَة ج عَضائِدُ مِنَ الطَّرِيقِ: يول يېنى، يول تەرىپى

عضاض: ۋاقىت ياكى تەقدىرنىڭ قىستىشى

عُضَال: داۋالىغىلى بولمايدىغان، داۋالاش قىيىن، قوتقۇزغىلى بولمايدىغان

عَضْب: ئۆتكۈر بولغان، ئىتتىك بولغان، بېخىل بولغان، پىخسىق بولغان، رەھىمسىز بولغان

عَضَدَ ـُ عَضْدًاهُ: ياردەم قىلماق، ياردەم بەرمەك؛ ئاجىزلاشتۇرماق، زەئىپلەشتۈرمەك

عُضُد ج أَعْضَاد و أَعْضُد: يۇقىرى بىلەك؛ (ھايۋاننىڭ) ئالدى پۇتى؛ ياردەمچى

عَضْـــد: ياردەم قىلىش، قوللاش؛ ياردەم قىلغۇچى، قوللىغۇچى

عَضَلَ ـُ عَضْـلاً: مۇسكۇللىرى تەرەققىي قىلماق، كۆچلۈك بولماق، قاۋۇل بولماق

عَضُـــل: مۇسكۇللىرى تەرەققىي قىلغان، بولجـۇك كۆشـلىرى تـەرەققىي قىلغـان؛ كۆچلۈك بولغان، قاۋۇل بولغان

عَضَلَة ج عَضَل: مۇسكۇل، بۇلجۇك كۆش

عَضَلِيّ: مۇسكۇللۇق، مۇسكۇللىرى تەرەققىي قىلغان؛ كۆچلۈك بولغان، قاۋۇل بولغان

عُضْو ج أَعْضاء: ئەزا (جەمئىيەت، پارتىيە- تەشكىلات ئەزالىرى)؛ ئەزا (ئادەم بەدەن ئەزالىرى)

عَضُـــوض ج عُـــضّ و عِضـــاض: چىشلىكۈچى؛ ۋەھشىي، ياۋۇز؛ قىيىنچىلىق ۋاقىت، قىيىن شارائىت

عُضْوِيّ: ئەزانىك، زاپچاسنىك

عُضْوِيَّة: ئەزالىق سالاھىيىتى ياكى ئورنى

عَطـا ج أَعْطِيَـة ج عَطـاء ات جـج أَعْطِيات: تارتۇق، ھەدىيە؛ باھا قويۇش

عَطَـا ـُ عَطْـوًا الشَّـيْءَ أوإِلَيْـه: ئۆتكۈزىۋالماق، قوبۇل قىلماق، تاپشۇرۇۋالماق

عَطاء ج أَعْطِيَـة ج عَطـاء ات جـج أَعْطِيات: تارتۇق، ھەدىيە، سوۋغات؛ باھا قويۇش، باھاسىنى ئېتىش

عَطّار: خۇش پۇراق ماتېرىياللىرى سودىگىرى؛ دورا ماتېرىيـاللىرى ساتقۇچى؛ خۇشـبۇي نەرسىلەرنى ساتقۇچى

عطـارَة: خۇش پـۇراق ماتېرىيـاللار؛ خـۇش پـۇراق نەرسـىلەر؛ دورا بـايلىقى؛ دورا ماتېرىياللىرى؛ خۇش پۇراق سودىگەرچىلىكى

عُطارِد: مېركـۇرىي، مېركـۇرىي پۇلنـۇزى (قويـاش سېستىمىسىدىكى نوقتۇز پىلانىتنىڭ بىرى)

عُطاس: چۈشكۈرمەك

عطاف ج عُطُف و أَعْطِفَـة: پەلتو، تاش كىيىم

عَطالَة: ئىشسىزلىق؛ ئىشسىزلىق ئەھۋالى

عَظَم ج أَعْظُم و عِظام و عِظامة: سۆڭەك، ئۈستىخان

عُظْم: ئۇلۇغ، بۈيۈك، يۈكسەك؛ چوڭلۇق؛ كەڭلىك؛ مۇھىملىق

عِظَم: چوڭلۇق، بۈيۈكلۈك، كەڭ، مۇھىملىق

عَظَمَة: بۈيۈك، كاتتا، ئۇلۇغ؛ ئېسىل؛ مۇتەكەببۇر، مۇتەكەببۇرلۇق

عَظْمِيّ: سۆڭەك خاراكتېرلىك، سۆڭەكنىڭ

عُظْمَى م: ئىنتايىن ئۇلۇغ، ئىنتايىن كاتتا؛ ئىنتايىن مۇھىم

عَظِيم ج عُظَماءُ و عِظام و عُظُم: چوڭ، ئۇلۇغ، بۈيۈك؛ سەلتەنەتلىك بولغان، ھەشەمەتلىك بولغان، مۇھىم بولغان

عَظِيمَة ج عَظائِمُ: بالا– قازا؛ بەختسىزلىك؛ چوڭ بالايىئاپەت

عَفَّ ـِ عَفًّا و عِفَّةً وعَفا فًا و عَفَافَةً: ئىپپەتلىك بولماق، دىيانەتلىك بولماق، ئەخلاقلىق بولماق

ـــ عَنِ الشَّيْءِ: چەك قويماق؛ تىزگىنلىمەك، كونترول قىلماق؛ قوماندانلىق قىلماق

عَفّ ج أَعِفَّة: پاك، ئىپپەتلىك، دىيانەتلىك

عَفا ـُ عَفْوًا عَنْهُ أو لَهُ ذَنْبَهُ و عَنْ ذَنْبِه: كەچۈرمەك، ئەپۇ قىلماق، ئەيىب سانىماسلىق

ـــ اللهُ عَنْهُ: ئاللاھ ئۇنىڭ گۇناھىنى ئەپۇ قىلغاي

ـــ عَفْوًا و عَفاءً و عُفُوًّا الأَثَرُ أو الْمَنْزِل: يوقالماق، غايىپ بولماق

ـــ الشَّيْءُ: يوقالماق، غايىپ بولماق، يوشۇرۇنماق

عَفَاء: چاڭ، چاڭ– توزان؛ ئۆچۈرمەك؛ قورقىتىۋەتمەك، يوقاتماق

عَفّارَةُ الْمَساحِيق: ئەزگۈچ، ئىزىش– يەنجىش ئۈسكۈنىسى، مىجىش ئۈسكۈنىسى

عُفَاشَة: ئۇۋاق؛ ئۇششاق، ئەسكى– تۈسكى نەرسىلەر؛ يارامسىز ماتېرىياللار

ـــ مِنَ النّاسِ: بىر توپ لۈكچەك، بىر توپ جەمئىيەت داشقاللىرى

عَفَاف: پاكلىق، دىيانەت، ئىپپەت، ئىپپەتلىك

عِفَّة: پاكلىق، ئىپپەتلىك، دىيانەتلىك؛ تەركى دۇنيالىقىنى بىلدۈرگەن ئادەم

عَفَّرَهُ فى التُّرابِ: چاڭ– توزان بىلەن بۇلغىماق، چاڭ– توزانغا پۇچىلىماق، چاڭ – توزانغا مىلەندۈرمەك

عَفَرَ ـِ عَفْرًاهُ: بۇلغىماق، داغ تەككۈزمەك؛ ھاقارەت قىلماق، خارلىماق

ـــ هُ فى التُّرابِ: چاڭ– توزانغا پۇچىلىماق، چاڭ – توزانغا مىلەندۈرمەك

عَفَرَ ج أَعْفار: چاڭ، چاڭ– توزان

عُفْر: ياۋا چوشقا، توڭگۈز

عَفْرَتَة: زەھەرخەندىلىك قىلماق، ۋەھشىيلىك قىلماق؛ يامان غەرەزلىك بولماق

عَطْف: قىڭغايتماق، مايىل قىلماق؛ شەپقەت قىلماق، مېھرىبانلىق قىلماق؛ باغلىغۇچى قوشۇمچى

عِطْف ج أَعْطاف و عُطُوف: يان، قىرغاق، گىرۋەك

ـــ الطَّرِيـــقِ: يـول ياقىسى؛ يـول ئوتتۇرىسىنىڭ ئېگىزرەك قىسمى

ـــ اَ الرَّجُلِ: ئىككى بېقىن

عَطْفَة ج عَطَفَات: بۇرۇلۇش، ئېغىش

عَطَّلَ هُ: بىكار قىلماق، ئىشسىز قالدۇرماق

ـــ الشَّيْءَ: تاشلاپ قويماق، زايا قىلماق

ـــ الْـــمَرْأَةَ: كىيىم- كېچەك، زىبۇ - زىننەتلىرىنى سالدۇرماق

عَطَلَ ـُ وعَطِلَ ـَ عَطَلاً مِنَ الشَّـــيْءِ: كېمەيمەك، ئازايماق

ـــ عَطالَةَ الْعامِلُ: ئىشتىن مەھرۇم قالماق، ئىشسىز قالماق

ـــ : (دۇكان، ئىشخانا، خىزمەت ئورۇنلىرىنىڭ ئىشىكلىرىنى) يېپىپ قويماق، خىزمەت قىلماسلىق

عُطُل ج أَعْطال: خالىي، بوش، بىكار؛ زىبۇ - زىننەتسىز ئايال

ـــ مِنْ كَـــذا: ... دىن يوق بولماق، كەم بولماق،... دىن بوش بولماق

عُطْل ج أَعْطال مِنْ كَذا: ... دىن بىكار بولماق،... دىن خالىي بولماق

عُطْلَة: ئىشسىزلىق؛ تەتىل؛ بوش ۋاقىت؛ توختۇتۇپ قويۇش؛ دەم ئېلىش

عَطَّنَ الْجِلْدَ: ئەيلىمەك، تېرە ئەيلىمەك، تېرە ئەشلىمەك

عَطَنَ ـُ عَطْنًـــا الـــجِلْدَ أو غَيْـــرَهُ: ئەيلىمەك، تېرە ئەيلەش، تېرە ئەشلەش

عَطَن ج أَعْطان: ھايۋانلار دەم ئالىدىغان سۇ بېشىدىكى ئورۇن

ضَيِّق الـ ـــ : ناكەس، بېخىل

رَحْب الـ ـــ : ھەم باي، ھەم سىخىلىق؛ ھەم باي ھەم سېخىي بولغان

عَطِـــن: ئەيلەنگەن، ئەشلەنگەن؛ چىرىپ كەتكەن، كونىراپ كەتكەن

عَطُوف ج عُطُوف: شەپقەتلىك، مېھرىبان؛ ياخشى ئادەم

عَطُوفَة: مەرھەمەت، شەپقەت؛ ياخشى نىيەت

عَطِيَّة ج عَطَايَا: سوۋغات، ھەدىيە، تەقدىم، تارتۇق

عُظام، عُظّام: ئۇلۇغ؛ كاتتا، زور؛ ھەيۋەتلىك

عَظامِيّ: ماختانچاق ئائىلە، ئۆزىنى كۆز - كۆز قىلىدىغان ئائىلە

عِظَة: ساۋاق قالىدىغان سۆز- ھەرىكەت، ۋەز- نەسىھەت

عَظَّـــمَ هُ: ئۇلۇغلىماق، مەدھىيىلىمەك، ئىززەتلىمەك؛ چوڭايتماق، زورايتماق

عَظُمَ ـُ عِظَمًا و عَظامَةً: ئۇلۇغ بولماق، كاتتا بولماق، زور بولماق

ـــ الأَمْرُ عَلَيْـــهِ: قىيىن بولماق، مۇشكۇل بولماق

عِقَال ج عُقُل: ئارقان، توم ئارغامچا؛ ئەرەبلەرنىڭ بىر خىل باش چەمبىرىكى

عَقَّبَ ـُ: ئارقىدىن ئەگىشىپ كەلمەك، ئەگىشىپ يېتىپ كەلمەك

ـ عَلَى الْحَدِيْثَ: باھالىماق، باھا بەرمەك

ـ عَلَيْهِ: تەنقىدلىمەك، ئەيىبلىمەك، مالامەت قىلماق

عَقَبَ ـُ عَقْبًا و عُقُوبًا و عاقِبَةً ه أو مَكانَهُ: بىللە كەلمەك، ئەگىشىپ كەلمەك، ئارقىدىن كەلمەك

عَقِب ج أَعْقاب: تاپان، سونجاق؛ ئەۋلات، نەۋرە ـ چەۋرە

رَجَعَ عَلَى ـ ه: ئۇنىڭغا ئەگىشىپ يېتىپ قايتىپ كەلمەك

ـ اللَّفافَة: تاماكا قالدۇقى

رَأْسًا عَلَى ـ: ئۆرۈلۈپلا ئۆتۈپ كەلمەك، بۇرۇلۇپلا ئۆتۈپ كەلمەك

عَقْب: ئەگىشىپ كەلگەن، ئارقىسىدن كەلگەن؛ تاپان، سونجاق؛ ئەۋلاد، نەۋرە ـ چەۋرە

ـ ذَلِكَ: ئارقا ئولگۈجەك، ئارقا موجق (ئىشىكنىڭ ئايلانما ئوقى)

عُقُب ج أَعْقاب: نەتىجە، ئاقىۋەت؛ ئاخىرقى مېۋە

عَقَبَة ج عِقاب: تاغ تىزمىسى، تاغ تىزمىلىرى؛ بىر كۆتۈرۈلۈپ بىر پەسىيىپ تۇرغان تاغ يولى؛ توسالغۇ، پۇتلىكاشاڭ

عُقْبُول ج عَقابِيل: ئېڭىزدىن ئۇنۇپ چىققان يېڭى ئوت؛ كېسەل يىلتىزى؛ بالايىئاپەت

عَقَّدَ الْخَيْطَ: چەگمەك، باغلىماق

ـ الدِّبْسَ أو الرُّبَّ أو الْعَسَلَ أو نَحْوَها: قايناپ قويۇقلاشماق، قايناپ ئويۇماق

ـ الأَمْرَ: ئىشنى ئارىلاشتۇرىۋەتمەك، قالايمىقانلاشتۇرىۋەتمەك

ـ الْكَلامَ: مۇجمەل قىلماق، ئېنىق بولماسلىق

ـ الْبَيْتَ: ئۆيگە ئەگمە شەكىللىك ئىشىك بىكىتمەك

ـ جَلْسَةً: يىغىن ئاچماق، مەجلىس ئاچماق

عَقَدَ ـِ عَقْدًا الْحَبْلَ: باغلىماق، چەگمەك.

ـ الْبَيْعَ أو العَهْدَ أو نَحْوَهُمَا: توختام تۈزمەك، كېلىشىم تۈزمەك

ـ : ئەگمە ئىشىك بىكىتمەك، ئەگمە ئىشىك ياسىماق

ـ النِّيَّةَ أو الْعَزْمَ عَلَى كَذا: نىيەت قىلماق، ئىرادە قىلماق، بەل باغلىماق

ـ عَلَى الْمَرْأَةِ: توي قىلماق، نىكاھ ئوقۇماق؛ توي قىلىشقا تىزىملاتماق

ـ السَّائِلُ: قويۇقلاشماق

ـ لَهُ الشَّيْءَ: ئىگە قىلماق

عَقْد ج عُقُود وأَعْقاد: ئەگمە ئىشىك؛ ئوقيا شەكىللىك قۇرۇلۇش

عِفْرِيت ج عَفَارِيتُ: دىۋە، شەيتان، ھىيلىگەر؛ پەسكەش، رەزىل، يامان ئىش؛ جىن، شاياتۇن

عِفْرِيَّة: ئايال جىن ـ شاياتۇن، ئايال ئالۋاستى؛ ئازازۇل، بەشەم خوتۇن

عَفَسَ ـِ عَفْسًا الشَّيْءَ: دەسسەمەك، ئاياغ ئاستى قىلماق

عَفْشَ الشَّيْءَ: يىغماق، توپلىماق

عَفَشَ ـِ عَفْشًا الشَّيْءَ: يىغماق، جەملىمەك، توپلىماق

عَفَص: دوب دەرىخى، ئېمەن دەرىخى، چىن مۇزىسى، ئەفەس

عَفَن: بۇزۇلۇپ قالغان، سېسىپ قالغان؛ سېسىپ قالغان موگو

عَفِنَ ـَ عَفَنًا و عُفُونَةً الشَّيْءُ: سېسىپ قالماق، چىرىپ قالماق، بۇزۇلۇپ قالماق؛ ماھىيىتى ئۆزگىرىپ كەتمەك

عَفِن: سېسىغان، چىرىپ كەتكەن، بۇزۇلۇپ قالغان

عَفْو: ئۆچۈرمەك، قىرىۋەتمەك، ئىزىنى يوقاتماق؛ ئەپۇ قىلماق، كەچۈرمەك؛ ئېھسان قىلماق

ـــ اً: كەچۈرۈڭ! ئەپۇ قىلىڭ ؛ تەبئىي ھالدا، ستىخىيىلىك ھالدا

عُفُونَة: ئېچىپ قالماق، بۇزۇلۇپ قالماق، سېسىپ قالماق

عَفْوِيّ: تەبىئىي ھالدا، تەبئىيلىك، ستىخىيىلىك ھالدا

عَفْوِيَّة: ئۆزى ئاقماق، ستىخىيە خاراكتېرلىك

عَفَّى الشَّيْءَ: ئۆچۈرۈۋەتمەك، قىرىۋەتمەك

عَفِيف ج أَعِفَّة و أَعِفَّاء و عَفُّون: پاك، ئىپىپەتلىك، دىيانەتلىك

عَقَّ ـُ عُقُوقًا و عَقًّا و مَعَقَّةً وَالِدَهُ: قاخشاتماق، ئىتائەت قىلماسلىق، نارازى قىلماق

عَقّ ج عَقَقَة و أَعِقَّة: قاخشىتىش، ئاسىيلىق قىلىش

عُقاب ج عِقْبان و أَعْقُب جج عَقَابِينُ: بۈركۈت (قۇش)

عقاب ج عقابات: جازا؛ قىساس

عَقَابِيّ: قىساسكار، قىساسنىك

عَقَار ج عَقَارات: كۆچمەس مۈلۈك؛ جاي ـ زېمىن، ئۆي ـ مۈلۈكلىرى؛ ئىنىز ـ ئېرىق

عَقَّار ج عَقَاقِيرُ: دورا بايلىقلىرى، دورا ئۆسۈملۈكلىرى

عُقَار: ھاراق، شاراب؛ ئائىلە جابدۇقلىرى؛ لاقا ـ لۇقا نەرسە ـ كېرەك، تۇرلۇك نەرسىلەر؛ ھايۋانلارنىڭ كېسىۋەتكەن پۇتى

عَقَارِيّ: ئائىلە مۈلۈكلىرى؛ مۇقىم مۈلكى بار كىشى

عَقَارِيّ: دورا ـ ماتېرىياللىرى سودىگىرى؛ دۇكاندىكى دورا ماتېرىياللىرىغا رېتسېپ يېزىپ دورا بەرگۈچى

ـــ الْوَلَدُ: ئەقىللىق بولماق، كاللا ئىشلەتمەك

عَقْل ج عُقُول: ئەقىل، پاراسەت: ئىدراك: ئاڭ، سەۋىيە: بىلمەك، چۈشەنمەك

عَقْلِيّ: ئەقلى، زېھنى، ئەقىلنىڭ، روھى

عَقَّمَ الْمَرْأَةَ: تۇغماس قىلىۋەتمەك

ـــ الشَّيْءَ: زەھەرلەپ يوقاتماق، زەھەرلەپ ئۆلتۈرمەك

عَقَمَ ـُ عُقْمًا و عَقُمَ ـُ عَقْمًا و عَقِمَ ـَ عَقَمَات الْمَرْأَةُ: تۇغماس بولماق، تۇغۇش ئىقتىدارىدىن مەھرۇم بولۇپ قالماق، تۇغۇش ئىقتىدارى بولماسلىق

ـــ ـِ عَقْمًا الْمَرْأَةَ: تۇغدۇرماسلىق، تۇغقىلى قويماسلىق

عَقَّم، عُقْم: تۇغماسلىق، ھامىلىدار بولماسلىق: مېۋىسىز: خىچىرلىق

عَقْمَة: تۇغماسلىق: مېۋىسىزلىك

عُقُوبَة: جازا، قىساس

عُقُوبِيّ: قىساسكارلىق، قىساسنىڭ.

عَقُور ج عُقُر: چىشلەنگەن ئادەم، جاراھەتلەنگەن ئادەم، يارىلانغان ئادەم، (ھايۋان چىشلىۋالغان ئادەم)

عُقُول: ئەقىللىق: چۈشىنىشلىك: ئىچ سۈرۈشنى توختىتىدىغان دورىلار

عِقْيَان: ساپ ئالتۇن

عَقِيب: ئەگەشكۈچى، كېيىن كەلگۈچى، ئارقىدا قالغۇچى

ـــ ذَلِكَ: كېيىن، ئۇنىڭدىن كېيىن، كەينىدىن

عَقِيد: توختاملاشقۇچى: قېتىپ قالغان، ئۇيۇشۇپ قالغان، قاتتىق پىشۇرۇلغان: يولباشچى سەردار

ـــ ج عُقَدَاءُ: (ئوقىتىرلار دەرىجىسى بولۇپ) پولېك كوماندىرى

عَقِيدَة ج عَقَائِدُ: ئەقىدە، ئېتىقاد: سەزمەك، تونۇماق: ئىدىئولوگىيە

عَقِيصَة ج عَقَائِصُ: ئۆرۈمە چاچ

عَقِيق: ھېقىق تاش، پارقىراق قاشتېشى

عَقِيلَة ج عَقَائِلُ: ھۆرمەتكە سازاۋەر ئېسىل ئايال، خانىم، ئاغىچا خېنىم

عَقِيم ج عَقَائِمُ و عُقُم مِنَ النِّسَاءِ: تۇغماس ئايال، تۇغۇش ئىقتىدارى يوق ئايال

ـــ ج عُقَمَاءُ و عِقَام و عَقْمَى مِنَ الرَّجُلِ: تۇغماس ئەر

عَكَّ ـُ عَكًّا الْجَوُّ: ھاۋا قاتتىق ئىسىماق، قاتتىق ئىسىق بولماق

عَكّ: ئىنتايىن ئىسىق، پېژغىرىم ئىسىق

عُكَّاز ج عُكَاكِيز و عُكَّازَات: ھاسا، تاياق ئۈچى ئەگرى تاياق (ئىماملار خۇتبە ئوقۇغاندا تۇتۇپ تۇرىدىغان كالتەكسىمان تاياق)

عُكَاشَة: ئۆمۈچۈك تورى

عَكَّام: ھەيدىۋېتىلگەن تۆگە: ھەيدەلگەن خېچىر

ـــ ج عُقُود: كېلىشىم، توخىام

ـــ مِنَ الْعَدَلِ: 20، 30، ... 90 قاتارلىقلاردىن تەشكىللەنگەن ئون گۇرۇپپا سان: ئونلار خانىسى

ـــ الإتفاق: ئىتتىپاقلىق كېلىشىمى

ـــ الاجْتِماعِ: يىغىن ئاچماق

ـــ مِنَ السِّنِينَ: ئون يىل

عِقْد ج عُقُود: مەرۋايىت بويۇن زەنجىرى: مەرزدايىت زەنجىر

عُقْدَة ج عُقَد: تۈگۈن، تۈگۈنچەك: بەز: باغ، هويلا

ـــ: مۇساپە بىرلىكى (بولۇپ هەر بىر ئوقىدە 1853 مېتىرغا تەڭ): چاقىرىم

ـــ فى الكَلامِ: دۇدۇقلىماق، گاچىلاشماق.

ـــ نَفْسِيَّة: روهىي هالىتى ئۆزگەرمەك

عَقَرَ ـِ عَقْرًا: جاراهەتلەندۈرمەك، يارىلاندۈرماق: بوغۇزلىماق: ئۆلتۈرمەك

ـــ الْفَرَسَ أو غَيْرَهُ: بوغۇزلاپ بولغاندىن كېيىن هايۋاننىڭ پۇتىنى كېسىپ تاشلىماق

ـــ هُ الكَلْبُ: چىشلىمەك، چىشلىۋالماق.

عَقُرَ ـُ عُقْرًا و عَقارَةً الرَّجُلُ أو الْمَرْأَةُ: تۇغماس بولماق، تۇغماس بولۇپ قالماق

ـــ تِ الأُنْثَى: تۇغماسلىق، هامىلىدار بولماسلىق

عَقْد: بوش ۋاقىت: بوش جاي: ئۆينىڭ ئىچكى قىسمى

ـــ الدَّار: ئۆينىڭ ئۇدۇلىدىكى هوجرا

عُقْر ج أَعْقار: تۇغماس

عَقْرَب ج عَقارِبُ: چايان

ـــ السَّاعة: سائەت ئىستىرىلكىسى

عُقْرة: تۇغماسلىق، هامىلىدار بولماسلىق: ئەڭ ياخشى كەرەپشى

عَقَصَ ـِ عَقْصًا الشَّعْرَ: چاچ ئۆرىمەك

عِقْصَة ج عِقَص و عِقاص: ئۆرۈم چاچ، ئۆرۈمە چاچ

عَقْعَق ج عَقائِقُ: سېغىزخان (ئەرەبلەر ۋەهشىي دەپ قارايدىغان توخۇ)

عَقَفَ ـِ عَقْفًا الشَّيْءَ: ئەگرى قىلماق، ئەگمەك، ئەگرى ـ بۈگرى قىلماق

عَقَّلَ الْغُلامُ: ئىش يولىنى بىلمەك، ئىش ئۇقماق

ـــ هُ: تەلىم بەرمەك، ئەقىل كۆرسەتمەك، كاللا ئىشلەتكۈزمەك.

ـــ الْجَمَلَ: باغلاپ قويماق، باغلاپ تۇرغۇزماق

عَقَلَ ـُ عَقْلاً الْجَمَلَ أو نَحْوَهُ: باغلىماق، چەگمەك

ـــ الدَّوَاءُ بَطْنَهُ: قەۋزىيەت قىلماق، ئىچنى قاتۇرماق

ـــ ـِ عَقْلاً الشَّيْءَ: بىلمەك، چۈشەنمەك

ـــ عَقْلاً و مَعْقُولاً: ئىشنىڭ يولىنى بىلمەك، ئىشنىڭ يولىنى چۈشەنمەك

ـــ ه: بىر ئىستاكاننى يەنە بىر ئىستاكانغا سوقۇشتۇرۇپ ئۇنىڭغا ئىچكۈزمەك؛ خۇش - خۇش قىلىشىپ ئىچىشمەك

عَلُ: يۇقىرى تەرەپ، يۇقىرى قىسمى

مِنْ ـُ، مِنْ ـِ، مِنْ ـًا: يۇقىرىدىن تارتىپ، باشتىن باشلاپ، ئۈستىدىن باشلاپ

عُلَّ عِلَّةً: كېسەل، كېسەللىك؛ ئىللەت، كەمچىلىك؛ كېسەل بولماق؛ ئىللەتلىك بولماق

عَلا ـُ عُلُوًّا: ئۆرلىمەك، كۆتۈرۈلمەك، يۇقىرىغا ئۆرلىمەك

ـــ هُ: بويسۇندۇرماق، ئىتائەت قىلدۇرماق، تىزگىنلىمەك؛ يەڭمەك

ـــ الْمَكانَ أوبِه: چىقماق، ياماشماق.

ـــ الدَّابَّةَ: ئۇلاغنى ھەيدىمەك

ـــ بِه: ئېگىز كۆتۈرمەك

عَلاءَ: ئېگىزلىك، يۇقىرىلىق، ئۈستۈنلۈك

عَلاة ج عَل و عَلَوات: تۆمۈر سەندەل

عِلاَج: داۋالىماق، بىر تەرەپ قىلماق، تۈزەتمەك، ئوڭشىماق

ـــ ج علاجات: دورا، دوختۇر دورىسى

عَلاقَة ج عَلائِقُ: مۇناسىۋەت، ئالاقە؛ دوست؛ ياخشى كۆرمەك، كۆڭۈل چۈشمەك.

عَلاَّك: قورۇق گەپچى، لاپچى، سەپسەتە توقۇغۇچى

عَلام (عَلَى + ما): نېمىگە؛ نېمە ئۈچۈن؟

عَلاَّم: ھەممىنى بىلگۈچى، ئالىم، بىلمەيدىغان نەرسىسى يوق ئادەم

عَلامَة ج عَلام: ئالامەت، بەلگە؛ كۆرسەتكۈچ؛ ئەندىزە، قېلىپ

ـــ تجارِيَّة أو مُسَجَّلَة: سودا ماركىسى، ماركا، تاۋار بەلگىسى

ـــ الارْشاد: يۆنىلىش كۆرسەتكۈچى

ـــ الاسْتِفْهام: سوئال بەلگىسى (؟)

عَلاَّمَة: ئاتاقلىق ئالىم، دوكتۇر

عَلانِيَة: ئاشكارا بولۇش، ئوچۇق بولۇش

ـُ: ئوچۇق ـ يورۇقلۇق، ئوپئوچۇق

عِلاوَة ج عَلاوَى و عَلاوِيّ: ئارتۇق، زىيادە؛ يۈك، مەسئۇلىيەت

ـُ عَلى أو عَلَى كَذا: بۇنىڭدىن باشقا، بۇنىڭدىن سىرت، بۇنىڭدىن تاشقىرى

عَلَّبَ الشَّيْءَ: ئەن سالماق، بەلگە قويماق، بەلگە ئويماق

ـــ الْمَأْكُولات أونَحْوَها: كونسېرۋا ياسىماق، يېمەكلىك كونسېرۋاسى ياسىماق

عَلَبَ ـُ عَلْبًا الشَّيْءَ: ← عَلَّبَ

ـــ اللَّحْمُ: گۆشكە ھاۋا ئۆتكۈزمىدى ھەم پۇراپ قالمىدى

عُلْبَة ج عِلاب و عُلَب: قۇتا؛ ساندۇق؛ كونسېرۋا

عَلَّة: خىزمەتداش ئەر ـ خوتۇن؛ بالايى ـ قازا، ئاپەت؛ ئېھتىياج، زۆرۈرىيەت

عِلَّة ج عِلَل، أعْلال: كېسەل، كەمچىلىك، ئىللەت، سەۋەب؛ مەنبە، كېلىش مەنبەسى

عَكَرَةٌ: ئەنسرەتمەك، بىئارام قىلماق
ـ الْمـاءُ: سۇنى دۇغلاشتۇرماق، سۇنى لەيىتماق
عَكَر: دوغلاشماق؛ دوغ، لاي
ـ مِن كُـلِّ شَـيْءٍ: تېرىپ، سارقىندى، چۆكۈندى، قالدۇق، تاشلاندۇق، داشقال
عَكَرَ ـَ عَكْرًا الْماءُ: دۇغلىشىپ كەتكەن، سۇزۇك بولماسلىق، لەيىماق
عَكَـر: دوغلاشماق، لايلىشىپ كەتكەن؛ قالايمىقانلاشتۇرۇلغان، چىگچىلەشتۇرولگەن
عَكَرَة ج عَكَـر: قالايمىقانلاشقان؛ ساپ ئەمەس
عَكَزَ ـُ عَكْزًا علـى عُكَازَتِـهِ: ھاسىغا تايانماق، تاياقتا يۆلەنمەك
عَكَسَ ـِ عكْسًـاالْكَلاَمَ: تەتۈر بولماق، ئەكسىچە بولماق
ـ النُّورَ أو الْحَرارَةَ أو الصُّـورَةَ: نۇر ئەكس ئەتمەك، قايتماق، ئىنكاس قايتۇرماق
ـ الشَّيْءَ: ئۆرۈپ ـ چۆرۈمەك
ـ عَلَيْـهِ أَمْـرَهُ: قوبۇل قىلماسلىق، تاپشۇرۇۋالماسلىق
عَكْـس: ئۆرىمەك، ئاستىن ـ ئۈستۈن قىلماق، تەتۈر قىلماق؛ ئەكس، ئەكسىچە
ـ كَذا: ...بىلەن قارىمۇقارشى بولماق
والـ ـ بالـ ـ: بىردەك قارىمۇ قارشى كەلمەك
عَكْسِيّ: ئەكسىچە، ئەكسىيەتچىلىك، قارىمۇ قارشى

عَكَـشَ ـَ عَكَشًاالشَّـعْرُ أو النَّبـاتُ: پاخپايماق، چىگىشلىشىپ كەتمەك
عَكَـش: چىگىشلىشىپ كەتكەن، چاتىگلىشىپ كەتكەن؛ بولۇمسىز ئادەم
عَكَفَ ـُ عَكْفًا و عُكُوفًا هُ عَنِ الأَمْـرِ: چەكلىمەك، توسماق، مەنئى قىلماق
ـ عَلَى الأَمْـرِ: باش چۆكۈرمەك، پۈتۈن ۋۇجۇدى بىلەن بېرىلمەك
ـ فى الْمَكان: دۇنيادىن ئايرىلماق، ۋاپات بولماق
ـ عَـنِ النَّـاسِ: خىلۋەتتە تۇرمۇش كەچۈرمەك، ئىنسانلاردىن ئايرىلىپ تۇرمۇش كەچۈرمەك
ـ القَـوْمُ حَوْلَـهُ أوبـه: قورشىماق، مۇھاسىرىگە ئالماق
عَكَـمَ ـِ عَكْمًاالشَّـيْءَ: چۇشمەك، باغلىماق، چىگمەك
ـ عَنْ كَذا: پەخەس بولماق: قول ئۇزمەك؛ قوماندانلىق قىلماق: چەك قويماق؛ تۇرۇپ قالماق؛ ھايات بولماق
عكْم ج أَعْكَام: بىر باغلام، بىر تۇتام
عَكَيْـك ج عكـاك: قاتتىق ئىسسىق، پۈرغىرىم ئىسسىق
عَلَّ، لَعَلَّ: بەلكىم، ئىھتىمال، مۇمكىن
عَلَّ ـُ عَلاًّ و عَلَلاً و عَلَّةً: بىر ئىستاكانىنى يەنە بىر ئىستاكانغا نەگكۈزۈپ (سوقۇشتۇرۇپ) ئىچمەك

عَلَمَ ـُ عَلْمًاالشَّيْءَ: بەلكە قىلماق
عَلَم ج أَعْلام: تۇغ، ئەلەم، بايراق، تاغ؛ ئورنىتىلغان يول بەلگىسى؛ رەخت ئۈستىدىكى كۆل
ـ مِنْ أَعلامِ السِّيَاسَة: پىشقان سىياسىي پائالىيەتچى
عَلِمَ ـَ عِلْمًاالشَّيْءَ: بىلمەك، ئۇقماق، چۈشەنمەك
ـ الشَّيْءَ أوبه: ئۆزلەشتۈرمەك، چۈشەنمەك، بىلمەك.
ـ الأَمْرَ: پىششىق بىلمەك، ياخشى بىلمەك
عِلْم: بىلىش، تونۇش، چۈشىنىش.
ـ ج عُلُوم: بىلىم، ئىلىم، ئىلىم ـ پەن
ـ : بىلىم، مەلۇمات.
عَن ـ : قەستەنلىك، مەقسەتلىك، بىلىپ تۇرۇپ
ـ اً وعَمَلاً: نەزەرىيە ۋە ئەمەلىيەت جەھەتتىن، ئەمەلىيەت بىلەن نەزەرىيە بىردەك بولماق
عَلَمَانِيّ: چاكىنا ئادەم، قوپال ئادەم؛ كەسىپ ئەھلى ئەمەس، بىلىم ئەھلى ئەمەس
عَلْمَانِيَّة: دىنسىز، سېكولارست؛ سېكولارىزم، دىنسىزلىق
عِلْمِيّ: پەننىي، ئىلمىي؛ ئىلىم نەزىرىيە
عَلَنَ ـُ وعَلُنَ ـُ وعَلِنَ ـَ عَلَنًا وعَلانِيَةً وعُلُونًا الأَمْرُ: روشەن بولماق، ئېنىق بولماق، ئوچۇق ـ يورۇق بولماق، ئاشكارا بولماق

علن: ئوچۇق ئاشكارا بولغان، ئوپئوچۇق بولغان
عَلَنًا: ئوچۇق ـ ئاشكارا ھالدا، ئوپئوچۇق ھالدا
عَلَنِيّ: ئاشكارا، ئوپ ـ ئوچۇق
عُلْهُب: مۇكۈمەت خىراجىنى، ئامىۋى خىراجەت
عُلُوّ: ئېگىزلىك؛ يۇقىرىلىق؛ ئۈستۈنلۈك، يۇكسەكلىك؛ ئۆزىنى چوڭ تۇتماق
عُلْوَان: ئادرېس؛ تۇرار جاي
عُلُوم ج: ئىلىم، پەن، ئىلىم ـ پەنلەر، ئانتروپولوگىيە
اَلـ ـ اَلْبَشَرِيَّة: ئىجتىمائىي پەنلەر
اَلـ ـ اَلْخَفِيَّة: سىرلىق ئىلىم، يوشۇرۇن ئىلىم، روھىي ئىلىم
عَلُوَن الْخطاب: كونۇپرتقا ئادرېسىنى يازماق، كونۇپرت ئۈستىگە ئادرېس يازماق؛ ئادرېس يازماق
عَلَوِيّ: ساماۋى، ئاسمانىدىكى؛ مۇقەددەس؛ يۇقىرى تەرەپ؛ يۇقىرى تەرەپتىكى؛ شىئە مەزھىبى، ئەلىچىلار مەزھىبى
عُلْوِيّ: يۇقىرى تەرەپتە بولغان، ئۈستۈن تەرەپتە بولغان
عَلَى: 1. ئالدى قوشۇلغۇچى قوشۇمچە بولۇپ، ئاساسلىق تۆۋەندىكىدەك مەنىلەردە كېلىدۇ:
① «ئۈستىدە، تۆپىسىدە» دېگەن بولىدۇ. مەسىلەن:
حمل ـ الدَّابة
ـ و جه الله

عِلْـــج ج عُلُـــوج: دىنغا ئىشەنمىگۈچى، دىنسىز دەھرى: بومبا ساقاللىق ئادەم: ئېشەك

عَلَىٰ كَذا: چۈنكى، ... ئۈچىلى، ئۇ سەۋەبتىن

عَلَفَ ـِ عَلْفَاالدَّابَّـــة: بوغۇز بېگۈزمەك، ھەلەپ بېگۈزمەك

عَلَف ج عُلُوفَة و أَعْلاف و عِلاف: ئوت ـ چۆپ، بوغۇز، ھەلەپ

عَلَّقَ الأَمْرَ: ئىشنى ئېسىلدۇرۇپ قويماق

ـــ الشَّيْءَ بالشَّـــيْءِ أو عَلَيـــه: ئېسىپ قويماق، ئاسماق

ـــ عَلَى الْكَلامِ أو الأَمْرِ: ئىزاھات بەرمەك، شەرھىلىمەك، تەنقىدلىمەك

ـــــ للدَّابَّـــة أَو عَلَيْهـــا: بوغۇز بەرمەك، ئۈزۈقلۇق بىلەن تەمىنلىمەك

عَلَق: ياخشى كۆرۈش، يېقىپ قېلىش: قان: ئۈيۈل قان: زۇلۇك قۇرتى

ـــــ الْبَغْـــوضِ أو غَيْـــرِه: لىچىنكا (ھاشاراتلەرنىڭ تۇرىلمىسى)

عَلِقَ ـَ عُلُوقًا و عِلْقًا و عَلَقًا و عَلاقَةً ه أو بـــه: ياخشى كۆرۈپ قالماق، كۆڭۈلگە يېقىپ قالماق، مەپتۇن بولماق

ـــ حُبُّ الـــمَرْأَة بِقَلْبِه: قەلبىگە چۈشۈپ قالماق، ئايالنىڭ مۇھەببىتى ئۇنىڭ قەلبىگە چۈشۈپ قالماق

ـــ يَفْعَلُ كذا: كىرىشىمەك، قىلماق، قىلىشقا قول تىقماق

ـــ الشَّيْءُ بالشَّـــيْءِ: چۈشۈپ كەتمەك، يېتىپ قالماق

ـــ بَصَرِي بِكَذا: مېنىڭ كۆزۈم چۈشمەك، مېنىڭ دىققىتىم قوزغالماق

ـــ ت الأُنْثَـــى: بوغاز بولماق، ھامىلىدار بولماق

عِلْـــق ج أَعْـــلاق و عُلُـــوق: ئېسىل، قىممەتلىك، ئەتىۋارلىق

عَلَقَة: قان پارچىسى

عُلْقَة: پېچىنە ـ پېرەنىك: بىر ئۇلۇش يەم ـ خەشەك: مال ـ مۇلۇك: بايلىق

عَلْقَم: ئاچچىق تاۋۇز: ھەنزەل: ئاچچىق نەرسىلەر

عَلَكَ ـُ عُلْكًاالْعِلْكَ أو نَحْوَهُ: چاينىماق

عَلَك: چاپلاشقان، يەملەشكەن

عِلْك ج عُلُوك و أَعْلاك: سېغىز كەمپۈت

عَلَّـــلَ هُ: ئۇنىڭغا ئىچكۈزمەك ھەم ئۆزى ئىچمەك: قايتا ـ قايتا سۇغارماق

ـــــ الشَّـــيْءَ: سەۋەبىنى چۈشەندۈرمەك، كېلىپ چىقىشىنى چۈشەندۈرمەك

ـــــ هُ بكـــذا: تەسەللى بەرمەك، كۆڭۈل يامىماق

ـــ الكَلِمَةَ: سۆزنى كېسەل ھەرپىلىك سۆز قىلماق (ئەرەب تىلىدا)

عَلَّمَ هُ الشَّيْءَ: ئۆگەتمەك، بىلدۈرمەك.

ـــ هُ: تەلىم بەرمەك، تەربىيىلىمەك، ئۆگەتمەك

ـــ لَهُ عَلامَةً: بەلگە قويماق، بەلگە قىلماق

عُلْيا م: يۈكسەك: يۇقىرى دەرىجىلىك: ئەڭ يۇقىرى، ئەڭ ئۈستۈن: ئېگىز جاي، ئېگىز يەر: تاغ چوققىسى

عُلْياءُ م: ئاسمان، ئالەم بوشلۇقى: ئەڭ ئېگىز جاي، يۈكسەك، ئالىي، ئېسىل

عُلِيَّة ج عَلاَلِيّ: بىنا، ئىمارەت

ـــ : يۇقىرى تەبىقە، ئاقسۆڭەك

عَلِيْق: يەم – خەشەك

عُلَّيْقَة: بۈك – باراقسان ئورمانلىق

عَلِيْل ج أَعِلاَّءُ: كېسەل ئادەم، كېسەل بولغان: كەمچىلىك بولغان، نۇقسان بولغان: ئاجىز بولغان، زەئىت بولغان

عَلِيْم ج عُلَمَاءُ: مۇتەخەسىس، مەخسۇس بىلىم ئەھلى: ھەممىنى بىلگۈچى (ئاللاھ)

عَمَ: بولسا **عَلَيْهِ السَّلاَمُ** (ئۇنىڭغا ئامانلىق بولسۇن)نىڭ قىسقارتىلمىسى

عَمَّ ـُ عُمُومًا الشَّيْءُ: تارقالماق، ئومۇملاشماق، تارالماق، ئومۇمىيۈزلۈك بولماق

ـــ السُّكُوتُ: تېپتېنچ، ئاۋازسىز بولماق

عَمَّ (عَنْ + ما): نېمە توغرىسىدا،

عَمّ ج أَعْمام و عُمُومَة و أُعُمّ: تاغا (دادىسىنىڭ ئاكىسى ياكى ئۇكىسى)

عَمَاء: قارىغۇ، ئەما: قالايمىقان، قالايمىقانلاشقاق: قارا بۇلۇت

عِمَاد: يۇيۇنۇش مۇراسىمنى قوبۇل قىلماق (خرىستىئاندا)

ـــ ج عُمُود و ع

يۇمىلاق تۈۋرۈك: ب

عِمَادَة: ت

فاكولتېتلىرىنىڭ ب

عَمارَة ج عَمائِرُ

(ئادەم): سالام: ھۆ

ئىسكادرا (ھەربىي

عِمارَة: بىنا، ق

شەكىلدە قۇرۇلغا

بىلدۈرۈش

عُماص: چاپاق، ك

عَماقَة: چوڭقۇر،

عَمّال: دائىملىق

ئىشچى، ئىشلەمچ

عَمالَة: مەمۇرىي ر

تارمىقىدىكى مەمۇ

عُمالَة: ئىش ھەقق

عِمالَة: ئىشچ

ئىش ھەققى، ھۈن

عُمَّالِيّ:

پارتىيىسىنىڭ

عِمامَة ج عَم

ئورايدىغان رەخت

عَمَاوَة: قارىغۇ، ق

عَمَايَة: جەلپ

ساۋاتسىز، قارا قو

(ئاللاھ ئۇنىڭ يۈزىگە قارىۇن).

② «گە ـ كە» قاتارلىق مەنىلەرگە قوللىنىدۇ. مەسىلەن:

بذل المال ـــ فقره

(ئۇ بايلىقىنى كەمبەغەللەرگە تەقسىم قىلدى).

③ «ئۇچۇن، ئاساسەن، بىنائەت» دېگەن مەنىلەرنى بىلدۈرىدۇ. مەسىلەن:

و ـــ ه ، بناء ـــ ه

④ «دە، ـ تە» مەنىسىنى بىلدۈرىدۇ. مەسىلەن:

دَخَلَ المعلم الصفَّ ـــ حين غَفلة

⑤ لەبكىن، ئەمما، بىراق دېگەنلەرنى بىلدۈرىدۇ. مەسىلەن:

الضَعيف لاينجع ـــ أن نَجاحه محتمل اِذَا ماساعَدَه الحظ

⑥ «بويىچە، سەۋەبى بىلەن» دېگەن مەنىلەرنى بىلدۈرىدۇ. مەسىلەن:

سافَرَ ـــ بركة اللّه

⑦ (سانلارنى) بۆلۈشىنى بىلدۈرىدۇ. مەسىلەن: 10 ـــ 5 (ئون بۆلۈنگەن بەش)

⑧ «ئەتراپىدا ياكى قېشىدا» دېگەننى بىلدۈرىدۇ. مەسىلەن:

جَلَسوا ـــ النّارِ

⑨ قارشى ئۇرۇشنى بىلدۈرۈپ كېلىدۇ.

قد عاو نتنى ـــ عدوى

2. ئىسىم بولۇپ مِنْ دىن كېيىن كېلىدۇ. مەسىلەن:

نزلت من ـــ القطار

(مەن پويىز ئۇستىدىن چۈشۈپ كەلدىم).

3. پېئىللاشقان ئىسىم بولۇپ كېلىدۇ. مەسىلەن:

ـــ كذا أوبه (... نى ئۇنىڭغا بەرگەن).

ـــ ك فلانا

(مەلۇم كىشى بىلەن خوشلىشىپ ئايرىلغىن).

ـــ مهل

(ئالدىرىماي!)

عَلَى هُ: كۆتەرمەك، ئېگىزلەتمەك

ـــ الشَّـــيْءَ: يۇقىرى كۆتۈرمەك، ئۈستۈرمەك

عَلَـــىَ ـَ عَـــلاءً: يۇقىرى كۆتۈرۈلمەك: ئېگىزلىمەك: كۆتۈرۈلمەك، ئۈستۈن بولماق، غالىپ كەلمەك

ـــــ هُ: غەلبە قىلماق، بويسۇندۇرماق، يەڭمەك

ـــ الْمَكانَ: ياماشماق، چىقماق، ئۆرلىمەك

ـــ الدَّابَّةَ: مىنمەك.

عَلِىّ ج عِلْيَة ج عَلِيُّـون: ئېگىز: ئاسمان پەلەك: يۇكسەك، ئالىي: ئېگىز جاي: ئاقۇۋمەك

اَلْ ـــ الْمُتَعالى: تەڭدىشى يوق، ھەممىدىن ئەلا (ئۇستۈن)

ـــ : ئەلى، ئېلىي (ئادەم ئىسمى)

عُلَى: ئالىي، يۇكسەك، ئالىيجاناب، ئېسىل

عُمْـــرَان: بىنا، قۇرۇلۇش؛ مەدەنىيەت؛ ئاۋاتچىلىق، گۈللىنىش

عُمْرانِيّ: مەدەنىيەتلىك، مەدەنىيەتلىك بولغان

عَمْرَة: باش ئوراپدىغان ياغلىق، سەللە

عُمْرَة ج عُمُرَات و عُمَر: ئۆمرە، كىچىك ھەج، بەھرىمەن بولىدىغان ھەج؛ ئۆمرە ھەج (زۇلھەجنىڭ 8– 9 – كۈنلىرىدىن باشقا ۋاقىتلاردا بەيتۇللانى تاۋاپ قىلىش)

عَمَشَ ـَ عَمَشًا: كۆرۈش قۇۋۋىتى ئاجىز بولماق؛ ياش ئېقىپ تۇرماق، ياشاڭغىراپ قالماق

ـــ تْ عَيْنُهُ: كۆرۈش قۇۋۋىتى ئاجىز بولماق؛ ياش ئېقىپ تۇرماق

عَمْشاءُ و عُمَش: كۆرۈش قۇۋۋىتى ئاجىز بولغان؛ كۆرۈش قۇۋۋىتى ئاجىز ئادەم

عَمْصَاءُ م: كۆزنى چاپاق بېسىپ كەتكەن، چاپاقلىشىپ كەتكەن كۆز

عَمُقَ الْبِئْرَ أو نَحْوَها: چوڭقۇرلاشتۇرماق، چوڭقۇر كولىماق، چوڭقۇر قازماق

عَمُقَ ـُ و عَمِقَ ـَ عُمْقًا وعَماقَـةً الْمَكَانُ أو الطَّرِيقُ: يىراقلاشماق، ئۇزارماق، چوڭقۇرلاشماق

ـــ تِ الْبِئْرُ او نَحْوُها: چوڭقۇر بولماق

عُمُق ج أَعْمـــاق: چوڭقۇر، چوڭقۇرلۇق؛ تېگى؛ سۇ ئاستى؛ مەلۇم تەرىپكە قىيپاش ئويمانلىق

عَمَّلَ هُ عَلَى الْبَلَد: ئۇنى مەلۇم نورۇنلىققا ھاكىملىققا تەيىنلىمەك

عَمَل ج أَعْمال: ھەرىكەت، قىلمىش؛ ئەمەل؛ مەشغۇلات؛ ئەسەر؛ ئەمگەك؛ خىزمەت قىلىش

عَمِلَ ـَ عَمَلاً: قىلماق، ياسىماق، ئىش قىلماق؛ ئەمگەك قىلماق؛ ئەمەلگە قويماق؛ ئىجرا قىلماق؛ يۈرگۈزمەك

ـــ عَلَى الأَمْرِ: شۇغۇللىنىش، مەشغۇل بولۇش

ـــ عَلَى فُلان: قەست قىلماق، ھىيلە – مىكىر ئىشلەتمەك، قەستلىمەك

ـــ فِي كَذا: تەسىر پەيدا قىلماق ياكى تەسىر كۆرسەتمەك

ـــ بالأَمْرِ: يۈيرۇقنى ئىجرا قىلماق

عَمَل: خىزمەت قىلغۇچى؛ تۇغما ئەمگەك قىلىشنى ياخشى كۆرگۈچى

عُمِـــلَ بِـــهِ: كۆچكە ئىگە بولماق، تەسىر كۆرسەتمەك، ئۇنۇم بەرمەك

عَمْلَة ج عَمَلات و عَمائِلُ: ياۋۇز قىلمىش، ۋەھشىي قىلمىش، رەزىل ھەرىكەت

عُمْلَة: پۇل، نەق پۇل؛ مائاش، ئىش ھەققى

ـــ زَائِفَة: يالغان پۇل، ساختا پۇل

ـــ وَرَقِيَّة: قەغەز پۇل

ـــ صَعْبَة: چەت ئەل پۇلى، تاشقى پىرېۋوت

عَمْلاق ج عَمالِقَةُ وعَمـــالِيقُ: گىگانت، غايەت زور، كۆچتۈگكۈر؛ ئىملاقلىق ئادەم؛ (رىۋايەتلەردىكى) دىۋە

عَمَّة: ھاما ئاچا (دادىسىنىڭ ئاچىسى ياكى سىڭلىسى)

عَمَّدَ الْوَلَدَ: بالىنى يۇيۇندۇرماق، يۇيۇنۇش مۇراسىمىدا يۇيۇندۇرماق (خرىستىئاندا)

ـــ **الْخَيْمَةَ**: چېدىر تىكمەك.

عَمَدَ ـِ عَمْدًا إِلَيْهِ: بارماق، تاشلانماق: يۈرۈپ كەتمەك

ـــ **الشَّيْءَ أو إِلَيْهِ**: نىيەت قىلماق، مەقسەت قىلماق

ـــ **السَّقْفَ أو غَيْرَهُ**: تىرەپ تۇرماق، تىرىمەك

ـــ **الْوَلَدَ**: يۇيۇنۇش مۇراسىمىدا بالىنى يۇيۇندۇرماق (خرىستىئاندا)

عَمْد: قوللىماق، يۆلىمەك: نىيەت قىلماق، مەقسەت قىلماق

ـــ اً: قەستەن، ئەتەي، مەقسەتلىك

عَنْ ـــ: مەقسەتلىك، قەستەنلىك

عُمْدَة: ج عُمد: تۈۋرۈك: تەگ، ئاساسىي: ئوچاق: بۆشۈك: باشلانغان جاي

ـــ **الْبَلَد**: شەھەر باشلىقى، يېزا باشلىقى: كەنت باشلىقى (مىسردا)

ـــ **الْمَدْرَسَة**: مەكتەپ ئىشلىرى كومىتېتى

عَمْدِيّ: قەستەنلىك بىلەن بولغان، مەقسەتلىك قىلغان

ـــ **عَمْدِيَّة**: ئوردىنات (ماتېماتىكىلىق ئاتالغۇ)

عُمْدِيَّة: يېزا باشلىقلىق ۋەزىپىسى؛ كەنت باشلىقلىق ۋەزىپىسى؛ كەنت باشلىقىنىڭ قارىمىقىدىكى يەر

عَمَّرَ: ئۇزۇن ياشماق، ئۇزۇن ئۆمۈر كۆرمەك

ـــ **الْمَنْزِلَ**: ئۆيدە ئولتۇرغۇزۇپ قويماق

ـــ **الْمَكَانَ**: مەلۇم جايدا قۇرۇلۇش ئىشلىرىغا كىرىشمەك: ئولتۇرىدىغان ئادەم تاپماق، ئاھالىلەرنى ئولنۇراقلاشتۇرماق

ـــ **هُ اللهُ**: ئاللاھ ئۇنىڭغا ئۇزۇن ئۆمۈر ئاتا قىلسۇن

ـــ **الشَّيْءَ**: رېمونت قىلماق، ئوڭشىماق

عَمَرَ ـُ عَمْرًا الدَّار: ئۆي سالماق

ـــ **الْمَنْزِلُ**: ئۆيدە تۇرماق، ئۆيدە قونماق

ـــ **الْمَنْزِلُ بِأَهْلِه**: بىراۋ ئولتۇرماق، بىرسى ئورۇنلاشماق

ـــ **ـُ عُمْرًا و عَمَارَةً**: ئۇزۇن ئۆمۈر كۆرمەك

ـــ **ـُ عِمارَةَ اللهِ مَنْزِلَه**: ئاللاھ ئۆي ئىچىنى ئاھالىلىك قىلسۇن، ئاللاھ ئۆي ئىچىدە ئادەمنى كۆپەيتسۇن

عَمَر: باش ئورايدىغان رەخت، سەللە

عَمْر: ئېتىقاد، دىن

عَمِرَ ـَ عَمْرًا و عَمَارَةً: ئۆمۈر كۆرمەك، ئۇزۇن ئۆمۈر كۆرمەك

عُمْر ج أَعْمار: ئۆمۈر، ھايات، ياش.

ـــ **نافِع**: ئەھمىيەتلىك ھايات، پايدىلىق ھايات، مەنىلىك ھايات

ـــ الْهَيْئَةالسِّيَاسِيَّة: ئاشقى ئالاقە ئەلچىلەر ئۆمىكىنىڭ ئۆمەك باشلىقى

ـــــ كُلِّيَّــة الأداب: ئەدەبىيات فاكۇلتېتىنىڭ مۇدىرى

عُمَيْر: گۈللەنگەن، ئاۋاتلاشقان، نوپۇس زىچ بولغان

عَمِيْق ج عِمَق و عُمُوق وعِماق: چوڭقۇر بولغان، چوڭقۇر ئويۇلغان

عَمِيل ج عُمَلاَءُ: ئاگېنت: ۋاكالەتچى: غالچا، يالاقچى: خەۋەردار: چۆپچەت

عَمِيم ج عُمُم: ئومۇميۈزلۈك، ئومۇميۈزلۈك بولغان، ھەممىنى ئۆز ئىچىگە ئالغان

عَنَّ ـُ عَنًّا و عَنَنًا و عُنُونًا لَهُ الشَّـــيْءُ: كۆرۈنمەك، پەيدا بولماق، ئاشكارا بولماق، مەيدانغا چىقماق

ـــ الْكِتابَ: ماۋزۇ قويماق، كىتابقا ئىسىم قويماق

عَنْ: 1. ئالدى قوشۇلغۇچى قوشۇمچى بولۇپ، نۆۋەندىكىدەك ئاساسلىق مەنىسى بار:

ـــ: توغرۇلۇق، ... دىن، ... تىن، ئورنىدا، ۋاكالىتەن، ئاندىن كېيىن، شۇندىن كېيىن

2. «تەرەپ»دېگەننى بىلدۈرىدۇ

عَنًّا: جاپا ـ مۇشەققەت: ئەمگەك

عَنَا ـُ عَنَاءً وعُنُوًّا لَهُ: بويسۇنماق، ئىتائەت قىلماق

ـــ هُ الأَمْرُ: غەمخورلۇق قىلماق، كۆيۈنمەك

عَناء: قىيىنچىلىق جاپا، مۇشەققەت: ئەمگەك

عنان ج أَعِنَّة و عُنُن: تىزگىن، چۈلۈۋۇر

عَنَّاب: ئۈزۈم سانتۇچى

عُنَّاب: چىلان دەرىخى: چىلان

عناد: قارشىلىق كۆرسىتىش، قارشى تۇرۇش، جاھىللىق قىلىش

عناق: قۇچاقلىماق، قۇچاقلاشماق

عَنَان: بۇلۇت

ـــ مِنَ الشَّيْءِ: يان، تەرەپ

ـــ السَّماء: ئاسمان گۈمبىزى، ئۈيۈق

عنائة: جىنسىي ئاجىزلىق، ئالدى بەندىلىك: كۆچسىز، زەئىپ، ئاجىز

عنايَة: كۆڭۈل بۆلمەك، غەمخورلۇق قىلماق: دىققەت قىلماق

ال ـــ الإلاَهِيَّــة: ئىلاھىي يول، تەڭرى ئىرادىسى، تەڭرى قىسمىتى

عَنَّبَ الكَرْمُ: ئۈزۈم بولماق، ئۈزۈملىمەك

عِنَب ج أَعْناب: ئۈزۈم

عَنْبا: ئەنبەھ (مېۋە)

عُنَّة: ئىقتىدارسىز: ئاجىز: تۆگە چۈلۈۋۈرى: ئات نوختىسى

عَنْبَر ج عَنابِرُ: ئەنبەر: ئاشلىق ئامبىرى: كېمىلخانا: ياتاق: لاگىر، ھەربىي لاگىر

ـــــ يّ: ئەنبەردەك، ئەنبەرنىڭ، خۇش پۇراقلىق: خۇش پۇراقلىق ھاراق

عَنَّتَ هُ: مەجبۇرلىماق، زورلۇق قىلماق، زورلىماق

عَمَلِيّ: ئەمەلىي، ئىجرا قىلىنغان، خىزمەت قىلىنغان

عَمَلِيَّة: ئىش، مەشغۇلات، ھەرىكەت؛ ئىش ئەرتىپى، ئىش ھالقىسى

عَمَّمَ الشَّيْءَ: ئومۇملاشتۇرماق

ـــ هُ: باشقا رەخت يۆگىمەك، باشقا سەللە يۆگىمەك

عَمَّنْ (عَنْ + مَنْ): كىم توغرىسىدا؟

عَمَهَ ـَ عَمَهًا و عُمُوهًا و عُمُوهِيَّـةً و عَمَهَانًا: يولدىن ئازماق، يۆنىلىشتىن چىقىپ كەتمەك؛ يۆنىلىشنى يوقىتىپ قويماق؛ قىيىن ئەھۋالدا قالماق، ھالى خاراپ بولماق

عَمُود ج أَعْمِدَة و عُمُد و عَمَد: تۈۋرۈك، تىرەك؛ بەلگە؛ ئىستولبا؛ تۈۋرۈكسىمان نەرسە

ـــ الصَّحِيفَة: گېزىتنىڭ ستونى

ـــ الْفَنْطَـرَة: كۆۋرۈك تۈۋرۈكى، كۆۋرۈك سەندىلى

ـــ عقْرِيّ أَوْ شَوْكِيّ: ئومۇرتقا

ـــ نَقْلِ الْقُدْرَة: ھەرىكەتلەندۈرگۈچى ئايلانما ئوق

ـــ أَوِ الْخَطِّ الْـــ يّ: تىك سىزىق

ـــ الْمِيزَان: تارازىنىڭ چوكىسى

عَمُودِيّ: تۈۋرۈكسىمان، تىك بولغان

عَمُودِيَّة: ئوردىنات (ماتېماتىكىلىق ئاتالغۇ)

عَمُول: ئەمگەكچى، ئەمگەكچان

عُمُـــوم: ئومۇمىيۈزلۈك، ئومۇمىي، ھەممە، پۈتۈنلەي، بارلىق

اَلْـــ : ئامما

ـــ اً: ئومۇمەن، ئاددىي، ئادەتتىكىدەك

عَلَى ـــ : ئومۇمەن، قىسقىسى، بىر سۆز بىلەن ئېيتقاندا

عُمُومَة: تاغا ياكى تاغىلىق سالاھىيەت

عُمُومِيّ: ئامما، ئامما، ئومۇملاشقان، تارالغان، ئومۇمىيۈزلۈك

عَمَّى: مەنىسىنى يوشۇرماق، يوشۇرۇن مەنىدە ياپما گەپ قىلماق

ـــ الرَّجُلَ: جەلپ قىلماق، قىزىقتۇرماق.

ـــ هُ: يوشۇرماق

ـــ الْـــمَعْنَى: سىرلىقلاشتۇرماق، ئاجايىپ - غارايىپلاشتۇرماق

عَمًى: كۆز كۆرمەسلىك؛ رەڭ قارىغۇسى؛ مېڭىن قىلماق، جەلپ قىلماق، قايمۇقتۇرماق

عَمِيَ ـَ عَمًى: كۆز كۆرمەس بولۇپ قالماق، ئەما بولۇپ قالماق؛ خاتالىشىپ بىلمەسلىك

ـــــ عَـــنْ كَـــذَا: ئېنىق بولماسلىق، تونۇماسلىق، بىلمەسلىك

ـــ عَلَيْهِ الأَمْرُ: روشەن بولماسلىق، ئېنىق بولماسلىق

عَمْيَاءُ م: ئايال ئەما، قارىغۇ ئايال

عُمَيَّة: قايمۇقۇپ قالماق، گاڭگىراپ قالماق، ئېزىپ قالماق

عَمِيد ج عُمَدَاءُ: باشلىق، مۇدىر، مەسئۇل؛ ئىنىستىتۇت ياكى فاكۇلتېت مۇدىرى؛ گېنېرال، سەردار

عَنقَاءُ م: ئۇزۇن بويۇنلۇق، ئۇزۇن بويۇنلۇق بولغان؛ ئىسمى بار جىسمى يوق تەسەۋۋۇردىكى قۇش (ئەنقا، سۇمرۇغ)

عَنْقَشَ به: يۆلەنمەك، تايانماق، يېقىنماق

عُنْقُود ج عَناقِيدُ: بىر ساپاق، بىر ساپ(ئۇزۇم ۋە شۇنىڭغا ئوخشاشلارنىڭ)؛ بىر تىزىق

عُنْقُودِيّ: ئىسراپچىلىق قىلىنغان؛ ساپاق بولغان، ساپالىق بولغان

عَنْكَب، عَنْكَباة ج عَناكِبُ: ئۆمۈچۈك

عَنْكَبُوت ج عَناكِبُ و عَنْكَبُوتات: ئۆمۈچۈك

عَنَم: بۇرۇت (بەزى پىلەكلىك ئۆسۈملۈكلەردىكى)

عَنَّنَ الْكِتابَ أو غَيْرَهُ: كىتابقا ئىسىم قويماق، ماۋزۇ قويماق؛ تېما يازماق

عُنْوان ج عَناوِينُ: ئادرېس؛ ماۋزۇ، تېما؛ كىتاب ئىسمى

عَنُوت: ئېگىز ھەم تىك تاغ يانباغرى

عَنْوَة: كۆچلۈك بولماق، قاتتىق بولماق

ــ : مەجبۇرىي، زورلۇق بىلەن

عَنْوَنَ الْخِطابَ: خەت ئادرېسىنى يازماق

ــ الْكِتابَ: كىتاب ئىسمىنى يازماق

عَنَى ـِ عِنايَةً و عَنْيًا هُ الأَمْرُ: كۆڭۈل بۆلمەك، غەمخورلۇق قىلماق

ــ عَنْيًا و عِنايَةً بالقَوْلِ كَذا: سۆزنىڭ مەنىسى بولسا...، ئۇنىڭ دېگىنى...

عَنِيَ ـَ عَناءً: ھارماق، چارچىماق، ھالسىرىماق

عُنِيَ عِنايَةً و عُنْيًا بالأَمْرِ: كۆڭۈل بۆلمەك، غەمخورلۇق قىلماق

عُنْيان ج عَناوِينُ: ئادرېس، تېما، ماۋزۇ

عَنْيَة: جاپا، مۇشەققەت؛ ئەمگەك

عَنِيد ج عُنُد: جاھىل، تەرسا؛ ھەقىقەتنى قارشىلىق قىلىپ جىدەللەشكۈچى؛ ئېگىلمەس ـ سۇنماس

عَنِيف ج عُنُف: قاتتىق، دەمشەتلىك، شىددەتلىك،

عِنِّين: جىنسىي ئىقتىدارى ئاجىز ئادەم؛ ئالدى بەنىد ئادەم

عَنَّيْنَة: كۆچسىز، ئاجىز، زەئىپ؛ جىنسىي ئاجىزلىق

عَهارَة: زىنا قىلماق، پاھىشە قىلماق، نومۇسسىنى ساتماق؛ پاھىشىۋازلىق

عَهِدَ ـَ عَهْدًا الشَّيْءُ: كۆڭۈل بۆلمەك، غەمخورلۇق قىلماق، ھالدىن خەۋەر ئالماق، كۈتمەك

ــ الأَمْرُ: بىلمەك، تونۇماق، چۈشەنمەك

ــ فُلانًا بَمكان: كۆرۈشمەك، ئۇچراشماق

ــ الْوَعْدَ: ۋەدىسىدە تۇرماق، گېپىدە تۇرماق

ــ إلَيْه فى كَذا أو بـه: ئامانەت قىلماق، ھاۋالە قىلماق

ــ إلَيْه: ۋەدىسىگە ۋاپا قىلماق، ۋەدىسىدە تۇرماق

عَنَت: جاپالىق، مۇشەققەتلىك، قىيىنچىلىق
عَنِتَ ـَ عَنَتًا: جاپا- مۇشەققەتلىك بولماق، قىيىن بولماق
عَنَجَ ـُ عَنَجًاالشَّيْءَ: تارتماق، سوزمەك
عُنْجُهِيَّة: مەنمەنلىك، ئۆزىنى چوك تۇتۇش: نادان، بىلىمسىز، قارا قورساق
عَنَدَ ـُ وعَنِدَ ـَ عُنُودًا عَنِ الطَّرِيقِ أو الْقَصْدِ: يولدىن ئېزىپ قالماق، نىشاندىن چىقىپ كەتمەك، مەقسەتتىن چەتنەپ كەتمەك
ـ الرَّجُلُ: تەرسالىق قىلماق، كاجلىق قىلماق، جاھىللىق قىلماق، مۇستەھكەم تۇرىۋالماق
عِنْدَ ... : يېنىدا، قېشىدا، ھوزۇرىدا
عِنْدَئِذٍ: شۇ چاغدا، ئەينى ۋاقىتتا
عِنْدَكَ: توختا! توختاك! سەزنىك قېشىڭىزدا (بار)
عَنْدَلِيب ج عَنَادِل: بۇلبۇل
عِنْدِيَّة: سۇبيېكتىپ ئاڭ، سۇبيېكتىپ قاراش، سۇبيېكتىپ ئىدىيە
عَنْز ج أَعْنُز و عُنُوز و عناز: چىشى ئۆچكە
عَنَسَ ـُ و عَنِسَ ـَ عُنُوسًا وعِنَاسًا وعُنِسَ ت الْمَرْأَةُ: قېرى قىز بولۇپ قالماق، ئەرگە تەگمەي قېرىپ قالماق
عَنَشاءُ ج عُنُش: ئالتە بارماقلىق ئادەم، ئالتە بارمىقى بار ئادەم
عُنْصُر ج عَنَاصِر: ئېرىق؛ مولىكۇلا، ئېلېمېنت؛ ماددا؛ ئەسلىي، تېگى- تەكتى
الْعَنَاصِرُ الْقَوْمِيَّةُ: مىللەتچى ئۇنسۇرلار، مىللەتچى ئامىلار
عُنْصُرِيّ: ئېرقىي، مىللىي، ماددىي؛ مىللەتچىلىك قىلغۇچى
عُنْصُرِيَّة: مىللەتچىلىك، ئىرقچىلىق.
عُنْصُل: دېڭىز يوسۇنى
عَنَّفَ هُ: قاتتىق يېغلىماق، بۇقۇلداپ يېغلىماق، ئۆكسۈپ يېغلىماق؛ قاتتىقلىق بىلەن مۇئامىلە قىلماق، قوپال مۇئامىلە قىلماق
عَنُفَ ـُ عَنْفًا وعَنَافَة به أو عَلَيْه: قاتتىق بولماق، جىددىي بولماق، قوپاللىق بىلەن مۇئامىلە قىلماق
عُنْف: قاتتىقلىق، قوپاللىق، زوراۋانلىق.
عَنَفَة: چاقپەلەك، شامالدۇرغۇچ، پىرقىرىغۇچ
عُنُفَة: بېيگىدىن، بېيگىۋاشتىن قىلماق؛ باشلىماق
عُنْفُوان: دەسلىپى، ئەۋۋىلى
ـ الشَّبَاب: ياشلىق مەزگىلى
ـ الْخَمْر: ھاراقنىڭ كۈچلۈكى
ـ مِنَ الشَّيْءِ: ئەڭ دەسلەپكى
عَنَّقَ هُ: بويۇنىدىن ئالماق، بويۇنىنى تۇتماق
عُنُق ج أَعْنَاق: بويۇن؛ ئورگانىزمدىكى تار جاي

عُود ج عِيدان و أعْوَاد و أعْوُد: تاياق، هاسا، كالتەك؛ كېسىلگەن بالا ياغاچ؛ ئۇد (بىر خىل چالغۇ ئەسۋاب)؛ ئاكۋىلارىيە دەرىخى؛ ئود، ئۇد هىندى؛ تورۇپكا، غاڭزا؛ بوي ـ تۇرقى، قامەت

ـــ الثّقاب أو كِبْرِيت: سەرەڭگە.

ـــ الرِّيحِ أو الصَّلِيْب: چوغلۇق (ئۆسۈملۈك)

عَوْدَة: قايتماق، يانماق؛ تەكرارلىماق، تەكرار قىلماق؛ ئەسلىگە قايتماق

عَوَّذَهُ: ئاللاھدىن ساقلاشنى تەلەپ قىلماق، ئاللاھدىن ئۆز پاناھىدا ساقلاشنى ئىلتىجا قىلماق، بالايى ئاپەتنى يوقىتىش ئۈچۈن تائەت ـ ئىبادەت قىلماق؛ تىلتۇمار بەرمەك، تۇمار تاقاپ قويماق

عَـــوْذ: پاناھ ئىزلىمەك، يۆلەنمەك؛ پاناھلىنىدىغان جاي، يوشۇرۇنغان جاي، بېقىلىدىغان جاي

عُوْذَة ج عُـوَذ: ئەپسۇن ئوقۇماق، سېھىر ئىشلەتمەك؛ تۇمار، تىلتۇمار

عَـــوَّرَهُ: يەكچەشمە قىلىپ قويماق، بىر كۆزلۈك قىلىپ قويماق

ـــ الْمَكايِيلَ: تارازا بىكىتمەك، ئېغىرلىق ئۆلچەش ئەسۋابى تەسىس قىلماق

ـــ عَلَيْهِ أمْرَهُ: ئەيىبلىمەك، قاغىماق، تەنقىد قىلماق

عَوِرَ ـَ عَـوَرًا: بىر كۆزلۈك بولماق، بىر كۆزلۈك بولۇپ قالماق

ـــ تِ الْعَيْنُ: كۆز كۆرمەس بولۇپ قالماق؛ كۆز ئېنىق كۆرمەس بولۇپ قالماق

عَوْراءُ م: يەكچەشمە، بىر كۆزلۈك ئادەم

عَوْرَة ج عَوْرات: بارلىق توسالغۇلار بىلەن يۆگەش لازىم بولغان نەرسە؛ ئەۋرەت (ئۇياتلىق ئەزالار)

عَوِزَ ـَ عَوَزًا: ئېھتىياج بولماق، موھتاج بولماق، كەمبەغەل بولماق

ـــ الشَّيْءُ: كەم بولماق، يېتەرلىك بولماق.

ـــ الأمْـرُ: جاپا ـ مۇشەققەتلىك بولماق، قىيىن بولماق

عَوِز: كەمبەغەللىك، يوقسۇللۇق؛ قىيىنچىلىق

عَوْز: ئېھتىياج، ھاجەت، لازىم

عَوْسَج: ئىت بۇرۇن؛ قارا بەرقۇق، خوزۇر (بىر خىل شاخلىرى، پۇتاقلىرى تىكەنلىك دەرەخ)

عَوِصَ ـَ عِياصًا و عَوَصًا الكَلامُ: راۋان بولماسلىق، چۈشىنىكسىز بولۇپ قالماق، چۈشىنىش تەس بولماق

ـــ الشَّيْءُ: جاپالىق بولماق، تەس بولماق، قىيىن بولماق

عَوَّضَ هُ بالشَّيْءِ أوعَنْهُ أو مِنـهُ: تۆلەم بەرمەك، تۆلەم تۆلىمەك

ـــ هُ: ھەق بەرمەك؛ مۇكاپات بەرمەك

عـــوْضُ: ئەزەلدىن (بولۇشسىز مەنىدە ئىشلىتىلىدۇ)

عَهْـد ج **عُهُـود**: ۋەده، ئەھدە: كاپالەت: همايه: توختام: زامان: دەۋر

اَلْـ الْجَدِيد: ئىنجىل

الـ الْقَدِيْم: تەۋرات

وَلِيّ الـ : ۋەلى ئەھدى، شاھزادە

عُهْـدَة: مەسئۇلىيەت، كاپالەت، توختام: كاپالەت بەرمەك: زەئىپ، ئاجىز

عُهْدِيّ: ۋەدىلەشكەن، توختاملاشقان

عَهَرَ ـَ عَهْرًا و عُهُوْرًا و عَهـارَةً و عُهُورَةً وعَهِرَ ـَ عَهَـرًا إلَيْهـا: پاھىشە قىلماق، زىنا قىلماق، بۇزۇقچىلىق قىلماق

عَهِر: پاھىشە، بۇزۇق، زىناخور

عَهْر: زىناخور، پاھىشە قىلغۇچى

عَهَنَ ـُ عُهُونًا تْ جَرَائِدُ النَّخْلِ: خورما شېخى قۇرماق، خورما شېخى قۇرۇپ قالماق

ـَ ـِ عَهْنًا الْقَضِـيْبُ: ئەگرى- بۇگرى بولماق (ھاسا)

عَهْن ج **عُهُون**: قوي يۇڭى: بۇ يالغان قوي يۇڭى

عَهِيْد: توختام تۈزگۈچى: ئىتتىپاقلاشقۇچى: ئىتتىپاقداش ئارمىيە: ئىتتىپاقداش دۆلەت

عَوّاء: ھاۋشىغان ئىت، قاۋىغان ئىت

عُواء: ئىت ۋە بۆرىنىڭ ھۇۋلىشى

عَوّاجَة: مېيىپ، مەجرۇھ: تۇغما مېيىپ ئادەم

عوّاد: چالتار چالغۇچى، ئۇد چالغۇچى، چالتار ياسىغۇچى

عُـوار: ئەيىب، نۇقسان، كەمچىلىك: يىرتىلىپ كەتكەن جايىنى تىكمەك: يىرتىلىپ كەتكەننى تىكمەك

عَواطِفِيّ: ئىنتايىن ھېسسىياتچان بولغان: ئىنتايىن ھېسسىياتچان ئادەم

عَوّاق: تورمۇزلىماق، توختىماق: تورمۇز

عَوّاقَةُالْقطارُالْحَدِيـدِيّ: جەددىي تورمۇز (قول تورمۇزى بار ماشىنا)

عَـوّام: ئاۋام، ئاۋام خەلق، ئاددىي پۇقرا: سايامەت قىلغۇچى: سۇغا چۆمۈلگۈچى، سۇ ئۈزگۈچى

عَوّامَة: لەيلىمە بەلكە، لەيلىمە چەمبىرەك.

ـ لِلنَّجاة مِـنَ الْغَـرَق: قۇتۇلدۇرۇش چەمبىرىكى، چۆكۈپ كېتىشتىن قۇتۇلدۇرۇش چەمبىرىكى

عَوَّجَ الشَّيْءَ: ئەگمەك، ئەگرى ـ بۇگرى قىلماق، مايماق قىلماق

عَوِجَ ـَ عَوَجًاالْعُود: ئەگرى بولماق، مايماق بولماق

ـ الانْسَـانُ: ئەخلاقى توغرا بولماسلىق، ئەخلاقى دۇرۇس بولماسلىق

عَوَج: ئەگرى ـ توقاي، ئەگرى- بۇگرى، مايماق

عَـوْدَةُ كَـذا: مەلۇم كىشىنى ئادەتلەندۈرىۋەتمەك، كۆندۈرمەك

عَـوْد: قايتماق، يانماق: تەكرارلىماق، قايتىلىماق: يوقلىماق (كېسەلنى)

ـــ فى نُطْقِه: گاچىلاشماق، كېكەچلىمەك.

عَيِّ: قابىلىيەتسىز، ئىقتىدارسىز

ـــ ج أَعْياء: گاچىلاشقۇچى، كېكەچلىگۈچى

عَيّا: سۆز ياكى ئىشنى ئىجرا قىلىش بۇيرۇقى ئېنىق بولماسلىق

عَيّاء: قابىلىيەتسىز، ئىقتىدارسىز

دَاء ـــ: كەم ئەقىللىق كېسىلى، كاجلىق كېسىلى

عَيّـــاب: ئەيىبلىگۈچى، كۆپ تاپا ـ تەنە قىلغۇچى

عِيَاد: تەكرار، قايتا

عِيَادَة: كېسەل يوقلاش

ـــ طِبِّيَّة: ئامبۇلاتورىيە، كېسەلخانا

عِيـــاذ: پاناھلانماق، پاناھ ئىزلىمەك: پاناھلىنىش ئورنى، پاناھ بولىدىغان جاي

عَيَّار: ھەييار، قىزىقچى

عِيـــار ج عِيـــارات: شەرەپ قازىنىش: تەكشۈرۈش: ئۆلچەم، قېلىپ، تارازا، مىزان: تارازا تېشى، گىر تېشى

ـــ الْبُنْـدُقِيَّـةِ أو الْمِـدْفَع: مېلتىق، زەمبىرەكنىڭ كالىبىرى ياكى ئېغىز دىئامېتىرى

ـــ الذَّهَب: پۇلنىڭ ئالتۇن بىرلىكى

ـــ نارِيّ: ئالاھىدە مۇقىم ئېغىرلىقتىكى ئوق

عَيّـــاش: بولكا سودىگىرى: ياخشى يەپ، ياخشى ئوينىغۇچى

عِيالَة: باقماق، تەمىنلىمەك

عَيّان: زەئىپ، ئاجىز، كۈچسىز، ئىقتىدارسىز

عِيَان ج عُيُن و أَعْنِة: ئۆز كۆز نۇرى بىلەن كۆرمەك: ساپال چىشى، بوقۇسا بېشى

شاهِد ـــ: ئۆز كۆزى بىلەن كۆرگۈچى: پاكىت كۆرسىتىش

عِيانِيّ: روشەن بولغان، ئېنىق بولغان.

عَيَّبَ الشَّيْءَ: ئەيىبلىمەك، سۆكمەك، زىيان يەتكۈزمەك

ـــ هُ: ھاقارەت قىلماق، بۇلغىماق، رەسۋا قىلماق

عَيْـــب ج عُيُـــوب: ئەيىب، نۇقسان، كەمچىلىك، ئىللەت: كەم خەت

عَيْبَة ج عِيَب و عِياب وعِيَـــات: تۇلۇم: مەخپىيەتلىك ساقلىغۇچى، سىر ساقلىغۇچى

عَيَّـــثَ الشَّـــيْءَ: تەكشۈرمەك، قېدىرىپ تەكشۈرمەك

عَيْثَـــانُ: بەتخەجلىك قىلغۇچى: دەپسەندە قىلغۇچى، رەسۋا قىلغۇچى

عَيْثَى م: بەتخەجلىك قىلغۇچى ئايال: ئاياغ ـ ئاستى قىلغۇچى ئايال، دەپسەندە قىلغۇچى ئايال

عَيَّـــدَ: بايرامنى تەبرىكلىمەك، بايرام ئۆتكۈزمەك، بايرام قىلماق

عِيْد ج أَعْياد: بايرام، ھېيت

ـــ سَنَوِيّ تَـذْكارِيّ: يىللىق خاتىرىلەش كۈنى

عـــوَض ج أَعْـــواض: بـەدەل، تـەڭ قىممەتتىكى نەرسە: مۇكاپات: ھەق

ـــ أَعَنْ كَذا أو مِنْ كَـــذا: تەڭ قىممەتتە بولغان نەرسە

عَوْطَـــب: دولقـۇن ئازگـىلى (فىزىكـدا): دولقۇن ئويمانلىقى (جۇغراپىيىدە)

عَـــوَّقَ هُ عَـــنْ كَـــذا: ئارقىغا سوزماق، كېچىكتۈرمەك، توسقۇنلۇق قىلماق

عَـــوْق: كـېچىكتۈرۈش، ئارقىغا سـوزۇش، دەخلى ــ تەرۇز قىلىش

عَوْل: ئۆكـۈپ يىغلىماق، ھۆكۈرۈپ يىغلىماق

ـــ عَلَيْه أو بِه: تايانماق، يۆلەنمەك، يـاردەم تەلەپ قىلماق

ـــ عَلَى نَفْســـه: ئۆزىگە تايانماق، ئـۆز ــ ئۆزىگە تايانماق

ـــ عَلَى كَذا: قارار قىلماق، ئىرادە باغلىماق

عَوْل: توغرا بولماسلىق، دۇرۇس بولماسـلىق، ئادىل بولماسـلىق؛ تەرىبىيلىمـەك؛ باقمـاق؛ باققـۇچى؛ ئۆكـۈپ يىغلىماق، قاتتىق يىغلىماق

عَوْلَة: بىر قېتىم ئۆكـۈپ يىغلىماق، قاتتىق يىغلىماق، ئۆكـۈپ يىغلىمـاق؛ قـاتتىق قايغـۇ ھەسـرەت يـاكى ياخشى كۆرۈپ پەيدا بولغان پىسخىكا

عَالَمَ يُعَـــوْلِمُ عَوْلَمَـــةً: يـەر شارىلاشماق، دۇنياۋىلاشماق

عُولَمَة: يەر شارىلىشىش، دۇنياۋىلىشىش

عَوْمَ السَّفِيْنَةَ: كـىمنى سـۇغا چۈشۈرمەك

ـــ: لەيلىمەك، لەيلىمە ھەرىكەت قىلماق

ـــ السَّفِيْنَةَ أو غَيْرَها: ماگدۇرماق، ئۇزدۇرمەك

عَوْم: سـۇ ئۈزمەك، سـۇغا چىلانماق

عَوَّنَ هُ عَلَى الشَّيْءِ: ياردەم قىلماق، ياردەم بەرمەك

عَوْن: ياردەم بېرىش، يۆلەش

ـــــ: يـاردەمچى، قوللىغـۇچى، مـۇئاۋىن: كۆتكۈچى: مۇلازىمەتچى (بىرلىك- كۆپلۈك، ئەر- ئايال جىنىس ئۈچۈن ئوخشاش)

عَوْنَة: ئالۋاڭ ــ سېلىق، ھاشار

عَـــوَّةَ هُ: مېيىپ قىلماق، ناكار قىلماق، مەجرۇھ قىلماق

عَوِّي: ھاۋشـماق، قاۋىماق: ۋالاقشماق، كاپشماق

عَوَى ــ عُواءً و عَيًّا و عَـــوَّةً و عَوِيَّـــةً الكَلْبُ أو الذِّئْبُ أو غَيْرُهُما: (ئىت، بۆرە قاتارلىقلار) قاۋىماق، ھاۋشماق، ھۇۋلىماق

عُوَيْسِيَّة: كـىچىك كەسكۈر، كـىچىك كەسـكۈر پىچاق؛ كـىچىك قەلەمتۇراچ

عَوِيْص مِـــنَ الأُمُـــور: جاپالىق بولغان، مۇشەققەتلىك بولغان

ـــ مِنَ الْمَصائِب: بەختكە قارشى بولغان بالا- قازا

ـــ مِنَ الكَلام أو الشِّـــعْر: چۈشىنىكسـىز بولغان، چۈشىنىش تەس بولغان

عَيَّ يَعِيُّ عِيًّا وعَيَاءً بِأَمْرِه أَوْ عَنْهُ: ئىقتىدارسىز بولماق، كۈچ- قۇدرەتسىز بولماق

ـ الشَّيْءَ: جەۋھىرى، ماھىيىتى

ـ بِـ ، اَلْـ بالـ : كۆزگە كۆز، كۆز ئويغانىنىڭ كۆزىنى ئويغىن

عَيْنَة: مال نۇسخىسى، ئەۋرىشكە، نەمۇنە، ئۈلگە

عَيْنِـيّ: كۆزنىڭ؛ يورۇقلۇق ئىلمىنىڭ: ھەقىقىتى، ماھىيىتى

عُيُوف: بىزار بولغان، يىرگەنگەن

عَيِـيَ ـَ عَيًّـا فى نُطْقِـهِ: گاچىلاشماق، دۇدۇقلىماق

ـ لِسـانُهُ فى الْكَـلاَمِ: تىلى راۋان بولماسلىق، گاچىلاشماق

ـ بِأَمْرِهِ أو عَنْـهُ: قابىلىيەتسىز بولماق، ئىقتىدارسىز بولماق

ـ عَيًّا و عَيَاءً بِأَمْرِهِ أو عَنْهُ: ئېنىق ھۆكۈم قىلماسلىق ياكى مەقسىتىنى ئەملگە ئاشۇرالماسلىق، ھۆكۈم قىلىشقا ياكى مەقسىتىنى ئەملگە ئاشۇرۇشقا قابىلىيىتى يەتمەسلىك

عَيِيّ ج أَعْيـاء و أَعْيِيَـة: قابىلىيەتسىز، ئىقتىدارسىز

عُيَيْنَة: كىچىك ئېغىز: كىچىك كۆز

ـــ مَثْوىً: يۇز يىللىق خاتىرىلەش كۈنى
ـــ اَلْفِطْرِ الْمُبارَكْ: روزى ھېيت
ـــ الأَضْحَى: قۇربان ھېيت
ـــ الْقِيامَة: قىيامەت كۈنى
ـــ الْمِيْلاَد: روژدېستۇو بايرىمى
ـــ الإِسْتِقْلاَل: مۇستەقىللىق بايرىمى
عِيْدِيَّة: ھېيتلىق سوۋغات، ھېيتلىق سوۋغات
ـــ الْمِيـــلاد: روژدېستۇو بايرىملىق
عَيَّرَالرَّجُلَ: تىللىماق، سۆكمەك، مالامەت قىلماق
عَير ج أَعْيار و عِيارات: ياۋايى ئېشەك، قۇلۇن: كارۋان: سەرگەردان، ئاققۇن
عَيْرَة: قۇلۇن، ياۋايى ئېشەك
عَيْسَاءُ م: ياخشى نەسىللىك چىشى تۆگە
عِيْسَوِيّ: خرىستىئان دىنىنىڭ مۇرىتى
عَيْسَـــى: ئىسا (ئەلەيھىسسالام)؛ ئەيسا (ئىسىم)
عَـيَّشَ هُ: ياشاشقا يول قويماق: تۇرمۇشقا كېرەكلىك نەرسىلەرنى بەرمەك
عَيْش: تۇرمۇش، ياشاش: ھايات: بولغا: نان: يېمەكلىك: ياشاش ئەھۋالى
عَيْشَـــة: ياشىماق: تۇرمۇش كەچۈرمەك: تۇرمۇش ئەھۋالى
عَيَّطَ: توۋلىماق، ۋارقىرىماق، چاقىرماق
عَيْف: يىرگەنمەك، بىزار بولماق، ۋاز كەچمەك

عَيَفـــان: يىرگىنىش، بىزار بولۇش، ۋاز كېچىش
عَيِّل: ئائىلە نوپۇس كۆپ بولماق
ـــ عِيالَهُ: باقماق، تەربىيىلىمەك
عَيِّـــل ج عِيـــال و عَيايِـــلُ و عَالَـــة: (تەربىيىلەنگەن، بېقىلغان) بالا، ئائىلە ـــ ناۋابات
عَيْل: تۇغرا بولماسلىق، دۇرۇس بولماسلىق: يوقسۇزلۇق، كەمبەغەللىك
عَيْلَة: ئائىلە، ناۋابىتات
عَيَّنَ اللُّؤْلُؤَةَ: تۆشۈك تەشمەك، كۆز ئاچماق
ـــ هُ أو الشَّيْءَ: تەشكىل قىلماق، تەسىس قىلماق، تۈزمەك، ئورناتماق
ـــ الشَّيْءَ لَـــهُ: تەقسىم قىلىپ بەرمەك، بۆلۈپ بەرمەك
ـــ هُ فِى مَرْكَزٍ: بەلگىلىمەك، تەيىنلىمەك
عَيْن: يىغلاغۇ، يىغلىغان
عَيْن ج أَعْيُن و عُيُون و أَعْيـــان جـــج أَعْيُنات: كۆز: كۆز ئاچماق: تۆرە: ئېسىلزادە: باشلىق، باشچى، رەھبەر: مەخپىيەتلىك، سىر: خىل، تۈر: پىششىقلاپ ئىشلەنگەن ئالتۇن ـــ كۈمۈش
ـــ ج أَعْيُن و عُيُون: بۇلاق، بۇلاق كۆز
ـــ ج أَعْيان: بۇيۇم، نەرسە
ـــ هُ أو بِـــ ـــ هِ: ئۆز، ئۆزى شەخسەن، شەخسەن ئۆزى، ئۆزى بىۋاستە

غَـادَرَهُ أَوالشَّـيْءَ: ئايرىلماق، ئايرىلىپ كەتمەك

غادِر ج غَدَرَة و غُدّار: خائىن، قارا بۇز، ئاسىي، خىيانەتكار

غادِيَة ج غَوادٍ: ئەتتىكىدىلىك شەپەق؛ تاك سەھەردە ياغقان سىم ـ سىم يامغۇر

غارَ ـَ غَيْرًا و غَيْـرَةً و غـارًا أَحَـدُ الزَّوْجَيْنِ عَلَى الآخَرِ مِنْ فُلان أو فُلان: ھەسەت قىلماق، كۆرەلمەسلىك، كۆزى قىزارماق

ـــ ـُ غَوْرًا و غُؤُورَ الْمـاءُ: سۇ ئېقىپ كىرمەك، سىڭىپ كىرمەك

ـــ تِ الْعَيْنُ: كۆز ئولتۇرۇشۇپ كەتمەك

ـــ غَـوْرًا و غِيـارًا و غُـؤُورًا تِ الشَّـمْسُ: قۇياش پاتماق، قۇياش غەربكە قايرىلماق، قۇياش تاغ ئارقىسىغا يوشۇرۇنماق

ـــ الشَّيْءُ فِى الشَّـيْءِ: كىرمەك، قەدەم باسماق، قەدەم قويماق

غار ج أَغْـوار و غِيْـران: غار، ئۆڭكۈر؛ ئۇنتۇپ كېتىش، ئۇنتۇش؛ لاۋىر دەرىخى

إِكْلِيْل الـ : تاج، باشقا كىيىدىغان تاج

غَارَ: يالغان بولغان، ساختا بولغان

غارِب: ئەك يۇقىرى چوققا، ئەك يۇقىرى جاي

ـــ الحِصان ج غَـوارِب: ئات مۇرە سۆڭىكى ئارىلىقىدىكى چوقچىيىپ چىقىپ تۇرغان قىسمى

غارَة: ھۇجۇم قىلماق، باستۇرۇپ كەلمەك، ئاجاۋۇزچىلىق قىلىپ كىرمەك؛ بىر تۈپ لاۋىر دەرىخى

شَنّ الـ : ۋەھشىيلەرچە ئاجاۋۇز قىلماق

ـــ جَوِّيَّة: ھاۋا ھۇجۇمى قىلماق، ھاۋادىن ھۇجۇم قىلماق

غارِث: ئاچ قورساق ئادەم

غارِق: غەرق بولغان، چۆكۈپ كەتكەن

غازَ ـَ غَـوْزًا هُ: بارماق، يېتىپ بارماق؛ يۇرمەك، يۇرۇش قىلماق؛ ئاتلانماق؛ غازات قىلماق

غَاز ج غَازَات: گاز، ئىس؛ كۆمۈر گازى؛ نېفىت

ـــ سامّ: زەھەرلىك گاز

ـــ طَبِيْعِىّ: تەبئىي گاز

غازٍ (الغازِى) ج غُزاة، غُزًّى و غُزِىّ و غُزَّاء: غازاتچى؛ ئازات قىلغۇچى؛ بۆسۈپ كىرگۈچى، يۇرۇش قىلغۇچى، ئاجاۋۇزچى

غَازَلَ الْمَرْأَةَ: ئويناشماق؛ يولدىن چىقارماق، ئازدۇرماق

غَازُورَة: گازلىق سۇ

غَازُولِيْن: بىترىن

غازِىّ: گازنىك، كۆمۈر گازىنىك؛ ھاۋا رايىغا مۇناسىۋەتلىك؛ گازسىمان، گازدەك

غازِيَة ج غَوازٍ: ئايال غازى، ئايال ئازات قىلغۇچى؛ ناخشىچى ئايال؛ غەزەلچى ئايال؛ ئايال ئاجاۋۇزچى

غ - الغين

غ (الغَـيـن): ئەرەب تىلى ئېلىپبەسى جەدۋىلىدىكى 19- ھەرپ بولۇپ، ئەبجەد ھېسابىي بويىچە «1000» نى بىلدۈرىدۇ.

غائب ج غَيَب وغُيَّب و غُيَاب: غايىپ، غايىپ بولغۇچى؛ يوشۇرۇن؛ يوق بولغۇچى، ھازىر بولمىغۇچى

غَائِر: پەس، ئويمان

غائص ج غاصَة و غُوّاص: غەۋۋاس، سۈغا شۇڭغۇغۇچى

غائط ج غُـوط و غِيـاط: خالىي جاي، ھاجەتخانا؛ چوڭ تەرەت، گەندە، پوق

ـــ ج غِيْطان: باغلىق ھويلا، ھويلا باغچىسى

غائِل: ئويلىمىغان، كۈتمىگەن؛ ۋەھشىي، ياۋۇز

غائلَة ج غَوائِلُ: ئاپەت، بالا- قازا؛ ئوسال، رەزىل، قەبىھ؛ خەتەرلىك جاي

غائم: تۇتۇق، غۇۋا؛ بۇلۇتلۇق

غابَ ـِ غَيْبًا و غَيْبَةً و غَيْبُوبَةً و غِيابًا و غُيُوبًا و مَغِيْبًا: يوق بولماق، غايىب بولماق؛ قاتناشماسلىق، كەلمەسلىك

ـــ تِ الشَّمْسُ أوالنُّجُومُ: يوق بولماق، غايىب بولماق، ۋاقتىنچە ئۆزىنى دالدىغا ئالماق، كىرىپ كەتمەك

ـــ عَنْ بِلادِهِ: يۇرتىدىن ئايرىلماق، يۇرتىدىن چىقىپ كەتمەك

ـــ عَنِ الْبَالِ: ئۇنۇتماق، ئۇنتۇپ كەتمەك

ـــ الشَّيْءُ فِى الشَّيْءِ: سىڭمەك، سىڭىپ كىرمەك

ـــ غَيْبَـةً هُ: ئارقىسىدىن مەلۇم كىشىنى تىللىماق، غەيۋەت قىلماق، قاغىماق

غَاب: ئورمان، ئورمانلىق

غابَـة ج غـاب: دەرەخلىك، ئورمانلىق؛ قومۇشزارلىق

غابِر ج غُبَّر: ئۆتكەن، ئۆتۈپ كەتكەن

غابِيّ: ئورمانچىلىق، ئورمانچىلىقىنىك

غَاثَ ـُ غَوْثًـاهُ: ياردەم قىلماق، ياردەم بەرمەك

غَاد (اَلْغادى): ئەتتىگەن ماڭغان؛ مەلۇم جايغا پەيدا بولۇپ كەلگەن

غادَة ج غِيْد: كېلىشكەن ئايال، قاملاشقان ئايال، بوي- تۇرقى زىلۋا ئايال

غَالِط: خاتالاشقۇچى، خاتا قىلغۇچى

غَـالَى فِى الأَمْـرِ: مۇبالىغە قىلىۋەتمەك، ھەددىدىن ئاشۇرىۋەتمەك

ـــ بِالشَّيْءِ: باھاسىنى يۇقىرى كۆتۈرمەك، باھاسىنى يۇقىرىلاتماق

غَالِيَة ج غَوَالٍ: باھاسى يۇقىرى؛ قىممەت، قىممەتلىك؛ ئەتىۋار؛ چېكىسىدىن ئاشقان؛ جاھىل، تەرسا، كاج؛ قاينام تاشقان؛ جۇش ئۇرغان؛ ئىپار بىلەن ئەنبەر ئارىلاشتۇرۇلغان خۇش پۇراقلىق ماتېرىيال

غَامَ ـِ غَيْمًا ت السَّمَاءُ: ئاسمانى بۇلۇت قاپلىماق

ـــ الْيَوْمُ: ھاۋا تۇتۇق بولماق

ـــ الْبَعِيرُ: قۇرۇپ كەتمەك

غَامٌ: قويۇق، زىچ بۇلۇت؛ دىمىق، تىنجىق، تىنجىق بولغان؛ كۆڭلى زىدە بولغان

غَامَرَ: نەۋەككۈل قىلماق، قارىسىغا ئىش قىلماق

ـــ ةُ: دۇئبلغا چىقماق؛ ھەل قىلغۇچ كۈرەش قىلماق، ھايات ـ ماماتلىق كۈرەش قىلماق

غَامِر: نۇرغۇن، كۆپ، مول؛ قاقاسلىشىپ كەتكەن، چۆللىشىپ كەتكەن

غَـامَزَةُ: كۆز قىسىشماق، كۆز ئىشارىتى قىلىشماق

غَامِض ج غَـوَامِضُ: مۇجمەل، تۇتۇق، ئېنىقسىز؛ يوشۇرۇن؛ ئىتتىلگەن، يىپىلغان

غَانِم: نەق پايدا ئالغۇچى؛ مۇۋاپىپەقىيەت قازانغۇچى، غەلبە قىلغۇچى؛ غەنىمەت ئالغۇچى

غَانِيَة ج غَوَانٍ: كۆرەل ئايال، سەنەك خوتۇن

غَاوٍ (الْغَـاوِى) ج غُـوَاة: ئازدۇرغۇچى، قايمۇقتۇرغۇچى، جەلپ قىلغۇچى، نەپسى خاھىشىغا بېرىلگۈچى

ـــ ى التَّصْـوِيرِ: ئىشتىن سىرتقى رەسىم تارتىش ھەۋىسكارى

غَايَة ج غَايٰ: نۇقتا، نىشان؛ غايە، مەقسەت؛ بايراق؛ تۇغ؛ ئۇرۇنۇش

ـــ التَّاجِرِ: ئوبۇسكا، تىجارەت تاختىسى

لِلْـ ـــ: يۈكسەك دەرىجىدە، ئىنتايىن بەكمۇ

غَايَرَهُ: بىرلىكتە ماسلىشالماسلىق، بىردەك بولالماسلىق؛ بىرلىكتە ئالماشتۇرماق، بىرلىكتە تىگىشمەك

غَـــايَظَ هُ: غەزەپلەنمەك، ئاچچىقلانماق، ئاچچىقىنى كەلتۈرمەك

غَبَّ ـُ غَبًّـا: ئارىلاپ ـ ئارىلاپ يوقلاپ كەلمەك، كۈن ئارىلاپ كەلمەك

ـــ غَبًّا و غُبُوبًا و غَبُوبَةً الطَّعَامُ: تاماق بىر كېچە تۇرۇپ قالماق، تاماق قونۇپ قالماق

غُبّ ج أَغْبَاب و غُبُوب و غُبَان: كېچەك ئارال؛ زەيكەش

غَـبّ ج أَغْبَـاب: كۈن ئارىلاپ يوقلاپ كېلىپ تۇرۇش؛ نەتىجە، ئاقىۋەت

ـَ كَذَا ...: دىن كېيىن

حُمَّى الـ ـــ: قىززىتمىدىن كېيىن؛ ئارىلاپ قىززىماق

غَاسُول: سوپۇن

غاشِم: رەھىمسىز، شەپقەتسىز، ۋەھشىي، زوراۋان، زالىم، مۇستەبىت

غاشِيَة ج غَواشٍ: يۇرەك قېپى؛ ئاپەت، ھادىسە؛ قىيامەت؛ دوزاخ؛ قېلىچ غىلىپى

غاصَ ـُ غَوْصًا و غِياصًا و غِياصَةً و مَغاصًا فى الْماءِ: سۇغا شۇڭغۇتماق، سۇغا چۆكمەك

ـ عَلَى الْمَعَانِي: تەتقىق قىلماق

ـ عَلَى اللُّؤْلُؤِ: مەرۋايىت قازماق، مەرۋايىت يىغماق، مەرۋايىت تەرمەك

غاصَّ بِكَذا: تىقما- تىقماق بولۇپ كەتمەك

غاصِب ج غُصّاب: تارتىۋالغۇچى، ئىگىلىۋالغۇچى؛ بۇلاڭچى، قاراقچى

غَاضَ ـِ غَيْضًا ومَغاضًا و مَغِيْضًا الْماءُ: قۇرۇپ كەتمەك، قۇرۇپ قاغجىراپ كەتمەك

غَاضَبَ هُ: غەزەپلەنمەك، ئاچچىقلانماق، خاپا بولماق، ئۆزئارا ئاداۋەتلەشمەك

غاضِب: غەزەپلەنگۈچى، ئاچچىقلانغۇچى

غَاضَنَ الْمَرْأَةَ: كۆز تاشلىماق، قاش ئاتماق، كۆز قىسماق؛ قاش- كۆز ئېتىشماق

غاطَ ـِ غَيْطًا فِيهِ: تېشىپ كىرمەك، بۇرغىلاپ كىرمەك

غاطِس: ھوشىدىن كەتكەن، ئايلىنىپ كەتكەن؛ ھوشسىز، بىھوش

ـ السَّفِينَةِ: پاراخوتنىڭ سۇغا چۆكۈپ كېتىشى

لَيْل ـ : قاپقاراڭغۇ كېچە

غَاظَ ـِ غَيْظًا هُ: غەزەپلەنمەك، ئاچچىقلانماق؛ خاپا قىلىپ قويماق

غَاغَة: كاللا كېسەر، ياۋۇز قاراقچى؛ جەمئىيەت داشقاللىرى

غافِر ج غَفَرَة: مەغپىرەت قىلغۇچى، كەڭچىلىك قىلغۇچى

غَالَ ـُ غَوْلاً هُ: تۇيۇقسىز ھۇجۇم قىلماق، ئۇشتۇمتۇت ھۇجۇم قىلماق؛ يوشۇرۇن ئۆلتۈرمەك؛ ئوغرىلىماق

ـ ـِ غِيلاً ت الْمَرْأَةُ وَلَدَها: ئانا بالىسىنى ئېمىتمەك

غالٍ (اَلْغالى) ج غُلاَة: باھاسى يۇقىرى، قىممەت، قىممەتلىك؛ ئەتىۋار؛ ھەددىدىن ئاشقان؛ چېكىدىن ئاشقان؛ جاھىل، تەرسا

غالَبَ هُ: ئۆزئارا جەڭلەشمەك، مۇسابىقىلەشمەك، رىقابەتلەشمەك، ئېلىشماق

غالِب ج غَلَبَة: غالىب كەلگۈچى، بويسۇندۇرغۇچى، يەڭگۈچى؛ ھۆكۈمرانلىق قىلغۇچى، ئۈستۈنلۈك قازانغۇچى

ـ اً أو فى الْغَالِبِ: تەخمىنەن؛ تولا چاغدا، ھەمىشە، دائىم، كۆپىنچە

غالِبِيَّة: كۆپ سانلىق

غالَطَ هُ: خاتالاشتۇرىۋەتمەك، خاتا قىلىۋەتمەك

ـ بِالْكَلاَمِ: نەيرەڭ ئىشلەتمەك، نەيرەڭۋازلىق قىلماق

ـ ۀ: ئۇنىڭ باھا پۇلى قاتارلىقلارنى قېتىپ قالماق ياكى توقۇپ قالماق

غَبْن: ئېلىم ـ سېتىمدا ھىيلە ـ مىكىر ئىشلەتمەك؛ باھا پۇلى قاتارلىقلارنى توقۇپ قالماق ياكى قىسۋالماق

غُبُون: گىببون (ئۇزۇن بىلەكلىك ئادەمسىمان مايمۇن)

غَبِيَ ـَ غَباوَةً الشَّيْءُ أو عَنْهُ: بىلەمسلىك، ئوقماسلىق؛ كالۋا بولماق، دۆت بولماق

ـ الشَّيْءُ عَلَيْهِ: سىرلىق بولماق، چۈشىنىپ بولغىلى بولمايدىغان بولماق، چوڭقۇر بولماق

غَبِيّ ج أَغْبِياءُ و أَغْباء: نادان، گالۋاك، ئەقىلسىز؛ ئەخمەق، ھاماقەت

غَبِيْب: چىرىپ كەتكەن، كۈنىراپ كەتكەن؛ يېڭى بولمىغان (كۆش)

غَبِيط ج غُبُط: تۆگە ئىگىرى

ـ سَماد: ئوغۇت قاچىلانغان ھالنا

غُبَيْنَة: ئالدامچىلىق قىلىش، ساختىلىق قىلىش

غَتَّ ـُ غَتَّا الضَّحْكَ: ئوغرىلىقچە كۈلمەك، قولى بىلەن ئاغزىنى ئېتىۋېلىپ كۈلمەك

ـ الشَّيْءَ فِي الْمَاءِ: چىلىماق، نەملىمەك

غَثَّ ـَ غَثاثَةً و غُثُوثَةً ت الشَّاةُ: قوي ئورۇقلىماق، قوي ئورۇقلاپ كەتمەك

ـ اللَّحْمُ: كۆش سېسىپ قالماق، كۆش چىرىپ قالماق

ـ الْحَدِيثُ: پەسكەش سۆزلەرنى قىلماق، ناچار گەپلەرنى قىلماق، يامان گەپلەرنى قىلماق

ـ ـِ غَثًّا و غَثْيًا الْمَكانَ عَلَيْهِ: ھاۋاسى ماس كەلمەسلىك، ھاۋاسىغا كۆنەلمەسلىك

ـ الْجُرْحُ: جاراھەت يىرىڭداپ قالماق

غَثّ: ئورۇق، ئاجىز، يادا گۇ

ـ مِنَ الْكَلامِ: ناچار بولغان، پەسكەش بولغان، ومزىل بولغان

غُثاء، غُثّاء: كۆپۈك، ماغزاپ

غَثاثَة: ئورۇق، ئورۇقلاش

غَثَرَ ـُ غَثْرَ الْمَكانُ بِالْقَمْحِ: بۇغداي دولقۇنلىماق

غَثَى ـِ غَثْيًا و غَثَيانًا ت النَّفْسُ: ھۆ قىلماق، كۆڭلى ئېلىشماق

غَثَى ـَ غَثًى وغَثَيانًا ت النَّفْسُ: ھۆ قىلماق، كۆڭلى ئېلىشماق، كۆڭۈل ئاينىماق، قۇسقۇسى كەلمەك

غَثْيٌ: ھۆ قىلىش، ئىچى ئېلىشىش؛ قۇسقۇسى كېلىش

غَثَيان النَّفْسِ: كۆڭۈل ئېلىشىش

غَثِيث: يادا گۇ، ئورۇق؛ يىرىڭداش، يىرىك

ـ ة الْقَرْحَة: گۆش چىرىمەك، گۆش سېسىماق؛ گۆشنىڭ چىرىشى ياكى سېسىشى

غَجَرِيّ ج غَجَر: سىگان، سىگانلار (مىللەت ئىسمى)؛ قىززىقچىلىق ئويۇنى قويۇش؛ قىززىقچىلىق ئويۇنى قويغان

غُبار: چاڭ ـ توزان؛ گۈل چېكى؛ توپا
غُبارِيّ: چاڭ ـ توزانلىق، چاڭ ـ توزاننىڭ
غَبَاشَة: تۆتۈق، خۇنۇك، مۇجمەل، غۇۋا، خىرە
ـــ عَلَى الْعَيْنِ: توسالغۇ بولماق، توسۇالماق، قاپلىماق
غَبَائة: دۆنلۈك، كالۋالىق، ھاماقەتلىك
غَباوَة: نادانلىق، بىلىمسىزلىك، گالۋاگلىق، دۆنلۈك
غَبَب: (كالا، خوراز قاتارلىقلارنىڭ پوكىنى ئاستىدىكى) ساگگىلاپ تۇرىدىغان گۆش
غَبَّرَ: چاڭ ـ توزان كۆتۈرۈلمەك
ـــ الشَّيْءَ: چاڭ ـ توزان قىلماق، چاڭ ـ توزان كۆتۈرمەك
ـــ الشَّرَابَ أو الطَّعَامَ بِكَذا: قارىمۇچ قاتارلىقلارنى قوشاق يېكى سەپمەك
غَبَرَ ـَ غَبْرًا و غُبُرَةً: (ۋاقىت) ئۆتمەك، ئۆتۈپ كەتمەك؛ كۈل رەڭلىك بولماق
غَبِرَ ـَ غَبَرًا و غُبْرَةً: توپا ـ چاڭ قونماق، چاڭ ـ توزان چۈشمەك؛ قوڭۇر رەڭلىك بولماق، توپا رەڭلىك بولماق
غَبَر: يىرىڭداپ قالغان جاراھەت
غَبْر: ئۆچمەنلىك، ئاداۋەت، يىرگىنىچ
غُبْرَاءُ م: توپا رەڭلىك، توپا رەڭلىك بولغان
اَلْـ : يەر، زېمىن
غَبَرَة: توپا، چاڭ ـ توزان
غُبْرَة: چاڭ ـ توزان؛ چاڭ ـ توزان قونماق، چاڭ ـ توزان چۈشمەك؛ كۈل رەڭلىك
غَبَسَ ـُ غَبْسًا اللَّيْلُ: قاراڭغۇ قاپلىماق، قاپقاراڭغۇ بولماق
غَبَش ج أَغْبَاش: تاڭ سەھەر ئالدىدىكى قاراڭغۇلۇق؛ كېچىنىڭ ئاخىرقى ئاۋازى ياكى تەۋسى
غَبِشَ ـَ غَبَشًا و غُبْشَةَ اللَّيْلَ: غۇۋا قاراڭغۇ بولماق، خىرە قاراڭغۇلاشماق
غَبَش: قاراڭغۇ، قاپقاراڭغۇ بولغان
غَبْشَاءُ م: قاراڭغۇلۇق
غُبْشَة: خىرە، غۇۋا، تۆتۈق؛ كېچىنىڭ ئاخىرقى ئاۋازى؛ تاڭ سەھەر ئالدىدىكى قاراڭغۇلۇق
غَبَّطَ هُ: ئادەمنىڭ ھەۋىسىنى كەلتۈرمەك، ئادەمنىڭ زوقىنى كەلتۈرمەك
غَبَطَ ـِ غَبْطًا و غِبْطَةً هُ: ھەۋەس قىلماق، زوقلانماق، قىزىقماق
غِبْطَة: قىزىقىش، زوقلىنىش؛ خۇشال بولۇش، شادلىنىش، خۇرسەن بولۇش
صاحب الْـ : ھەزرەتلىرى (پەيغەمبەرلەرنى ھۆرمەتلەپ ئاتايدىغان سۆز)
غَبَنَ ـُ غَبْنًا الثَّوْبَ: كىيىمنى قىرلىماق؛ كىيىمگە پورمە چىقارماق؛ كىيىم پۇرلىشىپ قالماق
ـــ هُ فِى الْبَيْعِ أو الشِّرَاءِ: ئىلىم ـ سېتىم قىلغاندا مەلۇم كىشى ھېيلە ئىشلەتمەك

غَـــدَن: ھارماق، چارچىماق، ماغۇرسىزلانماق، ئاجىزلاپ قالماق

غُدْنَة: ھېرىش، چارچاش، ماغدۇرسىزلىشىش

غُدْوَة ج غُدًى و غُـــدُوّ: كۈن چىقىش ئالدىدىكى تاڭ سەھەر

غَـــدُور ج غُـــدُر: سەمىمىي بولماسلىق؛ ئاسىيلىق قىلىش، خائىنلىق قىلىش

غَدِير ج غُدُر و غُدْران و أَغْدِرَة: كۆل، كۆلچەك

غَدِيْرَة ج غَدائِرُ: ئۆرۈمە چاچ

غَدَّ ـُـ غَدًّا الْجُـــرْحُ: يىرىڭداپ قالماق، يىرىڭدىماق

غِذَاء ج أَغْذِيَـــة: يېمەكلىك، ئوزۇقلۇق؛ تاماق، غىزا

غِذَائِيّ: غىزالىق، ئىستىماللىق قىممىتى يۇقىرى

غُذَيْذَة: يىرىڭداش؛ يىرىڭ

غَرَّ ـُـ غَرًّا و غِرَّةً و غُرُورًا: ئالدىماق، ساختىپەزلىك قىلماق، ھىيلە ـ مىكىر ئىشلەتمەك

غُرّ: قارا سۇ چوڭ توخۇسى

غِرّ ج أَغْـــرار: تەجرىبىسىز، يەڭگىللىك بىلەن ئىش قىلغۇچى، تەنتەك، شاللاق؛ تەۋەككۈلچى

غَرَا ـُـ غَرْوًا الْجِلْدَ: چاپلىماق، يەملىمەك، يەملەپ تۇرغۇزماق، يەملەپ تۇتاشتۇرماق

غَـــرَّاءُ: گۈزەل، چىرايلىق؛ قاملاشقاق، كېلىشكەن

غِرَاء: شىلىم ـ يىلىم

غُرَاب ج أَغْرِبَة و غِرْبَـــان و أَغْـــرُب و غُرْب جج أَغْرَابِينُ: قاغا

ـــ : پىچاقنىڭ بىسى

ـــ الـــرَّأْسِ: گەجگە سۆڭىكى؛ ئارقا مىڭە قېپى

غَرَّابَة: كەم كۆرۈلىدىغان، ئاز ئۇچرايدىغان، نادىر

غَرَّار: ھىيلىگەر، ساختىپەز، ئالدامچى

غِرَار ج أَغِرَّة: پىچاق بىسى؛ بىس، تىغ، ئۇچ، تىغ ئۇچى؛ ئۇيقۇ ئازلىق، ئۇيقۇ كەلمەسلىك

عَلَـــى ـــ : ئالدىراپ ـ تېنەپ، ھاپىلا ـ شاپلا؛ ئالدىماق

عَلَى ـُـ كَـــذا: ئوخشاش بولماق، بىردەك بولماق

عَلَـــى ـــ واحِـــدٍ: ئوخشىماق، ئوخشاپ كەتمەك

غَرارَة: ئاددىي، ئاددىي ـ ساددا؛ ياشلىق، ياش

ـــ الْمَرَضِ: كېسەلنىڭ دەسلەپكى ئالامىتى، كېسەلنىڭ دەسلىپى

غِرارَة ج غَرائِـــرُ: يانچۇق؛ خالتا؛ قېلىن گىلەم، قېلىن بىسات

غِـــراس: مايىسا، قەلەمچە؛ جىرىم تىكىش مەزگىلى؛ دەرەخ سېلىش پەسلى

غِراسَة: (كۆچەت) تىكمەك، تېرىماق

غَدَّ ـَ غَـدًّا: ئۆسمه ئۆسمەك، ئىششىق ئىششىپ قالماق

غَدٍ: ئەتە

ـ اً: ئەتە

الـ ـ : ئەتە: كەلگۈسى، كېلەچەك

غَدا ـُ غُدُوًّا: ئەتىگەن كەتمەك، ئەتىگەن بارماق

ـ و رَاحَ: ئەتىگەن ۋە كەچتە كېلىپ ـ كېتىپ تۇرماق، بېرىپ كېلىپ تۇرماق

ـ (مِنْ أَخَوات كَـانَ): بولۇپ قالماق، بولماق

ـ غُدُوًا و غُدْوَةً و غَدْوًا: قاق ئەتىگەن تۇرماق

غَـداء ج أَغْدِيَـة: ئەتىگەنلىك تاماق، ناشتىلىق: چۈشلۈك تاماق

غَداة ج غَدَوات: ئەتىگەن، سەھەر

غَدَّار: ئاسىي، خائىن، ۋەتەن ساتقۇچى: سەمىمي ئەمەس: راستچىللىق ئەمەس

غَدَّارَة: يان قورال، تاپانچا

غدان: كىيىم جازىسى، كىيىم ئىلغۇچ

غُدَّة ج غُـدَد و غُدَائِـدُ: بەز، شانكىر خاراكتېرلىك لىمفا تۈگۈنى ياللۇغى (يىرىنقلا بەز چۈشۈش): بەز ئىششىقى، خالتىلىق ئىششىق

الـ ـ الدَّرَقِيَّة: قالقانسىمان بەز، قالقان بەز

غُـدَد ج: بەز: يىرىنقلا بەز چۈشۈش، بەز ئىششىقى

الـ ـ ذات الإفْـرَاز الـدَّاخِلِيّ: ئىچكى ئاجراتما بەزلەر

الـ ـ اللِّيمْفَاوِيَّة: لىمفا بېزى، لىمفا بەزلىرى

غُدَدَة ج غُـدَد و غُدَائِـدُ: بەز، شانكىر خاراكتېرلىك لىمفا تۈگۈنى ياللۇغى، بەز ئىششىقى

غُدَدِيّ: بەزنىك، بەزگە مۇناسىۋەتلىك

غَدَرَ ـُ و غَدِرَ ـَ غَـدْرًا و غَـدَارَةً أوبه: ئالدىماق، ساختىپەزلىك قىلماق: ھىيلە ـ مىكىر ئىشلەتمەك

غَدْر: ئاسىيلىق قىلىش، خائىنلىق قىلىش: ۋەدىگە خىلاپلىق قىلىش: ۋاپاسىزلىق قىلىش

غَـدَرَان: ساختىپەزلىك قىلماق، يالغان ئېيتماق، ھىيلە ـ مىكىر ئىشلەتمەك: خائىنلىق قىلماق

غَـدَف: مول، بايلىق، مولچىلىق، كەڭرىچىلىك

غَدِقَ ـَ غَدَقًا الْمَطَـرُ: شارقىراپ قاتتىق يامغۇر ياغماق، چىلەكلەپ قۇيغاندەك قاتتىق يامغۇر ياغماق

ـ تْ عَـيْنُ الْمـاء: بۇلاق سۈيى مول بولماق، بۇلاق سۈيى يېتەرلىك بولماق

ـ تِ الأَرْضُ: يەر مۇنبەت بولماق

ـ الْعَيْشُ: تۇرمۇش بايلىق بولماق

غَدَق: مول بولغان، يېتەرلىك بولغان، تولۇق بولغان

غَرَد: سايرىماق
غَرِدَ ـَ غَـرَدًا الطَّـائِرُ أو الإنْسَـانُ: سايرىماق؛ ناخشا ئېيتماق
غَرْد، غَرِد: سايرىغۇچى قۇش؛ ناخشا توۋلىغۇچى
غُرَّ تَغِـرُّ: ھىيلە ـ مىكىر ئىشلەتمەك، ئالدىماق، ئازدۇرماق
ـ الطَّائِرُ: قۇش قانات قاقماق
ـ به: خەۋپ ـ خەتەرگە چۈشۈرۈپ قويماق
ـ بِنَفْسِـه: تەۋەككۈل قىلماق، ئۆزىدىن مەغرۇرلانماق
غَـرَر: مەغرۇرلۇق، خـەۋپ ـ خەتەر، خىيىمخەتەر
غَرِرَ ـَ غَرارَةً فى الشَّـىْءِ: سانجىماق، قىستۇرۇپ كىرگۈزمەك
غَرَزَ ـِ غَرْزًا الإبـرَةَ فِـيه: سانجماق، سانجىلىپ كىرمەك، سانجىپ كىرگـۈزمەك، قىستۇرۇپ كىرگۈزمەك
ـ هُ بِـالإبْرَةِ: (يىگنە بىلەن) تەشمەك، تۆشۈك ئاچماق
غُرْزَة ج غُـرَز: بىر دانە يىگنە؛ تىكىش، تىكىچ ئارىلىقى
ـ ئَدْخِين الـحَشِيش: ئېپيۇنخانا، نەشخانا
غَرَسَ ـِ غَرْسًا و غِراسَةً الشَّجَرَ: دەرەخ تىكمەك، دەرەخ سالماق
غَـرْس ج غِـرَاس و أَغْـراس: مايسا، تىكىلگەن قەلەمچە
غِرْس ج أَغْراس: مايسا، قەلەمچە
غِرْش ج غُرُوش: غىرش (مىسىرنىڭ ئەڭ كىچىك پۇل بىرلىكى بولۇپ، بىر جونەيھنىڭ 1/100 كە تەڭ)
غَرَض ج أَغْراض: مەقسەت، تىلەك، غەرەز؛ ئېھتىياج، ھاجەت؛ سىياسىي ئاغمىچىلىق
غِرْغاج: قارىياغاچ دەرىخى
غَرْغَرَ: ئېغىزدا سۇنى غار ـ غار قىلماق، باشنى يۇقىرى قىلىپ غار ـ غار قىلىپ ئېغىز چايقىماق
ـ ت الْقِدْرُ: قازان ۋاراقشىماق، قازاندىكى سۇ ۋاراقشىپ قاينىماق
غَرْغَرَة: سۇنىڭ گالدا غۇرتۇلدىغان ئاۋازى، ئېغىز چايقىغاندىكى غار ـ غار ئاۋاز؛ سۇنىڭ ۋاراقشىپ قاينىغان ئاۋازى
ـ الـمَوْت: ئۆلۈمنىڭ غەر ـ غەرىسى، ئۆلۈش ئالدىدا بوغۇزنىڭ گۈلدىغان ئاۋازى
غَرَفَ ـِ غَرْفًا الْماءُ بَيده أوغَيرها: سۇنى ئوچۇملاپ ئالماق، ئوچۇملاپ سۇ ئۈسىماق، سۇنى قول بىلەن ئوچۇملىماق
ـ الشَّىْءَ: سۇ ئۈسىماق، نەرسىنى ئۈسىماق
ـ الطَّبْخَ فى الصَّحْنِ: تەخسىگە ئۈسىماق، تەخسىگە ئۈسۈپ ئالماق
غُرْفَة ج غُرَف و غُرُفات: بۆلۈم؛ ياتاق؛ ئۆي؛ خانە؛ سىياسىي ئىقتىسادىي قانۇن ـ ئۆزۈم دائىرىسىنىڭ بىر قىسىم ئەزالىرى قۇرغان جەمئىيەت، سىياسىي، ئىقتىسادىي

غَرام: مۇھەببەت، ئىشق
ـــ ج غَرامات: گرام (g) (ئېغىرلىق بىرلىگى)
غَرامَة: زىيان تارتماق، جەرىمانە تۆلىمەك
غَرامِيّ: ئاشىقلىق، ئىشق، مۇھەببەت
غَـرَّبَ: غەربكە قاراپ ماڭماق؛ يۇرتىدىن ئايرىلماق، مۇساپىر بولماق
ـــــ هُ: سۈرگۈن قىلماق، پالماق؛ غەربىلەشتۈرمەك، غەرب تەرىپتە قىلىپ قويماق
ـــ فِي الأَرْض: ئىنتايىن يىراق ماڭماق، مەلۇم جايغا چوڭقۇرلاپ كىرمەك
غَرَبَ ـُ غُرُوبًا: غەربكە ماڭماق؛ ئۇزۇن ماڭماق؛ مۇساپىر بولماق؛ بارماق
ـــ ت الشَّمْسُ أوالنُّجُومُ: قۇياش پاتماق، يۇلتۇزلار غايىب بولماق
ـــ غُرْبَةً و غُرْبًا و غَرابَةً: يۇرتىدىن ئايرىلماق، مۇساپىر بولماق، غېرىب بولماق
غَرْبًا: ماڭماق، كەتمەك، بارماق
ـــ فِي سَفَرِهِ: ئۇزۇن مۇددەتلىك سەپەر قىلماق
ـــ عَنْهُ: ئايرىلماق، چەتنىمەك
غَرُبَ ـُ غَرابَةَ الكَلام: چۈشىنىكسىز بولماق، مۇجمەل بولماق، ئىنىق بولماسلىق
ـــ الشَّيْءُ: پىششىق بىلمەسلىك، ئوبدان تونۇماسلىق
ـــ غَرابَةً و غُرْبَةً عَنْ وَطَنِهِ: يۇرتىدىن ئايرىلماق، سەپەر قىلماق

غَرْب ج غُرُوب: غەرب، غەرب تەرەپ، كۈن پېتىش؛ غەرب دۆلەتلىرى؛ ئايرىلماق؛ ئۆتكۈر، ئۆچلۈق
ـــ الدَّمْع: ياش بېزى
غِرْبال ج غَرابِيلُ: غەلۋىر، ئۆتكەمە
غُرْبَة: ئايرىلماق، ئايرىلىپ كەتمەك
غُرْبَـة: يۇرتىدىن ئايرىلىش، مۇساپىرچىلىق، غۇربەتچىلىك، غېرىبچىلىق؛ مەلۇم دېگىز سىرتىغا بېرىپ ياشماق
غَرْبَلَ الْقَمْحَ أو نَحْوَهُ: بۇغداي تاسقماق، ئۆتكەمىدىن ئۆتكۈزمەك
غَرْبَلَة: تاسقماق، غەلۋىرلىمەك
غَرْبِيّ: غەربىلىك، غەرب تەرەپىلىك، غەربچە، غەربتىن كېلىپ قالغان، غەربلىك ئادەم
غُرَّة ج غُرَر: ئاتلىق قاشقىسى
ـــ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ: مۇقەددىمە، باشلىنىش
ـــ الشَّهْر: ئاي كالېندارىنىڭ بېشى
ـــ الْقَوْم: نەرسىنىڭ باش قىسمى؛ داھىي، يولباشچى
ـــ الشَّبَاب: ياشلىق مەزگىل
غِرّة ج غِرَر: غەپلەت، پەرۋاسىزلىق
غَرِثَ ـَ غَرَثًا: ئاچماق، قورساق ئېچىپ قالماق
غَرِث: ئاچ ئادەم، قورسىقى ئېچىپ قالغان ئادەم
غَرْثانُ ج غَرْثَى و غَرَاثَـى و غِـراث: قورسىقى ئاچ ئادەم
غَرْدُ الطَّائِرُ أو الإِنْسانُ: سايرىماق؛ ناخشا نوۋلىماق

ـــ مِـنَ الكَـلامِ: غەلىتىلىك، ئاچايىپ، قىزىقارلىق؛ مۇستەسنا بولغان

غَرِيْبَةٌ ج غَرائِبُ: ← غَرِيبٌ

غَرِيْد: سايرىغۇچى قۇش؛ سايرىغان قۇش

غَرِيْرَ ج أَغِرَّةٌ و أَغِرَّاءُ: ئالدىنىپ قالغان، ئالدام خالتىغا چۈشۈپ كەتكەن؛ تەجرىبىسىز ياش

غَرِيْرَة ج غَرائِرُ: ← غَرِيْر

غَرِيْزَة ج غَرائِزُ: تەبىئەت، خاراكتېر، مىجەز؛ تۇغما خىسلەت؛ قابىلىيەت؛ بىۋاسىتە سېزىم

غَرِيْسَة ج غَرائِسُ و غِراس: مايسا، قەلەمچە

غَرِيْزِيّ: قابىلىيەتلىك، تۇغما ئىقتىدارلىق

غَـرِيْض: يېڭى، يېپيېڭى بولغان، يېڭى ناخشا؛ يېڭى مۇزىكا

غَرِيْق ج غَرْقَى: غەرق بولغۇچى، تۇنجۇقۇپ ئۆلگۈچى

ـــ فى كَـذَا: باش چۆكۈرمەك، پېتىپ كەتمەك، بېرىلمەك

غَرِيْم ج غُرَماءُ و غُـرَّام: قەرز بەرگۈچى؛ رەقىب، دۈشمەن، رىقابەتچى

غَرِيْن: لاي ـ لاتقا، لاي ـ لاتقا بىلەن تىنىپ قالغان

غَزَّ ـُ غَزًّا: سانجىماق، تىكەن سانجىماق

ـــ بِفُلاَن: ئاشىق بولماق، كۆيۈپ قالماق، رىشتە باغلىماق

غَزَا ـُ غَزْوًا و غَزَوانًا و غَزَاوَةً: ھۇجۇم قىلماق، تاجاۋۇز قىلماق، يۈرۈش قىلماق

ـــ هُ: نىيەت قىلماق، مەقسەت قىلماق، غەرەز قىلماق

غَزاة ج غَزَوات: غازات، ئۇرۇش، جەڭ؛ بىر قېتىملىق جەڭ

غَزّار: ئىنتايىن ئىنچىكە قومۇش غوللۇق ئۆسۈملۈك (قەلەم قىلىپ ئىشلىتىلىدۇ)

غَـــزارَة: مەمۇرىچىلىق، مولچىلىق، باياشاتچىلىق

غَزال ج غِزْلان و غِزْلَة: ئىپار كىيىكى؛ تارا ياغىچى؛ ئىسكىرىپكىنىڭ تارا ياغىچى

غَزَّال: توقۇش ئىشچىسى، يىپ ئىگىرىش ئىشچىسى؛ ئۆمۈچۈك

غَزالَة: ئىپار كىيىكى؛ كۆتۈرۈلگەن قۇياش

ـــ الضُّحَى: تاڭ سۈزۈلگەن ۋاقىتتىكى تاڭ نۇرى

غَزُرَ ـُ غُزْرًا و غَزَارَةً الشَّـيْءُ: كۆپ بولماق، مول بولماق، مەمۇرچىلىق بولماق، باياشاتلىق بولماق

غَزْر: مەمۇرچىلىق، مولچىلىق، باياشاتچىلىق

غَزَلَ ـِ غَـزْلاً الْقُطْـنَ أو الصُّـوفَ: ئىگىرمەك، يىپ ئىگىرمەك، ئەشمەك

غَـــزَل: مۇڭدىشىش، مۇھەببەتلىشىش؛ دوستلۇقنى ئىزھار قىلىش؛ ئويناشماق؛ چېقىلماق؛ قەدىمىي ئەرەب شېئىرلىرى تېمىسىدىكى بىر چوڭ تۈر؛ غەزەل

غَزِلَ ـَ غَـزَلاً بالشَّـيْءِ: ئويناشماق، ئەركىلەتمەك؛ چېقىلماق

قانۇن دائىرىسىدىكى بەزى ئەزالار يىغىلىپ تۇرىدىغان ئورۇن

ــ تجارِيَّة: سودا ئۇيۇشمىسى، سودا جەمئىيىتى

غَــرَّقَ هُ: غەرق قىلماق، چۆكتۈرىۋەتمەك؛ تۇنجۇقتۇرۇپ ئۆلتۈرمەك

ــ الْمَكــانَ: سۇغا غەرق قىلماق، سۇغا باستۇرماق

ــ السُّــوقَ بِالْبَضَــائِعِ: تۆكمە قىلىپ ساتماق، ئەرزان ساتماق

غَرَق: غەرق بولماق، چۆكۈپ كەتمەك

غَرِقَ ـَ غَرَقًا فِى الْمــاءِ: غەرق بولماق، چۆكۈپ كەتمەك

ــ فِى كَــذا: پۈتۈنلەي بىرىلمەك، باش چۆكۈرمەك، غەرق بولماق

غَرِق: سۇغا چۆكۈپ ئۆلگۈچى، سۇغا غەرق بولۇپ ئۆلگۈچى

ــ فِى كَذا: باش چۆكۈرمەك، غا بىرىلمەك، غەرق بولماق

غُرْقانُ فِى الدَّيْنِ: قاتمۇقات قەرزگە بوغۇلماق، بويى بىلەن تەڭ قەرزگە بوغۇلماق

غُرْلَة ج غُرَل: تۆلۈم

غَرَّمَ هُ الدَّيْنَ أوالدِّيَةَ و نَحْوَهُمَا: زىياننى تۆلەتمەك، جەرىمانە قويماق، مەلۇم كۆشنى جەرىمانە تۆلەشكە چاقىرماق

غَرِمَ ـَ غَرْمًــا و غَرامَــةً و مَغْرَمًــا فِى التِّجارَةِ: زىيان تارتماق، زىيان بولماق

غُرْنُوق ج غَرانِيقَ و غَرانِقَــة: چىرايلىــق يىگــىت، كېلىشكەن يىگــىت؛ قاملاشقان يىگىت؛ ناچىلىق تۇرنا

غَرْو: قىزىق، ئاجايىپ

غُــرُوب: پاتماق، پېتىپ كەتمــەك؛ كۈن پېتىپ كەتمەك، كۈن كىرىپ كەتمەك

غَــرُور: ئالدىماق؛ يالغان، ساختا؛ غۇرۇر، مەغرۇرلۇق؛ شۇمۇرىدىغان ئېغىز چايقايدىغان دورا

غُــرُور: ھىيلــە ــ مىكــىر ئىشلــەتمەك، ساختىپەزلىك قىلماق؛ يالغان، ساختا؛ ئۆزىنى چوڭ تۇتماق، مەنمەنلىك قىلماق

غــرَوِىّ: شىلىملىق؛ يىلىم خاراكتېرلىك، يېپىشقاق، يېپىشقاقلىق؛ شىلىم ھالەتتىكى

ــ ج غَرَوِيَّات: يىلىم، شىلىم

غَرَّى الْجِلْدَ أو غَيرَهُ: چاپلىماق، چاپلاپ قويماق، يەملەشتۇرمەك

غَرِىَ ـَ غَراءً و غَرًا بِهِ أوالشَّىْءِ: ئاشىق بولماق، كۆيۈپ قالماق، كۆڭۈل چۈشۈپ قالماق

غُرِىّ: قارىغۇلارچە ياخشى كۆرۈپ قالماق، رىشتە باغلىماق، ئايرىلغۇسى كەلمەسلىك

غَرِيب ج غُرَبــاءُ: يات ئادەم، يۇرتىدىن ئايرىلغان ئادەم، غېرىب، مۇساپىر؛ غەلىتە ئادەم

ــ فِى الْبَلَدِ أو بَيْنَ الْقَوْمِ: چەت ئەللىك ئادەم، ياقا يۇرتلۇق ئادەم

غَشْوَة: بوغچا، لىپاپا
غُشُوم: زالىم، زوراۋان، ئەزگۈچى، بۇلاڭچى
غَشِيَ الشَّيْءَ أو عَلَيْهِ: قاپلىماق، يۆگىمەك، ئورىماق
غَشِيَ ـَ غَشَيَانًا هُ أوالْمَكَانَ: مەلۇم جايغا يېتىپ كەلمەك
ـ غَشًا و غَشْيًا و غِشَايَةً هُ الأَمْرَ: جاپا-مۇشەققەتكە ئۇچرىماق، بەختسىزلىككە ئۇچرىماق
ـ غَشَيَانًا هُ بالسَّوْط: قامچىلىماق، دەررە ئورماق
ـ اللَّيْلُ: كېچە قاراڭغۇ بولماق
غُشِيَ، غُشْيًا و غَشَيَانًا و غَشْيَةً عَلَيْهِ: ھوشىدىن كەتمەك، ئايلىنىپ كەتمەك، بىھوش بولماق
غُشْي: ھوشىدىن كېتىش، ئايلىنىپ كېتىش، ھوشسىزلىنىش
غَشَيان: ھوشىدىن كەتمەك، ئايلىنىپ كەتمەك
غَشْيَة: بىھوش بولۇش، بىھوشلۇق
غَصَّ ـَ غَصًّا و غَصَصًا الْمَكَانُ: قىستاڭچىلىق بولماق، تىقىلما-تىقماق بولماق، قىستا ـ قىستاڭ بولماق
ـ الْماءِ أو الطَّعامِ: تۇرۇپ قالماق (كالغا)، قاپسلىپ قالماق
غَصَبَ ـِ غَصْبًا ه عَلَى الشَّيْءِ: زوراۋلۇق قىلماق، مەجبۇرلىماق، زورلىماق
ـ الشَّيْءَ: بېسىۋالماق، زورلۇق بىلەن ئىگىلىۋالماق
ـ الْمَرْأَةَ: باسقۇنچىلىق قىلماق، نومۇسىغا تەگمەك
ـ حَقًّا أو مَنْصَبًا: ھوقۇقىنى تارتىۋالماق
غَصْب: مەجبۇرلاش، زورلاش، ئىگىلىۋېلىش، تارتىۋېلىش
غُصَّة ج غُصَص: غەم-قايغۇ، خاپىلىق
غَصَص: (گالغا) تۇرۇپ قالماق، قاپسلىپ قالماق، كەپلىشىپ قالماق
ـ الْمَوْت: ئۆلۈم ئاچچىقى، ئۆلۈم غېمى
غُصْن ج غُصُون و أَغْصَان و غِصَنَة: دەرەخنىڭ شېخى، شاخ پۇتاقلىرى
غُصْنَة: ئىنچىكە پۇتاق، ئىنچىكە دەرەخ شېخى؛ بىر تال شاخ
غَضَّ ـُ غَضًّا و غَظاضًا وغَضاضَةً طَرْفَهُ أومِنْهُ أو بَصَرَهُ أومِنْهُ: كۆزنى پەسكە قارىتىماق، پەسلەتمەك، تۆۋەنلەتمەك؛ مەنسىتمەسلىك، كۆزگە ئىلماسلىق
ـ صَوْتَهُ أو مِنْهُ: پەسلەتمەك، پەسەيتمەك، تۆۋەنلەتمەك
ـ الشَّيْءَ: ئازايتماق، كېمەيتمەك
ـ مِنْهُ: چىقىم قىلماق، چۈشۈرمەك (باھا نەرقىنى)
ـ ـَ غَضاضَةً و غُضُوضَةً النَّباتُ: يۇمران بولماق، ئەۋرىشىم بولغان، يېڭى يوپۇرماق چىقارماق

غَزْل: ئاشق بولغۇچى، ياخشى كۆرگۈچى
غَزْل: ئېگىرمەك، ئەشمەك، توقماق
ـــ ج غُزُول: ئېگىرىش
ـــ السَّعَالَى: تاشپاچنا
غَزَلِيّ: ئاشىقلىق، مۇھەببەتلىك: لېرىكىلىق
غَزْو: ھۇجۇم قىلماق، زەربە بەرمەك: تاجاۋۇز قىلماق؛ يۇرۇش قىلماق، غازات قىلماق
غَزْوَة ج غَزَوَات: بىر قېتىملىق ھۇجۇم: غازات، ئۇرۇش
غَزِيْر ج غِزار: كۆپ، نۇرغۇن، مول
غَسَّالَة: كىر يۇغۇچى، كىر يۇيۇش ماشىنىسى: كىرئالغۇ
غَسَقَ ـِ غَسْقًا و غَسَقانًا اللَّيْلُ: قاراڭغۇ بولماق، قاراڭغۇ قاپلىماق
غَسَق: باش كېچىدىكى قاراڭغۇلۇق، ئاخشام تەرەپ
غَسَّلَ ةُ: پاكىزە يۇماق، ئەستايىدىللىق بىلەن يۇماق
غَسَلَ ـِ غُسْلاً الشَّيْءَ: يۇماق
غُسْل: يۇيۇش
غُسْل ج أَغْسَال: كىر يۇيۇش بۇيۇملىرى (سۇ، سوپۇن، كىر يۇيۇش تاختىسى، كىر پاراشوكى قاتارلىقلار)
غُسُول، غُسُول: كىر يۇيۇشقا لازىملىق نەرسىلەر (سۇ، سوپۇن، كىر يۇيۇش تاختىسى، كىر پاراشوكى قاتارلىقلار)
غُسَيِّل ج غُسَلَى و غُسَلاَء: يۇيۇلغان ياكى يۇيۇلۇپ بولغان كىيىم
غَسِيْلَة ج غَسالَى: ← غَسِيْل
غَشَّ ـُ غَشًّا ةُ: ھىيلە ئىشلەتمەك، ئالدامچىلىق قىلماق، خائىنلىق قىلماق
غَشّ: ئالدامچىلىق قىلماق، ساختىپەزلىك قىلماق؛ سۈپىتىستىمال قىلماق: ئاينىماق، مۇرتەت بولماق: تىلى توز دىلى بۇزۇق بولماق
غَشّ: ھىيلە-مىكىر، ئالدامچىلىق، ساختىلىق، ساختىلىق قىلماق
غَشَا ـُ غَشْوًا فُلانًا: مەلۇم كىشىنىڭ يېنىغا يېتىپ بارماق
غشاء ج أَغْشِيَة: مۇقاۋا، پەچەت، لىپاپا، كونۋېرت
غَشَائِيّ: پەردىلىك، قاپلىق، نېپىز پەردىلىك
غَشَّاش ج غَشَّاشَة: ئالدامچى، تىلى توزۇق دىلى بۇزۇق بولغۇچى: ئېغىپ كەتكەن، مۇقىم تۇرالماسلىق
غَشَام: زالىم، زوراۋان، ئەزگۈچى، بۇلاڭچى
غُشَاوَة: قاپ (ياستۇق قاتارلىقلارنىڭ)
غشاوَة: قاپ، لىپاپا: يۈزەك قېپى
غَشَّشَ ةُ: ئاسىلىق قىلماق، خائىنلىق قىلماق، ساتقىنلىق قىلماق
غَشَمَ ـُ غَشْمًا ةُ: زىيان يەتكۈزمەك، زۇلۇم قىلماق، ئەزمەك
ـــ ـِ غَشْمًا: يەڭگىللىك قىلماق، قالايمىقان ھەرىكەت قىلماق

فى ـ ذلك: ئۇنىڭ ئارىلىقىدا، ئۇنىڭ ئىچىدە، ئۇنىڭ ئىچىدە بولغاندا

غَضِير: بۈك- باراقسان، بولۇق؛ سۇلۇق، شىرنىلىك

غَضِيض ج أَغِضَّاء و أَغِضَّة: ئەۋرىشىم بولغان، يۇمران بولغان؛ يېپىيېڭى؛ گۈللەنگەن، راۋاج تاپقان

غَضِيضَة ج غَضَائِضُ: ← **غَضِيض**

غَطَّ ـُ غَطًّا الشَّيْءَ فى الْمَاءِ: سۇغا چۆكتۈرمەك، سۇغا پاتۇرماق، سۇغا پىشماق

ـ ـِ غَطِيطًا و غَطًّا النَّائِمُ: خورەك تارتماق

غَطَّ: چۆمدۈرمەك، چۆكتۈرمەك

غَطَا ـُ غَطْوًا هُ: يۆگىمەك، ياپماق، قاپلىماق

ـ الصَّوْتَ: ئاۋازنى پەسەيتمەك

ـ الدُّيُونَ: (قەرزنى) تۆلىمەك

غِطَاء ج أَغْطِيَة: ياپقۇچ؛ پەردە؛ قاپ؛ كىرلىك؛ قۇتا؛ كونۇپرت

ـ الرَّأْسِ: باش كىيىم، شەپكە

ـ الْمائِدَة: داستىخان

ـ السَّرِيرِ: كىرلىك، ئەدىيال

غَطَّاس: سۇغا شۇڭغۇغۇچى، غەۋۋاس؛ ياۋايى ئۆردەك

غِطَاس: خۇدانىڭ ئاشكارا بولۇش بايرىمى (خرىستىئاندا)

غِطَايَة: تېرە، نېپىز تېرە

غِطْرَاف ج غَطَارِيفُ و غَطَارِفَةُ: مەردانە، سېخىي بولغان (داھىي)؛ چىرايلىق سالاپەتلىك بولغان (ياش)

غَطْرَسَ: ھاكاۋۇرلۇق قىلماق، ئۆزىنى چوڭ تۇتماق

غِطْرِس ج غَطَارِسُ: مۇتەكەببۇر، ھاكاۋۇر، مەنمەنچى

غَطْرَسَة: تەكەببۇرلۇق قىلماق، ئۆزىنى چوڭ تۇتماق، گىدەيمەك

غَطْرَفَة: ھاكاۋۇرلۇق قىلىش، ئۆزىنى چوڭ تۇتۇش، دىمىغى ئۈستۈن بولۇش؛ ئۆزىنى قالتىس ھېسابلىماق

غَطَّسَ هُ فى الْمَاءِ: سۇغا چۆمۈلدۈرمەك، سۇغا شۇڭغۇتماق، سۇغا پاتۇرماق

غَطَسَ ـِ غَطْسًا: يۇيۇنۇش مۇراسىمىغا بارماق (خرىستىئاندا)

ـ فى الْمَاءِ: سۇغا شۇڭغۇماق

ـ الشَّيْءُ: پاتۇرماق، چۆكتۈرمەك

غَطْس: سۇغا چۆمۈلمەك، چۆكتۈرمەك؛ يۇيۇنۇش مۇراسىمى (خرىستىئاندا)

غَطَشَ ـِ غَطْشًا اللَّيْلُ: قاراڭغۇ قاپلىماق، ئاسمان قارىدىماق، كېچە قاراڭغۇ بولماق

غَطَش: كۆرۈش قۇۋۋىتى ئاجىز بولۇش

غَطِشَ ـَ غَطَشَاتْ عَيْنُهُ: كۆرۈش قۇۋۋىتى ئاجىز بولماق

غَطْش: گۇڭگا، قاراڭغۇلۇق

ـــ الشَّـبَابُ: جۇش ئۇرۇپ راۋاجلانماق، ئۆزلۈكسىز راۋاجلانماق، ئەۋج ئېلىشقا باشلىماق

ـــ ت الْمَـرْأَةُ: تېرىسى يۇمران بولماق، تېرىسى يۇمشاق بولماق

غَضَّ ج غِضَاض: تۆۋەنلىتىش، يۇمران، يۇمشاق؛ يېپىيېڭى؛ راۋاج تاپقان، گۈللەنگەن

بِـ ـــ النَّظَرِ عَنْ كَذا: ئېتىبار بەرمەسلىك، نەزەردىن ساقىت قىلماق

شَبَاب ـــ : تازا بىخلىنىۋاتقان ياشلىق، راۋۇرۇس يېتىلىۋاتقان ياشلىق مەزگىلى

غَضَار: ساپال لېيە، چىنە تەخسە

غَضَارَة: گۈللىنىش، راۋاج تېپىش، رونەق تېپىش؛ بايلىشات تۇرمۇش، راھەت

غَضَاضَة ج غَضَـائِضُ: يۇمران، يېڭى، يېپىيېڭى؛ پەسلەتمەك، چۈشۈرمەك؛ كەمچىلىك، نۇقسان

غَضَب: غەزەپلەنمەك، ئاچچىقلانماق، خاپا بولماق

غَضْب: ئاچچىقلانغان، غەزەپلەنگەن، خاپا بولغان

غَضِبَ ـَ غَضَـبًا و مَغْضَـبَةً عَلَيْـهِ: ئاچچىقلانماق، ئۈنىگىغا غەزەپلەنمەك

ـــ لَهُ: ئۈنىگىغا قارىتىپ تۇرۇپ ياشقىلارغا ئاچچىقلىماق

غَضْبَان ج غِضَاب وَ غَضْبَى وغُضَـابَى: ئاچچىقلانغۇچى، خاپا بولغۇچى، غەزەپلەنگۈچى

غَضْبَة: بىر قېتىم غەزەپلىنىش، بىر قېتىم ئاچچىقلىنىش

غُضْبِيّ م: غەزەپلەنگۈچى، ئاچچىقلانغۇچى (ئايال)

غُضَّـة ج غُضَـص: پەسكەش، رەزىل، ئىپلاس؛ كەمسىتىش، كەمسۈندۈرۈش

غَضَرَ ـِ غَضْرًا عَنْهُ: كۆزىنى ئۇزەلمەسلىك، مېھرىنى ئۇزەلمەسلىك

ـــ عَلَيْـهِ: كۆڭۈل بۆلمەك، غەمخورلۇق قىلماق، شەپقەت قىلماق

غَضُـرَ ـُ غَضَـارَةً: خاتىرجەم تۇرمۇش كەچۈرمەك، پاراۋانلىق تۇرمۇش كەچۈرمەك

ـــ النَّبَات: يۇمران يېشىل بولماق

غَضِرَ ـَ غَضَرًا و غَضَـارَةَ الْمَكَـانُ: گۈللەنمەك، راۋاج تاپماق، رونەق تاپماق؛ بۇك - باراقسان بولماق؛ بولۇق بولماق

غَضِر: بولۇق، باراقسان؛ سۈلۈق، شىرنىلىك

غُضْـرُوف ج غَضَـارِيفُ: ئەۋرىشىم؛ سۆڭەك؛ كۆمۈرچەك

غَضَّنَ الشَّـيْءَ: قورۇق چۈشمەك، قورۇق بولماق؛ قورۇق چۈشۈرمەك

غضَّن ج غُضُون: قورۇق، پۈرۈم، قاتلاق؛ قاتتىق ھارماق، قاتتىق چارچاپ كەتمەك

غَضُـوب: غەزەپلەنگەن، ئاچچىقلانغان، قاتتىق ئاچچىقلانغۇچى

غُضُوضَة: يېڭى، يېپىيېڭى

غُضُون ج: قورۇق، پۈرۈم، قاتلاق

ـــ فِي الشَّيْءِ: كىرمەك، چوڭقۇر كىرمەك
ـــ هُ فِي الشَّيْءِ: كىرگۈزمەك، قىستۇرۇپ كىرگۈزمەك
ـــ ـِ غَلاً و غَلَيْلاً صَدْرُهُ: كۆڭلىدە ئاداۋەت ساقلىماق، كۆڭلىدە ئۆچمەنلىك ساقلىماق
غُلّ ج أَغْلال و غُلُول: ئىشكەل، كىشەن، كويزا، تاقاق
ـــ : تەشنا بولماق، ئۇسساپ كەتمەك: ئۆمىد قىلماق
غِلّ: ئۆچمەنلىك، ئاداۋەت، نەپرەت
غَـلا ـُ غُلُوًّا و غَـلاءً: ئۆرلىمەك، كۆتۈرۈلمەك
ـــ بِالـدِّيْنِ: هەددىدىن ئېشىپ كەتمەك، هەددىدىن ئۆتكۈزۈۋەتمەك: مۇستەهكەم تۇرماق: قاتتىق ئىجرا قىلماق
ـــ السِّعْرُ: قىممەت بولماق، باها ئۆرلەپ كەتمەك
غَلاءٌ: باها ئۆرلەپ كەتمەك، قىممەتلىك بولماق
غَلّاب: غالىب، يېڭىلمەس، زەپەر قۇچقۇچى
غلاظَـة: قوپاللىق: يىرتىق بولماق، قوپال بولماق
غلاف ج غُلْف و غُلَف و غلافـات و أَغْلِفَة: غىلاپ: كونۇبرت، لىپاپ، قەغەز خالتا: يۇمشاق قاپ، نەپىس قاپ
ـــ الْقَلْبِ: يۈرەك قېپى
ـــ الْكِتاب: كىتاب مۇقاۋىسى
غلالَة ج غَلّائِـل: تېرە، نەپىس تېرە: ئىنچ كىيىم، رۇباشكا
غُلام ج غِلْمان و غِلْمَة و أَغْلَمَـة: ياش بىگىت: خىزمەتچى: غولام: ئەسكەر: بىشكا (شاهانىنا)
غُلامِيَّة: ياشلىق مەزگىل
غَلّايَة: قازان، پىشۇرۇش ئۈسكۈنىسى، ئاۋار
غَلَبَ هُ عَلَى غَيْرِهِ: غالىب قىلماق، باشقا بىراۋنىڭ ئۈستىدىن غالىب كەلتۈرمەك
غَلَبَ ـِ غَلْبًا و غَلَبَةً و مَغْلَبَةً و مَغْلَبًا و غُلُبًّى و غِلَبًّى و غُلْبَـةً و غَلابِيَـةً هُ أو عَلَيْهِ: غەلىبە قىلماق، بويسۇندۇرماق
ـــ : باشقۇرماق، كونترول قىلماق
ـــ عَلَيْهِ كذا: مۇتلەق كۈچ سالىق بولماق
غَلْـب: يەڭمەك، غەلىبە قىلماق: بويسۇندۇرماق
غَلْبـاءُ م: يېڭىلمەس، كۈچتۈڭگۈر، زەبەردەست
غَلَبَة: غەلىبە قىلىش، يېڭىش
غَلَّة ج غِلال: كىرىم، مەھسۇلات: ئۈيى، يەر ئىجارىسى قاتارلىقلاردىن كىرىم بولغان كىرىم
غُلَّة ج غُلَل: ئۇسساش، تەشنا بولۇش
غَلَس ج أَغْـلاس: تاڭ سەھەر ئالدىدىكى قاراڭغۇلۇق، تاڭ قاراڭغۇسى
غَلَّـطَ: يالغاندىن ياسماق، ئويدۇرۇپ چىقارماق، ساختىلاشتۇرماق

غَطْشَاءُ م: كۆروش قۇۋۇتىنى ئاجىز بولغۇچى
غَطَّى هُ أو الشَّيْءَ: يۆگىمەك، قاپلىماق، ئورىماق
غَفا ـُ غَفْوًا وغُفُوًّا: مۈگدىمەك، ئۇيقۇ باسماق: غەپلەتنە قالماق
غَفَّار: كەچۈرۈم قىلغۇچى، ناماياننى كەك قورساق، ئەپۇچان
غَفَّارَة ج غَفافيرُ: مۇراسىم كىيىمى (شەيخ، راھىبلارنىك دىنىي مۇراسىملاردا كىيىدىغان كىيىمى)
غِفَارَة: پەردە: ياپقۇچ، قاپ؛ يۇمىلاق شەكىللىك باش كىيىم
غَفَرَ الشَّيْءَ: يۆگىمەك، ئورىماق، ياپماق، قاپلىماق
غَفَرَ ـِ غَفْرًا الشَّيْءَ: ياپماق، يۆگىمەك
ـ غَفْرًا و غَفِيرًا و غَفِيرَةً و غُفْرَانًا ومَغْفِرَةً و غَفُورًا: كەچۈرۈم قىلماق، ئەپۇ قىلماق، كەچىلىك قىلماق
غَفَر: قاراۋۇل، كۆزەتچى، پوست
غُفْران: كەچۈرمەك، ئەپۇ قىلماق، مەغپىرەت قىلماق
ـ الْخَطَايا: خاتالىقىنى كەچۈرمەك
غُفْرَة: قاپ: ياپقۇچ: پەردە: قوتا
غَفَلَ هُ: غەپلەتنە قالدۇرماق: بىخەستەلىك قىلدۇرماق
غَفَلَ ـُ غُفُولاً و غَفَلاً وَ غَفْلَةً عَنْهُ: بىپەرۋالىق، دىققەتسىزلىك قىلماق، غەپلەتنە قالماق

غَفَل: غەپلەت، بىپەرۋالىق: سەلمقلاش
غُفْل ج أَغْفَال: كىلىپ چىقىشى پەس ئادەم: شەرتلىك بەلگىسى يوق: شەرتلىك بەلگىسى بولمىغان: بوش قالغان يەر: پىششىقلاپ ئىشلەنمىگەن خام مال
ـ مِنَ التَّارِيخ: يىل، ئاي، كۈن، يېزىلمىغان: يىل، ئاي، كۈنى خاتىرىلەنمىگەن
ـ مِنَ التَّوْقِيع: ئىمزاسىز بولغان، ئىمزاسىز
غَفْلان: پەرۋاسىز، بىخەستەلىك قىلغۇچى، غەپلەتنە قالغۇچى
غَفْلَة: غەپلەت، بىپەرۋالىق، سەل قاراش
عَلَى ـ : بايقالماسلىق، پەخەس بولماسلىق، دىققەت قىلماسلىق، ئېھتىيات قىلماسلىق
فِي ـ عَيْنٍ: كۆزنى يۇمۇم ئاچقىچە، ھەش - پەش دېگۈچە
عَلَى حِيْنِ ـ : ئۇشتۇمتۇت، تۇيۇقسىز، تاسادىپىي، توساتتىن
غَفْوَة: مۈگدىمەك: كىچىككىنە ئۇخلىۋالماق: بىر قېتىم مۈگدىمەك
غَفُور: ئىنتايىن كەك قورساق، ئىنتايىن ئەپۇچان
غَفِيَ ـَ غَفْيَةً و غَفًى: مۈگدىمەك، كىچىككىنە ئۇخلىۋالماق: ئۇيقا باسماق
غَلَّ ـُ غَلاًّ: كىشەن سالماق ياكى كويزا سالماق، زەنجىر كىشەن تاقاق سالماق

غَلْوَة ج غَلَوَات و غِلاَء: ناھايىتى يىراق، بەكمۇ يىراق

غُلُومَة: ياشلىق مەزگىل؛ جىنسىي ھېسسىيات

غَلَى الْقِدْرَ: قازاننى قايناتماق

ـــ السِّعْرَ: باھانى ئۆرلەتمەك

غَلَى ـِ غَلْيًا وغَلَيَانًا تِ الْقِدْرُ أوغَيْرُها: سۇ قاينىماق

ـــ الشَّرَانِقَ: پىلە غوزىسىنى بۇسلىماق، پىلە غۇزىسىنى قايناتماق

ـــ مِنْ الْغَضَبِ: غەزەپتىن تاشماق، غەزەپتىن قاينىماق

غَلْى: قاينىماق؛ جۇشقۇنلىماق

غَلَيَـــان: قاينىماق، قايناپ تاشماق، جۇشقۇنلىماق؛ قاينىغان

غَلِيْسِرِيْن: گىلىتسىرىن (دورا)

غَلِيظ ج غِلاظ: توك، قوپال، يىرىك

ـــ الرَّقَبَة: جاھىل، تەرسا، كاج

غَلِيْـــل ج غَلائِـــلُ: چاڭقاش، قاتتىق ئۇسساش؛ ئۆچمەنلىك، دۈشمەنلىك

غَلِيْلَة ج غَلائِلُ: سۇغا شۇڭغۇش كىيىمى

غَلِّيم: ئەركەك تاشپاقا

غَلِّيم: شەھۋانىي، شەھۋەتپەرەس

غَلْيُون ج غَلايِيْنُ: تۇرۇپكا، غاڭزا، چىلىم غاڭزىسى؛ يەلكەنلىك كېمە

غَمَّ ـُ غَمًّاهُ: ياپماق، قاپلىماق، پۇركىمەك؛ غەمگە سالماق، قايغۇرتماق

ـــ الْيَوْمُ: ھاۋا ئىنتايىن ئىسسىماق

غَمّ ج غُمُوم: غەم ـ قايغۇ؛ ئىسسىق بولغان، قاتتىق ئىسسىق بولغان، قاتتىق ئىسسىق

غُمَّ عَلَيْهِ الأَمْرُ: خىرەلەشمەك، تۇتۇقلاشماق، ئوچۇق بولماسلىق

غَما ـُ غَمْوًا الْبَيْتَ: ئۆي ئۆگزىسىنى ياپماق

غَمّـــاء: قويۇق بۇلۇت؛ غەم قىلىش، قايغۇرۇنتىش؛ بەختسىزلىك، بالايىئاپەت

غُمارَ، غُمارَة: بىر توپ ئادەم

غَمَّـــاز: قارماقنىڭ لەيلىگۈچىسى (بىلىق تۇتىدىغان)

ـــ السِّلاحِ النَّارِيِّ: تەپكە (قورالنىڭ)

غَمَّازَة الْخَدِّ: (مەڭزى) زىنىقى، زىنىق

غماض: مۇگىدەش، ئۇيقا بېسىش

غَمام: بۇلۇت

غَمامَة ج غَمائِم و غَمام: بىر پارچە بۇلۇت

غمامَة: ئېغىزدۇرۇق، كۆشۈك، چۈلۈك

غُمَّة ج غُمَم: غەم ـ قايغۇ، دەرت ـ ئەلەم

غَمَّدَ الشَّيْءَ: ياپماق، يۆگىمەك، ئورىماق

غَمَدَ ـُ غَمْدًا السَّيْفَ: غىلاپقا كىرگۈزمەك، غىلاپقا سالماق

ـــ الشَّيْءَ: يۆگىمەك، قاپلىماق، ئورىماق

ـــ : سانجىلىپ كىرمەك، شۇڭغۇپ كىرمەك

غِمْد ج أَغْماد و غُمُود: غىلاپ، قاپ

غَمَّرَ وَجْهَهُ: يۈزىگە زەپەر سۇۋىماق، يۈزىگە زەپەر سۈرتمەك

ـــ هُ: ئۇنىك خاتالىقىنى كۆرسىتىپ قويماق، خاتالاشتۇرماق

غَلط ج أَغْلاط: خاتا، غەلەت، ناتوغرا، سەۋەنلىك

غَلِطَ ـَ **غَلَطًا فى الأَمْـرِ**: خاتا قىلماق، خاتالاشماق

غَلْطَة ج **غَلَطَات**: بىر قېتىملىق خاتالىق، بىر قېتىم خاتا قىلماق

غَلَّطَ الشَّىْءَ: قوپاللاشتۇرماق، تومىلاشتۇرماق

ـــ **الْقَسَمَ**: قەسەمنى پۈختىلماق

ـــ **عَلَيْـهِ فى الْقَسَـمِ**: ئۇنىڭغا قارىتا قەسەمنى پۈختىلماق

غَلَظَ ـُ **غَلْظًا**: قوپاللاشماق، يېرىكلەشمەك، تومىلاشماق

غَلُظَ ـُ **غِلَظًا و غُلْظَـةً و غِلاظَـةً**: قوپاللاشماق، قاتتىقلاشتۇرماق، قېيىنلاشتۇرماق

غِلَظ: توم، قوپال، يېرىك، قوپال: ئەدەپسىز

غِلْظَة: توم، قوپال، يېرىك: تۇك، ئەدەپسىز: دۇشمەنلىك، ئۆچمەنلىك

فى ـــ : تومپايلىق، قارا قورساقلىق

غَلْغَل: تېز ماڭماق، ئىتتىك ماڭماق

ـــ فى الشَّىْءِ: كىرمەك، سىڭىپ كىرمەك

ـــ **الشَّىْءَ فى الشَّىْءِ**: قوشۇلۇپ كىرمەك، بىرلىكتە كىرمەك

غَلَّفَ الْكِتابَ أو نَحْـوَهُ: مۇقاۋىلىماق، قاپلىماق: كونۇرتقا سالماق: قەغەز خالتا ئەتمەك: غىلاپقا سالماق: (كونۇبرت) تۇپلىمەك

غَلَّفَ ـِ **غَلْفًا الشَّىْءَ**: قاپلىماق، ئورىماق، يۆگىمەك: مۇقاۋىلىماق: غىلاپقا سالماق، كىرگۈزمەك: (كونۇبرت) ئەتمەك

غَلَّقَ الْبابَ: ئىشىك ياپماق، ئەتمەك

ـــ **الأَزْرارَ**: تۈگمىنى ئەتمەك

ـــ **الـرَّهْنَ**: كۆرۈگە ياكى رەنگە قويغان نەرسىنىڭ پايدىسىنى ھەق تۆلەپ بېرىپ بىكار قىلماق

غَلَقَ ـِ **غَلْقًا الْبـابَ**: ئىشىك ئەتمەك، ئىشىك قۇلۇپلىماق

غَلَق ج **أَغْلاق** جج **أَغـالِيقُ**: ناقاق، دەم: ناقاق سالماق، قۇلۇپ سالماق، ناقسماق

غَلِقَ ـَ **غَلَقًـا الرَّهْنُ**: كۆرۈگە قويۇلغان نەرسىنىڭ ھەق تۆلەپ قايتۇرۇۋېلىش ۋاقتى ئۆتۈپ كەتمەك

غَلَق: چۈشىنىكسىز، مۇجمەل: سىرلىق

غَلَـمَ ـَ **غَلَمًـا و غُلْمَـةً**: ھېسسىياتى قوزغالماق، جىنسىي ھېسسىياتى قوزغالماق، شەھۋانىي نەپسى قوزغالماق

غَلَم: شەھۋانىي، شەھۋەتپەرەس

غُلْمَة: جىنسىي شەھۋەت، جىنسىي تەلەپ

غُلُـوّ: (دىنىي جەھەتتىن) ھەددىدىن ئاشۇرۇۋەتمەك: مۇبالىغىلەشتۇرمەك: جاھىللىق، نەرسالىق

غُلُـواء: ھەددىدىن ئاشۇرۇۋىتىش: جاھىللىق، نەرسالىق: مۇبالىغىلەشتۇرىۋىتىش

غَمْغَمَ الكَلامَ: غۇدۇڭشىماق، ئوچۇقىنى دېمەسلىك

غَمْغَمَة ج غَماغِم: غۇدۇڭشىش، غۇدۇراش: گەپنىڭ ئوچۇقىنى دېمەسلىك

غَمُقَ ـُ غَمَقًا الْمَكان: نەمخۇش بولماق، ھۆل بولماق، نەم بولماق

غَمِقَ ـُ غَمَقًا الْمَكانُ: نەمخۇش بولماق، ھۆل بولماق، نەم بولماق

غَمِق: نەمخۇش، ھۆل، نەم

غَمْلَج ج غَمالِيجُ: ئالا كۆڭۈللۈك قىلغۇچى، تەۋرىنىپ قالغۇچى، بىردە ئۇنداق بىردە مۇنداق بولغۇچى

غُمْلُوج ج غَمالِيج: ← غَمْلَج

غُمْنَة: ئۇپا ـ ئەڭلىك، ئۇپا

غَمُوس ج غُمُس: جاپا ـ مۇشەققەتلىك ئىش، ئېغىز ئىشىش

غُمُوض، غُمُوضة: مۇجمەل، چۈشىنىكسىز، ئېنىق ئەمەس

غُمُوقِيَّة: قېنىق رەڭ، توق رەڭ

غَمَى ـِ غَمْيًا الْبَيْتَ: ئۆگزىنى كۆممەك، ئۆگزىنى ياپماق

غَمْي: ئايلىنىپ كېتىش، ھوشىدىن كېتىش، بىھۇش بولۇش

غُمِيَ عَلَيْهِ: بىھوش بولماق، ھۇشسىز لانماق، ئايلىنىپ كەتمەك

غَمِيزَة: تۆھمەت، تۆھمەت چاپلاش: كەمچىلىك، ئەيىب، نۇقسان

غَناء: بايلىق، مول، تولۇق

غِناء: ناخشا ئېيتماق: ناخشا ئاۋازى

غِنائِيّ: ناخشا ئېيتىلغان، ناخشىلىق، لېرىكىلىق

غُناج: ناز قىلماق، ئەركىلىمەك، غىلجىڭلىماق

غَنّام: قويچى، پادىچى، قوي باققۇچى

غَنِجَ ـَ غَنْجًا: ئەركىلىمەك، ناز قىلماق: نازلانماق، غىلجىڭلىماق

غَنِج: نازلانغان، ئەركىلىگەن، غىلجىڭلىغان

غُنُج: ناز قىلىش، ئەركىلەش، غىلجىڭلاش

غَنِجَة: نازلانغۇچى: تۈلكە جادىگەر

غُنْدُر: تولۇپ تاشقان: تولغان، مول؛ سېمىز

غَنَّمَ هُ: مۇكاپاتلىماق، مۇكاپات بەرمەك

غَنَم ج أَغْنام و غُنُوم و أَغانِمُ: قوي (ئابىتراكت ئىسىم)

غَنِمَ ـَ غَنْمًا الشَّيْءَ: ئېرىشمەك، ئىگە بولماق: زورلۇق بىلەن ئىگە بولماق

ـ الفُرْصَةَ: پۇرسەتنى غەنىيمەت بىلمەك

ـ ـَ غُنْمًا و غَنْمًا و غَنِيمَةً و غُنْمانًا: غەنىيمەت ئالماق، غەنىيمەتكە ئېرىشمەك

غُنْم: ئېرىشىش، ئىگە بولۇش

ـ ج غُنُوم: غەنىيمەت: ساپ پايدا: ئولجا

غَنَّى الشِّعْرَ أو بِهِ: شېئىر ئوقۇماق، ناخشا ئېيتماق

ـ بِهِ: ماختىماق، مەدھىيىلىمەك

غَنِيَ ـَ غِنًى و غَناءً و غُنْيانًا: باي بولماق، مول بولماق

غَمَرَ ـُ غَمْرًا الْماءُ: سۇ بېسىپ كەتمەك
ـــ الْمَكانَ بِالْمـــاءِ: مەلۇم جاينى سۇغا باستۇرماق، سۇغا غەرق قىلماق
ـــ هُ بِمَغْرُوفِـــهِ وفَضْـــلِهِ: ئۇنىڭغا نەپ بەرمەك، ئۇنىڭغا پايدا بەرمەك
غَمُـــرَ ـُ غَمَـــارَةً الْمَـــاءُ: سۇ چەكسىز يامرىماق، سۇ بىپايان يامرىماق
غَمْر ج غِمار وغُمُور: كۆپ سۇ؛ دېڭىز؛ كەڭ، بىپايان؛ ئادەم توپى؛ تەجرىبىسىز، بىلىمسىز؛ قارا قورساق؛ سۇ بېسىپ كېتىش
غَمْرَة ج غَمَـــرات و غِمـــار وغُمَـــر: خاپىلىق؛ ئازاب، دەرت ـــ ئەلەم؛ زەپەر (دورا)
ـــ الأَحْداثِ: كۆپ، كۆپلەپ، قاتمۇقات
غَمْرات الـــمَوت: ئۆلۈم ئازابى، سەكرات
غَمَرَة: بىر بولاق، بىر باغلام (سەرەڭگە، ئوت ـــ چۆپ)
غَمَزَ ـِ غَمْزًا هُ: تەگمەك، سىلىماق، تېگىپ كەتمەك؛ چىمك تۆتماق، چىمك سقماق
ـــ الْقَناةَ: چىمك تۆتماق، چىمك قىسماق
ـــ به أو عَلَيْهِ: تۆھمەت قىلماق، بۆھتان چاپلىماق
ـــ هُ بالْعَيْنِ أوالْحاجِـــبِ: كۆز ئىشارىتى قىلماق
ـــ فى مَشْيِه: ئاقساپ ماڭماق
غَمْز: كۆز ئىشارىتى قىلماق، مەقسىتىنى كۆز بىلەن ئۇقتۇرماق
غَمْزَة ج غَمَزَات: ئىما ـ ئىشارەت؛ ئىشارەت قىلىش
غَمَّسَ أو غَمَس ـِ غَمْسًا الشَّىْءَ: سۇغا چۆمۈلدۈرمەك، سۇغا چۆكتۈرمەك، سۇغا پىشماق
ـــ السِّنانَ فى صَدْرِه: نەيزىنى كۆكرەككە سانجىماق
غَمْس: چۆكمەك، چۈشمەك؛ چۆمۈلمەك (سۇغا)
غَمَّضَ الْعَيْنَ: كۆز يۇماق
ـــ الْكَلامَ: سۆزنى مۇجمەل قىلماق
غَمُض ـُ غُمُوضًـــا الكَـــلامُ: مۇجمەل بولماق، چۈشىنىكسىز بولماق
ـــ ت عَيْنُهُ: ئۇيقۇ باسماق، مۈگدىمەك
غَمُضَ ـُ غُمُوضًا وغَمَا ضَةً الْكَـــلامُ: مەنىسى ئېنىق بولماسلىق، مۇجمەل بولۇپ قالماق
غُمْض: مۈگدەش، ئۇخلاش
غَمْضة عَيْنٍ: كۆزنى يۇمۇپ ئاچقۇچە، ھەش ـــ پەش دېگۈچە
غَمَطَ ـِ و غَمِطَ ـَ غَمْطًـــا النِّعْمَـــةَ: ياخشىلىقنى بىلمەسلىك، تۆزكورلۇق قىلماق، ۋاپاغا ـــ جاپا قىلماق
ـــ هُ: كۆزگە ئىلماسلىق، پەس كۆرمەك، مەنسىتمەسلىك
ـــ الْحَقَّ: ھەقىقەتكە كۆز يۇماق، ھەقنى ئىنكار قىلماق؛ ھەقىقەتنى بىلىپ تۇرۇپ يوشۇرماق

غَوِيَ ـِ غَوَايَةً: خاتا يول ماڭماق، نىشاننى يوقاتماق

غَـــوِيّ: مۇھەببەتنى ئۈزگۈچى: شەھۋەتپەرەس، شەھۋانىي

غَوِيث: ياردەم بويۇملىرى، ئىئانە بۇيۇملىرى

غَيّ ج غِيَات: ئازدۇرۇش: خاتالىق: نۇقسان، كەمچىلىك

غَيَّا الرَّايَـةَ: بايراقنى تىكلىمەك، بايراق چىقارماق

ـ الْغايَةَ: چېگرا بەلگىلىمەك: غايە ئېنىق بولماق، مەقسەت ئېنىق بولماق

غِيَاب: قاتناشماسلىق، ھازىر بولماسلىق

ـ الشَّمْسِ: قۇياشنىڭ كىرىپ كېتىشى

غِيابِيّ: بىۋاسىتە قاتناشمىغان، سىرتىدىن قاتناشقان

غِيَـــاث: قۇتقۇزۇش بۇيۇملىرى، ئىئانە بويۇملىرى

غِيَار: ئالماشتۇرۇش: ئۆزگەرتىش

قَطَع الـ ـ : دېتال (ئۈسكۈنىنىڭ)

غِيَاصَـــة: مەرۋايىتچىلىق، مەرۋايىتچىلىق كەسپى

غَيَّان: ئازغۇچى، نەپسى خاھىشىغا بېرىلگۈچى

غَيَّبَ هُ: يوشۇرماق: قاتناشتۇرماسلىق

غَيْب ج غُيُوب و غِياب: غايىپ، سەزگۈ ئەزا بىلەن بىلگىلى بولمايدىغان، يوشۇرۇن

عِلْم ـ : پالچىلىق، رەممالچىلىق

عَالِم الْ ـ : غەيىبىنى بىلگۈچى، غايىپىنى بىلگۈچى ئاللاھ

عالَم الْ ـ : غايىب دۇنيا، ئاخىرەت، ئۇدۇنيا

ـ اً و مَشْهَدًا: ئارقا ۋە ئالدى تەرەپ

غَيْبُوبَة: كۆز بىلەن كۆرگىلى بولمايدىغان، يوشۇرۇن: يوقسۇللۇق، كەمبەغەللىك: خىيال سۈرمەك، خىيالغا كەتمەك

غَيْبِيّ: مېتافىزىكا، مېتا فىزىكىلىق

غَيَّـــة ج غِيَّـــات: خاتالىق، كەمچىلىك، نۇقسان، يېڭىلىشىش

غِيَّة: خاتالىق، كەمچىلىك: ھەۋەس، خۇمار: ئىشتىياق، زوقى كەلمەك

ابْنُ ـ : ھارامزادە، ھارامدىن بولغان بالا

غَيْث ج غُيُوث و أَغْيَـــاث: يامغۇر: دەل ۋاقتىدا ياققان يامغۇر: بۇلۇت

غَيَّد: ئاجىز، زەئىپ،كۈچسىز، نازۇك: ئاسان سۇنۇپ كېتىدىغان: چۈرۈك، نازۇك: كېلىشكەن فىگورا

غَيِـدَ ـَ غَيَـدًا الْغُـلامُ: زىلۋا بولماق، سالاپەتلىك بولماق

غَيْراءُ م: زىلۋا، نازۇك ۋە كېلىشكەن قامەت

غَيَّرَهُ: ئۆزگەرتمەك، ئالماشتۇرماق

غَيْر: باشقا، ئەمەس، ... دىن سىرت، ... دىن باشقا، يوق

و ـ ذلِكَ: قاتارلىق

لا ـ : پەقەت، پەقەتلا

ـــ بالْمَكان: جايلاشماق، تۇرۇنلاشماق
ـــ به عَنْ غَيْرِه: ... تولۇق بولماق
غَنِيَ ج أَغْنِيَاء: باي، پۇلدار؛ مال ـ دۇنيا ئىگه بولغان
ـــ عَنْـــه: بىھاجەت بولماق، ئېھتىياجسىز بولماق
ـــ عَنِ الْبَيَـــان: چۈشەندۈرۈش ھاجەتسىز، ئۆزلۈكىدىن مەلۇم
غِنىً: باي؛ بايلىق؛ مول ـ تولۇق
غُنْيَان: بايلىق، مال ـ دۇنيا؛ تولۇق
غُنْيَة: بايلىق؛ بىھاجەتلىك؛ مەمۇرچىلىق
غَنِيمَة ج غَنَائِم: غەنىمەت، ئولجا؛ ساپ پايدا
ـــ بارِدَة: ئاسان قولغا كېلىدىغان غەنىمەت
غَهِبَ ـَ غَهْبًا عَنْهُ: ئېتىبارسىز قارىماق، سەل قارىماق، مەنسىتمەسلىك
غَوائِلُ ج: بالايىئاپەت، بالا ـ قازا
غُوَاث: ياردەم، ئىئانە
غَوارِبُ الْبَحْرِ: دېڭىز دولقۇنى
غَـــوَاص: غەۋۋاس، سۇغا شۇڭغۇغۇچى؛ مەرۋايىت، سۇزۇش ئىشچىسى؛ سۇ قوشى
غَوَّاصَـــة: سۇ ئاستى كېمىسى؛ قارا سۇ توخۇسى
غَوَايَـــة ج غَيَّـــات: خاتالىق، نۇقسان، يېڭىلىشىش
غَوْث: ياردەم قىلماق، ياردەم بەرمەك؛ ئىئانە بۇيۇملىرى

الـ ـُـ : قۇتقۇزۇش سىگنالى (SOS)
غُـــوْر: تېگى، ئاستى، تېگى ـ تەكتى؛ چوڭقۇر، چوڭقۇرلۇق
غُورِلِّي، غُورِيْلاً: چوك ئورانگوتان (جانلىق)
غَوَّصَ هُ: چۆكتۈرمەك، چۆمۈلدۈرمەك
غَوْص: سۇغا چۆمۈلۈش، سۇغا چۆكۈش
غَوَّطَ الْبِئْرَ: قۇدۇقنى چوڭقۇرلاتماق
غَوْط ج غُوط و أَغْـــواط و غِيَـــاط و غِيْطان: ئويمان يەر
غُوط: چوڭقۇرلۇق؛ چوڭقۇرلۇق دەرىجىسى
غُوطِيّ: غۇتلۇق ئادەم، غوت شەھەرلىك ئادەم (سۇرىيەدىكى بىر شەھەرنىڭ ئىسمى)
خَطَّ ـــ : خەت شەكلى، توم قارا خەت
عُقْد ـــ : ئۇچلۇق ئەگمە
غَوْغاء: لۇكچەك، سالپا ـ سايات ئادەم، ۋاراڭ ـ چۇرۇك؛ جەمئىيەت داشقاللىرى
غُوْل ج أَغْوال و غِيْلان: جىن ـ شايتان؛ ئازازۇل؛ چوك ئورانگوتان
غُولَـــة: چوك ئاتا ئورانگوتان؛ بالىلار چۆچەكلىرىدىكى ئالۋاستى
غَـــوِيّ هُ: ئازدۇرماق، يولدىن چىقىرىۋەتمەك
غَوَى ـِ غَيًّا و غَوايَةً: خاتا يول ماڭماق، نىشانسىز ماڭماق؛ ئەس ھوشىنى يوقىتىشقا ئۇچرىماق
ـــ هُ: ئازدۇرماق، قۇتراتماق

ف ـ الفاء

ف (فـاء): ئەرەب تىلى ئېلىپبەسىنىڭ جەدۋىلىدىكى 20- ھەرپ بولۇپ، ئەبجەد ھېسابى بويىچە «80» نى بىلدۈرىدۇ.

ف بولسا قىدان (يەر ئۆلچەم بىرلىكى) نىڭ قىسقارتىپ يېزىلىشى بولىدۇ.

فَ: ئالدى قوشۇلغۇچى قوشۇمچە بولۇپ كېلىپ تۆۋەندىكىدەك مەنىلەرنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ: «شۇنىڭ بىلەن، شۇنداق قىلىپ»: «ئاندىن، ئۇنىڭدىن كېيىن»، «ئۇ ھالدا، ئۇنداق بولسا، ئەمسە...». يەنەئۇنىڭ تۆۋەندىكىدەك ئاساسلىق ئىشلىتىش ئۇسۇللىرى بار:

1. باغلىغۇچى بولۇپ ئىلگىرى ـ كېيىنلىك تەرتىپىنى بىلدۈرىدۇ. مەسىلەن:

ذهب الى المدرسة فدخل الى مكتبة

2. سەۋەب ۋە نەتىجىنى بىلدۈرىدۇ. مەسىلەن:

درس فنجح، لا أزورك فتهنني، أدرس فتنجح

3. ئەگەشمە جۈملىنىڭ ئالدى تەرىپىتە شەرت باغلىغۇچى قوشۇمچى بولۇپ كېلىدۇ. مەسىلەن:

إن كنت تجتني فانبعني

4. ئالدىدا تۇرغان ئايرىم جۈملىنىڭ باشلىنىشى بولىدۇ. مەسىلەن:

يقول له كن فيكون

5. ئارتۇق قوشۇمچە بولۇپ كېلىدۇ:

مەسىلەن: أخوك فلاتهمله

فَاءَ ـِ فَيْئًا: جاۋاب قايتۇرماق

ـــــ الظِّـلُّ: سايە ئۆزگىرىمەك، كۆلەڭگە ئۆزگىرىمەك

ـ إِلَيْهِ: قايتىپ كەلمەك

ـ الْغَنِيمَةَ: غەنىيمەت دەپ قارىماق

فائب: ئۆتۈپ كەتكەن. ۋاقتىدا ئورۇنلانماي ئۆتۈپ كەتكەن

فُؤَاد ج أَفْئِدَة: يۈرەك. قەلب. كۆڭۈل: ئەقىل، زېھىن، ئىدراك

فائدة ج فَوَائِدُ: پايدا. مەنپەئەت. مەسىلە

ـ الْمَالِ: ئۈسۈم. جارىمە

فـائر: قايناپ تاشقۇچى؛ قايناپ تا كۆپۈك چىقارغان، ماغراپ چىقارغان

فـائز: غەلىبە قىلغۇچى؛ مۇۋەپپەقىيەتلىنىش

ـَ أَنَّ ... :بىراق، ئەمما، لېكىن

ـَ مَرَّةً: بىر قېتىم ئەمەس كۆپ قېتىم

غَيْران ج غُيارَى: كۈنلەمچى، قورىغۇچى؛ قىزغىن

غَيْرَة: كۈنلەش، قورۇش؛ قىزغىنلىق

غِيْرَة ج غِيَر: قىزغىنلىق؛ ئۆزگەرتىش؛ ئىسلاھ قىلىش

غَيْرَى ج غَيارَى و غُيُر ومَغايِيرُ: ← غَيْران

غَيْرِيّ: شەخسىيەتسىز، باشقىلارنىڭ ئويلايدىغان ئادەم

غَيْرِيَّة: شەخسىيەتسىزچىلىك

غَيَّضَ الْماءَ أوالثَّمَنَ: سۇ قۇيماق، سۇ تۇتماق؛ باھاسىنى پەسلەتمەك

غَيْض: چۈشۈپ كەتكەن بالا؛ تولۇق يېتىلمىگەن بالا؛ ئاز مىقدار

غَيْضَة ج غِياض و أَغْياض: بىر قېتىملىق سۇغۇرۇش؛ بىر قېتىم سۇ تۇتۇش؛ ئورمانلىق؛ باراقسان ئورمانلىق؛ ئورمانلىق ۋە سۇلۇق جاي

غَيْط ج غِيْطان: ئېتىزلىق؛ دالا؛ تۆۋەن؛ كەڭكەتكەن تۈزلەڭلىك

غَيْطانِيّ: پومېشچىك، يەر ئىگىسى، يېزا ئىگىلىك مەيدان خوجايىنى

غَيَّظَ هُ: ئاچچىقلانماق، غەزىپىنى قوزغىماق

غَيْظ: غەزەپلىنىش، ئاچچىقلىنىش

غَيْل: ھامىلىدار ئايالنىڭ سۈتى

غِيلَة: ئالدىماق، ئالدامچىلىق قىلماق، ھىيلە ـ مىكىر ئىشلەتمەك

قَتَلَهُ ـ : يوشۇرۇن ئۆلتۈرمەك، سۇيىقەست بىلەن ئۆلتۈرمەك

غَيَّمَ ت السَّماءُ: بۇلۇت قاپلىماق

غَيْم: بۇلۇت قاپلاش، تۇتۇق بولۇش

ـ ج غُيُوم: بۇلۇت، قارا بۇلۇت

غَيْمَانُ: تەشنا بولغان، چاڭقىغان

غَيْمَة: (بىر توپ) بۇلۇت، قارا بۇلۇت

غَيْمَى م: تەشنا بولغان، چاڭقىغان

غَيْهَب ج غَيَاهِبُ: قاراڭغۇ

ـ مِنَ الْخَيْلِ أواللَّيْلِ: قاپقارا، تۇم قارا؛ قاراڭغۇ، قاراڭغۇلۇق

غُيُوب: ھازىر بولماسلىق، قاتناشماسلىق؛ (قۇياش) كىرىپ كەتمەك

غَيُور ج غُيُر: كۈنلەمچى، قورىغۇچى؛ قىزغىن

فـــاجِر ج فَجَـــرَة و فُجَّـــار: زىناخور، پاھىشۋازلىق؛ پاسىق، گۇناھكار

فاجِرَة: بۇزۇق ئايال، جالاپ

فـــاجِع: كىشىنى ئازابلىغۇچى، كىشىنى رەنجىتكۈچى، دەرت ئەلەمگە سالغۇچى

فاجِعَـــة ج فَواجِـــعُ: ھادىسە، ئاپەت؛ كۆڭۈلسىزلىك؛ پاجىئە، مۇسىبەت

فاجُور: زىناخور، پاھىشۋاز؛ گۇناھكار، پاسىق

فَاحَ ـُ فَوْحًا و فَوَحانًا و فُؤُوحًا الْمِسْكُ أو نَحْوُهُ: خۇش پۇراق چاچماق، خۇش پۇراق سەپمەك

ـــ ـِ فَيْحًا و فَيْحانًا الشَّيْءُ: كەڭ بولماق، كەڭ ـ كەڭرى بولماق

ـــ تِ الرَّائِحَةُ: خۇش پۇراق تارالماق

فاحِش: ھەددىدىن ئاشقان؛ بىمەنە؛ يامان، سەت

فاحِشَة ج فَواحِشُ: پاھىشە ئايال، جالاپ؛ بىمەنە سۆز، يامان گەپ

فاحِص: تەكشۈرگۈچى، ئاختۇرغۇچى

فاحِم: قاپقارا، توم قارا

فاخِتَة ج فَوَاخِت: پاختەك (قۇش)

فاخَرَهُ: پەخىرلەشمەك، ئىپتىخارلاشماق

فـــاخِر: پەخىرلەنگۈچى، پەخىر قىلغۇچى؛ ئېسىل ياش، مۇنەۋۋەر

فاخُورَة ج فَواخِيرُ: ساپال قاچا زاۋۇتى، چىنە زاۋۇتى

فَأَدَ ـَ فَأْدًا هُ: ئۇنىڭ يۈرىكىگە تەگكۈزمەك، يۈرىكىگە نىشانلاپ ئاتماق

ـــ هُ الْخَـــوْفُ: قورقۇنچ سالماق، پوپوزا قىلماق

ـــ اللَّحْمَ فِي النَّارِ: كاۋاپ قىلماق

فَادَ ـِ فَيْدًا لَهُ فائِدَةً: پايدا ئالماق، پايدىغا ئېرىشمەك، پايدىغا ئىگە بولماق

فاد (اَلْفـــادِي) ج فَـــداة: ئۆزىنى پىدا قىلغۇچى، پىدائىي

ـــــ: خىرىستىئان مۇرىتغا نىسبەتەن خىرىستىئان دىنىنىڭ خۇدانىڭ نامى «دۇنيانى قۇتقازغۇچى خۇدا»

فَئِدَ ـَ فَـــأْدًا و فَئِـــدَ ـَ فَـــأَدًا: يۈرەك كېسىلىگە گىرىپتار بولماق، يۈرەك كېسىلى بولماق

فادِح: ئېغىر، قىيىن؛ ھەددىدىن ئارتۇق

فادِحَة ج فَوادِحُ: بالايىئاپەت، مۇسىبەت، ھادىسە

فادِم ج فَوادِمُ: تىك سىزىق، ۋېرىتكال سىزىق

فَادِن ج فَوادِنُ: تىك سىزىق، ۋېرتىكال سىزىق

فَـــادَى هُ: ئۇنىڭ جىسمانىيەتنى قۇتۇلدۇرۇشقا رۇخسەت قىلماق؛ ئۇنى سېتىۋالماق

فَارَ ـُ فُوارًا و فَوَرانًا و فُؤُورًا تِ الْقِدْرُ: قاينىماق، قازان قاينىماق

ـــ الْمَاءُ: سۇ ئېتىلىپ چىقماق

فـائض: ئېقىن؛ راۋان؛ ئاققۇچى؛ كۆپ، مول؛ ئېھتىياجىدىن ئېشىپ قالغان

فـائق ج فَوَقَـة: ئۆستۈنلۈك قازانغۇچى؛ ئۈستۈن

ـ **الْحَـدّ:** ھەددىدىن ئۆتۈپ كەتكەن، ھەددىدىن ئارتۇق

ـ **الْحَصْر:** چەكسىز بولغان، چەكلىمگە ئۇچرىمىغان

ـ **الطَّبِيْعَة:** تەبىئەتتىن ھالقىپ كەتكەن، تەسەۋۇر قىلغىلى بولمايدىغان

ـ **الْوَصْـف:** تەسەۋۇر قىلىش مۇمكىنچىلىكى بولمىغان، تەسەۋۇر قىلغىلى بولمايدىغان

فَاتَ ـُ فَوْتًا و فَوَاتًـا: ئۆتۈپ كەتمەك؛ ئۆتمەك

ـ **الأَمْرُ:** ۋاقتى ئۆتۈپ كەتمەك؛ خاتىمە بەرمەك، ئاياغلاشتۇرماق، تاماملىماق

ـ **هُ الأَمْـرُ:** قولدىن كەتكۈزۈپ قويماق، قولدىن بېرىپ قويماق

فَتَة ج فُتُون: تائىپە، جامائە، گۇرۇھ؛ تەبىقە، قاتلام؛ تۈر، خىل

فاتَحَ فُلانًا بالأَمْرِ أوفيـه: ئالدى بىلەن سۆزلىمەك، ئالدى بىلەن ئېغىز ئاچماق

فاتِح ج فَتَحَـة: ئاچقۇچى، باشلىغۇچى؛ بويۇندۇرغۇچى، ئىشغالىيەتچى؛ ئاچ سۇس رەڭ

فاتِحَة ج فَـواتِحُ: دەسلىپى، باشلىنىشى، ئاۋۋالقىسى

ـ **الْكِتاب:** كىتابنىڭ باشلىنىشى، كىرىش سۆز

الْ ـ: سۈرە فاتىھە (قۇرئاننىڭ باشتىكى سۈرىسى)

فاتِر: ئىلمان، يىلمان؛ ئىسسىقمۇ ئەمەس سوغۇقمۇ ئەمەس بولغان

ـ **مِنَ الْماءِ:** ئىلمان سۇ، يىلمان سۇ

لِقاء ـ: سوغۇق ئۇچرىشىش

فاتِـك ج فُتّـاك: قاتىل، جاللات؛ جان ئالغۇچى

فـاتِن ج فُتّـان: ئادەمنى ئازدۇرىدىغان، قايمۇقتۇرىدىغان؛ جەلپ قىلىدىغان، قىزىقتۇرىدىغان

فاتُورَة: ئىسپوت، تالون؛ ئۇلگە، نۇسخا، ئەۋرىشكە

ـ **الْحِسـاب:** ئىسپوت، تالون؛ ھېساب ئىسپوتى، ھېساب دەپتىرى

ـ **صُورِيَّة:** خام چوت تالونى، باھا تالونى

فاتِيكان: ۋاتىكان (شەھەر ئىسمى)

فاثُور: مەرمەرتاش جوزا

فاجَـأَهُ: تۇيۇقسىز ھۇجۇم قىلماق؛ ئۇشتۇمتۇت يېتىپ كەلمەك

فـاجِيء: تۇيۇقسىز بولغان، ئۇشتۇمتۇت يېتىپ كەلگەن، تاسادىپىي بولغان

فاسق ج فَسقة و فُسّاق: پاسىق، گۇناھكار؛ زىناخور؛ گۇمراھ، توغرا يولدىن ئاداشقۇچى

فاشَ ـِ فَيْشًا: ئۆزىنى چوڭ تۇتماق، مەنمەنلىك قىلماق، ھاكاۋۇرلۇق قىلماق، مۇتەكەببۇرلۇق قىلماق

فَاشِسْتِيّ: فاشىست، فاشىستىزملىق، فاشىستىسزمچە

فاشِسْتِيَّة: فاشىستىسزم، فاشىستىك تۈزۈم

فاشٍ (اَلْفاشِي): تاراپ كەتكۈچى، تارىغۇچى، يېيىلىپ كەتكۈچى

فَاشِي: فاشىستىسزملىق، فاشىستىسزمچە؛ فاشىستىسزم تەرەپدار

فاشِيَة: تارقىلىپ كەتكەن ئۇلاغ، تارىلىپ كەتكەن چارۋا

فاشِيَّة: فاشىستىسزم

فاشِيْسِت: فاشىستىسزم ، فاشىستىك، فاشىستىسزم تۈزۈمى

فاصَلَ شَرِيكَهُ: ئايرىلماق، ھەمراسى بىلەن خۇشلاشماق

فاصِل ج فَواصِلُ: توسما، توسما تام؛ ئايرىلىپ تۇرغۇچى؛ ھەل قىلغۇچى، كەسكىن

فَاصِل ج فَواصِلُ: تىنىش بەلگىسى پەش (،)

ـ مَنْقُوطَة: ئايرىش تىنىش بەلگىسى (؛)

فاصُولِيا ، **فاصُولِيَه**: يېسى پۇرچاق

فاضَ ـ فَيْضًا الإناءُ: تولماق، لىقمۇلىق بولماق

ـ فَيْضًا و فُيوضًا تْ نَفْسَهُ: ئۆلمەك، ھالاك بولماق

ـ فَيْضًا و فَيَضانًا و فُيوضًا و فُيوضَةً و فَيْضُوضَةً السَّيْلُ: سۇ تاشماق، سۇ يامراپ كەتمەك

ـ السَّائِلُ: تاشماق، سۇ تاشقىن بولماق

ـ الشَّيْءُ: كۆپ بولماق، تولۇق بولماق، مول بولماق

فاضٍ (اَلْفاضِي): قولى بوش ئادەم، بوش، قۇرۇق

فاضِح: رەسۋا ئىش، كىشىنىڭ يۈزىنى تۆكىدىغان ئىش

ـ مِنَ الأَفْعالِ: رەسۋا قىلمىش؛ بۇزۇق ئىش، ئىپلاس ئىش

فاضِل ج فُضَلاءُ: پەزىلىتى بار كىشى؛ پەزىلەتلىك ئادەم؛ ئارتۇقچە بولغان، زىيادە بولغان

فاضِل ج فَواضِلُ: پەرق، قالدۇق؛ ئېشىپ قالغان نەرسە، ئېھتىياجىدىن ئارتۇق

فاضِلَة ج فَوَاضِلُ: كۆرسەتكەن خىزمەت، ئۇتۇق؛ تۆھپە؛ ئېسىل پەزىلەت

فَاطِر: ئىجاد قىلغۇچى، ياراتقۇچى؛ ئىپتار قىلغۇچى؛ روزا تۇتمىغۇچى، پەرھىزنى بۇزغۇچى

فاطِس: ياپىلاق بۇرۇن، شىر بۇرۇن

فاطِمَة: فاتىمە (مۇھەممەد ئەلەيھىسالامنىڭ قىزى)؛ فاتىمە (ئايال كىشىنىڭ ئىسمى)

ـــ الْعِرْقُ: تومۇر كىكەيمەك، بومۇر كۆيمەك
ـــ فائِرَةُ: غەزەپلەنمەك، ئاچچىقلانماق
ـــ فُوارًا و فَوَرانًا المسْكُ: خۇش پۇراق چاچماق، خۇش پۇراق تارقالماق
فَأْر ج فِئْران و فِئَرَة و فُؤَر: چاشقان
ـــ الْخَيْل: ئاغمىخان
ـــ الْغَيْط: ئېتىز چاشقىنى، قارىغۇ چاشقان
سُمّ الـــ: چاشقان ئۆلتۈرىدىغان دورا
فَار: چاشقان
فارّ: قاچقۇن؛ يۈگۈرگۈچى: قاچقۇن ئەسكەر
فـــارِح: خۇشال بولغۇچى، شاد- خورام بولغۇچى
فارِس: پارس، ئىرانلىق
ـــ ج فُرْسان و فَـــوارِس: ئاتلىق، ئات ئۈستىـــى: قەھرىمان، ئەزىمەت، باتـــۇر، چەۋەندار
فارِسِيّ: پارسلىق، پارسلىق ئادەم، ئىرانلىق ئادەم: ئاتەشپەرەس مۇرىتى
الْـــ ةُ: پارسچە، پارس تىلى: ئوتپەرەس دىنى
فارِط ج فُرّاط: ئالدىدا ماڭغۇچى، بىرىنچى بولغۇچى
فارِع: ئېگىز: ئۇزۇن
فَارِغ: بوش، قۇرۇق، بىكار بولغان
اَلْـــ: (تـاۋار مالىنىـــك) قـاپ ئېغىرلىقـى، بولاق ئېغىرلىقى

فَـــارَقَ: ئايرىلماق: مەلـۇم كىشـى بىلـەن خوشلاشماق، مۇناسىۋەتنى ئايرىماق
ـــ الْبَلَـــدَ: ئايرىلماق، خۇشلاشماق (مەلۇم جايدىن)
فارِق ج فُرّاق: ئايرىغۇچى، پەرق ئەتكۈچى، بەرقلەندۈرگۈچى: ئالاھىدىلىك
فارِقة ج فوارق: ← فَارِق
فارَنْهَيْت: .فارىنگبيت تېرمومېتىرى
فارِه ج فُرُه و فُرَّهَة و فَرْهَـــة و فُـــرُه: پىشقان، ئەپچىل، چاققان، چىۋەر: ئەقىللىق بولغان، چېچەن بولغان
فارُوق: تەمتىرىگۈچى، ھودۇققۇچى: دانالىق بىلەن توغرا ھۆكۈم قىلغۇچى
الْـــ: دانا ئۆمەر (ئىككىنچى خەلىپىنىڭ لەقىمى)
فارُوقَة: قورقۇنچاق، توخۇ يۈرەك، يۈرىكى يوق
فازَ ـُ فَوْزًا و مَفازًا و مَفازَةً بالشَّيْءِ
ـــ مِنَ الشَّرِّ: غەلىبە قىلماق، يەڭمەك
ـــ: ئىگە بولماق، ئېرىشمەك، مۇيەسسەر بولماق
فازِلِيْن - فازِيْلِين: ۋازىلىن
فَأْس ج أَفْؤُس و فُؤُوس: پالتا
فَا س: فاس شەھىرى (ماراكەشتە)
فاســـد: بۇزۇق، چېرىك، بۇزغۇنچى: چۈشكۈنلەشكەن، چۈشكۈنلەشكۈچى

فَـــاوَضَ هُ فى الأَمْـــرِ: سۆھبەتلەشمەك، پاراڭلاشماق، مەسلىھەتلەشمەك

فَبْرَايِرُ: فېۋرال، (رىم كالېنداری 2 ـ ئاي)

فَـــتَّ ـُ فَتًّـــا الشَّـــيْءُ: پارچىلىماق، ئۇششاقلىماق

ـــ فى ساعده: ئاجىزلاتماق، زەئىپلەشتۈرمەك

ـــ فى عَضُـــدِهِ: ئۇنىڭ كۈچىنى چېچىۋەتمەك، ئۇنىڭ ياردەمچىسىنى تارقىتىۋەتمەك

فَتّ: شورپىغا چىلىغان نان

فَتِيءَ ـَ فَتْأً عَنْ كَذا: توختىتىپ قويماق، توختىتىپ دەم ئالدۇرماق

ما ـــ يَفْعَلُ: ئاۋۋالقىدەكلا، ئىلگىرىكىدەكلا، ئۆز پېتى، يەنىلا شۇنداق (كَانَ تۈرىدىكى پېئىللار)

فَتاة ج فَتَيات و فَتَوات: كىچىك قىز، ياش قىز: ئايال خىزمەتچى، ئايال مالاي

فَتّاء: ياشلىق مەزگىل، ياشلىق

فُتان: ئۇششاق، پارچە

فَتّاح: ئاچقۇچى، باشلىغۇچى

الْ ـــ: بەندىلەرگە رەھمىتى ۋە شەپقەت ئىشىكىنى كەڭ ئاچقۇچى الله

ـــ الفَأْل: پالچى، پال سالغۇچى

فَتّاحَة: (بوتۇلكا قاتارلىقلارنىڭ ئېغىزىنى) ئاچىدىغان سايمان، ئېغىز ئاچقۇچ

فَتّاش: تەكشۈرگۈچى، ئاختۇرغۇچى، تەپتىش

فَتّـــاك: ئادەم ئۆلتۈرۈشكە خوردا بولۇپ كەتكۈچى، قانخور جاللات

فَتّال: يىپ ئىگىرىگۈچى ئىشچى

فتالَة: يىپ ئىگرىش كەسپى

فَتّـــان ج فَتَـــانِينُ: ئازدۇرغۇچى، قايمۇقتۇرغۇچى؛ شەيتان

فَتَّتَ الشَّيْءَ: ئۇششاقلىماق، پارچىلىماق، ئۇۋىماق

فَتَّحَ الشَّيْءَ: ... نى ئاچماق

فَتَحَ ـــ فَتْحًا الشَّيْءَ: ئاچماق

ـــــ هُ: ئاچماق؛ ۋۇجۇدقا كەلتۈرمەك؛ گۈللەندۈرمەك

ـــ الْقَناةَ: قانال ئاچماق، قانال قازماق

ـــ الأَزْرارُ: يەشمەك، ئاچماق

ـــ عَلَيْهِ: ئىلھام بەرمەك، رىغبەتلەندۈرمەك؛ چېچەكلىمەك

ـــ: باشلىماق، كىرىشمەك

ـــ الْبِلادَ: ئىشغال قىلماق، فەتھى قىلماق

ـــ لَهُ قَلْبَهُ: ئۇنىڭغا قەلبىدىكى سۆزلەرنى ئېيتماق

فَـــتْح: ئاچماق، ئېچىپ قويماق؛ ئەرەب تىلىدىكى قىسقا سوزۇق تاۋۇش (ـَ)

ـــ ج فُتُوح: غەلىبە، نۇسرەت، غالىبىيەت

ـــ الْبَخْت: پال ئاچىماق، رەم سالماق

فَتْحَـــة ج فَتَحَـــات: بىر قېتىم ئاچماق؛ يوچۇق، تۆشۈك؛ كىچىك دېرىزە، ھاۋادان؛ خەندەك، ئازگال؛ قىسقا سۈزۈق تاۋۇش فەتھە (ـَ)

فَتْحَة ج فُتَح: كامار، تۆشۈك، سۈڭگۈچ

فَتَّرَ الْماءَ: سۇنى ئىسسىتماق

ـــ هُ: پەسەيتمەك، تۆۋەنلەتمەك، ئاجىزلاتماق

فـــاطِمِيّ: فاتىمـه سۇلالىسىنىڭ؛ فاتىمـه سۇلالىسىنىڭ ئادىمى

فاطِن ج فُطُن: زېرەك، چېچەن، هوشيار، ئۆتكۈر

فَاظَ ـِ فَيْظًـا و فَيَظَانًـا و فُيُوضًـا و فَيْظُوظَةً: نەپەس ئۈزۈلمەك، ئۆلمەك

فاعِل ج فَعَلَة: قىلغۇچى، هەرىكەتلەنگۈچى؛ مەدىكار؛ ئىسىم فائىل، ئىنىق سۈپەتداش

فَاعِلِيَّة: هەقىقىي ئۇنۇم، ئەمەلىي ئۇنۇم؛ ئەمەلىي ئىشلەش ئىقتىدارى

فاغِر: يوچۇق، كامار، يېرىق، شۇرا

فاغِم: خۇش پۇراقلىق، خۇش پۇراقلىق بولغان

فَاقَ ـُ فَوْقًا و فَواقًا الشَّـيْءُ: ياماشماق، ئۆرلىمەك، ئۈستىگە چىقماق

ـــ هُ: هالقىپ چۈشمەك، بېسىپ چۈشمەك، ئىشىپ كەتمەك، يۇقىرى بولماق، ئۈستۈن بولماق

ـــ عَلَى ...: غالىب كەلمەك، يەڭمەك

ـــ فَوَاقًا: هېق تۇتماق، هېق تۇتۇش

فاقَة: كەمبەغەللىك، نامراتلىق

فاقِـــد: يوقاتقۇچى، يىتتۈرۈپ قويغۇچى؛ ئېرىنى بالىسىنى يوقاتقان ئايال

فاقِرَة ج فَواقِرُ: بالا - قازا؛ بالايىئاپەت

فاقِع: ساپسېرىق

فاكَهَ هُ: ئويناشماق، چاقچاق قىلماق، مازاق قىلماق

فاكِـــه: قىزىقچىلىق، قىززىقچى؛ باياشات تۇرمۇش كەچۈرگۈچى

فاكِهانِيّ ج فاكِهانِيَّة: مېۋە- چېۋە سودىگىرى

فاكِهَة ج فَوَاكِهُ: مېۋە - چېۋە

ـــ الشِّتاء: ئوت

فَأْل ج فُؤُول و أَفْؤُل: ياخشى پال؛ پال؛ پال سالماق

ـــ خَيْرٍ: ياخشى پال

ـــ شَرٍّ: يامان پال

فالِت: ئەركىن بولغان، هۆر بولغان

فـــالِج ج فَـــوالِجُ: پارالىچ، پالەچ؛ قوش لوكىلىق تۆگە

فالِح: مۇۋەپپەقىيەت قازانغۇچى، مەقسەتكە ئېرىشكۈچى

فالُوذ ج فَوَالِيْذ: هەسەل ياكى شېرنىدىن ياسالغان لەڭپۇڭ

فانٍ (أَلْفَانِي): يوقالغۇچى، تۈگىگۈچى، زاۋال تاپقۇچى؛ چىرىگۈچى؛ ئاجىز؛ قېرى ئادەم

فانِلَّة: جىلىتكە، مايكا

ـــ قُطْنٍ: توقۇلما كۆڭلەك، پاختا كۆينەك

فانُوس ج فَوانِيْسُ: پانۇس، ئاسما پەنەر؛ سونخەنچى

ـــ سِحْرِيّ: پروكسىيىلىك پەنەر

ـــ زَيْنِيّ: رەڭدار پانۇس، بېزەكلىك پانۇس

فاهَ ـُ فَوْهًا: سۆزلىمەك، ئېغىز ئاچماق

ـــ بِكَلِمَة: سۆزلىمەك، گەپ قىلماق

فاه ج أَفْوَاه: ئېغىز (ئادەم ۋە نەرسىلەرنىڭ)

ـــ لُبَّهُ: ئەقلىنى يوقاتماق

ـــ هُ عَنْ كَذا: نەسىھەت قىلىپ توختاتماق، نەسىھەت قىلىپ چەكلىمەك

فُتِنَ بِهِ: ئازدۇرماق، مەپتۇن قىلماق: زەھەرلەنمەك

فِتْنَة ج فِتَن: ئىسيان: گۇمراھلىق: ئازاب: شەرمەندىلىك: كۇفرىلىق، پىتنە ـ پاسات

فُتُوَّة: ياشلىق مەزگىل: مەردلىك، سېخىيلىك، ئادەمگەرچىلىك: ۋىجدانلىق

فُتُوحَات الْبِلَاد: دۆلەتلەرنىڭ ئىشغال قىلىنىشى

فُتُور: يىلىمان، ئىلمان، مۆتىدىل

ـــ الْجِسْمِ: كۈچسىز، زەئىپ، ئاجىز

ـــ الْوُدِّ: سەمىمىيەتسىزلىك

ـــ الـهِمَّةِ: ئىرادىسىزلىك ئىرادىنىڭ بوشاپ كېتىشى

فُتْوَى ج فَتَاوٍ و فَتَاوَى: قانۇن تۈزۈمگە مۇناسىۋەتلىك قارار ياكى كۆز قاراش: گۇمانىي قاراش: سوپىزىم: شەرىئەت مەسىلىلىرى ئۈستىدىن ئالىملارنىڭ چىقارغان ھۆكىمى

دَارُالْ ـــ : شەرىئەت، قانۇن - تۈزۈم مەھكىمىسى، شەرىئەتتىن قانۇن چىقىرىش مەھكىمىسى

فَتًى و فِتْيَان ج فِتْيَة و فِتْوَة و فُتُوّ و فُتِيّ: يىگىت، ياش: بالا خىزمەتچى

فَتِيَ ـَ فَتًى و فَتَاءً: يىگىت بولۇپ قالماق

فَتِيّ ج فِتَاء و أَفْتَاء: ياش، ياش ئادەم: ياشلىق

فَتِيْت: ئۇششاق، پارچە ـ پۇرات

فَتِيْتَة ج فَتَائِتُ: پارچە ـ پۇرات: بولكا پارچىسى، بولكا ئۇۋۇقى: پارچە، ئۇۋاق، ئۇۋۇلىپ كەتكەن: پولىشىپ قالغان ھورنان، كۆكىرىپ قالغان ھورنان

فَتِيق: يېرىلىپ كەتكەن، يېرىلغان: چوقۇر كېسىلىگە گىرىپتار بولغۇچى

فَتِيل ج فَتَائِلُ و فَتِيْلَات: پىلىك (چىراغنىڭ پىلىكى)

ـــ الْمُفَرْقَعَات: پارتلاتقۇچ دورا تىپلىتىسى پارتلاغۇچ، پارتىلغۇچ نەيچە

فَتِيْلَة ج فَتَائِلُ: پىلىك (چىراقنىڭ يىپى)، پىلتە

فَثَأَ ـَ فَثْأً وَفُثُوءً الْقِدْرَ: قايناشنى توختاتماق

ـــ الْغَضَبَ: غەزىپىنى باسماق

فَجَّ ـُ فَجًّا: ئىككى پۇتىنى كەرمەك

ـــ فِي الْمَشْيِ: چوڭ قەدەم بىلەن ماڭماق

ـــ الأَرْضَ: يارماق، يېرىلماق

فَجّ ج فِجَاج: ئىككى تاغ ئارىسىدىكى كەڭ يول

فِجّ: خام، پىشمىغان (مېۋە ـ چېۋىلەر)

فَجَأَ ـَ فَجْأً و فَجْأَةً و فُجَاءَةً هُ: تويۇقسىز ھۇجۇم قىلماق ياكى سوراق قىلماق: قول سالماق

فُجَاءَة: ئۇشتۇمتۇت، تۇيۇقسىز، تاسادىپىي

فُجَاج: ئىككى تاغ ئارىسىدىكى كەڭ يول

فَجَاجَه: خام، پىشمىغان (مېۋە ـ چېۋىلەر)

ـــ الْهِمَّةَ: روهىنى چۇشۇرمەك، ھىممىتىنى سۇندۇرماق؛ ئۈمىدسىزلەندۈرمەك

فَتَرَ ـُ فُتُورًا: پەسەيمەك، نۆۋەنلىمەك، تىنجىماق

ـــ الْمَاءُ: سۇ ئىسسىماق، يىلىمان بولماق

ـــ الْجِسْمُ: بەدەن زەئىپلەشمەك، ئاجىزلىماق

ـــ عَنِ الْعَمَلِ: ھۇرۇنلۇق قىلماق، بوشاڭلىق قىلماق

فُتُور ج أَفْتَار: باشمالتاق بىلەن بىكىز بارماقتىك ئارىلىقى (تەخمىنەن 15 سانتىمېتىرغا تەڭ)

فَتْرَة ج فَتَرات: ئاجىز، زەئىپ؛ ئۈزۈك مەزگىل، قىسقا مەزگىل؛ ۋاقىت، مەزگىل، دەۋر؛ چەكلىك ۋاقىت؛ ئېلېكترلىك يىلانىيىلىق

فَتَّشَ عَنْهُ أو عَنِ الشَّيْءِ: تەپتىش قىلماق، ئاختۇرماق، تەكشۈرمەك، ئىزلىمەك

ـــ الشَّيْءَ: تەپسىلىي كۆرۈپ چىقماق، ئىنچىكە تەكشۈرمەك

ـــ الأَعْمالَ: پلان بويىچە ئېلىپ بېرىلغان خىزمەت جەريانىنى چۈشەنمەك

فَتَّشَ ـِ فَتْشًا: تەكشۈرمەك، تەپتىش قىلماق، ئاختۇرماق

ـــ عَنْهُ: ئىزدەنمەك

فُتُغْرافِيا: فوتو ئاپپاراتى، سۈرەت تارتىش ئاپپاراتى

فَتَقَتِ الْبَيْضَ: قۇلىقىغا كۆسۈلداپ مەخپىي سۆزلىمەك

فَتَقَ الشَّيْءَ: يارماق، يوچۇق ئاچماق

ـــ الثَّوْبَ: يىرتماق، سۆكمەك

فَتْق ج فُتُوق: يارماق، يىرتماق، سۆكمەك؛ يىرتىق، يوچۇق، نۆشۈك: چوقۇق، گىرژ (كېسەللىك)

فَتَكَ ـُ فُتْكًا و فُتُوكًا بِهِ: قاتىللىق قىلماق، ئادەم ئۆلتۈرمەك؛ سۈيىقەست قىلماق؛ يۇشۇرۇن ئۆلتۈرمەك

ـــ: ئەدەپسىز بولماق، قوپال بولماق، توك بولماق

فَتْك: تىغ بىلەن ئۆلتۈرمەك؛ قاتىللىق قىلماق

فَتَّلَ الْحَبْلَ: ئارغامچا ئەشمەك، توقۇماق

فَتَلَ ـِ فَتْلاً الْحَبْلَ: ئارغامچا ئەتمەك، تولغىماق

ـــ الْقُطْنَ أو الصُّوفَ: يۇڭ ئىگىرمەك، پاختا ئىگىرمەك

ـــ وَجْهَهُ عَنْهُ: پىشانىت قىلماسلىق، كارى بولماسلىق؛ تەتۈر قارىماق

فَتْل: ئەشمەك، توقۇماق؛ ئېگىرمەك

فَتْلَة ج فَتْل و فِتَل: بىر قېتىم ئەشمەك، توقىماق

فَتَّنَهُ: قىزىقتۇرماق، ئازدۇرماق، قايمۇقتۇرماق؛ زەھەرلىمەك

فَتَنَ ـِ فَتْنًا: ئازماق، قايمۇقماق، قىزىقتىپ قالماق؛ زەھەرلەمەك

فَحَّامَة: كۆمۈر توشۇش پاراخوتى

فَحِجَ ـَ فَحَجًا و فَحْجَةً فِـي مَشْـيَتِه: چېتىنى كېرىپ ماڭماق: پۇتىنىڭ ئۇچىنى يېقىن قىلىپ ئىككىسى سونجاقنى يىراقلاشتۇرۇپ ماڭماق، مايماق ماڭماق

فَحْجاءُ م: چېتىنى كېرىپ ماڭغۇچى، مايماق دەسسەپ ماڭغۇچى

فَحَسْبَ: پەقەت، پەقەتلا، يالغۇز

فَحَشَ بِه أو بِالشَّيْءِ: سەت كۆرسەتمەك: قىيىن كۆرسەتمەك: ئەيىبلىمەك، تەنقىدلىمەك

فَحُشَ ـُ فُحْشًـا و فَحاشَـةً الأَمْـرُ: ھەددىدىن ئېشىپ كەتمەك

ـ الْقَوْلُ أو الْفِعْلُ: ياماڭ كەپ قىلماق، بۇزۇق ئىش قىلماق

ـ ت الْمَرْأَةُ: بۇزۇقچىلىق قىلماق، پاھىشە قىلماق

فُحْـش: سەت ئىش، ئەخلاقسىزلىق، ئەدەپسىزلىك

فَحْشـاء: پاھىشە، زىنا: قەبىھ ئىش، نومۇسسىز ئىش: گۇناھ

فَحَصَ ـَ فَحْصًا: تەكشۈرمەك، ئاختۇرماق: تەنقىد قىلماق

ـ عَنِ الشَّـيْءِ: تەكشۈرمەك، ئىزدىمەك، ئىزدەنمەك

ـ الشَّيْءَ: تەكشۈرمەك، تەپتىش قىلماق، ئاقتۇرماق

فَحْص ج فُحُوص: تەكشۈرۈش: تەجرىبە قىلىش، سىناق قىلىش: تەنقىد قىلىش: تەكشۈرۈش، سىناق

فَحْل ج فُحُول و أَفْحُل و فِحال وفِحالَة و فُحُولَـة: كۈچ ـ قۇۋۋەتنى ئۇرغۇپ تۇرىدىغان، زېھنىي ـ كۈچ تولۇپ ـ تاشقان: ھايۋاننىڭ ئېركىكى: كۆزگە كۆرۈنگەن، مەشھۇر، ئاتاقلىق

ـ الْخَيْلِ: ئايغىر ئات، نەسىللىك ئات

فَحْلَة: مۇتەھەم، ئۆكتەم، ئازازۇل (ئايال)

فِحْلَـة: ھەيۋەتلىك، قەيسەر، سۈباتلىق، مەتانەتلىك

فَحَّمَ الشَّيْءَ: قارا قىلماق، قارا بويماق، قارا سۇۋاق

ـ الْحَطَبَ: كۆيۈپ كۆمۈر بولماق، كۆمۈركە ئايلاندۇرماق

ـ الْحَطَبُ: كاربونلاشماق، كاربونغا ئايلانماق

فَحَمَ ـَ فَحْمًا: داغقىنىپ تۇرۇپ قىلماق، ھاك ـ تاك بولۇپ تۇرۇپ قالماق

ـ فَحْمًا و فُحامًا و فُحُومًا: ئۆكسۈپ ـ ئۆكسۈپ يېغلىماق، بوغۇلۇپ ـ بوغۇلۇپ يېغلىماق

فَحُمَ ـُ فُحُومًا و فُحُومَـةً: قارا رەڭلىك بولماق، قارا رەڭلىك بولۇپ قالماق

فَحِمَ ـَ فَحَمًـا و فُحامًـا و فُحُومًـا: ئۆكسۈپ يېغلىماق، بۇقۇلداپ يېغلىماق

فَجَا ـُ فَجْوًا الْبابَ: ئىشكنى ئاچماق
فُجـــائِيّ: تۇيۇقسـزلىق، ئۇشـتۇمتۇتلۇق، تاسادىپىيلىق
فَجْأَة: ئۇشتۇمتوت، تاسادىپى، تۇيۇقسىز
فى الـــ: ← فَجْأَة
فُجَأَة: تاسادىپى بولغان ئىش
فَجَج: پۇت كەرمەك
فَجَّرَ الْماءَ أوَنَحْوَهُ: سۇ قويماق، سۇ تۇتماق (ئېتىزغا)
ـــ هُ: چېچىلاڭغۇ بولماق، شاللاق بولماق، شاللاقلىق
ـــ الْقُنْبُلَةَ: پارتلاتقۇچ پارتلاتماق
فَجَرَ ـُ فَجْرًا الْمـــاءَ: سۇ قويماق، سۇ تۇتماق
ـــ الْقَنَاةَ: قانال ئاچماق، قانال قازماق
ـــ فَجْـــرًا و فُجُـــورًا: يالغان ئېيتماق؛ شاللاقلىق قىلماق؛ ھۆرمەتسىزلىك قىلماق
فَجْر: تاڭ سەھەرنىڭ، سەھەر ۋاقتى
فَجْرِىّ: تاڭ سەھەرلىك، تاڭ سەھەرنىڭ؛ تاڭ سەھەرچى
فَجَّـــــعَ هُ: دەرت ـــ ئەلەمگە سالماق، رەنجىتمەك، ئازابلىماق
فَجَعَ ـَ فَجْعًـــاهُ: ئازابلىماق، ئاغرىتماق، دەرت ـــ ئەلەمگە سالماق
فُجِعَ فى أو بِكَذا: سەۋەبسىز كەتكەنلىكى تۈپەيلىدىن ئاغرىنماق

فَجْفَاج: ئالدامچى، ساختىپەز
فَجْفَجَ: ئالدامچىلىق قىلماق، ساختىپەزلىك قىلماق
فُجْل فُجُل: تۇرۇپ (كۆكتات)
فُجْلَة: بىر باش تۇرۇپ
فَجْوَاء: چاڭ، يېرىق، كامار، تۆشۈك
فَجْوَة ج فَجَـــوات: چاڭ، يېرىق، كامار، تۆشۈك؛ ھويلا، قورۇ
فَجُور ج فُجُر: گۇناھكار، پاسىق؛ بۇزۇق؛ ئاغزىغا كەلگەننى سۆزلەيدىغان جاۋلداق
فُجُور: گۇناھ قىلماق، يولدىن چىقماق؛ يالغان سۆزلىمەك
فُجُـــوع: كىشىنى ئازابلىغۇچى، كىشىنى رەنجىتكۈچى
فَجِيْعَة ج فَجائِعُ: بالا ـــ قازا، بالايىئاپەت؛ بەختسىزلىك ھادىسە
فَحَّ ـُ فَحًّا و فَحِيْحًـــا و تَفْحَاحًـــا تِ الْحَيَّةُ: يىلان كۈز ـــ كۈز قىلماق
ـــ النَّائِمُ: خورەك تارتماق
فَحًا ج أَفْحَاء: دان، ئۇرۇق
فَحَّار: چۈمۈن لېچىنكىسى
فَحَّاش: پەسكەش، رەزىل، بۇزۇق
فَحاشَة: ئەخلاقسىزلىق، نومۇسسىزلىق، ئۇياتسىزلىق
فَحالَة: ھەيۋەتلىك، مەشھۇر؛ پالۋان
فَحَّام ج فَحَّامَة: كۆمۈر سودىگىرى، كۆمۈر ساتقۇچى؛ چوك ئوچاقتا ئوت قالىغۇچى

فَخَّمَ هُ: چوڭايتماق، مۇبالىغە قىلماق، زورايتماق؛ ھۆرمەتلىمەك، ئۇلۇغلىماق؛ ماختىماق

ـ الْحُرُوفَ: ئېغىرلاشماق، قاتتىقلاشماق؛ تاۋۇش يۇمشاق چىقماق

فَخُمَ ـُ فَخامَةً الشَّيْءُ: زورايتماق، چوڭايتماق، كاتتىلاشماق، ئۇلۇغلاشماق

ـــ: يۇقىرى دەرىجىلىك بولماق، يۇقىرى تەبىقىلىق بولماق

فَخْم: ئۇلۇغلۇق، چوڭلۇق، كاتتىلىق، كاتتا، زور، ھەشەمەتلىك

ـــ مِنَ الْكَلامِ: قىسقارتىلىغان، ئىخچاملانغان

فَخُور: ئائىلە كېلىپ چىقىشىدىن پەخىرلەنگۈچى؛ ئۆزىنى چوڭ تۇتقۇچى، مەنمەنلىك قىلغۇچى

فَخِير: مەنمەنلىك قىلغۇچى، ئۆزىنى چوڭ تۇتقۇچى

فَخِيم: كاتتا، ھەشەمەتلىك، ئىنتايىن زور

فِداء: پىدىيە؛ بەدەل تۆلەش يولى ئارقىلىق سېتىۋېلىش؛ قۇتقۇزۇش؛ قوربانلىق

فِدائِيّ: پىدائى، پىدائى ئەسكەر، زەربىدار ئەسكەر، پارتىزان

فَداحَة: ئۆتۈپ كېتىش، ھەددىدىن ئېشىپ كېتىش

فِدام ج فُدُم: سۆزگۈچ، سۆزگۈچ ئۈچۈن ئىشلىتىلىدىغان رەخت

فَدان ج فَدّان و فُدُن و أَفْدِنَة و فَدادِينُ: ئوخشاش بويۇنتۇرۇقلۇق ئىككى كالا؛ بويۇنتۇرۇق؛ فەدەن (تەخمىنەن بىر فەدەن 4200 كۋادرات مېتىرغا تەڭ كېلىدۇ)

فَدَخَ ـَ فَدْخاهُ الأَمْرُ: ئاۋارە قىلماق، جاپاغا سالماق، ئېغىر يۈك ئارتىپ قويماق

فَدَخَ ـَ فَدْخًا الشَّيْءَ: چېقىۋەتمەك، سۇندۇرۇۋەتمەك، يىقىتىۋەتمەك

فُدْس ج فِدَسَة: ئۆمۈچۈك

فَدَش ـُ فَدْشًا الرَّأْسَ: باشنى يارماق، باشنى ئېتىلدۇرۇۋاتماق

فَدَعَ ـَ فَدْعًاهُ: يارماق، چاقماق، يېرىۋەتمەك

فَدَع: ئادەمنى مېيىپ قىلىپ قويىدىغان بوغۇم ياللۇغى؛ بېغىش بوغۇمى بىلەن ئۇشۇق بوغۇمى مايماق بولۇپ قېلىش كېسلى

فَدَغَ ـَ فَدْغًا الرَّأْسَ أوغَيْرَهُ: چاقماق، يارماق، ئېتىلدۇرىۋاتمەك

فَدْفَد ج فَدافِدُ: قاقاس، چۆل، باياۋان

فَدَمَ ـِ فَدْمًا الابْرِيقَ أوعَلَيْهِ: چۆگۈن ئاغزىنى توسىۋېلىپ ئۈستىدىن ئۆتكۈزگۈچ بىلەن ئۆتكۈزمەك

فَدُمَ ـُ فُدُومَةً: قاشاڭ بولۇپ قالماق، دۆت بولماق؛ سۆرەلمە بولۇپ قالماق، ئېغىر بولۇپ قالماق

فَدَّى هُ بِنَفْسِهِ: مەلۇم كىشىگە قارىتىپ «مەن سىز ئۈچۈن ئۆزۈمنى پىدا قىلىشنى

فَحْم: كۆمۈر، كاربون
ـــ نَباتِيّ: ياغاچكۆمۈر
ـــ حَجَرِيّ: تاشكۆمۈر
ـــ كُوك: كوكۇس، كوكۇس كۆمۈر
ـــ أَنْتراسِيْت: ئىنىز كۆمۈر
ـــ قَطْـرَان: تاشكۆمۈر يېغى؛ تاشكۆمۈر سمولالىسى
ـــ عُضْوِيّ: كاربون
فَحْمَة ج **فِحام و فُحُوم**: بىر پارچە كۆمۈر، كۆمۈر
ـــ اللَّيْل: كېچىنىڭ ئەڭ قاتتىق قاراڭغۇ مەزگىلى
فَحْمِيّ: كۆمۈردەك، كاربونلۇق
فُحْواء ج **فَحاوٍ**: مەنە، مەزمۇن
فُحُولَـــة: كۈچ ـ قۇۋۋەتنى ئۇرغۇپ تۇرىدىغان، زېھنىي ـ كۆچى تولۇپ تاشقان
فَحْوَى ج **فَحاوٍ و فَحاوَى**: مەنە، مەزمۇن
فَحـــيْح: يىلاننىڭ كۆڭ ـ كۆڭ قىلىشى؛ يىلاننىڭ كۆڭ ـ كۆڭ قىلغان ئاۋازى، يىلاننىڭ كۆڭلدىغان ئاۋازى
فَحِيم: قاپقارا، توم قارا
فَخّ ج **فُخُوخ و فِخاخ**: قىسماق، قاپقان، توزاق
فَخّار: ساپال قاچا، ساپال، چاق ـ چۆق قاچا
فَخّارَة: بىر دانە ساپال قاچا
ـــ ج **فَخّار**: كۆپ ئىدىش؛ سۇ ئىدىش
فَخّارِيّ: ساپالچىلىق سانائىتى، ساپال قاچا ياساش كەسپى
فَخامَة: ئۇلۇغلۇق، چوڭلۇق، كاتتىلىق
صاحِب الـــ: جاناپلىرى، ھەزرەتلىرى (داھى، زۇڭتۇك قاتارلىقلارنىڭ ئاتىلىشى)
فَخَتَ ـَ فَخْتًا الشَّيْءَ: يوچۇق ئاچماق، تۆشۈك ئاچماق، ئېغىز ئاچماق
فَخْذ و فَخِذ ج **أَفْخـاذ**: يوتا، ئۇستۇن پاقالچاق (ئايالىلىق جىنسى)
ـــ: قەبىلە ئىچىدىكى بىر ئۇرۇق ياكى بىر رايون (ئەرلىك جىنسى)
فَخْذِيّ: يوتىنىك، ئۇستۇن پاقالچاقنىك، يوتىدەك
فَخَرَ ـَ فَخْرًا و فَخـارًا و فَخـارَةً و فَخـيرَى و فَخِيـراء: پەخىرلەنمەك، ئىپتىخارلانماق، شەرەپ بىلمەك
فَخَرَ ـَ فَخْرًا مِنْهُ: ئۆزىنى چوڭ تۇتماق، ھاكاۋۇرلۇق قىلماق
فَخْر: شەرەپ، پەخىر، ئىپتىخار، نام
فُخْرَة: ← **فَخْر**
فَخْـرِي: پەخرى (نامىدىكى)، (نام جەھەتتىكى) پەخىرلىك: پەخىرلەنگەن
فَخْفَخ: ئۆزى ناخشا ئېيتىپ ئۆزى دۇمباق چالماق، ئۆزىنى ـ ئۆزىنى ماختىماق
ـــ **عَلَـى ظُهُورِالْعُمَّـال**: ئىشچىلارنى ئېكسپلاتسىيە قىلىشقا تايىنىپ يېيىماق، باي بولماق

ـــ الْفَم: ئېغىز بوشلۇقى

ـــ مِنَ الْعَمَلِ: دەم ئېلىش كۈنى؛ پىنسىيە، دەم ئېلىش مەزگىلى

ـــ: يوقلۇق، بولماسلىق، بوشلۇق

فَراغِيّ: بوش بولغان، بوشلۇق، بىكار

فِـــراق: كۆچۈپ كېتىش، يولغا چىقىش؛ ئايرىلىش

فَرّامَة اللَّحْمِ: گۆش قىيمىلىغۇچى

فَرّان: بولكىخانا خۇجايىنى؛ بولكىچى، بولكا ياسىغۇچى

فَرَوْلَة: بۆلجۈرگەن (ئۆسۈملۈك)

فَرْبَلَة: پۇرمە يوپكا، قاتلاق يوپكا

فَرَّجَ الْغَمَّ عَنْهُ: غەمنى ئۇنىڭدىن ئېلىپ تاشلىۋەتمەك، ئۇنى غەمدىن خالاس قىلماق

ـــ الشَّـــيْءَ: تەسەللى تاپماق، كۆڭۈل تىنجىماق

ـــ الـــهَمَّ: غەم، قايغۇنى يوقاتماق

فَرَجَ ـِ فَرْجًا الشَّـــيْءَ: ئاچماق، ئېچىپ قويماق؛ كەڭ قىلماق، كېڭەيتمەك

ـــ الأَزْمَـــةَ: يوقاتماق، كرېزىسىنى ھەل قىلماق، كرېزىسىنى تۈگەتمەك

ـــ الْغَمَّ عَنْـــهُ: غەمنى ئۇنىڭدىن ئېلىپ تاشلىماق

ـــ عَنْـــهُ: تەسەللى تاپماق، كۆڭلى تىنجىماق

ـــ بَيْنَ الشَّيْئَيْنِ: بۆلۈنمەك، ئايرىلماق

فَـــرَج: خۇشاللىق، مەمنۇنلۇق؛ غەمدىن خالاس بولۇش؛ ئىللىق، مۇلايىم

فَـــرْج ج فُـــرُوجٌ: ئاياللارنىڭ جىنسىي ئەزاسى، جىنسىي يول، جىنسىي يول ئېغىزى، ئەۋرەت؛ تۆشۈك، يېرىق، ئاراچ

فُرَج: سۇخەنچى، ئىچىدە گەپ ياتمايدىغان، سىر ساقلىيالمايدىغان ئادەم

فِرْجَار: ئىككى پۇتلۇق سىركۇل

فُرْجَـــة ج فُـــرَج: تۆشۈك، يېرىق، كامار؛ بەختسىز، بەختى قارا؛ ئادەمنى خۇشال قىلىدىغان مەشھۇر مەنزىرىلەر، ئادەمنى ھۇزۇرلاندۇرىدىغان، داڭلىق كۆرۈنۈشلەر

فِرْجَـــوْن: تاغاق، سۈزگۈچ؛ چوتكا (ئاياغ چوتكىسى)

فَرَجِيَّة: پەلتۇ، پەرىچە

فَرَّحَ هُ: خۇشال قىلماق، مەمنۇن قىلماق، ھۇزۇرلاندۇرماق

فَرَح: خۇشاللىق، شادلىق؛ توي مۇراسىمى

فَرَح ـَ فَرَحًا بالشَّـــيْءِ: خۇشال بولماق، مەمنۇن بولماق، ھۇزۇرلانماق

فَرِح: خۇشال بولغۇچى، شادلانغۇچى

فَرْحان ج فَرْحَى و فَراحَى: خۇشال، شاد ـ خورام

فَرْحَة: خۇشاللىق، شادلىق

فَرْحَى: خۇشال بولغۇچى، شاد بولغۇچى

ـــ ج: مەمنۇن بولغۇچى، خۇشال ـ خورام بولغۇچى

خالايمەن» دېمەك؛ مەلۇم كىشى ئۈچۈن پىدا بولۇشنى خالىماق

فَدَى ـِ فَدًى و فِـداءً هُ مِـن الأَسْـرِ أوفَحْـوِه: بەدەل تۆلەش يولى ئارقىلىق سېتىۋالماق، ھەق تۆلەپ ياندۇرۇۋالماق

ـــ هُ بِنَفْسِه: ئۆزىنى پىدا قىلماق، ئۆزىنى بەرمەر ئىش ئۈچۈن ئاتماق

فِـدًى: (ئەسىرلەرنى ياكى جىسمانىي ئەركىنلىكنى) تۆلەم تۆلەپ قايتۇرۇۋالماق؛ پىدىيە، تۆلەم

ـــ ج: پىدىيە، تۆلەم پۇل

فِدْيَة ج فِدًى و فِدَيات: پىدىيە، تۆلەم

فَذّ ج أَفْذَان و فُذُوذ: بىردىنبىر، يەككە ـــ يېگانە، يالغۇز؛ مىسلىسىز؛ داڭلىق، مەشھۇر، ئاتاقلىق، كۆزگە كۆرۈنگەن

فَذْلَكَ الْحِسابَ: ھېساب ئالماق، ھېسابلىماق

فَذْلَكَـةَ ج فَـذَالِكُ: قىسقىچە بايان؛ كونسپېكت؛ تاۋار چىقىرىش تالونى

فَرَّ ـِ فَرًّا و فِرارً و مَفَرًّا: قاچماق، قېچىپ كەتمەك؛ تېز ئورۇنلاشماق

ـــ إِلَيْه: پاناھ ئىزلەپ قاچماق، قېچىپ ساقلانماق

فَـرّ: قاچماق، قېچىپ يۈگۈرمەك، قېچىپ كەتمەك

فَرَأَجَ أَفْراء و فِراء: قولۇن، ياۋايى ئېشەك

فَرَّاء: جاللاپ؛ تېرە سودىگىرى

فُرات: پورات (تاتلىق سۇ)

نَهْر الْـ ـــ: پورات دەريياسى (ئىرافتا)

فِـرَاخ ج: قۇش بالىسى؛ چۇچە؛ دەرەخ شېخى، ئىنچىكە شاخ

فُرادَى: مىسلىسىز، تەنھا، يالغۇز

فَرّار: سىماب؛ قاچقۇن؛ قاچقۇچى

فِرار: قېچىش، قېچىپ كېتىش، قېچىپ يۈگۈرمەك

فَـرّاز: سېپاراتور، ئاجرىتىپ ئېلىش ئۈسكۈنىسى؛ پوچتا ئىدارىسىنىڭ خەت ـــ چەكلىرىنى ئايرىپ رەتلىگۈچى خادىم

فَراسَة: چەۋەندازلىق

فَراسَة: چرايىغا قاراپ ناپاق، رەمماللىق قىلماق؛ ئېنىق پەرق ئېتىش ئىقتىدارى

فَـراش: تىل تۈۋى قىسمى؛ باش قىسىم كۆمۈرچىكى؛ قاش قېرى سۆڭىكى؛ سۇنى ھەرىكەتلەندۈرگۈچى قىلىدىغان تۈگمەن چاقسى قۇرۇلمىسى

ـــ ج: پەرۋانە

فَـرّاش: خىزمەتكار، چاكار، ئائىلە، ئائىلە سايمانلىرىنى ئىجارىگە بەرگۈچى

فِراش ج فُرْشَة و فُرُش: كۆرپە، يېستاق، ئائىلە سايمانلىرى؛ تۆشەك

فِراشَة ج فَراش: پەرۋانە؛ ئىنچىكە كۆمۈرچەك ياكى تۆمۈر تاياقچە؛ بىر پارچە كۆمۈرچەك

فَراغ: بوش يەر، ئاق يەر؛ بوش ئارلىق؛ قۇرۇق، مەنىسىز

هُمَاكَ ـ يْ رهان: بىر ـ يەرسىدىن ئانچە يەرقلەنمەسلىك، بىلمەر ـ بىرسىدىن قېلىشماسلىق: دۇشمەن كۆچى تەك بولماق: بەيكىگە چۈشكەن ئىككى ئانغا ئوخشاش

فُرْس: پارس مىللىتى، ئىرانلىق ئادەم

بلاد الـ: پارسلار دۆلىتى، ئىران

فُرْسخ ج فَراسخُ: يەرسەخ (بىر يەرسەخ 6.240 كىلومېتىرغا تەڭ)

فَرَّشَ الأَرْضَ: يەرگە سالماق، يەرگە ياتقۇزماق (بىسات قاتارلىقلارنى)

ـ الطَّائرُ: قۇش قانات قاقماق

فَرَشَ ـُ فَرْشًا و فِراشًا الشَّيْءَ: ئاچماق، ياپماق

ـ الْمَنْزِلَ: ئۆينى سەرەمجانلاشتۇرماق

ـ الأَرْضَ: يەرگە سالماق، يەرگە ياتقۇزماق

ـ: يالغان ئېيتماق، يالغانچىلىق قىلماق

فَرْش ج فُرُوش: تۆشەك، سېلىنچا: سېرىق گوربىل (بېلىقنىڭ بىر تۈرى)

ـ الْبَيْت: ئۆي سەرەمجانلىرى، ئۆي بىساتلىرى

فَرْشايَة: چوتكا

فُرْشَة ج فُرَش: چوتكا

فُرْشِيْنَة: ماتەم خەۋەر: ئۆلۈم ئۇزىتىش

فَـرَصَ ـُ فَرْصًـا الشَّـيْءَ: يارماق، بۆلىۋەتمەك، پارچىلىۋەتمەك

فُرْصَاد: قىزىل رەڭلىك بويىاق ماتېرىيالى: ئۇجمە دەرىخى

فُرْصَة ج فُرَص: بۇرسەت، پەيت: نۆۋەت

فَرَضَ ـ فَرْضًـا الـشَّخْشَبَةَ أوفيهـا: كەسمەك: كېسىلمەك، ئۇزۇلمەك (يارا):

ـ كَـذا: پەرەز قىلماق، مۆلچەرلىمەك، تەخمىنەن مۆلچەرلىمەك: بەلگىلىمەك

ـ الأَمْرَ: چەكلىمەك، چەكلىمە قويماق، بەلگىلىمەك

ـ لَهُ كَـذا: ... نى ئۈنىڭ ۋەزىپىسى ئۈچۈن بەلگىلىمەك

ـ الأحكـامَ: قانۇن تۈزمەك، پەرمان چىقارماق

فَرْض ج فُرُوض و أَفْراض: پەرەز، قىياس، مۆلچەر: كېسۈپتىلگەن يەر، كېسۈپتىلگەن يارا: ۋەزىپە: مەجبۇرىيەت

ـ مَدْرَسِيّ: دەرس، تاپشۇرۇق

ـ رِياضِيّ: بىرىلگەن سان

ـ ج فُـرُوض: هەربىي تەمىنات، هەربىيلەرنىڭ ماڭاشى

فُرْضَة ج فُرَض وفِرَاض: تۆشۈك، يېرىق، ئاراچ، يېرىق

ـ بَحْرِيَّة: پورت

فَرْضِـيّ: مۆلچەرلىگەن، قىياس قىلغان: خۇلاسە قىلىنغان

فَرْضِيَّة: قىياسچىلىق، مۆلچەرلىمەك، پەرەز قىلماق

فَرَّطَ الشَّيْءَ: ئىراپچىلىق قىلماق، بۇزۇپ چاچماق

فَرَّخَ تْ أُنْثَى الطَّيْرُ: چوجه چىقارماق، باچكا چىقارماق

ـــ تِ الْبَيْضَةُ: تۇخۇم چوچىكە ئايلانماق: تۇخۇم ئۇرۇقلانماق

ـــ الشَّجَرُ: دەرەخ بىخ چىقارماق

ـــ الرَّوْعُ: قورقۇنچ يوقالماق

فَرْخ ج فِراخ و أَفْراخ و أَفْرُخ و أَفرِخَة و فِرْخان و فُرُوخ: قۇش بالىسى، چوجه

ـــ مِنَ الشَّجَرَة: دەرەخ مايىسى، قەلەمچە

فَرْخَة ج فِراخ: مېكيان، چىشى توخۇ

فَـــرَّدَ: خلۇەتچىلىكتە ياشماق، يەككە ـــ يېگانە ياشماق

فَرَد ـُ فُـرُودًا: يەككە ـــ يېگانە بولماق، تەنها بولماق، تاق بولماق، يالغۇز بولماق

ـــ بالأَمْرِ: يالغۇز قىلماق، يەككە ئىشلىمەك

ـــ الْقِلْعَ: يەلكەن چىقارماق

ـــ عَنِ الشَّيْءِ: ئايرىلماق، ئايرىم بولماق

فَـــرْد ج فـــراد: بىر، بىر دانە، جۈپ نەرسىنىڭ ئىچىدىكى بىرى

ـــ ج أَفراد و فُرادَى: مىسلىز: تەنها: بىر دانە: شەخس: تاق سان: فەرت (سېغىم بىرلىكى)

فِرْدَوْس ج فَـــرادِيسُ: باغچا، خۇشاللىق بېغى: جەننەت (فردەۋىس جەنئىتى)

فِرْدَوْســـــىّ: باغچىنىـــك، جەننـــەتنىك (پىردەۋىسنىك)

فَرْدِيّ: بالغۇرلۇق: تاق سانىنىك: تاق رېلىس

فَرْدِيَّـــة: يالغـــۇزچىلىق، شەخسىيەتچىلىك، يالغۇز

فَرَزَ ـِ فَرْزًا الشَّيْءَ مِنْ غَيْـــرِه أوعَنْـــه: ئاجرالماق، ئايرىلماق، ئايرىلىپ چىقماق

ـــ الشَّيْءَ: تاللىۋالماق، ئىلغىۋالماق: پەرق بولماق

ـــ الْعَرَقَ: تەر چىقماق، تەر ئاقماق

ـــ تِ الْغُدَّةُ: (بەز) ئاجرالماق، ئاجرىتىپ چىقارماق

فَرْز: ئايرىلماق، ئاجرالماق، ئاجرىتىلماق: تاللىۋالماق، ئىلغىۋالماق: پەرق ئەتمەك: شاھمات ئۇرۇقىنىڭ پەرزىنى

فـــرْزان ج فَـــرازِينُ: پەرزەن (شاھمات ئۇرۇقىنىڭ ۋەزىرى)

فَرَسَ ـِ فَرْسًا الأَسَـــدُ فَرِيسَـــتَهُ: قولغا چۈشۈرمەك، تۇتۇۋالماق

ـــ: بويۇنىنى چىشلەپ ئۇزۇۋەتمەك

فِراسَةُ بِالعَيْنِ: چىرايىغا قاراپ تاپماق، پال سالماق

ـــ فِيـــهِ: سەپسىلىپ قارىماق، تىكىلىپ قارىماق

فَرَس ج خَيْل و أَفْراس و فُرُوس: ئات، ئاتلار

ـــ أَصِيل: نەسىللىك ئات

ـــ الْبَحْرِ أو النَّهْرِ: دېڭىز ئېتى

ـــ رِهَانٍ: بەيگە ئېتى

فُرْفُر فِرْفِر: ئەقىل ئىشلەتمەسلىك، كاللا ئىشلەتمەسلىك؛ قۇشقاچ

فَرْفَرَة: قانات قېقىش، قانات كىرىش

فَرْفَصَ: قانات قاقماق

فَرْفَكَ: جاراھەتلەندۈرمەك، سۈركەپ يېغىر قىلماق؛ غاجىماق

فُرْفُور ج فَرافِير: قۇشقاچ؛ ياۋا قوي بالىسى؛ ياۋا كالا بالىسى؛ بۆكەن؛ ئۆسمۈر

فَرَّقَ الشَّيْءَ: بۆلمەك، ئۆلەشتۈرمەك، تارقىتىپ بەرمەك، تەقسىم قىلماق؛ تارقىتىۋەتمەك، بۆلىۋەتمەك

ـــ: ئاجراتماق، ئايرىماق، بۆلمەك

ـــ هُ: قورقۇتماق، پوپوزا قىلماق

ـــ شَعْرَهُ بالْمُشْط: چاچ تارىماق

ـــ بَيْنَهُم: قۇتراتقۇلۇق قىلماق، ئېغىۋاگەرچىلىك قىلماق، بۆلگۈنچىلىك قىلماق

فَرَقَ ـُ فَرْقًا بَيْنَهُمَا: ئايرىماق، ئايرىۋەتمەك

ـــ الشَّعْرَ بالْمُشْط: چاچ تارىماق

فَرَق ج أَفْراق وأَفْرُق: قۇرقۇنچ، تەھدىت، قۇرۇقماق، چۇچىماق؛ تىترىمەك

فَرِقَ ـَ فَرَقًا: قۇرۇقۇتماق، تەھدىت سالماق، پوپوزا قىلماق

فَرِق: قۇرقۇتقان، چۆچۈتكەن، پوپوزا قىلغان

فَرْق ج فُرُوق: قالدۇق سان؛ ئايرىماق، پەرق؛ پارچە ـ پۇرات پۇل؛ (چاچنى) ئايرىماق

فِرْق: بىر توپ (قوي، كالا)؛ قىسىم؛ كوللېكتىپ

فُرْقان: ساختىلىرىدىن ھەقىقىسىنى بىلمەك؛ دەلىل، ئىسپات؛ ھەق ـ ناھەقنى ئايرىماق

الـ ـــ: قۇرئان كەرىم

فُرْقَة: ئايرىماق، پەرق ئەتمەك

فِرْقَة ج فِرَق: بىر بۆلەك، بىر تۈركۈم، بىر گۇرۇھ، بىر جامائەت، پىرقە

ـــ مِنَ الْجَيْشِ: قىسىم، تارماق قىسىم، تارماق قوشۇن؛ دېۋزىيە

فَرْقَعَ: پاراس ـ پۇرۇس، پاق ـ پاق، قارا س ـ قۇرۇس، شاراق ـ شۇرۇق قىلىپ ئاۋاز چىقماق

فَرْقَعَة: يېرىلغان ئاۋاز، پارتلىغان ئاۋازى

فَرَكَ ـُ فَرْكًا الثَّوْبَ: ئوۋلىماق، سۈركىمەك، ئېرتماق

ـــ الْجَوْزَ أونَحْوَهُ: سۈرتۈپ چىقىرۋەتمەك، سۈرتىۋەتمەك

ـــ الْعَيْنَ: كۆزىنى ئۇۋىلىماق

فَرِك: ئوۋلانغان؛ سۈرتۈلگەن؛ پوستى ئايرىۋېتىلگەن

فَرَّمَ اللَّحْمَ: گۆشنى قىيمىلىماق

ـــ أَسْنانَهُ: چىش ئالماشتۇرماق، چىش يەڭگۈشلىمەك

فَرَمَ ـِ فَرْمًا اللَّحْمَ: قىيما قىلماق

ـ فِي الشَّـيْءِ: خاتا ئىشلەتمەك، ناتوغرا ئىشلەتمەك

ـــ فِي الأَمْـرِ: كەپسىز بولماق، ياخشى كۆتمەسلىك

فَرَطَ ـُ فَرَطًا مِنْهُ شَيْءٌ: يوقىتىپ قويماق، ئايرىلىپ قالماق

ـ مِنْهُ قَوْلٌ: لەۋزدە تۇرماسلىق، سۆزدە تۇرماسلىق

ـ فُرُوطًا: ئالدىدا ماڭماق، باشلامچىلىق قىلماق

فَـرْط: ھەددىدىن ئاشۇرۇۋىتىش، قاتتىق بولۇش، كەسكىن بولۇش

ـــ الإِحْسَاسِ: سەزمىچانلىقى ئېشىپ كېتىش

فُرْطَة: ئالدىدا ماڭماق

فَـرْطَحَ الشَّـيْءَ: كېڭەيتمەك، كەڭرى قىلماق؛ تەكشىلمەك، تۆزلىمەك

فُرْطُونَة: شۇمرغان، بوران ـ چاپقۇن

فَرَّعَ الـمَسَائِلَ مِـنَ الأَصْـلِ: خۇلاسە چىقارماق، خۇلاسىگە كەلمەك، ھۆكۈم قىلماق

فَرْع ج فُرُوع: شاخ، پۇتاق؛ تارماق ئىقىم؛ تارماق مەزھەب؛ قىسىم؛ بۆلەك؛ يەر ـ جاي؛ ئورۇن؛ بۆلۈم، گۇرۇپپا

فَرْعَنَ الرَّجُلُ: مەنمەنلىك قىلماق، ئۆزىنى چوڭ تۇتماق، ئۆزىنى چوڭ چاغلىماق

فَرْعَنَـة: ھاكاۋۇرلۇق، مەنمەنلىك، ئۆزىنى چوڭ تۇتماق

فِرْعَوْن ج فَرَاعِنَـةُ: پىرئەۋن (قەدىمكى مىسىر پادىشاھلىرىنىڭ نامى)؛ زالىم، مۇستەبىت، زوراۋان

فِرْعَوْنِيّ: پىرئەۋننىڭ، پىرئەۋنگە خاس

فَرْعِيّ: شاخچە، قىسمەن، جوزئى، بۆلەك

فَرَّغَ الإِنَاءَ: بىكار قىلماق، قورۇقدىماق

ـــ الْمَاءَ: سۇنى تۆكىۋەتمەك

ـــ الشَّحْنَةَ: يۈك چۈشۈرمەك

ـــ فِي الْقَالَـبِ: قېلىپقا قويماق، قويۇپ ياسىماق

ـــ الشَّيْءَ: تامامىلماق، تۈگەتمەك

فَرَغَ ـُ فَرَاغًا و فُرُوغًا مِنَ الْعَمَلِ: بىكار بولماق، پارغ بولماق، ئىشنى قىلىپ بولماق

ـــ لَهُ أو إِلَيْه: بارماق، كەتمەك

ـــ فُرُوغُـا الإِنَـاءُ: قۇرۇق بولماق، قۇرۇقدىلىپ قالماق

ـــ الشَّـيْءُ: تامامىلانماق، تۈگىمەك، ئورۇندىلىپ بولماق

ـــ الصَّبْرُ: سەۋر قىلالماسلىق، سەۋر قاچىسى تاشماق

فَرِغ: بوش، قۇرۇق بولغان، بىكار بولغان

فَرْغ: بىكار، قۇرۇق

فَرْفَـرَ: يەدەن تىترىمەك؛ سىلكىنمەك، سىلكىنىپ بەرمەك

ـــ تِ الطَّـائِرَةُ: قانات قاقماق، قانات كەرمەك

فَرِيضَة ج فَرائِضُ: ۋەزىپە، مەجبۇرىيەت؛ پەرەز؛ مۇراسىم، قائىدە ـ يوسۇن

ـ الْحَجِّ: ھەج قائىدىلىرى

فَرِيق ج أَفْرِقَة ج فُرَقَاءُ و أَفْرِقَاءُ و فُرُوق: بىر توپ، بىر گۇرۇھ؛ كوللېكتىپ؛ ئەترەت؛ جاماسە؛ بۆلۈم، كۇرۇپپا؛ تەنتەربىيە كوماندىسى؛ قورۇقلۇق ئارمىيە جۈگجىياگى

ـ: ... ى (كالا، قوي، ئۆچكە قاتارلىقنىڭ) چوڭ بىر توپ

فَرِيك: ئۇۋلانغان؛ سۈرتۈلگەن، ئېرىتىلغان؛ پوستى چىقىرىۋېتىلگەن بۇغداي

فَرَّ ـِ فَرَازَةً و فُرُوزَةً: تىترمەك، لەرزىگە كەلتۈرمەك؛ ھەسرەتتە قالدۇرماق، ھالڭ ـ تاڭ قالدۇرماق؛ چاققان بولماق، چەبدەس بولماق

ـ هُ: قورقىتىۋەتمەك، چۆچىتىۋەتمەك

فَـزارَة: قانچۇق (چىشى ئىت، چىشى يولۋاس)

فَرَّاعَـة: قورقۇچلۇق، ئادەمنى چۆچىتۇتماق؛ تېررورلۇق؛ قارانچۇق

فَرَّة: ھالڭ ـ تاڭ قالدۇرماق

فَرَرَ ـُ فَرْرًا الشَّـيْءُ: پىچماق، يارماق، پارچىلىماق

ـ فُـرُورًا: پىچىلماق، يېرىلماق، پارچىلانماق، چۈۋۈلماق

فَـزَّعَ هُ: چۆچۈتمەك، قورقۇتماق، پوپوزا قىلماق

فَزَعٌ: قورقماق، چۆچۈتمەك: بوشۇرۇنماق، ئۆزىنى چەتكە ئالماق

فَزِعَ ـَ فَزَعًا: قۇرۇقماق، چۆچۈپ كەتمەك

ـ إِلَيْهِ: يۆلەنمەك، تايانماق: ياردەم تەلەپ قىلماق

فَزِع: قورقۇچى، چۆچۈپ كەتكۈچى

فَسَا ـُ فَسْوًا و فُساءً: ئوسۇرماق، ئاۋازسىز ئوسۇرماق

فُساء: ئوسۇرۇق، يەل

فَساحَة: كەڭ بولۇش

فَساد: بۇزۇلماق، چىرىمەك

فُسْتَان ج فَساتِينُ: يوپكا، ئايالچە كۆڭلەك

فُسْتُق: پىستە دەرىخى، دەرەخ مېۋىسى

فَسَّحَ الْمَكَانُ: كېڭەيتمەك، كەڭرى قىلماق

ـ لَهُ فِى الْمَجْلِسِ: ئۇنىڭغا ئورۇن بەرمەك

فَسَحَ ـَ فَسْحًا و فُسُوحًا فِى الْمَجْلِسِ: ئۇنىڭغا ئورۇن بوشىتىپ بەرمەك

ـ الـمَكَانَ: كېڭەيمەك، كەڭرى بولماق

فَسُحَ ـُ فَساحَةً الْمَكَانُ: كەڭرى بولماق

فَسْح: پاسپورت، يول خېتى

فَسَّخَ الْعَقْـدَ: توختامنى بىكار قىلماق، كېلىشىمنى بۇزماق؛ يارماق، پارچىلىماق

ـ هُ: بۇزماق، بىكار قىلماق

ـ السَّمَكَ: بېلىقنى چىلماق، تۇزلىماق

فَسَخَ ـَ فَسْخًا الأَمْـرَ: بىكار قىلماق، توختامنى بۇزماق؛ رەددىيە بەرمەك (پىكرىنى)

فَرْمان ج فَرامِينُ: مؤقەددەس پەرمان، ئۇلۇغ بۇيرۇق: گۇۋاهنامه (گۇۋاهلىق)

فَرْمة: ئۇششاق، پارچه ــ پۇرات

فَرْمَلَـــة ج فَرامِـــلُ: تورمۇز (ماشىنا قاتارلىقلارنىڭ تورمۇزى)

فُرْن ج أَفْران: تونۇر، ئوچاق؛ بولكىخانا، ناۋايخانا

ــ كَهْرَبائِيّ: توك ئوچاق

فَرَنْتُـــون: ئۇچ بۇرجەكلىك ئۆگزە؛ تاغ شەكىللىك تام

فَرَنَجَ القَوْمُ: ياۋروپالاشتۇرماق

فَرَنْج: ياۋروپالىق، غەربلىك ئادەم

فَرَنْجَة: ياۋروپالىق، غەربلىك ئادەم (ئايال)

فَرَنْجِيّ: ياۋروپالىق؛ ياۋروپالىنىڭ، ياۋروپاچە

فِرِنْد ج فَرانِدُ: قىلىچنىڭ بىسقا بىرىلگەن پەداز؛ قىلىچ؛ ئانارنىڭ دانىسى؛ قىرىلگۈل

فَرَنْسا: فرانسىيە، فرانسىيە دۆلىتى

فَرَنْســـاوِيّ: فرانسىينىڭ، فرانسىينىچە؛ فرانسىيىلىك ئادەم

فَرَنْسِيّ: فرانسىيىلىك؛ فرانسىينىڭ

الـ ــ ة: فرانسۇز تىلى، فرانسۇزچە

فَرَنْك ج فَرَنْكات: فرانك (فرانسىيە پۇلى)

فَرَهَ ــُ فَراهَةً و فُرُوهَةً و فَراهِيَةً: پىشىق بولماق، پۇختا بولماق؛ ئەقىللىق بولماق، زېرەك بولماق

فَرْو ج فِراء: جۇۋا

فَرْوَة ج فِراء: بىر دانه جۇۋا؛ مويلۇق تېرە

أَبُـــو: كاشتان، كاشتان دەرىخى

فَـــرُّوج ج فَـــراريجُ: ئوغۇل بالىنىڭ كۆكىلىكى؛ كىچىك توخۇ ــ چوجه

فُرُوسَة: چەۋەندازلىق: چەۋەنداز

فُرُوسِيَّة: ئات مۇلازىمىتى بىلەن ئاتقا منىش سەنئىتىنى ياخشى بىلمەك

فُرُوط: يالغانچىلىق، يالغان گەپ قىلىش

فُرُوغ: بوش، قورۇق، بىكار

فَرُوقَة فُرُوقَة: قورقۇنچاق، توخۇ يۈرەك

فَرَّى الشَّيْءَ: ئۇزۇپ تاشلىماق، كېسىپ تاشلىماق: ئۇزىۋېتمەك

ــ عَلَيْه الْكَـــذِبَ: تۆھمەت چاپلىماق: بۆھتان توقۇماق

فِرِيّ: ئاجايىب: ئۇيدۇرما، تۆھمەت، بۆھتان

فَرِيَّة ج فَرًى: يالغان سۆز، يالغان گەپ: بۆھتان، تۆھمەت

فَرِيْد ج فَرائِدُ: يالغۇز، يىگانه: مىسلىسز

ــ العَصْرِ: دەۋرنىڭ يىگانىسى، دەۋرنىڭ مەشھۇر شەخسى

ــ مِنْ نَوْعِه: ئالاھىدىلىك، مۇستەقىللىق

فَرِيدَة ج فَرائِد: قىممەتلىك كۆھەر، ئېسىل كۆھەر

فَرِيْسَة ج فَرائِسُ: ئولجا (ئوۋلانغان)

فَرِيْصَة ج فَـــرائِص و فَـــرِيْص: كۆكرەك مۇسكۇللىرى

فَشّ: قوپال رەختته تىكىلگەن كىيىم
فَشا ـُ فَشْوًا و فُشُوًّا و فُشِيًّا الْخَبَرُ أولَحْـوَهُ: تارقالماق، يېيىلماق، تارقىلىپ كەتمەك
فَشّار: لاپ ئۇرغۇچى، پو ئاتقۇچى
فشار: ياخشى ئېچىلغان كۆمە قوناق گۈلى
فَشّاش: يانچۇقچى، ئوغرى
فَشّاشَـــة الأَقْفَـــال: قۇلۇپ قومۇرۇش سايمانىنى، قۇلا قومۇرغۇچ
فَشَّخَ: ئۆگە بوشىماق، بوغۇم بوشىماق
فَشَخَ ـَ فَشْخًا هُ: دۈدۈم (بالىلار) ئويىنىدا ئۇرماق ياكى شاپىلاقلىماق
فَشَّـشَ الْـوَرَمَ: ئىششىقنى ياندۇرماق، ئىششىقنى جىمىتماق
فَشَلَ هُ: مەغلۇب قىلماق، يەڭمەك
فَشَل: مەغلۇب بولماق، يېڭىلمەك؛ ئۈمىد ئۈزمەك، ئۈمىدسىزلەنمەك
فَشِلَ ـَ فَشَلاً: مەغلۇب بولماق، يېڭىلىپ قالماق
فَشْل ج فُشُل و أَفْشـال: مەغلۇبىيەت، يېڭىلىش
فَشْو: تارقىلىش، يېيىلىش
فَشُوش: قوپال رەختته تىكىلگەن كىيىم
فُشِيّ: تارالماق، تارقالماق، يېيىلماق
فَشِيل ج فُشُل و أَفْشَال: مەغلۇب بولغان، يېڭىلگەن
فُصّ ج فُصُوص و فِصـاص و أَفْـصّ: ئۈزۈككە قويۇلغان مەرۋايىت كۆز، ئۈزۈكنىڭ كۆزى
ـــ الرِّئَة: ئۆپكە قانىتى
ـــ الثُّوم: ساماق چىشى
فَصاحَة: پاساھەت، سۆزگە ماھىرلىق، تىلى راۋانلىق؛ قىسقا ھەم ئېنىق سۆزلىمەك
فصاد: قان ئالماق
فَصُحَ ـُ فَصـاحَةً: تىلى راۋان بولماق، پاساھەتلىك سۆزلىمەك، ئۇددىي قىلىپ مەزمۇنلۇق سۆزلىمەك
ـــ الأَعْجَمِيّ: غەيرىي ئەرەبلەر ئەرەب تىلى بىلەن سۆزلەشمەك؛ قىسقا سۆزلەر بىلەن چوڭقۇر مەنىلەرنى ئىپادىلەپ بەرمەك
فَصْح: پاساھەتلىك سۆز، يىغىنچاق، ئىخچام سۆز
فصْح: پاسخا بايرىمى (خرىستىئان دىنىنىڭ ئىيسانىڭ تىرىلىدىغانلىقىنى خاتىرىلەش بايرىمى)؛ ھالقىپ ئۆتۈپ كېتىش بايرىمى (يەھۇدىلارنىڭ بايرىمى)
فُصْحَى م: ئاددىي قىلىپ چوڭقۇر مەنىلىك سۆزلىگۈچى، پاساھەتلىك سۆزلىگۈچى، ئاددىي چوڭقۇر مەنىلىك قىلىپ سۆزلىگۈچى
اللُّغَة الـ ـــ: ئۆلچەملىك تىل، ئەدەبىي تىل
فَصَدَ ـِ فَصْدًا و فِصادًا الْمَرِيضَ: قان ئالماق
فَصْد: قان ئېلىش
فَصَّصَ الْخاتِمَ: ئۈزۈككە كۆز قويماق

ـــ الشَّيْءَ: بۆلمەك، ئايرىماق
ـــ الْمَفْصِلَ: چىقىقلاشتۇرماق، چىقىق قىلماق
ـــ: ئاجىزلاشتۇرماق؛ چىرىپ قالماق
فَسْـــخ: بـۇزماق، بىكار قىلماق، ئەمەلـدىن قالدۇرماق
فَسْخَة: پارچە، ئۈۋاق
فَسَّدَهُ أو الشَّـــيْءَ: بۇزىۋەتمەك، بـۇزماق؛ زىيان يەتكۈزمەك، بۇزۇقچىلىق قىلماق
فَسَدَ ـُـ فَسُـدَ ـُـ فَسَـادًا وفُسُـودًا: كـونىراپ كەتمـەك؛ بۇزۇلـۇپ كەتمـەك، چىرىمەك؛ ئاجىزلاتماق
فَسَّرَ الشَّيْءَ: چۈشەندۈرمەك، ئىزاھلىماق
فَسَرَ ـُـ فَسْرًا الأَمْرَ: شەرھلىمەك، ئىزاھاق بەرمەك
ـــ فَسرًا و تَفْسِـرَةَ الْبَـوْلَ: سـۈيدۈك تەكشۈرمەك، سـۈيدۈكنى ئانالىز قىلماق
فُسْطاط ج فَساطِيطُ: چېدىر، چوك چېدىر
الـ ـــ: فوستان (قاھىرەنىك قەدىمكى نامى)
فُسْفات: فوسفات كىسلاتا تۇزى؛ فوسفاتلار
فُسْفُور: فوسفور
فَسَّقَهُ: رەدىيە بەرمەك؛ رەت قىلماق؛ ئىنتراپ قىلماسلىق
فُسَق: شـەرەمى ھايانى يوقاتقـۇچى، پاسـق، بۇزۇق ئەبلەخ
فَسَقَ ـُـ وفَسُقَ ـُـ فِسْقًا وفُسُوقًا: تـوغرا يولدىن ئازماق؛ بۇزۇقچىلىق قىلماق؛ شـەرەمى ـــ ھايـانى يوقاتمـاق؛ ئاللاھقـا ئاسـىيلىق قىلماق
فُسُـق: بـۇزۇقچىلىق قىلمـاق؛ زىناخورلـۇق قىلماق، پاھىشۇازلىق قىلماق
فَسْقِيَّة ج فَساقِيّ: فونتان
فُسْكُل: پەسكەش، ئىپلاس؛ مۇسابىقىدە ئەڭ ئاخىرىدا قالغان ئات
فَسُلَ ـُ وفَسِـلَ ـَ فَسَـالَةً وفُسُـلَ: پەسـكەش بولماق، رەزىل بولماق، ئىپلاس بولماق، چاكىنا بولماق، ناچار بولماق
فَسْل ج أَفْسُل و فُسُول و فِسَال و فُسْل و فُسُولة و أَفْسال و فُسَـلاَءُ: ئىپلاس، رەزىل؛ ئۇزۇم ساپىقى
فَسْو: ئوسۇرماق، ئاۋاسىز ئۇسۇرماق
فُسُولِيَة: يىسى پۇرچاق
فَسِيح: كەڭ كەڭرى
فَسِيخ: تۇزلانغان بېلىق
فُسَيْفِسَاء: موزايكا (فار— فۇر خىش)
فَسِيلَة ج فَسِيل و فَسائِلُ جج فُسْـلاَن: خورما دەرىخىنىڭ ھارام شېخى؛ خورما مايىسى
فَسْيُولُوجِيّ: پىسخولوگىيىلىك
فَسْيُولُجِيًا فَسْيُولُوجِيَّة: پىسخولوگىيە
فَشَّ ـُ فَشًّا الْـوَرَمُ: ئىششىق يوقالماق، ئىششىق جىممىماق
ـــ الْقُفْـلَ: قولۇپنى ئاچماق، قولۇپنى قومۇرماق

ـ مابَيْنَ الرَّجُلَيْنِ: مۇناسىۋەتنى ئۈزمەك
ـ الأَمْرَ: ئۈزۈپ تاشلىماق، ئۈزىۋەتمەك
فَضّ: ئاچماق، يېرتماق؛ تارقىتىۋەتمەك
فَضا ـُ فَضاءً و فُضُوًّا الْمَكـانُ: كەڭ بولماق، كەڭرى بولماق
فَضاء ج أَفْضِيَة: بوش يەر، ئوچۇق يەر؛ قەۋەت (ئۆي) ئالدىدىكى بوش يەر؛ بوشلۇق؛ ئاسمان بوشلۇقى؛ قۇرۇق، بوش، بىكار
رَجُل الـ ـ: ئالەم ئوچقۇچسىز
سَفِينَة الـ ـ: ئالەم كېمىسى
فَضّـاح: باشقىلارنىڭ تېگى ـ تەكتىنى بىلىۋېلىشنى ياخشى كۆرىدىغان ئادەم
الْجَهْـل الـ ـ: نومۇسسىز، هاماقەت، شەرمەندە، دوّت
فضال: پۇقراچە كىيىم، ئاددىي كىيىم؛ ئىچ كىيىم؛ ئوخلاش كىيىمى
ـ ج: قالدۇق، ئېشىپ قالغىنى، ئارتۇقى؛ قالدۇق تەرىپى
فُضـالَة: تىرىپ، قالدۇق، چۆكۈندى، تاشلاندۇق، داشقال؛ گەندە
فضّة: كۈمۈش، ئاق كۈمۈش
فَضَحَ ـَ فَضْحًا: پاش قىلماق، ئېچىپ تاشلىماق، ئاشكارا قىلماق؛ شەرمەندە قىلماق، رەسۋا قىلماق
ـ الْخَبَرَ: ئاشكارا قىلماق، پاش قىلماق
فَضْـح: پاش قىلىش، ئېچىپ تاشلاش

فَضَّضَ الشَّيْءَ: كۈمۈش هەل بەرمەك
فَضْفَاض مِنَ الثِّيـاب أو الْعَـيْش: كەڭ كېيىم؛ كەڭتاشا، بايات تۇرمۇش
ـ: ئىنتايىن كۆپ سەدىقە بەرگۈچى
فَضْفَضَ الثَّـوْبَ: كىيىمنى كەڭ كەڭرى قىلماق
فَضَّلَ هُ أو الشَّيْءَ عَلَى غَيْـرِه: نارازىلىق بىلدۈرمەك، ئارتۇق بىلمەك، ئەۋزەل بىلمەك
فَضَلَ ـُ فَضْلاً الشَّـيْءُ: ئارتۇق بولماق؛ ئېشىپ قالماق، قېلىپ قالماق، قالدۇق بولۇپ قالماق
ـ هُ أوعَلَيْـه: ئېشىپ كەتمەك، ئۈستۈن كەلمەك، ئارتۇق بولماق
فَضُلَ ـُ فَضْلاً و فُضُـولاً: پەزىلەتلىك بولماق، ياخشى بولماق، شەپقەتلىك بولماق، ئەۋزەللىككە ئىگە بولماق، ئارتۇقچىلىققا ئىگە بولماق
فَضْل ج فُضُـول: ياخشىلىق، ئېھسان، مەرھەمەت؛ ئارتۇقچىلىق، ئالاھىدىلىك؛ شەرەپ
ـ فى الْحساب: قالدۇق، قالدۇق سان
ـ: ئاشۇرۇش، كۆپەيتىش؛ ئىقتىسادىي ياردەم
ـ الْبَـدَن: بەدەن ئاجرالما ماددىسى، بەدەندىن ئاجراپ چىققان مادىدا (ئادەتتە كۆپلۈك ئوچۇن فضول ئىشلىتىدۇ)
مِنْ ـ كَ: مەرھەمەت! مەرھەمەت قىلىپ؛ يول قويۇڭ؛ خاپا بولمىسىڭىز

ـ الْقَوْلَ أَوْنَحْوَهُ: پۈرچاق ئۇزمەك
فُصْفَاة: فوسفات كىسلاتا تۇزى
فُصْفُور: فوسفور
فُصْفُورِيّ: فوسفورلۇق، فوسفورنى ئۆز ئىچىگە ئالغان
فَصَّلَ الكَلامَ أو الأَمْرَ: تەپسىلىي سۆزلىمەك، چۈشەندۈرمەك
ـ الْكَلامَ: مۇپەسسەل سۆزلىمەك، تەپسىلىي سۆزلىمەك
ـ الثَّوْبَ: كىيىم پىچماق
فَصَلَ ـِ فَصْلاً الشَّيْءَ: كەسمەك: ھۆكۈم قىلماق
ـ هُ أو الشَّيْءَ: قوغلىماق، قوغلاپ چاقىرماق
ـ بَيْنَ الرَّجُلَيْنِ: ئايرىماق، ئاجراتماق، ئايرىپ قويماق
ـ بَيْنَ الْخَصْمَيْنِ: ھۆكۈم قىلماق
فَصْل ج فُصُول: قىسىم، پارچە، بۆلەك: پەسىل: مەكتەپلەردىكى سىنىپ؛ ماددا؛ پەردە (دراما)؛ توسۇق تاختاي: قوشۇمچە: ئۇششاق ـ چۈششەك
قَوْل الـ: ھەل قىلغۇچ سۆز، گەپنىڭ خۇلاسىسى، گەپنىڭ توچكىسى
ـ دِراسِيّ: ئوقۇش مەۋسۇمى؛ ئوقۇش پەسلى
ـ فِى الْخُصُومَاتِ: ھۆكۈم، قارار
فَصْلَة: تىنىش بەلگىسى (،)
ـ مَنْقُوطَة: ئايرىش بەلگىسى (؛)
فصْلَة: كىنابچە (ماقالە)
فَصَمَ ـِ فَصْمًا الشَّيْءَ: كەسمەك، ئۈزمەك
ـ الْعُقْدَةَ: تۈگۈنچەكنى يەشمەك
فَصْمٌ: كېسىش، ئۈزۈش: كېسىم
فَصُولِيا: بىسى پۈرچاق، ياپىلاق پۈرچاق
فَصِىَ ـَ فَصًا الشَّيْءَ مِنَ الشَّيْءِ أوعَنْهُ: ئايرىماق، ئاجراتماق، ئايرىپ قويماق
فَصِيح ج فُصَحاءُ و فِصاح و فُصَح: ئاددىي چۈشىنىشلىك قىلىپ سۆزلىگۈچى، پاسىھەتلىك سۆزلىگۈچى: ناتىق، سۆزگە ئۇستا: تىلى راۋان، تىلى ئوچۇق
فَصِيحَة ج فِصاح و فَصائِحُ: فَصِيل ج فِصَال و فُصْلان: ئەمچەكتىن ئايرىۋېتىلگەن بالا ياكى ھايۋان
فَصِيلَة ج فَصائِلُ: تۈر، خىل، قىسىم، نەۋئى: تارماق، بۆلۈم
فَضَّ ـُ فَضًّا خَتْمَ الكِتابِ أو الرِّسالَةِ: يىرتىۋەتمەك: ئاچماق: تارقىتىۋەتمەك
ـ الشَّيْءَ: بۆلىۋەتمەك، بۆلمەك
ـ اللهُ فَاهُ: لاأَفَضَّ فُوكَ بارىكاللا! (ئاللاھ ساقلا بەختە بەرسۇن)، (تاللانغۇچىغا قارىتىپ ئېيتىلغان سۆز)
ـ الْقَوْمَ: تارقىتىۋەتمەك، چېچىۋەتمەك

فِطْـرَة ج فِطَـر: تەبىئىي ھالەت، تۇغما سۈپەت؛ تۇغما قابىلىيەت؛ ياراتماق، ئىجاد قىلماق؛ سەدىقە پىترى؛ دىن

فِطْـرِيّ: تەبىئى، تۇغما، ئەسلىي ھالەت، تەبىئىي، تەبىئىيلىك

فَطَّسَ هُ: ئۆلتۈرمەك، ھالاك قىلماق

فَطَسَ ـِ فُطُوسًا و فَطْسًا: ھالاك بولماق

فَطْساءُ م: شىر بۇرۇن ئادەم، پاناق بۇرۇن ئادەم

فَطَمَ ـِ فَطْمًـا الرَّضِـيْعَ: ئەمچەكتىن ئايرىماق

ـ هُ عَنْ عادَتِه: كونا ئادەتنى ئۆزگەرتمەك

فَطَّنَ هُ بالأَمْرِ أَو اِلَيْهِ أولَهُ: چۈشەندۈرمەك، ئۇقتۇرماق، ئايدىڭلاشتۇرماق؛ سەگىتمەك، سەگىتىپ قويماق

ـ التِّلْمِيْـذَ: مەدەنىي مائارىپ ئارقىلىق ئەقىللىق ياكى ئوقۇمۇشلۇق قىلىپ تەربىيلىمەك

فَطُنَ ـُ وفَطِنَ ـَ فِطْنًا وفَطَنًا و فُطُنًا و فِطْنَةً و فِطَانِيَةً لِلأَمْـرِ أوبِـهِ أو اِلَيْـهِ: چۈشەنمەك، ئۇقماق، بىلمەك، ئېسىگە ئالماق

ـ: ئاقىل ـ زېرەك بولماق، چېچەن ـ زېرەك بولماق

فَطِن ج فُطْن: زېرەك، چېچەن؛ چۈشىنىش قۇۋۋىتى يۇقىرى

فِطْنَـة ج فِطَـن: زېرەكلىك، چېچەنلىك؛ چۈشىنىش قۇۋۋىتى

فُطُور: ئەتتىگەنلىك تاماق

فَطِيْر: پېتىرنان؛ خام، چالا پىشقان

عَجِيْن ـ: پېتىر خېمىر

خُبْز ـ : يېڭى نان، پېتىر نان

فَطِيْرَة ج فَطائِرُ: ھەمەك نان، كاكچا نان

فَطِيم ج فُطُم: ئەمچەكتىن ئايرىلغان

فَطِـين: ئەقىللىق، زېرەك؛ چۈشىنىش قابىلىيىتى يۇقىرى

فَظَّ ـَ فَظَاظَةً و فِظَاظًا و فَظَظًا: قوپال بولماق، توڭ بولماق، ئەدەپسىز بولماق

فَظّ ج أَفْظاظ: قوپال، توڭ، ئەدەپسىز؛ دېڭىز پىلى

فَظاظَةً: قوپاللىق قىلماق، ئەدەپسىزلىك قىلماق

فَظَاعَة: قورقۇنچلۇق

فَظَّعَ الأَمْـرَ: ھاڭ ـ تاڭ قالدۇرۇۋەتمەك، قورقىتىۋەتمەك؛ مۇبالىغە قىلماق

فَظُعَ ـُ فَظَاعَةً الأَمْـرَ: قورقۇنچ بولماق، چۆچۈپ كەتكۈدەك بولماق

فَظِيع: قورقۇنچلۇق، ئادەمنى قورقىتىدىغان

فَعَـال: ئىنتايىن خۇشال قىلارلىق ئىش؛ مەرد، قولى ئوچۇق

فَعَّال: تەسىر كۆرسەتكۈچى، رول ئوينىغۇچى؛ ئۈنۈمدارلىقى ئىنتايىن يۇقىرى بولغان؛ ئورۇنلىغۇچى، ئىجرا قىلغۇچى

فَعَّـلَ بَيْـتَ الشِّـعْرِ: شېئىرنى ۋەزىنلەشتۈرمەك، شېئىرنى قېلىپقا سالماق، شېئىرنى ف ع ل قېلىپقا سالماق

بِ ـــــ ه: ئۇنىڭ سەۋەبى بىلەن، ئۇنىڭ ئىلتىپاتى بىلەن، ئۇنىڭ ياخشىلىقى بىلەن

ـــ اَ عَنْ ...: ئۇنىڭ ئۈستىگە، شۇنداق تۇرۇقلۇق، يەنە كېلىپ، بۇ ھالدا

فُضُل: پۇقراچە كىيىم: ھەرمەت كىيىمى: ئۆخلاش كىيىم

فَضْلَة ج فضـال و فَضَـلاَت: قالدۇق ئېشىپ قالغىنى، ئارتۇقى: قالدۇق تەرىپى: ئاشۇرماق، كۆپەيتمەك: ئارتۇق: پۇقراچە: ئۆخشاش كىيىمى

فُضْلَى م: ئىنتايىن ياخشى بولغان، ئىنتايىن ئارتۇق بولغان، بەكمۇ بەلەن بولغان

فُضُـــول: ئاقىلاقاللىق: ئارىلىشۇالماق: كېرەكسىز نەرسە، ئارتۇقچە نەرسە

فُضُولِيّ: يېتىم ئاقىلاق: ئۇنى ـــ بۇنى تولا سوراپ تىنىك - تىنچلاشقا ئامراق ئادەم

فَضِيَ: بوش بولماق، قۇرۇق بولماق، مەنىسىز بولماق

فضَيّ: كۆمۈشتەك، كۆمۈشتىن ياسالغان

فَضِّـيَّات ج: كۆمۈش بۇيۇملار، كۆمۈش قاچىلار

ـــــ **السُّـفْرَة**: ئاق كۆمۈشتىن ياسالغان ئاشلىق قاچىسى

فَضِيح: رەسۋا، نومۇسسىز، يۈزى چۈشۈپ كەتكەن

فَضِيلَة ج فُضَـلاَء: پەزىلەتلىك، ئىنسىل، ئالىيجاناپ

فَضِيلَة ج فَضائِل: كۆزەل ئەخلاق، ئىنسىل خىسلەت، پەزىلەت، ئارتۇقچىلىق، ئالاھىدىلىك

فطَـام: ئەمچەكتىن ئايرىماق: ئەمچەكتىن ئايرىلغان ۋاقىت

ـــ **الْقَـزّ**: پىلە قۇرتىنىڭ (پىلە بولغاندا) بېقىلىشىنىڭ توختىتىلىشى

فَطَائِة: ئەقىل، زېرەكلىك، ئەقلىي كۆچى

فطْحَـــل: ئىنتايىن قەدىمىي زامان، ئەڭ قەدىمكى دەۋر

فَطَّرَ الصَّائِمَ: ئىپتار قىلدۇرماق، ئېغىز ئاچدۇرماق

ـــــ **ۀ**: ئەتتىگەنلىك تاماق بىلەن تەمىنلىمەك، ئەتتىگەنلىك تاماق بىلەن تەمىنلىمەك

ـــ **الشَّيْءَ**: يارماق، ئاچماق، ئاچراتماق

فَطَرَ ـُـ فَطْرًا الشَّيْءَ: يارماق، ئاچراتماق

ـــ **الأَمْرَ**: ياساشقا باشلىماق، ياسىماق

ـــ **فَطْرًا وفُطُورًا الصَّـائِمُ**: روزىدا ئېغىز ئاچماق، ئىپتار قىلماق

فَطْر: يارماق، ئاچماق

فُطِرَ عَلَى كَذا: تۇغما قابىلىيەتلىك بولماق، تۇغما ئىقتىدارلىق بولماق

فُطْر: موگۇ (ئېشەك مەرىسى)

فِطْر: ئىتپار قىلىش، ئېغىز ئېچىش، پەرھىزنى بۇزۇش: موگۇ

عِيْد الـ ـــ: روزا ھېيت

فُطْرَة: بىر دانە موگۇ

فَقْر ج فُقُور و مَفَاقِرُ: كەمبەغەللىك، پىقىرلىق؛ كەمبەغەل، يوقسۇل

فُقْر: پەرقىرلىك، كەمبەغەللىك

فِقْرَة ج فِقَر و فِقْرات: ئومۇرتقىنىڭ بىر بوغۇمى؛ (زەنجىرنىڭ) ھالقىسى؛ بوغۇم

ـ ج فِقَر: شېئىرنىڭ ئىچىدىكى ئەڭ گۈزەل بولغان بىر مىسرا؛ ماقالە ياكى سۆزىنىڭ بۆلىكى، بۆلەك، ئابزاس

فِقْرِيّ: ئومۇرتقىلىق، ئومۇرتقىنىڭ

فَقَسَ ـِ فَقْسًا الطَّائِرُ بَيْضَتَهُ: تۇخۇم يارماق، تۇخۇم باسماق

ـ الْبَيْضَةَ: تۇخۇمنى چاقماق؛ تۇخۇمنى مىجىۋەتمەك

ـ الْحِيْلَةَ: مەلۇم بولماق، سىزىلىمەك، بايقالماق، ئۇقۇپ قالماق

ـ: لېچىنكا چىقارماق؛ (ھاشاراتلەر) تۇخۇم قويماق

ـ فُقُوسًا: تۇيۇقسىز ئۆلۈپ كەتمەك، ئۇشتۇمتۇت ئۆلۈپ كەتمەك

فَقَشَ ـُ فَقْشًا الْبَيْضَةَ: تۇخۇم شاكىلىنى چاقماق

فَقَط: فَ بىلەن قَطْ نىڭ بىرىكمىسى بولۇپ مەنىسى: پەقەت، مۇشۇلا، يالغۇز

فَقَّعَ: يېرىلىپ ئاۋاز چىقماق

ـ أَصابِعَهُ: بارماقلىرىنى (قىرس) قىلىپ چىقارماق، بارماقنى قىرسلاتماق

فَقَعَ ـُ فَقْعًا و فُقُوعًا اللَّوْنُ: ساپسېرىق بولماق، سۈپسۈزۈك بولماق

ـ الرَّجُلُ: ئىسمداپ ئۆلمەك، قىزىتمىسى ئۆرلەپ ئۆلمەك؛ قايغۇرۇپ ئۆلمەك

فَقْع ج فُقُوع و أَفْقُع و فِقَعَة: موگۇ؛ زەمبۇرۇغ؛ تەم تەڭشەيدىغان دورا

فَقْفَقَ الرَّجُلُ: گاداي بولۇپ قالماق، يوقسۇل بولماق

فَقُمَ ـُ فَقامَةً وفَقِمَ ـَ فَقْمًا و فُقُومًا الأَمْرُ: جىددى بولماق، مۇھىم بولماق

فُقْمَة ج فُقَم: دېڭىز يىلپىزى، تيولىن

فَقَّهَ هُ: ئۆگەتمەك، تەلىم بەرمەك؛ ئۇنى ئېسىگە ئالماق، ئۇنى يادىغا كەلتۈرمەك؛ ئىسلام قانۇنچىلىقنى پىششىق ئۆگەتمەك

فَقُهَ ـُ فَقاهَةً وفَقِهَ ـَ فَقَهًا: ئىسلام قانۇنچىلىقىنى پىششىق بىلمەك، ئىسلام ئىجتىمائىي قانۇنچىلىقىنى پۇختا بىلمەك

فَقِهَ ـَ فَقْهًا الشَّيْءَ: ئايدىڭ بولماق؛ چۈشەنمەك، بىلمەك

فَقِه: ئىسلام قانۇنشۇناسى، فىھقىشۇناس

فِقْه: چۈشەنمەك، بىلمەك؛ ئىسلام قانۇنشۇناسى

ـ اللُّغَة: تىلشۇناسلىق

فِقْهِيّ: قانۇنشۇناسلىقنىڭ، قانۇننى، پىقىھى

فَقُّوس: تەرخەمەك

فَقُّوسَة: قوغۇن؛ پۇراقلىق تەرخەمەك

فَعَلَ ـَ فَعْلاً الشَّيْءَ: قىلماق، ئىشلىمەك، ئورۇنلىماق

ـــ به: بىتەرەپ قىلماق، مۇئامىلە قىلماق

فِعْل ج فِعال و أَفْعَال جج أَفاعِيلُ: ئىش، ھەرىكەت، ئەمەل، رول؛ تەسىر؛ نەتىجە

ـــ فى اللُّغَة: پېئىل (گراماتىكىدىكى)

ـــ اً: ئەمەلىيەتتە، ئەلۋەتتە

بالـ ـــ: ئەمەلىيەتتە

فَعْلَة ج فَعَلَات: ئىش، ھەرىكەت، ئەمەلىي: بىر قېتىم ھەرىكەت ئىلىپ بارماق

فِعْلِىّ: ئەمەلى، رېئال: پېئىلدىن كېلىپ چىققان

فَعَّمَ الإِنَاءَ: تولدۇرماق، توشقۇزماق

فَعَمَ ـَ فَعْمًا الإِنَاءَ: تولدۇرماق، توشقۇزماق

فَغَرَ ـَ فَغْرًا فَمَهُ: ئېغزىنى ئاچماق: ئەسنىمەك، ئەسنەك تۇتماق

ـــ فَمَهُ: ئېغىز ئاچماق

فُغْرَة الْوادى ج فُغَر: دەريا ۋادىسى ئېغىزى

فَغْفُور: پادىشاھ، تەڭرىقۇت (قەدىمكى پادىشاھلارنىڭ ئاتىلىشى)

فَغْفُورى: جۇڭگو ساپال قاچىسى، جۇڭگو فارفور قاچىلىرى، چاق- چوق قاچا

فَغَمَ ـَ فُغُومًا الْوَرْدُ: ئېچىلماق (گۈل)

ـــ فَغْمًا و فُغُومًا الطِّيبُ فُلانًا: خۇش پۇراق بۇرنىغا ئۇرۇلماق، خۇش پۇراق دىماغقا ئۇرۇلماق

فَغْو: خېنىكۈل (يوپۇرمىقى بىلەن تىرنىقىنى كۆز قاپىقىنى، چېچىنى بويايدىغان)

فَغْوَة: خۇش پۇراق، خۇش ھىدى

فَقَأَ ـَ فَقْأً و فَقْقَةً الدُّمَّلَ: تىتىۋەتمەك، بۇزىۋەتمەك، تېشىۋەتمەك

ـــ الْعَيْنَ: كۆزىنى كولماق

فَقَارَة ج فَقار: ئومۇرتقا

فَقَارِىّ: ئومۇرتقىلىق: ئومۇرتقىسىلىك

فُقَاع: پىۋە، ئارچا ھاربىقى

فُقَّاعَة ج فَقاقِيعُ: كۆپۈك، ماغزاپ: لەيلەپ يۈركەن كۆپۈك

فَقَدَ ـِ فَقْدًا و فُقُودًا و فُقْدانًا الشَّيْءَ: يىتتۈرۈپ قويماق، يوقىتىپ قويماق

ـــ هُ: يوقاپ كەتمەك

فَقْد: يوقالماق، يىتۈپ كەتمەك: زايە بولۇپ كەتمەك: مەرھۇم بولماق

فُقْدان: يوقۇلۇپ كەتمەك، يىتتۈرۈپ قويماق: مەرھۇم، رەھمەتلىك

فَقَّرَ الشَّيْءَ: يوچۇق ئاچماق، تۆشۈك تەشمەك، تېشىۋەتمەك

فَقَرَ ـُ فَقْرًا الشَّيْءَ: تۆشۈك تەشمەك، يوچۇق ئاچماق، تەشمەك

ـــ ثُـهُ الْمَصِيبَةُ: بالايىئاپەت يېقىلاپ كەلمەك، مۇسىبەت يېتىپ كەلمەك

فَقُرَ ـُ فَقارَةً: يوقسۇل بولۇپ قالماق، كەمبەغەل بولۇپ قالماق

فَكيهَة: چاقچاق، لەتىپە، يۈمۈر

فَلَّ ـُ فَـلاًّ السَّـيْفَ: قىلىچ بىسىنى ئۇچۇرۇۋاتماق، پۇچۇق قىلىپ قويماق

ـــ هُ: جەك قىلماق

فَلّ: غەلبە قىلغان، ئۇرۇشتا يېڭىپ چىققان

ـــ ج فُلُول: (قىلىچ، خەنجەر قاتارلىقلارنىڭ) يوچۇقى؛ ئويما، ئۇيۇق؛ ئۇچقۇن، يالقۇن

ـــ ج فُلُوْل و فلال: توپ، كۈرۈھ، جامائە

فُـــلّ: يەسمەنكۈل، ئاقچا كۈل: پۈرۈپكا، يۈمشاق ياغاچ

فِلّ: يەسمەنكۈل، ئاقچا كۈل

فَلاة ج فَلَوَات و فَلاً و فُلِيّ و أَفْـلاء: جاڭگال، باياۋان: دالا؛ چۆل ـ جەزىرە: قۇملۇق

فِي الـــ : ئۇچقۇقچىلىقتا، كەك دالادا

فَـــلاَح: مۇڭاپپەقىيەت؛ خاتىرجەم: شاد ـ خورام، كۆڭۈللۈك؛ غەلبە

فَلاَّح ج فَلاَّحُـــون و فَلاَّحَـــة: دېھقان، تېرىقچى، يېزا خەلقى

فَلاَحَة: دېھقانچىلىق، تېرىقچىلىق

ـــ بَسَاتِيْنَ: باغۋەنچىلىك

فَلاَّحِيّ: دېھقانىنىڭ، دېھقانچە، دېھقاندەك

فَلاَّس: پۇل سودىگىرى

فُلاَن: پالانى ـ پوكۈنى، مەلۇم ئادەم

فُلاَنَة: پالانى ـ پوكۈنى، مەلۇم ئادەم

فَلَتَ ـِ فَلْتًا: قۇتۇلماق؛ تىيىلىپ ماڭماق، سىرىلىپ ماڭماق

ـــ هُ: قۇتۇلماق، خالاس تاپماق

فَلَت: خالاس تاپماق، قۇتۇلماق؛ قاچماق، قېچىپ قۇتۇلماق

فَلّة: داچا؛ ئەتراپىنى باغۇ ـ بوستانلىق قاپلان تۇرىدىغان ساراي

فَلْتَة ج فَلْتات: سەۋەنلىك، خاتالىق

ـــ: تاسادىپىي، ئۇشتۇمتۇت

فِلْتَر: سۈزگۈچ

فَلَجَ الشَّـــيْءَ: ئايرىۋەتمەك، بۆلۈۋەتمەك، پارچىلىۋەتمەك

فَلَجَ ـُ فَلْجًا و فُلُوْجًا الشَّيْءَ: ئايرىماق، بۆلمەك، پارچىلىماق

فَلِجَ ـَ فَلَجًا و فَلَجَةً: پالەچ بولماق، پالەچ بولۇپ قالماق

فُلِجَ: پالەچ بولۇپ قالماق، پالەچ ھالاتكە چۈشۈپ قالماق

فَلْجاءُ م: چىشى شالاك ئادەم، چىشى ئالا ئادەم

فَلَحَ ـَ فَلْحًا الأَرْضَ: تېرىقچىلىق قىلماق

ـــ فَلاحًا: مۇڭاپپەقىيەت قازانماق، ئۇتۇق قازانماق، نەتىجىگە ئېرىشمەك

فَلَح: ئۇتۇق، مۇڭاپپەقىيەت: باي، باراۋان، بايلىق

فِلْذَة ج فِلْذ و أَفْلاَذ: پارە، پارچە: بىر پارچە، بىر ئۇلۇش (ئالتۇن، كۈمۈش، گۆش)

ـــ كَبِد: جىگەر پارە: ئەتىۋارلىق، نەرسە، قىممەتلىك نەرسە: يۈرەك پارە

فَقِيد: يىتۇپ كەتكەن، يوقۇلۇپ كەتكەن

الْـ ـــ: مەرھۇم، رەھمەتلىك، ۋاپات بولغۇچى

مَـاتَ غَيْـر ـــ: ئەپسۇسلانماي ئۆلمەك؛ ئۆلۈمگە پىسەنت قىلماستىن ئۆلمەك

فَقِير ج **فُقَرَاءُ و فُقُـر:** كەمبەغەل، پىقىر، يوقسۇل؛ كەمبەغەللىك

فَقِيه ج **فُقَهَاءُ:** ئىسلام قانۇنشۇناسى؛ دىنىي ئۇستاز؛ قۇرئان كەرىمنى يادقا ئالغۇچى؛ ئەقلىدار، دانا، دانىشمەن

فَكَّ ـُ فَكًّا الشَّيْءَ: ئايرىماق، ئاجراتماق

ـــ الْعُقْدَةَ: يەشمەك، يېشۇمتمەك

ـــ الْخَـتْمَ: پېچەتنى ئاچماق، پېچەتنى يۆزماق

ـــ النُّقُودَ: تېگىشمەك، ئالماشتۇرماق (پۇل)

ـــ الْعَظْـمَ: چىقىق بولماق، سۆڭەك بوغۇمىدىن چىقىپ كەتمەك

ـــ فَكًّا و فَكَاكًا الأَسِيرَ: ئازات قىلماق، قويۇپ بەرمەك، ئەسىرنى قويۇپ بەرمەك

ـــ فَكًّا و فُلُوكًـا الـرَّهْنَ: ھەق تۆلەپ قايتۇرۇۋالماق، ھەق تۆلەپ ياندۇرۇۋالماق

فَكّ: يەشمەك، ئايرىماق؛ تاڭلاي سۆڭىكى؛ ئېڭەك سۆڭىكى

ـــ الرَّهْن: گىردىن ياندۇرۇۋالماق

ـــ ج فُكُـوك: تاڭلاي سۆڭىكى، چىش مىلىكى

فِكَاك: ئازات قىلىش، ئازات قىلدۇرتىش

فُكَاهَة: چاقچاق، كۈلدۈرگە، لەتىپە

فُكَاهِيّ: چاقچاقچى، لەتىپىچى، قىزىقچى، خۇش چاقچاق

فَكَرَ ـِ فِكْرًا فِي الشَّيْءِ: ئويلىماق، پىكىر قىلماق

فَكُـرَ فِي الشَّـيْءِ: تەپەككۇر قىلماق، ئويلانماق

فِكْر ج **أَفْكَار:** ئىدىيە، ئوي، پىكىر؛ ئومۇمىي ئارزۇ، مەقسەت

فِكْرَة ج **فِكْر:** پىكىر، ئوي، خىيال، ئىدىيە

فِكْرِيّ: ئىدىيەۋى، پىكىرلىك، پىكىرنىك

فَكَشَ ـُ فَكْشًـا: سۆقۇلۇپ يارىلانماق؛ (بوغۇم ياكى ئۇگىنى) چىقىرىۋەتمەك

فَكَّكَ الشَّيْءَ: يېشىۋەتمەك، قويىۋەتمەك؛ تارقىتىۋەتمەك

فَكَّهَ هُ: يۈمۇرلۇق گەپنى ئۇنىڭغا ئىشلەتمەك، ئۇنىڭغا لەتىپە سۆزلەپ بەرمەك؛ ئىچ - پۇشقىنى چىقارماق؛ ئۇنىڭغا مېۋە يېگۈزمەك

فَكِهَ ـَ فَكَهًا و فَكَاهَـةً: كۆڭۈل خۇش بولماق، ياخشى كۆرىدىغان سۆزلەرنى سۆزلىمەك

ـــ مِـنَ الشَّـيْءِ: ھەۋەس قوزغىماق، ئىشتىياق باغلىماق

فَكِه: خۇشخۇي، كۆلكۈنچەك

فَكَّـار: چوڭقۇر پىكىرلىك، ئىنچىكە كۆڭۈللۈك

ـــــ ج: ئاسمان جىسملىرى ئوربىتاسى، سەييارىلەر ئوربىتاسى: ئاسمان جىسملىرى

فَلَكَة: كىچىك چاق

ـــ **الْمِغْزَل**: يىپ ئىگىرىش چاقى

فَلَكِيّ: ئاستىرونوم: ئاستىرونومىيىلىك: پالچى، جىنكەش: پالچىلىق

فَلَّلَ السَّيْفَ: قىلىچنى ئۆچۈرىۋەتمەك، قىلىچ بىسىنى پۈچۈق قىلىپ قويماق ـــ **ةٌ**: جەك قىلماق، ئۇرۇش قىلماق

فِلْم ج أَفْلام: فىلىم: فوتو سۈرەت لېنتىسى، كىنو لېنتىسى: كىنو

فَلَمَنْكِيّ ج فَلَمَنْك: گوللاندىيىلىك ئادەم: گوللاندىيىچە: بىلگىيىلىك، بىلگىيەچە

فَلْو ج أَفْلاءَ و فِلاء: كىچىك تەخەي، كىچىك خوتەك: كىچىك تاي، تايچاق

فُلُور: فتور (خىمىيىلىك ئىلهىمبنت)

فُلُورِيَّة: پارقىراق، يالتىراق

فُلُولَ ج: قىلىچنىڭ ئۇچۇپ كەتكەن يېرى: ئويما، ئويۇق، يوچۇق

ـــ **الْجَيْش**: مەغلۇپ قىلىنغان قوشۇن، تارماي قىلىنغان ئەسكەر

فَلَّى وفَلَى ـِ فَلْيًا رَأْسَهُ: پىتنى ئىلىپ تاشلىماق، پىتنى تازىلاپ چىقارماق

فَلَيْن: يۇمشاق ياغاچ: پۇرۇپكا

فَلْيُون: خرىستىئان دىنىدا يۇيۇنۇش مۇراسىمىغا قاتناشقان بالا

فم ج أَفْوام و أَفْمام: ئېغىز

ـــ **القَنِيْنَة**: بوتۇلكا ئېغىزى

ـــ **السِّيْجارَة**: تۇرۇپكا، ماگزا

فَمَوِيّ: ئېغىزچە، ئېغىزلىك، ئېغىز ئارقىلىق

فَمِيّ: ئېغىزچە، ئېغىزلىك

فَنّ ج أَفْنان و فُنُون جج أَفانِيْنَ: ئىلىم ـ پەن: سەنئەت: تېخنىكا: مەخسۇس كەسىپ: خىل، تۈر: قىسىم، تارماق: پەن: گۈزەل ـ سەنئەت

فَناء: ھالاك بولۇش، يوقۇلۇش، تۈگەش، زاۋال تېپىش، بەربات بولۇش، ئۆلۈش

دار ـــ: بۇ دۇنيا، رېئال دۇنيا

فِناء ج أَفْنِيَة وفُنِيّ: بوش يەر، بوش مەيدان

ـــ **دار**: قورۇ، ھويلا، بىنانىڭ ئالدى

فَناجِرَة: چەۋەندار: ئاتلىق ئەسكەر

فَنارج فَنارَات: مايماك، پانۇس

فَنّان: سەنئەتكار: رەسسام: گۈزەل سەنئەتچى: ئالا ـــ تاغىل ئات

فَنْتازِيَّـــة: كۆز چاقنىتىدىغان، كۆز قاماشتۇرىدىغان، ئاشۇرىۋەتمەك، مۇبالىغە قىلىۋەتمەك: فانتازىيىلىك بولماق: سۆلەتئازلىق، شەكىلئازلىق، فانتازىيە

فَنْجال ج فَناجِيل: ئىستاكان، كىچىك ئىستاكان

فَنْجان ج فَناجِينُ: ـــ **فَنْجال**

فَنْجَرِيّ: مەرتلىك، سېخىلىق، ئوچۇق كۆڭۈللۈك: بەتخەجلىك، بەتخەج

فَلَزّ ج فِلِزّات فُلُزّ: منبرال، منبرال ماددا

فَلَّسَهُ الْقاضي: ئۇنىڭ ۋەيران بولغانلىقىنى جاكارلىماق

فَلْس ج فُلُوس و أَفْلُس: مىس پول، ياماق پول

فِلْس ج فُلُوس: فلوس (پۇل بىرلىكى)

فَلَسْطِين: پەلەستىن

مُنَظَّمَة تَحْرِيرِ ـــ: پەلەستىن ئازادلىق تەشكىلاتى

فَلَسْطِينِيّ: پەستىنلىك، پەلەستىنلىك ئادەم، پەلەستىنىك، پەلەستىنچە

فَلْسَفَ الشَّيْءَ: پەلسەپۇي، نۇقتىسىنەزەر بىلەن چۈشەندۈرمەك

فَلْسَفَة: پەلسەپە

ـــ أَدَبِيَّة: ئېتىكا، ئەخلاقشۇناسلىق

ـــ الذَّرَائِع: پراگماتىزم (ھازىرقى زامان بۇرژۇئا پەلسەپىسىدىكى بىر يۆنىلىشتىكى ئېقىم)

فَلْسَفِيّ: پەلسەپۇي، پەلسەپۇنىڭ

فِلْطَاح: تەكشى بولغان، تۆز ـ تەكشى بولغان

فَلْطَحَ الْقُرْصَ: يەسمىلىماق، پروكاتلىماق، كېكەيتمەك

فُلْطِيَّة عَالِيَة: يۇقىرى توك بېسىم

فَلَّعَ الشَّيْءَ: ئايرىۋەتمەك، بۆلۈۋەتمەك، پارچىلىۋەتمەك

فَلَعَ ـَ فَلْعًا الشَّيْءَ: كەسمەك، كېسىپ قويماق

فَلْع ج فُلُوع: يېرىق، چاك، دەز

فَلْفَلَ الطَّعَامَ: قارىمۇچ سەپمەك، مۇچ سالماق، تامافقا لازا سالماق

فُلْفُل فِلْفِل: مۇچ (لازا)

ـــ أَسْوَد: قارىمۇچ

ـــ صِينِيّ: كاۋا ئۇنچىسى

فُلْفُلِيّ: مۇچقا ئوخشاش بولغان: ئاچچىق: ئۆتكۈر زەھەرلىك

فَلَّقَ الشَّيْءَ: يارماق، يېرىپ چىقماق

فَلَقَ ـِ فَلْقًا الشَّيْءَ: يارماق، يېرىپ چىقماق

ـــ الصُّدَاعُ رَأْسَهُ: باش، باش ئاغرىقىنى يېرىلىپ كەتكىلى قويماق

ـــ اللهُ الصُّبْحَ: تاڭ ئاتماق، سۈبھى يورىماق

فَلَق ج فُلْقان: تاڭ سەھەر، سۈبھى ۋاقتى، تاڭ نۇرى

الـ ـــ: پۈتۈن مەخلۇقات

فَلْق ج فُلُوق: يېرىق، چاك، دەز: يوچۇق

فِلْق: يېرىم، يېرىم يارىكا

فُلْقَة: بىر قېتىم يېرىلىش: يېرىم

فَلَك ج فُلْك و أَفْلاك: پەلەك، ئاسمان جىسىملىرى

ـــ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ ج فِلاك: پەلەك، ئوربىتا

عِلْم الـ ـــ: ئاستىرونومىيە، ئاسمان جىسىملىرىغا مۇناسىۋەتلىك بىلىم

فُلْك: كېمە، پاراخوت

ـــ نُوح: نوھ (ئەلەيھىسسالام)نىڭ كېمىسى

كَلَّمْتُهُ فاهُ اِلَى فِـيَّ: مەن ئۇنىڭ بىلەن گەپلەشتىم (ياكى) مەن ئۇنىڭ بىلەن پاراڭلاشتىم

فَوات: ئۆتۈپ كېتىش، قولدىن كېتىش، بىكار بولۇش

مَوْت الـ: ئۆشتۈمتۇت كەلگەن ئۆلۈم، تۇيۇقسىز كەلگەن

فَواتِح ج: باشلىنىش، كىرىشىش

ـ الْقُرآنِ: قۇرئاننىڭ ئالدى تەرىپىدىكى بىر قانچە سۈرە، قۇرئاننىڭ باشلىنىشى

فَوّاح: خۇش پۇراق چاچقۇچى

فَوّار: كۆپۈك چىقارغان، ماغزاپ چىقارغان، قىزىققانلىق قىلغان، ئالدىراقسانلىق قىلغان

فَوّارَة: فونتان

فُـوارَة: قاينـاپ كۆپۈك چىقارماق، قاينـاپ كۆپۈكلەشمەك

فَواق: ھىق تۇتماق: كېكىرمەك

ـ الْموت: جان ئۈزۈپ نەپەس توختىماق

فَوْت: ئۆتمەك، ئۆتۈپ كەتمەك: قولدىن كەتمەك، بىكار بولۇپ كەتمەك

فُوتُوغَرافِيـا: سۈرەت، سۈرەتكە تارتماق، سۈرەتكە ئالماق، سۈرەتچىلىك سەنئىتى

فُوتُوغَرافِيّ: سۈرەتنىڭ، سۈرەتكە تارتىشقا مۇناسىۋەتلىك

فُوتُوغَرافِيَة: سۈرەتچىلىك سەنئىتى

فُوتِيل: كىرسلو (سافا)

فَوْج ج أَفْواج و فُوُوج جج أَفـاوِجُ و أَفاوِيجُ و أَفاوِيجُ: ئادەم توپى، ئىنتىپاق: قىسىم: توپ ـ توپ: بىر بۆلەك، جامائەت

فُـوجِيّ: ئۇشتۇمتۇت ئۆلۈپ كەتمەك، ناسادىپىي ئۆلۈپ كەتمەك

ـ بِكَذا: تۇيۇقسىز خانىۋەيرانچىلىققا ئۇچرىماق، ئۇشتۇمتۇت ۋەيرانچىلىققا دۇچار بولماق

فَوْح: خۇش پۇراق چېچىلىش

فَوْحـان: خۇش پۇراق تارالماق، خۇش پۇراق چېچىلماق

فَوْد ج أَفْواد: چىكە، چىكە چاچ

فَوْرَالْماءِ: (سۇنى) قاينىتماق

ـ الدَّمِ: قوزغىماق، جانلاندۇرماق، تېنىكلەشمەك

فَـوْر: قاينىتىش، تېشىپ چىقىش: روھلاندۇرۇش، قوزغىتىش

مِنْ ـِ ه: دەرھالا، چاپسان

ـ ا: دەرھال، ھازىرلا

فَوَاران: قاينىماق تاشماق: جانلاندۇرماق، روھلانماق

فَوْرَة الْحَرِّ: پىژغىرىم ئىسسىق بولماق

ـ الْغَضَبِ: غەزەپنى قاينىتىپ ـ تاشماق

ـ مالِيَّة: مال باھاسى شىددەتلىك بىلەن ئۆرلىمەك

فُورْمَة: ئۆتۈك قېلىپى

فَوْرِيّ: ئىلدام، تېز، جەددىي، كەسكىن

فَوْز: غەلبە، مۇۋەپپەقىيەت، نىجات

فَنْجَلَ: غادىيىپ ماڭماق، كۆرەكلەپ ماڭماق

فَنَّدَهُ: رەددىيە بەرمەك، مات قىلماق، رەت قىلىۋەتمەك

فُنْدُق ج فَنادِقُ: مېھمانخانا، سارای

فَنَّشَ: چاچ تىك تۇرماق، چاچ ئۆرە تۇرماق

ـــ فى الأَمْرِ: ئاستا ـ ئاستا ئاسانلاشماق، ئاستا ـ ئاستا ئۇكايلاشماق

فَنْطَاس ج فَناطِيسُ: پاراخوت ئۇستىدىكى تاتلىق سۇ نۇرى ياكى ئورسى (كاتىكى)

فَنْطَاسِيَة: ھەشەمەتچىلىك، ھەشەم خۇلۇق: سۆپەتۋازلىق، شەكىلۋازلىق

فُنْغَاف: پاتېفون

فَنَّنَ الشَّـيْءَ بالشَّـيْءِ: ئارىلاشتۇرماق، بىرىكتۇرىۋەتمەك

ـــ رَأْيَهُ: پىكرىنى كۆپ ئۆزگەرتمەك، مۇقىم بولماسلىق

فَنَن ج أَفْنان جج أَفانِينُ: تۇم تۆز بولغان دەرەخ شېخى

فُنُـون ج: گۈزەل ـ سەنئەت، سەنئەت: مەخسۇس كەسىپ؛ كەسىپى: تۇر، قىسىم، خىل، تارماق: پەن ـ تېخنىكا

ـــ الْعِلْمِ: ئىلىم ـ پەننىڭ ھەرقايسى تارماقلىرى

فَنِـىَ ـَ فَنَـاءً: يوقالماق، ھالاك بولماق، تۈگەشمەك، بەرباد بولماق، زاۋال تاپماق

ـــ الرَّجُلُ: قېرىپ كەتمەك، ياشىنىپ قالماق، ئاجىزلىشىپ قالماق

فَنِيَ: كەسىپى، پەننى؛ گۈزەل سەنئەتنىڭ، سەنئەتنىك؛ سەنئەتكار؛ ئويۇن قويغۇچى

فَنِيَّة: ئىلمىيلىق، ئىلمىي

فَنِيقِـيّ: پىنىق شەھىرىنىڭ، پىنىق شەھەرلىك، پىنىق شەھەرلىك ئادەم

فَنِيك: فېنول، كار بولكا كىسلاتاسى

فَهْد ج فُهُود وأَفْهُد: يىلپىز

فَهْـرَسَ الْكِتـابَ: مۇندەرىجە تۈزمەك، مۇندەرىجە قويماق

فِهْرِس ج فَهـارِسُ: مۇندەرىجە، كاتالوگ: مۇندەرىجە تۈزمەك؛ قىسىم ئاچقۇچى

فِهْرِسْت: مۇندەرىجە تۈزۈش؛ مۇندەرىجە؛ پروگراما؛ قىسىم ئاچقۇچى، بۆلۈم ئاچقۇچى

فِهْرِسِـيَّة: مۇندەرىجە، كىتابلار كاتالوگى، كىتابلار مۇندەرىجىسى ئاساسىي نۇقتىلىرى

فَهِقَ ـَ فَهَقًا الإِناءُ: تولماق، توشماق

فَهَقَة ج فِهاق: بىرىنچى بويۇن ئومۇرتقىسى

فَهْلَوِيّ: پەھلەۋىچە، پەھلەۋىينىڭ (قەدىمكى ئىرانلىق)

فَهَّمَ هُ الأَمْرَ: چۈشەندۈرمەك، ئۇقتۇرماق

فَهِمَ ـَ فَهْمًا و فَهامَةً و فَهامِيَةً الْمَعْنَى: چۈشەنمەك، ئۇقماق، بىلمەك

فَهْم ج أَفْهام و فُهُوم: چۈشەنچە، ئۇقۇم، چۈشەنچىسى، مەنىسى چۈشىنىش؛ ھوشيارلىق، زېرەكلىك

فَهِيم ج فُهَماءُ: زېرەك، ھوشيار؛ چۈشەنگۈچى

فُو: ئېغىز (بەش ئىسمىنىڭ بىرى)

فُوْهَة ج أَفْواه و فَوانٍ: تۆشۈك، كامار، يوچۇق؛ ئېغىز

فُوهَة: ئېغىز؛ كامار، تۆشۈك، يوچۇق؛ كۆز

فُوَيْت: مۇتەئەسسىپلىك قىلغان، مۇتەئەسسىپ

فُوَيَة: (ياقۇت ئاستىدىكى) ئەستەر

فِي: دە، تە، تەرىپىتە، ئالدىدا، ئىچىدە، مەزكىلىدە

عشرونَ ـ أَرْبَعَة: يىگىرمە بۆلۈنگەن تۆت

فَيْأَ تِ الشَّجَرَةُ: دەرەخ شاخلىرى بۆلۈق بولماق، دەرەخ شاخلىرى كۆركەم بولماق

فَيْء ج أَفْياء و فُيُوء: قايتىلىماق، يانماق؛ دەرەخ سايىسى، كۆلەڭگە؛ غەنىمەت، ئولجا

فَيْئَة: قايتماق، يانماق

فَيَّاح: خۇش پۇراق چاچقۇچى؛ كەڭ بولغان

فَيَّاض: مول، بېيىرلىك؛ مەرت، سېخىي

فَيَّال ج فَيَّالَة: پىل باققۇچى

فِيْتا مِين ج فِيتامينات: ۋېتامىن

فِيْتِسْ: تېزلىك ئۆزگەرتكۈچ، خوت (ماشىنا قاتارلىقلارنىڭ)

فَيْتَق: كىچىك ياغاچچى؛ ياغاچچىلىق

فِيْتُو: رەت قىلىش ھوقۇقى

فَيَّحَ الشَّيْءَ: ياپماق، تارقاتماق؛ بەتخەجلىك قىلماق، بۇزۇپ چاچماق

فَيْح: كەڭ، كەڭرى، ئازادە

فَيْحَاءُ ج فِيْحٌ: كەڭ بولغان، كەڭرى بولغان

ـــ: فەيھاڭ (لۇاننىڭ پايتەختىنىڭ باشقىچە ئاتىلىشى)؛ بەسرە، دەمەشق، تەرابلىس شەھەرلىرىنىڭ نامى

فَيْدِيرالِيّ: ئىتتىپاقداش، ئىتتىپاقداشلىق، فېدېراتسىيە، فېدېراتسىيلىك

فَيْدِيُو: سىنئالغۇ

فَيْرُوز: پىروزە (بىر خىل رەڭگى كۆك يېشىل تاش)

فَيْرُوزِيّ: پىروزە رەڭلىك، پىروزىدەك

فَيْرُوس: ۋىروس، مىكروب

فَيْرُوسِيّ: ۋىروسلۇق، مىكروبلۇق

فَيْزِياء: فىزىكا، فىزىكا ئىلمى

فَيْزِيائِيّ: فىزىكىلىق، فىزىكىغا مۇناسىۋەتلىك

فَيْسَحَى: چوڭ قەدەم، چوڭ چامدام؛ ماڭماق

فَيْسُيُولُوجِيّ: بىئولوگىيە؛ بىئولوگ؛ بىئولوگىيىشۇناسلىق

فَيْسِيُولُوجِيا: بىئولوگىيە (جانلىقلار ئىلمى)

فَيْش: پو ئېتىش، ئۆزىنى ماختاش، داۋراڭ سېلىش

فَيْش: بارماق ئىزلىرى

فَيْشَة: بەلگە، ئالامەت، نىشان، ئىشارە

ـــ الْكَهْرَبـاء: شېتىپسىل(توكقا مۇناسىۋەتلىك ئاتالغۇ)

ـ أَلْعَاب الْقمار: قىشكا (شاھماتتا)

فَيْصَل ج فَياصِلُ: رېپىرى، ھەق - ناھەق ئوتتۇرىسىدىكى تۇغرا ھۆكۈم چىقارغۇچى؛

فُوسْفات: فوسفات كسلاتا تۇزى؛ فوسفاتلار
سُوبَرـــ: كالتسى فوسفات
فُوسْفاتِيّ: فوسفات كسلاتا تۇزلىرى
فَـــوَّضَ إِلَيْـــهِ الأَمْـــرَ: هوقۇق بەرمەك، تاپشۇرۇماق، ھاۋاله قىلماق
فَوْضَوِيّ: مۇكۇمەتسىزلىكنى تەشەببۇس قىلغۇچى
فَوْضَوِيَّة: مۇكۇمەتسىزلىك، مۇكۇمەتسىزلىك ھالىتى
فَوْضَـــى: مۇكۇمەتسىزلىك ھالەت بولماق؛ قالايمىقانچىلىق بولماق، تەرتىپسىزلىك بولماق، باشباشتاقلىق بولماق
فُوطَة ج فُوط: لۆڭگە؛ قولياغلىق؛ پەرتۇق، شالداما
فَوْعَة مِن الطِّيب: خۇش پۇراق، خۇشبۇي
ـــ مِـــنَ السَّـــمِّ: زەھەرنىڭ كۈچلۈكلۈك دەرىجىسى
ـــ مِنَ الشَّباب أو اللَّيْـــلِ أو النَّهـــارِ: دەسلەپكى مەزگىل، باشلىنىش
فَوْغَة مِنَ الطِّيب: خۇش پۇراق، خۇشبۇي، خۇش ھىدى
فُوف فُوفة: نېپىز پەردە؛ (دانلىق زىرائەتنىڭ) سىرتقى پوستى؛ قىلتىرىق؛ غۇنچە
فَوْقَ هُ عَلَـــى غَيْـــرِه: ياخشى بىلمەك، ئۈستۈن بىلمەك، ئۈبدان بىلمەك
ـــ هُ إِلَى كذا: ئىلھاملاندۇرماق، روھلاندۇرماق
فَوْق: ئەۋزەل، ئۈبدان، ئۈستۈن، ئۈستى
ـــ: ئۈستىدە؛ ... دىن كۆپ ... دىن ئارتۇق
ـــ الْحَدّ: ھالقىپ كەتمەك، ئۆتۈپ كەتمەك، ھەددىدىن ئاشماق، چېكىدىن ئاشماق
ـــ ذٰلِك: ئۇنىڭ ئۈستىدە، ئۇنىڭ سىرتىدا، ئۇنىڭ ئۈستىكە
ـــ الْعادَة: ئادەتتىن تاشقىرى، پەۋقۇلئاددە
ـــ مُسْتَوَى الْبَحْر: دېڭىز يۈزىدىن ئېگىز
فَما ـــ: يۇقىرىدا، ئالدىدا، ئۈستىدە
مِنْ ـــ: يۇقىرىدىن، يۇقىرى تەرەپتىن
إِلَى ـــ: يۇقىرى تەرەپتە، يۇقىرى تەرەپكە
فَوْقانِيّ: يۇقىرى تەرەپتىكى، يۇقىرى تەرەپچە؛ ئېگىزلىك؛ ئۈستۈنكى قەۋەتتىكى
فُول: دادۇر، پۇرچاق
ـــ سُودانِيّ: خاسىك (سودان پۇرچىقى)
ـــ صِينِيّ: سىرىق پۇرچاق
ـــ صُوِيا: سىرىق پۇرچاق، دادۇر
فُولاذ ج فَوالِيذ: پولات
فُـــولاذِيّ: پولاتتەك، پولاتتىن ياسالغان؛ پولاتسىمان، پولاتقا ئوخشاش
فُوم ج فُومـــان: سامساق؛ بۇغداي؛ سەي
پۇرچىقى؛ نان، بولكا، پوم
فُوتُوغَراف: پاتېفون
أُسْطُوانَة الـــ: پاتېفون تەخسىسى، پاتېفون پىلاستىنكىسى
فُو ه ج أَفْواه: ئېغىز
ـــ ج أَفاوِيهُ: خۇش پۇراق، خۇش پۇراق ماتېرىياللىرى

ق ـــ القاف

ق «قـــاف» ئـەرەب تىلـى ئېلىپبەسـى جەدۋلىـدىكى 21- هـەرپ بولـۇپ، ئەبجـەد هېسابى بويىچە«100» نى بىلدۇرىدۇ.

قَاءَ ـِ قَيْأً هُ: قۇسماق، قەي قىلماق، ياندۇرماق

قائد ج قادَة و قُوّاد جج قادات: رەهبەر، قوماندان، يېتەكچى، باشلىق

قائظ: قاتتىق ئىسسىق، پىژغىرىم ئىسسىق

قائف ج قافَـة: ئىز ئىزلەپ ماڭغۇچى، ئىزچى؛ قانداشلىقنى پەرق ئېتەلەيدىغان بالا

قائل ج قُوَّل و قُيَّـل وقالَـة وقُـؤُول: سۆزلىگۈچى، گەپ قىلغۇچى

ـــ ج قَيْـل و قُيَّـل و قُيَّـال: ئۇخلىغۇچى، چۈشلۈك ئۇيقۇ ئۇخلىغۇچى

قائلَة: چۈشلۈك ئۇيقۇ، چۈش ۋاقتى

قائم ج قُوَّم و قُيَّم و قُوَّام و قُيَّام و قِيَّم و قِيَّام: تۇرغۇچى، قوپقۇچى، قوزغالغۇچى؛ تىك تۇرغۇچى

ـــ بِذَاته: مۇستەقىل بولغۇچى، ئەركىن بولغۇچى

ـــ بالأَعْمَـال: خىزمەتنىڭ هۆددىسىدىن چىقىدىغان ئادەم

ـــ مَقَامِ كَذا: ئورنىغا دەسسىگۈچى، ئورنىدا تۇرغۇچى

ـــ مَقَام: قۇرۇقلۇق ئارمىيە جۇڭشياۋى

قَائِمة ج قَوَائِمُ: تۈۋرۈك؛ مۇندەرىجە؛ قىسىم؛ كاتولوگ؛ ئۆي هايۋانلىرى

قائِمَقام الْمَلِك: نائىب پادىشاه

قائِمَقامِيّه: قۇرۇقلۇق ئارمىيە كونترولىقىدىكى يەر؛ قۇرۇقلۇق ئارمىيە جۇڭشياۋى ۋەزىپىسى؛ قۇرۇقلۇق ئارمىيە جۇڭشياۋى كونترولىقىدىكى يەر

قَابَ ـُ قَوْبًاالأَرْضَ: كولىماق، قازماق

ـــ: سەكرىمەك، سەكرەپ ماڭماق؛ يېقىن بولماق، يېقىنلاشماق

عَلَى ـِ قَوْسَيْنِ: ئىككى ياچاق مىقدارى، ئىنتايىن يېقىن

قَاب: مىقدار؛ ئارىلىق، مۇساپە

قَابِس: شتېپىسىل (توكقا ئائىت ئاتالغۇ)

قَـابِض: تاپشۇرۇۋالغۇچى؛ قەۋزىيەت قىلغۇچى، ئىچىنى تۇتقۇچى؛ ئۇلىغۇچى، مۇفتا (لىخاچى)

ـــ عَلَى كَـذا: ئېسلىۋالماق، تۇتۇۋالماق، قولىغا كىرگۈزىۋالماق

قَابَلَ هُ: ئۇچراشماق، ئۆيىدە بولماق، ئالدىدا بولماق

ـــ الشَّيْءَ بِغَيْرِه: باشقىلار بىلەن ماسلاشتۇرۇپ ئىشلەتمەك، سېلىشتۇرۇپ ئىشلەتمەك

گۇۋاھچى، شاھىد؛ پەرقلەندۇرۇش؛ ئۆتكۈر قىلچ؛ فايسال (ئىسىم)

فَيْض ج فُيُوض و أَفْيَاض: كۆپ، مول؛ كۆپلۈك؛ موللۇق؛ كەلكۈن؛ قىيان، تاشقىن؛ بايلىق، سېخىي، مەرد

فَيَضَان ج فَيَضَانَات: كەلكۈن، تاشقىن، قىيان، سۇ ئاپىتى؛ دەريانىڭ تېشىپ كېتىشى

فَيْظ: ھالاك بولماق؛ ھالاكەت

فَيْف ج أَفْيَاف و فُيُوف: چوڭ قۇملۇق؛ تۈز يەر؛ ئىككى تاغ ئارلىقىدىكى يول، جىلغا

فَيْكَر: چوڭقۇر پىكىرلىك، چوڭقۇر ئويلانماق؛ ئىنچىكە كۆڭۈللۈك

فَيْكَهَان: خۇشاللىق، خۇشال بولغان

فَيَّلَ رَأْيَهُ: ئۇنىڭ پىكرىنى خاتا دەپ بېكىتمەك

فِيل ج أَفْيَال و فِيَلَة و فُيُول: پىل (ھايۋان)

دَاء الـ: قىل قۇرۇت كېسىلى

فَيْلاً: داچا

فَيْلَجَة ج فَيَالِجُ: غوزەك (قۇرت ـ قۇڭغۇزلارنىڭ لېچىنكىسىغا ئايلىنىشىنىن بۇرۇنقى قۇسۇپ ھاسىل قىلىنغان غوزەك)

فَيْلُسُوف ج فَلاسِفَة: پەيلاسوپ،

فَيْلَق ج فَيَالِقُ: قوشۇن، زور قوشۇن

فِيلم ج أَفْلَام: كىنو لېنتىسى؛ كىنو

فِيلْهَارْمُونِيك: كونسېرتخانا، مۇزىكا ھەۋەسكار كۇلۇبى

فَيلُولُوجِيَا: تىلشۇناسلىق، فىللوگىيە شۇناسلىق

فَيْنَان: چىرايلىق ھەم ئۇزۇن ئۆسكەن چاچ

فَيْنَة: ۋاقىت، پەيت

فِيْنِيْقِيّ: پىنقىيىلىك، پىنقىيىلىك ئادەم، پىنقىيە شەھەرلىك ئادەم

فِيُونْكُو: كېپىنەك گالستۇك، بانتىك گالستۇك

قادُوس ج قَوادِيْسُ: ئالباتروس (چوڭ دېڭىز قۇشى)، بورانقۇشى؛ ۋارۇنكا

ـــ التَّفْرِيْغِ: دورا قۇيغۇچ، دورا چۈشۈرگۈچ، دورا تۆككۈچ

قاذَعَ هُ: ئۇنىڭ بىلەن تىللاشماق

قاذِفَة: بومباردىمانچى ئايروپىلان

ـــ اللَّهَبِ: ئوت چاچار

قاذُورَة ج قَوَاذِيْرُ: پاسكىنا ئىش، نومۇسسىز ھەرىكەت، شەرمەندىچىلىك؛ ئەخلەت

قارَ ـُ قَوْرًا: يۇت ئۇچى بىلەن ماڭماق

ـــ فُلانًا: كۆزنى ئويۇۋالماق، ئويۇپ چىقارماق

قار: قارىماي، ئاسفالىت؛ ئاچچىق دەرەخ

ـــ ج: دۆۋە، دۆڭ، تۆپىلىك، ئىدىرلىق

قارّ: سوغۇق، سالقىن، جىمجىت بولغان، تېپتېنچ بولغان، توختاپ تۇرغان

قارِئ ج قُرَّاء و قَرَأَة: ئوقۇغۇچى، كىتابخان؛ راھىب؛ خىلۋەتتە ئىبادەت قىلغۇچى

ـــ البَخْتِ: پالچى، رەمبال

قارَبَ هُ أو الشَّيْءَ: يېقىنلاشماق، يېقىنلىشىپ قالماق؛ ئوخشاپ كەتمەك، ئوخشاپراق كەتمەك

قارِب ج قَوَارِبُ: كىچىك قولۋاق، قولۋاق

قارَة ج قَار و قُورٌ و قِيران: كىچىك تاغ، دۆڭ؛ چىشى ئېيىق

قارَّة: قىتئە، چوڭ قۇرۇقلۇق

عَيْن ـــ: خۇشاللىق چىقىپ تۇرىدىغان نۇرلۇق كۆز

قارِح ج قَوارِحُ و قُرَّح و مَقارِيْحُ: چىرىپ قالغان، سېسىپ قالغان؛ ھىڭگاڭ چىشى ئۇزىراپ قالغان تۇياقلىق ھايۋان

قارِس: قاتتىق سوغۇق، مۇزدەك سوغۇق

قارِص: سانجىلىپ ئاغرىغان؛ قۇم قۇرۇتى

قارِصَة ج قَوارِصُ: ئازابلىق سۆز، رەھىمسىز - ياۋۇزلارچە قىلغان سۆز

قارَصَ هُ: ئۇنىڭغا قەرز بەرمەك؛ دوسىت ـ دۇشمەنلىك ئېنىق بولماق

ـــ هُ فِي الْمَالِ: ئىقتىساد توغرىسىدا جاڭجاللاشماق، ھايانكەشلىك قىلماق

قارِض: سانجىلىپ ئاغرىغان؛ كۈيە چۈشكەن، مىتە چۈشكەن

قارَعَ القَوْمُ: ئۇرۇشماق، قىرغىن قىلىشماق

ـــ هُ: چەك تاشلىماق، چەك ئالماق

قارِع: ئۇرغۇچى، قاققۇچى، ئىشىك قاققۇچى

قارِعَة ج قَوارِعُ: ئاپەت، ھادىسە

ـــ الطَّرِيْقِ: يولنىڭ ئوتتۇرىسى

قارَنَ هُ: مۇناسىۋەت باغلىماق، يېقىنلاشماق، دوستلاشماق

ـــ الشَّيْءَ بالشَّيْءِ: سېلىشتۇرماق

قَارُورَة ج قَوارِيْرُ: كۆز قارىچۇقىدا كۆرۈنگەن ئادەم؛ دورا قۇتىسى؛ بوينى ئۇزۇن قۇتا؛ ئەگرى سىزىق شەكىللىك ئەينەك

ـــ الشَّرَّ بالشَّرِّ: يامانلىقنى يامانلىق بىلەن بىر تەرەپ قىلماق، قانىنى قان بىلەن يۇماق

قَابِل ج قَبَلَـــة: قوبـۇل قىلغـۇچى: تۇغـۇت بۇلۇم دوختۇرى: مۇڭاپىق بولغان، ماسلاشقان

ـــ أَن... : ... غا ئىمكانىيەت بار بولماق

ـــ لكَذا: ئاسان ئېرىشمەك، ئىمكان بولماق

قَابَلَة ج قَوَابِـــل: ئاكۇشىر، تۇغـۇنقا يـاردەم بەرگۈچى: ئىدىش، قاچا

قَابِلِيَّـــة: قابىلىيـەت، ئىستىداد، تالانـت: ماسلىشىشچانلىق: ئىشتىها

ـــ التَّأَثُّر: سېزىشچانلىق، ئوڭاي تەسىرلىنىش

ـــ التَّجْزِئَـــة: پارچىلىنىشچانلىق، ئوڭـاي پارچىلىنىش

قَاتَ ـُ قَوْتًا و قِيَاتَةً هُ فُلاَنًا أو عَلَيْـــه: تەربىيىلىمەك، باقماق، يېمەكلىك بەرمەك، يېمەكلىك بىلەن تەمىنلىمەك

قَـــات: قات (بىر خىل روھلاندۇرىدىغان ئۆسۈملۈك، يەمەندە تېرىلىدۇ)

قاتِر: پىخسىق، كۆزى كىچىك، ئىچى تار

قَاتَلَ مُقَاتَلَةً وقِتَالاً و قِيْتَالاً هُ: جەڭلەشمەك، قىرىشماق، ئۇرۇشماق

ـــ هُ اللهُ: ئاللاھ ئۇنى ھالاك قىلسۇن

قاتِل ج قَتَلَة و قُتَّال: جاللات، قاتىل: ئادەم ئۆلتۈرگۈچى: جان ئالغۇچى

ـــ مُتَعَمِّـــد: قەست قىلىپ ئۆلتۈرگۈچى، قەست قىلغۇچى، قەستەن ئادەم ئۆلتۈرگۈچى

ـــ الْحَشَرَات: ھاشارات ئۆلتۈرگۈچى

قَاتِم ج قَوَاتِمُ: قاراڭغۇ، قاپقاراڭغۇ، قاپقاراڭغۇلۇق

ـــ أَحْمَر: توق قىزىل، قىپقىزىل

قَاحَ ـُ قَوْحًا الْبَيْتَ: ئۆي سۈپۈرمەك

ـــ الـــجُرْحُ: يىرىڭداپ قالماق

ـــ ـِ قَيْحًا الـــجُرْحُ: جاراھەت يىرىڭدىماق

قَاحَة ج قُوح: كەك مەيدان، كەك جاي

ـــ الدَّار: ھويلا، قورۇ

قَاحِط ج قَوَاحِطُ: ئۇزۇنچىچە قۇرغاق بولۇپ يامغۇر ياغماسلىق

قَاحِل: قۇرغاقچىلىق بولغان، قۇرغاق

قَادَ ـُ قَوْدًا و قِيَادَةً و قِيَادًا و مَقَـــادَةً و قَيْدُ و دَةَ الدَّابَّةَ أو نَحْوَهـــا: ھايۋاننىڭ ئارغامچىسىنى تۇتۇپ ئالدىدا ماڭماق

ـــ قِيَادَةَ الـــجَيْشَ: باشلىماق، باشلاپ ماڭماق، باشچىلىق قىلماق، قوماندانلىق قىلماق، رەھبەرلىك قىلماق

قَادٌ: مىقدار، كۆپ مىقداردا

قادِر: كۈچلۈك، قابىلىيەتلىك، ئىقتىدارلىق

قَادِس ج قَوَادِسُ: چوڭ كېمە، چوڭ پاراخوت

قـــادَعَ هُ: قارىمۇقارشى تەرەپكە تارتماق، تەتۇرىسكە تارتماق

قادِم ج قُدُوم و قُدَّام: كەلگۈچى، ھازىر بولغۇچى

اَلْعام الْـــ : كېلەر يىلى، كېلەركى يىل

قادِمَة ج قَوَادِمُ: قوش قانىتىنىڭ ئالدى تەرەپ گىرۋەكتە بولغان چوڭ پەي

قاضٍ (اَلْقَاضِي) ج قُضَـاة: قازى، قانـۇن ئەمەلدارى؛ ھۆكۈم قىلغۇچى؛ قازى؛ سوتچى

ـ عُرْفِيّ: ئادىل بولغۇچى، خالىس بولغۇچى

ـ شَرْعِيّ: شەرىئەت قازىسى، ئىسلام دىنى تۈرمۈش دەستۈرلىرى توغرىسىدا ھۆكۈم قىلغۇچى

ـ ى الْقُضَاة: سوت باشلىقى، قازىكا كان، قازى تۆرات

سُمّ ـ : جان ئالغۇچى زەھەرلىك دورا

قاضَـى هُ إلى الْقاضِـي: ئەرز قىلماق، شىكايەت قىلماق

قاطّ: يۇقىرى باھالىق، قىممەت باھالىق بولغان

قاطب: قوشۇمسىز تۆرۈلگەن، قوشۇمسىغا تورۇق چۈشكەن؛ خۇش ياقمىغان، بىزار بولغان

قاطِبَة: جەمئىي، ھەممە، پۈتۈنلەي

قاطِر: سۆرىگۈچى، تارتقۇچى؛ يىلىم دەرىخى

قاطِرَة: پاراۋۇز، پويىز ۋېشى

قاطَعَ هُ: كېسىۋەتمەك، ئۈزىۋەتمەك

ـ اَلْكَلاَمَ: سۆزنىڭ بىلىگە تېپىۋەتمەك، سۆزنى بۆلىۋەتمەك

ـ هُ أَو الشَّيْءَ: كەسمەك، ئۈزمەك

ـ (فِي الْمُعَامَلَة التِّجَارِيَّـة): سودا ـ سېتىق مۇناسىۋىتىنى ئۈزىۋەتمەك

قاطِع: ئۆتكۈر، ئىتتىك؛ تېز؛ ئادەمنى قايىل قىلىدىغان؛ ئارا تام؛ تام خوشنا؛ توسۇق تاختاي؛ كەسكۈر چىش؛ يۇنۇش ماشىنىسى

ـ الطَّرِيْق ج قُطَّع و قُطَّـاع: بۇلاڭچى، قاراقچى، باندىت

ـ النَّفَس: نەپەس ئۈزۈلمەك، ئۆلمەك

قاطِفَة: ئۈرۈش ماشىنىسى، كومبايىن

قاطِن ج قُطَّـان و قاطِنَـة و قَطِـيْن: ئورۇنلاشقۇچى، ئائىلە قۇرغۇچى؛ ھايۋاتنىڭ كۆچكە ئىگە پۇقرا

قاطُوع: ئارا تام؛ خوشنا تام؛ توسۇق تاختاي

قاعَ ـُ قَوْعًا: كېچىكتۈرمەك، كەچ قىلماق

قاع ج قِيْعان و أَقْوَاع و قِيَع و قِيْعَـة: تۆۋە، ئاستى، تېگى، تەكتى؛ ئويمانلىق؛ تۆزلەڭلىك

ـ النَّهْر: دەريا ئاستى، دەريا تېگى

قاعَة: زال؛ قۇلۇپ؛ چوڭ ئۆي بوشلۇقى

ـ الدَّار: زال، مېھمانخانا

ـ الْمُحَاضَرات: لېكسىيە زالى

قاعِد ج قُعُود: ئولتۇرۇپ قالغان، ئولتۇرغۇچى

ـ الْهِمَّة: ئىرادىسىنىڭ سۇنۇشى، ھىممىتىنىڭ يوقۇلۇشى

ـ عَنِ الْأَمْر: ئىشتىن چىقىپ قالغۇچى

قاعِدَة ج قَوَاعِدُ: ئاساس، ئۇل، بازا؛ نەمۇنە، ئۇلگە، ئۆرنەك؛ قانۇن ـ قائىدە

ـ الْحَرْب: ھەربىي بازا

ـ الْجَوِّيَّة: ھاۋا ئارمىيە بازىسى

ـ الْأَمْـر: ئىشنىڭ ئەسلىي قىياپىتى، ئىشنىڭ ئاساسىي شەكلى

الـ ـ الذَّهَبِيَّة: پۈلنىڭ ئالتۇن بىرلىكى

الْجَبْهَة والـ ـ : ئالدى تەرەپ ۋە ئارقا تەرەپ

قَـــازُوزَة ج قَـــوازِيزُ: كازلىق سۇ؛ دورا قۇتىسى؛ كىچىك ئەينەك بوتۇلكا؛ كىچىك ئەينەك ئىستاكان

قاسَ ـُ قَوْسًاالشَّيْءَ عَلَىٰ غَيْرِه أوبِـــه: بىلەن سىلىشتۇرماق، قىياس قىلماق

ـــــ ـِ قَيْسًاالشَّـــيْءَ: قىياس قىلماق، مۆلچەرلىمەك

ـــ: گىدەيگەن پېتى ماگماق، كۆرەكلىگەن پېتى ماگماق؛ ئاچ قالماق

ـــ قَيْسًا و قِياسًاالشَّيْءَ بِغَيْرِه أو عَلَيْـــه: ئۆلچىمەك، قىياس قىلماق

قاسٍ (القَاسِي) ج قُساة: قاتتىق، رەھىمسىز، زالىم، ۋەھشىي

قَاسَحَ هُ: قوبال مۇئامىله قىلماق

قاسِر: زالىم، رەھىمسىز، مۇستەبىت

قَاسَمَ هُ: قەسەم قىلىپ بەرمەك

ـــ فُلانًا عَلَىٰ كَذا: بىلەن ئىتتىپاقلاشماق

ـــ هُ الـــمَالَ: ئۇنىڭ بىلەن پۇل پارچىلىماق

قاسِم: بۆلگۈچى، تەقسىم قىلغۇچى؛ (كەسىر) سانىنىڭ مەخرەجى؛ كۆپەيتكۈچى، كۆپەيتكۈچى ئىپادە

ـــ مُشْتَرَك: ئومۇمىي بۆلگۈچى

قاسَى الأَلَمَ أونَحْوَهُ: ئۇچرىماق، يولۇقماق، دۇچار بولماق

قاصٌ هُ بِـــماكان لَهُ عِنْدَهُ: ئۆتۈپ قالماق، ئۆتۈۋالماق

ـــ هُ: ئۆچ ئالماق، قىساس ئالماق

قاصّ: ھېكايە سۆزلەپ بەرگۈچى، ھېكايەنچى

قاصٍ (القاصِي) أَقْصَاء و قَاصُون: يىراق، ئۇزاق

قاصِد ج قَواصِـــدُ: ئۇرۇنغۇچى، مەقسەت قىلغۇچى؛ دۇرۇس؛ قورساقتا يۈككۈچى؛ ھەققانىي

قاصِر: ياش قورامىغا يەتمىگەن ئادەم

ـــ عَلَى كَذا: چەكلەنمەك، مەنئىي قىلىنماق

ماء ـــ: سوغۇق سۇ

قاصِف: بۆرۈپ تاشلىغۇچى، سۇندۇرغۇچى

رَعْد ـــ: گۈلدۈرماملىق چاقماق، قاتتىق چاقماق

قاصِل: ئۈتكۈر بولغان، ئىتتىك بولغان

قاصِـــم: بۆرىغۇچى، بۆرۈپ تاشلىنغۇچى، چېقىپ تاشلىغۇچى

قاصِـــمَة: چوڭ قىينىچىلىق، قاتتىق جاپا-مۇشەققەت

قاصُون ج قَواصِيْنُ: سۇ سائىتى

قاضَ ـُ قَوْضًاالْبِنَاءَ: ياقماق، يېقىپ تاشلماق

ـــ الصِّحَّةَ: سالامەتلىككە تەسىر يەتكۈزمەك

ـــ ـِ قَيْضًاالشَّيْءَ مِـــنَ الشَّـــيْءِ: مال ئالماشتۇرماق

ـــ الشَّـــيْءَ: ئايرىماق، يايماق؛ تىلماق؛ بۆلىۋەتمەك

ـــ الشَّيْءَ: تەرەپ-تەرەپتىن چاك كەتمەك، دەز كەتمەك، يېرىلىپ كەتمەك

ـــ هُ: بىرلىكتە قىمار ئويناش، بىللە قىمار ئويناش

قـامُوس ج قَـوامِيسُ: ئوكيان، دېڭىز: قامۇس، لۇغەت

قانَ ـِ قَيْنًاالـحَدِيْدَ: تۆمۈر سوقماق، قويۇپ ياسىماق

ـــ الإِنَاء: ربمونت قىلماق، ئوڭشاش

ـــ الشَّيْءَ: يىغماق، توپلاش

قـان (اَلْقـانِي): قىزىل، قىپقىزىل: ئىبرىشكۆچى، قولغا كەلتۈرگۈچى

قانِئ: توق قىزىل بولغان، قىپقىزىل بولغان

قانَت ج قُنَّت: ئىبادەت قىلغۇچى، ئىتائەت قىلغۇچى

قانِص ج قُنَّص: ئوۋچى، مەرگەن

قانِصَة ج قَوانِصُ: قۇشنىڭ پوكىنى، ئوۋغا قويۇپ بېرىلگەن يىرتقۇچ قۇش

قانِط: ئۈمىدسىز، ئۈمىدسىزلەنگۈچى، ئۈمىدىنى ئۈزگۈچى

قـانِع ج قُنَّـع: قايىل بولغۇچى، رازى بولغۇچى: قەلەندەر، تىلەمچى، دېۋانە: خەلق چاكىرى

قانون ج قوانِيْنُ: قانۇن، تۈزۈم، قائىدە

الـ ـــ مَدَنِيّ: ھەق ـ تەلەپ قانۇنى

ـــ الـمُرافَعات: ئەرز ـ داۋا قانۇنى

قـانُونِيّ: قانۇنىي، قانۇنلۇق، قانۇنغا مۇناسىۋەتلىك: قانۇنچى

قانُونِيَّة: قانۇنىيەت، قانۇن خاراكتېرلىك

قاهِرَة: كۆرەش قىلماق

قاهِر ج قَواهِرُ: يۇكسەك، ئېگىز، ھەشەمەتلىك: كۆچلۈك: قەھرى قىلغۇچى

الـ ـــ ة: قاھىرە (مىسىرنىڭ پايتەختى)

قـاوَحَ: ئۇششاق ئىشلار ئۈچۈن تالاش ـ تارتىش قىلماق

قَـوْرَد: ياۋاش بولغان، كۆنۈپ قالغان، ئۆگىنىپ قالغان

قاوُزَمَة: كۆش كونسىرۋاسى

قاوَلَ هُ فِـي الْأَمْـرِ: باھاسىنى ئېتىمەك، باھاسىنى توختىتىشماق: ئالاقىلاشماق، ئالاقىلىشىپ باقماق: ھۆددە ئالماق: توختام تۈزمەك، كېلىشىم تۈزمەك

قاوَمَ هُ: قارشى تۇرماق، قارشىلىق كۆرسىتەمەك

ـــ الشَّيْءُ الشَّيْءَ: ئورنىغا ئالماشتۇرماق

قاوَنْد: بېلىقچى قۇش

قاوَى هُ: كۆچ سىناشماق: ئېلىشماق: قارشى تۇرماق

قايَسَ بَيْنَ الْأَمْرَيْنِ: سېلىشتۇرماق

ـــ هُ بِغَيْرِه أو إِلى غَيْرِه: ئوخشاش بىلەن ئۆزئارا سېلىشتۇرماق

ـــ هُ إِلى كَذا: ئالدىغا ئۆتكۈزمەك، ئالدىنى تالاشماق

قايِش: كاپ (ساتراچنىڭ ئۈستىرا بىلەيدىغان)

قايَضَ هُ بِكَذا: مەلۇم كىشى بىلەن ئالماشتۇرماق

قاعدِيّ: ئاساسى، تېگى- تەكتى، ئۇلى

قاعَف: چىلەكلەپ قۇيغاندەك ياغقان يامغۇر

قافَ ـُ قَوْفًا و قِيافَةً أَثَرَ فُلاَنٍ: ئىزىدىن ماڭماق، ئىزىغا چۈشمەك

قافِل ج قافِلَة و قُفَّال: يۇرتىغا قايتىپ كەلگۈچى، قايتقۇچى؛ قۇرغاق تېرە، قۇرۇپ قالغان تېرە

قافِلَة ج قَوَافِلُ: كارۋان

قافِيَة ج قَوَافٍ: قاپىيە؛ گەدەن، بويۇن

بِلاَ ـــ : ئۇدۇللا ئېيتىلغان سۆز؛ قاپىيىسىز

قاقَ ـُ قَوْقًا و ـِ قَيْقًا ت الدَّجاجَةُ: توخۇ قاقاقلىماق، توخۇ كۇكۇلدىماق

قاقُلَّة: قاقۇللە (بىرخىل خۇش پۇراقلىق ھىندىستان ئۆسۈملۈكى)

عُود الـ ـــ : ئاكۇئلارىيە دەرىخى، ئۇد ھىندى

قالَ ـُ قَوْلاً و قالاً و قِيْلاً و قَوْلَةً و مَقالاً و مَقالَةً: دېمەك، سۆزلىمەك، گەپ قىلماق؛ تاۋۇش چىقارماق

ـــ بِكَذا: ئېتىقادىنى ئىزھار قىلماق، ئىشەنچىسىنى بايان قىلماق

ـــ عَلَيْهِ: تۆھمەت قىلماق، بۆھتان چاپلىماق

ـــ ـِ قَيْلاً و قائِلَةً وقَيْلُولَةً و مَقالاً و مَقِيْلاً: چۈشلۈك ئۇيقۇ ئۇخلىماق

ـــ هُ البَيْعَ: ئېلىم- سېتىمنى بىكار قىلماق

قال: دېمەك، سۆزلىمەك، ئېيتماق؛ گەپ- سۆز؛ سۆز- چۆچەك؛ پاراڭ

قالَب ج قَوَالِبُ: ئۈلگە، نەمۇنە؛ قىلىپ؛ ئاياغا قېلىپى

قالَة: گەپ، سۆز؛ گەپلەشمەك، سۆزلەشمەك

سُوء الـ ـــ : ناچار سۆز، يامان سۆز

قالِم ج قَلَمَة: جۆرىسى يوق ئادەم؛ لۈكچە؛ ساياق؛ ئەقىللىق

قامَ ـُ قَوْمًا و قَوْمَةً و قِيامًا و قَامَةً: تۇرماق، ئورنىدىن قوپماق، تىك تۇرماق؛ ئۆرلىمەك، كۆتۈرۈلمەك، يۇقىرىغا ياماشماق

ـــ الأَمْرِ: مۇۋاپىق بولماق، ئورۇنلۇق بولماق، كۆڭۈلدىكىدەك بولماق

ـــ عَلَى الأَمْرِ: باشقۇرماق، چىڭ تۇرماق، تەشەببۇس قىلماق؛ ئېلىپ بارماق، ئىجرا قىلماق، ئورۇنلىماق

ـــ الحَقُّ: ھەقىقەت ئوچۇق- ئاشكارا بولماق

ـــ عَلَى فُلانٍ: قارشى تۇرماق، قارشى چىقماق

ـــ مِنْ نَوْمِهِ: ئۇيقۇدىن تۇرماق

ـــ يَفْعَلُ كَذا: كىرىشمەك، باشلىماق

ـــ مَقامَهُ: ئورنىدا تۇرماق، ئورنىغا دەسسىمەك، ئورنىغا ئالماشماق

قامَأَ هُ: ماسلاشماق، ماس كەلمەك، مۇۋاپىق بولماق

قامَة ج قِيَم: قامەت، بوي، گەۋدە؛ سىلىقلاش ماشىنىسى؛ نىشان؛ قوزۇق؛ نىشان خادىسى

قامَرَ: قىمار ئوينىماق، قىمار ئويناشماق، باغلاشماق

قَبْج: كەكلىك (قۇش)

قَبَّحَ هُ: سەتلەشتۈرمەك، قەبىھلەشتۈرمەك، كۆرۈمسىز قىلماق

ـ عَلَيْهِ فَعْلَهُ: قاتتىق ئەيىپلىمەك، قاتتىق سۆكمەك

ـ عَلَيْهِ: ھاقارەت قىلماق، خورلىماق

ـ لَهُ وَجْهَهُ: ئۇنىڭ قىلغان ئىشىنى ئىنكار قىلماق

قَبَحَ ـَ قَبْحًا و قُبُوحًا هُ اللهُ عَنِ الْخَيْرِ: الله ئۇنىڭغا لەنەت قىلسۇن

ـ البَيْضَةَ: چېقىۋەتمەك

قَبُحَ ـُ قُبْحًاو قُباحًا وقُبُوحًا و قُبُوحَةً وقَباحَةً: سەت بولماق، ناچار بولماق، قەبىھ بولماق، كۆرۈمسىز بولماق

قُبْح: سەت، كۆرۈمسىز؛ پەسكەشلىك

قَبَرَ ـُ قَبْرًا و مَقْبَرًا الـمَيْتَ: دەپنە قىلماق، كۆمۈپ قويماق

قَبْر ج قُبُور: قەبرە، قەبرىستان

قُبَّرَة ج قَبابِرُ و قُبَّر و قُبَر: سۇپى تورغاي، بوز تورغاي

قُبْرُص: سىپرۇس (دۆلەت ئىسمى)

قُبْرُس: سىپروس (دۆلەت ئىسمى)

قُبْرُسِيّ: سىپروسلۇق، سىپرۇسلۇق ئادەم، سىپرۇسچە

قُبْرِيَّة: قەبرە تېشى

قِبْز: قىسقا، كالتە: بېخىل، پىخسىق

قَبَسَ ـِ قَبْسًاالنَّارَ: ئوت قالىماق، ئوتنى تۇتاشتۇرماق، ئوت ياقماق

ـ العِلْمَ: ئىلىم تەلەپ قىلماق، ئۆگەنمەك

ـ هُ العِلْمَ: ئۇنىڭغا بىلىم بەرمەك

ـ الـحُمَّى: قىزىتمىسى ئۆرلەپ قالماق

قَبَس: چوغ، كۆيۈۋاتقان كۆمۈر

قَبْس: ئەسلىي يىلتىزى، ئەسلىي مەنبەسى

قُبْسَة: بىر قېتىم ئوت تۇتاشتۇرماق؛ چوغ؛ كۆيۈۋاتقان بىر پارچە كۆمۈر

قَبَّصَ الشَّيْءَ: بارماق بىلەن چىمدىماق، بارماق بىلەن قىسماق

قَبَصَ ـِ قَبْصًاالشَّيْءَ: بارماق بىلەن چىمدىپ ئالماق، بارماق بىلەن قىسىپ ئالماق

ـ الفَرَسُ: ئۇچماق، ئۇچقاندەك ماڭماق

قَبَص: جىگەر راكى؛ قۇم دۆۋىسى

قَبَصَ ـَ قَبَصًا: باش چوڭ بولماق، كاللا چوڭ بولماق؛ يېنىك بولماق، يەڭگىل بولماق؛ كۆتىرەڭگۈ روھلۇق بولماق؛ جىگەر راكى بولماق

قَبْص: جىگەر راكى؛ قۇم دۆۋىسى

قِبْص: ئادەملەر توپى؛ قۇم دۆۋىسى؛ يىلتىز مەنبەسى

قُبْصَة: بىر چىمدىم چىمدىپ ئالماق؛ چوڭ چىكەتكە

قَبَّضَ الشَّيْءَ: كۆڭلىدە قول ئېلىشىپ كۆرۈشمەك، كۆڭلىدە قول سىقىشىپ كۆرۈشمەك

قَبَّ ـَ قَبّاً: زىلۋا بولماق، قەددى- قامىتى كېلىشمەك، ئورۇقلاپ قالماق، ياداپ قالماق

ـَ ـُ قَبَّا الْقُبَّةَ: قۇببە سالماق، كۈمبەز سالماق

ـَ النَّباتُ: قۇرۇپ كەتمەك، سولىشىپ كەتمەك

ـَ ـِ قَبَّا و قَبِيَّا الأَسَدُ: چىشتىنى غۇچۇرلاتماق، غاراچ - غۇرۇچ قىلماق

ـَ ـِ قُبُوبًا اللَّحْمُ أو نَحْوَهُ: قۇرۇپ قالماق، سولاشماق، سۇسزلاشماق

ـَ القَوْمُ: ۋاراك- چۇرۇك قىلماق

ـَ ظَهْرُهُ: قامچا ئۇرۇلماق، دەررە ئۇرۇلماق

ـَ ـُ قَبَّا الشَّيْءَ: كەسمەك، ئۇزمەك: ئۇزىۋالماق، ئۇزىۋەتمەك

قَبّ ج أَقُبّ: داھىي، زەھبەر: ئوق: غالتەك: نەسىلىك ئات: كۆرە: ئۇلچەش

ـَ الدُّولاَب: بۇل «چاقنىك» قىسمى: قازان كورۇپكىسى، قازان

ـَ المِيْزان: جىك دەستىسى، تارازا چوكىسى

قَبّ: داھىي، زەھبەر: قۇيرۇق سۆڭىكى، توغۇر سۆڭىكى

قَبا ـُ قَبْوًا السَّقْفَ: ئۆگزىنى كۈمبەز شەكىلىك ياسىماق، ئۆگزىنى ئەگمە شەكىلدە قىلماق

ـَ الشَّيْءَ: بارماق ئۇچى بىلەن چىمدىماق: بارماق ئۇچى بىلەن قىسىپ تۇتماق

ـَ الزَّعْفَرانَ: زەپەر يىغماق

قَباء ج أَقْبِيَة: چاپان، خالات

قَباء: ئارىلىق، مۇساپە

قُباب: تىز (ئادەم پۇتىنىڭ تىزى)

قَباحَة: بىلىمسىزلىك: قوپال: ياۋايى: كۆرۈمسىز بولماق، سەت بولماق

قُباع: تىكەتلىك كىرپە: ئەخمەق ئادەم، كالۋا ئادەم: چوك كۆرە (ئۆلچەم قاچىسى)

قِبال مِنَ النَّعْلِ: ئاياغ بوغقۇچى، بوغۇچ

مُنْقَطِع الـ: دېققەت چېچىلماق، دېققىتى بۇزۇلماق

قَبالَة: بۇرچ، مەجبۇرىيەت، ۋەزىپە: توختام تۇزمەك: توختام

قُبالَة كَذا: ئالدى تەرىپىتە، ئۇدۇلدا، ئالدىدا، ئۇدۇلى

قِبالَة: تۇغۇتقا ياردەم بېرىش سەنئىتى، تۇغدۇرۇش ئىلمى: كېپىللىك پۇلى، كېپىلگە قويۇپ بېرىش

قَبّان: جىك، تارازا، گىر

قَبّانِيّ: گىر بىلەن تارتقۇچى، جىك بىلەن تارتقۇچى، جىكچى

قَبَّبَ القُبَّةَ: گۈمبەز سالماق، قۇببە سالماق ياكى قۇرماق

ـَ الشَّيْءَ: دۇپدۇگىلەك قىلىپ ئويماق، يۇمىلاق قىلىپ ئويماق

قُبَّة ج قِباب وقُبَب: گۈمبەز، قۇببە

ـَ الْجَرَس: قوڭغۇراق مۇنارى

الـ الزَّرْقاء أو الخَضْراء: بېيشىل گۈمبەز: كۆك ئاسمان (ئاسمان بوشلۇقى)

قَبَّلَ هُ: سۆيمەك، يالىماق: ئوينىماق

قَبَلَ ـُ قَبَالَةً بِـهِ: كاپالەت بەرمەك، ۋەدە بەرمەك

ـ ـُ قَبْلاً الوَقْـتُ: ۋاقىت يېقىنلىشىپ كەلمەك، ۋاقىت يېقىنلىشىپ كەلمەك

قَبَل ج أَقْبَال: ئالغاي، قىيسىق كۆز، كۆزى ئالغاي (ئادەم)

قَبِـلَ ـَ قُبُولاً الشَّـيْءَ: ماقۇل بولماق، قوشۇلماق، رازى بولماق

ـ الكَلاَمَ: ئىشەنمەك، ئىشەنچ قىلماق

ـ قَبَالَـةً بِـهِ: كاپالەت بەرمەك، ۋەدە بەرمەك

قَبْل كَذا: ئالدىدا، ئالدى تەرىپىدە

مِنْ ـِ: ئىلگىرى، بۇرۇن

مِنْ ذِي ـُ: ئالدىرىراق، ئىلگىرىراق

قُبُل ج أَقْبَال: ئالدى تەرەپ، ئالدى قىسمى: باشتا، دەسلەپتە: مەقسەت، مەقسەت قىلىنغان

قُبْلَة ج قُبَل: بۇسە قىلىش، سۆيۈش

قِبْلَة: قىبلە: ئۇدۇل تەرەپ: يۆنىلىش تەرەپ

ـ الأَنْظَارِ: كۆپچىلىكنىڭ ھەممىسى ئۈمىد قىلىدىغان تەرەپ

ـ المُصَـلِّي: ناماز ئوقوغۇچىنىڭ ئۇدۇل تەرىپى قىبلە (كەئىبىنىڭ ئۇدۇلى)

قَبَلِيّ: قەبىلىلىك، قەبىلىنىڭ، قەبىلىچە

قَبَّنَ الشَّيْءَ: تارازا بىلەن تارتماق

قَبْو ج أَقْبَـاء: ئەگمە شەكىللىك ئۆگزە، گۈمبەز شەكىللىك ئۆگزە: يەر ئاستى ئۆي

قَبْوَة ج قَبَوَات: كىچىكرەك گۈمبەز، كىچىك ئەگمە شەكىللىك ئۆگزە: بىر چىمدىم ـ چىمدىم ئالماق

قَبُودَان: كاپىتان، پاراخوت باشلىقى

قُبُور: قەبرىلەر، قەبرىستانلىقلار

قُبُـوط: چىكەتكە: قوي يۇگى: خالات، پىلاش: چىغ قالپاق

قَبُول: قوشۇلۇش، قوبۇل قىلىش، ئاڭلاش: قارشى ئېلىش، كۈتىۋېلىش: گۇللىنىش، راۋاج تېپىش

ـ العَطَاء: مۇكاپاتنى قوبۇل قىلماق

ـ المَـادَّة: ماتېرىياللارنى تەكشۈرۈپ ئۆتكۈزىۋالماق

قُبُول: قوشۇلماق، ماقۇل بولماق، رازى بولماق

قَبَّى السَّقَفَ: تورۇسنى ياكى ئۆگزىسىنى گۈمبەز شەكلىدە قىلىپ ياسىماق

ـ المَتَاعَ: رەتلىمەك، رەتلىك قويماق

ـ الثَّوْبَ: كىيىم كىسىپ تىكمەك

قَبِيْح ج قِبَاح و قَبْحَى و قَبَاحَى: سەت، كۆرۈمسىز: نومۇسسىز، پاسكىنا، ئىپلاس

قَبِيْحَة ج قِبَـاح وقَبَـائِحُ: سەت قىلىق، چاكىنا ئىش: نومۇسسىز ئىش

قَبِيْص: چالما، داشقال

قَبِيْل ج قُبُل و قُـبَلاَءُ: كېپىل بولغۇچى، ھۆددىگە ئالغۇچى: ئالدى تەرەپتە بولغان: جامائە، گورۇھ

ـــ هُ: تارايتماق، قورۇماق، قىسقارتماق
ـــ هُ الـــمَالَ: بُۆز قولى بىلەن مەلۇم كىشكە پۇل بەرمەك
قَبَضَ ـِ قَبْضًا بِيَدِه الشَّـــيْءَ أو عَلَيْـــه: تۇتماق، قولغا ئالماق، چىڭ تۇتماق
ـــ مِنْهُ الـــمَالَ: پۇل ئالماق، پۇلغا ئىگە بولماق
ـــ الطَّائِرُ جَنَاحَهُ: يىغماق
ـــ يَدَهُ عَنِ الشَّيْءِ: ۋاز كەچمەك، تاشلۇەتمەك
ـــ هُ اللهُ: ئۆلمەك، ئۆزلىكىدىن ئۆلۈپ كەتمەك
ـــ بَطْنُهُ: قەۋزىيەت بولماق، ئىچى قاتماق
ـــ عَلَيْهِ: تۇتماق، قولغا ئالماق
قَـــبْض: چىڭ تۇتۇش؛ قولغا ئېلىش؛ سىقماق؛ تېز يۈرمەك
ـــ الْبَطْنِ: ئىچى قاتماق، قەۋزىيەت بولماق
ـــ الـــمَالِ: ئالماق، يىغماق، قويۇل قىلماق
قُبِضَ: ئۆلۈپ كەتمەك؛ سەكراتقا چۈشمەك
ـــ عَلَى فُلَانٍ: قولغا ئېلىنماق
قَبْضَة: بىر قېتىم تۇتۇش؛ ساپ؛ دەستە، تۇتقۇچ؛ ھالاك بولۇش
ـــ الْيَدِ: مۇشت، مۇشتۇم
ـــ مِنَ الْعُمْلَةِ: بىر باغلام پۇل
فِي ـــ فُلَانٍ: مەلۇم كىشىنىڭ قولى بىلەن ئىگە بولماق
قَـــبَّطَ وَجْهَـــهُ: يۈزىنى يۇرۇشتۇرمەك، پىشانىسىنى تۇرمەك، قوشۇمسىنى تۇرمەك
قَبَطَ ـُ قَبْطًا الشَّيْءَ: ئۆز قولى بىلەن بىغماق
ـــ الشَّيْءَ بِالشَّيْءِ: ئارىلاشتۇرماق
قُبْط ج أَقْبَاط: قىبتىلىق ئادەم (قەدىمقى مىسىرلىق)
قُبْطَان، قَبْطَان: كاپىتان، پاراخوت باشلىقى
قُبْطِيّ: بىر نەپەر قىبتى ئادەمى
الـــ ـة: قىبتى تىلى (قەدىمقى مىسىر تىلى)
قَبَعَ ـَ قَبْعًا و قُبُوعًا فِي مَنْزِلِه: ئىچى نەرەپكە يوشۇرۇنۇۋالماق، ئېچىكە يوشۇرىنۇۋالماق
ـــ عَنْ أَصْحَابِه: ئارقىسىدا قالماق، كەينىدە قالماق
ـــ: ماجالى قالماسلىق، ھالىدىن كەتمەك، ماغدۇرسىزلانماق
ـــ قَبْعًا و قُبَاعًـــا: چىرقىرىماق، (چوشقا) خارقىرىماق: ھۆركىرىمەك (پىل)
قُبَع: كىرپە (تېكەنلىك كىرپە)
قُبْع: ھەربىي كاناي
قُبْعَة: باش كىيىم، شلەپە
قُبْعَة: كۆل كاسىسى
قُبْقاب ج قَبَاقِيـــبُ: ياغاچ كەش (تەرەت كەشى)؛ ئەزىلىك قىلغۇچى، كاشىلا قىلغۇچى
ـــ الفَرْمَلَة: تورمۇز، تورمۇزلىغۇچى
ـــ الزَّحْلَقَة: چاقلىق كانكا
قَبْقَـــبَ: چىرقىرىماق، ھۆركىرىمەك، خارقىرىماق: گومۇش بولماق، ھاكاۋاقتەك بولماق: مەنسى ئېنىقسىز بولماق

قَتْل: ئۆلتۈرمەك؛ سۇيقەست بىلەن ئۆلتۈرمەك

ـ عَمْد أو عَمْدِيّ: قەستەن ئۆلتۈرمەك

الـ ـ الـخَطَأ: سەۋەنلىكتە ئۆلتۈرۈپ قويماق

قِتْـل ج أَقْتـال: ئۆلگەن دۈشمەن؛ ئۆلتۈرۈلگۈچى؛ جەڭچى؛ باتۇر، قەھرىمان؛ جىيەن ئوغۇل

قَتَمَ هُ: قارا رەڭگە كىرگۈزمەك؛ تۇم قارا قىلماق

قَتَمَ ـُ قُتُومًا الغُبارُ: چاڭ ـ توزان ئۇچۇشماق

ـ الوَجْهُ: يۈز سارغىيىپ كەتمەك

قَتَم: چاڭ ـ توزان ئۇچۇشماق؛ توپا، چاڭ ـ توزان

قَتِمَ ـَ قَتَمًا الغُبارُ: چاڭ ـ توزاڭ ئۇچۇشماق

قَتَمَة، قُتْمَة: قاراڭغۇ، قاپقاراڭغۇ؛ كۈلىرەڭ؛ قارا رەڭ

قَتَنَ ـُ قُتُونًا الْمُسْـكُ: قۇرۇپ كەتمەك، سولىشىپ قالماق، سۇسىزلانماق

قَتُوت: سۇخەنچى، گەپ توشۇغۇچى، تۆھمەتخور

قَتُول ج قُتُـل: ئادەم ئۆلتۈرۈشكە كۆنۈپ قالغان؛ ئۇرۇشخۇمار، قانخور؛ جان ئالغۇچى

قَتِيْـر: بۇرما مىخ؛ قالپاقلىق مىخ؛ چوڭ باشلىق مىخ

قَتِيْـل ج قَتْلَـى و قُـتَلاءُ و قَتَـالَى: ئۆلتۈرۈلگەن، سۇيقەست قىلىنغان

قَتِيْن: بېخىل، پىخسىق، ئورۇق، ياداڭغۇ؛ ھېرىپ قالغان، چارچاپ قالغان؛ كۆرۈپ تۇرۇپ چاقىرمىغۇچى

قَثَّ ـُ قَثًّا الشَّجَرَ: يۇلماق، يىلتىزى بىلەن يۇلۇپ تاشلىماق

ـ الشَّيْءَ: تارتماق، سۆرىمەك؛ زور كۆپ قىسمىنى يىغىۋالماق

ـ الْـجَمالَ: ھەيدەپ ماڭماق

قُثَاء ج قِثَّايات: تەرخەمەك

قُثَاثَة: ئادەملەر توپى، گورۇھ

قَثْرَة: ئائىلە سەرەمجانلىرى

قَثْطَرَة ج قَثَاطِرُ: ئۆتكۈزگۈچ؛ تۇرۇبا، نەيچە

قَثُمَ ـُ قَثْمًا و قَثَامَةً الشَّيْءُ: چاڭ ـ توزان قاپلىماق، چاڭ ـ توزان قاپلاپ كەتمەك

قَحَّ ـُ قُحُوحَةً و قَحَاحَةً: ساپ بولماق، پاك ـ پاكىز بولماق

قُحّ ج أَقْحَاح: ساپ، نوقۇل

قُحَّازَة: قاپقان، توزاق

قُحاف: تاشقىن، قىيان، كەلكۈن، سەل

قَحَبَ ـُ قَحْبًا و قُحابًا: يۆتەلمەك

ـ ت الْمَرْأَةُ: بۇزۇقچىلىق قىلماق

قَحْب: دىمى سىقىلىدىغان قېرى ئادەم

قَحْبَة ج قِحاب: بۇزۇق خوتۇن، پەسكەش ئايال؛ قاتتىق يۆتىلىدىغان قېرى موماي

قِحَـة: نومۇسسىز، ئۇياتسىز، شەرمەندە؛ سوغۇق سەيلەر

قَحَدَة ج قِحاد و أَقْحُـد: تۆگە لوكىسى، تۆگە ئۆركىشى

قَحَزَ ـَ قَحْزًا: قورقىتىۋەتمەك، چۆچىتىۋەتمەك

مِنْ ـــ كَذا: مەلۇم تۇرگە مەنسۇپ بولغان، مەلۇم تۇرگە تەۋە بولغان

مِنْ هَذَا الـ ـــ : شۇنىڭدەك، شۇنداق، شۇ خىلدىكى، بۇ ئىش توغرىسىدا

قُبَيْلَ···: ئالدىدىلا، ئالدىدا ئۇزۇن ئۆتمەيلا

قَبِيْلَة ج قَبائِـلُ: قەبىلە، ئۇرۇق، ئايماق؛ خىل، تۈر؛ قوۋۇقنىڭ ئېغىزىنى ياپىدىغان تاش

قَبِيْلِيّ: قەبىلىنىڭ قەبىلىلىك؛ قەبىلىچە؛ قەبىلىۋاز

قَتَّ ـُ قَتًّا: يالغان ئېيتماق

ـــ الشَّيْءَ: بىر ـــ بىرلەپ يىغماق؛ كەلمەك؛ ئازايتماق، پەسەيتمەك؛ تەييارلىق قىلماق

ـــ إِلَى فُـلانٍ: قارىغۇدا ئىزىغا چۈشمەك، يوشۇرۇن ئىزىغا چۈشمەك

قَتّات: سۆزنەچى، گەپ توشۇغۇچى، تۆھمەتخور

قَتاد: يانتاق

قُتّـار: (كاۋاپنىڭ) خۇشپۇراق ھىدى؛ (يېقىلغان خۇشپۇراق نەرسىنىڭ) خۇشبۇي ھىدى ياكى پۇرىقى

قَتّال ج: قانخور، ئادەم ئۆلتۈرگۈچى

قُتّال: جاللات؛ جان ئالغۇچى؛ جان ئالىدىغان

قتال: ئۇرۇش، جەڭ، سوقۇش

قُتام: قارا ئۇششاق بولغان چاڭ ـ توزاڭ؛ قاپقاراڭغۇ؛ توق قارا رەڭلىك

قَتَب، قِتْب: ئۈچەي؛ ئىگەر؛ دوك، دۆمچەك

قَتَتَ الْكَـلامَ: سۆز ياساپ چىقماق، سۆز ئويدۇرۇپ چىقماق

قَتَّرَ عَلـى عِيالِـه: ئۆز ئائىلە خراجىنى قىسماق، ئائىلە خراجىتىنى قىسىپ قالماق، بىخىللىق قىلماق

ـــ اللَّحْمُ: ئەتراپىغا پۇراق تارقالماق

قَتَرَ ـُ قَتْرًا و قُتُورًا عَلـى عِيالِـه: ئۆز ئائىلىسىگە خراجەت قىلشتا بىخىللىق قىلماق

ـــ اللَّحْـمُ: (گۆش پىشۇرۇلغاندا) پۇراق چىقماق

قَتِرَ ـَ قَتَرًا اللَّحْـمُ أو الْبُخُـورُ: پۇراق ئەتراپقا تارقالماق

قَتْـر: ئىنتايىن تۆۋەن تۇرمۇش دائىرىسىدە ھايات كەچۈرمەك؛ قىسمەت، تەقدىر

قُتُر ج أَقْتار: تەرەپ، يۆنىلىش؛ ئورۇن

قُتـار: چەكلىك دائىرىدىكى تۇرمۇش خراجىتىگە ئېرىشمەك

قَتَلَ الْأَعْـدَاءَ: نۇرغۇنلىغان دۈشمەنلەرنى ئۆلتۈرمەك، قەتلى قىلماق

ـــ هُ: ئۇرۇش قىلماق؛ بەڭمەك، بويسۇندۇرماق

قَتَلَ ـُ قَتْلاً و تَقْتـالاً هُ: ئۇرۇش قىلماق، ئۆلتۈرمەك، قەتلى قىلماق

ـــ الْخَمْرَةَ: ھاراقنى سۇ ئارىلاشتۇرماق

ـــ الْجُوْعَ أوالْبَرْدَ: ئاجىزلاشتۇرماق، بىكار قىلماق

ـــ هُ: بويسۇندۇرماق، ئىتائەت قىلدۇرماق

قَد (القَدى): تەملىك، مىزىلىك

قَدْ: ① ئىسىملىشىپ كېلىپ مەنىسى: «كۇپايە، يېتەرلىك» دېگەن بولىدۇمەسىلەن:

ـ فلان كتاب

② پېئىللىشىپ كېلىپ، مەنىسى «كۇپايە قىلىدۇ، يېتەرلىك بولىدۇ» دېگەن بولىدۇ مەسىلەن:

ـ فلانا كتاب

③ ئالدى قوشولغۇچى بولۇپ پېئىلنىڭ ئالدىدا كېلىدۇ، مۇبادا ھازىرقى زامان پېئىلىنىڭ ئالدىدا كەلسە مەنىسى «ئېھتىمال، بەلكىم، مۇمكىن دېگەن بولىدۇ» مەسىلەن:

ـ يَنْجَح الطالب

مۇبادا ئۆتكەن زامان پېئىلى ئالدىدا كەلسە مەنىسى «ئاللىقاچان» دېگەن بولىدۇ مەسىلەن:

ـ نجح المجتهد

قدّ ج أَقَدّ: بەلباغ، تاسما، كەمەر

قَدا ـُ قَدْوًا الطَّعَامُ: مەززىلىك بولماق، تەملىك بولماق

ـ: يېقىن ئېلىپ كەلمەك، يېتىپ كەلمەك

قَدَاة: خۇش پۇراقلىق، خۇش پۇراق بولماق

قَدّاح: ئىستاكان ياسىغۇچى ئىشچى؛ ئىستاكان تۇتقۇچى

قَدَّاحَة: چاقماق (ئوت ياقىدىغان چاقماق)؛ گاز ئوچىقىغا ئوت ياققۇچ

قَدَاحَة: ئىستاكانچىلىق، ئىستاكان ياساش كەسپى

قَداد: ئۆكتەم، زومىگەر؛ ئالاھىدە نوپۇزغا ئىگە بولىۋالغۇچى؛ يالماناقناق (ھايۋان)

قُدّاس ج قَدَادِيسُ: مىسا (كاتولوگ ـ خرىستىئانلارنىڭ بىر خىل دىنىي مۇراسىمى)

ـ الْمَيْت: دەپنە مۇراسىمى، (خرىستىئاندا)، تەزىيە بىلدۈرمەك

قَدَاسَة: مۇقەددەس، قەدىر ـ قىممەت، ئىززەت ـ ئابرۇي، غۇرۇر؛ پاپانىڭ لەقىمى «خرىستىئاندا»

قُدام: كونا، قەدىم؛ قەدىمقى، ئىلگىرىكى، بۇرۇنقى

قُدَّام: ئالدى، ئالدى تەرەپ، ئىلگىرى، بۇرۇن؛ بۇرۇنىستىراق، ئىلگىرىراق

قِدَة: نەمۇنە، ئۈلگە، ئەۋرىشكە

قِدَّة ج قِدَد و أَقِدَّة: تاسما، بەلۋاغ، كەمەر؛ تاختىچە، تاختاي پارچىلىرى؛ تۈز سىزغۇچ

قَدَحَ ـَ قَدْحًا فِي عِرْضِهِ: كەمسىتمەك، چۈشۈرمەك؛ تۆھمەت قىلماق، بۆھتان چاپلىماق؛ زىيانكەشلىك قىلماق، زىيان يەتكۈزمەك

ـ بالْعُود: ئوت ياقماق، ئوت قويماق

ـ السُّوسُ فِي الشَّيْءِ: بۇزۇلماق، چىرىمەك، قۇرۇت چۈشمەك

ـ الْقَرِيحَة: چوڭقۇر خىيالغا چۆممەك، قاتتىق باش قاتۇرماق

ـــ قُحُوزًا: يىقىلىپ چۈشمەك

قَحَّطَ الشَّيْءَ: قىرىپ تاشلىماق، سۈرتۈپ چىقىرىۋەتمەك

ـــ النَّخْلَةَ: خورما ئۇۋاقلىرىنى ئۇنىڭغا بەرمەك

قَحَطَ ـَ قَحْطًا و قَحِطَ ـَ قَحَطًا قُحُوطًا و قُحِطَ الخَطَرُ أوالعامُّ: قەھەتچىلىك بولماق، قۇرغاقچىلىق بولماق

ـــ قَحْطَاهُ: قاتتىق ئۇرماق، ۋەھىشلەرچە ساۋىماق

قَحط: قۇرغاقچىلىق، قەھەتچىلىك

قَحْط: قۇرغاقچىلىق بولۇش، قەھەتچىلىك بولۇش، ئاچارچىلىق بولۇش: قۇرغاقچىلىق ئاپىتى

قَحْطِيّ: قۇرغاقچىلىق بولغان، قەھەتچىلىك بولغان

قَحَفَ ـَ قَحْفًاهُ: باش سۆڭەكنى چېقىۋەتمەك: باش چوققىسىنى نىشانلاپ ئاتماق

ـــ ما فِي الإِنَاءِ: بىراقلا ئېچىۋەتمەك، گۈپىدە ئېچىۋەتمەك

ـــ الشَّيْءَ: ئېقىپ كەتمەك، سۇ يالاپ كەتمەك

ـــ الرُّمَّانَةَ: پوستىنى سويماق، ئاقلىماق: ئانار پوستىنى سويماق

قِحْف ج أَقْحَاف و قُحُوف وَ قِحَفَة: باش قېپى، باش تېرىسى

ـــ مِنَ الرُّمَّانَة: ياقۇت

قَحَلَ ـَ قُحُولاً و قَحِلَ ـَ قَحْلاً و قُحِلَ الشَّيْءَ: قۇرۇپ كەتمەك، سولىشىپ كەتمەك: كونىراپ قالماق

قَحَل: قۇرغاق بولماق، قۇرۇپ كەتمەك

قَحْل: قۇرغاقچىلىق، قەھەتچىلىك: سولىشىپ كەتكەن

قَحْلاَء م: قۇرغاقچىلىق بولغان، قۇرۇپ كەتكەن

أَرْض ـــ: قۇرغاق يەر، تاقىر يەر، قاقاس يەر

قَحَّمَ هُ فِي الأَمْرِ: زورلاپ ئۇنى كىرگۈزمەك، مەجبۇرى كىرگۈزمەك

قَحَمَ ـَ قَحْمًا إِلَيْهِ: يېقىن ئېلىپ كەلمەك، يېقىنلاشتۇرماق

ـــ ـُ قُحُومًا فِي الأَمْرِ: يەڭگىللىك بىلەن ئىش قىلماق ياكى ئېلىپ بارماق، قارىسىغا ئىش قىلماق، قىزىق قانلىق بىلەن ئىش قىلماق

قَحْم ج قِحَام: ياشىنىپ قالغان، قېرىپ قالغان

قُحْمَة ج قُحَم: جاپا- مۇشەققەتلىك ئىش: خەتەرلىك جاي: خەتەرلىك ئورۇن: قەھەتچىلىك يىللار

قُحْوان: جۇخار گۈلى

قُحُول: قۇرغاقچىلىق قەھەتچىلىك: قۇرۇپ كېتىش: قۇرغاق بولۇپ كېتىش، سۇسىزلىنىش

قَحِيط: قۇرغاقچىلىق، قەھەتچىلىك، ئاچارچىلىق

عام ـــ: قەھەتچىلىك يىل

قَدَّ ـُ قَدًّا الشَّيْءَ: تار ۋە ئۇزۇنچاق ياپىلاق شەكىللىك بولماق

قَدّ ج أَقُدّ و قُدُود و قِداد و أَقِدَّة: كېسىش، ئۇزۇش: بوي، قامەت: مىقدار: نومۇر

قُدِّرَلَهُ أَنْ ...: ئۇنىڭغا تەقدىر قىلىنغان

قِدْر ج قُدُور: قازان

قُدْرَة ج قِدَر: ئېدىش، قاچا؛ كۈب

قُدْرَة: كۈچ، قۇۋۋەت، قابىلىيەت

ـــ الْخَرْج: كۈچ چىقارماق

قَـــدَرِيّ: قەدىرىيە مەزھىپىدىكى ئادەم؛ تەقدىرنى ئىنكار قىلغۇچى

قَدَرِيَّة: قەدىرىيە مەزھىپى (تەقدىرنى ئىنكار قىلىدىغان مەزھەپ)

قَـــدَّسَ هُ اللهُ: ئاللاھنى مۇقەددەس دەپ بىلمەك، ئاللاھنى پاك دەپ بىلمەك

ـــ اللهَ: ماختىماق، مەدھىيىلىمەك

ـــ لِلّـــهِ: ئاللاھ ئۈچۈن ئۆزىنى پاك دەپ بىلمەك

ـــ الْكَاهِنُ: ماسسا قىلماق (خىرىستىئان دىنىدا ئۆتكۈزۈلىدىغان بىر خىل مۇراسىم)؛ ئىنجىل ئوقۇماق

ـــ: ئىرۇسالىمغا يېتىپ كەلمەك

قَدُسَ ـُ قُدُسًـــا: پاكلاشماق، مۇقەددەس بولماق، مۇقەددەسلەشمەك

قُدُس: مۇقەددەس، پاك

رُوح الـــ أو الرُّوح الـــ عِنْدَالنَّصَارَى: پەرۋەردىگـــار، خـــۇدا (خىرىتىـــئانلارنىڭ نەزىرىدە)

رُوح الـــ أو الرُّوح القُـــدُس عِنْدَالـــمُسْلِمِيْنَ: پەرىشتە (جىبرىئىل دېگەن پەرىشتە)

قُـــدْس: مۇقەددەس يەر؛ پاك، ساپ؛ خىرىستىئان دىنى باپالىرىنىڭ ئاتاق نامى

ـــ الْأَقْدَاس: ئىنتايىن مۇقەددەس يەر

الـــ: ئىرۇسالىم، بەيتۇلمۇقەددەس

حَظِيْرَة الـــ: جەننەت

قُدْسِيَّة: مۇقەددەس بولماق، پاك بولماق

قَدَعَ ـَ قَدْعًا الفَرَسَ بِاللِّجَامِ: (ئاتىنىڭ) تىزگىنىنى تارتماق

ـــ السَّفِيْنَةَ: كېمىنى سۇدا ئالدىغا ئىتتەرمەك

ـــ مِنَ الشَّرَابِ: بىر يۇتۇملاپ ئىچمەك

قَدِعَ: تۇز سۈيى، تۇزلۇق سۇ؛ يىغلاڭغۇ

قَدَفَ ـُ قَدْفًاالْمَاءَ: سۇ ئۇسىماق

قَدَّمَ هُ: مۇددەتتىن بۇرۇن كەلمەك، قەرەلىدىن بـۇرۇن كەلمـەك؛ ئىلغـار قىلمـاق، ئالدىـدا قىلماق، ئۆستۈرمەك، يۇقىرى كۆتۈرمەك

ـــ هُ أوالشَّيْءَ إِلى غَيْرِهِ: تەقدىم قىلماق؛ تەمىنلىمەك؛ تونۇشتۇرماق

ـــ لَهُ كَذا: تەمىنلىمەك، تەمىنات بەرمەك

ـــ الْعَطَاءَ: خېرىدار بولماق

قَدَمَ ـُ قُدْمًا و قُـــدُومًا: دادىل بولماق، مەردانە بولماق

ـــ قَدْمًا و قُدُومًا القَوْمَ: ئالدىدا ماڭماق

قَدَم ج أَقْدام و قُدام: پۇت، قەدەم

ـــ ج أَقْدام: فۇت (ئىنگلىزچىسى)

قَدُمَ ـُ قِدَمًاو قَدامَـــةً: قەدىمىي بولماق، كونىرىماق، كونىراپ كەتمەك

قَدَح ج أَقْـدَاح: ئىستاكان؛ پىياله قاچا، رومكا، قەدەھ

قَدْح: ئىپتىلىمەك، رەنجىتمەك، كەمسىتمەك

قِدْح ج قداح و أَقْدَاح وأَقْدُح و قِدْحان جج أَقادِيحُ: رەمال، پالچى؛ پەيسەز يا ئوقى

الـ ـــ الْمُعَلَّـــى: بىرىنچى دەرىجىلىك مۇكاپات، بىرىنچى دەرىجىلىك ئورۇن

ـــ ج أَقْدَاح جج أَقَـادِيحُ: پىياله، قاچا، ئىستاكان

قَدَّدَ الشَّـــيْءَ: كەسمەك، ئۈزمەك؛ تار ۋە ئۈزۈنچاق ياپىلاق شەكىللىك قىلماق

ـــ اللَّحْمَ: كۆشنى ئۇششاق قىلىپ توغراپ شامال ئىغىزىدا قويۇپ شامالداتماق ياكى قۇرۇتماق

قَدَّرَ اللهُ عَلَيْه الْأَمْرَ أولَهُ: تەقدىر قىلماق، تەقدىردە بەلگىلىمەك، پۈتمەك

ـــ الشَّـــيْءَ بالشَّـــيْءِ: ئىككىنى نەرسىنى سېلىشتۇرماق

ـــ هُ عَلَيْهِ أو عَلى الْأَمْـــرِ: ئىمكانىيەتكە ئىگە قىلماق، قىلالايدىغان قىلماق

ـــ الـــثَّمَنَ: باھالىماق، مۆلچەرلىمەك، باھا قويماق

ـــ قِيمَـــةَ الشَّـــيْءِ: باھالىماق، دەڭسەپ كۆرمەك، مۆلچەرلەپ كۆرمەك

قَدَرَ ـُـ قَدْرًا و قُدْرَةً و مَقْدُرَةً و مِقْدارًا و قَدارَةً و قُدُورَةً و قُدُورًا و قَـــدْرانًا و قِدارًا عَلَيْه أو عَلى الْأَمْرِ: كۆچى يەتمەك، ئىقتىدارى يەتمەك، قابىلىيەتلىك بولماق، قولىدىن كەلمەك، قادىر بولماق

ـــ قَدْرًا اللهُ عَلَيْه الْأَمْرَ: پىشانىسىكە پۈتۈپ قويماق، تەقدىر قىلماق

ـــ اللهَ: ئاللاھنى ھۆرمەتلىمەك، ئاللاھنى ئۇلۇغلىماق

ـــ قَدْرًا الشَّـــيْءَ بالشَّـــيْءِ: ئىككى نەرسىنى سېلىشتۇرماق

ـــ الْأَمْرَ: پىلانلىماق، پىلان كۆرسەتمەك، يول كۆرسەتمەك

قَـــدَر ج أَقْـــدار: قەدەر، تەقدىر؛ مىقدار؛ دەرىجە؛ سەۋىيە؛ قىممەت؛ باھا؛ ئورۇن، مەرتىۋە

قَدَرٌ ـَـ قَدْرًا و قُدْرَةً و مَقْدُرَةً و مِقْدارًا و قَدارَةً و قُدُورَةً و قُدُورًا و قَـــدْرانًا و قِدارًا عَلَيْه أو عَلى الْأَمْرِ: قىلىشقا كۆچى يەتمەك، ئىقتىدارى يەتمەك؛ قىلىش قولىدىن كەلمەك، قادىر بولماق

قَدْر ج أَقْـــدار: مىقدار؛ دەرىجە، سەۋىيە؛ قىممەت، باھا؛ ئورۇن، مەرتىۋە؛ مۇقەددەس، ئۇلۇغ

ـَ الْإِمْكَانِ: مۇمكىنقەدەر؛ ئىمكانىيەتنىڭ بارىچە

عَلى ـــ كَذا: شۇ بويىچە...، نىڭ بىلەن ئوخشاش

لَيْلَة الـــ: شەبى قەدىر كېچىسى (رامىزان ئېيىنىڭ كۆتىرى كېچىسى ئىچىدىكى ئەڭ ئۇلۇغ كېچە)

قَذال ج قُذُل و أَقْذِلة: ئارقا مېڭە قېپى، ئارقا مېڭە چوققىسى

قَذَرَ الشَّيْءَ: مەينەت قىلماق، پاسكىنا قىلماق

قَذَرَ ـُ قَذَرًا وقَذارَةً: مەينەت بولماق، پاسكىنا بولماق

ـ قَذْرًا الشَّيْءَ: پاكىزە بولماسلىق، مەينەت بولماق

قَذَر ج أَقْذار: مەينەت، پاسكىنا، كىر، توغرا

قَذُرَ ـُ قَذَرًا و قَذارَةً: مەينەت بولماق، پاسكىنا بولماق، ناپاك بولماق

قَذِرَ ـَ قَذَرًا و قَذارَةً: پاسكىنا قىلماق، مەينەت قىلماق، پاكىزە بولماسلىق

ـ قَذَرًا الشَّيْءَ: پاسكىنا قىلماق، مەينەت قىلماق

قَذِر: پاسكىنا، مەينەت

قَذْر: پاسكىنا بولماق، مەينەت بولماق، نىجىس بولماق

قَذَعَ ـَ قَذْعًا: تىللاشماق، ھاقارەتلىمەك

قَذْفَ: كېمە ھەيدىمەك

قَذَفَ ـِ قَذْفًا الشَّيْءَ أوبِهِ: ئاتماق، تاشلىماق، چىقارماق

ـ هُ بالشَّيْءِ: ئۇنى نىشانغا ئالماق، ئۇنى قارىغا ئالماق

ـ الرَّجُلَ بالشَّيْءِ: تۆھمەت قىلماق، تۆھمەت چاپلىماق

ـ : قۇسماق، قەي قىلماق؛ چىقارماق: كېمە ھەيدىمەك

قَذْف: ئاتماق، تاشلىماق، چىقارماق؛ تۆھمەت قىلماق؛ زىيان يەتكۈزمەك؛ كېمە ھەيدىمەك

قَذْفِيّ: تۆھمەت چاپلىغان؛ زىيانكەشلىك قىلغان

قَذَلَ ـُ قَذَلاً: خارلىماق؛ تۆھمەت قىلماق، كەمسىتمەك

قَذَل: ئەيب، نۇقسان، كەمچىلىك

قَذُور: چېچەن پاكىزە بولغان

قَذُورات ج: ئەخلەت؛ كىرەكسىز نەرسىلەر، پاسكىنا نەرسىلەر

قَذًى ج قُذىً و أَقْذاء: كۆزدىكى چاپاق؛ چاك ـ توزان

قَذًى ـِ قَذْيًا وقَذًى و قُذْيًا و قَذَيَانًا: كۆز چاپاقلاشماق، كۆزنى چاپاق باسماق

قَذِيعَة: ھاقارەتلىمەك، خارلىماق، تىللىماق، دەشنام بەرمەك

قَذِيفَة ج قَذائِفُ: ئوق، توپ ئوقى، زەمبىرەك ۋە مىلتىق ئوقى؛ رادىئوئاكتىۋلىق ماددا

قَرَّ ـُ قَرًّا اليَوْمُ أو غَيْرُهُ: سوغۇق بولماق

ـ ـَ قُرَّةً و قَرًا و قُرُورَةً تْ عَيْنُهُ: رازى بولماق، مەمنۇن بولماق، قانائەت قىلماق

ـ بَطْنُهُ: قورساق: «كۆر ـ كۆر» قىلىپ ئاۋاز چىقارماق

ـ الـهِرُّ: مۇشۇك مىيالىماق

قَدِمَ ـَ قُدُومًا و مَقْدَمًا و قِدْمَانًا الْبَلَدَ: يېتىپ كەلمەك، يېتىپ بارماق

ـــ مِنْ سَفَرِهِ: قايتىپ كەلمەك

ـــ قُدْمًا و قُدُومًا عَلَى الْأَمْرِ: شۇغۇللانماق، مەشغۇل بولماق، كىرىشمەك

قُدُم: جەسۇر بولغان، مەردانە بولغان، قەھرىمانلىق بىلەن ئالغا باسقان

قُدْم: مەردانە، شىجائەتلىك

قَدَم: قەدىمىيلىك، كونىلىق، كونا، قەدىمىي

قَدْم: قەدىمىي دەۋر، قەدىمىي مەزگىل

قُدَمَاءُ ج: كونا، قەدىمىي؛ كونا دەۋرىنىڭ قەدىمىي دەۋرىنىڭ ئۆتۈپ كەتكەن، بۇرۇنقى

الـ ـــ: قەدىمكىلەر، قەدىمكى كىشىلەر

قَدَمَة: تۈۋرۈك ئۈلى، تۈۋرۈك ئاساسى

ـــ الْغَنَمِ: سەركە

قَدْمَـــة: قەدىمىي دەۋر، قەدىمىي مەزگىل، قەدىمىي چاغ

قُدْوَة: ئۈلگە، نەمۇنە؛ ئۈلگە كۆرسەتمەك، نەمۇنە كۆرسەتمەك

قُدُّوس: مۇقەددەس بولغان؛ ئۈلۈغ بولغان

الـ ...: ئاللاھ، تەڭرى (ئاللاھنىڭ گۈزەل ئىسىملىرىدىن بىرى)

قَـــدُوم ج قُـــدُم: باتۇر، جەسۇر، مەردانە، يۈرەكلىك

ـــ ج قُدُم و قَدائِمُ: ياغاچچېنىك پالتىسى، ياغاچچېنىك چوتى؛ چوت، كەكە

قُدُوم ج قُـــدُم و قَـــدائِمُ: چوت، كەكە؛ ياغاچچېنىك چوتى

قُدُوم: يېتىپ كەلمەك

ـــ ج: كەلكەن، يېتىپ كەلگەن، يېقىندا يېتىپ كەلگەن

قَدِيَ ـَ قَدًى و قَدَاةً و قَدَاوَةً الطَّعَامُ: مەززىلىك بولماق، تەملىك بولماق، تاتلىق بولماق

قَدِيّ: مەززىلىك بولغان، تەملىك بولغان

قَدِيَّة: ئۇلكە، نەمۇنە

قُدَيْح: گۈل كاسىسى

قَدِيد: قۇرۇتۇلغان گۆش، قاقلاپ پىشۇرۇلغان گۆش ئىسلاپ پىشۇرۇلغان گۆش

قَدِير: قۇدرەتلىك، كۈچلۈك؛ قابىلىيەتلىك، ئىقتىدارلىق

قَدِّيس: ۋەلى، ئەۋلىيا (خىرىستىئانلارنىڭ قارىشىدا گۇناھلاردىن پاك بولۇپ ئاللاھنىڭ دەرگاھىغا راۋان بولغان خىرىستىئان)

قَدِيم ج قُدَمَاءُ و قُدامَى و قَدائِمُ: كونا، قەدىم؛ قەدىمكى، ئىلگىرىكى، بۇرۇن

قَذائِفُ ج: ملىتىق ئوقى، توپ ئوقى

ـــ مُوَجَّهَـــة: باشقۇرۇلىدىغان سىنارەت، باشقۇرۇلىدىغان بومبا

قَـــذاة: كۆزدىكى چاپاق؛ ئوششاق چاك

قَذارَة: پاسكىنىچىلىق، مەينەتچىلىك

قَراسيا، قَراصيا، قراصِيَة: قارا ئۇرۇك غولى؛ ئالۇچا غولى؛ گىلاس

قَرّاض: پويىز بېلىتى تەكشۈرگۈچى خادىم، تۆمۈر يول بېلىتى تەكشۈرگۈچى خادىم

قَرّاضَة: مىتە، كۈيە؛ پەرۋانە؛ (ماشىنا، پاراخوت بېلىتىگە) نومۇر قويغۇچ

قُراضة: قىرقىپ كېسىۋېتىلگەن تاشلاندۇق پارچە؛ «قىرىندا»، رەخت ياكى كېسىپ تاشلىۋېتىلگەن شال؛ ئۇۋاق كۈمۈش، پارچە ـ پۇرات كۈمۈش

قَراطِيْسُ ج: قەغەز، پارچە قەغەز

ـ مَالِيَّة: پاي چېكى

قَرّاع ج قَرّاعات: تۆمۈر تۇمشۇق (قۇش)

قَرافَة: قەبرىستان، گۆرلۈك، مازار

قِران ج قُرُن: زىچ بىرىككەن؛ ئەسىرگە چۈشكەنلەر باغلانغان ئارغامچا؛ توي قىلىش، ئۆيلىنىش

قَرَّبَ هُ أو الشَّيْءَ: يېقىن قىلماق، يېقىنلاشتۇرماق

ـ هُ الْحَاكِمُ: ئۇنى ئۆزىنىڭ ئىشەنچلىك ياساۋۇلى (نەۋكىرى) ھېسابلىماق

ـ الْقُرْبانَ اللهِ: ئاللاھ ئۈچۈن قۇربانلىق قىلماق، ئاللاھ ئۈچۈن پىداكارلىق قىلماق

ـ هُ الْكَاهِنُ: مۇقەددەس زىياپەت بەرمەك (خرىستىئاندا)

قَرُبَ ـُ قُرْبًا وقُرْبانًا و قَرابَةً و قُرْبَى و قُرْبَةً: يېقىن بولماق، يېقىنلاشماق

ـ مِنْهُ أو إِلَيْهِ: يېقىن كەلمەك، يېقىنلىشىپ كەلمەك

قَرِبَ ـَ قُرْبًا و قُرْبانًا: يېقىن بولماق

ـ هُ: يېقىن كەلمەك، يېقىنلاشماق، يېقىنلىشىپ كەلمەك

قُرْب: يېقىنلىق، يېقىن بولغان، يېقىندىكى، ... غا يېقىن

عَنْ ـ: يېقىن، يېقىن ئەتراپ

قُرْبان ج قَرابِيْنُ: قۇربانلىق

الـ ـ الـمُقَدَّسِ عِنْدَالنَّصَارَى: ھەزرىتى ئەيسا زىياپىتى (خرىستىئان دىنىدا)

ـ الشُّكْرِ: ئۆز رەھمىتىنى ئىزھار قىلماق، ئېسىل نەرسىلەر بىلەن تەمىنلىمەك

قِرْبَة ج قِرَب و قِرْبات: سۈت قاتارلىقلارنىڭ (خالتىسى)؛ تۇلۇم؛ كۈن سومكا

قَرْبَطَ: ئىقتىساد قىلماق، تېجىمەك؛ بېخىل بولماق، بېخىللىق قىلماق

قُرْبَعَ الرَّجُلُ: توڭۇپ يىغىلىپ قالماق

قَرَبُوس ج قَرَابِيْسُ: ئىگەر بېشى

قُرْبَى: تۇغقانچىلىق مۇناسىۋىتى

قَرَبِيْنَة: كارابىن (مىلتىق)

قَرَتَ ـُ قَرْتًا وقَرِتَ ـَ قَرَتًاالـدَّمُ: قان ئۇيىماق، ئۇيۇپ قالماق

قَرَت: (قاننىڭ) ئۇيۇشى، ئۇيۇپ قالغان قان؛ داغ چۈشمەك، داغ بولۇپ قالماق

ـــ ـَ قَرَارًا و قُرُورًا و قَرًا و تَقْـرَارًا و تَقِـرَّةً فِـي الْـمَكَانِ: مۇقىملاشماق، ئورۇنلاشماق، مۇقىم بولماق

ـــ عَلَى الْعَمَلِ: ئىش قىلماق

ـــ : جىمجىت بولماق، تىنچ بولماق

ـــ الرَّأْيُ عَلَى كَـذَا: قارار قىلماق، بىر پىكىرگە كەلمەك

قَرّ: سوغۇق بولغان، سۆرۈن بولغان، سالقىن بولغان

قُرّ: سوغۇق، قاتتىق سوغۇق

قَرَأَ ـُ قَـرْأً و قِـرَاءَةً و قُرْآنًـا الْكِتَـابَ: ئوقۇماق، قىرائەت قىلماق

ـــ عَلَيْهِ الدَّرْسَ: ئوقۇپ بەرمەك

ـــ الْعِلْـمَ عَلَـى فُـلَانٍ ... : ...نىڭ يېتەكچىلىكىدە ئۆگەنمەك، ئوقۇشقا كىرىش، مەكتەپكە ئوقۇغىلى كىرمەك

قُرْء ج أَقْرَاء و قُرُوء و أَقْـرُء: ۋاقىت، مەزگىل، چاغ

قَرَّاء: قۇرئاننى يادقا ئالغۇچى

قِـرَاءَة: ئوقۇماق؛ قىرائەت قىلماق، دېكلاماتسىيە قىلماق

ـــ الْبَخْتِ: پال ئاچماق، دەم سالماق

قُرْآن: ئوقۇش، قىرائەت قىلىش

الـ ـــ الشَّرِيْف: قۇرئان كەرىم

قُرْآنِـيّ: قۇرئانچە، قۇرئاننىڭ؛ قۇرئانغا مۇناسىۋەتلىك

قِراب ج قُرُب و أَقْرِبَة: غىلاپ، قاپ

قَرا باذِيْن: زەھەر قايتۇرۇش دورىسى؛ دورا تۈرى، دورا رېتسىپى

قَرَابَة: تۇغقانچىلىق مۇناسىۋەت، يېقىنچىلىق

ـــ رِحْـمٍ: ئانا جەمەت، ئانا تەرەپ تۇغقانچىلىقى

ـــ عَصَـب: دادا جەمەت، دادا تەرەپ تۇققانچىلىقى

ـــ الْحَوَاشِـي: شىرەم تۇغقانچىلىق مۇناسىۋىتى، قانداش تۇغقانچىق

قُرَابَـة: تەخمىنەن، ئۆپچۆرىسىدە؛ تۇغقانچىلىق

قَراح ج أَقْرِحَة: پاكپاكىزە، سۈزۈك بولغان (سۇ قاتارلىقلار)؛ ساپ، سۈزۈك

قَـرَّاد: ئەرباب، مۇھىم ئادەم؛ مايمۇن باققۇچى؛ مايمۇن تەربىيىلەيدىغان ئادەم

قَراد ج قِرْدَان: ياپىلاق قۇرت، كانا، پىت

قَرار ج قَرَارات: قارار، بەلگىلىمە؛ تېگى، ئاساسى، تەكتى؛ ئەڭ چوڭقۇر جاي؛ تىنچلاندۇرۇش، جىمىتىش؛ تۇرار جاي، ئۆي ـ ماكان

قَرَّار: نارازىلىق بىلدۈرگۈچى؛ ئەرز قىلغۇچى، شىكايەت قىلغۇچى؛ غۇدۇڭشىغۇچى، غۇدۇرىغۇچى

قَرَارة: چوڭقۇر، چوڭقۇر يەر

قَرارِيّ: ماھىر، ئۇستا، تەجرىبىلىك؛ ماشىنىچى، كىيىم تىككۈچى؛ مېخانىك ئىشچىسى

ـــ لَهُ الْحَيَّـــةُ: چايان چېقىۋالماق، چايان چاقماق، چايان چىشلىۋالماق

ـــ الثَّوْبَ بِالْمَـــاءِ: بارماق ئۇچى بىلەن كىيىم يۇماق

ـــ الْعَجِيْنَ: خېمىرنى يۇمىلاق نان قىلىپ ياسىماق

قُرْص ج أَقْراص و قِـــراص و قِرَصَـــة: ياپىلاق شەكىللىك يېمەكلىك؛ گىردە، توقاچ، بولكا؛ دىسكا (يۇمىلاق تەنتەربىيە قورالى)

ـــ الشَّمْسِ: قۇياشنىڭ يۈزى

ـــ مِيْكَانِيْكِيّ: چىغرىق، غالتەك (ئېغىر يۈك كۆتۈرۈش ئۈچۈن ئىشلىتىلىدىغان مەخسۇس غالتەك)، غالتەك چاق

ـــ دَاوائِيّ: تابلىت دورا، دورا تابلىتى

ـــ النَّحْلِ: ھەسەل ھەرىسى ئۇۋىسى، ھەرە كاۋىكى، ھەرە كاۋىكىنىڭ يۈز قىسمى

ـــ مُدَرَّج: گىرادۇسلۇق دىسكا، سېفىربلات

قُرْصان ج قَراصِنَةُ: دېڭىز قاراقچىسى

قُرْصَة: بىر قېتىم چىمدىۋالماق، بىر قېتىم تولغىۋالماق، بىر قېتىم نەشتەرنى سانجىماق

قُرْصَنَة: دېڭىز قاراقچىلىقى، بۇلاڭچىلىق

قَرْصَـــنِيّ: دېڭىز قاراقچىسىنىڭ، دېڭىز قاراقچىسىغا تەۋە

قُرْصِيّ الشَّكْلِ: ياپىلاق شەكىللىك بولغان

قَـــرَّضَ الشَّـــيْءَ: چىشلىۋالماق، چېقىۋالماق؛ قايچىلىماق؛ كەسمەك؛ پىچماق، تىلماق

قَرَضَ ـِ قَرْضًا الشَّيْءَ: كېسىپ ئۈزمەك؛ قايچىلىماق، قىرقىماق

ـــ الْفَأْرُ الثَّـــوْبَ: غاجىماق، چېقىۋەتمەك، چىشلەپ «غاجىلاپ» تىتىۋەتمەك، چىشلەپ ئۆتمىتۆشۈك قىلىۋەتمەك

ـــ الشِّعْرَ: شېئىر يازماق، شېئىر ئېيتماق

ـــ : جاۋاب قايتۇرماق، مىننەتدارلىق بىلدۈرمەك

قَرِضَ ـَ قَرْضًا: ئۆلۈپ كەتمەك

قِرْض ج قُرُوض: قەرز، ئۆتنە

ـــ عامّ: زايوم، ئاممىۋى قەرز

قِرْضَاب ج قَراضِبَةُ: ئۆتكۈر قىلىچ

قَرْضَة: قۇرت (ياغاچلارغا چۈشىدىغان يەپ كېتىدىغان)، كۈيە

قَرَّطَ هُ: چانىماق، چاناپ قىيما قىلماق

ـــ الْمَرْأَةَ: ئۇنىڭغا ھالقا تاقاپ قويماق

ـــ عَلَيْهِ: ئاز ـ ئازدىن بەرمەك، ئازراق بەرمەك

قَرَطَ ـُ قَرْطًا الـــخُضْرَةَ أو نَحْوَهـــا: چاناپ قىيا قىلماق، چانىماق

قُرْط ج أَقْراط و قِراط و قُرُوط و قِرَطَة: سىرغا، ھالقا، زىرە؛ بىر تىزىق

قَرْطاء ج قُرْط: تىلىنى چىشلەپ سالغۇچى؛ تىلىنى چايناپ قالغۇچى؛ تىلى كەمتۈك ئادەم

قُرْطَاس ج قَراطِيْسُ: قەغەز

قِرْطَـــاس ج قَـــراطِيْسُ: نىشان، قارار، كۆزلەنگەن نەرسە؛ قەغەز، ئاكسىيە

قِرْطَاسِيَّة: يېزىش ـ سىزىش قوراللىرى

قُرَّت: كۆنلۈكسىمان كەرە پشى (چىكسەي)

ـــ الْعَيْن: ئادەمنى خۇشال قىلدۇرىدىغان نەرسە، ئادەمنى خۇشال قىلدىغان نەرسە

قَرَّة: سوغۇق، قاتتىق سوغۇق

قَرَّحَ: يىرىڭداتماق؛ يىرىڭداپ قالماق

ـــــ هُ: يارىلاندۇرماق، جاراھەتلەندۇرمەك، زەخمىلەندۇرمەك

قَرَحَ ـَ قَرَحًا: يارا بولماق، جاراھەتلەنمەك، زەخمىلەنمەك

قَرِحَ ـَ قَرَحًا: يىرىڭدىماق؛ يىرىڭداپ قالماق، جاراھەتلەنمەك

قَرِح: جاراھەتلەنگەن، يارىلانغان؛ شەلۈمەپ قالغان؛ يىرىڭداپ قالغان

قَرْح ج قُرُوح: يارا، جاراھەت؛ چاقا

قُرْحَة ج قَرَحَات و قُرَح: چاقا، چىقان، يىرىك قېپى

ـــ الْمَعِدَة: ئاشقازان يارىسى

قَرَّدَهُ: يايلاق پىتنى ئېلىپ تاشلىماق؛ پىت باقماق

قَرْد ج قِرْدان: يايلاق پىت، كانا

قِرْد ج قُرُود و قِرَدَة و أَقْرُد و قُرَد و قَرَدَة: مايمۇن

قَرَّرَهُ بِالْأَمْرِ: ئۇنى ئىقرار قىلدۇرماق، ئۇنى ئېتىراپ قىلدۇرماق

ـــ فِي نَفْسِهِ: قارار قىلماق، بىر قارارغا كەلمەك

ـــ الْخَبَرَ: تەستىقلىماق، ئىسپاتلىماق

ـــ هُ فِي الْمَكَانِ أَو عَلَى الْعَمَلِ: بەلگىلىمەك، تەيىنلىمەك، مۇقىم قىلماق، مۇستەھكەملىمەك

ـــ الْأَمْرَ: بەلگىلىمەك؛ ئىنق بەلگىلىمەك

ـــ : دوكلات قىلماق، خەۋەر قىلماق، بايان ئېلان قىلماق، بىلدۈرمەك

ـــــ هُ: تىنچلاندۇرماق، مۇقىملاشتۇرماق؛ ئىسپاتلىماق، تەستىقلىماق

قَرَّسَ هُ: توكلاتماق، مۇزلاتماق

قَرْس: قاتتىق سوغۇق بولۇش، ئىنتايىن قاتتىق سوغۇق بولۇش

قَرِسَ ـَ قَرَسًا الْبَرْدُ: سوغۇق قاتتىق بولماق

قَرَشَ ـُ قَرْشَاهُ: يۇنماق، ئاقلىماق، سويماق

ـــ لعيالِه: پۇل تېپىپ ئائىلىنى باقماق

قِرْش ج قُرُوش: قۇرۇش (مىسىرى، سۇرىيە قاتارلىق دۆلەتلەرنىڭ ئۇششاق پۇل بىرلىكى)؛ لەھەك، ئاكۇلا

قَرَّصَ الشَّيْءَ: توغرىماق، ئۇششاقلىماق

ـــــ الْعَجِيْنَ: خېمىرنى يېيىش ئۈچۈن يايلاق قىلماق، خېمىرنى كېسىش ئۈچۈن يايلاق قىلىپ يايماق

قَرَصَ ـُ قَرْصَالْحُمَهُ: چىمدىمەك، تولغۇالماق

ـــ هُ بلسَانه: يېغىرىغا تەگمەك، چېقۇالماق، زىتىغا تەگمەك

ـــ هُ الْبَرْغُوثُ: نەشتىرىنى سانجماق، چاقماق

قَـرَقَ ـُ قَرْقَـا ت الدَّجَاجَـةُ: توخۇ قاقىلدىماق، توخۇ كۆكۈلدىماق

قَرْقَة: كۆركە توخۇ، كۆرۈك توخۇ

قَرْقَدَان: تىيىن (ھايۋان)

قَرْقَرَالـحَمَامُ: كەپتەر كۆكۈلدىماق

ـــ **الْبَعِيرُ**: مۆشۈك مىياڭلىماق

ـــ **الرَّجُلُ فِي ضَحْكِه**: قاقاقلاپ كۈلمەك

قَرْقَعَة: داك ـ دۈك قىلىپ ئاۋاز چىقماق

قَرَقُوز ج قَرَا قِيزُ: تېرە قۇرۇچاق ئويۇنى

قَرْقُوشَة ج قَرَاقِيشُ: يۇمشاق چۈرۈك پىچىنە

ـــ **الْأُذُن**: قۇلاق يۇمشىقى

قَرَمَ: بېخىل بولۇپ قالماق، پىخسىق بولۇپ قالماق

قَرَمَ ـُ قَرْمًا الشَّيْءَ: سويماق، چىشلىمەك، غاجىماق

قَرْم ج قُرُوم: باشلىق، رەھبەر، ئاقساقال، يۇرت كاتتىسى؛ ئۇلۇغ، كاتتا

قَرْمَدَالْحَائِطَ: تامنى گەچ بىلەن سۈۋىماق

ـــ **السَّقْفَ**: تورۇسىغا كاھىش ياتقۇزماق، ئۆگزىسىنى كاھىشلىماق

قَرْمَد: گەچ

قَرْمز: قىزىل بويياق؛ قىزىل بۇياقتا بويالغان تېرە

قَرْمَزِيّ: توق قىزىل

الـحُمَّى الـ ـــ ة: قىزىل قىزىتمىسى

قَرْمَطَ الكِتَابَ: خەتنى ھەم كىچىك ھەم زىچ يازماق، خەتنى ھەم كىچىك ھەم قىستاپ يازماق

قَرْمُط ج قَرَامِيطُ: ئامۇرسۇم بىلىقى

قَرْمِيد ج قَرَامِيدُ: ساپال، كاھىش، خىش، قىزىل خىش، گەچ

قَرَنَ ـُ قِرَانًا و قَرْنًا بَـيْنَ الشَّـيْئَيْنِ أو الشَّخْصَـيْنِ: ئىككى نەرسە ياكى ئىككى ئادەمنى بىر ـ بىرىگە چېتىپ قويماق

ـــ **ـِ قَرْنًا الشَّيْءَ بِالشَّـيْءِ أو إِلَيْـهِ**: A نەرسە بىلەن B نەرسىنى بىر ـ بىرىگە ئولاپ قويماق

ـــ **الـجَمَلَيْنِ**: بىر ئارغامچىنىڭ ئىككى بېشىغا بىردىن تۆگىنى باغلىماق

ـــ **الثَّوْرَيْنِ**: ئىككى كالىنى بىر ساپانغا قوشماق

قَرْن ج قُرُون: مۆڭگۈز؛ چىكە؛ بىر نەسىر: بىر دەۋر، دەۋر، زامان: ئانتېننا، ھاۋا سىمى

ـــ **مِنَ الشَّمْسِ**: قۇياش قۇتىنى، قۇياش گەردىشى

ـــ **الفُولِ**: قاپ، پوست، شاكال، قاسراق

ـــ **الـحَشَرَة**: ھاشارەتلەرنىڭ سەزگۈر ئەزاسى

قَرْن ج أَقْرَان: رەقىب، تەڭداش، مۇسابىقىداش

قَرْنَاءُ م: ئىككى مۆڭگۈزلۈك، مۆڭگۈزى بار بولغان

قُرْنَافَة: مىلتىق پاينىكى، قورال پاينىكى

قَرَنْبِيط: گۈل كەرەم، گۈل سەي

قُرْنَة ج قُرَن: مۆڭگۈز

قَرَنْفُل، قَرَنْفُـول: قەلەمپۇر دەرىخى؛ چىنىگۈل: يەسسەمەن گۈلگە ئوخشايدىغان بىر خىل مېۋىلىك دەرەخ

قَرْطَجَنَّة: قەرتەجەننە (ئىسپانىيىدىكى بىر شەھەرنىڭ ئىسمى) ؛قەرتەجەننە (كۇنۇمىيە دېڭىز پورتى شەھەر ئىسمى)

قَرْطَسَ: نىشانغا تەگمەك

قَرْطَس: قەغەز

قَرْطَلَ هُ فِي الْماءِ: سۇغا چىلاپ نەمدىمەك

قَرْطَمَ الشَّيْءَ: قىرقىماق، قايچىلىماق، ئەتراپىنى چىشلەپ غاجىماق، گىرۋىكىنى چىشلەپ غاجىلىماق

ـــ: ئاستا- ئاستا چاڭگىلىغا كىرگۈزىۋالماق، ئاستا- ئاستا ئىگىلىۋالماق

قَرْطم، قُرْطُم: زاراڭزا ئۇرۇقى

قَرَّظَ هُ: ماختىماق، تەرىپلىمەك، مەدھىيىلىمەك

ـــ الكِتابَ: كىتابقا تەقرىز يازماق، كىتابقا باھا يازماق

قَرَظ: ئەرەب يىلىم دەرىخى مېۋىسى

قَرَّعَ هُ: قاتتىق ئەيىبلىمەك، قاتتىق سۆكمەك

قَرَعَ ـَ قَرْعًا الْبابَ: قاقماق، چالماق، ئۇرماق

ـــ هُ أو الشَّيْءَ: ئۇرماق، ئۇرۇلماق، سوقماق، سوقۇلماق

ـــ سِنَّ النَّدَمِ عَلى كَذا: پۇشايمان قىلماق، ئۆكىنىمەك

قَرَع: تاز، باش تەمرەتكىسى

ـــ الرَّأْسِ: پاينەكباش، تاقىرۋاش

قَرِعَ ـَ قَرَعًا الرَّجُلُ: باش تۈكىنى يۇلۇۋتمەك، چاچنى يۇلۇۋتمەك

ـــ قَرْعًا الْمَكانُ: بوش بولماق، ئادەمسىز بولماق

قَرْع: قاقماق، ئۇرماق، چالماق، سوقماق؛ چاقما كاۋا

ـــ كُوْسَى: سەي كاۋىسى

ـــ مِسْكِي: قىزىل كاۋا

ـــ مَغْرِبِيّ: ئەنجان كاۋىسى

ـــ حُلْو أو عَسَلِيّ: تاتلىق كاۋا

قَرْعاءُ ج قُرْع و قُرْعان: چېچى چۈشۈپ كەتكەن ئادەم، پاينەكباش؛ يالىڭاچ بولغان، ئاشكارا بولغان؛ تۈكسىز بولغان، مويسىز

قَرْعَة: بىر دانە كاۋا، بىر دانە چاقما كاۋا

ـــ الرَّأْسِ: باش چوققىسى، چوقا

قُرْعَة ج قُرَع: نېسىۋە، تەلەي؛ چەك

ـــ عَسْكَرِيَّة: يېڭى ئەسكەرلەر گازارمىسى

قَرْعُوش: قوش لوكىلىق تۆگە

قَرْعِيّ: چاقما كاۋىنىڭ، چاقما كاۋىغا مەنسۇپ

قَرَّفَ الشَّيْءَ: سويماق، ئاقلىماق

قَرَفَ ـِ قَرْفًا الشَّيْءَ: سويماق، ئاقلىماق

قِرْفَة: مېۋە پوستى، دەرەخ قوۋزىقى، بولكىنىڭ سىرتقى قەۋىتى؛ قوۋزاق دارچىن

قَرْفَصَ: تىزىنى قۇچاقلاپ زوڭزايماق

ـــ هُ: تىزىنى قۇچاقلىتىپ زوڭزايتماق

قُرْفُصاء: پاقالچىقىنى قۇچاقلاپ زوڭزىيىپ ئولتۇرغۇچى، قولىنى بېقىنىغا تىرەپ بەدەشقان قۇرۇپ ئولتۇرغۇچى

قُرْفُصَى: زوڭزايماق، زوڭزىيىپ ئولتۇرماق

ـ اَلْكَلاَم: ماقالىنىڭ ئالدى- كەينىدىكى مەقسەت ياكى نىشان

ـ حال: ئىلمىي تەسەۋۋۇر ئىلمىي پەرەز

قَزَّ ـُ قَزَازَةً ت النَّفْسُ الشَّيْءَ أوعَنْهُ: بىزار قىلمۇمتىمەك، تويغۇزمۇمتىمەك، جانغا تەگمەك

قَزّ ج قُزُوز: يىپەك، تاۋار، دۇردۇن

دُودَة الـ : پىلە قۇرتى

جَوزَة الـ : پىلە غوزىكى

قَزَّاز: تاۋار- دۇردۇن سودىگىرى؛ پىلە قۇرتى باققۇچى؛ يىپەك رەخت توقۇغۇچى

قَزاز: بوغما يىلان

لَوْح ـ : كۆزنەك، دېرىزىنىڭ بىر كۆز ئەينىكى

قَزَّحَ الْحَدِيْثَ: زىننەتلىمەك، ياسىماق، گىرىم قىلماق

قَزْح: خۇش پۇراق ماتېرىياللىرى

قُزَح ج: ھەسەن- ھۈسەننىڭ خىلمۇ خىل رەڭلىرى

قَوْس ـ : ھەسەن- ھۈسەن (يامغۇر ياغقاندىن كېيىن پەيدا بولىدىغان رەڭگا- رەڭ ھادىسە)

قُزْحَة ج قُزَح: ھەسەن- ھۈسەننىڭ خىلمۇ – خىل رەڭلىرى

قَزَع: لەيلەپ يۈرىدىغان بۇلۇت، لەيلىمە بۇلۇت

قُزَّعَة: بىر ئۆرۈم چاچ

قَزَلَ ـِ قَزْلاً و قَزْلاَنًا: ئاقسىماق، ئاقساپ ماڭماق

قَزْلاَءُ م: ئاقساق، توكۇر

قَزَم: ئىپلاس، رەزىل، بېخىل، پىخسىق

ـ ج قُزُم و أَقْزام و قَزامَى: پاكار، پاكىنەك، ۋىجىك

ـ: ئىپلاس، رەزىل؛ بېخىللىق قىلغۇچى

ـ : پاكار، پاكىنەك، قىسقا، ۋىجىك

قَزِم ج قُزُم و أَقْزام: پاكار، پاكىنەك، پىخسىقلىق قىلغۇچى، بېخىللىق قىلغۇچى

قَزْم ج أَقْزام: ئىپلاسلىق، بېخىللىق، رەزىللىك

قَزْمَة: جونۇ، مىتىن

قُزْمُفْرافِيّ: ئالەمشۇناسلىقنىڭ، ئالەمشۇناسلىققا مۇناسىۋەتلىك

قُزْمُغْرافيا: ئالەمشۇناسلىق، كوسمولوگىيە

قَسَّ ـُ قَسًّا: ئىزدىمەك، ئىزغا چۈشمەك

ـ اَلأَخْبارَ: خەۋەر ئاگلاتماق

ـ قُسُوسَةً و قَسِّيسَةً: باستىر بولماق، مۇناستىر بولماق، مىسئونېر بولماق (خرىستىئاندىكى روھانىيلارنىڭ ناملىرى)

قَسّ ج قُسُوس: باستىر، پوپ، مىسئونېر

قَسا ـُ قَسْوًا و قَسْوَة و قَساوَةً وقَساءَةً أوالشَّيْءُ: قاتتىق بولماق، قاتتىقلاشماق، يىرىك بولماق

قَسَّاس: بوھتان چاپلىغۇچى، تۆھمەت چاپلىغۇچى، تۆھمەتخور

قَرَنْفُلِيّ: ئاچ قىزىل رەڭلىك، ئالىرەڭلىك
قَرْنِيّ: مۆڭگۈزلۈك، مۆڭگۈزسىمان؛ قاسراقلىق، پوستلىق
ـ ة الْعَيْن: كۆزنىڭ مۆڭگۈز پەردىسى
قَرْو وَ قُرُوّ وَ أَقْراء وَ أُقْرٍ وَ قُرِيّ: ئوقۇر، سۈ ئوقۇرى، يەمـ خەشەك ئوقۇرى
قُرُون ج: مۆڭگۈزلەر؛ ئەسىر (100 يىل) دەۋر، زامان؛ ئانتېننا، ھاۋا سىمى
ـ الْبَحْر: مارجان
الـ الوُسْطَى: ئوتتۇرا ئەسىر
قَرَوِيّ: يېزىلىق، يېزىلىق ئادەم؛ يېزىدا ئولتۇراقلاشقان
قَرَى ـِ قِرىً و قِراءً الضَّيْفَ: مېھمان كۈتمەك
قُرى ج: كەنت، يېزا
أُمّ الـ : پايتەخت، مەركەز؛ مەككە مۇكەررەمە
قِرًى: كۈتمەك، مېھمان قىلماق، زىياپەت بەرمەك
قَرِيب ج أَقْرِباءُ و قُرابَى: يېقىن، يېقىنچىلىق؛ تۇغقان؛ تۇغقانچىلىق مۇناسىۋىتى
ـ الْعَهْد: يېقىنقى زاماننىڭ، يېقىنقى دەۋر، يېقىننىڭ
ـ اً: يېقىندىن بېرى، يېقىندىن بۇيان، ئەڭ يېقىن
قَرِيبَة ج قَرائِبُ: تۇغقان، تۇغقانچىلىق
قَرْيَة ج قُرًى: كەنت، يېزا
ـ النَّمْل: چۈمۈلە ئۇۋىسى
قَرِيح ج قُرْحَى و قَراحَى: يارىدار، يارىلىنىپ قالغۇچى؛ يارىدارلىق بەلكىسى، ساپ بولغان، سۈزۈك بولغان
قَرِيحَة ج قَرائِحُ: ئەقىل ـ پاراسەت، زېھىن، بىۋاسىتە سېزىم؛ تەبىئىي خاراكتېر
قُرَيْدِس: دېڭىز راكى
قَرِيرُ الْعَيْن: خۇشال، مەمنۇنىيەت، شاد
قَرِيس: ئۈيغۇپ قالغان، قېتىپ قالغان
قَرِيش: ئېرىمچىك، پىشلاق
قُرَيْش: قۇرەيش قەبىلىسى (قەدىمقى ئەرەپ يېرىم ئارىلىدىكى بىر قەبىلە)
قَرِيشَة: ئۈيغۇپ قالغان سۈت قالدۇقى، ئۈيغۇپ قالغان سۈت تامچىسى
قُرَيْشِيّ: قۇرەيش قەبىلىلىك، قۇرەيش قەبىلىسىدىكى ئادەم
الـ ة: قۇرەيش تىلى
قُرَيْصَة: كىچىك گىردە؛ كومىلاچ دورا
قَرِيض: شېئىر
قَرِيظ: مەدھىيە، تەقرىز
قَرِين ج قُرَناءُ: ئۇلانغۇچى؛ بىرلەشتۈرگۈچى، ئالاقە باغلىغۇچى؛ ھەمراھ؛ ئېپىۇنكەش، تىلتۇرمارچى
قَرِينَة ج قَرائِنُ: ... نىڭ رەپقىسى، ... نىڭ ئايالى، ھەمراسى؛ ئۇلانغان، باغلانغان؛ مۇناسىۋەت؛ ئاساس، دەلىل، پاكىت، ئىسپات

قَسِيْم ج **أَقْسَامٌ و قُسَمَاءُ**: تەقسىم قىلغۇچى، بۆلۈپ بەرگۈچى؛ بىر نۇسخا؛ كۆپەيتىلگەن نۇسخا؛ قوشۇمچە نۇسخا

قَسِيْمَة: قەسەم؛ قەسەم قىلىش؛ ئەتىر قاچىسى، خۇش پۇراق قۇتىسى

ـــ ج **قَسَائِمُ**: ئاكسىيە؛ كۆتەك (پۇل چېكى قاتارلىقلارنىڭ كۆتىكى)

قَشَّ ـُ قَشًّا الشَّيْءَ: يىغماق، توپلىماق

ـــ **النَّبَاتُ**: ئۆسۈملۈك قۇرۇپ كەتمەك

قَشّ: شال پاخىلى؛ چاۋار، سامان؛ چۆتىك: نوتا

ـــ **البَحْرِ**: دېڭىز ئوتى، دېڭىز چۆپى

قُشَاش: چۆشۈپ قالغان باشاق؛ قالدۇق، ئاشقان ـ تاشقان، تېرىپ، سارقىندى

قَشَّاط: قاراقچى، بۇلاڭچى، باسمىچى

قشاط: بەلۋاغ، كەمەر، تاسما

قَشَبَ ـِ قَشْبًا الطَّعَامَ بالسُّمِّ: تاماقنى زەھەر سېلىۋەتمەك، يېمەكلىككە زەھەر قوشىۋەتمەك

قَشَب: قول تېرىسى شامالداپ قالماق

ـــ ج **أَقْشَاب**: زەھەر، زەھەرلىك نەرسە؛ زەھەرلىك دورا

قَشُبَ ـُ قَشَابَةً الشَّيْءُ: يېڭى بولماق

قِشْب ج **أَقْشَاب**: زەھەرلىك نەرسە؛ زەھەرلىك دورا؛ دات، تات

قَشَّة: بىر تال پاخال، بىر دانە شال پاخىلى

قِشَّة: خانقىز (ھاشارەت)

قَشَدَ ـُ قَشْدًا هُ: قايماقنى سوزىۋالماق؛ ... نىڭ جەۋھىرىنى ئالماق... ـ نىڭ مېغىزىنى ئالماق

قِشْدَة: سۈت ئۈستىدە پەيدا بولغان بىر قەۋەت نېپىز كۆپۈكچە

ـــ **الحَلِيْب**: قايماق

قَشَرَ الشَّيْءَ: پوستىنى سويماق، شۆپىكىنى ئاقلىماق، قوۋزىقىنى سويماق

قَشَرَ ـُ قَشْرًا الشَّيْءَ: سويماق، شاكىلىنى سويماق، پوستىنى ئاقلىماق

قِشْر ج **قُشُور**: پوست، شاكال: قاپ

قَشْرَاءُ م: پوستى سويۇلغان، ئاقلانغان، شاكىلى چىقىرىۋېتىلگەن

قِشْرَة: بىر پارچە شاكال، بىر پارچە شۆپەك؛ بىر دانە قاپ؛ نېپىز تېرە

ـــ **الأَرْض**: يەر پوستى

ـــ **المُخ**: چوك مېڭە پوستلاق قەۋىتى

قَشَّشَ: ئۇ يېرىنى— بۇ يېرىنى يېمەك، ئۇيۇر ـ بۇيەرنى يېمەك

ـــ **الكُرْسِيَّ**: چۆتىق ئورۇندۇقنى چەگمەك، چۆتىق ئورۇندۇقنى ياسماق

قَشَّطَ الشَّيْءَ: يالىكاچلىماق؛ ئۈستىنى ئوچۇق قىلماق؛ ئاشكارىلىماق

قَشَطَ ـُ قَشْطًا الشَّيْءَ عَنِ الشَّيْءِ: سۈزۈۋالماق، ئېلىپ تاشلىماق، چىقىرىپ تاشلىماق

قَسام، قَسامَة: چىرايلىق، گۈزەل
قَساوَة: ياۋۇزلۇشپ كەتمەك، دىلى قېتىپ كەتمەك
قَسْحَر: تېرمومبتىر (بەدەن تېمپېراتۇرىسىنى ئۆلچەيدىغان ئەسۋاب)
قَسَرَ ـِ قَسْرًا هُ عَلَى الْأَمْرِ: زورلىغا باسماق، قىسماق، بوغماق
قَسْر: مەجبۇرلىماق، زورلىماق، باسماق
ـ ا: مەجبۇرەن، ئاران
قَسْرِيّ: مەجبۇرلانغان، زورلانغان
قَسَّطَ الشَّيْءَ: نەرسىنى بۆلمەك، پارچىلىماق، پارە ـ پارە قىلماق
ـ الدَّيْنَ: قەرزنى مۇددەتكە بۆلۈپ تۆلىمەك
قَسَطَ ـُ قَسْطًا: ئادىل ئىش بېجىرمەك، ئادىل بولماق، توغرا بولماق
قِسْط ج أَقْساط: ھەسسە، نېسىۋە؛ قېتىم؛ پارچە؛ سان؛ مىقدار
ـ الْمِيزَان: تارازا، ئادالەت
قُسْطَاس ج قَساطِيس: ئۆلچەم، تارازا؛ ئادالەت
قَسْطَرَة: سۇيدۇك چىقىرىش ئەسۋابى؛ سۇيدۇك چىقارماق
قَسْطَل ج قَساطِلُ: سۇ نوكىشى، نوكەش، پولات نوكەش
قَسَّمَ الشَّيْءَ: تەقسىم قىلماق، بۆلمەك، پارچىلىماق
ـ الدَّهْرُ الْقَوْمَ: تەقسىم قىلىپ بەرمەك، ئۆلەشتۈرۈپ بەرمەك
قَسَمَ ـِ قَسْمًا الشَّيْءَ: بۆلمەك، پارچىلىماق، تەقسىم قىلماق
ـ الدَّهْرُ الْقَوْمَ: تارقىتىپ بەرمەك، تەقسىم قىلىپ بەرمەك
ـ عَدَدًا عَلَى عَدَد: سانىنى سانغا بۆلمەك، «2نى 1گە بۆلمەك»
ـ اللهُ عَلَيْهِ كَذا: تەقدىر قىلماق، پىشانىسىگە پۈتمەك، قىسمەت قىلماق
قَسَم ج أَقْسام: قەسەم، ئانت، قەسەم قىلماق
قِسْم ج أَقْسام جج أَقاسِيمُ: قىسىم، بۆلەك، جۈزئى؛ ھەسسە؛ باب، بۆلۈم؛ ئىدارە؛ سىستېما؛ ئىشخانا؛ فاكۇلتېت
قَسَمَة: يۈز، چىراي؛ مەڭز سۆڭىكى بىلەن بۇرۇن ئارىلىقىدىكى ئورۇن
قِسْمَة ج قِسَم: نېسىۋە، ھەسسە؛ پاي؛ قانۇنسىز خارج الـ ـ : قانۇنسىز بولغان سودا
قَسْمُغْرافِيّ: ئالەمشۇناسلىقنىڭ، ئالەمشۇناسلىققا ئائىت؛ ئالەمشۇناس
قُسْمُغْرافِيَّة: ئالەمشۇناسلىق
قَسْوَة: دىلىنىڭ قاتتىقلىشىپ كېتىشى؛ ياۋۇزلۇشپ كەتمەك؛ قاتاق، قېتىپ كەتمەك
قُسُوسَة: مۇناسىتىرلىق ياكى باستىرلىق ئورۇن
قَسِّيّ: سۇغارماق (ئوندا)، سۇغۇرۇپ قاتۇرماق
ـ هُ أو الشَّيْءَ: مۇستەھكەملىمەك؛ قاتۇرماق
قَسِّيس ج قَسِّيسُون وقَساوِسَةٌ و قُسّان و أَقِسَّة: مۇناستىر، باستىر، پوپ

قُصَارَى: جېنىنىڭ بارىچە، كۈچىنىڭ بارىچە

ـ الأَمْرِ: ئومۇمەن، قىسقىسى، بىر سۆز بىلەن ئېيتقاندا

ـ كَ أَنْ... : سىز بارلىق كۈچىڭىزنى چىقىرىپ ئىشلەڭ

ـ القَوْلِ: يىغىپ ئېيتقاندا، گەپنىڭ خۇلاسىسىنى دېمەك

قَصَّاص: ھېكايىچى، ھېكايە سۆزلەپ بەرگۈچى؛ يۈك قىرقىغۇچى، قىرقىمچى

قِصَاص: قىساس، ئىنتىقام، ئۆچ ئېلىش: جازا بېرىش، جازاغا تارتىش

قَصَّاصَة الشَّعْرِ: چاچ ئېلىش ماشىنىسى

قُصَاصَة: پارچە

قَصَّال: ئۆتكۈر بولغان، ئىتتىك بولغان

قَصَّبَ الزَّرْعُ: زىرائەت ئۇنۇپ چىقماق

ـ الشَّعْرَ: چاچنى بۇدىرە قىلماق

قَصَبَ ـِ قَصْبًا الشَّيْءَ: بىر بوغۇم - بىر بوغۇم يېكى بىر پارچە- بىر پارچە قىلىپ كەسمەك

ـ الشَّاةَ: بوغۇزلىماق، ھايۋاننى بېقىن تەرتىپىدىن تارتىپ پارچە- پارچە قىلماق

قَصَب: قومۇش، پىلەك؛ زەر يىپ؛ بارماق سۆڭىكى؛ نەپەس يولى؛ ئىنچىكە زىغىر تالالىق رەخت

ـ الشُّكَّرِ: شېكەر قومۇشى

ـ السَّبْقِ: لەۋھە (تاختاي مۇكاپات)

قَصْبَاء: بىر تال قومۇش؛ بىر دانە پىلەي؛ بىر دانە نەيچە؛ بىر دانە نوكەش؛ نەي؛ قومۇشلۇق؛ شىكەر قومۇشى

قَصَبَة: بىر تۇپ قومۇش، بىر تۇپ پىلەك، بىر دانە نەيچە؛ بىر دانە نوكەش؛ نەي

ـ الأُذُن: قاگشار سۆڭىكى

ـ الْبِلَادِ: پايتەخت، شەھەر

ـ الرِّئَة: نەپەس يوللىرى، كاناي

ـ الْمَرِيء: قىزىلئۆڭگەچ

قُصَّة ج قُصَص و قصاص: ماڭلاي چاچ

قصَّة ج قِصَص و أَقاصِيصُ: ھېكايە، رومان: تەرجىمھال: قىسقىچە رومان، پوۋېست

ـ خُرافِيَّة: ئەپسانە، چۆچەك

ـ خَيالِيَّـة: ئويدۇرۇپ چىقارغان رومان: تەسەۋۋرى ھېكايە

ـ شِعْرِيَّة: خەلق ناخشىسى، خەلق قوشىقى

قَصَّ الشَّاعِرُ: شېئىر توقماق، شېئىر يازماق

ـ القَصَائِدَ: قەسىدە يازماق

قَصَدَ ـُ قَصْدًا: مەقسەت قىلماق؛ نىيەت قىلماق، كۆڭلىگە كەلتۈرمەك؛ شېئىر يازماق

ـ هُ أو لَهُ أو إِلَيْه: بارماق، يېتىپ بارماق

ـ فِي النَّفَقَةِ: ئىقتىسادچىل بولماق، تېجەشلىك بولماق

ـ فِي الْحُكْمِ: توغرا بولماق، ئادىل بولماق

ـ قَصْدَهُ: تەقلىد قىلماق، دورىماق، ئۇلگە قىلماق

قِشْطَة: سۈت ئۈستىدە پەيدا بولغان نېپىز بىر قەۋەت كۆپۈكچە

ـــ اللَّبَنِ: يېڭى قايماق، قايماق

قَشَعَ ـَ قَشْعًا القَوْمَ: تارمار قىلماق، يەر بىلەن يەكسان قىلماق؛ تارقىتىۋەتمەك

ـــ تِ الرِّيحُ السَّحَابَ: شامال بۇلۇتلارنى تارقاتماق

ـــ النُّورُ الظَّلاَمَ: يورۇقلۇق قاراڭغۇلۇقنى ھەيدىۋەتمەك؛ يورۇقلۇق تارقالماق

قَشِعَ ـَ قَشْعًا الشَّيْءُ: قۇرىماق، شامالدىماق

قَشْعَرَبَدَنُهُ: بەدەن تىترىمەك، تىترەك باسماق، لاغىلداتماق

ـــ بَدَنَهُ: جەڭ قىلدۇرماق، كۆرەش قىلدۇرماق، تىترەتكۈزمەك

قُشَعْرِيرَة: تىترىمەك، تىترەك باسماق؛ لاغىلدىماق؛ جەڭ قىلماق، كۈرەش قىلماق

قَشْعَم ج قَشَاعِمَ و قَشَاعِيمُ: شىر (ھايۋان)؛ قېرىپ كەتكەن، ياشىنىپ قالغان

أُمّ ـــ: سىرتلان (ھايۋان)؛ بالا ـ قازا، ئاپەت

قَشَف: قوماندانلىق قىلىش، باشقۇرۇش؛ چەكلەش؛ يېرىلىش، ئېتىلىپ كېتىش

قَشُفَ ـُ قَشَافَةً و قَشِفَ ـَ قَشَفًا: ئاددى ـ ساددا تۇرمۇش كەچۈرمەك؛ جاپالىق تۇرمۇش كەچۈرمەك

ـــ و ـــ الْجِلْدُ: يېرىلماق، ئېتىلىپ كەتمەك

قَشِيْب ج قُشُب: يېڭى، ساپ، يىپيېڭى؛ پارقىراق

قَشِيْش: ئۇشقىرتقان ئاۋاز؛ ھۇۋلىغان ئاۋاز؛ شىلدىرلىغان ئاۋاز؛ ئېتىزلىقتىن تەرگەن باشاق؛ قالدۇق؛ ئاشقان ـ تاشقان نەرسىلەر

قَصَّ ـُ قَصًّا الشَّيْءَ: كەسمەك، قايچىلىماق

ـــ قَصَصًا وقَصًّا عَلَيْهِ الخَبَرُ: ئۇنىڭغا خەۋەر قىلماق، ئۇنىڭغا خەۋەر يەتكۈزمەك

ـــ القِصَّةَ: ھېكايە سۆزلەپ بەرمەك

ـــ الأَثَرَ: ئىزىغا چۈشۈپ ماڭماق

قَصّ: قايچىلىماق؛ ھېكايە ئېيتماق، بايان قىلماق؛ قايچا

ـــ ج قِصَاص: كۆكرەك «تۇش» سۆڭىكى

ـــ ج قُصَاصَات: پارچە

قَصَا ـُ قَصْوًا و قُصُوًّا و قَصًّا و قَصَاءً المَكَانُ: يىراق بولماق، نېرىراق بولماق

ـــ عَنِ القَوْمِ: ئايرىلماق، ئايرىلىپ قالماق

قَصَاء: يىراق، نېرىراق؛ چەت، ياقا

قَصَّاب: گۆش ساتقۇچى، قاسساپ

قَصَّابَة: نو، نوكەش، نەيچە

قِصَابَة: قاسساپچىلىق، گۆش سېتىش بىلەن شۇغۇللىنىش كەسپى

قَصَّار: رەخت ئاقارتىش ئىشچىسى

قُصَار: بارلىق كۈچى بىلەن، كۈچىنىڭ بارچە، جېنىنىڭ بارىچە

قِصَارَة: ئاقارتىش كەسپى

قَصَعَ ـَ قَصْعًا: بىرلا دەم تارتىپ ئىچىۋاتماق، كۆتۈرۈپلا ئىچىۋەتمەك

ـ الْمَاءُ الْعَطَشَ: ئىچىپ تۈگەتمەك، ئىچىپ بولماق

ـ تِ الرَّحَى الْحَبَّ: ئۇۋاپ پارچىلىماق، ئۇۋاپ ئەزمەك، ئۇن تارتماق

قَصْعَة ج قِصاع وقِصَع وقَصَعات: چوڭ ياغاچ تاۋاق، ياغاچ تەخسە

قَصَّفَ هُ: سۇندۇرماق، ئوشتۇماق

قَصَفَ ـُ قَصْفًا و قُصُوفًا: ھاراقخورلۇق قىلىپ تەنتەنە قىلماق

ـ ـِ قَصْفًا الشَّيْءَ: سۇندۇرماق، كەسمەك، ئوشتۇماق

ـ الشَّيْءُ: سۇندۇرۇلماق، ئوشتۇلماق

ـ الرَّعْدُ: گۈلدۈرماما گۈلدۈرلىمەك، گۈلدۈرمما گۈلدۈرلەپ ئاۋاز چىقارماق

ـ الْجَيْشُ الْمَدِيْنَةَ بِالْمَدَافِحِ: شەھەرنى زەمبىرەك بىلەن توپقا تۇتماق

ـ تِ الطَّائِرَاتُ الْمَدِيْنَةَ بِالْقَذَائِفِ: شەھەرنى بومباردىمان قىلماق

قَصِفَ ـَ قَصَفًا الْعُودُ: ئاسانلا سۇنماق، ئاسانلا ئوشتۇماق

قَصِف: ئاسان سۇندۇرۇلغان، ئاسان ئوشتۇلغان

قَصْف: سۇندۇررۇش، ئوشتۇش؛ گۈلدۈرلىگەن ئاۋاز

قَصْقَصَ الشَّيْءَ: قىسقارتماق؛ قىرقىماق

قَصْقُوصَة ج قَصَاقِيْصُ: كىچىك پارچە؛ پارچە

قَصَلَ ـِ قَصْلاً الشَّيْءَ: كېسىپ تاشلىماق، كېسىپ چىقىرىۋەتمەك؛ ئورىماق (زىرائەتنى)

قَصَل، قَصْل: ھاماقەت، گالۋاڭ

قَصَمَ ـِ قَصْمًا الشَّيْءَ: سۇندۇرماق، ئوشتۇماق

قَصِم: ئاسان سۇنىدىغان

قَصْو: يىراق، چەت

قُصُور: بىھۆرمەتلىك قىلىش؛ تولۇق يېتىلمىگەن، يېتەرسىز؛ كۇپايە قىلماسلىق

الـ ـ الذَّاتِيّ: ئېنىرتسىيە

ـ ج: ساراي، ئوردا، قەسىر

قُصُوف: ھاراقخورلۇق قىلىپ تەنتەنە قىلماق

قَصِيَ ـَ قَصًا و قَصَاءً الْمَكَانُ: چەت بولماق، يىراق بولماق

ـ عَنْ فُلاَنٍ: يىراقلاشماق، ئايرىلماق

قَصِيّ ج أَقْصَاء: يىراق، چەت، ياقا

قَصِيْد: ئەيىبسىز، نۇقسانسىز، بېجىرىم

بَيْتَ الـ ـ : شېئىردىكى ئەڭ ئېسىل پەيت (ئىككى مىسرا)؛ مۇھىم نۇقتا، ماۋزۇنىڭ يادروسى

ـ مِنَ الشِّعْرِ: قەسىدە (شېئىرنىڭ بىر تۈرى)

قَصِيْدَة ج قَصِيْد و قَصَائِدُ: قەسىدە، ئۇزۇن شېئىر

قَصِيْر ج قِصار و قُصَرَاءُ: قىسقا، كالتە؛ ۋىجىك

ـــ الطَّرِيْـــقُ: يـول تـۈز بولمـاق، يـول رۇس بولماق

قَصْد: نىيـەت، نىشان، مەقسـەت؛ ئايىمـاق، تېجىمەك

ـَـ كَ: ئالدى تەرىپىڭدىكى، ئۇدۇلۇڭدا

ـــ اً: ئۇدۇلىدا، توپتوغرا (ماڭماق)

عَنْ ـِـ : قەستەنلىك، مەقسەتلىك

رَجُل ـِـ: سېمىزمۇ ئەمەس، ئورۇقمۇ ئەمەس ئادەم

طَرِيْق ـــ : تۈز يول، توغرا يول

قِصْدَة ج قِصَـــد: پارچە، پارچە – پۇرات؛ ئۇۋاق

قَصْـــدِيّ: قەستەن بولغـان، مەقسـەتلىك بولغان؛ قەستەن، مەقسەتلىك

قَصْدِيْر: قەلەي (مىتال)

وَرَق الـ ـــ : قەلەي قەغەز، مېتال قەغەز، پال - پال قەغەز

قَصَّرَالشَّيْءَ: قىسقارتماق، قىسقا قىلماق

ـــ السَّهْمُ عَنِ الـــهَدَفِ: ئوقىنى نىشانغا تەگكۈزمەسلىك، ئوق نىشاندىن ئېزىپ كەتمەك

ـــ عَنِ الْأَمْرِ: سوغۇق مۇئامىلىدە بولماق، بىھۆرمەتلىك قىلماق

ـــ فِي الْأَمْرِ: قول ئۈزمەك، قول تارتماق

ـــ عَنِ الْأَمْرِ: قولىنى تارتماق، توختاتماق

ـــ فِي الْأَمْرِ: سوغۇق مۇئامىلىدە بولماق، بىھۆرمەتلىك قىلماق

قَصَرَ ـِـ قَصْرًا الشَّيْءَ: قىسقارتماق

ـــ الشَّيْءَ عَلى كَذا: چەكلەنمەك، مەنئىي قىلىنماق

ـــ نَفْسَـــهُ عَلـــى كَـــذا: بىغەم بولماق، بەخىرامان بولماق

ـــ ـُـ قُصُورًا السَّهْمُ عَنِ الـــهَدَفِ: ئوق نىشانغا تەگمەسلىك، ئوق نىشاندىن ئېزىپ كەتمەك

ـــ فِي الْأَمْرِ: بىھۆرمەتلىك قىلماق، سوغۇق مۇئامىلە قىلماق

ـــ عَنِ الْأَمْرِ: توختاتماق؛ قولىنى تارتماق

قَصُرَ ـُـ قَصْرًا و قِصَـــرًا و قَصَـــارَةً أو الشَّـــيْءُ: قىسقارماق، قىسقىراپ قالماق، قىسقىراپ كېمەيمەك

قَصْر ج قُصُـــور: ساراي، ئوردا، قەسىر؛ قىسقا؛ قىسقارتماق؛ سوغۇق مۇئامىلە قىلماق؛ پۈتۈن كۈچىنى چىقارماق

قِصَر: قىسقا، قىسقىلىق

قَصْرِيّ: ئالىيجانابلارچە، ئېسىلزادىلارچە

قَصَّصَ الشَّيْءَ: قايچا بىلەن كەسمەك، قايچا بىلەن پارچىلىماق

قَصَص: سۆزلەش، بايان قىلىش: ھېكايە سۆزلىمەك ياكى خەۋەر قىلىپ رەتلەنگەن سەنئەت

قِصَصِيّ: ھېكايىنىڭ، رومانىنىڭ: ھېكايىچى، رومانچى

قَضَّى هُ: مەلۇم كىشىنى قانۇن ئەمەلدارى بولۇشقا تەيىنلىمەك

ـ الْأَمْرَ: يۈرگۈزمەك، ئىجرا قىلماق

قَضَى ـِ قَضَاءَ الْحاجَةَ: چوڭ تاھارەت قىلماق

ـ الْوَقْتَ: ئۆتمەك، ئۆتۈپ كەتمەك

ـ بِكَذا: ھۆكۈم قىلماق

ـ الْحَاجَةَ أو الضُّرُورَةَ: ھاجەتنى ئادا قىلماق، چوڭ تاھارەت قىلماق

ـ عَلَيْهِ: ئاخىرلاشتۇرماق، توختاتماق؛ يوقاتماق، قىرىپ تاشلىماق؛ جىنايەتكە جازا بەرمەك

ـ : ئۆلمەك، نەپەس توختىماق

ـ أَجَلَهُ: ئەجىلى توشماق، ئۆلۈپ كەتمەك

ـ نَحْيَهُ: ئۆلمەك، ئۆلۈپ كەتمەك

ـ الدَّيْنَ: قەرزنى تۆلىۋەتمەك

قَضاءً و قَضْيًا وقَضِيَّةً بَيْنَ الْخَصْمَيْنِ: ھۆكۈم قىلماق

ـ اللهُ: تەقدىر قىلماق

قُضِيَ الْأَمْرُ: تاماملانماق، تۈگىمەك، ئىش قارار قىلماق

ـ عَلَيْهِ: ئۆلۈپ قالماق

قَضِيْب ج قُضْبَان: كېسىۋېتىلگەن شاخ، قۇرۇق شاخ؛ كالتەك، ھاسا

ـ الذَّكَرِ: ئەرلەرنىڭ جىنسىي ئەزاسى، زەكەر، كاكا

ـ سِكَّةِ الْحَدِيْدِ: رېلىس

ـ فَلاذِيّ: پولات چىۋىق

قَضِيَّة ج قَضَايا: دەۋا، دەۋا ئەنزىسى؛ مەسىلە؛ ھادىسە؛ ئىش؛ ھەققانىيەت

ـ جِنَائِيَّة: جىنايى ئىشلار مەسىلىسى

ـ فَرْعِيَّة: قارشىلىق ئەرز، نارازىلىق ئەرزى

ـ مَدَنِيَّة: ھەق ـ تەلەپ دەۋاسى

قَضِيْض: قۇم شېغىل، قۇم تاش

جاءَ الْقَوْمُ ـ هُمْ أو بِـ هِمْ: ھەممەيلەن تولۇق كەلمەك

قَضِيْم: خەنجەر، قىلىچ؛ چۈرۈك، چىشلەپ يىگىلى بولىدىغان

قَطَّ ـُ قَطًّا الْقَلَمَ أو نَحْوَهُ: ئۇچلىماق، يۇنىماق

ـ ـَ الشَّعْرُ: چاچ قىسقا بۇدرە بولماق

قَطُّ: ھەرگىز (ئەمەس)، ئەزەلدىن (يوق)، ھېچ قاچان (ئەمەس)مەسىلەن:

ماقرأت هذه الرواية ـ

قَطّ ج قَطُّون و قِطاط و أَقْطاط وقَطَطُونَ: بۇدرە چاچ

قَطْ: بولدى؛ يېتەرلىك، كۇپايە؛ پەقەت

قطّ ج قطاط و قطَطَة: ئەركەك مۈشۈك

قَطا ـُ قَطْوًا: ئۇششاق قەدەملەپ ماڭماق، قەدەمنى كىچىك ـ كىچىك ئېلىپ ماڭماق

قَطَائِفُ: بىر خىل تاتلىق يېمەكلىك (شېكەر، بادام، ياڭاق مېغىزى قاتارلىقلارنى ئىچىگە سېلىپ ياسايدىغان نان)

ـ الْيَد أو الْباع: كۆچمز، قابىلمىيەتسىز بولغان؛ كەمبەغەللىك، نامراتلىق

قَصِيف: ئوكاي سۇندىغان، ئاسانلا سۇنىدىغان

قَصِيم: ئوكاي سۇنغان، ئاسان سۇنغان

قَصِيمَة: تاياقچە؛ تاياقچە باكتېرىيە

قَضَّ ـَ قَضًا عَلَيْه الْمَضْجَعُ: كارىۋات يۇمشاق بولماسلىق، ھۇزۇرلۇق بولماسلىق، قاتتىق بولماق

قَضَّ ـُ قَضَّ الشَّيْءَ: تۆشۈك تەشمەك، يوچۇق ئاچماق؛ پاچاقلىماق، چىقىپ تاشلىماق

قَضّ: قۇم شېغىل، قۇم تاش

جَاءَ الْقَوْمُ ـُ هُمْ أو بِـ هِمْ: ھەممەيلەن تولۇق كەلمەك

قَضاء ج أَقْضِيَة: تۈگىتىش، تاماملاش: ھۆكۈم قىلىش؛ قارار قىلىش؛ قانۇن، ئەدلىيە، (سوردىيە، لىۋان دۆلەتلىرىدىكى مەلۇم) قانۇنىي ئورگانلار

الـ ـ الشَّرْعِيّ: شەرئىەت ھۆكمى

الـ ـ الْمُحْتَرَمُ: ئۆلۈم، ئەجەل

ـ وقَدَر: ھۆكۈم ۋە قارار، ھۆكۈم ۋە بەلگىلىمە، قازا ۋە قەدەر

دارُالـ ـ : قازىخانا، سوت مەھكىمىسى

ـً وقَدَرًا: تاسادىپىلىق، ئۇشتۇمتۇتلۇق، تۇيۇقسىزلىق، قازا ۋە قەدەر بىلەن بولغان

قَضَائِيّ: قانۇنىي، قانۇنلۇق، قازىخانىلىك

قُضَابَة: قىرقىۋېتىلگەن نەرسە، كېسىۋېتىلگەن نەرسە

قُضاع: قورساق ئاغرىقى، قورساق كېسىلى

قَضام: چىشلەپلا يېگىلى بولىدىغان، چۈرۈك بولغان

قُضامَة: قورۇلغان كۆك پۇرچاق، ماي بىلەن پىشۇرۇلغان كۆك پۇرچاق

قَضامِيّ: قورۇپ پىشۇرۇلغان كۆك پۇرچاق

قَضَبَ الشَّيْءَ: كەسمەك، كېسىپ تاشلىماق

ـ الْكَرْمَ: ئەتىيازدا دەرەخ شاخ- نوتىلىرىنى پۇتماق

قَضَبَ ـِ قَضْبًا الشَّيْءَ: كەسمەك، كېسىپ تاشلىماق، قىرقماق، قىرقىپ تاشلىماق

ـ هُ: كالتەك بىلەن ئۇرماق، كالتەك بىلەن ساۋماق

قَضْب: كېسىۋېتىش، قىرقىۋېتىش

قَضَّة: قۇم شېغىل، قۇم تاش

قَضَعَ ـَ قَضْعَهُ: بويسۇندۇرماق، ئەزمەك، ئىتائەت قىلدۇرماق

قَضْع: قورساق ئاغرىقى، قورساق كېسىلى

قَضَمَ ـِ قَضْمًا وقَضِمَ ـَ قَضْمًا الشَّيْءَ: چىشلىمەك، غاجىلىماق

قَضْمَة: بىر چىشلەم

قُضْمَة: چۈرۈك، چىشلەپلا يېگىلى بولىدىغان

قَضِيّ: ھۆكۈم قىلىش، ھۆكۈم كېسىش؛ قانۇن

ـــ قَطْرًا و قُطُورًا و قَطَرَانًا الْمَاءُ أو غَيْرُهُ: سۇ بىر تامچە ـ بىر تامچىدىن ئېقىپ چىقماق، سۇ تامچىلىماق

قَطَر: قاتار (دۆلەت ئىسمى)

قَطْر ج قِطَار: تامچىلاپ چۈشمەك: يامغۇر

قُطْر ج أَقْطَار: رايون؛ ئىقلىم؛ دۆلەت؛ تەرەپ، يان تەرەپ

ـــ الدَّائِرَةِ: دىئامېتىر (ماتېماتىكىلىق ئاتالغۇ)

ـــ الْمُرَبَّعِ والْمُسْتَطِيْلِ والْمُضَلَّعِ: دىئاگونال (ماتېماتىكىلىق ئاتالغۇ)

قَطْران: كوكۇس مېيى؛ سىمولا؛ دېۋىرقاي؛ سېغىز

قُطْرُب: پارقىراق قوڭغۇز، يالتىراق قوڭغۇز

قَطْرَة ج قَطَرَات: بىر تامچە، قەترە؛ تامچىلىماق؛ تېمىتىپ ئىشلىتىدىغان دورا

قَطْرَنَ: ئاسفالىت ياتقۇزماق، ئاسفىلاتلاشتۇرماق

قُطْرِيّ: دىئامېتىرنىڭ دىئامېتىرغا مۇناسىۋەتلىك بولغان

قَطَّطَ الشَّيْءَ: ئايلاندۇرماق، چۆرگىلەتمەك، پىرقىراتماق؛ ھەيكەلتاراشلىق قىلماق، ئويمىچىلىق قىلماق

قَطِطَ ـَ قَطَطًا و قَطَاطَةً الشَّعْرُ: چاچ قىسقا بۇدرە بولماق

قَطَّعَ الشَّيْءَ: كەسمەك، كېسىۋەتمەك

ـــ الشِّعْرَ: شېئىرنى دېكلاماتسىيە قىلىپ ئوقۇماق

قَطَعَ ـَ قَطْعًا و مَقْطَعًا و تِقِطَاعًا الشَّيْءَ: كەسمەك، ئۈزمەك، ئايرىماق

ـــ الطَّرِيْقَ عَلَى السَّالِكِيْنَ: يوشۇرۇنۇپ تۇرۇپ زەربە بەرمەك؛ بۇلاڭچىلىق قىلماق؛ يوشۇرۇن زەربە بەرمەك

ـــ فِي الْقَوْلِ: ئۈزۈپلا ئېيتماق، كېسىپ ئېيتماق

ـــ قَطْعًا و قُطُوعًا النَّهْرَ: دەريانى كېچىپ ئۆتمەك

ـــ قُطُوعًا و قِطَاعًا الطَّائِرُ: كۆچمەك، كۆچۈپ كەتمەك، يۆتكەلمەك

ـــ تَذْكِرَةً: بېلەت ساتماق، بېلەت كەسمەك

ـــ قَطْعَةَ الصَّدِيْقَ: دوستلۇقنى ئۈزمەك

قَطْع: كەسمەك؛ ئۈزمەك؛ پىچماق

ـــ الطُّرُق: بۇلاڭچىلىق قىلماق

ـــ الْحَوْلاَت الْمَالِيَّه: دىسكونت (مۇددىتى توشمىغان ۋېكسىلنى بانكا ھېسابىغا ئۆتكۈزمەك)

ـــ ا: قەتئىي، شەكسىز، مۇتلەق، ھەرگىز

ـــ ج أَقْطَاع و أَقْطُع و قِطَاع: كەسمە تەرەپ، كەسمە يۈز

قُطْعَة ج قُطَع و قُطُعَات: كەسمە تەرەپ، كەسمە يۈز؛ بىر پارچە؛ بىر بۆلەك؛ بىر ھەسسە؛ بىر ئۈلۈش؛ بىر قىسىم؛ بىر بۆلەك يەر؛ رايون؛ دەرەخ كۆتىكى

قَطا ة ج قَطًا و قَطَوَات و قَطَيَات: چىل (بىر خىل قۇش)

قطار ج قُطُر و قُطُورات: پويىز؛ تۆكە ئەترىتى، كارۋان

قَطَّارَة: تېمىتىش ئەيچىسى؛ كۆزگە دورا تېمىتىدىغان قۇتا؛ بۇرۇنغا دورا تېمىتىدىغان قۇتا

قُطاس: قوتاز (كالىنىڭ بىر خىل)

قَطّاط: ستانوك ئىشچىسى

قطاط ج أَقِطَّة: ئۇلكە، ئەمۇنە، نۇسخا، ئەۋرىشكە

قَطَّاع: كەسكۈر؛ كېسىش ماشىنىسى؛ ئۇزگۈچى، كەسكۈچى

ــ الطَّرِيق: قاراقچى، باسمچى، بۇلاڭچى

قطاع ج قِطَعَة: يۇك قىرقىغۇچى؛ كەسمە يۇز؛ يان تەرىپى، تەرتىپلىك بولغان بىر قىسمى

ــ ج: قوي (توپى)، ئات (توپى)

قُطاع الدَّائِرَة: يەلپۈگۈچ شەكىللىك

قَطّاعَة: ئوتىغۇچ

قُطاعَة: كېسىلگەن پارچە

قطاعَة: (خرىستىئانلارنىڭ بەزى كۆنلىرىدە) كۆششىز تاماق يېيىشى

قطاف: مېۋىلەرنى ئۈزىدىغان ۋاقىت؛ مېۋە ئۈزمەك

قطامَى: قۇرغۇي (قۇش)

قَطَانِيَّات: بۇرچاق ئائىلىسى تۇرىدىكى ئۇسۇملۇك

قَطْبَ: قوشۇمىسىنى تۇرمەك، قاپىقىنى تۇرمەك

قَطَبَ ــِ قَطْبًا الشَّيْءَ: يىغماق، توپلىماق

ــ قَطْبًا و قُطُوبًا: قوشۇمىسىنى تۇرمەك

ــ وَجْهَهُ: يۈزىنى بۇرۇشتۇرمەك، خۇشال بولماسلىق

قُطْب ج قُطُوب و أَقْطَاب و قِطَبَة: قۇتۇپ؛ ئوق؛ ھارۋا ئوقى؛ مۇھىم ئادەم؛ باشلىق

نَجْمُ الـ ــ: شىمالىي قۇتۇپ يۇلتۇزى، قۇتۇپ يۇلتۇزى

الـ ــ الشَّمَالِيّ والـ ــ الجَنُوبِيّ: شىمالىي قۇتۇپ ۋە جەنۇبىي قۇتۇپ

ــ سالِب و ــ مُوْجَب: مەنپىي قۇتۇپ ۋە مۇسبەت قۇتۇپ

قُطْبَة ج قُطَب: ئوق؛ مەركىزىي ئوق؛ ھارۋا ئوقى

قُطْبِيّ: (شىمال ۋە جەنۇب) قۇتۇپنىك

قَطْرَة: چىشى مۇشۇك

قَطَرَ: ئاسفالىت قىلماق، قارامايى يانقۇزماق

ــ الْمـاءَ أو غَيْـرَهُ: سۈنى بىر تامچە ــ بىر تامچىدىن تامچىلاتماق؛ ئورۇنسىز ئەندىشە قىلماق؛ دىستىللىمەك

قَطَرَ ــُ قَطْرًا الْجَمَلَ: تۆگىنى قاتار قىلىپ تىزماق

ــ الْعَرَبَةَ: تارتماق، سۆرىمەك؛ (ھارۋىنى) قاتار قىلىپ تىزماق

ـــ ج قَطَـائِعُ: سۈيۈرغال قىلىنغان يەر (خانىدانلىق تەرىپىتىن مەلۇم ئەمەلدارغا بۆلۈپ بېرىلگەن يەر)

قَطِيْفَة ج قَطَائِفُ و قُطُف: مەخمەل، يەر قوت؛ تاجسكۈل (ئۆسۈملۈك)

قَطِيْلَة: لۆكگە

قَطَـــيْن ج قُطُـــن: ئورۇنلاشقۇچى، جايلاشقۇچى؛ قۇل، خىزمەتچى، چاكار

قُعَـاد: بىر خىل ئولتۇرسا قوپالمايدىغان ئۇدوراملىق كېسىلى

قُعَادَة: گەندە قاچىسى

قُعَاع: ئاچچىق سۇ (زەي سۇ)

قَعْب ج أَقْعُب و قِعاب وقَعْبَـة: قېلىن چوك ئىستاكان، ياغاچ ئىستاكان

قَعْدَة: ئولتۇرغۇزماق، ئولتۇرغىلى قويماق

قَعَدَ ـُ قُعُودًا ومَقْعَدًا: ئولتۇرماق

ـــ به: دەرھاللا ئولتۇرغۇزماق

ـــ لَـهُ: پىستىرما قويماق؛ يوشۇرۇنماق، مۆكۈنمەك

ـــ قُعُـودًا عَـنْ حَاجَتِـه: توختاتماق، توختىتىپ قويماق

ـــ يَتَكَلَّمُ: سۆزلەشكە كىرىشىپ كەتمەك، ئۇزۇلۇكسىز سۆزلىمەك

قَعَـد ج: ھەربىي خىزمەتتىن قاچقۇچى، قاچقۇن ئەسكەر؛ خائىن، ئاسىي، خائىنلىق قىلغۇچى

قَعْـدَة: بىر قېتىم ئولتۇرۇش؛ ئولتۇرۇش قىياپىتى؛ ساغرا تەرەپ؛ ئورۇن؛ ئۆلتۈرۈش ئورنى

قُعْدَة: بىكارچىلىققا ئولتۇرغان، مۇرۇن، يالقاۋ

قَعْدَة: ئولتۇرۇش ئورنى، ئولتۇرۇش قىياپىتى

ذُوالـ ـ : ھىجىرىيە (١١ـ ئاي)

قُعْدِيّ: بىكارغا ئولتۇرغان؛ مۇرۇن، يالقاۋ

قَعْـر: ۋارقىرىماق، ئۇنلۇك ئاۋاز بىلەن توۋلىماق

ـــ الْبِئْرِ أو نَحْوِهَا: قۇدۇق كولىماق، قازماق

ـــ الشَّـــيْءِ: چوڭقۇر قىلماق، ئويمانلاشتۇرماق

ـــ فِـي كَلَامِـه: بوغۇزىدا سۆزلىمەك، بۇزغۇچى كۆچى بىلەن سۆزلىمەك

قَعَرَ ـَ قَعْرًا الْبِئْرَ: قازماق، كولىماق

قَعُرَ ـُ قَعَارَةً: كولىماق، چوڭقۇرلاتماق

قَعَر: ئەقىللىق، زېرەك، چېچەن

قَعْر ج قُعُور: ئاستى، تېگى؛ ئوڭكۇر؛ ئورا؛ تېرەن يەر، چوڭقۇر يەر

قَعْرَة: ئورا، ئازگال

قَعَسَ ـُ قَعْسًا: كۆكرەكنى كېرىپ ماڭماق

قَعِسَ ـَ قَعَسًا: توخۇ كۆكرەك كېسىلىگە گىرىپتار بولماق، كۆكرەك ئالدى تومپىيىپ چىقماق

قَعْساءُ م: توخۇ كۆكرەك ئادەم، كۆكرىكى تومپىيىپ چىققان ئادەم

قِطْع ج **أَقْطاع** و **أَقْطُع** و **قِطاع**: كەسمە تەرەپ، كەسمە يۇز

قِطْعَة ج **قِطَع**: ھەسسە، نېسبۇە، بۆلەك

ـــ **مِنَ الشَّعْرِ**: پەقەتلا يەتتە مسرالىق بولغان شېئىر

ـــ **مِنَ الْمُوسِيقَى**: بىر بۆلەك مۇزىكا

قَطْعِيّ: قەتئىي تۇردە، ئۇزۇل- كېسىل، ئەك ئاخىرغىچە، قەتئىيلىك بىلەن، كەسكىنلىك بىلەن

قَطَفَ الثَّمَرَ: مېۋە ئۈزمەك، مېۋە يىغماق

ـــ **الشَّيْءَ**: تارتىۋېلىپ ماڭماق، بۇلۇۋېلىپ كەتمەك

قَطَفَ ـِ قَطْفًا الثَّمَرَ: مېۋە تەرمەك، مېۋە يىغماق، مېۋە ئۈزمەك

ـــ **مَعْسَلَتَهُ**: ھەسەل ئالماق، ھەسەل يىغماق

قَطْف: تاتلىماق؛ يىغماق، ئۈزمەك (مېۋە)

قِطْف ج **قِطاف** و **قُطُوف**: ئۈزۈۋېلىنغان مېۋە؛ مېۋە يېغىش مەزگىلىدىكى بىر ساپاق مېۋىسى

قَطَّلَ الشَّيْءَ: كەسمەك، ئۈزمەك

قَطَلَ ـُ قَطْلاً الشَّيْءَ: ئۈزمەك، كەسمەك

قَطَمَ ـِ قَطْمًا الشَّيْءَ: چىشلىمەك، چىشلەپ ئۈزمەك، كېسىپ ئېلىۋېتمەك

قَطْمَار: خورما ئۇرۇقى ئۇستىدىكى نېپىز قاسراق؛ نېپىز تېرە؛ ئەرزىمەس نەرسە؛ كىچىك ئىش

قَطْمَة ج **قَطَمات**: بىر پارچە؛ چىشلەپ قويۇلغان بىر كاپام، چىشلەپ تۆكۈرىۋەتكەن بىر كاپام

قَطَنَ هُ: جايلاشتۇرماق، ئورۇنلاشتۇرماق

قَطَنَ ـُ قُطُونًا فِي الْمَكَانِ أَو بِهِ: جايلاشماق، ئورۇنلاشماق

قَطَن ج **أَقْطان**: جايلاشقان ئورۇن؛ بەل تەرەپ؛ قۇشنىڭ قۇيرۇق تۈۋى

قُطْن ج **أَقْطان**: پاختا

ـــ **خام**: پاختا ئۈرۈقى، پاختا چىگىتى

ـــ **طَبِّيّ**: دورا پاختىسى، تېبابەت پاختىسى، دورىلىق پاختا

ـــ **حَلِيج أَو مَحْلُوج**: ساپ پاختا، چىگىتتىن ئايرىلغان پاختا

قَطَنِيّ: بەل تەرەپنىڭ

قُطْنِيّ: پاختىدەك، كېۋەزنىڭ؛ پاختىدىن توقۇلغان

قُطْنِيَّة ج **قَطَانِيّ**: كۆك پۇرچاق ئائىلىسىدىكى ئۆسۈملۈك

قَطَوان: ئۇشتاق قەدەملەپ ماڭماق

قَطُوب: قوشۇمسىز تۇرۇلگەن، يۈزى پۈرۈشتۇرۇلگەن

قُطَيْطَة: كىچىك مۇشۇك؛ كىچىك ئېيىق

قَطِيع ج **قُطْعان** و **قَطَاع** جج **أَقَاطِيعُ**: پادا (قوينىڭ)؛ توپ (قۇشنىڭ)

قَطِيعَة: يىراقلىشىش، ئايرىلىش؛ ھىجران؛ مۇناسىۋەتنى ئۈزمەك

قَفْرَة ج قَفَرات: چۆل، قاقاس يەر

قَفَزَ ـِ قَفْزًا وقَفَزَانًا و قُفَازًا و قُفُوزًا الغَزَالُ أو غَيْرُهُ: سەكرىمەك، سەكرەپ تۇرماق

قَفْز: سەكرىمەك، سەكرەش

ـ مُثَلَّث: ئۈچ تاقلاپ سەكرەش، ئۈچ قاڭقىپ سەكرەش

الـ ـ بالزَّانَة: كالتەككە تايىنىپ سەكرمەك، خادىغا تايىنىپ سەكرىمەك

قَفْزَة ج قَفَزَات: بىر قېتىم سەكرەش، بىرنى سەكرەش

قَفَشَ ـُ قَفْشًا الشَّيْءَ: يىغىپ توپلىماق، جەمئىي قىلماق

قَفْش: تۇتىۋالماق، چىڭ يېپىشىۋالماق، چىڭ يىغىۋالماق

قَفْشَة: قىزىقچىلىق قىلىش پروگراممىسى

قَفَص ج أَقْفاص: قەپەس؛ سېۋەت

قُفْطَان ج قَفاطِيْنُ: ئۇزۇن يەڭلىك تون

قَفَّعَ الشَّيْءَ: قۇرۇتىۋەتمەك، خازان قىلىۋەتمەك، سۇسلاشتۇرىۋەتمەك

قَفِعَ ـَ قَفَعًا الشَّيْءُ: يىغلىماق، قورۇلماق

قَفْقَعَ: سوغۇق سەۋەبىدىن ياكى باشقا سەۋەبلەردىن تىترىمەك، لاغىلدىماق

قَفَّلَ الأَبْوَابَ: قۇلۇپ سالماق، قۇلۇپلىماق

قَفَلَ ـُ قَفْلاً و قُفُولاً: چىققان يىرىگە قايتىپ كەلمەك، يۇرتىغا قايتماق؛ كۆڭۈل بۆلمەك، ئەھمىيەت بەرمەك

ـ قَفْلاً الطَّعامَ: يېمەكلىكنى بېسىپ قويماق

ـ الْبَابَ: ئىشىكنى تاقىماق، ئىشىككە قۇلۇپ سالماق

قَفْل: قۇرۇپ قالغان دەرەخ، قاقشال دەرەخ

قُفْل ج أَقْفال و أَقْفُل و قُفُول: قۇلۇپ

قَفْلَة: قۇرۇپ قالغان دەرەخ، قاقشال دەرەخ

قَفْوُ الأَثَر: ئىزلىمەك، ئىزىغا چۈشمەك

قُفُوف الْجِلْد: توخۇ ئەت (كېسەللىك)

قَفَّى عَلَى الشَّيْءِ: باشلاپ ماڭماق، باشلامچىلىق قىلىپ ماڭماق

ـ الشَّعْرَ: قاپىيىداش قىلماق، قاپىيىگە سالماق

قَفِيْر ج قُفْرَان: تەم كىرگۈزىدىغان نەرسىلەر قوشۇلمىغان بولكا؛ قاپ، غىلاپ

ـ : تۇلۇم؛ كۈن سومكا

ـ النَّحْلِ: ھەسەل ساندۇقى، ھەسەل ھەرىسى ئۇۋىسى

قُفَّيْزَى: ياغاچ ئات

قَلَّ ـِ قُلاً و قِلَّةً الشَّيْءُ: ئاز بولماق، ئاز كۆرۈنمەك؛ شالاڭ بولماق

ـ عَنْ كَذا: ئازلىق، تۆۋەنلىك

ـ ما: ئىنتايىن ئاز، ئىنتايىن ئاز بولماق

ـ ـِ قَلاًّ الشَّيْءَ: يۈدىمەك، كۆتۈرمەك

قِلّ: ئاز، ئاز مىقداردا؛ ئازراق، ئازغىنە

قَلا ـُ قَلْوًا اللَّحْمُ أو غَيْرُهُ: قورۇماق، قورۇپ پىشۇرماق

قَعْقَعَ السِّلاَحُ: قورال ئۇرۇلۇپ ياكى سوقۇلۇپ ئاۋاز چىقماق ياكى چىقارماق

ـــ الشَّيءَ الْيابِسَ أوبِه: لىڭشىپ قاراس– قۇرۇس، پاراس– پۇرۇس قىلىپ ئاۋاز چىقارماق

ـــ الرَّعْدُ: گۈلدۈرماما گۈلدۈرلىمەك

قُعْقُع: سېغىزخان (قۇش)

قَعْقَعَة ج قَعاقِعُ: قورال بىر – بىرىگە سۇ قۇلۇپ– ئۇرۇلۇپ تاراڭ – تۇرۇڭ قىلىپ چىقارغان ئاۋاز؛ چىشنىڭ چايناپ غۇچۇرلىغان ئاۋازى

قَعُود ج أَقْعِدَة و قُعُود و قِعْدان و قَعَائِدُ: بوتىلاق، تۆگە بالىسى

قَعُود: ئولتۇرۇپ

ـــ ج: ئولتۇرغان، ئولتۇرغۇچى

قَعُور: چوڭقۇر، چوڭقۇر بولغان؛ چوڭقۇر يەر

قَعِيَ ـَ قَعًا: بۇرنى پاناق بولۇپ ئۆسمەك

قَعِيْد: دوست، ھەمراھ، خىزمەتداش، ئىشداش (بىرلىك، كۆپلۈك جىنسى جەھەتتىن ئورتاق ئىشلىتىلىدۇ)

قَعِيْدَة ج قَعَائِدُ: ئۈستى تەرەپتە تۇرىدىغان نەرسە، ئۈستى تەرەپتە ئولتۇرىدىغان نەرسە

قَعِيْر: چوڭقۇر، چوڭقۇر بولغان يەر، چوڭقۇر بولغان جاي

قَفَّ ـُ قُفُوفًا الشَّيْءُ: قۇرۇپ كەتمەك، خازان بولماق، سولاشماق، يىغىلىپ قالماق، قۇرۇلماق

قَفًا ج أَقْفِيَة وأَقْفٍ و أَقْفاء وقُفِيّ و قَفُون: بويۇن، گەدەن؛ ئارقا مىڭە قېپى

ـــ الشَّيْءِ: كەينى، ئارقىسى، ئارقا تەرىپى

قَفَا ـُ قَفْوًا و قُفُوًّا أَثَرَهُ: ئىز ئىزلىمەك، ئىزىغا چۈشمەك

قَفاء ج أَقْفٍ وأَقْفاء و أَقْفِيَة و قُفِيّ و قَفُون: بويۇن، گەدەن، ئارقا مىڭە قېپى

ـــ الشَّيْءِ: ئارقىسى، كەينى، ئارقا تەرىپى

قَفَار: تەم كىرگۈزىدىغان نەرسىلەر قوشۇلمىغان ياكى دورا– دەرمان قوشۇلمىغان يېمەكلىك؛ بولكا

قِفار: قاقاس چۆل؛ قاقاس دالا؛ بوز يەر

ـــ ج: ئاھالىسى يوق چۆللىشىپ كەتكەن

قُفَّاز ج قَفافِيْزُ: پەلەي، قولقاپ

قَفَّاص: قەپەس ساتقۇچى؛ قەپەس ياسىغۇچى

قَفَّال: قۇلۇپچى، قۇلۇپ ياسىغۇچى

قُفَّة: تىترىمەك، لاغىلدىماق

ـــ ج قُفَف: قوش قۇلاقلىق سېۋەت قەپەس

قَفَرَ ـُ قَفْرًا الْأَثَرُ: ئىزىغا چۈشمەك، ئىزلىمەك، ئارقىسىدىن ئەگەشمەك

قَفِرَ ـَ قَفَرًا الطَّعامُ: تاماققا دورا– دەرمان سالماسلىق، تەم كىرگۈزىدىغان نەرسىلەرنى قوشماسلىق

ـــ الرَّأْسُ: چاچ شالاڭ بولماق

قَفْر ج قِفار و قُفُور: چۆل يەر، قاقاس يەر؛ قۇرۇق، بوش؛ تەم كىرگۈزۈش قوشۇلمىغان بولكا

قَلَحَ الْأَسْنَانَ: چىش دېڭى

قَلَدَ هُ السَّيْفَ: قىلىچىنى ئۇنىڭغا ئېسىپ قويماق

ـ الـمَرْأَةَ الْقِلَادَةَ: ئايالىغا بويۇن زەنجىرى ئېسىپ قويماق

ـ هُ الْعَمَلَ: مەلۇم كىشىگە ۋاكالىتەن ئىش قىلماق

ـ هُ الْقَضَاءَ فِي الْبَلَدِ: قانۇن ئەمەلدارلىق ۋەزىپىسىنى ئۆتەشنى يېكى بەلگىلەشنى ئۆتۈنۈپ بەرمەك

ـ هُ فِي الْعَمَلِ: تەقلىد قىلماق، دورىماق، ئوخشىتىپ قىلماق

قَلَّدَ ـِ قَلْدًا الْحَبْلَ: ئەشمەك (ئارغامچىنى)، ئارغامچا ئەشمەك

قُلْزُم: قىزىل دېڭىز، شور دەريا

بَحْرُ الـ : قىزىل دېڭىز، شور دەريا

قَلَسَ: دۇمباق چېلىپ ناخشا ئېيتماق

ـ لَـهُ: ھۆرمەتلىمەك، تەزىم قىلماق؛ ئېھتىياتچان بولماق،

ـ هُ: ئۇنىڭغا باش كىيىمى كىيگۈزۈپ قويماق

قَلَسَ ـِ قَلْسًا و قَلَسَانًا: بىر تەرەپتىن ناخشا ئېيتىپ، بىر تەرەپتىن ئۇسۇل ئويناماق

قَلْس ج قُلُوس و أَقْلَاس: ئارقان، توم ئارغامچا

قَلْشَ: تۆلىمەك، تۆك تاشلىماق

قَلْشِيْن ج قَلَاشِيْنُ: گۈجەي، پايتىما

قَلَّصَ الْقَمِيْصَ: تۆرمەك، يەڭنى تۆرمەك

ـ الْقَمِيْصُ: قىسقارماق، قورۇلماق، يىغىلماق

قَلَصَ ـِ قَلْوَصَ الثَّوْبُ بَعْدَ الْغَسْلِ: قىسقاراپ كەتمەك، كىرىشىپ كەتمەك (كىيىمنى يۇغاندىن كېيىن)

ـ ت الشَّفَةُ: كالپۇك ئۇسىنكە ئۇرۇلۇپ قالماق

ـ الظِّلُّ عَنْ كَذَا: سايە يۆتكەلمەك؛ قىسقارماق

قَلَطَ: چوقۇق، گىرىژ (كېسەللىك)

قَلَطِيّ: قارا نىيەتلىك ئادەم؛ تاز

قَلَعَ الشَّيْءَ: قومۇرىۋەتمەك، يىلتىزىدىن قومۇرۇپ تاشلىماق؛ كېسىپ تاشلىماق

قَلَعَ ـَ قَلْعًا الشَّيْءَ: قومۇرماق، يۇلماق، يىلتىزىدىن قومۇرۇپ تاشلىماق؛ ئەسلىي ئورنىدىن ئېلىپ تاشلىماق، كېسىپ تاشلىماق

ـ هُ الْحَاكِمُ: توختاتماق، بىكار قىلماق، توختىتىپ قويماق

قَلْع: قومارماق، يۇلماق، كېسىپ تاشلىماق

قَلْع ج قُلُوع و قِلَاع و قِلَعَة: يەلكەن، كېمە يەلكىنى

قَلْعَة ج قَلَع و قِلَاع: قورام تاش، چوڭ تاش

قَلْعَة ج قِلَاع وقُلُوع: قەلئە، قورغان، سېپىل، ئىستىھكام

ـ طَائِرَة: ئۇچۇش ئىستىھكامى

قَلْعَطَة: غوژمەك، بۇدرە چاچ

قَلَفَ ـِ قَلْفًا الشَّجَرَ: دەرەخ قوۋزىقىنى سويماق

ـ الظُّفْرَ: تىرناقنى ئالماق

ـ الْقُلْفَةَ: سۈننەتلىك قىلماق، خەتنە قىلماق، خەتنىلىكنى قىلماق ياكى كەسمەك

قَلاَء: تۇچ كۆرمەك، يامان كۆرمەك، يىرگەنمەك
قَلاَّب: ئالا كۆڭۈللۈك قىلغۇچى، بىردەم تۇنداق بىردەم مۇنداق قىلغۇچى، تۆتۈرۇقسىز بولغۇچى؛ تۇزگىرىشچان؛ ھىيلىگەر، قۇۋ
قُلاب: يۇرەك كېسىلى
قـــلاد: ھالقا ياكى تۇزۇكسىمان نەرسە؛ باغ (تۇزۇك ــ ھالقا قاتارلىقلارنىڭ)
قِلاَدَة ج قَلائِدُ و قِلاد: بويۇن زەنجىرى؛ بويۇنتۇرۇق؛ بويۇن چەمبىرىكى؛ قىلدە (بويۇنغا ئاسىدىغان زىننەت بويۇملىرى)
قُلاع: ئېغىز يارىسى، ئېغىز ئاغرىقى
قِلاع ج قُلُع: كىمە يەلكىنى
ــ ج: سېپىل، قورغاق، قەلئە
قِلاعَة: كىمە يەلكىنى
قُلامَة: ئوشتاق، پارچە؛ قىرقىۋېتىلگەن پارچە - پۇرات
ــ الظُّفْر: بىر قاراپ قويۇشقا ئەرزىمەيدىغان نەرسە؛ تىرناق پارچىسى
قِلاَيَة: دىن ئاساسچىسىنىڭ سارىيى، دىن تارقاتقۇچىنىڭ سارىيى (خرىستىئان دىنىدا)
قَلْبَ الشَّيْءَ: ئۆزگەرتمەك، ئاستىن ــ ئۈستۈن قىلماق؛ ئاغدۇرماق، ئالماشتۇرماق
ــ الأَمْرَ بِعَقْلِه: پىششىق ئويلىماق
قَلَبَ ــ قَلْبًا الشَّيْءَ: ئۆزگەرتمەك، ئاستىن ــ ئۈستۈن قىلماق؛ ئۆچىنى تېشىغا قىلماق؛ ئالماشتۇرماق؛ ئاغدۇرماق، ئاغدۇرۇپ تاشلىماق
ــ الْمَعِدَةَ: قۇسماق، قەي قىلماق، ياندۇرماق
ــ رَأْسًا عَلَى عَقِب: باشنى ئاياغقا؛ ئاياغنى باشقا قىلىپ قويماق، تەتۈر قىلىپ قويماق
قَلْب: ئۆزگەرتىش، ئاستىن ــ ئۈستۈن قىلىش؛ ئاغدۇرۇش؛ دانىشمەنلىك، دانالىق؛ مەركىزى، دەل ئوتتۇرىسى؛ مېۋە ئۇرۇقى، ئىچكى قىسمى
ــ ج قُلُوب: يۇرەك، دىل، قەلب
قاسِي الـــ : رەھىمسىز، ۋەھشىي، يامۇۋۇز؛ قەلبى قېتىپ كەتكەن، باغرى قاتتىق
قُلْب: ئۆزگىرىشچان، ئالا كۆڭۈل، ھىيلىگەر، قۇۋ
مُنْتَضِ الـــ: قەلبى سەقلىماق، بىئارام بولماق
قَلْب ج أَقْــلاَب و قُلُــوب و قِلَبَــة: بىلەيزۈك، قول بىلەيزۈكى؛ پوت بىلەيزۈكى؛ ئاق قورت، زەھەرلىك قورت
ــ النَّخْلَة: خورما دەرىخىنىڭ دەرەخ ئوتتۇرىسى
قَلْبَق ج قَلابِقُ: تېرە يۆگلۈق جۇۋا، تېرە جۇۋا؛ تورکچە بۆك، تورکچە باش كىيىم
قَلْبِيّ: قەلبىنىڭ، يۇرەك كېسىلىنىڭ؛ چىن يۇرەكتىن بولغان، سەممىي قەلبتىن بولغان
ــ ا: سەممىيلىك، ئاق كۆڭۈللۈك
قَلْت ج قِلاَت: ئۆڭكۈر، ئورا
قُلَّة ج قُلَل و قِلاَل: چوققا، يۇقىرى پەللە؛ كۇپ، كوزا؛ چوك سۇ ئىدىشى
قِلَّــة ج قِلَــل: ئاز، ئاز مىقداردىكى، ئاز ساندىكى، ئازغىنە؛ ساقايماق، ئەسلىگە كەلمەك؛ كەڭتاشا، بايىشات؛ تىنىرمەك

قُلْوبَات ج: ئۆسۈملۈك ئىشقارى ماددىسى

قَلَى ـِ قَلْيًا اللَّحْمَ أو غَيْـرَهُ: قورۇماق، قورۇپ پىشۇرماق

ـــ **هُ**: بىزار بولماق، تويماق، يىرگەنمەك

قَلِيَ ـَ قَلِيَ و قَـلاءً و مَقْلِيَـةً هُ: بىزار بولماق، يىرگەنمەك

قَلْي: قورۇماق، قورۇپ پىشۇرماق

قَلِـيٌّ: يىرگەنمەك، بىزار بولماق: شورلۇق بولماق، تۇزلۇق بولماق

قِلْي: شورلۇق بولماق، تۇزلۇق بولماق

قَلِيب ج قُلُب و أَقْلِبَة: ئارگال، قۇدۇق

قَلِيَّة: راھىب، پوپ، مۇناسىترنىڭ مەخپىي ئۆيى ياكى كەپسى، دىن تارقاتقۇچىنىڭ ئۆيى ياكى قەسرى (خرىستىئاندا)

ـــ **ج قَلايا**: يىمەكلىكلەر قورۇلغان ۋاقتىدا تارقىلىدىغان پۇراق قاتارلىقلار: خرىستىئان مۇرىتى ئىبادەت قىلىدىغان ھوجرا ياكى ئۆي

قَلِيَّة ج قَـلالِ: راھىب، پوپ (مۇناسىترلارنىڭ ئىبادەتخانىسى ياكى كەپسى

ب ـــ ه: پۈتۈنلەي، تامامەن

قَلَيْد: ئېشلىكەن، تولغانغان

قِلَيْط: چوقۇق، گىرژ (كېسەللىك)

قَلِيل ج أَقلاءُ و قُلُـل: ئاز، مىقدارى ئاز، يېتەرلىك ئەمەس

ق، م: بولسا **قبل المـيلاد** (مىلادىيەدىن ئىلگىرى)نىڭ قىسقارتىلىپ يېزىلىشى

قَمَّ ـُ قَمًّاالْبَيْتَ: سۈپۈرمەك، تازىلىماق

قَمَأَ ـَ وقَمُؤَ ـُ قُمْأَةً و قَمَاءَةً و قَماءً: پەسكەش بولماق، رەزىل بولماق، ئىپلاس بولماق، خەسىس بولماق

قَمَّاح: ئاشلىق سودىگىرى: بۇغداي ساتقۇچى

قَمَّار: قىمار، قىمار ئويناش

قَمَّاش: رەخت سودىگىرى

قُمَاش ج أَقْمِشَة: پارچە، پۇرات ئاشلاندۇق نەرسىلەر: ئەخلەت، رەخت، توقۇلما مال

ـــ **البَيْت**: ئائىلە سايمىنى

قُمَاشَة: بىر توپ رەخت، بىر توپ توقۇلما بۇيۇم

قُماص: ناھايىتى تېز، ئۇچقاندەك

قماط ج قُمُط: يۆگەك، زاكا: يۆگەك، لاتا: ئەسىرگە چۈشكەنلەرنى باغلايدىغان ئارغامچا: قوينى قوزىلىق قىلغاندا پۇتىنى باغلايدىغان ئارغامچا

قُمامَة ج قُمام: ئەخلەت، سۈپۈرندە

قَمَـــة ج قَمَـــم: چوقما، يۇقىرى پەللە: ئىنتايىن، بەك: تۆرق، قامەت، فىگورا

قَمَّحَ: پارچىلاپ بەرمەك، ئۇششاقلاپ بەرمەك، قەرزنى مۇددەتكە بۆلۈپ تاپشۇرماق

قَمْح: بۇغداي

قَمْحَة ج قَمَحات: بىر تال بۇغداي، بىر دانە بۇغداي

ـــــ : قەمھە (ئىنگىرلىق بىرلىكى بولۇپ 0.648گىرامغا تەڭ)

ـ السَّفِيْنَةَ: كېمىنى كۆمۈمتمەك، كېمىنى يۆگىمۈمتمەك

قَلْف: سويۇپ تاشلىۋېتىلگەن دەرەخ قوۋزىقى

قُلْفاءُ ج قُلْـف: سۇننەتلىك، سۇننەتكاھ، خەتنىكاھ

قُلْفَة ج قُلَف: خەتنىكاھ، سۇننەتكاھ

قَلْفَطَة: بىخەستىلىك، بىپەرۋالىق: پەلىپەتمش: كېمىنى كۆمۈمتمەك

قَلْفُونِيَّة: دېۋىرقاي: سېمىز

قَلَق: ئەنسىزلىك، خاتىرجەمسىزلىك

قَلِـقَ ـَ قَلَقًـا: ئەنسىرىمەك، خاتىرجەم بولالماسلىق، ئىچى پۇشماق، تىنـ تىنـ بولماق

قَلِـق: ئەنسىرىگەن، خاتىرجەم بولالمىغان، ئىچى پۇشقان، تىنـ تىنـ بولغان

قُلْقاس: تارۇ (ياگىيۇغا ئوخشاش يېيىشكە بولىدىغان بىر خىل كۆكتات)

قَلْقَلَ: ئاۋاز چىقارماق

ـ الشَّيْءَ: لىڭشىماق، ئىغاڭلىماق

قَلْقَلَـة ج قَلاقِـلُ: پاراكەندىچىلىك، قالايمىقانچىلىق

ـ الْقُيُود: زەنجىر ـ كىشەننىڭ شاراق ـ شۇرۇق ئاۋازى

قَلَّلَ الشَّيْءَ: ئازايتماق، كېمەيتمەك

ـ الشَّـيْءَ فِـي عَيْنِـه: ئۆزىنىڭ بىر كۆرۈۋېلىشىغا بەرمەك، ئۆزىنىڭ ئازراق كۆرۈۋېلىشىغا رۇخسەت قىلماق

قَلَّمَ الشَّيْءَ: يونماق، ئاقلىماق، ئۇچلىماق: ئازراق قىرقىپ تاشلىماق

ـ الْكَرْمَ أو نَحْوَهُ: شاخ چاتماق، شاخ پۇتماق، قايچىلىماق

ـ الظُّفْرَ: تىرناق ئالماق، تىرناق ياسماق

قَلَمَ ـِ قَلْمًا الشَّيْءَ: يونماق، ئاقلىماق، ئۇچلىماق: قايچىلىماق: يۇل ـ يۇل سىزىقلارنى پەيدا قىلماق

ـ الظُّفْرَ: تىرناق ئالماق، تىرناق ياسماق

قَلَم ج أَقْلام و قِلام: قەلەم

قَلَمِيّ: قەلەمنىك، قەلەمدەك

قَلَنْسَوَة ج قَلانِسُ و قَلانِيسُ و قَلاسِـيّ: باش كىيىم، قالپاق، سەللە: كۆشەيدىغان ھايۋانلارنىڭ ئىككىنچى ئاشقازىنى

قَلْو: قورۇماق، قورۇپ پىشۇرماق، ياغ بىلەن پىشۇرماق

قِلْو: شورلۇق بولماق، تۇزلۇق بولماق

قُلُـوب: ئۆزگىرىشچان، ئالا كۆڭۈل: ھىيلىگەر، قۇۋ، مەككار

قُلُوب ج: يۈرەك، قەلب، دىل، بىلەيزۇك

أَفْعال الـ ـ: نىيەت ـ مەقسەت پېئىللىرى مەسىلەن: ظَنَّ قاتارلىقلار

قَلْوَزَ الْمِسْمَارَ: بۇرما مىخنى تولغاپ مىخلىماق

قِلْوِيّ: شورلۇق بولغان، تۇزلۇق بولغان

ـ ة: تۇزلۇق، شورلۇق

قَمَعَ ـَ قَمْعَاهُ: باسماق، باستۇرماق، چەكلىمەك؛ ئۆچۈرمەك، يوقاتماق

قَمْع: باسماق، باستۇرماق؛ ئۆچۈرمەك، يوقاتماق؛ چەكلىمەك، كەسمەك

ـ ج أَقْماع: ۋارۇنكا

ـ قُمُوع: گۈل كاسىسى، گۈل چىنىسى

ـ الخياطَة: ئويماق (يىڭنە ئىشى قىلغاندا بارماققا سالىدىغان نەرسە)

ـ السِّيجارَة: تاماكا قالدۇقى، تاماكىنىڭ بۇلۇت بار قىسمى

قِمْع ج أَقْماع: ۋارۇنكا؛ گۈل كاسىسى؛ تاماكا قالدۇقى؛ گۈل چىنىسى؛ ئويماق

قُمْقُم ج قَماقِمُ: ئەتىر قاچىسى

قَمَّلَ رَأْسُهُ: باش پىتلىماق، باشنى پىت باسماق

قَمَل: پىت كېسەللىكى

قَمِلَ ـَ قَمْلاً رَأْسُهُ: پىت قاپلىماق، پىت ئۆسمەك

قَمِل: پىت قاپلاپ كەتكەن، پىتلىق

قَمْل: پىت

قَمْلَة ج قَمَلاَت: بىر دانە پىت

ـ الدَّرْفِيل: چوڭ راك

قَمَّمَ: قۇرۇتماق، قۇرىتىۋەتمەك، قۇرۇپ كەتمەك

قَمِن: ... گە لايىق بولغان؛ ... گە لايىق كېلىدىغان

قَمِيءٌ ج قُماء: پەس، پەسكەش، چاكىنا

قَمِير ج أَقْمار: قىمارۋاز، قىمار ئوينىغۇچى

قَمِيص ج قُمْصان و أَقْمِصَة و قُمُص: كۆڭلەك؛ كونۇپرت، لىپاپا؛ يۈرەك قېپى

قَمِين ج قُمَناءُ: ئوچاق؛... گە لايىق كېلىدىغان، ... گە مۇۋاپىق كېلىدىغان

قَمِينَة ج قَمائِنُ: ئوچاق،... گە لايىق كېلىدىغان ... گە مۇۋاپىق كېلىدىغان

قِنّ ج أَقْنان و أَقِنَّة: ئائىلە قۇلى بولۇپ ئۆسكەن قۇل، ئۆي قۇلى بولۇپ ئۆسكەن قۇل؛ قۇللار ئىشلەيدىغان ئورۇندا تۇغۇلغان قۇل؛ قۇل بالىسى (جىنسىي جەھەتتىن ئورتاق ئىشلىتىلىدۇ)

قَنا ـُ قَنْوًا و قُنُوانًا وقُنُوًّا اللَّوْنُ: توق قىزىل رەڭلىك بولماق

قَنًا ج قِناء: نەيزە

قَنَّابَة: غۇنچە، پورەك

قَناة ج قِنًى و قِناء و قَنَوات: قانال، ئۆستەڭ؛ كارىز؛ تۇرۇبا، سۇ تۇرۇبىسى

ـ ج قَنًا وقُنِيّ و قَنَوات و قَنَيات: نەيزە

صُلْب الـ ـ : قاۋۇل بولغان، كۈچلۈك بولغان، مۇستەھكەم بولغان

قَنَّاص: ئوۋچى، مەرگەن

قَناطَة: مۇستەھكەم؛ قاتمال، تەرسا، كاج؛ قورۇنماق، تارتىنماق، ئېھتىياتچان بولماق

قِناع ج أَقْناع و أَقْنِعَة و قُنُع: چۈمبەل، چۈمپەردە؛ يالغان نىقاب

قَمْحِيّ: بۇغداينىڭ، بۇغدايسىمان، بۇغداي رەڭلىك، بۇغداي ئۆڭ

قَمَرَ ـُ قَمْرًا: قىمار ئوينىماق

ـ هُ: ئۇنىڭغا دوتىكمەك

قَمَر ج أَقْمار: ئاي

الـ ـ ان: ئاي ۋە قۇياش، ئاي ۋە كۈن

ـ اصْطِناعِيّ: سۈنئىي ھەمراھ، سۈنئىي ئاي

ـ الدِّيْن: قاق؛ قۇرۇتۇلغان مېۋە

قَمِرَ ـَ قَمْرًا الرَّجُلُ: قار قارىغۇسى بولۇپ قالماق، قار قارىغۇسى كېسىلىگە گىرىپتار بولماق

قَمْراءُ م: سۈتتەك ئاق، ئاي نۇرى

ـ مِنَ اللَّيالِي: ئاي قاراڭغۇسى

قُمْرَة: سۇس قارا، سەل- پەل قارا رەڭ

قَمَرِيّ: ئايدەك، ئايسىمان، ئايغا ئوخشاش

قُمْرِيّ ج قُمَر و قَمارِيّ: پاختەك (قۇش)

قَمْرِيَّة مِنَ الْحُرُوف: ئاي ھەرپلىرى

قَمْرِيَّة: تۈڭلۈك ياكى پەنجىرە

قُمْرِيَّة: بىر دانە پاختەك

قَمَزَ ـُ قَمْزًا الشَّيْءَ: چىمدىپ ئالماق، بارماق ئۇچى بىلەن چىمدىپ ئالماق، بىر چىمدىم ئالماق

ـ : سەكرىمەك

قُمَّس ج قَمَامِسُ و قَمَامِسَةُ: بەگ، كېنەز

قَمَّشَ الْقُمَاشَ: ئۇششاق- چۈششەك نەرسىلەرنى يىغماق

قَمَشَ ـُ قَمْشًا الْقُمَاشَ: ئۇششاق- چۈششەك نەرسىلەرنى ئۇيەر- بۇيەردىن تەرمەك ياكى يىغماق

قَمَّصَ الفَرَسُ: (ئات) ئۇچقاندەك چاپماق، ئىنتايىن تېز يۈگۈرمەك

ـ هُ: ئۇنىڭغا كۆڭلەك كىيگۈزمەك

قَمَصَ ـُ قَمْصًا وقُمَاصًا الفَرَسُ: (ئات) چاپماق، ئىنتايىن تېز يۈگۈرمەك

قَمْص: يۈگۈرۈش، ئىنتايىن تېز چېپىش، ئۇچقاندەك يۈگىرەش

قُمُّص ج قَمامِصَة: چوڭ كاھىن؛ چىراغچى پالچىلارنىڭ كاتتىۋېشى

قَمَّطَ هُ: بوۋاق بالىنى زاكىغا يۆگىمەك، بوۋاق بالىنى زاكىدىماق؛ ئىككى قۇل ئىككى پۇتىنى باغلىماق

ـ الْأَسِيْرَ: ئەسىرنى قولى بىلەن پۇتىنى بىر ئارغامچا بىلەن باغلىماق

قَمَطَ ـُ قَمْطًاهُ: بوۋاقنى زاكىدىماق، بوۋاقنى زاكىغا يۆگىمەك؛ ئىككى قولى بىلەن پۇتىنى باغلىماق

ـ الْأَسِيْرَ: ئەسىرنىڭ قولى بىلەن پۇتىنى بىر ئارغامچا بىلەن باغلىماق

قِمْط ج أَقْماط: قۇربانلىق ئۈچۈن ئۆلتۈرىدىغان ھايۋاننىڭ تۆت پۇتىنى باغلايدىغان ئارغامچا

قِمْطَر ج قَماطِرُ: كىتاب ئىشكابى؛ بوغچا

قَنَص: ئوۋلانغان نەرسە، ئوۋغا چۈشكەن نەرسە

قُنْصُل ج قَناصِلُ: ئەلچى، كونسۇل

قُنْصُلِيّ: ئەلچىنىڭ، كونسۇلنىڭ

قُنْصُلِيَّة: ئەلچىخانا، كونسۇلخانا

قَنَطَ ـُ ه: ئۈمىدىنى ئۈزمەك، ئۈمىدىنى يەردە قويماق، ئۈمىدسىزلەندۈرمەك

قَنَطَ ـُ قُنُوطًا وقَنَطَ ـُ قَناطَةً و قَنِطَ ـَ قَنَطًا: ئۈمىد ئۈزمەك، ئۈمىدسىزلەنمەك، ئۈمۈدىنى يەردە قويماق

قَنَط: ئۈمىدسىزلىك، ئۈمىدسىزلىنىش

قَنْطار ج قَناطِيرُ: قىنتار (ئىغىرلىق ئۆلچىمى بىرلىكى بولۇپ 44.928 كىلوگىرامغا تەڭ)

قَنْطارِيّ: يۈز تۈمەنلىك باي، مىليونېر

قَنْطَرَ: ئىنتايىن ئېسىل ئائىلە مەسۇلاتلىرىغا ئىگە بولماق

ـ الْبِناءَ: قۇرۇلۇشقا ماتېرىيال بەرمەك؛ ئەگمە شەكىللىك قىلىپ قۇرۇپ چىقماق

قَنْطَرَة ج قَناطِرُ: ئەگمە ئىشىك، ئەگمە كۆۋرۈك؛ قەۋەتلىك ئېگىز بىنا؛ كىچىك كۆۋرۈك

قَنْطَرُوس: كۆۋرۈك قۇرۇلۇشىنىڭ ئاساسى بىلىكى؛ ئاسما لىم

قَنَّعَ ه: قانائەتلەندۈرمەك، رازى قىلماق؛ ئىشەندۈرمەك، قايىل قىلماق؛ ئىقرار قىلدۇرماق

ـ الْمَرْأَةَ: چۈمپەردە تارتماق

قَنَع: رازى بولۇش، قانائەت قىلىش

قَنِع ـَ قَنَعًا وقَناعَةً و قُنْعانًا بِكَذا: قانماق، رازى قىلماق، قانائەت قىلماق، خۇشال بولماق

ـ: قايىل بولماق، ئىقرار بولماق

قَنِع: رازى بولغان، قانائەت قىلغان

قِنْع ج أَقْناع: قورال، قورال ـ ياراغ

قُنْعان: پۈتۈنلەي قانائەت قىلغۇچى، تامامەن رازى بولغۇچى

قُنْفُذ ج قَنافِذُ: كىرپە

قَنَمَ ـَ قَنَمًاالزَّيْتُ: بۇزۇلماق، بۇزۇلۇپ قالماق، رەڭگى ئۆزگىرىپ قالماق

قَنَنَ الْقَوانِيْنَ: قانۇن تۈزمەك، قانۇن ـ تۈزۈم تۈزۈپ چىقماق

قَنْو: قولغا كەلتۈرمەك، ئىگە بولماق، ئېرىشمەك

قُنْوالبَلَحِ ج أَقْناءُ و قُنْيان و قُنْوان: بىر ساپاق خورما، بىر تېزىق خورما

قَنْواءُ م: ئەگرى ـ بۈگرى، مايماق

قُنْوَة: قولغا كەلتۈرۈش، ئېرىشىش؛ ئېرىشكەن نەرسە

قَنُوَة: قولغا كەلتۈرگەن نەرسە، ئىگە بولغان نەرسە

قَنُوط: ئۈمىدسىزلەنگۈچى، ئۈمىد ئۈزگۈچى

قُنُوط: ئۈمۈدسىزلىنىش، ئۈمۈد ئۈزۈش

قَنَى الْقَناةَ: قارماقنى ئەگمەك

قَنَى ـِ قَنْيًا و قَنِيانًا الْمالَ أو غَيْرَهُ: ئېرىشمەك، ئىگە بولماق، قولغا كەلتۈرمەك

ـ: ئىگىلىمەك، ئىگىدارچىلىق قىلماق

قُنَيْبَة: غۇنچە، پورەك

قُنَيَّة ج قِنًى: قولغا كەلتۈرگەن نەرسە

ـــ الْوِقَايَة: زەھەردىن مۇداپىئەلىنىش ياكى ساقلىنىش قالپىقى

قَنَاعَة: قانائەت، قانائەتلەنمەك

قُنَافِش: مەينەت بولغان، پاسكىنا بولغان: ئىپلاس بولغان، تەرتىپسىز بولغان، شاللاق بولغان

قَنَال: قانال، سۇ يولى

قَنْب الزَّهْرَة ج قُنُوب: گۈل كاسىسى، گۈل چىنىسى

قُنَّب: زىغىر، زىغىر تالالىرى

ـــ هِنْدِيّ: ياۋايى زىغىر، ھىندىستان زىغىرى

قُنْبَاز ج قَنَابِيزُ: ئەرلەرنىڭ ئۇزۇن چاپىنى، تون، يەكتەك

قُنْبُر، قُنْبُرَة ج قَنَابِرُ: بوز تورغاي (قۇش)

قُنْبُرَة: (بىر تۇتام) چاچ، تۇك: توخۇ تاجىسى: تاج

قَنْبَس: بىرىزىنت، كاناپ

قُنْبُع: گۈل كاسىسى، گۈل چىنىسى

قَنْبَل: بىر تۇپ (ئادەم)؛ بىر تۇپ (ئات)

قُنْبُلَة ج قَنَابِلُ: ئوق: بومبا

قَنَبِيّ: زىغىر تالالىق، زىغىرلىك

قُنَبِيط: گۈل سەي، چېچەكسەي

قَنَتَ ـُ قُنُوتًا: ئاللاھقا بېرىلىپ قورقماق، ئەيمەنمەك، ھېيقماق، ئاللاھقا بويسۇنماق: نامازدا قۇنۇت ئوقۇماق

قُنَّة الْجَبَلِ ج قُنَن و قِنان و قُنُون: تاغ چوققىسى

قَنْجَة ج قُنَج: كىچىك كىمە، ئاستى تۈز كىمە

قَنَد ج قُنُود: قەنت، ناۋات، قەنت گېزەكلەر

قُنْدَاق: مىلتىق پاينىكى

قُنْدَاق: سُبادەتنامە، سُلتىنجانامە

قُنْدُز: قۇندۇز، سۇ ئېتى

ـــ مِسْك: سۇ بۆلغۇنى

قُنْدُس: قۇندۇز، سۇ ئىتى

قَنْدَق الْبَارُودَة: مىلتىق پاينىكى

قَنْدَلَفْت: كاتولىك دىنىي زالىدىكى مۇلازىمەتچى خادىم

قُنْدُول ج قَنَادِيلُ: قوندول (ئەرەب زېمىنىدا ئۆستۈرۈلىدىغان گۈلى سىرىق، تىكەنلىك ئۆسۈملۈك)

قِنْدِيل ج قَنَا دِيلُ: چىراغ، ماي چىرىغى

ـــ الْبَحْر: مېدۇزا (دېڭىزدا ياشايدىغان كۈنلۈكسىمان جانۋار)

قُنْزُع: بالىنىڭ بېشىنىڭ چوققىسىدا قويۇپ قويۇلغان بىر تۇتام چاچ، باش چوققىسىنى ئوراپ تۇرىدىغان چاچ؛ خورازنىڭ بوينى ئۈستىدىكى پەي تۈك ياكى تاج

قُنْزَعَة ج قَنَازِعُ: بالىنىڭ چوققىسىدا قالدۇرۇپ قويۇلغان بىر تۇتام چاچ

قَنَصَ ـِ قَنْصًا الطَّيْرَ أوالْغَزَالَ: ئوۋ ئوۋلىماق، ئوۋ تۇتماق

ـ جَوِيَّة: ھاۋا ئارمىيىسى
الـ ـ اَلْعَامِلَة: ئەمگەك كۈچى
ـ دافِعَة: ئىمپۇلىس (توكقا ئائىت ئاتالغۇ)
ـ اَلْجَذْب: ئارتىش كۈچى، جەلپ قىلىش كۈچى
ـ مَعْنَوِيَّة: جەڭگىۋار روھ، مەنىۋى روھ
بالـ ـ : كۈچىگە تايانماق، كۈچ بىلەن
ـ ج قُوَّات: ھەربىي كۈچ، ئەسكىرىي كۈچ
قُوْت ج أَقْـوات: يېمەكلىك، ئوزۇقلۇق: ئوزۇقلۇق قىممىتىگە ئىگە نەرسە
قَوَّحَ الْبَيْتَ: ئۆي سۈپۈرمەك، ئۆي تازىلىماق
قَـوْد: رەھبەرلىك قىلىش، قوماندانلىق قىلىش، باشلامچىلىق قىلغان: سولامچى، پاھىشە كەسپى
قَوَّزَالشَّـيْءَ: تۆشۈك تەشمەك، يوچۇق ئاچماق: (نەرسىنىڭ ئوتتۇرىسىدىن) بىر دانە تۆشۈك تەشمەك
قَوْزاءُ م: كەك بولغان، كەگرى
قُوزِي: پاقلان كۆشى
قَوَّسَ الشَّـيْءَ: ئەگمەك، ياي شەكىللىك قىلماق
ـ الرَّجُلُ: بەلنى ئەگمەك، بەل ئەگمەك
قَوِسَ ـَ قَوْسًاالرَّجُلُ: بەل ئەگمەك
قَوْس ج قُسِيّ و أَقْواس و قِياس و أَقْوُس و أَقْواس: ئوقيا، كامالچە: ئەگمە
ـ قُـزَح: ھەسەن ـ ھۈسەن (يامغۇردىن كېيىنكى ھادىسە)
ـ اَلنَّصْر: زەپەر دەرۋازىسى، غەلبە ئىشىكى
قَوْسان: تىرناق، ئىسكوبكا
ـ مَعْقُوْفان: چاسا تىرناق
قَوْش ج قُوْش جج أَقْواش: كەمەر، بەلۋاغ
قَوْصَ الْبِنَاءَ: ياقماق، بۆزماق
ـ الصُّـفُوفُ والْمَجـالِسَ: تارقىتىۋەتمەك، چېچىۋەتمەك، پارچىلىۋەتمەك
قَوْط ج أَقْواط: قوي توپى
قَوْطَة ج قُوَط: مېۋە شەربىتى
قُوْطِيّ: كۆتكا فورمىسىدا بولغان، گۈنتلارچە بولغان، گۈنتكا تىلىنمىك
قُوْق ج قِيْقان: غار ـ غار ئۆردەك، قارنا، ئاق قۇ
قَوْقَعَة: قۇلۇلە
قَوْل ج أَقْوال جج أَقاوِيـلُ: گەپ قىلماق، سۆزلىمەك: گەپ ـ سۆز، ئوي ـ پىكىر
ـ مَأْثُور: ماقال، تەمسىل، ھېكمەتلىك سۆزلەر
الـ ـ اَلْفَصْـل: ھەل قىلغۇچ ئەھمىيەتكە ئىگە سۆز
جُمْلَة الـ ـ : ئومۇملاشتۇرۇپ ئېيتقاندا، سۆزنىڭ قىسقىسى
قُوْل ج قُوْلات: ئەترەت: قىسىم: ھەربىي قىسىم: ھەربىي ئىنتىپاق
قُوَلَة: گەپدان، سۆزمەن، ۋات ـ ۋات، كاس ـ كاس، جاۋلداق
قَوْلَحَة الذُّرَة: كۆمىسقونىاق مەدىكى
قُوْلَنْج: قورساق مۇجۇپ ئاغرىماق، سانجىق

قَمِيص: ئۇۋلانغان نەرسە
قَمِيئَة ج قَمَائِن و قَمَائِيّ: كىچىك ئەينەك؛ بوتۇلكا
قَمَّار: غايەت زور قۇدرەتلىك بولغۇچى، ئىنتايىن قۇدرەتلىك بويسۇندۇرغۇچى
قَهَرَ ـَ قَهْراً: بويسۇندۇرماق، ئىتائەت قىلدۇرماق، قولغا كەلتۈرمەك
ـ هُ عَلَىٰ أو إلَىٰ كَذا: بويسۇندۇرماق، ئەزمەك، باستۇرماق، باسماق
قَهْر: بويسۇندۇرماق، ئىتائەت قىلدۇرماق، يەڭمەك؛ ئەزمەك، باسماق
ـ الجَسَد: زاھىدلىق، راھىبلىق، دەرۋىشلىك
قَهْرَة: ئەزمەك، باسماق، زۇلۇم قىلماق
قَهْرَمان ج قَهَارِمَة: خوجايىن، ساھىبخان
قَهْرَمَانَة: ئايال ساھىبخان، ئايال خوجايىن؛ ئائىلە ئايال ئوقۇتقۇچىسى
قَهْرِيّ: ئەزگەن، باسقان، بوزمەك قىلغان؛ زوراۋانلىق؛ ئىزىلگەن، ئۆز- ئۆزىگە خوجايىن بولالمىغان؛ ئۆزىنگەئۆزى خوجا بولالمىغان
طَوَارِئُ ـــ ة: بالايى ـ قازا، بالايىئاپەت
قَهْقَرَ: كەينىگە ئۆرمەك، ئارقىغا سوزماق، چېكىنمەك؛ چۇشكۈنلەشمەك
قَهْقَرَة: چېكىنمەك، ئارقىغا قايتماق؛ چۇشكۈنلىشىپ كەتمەك
قَهْقَرَى: ئارقىغا قايتماق، ئارقىغا داجماق؛ چۇشكۈنلەشمەك
قَهْقَهَ: قاقاقلاپ كۈلمەك
قَهْقَهَة: قاقاقلاپ كۈلۈپ كەتمەك
قَهْوَة ج قَهَوَات: قەھۋە (كافى)
ـــ ج قَهَوَات و قَهَاوٍ: قەھۋەخانا
قَواء ج أَقْواء: ئاچلىق، ئاچ؛ قاقاس
قَوَّاد: سولامچى، پاھىشە خوجايىنى
قَوَارِصُ الكَلَامِ: زەھەرخەندىلىك سۆز
قَوَّاس ج قَوَّاسَة: مەركەن، ئوقياچى، ئووچى؛ قاراۋۇل، قاراۋوللۇق قىلغۇچى
قَوَاعِدُ ج: ئاساس، تەگ، ئۇل؛ ئۇلكە ئۆرنەك؛ قائىدە؛ قانۇن
ـــ السُّلُوك: مۇراسىم
ـــ اللُّغَة: گرامماتىكا، تىل- يېزىق قائىدىلىرى
قَوَّال ج قُوُل: سۆزمەن، گەپدان، سۆزگە ماھىر بولغان؛ (شىئىرنى) دېكلاماتسىيە قىلغۇچى؛ جاۋابلىدىغان؛ توختىماي كوتۈلدايدىغان
قَوام: تۇز، رۇس، چىداملىق، كۈچ، بوي - تۇرقى؛ تۇۋرۇك، يۆلەنچۈك
ـــ العائِلَة: ئائىلە تۇۋرۇكى، ئائىلە باشلىقى
قَوْبَ الأَرْض: كولىماق، قازماق، تېشىپ ئۆتمەك
قُوب ج أَقْوَاب: باچكا، چوجە، قۇش بالىسى
قُوباءُ ج قُوَب: تەڭگە تەمرەتكە، جاھىل تەمرەتكە، ھۆل تەمرەتكە، ئېكزىما
قُوبَة: تەڭگە تەمرەتكە، جاھىل تەمرەتكە
قُوَّة ج قُوًى: كۈچ- قۇۋۋەت؛ ئېنېرگىيە؛ قابىلىيەت، ئىقتىدار

قَوِيْم ج قِيام: تۇز، رۇس، تۇز بولغان، زىلۋا، قەددى ـ قامىتى كېلىشكەن: ئادىل، توغرا بولغان

الدِّيْن الـ ـ : توغرا دىن، راست دىن

قَيَّأَ فُلانًا مَاأَكَلَهُ: بىرىكەن نەرسىلەرنى قۇسىتۇرىۋەتمەك

ـ هُ الشَّيْءُ: قەي قىلدۇرماق، قۇستۇرماق، ياندۇرماق

قَيْء: قەي، قۇسۇق: قۇسقان نەرسە

قُيَاء: قۇسۇق، ياندۇرغان نەرسە

قِياد: چۈلۈۋۇر، تىزگىن

فُلان سَلِس الـ ـ : پاھىشۇازلىق كەسپى بىلەن شۇغۇللانغۇچى، سولامچىلىق قىلغۇچى

قِيادَة: رەھبەرلىك قىلماق، يېتەكلىمەك، قوماندانلىق قىلماق: قوماندانلىق شتابى

ـ عُلْيا: ئەڭ ئالىي قوماندانلىق شتاب

قِيادِيّ: رەھبەرلىك، قوماندانلىق، يولباشچىلىق

قَيَّار: قارامايى سودىگەرى، ئاسقالىت سودىگەرى

قَيَّاس: ئۆلچەش خادىمى، ئۆلچىگۈچى

قِياس ج قِياسات و أَقْيِسَة: ئۆلچەش، سىلىشتۇرۇش، قىياس قىلىش: ئۆلچەم: قائىدە

بالـ ـ إلى كَذا...: بىلەن سىلىشتۇرماق

عَلَى الـ ـ : ئانتلوگىيە قىلماق، خۇلاسە چىقارماق، ئۆلچەم بويىچە بولماق

ـ عَلَى كَذا: خۇلاسە چىقارماق

قِياسِيّ: قىياس قىلىنغان، ئۆلچەمگە توشىدىغان: قائىدىلىك، رەتلىك: سىلىشتۇرۇلغان: مەنتىقىلىق بولغان، لوگىكىلىق بولغان

ـ اً: تەرتىپلىك ھالدا، قائىدىلىك

قِياض: تەك بولغان، باراۋەر بولغان، بىر خىل بولغان: ئالماشتۇرماق، تېگىشمەك، سودا ـ سېتىق قىلماق

قَيَّاف: ئىزچى، ئىزنا چۈشكۈچى، ئەگىشىپ ماڭغۇچى

قِيافَة الْأَثَر: ئىز ئىزلىمەك، ئىزنا چۈشمەك

قِيام: تۇرماق، ئورنىدىن تۇرماق: تۇۋرۇك، يۆلەنچۈك

الـ ـ بِكَذا: ئېلىپ بارماق، ئىجرا قىلماق، بېجرمەك

قِيامَة: ھامىيلىق قىلماق، ھامىي بولماق: قالايمىقانلاشتۇرماق، پاراكەندىچىلىك سالماق: تېرىلمەك، تېرىلدۇرمەك

عِيْدالـ ـ: پاسخا بايرىمى (خرىستىئانلارنىڭ ئىيسانىڭ تېرىلگەنلىگىنى قارشى ئېلىش بايرىمى)

يَوْم الـ ـ : قىيامەت كۈنى

قَيْت ج قِيْتَة: يىمەكلىك، ئاشلىق: ئوزۇقلۇق قىممىتى بار نەرسە

قُوْلُون: بوغداي ئوچهي (ئادهمنىڭ ئىچكى ئەزاسى)
قَوَّمَ الشَّيْءَ: تۈزلىمەك، رۇسلىماق، تۈز قىلماق
ـــ الْمَتَاعَ: باها بەلگىلىمەك، باها قويماق
ـــ الْأَثَرَ الْأَدَبِيَّ أو نَحْوَهُ: باهالىماق، ئوبزور يازماق، تەنقىدلىمەك
ـــ هُ: ئويغاتماق، سەگىتمەك
قَوْم ج أَقْوام و أَقاوِمُ و أَقائِمُ و أَقاوِيمُ: خەلق: مىللەت: ئاممًا، قەۋم: پۇقرا، ئادەملەر
ـــ الرَّجُلِ: چوڭ بوۋا (چوڭ دادا)غا ئوخشاش بىرلىكتە تۇرمۇش كەچۈرىدىغان ئادەم
قَوْمَة: پەيدا بولماق، گۈللەنمەك، روھلانماق
قُوْمسار، قُوْمِيْسَيْر: سىياسىي كومىسسار، سىياسىي ۋاكالەتچى
قُوْمِسيْر: ۋاكالەتچى، ۋەكىل
قُوْمِسْيُوم ج قُوْمِسْيُونات: شىرىنكانە، چاي پۇلى، قەدەم ھەققى، كېلىشتۈرۈش ھەققى
قَوْمِيّ: مىللىي، خەلقنىڭ، دۆلەتنىڭ، مىللىچە: مىللەتچى
قَوْمِيَّة: خەلقچىلىق، مىللىيلىك، مىللەتچىلىك
ـــ مُشْتَرَكَة: ئاددىي شەھەر پۇقرالىق سالاھىيىتى
قَوْنَة: مېتال ياماش پارچىسى: نەرسە ـ كېرەكلەرنى، قاچىلارنى يامايدىغان مېتال پارچىسى

قُوْنَة ج قُوَن: سۇرەت، رەسىم
قُونْتِرَاتُو ج قُونْتِرَاتات: توختام، توختامنامە، كېلىشىم
قَوَّهَ: ۋارقىرىماق، توۋلىماق
قَوُون: بىر خىل كاۋا
ـــ أَصْفَرُ: سېرىق كاۋا
ـــ شَمَّام: خۇش پۇراق كاۋا
قَوِيَّ هُ: كۈچەيتمەك، مۇستەھكەملىمەك، پۇختىلىماق: ياردەم بەرمەك، قوللىماق
قَوِيَ: ئاچ، ئاچلىق: قاقاس، چۆل
قَوِيَ ـَ قُوَّةً: كۈچلۈك بولماق، قاۋۇل بولماق
ـــ عَلَيَ الْأَمْرِ: كۈچى يەتمەك، ئىقتىدارى يەتمەك
ـــ عَلَيَ الْمَرَضِ: كېسەلنى يەڭمەك
ـــ الشَّكُّ: گۇمانى كۈچەيمەك، گۇمانى ئاشماق
ـــ قَوِيَ: ئۆلگۈدەك ئاچماق، قورساق ئىنتايىن ئېچىپ قالماق
ـــ الْمَطَرُ: بۇلۇت قويۇق بولۇپ يامغۇر ياغماسلىق، يامغۇرى يوق قويۇق بۇلۇت بولماق
ـــ قِيًا و قَوَايَةً الْمَكَانُ: ئىنسان جىن يوق چۆللۈك بولۇپ قالماق، قاقاس چۆللۈك بولۇپ قالماق
قَوِيّ ج أَقْوِياءُ: كۈچلۈك، قاۋۇل، پۇختا بولغان، مۇستەھكەم بولغان: قابىلىيەتلىك، ئىقتىدارلىق

الْعَمَلِيَّة الـ ـــ : قورساقنى يېرىپ تۇغدۇرۇش تېخنىكىسى، بالىياتقۇنى يېرىپ بالىنى ئېلىش تېخنىكىسى ياكى ئوپېراتسىيىسى

قَيَّضَ لَهُ كَـذَا: پىلانلىماق، بەلگىلىمەك، تەقدىر قىلماق، پىشانىسىگە پۈتمەك

ـــ فُلاَنًالفُلاَن: «A» نى نىشانلاپ «B» نىڭ قېشىغا كەلمەك

قَيْض: تۇخۇم شاكىلى: ئوخشاش بولغان، تەڭ بولغان، تەكشى بولغان: ئالماشتۇرماق، تېگىشمەك

قَيْطاس: كىت (دېڭىز ھايۋىنى)

قَيْطان: يېپەك ياكى پاختىدىن توقۇلغان لېنتا

قَيْطُوس: كىت (دېڭىز ھايۋىنى)

قَيِّظ: پىژغىرىم ئىسسىق، ئىنتايىن قاتتىق ئىسسىق

قَيْظ ج أَقْياظ و قُيُوظ: تومۇز، قاتتىق ئىسسىق ياز ئوتتۇرىلىرى، يازنىڭ ئىككىنچى ئېيى

غُرابُ الـ ـــ : چوڭ قاغا

قَيَّفَ أَثَرَهُ: ئىز ئىزلىمەك، ئىزىغا چۈشمەك، ئارقىسىدىن ماڭماق

قَيْل ج أَقْيال: قەبىلە باشلىقى، ئاتامان

قِيْل: دېمەك، سۆزلىمەك: گەپ ـ سۆز

قَيْلُولَة: چۈشلۈك ئۇيقۇ

قِيْلِيْط: چوقۇق ياكى گىرىژ كېسىلىگە گىرىپتار بولغۇچى: مەككار، ھىيلىگەر ئادەم: پاكار، پاكىنەك

قَيِّم: تۈز، رۇس، توغرا: ئېسىل، قىممەتلىك

ـــ عَلَى الْأَمْرِ: مەسئۇل بولغۇچى، مەسئۇلىيەتنى ئۈستىگە ئالغۇچى

قِيْمَة ج قِيَم: قىممەت، قىممەتلىك: مىقدار

قَيَّنَ: پەرداز قىلماق، بېزىمەك، پەردازلاپ كۆرسەتمەك

قَيْن ج قُيُون وأَقْيان: تۆمۈرچى

قَيْنَة: ئايال ئۇسسۇلچى، ئايال ئەلچى: ئايال ساتىراچ: دېدەك، ئايال قۇل

قُيُودَات: ئارخىپ

قَلَم ـــ :تىزىملاش ئورنى، تىزىمغا ئالدۇرۇش ئورنى

قِيْثار ج قَيَاثِيْرُ: گىتار (ئالتە تارلىق چالغۇ ئەسۋابى)

قِيْثَارَة ج قَيَاثِيْرُ: گىتار (ئالتە تارلىق چالغۇ ئەسۋابى)

قَيْحَ الْجُرْحُ: جاراھەت ئېغىزى يېرىڭداپ قالماق، يېرىڭدىماق

قَيْح: زەرداب، يېرىك

قَيْحِيّ: يېرىڭدىغان، يېرىڭداپ قالغان

قَيَّدَ الدَّابَّةَ أو غَيْرَهَا: زەنجىر- كىشەن سالماق: كىشەنلەپ قويماق

ـــ هُ: چەكلىمەك، توسماق، مەنئى قىلماق

ـــ الْحِسَابَ: تىزىمغا ئالماق، رويخەتكە ئالماق

قَيْد: ئۆگىتىلگەن، كۆندۈرۈلگەن: كىشەنلەنگەن

قَيْد ج قُيُود و أَقْيَاد: ئىشكەل، كىشەن، كويزا، سىرتماق، بويۇنتۇرۇق، چۈشەك: شەرت: كىشەنلەنگەن، چۈشەلگەن

ـــ : ئۇلچەم: ئۇزۇنلۇق: مىقدار سان، پارچە مىقدار

عَلَى ـــ شَعْرَةٍ مِنْ كَذَا: بىر ئۆزۈم تۇم چاچ، بىر ئۆزۈم چاچ

عَلَى ـــ الْحَيَاةِ: ئۇ تېخى ھايات، ئۇ يەنىلا ھايات

قَيْد: ئۇلچەم: ئۇزۇنلۇق: ئېغىرلىق: مىقدار سان: ئارىلىق، مۇساپە

قَيْدام، قَيْدُوم: ئالدىنقى قىسىم، كۆكرەك قىسمى

ـــ السَّفِيْنَةِ: كېمە بېشى، كېمىنىڭ ئالدى تەرىپى

قَيْدِيّ: تىزىمغا ئالدۇرۇلغان، رويخەتكە ئالدۇرۇلغان

قَيَّرَ الشَّيْءَ: قارامايى ياقتۇزماق، ئاسفالتلىماق

قَيْر: قارامايى، ئاسفالت

قَيْراط ج قَرَارِيْطُ: قىيرات (24/1 فەدەنكە تەڭ، 2.83 سانتىمېتىرغا تەڭ، ئالتۇن مىقدارى بىرلىكى بولىدۇ، مەھسۇلاتنىڭ 24/1 ، ئېغىرلىق ئۇلچىمى بىرلىكى: بارماق كەڭلىكى 2.83 سانتىمېتىرغا تەڭ)

قَيْرَوَان ج قَيْرَوَانَات: كارۋان

ـــ : قەيراۋان (جاي نامى)

قَيْس: ھاكاۋۇرلۇق قىلماق، كۆرەڭلەپ كەتمەك، گىدىيىپ ماڭماق

قَيْسَارِيَّة: تاۋار- ماللارنى تىزىپ قويىدىغان ئورۇن

قَيْسَرِيّ ج قَيَاسِرُ و قَيَاسِرَةُ: كۆچلۈك، قۇدرەتلىك، گىگانت، غايەت زور

قَيْسُونِيّ: كۆلچەك

قَيْشَانِيّ: گۈللۈك خىش: فارفور قاچا- قۇچىلار، چىنە خىش

قَيْصَر ج قَيَاصِرَة: خاقان

قَيْصَرِيّ: خاقانلىق، خاقانىنىڭ، پادىشاھلىق

قَيْصَرِيَّة: ئۇستى يېپىقلىق بازار، كۆكتات بازىرى

كَأْب، كَأْبَة: غەم ـ قايغۇ، خاپىلىق

كاب (اَلْكَابِي): رەڭگى ئۇگۇپ كەتكەن: ئېگىز ـ ئېگىز بولغان: مەردانە بولغان، جەسۇر بولغان: قىلغان ياخشى ئىشنى تەسىر قىلمىغان، تەسىرى بولمىغان

كَابَحَ: ئۆزئارا تىللاشماق، جاڭجاللاشماق، بىر ـ بىرىنى ھاقارەت قىلماق

كَابِح ج كَوَابِحُ: ئەزگۈچى، زۇلۇم قىلغۇچى، زوراۋان

بِالْ ـ: قىلچىلىك ئەيمەنمەسلىك، قىلچىلىك تەپ تارتماسلىق، ھېچقانداق توسالغۇسىز

كَابَدَ اَلْأَمْرَ: چىداشلىق بەرمەك، بەرداشلىق بەرمەك

ـ اللَّيْلَ: باشتىن ئۆتكۈزمەك، كېچىنىك ۋەھىمىسى بىلەن جاپا ـ مۇشەققەتكە ئۇچرىماق

كَابِد: جاپاكەش، مۇشەققەت چەككۈچى، قىينىچىلىقتا ئۇچرىغۇچى

كَابَرَهُ: بىرىنچىلىكنى تالاشماق، بىرىنچىلىك ئۈچۈن كۈرەش قىلماق، مۇسابىقىلەشمەك

ـ هُ عَلَىٰ حَقِّهِ: ئۇنىڭ ھوقۇقىنى ئىنكار قىلماق، ھوقۇقىنى رەت قىلماق

كَابِرٌ: چوڭ بولغان، چوڭ، غايەت زور بولغان، يۈكسەك بولغان

كَابَلَ الدَّيْنَ: قەرزنى ئارقىغا سوزماق

ـ هُ: كېچىكتۈرمەك، ئارقىغا سوزماق

كَابِلِيّ: بىلساندىر ياغچى (بەزى تىرۇپىلىك بەلۋاغلىرىنىڭ قىممەت باھالىق قىسمى دەرىخى)

كَابُوس ج كَوَابِيس: قارا بېسىش، ئۇخلىغاندا يامان چۈش كۆرۈش

كَابُوك: پاختا (دەرىخى، شادىسى)

كَابُول ج كَوَابِيلُ: (بېلىقچىنىك) تورى: پارتلاتقۇچ پىلتىسى: ئاسما بىلەك (ماشىنا مخانىزملارنىڭ ئۆزىدىن سىرتقا سۈرۈلۈپ چىققان بىلەككە ئوخشاش قىسمى)

كَاتَبَ هُ: ئۆزئارا خەت ـ ئالاقە قىلىشماق، ئۆزئارا خەت يېزىشماق، مەلۇم كىشى بىلەن بىرلىكتە ئوخشاش خەت يازماق

كَاتِب ج كُتَّاب و كَتَبَة: كىتاب يازغۇچى، كاتىب، ئاپتور، يازغۇچى

ـ اَلْعُقُود الرَّسْمِيَّة: شاھىت، گۇۋاھچى

ـ عَلَىٰ آلَة اَلْكِتَابَة: ماشىنىست، ماشىنكىدا خەت باسقۇچى

كَاتِدْرَائِيَّة: چوڭ چىركاۋ، چوڭ ئىبادەتخانا: باش روھانىيلىق ۋەزىپىسى بار بولغان چىركاۋ

كَاتَمَ هُ السِّرَّ: سىرنى يوشۇرماق، مەخپىيەتلىكنى يوشۇرماق، مەخپىيەتلىكنى ساقلىماق

ـ هُ اَلْعَدَاوَة: ئۇنىڭغا بولغان ئۆچمەنلىكنى يوشۇرماق، ئاداۋەتنى يوشۇرماق

ك ــ الكاف

ك (كـــاف): ئەرەب تىلى ئېلىپبەسى جەدۋىلىدىكى 22- ھەرپ بولۇپ، ئەبجەد ھېسابى بويىچە «20»نى بىلدۈرىدۇ.

كَ: بولسا 2- شەخس ئەرلىك جىنىس سان بىرلىكىنىڭ چۈشۈم كېلىش، ئىگىلىك كېلىش، قوشۇلغۇچى ئا لمىشى (سىزنى، سىزنىڭ) بولىدۇ، مەسىلەن:

كتابكَ، زارِكَ

كِ: ئالدى قوشۇلغۇچى قوشۇمچەبولۇپ، مەنىسى (دەك، تەك، ئوخشاش) دېگەنلىك بولىدۇ، مەسىلەن:

هُوَ سَرِيْع كالبرق

ك: بىر قىسىم كۆرسەتكۈچ ئالماشلىرىغا ئۇلىنىپ كېلىپ، مۇستەقىل چۈشۈم كېلىشتىكى ئالماش بولۇپ كېلىدۇ ۋە بىر قىسىم پېئىللاشقان ئىسىملارنىڭ ئارقىسىدا كېلىدۇ. مەسىلەن:

إياك ذلك رويدك

ك: 2- شەخس ئايالىق جىنس بىرلىك سانىنىڭ، چۈشۈم ۋە ئىگىلىك كېلىشتىكى قوشۇلغۇچى ئالمىشى «سىزنى، سىزنىڭ» بولۇپ كېلىدۇ. مەسىلەن:

كتابِك، زارِك

ك،[1]: بولسا **كانون الأول** (سۇرىيە يىلنامىسى 12- ئاي)نىڭ قىسقارتىلىپ يېزىلىشى

ك، [2]: بولسا **كانون الثاني** (سۇرىيە يىلنامىسى 2- ئاي)نىڭ قىسقارتىلىپ يېزىلىشى

كَآبَة: قايغۇ- ھەسرەت، دەرد- ئەلەم؛ پەرىشان بولۇش، قايغۇرۇش

كـــائِن: مەۋجۇدىيەت، مەۋجۇدات، كائىنات، مەۋجۇت

ــ حَقِيقِي: ھەقىقىي، چىن، ماھىيەت

ــ حَيّ: جانلىقلار

ــــ رُوحِــيّ: روھلار، روھانىي نەرسىلەر، روھانىيەت دۇنياسى

الْــ ات: ئالەم، كائىنات، مەۋجۇدات

كائِنَــة ج كَــوائِنُ م: مەۋجۇت بولغان، ئەمەلىي بولغان، ماھىيەتلىك بولغان؛ مەۋجۇت نەرسە

كَتَبَ ـَ كَأْبًا و كَأْبَــةً وكَآبَــةً: ھەسرەت چەكمەك، قايغۇرماق؛ پەرىشان بولماق، ئىچى پۇشماق

كُتُب: ھەسرەت چەككۈچى، قايغۇرغۇچى

كاسَ ـ كِياسَةَ الْغُلامُ: ئەقىللىق بولۇپ قالماق، ئەقلى ئۆنكۈر بولماق

كـاسٍ (الْكاسِـي) ج كُسَـاة: كىيىم كىيىگەن، كىيىم كىيگۈچى، ئۇچىسىدا كىيىم بولغۇچى

كأسَـة: ئىچىملىك قاچىلاپ ئىچىدىغان ئىستاكان؛ پىيالە؛ كۈرۈشكا؛ رۇمكا، قەدەھ؛ جام

كاسِب: پايدا ئالغۇچى، پايدا قازانغۇچى؛ ئىگە بولغۇچى

كَاسِح: يوقاتقۇچى، تازىلىغۇچى، سۈپۈرۈپ تاشلىغۇچى

كاسِحَةُالأَلْغَامِ: مىنا تازىلاش كېمىسى، مىنا تازىلىغۇچ

كاسِد: بازىرى چىقمىغان، كاسات بولغان

سُوقَ ـ أَو ـ ة: چۆلدەرەپ قالغان بازار، قىزىمىغان بازار

كاسِرٌ ج كُسَّر: قارا قۇش؛ بۇزغۇنچى؛ تارمار قىلغۇچى

كَاسِرَة ج كُسَّر و كَواسِرُ: يىرتقۇچ قۇشلار

كاسِف: قايغۇرغان، مەيۈسلەنگەن، غەمكىن، دەرد ـ ئەلەملىك

ـ الْبالِ: كەيپىياتى، روھىي ھالىتى ناچار

ـ الوَجْهِ: يۈزىنى خاپىلىق قاپلىغان، بېشى چۈشۈپ كەتكەن

كاشَـحَ هُ بِالْعَـداوَةِ: ئاداۋەتلەشمەك، دۈشمەنلەشمەك، ئۆچ كۆرمەك، نەپرەتلەنمەك

كاشِح: يوشۇرۇن دۈشمەنلىك قىلماق

كاشَرَهُ: ئۆزئارا مەسخىرە قىلىشماق، بىر ـ بىرىنى ماراق قىلىشماق

كاشَفَ هُ بِكَذا: دەپ قويماق، ئۇقتۇرماق، بىلدۈرۈپ قويماق، پاش قىلىپ قويماق

ـ بِالْعَداوَةِ: دۈشمەنلىكنى ئاشكارا قىلماق

كاشِف ج كَشَـفَة: كەشىپ قىلغۇچى، كەشپىياتچى؛ پاش قىلغۇچى؛ ئاچقۇچى

ـ : دېتېكتور (دولقۇن بايقاش ئەسۋابى)؛ تەجرىبە دورىسى، سىناق دورىسى

ـ بَلُّورِيّ: كىرىستاللىق دېتېكتور

كَاشِفَة ج كَوَاشِـفُ: تەجرىبە دورىسى، سىناق دورىسى؛ قۇتقازغۇچى؛ ئازاد قىلغۇچى

كَاظِمَة ج كظائِمُ: چايدان، ئىسسىق سۇ قاچىسى

كَاعِبٌ ج كَوَاعِبُ: كۆكسى كۆتۈرۈلگەن

كافَـأَ هُ: مۇكاپاتلىماق، تارتۇقلىماق؛ ئوخشاش، باراۋەر بولماق

كافِئِين: كوففېئىن (دورا)

كَافَّةً: پۈتۈنلەي، تامامەن

كَافِتِرِيَـا: پارچە ـ پۈرات ئەرزان تاماق ساتىدىغان كىچىك ئاشخانا

كَافَحَ الْعَدُوَّ: دۈشمەن بىلەن كۈرەش قىلماق

ـ عَنْهُ: قوغدىماق، مۇداپىئە قىلماق

ـ الْأَمْرَ: ئۆزى شەخسەن بىر تەرەپ قىلماق

كَافِرٌ ج كَفَرَة وكُفَّـار وكِفَـار: ئىنكار قىلغۇچى، تانغۇچى، كاپىر؛ ئىسلام دىنىدىن

كاتم: يوشۇرغۇچى، مەخپىي ساقلىغۇچى
ـــ السِّر: سىر ساقلىغۇچى، سىر يوشۇرغۇچى
ـــ الصَّدَمَات: ئامۇرتىراتور (ئايروپىلان، ماشىنا ۋە شۇنىڭغا ئوخشاشلاردا يەرگە سوقۇلۇش، ئۇرۇلۇشۇش زەربىسىنى كېمەيتىدىغان ئەسۋاب)
كَاتُولِيْكِيّ: كاتولىك دىنىنىڭ مۇرىتى
كاثِرَةٌ: سانى ئاشاق، سانى كۆپەيمەك
كاثوليك: كاتولىك دىنى
كادَ ـَ كَوْدًا ومَكادًا و مَكَادَةً: تاس قالماق، ئازلا قالماق
ـــ يَفعَلُ: تاسلا قالماق
مَا ـــ يفعَلُ: ئۇ تاسلا قالمىدى
مَا ـــ فعَل حَقَّ: ھېلىلا ھازىرلا
ـــ بِـ كَيْدًا وَ مَكِيدَةً هُ: ھىيلە- مىكىر ئىشلەتمەك، ئۇنى ھىيلە ئىشلىتىشكە كۈشكۈرتمەك: ئوغىرىنى قاپىناتماق، تېرىكتۈرمەك
ـــ لَهُ: قەست قىلماق، پىيىگە چۈشمەك، ئورا كولىماق، قەستلىمەك
كَأْدَاء: قايغۇ- ھەسرەت، دەرد ـ ئەلەم: پەرىشانلىق: غەم: ئىچى پۇشۇش، بىئارام بولۇش
كَادِح: جاپاكەش، ئەمگەكچى
كَادِرٌ ج كَوَادِرُ: كادىر، ئاساسلىق خىزمەتچى، مۇنتىزىم ئىشلەمچى
كَاذِب ج كَذَبَة ج كُذَّاب وكَذَّب: يالغانچى، كارزاپ، ئالدامچى
كارَة: ئونام، دەسنە، باغلام
كارْت: نام ـ ئەمەل كارتۇچكىسى
كَارِث: بالايىئاپەت بولغان، بالا ـ قازا بولغان
كارِثة ج كَوَارِثُ: بالايىئاپەت، بالا ـ قازا، ئۇچىر ھادىسە
كارِز: دىن تارقاتقۇچى، مىسسىئونىر
كَارَمَ هُ: مەرد، سەخى، ئىسىل بولماق
كَارِه: يامان كۆرگۈچى، نەپرەتلەنگۈچى، نارازى بولغۇچى
ـــ فِي كَذا: يىرگەنگەن، نەپرەتلەنگەن، باش تارتقان
كارُوزٌ: دىن تارقاتقۇچى، مىسئونىر
كارَى الدَّارَ: ئىجارىگە بەرمەك، كىراغا سالماق
كاز: كۆمۈر گازى، كۆمۈر ھىدى: كىرسىن
كازُوزَة: گازلىق سۇ
كازِيْنُو: كەچلىك كۇلۇب (ئەيش- ئىشرەت مەيدانى)
كَأْس، كُؤُوس و أَكْؤُسُ و كَأْسات وكئاس: ئېگىز پۇتلۇق ئىستاكان: كاسا، قاچا، رومكا، ئىستاكان: لەۋھە: ھاراق
مُبَاراة عَلَىَ ـــ : لەۋھە مۇسابىقىسى
ـــ الزَّهْرَة: گۈل كاسىسى، گۈل چىنىسى

كـامِعَ هُ: قۇچاقلاشماق، باغرىغا باسماق؛ ئومۇمىي ئىشنى ھەرخىل مۇددىئالارنى كۆزلىمەك، ھەر كاللىدا بىر خىيال بولماق

كامِل ج كَمَلَة: مۇكەممەل، تولۇق، كامىل بولغان؛ تولۇقلانغان، نەبيار بولغان

كامِن: يوشۇرۇن بولغان، مەخپىي بولغان

كَأَنَّ، كَأَنْ: گويا كى، خۇددى، ئوخشاش

كانَ ـُ كَوْنًا وكِيانًا و كَيْنونَةً أو الشَّيْءُ: بار بولماق، پەيدا بولماق (ساغلام پېتىل بولغاندا)؛ بولسا، ئىدى، ىدى (تولۇقسىز پېتىل بولغاندا)

ـــ ـِ كَيْنَالَهُ: بويۇنماق، ئىتائەت قىلماق

كـــانِس: تازلىق ئىشچىسى، يول سۈپۈرگۈچى؛ تازلىغۇچى (ئۆينى)

كائِفَ هُ: ياردەم قىلماق، ياردەم بەرمەك

كائِن ج كَوائِنُ: ئوچاق، ئوتۇن

ـــ الأَوَّلُ: دىكابىر (12ـ ئاي)

ـــ الثّانِي: يانۋار (1ـ ئاي)

كاهِل ج كَواهِلُ: مۇرە، دولا

ـــ الْقَوْم: قوللىغۇچى، ياردەم قىلغۇچى

كاهِن ج كَهَنَة وكُهَّـان: كاھىن، پالچى، رەمبالچى

كاوٍ (الْكَاوِي): كۆيگەن، كۆيۈپ قالغان، كۆيۈپ جاراھەتلەنگەن، كۆيۈپ ئويۇلۇپ كەتكەن

بُوتاسا ـــ يَة: ئويغۇچى كالىي، كالىي گىدرو ئوكسىد

صُودا ـــ يَـة: ئويغۇچى ناترىي، ناترىي گىدروكسىد، كۆيدۈرگۈچى ئىشقار

كاوُتْشُـــوك: پارتلاشچان كاۋچۇك؛ ھىندىستان كاۋچۇكى

كَبْب: غەمكىن، مەيۈس، كۆڭلى يېرىم، قايغۇرغۇچى

كابَدَهُ: ئالدىماق، ھىيلە ـ مىكىر ئىشلەتمەك

كابَلَ هُ: ئوچ ئالماق، قىساس ئالماق

كَبَّ ـُ كَبَّـا الْإِنـاءَ: ئۆرۈپ ـ چۆرۈپ ئايلاندۇرماق، ئۆرىمەك، چۆرىمەك

ـــ الرَّجُلَ عَلَـى وَجْهِـهِ أَوْ لِوَجْهِـهِ: يىقىتماق، غۇلاتماق، ئاستىن ـ ئۈستۈن قىلماق

ـــ الشَّيْءَ: تۆكمەك، تۆكىۋەتمەك

كَـبَّ: تەتۈر قويماق، ئاستىن ـ ئۈستۈن قويماق؛ ئىچى ئايلانماق؛ يېتىۋالماق (يەرگە)

كَبا ـُ كَبْوًا و كُبُوًّا: مۇدۇرۇپ كەتمەك، تېيىلىپ كەتمەك

ـــ السَّهْمُ: ئوق نىشانغا تەگمەسلىك

ـــ الْكُوزَ: تۆكمەك، بوشاتماق

ـــ الثَّـورُ: نۇرسىز بولماق، خىرە بولماق، خۇنۇك بولماق

ـــ النَّبْتُ: تۆكۈلمەك، خازان بولماق، سولاشماق

كَباب: كاۋاپ (تونۇر كاۋىپى)

كَبابَـة: تەم تەگمىگۈچ، خۇرۇچ (كاۋاپقا ئىشلىتىلمىدىغان)

غەيرى دىنغا ئېتىقاد قىلغۇچى؛ ۋاپاغا جاپا قىلغۇچى؛ قاراڭغۇلۇق، زۇلمەت

كَافَلَ هُ: كېلىشىم تۈزمەك، توختام تۈزمەك، پۈتۈم تۈزمەك

كَافِل ج كُفُل: كاپالەت بەرگۈچى، كېپىل بولغۇچى؛ ھمايە قىلغۇچى، ھامي بولغۇچى

كافة: قوشۇن قوماندانى، ھەربىي قوماندان

كافُور ج كَوَافِيرُ: كامفورا (خىمىيىلىك ئېلىمىنت، كامفارا دەرىخى)

الـ ـــ : ئېۋكالىپت دەرىخى، ئېۋكالىپت دەرەخ ياغچى

كَافِي هُ: ھەق تۆلىمەك، ھەق بەرمەك؛ رەھمەت بىلدۈرمەك

كافِيَار: بىلىق تۇخۇمى، ئىكرا

ـــ أَحْمَر: بېلىقتىن تەييارلانغان سەي

ـــ أَسْوَدُ: بېلىق كونسىرۋاسى

كَأْكَأَ: يۇرەكسىز بولماق، قورقۇنچاق بولماق، توخۇ يۇرەك بولماق

ـــ الْقَوْمُ عَلَيْه: يىغىلماق، توپلانماق

كَاكَاوْ: كاكاتۇ دەرىخى

كاكِي: كاجى رەخت، رەخت

كالَ ـِ كَيْلاً وَ مَكِيلاً ومَكالاً الْحَبَّ أو غَيْرَهُ: (ئاشلىقنى) تارتماق، ئاشلىقنى جىڭلىماق

ـــ الشَّيءَ بالشَّيء: تۆلچىمەك، بىر نەرسىنى يەنە بىر نەرسە بىلەن تۆلچىمەك

ـــ لَهُ آيات الْمَدِيح: يۈكسەك دەرىجىدە مەدھىيىلىمەك، ئىنتايىن ماختىماق

ـــ الاتِّهامات: ئاشكارىلىماق، پاش قىلماق، مەلۇم قىلماق

ـــ شَتَائِمُ: ئاغزىنى بۇزۇپ تىللىماق، ئاغزىنى بولۇشىغا قويىۋەتمەك

كالَ: ھېرىپ قالغۇچى، چارچىغۇچى؛ گال، ئۆتمەس

كَالِح: قوشۇمسىنى تۇرگۈچى؛ قاپىقى تۇرۇك، چىرايى سۆرۈن؛ خىرە بولغان، تۇتۇق، غۇۋا بولغان

كَالَمَ هُ: سۆزلەشمەك، پاراڭلاشماق

كالُو، كالُلُو: قاداق (پۇت- قوللارغا پەيدا بولۇپ قالىدىغان)

كالوش: رېزىنكە ئاياغ، كالاچ، رېزىنكە كەش

كالُوميل، كَلُوميل: كالومىل (خىمىيىلىك ئېلىمىنت)

كالوُن ج كَوَالِينُ: قۇلۇپ، زەنجىر، كىشەن

كَامْبِيُو، كَمْبِيُو: پۇل ئەۋمتمەك، پۇل پىرىۋوت قىلماق

كامَخ ج كوامِخُ: ئاچا سەي: ئاچچىق تەرخەمەك؛ چىلانغان سەي

كَامِد: قايغۇرغۇچى، ئىچى پۇشقۇچى، كۆڭلى يېرىم بولغۇچى، دەرد - ئەلەمگە مۇپتىلا بولغۇچى

كَبِر ـَ كِبرًا و مِكْبَرًا فِى السِّنِّ: ياشتا چوڭ بولماق، ياشتا يۇقىرى بولماق

كُبْر: كۆپ؛ مۇھىم؛ ئاساسىي قىسمى؛ ئۇلۇغ، چوڭ، كاتتا، زور

كِبْر: ھاكاۋۇرلاشماق، ئۆزىنى چوڭ تۇتماق؛ ئاساسلىق قىسمى؛ چوڭ، ئۇلۇغ، زور

كَبْرَتَ الشَّيْءَ: كۆكۈرتلاشتۇرماق، كۆكۈرت سۈۋىماق

كُبْرَى م: چوڭراق، چوڭ، ئەڭ چوڭ

كُبْرى ج كَبارَى: كۆۋرۈك

ـ قَلَّاب: ئاسما كۆۋرۈك

كِبْرِياء: ئۆزىنى چوڭ تۇتماق، مەغرۇرلانماق

كِبْرِيْت: گۈكگۈرت، سەرەڭگە، قىزىل ياقۇت، قىزىل ئالتۇن

ـ عَمُود: گۈكگۈرت تېشى

كِبْرِيْتات، كِبْرِيْتاة: گۈكگۈرت كىسلاتاسى، سولفاتلار (سولفات كىسلاتىسىنىڭ تۇزلىرى)

كِبْرِيْتَة: بىر تال سەرەڭگە

كِبْرِيْتُور: گۈكگۈرتلۇق: بىرىكمىلەر

كِبْرِيْتِيّ: گۈكگۈرتلۇك، سولفاتلىق، سولفات

حَامِض ـ : گۈكگۈرت كىسلاتاسى

حُوَيْمِضُ ـ : سولفات كىسلاتاسى

غَاز ـ : ئىككى ئوكسىدلىق گۈكگۈرت، گۈكگۈرت (II) ئوكسىد، گۈكگۈرت ئوكسىدى

كَبْسَ الْجَسَدَ: ئۇۋلىماق، بەدەننى يېنىك تۇتماق

ـ عَلَى الشَّيْءِ: بېسىم ئىشلەتمەك، باسماق

كَبَسَ ـِ كَبْسًا عَلَى الشَّيْءِ: سىقماق، پرېسلىماق، باسماق

ـ الْقَوْمُ دارُهُ: تۆيۈقسىز ھۇجۇم قىلماق، تۆيۈقسىز زەربە بەرمەك

ـ بِالْمِلْحِ: تۇزلىماق، تۇزغا چىلىماق

ـ رَأْسَهُ فِى الثَّوْبِ: بېشىنى كىيىم بىلەن يۆگىۋالماق، بېشىنى كىيىم ئىچىگە تىقىۋالماق

كَبْس: باسماق، ئەزمەك: سىقماق، قىسماق، پرېسلىماق

أَيَّام الـ ـ : كەبىسە كۈنلىرى

كَبْسَة: ئۇشتۇمتۇت ھۇجۇم قىلماق، تۆيۈقسىز ھۇجۇم قىلماق

كَبْسُولَة: كاپسۇل: ئەش، بالا ھەمرىيى: بوتۇلكا ئېغىزىنىڭ مېتال ياپقۇچى ياكى تۇۋىقى

ـ الْمُفَرْقَعات: پىستان، پىلىك، پارتلاتقۇچ پىلىكى

كَبَشَ ـُ كَبْشَ الشَّيْءِ: چىڭ ئېسىلىۋالماق، تۇتىۋالماق، قولىغا كىرگۈزمەك

كَبْش ج كِباش و أَكْبَاش وأَكْبُش وكُبُوشَة: قوچقار: ئۇرۇمچى (مېۋىسى)؛ كاتتىۋاش، سەركە

كَبَاد: تۇرۇنج (لىمون دەرىخىنىڭ بىر تۈرى)

كُبَاد: جىگەر يالليۇغى

كُبار، كُبّار: چوڭ، ئۇلۇغ؛ زور

كِبار ج: ئۇلۇغ، چوڭ، يۇقىرى دەرىجىلىك، يۇقىرى مەرتىۋىلىك؛ زور، مۇھىم؛ ياشىنىپ قالغان

ـــ قُوَّادالْحَرْبِيَّـة: ئالىي گېنرال، ئالىي دەرىجىلىك گېنرال

كَبَّاس: باسقۇچى، ئەزگۈچى، تالان- تاراج قىلغۇچى؛ پىرىسلاش ماشىنىسى؛ كومپرېسسور (مىلتىقنىڭ سومبىسى)

كَبَّبَ: كاۋاپ قىلماق، كاۋاپ ئەتمەك

ـ الشَّيْءَ: يۇمىلاقلىماق، (توپ شەكىللىك) قىلماق

كَبَتَ ـِ كَبْتًا غَيْظَهُ فِي جَوْفِه: ئاچچىقىنى باسماق، ئاچچىقىغا هاي بەرمەك

ـــ هُ: هاقارەتلىمەك، دەپسەندە قىلماق، خارلىماق

كُبَّة: بەز چۇماسى (كېسەللىك)

ـ جكُبَب: يىپ تۈگۈنى، تۈگۈنچەك يىپ: چالا پىشۇرۇلغان گۆش ۋەنزىسى (گۆش كۆملىچى)

كَبَحَ ـَ كَبْحًا هُ عَنِ الْحاجَةِ: چەكلىمەك، توسماق، مەنئى قىلماق

ـ الدّابَّـةَ بِاللِّجـامِ: تىزگىننى تارتىپ توختاتماق

ـ جِمَاحَ غَضَبِه: ئاچچىقىنى باسماق ۋە پەسكويغا چۈشمەك، ئاچچىقى پەسەيمەك قالماق

كَبْح: توختىتىش، توساش، پەسكۈيغا چۈشۈش

كَبَدَ ـُ كَبْدًا هُ الْبَرْدُ: سوغۇقتىن قىينالماق، سوغۇقتىن توڭلىماق

كَبَدَ مِنَ السَّمَاءِ: ئاسمان ئوتتۇرىسىدا بولماق

كَبِد و كَبْد ج أَكْبَاد وكُبُود: جىگەر: ئىچكى ئەزا

ـ الشَّيْءِ: ئوتتۇرا قىسمى، مەركىزىي، مەركىزىي قىسمى

كَبَّرَ: «ئاللاھۇ ئەكبەر» دېمەك، تەكبىر ئېيتماق

ـــ الشَّيْءَ: چوڭايتماق، كېڭەيتمەك: قوشماق، ئاشۇرماق، مۇبالىغە قىلماق

ـ هُ أَوِالشَّيْءَ: قەدىرلىمەك، ئەتىۋارلىماق، ئۇلۇغلىماق

كَبُرَ ـُ كَبْرًا هُ بِالسِّنِّ: ئۇنمك يېشىغا سېلىشتۇرغاندا چوڭ بولماق

كَبُرَ ـُ كِبَرًا وكُبْرًا وكُبَارَةً: ئۇلۇغ بولماق، كاتتا بولماق، چوڭ بولماق، زور بولماق، چوڭايماق

ـ عَلَيْهِ الأَمْرُ: ئېغىر كەلمەك، جاپالىق بولماق، قىيىن بولماق، قىيىن بىلىنمەك

كتاف ج كُتُف و كُتُف، أكتِفة: كويزا ـ كىشەن، زەنجىرى ـ تاقاق

كَتافة: پاكون

كَتالُوج ج كتالُوجات: ئومۇمىي كاتولوگ، ئومۇمىي مۇندەرىجە

كَتّان: زىغىر، ئۇرۇن تالالىق زىغىر: كاناپ رەختى

كَتّانيّ: زىغىرلىك: كاناپ رەختلىك

كَتَبَ هُ: خەت يېزىشنى ئۆگەتمەك، خەت يازدۇرماق

ـ **الْجُنُودَ**: قوشۇن تەشكىللىمەك، قوشۇن تەشكىللەپ چىقماق، ئارمىيە قۇرماق

كَتَبَ ـُ كَتْبًا وكِتابًا وكِتابَةً و كِتابَةً الْكِتابَ: خەت يازماق: كىتاب يازماق

ـ **عَلَيْهِ الأَمْرَ**: لازىم بولماق، كېرەك بولماق، زۆرۈر بولماق

ـ **عَلَيْهِ الطّاعَةَ**: ئۇنىڭغا ئىتائەت قىلىشقا بۇيرۇق قىلماق

كُتُبِيّ: كىتاب سودىگىرى: كىتاب ساقلىغۇچى

كُشْنِيز: قارتا (قەرت)

كَتِعَ ـَ كَتَعًا: بارمىقى مېيىپ بولماق (ياكى تارتىشىپ قالماق)

ـ **فِي الْعَمَلِ**: ئەمەلىي تېزلىك بىلەن قىلماق، ھەقىقى تېزلىك بىلەن قىلماق

كُتْعاءُ ج: بارمىقى مېيىپ (ياكى تارتىشىپ قالغان ئادەم: بارمىقى ناكا ئادەم

كَتْفَ هُ: قولىنى ئارقىغا قىلىپ باغلىماق، تەتۈر باغلاپ قويماق

ـ **الطّائِرُ**: لەيلەپ ـ پەسلەپ ئۇچماق

كَتْفَ ـِ كَتْفًا وَ كِتافًا: قولىنى ئارقىغا قىلىپ باغلىماق، باغلاپ قويماق، تەتۈر باغلاپ قويماق

كَتِف، كَتِفٌ ج أكْتاف و كَتِفَة: مۈرە: مۈرە سۆڭىكى: مۈرە تەرەپ

اِنَّهُ لَيَعْلَمُ مِنْ أَيْنَ تُؤْكَلُ ـُ: ئۇ ئىشنى قانداق قىلىشنى ئوبدان بىلىدۇ: ئۇ ئىشنى ئۈستىلىق بىلەن قىلىدۇ: ئىش كۆرمەك، ئىش بىلمەك، تەجرىبىلىك بولماق، تەدبىرلىك بولماق

كَتْفاءُ م: كەك مۈرىلىك، مۈرىسى كەك بولغان

كَتْكُوت ج كَتاكِيت: چۈجە

كَتَّلَ: ئىتتىپاقداشلىق قۇرماق، ئىتتىپاقلاشماق، ئۈيۈشتۈرماق، توپلىماق

ـ **هُ**: قامىماق، قاماققا ئالماق، تۇرمىگە سالماق

ـ **الشَّيْءَ**: دۆگىلەك شەكىللىك قىلماق، توپ شەكىللىك قىلماق

كَتَلَ ـُ كَتْلًا: قامىماق، قولغا ئالماق

كُتْلَة ج كُتَل: نەرسىنىڭ پارچىسى: يۇمىلاق، كۆملاچ: توپا (يۇزگە چاپلىشىپ قالغان): ئىتتىپاق: كوللېكتىپ، ئىتتىپاقداش: ئادەم توپى: مەركىزىي قىسىمى: نېگىزى: ھۇجەيرە، كېلىتكا

ـــ الْقَرَنْفُل: قەلەمپۇر (ئۆسۈملۈك)
ـــ الْقِـدَاء: بالاغا قالغۇچى، باشقىلارنىڭ قۇربانى بولغۇچى، باشقىلارنىڭ كاساپىتىگە قالغۇچى
ـــ: تامنى پارتلاتقان ۋاقىتتا ئىشلىتىدىغان بىر خىل قامال قىلغۇچى
كَبْكَبَ الشَّيْءَ: مۇدۇرۇپ كەتمەك، تىيىلىپ كەتمەك، ئاستىن- ئۈستۈن قىلىۋەتمەك، ئاستىن- ئۈستۈن قىلىپ قويماق
كَبَّلَ هُ: كىشەن سالماق، كويزا سالماق، قامماق، تۇرمىگە ئالماق
كَبَلَ ـِ كَبْلاً هُ: كويزا سالماق، كىشەن سالماق، قامماق، تۇرمىگە ئالماق، كېچىكتۈرمەك، ئارقىغا سوزماق
ـــ ه الدَّيْنَ: قەرزنى ئارقىغا سوزماق
كَبْل ج كُبُول وأَكْبُـال: كويزا، كىشەن، ئىشكەل؛ كابېل
كَبْـوَة: بىر قېتىم يېقىلىپ چۈشمەك، مۇدۇرۇپ كەتمەك، تىيىلىپ كەتمەك؛ خاتا قىلماق، (سەۋەنلىك)، خاتالاشماق
كَبُوتُولَة: ساقا، شاربك، پولات شارچە؛ چالما
كَبُولِيّ، كابُولِيّ: تېرەك، كۆتۈرگۈچ
كَبِيْر ج كِبار وكُبَرَاءُ: ياشىنىپ قالغان؛ چوك، ئۇلۇغ، زور؛ ئالىي دەرىجىلىك
كَبِيرَة ج كَبائِرُ: جىنايەت قىلماق، گۇناھ ئۆتكۈزمەك
كَبِيْس: ئاجىچىق سۇغا چىلانغان؛ شېكەرگە مىلەنگەن؛ سىلىق بولغان، يالتىراق بولغان؛ مەملەنگەن، ھەمدەملىگەن
اَلسَّنَة الْـ ـة: كەبىسە يىلى
كَتَّ ـُ كَتّاهُ: سانماق، ھېسابلىماق
ـــ الْكَلامَ فِي أُذُنِـه: قۇلاققا كۈسۈلداپ گەپ قىلماق، مەخپىي گەپ قىلماق
ـــ ـِ كَتَّات الْقَـدْرُ: قاينىماق، قايناپ تاشماق
كُتَّاب ج كَتَاتِيْـب: باشلانغۇچ مەكتەپ، خۇسۇسىي مەكتەپ
كتاب ج كُتُـبٌ: كىتاب يازماق: كىتاب؛ كىتاب ساندۇقى: خەت؛ خەت ـ چەك: مەكتۇپ
ـــ الزَّوَاج: توي خېتى، نىكاھ خېتى
ـــ مَدْرسِيّ: دەرسلىك كىتابلار
ـــ الاعْتِمـاد: دۆلەت خېتى، ماندات (جاھانگىر، تاجاۋۇرچىلارنىڭ مۇستەملىكىلەرگە ھۆكۈمرانلىق قىلىش ھالىتى ياكى شەكلى)
أَهْل الـ ـ: ئەھلى كىتاب (خرىستىئانلار بىلەن يەھۇدىيلارنى ئۆز ئىچىگە ئالغان)
كتابَـة: خەت: قوليازما، ئورىگىنال: ئويما نەقىش: كاتىپلىق: يېزىقچىلىق
كتَـابِيّ: يازما، يېزىقچا ئائىت: يەھۇدىي، خرىستىئان دىنىدىكى ئادەم
كُتاف: مۇرە ئاغرىقى

كَثَّفَ الشَّيْءَ: قويۇقلاشتۇرماق، ئويۇماق، ئۇيۇتماق

كَثُفَ ـُ كَثَافَةً الشَّيْءُ: قويۇق، زىچ بولماق، ئۇيۇماق، ئويۇشماق

كَثْلَكَة: كاتولىك دىنى (خرىستىئانلار دىنىنىڭ بىر تارمىقى)

كُثْنَة: گۈل چەمبىرەك

كَثُولِيْكِيّ: رىم كاتولىك دىنىچە، كاتولىك دىن مۇرىتى

كَثُولِيْكِيَّة: كاتۇلىك دىنى

كَثِيْب ج كُثْبان وكُثُب وَأَكْثِبَة: دۆڭ، دۆۋە، قۇم دۆۋىسى

كَثِيْث: قويۇق بولغان، زىچ بولغان

كَثِير: كۆپ، مول، تولا، جىق، نۇرغۇن

ـ اً: كۆپىنچە، ئىنتايىن، نۇرغۇن بولغان، تولىمۇ

ـ اً ما: ھەر دائىم، ھەر قېتىم، كۆپ قېتىم، كۆپىنچە ۋاقىتتا

كَثِيْف: قويۇق، زىچ، بولۇق

كَحَّ ـُ كَحًّا: يۆتەلمەك

كحَّال: كۆز دوختۇرى، كۆز بۆلۈم دوختۇرى

كَحَتَ ـَ كَحْتًا هُ: خىزمەتتىن ئېلىپ تاشلىماق، ئىشتىن بوشاتماق

كَحْت: قىرماق، ئاقلىماق، سۈركىمەك

كُحَّة: يۆتەل، يۆتەلمەك

كَحْكَحَة: ئۈزۈلدۈرمەستىن يۆتەلمەك، توختىماستىن يۆتەلمەك: سويماق، ئۇچلىماق

كَحَّلَ الْعَيْنَ: كۆزگە سۈرمە سۈركىمەك

ـ هُ: ئۇنىڭ كۆزىگە سۈرمە سۈركەپ قويماق

كَحَّلَ ـُ كَحْلاً الْعَيْنَ: كۆزىگە سۈرمە سۇۋاش، سۈرمە سۇۋىماق

ـ هُ: سۈرمىنى ئۇنىڭ كۆزىگە سۇۋاپ قويماق

كَحَل: قارا كىرپىك، سۈرمە سۈركەلگەن كىرپىك

كَحَلَ ـَ كَحَلاَتِ الْعَيْنُ: كۆز كىرپىكى قارا بولماق

ـ: كۆز كىرپىكى قارا بولۇپ ئۆسمەك

كَحِل: سۈرمە سۈرۈلگەن كۆز كىرپىكى، سۈرمە سۇۋىغان كىرپىك

كُحْل: سۈرمە: سىنىك سولفات (خىمىيىلىك ئېلىمېنت)

ـ لِتَسْوِيْدِالْجُفُونِ: سۈرمە تارتىلغان كۆز قاپىقى

كَحْلاَءُ م: كۆز كىرپىكىگە سۈرمە تارتقۇچى، قارا كىرپىك، كۆز كىرپىكى قارا بولغۇچى

كُحْلِيّ: كۆكۈش رەڭلىك، كۆكۈش رەڭلىك بولغان

كُحُول: ئىسپىرت

ـ الْخَشَب: ياغاچ ئىسپىرتى، مېتىل ئىسپىرت؛ كارىبتال، ئالكۇل گۈل

ـــ الأَرْضِ: يەر شارىنىڭ ماسسىسى
كَتْلَكَـةَ: كاتولىك دىنى، رىم كاتولىك دىنى
كَتَمَ الشَّـيْءَ: يوشۇرماق، يۆگمەك، مۆكمەك
كَتَمَ ـُ كَتْمًا و كِتْمانًا الشَّيْءَ أو كَتَمَـهُ الشَّيْءَ: يوشۇرماق، يۆگمەك
ـــ نَفْسَهُ: ئۆزىنى دالدىغا ئالماق، يوشۇرماق، كۆرسەتمەسلىك
ـــ النَّارَ: ئوتنى ئۆچۈرمەك
ـــ كُتُومًا و كِتامًا الْإِنـاءُ: ھىم ئەتمەك، پۇختا ئەتمەك
كَتْم: يوشۇرۇش، مەخپىي تۇتۇش
كِتْمان: يوشۇرماق، مۆكۈپ قويماق
كَتَّنَ الشَّيْءَ: قىرىشماق، تىركەشمەك
كَتَـنَ: قۇرۇم: ئىس: دۇت: ئىسلىق كۆمۈر
كَتَنَ ـَ كَتْنًا الْوَسْـخُ عَلَـى الشَّـيْءِ: كىرلەشمەك، كىر بولماق
كُتُوم ج كُتُم: سىر ساقلىغۇچى، يوشۇرغۇچى
كُتَيِّب: كىتابچە، رىسالە
كَتِيبَة ج كَتائِـبُ: ھۆججەت، ئىسپات: قەغەز: مەكتەپ پۈتتۈرۈش گۇۋاھنامىسى، دىپلوم: چوڭ ئەترەت
كَتِيم: ھىم ئېتىلگەن، پۇختا ئېتىلگەن
كَتِيْنَة ج كَتائِنُ: زەنجىر
كَثَّ ـَ كَثْثًا وكَثٌّ ـِ كَثاثَةً وكُثُوثَـةً الشَّيْءُ: قىلىن بولماق، تۇم بولماق، زىچ، قويۇق بولماق
ـــ الشَّعْرُ: چاچ قويۇق بولماق، چاچ قىلىن بولماق
ـــ تِ اللِّحْيَةُ: ساقال قويۇق بولماق، قىلىن ساقاللىق بولماق
كَثّ: قويۇق، زىچ، قىلىن (چاچ)
كَثافَة: قويۇق، بولۇق: زىچلىق دەرىجىسى: قويۇقلۇق دەرىجىسى: زىچ
كَثَبَ ـُ كَثْبًا التُّرابَ: توپىنى دۆۋىلىمەك، توپىنى دۆۋىلەپ قويماق
كَثَبٌ: يېقىن، ئەتراپ
عَنْ أو مِـنْ ـــ: يېقىن، يېقىن ئەتراپىدا، يېقىندا
كُثْبَة ج كُثَب: كىچىك دۆۋە، دۆڭ
كَثَث: قويۇق، زىچ: زىچلىق (دەرىجىسى): سىلىشتۇرما (ئىغىرلىقى)
كَثَّرَ الشَّيْءَ: كۆپەيتمەك، ئاشۇرماق، زىيادە قىلماق
ـــ مِنَ الْفِعْلِ: دائىم قىلماق، دائىم ئىشلىمەك
كَثَرَ ـُ كَثْـرًا: سان مىقدارى يۇقىرى بولماق، مەلۇم كىشىدىن ئېشىپ كەتمەك
كَثُر ـُ كَثْرَةً وكَثارَةً وكُثْـرًا الشَّـيْءُ: كۆپەيتمەك، كۆپ، ئارتۇق بولماق
كُثْـر: كۆپلۈك، جىقلىق، موللۇق، نۇرغۇنلىغان
كَثْرَة: كۆپ، مول، تولا، جىق، نۇرغۇن بولماق

كَـــدُود: مۇشـەققەتكە چىدىغان، جاپاغا چىدىغان، جاپالىق ئەمگەك قىلغان

كَدًى: بېلىنماق، يالۇزرماق، ئۇتۇنمەك

كَدِى ـِ كَدْيا: بىخىل بولماق، پىخسىق بولماق

كُدْيَـــة ج كُـــدًى: بېلىنىش، يالۇزرۇش، ئۇتۇنۇش؛ تـۇق (يانـار تـاغلاردىن ئېتىلىپ چىققان كـۇل ۋە قـۇملاردىن ھاسـىل بولغـان تاغ جىنسى)

كَذَا: شۇنداق، شۇنداق بولماق، مۇشۇنداق

ـــ وَ ـــ : شۇنداق ۋە مۇشۇنداق بولماق

كَذَّاب: كاززاپ، يالغانچى، ساختىپەز

كَـــذَلِكَ: شـۇنىڭغا ئوخشـاش، شـۇنداق، (قوشۇمچە)مۇ، بىردەك، بىر خىل

كَـــذَّبَ هُ: يالغـان ئېيتقـۇزماق، يالغانغـا چىقارمـاق؛ تۆھمـەت توقىمـاق، تۆھمـەت چاپلىماق

ـــ اَلْقَوْلَ: رەددىيە بەرمەك، رەت قىلماق

ـــ نَفْسَـــهُ: يالغـان سۆزلىگـەنلىكىنى ئۆزى ئېتىراپ قىلماق

ما ـــ أَنْ فَعَلَ كَذا: دەرھـال قىلمـاق، شـۇ ھامان قىلماق

كَذَبَ ـِ كَذِبًا وكَذْبًا و كَذْبَةً وكَـــذَّابًا وَكِذَّابا: يالغان ئېيتمـاق، يالغان سۆزلىمەك

ـــ هُ اَلْحَـــدِيْثَ: تۆھمـەت چاپلىماق، ئويدۇرماق، ئويدۇرۇپ چىقارماق

ـــ ت اَلْعَيْنُ: كۆزۈش سېزىمى خاتا بولماق

ـــ اَلْحُلْـــمُ أو الرَّجـــاءُ: ساختا بولماق، فانتازىيىلىـك بولمـاق، خىيـالىي بولمـاق، ھەقىقى بولماسلىق

ـــ ثُهُ عَيْنُهُ: ئۇنىڭغا خاتا كۆرسەتمەك

كَذِب، كَذْب: يالغـان گەپ،يالغان سـۆز: يالغانچىلىق

كِذْبَة: يالغان سـۆز، يالغـان- ياۋىـداق گەپ: ئويدۇرما

كَذُوب ج كُذُب: يالغانچى، ئالدامچى، كاززاپ

كَرَّ ـُ كَرًّا وكُرُورًا و تَكْـــرارًا عَلـــىَ اَلْعَدُوِّ: دۈشمەنكە ھۇجۇم قىلماق

ـــ كَرِيْرًا اَلْمَرِيْضُ: جان ئۈزۈپ نەپەس توختىماق

ـــ كُرُورًا: قايتۇرماق، قايتۇرۇپ بەرمەك

ـــ ـُ كَرًّا صَدْرُهُ: جان ئۈزۈش ۋاقتىدا كۆكرەكتىن غىڑىلداپ ئاۋاز چىقماق

كَرّ: ھۇجۇم قىلماق

كَرا ـُ كَرْوًا الأَرْضَ: قازماق، كولىماق

ـــــ الشَّـــيْءَ: شار شەكىللىك قىلماق، يۇمىلاقلىماق، كۆملاچ قىلماق

كِرَاء: ئىش ھەققى، كىرا

ـــ اَلْبَيْت: ئۆي ئىجارە ھەققى

كُرَاث: كۆدە (جۇسەي)

كَرَّاز ج كَرارِيزُ: بوينىغا قوڭغۇراق ئېسىلىپ قويۇلغان قوچقار

كُحُولِـــيّ: ئسپىرتلىق، ئسپىرتلىق بولغان

كَحِيل: كۆز كىرپىكىگە سۈرمە سۈرگۈچى، كۆزىگە سۈرمە تارتقۇچى

ـــ فَـرَس: ياخشى ئات، چاپقۇر ئات، ئارغىماق، تۆلپار

كَحِيلَة ج كَحْلَىَ و كَحائِلُ: كۆزگە سۈرمە تارتقان، كۆزگە سۈرمە تارتقۇچى

كدَّ ـُ كدًّا: جاپالىق ئەمگەك قىلماق، جاپالىق بەقىشىنى تەلەپ قىلماق، قەتئىي تەلەپ قىلىپ تۆرمۇالماق

ـــ هُ: ھارغۇزمۇەتمەك، چارچىتمۇەتمەك

كَدّ: تىرىشماق، جاپالىق ئىشلىمەك، ئەمگەك قىلماق؛ ئەمگەك

كَدَارَة: پاسكىنا بولماق، خۇنۇك، غۇۋا بولماق

كُدَّاس ج كُـوَادِيسُ: ئاشلىق دۆۋىسى، توپلانغان ئاشلىق

كدح ـَ كَدَحًافِي الْعَمَلِ: بارلىق كۈچىنى چىقىرىپ ئىشلىمەك، تىرىشماق، جاپالىق ئەمگەك قىلماق

كَـــدَرَه: بوشاتماق، ئىشتىن بوشاتماق، خىزمەتتىن بوشاتماق

كَـدَّرالـشَّـيءَ: بۇلغىماق، پاسكىنا قىلماق

ـــ هُ: قىينىماق، جاپاغا سالماق، ئازارە قىلماق؛ مالال قىلماق؛ ئوغسىنى قاينىتماق، ئاچچىقىنى كەلتۈرمەك

كَدَرَ ـُ وكَدُرَ ـُ وكَدِرَ ـَ كَـدَرًا و كَدَارَة و كُدُورًا وكُدُورَةً و كُدْرَةً: خىرە بولماق، تۇتۇق بولماق، دۇغ بولماق، ئېنىق بولماسلىق، دۇغلاشماق

ـــ عَلَيْـــهِ: ئاچچىقلانماق، خاپا بولماق، غەزەپلەنمەك

ـ الْعَيْشُ: تۇرمۇشى كۆكۈللۈك بولماسلىق، تۇرمۇشى ناچار بولماق

كَدَر: دۇغ؛ غەم ـ قايغۇ؛ خاپىلىق

كَدِر: دۇغ، تۇتۇق، خۇنۇك، دۇغلاشقان

كُدْرَة: دۇغا، دۇغ

ـ اللَّوْن: توپا رەڭ، تۇتۇق رەڭ

كَدَّسَ الْحَصِـيْدَ: يىغماق، دۆۋىلىمەك، دۆۋىلەپ قويماق، دۆۋىلىۋەتمەك

كَدَسَ ـِ كَدْسًاالْحَصِيْدَ أوْ غَيْـرَهُ: ← كَدَّسَ

كُـدْسَ ج أَكْـدَاس: توپىلانغان ئاشلىق، دۆۋىلەنگەن ئاشلىق

كَدَشَ ـِ كَدْشًـا ه: تاتلىماق، سويماق، يۇنماق، قىرماق، ئاقلىماق، شىلماق

ـ العِيالَه: ئائىلە ئۇچۇن جاھاندارچىلىق قىلماق، تىرىكچىلىك قىلماق

كَدَمَ ـُ كَدْمًا هُ الْحِمـارُ أو نَحْـوَ هُ: چىشلىمەك، غاجىلماق

كَدْمَة ج كَدَمات: ئىچكى سۈنۈق، ئىچكى زەخمە

كَرْبُونِيْك: كاربونلۇق

كَرَّة: ھۇجۇم قىلىش، بۆسۈپ كىرىش

كُرَة ج كُرًى وكُرِيْنُ وأُكَر: توپ؛ يۇمىلاق جىسىم، شارسىمان جىسىم

ـــ اللَّعِب: پومزەك، بالىلار توپى

ـــ السَّلَّة: ۋاسكىتبول

ـــ الطَّاوِلَة: تىكتاك توپ

ـــ بِلْيَرْدُو: بىلىيارت

الـ ـــ الطَّائِرة: ۋالىبول

ـــ الْأَرْضِ: يەر شارى

الـ ـــ الأَرْضِية: گلوبۇس (يەر شارى مودىلى)

كَرْتَنَ عَلَيْه: كارانتىن قىلماق، ئايرىماق، ئاجراتماق، ئايرىپ قويماق

كَرْتُون: كاربون قەغەز، يېشىك قەغىزى

كَرْتُونِيّ: قېلىن قەغەز، كاربونلۇق قەغەز

كَرَثَ ـُـ كَرْثًا هُ الْغَمُّ: ئىچكى غەم، كۆڭلى يېرىم بولماق، غەم قىلماق

كَرَّجَ الْخُبْزُ: پاختىلىشىپ قالماق، كۆكىرىپ قالماق

كَرِجَ ـَـ كَرَجًاالْخُبْزُ: پاختىلىشىپ قالماق، (نان) كۆكىرىپ قالماق

كَرْجِيّ: گىرۇزىيىنىڭ، گىرۇزىيىلىك ئادەم

كَرْخَانَة: ئىش مەيدانى، ئىش ئورنى، ئىشخانا؛ كارخانا (لىۋاننىڭ يىپەك كارخانىسى مۇشۇنداق ئاتىلىدۇ)

كُرْد: كورد، كورد مىللىتى

كَرْدَسَ: دەلدەگشىپ ماڭماق؛ دۆۋىلىمەك، يىغماق، توپلىماق

ـــ الْخَيْلَ: قاتار تىزىلىپ ئاتلىق باتالىيۇن شەكىللەندۈرمەك، قاتار تىزىلىپ باتالىيۇن بولماق

كَرْدَم ج كَرَادِمُ: پاكار ئادەم، پاكىنەك

كُرْدُسَة ج كَرَادِيْس و كَرَادِسُ: ئەسكەرلەر گازارمىسى، ئاتلىق قوشۇن لاگىرى

كَرْدوم ج كَرَادِيْمُ: پاكار ئادەم، پاكىنەك ئادەم

كُرْدُون: بىزەك كەمەر، بىزەك بەلباغ، پۇتا

كُرْدِيّ: كوردىستانلىق ئادەم، كورد مىللىتى، كوردىستاننىڭ، كورد دۆلىتىنىڭ

كُرْدِينَال ج كَرَادِنَة وكَرَادِلَة: قىزىل كىيىملىك دىن ئاساسچىسى، ۋاتىكانلىق ۋەزىپىسىگە ئولتۇرغان شەخىس، كاتولىك دىنىدىكى ئەڭ ئالىي رەھبەرلىك ئورۇن

كَرَّرَالشَّيْءَ: تەكرارلىماق، قايتىلىماق

ـــ النَّفْطَ أَوْ نَحْوَهُ: چەكلىمەك، ئايرىپ ئالماق، پىششىقلاپ ئالماق، پىششىقلاپ ئىشلىمەك

كَرَزَ ـِـ كَرْزًا: دىن تارقاتماق، دىن تەشۋىق قىلماق

ـــ كُرُوزًا: بېكىنمەك، يوشۇرۇنماق، مۆكۈنمەك

كَرَز: گىلاس، گىلاس دەرىخى

كُراز ج كِرْزَان: ئېغىزى تار بوتۇلكا

كرازَة: دىن تارقاتماق، دىن تەشۋىق قىلماق

كُرّاسٌ ج كَراريْس: مەشق دەپتەر؛ دەپتەر، كىتابنىڭ بىر قىسمى

كراسة ج كراريس: نۇسخا؛ كىتابنىڭ بىر قىسمى؛ مەشق دەپتەر

كُـرَاع ج أَكْـرُع و أَكْـارِعُ: قوي، كالىلارنىڭ پاچىقى، پاقالچاق؛ ئۆچى، بېشى

كَرافَتَة: كونا پاسۇندىكى گالىستۇك؛ بويۇن زىننەت بۇيۇمى

كَرّاكة: لاي قېزىش ماشىنىسى

كراكيّ: موكا بېلىق

ــ ج: سۇر تۇرنا

كَرَام: ئۆزۈملۈك باغ باغۋەنى

كَرَامَة: ھۆرمەت، ئىززەت، شەرەپ، ئۇلۇغ، مەردلىك

كَرَاهَـة: يامان كۆرمەك، ئۆچ كۆرمەك، يىرگەنمەك

كَرَاهِيَـة: نەپرەتلەنمەك؛ يىرگىنىچ، ئۆچ كۆرۈش

كَرَبَ ـُ كَرْبًا: تاس- تاسلا قالماق، ئازلا قالماق (يېقىنلاشتۇرۇش پېئىلى) مەسىلەن:

ــ يَفْعَل كَذا

كَرِبَ ـُ كَرَبًا: قايغۇرماق، قىينىچىلىقتا قالماق، كۆلپەتچىلىكتە قالماق، تەڭلىكتە قالماق

ــ الأَرْضَ: يەر ئاغدۇرماق، يەر ھەيدىمەك

ــ الدَّابَّةَ: ھەددىدىن ئارتۇق يۈك ئارتماق

كَرْب ج كُرُوب: غام- قايغۇ، خاپىلىق، كۆلپەتلىك، كۆڭلى يېرىملىق؛ كارب بېلىقى، سازان بېلىق

كَرّبَاج ج كَرابِيْجُ: قامچا

كَرْباس ج كرابِيْس: پاختا رەخت

كَربال ج كَرابِيلُ: پاختا ئاتقۇچ

كُرْبَة ج كُرَب: غەم ــ قايغۇ، خاپىلىق

كَرْبُولِي: كاربون، كاربونلۇق

حامض ــ : فېنول، كاربون كىسلاتاسى (خىمىيىلىك ئېلېمېنت)

كَرْبُولِيْك: كاربونلۇق

كَرْبُـــون: كاربون، ئېلېكترو ئۆگۈل (خىمىيىلىك ئېلېمېنت)

وَرَق ــ: كاربونلۇق قەغەز، قارا قەغەز

أَوَّل أُكْسِيْد الْ ــ : كاربون چالا ئوكسىدى

ثَـانِي أُكْسِـيْد الْ ــ : كاربون (IV) ئوكسىدى، كاربون تۆت ئوكسىدى

غاز حـامِض لِلْـــ ــ : كاربون (II) ئوكسىدى، كاربون ئىككى ئوكسىدى

كَرْبُونَات، كَرْبُوناة: كاربوناتلار، كاربونات كىسلاتا تۇزلىرى

ــ الصُّودا: ناترىي گىدرو كاربونات، ناترىي بىكاربونات

كَرْبُونِيّ: كاربونلۇق، كاربوننى ئۆز ئىچىگە ئالغان

كُرْكُم: كۇركۇم، كۇركۇم كۈلى (ئۆسۈملۈك دورا)؛ كۇركۇم يىلتىزى پارچىسى

كَرْكَنْد: قىزىل شىپات (كان بايلىقى)؛ قىسقۇچ پاقا، تاپان بېلىق، راك

كَرْكَهان: بىنەپشە رەڭلىك خرۇستال، سۆسۈن خېرۇستال

كَرْكُوبَة ج كَرَاكِيبُ: كونا ئائىلە سايمانلىرى

كَرْكُوز: قورچاق ئويۇنى

كُرْكِيّ ج كَرَاكِيّ: سۇر تۇرنا

كَرَّمَ هُ: ھۆرمەتلىمەك، ئىززەتلىمەك، قەدىرلىمەك، ئەتىۋارلىماق؛ شەرەپ بەرمەك، نام بەرمەك

ـــ اللهُ وَجْهَهُ: ئاللاھ ئۇنىڭ يۈزىنى شەرمىلىك قىلغاي، ئاللاھ ئۇنى يۈزئابرۇيلىق قىلغاي، ئاللاھ ئۇنىڭ يۈزىنى ھۆرمەتلىك قىلسۇن

كَرَم: سېخىيلىك، مەرھەمەتلىك، مەرھەمەت؛ خەير ـ ئىھسان

ـــ الأَخْلاق: ئەخلاقى ئېسىل، ئېسىل ئەخلاقلىق

كَرُمَ ـُ كَرْمًا و كَرَامَةً وكَرَمَةً الشَّيءُ: ئەتىۋارلىق بولماق، قىممەتلىك بولماق

ـــ : سېخىي بولماق، مەرد بولماق

كَرْم ج كُرُوم: ئۈزۈم؛ مېۋىلىك باغ؛ تال، تەك

بِنْت الـــ : ئۈزۈم ھارىقى

كَرْمَة الْعِنَب: ئۈزۈمزارلىق، ئۈزۈملۈك

كَرْمَشَة ج كَرامِيش: قۇرۇق، پۈرلەش، قاتلاك، قاتلاش

كَرْمَلِيّ: كەرمەلى مەزھىپىنىڭ، كەرمەلى مەزھىپىدىكى ئادەم

كَرْمَى لَكَ: ئابرۇيىڭنى ساقلا، يۈزئابرۇيىڭنى ساقلا

كُرْنُب: كاپۇسكا، كاللەك سەي

ـــ لِفْتِيّ: چەلەك (ئۆسۈملۈك)؛ چەلەڭنىڭ باش قىسمى

كَرَنْتِينَة، كُرُنْتِينَة: كارانتىن، كارانتىن قىلىش (ئۆسۈملۈكلەرنى)

كُرَنِيش ج كَرَانِيش: دەريا قىرغىقىدىكى چوڭ يول؛ لەمپە، لەمپە تاختا

كَرَّهَ هُ الشَّيْءَ أو إِلَيْهِ الشَّيءَ: يىرگەندۈرمەك، نەپرەتلەندۈرمەك، بىزار قىلماق

كَرُهَ ـُ كَراهَةً وكَراهِيَةً أو الشَّيءُ: بىزار بولماق، نەپرەتلەنمەك، يىرگەنمەك

كَرِهَ ـَ كَرْهًا و كراهِيَةً أو الشَّيءُ: بىزار بولماق، نەپرەتلەنمەك، يىرگەنمەك

كَرِهَ ـَ كُرْهًا وكَراهَةً وكَراهِيَةً و مَكْرُهَةً أو الشَّيءُ: ئۆچ كۆرمەك، يامان كۆرمەك، بىزار بولماق

كَرْه: بېقىمسىز، زېرىكىشلىك، يىرگىنىچلىك

كُرْه: يامان كۆرمەك، ئۆچ كۆرمەك، يىرگەنمەك

كَرْز: دىن تارقىتىش، دىن تەشۇنى قىلىش؛ كىچىك خالتا

كَرْزَة: بىر تۈپ گىلاس دەرىخى؛ بىر دانە گىلاس مېۋىسى؛ بىر دانە گىلاس

كَرْزَة ج كَرَزَات: دىن تارقىتىش، دىننى تەشۇنى قىلىش

كَرْزَمَة: چۈشلۈك تاماق

كَرْزَن ـ كَرْزِين: پالتا؛ ئاي پالتا، چوك پالتا

كَرَّسَ الْبِنَاءَ: بىنا قۇرماق، بىنا سالماق

ـ الشَّيْءَ: مۇقەددەسلەشتۈرمەك، ئۇلۇغلاشتۇرماق

ـ الشَّيْءَ لَـهُ: تەقدىم قىلماق، سۇنۇپ بەرمەك

ـ هُ: كومىتېت ئەزالىقىغا قوبۇل قىلماق؛ بەجا كەلتۈرۈپ، قائىدە-مۇراسىمنى قوبۇل قىلماق

كَرْسَعَ: يۇگۈرۈپ كېلىپ يۇگۈرۈپ كەتمەك

كَرْسَنَّة: ئاچچىق ياۋايى كۆك پۇرچاق

كُرْسِيّ ج كَرَاسِيّ و كَرَاس: ئورۇندۇق؛ پروفېسورلۇق ۋەزىپىسى؛ لېكسىيە؛ كافىدرا؛ قازان (چاقلارنىڭ قازىنى)

ـ الْمَلِك: پادىشاھلىق تەخت

ـ الْأُسْقُف: باش روھانىيلىق ئورۇن(خرىستىئاندا)

كَرَّشَ: غەم باسماق

كَرِشَ ـَ كَرْشًا الْجِلْدُ: قورۇق بولماق، قورۇق باسماق، قورۇق چۈشمەك، قورۇنۇپ قالماق

كَرِش ج أَكْرَاش، كُرُوش: كۆشەيدىغان ھايۋانلارنىڭ بىرىنچى ئاشقازىنى

كَرْشَاءُ م: يوغان قورساق ئادەم، سامان قورساق ئادەم

كَرَعَ ـَ كَرِعَ ـَ كَرْعًا و كُرُوعًا فِي الْمَاء أَو الْإِنَاء: سۇ ئىچمەك، سۇ ياكى چىلەكنى كۆرۈپلا ئىچمەك

كَرْفَس: كەرەپشى (چىگىسەي)

كُرْك: خۇرۇم چاپان، جۇۋا

كَرْكَب: ئىككى چاقى گۇمبۇرلەپ ئاۋاز چىقارماق

كَرْكَبَة: قوتراتقۇلۇق قىلىش، قالايمىقانلاشتۇرۇش، پاراكەندىچىلىك سېلىش، گۇمبۇرلەپ چىققان ئاۋاز، گۇلدۇرلەپ چىققان ئاۋاز

كَرْكَبَة: دىستىللىياتۇر، دىستىللەش ئۈسكۇنىسى

كَرْكَدَن: كەركىدان (ھايۋان)

كَرْكَرَ فِي الضَّحْك: قاقاقلاپ كۈلمەك

ـ الْأَمْرَ: تەكرارلىماق، قايتىلىماق

ـ الرَّحَى: ياغىچاق چۈرىمەك

ـ بِالدَّجَاجَة: توختۇنى (تۇ تۇتۇ) دەپ چاقىرماق

كَرْكَر: بېلىقچى قۇش

كَرْكَرَة: قاقاقلاپ كۈلۈش، قاقاھلىماق

ـ ـَ كَزازَةً وكُزُوزَةً الشَّيْءُ: قورىماق، يىغماق؛ قورۇلماق، يىغىلىپ قالماق

كَزَّ ج كُزَّ: قورۇلۇپ قالغان، يىگىلەپ قالغان، قۇرۇپ قالغان

ـ الْيَدَيْنِ: ئىككى قولىنى قورىۋالغۇچى، بېخىللىق قىلغۇچى؛ بېخىل، پىخسىق

كُزَّ: قاتماق، كېسەل بولۇپ قالماق، تېتانۇس بولۇپ قالماق

كَزَّاز: قاتما كېسەل، تېتانۇس

كُزاز: سوغۇق ئازابىدىن كېسەل بولۇپ قالماق ياكى تىترىمەك؛ قاتما كېسەل، تېتانۇس

كَزَزَة: قاتماق، قاتتىق بولماق

ـ الْيَد: پىخسىق؛ بېخىل، چىدىماق

كُزبَرَة: يۇمغاقسۇت، ئاش كۆكى

ـ خَضْرَاءُ: ئىنچىكە يوپۇرماقلىق (كەرە پىشى)چىڭسەي

كَزَر: بېخىل، پىخسىق؛ قاتقان، قاتتىق

كَسَا ـُ كَسْوًا هُ ثَوبًا: ئۇنىڭغا كىيىم ئالماشتۇرۇپ قويماق، ئۇنىڭغا بىر قۇر كىيىم بەرمەك

كِساء ج أَكْسِيَة: كىيىم ـ كېچەك، كىيىم

كَسَّاب: كۆپ پايدىغا ئېرىشكۈچى، كۆپ نەپ ئالغۇچى

كُسَاح: پالەچلىك

كُسَاحة: ئەخلەت؛ مېۋە تىرىپى؛ سارقىندى، قالدۇق، ئاشقان ـ تاشقان؛ پۇت ـ قولى پالەچ بولۇپ قالماق

كَسَاد: كاسات، بازار تاپالماسلىق؛ راۋاجلانمىغان، گۈللەنمىگەن

كَسَّار: ئەڭ ئىقتىدارلىق؛ سۇندۇرغۇچى، پارچىلىغۇچى

كُسَار: سەرەڭگە ئۇۋىقى ياكى پارچىسى

كَسَّارة: ياڭاق قىسقۇچ، ياڭاق چاققۇچ

كَسَّبَ هُ مالاً أو عِلْمًا: پايدىغا ئىگە قىلماق، ئېرىشتۈرمەك، مەنپەئەت بەرمەك

كَسَبَ ـِ كَسْبًا الشَّيْءَ: ئېرىشمەك، ئىگە بولماق

ـ مالاً أو عِلْمًا: پايدىغا ئىگە بولماق

ـ فِي الْمُسابَقات: غەلىبە قىلماق، غەلىبىگە ئىگە بولماق، نەتىجە قازانماق

ـ لأَهْلِه: ئائىلىنى بېقىش ئۈچۈن پۇل تاپماق، ئائىلىنى بېقىش ئۈچۈن كەسىپ قىلماق

كَسْب: ئېرىشمەك، ئىگە بولماق، پايدا ئالماق، مەنپەئەت ئالماق، قولغا كەلتۈرمەك

ـ الْعَمَلِ: ئىش هەققى، مائاش

كُسْبَبَة: قۇيماق، پوشكال، چەلپەك

كُسْبَرَة: يۇمغاقسۇت، ئاش كۆكى

كَرَوان ج كِرْوان، كَراوِينُ: كىۋى قۇش (قاناتسىز قۇش)

كَرُوب ج كَرُوبِيُّون وكَرُوبِيَّة: قاناتلىق بالا، قاناتلىق ئوغۇل بالا

كَرْوَة: ئىش ھەققى، مائاش، ئايلىق

كُرُورُ الأَيَّام: ئۇزاق زامان ئۆتۈپ كەتمەك، ئۇزاق زامانلار ئۆتمەك

كُرُوكِي: دەسلەپكى نۇسخا، كوپىيە: دەسلەپكى چىرتيوژ، لايىھە

كَرُوم: خروم (ئىلىمبىنت)

كُرُونَة: گۈل تاجى، گۈلچەمبىرەك

كُرَوِيّ: شارسىمان، شار شەكىللىك، يۇمىلاقسىمان

شِبْه ــ : شارغا ئوخشايدىغان، كۇب جىسىملىق، شار جىسمغا ئوخشايدىغان

نِصْف ــ : يېرىم شار شەكىللىك

كَرَوِيّا، كَراوِيَا: ئارپا بەدىيان

كَرَوِيّاءُ: ئارپابەدىيان

كُرَوِيَّة: شار شەكىللىك، شار ھالەتتىكى جىسىم

كَرِّيّ: مۆگدەك باسماق، مۆگدىمەك، ئۈيقۇ باسماق

كَرَى ــ كَرْيَا النَّهْرَ: قازماق، كولىماق

كَرِيَ ــ كَرًى: مۆگدىمەك، ئۈيقۇ باسماق

كُرِيّ: شار شەكىللىك، يۇمىلاق بولغان

كِرْيَاس: ئۇننىڭ (سۇ بىلەن چايقىلىدىغان تەرەت قاچىسى)

كُرَيَّة: كىچىك شار، كىچىك توپ؛ قارۇ دانچىسى

كُرَيْث: ناھايىتى ئېغىر بالا ۋە ئازاب

كُرَيْز: گىلاس، گىلاس دەرىخى

كَرِيم ج كِرام وكُراماءُ: سېخىي، ھەرەت، كەڭ قول، شەپقەتلىك، مېھمانىدوس؛ ھۆرمەتلىك، ئالىيجاناب، ئېسىل، پەزىلەتلىك

ــ الأَخْلاق: پاكلىق، كەڭ قورساق، گۈزەل ئەخلاق

ــ الأَصْل: تېگى ئېسىل، ئائىلە كىلىپ چىقىشى ئېسىل، ئاقسۆڭەك

ــ الْعَيْن: بىر كۆزلۈك، يەكچەشمە

ــ النَّفْس: ئېسىل، ئالىيجاناب

جَواد ــ : ئېسىل ئات، نەسىللىك ئات

وَجْه ــ: چىرايى گۈزەل بولغان، تەلەتى چىرايلىق بولغان، چىرايى گۈزەل بولغۇچى

ــ مِن كُلِّ شَيْءٍ: ھەممىدىن گۈزەل، ئىنتايىن چىرايلىق، ئەڭ گۈزەل بولغان

كَرِيم: يۇز مېيى، مەلھەم، پاستا

كَرِيمَة ج كَرائِم: ئېسىل ئايال

كَرِيمَة: ماروژنا

كَرِيَّة: ئۆچ كۆرمەك، نەپرەتلەنمەك، يىرگەنمەك: بىزار بولغان، يېقىمسىز، يىرگىنىشلىك

كَرِيهَة ج كَرائِهُ: ئاپەت، ھادىسە؛ ئۇزۇش، جەڭ

كَزَّ ــ كَزًّا الشَّيْءَ: قىسماق، تارايتماق، يىغماق

كَسِرَة ج كَسْرَات: بىر قېتىم سۇندۇرۇش؛ قىسقا سوزۇق تاۋۇش بەلگىسى كەسىر (ـِ)؛ مەغلۇب بولۇش

كِسْرَة ج كِسَر، كِسْرَات: پارچە، سۇنۇق، قىرىندا

كَسَرُولَة، كَسَرُونَة: كاھىش دۈملەش قازىنى؛ كاھىش پىشۇرۇش قازىنى

كَسرَى ج أَكاسِرَةُ و أَكاسِرُ و كَساسِرَةُ و كُسُور: كىسرا (قەدىمىي ئىران پادىشاھلىرىنىڭ نامى)

كَسَفَ ـِ كَسْفًا الشَّيْءَ: يۆگىمەك، قاپلىماق، ئورىماق

ـ بَصَرَهُ: كۆز تۆۋەن بولماق، كۆز تۆۋەنگە ھەم ئېگىزگە قارىماق

ـ ت الشَّمْسُ النُّجُومَ: قۇياش نۇرى يۇلتۇزلارنىڭ نۇرىنى يۆگىۋالماق

ـ هُ الْحُزْنُ أَوْ غَيْرَهُ: قايغۇرماق، ئىچى پۇشماق، كۆڭلى يېرىم بولماق

كَسَفَ ـِ كُسُوفًا ت الشَّمْسُ: كۈن تۇتۇلماق، قۇياش تۇتۇلماق

ـ وَجْهُهُ: غەم باسماق، غەمكىن بولماق، مەيۈسلەنمەك

ـ ت حَالُهُ: ئەھۋالى ياخشى بولماسلىق

ـ أَمَلُهُ: ئۈمىدسىزلەنمەك، ئۈمىدىنى ئۈزمەك

ـ بالُهُ: ئىچى پۇشماق، پەرىشان بولماق

كِسْفَة ج كِسَف و أَكْساف وكُسُوف: پارچە، پارچە ـ پۇرات

كَسْكَسَ الشَّيْءَ: پارچىلاشىماق، ئۇششاقلىماق

كَسْكُسْ: نېرى تۇرغىن، قاچقىن، ئۆرۈلۈپلا قايتىپ كەت

كُسْكَسْ: بۇغداي دېنى ئومىچى، بۇغداي ئومىچى

كَسْكَسَة: پارچىلاش، ئوشتۇش، سۇندۇرۇش، چېكىنىش، داجىماق

كَسَل: ھۇرۇنلۇق، يالقاۋلىق، ئەزمىلىك

كَسِلَ ـَ كَسَلًا: ھۇرۇن بولماق، ھورۇنلۇق قىلماق

كَسِل: ھۇرۇن ئادەم، ئىش ياقماسلىق، يالقاۋ

كَسْلَان ج كُسَالَى وكَسْلَى: ھۇرۇن؛ ئىش ياقماسلىق

كَسْلَى م: ھۇرۇن ئايال، يالقاۋ قىز

كَسَّمَ: زىننەتلىمەك، بېزىمەك، پەرداز قىلماق

كَسَمَ ـِ كَسْمًا عَلى عِيالِهِ: ئۆز ئائىلىسى ئۈچۈن جاپالىق ئىشلىمەك

كُسْوَة ج كُسًى وكَساوٍ: كىيىم، كىيىم ـ كېچەك

كُسُوف: كۈن تۇتۇلۇش

ـ جُزْئِيّ: (كۈن) يېرىم تۇتۇلۇش

ـ كُلِّي أو تَامّ: تولۇق تۇتۇلۇش

ـ حَلَقِي: (كۈن) ھالقىسىمان تۇتۇلۇش

كَسْبِيّ: كەسپىن پەيدا بولغان، كەسپىن شەكىللەنگەن

كُسْتَاك، كُسْتك ج كَسْاتِك: سائەت زەنجىرى

كَسْتَانِيّ: كاشتانىنىڭ، كاشتان دەرىخىنىڭ: زىبغىر رەڭلىك، بېغىر رەڭلىك

كَسْتَنَة: كاشتان، توشقان ياڭىقى

كَسَّحَ: پۈت ـ قوللىرىنى پالەچ قىلىپ قويماق

كَسَحَ ـَ كَسْحًا الْبَيْتَ: تازىلىماق، سۈپۈرمەك: يۇيۇپ پاكىزلىماق

ـ تِ الرِّيحُ الْأَرْضَ: شامال تۆپراقنى ئۇچۇرماق، شامال توپا سورىماق

كَسَح: ئاقساپ مېڭىش، پۈت ـ قوللىرى پالەچ بولۇپ قېلىش

كَسِحَ ـَ كَسَحًا وُ كُساحًا و كُسَاحَةً: توكۇر بولۇپ قالماق، پالەچ بولۇپ قالماق: ئاقسىماق

كَسَّدَ ـُ كَسادًا الشَّيْءُ: كاسات بولماق، بازار تاپالماسلىق، راۋاجلانماسلىق، ئاۋات بولماسلىق

ـ تِ السُّوقُ: بازار قىزماسلىق، بازار چۆلدەرمەپ قالماق، بازىرى يوق بولماق

كَسَّرَ الشَّيْءَ: سۇندۇرماق، ئۇشتىماق

ـ الكَلِمَةَ: سۆزلەرنى پارچە كۆپلۈك سانغا ئايلاندۇرماق

ـ النُّقُودَ: پۇل پارچىلىماق

كَسَرَ ـُ كَسْرًا الشَّيْءَ: سۇندۇرماق، پارچىلىماق، ئۇشاتماق

ـ الْعَطْشَ: ئۇسسۇزلۇقنى پەسەيتمەك

ـ الْجَيْشَ: يەڭمەك، مەغلۇب قىلماق، غەلىبە قىلماق

ـ الثَّوْرَ: نۆر سۇنماق، نۆرنى سۇندۇرماق

ـ الْوَصِيَّةَ: ۋەسىيەتكە خىلاپلىق قىلماق

ـ الشَّعْرَ: شېتىرنىڭ قاپىيىسىنى بۇزماق

ـ الحَرْفَ: ھەرىكە كەسرى (ِ) قويماق

كَسْر: سۇندۇرۇش، ئۇشتۇش: زىيان يەتكۈزۈش، بۇزۇش، خىلاپلىق قىلىش

ـ : ھەرپ ئاستىدىكى قىسقا سوزۇق ئاۋۇش بەلگىسى (ِ) نىڭ نامى

ـ ج كُسُور و كُسُورات: پارچە سان، كەسر سان، كىچىك سان

ـ اعْتِيادِيّ: ئاددىي كەسر سان

ـ حَقِيقِيّ: توغرا كەسر

ـ مُرَكَّب: ئونلۇق كەسر

تَبْسِيط الـ ـ : سۈرەت (ئاددىي كەسر سانىنىڭ)

مَقام الـ ـ : مەخرەج (ئاددىي كەسر سانىنىڭ)

كِسْر ج أَكْسَار، كُسُور: گەۋدە قىسمى: بەدەن قىسمى: گۆشلۈك ئۇستىخان، گۆشلۈك سۆڭەك

كَشَعَ ـُ كَشْعًا الْقَوْمُ: ئايرىماق، ئايرىلىپ كەتمەك؛ بولغا چىقماق، ئاتلانماق

كَشَفَ الشَّيْءَ: ئاچماق، ئاشكارا قىلماق

كَشَفَ ـِ كَشْفًا و كاشِفَةَ الشَّيءَ أو عَنهُ: پاش قىلماق، ئاشكارلىماق، ئاشكارلاپ قويماق

ـ اَللّٰهُ حُزْنَهُ: غەم ـ قايغۇنى يوق قىلماق، غەم ـ قايغۇنى كەتتۈرۈۋەتمەك

كَشْف: ئاچماق، ئاشكارلىماق، پاش قىلماق؛ ئىلھام بىلەن بىلمەك؛ ئىجاد قىلماق، كەشپ قىلماق

ـ عِنْدَ رِجال الْجَمارِك: تىزىمغا ئالدۇرماق، تىزىملاتماق، رويخەتكە ئالدۇرماق

ـ الْحِسَاب: ئىسپوت قىلماق، تالون ئالماق

ـ الْماهِيَّات: ئىلىش ھەققى ھېساباتى، ماتاش ھېساباتى

ـ طِبِّيّ: تەكشۈرمەك، كېسەل كۆرمەك

كَشْفِيّ: تەتقىقاتقا مەنسۇپ، ئىزدىنىشكە مۇناسىۋەتلىك

بَعْثَة ـ ة: قىدىرىپ تەكشۈرۈش ئەترىتى، تەكشۈرۈش ئۆمىكى

كَشْفِيَّة: بالا ئەسكەرلەر گورۇپپىسى، بالا ئەسكەر

كُشْك ج أَكْشَاك، كُشُكات: بوتكا؛ كىچىك ئۆي؛ كەپە

كَشْك: سوت بىلەن بۇغدايدىن پاسالغان ئەرەبلەرنىڭ بىر خىل تامىقى

كَشْكَش: بۇگۈرۈپ ماڭماق، بۇگۈرۈپ قاچماق؛ يىلان كۆزىلداپ ماڭماق

كَشْكُوْل ج كَشَاكِيْل: تىلەمچىلىك خالتىسى، قەلەندەرنىڭ خۇرجۇنى

كَشَمَ ـُ كَشْمًا الأَنْفَ: بۇرۇننى كەسمەك، بۇرۇننى كېسىپ تاشلىماق

كِشْمِش: كىشمىش ئۈزۈم، ئۈزۈمسىز قۇرۇق ئۈزۈم

كَشْمِيْر: كەشمىر؛ ئېسىل يۇڭ؛ يىپەك

كُشُوف ج: رويخەت، تىزىملىك؛ تىزىمغا ئالدۇرماق، رويخەتكە ئالدۇرماق؛ ئىسپوت قىلماق، بىر تۈتاش ھېسابلىماق

ـ اَلْتِخَابِيَّة: سايلام تىزىملىكى

كَشِيْف: يالىڭاچ بولغان، ئېچىلىپ قالغان، ئۇستى ئۈچۈق بولغان؛ ئوچۇقچىلىق، كەڭرىچىلىك

كَظَّ ـُ كَظًّا هُ الطَّعَامُ: قورساق كۆپۈپ قالماق، قورساق چىڭقالماق

ـ كَظَاظًا و كَظَاظَةً هُ الأَمْرُ: ئېچىنىشلىق بولماق، ئەلەملىك بولماق، ئېچىندۇرماق، ئەلەم قىلماق

ـ بِكَذَا: تولدۇرماق، تولدۇرىۋەتمەك

كِظَّة: قورساق كۆپمەك، قورساق چىڭقالماق

ـ ج: پارچه، قىرىندى

كَسُول: هۇرۇن، يالقاۋ

كَسِيَ ـَ وكُسِيَ كَسَـاالثَّوْبَ: كىيىم كىيمەك

كَسِيْب: قولغا كەلتۈرگەن، ئېرىشكەن

كَسِـيح: پالەچ بولۇپ قالغان؛ رەخت كېسىلگە گىرىپتار بولغان؛ دوك: ئاقساق: پۇت- قول سۆڭەكلىرى يۇمشاپ كېتىش كېسىلگە گىرىپتار بولغان

كَسِـيْد: كاسات بولغان، بازار تاپالمىغان

كَسِيْر ج كِسْرَى، كَسَارَى: پارچىلانغان، سۇندۇرۇلغان، ئۇششاق قىلىۋەتكەن، ئوشتۇلغان

ـ **الْخَاطِر:** ئىچى پۇشقان، كۆڭلى يېرىم بولغان

ـ **الْقَلْب:** قەلبى جاراھەتلەنگەن

كَشَّ ـِ كَشًّا ه أو غَيْـرَهَ: بىر تەرەپتىن بىر تەرەپتىن تېز بولماق ۋارقىراپ بىر تەرەپتىن تېز بولماق

ـ **كَشْيْشَات الْحَيَّـةُ:** يىلان كۆزىلداپ ماڭماق

كُشَـاحَة: دۇشمەنلىك، ئۆچمەنلىك، يىرگىنىچلىك

كَشَّاش: قوغلىغۇچى، قوغلاپ يەتكۈچى، قوغلاپ چىقارغۇچى؛ ھەيدىۋەتكۈچى

ـ **الْحَمَام:** كەپتەرۋاز، كەپتەرچى

كَشَّـاف: پاش قىلغۇچى، بايقىغۇچى، رازۇنتكا قىلغۇچى؛ بالا ئەسكەر

اَلنُّوْرُ الـ ـ : پرژىكتور (قول چىراغ)

كَشَّافَة: رازۇبتكا قىسىم، رازۇبتكا ئەترەت

اَلْفِتْيَان الـ ـ : بالا ئەسكەر

كَشَّـة: كوچىلاردا تۇۋلاپ سېتىنقچىلىق قىلغۇچى، سەييارە تىجارەتچى

كُشَّة: ماڭلاي چاچ، سىكىلەك

كُشْـتُبَان ج كَشَـاتِبِيْنَ: تىككۈچىنىمك ئويمىقى، ئويماق

كَشَحَ ـَ كَشْـحًاالْقَوْمَ: تارقىتۈەتمەك، قوغلىۋەتمەك، ھەيدىۋەتمەك: تارمار قىلماق، يەر بىلەن يەكسان قىلماق، بىتچەت قىلماق

كَشْح ج كُشُوح: (ئادەمنىك) بېقىنى

كَشَرَ ـِ كَشْرًا عَـنْ أَسْـنَانِه: چىشى كۆرۈنۈپ قالماق (كۈلگەندە)

ـ **الْحَيْوَان عَنْ نَابِـه:** يىرتقۇچ ھايۋان ۋەھشىيلەرچە خىرىس قىلماق

ـ **لُهَ:** قورقۇتماق، چۆچۈتمەك، دوق قىلماق

ـ **فى وَجْهِه:** ھومايماق، ئالايماق

كَشْرَة: كۈلگەندە چىشى كۆرۈنۈپ قېلىش

كَشَطَ ـِ كَشْطًا الشَّيْءَ: تاشلاپ قويماق، تاشلىۋەتمەك، قىرىپ تاشلىماق، سۇرتۈپ چىقىرىۋەتمەك

ـ **الْجَمَلَ:** تۆگە سويماق، تۆگە تېرىسىنى سويماق

ـــ عَنِ الْأَمْرِ: تاشلىۋەتمەك، ۋاز كەچمەك: توختىتىپ قويماق

ـــ بَصَرُهُ: ئىككىلا كۆزدىن ئايرىلماق، كۆرۈش قۇۋۋىتىدىن ئايرىلماق

ـــ الْإِنَاءَ: قاچىلاپ تولدۇرماق

كَفَّ: توختىتىش، ۋاز كېچىش، توختىتىپ قويۇش

ـــ ج أَكُفّ وَ كُفُوف و كُفّ: ئالقان (قولنىڭ)

كُفَّ بَصَرُهُ: ئەما بولۇپ قالماق، قارىغۇ بولۇپ قالماق

ـــ: توختا! تۇرۇپ تۇر!

كَفَأَ ـَ كَفْأً الْإِنَاءَ: ئۆرۈلۈپ كەتمەك، يىقىلىپ چۈشمەك: ئۆرىۋەتمەك

كُفْء ج أَكْفَاء و كِفَاء: رەقىب، قارشى تەرەپ: تەڭ كەلگۈچى: قابىلىيەتلىك، ئىقتىدارلىق: قولىدىن ئىش كېلىدىغان ئادەم

ـــ لِكَذَا: مەلۇم ئىشنىڭ ھۆددىسىدىن چىقماق

كَفَاء: باراۋەرلىك، تەڭلىك: سالاھىيەت، قابىلىيەت

ـــ الْآلَةِ: (ماشىنىنىڭ) قۇۋۋەت كۈچى

كَفَاءَة: باراۋەرلىك، تەڭلىك: سالاھىيەت: قابىلىيەت: بەزى دۆلەتلەردىكى تولۇقسىز ئوتتۇرا مەكتەپ دىپلومى

كِفَاح: كۈرەش قىلىش، جەڭ قىلىش، قارشى تۇرۇش

كِفَاحِيّ: كۈرەشچانلىق، جەڭگىۋارلىق

كُفَّار: كاپىر، تانغۇچى، ۋاپاغا جاپا قىلغۇچى، ياخشىلىقىنى بىلىمىگۈچى

كَفَّارَة: بەدەل، تۆلەم، كەپارەت،

كَفَاف مِنَ الرِّزْقِ: جان بېقىشقا ئاشلىق يەتمەسلىك

كِفَاف ج أَكِفَّة: چۆرىسى، ئەتراپى، ياقىسى: يانداش، يېقىن: ئالاقىدار: پەۋەزى

كَفَالَة: كېپىل بولۇش، كاپالەت بېرىش: كاپالەت پۇلى: كاپالەت

كِفَايَة: تولۇق بولۇش، يېتەرلىك بولۇش، قانائەتلىنەرلىك بولۇش، كۇپايە قىلىش

بِالْ ـــ : يېتەرلىك، تولۇق

عَدَم ـــ : يېتەرسىز، كەمچىل، تولۇقسىز، تولۇق بولمىغان

كَفَتَ ـِ كَفْتَاهُ: توختاتماق، چەكلىمەك، توسىماق، مەنئى قىلماق

ـــ الشَّيْءَ إِلَى نَفْسِهِ: تارتماق، سۆرىمەك

ـــ الشَّيْءُ: تەتۈر بولماق، ئاستىن ـ ئۈستۈن بولماق

ـــ ذَيْلَهُ: كۆتۈرمەك (ياكى كىيىمنىڭ پېشىنى يىغىپ كۆتۈرمەك)

كَفْت: ئۆلۈش، ۋاپات بولۇش

كَفَّة: تارازا تەخسىسى، جىڭ تەخسىسى، تارازا پەللىسى

كُظْرِيّ: بۇرەك ئۇستىكە بولۇپ قالغان، ئۇستىكە ساڭگىلاپ قالغان بۇرەك

كَظَمَ ـِ كَظْمًا و كُظُومًا غَيْظَهُ أو على غَيْظِه: ئاچچىقىنى باسماق، غەزىنى باسماق

كَظِيظ: كۆپىكەن قورساق، چىڭقالغان قورساق

كَظِيمَة ج كَظَائِمُ: چايدان

كَعَّ ـُ كَعًّا و كَعُوعًا و كُعَاعَةً وكَيْعُوعَةً: قورقماق، توخۇ يۇرەك بولماق، ئاجىزلىق قىلماق

كَعَا ـُ كَعْوًا: يۇرەكسىز بولماق، توخۇ يۇرەك، قورقۇنچاق بولماق

كَعاب: كۆكسى كۆتۈرۈلگەن قىز

كَعَبَ الشَّيْءَ: كۆپ شەكىللىك قىلماق

ـ الْعَدَدَ: سانىنى 2- دەرىجىگە كۆتۈرمەك (ماتېماتىكىدا)

ـ ت الفَتاةُ: قىزنىڭ كۆكسى كۆتۈرۈلمەك

كَعَبَ ـَ كُعُوبًا الشَّيْءُ: ئەمچىكى كۆتۈرۈلمەك، ئەمچىكى سۈتكە تولماق

ـ كُعُوبًا و كُعُوبَةً و كَعَابَةً ت الْفَتَاةُ: قىزنىڭ كۆكسى كۆتۈرۈلمەك

كَعْب ج كُعُوب: بوغۇم، ئۇگە: شەرەپ، ئابرۇي

ـ ج كِعَاب وكُعُوب و أَكْعُب: سۆڭەك بوغۇم، ئوشۇق (پۇتنىڭ)

ـ كُعْب و كِعاب: كۈپ (ماتېماتىكىلىق ئاتالغۇ)، تەكشى ئالتە تەرەپلىك، تۈز ئالتە تەرەپلىك

ـ النَّرْد: شىشمىخال (قىمار ئويناىدىغان نەرسە)، قىمار ئوشۇقى

ـ العَدَد و كِعاب: مەلۇم سانىنى ئىككىنچى دەرىجىگە كۆتۈرمەك: كۈپ

كَعْبَة ج كِعاب وكَعَبات: كەئبە، بەيتۇللا، (مەككە- مۇكەررەمدىكى بەيتۇللا): تۆت چاسا ئۇيغۇر كۈپ شەكىللىك ئۇي

ـ الآمال: ئارزۇ- ئۇمىدتىكى نىشان، غايىدىكى مەقسەت

كُعْبَة: ئىپپەت: قىزلىق: مەسۇمە: پاك قىز، يۇزى ئېچىلمىغان قىز

كُعَيْبَرَة ج كَعَابِيرُ: ھۆررەك، مونەك: يان بىلەك سۆڭىكى: كاللەك، تۇگۇن، تۇگۇنچەك

كَعْك: پىچىنە، تورت تۇرىدىكى تاتلىق يېمەكلىكلەر

كَعْكَة: تۇگۇن، تۇگۇنچەك، مونەك، كاللەك

كَعَمَ ـَ كَعْمًا الْبَعِيرَ: ئېغىزدۇرۇق سالماق، كۆشۈك ياكى يۇگەن سالماق

كُعَيْب: تارقىلىشچان خاراكتېرلىك قۇلاق ئالدى بېزى ياللۇغى

كَفَّ ـُ كَفًّا هُ عَنِ الْأَمْرِ: توسماق، چەكلىمەك، مەنئى قىلماق

كَفَنَ الْمَيِّتَ: جەسەتنى كېپەنلىمەك، جەسەتنى كېپەنگە ئالماق

كَفَنَ ـِ كَفْنًا الْمَيِّتَ: كېپەنلىمەك، كېپەنگە ئالماق

كَفَن ج أَكْفان: كېپەن

كَفْن: تۈزسىز، تۈز تەمسىز

كُفُو: باراۋەر بولغان، تەڭ بولغان

كُفُوء: ئوخشاش، تەڭتۇش

كَفُور ج كُفُور: كاپىر، تۇزكور، تانغۇچى، ئىنكار قىلغۇچى، ۋاپاغا جاپا قىلغۇچى

كَفَى ـِ كِفَايَةً الشَّيْءُ: يېتەرلىك بولماق، تولۇق بولماق، كۇپايە قىلماق

ـــ هُ مَؤُونَتَهُ: مەلۇم كىشىگە يېتەرلىك ئاشلىق بەرمەك

ـــ هُ الشَّيْءُ: قانائەت ھاسىل قىلماق، شۈكۈر، ئىنساپ قىلماق

ـــ ثُهُ شَرَّ عَدُوِّهِ: مەن ئۇنى دۈشمەننىڭ زىيانكەشلىكىگە ئۇچرىشىدىن قوغدىدىم

ـــ بِالتَّواضُعِ رِفْعَةً: ئىنتايىن كەمتەرلىك بىلەن داڭ چىقارماق، ئىنتايىن كەمتەرلىك بىلەن نام چىقارماق(بۇ جۈملىدىكى ئىسىم فائىلىنىڭ ئالدىدىكى «ب» بولسا ئارتۇق ئالدى قوشۇلغۇچى، «رفعة» بولسا پەرق سۆزى)

كَفِيء: ئوخشاش، تەڭ، باراۋەر

كَفِيف ج أَكْفَاء: ئەما، قاربغۇ

كَفِيل ج كُفَلاء: كېپىل، كېپىل بولغۇچى ئادەم، كاپالەت بەرگۈچى

كَكَم: كاككۇك (قۇش)

كَلَّ ـِ كَلاًّ و كَلَّةً و كَلالاً و كُلُولاً و كَلالَةً و كُلُولَةً: ھارماق، چارچىماق

ـــ السَّيْفُ أَو نَحْوُهُ: قىلىچ گال بولماق، ئۆتمەس بولۇپ قالماق

ـــ اللِّسانُ أَو الْبَصَرُ: كەمتۈك بولماق: ئاجىز، كۆچسىز، زەئىپ بولماق؛ گال، ئۆتمەس بولماق

كَلَّ: ھارماق، چارچىماق؛ ئېغىر يۈك: ئاجىز، زەئىپ: گال، مۆرىسەس، قاشاك

كُلَّ: ھەممە، پۈتۈن، بارلىق، جەمئىي، ھەربىر

اَلْ ـــ : پۈتۈنلەي، تامامەن، ھەممىسى

اَلْ ـــ فِي الْ ـــ : پۈتۈن، ھەممىسى، تامامەن

ـــ : سۆز يىلتىزى خاراكتېرلىك «مَـا» ئۇلىنىپ كېلىپ، ئىشنى ھەربىر تەكرارلانغانلىقىنى بىلدۈرىدۇ، مەنىسى «قانداق ۋاقىتتا بولسۇن، ھەرقانداق ۋاقىتتا» دېگەنلىك بولىدۇ، مەسىلەن:

ـــ مَا قلت له: أدرس قال: سوف أدرس

ـــ: تەكتلەشنى بىلدۈرىدۇمەسىلەن:

عادالطلاب ـــ ـــهم

أَقمناسنة ـــ ـــهالانلتقى

كَلاَّ ـَ كَلاًّ وكَـلاءً وكَـلاَءَةً هُ اللهُ: ساقلىماق، قوغدىماق، مۇھاپىزەت قىلماق

كُفَّة ج كُفَف و كفاف: يان تەرىپى، ياقا چۆرىسى، ئەتراپى، قېشى

كِفَّة مِنَ الْمِيْزان ج كِفَف ج كفاف: تارازا تەخسىسى، جىك تەخسىسى، تارازا پەللىسى

كَفْتَـــة: ياغدا پىشۇرۇلغان ياغ كۆمۈلىچى (ۋەنزىسى)، ياغدا كىچىك- كىچىك قىلىپ پىشۇرۇلغان گۆش كۆمۈلچى

كَفَحَ ـَـ كَفْحًا الْعدُوَّ: دۈشمەنكە قارشى كۆرەش قىلماق، دۈشمەنكە ناقابىل نۇرماق

كَفَّرَ الشَّيْءَ: يۆگمەك، يۆگۈلمەك، يايماق، يوشۇرماق

ـــ هُ: ئۇنى كاپىر قىلماق، ئۇنىڭ ئىتىقادىنى تەۋرىتمەك: ئۇنى كاپىر دەپ ھېسابلىماق

ـــ عَنْ ذَنْبِـــهِ: كاپارەت بەرمەك، تۆلەم تۆلىمەك

ـــ لَهُ أَو عَنْهُ الـــذَّنْبَ: ئۇنىڭ گۇناھىنى كەچۈرمەك، ئەپۇ قىلماق

كَفَرَ ـُـ كُفْرًا و كُفُورًا و كُفْرَانًـــا: كاپىر بولماق، ئىنكار قىلماق، ۋاپاغا چاپا قىلماق

ـــــ بـــــاللهِ: ئاللاھنى ئىنكار قىلماق، مەۋجۇدلۇقىنى يـــوقتىن بـــار قىلغـــۇچىغا ئىشەنمەسلىك، ئۇزكورلۇق قىلماق

ـــ كُفْرًا و كُفُورًا و كُفْرَانًـــا بِالنِّعْمَـــةِ: تانماق، ئۇزكورلۇق، ۋاپاغا - چاپا قىلماق، ئاللاھنىڭ نېمەتلىرىگە تانماق

ـــ بِكَذا: ئىنكار قىلماق

كَفْر ج كُفُور: يېزا - قىشلاق

كُفْـــر: نېمىش، كاپىر بولۇش، ئاللاھقا ئىشەنمەسلىك

كُفْـــرَان: ئۇزكورلۇق قىلىش، ۋاپاغا چاپا قىلىش، كاپىر بولۇش

كَفَسَ ـَـ كَفْسًا الصَّـــبِيُّ: پۈتى مايماق بولماق، خامۇت ئاياغ بولۇپ قالماق

كَفْساءُ م: مايماق پۈت بولغۇچى، خامۇت ئاياغ بولغۇچى

كَفْكَفَ دَمْعَـــهُ: ئارقا- ئارقىدىن يېشىنى سۈرتمەك، ياش سۈرتمەك

ـــ هُ عَنِ الْأَمْرِ: نەسىھەت قىلىپ توسماق، نەسىھەت قىلىپ توختاتماق

كَفَّلَ عِيَالَهُ: باقماق، تەمىنلىمەك

ـــ القَاضِي الْمُتَّهَمَ: كېپىللىككە ئېلىشقا رۇخسەت قىلماق، كېپىل بولۇشقا ئىجازەت بەرمەك

ـــــ هُ: كاپالەت ئالماق، كېپىل قىلماق، كاپالەتكە بەرمەك

كَفَلَ ـُـ و كَفَلَ ـُـ وكَفِلَ ـَـ كَفْـــلاً و كُفُولاً أَو بِه أَو الْمَالَ أَو بِـــهِ: كاپالەت بەرمـــەك، قوغـــدىماق، كېپىـــل بولمـــاق، كاپالەتلەندۈرمەك

ـــ ـُـ كَفْـــلاً و كَفَالَـــةً هُ: تەمىنلىمەك، باقماق: كاپالەت بەرمەك، ھۆددە قىلماق

كَفَل ج أَكْفَـــال: ئۇلاغنىڭ ساغرىسى: ئۇلاغنىڭ قويرۇق قىسمى: ئۇلاغنىڭ كاسىنىسى

ـــــ: غالجىرلاشماق، غالجىرلىق كېسىلىگە گىرىپتار بولماق

ـــ عَلَى الْأَمْرِ: ئاغزىغا سېرىق سۇ كەلمەك؛ چىشىنى بىلىمەك

ـــ فى كَـذا: غېرىپ؛ كەمبەغەل بولماق؛ نامرات بولماق

ـــ: ۋەھشىيلەشمەك، شاللاقلاشماق

كَلِب: غالجىرلىق كېسىلىگە گىرىپتار بولغان ئىت ياكى ئادەم؛ ئىنتايىن كەمبەغەل بولغۇچى

كَلْب ج كِلاب و أَكْلُب ج أَكالِبُ و كِلابات: ئىت

ـــ الْماء: قۇندۇز (هايۋان)

ـــ الْبَحْرِ: كىت؛ لەھەڭ؛ ئاكۇلا

كَلْبَـــانِ: غالجىرلىق كېسىلى قوزغالغۇچى؛ غالجىرلىق كېسىلىگە گىرىپتار بولغۇچى

كَلْبِيّ: ئىتنىڭ، ئىتقا مەنسۇپ

كُلَّة ج كُلَل: كىچىك بالىلار ئوينايدىغان رەگەتكە ئوقى؛ يۇمىلاق شەكىللىك زەمبىرەك ئوقى؛ چۆيۈن توپ

كِلَّة ج كِلَل و كِلاَّل: پاشىلىق، نېپىز پەردە

كِلْتا: ئۇ ھەر ئىككىلىسى (ئايال جىنسى ئۈچۈن)، بۇ مەڭگۇ مضاف (ئېنىقلانغۇچى) بولۇپ كېلىدۇ، مُضَاف اِلَيْه (ئېنىقلىغۇچى) ئاياللىق جىنس ئالمىشىنى ئىپادىلەپ كەلگەندە، ئۆز شەكلى ئۆزگەرمەيدۇ، مەسىلەن:

جاءت الطالبتان كلتاهما

چۈشۈم، ئىگىلىك كېلىش ئۈچۈن «كلتى» بولۇپ كېلىدۇ، مەسىلەن:

قرأت الرسالتين كلتيهما

كِلْتـــا: دىن شەكىللەنگەن ئىدافەتلىك بېرىكمە بىرلىك سانىنى ناھايىتى ياخشى بىر تەرەپ قىلىدۇ، مەسىلەن:

كلتا الشجرتين آتت ثمارها

كِلْتَش: مۇفتا، ئۇلىغۇچى (ماشىنا ياكى مېخانىزىملاردا ئىككى ۋالىنى بىر- بىرىگە ئۇلايدىغان قىسىم)

كَلَحَ ـَ كُلُوحًا و كُلاحًا الْوَجْهُ: چىرايى ئىچېلماسلىق، غەم باسماق، چىرايى تۇتۇق بولماق؛ كەسكىن، جىددىي بولماق

ـــ فى وَجْهِ الصَّبِيِّ: بالىلار يۈزىگە نىقاب تاقىۋېلىپ، شەيتانلىق قىلماق

كَلَحَة: ئېغىز قىسمى، ئېغىز- بۇرۇن

كَلَّسَ الشَّيْءَ: كالتىسىيلاشماق، ھاك بولۇپ پىشماق

ـــ الْبَيْتَ: ئاقارتماق، ھاك بەرمەك

كِلْس: خام ھاك

كَلْســـيّ: كالتىسىيلىق، كالتىسىينىڭ، كالتىسىيدەك، كالتىسى خاراكتېرلىك

كَلْسِيُوم: كالتسىي (ئېلېمېنت)

كَلَّفَ هُ: ۋەزىپىگە تەكلىپ قىلماق، ھاۋالە قىلماق، تاپشۇرماق

كَلأٌ ج أَكْلاَء: ئوت- چۆپ، يەم- خەشەك

كَلْء: قوغدىماق، مۇھاپىزەت قىلماق

كَلاَّ: ياق! ئۇنداق ئەمەس! ھەرگىز!

كلا: ھەر ئىككىلىسى (ئەر جىنىس ئۇچۇن)، بۇ مەڭگۇ **مُضَاف** (ئېنىقلانغۇچى) بولۇپ كېلىدۇ، **مُضَاف إِلَيْه** (ئېنىقلىغۇچىسى) بولسا، ئەرلىك جىنس ئىسمىنى ئىپادىلەپ كەلگەندە شەكلى ئۆزگەرمەيدۇ: مەسىلەن:

عَلىَ كلا الوجهين

ئەگەردە ئەرلىك جىنىس شەخس ئالمىشى بولۇپ كەلسە باش كېلىش ئۇچۇن «**كلا**» بولىدۇ، مەسىلەن:

جاء الطالبان كلاهما

چۈشۈم كېلىش، ئىگىلىك كېلىش ئۇچۇن «**كِلَىْ**» ئىشلىتىلىدۇ مەسىلەن:

اشتريت الكتابين كليهما

«**كلا**» شەكىللەندۈرگەن ئىدافەتلىك بىرىكمە بىرلىك سانىنى ناھايىتى ياخشى بىر تەرەپ قىلىپ ئۆزگەرتىدۇ مەسىلەن:

حامد و احمد كلاهماقائم

كلاء، كلاَءَة: قوغدىماق، مۇھاپىزەت قىلماق

كَلاَّب ج كَلاَلِيْبُ: ئىت خوجايىنى؛ ئوۋ ئىتى تەربىيىلىگۈچى؛ گۆش ئاسىدىغان قارماق، كانار

كُلاَّب ج كَلاَلِيْبُ: تۆمۈر قارماق، تۆمۈر ئىلمەك؛ كانار، گۆش كانارى

كَلاَّبَـة: چىش تارتقۇچى؛ چىش تارتىش ئامبۇرى

كَلاَبِيّ: ئىتنىك، ئىتقا مەنسۇپ، ئىتقا تەۋە؛ ئىت باققۇچى

كَلاَر: ئامبار، ئىسكىلات

كَـلاَسّ: ھاك سودىگىرى، ھاك ئىشلەپ چىقارغۇچى

كَلاَّسَة: ھاكچىلىق، ھاك خۇمدىنى

كَلاسِكِيّ: كلاسسىك، قەدىمكى، قەدىمىي

كَلاَّفُ الْمَوَاشِ: بورداقچى، مال باققۇچى؛ يەم – خەشەك خادىمى

كَلاَل: ھارماق، چارچىماق، ھارغىنلىق؛ يۈك، مەسئۇلىيەت؛ زەئىپ، ئاجىز

كَـلاَلَة: ھېرىش، چارچاش؛ قانداش تۇغقانلىق

كَلاَم: سۆز، گەپ؛ سۆزلىمەك

ـ مُبْتَذَل: ئېغىزدىن چۈشۈرمەيدىغان سۆز، ئادەت سۆزى

كَلاَمِـيّ: سۆزنىك، گەپنىك، ئېغىزچە؛ سۆزلەنگەن، بايان قىلىنغان

كَلَـب: ئىچمەك؛ غالجىرلىق كېسىلىگە گىرىپتار بولماق

داءُ الْـ : غالجىرلىق كېسىلى

كَلِـبَ ـَ كَلَبًـا الْكَلْـبُ: غالجىرلىق كېسىلىگە گىرىپتار بولماق، غالجىر بولۇپ قالماق

كَلُوب ج كُلُوبـات: كۇلۇب، كۆڭۈل ئېچىش ئويۇنچۇقلىرى ئورنى

كُلْوَة ج كُلًى: بۆرەك: ئالقان ياكى پۇت ئاستىنىڭ ئويمان يېرى

كِلُـور: خلور، خلور گازى (خىمىيىلىك ئېلېمېنت)

كِلُورات: خلور كىسلاتاسى

ـ الْبُوتاسا: كالىي خلورد

كِلُورْدِيْن: كىلوردىن (دورا)

كَلُورُور: خلوررىدلار

كَلُورُوز: كۆك قان ئازلىق كېسىلى

كَلوروفرم: خلورو فورم

كِلُورُوفِيـــل: خلوروفىن (ئۆسۈملۈك تېنىدىكى يېشىللىق ماددىسى)

كِلُورَيْد: خلورىدلار

ـ الْجِيْرِ: ئاقارتىش پاراشۇكى، خلورلۇق هاك

ـ الصُّودِيْمِ أوالصُّودِيُومِ: ناترىي خلورىد، ئاش تۇزى

كِلُورِين: خلور، خلور گازى

كَلُومِل: كالۇمېل، كەپەرەس (خىمىيىۋېلىك ئېلېمېنت)

كَلُون: قۇلۇپ: زەنجىر، كىشەن

كَلُونِيّ: زەرەتلىك، ئېلېكترونلۇق،

كُلْـوِيّ: بۆرەكنىڭ، بۆرەك كېسىلىنىڭ، بۆرەك كېسىلىگە گىرىپتار بولغان

كَلِيَ ـ كَلًـى: بۆرەك ئاغرىماق، بۆرەك ئاغرىپ قالماق

كُلِّـيّ: تولۇق، پۈتۈنلەي، تامامەن، ئومۇمىيۈزلۈك، مۇتلەق

كَلِيْـب ج كَلْبَـى: غالجىرلىق كېسىلى قوزغالغۇچى، غالجىرلىق كېسىلىگە گىرىپتار بولغۇچى

كُلِّيَّـة: ئۇنىۋېرسال ئالىي مەكتەپنىڭ فاكۇلتېتى: يەككە كەسپىي ئالىي مەكتەپ: ئوخشاش جىنسلىق، بىر جىنسلىق: ئومۇمىيۈزلۈك، ئومۇمەن

كُلْيَة ج كُلًى: بۆرەك: ئالقان ياكى پۇت ئاستىنىڭ ئويمان يېرى

كَلِيْشِيْه، كَلِيْشِه: ئىستىراتىپ، ئىستىراتىپقا ئېلىپ بېسىش (باسما تەگلىك، باسما تاختا)

كَلِيْل ج كِلَال: هېرىپ كەتكەن، چارچاپ قالغان: مۆرىمەس، گال، ئۆتمەس: ئاجىز

كَلِيْم ج كَلْمَى: جاراهەتلەنگەن، يارىلانغان

ـ ج كُلَماءُ: سۆزلەشكۈچى، سۆهبەتداش، گەپ قىلغۇچى

ك، م: بولسا كيلومترمربـع (كۋادىراث كىلومېتىر)نىڭ قىسقارتىلىپ يېزىلىش شەكلى

كَمَّ ـُ كَمًّا الشَّيْءَ: يۆگىمەك، ئورىماق: قاپلىماق، يوشۇرماق

ـ الْجَمَلَ: تۆگىگە ئېغىزدۇرۇق سالماق

ـــ هُ الأَمْرَ: ئۇنى تەكلىپ قىلماق ئۇنىڭغا ھاۋاله قىلماق، ئۇنىڭغا بۇيرۇتۇپ ئورۇنلاتماق

كَلَف: قوگۇر، ببغىررەڭ؛ ياخشى كۆرمەك، ئىشتىياق باغلىماق؛ قىممىتى؛ خراجىتى؛ سەپكۇن، داغ

ـــ الْشَّمْس: قۇياش قاراگمۇلاشماق

كَلِفَ ـَ كَلَفًا هُ أَوبِهِ: ياخشى كۆرمەك، سۆيمەك، ئاشىق بولماق

ـــ الْوَجْهُ: سەپكۇن چۈشمەك، داغ چۈشمەك

ـــ الْأَمْرَ: ۋەزىپىنى ئارتماق، ۋەزىپىنى ئۈستىگە يۈكلىمەك

كَلَف: ياخشى كۆرگەن، سۆيگەن، كۆيۈپ قالغان

كَلَفَاءُ م: سەپكۇن پەيدا بولغان، داغ چۈشكەن

كَلَفَانِيّ: زەرەتلىك بولغان، ئېلېكترونلۇق بولغان؛ كالۇان دىنى مۇرىتى (خرىستىئاننىڭ بىر تارمىقى)

كُلْفَة ج كُلَف: ببغىررەڭ، قوگۇررەڭ؛ سەپكۇن، داغ؛ چىقىم، خراجەت، راسخوت؛ كۈچ سەرپ قىلىش، كۈچ ئىشلىتىش؛ قىستىماق، ئەيىبنەمەك تارتتىماق

بلا ـــ : بىمالال، ئەركسىز- ئازادە، بەھۇزۇر

كَلْفَتَة: يوشۇرماق، مۆكۈپ قويماق؛ پەلىپەتىش، بىپەرۋالىق، بىخەستىلىك

كَلْكَل ج كَلاكِلُ: كۆكرەك، مەيدە، تۆش

كَلْكَلَة: قاداق (پۇت- قوللاردا بولىدىغان)

كَلَلَ هُ: تاج تاقاپ قويماق، تاج كىيگۈزمەك

ـــ بِالنَّجَاحِ: مۇۋەپپەقىيەتلىك بولماق، ۋۇجۇدقا چىقارماق، ئۈتۈق قازانماق

ـــ الكاهِنُ العَرُوسَيْن: پوپ بىر جۈپ قىز- يىگىتنى پىشانىگە پۈتۈلگەن بەختلىك نىكاھلىنىشقا ئەۋەتمەك (دىنى خۇراپاتلىق)

كَلَل: ھارماق، چارچىماق

كَلَمَ هُ: بىرلىكتە سۆزلىمەك، بىرلىكتە گەپ قىلماق؛ جاراھەتلەندۈرمەك، زەخمىلەندۈرمەك

كَلَمَ ـُ كَلْمًا هُ: مەلۇم كىشىنى زەخمىلەندۈرمەك

كَلْم ج كُلُوم وكِلام: يارا- جاراھەت، زەخمە

كُلْما: بولغان ۋاقىتتا، ھەر قانداق ۋاقىتتا

كَلْمَانِيّ، كَلِمَانِيّ: سۆزمەن، گەپدان، ناتىق، سۆزگە ماھىر

كَلِمَة ج كَلِم: سۆز، گەپ؛ گەپ قىلىش، سۆزلەش

كَلُوء: ئويغانغان، ھوشىغا كەلگەن، ھوشىنى تاپقان

كَلْوَانِيّ: زەرەتلىك؛ كالۇان دىنى مۇرىتى، كالۇان دىنىدەك بولغان (خرىستىئان دىنىنىڭ بىر تارمىقى)

كَلُوب: گازلىق لامپا، كىرسىن چىراغ

كَلُّوب: قارماق، ئىلمەك؛ كىچىك لەگگەر

كَمْـــد: رەڭگى ئۆچۈپ كېتىش، ئۆڭۈپ كېتىش؛ غەم ـ قايغۇ، ھەسرەت

كَمِدَ ـَ كَمْدًا الشَّيْءُ: رەڭگى ئۆچمەك، ئۆڭۈپ كەتمەك

ـــ: دائىم قايغۇرماق، دائىم غەم يېمەك

كَمِد: دائىم غەم قىلىدىغان، دائىم ھەسرەت چەككۈچى، رەڭگى ئۆڭۈپ كەتكەن

كُمْـــدَة: غەم ـ قايغۇ، ھەسرەت، رەڭگى ئۆڭۈپ كەتكەن

كَمَر: ھەميان، پۇل قاپچۇقى، پورتمال

كَمَرَة حَدِيْد: تۆمۈر لىم، تۆمۈر كۆۋرۈك

ـــ التَّصْوِيْر: فوتو ئاپپاراتى

كُمْرُك ج كَمارِكُ: تاموژنا

كُمْرُكِـــيّ: تاموژنىنىڭ: چېگرا باجگىرى، چېگرا بېجىغا مۇناسىۋەتلىك بولغان

كَمَّشَ ذَيْلَهُ: قايرىماق، قايرىپ قويماق

كَمْشَة: بىر تۇتام، بىر سىقىم، بىر ئۇچۇم، بىر باغلام

كَمَعَ ـَ كَمْعًا قَـــوَائِمَ الدَّابَّـــة: ئۈزمەك، ئۈزىۋەتـــمەك، ھايۋاننـــىڭ پـــۇتىنى ئۈزىۋەتمەك

كَمَّرَ الشَّيْءَ: تولۇقلىماق، تولۇق قىلماق

كَمَلَ و كَمُلَ ـُ وكَمِلَ كَمَالاً و كُمُولاً الشَّـــيْءُ: تولـۇقلانماق، تولـۇق بولمـاق، مۇكەممەل بولماق، مۇكەممەللەشمەك؛ ياخشى قىلماق، تولۇق ئورۇنلىماق

كَمَّمَ الْقَمِيْصَ: كۆڭلەككە يەڭ قويماق، يەڭ بېكىتمەك

ـــ الشَّيْءَ: يۆگىمەك، قاپلىماق، ئەتمەك، توسۇپ قويماق

كَمَنَ ـُ كُمُونًا: بوشۇرماق، مۆكۈپ قويماق، كۆممەك

كُهْنَة: كۆز قاپىقى ياللىنىش

كَمَنْجا، كَمَنْجَة: ئىسكىرىپكا

كَمَه: ئەما، كۆزى كۆرمەس

كَمِهَ ـَ كَمْهًا: ئەما بولۇپ قالماق، كۆزى كۆرمەس بولۇپ قالماق

كَمُّون: ئارپابەدىيان

ـــــ حُلْـــو: شاكال بەدىيان، سەككىز بۇرجەكلىك بەدىيان

كُمُونَة: كوممۇنا، گۇڭشى

كَمِيّ ج كُماة و أَكْمـــاءُ: باتۇر ئەسكەر، قوراللىق ئەسكەر، ھەربىي

كَمِيّ: مىقدارلىق، ئۆلچەملىك، نورمىلىق

كُمَيْـــت ج كُمْـــت: پوررەڭ، زېغىر رەڭ؛ بىرخىل قارامتۇل ھاراق

ـــ مِنَ الْخَيْلِ: ئېسىل ئات، چىلان تورۇق ياخشى ئات

كَمِيَّة: مىقدار، نورما

كَمِيْد: قايغۇرغۇچى، ھەسرەت چەككۈچى؛ رەڭگى ئۆڭگەن

كَمِيْع: ياتقۇچى، ئوخشاش بىر تەكىيگە باش قويغۇچى

كَمّ: ئوراش، يۆگەش؛ ئېغىزدۇرۇق سېلىش؛ مىقدار سان، پارچە، مىقدار

كَـــمْ: قانچە؟ نەچچە؟ ئىنتايىن كۆپ؛ ئورغۇنلىغان، جىق

كُمّ ج أَكْمام و كِمَمَة: يەڭ (چاپانىنىڭ)

كُمْ: (چۈشۈم، ئىگىلىك كېلىش شەكلى ئۇلانما ئالماش قوشۇمچىسى) ئۆزلىرىنىڭ، سىلەرنىڭ؛ سىز، ئۆزلىرى؛ (ئەرلىك جىنس ئۈچۈن)

كِمّ ج أَكِمَّة ج أَكْمَام و كِمام و أَكامِيمُ: گۈل چىنىسى، گۈل كاسىسى

كَـما: شۇنداق، ئوخشاش، شۇنىڭغا ئوخشاش

ـــ هُـوَ: ئەسلىي ئوبرازى، شۇ پېتىچە، بۇرۇنقى پېتى، ئەسلى ئوبرازى بويىچە، مۇشۇنىڭغا ئوخشاش

ـــــ ذُكِـرَ: تىلغا ئېلىنغاندەك، بايان قىلىنغاندەك

كَمْء ج أَكْمُؤ و كَمْأَة: موگۈ، زەمبۇرۇغ

كُماخ: ھاكاۋۇر، مۇتەكەببۇر، مەنمەنچى

كِمـــاد: ئىسسىق كومپوس، ئىسسىق ئۆتكۈزۈشكە ئىشلىتىلىدىغان رەخت

كَمَّاشَة: قىسقۇچ، ئامبۇر

كَمال: مۇكەممەل، تولۇق، كۆڭۈلدىكىدەك بولۇش، كامالەت

بِـــ هِ: مۇكەممەللىك، كامالەتكە يەتكەن

كَمالِيّـــات ج: زىبۇ- زىننەت بۇيۇملىرى (راھەت- پاراغەت ئۈچۈن تەييارلانغان)

كِمامَة ج كَمائِمُ: ئېغىزدۇرۇق، كۆشۈك؛ گۈل كاسىسى، گۈل چىنىسى

كَمّان: ئىسكرىپكا (چالغۇ ئەسۋابى)

كَمّانِي: ئىسكرىپكىچى

كَمْبَرِيْت: ئىنچىكە پاختا- رەخت، چىگە يىپ

كَمْبِيالَة: پېرېۋوت قىلماق: ماشىنا بىلىتى

ـــ صُورِيَّة: پېرېۋوت قىلىشقا يول قويماق

كَمْبِيُـــو: ئالماشتۇرۇش، پۇل تېگىشىش؛ پېرېۋوت قىلىش

كَمْبِيُوتِر: كومپيۇتېر، ئېلېكترونلۇق مېڭە

كَمَـــتَ ـُ كَمْتًـــا غَيْظَـــهُ: يوشۇرماق: ئاچچىقىنى باسماق

كُمَّة الْمِصْباح: چىراغ پىلىكى

ـــ الرَّأْس: تۆت بۇرجەكلىك شەپكە (قانۇن ئورۇندىكىلەر كىيىدىغان شەپكە)

كُمْثَرَى: ئامۇت

كَمَـــحَ ـَ كَمْحًـــا الْحِصَـــانَ: ئاتنىڭ تىزگىنىنى تارتىپ توختاتماق

كَمْحَاءُ م: ئوچۇق كۆرەلمەيدىغان ئادەم: قارىغۇ، ئەما: چالا قارىغۇ

كَمَخَ ـَ كَمْخًا بِأَنْفِه: ھاكاۋۇرلۇق قىلماق، ئۆزىنى چوڭ تۇتماق

كَمَّـــدَ الْعُضْـــوَ: ئىسسىق ئۆتكۈزمەك، ئىسسىتماق

كَنَدَ ـُ كَنْوُدا النِّعْمَةَ: ئۆزكورلۇق قىلماق، ۋاپاغا جاپا قىلماق

كَنَدَا: كانادا دۆلىتى

كُنْدُر: مەستىكى رومى

كُنْدُرَة: كۆن ئۆتۈك، ئۇزۇن ساقلىق ئۆتۈك: خۇرۇم ئۆتۈك

كُنْدُز: قوندۇز (ھايۋان)

كُنْدُش: سېغىزخان: كاس ـ كاس ئادەم، جاۋىلداق ئادەم

كُنْدُور: كوندور (بۈركسۈت ئائىلىسىگە تەۋە يىرتقۇچ قۇش): تاغىر قارچىغا

كُنْدُوز: قوندۇز (ھايۋان)

كَنَدِيّ: كانادالىق، كانادانىڭ، كاناداچە

كَنَزَ ـِ كَنْـزًا الْمـالَ: غەزىنە قىلىپ ساقلىماق: يىغماق، بېسىپ قويۇپ ساقلىماق

كَنْز: بايلىق: نۇرغۇنلىغان، سان-ساناقسىز بولغان

كَنْز ج كُنُوز: غەزىنە: دەپتەر دۇنيا، يەرگە كۆمۈپ قويۇلغان بايلىق: توپلىماق، يىغماق: غەزىنىگە قويۇپ قويۇلغان پۇل

كَنَسَ الْبَيْتَ: ئۆينى سۈپۈرمەك، تازىلىماق

كَنْس: سۈپۈرۈش، سۈرتۈش

كَنَسِـيّ: چىركاۋنىڭ، چىركاۋغا مۇناسىۋەتلىك بولغان

كَنْعان: كەنئان (جاي نامى)

كَنَـفَ ـُ كَنْفًـا الشَّـيْءَ: ئاسرىماق، ئاۋايلىماق، ئايىماق، ساقلىماق

ـــ الـدَّارَ: تام سوقماق، تام ئەتمەك، چۆردەپ تام ئەتمەك

ـــ هُ: پاناھىغا ئېلىپ باقماق

كَنَـف ج أَكْنـاف: قىرغاق، گىرۋەك، چۆرىسى: ھىمايە قىلىش، قوغداش، قانات، سايە: قويۇن (ئادەمنىڭ)

ـــ الإِنْسَانِ: قويۇن، قۇچاق

كَنْكَنَ: ھاڭۇبقىپ قالماق، داڭقىتىپ قالماق: ئۆي ئوتتۇرىسىدا داك قالماق

كَنَّنَ الشَّيْءَ: يوشۇرماق، يوشۇرۇپ، مۆكۈپ قويماق

ـــ هُ: ھال سورىماق، كۆڭلىنى ياسىماق، تەسەللى بەرمەك

كُنْه: ماھىيەت، خاراكتېر، ئەسلىي ھالىتى: مىقدار، ۋاقىت، چاغ

ـــ الشَّيْءِ: شەيئىنىڭ ماھىيىتى

كُنْوة ج كُنًى: لەقەم، تەخەللۇس

كُنُـود: نۆزكور، ۋاپاغا جاپا قىلغۇچى، ناشۇكۇر

كَنَى ـِ كِنايَةً بالشَّـيْءِ عَـنْ كَـذا: دارتىلماق، دارتىپ پۈرىتىپ ئۆتمەك، كىنايە قىلماق

ـــ كِنْيَةً ه أَبا فُلان أَو بِأَبِي فُـلان: ئۇنى لەقەم بىلەن چاقىرماق، ئۇنى مەلۇم كىشىنىڭ دادىسى دەپ ھۆرمەتلەپ چاقىرماق

كِنْيَة ج كُنًى: لەقەم، تەخەللۇس

كَمِيْل ج كُمَلاءُ: كامىل، مۇكەممەل، تولۇق، تامامەن پۈتكەن، تولۇق بولغان

كَمِيْن ج كُمَناءُ: يوشۇرۇن؛ بۆكتۈرمە؛ پىستىرما قويۇش؛ پىستىرما قوشۇن

كَمِيُون ج كَمِيُونَات: قارا ماشىنا، يۈك ئاپتوموبىلى، ھەربىي ماشىنا

كَنَّ ـُ كَنًّا الشَّيْءَ: يوشۇرماق، يۆگىمەك، مۇكمەك

ـ كُنُونًا: خاتىرجەم بولماق، تىنچ بولماق، بېسىلماق، بېسىقىپ قالماق

كُنَّ: ئايال جىنس قوشۇلغۇچى ئالماش بولۇپ «سىلەرنىڭ، ئۆزىڭىز؛ ئۆزلىرى، سىلى» دېگەن مەنىلەرنى بىلدۈرىدۇ

كِنّ ج أَكِنَّة ج أَكْنان: ئۇۋا، چاڭگا؛ ئۆي، تۇرالغۇ جاي

ـ النَّبات: پارنىك

كَنا ـُ كِنايَةً بالشَّيْءِ عن كذا: دارىتمىلىماق، پۇرىتىپ قويماق، دارىتىپ قويماق، كىنايە قىلماق

كِنائِسِيّ: چىركاۋنىڭ، چىركاۋغا مۇناسىۋەتلىك بولغان

كَنّاد: ۋاپاغا چاپا قىلغۇچى، ياخشىلىقنى بىلگۈچى، تۇز كورلۇق قىلغۇچى

كَنّارَة: بىرخىل گىتار

كَنارِيّ: سېرىق قۇشقاچ

كَنّاس: تازىلىق ئىشچىسى، يول سۈپۈرگۈچى، يول تازىلىغۇچى

كُناسَة: ئەخلەت، ئەخلەت- چاۋا؛ ئەخلەت تۆكۈش ئورنى

كُنّاشَة: شاخ؛ غول، دەرەخ غولى؛ خاتىرە دەپتەر

كُنافَة: قايماق بىلەن شېكەردىن ياسالغان ئىنچىكە پىنتوزا

كِنائَة ج كَنائِنُ: ئوقدان، ئوق خالتىسى

اَلْـ ـ : مىسىر

صَفْوَة الْـ ـ : جەۋھىرى، مېغىزى

كِنايَة ج كَنائِنُ: ئىستارە قىلىش، دارىتىلىملاش، دارىتىپ ئېيتىش؛ تەمسىل قىلىش؛ كىنايە؛ پۇرىتىپ قويۇش؛ بەلگە، ئالامەت

ـ عَنْ كذا: شۇنداق، ھە- ھە! ... سىمۇ، ... تەقدىردىمۇ، ئورنىغا قويماق، ئورنىغا دەسسەتمەك

كَنَب: قاداق ئۆسۈپ چىققان، قاداق پەيدا بولۇپ قالغان

كَنِبَ ـَ كَنَبًا ت الْيَدُ: قاداق ئۆسمەك، قاداق پەيدا بولماق

كَنَّة ج كَنائِنَ: كېلىن، ئاكا ۋە يەڭگە، ئۇكا ۋە يەڭگە

كُنَّة ج كِنان: تورۇس، لەمپە

ـ الْبابَ: ئىشىك ئېغىزى، ئىشىك ئالدى، دەرۋازا ئالدى

كَنْجَر: كىنگورو (ھايۋان)

كَهْرمان: كەھرىۋا

كَهْف ج كُهُوف: غار، ئۆڭكۈر؛ تۆشۈك؛ يوشۇرۇنىدىغان جاي، دالدا

ـــ رِئْوِيّ: ئۆپكە كاناپچىسى

كَهَلَ ـَ كُهُولاً و كَهَلَ ـُ كُهُولَةً: ياش بولماق، ياش - قۇرامىغا يېتىپ قالماق

كَهْل ج كُهُول و كِهَـال و كُهْـلان و كُهَّل: ئوتتۇرا ياش ئادەم، نەۋقىران ئادەم (30 ياش بىلەن 50 ياش ئارىلىقىدىكى)

كَهِمَ ـَ كَهَامَةً: قاشاق، گال، دۆت بولماق

كَهُمَ ـُ كَهُومًا: ماغدۇرسىز بولماق، ئاجىز، زەئىپ بولماق

كَهِمَ ـَ كَهَامَةً: دەرمانسىز، كۈچسىز، ئاجىز بولماق

كَهَنَ ـَ كَهَانَةً لَهُ: پال ئالماق، پال ئاچماق

كَهُنَ ـُ كَهَانَةً: مۇناسىتر ياكى كاھىن ياكى مۇناخ ياكى پوپ بولۇپ قالماق؛ پالچى بولۇپ قالماق

كَهَنُوت: مۇناسىتر؛ مىسسىئونىر؛ كاھىن؛ بۇت؛ روھانىي؛ مونـاخلىق كەسپـى؛ مىسسىئونىرلىق دەرىجە

كُهُولَـة: ياش، نەۋقىران بولماق؛ ئوتتۇرا ياشلىق ئادەمنىڭ ئەھۋالى

كُهَيْرِب: ئىلھىكتىرون، مۇسبەت ئىلھىكتىرون

كِـوَاء: كىيىمگـە دەزمـال سـالغۇچى؛ ھاقارەتلىگۈچى؛ قارا چاپلىغۇچى

كُوارَة ج كُوَائِرُ: ئاشلىق قويۇپ قويىدىغان ئويمان جاي ياكى ساپال قاچا؛ قوش ئۆڭۈشى

كُـوَافِر: بوتۇلكا، شىشە، لوڭقا؛ ھۆسـن تۇزەش ئورۇنلىرى

كَوَالِيْنِي: قۇلۇپچى، قۇلۇپساز

كُوب ج أَكْوَاب و أَكْـوُب: بېغى يوق ئەينەك ئىستاكان، ئىستاكان

كُوبَـة: ھاۋانچا دەستىسى؛ خەلقئارالىق شاھمات

كُوبْس: بىخەتەرلىك قورۇلما، بىخەتەرلىك ئەسلىمە

كُوبِسْتَة: سالاۋۇن، رەشاتكا، توسما، ۋادەك

كُوبُون ج كُوبُونات: بىلەت كىنىشكىسى

ـــ السَّنَدالْمَالِيّ: ئۆسۈم چېكى بار، ئۆسۈم چېكىگە ئىگە بولغان

ـــ الأَقْمِشَة: رەخت پارچىسى، قىرىندا

كُوبِيـا: كۆپىيە، ئەسلى نۇسخىسى، قوشۇمچە نۇسخىسى؛ قەلەم بىلەن كۆپەيتىپ يېزىش

شَرِيْط الـ : ئەسلى لېنتا، ئانا لېنتا

دَفْتَـرالْ ـ : كۆپىيە لېنتا (ماشىنكا لېنتىسى)؛ كۆپىيە دەپتەر

كُوَّة ج كُوًى و كِوَاء: تۆشۈك، پەنجىرە

كُوتْشِيْنَة: قارتا

كَوْث: سۆرىمە ئاياغ، كەش، كالاچ

كُوثَة: سېمىز؛ مۇنبەت، بولۇق

كَنِيس: يەھۇدىيلارنىڭ ئىبادەتخانىسى؛ يەم — خەشەك خالتىسى؛ سەپەر خالتىسى

كَنِيْسَة ج كَنَائِسُ: خرىستىئانلارنىڭ چىركاۋى، خرىستىئان مۇرىتلىرى جەمئىيىتى

كَنِيْف ج كُنُفُ: قوتان، ئېغىل؛ چىتەن؛ ھاجەتخانا

كَنِيْن: يوشۇرۇپ قويۇش، مۆكۈپ قويۇش، يوشۇرۇنىۋېلىش، ئۆزىنى دالدىغا ئېلىش

كَهام: ماغدۇرسىز، ئاجىز، ماغدۇرىدىن كەتكەن

كَهامَة: ماغدۇرسىزلىق، زەئىپلىك، ئاجىزلىق

كَهانَة: پالچى؛ مىسسىئونىر ياكى كاھىنلىق ۋەزىپىسى؛ كاھىنل؛ پالچى

كَهانَة: رەمبال، پالچى، جىنكەش؛ مىسسىئونىر، كاھىنلىق كەسپى

كَهْرَبَ الشَّيْءَ: زەرەتلەنمەك، توكلۇق بولماق

— هُ: ئۇ ھاياجانلانماق، تەسىرلەنمەك

كَهْرَب ج كَهَارِبُ: ئېلېكتر، توك؛ ئېلېكترونلۇق

— مُتَعَادِل: نېترون

كَهْرَبا: كەھرىۋا؛ توك؛ توك ئىلمى

— احْتِكارِيَّة أو ساكِنَة: ئېلېكترونلۇق سىتانوك، ئېلېكترونلۇق قىرىش ماشىنىسى؛ ئېلېكتر سىتاتىك، ئېلېكتر سىتاتىكا

— مِغْنَطِيسِيَّة: ئېلېكترو ماگنىت، ئېلېكترو ماگنىتزم، ئېلېكترو ماگنىت ئىلمى

كَهْرَباء: كەھرىۋا؛ ئېلېكتر، توك؛ ئېلېكتر ئېنېرگىيىسى؛ ئېلېكتر ئىلمى؛ ئېلېكترشۇناس

— مُوجَبَة: مۇسبەت توك، مۇسبەت ئېلېكتر

— سالِبَة: مەنپىي توك، مەنپىي ئېلېكتر

كَهْرَبائِيّ: ئېلېكترونلۇق؛ ئېلېكترغا ئائىت؛ توكچى

كَهْرَبائِيَّة: ئېلېكتر، ئېلېكتر ئېنېرگىيىسى

— إِيْجابِيَّة: مۇسبەت ئېلېكتر، مۇسبەت توك

— سَلْبِيَّة: مەنپىي ئېلېكتر، مەنپىي توك

كَهْرَبَة: زەرەتلەنمەك، زەرەتلەشمەك

كَهْرَبِيّ: ئېلېكترغا ئائىتك ئېلېكترشۇناسك ئېلېكتر تېخنىكك ئېلېكترونلۇق

كَهْرَبِيَّة: توك، ئېلېكتر، ئېلېكتر ئېنېرگىيىسى

كَهْرَحَرارِيّ: توك بىلەن قىزىتىلغان، ئېلېكتر ئېنېرگىيىسى

كَهْرَطِيس: ئېلېكتر ماگنىت

كَهْرَطِيسِيّ: ئېلېكتر ماگنىتلىق، ئېلېكتر ماگنىتلىق بولغان

كَهْرَطِيسِيَّة: ئېلېكتر ماگنىت ئىلمى

كَهْرَقِس: ئېلېكترو مېتىر

كَهْرَكِيمِيّ: ئېلېكترو خىمىيىلىك، ئېلېكترو خىمىيەشۇناسلىق

كَهْرَمائِيّ: سۇ ئېلېكترنىڭ، سۇ ئېلېكترشۇناسلىق

ـ ثابِتْ: تۇرغۇن يۇلتۇز

ـ سَيَّار: ئاقار يۇلتۇز

كَوْكَبَة: بىر توپ، بىر گۇرۇھ، بىر قىسىم: ئاتلىق ئەسكەرلەر ئەترىتى: يۇلتۇزلار توپى: ئوتتەك قىزىماق

كَوْكَبِيّ: يۇلتۇزدەك، يۇلتۇزنىڭ، يۇلتۇزلار دۇنياسىنىڭ، يۇلتۇزلار ھالىتىنىڭ: كوسموپولىتزمچى

كُول: بويۇنتۇرۇق، بويۇن چەمبىرىكى

كُوْلان: سامان قەغەز، ئوت ـ چۆپ قەغەز

كُولْخُوز: سوۋىت ۋە بىر قىسىم سوتسىيالىستىك دۆلەتلەردىكى دېھقانچىلىق مەيدانلىرى، كولخوز

كُولِرا: خۆلىرا (تېببىي ئاتالغۇ)

كُولِيرا، كُولِيرَة: خولىرا (تېببىي ئاتالغۇ)

كُولِيس و كَوالِيسُ: سەھنە كۆرۈنۈشىنىڭ يان تەرىپى، سەھنىنىڭ يان تەرىپى

خَلْفَ ـ: سەھنە ئارقىدا، سەھنە ئارقىسى: يەڭ ئىچىدە: قاراڭغۇدا، قاراڭغۇلۇق

كَوْمَ التُّرَاب: دۆۋىلىمەك، دۆۋىلەپ قويماق

ـ الثِّيابَ فى ثَوْبٍ واحِدٍ: كىيىملەرنى بوغچاغا سالماق، كىيىملەرنى بوخچىمغا سالماق

كُوْمَة ج كُوَم و أكْوَام: دۆۋە، دۆۋىلەپ قويۇلغان

كُومِنْتَرِين: خەلقئارالىق كوممۇنىزم

كَوْنَ الشَّيْءَ: ئەشكىل قىلماق، شەكىل قىلماق، شەكىللەندۈرمەك

كَوْن: مەۋجۇدىيەت، ماھىيەت، ھالەت

اَلْـ ـ ج أكْوَان: ئالەم، دۇنيا، كائىنات

كُوئِت: گراف (فېئودال ئاقسۆڭەكلەرنىڭ 3 ـ دەرىجىسى)

كُونْتْرَاتُو: توختام، كېلىشىم

كُونْتِس: 3 ـ دەرىجىلىك ئاقسۆڭەك

كُونْسْتَابِل: ساقچى، ساقچى ئەمەلدار

كُونْسُولْتُو: كوللېكتىپ ھالدا دىئالوگ قويماق، كوللېكتىپ تەكشۈرمەك

كُونْكُرْدَاة ج كُونْكُرْدَا تُو: مۇرەسسە، كېلىشىم: يارىشىش، كېلىشىمەك، يارىشىپ قالماق

كَوْنِيّ: كائىناتنىڭ، ئالەمنىڭ، ئالەمگە مەنسۇپ

كَوَى ـِ كَيًّا و كَيَّةً: كاۋاپ قىلماق، پىشۇرماق، كۆيدۈرمەك، قىزىتماق: ئەن سالماق

ـ الثِّيابَ: دەزمال سالماق، دەزمالللىماق

ـ الطِّيْبُ الْمَرِيْضَ: داغلىماق، داغلاپ داۋالماق

كَـوْى: كاۋاپ قىلماق، پىشۇرماق، دەزمالللىماق: كۆيدۈرمەك: داغلىماق، داغمالللىماق

كَـيّ: دەزمالالاش، دەزمال سېلىش: كۆيدۈرۈش، داغلاش، كۆيۈك: جاراھەت: ئەن، بەلكە

كَوْثَر: نۇرغۇن، كۆپ، مول: جەننەتتىكى بىر نۇستەڭنىڭ نامى بولۇپ، باشقا نۇستەڭلەر شۇنىڭدىن نۇرغۇپ چىقىدۇ: مۇۋاپىق ئىچىملىك: كەۋسەر (ئايالنىڭ ئىسمى)

كَوْثَل ج كَوْثَلٌ: كىمە قۇيرۇقى

كُوخ ج أَكْواخ و كُوخان و كِيْخان و كَوَخَة: كىچىك ئۆي، كەپە

كَوَّدَ الشَّيْءَ: دۆۋىلىمەك، يىغماق

كَوْدَة: دۆۋە، دۆۋىلەنگەن

كَوَّرَ الْعمامَةَ: سەللە ئورىماق

كُورالْحَدّاد ج أَكْوار وأَكْوُر و كِيران وَكُوران: تۆمۈرچىنىڭ ئوچقى

كُورَة ج كُور: يېزا - كەنت: كىچىك شەھەر: ئائىلە ئولتۇراقلاشقان رايون

كُورْدُون ج كُورْدُونات: رەڭلىك لېنتا، يىپەك لېنتا

كُورَسِيَة: باغىرداق، لېپتىك

كُورْنِيش: لەمپە، تاختا: دەريا قىرغىقى: دېڭىز ساھىلى: دەريا ئېتىكى

كُوز ج أَكْواز و كِيْزان و كَوَزَة: كوزا، سۇ قاچىسى: جام (ھاراق ئىچىدىغان)

كُوس ج كُوسات: مىس دۇمباق: ئۇچ بۇرجەكلىك تاختا

كُوسَا: يېمەكلىك ئۆچۈن ئىشلىتىدىغان كاۋا، ئامبرىكا كاۋىسى

كُوسَايَة: ئامبرىكا كاۋىسى: ئاسلىق ئۆچۈن ئىشلىتىدىغان كاۋا

كَوْسَج ج كَوَاسِجُ: كوسا، سافالسىز ئادەم، ساقلى يوق ئادەم

كُوسْمُوبُولِيتِيَّة: كوسموپولىتىزم (ھازىرقى زامان كاپىتالىستىك جاھانگىرلارنىڭ دۇنياغا ھۆكۈمرانلىق قىلىشتىكى بىرخىل ساختا نەزەرىيىسى بولۇپ، دۆلەتنىڭ ئىگىلىك ھوقۇقى «ۋاقتى ئۆتكەن ئۆقۇم» دېگەننى تەشۋىق قىلىدۇ، «مىللىي پەرقلەرنى يوققا چىقىرىش»نى «دۇنيا ھۆكۈمىتى» دېگەن نېمىنى تەشكىل قىلىشنى قۇۋۋەتلەيدۇ)

كُوسَى: ئىنتايىن ياخشى بولغان: ئامبرىكا كاۋىسى، يېمەكلىك ئۆچۈن ئىشلىتىدىغان كاۋا

كُوشُك: بوتكا: كىچىك ئۆي

كَوَّعَ: ياتماق

كُوع ج أَكْواع: جەينەك

كُوفِيّ: كۆفەچە، كۆفەلىك، كۆفەنىڭ (ئىراقنىڭ بىر شەھىرى)

اَلْ: كوفى نۇسخىسى (ھۆسنىخەتنىڭ)

كُوفِيَّة: ياغلىق، رومال، شارپا

كُوك: كوكس

كُوكايِيْن: كوكايىن (چېكىملىك)

كَوْكَب ج كَواكِبُ: يۇلتۇز: داھىي، رەئىس: مۆڭگۈز پەردىدىكى ئاق داغ: قوشۇن ياكى ئارمىيە ئىچىدىكى كىچىك ئەترەت

كِيْلُو: مىك گرام، كىلوگرام

كِيْلُوات: كىلوۋات (توك بىرلىكى)

ـــ سَاعِي: كىلوۋات سائەت

كِيْلُوغَرَام ج كِيلوغرامـات: مىك گرام، كىلوگرام

ـــ قَائِم: بىر كىلوگرام كېلىش

ـــ صَاف: ساپ بىر كىلوگرام

كِيْلُومِتْر ج كِيْلُومِتْرات: مىك مېتر، كىلومېتر

كِيْمَـــاوِيّ: خىمىيىلىك، خىمىيەۋى، خىمىيلىك: خىمىيك، خىمىيەشۇناس

كِيْمُونُو: ياپونچە كىيىم

كِيْمِيّ: خىمىيەۋى، خىمىيە ئىشلىتىلگەن، خىمىيىدەك

كِيْمِيَا: خىمىيە، ئالتۇن تاۋلاش تېخنىكىسى

اَلْ ـــ اَلْحَيَوِيَّة: بىئوخىمىيە

كِيمِيَاء: خىمىيە ئىلمى؛ ئالتۇن تاۋلاش تېخنىكىسى

كِيمِيـــائِيّ: خىمىينىك، خىمىيىلىك: خىمىك، خىمىيە شۇناس

كِيْمِيَاوِيّ: خىمىيىلىك، خىمىيەۋىلىك

كِيمِيَاوِيّـــات ج: خىمىيىلىك بۇيۇملار، خىمىيەۋى بۇيۇملار

كَيْن: بويۇنۇش، ئىتائەت قىلىش

كِيَا: خىنىن دەرىخى، خىنىن (دورا)، كىنا دەرىخى

كَيْنُسْكُوب: تەسۋىر (سۈرەت) كۆرسەتكۈچ، تۇرۇبا تىنىسكوپ

كَيْنُونَة: مەۋجۇدىيەت، ماھىيەت، ھالەت

كَيَوَان: ساتۇرن (توققۇز پلانېتىنىڭ بىرى)

كَيْ: ئۇچۇن، بولدا، سەۋەبتىن
لِـ : ئۇچۇن، بولدا، سەۋەبتىن
ـــ لا: بولماسلىق ئۈچۈن، بولماسلىق
لِـ ـــ لا: ... دىن ساقلانماسلىق ئۈچۈن، بولماسلىقى ئۈچۈن
كَيَاسَـــة: ئەقىل- پاراسەت: سىلىقلىق، مەدەنىيەتلىك
كَيَال: ئاشلىق چىكلىغۇچى، ئاشلىق تارتىپ بەرگۈچى
كَيَالَة: ئۆلچەش، تارتىش، بەلگىلەش
كَيَـــان: تەبىئىي، تۇغما خۇسۇسىيەتى: ماھىيەت، ھالەت: مەۋجۇدىيەت، گەۋدە
كَيَّة: كۆيۈك، كۆيۈك ياردى: ئەن سېلىش: تارتۇق، كۆيۈك ئىزى
كَيْتَ و كَيْتَ: شۇنداق، مۇشۇنداق
كَيْد ج كِيَاد: ھىلىگەرلىك، ئالدامچىلىق، ھىيلە: قەست قىلىش، ئورا كولاش، پىيىگە چۈشۈش
كِيْرج أَكْيَار و كِيَـرَة: تۆمۈرچىنىڭ كۆرىكى، تۆمۈرچىنىڭ شامال ساندۇقى
كِيْرُوسِيْن: كىرىسىن
كَـيَّسَ هُ: ئەقىل- پاراسەتلىك قىلىپ قويماق: ئەخلاقلىق قىلماق، ھوشيار قىلماق
ـــ الشَّيْءَ: خالتا ئىچىگە سالماق، خالتىغا سالماق
كَيْس ج أَكْيَاس و كُيُوس: ئەقىللىق، ھوشيار، زېرەك: نازاكەتلىك، مەدەنىيەتلىك
كَـيْس: ئەقىل- پاراسەتلىك: سىلىقلىق، مەدەنىيەتلىك، سىيابە
كَيْس ج أَكْيَاس و كِيَسَـة: سومكا: تاغار، خالتا (پۇل قاپچۇقى ياكى ئاشلىق خالتىسى ئۈچۈن ئىشلىتىلىدۇ)
كَيْسَى: ئىنتايىن ياخشى بولغان، بەلەن
كَيْفَ الشَّـيْءَ: ئۇزگەرتمەك، ئۇيغۇنلاشتۇرماق: تەگشىمەك، ماسلاشتۇرماق: تەرتىپكە سالماق، رەتلىمەك
كَيْفَ: قانداق: قانداقراق؟
كَيْف: كەيپ، كەيپىيات: مىجەز، خاراكتېر: ئەھۋال: ھىندىستان نەشىسى
عَلَىَ ـِ كَ: سېنىڭ خالىغىنىڭچە بولسۇن
كَيْفَما كَانَ: قانداق بولىشىدىن قەتئىينەزەر
ـــ تَكْتُبْ أَكْتُـبْ: سەن قانداق يازساڭ مەنمۇ شۇنداق يازىمەن
كَيْفِـيّ: ئۆزى خالىغانچە، ئۆز مەيلىچە: ماھىيەتلىك، ماھىيەتىنىڭ
كَيْفِيَّة: ھال، ھالەت: ۋەزىيەت، خاراكتېر، مىجەز: ئوبراز
كَيْكَة ج كَيَاكِي: تۇخۇم
كَيَّلَ الْحَبَّ أَو نَحْوَهُ: ئۆلچىمەك، تارتماق، جىكلىماق
كَيْل ج أَكْيَال: ئۆلچەم قاچىسى
كَيْلَة: بىر قېتىم ئۆلەش، ئۆلچەم قاچىسى، كۆرە

لأاء: مەرۋايىت سودىگىرى، كۆھەر سانقۇچى

لائح: ئېنىق، ئوچۇق، ئاشكارا، كۆرۈنەرلىك

لائحة ج لوائحُ: شەكىل، مىرتقى كۆرۈنۈش؛ نىزامنامە، لايىھە؛ تىزىملىك؛ چۈشەندۈرۈش قەغىزى

لائذ: پاناھلىق تىلىگۈچى، پاناھلانغۇچى؛ مۇساپىر؛ جاننى ئېلىپ قاچقۇچى

لائق: مۇۋاپىق، لايىق، ئۇيغۇن

لاعَمَ بَيْنَ الْقَوْمِ: كېلىشتۈرمەك، ياراشتۇرماق، مۇرەسسەلەشتۈرمەك

ـ هُ الشَّيْءُ: ئۇنىڭغا ماس كەلمەك، ئۇنىڭغا لايىق كەلمەك

ـ الشَّيْءَ: يامىماق، ياماق، سالماق؛ رېمونت قىلماق

ـ المَعْدِنَ: كەپشەرلىمەك، كەپشەرلەپ تۇتقۇزماق

لائم ج لُوَّم و لُوَّام ولُيَّم: ئەيىبلىگۈچى، مالامەت قىلغۇچى، كايىغۇچى

لائمة ج لَوائمُ: تاپا ـ تەنە، مالامەت، ئەيىبلەش، كايىش

لابَ ـُ لَوْبًا و لُوابًا و لَوبانًا: تەشنا بولماق، ئۇسساپ كەتمەك

لابَسَ الأَمْرَ: شۇغۇللانماق، مەشغۇل بولماق

ـ هُ: بىرلىكتە يېقىنلاشماق، بىرلىكتە قىزغىن بېجىرمەك

ـ اللأَمْرِ: مەلۇم ئىش بىلەن مۇناسىۋەتلىك بولماق

لابِس كَذا: كىيگەن، تاقىغان (كىيىم ـ كېچەكلەرنى)

لاتَ: ئىنكار قوشۇمچىسى بولۇپ، «ئەمەس» مەنىدىكى «ليس»گە ئوخشاش

لاتِين: لاتىن مىللىتىدىكى ئادەم، لاتىن مىللىتىنىڭ، لاتىن ئامېرىكىلىق؛ كاتولىك دىنى مۇرىتى

لاتِينِيّ ج لاتِين: لاتىن مىللىتى، لاتىن مىللىتىدىكى ئادەم، لاتىنچە؛ لاتىن تىل سىستېمىسىنىڭ

الـ ـة: لاتىن تىلى، لاتىنچە

لاثَ ـُ لَوْثًا الثَّوْبَ بالطِّيْنِ: بۇلغىماق، پاسكىنا قىلماق

لاثَمَ هُ: سۆيۈشمەك، بىر ـ بىرىنى سۆيمەك

لاجَّ خَصْمَهُ: جان تىكىپ جاڭجاللاشماق، جىنىنىڭ بارىچە ئېلىشماق

لاجّ: مۇستەھكەم، پۇختا، جاھىل، تەرسا، كاج؛ قەيسەرلىك، قەتئىيلىك، قەيسەر، قەتئىي بولغان

لاجِئ: مۇساپىر، قاچقۇن

لاحَ ـُ لَوْحًا الشَّيْءُ: كۆرۈنمەك، ئىپادىلىمەك، ئاشكارا بولماق، ئوچۇق بولماق

ـ البَرْقُ: چاقماق چاقنىماق

ـ النَّجْمُ: يۇلتۇز پارقىرىماق

ـ لِي كَذا: مەن مەلۇم ئىشنى چۈشەندىم

لاحَ: تار، چەكلىك، قىس

ل ــ اللام

(لام): ئەرەب ئەلىپبەسىنىڭ جەدۋەلدىكى23- ھەرپ بولۇپ، ئەبجەد ھېسابى بويىچە «30» نى بىلدۈرىدۇ.

ھەمدە شَوّال (ھىجرىيە 10- يىلى) نىڭ قىسقارتىلىپ يېزىلىشى

ل: 1. ئىنتوناتسىيىنى كۆچەندۈرۈش ئۈچۈن ئىشلىتىلىدۇ. مەسىلەن:

إنّ الصّبْرلَجَميل

لوزرتنى لأكرمتك

2. قەسەم قىلىش ئۈچۈن ئىشلىتىلىدۇ. مەسىلەن:

لله لأبْلُغنّ الْغَاية

3. ھاياجانلىنىش، تەئەججۈپلىنىش ئۈچۈن ئىشلىتىلىدۇ، مەسىلەن:

ياللعجب

لِ: ① مەنسۇپلۇقنى يېكى تەۋەلىكنى بىلدۈرۈپ كېلىپ«بار» دېگەن مەنىنى بىلدۈرىدۇ، مەسىلەن:

لِي كتاب، لَهُ كتاب

② سەۋەب- مەقسەتنى بىلدۈرۈپ «ئۈچۈن، سەۋەبتىن» دېگەن مەنىنى بىلدۈرىدۇ، مەسىلەن:

للأن

لا: نۆۋەتتىكىدەك ئەھۋاللاردا بولۇشسىزلىقنى ۋە ئىنكار قىلىشنى بىلدۈرىدۇ:

1. پۈتۈنلەي تەۋەلىكنى بولۇشسىزلاندۇرىدۇ مەسىلەن:

ــ طالب فى حجرةالدّرس

2. لَيْسَ تۈرىدىكى قوشۇمچە بولۇپ كېلىدۇ، مەسىلەن:

ــ عصفور مفردًا

3. ھازىرقى زامان پېئىلىنىڭ ئالدى تەرەپتە كېلىپ بولۇشسىزلاندۇرۇش قوشۇمچىسى بولۇپ كېلىدۇ.مەسىلەن:

ــ أقرا الرِواية الآن

4. 2- شەخس ھازىرقى زامان پېئىللىرىنىڭ ئالدىدا كېلىپ چەكلەش قوشۇمچىسى بولۇپ كېلىدۇ، مەسىلەن:

ــ تقل هٰذَا

ئۇ يەنە «باشقا،باشقىسى» دېگەن مەنىلەرنىمۇ بىلدۈرىدۇ

5. ئىنكار جاۋاب سۆزى «ياق، ئەمەس» دېگەن مەنىنى بىلدۈرىدۇ.

لَاسِلْكِيّ: سىمسىز توك قۇرۇلمىسى

لَاسَنَ هُ: بىرلىكتە دىئالوگ قىلماق، بىرلىكتە پاراڭلاشماق

لَاسِيَّما: بولۇپمۇ، خۇسۇسەن، تېخىمۇ

لَاشَ ـُ لَوْشًا: ھېرىپ ھالىدىن كەتمەك، چارچاپ كەتمەك، ھېرىپ ماغدۇرىدىن قالماق

لَاشَ الشَّيْءَ: يوقالماق، مۇنقەرز بولماق

لَاصَ ـُ لَوْصًا: ئوغرىلىقچە قارىماق، مارىماق، رازۋىتكا قىلماق، ئاستىرتتىن قارىماق، يەر تېگىدىن قارىماق

ـ مِنْ كَذَا: قىيىنچىلىق ھېس قىلماق، جاپا ـ مۇشەققەتلىك بولماق، قىيىنچىلىققا قالماق

لَاصِف: فىتورىت، فىلوئورىت (ھەر خىل رەڭلىك كرىستال ھالدىكى فىتورلۇق ھاك مىزاللىرى)؛ نۇر چاچىدىغان، پارقىراپ تۇرىدىغان

لَاصَقَ هُ: چاپلاشماق، يەملەشمەك، تۇتاشماق؛ ئۆزئارا مەھكەم تايانماق

لَاطَ ـُ لَوْطًا الشَّيْءُ بِقَلْبِهِ: سېغىنماق، رىشتە باغلىماق، ئايرىلغۇسى كەلمەسلىك

ـ الشَّيْءَ بِالشَّيْءِ: چاپلىماق، يەملىمەك

ـ الْحَوضَ أَو الحَائِطَ: كۈلرەڭ سېمونت بىلەن كۆلچەكنى ياكى تامنى سۇۋىماق

لَاطَفَ هُ: يېقىملىق بولماق، مۇلايىملىق بىلەن مۇئامىلە قىلماق؛ رايىغا باقماق، ماسلاشماق؛ ھەددىدىن زىيادە ئەركىلەتمەك، زىيادە ئامراقلىق قىلماق

لَاعَ ـُ لَوْعَةً: چۇس بولماق، تېرىككەك بولماق؛ ئاچچىقى يامان بولماق؛ كېسەل، ئاغرىق بولماق

ـ ـُ لَوْعًا ه الْحُبُّ: ئاشىق بولماق، ئىشق كېسىلىگە گىرىپتار بولماق كۆيۈك كېسىلىگە مۇپتىلا بولماق

لَاعَبَ هُ: مەلۇم كىشى بىلەن كۆڭۈل ئاچماق، ئويناشماق

لَاعِب: تەنھەرىكەتچى؛ ئويۇن ئوينىغۇچى؛ كۆڭۈل ئاچقۇچى

لَاعَجَ هُ الأَمْرُ: پەرىشان قىلماق، ئىچىنى پۇشۇرماق، ئەنسىرەتمەك

لَاعِج ج لَوَاعِجُ: ئىشىق، مۇھەببەت؛ كۆيدۈرگۈچ مۇھەببەت، كۆيۈك

لَاعَنَ هُ: بىر ـ بىرىنى تىللىماق، بىر ـ بىرىگە لەنەت قىلماق، بىر ـ بىرىنى قاغىماق

لَاغٍ (اللَّاغِي): بىكار، ئىناۋەتسىز؛ باتىل، ئەمەلدىن قالدۇرۇلغان

لَاغِب ج لُغُب: ھارغىن، چارچاپ قالغان، ئاجىز

لَاغِيَة: ساغلام بولمىغان سۆز، بىھۇدە سۆز، سەپسەتە

لَافَ ـُ لَوْفًا الطَّعَامَ: يېمەك

ـ عَلَيْهِ: ئالاقە قىلىشماق، بېرىش ـ كېلىش قىلماق، دوست بولۇشماق

لَافِتَة ج لَوَافِتُ: ۋىۋىسكا؛ لوزۇنكا، تەشۋىقات رەسىمى

لاَحِ (اللاَّحِي): ئادەمنى ھاقارەت قىلىدىغان؛ ئاھانەت قىلغۇچى، تاپا ـ تەنە قىلغۇچى

لاَحِب ج لَواحِبُ: ئېلېكتر قۇتۇبى؛ يول

لاَحَظَ هُ: تەكشۈرمەك، مۇلاھىزە قىلماق، كۈزەتمەك

ـ: پىكرىنى ئوتتۇرىغا قويماق

لاَحِظَة ج لَواحِظُ: كۆز

لاَحَقَ هُ: ئەگەشمەك، يېتىشۋالماق، ئىزىغا چۈشمەك

لاَحِق: يېتىشۋالغۇچى، ئارقىدىن يېتىشۋالغۇچى

لاَحَمَ: كەپشەرلىمەك، كەپشەرلەپ تۇتقۇزماق

ـ الشَّيْءَ بالشَّيْءِ: ئىككى نەرسىنى بىر ـ بىرىگە چاپلاپ تۇتقۇزماق ياكى يەملىمەك

لاحِم ج لَواحِمُ: گۆشلۈك، ئەتلىك، سېمىز؛ گۆشخور (ھايۋان)

لاَحِمَة ج لَواحِمُ: گۆشلۈك، ئەتلىك، سېمىز؛ گۆشخور (ھايۋان)

لاَحِن: گراماتىكىغا خىلاپلىق قىلغۇچى، گراماتكا جەھەتتىن خاتالاشقۇچى

لاحَى هُ: ئۇنىڭ بىلەن جاڭجاللاشماق، ئۇنىڭ بىلەن ئۇرۇشماق

لاَدَّعَنْهُ: قوغدىماق، ئاسىرىماق

لاَذَ ـُ لَوْذًا و لُوَاذًا ولِبَاذًا بالشَّيْءِ: كىرىۋالماق، پاناھلانماق، يوشۇرۇنىۋالماق

ـ بِهِ: مەلۇم كىشىدىن پاناھ تىلىمەك، مەلۇم كىشىنىڭ پاناھىدا بولماق

ـ بِأَذْيَالِ الْفِرارِ: قۇيرۇقىنى تىكىۋەتمەك، غىپپىدە قاچماق

ـ بالصَّمْتِ: سۈكۈت قىلماق، كەم سۆز بولماق، جىمغۇر بولماق

لاَذِع: كۆيدۈرگۈچى؛ چېقىۋالغۇچى

لاَذِعَة ج لَوَاذِعُ: چېقىۋالغۇچى، سانجىۋالغۇچى، زىتىغا تەگكۈچى

لاَزَ ـُ لَوْزًا مِنْهُ: قاچماق، ئۆزىنى قاچۇرماق، ئۆزىنى چەتكە ئالماق

ـ إِلَى الْبَيْتِ: ئۆيگە يوشۇرۇنىۋالماق

لاَزِب: مۇقىم، ئىزچىل؛ چاپلاشقۇچى، يېپىشقۇچى

طِين ـ : يېپىشقاق لاي، قېتىپ قالغان لاي

لاَزَقَ هُ: چاپلاشماق، يېپىشماق، يەملەشمەك

لاَزَمَ هُ: رىئايە قىلماق، ساقلىماق؛ تۇتۇپ تۇرماق

ـ الصَّبْرَ: بەرداشلىق بەرمەك، تەپسىمۇ قىمىر قىلماسلىق

لاَزِم: زۆرۈر، لازىم، چوقۇم، كېرەك؛ بۇرچ، مەجبۇرىيەت

لاَزَوَرْد: سېلېستىن (كان بايلىقى)؛ سىر (ساپال قاچىلارغا ھەل بېرىدىغان)

لاَزَوَرْدِيّ: سۇس كۆك رەڭلىك، سۆسۈن كۆك رەڭلىك بولغان

لاَسَ ـُ لَوْسًا الشَّيْءَ: تېتىماق، تەمىنى تېتىپ باقماق

لاَسِع: چىقىۋالغۇچى، نەشتەرنى سانجىغۇچى، نەشتەر سانجىغۇچى

ـــ الْمَعْـدِنَ: كەپشەرلىمەك، كەپشەرلەپ تۇتقۇزماق

لَؤُمَ ـُ لُؤْمًا و مَلاَمَةً و لاَّمَـةً: ئىپلاس، خەسىس، رەزىل بولماق، بېخىل، پىخسىق بولماق

لامَ ـُ لَوْمًا و مَلامًا و مَلامَةً هُ فى كَذَا أو عَلَى كذا: ئەيىپلىمەك، تەنقىد، مالامەت، تاپا ـ تەنە قىلماق، سۆكمەك

لُـؤْم: پەسىللىك، ئىپلاسلىق: بېخىللىق، پىخسىقلىق

لِئْم: بىردەك، بىردەكلىك، تەڭداش، ماس، ماسلىشىش: يارىشىپ قېلىش

ـــ ج أَلآم و الِئـام: ئوخشاش بولغان، ئوخشاپ كېتىدىغان

لأْمَة ج لأْم و لُؤَم: ساۋۇت

لامَّة: شۇم كۆز، يامان كۆز، زەھەرخەندىلىك كۆز، شۇملۇق چىقىپ تۇرىدىغان كۆز

لاَمَحَ هُ: ئوغرىلىقچە قارىماق، ئاستىرتتىن قارىماق، رازۋېدكا قىلماق، مارىماق

لاَمَـسَ هُ: تەگمەك، تېگىپ كەتمەك، تۇتاشماق: چىگرالاشماق، چىگرىداش بولماق

لاَمِع ج لُمَّع: يورىغۇچى، نۇر چاچقۇچى، يالتىراپ تۇرغۇچى، پارقىرىغۇچى: پارلاق، نۇرلۇق

لاَمِـيّ: U شەكىللىك بولغان، تىل شەكىللىك بولغان

لاَنَ ـِ لِيْنًا و لَيانًا و لِيْنَةً: يۇمشاق بولماق، يۇمران بولماق، ئەۋرىشىم بولماق: سىلىق بولماق: يول بەرمەك، ماڭغىلى قويماق: بويسۇنماق، ئىتائەت قىلماق

ـــ تْ أَخْلاقُهُ: تەبئىي، مۇلايىم بولماق

لاَهِـث: ھاسىرىغۇچى، ھۆمۈدۈرگۈچى، ھاسىراپ كەتكۈچى: تەشنا بولغۇچى، چاڭقىغۇچى

لاَهِف: ھەسرەت چەككۈچى، ئاھ ئۇرغۇچى: مۇسىبەتلىك بولغان

ـــ ة ج لَواهِفُ: ← لاهِف

لاَهُوت: ئىلاھلىق، ئىلاھىيەت، ئىلاھىي

عِلْم الـ: ئىلاھىيەتشۇناسلىق، ئىلاھىيەت ئىلمى

لاَهُوتِيّ: ئىلاھىيەت ئىلمىنىڭ، ئىلاھىيەتكە خاس، ئىلاھىيەتكە مۇناسىۋەتلىكك ئىلاھىيەتشۇناس

لاَوَصَ: ئوغرىلىقچە قارىماق، مارىماق، يەر تېگىدىن: كۆز قۇيرۇقىدا قارىماق

ـــ هُ: سەپسىلىپ قارىماق، تىكىلىپ قارىماق: ھىيلە ـ نەيرەڭ ئىشلەتمەك

لاَوَعَ: ھىيلە بىلەن ئالماق، ئالدىراپ ئېلىۋالماق

لاَوَعْى: يوشۇرۇن پىكىر

لأَى ج أَلآء: بالايىئاپەت، جاپا ـ مۇشەققەت: قالقان

لَئِيْم ج لِئام و لُؤَماءُ: پەس، تېگى پەس: مەككار، ھىيلىگەر: بېخىل، پىخسىق

لاَيَنَ هُ: مۇلايىملىق بىلەن مۇئامىلە قىلماق

لاَفِح ج **لَوافِحُ**: كۆيدۈرگۈچى، كۆيدۈرۈپ تاشلىغۇچى

لاَفِظ: ئاۋاز چىقارغۇچى، گەپ قىلغۇچى، لەۋز قىلغۇچى

لاَقَ ـُ لَوْقاً: يۈمشاتماق، يۇمران بولماق، يۇمشماق

ـ ـِ لَيْقاً و لِيَاقَةً و لِيَاقاً و لَيَقاناً بِـ

الثَّوْبُ: لايىق بولماق، مۇناسىپ بولماق، ماس كەلمەك

لاَيَلِيْقُ أَن تَفْعَلَ كَذا: سىز مۇنداق قىلىشىڭىز بولمايدۇ، لايىق بولمايدۇ

لاَقَبَ هُ: قارا چاپلىماق، تۆھمەت قىلماق

لاَقَط: تېرىۋالغۇچى، يىغىۋالغۇچى، تېپىۋالغۇچى

لاَقَى هُ: ئۇچراشماق: ئىگە بولماق، ئېرىشمەك، مۇيەسسەر بولماق، كۆرۈشمەك: يولۇقماق، ئۇچرىشىپ قالماق: ئۇچراپ قالماق

لاَكَ ـُ لَوْكاً اللُّقْمَةَ: لوقما سالماق، بىر لوقما يېمەك

ـ اَلْفَرَسُ اللِّجامَ: چاپناپ تۇرماق، چاپناپ توختىماق

لاَكَمَ هُ: ئۇرۇشماق، مۇشتلاشماق

لَكِنَّ: بولسا «إنّ» تۇرىدىكى قوشۇمچە بولۇپ، مەنىسى «بىراق، ئەمما، لېكىن» دېگەن بولىدۇ. مەسىلەن:

حَضَرَ الطلاب و ـ سمير غائب

لَكِنَّ: نىسك مەنىسى بولسا «بىراق، ئەمما، لېكىن» دېگەن بولىدۇ، ئۇنىڭ ئىككى خىل ئىشلىتىلىشى ئۇسۇلى بار:

1. **لَكِنَّ** بولسا **لَكِنَّ** نىسك يۇمشاقراق ئىشلىتىلىشى بولىدۇ، مەسىلەن:

حضر سمير وَ لَكِنَّ عصام غَائب

2. باغلىغۇچى قىلىنىدۇ، مەسىلەن:

ماحصدت القمح ـ الرز

لأَلْ: زىبۇ- زىننەت سودىگىرى، مەرۋايىت سودىگىرى

لأَلأَ النَّجْمَ أَو الْبَرْقُ: چاقنىماق، نۇر چاچماق، پارقىرىماق

ـ بلسانه: تىل ئۇچىنى سوزۇپ چىقارماق

ـ تِ النَّارُ: ئوت ئالماق، ئوت كۆيمەك

لأَلأَءَ: مەرۋايىت سودىگىرى

لُؤْلُؤ ج **لآلِئُ**: مەرۋايىت، ئۇنچە- مارجان، گۆھەر

عِرْق الـ ـ : سىلىۋدا قېيى، چىرىمتال قېيى

مَغاص الـ ـ : مەرۋايىت تېرىش مەيدانى، ئۇنچە- مارجان يىغىش مەيدانى

لأَلأَةٌ: چاقناپ تۇرماق، چاقنىماق، بالتىراپ تۇرماق

لُؤْلُؤَة ج **لآلِئُ**: بىر دانە مەرۋايىت، بىر دانە گۆھەر

لُؤْلُئِيّ: مەرۋايىتتىن ياسالغان، مەرۋايىتتەك

لأَمَ ـُ لأْمًا الْجُرْحَ: جاراھەت ئېغىزى پۈتمەك: تېڭىپ قويماق، تاڭماق

ـ الشَّيْءَ: رېمونت قىلماق: يامىماق، يەملىمەك

لَبَّدَالصُّوفَ: كىگىز ئەتمەك

ـــ الشَّيْءُ: بىرگە چاپلىماق، بىللە يەملىمەك، بىرگە قوشۇپ چاپلىماق

لَبَدَ ـُ لُبُودًا بالْمَكان: ئورۇنلىشىپ، تۇرۇپ قالماق

ـ الشَّيْءُ بالشَّيْءِ: چاپلاشتۇرماق، يەملەشتۇرمەك

ـــ ـِ لَبْدًا الصُّوفَ: كىگىز ئەتمەك

ـ الثَّوْبَ: كىيىم يامىماق

لَبَد ج لُبُود و أَلْباد: كىگىز

لَبِدَ ـَ لَبَدًا بالْمَكان: ئورۇنلاشماق، ئولتۇراقلىشىپ قالماق

ـ الشَّيْءُ: يەملىمەك، چاپلىماق

لَبِد: يۆگىشىپ چاپلىشىپ كەتكەن (چاچ، يۈڭ قاتارلىقلار)

لِبْد ج لُبُود و أَلْباد: يۆگىشىپ، چىرمىشىپ كەتكەن تۈك ۋە يۈڭ: كىگىز: ئىگەر: توقۇم

لُبْدَة ج لُبَد و أَلْباد و لُبُود: چىرمىشىپ، يۆگىشىپ كەتكەن (يۈڭ ـ چاچ) شىريالى

لَبَّسَ عَلَيْهِ الأَمْرَ: ئارىلاشتۇرىۋەتمەك، قالايمىقانلاشتۇرىۋەتمەك

ـ عَلَيْهِ الأَمْرَ: ئارىلىشىپ كېتىپ ئېنىق بولماسلىق

لَبَسَ ـِ لَبْسًا عَلَيْهِ الأَمْرَ: ئارىلاشتۇرىۋەتمەك، قالايمىقانلاشتۇرىۋەتمەك

لَبَسَ ـَ لُبْسًا الثَّوْبَ: كىيىم كىيمەك

لُبْسٌ: ئارىلاش، مۇجمەل بۇلۇش، تۇتۇق بۇلۇش

لِبْس ج لُبُوس: كىيىم ـ كېچەك

لُبْسَة: مۇجمەل، تۇتۇق

لِبْسَة: لىباس، ئۈستىۋاش، سەرپاي: كىيىنىش، ياسىنىش، پەردازلاش

لُبْسْتَر: چوڭ راك (جانلىق)

لَبَّشَ: يىغماق، توپلىماق: تاڭماق، چەگمەك

لَبَطَ ـُ لَبْطًا بِهِ الأَرْضَ: يىقىلماق، يىقىلىپ چۈشمەك

ـ هُ بِرِجْلِهِ: تەپمەك

لَبَطَة: چېپىپ ئۇچقاندەك يۈگۈرمەك، ئۇچقاندەك ماڭماق، غۇيۇلداپ چاپماق

لَبْطَة: بىر تەپمەك، بىرنى تەپمەك

لَبَق: چىققان، ئىش كۆرگەن، تەجرىبىلىك: ئەقىللىق، زېرەك: نازاكەتلىك: مەدەنىيەتلىك

لَبُقَ ـُ لَباقَةً: مەدەنىيەتلىك بولماق، ماھىر ئۇستا بولماق

لَبِقَ ـَ لَبَقًا: مەدەنىيەتلىك بولماق، نازاكەتلىك بولماق: پۇختا بولماق، ماھىر بولماق

ـ بِهِ: مۇۋاپىق كەلمەك، ماس كەلمەك، ماسلاشماق

لَبِق: ماس كەلگەن، مۇۋاپىق كەلگەن، ئۇيغۇنلاشقان: نازاكەتلىك، مەدەنىيەتلىك: زېرەك، خۇشچاقچاق

لَبَّكَ الأَمْرَ أَو الشَّيْءَ: ئارىلاشتۇرىۋەتمەك، قالايمىقانلاشتۇرماق

لَبَكَ ـُ لَبْكًا: قالايمىقان بولماق، تەرتىپسىز بولماق، ئالاقزادە بولماق، ھودۇقۇپ كەتمەك

لَبَّ ـَ لَبًّا: ئەقللىق بولماق، هوشيار بولماق

ـــــ ـُ لُبَّا اللَّوْزَةَ: بادامنى چىقىپ ئۇچكىسىنى چىقىپ مېغىزىنى ئالماق، بادامنى چىقىپ مېغىزىنى ئالماق

ـــ بالمَكان: ئورۇنلاشماق، جايلاشماق

لَبَّ: ئىنتايىن مۇلايىم، سىلىق- سىپايە

لُبّ ج أَلْبَاب و أَلُبّ و أَلُبّ: جەۋھەر، مېغىزى، ماھىيەت: ئەقىل- پاراسەت: كۆڭۈل، دىل: (مېۋىلەرنىڭ) ئۇرۇقى

لَبْأ: ئوغۇز سۈتى، ئوغۇز

لَبْأَة ج لَبْآت و لُبْأ و لُبُوء: چىشى يولۇاس

لَبُوَة ج لُبُو: ئانا يولۇاس

لُبَاب: جەۋھەر، ماھىيەت: مېغىز، ئۇرۇق

ـــ الْجَوْز أو نَحْوِه: ئاپپىلسىن ئۇرۇقى

لَبَّاد: كىگىزچى، كىگىز ئەتكۈچى

لِبَاد: كىگىز، گىلەم

ـــ إِسْفَلْت: قارامايى كىگىز

لُبَّادَة ج لَبَّابِيْد: كىگىز قالپاق، مالىخاي

لِبَاس: ئارىلاشتۇرۇۋېتىش، قالايمىقانلاشتۇرۇۋېتىش

ـــ ج أَلْبِسَة ج لُبُسٌ: كىيىم - كېچەك: ئۇچ كىيىم

لَبَاقَة: ماھىرلىق، چېچەنلىك: خۇشچاقچاق: ئەقىل - پاراسەتلىك، ئەقىل: مەدەنىيەتلىك، نازاكەتلىك

لَبَان: كۆكرەك، كۆكرەك قىسمى

لَبَّان: سۈتچى، سۈت ساتقۇچى: كىسەك قۇيغۇچى، خام خىش قۇيغۇچى

لُبَان: دەرەخ يېلىمى

لُبَان: مەستىكى رۇمى: سېغىز كەمپۈت

لُبَانَة ج لُبَان: ئىش، ۋەزىپە: ھاجەت: ئارزۇ، مەقسەت

لَبَانَة: سۈنچىلىك، سۈت ئىشلەش كەسپى

لُبَّ الْحَبُّ أَواللَّوْزُ: دان تۇتماق، مېغىز (ئۇچكە) تۇتماق، ئۇرۇق تۇتماق

لَبَب ج أَلْبَان: مەيدە، كۆكرەك، تۆش: ئات بويۇنتۇرۇقى

لَبَّة: مەيدە، كۆكرەك: بولكا بوتقىسى، ئۇماچ

لَبَّثَ هُ بالمَكان: مەلۇم جايغا ئورۇنلاشتۇرۇپ قويماق، بىرەر جايغا ماكانلاشتۇماق

ـــ: كۈتمەك، كۈتۈپ تۇرماق، ساقلاپ تۇرماق

لَبَثَ ـُ لُبْثًا و لَبْثًا و لُبَاثًا و لَبَاثَةً و لَبْثانًا و لَبِيثَةً بالْمَكان: ئورۇنلاشتۇرماق، جايلاشماق، تۇرۇپ قالماق

ما ـــ أَنْ فَعَلَ كَذا: دەرھاللا قىلماق، شۇ ھامانلا قىلماق

لَمْ يَلْبَثْ أَنْ كَتَبَ تَقْدِيْرًا: ئۇ دەرھاللا بىر پارچە دوكلات يازدى

لُبْث، لَبْث: تۇرۇپ قېلىش، ئورۇنلىشىپ قېلىش

لُبْثَة: ئازراق توختاپ تۇرۇش، كىچىككىنە ساقلاپ تۇرۇش

لَبَخَ ـَ لَبْخًا: ئۇرماق، ساۋماق، دۇمبالماق

لَبَخ: ئەرەب يېلىمى دەرىخى

لَتَّ ـَ لَتًّا الشَّيْءَ: سۇندۇرماق، ئوشتۇماق، پارچىلىماق، ئۇششاقلىماق

ـــ الطَّحِينَ: خېمىر يۇغۇرماق؛ زۇۋىلا قىلماق، خېمىرنى يۇمىلاقلىماق

ـ الْمَاءُ الثِّيابَ وغَيْرَها: نەم بولماق، ھۆل بولماق

لَتَّة: كىچىك ئىش، ئەرزىمەس ئىش، پارچە ـ پۇرات ئىش

لِتْـــر: لىتىر (سۇيۇقلۇق ھالەتتىكى جىسىملارنى ئۆلچەيدىغان ئۆلچەم بىرلىكى)

لَتَّنَ: لاتىن ئامېرىكىلاشماق، لاتىن مىللىتىگە ئۆزگەرمەك

لَـــثَّ: ھۆللۈك؛ نەملىك؛ نەم ھاۋا؛ چاپلاشتۇرۇپ سۇۋاپ قويۇلغان

لِثَام ج لُثُم: ماسكا، شارپا، چۈمپەردە

لِثَة الأَسْنان ج لِثَاث و لِثًى و لُثِيّ: چىش مىلىكى

لَثَغ: تىل ئۇچىدا سۆزلەش، تىل ئۇچىدا تەلەپپۇز قىلىش؛ كېكەچلىمەك، گاچىلاشماق

لَثِغَ ـَ لَثَغًا: تىل ئۇچىدا تەلەپپۇز قىلماق ياكى سۆزلىمەك

لَثْغَـــاءُ م: تىل ئۇچىدا سۆزلىگۈچى، كېكلەچلىگۈچى، كېكەچ

لُثْغَـــة: تىل ئۇچىدا تەلەپپۇز قىلىپ ياكى سۆزلەپ «س» نى دەپ «ع»نى چىقارماق ياكى «ر»نى دەپ «غ»نى تەلەپپۇز قىلماق؛ گاچىلاشماق، كېكەچلىمەك

لَثَّمَ: ماسكا بىلەن ئېغىز ـ بۇرۇننى يۆگىمەك، شارپا بىلەن يۈزىنى ئورىماق

لَثَمَ ـِ ولَثِمَ ـَ لَثْمًا الْفَمَ أو الوَجْهَ: ئېغىزغا ياكى يۈزگە سۆيمەك، سۆيۈش

ـ أَنْفَهُ: بۇرنىغا مۇش بىلەن سالماق، ئۇرماق

ـ: شارپا بىلەن ئېغىز ـ بۇرۇننى ئورىماق ياكى يۆگىمەك

لَثَم: سۆيۈشمەك، سۆيمەك

لَثْمَة: بىرنى سۆيمەك، بىر قېتىم سۆيمەك

لَثَوِيّ: چىش مىلىكىنىڭ، چىش مىلىكىگە ئائىت

لَثِيَ ـَ لَثًى شَجَرُ السَّمُرِ: دەرەخنىڭ يىلىمى ئېقىپ چىقماق، دەرەخنىڭ سۈتىسمان سۇيۇقلۇقى ئېقىپ چىقماق

ـ ت الْيَدُ: قول ياغلاشماق؛ قول ماي ياكى لاي بولماق

لَجَّ ـَ لَجَجًا و لَجَاجًا و الَجاجَةً: تەرسالىق بىلەن جاڭجاللاشماق، كاجلىق بىلەن ئۇرۇشماق

ـ فى الأَمْرِ: مۇستەھكەم تۇرماق، تەۋرەنمەي تۇرماق

ـ عَلَيْهِ فِي الأَمْرِ: تەلەپ قىلماق، دەپ تۇرىۋالماق، زورلىماق

ـ به الشَّيْءُ: چىڭ تۇتۇپ قويۇپ بەرمەسلىك

لُجّ ج لُجَّة و لُجَج و لِجاج: دېڭىز، بىپايان دېڭىز ـ ئوكيان

لَجَّأَهُ: زورلىماق، مەجبۇرلىماق

ـــــ الأَمْـــــرَ: ئارىلاشتۇرىۋەتمەك، قالايمىقانلاشتۇرىۋەتمەك

لَبِكَ ـَ لَبَكًا الأَمْرَ: ئارىلىشىپ قالايمىقان بولۇپ كەتمەك، ئارىلاشماق

لَبْك: بىرىكمە ماددا، ئارىلاشما ماددا: ئارىلىشىپ كېتىش، قالايمىقانلىشىپ كېتىش

لَبْكَـــــة: ئارىلاشما، بىرىكمە ماددا: ئارىلاشتۇرۇش، قالايمىقانلاشتۇرۇش

لَبْلاَب: مىسىر پۇرچىقى، ياپىلاق پۇرچاق

ـــ كَبِيْر: پىچەكگۈل

لَبْلَبَ القَوْمُ: چېچلىپ كەتمەك: تارقىلىپ كەتمەك

لَبْلَـــب، لُبْلُـــب: شەپقەتلىك، مېھرىبان، مۇلايىم، يېقىملىق، مېھرى ئىسسىق

لَبَّنَ: كېسەك قۇيماق، خام خىش قۇيماق

لَبَن ج أَلْبان: سۈت

ـــ حَلِيب: يېڭى سۈت

ـــ رَائِب أَو زَبادِيّ: قېتىق

ـــــ الشَّـــجَرَة: سۈتسىمان سۈيۇقلۇق شەربىتى، دەرەخنىڭ شىلىمشىق سۈيى

لَبِن، لِبْن: كېسەك، خام خىش

لُبْنان: لىۋان (دۆلەت ئىسمى)

لُبْنانِيّ: لىۋانچە، لىۋاننىڭ، لىۋانلىق ئادەم

لَبِنَة: قايمىقى سۈزۈۋېلىنغان سۈت

لَبِنَة: سىيىر، سۈتلۈك كالا: سۈتلۈك ساغلىق: سۈتلۈك تۆگە: بىر دانە كېسەك: بىر دانە خام خىش

لِبْنَة: بىر دانە كېسەك، خام خىش

لَبَنِيّ: سۈتلۈك، سۈتسىمان، سۈترەك

لَبَنِيَّات ج: سۈت مەھسۇلاتلىرى، سۈتتىن ياسالغان يېمەكلىكلەر

لَبْوَة ج لُبُوات و الُبَأ و لَبَآتُ و لَبُوء: ئانا شىر

لُبُودِيّ: يۇڭ تىتىش راۋۇنى، يۇڭ تاراش راۋۇنى

لَبُوس: كىيىم ـ كېچەك: ساۋۇت

لَبُون: سۈت ئىچىشنى ياخشى كۆرگۈچى، سۈت ئىچكۈچى

ـــ ج لِبان و لُبْن و لَبائِنُ: سۈتلۈك كالا، سۈتلۈك قوي، سۈتلۈك تۆگە

لَبُونات ج: سۈت ئەمگۈچى ھايۋانلار

لَبُونَة ج لِبان و لِبْن و لُـبُن و لَبـائِنُ: سۈتلۈك قوي، كالا، تۆگە قاتارلىقلار، سۈت ئەمگۈچى ھايۋانلار

لَبَّـــى هُ: ئاۋاز قوشماق، جاۋاب قايتۇرماق، جاۋاب بەرمەك

لَبِيب ج أَلَبَّاء: ئەقىللىق، دانا، زېرەك، چېچەن

ـــ ة ج لَبَائِبُ: ← لَبِيْب

لَبِـــيخ: سېمىز، سېمىز بولغان: گۆشلۈك، ئەتلىك بولغان

لَبِيْس: كونىراپ كەتكەن كىيىم، يىرتىلىپ كەتكەن كىيىم

لَبِيْق: نازاكەتلىك، مەدەنىيەتلىك: ئەقىللىق، پاراسەتلىك

لَبَّيْكَ: بار، ھازىر بولدۇم، مەن كەلدىم، ھازىر مەن، مەن تەييار، خوش

لَحَاق: يېتىشۇالماق، ئۇلگۇرمەك

ـــ **بِكَذا:** مەلۇم ئىش بىلەن قوشۇلماق، مەلۇم ئىش بىلەن تېپىشماق

لَحّام: گۆش سانقۇچى، گۆش سودىگىرى: داغمالچى، كەپشەرچى

لحام: قەلەي

لَحَامَة: بەدىننى سېمىز، سەمرىپ كەتكەن

لَحَبَ ـَ لَحْبًا الطَّرِيْقَ: يول ماڭماق، يول بۇرمەك

ـــ **به الأَرْضَ:** مەلۇم كىشىنى يىقىلدۇرماق

ـــ **اَللَّحْمَ عَنِ الْعَظْمِ:** سۆگەك سۇنماق: سۆگەك گۆشتىن ئاجرىماق

ـــ **هُ بالسَّيْف:** كەسمەك، ئۇزمەك، چاپماق

لَحِح: قىستاڭچىلىق: تار يەر، تار جاي

لَحَدَ ـَ لَحْدًا الْمَيِّت: مېيىتنى لەھىتگە قويماق

ـــ **اللَّحْدَ:** لەھەت كولىماق

ـــ **فى الدِّيْنِ:** دىننى ئىنكار قىلماق، دەھرى بولماق، ئاتىست بولماق

ـــ **السَّهْمُ عَنِ الْهَدَف:** ئوق نىشانغا تەگمەسلىك، ئوق نىشانغا بارماسلىق

ـــ **إِلَى الشَّىْءِ:** مايىل بولماق، ئاغماق، ئېغىپ كەتمەك

لُحْد ج لُحُود و أَلْحاد: قەبرىستان، قەبرە ئىچىگە كولانغان لەھەت (يەنى جەسەتنى قويىدىغان جاي)

لَحِسَ ـَ لَحْسًا و لُحْسَةً و مَلْحَسًا الإِنَاءَ: يالماق

لَحْس: يالاش، يالماق

لَحْسَة: بىر قېتىم يالماق

لَحَظَ ـَ لَحْظًا و لَحْظَانًا هُ أَو إِلَيْهِ: كۆزنىڭ قۇيرۇقىدا قارىماق، يانتۇ قارىماق

ـــ **هُ:** كۆزەتمەك، تەكشۈرمەك

لَحْظَة ج لَحَظَات: بىرلا قارىماق، لاپىيدە قارىماق: كۆز قۇيرۇقىدا قارىماق

فى ـــ : شۇ ھامان، ھەش- پەش دېگۈچە، كۆزنى يۇمۇپ ئاچقۇچە

لَحْظِىّ: كۆزنى يۇمۇپ ئاچقۇچىلىك، ھەش - پەش دېگۈچە بولۇپ بولغان، شۇ ھامان بولغان

لَحَفَ ـَ لَحْفًا هُ: يوتقان يېپىپ قويماق

لحْف الْجَبَل: تاغ ئېتىكى

لَحَق ج أَلْحَاق: ئەگەشكۈچى، ئارقىدىن ماڭغۇچى

لَحِقَ ـَ لَحَقًا و لَحاقًا هُ أَو بِهِ: يېتىشۇالماق، ئارقىدىن يېتىشۇالماق

ـــ **هُ:** ئەگەشمەك، ئىزىدىن قوغلاپ ماڭماق، مەلۇم كىشىگە رىشتە باغلىماق، ئايرىلغۇسى كەلمەسلىك

ـــ **بالْمَدْرَسَة:** ئوقۇشقا كىرمەك

ـــ **لُحُوقًا هُ الْثَمَنُ:** تېگىشلىك باھا پۇلنى تاپشۇرماق

لَحْق: يېتىشۇالماق، ئۇلگۈرۈش

لَحَمَ ـُ لَحْمًا الصَّائِغُ الْمَعْدِنَ: كەپشەرلەپ تۇتقۇزماق، كەپشەرلىمەك

لَجَأَ ـَ لَجْأً و لُجُوءً إِلَى الحِصْنِ أَو غَيْرِهِ: سېپىل ئىچىگە يوشۇرۇنىۋالماق،قورغانغا يوشۇرۇنماق، مەلۇم جايغا پاناھلانماق

لَجِئَ ـَ لَجَأً إِلَى الْحِصْنِ أَو غَيْرِه: ▯ لَجَأَ

لَجْأَة: دېڭىز تاشپاقىسى

لَجاجَة: تەلەپ قىلىپ تۇرۇۋېلىش؛ زورلاش؛ كاجلىق بىلەن جاڭجاللىشىش؛ تەرسالىق بىلەن ئۇرۇشۇش

لِجام ج أَلْجِمَة و لُجُمٌ: يۈگەن، ئات ئېغىزدۇرۇقى

لَجَب: چۇقان- سۈرەن، ئالا- توۋا، قىيا - چىيا

لَجِبَ ـَ لَجْبًا الْقَوْمُ: ۋاراڭ- چۇرۇڭ قىلماق، قىيا- چىيا چىقارماق، ئالا- توۋا كۆتۈرمەك

ـــ الْبَحْرُ: دېڭىز دولقۇنلىماق، دېڭىز ئۆركەشلىمەك، دېڭىز گۈركىرىمەك

لَجِب: ۋاراڭ - چۇرۇڭ، قىيا - چىيا، ئالا - توۋا كۆتۈرۈش

لَجَّة: ۋاراڭ- چۇرۇڭ، شاۋقۇن- سۈرەن، قىيا - چىيا

لُجَّة ج لُجَج و لُجّ و لِجَاج: دېڭىز، بىپايان دېڭىز

لَجْلاج: كېكەچ

لَجْلَجَ: كېكەچلىمەك، گاچىلاشماق

لَجَمَ ـُ لَجْمًا الثَّوْبَ: يامىماق، تىكمەك

لَجِنَ ـَ لَجَنًا بِهِ: چاپلاشماق، يېپىشماق، بېقىنماق

لَجْنَة ج لِجَان: ھەيئەت، كومىتېت؛ بۆلۈم؛ نازارەت؛ ئىدارە

لُجُوء: يوشۇرۇنۇش، مۆكۈنۈۋېلىش، پاناھلىنىش

لَجُوج، لَجُوجَة: جاھىل، تەرسا، كاج؛ قەتئىي، تىز پۈكمەس؛ ئاۋاز ياڭراتقۇچ

لُجِّيّ: بىپايان دېڭىز، ئوكيان بولغان

لُجَيْن: كۈمۈش

لُجَيْنِيَّة: كۈمۈش پۇل

لَحَّ ـُ لَحًّا تِ القَرَابَةُ بَيْنَهُمَا: يېقىنلاشماق، يېقىن بولماق

لَحّ: يېقىن، يېقىنچىلىق؛ تۇغقان، تۇققانچىلىق

لَحَا ـُ لَحْوًا الشَّجَرَةَ: دەرەخ قوۋزىقىنى سويماق

ـــ هُ: ئەيىبلىمەك، تەنقىد، مالامەت قىلماق، كايىماق، تاپا - تەنە قىلماق

لحاء: دەرەخ قوۋزىقى

لَحَّاد: گوركار، قەبرە كولىغۇچى، قەبرە قازغۇچى

لَحَّاس: پارازىت، باشقىلارنىڭ ھالاۋىتىدە ياشاشنى ياخشى كۆرۈش؛ يۈندىخور

لَحاظ ج لُحُظ: كۆزنىڭ قۇيرۇقى

لِحَاف ج لُحُف و أَلْحِفَة: يوتقان؛ يەكتەك، تون

لَخْفَة ج لخاف: ئاق شىبەن، ئاق تاش ناخنا

لَخْـــنَخَ هُ: زەئىپلەشتۇرمەك، ئاجىزلاشتۇماق، ماغدۇرسىزلاندۇرماق

لَخَـــمَ ـُ لَخْمَـــاهُ: كاچاتلىماق، كاچات سالماق، بىر كاچات ئۇرماق

لَخْمَة: ياقماسلىق، ماس كەلمەسلىك، قايىل بولماسلىق، قىيىنچىلىق ھېس قىلىش، جاپا- مۇشەققەت ھېس قىلىش

لَـــدَّ ـَ لَـــدَدًاهُ: قاتتىق مۇنازىرىلەشمەك، قاتتىق تالاش- تارتىشماق

ـــ ـُ لَدًّاهُ: قاتتىق جېدەللەشمەك، قاتتىق ئۇرۇشماق

ـــ هُ عَنِ الشَّـــيْءِ: چەكلىمەك، مەنئى قىلماق، توسىماق

لَدَّاء ج لُدّ و لِـــدَاد: مۇنازىرىچى، بەس- مۇنازىرە قىلغۇچى: مۇنازىرىۋاز: (كىشىلەر بىلەن) چىقىشالمىغۇچى، سىغىشالمىغۇچى ئەشەددىي بولغان

لَدَائَة: ئەۋرىشچان، ئەۋرىشچانلىق

لِدَة: ئىشلەپ چىقارغان ۋاقتى: تۇغۇلغان كۈن، تۇغۇلغان كۈنى

ـــ ج لِدُون: تەڭتۇش، تەڭتۇش بولغان

لَـــدَّدَهُ: ساراسىمىگە سېلىپ گاڭگىراتماق، تەمتىرىتىپ قويماق

ـــ بِهِ: ئۇنىڭ كەمچىلىكىنى ئاشكارا قىلىپ قويماق، ئۇنىڭ ئەيىبىنى پاش قىلماق

لَـــدَد: قاتتىق جېدەللىشىش، قاتتىق ئۇرۇشۇش

لَدَغَ ـَ لَـــدْغًا و تَلْـــدَاغًا هُ الثُّعْبَـــانُ: چېقىۋالماق، نەشتىرىنى سانجىماق

ـــ هُ بِكَلِمَة: تۆھمەت قىلماق، قارا چاپلىماق

لَـــدْغَاءُ م: چېقىۋالغۇچى: تىل ئۇچىدا سۆزلىگۇچى: باشقىلارنى گەپ- سۆزدە چېقىۋالغۇچى

لَدْغَة: چېقىۋېلىش: بىر قېتىم چېقىۋالماق، بىر قېتىم چىشلىۋالماق

لَدَمَ ـِ لَدْمًاهُ: كاچاتلىماق، كاچات بىلەن ئۇرماق

ـــ الشَّيْءَ: زەربە بەرمەك، دەككىسىنى بەرمەك

لَدَّنَ الشَّيْءَ: يۇمشاتماق، يۇمشاق قىلماق

لَدُنَ ـُ لَدَانَةً و لَدُونَةً الشَّيْءُ: يۇمشاق بولماق

ـــ تْ أَخْلاقُهُ: رايىش بولماق، چىقىشقاق بولماق

لَدُنْ: مەلۇم ئورۇندا، مەلۇم ۋاقىتتا

لَدْن ج لُدْن و لِـــدَان: يۇمشاق بولغان: پىلاستىنكا ياسىغان: پىلاستىنكا ياسىغۇچى

لَدُنِيّ: سىرلىق، مەخىيەتلىك

لَـــدُود ج أَلِـــدَّة: ئۇرۇشقاق: جىدەلخور، چىقىشالمىغۇچى، ئەشەددىي

لُدُونَـــة: يۇمشاق بولۇش، ئېلاستىكىلىق خۇسۇسىيەت

لَدَى : يېنىدا، قېشىدا، ئالدىدا، ھۇزۇرىدا

لَدِيْـــد ج أَلِـــدَّة: ئۇرۇشقاق، جىدەلخور، ئەشەددى بولغان، ئەشەددى

ــ الأَمْرَ: مۇستەھكەملىمەك، پۈختىلىماق
لَحْم ج لُحُوم و لِحَام و لُحْمَان و أَلْحُم: گۆش، ئەت
لَحُــمَ ـُ لَحَامَــةً: گۆشلۈك بولىماق، سېمىرىمەك، ئەتلىك بولماق
لَحِمَ ـَ لَحْمًــا بِالْمَكَــانِ: مەلۇم جايدا ئولتۇراقلاشماق، مەلۇم جايدا مۇقىملىشىپ قالماق
ــ: گۆشكە ئىشتىھا ئارتماق، گۆش يېگۈسى كەلمەك
ــ لَحَامَةً: سېمىرىپ كەتمەك
لَحِم: سېمىز، ئەتلىك؛ سېمىرىپ كەتكەن
لَحْم ج لُحُوم و لِحَام و لُحْمَان وأَلْحُم: گۆش ئەت؛ كەپشەرلەش،
لُحِمَ: ئۆلتۈرۈلمەك، قەتلى قىلىنماق
لَحْمَة: بىر پارچە گۆش؛ يېپىشقاق، نەرسە، چاپلاشقاق نەرسە؛ ئارقا، ئارقا يېپ
لُحْمَة ج لُحَم: تۇغقانچىلىق مۇناسىۋىتى؛ ئارقا، ئارقا يېپ
لَحْمِيّ: گۆشلۈك، سېمىزلىك، گۆشدەك
لَحْمِيَّات ج: گۆشخور ھايۋانلار
لَحَّنَ الأَنَاشِيْدَ والأَغَانِيَّ: مۇزىكىلىق ئەسەر يازماق، مۇزىكا ئىشلىمەك
ــ فى الْقراءة: دىكلاماتسىيە قىلىپ ئوقۇماق
لَحَنَ ـَ لَحْنًا و لُحُونًا و لَحانَةً و لَحَانِيَةً لَهُ: ئىما- ئىشارەت قىلماق، مەخپىي بەلگە قىلماق
ــ فى الْقِــرَاءَة أَو الْكَــلَامِ: ئوقۇشتا ۋە ياپزىشتا گىرامماتىكىلىق خاتالىق ئۆتكۈزمەك
لَحِنَ ـَ لَحْنًا: چۈشەنمەك، ئوقۇماق
لَحِــن: ئەقىللىق بولغان، سەزگۈرلۈكى يۇقىرى بولغان؛ ئەقىللىق؛ سەزگۈر
لَحْن ج أَلْحَان، لُحُــون: ئاھاڭ؛ مۇقام؛ يەرلىك شېۋە، لەھجە، دىئالېكت؛ گرامماتىكا جەھەتتىكى خاتالىق
صِنَاعَة الأَلْحان: مۇزىكا، نەغمە، ساز، ناۋا
لَحْو: قاغاش، كايىش، لەنەت ئوقۇش
لَحَى ـِ لَحْيًاهُ: كايىماق، لەنەت ئوقۇماق، مالامەت قىلماق، ئەيىبلىمەك
ــ الشَّجَرَة: دەرەخ قوۋزىقى سويماق ياكى ئاقلىماق
لَحْي: قاغاش، لەنەت ئوقۇش، كايىش
ــ ج أَلْحٍ ولُحِيّ و لِحاء: ئېكەك، تۆۋەن ئېكەك
لَحْيَان: ئۇزۇن ساقاللىق ئادەم، بومبا ساقال ئادەم
لَحْيَانِيّ: ئۇزۇن ساقال قويغان، ئۇزۇن ساقالىنىڭ
لَحْيَة ج لُحًى: ساقال
لَحِيم: سېمىز، سېمىرىپ كەتكەن
لَحَّــصَ الْكَــلَامَ: خۇلاسە چىقارماق، خۇلاسىلىماق، يىغىنچاقلىماق
ــــ الشَّــيْءَ: ئىلغاپ ئالماق، ئىلغاپ چىقارماق، شاكىلىنى چىقىرىۋېتىپ مېغىزىنى ئالماق

لَزِج: چاپلاشقان، يېپىشقاق
لَزَّالشَّـــيْءُ: چىگىدىماق، قىستىماق، پرېسلىماق؛ سىقماق: بىرلەشتۈرۈپ قويماق
لَزَز: تاقاق (ئىشكىنىك)
لَـــزَّقَ الشَّـــيْءَ: يەملەشتۈرۈپ قويماق، چاپلاشتۈرۈپ قويماق
لَزِقَ ـَ لُزُوقًا بالشَّيْءِ: چاپلاشتۈرۈپ قويماق
لَزِق: چاپلاشماق: چاپلاشقۇچى
لزْق: تۇتاشقان، قوشنا تام بولغان، ئولانغان
لُزْقَة ج لُزَق: مەلھەم دورا
لَزِمَ ـَ لُزُومًا و لَزْمًا و لِزامًا و لِزامَةً و لُزْمَةً و لُزْمَانًا الشَّيْءُ: لازىم بولماق، زۆرۈر بولماق، كەم بولسا بولماسلىق
ـــــ بَيْتَـــهُ أو عَمَلَـــهُ: ساقلىماق، چىك ساقلىماق، چىك تۇرماق، ئايرىلماسلىق
ـــ هُ أو بِـــهِ: ئەگەشمەك، ھەمراھ بولماق، ئايرىلىپ كەتمەسلىك
لُزُوجَة: چاپلىشاقغۇلۇق، يېپىشقاقلىق
لزُوم: ئېھتىياج، لازىم، زۆرۈر: ئەسقاتماق، يارىماق
لَزِيق: يېقىنلاشقان، يېقىن بولغان، بىرگە ئولانغان، بىرگە تۇتاشقان
لَسَّاع: دائىم ئادەمنى چېقىۋالغۇچى، ئادەمگە دائىم نەشتىرىنى سانجىپ تۇرغۇچى
لِسَان ج أَلْسِنَة و أَلْسُـــن و لُسُـــن و لِسَانَات: تىل (ئادەمنىك): سۆز
ـــ الْقَوْمِ: جارچى، جاكارلىغۇچى
ـــ الْحال: چۈشەندۈرگۈچى، بايان قىلغۇچى
ـــ النَّار: يالقۇن، ئوچقۇن
ـــــ فى الْجُغْرافِيـــا: تۈمشۇق (دېگىزنىك تۈرتۈپ چىققان جايى)
ـــــ الْمِيْـــزان: تارازىنىك كۆرسەتكۈچى، تارازىنىك كۆرسەتكۈچ يىگنىسى
لسانِيّ: تىلنىك، تىل ئارقىلىق: سۆزچە، سۆزنىك
لُسْتِك، لَسْتِيك: كاۋچۇك، رېزىنكە
لَسَعَ ـَ لَسْعًا: سانجماق، چېقىۋالماق، نەشتىرىنى سانجماق
ـــ هُ بِلِسانِه: تۆھمەت چاپلىماق، ھاقارەت قىلماق
لَسْعَة ج لَسَـــعات: چاقماق، سانجماق، (گىزمىدە قاتارلىقلار)
لَسَّنَ الشَّيْءَ: ئۇچلىماق، ئۇچ چىقارماق
لَسَنَ ـُ لَسْنًا: تۆھمەت چاپلىماق، تۆھمەت قىلماق
ـــ الشَّيْءَ: ئۇچلىماق، ئۇچىنى چىقارماق
لَسَن: پاساھەت، بالاغەت: سۆزلەش قابىلىيىتى
لَسِنَ ـَ لَسَـــنًا: پاساھەتلىك سۆزلىمەك، ماھىرلىق بىلەن سۆزلىمەك
لَسِن: سۆزمەن، ناتىق: پاساھەتلىك
لَسْنَاءُ ج لُسْن: تىلى راۋان، سۆزگە ماھىر: ناتىق، گەپدان
لَسِيْع ج لَسْعَى و لُسَعَاءُ: چېقىۋلىنغان، نەشتىرى سانجىلغان
لِشْمَانِيَا: كالا ئازار كېسىلى

لَدِيْغ ج لَدْغَى و لُـدَغاءُ: يىلان، چايان قاتارلىق نەرسىلەر چىقىۋالغان ئادەم

لَذَّ ـَ لَذاذًا و لَذاذَةً الشَّـيْءُ: لەززەتلىك بولماق، تاتلىق يېيىشلىك بولماق

ـــ لَذًّا الشَّيْءَ أو بِـــهِ: ھۆزۈرىنى ھېس قىلماق، تەمىنى سەزمەك

لَـذّاع: ئادەمنى كۆيدۈرىدىغان: مەسخىرە قىلغۇچى، زاكىلىق قىلغۇچى

لَذَّة: ھۆزۈر، لەززەت: تاتلىق، تەملىك

لَذْذَهُ: ھوزۇرلاندۇرماق، لەززەتلەندۈرمەك: خۇرسەن قىلماق، قىزىقارلىق ھېس قىلدۇرماق

لَذَعَ ـَ لَذْعًا ت النَّارُ الشَّيْءَ: كۆيدۈرمەك

ـــ هُ بلسانه: مەسخىرە قىلماق، زاكىلىق قىلماق: تۆھمەت قىلماق، قارا چاپلىماق، ئىغۋا توقىماق،

ـــ الـــحُبُّ قَلْبَـهُ: مۇھەببەت ئۇنىڭ يۈرىكىنى كۆيدۈرۈپ كۈل قىلماق، مۇھەببەت ئۇنى ئوتتىدا كۆيدۈرمەك،

لَذْعَة ج لَذَعات: كۆيدۈرۈش: كۆيدۈرۈپ جاراھەت قىلىش: كۆيۈك

لَذِيَ ـَ لَذًى بالأَمْرِ: پۈختا تۇرماق، قەتئى تۇرۇكەرمەي تۇرماق

لَذِيذ ج لُذّ و لِذاذ: لەززەتلىك، تەملىك، مەززىلىك، تاتلىق، يېيىشلىك

لَزَّ ـُ لَزًّا و لَزَزًا ولَزازًا الشَّيْءَ: چاپلاپ قويماق، يەملەپ قويماق، يەملەپ تۇرغۇزماق

ـــ الشَّيْءَ بالشَّيْءِ: A نەرسە بىلەن B نەرسىنى يەملەپ قويماق، A نەرسە بىلەن B نەرسىنى چاپلاپ قويماق

ـــ الشَّيْءُ بالشَّيْءُ: يەملەپ قويماق

ـــ هُ إلَى كذا: مەجبۇر قىلماق، مەجبۇرلىماق

لَزاز: ناچاق (ئىشىكنىڭ)

لَزاق: شىلىم

لِـــزام: چوقۇم، ئىلۇھىتتە، كېرەك: ھالاك بولۇش، ئۆلۈش، ئايرىلىش

لَزَبَ ـُ لُزُوبًا: مۇقىم بولماق، پۇختا بولماق

ـــ بِهِ: چاپلاشماق، يېپىشماق

ـــ تِ السَّنَةُ: قەھەتچىلىك بولماق بولماق، قەھەتچىلىك يىل

لَزَب: ئۆيلەنمىگەن، خوتۇن ئالمىغان

لَـزُبَ ـُ لَزْبًـا الطَّيْنُ: ئۇيماق، قېتىپ قالماق، قېتىشماق

ـــ الشَّيْءُ: قورىماق، يېغماق

لَزِبَ ـَ لَزَبًا الطِّيْنُ: قېتىپ قالماق

لَزِب ج لِزاب: ناز مىقدار، ناز

لَزَبَـة ج لِـــزَب و لَزَبـات: بالا- قارا: قەھەتچىلىك، ئاچارچىلىق: جاپا - مۇشەققەت، قىيىنچىلىق

لَزِجَ ـَ لَزَجًا و لُزُوجًا و لُزُوجَةَ الشَّيْءُ: يېپىشماق

ـــ الْعَسَلُ أَوَنَحْـوُهُ بِإِصْـبَعِه: بارمىقىغا يۇقماق، چاپلاشماق، بارمىقىغا چاپلىشىۋالماق

ـــ اسْـــمُهُ: ئۆچۈرىۋەتمەك، چىقىرىپ تاشلىماق، سىزىۋەتمەك

لَطَع دُودَةَ الْقُطْنِ: پاختا قۇرتنىڭ تۇخۇمى

لَطَّـــفَ الشَّـــيْءَ: ئىنچىكەشتۈرمەك، نازۇكلاشتۇرماق

لَطَفَ ـُ لُطْفًا و لَطَفًا بِهِ أو لَهُ: شەپقەت قىلماق، مېھرىبانلىق قىلماق: مەرھەمەت قىلماق، ئىلتىپات قىلماق

لَطَف ج أَلْطَاف: سوۋغا، ھەدىيە: ئىھسان

لَطُفَ ـُ لُطْفًاو لَطَافَـــةً: نەپىس بولماق، نازۇك بولماق، ئىنچىكە بولماق، لاتاپەتلىك بولماق

ـــ الكَلامُ: مەدەنىيەتلىك بىلەن سۆزلىمەك، ئەدەپلىك بىلەن سۆزلىمەك

لَطْـــف، لَطَافَـــة: شەپقەت، ئىلتىپات، مەرھەمەت: ئىنچىكىلىك، نازۇكلۇق، لاتاپەتلىك: مۇلايىملىق، ئەخلاقلىق، نازاكەتلىك

لَطَفَة: سوۋغات، ھەدىيە

لَطَمَ ـِ لَطْمًا هُ: كاچاتلىماق، شاپىلاقلىماق، كاچات بىلەن ئۇرماق

ـــ تِ النِّساء فِي الْمَـــأْتَمِ: ئايال كىشى مۇسىبەت ۋاقتىدا ئۆزىنى ئۆزى كاچاتلىماق

لَطْمَة ج لَطْمَـــات: بىر كاچات سالماق: كاچات، شاپىلاق

لِطِّيخ: ئىپلاس، نىجىس: يالقاۋ، ھۇرۇن: ھاماقەت، دۆت، كالۋا

لَطِيْـــف ج لِطَـــاف و لُطَفَـــاءُ: مۇلايىم، ئىللىـــق، مەرھەمـــەتلىك، مەدەنىيـــەتلىك، نازاكەتلىك، نازۇك

الْجِنْس الـ ـــ : مۇلايىم جىنسلار (ئاياللار)، ئايال جىنسلار

لَطِيْفَة ج لَطَائِفُ: لەتىپە، يۇمۇر

لَطِيْم: ئاتا ـ ئانىسى ئۆلۈپ كەتكەن يېتىم بالا

لَظَّـــى النَّـــارَ: ئۇچقۇنلاشماق، ئۇچقۇن چىقارماق، يالقۇنلاتماق

لَظَى: ئوت يالقۇنى، ئوت ئۇچقۇنى

لَظِيَ ـَ لَظًى تِ النَّـــارُ: ئوت ئۇچقۇن چىقارماق، يالقۇن چىقارماق

لَعَّاب: ئويۇنچى، ئوينىغاق

لُعاب: سېرىق سۇ، شۆلگەي

ـــ الْبِزْرِ: ئېمولىسىيە، سۈتسىمان ئارىلاشما ماددا

ـــ الشَّمْسِ: ئۆمۈچۈك تورى

ـــ النَّحلِ: ھەسەل، بال

ـــ الْحَيَّةِ: يىلان زەھىرى

لُعَابِيّ: شۆلگەيسىمان، يېپىشقاق سۇيۇقلۇق

لَعَّبَ: ئوينىماق، ئويناشماق، شوخلۇق قىلماق

ـــ هُ: ئۇنى ئويناتماق

لَعَبَ ـَ لَعْبًا: سېرىق سۇ ئاقماق، شۆلگەي ئاقماق

لَعِبَ ـَ لَعْبًا و لَعِبًا و تَلْعَابًـــا: ئوينىماق، شوخلۇق قىلماق

ـــ: ئويناشماق، ئويۇن ـ كۈلكە قىلماق

لَصَّ ـَ لَصَصًا و لَصاصًا و لُصُوصِيَّةً: ئوغرىلۇق قىلماق

ـــ ـُ لَصَّا الشَّيْءَ: ئوغرىلىماق

ـــ الأَمْرَ: ئوغرىلىقچە قىلماق

لُصّ ج لُصُوص و أَلْصاص و لِصَصَة و لَصَاص: ئوغرى، يانچۇقچى

ـــ ة ج لَصائِصُ: ئايال ئوغرى، ئايال يانچۇقچى

لَصَّصَ الْبُنْيات: بىنانى فۇرۇپ مۇستەھكەملىمەك، پۇختىلىماق

لَصَفَ ـُ لَصْفًا و لَصِيفًا و لُصُوفًا لَوْنُهُ: چېھرىدىن نۇر چاقناپ تۇرماق، چېھرىدىن نۇر يېغىپ تۇرماق

لَصْف: پارقىراق، يالتىراق

لَصِقَ ـَ لَصْقًا و لُصُوقًاالشَّيْءُ بالشَّيْءِ: يەملەپ، چاپلاپ قويماق

لَصِق: چاپلاشقۇچى، يېپىشقۇچى

لَصْق: يېقىن؛ چاپلىشىۋالغۇ

لَصْلَصَ الْوَتَدَ: قوزۇقنى مەدىرلىتىپ قومارماق، قوزۇقنى قومۇرىۋالماق

لُصُوصِيَّة: ئوغرىلۇق، ئوغرىلۇق قىلىش؛ ئوغۇرلۇق قىلمىش

لَصُوق: مەلھەم دورا

لَصِيق: يېقىن؛ چاپلىشىۋالغۇ، چاپلىشىپ تۇرغان

لَضَمَ ـِ لَضْمًا الإِبْرَةَ: يېڭنە سانجماق، يېڭنە تىقماق

لَطَّ ـُ لَطًّا بالْعَصا: تاياق بىلەن ساۋماق، تاياق بىلەن ئۇرماق

لَطّ: دۇمبالاش، قاتتىق ئۇرۇش

لَطَأَ ـَ لُطُوءًا بالأَرْضِ: يەرگە چاپلاپ قويماق، يەرگە چاپلاشتۇرماق

ـــ هُ بالْعَصا: تاياق بىلەن ئۇرماق

لَطِئَ ـَ لَطْأً بالأَرْضِ: يەرگە چاپلاشماق، يەرگە چاپلاپ قويماق

لَطّاشَة: چىۋىن پالىقى، چىۋىن ئۆلتۈرۈش پالىقى

لَطّافَة: ئىنچىكىلىك، نازۇكلۇق؛ لاتاپەتلىك: مۇلايىملىق، ئەخلاقلىق

لَطَّخَ هُ بالشَّيْءِ: بۇلغىماق، داغ تەككۈزمەك

ـــ هُ أو الشَّيْءَ: پاسكىنا قىلماق، مەينەت قىلماق

لَطَخَ ـَ لَطْخًا ← لَطَّخَ

لَطْخ: مەينەت قىلىش؛ كىنچىككىنە، ئازغىنە

لَطْخَة ج لَطَخات: داغ، كىر؛ ئىپلاس: مەينەت؛ نىجىس، ناپاك

لَطَسَ ـُ لَطْسًا هُ: بىر شاپىلاق ئۇرماق، كاچاتلىماق

لَطْشَة ج لَطْشات: بىرنى ئۇرماق، بىرنى دۇمبالىماق

ـــ الشَّمْسِ: ئاپتاپ ئۆتۈپ كەتمەك، ئىسسىق ئۆتۈپ كەتمەك

لَطَعَ ـَ لَطْعًا هُ: ئۇرماق، ساۋماق، دۇمبالىماق

ـــ الشَّـــيْءُ: بىكار قىلماق، ھېسابتىن چىقىرىۋەتمەك، ھېسابقا ئېلىنماسلىق

ـــ يَلْغَى لَغًى فى قَوْلِه: يامان گەپ قىلماق، خاتا سۆزلىمەك، بىلجىرلىماق، قۇرۇق گەپ ساتماق

لَغَّاز: تۆھمەتخور، بۆھتانچى، قارا چاپلىغۇچى

لُغام: تۆگە ئاغزىدىكى كۆپۈك ياكى ماغزاپ

لَغَّبَ هُ السَّـــيْرُ: ھالىدىن كەتكۈزىۋەتمەك: ماجالى قالماسلىق، ماغدۇرسىزلانماق

لُغَة ج لُغات و لُغًى و لُغُون: لۇغەت، تىل

عِلْم الـــ : تىلشۇناسلىق، تىلشۇناسلىق ئىلمى

لُغْد ج أَلْغَاد: يۇمشاق تاڭلاي

لَغَزَ ـُ لَغْزًا فى كَلامِه: تېپىشماق ئېيتماق، تېپىشماق سۆزلەپ بەرمەك

لَغَز ج أَلْغَـــاز: سىر: تېپىشماق: سىرلىق: چۈشىنىپ بولمايدىغان

لَغْز: مەنىسى نامەلۇم سۆز، تېپىشماق

لُغْز ج أَلْغَـــاز: تېپىشماق: سىر: سىرلىق: چۈشىنىپ بولمايدىغان

لَغَّطَ الْقَوْمُ: ۋاراڭ– چۈرۈڭ قىلماق، غەۋغا كۆتۈرمەك

ـــ بِالْخَبَر: پىتنە – ئىغۋالار تاراتماق، ئۆسەك سۆزلەر تارقالماق

لَغَطَ ـَ لَغْطً و لُغَاطًـــا الْقَـــوْمُ: ۋاراڭ – چۈرۈڭ، قىيا – چىيا قىلماق

ـــ بِـــالْخَبَر: يالغان– ياۋىداق گەپلەرنى يايماق، ئۆسەك سۆزلەرنى تارايتماق

لَغَط ج أَلْغَـــاط: ۋاراڭ – چۈرۈڭ، قىيا – چىيا، غەۋغا

لَغَـــمَ ـَ لَغْمًـــا الْبَعِيْـــرُ: تۆگە كۆپۈك چاچراتماق، تۆگە ماغزاپ چاچراتماق

ـــ الأَرْضَ أَو الْحَجَرَ أَو الْبَحْرَ: پارتلاتقۇچ دورا كۆممەك، مىنا كۆممەك، سۇ مىناسى قويۇپ بەرمەك

لَغَم ج أَلْغَام: مىنا: پارتلاتقۇچ دورا

لُغْم ج لُغُوم و لُغُومَة: پارتىلاتقۇچ دورا، مىنا

لَغْو: قالايمىقان سۆز: بىھۇدە، بىمەنە، ساغلام بولمىغان سۆز: بىكار قىلىۋەتمەك، بىكار بولماق

لُغُوب: ھېرىپ قېلىش، قاتتىق چارچاش

لُغَوِىّ: تىلشۇناسنىڭ، تىلشۇناسلىققا ئائىت، تىلشۇناس ئالىم

لَغِىَ ـَ لَغًى بِـــالأَمْرَ: جۆيلىمەك، ئېغىزغا كەلگەننى كاپشىماق، غاجىلىماق، بىلجىرلىماق

لَفَّ ـُ لَفًّا الشَّـــيْءَ: ئۇچۇرماق: ئارقا – ئارقىدىن مەيدانغا كەلتۈرمەك، يۆگىمەك، قاپلىماق، ئورىماق

ـــ الشَّيْءَ بِالشَّيْءِ: تۇتاشتۇرماق، ئۇلىماق

ـــ الْمَيْتَ فى أَكْفَانِه: جەسەتنى كىپەنگە ئالماق، مىيىتنى كىپەنلىمەك

ـــ لِفُّهُمْ: ئۇلار بىلەن پارتىيىداش بولماق، ئۇلار بىلەن بىر گورۇھ بولماق

ـــــ دَوْرًا: رول ئويناماق، مۇھىم رول ئويناماق، رولغا چىقماق

ـ بالشَّـــيْءِ: مەلۇم نەرسىنى ئويۇنچۇق قىلىپ ئويناماق (توپ، شاھمات قاتارلىقلارنى) ئويناماق

ـ عَلَى آلَةِ الطَّرَبِ: مۇزىكا ئۇسكۇنىسىنى چالماق، مۇزىكا ئەسۋابى چالماق

لَعْب: ئويناش، ئوينىشىش، ئويناپ كېتىش، شوخلۇق قىلىش

لَعْبَة ج لَعَبات: بىر يۈرۈش: بىر قېتىم، بىر مەيدان، بىر نۆۋەت

لُعَبَة: ئويۇنقېپى، ئويۇنچى، ئويۇنخۇمار

لُعْبَة ج لُعَب: ئويۇنچۇق، ئويناپدىغان نەرسە

لَعْثَمَ فِي الأَمْرِ: كېكەچلىمەك، دۇدۇقلىماق: چوكتۇر ئويلانماق، مۇلاھىزە قىلماق

لَعَجَ ـَ لَعْجًا ةُ الضَّـرْبُ: زىگىلداپ ئاغرىتقۇچى، سىرقىراپ ئاغرىتماق

لَعَقَ ةُ الْعَسَـلَ أو نَحْـوَهُ: يالاتقۇزماق، چاپلاشتۇرماق

لَعِقَ ـَ لَعْقًا و لُعْقَةَ الْعَسَلَ أَوْ نَحْـوَهُ: يالاپ يېمەك، بارماق ئۇچى بىلەن ئېلىپ يېمەك ياكى تىل بىلەن يالاپ يېمەك

لُعْقَة: بىر قوشۇق: ئاز مىقدارىدا

لَعَلَّ: ئېھتىمال، بەلكىم، مۇمكىن، كاشكى

لَعْلَمَ الرَّعْدُ أو الرَّصـاصُ: گۈلدۈرلىمەك، گۈركىرىمەك

ـــ السَّـرابُ: پىلىلدىماق، لاۋۇلدىماق، چاقناپ تۇرماق، پارقىراپ تۇرماق

لَعْلَع ج لَعالِعُ: سەرراپ، ئېزىنتقۇ: بۆرە

لَعْلَعَة: گۈلدۈرلەش، گۈركىرلەش

لَعْلِيّ: ياقۇتتەك قىزىل

لَعَنَ ـَ لَعْنًا ةُ: تىللىماق، قاغىماق، لەنەت ئوقۇماق

ـــ ةُ: ھەيدەپ ماڭماق، قوغلىماق

لَعْن: لەنەت قىلىش، قارغىش ياغدۇرۇش، تىللاش

لَعْنَة ج لَعَنات و لِعَان: لەنەت، قارغىش، بىر قېتىم قارغاش: ئازابلاش، جاپاغا سېلىش

لُعْنَة ج لُعَن: مەلئۇن، لەنەتگەردى، قارغىش تەككۈر

لَعُوب ج لَواعِبُ و لَعاعِـبُ: ئويۇنچى، ئويۇنپەرەس: بۇزۇق ئايال

لَعُوق: شۇمۇرىدىغان دورا: يالاپ يېدىغان نەرسە: قەنت ـ گېزەكلەر

لَعِـيْن: لەنەتگەردى، قارغىش تەگكۈر: قارا نىيەت، كۆڭلى قارا

الـــ : لەنەتگەردى: شەيتان

لَغا: قالايمىقان سۆز، بىھۇدە سۆز، جۆيلۇش، بىمەنە سۆز

لَغا ـُ لَغْوًا فِي قَوْلِهِ: خاتا گەپ قىلماق، قۇرۇق گەپلەرنى قىلماق، بىمەنە سۆزلەرنى قىلماق

لَفْظَة ج لَفَظات: بىر قېتىم تاۋۇش چىقىرىش، بىر قېتىم تەلەپپۇز قىلىش؛ خەت؛ يەككە خەت؛ سۆز؛ يەككە سۆز

لَفْظِيّ: تەلەپپۇز قىلىش؛ تەلەپپۇز قىلغۇچى؛ ئاغزاكى، ئېغىزچە

كَسْر ـ : ناتوغرا كەسىر

لَفَّعَ رأسَهُ: باشنى ئورىماق، باشنى يۆگىمەك

لَفَعَ ـَ لَفْعَاتُهُ النَّارُ: ئوت يالقۇنى ئۇنىڭغا يېتىپ كەلمەك، ئوت ئۇچقۇنى ئۇنى كۆيدۈرمەك

لَفَّفَ: ئايلاندۇرماق، چۆرگىلەتمەك، ئۇچۇرتماق

لَفَّقَ الْحَدِيْثَ: يالغاندىن تەكەللۇپ قىلماق، ياغلىما سۆز قىلماق، شېرىن سۆز قىلماق

ـ الشَّقَّتَيْنِ: تىكمەك، يامىماق

ـ التُّهْمَةَ: تۆھمەت ئويدۇرماق، تۆھمەت ئويدۇرۇپ چىقارماق

لَفَقَ ـِ لَفْقًا الثَّوْبَ: تىكمەك، يامىماق

لَفْق: ياماش، تىكىش

لَفْلَفَ الْفَضِيْحَةَ أو الْقَضِيَّةَ: ياپماق، قاپلىماق؛ نىقابلاپ قويماق، پەردىلىمەك

لَفُوت: شاللاق، ئالدىراڭغۇ، باشتۇڭ؛ ئۆز بېشىمچى، قىزىققان

لَفُوح: ئىنتايىن ئىسسىق بولغان، كۆيدۈرگۈدەك ئىسسىق بولغان

لَفِيْظ: ئېتىلىپ؛ چاچراپ چىققان؛ تەلەپپۇز قىلىنغان (ھەرپ)؛ سۆزلەنگەن

لَفِيف: توپلانغان، جەملەنگەن، يىغىلغان، بىر يەرگە جەم بولغان

ـ مِنَ النَّاسِ: بىر توپ ئادەم، بىر بۆلەك ئادەم

لَفِيفَة ج لَفَائِفُ: تاماكا، سىگارت

لِقَاء: ئۇچرىشىش، كۆرۈشۈش، ئۇچرىشىپ قېلىش

لِقَاح: مەنى، سپېرما؛ ۋېرۇس (يۇقۇملۇق كېسەللىك قوزغاتقۇچى)

ـ الْجُدَرِيّ: چېچەك ۋاكسىنىسى

لُقَاطَة ج أَلْقَاط: چۈشۈپ قالغان نەرسە

لَقَائَة: ئۆزلەشتۈرۈش، چۈشىنىش، بىلىش

لَقَّبَ هُ بِكَذَا: نام، ئۇنۋان بەرمەك، لەقەم قويۇپ قويماق

ـ بِلَقَبٍ تَهَكُّمِيّ: لەقەم قويماق، باشقا بىرەر نامنى قوللانماق

لَقَب ج أَلْقَاب: تەخەللۇس، لەقەم، نام

ـ تَهَكُّمِيّ أو وِدَادِيّ: لەقەم، تەخەللۇس

ـ شَرَف: ھۆرمەت نامى، شەرەپ نامى

لَقَّحَ النَّخْلَةَ أو نَحْوَهَا: چاڭلاشتۇرماق، ئۇرۇقلاندۇرماق؛ ئۇلىماق (دەرەخنى)

ـ هُ: ۋاكسىنا سالماق، ۋاكسىنا ئەملىمەك

لَقَحَ ـَ لَقْحًا النَّخْلَةَ: چاڭلاشتۇرماق، ئۇرۇقلاندۇرماق

ـ بِلَقَاحِ مَرَضٍ مُعَدٍّ: ۋاكسىنا سالماق، ۋاكسىنا ئۇرماق

لَقِحَ ـَ لَقْحًا تِ النَّاقَةُ أو غَيْرُهَا: ھامىلىدار بولماق، بوغاز بولماق

ـ يَدَيْهِ وَرَاءَ ظَهْـرِهِ: قولىنى ئارقىسىغا چىقارماق، قولىنى دۈمبىسىگە ئالماق

لَفَّ: ئۆچۈرتماق، توزۇتماق؛ ئارقا- ئارقىدىن مەيدانغا كەلمەك

رَوْضَـة ـ : ئۆسۈملۈكلىرى زىچ، قويۇق ئۆسكەن باغچا؛ بۇك ـ باراقسان باغچا

لِـفّ ج أَلْفـاف و لُفُـوف: بىر خىل، ئوخشاش خىلدىكى، ئوخشاش تۇردىكى: گۇرۇھداش، پارتىيداش

لَفَاءُ م: زىچ بولغان، قويۇق

لَفَـاتَ: قىزىققان، ئالدىراقسان، ئۆز بىشىمچىلىق قىلغۇچى، بەگۇاش

لفاع: ياغلىق، رومال

لَفَافَة ج لَفَائِفُ: يۆگەيدىغان نەرسە، بوپا؛ ئورايدىغان قەغەز؛ ئوراش ماتېرىياللىرى: تاماكا، سىگارت

لَفَّت الشَّيْءَ: چۆرگىلەتمەك، ئايلاندۇرماق، پىرقىراتماق

ـ هُ عَنْ رَأْيِهِ: ئۇنىڭ پىكرىنى ئۆزگەرتمەك، كۆز قارىشىنى ئۆزگەرتمەك

ـ نَظَرَهُ إِلَى كَذَا: ئۇنىڭغا دىققەت قىلماق

لَفَّة: بىر ياغلام، بىر ئورام، بىر يۆگەم: باشنى ئورىماق، باشقا سەللە يۆگىمەك؛ ئايلىنىپ يۈرمەك، چۆرگىلەپ يۈرمەك

لفت: تۆرۈپ، لوبۇ؛ تۆگىنەك قىچا

لَفْتاءُ م: سولخەي، سولچى

لَفْتَة ج لَفَتَات: بىر قېتىم بۇرۇلۇپ قارىماق، نەزەر سالماق، كۆز ئاشلىماق، بىرلا قاراپ قويماق

لُفْتَة: بىر باش ئۇرۇپ، بىر تۇپ لوبۇ؛ بىر دانە تۆگۈنەك قىچا

لَفَحَ ـَ لَفْحًا فُلانًا: ئۇرماق، زەربە بەرمەك

ـ لَفْحًا و لَفَحانًا ثُهُ النَّـارُ أو الـرِّيْحُ الْحارَةَ بَحُرِّهـا: كۆيمەك، يالقۇنلىماق؛ ئىسىماق، ئىسىتماق، پىشۇرماق

ـ لَفْحًا هُ بالسَّـيْف: چاپىلماق بىلەن مەلۇم كىشىنى قىلىچتا چاپماق، چاققانلىق بىلەن قىلىچ ئۇرماق

لَفْح: كۆيمەك، يالقۇنلىماق، كۆيدۇرمەك، ئىسىتماق

لَفْحَة ج لَفْحات: بىر قېتىملىق بوران

لَفَظَ ـُ لَفْظُ بِـالْكَلامِ: سۆزلىمەك، گەپ قىلماق

ـ الشَّيْءَ أو بالشَّيْءِ مِنْ فَمِهِ: ئېتىلىپ چىقماق، چاچراپ چىقماق

ـ الْبَحْرُ الغَرِيْقَ أو الشَّيْءَ: دېڭىز سۇيىگە غەرق بولغۇچىنى قىرغاق تەرەپكە مەيدەپ ئەكىلىپ قويماق، قىرغاققا سۈرۈپ قويماق

ـ نَفْسَهُ: ھالاك بولماق، تۇنجۇقۇپ ئۆلمەك

ـ ت الْبِلادُ أَهْلُـها: ئۇلارنى چىگىردىن چىققىلى قويماق

لَفْظ ج أَلْفـاظ: تەلەپپۇز قىلىش، تاۋۇش چىقىرىش: خەت: يەككە سۆز: گەپ

لُقَيْمَة: بىر كاپام، بىر لوقما، بىر چىشلەم

لَـكَّ ـُ لَكًّـاهُ: مۇشت بىلەن ئۇرماق، گەدەنگە ئۇرماق، گەدەنگە شاپىلاق بىلەن كاچاتلىماق

ـــــ الشَّـــيْءَ: ئارىلاشتۇرىۋەتمەك، قالايمىقانلاشتۇرماق

لَكَأَ ـَ لَكْـأً هُ بِالسَّـوْطِ: قامچا بىلەن ئۇرماق، دەررە بىلەن ئۇرماق

لَكَاز: ياغاچ مىخ، شىنا، پانا، قوزۇق

لَكَاع: پەس، تېگى پەس، ئىپلاس

لَكْتَات: سۈت كىسلاتا تۈزى

لَكَزَ ـُ لَكْـزًا هُ: شاپىلاقلىماق، شاپىلاق بىلەن ئۇرماق

لَكِز: پىخسىق، بېخىل، خەسىس

لَكْزَة: مۇشت بىلەن ئۇرۇش، شاپىلاق بىلەن ئۇرۇش

لَكِعَ ـَ لَكَعًا: پەس، ئىپلاس، تېگى پەس بولماق

لَكَمَ ـُ لَكْمًا هُ: مۇشت بىلەن ئۇرماق، ئۇرماق

لَكْمَة ج لَكَمَات: بىر مۇشت؛ مۇشت

لَكَن ج أَلْكَان: مىس داس؛ لىگەن

لَكِنَ ـَ لَكَنًا و لُكْنَةً و لُكُونَةً و لُكْنُونَةً: كېكەچلىمەك، دۇدۇقلىماق؛ ئەرەب تىلىنى راۋان سۆزلىيەلمەسلىك، تىلى كالۋالاشماق

لَكِنَّ: ← لكِنّ

لَكِنْ: ← لكِنْ

لَكْنَاءُ م: كېكەچ؛ دۇدۇقلاش

لُكْنَـة: دۇدۇقلىماق، كېكەچلىمەك؛ ئېغىز تاۋۇشلىرى؛ تەلەپپۇز، ئاھاڭ

لِكَيْ: ئۈچۈن، سەۋەبتىن

ـــ لا : ... نىڭ بولماسلىقى ئۈچۈن، ... خالىي بولالماسلىق سەۋەبى بىلەن

لَمَّ ـُ لَمًّا الشَّـيْءَ: يىغماق، توپلىماق، جەمئىي قىلماق

لَمّ: توپلانماق، جەمئى قىلىنماق، يىغىلماق

لَمْ: يوق، ئەمەس، ياق

إِنْ ـــ : ئەگەر بولمىسا، يوق بولسا

ما ـــ : ئەگەر بولمىسا، يوق بولسا

ـــ ... حَتَّى ... : ... قىلسا بولماق، ... نى قىلسىلا ... بولماق

لُمَّ: ئازراق نېرۋىسى قالايمىقانلىشىپ قالماق، نېرۋىسى ئازراق چارچاپ قالماق

لِمَ (ل + ما) : نېمىشقا؟ نېمە ئۈچۈن؟ نېمىگە؟

لَمَّا (فَعَلَ): بولغان ۋاقىتتا، بولغاندا

ـــ (يَفْعَل): تېخى يوق، ھازىرغا قەدەريوق

لِمَاذَا: نېمىشقا؟ نېمە ئۈچۈن؟

لَمَّـاز: ئەيىبلىگۈچى، يوق يەردىن پۇتاق چىقارغۇچى، مالامەتچى

لَمَاظَة: ناتىقلىق، سۆزمەنلىك

لَمَّاع: يالتىراپ تۇرغان، پارقىراپ تۇرغان؛ نۇرلۇق، پارلاق، نۇر چېچىپ تۇرىدىغان

لَمَّاعَة: بۈركۈت؛ مېڭە لىپىلدىقى (بوۋاقلارنىڭ)

لَقْـــح: چاكلاشـتۇرۇش، ئۇرۇقلانـدۇرۇش: ئۇلاش (دەرەخنى)

لَقَدْ: ئۆتكەن زامان پېئىللىرىنىڭ ئالدىدا كېلىپ ئىنتۇناتسىيىنى كۈچلەندۈرىدۇ، مەنىسى: «ئاللىقاچان، ئەلۋەتتە» دېگەن بولىدۇ

لَقَطَ ـُ لَقْطًا الشَّيْءَ: تېرىۋالماق، تەرمەك

ـــ الطَّائِرُ الحَبَّ: دان تۇتماق، دان تەرمەك

لُقْطَـــةَ ج لُقَـــط: يۈتۈپ كەتكەن نەرسە، چۈشۈپ قالغان نەرسە: تېپىۋالغان نەرسىنى ئۆزىنىڭكى قىلىۋېلىش

لَقَعَ ـَ لَقْعًا الشَّيْءَ: تاشلىماق، ئاتىماق، تاشلىۋەتمەك

لَقِفَ ـَ لَقْفًا و لَقَفَانًا الشَّـــيْءُ: تۇتماق، تۇتۇپ تۇرماق (توپىنى)

لَقْلَق ج لَقَالِقُ: ئاق تۇرنا

لَقْلَقَة: تىترىمەك، مىدىرلىماق، لىڭشىماق: سوقۇلغان ئاۋاز، ئۇرۇلغان ئاۋاز

ـــ الْكَلام: ئويدۇرماق، ئويدۇرۇپ چىقماق

لَقَّم هُ الطَّعامَ: تاماق بەرمەك

لَقَمَ ـُ لَقْمًا الطَّرِيْـــقَ أو غَيْـــرَهُ: يول ئېغىزى، بوتۇلكا ئېغىزى قاتارلىقلار توسۇلۇپ قالماق، ئىتىلىپ قالماق

لَقِمَ ـَ لَقْمًا الطَّعامَ: تېز يېمەك

لُقْمَة ج لُقَم: بىر كاپام، بىر لوقما

ـــ سائِغَة: نازۇ- نىمەت، ئېسىل تاماق

ـــ اللِّجامِ: ئات ئېغىزدۇرۇقى، ئات يۈگىنى

لَقَّنَ هُ الكَلامَ: ئېغىزچە ئېيتماق، ئاغزاكى ئېيتىپ بەرمەك: تەربىيىلىمەك: روشەنلەشتۈرمەك، ئېنىقلىماق

لَقُنَ ـُ لَقائَـــةً: ئەقىللىق بولماق، زېرەك بولماق، ھوشيار بولماق

لَقِنَ ـَ لَقْنًا و لَقائَةً و لَقانِيَـــةً و لَقْنَـــةً الْكَلامَ أو الـــدَّرْسَ أو الْمَعْنَـــى: مەلۇم كىشىگە ئاغزاكى بايان قىلماق، ئىنتايىن روشەن، ئىنتايىن ئېنىق بولماق: ئاغزاكى بايان قىلماق

لَقِن: ئەقىللىق، زېرەك، چېچەن

لَقْوَة: يۈزىنىڭ نېرۋىلىرى تارتىشىپ قىلىش كېسىلى: لەقۋا كېسىلى: تومۇر تارتىش كېسىلى

لَقَّى هُ الشَّيْءَ: تاشلاپ بەرمەك، ئېيتىپ بەرمەك

لَقًى ج أَلْقَاء: تاشلىۋېتىلگەن نەرسە، تاشلاپ قويۇلغان نەرسە

لَقِيَ ـَ لِقاءً و لَقاءَةً و لِقايَةً و لُقْيانًا و لِقْيانَةً و لَقِيًّا و لُقًى هُ أو الشَّيْءَ: ئۇچراشماق، ئۇچرىشىپ قالماق، يۈز كۆرۈشمەك

ـــ هُ: كۆرۈشمەك، قوبۇل قىلماق، يۈز كۆرۈشمەك

ـــ رَبَّهُ: ئۆلمەك

لُقًى: ئۇچراشماق، يۈز كۆرۈشۈپ قالماق

لُقْي: ئۇچرىشىش، يۈز كۆرۈشۈش

لُقْيَان: ئۇچراشماق، يۈز كۆرۈشمەك

لَقِيْط ج لُقَطاءُ: تاشلىۋېتىلگەن بوۋاق بالا: تاشلىۋېتىلگەن نەرسە

لَمْعَ النَّسْجَ: رەڭ بەرمەك، كۆل باسماق
ـــ الْجِلْدَ أَوِالْمَعْدِنَ: پارقىرىتماق، چاقنىتماق
لَمَعَ ـَ لَمْعًا و لَمَعَانًا و لُمُوعًا و لَمِيعًا و تَلَمَّاعًا الْبَـرْقُ أَو نَحْـوُهُ: پارقىرىماق، چاقنىماق، نۇر چاچماق
ـــ بِيَدِهِ: كۆرسەتمەك: ئىشارەت قىلماق
ـــ بِالشَّيْءِ: ئېلىۋالماق، بىرگە ئېلىپ ماڭماق
لَمْع: يورۇماق، پارقىرىماق، چاقنىماق
لَمْعَان: يۇرۇش، چاقناش، پارقىراش
لَمْعَة: سىلىقلاشتۇرۇش: پارقىرىتىش: قىسقا ماقالە، ئوچۇرىك
لُمْعَـة ج لُمَـع و لِمـاع: خىلمۇخىل، رەڭگارەڭ: چىرايلىق، گۈزەل
لَمْعِيَّة: چاقناش، يالتىراش، پارقىراش
لِمْفَـاوِيّ: لىمفا خاراكتېرلىك، لىمفالىق، بەلغەم خاراكتېرلىك
لَمْلَمَ الشَّيْءَ: يىغماق، توپلىماق
ـــ الْحَجَـرَ: يۇمىلاقلىماق، شارسىمان قىلماق، دوگىلەك قىلماق
لَمْلَمَة: يىغىش، توپلاش، جۇغلاش
لَمَـم: ئازراق ئېلىشىپ قالغان (نېرۋا): كىچىك گۇناھ، كىچىك خاتالىق
لَنْ: ياق، ئەمەس، يوق، بولمايدۇ
لَنْج: يېپىشكى بولغان، يېپىشكى
لَنْجُسْت: چوك راك (جانلىق)
لِنْفَاوِيّ: لىمفا خاراكتېرلىك، لىمفالىق

لَهَا ـُ لَهْوًا عَنِ الشَّيْءِ: ئۇنىتۇپ قالماق، يادىدىن كۆتۈرۈلۈپ كەتمەك، ئېسىدىن چىقىپ كەتمەك
ـــ لُهِيًّا و لَهْيَانًا بِالشَّيْءِ: ئويناشماق، ئويۇن - كۈلكە قىلماق: ياخشى كۆرمەك، مەپتۇن بولماق، تەشنا بولماق
لُهَاب: ئوت يالقۇنى، ئوت ئۇچقۇنى
لَهَاة ج لَهَوَات و لَهَيَات و لُهِيّ: كىچىك تىل، ئەقىل تىل
لُهَاث: ھاسىراش، مۆمىدەش، ھالسىراپ ئۇلۇش
لَهَبُ النَّارِ: يالقۇنلاتماق: ئوت يالقۇن چىقارماق
ـــ هُ: ئاچچىقلاتماق، خاپا بولماق
لَهَب: ئوت يالقۇنى
لَهِبَ ـَ لَهَبًا و لَهَبَانًا: ئۇسسىماق، تەشنا بولماق
ـــ لَهَبًا و لَهِيبًا و لُهَا بًا و لَهَبَانًا ت النَّارُ: ئوت يالقۇنلىماق، ئوت كۆيمەك، ئوت يانماق
لَهْبَان ج لِهاب: ئۇسساپ قالغۇچى، تەشنا بولغۇچى
لَهْبَة: ئوت يالقۇنى
لَهْبَى م: ئۇسساپ قالغۇچى
لَهِثَ ـَ لَهْثًا و لُهَاثًا الْكَلْبُ: ئىت تىلىنى چىقارماق
ـــ : ھاسىرماق، ھاسىراپ قالماق
لَهِثَ ـَ لَهْثًا و لُهَاثًا الكَلْـبُ: تىلىنى چىقارماق، تىلىنى سورماق

لمام: چىكە، چىكە چاچ
ـــ ا: بەزىدە، بەزى ۋاقىتتا
لَمْباغُو: بەل مۇسكۇللىرى ئاغرىماق، بەل مۇسكۇللىرى ئاغرىش (كېسەللىكى)
لَمْبَة: لامپا، چىراغ
لَمَّة: توپلانغان نەرسە: يىغماق، توپلىماق: يىغىن، ئاپەت
ـــ مِنَ الْجُنُون: ئازراق ئېلىشىپ قالماق، ئازراق نېرۋىسى قالايمىقانلىشىپ قالماق
لُمَّة: ساۋاقداش، ھەمرا (بىرلىك، كۆپلۈك ئۇچۇن ئوخشاش)
لمَّة ج لِمَم: چىكە چاچ: قۇلاق يۇمشىقىدىن ئېشىپ چۈشىدىغان چاچ
لَمَجَ ـُ لَمْجًا الشَّيْءَ: بىر- بىرلەپ چىشلەپ يېمەك، ئار- ئازدىن چىشلەپ يىمەك
لُمْجَة ج لُمَج: يېچىنە: قورساق ئازراق بىر- نەرسە يەۋالماق
لَمَّحَ إِلَى الشَّيْءِ: ئىما- ئىشارەت قىلماق
لَمَحَ ـَ لَمْحًا الْبَصَرُ: كۆز قۇيرۇقىدا قارىماق، شارتتىدە قارىماق
ـــ هُ أوالشَّيْءَ أَوْ إِلَيْهِ: ئوغرىلىقچە قارىماق، يەر تېگىدىن قارىماق، خۇپىيانە كۆزىتمەك
ـــ هُ أو الشَّيْءَ بِالْبَصَرِ: نەزەر دائىرىنى مەلۇم كىشىگە ياكى نەرسىگە مەركەزلەشتۈرمەك
لَمْح: شارتتىدە قاراش، لاپىدە قاراش
كَـــ الْبَصَرِ: بىردەملىك، كۆزنى يۇمۇپ ئاچقۇچىلىك، ھەش- پەش دېگۈچە
لَمْحَة: بىرلا قېتىم قاراش، بىر قېتىم قاراش
ـــ الْبَرْق: چاقنىماق، يالتىرىماق
ـــ ج مَلامِحُ: چىراي، چىھرى، سىرتقى كۆرۈنۈش
لَمَزَ ـُ لَمْزًا: ئىما - ئىشارەت قىلماق، كۆز ئىشارىتى قىلماق
ـــ هُ: كۆز قىسماق، ئويناشماق، زاگلىق قىلماق
لُمَزَة: يوق يەردىن پۇتاق چىقارغۇچى، باشقىلارنىڭ ئەيىبىنى ئىزلىگۈچى
لَمَسَ ـُ لَمْسًا هُ أوالشَّيْءَ: تەگمەك، تېگىپ كەتمەك: تۇتماق، سىلىماق
ـــ الشَّيْءَ: ئىزدىمەك، ئىزلەپ تاپماق
لَمْس: تۇتۇش: تېگىپ كېتىش: سىلاش
لَمْسَة ج لَمَسَات: بىر قېتىم تۇتۇش، سىلاش
لَمْسِيّ: تۇتۇپ بىلىش سېزىمى بولغان، تېگىش سېزىمى بولغان
لَمَصَ ـُ لَمْصًا: ئۇنىڭغا سەل قارىغانلىق سەۋەبتىن ئاغزىنى ئۆمچەيتمەك، ئاغزىنى پۈرۈشتۈرمەك
لَمَظَ ـُ لَمْظًا: ئىچىپ بولغاندىن كېيىن يالماق
لَمْظَة: بىر قېتىم يالاش، بىرنى يالاش

لَهَى هُ عَنْ كَذا: توسقۇنلۇق قىلماق، دەخلى ـ تەرۇز قىلماق

لَهِيَ ـَ لَهًا بِكَذا: ياخشى كۆرمەك، مەھلىيا بولماق

ـ لُهِيًّا و لِهْيانًا عَنِ الشَّيْءِ: ئەستىن كۆتۈرۈلمەك، ئەستىن چىقىپ كەتمەك

لَهِيْب: يالقۇن، ئوت يالقۇنى

لَهِيْف ج لِهاف: ھەسرەت چەككۈچى، سېغىنغۇچى، ئىشتىياق باغلىغۇچى، سېغىنغۇچى

لَوْ: 1. شەرت قوشۇمچىسى بولۇپ، ئاساسلىق ئىشلىتىلىش ئۇسۇلى تۆۋەندىكىدەك:

① يۈز بېرىپ ئۆتۈپ كەتمىگەن ئىش ـ ھەرىكەتنىڭ نەتىجىسىنىڭ قانداق ياكى نېمە بولىدىغانلىقىنى پەرەز قىلىش ئۈچۈن ئىشلىتىلىپ، شەرت جۈملىسى بىلەن يەكۈن جۈملىسىگە بىردەك ئۆتكەن زامان پېئىلى ئىشلىتىلىدۇ، يەكۈن جۈملىسى ئالدىدىغا ئىنتۇناتسىيىنى كۈچلەندۈرۈش قوشۇمچىسى «لام» ئىشلىتىلىدۇ مەسىلەن:

ـ فنت الشمس لهلكَت الْأَحْياء

② مۇبادا مەلۇم ئىش ـ ھەرىكەتنىڭ نەتىجىسىنىڭ نېمە ئىكەنلىكىنى بىلدۈرسە شەرت جۈملە بىلەن يەكۈن جۈملىگە بىردەك ھازىرقى زامان پېئىلى ئىشلىتىلىدۇ «إنّ» بىلەن مەنىداش بولىدۇ، مەسىلەن:

ـ يَزُورنى غدا أكرمه

2. سۆز يىلتىزى (مەسىدەر) خاراكتېرلىك قوشۇمچى بولۇپ، ئالدى تەرەپتە سۈپەت پېئىلى وَدّ ياكى تَمَنَّى تۈردىكى پېئىللار بولسا، ئارقا تەرەپتىكى پېئىلگە گرامماتىكىلىق تەسىر قىلمايدۇ مەسىلەن:

ودّ الطالب ـ ينجح

وَ ـ : ۋە ئەگەر، گەرچە، ناۋادا

لِواء ج أَلْوِيَة و أَلْوِيات: بايراق، تۇغ، ئەلەم؛ ئۆلكە؛ لۈي(ئارمىيە)

ـ مَحَلِيّ: كورپۇس كوماندىرى، جۇنجياڭ (ھەربىي ئۇنۋان)

أَمِيْرالـ ـ : برىگادىر كوماندىر؛ لۇيجاڭ

لَوامِق ج: قوشۇمچە؛ قوشۇمچە ھۆججەت؛ قوشۇمچە نۇسخا

لواذ: باشپاناھ ئالماق، پاناھلانماق

لَوازِم ج لَوازِمات: ئېھتىياجلىق نەرسىلەر، لازىمەتلىكلەر

لواط، لواطَة: بەچچىۋازلىق

لَوافِحُ ج: ئىنتايىن ئىسسىق بولغان، كۆيدۈرگۈدەك ئىسسىق بولغان

ـ الأَنْواء: ئىسسىق شامال

لَوّام: ئەيىبلىگۈچى، مالامەت قىلغۇچى

لُوبَة ج لُوب: لاۋىلىق، لاۋا، لاۋا يەر

لُوبِياء: بىرخىل پۇرچاق، دورىلىق پۇرچاق

لَوَّثَ الثَّوْبَ بِالطِّيْنِ: بۇلغانماق، پاسكىنا، مەينەت بولماق

ـ لَهْثًا و لَهَثانًا ولَهاثًا: ئۇسساپ قالماق، تەشنا بولماق

لَهْثان: هاسراپ كەتكۇچى، هاسرىغۇچى؛ تەشنا بولغۇچى، ئۇسساپ قالغۇچى

لَهْثَى م: هالسراپ كەتكۇچى، هالسراپ قالغۇچى؛ تەشنا بولغان، چاكقىغان

لَهِجَ ـَ لَهَجًا بالشَّىْءِ: خۇمار بولۇپ، مەپتۇن بولۇپ، كۆنۈپ قالماق

ـ بذِكْرِهِ: ھەردائىم تىلغا ئالماق، ھەمشە ئەسلىمەك

لَهْجَة: تىلنىڭ ئۇچى؛ دىئالېكت، يەرلىك شىۋە؛ ئانا تىل؛ تىل تاۋۇشى

لَهَدَ ـَ لَهْدًا هُ الْحمْلُ: ھارغۇزىۋەتمەك، چارچىتىۋەتمەك؛ ئارتىۋق يۈك ئارتماق

لَهْذَم ج لَهاذِم و لَهاذِمَة: ئۇچى ئۇچلۇق؛ ئۆتكۈر، ئىتتىك

لَهَزَ ـَ لَهْزًا هُ: شاپىلاقلىماق، ئۇرماق، دۈمبالىماق

لَهِطَ ـَ لَهْطًا هُ: كاچاتلىماق، تەستەك بىلەن ئۇرماق

لَهِفَ ـَ لَهَفًا عَلَى مافاتَ: ھەسرەت چەكمەك، ئادامەت قىلماق، پۇشايمان قىلماق؛ خىجىل بولماق، خىجالەت يولماق

ـ عَلَى الشَّىْءِ: ئۈمىد قىلماق، ئۈمىد ـ ئىشتىياق باغلىماق

لَهْف: ھەسرەت چېكىش، ئاھ ئۇرۇش، قايغۇرۇش؛ سېغىنىش، ئىشتىياق باغلىماق

لَهْفان ج لَهْفَى و لُهْف: ھەسرەت چەككۈچى، ئاھ ئۇرغۇچى، ئادامەتتىنە قالغۇچى، قايغۇرغۇچى؛ سېغىنغۇچى، ئىشتىياق باغلىغۇچى

لَهْفَة: ھەسرەت چېكىش، ئاھ ئۇرۇش، سېغىنىش، ئىشتىياق باغلاش

بِـ : جىددىيلىك، تەشناللىق، ئۈمىدۋارلىق

لَهْفَى: ئاھ ئۇرغۇچى، ئادامەت قىلغۇچى، ھەسرەت چەككۈچى؛ سېغىنغۇچى، ئىشتىياق باغلىغۇچى

لَهِمَ ـَ لَهْمًاالشَّىْءَ: (تاماقنى) يۇتماق، شورىماق، شۇمۇرمەك

لَهِم: تويماس، ئاچ كۆز، ئاچ نەرۋاھ ئادەم

لُهْنَة: سەپەر قىلغان ئادەم ئۆيىگە قايتقاندا ئالغاچ كېلىدىغان سوۋغات

لَهْو: ئويۇن- تاماشا، كۆڭۈل ئېچىش

لَهْوَجَ الْعَمَلَ: ئىشنى ئەپلەپ ـ سەپلەپ ئۆتكۈزۈۋەتمەك

لَهْوَقَ: ئۇزۇنى ئۆزى ماختىماق، ماختانچاقلىق قىلىپ يۈرمەك، ئۆزى گەپ قىلىپ ئۆزى كۈلمەك

ـ فى الْعَمَلِ: ھازىرچە تولۇقلاپ بولماق، ۋاقتىچە ئورۇنلاپ بولماق، ۋاقتىنچە ئاخىرلاشتۇرماق

لَهُوم: ئاچ قالغۇچى؛ ئاچ كۆزلۈك قىلغۇچى

لَهَوِىّ: كىچىك تىلىنىك، ئەقىل تىلىنىك، كىچىك تىلىدەك

لَوْصَـــــة: جاپا ـ مۇشەققەت تارتماق، قىيىنچىلىق ھېس قىلماق

لَوْط: سېمونت سۇۋىماق، كۈل سۇۋىماق، توپا سۇۋىماق

لُوطَس: ياتما نىلۇپەر، باتاناق (ئۆسۈملۈك)

لَوَّعَ هُ الـحُبُّ أو نَحْـوُهُ: مۇھەببەت كۆيۈكىگە مۇپتىلا بولماق، مۇھەببەت قاينىمىغا چۆكۈپ كەتمەك، كۆيۈك دەردىگە مۇپتىلا بولماق

لَوْعَة: كۆيۈك دەردى؛ بىئاراملىق، دەرد ـ ئەلەم

لُوغارِثْمـــا، لُوغارِيثْمَـــة: لوگارىفما (ماتېماتىكىلىق ئاتالغۇ)

لُوغارِيثْمِيّ: لوگارىفمىلىق

لُوف: ئاغچا، يۇغۇچ، بەدرەڭ، (ئۆسۈملۈك)

لَوَّقَ الطَّعامَ: سېرىق ماي ياكى سېرىق ياغ بىلەن يېمەكلىك تەييارلىماق

لَوْك: چايناش

لُوكانْدَه: تاماقخانا، ئاشخانا؛ مېھمانخانا؛ ساراي

ـــ أَكْل: ئاشخانا، تاماقخانا

لَـــوْلا: بولسا (لاَ بىلەن لَـــوْ) دىن شەكىللەنگەن بولۇپ، مەنىسى «ئەگەر بولمىسا، ئەگەر بولمىغاندا» دېگەنلىك بولىدۇ، مەسىلەن:

ـــ الحياء لعادنى استعبار

لَوْلَب ج لَوالِبُ: ۋىنتا، بۇرما، مىخ، پۇرژىنا

ـــ مَطّاط: قېلىن سىم (پۇرژىنىلىق)

لَوْلَبِيّ: ۋىنتا شەكىللىك بولغان، ئورام سىم

لَوْلَبِيَّة: ۋىنتا شەكىللىك

لَـــوَّمَ هُ: ئەيىبلىمەك، سۆكمەك، مالامەت قىلماق، تاپا ـ تەنە قىلىشماق

لَوْم، لَوْمَة: ئەيىبلەش، مالامەت قىلىش

لُومـــانْجِي ج لُومَانْجِيَّـــة: جىنايەتچى، مەھبۇس، تۇتقۇن

لَـــوَّنَ الشَّـــيْءَ: رەڭلىك قىلماق، رەڭدار قىلماق، بويىماق، رەڭ بەرمەك

ـــ الْـبَلَحَ: پىشمىغان خورمىنىڭ رەڭگى ئۆزگىرىپ پىشىدىغان ئالامەت كۆرۈنمەك

لَوْن ج أَلْوان: رەڭ؛ تۈر، خىل، شەكىل

ـــ طَعام: بىر خىل يېمەكلىك

لَوْنِيّ: رەڭلىك، رەڭدار

اَلْعَمَى الـ ـــ : رەڭ قارىغۇسى

لَوًى: تۆگە لوكىسى؛ ئاشقازان ئاغرىقى

لَوَّى عَلَيْهِ الأَمْرَ: ئىشنى تەسلەشتۈرمەك، ئىشنى قىيىنلاشتۇرماق

ـــ الْعُودَ: ئەگمەك، مايماق قىلماق

ـــ ذَيْلَهُ: قۇيرۇقىنى شىپاڭلاتماق، قۇيرۇق شىپاڭلاتماق

لَوَى ـِ لَيًّا و لَيَّانًا هُ دَيْنَهُ: قەرزىنى ئارقىغا سوزماق

ـــ لَيًّا و لَوْيًا و لُوِيًّا الْحَبْـــلَ: ئەشمەك، تولغىماق

ـ الْماءَ: سۇنى بۇلعىماق
ـ الشَّيْءَ بِالشَّيْءِ: ئوخشاش بولمىغان نەرسىلەرنى بىر ـ بىرىگە ئارىلاشتۇرىۋەتمەك، پەرق ئەتكۈسىز قىلىۋەتمەك
لَوَثَ ـَ لَوْثًا فِى الأَمْرِ: كەينىگە سۈرمەك، ئارقىغا كىچىكتۈرمەك: لېيىتماق (ئىشنى)
لَوْثَة: چۈپرەندە، نىجىس، مەلئۇن: نېرۋىسى چېچىلىپ قېلىش، نېرۋىسى ئېلىشىپ قېلىش
لَوَّحَ بِالشَّيْءِ: لىگىشتماق، مىدىرلاتماق، پۇلاڭلاتماق
ـ إِلَيْهِ: سىگنال بەرمەك، سىگنال قويۇپ بەرمەك
ـ الشَّيْءَ بِالنَّارِ: قاقلاپ قۇرۇتماق
لَوْح ج أَلْواح: ياغاچ تاختا، ۋېۋىسكا، لەۋھە، مۇزە سۆكسكى
ـ اسْبِسْتُوسٍ مُمَوَّج: دولقۇنسىمان تاشپاختا كاھىش
ـ الْقالِبِ: قېلىپ، ئەندىزە
لَوْحَة: كىچىك ۋېۋىسكا: ئىشىك نومۇرى، كاھىش پارچىسى: لەۋھە
ـ تَوْزِيعِ الْقُدْرَة: توك تەگشەش تاختىسى، توك تەقسىملەش ئۇسكۇنىسى
لَوْدُم، لَوْدُوم: ئەپيۇن تىنكتوراسى (دورا): ئەپيۇندا مەست بولغۇچى

لَوْذ: باشپاناھ ئالماق، باناھلانماق
لَوْذَع: زېرەك، چېچەن: پاراسەتلىك، ئەقىللىق
لَوْذَعِىّ: زېرەك، چېچەن، ھوشيار، ئەقىللىق، پاراسەتلىك
لَوْذَعِيَّة: زېرەكلىك، قابىلىيەتلىك: ئەقىل-پاراسەتلىك بولۇش: ناتىق، سۆزمەن، گەپدان، سۆز ماھىرى
لُورْد ج لُورْدَات: ئالىي پارلامېنت ئەزاسى: ئاقسۆڭەك
لُورِىّ ج لُورِيّات: يۈك ماشىنىسى، قارا ماشىنا
لَوْز الْقُطْنُ: كېۋەز غوزىلىماق، كېۋەز گۈلى غوزا تۇتماق
لَوْز: بادام
ـ الْقُطْنِ: پاختا غوزىسى
دُودَة الـ : كېۋەز قۇرتى، كېۋەزگە چۈشىدىغان قۇرت
لَوْزَة: بىر دانە بادام
ـ الْحَلْقِ: بادام بەز، بادام تەنچە، بادامسىمان بەز
لَوَّشَ: ھاردۇرىۋەتمەك، كۆچمىنى خورىتىۋەتمەك، ماغدۇرىنى قويماسلىق، ماغدۇرسىزلاندۇرماق
لَوْص: ئوغرىلۇقچە قارىماق، يەر ئاستىدىن قارىماق، خۇپيانە قارىماق: ئازۇبدكا قىلماق

الـ : بۇگۈن كېچە

ـ الْمِعْرَاج: مىئراج كېچىسى (مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ يەتتە قات ئاسمان ئۈستىگە چىققان كېچىسى)

ـــــ لَـــيْلاَء: قاراڭغۇلۇق ئاستا ـ ئاستا سوزۇلغان (چۈشكەن) كېچە

لَيْلَك، لَيْلاَك: سۆسۈن سىرىن (ئۆسۈملۈك)

لَيْلِيّ: كېچىنىك، كېچە ۋاقتىنىك، كېچىدە

لـــيْم: قۇيۇپ قويغانـدەك، (باشقىلارغا) ئوخشايدىغان ئادەم، ئوپمۇ ئوخشاش

ـــــ هُ: ئـۇ ئـۇنىڭغا قۇيـۇپ قويغانـدەك ئوخشايدۇ، ئۇ خۇددى ئۇنىڭ ئۆزى

لَيْمان ج لِيمانات: پورت: قامال جازاسى

لَيْمُون: لىمون (مېۋىسى)، لىمون دەرىخى

لَيْنَ الشَّيْءَ: يۇمشاتماق، يۇمشاق قىلماق

ـ الْـبَطْنَ: تاھارەت قىلماق، قورساقنى بوشاتماق

لَيِّن ج أَلْيَناءُ: يۇمشاق، مۇلايىم، ئىتائەتچان

لَيْن: يۇمشاقلىق، مۇلايىملىق، سىلىقلىق

لـــيْن: يۇمشاق، مۇلايىم: مېھرىبان: خورما دەرەخ كۆتىكى

لَيْنَة: يۇمشاق، ئەۋرىشىم، مۇلايىم

لَيْنِيْن: لېنىن (1870– 1924)

الـ ـــ يَّة: لېنىنىزم

لَيْنِيِّنِيّ: لېنىنىزمنىك، لېنىنىزمچە، لېنىنچى، لېنىنچەرەس

لِيْوَان: لىۋان (دۆلەت ئىسمى)

لُيُونَة: يۇمشاقلىق، مېھرىبانلىق، مۇلايىملىق

ـــ: تولغماق، تولغاپ ئەگمەك
لَوِيَ ـَ لَوًى: ئەگرى، مايماق بولماق
ـــ تِ الْمَعِدَةُ: ئاشقازان ئاغرىماق
ـــ تَ الْحَيَّـــةُ: يىلان تۆگۈلمەك، يىلان يۇمىلاق بولۇپ تۆگۈلمەك
لَـــوًى: بۇرۇلـۇش، ئـوّرۇلۇش، ئېگىلىش، ئىلمىش، تولغىنىش، ئايلىنىش
لُوَيْن: ئاچ سىر، سۇس سىر
لَيَ: بۇرالماق، ئايلانماق، ئوّرۇلمەك، تولغانماق
ـــــ الشَّيْشَـــةِ: چىلىمنىڭ نەيچىسى، چىلىمنىڭ شورايدىغان نەيچىسى
لَيَاء: دېگىزدىن يىراق جاي: ماكرىل بېلىقى
لياء: دېگىزدىن يىراق جاي
لَيَّاح: ئاق رەڭلىك، ئاق رەڭلىك بولغان
لَيَاحَة: ئەبلەخ، بۇزۇق، ئىپلاس
لِيَاط: تام سۇۋاغنوسى، هاك
لَيَاقَـــة: لايىق، مۇۋاپىق: زېرەك، چېچەن: ماهىر، مۇناسىپ: ئەدەپلىك، مەدەنىيەتلىك
بالـــ: ئەدەپلىك بىلەن
عَـــدَمِ الـــ: ئەدەپسىز، قوپال: لايىق كەلمەيدىغان، لاياقەتسىز، نامۇۋاپىق
لِيْنُيُوم: لىتى (خىمىيىلىك ئېلېمېنت)
لِيْبْرا: ئىتالىيە قادىقى (تەخمىنەن 453.59 گرامغا تەڭ)
لَيْتَ: إنَّ تۇرىدىكى قوشۇمچە بولۇپ، مەنىسى «كاشكى ،ئىست» دېگەنلىك بولىدۇ، مەسىلەن:
ـــ الشباب يعو ،د يوما
لِيت ج أَلْيات: بويۇن يېنى، بويۇن تەرىپى
لَيَّة: بىر قېتىم ئەگمەك، بىر قېتىم تولغىماق
لَيْث ج لُيُوث و مَلْيَثَة: شىر (ھايۋان)
لِيْرا ج لِيرات: لىرا (پۇل بىرلىكى)
لَيِسَ ـَ لَيَسًـــا: قەھرىمان بولماق، باتۇر بولماق
لَـــيْسَ: تولۇقسىز پېئىل بولۇپ، مەنىسى «ئەمەس» دېگەن بولىدۇ
مەسىلەن: ـــ المنظر جَميلاً
لَيْسَاءُ ج لِيْس: قەھرىمان، باتۇر، جەسۇر
لِيْسانْس: باكلاۋرلىق ئۇنۋان
لَيْط: مىجەز، خاراكتېر: تېرە
لَيْف ج أَلْيَـــاف: خورما دەرىخى قوۋزىقى، ئوّسۇملۇكلەر تالاسى: تالا
الـ ـــ الْهِنْدِيّ: سېرىق كەندىر
لَيْفانِيّ: تالالىق، تالاسمان
لَيْفَـــة: تالا (ئوّسۇملۇكنىڭ): بىر تۇپ خورمىنىڭ تالاسى
لَيْفِيّ: تالالىق، تالاسمان بولغان
لَيَّقَ الطَّامَ: يۇمشاق بولماق، يېيىملىك بولماق
لَيْق: مۇۋاپىق، لايىق، ئويغۇن، ماس
لَيْل ج لَيال: كېچە، كېچىلىك، كېچە ۋاقتى
ـــ نَهـــارٌ: بىر سۇتكا. كېچە - كۈندۈز، كېچە ۋە كۈندۈز
لَيْلَة: بىر كېچە

أَلام؟ بِم؟ فِيم؟

2. مَا: هاياجانلىشىنى بىلدۈرۈپ كېلىدۇ، مەنىسى « هەقىقەتەن!»، « كۆپ!» دېگەن بولىدۇ. مەسىلەن:

ـــ اَجْمَلَ الْجَوّ

3. مَـــا: ئۇلانما ئىسىم بولۇپ كېلىدۇ. مەسىلەن:

قُلْ ـــ تُرِيْدُ

4. مَا: شەرت قوشۇمچىسى بولۇپ كېلىپ، مەنىسى «نېمە، نېمىسى» دېگەن بولىدۇ مەسىلەن:

ـــ تَقْرَأْ أَقْرَأْ

(سەن نېمە ئوقۇساڭ، مەن شۇنى ئوقۇيمەن)

5. مَا: مەلۇم «بىر» دېگەننى بىلدۈرىدۇ. مەسىلەن:

رأيت رجلا ـــ

(مەن مەلۇم بىر ئەرنى كۆردۈم)

مَـــا (إنْ) حتّـــى : بىردىنلا قىلىۋالماق، بىلىۋالماق

مَاءَ ـُ مُؤاءً و مُوَاءً الْهِر: مۇشۇك مياڭلىماق، مۇشۇك (مياۋ ـــ مياۋ) دېمەك

مَاءَ ج مِيَاه و أَمْـوَاه: سۇ: سۈيۈقلۇق: شەربەت

ـــ الشّـــباب: ياشلىقنىڭ كۈچ ـــ قۇدرەت

ئۇرغـــۇپ تۇرىـــدىغان مەزگـــىلى، ياشـــلىق غۇرۇرى، ياشلىقنىڭ كۈچ ـــ قۇدرىتى

ـــ الزّهْر: ئەتىر (خۇش پۇراق)

ـــ الْوَجْـــه: ياشلىق ئىپتىخارى، ياشلىق غۇرۇرى

ـــ عذب: تاتلىق سۇ

ـــ الرّمَاد: تۈزلۈق سۇ، شورلۇق سۇ

الـ ـــ الأَزْرَق: كۆز كۆھىرى دۇغلىنىش كېسەللىكى، ئاق چۈشۈش كېسەللىكى

مَآب ج مَآوِب: قايتىدىغان جاي، ئاخىرىقى باردىغان ماكان

مائـــت: سەكراتتىكى ئادەم، جان ئۈزۈش ئالدىدىكى ئادەم؛ ياشىيالمايدىغان، ئۆلۈم ئالدىدا تۇرغان

مُؤات: ئۇيغۇن بولغان، مۇۋاپىق بولغان

مائَة ج مِئات و مُؤُون ومِئِين: يۈز (100) : بىر يۈز

مـــائِج: دولقۇنلىنىپ تۇرغان، ئۆركەشلەپ تۇرغان؛ دولقۇنلىغۇچى، مەۋج ئۇرغۇچى

مُؤَاجِر: ئىجارىگە ئالغۇچى، ئىجارىگە ئېلىپ ئولتۇرغۇچى

مَآخِـــذُ ج: مەنبە، ئەسلىي: نۇقـــان، كەمچىلىك: ئۈسۈل ـــ چارە، ۋاسىتە: مەنە

ـــ اللُّؤْلُـــؤ: مەرۋايىت يېغىش ئورنى، مەرۋايىت تېرىش مەيدانى

مُؤَاخَذَة: ئەيىبلىمەك، كايىماق، تەنقىد قىلماق

مائِد: بېشى قايغان، كۆڭلى ئاينىغان: باش قېيىپ كۆزلەر ئىمىر ـــ چىمىر بولماق

م – الميم

م (ميم) ئەرەب تىلى ئېلىپبەسىنىڭ 24- ھەرپى بولۇپ، ئەبجەد ھېسابى بويىچە 40 نى بىلدۈرىدۇ. «ميم» تۆۋەندىكى سۆزلەرنىڭ قىسقارتىپ يېزىلىشى بولىدۇ:

ميلادية: ميلادىيە يىلنامىسى

مليم: (بىر پۇڭ) پۇل بىرلىكى

محرَّم: ھىجرىيەنىڭ 1- ئېيى

تم: تۈگىمەك

ـــ: ئەرلىك جىنس سانىنىڭ كۆپلۈكىنى بىلدۈرىدۇ. مەسىلەن:

ذلكم خيرلكم

مَا: نېگە بولۇشسىز خاراكتېردە ئىشلىتىلىشى:

1. **مَـا:** بولۇشسىزلىقنى بىلدۈرۈپ كېلىدۇ، يۇ چاغدا مەنىسى «يوق، ئەمەس» ياكى «لـيس» تۇرىدىكى قوشۇمچىلارنىڭ مەنىسى بولىدۇ. مەسىلەن:

ـــ الشباب عائدًا

(ياشلىق قايتمايدۇ.)

2. **مَا** نېگە مۇناسىۋەتسىز ئۇزۇلۇپ **انْ** تۇرىدىكى ئالدى قوشۇلغۇچىلارغا ياكى ئالدى قوشۇلغۇچىلارغا ياكى، ئالدى قوشۇلغۇچى **رُبَّ** نېگە ئارقىسىغا ياكى، بىر قىسىم پېئىللارغا، يارىمچە قوشۇمچىلارغا ۋە ۋاقىت تولدۇرغۇچىلىرىغا ئوخشاش ئۇلىنىپ كېلىدۇ.

3. **مَا:** نېگە يىلتىز خاراكتېرلىك مەنىدە بولۇپ كېلىشى:

① ۋاقىت خاراكتېرلىك سۆز بولۇپ كېلىدۇ. مەسىلەن:

أتعلم ـــ حييت

(ھاياتلا بولىدىكەنمەن چوقۇم ئۆگىنىمەن)

② غەيرى خاراكتېرلىك سۆز بولۇپ كېلىدۇ. مەسىلەن:

ضاقَتْ عليهم الارضُ بِـــ رحبت

(زېمىن شۇنچە كەڭ بولسىمۇ، بىراق ئۇلار ئۆزىنى قويغۇدەك يەر تاپالمايۋاتىدۇ).

«مَا»نىڭ ئىسملىشىپ ئىشلىتىلىشى:

1. **مَا:** سوئال ئۇلانمىسى بولۇپ كېلىپ «نېمە» دېگەن مەنىنى بىلدۈرىدۇ. كۆپىنچە ھاللاردا نەرسىلەر ئۈچۈن سوئال ئۇلانمىسى بولۇپ كېلىدۇ.

ئەگەردە «مَـا» ئالدى قوشۇلغۇچىلارنىڭ ئارقىدا كەلسە «ا» قىسقارتىلىپ ئوقۇلىدۇ. مەسىلەن:

مائلة: شاخ شەكىللىك چىراغ جازىسى

مَأْثَم ج مآثم: جىنايەت، گۇناھ

مَأْثُوْر مِنَ الأَحَادِيْث: رىۋايەت قىلىنغان، نەقىل قىلىنغان، دەلىل كەلتۈرۈلگەن

ـ مِنَ الأَشْيَاء: ۋارىسلىق قىلىپ ئېلىپ ماڭغان

ماجَ ـُ مَوْجًا و مَوَجَانًا الْبَحْـر: ئەۋج ئۇرماق، دولقۇنلىماق، ئۆركەشلىمەك

ـ الْقَـوْم: قوزغىلاڭ كۆتۈرمەك، ئىسيان كۆتۈرمەك، توپىلاڭ كۆتۈرمەك

ماجِـد ج أَمْجَـاء: شەرەپلىك، ئېسىل، ئالىيجاناب

ـ ة ج مَواجد ← ماجد

مُؤَجَّر: ئىجارىگە ئېلىنغان، ئىجارىگە بېرىلگەن

مُؤَجِّر ، مُـؤْجِر: ئىجارىكەش، خوجايىن، مۇلۇك ئىگىسى

ماجَرَيَات: ۋەقە، ھادىسە

مُؤَجَّل: كېچىكتۈرۈلگەن، ئارقىغا سۈرۈلگەن

ماجِن ج مُجَّـان: ھاياسىز، يۈزى قېلىن؛ قىزىقچى، چاقچاقچى، ھەزىلچى، مەسخىرىچى

مِنْجَنَة ج مَآجِن: سەندەل؛ كىر يۇيىدىغان تاش

مَأْجُور: يالالانما خادىم، يالالانما خىزمەتچى؛ يالالىۋېلىنغان، سېتىۋېلىنغان، ئىجارىگە ئېلىنغان

مَاجُور: ئىدىش، ساپال قاچا

ماحَ ـِ مَيْمًا وَ مَيْحُوحَة: گىدىيىۋالماق، غادىيىۋالماق، مەيدىسىنى كىرىپ ماڭماق

ـ مَيْحًـا و مِياحَـةً ة: بەرمەك، تەقدىم قىلماق

ماحٌ: كونىراپ كەتكەن كىيىم، جۇل ـ جۇل بولۇپ كەتكەن كىيىم

مـاحِق: ئەجەللىك، قاخشاتقۇچ؛ ھالاك قىلغۇچى، بىكار قىلغۇچى

ماحَكَ ة: جاڭجالاشماق، سۆقۇشماق

مَاحِك: جېدەلخور، جېدەللەشكۈچى

مَأْخَذ ج مَآخِذ: مەنبە، ئەسلى؛ ئۇسۇل، چارە، ۋاستە؛ مەنە؛ نۇقتان

ـ التِّيَار: روزىتكا (توكقا ئائىت ئاتالغۇ)

مُؤَخَّر: ئاخىرقى قىسمى، ئاخىرقى ئۇچى؛ يېقىن كەلگەن، ئۆزىراپ كەتمىگەن؛ كېچىكىپ بېرىلگەن سوۋغا

مُؤَخَّرَة: ئاخىرقى قىسمى، ئاخىرى

ـ الْجَـيْش: ھەمايىچى قىسىم، ئاخىرىدا قوغداپ ماڭغۇچى قىسىم

مَاخُرَة ج مَواخِرُ: دولقۇن يېرىپ ماڭغۇچى پاراخوت

ماخِض ج مَواخِضُ: تولغاق تۇتقۇچى

مَاخُورَة ج مَواخِرُ و مَواخِيرُ: پاھىشەخانا، مابەنزەخانا

مادَّ مدادًا و مُمادَّةً ة: كېڭەيمەك، ئۇزارماق، سوزۇلماق

ـ ة الشَّيْءَ: ئۇزىتارا دە ـ تالاش قىلماق، ئۇزىتارا قۇرۇق تالاش ـ تارتىش قىلماق

مائِدَة ج مَوائِدُ: داستىخان، ئۈستەل، يېمەكلىك ئۈستىدە بار داستىخان

مائِس: ئىغاڭلاپ ماڭغۇچى، دەلدۇسلەپ ماڭغۇچى

مُؤَاسَاة: تەسەللى بەرمەك، تەزىيە بىلدۈرۈش؛ ياردەم قىلىش

مائِع: ئاققۇچى؛ سۇيۇقلۇق، سۇيۇق جىسىم؛ ئاقار جىسىم

مَآل: نەتىجە، ئاقىۋەت

مائِل: ئەگرى، قىكغىر؛ مايىل بولغۇچى، ئاغمىچى

مُؤَالَفَة: دوستلىشىش، ئۈلپەتلىشىش

مُؤَامَرَة: قەست قىلىش، سۇيىقەست قىلماق

مائِيّ: سۇنىڭ، سۇدەك؛ ھاياتلىقنىڭ

مُؤَبَّد: مەڭگۈلۈك بولغان، ئەبەدىيلىك بولغان، ئاخىرى بولمىغان

مِئْبَر: يىڭنە قۇتىسى؛ يىڭنە

مَاتَ ـُ مَوَاتًا و مَوَتَانًا الْمَكَانُ: ئىنس جىنسىز بولماق، ئاھالىسى يوق بولماق

ـ مَوْتًا: ئۆلمەك، ئۆلۈپ كەتمەك

ـ تِ الرِّيحُ: شامال توختىماق، شامال پەسەيمەك

ـ تِ النَّارُ: ئوت ئۆچمەك

ـ الحَرُّ أو البَرْدُ: يوقالماق، يوقاپ كەتمەك

ـ تِ الْحُمَّى: قىزىتما يانماق، ئىسستىمىسى سۇۋۇماق

ـ ـِ مَيْتًا: ھالاك بولماق، ئۆلمەك

مِئَة ج مِئَات ومُؤُون ومِأَى: بۈز

مَاتِع: ئالىي بولغان، ئېسىل بولغان، سار بولغان، سەرخىل بولغان

مَأْتَم ج مَآتِمُ: تەزىيە بىلدۈرۈش؛ مۇراسىم، ماتەم مۇراسىمى

مُؤْتَمَر ج مُؤْتَمَرات: قۇرۇلتاي، چوڭ يىغىن

مُؤْتَمَن: ئىشەنچىلىك بولغان، سادىق بولغان

مَأْتًى ج مَآت: ئەسلىي، مەنبەسى

مَاثَ ـُ مَوْثًا و ـِ مَيْثًا الشَّيْءَ فِي الْمَاءِ: ماغزاپ بولماق، كۆپۈك چىقماق؛ ئېرىپ كەتمەك

مُؤَثَّث: ئائىلە سايمانلىرى بار بولغان، سەرەمجانلاشقان، جابدۇنغان

مُؤَثِّرفِيه: تەسىرى بار بولغان، تەسىر قىلغان، تەسىرىگە ئۇچرىغان

مُؤَثِّرَات ج: ئامىل، ئېلېمېنت؛ قوزغاتقۇچ دورا

مَأْثُرَة ج مَآثِرُ: ئەخلاق ۋە پەزىلەت؛ خىزمەت؛ تۆھپە كۆرسەتمەك؛ ئۇلۇغ تۆھپە، ئۇلۇغ خىزمەت

ماثَلَ هُ: ئوخشاش بولماق، ئوخشىشىپ كەتمەك

ـ هُ بِهِ: «ئا» نەرسىنى «ب» نەرسە ئۈچۈن مىسال قىلماق، مىسال ئالماق

ماثِل ج مَثَل: ئوخشاش، ئوخشاپ كېتىدىغان؛ تەسىرى قېلىپ قالغان، تەسىرات قالدۇرغان

ـــ ـــ مَيْرًا عِيَالُـهُ: ئائىلىسىنى باقماق، ئائىلىسىنى تەمىنلىمەك

مارّ ج مارَّة: ئۆتكەن، ئۆتۈپ كەتكۈچى، بولۇچى

الـ ـــ ذِكْرُهُ: يۇقىرىدا تىلغا ئېلىنىپ ئۆتكەن

مَأْرَب ج مَآرِبُ: مەقسەت، غەرەز، ئومىد

مُؤَرِّخ: تارىخى خاتىرلەنگەن، ئاي، كۈن، يىلى، خاتىرىلىگەن

مُؤَرِّخ: تارىخشۇناس؛ تارىخ

مارِد ج مَرَدَة ومُرَّاد: بۇيۇك ئادەم، پالۋان؛ شەيتان، دېۋە؛ ئېگىز، يۇكسەك

مارَسَ الأَمْرَ: مەشغۇل بولماق، ئۇرۇنلىماق، ئېلىپ بارماق

مارْس: مارت (مىلادىيە 3 ـ ئاي)

مـــارْش: مارشى؛ قەدەم مارشى؛ مېڭىش مۇزىكىسى

مارْشَال: مارشال (ھەربىي ئۇنۋان)

مارِق ج مُـرّاق: خاتالىق ئۆتكۈزگۈچى، ئاسىيلىق قىلغۇچى؛ دىنىدىن چىقىپ كەتكۈچى

مارْكَة: بەلگە، ئالامەت؛ ماركا، تاۋار ئىسمى ياكى نامى

ـــ تِجارِيَّة: تىجارەت ماركىسى، سودا ماركىسى

ـــ أَلْعاب الْقِمَار: قىمار ئويىنغاندا پۇل ئۇرنىدا ئىشلىتىدىغان نەرسە)

مارْكَس: ماركس (1883 ـ 1813)

مارْكَسِـيّ: ماركسىزملىك ماركسىزمچە، ماركسىزمچى، ماركس پەرەس، ماركس مۇرتى

الْـ ـــ ة: ماركسىزم

مُؤَرْنَب: توشقان جۇۋا

مَـــأْزُوق: يېگىلەش كىسىلىگە گىرىپتار بولغۇچى، سىيرىق چۈشۈش كېسىلىگە گىرىپتار بولغۇچى

مارُونِيّ ج مَوارِنَـة: مارون دىنى مورىتى (خرىستانلارنىڭ بىر تارمىقى)

مارَى ةُ: مۇنازىرلەشمەك، تالاش ـ تارتىش

مِنْزاب ج مَيَازِيـبُ و مَآزِيـبُ: يامغۇر سۈيىنى چۈشۈرۈش تۇرۇبىسى

مازال : (تۆلۈقسىز پېئىل بولۇپ) مەنىسى: يەنىلا، ھەمىشە، داۋاملىق

مازَحَ ةُ: ئالاقىلاشماق، دوست بولۇشماق؛ رايىغا باقماق، ماسلاشماق

ـــ الشَّـــيْءُ الشَّـــيْءَ: ئارلاشتۇرماق، ئارلاشتۇرۇۋەتمەك

مازَحَ ةُ: چاقچاق قىلىشماق؛ كۆڭۈشمەك، كۆڭۈل ئېچىشماق

مـــازِح: قىزىقچى، ھەزىلچى؛ مەسخىرۋاز، چاقچاقچى

مِنْزَر ج مَآزِر: تاشقى كىيىم، ئۈچ كىيىم؛ پەرتۇق، پەشتامە

مَأْزِق ج مَـــآزِق: ئۆتكەل، ئېغىز؛ پەيت؛ ئۇرۇش يۈز بەرگەن ئورۇن؛ ئۇرۇش مەيدانى؛

مادَ ـِ مَيْدا و مَيْدَانًا: لىڭىشتىماق، مىدىرلاتماق، قىمىرلاتماق، ئوڭ- سوڭغا ئىغاڭلىماق، ئالدى- ئارقىغا ئىرغاڭلىماق؛ باش قايماق، كۆڭۈل ئاينىماق؛ مۇتەكەببۇرلۇق قىلماق، ھاكاۋۇرلۇق قىلماق

مادّ: ياماشقاق ئۆسۈملۈكلەر

مُؤَدٍ (المُؤَدِي) الى كَذَا: گە تەسىر قىلماق، گە سەۋەب بولغان، گە ئېلىپ كەلگەن

مَادَا بُولان: ئاق (خەسە) رەخت

مَادَام: ئاغىچا خېنىم، خېنىم، خانىم

مُؤَدَّب: تەربىيىلىگۈچى، ئەدەپلىگۈچى

مأْدُبَة ج مَآدِبُ: زىياپەت، چاي زىياپىتى

مَادَّة ج مَوادّ: ماددا، نەرسە؛ ماتېرىيال؛ ئېلېمېنت؛ ئەسلى خام ماتېرىيال

مادِ مُوازِل: قىز، ئايىم، قىز، خېنىم

مادَى هُ: مۇددەتىنى ئۇزارتماق، قەرەلىنى ئۇزارتماق

مادِّي: ماددىي، ماددىۋىي؛ كونكرېت؛ ماتېرىيالىست، ماتېرىيالىزمچى؛ دۇنياۋى، دۇنيالىق؛ دەللال؛ ئېلىپ ساتار، ھايانكەش

ـــ اً و مَعْنوِيًا: ماددىۋى ۋە مەنىۋى جەھەتتىن

مُؤَدَّى: ئوي - پىكىر؛ مەزمۇن، ماھىيەت

مَادِيَة: ماددىچىلىق، ماددا خاراكتېرىلىك

الـ: ماتېرىيالىزم (دۇنيا قاراش)

الـ الدِّيالَكْتِيكِيَّة: دىئالېكتىك ماتېرىيالىزم

الـ التارِيْخِيَّة: تارىخى ماتېرىيالىزم

مُؤْذٍ (الْمُؤْذِي): زىيانلىق بولغان ئادەمگە زىيان يەتكۈزىدىغان

مَاذَا: نېمە؟

ماذِر: سېسىپ قالغان، چىرىپ قالغان

مُؤَذِّن: مۇئەززىن، ئەزان ئېيتىقۇچى

مَأْذَنَة · مِئْذَنَة ج مَآذِنُ: ئەزان مۇنارى، ئەزان ئېيتىش مۇنارى، ئەزانخانا

مَأْذُون: ئالىي مەكتەپ، دىپلومغا ئېرىشكۈچى؛ پۈتۈن ھوقۇقلۇق مۇسۇلمان نىكاھ گۇۋاچىسى

مَأْذُونِيَّة: رازى بولۇش، ماقۇل بولۇش، كۆنۈش

مَاذِيّ: ھەسەل

ماذِيَّة: قوغۇن ھارىقى

مارَ ـُ مَوْرًا الْبَحْرُ: داۋالغۇماق، چايقالماق، دۇلقۇن كۆتۈرۈلمەك

ـــ السَّائِلُ عَلى الأَرْضِ: ئېقىپ كەتمەك، ئاقماق

ـــ السَّائِلُ عَلى الأَرْضِ: يەرگە ئاقتۇرۇۋەتمەك،

ـــ تِ الرِّيْحُ التُّرَابُ أوبِهِ: چاڭ- توزان كۆتۈرۈلىمەك

ـــ الصَّرْفَ عَنِ الْجَسَدِ: تۈكىنى يۇلۇپ تاشلىماق

مَاشَالة: قۇزۇق قېقىش ماشىنىسى

ماشَىهُ: بىرگە ماڭماق، قاتار بولۇپ ماڭماق

ماشِيَة ج مَـوَاشٍ: ئائىلە ھايۋانلىرى، ئۇلاغ ـ چارۋا

ماصّ: شورىغۇچى، شۈمۈرگۈچى

ماصَّة ج مَوَاصٍ: سۇ سۈمۈرگۈچى

مَأْصِـــر ج مآصِـــر: قاراۋۇلخانا (چىگىرا باجخانىسىڭ)، چازا

ماصِر: چىگىرا

ماصِـــل مِـــنَ اللَّـــبَنِ: ئاز مىقداردىكى (سۇيۇقلۇق ياكى سۈت)

مَأْصَرَة ج مَآصِـــرُ: چىگىرا باجخانىسى؛ قاراۋۇلخانا، چازا

ماصُـــول: كىلارنېت (تاۋۇش چىقىرىشقا مۇناسىۋەتلىك ئاتالغۇ)

ماضٍ (الْماضِي): ئۆتكەن، ئۆتۈپ كەتكەن، ئىلگىرى بولۇپ بولغان؛ ئىلگىركى، ئۆتكەنكى

ـــ ج مَـــواضٍ: ئۆتكۈر قىلىچ؛ ئىتتىك بولغان، ئۇچلۇق بولغان

مَاضِر: كىسلاتالىق بولغان، ئاچچىق بولغان

ماضِغ ج مُضَّغ: چاينىغۇچى

ماضِغَان: يۇقىرى ۋە تۆۋەن ئېڭەك

ماطَ ـِ مِيطًا و مَيَطَانًـــا عَـــنْ كَـــذا: ئايرىلماق، ئايىرىلىپ كەتمەك

ماطِر: مول يامغۇر

مَاطَلَ هُ بِحَقِّه: قايتا ئارقىغا قايتىماق، قايتا كېچىكتۈرمەك، يەنە ئارقىغا قارتماق

ـــ الدَّيْنَ: قەرزنى ئارقىسىغا سوزماق

مَاعَ ـِ مَيْعًا الشَّيْءُ: يەر يۈزىدە ئاقماق، يەر يۈزىدە ئېقىپ ماڭماق

ـــ السَّمْنُ ونَحْوُ هُ: ئېرىمەك، ئېرىپ كەتمەك

مَاعَـــــدا: ... دىن باشقا، ... دىن تاشقىرى، ... دىن سىرت

ماعِز ج أَمْعُز و مَعِيـــز: بىر دانە ئۆچكە (مۇزەككەر، مۇئەننەس ئۈچۈن ئوخشاش)

ماعِزة ج مَواعِزُ و مِعاز: بىر دانە چىشى ئۆچكە (ئىنتايىن ئاز ساندا ئىشلىتىلىدۇ)

ماعُون ج مَواعِينُ: ئائىلە سايمانلىرى، ئۆي جاھازلىرى؛ پارچە قەغەز، بىر پارچە قەغەز؛ ئۇششاق قەغەز

مِثْفَاق: پېرسكوپ (ھەربىي ئۈسكۈنە)

مَأْفُون: كالۋا، ھاماقەت، دۆت، چۆپرەندە

مَئِقَ ـَ مَأْقًا: يىغلاپ دادلىماق، يىغلاپ زارلىماق

مَأْقُ الْعَيْنِ ج آمـــاق، أَمْـــآق و مَـــواقِ ومَآقٍ: كۆزنىڭ ئىچكى قۇيرۇقى

مُؤْق ← مَأْق

ماقَـــتَ هُ: قاتتىق نەپرەتلەنمەك، قاتتىق يىرگەنمەك

مَأْقة: يىغلاپ زارلانماق، يىغلاپ داتلانماق

مُؤَقَّـــت: بەلگىلەنگەن ۋاقىت؛ ۋاقىت بەلگىلىگۈچى؛ ۋاقىتلىق بولغان، ۋاقىتنىچە

بۇغۇز، تار يول؛ قىيىن شارائىت، جىددى پەيت

مازُوت: دىزىلىن (نېفىتنىڭ بىر تۈرى)

مازُور: بېلىقچى قۇش (سۇدا ياشايدىغان ھەم بېلىق بىلەن ئۇزۇقلىنىدىغان قۇش)

مَأْزُوم: خەۋپ خەتەرگە قالىلانغان، خەۋپ خەتەرگە ئۇراپ ئالغان

ماسَّ هُ أو الشَّـيْءَ: تەكشىتۈرمەك، تەگدۈرمەك؛ تەگمەك، تېگىپ كەتمەك

ـ الشَّيْءُ الشَّيْءَ: بىر ـ بىرىگە ئۇچراشماق، بىر ـ بىرىگە ئوتتۇشۇپ تۇرماق

ماسَ ـُ موسًا الرَّأسَ: باش چۇشۇرمەك، چاچنى ئالماق

ـ ـِ مَيْسًا و مَيَسانًا: ئېغاڭلاپ ماڭماق، گېدىيىپ ماڭماق، غادىيىپ ماڭماق

ماس: ئالماس، بىرىليانت

ماسّ: تۇتقۇچى، سىلىغۇچى، پېقىنلاشقۇچى

حاجَـة ـ ة: جىددى ئېھتىياج، جىددى زۆرۈر بولغان

مُؤْسٍ (الْمُؤْسِـي): ئېچىنىشلىق بولغان، پاجىئەلىك بولغان

مَأْسَاة ج مَآسٍ: تىراگېدىيە، پاجىئە، ھادىسە

ماسَة الْقمرَاتِيّ: ئەينەك كەسكۈچ ئالماس پىچاق

ماسِخ: نەزەردىن ساقىت بولغان، ئېتىۋارغا ئېلىنمىغان، تاشلىۋېتىلگەن

ماسِح: سۈرتكۈچ، يالىغۇچى، سىلىغۇچى

مُؤَسَّس: ياسالغان، قۇرۇلغان

مُؤَسِّـس: قۇرغۇچى، ياسىغۇچى، بىنا قىلغۇچى، بەرپا قىلغۇچى، تەسىس قىلغۇچى

مُؤَسَّسَة: مونەسسە، شىركەت، كارخانا، ئورۇن

ماسِك: تۇتقۇچى؛ قاتتىق بولغان، چىڭ بولغان، پۇختا بولغان؛ بېخىل، پېخسىق

ـ الدَّفاتِـر: بوغالتىر، دەپتەر تۇتقۇچى

مُؤَسِّـل: ئۇتكۇر بولغان، ئىتتىك بولغان ئۇچلۇق بولغان، ئۇچلۇق

مَأْسُوْر: ئەسىرگە ئېلىنغان، ئەسىر

ماسُورَة ج مَواسِيْر: تۇرۇبا، سۇ تۇرۇبىسى

مَأْسُوف عَلَيْه: ئېچىنىشلىنىشقا، تېگىشلىك بولغان، ئېچىنىشقا ئەرزىيدىغان

ماسُون: ئورتاق ھەمكارلىق جەمئىيىتىنىڭ ئەزاسى (ماسۇن يەھۇدىلار قۇرغان تەشكىلات، يەنى ماسۇن تەشكىلاتى ياكى ماسونزىم)

ـــ يّ: ئورتاق ھەمكارلىق، جەمئىيىتىگە مۇناسىۋەتلىك بولغان، ماسۇنزىمچى؛ سۇۋاقچى، تامچى

ماسِيّ: ئالماستەك، ئىنتايىن قاتتىق بولغان

مَاش: ماش، ھىندى پۇرچىقى

ماشٍ (الْمَاشِي) ج مُشَاة: ماڭغۇچى، يول يۈرگۈچى؛ پىيادە ئەسكەر؛ ئۆلاغلىق ئادەم

مُؤَشِّر: ئۇنزا بەرگۈچى، ئۇنزا تەسىلغۇچى

مُؤَشِّرة: كۆسەتكۈچ

ماشِط: چاچ تارىغۇچى؛ ساتىراچ

مُؤَلَّف ج مُؤَلَّفات: ئەسەر: يېزىلغان نەرسە: تۈزۈلگەن، يېزىلغان

ـ مِنْ: ... دىن شەكىللەنگەن، ... دىن تۈزۈلگەن، ... دىن تەركىب تاپقان

مُؤَلِّف: مۇئەللىپ، ئاپتور، يازغۇچى، كىتاب تۈزۈپ چىققۇچى

مَالَقَ هُ: دۇدۇقلىماق، كېكەچلىمەك: خۇشامەت قىلماق، تەخسكەشلىك قىلماق

مـــالِك ج مُـــلاَّك و مُلُـــك: خوجايىن مۇلۇكدار، ئىگە بولغۇچى، ئىگىدارچىلىق قىلىغۇچى

ـ الأَرْضِ: يەر ئىگىسى، پومشېچىك

ـ الْحَزِيْنَ: كوكقوتان (بىر خىل قۇش)

مالِكِيّ: ئىمام مالىك مەزھىپىنىڭ، مالىكىنىڭ، مالىكىچە: مالىكىيە مەزھىپىدىكى ئادەم

مالِكِيَّة: ئىمام مالىك مەزھىپى

مُؤْلِم: ئازابلىغۇچى، قىيىنغۇچى، دەرت ـ ئەلەمگە مۇپتىلا قىلغۇچى

مالِنَخُولِيـــا · مالِيْخُولِيَـــا: خامۇشلۇق كېسىلى، مالۇخۇلىيە، مالخولىيە

مالُوش ج مَوالِيْشُ: موزاي بېشى: سېرىق ئېشەك

مـــأْلُوف: ئادەتتىكىدەك بولغان، ئېقىپ يۈرگەن، تارالغان، ئاممىباپ بولغان، ھەممە ئادەم چۈشىنەلەيدىغان، ئىشلىتىلىگەن

مالُولَـــة: ھالىدىن كېتىش، ماغدۇردىن كېتىش، ماغدۇرسىزلىنىش، ھالسىزلىنىش

مـــالِيّ: مال ـ دۇنيانىڭ، پۇلىنىڭ: ئىقتىسادنىڭ: مـــال ـ دۇنياغـــا مۇناسىۋەتلىك: پۇلدار، باي، ئىقتىسادلىق ئادەم

الدَّوائِر الْ ـــ ة: پۇل ـ مۇئامىلە ساھەسى، بانكا دائىرىسى، بانكا ساھەسى

سُوق ـــ ة: پۇل مۇئامىلە بازىرى

غَرامَة ـــ: جەرىمانە

عُقُوبَة ـــ ة: جەرىمانە تۆلەش جازاسى

مالِيَّة: ئىقتىساد، پۇل ـ مۇئامىلە، مالىيە

وزارة الْ ـــ: مالىيە مىنىستىرلىكى

مَأْمَأَ الْخَرُوفُ: قوي مەرىمەك

مَامَا: ئانا

مَأْمَأَة: قوينىڭ مەرىگەن ئاۋازى

مَأْمَل: ئۈمىد قېلىنغان ئادەم ياكى ئىش: ئۈمىد قىلماق

مَأْمَن ج مَآمِنُ: بىخەتەر جاي، خەۋپسىزلىك جاي، خەۋپسىز جاي

مُؤْمِن: ئىشەنگۈچى، ئىمان ئېيتقۇچى

مأْمُور: قوماندانلىق قىلىنغان، بويرۇلغان: ئەمەلدار، ھۆكۈمەت ئەمەلدارى

مَأْمُورِيَّة: ۋەزىپە

مَأْمُول: ئۈمىد قىلىنغان

مَأْمُون: بىخەتەر، تىنچ

مَأَنَ ـَ مَأْنًـاهُ: ئاشلىق بەرمەك، ئاشلىق بىلەن تەمىنلىمەك

مُؤَكِّد: جەزمىلەشتۈرۈلگەن، تەكىتلەنگەن مۇئەييەنلەشتۈرۈلگەن

مُؤَكِّد: جەزمىلەشتۈرگۈچى، مۇئەييەنلەشتۈرگۈچى

مَاكِرَة: ھىيلە ــ مىكر ئىشلەتمەك

ماكِر ج مَكَرَة: مەككار، ھىيلىگەر، قۇۋ

مَاكِسَ: باھا قويماق، باھا تالاشماق

مَأْكَل ج مَآكِل: يېمەكلىك: يېمەك

ماكِنَة: مىخانىك، ئوسكۇنە، ماشىنا

مَأْكُول ج مَآكِيلُ: يېمەكلىك، يېيىلىدىغان نەرسە

ماكِيَاج: ياساش، پەردەزلەش، ياساندۇرۇش

ماكِينَة: ماشىنا، ئوسكۇنە: ستانوك: مېخانىك ماشىنا

مالَ ـُ مَوْلاً: پۇل بەرمەك، مال ــ دۇنيا بەرمەك

ــ ـُ مَوْلاً: باي بولماق، بېيىماق

ــ ـِ مَيْلاً و تَمْيَالاً و مَيَلاَنًا و مَيْلُولَةً و مَمَالاً و مَمِيْلاً الى الْمَكَان: مايىل بولماق، مايىل بولۇپ قالماق: ئىبغىپ كەتمەك: قېڭغايماق، ئىنتىلمەك

ــ اِلَيْه أو اِلَى الشَّيْء: ياخشى كۆرمەك، ئىبغىپ كەتمەك

ــ عَنِ الشَّيْء: ئايرىلماق، ۋاز كەچمەك

ــ فِي حُكْمِه: توغرا بولماسلىق، ئادىل بولماسلىق، ناتوغرا بولماق

ــ الْحَائِطُ أو الْعُمُودُ أونَحْوُهُمَا: قىڭغايماق، قىيسايماق

ــ عَلَيْه الدَّهْرُ: مەخسىسزلىككە ئۇچرىماق

ــ مُيُولاَت الشَّمْسُ: قۇياش قەيرىلمەك، قۇياش غەربكە قىيسايماق، غەربكە يانتۇ بولماق

ــ النَّهَارُ أَوِ اللَّيْلُ: كۈندۈز تىزلا قاراڭغۇ بولماق ياكى كۈندۈز تىزلا يورىماق

مال ج أَمْوال: مال، مال ــ دۇنيا

ــ الْحَرام: ھارام دۇنيا، ھارام پۇل

ــ الْعَقارات: ئۆي ــ مۈلۈك بېجى

الـ ــ الاحْتِيَاطِيّ: زاپاس پۇل

رَأْسَ ــ: كاپىتال، مەبلەغ

بَيْت الـ ــ: دۆلەت خەزىنىسى، خەزىنە، ئامبارى

أَمين الـ ــ: بوغالتىر، كاسسىر، ئامبارچى، خەزىنە باشقۇرغۇچى

مَالأَهُ عَلَى الأَمْرِ: ياردەم بەرمەك، ياردەم قىلماق

مَالَج ج مَوالِجُ: سۇۋاقچىنىڭ ئەندۇۋاسى

مالَحَهُ: مەلۇم كىشى بىلەن بىرلىكتە يېمەك

مالِح: تۇزلۇق، شورلۇق، شولتاڭ

مالَطَة: مالتا (يەر ئىسمى)

حُمَّىَ ــ: مالتا ئىسىتمىسى، ئۇتتۇرا دەڭگىز قىزىتمىلىق كېسەللىكى ياكى كىزىكى

مَأْلَف ج مَآلِفُ: تۇرىدىغان جاي، تۇرىدىغان ئورۇن

اَلْعِيْدُ الْـ ـــ: يۇز يىلىغىنى خاتىرلەش، يۇز يىللىقنى تەبرىكلەش

اَلْمِقْيَاس الْـ ـــ: سېلىشتۇرما تىرمومېتىر

مَنَوِيَّة: يۇز يىل، بىر ئەسىر

مُؤَيِّد: تايانغۇچى، تايانغان

مايَرَة: ئاشلىق بىلەن تەمىنلىمەك؛ دۇرماق، تەقلىد قىلماق

مايسْتَرَة: چوڭ كىمە ماچتىسى

مَايُو: ماي (ملادىينىڭ 5 ـ ئېيى)

مايُوه ٠ مَيُّوه: سۇ ئۇزۇش كىيىمى

مَبَاءَة: تۇراي جاي، قونالغۇ؛ باشلانغان جاي، كېلىپ چىققان جاي

مُبَاح: رۇخسەت قىلىنغان، قانۇنغا مۇۋاپىق بولغان؛ ئاشكارا بولغان؛ ئۇچۇق بولغان

مَباحث: مەخپى ساقچى

مُبَاحَثَة: مەسلىھەتلىشىش، مۇنازىرە قىلىش، مۇزاكىرە قىلىش

مُبَـــادَأَة: ئاۋۋال باشلانغان، ئىلگىرى باشلانغان

مُبَادَلَة: ئالماشتۇرماق، تىگىشمەك

مُباراة ج مُبارَيات: مۇسابىقە

مُبارَك: مۇبارەك، مۇبارەك بولسۇن؛ بەختيار، بەختلىك بولغۇچى، بەختتىدىن بەھرىمەن بولغۇچى

مُباشر: بىۋاستە بولغان، ۋاستىسىز بولغان

مُباشَرَة: بىۋاستە؛ دەرھال، ئۇدۇل شۇ ھامان

مُبال (اَلْمُبالي): كۆڭۈل قويغان؛ كۆڭۈل بۆلگۈچى، ئەھمىيەت بەرگۈچى، دىققەت قىلغۇچى

مُبالاَة: كۆڭۈل قويۇش، ئەھمىيەت بېرىش، دىققەت قىلىش

مُبالِغ: كۆپىتۈرگۈچى، مۇبالىغە قىلغۇچى

مُبالَغَـــة: كۆپىتۈرۈۋېتىش، مۇبالىغە قىلىش؛ بارلىق كۈچىنى سەرپ قىلىش

مُبايَعَـــة: يەر خېتى؛ قەسەمىيات قىلىش بەيئەت قىلىش؛ جاكارلاش، ئېلان قىلىش، ساداقەت كۆرسىتىش

مُبايَنَة: پەرق ئىتىش، ئايرىش، پەرق، ئايرىملىق

مُبْتاع: سېتىنقچى؛ ئېلىپ ساتقۇچى

مُبْتَـــدَأ: دەسلىپىسى، بېشى، ئاۋۋالقى؛ باشلىنىش جەريانى؛ ئىگە (جۈملىدىكى)

مُبْتَدِع: ئىلاھاتچى، كەشپىياتچى؛ بىرئەنچى

مُبْتَذَل: كونا؛ كۆپ ئىشلىتىلگەن؛ كۆپ كىيىلگەن كىيىم، سۈرمە بولۇپ كەتكەن كىيىم

ـــــ مِـنَ الْكَـلامِ: چۈپەي سۆز، تولا دېيىلىدىغان سۆز، ئاتام ئېيتقان بايىقى

مُبْتَسِر: پىشمىغان، خام، خام قالغان

مُبْتَسِم: كۈلگۈچى، تەبەسسۇم قىلغۇچى

مُبْتَكِر: يېڭى ئىجاد قىلىنغان، يېڭى پەيدا قىلىنغان

مُبْتَل: نەم، ھۆل

مُبْتَهِج: خۇشال بولغۇچى، شاد بولغۇچى

مانَ ـُ مَوْنًا: ئاشلىق بەرمەك، يېمەكلىك تەقدىم قىلماق

ـــ ـِ مَيْنًا: يالغان ـــ ياۋداق گەپلەرنى ئويدۇرۇپ چىقارماق، گەپ توقماق

مَأْنَة ج مُؤُوْن: كىندىك ئۇراپ تۇرىدىغان جاي، كىندىك تۆشۈكى ياكى كىندىك بېغى

مُؤْنَة ج مُؤَن: ئاشلىق: تەمىنلىمەك؛ جاپا ـــ مۇشەققەت، قىيىنچىلىق

مُؤَنَّث: ئاياللار بىلەن مۇناسىۋەتلى بار بولغان (نەرسىلەر)؛ ئايال: چىشى: مۇئەننەس؛ مەنپى

ـــ فِي الصَّرْف: ئايال جىنسلىق

مَانْجَة: ئەنبەھ (مېۋە)؛ مانگو، (ئۆسۈملۈك)

مـــائِحَ ةُ: ئۇزلۇكسىز بەرمەك، داۋاملىق بەرمەك، داۋاملىق تەقدىم قىلماق

مانِح: تەقدىم قىلغۇچى، بەرگۈچى

مانِعَ ةُ الشَّيْءَ: قارشى تۇرماق، توسماق، چەكلىمەك

مانِع: چەكلىگۈچى، توسقۇچى، قارشى تۇرغۇچى

ـــ ج مَوانِعُ: توسالغۇ؛ مۇداپىئە قىلغۇچى

مانِعَة الصَّوَاعِق: چاقماق قايتۇرغۇچى

مَأْنُوس: كۆنۈپ قالغان، ئادەتلەنگەن

مانُولِيـــا: ماگنولىيە (چوڭ ۋە خۇشبۇي گۈللەپ تۇرىدىغان ئۆسۈملۈك)

مانِيْزار: ماگنىي ئوكسىدى

مانِيْزِيّ: ماگنىنىك، ماگنىي ئوكسىدىنىك، ماگنىي ئوكسىدلىق

مانِيْزُيُوم: ماگنىي (خىمىيىلىك ئېلېمېنت)

مَانِيفِسْتُو: خىتابنامە

ماةَ ـُ مَوْهًـا الْمَكَـان: سۇمۇل بولماق، سۇكۇپ بولماق

ـــ الشَّـــيْءَ بالشَّـــيْءِ: ئارىلاشتۇرماق، بىرىكتۈرمەك، بىرلەشتۈرمەك

ماهَرَةُ: ماھىرەتتە ئۇستۇن كەلمەق،

ماهِر ج مَهَرَة: ئۇستا، ماھىر، پىشقان

ـــ فِي كَذَا: ئۇستىلىق، ماھىرلىق

مُؤَهِّل ج مُؤَهِّلَات: ئوقۇش تارىخى

ماهَنَ: كەسىپ بىلەن شۇغۇللانماق، كەسىپ قىلماق

ماهِن ج مَهَّان و مَهَنَة و مِهَـان: چاكار، مالاي، دىدەك

مَأْهُول: ئاھالىسى بار بولغان، ئاھالىسى زىچ بولغان: ئاھالىلەر

ماهِيَّة ج مَهايا: ماھىيەت، ماھىيىتى

مَؤُود: مەسئۇلىيەتلىك، مەسئۇلىيىتى بار بولغان

مَؤُوف: كېسەللىك زىيانداشلىققا ئۇچرىغان

مَؤُونَة ج مُؤَن: ئاشلىق، تەمىنلەش: جاپا ـ مۇشەققەت، جاپا ـ مۇشەققەتلىك بولغان

مَأْوًى ج مَآوٍ: تورالغۇ جاي، پاناھ گاھ

مـــاوِيّ: سۇلۇق، سۇنىك، سۇدەك، سۇ كۆچمىنىك: ھاياتلىقمىنىك

مَنَوِيّ: يۈزىنىك: يۈزلۈك سان: يۈز يىللىق، 100 ـــ يىللىق: يۈز پىرسەنتلىك

مَبْسُوط: ئېچىلغان، يېيىلغان: بانلىق، پاراۋانلىق: خۇشال، شاد: ئۇچۇق بولغان

مُبَشِّر: خۇش ـ خەۋەر يەتكۈزگۈچى، خۇش ـ خەۋەر بىلەن بىشارەت بەرگۈچى

مِبْشَرَة ج مَبَاشِرُ: سۈرتكۈچ

مَبْشُور: سۈرتىلىپ كەتكەن، سۈرتىلىپ ئۇچۇپ كەتكەن: پارچە ـ پۇرات: سۇنۇق

مُبْصِر: كۆرۈش كۈچى بولغان، كۆرۈش قۇۋۋۇتى ئۆتكۈر بولغان

مِبْصَقَة ج مَبَاصِق: تۈكۈرۈك قاچىسى

مِبْضَع ج مَبَاضِع: ئوپېراتسىيە پىچىقى

مَبْضُوع: ئوپېراتسىيە قىلىنغان، ئوپېراتسىيە ئېلىپ بېرىلغان، ئوپېراتسىيىدىن ئۆتكۈزۈلگەن

مِبْطَان: يوغان قورساق ئادەم، باداڭ قورساق ئادەم

مُبَطَّط: تۈز ـ تەكشى بولغان

مُبَطَّن: ئەستەرلىك: چاپلانغان، بېزەلگەن

مَبْعَث: مەنبە، چىققان جاي، قوزغالغان ئورۇن ياكى ۋاقىت: سەۋەب، ۋەج: ئاساس

مَبْعَر: مەقئەت، سۇڭ

مُبَعْزِق: ئىسراپچىلىق قىلغۇچى، بۇزۇپ چاچقۇچى، بەتخەجىلىك قىلغۇچى

مَبْعُوث: ئەۋەتىلگۈچى، ئەلچى، ۋەكىل

مَبْغُوض: دۈشمەن تۇتقۇچى، ئۆچ كۆرۈلگۈچى

مَبْغَى ج مَبَاغٍ: تەلەپ قىلغان، ئۇمىد قىلغان: تەلەپ قىلىنغان جاي، ئۇمىد قىلىنغان ئورۇن

مَبْقَلَة ج مَبَاقِل: كۆكتاتلىق، كۆكتاتزارلىق: ئادەمنىڭ ئىچىنى پۇشۇرماق

مُبَكٍّ (الْمُبْكِي): قايغۇرتىدىغان، دەرت ـ ئەلەمگە مۇبتىلا قىلىدىغان

مُبْكٍ (الْمُبْكِي): ئادەمنى يېغلاتقۇچى

مُبَكَّرًا: بۇرۇن، بۇرۇنراق، ئەتىگەندە

مَبْكًى ج مَبَاكٍ: يىغلاش ئورنى، يىغلايىدىغان ئورۇن

مَبْكِيّ: يىغلانغان: تەزىيە: بىلدۈرۈلگەن

مُبَلْبَل: خاتىرجەمسىزلىك، ئەنسىزلىك بىئاراملىق

مُبَلَّط: شىبەن ياتقۇزۇلغان: تاشيول

مَبْلَع ج مَبَالِعُ: يۇتىدىغان ئورۇن، يۇتقۇنچاق، بوغۇز

مَبْلَغ ج مَبَالِغ: مىقدار سانى: دەرىجە: پول: مەبلەغ: ئاخىرىقى چەك

مُبَلِّغ: خەۋەر يەتكۈزگۈچى، ئوقتۇرۇش قىلغۇچى: تەبلىغ قىلغۇچى: پاش قىلغۇچى

مُبَلَّل: هۆل، نەم

مَبْلُول: هۆل، نەم، نەمدەلگەن

مَبْنًى ج مَبَانٍ: بىنا، ئىمارەت

ـ مُؤَلَّف مِنَ الوَاحِدَات السَّكَنِيَّة: يۈرۈشلۈك ياتاق بىناسى ئۆيى

مُبَجَّل: ھۆرمەتلەشكە تېگىشلىك بولغان، ھۆرمەتلەنگەن

مُبَحْبَح: ئارام ناپقان، خاتىرجەم بولغان، كۆڭۈللۈك بولغان

مَبْحَث ج مَبَاحِثُ: تېما، ماۋزۇ: تەتقىق قىلىدىغان تېما: ماقال: تەتقىقات قىلىدىغان ئورۇن

مُبَحْثِر: تارقاتقۇچى: ئىسراپ قىلغۇچى، قالايمىقانلاشتۇرغۇچى

مِبْخَرَة ج مَبَاخِر: ئىسرىقدان: زەھەرلىك گازنى يۇقاتقۇچى: ئىسلىغۇچى

مَبْدَأ ج مَبَادِئُ: پرىنسىپ، قائىدە: مەسىلەك: ئاساسى: باشلىنىش نۇقتىسى: مەنبەسى

مَبْدَئِيّ: پرىنسىپلىق، ئاساسىي بار بولغان، قائىدىلىك بولغان

مُبَدِّل: ئالماشتۇرغۇچى، يۆتكىگۈچ

مُبَذِّل: بەتخەجلىك قىلغۇچى، ئىسراپ قىلغۇچى، بۇزۇپ ــ چاچقۇچى

مِبْرَأَة ج مَبَارٍ: قەلەمتۇراچ، ئۇچلىغۇچ

مَبَرَّة ج مَبَرَّاتٌ: خەيرىيەت ئورگانلىرى، خەيرىيەت تەشكىلاتى، دارىلىتام: ياخشىلىق قىلىش: بويىۇنۇش، ئىنائەت قىلىش

مُبَرِّح: قاتتىق، كەسكىن

مُبَرَّد: توڭلىتىلغان، سۇۋۇتۇلغان

مُبَرِّد: تۇڭلاتقۇچى، سۇۋۇتقۇچى

مِبْرَد ج مَبَارِدُ: ئېكەك

ــ مُثَلَّثُ الْمَقْطَعِ: ئۈچ قىرلىق ئېكەك

مُبَرِّز: كۆرگە كۆرۈنگەن، نالائىقلىق بولغان، مەشھۇر بولغان

مُبَرْطَل: پارا ئالغۇچى، پارا يېگۈچى

مُبَرْطِل: پارا بەرگۈچى، ئارقا ئىشىك قىلغۇچى

مِبْرَقَة: تېلېگراف، تېلېگراف ئاخباراتى

مَبْرَك ج مَبَارِكُ: تىز پۈكۈپ ئولتۇرغان، جاي، تىز پۈكۈپ ئولتۇرغان ئورۇن

مُبْرَم: ئېشىلگەن، تولغانغان

ــ مِنَ الأُمُورِ أَو الأَحْكَامِ: بەلگىلىنىپ كەتكەن، ھۆكۈم چىقىرىلىپ بولغان

مِبْرَم ج مَبَارِمُ: ئۇرچۇق، يىلك

مُبَرْهَن عَلَيْه: ئىسپاتلانغان، ئىنقلانغان

مَبْرُوش: چېقىلىپ كەتكەن، سۈنۈپ كەتكەن، ئۇپراپ كەتكەن، سۈركىلىپ ئۇۋۇلىپ كەتكەن

مَبْرُوك: مۇبارەك: بەختلىك بولغان، بەختيار بولغان

مَبْرُوم: ئىشلىگەن، ئىشلىگەن يىپ: ئىشلىگەن سىم: ئىشلىگەن ئارغامچا

مَبْرُومَة ج مَبَارِيم: سىمدا ئىشلىگەن بىلەيزۈك، سىمدا ياسالغان بىلەيزۈك

مَبْرِيّ: ئۇچلۇق بولغان، ئۇتكۇر بولغان

مَبْسِم ج مَبَاسِمُ: ئېغىز

مُتَّئِس: ئۈمىدسىزلەنگەن، ئۈمىد ئۈزگەن

مُتَأَسِّف: ئەپسۇسلانغۇچى، نادامەت چەككۈچى، پۇشايمان قىلغۇچى

مُتَأَصِّل: چوڭقۇر يىلتىز تارتقان، مۇستەھكەم ئورناشقان؛ ئاستا خاراكتېرلىك كېسەل

مَتاع ج أَمْتِعَة جج أَمَاتِع وأَمَاتِيْعُ: پايدىلىنىش، بەھرىمەن بولۇش؛ (ئالتۇن ـ كۈمۈشتىن باشقا) مال ـ مۈلۈك؛ يۈك ـ تاقا؛ ئۆي جاھازىلىرى

مُتَأَكِّد: جەزىملەشتۈرگەن، تەكىتلىگەن مۇقۇملاشتۇرغان

مُتَأَلِّق: پارلاق، نۇرلۇق، شانلىق؛ نۇر چاچقۇچى

مَتَانَة: مۇستەھكەم بولۇش، پۇختا بولۇش

مُتَأَنِّق: دىققەت بىلەن قىلىنغان، ئىنچىكە پۇختىلىق بىلەن قىلغان؛ ئەھمىيەت بەرگەن

مُتاهَة: سىرلىق ئوردا؛ تىلسىمات؛ ئېزىتقۇلۇق جاي، ئادىشىپ قالىدىغان يول

مُتَبَادَل: ئوخشاش بولغان؛ ئالماشتۇرغان، تىگىشكەن

مُتَبَاة (اَلْمُتَباهِي): چوڭ گەپ قىلغۇچى، لاپ ئۇرغۇچى، پو ئاتقۇچى

مُتَبَايِن: ئوخشىمايدىغان، قارىمۇقارشى بولغان

مُتَبَحِّر: كەڭ مەلۇماتلىق، چوڭقۇر بىلىملىك

مُتَبَذِّل: قالايمىقان يۈرۈيدىغان ئادەم، ئۆز سۈپىتىنى ساقلىمايدىغان ئادەم

مُتَبَرْبِر: ياۋايى بولغان، ياۋايى

مُتَبَطِّل: ئىشسىز؛ بىكار تەلەت، ھۇرۇن، يالقاۋ

مُتَّبِع: ئادەتتە قوللىنىلغان، ئادەتتە ئىشلىتىلىۋاتقان

مُتَبَقٍّ (اَلْمُبَقِّي): قىلىپ قالغان، ئېشىپ قالغان، قالدۇرۇپ قويغان

مُتَبِّل: دورا ـ دەرمان قوشۇلغان؛ دورا ـ دەرمان قوشۇلغان سەي تامىقى

مَتْن ج مَتَابِن: يەم ـ خەشەك قويدىغان ئورۇن، يەم ـ خەشەك ئۆيى

مَتْبُوع: ئەگەشتۈرۈلگەن، ھەمرا قىلىنغان

مُتَتَابِع: ئارقىمۇئارقا بولغان، ئۇلىشىپ كەلگەن، تۇتىشىپ كەلگەن

مُتَتَالٍ: كەينى ـ كەينىدىن كەلگەن، ئۇلىشىپ كەلگەن

مُتَثَاقِل: ئېغىرلاشقان، ئېغىرلىشىپ قالغان

مُتَجَانِس: جىنسداش بولغان، ئوخشاش بولغان

مُتَجَاوَر: يېقىن، يانداش، تۇتاش

مَتْجَر ج مَتَاجِرُ: سودا، سودىگەرچىلىك، ئېلىپ ـ سېتىش؛ سودا ـ سارىيى

مَتْجَرَة ج مَتَاجِرُ: سودا رەستلىرى، سودا مەيدانى؛ ماگىزىن، دۇكان؛ تىجارەت نۇرنى

مَتْجَرِيّ: سۇدىگەرچىلىك، سودا مۇلازىمىتىنىڭ، سودىغا مۇانسىۋەتلىك

مُتَجَسِّد: سەمىرىپ قالغۇچى؛ گەۋدىلەنگەن، گەۋدىلىك بولغان

مُتَجَعِّد: بۇدۇرە (چاچ)؛ پۇرلىشاڭغۇ، قاتلىشاڭغۇ

مَبْنِيّ: ياسالغان، قۇرۇلغان، بىنا قىلىنغان؛ قانقان ئىسىم بولغان (ئەرەب تىلى گرامماتىكىسىدا تۇرلەنمەيدىغان ئىسىم)

مُبْهِج: خۇشال قىلىدىغان، خۇشاللاندۇرىدىغان؛ پارلاق، گۈزەل، چىرايلىق

مُبْهَرَج: كۆزنى قاماشتۇرىدىغان؛ چىرايلىق بولغان

مُبْهَم مِنَ الكَلَامِ: مۇجمەل بولغان، چۈشۈنىكسىز بولغان

ـ مِنَ الأُمُورِ: ئېنىق بولماسلىق

ـ مِنَ الطُّرُقِ: خىرە بولۇپ ئېنىق بولماسلىق

مَبْهُوت: ھەيران قالغان، ئاغزى ئېچىلىپ قالغان، ھاڭ ـ تاڭ بولۇپ قالغان

مَبْهُور: نەپەس بوغۇلغان ، ھاسىرىغان، نەپەس بوغۇلۇپ قالغان

مَبْهُوظ: ھۆددىسىدىن چىقىش تەس بولغان، ئورۇنلاش قىيىن بولغان

مَبْوَلَة: سۈيدۈك ماكىغان، كىچىك تاھارەت قىلغان؛ سۈيدۈك ھەيدىگەن؛ سۈيدۈك ھەيدىگۈچى دورىلار

مِبْوَلَة ج مَبَاوِل: سۈيدۈك قاچىسى؛ كىچىك تەرەت ئورنى، سېپىش ئورنى

مُبِيت: ئۆتكەن كېچە؛ تورالغۇ؛ كېچىنى ئۆتكۈزگەن جاي؛ قونالغۇ

مُبِيد: ھالاك قىلغۇچى، ئۆلتۈرگۈچى

ـ ج مُبِيدَات: ھاشارەت ئۆلتۈرۈش دورىلىرى

مَبِيض: تۇخۇم قويىدىغان ئورۇن؛ ئۇۋا، چاكا؛ ئۇرۇقدان؛ كۈل تۆكۈنچۈكى

مُبَيَّض: ئاقارتىش ئىشچىسى

مَبِيع ج مَبِيعَات: سېتىلغان نەرسە، سېتىۋېتىلگەن؛ ساتماق

مُبِين: روشەن بولماق، ئېنىق، ئاشكارا

مَتَّ ـُ مَتًّا: ئۇزارتماق، سوزماق

ـ إِلَيْهِ بِقَرَابَة: تۇغقان دەپ قارىماق، مۇناسىۋەت ئورناتماق، چارە ـ ئامال ئىزلىمەك

مُتَآمِر: قەست قىلغۇچى، سۇيىقەست قىلغۇچى

مُتَابِع: رېلى (بىرەر ئېلېكتر ئەسۋابى ياكى ئېلېكتر ماشىنىسىنى كۆچىز تۈك ۋاستى بىلەن كۆچلۈك تۈك زەنجىرىگە ئۇلاش ئۈچۈن ئىشلىتىلىدىغان سەزگۈ ئەسۋاب)

مُتَابَعَة: ئەگىشىپ، ئىتائەت قىلىش

مُتَأَجِّج: ئوتتەك قىزىپ كەتكەن، چوغلانغان، چوغلىنىپ يانغان

مُتَاح: جەزىملەشتۈرۈلگەن؛ پۈتۈلگەنگەن، ئېرىشكىلى بولىدىغان

مُتَأَخِّر: كېچىككەن، كېچىكىپ قالغان، ئارقىدا قالغان، كېچىكتۈرۈلگەن

مُتَاخِم: بىلەن چېگىرداش بولغان، تۇتاش بولغان

مُتَأَدِّب: ئوقۇمۇشلۇق، ئەدەپلىك

مُتَارَكَة: جەڭنى توختاتماق، ئۇرۇشنى توختاتماق

مُتَخَلِّف: ئارقىدا قالغۇچى: قالاق: قىسىمدىن چۈشۈپ قالغۇچى

مُتَخَلِّفَات ج: چىرىپ كەتكەن نەرسە، تاشلاندۇق، ئەسكى ـ تۈسكى نەرسىلەر

مُتَخَيَّر: تاللانغان، خىللانغان

مُتَدَاوَل: ئېقىۋاتقان، ئۆتۈۋاتقان: ئاددىي: ئالمىشىپ تۇرغان

مُتَدَرِّب: چىنىققان، مەشىق قىلغان

مُتَدَرِّن: توبىركولىيوز كېسىلىگە گىرىپتار بولغۇچى

مُتَدَفِّق: ئېتىلىپ چىققان، ئورغۇپ چىققان

مُتَدَيِّن: دىيانەتلىك، دىندار، دىندا مۇستەھكەم ەتۇرغۇچى

مُتَذَبْذِب: ئىرغاڭلاپ تۇرغان، مىدىرلاپ تۇرغان، تەۋرىنىپ تۇرغان، ئىككىلىنىپ تۇرغان

مُتَذَمِّر: غەمكىن، غەمگە پېتىپ كەتكۈچى، غەم ـ قايغۇدا قالغۇچى

مِتْر ج أَمْتَار: مېتىر (m)

مُتَرَابِط: چىڭ باغلانغان، پۇختا باغلانغان: بىر تۇتاش بولغان

مُتَرَاجِع: چىكىنگەن، ئارقىغا قايتىقان

مُتَرَاخٍ (الْمُتَرَاخِي): بوشاپ قالغان، بوشىشىپ قالغان

مُتَرَادِف: مەنىداش، مەنىداش بولغان

مُتَرَادِفَة: مەنىداش سۆز

مِتْرَاس ج مَتَارِيسُ: ئىستىھكام

مُتَرَاصّ: قەلئە: تاقاق (ئىشىكىنىڭ)

مُتَرَاكِز: زىچ بولغان، توپلانغان

مُتَرَامٍ (الْمُتَرَامِي): مەركەزلەشكەن، ئوتتۇرىغا يىغىلغان

ـِ ى الْأَطْرَاف: كەڭ، ئۈزلۈكسىز

مُتَرَبٍّ (الْمُتَرَبِّي): كەڭ دائىرلىك، (مەزمۇنى) كەڭ كەتكەن، مول

مُتَرَجْرِج: تەربىيىلەنگەن، تەربىيە كۆرگەن

مُتَرْجَم: تەرجىمە قىلىنغان، بايان قىلىنغان

مُتَرْجِم: تەرجىمان، تەرجىمە قىلغۇچى، چۈشەندۈرگۈچى

مُتَرَّح: كەم سۆزلۈك: جاپا ـ مۇشەققەتلىك (تۇرمۇش)

مُتَرَدِّد: ئىككىلەنگۈچى، ئارسالدا بولغۇچى

ـ الْفِكْر: پىكىرى چېچىلاڭغۇلۇق، پىكىرى مۇقىم بولمىغان

مُتَرَدَّمٌ: خەيرىيەت تەشكىلاتى، خەيرىيەت ئورگانلىرى

مِتْرَس · مِتْرَسَة ج مَتَارِسُ: ئىستىھكام، قەلئە، قۇرغان: تاقاق: (ئىشكىنىڭ)مۇداپىئە ئۈسكۈنلىرى

مُتْرَع: تولۇقلانغان، تولغان

مُتَرَّف · مُتْرَف: ئەيىشى ئىشرەتكە بېرىلگەن، راھەت ـ پاراغەتكە بېرىلگەن: ئەركە ئۆسۈپ قالغان: ئەركە ئۆستۈرۈپ قويغۇچى

مُتَجَلِّ (اَلْمُتَجَلِّي): روشەن بولغان، ئېنىق بولغان

مُتَجَمِّد: قېتىپ قالغان، مۇزلىغان، توڭلىغان

مُتَجَهِّم: قاپقى تۇرۇك، چىرايى تۇتۇق، سۇرۇن تەلەت

مُتَجَوِّل: ھەربىكەت قىلغان، ئايلانغان؛ سايامەتچى، سەيەر قىلغۇچى

مَتَحَ ـَ مَتْحًا الْمَاءَ: سۇ تارتماق، سۇنى ئالماق، سۇنى تارتىپ ئالماق

مُتَحَجِّر: تاشقا ئايلانغان، تاشقا ئوزگەرگەن؛ ئۆلۈك بولغان، جانسىز تەبىئىي بولمىغان

مُتَحَجِّرَات ج: تاشقا ئايلانغان

مُتَّحِد: بىر تۇتاش، بىرلىككە كەلگەن

ـ الاتِّجَاه: بىرلىككە كەلگەن نىشان، بىرلىككە كەلگەن مەقسەت، بىر تۇتاش مەقسەت؛ بىر تۇتاش يۆنىلىش، بىرلىككە كەلگەن يۆنىلىش

الأُمَم الْـ ـة: بىرلەشكەن دۆلەتلەر تەشكىلاتى

اَلْوِلايَات الْـ ـة: ئامېرىكا قوشما شىتاتلىرى، قوشما شىتاتلار

مُتَحَدِّث: سۆزلىگۈچى، گەپ قىلغۇچى

مُتَحَرِّك: ھەربىكەتلىنىپ تۇرغۇچى، تەۋرىنىپ تۇرغۇچى، مىدىرلىغۇچى

مُتَحَزِّب: گۇرۇھۋاز، تەرەپباز

مُتَحَشِّر: ئافساقال، يىتىم ئافساقال، ئۆزى بىلەن مۇناسىۋەتسىز ئىشلارغا ئارىلىشىۋالغۇچى

مُتَحَشِّف: مەينەت، پاسكىنا، ئىپلاس، ياۋۇز

مَتْحَف ج مَتَاحِف: مۇزېيخانا

مُتْحَفِز: تەييار تۇرغۇچى، ھازىرلانغۇچى، ھازىرلانغۇچى

مُتَحَقِّق: ئەمەلگە ئاشقان، راستلا ۋۇجۇدقا چىققان

مُتَحَمِّس: مەردانە، قىزغىن

مُتَحَوِّط: ئېھتىيات قىلغان، پەخەس بولغان، زاپاس ساقلانغان

مُتَحَيِّز: قىيىن ئەھۋالدا قالغۇچى، ھالى خاراپ بولغۇچى، چارسىز قالغۇچى

مُتَحَيِّز: تەرەپپاز؛ يان باسقان، بىتەرەپكە مايىل بولغان

مُتَحَيِّن: مولچىلىق بولغان، بايلىقات بولغان، مەمۇرچىلىق بولغان

مُتَخَتَّت: سەيلە كەمىسى

مُتَخَرِّج: ئوقۇش پۈتتۈرگەن ئوقۇغۇچى

مُتَخَصِّص فِي كَذا: مۇتەخەسسىس، ئىختىساسلىق؛ ئالاھىدە خۇسۇسىيەتكە ئىگە

مُتَخَفِّ (اَلْمُتَخَفِّي): گىرىم قىلغان، جابدۇنغان، ياسانغان

مُتَخَلْخِل: بوش، تارقاق، بوشاڭ، چىچىلاڭغۇ

مُتَسَلِّط: ھۆكۈمرانلىق قىلغۇچى، كونترول قىلغۇچى؛ غەلبە قازانغۇچى

مُتَسَلِّق: ئېسلغۇچى، ياماشقۇچى، ئېسلىۋالغۇچى

مُتَسَلِّم: شەھەر بازارغا تەۋە بولغۇچى؛ تەسلىم بولغۇچى، بويسۇنغۇچى

مُتَسَوِّل: تىلەمچى، سائىل، قەلەندەر

مُتَاشَائِم: ئۈمىدسىزلەنگۈچى، چۈشكۈنلەشكۈچى

مُتَشَابَك: ئارىلىشىپ كەتكەن، گىرەلىشىپ كەتكەن، كىرىشىپ كەتكەن، چىرمىشىپ كەتمەك

مُتَشَابِه: ئوخشاش بولغان، بىردەك بولغان، ئوخشىشىپ كەتكەن

ـــ ج مُتَشَابِهَات: مۇجمەل سۆزلەر، مەنىسى ئېنىق ئەمەس سۆزلەر

مُتَشَامِخ: ئۆزىنى چوڭ تۇتقۇچى، گىدىيىۋالغۇچى؛ مۇتەكەببۇر، ھاكاۋۇر

مُتَشَبِّث: چىڭ تۇتقۇچى، ئېسلىۋالغۇچى؛ كاج، تەرسا

مُتَشَرِّد: ئاققۇن، سەرگەردان؛ يولدىن ئادىشىپ قالغۇچى

مُتَشَرِّع: ئادۇۋكات، قانۇن مەسلىھەتچى؛ قانۇنشۇناس

مُتَشَقِّق: يېرىلغان، يېرىلىپ كەتكەن

مُتَشَكِّر: تەشەككۇر بىلدۈرگۈچى، شۈكۈر قىلغۇچى، رەھمەت ئېيتىقۇچى

مُتَشَيِّع: ھەۋەس قىلغۇچى، ھېرىسمەن

مُتَطَاوِل: ئۇزۇن چاسا شەكىللىك بولغان، تىك تۆت بۇلۇڭلۇق بولغان

مُتَطَرِّف: ھەددىدىن ئېشىپ كەتكەن؛ زىيادە بولۇپ كەتكەن، ئارتۇق بولۇپ كەتكەن، چەكتىن ئېشىپ كەتكەن، ئۇچىغا چىققان ئۇنسۇر؛ تارتۇق، سوۋغات

مُتَطَفِّل: ئالدىرىماس مېھمان؛ تەييارتاپ؛ تىكىنخورلۇق قىلغۇچى، پارازتىلىق بىلەن تۇرمۇش كەچۈرگۈچى، تەييار تاپلىق بىلەن تۇرمۇش كەچۈرگۈچى

مُتَطَوِّع: پىدائىي بولغان، پىدائىي قوشۇن

مُتَصَرِّف: ئۆلكە باشلىقى

مُتَصَرِّفِيَّة: ئۆلكە؛ ئۆلكە باشلىق ۋەزىپىسى

مُتَصَعْلِك: ئاققۇن، سەرگەردان

مُتَّصِل: ئۈزلۈكسىز، توختىماستىن

ـــ بِكَذَا: بىر ـ بىرى بىلەن تونۇشۇپ تۇرماق، بىر ـ بىرى بىلەن باغلىشىپ تۇرماق

مُتَصَوِّف: تەسەۋۇپ مەزھىپىدىكى ئادەم، تەسەۋۇپچى، سۇپى

مُتَضَارِب: ئۆزئارا زىتلەشكەن، ئۆزئارا دۈشمەنلەشكەن، توقۇنۇشۇپ قالغان، زىددىيەتلەشكەن

مُتَضَايِق: ئىچ پۇشقان؛ سىقىلغان، تىت ـ تىت بولغان، زەردىسى قاينىغان

مُتَّضِح: روشەن بولغان ئېنىق بولغان

مُتَرَفِّع: ھاكاۋۇرلۇق، تەكەببۇرلۇق، گىدىيۋالغۇچى

مُتَرَقِّب: ئىنتىزار قىلىنغان، كۈرىنىپ تۇرۇلغان

مُتَرَنِّح: دىلدۇش، ھاكۇاقتى؛ مەست ئادەم

مُتَرَهِّل: بۇر سىمىز بولغان، خام سىمىز

مِتْرُو: تونىل، يەر ئاستى تۆمۈر يول

مَتْرُوك: ناشلۇۋېتىلىكەن، قىلىپ قالغان، ۋاز كېچىلگەن

مَتْرُوكَات ج: مىراس (ۋارىسلىق ھوقۇقىغا ئاساسەن قالدۇرۇلغان بايلىق)؛ ئۇنتۇلۇپ قالغان نەرسە

مِتْرُونُوم: مېتېئورومېتىر (رېتىمغا سالغۇچى)

مِتْرِيّ: مېترلىق، مېترلىك، مېتىردەك

مَتَرِيُولُوجِيّ: مېتېئورولوگىيە شۇناس: مېتېئورولوگىيىلىك، ھاۋا رايى ئىلمىگە مۇناسىۋەتلىك

مَتَرِيُولُوجِيَا: مېتېئورولوگىيە، ھاۋا رايى ئىلمى

مُتَزَايِد: ئاشقان، كۆپەيگەن: ئۆرلىگەن، زىيادە، ئارتۇق بولغان

مُتَزَعْزِع: تەۋرىنىپ تۇرغان، ئېغاڭلاپ تۇرغان

مُتَزَلِّج: مۇز تېيىلغۇچى: قار تېيىلغۇچى

مُتَزَلِّف: خوشامەتچى، يېقىنچىلىق قىلغۇچى

مُتَزَمِّت: جىددىي بولغان، كەسكىن بولغان: ۋۇرلۇك، جىددى، كەسكىن

مُتَزَن: تەڭپۇك، تەمكىن، سالماق

مُتَزَوِّج: ئۆيلەنگەن، خوتۇن ئالغان

مُتَّزِن: ۋەزىنلىك، ئېغىر ـ بېسىق، ئېھتىياتچان

مُتَسَاهِل: كەڭ قورساق، مۇلايىم، ئىللىق

مُتَسَاوٍ (الْمُتَسَاوِي): باراۋەر بولغۇچى، ئوخشاش بولغۇچى، ، تەڭ بولغۇچى

ـِ ى الأَبْعَاد: تەڭ ئارلىق، تەڭ مۇسابقە، مۇساپىسى تەڭ بولغان

ـِ ى الأَضْلاَع: تەڭ تەرەپلىك، تەڭ تەرەپلىك بولغان

ـِ ى الزَّوايَا: تەڭ بۇلۇڭلۇق، بۇلۇڭلۇق بولغان

مُتَسَبِّب فِي الأَمْرِ: سەۋەب، سەۋەب بولغان: بانا ، ۋەج

مُتَّسِخ: مەينەتلەشكەن، پاسكىنا بولغان، كىرلەشكەن

مُتَسَرِّع: تىز بولغان: چاققان بولغان، يەڭگىل بولغان

مُتَّسِع: كەڭرى بولغان، كېڭەيگەن، (جاي): كەڭتاشا (ۋاقىت)

مُتَّسِع: كەڭ بولغان، كېڭەيگەن

مُتَسَفِّر: سەپەر قىلغۇچى، مۇساپىر

مُتَسَفِّط: نەپرەڭۇاز، ھېيلىگەر

مُتَّسِق: رەتلىك بولغان، تەرتىپلىك بولغان، ئىدىتلىق بولغان

مُتَسَلْسِل: ئۆزلۇكسىز، ئارقىمۇئارقا، تۇتاشاڭغۇ، زەنجىرسىمان

مُتَعَصِّب: مۇتەئەسسىپ، كاج، تەرسا، ئۆز قارىشىدا بىتەرەپ ھالدا چىك تۇرۇۋالغۇچى: قىزغىن

مُتَعَظِّم: ئۆزىنى چوڭ تۇتقۇچى، مەنمەنلىك قىلغۇچى

مُتَعَفِّن: چىرىپ قالغان، سېسىپ قالغان، رەڭگى ئۆزگىرىپ قالغان

مُتَعَقِّل: ئەقىللىق بولغۇچى، ئەقىلدار

مُتَعَلِّق بِكَذا: ... بىلەن مۇناسىۋەتلىك بولغان، ... گە مۇناسىۋەتلىك بولغان

مُتَعَلِّم: ئوقۇغان، تەربىيە كۆرگەن: زىيالىي: ئوقۇغۇچى: تەلىم ئالغۇچى

مُتَعَنِّت: ئىنتايىن قاتتىق تەلەپ قويغۇچى: جاھىل، تەرسا، كاج

مُتَعَهِّد: توختام تۈزگۈچى، ھۆددىگە ئالغۇچى

مُتَعَوِّد: مەلۇم بىر خىل ئادەتكە كۆنۈپ قالغۇچى

مُتْعُوس: قىيىن بولغان، تەس بولغان، مۇشەققەتلىك بولغان

مُتَغَابِر: كۆپ خىل شەكىللىك بولغان، خىلمۇخىل، ساپ بولمىغان

مُتَغَرِّب: ياقا يۇرتلۇق، غېرىپ

مُتَغَضِّن: قورۇق قورۇلۇپ قالغان، پۈلىشىپ قالغان

مُتَغَطْرِس: ھاكاۋۇر، مەنمەنچى، كۆرەڭلەپ كەتكۈچى

مُتَفَلِّسِف: غەلىبە قىلغۇچى، يەڭگۈچى، بويسۇندۇرغۇچى

مُتَفَيِّر: ئۆزگەرگۈچى: ئۆزگىرىپ تۇرىدىغان

مُتَفَائِل: ئۈمىد قىلغان، ئۈمىدۋارلىق بولغان: ئۈمىدۋار بولغۇچى، ئۈمىدكە تولغۇچى

مُتَفَاحِش: ھەددىدىن ئاشقۇچى، ھەددىدىن ئېشىپ كەتكەن: بۇزۇق ئىشلارنى قىلغۇچى

مُتَفَاوِت: قائىدىسىز، رەتسىز، تەرتىپسىز: پەرقلىق، بىر ـ بىرىگە ئوخشايدىغان

مُتَفَتِّر: ئۆزۈلۈپ قالغان، توختاپ قالغان

مُتَفَجِّرات ج: پارتلاتقۇچ دورا، پارتلاتقۇچ

مُتَفَجِّع: مەيۈسلەنگۈچى، كۆڭلى بۇزۇلغۇچى، ھەسرەت چەككۈچى

مُتَفَرِّج: تاماشىبىن: ئويۇن كۆرگۈچى: شادلانغۇچى

مُتَفَرِّع: نۇرغۇن تارماقلىق، تارمىقى بار: تارماق ئېقىملىق، تارماق شاخلىق

مُتَفَرِّعَات ج: زاپچاس: قوشۇمچە مەھسۇتلار

مُتَفَرِّق: خىلمۇخىل بولغان: تارقاق: ئايرىلغۇچى: چېچىلاڭغۇ

مُتَفَرْنِج: ياۋروپالاشقان، غەربلەشكەن

مُتَفَشٍّ (اَلْمُتَفَشِّي): كەڭ تارقالغان، ئېقىپ يۇرگەن

مُتَّفِق: قوشۇلغان، رازى بولغان، ماقۇل بولغان

ـ عَلَيْه: ھەممەيلەن قوشۇلغان، بىردەك ماقۇل بولغان

مُتَضَعْضِع: بۇزۇۋېتىلگەن، سۇندۇرۇۋېتىلگەن، يەڭگۈشلەتكەن

مُتَظَاهِر: نامايىش قىلغۇچى، ھەيۋەت قىلغۇچى، پوپوزا قىلغۇچى

مُتَّعِظٌ هُ بِالشَّيْءِ: بەھرىمەن قىلماق، ھۇزۇرلاندۇرماق، بەھرىمەن بولۇش ۋاقتىنى ئۆزارتماق

ـ الشَّيْءَ: ئۆزارتماق، سوزماق

ـ هُ اللهُ: ئاللاھ ئۇنى نېمەتلەردىن بەھرىمەن قىلغاي

مَتَعَ ـَ مَتْعًا و مُتْعَةً بِالشَّيْءِ: ئېلىپ كەتمەك، ئېلىپ ماڭماق

مُتَعَادٍ (اَلْمُتَعَادِي): بىر ـ بىرىگە رەقىپ بولغان، ئاداۋەتلىشىپ قالغان؛ تەكشى بولغان يەر

مُتَعَادِل: تەكشى، باراۋەر

مُتَعَارَف: ھەممىگە تونۇشلۇق، مەشھۇر

مُتَعَاقِب: ئارقىمۇ ـ ئارقىدىن، ئۇزلۇكسىز: نۆۋەتلەشكۈچى، ئەگەشكۈچى

مُتَعَاقِد: كېلىشىم تۈزگۈچى، توختام تۈزگۈچى

مُتَعَالٍ (اَلْمُتَعَالِي): بۈيۈك، يۈكسەك

مَتْعَب: چاپا ـ مۇشەققەت، قىيىنچىلىق

مُتْعَب: چارچىغان، ھارغان، چارچاپ قالغان

مُتْعِب: ئاۋارە قىلغۇچى، مالال قىلغۇچى، چاپا ـ مۇشەققەتكە سالغۇچى

مَتْعَبَة ج مَتَاعِب: قىيىن، مۇشكۈل، چاپا ـ مۇشەققەت: ھېرىپ قالغان جاي

مُتَعَبِّد: ئابىد، ئىبادەت قىلغۇچى، مۇخلىس، ئىخلاسمەن

مُتْعَة ج مُتَع: پايدىلىنىش، بەھرىمەن بولۇش، ھۇزۇرلىنىش؛ ئاز مىقداردىكى ئاشلىق

ـ شَهْوِيَّة: نازۇ ـ نېمەت، ئېسىل تاماق

ـ الطَّلَاق: نىكاھىدىن ئاجراشقان، ئايالغا بېرىلىدىغان نەرسە

زَوَاج الـ ـ: ۋاقتىلىق نىكاھ، ئاجرىشىش ۋاقتىنى بەلگىلەپ قىلىنغان نىكاھ

مُتَعَجْرِف: كىدىيىپ ماڭغۇچى؛ غادىيىپ ماڭغۇچى، ھاكاۋۇر، مۇنەككەبىۋۇر

مُتَعَدٍّ (اَلْمُتَعَدِّي): تاجاۋۇزچى، تاجاۋۇز قىلغۇچى

ـ مِنَ الأَفْعَال: ئۆتۈملۈك پېئىللار

مُتَعَدَّد: نۇرغۇنلىغان، كۆپ، كۆپ مىقدار: قانچە؟ نەچچە؟: بىردەك ئەمەس، بولماسلىق

ـ الْجَوَانِب: كۆپ تەرەپلىك جىسىم، كۆپ تەرەپلىك شەكىل

مُتَعَذِّر: قىيىن، جاپالىق: ئورۇنلىغىلى بولمايدىغان، مۇمكىن بولمايدىغان

مُتَعَرِّج: ئەگرى ـ بۈگرى بولغان، قىڭغىر مايماق بولغان، دولقۇنسىمان

مُسْتَعْصٍ (اَلْمُتَعَصِّي): ئىنتايىن جاپالىق مۇشەققەتلىك بولغان: چوڭقۇر يىلتىز تارتقان: قۇتقۇزۇش دورىسى كار قىلمايدىغان

مُتَكَا ج مُتَّكَـات: ساپا، كىرسىلو؛ ھاسا، تاياق، يۆلەنچۈك

مُتَّكِئ عَلى الشَّيْءِ: تايانغان، يۆلەنگەن

مُتَكَبِّر: ھاكاۋۇر، چوڭچى، مەنمەنچى

مُتَكَتِّف: ئىككى بىلەكنى كۆكرەك ئۈستىدە قويغۇچى، ئىككى قولىنى گىرەلەشتۈرۈپ كۆكرەك ئۈستىدە قويغۇچى

مُتَكَتِّـل: قېتىپ قالغان، ئۈيۈپ قالغان؛ گۈرۈھ بولۇپ شەكىللەنگەن

مُتَكَـدِّر: قالايمىقانلاشتۇرۇلغان، پاراكەندچىلىك سېلىنغان، توپىلاك كۆتۈرۈلگەن

مُتَكَرِّر: تەكرارلانغان، قايتا ـ قايتا تەكرار بولغان، كۆپ قېتىم تەكرارلانغان

مُتَكَـرِّه: يىرگەنگەن، بىزار بولغان، ئۆچ كۆرگەن، رازى بولمىغان

مُتَكِّس: بەلىگىلەنگەن با ھا

مُتَّكِل عَلى كَذا: يۆلەنگەن، تايانغان

مُتَكَلِّف: ياسالمىلىق بىلەن ئىش قىلغۇچى؛ يالغاندىن ياسىنىۋالغۇچى

مُتَكَلِّم: گەپ قىلغۇچى، سۆزلىگۈچى؛ دىنى ئەقىدىشۇناس، ئەقىدىچى

مُتَكَهِّن: كاھىن، پالچى، رەممال؛ تەقدىرگە قارا سانىغۇچى

مُتَلازِم: ئايرىلىش؛ قېيىن بولغان، ئايرىلىپ كېتىش قېيىن بولغان

مُتَلاشٍ (اَلْمُتَلاشـي): يوقالغۇچى، ھالاك بولغۇچى، بەربات بولغۇچى

مُتَلاصِق: تۇتۇناشقان، ئۇلانغان

مِتْلاف ج مَتَـالِفُ و مَتَـالِيفُ: بەربات بولغۇچى، ۋەيران بولغۇچى

مُتَلأْلِئ: پارقىراپ تۇرغان، چاقنىاپ تۇرغان، نۇر چېچىپ تۇرغان

مُتَلَبِّد: كېگىز بولغان، بىسات بولغان

مُتَلَبِّس: جىنايەت ئۈتكۈزگەن، گۇناھ قىلغان

مُتَلَـثِّم: شارپا بىلەن بۇرۇن ئېغىزنى يۆگۈۋالغۇچى،

مُتْلَف ج مَتَالِف: ھالاك بولۇش سەۋەبى، بەربات بولۇش سەۋەبى

مُتْلَف: جاراھەتلەندۈرۈلگەن، يارلاندۇرۇلغان؛ بۇزۇلغان، سىنغان چىرىپ كەتكەن

مُتْلِـف: ۋەيران بولغۇچى؛ يارلانغان، جاراھەتلەنگەن

مُتْلَوِّن: رەڭدار بولغان، رەڭلىك بولغان؛ خامېلېئون، پرىنسىپسىز ئادەم

مُتَمَاثِل: ئوخشىشىپ كېتىدىغان، ئوخشاپ كېتىدىغان

مُتَمَاسِك: بىرلەشكەن، ئىتتىپاقلاشقان

مُتَمَدِّين: مەدەنىيەتلىك

مُتَمَرِّد: ئاسىيلىق قىلغۇچى، خائىن، مۇرتەد

مُمَـرِّض: كېسەل كۆرۈپسى، كېسەلچان، ئاغرىقچان (دائىم كېسەل بولۇپ قالغۇچىغا ئىشلىتىلىدۇ)

مَتْفَلَة ج مَتَافِلُ: تۈكۈرۈك قاچىسى، گارشۈك

مُتَفَلْسِف: پەيلاسوپلۇق داۋاسى قىلغۇچى، ئۆزىنى پەيلاسوپ دەپ ئاتىۋالغۇچى

مُتَفَنِّن: گۈزەل سەنئەت ئىجادچىسى؛ ياسغۇچى، ئىجاد قىلغۇچى

مُتَفَوِّق: ئۈستۈن، ئۈستۈنلۈك قازانغۇچى؛ ئەلاچى؛ ماھىر، پىشقان

مُتَّقٍ (الْمُتَّقِي): ئىمانى مۇستەھكەم بولغۇچى، تەقۋادار

مُتَقَاذِف: ئۆزئارا ئېتىشقان

فَرَس ـــ: ناھايىتى تىز چاپىدىغان ئات، ئۇچقاندەك يۈگىرەيدىغان ئات

سَيْر ـــ: ئۇچقاندەك ماڭماق

مُتَقَارِب: مۇتەقارب (شېئىر ۋەزىنىنىڭ ئىسمى)

مُتَقَاضٍ (الْمُتَقَاضِي): شىكايەت قىلغۇچى، داتلانغۇچى، ئەرز قىلغۇچى

مُتَقَاعِد: دەم ئېلىشقا چىققۇچى، خىزمەتتىن چېكىنگۈچى

مُتَقَبِّض: سېقىلىپ قالغۇچى، قۇرۇلۇپ قالغۇچى، قېسىلىپ قالغۇچى

مُتَّقِد: كۆيگەن، يانغان، ئوت قالانغان

مُتَقَدِّس: مۇقەددەس بولغان، پاك بولغان

مُتَقَدِّم: ئىلغار؛ ئىلگىرىلغۇچى؛ ياخشلانغۇچى؛ مۇۋاپپەقىيەت قازانغۇچى

ـــ فِي السِّنِّ: ياشىنىپ قالغان، ياشتا چوڭ بولغان

الْ ـــ: ئەڭ باشتا بولغان، ئەڭ ئالدىدا ئىلگىرىلگەن، ئەڭ ئالدىدا ماڭغان

مُتَقَرِّح: جاراھەتلەنگەن، يارلانغان، مەجرۇھلانغان

مُتَقَشِّف: زاھىد، دەرۋىش؛ زاھىدلارچە ياشغۇچى؛ تېجەشلىك بولغۇچى، ئىقتىسادچان بولغۇچى

مُتَقَصِّد: مەقسەت قىلغۇچى، نىيەت قىلغۇچى

مُتَقَطِّع: ئۈزۈلۈپ قالغان، ئۈزۈلۈپ قالغۇچى

تَيَّار ـــ: ئۆزگىرىشچان توك، توراقسىز توك

مُتَقَلِّب: ئۆزگەرگۈچى، ئۆزگىرىپ تۇرغۇچى

ـــ الأَطْوَارِ: قەتئىي ئەمەس، ئىرادسىز، ئىرادىس بوش؛ يەڭگىلىك قىغلۇچى

مُتَقَلِّد: تاقىغۇچى، ئاسقۇچى (بويىنغا)

مُتَقَلِّص: قۇرۇلغان، تۇرۇلگەن، يىغىلغان، قۇرۇلغۇچى، تۇرۇلگۈچى

مُتَقَلْقِل: تەۋرىنىپ تۇرغان، مۇقىم بولمىغان

مُتَقَمِّع: بايلىق ۋە مەرتىۋىگە قاراپ ئادەمگە مۇئامىلە قىلىدىغان پەس ئادەملەر

مُتْقَن: نەپىس بولغان، ئاجايىپ چىرايلىق بولغان؛ سىلىقلاپ ئىشلەنگەن؛ پۈختا ياسالغان

مُتَقَيِّح: يىرىڭداپ قالغان، يىرىڭدىغان

مَتْك: چاڭدان (گۈلىنىڭ)

مِتَك: چوڭ يىڭنە، توم يىڭنە

مُتَنَبِّـــى: پەيغەمبەرلىك داۋاسى قىلغۇچى، ئالدىنائالا بىلىشنى داۋا قىلغۇچى؛ پەيغەمبەر

مُتَنَبِّه: سەزگۈر، ئويغاق، سەگەك؛ دىققەت قىلغۇچى

مُتَنَدِّم: پۇشايمان قىلغۇچى، نادامەت چەككۈچى

مُتَنَزَّه ج مُتَنَزَّهَات: كۆڭۈل ئېچىش ئورنى، ئىچى پۇشىقىنى چىقىرىپ كۆڭۈل ئاچىدىغان ئورۇن

مُتَنَصِّت: ئوغرىلىقىچە ئاڭلىغۇچى، ماراپ تۇرۇپ ئاڭلىغۇچى

مُتَنَفِّذ: كۈچلۈك بولغان، تەسىرگە ئىگە بولغان

مُتَنَفِّس: نەپەس ئېلىش ئورگانلىرى

مُتَنَفِّس: نەپەس ئالغۇچى، نەپەسلەنگۈچى

مُتَـــنَفِّش: تېۋىتلىك، يۇڭلۇق، مويلۇق؛ پاخپالغان، چۇۋۇلغان

مُتَنَقِّل: كۆچكەن، يۆتكەلگەن، يۆتكەلگۈچى

مُتَنَكِّر: ياسانغان، گىرىم قىلغان

مُتَنَوِّر: پىكىر ئوچۇق، ئىلغار؛ بىلىملىك، مەدەنىيەت

مُتَنَوِّع: تۈرلۈك، خىلمۇخىل

مُتَهَاوِد: ئادىل بولغان، لىللا بولغان

مُتَهَاوِل: سەل قارىغۇچى، بىپەرۋالىق قىلغۇچى

مُتَهَتِّـــــك: نومۇسسىز، ھاياسىز، ھايا بىلمەيدىغان، رەسۋا، شەرمەندە

مُتَهَدِّج: تېتىرىگەن، تېتىرەپ چىققان (ئاۋاز)

مُتَهَـــدِّم: چېقىۋېتىلگەن، بۇزۇۋېتىلگەن، يېقىۋېتىلگەن

مُتَهَـــذِّب: تەربىيە كۆرگەن، ئەدەپلىك، ئەخلاقلىق؛ تۈزۈتۈلگەن، تۈزىتىش كىرگۈزۈلگەن

مُـــتَهَكِّم: مازاق قىلغۇچى، مەسخىرە قىلغۇچى، مەسخىرە ۋاز

مُتَهَلِّل: خۇشال بولغان، شاد بولغان

مُتَّهَم: دوكلات قىلىنغان، ئۇقتۇرۇلغان

مُتَّهِم: ئەرز قىلغۇچى، دوكلات قىلغۇچى، ئۇقتۇرۇپ قويغۇچى، ئېيتىپ قويغۇچى

مُتَهَوِّر: تەنتەك، شاللاق

مُتَهَوِّس: ئېلىشىپ قالغۇچى، سەۋدايى

مُتَهَيِّج: كۆتىرەڭگۈ روھلۇق، جۇشقۇنلۇق

مُتَـــوَاتِر: توتاشقان، ئۇلاشقان، كەينى ـ كەينىدىن كەلگەن

مُتَوَازٍ (الْمُتَوَارِى): تەڭ دەرىجىلىك بولغان، تەڭمۇتەڭ بولغان، پاراللېل بولغان

ـــ ى الأَضْلاَعِ: پاراللېل تۆت تەرەپلىك

ـــ ى السَّطُوحِ: پاراللېل ئالتە ياقلىق

الـ ـــ يان: قوش تورنىك

مُتَوَازِن: تەڭپۇڭ، تەڭ

مُتَوَاصِل: ئۈزلۈكسىز، توختىماستىن، ئۇلىشىپ

مُتَوَافِر: يېتەرلىك، تولۇق، مول

مُتَوَالٍ (الْمُتَوَالِى): ئارقىمۇ ئارقا، كەينى ـ كەينىدىن، ئۈزلۈكسىز، داۋاملىق

مُتَـــوَانٍ (الْمُتَـــوَانِى): سەل قارىغۇچى، كېچىكتۈرگۈچى

مُتَمَرِّن: مەشق قىلغان ، تالانغان
مُتَمْسِّح الْجِلْـد: تېرىسى قېلىن بولغان، سەزگۈرلىكى ناچار بولغان
مُتَمَسِّـك: بىر يۈرەكنەك ئىنتىپاقلاشقان، مۇستەھكەم بىرلەشكەن
ـــ بِكَذا: چىڭ تۇرماق
مُـتَمَعِّج: ئەگرى بولغان، مايماق بولغان، ئەگرى ـــ بۈگرى بولغان
مُتَمَغِّط: شىلىمشىق بولغان، يېپىشقاق بولغان ؛ ئېلاستىكلىق بولغان
مُتَمَكِّن: مۇستەھكەم بولغان، پۇختا بولغان، مەزمۇت بولغان
الـ ـــ: تۇرلىنىدىغان سۆزلەر
مُتَمَلِّق: تەخسىكەش، خوشامەتچى، ياغلما سۆز
مُتَمِّم: تاماملانغان، تۈگىگەن
مُتَمَنٍّ (اَلْمُتَمَنِّي): ئۈمىد قىلغۇچى، ئارزۇ قىلغۇچى
مُتَمَنِّيات ج: ئارزۇ، تىلەك، خاھىش، ئىستەك
مُتَمَهِّل: ئاستا، سۇس؛ ئاستا بولغان، ئالدىرىمىغان
مُتَمَوِّج: دولقۇنسىمان ئۆركەشلىگەن، مەۋج ئۇرغان
مَتْنَ الشَّيْءَ: مۇستەھكەملىمەك، پۇختىلماق
مَتُنَ ـُ مَتَانَةً: پۇختا بولماق، مۇستەھكەم بولماق، مەزمۇت بولماق
مَتْن ج مُتُون و مِتان: پۇختا، مۇستەھكەم؛ دۈمبە، ئۇچا

ـــ الشَّيْءِ: (نەرسىنىڭ) كۆرۈنۈپ چىقىپ تۇرىدىغان قىسمى
عَلى ـــ الطَّائِرَة: ئايروپىلان ئۈستىدە
ـــ الْكِتَاب: كىتابنىڭ تېكىستى
ـــ الطَّرِيْق: يول يۈزى
مُتَنَازَع فِيْه أَوْعَلَيْه: مۇنازىرىلەشكەن، تالاش ـــ تارتىش قىلىشقان، جاگجاللاشقان
مُتَنَازَل: ئۆتۈنۈپ بېرىلگەن، يول قويۇلغان
مُتَنَازِل: ئۆتۈنۈپ بەرگۈچى، يول قويغۇچى
ـــ عَنْ حَقِّه: ئۆز ھوقۇقىدىن ۋاز كەچكۈچى
مُتَنَاسِب: ماس، لايىق، مۇۋاپىق
مُتَنَاسِق: مۇۋاپىق كەلگەن، ماس كەلگەن
مُتَنَافِر: قارىمۇقارشى، بىر ـــ بىرىگە زىت، بىرلىككە كېلەلمىگەن، بىرلىككە كەلمىگەن
مُتَنَاقِص: تەدرىجىي كېمەيگەن، ئاستا- ئاستا كېمەيگەن
مُتَنَاقِض: ئۆزئارا زىتلەشكەن، بىر ـــ بىرىگە قارشى تۇرغان، قارىمۇقارشى بولغان
مُتَنَاقِضَـــات ج: قارىمۇقارشى نەرسە، زىددىيەتلىك نەرسە
مُتَنَاهٍ (اَلْمُتَنَـاهِي): چەكلىك بولغان؛ ئۇچىغا چىققان
مُتَنَـاوِب: نۆۋەتلەشكەن، نۆۋەت بىلەن بولغان
مُتَنَـاوَل: قولى يېتىدىغان يەر، ئالغىلى بولىدىغان دائىرە

ـ كَذا: ئوخشاش بولغان، باراۋەر بولغان
مُثَابِر: سەۋرىچان، چىداملىق؛ تىرىشقۇچى
مُثَابَرَة: سەۋرچانلىق، قەتئىيلىك؛ مۇستەھكەم بولۇش، پۇختا بولۇش
مَثَاث: يۇز مېي، گىرم بويۇملىرى، چاچ مېيى
مَثَار: ئىلھاملاندۇرۇش، ئىلھام بېرىش، روھلاندۇرۇش، رىغبەتلەندۇرۇش
مُثَاقَفَة: نەيزىۋازلىق، قىلىچۋازلىق
مَثَال: ھەيكەل ياسىغۇچى، ھەيكەلتىراش
مِثَال ج أَمْثِلَة و مُثُل: مىقدار، مۇقىم مىقدار؛ ئوخشاش، ئوخشاپ كېتىدىغان؛ مىسال، تەمسىل: ئىبرەت، ساۋاق
عَلَىٰ ـِ ه: ئۇنى ئۇلگە قىلماق، مىسالغا ئاساسەن، ئۇنى مىسالغا ئالماق
ـ فِي الصَّرف: باش قىسمىدا كېسەل ھەرپ بولغان پېئىل مەسىلەن: وَعَدَ
مَثَالَة: ئەۋزەل، ئىجابىي تەرەپ، ئوبدان؛ ئارزۇقچىلىق
مِثَالِيّ: نەمۇنىلىك، ئۇلگىلىك؛ ئىدىئالىزمچىلىق، ئىدىئالىستىك
اَلْمَذْهَب الـ: ئىدىئالىزم
مَثَانَة: دوۋساق، سۈيدۈك خالتىسى
مُثَبِّت: مۇستەھكەملەنگەن، پۇختالانغان، مۇقىملانغان
مُثَبِّت الْفُلْطِيَّة: كۇچىنىش سىتابىلىزاتور؛ بىسىم سىتابىلىزاتور
مُثْبَت: قۇرۇلغان، بىنا قىلىنغان، تىكلەنگەن، ئۇرنىتىلغان؛ ئىتىراپ قىلىنغان
مُثَبَّط: ئۈمىدسىزلەندۈرگەن، مەيۇسلەندۈرگەن، روھسىز چۈشۈرگەن
مَثْبَنَة ج مَثَابِن: ئايالچە قول سومكا
مَثْبُوت: تىكلەنگەن، ئورنىتىلغان؛ ئىتىراپ قىلىنغان
مِثْقَال ج مَثَاقِل: مىسقال (ئىبغىرلىق ئۆلچىمى بىرلىكى بولۇپ 4.86 گرامغا تەڭ)
مِثْقَب ج مَثَاقِب: ئۇشكە، بۇرغا
مُثَقَّف: تەربىيىلەنگەن؛ زىيالى؛ مەدەنىيەتلىك
مَثْقُوب: تۆشۈك تېشىلگەن، تۆشۈكى بار بولغان
مَثَلَ تَمْثِيلاً لَهُ الشَّيْءَ: تەسۋىرلىمەك، سۈرەتلەپ بەرمەك، سۈرەتلىمەك، ئوخشاتماق، مىسالغا ئالماق
ـ اَلْمَثَلُ: مىسال كەلتۈرمەك، مىسال بايان قىلماق
ـ تَمْثِيلاً وَ تَمْثَالاً الشَّيْءَ بِالشَّيْءِ: سېلىشتۇرماق، «ئا» نەرسىنى «ب» نەرسىگە سېلىشتۇرماق
ـ اَلرِّوَايَة: ئويىنماق، ئۇرۇنلىماق، كۆرسەتمەك
ـ دَوْرًا فِي الرِّوَايَة أَو غَيْرِهَا: رول ئالماق، رول ئالغۇچى بولماق، ئىجرا قىلغۇچى بولماق، ئارتىس بولماق

مُتَوَتِّر: جىددىيىلەشكۇچى؛ چىڭسىتلىغان، چىڭ تارتىلغان

مُتَوَّج: تاج كىيگەن، تاج تاقىغان

مُتَـــوَحِّس: ھېس قىلىغـان، سەزگـەن، بىلىۋالغان، سىزىمگە ئىگە بولغان

مُتَوَحِّد: بىردىن بىر، يىگانە؛ ئادەم بىلەن جەمئىيـەتتىن ئـايرىلىپ ياشـغۇچى يىگـانە شەخس

مُتَوَحِّش: ياۋايى، بەدەۋى، ۋەھشى؛ قوپال، مەدەنىيەتسىز

مُتَـــوَرِّد: مەڭزى قىزىل؛ قىزىل گـۈلىنىڭ رەڭگىدە بولغان

مُتَوَسِّـــــط: ئوتتۇرىـــدىكى، ئوتتـۇرا دەرىجىلىك؛ ئوتتۇرىغا جايلاشقان

مُتُوسكْل: موتوسىكلىت، موتسىكلىت

مُتَوَعِّك: يەڭگىل كېسـەل بولغـان؛ بەدەن بىئارام بولغان، بىئاراملىقنى ھېس قىلغان

مُتَوَفِّـــق: ئۇڭۇشـلۇق بولغـان، مۇۋەپپـەقىيەتلىك بولغان

مُتَوَفِّى: ۋاپات بولغۇچى؛ ۋاپات بولغان

مُتَوَقِّد: ئوت يانغان، ئوت كۆيگەن

مُتَوَقِّح: كۆتكـەن، ئۆمـىد قىلغـان، ئىنتـىزار قىلغان

مُتَوَكِّد مِنْ كَذَا: جەزىملەشكەن، مۇقۇملاشقان

مُتَوَلٍّ (اَلْمُتَوَلِّي): ئۈستىگە ئالغـۇچى، ھۆددىسـىگە ئالغۇچى

ـــ ى الأَعْمَال: خوجايىنلىق ئىشلىرىنى باشقۇرغۇچى، خوجدار

مُتَوَهِّج: لاۋلىدىغان، يالقۇنلىغان، كۆيگەن

مُتَـــوُول: زەھەرلەنگـەن، ئازدۇرۇلغـان، قايمۇقتۇرۇلغان

مَتَـــى: 1. سـۆئال ئۇلانمىسـىنى بولـۇپ، «قاچـان» دېگـەننى بىلدۈرىـدۇ. مەسـىلەن: سافَرت

2. ئىككـى پـەيتنى كېسـىلەشـتۈرۈپ كېلىـدىغان شـەرت قوشۇمچىسـى بولـۇپ كېلىدۇ. مەنىسى (بولغان ۋاقىتتا) دېگـەننى بىلدۈرىدۇ. مەسىلەن:

ـــ تذهب أذهب

مِتْيَـــاح: مۇقىملاشـتۇرۇلغان، بەلگىلەنگـەن، جەزىملەشتۇرۇلگەن

مُتَيَسِّر: ئوڭاي، ئاسان؛ ئاسان بولغان

مُتَيَقِّظ: ئويغاق، سەگەك، تېتىك

مُتَيِّم: مۇھەببەتنىڭ قـولى، ئاشـىق، ئىشـقى مۇھەببەت ئوتىدا كۆيۈپ ھۆشىنى يوقاتقۇچى

مَتِيْن ج مِتان: پـوختا، چىڭ، مۇسـتەھكەم؛ كۆچلۈك، قاۋۇل

مَثَابَة ج مَثَـاوِب: ئائىلە، ئۆي؛ ئـايرىلىپ كەتكەنـدىن كېـيىن يىغىلىـدىغان جـاي، يىغىلىش ئورنـى؛ مىننەتـدارلىق بىلـدۈرۈش، ھەق تۆلەش؛ سەۋەبىە، دەرىجە

ـــ مِنَ الْبِئْرِ: قۇدۇقنىڭ تاشتېمى

مُثْلَى م: ئەۋزەلراق، ياخشىراق، ئەڭ ئەۋزەل، ئەڭ ياخشى

اَلْغَايَة الـ ـ: غايە، غايىۋى: كۆڭۈلدىكى نەرسە

الطَّرِيْقَة الـ ـ: كۆڭۈلدىكىدەك ئۇسۇل ـ چارە

مُثْمِر: مېۋىلىك: ئەتىجىلىك، ئۈنۈملۈك: مېۋە بەرگەن، مېۋە بولغان

مَثْمَلَة: چوڭ سۇ ئۇرى

مَـــثْمَنَ: سەككىزدە بولماق: سەككىز، سەككىزدىن: سەككىزدە، سەككىزلىك

مُـــثَمَّن: باھاسى بەلگىلەنگەن: زەھەرلىك بولغان: كۆيۈپ كەتكەن، كۆيگەن

مُثَمِّن: باھا قويغۇچى، باھا بېكىتكۈچى

مَثْن: دوڭساق يالۇغى

مَثْنَوِيّ: ئىككىلىك بولغان، قوشۇلغان، جۈپ بولغان: ئىككى مىسرالىق شېئىر، مەسنەۋى

مَثْنَى: ئىككى ـ ئىككىدىن بولغان

مَثْنًى جـ مَثَان: چارتار (چالغۇ ئەسۋاب)نىڭ ئىككىنچى تارى: ئەگرى ـ بۈگرى جاي

مَثْنِيّ: قاتلانغان، پۈكلەنگەن: قوش ھەسسە، ئىككى ھەسسە

مُثَنًّى: جۈپ سان، قوش سان: قوش ھەسسە، ئىككى ھەسسە: قوش قەۋەت: ئىككى ياقلىماق: قوش

مَثُوبَة مَثُوبَـــة: ساۋاب، مۇكاپات، ئىش ھەققى

مَثْوًى جـ مَثَاوٍ: تۇرىدىغان ئۇزۇن: تۇرالغۇ، ياتاق، قونالغۇ

مُثِيـــــر: قوزغىغۇچى، قوتراتقۇچى، تەسىرلەندۈرگۈچى، ھەرىكەتلەندۈرگۈچى

مَثِيـــل جـ أَمْثَـــال و مُثُـــل: ئوخشاش، ئوخشاشلىرى: رەقىب، رىقابەتچى

ـــ جـ مُثَلاءُ: ئەلا بولغان، ئەۋزەل بولغان، ئېسىل بولغان

مَجَّ ـُ مَجًّا الشَّرَابَ أوالرِّيق أونَحْـوَ هُمَا أوبِه: ياندۇرماق، قۇسماق، تۆكۈرۈپ تاشلىماق، تۆكۈرمەك

مُجَاج: تۆكۈرۈك، شۆلگەي: سىرتى سۇ

ـــ النَّحْل: ھەسەل

ـــ الْعِنَب: ھاراق (ئۈزۈم ھارىقى)

مُجَاجَة: تۆكۈرۈك، شۆلگەي: سىرتى سۇ

ـــ الشَّيْء: سۈيۈقلۇق، شەربەت

مُجَادَلَة: جېدەللىشىش، تالاش ـ تارتىشىش

مَجَاز: ئىستارە، كىنايە: كىنايە قىلىش

ـــ جـ مُجَاوِز: ئۈنۈش يۇلى، بوغۇز: كۆۋرۈك

مُجَاز: ئىجازەت بەرگەن، رۇخسەت قىلغان: رۇخسەت خېتى: ئالاھىدە ئالىي مەكتەپ ئوقۇش پۈتتۈرۈش گۇۋاھنامىسى

مُجَازَات: مۇكاپاتلاش، رەھمەت ئېيتىش: جازالاش، جازا بېرىش

مُجَازِف: تەۋەككۈلچى، تەنتەك، شاللاق، قارام

ـــ بِلاَدَهُ فِي بِلاَد أُخْرى: ۋەكىل بولماق، ۋەكىللىك قىلماق

ـــ هُ فِي الْحَفْلَة أونَحْوِها: ئورنىغا قويماق، ئورنىغا دەسسەتمەك، ئورنىدا بولماق

مَثَلَ ـُ مُثُولاً بَيْنَ يَدَيْـــه: ئالدى تەرەپتە تۇرماق، ئۇنىڭ ئالدىدا تۇرماق

ـــ هُ بِه: «ئا» نەرسىنى «ب» نەرسىگە مىسال قىلماق

ـــ الشَّيْءُ: روشەن كۆرۈنمەك، ئايان بولماق، گەۋدىلەنمەك

ـــ ـُ مَثْلاً وَ مُثْلَةً بِالْقَتِيْلِ: ناكار قىلماق، زەخمىلەندۈرمەك؛ ئۆلتۈرمەك، قىرغىن قىلماق

مَثَل ج أَمْثَـــال: تەمسىل؛ ماقال؛ ئىبرەت؛ مىسال؛ مەشھۇر سۆز؛ ھېكمەتلىك سۆز؛ ئۈلگە؛ ئوخشاش بولغان، باراۋەر بولغان

ـــ اً: مەسىلەن، مىسال، مىسال ئالغاندا

ـــ ج مُثُل: غايە، غايىۋى، كۆڭۈلدىكىدەك

مَثُلَ ـُ مُثُلاً بَيْنَ يَدَيْه: ئۇنىڭ ئالدىدا ئۆرە تۇرماق، ئۇنىڭ ئالدىدا تىك تۇرماق

ـــ مَثَالَةً: ئەلا بولماق، مۇنەۋۋەر بولماق، نادىر بولماق، ئېسىل بولماق، ياخشى بولماق

مِثْل ج أَمْثَال: ئوخشىشى، مىسلىسى

كَ ـــ: دەك، تەڭ، خۇدى، ئوخشاش، ئوخشاپ كېتىدىغان

بِالـ ـــ: ئوخشاش، بىردەك، بىرخىل، مۇ؟

ـــ ما: خۇددى، گوياكى، دەك، تەڭ

مَثْلَبَـــة ج مَثَالِـــب: ئەيىپ، نوقسان، كەمچىلىك؛ قاغىش، تىللاش

مَثْلَث: ئۈچلۈك، ئۈچتە ئۈچ بولماق

مُثَلَّث: ئۈچ ھەسسە بولماق، ئۈچ بۇلۇڭ، ئۈچ چاسا

الـ ـــ الْمُسْتَوِى: تەكشى يۈزلۈك ئۈچبۇلۇڭ

ـــ مِنَ الأَحْرُوف: ئۈچ چېكىتلىك ھەرپ، ئۈچ تاۋۇش بەلگىسى بار ھەرپ

مِثْلَـــث ج مَثَالِـــث: سېھتار، ھېھتارنىڭ(چېكىپ چېلىنىدىغان ئۈچ تارىلىق چالغۇ ئەسۋابى)؛ چارتارنىڭ (چالغۇ ئەسۋاب) 3 - تارى

مُثَلَّثِيّ: ئۈچ بۇلۇڭشۇناسلىق، ئۈچ بولۇڭ ئىلىمى

مُثَلَّج: مۇزلىتىلغان، توڭلىتىلىغان

مُثَلَّجَات ج: سوغۇق ئىچىملىكلەر

مَثْلَجَة ج مَثَالِج: سوغۇق ساقلاش ئۆيى؛ سوغۇق ساقلاش ئۈسكۈنىسى؛ سوغۇق ساقلاش ئىسكىلاتى

مِثْلُوج: توڭلىتىلغان، مۇزلىتىلغان

مَثْلُوم: نامى - ئابرويى تۆكۈلگەن، ئابرويى تۆكۈلۈپ كەكتەن ئادەم

مُثْلَوِيَّـــة: ئىدىئالىزم، ئىدىئالىستىك (دۇنيا قاراش)

مَثَلِـــيّ: تىپىك، ۋەكىل خاراكتېرلىك، ئەۋرىشكە

مَجْثِم ج مَجَاثِم: قونغۇچى، دەم ئالغۇچى، قونۇپ دەم ئالغۇچى

مَجْثَى ج مَجَاثٍ: (ناماز ئوقۇغاندا ئىشلىتىدىغان) سېلىنچا، جايناماز

مَجَّجَ الْعِنَبُ: پىشماق

مَجْحَر ج مَجَاحِر: مەخپى ئورۇن، يوشۇرۇن ئورۇن، يوشۇرۇنىدىغان ئورۇن، خىلىۋەت جاي

مَجَّدَهُ: ئۇلۇغلىماق، ماختىماق، مەدھىيىلىمەك، تەرىپىلىمەك

مَجَدَ ـُ مَجْدًا وَ مَجُدَ ـُ مَجَادَةً: ئۇلۇغ بولماق، شەرەپلىك بولماق، ئابرويلۇق بولماق

مَجْد ج أَمْجَاد: ئۇلۇغلۇق، شان ـ شەرەپ، ئېسىللىك

مُجِدّ: تىرىشچان، ئەمگەكچان؛ ئەستايىدىل

مِجْدَاف ج مَجَادِيْف: پالاق (كېمىنىڭ)

ـ ا الطَّائِرُ: قانات، قۇش قانىتى

مِجْدَال ج مَجَادِيْل: يول قىرغىقىدىكى تاش؛ تاش سالاسۇن؛ يول ياقسىغا قويۇلغان تاش

مُجَدِّد: يېڭى بولغان، يېڭىراق بولغان؛ يېڭىلىقچى، ئىسلاھاتچى، جەدىدچى، جەدىدىزمچى

مَجْدَرَة بِالشَّيْءِ: ئەرزىمەك، مۇناسىپ كەلمەك، لايىق بولماق

مُجَدَّرَة: ياپىلاق پۇرچاق، گۈرۈچ ۋە مايدىن ياسالغان يېمەكلىك

مَجْدُود: ئامىتى ئوڭدىن كەلگەن ئادەم، تەلەيلىك ئادەم، بەختلىك ئادەم

مَجْدُور: چېچەك چىققان، چېچەك چىققان ئادەم

مِجْدَول: توقۇلغان، ئىشىلگەن؛ ئورۇقلاپ كەتكەن، جۈدەپ كەتكەن

مِجْذَاف ج مَجَاذِيْفُ: پالاق (كېمە ۋە قېيىقلارنىڭ)

مَجْذُوب: قىزىقتۇرۇلغان، جەلىپ قىلىنغان

مَجْذُور: كۋادرات، كۋادرات (سان)

مَجْذُوم: لەقۋالىق كېسىلىگە گىرىپتار بولغۇچى، پالەچ بولۇپ قالغۇچى

مَجَرَ ـُ مَجْرًا: ئىچمەك، تەشنا بولماق

مَجَر: ۋىنگرىيىلىك ئادەم، ۋىنگىر؛ مەجەر (ئېغىرلىق بىرلىكى بولۇپ 3.54 گرامغا تەڭ)

مِجَرّ: چاق، بالۇن

مُجَرَّب: تەجرىبىدىن ئۆتكەن، سىناقتىن ئۆتكەن، تەجرىبە قىلىنغان

مُجَرِّب: تەجرىبە قىلغۇچى؛ تەكشۈرگۈچى خادىم؛ ئىزىقتۇرىدىغان نەرسە، ئادەم ئالدايدىغان نەرسە؛ تەجرىبىلىك، پىشقان

مَجَرَّة: سامانيولى، گالاكتىكا (ئاسترونومىيىلىك ئاتالغۇ)

مُجَرْثَم: كېسەل يۇقتۇرىدىغان مىكروب، كېسەلىنى ئېلىپ يۈرۈيدىغان مىكروب

مُجَرَّد مِنَ الْكَلَامِ: يەككە سۆز، تۈپ سۆز، تۈرلەيدىغان سۆز

مُجَازَفَـــة: قارامليق قىلىش، تەنتەكلىك قىلىش، شاللاقلىق قىلىش

مُجَازِيّ: كىنايلىك، كىنايە قىلماق

مُجَاعَة: قورساق ئېچىش

مَجال: دائىرە، مەيدان، سورۇن، ساھە

ــ مِغْناطِيْسِيّ: ماگنىت مەيدانى

مُجَالِد: چېلىشقۇچى، ئېلىشقۇچى، قۇراللىق ئېلىشقۇچى

مُجَالَدَة: ئېلىشىش، چېلىشىش، تۆتۈشۈش

مُجَامَلَة: تارتىنىش، نازلىنىش، تەكەللۇپ قىلىش؛ تەخىكەشلىك قىلىش، خوشامەت قىلىش

مَجَّـــان: يۇزى قېلىن، خاپا بولمايدىغان، ھەقسىز، بىكارلىق، بەدەلسىز؛ شەرمەندە، رەسۋا، بۇزۇق

ــ اً: ھەقسىز بولماق، بەدەلسىز بولماق

مُجَانِب: قاتار بولغان، تەگمۈتەك بولغان، پاراللېل بولغان

مَجَانَة: ئۇيۇن قىلىش، كۆلدۇرۇش؛ يۇزى قېلىنلىق قىلىش

مُجَانِس: ئوخشاپ كېتىدىغان، ئوخشاش بولغان، بىردەك بولغان

مُجَانِسة: ئوخشاش جىنسلىق بولۇش، بىر خىل جىنسلىق بولۇش؛ ئوخشاش بولۇش، ئوخشاپ كېتىش

مُجَانِيَّة: ھەقسىز بولۇش، بىكارلىق

مُجاهِد: جەڭ قىلغۇچى، جەڭچى؛ جىھاد قىلغۇچى

مُجَاهَدَة: بارلىق كۈچ بىلەن تىرىشماق، بارلىق كۈچىنى چىقىرىپ ئۇشلىمەك

مُجَاهِل ج: ئاھالىسى يوق چۆلدەرەپ قالغان يەر؛ ئاھالىسى بىلىمسىز يەر، ئاھالىسى بىلىمىدىن بىخەۋەر رايون

مُجاوَرَة: تۇتاشقان؛ قوشنا

مُجَاوَزَة: ھالقىپ چىقىپ كېتىش، ئۆتۈپ كېتىش

ــ عَنْ كَذَا: كەچۈرمەك، ئەپۇ قىلماق

مُجَبِّر: تېڭىقچى، سۆڭەك تاڭىدىغان دوختۇر

مُجْبَر: مەجبۇرلانغان، زورلانغان

مَجْبَنَة ج مَجَابِنُ: پىشلاق ياساش زاۋۇتى، پىشلاق- ئىرىمچىك كۆپ جاي

مَجْبُـــور: مەجبۇر بولغۇچى؛ زورلانغان، مەجبۇرلانغان، ئىزىلگەن

مَجَّـــة: بىر قېتىم تۆكۈرۈش، بىر قېتىم تۆكۈرگەن مىقدارچىلىق

مُحْتَرّ: كۆشكەن، كۆشكۈچى

ــ مِنَ الْحَيَوَانات: كۆشكۈچى ھايۋانلار

مُجْتَمَع ج مُجْتَمَعَات: يىغىلىش نۇقتىسى؛ يىغىلىش؛ يىغىن؛ يىغىلىش ئورنى؛ جەمئىيەت

مُجْتَهِد: تىرىشقۇچى، ئىجتىھاق قىلغۇچى، بارلىق كۈچىنى چىقارغۇچى

مَجْثِم ج مَجَـــاثِم: قونۇپ دەم ئالىدىغان جاي؛ قونىدىغان قاي؛ قونۇش، دەم ئېلىش

مُجَلٍّ (الْمُجَلِّـــى): بەيگە مەيدانىدا ئەڭ ئالدىدا ماڭغۇچى، بەيگە مەيدانىدا ئۈزۈپ چىققۇچى

مَجْلَبَة: ھەرىكەلەندۈركۈچ، قوزغاتقۇچ

مَجَلَّة ج مَجَالّ: ژۇرنال

مَجْلَة ج مِجَال و مَجْل: سۈركىلىپ ياكى كۆيەپ پەيدا بولغان سۇلۇق قاپارتما (بىر خىل كېسەللىك)

مُجْلَجَل: (ئاۋاز) ياڭرىغان، ياڭراتقان

مَجْلَخ ج مَجَالِخ: چاقلاش ئۈسكۈنىسى، بىلەش ئەسۋابى، چاقلاش ماشىنىسى

مُجَلَّخ: بىلەنگەن، چاقلانغان، پاقىرىتىلغان، ئۇچلانغان

مُجَلِّخ: چاقلامچى، چاقچى (پىچاق، قايچا قاتارلىقلارنى بىلىگۈچى)

مُجَلَّد: توڭلىتىلغان، مۇزلىتىلغان

ـــــ ج مُجَلَّـــدَات: تۈپلەنگەن كىتاب: جىلىد، توم، قىسىم، جۈزئىي

مُجَلَّد الْكُتُب: كىتاب تۈپلىگۈچى

مِجْلَدَة ج مَجَالِد ومَجَالِيد: قامچا، دەۋرە (بىر خىل جازا قورالى)

مَجْلِس ج مَجَالِسُ: ئولتۇرىدىغان ئورۇن: ئولتۇرىدىغان ئورۇندا ئولتۇرغۇچى

الـ ـــ النِّيَابِيّ: ۋەكىللەر يىغىلىدىغان ئورۇن: ۋەكىللەر، پارلامىنت ئەزالىرى

الـ ـــ الْبَلَـــدِيّ: شەھەر پارلامىنتى: دۆلەت پارلامىنتى

مَجْلُوب: كىرگۈزۈلگەن، ئىمپورت قىلىنغان

مَجْلُوط: كېسىۋېتىلگەن: سۇرلۇپ جاراھەتلەنگەن

مَجْمَجَ فِي الْكَلَامِ: غۇدۇرماق، غۇشماق: كۇتۇلدىماق

ـــ فِي الْكِتَابِ: قالايمىقان خەت يازماق، كەلىمە ـ كەلمەس جىلىماق

مَجْمَدَة ج مَجَامِدُ: مۇزگەمسى، مۇزخانا

مَجْمَّر: قاقلاپ قۇرۇتۇلغان

مَجْمَرَة ج مَجَامِر: چوغدان

مَجْمَع ج مَجَـــامِع: يىغىلىدىغان جاي، توپلىنىدىغان جاي: مەشھۇر ئەرباپلار يىغىلىدىغان جەمئىيەت ئورگىنى: يېغىن: جەمئىيەت

مُجَمَّع: يىغقان، توپلىغان، جەملىگەن

ـــ التَّيَّارِ: توك يىغىش ئېلېكتر ئاپپاراتى

مَجْمَعِيّ: پەنلەر ئاكادىيىمىسىنىڭ، ئىلمىي جەمئىيىنىڭ، ئىلمى جەمئىيەتكە مەنسۇپ بولغان

مُجَمَّل ج مُجَمَّلَات: ياسغان، بېزىگەن، جابدىغان؛ گىرىم بويۇملىرى

مَجْمَل مِنَ الْكَلَامِ: مۇھىم مەزمۇنى، مۇھىم نۇقتىسى، قىسقىچە بايانى

مَجْمُوع ج مَجَامِيْعُ: توپلانغان يىغىلغان: ئومۇمىي سان

مَجْمُوعَة مِنَ الشَّيْءِ: بىر توپلام، بىر دۆلەم، مەجمۇئە

ـــ مِنْ كَذَا: ... دىن خالى بولماق، دىن بىكار بولماق

ـــ: ئابستراكت بولغان

ـــ أ لكَذَا: يالغۇز، يەككەتلا

بِ ـــ كَذَا: يەككەتلا دېگەن

مُجَرَّدات ج: ئابستراكت ئوقۇم

مجْرَشَة ج مَجَارِشُ: يەنجىگۈچ، ئەزگۈچ

مِجْرَفَة ج مَجَارِفُ: ئوتىغۇچ

مُجْرِم: گۇناھكار، جىنايەتچى

مَجْرُوح: مەجرۇھ، يارىلانغۇچى

مَجْرُود: ئوتىغۇچ، ئوت ـــ چۆپ ئالغۇچ

مَجْرُور: سۆرەلگەن، تارتىلغان: ئېگىلىك كېلىشتە كەلگەن (ئەرەب تىلىدا)

ـــ الْمَنْزِل: يەر ئاستى سۇ يولى، پاسكىنا سۇ يولى

مَجْرُوش: ئەزىۋېتىلگەن، يانچىلغان، ئۇۋىلىنغان

مَجْرِيّ: ۋېنگرىيىلىك ئادەم؛ ۋېنگرىيىنىك، ۋېنگرىيىچە

مَجْرًى ج مَجَارٍ: مۇساپە؛ دەريا قېنى؛ تەرەققىيات؛ جەريانى؛ ئېقىن ئورنى

مِجَزّ: يۇڭ قىرقىغۇچ، چوڭ قايچا، قوي يۇڭى قىرقىدىغان قايچا

مُجَازِيّ: ئادەمنى تويدۇرۇپ قويىدىغان (بېمەكلىك)

مَجْزَر ج مَجَازِرُ: بوغۇزلاپ ئۆلتۈرۈش: قۇشخانا، گۇداك: قىرغىنچىلىق قىلىش: قاتىلىق جەڭ، ھايات ـــ ماماتلىق جەڭ؛ ئادەم توپىلىنىدىغان جاي

مُجَزَّع: مەر ـــ مەر تاشىيمان بولغان

مِجْزَلَة: بېلىق تۇتۇش توري

مَجْزُوز: كېسىلگەن، قىرقىپ تاشلانغان

مَجْزُوم: كېسىلگەن؛ كېسىم كېلىشتە كەلگەن (ئەرەب تىلىدا)، سۆزنىڭ ئاخىرىنى ساكىن (ْ) بولۇپ كەلگەن

ـــ فِيْه: قارار قىلىنغان، مۇقىملانغان

مَجَسّ ج مجسَّات: تومۇر (ئادەمنىڭ)؛ ئۆلچىگۈچ (جاراھەتنىڭ چوڭقۇرلىقىنى ئۆلچەيدىغان ئەسۋاب)؛ ھاشارەت ـــ قۇرۇت قۇڭقۇزلارنىڭ سەزگۈر ئەزاسى

مجَسّ ج مجَسَّات وَ مَجاسّ: ئۆلچىگۈچ (دوختۇرلارنىڭ جاراھەتنىڭ چوڭقۇرلۇقىنى ئۆلچەيدىغان)

مجْسَاد: سىتېرېئوسكوپ

مُجَسَّم: كۆب: گىئومېتىرىيىلىك جىسىم؛ گەۋدىلىك: جاسارەتلىك

مَجْشُوش: قارا ئۇن: بۇغداي تالقىنى؛ ئۇششاقلانغان، پارچىلانغان

مُجَعَّد: بۇدۇرە بولغان، بۇدۇرە (چاچ)

مَجْعُول: بەلگىلەنگەن، تەيىنلەنگەن، كۆرسىتىلگەن

مُجَفَّف: قۇرۇق، قۇرتىلغان: قۇرۇق ـــ مېۋە

مَجَلَ ـُ مَجْلاً ت يَـدُهُ: قول قاپىرىپ قالماق، قول قاپارماق

مُجُون: يۇزى قېلىن داپشاق، ھاياسىزلىق؛ قىزىقچى، ھەزەلچى

مَجِيْءٌ: يېتىپ كەلمەك، يېتىپ كېلىشى

مُجِيْب: جاۋاب بەرگۈچى؛ ئاۋاز قاينۇرغۇچى، ئىجابەت قىلغۇچى

مَجِيْد ج أَمْجَاد: ئۇلۇغ، ئالىي، يۈكسەك، شەرىپلىك

مُجِيْد: پۇختا ئىگىلىگەن، پىششىق بىلگەن

ـ مِنَ الشُّعَرَاءِ أَوغَيرِهِم: تالانتلىق شائىر، ئىقتىدارلىق شائىر

مَحّ: كونا كىيىم

مُحّ: جەۋھەر، يېلىك، مېغىز؛ تۇخۇم سېرىقى

مَحَا ـُ وَيَمْحَى مَحْوًا الشَّيْءَ: ئۆچۈرمەك، ئۆچۈرۈۋەتمەك

ـــــ الشَّـــيْءُ: سۈرتۈپ تاشلىماق، سۈرتۈۋېتىلمەك، ئۆچۈرۈۋېتىلمەك

مُحَاب (اَلْمُحَابِي): ئېغىپ كەتكەن، ئادىل بولمىغان، ھەققانىي بولمىغان

مُحَابَاة: ئارتۇقچە ياخشى كۆرۈش، ئوخشاش كۆرمەسلىك، ئادىل بولماسلىق، ئېغىپ كېتىش

مُحَاجَّة: جېدەلىشىش، تالاش ـ تارتىشىش، بەس ـ مۇنازىرە قىلىشىش

مُحَادَثَة: سۆزلەشمەك، پاراڭلاشماق، گەپلەشمەك

مُحَاذ (الـمُحَاذِي) لَهُ: يېلەن تەگمۇتەك بولغان، بىلەن ئوخشاش بولغان، بىلەن قارشى تۇرغان

مُحَارِب: جەڭچى، ئۇرۇش قىلغۇچى

مُحَارَبَة: جەڭ قىلىش، ئۇرۇش قىلىش

مَحَارَة ج مَحَـــار: قۇلۇلە قېپى؛ ئىچكى قۇلاق

مُحَاصِر: قورشالغان، قورشاۋغا ئېلىنغان، مۇھاسىرىگە ئېلىنغان

مُحَاصَرَة: قورشىماق، مۇھاسىرىگە ئالماق؛ قەلئە، قورغان

مُحَاضِـــر: لېكسىيە سۆزلىگۈچى؛ دوكلات قىلغۇچى؛ سۆزلەپ بەرگۈچى، نۇتۇق سۆزلىگۈچى

مُحَاضَـــرَة: سۆزلەش، دوكلات قىلىش، لېكسىيە سۆزلەش

مُحَافِظ: قوغدىغۇچى، مۇھاپىزەت قىلغۇچى، ئاسرىغۇچى؛ قوغدىغان، مۇھاپىزەت قىلغان

ـــــ: رايون باشلىقى؛ ئۆلكە باشلىقى؛ ماھىيەت باشلىقى

مُحَافَظَـــة: قوغداش، ئاسراش، ساقلاش؛ جۈڭگونىڭ ناھىيىسى؛ ئەرەبنىڭ ئۆلكىسى

مُحَاق: ئايىنىڭ ئون بەشىدىن كېيىنكى يانغان كۈنلىرى؛ ئايىنىڭ ئاخىرقى ئۈچ كۈنى

مُحَاكِ (الـــمُحَاكِي): دورامچى، تەقلىدچى قىلغۇچى، ئۆلگە قىلغۇچى، نەمۇنە قىلغۇچى

مُحَاكَاة: دوراش، تەقلىد قىلىش، دورامچىلىق قىلىش

مُحَـــال: مۇمكىن بولمايدىغان، قىلغىلى بولمايدىغان

ـــ مِنَ النَّاسِ: بىر توپ، بىر كۆرۈھ
ـــ مِنَ الْكُتُبِ: مەجمۇئەسى، توپلىمى
مَجَنَ ـُ مُجُونًا الشَّيْءُ: قېلىن بولماق، توم بولماق
ـــ مُجُونًا و مُجْنًا و مَجَانَةً: كۆلدۈرمەك، چاقچاق قىلماق؛ يۈزى قېلىن بولماق، رەسۋا بولماق
مجَنّ ج مَجَانّ: قالقان، دۇ بولغا
مُجَنِّبَة الْجَيْشِ: ئارمىيىنىڭ ئوڭ ـ سول قانتى، قوشۇننىڭ ئوڭ ـ سول قانتى
مُجَنَّح: قاناتلىق، قانتى ئۇزۇن بولغان
مُجَنَّس: ئارىلاش جىنس، ئارىلاش قانلىق، ئارىلاش تىپ، شالغوت
مَجْنُــون ج مَجَــانِيْن: سارائ، دەلدۇش، ئەخمەق، ئەقلسىز
مَجْنًى ج مَجَان: بايلىق مەنبەسى، بايلىق: مېۋىلىك باغ
مَجْنِيّ: (ھۆسۇل) يېغىۋېلىغان، (مەھسۇلات) يېغىۋېلىنىپ بولغان
ـــ عَلَيْهِ: قۇربانلىق بەرگۈچى، ئۆزىنى پىدا قىلغۇچى، ئۆزىنى بېغىشلىغۇچى
مجْهار: ئاۋاز جارائلىغان، ئاۋاز يائرىغان
مُجْهَد: تىرىشقان، جاپالىق ئىشلىگەن
مُجهَر: مىكروسكوب
مُجْهر: مىكروسكوب
مُجَهَّز: تەييار بولغان، تەييارلانغان، تەييار

مُجْهَض: چۈشۈپ كەتكەن بالا، بويىدىن ئاجراپ كەتكەن بالا
مُجْهِض: بالا چۈشۈرىدىغان دورا؛ بالىسىنى چۈشۈرۈۋەتكەن ئايال
مَجْهل ج مَجَاهِل: ئادەم يوق جاي، ئىنسى ـــ جىن يوق يەر
مَجْهُــود ج مَجْهُــودَات: تىرىشچانلىق، تىرىشىش، ئەمگەك
مَجْهُــول: نامسىز، نامەلۇم، ئېنىقسىز، سېزىلمىگەن؛ ئېنىقسىز سان، نامەلۇم سان
الْفِعْل الـ ـــ: مەجھول پېئىل
مجْوَب ج مجْــوَاب: بېلەت قىسقۇچ: ئۇشكە، ئىسكىنە
مَجُور: ئىدىش، ساپال قاچا
مجْوَز: بىر خىل پۈۋلەپ چالىدىغان چالغۇ ئەسۋابى
مَجُوس: مەجۇسىي، ئوتقا چوقۇنغۇچى
مَجُوسِــيّ: ئوتقا چوقۇنغۇچى بىر ئادەم، مەجۇسىي دىنىغا ئېتىقاد قىلىدىغان بىر ئادەم
مَجُوسِيَّة: ئاتەشپەرەس دىنى، مەجۇس دىنى
مُجَوَّف: پوتۇنلەي بوش بولغان
مُجْــوِّل: سايامەت قىلغۇچى، ئايلىنىپ يۈرگۈچى؛ كېزىپ چىققۇچى؛ ئۇياق ـــ بۇياقتا ماڭغۇچى، مېڭىپ يۈرگۈچى
مجْــوَل: تۇمار، تىلتۇمار؛ ئەپسۇن؛ پۈت بىلەيزۈكى

مُحْتَرَم: مۆرمەتكە لايىق، مۆھتەرەم، مۆرمەتلىك

مُحْتَضَر: ئۆلۈمى يېقىنلىشىپ قالغان ئادەم، نەپسى تىز كېسىلگەن ئادەم

مُحْتَقَـر: سەل قارالغان، كەمسىتىلگەن، چەتكە قېقىلغان، ھاقارەت قىلىنغان

مُحْـتَقِن: قان تولغان، قان چۈشكەن، كېپىرىمىيە بولغان (كېسەللىك)

مُحْـتَمّ: بەلگىلەنگەن، بېكىتىلگەن، قارار قىلىنغان، مۆكۈم قىلىنغان

مُحْتَمَل: مۇمكىن، ئېھتىمال

مُحْتَوٍ (الـمُحْتَوِي): ئۆز ئىچىگە ئالغان، ئۆز ئىچىدە بولغان

مَحْتُوم: چوقۇم، مۇقەررەر، جەزمەن؛ مۆكۈم كېسىلگەن

مُحْتَوًى ج مُحْتَوَيَات: مەزمۇن، مەنە؛ ئۆز ئىچىگە ئالغان تەركىب، ئۆز ئىچىگە ئالغان ئامىل

مَحْتُـوث: قوزغىتىلغـان، ھەرىكەتلەندۈرۈلگەن، قۇتراتقان

مَحَجّ ج مَحَاجّ: ھەج قىلىدىغان ئورۇن

مُحَجَّب: يۆگەلگەن، ئۇرالغان

مَحَجَّة ج مَحَاجّ: چوڭ يول، داغدام يول؛ قارا، نىشان، نىشان مەركىزى

ـ الصَّوَاب: توغرا يول، رۇس يول

مَحْجَر ج مَحَـاجِرُ: كېسەل تەكشۈرۈش ئورنى؛ قوشنا رايون

مَحْجر ج مَحَاجِرُ مِنَ الْعَيْن: كۆز ئۇۋىسى

مُحَجَّل مِنَ الْخَيْل: ئاق پاچاق ئات

مِحْجَمَة ج مَحَاجِمُ: بانكا، لۇڭقا (تېبىبىيدا قان ئېلىش ئۈچۈن ئىشلىتىلىدىغان)

مِحْجَـن ج مَحَـاجِنُ: قارماق، ئىلمەك؛ ئۇنقۇچى ئەگمەچ ھاسا

مَحْجُوب: ئورالغان، يۆگەلگەن

مَحْجُوز: تىزىملىتىلغان، زاكاز قىلىنغان؛ چەكلەنگەن، مەنئىي قىلىنغان

ـ عَلَيْه: بايلىق ئۇتۇپ ئۇرۇلغان، بايلىق قامال قىلىنغان، ئىقتىساد مونوپول قىلىنغان

مُحَـدَّب: تومپـىيىپ چىقـىپ تـۇرغان، پولتىيىپ چىقىپ تۇرغان

مُحَـدِّث: سۆزلىگۈچى، بايان قىلغۇچى؛ مۇھەددىس، مەدىسۈناس

مُحْدَث: پارتلاپ چىقىش ئېغىزى، پارتلاش ئېغىز؛ يېڭى پەيدا بولغان ئىش

مُحَدَّد: چەكلەنگەن، چەكلىمە قويۇلغان؛ ئۇنكۇر بولغان، ئىنتىك بولغان

مُحْدِق: ئورىۋالغۇچى، قورشىۋالغۇچى

مَحْدُود: چەكلىك، بەلگىلەنگەن، مۇئىيەن

مَحْـدُوس: باش ئەگكەن، ئىتائەت قىلغان، بويسۇنغان

مَحْذُور ج مَحْذُورَات: دەققەت قىلىدىغان ئىش، ھەزەر ئەيلەيدىغان ئىش

مَحْذُورَة: بالايىئاپەت، جاپا ـ مۇشەققەت

ـــ عَلَيْه: پۇل ناپشۇرغۇچى، پۇل بەرگۈچى، پۇل تۆلىگۈچى

مَحَالَـــة ج مَحَـــال: غالتەك، چىغرىسق: ناختىپـــەر، تـــامچى جازىـــى؛ يارغـــۇنچاق: قابىلىيەت، ئىقتىدار؛ ئۆزگىرىش

لا ـــ: چوقـــۇم، ســـاقلانغىلى بولمايـــدىغان، شۈبھىـــسىز

مُحَالِف: ئىتتىپاقداش، دوست، ئىتتىپاق

مُحَالَفَة: ئىتتىپاقلىشىش، دوستلىشىش

مُحَـــام (اَلْـــمُحَامِي): ئادۋۇكـــات، ئاقلىغۇچى؛ قوغدىغۇچى، ھىمايە قىلغۇچى

مُحَامَاة: قوغداش، مۇداپىئە قىلىش، ھىمايە قىلىش؛ ئادۋۇكاتلىق كەسپى

مُحَـــاوَرَة: سۆزلىشىش، دىئالوگ؛ مۇنازىرە قىلىشىش

مُحَاوَلَة: ئىنتىلىش، تەلپۈنىش

مَحَايَـــة: دەســـال، ســـۇرتكۈچ، يۇغـــۇچى؛ ئۆچۈرگۈچ، خەت ئۆچۈرگۈچ

مُحَايَـــدَة: بىتەرەپلىك، بىتەرەپلىىلىك قىلىش

مُحَـــب: ئاشـــق، سۆيگـــۈچى، ياخشـــى كۆرگۈچى

ـــ لـ: ھەۋەسكار، زوقمەن، خۇشتار

مَحَبَّة: ئىشىق، مۇھەببەت، سۆيگۈ

مَحْبِس ج مَحَـــابِسُ: سولاقخانا، تۇرمە؛ ساقلاش ئورنى؛ قاماقخانا

مَحْبَس مَطَافِيْء: ئوتنا قارشى كىران، ئوت ئۆچۈرۈش ماشىنىسى

مَحْبُوب: مەشـۇق، مەھبـۇب، سـۆيۈملۈك، قەدىردان

مَحْبُوس: مەھبۇس، سولاقخانىغا سولانغۇچى

مَحْبُوك: چىڭ باغلانغان، مەھكەم باغلانغان

مَحَّة: تۇخۇم سېرىقى

مُحْتَاج: ھاجەتمەن، موھتاج

ـــ اِلَى كَذَا: يېتەرسىز بولغان، ئېھتىياجلىق بولغان

مُحْتَال: ھىيلىگەر، مەككار، ئالدامچى

مُحْـــتَجّ: پـــاكىت كۆرســـەتكۈچى، قارشـــى تۇرغۇچى، رەددىيە بەرگۈچى

مَحْتِد ج مَحَاتِـــد: قانداشـــلىق؛ تېگىـــ تەكتى ئېسىل نەسەب

مُحْتَدِم: يالقۇنلىغان، يالقۇنلاپ يانغان

مُحْتَرِس: ھوشيار بولغان، سەزگۈر بولغان

مُحْتَـــرَف: كەســـپ قىلىـــش ئورنـــى، ئـــش ئورنى، خىزمەت قىلىدىغان ئورۇن

مُحْتَـــرِف: ھۈنـــەرۋەن، كەســـپ ئـــەھلى، مەخـــۇس قول ھۈنەرنى ئۆگەنگەن ئادەم

ـــ مِنَ الرِّيَاضِـــيِّيْنَ أوغَيْـــرِهِم: كەســـپ قىلغان، كەسىپ بىلەن شۇغۇللانغان

مُحْتَـــرَق: فۇكـــۇس (فوتـــوســـۇرەتكە ئېلىنىدىغان نەرسىنىڭ ئېنىق كۆرۈنىدىغان قىسمى)، مەركىزىي نۇقتا

مَحْسُود: ھەسەنى قورغالغۇچى؛ ھەسەت قىلغان
مَحْسُوس: سەزگىلى بولىدىغان، ھېس قىلغىلى بولىدىغان
مَحْشَر ج مَحَاشِرُ: يىغىلىدىغان ئورۇن، توپلىنىدىغان ئورۇن
مَحْشُوّ: مانتا، سامبۇسا قاتارلىق ئۆگەپ پىشۇرۇلىدىغان (يېمەكلىك)
مَحْشِيّ: ئۆگۈپ پىشۇرۇلىدىغان (يېمەكلىك)؛ مانتا، خوشاك
مَحْصَ الْكَلَامَ: تاۋلىماق، پىششىقلىماق
ـــ هُ: سىناق قىلماق، تەجرىبە قىلماق
مَحَصَ ـُ مَحْصًا الشَّيْءَ: تاۋلىماق، پىششىقلىماق، ئىلغاپ چىقارماق
ـــ السِّنَانَ: سىلىقلىماق، پارقىراتماق
ـــ الذَّهَبَ بِالنَّارِ: ئالتۇن تاۋلىماق، ئوت بىلەن تاۋلىماق
مَحْصَد ج مَحَاصِدُ: ئورغاق، مەھسۇلاتنى ئوراپ يىغىدىغان دېھقانچىلىق سايمانى
مُحَصِّل التَّذَاكِرِ: بىلەت ساتقۇچى
مُحَصَّن: قورغان سالغان، قەلئە سالغان
مَحْصَنَة ج مَحَاصِنُ: قۇلۇپ؛ زەنجىر؛ كىشەن؛ سېۋەت؛ قەلئە، قورغان
مَحْصُور: ئورۇلغان، قامال قىلىنغان، قورشالغان
مَحْصُول ج مَحَاصِيل: مەھسۇلات، دېھقانچىلىق ھوسۇلى، ھاسىلات

مَحَضَ ـَ مَحْضَاهُ الْمَوَدَّةَ أَوِالنُّصْحَ: ئۇنىڭغا مۇھەببەتنى ياكى سەمىمىيلىكنى ئىپادىلىمەك
ـــ هُ الثَّنَاءَ: سەمىيلىك بىلەن ماختىماق
مَحُضَ ـُ مُحُوضَةً نَسَبُهُ أَوْلَى نَسَبِهِ: ئۇنىمك قان سىستېمىسى ساپ بولماق
مَحْض ج مِحَاض: خالىس، ساپ، نوقۇل
مَحْضَر ج مَحَاضِرُ: يۈزمۈيۈز، روبىرو؛ مەيدانغا يېتىپ بېرىش، ھازىر بولۇش؛ خاتىرە
مَحْضَنَة ج مَحَاضِنُ: بالىلار باغچىسى، بالىلار يەسلىسى
مَحَطَّ مَحَطَّة ج مَحَاطّ: بېكەت، ئىستانسا، پونكىت، ۋوگزال؛ توختايدىغان جاي
مُحَطِّم: چېقىۋەتكۈچى؛ چېقىۋەتكەن
مَحْظُور ج مَحْظُورَات: چەكلەنگەن، مەنئىي قىلىنغان
مَحْظُوظ: تەلەيلىك، بەختلىك
مَحْظُوظِيَّة: تەلەيلىك بولۇش، بەختلىك بولۇش، خۇشال بولۇش
مَحَفَّة: مەپە، تەختىراۋان
مَحْفَد ج مَحَافِدُ: كىيلىپ چېقىش نۇقتىسى، مەنبە
مِحْفَر ج مَحَافِرُ و مَحَافِيرُ: قازغۇچى؛ ئوتىغۇچ؛ كولىغۇچ؛ كەتمەن، گۈرچەك
مَحْفَظَة ج مَحَافِظُ: ھەميان، پورتمان، قاپچۇق؛ كۈنسېپك قىستۇچ، خەت ـ چەك قىستۇچى

مِحْرَاب ج مَحَارِيْبُ: ئۆينىڭ تۆرى، تۆر

ـــ مِنَ الْمَسْجِدِ: مەسجىدنىڭ مېھرابى (ئىمام ئولتۇرىدىغان ياكى ناماز ئوقۇيدىغان جاي)

مِحْرَاث ج مَحَارِيْثُ: ساپال (يەر ئاغدۇرىدىغان)

مُحَرِّج: جاپالىق بولغان، قىيىن بولغان، مۇشەققەتلىك بولغان

مُحَرَّر ج مُحَرَّرَات: خەت ـــ چەك؛ ھۆججەت؛ خەت ـــ ئالاقە؛ دوكلات؛ قويۇپ بېرىلگەن، ئازاد قىلىنغان

مُحَرِّر: تەھرىر، مۇھەررىر؛ ئاپتور، مۇئەللىپ؛ قويۇپ بەرگۈچى، ئازاد قىلغۇچى

مُحَرِّض: ھەرىكەتلەندۈرگۈچى، قوزغاتقۇچ، رىغبەتلەندۈرگۈچ، قۇتراتقۇچى

مُحْرِق: كۆيدۈرگۈچى

مُحْرَق أَجْسَادِ الْمَوْتَى: جەسەت كۆيدۈرۈش ئورنى

مُحَرِّك: ھەرىكەتلەندۈرگۈچى، قوزغاتقۇچى؛ پرېسلاش كۈچى؛ قوتراتقۇچى

ـــ ج مُحَرِّكَات: دۋېگاتىل ماتور

ـــ كَهْرَبَائِيّ: ئېلېكتر دۋېگاتىل، ئېلېكتروماتور

مُحَرَّم: مۇھەررەم ئاي (ھىجرىيىنىڭ 1 ـــ ئېيى)؛ چەكلەنگەن، ھارام قىلىنغان، مەنئىي قىلىنغان

مَحْرُمَة ج مَحَارِمُ: ئىلاھىي بۇيرۇققا خىلاپلىق قىلغان، مەنئىي قىلىنغان ئىشلارنى قىلغان

مَحْرُوس: قوغدالغان، مۇھاپىزەت قىلىنغان؛ ساقلانغان

مَحْرُوق: كۆيدۈرۈلگەن

مَحْرُوم: بىچارە، بەختسىز؛ قۇرۇق قالغۇچى، مەھرۇم قالغۇچى، مەھرۇم

ـــ مِنْ كَذَا: ئايرىلىپ قالغان، دىن مەھرۇم بولغان

مَحَزّ: بەلگە، ئالامەت؛ تىرناق ئىزى؛ ئاچقۇچ، تۈگۈن، ھەل قىلغۇچ، مۇھىم نۇقتا

مَحْزِرَة: ئويلاپ تېپىش، مۆلچەرلەش، قىياس قىلىش، پەرەز قىلىش

مُحْزِن: ئىچى ئاغرىغان، رەھىم قىلغان، رەھمى كەلگەن

مَحْسَدَة ج مَحَاسِدُ: ھەسەت قوزغالغان، ھەسەت قوزغاتقۇچ؛ شۆلگىيىنى ئېقىتقان

مُحَسِّن: ھۆسىن تۈزىگۈچى، ھۆسنىنى گۈزەللەشتۈرگۈچى؛ ياخشىلىغۇچى ئۆزگەرتكۈچى؛ ئىسلاھاتچى

مُحْسِن: ياخشى ئادەم، ئوبدان ئادەم

مُحْسِنَة ج مَحَاسِن: گۈزەللەشتۈرۈش ئۈچۈن ئىشلىتىلىدىغان نەرسە

مَحْسُوب: ھېسابلانغان، سانالغان

ـــ ج مَحَاسِيْبُ: قانات ئاستىغا ئالىدىغان ئورۇن، شاگىرىت، مورىت

مَحْل ج مُحُول و أَمْحَـال: قاماس يەر، ئۇنۇمسىز يەر؛ قۇۋ، مەككار، ھېيلىگەر، ئالدامچى

مَحْلَاب ج مَحَالِيبُ: سۇت ساقلىدىغان چېلەك، سۇت ساغقۇچ

مَحْلَب ج مَحَالِبُ: چوڭچا، بۇيۇك؛ سۇت پىششىقلاپ ئىشلەش ئورنى

مَحَلَّة ج مَحَالّ: چۈشىدىغان جاي؛ مەھەللە؛ لاگىر؛ تۇرالغۇ جاي

مَحْلَجُ الْقُطْن ج مَحَـالِجُ: پاختا زاۋۇتى؛ پاختا چىقىرىش ماشىنىسى؛ چىغرىق

مِحْلَج ـ مِحْلَجَة ج مَحَـالِجُ: چىغرىق، پاختا چىقىرىش ماشىنىسى

مُحَلْحَـل: ئاقساقال، قەۋم باشلىقى؛ ئۇرۇقداش جەمەت باشلىقى

مُحَلَّق: پەرۋاز قىلغان، ئۇچقان

مِحْلَق ج مَحَالِقُ: ئۇستىرا، ساقال ئالغۇچ، باش چۈشۈرتكۈچ

مُحَلَّقَـة: مۇئەللەق قوغان، ئاسمان بوشلۇقىدىكى ئىستىھكام، مۇئەللەق قەلئە

مِحْلَقَة ج مَحَالِق و مِحْلَق: ← مِحْلَق

مُحَلِّل: ئېرىتكۈچى؛ قائىدە ـ داۋلى

مَحْلُول ج مَحَالِيل: تارقىتىلغان؛ ئېرىتىلگەن، ئېرىتمە

مُحَلِّيّ: يەرلىك، يەرلىكنىڭ، دۆلەت ئىچى، ئىچكىنىڭ

مَحَمّ: پار قازىنى

مُحَمَّـد: مەدھىيىلەشكە ئەرزىيدىغان، نۇرغۇن يۈكسەك خىسلەتلەرگە ئىگە زات؛ مۇھەممەد (ئىسىم)

مُحَمَّـدَة ـ مَحَامِـدُ: ياخشى خىسلەت، مەدھىيىلەشكە ئەرزىيدىغان ئىش ھەرىكەت

مُحَمَّر: قىزارغان، قىزىرىپ كەتكەن

مُحَمَّس: قىزغىن، بەجانىدىل، غەيرەتلىك، شىجائەتچان

مُحَمَّـص: قاقلاپ پىشۇرۇلغان، قاقلاپ پىشۇرغان، كاۋاپ قىلغان

مِحْمَصَة ج مَحَامِصُ: قاقلاپ قورۇتقۇچ؛ قۇرۇتۇلۇپ سېتىلىدىغان ياكى ئۇنىۋېرسال ماللار سېتىلىدىغان دۇكان

مُحَمَّض: كىسلاتالاشقان، ئاچچىق بولغان، ئاچچىق بولۇپ كەتكەن

مَحْمَل ج مَحَامِلُ: تەختىراۋان

مِحْمَـل ج مَحَامِـلُ: شەمشەرنى ئېسىپ قويىدىغان ئاسقۇ، قىلىچ قورۇقى

مَحْمُود: مەدھىيىلەنگۈچى، ماختالغۇچى؛ مەھمۇد (ئادەمنىڭ ئىسمى)

مَحْمُودَة: ھەشقىپەچەك (ئۆسۈملۈك)

مَحْمُـول: ناقەت قىلىنىدىغان، چىداشقا بولىدىغان، يۈكلەنگەن

مَحْمُوم: قىزىتمىسى ئۆرلەپ كەتكەن ئادەم؛ تەپ كېسىلىگە گىرىپتار بولغان ئادەم

مَحْفَل ج مَحَافِلُ: يىغىلىش، توپلىنىش
ـــ مِنَ الْمَاءِ: توپلىنىدىغان يەر، يىغىلىدىغان يەر، سۇ يىغىلىپ قالىدىغان
الـ ـــ الْماسُونِيّ: ئورناق ھەمكارلىشىش جەمئىيىتە تەشكىلاتى ياكى بىرىگن ئورنى (يەھۇدىلارنىڭ بىر تەشكىلاتى)
مَحْفَلَة: ئىپىكەش جازىسى، ئىغىرلىق كۆتىرىدىغان جازا؛ تەختىراۋان، تۆشلىكا
مَحْفُوظ: ساقلانغان، مۇھاپىزەت قىلىنغان؛ خاتىرىلەنگەن؛ كونىرۋا بولغان
مَحْفُوظَات ج: ئارخىپ؛ يادقا ئېلىش؛ زۆرۈر تېكىست
مَحْفُوف: ئورالغان، يۆگەلگەن
مَحَقَ ـَ مَحْقًا الشَّيْءَ: سۈرتىۋەتمەك، ئۆچۈر ۋەتمەك
ـــ هُ: يوقاتماق، ھالاك قىلماق
ـــ اللهُ الشَّيْءَ: ئاللاھ يوق قىلىۋەتىۋىن
مُحِقّ: توغرا، ھەققانىي، گۇناھسىز
مُحَقَّق: ئەملىيلەشتۈرۈلگەن، مۇقىملاشتۈرۈلغان، بەلگىلەنگەن
مُحَقِّق: تەكشۈرگۈچى، تەتقىق قىلغۇچى، ئىزدەنگۈچى
ـــ فِي لُغَةِ الْحَاكِمِ: دەسلەپتىكى سوتتا قىياس قىلىنغان ئىش
محْقَن ج مَحَاقِنُ: شىپىرىس؛ سۈتتىن، قايماقنى ئايرىپ ئالىدىغان ئەسۋاب
مَحْقَنَة ج مَحَاقِن: شىپىرىس
مَحْقُوق: ھۆددىسىدىن چىققان، لايىقەتلىك بولغان؛ قانۇنسىز بولغان
مَحَكَ ـَ مَحْكًا و مَحِكَ ـَ مَحَكًا: مۇنازىرىلىشىشنى ياخشى كۆرمەك، سوقۇشۇشقا ئامراق بولماق
مَحِك: مۇنازىرچى، ئۇرۇشقاق، سوقۇشقاق
مَحَكّ ج مَحَكَّات: سىناق تېشى
مُحْكَم: ماھكەم، پۇختا، پىششىق؛ توغرىلىنىدا شەك- شۈبھىسى يوق
ـــ مِنَ الْقُرآنِ: قۇرئان كەرىمنىڭ مەنىسى ئوچۇق، ئېنىق بولغان ئايەتلىرى
مَحْكَمَة ج مَحَاكِمُ: مەھكىمە، سوت مەھكىمىسى، ھۆكۈم قىلىدىغان ئورۇن
مَحْكُوم عَلَيْهِ: ھۆكۈم قىلىنغان، ھۆكۈم چىقىرىلغان
الـ ـــ بِهِ: قانۇن ـــ تۈزۈم ئۈستىدە تالاش ـــ تارتىش ئوقتىسى
مَحْكُومِيَّة: جىنايىتىنى بويىنىش، جازاغا ھۆكۈم قىلىش
مَحْكِيّ: بايان قىلىنغان، سۆزلەنگەن، ھېكايە قىلىنغان
مَحِلَ ـَ مَحْلاً و مُحُولاً الْمَكَانُ أَوِ الْبَلَدُ: يامغۇر ياغمىغانلىق سەۋەبىدىن قاقاس بولۇپ قالماق، ئۇنۇمسىز بولۇپ قالماق
ـــ مَحْلاً و مَحَالاً بِهِ إِلَى الأَمِيرِ: بۆھتان چاپلىماق، تۆھمەت چاپلىماق، قارىلىماق

مُخَاطِب: خىتاب قىلغۇچى، خىتاب قىلىپ تۇرۇپ سۆزلىگۈچى

الْـ : 2 ـ شەخس (گراماتىكىدا)

مَخَاطِر: خەۋپ، خەۋپلىك، خېيىمخەتەر، تەھلىكى

مُخَاطِر: تەۋەككۈل قىلغۇچى؛ قول باغلاشقان ئادەم

مُخَاطِيّ: ماڭقىنىڭ، ماڭقىسى چىقىپ تۇرىدىغان ئادەم

غِشَاء: شىللىق پەردە (بۇرۇننىڭ)

مَخَافَة: قورقۇش، چۆچۈش

مَخَالِب الْحَيَوَانِ أو الطُّيُورِ ج: يىرتقۇچ هايۋاننىڭ ۋە قۇشلارنىڭ تىرنىقى

ـ الْمَوْت: ئۆلۈمنىڭ تۆمۈر تىرنىقى، پىلسىرات، ئىنتايىن خەتەرلىك جاي

مُخَالِف: قارشى تۇرغان، خىلاپلىق قىلغان، قارشى چىققان

مُخَالَفَة: خىلاپلىق قىلىش، قارشى چىقماق، قارشى تۇرۇش

مَخَايِلُ ج: بەلگە، ئالامەت، سىمۋول

مَخْبَأ ج مَخَابِئُ: يۇشۇرۇنىدىغان جاي، پاناھلىنىدىغان جاي، پاناھگاھ

مِخْبَاظ ج مَخَابِيْط: ئادەم ئۇرىدىغان دەرەخ شېخى ياكى چىپىقى؛ كىر يۇيۇش تاختىسى

مَخْبَر: كەچۈرمۇش، سەرگۈزەشتە، باشتىن ئۆتكۈزگەن، هاياتتا ھەرخىل ئىشلارنى كۆرگەن

مُخَبِّر: ئاخباراتچى، مەلۇماتچى، ئالاقىچى، خەۋەرچى

مُخْبِر: مۇخبىر، ئاخباراتچى

مَخْبَز ج مَخَابِزُ: ناۋايخانا؛ بولكىخانا؛ نان ساتىدىغان ئورۇن؛ تونۇر

مَخْبَزَة: نان ياقىدىغان تونۇر؛ ناۋايخانا، بولكىخانا؛ نان سېتىش ئورنى؛ دۇخوپكا

مِخْبَط ج مَخَابِط: (ئادەم) ئۇرۇشتا ئىشلىتىلىدىغان دەرەخ شېخىنىڭ تايىقى ياكى چىپىقى

مُخَبِّل: ئۆزىنى يوقاتقان، قىيىن ئەھۋالدا قالغان، چارىسىز قالغان، هالى خاراپ بولغان؛ رەسۋا، قۇترىغان، بۇزۇقچىلىق قىلغان؛ تەرتىپسىز، چىگىش؛ قالايمىقان بولغان (چاچ، يىپ)

مَخْبُوص: ئارلاشما؛ ئارلاشما بولۇش؛ ئارلاشما ماددا

مَخْبُول: چارچاپ كەتكەن، ھېرىپ كەتكەن، هالسىزلىنىپ كەتكەن

مُخْتَار: تاللانغان، تاللاپ بېكىتىلگەن؛ شەھەر پۇقراسى ياكى يېزا پۇقراسى دەپ ئايرىلغانلىق سەۋەبىدىن كېلىپ چىققان مەسىلىلەرنى ھۆكۈمەت ئۈستىگە ئېلىپ قانۇن چۈشەندۈرۈشكە قويغان ئادەم

مُخْتَال: هاكاۋۇر، مەنمەنچى

مُخْتَبِئ: يوشۇرۇنىۋالغۇچى، يۇشۇرۇنغۇچى

مَحْمِيَ: همايه قىلىنغۇچى، قوغدالغۇچى؛ شاكىرت، مۇرىت

مَحْمِيَّـــة: همايه قىلىنىدىغان دۆلەت، قوغدىلىنىدىغان دۆلەت

مَحَنَ ـَ مَحْنًا: سىناق قىلماق، تەجرىبە قىلماق؛ تەكشۈرمەك

مُحَنْبَط: قۇرۇپ كەتكەن، خازان بولغان، سولىشىپ كەتكەن

محْنَـــة ج محَـــن: جاپا ـ مۇشەققەت؛ بالايىئاپەت؛ سىناق؛ تەكشۈرۈش؛ ئىمتىھان؛ مەمنەت

مُحَنِّق: غەزەپلەنگۈچى، ئاچچىقلانغۇچى

مُحَنَّك: تەجرىبىلىك، پىشقان، سىناقتىن ئۆتكەن

مَحْـــو: ئۆچۈرىۋەتمەك، سۈرتىۋەتمەك، ئېرىتىۋەتمەك؛ يوقاتماق، قىرقىۋەتمەك

مُحُوْج: ئېھتىياجلىق بولغان، زۆرۈرىيەت بولغان، زۆرۈر بولغان

محْوَر ج مَحَاوِرُ: نوغۇچ؛ مەركەز، تۈگەن، ئوق (چاقنىڭ)؛ غالتەك

ـــ مِنَ الْأَرْضِ: يەر ئوقى، يەر شارى ئوقى

محْوَرِيّ: ئوق مەركىزىنىڭ، ئوقىنىڭ

مُحَـــوَّل عَلَيْـــهِ: پۇل تاپشۇرغۇچى، پۇل تۆلىگۈچى

مُحَوِّل: تالونغا ئىمزا قويغۇچى، چەككە ئىمزا قويغۇچى، تاپشۇرۇپ بەرگۈچى

مَحَّى الشَّيْءَ: سۈرتىۋەتمەك، ئۆچۈرىۋەتمەك، قىرقىۋەتمەك، يوقاتماق، يوق قىلماق

مَحْيـــا ج مَحَـــاي: ھاياتلىق بار جاي؛ ھاياتلىق؛ ھايات، ھايات كەچۈرۈش

مُحَيًّا: چىراي، قىياپەت، تۇس، بەشىرە

مَحَيْد: ساقلانماق، ئۆزىنى قاچۇرماق، چەتكە ئالماق، قاچماق

مُحَيِّر: قېچىش قېيىنچىلىقتا قالدۇرغان

مَحِيْص: قېچىش، پاناھلىنىش؛ قاچىدىغان جاي، پاناھلىنىدىغان جاي

مُحِيْط ج مُحِيْطَـــات: ئوكيان؛ مۇھىت؛ چەمبەر ئايلانمىسى

مُحِيْطِـــيّ: ئوكيانىنىڭ، دېڭىز ئوكيانىنىڭ؛ چەمبەر ئايلانمىسىنىڭ؛ دېڭىزغا مۇناسىۋەتلىك بولغان

مُحِيْل: پۇل چېكى چىقارغۇچى ئادەم، چەك يېزىپ بەرگۈچى ئادەم

مُخّ ج مِخَـــاخ ومِخَخَـــة: مېڭە، چوك مېڭىدە؛ جەۋھەر، جەۋھىرى

ـــ الْعَظْمِ: يىلىك

مُخَابَرَة: خەت ئۆتىشىش، خەۋەرلەشىش، ئالاقە قىلىش

مُخَادِع: ئالدامچى، ھىيلىگەر؛ ئالدامچىلىق قىلغۇچى

مَخَاض: تولغاق، تۆغۇت تولغىقى

مُخَاط ج أَمْخِطَة: ماڭقا، پوتلا

مَخْرَج ج مَخَارِجُ: چىقىش؛ چىقىش ئېغىزى، چىقىش يولى؛ ئېھتىيات ئىشىكى

مُخْرِج: چىقارغۇچى، رېژېسسور

مِخْرَز ج مَخَارِزُ: دۆۋەششۇ (ئاياغ بىگىزى)؛ بىگىز

مِخْرَطَة ج مَخَارِطُ: شىلىش ستانوكى

مَخْرَق: يالغان ئېيتىش، يالغانچىلىق قىلىش

ـــ عَلَى عُقُوْلِ النَّاسِ: ئادەمنى قايمۇقتۇرماق، ئادەمنى گاڭگىرىتىپ قويماق، ئادەمنى ئازدۇرماق

مَخْرَقَة ج مَخَارِيْق: يالغان گەپ، يالغان سۆز

مُخَرَّم: تۆشۈك تېشىلگەن، يوچۇق ئېچىلغان؛ گۈل چېكىلگەن، كەشتە تىكىلگەن

مَخْرُوط: كونۇسسىمان جىسىم

ـ مَقْطُوْعِ الرَّأْسِ: يېرىم يارتا كۇنۇسىمان جىسىم

مَخْرُوطِيّ: كونۇس شەكىللىك بولغان

مُخْزٍ (اَلْمُخْزِي): نومۇسسىز بولغان؛ شەرمەندە، يۈزى قېلىن، رەسۋا

مَخْزَن ج مَخَازِن: خەزىنە، ئىسكىلات، ئامبار؛ دۇكان، ماگىزىن

مَخْزُون: يوشۇرۇنغان، ساقلانغان؛ ساقلانغان بايلىق، خەزىنىدە ساقلانغان بايلىق

مُخَسِّر: زىيانلىق بولغان، پايدىسىز بولغان

مَخْصُوص: مەخسۇس، ئالاھىدە

مَخَضَ تِ الْحَامِلُ: ھامىلىدار ئايالنى تولغاق تۇتماق

مَخَضَ ـُ مَخْضًا اللَّبَنَ: قايماق ئالماق، قايمىقىنى سۈزۈۋالماق

ـ الشَّيْءَ: كۈچەپ مىدىرلاتماق، كۈچەپ تەۋرەنمەك، كۈچەپ لىڭشىتماق

ـ الرَّأْيَ: چوڭقۇر ئويلانماق، ئەتراپلىق پىكىر يۈرگۈزمەك

مَخِضَ ـَ مَخَاضًا تِ الْحَامِلُ: ھامىلىدار ئايالنى تولغاق تۇتماق

مَخْضَرَة: يايلاق، ئوتلاق

مُخَضْرَم: جاھالەت دەۋرى بىلەن ئىسلامىيەتنىڭ دەسلەپكى دەۋرى

مَخَّظَ الْوَلَدَ: بالىنى مىشقىرتماق، مىشقىرتىپ قويماق، ماڭقىسىنى ئېيىتىپ قويماق

مَخَطَ ـُ مَخْطًا الْمُخَاطَ: مىشقىرتماق، مىشقىرماق، ماڭقىسىنى ئېيتماق

ـ الْوَلَدَ: بالىنى مىشقىرتىپ قويماق

مِخَطّ: سىزغۇچ

مُخْطِئ: خاتا قىلغۇچى، خاتالاشقۇچى

مِخْطَاف ج مَخَاطِيْفُ: قارماق، كانار، ئىلمەك؛ قارلىغاچ

مَخْطَة: بىر قېتىم مىشقىرماق

مُخَطَّط: يول ـ يول سىزىقلار سىزىلغان، يول ـ يول سىزىقلار

مُخْتَبَر ج مُخْتَبَرَات: تەجرىبىخانا، تەتقىقات ئورنى

مُخْتَبِر: تەجرىبىلىك، تاۋلانغان، سىناقتىن ئۆتكەن

مُخْتَبَل: ساراڭ، ئالجىپ قالغان

مُخْتَر: مەنمەنلىك، ئۆزىنى چوڭ تۇتۇش، چوكچىلىق قىلىش

مُخْتَرَع ج مُخْتَرَعَات: كەشپىيات

مُخْتَرِع: كەشپىياتچى، ئىجادىيەتچى

مُخْتَصّ: خاس، بولۇشقا تېگىشلىك، مۇۋاپىق، بەلگىلەنگەن؛ مەخسۇس بولغان

مُخْتَصَر: قىسقا؛ مۇھىم مەزمۇنى، مۇھىم نۇقتىسى

مُخْتَف (الْمُخْتَفِي): يوشۇرۇنغان، يوشۇرۇنۇپ تۇرغان، مۆكۈنگەن

مُخْتَلّ: ئەيىبلىك، ئەيىبناك، كەمتۈك بولغان؛ ئالجىپ قالغان، ساراڭ بولۇپ قالغان

ــ مِنَ الْأُمُورِ: نورمال بولمىغان؛ ئوخشاش ئەمەس، ئادەتتىن تاشقىرى

مُخْتَلِس: خىيانەتچى، خىيانەت قىلغۇچى

مُخْتَلِط: ئارىلاشما، ئارىلىشىپ كەتكەن؛ قالايمىقانلىشىپ كەتكەن، قالايمىقان بولۇپ كەتكەن

مُخْتَلَف عَلَيْهِ: بەس ــ مۇنازىرە بولغان، بەس ــ مۇنازىرە قىلغان

مُخْتَلَف: تۈرلۈك، خىلمۇخىل

ــ عَنْ كَذَا: ئوخشىماسلىق، پەرقلىق

مُخْتَلِق: ئويدۇرۇلغان، يالغاندىن ياسالغان

مُخْتَلِق: كەشپىياتچى، ئىجادىيەتچى

مُخْتَنِق: ئونجۇقۇپ قالغان، ئونجۇقۇپ قالغان

مَخْتُوم: تامغا بېسىلغان، مۆھۈر بېسىلغان؛ پىچەتلەنگەن

مُخَثِّر: قانماق، قېتىشماق؛ قېتىپ قالغان، ئويۇپ قالغان، ئۇيغان

مُخْجِل: خىجىل بولغان، خاپا بولغان؛ يۈزى نېپىز، ئۇياتچان

مَخَّخَ الْعَظْمَ: سۆڭەك يىلىك ئوتماق، يىلىك پەيدا بولماق

مَخَدَّة ج مَخادّ: ياستۇق، تەكىيە

مُخَدِّر: ھوشسىزلاندۇرغان، مەست قىلغان

مُخَدِّر ج مُخَدِّرَات: مەست قىلغۇچى دورا؛ زەھەرلىك چېكىملىك، زەھەرلىك ماددا

مُخْدَع ج مَخادِع: ھوجرا، بالىخانا

مَخْدُوع: ئالدانغان، قايمۇقتۇرۇلغان

مَخْدُوم: خوجايىن، نەرسە ئىگىسى، خىزمىتى قىلىنىدىغان ئادەم

مَخَرَ ــُ مَخْرًا و مُخُورًا السَّابِحُ: سۈغا چۈشمەك؛ قولى بىلەن سۇنى ئىتتىرىپ ئالدىغا ماڭماق

ــ تِ السَّفِينَةُ: كېمە دولقۇن بېرىپ ئالغا ئىلگىرىلىمەك

مُخَرِّب · مُخْرِب: ۋەيران بولغۇچى، بەربات بولغۇچى؛ ۋەيران بولغان، خاراپلىشىپ كەتكەن

مُخَنَّث: ئايال مىجەز ئەر، زەيپانى ئەر

مَخْنَق: تۇنجۇققان، تۇنجۇقۇپ قالغان

مِخْنَقَة ج مَخَانِقُ و مَخَانِيْقُ: بويۇنچاق، بويۇنتۇرۇق؛ بويۇن زەنجىرى؛ بويۇن زىننەتلىرى

مِخْوَض: توخۇ تۇخۇمىنى ئېلەشتۇرىدىغان قۇرچىغۇچ

مَخُوف: قورقۇنچلۇق بولغان، ۋەھىمىلىك بولغان

مَخُوْلَ هُ: ھەيران قالدۇرماق، ھاڭ ـ تاڭ قالدۇرماق

مُخَيّ: مېڭىنىڭ، مېڭىگە ئائىت

نَزِيْف ـــ : مېڭىگە قان چۈشۈش، مېڭىگە قان قۇيۇلۇش

مَخِيْخ: يېلىكلىك، يېلىكى كۆپ بولغان

مُخَيْخ: كىچىك مېگە

مُخَيَّر: ئۆزىگە ئۆزى ئىگە بولغان، ئۆزىنىڭ تاللاشقا ھوقۇقى بولغان

مَخِيْض: پىشلاق، ئېرىمچىك

مُخَيَّط: يېگىنە

مُخِيْف: ئادەمنى چۆچۈتىدىغان، قورقۇتىدىغان

مُخْيِل: قىيىن بولغان، ئېغىر بولغان، جاپالىق بولغان

مَخِيْلَة ج مَخَائِل و مَخَايِلُ: پەزىلەت، ئەخلاق؛ بەلگە، ئالامەت، سىمۇول

مُخَيِّلَة: تەسەۋۋۇر قىلىش كۈچى

مُخَيَّم ج مُخَيَّمَات: لاگىر، چېدىر، بارگاھ، قارارگاھ

نارال ـــ : گۈلخان

مَخْيُوط: تىكىلگەن، تىككەن

مَدَّ ـُ مَدًّا الشَّيْءَ أوبِهِ: سۈرتمەك، ئۇزارتماق

ـــ اللهُ عُمْرَهُ: ئاللاھ ئۇنىڭ ئۆمرىنى ئۇزۇن قىلسۇن

ـــ هُ: ياردەم قىلماق، مەدەت بەرمەك

ـــ الجُنْدَ: ئەسكىرىي ياردەم كۈچى ئەۋەتمەك

ـــ مائِدَةً: داستىخان سالماق، تاماق ئۈستەللىرىنى رەتلىك ئورۇنلاشتۇرماق

ـــ الْجُرْحُ: يىرىڭدىماق، يىرىڭداپ قالماق

ـــ النَّهْرُ أوالبَحْرُ: دېڭىز سۈيى ئۆرلىمەك، دېڭىز سۈيى كۆتۈرۈلمەك

ـــ مِنَ الدَّواةِ: قەلەمگە سىياھ ئىچكۈزمەك

ـــ طَرِيْقًا: يول ياسىماق، يول ئالماق

مَدّ ج مُدُود: سۈزۈش، ئۇزارتىش؛ كېگەيمەك، يېيىلماق؛ ئارىلىق، مۇساپە؛ سوزۇلما سوزۇق تاۋۇش بەلگىسى (ـٓـ)

ـــ الأَجَلِ: ۋاقتى ئۇزارتىلغان، ۋاقتى كېچىكتۈرۈلگەن

ـــ وجَزْر: دېڭىز سۈيىنىڭ كۆتۈرۈلىشى ۋە چۈشۈشى

مَخْطُوب: (تويلىشش ئۇچۇن) چاي ئىچكۈزۈلگەن
مَخْطُوط، مَخْطُوطَة ج مَخْطُوطَات: قولىيازما، ئەسلىي تېكىست
مَخْفَر ج مَخَافِرُ: قاراۋۇلخانا، قاراۋۇل پونكىتى، ساقچى ئىدارىسى
مُخَفَّف الصَّدْمَة: بۇغىر، ئامورتىزاتور (ئايروپىلان، پويىز ۋاگونلىرى ۋە ماشىنىلارنىڭ ئۇرۇلۇش زەربىسىنى پەسەيتكۈچى ئەسۋاب)
مَخْفِيّ: يوشۇرۇن، مەخپى
مُخَل ج أَمْخَال و مُخُول: پىشاك (فىزىكىلىق ئاتالغۇ)
مخْلاَ ة ج مَخَال: ئۇلاغنىڭ بوينىغا ئېسىپ قويۇپ يەم – خەشەك بېرىدىغان خالتا، تورا
مخْلاَف ج مَخَالِيفُ: ئۆلكە رايونى، ئۆلكە
مَخْلَب الْحَيَوَانَ أو الطَّيْر ج مَخَالِبُ: يىرتقۇچ ھايۋانلارنىڭ يىلاكى يىرتقۇچ قۇشلارنىڭ تىرنىقى
مخْلَة: بوغۇز خالتىسى، تور؛ قاپ، تاغار
مُخَلِّص: خالاس قىلغۇچى، قۇتقازغۇچى؛ نىجات يۈلتۇزى (ئىيسا ئەلەيھىسسالامنىڭ لەقەمى بولۇپ خرىستىئانلارنىڭ قارىشىچە پۈتۈن دۇنيانى رەزىللىكتىن قۇتقۇزغۇچىدۇر)
مُخْلِص: سادىق، سەمىمىي، راستچىل، ئىخلاسمەن
مُخَلَّط: ئارىلىشىپ كەتكەن، قالايمىقانلىشىپ كەتكەن
مُخَلَّفات ج: مىراس، مىراس قالدۇرۇلغان نەرسىلەر
مُخَلِّل: چىلانغان سەي، ئاچا سەي، تۇزلانغان سەي؛ تۇزلانغان، چىلانغان
مَخْلُوط: ئارىلاشما، ئارىلىشىپ كەتكەن
مَخْلُوع: چىقىق بولغان (سۆڭەكنىڭ بوغۇمدىن چىقىپ كېتىشى)
مَخْلُوق ج مَخْلُوقَات: كائىنات، مەخلۇقات؛ ئىنسانىيەت؛ يارىتىلغان نەرسىلەر؛ يارىتىلغۇچى
مَخْلُول: يارىلانغان، زەخمىلەنگەن، بۇزۇلغان؛ سارىق؛ ئىسالجىپ قالغان، نېرۋىسىدىن ئادىشىپ قالغان
مُخَمَّر: ئېچىتىلغان، ئېچىپ كەتكەن؛ بولغان خېمىر
مَخْمَس: بەش- بەشتىن، بەشتە – بەشلىك
مُخَمَّس: مۇخەممەس (5لىك، بەش مىسرالىق شېئىر)؛ بەش بۇرجەكلىك
مُخْمَل: مەخمەل، پەرقۇت
مُخْمَلِيّ: مەخمەلنىڭ، بەرقۇتنىڭ
مُخَمِّن: باھالىغۇچى، مۆلچەرلىگۈچى، تەخمىنەن ھېسابلىغۇچى
مَخْمُور: غەرق مەست بولغان، قاتتىق مەست بولغان

مُدَبِّر: ئورۇنلاشتۇرغان، سەرەمجانلاشتۇرغان، ياخشى بىر تەرەپ قىلغان

مُـــــدَبِّر: سەرەمجانلاشـــتۇرغۇچى، ئورۇنلاشتۇرغۇچى

مَدْبَغَة ج مَدَابِغُ: خورۇم ئاياغ ياساش زاۋۇتى

مَدَّة: مەت (ـّـ)

مُدَّة ج مُـــدَد: بىر مۇددەت، بىر مەزگىل: مۇددەت بەلگىلەنگەن، مۇددەت، مەزگىل

مدَّة: يىرىك؛ يىرىگداپ قىلىش

مُدَجَّج: تولۇق قوراللانغان

مَدْجَنَة ج مَـــدَاجِنُ: ئائىلە ھايۋانلىرىنىڭ ئېغىلى، ئېغىل، قوتان، ئۆي ھايۋانلىرى بېقىلىدىغان جاي

مَـــــدَّحَ هُ: ماختىماق، مەدھىيىلىمەك، تەرىپلىمەك

مَـــدَحَ ـَـ مَـــدْحًا هُ: ماختىماق، ماختاپ كەتتى، تەرىپلىمەك

مَدْح: ماختاش، مەدھىيىلەش

ـــ فِي الشِّعْرِ: قەدىمكى ئەرەبلەرنىڭ مەلۇم كىشى ياكى مەلۇم گۇرۇھقا مەدھىيە ئوقۇپ شېئىر يېزىشى

مِدْحة ج مِدَح: مەدھىيىلىمەك، ماختىماق، تەرىپلىمەك، مەدھىيە سۆزى، ماختاش سۆزى، ماختاشنى ئىپادىلەيدىغان ئىبارىلەر

مَـــدْحُور: مەغلۇپ قىلىنغان، يېڭىلگەن، بەربات قىلىنغان

مَدْحِيّ: ماختىغان، مەدھىيىلىگەن

مَـــدْخل ج مَـــدَاخِلُ: كىرمەك، كىرىش ئېغىزى، ئىشىك

ـــ ذُرقَنْطَرَة: ئەگمە يول

مُدَخَّن ج مَدَاخِنُ: تاماكا قويغان ئورۇن، تاماكا بار جاي؛ تاماكا چېكىش ئورنى

مُدَخِّن: بەگگى، تاماكا چەككۈچى

مُدْخِن: تۈتۈن چىققان، ئىسسىق چىققان

مَدْخَنَة ج مَدَاخِنُ: تۈرخۇن، مورا

مَدْخَنَة ج مَدَاخِنُ: ئوتدان، ئىسرىقدان

مَدَّدَالشَّيْءَ: سوزماق، ئۇزارتماق

ـــــ الْمُـــدَّة أو غَيْرَهـــا: مۇددەتنى كېچىكتۈرمەك، ئارقىغا سوزماق

مَدَد ج أَمْدَاد: مەدەت، ياردەم: ياردەمچى قوشۇن، ھىمايىچى قوشۇن

مَدَر: يېپىشقاق توپا، سېغىز لاي؛ شەھەر ۋە يېزا

أَهْل الْـــ : يەرلىك پۇقرا، شەھەر پۇقراسى

مُدَرَّلِلْحَلِيب: سۈت كەلتۈرگۈچ (دورا)

مِـــدْرار: ئىنتىلىك ئۈركەشلەپ ئاققان، ئېتىلىپ چىقىپ ئاققان

مُدَرِّب: مەشقاۋۇل، مەشق قىلدۇرغۇچى؛ تەربىيىچى، تېرىنېر

مُدَرَّب: مەشق قىلغۇچى، چىنىققۇچى

مَدْرَج ج مَـــدَارِجُ: ئۇچۇش ۋە چوشۇش يولى (ئايروپىلاننىڭ)

مُدّ ج أَمْداد و مِداد و مِدَدَة: مۇد (تەخمىنەن 18 لىترغا تەڭ)

مُدَاجَاة: تەخسىكەشلىك قىلماق، خۇشامەت قىلماق؛ كېكەچلىمەك، دۇدۇقلىماق؛ يالاقچىلىق قىلماق، غالچىلىق قىلماق

مَدَّاد: ياماشقاق ئۆسۈملۈكلەر

مِدَاد ج أَمِدَّة: سىياھ، سىياھ سۇيۇقلىقى؛ چىراغ مېيى؛ نۇسخا، ئەۋرىشكە، ئۈلگە؛ ئوغۇت

مَدار مِنَ الشَّيْءِ: ئوق، غالتە

ـــــ: ئوربىتا، رېلىس؛ تروپىك بەلۋاغ، (جۇغراپىيىلىك ئاتالغۇ)

ـــ مِنَ الْأَمْرِ: ئېلىپ بېرىلىۋاتقان، قىلىۋاتقان

ـ الْبَحْثِ: ئىسپات تەلەپ قىلىدىغان تېما، ئىزدىنىش تېمىسى

ـ الْحَدِيْثِ: سۆزلىشىش تېمىسى

مَدَارَاة: يوشۇرماق، يوشۇرۇپ قويماق؛ خۇشامەت قىلماق، غالچىلىق قىلماق؛ ناھايىتى ئېھتىياتچانلىق، ئىنتايىن ئاۋايلاپ

مَدَاس ج مَداسات: ئاياغ، كەش، بەتىنكە

مُدَاس: ئاياغ ئاستى قىلىنغان، دەپسەندە قىلىنغان

مُداعَاة: داۋا قىلماق، ئەرز قىلماق

مُدَاعَبَة: ئويناشماق، كۆڭۈل ئاچماق

مُدَافِع: جاۋابكار، ئەيىبكار؛ ئاقلىغۇچى؛ مۇداپىئە قىلغۇچى، قوغدىغۇچى

مُدَافَعَة: قوغدىماق، مۇداپىئە قىلماق، ئاقلىماق

مِدَالِيَة: مېدال

مِدَالْيُون: مېدالىئۇن

مُدام: ھاراق، ئۈزۈم ھارىقى

مُدامة : ← مدام

مُدان: جىنايەتكار، گۇناھكار

مِدّان: تۇزلۇق سۇ، شورلۇق سۇ

مُدَاهِن: خۇشامەتچى، يالاقچى، غالچا، تەخسىكەش

مُداهَنَة: خۇشامەتچىلىك، تەخسىكەشلىك

مُداوٍ (الْمُدَاوِي): داۋالىغۇچى، دوختۇر، تېۋىپ

مُداوَاة: داۋالىماق؛ داۋلاش

مُداوِر: ئېقىمغا ماسلاشقۇچى، جاھاننىڭ رەپتارىغا ماسلاشقۇچى، سۇنىڭ ئېقىشىغا تۈكنىڭ يېتىشىغا قاراپ ئىش قىلغۇچى

مُدَاوَلَة: ئالاقىلاشماق، پىكىر ئالماشتۇرماق

مُدَاوَمَة: مۇستەھكەم تۇرۇش، چىڭ تۇرۇش، قەتئىي داۋاملاشتۇرۇش

مُداين: قەرز بەرگۈچى، قەرز ئىگىسى

مَدَبّ ج مَدابّ: مۇساپە؛ جەريان؛ تەرەققىيات

مُدَبَّج: زىننەتلەنگەن، بېزەلگەن؛ گۈزەللەشكەن، گۈزەل بولۇپ كەتكەن؛ ياسانغان، پەرداز قىلغان

مَدْقُوق: ئىنچىكىلەنگەن، ئۇششاقلانغان

مدَكّ ج مدَكّات: خالك؛ خاكدىماق

مُدْلِج: كىرىپە (جانلىق)

مدْلَجَة: چىلەك، سوغا

مُدَلْـدَل: تۆۋەنگە ساڭگىلىغان، تۆۋەنگە ساڭگىلاپ تۇرغان

مُـدَلِّس: ئالدىغان، ئالدامچىلىق قىلغان، ساختىپەزلىك قىلغان

مُدَلِّس: ئالدامچى، ساختىپەز

مُـدَلْفَنَ عَلَـى الْبَـارِد: سوغۇق پېتى يېلانغان، سوغۇق پىروكاتلانغان

مُدَلَّل: نازلانغان، ناز قىلغان؛ نازۇكلىشىپ كەتكەن، ناز تارتىپ تۇرغان

مَدْلُول ج مَدَالِيْلُ و مَـدْلُولَات: مەنە، مەزمۇن، ئەھمىيەت

مدْماك ج مَدَا مِكُ: تام ئۈستىدىكى بىر قاتار كېسەك ياكى بىر قاتار خىش

مُدْمَج: زىچ بولغان، مۇستەھكەم بولغان، پۈختا بولغان

مُدَمِّر: يىقىلىپ كەتكەن، يىقىتىۋەتكەن، بۇزىۋەتكەن، چېقىۋەتكەن

مُدَمِّرَة: قوغلىغۇچى ھەربىي كېمە

مُدَمَّس: دورا ـ دەرمەك ئارىلاشتۇرۇپ دۇملەپ پىشۇرۇلغان دادۇر ياكى باقالى

مَدْمَع ج مَـدَامِعُ: ياش بېزى، كانىماش (كۆزنىڭ)

مُـدْمَك: پۈختا، پىششىق، مەزمۇت، چىداملىق

مُدْمِن كَذَا: خۇمار قىلغان، خۇمارى تۇتقان

مَدْمُوغ ج مَدْمُوغَات: گۈل بېسىش: ئەن، بەلگە

مَـدْنَ الْمُـدُنَ: شەھەر قۇرماق، شەھەر قۇرۇلۇشى ئېلىپ بارماق

ـــ ةُ: مەدەنىيەتلەشتۈرمەك، مەدەنىي قىلماق

مُـدَنْدَل: قىرغاقلىرى گۈللۈك بولغان (كىيىملەرنىڭ جىيەكلىرىگە گۈل چېكىلگەن)؛ گۈل تىكىلگەن

مَدَنِيّ: مەدەنىيەتلىك، مەدەنىيەتلىك بولغان؛ مەدەنىيەتسىز؛ خەلق ئىشلىرى؛ مەدەنىي شەھەرنىڭ، مەدەنى شەھەرچە (ئەرەب يېرىم ئارىلىدىكى بىر شەھەر)؛ شەھەر پۇقرالىرى، شەھەردە ئولتۇراقلاشقان ئادەم؛ مەدەنىيەتلىك ئادەم

قَانُون ـــ : ھەق ـ تەلەپ ئىشلىرى قانۇنى

مُهَنْدِس ـــ : قۇرۇلۇش ئىنژېنېرى

مَدَنِيَّة: مەدەنىيەت، مەدەنىي

مُدْهِش: قورقۇنچلۇق، مۈدھىش

مُـدْهُن ج مَـداهِنُ: ماي ئىدىشى، ماي قاچىسى، ماي بوتۇلكىسى

مُـدهِن: مايلاشقان، مايلىق بولغان؛ ماي بېلىتى

مَدْهُوش: مۈدھىش بولغان، قورقۇنچلۇق بولغان، دەھشەتلىك بولغان

مُدَرَّج ج مُدَرَّجَات: پەلەمپەيلىك دەرسخانا؛ يۇملاق شەكىللىك تىياتىرخانا ۋە تەنھەرىكەت مۇسابىقە مەيدانىنىڭ تەنھەرىكەت مۇسابىقىسىنى ئولتۇرۇپ كۆرىدىغان پەلەمپەيلىك ئورۇن؛ ماسلاشقان (قۇرۇلۇش)

مُوْسِيْقَى: نوتا، نوتىلار (مۇزىكىنىڭ مۇناسىۋەتلىك ئاتالغۇ)

مُدَرِّس: ئوقۇتقۇچى، پىروفېسسور

مَدْرَسَة ج مَدَارِسُ: مەكتەپ، ئىقىم، مەسلەك

مُدَرِّسِيّ: مەكتەپنىڭ، مەكتەپچە، مەكتەپكە مۇناسىۋەتلىك

مُدَرَّع: برونلۇق بولغان، برونلانغان (ئوققا قارشى كىيىم كەيگەن)

مُدَرَّعَة: برونلۇق قىسىم؛ برونلانغان، كېمە (پاراخوت)

مُدْرِك: ئوقۇمۇشلۇق، ئىش بىلىدىغان؛ ياش ـ قورامىغا يەتكەن، پىشىغا يەتكەن

مُدَّعٍ (الْمُدَّعِي): سودىيە، سوتچى؛ داۋاگەر، ئەرز قىلغۇچى؛ ئۆزىنى ئۆزى ئاتىۋالغۇچى (مەن ئالىم ياكى پەيلاسوپ دەپ ئاتىۋالغۇچى)

مَدِشَ ـَ مَدَشًا تْ عَيْنُهُ أو يَدُهُ: ئىسىق ياكى ئاچچىقتىن كۆز قارىدىماق؛ كۆرۈش كۆچى ئاجىزلىماق؛ زەئىپ بولماق، ئاجىز بولماق

مَدْعَاة ج مَدَاعٍ: تەكلىپ، سەۋەب، ۋەج؛ ھەرىكەتلەندۈرگۈچ

مَدْعُوّ: تەكلىپ قىلىنغۇچى، دەۋەت قىلىنغۇچى

مُدَّعًى عَلَيْه: جاۋابكار، ئەيىپكار

مَدْغَل ج مَدَاغِلُ: جىلغا تېگى، جىلغا ئاستى؛ جىلغا ئوتتۇرىسى

مِدْفَأ، مِدْفَأَة ج مَدافِئُ: ئوچاق، تام ئوچىقى، ئىسىنغۇچ

مِدْفَع ج مَدَافِعُ: توپ، زەمبىرەك

مِدْفَعِيّ: توپىنىڭ، زەمبىرەكنىڭ؛ توپچى ئەسكەرنىڭ؛ زەمبىرەك تېخنىكىسىنىڭ؛ زەمبىرەكچى

مِدْفَعِيَّة: توپچى ئەسكەر، زەمبىرەكچى قىسىم؛ زەمبىرەك تېخنىكىسى

مَدْفَن ج مَدَافِنُ: قەبرە، گۆر، قەبرىستان

مَدْفُوع ج مَدْفُوعَات: تۆلەيدىغان پۇل، بېرىدىغان پۇل، تاپشۇرىدىغان پۇل

ـ اَلَيْه: پۇل تاپشۇرىۋالغۇچى، پۇل ئالغۇچى

مَدْفُون: كۆمۈلگەن، دەپنە قىلىنغان

مَدَقّ ج مَدَاقّ: ھاۋانچا

مَدَقَّة: ھاۋانچا؛ ئانىلىق (گۈللەرنىڭ)

مُدَقِّق: ئەستايىدىل ئادەم؛ ئىنچىكە تەتقىقاتچى؛ ئىنچىكىلىك بىلەن ئىش قىلىدىغان ئادەم

مُدْقِع: يوقسۇل، كەمبەغەل، گاداي

مُـــذَّاق: ئىككى يۈزلىمە ئادەم، مۇناپىق؛ ساختىپەز؛ ساختىپەزلىك، يالغانچىلىق؛ مۇتىھەملىك

مِذَبَّة ج مَذَابّ: چىۋىن ئۆلتۈرۈش پالىقى

مَذْبَح مَذَابِحُ: قۇشخانا، گوداك؛ كېكىردەك؛ قوي بوغۇزلايدىغان ئورۇن

ـــ فِي الْكَنِيْسَةِ: چېركاۋدىكى نەزىر – چىراغ مىھرابى

مِذْبَحَة ج مَـــذَابِحُ: بوغۇزلاپ ئۆلتۈرۈش؛ قىرغىن قىلىش؛ چوڭ قانلىق جەڭ، چوڭ قىرغىنچىلىق

مُذَبْذِب: لىڭشىغان، مىدىرلىغان، مىدىرلاپ تۇرىدىغان؛ تۇراقسىز بولغان، قەتئىي ئىرادىسى بولمىغان؛ تەۋرەتكۈچ، ۋىبراتۇر

مَـــــذْبُوح: بوغۇزلانغان، بوغۇزلاپ ئۆلتۈرۈلگەن؛ قىرغىن قىلىنغان

مَذْخَر ج مَذَاخِرُ: ئامبار، ئىسكىلات

مَذَّرَ الشَّـــيْءَ: تارقاتماق، تارقىتىۋەتمەك، چاچماق

مَذِرَ ـَـ مَذَرَ الشَّيْءَ: پۇراپ قالماق، چىرىپ قالماق

مَذِر: پۇراپ قالغان، سېسىپ قالغان، چىرىپ قالغان

مِـــذْرَاة ج مَـــذَارٍ: ياغاچ ئارا (بۇغداي سورۇيدىغان ياغاچتىن ياسالغان ئارا)

مِـــذْعَان: ئىتائەتچان؛ ياۋاش؛ ئاسان كۆنىدىغان، كۆنگەن، كۆنۈك

مَذْعُور: قورقۇنچاق، چۆچۈپ كەتكۈچى، قورقۇپ كەتكۈچى

مَذْعُوف: زەھەرلىك بولغان، زەھەرلىك

مَذَقَ ـُـ مَذْقًاالشَّرَابَ: سۇيۇلدۇرماق، سۇ قوشماق

مَذِق: سۇيۇلدۇرغان، سۇ قوشۇلغان

مُذَكَّر مِنَ الْكَلَامِ أو نَحْوِهِ: ئەرلىك جىنس بولغان سۆز ياكى ئەرلىك جىنسى ئالامىتى بولغان سۆز

مُذَكِّر: ۋەز ئېيتقۇچى، ئەسلەتكۈچى

مُذَكِّرَة: كۈندىلىك خاتىرە؛ دوكلاتنامە، يازما دوكلات

مَـــذْكُور: ئېيتىلغان، تىلغا ئېلىنغان؛ يۇقىرىدا زىكىر قىلىنغان؛ قەيت قىلىنغان، دەلىل قىلىپ كۆرسىتىلگەن

ـــ سَـــابِقًا: ئىلگىرى بايان قىلىنغان، ئىلگىرى تىلغا ئېلىنغان

ـــ أَعْلَاهُ: يۇقىرىدا تىلغا ئېلىنىپ بولغان

ـــ أَدْنَاهُ: تۆۋەندە بايان قىلىدىغان، بايان قىلماقچى بولغان

مَذَلَ ـُـ مَذْلاً و مِذَالاً بِسِـــرِّهِ: ھەقىقىي ئەھۋالنى دەۋەتمەك، سىرنى پاش قىلىپ قويماق

مَذِلَ ـَـ مَذَلاً بِسِرِّهِ: مەخپىيەتلىكنى پاش قىلىپ قويماق، ھەقىقىي ئەھۋالنى ئاشكارا قىلىپ قويماق

مَدُود، مُدَوَّد: مەددە، قۇرت

مُدَوَّر: يۇمىلاق، يۇمىلاق شەكىللىك

مِدْوَس: ئاياغ- ئاستى قىلىنغان، دەپسەندە قىلىنغان

مِدْوَس: باسقۇچ، پېدال

مُـدَوَّن ج مُـدَوَّنَات: كۆچۈرۈلگەن، خاتىرلەنگەن: كۈندىلىك خاتىرە

مَـدَوِيّ: تېغ ياسىغۇچى، ئۆتكۈر قورال ياسىغۇچى: قىلىچ ساتقۇچى: پىچاق ساتقۇچى

مَدْوِيّ: كۈلدۈرلەپ ئاۋاز چىققان، گۈمبۈرلەپ ئاۋاز چىققان

مَـدًى: دائىرە: يىراقلىق: ئاخىرقى نوقتا، مۇساپە: ئاخىرقى توچكا: غايە

ـــ الْبَصَر: كۆرۈش دائىرىسى

ـــ الْعُمْر أو الْحَيَـاة: ئۆمۈرۋايەت، ئۆمۈر بويى، بىر ئۆمۈر، ئۆمۈرلۈك

السِّـجْنُ ـــ الْحَيَـاة: مۇددەتسىز قاماق جازاسى، مۇددەتسىز قاماق قىلغان

بَعِيْدُ الْ ـــ: ئۇزۇن مۇساپە، ئۇزۇن يول، ئۇزۇن ئارىلىق

مُدْيَة ج مُدًى: خەنجەر، پىچاق

مَدِيح ج مَدَائِحُ: ماختاش، مەدھىيىلەش: مەدھىيە سۆزى

مَدِيحَة: مەدھىيە سۆزى: مەدھىيىلەش

مَدِيحِيّ: ماختىغان، مەدھىيىلىگەن

مُدِيد ج مُدُد: ئۇزۇن، ئۇزارغان، سوزۇلغان: يەم - خەشەك

عُمْر ـــ: قامەتلىك، بويى ئېگىز: ئۇزۇن ياشاش، ئۇزۇن ئۆمۈر كۆرۈش

ـــ الْقَامَة: قامەتلىك، بويى ئېگىز، بەستلىك

مُدِيرٌ ج مُـدَرَاءُ: مۇدىر، باشقۇرغۇچى، ئىدارە قىلغۇچى: دېرىكتور

ـــ مُدِيرِيَّة: (مىسردا) ئۆلكە باشلىقى

مُدِيرِيَّة: (مىسرنىڭ) ئۆلكە رايونى، ئۆلكە

مَدِيْن: قەرزدار، قەرىز ئالغۇچى

مَدِيْنَة ج مُـدُن ومَـدائِنُ: شەھەر: چوڭ شەھەر: پايتەخت شەھەر: ئاجىزانە ئايال قۇل

الـ ـــ: مەدىنە (ئىسلامىيەتنىڭ بىر مۇقەددەس شەھىرى يەنى مەدىنە مۇنەۋۋەر)

ـــ السَّلام: تىنچ شەھەر (باغداتنىڭ يەنە بىر خىل ئاتىلىشى)

مَدْيُون: قەرزدار، قەرزدار بولغان: ئىلتىپاتقا ئېرىشكەن

مَدْيُونِيَّـة: قەرزدار بولۇش: قەرزدارلىق، قەرزدارچىلىق: ئىلتىپات، مەرھەمەت

مُـذْ: ئالدى قوشۇلغۇچى بولۇپ مەنىسى (دىن، تىن) دېگەن بولىدۇ.

مُـذَاب: ئېرىگۈچى: ئېرىگۈچى مادىدا: ئېرىگەن: ئېرىتىلگەن: ئېرىپ كەتكەن

مُذَاق: تېتىماق، (تەمنى) تېتىپ بېقىش: ئالاھىدىلىك، خۇسۇسىيەت: تەم، پۇراق

ـ اَلْمَكَـانُ: تازىلىققا ئۇيغۇن كەلمەك، پاكىزلىققا ماس كەلمەك

ـ مُرُوَّةٌ: قەيسەر بولماق، مەردانە بولماق؛ قەتئىي بولماق، كەسكىن بولماق، سابانلىق بولماق

مَرْء ج رِجال: ئەر، ئەرلەر

مُرَاء (اَلـمُرائِي): مۇناپىق، ساختىپەز، شۇھىيلىك ئادەم

مـراء: بەس- مۇنازىرە قىلىش، تالاش- تارتىشىش، جاڭجالىشىش

مُراءاة: ساختىپەزلىك، مۇناپىقلىق

مِرْآة ج مَرايـا و مَـراء: ئەينەك (ئادەم سۈرىتىنى كۆرسىتىدىغان بىرنەرسە)

مَـرْأَب ج مَرائِـب: ماشىنا ياكى ئوسكۇنىلەرنى رېمونت قىلىش زاۋۇتى، ماشىنا ساقلاش ئورنى

مُـراب (اَلـمُرابِي): جازانىخور، جازانىخورلۇق قىلغۇچى

مُرَايَحَـة: فوند ئالماشتۇرماق، پاي چېكى ئېلىپ ساتماق، پاي چېكى تىجارىتى بىلەن شۇغۇللانماق

مُـرابِط: قوغدىماق، مۇھاپىزەت قىلماق؛ مۇداپىئەدە تۇرغان ئىسلام جەڭچىسى

مَرْأَة ج نِساء و نِسْوَة و نِسْوَان: ئايال، ئاياللار؛ ئايالى، رەپىقىسى

مَرَاجِـع ج: بۇرۇنقى ئورۇن، دەسلەپكى ئورۇن؛ ئورگان، ئىدارە

ـ الاِخْتِصاصِ: ئالاھىدە ئورگان، مەخسۇس ئورگان

مُراجِع: تەكشۈرگۈچى خادىم، كوررېكتور

مُرَاجَعَـة: تەكرارلاش، قايتىلاش؛ تەكشۈرۈشتىن ئۆتكۈزۈش، قاراپ چىقىش، تەكشۈرۈپ بېكىتىش

مَـراح: كۆڭۈل ئېچىش ئورنى؛ جايىنى تاپماق، ماكانلاشماق؛ ماكان، پاناھگاھ

مُراح: ئاتخانا، ئات ئېغىلى

مِراح: كۆڭۈل ئېچىش، تەنتەنە قىلىش

مَراد: ماكان، ھاۋا بوشلۇقى؛ تۆگە ئېغىلى، تۆگە بېقىش ئورنى

ـ ج مَرَارِيْدُ: بويۇن

مَرَّاد ج مَرارِيْدُ: بويۇن، گەدەن

مُراد: مەقسەت، نىشان، مۇراد، ئارمان

مُرَادِف ج مُرَادِفات: مەنداش سۆز

مِرَار: قېتىم، نۆۋەت، مەرتەم

ـ اً: كۆپ قېتىم، بىر قانچە قېتىم، كۆپ مەرتەم، دائىم، ھەمىشە

ـ وتَكْرارًا: كۆپ مەرتەم، ئارقا- ئارقىدىن، تەكرار- تەكرار، كەينى- كەينىدىن

مَرارة: ئاچچىق؛ بەتبۇي؛ جاپالىق

ـ ج مَرائِـر: ئۆت خالتىسى، ئۆت سۇيۇقلۇقى

مَراز، مرازَة: ئېغىرلىق؛ جەمئىي، ئومۇمىي، ئومۇمىي سان

مَذَلَّة: پەسكەش بولغان، ئىپلاس بولغان، خارلانغان

مَذَمَّة: ئەيىبلەش، سۆكۈش، تاپا - تەنە قىلىش

مَذْمُوم: ئەيىبلەنگەن، تەنقىد قىلىنغان؛ مالامەت قىلىنغان

مُذَنَّب ج مُذَنَّبَات: قۇيرۇقلۇق، قۇيرۇقى بار بولغان؛ كومېتا، قۇيرۇقلۇق يۇلتۇز

مُذْنِب: جىنايەتكار؛ خاتالاشقۇچى

مَذْهَب ج مَذَاهِب: ببرىش؛ مەزھەپ، مەسلەك، ئېقىم؛ يول، تەلىمات؛ ئەقىدە

مُذَهَّب: ئالتۇن بىلەن قاپلانغان، ئالتۇن بىلەن ھەل ببرىلگەن

مَذْهَبِيّ: مەزھەپلىك، مەزھەپچە، مەزھەپنىڭ؛ ئېقىمنىڭ، تەلىماتنىڭ

مَذْهُوب: ئەقلىدىن كېتىپ قالغان، ئەقلىدىن ئاداشقان

مَذْوَبَة: ئېرىتكۈچ

مَذْوَد ج مَذَاوِد: يەم - خەشەك ئوقۇرى؛ قارشىلىق كۆرسىتىدىغان قورال

مَذْى: ئادەمگە جىنسىي قوزغىلىش ھاسىل بولغاندا زەكەردىن چىقىدىغان سۈيۇقلۇق؛ مەزى

مِذْيَع ج مَذَا يِعُ: مەخپىيەتلىكنى ساقلىيالمايدىغان ئادەم، گەپ تارقىتىشنى ياخشى كۆرىدىغان ئادەم؛ ئاۋاز تارقاتقۇچ؛ سىمىز رادىئو

مُذْيِب: ئېرىيدىغان، ئېرىش كۈچى بولغان، ئېرىش ئىقتىدارىغا ئىگە بولغان؛ ئېرىتكۈچ

مُذْيِع: دېكتور، ئاگىلاتقۇچى

مُذَيِّق: سۈيۈلدۈرۈلغان، سۈيۈلدۈرغان، ئالجىرلاشقان

مَذْيِم: تەنقىدلىگەن، ئەيىبلىگەن، تاپا- تەنە قىلغان

مَذْيُوم: مالامەت قىلغان، كايىشقا ئۇچرىغان، تەنقىدكە ئۇچرىغان

مَرَّ - مَرًّا و مُرُورًا و مُمَرًّا: ئۆتمەك، ئۆتۈپ كەتمەك؛ ئايرىلىپ كەتمەك

- هُ أو الشَّيْءَ أو به أو عَلَيْهِ: ئۆتۈپ ماڭماق؛ يىنىدىن ئۆتمەك

- مَرَارَةً: ئاچچىق بولماق، چۈچىمەل بولماق

مَرّ: ئۆتۈش، ئۆتمەك؛ تۇم ئارغامچا، ئارقان؛ ئوتىغۇچ

عَلَى - الأَيَّامِ: كۈنلەرنىڭ ئۆتۈشىگە ئەگىشىپ

مُرّ ج أَمْرَارٌ: ئاچچىق؛ ئاغرىق؛ جاپا - مۇشەققەت

- : خۇش پۇراقلىق ۋە ئاچچىق پۇراقلىق

مَرَأَ ومَرِئَ - مَرَاءَةَ الطَّعَامُ: يېيىشلىك بولماق، تەملىك بولماق، مەززىلىك بولماق

مَرُؤَ - مَرَاءَةَ الطَّعَامُ: تەملىك بولماق، ئېغىزغا تېتىغۇدەك بولماق

مَرَانَة: ئەۋرىشىملىك بولغان، ئېلاستىكلىق بولغان، ئېگىلىشچان بولغان

مُراهِق: بالاغەتكە يەتكەن ياش

مُرَاهَقَة: بالاغەتكە يېتىش مەزگىلى

مُرَاهَنَـــة: مەغلـۇب قىلىـش، يېڭىش، ئاجىزلاش، خارلاش

مَرْزُوس: قومانـدانلىق قىلىنغـۇچى، تـۆۋەن دەرىجىلىك، تۆۋەن.

مُراوِغ: قۇۋ، مەككار، ھىيلىگەر

مُرَاوَغَة: باش تارتىش، رەت قىلىش، ئۆزىنى قاچۇرۇش

مَـــرْأَى: پـىكىر، كـۆز قـاراش، تەسـەۋۋۇر؛ كۆرۈنۈش، مەنزىرە؛ قورۇل (ھەربىي ئاتالغۇ)

مَرْئِـــيّ: كۆرۈنگـەن؛ كۆرگـىلى بولىـدىغان، ئېنىق بولغان

ـــ ج **مَرْئِيَّات:** كۆرگىلى بولىدىغان نەرسە

مُرَبّ (الْمُرَبّـــي): تـەربىيىچى؛ مۇئەللىم؛ ئۇستاز؛ مائارىپشۇناس

مَرْبَأ: كۆزىتىش ئورنى

مُرَبَّة: مۇراببا، كونسېرۋا

مُـــرْبِح: پـايدىلىق بولغـان، مەنپەئەتلىك بولغان

مَرْبِض ج مَـــرابِض: قاشـا، قـورۇ؛ ئېغـىل، قوتان

مَرْبِط ج مَرابِط: ئۇلاغ باغلاپ قويىـدىغان جاي

مَرْبَع ج مَرابِـــع: يايلاق، ئوتلاق؛ باھـارنى ئۆتكۈزىدىغان جاي؛ كۆگۈل ئېچىش ئورنى

مُرَبَّع: كۋادرات؛ تۆت چاسـا، تـۆت تەرەپلىك شەكىل

مَرْبَعَة ج مَرابِعُ: پىشاك

مُرْبِـــك: ئـاۋارە قىلغـان، مـالال قىلغـان؛ ئازابلىغان، قىينىچىلىقتا قالدۇرغان

مَرْبُوب: ئاسـراندى بـالا؛ ئايال چـۆرە، ئايال قۇل

مَرْبُوط: باغلانغان؛ تۇتاشقان، ئالاقىلاشقان، بىرلەشكەن

مَرْبُوعُ الْقَامَة: ئوتتۇرا بوي، غۇنچە بوي

مُرَبِّي: مۇرابباً؛ تەربىيىلەنگـۈچى، تەربىيىگە ئىگە بولغۇچى

ـــ ج **مُرَبِّيَات:** مېۋە كونسېرۋاسى، مۇرابباً

مُرَبِّيَـــة: ئائىلـە ئوقۇتقۇچىسـى، ئائىلـە تەربىيىچىسى

ـــ **أَطْفَـــال:** بـالا باققـۇچى، بـالا باققـۇچى ئايال، بالىلار تەربىيىچىسى

مَرَتَ ـِ مَرْتًـــا الشَّـــيْءَ: سىلىقلىماق، تەكشىلىمەك

مَرَّة ج مِرار و مَرّ و مِرَر و مُـــرُور: بىر قېتىم، بىر نۆۋەت؛ قېتىم، نۆۋەت

ذاتَ ـِ : بىر قېتىملىق، بىر نۆۋەتلىك

لأَوَّلِ ـِ : بىرىنچى قېتىم، بىرىنچى نۆۋەت، ئەڭ دەسلەپ

مِـــراس: جىسمانىي كۈچ؛ بىرەر ئىشقا ئۇرۇنۇش؛ كۈچ، قۇۋۋەت

سَـــهْل الـــ : كۆندۈرۈلگەن، ياۋاش، ئىتائەتچان، ئاسان

صَعْب الـــ : باشقۇرۇش قىيىن؛ جاھىل، تەرسا، كاج

شِـــدَّة الـــ : قەيسەرلىك، قەيسەر روھ، قەتئىيچانلىق

مَراسَة: جىسمانىي كۈچ؛ كۈچ - قۇۋۋەت، ماغدۇر، دەرمان

مُراسِـــل: خەت ئەۋەتكۈچى، خەت ئالاقە قىلغۇچى

مُرَاسَـــلَة: خەت يېزىپ تۇرۇش، ئالاقە قىلىشىپ تۇرۇش

مُرَاضَاة: خالاش، ئۇناش، ماقۇل بولۇش، رازى بولۇش

مُراعٍ (الـــمُرَاعِي): ئېھتىيات قىلغان، ئاۋايلىغان، ئىتىبار بەرگەن، كۆڭۈل بۆلگەن

ـــ ى الْمَوْعِيْد: ۋەدىگە ئەمەل قىلغۇچى، بەلگىلەنگەن مۇددەتكە ئەمەل قىلغۇچى

مُراعاة: دىققەت قىلىش، ئېھتىيات قىلىش، كۆڭۈل بۆلۈش، ئاۋايلاش، رىئايە قىلىش

ـــ الْخَوَاطِر: ياقلىماق، يان باسماق، قانات ئاستىغا ئالماق

مَرافِـــعُ ج: خرىستىئانلارنىڭ روزا تۇتۇش ئالدىدىكى تەنتەنە بايرام كۈنى

مُرَافَعَة الْمُحَامِي: ئادۋوكاتنىڭ قوغدىشى، ئادۋوكاتنىڭ ئاقلىشى

مَرَافِقُ ج: جەينەك (ئادەمنىڭ)؛ تەگلىك، ياستۇق

ـــ الدَّارِ: ئىمارەتنىڭ قوشۇمچە قىسىملىرى، ئىمارەتكە تەۋە نەرسىلەر

ـــ الْحَيَـــاة: تۇرمۇش پاراۋانلىقىنىڭ ھەرقايسى تەرەپلىرى

ـــ الدَّوْلَة: دۆلەتنىڭ ئاممىۋى پاراۋانلىق ئىشلىرى

ـــ الْعَالِم: ئالىم جىددىي تەتقىق قىلىدىغان زۆرۈر ئۈسكۈنە

ـــ عَامَّة: ئاممىۋى ئىشلار

مُرافِق: يولداش، ھەمراھ

ـــ الْمَـــرْأَة: جۈپتى، ئايالىنىڭ جۈپتى، سۆيگىنى، ئايالىنىڭ ئېرى

مُراقِب: تەكشۈرگۈچى، نازارەت قىلغۇچى، كۆزەتچى، باشقۇرغۇچى

مُرَاقَبَـــة: باشقۇرماق، تەكشۈرمەك، نازارەت قىلماق، مارىلىماق

بُرْج الـــ : ئايرو پورتنىڭ كۆزىتىش مۇنارى

مَرَاكِبِيّ: كېمىچى، كېمىكەش

مَرَاكِش: ماراكەش (دۆلەت ئىسمى)

مَرام: ئۈمىد، ئارزۇ، مۇراد - مەقسەت

ـــ ج مَرامَات: نىشان، مەقسەت

مِران: مەشىق قىلىش، چېنىقىش؛ پراكتىكا قىلىش

مُرْتَهَن: كۆرۈكە قويىدىغان، كۆرۈكە قويغان نەرسە، رەھنە قويغان بۇيۇم

مُرْتَهِن: كۆرۈكە ئالىدىغان ئادەم، كۆرۈكە ئالغۇچى، كۆرۈخانا خوجايىنى

مَرَتَ ـُ مَرْتًاالصَّبِيُّ ثَدْيَ أُمِّـهِ: ئەمچەك ئەممەك، شورىماق

ـــــ الشَّـــيْءَ: شورىماق، شۇمۇرمەك: يۇمشاتماق، يۇمشاق قىلماق

مَرْثاة ج مَرَاثٍ: ماتەم مارشى، مەرسىيە

مَرْثَـــد: مەردانە ئادەم، مەرد ئادەم: شىر (ھايۋان)

مَرْثِم و مِرْثَم ج مَرَاثِم: بۇرۇن (ئادەمنىڭ بۇرنى)

مَرْثُوّ ج مَرَاثِي: ئىقتىدارسىز، قابىلىيەتسىز، كەم ئەقىل

مَرْثِيَة ج مَرَاثٍ: ماتەم مارشى، مەرسىيە

مَرَجَ ـُ مَرْجًاالدَّابَّةَ: ھايۋاننى يايلاتماق، ھايۋاننى ئوتلاققا قويۇپ بەرمەك

مَرَج: تەرتىپسىز قالايمىقان

مَرِجَ ـَ مَرْجًا أَلْأَمْرُ أَوالْعَهْدُ أَوالْأَمَانَـةُ أَوالـدِّيْنُ: قالايمىقان بولماق، پاراكەندە بولماق، تەرتىپسىز بولماق، ئەنسىز بولماق، ئەنسىزچىلىك بولماق

مَرْج ج مُرُوج: ئوتلاق، يايلاق؛ قالايمىقان؛ پاراكەندە، ئەنسىزچىلىك

مَرْجَـــان: مارجان؛ ئۇششاق مەرۋايىت، ئۇششاق ئونچە مەرۋايىت

سَمَك ـــ : ئالئونبىلىق

مَرْجَانَة: بىر تىزىق مارجان

مَرْجَانِيّ: مارجان ئىكسى: مارجاندەك، مارجاننىك

مَرْجَع ج مَرَاجِعُ: قايتىش: ئەسلى ماكان: تۇرالغۇ، يىغىلىدىغان ئورۇن: ئابروي، نوپۇز، ھەيۋە: پايدىلىنىدىغان كىتابلار، قوللانما كىتابلار: پاناھلىنىدىغان جاي

مُرْجِف: پىتنە ـ ئىغۇا تارقىتىپ خەلقنى قايمۇقتۇرغۇچى، ئىغۇاكەر

مِرْجَل ج مَرَاجِل: قازان

مِرْجَم: قاۋۇل، ساغلام: ئاتقۇچ

مَرْجُوّ: ئۈمىد قىلىنغان، ئارزۇ قىلىنغان

الـ ـــ أَنْ: ھەممەيلەن ئۈمىد قىلغىنى، ئۈمىد قىلغىنى

مَرْجُوحَة ج مَرَاجِيحُ: ئىلەڭگۈچ

مَرْجُونَة: كىچىك سېۋەت

مَرَح: خۇشاللىق، شاتلىخۇرام

مَرِحَ ـَ مَرَحًا و مَرَحَانًا: خۇشال بولماق، شادلانماق

مَـــرِح ج مَرْحَـــى وَ مَرَاحَـــى: خۇشال بولغۇچى، شاد بولغۇچى

مِرْحَـــاض ج مَـــرَاحِيض: خالىي جاي، ھاجەتخانا، تازىلىق ئۆيى

مَرْحَبَ هُ أَوبِهِ: قارشى ئالماق

مَرْحَبًا بِكَ: خۇش كەپسىز، ياخشىمۇ سىز، سىزنى قارشى ئالىمىز

غَيْرَ ـــ : كۆپ قېتىم

مِرَة ج مِرَر جج ـــ أَمْرار: ئۆت سۈيۈقلۇقى

مُرْتَـــاب: شەك قىلغۇچى، شەكلەنگۈچى، گۇمانخور، شۈبھىلەنگۈچى

مِرْتاج: تاقىغۇچ، ئىشك تاقاق

مُرْتاح: راھەتلەنگۈچى، مەمنۇن بولغۇچى، خاتىرجەم بولغۇچى

ـــ الْبَالِ: خاتىرجەم بولغۇچى، كۆڭلى ئازادە بولغۇچى

مُرْتَـــاع: قورققان، ئۈركىگەن، چۆچۈپ كەتكەن

مُرَتَّب: مائاش، ئىش ھەققى

مَرْتَبَـــة ج مَرَاتِـــبُ: دەرىجە، مەرتىۋە، كاتىگورىيە؛ ئورۇن؛ ئۇنۋان

مَـــرْتَبِط: باغلانغان؛ مۇناسىۋەتلەشكەن، بىرلەشكەن، ئىتتىپاقلاشقان

مُرْتَبِك: قىيىن ئەھۋالدا قالغان، ھالى خاراب بولغان، ئىلاجىسىز قالغان؛ چىگىش، قالايمىقان

مُرْتَجّ: لىڭشىغان، مىدىرلىغان، قىمىرلىغان؛ تەسىرلەنگەن، ھاياجانلانغان

مُرْتَجَـــل: ئويلاپ ئولتۇرمايلا ئېيتىلغان، دەرھال ئوتتۇرىغا قويۇلغان

مُـــرْتَخِص: ئەھۋالغا قۇلايلىق بولغان، مۇۋاپىق بولغان

مُرْتَدّ: دىندىن يانغۇچى، مۇرتەد

ـــ عَنِ الدِّيْنِ: مۇرتەد، خائىن

مُرْتَـــزَق: يېمەكلىككە ئىگە بولغان، ئوزۇقلۇققا ئېرىشكەن، ئاشلىققا ئىگە بولغان؛ ماددىي تۇرمۇش بايلىق مەنبەسى

مُرْتَزِقَة: ياللانما ئەسكەر، ياللانما قوشۇن؛ تەمىنلەشكە ئېرىشكەن، تەمىنلەشكە ئىگە بولغان

مُرْتَشٍ (اَلْـــمُرْتَشِي): پارا ئالغۇچى، پارىخور

مَرْتَع ج مَرَاتِعُ: ئوت ـــ چۆپ مول يايلاق

ـــ الشَّـــرِ: جىنايەت مەنبەسى، ئەسكى قىلمىشلار مەنبەسى

مُرْتَفَع ج مُرْتَفَعات: ئېگىز جاي، ئېگىزلىك

مُرْتَفِع: ئېگىز، ئېگىز بولغان

مُرْتَفِق ج مُرْتَفَقات: تەگلىك؛ ياستۇق

مُرْتَفِـــق: بارلىق ھوقۇقىدىن بەھرىمەن بولغان، ئومۇمىي ھوقۇقىدىن بەھرىمەن بولغان

مُرْتَـــقٍ (الـــمُرْتَقِي): تەربىيىلەنگەن، تەربىيىگە ئىگە بولغان، تەربىيە ئالغان

مُرْتَقًـــى: يۇقىرىغا ئۆرلىگەن؛ ئېگىزگە چىقىدىغان ئورۇن

مُرْتَكِـــب: گۇناھ قىلغۇچى، گۇناھكار، جىنايەتچى؛ جىنايەت ئۆتكۈزگەن

مُرْتَكِز: تۈۋرۈك، تېرەك؛ تېرەپ قويىدىغان نەرسە

مُرَتِّل: ئۈنلۈك ئوقوغۇچى؛ ناخشا ئېيتقۇچى؛ قۇرئاننى مۇڭلۇق ئوقۇغۇچى

مِرْزَاب ج مَرازِيْبُ: ئۆكزىنىڭ قىرغىقىغا ياغمۇر سۈيى ئېقىپ كېتىش ئۈچۈن قۇيۇلغان نور ئېغىزى: (نور)

مِرْزَبَّة ج مِرْزَبَة ج مَرازِبُ: تۆمۈر كالتەك، تۆمۈر توقماق، تۆمۈر چوماق

مَرْزُوق: بەختلىك، تەلىيى ئۇيغۇدىن كەلگەن، زۆرۈر بولغان بۇيۇملارغا ئىگە بولغان

مَرَسَ ـُ مَرْسًا الدَّوَاءَ: ئېرىتمەك، نەمدىمەك، سۇغا چىلىماق

مَرِس ج أَمْراس: مەشىق قىلغان، ئىش كۆرگەن، پىشقان، تەجرىبىلىك

مِرْساة ج مَراس: لەڭگەر (كېمە توختىغاندا ئىشلىتىلمىدىغان)

مِرْسَل ج مَراسِلُ: ئەلچى، ئالاقىچى

مَرْسَة ج مَرَس جج أَمْراس: يوغان، تۇم ئارغامچا، يوغان ئارغامچا

مُرْسَتَق: باي، پۇللۇق بولغان، هاللىق بولغان

مُرْسَل: ئەۋەتىلگەن،؛ دىن تارقاتقۇچى

ـ إِلَيْهِ: خەت ئاپىرىۋالغۇچى، خەت ئەۋەتكۈچى

مُرْسِل: خەت ئەۋەتكۈچى، خەت يازغۇچى

مَرْسَم: رەسىمخانا

ـ السِّيْنَما: كىنوخانا، كىنو قويۇش ئورنى

مَرْسَن ج مَراسِنُ: ئۇلاغلارنىڭ بۇرنى

مَرْسُوم ج مراسِيْمُ و مَراسِمُ: سىزىلغان، رەسىم قىستۇرۇلغان؛ پىلانلىغان، بېكىتكەن؛ قائىدە، مۇراسىم، قائىدە ـ يوسۇن

ـ بِقانُون: پەرمان، ئەمر ـ پەرمان

مُرْسًى ج مَراسٍ: پرىستان، پاراخوت توختايدىغان جاي

مَرَشَ ـُ مَرْشاهُ: تىرناقلاپ ياردار قىلماق، چىمداپ يارىلاندۇرماق، تاتىلاپ ياردار قىلماق

مَرْشال: مارشال، قۇرۇقلۇق ئارمىيە مارشالى

مِرْشَة ج مَراشُ: سۇ سەپكۈچ، سۇ چاچقۇچ

مُرَشَّح: نامزات

مُرَشَّحَ الْماءِ ج مُرَشِّحات: فىلتىر، سۇ سۈزگۈچ، سۈزگۈچ

ـ الْبُنْزِيْن: بېنزىن سۈزگۈچ، بېنزىن ئايرىغۇچ

مُرْشِد: يېتەكچى، رەھبەر؛ مۇئەللىم، ئۇستاز؛ سۇ تەۋەلىكىدىكى خادىم

مِرْصاد ج مَراصِدُ و مَرَاصِيْدُ: كۆزىتىش ئورنى، رەسەتخانا؛ كۆزىتىش نۇقتىسى

مِرْصافة: توقماق، كالتەك

مَرْصَد ج مَراصِدُ: كۆزىتىش ئورنى، رەسەتخانا

مِرْصَدَة: تېلىسكوپ

مَرَصَّع بِالشَّيْءِ: ئېلىپ قويغان، ئېسىپ قويغان؛ بويۇنغا ئېسىپ قويىدىغان كىچىك ئالتۇن قۇتا ياكى بۇلاپكا

مَرْصُوص: چىڭدىغان، قىستىقان، پرىسلىغان؛ چىڭىتقان

مَرْحَبَة: كەڭ جاي، كەڭ- كەڭرى بولغان ئورۇن

مُرَحَّل: ياخشى تەييارلانغان تۆگە، ياخشى جابدۇلغان تۆگە

مُرْحَلَة ج مَراحِلُ: بىر كۈنلۈك مۇساپە، بىر كۈنلۈك يول؛ دەڭ، ئۆتەڭ؛ باسقۇچ

مَرْحَمَة ج مَراحِمُ: شەپقەت قىلىش، رەھىم قىلىش، ئىلتىپات قىلىش؛ مەرھەمەت، ئىلتىپات

مَرْحُوم: ۋاپات بولغۇچى، مەرھۇم، رەھمىتى، رەھمەتلىك

مَرْحَى: ياخشى قىلىدىڭ! بەلەن قىلدىڭ! ئەجەب ياخشى قىلدىڭ؛ بارىكاللا!

مَرَّخَ جَسَدَهُ بِالدُّهْنِ: مايلىماق، ماي سۇۋىماق

ـــ الْعجِيْنَ: خېمىرنى سويۇتماق، خېمىرنى بوشاتماق

مَرَخَ ـَ مَرْخًا جَسَدَهُ بِالدُّهْنِ: مايلىماق

مَرِخ: يۇمشاق بولغان؛ سۇلۇق بولغان، يېرىم سۇيۇق بولغان

مَرَخْرَخ: بوشىغان، بوشىشىپ كەتكەن، بوش

مَرَدَ ـُ مُرُودًا: يۈز ئۆرىمەك، ئاسىيلىق قىلماق، مۇرتەد بولماق؛ كۈچلۈك بولماق، قاۋۇل بولماق؛ مەردانە بولماق

مَرَدّ: قايتىش جايى، ئەسلىگە كېلىش ئورنى؛ قايتۇرما زەربە

ـــ هُ إلى كذا: بۇنى چۈشەندۈرۈش ئۈچۈن، بۇنى ئىزاھلاش ئۈچۈن

مَرُدَ ـُ مَرادَةً و مُرُودَةً: ئاسىيلىق قىلماق، خائىنلىق قىلماق، مۇرتەد بولماق؛ كۈچلۈك بولماق، قاۋۇل بولماق

مَرْدَاء ج مَرَادٍ: يوپۇرمىقى چۈشۈپ كەتكەن دەرەخ، تاقىر باش دەرەخ

مِرْدَاس: توك كالتەك، گاز كالتەك؛ توك بازغان

مِرْدَام: تاشلاندۇق، چىرىندى- پىرىندى نەرسىلەر؛ بىلىمسىز ئادەم، يارامسىز ئادەم

مُرَدِّد: ئاسىي، مۇرتەد

مِرْدَس: گاز كالتەك، توك كالتەك؛ توك بازغان

مَرْدَقُوش: خۇش پۇراقلىق يالپۇز

مِرْدَن ج مَرادِن: ئورچۇق، يىك

مَرْدُود: رەت قىلىنىدىغان، رەت قىلىشقا بولىدىغان؛ كىرىم، مەھسۇلات مىقدارى

مَرْدِيّ: ئېچىنىشلىق بولغان، پاجىئەلىك بولغان؛ نومۇسسىز، شەرمەندە، ئۇياتسىز

مَرْدِيّ الْمَراكِبِ: خادا (كېمە ماڭغۇزىدىغان)

مِرْدًى ج مَرادٍ: چوڭ تاش بولقا

مِرْذاذ: تۇمانلاشتۇرغۇچ، ئۇپرىسكىۋاتىل

ـــ السَّماكِ: چاڭگاق (بېلىق تۇتۇشتا ئىشلىتىلىدىغان)

مَرَّرَ الشَّيْءَ: قىيىنلاشتۇرماق، تەسلەشتۇرمەك

مَرِعَ ـَ مَرَعًاالـمَكَانُ: مۇنبەت بولماق
مَرِع: مۇنبەت، بولۇق، ئۇنۇملۇك
مَرْع ج أَمْرُع و أَمْراع: كۆك ئوت ـ چۆپ
مُرْعِب: قورقۇنچلۇق، پوپوزا قىلغان، تەمبەت سالغان
مُرْعَة: ياغ، ماي
مَرْعُوب: قورقۇنچاق، بۇرەكسىز، تۇخۇ يۈرەك
مَرْعُوف: بۇرنى قانسىغۇچى، بۇرنىدىن قان ئاققۇچى
مَرْعًى ج مَراعٍ: يايلاق، ئوتلاق
مَرْعِـــيّ: دىققەت قىلىنغان، كۆڭۈل بۆلۈنگەن، رىئايە قىلىنغان
مَرَّغَ تَمْراغًا الدَّابَّةَ أو غَيْرَهَافِي التُّرابِ: چاڭ ـ توزان ئىچىدە يۇمىلاتماق (ئېشەكنى)
ـــ عِرْضَهُ: ئابرۇيىنى تۆكمەك
ـــ رَأْسَهُ: مايلىماق، ماي سۈرتماق
مُرَغّ (الـمُرَغّى): تۇتۇق بولغان، مۇجمەل بولغان، خىرە بولغان
مِرْغاة: كەپكۈر: چوپلا
مُرَغَّب: كىشىنى زوقلاندۇرىدىغان، كىشىنى مەپتۇن قىلىدىغان، كىشىنى جەلپ قىلىدىغان
مَرْغَرِيْنَ: سۈنئىي قايماق
مَرْغَمَة: مەجبۇرلاش، زورلاش، قىستاش
مَرْغُوب فِيْـــه: كىشىنى قىزىقتۇرىدىغان نەرسە، كىشىنى جەلپ قىلىدىغان نەرسە، خۇشال قىلىدىغان نەرسە
مَرْفَأ ج مَرافِئُ: پورت، توختاش ئورنى
مَرْفَـــع: خىرىستىئانلارنىڭ روزا تۇتۇش ئالدىدىكى تەنتەنە بايرام كۈنىنىڭ بىر كۈنى
مَرْفِق ج مَرافِقُ: جەينەك؛ ياستۇق؛ تەكلىك
ـــ الْمَقْعَد: ئورۇندۇقنىڭ يۆلەنچۈكى
مُرْفَق بِهَذَا: قوشماق، قوشۇمچە قىلماق
مِرْفَق ج مَرافِقُ: جەينەك؛ تەكلىك؛ ياستۇق
ـــ الْـمَقْعَد: ئورۇندۇقنىڭ يۆلەنچۈكى
مُرْفَقَات ج: قوشۇمچە زاپچاس، قوشۇمچە ئۈسكۈنە: قوشۇمچە مۆججەت
مِرْفَقَة: تەكيە، ياستۇق، تەكلىك
مَرْفُوض: رەت قىلىنغان، تاشلىۋېتىلگەن
مَرْفُوع: كۆتۈرۈلگەن، ئېگىزلىتىلگەن
ـــ مِنَ الْكَلَامِ: يۇقىرى ئاۋازدا سۆزلەنگەن
ـــ مِن الْأَلْفَاظِ: جۈملە ئىچىگە جايلاشقان ئىكە (جۈملىنىڭ ئىگىسى)
مُرْفِيْن: مۇرفى، مۇرفىن (ئاغرىقنى پەسەيتىش ئۈچۈن ئىشلىتىلىدىغان دورا)
مَرَّق: ناخشا ئېيتماق
ـــــ هُ: قويۇپ بەرمەك، ئۆتكۈرلەشتۈرمەك، ئۆتكۈزۈشكە رۇخسەت قىلماق
ـــــ الْعَجِـــيْنَ: خېمىرنى ئىلەشتۈرمەك، خېمىرنى پىشۇرماق
مَرَقَ ـُ مُرُوقًا السَّهْمُ مِنَ الرَّمِيَّـــة: ئوق نىشانغا تەگمەك، نىشانغا يەتمەك
ـــ مِنَ الـــدِّيْنِ: دىندىن چىقىپ كەتمەك، خائىنلىق قىلماق

مَرْصُوف: ئاسفالىتلاشقان؛ رەتلىك قىلىپ قويغان، رەتلىك قاتار قىلىپ ياتقۇزۇلغان، ياخشى ياتقۇزغان

مَرَّضَ هُ: كېسەل باقماق، كېسەلكە قارىماق؛ كېسەل قىلماق؛ زىيانكەشلىك قىلماق، كېسەلنى قوزغاتماق

مَرَض ج أَمْراض: ئاغرىق؛ ئىللەت؛ كېسەل

ــ مُسْتَوْطِن: يەرلىك كېسەل، ئادەتتىكى كېسەل

ــ مُعْد: يۇقۇملۇق كېسەل

ــ وَبَائِيّ: ۋابا كېسىلى، تارقىلىشچان كېسەل

مَرِض ــَ مَرْضًا: كېسەل بولماق، ئاغرىپ قالماق

مَرَض ج مَراض: كېسەل، كېسەل ئادەم

مُرْض (الــمُرْضِي): قانائەت قىلغان، رازى بولغان، مەمنۇن قىلغان

مَرْضَاة: مەمنۇنىيەت؛ رازى بولۇش، قانائەت قىلىش

ــ لَهُ: مەلۇم كىشىگە ياخشىچاق بولماق، خۇشامەت قىلماق

مِرْضَخ: ياڭاق چاققۇچ، پوستى قاتتىق مېۋىلەرنى چاقىدىغان سايمان

مُرْضِع ج مَراضِعُ ومُرْضِعَات: ئېمىتمۇاتقان بالىسى بار ئانا، ئېمىدىغان بالىسى بار ئايال

مُرْضِعة: سۈت ئانا، ئىنىكئانا

مَرْضُوض: يەنچىلىپ يارىلانغان، زەخمىلەنگەن، يەنچىلىپ جاراھەتلەنگەن

مَرَضِيّ: كېسەلنىڭ، كېسەل ھالىتىنىڭ، كېسەلدەك

مَرْضِيّ: قانائەتلەنگەن (ئىش)، ئادەمنى رازى قىلىدىغان ئىش

مَرَّطَ ومَرَطَ ــُ مَرْطًا الشَّعْرَ: تۈك يۇلماق، تۈكىنى يۇگدىماق

مِرْط ج مُرُوط: خالات، پلاش

مَرْطَاء م: ئۇستىباشلىرىنىڭ تۈكلىرى شالاڭ بولغۇچى

مُرَطِّب: روھىي- كەيپىياتى چاغ قىلغان، روھى- كەيپىياتى كۆتۈرگەن

ــ الْتِهَاب: ئاغرىقنى باسقۇچى دورىلار، ياللۇغنى قايتۇرۇش دورىلىرى

مُرَطِّبَات ج: سوغۇق ئىچىملىكلەر، مۇزدەك ئىچىملىكلەر؛ ھاراقتىن باشقا سوغۇق ئىچىملىكلەر

مَرْطَم: دولقۇن توسمىسى: دامبا؛ سۇ يۆلۈش بۆلۈگى

مَرَعَ ــَ مَرْعًا رَأْسَهُ بِالدُّهْنِ: ياغ بىلەن باشنى مايلىماق، باشقا ماي سۈرتمەك

ــ شَعْرَهُ: چاچنى تارىماق

مَرُعَ ــُ مَراعَةً الْمَكَانُ: مۇنبەت بولماق، بولۇق بولماق

مـــرْكَم كَهْرَبـــيّ: ئاككۇمـۇلياتور، ئاككومولياتورلۇق باتارىيە

مِرْكَن ج مَراكِنُ: كىر يۇيۇش دېسى، داس

مَرْكُوز: چوڭ چىلەك

مَرْكُوب ج مَراكِبُ: (ئات، ئېشەك، تۆگە، خىچىر قاتارلىق) يۈك توشۇيدىغان ھايۋانلار؛ يۈك توشـــۇش ۋاســـتىلىرى، مىنـــدىغان ئۇلاغلار؛ كەش، ئاياغ

مَرْكِيز: بەگ، غوجام، بەگ، مارگىز

مُرَمَّات ٱلأَخْبار: پىتنە ـ پاسات، يالغان ياۋىداق گەپلەر

مِرْمَـــاح ج مَرامِحَـــات: بەيگە مەيدانى، مۇسابىقە بەيدانى

مَرَمَّة: رېمونت قىلماق، ئوڭشىماق، پەرۋىش قىلماق، ياخشىلىماق

مَرْمَح: سېرىك ئويۇنى قويۇش ئورنى، سېرىك مەيدانى؛ ئات ئويۇنى مەيدانى

مَرْمَر: مەرمەر تاش

مَرْمَرِيّ: مەرمەر تاشتىن ياسالغان، مەرمەر تاشنىك؛ مەرمەر تاشتەك

مُرْمِل: قۇم بولغان؛ ئىنتايىن كۆپ قۇملۇق

مَرْمِلاد: مۇرابىا، مېۋە كونسىرۋاسى

مِرْمَلَة: قۇم تەخسە؛ نەملىكنى سۈمۈرىدىغان ئۈپا قۇتىسى

مَرْمَى ج مَرامٍ: قارىغا ئېتىش مۇناپىسى؛ قارىغا ئېتىش مەيدانى؛ ۋارىتار، ۋۇرۇنا (تەنتەربىيە ئاتالغۇسى)

ـــــ النَّظَـــرِ: كـۆرۈش دائىرىسى، نەزەر ـ دائىرىسى

مَرْمِـــيّ: ناشلانغان؛ قارىغا ئېلىنغان، ئېتىلغان (قورال بىلەن)

مَرْمِيّات ج: ئېتىش قورال ـ ياراقلىرى، ئوق ئېتىش قورال ـ ياراغلىرى

مِرْمِيس: كەركىدان (ھايۋان)

مَـــرُنَ الشَّـــيْءُ: ئېلاستىكلىق قىلماق، ئېگىلىشـــچان قىلمـــاق، ئېگـــىلەلەيدىغان قىلماق

ـــ الْجِسْمُ: بەدەننى چېنىقتۇرماق، بەدەننى مەشىق قىلدۇرماق

ـــ هُ عَلى الْأَمْرِ: تەربىيلىمەك، ئۆگەتمەك، ئادەتلەندۈرمەك

مَـــرَنَ ـُ مُرُونَـــة ومُرُونَـــا ومَرانَـــةً: ئېلاستىكلىق بولماق، ئەۋرىشىم بولماق؛ تېز چاچماق، تېز تارقاتماق

ـــ عَلَـــى الأَمْـــرِ: كۆنمەك، ئادەتلەنمەك، ئۆگىنىپ قالماق

مَرِن: يۇمشاق، مۇلايىم؛ ئىگىلە، سۈنمەس، ئېلاســـتىكلىق؛ ۋەزنىيەتكـــە ماسلاشـــقان، شارائىتقا مۇۋاپىقلاشقان

مَـــرِن: جاراڭلىق، ياڭراق؛ ياڭرىغـــان، جاراڭلىغان

مُرْهَف: ئۆتكۈر بولغان، ئېتىلىك بولغان، ئۆچلۇق بولغان

مَرَق: شورپا، گۆش شورپىسى
مَرْقاة ج مَراق: شوتا، پەلەمپەي
مَرْقَأة: قان توختاتقۇچ
مَرْقاق: نوغۇچ، يايغۇ (خېمىرنى)
مَرْقَب ج مَراقِبُ: كۆزىتىش مۇنبىرى، كۆزىتىش ئورنى: رەسەتخانا
مَرْقَب (فَلَكِيّ): تېلېسكوپ
مَرْقَبة: كۆزىتىش مۇنارى: قاراۋۇلخانا
مَرَقَة: شورپا، گۆش شورپىسى
ـ الطَّبْخ: گۆش شورپىسى
مَرْقَد ج مَراقِدُ: تۆشەك، ئورۇن ـ كۆرپە: ئۇخلايدىغان ئورۇن: قەبرە
مُرَقَّد: ئۇخلىتىش دورىسى
مَرْقَص ج مَراقِصُ: بەزمە، تانا يېغىلىشى: تانا زالى، ئۇسۇل زالى
مُرَقَّط: داغ بار بولغان، داغلىق
مُرَقِّع: گۈناھسىز يۇغان، گۈناھسىغا توۋا قىلغان
مَرْقَعَة: نازاكەتلىك ۋە مۇلايىم بولۇش
مُرَقَّعَة: قېلىپ (بىتونلۇق قۇرۇلۇشلاردا ئىشلىتىلىدىغان)
مِرْقَم ج مَراقِمُ: نومۇر باسقۇچ: پەي قەلەم
مَرْقُوق: ئۇندا ياسالغان تاتلىق يېمەكلىكلەر (پىچىنە، تاتلىق بولكا قاتارلىقلارنى كۆرسىتىدۇ)
مَرْقُوم: يېزىلغان، خاتىرىلەنگەن
مَرْقًى ج مَراقٍ: شوتا، پەلەمپەي

مَرْكَب ج مَراكِبُ: كېچىك قولۇاق، كېمە
ـ شراعِيّ: يەلكەنلىك كېمە
ـ بُخارِيّ: پاراخوت
ـ خَطِيّ: مۇقىم لىنىيىلىك پاراخوت
مُرَكَّب ج مُرَكَّبات: مۇرەككەپ: بىرىكمە: قوشۇلما، ئارىلاشما
ـ مِنْ كَذا: ... دىن شەكىللەنگەن، ... دىن تەركىب تاپقان، ... دىن بىرىككەن
ـ عَلَيْه كَذا: قۇراشتۇرۇلغان، بىرىكتۈرۈلگەن، ئورنىتىلغان
ـ كِيمِيائِيّ: خىمىيىۋى بىرىكمە
ـ النَّقْص: ئۆز ـ ئۆزىنى كەمسىتىش تۇيغۇسى
مَرْكَبَة: ھارۋا، ئات ھارۋىسى
ـ ترام: تراموۋاي، تراللىبۇس
ـ الجَلِيد: چانا
مَرْكَبِيّ: كېمىچى، كېمىنى باشقۇرغۇچى
مَرْكَز: يېغىلماق، توپلانماق
مَرْكَز ج مَراكِزُ: مەركىزى نۇقتا: مەركەز، ئورۇن: كەسپى ئورۇن: مەرتىۋە: يېرىك مەركىزى كۆچلەر بىلەن مۇھاپىزەت قىلىدىغان جاي
مُرَكَّز: مەركەزلەشكەن، يېغىلغان
ـ النُّور: پىروژېكتور، قول چىرىغى
مَرْكَزِيّ: ئوتتۇرىنىڭ، مەركەزنىڭ، مەركەزدەك، مەركەزگە مۇناسىۋەتلىك
مَرْكَزِيَّة: ھوقۇقىنى مەركەزلەشتۈرۈش تۈزۈمى

مَرَى ـِ مَرْيًا حَقَّهُ: ئۇنىڭ ھوقۇقىنى رەت قىلماق، تانماق، بويىنىغا ئالماسلىق

مَرِىءٌ ج مُرُؤ و أَمْرِئَةٌ: كىكىردەك، بوغۇز، كاناي

طَعَـــام ـــ : سىلىق ئوتتىدىغان تاماق، مەززىلىك تاماق، يېيىشلىك تاماق

هَنِيْئًا و ـــ ًا: سىزگە سالامەتلىك تىلەيمەن (تاماقتىن كېيىن تەبرىكلەپ ئېيتىدىغان سۆز)

مُرِيْـــــــب: گـــۇمانلاندۇرغۇچى، شۇبھىلەندۇرگۈچى، كىشىنى ئەسىرەتكۈچى

مُرِيَّة: شەك، گۇمان، شۇبھە

مُرَيَّثَ الْعَيْنَيْنِ: كۆرۈش كۈچى ئاجىزلىماق، كۆرۈش قۇۋۋىتى تۆۋەنلىمەك

مُرِيْح: كۆڭۈل يېسىغان، تەسەللى بەرگەن، ئەركىلەتكەن

مِرِّيْح: خۇشال، شاد؛ خۇشال بولغان

مِـــرِيْخ: مارس (قۇياش سىستېمىسىدىكى توققۇز پىلانىتنىڭ بىرى)

مَرِيْـــرَة ج مَرَائِـــرُ: مۇستەھكەم، چىڭ، مەزمۇت، پۇختا؛ جاپالىق؛ ئۇزۇن مۇددەت داۋاملاشقان؛ ئارغامچىنىڭ ئوچىدىكى توگىچەك

مَرِيْر ج مَرَائِرُ: مۇستەھكەم، چىڭ، پۇختا، مەزمۇت؛ جاپالىق؛ ئۇزۇن مۇددەت داۋاملاشقان

مَرِيْس: سۈدا يېكى سۈتتىن كۆپۈپ قالغان خورما

مَرِيْض ج مَرْضَى و مِرَاض و مَرَاضَـــى: كېسەل ئادەم، كېسەل بولۇپ قالغۇچى

رَأْى ـــ : خاتا پىكىر، توغرا بولمىغان كۆز قاراش

مَرِيْع ج أَمْرَاع و أَمْرُع: مۇنبەت، مول، باي

مُرِيْع: قورقان، چۆچىگەن

مَرِيْم: مەريەم (ئايال ئىسمى)

بَخُور ـــ : گۈلخان (ئۈسۈلۇك)

مَرِيْوح: ئىپلاسلىق، ياۋۇزلۇق؛ قۇتۇرغان، ھەددىدىن ئاشقان

مَرِيْول ج مَرَايِل: شالداما

مَزَّ ـَ مَزَازَةً وَمُزُوزَةً الطَّعَامُ: ئاچچىق ـ چۈچۈك بولماق، ھەم ئاچلىق ھەم تاتلىق بولماق

ـــ ـُ مَزًّا الشَّيْءَ: شورىماق، شۇمۇرمەك؛ سەقىپ چىقارماق؛ شىلىۋالماق

مُزّ: ئاچچىق ـ چۈچۈك؛ چۈچۈمەل؛ تەمى تاتلىق؛ خۇش پۇراقلىق ھاراق

مُزَّاء: خۇش پۇراقلىق ھاراق

مِـــزَاج ج أَمْزِجَـــة: مىجەز، خاراكتېر، تەبىئەت؛ بەدەن قۇرۇلۇشى؛ ئارىلاشتۇرۇپ ئىشلىتىلىدىغان دورا

ـــ دَمَوِىّ: كۆپ قانلىق مىجەز

مُرْهِـق: ئېغىر بولغان؛ مۇشكۈل بولغان، جاپالىق بولغان

مَرْهَم ج مَراهِمُ: مەلھەم دورا

مَرْهَن: كۆرۈخانا

مَرْهُون: رەنگە قويۇلغان، گۆرۈگە قويۇلغان نەرسە

مُـرُوَّة: مەردلىك، باتۇرلۇق، كۈچلۈك: ئادەمگەرچىلىك

مُرَوَّب: قېتىق، ئۈيغان سۈت

مَرْوَة ج مَرْو: چاقماق تاش، كۋارتس (تاغ جىنسلىرى)

مُرُوَّة: مەرتلىك، ئادەمگەرچىلىك قىلىش: باتۇرلۇق قىلىش

مُرَوِّج: ئېكسپورت خادىمى

مِرْوَحَة ج مَراوِحُ: شامالدۇرغۇچ، يەلپۈگۈچ: ماشىنا موتۇرىدىكى شامالدۇرغۇچ

ـ الطَّائِرَة أوالْبَا خِرَة: پروپېللېر، پەررەك

ـ كَهْرَبَائِيَّة: توك شامالدۇرغۇچ

ـ السَّـقْف: ئاسما يەلپۈگۈچ، ئاسما شامالدۇرغۇچ

مُـرَوْحَن: تەۋرەنگەن، ئارسالدى بولغان، ئىكىكلىنىپ قالغان

مَـرُوخ: مەلھەم، پاستا؛ سۈرتىدىغان دورا، سۈۋايدىغان دورا

مِرْوَد ج مَـراوِدُ: چىغرىق ئوقى، غالتەك ئوقى

ـ الْعَيْن: قاش قەلەمى، قاشلىق ئېتىدىغان قەلەم

مُرُور: ئۆتۈش، ئۆتمەك

عَلَـى ـِ الزَّمـان: ۋاقىتنىڭ ئۆتۈشىگە ئەگىشىپ، ۋاقىت ئۆتمەك

تَذْكِرَة ـ : پۇل خېتى

تِجَارَة الْـ : تىرانزىت ماللار، بىر دۆلەتتىن بىر دۆلەتكە يۆتكەيدىغان ماللار

حَرَكَة الـ : قاتناش ھەرىكىتى، ھېرىش ـ كېلىش قىلماق

مِرْصَـد الْـ : مېردىئان ئۆلچىگۈچ: مەركىزى ئاپپارات

مُرَوِّض: بېقىپ كۆندۈرگۈچى خادىم

مُـرَوَّع: قورققان، چۆچىگەن، چۆچۈپ كەتكەن

مُرَوَّق: ساپلاشتۇرۇلغان، سۈزۈلگەن، ساپ بولغان

مُرَوِّق: سۈزگۈچ

مُرُوق: يولدىن چىقىپ كېتىش، چەتنەش: خائىنلىق قىلىش، مۇرتەد بولۇش

مُرُونَـة: ئىلاستىكلىق، كېگىيىش ـ تارىيىشچانلىق: ئەقىللىق، چېچەنلىك، پەم ـ پاراسەتلىك

مَرْوَى ج مَراوٍ: ئېرىق ـ ئۆستەك

مَـرْوِيّ: ئاغزاكى، ئېغىز ئارقىلىق بايان قىلىنغان، رىۋايەت قىلىنغان

مُزْدَوِج: قوش، جۈپ

مَزَرَ ـُ مَزْرًا اللَّبَنَ: تېتىماق، تېتىپ باقماق

مُزْرٍ (المُزْرِي): نومۇسسىز ئادەم، شەرمەندە

مِزْرَاب ج مَزَارِيبُ: ئۆگزىنىڭ قىرغىقىغا قۇيۇلغان نور (يامغۇر سۈيى ئېقىپ كېتىش ئۈچۈن)

مِزْاراق ج مَزَارِيق: نەيزە

مُزَرَّب: سالاسۇنغا سولاپ قويۇلغان، قوتانغا سولاپ قويۇلغان

مَزْرَد: بوغۇز، كاناي، كىكىردەك، تاماق يولى

مَزْرَعَة ج مَزَارِعُ: دېھقانچىلىق مەيدانى، ئېتىزلىق، تېرىلغۇ يەر، ئېكىنزارلىق؛ زىرائەت، مەھسۇلات

مُزَرْكَش: كەشتىلەنگەن، گۈل چىكىلگەن، نەقىش چىقىرىلغان

مَزْرُوع ج مَزْرُوعَات: دېھقانچىلىق مەيدانى، ئۆي ھايۋانلىرى بېقىلىدىغان ئورۇن

مَزَّعَ الْقُطْنَ: قول بىلەن پاختا تىتماق

ـ الشَّيْءَ: يىرتماق، يىرتىپ تاشلىماق

مَزَعَ ـَ مَزْعًا القُطْنَ: قول بىلەن پاختىنى تىتماق

مُزْعَة ج مُزَع: بىر پارچە، بىر كاپام، بىر چىشلەم

مُزْعِج: ئاۋارە قىلغان، مالال قىلغان

مُزَعْزَع: تەۋرىنىپ تۇرغان، مۇقىم بولمىغان

مُزْعِف: جان ئالغۇچى، جاننى ئالىدىغان، ئۆلۈمگە ئېلىپ بارىدىغان

مَزْعَم ج مَزَاعِمُ: قارىسىغا ئېيتىلغان، سۆز، گۇمانىي ئىش

مَزْعُوم: ئاتالمىش؛ ئاتىۋالغان، دەۋالغان، گۇمان قىلغان

مَزْغَل ج مَزَاغِلُ: ئوق ئېتىش تۆشۈكى

مِزَفَّة: (توي قىلغاندا ئىشلىتىلىدىغان) توي توختىراۋانى

مَزَّقَ الثَّوبَ: يىرتماق، يىرتىۋەتمەك

ـ الشَّيْءَ إِرْبًا إِرْبًا: پارچە ـ پارچە قىلىۋەتمەك

ـ شَمْلَهُمْ: ئۇلارنى پارچىلىۋەتمەك، ئۇلارنى چېچىۋەتمەك، تارقىتىۋەتمەك

ـ عِرْضَهُمْ: ئابرۇيىنى تۆكمەك، تۆھمەت چاپلىماق

مَزَقَ ـَ مَزْقًا الثَّوبَ: يىرتىۋەتمەك، يىرتماق

مَزِق: جۇل ـ جۇل بولۇپ كەتكەن (كىيىم)، يىرتىلىپ جۇل ـ جۇل بولغان كىيىم

مَزْق: يىرتىش، ئۇششاقلاش، پارچىلاش، تىتۋېتىش، ئۇششاقلىۋېتىش

مُزْقَة: بۇلبۇل

مِزْقَة ج مِزَق: لاتا؛ پارچە؛ يىرتىق

مِزْلَاج ج مَزَالِيج: ئىشىك تاقىقى

ـــ عَصَبِيّ: نېرۋا تېپلىق مىجەز
ـــ سَوْدَاوِيّ: سەۋدا مىجەز
ـــ صَفْرَاوِيّ: سەپرا مىجەز
ـــ لِمْفَاوِيّ: بەلغەم مىجەز
مَزَّاح: چاقچاقچى، ھەزىلچى، قىزىقچى
مُـزاح: چاقچاق قىلىش، ھەزىل قىلىش؛ چاقچاق، قىزىقچىلىق
مُزَاحَـة: چاقچاق قىلماق، قىزىقچىلىق قىلماق، ھەزىل قىلماق
مُزاحِم: رەقىب، رىقابەتچى
مُزَاحَمَة: رىقابەتلىشىش؛ دۇشمەنلىشىش، بەسلىشىش
مَزَاد: سېتىشقا قويماق، كەم ئارتۇق قىلىپ ساتماق؛ بوغچا، قاپ، سەپەر خالتىسى؛ ئاشلىق خالتىسى
مَزَادَة: قاپ؛ سەپەر خالتىسى، ئاشلىق خالتىسى
مَزَار ج مَـزَارَات: زىيارەت قىلىنىدىغان جاي، ئېسكۇرسىيە قىلىنىدىغان جاي؛ مازار، ئۆلۈكلەرنىڭ قەبرىسى بار جاي
مُـزَارِع: ئىجارىكەش دېھقان؛ ئوتاقچى دېھقان
مُزَارَعَة: پېرسەنتلەشتۈرۈش تۈزۈمى
مُزَاوَلَة: مەشغۇل بولۇش، شۇغۇللىنىش، ئېلىپ بېرىش
مُزايِد: خېرىدار بولغۇچى، خېرىدار بولغان ئادەم
مُزايَـدَة: ئەدرىجىي ئاشماق، ئەدرىجىي كۆپەيمەك؛ سېتىشقا قويماق
مِزْبَر: خەت يېزىشقا ئىشلىتىدىغان قومۇش
مَزْبَلَة ج مَزَابِلُ: ئەخلەت دۆۋىسى
مَزْبُور: يېزىلغان، پۈتۈلگەن
مَزَّة: بىر تېمىم تېمىتماق: بىرئاز، ئازغىنە
مَزَجَ ـُ مَزْجًا و مِزَاجًا الشَّيْءَ بِالشَّيْءِ: ئارىلىشىپ كەتمەك، ئارىلاشتۇرماق، ئىلىشتۇرماق: سۈيۈلدۈرماق
مَزْج: ئارىلاش، ئارىلاشما، بىرىكمە
حساب الْـ: ئارىلاشما ھىسابات، ئارىلاشما ھىساب
مُزْجاة: سۈپەتسىز ياكى ناچار نەرسە
مِزْجال: نەيزە، قىسقا نەيزە
مِزْجَل: قىسقا نەيزە
مُزْجِي: يارامسىز ياكى سۈپەتسىز نەرسە
مَزَحَ ـَ مَزْحًا و مُزاحًا: چاقچاق قىلماق؛ كۈلدۈرمەك: ئويناشماق
مَزْح: چاقچاق قىلىش، قىزىقچىلىق قىلىش
مُزْدَان: زىننەتلەنگەن، بېزەلگەن
مُزْدَحَم: قىستاڭچىلىق يەر، قىستاڭچىلىق بولغان يەر
مُزْدَحِم: قىستاڭچىلىق، تىقمۇتىقماق
مُزْدَر (الـمُزْدَرِي): سەل قارىغۇچى، بېپەرۋا؛ مەنسىتمىگۈچى، كۆزگە ئىلمىغۇچى
مُزْدَرِع: ئۆز يېرىنى تېرىيدىغان دېھقان، ئۆز ئالدىغا دېھقانچىلىق قىلىدىغان دېھقان

مُـــزَوَّج: ئۆيلەنگەن، تـوي قىلغـان، نىكاھلانغان

مِزْوَد ج مَزاوِدُ: بوغچا؛ سەپەر خالتىسى؛ ئاشلىق خالتىسى

مُـــزَوَّر: ساختىلىق قىلىنغان، ئويدۇرۇپ چىقىرىلغان، يالغاندىن ياسالغان

مُزَوَّق: زىننەتلەنگەن، بېزەلگەن؛ يېقىمسىز؛ قوپال، توڭ، چاكىنا

مُزَوِّر: ساختىلىق قىلغۇچى، ئويدۇرمىچى ساختىپەز؛ مۇغەمبەر

مِزْوَل: تېلىفوننىڭ نومۇر تەخسىسى

مِزْوَلَـــة ج مَـــزَاوِل: قۇياش سائىتى، كۈادىرانتور (تېخنىكا ئاتالغۇسى)

مَزِيَّـــة ج مَزَايَـــا: ئارتۇقچىلىق؛ پەزىلەت؛ ئالاھىدە دەرىجىلىك مەھسۇلات

مِزْيَتَة ج مَزَايِت: ماي تۇڭى، ماي قاچىسى

مَزِيْج: ئارىلاشما ماددال؛ بىرىكمە، ئارىلاش ماددا، شالغۇت، ئارىلاشما قانلىق بالا، توقۇلما، قۇرۇلما، تۈزۈلۈش

ـــ كِيْمَـــاوِيّ: خىمىيىۋى بىرىكمە ماددا، بىرىكمە

ـــ مَعْدِنِيّ: قېتىشما

مَزِيْد: ئاشقان، ئۆسكەن؛ ئۆسكەن ئورۇن، كۆپەيگەن ئوۇن

ـــ مِنَ الْأَفْعَالِ: ياسالما پېئىللار

مُزَيَّف: ساختا، يالغان، يالغاندىن ياسالغان

مُزَيِّـــف: يالغاندىن ياساپ چىققۇچى، ساختىپەزلىك قىلغۇچى،

مُزَيَّن: زىننەتلەنگەن، بېزەلگەن

مُزَيِّن: زىننەتلەنگۈچى، ھۆسىن تۈزگۈچى، گۈزەللەشتۈرگۈچى

مَسَّ ـُ مَسًّا و مِسِيْسًا ومِسِّيْسَى هُ أولشَّيْءَ: تۇتماق، تەگمەك، سىلىماق

ـــ هُ الـــمَرَضُ أوالْكِبَرُ: كېسەل بولماق؛ ياش چوڭايماق، قېرىپ كەتمەك

ـــ تِ الـــحَاجَةُ الى كَذا: ئۇنى زورلىماق، ئۇنى مەجبۇرلىماق

مَـــسّ: تۇتماق، تەگمەك، سىلاپ باقماق؛ غالجىر، غالجىرلىق كېسىلى

مُسَّ مَسًّا: غالجىر، غالجىرلاشماق، (كېسەللىك)

مَساء ج أَمْسِيَة: كەچ، كەچلىك ۋاقىت؛ كەچقۇرۇن، ئاخشام

مَســـاءَة: سەت قىلمىش، سەتچىلىك، بۇزۇقچىلىق؛ بالايىئاپەت، بالا ـ قازا

مَســـائِيّ: كەچلىك، كەچ تەرەپ، كەچلىكنىڭ، كەچتە

مُسَابِق: مۇسابىقىلەشكۈچى، بەسلەشكۈچى، رەقىب

مُسَابَقَة: بەسلىشىش، مۇسابىقىلىشىش، كۈچ سىنىشىش

مُسَـــاتَرَة: يوشۇرۇن سىر، يوشۇرۇن مەخپىيەتلىك

مَزْلَة ج مَـزَالّ: مۇز تېيىلىدىغان ئورۇن؛ خاتالىق، سەۋەنلىك

مَزْلَج ج مَزَالِجُ: چاقسىز چانا

مِـزْلَج ج مَـزَالِجُ: كانكى، چاقلىق مۇز تېيىلىش ئايىغى

مَزْلَجَة: مۇز تېيىلىش مەيدانى

مِزْلَجة: چانا

مَزْلَق ج مَزَالِقُ: تېيىلغاق يەر

مَزْلَقَان: كېسىشمە يول، گىرەلەشمە يول؛ كۆتۈرمە يول ئۈلى؛ توغان، توسما

مَزْلَق ج مَزَالِقُ: غىلتاك يەردىكى تېيىلىش يولى؛ تېيىلىش تاختىسى

مَزْلَقَة: تېيىلىش يولى؛ تېيىلغاق يەر

مِزْلَقَة: چانا، قار تېيىلىش ماشىنىسى

مِزْمَار ج مَزَامِيرُ: دۇدۇك، كاناي، مىزگان؛ «كونا ۋەسىيەت» داستانى (خرىستىئانلاردا)

لِسان الـ ـ: كىچىك تىل

مَزْمَزَالشَّـيْءَ: قىمىرلاتماق، مىدىرلاتماق، لىڭشىتماق؛ تېتىپ باقماق

مَزْمَـزَة: لىڭشىتىش، مىدىرلىتىش، قىمىرلىتىش؛ تېتىش، تېتىپ بېقىش

مُزْمِـع: ئۈشتىن ئىلگىرى قارار قىلغان، ئۈشتىن بۇرۇن قارار قىلغان

ـ عَلى كَذا: ئاللىقاچان قارار قىلىنغان، ئۈشتىن ئىلگىرى قارار قىلىش زۆرۈر بولغان

مُزْمِع: قارار قىلغان، يۈز بېرىش ئالدىدا تۇرغان

مُزْمِن: ئۇزۇن مەزگىل بولغان، ئۇزۇن ۋاقىت بولغان؛ چوڭقۇر يىلتىز تارتقان؛ ئاسىنا خاراكتېرلىك (كېسەل)

مُزْمَهِرّ: قانتىق غەزەپلەنگەن، قەھرى غەزەپكە كەلگەن

مَزْمُور ج مَزَامِيرُ: كونا ۋەسىيەت داستانى (خرىستىئانلاردا)

مُزْن: يامغۇر بۇلۇتى

حَبّ الـ ـ: مۆلدۈر، تولا

مُزْنَة ج مُزَن: مۆلدۈر، تولا؛ شۆمرغان

مُزْنْجَـر: زەنجىر تاپانلىق، زەنجىر تاپان شەكىللىك بولغان

مُزَنَّم: ئىپلاس، پەسكەش، ئەبلەخ؛ ئاسراندى بالا، بېقىۋالغان بالا؛ شالغۇت؛ هارامدىن بولغان، هارامزادە؛ ناكەس، نامەرت

مُزْهِر: ئېچىلغان گۈل؛ چىرايلىق، يارقىن، گۈزەل

مِزْهَر ج مَزَاهِـرُ: چىلتار، ئارخا (چالغۇ ئەسۋابى)

مَزْهَرِيَّة: گۈل قاچىسى، گۈل لوگىسى

مَزْهُو: چوگچىلىق قىلىش، ئۆزىنى چوڭ تۇتۇش، هاكاۋۇرلۇق قىلىش

مِزْوَاة: تېشودۇلىت (تېخنىكا ۋە ماهارەتكە مۇناسىۋەتلىك ئاتالغۇ)

مِزْوَاج: نىكاهدىن ئاجراشقان، نىكاهدىن ئايرىلىپ كەتكەن؛ داۋاملىق جېدەل- ماجىرا قىلىشىپ نىكاهدىن ئاجراشقان

مَسَـــامِيَة: كـــۆپ تۆشـــۈكچە، كـــۆپ تۆشۈكچىلىرى بولغان

مُسَاهِم: ھەســـە قوشقۇچى، پاي قوشقۇچى

الشَّرِكَة الـــ ة: جەكلىك ھەســـدارلىق شىركىتى

مُسَـــاهَمَة: ھەســـە قوشـــۇش؛ قاتنىشىش، شېرىك بولۇش

مُساوٍ (اَلْمُساوِي): باراۋەر بولغۇچى، تەڭمۇ تەڭ بولغۇچى

مُسَاوَاة: باراۋەرلىك، تەڭلىك

مُسَاوَمَة: سودىلاشماق، باھا تالاشماق

مَسْـــؤُود: خاموشـــلۇق كېسىلىگە گىرىپتار بولغۇچى، مالىخوليە بولغۇچى

مَسْؤُول ـ مَسْؤُل عَنْ: مەسئۇلىيىتى بار بولغان، جاۋابكارلىقى بار بولغان؛ مەسئۇل، مەسئۇل بولغۇچى

مَسْـــؤُولِيَّة ج مَسْـــؤُلِيَّة: مەســـئۇلىيەت، جاۋابكارلىق

مُسَايَقَة: قىلىچ ياساش تېخنىكىسى

مِسْبَار ج مَسَابِيْرُ ومَسابِرُ: تۆلچىگۈچ

مُسَبِّب: سەۋەب بولغۇچى؛ قۇرغۇچى ئادەم؛ سەۋەب قىلغۇچى ئادەم، سەۋەب بولغۇچى؛ ئاساس سالغۇچى، ئۇلىنى قۇرغۇچى

مَسَبَّة: تىللاش، قاغاش، ھاقارەتلەش

مَسْبَت: ئۇيقۇ كەلتۈرگەن، مۇگدەتكەن

مَسْبَح ج مَسابِح: سۇ ئۈزۈش مەيدانى، سۇ ئۈزۈش ئورنى

مِسْبَحَة ج مَسابِحُ: بىر تىزىق مەرۋايىت، تىزىق مارجان، تەسۋى

مُسَبَّحَة: كۆرسەتكۈچ بارماق؛ بىگىز بارماق

مِسْبَر ج مسابِرُ: تۆلچىگۈچ (دوختۇرنىڭ)

مُسَبَّع: يەتتە ھەســـە بولغان

ـــ فِي الْهَنْدَسَة: تەكشى يەتتە تەرەپلىك

مَسْبَك ج مَسابِكُ: قۇيمىچىلىق زاۋۇتى؛ ھەرپ قۇيۇش زاۋۇتى

مِسْـــبَك ج مَســـابِكُ: ھەرپ قۇيـــدىغان سايمان، ھەرپ قۇيىدىغان ئۇسكۇنە

مَسْبُوق: ئىلگىرىلەپ كېتىلگەن، ئالدىغا ئۆتۈپ كەتكەن

مَسَّة: بىر قېتىم تۇتۇش، بىر قېتىم تېگىپ كېتىش

مُسْـــتَاء: نەپرەتلەنگەن، يىرگەنگەن، بىزار بولغان

مُسْتَأْجَر: يالالانغان، ئىجارىگە ئېلىنغان

مُسْتَأْجِر: ئىجارىگە ئالغۇچى، يالالمۇالغۇچى

مُسْتَأْنَف: كەلگۈسى، كېلەچەك

ـــ عَلَيْـــهِ: شىكايەت قىلىنغان، ئەرز قىلىنغان

مُسْتَأْهِل: مۇناسىپ بولغان، لايىق بولغان، جايىدا بولغان، دەل كەلگەن

مُسْتَب (الـــمُسْتَبِي): تۇنقۇچ؛ باشقىلارنى تۇتىدىغان ئادەم

مُسْتَبْشِر: ئۈمىدۋار؛ ياخشى پال ئالغۇچى

مُسَاجَلَة: مۇسابىقىلىشىش، بەسلىشىش

ـــ كَلَامِيَّـــة: مۇنازىرىلەشمەك، تالاش-تارتىشماق

مَسَّاح الأَرَضِي: يەر ئۆلچىگۈچى

ـــ الأَحْذِيَة: ئاياغ سۈرتىدىغان چوتكا

مِزْوَلَة ـــ الأَرَاضِي: تېئودولىت

مَسَّاحَة: دوسكا سۈرتكۈچ، ئۆچۈرگۈچ، خەت ئۆچۈرگۈچ

مِسَاحَة: يەر يۈزى، يەر مەيدانى، كۆلىمى، يۈز (يەرنىڭ)

عِلْـم الـ ـــ : يەر ئۆلچەش ئىلمى، يەر ئۆلچەش قائىدىسى

مَســـاحِيْقُ ج: ئۇپا- ئەڭلىك (پەرداز بۇيۇملىرى)؛ سوقۇلغان، يانچىلغان

مَسَـــارِيْقِي: يىغىش پەردىسى (قورساق بوشلۇقىدىكى ئىچكى ئەزالارنى كۆتۈرۈپ ۋە مۇستەھكەم باغلاپ تۇرىدىغان)

مُسَـــارِيْقِيّ: يىغىش پەردىسىنىڭ، يىغىش پەردىسىگە مۇناسىۋەتلىك

مَسَّاس: كۈچەپ تۇتۇش، مەھكەم تۇتۇش؛ توقماق بىلەن سېلىش، كالتەك بىلەن سېلىش

مِساس: تۇتماق، تەگمەك؛ ساراڭلىق

مُساعِد: ياردەمچى، مۇئاۋىن

أَسْتَاذ ـــ : دوتسىنت، ياردەمچى پروففېسسور

مُسَاعَدَة: ياردەم بېرىش، ياردەملىشىش

ـــ مَالِيَّة: ئىقتىسادىي ياردەم، ياردەم پۇلى

مَسَاف: بۇرۇن؛ مۇساپە، ئارىلىق

مَسَافَة ج مَسَاوِفُ: ئارىلىق، مۇساپە

مُسَافِر: سەپەر قىلغۇچى، يولۇچى

مَســـاك: توغان، توسما، قاش؛ توسالغۇ بولىدىغان نەرسە

مَسَّاكَة: قىسقۇچ يىڭنە؛ قەغەز قىستۇرغۇچ

مَسَـــاكَة: بېخىللىق قىلىش، پىخسىقلىق قىلىش، ناكەسلىك قىلىش

مُسَاكَنَة: بىرگە تۇرۇش، بىرگە ياشاش

مَسْأَلَة ج مَسَـــائِلُ: مەسىلە؛ تەلەپ؛ ھەل قىلىش زۆرۈر بولغان ئىش

مُسَالِم: تىنچ بولغان، ئازادىچىلىك بولغان؛ تىنىچلىقنى ياخشى كۆرىدىغان ئادەم

مُسَـــالَمَة: ئەپلەشمەك، ياراشماق، ئىناق بولماق

مَسَامّ مِنَ الْجَسَـــدِ أو الـــجِلْدِ: تەر تۆشۈكچىسى، تەر تۆشۈكچىلىرى

مُسَـــامَحَة: ئەپۇ قىلىش، كەچۈرۈش، كەڭچىلىك قىلىش؛ تەتىل مەزگىلى، تەتىل كۈنى

مُسَامِر: كېچىدە مۇڭداشقۇچى

مُسَـــامَرَة: كېچىدە مۇڭدىشىش، كېچىدە پاراڭلىشىش

مَسَامِيّ: ھاۋا تۆشۈكچىسى بولغان، تۈك تۆشۈكچىسى بولغان

مُسْتَرْهِن: كۆرۈخانا خوجايىنى

مُسْتَرِيح: ھۇزۇرلۇق، راھەت ـ پاراغەتلىك، بەھۇزۇر، تىنچ

ـ ٱلْبَال: خاتىرجەم، كۆڭلى توق

مُسْتَشَار: مۇشاۋۇر، مەسلىھەتچى

مُسْتَشْرَفَة: كىر سەيناسى، كىر يېيىپ قۇرۇتىدىغان جاي

مُسْتَشْرِق: شەرق پوسۇنلۇق بولغان، شەرقچە بولغان: شەرقشۇناسلىق

مُسْتَشْفًى ج مُسْتَشْفَيَات: شىپاخانا، دوختۇرخانا

ـ الأَمْرَاضِ ٱلْعِفَنَة: ئايرىپ داۋالاش شىپاخانىسى

مُسْتَطَاب: تەملىك، مەززىلىك، تاتلىق

مُسْتَطَاع: مۇمكىن، مۇمكىن بولىدىغان

مُسْتَطِير: تارقىلىپ كەتكەن، چېچىلىپ كەتكەن: ئۇمىدسىزلىنىپ كەتكۈچى، ئۈمىد يوق دەپ قاراش تەرەپدارى

مُسْتَطِيل: ئۇزۇن، ئۇزۇنچاق: تىك تۆت بۇلۇڭ، تىك ـ تۆت بۇلۇڭ شەكىللىك

مُسْتَصْنَع: ياساپ چىققۇچى، ئىشلەپچىقارغۇچى

مُسْتَعَار: ئارىيەت ئېلىنغان نەرسە، قەرز قىلغان نەرسە: ئارىيەت ئېلىش ئۇسۇلى

مُسْتَعْبَد: قۇل قىلىنغان: چوقۇنىدۇرۇلغان، ئىبادەت قىلدۇرۇلغان

مُسْتَعْجَل: ئالدىراش بولغان، ۋاقتى قىس بولغان

مُسْتَعْجِل: ئالدىراش، ئالدىراش ئادەم، ئىشنى جىددىي ئادەم، ۋاقتى قىس ئادەم

مُسْتَعِدّ: تەييارلانغۇچى، ھازىرلانغۇچى

مُسْتَعْرِب: ئەرەبلەشكەن، ئەرەبلىشىپ كەتكەن: ئەرەبلەرنىڭ تەبئىي شارائىتى، ئۇرۇپ ئادەتلىرىنى ۋە جۇغراپىيىلىك ئەھۋاللىرىنى پىششىق بىلىدىغان ئادەم ياكى ئالىم: ئەرەبشۇناس

مُسْتَعْرِض: تەكشۈرگۈچى، كۆزدىن ئۆتكۈزگۈچى

مُسْتَعْصٍ (الْمُسْتَعْصِي): جاپالىق بولغان، قىيىن بولغان: ئۆگەنگەن خۇي ئۆلگۈچە قالغان، ئۆگەنگەن ناچار قىلمىشنى تۈزىتمىگۈچى: قان بىلەن كىرگەن خۇي جان بىلەن چىققان

مُسْتَعْمِر: ناجاۋۇزچى، مۇستەملىكىچى، جاھانگىر

مُسْتَعْمَرَة: مۇستەملىكىچىلەر: مۇستەملىكە، مۇستەملىكە قىلىۋالغان

ـ مُسْتَقِلَّة: مەملىكەت خەلقى، دۆلەت خەلق ئاممىسى: توپلىشىپ ئولتۇراقلاشقۇچى

مُسْتَعْمَل: دومىنئون (ئاپتونومىيە رەھبەرلىكى)

ـ ٱلْمَرْكَب: ئىشلىتىلگەن، ئىشلىتىۋاتقان: كونا

مُسْتَتِر: يوشۇرۇنغۇچى، يوشۇرۇنىۋالغۇچى، مۆكىۋالغۇچى؛ مەنىسى يوشۇرۇن بولغان؛ ئۇن چىقارماي تۇرغۇچى

مُسْتَثْنًى: مۇستەسنا بولغۇچى، مۇستەسنالانغۇچى، مۇستەسنا بولۇنغۇچى؛ مۇستەسنا ئىسىم

مُسْتَجَدّ: يېڭى، يېڭىلانغان

مُسْتَحٍ (الْمُسْتَحِي): ئىزا تارتقۇچى، خىجىل بولغۇچى

مُسْتَحَبّ: مەنمۇن قىلىدىغان ئىش، ياخشى ھېسابلانغان ئىش، ساۋابلىق ئىش

مُسْتَحَثّ: قىزىقتۇرۇلغان، قوزغىتىلغان، ئىلھاملاندۇرۇلغان

مُسْتَحْدَث: يېڭى، يېڭىلىق، يېڭى بولغان

مُسْتَحْسَن: ياخشى ھېسابلانغان، تەرىپلەنگەن، مەدھىيىلەنگەن

مُسْتَحْضَر ج مُسْتَحْضَرات: ئەملىي سىناق قىلغان نۇسخا، ئۇلگە، دورا

مُسْتَحَقّ: ئېرىشىشكە تېگىشلىك بولغان، ئىلتىقا لايىق، ئەرزىيدىغان، قىممىتى بار

مُسْتَحْكَم: پۇختا، مۇستەھكەم، مەھكەم: كۈچلۈك

مُسْتَحْكَمَات ج: قوغدايدىغان ئىش، مۇداپىئە قىلىدىغان ئىش؛ قورغان، سىپىل

مُسْتَحِلّ: ئالاھىدە كەچۈرۈم

مُسْتَحْلَب: ئىمولسىيە، سۈتسىمان سۇيۇقلۇق

مُسْتَحَمَّات ج: دېگىز ساھىلىدىكى چۆمۈلۈش ئورنى

مُسْتَحِيل: مۇمكىن بولمايدىغان، مۇمكىن ئەمەس

مُسْتَخْرَج: ئېلىنغان، چىقىرىلغان

مُسْتَخْرَجَات ج: چىقىرىلغان نەرسە، ئىشلەپچىقىرىش بۆلۈمىنىڭ قوشۇمچە مەھسۇلاتلىرى

مُسْتَخِفّ: سەل قارىغۇچى، كەمسىتكۈچى، شاللاقلىق قىلغۇچى

مُسْتَدَار: ئوربىتا، رېلىس: ئىز: يول

مُسْتَدِير: يۇمىلاق، يۇمىلاق شەكىللىك

مُسْتَدِيرَة: چوڭ يول ئۆتۈشمە دوقمۇشىدىكى بىرقانچە يولنىڭ يۇمىلاق شەكىللىك كىچىك مەيدانى

مُسْتَدِيم: مەڭگۈلۈك، ئەبەدىيلىك، ئەبەدىي بولغان، ئۇزۇلمەي داۋاملاشقان

مُسْتَر: ئەپەندى، ئەپەندىم

مُسْتَرَاح ج مُسْتَرَاحات: خالىي جاي، سۇ خانا: دەم ئېلىش ئورنى

مُسْتَرَاد: تۆگە يايلىقى: تۆگە مەيدانى: شامال ئۇرۇلىدىغان ئورۇن

مُسْتَرْزِقَة: يالالانما قوشۇن، يالالانما ئەسكەر

مُسْتَرْسِل: تۆۋەنگە چۈشكەن، ساڭگىلاپ تۇرغان

مُسْتَرَق: قىممەتلىك نەرسىلەر

مُسْتَنْبِت ج مُسْتَنْبِتَات: زىرائەت

ـ الْبَكْتِرْيَا: باكتېرىيە ئۆستۈرمەك

مُسْتَنْبِط: كەشىپىياتچى، ئىجادىيەتچى

مُسْتَنَد ج مُسْتَنَدَات: تۈۋرۈك؛ تىرەش كۈچى؛ گۈۋاھنامە، دىپلوم

مُسْتَنِد إِلَى كَذَا: تايانغۇچى، تايىنىۋالغۇچى، ... غا تايانغان

مُسْتَنْطِق: تەپتىش ئەمەلدارى، تەپتىش قىلغۇچى

مُسْتَنْقَع ج مُسْتَنْقَعَات: سازلىق، سازلىق يەر

مُسْتَهَام: شەيدا بولغان، كۆيۈپ قالغان، مۇھەببەت ئوتىدا كۆيگەن؛ ئارىسالدى بولۇپ خاتالىقىنى بىلەلمەي قالغان

مُسْتَهْتَر: يالغان گەپلەرنى قىلغان، يالغاندىن ياخشى گەپلەرنى قىلغان

ـ بِالشَّيْءِ: مەپتۇن بولماق، مەھلىيا بولۇپ مېھرىنى ئۈزەلمەسلىك

مُسْتَهْتِر: شاللاق، يەڭگىل، تاقتاق

مُسْتَهْتِك: يۈزى قېلىن، خاپا بولمايدىغان، شەرمەندە، رەسۋا، بۇزۇق

مُسْتَهْجَن: بۇزۇق، پەس، چۈپەي، تايىنى يوق؛ غەلىتە پوسونلۇق، غەلىتە شەكىللىك

مُسْتَهْدِف لِكَذَا: نى نىشان ھېسابلىماق؛ نى نىشان دەپ قارىماق؛ ئاسانلا بولماق، ئاسانلا ئۇچراتماق

مُسْتَهْزِئ: مەسخىرە قىلغۇچى، مازاق قىلغۇچى

مُسْتَهْكَم: ئۆزى جاۋابكار بولغان، ئۆزى ئۈستىگە ئالغان

مُسْتَهَلّ: باشلاش؛ باشلاش ئۇچى، پېشى

مُسْتَهْلِك: ئىستېمالچى، ئىشلەتكۈچى

مُسْتَوٍ (الْمُسْتَوِي): تۈز، تۈپتۈز، تەكشى، باراۋەر

مُسْتَوْجِب: جاۋاب ئالغۇچى، جاۋابقا ئىگە بولغۇچى

مُسْتَوْحِش: قاقاس، قاقاسلىشىپ كەتكەن، چۆلدەرەپ قالغان؛ ئاھالىسى شالاڭ بولغان

مُسْتَوْدَع ج مُسْتَوْدَعَات: ئامبار، ئىسكىلات، خەزىنە

ـ الذَّخِيرَة: قورال ـ ياراغ ئىسكىلاتى، ئوق ـ دورا ئىسكىلاتى ياكى ئامبىرى

ـ التَّبْرِيد: توڭلىتىپ ساقلاش ئىسكىلاتى، توڭلىتىپ قويۇش ئامبىرى

مُسْتَوْدِع: پۇل ـ ئامانەت قويغۇچى؛ ۋاكالەتچى

مَسْتُور: پاك، ئىپپەتلىك، يۈزى ئېچىلمىغان؛ يۆگەلگەن، يوشۇرۇنغان

مُسْتَوْرَد ج مُسْتَوْرَدَات: ئىمپورت قىلغان، كىرگۈزۈلگەن؛ ئىمپورت قىلىنغان ماللار

مُسْتَوْرِد: ئىمپورت سودىگىرى

مُسْتَوْصَف ج مُسْتَوْصَفَات: شىپاخانا، داۋالاش ئورنى؛ كېسەل كۆرۈش ئورنى؛ كىچىك خۇسۇسىي دوختۇرخانا

مُسْتَعْهِد: توختاملاشقۇچى، ئەھدىلەشكۈچى؛ كۆتۈرىگە ئالغۇچى، كۆتۈرە ئالغۇچى

مُسْتَعِيْر: ئارىيەت ئالغۇچى، قەرز ئالغۇچى

مُسْتَغْرَب: سەرگەردان، مۇساپىر

مُسْتَغْرِق فِي النَّـومِ: ئۇخلاپ قالغۇچى، ئۇيقۇغا غەرق بولغۇچى

مُسْـتَغَلّ: ئىگە بولغان، ئېرىشكەن، قولغا كەلتۈرگەن؛ ئېكسپلاتاتسىيە قىلىنغان

مُسْـتَغِلّ: ئەزگۈچى؛ ئېكسپلاتاتسىيە قىلغۇچى؛ مەبلەغ سالغۇچى

مُسْتَغْلِق: چۈشىنىكسىز بولغان، مۇجمەل، ئېنىق ئەمەس

مُسْتَغْنًى عَنْـهُ: بىھاجەت بولغان، ئارتۇق بولۇپ كەتكەن

مُسْتَفِيْد: پايدا ئالغۇچى، پايدىغا ئېرىشكۈچى

مُسْـتَفِيْض: تەپسىلىي بولغان، ئەتراپلىق بولغان، مۇكەممەل بولغان

مُسْـتَقْبَل: كەلگۈسى، كېلەچەك؛ ئالدى تەرەپ؛ قارشى ئېلىنغان؛ كەلگۈسى زامان پېئىل شەكلى

مُسْتَقْبِل: قارشى ئالغۇچى، كۈتىۋالغۇچى

مُسْتَقْتِل: ئۆلگەن، ئۆلۈپ كەتكەن

مُسْتَقَرّ: مۇقىم ئورۇن، مۇقىم ئولتۇراقلىشىش ئورۇن؛ جايلىشىش، ئورۇنلاشماق؛ ماكان، پاناھگاھ

مُسْتَقِرّ: ئىزچىل، مۇقىم

مُسْتَقْطَر: دېستىللەنگەن، دىستىللەشكەندىن ئۆتكۈزۈلگەن

مُسْـتَقِلّ: مۇستەقىل، ئۆز- ئۆزىگە ئىگە بولغان، ئۆز- ئۆزىگە خوجايىن بولغان

مُسْـتَقِيْم: توغرا، تۈز؛ تىكلىگەن، ئۆرە تۇرغان؛ ئادىل بولغان

الْـ : توغرا ئۈچەي، كۆتەي ئۈچەي

مُسْتَقِيْمِيّ: توغرا ئۈچەينىڭ، توغرا ئۈچەيگە مۇناسىۋەتلىك

مُسْـتَكْرٍ (الـمُسْتَكْرِي): ئىجارىگە ئالغۇچى، كىرا قىلغۇچى

مُسْتَكْشِف: پاش قىلغۇچى، رازۋېدچىك

مُسْتَكَنّ: ئۇۋا، كاتەك، قۇش ئۇۋىسى

مُسْتَكِنّ: يوشۇرۇنغان، ئورۇنلاشقان

مُسْتَلْزَمات ج: لازىمەتلىك بۇيۇملار

مُسْتَلْقٍ (الـمُسْتَلْقِي): ئوڭدىسىغا ياتقۇچى

مُسْتَلِم: تاپشۇرغۇچى، تاپشۇرۇپ بەرگۈچى

مُسْـتَمَدّ: كېلىش مەنبەسى، يىلتىزى، ئەسلىي مەنبەسى

مُسْتَمِرّ: دائىمىي، داۋاملىق، ھەمىشە، ئۈزلۈكسىز

تَيّار ـــ : تۇراقلىق توك

مُسْتَمِع: ئاڭلىغۇچى، قۇلاق سالغۇچى

مُسْتَمْلَح: ئەقىللىق بولغان؛ گۈزەل بولغان؛ قىزىقارلىق بولغان؛ چىرايلىق بولغان

مُسْـتَمِيْت: جېنىنىڭ بارىچە، ئۆلەر- تېرىلىشىگە قارىماي، پۈتۈن كۈچى بىلەن

لَوحَة ـــ : ئاق ماركا، خەت يېزىلىپ بولغان تاختا

مِسْحَاة ج مَسَاحٍ: ئوتىغۇچ، كەپكۈر

مِسْحاج ج مَسَاحِيجُ: ئۇزۇن رەندە؛ قەسەمخور ئايال

مَسْحَة: سۈرتمەك، بىر قېتىم، بىر قېتىم سىلىماق؛ مەسىھى قىلماق؛ ئىشارە قىلماق، بەلگە قىلماق؛ مەنە؛ بەلگە قىلىپ قويماق، ئەن سالماق

مُسْحِّر: سوھورلۇق ۋاقتىدا تۇرۇپ سوھورلۇق تاماق يىگۈچى (روزا تۇتقاندا)

مَسْحَط: بوغۇز، كېكىردەك

مَسْحَق ج مَسَاحِقُ: يارغۇنچاق؛ تۇلۇق، ھاۋانچا

مِسْحَل ج مَساحِلُ: رەندە

مِسْحَنَة ج مَسَاحِنُ: تاش سوقىدىغان بازغان، تاش يانچىيدىغان بازغان، تاش ئېزىدىغان بازغان

مَسْحُوب: تارتىلغان، سۆرەلگەن

ـــ عَلَيْه: پۇل تۆلىگۈچى

ـــ عَلَى الْبَارِدِ: سوغۇققا تارتماق، سوغۇققا سۆرىمەك

مَسْحُوج ج مَسَاحِيجُ: رەندىلەنگەن، رەندىلەپ سىلىقلانغان

مَسْحُور: چىرىپ كەتكەن، سېسىپ كەتكەن؛ پاتقاق بولۇپ كەتكەن، پاتقاق

مَسْحُوق ج مَسَاحِيقُ: سوقۇلغان، يانچىلغان، ئېزىلگەن؛ پاراشۇك، ئۇۋاق، كۈكۈم

ـــ التَّالِك: تالك پاراشۇكى (كان بايلىقى)

مَسْحُول: ئاجىز بولغان، زەئىپ بولغان، دەرمانسىز بولغان

مَسَخَ ـَ مَسْخًا: شەكلىنى ئۆزگەرتمەك، سۈپىتىنى بۇزماق؛ سۈرئىتىنى ئۆزگەرتمەك

ـــ الطَّعَامَ: تېتىقسىز قىلماق، تەمىنى يوق قىلماق، تەمىنى يوق قىلىۋەتمەك

مَسْخ ج مُسُوخ: شەكىل ھالىتىنى ئۆزگەرتىش، سۈرئىتىنى ئالماشتۇرۇش، سۈپىتىنى بۇزۇش؛ سۈپىتى بۇزۇلغان

ـــ: قايتىدىن تۇغۇلماق، قايتىدىن دۇنياغا كەلمەك (خۇراپىي ئېتىقاد)

مِسْخ: ماللار ـ ھايۋانلار ئۆزگەرمەك، ئۇلاغلارنىڭ تۇرى ئۆزگەرمەك

مَسْخَرَة ج مَسَاخِرُ: گىرىم قىلىش ئورنى؛ نىقاپلىنىش قىلىش ئورنى؛ مەنىسىز، تېتىقسىز؛ گىرىمخانا

مَسْخَط ج مَسَاخِطُ: ئاچچىقلانغان، غەزەپلەنگەن؛ زوراۋانلىق، ۋەھشىيلىك، ياۋۇزلۇق؛ قاباھەتلىك ئىش

مَسْخَط ج مَسْخَطَة: ئىپلاس قىلمىش، قاباھەت ئىش؛ زوراۋانلىق

مَساخِطُ ج: ئىپلاس، زوراۋانلىق

مُسْتَوْطِن: يۇقرا، ئاھالە؛ يەرلىك كىشى؛ يەرلىشىپ قالغان؛ ماكان تۇتقان

مُسْتَوْفِي: پۈتۈنلەي تۆلەپ تۈگەتكەن

مُسْتَوْقِد: ئوت قالايدىغان جاي؛ مەش، ئوچاق

مُسْتَوْلَد: تۇغۇت دوختۇرخانىسى؛ تۇغۇت بۆلۈمى؛ تۇغدۇرۇش ئورنى

مُسْتَوًى: سەۋىيە، تەكشى، تەكشىلىك

ــ أَلْمَاءِ: سۇ ئورنى

مُسْتَيْئِس: ئۈمىدسىزلەنگۈچى، ئۈمىد ئۈزگەن

مُسْتَيْقِظ: ئويغاق، سەگەك

مَسَّجَة: (سۇۋاقچى ئىشلىتىدىغان) ئەندۈۋا

مَسْجِد ج مساجِدُ: مەسجىد، سەجدىگاھ

الـ ــ اَلْحَرام: مەككىدىكى ھەرەم مەسجىدى، مەسجىدۇلھەرەم

الْـ ــ الأَقْصَى: ئىرۇسالىمدىكى مەسجىد، مەسجىدى ئەقسا

مَسْجَدَة ج مساجِدُ: نامراز ئوقۇغاندا ئىشلىتىدىغان بىسات ياكى جاينامراز: كىچىك جاينامراز

مِسْجَر: يېقىلغۇ؛ قالايدىغان ماتېرىياللار

مُسَجَّل: خاتىرىلەنگەن، تىزىملانغان، تىزىمغا ئالغان

مُسَجِّل: خاتىرىلىگۈچى؛ خاتىرىلەش ئەسۋابى، خاتىرىلەش ئۈسكۈنىسى

ــ الصَّوت: ئۈنئالغۇ؛ ئاۋاز خاتىرىلىگۈچ

مُسَجَّلَة: ئۈنئالغۇ

مَسْحُوح ، مَسْجُوحَة: تەبئىئەت، مىجەز ــ خاراكتېر

مَسْجُون ج مَسَاجِيْنُ: مەھبۇس، تۇرمىدە ياتقۇچى

مَسَّحَ الشَّيْءَ: سۈرتۈپ پاكىزلىماق، پاكىزە سۈرتىۋەتمەك، سۈرتۈپ ئۆچۈرىۋەتمەك: چىقىرىۋەتمەك، سىزىۋەتمەك

ــ رأْسَهُ: بېشىنى قايمۇقتۇرماق، يولدىن ئازدۇرماق؛ كېكەچلىمەك، دۇدۇقلىماق

مَسَحَ ـَ مَسْحًاالشَّيْءَ: سۈرتمەك، سۈرتىۋەتمەك، سۈرتۈپ چىقىرىۋەتمەك: سىلىماق

ــ هُ أو الشَّيْءَ بِالْمَاءِ أو الدُّهْنِ: ياغ ياكى سۇ سۈۋىماق، سۈرتمەك

ــ مَسْحًا و مِسَاحَةَ الأَرْضِ: ئۆلچىمەك، يەر ــ يۈزىنى ئۆلچىمەك

ــ رَأْسَهُ: بېشىنى قايمۇقتۇرماق، يولدىن چىقارماق؛ كېكەچلىمەك، دۇدۇقلىماق

مَسْح: سۈرتىش، سىلاش، مەسىھ قىلماق (تاھارەت ئالغاندا)

ــ الأَرْض: ئۆلچىمەك (يەرنى)

مِسْح ج مُسُوح و أَمْسَاح: قىلىن يۇگدىن ياسالغان كىيىم، قىلىن يۇگدىن توقۇلغان كىيىم

مَسْحَاء م: تۈز، تەكشى بولغان

مَسَطَ ـُ مسْطاالْمَعْيَ: بارماق بىلەن ئۈچەي ئىچىدىكى نەرسىلەرنى چىقارماق

ـ الثَّوب: كىيىمىنى تولغاپ سىقماق

مِسْطَار: ئەندۈۋا

مِسْتَبَط ج مِسْطَبَة و مَسَاطِبُ: پاكار تاش ئورۇندۇق؛ ئولتۇرغىلى بولىدىغان دۈپدۈگىلەك تاش؛ تۆمۈر ئۈشكە

مَسْطَح ج مَسَاطِحُ: تەكشى يەر؛ خورما قۇرۇتۇش مەيدانى؛ چېدىر ياغىچى

مُسَطَّح: تەكشى، تەكشى يەر؛ تەكشى بولغان

مِسْطَح: بىر خىل تەكشى قازان؛ نوغۇچ

مُسَطَّر: سىزىق سىزىلغان، رەسىم سىزىلغان

مَسْطَرَة ج مَسَاطِرُ: سىزغۇچ

ـ مُدَرَّجَة: شىكالىلىق سىزغۇچ

مِسْطَح: راۋان سۆزلەيدىغان،سۇدەك سۆزلەيدىغان

مَسْطُول: مەس، هاراق ئىچكەن

مَسْعَاة ج مَسَاعٍ: تىرىشىش، تىرمىشىش؛ هەرىكەت قىلىش

مَسْعَار ج مَسَاعِيْرُ: كۈسەي، تۆمۈر كۈسەي، ئوت يىققۇچ

مِسْعَر ج مَسَاعِرُ: كۈسەي، تۆمۈر كۈسەي، ئوت يىقغۇچ

مِسْعَط: ناسىۋال قۇتىسى

مُسْعِف: قۇتقۇزغان، تېز قۇتقۇزغان؛ ئىش قىلىشقا ياردەم بەرگەن

مَسْعَل: بوغۇز، كېكىردەك، يۇتقۇنچاق

مَسْعُود: بەختلىك، تەلەيلىك

مَسْعُور ج مَسَاعِيْرُ: غالجىرلىق كېسىلىگە گىرىپتار بولغۇچى؛ ئاچ كۆز، تويماس

مَسْعًى ج مَسَاعٍ: تىرىشىش؛ ئۇرۇنلاش، هەرىكەت قىلىش، سەئىي قىلىش

مَسْغَبَة: قورسىقى ئېچىپ قېلىش

مُسْف (الْمُسْفِي): تۆهمەتخور، تۆهمەت چاپلىغۇچى، قارا چاپلىغۇچى

مِسْقَام ج مَسَاقِيْمُ: ئاغرىق ـ سىلاق؛ كېسەللىك هالىتى

مَسْقَط ج مَسَاقِطُ: چۈشكەن جاي، چۈشۈپ كەتكەن جاي

ـ الرَّأْسِ: تۇغۇلغان يۇرت، كىندىك قېنى تۆكۈلگەن جاي

ـ مِيَاه: شارقىراتما

ـ هَنْدَسِيّ: پرۇيېكسىيە (گىئومتېرىيىلىك ئاتالغۇ)

ـ الشَّكْلِ الأَصْلِيّ: پىرۇكسىيىلىك رەسىم

ـ أُفُقِيّ: تەكشىلىك خەرىتىسى؛ تەكشىلىكتىكى شەكىل، تەكشىلىكتىكى كۆرۈنۈش

ـ جَانِبِيّ: ياندىن كۆرۈنۈشى

ـ رَأْسِيّ: ئۇدۇل كۆرۈنۈش خەرىتىسى

مُسَقَّف: تورۇسلۇق بولغان، ئۆگزىسى بار بولغان

مِسْقَوِيّ: سۇغارغان (سۇ بىلەن) سۇغارغۇچى

مُسَخَّن ج مُسَخَّنَات: توك بىلەن قىزىتقۇچ، توك بىلەن ئىسسىتقۇچ

مِسْخَن، مِسْخَنَة ج مَسَاخِنُ: سۇ ئىسسىتقۇچ، سۇ قاينىتقۇچ

مَسْخُوط: يىرگەنگەن، بىزار بولغان

مَسَّدَ الشَّيْءَ أو عَلَيْهِ: قول بىلەن ئەشمەك، نولمىماق

ـ الشَّعْرَ: چاچنى تەكشى تارىماق

مَسَدّ: پوختا ئېشىلگەن ئارغامچا، مۇستەھكەم ئېشىلگەن ئارقان؛ پالما دەرەخ تالالىرىدىن توقۇلغان ئارغامچا

مَسَدّ: توسۇپ قويغان جاي، چاڭ

سَدَّ ـَ هُ: ئۇنىڭ ئورنىغا قويماق، ئۇنىڭ ئورنىغا دەسسەتمەك

مُسَدَّس ج مُسَدَّسات: ئالتە ئاتار تاپانچا

ـ فى الْهُندسَة: ئالتە تەرەپلىك شەكىل

ـ الْبُويَة: پوركىگۈچ، تۆمانلاشتۇرغۇچ، ئۆپرىسكۇاتېل

مَسْدُود: توسۇلۇپ قېلىنغان ئورۇن

مِسْرَاف: ئىسراپخورلۇق قىلغان، بۇزۇپ ـ چاچقان؛ قالايمىغان، بەتتەجلىك قىلغان

مَسْرَب ج مَسَارِبُ: يەر ئاستى سۇ يولى، گەندە يولى

مَسَرَّة ج مَسَارّ: خۇشاللىق، شاد ـ خۇراملىق

مِسَرَّة ج مسارّ: كاناي، مېكرافون؛ جارچى: تېلىفون

ـ أَثِيرِيَّة: سىمسىز تېلىفون

ـ سِلْكِيَّة: سىملىق تېلىفون

مَسْرَجَة ج مَسَارِجُ: چىراغ ئورنى، چىراغ تەكچىسى، چىراغپاي، چىراغ جازىسى

مِسْرَجَة مَسَارِجُ: چىراغ: كىچىك يورۇيدىغان چىراغ

مَسْرَح ج مَسَارِحُ: تىياتىر مەيدانى، تىياتىرخانا؛ ئۇسۇل سەھنىسى، ئويۇن سەھنىسى؛ ئەدەبىلەر قالدۇرۇپ كەتكەن دراما رومانلىرىنىڭ توپلىمى

مەسلەن: « ـــ شَوقِى» ۋە « ـــ شكسپير» قاتارلىقلار

مُسَرَّح: ھەربىي خىزمەتتىن بوشانغان، ھەربىي سەپتىن بوشانغان، چېكىنگەن

مَسْرَحِىّ: تىياتىرخانىنىڭ، تىياتىرخانىغا مۇناسىۋەتلىك

مَسْرَحِيَّة: سەھنە ئەسىرى

مِسْرَد: (موزدوزنىڭ ياكى كۆنچىنىڭ) بىكىزى، بىكىز

مُسَرْسَب: گۈمانخورلۇق كىشىلىگە گىرىپتار بولغۇچى

مِسْرَط: گال، بوغۇز، يۇتقۇنچاق، كېكىردەك

مُسْرِف: ئىسراپخور، بۇزۇپ ـ چاچقۇچى

مَسْرُور: خۇشال بولغان، شادلانغان

مَسْرُوق ج مَسْرُوقَات: ئوغرىلانغان نەرسە: ھارام مال: ھارام بايلىق

مَسْلاة ج مَسالٍ: كۆڭۈل ئېچىش مەيدانى، ئويۇن مەيدانى؛ ئىچى پۇشۇرىدىغان نەرسىنى ئۇنتۇپ كېتىش

مِسْلاَة: ئويۇنچۇق

مَسْلاَط ج مَسالِيْطُ: ئاچقۇچ چىشى

مَسْلاَق: تالانتلىق، قابىلىيەتلىك بولغان؛ قابىل، سۆز قابىلىيىتى بار

مِسَلَّة ج مَسالّ: (كىيىم تىكىش ماشىنىسىنىڭ) يىڭنىسى

ـــ : فىرئەۋىن دەۋرىدىكى قەدىمكى ئاسارە ئەتىقىلەر

مُسَلَّح: قوراللانغان، قوراللىق

مَسْلَحَة ج مَسالِحُ: قورال زاۋۇتى، قورال ـ ياراق زاۋۇتى

مَسْلَخ ج مَسالِخُ: قۇشخانا؛ گۆش بىلەن تەمىنلەيدىغان ئورۇن

مُسَلْسل: ئۇلانغان، تۇتاشقان، ئۇلىشىپ كەلگەن

مُسَلْفَت: ئاسفالىت يول

مِسْلَفَة: تىرنا، سۈرەم

مَسْلَق: تالانتلىق، قابىلىيەتلىك، ئىقتىدارلىق؛ سۆز قابىلىيىتى بار

مَسْلَك ج مَسالِكُ: يول، مەسلەك، ئېقىم

مَسْلَكَة: كىيىمنىڭ يىڭى، كىيىمنىڭ پىشى

مِسْلَكَة: ئۇرچۇق، يىك، مۇكا

مَسْلَكِيّ: بىخېۋىئورىزىمچى، بىخېۋىئورىزىمچىلىق (غەرب دۆلەتلىرىنىڭ بىر خىل ئىنسان پسخولوگىيىسى توغرىسىدىكى نەزىرىيىۋى ئېقىمى)

مُسَلَّم بِهِ: ماقۇللۇق بىلدۈرگەن، مۇنازىرە تەلەپ قىلمايدىغان، رازىلىق بىلدۈرۈلگەن

مُسْلِم: مۇسۇلمان، ئىسلام دىنىغا ئېتىقاد قىلغۇچى

مَسْلُوب: بۇلانغان، تالان ـ تاراج قىلىنغان، تارتىۋېلىنغان

مَسْلُوت: گۆشى شىلىۋېلىنغان سۆڭەك

مَسْلُوخ: سۈپىتى ئۆزگەرتىۋېتىلگەن، سۈپىتى ئۆزگەرتىلگەن

مَسْلُوق: پىشۇرۇلغان، پىشقان

مَسْلُول: قومۇرۇۋېتىلگەن؛ ئۆپكە كېسىلىگە گىرىپتار بولغۇچى، ئۆپكە كېسىلىگە گىرىپتار بولغان

مَسْلِيّ: پىششىقلانغان قايماق؛ پىششىقلاپ ئىشلەنگەن قايماق؛ يېمەكلىككە ئىشلىتىدىغان سېرىقماي

مُسَلًّى: پىششىقلاپ ئىشلەنگەن قايماق، پىشۇرۇلغان قايما؛، يېمەكلىك ئۈچۈن ئىشلىتىلىدىغان سېرىقماي

مُسِمّ: زەھەرلىك، زەھەرلىك بولغان

مِسْمَار ج مَسَامِيْرُ: مىخ

ـــ بِطَاسَة: بېزە مىخ، مىس باش مىخ

مَسْقِيّ: سۇغۇرۇلغان، سۇغارغان، (پولات تىغى)

مَسَّكَ بِهِ: تۇتماق، ئالماق، ئىگە بولغان

ـ الشَّيْءَ: ئىپار سۈرتمەك، خۇش پۇراق ئىشلەتمەك: خۇش پۇراق سەپمەك

مَسَكَ ـُ مَسْكًا بِهِ: تۇتماق، قولغا ئېلىپ تۇتماق؛ ئىگە بولماق

ـ لِسَانَهُ: سۆكۈت قىلماق، لام - جىم دېمەسلىك، جىم تۇرماق

ـ الْبَطْنَ: ئىچى قاتماق، قەۋزىيەت بولماق

مَسْك: ئىگىلىمەك، قولغا كەلتۈرمەك، قولغا ئالماق

مُسُك: بېخىل، پىخسىق، ناكەس

مُسْـــك: ئاشلىق؛ تەمىنلەش بۇيۇملىرى، ئاشلىق ماددىلىرى

مِسْك: ئىپار

غَزَال الْـــ : ئىپار كىيىكى

نَمْس الْـــ : سۇ بۆلغۇنى

مُسْكَان ج مَسَاكِيْنُ: زاكالەت، پۇل ئۇچى: (پۇل ئۇچى بېرىپ قويماق)

مَسَكَة: قاپلانغان نەرسە، يۆگەلگەن نەرسە: ماشىنا چاقىنىڭ تاش كامىرى، بالون

مَسْكَة: ساپ، دەستە

مُسَـــكَة: بېخىللىق قىلىش، پىخسىقلىق قىلىش: ئىنتايىن قاتتىقلىشىپ كەتكەن: ئېرىمەيدىغان بېخىل

مُسَـــكَة: بېخىل: ئارغىمىغا ئاشلىق (جان ساقلاشقا ئاران يېتىدىغان)

مُسْـــكَت: قەتئىيلىك بىلەن بېرىلگەن جاۋاب، كەسكىن جاۋاب، قەتئىي جاۋاب

بەرگەن: تىنچلاندۇرغان، تىنجىتقان

مُسْكِر ج مُسْكِرات: ھاراق، خورما ھارىقى

مَسْكَن ج مَسَاكِنُ: ياتاق، تۇرالغۇ؛ يېتىپ قوپىدىغان جاي

مُسَكِّن ج مُسَكِّنَات: تىنچلاندۇرغۇچى دورىلار

مَسْكَنَة: كەمبەغەل بولۇش، بىچارە بولۇش، مىسكىن بولۇش، ئاجىز بولۇش

مُسْكُوبِيّ: موسكۋالىق ئادەم، رۇسىيىلىك ئادەم: موسكۋاچە، رۇسچە

مَسْكُوك ج مَسْكُوكَات: ئاقچا، پۇل

مَسْكُون: ئائىلىسى بار، ئولتۇراقلىق ئادىمى بار

الْـــ ة: دۇنيا، ئالەم

مَسْـــكُونِيّ: يەرشارىنىڭ، ئالەمنىڭ، دۇنيانىڭ، ئالەمدەك، دۇنيادەك

مِسْكِيّ: ئىپارلىق ئۇزۇم ھارىقى

مِسْكِير: مەس، ھاراقكەش، زاباي

مِسْكِين ج مَسَـــاكِينُ: مىسكىن، بىچارە، كەمبەغەل، جاپا - مۇشەققەتلىك تۇرمۇش كەچۈرگۈچى

مُسَلّ (الـــمُسَلّى): ئىچ - پۇشىقىنى چىقارغۇچى، كۆڭۈل ئازادىلىكى ھېس قىلغۇچى، كۆڭۈل ئاچقۇچى

مُسْهَب: تولىمۇ زېرىكىشلىك،، تولىمۇ يېقىمسىز؛ بەكمۇ ئۇزۇن بولغان

مُسْهَبَة: چوڭقۇر (قۇدۇق)

مَسْهَج: شامال كارىدۇرى؛ شاماللىق كارىدۇر

مُسَهَّد: سەگىتىدىغان، ئۇيقۇسىنى قاچۇرىدىغان؛ ئۇيقۇسىنى كەلتۈرمەسلىك

مَسْهَر ج مَساهِرُ: كەچلىك كۆڭۈل ئېچىش ئورنى؛ قەھۋەخانا

مَسْهَك ج مَسْهَكَة: شامال كارىدۇر

مُسْهَل: ئىچ سۈرمەك، ئىچ سۈرۈش

مُسْهِل ج مُسْهِلات: ئىچ سۈرۈش دورىسى

مِسْوَاك ج مَسَاوِيْكُ: مىسۋاك، چىش چوتكىسى

مُسَوَّدة: ئەسلىي نۇسخىسى، كوپىيە

مُسَوَّر: قۇدرەتلىك پادىشاھ، كۈچلۈك پادىشاھ

مِسْوَر و مِسْوَرَة ج مَساوِرُ: تېرە ياستۇق، تېرە تەكىيە

مَسُورَة: تۇرۇبا نەيچە، كاناي

مَسُوس: سۇس تۇزلۇق، ئازاراق تۇزلۇقراق (سۇ)

مُسَوِّغ: قانۇنغا ئاساسلانغان، قانۇن بويىچە بولغان؛ قايىل قىلىش كۈچىگە ئىگە بولغان

مُسَوَّف: ئارقىغا سوزغان، كېچىكتۈرۈلگەن، سۇسلاشتۇرۇلغان، ئاجىرلاشتۇرۇلغان

مُسَوْكَر: ھۆددە قىلىنغان، كاپالەت قىلىنغان

مَسُونِيّ: لايچى، لايچىلىق قىلغۇچى؛ ئورتاق ھەمكارلىق جەمئىيىتىگە مۇناسىۋەتلىك بولغان؛ ئورتاق ھەمكارلىق جەمئىيەت ئەزاسى (يەھۇدىلار قۇرغان بىر تەشكىلات)

مَسَّى هُ: كەچلىكىنى تەبرىكلىمەك، كەچلىكىدە ئەھۋال سورىماق

مُسِيْء: ئادەمنى زەخىملەندرۈگەن، ئادەمنى زىيان يەتكۈزگەن؛ ئەبلەخ، مۇتىھەم، مۇشتۇمزور، قۇلاق كەستى

مُسَيَّج: چىتلاق بىلەن قورشالغان، چىت بىلەن قورشالغان

مَسِيْح ج مُسَحاءُ و مَسْحَى: مەسىھى (ئىيسا پەيغەمبەر ئەلەيھىسالامنىڭ نامى)؛ مۇقەددەس ماي سۈرتۈلگەن؛ ئۇپراپ تۈگەپ كەتكەن

مُسَيَّح: ئالىتاغىل يول ـ يول سىزىقلىرى بولغان، يول ـ يول سىزىقى بار بولغان

مَسِيْحِيّ: خرىستىئان دىنىنىڭ، خرىستىئان مۇرتى، خرىستىئانغا مۇناسىۋەتلىك

الـ ـة: خىرىستان دىنى، ناسارا دىنى

مَسِيْخ: چىرايى بۇزۇلۇپ كەتكەن، شەكلى ئۆزگىرىپ كەتكەن؛ ئەسلىي قىياپىتى ئۆزگىرىپ كەتكەن؛ تەمسىز، تەمى يوق

مَسِيْر: مېڭىش، پىيادە مېڭىش؛ ھەرىكەت قىلىش؛ رېلىس، ئوربىتا

ـ لَوْلَبِيّ: بۇرمىلىق مىخ
ـ الْبَرْشَمَة: قالپاقلىق مىخ، پەرچىن مىخ
مِسْمَارِيّ: مىخلىق؛ مىخدەك؛ مىخلىق (مەتبەئە)
مِسْمَح ج مَسامِحُ: ئەپۇچان، كەڭ قۇرساق ئادەم؛ سېخىي، مەرد
مُسَمَّر: مىخلانغان، مىخ قادالغان
مَسْمَع: ئاڭلىماق؛ ئاڭلاش
ـ ج مَسامِعُ: ئاڭلىنىدىغان ئورۇن، ئاڭلايدىغان ئورۇن
مِسْمَع ج مَسامِعُ: تىڭشىغۇچ، (دوختۇرنىڭ) ئاڭلىغۇچ؛ چېلەكنىڭ بېغى
مُسْمِعَة: ئايال ناخشىچى
مَسْمَكَة: بېلىق كۆلچىكى، سۇ ھايۋانلىرى كۆلچىكى
مُسَمَّن: سەمرىتىلگەن، بودىغان، بورداپ باققان
مَسْمَنَة ج مَسامِنُ: سېرىق ماي ياكى پىشۇرۇلغان گۆش قۇرۇمىسى ساقلايدىغان قاچا
مَسْمُوح بِهِ: رۇخسەت بېرىلگەن، رۇخسەت بەرگەن، ئىجازەت بەرگەن
مَسْمُوحَات ج: باج كەچۈرۈم قىلىنغان تاۋار؛ بېجى كۆتۈرۈۋېتىلگەن بۇيۇملار
مَسْمُوك: توم، قېلىن
مَسْمُوم: زەھەرلەنگەن، زەھەرلىك بولغان
مُسَمًّى ج مُسَمَّيات: ئاتالغان، چاقىرىلغان، قارار قىلغان
ـ ات عِلْمِيَّة: پەننىي چۈشەنچە، ئىلمىي تەدبىر، ئىلمىي ئاتالغۇ
مُسِنّ: ياشانغان، ياشىنىپ قالغان، قېرىپ قالغان
مِسَنّ ج مَسانّ: قۇمچاق، چاقلاش ماشىنىسى، بىلەي
مُسَنَّاة ج مُسَنَّوات ومُسَنَّيات: توغان، توسما
مُسِنَّت: بوز يەر؛ كەمبەغەل، نامرات، گاداي؛ قەھەتچىلىك يىل
مَسْنَد ج مَسانِدُ: يۆلەنچۈكلۈك ئورۇندۇق؛ سافا، كىرىسلو؛ دىۋان، تەكىيە
مُسْنَد: خەۋەر (جۈملىدىكى خەۋەر)
ـ إِلَيْه: ئىگە (جۈملىدىكى)
ـ ج مَسانِدُ: دەۋر، زامان؛ يالغان سۆز، ئويدۇرۇلغان سۆز
مُسِنّ: ھەرە چىشى شەكىللىك بولغان؛ چىشى بار، چىشلىق بولغان، چىشلىق
مَسْنُوّ: سۇ چىغىرىقى ياكى سۇ چاقپىلىكى بىلەن سۇغارغان
مَسْنُون: ئۆتكۈر قىلىپ بىلەنگەن، ئىتتىك چاقلانغان، ئۆتكۈر قىلىپ چاقلانغان
مَسْنِيّ: سۇ چاقپىلىكى بىلەن سۇغارغان، سۇ چىغىرىقى بىلەن سۇغارغان

مُشاغِب: قۇتراتقۇچى، جېدەل- ماجىراغا سالغۇچى، ئىغۋاگەر

مُشاغَبَة: قۇترىتىش، جېدەل- ماجرا قوزغىلىش، ئىغۋاگەرچىلىك قىلىش

مُشاكَسَة: جېدەللىشىش، ئۇرۇشۇش، جاڭجاللىشىش

مُشاكَلَة: ئوخشاش، ئوخشىشىپ كېتىدىغان، ئوخشاشلىق

مَشْأَمَة: سول تەرەپ، سول يۈز

مَشاهِد ج: يىغىلىش ئورنى، يىغىلىش مەيدانى؛ قاتار، سەپ، رەت؛ شېھىتزارالىق؛ مەنزىرىلىك جاي

مُشاهَد: كۆرۈنگەن، كۆرگىلى بولىدىغان

مُشاهِد: كۆرگۈچى، شاھىت بولغۇچى

مُشاهَدَة: ئېكسكۇرسىيە قىلىش، كۆزدىن كەچۈرۈش

مُشاهَرَة: ئۆز ئېيى بىلەن بولغان، ئۆز ئېيىدا بولغان

مُشاوَرَة: مەسلىھەتلىشىش يىغىنى، كېڭەش يىغىنى

مَشْؤُوم ج مَشائِيمُ: يامانلىق ئالامىتى، شۇملۇق

مُشايِع: بىرلا تەرەپكە ئېسىلىۋالغۇچى، بىرلا تەرەپكە بېرىلگۈچى؛ بىر تەرەپلىمە

مِشْبَاح: قوش كۆزلۈك رەسىمگە تارتىش ئاپپاراتىنىڭ كۆزى

مُشَبَّع بِالشَّيْءِ: قاندۇرماق؛ تولدۇرماق؛ مول تەمىنات بار بولغان

مُشْبِع: تولغان، قانغان، تولۇق بولغان؛ مول تەمىناتى بار بولماق

مُشَبَّك: ئارىلاشتۇرغان، ئارىلىشىپ كەتكەن، گىرەلىشىپ كەتكەن، گىرەلەشتۈرۈلگەن

مِشْبَك ج مَشابِكُ: قىسقۇچ

مُشَبَّم: ئاغزى يۇمۇلغان (ئادەمنىڭ ئېغىزى)؛ مەھكەم يۇمۇلغان، سىرنى ھېچكىمگە دېمىگەن

مَشْبُوب: چېچەن، ئەقىللىق، ھوشيار

مَشْتاة ج مَشاتٍ: قىشلىق پاناھگاھ، قىشنى ئۆتكۈزىدىغان جاي

مُشْتاع: شىرىك بولغۇچى، ئورتاقلاشقۇچى، بىرلىكتە ئىش قىلغۇچى

مُشْتاق: ئىشتىياق باغلىغۇچى، سېغىنغۇچى

مُشْتَبِه: مەنىسى ئېنىق بولمىغان، مۇجمەل، چۈشىنىكسىز

مُشَتَّت: چېچىلاڭغۇ، تارقاق، چېچىلىپ كەتكەن

مُشْتَرٍ (اَلْمُشْتَرِى): سېتىۋالغۇچى، خېرىدار

مُشْتَرِع: قانۇن چىقارغۇچى، قانۇن تۈزگۈچى

مُشْتَرَك: ئورتاق، بىرلەشكەن

مُشْتَرِك: بىرلىكتە قاتناشقۇچى، ئىشتىراك قىلغۇچى، ئورتاقلاشقۇچى

مُسَيَّر: يول ــ يول سىزىقلىق، يول ــ يول سىزىقلىرى بولغان؛ ئەركىن ھەرىكەت قىلىش ئىقتىدارى بولغان

مُسَيِّر: يول باشلىغۇچى

مَسِيْرَة: مۇساپە، ئارىلىق؛ خوددى ئامايىش توپىغا ئوخشاش ئېقىۋاتقان كىشىلەر توپى

مَسِيْس: تۆتۈش، تېگىپ كېتىش، تېگىپ قېلىش؛ ساراكلىق

مُسَيْطِر: كونترول قىلغۇچى، ئىگىلىۋالغۇچى؛ باشقۇرغۇچى

مسيْعَة: ئەندۇزا (لايچىلىق سايمىنى)

مَسِيْك ج مُسُك: تۆتكۈزمەس، تۆتكۈزمەسلىك؛ بېخىل، پىخسىق؛ چىك تۇتقۇچى

مَسِيْل ج مَسايِل و مُسُل و أَمْسِلَة و مُسْلان: دەريا قېنى، دەريا سۈيى ئاقىدىغان جاي

مُسَيْل: ئېقىتىلغان، سۈيۇقلاندۇرۇلغان

ــ الدُّمُوع: ياش ئاققۇزغان، ياش ئاققۇزغۇچى

مِسْيَل: (سۈيۇقلۇق ئېغىرلىقىنى سېلىشتۇرۇپ تۆلچىگۈچ) ئارىئومېتىر؛ لەيلىمە تارازا

مَشَّ ــُ مَشًّا الْعَظْمَ: سۆڭەكنىك يىلىكىنى سۇمۇرمەك

ــ الشَّيْءَ: يۇمشاتماق، سۇغا چىلاپ يۇمشاتماق؛ نەملەشتۈرمەك، نەمدىمەك

مَشَاء: يەل ناپان، شانۇر، ئىنتايىن يەڭگىل ماڭغۇچى

مشآة: سېۋەت؛ قۇدۇق

مُشَّآة ج: پىيادە ماڭغۇچى؛ پىيادە ئەسكەر

مُشَاحَنَة: سەسكىنىش، بىزار بولۇش، تويۇش

مُشَادَّة كَلامِيَّة: جاۋغاي

مُشَارٌ إِلَيْهِ: يۇقىرىدا تىلغا ئېلىنغان، يۇقىرىدا كۆرسىتىپ ئۆتۈلگەن، ئىشارەت قىلغان

مَشَارِفُ ج: كاردۇر، ئايۇان

ــ الْمَدِيْنَة: شەھەر ئەتراپى رايونى

ــ الأَرْض: ئېگىزلىك، يەر يۈزىنىڭ ئېگىزلىك-پەرلىكى

مُشَارَكَة: ھەمكارلىشىش، ئورتاقلىشىش

مُشاطِر: يېقىن قوشنا؛ ھەمراھ، يولداش

مَشَاعَ مِنَ الأَسْهُمِ والأَرَاضِي وَنَحْوِهَا: بىردەكلىك بولغان، ئورتاق بولغان، ئوخشاشلىق بولغان

ــ: تارقاتقان، تاراتقان

ــ مِنَ الْقُرَاى: ئومۇمنىڭ ئېتىزلىقى

مَشَاعِلِيّ ج مَشَاعِلِيَّة: مەشئەل ياققۇچى، مەشئەل كۆتەرگۈچى

مَشَاعِيَّة: كوممۇنا، ئاممۇى جەمئىيەت؛ يېزا جەمئىيىتى (كۆكشى)

الـ ــ الْبِدائِيَّة: ئىپتىدائىي كوممۇنا، ئىپتىدائىي ئادەملەر توپى جەمئىيىتى

مُشَحَّم: مايلىق ، مايلىق بولۇپ قالغان: سەمىرىپ قالغان

مُشْحِم: گۆش شورپىسى كۆپ بولغان

مَشْحُوذ: ئۆتكۈر، بولغان، ئىتتىك قىلىچ، ئىتتىك پىچاق

مَشْحُونَات ج: قاچىلاپ توشۇلغان يۈك: قاچىلانغان يۈك، توشۇلغان يۈك

مُشَخَّص: ئارتىس، باشقىلارنىڭ رولىدا چىققان ئادەم

مِشْخَل ج مِشْخَلَة: سۈزگۈچ، فىلتىر

مَشَدّ ج مَشَدَّات: ئىچ كىيىم: ئىچ ئىشتان

مُشَدَّد: ئىنتوناتسىيە كۆچەيتىلگەن: شەددە «ـّـ» بەلگىسى قويۇلغان

مَشْدُود: چىڭىتىلغان، مۇستەھكەملەنگەن: جىددىي بولغان، جىددىيلەشكەن

مَشْدُودَة: ئۇركۆپ كېتىش، چۆچۈپ كېتىش

مِشْذَب: ئورمان قايچىسى

مِشْراط ج مَشارِطُ و مَشارِيطُ: تاشقى كېسەللىك ئوپېراتسىيە كىچىك پىچقى، ئوپېراتسىيە پىچقى

مِشْرَب ج مَشارِبُ: سۇ ئىچىش ئورنى: ئىچىملىك ئىچىش ئورنى

مَشْرُبَة ج مَشارِبُ: سۇ ئىچىش ئورنى: چايخانا

مُشَرِّح: ئوپېراتسىيە قىلغۇچى: ئاناتومىيە

مُشَرَّحَة: ئوپېراتسىيە بۆلۈمى، ئاناتومىيە بۆلۈمى

مُشَرَّد: قوغلانغان، ھەيدەلگەن، سۈرگۈن قىلىنغان

مُشَرَّش: يىلتىز تارتقان، يىلتىز باغلىغان

مُشَرْشِر: ھەرە چىشى شەكىللىك بولغان، ھەرە، چىشلىق

مُشَرَّط: كېسىپ تاشلانغان، كېسىپ قويۇلغان

مِشْرَط ج مَشارِطُ: ئوپېراتسىيە پىچقى، تاشقى بۆلۈم ئوپېراتسىيە پىچقى

مُشَرَّف: شەرىپلىك بولغان، ئابرۇيلۇق بولغان

مُشْرَف ج مَشارِفُ: كاربىدۇر، ئايۇان

مُشْرِف: رىياسەتچىلىك قىلغۇچى، باشقۇرغۇچى، رەھبەرلىك قىلغۇچى: باشلىق، رەھبەر، مۇدىر

ـ عَلَى الْمَكَان: ئېگىشىپ قارىغان، ئېگىزدىن پەسكە نەزەر سالغان

ـ عَلَى الْمَوْت: سەكراتقا چۈشكەن، جان تالاشقان

مَشْرَق ج مَشارِقُ: شەرق، كۈن چىقىش تەرەپ ؛ شەرقىي قىسىم ئەرەب دۆلەتلىرى

مُشْرِق: نۇرلۇق، نۇر چاچقۇچى

مَشْرَقَة: قۇياش چىقىدىغان جاي

مَشْرِقِيّ: شەرق تەرىپىتىكى ھەرقايسى دۆلەتلەرنىڭ: شەرقلىق ئادەم، كۈن چىقىش تەرەپ ئادىمى

ـ فى كَذا: تىزىملىنىپ قويىۇچى، تىزىملاتقۇچى، رويخەتكە ئالدۇرغۇچى؛ مۇشتىرى بولغۇچى

مُشْتَرًى ج مُشْتَرَوَات و مُشْتَرَيَات: سېتىۋالغان نەرسىلەر

مُشْتَعِل: يالقۇنلاپ يانغان، كۆيگەن

مُشْتَغِل: مەشغۇل بولغۇچى، كەسىپ بىلەن شۇغۇللانغۇچى

مُشْتَقّ ج مُشْتَقَّات: شاخلىنىپ چىققان؛ شاخلانغان نەرسە

مُشْتَك (اَلْمُشْتَكى): شىكايەت قىلغۇچى، ئەرز قىلغۇچى، داتلانغۇچى

مُشْتَكًى عَلَيْه: جاۋابكار، ئەيىبكار

مَشْتَل ج مَشَاتِلُ: كۆچەتخانا، كۆچەتزارلىق

مُشْتَمِل عَلَى كَذا: ئۆز ئىچىگە ئالغان، ئۆز ئىچىدە بولغان

مُشْتَمَلات ج: مەزمۇن، مەنە

مُشْتَه (اَلْمُشْتَهى): خۇمار بولغۇچى، خۇمارى كەلگۈچى؛ ئىشتىهاسى تارتقۇچى؛ قۇرۇق ئۈمىد قىلغۇچى، خام خىيال قىلغۇچى

مُشْتَهَاة: توي قىلىش يېشىغا يېتىپ قالغان، ياش ـ قورامغا يەتكەن

مُشْتَهًى ج مُشْتَهَيَات: ئىشتىها تارتىدىغان، كۆڭۈل تارتىدىغان، مەززىلىك بولغان، تەملىك بولغان؛ ئۈمىد قىلىشقا تېگىشلىك بولغان، يېيىشلىك بولغان

مَشْتُوم: ھاقارەتلەنگەن، تىللانغان

مَشْتًى ج مَشَات: قىشلىق پاناھگاھ، قىشنى ئۆتكۈزىدىغان جاي

مَشَـجَ ـُ مَشْـجًا بِكَذا: ئارىلاشماق، قالايمىقانلىشىپ كەتمەك، ئارىلىشىپ كەتمەك

مَشْج ج أَمْشَاج: ئارىلاشما ماددا؛ مىكستورا (بىرنىكمە دورا)

مِشْجَب ج مَشَـاجِبُ: تامدىكى كىيىم جازىسى: ھەرىكەتلىنىپ تۇرىدىغان كىيىم جازىسى

مَشْجَر ج مَشَاجِرُ: كۆچەتزارلىق

مُشَـجَّر: دەل ـ دەرەخ رەسىملىرى چۈشۈرۈلگەن، دەل ـ دەرەخ رەسىملىرى نەقىشلەنگەن

ـ الصِّيْن: جۇڭگونىڭ يان بۆلەك خېنى، خەنزۇچە خەت

مَشَحَ ـَ مَشْحًا الْمَرِيْضَ عِنْدَ بَعْضِ مَسِيْحِيْنَ: (بىر قىسىم خرىستىئانلارنىڭ نەزىرىدە قىش كېلىشىنىڭ ئالدىدا كېسەل ئادەمنىڭ مۇقەددەس مايىنى) سۈركىشى؛ ماي سۈركەش، ماي سۈۋاش، مايلىماق

مِشْحَج: قۇلۇن، ياۋايى ئېشەك

مِشْحَذ مِشْحَذَة ج مَشَاحِذُ: بىلەي، قوم چاق، چاقلاش چاقى

مَشْحَرَة ج مَشَاحِرُ: خاك؛ خۇمدان

مِشْحَط: تال جازىسى، ئۆزۈم جازىسى

مَشْغَلَة ج مَشَاغِلُ: كەسىپ، ئىش

مَشْغُوف بِكَذَا: شەيدا بولۇش، مەپتۇن بولۇش، مېھرىنى ئۆزەلمەسلىك

مَشْغُول: ئىش بار، ئىشى بىلەن ئالدىراش بولغۇچى، مەشغۇلات ئېلىپ بارغۇچى، مەشغۇل بولغۇچى: پىششىقلاپ ئىشلىگۈچى

ـــ الْبَال: خاتىرجەمسىزلىك، ئەندىشە قىلغۇچى، چېچىلاڭغۇ

مَشْغُولَات ج: مەشغۇلات، ھاسىلات

مَشْغُولِيَّة الْبَال: خاتىرجەمسىز بولغان، ئەندىشە قىلغان، كۆڭلى ئارىسالدى بولغان

مُشَفِّر: ئاغزىنى دومايتقۇچى

مِشْفَر ج مَشَافِرُ: تۆگە كالپۇك: دورداي كالپۇك، دومايغان كالپۇك

مِشْفَلَة ج مَشَافِلُ: قوم خالتا (قوش ئاشقازىنى)

مَشْفًى ج مَشَافٍ: داۋاش ئورگانلىرى، داۋالاش ئورگىنى

مَشَفَ ـُ مَشْفًا السَّيْفَ: قىلىچنى سۇغارماق

ـــ الشَّعْرَ: چاچ تارماق

ـــ هُ بِالسَّوْط: قامچا بىلەن ئۇرماق

ـــ الشَّيْءَ: سوزۇپ ئۇزارتماق، تارتىپ سوزماق

مَشْق: تۆمۇر ئوكسىد: مىسال: قائىدە: ئۇلكە

مِشْق: غۇنچە بويلۇق: تەننىك تەقى ـ تۇرقى، بەدەن ھالىتى

مَشَقَّة ج مَشَاقّ: جاپا ـ مۇشەققەت، قىينىچىلىق

مُشَقْلَب: نىشانىنى بۇزۇش، يۆنىلىشىنى ئۆزگەرتىش

مَشْقُوق: دەز كەتكەن، يېرىلىپ كەتكەن: يېرىقى بار بولغان، دەز كەتكەن يېرى بولغان

مِشْكَاة: چىراغ قۇيىدىغان

مُشَكَّل: كۆپ خىل، خىلمۇخىل بولغان: ئاۋۇش بەلگىسى قويۇلغان: ئاۋۇش بەلگىسى قويۇش

مُشْكِل مُشْكِلَة ج مَشَاكِلُ: قىيىن مەسىلە: قىيىن ۋەزىپە: مۇشكۇل ئىش

مَشْكُوّ: شىكايەت قىلىنغۇچى، جاۋابكار، ئەيىبكار

مَشْكُور: رەھمەتكە ئېرىشكۈچى، تەشەككۈرغا سازاۋەر بولغۇچى

مَشْكُوك فِيه: گۇمانلىق بولغان، گۇمانلانغىلى بولىدىغان، ئىشەنگىلى بولمايدىغان

مَشْكِيّ: جىنايەتكار، ئەيىبكار، ئۇستىدىن شىكايەت قىلىنغۇچى: گۇمانلىق ئادەم

مُشَلْتَت: قازان نېنى، كۆمەچ، قوتۇرماچ

مُشَلَّح: گىرىم قىلىش ئورنى

مِشْلَوْز: تاتلىق ئۇرۇك مېغىزى

مَشْلُول: ناكار، پالەچ بولۇپ قالغۇچى

مِشَمّ: بۇرۇن: پۇراق سېزىش ئورگانلىرى

مُشْـــرِك: خـۇداغا شېرىك كەلتۈرگـۈچى، بۇتپەرەس، مۇشرىك، كـۆپ خـۇداللىق دىنغا ئېتىقاد قىلغۇچى

مُشْـــرِكِيّ: كـۆپ خـۇدالىق دىنغا ئېتىقـاد قىلغۇچى؛ مۇشرىك، مۇشرىكلىق

مَشْرُوب: ئىچىملىكلەر

ـــ رُوحِيّ: ھاراق، ئىسپېرتلىق ئىچىملىكلەر

مَشْرُوبَات ج: ئىچىملىكلەر

ـــــ رُوحِيَّـــة: ھـاراق، ئىسپـېرتلىق ئىچىملىكلەر

ـــ مُرَطِّبَة: سـوغۇق ئىچىملىكلـەر (ھاراقنى ئۆز ئىچىگە ئالمىغان)

مَشْرُوع: نىشانغا ئېلىنغان، چەنلەنگەن، قارىغا ئېلىنغـان؛ تـوغرا بولغـان، قانۇنلـۇق بولغان، مۇۋاپىق بولغان

ـــ ج مَشَارِيع ج مَشْرُوعَات: پىلان، لاھىيە

مَشْرُوعِيَّة: قانۇن؛ تۈزۈم؛ قانۇنلۇق؛ پـلان، لاھىيە؛ كارخانا

مَشَّطَ الشَّعْرَ: چاچنى تارماق

ـــ قَاعَ الْبَحْرِ: دېڭـىز ئاستىنى بـۇرغىلاپ تەكشۈرمەك، دېڭىز ئاستىنى تەكشۈرمەك

مَشَطَ ـُ مَشْطًا الشَّعْرَ: چاچ تارماق

مُشْط ج أَمْشَاط: چاچ تاراش؛ تارغاق

ـــ الرَّجُل: پۇت يۇزى، پۇت دۇمبىسى

مِشْط ج أَمْشَاط و مِشَاط: تارغاق، چاچ تارىغۇچ

مِشْطَة: تۈك تارىغۇچ، ئات تاراش تارىقى؛ پاختا (يۇلۇق) تىتىش ماشىنىسى

مَشْطُور: ئايرىلغان، بۆلۈنگەن، ئاجرىلغان

مُشْطِيّ: ناغاقسىمان نەرسە، تاغاق چىشلىق، تاغاق چىشى بولغان

مَشَعَ ـَ مَشْـعًا الشَّـيْءَ: چاپناپ ئاۋاز چىقارماق؛ چاپىنغاندا ئاۋاز چىقماق؛ ئۇغرىلاپ ماڭماق، ئوغرىلىماق

ـــ الْقُطْنَ: پاختىنى تىتماق، پاختا ئاتماق

مُشَعّ: نۇر چاچقان، نۇر چاچقۇچى

مِشْعَاع: رادىئوئاكتىپ نۇر ئارقىلىق سۈرەتكە تارتىش؛ رادىئوئاكتىۋ نۇرلۇق فوتو ئاپپارات

مِشْعَال ج مَشَـاعِلُ و مَشَـاعِيلُ: نـۇر سۈزگۈچ

مَشْعَب ج مَشَاعِبُ: چوك يول

مَشْعَر ج مَشَاعِرُ: سەزگـۈر ئـەزالار؛ دەرەخ سايىسى چۈشكەن ئورۇن؛ مۇقەددەس ئورۇن

مُشَعْشَـــــع: ســـۈيۈقلاندۇرۇلغان، شالاڭلاشتۇرۇلغان، ئاجىزلاشتۇرۇلغان

مَشْعَل · مَشْعَلَة ج مَشَاعِلُ: مەشئەل؛ شام

مُشْعِل: مەشئەل ياققۇچى، مەشئەل كۆتەرگۈچى

مِشْعَل: نۇر سۈزگۈچ

مُشَعْوِذ: سېھرىگەر، جادۇگەر

مَشْغَل ج مَشَـاغِلُ: ئىش ئورنـى، ئىش مەيدانى، ئىش بىلـەن مەشغۇل بولىدىغان ئورۇن

مِشْوَار ج مَشَاوِيرُ: بىرافقا پىيادە بېرىپ سايادەت قىلىش، كاماندورۇپكىغا چىقىش، چەتكە خىزمەتكە چىقىش؛ تاكت (ئىچىدىن يانىدىغان دۆبگاتىل ئوت ئالغاندا پورشىنىنىڭ سىلىندىرىنىڭ بىر يېنىدىن ئىككىنچى يېنىغا ئۆتۈشى بىر تاكت دەپ ئاتىلىدۇ)

مَشُوب: قالايمىقان، پاراكەندە؛ بۇلغانغان، مەينەت بولغان؛ داغ كەلتۈرگەن، داغ تەككۈزگەن؛ بۇزغان

مَشُوَر: ئۇياقتىن ـ بۇياقتا مېڭىپ يۇرۇش، ئۇياقتىن ـ بۇياقتا ماگماق (بىر ئورۇندا)

مَشُورَة: كۆرسەتمە بېرىش، تەكلىپ بېرىش؛ نەسىھەت قىلىش، يول كۆرسىتىش

مَشْوَرَة: كۆرسەتمە؛ تەكلىپ، پىكىر؛ مەسلىھەت؛ نەسىھەت؛ يوليۇرۇق

مُشَوَّش: قالايمىقانلاشقان، قالايمىقان؛ سىغلىس كېسىلىگە گىرىپتار بولغۇچى

ـ الفِكْر: قىينىچىلىق ھېس قىلغۇچى، جاپا ـ مۇشەققەتلىك بولغان

مُشَوِّق: كىشىنى زوقلاندۇرغان، جەلپ قىلغان، كىشىنى مەپتۇن قىلغان

مِشْوَل: كىچىك ئۇرغاق، كاشكات

مَشُوم: شۇم، شۇملۇق، بەختسىزلىك

مُشَوَّه: پالەچ، مېيىپ ئادەم، پالەچ ئادەم

مَشْوِيّ: پىشۇرۇلغان، كاۋاپ قىلىنغان قاقلانغان

مَشِّيَّة: ھەرىكەتلەندۈرمەك، ماگدۇرماق

ـ الْعَمَل: ھېجىرمەك، ئورۇنلىماق، ناماللىماق

مَشَى ـ مَشْـاءً بَطْنُـهُ: چوك تاھارەت قىلماق، قورساق بىكار بولماق

ـ مَشْيًا وتَمْشَاءً: ماگماق، يۈرمەك

ـ عَلَى الْأَقْدَامِ: قەدەملەپ ماگماق، پۇت بىلەن ماگماق

مَشْي: پىيادە ئەسكەر، پىيادە قوشۇن

مَشِيْخَة: ئىرادە، خاھىش، ئارزۇ، ئۈمىد، تىلەك

مَشِيْب: چېچى ئاقىرىپ قالغان قېرى ئادەم؛ چېچى ئاقارغان ياش؛ ئاق چاچ

مَشِيَّة: خاھىش؛ ئارزۇ، ئارمان؛ مەقسەت

مِشْيَة: مېڭىش ھالىتى، مېڭىش قائىدىسى، مېڭىش ئۇسۇلى

مَشِيْج ج أَمْشَاج: كۆپەيىش ھۈجەيرىسى، نەسىل قالدۇرۇش ھۈجەيرىسى

مَشِيْخِيّ: ئۇرۇقلانغان، نەسىللەنگەن

مَشِيْد: قورۇلغان، قورغان ياسىغان

مُشَيَّد: قورۇلغان، (بىنا) سېلىنغان

مُشَيِّر: كۆرسەتكۈچ؛ ئىشارە قىلغۇچى؛ مارشال (ھەربىي ئۇنىۋان)

مَشِيْط: تاربغان؛ تاربغۇچ، تارغاق

مُشَيَّع: قوزغىتىلغان، ئىلھاملاندۇرۇلغان، روھلاندۇرۇلغان

مَشِيْق: قەددى ـ قامەتلىك، كېلىشكەن، غۇنچە بوي؛ سۈيۇر شەكىل (ئالدى دۈگىلەك،

مُشْمَئِزٌ مِنْهُ: نەپرەتلەنمەك، يىرگەنمەك؛ ۋاز كەچمەك، تاشلىۋەتمەك

مُشْمِخِر: ھاكاۋۇرلۇق قىلغۇچى، مەنمەنچى

مَشْمَسَة: قۇياش مۇنچىسى، قۇياش ۋانناسى

مِشْمِش: ئۆرۈك

مَشْمَشَة: بىر دانە ئۆرۈك، بىر تۈپ ئۆرۈك دەرىخى

مُشَمَّع: موم سۈركەلگەن، شام قۇيۇلغان؛ كىلىونكا، پلاستىر (جىياۋبۇ)

مِشْمَل ج مَشَامِلُ: كەك خالات، كەك يەكتەك، كەك تون، چاپان، پىلاش

مُشْمُلاَ صِيْنِيَ: لوكۋا دەرىخى

مَشْمَلَة: لوكۋا دەرىخى

مِشْمَلَة ج مَشَامِلُ: كەك خالات، كەك تون، تون، پىلاش، يەكتەك

مَشْمُوس: ئەيىبلەنگەن، شىكايەت قىلىنغان؛ ئەيىبكار، جاۋابكار

مَشْمُول: ئۆز ئىچىگە ئالغان ئورۇن؛ ئۆز تەركىبىدە بولغان ئورۇن

ـــ بِرِعَايَتِهِ: ئۇنىڭدا قول ئاستىدىكىلەرگە قارىتا غەمخورلۇق قىلىش ئىستىكى بار بولماق

مَشْمُوم: خۇش پۇراق؛ ئىپار

مَشْمُومَات ج: خۇش پۇراق گۈللەر

مَشْنَأَة: قاتتىق يىرگىنىش، قاتتىق نەپرەتلىنىش، قاتتىق بىزار بولۇش

مَشْنَئَة: قۇمۇشتىن توقۇلغان سېۋەت

مِشْنَقَة ج مَشَانِقُ: دار (جىنايەتچىلەرنى ئېسىپ ئۆلتۈرۈم جازاسى بېرىش ئۈچۈن ئىشلىتىلىدىغان جازا قورالى)

مَشْنُوق: دارغا ئېسىپ ئۆلتۈرۈلگەن، بوغۇپ ئۆلتۈرۈلگەن

مُشَهَّ (الْمُشَهَّى) ج مُشَهَّيَات: خۇش پۇراقلىق؛ ئىشتىها تارتىدىغان، يېيىشلىك بولغان

مَشْهَد ج مَشَاهِدُ: يىغىن، سورۇن؛ شېھىد بولغان جاي، شېھىدزارلىق؛ شېھىتلىك قەبرىسى؛ كۆرۈنۈش، مەنزىرە؛ يىغىن مەيدانى؛ خاتىرە تاش، خاتىرە تاختا

مُشَهَّر: نامى چىققان، مەشھۇر بولغان، داڭدار بولغان

مَشْهُود: خاتىرە تىكلەنگەن

ـــ مِنَ الْأَيَّامِ: خاتىرىلەش كۈنى، تەبرىكلەش كۈنى

الـ ـــ: يىغىلىش كۈنى (جۈمە كۈنى)

مَشْهُودَات ج: كۆرگەن- بىلگەن ۋەقەلىكلەر (نەرسىلەر)

مَشْهُور ج مَشَاهِيْرُ: مەشھۇر، داڭلىق، ئاتاقلىق؛ شۆھرەت قازانغان؛ ئاممىۋى بولغان، خەلق ئارىسىغا تارقالغان

مَشْو: ئىچ سۈرۈش دورىسى

مِشْوَاة ج مَشَاوٍ: كاۋاپدان

مُصَـــاهَرَة: قـۇدا ـ باجـا بولـۇش؛ قـۇدا باجىلىق مۇناسىۋەت ئورنىتىش

مَصَبّ ج مَصَـــابّ: قويۇلـدىغان ئـۇرۇن، تۆكۈلـــدىغان ئـــورۇن؛ مـــاي ئـــۇگىنىڭ قۇيۇلۇش ئېغىزى

ـــ النَّهْر: دەريانىڭ قويۇلۇش ئېغىزى

مِصْباح ج مَصابِيحُ: چىراغ

ـــ كَشَّاف: پروژېكتور، قول چىرىغى

ـــ فلُورِيّ: يالتىراق لامپا، ئاق نۇرلۇق لامپا

مُصْـــبَح: تاڭ سـەھەر؛ تـاڭ سـەھەردە، تـاڭ سۈرۈلگەندە

مُصَبَّع: كاۋاپدان

مَصْبَغَة: ھاكاۋۇرلۇق، مۇغەمبەرلىك

مَصْـــبَغَة ج مَصـــابِغُ: بويـاش زاۋۇتـى، بوياقچىلىق زاۋۇتى

مَصْبَنَة ج مَصابِنُ: سوپۇن زاۋۇتى

مَصْبُوب: تۆكۈلگەن، قويۇلغان

مَصْبُوع: ھاكاۋۇرلۇق قىلغان، ئۆزىنى چوڭ تۇتقان

مَصْبُوغ: بويالغان، رەڭ بېرىلگەن

مَصَّة: بىر قېتىم ئېمىش، بىر قېتىم شوراش؛ ئەمىش، سوراش

مَصَحّ ج مَصَحَّات و مَصَاحّ: كېسەلخانا؛ كېسەل ئادەمنى بېقىپ داۋالايدىغان ئورۇن

مَصَحَّة: دەم ئېلىپ داۋالىنىدىغان ئورۇن

مُصَحِّح: تۈزەتكۈچى، ئىسلاھ قىلغۇچى

ـــ مُسَـــوِّدَات الطَّبْـــع: كورېكتورلۇق قىلغۇچى، كورېكتور

مَصْـــحَف ج مَصَـــاحِفُ: (كىتابلارنىڭ قىسىم، تۇم، جىلد: كىتاب

الـ ـــ الشَّرِيف: قۇرئان كەرىم

مُصْحُوب بِكَذا: غا ئىگە بولغان، نەرسە بىلەن بىرگە بولغان

مُصْدَأ: داتلاشقان، دات باسقان

مُصْدِئ: ئوكسىگېن (O)، كىسلو رود

مِصْدَاق: ئۆلچەم: سىناق تاش

مَصْدَر ج مَصادِرُ: يىلتىز: سۆز يىلتىزى: ئەسلىي مەنبەسى، كېلىپ چىقىشى

مُصَـــدِّر: ئىمپورت قىلغـۇچى، سىرتتىن ئەكىرگۈچى

مُصَـــدِّق: ئىشەنچلىك بولغان، راستچىل بولغان

ـــ عَلَيْه: ئىسپاتلانغان، دەلىللەنگەن

مَصْـــدُور: كـۆكرەك بوشـلۇقى كېسىلگـە گىرىپتار بولغۇچى، ئۆپكە كېسىلىگە گىرىپتار بولغۇچى

مَصْدُوع: يېرىلغان، يېرىلىپ كەتكەن: باش ئاغرىقى كېسىلىگە گىرىپتار بولغۇچى

مِصْدِيّ: داتلاشقان، دات باسقان

مَصَرّ: مىسرلاشماق، مىسرغا ئۆزگەرمەك: شەھەرلەشمەك

ـــ الْمَكَانُ: ماكان تۇتماق، ئورۇنلاشماق

يۇزى سىلىق، كەينى تەرىپى ئۆچلۇق شەكىل)

مَشْيَمَة الْجَنِيْن ج مَشِيْم و مَشَائِم: ئەش، بالا ھەمرىيى

مَشْيُوْن: نومۇسسىز شەرمەندە، بۇزۇق

مَصَّ ـُ مَصَّ الشَّيْءَ: شورىماق، شۇمۇرمەك، ئەممەك

مَصّ: شۇمۇرۇش، شوراش، ئېمىش

قَصَبُ الْـ: شېكەر قومۇش

مُصَاب: قارىغا ئېلىنغان، نىشانلانغان: ياردار، مەجرۇھ: مۇسىبەت، بالايىتاپەت

مَصَابِيْح السَّمَاء: يۇلتۇزلار توپى

مُصَاحِب: يېقىن دوست، ھەمرا

مُصَاحَبَة: ھەمراھ بولۇش

مَصَاد ج مَصَايِدُ: ئېلىق مەيدانى: ئوۋچىلىق مەيدانى

مُصَادَرَة: مۇسادىرە قىلىش، ھۆكۈمەت ئۆز ئىلكىگە ئۆتكۈزۈۋېلىش

مُصَادَفَة: ئۇشتۇمتۇت بولغان: تاسادىپىيلىق، ئۇشتۇمتۇتلۇق، تۇيۇقسىزلىق

مُصَادَقَة: تەستىقلاش، ئېقرار قىلىش: رازى بولۇش، ماقۇل بولۇش

مُصَادَمَة: توقۇنۇشۇپ قېلىش، ئۇسۇشۇپ قېلىش، توقۇنۇشۇش

مُصَارِع: چېلىشچى: بوكسىيورچى

مُصَارَعَة: چېلىشماق، مۇشتلاشماق

ـــ الثِّيْرَان: كالا ئۇسۇشمەك، كالا سۇقۇشماق

مُصَارَفَة: پىرىۋۇت ئېقىش ئەھۋالى: پىرىۋۇت ھەققى (پۇل ئالماشتۇرۇش ھەققى)

مَصَّاص: لوكقا (قويۇپ) قان ئالغۇچى، لوكقا قويغۇچى: سۈيۈقلۇق شۇمۇرگۈچ: ئابسوربسىيلىگۈچ رېئاكتىۋا (فىزىكا ۋە خىمىيىكە ئائىت ئاتالغۇ): سۇمۇرگۈچ: قان شورىغۇچى قۇرۇت: قان شورىغۇچى ئالۋاستى

مُصَاص · مُصَاصَة: سۇمۇرۇپ ئوتكۈزۈلگەن نەرسە، شۇمۇرۇلگەن نەرسە: تىرىپ، سارقىندى، چۆكۈندە

مَصَاغ ج مَصَاغَات: مەرۋايىت تۇرىدىكى ھۇنەر ـ سانائەت بۇيۇملىرى، ياقۇتنى ئۆز ئىچىگە ئالغان زىننەت بۇيۇملىرى

مُصَافَاة: سەممىيىلىك بىلەن بىرگە تۇرۇش، سەممىيەتلىك بىلەن بىرگە ياشاش

مُصَاقَبَة: لايىق بولماق، مۇناسىپ بولماق

مُصَالِحُ ج: پايدا، مەنپەئەت: زال: ئىدارە: ئورۇن

ـــ حَيَوِيَّة: جانىجان مەنپەئەت، جانغا تاقىشىدىغان مەنپەئەت

مُصَالِح: ئىسلاھ قىلغۇچى: ياراشتۇرۇپ قويغۇچى، مۇرەسسە قىلدۇرغۇچى

مُصَّان: شېكەر قومۇشى

مَصْعَد: ئانۇد، مۇسبەت قۇتۇپ

مِصْعَد ـ مِصْـعَدَة ج مَصـاعِدُ: لىفىت: پەلەمپەي

مُصْغٍ (الـمُصْغِي): تىك ـ تىكلىغۇچى، قۇلاق سالغۇچى، زەن قويۇپ ئاڭلىغۇچى

مُصَغَّر: كىچىكلىتىلگەن

مَصَفّ ج مَصافّ: سەپ، قاتار؛ قوشۇن: جەڭ قىلىدىغان تەرەپ، قوشۇن تەرەپ؛ سەپنىڭ تەرىپى، سەپ يېنى

ـ الأَحْرُف: ھەرپ تىزىش كاسسى

مِصْفَاة ج مَصافٍ: سۈزگۈچ؛ ماي تاۋلاش زاۋۇتى، ماي چىقىرىش زاۋۇتى

ـ الطَّبْخ: كەپكۇر، ئوتىغۇچ، تاۋدا نان ئورىكۇچ

مِصْفار: پادىچى نەيى، نەي

مُصَفِّح: بىرۇنىلىق، بىرۇنىلانغان، (ئوققا قارشى كىيىم كىيگەن)؛ تۇز بولغان، تەكشى بولغان

مُصَـفِّحَة: بىرۇنۇنىڭ ماشىنا؛ قىلىچ: بىرۇنۇنىڭ؛ بىرونسۇنكلانغان پويىز

مُصَفِّر: ئۇشقىرىتقان، ئىسقىرتقان

مُصْفِر: ياڭاتتوش، گاداي

مُصَفَّف: ھەرپ تىزغۇچى ئىشچى

مُصَفَّق: چاۋاك چالغۇچى

مَصْفَق ج مَصـافِقُ: فونىد ئالماشتۇرۇش ياكى پۇل ئالماشتۇرۇش ئورنى

مَصْفُور: پۇل ئالماشتۇرۇش ئورنى

مِصْقَع ج مَصاقِعُ: ئاچ، ئېچىپ قالغان

مِصْـقَلَة ج مَصـاقِلُ: ناتىق، سۆزمەن، باساھەتلىك: ئاۋازى جاراڭلىق

مَصْـقُول: بىلەي: بىلەش سايمانلىرى: پارقىرىتىش سايمانلىرى: سۈركەپ پارقىرىتىلغان قىلىچ: پارقىراق: ۋالـ ۋۇل قىلىدىغان

مَصَل ـُ مَصْلاً و مُصُولاً الـجُبْنُ: تامچىلىماق، ئىرىمچىلىكنىڭ سۈتى تامچىلىماق، پىشلاقنىڭ سۈتى تامچىلىماق

ـ الـجُرْحُ: جاراھەت ئېغىزىدىن سۇ ئاقماق

ـ مَصْلاً اللَّبَنَ: سۈتىنى سۇزمەك، سۈتىنى سۇزۇپ چىقارماق

مَصْلُ اللَّبَنِ ج مُصُول وأَمْصِلَة: (سۈت) سۇيۇقلۇقى، ساپ سۈت، سۇزۇك سۈت

ـ الدَّم: قان پلازمىسى

ـ: ئوكۇل قىلىپ سېلىنىدىغان ئوزۇقلۇققا ئىگە سۇيۇقلۇق

مُصَلِّ (الـمُصَلِّي): نامازئوقۇغۇچى

مُصَـلَّب: چېگىتىلغان، قاتتىقلاشقان: كىرىست شەكىللىك گۈللۈك تاختا

سِنان ـ: ئۆتكۈر نەيزە

مُصْلِح: ئىسلاھاتچى، يېڭىلىق يارىتقۇچى: ياراشتۇرغۇچى، ئەپلەشتۈرگۈچى

ـــ الْأَمْصَارَ: شەھەر قۇرماق

مُصِرّ: مۇستەھكەم بولغان، پۇختا بولغان: تەۋرەنمەس، مەزمۇت

مِصْر ج أَمْصَار و مُصُور: رايون؛ ئورۇن، شەھەر؛ بازار؛ چىگرا؛ پاسىل

ـُـ: مىسىر (دۆلەت)؛ قاھىرە (مىسىرنىڭ پايتەختى)

مِصْراع مِنَ الْبَابِ ج مَصَارِيْعُ: قانات، ئىشىك قانىتى

ـــ الشِّعْرِ: شېئىرنىڭ مىسراسى

مُصَرَّح · مُصَرِّح: ئوچۇق ـــ يورۇق، ئوچۇق، ئېنىق؛ ئاق كۆڭۈل

مُصَرْصَر: ۋىژىلدىغان ئاۋاز؛ (ھاشارەت قۇرت - قوڭقۇزلارنىڭ) سايرىغان ياكى توۋلىغان ئاۋازى؛ چىرت ـــ چىرت قىلىپ ئاۋاز چىقىرىش

مَصْرَع ج مَصَارِعُ: يىقىلىپ چۈشكەن؛ ئولتۇرۇشۇپ كەتكەن؛ ھالاكەتكە ئۇچرىغان جاي؛ ھالاك بولغان، ئۆلگەن

مَصْرِف ج مَصَارِفُ: بانكا؛ سېتىش؛ چىقىم، خىراجەت، راسخوت؛ چىقىم قىلىش ئورنى

ـــ الْماءِ: تۇرۇبا؛ سۇ ئاقىدىغان ئورۇن

مَصْرِفِيّ: بانكىنىڭ؛ بانكىر؛ بانكىغا مۇناسىۋەتلىك

مِصْرُلُو جِيَّة: مىسىرشۇناسلىق

مَصْرُوع: غالجىرلىق كېسىلىگە گىرىپتار بولغان

ـــ الْمُخَدِّرَاتِ: زەھەرنى سۈمۈرگەنلىك سەۋەبىدىن ئۆلۈش

مَصْرُوف ج مَصْرُوفات: چىقىم، خىراجەت، راسخوت

ـــ الْجَيْبِ: پارچە چىقىم

مِصْرِيّ: مىسىرچە، مىسىرنىڭ؛ مىسىرلىق ئادەم، قاھىرەلىك ئادەم

مِصْرِيَّة: مىسىر گراژدانى، مىسىردا تۇغۇلۇپ ئۆسكەن ئادەم

مُصْطَاف: يازدا ئاپتاپتىن پاناھلانغۇچى؛ ئارشاڭ سۈيىدە داۋالانغۇچى؛ يازلىقنىڭ ئاپتىپىنى توسىدىغان جاي

مِصْطَبَة ج مَصَاطِبُ: سۇپا، سۈكە

مُصْطَكَا · مُصْطَكَى: بىرخىل دەرەخ (ئۇنىڭ مېۋىسىدىن سېغىز كەمپۇتكە ئىشلىتىدىغان ئىمۇلسىيىنى پىششىقلاپ ئىشلىگىلى بولىدۇ)

مُصْطَفًى: تاللانغان، تاۋلانغان؛ مۇستەپا (ئادەمنىڭ ئىسمى)

مُصْطَلَح ج مُصْطَلَحَات: تېرمىن، ئاتالغۇ

مُصْطَلًى: تام مەش

مُصْطَنَع: ياسالغان، سۈنئىي بولغان، سۈنئىي؛ ئويدۇرما، ئويدۇرۇپ چىقارغان

مُصْعَب ج مَصَاعِبُ و مَصَاعِيْبُ: نەسىللىك ئات، ئېسىل ئات

مَصِيْر ج مَصَـايِرُ و مَصَـائِرُ: ئاقىۋەت: ئۆزگىرىش؛ نەتىجە، ئاخىرقى نەتىجە: تەقدىر

ـــ ج مُصْرَان و أَمْصِرَة ججج مَصَـارِيْنُ: ئوچەي

مَصِيْص: سۈيۈق، سۈيۈق بولغان

مَصِّيص: چىكە يىپ، شوينا

مَصِيْف ج مَصَائِفُ: يازلىق ئارامگاه

مَضَّ ـُ مَضًّا و مَضِيْضًا هُ الْجُرْحُ: جاراھەت ئازابلىماق، جاراھەت ئاغرىپ كەتمەك

ـــ ـَ مَضَضًا مِنَ الشَّيْءِ: جاپا تارتماق، ئازابلىماق، قىينىماق

مَضّ: ئازابلىغان، قىينىغان، ئاغرىتقان

مَضَاء: ئۆتكۈر، ئىتتىك

مُضَادّ لِكَذا: قارشى تۇرماق، قارشى بولماق

مُضَادَّات السُّمُوم: زەھەرگە قارشى دورىلار، زەھەر قايتۇرۇش دورىسى

مُضَادَّة: قارىمۇقارشى بولماق، زىتلەشمەك، زىددىيەتلەشمەك

مُضَارِب: رىقابەتلەشكۈچى، رىقابەتچى

ـــ مَالِيّ: ھايانكەش سودىگەر

ـــ عَلَى الصُّعُود: سېتىۋالغۇچى تەرەپ

ـــ عَلَى النُّزُول: ساتقۇچى تەرەپ

مُضَارَبَة مَالِيَّة: پۇل مۇئامىلىدىكى ھايانكەشلىك

ـــ تِجَارِيَّة: سودا رىقابىتى

مُضَارِع: ئوخشىتىلىش، ئوخشاپ كېتىدىغان

الْفِعْلُ الْـ: ھازىرقى زامان پېئىلى

مُضَارَعَة: ئوخشاش بولۇش، بىردەك بولۇش

مُضَاض: شور سۇ، تۇزلۇق سۇ

مُضَاضَة: ئاغرىتماق، ئازابلىماق: جاپاغا سالماق، قىينىماق

مُضَاعَف: ھەسسىلەنگەن، ھەسسىلەپ ئاشقان، ئىككى باراۋەر ئاشقان

الـ الْبَسِيْط: ئەڭ كىچىك ئومۇمىي بۆلگۈچ

مُضَاعَفَة: ھەسسىلەش، ئىككى باراۋەر ئاشۇرۇش: قوشۇلۇپ كېلىدىغان كېسەل

مُضَاغَة: سېغىز كەمپۈت: چاينىلىدىغان نەرسە

مُضَافَة: مېھمان كۈتۈۋالىدىغان ئورۇن

مُضَاهَاة: سېلىشتۇرۇش: سېلىشتۇرما

مُضَايِق: زەردىسىنى قاينىتقان، ئىچىنى تىت ـــ تىت قىلغان

مُضِبّ: تۇمانلىق، تومانلىق بولغان

مَضْبَطَة ج مَضَابِطُ: كېلىشىمنامە، توختامنامە

مَضْبُوط: دەل جايىدا بولغان: ئىنىق بولغان، توغرا بولغان: مۇسادىرە قىلىنغان

مُضْجِر: ئاۋارە قىلغان، مالال قىلغان، بىئارام قىلغان

مَصْلَحَة ج مَصالِحُ: پايدا، ساپ پايدا، زال، ئورۇن، ئىداره، ئورگان

اَلْـ العَامَّة: جامائەت پاراۋانلىقى

مُصْلِهِبّ: ئېكىز بويلۇق ئادەم، قامەتلىك ئادەم

مَصْـلُوب ج مَصـالِيْبُ: كىرىستقا مىخلانغۇچى، كىرىستقا مىخلانغان

مَصْلِيّ: شىرىنلىك سۇيۇقلۇق، شىرىنلىك سۇ: سىرىق سۇ، سۇزۇلۇق سىرغىتما، پلازما

مُصَلًّى ج مُصَلَّيات: ناماز كاھ، مەسجىد

مَصْـلِيَّة: شىرنىلىك سۇيۇقلۇققا ئوخشاپ كېتىدىغان، شىرنىلىك سۇيۇقلۇقسىمان

مُصْـمَت: پۈختا بولغان، چىك بولغان، مۇستەھكەم بولغان

مَصْمَص: ئېغىزنى چايقاش

ـ الشَّيْءَ: غاجىماق، غاجىلىماق

مُصَمَّغ: چاپلاپ قويغان، چاپلانغان، يېلىم بىلەن چاپلانغان

مُصَـمِّم: قارار قىلغان، ھۆكۈم قىلغان: لايىھىلىگۈچى، پىلانلىغۇچى ئۇستاز

مَصْنَع ج مَصَانِعُ: زاۋۇت

مُصَنَّف ج مُصَـنَّفات: ئەسەر: يېزىلغان نەرسە: تۈزگەن، تۈزۈپ قويغان (كىتاب)

مُصَنِّف: ئاپتور، مۇئەللىپ، تۈزگۈچى، مۇسەننىق

مَصْنُوع ج مَصْنُوعات: ياسالغان، تەييارلاپ قويۇلغان: سۇنئىي: يالغاندىن ياسالغان: مەھسۇلات، ھاسىلات

مَصْهَرَة ج مَصَاهِرُ: ئېرىتىش ئورنى

ـ الْحَدِيْد: تۆمۈر تاۋلاش زاۋۇتى

مَصْـهُور ج مَصْـهُورات: ئېرىتىلگەن، ئېرىگەن مادده: لاۋا

مُصَوَّت: ئاۋاز قويغۇچى، ئاۋاز بەرگۈچى

مُصَوِّر: سۈرەتلەنگەن: رەسىملىك ژۇرنال

ـ فِي الْجُغْرَافِيا: خەرىتە، ئاتلاس

مُصَوِّر: رەسسام: فوتوگراف

مُصَوِّرَاتِيّ: فوتوگراف

مُصَوِّرَة: سىن ئېلىش ئاپپاراتى

مِصْوَل ج مَصاوِلُ: كۆل قاچىسى، كۆلدان

مَصْوَلَة: ئۆزۈن سۇپۇرگە

مَصُون: ساقلانغان، قوغدانغان

مُصِيْب: تېگىشىپ كەتكەن: توغرا بولغان: جايىدا بولغان، مۇۋاپىق بولغان، لايىق بولغان

مُصِيْبَة ج مَصائِبُ و مَصاوِبُ: مۇسىبەت، بالايىئاپەت، بالايىقازا

مَصِيْد: ئوۋلانغان: ئوۋلىغان نەرسە: ئوۋ

مَصْيَدَة السَّمَك ج مَصايِدُ: بېلىق تۇتۇش مەيدانى

ـ اللُّؤْلُـؤ: مەرۋايىت يېغىش مەيدانى، مەرۋايىت تېرىش ئورنى

مَصِيْدَة ج مَصَـائِدُ و مَصـايِدُ: بېلىق تۇتـۇش تـورى: (ھاشـارەت ۋە باشـقا نەرسىلەرنى) تۇتقۇچ

مَضْطَرِب: قالايمىغانلىشىپ كەتكەن؛ ئارىسالدى بولۇپ خاتىرجەم بولالمىغان، تەمتىرەپ قالغان

مُضْطَرِم: يانغان، كۆيگەن

مُضْطَلِع: ھۆددىسىدىن چىققۇچى، ھۆددە ئالغۇچى

مُضْطَهَد: ئىزىلگەن، زىيانكەشلىككە ئۇچرىغان

مُضْطَهِد: ئەزگۈچى، زالىم، مۇستەبىت

مُضَعَّف: ھەسسىلەنگەن، ئىككى باراۋەر ئاشقان

مَضَغَ ـُ مَضْغًا الطَّعامَ: چاينىماق

ـ الْكَلامَ: غودۇڭشۇماق، غودۇرماق

ـ الصَّمْتَ: كەم سۆز بولماق، جىمغۇر بولماق

ـ الْحقْدَ: ئۆچمەنلىك ساقلىماق، غۇم ساقلىماق، ئاداۋەت ساقلىماق

مَضْغ: چاينىماق، چاينىش

مُضْغَة ج مُضَغ: سېغىز كەمپۈت؛ چاينۇپتىلگەن نەرسە؛ چاينىپ تۈكۈرۈپتىلگەن نەرسە

مِضْغَط ج مَضاغِطُ: باروگراف (ئۆزى يازىدىغان بارومېتىر)

مَضْغُوط: ئېزىلگەن، يانچىلغان؛ بېسىلغان، سقىلغان

مُضَفِّر: توقىغان، ئەشكەن

مَضْفُور: توقۇلغان، ئېشىلىگەن

مُضِلّ: يولدىن چىقارغۇچى؛ ئازدۇرغۇچى، قايمۇقتۇرغۇچى؛ يالغانچى، كاززاپ

مَضَلَّة: ئېزىش، قايمۇقۇش، يولدىن چىقىش

مُضَلَّع: قۇۋرۇغا سۆڭەكلىك، قوۋرۇغا سۆڭىكى بار بولغان

ـ سُبَاعِيّ: تۆز يەتتە تەرەپلىك شەكىل

مُضْلِع: ھۆددىسىدىن چىققۇچى، قولىدىن ئىش كەلگۈچى

مُضَلِّل: ئازدۇرغۇچى، قايمۇقتۇرغۇچى؛ يولدىن چىقارغۇچى؛ ئالدامچى، كاززاپ

مِضْمار ج مَضامِيرُ: بەيگە مەيدانى، مۇسابىقە مەيدانى؛ ئات مېنىش مۇسابىقىسىنىڭ ئاخىرقى نۇقتىسى؛ ئورۇقلاپ كېتىدىغان مەزگىلى

مُضْمَحِلّ: يوقاپ كەتكەن، يوقالغان، غايىب بولغان

مُضْمَر: ئىما ـ ئىشارەت؛ دارتمىلىغان، يوشۇرۇنغان، يوشۇرغان

مَضْمَضَ مَضْمَضَةً و مَضْمَاضًا الْمَاءَ فِي الْفَمِ: ئاغزىغا سۇنى ئېلىپ غار ـ غار قىلماق

ـ الثَّوْبَ: كىيىمنى يۇيۇپ چايقىماق

ـ النُّعَاسُ فِي عَيْنِهِ: كۆزدە ئۇيقۇ ئالامەتلىرى كۆرۈنمەك، كۆزدە ئۇيقۇ قاينىماق

مَضْمَضَة: غار ـ غار قىلىش، ئېغىز چايقاش

مَضْجَع ج مَضَاجِعُ: كارىۋات، تۆشەك؛ ئۇخلاش ئۆيى، ياتاق ئۆيى

مُضَحِّك: كۈلدۈرگۈچى؛ ئادەمنىڭ كۈلكۇسىنى كەلتۈرگۈچى، قىزىقچى؛ مەسخىرىۋاز

مُضْحِك: كۈلدۈرگەن، قىزىقچىلىق قىلغان، ھەزىلچىلىك قىلغان

مُضْحِكات ج: كۈلدۈرگە، كىچىك قىزىقچىلىق دراما سى

مِضَخَّه ج مَضَاخُّ: تۇمانلاشتۇرغۇچ؛ سۇ ناسوسى

ـ الْحَرَائِق: ئوت ئۆچۈرگۈچ

مُضَخَّم: چوڭايتىلغان، زورلاشتۇرۇلغان

مَضَرَّ ـُ و مَضُرَّ ـُ و مَضِرَّ ـَ مَضْرًا و مُضُورًا النَّبْذُ أَو اللَّبَنُ: ئاچچىق بولۇپ قالماق، ئېچىپ پۈراپ قالماق

مَضِر: ئاچچىق، بەتبۇي، ئاچچىق بولغان

مَضِرّ: زەخىملەنگەن، يارىلانغان، زىيانغا ئۇچرىغان

مِضْراب: بىر تارلىق چالغۇ ئەسۋابى ئۈچۈن ئىشلىتىلىدىغان تىرناق ياكى سۆڭەك پارچىسى

مَضْرَبُ ج مَضَارِبُ مِنَ السيف: قىلىچ

مَضْرِب ج مَضَارِبُ: توپ ئۇرىدىغان ئورۇن ياكى ۋاقىت

كُرَةُ الـ ـ: بىر خىل تەنتەربىيە ھەرىكىتى بولۇپ، ئىككى تەرەپ تور ئوستىكە تاشلاپ ئويناىدىغان كىچىك توپ

مُضَرَّب: تىككەن (يوتقانىنى)، يامىغان

مُضْرِب: ئىش تاشلىغۇچى، دەرس تاشلىغۇچى، تىجارەت توختاتقۇچى

مِضْرَب ج مَضَارِبُ: توپ پالىقى؛ چولاق چىدىر، بارگاه

مُضَرَّبَة: يوتقان ـ كۆرپە، ئورۇن ـ كۆرپە

مَضَرَّة ج مَضَارّ: زىيان، زىيانلىق

مُضَرَّج الْيَدَيْنِ بِعَمْلَتِه: جىنايەت ئۈستىدىكى جىنايەتچى، جىنايەت ئۈتكۈزۈۋاتقان جىنايەتچى؛ ئىككى قولى قانغا بويالغۇچى

ـ بِدَمِه: لەختە قان ئىچكە مىلەنگەن، لەختە قان ئىچىدە بولغان

مَضْرُوب: نىشانلانغان، قارىغا ئېلىنغان

ـ فِيْه: كۆپەيتمە سان

مَضْرُور: زىيانغا ئۇچرىغان؛ يارىلانغان، زەخىملەنگەن

مَضَض: ئازابلاش، قىيناش، جاپاغا سېلىش؛ قېتىق

عَلَى ـ: خالىماسلىق، رازى بولماسلىق، قوشۇلماسلىق

مُضْطَجَع: ياتىدىغان ئورۇن، ياتىدىغان جاي

مُضْطَرّ: زورلانغان، مەجبۇرلانغان؛ كەمبەغەلچىلىك

ـ إِلَى كَذَا: غا ھاجەت چۈشمەك، ئېھتىياجلىق بولماق

خَاصِّيَّة الْ ـــ: يېپىشقاق، سوزۇلۇشچان، ئىلاستىكلىق، سوزۇلۇشچانلىق

مَطَا ـُ مَطْوًا: چوڭ قەدەم بىلەن ماڭماق

مُطَابِق: مۇۋاپىق، لايىق، مۇناسىپ

مُطَابَقَة: مۇۋاپىق بولۇش، لايىق بولۇش، بىردەك بولۇش، ئوخشاش بولۇش

مَطَار ج مَطَارات: ئايرو پورت،

مُطَارَدَة: ئەگەشمەك، ئىزىدىن ماڭماق

مَطَّاط: كاۋچۇك، رېزىنكە

زُنْبُرُك ـــ: پۇرژىنا، رىسۇر (ماشىنىلارنىڭ)

مُطَأْطِئُ: ساڭگىلاپ تۇرغان نەرسە: چۈشۈپ كەتكەن نەرسە

مَطَاف: تاۋاپ قىلىدىغان ئورۇن، چۆرگىلەيدىغان ئورۇن

مُطَاف: تاقەت قىلغىلى بولىدىغان، چىداپ كەتكىلى بولىدىغان؛ تاقەت قىلغان

مُطَالَب: جاۋابكارلىقى بولغان، جاۋابكارلىققا تارتىلىدىغان

مُطَالِب: ئىلتىماس سۇنغۇچى، ئىلتىماس يازغۇچى؛ تەلەپ قىلغۇچى، ھوقۇق تەلەپ قىلغۇچى؛ ئىلىم تەلەپ قىلغۇچى

مُطَالَبَة: تەلەپ قىلىش، ھوقۇق تەلەپ قىلىش

مطَالَة: تۆمۈرچىلىك

مُطَالِع: مۇتالئە قىلغۇچى، كىتاب ئوقۇغۇچى

مُطَالَعَة: ئوقۇماق؛ ئوقۇش ماتېرىياللىرى؛ ئەسەر

مُطَاوِع: بويسۇنغان، ئىتائەت قىلغان

مُطَاوَلَة: سوزۇپ ئۇزارتىش، ئۇزۇن قىلىش

مَطَبّ أَرْضِيّ ج مَطَبَّات: ئازگال، ئويمان يەر؛ كان قۇدۇقى، رودا قۇدۇقى

مِطْبَخ ج مَطَابِخ: ئاشخانا، تاماقخانا

الْ ـــ الشَّرْقِيّ: شەرقچە يېمەكلىكلەر تىزىملىكى، شەرقچە تاماق ـــ سەي تىزىملىكى؛ شەرقچە ئاشخانا

مَطْبَخ: ئوچاق

مَطْبَع ج مَطَابِعُ: باسمىخانا؛ باسما زاۋۇتى؛ باسمىچىلىق ماشىنىسى

مُطَبَّع: كۆندۈرۈلگەن، ئۆگىتىلگەن

مَطْبَعَة ج مَطَابِعُ: باسماخانا، باسما زاۋۇتى؛ باسمىچىلىق ماشىنىسى

مَطْبَعِيّ: ھەرپ تىزغۇچى ئىشچى، باسما ئىشچىسى؛ مەتبەئەچىلىك، مەتبەئەچىلىكنىڭ

مُطْبِق: زىندان، تۈرمە، قاماقخانا؛ تولۇق بولغان، مۇكەممەل بولغان؛ قەتئىي مۇتلەق، تامامەن، شەرتسىز بولغان

مَطْبُوخ: پىشقان، پىشىپ كەتكەن؛ پىلان ياخشى بولغان، ياخشى پىلانلانغان

مَطْبُوع: بېسىلغان؛ جەدۋەل، سىخىما

ـــ عَلَى كَذَا: تەبىئىي بولغان، تۇغما بولغان، تۇغۇلۇشتىن مەلۇم خاراكتېرگە ئىگە بولغان

ـــ عَلَى الشَّرِّ: يامان مېجەزلىك، يامان خاراكتېرلىك، ئوسال تەبىئەتلىك

مَضْمُوم: دەممە «ـُـ» قويۇلغان، دەممىلىك بولغان

مَضْمُون ج مَضَامِينُ: مەزمۇن، مەنە؛ ئىشەنچلىك بولغان، كاپالەتلىك قىلىنغان، كاپالەت قىلغان

ـــ مِنَ الرَّسَائِلِ: كاپالەت خەت

مَضَنَّة ج مَضَانُّ: قىممەتلىك نەرسە، ئەتىۋارلىق نەرسە

مُضْنِي: ھالسىزلىنىپ كەتكەن؛ ئاجىز، ۋىجىك؛ ماغدۇرسىزلىنىپ كەتكەن

مُضَوَّر: كىتىش، ئايرىلىپ كىتىش، ئايرىلىش؛ ئۆتۈپ كېتىش (ۋاقىت)

مَضَى الْأَمْرُ: ئىش ئىلىپ بارماق، ئىشنى بېجىرمەك

مَضَى يَمْضِي و يَمْضُو مُضِيًّا و مُضُوًّا أَوِ الشَّيْءُ: ئايرىلىپ كەتمەك، كەتمەك

ـــ ـُ مَضَاءً ومُضُوًّا عَلَى الْأَمْرِ: داۋاملاشتۇرماق، ئىزچىللاشتۇرماق؛ ئىجرا قىلماق، ئىلىپ بارماق

ـــ ـُ مُضُوًّا سَبِيلَهُ أَوِلسَّبِيلَه: قازا قىلماق، ئۆلۈپ كەتمەك، ئۆلمەك

ـــ ـِ مَضَاءُ السَّيْفُ: ئۆتكۈر بولماق، ئىتتىك بولماق

مُضِيّ: كەتكەن، ئايرىلىپ كەتكەن؛ ئۆتكەن، ئۆتۈپ كەتكەن (ۋاقىت)

مُضِيءٌ: يالتىراق، پارقىراق، نۇرلۇق؛ مەرىپەتچى، غەپلەتتىن يورۇتقۇچى

مِضْيَاع: ئىسراپخور، ئىسراپ قىلغۇچى، بۇزۇپ چاچقۇچى، بىكار قىلمۇەتكۈچى، زايە قىلغۇچى

مِضْيَاف ج مَضَايِيفُ: مېھماندوست، مېھمانغا كۆڭۈل بۆلگۈچى

مَضِير: ئاچچىق، زىيان، زىيانلىق؛ قېتىق

مَضِيض: ئاغرىتىش، ئازابلاش، قىينىاش

مُضَيِّع: ئىسراپخور، بۇزۇپ چاچقۇچى، بىكار قىلمۇەتكۈچى

مَضِيعَة ج مَضَايِعُ: ئايرىلىش، مەھرۇم بولۇش

مُضِيف: مېھمانخانا، مېھمان كۈتۈش

مَضِيف: ساھىبخان، خوجايىن؛ مېھمان قوبۇل قىلغۇچى، مېھمانخانا خوجايىنى

مَضِيفَة ج مَضَايِفُ: مېھمانخانا، مېھمانخانا ئۆيى

مُضِيفَة: ئايال ساھىبخان، ئايال

ـــ الطَّائِرَات: ئايروپىلان كۈتكۈچىلىرى، ئايروپىلاندىكى مۇلازىمەتچى قىزلار

مُضِيق ج مَضَايِقُ: تار يول؛ بوغۇز؛ تار ئېغىز؛ تار بوغۇزدىكى يول

مَطَّ ـُ مَطًّا الشَّيْءَ: ئۇزارتماق، سوزماق، تارتىپ ئۇزارتماق

ـــ أَصَابِعَهُ: بارماقلارنى كەرمەك

ـــ شِدْقَهُ: ئاغزىنى دومسايتماق

مَطّ: تارتىش، سۆرەش

مُطَمْئِن: قول تۇچىدىلا قىلغان، چالا ـ پۇچۇق قىلغان، ھاپىلا ـ شاپىلا قىلغان

مَطَّطَ الشَّـيْءَ: كۆچەپ تارتماق، كۆچەپ سوزماق

ـ ةً: ھاقارەت قىلماق، خورلىماق

مَطْعَـام ج مَطـاعِيمُ: ئوشۇقچە مېھمان، ئارتۇق بولۇپ قالغان مېھمان؛ ئۇشۇق يېگەن

مَطْعَم ج مَطـاعِمُ: تاماق زالى، ئاشخانا؛ يېمەكلىكلەر دوكىنى

مُطَعَّـم: ئىنچىكە نەققاشچىلىق سانائىتى؛ ئۇلانغان؛ مۇداپىئەلىنىش؛ ئوكۇل يېگىنىسى سېلىنغان، سانجىلغان

مَطْعَن ج مَطاعِنُ: سانجىماق؛ سانجىيدىغان جاي؛ ئاجىز نۇقتا

مَطْعُوم: يېمەكلىك؛ چېچەن ۋاكسىنى

مَطْعُون: سانجىلغان؛ تارقىلىشچان كېسەلگە گىرىپتار بولغان، ۋاپا كېسىلىگە گىرىپتار بولغان

كَلامٌ ـ فِيْهِ: مات قىلغىلى بولىدىغان، رەت قىلىنىدىغان

مُطْفَأ: ئۆچۈرۈلگەن، يورۇقلۇق يوقۇتۇلغان

مُطْفِـيء: ئوت ئۆچۈرۈش ئەترىتىنىڭ ئەزاسى؛ ئوت ئۆچۈرۈش خادىمى

مِطْفَـأَة ج مَطـافِئُ: ئوت ئۆچۈرۈش ئوسكۇنىسى

مِطْفَايَة ج مَطافِئُ: ئوت ئۆچۈرگۈچ

مِطْفَحَة: كەپكۈر (ناۋىدا نان ئۈرىدىغان ئەسۋاپ)

مَطْفِيّ: ئۆچۈرۈلگەن

مُطْقِم: كىسىنگەن، پۈركەنگەن، يۆگەنگەن

مَطَلَ ـُ مَطْلاً الْحَبْلَ: ئارغامچىنى تارتىپ ئۇزارتماق، ئارغامچىنى كۆچ بىلەن تارتماق، ئارغامچىنى كۆچەپ تارتماق

ـ الْحَدِيْدَ: تۆمۈر سوقماق

ـ ةُ حَقِّه أو بِحَقِّه: قاينا ئارقىغا سوزماق، كېچىكتۈرمەك

مَطْـل: سوزۇش؛ ئارقىغا تارتىش، كېچىكتۈرۈش

ـ الْمَعَـادِن: سوقۇپ ياكى بازغانلاپ نىپىزلىتىلغان

خَاصَّـة الْـ: سوزۇلۇشچانلىق، كېگىيىشچانلىق

مُطَلَّ: مەنزىرە؛ پىشايۋان؛ بالكون

مُطِلَّ عَلَـى كَـذا: ئېگىشىپ قارىغان، ئېگىزدىن پەسكە قارىغان

مِطْلاء ج مَطَال: پەس يەر، تۆۋەن يەر

مِطْلاق: تالاق قىلىشنى ياخشى كۆرگەن؛ تالاق قىلغان؛ ئاجرىشىپ كېتىشكە خۇشتار بولغان

مَطْلَب ج مَطالِبُ: تەلەپ، مەقسەت، غەرەز؛ مەسىلە، ئاساسلىق مەسىلە

مَطْلِع ج مَطالِعُ: چىقىش، كۆتۈرۈلۈش؛ يولتۇز كۆتۈرۈلىدىغان جاي؛ شەرق؛ شوتا، پەلەمپەي؛ مۇقەددىمە، كىرىش سۆز

ـ مِنَ الشُّعَرَاءِ: تۇغما شائىر، تۇغما شائىرلىق قابىلىيىتىگە ئىگە

مَطْبُوعَات ج: باسما بۇيۇملار، نەشر بۇيۇملىرى

مَطْبُوق: (ئىشىكىنى) ياپقان، ئەتكەن، تاقىغان

مِطَثَّة: چەمبەر، دوگۇلچەك (ئويۇنچۇق)

مِطْحَنَة ج مَطَاحِنُ: ئۇن تارتىش ماشىنىسى

مَطْحَنَة ج مَطَاحِنُ: تۇگمەن: ئۇن تارتىش ماشىنىسى

مَطَرَ ـُ مَطْرًا ت السَّمَاءُ: يامغۇر ياغماق

ـ ت السَّمَاءُ الْإِنْسَانَ أَو الشَّيْءَ: يامغۇر هۆل قىلماق، يامغۇر نەمدىمەك

ـ مُطُورًا ومَطْرًا الْحِصَانُ: تېز ماڭماق، چاپماق (ئات)

ـ: قېچىپ كەتمەك، قېچىپ ماڭماق

مَطَر ج أَمْطَار: يامغۇر

مَطِر: يامغۇر يېغىش

مِطْرَاب: شوخ، تېتىك، چاققان، چاپسان

مِطْرَان ج مَطَارِنَة و مَطَارِيْنُ: باش روهانى، ئارخېئوسكوپ (خرىستىئاندا)

مَطْرَانِيَّة: باش روهانىيلىق ۋەزىپىسى: چىركاۋغا قاراشلىق يەرلەر

مُطْرِب: قىزىقچى، سازچى: كىشىنى مەپتۇن قىلغۇچى: ناخشىچى، مۇزىكانت

مَطَرَة: سۇ ئۇسماق ياكى هاراقنى تۇلۇمدىن ئۇسماق

مَطْرَة ج مَطَارَات: ئۆتكۈنچى يامغۇر

مَطْرَح ج مَطَارِحُ: تاشلىۋېتىلگەن جاي؛ لاقفا ـ لۇققا نەرسە ـ كېرەك: تۈرلۈك نەرسىلەر

مُطَرِّد: باغلانغان، تۇتاشتۇرغان

ـ مِنَ القَوَاعِد أونَحْوِهَا: ئومۇمىي بولغان، بىر تۇتاش بولغان، ئۆز ئىچىگە ئالغان، ئۆز ئىچىدە بولغان

مِطْرَد ج مَطَارِدُ: قىسقا نەيزە، كالتە نەيزە

مُطَرَّز: كەشتىچى

مُطَرِّش: قۇستۇرغۇچى دورا، قەي قىلدۇرغۇچى دورا

مِطْرَف ج مَطَارِفُ: گۈللۈك تاۋار چاپان، گۈللۈك تاۋار تون

مِطْرَقَة ج مَطَارِقُ: توقماق، بولقا، بازغان

مَطْرُوح: چۆرىۋېتىلگەن: كېمەيتكۈچى (ماتېماتىكىدا)

مَطْرُود: قوغلانغان، هەيدەلگەن، سۈرگۈن قىلىنغان

مَطْرُوق: ئەزگەن، سوققان: بازغانلىغان: دائىم ئادەم مېڭىپ تۇرىدىغان (يول): جانلانغان جاي: ئىشلىتىۋاتقان (ئۇسۇل ـ چارە)

مَطْرُوقِيَّة: سوزۇلۇشچانلىق، ئىگىلىشچانلىق، ئىلاستىكىلىق

مَطَرِيَّة: يامغۇرلۇق، يامغۇر كۈنلۈكى

مِطْوَاة ج **مَطَاوٍ**: بەكە، قەلەمتىراش

مِطْوَاع ج **مَطَـاوِيْع** و **مَطَـاوِيْعُ**: كەپ ئاگلىغـۇچى؛ ئىتائىـەت قىلغـۇچى؛ بويسۇنغۇچى

مُطَـوَّش: ئاختـا قىلىۋېتىلگـەن، پىچىۋېتىلگەن

مُطَـوِّف: تـاۋاب قىلغـۇچى؛ تـاۋاب قىلدۇرغـۇچى؛ ھاجىلارنـىڭ ھـەج قىلىـش پائالىيىتىگە يىتەكچىلىك قىلغۇچى

مُطَـوَّق: ئورىۋېلىنغـان، قورشـۇۋېلىنغان، ئىھاتە قىلىنغان؛ بويـاللىق سىلىنغان، بۇيان چەمبىرىكى سىلىنغان

اَلْحَمام الْـ: پاختەك

مَطُول: سـوزاپ ئۇزارتقـۇچى، تـارتىپ ئـۇزار تقۇچى؛ ھايال قىلغۇچى

مُطَوَّل: ئۇزۇن (ۋاقـىت)؛ ئـۇزۇن (دوكـلات، ماددا)

مَطْوِيّ ج **مَطَاوٍ**: كېنىشكا (سـۇندۇرغۇچ)، قەلەمتىراش

مَطْوِيّ: قاتلانغان، پۈكۈلگەن

مِطْوِيّ ج **مَطَاوٍ**: بەكە، قەلەمتىراش

مِطْيَـاف: سىلىندروسـكوپ (يورۇقلـۇق، سـېكتورنىڭ كۆرسـىتىدىغان قىسـمىنى كـۆرۈش سـىزىمى ئـارقىلىق ئـاجرىتىپ ئېنىقلاشـقا ئىشـلىتىلىدىغان بىـر خىـل يورۇقلۇق ئىلمى ئەسۋابى)

مِطْيَـالِيّ: سىلىندروسكوپىغا مۇناسـىۋەتلىك بولغان؛ سىلىندروسكوپ شۇناسلىق

مُطَيَّـب: خـۇش پـۇراقلىق بولغـان، خـۇش پۇراق ئىشلىتىلگەن

مَطْيَبَة ج **مَطَايِبُ**: خـۇش پـۇراقلىق جاي، خۇش پۇراق بار جاي

مَطِيَّة ج **مَطَايَا** و **مَطِيّ**: ئۇلاغ (مىنىدىغان)

مَطِيْر: شارقىراپ ياغقان يامغـۇر، چېلەكلەپ قۇيغاندەك ياغقان يامغۇر

مُطِيْـع: كـەپ ئاگلىغـۇچى، بويسـۇنغۇچى، ئىتائەت قىلغۇچى

مَطِيْـل: سـوزۇلۇشـچانلىققا ئىگـە، ئىلاستىكلىققا ئىگە

مَطِيْلَة ج **مَطَائِلُ**: قاگالتىر نۆمۈر

مَطْيُور: شاللاق، يەڭگىلتاقتاق، تەنتەك

مُظَاهَرَة: تۆتۈپ تۇرۇش، ئارقا تىرەك بولۇش؛ قـوللاش؛ نامـايىش قىلىـپ ھـەيۋە قىلىـش؛ نامايىش

مَظْرُوف ج **مَظَـارِيْفُ**: چاپلانغان ياكى پېچەتلەنگەن (سالام خەت)

مُظْعَة ج **مُظَع**: قىلىپ قالغان ئوت ـ چۆپ، ئىشىپ قالغان ئوت ـ چۆپ

مُظَفَّر: غەلىبە قىلغـۇچى، زەپەر قۇچقـۇچى، غالىپ

مُظِلّ: سايلىق، سايە چۈشۈرىدىغان جاي

مُظِلَّة ج **مُظِلّ**: كۈنلۈك، سايىۋەن

ـــ فِي الْمُوسِيْقَى: مۇقەددىمە، كىرىش مۇزىكىسى

ـــ مِنَ القَصِيدَة: ئاۋۋالقى مىسرا شېئىر، تۇنجى مىسرا شېئىر

مُطَّلِـــع: كەسىپ ئەھلى بولغۇچى، ئىش ئەھلى بولغۇچى

ـــ عَلَى كَـــذا: پۈختا بىلىمەك، پىششىق بىلىمەك، ياخشى بىلىمەك

مُطْلَق: مۇتلەق چەكلىمىگە ئۇچرىمايدىغان، ئەركىن؛ شەرتسىز، قەتئىي، كەسكىن

مُطْلَقَـــة: ئاجرىشىپ كەتكەن ئايال، قويۇۋېتىلگەن ئايال، تالاق قىلىنغان ئايال

مَطْلَمَة ج مَطَالِمُ: نوغۇچ، خىمىر يارغۇچ

مَطْلُوب ج مَطَالِيْبُ: تەلەپ قىلىنغان، ئىزدەنگەن؛ زۆرۈر؛ تۆلەشكە تېگىشلىك بولغان

مَطْلِيّ: سىرلانغان؛ ئۈستىگە ماي سۈۋىلغان

مُطَلًّى: ئۈزۈنغا سوزۇلغان ئېغىر كېسەل

مَطْلِيّ: ئۈستىگە سىر بىرىلگەن

مِطْلَىً ج مَطَال: پەس يەر، تۆۋەن يەر

مِطْمار: تىك سىزىق، ۋىرتىكال، ئاسما

مِطْمَـــاع: تاماخور، ئاچ كۆز، تۇيماس، نەپسانىيەتچى

مُطْمَئِنّ: خاتىرجەم، تىنچ؛ كۆڭلى توق، بىخەتەر بولغان

ـــ مِنَ الْأَرْضِ: تەكشى بولغان يەر

مَطْمَح ج مَطَامِحُ: مەقسەت، نىشان، غەرەز

مِطْمَـــر: تىك سىزىق، ۋىرتىكال سىزىق؛ توسما؛ قوغۇشۇن؛ جىك تېشى

مَطْمَع ج مَطَامِعُ: كۆكۈل تارتىدىغان نەرسە، ئاچ كۆزلۈك بىلەن نەپسى ناقىلىدىغان نەرسە؛ ئاچ كۆزلۈك؛ نەپسانىيەتچىلىك، شۆھرەتپەرەسلىك

مَطْمَعَة: جەلپ قىلىدىغان نەرسە، مەپتۇن قىلىدىغان نەرسە؛ ھەربىكەتلەندۈرگۈچ، قوزغاتقۇچ

مَطْمُور: يوشۇرۇنغان، كۆمۈلگەن، مەخپىي تۇتۇلغان

مَطْمُورَة ج مَطَامِيْرُ: يەر ئاستى ئۆي، يەر ئاستى خانا

مَطْمُوس: ئەما، قارىغۇ

مَطْنَب ج مَطَانِبُ: مۇرە، دولا

مَطْهَر: پاكلاش؛ تاۋلاش؛ تاۋلاش تۈرمىسى (خرىستىئاندا)

مُطَهِّـــر: پاكلانغۇچى، پاكىز بولغۇچى؛ پاكىزلىق ئەسلىمەسى، تازلىق ئەسلىمەسى؛ زەھەرسىزلەندۈرۈش دورىلىرى، دەزىنفېكسىيە دورىلىرى

مَطْهَرَة ج مَطَاهِرُ: تازلىق سايمىنى؛ يۇزـ قوللارنى يۇيۇشتا ئىشلىتىلىدىغان

مُطَهِّرَة: دەزىنفېكسىيە قازىنى، سېتىرىلىزاتور

مَطْهًى ج مَطَاهٍ: ئاشخانا (ئۆيلەردىكى)

مَعاد: قايتىپ كەلمەك: قايتىپ كېلىش

ـ ج **مَعاوِدُ:** قايتىپ كېلىدىغان نىشان

اَلْ ـ : ئاخىرەت، قىيامەت كۈنى، قايتا تىرىلىپ كېلىش كۈنى

مُعـاد (الـمُعادى): ئۆچمەنلىكى بار بولغان، دۇشمەنلىكى بولغان

مُعَاداة: دۇشمەنلىشىش، ئۆچمەنلىشىش

مُعَادل: باراۋەر، تەڭمۇتەك: ئۈدۈلمۇ ئۈدۈل

مُعَادَلَة: باراۋەر بولۇش، تەڭمۇ تەڭ بولۇش: تەڭلىمە (ئالگېبرالىق ئاتالغۇ)

مَعـاذ: پاناھ تىلىمەك، قوغداشنى تىلەپ قىلماق: پاناھلىنىش: پاناھلىنىدىغان ئورۇن

ـ **اللهِ:** ئاللاھدىن ساقلاشنى تىلەپ قىلىش، ئاللاھدىن قوغداشنى تىلەپ قىلىش

مَعاذة: تىلتۇمار، تۇمار، ئەپسۇن

مَعَار: لاپ ئۇرغۇچى، پوچى

مُعـارِض: قارشى تۇرغۇچى، قارشىلىق بىلدۈرگۈچى، رەقىب

مُعَارَضَـة: قارشى تۇرۇش، قارشىلىق كۆرسىتىش: قارشىلىق كۆرسىتىش تەشكىلاتى

مَعَارِفُ ج: ماتارىپ، ئىلىم، بىلىم: ئىلىم ـ مەرىپەت: تونۇش

وزَارَة الـ ـ: ماتارىپ مىنىستىرلىقى

ـ **هُ:** يېقىنلىرى، تونۇشلىرى

ـ **الوَجْهِ:** چىراي، جامال، ھۆسن

مُعَارَكَـة: ئۇرۇشۇش، جەڭ قىلىش، سوقۇشۇش

مَعّـاز: ئۆچكە ئىگىسى، ئۆچكە پادىسى

ئىگىسى: ئۆچكە پادىسى باققۇچى

مَعَاش ج مَعَايِشُ: تۇرمۇش ۋاسىتىلىرى: تۇرمۇش: ماتاش، ئىش ھەققى

اَلْ ـ والـمَعَادُ: بۈگۈنكى دۇنيا ۋە كەلگۈسى دۇنيا

مُعَاشَرَة: سۆھبەتلىشىش، ئالاقىلىشىش

مُعاصِر: زامانداش: ھازىرقى زامان

مُعافَـاة: ئەملىدىن قالدۇرۇش، ئېلىپ تاشلاش، بىكار قىلىش

مُعافًى: ساغلام بولغان، سالامەت بولغان: قۇتۇلدۇرۇلغان، قۇتقۇزۇپ قېلىنغان

مُعاق: جاپالىق ئەمگەك قىلىپ مېيىپ بولۇپ قالغان ئادەم

مُعاقَب: جازالانغان، جازاغا ئۇچرىغان، چارە كۆرۈلگەن

مُعاقِب: جازالىغۇچى، جازا بەرگۈچى، چارە كۆرگۈچى: ئەگىشىپ كەلگۈچى، ئارقىدىن كەلگۈچى

مُعاقَـد: كېلىشىم تۈزگۈچى، توختام تۈزگۈچى، توختاملاشقۇچى

مُعاكَس: قارشى تۇرۇش: ئەكسىچە ئىش قىلىش

ـ **مِنَ الْخَشَبِ:** پەنەركە، پەنەركە تاختا

ــ طاحِيَة أو مَطْحُوَّة: چوك سايىۋاندا
مُظَلَّل: سايلىق بولغان، سايه چۈشۈرىدىغان جاي، سايىسى بار بولغان
مُظْلِم: قاراڭغۇلۇق، زۇلمەت
مَظْلَمَة ج مَظَالِمُ: ئادالەتسىز، ناھەقچىلىك، زوراۋانلىق؛ ئاغرىنىش، رەنجىش
مُظَلِّـيّ: پاراشوتچى، پاراشوتچى ئەسكەر: ئايروپىلاندىن پاراشوت بىلەن سەكرىگۈچى
مَظَنَّة ج مَظَانّ: شەك، گۇمان، شۇبھە: (يالغان) ئوبيېكتىپ؛ ئالامەت، بەلگە
مَظْنُون: مۆلچەرلەنگەن، پەرەز قىلىنغان، شۇبھىلەنگەن
مَظْهَر ج مَظَاهِرُ: قىياپەت، سىرتقى كۆرۈنۈش، مەنزىرە، سىرتقى يۈز
مَظْهَرِيّ: سىرتقى شەكلىنىك، سىرتقى قىياپەتنىك، سىرتقى قىياپەتكە مۇناسىۋەتلىك
مَظْهَرِيَّة: تەسەۋۋۇر، ھادىسە، ئەھۋال
مَعَ: ئىسىملىشىپ كېلىپ تۆۋەندىكىدەك ئىشلىتىلىدۇ:
1. ئىبنىقلانغۇچى (مُضاف) بولىدۇ.
① «بىلەن بىرگە بولۇش، ھەمرا بولۇش» دېگەندەك مەنىلەرنى بىلدۈرىدۇ. مەسىلەن:
أقرا هذا الْكتاب ــ هذا ② ۋاقىتنىڭ بىرلىكتە بولغانلىقىنى بىلدۈرىدۇ. مەسىلەن:
سافرت ــ الْفَجْر ③ عِنْدَ بىلەن ئوخشاش مەنىدە كېلىدۇ. مەسىلەن:
جِئْت مِنْ ــ صَدِيقِي
2. ئىبنىقلانغۇچى (مضاف) بولماي، نونلىشىپ ھالەت بولۇپ كېلىدۇ. مەنىسى (بىرلىكتە، بىردەك) دېگەن بولىدۇ. مەسىلەن:
جاءَ الصديقان ــ ا
جاءَ الأصدقاء ــ ا
ــ أنَّ: گەرچە، مەيلى، تەقدىردىمۇ
ــ ذلكَ: شۇنداق بولسىمۇ، شۇنداق بولغان تەقدىردىمۇ؟
مَــعْ: نىسبەتداش «بىللە، بىلەن، ئوخشاش، بىرلىكتە، بىلەن بىللە بولغان» دېگەن مەنىلەردە كېلىپ (مَـعَ) بىلەن ئوخشاش ئىشلىتىلىدۇ.
ــ: ئۆچكە قاتارلىقلارنىڭ مەقرىشى
مَعا ــُ مُعاءُ السَّنَوْرُ: ئېيىق چىقىرىماق
معاء ج أمْعِيَة: ئۆچەي
مَعاب ج مَعايِبُ: كەمچىلىك، ئەيىب، نۇقسان، ئىللەت؛ كەم خەت؛ كەم بەت: يىرىم بەت
مَعابَة ج معايِبُ: ئەيىب، نۇقسان، كەمچىلىك، ئىللەت؛ كېسەللىك: كەم خەت، كەم بەت
مُعَاتَبَة: ئەيىبلەش، تەنقىدلەش، مالامەت قىلىش

مَعْبَد: مەئبۇد (خۇدا، ئىلاھ، تەڭرى)؛ ئىبادەت قىلىنغۇچى

ـ ج مَعَابِدُ: چېركاۋ، ئىبادەتخانا

مُعَبَّد: تاش ياتقۇزۇلغان؛ ياتقۇزۇلغان (تاش كېسەك)؛ كېمە، پاراخوتلارنىڭ ئۆتۈشى ئۈچۈن تەييارلانغان قىرغاق دەريا

مَعْبَر ج مَعَابِرُ: كېچىك (دەريانىڭ)

مِعْبَر مِعْبَرَة ج مَعَابِرُ: كېچىك پاراخوتى، كېچىك كېمىسى

مُعَبْعَب: سەمرىگەن، سەمرىپ كەتكەن؛ تولۇقلانغان، موللاشقان

مَعْبُد: ئىبادەت قىلىنغۇچى، ئىلاھ، مەئبۇد

مُعْتَاد: ئادەتلىنىپ قالغان، كۆنۈپ قالغان

مُعْتَبَر: ھۆرمەتكە سازاۋەر، مۆتىۋەر، ئەتىۋارلىق

مُعْتَد (الـمُعْتَدِى): تاجاۋۇزچى، ھەددىدىن ئاشقۇچى

مُعْتَدِل: تۈز؛ ئوتتۇراھال، مۆتىدىل

مُعْتَرِض: قارشى تۇرغۇچى، قارشىلىق كۆرسەتكۈچى؛ رەقىب؛ قارشىلىق كۆرسىتىش پارتىيىسى، قارشىلىق كۆرسىتىش تەشكىلاتى

ـ بَيْنَ شَيْئَيْنِ: توغرىسىغا غۇلاپ چۈشكەن، توغرىسىغا ياتقان

مُعْتَرَك: جەڭ مەيدانى، جەڭ قىلىش ئورنى، فرونت، جەڭگاھ

مُعْتَزّ: غۇرۇرلانغان، پەخىرلەنگەن، ئىپتىخارلانغان

مُعْتَزِل: چېكىنگۈچى، چەتنىگۈچى؛ ئايرىلغۇچى

الْ ـ : مۇئىتىزىلە مەزھىپى (ئىسلامىيەتتىكى بىر مەزھەپ)

مُعْتَصِب: ئىش تاشلىغۇچى؛ دەرس تاشلىغۇچى؛ سودا توختاتقۇچى

مُعْتَق: ئازات قىلىنغان، قويۇۋېتىلگەن، قويۇپ بېرىلگەن

مُعْتَقَد ج مُعْتَقَدَات: ئەقىدە، ئېتىقاد؛ ئىشىنىش

مُعْتَقِل ج مُعْتَقَلَات: جازا لاگېرى، قاماقخانا

مُعْتَكِف عَنِ النَّاسِ: ئىنسانلاردىن ئايرىلىپ ئېتىكاپتا ئولتۇرغۇچى

مُعْتَلّ: كېسەل بولغان، ساغلام بولمىغان؛ ئىللەتلىك؛ كېسەل ھەرپ

مُعْتِم ـ مُعْتَم: قاراڭغۇلۇق، زۇلمەت

مُعْتَمَد: ئىشەنگەن، تايانغان، يۆلەنگەن

مُعْتَمِد على كَذا: يۆلەنمەك، تايانماق؛ يۆلەنگۈچى، تايانغۇچى

مُعْتَمَدِيَّة: ۋەكىللەر ئورگىنى، ۋەكىللەر بۆلۈمى، ۋەكىللەر باشقارمىسى؛ ۋەكىللەر ھوقۇقى؛ ۋەكىللەر سالاھىيىتى

مُعْتَنٍ (الـمُعْتَنِى): كۆڭۈل بۆلگەن، ئەھمىيەت بەرگەن، غەمخۇرلۇق قىلغان

مُعْتَنِف: ۋاسىتە بولغان، ۋاستىلىك رول ئوينىغان

مُعاكس: قارشى تۇرغۇچى، قارسۇقارشى بولغۇچى؛ ئەكسىچە بولغان، تەتۇرسىچە بولغان؛ گىرەلىشىپ كەتكەن، كىرىشىپ كەتكەن، گىرەلەشكەن

مُعالِج: ئىلاج قىلغۇچى، داۋالىغۇچى؛ دوختۇر؛ ئىش بېجىرگۈچى

مُعَالَجَة: داۋالاش، ئىلاج قىلىش؛ ئوكۇشاش؛ بېجىرىش، بىتەرەپ قىلىش

مَعالِمُ ج: يول بەلگىسى، كۆرسەتكۈچ يول بەلگىسى

ـــ **الـمَدِيْنَة:** شەھەرنىڭ كۆرۈنۈشى، شەھەرنىڭ قىياپىتى

ـــ **الـجَزِيْرَة:** جازالىغانلىك بەلگىسى، جازا ئىزى

مَعامِعُ ج: ئۇر ـــ چاپ ئاۋازى، قىرغىنچىلىق قىلىشقان ئاۋاز؛ قاتتىق ئىسىق

اَلْ ـــ: جەڭ، ئۇرۇش؛ ئۇرۇش ئوپراتسىيىسى

مُعامَـل: كوئېففېتسېنتى (ماتېماتىكىلىق ئاتالغۇ)

مُعَامَلَـة: مۇئامىلە قىلىش، مۇناسىۋەت قىلىش، ئالاقە قىلىشىش

ـــ **تَفْضِيلِيَّة:** ئەڭ ئاسانلىق توغدۇرۇپ بېرىش مۇئامىلىسى

مُعانِد: جاھىل، تەرسا؛ ھەققانىيەتكە قارشى چىقىپ جېدەللەشكۇچى

مُعَانَدَة: قارشىلىق كۆرسىتىش، سەركەشلىك قىلىش، بويۇنتاۋلىق قىلىش

مُعانَقَة: قۇچاقلاش، قۇچاقلىشىش، باغرىغا بېسىش

مُعَاهَـدَة: كېلىشىم، شەرتنامە؛ بىرلەشمە؛ توختام، ئىتتىپاق

ـــ **الصُّـلْح:** سۈلھ تۈزمەك، ئۇرۇش توختىتىش كېلىشىمنامىسى

ـــ **التَّحَالُف:** ئىتتىپاق كېلىشىمى، دوستلۇق كېلىشىمى

ـــ **الثُّنَائِيَّة:** ئىككى تەرەپ كېلىشىمى

مُعَاوَمَة: يىللىق توختامنامە تۈزمەك

مُعاوِن: مۇئاۋىن، ياردەمچى

ـــ **رَئِيْسِ أَرْكَانِ الْحَرْبِ الْعَامَّة:** مۇئاۋىن باش شتاب باشلىقى

مُعَاوَنَة: ياردەملەشمەك، ياردەم بەرمەك

مُعَاوِيَة: چىشى ئىت

مُعَايَـدَة: بايرام كۈنلىرىنى تەبرىكلىمەك، ھېيت كۈنلىرىنى تەبرىكلىمەك

مَعـايِر: ئەيب ـــ نۇقسان، كەمچىلىك، ئىللەت؛ كېسەللىك؛ سەۋەنلىك؛ كەم خەت، كەمتۈك خەت؛ كەم بەت

مُعَـايَرَة: ھاقارەتلەش، تىللاش، تاپا تەنە قىلىش؛ ئۆلچەملەشتۈرۈش، نورمالاشتۇرۇش

مُعايِن: ئۆز كۆزى بىلەن كۆرگۈچى، كۆز نۇرى بىلەن كۆرگۈچى؛ تەكشۈرگۈچى

مُعَايَنَـة: كۆز نۇرى بىلەن كۆرمەك، تەكشۈرمەك

مُعْدِم: يوقسۇل، كەمبەغەل

مَعْدِن ج مَعَادِنُ: كان، مەدەن؛ ئەسلىي مەنبە؛ مېتال

مُعَدِّن: كان ئىشچىسى؛ ئالتۇن ئىزلىگۈچى ئىشچى، ئالتۇن قازغۇچى

مَعْدِنِيّ: كان بايلىقلىرىغا مۇناسىۋەتلىك بولغان، كان بايلىقلىرى بار بولغان

مَعْدُود: ھېسابلانغان، سانالغان، سانىغىلى بولىدىغان

مَعْدُوم: يوقالغان، غەيرىي مەۋجۇت، يوق

مَعدِيّ · مَعَدِيّ: ئاشقازاننىڭ، ئاشقازان ساغلاملىقىنىڭ، ئاشقازانغا مۇناسىۋەتلىك

مُعَذِّب: ئازابلىغۇچى؛ قىينىغۇچى؛ قېرىشقۇچى

مَعْذِرَة ج مَعَاذِرُ و مَعَاذِيْرُ: ئۆزرە، پانا، ھۆججەت؛ كەچۈرۈش، ئەپۇ قىلىش

مَعِرَ ـَ مَعَرًا الشَّعْرُ: چاچ شالاڭ بولماق، تۈك شالاڭ ئۆسكەن

مِعْرَاج ج مَعَارِيْجُ: شوتا، پەلەمپەي؛ مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ ئاسمانغا چىققان ۋەقەسى (مىئراج ۋەقەسى)

مُعَرَّب: ئەرەبلەشكەن، ئەرەب تىلىغا ئۆزگەرتكەن

مُعَرِّب: ئەرەبچىگە تەرجىمە قىلغۇچى، ئەرەبچىگە ئورىگۈچى

مُعَرْبِد: قوزغلاڭ كۆتەرگەن، توپىلاڭ كۆتەرگەن؛ كاللا كېسەر، ياۋۇز؛ توپىلاڭچى

مَعَرَّة: شەرمەندىلىك، خورلۇق؛ ئۇيات، نومۇس، رەسۋاچىلىق

مَعْرَج ج مَعَارِجُ: شوتا، پەلەمپەي

مُعَرَّج: يول ـ يول سىزىقلىرى بولغان

مُعَرَّش: باراڭنى تىرەپ قويغان، چەللىنى تىرەپ قويغان (ياغاچ قاتارلىقلار)

مَعْرِض ج مَعَارِضُ: كۆرگەزمىخانا، يەرمەنكە ئورنى، يەرمەنكە مەيدانى

مَعْرِفَة: بىلمەك، تونىماق

ـــــ: ئىلىم، بىلىم، ئىلىم ـ مەرىپەت؛ ئېنىقلىق ھالەتتىكى ئىسىم (ئەرەب تىلىدا)

مُعَرَّق: قاتلانغان، پۈرۈلگەن، پۈرلەشكەن

مُعَرِّق: تەرلەتكۈچى، تەرلەتكەن

مَعْرَك ج مَعَارِكُ: جەڭ مەيدانى، ئۇرۇش مەيدانى، فرۇنت، جەڭگاھ

مَعْرَكَة ج مَعَارِكُ: ئۇرۇش ئوپېراتسىيىسى؛ جەڭ؛ تەنھەرىكەت، مۇسابىقىسى

مُعَرَّم: دۆۋىلەنگەن، دۆۋىلەپ توشقۇزغان

مَعْرُوش: باراڭنى تىرەپ قويغان، چەللىنى تىرەپ قويغان (ياغاچ قاتارلىقلار)

مَعْرُوض: تىزىپ قويغان، كۆرگەزمىگە قويغان؛ ئىلتىماسنامە، تەلەپنامە

مَعْرُوضَات ج: كۆرگەزمە بۇيۇملىرى؛ ئىلتىماس، تەلەپ، ئۈمىد

مَعْرُوف: مەلۇم؛ مەلۇماتلىق؛ داڭلىق، تونۇشلۇق، مەشھۇر؛ مەرھەمەت؛ ئېھسان، ياخشلىق

مَعْتُوق: ئازات قىلىنغان، قويۇپ بېرىلگەن، مەيلىگە قويۇۋېتىلگەن

مَعْتُوه ج مَعاتِيَـهُ: گالۋاڭ، بەغەرەز، مەتو، دۆت

مُعَثَّر: بەختسىز، تەلەيسىز

مَعَجَ ـَ مَعْجًا الْبَحْرُ: دولقۇنلىماق، دولقۇن ئۇرماق

مُعْجِب: ھەيران قالدۇرىدىغان، ھاڭ ـ تاڭ قالدۇرىدىغان، ئاجايىب ـ غارايىب بولغان: ئادەمنى قانائەتلەندۇرىدىغان، ئادەمنى رازى قىلىدىغان، ئادەمگە ياقىدىغان

مُعْجَب بِذاتِـه: ئۆزىگە زوقى كەلگەن، ئۆزىدىن قانائەتلىنىپ قالغان، ئۆزىدىن كۆرەڭلەپ كەتكەن

مُعْجِـز: كىشىنى ھەيران قالدۇرىدىغان، ئاجايىب ـ غارايىب بولغان، ئەقىلغا سىغمايدىغان

مُعْجِزَة: مۆجىزە؛ غەلىتە ئىشلار؛ ئىنسان قولىدىن كەلمەيدىغان ئىش

مُعَجَّـل: تېزلەتكەن، ئالدىراتقان: ئىشتىن ئاۋۋال بولغان، ئىشتىن بۇرۇن بولغان

مُعَجِّل: ئالدىراتقۇچى، تېزلەتكۈچى

مُعْجَـم: تۇتۇق بولغان، غۇۋا بولغان، مۇجمەل

ـ ج مَعـاجِمُ: قامۇس، لۇغەت، سۆزلەر توپلىمى

مِعْجَن ج مَعـاجِنُ: خېمىر يۇغۇرىدىغان داس، خېمىر دېسى

مُعَجَّنَات ج: خېمىر يېمەكلىكلەر؛ خېمىردا ياسىغان يېمەكلىك

مِعْجَنَة ج مَعـاجِنُ: خېمىر يۇغۇرىدىغان داس، خېمىر دېسى

مَعْجُون ج مَعاجِيْنُ: خېمىر يۇغۇرۇلغان، خېمىر قىلىنغان؛ قەنت ـ كېزەك كۇمۇلىچى؛ مەجۇن؛ مەلھەم، زاماسكا

ـ الأَسْنَانِ: چىش پاستىسى

مَعْجُونـات ج: خېمىردا ياسالغان يېمەكلىكلەر

مُعَدّ: تەييارلانغان، تەييارلىقى بولغان

ـ ج مُعَدَّات: قورال، سايمان، ئۇسكۇنە؛ جاھاز؛ ئەسۋاب

مُعِدَ: ئاشقازان ئاغرىماق، ئاشقازان كېسىلىگە گىرىپتار بولماق

مُعْد (الـمُعْدِى): يۇققان، يۇقۇملانغان (كېسەللىك بىلەن)؛ ئاسانلا يۇقۇملانغان

مِعْداد: سەنپەن، چوت

مَعِدَة ج مَعِد: ئاشقازان

مِعْدَة ج مِعَد: ← مَعِدَة

مُعَـدَّل: ئوڭشالغان، رېمونت قىلىنغان؛ ئوتتۇرىچە سان (ماتېماتىكىدا)؛ نىسبەتەن؛ تاناسىپ (ماتېماتىكىدا)؛ سېلىندىرنىڭ رادىئوسى دەرىجىسى

مَعْصُوم: قوغدالغان، مۇھاپىزەت قىلىنغان؛ ساقلانغان؛ ھېچقانداق گۇناھ ۋە خاتالىق سادىر بولمىغان

مَعْصِيَة ج مَعَاصٍ: گۇناھ، جىنايەت؛ بويسۇنماسلىق، ئاسىيلىق قىلىش، قارشى تۇرۇش

مَعِضَ ـَ مَعْضًامِنَ الْأَمْرِ: خاپا بولماق، ئاچچىقلانماق، تېرىكمەك

مُعْضِل: قوغدالغان، مۇھاپىزەت قىلىنغان، ساقلىغان؛ ھېچقانداق گۇناھ ۋە خاتالىق سادىر بولمىغان

مُعْضِلَة: قىيىن مەسىلە، قىيىن ئىش؛ چىقىش ئېغىزى تار بولغان يول

مَعْضُوض: چىشلەنگەن

مَعَط ـَ مَعْطًا الرِّيْشَ: پەي يۇڭدىماق، تۈكىنى يۇڭدىماق، چاچىنى يۇلماق

مَعِط: چېچى يوق، تاقىر باش، تاز، پاينەك باش

مُعْط (الـمُعْطِي): تەقدىم قىلغۇچى، بەرگۈچى

مَعْطاءُ م: تاقىرباش، پاينەك باش

مِعْطاء ج مَعاطٍ و مَعاطِيّ: مەرد، سېخى، ئوچۇق قول، قولى ئوچۇق (جىنس جەھەتتىن ئوخشاش)

مِعْطال: ئېزىلەڭگۈ، لايغەزەل، لەقۋا، سۆرەلمە

مُعَطَّر: خۇش پۇراق ماتېرىياللار سېلىنغان، خۇش پۇراق قوشۇلغان؛ ئەتىر سېپلگەن

مِعْطَف ج مَعاطِفُ: تون، چاپان، پەلتۇ، يەكتەك

مُعَطَّل: خۇداسىز، دىنسىز

مُعَطَّن: يۇمشىتىلغان، يۇمشاق قىلىنغان

مَعْطُوب: بۇزۇۋېتىلگەن، چىقىۋېتىلگەن، يېقىۋېتىلگەن

مَعْطُوف: ئۇلانغان سۆز، باغلانغان سۆز (باغلىغۇچىلار بىلەن)

ـ عَلَيْهِ: قوشۇلغان، ئۇلانغان، باغلانغان (باغلىغۇچىلار بىلەن)

مُعْطَيَات ج: ماتېرىيال، خام ئەشيا، خام ماتېرىيال؛ ئاساس، دەلىل، ئىسپات

مُعَظَّم: ئۇلۇغلانغان، ھۆرمەتلەنگەن، ئۆزىنى چوڭ تۇتقان، ھاكاۋۇرلۇق قىلغان؛ ئۇستىخنى ئورۇقلاپ ياغاچتەك بولۇپ قالغان، بىر سۆڭەك بىر تېرە بولۇپ قالغان

مُعْظَم ج مَعَاظِمُ: كۆپ سانلىق، كۆپ قىسمى، زور كۆپچىلىكى، مۇتلەق كۆپ قىسمى: غايەت زور، يۈكسەك

مُعَفَّن: پۇراپ قالغان، سېسىپ قالغان، كۆكىرىپ قالغان

مُعَقَّب: باھالانغان، ئوبزور يېزىلغان؛ مەھكەم يىلتىز تارتقان

مُعَقِّب: باھالىغۇچى، ئوبزورچى

مَعْرُوق: ياداپ كەتكەن، جۈدەپ كەتكەن، ئورۇقلاپ كەتكەن

مَعْرًى ج مَعارٍ: بەدەننىڭ يالىڭاچ قالغان قىسمى، بەدەننىڭ كۆرۈنۈپ قالغان قىسمى (كىيىمىدىن)

مُعَرًّى: يالىڭاچ قالغان، پەردىسىز قالغان، ئوچۇق قالغان، توسالغۇسىز قالغان

مِعَزّ: ئۆچكىلەر توپى، ئۆچكىلەر پادىسى

مُعَزِّ (الـمُعَزِّى): تەسەللى بەرگۈچى، بەزلىگۈچى: ئەركىلەتكۈچى، كۆڭلىنى يازغۇچى

مِعْزاة: بىر دانە ئۆچكە

مِعْزف ج مَعازِفُ: ناق تارلىق چالغۇ ئەسۋابى

مِعْزَفَة مِعْزَف

مَعْزَقَة ج مَعازِقُ: ئوتىغۇچ

مَعْزِل: خىلۋەت جاي: دەرۋىشلەر ماكانى

مَعْزُوفَة: مۇزىكىلىق ئەسەر

مَعْـزُوم ج مَعـازِيمُ: تەكلىپ بويىچە كەلگۈچى: تەكلىپ بىلەن بولغان، تەكلىپكە بىنائەن بولغان

مَعَـزِيّ: ئۆچكىنىڭ، ئۆچكىگە مۇناسىۋەتلىك: ئۆچكە ئىگىسى

مِعْزَى: ئۆچكە: ئۆچكە توپى، ئۆچكە پادىسى

مَعَسَ ـَ مَعْسًا الشَّيْءَ: كۆچەپ ئەزمەك، كۆچ بىلەن مىجىقىنى چىقارماق

مُعْسِـر: قاتتىقچىلىقتا قالغۇچى، قىيىنچىلىقتا قالغۇچى: كەمبەغەل، نامرات

مُعَسْكَر ج مُعَسْـكَرَات: ھەربىي لاگېر، ئەسكەرلەر ئۇرنىدىغان جاي، گازارما، قورغان

مَعْسَلَة: ھەسەل ھەرىسى ئۇۋىسى

مَعْسُور: كەمبەغەل، يوقسۇل: قىيىنچىلىقتا قالغۇچى

مُعَسَّل: ھەسەل قوشۇلغان، ھەسەل قوشقان

مَعْسُول: ھەسەل قوشقان

مِعْشَاب: ئوت ـ چۆپلۈك بولغان، ئوت ـ چۆپ كۆپ بولغان

مِعْشَار: ئوندەن بىر (1/10)

مُعْشِب: ئوت ـ چۆپى كۆپ بولغان، ئوت ـ چۆپلۈك بولغان

مَعْشَر ج مَعاشِرُ: جامائەت، بىر توپ، بىر گۇرۇھ: بىر ئائىلە كىشىلىرى

مَعْشُوق: مەشۇق، مەھبۇب، سۆيگۈ

مُعَصَّب: داكا بىلەن تېڭىلغان، داكا بىلەن يۆگەلگەن

مَعْصِرة، مَعْصَرَة ج مَعاصِـرُ: پرېسلاش ماشىنىسى، سىقىپ چىقىرش ماشىنىسى: قەنت ـ كېزەك زاۋۇتى: ھاراق ـ تاماكا زاۋۇتى

مِعْصَرَة ج مَعاصِرُ: پرېسلاش ماشىنىسى، سىقىپ چىقىرش ماشىنىسى

مِعْصَم ج مَعاصِمُ: بىلەشى، قول بىلەشى

مَعْصُوب: داكا بىلەن ئورالغان، داكا بىلەن تېڭىلغان

مُعَلَّق: ساڭگىلاپ تۇرغان، ئېسىپ قويغان؛ مۇئەللەق؛ ۋاقىتلىق توختىتىپ قويغان

مُعَلَّقَة: مۇئەللەق (شېئىرنىڭ بىر تۈرى)

مَعْلَم ج مَعَالِمُ: يول بەلگىسى، يول كۆرسەتكۈچ

مُعَلَّم: بەلگە قويۇلغان؛ ئوقۇغان، تەربىيىلەنگەن، ئوقۇغۇچى

مُعَلِّم: ئوقۇتقۇچى، مۇئەللىم

مَعْلَمَة: قامۇس، ئىنسكلۇپىدىيە

مَعْلُوف: بېقىپ سېمىرتىلگەن

مَعْلُول: كېسەل بار بولغان، ئىللەتلىك بولغان؛ كەمچىلىك بولغان، نۇقسان بولغان

مَعْلُوم: بىلىنگەن، مەلۇم بولغان، ھەممە بىلىدىغان، مەلۇملۇق

الْ ـــ: مەلۇم سان، بىرىلگەن سان

مِنَ الْ ـــ: ھەممە بىلىدىغان، ھەممىگە مەلۇملۇق بولغان

الْفِعْل الْ ـــ: ئىگىسى بار پېئىل، مەلۇم پېئىل

مَعْلُومَات ج: خەۋەر، مەلۇمات؛ ماتېرىيال

مِعْمَارِيّ: ئىنژېنېر، قۇرۇلۇش مۇتەخەسسىسى

مَعْمَعَان ج: تومۇز كۈنلىرى

ـــ الصَّيْف: يازنىڭ ئەڭ ئىسسىق كۈنلىرى

ـــ الشِّتَاء: قىشنىڭ ئەڭ سوغۇق كۈنلىرى

ـــ الزَّوْبَعَة: بوران، قاتتىق شامال

ـــ العَمَل: ئىشنىڭ ئەڭ ئالدىراش بولغىنى

مَعْمَعَة ج مَعَامِعُ: پاق ـ پۇق قىلغان ئاۋاز، پاڭ ـ پۇڭ قىلغان ئاۋاز؛ ئوت كۆيگەندە چاراسلاپ چىقىدىغان ئاۋاز

مَعْمَعِيّ: جاھاننىڭ رەپتارىغا كىرىۋالغۇچى، جاھاننىڭ رەپتارىغا بېقىپ ئىش قىلغۇچى، سۇنىڭ ئېقىشىغا تۈكنىڭ يېتىشىغا قاراپ ئىش قىلغۇچى

مَعْمَل ج مَعَامِلُ: ئىش ئورنى، ئىش مەيدانى؛ ئىشخانا؛ كىچىك زاۋۇت؛ فابرىكا

مُعَمَّم: سەللە ئورىغان، سەللە يۆگىگەن

ـــ بِالثُّلْج: قار قاپلىغان، قار بىلەن قاپلانغان

مَعْمُودِيَّة: يۇيۇنۇش مۇراسىمى (خرىستىئاندا)

مَعْمُور: ئاھالىسى زىچ بولغان؛ نوپۇسلۇق بولغان؛ ئاۋات بولغان، گۈللەنگەن

مَعْمُورَة: ئۆي، ئادەم تۇرىدىغان ئۆي؛ پۈتۈن دۇنيا، پۈتۈن ئالەم

مَعْمُول: ئىشلەنگەن، ياسالغان، ئورۇنلانغان؛ ياپىلاق شەكىللىك پېچىنە ـ پىرەنىك

ـــ بِهِ: ھەممە قوبۇل قىلىنغان، كەڭ قوللىنىلغان

مُعَمًّى ج مُعَمَّيَات: تېپىشماق، مۇئەمما؛ ئاجايىب ـ غارايىب ئىش

مَعْنَوِيّ: مەنىۋى؛ مەنىۋى تەرەپتىن بولغان؛ مەنىلىك؛ روھى؛ ھەققانى

مَعْنَوِيَّة: مەنىۋى، روھىي؛ كەيپىيات؛ روھىي ھالەت

مَعْقِد ج مَعاقِدُ: باغلاش، چىگىش، تۈگۈنچەكلەش: تۈگىنەك، ئارغامچا

مُعَقَّد: تۈگۈنچىكى بار بولغان: چىگىش بولغان، مۇرەككەپ بولغان

مُعَقْرَب: ئەگرى بولغان، مايماق بولغان، ئەگرى ـ بۈگرى بولغان

مَعْقِل ج مَعاقِلُ: قورغان: ئېگىز جاي: ئىستىھكام: خىلۋەت جاي: زەمبىرەك سۈپىسى

مُعَقَّم: زەھەرلەرنى قايتۇرغان، مىكروپسىزلاندۇرۇلغان، زەھەرسىزلەندۈرۈلگەن

مُعَقِّم: دېزىنفىكسىيە سۈيۈقلۇقى: زەھەرسىزلەندۈرگۈچى، زەھەرسىزلەندۈرۈش خادىمى

مَعْقُود: باغلىغان، چەككەن: تۈگۈنچەكلىگەن

مَعْقُور: چىشلەپ يارىدار قىلغان

مَعْقُوف: ئەگرى ـ بۈگرى بولغان: مايماق بولغان

الصَّلِيْب الْ ـ: گىتلىر دەۋرىدىكى گىرمانىيە سوتسىيالىستىك خەلق پارتىيىسىنىڭ پارتىيە بەلگىسى «ﷺ»

مَعْقُول ج مَعْقُولاَت: ئەقىلغا مۇۋاپىق، چۈشىنىشلىك، مۇۋاپىق بولغان: توغرا بولغان

مَعَكَ ـَ مَعْكًا الشَّيْءَ: سۈركىمەك، سۈركەش

ـ هُ فِي الْخُصُومَة: بويسۇندۇرماق، ئىتائەت قىلدۇرماق، تىزگىنلىمەك، ياۋاشلاتماق

مُعَكَّر: دوغلاشقان، لايلاشقان، دوغ بولغان

مَعْكَرُونَة: ئوتتۇرىسى كاۋاك ئۈگرە: سۈيۈقئاش: ئاتىلار

مُعَكْنَب: چېچىلغان، ئاچچىقلانغان، قايناپ قالغان

مَعْكُوس: ئۆرۈلۈپ كەتكەن، ئۆرۈلۈپ چۈشكەن: ئەكس ئەتكەن، ئۆرۈلگەن

مَعْكُوش: پاخپايغان تۇرغان چاچ، پاخپايغان چاچ: پاخپايماق، قالايمىقان بولغان، چۇۋۇلغان

مُعَلّ: كېسەل بار، كېسەل بولغان، نۇقسان بولغان، كەمچىلىك بار بولغان، ئىللەتلىك بولغان

مَعْلاَة ج مَعالٍ: ئالىيجاناب، ئېسىل: تۆھپە، ئۇتۇق، نەتىجە

مُعَلَّب: قاچىلانغان كونسېرۋا: سېلىنغان مۇراببا

ـ ج مُعَلَّبات: كونسېرۋا يېمەكلىكلەر قاچلانغان يېمەكلىكلەر

مَعْلِف ج مَعالِفُ: ئات ئېغىلى، قوي قوتىنى، كالا ئېغىلى

مِعْلَف ج مَعالِفُ: يەم ـ خەشەك قويىدىغان جاي: ئۇقۇر، ئات ئۇقۇرى

مَعْيُوب: ئەيىبلىك، ئەيىبى بار بولغان؛ تولۇق بولمىغان، مۇكەممەل بولمىغان

مَعْيُون: بۇلاق سۈيى

مَعْيُوه: كېسەللىك ۋە ھاشارات زىياندا شلىقىغا ئۇچرىغان

مُعْيِي: ھېرىپ قالغان، چارچاپ قالغان، ھالسىزلىنىپ قالغان

مُغَارَة ج مَغَاوِرُ: غار، ئۆڭگۈر

مُغَار ج مَغَاوِرُ: غار، ئۆڭگۈر

مَغَاص ج مَغَاوِصُ: سۇغا چۈشۈش ئورنى، سۇغا شۇڭغۇش ئورنى

ـ اللُّؤْلُؤِ: مەرۋايىت تېرىش ياكى سۈزۈش مەيدانى

مُغَاضَنَة: قاش ـ كۆز ئېتىش؛ قاش ـ كۆزىنى ئويناتماق

مُغَالاَة: ھەددىدىن ئاشۇرۇۋېتىش، ھەددىدىن ئۆتكۈزۋېتىش؛ تارسالىق قىلىش، كاجلىق قىلىش؛ مۇبالىغىلەشتۈرۈش

مُغَالَبَة: رىقابەتلەشمەك، بەسلەشمەك

مُغَالَطَة كَلامِيَّة: ئەپلەپ ـ سەپلەپ قۇتۇلماق، كۆز بويامچىلىق قىلماق

ـ مَنْطِقِيَّة: ھىيلە ـ مىكىر ئىشلەتمەك، نەيرەڭۋازلىق قىلماق

مُغَامِر: تەۋەككۈلچى، قارام، قارىسىغا ئىش قىلغۇچى

مُغَامَرَة: تەۋەككۈل قىلىش، قارىسىغا ئىش قىلىش

مُغَاوِير ج: دائىملىق كاماندىروپكىغا چىققان ئەسكەر؛ ھۇجۇم قىلغۇچى، زەربە بەرگۈچى

مُغَايِر: پەرقلىق، ئوخشىماسلىق

مُغَايَرَة: پەرق ئەتمەك، پەرقلەندۈرمەك

مُغَايَطَة: جېدەللىشىش، جېدەل ـ ماجىرا قىلىش، غەۋغا قىلىش

مَغَبَّة: ئاقىۋەت، نەتىجە

مُغَبَّر: چاڭ ـ توزان قاپلىغان، چاڭ ـ توزان باسقان

مَغْبُوط: تەلەيلىك، بەختلىك

مَغْبُون: ئالدانغان، زىيان تارتقان

مُغْتَاب: گەپ توشۇغۇچى، غەيۋەتخور

مُغْتَاظ: غەزەپلەنگەن، ئاچچىقلانغان

مُغْتَبِط: خۇشال بولغان، شاد بولغان، خۇرسەن بولغان

مُغْتَرِّبَنَفْسِه: ئۆزىنى چوڭ تۇتغان، مەغرۇرلانغان

مُغْتَرِب: ياقا يۇرتلۇق، مۇساپىر، غېرىب

مُغْتَسَل ج مُغْتَسَلاَت: يۇيۇنۇش ئۆيى، يۇيۇنىدىغان ئۆي؛ گىرىمخانا

مُغْتَصَب: بۇلانغان تارتىۋېلىنغان

مُغْتَصِب: بۇلاڭچى، تارتىۋالغۇچى

مُغْتَمّ: يىرگەنگەن، يىرگىنىشلىك بولغان، قەبىھ بولغان

مُغْدِق: باي بولغان، مول بولغان، تولۇق بولغان

مَعْنًى ج مَعانٍ: مەزمۇن، مەنە

مُعَنًّى: جاپا ــ مۇشەققەتكە ئۇچرىغان؛ بىر خىل قاپىيەسىز شېئىر؛ جاپا تارتقانلىق سەۋەبىدىن بىئارام بولغان

مَعْهَد ج مَعاهِدُ: مەخسۇس پەنلەر مەكتىپى، ئىنستىتۇت؛ ئىلمىي جەمئىيەت؛ بىرلەشمە

مَعْهُود: تونۇشلۇق، داڭدار، ھەممىگە مەلۇم؛ ۋەدىلەشكەن ئورۇن

ــ **إِلَيْه بِكَذا:** مەلۇم ئىشقا ئۇنى ۋەكىل قىلماق، مەلۇم ئىشقا ئۇنى ۋاكالەتچى قىلماق

مِعْوان ج مَعاوِنُ: يار يۆلەكتە بولغۇچى، قابىلىيەتلىك ياردەمچى

مُعَوَّد: ئۆگىنىپ قالغۇچى، ئادەتلىنىپ قالغۇچى، ئادەتلەنگۈچى

مُعْوِز: ئەيىبلىك بولغان، نۇقسانلىق بولغان؛ كەمبەغەل، نامرات، گاداي

مُعَوِّقات ج: توسالغۇ، پۇتلىكا شاك؛ جاپا ــ مۇشەققەت

مُعَوَّل: ئىشىنىش، ئۈمىد باغلاش

مِعْوَل و ج مَعاوِلُ: مىتىن، جوتۇ

مَعْوَنَة ج مَعاوِنُ: ياردەملىشىش، ياردەم بېرىش؛ ياردەم پۇلى، نەپىقە؛ پايدىلىنىدىغان كىتابلار، قوللانما كىتابلار

مَعُوه: كېسەللىك ۋە ھاشارەت زىيانداشلىقىغا ئۇچرىغان

مَعَوِيّ: ئۇچەينىك، ئۇچەيگە مۇناسىۋەتلىك

حُمَّى ــ ة: كېزىك، تىف

مَعًى · معًى ج أَمْعاء: ئۇچەي

مِعْيار ج مَعايِيرُ: ھەجمىنى ئۆلچەيدىغان ئەسۋاب (لىنىر، كىلوگرام، دەن قاتارلىق)؛ ئۆلچەم (باھالاش ۋە ھۆكۈم قىلىش جەھەتتىكى)

مَعِيب: ئەيىبلىك، ئەيىبى بار؛ كەمتۈك، مۇكەممەل ئەمەس

مُعِيب: نامسىز، ئابرۇيسىز، نامى بولمىغان

مَعِيَّة: ھەمراھ بولماق

مُعَيِّد: ياردەمچى ئوقۇتقۇچى؛ ياردەمچى

مُعَيِّر: كردىت؛ ئۆتنە بەرگۈچى، ئارىيەت بەرگۈچى

مَعِيز ج أَمْعُز و مَعْيز: ئۆچكە توپى

مَعِيشَة ج مَعايِشُ و مَعائِشُ: تۇرمۇش، تۇرمۇش ۋاستىلىرى؛ ئىش ھەققى

مَعْيَشِيّ: تۇرمۇشنىك، تۇرمۇشقا مۇناسىۋەتلىك بولغان

مُعَيَّل: كۆپ بالىلىق بولغان، كۆپ پەرزەنتلىك بولغان

مَعَيْن: بۇلاق سۇيى، بۇلاق ئېقىنى؛ كۆرۈش ئىقتىدارى زىيانغا ئۇچرىغان كۆز

مُعَيَّن: مەخسۇس بولغان، خاس بولغان، مۇئەييەن؛ تەيىنلەنگەن، بەلگىلەنگەن

مُعَيِّن: روما (ماتېماتىكىلىق ئاتالغۇ)

مُعَيِّن: ياردەمچى، مۇئاۋىن

مَفْسَل ج مَفاسِلُ: يۇيۇنۇش ئورنى، مۇنچا

مِفْسَـــل ج مَفاسِـــلُ: يۇيـۇش ئۈچـۈن ئىشلىتىلىدىغان ئەسۋاب ياكى نەرسە

مَفْسَلَة ج مَفاسِلُ: كىيىم يۇيىدىغان ئورۇن

مِفْسَـلَة ج مَفاسِـلُ: كىرئالغۇ، كىيىم يۇيـۇش ماشىنىسى

مَفْشُوش: ئالدانغان؛ يالغاندىن ياسالغان، يالغاندىن ئويدۇرۇپ چىقارغان

مَفْشِـــيّ عَلَيْـــهِ: هوشىنى يوقاتقـان، هوشسىزلانغان، بىهوش بولغان

مَفِصَ ـُ مَفْصًا أوبَطْنُهُ: قورساق ئاغرىماق

مَفَص ج أَمْفاص: قورساق ئاغرىقى

مُفِصَ مَفْصًا: قورساق ئاغرىپ قالماق

مَفَصَّة: پەسـلىمەك، تۆۋەنلىمەك؛ قىممىتى چۈشمەك، پاخاللاشماق (پۇل)

مَفْضَـــن: قورۇلغان، پۈرلەشكەن، پۈرۈلگەن

مَفْضُـــوب عَلَيْـــهِ: غەزىپكە ئۇچرىغان، غەزىپلىنىشكە تېگىشلىك بولغان

مَفَطَ ـَ مَفْطًا الشَّـــيْءَ: تارتىپ سوزماق، سوزماق ئۈزارتماق

مَفْطَسَ: ماگنىتلىماق، ماگنىتلاشماق

مَفْطِس ج مَفاطِسُ: سۇغا شۇڭغۇش، سۇغا چۈشـۈش ئورنـى؛ يۇيۇنـۇش ئۈچـۈن ئىشلىتىلىدىغان چوڭ داس

مِفْطَس ج مَفاطِسُ: ۋاننا؛ مۇقەددەس سۇ قاچىسى (خرىستىئاندا)

مَفْفَرَة: كەچۈرۈم قىلىش، مەغپىرەت قىلىش، ئەپۇ قىلىش، جىنايىتىنى كەچۈرۈش

مِغْفَرَة ، مِغْفَر ج مَغافِرُ: دۇبۇلغا، ساۋۇت

مُغَفَّل: ئىقتىدارسىز، دۆت، كالۋا، ھاماقەت؛ غەپلەتتە قالغان، ئاسانلا ئالدىنىپ كېتىدىغان

مُغْفَل: ئىمزاسىز بولۇش، ئىسمى يوشۇرۇن بولۇش

مَغْفُور لَـــهُ: كەڭچىلىك قىلىنغان، ئەپۇ قىلىنغان؛ جىنايىتى مەغپىرەت قىلىنغۇچى؛ ۋاپات بولغان، ئالەمدىن ئۆتكەن

مَغْفُور ج مَغافِيرُ: بېگىلى بولىدىغان تاتلىق دەرەخ يىلىمى

مَغْفُون: ئاۋاز كېڭەيتكۈچ، مىكروفون

مُغَفَّل: ئۆچمەنلىك ساقلىغان، دۈشمەنلىكى بولغـان، ئـادەتمـاقلىغان؛ پـايدىلىق بولغان، پايدىسى بار بولغان

مُغْـــل ج مُغُـــول: موڭغـۇل، موڭغـۇل مىللىتىدىكى ئادەم

مِغْـــلاَق ج مَغـــالِيقُ: تاقـاق، زەنجىـر؛ (ئىشكىنىڭ)

مُغَلَّف ج مُغَلَّفـات: كونۇپرىتقا سېلىنغان ياكى قەغەز خالتا ئىچىدە بولغان

كِتَـــاب ـــ: ئاددىي مۇقاۋىلىق كىتاب؛ مۇقاۋىلانغان كىتاب

مُغْلَق: يېپىلغان، ئېتىلگەن؛ قۇلۇپلانغان، زەنجىرلەنگەن

مَغْدُور: ئالدانغان، ئالدام خالتىسىغا چۈشكەن، قىلتاققا چۈشكەن

مَغْدًى: ئەتىگەندە بارىدىغان جاي، ئەتىگەن بارغان جاي

مُغَذٍّ (الـمُغَذِّي): ئوزۇقلۇق قىممىتىگە ئىگە بولغان، ئوزۇقلۇق قىممىتى بار بولغان

مَغَّرَ الثَّوْبَ: قىزغۇچ قىلىپ بويىماق

مَغَر: قىزغۇچ رەڭ، ساغۇچ رەڭ

مُغْرٍ (الـمُغْرِي) ج مُغْرِيات: قۇتراتقۇچى، كۈشكۈرتكۈچى؛ قايمۇقتۇرغان، ئازدۇرغان؛ يەمچۈك، يەم، دان

مَغْراء م: سارغۇچ رەڭلىك بولغان، قىزغۇچ رەڭلىك بولغان

مِغْرَاة ج مَغَارٍ: يىلىم قاينىتىدىغان قازان

مَغْرِب ج مَغَارِبُ: غەرب؛ غەرب تەرەپ؛ كەچ مەزگىلى

الْـ: ماراكەش (دۆلەت ئىسمى)

بِلَاد الْـ: كۈن پېتىش دۆلەتلىرى (شىمالىي ئافرىقىدىكى ئالجىرىيە، تونىس، ماراكەش قاتارلىق دۆلەتلەرنى كۆرسىتىدۇ)

مُغَرَّب: سۈرگۈن قىلىنغان، پالانغان

ـ عَنِ النَّاسِ: ئادەملەر توپى ئىچىدە ياشغۇچى، ئىنسانىيەت ئارىسىدا ياشىغان ئادەم

مُغَرْبَل: تاسقىغان، غەلۋىردىن ئۆتكۈزگەن

مَغْرِبِيّ ج مَغَارِبُ: ماراكەشلىك ئادەم؛ ماراكەشچە؛ كۈن پېتىش دۆلىتىنىڭ

مَغْرِبِيَّة: (بۇغداي ئۇنى، توخۇ گۆشى، پىياز قاتارلىقلارنى ئىشلىتىپ ياسىلىدىغان) يېمەكلىكلەر

مَغْرَة: قىزغۇچ تاش، ئاقلىق ئىچىدە قىزىل چېكىتلىرى بار تاش

مُغْرَة: قىزغۇچ رەڭ، ساغۇچ رەڭ

مُغَرِّد: سايرىماق؛ سايرىغۇچى

مَغْرِز ج مَغَارِزُ: تىكەن سانجىلغان جاي، تىكەن كىرگەن ئورۇن

مَغْرِس ج مَغَارِسُ: ئورمانزارلىق، كۆچەتزارلىق، جىرىمزارلىق

مُغْرِض: سىياسىي ياكى ئاغمىچىلىق غەرىزى بولغان؛ غەرەزلىك، مەقسەتلىك

مِغْرَفَة ج مَغَارِفُ: چۆمۈچ، كەپكۈر

مَغْرَم ج مَغَارِمُ: زىيان، زىيانلىق؛ جەرىمانە

مُغْرَم بِهِ: ھەۋەس قىلغۇچى، قىزىققۇچى؛ مەپتۇن بولغان، مەھلىيا بولغان، مېھرىنى ئۈزەلمىگەن

مَغْرُوس ج مَغْرُوسَات: سېلىنغان كۆچەت؛ ئىھاتە ئورمانلىق، سۈنئىي ئورمانلىق

مَغْزَل ج مَغَازِلُ: يىپ ئىگىرىدىغان چاق، ئۇرچۇق، موكا، يىك؛ يىپ ئىگىرىش زاۋۇتى

مَغْزُول: توقۇلغان، ئىگىرىلگەن

مَغْزًى ج مَغَازٍ: مەنە، مەزمۇن؛ ئەھمىيەت، مەقسەت؛ بېسىپ كىرىش، تاجاۋۇز قىلىش؛ كىرگەن ۋاقىت ۋە ئورۇن

مُغْتَفَر: كەپتەر ئۇيرۇقلۇق چىشى تورۇم، شىنا شەكىللىك چىشى تورۇم

مَغْنَم ج مَغانِمُ: جەڭ غەنىيمەتلىرى، ئۇرۇش غەنىيمەتلىرى، غەنىيمەت؛ ساپ پايدا، ياخشى پايدا

الـ ـ الْبارِد: ئاسانلا قولغا كېلىدىغان، پايدا؛ ھارام بايلىق، ھارام پۇل

مَغْنًى ج مَغانٍ: تۇرالغۇ جاي، داچا؛ شەھەر سىرتىدىكى دەم ئېلىش ئورنى

ـ بالشَّيْءِ عَن غَيْرِهِ: مەلۇم نەرسە ئۈچۈن قانائەت قىلماق، ئۇنىڭغا نەرسە ئېھتىياجلىق بولماسلىق

مَغْنِيزِيا: ماگنىي ئوكسىد

مَغْنِيسِيَا: ماگنىي ئوكسىد؛ ماگنىي

مغْنِيسِيُوم: ماگنىي (Mg)

مَغْواة ج مَغاوٍ: ئورا، قىلتاق، قاپقان، توزاق

مغْـوَار ج مَغاوِيرُ: ھوجۇم قىلغۇچى؛ دائىملىق كامانداروپكا چىققۇچى ئەسكەر

فَرَس ـ: ئۈچار ئات، تېز ماگار ئات

مغْوَل ج مَغاوِلُ: قىلىچ، كالتە قىلىچ

مُغُولِيّ: موڭغۇل مىللىتىدىكى بىر ئادەم؛ موڭغۇلچە، موڭغۇلدەك

مغْيار ج مَغايِيرُ: ھەسەت قىلىش، كۆزىنى قىزارتىش، كۆرەلمەسلىك

مَغِيب: قاتناشماسلىق، كەلمەسلىك؛ كۈن كىرىپ كېتىش؛ گۈگۈم قاش قايرىلغان چاغ؛ زاۋال؛ كۈن پېتىش تەرەپ

مُغَيِّب ج مُغَيِّبات: ھوشسىزلاندۇرۇش دورىسى، ناركوز قىلىش دورىلىرى

عَقّار الْـ: ناركوز قىلىش دورا ماتېرىياللىرى

مُغِيب ، مُغِيبَة: ئۆينىڭ ئوتتۇرىسىدا تۇرغان ئايال، نىكاھىدىن ئاجراشقان ياكى ئېرىدىن ئايرىلىپ تۇرغان ئايال

مُغِيث: ياردەم بەرگۈچى، قۇتقازغۇچى، قۇتقۇزۇشۇپ بەرگۈچى

الْـ ؛ قۇتقازغۇچى خۇدا، تەڭرى، خۇدا

مَغِيض ج مَغايِضُ: تېگى نەم بولغان يەر، تېگى ھۆل يەر

مَغِيض: ئاچچىقلانغان، خاپا بولغان، غەزەپلەنگەن

مفْآد ج مَفائِدُ و مَفائِيدُ: كاۋاپ پىشۇرىدىغان تۆمۈر زىخ؛ كۆسەي (تونۇردا ئوت يېغدىغان)

مُفاجِئ: تۇيۇقسىز بولغان، ئاسادىپي بولغان، تۇيۇقسىز، ئاسادىپي؛ ئۇشتۇمتوت

مُفاجَأة: تۇيۇقسىز بولۇش، ئاسادىپي بولۇش، ئۇشتۇمتوت بولۇش؛ ئاسادىيىلىق؛ ئاسادىيي ئەھۋال

مَفاد الْكَلام: مەنە، مەزمۇن؛ ئىدىيە، مەقسەت

مفْأَد ج مَفائِدُ و مَفائِيدُ: كاۋاپ زىخى، كاۋاپ پىشۇرىدىغان زىخ؛ كۆسەي (ئوت يېغدىغان)

مَغْلَق ج **مَغَـالِقُ**: كارخانا؛ پايدا ئالغىلى بولىدىغان

مَغْلُوب: مەغلۇب بولغۇچى، يېڭىلگۈچى؛ ئۇتتۇرغان، يېڭىلگەن

مَغْلُوط فِيْهِ: خاتالاشقان، خاتا بولغان، توغرا بولمىغان

مَغْلُـــول: ئۇســـاپ قالغـان، چاگقىغـان، تـالجىقىپ قالغـان،؛ كـويزا يـاكى كىشـەن سالغان

مَغْلِيّ: قاينىغان، قاياپ تاشقان

مُغْلًى: قاينىتىلغان؛ پار قازان

ـــ **الأَعْشَاب أَوغَيْرِهَا**: قاينىتىلغان دورا؛ پىشۇرۇلغان شورپا، قاينىتىلغان شورپا

مُغَـــمّ: قويـۇق بۇلـۇت قاپلىغان؛ بۇلـۇت قويۇقلاشـقان؛ ئىچىنـى پۈشـۈرغان، غەمگـە مۇپتىلا قىلغان؛ دىمىق، تىنجىق بولغان

مَغْمَز ج **مَغَامِزُ**: ئەجەللىك جاي، ئاجىزلىق نۇقتىســى، مـۇھىم پوزىتسـيە؛ ئـەيىپ، كەمچىلىك، نۇقسان، ئىللەت

مَغْمَطَ الشَّيْءَ: ماگنىتلاشتۇرماق، ماگنىت يالاتماق

مَغْمَغَ كَلاَمَـهُ: سـۆزى مۇجمـەل بولىـاق، چۈشىنىكسىز بولماق، ئېنىقسىز بولماق

ـــ **الشَّـــيْءَ**: قوچـۇماق، ئىلەشتۈرمەك، ئارىلاشتۇرماق

ـــ **الأَمْـرُ**: قالايمىقان بولىاق، چـۈۋالچاق بولماق، پەلىيەتىش بولماق

مَغْمُور: نامسىز، نامى چىقمىغان

مَغْمُوم: ئېچىنىشلىق بولغان، پاجىئەلىك

مَغْمِيّ: قاپلانغان، يۆگەلگەن، ئورالغان

ـــ **عَلَيْـــهِ**: ئايلىنىپ يىقىلىپ چۈشكەن، ھۇشىدىن كەتكەن

مُغَنٍّ (الـــمُغَنِّي): ناخشاشۇناس؛ ناخشىچى

مِغْنَاج: زىلۋا، كۆزەل، دىلبەر، ساھىبجامال؛ مەپتۇن قىلىدىغان

مَغْنَاطِيْس: ماگنىت، ماگنىت تۆمۈر

ـــ **كَهْرَبَائِيّ**: ئېلېكترو ماگنىت

مَغْنَطَ الشَّيْءَ: ماگنىتلاشتۇرماق، ماگنىت يالاتماق

مَغْنَطَة: ماگنىتلىشىش

مَغْنَطِـــيْس: ماگنىتلىق جىسىم؛ ماگنىت كۆچى؛ ماگنىتلىق

ـــ **كَهْرَبَائِيّ**: ئېلېكتر ماگنىت

مَغْنَطِيْســـيّ: ماگنىتنىك، ماگنىتلىق بولغان، ماگنىتلاشقان

اَلْقُطْب الْـــ: ماگنىت قۇتۇبى

جَذْب ـــ: ماگنىتنىك تارتىش كۈچى

حَقْل أَومَجال ـــ: ماگنىت مەيدانى

تَقَارُب ـــ: ماگنىت ئىندۇكسىيسى

تَنَـــافُر ـــ: ماگنىت تېپىش كۈچى، ماگنىتنىك ئىتتىرىش كۈچى

مَغْنَطِيْسِيَّة: ماگنىتلىق

مِقْيَاس ـــ: ماگنىت ئۆلچىگۈچ، ماگنىتومېتىر

ھال ـ: ئاشكارا بولغان، ئويۇچوق بولغان

مَفْتُوق: يېرىلغان، دەز كەتكەن، چەك كەتكەن

ـ الصِّفاق: چوفۇق كېسىلگە گىرىپتار بولغۇچى، گىرىژ كېسىلگە گىرىپتار بولغۇچى

مَفْتُول ج مَفاتِيلُ: ئېشىلكەن، ئەشكەن، تولغىنغان، تولغانغان

ـ الْعَضَلِ: مۇسكۇللىرى تەرەققىي قىلغان، ساغلام يېتىلگەن

مَفْتُون: ئېزىقتۇرۇلغان، ئازدۇرۇلغان؛ سارىك ئادەم، سەۋدايى ئادەم

مُفْحِم: ئادەمنى زۇۋان سۆرگۈزمەسلىك، ئادەمنى سۆكۈتتە تۇرغۇزۇش؛ قەتئىي بولغان، ئۇزۇل ـ كېسىل بولغان

مَفْحَمَة ج مَفاحِمُ: كۆمۈر بار ئورۇن، كۆمۈركان؛ كۆمۈر قىلىش

مَفْخَرَة ج مَفاخِرُ: پەخىرلىنىدىغان ئىش، ئارتۇقچىلىق؛ ياخشى خىسلەت؛ نەتىجە

مُفَخَّم: ھۆرمەتلەنگەن، ئىززەتلەنگەن، ھۆرمەت قىلىنغان؛ زور بولغان

مَفْدِيّ: پىدىيە بېرىپ قايتۇرۇۋېلىنغان؛ سۆيۈملۈك، قەدىرلىك ، ئالىيجاناب

مَفَرّ: قېچىپ مېڭىش؛ قېچىپ ھالاك بولۇش؛ قاچىدىغان جاي، پاناھلىنىدىغان جاي؛ چىقىش ئېغىزى، قېچىش يولى

مِفْرَاص ج مَفارِيصُ: قىسقۇچ، ئامبۇر

مُفْرِح: خۇشال قىلغان، ئادەمنى خۇشال قىلىدىغان

مَفْرَخ ج مَفارِخُ: چۈجە يايدۇرۇش مەيدانى؛ چۈجە چىقىرىش مەيدانى

مُفْرَد: يالغۇز، يەككە

ـ ج مُفْرَدات: تاق سان؛ بىرلىك سۆز، يەككە سۆز؛ ئۇشتاق ـ چۈشتەك

مُفْرَدَانِيّ: يالغۇز بولغان، ئۆيلەنمىگەن

مُفْرَدَة: دورا ئۆسۈملۈكلەر

مُفَرَّزَات ج: ئاجرالمىلار، ئاجرالما ماددا (ئادەمنىڭ بەدىنىدىن چىقىدىغان)

مَفْرَش ج مَفارِشُ: ئەدىيال، كىرلىك

مَفْرَشَة ج مَفارِشُ: ئىگە قېپى

مُفَرْشَح: ئىككى پۇتى كېرىلگەن، ئىككى پۇتىنى كېرىپ تۇرغان

مفْرَض ج مَفارِضُ: ئويما ئويدىغان تۆمۈر ئەسۋاپ، يوچۇق ئاچىدىغان تۆمۈر ئۈسكۈنە (ئىسكىنە)

مُفَرَّط: ھەددىدىن ئاشقان، ھەددىدىن ئېشىپ كەتكەن، بىشەملىك قىلغان

مُفَرِّط: خالىغىنىچە بۇزۇپ ـ چاچقان ، تولىمۇ بېشەملىك قىلغان

مُفْرِط: ھەددىدىن ئاشقۇچى، ھەددىدىن ئۆتكۈزۈۋەتكۈچى

مُفَرْطَح: تەكشى بولغان، كەڭرى بولغان، كەك ـ كەڭرى بولغان

مُفَادَاة: سېتىۋالماق؛ جىسمانىي ئەركىنلىكىنى پۇل بىلەن سېتىۋالماق

أَبْطَال الْـ: ئۆزىنى پىدا قىلغان قەھرىمان؛ ئۆزىنى قۇربان قىلغان قەھرىمان

مُفَارَقَة: ئايرىلماق، خۇشلاشماق؛ پەرقلىق بولماق

مَفَازَة ج مَفَاوِزُ: غەلىبە قىلماق، غەلىبىگە ئېرىشمەك؛ دالا، جەزىرە؛ خەۋپ - خەتەرلىك جاي

مَفَاصِل: بوغۇش، ئۇگە بوغۇشى

مُفَاضَلَة: تاللاش، ئىلغاش؛ مەۋىس قىلىش، ياخشى كۆرۈش

مُفَاعِل: دىئاكتۇر (فىزىكىلىق ئاتالغۇ)

ـــ لِلذَّرَّة: ئاتوم دىئاكتۇرى

مُفَاعَلَة ذَرِّيَّة: ئاتوم دىئاكتورى

مَفْؤُود: يۈرەك كېسىلىگە گىرىپتار بولغان؛ توخۇ يۈرەك، قورقۇنچاق؛ قاقلاپ كاۋاپ قىلغان

مُفَاوِض: سۆھبەتلەشكەن بىر تەرەپ

مُفَاوَضَة: سۆھبەتلىشىش، مەسلىھەتلىشىش، كېڭىشىش

مُفْت (الْـمُفْتِي): مۇفتى(ئىسلام دىنىدا قانۇنشۇناسلىق ئىشلىرىغا چۈشەنچە بەرگۈچى)

مِفْتَاح ج مَفَاتِيحُ: ئاچقۇچ، كىلىت

ـــ الاشْتِعَال: (ماشىنىنىڭ) ئوت ئېلىشى ئۈچۈن ئىشلىتىدىغان توك ئۇلىغۇچى

ـــ صَمُولَة: كۇلۇچ؛ كۇلۇچ بېشى؛ جىسىم

مُفْتَتَح: باشلاش؛ ئېچىش؛ كىرىشىش

مَفْتَح ج مَفَاتِحُ: ئىسكىلات، ئامبار؛ جاۋمەن، ئىشكاپ، خەزىنە

مُفَتَّح: ئەقىللىق بولغان، ئەقىل كىرگەن

مُفْتَخِر: پەخىرلەنگۈچى؛ ئىسسل

مُفْتَـرٍ (الْـمُفْتَرِي): تۆھمەتخور، قارا چاپلىغۇچى

مُفْتَرِس: يىرتقۇچ، ياۋۇز، ۋەھشىي

مُفْتَرَيَات ج: بالغان - ياۋداق، پىتنە پاسات

مُفَتِّش: تەپتىش قىلغۇچى، مۇپەتتىش، تەكشۈرگۈچى، كۆزدىن كەچۈرگۈچى

ـــ التَّذَاكِر: بىلەت تەكشۈرگۈچى

ـــ عَامّ: باش تەپتىش، باش تەپتىش خادىمى

ـــ أَوَّل: تەپتىش باشلىقى، بىرىنچى قول تەپتىش باشلىقى

ـــ ثَان: مۇئاۋىن تەپتىش باشلىقى

مُفْتَعَل: يالغاندىن ياسىغان، ئويدۇرۇپ چىقارغان

كِتَاب ـــ: ئويلاپ چىقارغان، ئويدۇرۇپ چىقارغان (كىتاب)

مَفْتَق ج مَفَاتِقُ: يىرىق، چاك، دەز

مُفْتَقِر إِلَى كَذَا: ئېھتىياجلىق بولغان، زۆرۈر بولغان

مُفَتَّل: ئېشىلگەن، ئەشكەن

مَفْتُوح: ئاچقان، ئېچىپ قويۇلغان؛ ئىشغال قىلىنغان، ئىگىلىۋېلىنغان

مُفْشِيّ: ئېچىپ تاشلانغان، پاش قىلىنغان، ئاشكارىلانغان

مُفْصِح: روشەن بولغان؛ ئېنىق، چۈشىنىشلىك بولغان

مَفْصَد ج مَفَاصِدُ: تىلىپ قان ئاققۇزىدىغان ئۇپىراتسىيە پىچىقى، قوش بىسىلىق پىچاق

مُفَصَّص: يېرىلغان، دەز كەتكەن، چەك كەتكەن، يېرىلىپ كەتكەن؛ كېسىلىپ كەتكەن تېرە (قاپ)

مَفْصِل ج مَفَاصِلُ: بېغىش، ئۇگە، بوغۇم

مُفَصَّل: تەپسىلى بولغان، مۇپەسسەل بولغان؛ كىسلگەن؛ پىچىلغان (كىيىم)

مُفَصَّلَة: چاتقۇچ، ئۇلىغۇچ

مِفْصَلَة: چاتقۇچ، ئۇلىغۇچ

مَفْصِلِيّ: بوغۇمنىك، ئۇگىنىك، بوغۇملۇق، بېغىشنىك

مِفْضَال ج مَفَاضِيْلُ: مەرت، سېخى، كۆڭلى ـ كۆكسى كەڭ، قولى ئۇچۇق

مُفَضَّض: كۈمۈش يالتىلغان، كۈمۈش ھەل بېرىلگەن

مُفَضَّل: تۇغرا مۇڭاپىق بولغان، تېخىمۇ ياخشى بولغان، تېخىمۇ قولايلىق بولغان، تېخىمۇ مۇڭاپىق بولغان

مِفْضَل: سېخى بولغان، مەرت بولغان، قولى ئۇچۇق بولغان

ـ ج مَفَاضِلُ: ئىش كىيىمى

مِفْضَلات ج: زىغىر نالالىق بۇيۇملار

مِفْضَلَة ج مَفَاضِل: ئىش كىيىمى

مَفْضُوح: يۈزى قېلىن بولغان، شەرمەندە بولغان، نومۇسسىز بولغان؛ پاش بولۇپ قالغان، ئاشكارىلىنىپ قالغان

مَفْضُول: ناچار بولغان، پەس بولغان، تۆۋەن بولغان

مُفْظِع: قورقۇنچلۇق بولغان، ئادەمنى چۆچۈتىدىغان

مُفْعَم: لىق تولغان، لىقمۇلىق بولغان

ـ بِكَذا: غا تولغان، لىق بولغان

مَفْعُوص: سىقىلغان، قىسىلغان

مَفْعُول: ئەتىجىلىك بولغان، تاماملانغان؛ رېئاكسىيە، ئىنكاس، ئەكس؛ تولدۇرغۇچى (گراماتىكىدا)

اِسْم الْ ـ: مەجھول سۈپەتداش، ئىسىم مەئمۇل (ئەرەب گراماتىكىسىدا)

مَفْعُولِيَّة: مېڭىش، يۈرۈش قىلىش، ھەرىكەت ئېلىپ بېرىش

مَفْقُود: يوقالغان، يۇتۇپ كەتكەن، چۈشۈپ قالغان

مَفْقُور: ئومۇرتقا كېسىلگە گىرىپتار بولغان، ئۇمۇرتقىسى سۇنغان

مِفَكّ ج مَفَكَّات: بوتۇلكا ئاچقۇچ؛ بۇرما مىخ ئەتۈركىسى

مُفَكِّر: مۇتەپپەككۇر؛ پىكىر قىلالايدىغان؛ زىيالىي؛ ئەقلىي ئەمگەك بىلەن شۇغۇللانغۇچى

الْقُطْبَيْنِ: ياپىلاق بولغان، ياپىلاق شەكىللىك بولغان

مُفَرَّغ: قۇرۇق، بوش، بىكار

مُفَرِّغ الْهَوَاءِ: ھاۋا ناسۇسى، گاز پۇمپىسى

مُفْرَغ: قۇيغان، قۇيۇپ چىققان

يَدُورُ الْبَحْثُ فِي حَلْقَة ـ ة: ئىزدىنىش نەتىجىسىز بولماق، ھېچ قانداق پايدىسى يوق

مفْرَع: ياراشتۇرغۇچى، كېلىشتۇرگۈچى، ئەپلەشتۈرگۈچى، مۇرەسسە قىلغۇچى

مَفْرِق ج مَفْرِقَة ج مَفَارِقُ: چىگرا- پاسىل، كېسىشىپ ئۆتىدىغان ئېغىز؛ چاچ يارمىسى، چاچنىڭ ئىككى تەرەپكە ئايرىپ قويغان يېرى

مُفَرِّق: چېچىنى ئوتتۇرىسىدىن ئىككى تەرەپكە يېرىپ قويغۇچى؛ چاچ يارغۇچى خادىم

مُفَرْقَعَات ج: پارتلايدىغان بۇيۇملار: پارتلىغۇچ؛ پوچاگزا، بادىلداق

مُفَرَّم: چانىغان، چاناپ قىيما قىلغان

مفْرَمَة: گۆش قىيما قىلغۇچى، گۆش قىيمىلىغۇچ

مَفْرُوز: ئاجرالغان، ئايرىلىپ كەتكەن؛ سايلانغان، تاللانغان، ئىلغانغان

مَفْرُوش: بېسات سېلىنغان، ئائىلە سايمانلىرى ۋە بىساتلىرى بولغان؛ يەرگە سېلىنغان، يەرگە ياتقۇزۇلغان

مَفْرُوشَات ج: ئائىلە سايمانلىرى، ئائىلە سەرەمجانلىرى

مَفْرُوض: مۆلچەرلەنگەن، قىياس قىلغان، پەرەز قىلىنغان، بەلگىلەنگەن

مَفْرُوك: ئېشىلگەن، تولغانغان؛ تۇق بويالغان

مَفْرُوم: قىيما قىلىنغان، قىيما قىلغان

حُمْ ـ: گۆش يوق بولغان، گۆشسىز بولغان، ئەتسىز؛ قىيمىسى بولمىغان

مُفَرًّى: مويلۇق تېرە بولغان، تېرە ئۈچىدە بولغان

مَفْزَع: پاناھلىنىدىغان جاي، ھاۋادىن مۇداپىئە قىلىدىغان جاي

مُفْزِع: قورقۇنچ، قورقۇپ كەتكەن، چۆچۈپ كەتكەن

مَفْزَعَة: پاناھلىنىش ئورنى، ھاۋادىن مۇداپىئەلىنىش ئورنى

مُفْسِد: ئاردىنى بۇزغۇچى، ئاردىغا بۆلەكچىلىك سالغۇچى، پىتنە ـ پاسات پەيدا قىلغۇچى، قۇتراتقۇچى

مَفْسَدَة ج مَفَاسِدُ: سۈيقەست؛ يامان قىلىق، بۇزۇق ھەرىكەت؛ پىتنە- پاسات

مُفَسِّر: شەرھلىگۈچى، چۈشەندۈرگۈچى، تەپسىر قىلغۇچى، مۇپەسسىر

مَفْسُوخ: ئۆچۈرۈپ تاشلانغان، ئەمەلدىن قالدۇرۇلغان، بىكار قىلىنغان، ئېلىپ تاشلانغان

ـــ اَلْمَرْكَب: كېمىنىڭ تۇنناژى

مُقاساة: ئازاب چىكىش، ئاپەتكە ئۇچراش

مُقاسِـــم: ئورتاق تەقسىم قىلغۇچى، تەڭ بۆلۈپ بەرگۈچى؛ تەقسىم قىلىپ قىلغۇچى

مُقَاسَمَة: ئورتاق بەھرىمەن بولۇش، تەڭ بۆلۈش

مُقَاصَّة: تۆلىمەك، تولدۇرماق: قارشى ئەرز قىلماق؛ تەڭپۇڭلاشتۇرماق، سېلىشتۇرماق؛ پۇل ئالماشۇرماق

مُقاضَاة: ئەرز قىلىش، داۋا قىلىش

مُقاطَعَة: تاشلىۋېتىش، ئۈزىۋېتىش؛ ئۆلكە

مَقال: سۆز؛ چۈشلۈك ئۇيقۇ ئورنى

مَقالِبُ ج: يۇلتۇزنىڭ مېرىدىئاندىن ئۆتۈشى

ـــ أَتْرِبَـــة: ئەخلەت دۆۋىسى؛ ئەخلەت تۆكۈش مەيدانى

مَقالَة: سۆزلەش، گەپ قىلىش؛ سۆز؛ ماقالە، ئىلمىي ماقالە

ـــ افْتِتاحِيَّة: باش ماقالە، باش ئوبراز

مَقالِيْدُ ج: ئاچقۇچ، كىلىت

ـــ اَلْأُمُورِ: باشقۇرۇش چوڭ ھوقۇقى

مَقام ج مَقامات: دەرىجە، مەرتىۋە، ھۆرمەت؛ ماكان، جاي، ئورۇن؛ تۇرىدىغان ئورۇن ۋە ۋاقىت

صاحِب اَلْ ـــ الـــجَلِيْل: ۋەزىر جانابلىرى، مىنىستىر جانابلىرى

صـــاحِب اَلْ ـــ الرَّفِيْـــع: باش مىنىستىر جانابلىرى

ـــ اَلْكَسْرِ: مەخرەج (كەسىر ساننىڭ)

مُقام: جايلاشقان، ئورۇنلاشقان؛ جايلاشقان ئورۇن ۋە ۋاقىت

مَقامَة: دائىرە، ساھە؛ جەمئىيەت

مُقامِر: قىمارۋاز، قىمار ئوينىغۇچى

مُقامَرَة: قىمار ئويناش، قىمارۋازلىق قىلىش

مَقانِق: جۇجۇق، كولباسا

مُقارِح: بەس مۇنازىرىچى، جەڭگە ـ جېدەل قىلغۇچى

مُقاوَضَـــة: ئالماشتۇرۇش؛ ناتورال ئىش ھەققىي تۈزۈمى، ئېنىق بەلگىلىگەن ئىش ھەققىي تۈزۈمى

مُقاوِل: ھۆددىگە ئالغۇچى، ھۆددىگەر

مُقاوِلَـــة: تالاش ـ تارتىشماق، مۇنازىرە قىلىشماق؛ ھۆددىگە ئالماق، كۆتۈرە ئالماق؛ قوش تەرەپلىك پىكىر يۈرگۈزىدىغان ئوبيېكتىپ

مُقـــاوِم: قارشى تۇرغۇچى، قارشىلىق كۆرسەتكۈچى

مُقاوَمَة: قارشىلىق كۆرسىتىش، قارشىلىق بىلدۈرۈش

اَلْ ـــ: ھەربىي تەرەپ ياكى يېرىم ھەربىي تەرەپنىڭ دۈشمەنگە قارشى قانات يايدۇرغان پارتىزانلىق جەڭ قىلىدىغان قارشىلىق كۆرسىتىش گۇرۇپپىسى

مُقايَسَة: مۆلچەرلەش؛ پەرەز قىلىش، قىياس قىلىش؛ چۈشەندۈرۈشنامە، چۈشەندۈرگۈچ

مُفَكِّرَة: خاتىرە دەپتەر، قويۇن دەپتەر
مَفْكُوك: چېچىلىپ كەتكەن، چۈۋۈلۈپ كەتكەن، يېشىلىپ كەتكەن
مُفْلِح: مۇۋەپپەقىيەتلىك قازانغۇچى، مەقسەتكە يەتكۈچى
مُفَلَّس: سۇنغان ئائىلە، ۋەيران بولغان ئائىلە؛ بارلىق ئىقتىدارىنى يوقاتقۇچى؛ قەرز تۆلەشكە ئىقتىدارى يەتمىگۈچى
مُفَلِّس: ئىقتىسادىي جەھەتتىن پۈتۈنلەي ۋەيران بولغۇچى؛ بىر تىيىنمۇ يوق بولۇپ قالغان كەمبەغەل
مُفْلِس ج مَفَالِيسُ: سۇنغۇچى، ۋەيران بولغۇچى؛ سۇنغان ئائىلە
مُفَلْطَح: تەكشى بولغان، تەكشى
مُفَلْفَل: لازا قوشقان؛ مۇچ قوشقان
مُفْلِق: پىشىپ يېتىلگەن شائىرلىقنىڭ بەلگىسى
شاعر ـ: تالانتلىق شائىر، قابىلىيەتلىك شائىر
مَفْلُوج ج مَفَالِيجُ: پالەچ ئادەم
مَفْلُوق: يارغان، پارچىلىغان
مِفَنّ: ياساش، ئىجاد قىلىش؛ كەشپىياتچى، مۇتەخەسسىس
مَفْهُوم ج مَفَاهِيم: چۈشەنگەن، ئۇققان؛ مەنە، مەزمۇن، چۈشەنچە
ـ ضِمْنًا: ئۆز ئىچىگە ئالغان، تەركىبىدە بولغان؛ مەزمۇنلۇق، مەنىلىك
مُفَوَّض: تولۇق ھوقۇقلۇق، ھاۋالە قىلىنغان
الـ ـ السَّامِيّ: ئەڭ ئالى ۋاكالەتچى
وَزِير ـ: تولۇق ھوقۇقلۇق ئەلچى، تولۇق ھوقۇقلۇق ۋەكىل، تولۇق ھوقۇقلۇق كونسۇل
مُفَوَّضِيَّة: كونسۇلخانا، ئەلچىخانا؛ ئەلچىلىك ۋەزىپىسى
مُفَوَّه: سۆز قابىلىيەتلىك ياخشى بولغان؛ ناتىق بولغان، سۆزمەن بولغان
مُفِيد: پايدىلىق بولغان، پايدىسى بار بولغان
مُفِيض: چىقىش ئېغىزى، چىقىش ئورنى
مُقَابِل: ئالدىدا، ئۇدۇلدا؛ ھەق، بەدەل، قىممەتداش
مُقَابَلَة: ئۇچرىشىش، مۇلاقات بولۇش؛ تەڭلىمە (ماتېماتىكىلىق ئاتالغۇ)
ـ اَلْمِثْلِ بِالْمِثْلِ: ... نى ئۇقتۇرماق؛ باراۋەر بولماق
مُقَاتِل ج مُقَاتِلَة: ماسلىشىپ جەڭ قىلغۇچى؛ جەڭچى، ئەسكەر
مُقَاتَلَة: ئۇرۇشماق، جەڭ قىلماق
مُقَارِب: ئوتتۇرا دەرىجىلىك بولغان؛ ئوتتۇرا (سۈپىتىگە بولغان)؛ ئادەتتىكى، ئادەتتىكىدەك
مُقَارَنَة: سېلىشتۇرۇش
مَقَاس ج مَقَاسَات: ئۆلچەم، مىقدار، رازمېر، چىنەك

مُقْتَرِف: جىنايەتچى، گۇناھكار

مُقْتَرِن: يېقىن بولغان؛ تۇي قىلغان، تۇرمۇش قۇرغان، نىكاھلانغان

مُقْتَصِد: ئىقتىسادشۇناس؛ ئىقتىساد قىلغۇچى؛ تېجەشلىك ئىش قىلغۇچى

مُقْتَصَر: قىسقارتىلغان، يىغىنچاقلانغان

مُقْتَضَب: زىياپەت ئۈستىدە سۆزلىگەن؛ ئەرەب شېئىرلىرىنىڭ بىر خىل ۋەزىن بولۇپ:

فَاعِلاَتُ مُفتعِلُنْ

فَاغِلاَتُ مُفْتَعِلُنْ

مُقْتَضًى ج مُقْتَضَيَات: زۆرۈر بولغان، لازىم بولغان، ئېھتىياجلىق بولغان؛ تەلەپ، ھاجەت، ئېھتىياج (دېگەنگە ئوخشاش)

بِـ كَذا: ... نىڭ ئېھتىياجىغا ئاساسەن

عَلَى ـ كَذا: ... نىڭ تەلىپىگە ئاساسەن

مُقْتَطَف ج مُقْتَطَفَات: تاللانما، توپلام ئۈزۈندە

مَقْتَل ج مَقاتِلُ: ئادەم بەدىنىنىڭ ئەجەللىك جايلىرى؛ جەڭ مەيدانى

مُقَتَّل: جەڭلەردە چېنىققان، تەجرىبىلىك بولغان، تەجرىبىگە ئىگە بولغان

مُقْتَنٍ (الـمُقْتَنِي): ئىگە بولغۇچى، ئىگە بولغان ئادەم

مُقْتَنًى ج مُقْتَنَيَات: ئىگەللىۋېلىنغان (بايلىق)

مَقْتُول: ئۆلتۈرۈلگەن، قەتلى قىلىنغان

مِقَثَّة: توپ پالىقى؛ توك كالتىكى

مِقْحَام ج مَقاحِيْم: تەۋەككۈلچى، خېيىم ـ خەتەرگە قارىماي ئىلگىرىلىگۈچى

مَقْحُوط: قەھەتچىلىك بولغان، ئاچارچىلىق بولغان

مِقْدَار ج مَقادِيْر: مىقدار؛ سەۋىيە؛ ئۆلچەم

مِقْدَام ج مَقادِيْمُ: قەھرىمان، قورقماس قەھرىمان

مِقْدَحَة ج مَقادِحُ: چاقماق تاش چېقىشقا ئىشلىتىلىدىغان پولات؛ چۆمۈچ، ساپلىق

مُقَدَّد ج مُقَدَّدَات: قۇرۇتقان، قۇرۇق قىلغان (نەرسىلەرنى)

مُقَدَّر: ئۆز ئىچىگە ئالغان، بەلگىلەنگەن

ـ عَلَيْهِ: تەقدىر قىلىنغان، پۈتۈلگەن، بېكىتىلگەن

ـ بِكَذا: مۆلچەرلىگەن، مۆلچەرلەنگەن، تەخمىن قىلىنغان

مُقَدِّر: مۆلچەرلىگۈچى، باھالىغۇچى

ـ الْمُسافَة: دالىئومېتىر، تېلېمتىر (مۇساپىنى ئۆلچەش ئەسۋابى)

مُقَدَّرات ج: باھاسى قىممەت بولغان بويۇم، قىممەتلىك بۇيۇملار

مَقْدُرَة: ئىقتىدار، قابىلىيەت

مَقْدِس ج مَقادِسُ: مۇقەددەس جاي

بَيْت الْـ ـ: بەيتۇلمۇقەددەس (ئېرۇسالىمدىكى مەسجىد ئەقسا)

مُقايَضَة: ئالماشتۇرۇش؛ ئالماشتۇرۇش سودىسى

مَقايِيس الأَطْوالِ ج: ئۇزۇنلۇق ئۆلچەملىرى (مېتىر، چاقىرىم، كىلومېتىر قاتارلىقلار)

ـــ الْكَيْل: ئېغىرلىق ئۆلچەملىرى (دادەن، كۈرە، تورۇس قاتارلىقلار)

ـــ الْوَزْن: تارازا ئۆلچەملىرى (دەن، جىڭ سەر، مىسقال، پۇڭ قاتارلىقلار)

ـــ الْهَيْدُرِ جِيْن: ئېغىرلىقنى سېلىشتۇرۇپ ئۆلچىگۈچ

مِقْبَاس: كۆيگەن كۆمۈر پارچىسى، كۆيۋاتقان كۆمۈر پارچىسى؛ مەشئەل

مُقَبَّب: گۈمبەز شەكىللىك ئۆگزىسى بولغان؛ تومپىيىپ چىققان، پولتىيىپ چىققان

مَقْبَحَة ج مَقابِحُ: يىرگىنىشلىك جاي، بىزار قىلىدىغان جاي، قاباھەتلىك جاي

مَقْبَر ج مَقابِرُ: قەبرە، قەبرىستان

مَقْبَرَة مِقْبَرَة ج مَقابِرُ: قەبرە، قەبرىستان، زاراتگارلىق

مِقْبَس ج مَقابِسُ: روزېتكا (توكقا ئائىت ئاتالغۇ)

مَقْبِض مِقْبَض ج مَقابِض: ساپ، دەستە، تۇتقۇچ، باغ

مُقْبِل: كەلگەن، كېيىنكى

مُقَبِّلات: دورا ـ دەرمانلار

مَقْبُوض: ئالغان، تاپشۇرۇۋالغان؛ تۇتۇپ قولغا ئالغان

ـــ عَلَيْهِ: قولغا ئېلىنغۇچى، تۈرمىگە تاشلانغۇچى

مَقْبُوضات ج: تىلخەت، ھۆججەت

مَقْبُول: قوبۇل قىلىنغان، ئەقىلگە مۇۋاپىق بولغان، لاياقەتلىك بولغان، توغرا بولغان

مَقْبِيّ: ئەگمە شەكىللىك بولغان، گۈمبەز شەكىللىك بولغان

مَقَتَ هُ: ئۆچ كۆرمەك، يامان كۆرمەك

ـــ هُ إِلَى فُلانٍ: مەلۇم كىشىنى يامان كۆرسەتمەك

مَقَتَ ـُ مَقْتاهُ: قاتتىق ئۆچ كۆرمەك، ئىنتايىن يامان كۆرمەك

مَقُتَ ـُ مَقاتَةً إِلَى النَّاسِ: ئىنتايىن يىرگىنىشلىك بولغان، ئىنتايىن يامان بولمان

مَقْت: يامان كۆرۈش، ئۆچ كۆرۈش

مُقْتَبَس: نەقىل كەلتۈرگەن، دەلىل كەلتۈرگەن؛ كۆيۈپ كەتكەن، كۆيگەن

مُقْتَبَل الشَّباب: ياشلىق چاغلار، ياشلىق باھار

مُقْتَتَل: جەڭ مەيدانى، جەڭگاھ

مُقْتَدِر: كۈچلۈك، قابىلىيەتلىك؛ باي؛ ئىقتىدار

مُقْتِر: بېخىل، پىخسىق؛ كەمبەغەل، موھتاجمەن، ھاجەتمەن

مُقْتَرَح ج مُقْتَرَحات: تەكلىپ

مُقْتَرِض: پۇل قەرز ئالغۇچى، قەرز دار

مِقْرأ: كىتاب — زۇرنال جازىسى، كىتاب — گېزىت تەكچىسى؛ نوتىلار جازىسى (مۇزىكىدىكى)

مِقْراص ج مَقارِيصُ: قىسقۇچ، ئامبۇر

مِقْراض ج مَقارِيضُ: بېلەت كەسكۈچ؛ قايچا

مَقْرَب ج مَقارِبُ: يېقىن ئورۇن؛ يېقىن يول؛ ئەپچىل ئۇسۇل — چارە؛ ئاددىي ئۇسۇل — چارە؛ تۇغقانلىق، يېقىنلىق، تۇغقانچىلىق مۇناسىۋىتى

عَلىَ — مِن ... : ... غا يېقىن، ... نىڭ ئەتراپىدا

مُقَرَّح: جاراھەتلەنگەن، يارىلانغان، زەخىملەنگەن؛ يىرىڭداپ قالغان

مُقَرَّر: مۇقىملاشتۇرۇلغان، مۇقىملاشقان، قارار قىلىنغان

مُقَرِّر: دوكلات قىلغۇچى، دوكلات بەرگۈچى؛ ئىقرار قىلغۇچى، ئېتىراپ قىلغۇچى

مُقَرَّات ج: مەلۇمات؛ رويخەت؛ قارار

مُقْرِض: ئۆتنىگە پۇل بەرگۈچى، قەرز بەرگۈچى

مِقْرَض ج مَقارِضُ: قايچا، قىرقىغۇچ

مِقْرَعَة ج مَقارِع: قامچا

— الْباب: ئىشىك ھالقىسى

مُقْرِف: سەت بولغان، كۆرۈمسىز بولغان، خۇنۇك بولغان؛ ئادەمنى يىرگەندۈرىدىغان، ئادەمنى بىزار قىلىدىغان

مُقْرَمِش: چۈرۈك، چۈرۈك بولغان

مِقْرَن: بوپۇنتۇرۇق

مُقْرَنِص: تاغ شەكىللىك ئەتراپىغا گۈل چېكىلگەن قۇرۇلۇش زىننىتى، تاغ شەكىللىك ئەتراپىغا گۈل ئويۇلغان بىناكارلىق بېزىگى

مَقْرُوء: ئوقۇش كىتابلىرى؛ ئاسان ئوقۇپ بولغان

مَقْرُور: بۇيرۇق قىلغان؛ سوغۇق تەگكەن، سوغۇق ئۆتكەن، شامالداپ قالغان

مَقْرُون: ئالاقىسى بولغان، مۇناسىۋەتلىك بولغان، يېقىن بولغان؛ نىكاھلانغان، تۇرمۇش قۇرغان

مَقْرِىّ: ئوقۇشلۇق كىتابلار

مِقْرًى ج مَقارٍ: قىزغىن بولغان، سەمىمىي بولغان

مِقْزَحَة: (ئاچچىقسۇ، ياغ قاتارلىقلارنى) سۈزگۈچ

مُقْسِط: ئادىل بولغان، توغرا بولغان، ھەققانىي بولغان

مُقَسَّم: پارچىلانغان، بۆلۈنگەن؛ بۆلۈنگۈچى سان؛ تېلىفون قوبۇل قىلغۇچ

مُقَسِّم: بۆلگۈچى، تەقسىم قىلغۇچى؛ تېلىفون قوبۇل قىلغۇچى

مَقْسُوم: بۆلۈنگۈچى سان، بۆلۈنگۈچى؛ بۆلۈنگەن، پارچىلانغان، تەقسىم قىلىنغان

مُقَدَّس ج مُقَدَّسَات: پاك، ئۇلۇغ، مۇقەددەس

مُقَدِّس: راهب، مۇناخ، مۇناستىر، پوپ، دىن ئاساسچىسى (خرىستىئاندا)

مِقْدَعَة ج مَقَادِعُ: چوڭ ئۇلتۇرۇش پالىقى

مَقْدَم: كەلمەك، يېتىپ كەلمەك: يېتىپ كەلگەن ۋاقىت

مُقَدَّم: ئىلگىرىكى، ئىلگىرى سۈرۈلگەن، ئالدىن بېرىلگەن، ئالدىن تۆلەنگەن: ئەسكەرنىڭ يىر دەرىجىسى: ئارمىيەنىڭ بىر دەرىجىسى

ـــ اً: بۇرۇن، ئىلگىرى، ئاۋۋال، ئالدىدا

ـــ مِنَ الشَّيْءِ: ئالدى تەرەپنى، ئالدىنقى قىسمى

ـــ ج مَقَادِيم: ئالدىنقى قىسمى، ئالدىنقى تەرەپى

مُقَدِّم: تەقدىم قىلغۇچى، تاپشۇرۇپ بەرگۈچى: قوزۇقلۇق ئارمىيە جۇڭگىياگى

ـــ الْعَطَاء: خېرىدار بولغۇچى، ئالماقچى بولغان ئادەم

مُقْدِم: ئالدى تەرەپتە بولغان: ئالدى قىسمى، ئالدى تەرەپى

مُقَدِّمَة: ئالدى تەرەپ، ئالدىنقى قىسمى

ـــ مِنَ الكِتَاب: كىرىش سۆز، سۆز بېشى، مۇقەددىمە

ـــ الجَيْش: ئاۋانگارت قىسىم، ئالدىنقى ئەترەت، ئالدىنقى قىسىم

مَقْدُور: قابىلىيەت، ئىقتىدار: تەقدىر قىلىنغان، بەلگىلەنگەن،

مِقْذَاف ج مَقَاذِيفُ: پالاق (قېيىق ھەيدەيدىغان)

مُقْذِع: ھاقارەت قىلغان، خورلىغان، تىللىغان

مُقَذَّعَات ج: ئادەمنى ھاقارەت قىلىدىغان سۆز، يامان سۆز، ئېپلاس سۆز

مُقْذَعَات ج ← مُقَذَّعَات

مِقْذَف ج مَقَاذِفُ: پالاق (كېمىنىڭ)

بَيْت الـ ـــ: پالاق (ئەشكەك) ئورنىتىۋچ

مَقْذُوف: زەمبىرەك ئوقى، توپ ئوقى

ـــ سَهْمِيّ: مۇقىم نىشانغا قويۇلغان زەمبىرەك ئوقى

مَقْذُوفات ج: بومبا، ئوق دورىلار

ـــ الـمَدَافِع: زەمبىرەك ئوقى

مَقَرّ ج مَقَارّ و مَقَرّات: مۇقىم تۇرىدىغان جاي، ئولتۇراقلاشقان ئورۇن: قەسىر، سارايى: (قوماندانلىق) شتاب

مُقَرّ: دوكلات قىلغۇچى، دوكلات بەرگۈچى: ئىقرار قىلغۇچى، ئېتىراپ قىلغۇچى: تاپشۇرۇپ بەرگۈچى

مَقْرَأ، مَقْرَأَة ج مَقَارِئُ: مەسجىدتىكى (قۇرئان كەرىم) ئوقۇلىدىغان جاي

مُقْرِئ الْقُرْآن: «قۇرئان كەرىم»نى باشلاپ ئوقۇغۇچى ياكى ئەگەشتۇرۇپ ئوقۇغۇچى

مَقْطَع ج مَقَاطِعُ: كېسىش، ئۈزۈش؛ كېسىلگەن جاي؛ بوغۇم (گراماتىكىدا)

ـ النَّهْر: «دەريانىڭ» كېچىكى

ـ الطُّرُق: كوچا يول ئېغىزى

مُقَطَّع: كېسىپ پارچىلانغان، كېسىپ ئۇششاقلانغان

مِقْطَع ج مَقَاطِعُ: ئۈزۈش؛ كېسىش سايمىنى، كېسىش ئەسۋابى، كەسكۈچ

مَقْطَف ج مَقَاطِف: سېۋەت

مِقْطَف ج مَقَاطِفُ: مېۋە ئۈزگۈچ، مېۋە ئۈزىدىغان قايچا، پىچاق

مَقْطَم: تەم، پۇراق

مِقْطَم ج مَقَاطِمُ: تىرناق؛ پەنجە؛ چاڭگا

مَقْطُوع: كېسىلگەن، ئۈزىۋېتىلگەن

مَقَعَ ـَ مَقْعًا الشَّرابَ: تويغۇدەك ئىچمەك، خالىغانچە ئىچمەك

مَقْعَد: ئولتۇرۇش

ـــ ج مَقَاعِدُ: ئولتۇرىدىغان ئورۇن؛ ئورۇندۇق

مُقْعَد: پالەچ بولۇپ قالغان، ئۇ دورام بولۇپ قالغان

مَقْعَدَة ج مَقَاعِدُ: ئولتۇرىدىغان ئورۇن؛ كاسا، قۇيرۇق، ساغرا، مەقئەت

ـ السِّرْوَال: ئىشتان ئېغى

مُقَعَّر: چوڭقۇر بولغان؛ چوڭقۇر ئورەك بولغان؛ ئويماق بولغان

مُقْفِر: چۆللىشىپ كەتكەن، قاقاسلىشىپ كەتكەن، ئادەم ئىزى بولمىغان

مُقَفَّع: تارىيىپ بولغان، قورۇلغان، يىغىلىپ بولغان

مُقْفَل: ئىتىلگەن، قۇلۇپ سېلىنغان

ـ الْيَدَيْنِ: بېخىل، پىخسىق

مُقَفًّى: پۇت رىتىملىق بولغان، رىتىمغا چۈشكەن؛ قاپىيىلىك بولغان (مۇزىكا)

مَقَلَ ـُ مَقْلاهُ: تىكىلىپ قارىماق، سەپسېلىپ قارىماق

مُقِلّ: كەمبەغەل، نامرات

مِقْلاة ج مَقَال: تاۋا، قازان

مِقْلاد ج مَقَالِيْدُ: ئاچقۇچ، كىلىت؛ پولات ساندۇق، كۆيمەيدىغان ساندۇق

مِقْلاع ج مَقَالِيْعُ: تاش ئاتقۇچ، تاش ئاتىدىغان قورال

مَقْلَب ج مَقَالِيْبُ: يۇلتۇزلارنىڭ مېرىدىئاندىن ئۆتۈشى

ـــ أَتْرِبَة: ئەخلەت دۆۋىسى، ئەخلەت تۆكۈش مەيدانى

مُقْلَة ج مُقَل: كۆز، كۆز گۆھىرى، كۆز ئالمىسى

مُقَلِّد: ئەگەشكۈچى، تەقلىد قىلغۇچى، باشقىلارنى ئۈلگە قىلغۇچى

مِقْلَد ج مَقَالِدُ: ئاچقۇچ، كىلىت

مَقْلَع ج مَقَالِعُ: تاش يىغىش مەيدانى، تاش ئېلىش مەيدانى

ـ عَلَيْه: بۆلكۆچى، بۆلكۆچى سان
مُقَشَّر: پوستى سويۇلغان، قوۋزىقى ئاقلانغان
مِقْشَط ج مَقَاشِطُ: قىرىش پىچقى، ھەرپ قىرىش پىچقى، قىرغۇچ
مَقْشُور: سويۇلغان، ئاقلانغان، پوستى سويۇۋېتىلگەن
مِقَصّ ج مَقَاصّ و مِقَصّات: قايچا، قىرقىغۇچ
ـ التَّذاكِر: بېلەت قىسقۇچ
مَقْصِد ج مَقَاصِد: مەقسەت، نىيەت، غەرەز
مَقْصَد ج مَقَاصِدُ: مەقسەت قىلىنغان جاي
مُقَصَّر: قىسقارتىلغان، ئىخچاملانغان
مُقَصِّر: ئىخچاملىغۇچى، يىغىنچاقلىغۇچى: مەجبۇرىيىتىنى ئۇنتۇپ قالمىغان: يېتىشەلمىگەن، ئۇلكۆرەلمىگەن
مَقْصَف ج مَقَاصِفُ: تاماق زالى؛ كىچىك ئاشخانا؛ پەقەتلا تاماق ئورنى
مَقْصَل: ئۇنتكۇر بولغان، ئىتتىك بولغان
مَقْصَلَة ج مَقَاصِلُ: دار ئاستى، كاللا كېسىش سەھنىسى
مَقْصُود: مەقسەت قىلىنغان، نىيەت قىلىنغان، ئىرادە قىلىنغان
غَيْر ـ : ھېچقانداق مەقسىتى بولمىغان، مەقسەتسىز، نىيەتسىز، غەرەزسىز
مَقْصُور: ئاقارتىلغان توقۇلما بۇيۇملار: قىسقارتىلغان، كېمەيتىلگەن، ئىخچاملانغان، يىغىنچاقلىغان؛ چەكلەنگەن، چەكلىك بولغان
ـ فِي الصَّرْف: (ئەرەب تىلى گىرامماتىكىسىدا) ئاخىرى قىسقارتىلغان سۆز يەنى ئاخىرى كەمتۈك سۆز . مەسىلەن: فَتًى
مَقْصُورَة ج مَقَاصِيرُ: كىچىك ھۇجرا، كىچىك بۆلۈم
ـ الْمَلاهِي: لۇزا (بەزى تىياتىرخانىلاردا ياكى كىنوخانىلاردا بولىدىغان مەخسۇس ئورۇن)
مَقْصُوص: كېسىۋەتكەن، قىرقىۋەتكەن، قايچىلىۋەتكەن
مِقْضَب ج مَقَاضِبُ: شاخ پۇتىغۇچ، شاخ پۇتىغاندا ئىشلىتىدىغان قايچا؛ پىچاق، پۇتىغۇچ
مَقْضِيّ: ئېلىپ بېرىلغان، ئىجرا قىلىنغان؛ قارار قىلىنغان
ـ عَلَيْه: جىنايەت ئارتىلغان، جىنايەت بېكىتىلگەن
مُقَطِّر: دېستىللەنگەن (سۇيۇقلۇقلارنى تەركىبىگە ئايرىش ئۈسۈلى)
مِقْطَر ج مَقَاطِرُ: ئىسرىقدان
مَقْطَرَة ج مَقَاطِرُ: ئىسرىقدان
ـ التَّعْذِيب: كىشەن، پۇتىغا سالىدىغان جازا قورالى

مَقُول ج مَقُولات: گەپ قىلغان ئورۇن، سۆزلىگەن ئورۇن، دېگەن جاي

مقْوَل: تىل (ئادەمنىڭ)

مَقُـــولَات ج: سۆزلىگـەن ئـورۇن، گـەپ قىلغان جاي

الـ ــ العَشَرَه: (پەلسەپىدىكى) ئون چوڭ كاتېگورىيە

مُقَوَّم: ئوبزور بېرىلغان، باھالانغان

مُقَوِّم: باھالىغۇچى، باھا قويغۇچى، باھاسىنى ئەنىكۇچى

ــ ج مُقَوِّمَات: كۆمۈ تانۇر: توغرىلىغۇچى

مقْوَم: قەلەم سېپى،قەلەم دەستىسى

مُقَوِّمات ج: قىممەتلىك نەرسە، ئەتىۋارلىق نەرسە

مُقَوَّى: كۆچلەندۈرۈلگەن

وَرَق ــ : قەغەز تاختا، كارتون قەغەز

مُقَوِّيَات ج: قوزغاتقۇچى دورىلار، قۇۋۋەت دورىلىرى

مُقَيِّ ج مُقَيِّـــات: قۇستۇرغۇچى دورىلار، ياندۇرغۇچى دورىلار

مقْيَاس ج مَقَـــايِيسُ: ئۆلچىگۇچ: مىقدار: شكالا، ئەسۋاب (تېمپېراتۇرا، ھاۋا بېسىمى، توك كۈچىنىشى، قان بېسىمى ۋە شۇنىڭغا ئەرسىلەرنى ئۆلچەيدىغان) ئۆلچەم

مَقِيْت: يېرگىنىدىغان، ئۆچ كۆرىدىغان

مُقِيْت: شەپقەت قىلغۇچى، قوغدىغۇچى، مەھرىبانلىق قىلغۇچى

مُقَيَّح: يېرىڭداپ قالغان، يېرىڭلىغان

مُقَيَّـــد: ئىشكەل سېلىنغان، باغلانغان، چەكلەنگەن: خاتىرىلەنگەن، تىزىملانغان

مَقِيْل: چۈشلۈك ئۇيقۇ، چۈشلۈك دەم ئېلىش: چۈشلۈك ئۇيقۇ ياكى چۈشلۈك دەم ئېلىش ئورنى

مُقِيْم: تىكلىگۈچى، تۇرغۇزغۇچى، قۇرغۇچى، تەسىس قىلغـۇچى: مـۇقىم تۇرغـۇچى، مەڭگۈلۈك بولغان

الـ ــ الْعَـــامّ: گېنېرال گوبېرناتور: باش ئەلچى، باش ۋالى

ــــ الْحُجَّـــة: ھۆججەت كۆرسەتكۈچى، پاكىتنى ئوتتۇرىغا قويغۇچى

مُقِيْمِـــيّ: گېنېرال گـوبېرناتۇرچە، بـاش ئەلچىنىك، باش ۋالىينىك

مُقَيَّنَة: دېدەك، ئايال قۇل

مَكَّ ــُ مَكَّاالعَظَّمَ: يىلتىكىنى سۈمۈرمەك، يىلىك سۈمۈرمەك

مَكَّـــاء ج مَكَّـــاكِيّ: سايراشنى ياخشى كۆرىدىغان ئاق قۇش

مُكَابِد: چاپلاپ مۇشەققەتكە ئۇچراپ قالغۇچى

مُكَابَدَة: يولۇقماق، ئۇچرىماق، چىدىماق

مُكَابِر: تەرسا، جاھىل

مُكَـــابَرَة: تەرسالىق قىلىش، جاھىللىق قىلىش، رىقابەتلىشىش، جەڭلىشىش

مُكَاتِب: ئالاقىچى، خەت توشۇغۇچى

مُقْلِق: ئەنسىرەتكەن، خاتىرجەم قىلمىغان، قورقۇتقان

مُقَلْقَل: لىڭشىغان، مىدىرلىغان، قىمىرلىغان؛ مۇقىم بولمىغان

مُقَلَّم: چانالغان؛ قەلەمچە قىلىنغان؛ قىرقىلغان، چاتاپ بولغان، پۇتاپ بولغان

مُقَلِّم: پۇتاپ تۇرغۇچى، چاتاپ تۇرغۇچى

مِقْلَمَة ج مَقالِمُ: قەلەمدان، قەلەم قۇتىسى، قەلەم خالتىسى

مَقْلُوّ: قورۇلغان، مايدا پىشۇرۇلغان

مَقْلُوب: ئاستىنى- ئۈستى قىلىپ قويۇلغان، تەتۈر قويۇلغان؛ تەتۈرىسىچە كەلگەن

مَقْلُود: تولغانغان، ئېشىلگەن

مُقَلْوَظ: بۇراپ چىڭىتىلغان، تولغاپ چىڭىتىلغان

مَقْلُوم: چاتاپ بولغان، پۇتاپ بولغان، قىرقىپ بولغان

مَقْلِيّ: قورۇلغان، مايدا پىشۇرۇلغان

مُقَلِّي: قورىغان، مايدا پىشقان

مِقْلَى ج مَقال: تاۋا، تاۋا - قازان

مَقْمَر، مَقْمَرَة ج مَقامِرُ: قىمار مەيدانى، قىمارخانا

مُقَمَّط: ئورالغان، يۆگەلگەن

مُقَمِّل: پىت باسقان، پىتلاپ كەتكەن

مِقْمَل: بىردىنلا بېيىپ كەتكۈچى

مُقَنْطَر: ياي شەكىللىك بولغان، يېرىم يۇمىلاق شەكىللىك بولغان

مَقْنَع ج مَقانِعُ: قانائەت قىلغان، قانغان؛ كۆڭۈلدىكىدەك بولغان، مۇرادىغا يەتكەن

مُقَنَّع: نىقابلانغان، چۈمپەردە تارتىلغان

مُقْنِع: قاندۇرغان، قانائەت قىلدۇرغان، قانائەت ھاسىل قىلدۇرغان، قايىل قىلدۇرغان

مُقَنْفِش فِي اللِّبَاسِ: مەينەت بولغان، پاسكىنا بولغان؛ رەتسىز بولغان، تەرتىپسىز بولغان

مُقَنِّن: قانۇن تۈزگۈچى، قانۇن چىقارغۇچى

مَقْهُور: بويسۇندۇرۇلغان، مەغلۇب قىلىنغان؛ مەجبۇرلانغان، زورلانغان

مَقْهًى ج مَقاه: قەھۋەخانا، قەھۋە ئىچىش ئورنى

مُقَوٍّ (الـمُقَوِّي): كۈچلەندۈرگۈچى، قوزغىغۇچى

ـــ ج مُقَوِّيات: قوزغىغۇچى دورىلار، قوزغاتقۇچى دورىلار، قۇۋۋەت دورىلىرى

مَقُود: يول كۆرسىتىلگەن، رەھبەرلىك قىلىنغان؛ بويسۇنغان، كۆنگەن، ئىتائەت قىلغان

مِقْوَد ج مَقاوِدُ: ئات نۇختىسى، چۇلۋۇر؛ رول (ئاپتوموبىل ياكى پاراخوتنىڭ)

مُقَوَّر: چوڭقۇر كولانغان، پۈتۈنلەي قېزىلغان؛ قاراماي سۇۋالغان، ئاسفالىت ياتقۇزۇلغان

ـــ الْبَرِيد: پوچتىخانا

ـــ الاسْتِعْلَامَات: سوئال سوراش ئورنى، سوراقخانا

مَكْتَبَة ج مَكَاتِبُ: كۇتۇۇپخانا؛ كىتابخانا؛ كىتاب دۇكىنى

مُكْتَرِث بِكذا: كۆڭۈل بۆلگەن غەمخورلۇق قىلغان

مُكْتَسَب: ئېرىشكەن، ئىگە بولغان، قولغا كەلتۈرگەن؛ كېيىن شەكىللەنگەن، كېيىن پەيدا بولغان

مُكْتَسَبَات ج: نەتىجە، ئاقىۋەت

مُكْتَشِف: كەشپىياتچى، ئىجادىيەتچى؛ رازۋېدچىك

مُكْتَظّ: تولدۇرغان، لىقمۇلىق بولغان، قاچىلىغان

مُكَتَّف: تەتۈرىسىگە باغلانغان، تەتۈر باغلاپ قويۇلغان

ـــ الْيَدَيْنِ: ئىككى قولىنى دۇمبىسىگە ئېلىپ چىقىپ باغلاپ قويغان، ئىككى قولىنى تەتۈر باغلاپ قويغان

مُكْتَفٍ (الْمُكْتَفِي): يېتەرلىك بولغان، تولۇق بولغان؛ كۇپايىلەنگۈچى، قانغۇچى

مُكَتَّل: ئۇيۇپ قالغان، كاللەكلىشىپ قالغان

مُكْتَنِز: پۇختا بولغان، پىششىق بولغان؛ مول بولغان، تولۇق بولغان

مُكْتَوٍ (الْمُكْتَوِي): دەزماللانغان، دەزمال سېلىنغان

مَكْتُوب: خەت؛ مەكتۇب؛ يېزىلغان

ـــ عَلَيْه: پۈتۈلگەن، تەقدىر قىلىنغان، بېكىتىلگەن

مَكْتُوف: تەتۈر قىلىپ باغلانغان

ـــ الْيَدَيْنِ: ئىككى قولىنى دۇمبىسىگە ئېلىپ چىقىپ باغلاپ قويغان

مَكْتُوم: يوشۇرۇنغان، يوشۇرۇنغۇچى

ـــ الْبَطْنِ: قەۋزىيەت بولغان

مَكَثَ ـُ مَكْثًا ومُكُوثًا ومُكْثَانًا و مِكِّيثَى و مِكِّيثَاءً بِالْمَكَانِ: جايلاشماق، ئورۇنلاشماق؛ تۇرۇپ قالماق، تۇرماق

مَكُثَ ـُ مَكَاثَةً: ئولتۇراقلاشماق، ماكان تۇتماق، تۇرۇپ قالماق

مُكْث: مەلۇم جايدا قېلىپ ئولتۇراقلىشىش

مِكْثَار: جاۋىلداق، ۋات ـ ۋات، گېپى تولا

مُكْثِر: بايلىق ئىگىسى، باي، مالدار

مُكَثِّف: قويۇق بولغان، زىچ بولغان

مُكَثِّف: زىچلاشتۇرغان، قويۇقلاشتۇرغان؛ كوندېنساتۇر (توكنىڭ تۇراقلىقىنى ئۆلچىگۈچ)

ـــ ثابِت: تۇراقلىق كوندېساتۇر

ـــ مُتَغَيِّر: تۇراقسىز كوندېنساتور

مَكْثُور عَلَيْه: زور مەسئۇلىيەت ئۈستىگە ئارتىلغان، زور مەسئۇلىيەتنى زىممىسىگە ئالغۇچى

مِكْحَال، مِكْحَل: سۈرمە تارتىلغان كۆز، قاشلىق قەلىمى ئىشلىتىلگەن كۆز

مُكَاتَبَة: خەت يېزىشماق، ئالاقىلاشماق

مَكَّار: مەككار، ھىيلىگەر؛ رەزىل بولغان، دودەن، ئالدامچى

مُكَارٍ (الـمُكَارِي): ئەركەك ئېشەك، قېچىر؛ كىرا قىلغۇچى؛ كىراغا سالغۇچى

مَكَّاس: باج يىغقۇچى، باج مۇلازىمچى

مُكَاشِر: يېقىن خوشنا، تام خوشنا

مُكَافِئ: جاۋاب قايتۇرغۇچى، مۇكاپات بەرگۈچى، رەھمەت ئېيتقۇچى؛ تەڭ بولغان، باراۋەر بولغان

مُكَافَأَة: رەھمەت ئېيتىش، مۇكاپات بېرىش، تەقدىرىلەش

ـــ عَنْ خِدْمَـــةٍ: مەلۇم كىشىنىڭ قىلغان خىزمىتى ئۈچۈن رەھمەت ئېيتماق

مُكَافَاة: مۇكاپات، ھەق

مُكَافَحَة: كۈرەش قىلىش؛ قارشى تۇرۇش

مُكَالَمَـــة: پاراڭلىشىش، گەپلىشىش، سۆھبەتلىشىش

مَكَان ج أَمْكِنَة و أَمْكُن جـج أَمَـاكِنُ: ماكان، ئورۇن، جاي

مَكَانَة: ئورۇن، دەرىجە؛ ئابرۇي؛ نوپۇز؛ تەسىر

مُكَانَفَـــة: ياردەم تەلەپ قىلىش، ياردەم سوراش؛ ياردەم بېرىش

مِكَبّ الْخَيْط ج مِكَبَّات ومَكَابّ: يىپ غالتىكى، يىپ يۆگەيدىغان غالتەك

مِكَبَّة: ياپقۇچ، تۇۋاق

مِكْـــبَح ج مَكَـــابِحُ: تورمۇز (ماشىنا قاتارلىقلارنىڭ)

مُكَبِّـــر: چوڭايتقۇچى، زورايتقۇچى؛ ئۇلۇغلىغۇچى

مُكَبِّرَة: مىكروفون؛ لوپا ئەينەك؛ كۈچەيتكۈچ (ئاۋاز)

مُكَبْرَة: گۈڭگۈرتلۇق تاش

مُكَبَّس: قىسىلغان، سىقىلغان، پرېسلانغان، بېسىلغان

مِكْبَس ج مَكَابِسُ: پرېسلىغۇچ؛ پورشىن

ـــ القُطْـــنِ: پاختا پرېسلىغۇچ، پاختا چىڭدىغۇچ

ـــ مَائِيّ: سۇپېرىسى

مُكَبَّل: تاقاق سېلىنغان، زەنجىر- كىشەن سېلىنغان

مَكْبُـــوس: تۇزغا چىلانغان، شېكەرلەنگەن (مېۋە)؛ قىسىلغان، بېسىلغان

مَكَّة: مەككە (ئىسلام دىنىدىنىڭ مۇقەددەس جايى)

مُكْتَئِب: كۆڭلى بۇزۇلغان، كۆڭلى بىئارام بولغان، قەلبى زىدە بولغان، قايغۇرغان؛ تۇتۇق بولغان، غۇۋا بولغان

مِكْتَاب: خەت ئۇرۇش ماشىنىسى، خەت ئۇرغۇچ

مَكْتَب ج مَكَاتِبُ: خەت يازىدىغان ئورۇن؛ كىتابخانا؛ ئۈستەل، خەت يازىدىغان شىرە؛ ئىشخانا؛ ئىش بىجرىش ئورنى

مَكَّس: باج ئالماق، باج يىغماق

ـ عَلَى السِّلْعَة: باج تاپشۇرماق، باج تۆلىمەك

مَكَسَ ـِ مَكْسًا: باج ئالماق: سودىلاشماق

مَكْس ج مُكُوس: باج ئالغان، باج ئېلىپ بولغان: چىكرادىن ئۆتۈش بېجى

مِكْسال: هۇرۇن، يالقاۋ

مَكْسَب ج مَكَاسِبُ: مەنپەئەت، پايدا، مەھسۇل: چۈشۈپ بولغان قارتا، ئويناپ بولغان قارتا

مَكْسِبَة ج مَكَاسِبُ: مەنپەئەت، پايدا ـ مەھسۇلات

مُكَسَّحَة: غالتەك: قول هارۋا

مِكْسَحَة: سۈپۈرگە، سۈپۈرگۈچ

مُكَسَّر: سۇندۇرۇلغان، ئوشتۇلغان، ئۇششاقلانغان

مُكَسِّر: سۇندۇرغۇچى، ئوشۇتقۇچى

مِكْسَرَة ج مَكَاسِرُ: ياڭاق چاققۇچى: مېۋىنىڭ پوستىنى چاقىدىغان ئەسۋاب

مَكْسُوّ بِكَذا: ئورالغان، يۆگەلگەن، كەيدۈرۈلگەن

مَكْسُوب: ئېرىشكەن ئورۇن، قولغا كەلتۈرگەن جاي (بىرەر نەرسىنى)

مَكْسُور: سۇنغان، مەغلۇب قىلىنغان،

مَكْسُوف: (كۈن ـ ئاي) تۇتۇلغان

مُكَشَّر: قاپىقى تۈرۈلگەن، قاپىقى سېلىنغان

مِكْشَط، مِكْشَطَة: دەرەخ قايچىسى

مَكْشُوف: ئاشكارا بولغان: ئېچىلگەن: ئوچۇق چىقىپ تۇرغان

ـ الرَّأْسِ: تاقىرۋاش، تاقىر كاللا

عَلَى الْـ: ئوچۇقتىن ـ ئوچۇق، ئاشكارا

مَكْظُوظ: ئاشقازان كېڭىيىپ كەتكەن، ئاشقازان كېڭەيگەن

مُكَعَّب ج مُكَعَّبَات: كۇب، تۈز ئالتە تەرەپلىك شەكىل: كۇب شەكىللىك، كۇبنىڭ: كۇبسىمان، كۇب شەكىللىك بولغان

مُكَعْبَر: تىجىگەن، ئىختىسادلىق بولغان

مُكَفَّف الْأَصَابِع: بارماقلىرىنىڭ ئۈزۈش پەردىلىرى (ئۆردەك، غاز قاتارلىقلارنىڭ)

مُكَفَّن: كېپەنلەنگەن، كېپەنگە ئالغان،

مُكْفَهِرّ: قاراڭغۇ بولغان: قاپىقىنى تۈرگەن، قاپىقىنى سالغان، قوشۇمىسىنى تۈرگەن

مَكْفُوف ج مَكَافِيف: قارىغۇ، ئەما

مَكْفُول: كېپىلگە بەرگەن، كېپىللىككە قويۇپ بېرىلگەن، كېپىل قىلىنغان

مَكْفُون: كېپەن كىيىمى كەيگەن، كېپەنلەنگەن

مُكَلِّب: ئىت تەربىيىلىگۈچى، ئىت كۆندۈرگۈچى

مُكَلْتَم: ئۈستۈنكى زاڭاق سۆڭىكى، يۇقىرى زاڭاق سۆڭىكى

مُكْحَلَة ج مَكاحِل: سۇرمە قۇتىسى؛ قاشلىق قەلىمى قۇتىسى؛ كۆزگە زىننەت قىلىش ئۈچۈن ئىشلىتىلىدىغان ماي قۇتىسى؛ كۆز دورىسى قۇتىسى

مَكَدام: شېغىل، شېغىل يول

مُكَدَّر: كۆڭۈلسىزلىك بولغان، پاراكەندىچىلىك بولغان، ئەنسىزلىك بولغان

مُكَدِّر: بۇلغىغان، دۇغلاشتۇرغان، دۇغ قىلغان؛ بىزار قىلىدىغان، تويغۇزىۋېتىدىغان

مُكَدَّس: دۆۋلەنگەن، توپلانغان

مَكْدُود: قاتتىق چارچاپ ھالىدىن كەتكەن

مَكَرَ ـُ مَكْرًا هُ أوبِه: ھىيلە ـ مىكىر ئىشلەتمەك، نەيرەڭ ئىشلەتمەك، ئالدىماق

مَكْر: ھىيلە ـ مىكىر؛ مەككار، ئالدامچى

مُكْرٍ (الـمُكْرِى): ئىجارىگە بەرگۈچى؛ كىرا قىلغۇچى، ئىجارىكەش

مِكَرّ: كۆپ قېتىملىق قەيسىرانە جەڭ قىلغۇچى، كۆپ قېتىم باتۇرلۇق بىلەن جەڭ قىلغۇچى

مَكْرَة: نەيرەڭ؛ ۋاسىتە؛ ئامال، چارە، تەدبىر

مُكَرَّر: تەكرارلانغان، پىششىقلاپ ئىشلەنگەن

ـ الْعَدَد: كۆپەيتمە سان، ھەسسىلىك سان

مُكَرِّر: تەكرارلىغۇچى، قايتا قىلغۇچى

مُكَرَّس: ئارزۇلانغان، ھۆرمەتلەنگەن، بىشىدا كۆتۈرىلگەن

مُكَرِّس: پۈتۈن كۈچىنى بېغىشلىغان، پۈتۈن كۈچىنى چىقارغان، بارلىق تېرىشچانلىقىنى كۆرسەتكەن

مِكْرُسْكُوب: مىكروسكوپ

مِكْرُسْكُوبِىّ: مىكروسكوپنىڭ، مىكروسكوپقا مۇناسىۋەتلىك بولغان؛ ئىنچىكە كۆزەتكەن

مَكْرُم ج مَكارِمُ: ئۇتۇق، تۆھپە، نەتىجە، كۆرسەتكەن خىزمەت: ئالىجاناپ قىلمىش

مُكَرَّم: ھۆرمەتكە سازاۋەر بولغان، ھۆرمەتكە ئىگە بولغان

مُكْرَم: ھۆرمەتلىك، ئىززەتلىك، قەدىرلىك، ھۆرمەتكە لايىق، ئىززەتكە لايىق

مَكْرُوب: ھەسىرەت چەككەن، دەرد ـ ئەلەمگە مۇپتىلا بولغان

مِكْرُوب ج مِكْرُوبَات: مىكروپلار، باكتېرىيىلەر؛ ئۇششاق جانلىق

مِكْرُوبِىّ: مىكروبلۇق، باكتېرىيىلىك

مِكْرُوسْكُوب: مىكروسكوپ

مِكْرُوفُون: مىكروفون (ئاۋاز چوڭايتقۇچ)

مَكْرُوه: يېقىمسىز، زېرىكەرلىك، يىرگىنىشلىك، جاپا ـ مۇشەققەتلىك، قىيىنچىلىق

مُكْرًى: ئىجارىگە ئېلىنغان، كىرا قىلىنغان، ئىجارىگە بېرىلگەن

مَكْرُونَة: ئوتتۇرىسى كاۋاك ئۈگىرە؛ سۇيۇقئاش؛ ئاتىلار

مَكُوس ج مَكَاوِسُ: ئىسكىنە، ئۇشكە
مَكُوك ج مَكَاكِيكُ: مۇكا؛ رۇمكا، قەدەھ
مُكَوَّن مِنْ كَذا: تەشكىل تاپقان، شەكىللەنگەن، تەركىب تاپقان
مُكَوِّن: ياراتقۇچى، ئىجاد قىلغۇچى
مَكْوِيّ: دەزمال سېلىنغان؛ تۆزلەنگەن، تەكشىلەنگەن؛ ئەن سېلىنغان
مَكِّي: مەككىنىك، مەككىلىك ئادەم
مَكِّيج: پەرداز قىلىش، پەرداز قىلىش
تَحْتَ الْـ : پەردازچىلىق، پەردازلانغان
مِكْيال ج مَكَايِيلُ: ئۆلچەم قاچىسى؛ ئۆلچەم (تەخمىنەن 18 لىتىرغا تەڭ)
مَكِيدَة ج مَكَايِدُ: سۇيىقەست، ھىلە ـ نەيرەڭ
مَكِّيسَاتِيّ ج مَكِّيسَاتِيَّة: ئۆۋلىغۇچى، بەدەننى ئۆۋلاپ قويغۇچى
مِكْيَل: ئۆلچەم قاچىسى، ئۆلچەم (تەخمىنەن 18 لىتىرغا تەڭ)
مَكِين ج مُكَنَاءُ: مۇستەھكەم، مۇقىم، پۇختا، قەتئىي؛ ئورنى بار
مَلَّ ـُ مَلاًّ: تىت ـ تىت بولماق، ئىچى تىتىلدىماق، ئورۇندا خاتىرجەم بولالماسلىق
ـــ ـَ مَلاَلاً و مَلَلاً و مَلَّةً و مَلاَلاَةً هُ أو الشَّيْءَ أو مِنْهُ: بىزار بولماق، زېرىكمەك
ـــ ـُ مَلاَلُ الثَّوْبَ: ئالا ـ ئالا تىكمەك، شالاڭ تىكمەك
مَلَّ: بىزار بولۇش، زېرىكمەك، تىت ـ تىت بولۇش، بىئارام بولۇش
مَلاَء: تولماق، قاچىلىماق، تولدۇرماق
ـــ فِي قَوْسِهِ: ئوقيانى نارىناق، ئوقيانى كەرمەك
مَلأَ ـَ مَلأً ومُلأَةً الشَّيْءَ مَاءً أو بِهِ أو مِنْهُ: تولماق، لىقمۇلىق بولماق؛ قاچىلىماق
ـــ مِنْهُ عَيْنَهُ: چىرايلىق كۆرۈنمەك، ئۆز كۆرۈنمەك
ـــ الاِسْتِمَارَةَ: جەدۋەلنى تولدۇرماق
مَلُؤَ ـُ مَلاَءً ومَلاَءَةً: مول بولماق، تولۇق بولماق
مَلأ ج أَمْلاَء: ئامما، كۆپچىلىك، جامائەت
عَلَىَ الْـ : جامائەت ئالدىدا، ئامما ئالدىدا
أَمَامَ الْـ : جامائەت ئالدىدا، ئامما ئالدىدا
الْـ : ئاقسۆڭەك، داڭدار شەخس؛ جەمئىيەتنىڭ يۇقىرى تەبىقىسى
الْـ الأَعْلَى: جەننەت
مَلأ ج أَمْلاَء: ئىنسانجىن يوق جاي؛ قۇملۇق؛ بولۇمسىز ناقىر يەر
مَلِئَ ـَ مَلأً: تولماق، لىق بولماق
مَلْء: تولۇش، تولماق
ملأ: باشقا ئادەم ئەمەس، دەل شۇ
مِلْء ج أَمْلاَء: لىق بولغان، تولۇق بولغان
ـــ فَمٍ: ئېغىزى تولغان، ئېغىز تولغان
مُلاَءَة ج مُلاَء: پۈركەنجە؛ ئەدىيال، كىرلىك
مَلا نُكَيّ: پەرىشتە؛ پەرىشتىنىك، پەرىشتىدەك
مُلاَّء م: لايىق بولغان، ماس كەلگەن، مۇناسىپ كەلگەن

مُكَلَّف: مەسئۇلىيەتنى ئۈستىگە ئالغۇچى، مەسئۇل بولغۇچى، جاۋابكار بولغۇچى؛ بالاغەتكە يېتىپ شەرئىەت ئەھكاملىرىنى ئۈستىگە ئېلىشقا لايىق بولغۇچى

مُكَلْكَل: قاداق ئۆسكەن، قاداق پەيدا بولغان (پۇت ــ قوللاردا)

مُكَلَّل: تاج تاقىغان، تاج كىيگەن

مَكْلُوب: غالجىرلىق كېسىلىگە گىرىپتار بولغۇچى

مَكْلُوم: جاراھەتلەنگەن، يارىلانغان، زەخمىلەنگەن

مُكَمَّل: تولۇقلانغان، تامامالانغان، تۈگىگەن، مۇكەممەل بولغان

مُكَمَّم: ماسكا تاقىغان، ماسكا تاقىۋالغان

مَكْمَن ، مَكَامِنُ: يوشۇرۇنغان جاي؛ بۆكتۈرمە قورۇلغان جاي، پىستىرما قويغان جاي

مَكْمُوم: ماسكا تاقىۋالغان

مَكِّن ـُ: كۈچلەندۈرمەك، كۈچەيتمەك؛ ئىمكان بولماق؛ ئىمكانىيەت پەيدا قىلماق، ئىمكانىيەتكە ئىگە قىلماق

مَكُنَ ـُ مَكَانَةً عِنْدَهُ: ئورۇن بار بولماق، جاي بار بولماق

ـ الشَّيْءُ: مۇستەھكەم بولماق، پۇختا بولماق، كۈچلۈك بولماق

مُكْنِب: قاداق ئۆسكەن، قاداق پەيدا بولغان، قاداق بار بولغان

مَكِنَة ج مَكَائِنُ: ماشىنا؛ ئۇسكۇنە، مېخانىك ئۇسكۇنە

مُكْنَة: كۈچلۈك، مۇستەھكەملىك، بۇختىلىق؛ قابىلىيەت، ئىقتىدار

مَكْنَسَة ج مَكَانِسُ: سۈپۈرگە

ـ كَهْرَبَائِيَّة: چاڭ ــ توزان سۈمۈرگۈچ، چاڭ ــ توزان سۈپۈرگۈچ

مَكَنَكَا: مېخانىكا، مېخانىكا ئىلمى

مَكُّوز: يوشۇرۇن ساقلانغان، يوشۇرۇن قويۇلغان؛ يىغىلغان، توپلانغان

مَكْنُون: يوشۇرۇن، مەخپى

مَكْنُونَات النَّفْسِ: ئىچكى دۇنيا، كۆڭۈل خىياللىرى

مُكَنًّى: لەقەمى بار بولغان، باشقا ئىسمى بار بولغان، لەقەملىك

مِكْنِيكِيّ: مېخانىكىلىق، جانسىزلىق، ئۆلۈكلۈك؛ مېخانىكا ئۇستىسى، مېخانىكا ئىشچىسى

مُكَهْرَب: توك ئوتكۈزۈلگەن، ئېلېكترلەشكەن

مَكْوَاة ، مِكْوَايَات و مَكَاوٍ: دەزمال؛ ئەن: (داغلاپ سالغان) بەلگە

مَكُور: مەككار بولغان، ھىيلە ــ مىكىرچى بولغان؛ زېرەك، چېچەن

مِكْوَر ج مِكْوَرَة: ياغلىق، باشقا ئارتىدىغان ياغلىق

مَكْوَرَجَة: جەمئىي ، ھەممىسى

مُلاشاة: يوقالماق، مۇنقەرز بولماق، بەربات بولماق

مُلاصِق: يېقىن بولغان، چاپلىشىپ قالغان

مُلاصَقَة: يېقىنلاشماق، ئارىلاشماق؛ چاپلاشماق؛ تارتىشىش كۈچى (فىزىكىلىق ئاتالغۇ)

مَلاَط: ئۆچۈرۈلگەن هاك؛ ئېلىۋىتىلگەن تام سۇۋىقى

ملاط: سېغىز لاي، كۈل لاي

مُلاطَفَة: يېقىملىق بولماق، مۇلايىم بولماق، مەرهەمەتلىك بولماق

مَلاعِب ج: تەنهەرىكەت مەيدانى، گىمناستىكا مەيدانى، تەنتەربىيە مەيدانى

ـ الْجِنّ: ئېزىتقۇلۇق جاي، سىرلىق جاي

مَلاَّق: تەخسىكەشلىك قىلغۇچى، يالاقچىلىق قىلغۇچى

مُلاقاة: ئۇچرىشىش، كۆرۈشۈش، مۇلاقات بولۇش

مَلاَّقَة: باغ، بېغى، تۇتقۇچ، ساپ

مَلاَك ج مَلاَئِكَة و مَلائِكُ و أَمْلاك: پەرىشتە، مالائىكە

ـ الْأَمْر: مۇهىم قىسمى، ئاساسىي قىسمى

ـ فِي الْوظائِفِ الْمَدَنِيَّة و الْعَسْكَرِيَّة: مۇلكىي ۋەزىپە ياكى ئەسكەر (هەربىي) ۋەزىپىنىڭ يۇقىرىغا مەجبۇرىي ئۆستۈرۈش تۈزۈمى ياكى ئېتىراپ قىلىش تۈزۈمى

مُلاكِم: مۇشتلاشچى، بوكسچى، چامباشچى

مُلاكَمَة: مۇشتلىشىش، چامباشچىلىق قىلىش، بوكسچىلىق قىلىش

مَلاَل، مَلاَلَة: زېرىكىش، مالال بولۇش

مُلاَل: قورۇنۇش، تارتىنىش؛ ئالاقزادە بولۇش، دەككە ـ دۈككە بولۇش

مَلاَّلَة: زېرىكىپ كەتكەن، بىزار بولۇپ كەتكەن، تويۇپ كەتكەن، جېنىغا تەگكەن

مَلاَم، مَلاَمَة ج مَلاَوِمُ: ئەيىبلەش، مالامەت قىلىش، تاپا ـ تەنە قىلىش

مُلاَمَسَة: ئۇدۇلمۇ ئۇدۇل كېلىپ قېلىش، دوقۇرۇشۇپ قېلىش، تېگىشىپ قېلىش، ئۇچرىشىپ قېلىش

مُلاَوِص: ئالدامچى؛ هىيلىگەر

مَلاوِع: هىيلە ـ مىكىر ئىشلەتكەن، مەككارلىق قىلغان؛ ساختىپەز، مەككار، ئالدامچى

مَلْبِس ج مَلاَبِسُ: كىيىم، كىيىم ـ كېچەك

مُلَبَّس: ئورالغان، يۆگەلگەن؛ كىيىم كىيگۈزۈلگەن

ـ ج مُلَبَّسات: قاتتىق مىۋە مېغىزىنى شىكەرگە ئېلىشتۇرغان كەمپۈت

مَلْبَن: بىر خىل قۇرۇتۇلغان مېۋە مېغىزلىق كەمپۈت

مِلْبَن ج مَلاَبِنُ: سۈت چىلىكى، سۈت سۈزگۈچ

مُلاءَ مَـة: ماس بولۇش، بىردەك بولۇش، مۇناسىپ بولۇش

مُلآن: لىق، تولۇق، لىقمۇلىق بولغان؛ سىمىز بولغان؛ سەمرىكەن

مَلاب: خۇش پۇراق، خۇشبۇي، خۇش ھىد

مَلابِس ج: كىيىم، كىيىم - كېچەكلەر

ـــ جاهِزَة: تەييار كىيىم

مُلابَطَة: يىقىلىپ چۈشۈش، يىقىلىش

مَـــلاّح: كېمىچى؛ پاراخوت خادىمى؛ دېڭىزچى؛ سۇ ئەسكىرى؛ كاپىتان؛ تۇزچى؛ تۇز سۇ؛ دېڭىز

مَلاحَـــة: تۇزلۇق، شورلۇق؛ گۇزەللىك، كۆركەملىك

مَلاّحَة: تۇز كان، تۇز مەيدانى، تۇز ئېتىزى

ملاحَة: دېڭىز قاتنىشى، دېڭىزچىلىق، دېڭىز تېرانسپورتى

مُلاحَـــظ: دىققەت قىلىشقا ئەرزىيدىغان، كۆزىتىشكە بولىدىغان، مۇلاھىزە قىلىشقا بولىدىغان

مُلاحظ: كۆزەتكۈچى، مۇلاھىزە قىلغۇچى، ئويزورچى

ـــ الْعَمَل: ئىش باشقۇرغۇچى، ئىش بېشى، ئىشقا قوماندانلىق قىلغۇچى

ـــ بوُلِيس: ساقچى ئىدارىسى باشلىقى

مُلاحَظَـــة: كۆزىتىش، نازارەت قىلىش؛ مۇلاھىزە قىلىش باشقۇرۇش؛ باھا؛ ئويزور، كۆز قاراش، مۇلاھىزە

مُلاحَقَـــة: قوغلاپ زەربە بېرىش، قاچقان جىنابەتچىنى قوغلاپ تۇتۇشقا بۇيرۇق بېرىش

مُلاحِيّ: ئاق ھەم ئۇزۇن بولغان ئۇزۇم

مَلاحِيّ: دېڭىزچىلىق، دېڭىز تىرانسپورتىغا مۇناسىۋەتلىك

مَـــلاذ ج مَـــلاوِذُ: پاناھلىنىدىغان جاي، بوشۇرۇنىدىغان جاي، قاچىدىغان جاي،

مَلارِيـــا: نەم، تىنجىق ھاۋا (تروپىك ۋە سۇبتروپىك بەلۋاغلاردا)

حُمّى الـ : بەزگەك كېسەللىكى

مُـــلازِم: چېتىشلىق بولغان، ئايرىلىپ كەتمىگەن، باغلىنىشلىق بولغان، مۇناسىۋەتلىك بولغان؛ ساقلاش، داۋام قىلىش، تۇتۇپ تۇرۇش

ـــ الصَّـــمْت: مۆرىمەس، ئۇندىمەس، جىمغۇر

ـــ الْفِـــرَاش: ئاغرىپ يېتىپ قىلىپ قوپالماسلىق، كېسەل كۆرپىسى بولۇپ قالغان

ـــ أَوَّل: قۇرۇقلۇق ئارمىيە جۇڭشياۋى

ـــ ثان: قۇرۇقلۇق ئارمىيە پولكوۋنىكى

مُلازَمَـــة: چېتىشلىق، باغلىنىشلىق، مۇناسىۋەتلىك؛ ئايرىلماسلىق؛ ھەمرا بولۇش؛ ئەگىشىش، داۋاملاشتۇرۇش

مَلاسَة: سىلىق بولغان، تەكشى بولغان

مَلاّسَة: سۆرەم، تىرنا؛ سۆرەم سېلىش، تىرنا سېلىش

مَلَجَ ـُ و مَلِجَ ـَ مَلْجًا الطِّفْلُ أُمَّهُ: بالا ئانىسىنى ئۆزى ئەممەك، سۈت شورىماق

مَلْجَأ ج مَلاَجِئُ: پاناھلىنىدىغان جاي، پاناھگاھ

ـ الأَيْتَامِ: يېتىم بالىلار ئۆيى، يېتىم بالىلار ئارامگاھى

مِلْجَاج: تەرسا، كاج، جاھىل؛ چىڭ تۇرىۋالغان، مەھكەم تۇرىۋالغان

مُلْجَم: نۇختا سالغان

مَلَحَ الشَّيْءَ: تۇز سەپمەك، تۇزلىماق، تۇز قۇيماق

ـ الطَّعامَ: تۇز سالماق، تۇز قوشماق

ـ السَّمَكَ أو نَحْوَهُ: تۇزلىۋالماق، تۇزلىماق

مَلَحَ ـُ مُلُوحَة و مَلاَحَةً و مُلُوحًا الْمَاءُ: تۇزلۇق بولماق، شورلاشماق

مَلُحَ ـُ مَلاَحَةً: گۈزەل بولماق، كۆركەم بولماق، چىرايلىق بولماق

ـ مُلُوحَةً ومَلاَحَةً ومُلُوحًا الْماءُ: تۇزلۇق بولماق، شورلۇق بولماق، شورلاشماق

مَلْح ج مُلَح: مەشھۇر سۆز، ھېكمەتلىك سۆز؛ يۇمۇرلۇق سۆز

مُلِحّ: قاتتىق تەلەپ قىلغان، مەھكەم تەلەپ قىلىپ تۇرىۋالغان

مِلْح ج مِلاَح و أَمْلاح: شورلۇق، تۇز؛ ھۆججەت؛ مۇلاھىزە؛ كېلىشىم، ئىتتىپاق، بىرلىشىش

ـ الْبَارُود: سېلىترا (كان بايلىقى)

ـ جَبَلِيّ: تاش تۇز

ـ طَيَّار: پارغا ئايلانغان تۇز، پارغا ئايلىنىپ كەتكەن تۇز

مِلْحاح: كۆپ قېتىم تەلەپ قىلىش، مەھكەم تەلەپ قىلىپ تۇرىۋېلىش

مُلْحَة ج مُلَح: ئەقلىيە سۆز؛ مەشھۇر سۆز، ھىكمەتلىك سۆز، قىزىقارلىق سۆز؛ نازۇ ـ نېمەت؛ ئېسىل تاماق

مِلْحَة: كېلىشىم، توختام؛ ئىتتىپاق، بىرلەشمەك

مُلْحِد ج مَلاَحِدَة: كاپىر، دىنسىز، دەھرى؛ دىنغا ئاسىيلىق قىلغۇچى

مَلْحَظ ج مَلاَحِظُ: كۆزەتكەن ئورۇن، كۆزىتىش نۇقتىسى

مِلْحَف ج مَلاَحِفُ: يوتقان، ئەدىيال

مَلْحَفَة ج مَلاحِفُ: ← لْحَف

مُلْحَق: قوشۇمچە؛ تولۇقلىغان؛ قوشۇمچە قىلغان، قوشۇمچە قوشقان؛ ھەمراھ خادىم، مەسلىھەتچى

ـ عَسْكَرِيّ: ھەربىي ئاتتاشېي، ئوفېتسېر

إِمْتِحَان ـ : قوشۇمچە ئىمتىھان بەرمەك؛ قوشۇمچە ئىمتىھان ئالماق

مَلْحَمَة ج مَلاحِمُ: شىددەتلىك جەڭ، قانلىق جەڭ؛ قىرغىنچىلىق قىلغان؛ داستان، تارىخىي داستان

مَلْبَنَة: سۈت ئىشلەپچىقىرىش زاۋۇتى، قېتىق زاۋۇتى؛ سۈتلۈك كالا فېرمىسى

مِلْبَنَة: بال قوشۇقى، ھەسەل قوشۇقى

مَلْبُوس ج مَلْبُوسات: كىيىم - كېچەك، كونا كىيىملەر

ـــ بِالْجِنِّ: جىن- ئالۋاستى بىلەن قوشۇلغۇچى، جىن تەككەن

مَلْبُوك: قالايمىقان بولغان؛ پاراكەندە قىلغان، قالايمىقانلاشتۇرغان

مَلَّة: بىزار بولۇش، زېرىكىش؛ ئادەمدىن چىققان تەر؛ ئىسسىق كۈل، ئىسسىق ھاك

مَلْت: ئارپا ئۈندۈرمىسى

مِلَّة ج مِلَل: دىنىي ئەقىدە، دىنىي ئېتىقاد؛ دىن ؛ مىللەت؛ مەزھەب

مُلْتاث: چىگىش بولغان؛ مالىماتاڭ بولغان، قالايمىقان بولغان؛ ئېنىق بولمىغان

مُلْتاح: كۆيگەن، قارىيىپ كەتكەن (ئاپتاپتا)

مُلْتاع: سېغىنىش كېسىلىگە گىرىپتار بولغۇچى، ئاشىق بىقارار بولغۇچى

مُلْتَئِم: بىرلەشكەن، ئىتتىپاقلاشقان؛ چاقىرىلىۋاتقان، ئېچىلىۋاتقان؛ رېمونت قىلىنغان، ئوڭشالغان؛ پۈتكەن، ساقايغان (جاراھەت)

مُلْتَبِس: مۇجمەل، تۇتۇق، خىرە، غۇۋا

مُلْتَبِك: قالايمىقان بولغان، قالايمىقانلىشىپ كەتكەن، چىگىشلىشىپ كەتكەن

مُلْتَجِئ: ئىلتىجا قىلغۇچى؛ قاچقۇن؛ سىياسىي مەھبۇس

مُلْتَحٍ (الـمُلْتَحِي): ساقاللىق، ساقىلى بار بولغان

مُلْتَزَم: جاۋابكار بولغان، مەسئۇلىيەتنى ئۈستىگە ئالغان، مەسئۇل بولغان

مُلْتَزِم: ھۆددىگە ئالغۇچى، ھۆددىگەر، ئالاھىدە ھوقۇقى بولغۇچى

مُلْتَفّ: قورشالغان، ئورالغان

ـــ عَلى بَعْضِهِ: ئۆزئارا چىرماشماق، بىر - بىرى بىلەن بىرىكىپ كەتمەك، بىر - بىرى بىلەن بەنت بولماق

مُلْتَفِت: دېققەت قىلغۇچى، كۆڭۈل بۆلگۈچى

مُلْتَقَط: تېرىۋالغان، يىغىۋالغان؛ تېپىۋالغان نەرسە، تېرىۋالغان نەرسە

مُلْتَقًى: ئۇچرىشىدىغان جاي، كۆرۈشىدىغان جاي

مُلْتَمَس ج مُلْتَمَسات: ئىلتىماس؛ ئىلتىماس قىلغان نەرسە

مُلْتَنّ: لاتىنلاشقان، لاتىن ئامېرىكىلاشقان

مُلْتَهِب: ياللۇغلانغان، ياللۇغلىنىپ كەتكەن

مُلْتَوٍ (الـمُلْتَوِي): ئەگرى - بۈگرى بولغان، مايماق بولغان، قىڭغىر

مُلَثَّم: شارپا بىلەن ئېغىز - بۇرنىنى يۆگىۋالغۇچى

مَلْضُوم: تېشىلىپ تىزىق بولغان، تېشىلىپ زىنجىچا بولغان

مَلَّطَ الْحَائِطَ: تام ئاقارتماق

ـــ الشَّعْرَ: چاچ چۈشۈرتمەك، چاچنى ئالدۇرىۋەتمەك

مِلْط ج **أَمْلاط و مُلُوط:** قارا نىيەتلىك بولغان، خەتەرلىك بولغان؛ سەمىمىيەتسىز بولغان؛ ئائىلە نەسەبى ئېنىق بولمىغان

مِلْطاس ج **مَلاطِيسُ:** توقماق، كالتەك

مَلْطَاط: كىچىك تۆگمەن (يارغۇنچاق)

مُلَطَّف: مۇلايىم بولغان، سىلىق- سىپايە بولغان، لاتاپەتلىك بولغان

مَلْطَم ج **مَلاطِمُ:** ئېغىز، قوۋۇق

ـــ الْمُونَة: كۆل ئازگىلى، كۆلغانا

مَلْطِم ج **مَلاطِمُ:** ئېغىز، قوۋۇق

ـــ الْبَحْرِ: دېڭىز دولقۇنلىرى تارقىلىپ كېتىدىغان جاي، دېڭىز دولقۇنلىرى تارقىلىپ پارچىلىنىدىغان جاي

مَلْعَب ج **مَلاعِبُ:** تەنتەربىيە مەيدانى، تەنھەرىكەت مەيدانى

ـــ الْخَيْلِ: ئات ئويۇنى مەيدانى، ئات چاپتۇرۇش مەيدانى

مَلْعَبَة: ئويۇنچۇق، ئويناىدىغان نەرسە

مِلْعَقَة ج **مَلاعِقُ:** قوشۇق

مَلْعَنَة ج **مَلاعِنُ:** لەنەت قىلىنغان ئىش، قاغىش تەككۈر ئىش

مَلْغُوب ج **مَلاغِيبُ:** شالۋاك، ئېغىزدىن شالۋاك ياكى شۆلگەي ئاققۇچى

مَلْعُون ج **مَلاعِينُ:** لەنەتكە ئۇچرىغۇچى، مەلئۇن، ئۆلگۈر، قاغىش تەككۈر؛ زېرىكەرلىك، بىزارلىق

مُلْفَز: تۆتۈق بولغان، مۇجمەل بولغان؛ تېپىشماقلىق بولغان

مُلْفَم ج **مَلاغِمُ:** ئېغىز بىلەن بۇرۇن ئەتراپىنى قورشاپ تۇرىدىغان قىسىم ياكى جاي

ـــ : سماب قېتىشمىسى

مُلْفًى: بىكار قىلغان، ئەمەلدىن قالدۇرۇلغان

مِلَفّ ج **مِلَفَّات:** كونىپك قىسقۇچ، يۇرما مىخ، ۋېنتا؛ كاتۇشكا؛ سىم ئورامى

ـــ أَوْرَاق: خەت- چەك خالتىسى، ئارخىپ

مِلْفَاف: بوغچا، بوپا، بوغجۇما

مُلَفَّق: ياغلىما سۆز، شىرىن سۆز؛ ئويلاپ چىقارغان، ئويدۇرۇپ چىقارغان

مَلْفُـــوح: كۆمۈرگە ئايلانىدۇرۇلغان، كۆيدۇرۇلگەن، كۆيگەن

مَلْفُوظ: چىققان (ئاۋاز)؛ تەلەپپۇز قىلىنغان (سۆز)؛ ئېتىلىپ چىققان، قايتىپ چىققان

مَلْفُـــوف: ئورالغان، يۆگەلگەن؛ كاللەك بەسەي، كاپۇستا؛ يۆگەلگەن تاماكا قەغىزى

مَلَّـــق هُ: تەخىسكەشچىلىك قىلماق، خۇشامەت قىلماق؛ دۇدۇقلىماق

مَلْحَمِيّ: بايان قىلغان هېكايە، داستانغا مۇناسىۋەتلىك

مُلَحَّن: مۇزىكا يازغۇچى، مۇزىكا تۈشلىگۈچى

مَلْحُوس: يالىغان، يالانغان

ملْحِيّ: تۇزلۇق، تۇزلۇق بولغان

مَلَخَ ـَ مَلْخًاالشَّيْءَ: يۇلۇپ چىقارماق، يۇلۇپ تاشلىماق، يىرتىپ تاشلىماق

ـ الْمَفْصِلَ: بوغۇمنى چىقىرىۋەتمەك، بوغۇمنى ئاجرىتىۋەتمەك، ئوگمىنى چىقىرىۋەتمەك

مُلَخَّص ج مَلَخَّصَات: خۇلاسە، جەۋھەر: يىغىنچاقلانغان، خۇلاسىلەنگەن

ـ الْكَلام: سۆزنىڭ يىغىندىسى

مَلَدَ ـَ مَلْـدًا الْغُصْنُ: يۇمران شاخلار لىكشماق، شاخلار مىدىرلىماق

مِلْدَم: ئەخمەق، نادان؛ تەنتەك؛ سارائ؛ ئېپى يوق، دىتى يوق، پەمسىز

أُمّ ـ : قىزىتمىلىق كېسەللىكلەر، كېزىككەر

مَلَذَّة: ئۈمىد، ئارزۇ، ئارمان، ئىشتىها، ھەۋەس

مِلْزَم، مِلْزَمَة ج مَلازِمُ: ئامبۇر، ئىسكەنجە، قىسقۇچ

مَلْزَمَة فِي الطِّبَاعَة: (باسمىچىلىقتىكى) بىر بولاق قەغەز ياكى بىر باغلام قەغەز (16 بەت ياكى 8 بەت ياكى 32 بەت بولىدۇ)

مَلْزُوز: مۇستەھكەم بولغان، پۇختا بولغان، مەزمۇت بولغان

مَلْزُوم: زورلانغان، مەجبۇرلانغان، ئىلاجى بولمىغان؛ مەسئۇل بولغان، مەسئۇلىيەتنى ئۈستىگە ئالغان

مَلْزُومِيَّة: جاۋابكارلىقنى ئۈستىگە ئېلىش، مەسئۇلىيەتنى ئۈستىگە ئېلىش

مَلَسَ ـُ الشَّـيْءَ: سىلىقلىماق، سىلىقلاشتۇرماق؛ ماي سۈرتمەك، ماي سۈركىمەك

ـ الأَرْضَ: يەر تۈزلىمەك، يەرنى تەكشىلىمەك، سىلىقلىماق

مَلَسَ ـُ مَلْسًاالشَّيْءَ: يۇلۇپ چىقارماق، يۇلۇپ ئالماق، تارتىپ چىقارماق

مَلُسَ ـُ و مَلِسَ ـَ مُلُوسَةً ومَلاسَةً الشَّيْءُ: سىلىق بولماق، تەكشى بولماق

مَلِس: سىلىق، تەكشى، سىلىقلانغان، سىلىق بولغان

مَلْساءُ م: سىلىق، تەكشى

مُلْسِن: سۆزمەن، گەپچى، پاراگچى

مَلِصَ ـَ مَلْصًا الشَّيْءُ مِنْ يَدِهِ: سىيرىلىپ چۈشمەك، سىيرىلىپ چۈشۈپ كەتمەك

ـ: تىكىۋىتمەك، سۈغۈرۈلۈپ چىقىپ كەتمەك

مَلِص: سىلىق بولغان، تەكشى بولغان

مِلْصَاف: فلو ئۇرۇسكۇپ

مِلْصَافِيّ: فلو ئورۇسكۇبقا مۇناسىۋەتلىك

مُلْصَق: چاپلاشقان، يېپىشقان

مَلْكُمَة: مۇشتلىشىش پەلىيى، بوكسيۇرلۇق پەلىيى

مَلَكُوت: پادىشاھلىق ئورۇن، پادىشاھلىق ھوقۇقى؛ پادىشاھ، ئىمپېراتور

مُلْكُولَة: مولىكۇلا، ئاتوم؛ گرام

مَلَكِـــيّ: پادىشاھلىق، پادىشاھدەك؛ پەرىشتىنىك، پەرىشتىدەك

مَرْسُوم ـــ : مۇقەددەس پەرمان، پادىشاھ ئەمرى

مِلْكِـــيّ: مال ـ مۈلۈكنىك، ئىگىدارچىلىق ھوقۇقىنىك

مَلَكِيَّـــة: پادىشاھلىق تۈزۈم، پادىشاھلىق سىياسى تۈزۈم

مِلْكِيَّـــة: ئىگىدارچىلىق ھوقۇقى، پادىشاھ ھوقۇقى، ئىگىدارچىلىق تۈزۈمى

ـــ خَاصَّة: خۇسۇسىي ئىگىدارچىلىق تۈزۈمى

مَلَّلَ الشَّيْءَ: ئۈياق ـ بۇياقتا ئۆرىمەك، ھېلى ئۈياقتا ھېلى بۇياقتا ئۆرۈلمەك

مَلَل: زېرىكىش، بىزار بولۇش، مالال بولۇش

مُلِـــمّ: ياشلىق مەزگىلى بولغان، ياشلىق باھارى بولغان

ـــ بِكَذا: مەلۇم ئىشنى پۈختا بىلمەك، مەلۇم ئىشنى ياخشى بىلمەك

مِلَمّ: تىرنا، سۆرەم

مُلَمَّة: ئاپەت، مۇسىبەت، كۆڭۈلسىزلىك

مَلْمَـــس: تېگىپ كېتىش، ئۇرۇلۇش، سۈركىلىش

ـــ ج مَلامِسُ: تېگىپ كېتىش، تىگىشىپ تۇرۇش؛ سۈركىلىدىغان ئورۇن

ـــ الْحَشَـرَات: ھاشارەتلەرنىك سەزگۈر ئەزالىرى

مَلْمَسِـــيّ: سەزگۈر بولغان، سەزگۈرلىكى بولغان

مَلْمَـــلَ: ئالدىراقسانلىق قىلماق، ئالدىراپ قىلماق، ھاپىلا ـ شاپىلا قىلماق،

ـــ هُ الْخَبَرُ أوالْمَـرَضُ: بىئارام قىلىپ ئەسىرەتمەك، تىت ـ تىت قىلىپ بىئارام قىلماق

مَلْمَلَـــة: تىت ـ تىت بولۇش، ئىچى تىتىلداش، بىئارام بولۇش

مَلْمُـــوس: تېگىپ كەتكەن، سوقۇلۇپ كەتكەن، ئۇرۇلغان؛ كونكرىت ئەھمىيەت

مَلْمُوم: نېرۋىسى ئازراق ئېلىشىپ قالغان، نېرۋىسى سەل ـ پەل ئېلىشىپ قالغان

مَلَنْخُولِيا: مالىخولىيە (كېسەللىك)

مُلْـــهِ (الْمُلْهِـــي): كۆڭۈل ئاچقان، ئىچ پوشقىنى چىقارغان

مَلْهَاة ج مَلاهٍ: قىزىق ئويۇن، كۆلكىلىك ئويۇن

مُلْهَم: قوزغىتىلغان، ئىلھاملاندۇرۇلغان

شاعر ـــ : ئىلھاملىق شائىر، ئىلھام ئالغان شائىر، ئىلھاملانغان شائىر

مُلْهِم: ئىلھام بەرگۈچى، كۆڭلىگە سالغۇچى؛ ۋەھىي قىلغۇچى

ـــــ الْأَرْضَ: تۆزلمەك، تەكشىلىمەك، سىلىقلاش

مَلَق: خۇشامەتچىلىك، تەخسىكەشلىك: بوش يەر، بىكار يەر

مَلِقَ ـَ مَلَقًا هُ أو لَهُ: خۇشامەت قىلماق، تەخسىكەشلىك قىلماق، ياخشىچاق بولماق

مَلِق: تەخسىكەشلىك قىلغۇچى، يالاقچىلىق قىلغۇچى

مِلْقَاط ج مَلاقِيطُ: قىسقۇچ، ئامبۇر

مُلَقَّب بِكَذا: لەقەم قويۇلغان، لەقەملەنگەن، لەقەم بىلەن ئاتالغان

مِلْقَط ج مَلاقِطُ: ئامبۇر، قىسقۇچ

مُلَقَّف ج مَلاقِفُ: ھاۋا تەگكۈش ئۈسكۈنىسى، ھاۋا ئالماشتۇرۇش ئۈسكۈنىسى

مُلَقَّن الْمُمَثِّل: سۆزلەرنى ئېيتىپ بېرىپ تۇرغۇچى، لوقما سالغۇچى

مَلْقُوَ الْفَمِ: ئاغزى مايماق بولۇپ قالغان

مَلْقُوط: تېرىۋالغان نەرسە، تەرگەن نەرسە، تېپىۋالغان نەرسە؛ يىغىۋالغان

مَلْقِي: ئۇچرىشىدىغان جاي، يىغىلىدىغان ئورۇن

ـــ الْخُطُوط: ئۇزۇلۇپ قالغان سىم، ئۇزۇلۇپ قالغان لىنىيە؛ ئالاقىلىشىدىغان بىكەت

ـــ الطُّرُق: كېسىشىپ ئۆتىدىغان يول، توت كوچا يول ئېغىزى، دوقمۇش

مَلَّكَ هُ الشَّيْءَ: ئىگە قىلماق، بەرمەك، تەقدىم قىلماق، تارتۇقلىماق

ـــ الْقَوْمُ عَلَيْهِمْ فُلانًا: مەلۇم كىشىنى پادىشاھ قىلىش ئۈچۈن تاج كىيگۈزمەك

ـــ هُ أَمْرَهُ: ئۇنى قىلىشقا قويۇپ قويماق، ئۇنى قىلغىلى قويماق

مَلَكَ ـُ مُلْكًا و مَلَكَةً و مَمْلُكَةً الشَّيْءَ: ئىگە بولۇۋالماق، ئىگىلىۋالماق، ئىگە بولماق

ـــ عَلَى الْقَوْمِ: ھۆكۈمرانلىق قىلماق

ـــ عَلَيْهِ أَمْرَهُ: باشقۇرماق، ئىدارە قىلماق

ـــ نَفْسَهُ: ئۆزىنى كونترول قىلماق، ئۆزىنى بېسىۋالماق

مَلَك ج مَلا ئِكَة: پەرىشتە، مالائىكە

مَلِك ج مُلُوك و أَمْلاك: ئىگىدارچىلىق قىلغۇچى، پادىشاھ، شاھ، سۇلتان؛ تەڭرى، خۇدا؛ ئىنسانلارنىڭ پادىشاھى

مَلْك ج مُلُوك و أَمْلاك: ئىگە بولۇش، قولىدا تۇتۇش؛ مال- مۈلۈك، تەئەللۇقات؛ ئىگە بولغان نەرسە؛ پادىشاھلىق ھوقۇقى؛ ھۆكۈمرانلىق ھوقۇقى

مِلْك ج مُلُوك و أَمْلاك: ئىگە بولۇش، ئىگىلىۋېلىش؛ مال - مۈلۈك، تەئەللۇقات؛ ئىگەللىكەن نەرسە؛ ئىگىدارچىلىق قىلىش ھوقۇقى

مَلَكَة: ئالاھىدە سۈپەت؛ ئالاھىدىلىك؛ بىۋاستە سېزىم؛ ئادەت، قابىلىيەت

مَلَكَة: ئايال پادىشاھ، خانىش، مەلىكە

مَلْكَمَة: مۇشتلىشىشنى مەشىق قىلىدىغان نەشپۈت تۈپ ياكى تېرە خالتا

ـ عَلَيْه: ئاغزاكى ئېيتىپ بەرمەك، ئېغىزچە ئېيتىپ بەرمەك؛ ئاغلاپ يازماق؛ ئۇنى جىم تۇرۇپ يازغىلى قويماق

مَلِيّ: باي بولغان، پاراۋان بولغان؛ ۋاقىت ئۇزگىرىپ كەتكەن

مِلِّيّ: دىنىنىڭ، مەزھەپنىڭ، مەزھەپ قارىشى؛ مىللىي، مىللەتچىلىك

مَلْيء ج مِلاء و أَمْلِئاءُ و مُـلَأَاءُ: تولۇپ تاشقان، مول بولغان، پاراۋان بولغان؛ ئاشلىق ئىنتايىن مول بولغان

مِلْيار ج مِلْيارات: مىليارت

مَلِيْجَـرَام: مىللىي گرام (بىر گرامنىڭ مىڭدىن بىرى)

مَلِيْح ج مِـلاح و أَمْـلاح: قىزىقارلىق، قىزىق؛ ياخشى؛ چىرايلىق، گۈزەل؛ تۇزلۇق، شورلۇق

مَلِيْخ: تەمسىز، تەمى يوق، لاۋزا

مَلِيْس: يۇمشاق، سىلىق بولغان

مَلِـيْص: چۈشۈپ كەتكەن بالا، بويىدىن ئاجراپ كەتكەن بالا

مَلِيْط: تاقىرۇاش، پاينەكۇاش

مَلِيْك ج مُلَكاءُ: خوجايىن، ئىگىدارچىلىق قىلغۇچى

ـ ج مُلُوك: پادىشاھ، شاھزادە

مَلِيْـل: بىزار قىلغان، جېنىغا تەگكەن، كۆڭلىنى ياندۇرغان، رايىنى ياندۇرغان

مَلِـيْم: ئەيىبلىنىشكە تېگىشلىك بولغان، ئەنقىدلىنىشكە تېگىشلىك بولغان

مِلِّيم: مىللىم (مىسىر پۇل بىرلىكى بولۇپ بىر فۇنگا تەڭ)

مِلِّيمِتْر: مىللىمېتىر (1000/1 مېتىر)

مُلَـيِّن: يۇمشاتقۇچى، بوشاتقۇچى، مۇلايىملاشتۇرغۇچى

مُلَيِّن: يۇمشاتقان، بوشاتقان؛ ئىچ سۈرۈش دورىسى، تەرەت ماگدۇرۇش دورىسى

مِلْيُون ج مَلايِيْنُ: مىليون

مِلْيُونِيْر: مىليونىر (كاتتىباي)

م، م: مِلِّيمِتْر (مىللىمېتىر)نىڭ قىسقارتىلىپ يېزىلىشى

مِمَّ: نېمىدىن، بۇ سوئال ئۇلانمىسى مَـا بىلەن ئالدى قوشۇلغۇچى مِنْ دىن تۇزۇلگەن

مَمات: ئۆلۈم: ئۆلگەن ۋاقىت

مُمات: تاشلىۋەتكەن، چۆرىۋەتكەن

ـ مِنَ اللَّفْـظ: ئۆلگەن خەت ياكى سۆز (ئىشلىتىلمەي تاشلىنىپ قالغان)

مُماثِل: ئوخشايدىغان، ئوخشاپ كېتىدىغان؛ لايىق بولغان، مۇۋاپىق بولغان

مُماثَلَـة: ئوخشايدىغان، ئوخشىشىپ كېتىدىغان؛ ئانالوگىيە

مُماحِك: جېدەلخور، ماجراچى، لۇكچەك

مُمـاذِق: ئىككى يۈزلىمە ئادەم، مۇناپىق، ساختىپەز

مُلَهْوَج: پىشىپ يېتىلمىگەن كۆز قاراش ياكى پىكىر

مَلْهُوف: يارىلانغۇچى، جاراھەتلەنگۈچى

ـــ الْقَلْبِ: ئېچىنىشلىق بولغان، يۈرەك سىقىرايدىغان

مَلْهًى ج مَلاهٍ: كۆڭۈل ئېچىش، ئىچى پۇشۇقىنى چىقىرىش؛ كۆڭۈل ئېچىش مەيدانى

مَلْهًى ج مَلاهٍ: مودېل نەرسىلەر؛ ئويۇنچۇق

مَلْو: تېز مېڭىش، چاپسان بولۇش

مَلْوَة: مەلۋە (ئېغىرلىق- ئۆلچەم بىرلىكى بولۇپ 4.125 لىتىرغا تەڭ)

مُلَوِّحَة: سىگنال، سىگنال چالغۇچ، سىگنال ئاپپاراتى، سىمافور

مُلُوحَة: سوغۇق سەيلەر

مُلُوخِيَّة: تۈگمىگۈل، مالۋا (ئۆسۈملۈك)

مِلْوَذَة ج مَلاوِذُ: پاناھلىنىدىغان، جاي، يوشۇرۇنىدىغان جاي

مُلُوسَة: يۇمشاق بولۇش، يۇمشاپ كېتىش، يۇمشاپ سىلىقلىشىپ قالماق

مُلَوَّع: سېغىنىش كېسىلىگە گىرىپتار بولغۇچى، ئاشىق بىقارار بولغۇچى

مُلُوك ج: مال- مۈلۈك، ئىگىلىگەن نەرسە، ئىلىكىدىكى نەرسە؛ پادىشاھ، ئىمپراتور

حَبَّ الْـ : ئىنەكپىتى، ئابدىمىلىك

دَاء الْـ : شامالداپ قالغان، شامال تېگىپ قالغان

مُلُوكِيّ: پادىشاھلىقنىڭ، پادىشاھدەك، پادىشاھقا مۇناسىۋەتلىك

مَلُول: ھېرىپ قالغان، چارچاپ قالغان، ماغدۇرسىزلانغان؛ ئالدىراقسانلىق قىلىش، ئالدىراڭغۇلۇق قىلىش

مَلُول: بىر خىل كاۋچۇك دەرىخى ياكى دوب ياكى ئىمەن دەرىخى

مَلُولَة: چارچاپ قېلىش، ھېرىپ قېلىش؛ ماغدۇرسىزلىنىش، ئالدىراڭغۇلۇق قىلماق

مَلُوم: تەنقىدگە ئۇچرىغۇچى، مالامەت قىلىنغۇچى، ئەيىبلەنگۈچى

مُلَوَّن: رەڭلىك بولغان، رەڭلىك

مَلْوُوق الْفَمِ: ئېغىزى مايماق بولۇپ قالماق

مَلْوِيّ: ئەگرى - بۈگرى بولغان، مايماق بولغان

مِلْوِيّ ج مَلاوٍ : چىغرىق؛ لەڭگەر كۆتەرگۈچ (كېمىلەرنىڭ)؛ جەينەك دەستە (جەينەكلىك ئوقنىڭ جەينەك قىسمى)؛ ۋىنتىلىق كۈلۈچ؛ مۇزىكا ئەسۋابلىرىنىڭ تارا بېكىتىدىغان قىسمى

مَلَوِيَّة: جەينەك دەستە (جەينەكلىك ئوقنىڭ جەينەك قىسمى)

ـــ الطُّبْلَةِ: دۇمباق چوكىسى، دومباق تايىقى

مَلَّى اللهُ عُمْرَهُ: ئاللاھ ئۇنىڭ ئۆمرىنى ئۇزۇن قىلىۇن

مُمْتَنّ: ئىنتايىن مىننەتدار بولغان، ئىنتايىن خۇشال بولغان

مُمْتَنِع: ئورۇنلاش قىيىن بولغان، بىر تەرەپ قىلىش تەس بولغان، رەت قىلغان، باش تارتقان

مُمْتَهَن: مەنسىتىلمىگەن، سەل قارالغان، كەمسىتىلگەن: ئىشلىتىپ كونىراپ كەتكەن: كونا

مُمَثِّل: ئارتىس: ۋەكىل: گۇماشتا

مُمَجْمَج: پەرق ئېتىپ ئوقۇش تەس بولغان، قالايمىقان بولغان (خەت يېزىلىشى)

مَمْجُوج: تاشلىۋېتىلگەن، ۋاز كېچىلگەن، تاشلىنىپ قالغان

مِمْحاة ج مَماحٍ: دوسكا سۈرتكۈچ، دوسكا ئۆچۈرگۈچ: خەت ئۆچۈرگۈچ

مُمَحِّص: پۇرىتان (XVII - XVI ئەسىرلەردە ئەنگلىيە بۇرژۇئازىيىسى ئۇيۇشتۇرغان دىنىي-سىياسىي ھەرىكەتكە قاتناشقۇچى)

مَمْحُوّ: ئۆچۈرۈۋېتىلگەن، سۈرتىۋېتىلگەن، ئۆچۈرۈپ تاشلانغان

مَمْحِيّ: ← **مَمْحُوّ**

مِمْخَض ج مَماخِضُ: سۈت قايمىقىنى ئالىدىغان سۈت قوچىغۇچ

مِمْخَضَة ج مَماخِضُ: يىغىدىن ئاجراتقۇچ، ياغسىزلاندۇرغۇچ

مَمْدُود: سوزغان، ئۇزارتىلغان، يېيىتىلغان، سوزۇلغان

مَمَرّ ج مَمَرّات: كارىدۇر، ئۆتۈشمە يول

مِمْراح: شوخ، تېتىك، جانلىق

مِمْراض: كېسەل كۆرپىسى، كېسەلچان

مِمْرَح: شوخ، تېتىك، جانلىق

مُمَرِّض: سېسترا

مُمَرِّضَة: ئايال سېسترا

مَمْرَق ج مَمارِقُ: ھاۋادانغا ئوخشاپ كېتىدىغان تام تۆشۈگى، ھاۋا ئۆتۈشۈپ تۇرىدىغان تۆشۈك

مُمَرَّن: تەربىيىلەنگەن، مەشىق قىلغان: پۇختا بولغان، پىشقان

مُمَرِّن: مەشىق قىلغۇچى، چېنىققۇچى، تەربىيىلەنگۈچى

مَمْرُور: چۈس مىجەزلىك، ئوڭايلا ھاياجانلىنىدىغان: ئۆت تېمپېرامىنتى

مَمْرُوض: دەرمانسىز بولغان، ئاجىز بولغان، زەئىپ بولغان

مُمَزَّق: يىرتىۋېتىلگەن، يىرتىلىپ كەتكەن

مَمْزُوج: بىرىككەن، بىرىكتۈرگەن: ئارىلاشما ماددىلار، ئارىلاشما دورىلار

مِمْسَحَة ج مَماسِحُ: دوسكا ئۆچۈرگۈچ: سۈرتكۈچ: خەت ئۆچۈرگۈچ: پول يۇغۇچ، پول سۈرتكۈچ (توبا): ئاياغ سۈرتۈش ئۈچۈن بوسۇغىدا قويۇلغان پالاس

مُمَسَّك: ئىپار پۇرىقى، ئىپار پۇرىقى بار بولغان

مُماراة: مۇنازىرلەشمەك، تالاش- تارتىشماق

مُمـــارِس: مەشغۇل بولغۇچى؛ پىشقان، تەجرىبىلىك ئادەم

مُمارَسَة: مەپىلەشمەك، مەشغۇل بولماق، شۇغۇللانماق؛ كېگەشمەك، مەسلىمەتلەشمەك

بِالْـــ : كېلىشىم بىلەن، باھاسىنى توختاملاشماق

مُماس: كەسمە سىزىق، تانگىنىس تۇز كەسمە (ماتېماتىكىلىق ئاتالغۇ)

مُماسَّة: تۇتماق، تېگىپ كەتمەك، تەگمەك؛ ساراڭلىق قىلماق

مُماسِـــيّ: كەسمە سىزىقنىك؛ تانگىنىسقا مۇناسىۋەتلىك بولغان

مُماطِـــل: سوزغۇچى، ئۇزاتقۇچى، ئارقىغا تارتقۇچى

مُماطَلَة: سوزۇش، ئارقىغا سۈرۈش

مَمال: ئېغىش دەرىجىسى

مُمالِيء: مايىل بولغان، ھەۋەس قىلغان، قىزىققان؛ قوللاپ- قۇۋەتلىگۈچى، قوللىغۇچى

مُمالأَة: ھەۋەس قىلىش، ھېرىسمەن بولۇش

مُمانَعَـــة: قارشى تۇرۇش، نارازىلىق بىلدۈرۈش، باش تارتىش

مُمْتاز: ئالاھىدە ياخشى، كۆزگە كۆرۈنگەن، باشقىلاردىن ئارتۇق، ئىمتىيازلىق

دُيُون ـــ ة: تۆلىنىۋېلىش ھوقۇقىغا ئىگە بولغان

مُمْتَثِل: بويسۇنغۇچى، ئىتائەت قىلغۇچى، باش ئەگكۈچى

مُمْتَحَن: سىناقتىن ئۆتكۈزگەن، سىناق قىلغان، سىناقتىن ئۆتكۈزۈلگەن

اِلْ ـــ : ئىمتىھان بەرگۈچى، ئىمتىھانغا قاتناشقۇچى

مُمْتَحِن: ئىمتىھانغا رەھبەرلىك قىلغۇچى، ئىمتىھان ئالغۇچى

مُمْتَـــدّ: سوزۇلغان، سوزغان، ئۇزارتقان؛ داۋاملاشقان، كەڭرى بولغان؛ ماكان؛ بوشلۇق

مُمْتَـــزِج: بىرىككەن، بىرىكىپ كەتكەن؛ بىرىكمە ماددا، ئارىلاشما ماددا؛ بىرىكمە دورا

مُمْتَصّ: شورىغان، شۇمۇرگەن

ـــ الصَّدَمات: ئامۇرتىزاتۇر (ئايروپىلان ياكى ئاپتومۇبىللاردىكى ئۇرۇلۇش- سوقۇلۇش زەربىسىنى كېمەيتكۈچى ئۈسكۈنە)

مُمْتَط (الـــمُمْتَطى): ئۇلاغقا مىنگۈچى

مُمْتَـــع: قىزىقارلىق قىلغان، كۆڭۈللۈك قىلغان، كۆڭۈل تارتىدىغان قىلغان

مُمْتَقَع: رەڭگى ئۇچكەن، رەڭگى ئۆزگەرگەن

مُمْتَلَـــيء: تولغان، لىقمۇلىق بولغان، قاچىلانغان

مُمْتَلَك: ئىگىدارچىلىق قىلىنغان، ئىلكىدە بولغان، مال- مۈلۈك، تەئەللۇقات

مُمْتَلَكات ج: مال- مۈلۈك، تەئەللۇقات، يەر - زېمىن؛ تەۋەلىكىدىكى يەر- زېمىن

مَمْلَكَة ج مَمالِكُ: پادىشاھلىق، خانلىق؛ پادىشاھلىق ئورۇن؛ پادىشاھلىق ھوقۇق

مَمْلُوّ: تولغان، لىقمۇلىق بولغان؛ مول بولغان

مَمْلُوء: قاچىلانغان، تولغان، لىقمۇلىق بولغان

مَمْلُوح: تۇزلۇق بولغان، شورلۇق بولغان

مَمْلُـــوخ: چىقىق بولغان، بوغۇم ئاجراپ كەتكەن

مَمْلُـــوك ج مَمالِيـــكُ: ئىگىدارچىلىق قىلىنغان؛ ئىگىدارچىلىق قىلىدىغان نەرسە؛ قۇل؛ دېھقان قۇل؛ (تۈركىيىدە) ساراي قاراۋۇلىغا يېقىنراق ئەسكەر؛ مەملۇكىيە سۇلالىسى

مَمْلُول: بىمەنە بولغان، مەنىسىز بولغان، تېتىقسىز، لاۋزا؛ ئەھمىيەتسىز

مَمْنُوع: چەكلەنگەن؛ چەكلەنگۈچى، مەنئى قىلىنغۇچى، توسالغۇچى

بَضَائِعُ ـــ ة: چەكلەنگەن تاۋارلار، مەنئى قىلىنغان بۇيۇملار

مَمْنُوعات ج: چەكلەنگەن بويۇملار

مَمْنُـــون: ئاجىز، زەئىپ؛ كېسىۋېتىلگەن، ئۈزۈۋېتىلگەن؛ مىننەتدار بولۇپ كۆزىگە ياش ئالغان

مَمْنُونِيَّـــة: مىننەتدار بولۇش، تەشەككۈر ئېيتىش، رەھمەت ئېيتىش

مُمَهَّـــد: تۈزلىگەن، تەكشى يېيىلغان؛ تەييارلىق ياخشى بولغان، ياخشى تەييارلانغان

مَمْهَكَة: يانجىپ ئۈزگۈچ، يانجىپ ئۈزگۈچى ئۇسكۇنە

مُمَوِّل: باج ناپشۇرغۇچى، باج تۆلىگۈچى

مُمَوَّه: ئالتۇن يالاتقان؛ كۆمۈش يالاتقان، كۆمۈشتىن ھەل بەرگەن؛ ھەل بېرىلگەن

مُمِيْت: ئۆلتۈرگەن، جانىنى ئالغان

جُـــرح ـــ: جانىنى ئالىدىغان جاراھەت، ئۆلۈشكە سەۋەبچى بولىدىغان جاراھەت

سُمّ ـــ: ئادەم ئۆلتۈرۈدىغان زەھەرلىك دورا، زەھەر

مُمَيَّز: ئەلا بولغان، ئالاھىدە بولغان، كۆزگە كۆرۈنگەن

مُمَيِّـــز: پەرقلەندۈرگۈچى، ئايرىغۇچى؛ ئالاھىدە؛ ئەقىللىق، ئىدراكلىق

صِفَة ـــ ة: ئالاھىدە سۈپەت، خۇسۇسىيەت

مَـــنَّ ـــ مَنَّـــاهُ: ئاجىزلاشتۇرماق، زەئىپلەشتۈرمەك

ـــ الْحَبْلَ: ئۈزمەك، ئۈزۈۋەتمەك

ـــ مَنًّا و مِنَنًـــى عَلَيْـــه بِكَـــذا: تەقدىم قىلماق، ھەدىيە قىلماق، سۇۋغات قىلماق

ـــ مَنًّا و مِنَّةً عَلَيْه بِمَاصَنَعَ: ئەيىبلىمەك، كايىماق؛ مىننەت قىلماق؛ ۋاپاغا جاپا قىلماق

مَـــنّ: ئىنئام، ھەدىيە، ئېھسان، شەپقەت؛ تەرەنجىبىن، دەرەخ ھەسلى

حَشَـــرَة الـــ ـــ: پىت (ئۆسۈملۈكلەردە بولىدىغان)

مُمْسِك: تۇگۈلكەن، سىقىلغان؛ ئىقتىساد قىلىنغان، تېجىمكەن؛ بېخىل، پىخسىق

مَمْسُوح: سۈرتۈپ چىقىرىلغان، سۈرتۈپ ئۆچۈرىۋەتكەن؛ رەندىلەپ تۈزلەنگەن

مَمْسُوخ: چىرايى بۈزۈلۈپ كەتكەن (ياسىنىش ياكى باشقا سەۋەبلەر تۈپەيلىدىن)

مَمْسُوس: تۈتۈلغان، تېگىشىپ قالغان؛ تۈتۈپ سىزىلەيدىغان؛ تېگىش سىزىمى؛ نېرۋىسى قالايمىقانلاشقان، ئېلىشىپ قالغان

مُمْسِي: كەچقۇرۇن، كەچ، ئاخشام

مِمْشَقَة ج مَماشِقُ: (يۇڭ، چىگە تالالىرىنى تارايدىغان) تارىغۇچ، تارغاق

مَمْشُوط: تارالغان، تارىغان

مَمْشُوق: زىلۋا، قەددى-قامىتى كېلىشكەن، تەن دۇرۇس؛ سۈيۈر شەكلى (ئالدى دۆگىلەك، يۇزى سىلىق، كەينى تەرىپى ئۇچلۇق شەكىل)

مَمْشَى ج مَماشٍ: پىيادىلەر يولى؛ ئۇتەر يول؛ كارىدور؛ ئايۇان؛ پىدال؛ يەر ئاستى كاك يولى

مَمَصّ ج مَمَصّات: غاگزا، تۇرۇپكا؛ شورىغۇچ نەيچە

مَمْضُوص: شۇرالغان، سۈمۈرۈلگەن؛ يادا‌غۇ، ئورۇق، سۇلغۇن

مُمْضٍ (المُمْضِي): ئىمزا قويغۇچى، قول قويغۇچى

مُمْضًى: ئىمزا قويۇلغان، قول قويۇلغان

مُمْطِر: يامغۇر ياغقان؛ يامغۇر ئوق بولغان

ممْطَر ، مِمْطَرَة: يامغۇرلۇق كىيىم

مَمْطُول: سوغۇپ نېپىزلاتقان، بازغانلاپ سوزغان، ئۇزارتىلغان

مَمْطُولِيَّة: سورۇلۇشچانلىق، ئېگىلىشچانلىق، ئەۋرىشىم

مَمْعُود: ئاشقازان كېسىلىگە گىرىپتار بولغان

مُمَغْطَس: ماگنىتلىق بولغان، ماگنىتلاشقان

مُمَغْنَط ◻ مُمَغْطَس

مُمَغْنِط: ماگنىتلاش، ماگنىت يالىتىلغان

مَمْغُوص: قورساق ئاغرىغان، قورساق ئاغرىپ قالغان

مَمْقُوت: بىزار قىلىدىغان، ئۆچ قىلىدىغان، تويغۇزىۋېتىدىغان؛ يادا‌غۇ بولغان

مُمْكِن: مۇمكىن، ئېھتىمال، مۇمكىن بولىدىغان

مُمْكِنات: ئىمكانىيەتلىك، مۇمكىنچىلىك

مُمِلّ: زېرىكتۇرمەك، جېنىغا تەگمەك، ئاۋارە قىلماق

مِمْلاق: تەخسىكەش، يالاقچى

مُمَلَّح: تۇزلۇق بولغان، شورلۇق بولغان

مَمْلَحَة ج مَمالِحُ: تۇز كۆلى، تۇز مەيدانى، تۇز كان؛ تۇز قۇيغان قازان

مِمْلَحَة ج مَمالِحُ: تۇز قۇيغان قازان

مَمْلَسَة: تىرنا، سۆرەم

مِمْلَقَة: تىرنا، سۆرەم

مُنابَـــذَة: ئالاقىنى ئۈزۈش، مۇناسىۋەتنى ئۈزۈش

مُناجـــــاة: پاراڭلىشىش، مۇڭدىشىش، كۆڭۈلدىكى گەپلەرنى دېيىشىش: سىمسىز تېلېفون ئارقىلىق پاراڭلىشىش

مُناجَزَة: قىرغىن قىلىش، قىرىپ تاشلاش

مَناحة ج مَناوِحُ: قاتتىق ھازا تۇتۇپ يىغا ـ زار قىلغان جاي، ماتەمگە قايغۇرۇپ يىغا ـ زار قىلغان جاي: قارىلىق بەلگىسى، ماتەم بەلگىسى

مُناخ: تۆگە چۆكۈپ ياتقان جاي: ھاۋا ـ كىلىمات: توختاپ تۇرۇپ قالغان جاي

مُنـــاد (الـــمُنادِى): چاقىرغۇچى، نىدا قىلغۇچى، جاكارچى

مُنـــاداة: تـوۋلاش، ۋارقىراش، ۋارقىراپ چاقىرىش: سېتىشقا قويۇش

مُنادِم: دوست، ھەمراھ

مُنادَمَة: دوست بولۇش، ھەمراھ بولۇش

مَنار: چىراغپاي، چىراغ تەكچىسى، شامدان، قەندىل

مَنارة ج مَناوِرُ و مَنائِرُ: چىراغپاي، چىراغ، تەكچىسى: چىراغ مۇنارى، ماياك

مُنازَعَة: مۇنازىرلىشىش، دە ـ تالاش قىلىش: جان تالىشىپ تىركىشىش

مُناسِب: مۇۋاپىق، مۇناسىپ، ماس، لايىق: نىسبەت بويىچە بولغان

الوَسْطَ الْـــ: ئوتتۇرا بويۇن

مُناسَبَة: ماس كەلمەك، مۇناسىپ كەلمەك: پەيت كەلمەك، پۇرسەت كەلمەك: نىسبەتەن، تاناسىپ: سەۋەب بولۇش، سەۋەب: باغلىنىش، مۇناسىۋەت

مَناسِك: پوپ قورۇسى، راھىب تۇرىدىغان ئورۇن

ـــــ الْحَـــجِّ: ھەج قائىدىلىرى، ھەج ئەھكاملىرى

مُناشَدَة: ئۆتۈپ سورىماق، چىن كۆڭلىدىن سورىماق، چىن كۆڭلىدىن ئىلتىماس قىلماق

مَناص: پاناھگاھ: قاچىدىغان جاي: قېچىش يولى

لا ـَ مِنْهُ: قېچىپ قۇتۇلغىلى بولماسلىق

مُناصَفَة: ئۆزئارا تەڭ بۆلۈشۈش، ئۆزئارا تەڭ تەقسىم قىلىشىش

مُناضِل: جەڭچى، كۈرەش قىلغۇچى

مُناضَلَة: كۈرەش قىلىش، جەڭ قىلىش

مَناط: ئېسىپ قويغان جاي: ئاسقان نەرسە

مُنـــاظِر: ئوخشاپ كېتىدىغان: رىقابەت، رىقابەتچى

مُنَـــاظَرة: ئوخشاش بولۇش، ئوخشىشىپ قېلىش: ئەدەبىيات ياكى سىياسەتنىڭ تىركىشىشى

مَناعَة: قاۋۇل بولۇش، كۈچلۈك بولۇش: ئېممۇنىتچانلىق

مَـــنْ: 1. پـئـبلنى كېسىملەشـتۇرىدىغان شەرت ئىسمى بولۇپ، مەنىسى « غان، قان، غۇچى، گۇچى» دېگەن بولىدۇ. مەسىلەن:

ـ يَزْرَعْ يَحْصُد (تېرىغان ئورار)

2. سوئال ئىسمى بولۇپ «كىم» دېگەننى بىلدۈرىدۇ. مەسىلەن:

ـ أنت؟

3. ئادەملەر ئۈچۈن نىسپى ئالماش بولۇپ ئىشلىتىلىدۇ، مەنىسى «غان، قان، غۇچى، گۇچى، چى»دېگەنلىك بولىدۇ، مەسىلەن:

احترم ـ يخدم الشعب بإخلاص

(ئىخلاس بىلەن خەلق ئۈچۈن خىزمەت قىلغۇچىنى ھۆرمەتلەيمەن)

مِنْ: ئالدى قوشۇلغۇچى بولۇپ ئاساسلىقى تۆۋەندىكىدەك ئىشلىتىش ئۇسۇللىرى بار:

1. ئورۇن ياكى ۋاقىتنىڭ باشلىنىش نۇقتىسىنى بىلدۈرىدۇ، مەنىسى: «دىن، تىن، دە، تە» دېگەن بولىدۇ مەسىلەن:

جئت ـ خُوتَن · سافرت ـ أوَّل الشهر

2. قىسمەنلىكنى بىلدۈرىدۇ، مەسىلەن:

ـ ـهم مَن درس

(ئۇلاردىن دەرس ئۆگۈنگەن ئادەم)

3. ئىگە بىلەن بىرلىكتە چۈشەندۈرگۈچى سۆز بولىدۇ، مەسىلەن:

ماذاعندك ـ الكتاب؟

(سەندە نېمە كىتاب بار)

يالك ـ كاتب؟

(سىز ھەقىقەتەنمۇ بىر يازغۇچى)

4. سەۋەبىنى چۈشەندۈرىدۇ، مەسىلەن:

مات ـ مرض

(ئۇ كېسەل سەۋەبىتىن ئۆلدى)

هل يبكى ـ غير سبب؟

(ئۇ ھېچقانداق سەۋەبسىز يىغلاۋاتامدۇ؟)

5. سېلىشتۇرۇشنى بىلدۈرىدۇ، مەسىلەن:

أنا أكبر ـ ك

أنت أفضل ـ نى

6. قوشۇمچە يەنى زىيادە سۆز بولۇپ كېلىپ، ئۇ پەقەتلا ئىسىم، پېئىل تولدۇرغۇچى ئىگىنىڭ ئالدىدا كېلىشى شەرت بولسا، ئالدى تەرەپتە بولۇشسىز ياكى چەكلەش ياكى سوئال سۆزى بولىشى لازىم بولۇپ، **مِنْ** نىڭ ئىگىسى ئېنىقسىز ھالەتتە بولىدۇ، مەسىلەن:

ماجاء ـ أحد

«بىرمۇ ئادەم كەلمىدى»

لاتصاحب ـ أحد

هل عندك ـ كتاب

مَنَا: مەنە (ئىككى قاداق باراۋىرىدىكى ياكى ئىككى قاداققا تەڭ كېلىدىغان ئېغىرلىق بىرلىكى)

مَنا ـُ مَنْوَاهُ: سىناق قىلماق، تەجرىبە قىلماق

مَناب: ئورنىدا ئىشلىتىلىدىغان تاۋار، ئورنىغا ئالماشتۇرۇپ ئىشلىتىلىدىغان بۇيۇم: ۋەكىل، ۋاكالەتچى

الْ ـــ : ئەڭ زور ئىنئام قىلغۇچى (ئاللاھ)، ئەڭ ئالىي مېھرى ـ شەپقەت قىلغۇچى (ئاللاھ)

مُناهَدَة: ئۇرۇشۇش، ئۇرۇش قىلىش

مُناوِئ: رېقابەتلەشكۈچى، رەقىب، رېقابەتچى

مُناوَأَة: شەرەپلىكراق بولماق؛ قارشى تۇرۇش، دۈشمەنلىشىش

مُناوَبَة: نۆۋەتلەشتۈرۈش، ئالماشتۇرۇش

مُناوَرَة: قىسىم؛ ھەربىي كېمىلەر مانىۋېرى؛ ھەربىي كېمىلەر مانىۋېرى؛ ئۆتكۈزمەك

ـــ حَرْبِيَّة: ھەربىي ئىشلار مانىۋېرى

مُناوَشَة: كىچىك جەڭ، كىچىك توقۇنۇش

مُناوِل: ئايلاندۇرغان، ھەرىكەتنى ئۆتكۈزگەن

مُناوَلَة: سۇنۇپ بېرىش، قولدىن ـ قولغا ئۆتۈش

ـــ عِنْدَالْمَسِيْحِيِّيْنَ: ھەزرىتى ئەيسانىڭ زىياپەت مۇراسىمى (خرىستىئاندا)

مَنْأَى: چەت، يىراق، ياقا

بِ ـــ عَنْ كَذا: (ئوق تېگىش ئارىلىقىنىڭ) سىرتىدا، (ئوق مۇساپىسىنىڭ) سىرتىدا

مُنْأَى: چەت بولغان جاي، ياقا ئورۇن

بِ ـــ عَنْ كَذا: دىن يىراق جاي، دىن يىراق ماكان

مَنْبِت ج مَنابِتُ: ئۆسۈملۈك ئۆسىدىغان جاي، ئۇنۇپ ئۆسكەن جاي ؛ ئەسلىي، مەنبەسى

ـــ الْجَرَاثِيْمِ: مىكرۇپ پارنىكى، باكتېرىيە قازىنى

ـــ الْحَضَارَة: مەدەنىيەتنىڭ مەنبەسى، مەدەنىيەتنىڭ بۆشۈگى

فَرَنْسِيّ الْ ـــ : فرانسىيە تەۋەلىكىدە بولغان

مِنْبَر ج مَنابِرُ: مۇنبەر، سەھنە، نۇتۇق سۆزلەش سەھنىسى

مُنْبَسِط: كەڭ، تۈپتۈز؛ خوشال

مَنْبِض ج مَنابِضُ: تومۇرنىڭ سوقۇشى؛ تومۇر (ئادەمنىڭ)

مَنْبَع ج مَنابِعُ: سۇ مەنبەسى، بۇلاق مەنبەسى؛ مەنبە، ئەسلىي

مُنَبِّه: ئاگاھلاندۇرغۇچى، ئويغاتقۇچى

مُنَبِّهات: قوزغاتقۇچىلار، قوزغاتقۇچى دورىلار

مَنْبُوذ: تاشلىۋېتىلگەن بالا؛ بىكار قىلىنغان؛ بۇزىۋەتكەن

مَنْبُوش: پاخپايغان (چاچ)، چۇۋۇلغان (چاچ)

مُنَّة ج مُنَن: زېھىن ۋە كۈچ، كۈچ ـ قۇدرەت، دەرمان، مادار

مِنَّة ج مِنَن: ياخشىلىق خەير ـ ساخاۋەت؛ ئىلتىپات، شەپقەت، ساخاۋەت، مەرھەمەت؛ باشقىلارغا مېننەت قىلىش

مِنْتاش ج مَنَاتِيْشُ: پېنسىت، جۈپتەك، مۇچىن (قىسقۇچ)

مِنْتاف: جۈپتەك، مۇچىن، پېنسىت

مُنْتَبِه: ئويغانغان، ئاگاھلاندۇرۇلغان، دىققەت قىلغان

مُنْتِج: ئىشلەپچىقارغۇچى؛ (كىنو) ئىشلىگۈچى

مُناغاة: سەمىمىيلىك بىلەن پاراڭلىشىش؛ خوتۇن- قىزلارغا چاقچاق قىلىش؛ يېقىملىق ياكى مۇڭلۇق سايراش

مُناغَشَة: خوتۇن- قىزلارغا چاقچاق قىلىش

مَنـــاف: مەناق (قەدىمكى ئەرەبلەر چوقۇنىدىغان بىر بۇتنىڭ ئىسمى)

مُناف (الـــمُنافِي): قارىمۇقارشى، زىت، سىغىشالمىغۇچى

مُنافاة: قارىمۇقارشى بولۇش، زىت بولۇش، سىغىشالماسلىق، بىرگە بولالماسلىق، كېلىشەلمەسلىك

مَنافِـذُ: ئۆتۈشمە يول؛ چىقىش ئېغىزى، چىقىش يولى؛ تۆشۈك، كامار

ـــ الْإِنْسَان: يەتتە ئەزا (ئىككى كۆز، ئىككى قۇلاق، ئىككى بۇرۇن تۆشۈكى ۋە ئېغىز)

مُنـــافَرَة: مۇنازىرلىشىش، رېقابەتلىشىش، مۇسابىقىلىشىش

مُنافِس: بەسلەشكۈچى، مۇسابىقىلەشكۈچى، رېقابەتلەشكۈچى

مُنافَسَة: رېقابەتلەشمەك

مَنافِعُ ج: پايدا، مەنپەئەت، نەتىجە، ئۈنۈم

ـــ الدَّار: هويلا - ئارامنىڭ قوشۇمچە قىسمى

الْـــ العامَّة: ئاممىۋى پاراۋانلىق

مُنافِق: مۇناپىق، خائىن

مُنافَقَـــة: مۇناپىقلىق قىلىش، ئىككى يۈزلىمىچىلىك قىلىش، خائىنلىق قىلىش

مُناقَرَة: ئۆزئارا تىللاشماق، ئۆزئارا قاغىشماق

مُناقَشَـــة: جېدەللەشمەك، مۇنازىرىلەشمەك؛ دىئالوگ سۆزلىمەك، سۆھبەتلەشمەك

مُناقَصَة: خېرىدار بولۇش، خېرىدار چاقىرىش

مُنـــاقِض: زىددىيەتلىشىپ قالغۇچى، توقۇنۇشۇپ قالغۇچى، تالاش- تارتىشىپ قالغۇچى

ـــ ذاتِه: ئۆز - ئۆزىگە زىت كەلگەن، ئۆزىگە - ئۆزى زىت كېلىپ قالغان

مُناقَضَة: زىتلىشىش، زىددىيەتلىشىش، قارشى تۇرۇش، توقۇنۇشۇپ قېلىش

مَنـــاقِيْش: (يالپۇز، ماي قاتارلىقلارنى ئارىلاشتۇرۇپ قاقلاپ پىشۇرىدىغان ئۇندىن ياسالغان) پېچىنە

ـــ ج: ئىسكىنە، ئۈشكە

بالْـــ : تۈرلۈك چارە - تەدبىر قوللانغان، مىكىر ھىيلە - مىكىر ئىشلەتكەن

مُناكَفَة: تاكاللىشىش، گەپ تەگىشىپ قېلىش

مَنال: ئېرىشمەك، قولغا كەلتۈرمەك، ئىگە بولماق

مَنـــام ج مَنامـــات: چۈش (ئۇخلىغاندا كۆرىدىغان)؛ ئۇيقۇ؛ ئۇخلايدىغان جاي؛ ئۇخلاش ئۆيى؛ كارىۋات

مَنامَة: كارىۋات؛ ئۇخلاش ئۆي؛ ئۇخلاش كىيىمنى

مَنّان: ئىنتايىن كۆپ ياخشىلىق قىلغۇچى، كۆيۈمچان

مُنْتَهَى: ئاخىرقى نۇقتىسى، ئاخىرقى ئۈچى: ئۈچىغا چىققان؛ چەكسىز؛ چىكىگە يەتكەن

مَنْثُور: چېچىلغان، تېرىلىپ كەتكەن؛ ۋېئولىت گۈلى

ـــ مِنَ الكَلَامِ: پرۇزا، نەسىر

مُنَجٍّ (الـمُنَجِّي): قۇتقۇزغۇچى، قۇتقۇزۇپ شەپقەت قىلغۇچى، شەپقەتچى

مَنْجاة ج مَناجٍ: قۇتقۇزۇلغان؛ نىجاتلىق؛ نىجاتلىق يولى؛ قۇتقۇزۇش، قۇتۇلدۇرۇش

مَنْجانِيز: مانگان، مارگىنتېس (Mn)(خىمىيىۋى ئېلېمېنت)

مَنْجَدَة ج مَناجِدُ: ئاتقۇچىنىڭ تايىقى

مُنْجَذِب: تارتىلغان، جەلب قىلىنغان، ئۆزىگە تارتقان

مُنْجَرِد: تاقىر، تۈكسىز، تۈكى يوق

مُنْجَز: تاماملانغان، ئورۇنلانغان، بېجىرىلىپ بولغان

مُنْجَزَات ج: نەتىجە، ئۇتۇق، مۇۋەپپەقىيەت، غەلىبە

مَنْجَع: ئوت – چۆپلۈك، سۇلۇق جاي، ئوت – چۆپ، سۈيى بار جاي

ـــ صِحِّيّ: دەم ئېلىش ئورنى؛ دەم ئېلىپ داۋالىنىدىغان ئورۇن؛ ساناتورىيە

مِنْجَل ج مَناجِلُ: ئورغاق

سِنّ الْـ ـــ : سېرىق چۈمچۈق (جانلىق)

مَنْجَم ج مَناجِمُ: كان؛ كان تاغ؛ ئەسلىي مەنبەسى، ئەسلى، كان

مُنَجِّم: ئاسترونوم؛ يۇلتۇزغا قاراپ پال باققۇچى؛ مۇنەججىم

مِنْجَم: جىڭ دەستىسى، تارازا چوكىسى

مَنْجَنِيز: مانگان، مارگانېتس «Mn» (ئېلېمېنت)

ـــ حَدِيْدِيّ: مانگانلىق تۆمۈر قېتىشمىسى

مَنْجَنِيْق ج مَجانِقُ ومَجانِيْقُ و مَنْجَنِيْقَات: مەنچاناق (قەدىمقى دەۋردىكى تاش ئاتىدىغان زەمبىرەك)

مَنْجُو: ئەنبەھ (مېۋە)؛ مانگۇ

مَنْجُور: چىغرىق، غالتەك

مَنْجىً ج مَناجٍ: قۇتقۇزۇلغان ئورۇن، خەۋپ – خەتەردىن ئامان قالغان جاي

مَنَحَ ـَ مَنْحًا هُ الشَّيْءَ: بەرمەك، تەقدىم قىلماق، سوۋغا قىلماق

مَنْح: تەقدىم قىلىش، سوۋغا قىلىش

مَنْحا ة ج مَناحٍ: ئەگرى – بۈگرى دەريا يولى؛ ئەگرى – بۈگرى سۇ ئېقىمى

مِنْحات ج مَناحِيْتُ: ئىسكىنە، ئويمىچىلىق پىچىقى

مِنْحَار ج مَناحِرُ: مەرد، سېخى؛ زور مىقداردا؛ قۇربانلىق قىلغان؛ مېھماندوست بولغان

مِنْحَت ج مَناحِتُ ← مِنْحَات

مِنْحَة ج مِنَح: سوۋغا – سالام، ھەدىيە

ـــ دِرَاسِيَّة: ئوقۇش ياردەم پۇلى، ئوقۇش مۇكاپات پۇلى

مُنْتَجَع ج مُنْتَجَعَات: ئوت- چۆپلۇك جاي، ئوت - چۆپى بار جاي

مُنْتَحِـــر: ئۆزىنى بوغۇزلىغۇچى، ئۆزىنى ئۆلتۈرۈالغۇچى

مُنْتَخَب ج مُنْتَخَبَـــات: تاللانغان؛ تاللانما ئەسەر؛ تاللانما ئەسەرلەر

ـــــ فِـــي الرِّيَاضَـــة: ماھىرلار، تاللانغان تەنھەرىكەتچىلەر

مُنْتَخِب: تاللانغۇچى، سايلانغۇچى

مُنْتَدَب: تەيىنلەنگۈچى، بەلگىلەنگۈچى

دَوْلَـــة ـــ ة: ھۆكۈمرانلىقى بەلگىلەنگەن دۆلەت، ھۆكۈمرانلىق قىلىشى بەلگىلەنگەن مەملىكەت

مُنْتَدِب: تەيىنلىگۈچى، بەلگىلىگۈچى

مُنْتَدًى ج مُنْتَدَيَات: كۆڭۈل ئېچىش ئورنى، كۈلۈپ

مُنْتَـــزَه ج مُنْتَزَهَـــات: كۆڭۈل ئېچىش مەيدانى؛ سەيلىگاھ، باغچا

مُنْتَسَح: بىكار قىلغان، ئەمەلدىن قالدۇرغان؛ تەقلىد قىلىپ ياسالغان، تەقلىد قىلىپ ئىشلەنگەن

مُنْتَشِـــر: تارقالغان، ئېقىپ يۇرگەن، كەڭ تارقالغان؛ نەشر قىلغان

مُنْتَصِب: تىكلەنگەن، تىكلىگەن، تۇرە قىلغان

مُنْتَصِـــر: غەلىبىگە ئېرىشكۈچى، غەلىبە قىلغۇچى

مُنْتَصَف كَذا: نەرسىنىڭ دەل ئوتتۇرىسى، قاق ئوتتۇرىسى، مەركىزى

ـــ الطَّرِيْق: يېرىم يولدا، يېرىم يول

ـــ النَّهَار: كۈندۈزدىكى كۈننىڭ يېرىمى، چۈش ۋاقتى

ـــ الْعُمْر: ئوتتۇرا ياش (ياشلىق)

مُنْتَظَر: كۈتكەن، ئۈمىد قىلىنغان

مُنْـــتَظِم: رەتلىك، تەرتىپلىك؛ مۇنتىزىم، ئىنتىزاملىق، سىستېمىلىق

مُنْتَفِخ: پۈۋلەنگەن، كۆپكەن

مُنْـــتَفِش: يىپەك يېپىلىق بولغان، مەشۇت يېپىلىق بولغان؛ پاخپايغان، چۈۋۈلغان

مُنْتَفِع: پايدا ئالغۇچى، پايدىغا ئېرىشكۈچى

مُنْتَقِـــد: ئەيىبلەنگەن، تەنقىد قىلىنغان؛ مۇنازىرە قىلىشقان، مۇنازىرە بولغان

مُنْتَقِـــد: تەنقىد قىلغۇچى، ئەيىبلىگۈچى؛ ئوبزۇر يازغۇچى، ئوبزورچى

مُنْتَقِم: ئۆچ ئالغۇچى، ئاداۋەت ساقلىغۇچى، ئىنتىقام ئالغۇچى

مَنْتَن ج مَنَاتِنُ: سېسىق پۇراقلىق جاي

مُنْتِن، مُنْتِّن: سېسىپ قالغان، پۇراپ قالغان، چىرىپ قالغان

مَنْتُـــوف: يۇلۇپ تاشلانغان تۈك (پەي)؛ يۇلۇۋېلىنغان تۈك (پەي)

مَنْتُول: مېنتول (خىمىيىۋى ئېلېمېنت)

مُنْتَهٍ (الـمُنْتَهِي): ئاخىرلاشقان، تۈگىگەن، تاماملانغان

مَنْدَل ج مَنَادِل: خۇش پۇراقلىق (ياغاچ)، سەندەل (ياغىچى)

ضَرْب الْ ـــ: روھىنى چاقىرىپ سوئال سورىماق (ئەرۋاھىنى چاقىرىپ سوئال سورىماق؛ خۇراپىيلارچە چوقۇنىدىغان جادۇگەرلىك ئىش)

مَنْدَم: نادامەت چەككەن، پۇشايمان قىلغان، ئەپسۇسلانغان

مُنْدَمِج: بىرىكتۈرگەن، قوشۇۋەتكەن؛ ساپلاشتۇرغان، ئىخچاملانغان

مَنْدُوب: ماتەم تۇتۇلغۇچى، ھازا تۇتۇلغۇچى، تەزىيە بىلدۈرۈلگۈچى؛ تەيىنلەنگەن، سايلانغان؛ ئەزا؛ ۋەكىل، ئەلچى

مَنْدُوحَة: زېمىن، ئورۇن

مَنْدُوف: ئاتقان (پاختا ياكى يۇڭ)

مَنْدُولِيْنَ: چەتئەل چارتارى (چالغۇ ئەسۋابى)

مُنَدًّى: نەمدەلگەن، نەم بولغان، نەمخۇش بولغان، ھۆل بولغان

مُنْدِيَة: بىئەدەپ گەپ، ئەخلاقسىز، ھاياسىز گەپ؛ شەھۋانىيلىق، شەھۋەتپەرەسلىك

مِنْدِيْل ج مَنَادِيْلُ: قولياغلىق؛ باش ياغلىقى، چۈمبەل

مُنْذُ: ... دىن تارتىپ، ... دىن بۇيان؛ بۇ تۆۋەندىكىدەك ئىشلىتىلىدۇ:

1. ئالدى قوشۇلغۇچى بولۇپ كېلىدۇ. مەسىلەن:

ماسافرت ـــ سنة

2. باش كېلىشتە كەلگەن ئىسىم بولۇپ كېلىدۇ. مەسىلەن:

مارأيته ـــ يَوْمَان

3. ئىسىملىق جۈملە ياكى پىئىللىق جۈملىدە كېلىدۇ. مەسىلەن:

مازلت اطلب العلم ـــ أنافتى

مُنْذِر: ئاگاھلاندۇرغۇچى، ئويغاتقۇچى

مُنْذَهِل: پۈتۈنلەي خەۋەرسىز بولۇپ چۆچۈپ كەتكەن، تېڭىرقاپ قالغان، ساراسىمىگە چۈشكەن، نېمە قىلىشىنى بىلەلمەي قالغان

مَنْذُور لله: ئاللاھ ئۈچۈن ۋەدە بېرىلگەن، ئاللاھ ئۈچۈن نەزىر قىلىنغان

مِنَزّ: بۆشۈك؛ ئىغاڭلىغۇچى؛ تەۋرەنمە كارىۋات

مِنْزَحَة: سۇ پومپىسى، سۇ چىقىرىش (تارتىش) ناسۇسى

مَنْزِل ج مَنَازِلُ: قونالغۇ، مەنزىل؛ چۈشۈپ ئۆتىدىغان جاي؛ ئۆي

مُنَزَّل بِالْعَاج: پىل چىشى بىلەن نەقىشلەنگەن، پىل چىشى بىلەن ياسالغان

مُنْزَل: ۋەھىي قىلىنغان، نازىل قىلىنغان

مَنْزِلَة ج مَنَازِلُ: مەرتىۋە؛ ئىلمىي ئورۇن؛ دەرىجە؛ ۋەزىپە

بـ ـــ كذا: ئوخشاش بولۇش، تەڭ بولۇش

مُنْحَدَر ج مُنْحَدَرَات: تۆپلىك، يانتۇ، قاپال
مُنْحَـدِر: قىڭغىر بولغان، قىڭغايغان، قىيسايغان، قىيپاش بولغان
مَنْحَر: بوغۇزلايدىغان ئورۇن، بوغۇز
مَنْحَرِف: مايماق بولغان، قىيسىق بولغان
ـــ **الْمِزَاج:** مىجەزىنىڭ بۇزۇلۇشى؛ ئوبدان پەرۋىش بولماسلىق
مُنْحَطّ: تۆۋەنكە چۈشكەن، پەسكە چۈشكەن
ـــ **عَنْ كَذَا:** كېيىن تۇرغان، ئىككىنچى ئورۇندا تۇرغان
مَنْحَل ج مَنَاحِلُ: ھەسەل ھەرىسى بېقىش مەيدانى
مُنْحَنٍ (الْـمُنْحَنِي): مايماق بولغان، قىڭغىر بولغان، قىيسىق بولغان
ـــ **ج مُنْحَنِيَات:** ئەگرى سىزىق، يانتۇ تەكشىلىك، يانتۇ يۈز
مُنْحَنًى: دەريا ۋادىسىنىڭ ئەگرى يېرى
مَنْحُوت: تۆزلەنگەن، تەكشىلەنگەن
مَنْحُـور: ئۆلتۈرۈلگەن: بوغۇزلانغان: قۇربانلىق قىلغان
مَنْحُوس: بەختسىز، شور پېشانە، تەتۈر پىشانە
ـــ **الطَّالِع:** تەلەيسىز، تەلىيى يوق، تەلىيى كاج بولغان
مَنْحُوف: ئورۇق، ياداڭغۇ
مَنْحُـول: يالغانـدىن ياسـاپ چىققـان، ساختىلاشـتۇرغان؛ جـۇل ـ جـۇل بولـۇپ كەتكەن، تىتما ـ تىتما بولۇپ كەتكەن
مَنْخَـاس ج مَنَـاخِيس: بىكىز، بىكىزغا ئوخشاش نەرسىلەر
مَنْخَر ج مَنَاخِرُ: بۇرۇن تۆشۈكى
مَـنْخَس ج مَنَـاخِسُ: بىكىز، بىكىزگە ئوخشاش نەرسىلەر
مُنْخَفَض ج مُنْخَفَضَات: تۆۋەن جاي، پەس جاي
مُنْخَفِض: پەس بولغان، تـۆۋەن بولغان؛ پەس بولغان (ئاۋاز)
مُنْخُل ج مَنَاخِلُ: ئەلگەك؛ غەلۋىر: ئۇنتىكەمە
مَنْخُـوب: قورقـۇنچاقلىق قىلغـان، توخـۇ يۈرەكلىك قىلغان
ـــ **الْفُـؤَاد:** قورقـۇنچاق، توخـۇ يۈرەك، يۈرەكسىز
مَنْخُور: چىرىتىلگەن، كۆپە يىگەن، مېنە چۈشكەن
ـــ **ج مَنَاخِيرُ:** بۇرۇن تۆشۈكى
مَنْخُولِيا: مالىخۇلىيە كېسىلى
مُنَدّ (الْـمُنَدَّى): نەمدەلگەن، چىلانغان، ھۆل قىلىنغان
مَنْدَب، مَنْدَبَة ج مَنَـادِبُ: ماتەم، ماتەم تۇتۇش: تەزىيە: تەزىيە بىلدۈرۈش
مُنَـدَّة: كىرلىك، ئەددىيال: بىر ۋالېنتلىق ئېلېمېنت (خىمىيەدىكى ئاتالغۇ)
مَنْدَرَة ج مَنَادِرُ: يېزا ئەرلەر مېھمانخانىسى؛ ئەرلەرنى كۈتىدىغان مېھمانخانا
مِنْدَف و مِنْدَفَة ج مَنَادِفُ: پاختا ۋە يۇڭ ئاتقۇچىنىڭ (يۇڭ) ئېتىش ئەسۋابى

مَنْشَأ: مەنبە، كېلىپ چىقىشى، ئەسلىي يىلتىزى؛ تۇغۇلغان جاي، ئۆسكەن جاي؛ يۇرت

مُنْشِئ: تەشەببۇس قىلغۇچى،؛ باشلاپ بەرگۈچى؛ ئىجاد قىلغۇچى؛ ئاپتور، ئەسەر يازغۇچى

مَنْشَأَة: ئىدارە؛ ئورگان؛ شىركەت، كارخانا

مِنْشَار ج مَنَاشِيْرُ: ھەرە؛ ھەرە تۇمشۇقلۇق بېلىق

أَبُو ـــ : ھەرە تۇمشۇقلۇق بېلىق

مُنْشِد: قوشاقچى، ناخشىچى، غەزەلخان

مَنْشَر ج مَنَاشِرُ: تارقىتىش؛ نەشىر قىلىش؛ نەشرىيات، نەشرىيات جەمئىيىتى

مُنْشَرِح: خۇشال، شاد

مُنْشَعِب: بۆلۈنگەن، تارماقلارغا ئايرىلغان

مِنْشَف، مِنْشَفَة ج مَنَاشِفُ: چوڭ ياغلىق، چۈمبەل

مُنَشِّن: چەنلىگۈچى، نىشانغا ئالغۇچى، قارىغا ئالغۇچى

مَنْشُود: ئىزدەلگەن، ئىزدىگەن

مَنْشُور: ھەرىدەلگەن؛ جاكارلانغان، ئېلان قىلىنغان

ـــ ج مَنَاشِيْرُ و مَنْشُورات: ئېلان قىلىش؛ ئېلان؛ پرىزما، ئۈچ قىرلىق ئەينەك

مَنْشُورِيّ: پرىزمىلىق بولغان؛ ئۈچ قىرلىق ئەينەكلىك بولغان

مُنَشًّى: قويۇلدۇرغان، قويۇقلاندۇرۇلغان

مِنْصَال ج مَنَاصِيلُ: تاش توقماق، تاش كالتەك

مَنْصِب ج مَنَاصِبُ: مەنسەپ، ۋەزىيەت، ئەمەل

مِنْصَب ج مَنَاصِبُ: ئۈچ پۇتلۇق تىرەك، ئۈچ پۇتلۇق تىرىگۈچ؛ گاز ئوچىقى

مِنَصَّة ج مَنَاصّ: يېڭى توي قىلغان ئولتۇرىدىغان گۈللۈك تەختىراۋان؛ مۇنبەر، سەھنە

مُنْصَرَف: چىقىش ئېغىزى، چىقىش يولى؛ ئايرىلىش؛ باشلىنىش نۇقتىسى

مُنْصَرِف: تۈرلەنگەن (گراماتىكىدا)

ـــ اِلَيْه: بارماق، يېتىپ بارماق

ـــ عَنْ كذا: ۋاز كەچمەك، تاشلىۋەتمەك

مُنْصَرِم: ئۆتكەن؛ ئۆتۈپ كەتكەن

مَنْصَع ج مَنَاصِعُ: ھاجەتخانا، خالىيجاي، تەرەتخانا

مِنْصَف ج مَنَاصِفُ: مالاي، چاكار؛ ئىشلەمچى

مُنَصِّف: تەقسىم قىلغۇچى، تەڭ بۆلگۈچى

مُنْصِف: ئادىل، ھەققانىي، توغرا، ئىنساپلىق

مُنْصَل ج مَنَاصِلُ: قىلىچ

مَنْصَل: تاش توقماق

مَنْصُوب: تىكلەنگەن، ئۆرە قىلىنغان؛ چۈشۈم كېلىشتە كەلگەن (ئىسىم)

مُنْزَلَق: سىلىق، تەكشى يەر، تەكشى جاي

مَنْزِلِيّ: ئائىلىلىك، ئائىلىگە مۇناسىۋەتلىك، ئائىلىدەك

مُنَزَّهٌ عَنْ كَذا: بۇلغىمىغان؛ كۆڭلى ئېلىشمىغان؛ بىزار بولمىغان؛ يامانلىقتىن يىراق بولغان، قەبىھلىكتىن بىزار بولغان

مَنْزُوع: قومۇرۇلغان، قومۇرۇلۇپ تاشلانغان، ئېلىپ تاشلانغان؛ تارتىۋېلىنغان، مەھرۇم قىلىنغان

مَنْزُوف: قانىغان، قاناپ كەتكەن

مَنْزُول: مىھمان قارشى ئالىدىغان ئورۇن

مِنْساخ: يىغىلىدىغان شىكالىلىق سىزغۇچ

مَنْسِج ج مَنَاسِجُ: توقۇمىچىلىق زاۋۇتى

مِنْسَج ج مَنَاسِج: توقۇش ئۈسكۈنىسى ياكى ماشىنىسى

مُنْسَجِم: پىكىر ۋە يۆنىلىشتە بىرلىككە كەلگۈچى؛ ماس، راۋان، رەتلىك

مُنْسَحِق: يانچىلغان، ئېزىلگەن، مىجىلغان

مَنْسِر ج مَنَاسِرُ: يىرتقۇچ قۇشلارنىڭ ئىلمەك تۇمشۇقى

مِنْسَر ج مَنَاسِرُ ← مَنْسِر

مُنْسَرِح: ئەركىن بولغان، توسالغۇسىز بولغان، چەكلىمىگە ئۇچرىمىغان؛ تېز چاپىدىغان (ئات)؛ بىر خىل شېئىرنىڭ ۋەزنى

مِنْسَف ج مَنَاسِفُ: ئۆتكەمە (يوغان تۆشۈكلۈك غەلۋىر)؛ ئېشەك ئېغىز؛ بۇغداي يامىسى بىلەن مايدا ياسىلىدىغان يېمەكلىك شەكلى

مِنْسَفَة: ئۆتكەمە؛ ئۆي – ئىمارەتلەرنى يېغىش ماشىنىسى

مُنَسَّق: ماس كەلگەن، مۇۋاپىق كەلگەن، ياراشقان، ماسلاشقان

مَنْسَك ج مَنَاسِكُ: راھىب بولۇش، دۇئا – ئىبادەت بىلەن مەشغۇل بولۇش؛ ھۆرمەتلەش قائىدىسى؛ قۇربانلىق قىلىدىغان نەرسىلەرنى قويۇپ قويىدىغان جاي (خرىستىئاندا)؛ چىركاۋ، ئىبادەتخانا

مَنْسَكِب: ئېقىپ چىققان

مُنْسَلِخ: پوستى چىقىرىلغان، پوستى ئاقلانغان

مَنْسِم ج مَنَاسِمُ: تۆگىنىڭ پۇت بارمىقى؛ بەلگە، ئالامەت

مَنْسُوب: نىسبەتەن؛ تاناسىپ؛ مەنسۇپ ئىسىم، تەۋەلىك ئىسىم

– الْبَحْرِ: دېڭىزنىڭ تەكشى يۈزى

– إِلَى كَذا: مەنسۇپ بولماق، تەئەللۇق بولماق

– الْماءِ الأَرْضِيّ: يەرئاستى سۇ ئورنى

مَنْسُوبِيَّة: تۇغقانچىلىق مۇناسىۋەت، قانداشلىق مۇناسىۋەت

مَنْسُوجات ج: توقۇلما، توقۇلما بۇيۇملار

مَنْسُوخ: بىكار قىلىنغان، ئەمەلدىن قالدۇرۇلغان؛ ئۆچۈرۈلگەن، تەقلىد قىلىپ بېسىلغان؛ مەنسۇخ

مَنْسِيّ: ئۇنتۇلغان، ئۇنتۇلۇپ كەتكەن

مُنَظِّم: تەشكىلاتچى، تەشكىلات قۇرغۇچى؛ تەرتىپكە سالغۇچى، تەشكىللىگۈچى؛ رېگولىياتۇر، تەڭشىگۈچ

مُنَظَّمَة: تەشكىلات، پارتىيە، گۇرۇپپا

ـــ الشَّبِيْبَة الشُّيُوعِيَّة: كوممۇنىستىك ياشلار تەشكىلاتى ياكى ئىتتىپاقى؛ كومسۇمۇللار ئىتتىپاقى

مَنْظُور: كۆرگىلى بولىدىغان، ئۈمىدۋار بولغان، ئۈمىد قىلىنىدىغان؛ ھەسەتخورلۇق قىلىنغان، ئىچى تارلىق قىلىنغان؛ پىروسپېكۋىيە، پىرىسپېكىۋلىق قانۇنىيەت

مَنْظُورِيّ: پىرىسپېكۋلىق قانۇنىيەتلىك بولغان

مَنْظُوم: تەرتىپلىك بولغان، رەتلىك بولغان؛ نەزمە، شېئىر

مَنَّعَ: قاتتىق چەكلىمەك، قاتتىق مەنئىي قىلماق

مَنَعَ ـَ مَنْعًا هُ الْأَمْرَ أَو عَنْهُ أو مِنْهُ: چەكلىمەك، مەنئىي قىلماق، توسىماق

ـــ هُ الشَّيْءَ أوعَنْهُ أومِنْهُ: رۇخسەت قىلماسلىق، يول قويماسلىق، چەكلىمەك

ـــ هُ عَنِ الدَّعْوىَ: باسماق، باستۇرۇپ قويماق، مەنئىي قىلماق

ـــ هُ: قوغدىماق، ئاسرىماق

ـــ الْكَلَمَةَ مِنَ الصَّرْفِ: سۆز ئاخىرى يېرىم ئۆزگەرمەك، يېرىم تۈرلەنمەك

مَنُعَ ـُ مَنَاعَةً ومَنَاعًا أو الشَّيْءُ: پۇختا بولماق، مۇستەھكەم بولماق، مەزمۇت بولماق

ـــ الشَّيْءُ: يېقىنلاشقىلى بولماسلىق، قىيىن بولماق، مۇشەققەتلىك بولماق

مَنْع: چەكلەش، مەنئىي قىلىش

مَنْعَاة: مۇسىبەت خەۋىرى يىتىش، ئۆلۈم خەۋىرى كىلىش، ئۆلۈم خەۋىرى

مِنْعَام: كۆپلىگەن سوۋغات تەقدىم قىلغان، كۆپلەپ ئىنئام قىلغان

مَنْعَة: كۈچ- قۇۋۋەت؛ مۇستەھكەم، پۇختا، مەزمۇت

مُنْعَرَج ج مُنْعَرَجَات: ئەگرى – بۈگرى جاي، ئەگرى – بۈگرى جايلىرى

مُنَعِّس: ئۇيقۇسى كەلگەن، مۈگدىگەن

مُنْعِش: ئادەمگە ئارامبەخىش بېغىشلايدىغان، ئادەمگە ھۇزۇر بېغىشلايدىغان، جاننى راھەتلەندۈرىدىغان، سالقىن بولغان

مُنْعِشَات ج: مۇزدەك ئىچىملىكلەر

مُنْعَطَف ج مُنْعَطَفَات: ئەگرى – بۈگرى بولغان جاي، ئوڭغۇل – دوڭغۇل جاي، ئەگرى – بۈگرى يەرلىرى؛ تار كوچا

مُنْعَطِف: ئەگرى– توقاي، ئەگرى– بۈگرى

مُنْعَكِس: تەتۈر بولۇپ قالغان، تەتۈر كەلگەن، ئەكسى بولغان، تەتۈر بولغان؛ ئەكس ئەتتۈرۈش، ئىنكاس قىلىش

مُنْعَل: ئاياغ كەيگەن؛ مىخلانغان تاقا، مىخلانغان (ئات تاقىسى)

مَنْصُور: غەلىبە قىلغوچى، يەڭگۈچى
مَنْصُوص عَلَيْـــه: ماددىلار بەلگىلەنگەن؛ تارماقلار ئورنىتىلغان
مِنْصَاج: كاۋاپ سالىدىغان تۆمۈر كالتەك
مُنْضِج، مُنْضَج ج مَنَاضِجُ: يېرىكدىتىش دورىلىرى، يېرىكدىتىش سۈيۇقلۇقى
مِنْضَح: دۇش، ۋاننا
مِنْضَحة: سۇ سەپكۈچ: سۇچېچىش ماشىنىسى
مِنْضَخَة ج مَنَاضِخُ: (سۇ) پۈركىگۈچ
مُنَضَّد: رەتلىك قىلىپ دۆۋىلەپ قويۇلغان، قاتار قىلىپ رەتلەپ قويغان
مِنْضَدَة ج مَنَاضِدُ: ئۈستەل، شىرە: ئىشكاپ
مُنْطَاد ج مَنَاطِيْدُ و مَطَاوِدُ: ئۇچا كېمە
مُنْطَـــرِح: تاشلانغان، ئوتتۇرىغا قويۇلغان ئوتتۇرغا تاشلانغان
مَنْطِـــق: گەپ قىلىش، سۆزلەش: سۆز: مەنتىق، لوگىكا: ئوبيېكتىپ قانۇنىيەت
مَنْطَق ج مَنَاطِقُ: بەلۋاغ، كەمەر، پوتا
مِنْطَقَة ج مَنَـــاطِقُ: بەلۋاغ، كەمەر، پوتا: رايون، يەر، جاي: دائىرە
مَنْطِقِـــيّ: لوگىكىلىق، مەنتىقىلىق: لوگىكاشۇناس
مِنْطَقِـــيّ: بەلۋاغسىمان: يەرنىڭ رايون خاراكتېرلىك بولغان
مَنْطِقِيَّة: دىئالېكتىك قانۇنىيىتى، ئەقلىگە سىغمىغان
ـــ مَادِيَّة: دىئالېكتىك ماتېرىيالىزم
مِنْطَل: دۇش، ۋاننا
مَنْطُـــوح: تومۇنۇشـــۇپ قالغـــان، زىددىيەتلىشىپ قالغان
مَنْطُوق: قانۇن- پەرمان بولغان ئىبارىلەر، قانۇن- پەرمانلىق ئىبارىلەر
ـــ الْحُكْم: مۆكۈمنامە
ـــ اللَّـــوَائِـــح: پىرىنسىپلىق سۆز- ئىبارىلەر
مَنْطِيق ج مَنَـــاطِيْقُ: سۆز قابىلىيىتى بار بولغـــان: ســـۆزمەن: مەنتىقىلىق بولغـــان، لوگىكىلىق بولغان
مِنْظَار ج مَنَـــاظِيْرُ: ئەينەك: كۆزەئەينەك: دۇربۇن، تېلېسكوپ
مَنْظَر ج مَنَاظِرُ: مەنزىرە، كۆرۈنۈش، قىياپەت
مِنْظَر ج مَنَاظِرُ: دۇربۇن، تېلېسكوپ
مَنْظَرَانِيّ: قەددى ـ قامىتى كېلىشكەن: زىبا، زىلۋا، ساھىبجامال
مَنْظَـــرَة: تاماشىبىن، ئويۇن كۆرگۈچى: مېھمان زالى، مېھمان كۈتۈش ئورنى
مَنْظَرِيّ: قەددى- قامەتلىك بولغان، بوي- تۇرقى قاملاشقان، ساھىبجامال بولغان، زىبا
مُنْظِـــف: تازىلىق ئىشچىســـى: تازىلىق سۈيۇقلۇقى، كىر چىقىرىش پاراشوكى
مُنْظِّم: تەرتىپلىك بولغان، رەتلىك بولغان، مۇنتىزىم بولغان

ـ الطَّائِر: قۇش تۇمشۇقى

مِنْقَاش ج مَنَـاقِيْشُ: نەققاش ئويىدىغان پىچاق

مُنَقَّب: چارلاپ ـ قىدىرىپ تەكشۈرگۈچى

مِنْقَب ج مَنَاقِبُ: ئۇشكە، تۆشۈك تەشكۈچ؛ گۆزەل ئەخلاق؛ ئەجىر سىڭدۈرگەن ئەمگەك؛ تاغ يولى

مِنْقَبَه ج مَنَاقِبُ: ئۇشكە، بۇرغا

مُنْقَبِض: قىسىلغان، يىغىلغان، سقىلغان

مَنْقَد ج مَنَاقِدُ: ئوچاق، ئوتدان

مُنْقِذ: قۇتقۇزغۇچى، قۇتۇلدۇرۇپ قالغۇچى؛ ئۈمىد يۇلتۇزى

مِنْقَر ج مَنَاقِرُ: مىتىن، جوتۇ

مُنْقَرِض: مۇنقەرز بولغان، يوقالغان، ھالاك بولغان

مِنْقَش ج مَنَاقِشُ: ئويمىچىلىق پىچىقى

مُنَقَّص: كېمەيتىۋەتكەن، پەسەيتىۋەتكەن

مِنْقَصَة ج مَنَاقِصُ: نۇقسان، ئەيىب، كەمچىلىك، يېتەرسىزلىك

مُنَقَّط: ئىزى بولغان؛ داغ چۈشكەن، داغ بار بولغان؛ چىكىتلىك ھەرپ

مُنْقَطِع: ئۈزگەن؛ توختىتىپ قويغان؛ پارچىلانغان، پارچە بولغان

ـ القَرِيْن: مسلىسىز، تەڭدىشى يوق، كۆرۈنۈپ باقمىغان

ـ لِكَذا: غا بېرىلمەك، نىمك بولماق، نىمك بىلەن مەشغۇل بولماق

مَنْقَع ج مَنَاقِعُ: سازلىق، سازلىق پەر

مُنْقَع: قۇرۇق مۇڭە، گۆلە ـ قاق

مَنْقَل ج مَنَاقِلُ: مىس ئوتدان؛ تاغ يولى؛ كونا ئاياغ

مِنْقَل ج مَنَاقِلُ: بۇلۇك ئۆلچىگۈچ

مُنْقَلَب: ئۆزگىرىپ تۇرىدىغان جاي؛ يۇمشايدىغان جاي؛ تروپىك بەلۋاغ

ـ شَتَوِيّ: جەنۇبىي تروپىك، جەنۇبىي تروپىك سىزىقى

ـ صَيْفِيّ: شىمالىي تروپىك، شىمالىي تروپىك سىزىقى

مَنْقَلَة: بېكەت، توشۇش بېكىتى؛ گرادۇسلارغا بۆلگۈچ، گرادۇئاتور

مِنْقَلَة ج مَنَاقِلُ: يۈك توشۇش ۋاستىلىرى، ترانسپورت ۋاستىلىرى

مَنْقُوش ج مَنَاقِيْشُ: ئويۇلغان؛ نەقىش ئويۇلغان؛ رەڭ سىزىلغان، رەڭ بېرىلگەن

مَنْقُوشَة: يالپۇز، ماي قوشۇلۇپ قاقلاپ پىشۇرۇلىدىغان پېچىنە

مَنْقُوص: چېقۇيتىلگەن، بۇزۇيتىلگەن؛ رەت قىلىنغان، رەددىيە بېرىلگەن؛ سۈندۈرۈلغان

مَنْقُوط: داغ چۈشكەن، داغ بار بولغان؛ چىكىتلىك ھەرپ، چىكىتى بار ھەرپ

مَنْقُوع: چىلاپ ئىچىدىغان دورا

مَنْقُوف: يۈزى سارغىيىپ ئورۇقلاپ كەتكەن؛ يادا‌گۇ، ئورۇق

مُنَعَّم: تۆرمۇشى ناۋۇ نىمەتلىك بولغان؛ بېيگى بولغان، يۇمران بولغان، ئەۋرىشىم بولغان

كَلام ـــ: شىرىن سۆز، ياغلىما سۆز

مُنْعِم: ئىنئام قىلغۇچى، مەرھەمەت قىلغۇچى

مَنْعَى: ئۆلۈم خەۋىرى، مۇسىبەت خەۋىرى

مَنْفاخ ج مَنَافِيخُ: شامالدۇرغۇچ

مَنْفاق: ئىراپخور، بۇزۇپ ـ چاچقۇچى، بىكار قىلغۇچى

مُنَفَّث: بەلغەم بوشتىش دورىلىرى

مُنْفَجِرات ج: پارتلاتقۇچ دورا، پارتلاش ماتېرىياللىرى

مِنْفَخ ج مَنَافِخُ: شامالدۇرغۇچ

مَنْفَذ ج مَنَافِذُ: چىقىش ئېغىزى، چىقىش يولى؛ كامار، تۆشۈك؛ داغدام يول

مُنَفِّذ: ئىجرا قىلغۇچى، بېجىرگۈچى

مُنْفَرِج: كەڭ ـ كەڭرى، كەڭ ـ كۆشادە

زَاوِيَة ـــ ة: ساپ بۇلۇڭ، پوتەي بۇلۇڭ

مُنْفَرِد: يالغۇز، يەككە ـ يېگانە؛ يالغۇز ئوغۇل، يالغۇز بال؛، يالغۇز بولغان، يەككە بولغان

مَنْفَس ج مَنَافِس: بۇرۇن: ھاۋا ئۆتۈش تۆشۈكى

مَنْفَسْتُو: تىزىملىك، ھېسابات دەپتىرى، ھېسابات تالونى

مَنْفَضَة ج مَنَافِضُ: كۆمۈر تاسقاش غەلۋىرى، كۆمۈر تاسقايدىغان غەلۋىر

مِنْفَضَة ج مَنَافِضُ: پەي قاققۇچ

ـــ السَّجَائِر: ناماكا كۈلى قاچىسى، كۈلدان

مَنْفَعَة ج مَنَافِعُ: ساپ پايدا، مەنپەئەت

مُنْفَعِل: ھاياجانلانغۇچى، تەسىرلەنگۈچى، ئاچچىقلانغۇچى

مَنْفَعِيّ: مەنپەئەت تەرەپدارى، مەنپەئەتپەرەس

مُنْفَتِف: كۆپەكەن، كۆپۈپ قالغان؛ پاخالاشقان

مَنْفُوخ: كۆپۈپ قالغان، پۈۋلەنگەن؛ ئىششىپ قالغان، سەمىرىپ قالغان: ھاكاۋۇر، مەنمەنچى، مۇتەكەببۇر

قارِب ـــ : رېزىنكە قېيىق، سۈلياۋ قېيىق

مَنْفُوش: پاخپايغان، چۈۋۈلغان، چۈۋۈقلۇق (چاچ)

مَنْفُوط: سۇلۇق قاپارتما؛ قول قاپىرىپ قالغان؛ ئالقانغا سۇلۇق قاپارتما پەيدا بولۇپ قالغان

مَنْفًى ج مَنَافٍ: سۈرگۈن قىلىنغان جاي، پالانغان جاي

مَنْفِيّ: دۆلەت چېگرىسىدىن قوغلانغان؛ رەت قىلغان، ئىنكار قىلغان

مُنْقاد: رەھبەرلىك قىلىنغان، قوماندانلىق قىلىنغان؛ بويسۇنغان

مِنْقاد ج مَنَاقِيدُ: قوش تۇمشۇقى ياكى ئېغىزى

مِنْقار ج مَنَاقِيرُ: مىتىن، جوتۇ؛ ئويۇش پىچقى، ھەيكەلتاراشلىق پىچقى

مِنْهَاجِيّ: پىلانلىق، پىلانلىق بولغان

مَنْهَج ج مَنَاهِجُ ← مِنْهَاجُ

مُنْهِـــــك: ھالىدىن كەتكۈزىۋەتكەن، ماغدۇرسىزلاندۇرغان، ھالسىزلاندۇرغان

مَنْهَل ج مَنَاهِـــلُ: ئىچىلىدىغان سۇ؛ سۇ مەنبەسى؛ يول ئۈستىدىكى سۇ بىلەن تەمىنلەيدىغان ئورۇن

مُنْهَلِع الْقَلْب: بۇرەك پوكۇلداپ كەتكەن

مُنْهَمِك فِي كَذا: باش چۆكۈرگەن، پۈتۈن ۋۇجۇدى بىلەن بېرىلگەن

مَنْهُوب: تارتىۋېلىنغان، مەھرۇم قىلىنغان

مَنْهُـــوك ج مَنَاهِـــكُ: سەرپ قىلىنغان، ئىشلىتىلگەن؛ كېسەل ئېغىرلاشقانلىقى سەۋەبىدىن ماغدۇرىدىن كەتكەن، كېسەل سەۋەبىدىن ھالسىزلىنىپ كەتكەن

مَنْهُوم: قانائەت ھاسىل قىلماسلىق، كۆزى تويماسلىق، تاما قىلغان

ـــ بِكَذا: غا قىزىقماق، قاتتىق بېرىلمەك، بېرىلىپ ئىشلىمەك

مَنْهِيّ عَنْهُ: چەكلەنگەن، مەنئىي قىلىنغان، توسۇلغان

مِنْوَأَة: ھاۋارايى خاتىرىلىگۈچى

مِنْوَار ج مَنَاوِيْرُ: كوچا چىرىغى

مِنْـــوَال ج مَنَاوِيْـــلُ: رەخت توقۇش ماشىنىسى؛ ئۇسۇل، ئۇسلۇب، شەكىل

مِنْـــوَئِيّ: ھاۋا راينىڭ، ھاۋا راينگە مۇناسىۋەتلىك

مَنْوَرُ السَّقْف ج مَنَاوِرُ: تۈڭلۈك، تورۇس ئوتتۇرىسىدىن قويۇلغان يۇچۇق

مُنَوَّر: يورىغان، نۇرلانغان، ئېنىق بولغان، روشەن بولغان

مَنُوط: ئېسىلغان، ئېسىپ قويۇلغان

ـــ بِكَذا: بىلەن مۇناسىۋەتلىك بولغان

مِنْوَل: رەخت توقۇش ماشىنىسى

مُنُولُوج: مونولۇگ (كىنو ـ تىياتىرلاردا)

مَنُولِيا: ماگنولىيە (دائىم ياشىرىپ تۇرىدىغان چوڭ ۋە خۇشبۇي گۈللۈك بولۇپ، زىننەت ئۆستۈرىدىغان ئۆسۈملۈك)

مُنَوِّم: ئۇخلىغان؛ تىنچلاندۇرۇش دورىسى

مَنْوَمَـــة: ئۇيقۇ دورىسى، تېنىچلاندۇرۇش دورىسى

مَنُـــومِتُر: ئاقار جىسىملارنىڭ بېسىمىنى ئۆلىچگۈچ (مانومېتىر)

مَنُـــون: ئۆلۈم؛ بالا ـ قازا؛ ئىنتايىن كۆپ تەشەككۈر بىلدۈرگۈچى

مُنَوَّه بِه: ئەسلىتىلگەن، تىلغا ئېلىنغان

مَنَوِيّ: مەنى بولغان، ئىسپىرما بولغان

الْحُوَيْوِيْن الْـــ : ئۇرۇق، مەنى، ئىسپىرما

السَّائِل الْـــ : ئىسپىرما، مەنى

اَلْغُدَّة الْـــ ة: ئۇرۇق خالتىسى، ئۇرۇقدان

مَنًى ج مَنَايَا: تەقدىر؛ ئۆلۈم

مَنَّى هُ الشَّيْءَ أو بِـــه: ئۈمىد قىلدۇرماق، ئۈمىدلەندۈرمەك، ئارزۇ قىلدۇرماق

مَنْقُول: يۆتكەنلىكەن كۆچۈرۈلكەن، ئاپىرىپ قويۇلغان،؛ ئۆرۈپ ــ چۆرۈلكەن؛ تەرجىمە قىلىنغان؛ كۆچۈرۈپ يېزىلغان؛ نەسىلدىن ــ نەسلگە قالغان، ئېرسىيەت؛ ئەنئەنە بولغان، ئەنئەنىۋى

ــ ج مَنْقُــولَات: كۆچمە مۈلۈك، ئائىلە سايمانلىرى

مَنْقُولِيَّة: ئېرسىيەت خاراكتېرلىك

مِنْكَاش ج مَنَاكِيْشُ: لاي ئادالغۇچ، لاي تازىلىغۇچ ئۈسكۈنە

ــ النَّار: لاخشىگىر، ئوت قىسقۇچ

مَنْكَان: مانېكېن (بەدەن مودېلى)

مَنْكِب ج مَنَاكِبُ: مۈرە؛ دولا؛ تەرەپ، يان، يان تەرەپ؛ ئېگىز جاي

ــ مِنَ الأَرْضِ: يول

مُنَكَّت: تەنقىدچى، ئوبزورچى

مُنَكَّد: ئاز مىقداردا، ئاز مىقدار بولغان

مُنَكَّر: ئېنىقسىز ئىسىم (ئەرەب تىلىدا)

مُنْكَر ج مُنْكَرات ومَنَاكِرُ: يامان ئىش، كۈناھ، جىنايەت

ــ ج مَنَاكِيْرُ: ئەقىللىق، زېرەك، چېچەن؛ مەككار، ھېيلىگەر، قاقۇاش

مُنَكِّس: ئاستىن- ئۈستۈن قىلىپ قويغان، تەتۈر قىلىپ قويغان؛ كونا كېسەل قايتا قوزغالغان

مُنْكَسِر: سۇنغان، ئوشتۇلغان

مُنْكَسِف: (ئاي، كۈن) تۇتۇلغان

مُنْكَــل: ساقلانغان، ئېھتىيات قىلىنغان، ھوشيار بولغان

مُنَكِّل: نىكىل بالاتقان، نىكىللەنگەن (بىر خىل ئېلىمېنت)

مَنْكُوب: بالايىغازاغا ئۇچرىغان؛ بالايىئاپەت، جاپا ــ مۇسىبەتلەت

مَنْكُود: ئاز مىقداردا بولغان

مَنْكُوس: تەتۈر قويۇلغان، ئاستىن- ئۈستۈن بولغان؛ كونا كېسەل قايتا قوزغالغان

مَنْكُوش: چۈۋۈلۈپ كەتكەن چاچ؛ چېچى پاخپىيىپ قالغۇچى

مُنَمَّر: داغ چۈشكەن، دېغى بار؛ بەلگىسى بار، بەلگە قويۇلغان

مُنَمَّــق: زىننەتلەنگەن، بېزەلگەن، گىرىم قىلغان، ياسانغان

ثَوب ــ : گۈللۈك رەخت

كَلام ــ : توقۇلۇپ چىققان سۆز، قايتىدىن تۈزىتىلگەن سۆز، تولۇقلاپ تۈزىتىلگەن

مُنَمَّل: قىچىشقان؛ قىچىشماق

مُنْمِل، مِنْمَل: تۆمەنخور، بۆھتانچى، قارا چاپلىغۇچى

مُنَمْــنَم: ئويغان؛ رەسىم سىزغان؛ نازۇك بولغان؛ نەپىس بولغان، كۆركەم بولغان؛ زىننەتلەنگەن، بېزەلگەن

مِنْهَاج ج مَنَــاهِيْجُ: يول، ئامبۇى يول؛ ئۇسۇل، ئۇسلۇب، ئىستىل؛ پىلان، پروگراما

ـــ التَّفْكِيْر: تەپەككۇر قىلىش دائىرىسى

مُهَـــان: سەل قارالغان، مەنسىتىلمىگەن، كۆزگە ئىلمىغان، خار كۆرگەن؛ رەسۋا بولغان

مَهَانَة: خورلۇق، رەسۋالىق

مُهَانَفَة: مەسخىرە قىلىش، مازاق قىلىش، زاڭلىق قىلىش

مُهَاوَاة: خۇشامەت قىلىش، تەخسىكەشلىك قىلىش، يالاقچىلىق قىلىش

مَهَبّ ج مَهَـــابّ: شامال كۆتۈرۈلىدىغان ئورۇن، شامال چىققان ئورۇن ياكى جاي

مِهْبَاج ج مَهَابِيْجُ: چوڭ توقماق، بازغان

مَهْـــبِط ج مَهَـــابِطُ: چۈشكەن ئورۇن؛ ئېلېكتروسىز بولغان مەنپىي قۇتۇپ

مُهْبِط الـــحَرَارَة: قىزىتما قايتۇرۇش دورىلىرى

مِهْبَطَة: پاراشوت

مَهْبِل ج مَهَابِلُ: جىنسىي يول (ئايالنىڭ)

مِنْظَارالْ ـــ : بالىياتقۇ ئەينىكى، بالىياتقۇنى كۆزىتىدىغان ئەينەك

مِهْبَل: يېنىك، يەڭگىل، چاققان

مَهْبُوط: ئورۇقلاپ كەتكەن، ياداپ كەتكەن

مُهْتَاج: هاياجانلانغان، تەسىرلەنگەن

مُهْتَـــد (الـــمُهْتَدِى): تـوغرا يولغـا يېتەكلىگۈچى، توغرا يولغا باشلاپ ماڭغۇچى

مُهْتَـــر: قېرىپ ئالجىپ قالغان، قېرىپ كالۋالىشىپ قالغان؛ كەلـــە كەلمەس سۆزلىمەك، جۆيلىمەك

مُهْتَرِئ: پارچە- پارچە قىلىپ يىرتىلغان؛ كىيىپ كونىرتىلغان، سۈركەپ ئۇپرىتىلغان

ـــ بالطَّبْخ: يۇمشاق پىشقان، يۇمشاق پىشۇرۇلغان

مُهْتَزّ: تەۋرىگەن، مىدىرلىغان، لىڭشىغان؛ مۇهتەززە مۇرىتى (خرىستىئان دىنىنىڭ بىر مەزهىپى)

مُهْتَمّ: كۆڭۈل بۆلگەن، ئەهمىيەت بەرگەن، مۇهىم دەپ قارىغان، ئىتىبار بەرگەن

مُهْجَة ج مُهَج: روھ؛ هايات؛ قان؛ يۈرەك قېنى

ـــ كُلِّ شَيْءٍ: جەۋهىرى، مېغىزى

مَهْجَـــر ج مَهَـــاجِرُ: كۆچمەنلەر رايونى، مۇهاجىرلار رايونى

مَهْجَع ج مَهَاجِعُ: ياتاق، بۆلۈم

مَهْجُـــوّ: تۆهمەت چاپلانغان، بۆهتان چاپلانغان، قارا چاپلانغان

مَهْجُور: تاشلۇۋېتىلگەن، ئىشلىتىلمىگەن، تاشلىنىپ قالغان

مَهَّـــدَ الْفِـــرَاشَ: بىسات سالماق، ئورۇن سالماق، كۆرپە سالماق

ـــ الْأَمْرَ: جايلاشتۇرماق، ئورۇنلاشتۇرماق، سەرەمجانلاشتۇرماق

ـــ لَهُ السَّبِيْلَ: يولنى تۈزلەپ تەكشىلىمەك، يولنى تۈزلىمەك

مَهَدَ ـَ مَهْدًا الْفِـــرَاشَ: كۆرپە سالماق، ئورۇن سالماق، بىسات سالماق

ـــ: مەنى قويۇپ بەرمەك، مەنىنى چىقارماق
مَنَى ـِ مَنْيـــاةُ: سىناق قىلماق، تەجرىبە قىلماق
مَنِيّ، منّى: مەنى، ئىسپىرما
مُنَىَ بِكَذا: (بەختسىزلىككە) ئۇچرىماق
ـــ لِكَذا: ئوكۇشلۇققا ئېرىشمەك
مُنَيْب: قاينىتقۇچى، قاينىتىپ بارغۇچى
ـــ إلى الله: ئاللاهقا تەۋبە قىلغۇچى
مُنَيَّة ج مَنَايَا: ئۆلۈم؛ تەقدىر
مُنْيَة ج مُنًى: ئۇمىد، ئارزۇ
مُنَيِّر: يورۇتقۇچى؛ نۇرلۇق، شانلىق
مَنَيْزَا: ماگنىي ئوكسىدى
مَنَيِّص: قاچىدىغان جاي، پاناھلىنىدىغان جاي
مَنِيـــع ج مُنُعـــاءُ: پۇختا، مۇستەھكەم، مەزمۇت؛ ئىممۇنىتلىق كۈچى بولغان؛ مەڭگۈ يىمىرىلمەس
مُنِيـــف: گۈزەل بولغان؛ ساغلام بولغان؛ قاۋۇل بولغان؛ يۇقىرىدىن تۆۋەنگە قارىغان، ئېگىزدىن قارىغان؛ ئەپلىك جايىنى ئىگىلىۋالغان
مَنِيْفَاتُورَة: توقۇلما، توقۇلما بۇيۇملار؛ قول ـ سانائەت؛ سانائەت مەيدانى
مَنِيْل: ئېرىشكەن، ئىگە بولغان
مَنِيُوكَة: پاھىشە ئايال، جالاپ
مَهَا ـُ مَهْوًا: قانتىق ئۇرماق، ۋەھشىلەرچە ئۇرماق

مَهَابَـــة: قورقۇش، تەشۋىشلىنىش؛ ھۆرمەتلەش، ئىززەتلەش؛ جىددىي بولغان؛ سۈرلۈك بولغان؛ كەسكىن بولۇش؛ ئابرۇيلۇق بولۇش؛ كۆڭلۈك بولۇش
مَهاة ج مَهًا و مَهَوات و مَهَيات: ياۋايى كالا؛ قۇياش، كۈن؛ كرىستال
مَهَـــاتَرَة: جەڭلىشىش، جېدەللىشىش، تىللىشىش
مَهَـــاج الأُثْمُبِيـــل: (ماشىنىنىڭ) ھەرىكەتلەندۈرگۈچىسى، ئوت ئالدۇرغۇچى
مَهاجِر ج: كۆچمەنلەر رايونى، مۇھاجىرلار رايونى
مُهَاجِر: كۆچكۈچى، كۆچمەن، مۇھاجىر
الطُّيُورالْـــ ة: كۆچمەن قۇشلار
الْـــ : مۇھاجىر (ئىلگىرى ـ كېيىن بولۇپ مەككىدىن مەدىنىگە كۆچۈپ كەلگەن مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ ساھابىلىرى)
مُهَاجِم: ھۇجۇم قىلغۇچى، تۇيۇقسىز زەربە بەرگۈچى
مُهَاجَمَة: ھۇجۇم قىلىش؛ تۇيۇقسىز ھۇجۇم ياكى زەربە بېرىش
مِهَاد ج أَمْهِدَة و مُهُدُ: تۆشەك، ئورۇن ـ كۆرپە؛ ئاستى تەكشى بولغان جاي
مَهَارَة: ئۇستىلىق، ماھارەت، قابىلىيەت
مُهَارَشَـــة: ئۇرۇشۇش، سوقۇشۇش، جاڭجاللىشىش
مَهَامُّ ج: قاقاس چۆل، قاقاس دالا

مُهَرِّب: ئەتكەسچىلىك قىلىنغان

مُهَرِّب: ئەتكەسچىلىك قىلغۇچى

مُهَرِّبات ج: ئەتكەسچىلىك بۇيۇملىرى

مُهْرَة ج مُهَر ومُهُرَات: چىشى تاي؛ كىچىك خىچىر

مُهَرِّج: ھەييار، قىزىقچى، ھەزىلكەش

مِهْرَجان ج مِهْرَجَانات: بايرام؛ بىرلەشمە كۆڭۈل ئېچىش، بايرام ياكى خاتىرىلەش چوڭ يىغىنى

الْـ السِّيْنَمَائِيّ: كىنو بايرىمى

مُهْرَدار ج مُهْرَدَارِيَّة: چوڭ تامغا تۇتقان ئادەم، مۆھۈردار

مُهْرَق: تۆككەن، تۆكىۋەتكەن؛ قوي تېرىسى قەغەز

مُهْرُقان: دېڭىزنىڭ قۇملۇق تېيىز يېرى

مَهْرُوس: ئەزگەن، مىجىغان، مىجىغىنى چىقىرىۋەتكەن

مَهْزَأَة: مەسخىرە قىلىش، مازاق قىلىش، زاڭلىق قىلىش

مَهْزَلَة ج مَهازِلُ: كومىدىيە، كۈلدۈرگە

مَهْزُوز: مىدىرلىتىلغان، تەۋرىتىلگەن؛ تىترىگەن، تىترەپ كەتكەن، سىلكىنگەن

مَهْزُول ج مَهازِيْلُ: ئورۇق، زەئىپ، ياداڭغۇ، ئاجىز،

مَهْزُوم: مەغلۇب بولغان، يېڭىلگەن، تارمار قىلىنغان، بىتچىت قىلىنغان

مُهَشَّم: چېقىپ تاشلانغان، بۇزۇپ تاشلانغان

مَهْضُوم: ھەزىم قىلىنغان، ھەزىم بولغان

مِهَفَّة: پەي سۈپۈرگە

مُهَفْهَف: غۇنچە بوي؛ بېلى ئىنچىكە، نازۇك بەدەن

مَهْفُوت: قىيىن ئەھۋالدا قالغان، ھالى خاراب بولغان، رەسۋاسى چىققان

مَهَّكَ الشَّيْءَ: ئۇۋىماق، يەنجىمەك، ئەزمەك، سوقماق

مَهَكَ ـَ مَهْكًا الشَّيْءَ ← مَهَّكَ

مَهَّلَ هُ الدَّيْنَ: مۇددەتنى ئۇزارتماق، قەرەلىنى ئارقىغا سوزماق

مَهَلَ ـَ مَهْلاً و مُهْلَةً فِي الْعَمَلِ: ئىشنى خۇشياقماسلىق بىلەن قىلماق، بىپەرۋالىق بىلەن ئىشلىمەك

مَهْل: بىخارامان، بىپەرۋا؛ ئاستا، سۇس

عَلَى ـ : ئالدىرىماڭ، ئاستا مېڭىڭ؛ قىلىدىغان ئىش يوق

مُهْلَة ج مُهَل: بىخارامان، بىپەرۋا؛ بەلگىلەنگەن مۆھلەت

مُهْلِك: ھالاك قىلغان، ئۆلتۈرگەن، جاننى ئالغان

مَهْلُكَة ج مَهالِكُ: ھالاكەت جاي، خەۋپ ـ خەتەرلىك جاي

مُهَلَّل: ھىلال ئاي شەكىللىك بولغان؛ ياي شەكىللىك بولغان

مَهْد ج **مُهُود**: بۆشۈك؛ ئاستى تۆز تەكشى بولغان جاي

مُهَذَّب: ئىنچىكە مويلۇق بولغان، ئىنچىكە يۈمشاق مويلار ئۈسكەن

مِهَـــدَّة: تاشلارنى پارچىلاپ ئېزىدىغان ئۈسكۈنە، ئەزگۈچ

مُهَـــدَّد: تەھدىتكە ئۇچرىغان، پوپوزا قىلىنغان، بېسىمغا ئۇچرىغان

مُهَدِّد: تەھدىت سالغۇچى، بېسىم قىلغۇچى

مُهَدَّم: يېقىۋېتىلگەن، يېقىپ تاشلانغان، يېقىلىپ چۈشكەن

مَهْـــدُود: ۋەيران قىلىنغان، بۇزۇلغان، كۆمران قىلىنغان؛ يېقىلىپ چۈشكەن

مَهْدُور: بىكار تاشلىۋەتكەن، بىھۇدە ئەمەلدىن قالدۇرغان، بىكاردىن- بىكارغا ئاۋاز كەچكەن

مَهْـــدُوم: ۋەيران قىلىنغان، كۆمران قىلىنغان؛ يېقىتىۋېتىلگەن، بۇزۇۋېتىلگەن، يېقىلغان؛ ئاجىزلىشىپ كەتكەن

مَهْدِيّ: يېتەكلەنگەن، يېتەكچى قىلىنغان، توغرا يول ئۈستىدە بولغۇچى

الْـــ : ئىمام مەھدى (ئىسلام دىنىدىكى شىئە مەزھىپىنىڭ قارىشىچە جاھاننى بۇزۇقچىلىقتىن قۇتقۇزغۇچى ياخاتالىقنى تۈزىتىپ يېڭىدىن يول ئاچقۇچى)

مِهْذَار ج **مَهَاذِيرُ**: سۆز ساقلىيالمىغۇچى، مەخپىيەتلىكنى ئاشكارا قىلىپ قويغۇچى

مُهَـــذَّب: تەربىيىلەنگەن، تەربىيىگە ئىگە بولغان؛ ئەدەپلىك بولغان؛ تۈزىتىش كىرگۈزۈلگەن

مُهَـــذِّب: ئوقۇتقۇچى؛ تەربىيىلىگۈچى؛ ئۇستاز، مۇئەللىم

مَهَرَ ـُـ مَهْرًا و مُهُورًا و مَهارَةً و مَهارًا الشَّيْءَ أو به أو فِيْه: ماھىر بولماق، ئۇستا بولماق، پىشىشق بولماق

ـــ ـَـ مَهْرًا الْكِتابَ: ئىمزا قويماق، ئىسىم يازماق؛ تامغا باسماق، مۆھۈر باسماق

ـــ الْمَرْأَةَ: تەقدىم قىلماق ياكى بەلگىلىگەن تويلۇقنى بەرمەك

مَهْر ج **مُهُور و مُهُورَة**: ئايالىنىڭ مەھرى (ئايالغا بېرىلىدىغان تويلۇق)

ـــ مُعَجَّل: نەق بېرىلىدىغان تويلۇق

ـــــ مُؤَجَّـــل: نەسىي تويلۇق، ۋاقتى بەلگىلەنگەن تويلۇق

مُهْر ج **مِهَار و أَمْهار و مِهـــارَة**: تايچاق، تاي (ئاتنىڭ بالىسى)؛ تۇنجى تۇغۇلغان تايچاق

ـــ ج **مِهَرَة**: مۆھۈر، تامغا

مَهَرَاجا: كېنەزلەر، ۋە تۆرىلەر

مِهْرَاس ج **مَهارِيْسُ**: ھاۋانچا

مُهْرَاق: تۆككەن، تۆكىۋەتكەن

مَهْرَب ج **مَهارِبُ**: چىقىش يولى، چىقىش ئېغىزى؛ پاناھگاھ

مَهْوَاة ج مَهاوٍ: ھاۋا، ئاتموسفېرا؛ تۆپىلىك، ئېدىرلىق

مِهْواة: ھاۋا ئۆتكۈزۈش قۇرۇلمىسى؛ ھاۋا ئۆتۈشۈپ تۇرىدىغان تۆشۈك

مَهُوب: سۈرلۈك بولغان، كەسكىن بولغان؛ ھۆرمەتلىك بولغان، قەدىرلىك بولغان، ئىززەتلىك بولغان

مَهُول: قورقۇنچلۇق بولغان، دەھشەتلىك بولغان

مَهْوُوس: نېرۋىسى ئېلىشىپ قالغان

مَهْوًى ج مَهاوٍ: ھاۋا، ئاتموسفېرا؛ تۆپىلىك، ئېدىرلىق

مُهَيَّأ: تەييارلانغان، نەقلەنگەن

مُهَيِّئ: تەييار قىلغۇچى، ھازىرلىغۇچى

مَهِيب: سۈرلۈك بولغان، ھۆرمەتلىك بولغان، ئىززەتلىك بولغان

مُهَيِّج: قۇتراتقۇچى، قوزغاتقۇچى؛ ھاياجانلانغان، ئاچچىقلانغان

مَهِيض: سۇندۇرغان، ئوشتۇغان

مَهْيَع ج مَهايِعُ: ئىنق بولغان داغدام يول، روشەن داغدام يول

مُهَيْمِن: باشقۇرغۇچى، كونترول قىلغۇچى، كۈزىتىپ تۇرغۇچى، مۇھاپىزەت قىلىپ تۇرغۇچى

مَهِين ج مُهَناءُ: سەل قارالغان، كۆزگە ئىلىنمىغان؛ پەسكەش، رەزىل، ئىپلاس

مُهِين: يۈزىنى چۈشۈرگەن، ھاقارەتلىگەن، خورلىماق

مُواء: مۇشۇكنىڭ مىياڭلىغان ئاۋازى

مُواءَ مَة: بىردەك بولۇش، ماس بولۇش؛ ئىناق، ئىتتىپاق

مَوات: ھاياتلىق بولمىغان؛ ھاياتلىق مەۋجۇت بولمىغان؛ قاقاس يەر؛ تۇراقلىق مەبلەغ، مۇقىم مەبلەغ

مَوّاج: دولقۇن كۆتۈرۈلگەن

مُواجَهَة: يۈزمۇيۈز، روبىرو؛ روبىرو تۇرۇش

ـ الخُصُومِ: يۈزلەشتۈرمەك

مُواخاة: قول بېرىشىش، قەسەم ئىچىشىش، ئاكا ـ ئۇكا بولۇشقا ۋەدىلەشمەك

مَوادّ ج: ماددا، ماتېرىيال؛ قىسىم، ماددا؛ تارماق

ـ أَوَّلِيَّة أو خامّ: خام ئەشيا

ـ الاتِّفاق: (توختام، سۈلھى، كېلىشىم) تارماقلىرى ياكى ماددىسى

مَوّار: كۆتۈرۈلگەن دولقۇن

مُوارَبَة: ئالداش، ساختىپەزلىك قىلىش، قاپقانغا دەسىتىش

مَوارِئَة ج: مادون دىنىي مۇرىتى (خرىستىئانلارنىڭ بىر تارمىقى)

مُوازٍ (المُوازِي): تەڭمۇ تەڭ بولغان، تەڭداش بولغان؛ يانداش ئۇلانغان

مُوازاة: تەڭمۇتەڭ بولۇش، تەڭتۇش بولۇش

مُهَلْهَل: نېپىز بولغان، شالاڭ بولغان

مَهْلُوس: ئالجىپ قالغان، ئەقلىدىن ئادىشقان، ئۆپكە كېسىلىگە گىرىپتار بولغان

مُهِمّ ج مَهامّ: مۇھىم، زۆرۈر، چوڭ، زور

مَهْما: ئىككى پېئىلنى كېسىملەشتۈرگۈچى شەرت قوشۇمچىسى بولۇپ، ۋاقىت ئۇچۇن ياكى ۋاقىت ئەرتىپى ئۇچۇن ئىشلىتىلىدۇ، مەنىسى (قانداق بولۇشتىن قەتئىينەزەر، قانداق بولۇشىغا قارىماي) دېگەن بولىدۇ. مەسىلەن:

ــ يلقى أسلم عَلَيه

ــ تكن صفاتك تعلم

مُهِمّات: ۋەزىپە، بۇيرۇق: چوڭ ئىش، زۆرۈر ئىش: ھەربىي تەييارلىق، ھەربىي لازىمەتلىكلەر

ــ الـجُيُوش: پارتلاتقۇچ دورىلار، ھەربىي لازىمەتلىكلەر

مِهْماز ج مهامِيْزُ: كۆك قۇشقاچ، يېشىل قۇشقاچ: بىكىز

مُهِمَّة: ۋەزىپە، بۇيرۇق: چوڭ ئىش، مۇھىم ئىش

مِهْمَز ج مَهامِزُ: بىكىز، بىكىزسىمان نەرسىلەر

مُهْمَل: تاشلىۋېتىلگەن، سەل قالغان

ــ التَّارِيْخ: ئاي ــ كۈنى يېزىلمىغان

ــ التَّوقِيْع: ئىمزاسىز، ئىمزاسى بولمىغان، ئىمزاسى قويۇلمىغان

مُهْمِل: سەل قارىغان، بىپەرۋالىق قىلغان، بىپەرۋالىق، بىنەستىلىك

مِهْمَنْدار: لاۋازىم، زاپچوز، ئائىلە ئىشلىرىنى باشقۇرغۇچى، باشقۇرغۇچى خادىم، غوجىدار

مُهْمَه ج مَهامِهُ: قاقاس قۇملۇق، قاقاس دالا، قاقاس چۆل

مَهْمُوس: ئازراق ئاۋاز چىققان، ئاۋاز ئازراق يېتىپ كەلگەن: ئاۋازسىز، ئاۋازى بولمىغان

مَهْمُوم: بىشى قاتقان، پەرىشان بولغان، ئىچى پۇشقان

مَهَنَ ــُ مَهْنًا: كەسىپ قىلماق، كەسىپ بىلەن شۇغۇللانماق

ــ هُ: مۇلازىمەت قىلماق

ــ الشَّيْءَ: كونىراتماق، كونا قىلماق

مَهُنَ ــُ مَهانَةً: ئىپلاس بولماق، رەزىل بولماق، پەسكەش بولماق

مِهْنَة ج مِهَن: كەسىپ، ئىش، ۋەزىپە، خىزمەت

مُهَنَّد: ھىندىستانلىق ئىشلەپ چىقارغان قىلىچ

مُهَنْدِس: ئىنژېنېر، تېخنىك

مُهَنْدَم: كىلىشكەن، گۈزەل، قاملاشقان: رەندىلەپ تۈزلەنگەن، رەندىلەنگەن

مِهَنِيّ: كەسىپ، مەخسۇس كەسىپ

مَهُوَ ــُ مَهاوَةً اللَّبَنُ: سۈت سۈيۈق بولماق

مَهْو: كرىستال: سۈيۈلدۈرغان، بوشاتقان

ـــ الفُـــؤَاد: تۇيغۇسىز، سەزگۈرلۈكى ناچار بولغان، سەزگۈرلۈكىنى يوقاتقان

مَوْتَـــة: ئۆلۈم، ھالاكەت؛ ئۆلۈش، ھالاك بولۇش

مَوْثُور: ئېزىلگەن، بېسىلغان، قىسىلغان؛ چوڭ بالايىئاپەتكە ئۇچرىغان ئائىلە ـ تاۋابىئات

مُوْثُور: ماتور، دىنام، دىۋېگاتىل

مُوْثُوسِكَل: موتسىكىلىت

مَوْثِق ج مواثِقُ ومَياثِقُ: توختام، ئەھدىنامە، ۋەدە

مُوَثَّق: گۇۋاھلىق بەرگۈچى

مَوْثُوق بِـــهِ: تايانغان، ئىشەنچ باغلىغان، ئىشەنگەن

مَوْج ج أَمْواج: دولقۇن، مەۋج، ئۆركەش

مَوْجِب ج مَواجِبُ: ئۆلۈم، ھالاكەت

مُوْجَب: بولۇشلۇق بولغان؛ ئىجابىي تەرەپ بولغان؛ مۇسبەت توك

قُطْب ـــ: مۇسبەت قۇتۇپ

مُوْجِب ج مُوْجِبـــات: سەۋەب، ئاساس؛ غەرەز؛ تەقەززا قىلغۇچى؛ ئېھتىياج، ھاجەت

بِـــ كَذا: ئاساسەن، بويىچە، ئاساسلىنىپ

مَوْجَة: بىر دولقۇن، بىر قېتىملىق دولقۇن

ـــ قَصِيْرَة أومُتَوَسِّطة أو طَوِيْلَة: (سىمسىز ئېلېكتر قىسقا، ئوتتۇرا، ئۇزۇن) دولقۇن

ـــ الشَّباب: ياشلىق باھارى

مُوْجِد: ئىجاد قىلغۇچى، پەيدا قىلغۇچى

ـــ الْكائنات: كائىناتنى يارانقۇچى، كائىنات ئىگىسى

مَوْجِدَة: ئاچچىقلانماق، غەزەپلەنمەك

مُوْجَز: قىسقىچە، قىسقا، ئىخچام

مَوْجِع: ئاغرىتقان، ئاغرىتقۇچى

مُوَجَّه: رولچى (كىمە ـ پاراخوتلارنىڭ)

ـــ إِلَى كَذا: غا توغرىلىماق، ئۇدۇللىماق، چەنلىمەك، يۈزلەندۈرمەك

مَوْجُود: بايقالغان؛ مەۋجۇت، ھازىر بار بولغان

الْـــ ـــات: دۇنيادىكى بار نەرسىلەر، كائىناتتىكى بار نەرسىلەر، مەۋجۇدات

مَوْجُوع: ئاغرىپ قالغان، كېسىلى بار بولغان

مُوَحَّد: بىرلىككە كەلگەن، بىرلەشكەن، بىر تۇتاش بولغان

مُوَحِّـــــد: بىرلىككە كەلتۈرگۈچى، بىرلەشتۈرگۈچى؛ ئىلاھنى بىر دەپ ئېتىقاد قىلغۇچى؛ بىر مەنبەئەچى، تەۋھىدچى

مُوْحِش: قاقاسلىشىپ كەتكەن، چۆللىشىپ كەتكەن؛ ئىنسۇ جىن يوق جاي

مُوَحَّل: لاي ـ پاتقاق بولۇپ كەتكەن

مُوحِل: پاتقاق، پاتقاق بولغان

مُـــوْحًى بِـــهِ: ۋەھىي قىلغان، بېشارەت بېرىلگەن، ئىلھامغا ئىگە بولغان، ئىلھاملانغان

مُـــوَخَّم: ھېرىپ ئۇيقۇ باسقان، ئۇيقۇسىرىغان، ئۇيقۇ باسقان

مُوازِن: تەڭپۇك، تەك؛ تەڭپۇكلاشتۇرغۇچ
مُوازَنَة: تەڭپۇڭلۇق، تەڭشەلمەك؛ سېلىشتۇرۇش، تەڭلەشتۇرۇش
ـ فِي الْبَدِيعِ: ئوخشاش ۋەزىنلىك بولغان
مُوَاصَفَة: تىزىملىك، چۈشەندۈرۈشنامە
مُوَاصَلَات ج: قاتناش
مُواصَلَة: مۇناسىۋەتلىشىش، ئالاقىلىشىش
مُواطَأَة: بىرلىشىپ قەست قىلىش، سۇيىقەست قىلىش
مُواظِب: داۋاملاشتۇرغان، قەتئىي ئېلىپ بارغان
مُواعَدَة: ۋەدىلەشمەك، توختاملاشماق
مُوَافاة: يېتىپ كېلىش، يېتىپ بېرىش
مُوافِق: مۇناسىپ، مۇۋاپىق، يارىملىق؛ ئوڭۇشلۇق، قوشۇلغۇچى
مُوافَقَة: قوشۇلۇش، ماقۇل بولۇش؛ مۇۋاپىق بولۇش
ـ عَلَى كَذا: قوشۇلماق (قارار، قانۇن-تۈزۈم قاتارلىقلارغا)
مُوَاقَعَة: جىنسىي مۇناسىۋەت؛ جىما قىلىش
مُوَاكَبَة: ئاستا مېڭىش، ئالدىرماي مېڭىش
مُوئِل ج مَوائِلُ: پاناھلىنىدىغان جاي، يوشۇرۇنىدىغان جاي؛ پاناھگاھ
مُوال (الْمُوَالِي): قوللىغۇچى، ياردەمچى، ھىمايە قىلغۇچى؛ بەگلەر، كېنىزەكلەر؛ قۇل
مَوْأَلَة: پاناھلىنىدىغان، يوشۇرۇنىدىغان جاي، پاناھگاھ

مَوالِيا: تەكرار ئېيتىلغان خەلق ناخشىسى (ئاخىرى ياموالىيا بولىدۇ، مەنىسى «ئەي باش قەھرىمان» دېگەن بولىدۇ)
مَوْؤُودَة: تېرىك كۆمۈۋېتىلگەن قىز بالا، (جاھىلىيەت دەۋرىدىكى ئەرەبلەر كۆمىۋەتكەن قىز)
مُوَبَّذ ج مَوَابِذَة: ئاتەشپەرەسلەرنىڭ كاھىنلىرىنىڭ كاتتىۋىشى
مُوَبَّر: تۇتىلىق بولغان، تۇكلۈك بولغان، مويلۇق بولغان؛ تۇتىلىق
مَوْبِق ج مَوابِقُ: ھالاك بولىدىغان جاي، ئۆلۈم ئورنى؛ تۇرمە، قاماقخانا، زىندان
مُوبِقَة: جىنايەت ئۆتكۈزۈش، گۇناھ قىلىش؛ زوراۋانلىق قىلىش، مۇستەبىتلىك قىلىش؛ خەۋپ- خەتەرلىك بولۇش
مَوْبُوء: يۇقۇملۇق كېسەل تارقالغان ۋاقىت؛ يۇقۇملۇق كېسەل تارقالغان ئورۇن
مَوَّتَ هُ: ئۆلتۈرمەك، جانىنى ئالماق
مَوْت: ئۆلۈم؛ ئۆلمەك، ھالاك بولماق
صَحْوَة الْـ : كۆن پېتىش ئالدىدىكى ئەكس نۇر (ئۆلۈم ئالدىدىكى جانلىنىشقا ياكى كونا ئەرسىنىڭ يوقۇلۇش ئالدىدىكى ۋاقىتلىق گۈللىنىش ھادىسىسىگە تەمسىل قىلىنىدۇ)
مُوتان: ئۆي ھايۋانلىرىنىڭ ۋابا كېسىلى ياكى يۇقۇملۇق كېسىلى

مُوَسْوَس: مالىخوليە كېسىلى بىلەن ئاغرىپ قالغۇچى؛ گۇمانلانغان، گۇمان قىلىشقا شۇبھىلەنگەن

مَوْسُوعَة عِلْمِيَّة: قامۇس، ئېنسىكلوپېدىيە

مَوْسُوق: قاچىلانغان، بېسىلغان (يۈك)

مَوْسُوم: تامغىسى بار بولغان، تامغا بېسىلغان؛ بەلگىسى قويۇلغان، ئەن سېلىنغان، تامغا بېسىلغان

مُوسًى ج مَوَاسٍ: ئۈستىرا

ـَ : مۇسا (ئىسىم)

مُوسِيقَار: مۇزىكانت، مۇزىكىشۇناس

مُوسِيقَى: مۇزىكا

مُوسِيقِيّ: مۇزىكانت، مۇزىكا چالغۇچى

مُوسِقِيَّة: مۇزىكا خاراكتېرلىك؛ مۇزىكاشۇناسلىق

مُوَشَّح: ئەندۇلۇس دەۋرىدە ئومۇملاشقان قوش قاپىيىلىك شېئىر شەكلى

مُوَشَّحَة: قوش قاپىيىلىك شېئىر

مَوْشُور ج مَوَاشِيرُ: ئۈچ قىرلىق تۈۋرۈك: پرىزما، ئۈچ قىرلىق ئەينەك

مَوْشُورِيّ: ئۈچ قىرلىق تۈۋرۈك بولغان؛ ئۈچ قىرلىق ئەينەك بولغان

مُوَشًّى: زىننەتلەنگەن، بېزەلگەن، ياسالغان

مُوصٍ (الْمُوصِي): تونۇشتۇرغۇچى، ۋەسىيەتنامە قالدۇرغۇچى

مُوصٍ (الْمُوصِي): تونۇشتۇرغۇچى، ۋەسىيەتنامە قالدۇرغۇچى

مُوصَد: بېيىلغان، ئېتىلگەن

مَوْصِل ج مَوَاصِل: تۇتىشىپ تۇرىدىغان ئورۇن، تۇتاش جاي

مُوَصِّل، مُوْصِل: ئۇتكۈزگۈچ، تۇتاشقان، ئۇلاشقان، ئۇلىغان

ـ ، ـ إِلَى كَـذَا: غا ئېلىپ كەلمەك، ئېلىپ بارماق

شَبَكَة ـ : يېرىم ئۇتكۈزگۈچ

مَوْصُوف: سۈپەتلەنگەن، بايان قىلىنغان، تەسۋىرلەنگەن

مَوْصُول: ئۇلانغان، باغلانغان

اَلاِسْم الْـ : ئۇلانما ئىسىم نېسپى ئالماش

مُوصٍ بِه: سۇغا قىلغان كۆچمە مۈلۈك: تارتۇق قىلىنغان كۆچمە مۈلۈك: تونۇشتۇرۇلغۇچى

ـ لَهُ: مىراسقا ۋارىسلىق قىلغۇچى، مال ـ مۈلۈككە ۋارىسلىق قىلغۇچى

ـ عَلَيْه: تىزىمغا ئېلىنىپ بولغان، رويخەتكە ئېلىنغان

مُوَضَّح: چۈشەندۈرۈلگەن، ئوچۇق بايان قىلىنغان، روشەن بايان قىلىنغان، ئىزاھلانغان

مَوْضِع ج مَوَاضِعُ: ئورۇن، جاي، ماكان

مَوْضِعِيّ: يەرلىكنىڭ، مەھەللىۋى، قىسمەنلىكنىڭ

مُوضَة: مودا كىيىم، زامانىۋى كىيىم

مَوَدَّة: دوستلۇق، ئاغىنىدارچىلىق؛ مۇھەببەت
مُوْدَة: يېڭىچە، يېڭى پۈسۈن؛ مودا
مُودَع لَدَيْـه: تاپشۇرۇۋقفا بىنائەت ئىش قىلغۇچى، ھاۋالە بويىچە ئىش قىلغۇچى، ساقلىغۇچى
مُوْدِع: تاپشۇرۇۋالغۇچى، ئامانەت قويغۇچى، ھاۋالە قويغۇچى، ساقلاشقا قويۇپ قويغۇچى
مُـــوَرَّث: ۋارىسلىق قىلىنغان؛ داۋاملاشتۇرۇلغان
مُـــوَرِّث: ۋارىسلىق قىلغۇچى، داۋاملاشتۇرغۇچى
مُوَرِّثَة: گىن تېپى، ئېرىسىيەت گېنى
مَوْرِد ج مَوارِدُ: مەنبە، بۇلاق؛ بايلىق؛ سۇ ئىچىش ئورنى؛ كېچىك؛ كېرىم
مُوَرَّد: قىزىلگۈل رەڭلىك، ئەتىرگۈل رەڭلىك بولغان
مُوَرِّد: ھۆددىگەر، ھۆددىگە ئالغۇچى
مَـوْرِدَة ج مَـوارِدُ: سۇ ئىچىش ئورنى، سۇغۇرۇش ئورنى؛ كېچىك (دەريانىڭ)
مُوَرَّس: جىگەررەڭ سېرىق قىلىپ بويىغان
مُوَرَّط: قىيىن (مۇشكۇل) ئەھۋالغا چۈشۈپ قالغان
مُـــوَرْفِيْن: مورفىن، مـورفىن (ئاغرىقنى پەسەيتىش ئۈچۈن ئىشلىتىلىدىغان دورا)
مُـــوَرِّق: قەغەز سودىگىرى؛ يېزىق ماتېرىياللىرى سودىگىرى

مُورِق: بارافسان بولۇپ ئۇسكەن يوپۇرماق؛ بايپىشىل، زۇمرەتتەك يېشىل
مُوَرَّم: ئىششىپ قالغان، ئىششىق بولۇپ قالغان
مَوْرُوث: ۋارىسلىق قىلىنغان، ئېرىسىيەت
مَوْرُوط: قىيىن (مۇشكۇل) ئەھۋالغا چۈشۈپ قالغان
مَوْرُوق: ئادەمنى خۇشال قىلىدىغان
مَوْز: بانان، بانان دەرىخى
مُوْز: قانداغاي (جانلىق)
مُوزاِيِيك: مۇزايكا (فار فور خىش)؛ نەقىش قويۇلغان ئىنچىكە ئىش
مَوْزَة: بىر تال بانان؛ بىر توپ بانان دەرىخى
مَوْزِع: تارقاتقۇچى، تارقىتىپ بەرگۈچى
مَوْزُون: تەگىپۈگلاشقان، تەگىپۈك بولغان؛ تەكشى؛ تەگىپۈك؛ ئۆلچەنگەن؛ قاپىيىلىك
مُوْس ج أَمْواس: ئۇستىرا
مُوْسِر: باي، پۇلدار
مُوسِع: باي بولغان، پۇلدار بولغان، باي، زەردار
مُوَسِّعَة الْحِذَاء: ئاياغ قېلىپى
مُوسِلِيْنَ: ئىنچىكە يۇڭ رەخت، يۇمشاق پاختا رەخت؛ يىپ
مَوْسِـــم ج مَواسِـــمُ: يەرمەنكە؛ پەسىل، مەۋسۇم؛ مەزگىل؛ چوڭ بايرام كۈنى
مَوْسِـــمِيّ: مەۋسۇم بايرىمىنىڭ، پەسىل بايرىمى خاراكتېرلىك

مَوْقِعَة ج مَواقِعُ: جەڭ، كۆرەش؛ جەڭ قىلىش، ئۇرۇش قىلىش

ـ الطَّائِرَة: قوندىاق، قۇشلار قونىدىغان جاي؛ توخۇ قوندىقى، توخۇ ياتىدىغان ئورۇن

مَوْقِف ج مَواقِفُ: ئورۇن، توختاش مەيدانى، بېكەت؛ ھالەت، ئەھۋال؛ مەيدان، پوزىتسىيە

مُوْقِن: تەستىق قىلغان، ئىشەنگەن؛ ھەقىقىي ئىشەنگەن، ھەقىقىي بولغان

مَوْقُوت: ۋاقىتلىق، مۇددەتلىك، ۋاقىت بەلگىلەنگەن، ۋاقىت مۇقىملاشقان

مَوْقُود: ئوت كۆيدۈرۈلگەن، ئوت قالانغان، ئوت يېقىلغان

مَوْقُوف: توختىتىلغان، توسۇلغان، مەنئىي قىلىنغان؛ مەگگۈلۈك باشقۇرۇش كەسپى، مەگگۈلۈك باشقۇرۇلدىغان ئىگىلىك

ـ عَلى كَذا: غا مۇناسىۋەتلىك بولماق، باغلىق بولماق

مَوْكِب ج مَواكِبُ: رەت، قاتار، سەپ؛ ھۆرمەت قاراۋۇلى؛ قوشۇن

مُوَكِّل: تەيىنلىگۈچى، سايلىغۇچى، ھوقۇقنى ئىگە بولغۇچى

مَوْكِن، مَوْكِنَة: ئۇۋا، چاڭكا

مَوْكُول إِلَيْه: ۋەكىل قىلىنغان، ۋاكالەتچى قىلىنغان، ھاۋالە قىلىنغان

مَوَّلَ هُ: بېيىپ كەتمەك، پۇل ـ مالغا ئىگە بولماق

ـ هُ أَو الْمَشْرُوعَ: تەمىنلىمەك، مەبلەغ سالماق

مَوْلِج ج مَوالِجُ: كىرىش ئېغىزى

مَوْلِد ج مَوالِدُ: تۇغۇلغان جاي، تۇغۇلغان كۈن؛ دۇنياغا كېلىش، تۇغۇلۇش

مُوَلَّد: ئارىلاش نەسىل، ئارىلاش قانلىق بالا، شالغۇتلاشقان

مُوَلَّد: تۇغۇت دوختۇرى، تۇغۇت ئانىسى

الـ ـ الْكَهْرَبائِيّ: گېنېراتور، توك چىقىرىش ماشىنىسى

مُوَلِّدَة: تۇغۇتقا ياردەم بەرگۈچى

مَوْلِدِيّ: تۇغۇلغان، دۇنياغا كەلگەن

مُوَلَّع: جەلپ قىلغان، مەپتۇن قىلغان، مەھلىيا قىلغان

ـ بِكَذا: ياخشى كۆرگۈچى، ئاشىق بولۇپ قالغۇچى

مَوْلُود ج مَوالِيدُ: بوۋاق، يېڭى تۇغۇلغان بالا؛ تۇغۇلغان

مَوْلَوِيّ: خوجايىنلارچە، خوجايىنلارغا ئوخشاش، خوجايىنلارنىڭ؛ راھىب، پوپ، مۇناستىر

مَوْلًى ج مَوالٍ: ئىگە، خوجايىن؛ شەپقەتچى، شاپائەتچى؛ شېرىك؛ دوست؛ جىيەن ئۇغۇل؛ ناغا؛ كۆيئوغۇل؛ مېھمان؛ قوشنا؛ ئازات قىلىنغان قۇل

الـ ـ عَزَّوَجَلَّ: ئاللاھ

مُوم: موم، شام

مَوْضُوع ج مَواضِيْعُ و مَوْضُوعَات: قويۇلغان، ئورنىتىلغان، بېكىتىلگەن؛ توقۇپ چىقىرىلغان؛ مەسىلە، ماۋزۇ؛ ئوبيېكتىپ

مَوْضُوعِيّ: ئوبيېكتىپ نىشان؛ ئوبيېكتىپ

مَوْضُوعِيَّة: ئوبيېكتىپلىق، ئوبيېكتىۋزىملىق

مَوْطَأ، مَوْطِئ ج مَواطِئُ: پىدال؛ ئاياغ ئىزى، پۇت ئىزى

مَوْطِن ج مَواطِنُ: ۋەتەن، تۇغۇلۇپ ئۆسكەن جاي؛ يۇرت، تۇرالغۇ جاي

ـ الشَّيْء: مۇستەھكەم ئورۇن

مَوْطُوء: دەسسەلگەن؛ ئاياغ ئاستى قىلىنغان

مُوطُور: ماتور، دىنام

مُوَظَّف: تەيىنلەنگەن، ۋەزىيىگە قويۇلغان؛ خىزمەتچى، مۇلازىمەتچى

مُوَعَّث: ئوڭغۇل ـ دوڭغۇل بولغان

مَوْعِد ج مَواعِدُ: ۋەدىدە ئۇرۇش؛ لەۋزىدە ئۇرۇش؛ ۋەدە، ئەھدە، توختام؛ ۋەدىلەشكەن ئورۇن

مُوْعَز بِكَذا: دارتىلانغان، ئىما ـ ئىشارە قىلىنغان، پۈرىتىپ قويغان

مُوْعِز: ئىما ـ ئىشارەت قىلغۇچى، دارتىلىغۇچى، پۈرىتىپ قويغۇچى

مَوْعِظَة ج مَواعِظُ: ۋەز ـ نەسىھەت، تەلىم ـ تەربىيە، ساۋاق

مَوْعُود: ۋەدە، توختامنى قوبۇل قىلغان

اَلْيَوْم الـ ـ : قىيامەت كۈنى

مَوْعُوك: سەل ـ پەل ئاغرىق بولۇپ قالغان، بىئارامىلىق ھېس قىلغان

مُوَفِّر: قوشقان، مول بولغان، كۆپەيگەن؛ ئىقتىساد قىلىنغان، تېجەلگەن

مُوَفَّق: ئوڭۇشلۇق بولغان

مَوْفُور: تولۇق بولغان، مول بولغان، باي بولغان

مُوق الْعَيْن: كۆز قۇيرۇقى

مَوْقِت ج مَواقِتُ: بەلگىلەنگەن ۋاقىت؛ چەكلىك ۋاقىت؛ بەلگىلەنگەن ۋاقىت ياكى ئورۇن

مُوَقَّت: ۋاقىتلىق بولغان، ۋاقتىنچە بولغان؛ مۇددەتلىك؛ ۋاقتى مۇقىملانغان، ۋاقتى بەلگىلەنگەن

مُوَقِّت: ۋاقىتقا قاتتىق رىئايە قىلغان؛ ۋاقىتنى چىڭ تۇتقۇچى، ۋاقىت بويىچە ئىش قىلغۇچى، ۋاقىتنى كونترول قىلغۇچى

مَوْقِد ج مَواقِدُ: ئوچاق، ئوتدان، مەش، نام مەش

مُوَقِّر: ھۆرمەتكە سازاۋەر بولغان، قەدىرلەشكە مۇشەررەپ بولغان

مَوْقِع ج مَواقِعُ: ئورۇن، مەيدان؛ ئىش ئورنى

مُوَقَّع عَلَيْه: قول قويغان، قول قويۇلۇپ بولغان، ئىمزا قويۇلغان؛ ئىمزا قويغان

مُوَقِّع: قول قويغۇچى، ئىمزا قويغۇچى، كېلىشىم تۈزگۈچى، توختام ئىمزالىغۇچى

مَيْؤُوس مِنْهُ: مەيۇسلىنىش، ئۈمىدنى ئۈزۈش

مُيَاوَمَـــة: كۈندىلىك ئىش تەرتىپى ئورۇنلاشتۇرۇلغان دەپتەر

مَيِّت ج أَمْوَات و مَوْتَى: ئۆلگەن، ئۆلۈك ئادەم، ئۆلكۈچى؛ جەسەت

دُيُون ـــ ة: ئۆلگەن قەرز (قايتۇرۇپبلىش مۇمكىن بولمايدىغان)

الْبَحْرُ الْـــ : ئۆلۈك دېڭىز، شور دەريا، قەزىل دېڭىز

مَيْت ج أَمْـوات و مَـوْتَى و مَيْتُـونَ: ئۆلگەن، ئۆلگەن ئادەم؛ مەيىت، جەسەت

مِيْت: يېزا، كەنت (مىسردا)

مِيْتَافِيْزِيّ: مىتافىزىكىلىق؛ مېتا فىزىكىچى

مِيْتَافِيْزِيَة: مىتافىزىكا

مَيْتَة: ئۆزى ئۆلگەن جانلىق، ئۆزى ئۆلگەن ھايۋان، تاپ

مِيْتَة: ئۆلۈك ئەھۋال، ئۆلۈك ھالەت

مَيْـــتَم ج مَيَـــاتِمُ: يېتىم يېسىرلار ساناتورىيىسى

مَيَّتَ الشَّيْءَ فِي الْمَاءِ: نەمدىمەك، ھۆل قىلماق، سۇغا چىلىماق

مِيْثَأَة: قوزۇق قاقىدىغان توقماق

مِيْثَاق ج مَوَاثِيْـق و مَيَـاثِيْقُ: شەرتنامە، ئەھدىنامە، ئىتتىپاقداشلىق كېلىشىمى؛ توختام؛ نىزام، قائىدە، پرىنسىپ

مِيْثَرَة ج مَوَاثِرُ و مَيَـاثِرُ: يالاز، سېلىنجا؛ تۆشەك، كۆرپە

مِيْثُولُوجِيَا: چۆچەكلەر توپلىمى، چۆچەك ئىلمى

مِيْحَـــار: پالاق (تىكىنەك تۇپ، پەي تۇپ قاتارلىقلارنىڭ)

مِيْجَانَـــا: بىرخىل ئامىسباب بولغان ئەرەب ئۇسلۇبىدىكى شېئىرىي ناخشا

مِيْجَر: ئىمىزگە بۆتۈلكا

مَيْحَ: لىگىشماق، مىدىرلىماق، تەۋرىمەك

مَيْـــد: لىگىشىش، مىدىرلاش، تەۋرەش، تەۋرىنىش

مِيْدَاعَة ج مَوَادِعُ: پەرتۇق، پەشتاما

مِيْدَالِيَة: مۇكاپات، مۇكاپات بويۇمى

مِيْدَالِيُونَ: مېدالىئون: كىچىك ئالتۇن قۇتا: مىدال

مَيَدَان: ئىغاكلاش، تەۋرىنىش

مَيْدَان ج مَيَادِيْنُ: مەيدان، ئورۇن، دائىرە، ساھە:

ـــ الْحَرْب: فرونت، جەڭ مەيدانى

ـــ الْمُسَابَقَات: تەنتەربىيە مەيدانى، بەدەن چىنىقتۇرۇش مەيدانى

مِيْدَع ، مِيْدَعَـــة ج مَـــوادِعُ: پەرتۇق، پەشتاما، ئىشچى ئايالالارنىڭ خالتىسى

مَيْر: ساقلانغان يېمەكلىك

مِيْرَاث ج مَوَارِيْثُ: مىراس، تەۋەرۈك

مِيْـــرَالَاي: شاگىشياۋ (ھەربىي ئۇنۋان)، پولكوۋنىك

ـــ الـــحَائك: غالتەك، چىغرىق

ـــ مَكنَة الْخِياطَة: مۇكا

مُوْمَأ إِلَيْـــهِ: تەكىتلىگەن، قەيت قىلغان؛ كۆرسەتكەن، ئىشارە قىلغان؛ يۇقىرىدا بايان قىلىنغان، تىلغا ئېلىنغان

مُوْمِس، مُومِسَة ج مُومِسات و مَوامِسُ و مَوامِيْسُ و مَيامِسُ و مَيامِيْسُ: جالاپ، بۇزۇق ئايال، پاھىشە ئايال

مَوْمُوق: ئەزىز بولغان، سۆيۈملۈك بولغان، ئوماق بولغان؛ دىلبەر

مُوْمِيا: موميا، قۇرۇق جەسەت

مُوْمِياء ج مُوْمِيـــاء ات: موميا (قەدىمقى مىسىرلىقلار جەسەتنىڭ چىرىپ كەتمەسلىكى ئۈچۈن تەييار قىلغان ماتېرىيال)

مُوْمِيَة: موميا، قۇرۇتۇلغان جەسەت

مَوَّنَ هُ: ئاشلىق بىلەن تەمىنلىمەك؛ ئاشلىق ماتېرىياللىرىنى بەرمەك

مُونَة ج مُوَن: ئاشلىق، رېزىق

بَيْت الـــ : ماي، ئاشلىق قويۇلغان؛ ئامبار، كىچىك ئىسكىلات

مُونْتاج: مۇنتاژ (كىنو رىژسسورىنىڭ يۇقىرى ئىپادىلەش ماھارىتى ئارقىلىق تۈزۈتۈلگەن ۋە پىششىقلانغان ئىدىيىسى)

مُونُغَرام: ئىمزا خەت، ئىمزا

مَـــوَّهَ: سۇيۇلدۇرماق، بوشاشتۇرماق، سۇ قوشماق، سۇ قۇيماق

ـــ الْحَقَّ: ھەقنى يۆگىمەك، ھەقنى ياپماق

ـــ الشَّيْءَ بكذا: ھەل بەرمەك، يالاتماق

ـــ عَلَيْـــهِ الْخَبَـــرَ: خاتا ئاڭلاتماق، خاتا تارقاتماق

مَوْهِبَـــة ج مَواهِـــبُ: تالانت، ئىقتىدار، قابىلىيەت؛ پارچە خىراجەت، ئۇششاق خىراجەت

مَوْهُوب: ئاتا قىلىنغان، سوۋغا قىلىنغان؛ بېرىلگەن، تەقدىم قىلىنغان؛ تالانتلىق

مَوْهُور: قورققان، ۋەھىمىگە چۈشكەن

مَوْهُوم: خىيالى، تەسەۋۋۇردىكى، مەۋھۇم

مُوَيْلِح: سەل تۇزلۇق بولۇپ قالغان، ئازراق تۇزلۇق بولۇپ قالغان

مَيّاد: ئوڭ- سولغا قاتتىق ئىغاڭلاپ كەتكەن

مَيّار: كۆتۈرىگە ئالغۇچى، ھۆددە ئالغۇچى

مَيّـــاس: ئىغاڭلاپ ماڭغۇچى، لوڭ- لوڭ قىلىپ ماڭغۇچى

قَدّ ـــ : غۇنچە بوي، زىلۋا؛ ئەۋرىشىم

مَيّال إلى كَذا: مايىل بولغۇچى

غَيْـــر ـــ : ئادىل، خالىس؛ ئېغىپ كەتمىگۈچى، تەۋرەنمەي تۇرغۇچى

مَيّان: يالغانچى، يالغان ئېيتقان

مياه ج: سۇلار؛ سۇيۇق يېمەكلىكلەر

الْ ـــ الْمَعْدِنِيَّـــة: مېنىرال بۇلاق سۈيى، ئارىشاڭ سۈيى

الْ ـــ الْإِقْلِيْمِيَّة: دېڭىز تەۋەلىكى، دېڭىز تەۋەسى

مَيْعَ الْغاز: سۆيۈقلاندۇرماق
مَيْع: ئېقىش، ئېقىپ مېڭىش
مِيْعاد ج مَواعِـدْ: ۋەدىلەشكەن ۋاقىت، ۋەدىلەشكەن جاي؛ ۋەدە، ئەھدە، توختام، كېلىشىم
ـــ **الْمَرْأَة:** ئايالنىڭ ھەيز كۆرۈش دەۋرى
مِيْعاس ج مَواعِيْس: ئاقما قوم، لەيلىمە قوم
مَيْعان: سۆيۈقلۇق ھالەت، سۆيۈق ھالەت
مَيْعَـــة: ئاقماق؛ مەيىلە (دورا ئۈچۈن ئىشلىتىدىغان ئۆسۈملۈك)
ـــ **الشَّـــيْء:** باشلىنىشى، باشلىنىش نۇقتىسى، باشلىنىش ئۈچى
شَـــجَرالْ ـــ : ئىپار دەرىخى، خۇشپۇراق دەرىخى
مِيْغاســـيْكَل: مىكا گىرتىسى، مىكاسكىل (ئېلېكتر ئىشلىرىغا مۇناسىۋەتلىك)
مِيْقات ج مَواقِيْتُ: ۋاقىت؛ بەلگىلەنگەن مۇددەت
مِيْقـــان: ئاسانلا ئىشىنىپ كەتكۈچى، ئىشىنىپ قالغۇچى
مِيْقَعَة ج مَواقِعُ: بىلەي، قوم تاش
مِيْكا: سىلىۋدا، چىرىمتال
مِيْكانِيْكا: مېخانىكا، مېخانىكا ئىلمى
مِيْكْرُوب: مىكروب، باكتېرىيە
مِيْكْرُوبِيّ: مىكروبلۇق، مىكروبلانغان
مِيْكْرُوسْكُوب: مىكروسكوپ

مَيْلَ الشَّـــيْءَ: مايىل قىلماق، بىر تەرەپكە ئېغىش ھاسىل قىلماق، قىيسايماق
ـــ **بَيْنَ الْأَمْرَيْنِ:** ئارىسالدىلىقتا قىلىپ مۇقىم تۇرالماسلىق
ـــ **الْجُـــرْحَ:** جاراھەتنىڭ چوڭقۇرلىقىنى ئۆلچىگۈچىنى قويۇپ ئۆلچىمەك
مَيِلَ ـَ مَيَلاً: قىڭغىر بولماق، قىيسايماق؛ سىڭايان بولماق، ئاغماق، مايىل بولماق
مَيْل: ئەگرى ـ قىڭغىر، سىڭايان؛ يۆزلىنىش، بىر تەرەپكە ئېغىش؛ خاھىش؛ ئېغىش دەرىجىسى، مايىللىق دەرىجىسى
مِيْل ج أَمْيال و أَمْيال و مُيُول: كۆز دورىسىنى كۆرگە سۈزۈيدىغان كىچىك پالتكۈچ؛ مۇساپە كۆرسەتكۈچى، مۇساپە بەلگىسى؛ ئۆلچىگۈچ؛ كۆروش ئارىلىقى ئۆگىگەن ۋاقتىنكى ئارىلىق
ـــ **بَرِيّ:** مىل (بىر مىل تەخمىنەن 1609 مېتىرغا تەڭ كېلىدۇ)
الـ ـــ الْبَحْرِيّ: دېڭىز مىلى (بىر دېڭىز مىلى 1852 مېتىرغا تەڭ)
مَيْلاءُ م: تەڭ مايىل، تەڭ يانتۇ
مِيْلاد ج مَوالِيْدُ: تۇغۇلغان كۈن، دۇنياغا كەلگەن كۈن؛ تۇغۇلۇش، دۇنياغا كىلىش
عِيْدُالـ ـــ : روژدىستۇ بايرىمى
بابَا ـــ : روژدىستۇ بوۋا
مِيْلادِيّ: مىلادى، مىلادىيىنىڭ؛ تۇغۇلغان كۈنىنىڭ، تۇغۇلغان كۈندەك

مِيْرَة ج مِيَر: ساقلانغان بيمەكلىك
مَيْرُوق: يىگىلەپ كېتىش كېسىلىگە گىرىپتار بولغان، سارغىيىپ قۇرۇپ كېتىش كېسىلىگە گىرىپتار بولغان
مِيْرِيّ: ئوموميتلىك، دۆلەتلىك، ھۆكۈمەتلىك
مَالٌ ـــ : ھۆكۈمەتنىڭ ئالۋاڭ ـ سىلىقى، دۆلەتنىڭ باج ـ سىلىقى
مَيَّزَ الشَّيْءَ: پەرقلەندۈرمەك، ئايرىماق
ـــ الشَّيْءَ: تاللىماق، ئىلغىماق، تاللاپ چىقماق
ـــ هُ: ئىمتىياز بەرمەك، ئالاھىدە ھوقۇق بەرمەك
مِيْزاب ج مَيازِيْبُ و مَوازِيْبُ: تۆرۈبا، نو (سۇ ماگىدىغان)
مِيْزان: ئادىل، خالىس، توغرا
ـــ ج مُوازِيْنُ و مَيـــازِيْنُ: تارازا، تورۇز، تۆلچەم
ـــ رُوبَرْفَال: تارازا
ـــ طَبَلِيَّة: گىر، ئۈستەل تارازىسى
ـــ الْقَبَّان: تورۇز، كۆتۈرمە تارازا
ـــ الْمـــاء: نېئۆبلىر (سۇنىڭ دۆۋىلىشىنى تۆلچىگۈچ)
ـــ الْحَائِط أو الرَّصَـــاص: تىك سىزىق، ۋېرتىكال سىزىق، ئاسما
الـ ـــ التِّجَارِيّ: قالدۇق، قالدۇق سان، قالدۇقى
مِيْزانِيَّة: ھۆكۈمەت خامچوتى، بالانس (قەرز ئېلىنغـــان، بېرىلگـــەن ھېســـاباتىنى سېلىشتۇرۇش جەدۋىلى)؛ بالانس جەدۋىلى: تەگىپۈگلۈق، مۇۋازىنەت
ـــ مالِيَّة: خام چوت، بۈدژىت، سمېتا
أبْوابُ الْـــ : خام چوت بۆلۈمى
مِيْـــزَة: خۇسۇسىيەت، ئالاھىدىلىك؛ ئۆزىللىك، ئىجابىيلىق، ئارتۇقچىلىق
مَـــيْس: چەنزە خادا، بادىرا خادا؛ (ھور ماشىنىسىنىڭ ئۇلاش دەستىسى)
مِيْساس: ئۇرۇنۇش نۇقتىسى (ماتېماتىكىلىق ئاتالغۇ)
مِيْســـان: مۆگدىگەن، ئۇيقۇ باسقان، ئۇيقۇسىرىغان
مَيْسِر: قىمار
مُيَسَّر: ئوگۇشلۇق بولغان، ئاسانلاشقان، ئوگاي بولغان، باي بولغان
مَيْسَرَة ج مَيَاسِرُ: سول تەرەپ؛ ئوگاي، ئاسان، يەڭگىل؛ بايلىق، باي
ـــ الْجَيْش: سول قانات، سول قانىتى
مَيْسُرَة: ئوگاي بولغان، ئاسان بولغان؛ مول؛ بايلىق
مِيْسَـــم ج مَيَاسِـــمُ و مَوَاسِـــمُ: گۈزەل، كۆركەم، چىرايلىق؛ داغمال، ئەن، بەلگە
مَيْسُور: ئوگۇشلۇق بولغان، ئاسان بولغان؛ يەڭگىل بولغان
مِيْضاءَة، مِيْضَأَة: مۇنچا، ھاممام
مَيْطَدَة: چىگداش،

﴿ن ـــ النون﴾

ن «نـــــون»: ئەرەب تىلى ئېلىپبەسى جەدۋىلىدىكى 25 ـ ھەرپ بولۇپ؛ ئەبجەد ھېسابى بويىچە «50»نى بىلدۈرىدۇ.

رمضـــــــان: (ھىجرىيە 9 ـ ى)نىسان قىسقارتىلىپ يېزىلىشى بولىدۇ.

ئۇنىڭ يەنە تۆۋەندىكىدەك ئىشلىتىلىش ئۇسۇللىرى بار:

1. ھازىرقى زامان پىئىللىرىنىڭ ئاخىرىغا ئۇ ـ ۇلىنىپ كېلىپ ئىنتۇناتسىيەنى كۆچلەندۈرىدۇ. مەسىلەن:

ان العمل ليكونَنْ مَجِيْدًا لاتحسبن الْمُجتهدين أغبياء

2. ئايالىق جىنسىنى بىلدۈرۈپ كېلىدۇ، مەسىلەن: **هُنَّ يقْرَأْنَ**

3. 1ـ شەخسنىڭ «يـــاءَ»سىنى قوغداپ ياكى ھىمايە قىلىپ كېلىدۇ. مەسىلەن:

زارنى (ئۇنىمنى زىيارەت قىلدى)

4. ھازىرقى زامان بەش پىئىلنىڭ باش كېلىشتىكى بەلگىسى بولۇپ كېلىدۇ. مەسىلەن:

يكتبان تكتبان يكتبون تكتبون تَكْتبين

5. ئىككىلىك ساندىكى ئىسىم بىلەن پۇتۇن كۆپلۈك سان ئىسىملىك ئاخىرىغا ئۇلىنىپ كېلىدۇ. مەسىلەن:

نَجْتهدون · طالبتان

نَا: بىرىنچى شەخس كۆپلۈك سانىنىڭ باش، چۈشۈم، ئېگىلىك كېلىشىلەردە كېلىدىغان قوشۇلغۇچى ئالماش بولۇپ، مەنىسى «بىز، بىزنى بىزنىڭ» دېگەن بولىدۇ.

نَاءَ ـُ نَوْءًا و نَتْوَاءً: تېرىشىپ ـ تېرىشىپ تۇرماق: يېقىلىپ چۈشمەك، يېقىلماق؛ يىراق بولماق، چەت بولماق، ياقا بولماق

ـــ بالْحمْـــلِ: ئېغىر يۈك ئارتماق، ئېغىر يۈكنى كۆتۈرمەك

ـــ به الْحمْلُ: يۈكنىڭ ئېغىرلىقىنى ھېس قىلماق

ـــ ـِ نَيْنًا و نُيُوءًا و نُيُوءَ ةً اللَّحْـمُ او غَيْرُهُ: پىشماسلىق، خام بولماق

نَاءِ (الثَّانِي): يىراق، چەت، ياقا

نَائِب ج نُوَّب و نُوَّاب: ئورۇنباسار، ۋەكىل، ۋاكالەتچى

ـــــ الـــرَّئِيْسِ: مۇئاۋىن رەئىس، مۇئاۋىن زۇڭتۇڭ

مَـــيْلاَن: مـايىللىق دەرىجىسى، ئىپغىش دەرىجىسى

مُيَمَّن: بەرىكەتلىك بولغان، قۇتلۇق بولغان، بەختلىك بولغان

مَيْمَنَة ج مَيامِنُ: ئوڭ تەرەپ، ئوڭ؛ بەخت، بەرىكەت؛ قۇۋۋەت

ـــ الـــجَيْشِ: قوشۇننىڭ ئوڭ قانىتى

مِيْمُوزا: ئۇياتچان ئۇت (ئۆسۈملۈك)

مَيْمُـــون ج مَيـــامِنُ: مۇبارەك، تەلەيلىك، بەرىكەتلىك، بەختلىك

ـــ الطَّائِرِ: قۇتلۇق، مۇبارەك

سِرْ عَلَى الطَّائِرِ الـــ : سەپىرىنىڭ ئوڭۇشلۇق بولسۇن، ئاق يول بولسۇن

مَيْن ج مُيُون: يالغان، يالغان گەپ

مِيْنا ج مَوانٍ: پورت، پىرىستان؛ سائەتنىڭ ماگنىت يۈزى

مِيْناء ج مَوانٍ و مَوانِئُ: پورت، پىرىستان؛ سائەتنىڭ ماگنىت يۈزى؛ ساپال سىرى، سىر، ئىمال

مَيُّوهُ: سۇ ئۈزۈش كىيمى

نَاتَ ـُ نَوْتًا: بەدەن ئاجىزلىشىپ لەيلەپ كەتمەك؛ ئاجىز بولۇپ شامالغا دالدا بولالماسلىق

نَاتٍ (النَّاتِي): پولتىيىپ چىققان؛ چوقچىيىپ چىققان؛ تومپىيىپ چىققان

نَاتِئ: تومپىيىپ چىقىپ تۇرغان، چوقچىيىپ چىقىپ تۇرغان

نَاتِج: نەتىجە، ئۇنۇم، مەھۇلات، ھاسىلات

ـ عَنْ كَذَا: نىڭ نەتىجىسىدە، نىڭ سەۋەبىدىن، نىڭ بىلەن مۇناسىۋەتلىك بولغانلىقتىن، نىڭ سەۋەبىدىن خۇلاسە چىقىرىشقا ئىگە بولغان، نىڭ سەۋەبىدىن ھۆكۈم (خۇلاسە) چىقارغان

نَاثِر: نەسر يازغۇچى، نەسرچى

نَاجٍ (النَّاجِي)ج نُجَاة: نىجات تاپقۇچى، قۇتۇلغۇچى

نَاجِح: مۇۋەپپەقىيەت قازانغۇچى، نەتىجە قازانغۇچى

نَاجَدَهُ: ياردەم قىلماق، ياردەم بەرمەك

نَاجِذ ج نَوَاجِذُ: ئېزىق چىش

نَاجَزَهُ: قىرغىن قىلماق، ئۇر ـ چاپ قىلماق

نَاجِز: تاماملانغان، ئاخىرلاشقان، ئورۇنلاشقان

نَاجِع ج نَاجِعَة و نَوَاجِعُ: پايدىلىق بولغان؛ ئۇنۇملۇك بولغان، پايدا قىلغان؛ سۇ ئۆسۈملۈكلىرىنى ئىزلىگۈچى

نَاجِم: پەيدا بولغان، تۇغۇلغان، تۆرەلگەن

نَاجَى هُ: مەخپىي سۆھبەتلەشمەك، مەخپىي پاراڭلاشماق، مەخپىي مەلۇمات بەرمەك

ـ نَفْسَهُ: ئۆزىگە ـ ئۆزى سۆزلىمەك

نَاجِيَة ج نَوَاجٍ: نىجاتلىققا ئېرىشكەن، قۇتقۇزۇۋېلىنغان

نَاحَ ـُ نَوْحًا و نُوَاحًا و نِيَاحًا و نِيَاحَةً و مَنَاحًا الْمَيْتَ أو عَلَيْهِ: ھازا تۇتماق، قارلىق تۇتماق

ـ تِ الْحَمَامَةُ: كەپتەر سايرىماق

نَاح (النَّاحِي)ج نُحَاة: گراماتىكىچى، گراماتىكىشۇناس

نَاحَرَهُ: ئۇرۇشماق، ئۇرۇش قىلماق، قارشىلاشماق؛ مۇنازىرىلەشمەك، دۇشمەنلەشمەك

نَاحِل ج نُحُول: ياداپ كەتكەن، جۇدەپ كەتكەن، ياداڭغۇ

نَاحِيَة ج نَوَاح و أَنْحِيَة: ئايال گىراماتىكىچى، ئايال گىراماتىكاشۇناس؛ يۆنىلىش؛ يۆنىلىش تەرەپ؛ رايون؛ ۋىلايەت؛ (ئىراقتا) ناھىيە

نَاخِب: سايلىغۇچى، تاللىغۇچى؛ سايلاش ھوقۇقى بار ئادەم

نَاخِر ج نُخُر: چىرىپ كەتكەن، سېسىپ كەتكەن

نَادَّهُ: ئىختىلاپ قىلىشماق، كېلىشەلمەسلىك

نَادَ ـُ نَوْدًا: لىڭشىماق، مىدىرلىماق، ئىغاڭلىماق

ـ مِنَ النُّعَاسِ: مۇگدىمەك؛ ئۇيقۇسى كېلىپ مېڭىسى زىڭىلدىماق ياكى سىقىرىماق

ـــ الْمُدِيْرِ: يارده‌مچى دىرېكتور، يارده‌مچى مۇدىر

ـــ ج نُوَّاب: ۋەكىل،ۋاكالەتچى؛ تەكشۈرۈش ئەمەلدارى؛ تەپتىش ئەمەلدارى

نَائِبَة ج نَوَائِبُ: ئاپەت، ھادىسە؛ بالا ـ قازا

الْحُمَّى الـ ـــ : يەزگەك؛ كۈندە تۇتىدىغان يەزگەك

نَائِح ج نَاحَـــة: يىغا ـ زار قىلغۇچى، ھازا تۇتۇپ يىغلىغۇچى

نَائِل: ئېرىشكۈچى، ھاسىل قىلغۇچى، ئىگە بولغۇچى

نَائِم ج نِيام و نُوَّم و نُـيَّم و نُـوَّام و نُـوْم: ئۇيقۇدىكى ئادەم، ئۇخلىغۇچى؛ ئۇيۇشقان

نَاعَى هُ: يىراقلاشماق، يىراقلىشىپ كەتمەك

ـــ الشَّرَّ عَنْ فُلَانٍ: ساقلانماق، قوغدانماق

نَابَ ـُ نَوْبًا و مُنَابًا و نِيَابًا عَنْهُ فِي كَذَا: ۋەكىل بولماق، ئىز باسار بولماق

ـــ نَوْبًـا و نَوْبَـةً هُ الأَمْـرُ: يولۇقماق، ئۇچرىماق، دۇچار بولماق

ـــ إِلَيْهِ: دائىم بېرىپ تۇرماق، ھەمىشە بېرىپ تۇرماق

نَاب ج أَنْياب و نُيُوب و أَنْيُب و أَنَايِيْبُ: قوزۇق چىش؛ ئىت چىشى؛ (يىلاننىڭ) زەھەرلىك چىشى؛ (ھايۋاننىڭ) چىشى

نَاب (النَّـابِي): لايىق بولمىغان، مۇۋاپىق بولمىغان، باب كەلمىگەن

كَلِمَة ـــ يَة: مۇۋاپىق بولمىغان سۆز، دەل جايىدا ئىپادىلىنىلمىغان سۆز

نَابَالَم: قويۇق بىنزىن بومبا

ـــ نَابِت: بىخلانغان، بىخ چىقارغان؛ نوتا، بىخ، مايسا

ـــ فُوْل: يۇرچاق ئۇندۇرمىسى

نَابِيَة ج نَوَابِـتُ: كىچىك بالا؛ كىچىك ئۇلاغ؛ كىچىك ھايۋان

نَابِح ج نَوَابِحُ و نُبَّحُ و نُبُوح: ھاۋشىغان ئىت، قاۋغان ئىت

نَابَـــدَةُ: مۇناسىۋەتسىز ئۇزمەك، ئالاقىسىز ئۇزمەك

ـــ هُ الْحَرْبَ: ئۇرۇش ئېلان قىلماق

نَابِض: سوقۇش تۇرغان؛ ئۇرۇلغان؛ نېرۋا

ـــ السِّلَاح النَّارِيّ: تەپكە (قورالنىڭ)

نَابِغ ج نُبَغَاءُ: كۆپ ئىقتىدارلىق بولغان، كۆزگە كۆرۈنگەن

نَابِغَـــة ج نَوَابِـــغُ: كۆزگە كۆرۈنگەن؛ ھۆرمەتلىك ئادەم؛ قابىلىيەتلىك، ئىستېدادلىق

نَابِل ج نُبَّل و نَبَل: ئوقيا ئوقى ياسىغۇچى؛ نىشانلىغۇچى، قارىغا ئالغۇچى

اخْتَلَط الْحَابِلُ بِالـ ـــ : قالايمىقان بولۇپ كەتمەك، مالىماناك بولۇپ كەتمەك

نَابِـــه ج نُبَهَـــاءُ: ئەقىل- پاراسەتلىك؛ ھۆرمەتلىك؛ ئالىيجاناب؛ مەشھۇر داڭلىق

ـــ هُ الْكَأْسَ: قەدەھنى ئۇنىڭغا سۇنماق، رومكىنى ئۇنىڭغا بەرمەك

ـــ هُ الشَّيْءَ: قارىمۇقارشى يۇنىلىشتە بولماق، ئۆزئارا قارمۇقارشى يۇنىلىشتە تارتىشماق

نازِع ج نُزَعَة و نُزَّع و نُزَّاع: ياقا يۇرتلۇق ئادەم، چەتئەللىك ئادەم

نازَلَ هُ فِي الْحَرْب: ئۇرۇشماق، ئېلىشماق

نازِل ج نُزَّال: چۈشكەن، نازىل بولغان؛ چۈشۈپ كەتكەن

نازِلَة ج نوازِلُ: ئاپەت، ھادىسە

نازِيّ: ناتسىست، ناتسىزمچى: گېرمانىيە مەملىكەتلىك سوتسىيالىستىك پارتىيىسىنىڭ

نازِيَّة: نېمىسلار قۇرۇپ چىققان گېرمانىيە مەملىكەتلىك سوتسىيالىزم پارتىيىسىنىڭ ئىدىيىسى ياكى ئەقىدىسى

شَـــارَة ـــ: گېرمانىيە ناتسىستلار پارتىيىسىنىڭ پارتىيە بەلگىسى (ﷺ)

ناسَ ـُ نَوْسًا و نَوَسَانًا الشَّيْءَ هُ: قىمىرلىماق، لىڭشىماق، مىدىرلىماق

ناس: كىشىلەر، ئىنسانلار، ئادەملەر

ناسَبَ هُ الشَّيْءُ: ماس كەلمەك، مۇناسىپ كەلمەك، باب كەلمەك

ـــ هُ: ئۇنىڭ بىلەن مىللەتداش بولماق، قانداش بولماق، يېقىن مۇناسىۋەتتە بولماق، يېقىن تۇغقان بولماق

ناسِج: توقۇمچى، توقۇمچىلىق ئىشچىسى

ناسِخَة هُ: ئالماشتۇرماق، ئورنىغا يۆتكىمەك، ئورنىغا قويماق، ئورنىغا دەسسەتمەك

ناسِـــخ: ئەملىدىن قالدۇرغۇچى، بىكار قىلغۇچى؛ كۆچۈرۈپ يازغۇچى، نۇسخا ئالغۇچى؛ ئۇلكە ئالغۇچى؛ ئوغرىلىقچە كۆچۈرىۋالغۇچى

آلَـة ـــ ة: كۆپەيتىش ماشىنىسى، نۇسخا ئېلىش ماشىنىسى

ناسِفَة: پارتلاتقۇچ دورا

ناسِك ج نُسَّاك: زاھىد، تائىد؛ راھىب: مۇناستىر

ناسُوت ج نَواسِيتُ: ئىنسانىي، ئىنسانىيەت؛ ئىنسان، ئادەملەر

ناسُور ج نَواسِيرُ: ئاقما، ئاقما كانال

ناشَ ـُ نُوشًا الشَّيْءَ: ئالماق، ئېلىۋالماق

ناشِـــئ ج نَشَـــأ و نَشْـــأ و ناشِـــئَة: يېڭىلىنىۋاتقان ئەۋلاد؛ ئۆسكەن؛ تەرەققىي قىلغان ئۆسمۈر؛ ياش بالا

ـــ مِـــنْ كَـــذَا: ... نىڭ سەۋەبىدىن ئۆسكەن، ... نىڭ سەۋەبىدىن پەيدا بولغان

ناشِـــئَة ج نَواشِـــيءُ: (قىز) ئۆسمۈر، ئۆسۈۋاتقان قىز

ناشَبَ هُ الْحَرْبَ: ئوت ئاچماق، ئۇرۇشنى باشلىماق

نَاشِدَة: ئۆتۈنۈپ سورىماق، چىن كۆڭلىدىن سورىماق

نَادٍ (النَّادِي) ج أَنْدِيَة و نَوادٍ جج أَنْدِيات: جەمئىيەت؛ كۇلۇب؛ يىغىن

ـــ لَيْلِيّ: كەچلىك كۇلۇب، كېچىلىك كۇلۇب

نادِب: ماتەم تۇتۇپ يىغلىغۇچى، ھازا تۇتۇپ يىغلىغۇچى

نَادِر: نادىر، ئاز كۆرۈنىدىغان، ئاجايىپ

ـــ مِنَ الْكَلَامِ: ئاجايىپ بولغان: غەلىتە بولغان، ئاڭلاش قىيىن بولغان؛ قىممەتلىك سۆز

نَادِرَة ج نَوادِرُ: ھەيران قالارلىق، ئاجايىپ - غارايىب؛ قىممەتلىك نەرسە؛ نادىر بۇيۇملار؛ غەلىتە سۆز؛ ئەپسانىۋى

نادِل ج نُدُل: مۇلازىمەتچى؛ ياردەمچى

نَادَمَ هُ عَلَى الشَّرابِ: ئىچىشمەك، بىرلىكتە ئولتۇرۇپ ئىچىشمەك؛ ھاراق ئۈچۈن دوست بولۇشماق

نَادِم ج نُدَّام: نادامەت چەككۈچى، پۇشايمان قىلغۇچى، قايغۇرغۇچى

نَادَى هُ أوبِـهِ: نىدا قىلماق، توۋلىماق، چاقىرماق

ـــ بِالْأَمْرِ: ئىلان قىلماق، ئۇقتۇرماق

نَادِيَة الدَّهْرِ ج نَـوادٍ: دۇنيا ئىشلىرىنىڭ ئۆزگىرىشى

نَاذِر: ۋەدە بەرگۈچى، نەزىرە قىلغۇچى

نَارَ ـُ نُورًا و نِيارًا: يورىماق، نۇر چاچماق

نَار ج أَنْوُر و نِيْرَان و نِيَـرة: ئوت؛ ئوت ئاپىتى؛ دوزاق؛ ئەن، بەلگە؛ زىندان

إِطْلَاقُ الـ ـــ : ئوق ئېتىش، مىلتىق ئېتىش

جَبَل الـ ـــ : ئوت تاغ، يانار تاغ

نارْجِيْل: كوكۇس، كوكۇس پالمىسى

نارْجِيْلَة: بىر تۈپ كوكۇس پالمىسى؛ سۇ سۈمۈرۈش نەيچىسى

نَـارَنْج: بىرخىل كونسىرۋا قىلىنىدىغان لىمون

نَارِيّ: ئوتلۇق، ئوت بار بولغان، ئوتتەك بولغان

أَسْـهَمُ ـــ ة: ھەرخىل رەڭلىك ئۇچقۇن چىقىدىغان پوجاڭزا (بادىلداق)

نَازِح: يىراقلاپ كەتكەن، ئىنتايىن يىراقلاپ كەتكەن

ـــ عَـنْ وَطَنِـهِ: ۋەتىنىدىن ئايرىلغان؛ مۇھاجىر

ـــ الْماءِ: سۇ چاقپىلىكى ھەيدىگۈچى؛ سۇ توشۇغۇچى

ـــ الْمُجَارِيْرِ: تازىلىق ئىشچىسى

نَازَعَ: ئۆلۈمگە يۈز تۇتماق، ئۆلۈم ئالدىدا تۇرماق، سەكراتقا چۈشمەك

ـــ هُ: جېدەللەشمەك، تىللاشماق، تالاش - تارتىش قىلماق، نىزالاشماق

ـــ إِلَى وَطَنِهِ أَو أَهْلِـهِ: سېغىنماق، تەشنا بولماق

ناضَلَ هُ: كۈرەش قىلماق، جەڭ قىلماق

ـــ عَنْـــهُ: ساقلانماق، ئۆزىنى چەتكە ئالماق

ناط ـُ نَوْطًا و نِياطًاهُ: ئاسماق، ئېسىپ قويماق

ـــ بِهِ الْأَمْرَ: هاۋالە قىلماق، تاپشۇرماق

ـــ عَلَيْهِ الْأَمْـــلَ: ئۈمىد كۈتمەك، ئۈمىد باغلىماق

نَـــاطَحَ هُ: ئۆزئارا ئۈسسۈشمەك، كاللا قويۇشماق

ناطِحَة السَّحابِ: ئېگىز بىنا، ئاسمان پەلەك بىنا

ناطِر ج نُطَّار و نَطَرَة و نَواطِيْرُ و نُطَرَاءُ: مۇھاپىزەت قىلغۇچى؛ ساقلىغۇچى؛ قارانچۇق

ناطَق هُ: تاكاللاشماق، ئۇنىڭ بىلەن تەڭ تالاش ـ تارتىشماق

ناطِق: سۆزلىگۈچى، گەپ قىلغۇچى

ناطُور ج نَواطِيْرُ و نُطَّـــار و نَطَـــرَة و نُطَرَاءُ: مۇھاپىزەت قىلغۇچى، ساقلىغۇچى؛ قارانچۇق

نَاطَرَهُ: ئوخشاش بولماق؛ بەس ـ مۇنازىرە قىلىشـــماق، ئوخشىشـــىپ كەتمـــەك، مۇنازىرىلەشمەك

ـــــ كَـــذَا بِكَـــذَا: A بىلەن B نى سېلىشتۇرماق

ناظِر ج نَظَّارَة: نەزەر سالغۇچى

ـــ ج نَواظِرُ: كۆز

ـــ ج نَواظِرُ و نُظَّار: مەمۇرىي جەھەتتىن باشقۇرۇپ خىزمەت قىلىدىغان ئوتتۇرا، باشلانغۇچ مەكتەپ مۇدىرى؛ باشقۇرغۇچى، نازارەت قىلغۇچى

ناظِرَة ج نَـــواظِرُ: كۆز؛ ئايال گۈندىپاي؛ سېسترالار باشلىقى

ناظِم: تەشكىللىگۈچى؛ رەتلىگۈچى؛ شائىر

ناظُور ج نَواظِيْرُ: دۇربۇن؛ تېلېسكوپ

ناعٍ (النَّاعِي) ج نُعاة و ناعُون و نُعْيـــان: ھـــازا خـــەۋىرىنى يەتكۈزگـــۈچى، مۇســـىبەت خـــەۋىرىنى يەتكۈزگـــۈچى، ئـــۆلۈم خـــەۋىرىنى يەتكۈزگۈچى

ناعِرَة: سۇ تۈگمىنىنىڭ چاقى

ناعِس ج نُعَّاس: مۇگدىگەن، ئۇيقا باسقان

ناعِـــــل: ئايـــاغ كىيگـــەن؛ مىخلانغـــان، تاقىلانغان، تاقا مىخلانغان

ناعِم: يۇمشاق، يۇمران

ـــ مِنَ العَيْشِ: كەڭتاشا تۇرمۇش، باراۋان تۇرمۇش

ناعُور، ناعُورَة ج نَواعِيْرُ: سۇ چىغرىقى، سۇ چاقپىلىكى؛ سۇ توشۇيدىغان ھارۋا ياكى ماشىنا

نـــاغَمَ هُ: قـــۇلاقنى قـــۇلاققا يېقىپ گـــەپ قىلماق، پىچىرلاشماق

ناغَى الْوَلَدَ: بالىغا يېقىملىق سۆزلىمەك، بالىغا يېقىملىق گەپ قىلماق

ـــ هُ الْأَمْرَ أَو فِيْه: ئۇنىڭ قىلىشىنى تەلەپ قىلماق، ئۇنىڭ قىلىپ بېرىشىنى ئىلتىماس قىلماق

ناشِـــر: ئېيلان قىلغۇچى، جاكارلىغۇچى؛ تارقاتقۇچى، نەشر قىلىپ تارقاتقۇچى

ناشِز: سوزۇلۇپ چىقىپ تۇرغان، تومپىيىپ چىقىپ تۇرغان؛ چوقچىيىپ چىقىپ تۇرغان، كەۋدىلىنىپ تۇرغان

إِمْرَأَة ـــ : بىشەم خوتۇن، ئازۇل خوتۇن

ناشِط ج نُشَّط: تېنىك، شوخ، پائالىيەتچان، جانلىق، ئاكتىپ، تەشەببۇسكار

ـــ ة ج نَواشِطُ: ← ناشِط

ناشَعَ الْكَـلَامَ: مەلۇم كىشىنىڭ ئۆزىگىلا ئاغزاكى ئېيتىپ بەرمەك

ناشِف: قاغجىراپ كەتكەن، قۇرغاق بولۇپ كەتكەن

ناصَ ـُ نَوْصًا و مَنَاصًا و مَنِيْصًا عَـنْ كَـذَا: پاناھلانماق، يوشۇرۇنماق، قاچماق، ئۆزىنى چەتكە ئالماق

ناصَبَ هُ: قارشى تۇرماق، دۈشمەنلەشمەك، ئۆچەكەشمەك

ـــ هُ الْعِـدَاءَ: ئۇنىڭ بىلەن ئۆچەكەشمەك، ئادا ۋەتلەشمەك

نَاصِـــب ج نواصِـــبُ: تىكىلگەن، ئۆرە قىلغـــان؛ (ســـۆزنى) چۈشـــۈم كېلىشـــتە كەلتۈرىدىغان (قوشۇمچە)

ناصَحَ هُ: بىرـــ بىرىگە نەسىھەت قىلماق، ئۆزئارا سەمىمىي بولماق

ناصِح ج نُصَّـــاح و نُصَّـــح: نەسىھەت قىلغۇچى؛ سادىق، سەمىمى؛ جەۋھەرى، مېغىزى

ناصَـــرَهُ: بىرـــ بىرىگە يارەدەم بەرمەك، يارەدەملەشمەك، ئۆزئارا يارەدەم قىلىشماق

ناصِر ج نُصَّار و أَنْصَار و نُصْـر: يارەدەم بەرگۈچى، يارەدەم قىلغۇچى، قوللىغۇچى

ناصِرِيّ: خرىستىئان دىنىنىڭ، خىرىستىئان مـــۇرىتىنىڭ: ناســـر شـــەھىرىنىڭ، ناســـىر شەھەرلىك ئادەم

ناصِع: ئېنىق، ئوچۇق، ساپ، خالىس

ناصَفَ هُ الْمالَ: پۇلنىڭ يېرىمىنى ئۇنىڭغا بۆلۈپ بەرمەك

ـــ هُ: ئۆزئارا تەڭ تەقسىم قىلىشماق

ناصُور ج نَواصِيْرُ: ئاقما، ئاقما كانال

ناصِيَة ج نَـــواصٍ: ماڭلايى چاچ، كوكۈلا؛ پېشانە؛ بۇلۇڭ ـ پۇشقاق، بۇلۇك

ـــ الْحَالِ: تەشەببۇسكارلىق، ئاكتىپلىق

ـــ الْأُمُورِ: ئىشنىڭ تۈگۈنى، ئىشنىڭ ھەل قىلغۇچ تۈگۈنى

ناضِب: قۇرۇپ كەتكەن، قۇرغاق بولۇپ كەتكەن؛ پايدىسى يوق، قىممىتى يوق

ناضِج: پىشقان، پىشىق

ناضِـــر: ساپ بولغان، يېگى بولغان؛ خۇشخۇي، خۇش چراي

ناقَة ج ناق و نُوق و أنُوقَ و أنُـؤُق و أوْنُق و أيْنُق و نِياق و أنْواق جج أيانِقُ و نِياقات: چىشى تۆگە

ناقَدَهُ: ئەيىبلىگەن ھالدا سورىماق، ئەيىبلەپ قىيىن ئەھۋالدا قالدۇرماق، تەنقىدلىمەك

ناقِد ج نُقاد و نَقَدَة: ئەيىبلىگۈچى، تەنقىد قىلغۇچى؛ ئوبزورچى

ـــ أَدَبِيّ: ئەدەبىي ئوبزورچى

ناقَرَهُ: مۇنازىرىلەشمەك، تالاش ـ تارتىشماق

ـــ خَصْمَهُ: تىللاشماق، جەڭگە ـ جىدەل قىلىشماق

ناقِرَة ج نَـواقِرُ: تاكاللاشقان، تالاشقان، تىللاشقان

ناقَشَ هُ: بەس ـ مۇنازىرە قىلىشماق

ـــ هُ الْحِسابَ أو فِي الْحِساب: ئېنىق چۈشەنچە بەرمەك، مەقسەتنى ئېنىق ئۇقتۇرماق

ناقِص ج نُقَّـص: يېتەرسىز، كەم، تولۇقسىز، كەمتۈك، نۇقسان؛ كېمەيگۈچى، ئازايغۇچى

ـــ كَـذَا: كېمىيىپ كەتكەن، يېتەرسىز بولغان، ئازىيىپ كەتكەن

ـــ عَـنْ كَـذَا: يەتمەسلىك (سان)؛ يېتىشەلمەسلىك، ئۈلگۈرەلمەسلىك

فِعْـل ـــ: تولۇقسىز پېئىل (ئەرەب گراماتىكىدا)

مَخْرُوط ـــ: تەكشى كەسمە كونۇسسىمان جىسىم

ناقَضَ القَوْلُ القَوْلَ: ئۆزىگە ـ ئۆزى زىت كەلمەك

ـــ هُ: توقۇنۇشماق، زىتلەشمەك، نىزالاشماق

ناقِض ج نَـواقِضُ: بۇزغۇچى، ئەمەلدىن قالدۇرغۇچى، بىكار قىلغۇچى

نـاقِح: نەمدىگۈچى، چىلىغۇچى، سۇغا چىلىغۇچى

سُـمّ ـــ: تراگىدىيە؛ جاننى ئالىدىغان زەھەرلىك دورا

دَوَاء ـــ: ئۇنۇم بەرگەن دورا، شىپالىق بەرگەن دورا

ناقَلَ الْـفَرَسَ: چاپماق (ئات)، چېپىپ ماڭماق

ـــ هُ الْأَقْداح: ئۆزئارا قەدەھ سوقۇشتۇرۇپ ئىچمەك

ناقِـل ج نَقَلَـة: ترانسپورت ئىشچىسى؛ تەرجىمان، تەرجىمە قىلغۇچى؛ كۆچۈرۈپ يازغۇچى

ناقِلَة: نېفىت كېمىسى؛ توشۇغۇچى تاسما (ماشىنىلاردا)

ناقِم: قىساس ئالغۇچى، ئۆچ ئالغۇچى

ـــ عَلى كَذَا: غەزەپلەنگەن، ئۆچ كۆرگەن

ناقِـه ج نُقَّـه: پۈتۈنلەي ساقىيىپ كېتەلمەسلىك، ساقايغان بولسىمۇ پۈتۈنلەي ياخشىلىنىپ كېتەلمەسلىك؛ دەم ئېلىپ داۋالىنىۋاتقۇچى

ـــ الْمَرْأَةَ: ياخشى كۆرمەك، مەپتۇن بولماق
ـــ هُ أو الشَّيْءَ: ئۆزئارا ئىشەنمەك، بىر - بىرىگە تايانماق
نَاف ـُ نَوْفًاالشَّيْءُ: قەد كۆتۈرۈپ تۇرماق
ـــ عَلَيْهِ: ھالقىپ كەتمەك، ئېشىپ كەتمەك
نافِج: قۇلاققا خۇش ياقمىغان: قۇلاققا سەت ئاڭلانغان ئاۋاز
نافَح هُ: كۆرەش قىلماق، قارشى تۇرماق
ـــ عَنْهُ: ساقلانماق، قوغدانماق، مۇھاپىزەت قىلماق
نـــافِخ: پۇڭلىگۈچى: پۇڭلىگۈچ: (ئۇشتەك قاتارلىقلار): قورساق كۆپۈپ قالغان
نافِد: سەرپ بولغان، خوراپ كەتكەن، چىقىم بولغان
نافِـــذ: ئۈنجىرا قىلغان، ئېلىپ بارغان: ئۇنۇملـــۇك بولغـــان، پـــايدىلىق بولغـــان: ئۆتكۈزۈلگـەن: ئىزچىللاشـتۇرۇلغان: كۆچـى بار، تەسىرى بار
طَرِيْق ـــ : مېڭىپ تۇرىدىغان كوچا يولى
أَمْر ـــ : چاقماقتەك چۈشۈرۈلگەن بۇيرۇق
نافِذَة ج نَوافِذُ: (تامدىكى) يوچۇق: كامار: ھاۋا ئالمىشىش تۆشۈكى: دېرىزە
نافَرَهُ: ئەرز قىلماق، شىكايەت قىلماق: قارشى تۇرماق، كۆرەش قىلماق
نافِر ج نُفُر ج نُفْر: ئىشىغان: توپىيىپ چىققان، چوقچىيىپ چىققان: قاپارتما نەقىش

ـــ مِنْهُ: نەپرەتلەنمەك، بىزگەنمەك
نـــافَسَ فِـــي الْأَمْـــرِ: مۇسابىقىلەشمەك، بەسلەشمەك، رىقابەتلەشمەك، مۇنازىرىلەشمەك
ـــــ فِي الشَّـــيْءِ: تىرىشىپ ئىزدەنمەك، قىتىرقىنىپ ئىزدەنمـــەك، بـــاش چـــۆكۈرۈپ ئىزدەنمەك
ـــ هُ: تۆھمە بىلەن ئائىلىنى سېلىشتۇرماق
نافِع: پايدىلىق، ئۈنۈملۈك، مەنپەئەتلىك
نافَقَ فِـــي الـــدِّيْنِ: مۇناپىقلىق قىلماق، يالغاندىن دىنغا كىرمەك
ـــ : قەستەن يالغاننى ئويدۇرۇپ چىقارماق
نافِق: بازىرى ئىنتىك بولغان، تىجارىتى راۋان بولغان
نافِلَـــة ج نَوافِـــلُ: غەنىيمەت، سـۆۋغات: ئىشتىن سىرتقى خىزمەت: ھەدىيە، تارتۇق
ـــ مِنَ الصَّلَوَات: نەفلە نامار
نافُورَة: فونتان: ئېتىلىپ چىققان نېفىت قۇدۇقى
نافُورِيَّة مِنَ الطَّـائِرَات: رېئاكتىۋ ئايروپىلان: رېئاكتىپ ئايروپىلان
نافِي هُ: قوغلىماق، قوغلۇمتەك، سۈرگۈن قىلماق
ـــ الشَّيْءُ الشَّيْءَ: ئۆزئارا سىغىشالماسلىق، بىرگە بولالماسلىق
ناقِب: كولىغۇچى، قازغۇچى: ياتاق يارىسى، كۆرپە يارىسى

ـــ الإلتخاب الطَّبيعي: تەبىئىي ناللاش، تەبىئىي شاللاش

ـــ الجاذبيَّة: يۇتۇن ئالەملىك تارتىش كۈچى قانۇنى، تارتىش كۈچى قانۇنىيىتى

نامُوسَة: بىر دانە پاشا

نامُوسيَّة: پاشىلىق، چىملىق

نامِيَة ج نَوامٍ: ئۆسكەن، ئۆسۈۋاتقان، تەربىيىلىنىۋاتقان: ئۆسۈش ئىقتىدارى

الدُّوَل الـ ـــ: تەرەققىي قىلىۋاتقان دۆلەتلەر

نَأْنَأَ عَنِ الأَمْرِ: سوغۇق مۇئامىلىدە بولماق، ياخشى كۈتۈۋالماسلىق، بىھۆرمەتلىك قىلماق

ـــ فِي الرأيِ: لىكتاسمىلىق قىلماق، ئەزمىلىك قىلماق

نَأْنَأَ: ئاجىز، ئىقتىدارسىز

نُؤْنُؤ: ← نأنأ

ناه (النَّاهِي) ج نُهاة: چەكلىگەن، توسقان: چەكلىگۈچى، مەنئىي قىلغۇچى

ناهَبَ الغَنِيمَةَ: تارتىۋالماق، ئېلىۋالماق، بۇلىۋالماق

ـــ هُ: يۈگۈرۈپ مۇسابىقىلەشمەك، يۈگۈرۈش مۇسابىقىسى ئېلىپ بارماق

ناهَة: ئاخىرلىشىش، تۈگىشىش، تاماملاش

نَاهِج مِنَ الطُّرُقِ: ئاممىۋى يول، چوڭ يول

ناهَدَهُ: مۇنازىرىلەشمەك، مۇنازىرە قىلىشماق: قارشى تۇرماق، جەڭ قىلماق

ناهِد ج نُهَداءُ و نُهَّاد: تومپىيىپ چىققان، چوقچىيىپ چىقىپ تۇرغان

ـــ ج نَواهِدُ: كۆكسى كۆتۈرۈلگەن قىز، كۆكسى تولغان قىز

ناهَزَ الشَّيْءَ: پېقىنلاشماق: ئىشەنمەك، تايانماق

ـــ الفُرْصَةَ: پۇرسەت چىقماق، پەيت كەلمەك

ناهَضَ هُ: قارشى تۇرماق، ئويغانماق: جەڭ قىلماق: بەس - مۇنازىرە قىلىشماق

ناهِض: ئورنىدىن تۇرغان: گۈللەنگەن، راۋاج تاپقان: بەلگىلەنگەن، ئۆزگەرمەس

ناهِيَّة ج نَواهٍ: مەنئىي قىلىش ھوقۇقى، تەھقىقلەش پەرمانى

ناهِيَتُكَ مِنْ كَذا: (بۇ) سىزنىڭ ئاخىرقىسى بولسۇن، قانائەت ھاسىل قىلىپ قايتا بىرەر نەرسە تەلەپ قىلماڭ

ناهِيَكَ مِنْ كَذا ← ناهِيَتُكَ

ـــ بِهِ كَذا: ← ناهِيَتُكَ

نـاوَأَهُ: شان- شەرپى ئاشماق، ھۆرمىتى ئاشماق: ئۆچمەنلىك بىلەن قارىماق، دۈشمەنلىك بىلەن قارىماق، ئۆچ كۆرمەك

ناوَبَ هُ فِي الأَمْرِ: نۆۋەتلىشىپ قىلماق، نۆۋەت بىلەن ئىشلىمەك

نـاوَحَ هُ: ئۇدۇلمۇ - ئۇدۇل تۇرماق، قارمۇقارشى تۇرماق، يۈزمۇ يۈز تۇرماق

نَؤُور: قارا كۆك، تۆمۈر كۆك

ناوَرَهُ: تىللاشماق، ھاقارەتلەشمەك

نَؤُوش: كۈچلۈك بولغان، باتۇر بولغان

ناقُوس ج نَواقِيسُ: سائەت، قوڭغۇراق؛ ئۇچ بۇلۇڭلۇق تەۋرەتكۈچ: خرىستىئانلارنىڭ چىركاۋ قوڭغۇرىقى

ناكَ ـِ نَيْكًا الْمَرْأَةَ: جىنسىي مۇناسىۋەت قىلماق

ناكِث الْعَهْد: ۋاپاسىزلىق قىلغۇچى، ۋەدىسىنى بۇزغۇچى، توختامنى بىكار قىلغۇچى

ناكِح ج ناكِحَة: نىكاھلانغان، تۇرمۇش قۇرغان، ئۆيلەنگەن

ناكَدَهُ: پۇتلىكاشاڭ بولماق، دەخلى قىلماق، توسقۇنلۇق قىلماق

ناكِر الْجَمِيْل: ۋاپاغا جاپا قىلغۇچى، تۇزكۇرلۇق قىلغۇچى، ياخشىلىقنى بىلىگۈچى

ناكِس ج نَواكِس: كېسەل بولغان، كېسەل قوزغالغان؛ بېشىنى تۆۋەن سالغان، بېشىنى ساڭگىلاتقان

ـ ج نُكُس: ئۆمرى ئاز قالغان قېرى ئادەم

ناكَفَ هُ: تاكاللاشماق، گەپ تەگىشىپ قالماق

ـ هُ الكَلاَمَ: رەت قىلماق، رەددىيە بەرمەك

نالَ ـَ نَيْلاً و نالاً و نالَةً مَطْلُوبَهُ: ئېرىشمەك، ئىگە بولماق، قولغا كەلتۈرمەك

ـ مِنْهُ: تۆھمەت قىلماق، بۆھتان چاپلىماق

ـ هُ مِنَ غَيْرِهِ كَذَا: ئىگە بولماق، ئېرىشمەك

ـ مِنْ عِرْضِهِ: تۆھمەت قىلماق، قارا چاپلىماق

ـ ـُ نَوالاً ونَوْلاً هُ الْعَطِيَّةَ أوبِهَا: بەرمەك، بېرىپ تۇرماق

ـ لَهُ أو عَلَيْهِ بِشَيْءٍ: سېخىلىق بىلەن بەرمەك، ئوچۇق قوللۇق بىلەن بەرمەك

نَامَ ـَ نَوْمًا و نِيامًا: ئۇيقۇسى كەلمەك، ئۇخلىماق

ـ ـ تِ السُّوقُ: چۆلسىرەپ قالماق، كاساتچىلىق بولماق، بازار قىزىماسلىق

ـ عَنْ حاجَتِهِ: پەرۋا قىلماسلىق، دېققەت قىلماسلىق

ـ إلَيْهِ: ئىشەنمەك، ئىشەنچ قىلماق

نَامٍ (النَّامِي): ئۆسۈۋاتقان؛ ئېشىۋاتقان؛ تەرەققىي قىلىۋاتقان

نَأْمَة: شاۋقۇن ـ سۈرەت ئاۋازى؛ ۋاراڭ ـ چۈرۈڭ ئاۋازى

نامَّة: ھەرىكەت قىلماق، ياشىماق، تۇرمۇش كەچۈرمەك

نامَسَ هُ: مەخپىي سۆھبەتلەشمەك، مەخپىي پاراڭلاشماق

نامِل: تۆھمەتخور، بۆھتانچى

نامُوس ج نَوامِيْسُ: مۇناسىترىنىڭ ياكى مۇناخنىڭ ھۇجرىسى؛ زېرەك، چېچەن؛ شەرىئەت، قائىدە ـ قانۇن؛ سىرداش دوست؛ مەككار؛ پاشا؛ بۆھتان چاپلىغۇچى؛ بۇلغىغۇچى، داغ تەگكۈزگۈچى

نَبَّاح: (ئېت) قاۋىغان؛ ياۋا ئۆردەك؛ ئۆچكە

نُباح الْكَلْبِ: ئىتنىڭ ھاۋشىشى ياكى قاۋىشى

نَبَّاذ: ھاراقكەش؛ ھاراق سودىگىرى

نَبَّال ج نَبَّالَة: مەرگەن، ئوقيا ئاتقۇچى، ئوق ئاتقۇچى

نَبالَة: يۈكسەك بولۇش، ئالىيجاناب بولۇش، ئالىيجانابلىق، ئېسىلزادىلىك، زېرەكلىك

نِبالَة: ئوقياچىلىق، ئوقيا ئوقى ياساش كەسپى

نَباهَة: شۆھرەت، ئاتاق، نام، ئابرۇي، نوپوز، شەرەپ؛ ھوشيارلىق

نَبَّبَ النَّباتُ: ئۆسۈملۈك ئۈنۈپ غول چىقارماق

نَبَّتَ الشَّجَرَ: دەرەخ تىكمەك، جىرىم سالماق

ـــ الْحَبَّ: ئۇرۇق چاچماق، بىخ چىقارماق

نَبَتَ ـُ نَبْتًا الْمَكَانُ: ئۆسۈملۈك ئۈنمەك

ـــ النَّباتُ: ئۆسمەك، توپىنى يېرىپ چىقماق؛ بىخ چىقارماق

ـــ نَبْتَةً وَ نَباتًا الْإِنْسَانُ: ئۆسمەك، ئۆسۈپ يېتىلمەك

ـــ فِي مَنْبِتِ صِدْقٍ: ئۇ سەمىمىي مىللەت ئارىسىدا ئۆسكەن، ئۇ سەمىمىيلىك ئىچىدە چوڭ بولماق

نَبْت ج نُبُوت: ئۆسۈملۈك؛ دەل– دەرەخ

نَبْتَة ج نُبُوت: بىر تۈپ ئۆسۈملۈك

نَبْتُون: نىپتون (9 پىلانىتىنىڭ بىرى)؛ دېڭىز ئىلاھى (خۇراپات)

نَبَثَ ـُ نَبْثًا الْبِئْرَ: قازماق، كولىماق

نَبَحَ ـَ نَبْحًا وَنُبُوحًا وَنَبِيحًا وَ نُباحًا وَ تَنْباحًا الْكَلْبُ أَوِ الْغَزالُ أَوِ التَّيْسُ: ئېت قاۋىماق؛ (كىيىك، ئۆچكە قاتارلىقلار) مەرىمەك

نَبْح الْكَلْبِ: ئىتنىڭ قاۋىشى

نَبَّذَ الشَّيْءَ: تۈكۈرۈپ تاشلىماق، چۆرىۋەتمەك

ـــ التَّمْرُ أَوِ الزَّبِيبُ: ھاراققا ئۆزگەرتمەك؛ ئېچىماق

ـــ النَّبِيذَ: ھاراق ياسىماق، ھاراق چىقارماق

ـــ التَّمْرَ أَوِ الزَّبِيبَ: خورما ياكى قۇرۇق ئۈزۈمدىن ھاراق چىقارماق

نَبَذَ ـِ نَبْذًا الشَّيْءَ مِنْ يَدِهِ: تاشلىۋەتمەك، تۈكۈرۈپ تاشلىماق، چۆرىۋەتمەك

ـــ الْأَمْرَ: بىكار قىلماق، ئەمەلدىن قالدۇرماق، ئېلىپ تاشلىماق

ـــ الْعَهْدَ: توختامنى بۇزماق، توختامغا خىلاپلىق قىلماق

نَبْذ: تاشلىۋىتىش، چۆرىۋىتىش، تۈكۈرۈپ تاشلاش

ـــ ج أَنْباذ: ئاز– ئاز، ئاز مىقداردار پارچىلانغان نەرسە، پارچە – پۇرات نەرسە

نُبْذَة ج نُبَذ: قىسىم، بۆلۈم، تارماق؛ پەن تارمىقى؛ ساھە؛ ئوچاستىكا؛ ماقالە (مۇھاكىمە ياكى تەتقىقات توغرىسىدىكى)؛ ئابزاس، باسقۇچ؛ قىسقا ماقالە

نَاوَشَ هُ فِى الْقِتَالِ: جەڭ قىلىشماق، جەڭكە كىرىشمەك

نَاوَلَ هُ الشَّيْءَ: بەرمەك، تاپشۇرۇپ بەرمەك، تۇتقۇزۇپ بەرمەك

ـــ هُ الْكَاهِنُ: ئۇنىڭغا مۇقەددەس تاماق بەرمەك، ئەيسا زىيارىتى بەرمەك (خرىستىئان دىنىدا)

نُؤُوم: تولا ئۇخلايدىغان ئادەم

نَاوُوس ج نَوَاوِيسُ: تاشتىن ياسالغان جەسەت ساندۇقى؛ خرىستىئان مۇرىتنىڭ قەبرىسى

نَاوَى هُ: قارشى تۇرماق، ئۆچمەنلىك قىلماق، دۇشمەنلىك بىلەن قارىماق

نَأَى ـَ نَأْيًا هُ أَو عَنْهُ: يىقىن كەلمەك، يىقىنلاشماق

نَأْى: يىراق، ياقا، چەت؛ نەي، سۇناي

نَاى ج نَايَات: نەي، سۇناي

نُؤًى، نُؤًى ج آنَاء و أَنَاء و نُئِيّ: چىدىرنىڭ تۆت ئەتراپىدىكى سۇنى چىقىرىۋېتىدىغان ئازگال ياكى ئورەك

نَايَاتِيّ ج نَايَاتِيَّات: نەي بىلەن ئويۇن كۆرسەتكۈچى، نەيچى

نَبَّأَ: خەۋەر قىلماق، ئۇقتۇرماق، خەۋەر يەتكۈزمەك

ـــ هُ الْخَبَرُ أَوبِهِ: دوكلات قىلماق، ئۇقتۇروش قىلماق

نَبَأَ ـَ نَبْأً نُبُوءً الشَّيْءُ: ئېكسز بولماق، يۇكسەك بولماق، ئالىيجاناب بولماق

ـــ الرَّجُلُ: نەبرىنلەنمەك، ئۆچ كۆرمەك، بىزگەنمەك

ـــ عَنْ كَذَا: ۋاز كەچمەك، تاشلىۋەتمەك

نَبَأ ج أَنْبَاء: خەۋەر، يېڭى خەۋەر، ئاخبارات

نَبَا ـُ نَبْوًا و نَبْوَةً السَّيْفُ عَنِ الْمَضْرُوبِ: دەل جايىغا تەگمەسلىك، جايىغا نىشانلىيالماسلىق

ـــ الطَّبْعُ عَنِ الشَّيْءِ: مىجەزى كېلىشمەسلىك؛ تەبىئىتى ماسلىشالماسلىق

ـــ بِهِ الْمَكَانُ: سۇ تۇيرىقى ماس كەلمەسلىك، ھاۋاسى ماس كەلمەسلىك

ـــ السَّهْمُ عَنِ الْهَدَفِ: ئوق نىشانغا تەگمەسلىك

ـــ جَنْبُهُ عَنِ الْفِرَاشِ: يېنىنى بېسىپ ئۇخلىيالماسلىق، خاتىرجەم ئۇخلىيالماسلىق

ـــ بِهِ: سوغۇق مۇئامىلە قىلماق، ياخشى كۆتۈۋالماسلىق

نَبَات: ئۆسۈملۈك؛ ئوت- چۆپ؛ كۆكتات، ئوتياش

عِلْمُ الـ : بوتانىكا، ئۆسۈملۈك ئىلمى

نَبْأَة: ئىنچىكە ئاۋاز؛ ئىتنىڭ قاۋغان ئاۋازى

نَبَاتَة ج أَنْبِتَة: بىر تۇپ ئۆسۈملۈك؛ ئۆسۈملۈكلەر

نَبَاتِيّ: ئوتخور ھايۋان؛ گۆشسىز تاماق

يېگۈچى: ئۆسۈملۈك ئىلمىگە مۇناسىۋەتلىك؛ بوتانىكىغا مۇناسىۋەتلىك؛ ئۆسۈملۈكشۇناس، بوتانىك

ـــ ج أَنْباط و نَبِيْط: نەبىتىيەلىك ئادەم (ئىراقتىكى بىر رايوننىڭ ياكى مىللەتنىڭ ئىسمى)؛ ئاۋام ـ پۇقرا

نَبْطِيّ: نەبىتىيەلىك ئادەم، نەبىتىيەنىڭ؛ ئاۋام خەلقنىڭ

نَبَعَ ـُ نَبْعًا و نُبُوعًا و نَبَعانًا الْماءُ: ئېتىلىپ چىقماق، بۇلدۇقلاپ چىقماق

ـــ النَّهْرُ: باشلانماق، كېلىپ چىقماق

ـــ العَرَقُ مِنَ الْجِسْمِ: تەر چىقماق

نَبِعَ ـَ نَبْعًا و نَبَعانًا الْماءُ: سۇ ئېتىلىپ چىقماق

نَبْع: ئېتىلىپ چىقىش (سۇ)؛ سۇنىڭ كېلىشى، سۇنىڭ باشلىنىشى

نَبَعان: ئېتىلىپ چىقىش، بۇلدۇقلاپ چىقىش

نَبْعَة: باشلىنىشى، كېلىپ چىقىش مەنبەسى

نَبَغَ ـُ نَبْغًا و نُبُوغًا الشَّيْءُ: كۆرۈنمەك، ئاشكارىلانماق، پەيدا بولماق

ـــ فِي الْأَمْرِ: پۇختا بىلمەك، پىششىق بىلمەك

ـــ الشَّرُّ: قاپلىماق، قاپلاپ كەتمەك

ـــ: تالانتلىق شائىر بولماق، قابىلىيەتلىك شائىر بولماق

نَبْغ: ئەۋزەللىك، ئۈستۈنلۈك؛ زېرەكلىك

نَبَقَ ـُ نَبْقًا الشَّيْءُ: كۆرۈنمەك، ئاشكارا بولماق، پەيدا بولماق

نَبِق: خورما

نَبْكَة ج نِباك و نَبَك و نُبُوك: كىچىك تۆپلىك، كىچىك دۆڭ، يۇمىلاق تۆپىلىك

نَبَلَ ـُ نَبْلاهُ: ئوقيا ئوقى ياسىماق

نَبُلَ ـُ نَبالَةً و نُبْلاً: ئېسىل بولماق، ئالىيجاناب بولماق، ھۆرمەتلىك بولماق

ـــ عَنْ كَذا: ئەرزىگۈچىلىكى يوق بولماق، تىلغا ئالغۇچىلىكى يوق بولماق

نَبْل: زېرەكلىك؛ ئېسىلزادىلىك، ئالىيجانابلىق

ـــ ج نِبال و أَنْبال: ئوقيا ئوقى، يا ئوقى

نُبْل: ئالىيجانابلىق، يۈكسەكلىك، ئېسىلزادىلىك؛ زېرەكلىك، ئەقىللىق

نَبْلَة ج نِبال و أَنْبال و نُبْلان: بىر دانە يا ئوقى

نُبْلَة ج نُبُلات: مۇكاپات بۇيۇمى، سوۋغات

نَبَّهَ هُ عَلى الْأَمْرِ أو إِلَيْهِ: خەۋەر قىلماق، ئاگاھلاندۇرماق، دوكلات قىلماق

ـــ هُ إِلى الْأَمْرِ: ئېسىگە سالماق، ئەسلەتمەك، يادىغا كەلتۈرمەك

ـــ هُ: ئويغاتماق، قوزغىماق، ئىلھام بەرمەك، ئىلھاملاندۇرماق

نَبُهَ ـُ نَباهَةً: ئېسىل بولماق، نامى چىقماق، مەشھۇر بولماق

ـــ لِلْأَمْرِ: دىققەت قىلماق، كۆڭۈل قويماق

نَبِهَ ـَ نَبْهًا لِلْأَمْرِ: دىققەت قىلماق، كۆڭۈل قويماق

ـــ نُبْهًا مِنْ نَوْمِهِ: ئۇيقۇدىن ئويغاتماق

نَبَرَ ـِ نَبْرًا الْمَغْنِيَ: ئاۋازىنى پەسەيتىپ ئاندىن ئېكىز كۆتۈرۈش ئىنتوناتسىيىسى بولماق، ئاۋازىنى پەسەيتىپ ئاندىن كۆتۈرمەك

ـِ هُ: ئەيىبلىمەك، سۆزىمەك

نَبْرُ الصَّوْتِ: تەكىتلەش، ئاۋازىنى كۆتۈرمەك؛ ئۇرغۇ، ئىنتوناتسىيە

نَبْر ج أَنْبار: ئامبار، ئىسكىلات

ـ ج أَنْبار و نِبار: سايغاق، ئۇقرا، ئاشقازان بۆگلىكى (جانلىق)

نِبْراس ج نَبارِيْسُ: كوچا چىرىغى، يول چىرىغى؛ قول پەنەرى: نەيزە بېشى: شىر: باتۇر، قەھرىمان

نَبْرَة ج نَبَرَات: ئىشتىق: كۆپۈپ قېلىش، پولتىيىپ چىقىش: (بىر قېتىم) تەكىتلەش: ئۇرغۇ، ئىنتوناتسىيە

نَبْرِيْج ج نَبارِيْجُ: چىلىم: ناسما تۆشۈكى، كەمەر تۆشۈكچىسى

نَبَّزَهُ: لەقەمنى ئاتماق، لەقەمنى چاقىرماق

نَبَزَ ـِ نَبْزًا: لەقەمنى ئاتماق، لەقەمنى چاقىرماق

نَبَز: ئىپلاس، پەسكەش، رەزىل

نَبْز ج أَنْباز: لەقەم، نام: باشقا بەلگە

نُبْزَة: مەلۇم كىشىگە لەقەم قويۇپ قويماق

نَبَسَ ـِ نَبْسًا و نُبْسَةً: گەپ قىلماق، سۆزلىمەك، كاپىلدىماق (بولۇشسىز مەنىدە كۆپىنچە هاللاردا)

ما ـ بِكَلِمَة: ئۇ بىر ئىبعىزمۇ گەپ قىلمىدى

نَبَشَ ـُ نَبْشًا الشَّيْءَ: كولىماق، قازماق، پاش قىلماق، ئېچىپ تاشلىماق

ـ الْكَنْزَ مِنَ الأَرْضِ: يەرئاستى بايلىقلىرىنى قېزىپ ئالماق، يەر ئاستى بايلىقلىرىنى ئاچماق

ـ الْقَبْرَ: قەبرىنى ئاچماق، كولىماق: قەبرە ئوغرىلىماق

ـ السِّرَّ: سىرنى پاش قىلماق، مەخپىيەتلىكنى ئاشكارىلىماق

نَبْش: قېزىش، كولاش

نَبَضَ ـُ نُبُوضًا الْماءُ: ئاقماق

ـ ـِ نَبْضًا و نَبْضانًا الْعِرْقُ: تومۇر سوقماق، تومۇر تەپمەك، تومۇر سالماق

ـ الْبَرْقُ: چاقماق چاقنىماق، چېقىن چاچماق

نَبْض ج أَنْباض: تومۇر سوقۇش، تومۇر سېلىش

نَبْضَة ج نَبَضات: (تومۇرنىڭ) بىر قېتىم سوقۇشى

نَبَّطَ الْبِئْرَ: قۇدۇقدىن سۇنى تارتىپ چىقارماق: سۇ تارتماق

نَبَطَ ـُ نَبْطًا و نُبُوطًا الْماءُ: (سۇ) ئېتىلىپ چىقماق، بۇلدۇقلاپ چىقماق

ـ الْبِئْرَ: سۇ تارتماق

نَبْط ج أَنْباط و نُبُوط: چوكقۇرسۇ

نَتَحَ ـَ نَتْحًا و نُتُوحًا الْعَرَقُ: تەر چىقماق، تەر ئاقماق

ـ الدَّسَمُ مِنَ الْأِنَاءِ: ساقىپ چۈشمەك، تەپچىپ چۈشمەك

نَتْح: تەپچىپ چۈشۈش، ساقىپ چۈشۈش

نَتَرَ ـُ نَتْرًا الشَّيْءَ: تېزلىك بىلەن تارتماق؛ بولىۋالماق، تارتىۋالماق

ـ الْقَوْسَ: ئوقيا كەرىمەك، ئوقيانىڭ زەيىنى تارتماق

نِتْرات: نېترات؛ نېترات تۇزلىرى

ـ الْبُوتاسا: كالىي نېيترات

ـ الْجِيْرِ: كالتسىي نېترات

ـ الصُّودا: ناترىي نېترات

ـ الْفِضَّة: كۈمۈش نېترات

ـ النُّشادِرِ: ئاممونىي نېترات

ـ الطَّفْلَة: بور توپىسى

نِتْرَاة: نېترات (خېمىيىۋى ئېلېمېنت)

نِتْراتِيّ: نېتراتقا مۇناسىۋەتلىك بولغان

نِتْرُغْلِيْسِرِيْنَ: نېترو گېلىتسىرىن (خىمىيىۋېلىك ئاتالغۇ)

نَتْرُوبِنْزِيْنَ: نېترو بېنزىن (خىمىيىلىك ئېلېمېنت)

نِتْرُوجِيْن: نېتروگىن؛ نېتروگىن گازى «N»

نِتْرُون: نېترات، نېترات تۇزلىرى، تەبىئىي تۇز

نِتْرِيْك: نېتروگىنلاشقان، نېيتروگىن بولغان

أُكْسِيْد ـ : نېتروگىن ئوكسىد

حامِض ـ : ئازوت كىسلاتاسى، ئازوتلۇق كىسلاتا

نَتَشَ ـِ نَتْشًا الشَّوْكَةَ أو نَحْوَهَا: سۇغۇرۇپ چىقارماق، تارتىپ ئالماق، سۇغۇرۇپ ئالماق

ـ الشَّعْرَ: يۇلماق، يۇلۇپ تاشلىماق

ـ اللَّحْمَ أو نَحْوَهُ: چىشلەپ تارتماق

نَتَعَ ـُ نُتُوعًا السَّائِلُ: تەپچىپ چىقماق، سىرغىپ چىقماق

نَتَفَ ـِ نَتْفًا الشَّعْرَ أونَحْوَهُ: (تۈك، پەي قاتارلىقلارنى) يۇلماق، يۇڭدىماق

نُتَفَة: يۈزەكى بولغان، يۈزە بولغان؛ چالا چۈشەنمەك، يېرىم ياتا چۈشەنمەك

نُتْفَة ج نُتَف: ئاز، ئازغىنە، ئازراق

ـ مِنَ الْخِطَابِ: تاللىۋالماق، كۆچۈرىۋالماق

نَتَّنَ الشَّيْءُ: پۇراپ قالماق، بەتبۇي بولۇپ قالماق؛ سېسىتماق، چىرىتمەك

نَتُنَ ـُ نَتَانَةً و نُتُوتَةَ الشَّيْءُ: پۇراپ قالماق؛ بەتبۇي پۇراق پەيدا بولۇپ قالماق، سېسىپ قالماق، چىرىپ قالماق

نَتِن: پۇراپ قالغان، بەتبۇي بولۇپ قالغان، سېسىپ قالغان، چىرىپ قالغان؛ سېسىق، بەتبۇي

نَتْن: پۇراپ قېلىش، سېسىپ قېلىش

ـــ نَباهَةٌ: نامى چىقماق، داڭلىق بولماق
نَبه ج نُبَهَاءُ: ئەقىللىق، زېرەك، تالانتلىق: ئېسىلزادىلىك، ھۆرمەتلىك، ئالىيجاناپلىق
نَبَهَا: ئاندا- ساندا بولماق، تاسادىپىي بولماق، دەل توغرا كېلىپ قالماق، بەزىدە تاسادىپى بولۇپ قالماق
نَبْو نُبُوّ: ئەسقاتماسلىق، يارىماسلىق، كارغا كەلمەسلىك
نُبُوءَة: ئالدىن ئېيتىپ بەرمەك: ئالدىدىن ئېيتىلغان سۆز
نُبُوت ج نَبَايِيتُ: كالتەك: تاياق: قىسقا كالتەك: توم كالتەك:
نُبُوَّة: ئالدىدىن ئېيتىپ بەرمەك، ئالدىدىن خەۋەر بەرمەك: ئەسقاتماسلىق، يارىماسلىق: پەيغەمبەرلىك
نُبُوع: (سۇنۇك) ئېتىلىپ چىقىشى
نُبُوغ: ئەۋزەللىك، ئۈستۈنلۈك، يۇقىرىلىق: زېرەكلىك، ئەقىللىق
نَبَوِيّ: ئالدىن بېشارەت بېرىلگەن: پەيغەمبەرلىك
نَبِيّ ج أَنْبِياءُ و أَنْباء و نُبَاء: پەيغەمبەر، ئالدىن خەۋەر بەرگۈچى
نَبِيْء ج أَنْبِياء و نَبِيُّونَ و أَنْباء و نُبَاء: پەيغەمبەر، ئالدىن ئېيتىپ بەرگۈچى
فَرَسٌ ـــ : ياچىۋەك (ھايۋان)
نَبِيْح الْكَلْبِ: (ئىتنىڭ) ھاۋىشى

نُبَيْذ: ناشلىۋېتىلگەن، ئەمەلدىن قالدۇرۇلغان، بىكار قىلىۋېتىلگەن
ـــ ج أَنْبِذَة: ئۈزۈم ھارىقى، خورما ھارىقى
ـــ: ھاراقنىڭ ئومۇمىي نامى ياكى ئومۇمىي ئاتىلىشى
نُبَيْشَة: كولانغان يەر ياكى قۇدۇق
نَبِيْل ج نِبال و نُبَلاءُ: ئېسىل، ئالىيجاناپ، ھۆرمەتلىك
نَبِيْـــه ج نُبَهـــاءُ: يۈكسەك، ئىززەتلىك، قەدىرلىك: ئەقىللىق، زېرەك
نَتَأَ ـَ نَتْأً ونُتُـوءً ا الشَّـيْءُ: تومپىيىپ چىقماق، چوقچىيىپ چىقمان، گەۋدىلىنىپ تۇرماق: ئىششىپ قالماق، ئىششماق
نَتْأَة: تۆپلىك، كىچىك ئىدىرلىق، دۆڭ
نتاج: ھوسۇل، يېزا- ئىگىلىك مەھسۇلاتى
ـــ الْمَواشِي: ھايۋان بالىسى
ـــ الْكَاتِبِ أو الشَّاعِرِ: ئەسەر: مەھسۇلات
نُتاف نُتَافَة: يۇلۇپ ناشلانغان پەي (تۈك)
نَتَانَـــة: پۇراپ قېلىش، سېسىپ قېلىش، چىرىپ قېلىش، يىرگىنىشلىك بولۇش، بەتبۇي بولۇش
نَتَجَ ـِ نَتْجًا الشَّيْءُ مِـنَ الشَّـيْءِ: A نەرسىدىنB نەرسە كېلىپ چىقماق، پەيدا بولماق
ـــ عَنْهُ الْأَمْرُ: ... سەۋەبتىن پەيدا بولماق، نېمە سەۋەبىدىن ۋۇجۇدقا كەلمەك: كېلىپ چىقماق

نَجُبَ ـُ نَجابَةً الْوَلَدُ: ئائىلىسى ئېسىل بولماق؛ كېلىپ چىقىشى ئېسىل بولماق؛ ئەلا دەرىجىلىك مەھسۇلات بولماق؛ ئېسىل بولماق، ئالىيجاناب بولماق

نَجْب: شەپقەت قىلغان، مېھرىبانلىق قىلغان؛ مەرت بولغان، سېخىي بولغان

نُجَبَة: مەرت، سېخىي، ئوچۇق قول، ئېسىل

نَجَّحَ هُ: نەتىجىگە ئېرىشتۈرمەك، ئىمتىھاندىن ئۆتكۈزمەك

نَجَحَ ـَ نَجْحًا و نَجاحًا: نەتىجە قازانماق، نەتىجىگە ئېرىشمەك، ئىمتىھاندىن ئۆتمەك

ـ الْأَمْرُ: ئاسان بولماق، ئوڭاي بولماق

نُجْح: نەتىجە، مۇۋەپەقىيەت، ئۇتۇق

نَجَّدَ الْبَيْتَ: تۈزەشتۈرمەك، بېزىمەك، سەرەمجانلاشتۇرماق

ـ النَّجَّاد الفَرْشَ أو نَحْوَهُ: ياستۇق ـ كۆرپە قاتارلىقلارنى زىننەتلەپ تىكمەك

ـ القُطْنَ: پاختا ئاتماق

نَجَدَ ـُ نَجْدًا هُ: ياردەم قىلماق، ياردەم بەرمەك

ـ نُجُودًا الشَّيْءُ مِنَ الْأَرْضِ: يەر يۈزىدىن ئېگىز چىقىپ تۇرماق

نَجُد ج أَنْجاد: قەھرىمانلىق بىلەن باشلاپ ماڭغان؛ تېزلىك بىلەن ئاۋاز قوشقان

نَجِدَ ـَ نَجَدًا: تەر چىقماق، تەرلىمەك

نَجْد: ياردەم، ياردەم بېرىش؛ نەجد (ئەرەب يېرىم ئارىلىدىكى ئېگىز بىر رايون)

ـ ج أَنْجُد ج نُجُد و نِجاد ونُجُود و أَنْجاد و أَنْجِدَة: ئېگىز يەر، ئېگىز جاي، ئېگىزلىك

ـ ج أَنْجاد: تېزلىك بىلەن ئاۋاز قوشقان

نَجْدَة ج نَجَدات: بىر قېتىملىق ياردەم ياكى قۇتقۇزۇش؛ ئىئانە پۇلى، قۇتقۇزۇش پۇلى؛ قەھرىمانلىق؛ ھەربىي ياردەم

الـ ـَ الـ ـَ : قۇتقۇزۇڭلار!، قۇتقۇزۇڭلار!

نَجَذَ ـِ نَجْذًا: قاتتىق تەلەپ قىلماق، ئىلتىماس قىلماق

ـ هُ: ئېزىق چىش بىلەن قاتتىق چىشلىمەك

نَجَرَ ـُ نَجْرًا الْخَشَبَ: رەندىلەپ تۈزلىمەك، يونۇپ تۈزلىمەك

نَجَّزَ الْعَمَلَ: تاماملىماق، ئورۇنلىماق

نَجَزَ ـُ نَجْزًا العَمَلُ: تۈگىمەك، ئاخىرلاشماق، تامام بولماق

ـ الْعَمَلَ: تۈگەتمەك، تاماملىماق، ئاخىرلاشتۇرماق

ـ الشَّيْءُ: ئاياغلاشماق، تاماملانماق

نَجِزَ ـَ نَجْزًا الشَّيْءُ: ئاخىرلاشماق، تۈگىمەك

ـ الْعَمَلَ: قىلىپ بولماق، ئورۇنلاپ بولماق

نَجْز: تاماملاش، ئورۇنلاش، تۈگىتىش، ئاخىرلاشتۇرۇش

نَجَّسَ هُ: پاسكىنا قىلماق، نىجىس قىلماق

نَجَس: نىجىس، پاسكىنا، مەينەت

نَتُوء: تومپىيىپ چىقىپ تۇرغان؛ دۆك، دۆۋە، تۆپىلىك

نَتِيْجَة ج نَتائِجُ: نەتىجە، ئۇنۇم، ئاقىۋەت؛ كالىندار

ـَ كَذا: سەۋەبتىن نەتىجە قازانماق، نەتىجىلىك بولماق

نَتِيْف: يۇڭدىلىپ تاشلانغان تۈك (پەي)

نَثَّ ـُ نَثًّا الْجُرْحَ: جاراھەتكە ماي سۇۋىماق، جاراھەتكە مەلھەم سۇۋاپ قويماق

نُثار نُثارَءَة: ئۇششاقلىرى؛ چېچىلىپ كەتكەن، پارچە- پۇراتلىرى تۆكۈلۈپ كەتكەن

نِثار: تاشلىۋېتىلگەن؛ رەڭلىك پارچە- پۇرات قەغەز

نَثَرَ ـُ نَثْرًا و نِثارًا: نەسر يازماق

ـ الشَّيْءَ: چاچماق، تارقاتماق، چېچىۋەتمەك

نَثْر: چېچىلىماق، تارقالماق؛ نەسر

نَثْرِيّ: نەسرچە؛ پارچىلانغان، ئۇششاقلانغان

مَصَارِيْفُ ـ ة: پارچە - پۇرات، چىقىم، پارچە خىراجەت، پارچە پۇل

نَثْرِيَّات: پارچە - پۇرات ھەرخىل ماددىلار، پارچە - پۇرات ئىشلار، پارچە - پۇرات چىقىملار

نَثَلَ ـُ نَثْلاً الْبِئْرُ: قۇدۇق قازماق

نَثِيْر: چېچىلىپ كەتكەن، پارچىلىنىپ كەتكەن

نَجَا ـُ نَجاةً و نَجاءً و نَجْوًا و نَجايَةً مِنْ كَذا: ئاجرالماق، ئايرىلماق، ئۈزۈلمەك

ـ نَجْوًا و نَجْوَى هُ: پىچىرلاشماق، مەخپىي پاراڭلاشماق

ـ نَفْسَهُ: ئۆزىگە ئۆزى گەپ قىلماق

نَجاء: ئايرىلىش، ئاجراپ كېتىش، ئۈزۈلۈپ كېتىش

نَجائِبُ الشَّيْءِ: ساپ نەسەبلىك، ساپ نەسىللىك، نەسەبى ئارىلىشىپ كەتمىگەن؛ جەۋھىرى، مېغىزى

نَجابَة: ئەلا بولۇش، ئېسىل بولۇش، ياخشى بولۇش، ئەۋزەل بولۇش؛ ئاتاق، ئابرۇي

نَجاة: قۇتۇلماق، خالاس بولماق

نَجاح: مۇۋەپەقىيەت قازىنىش، نەتىجە قازىنىش؛ ئىمتىھاندىن ئۆتۈش

نَجَّاد: ئۆي - ئىچىنى زىننەتلىگۈچى، ئۆي- ئىچىنى بېزىگۈچى؛ تەكىيە- كۆرپىنى زىننەتلەپ تىككۈچى

نَجَّار: ياغاچچى، خارەت

نُجار: مەنبەسى، يىلتىزى؛ باشلىنىش ئورنى؛ ئائىلە كېلىپ چىقىشى

نُجارَة: قىرىندى، كېسىپ تاشلىۋېتىلگەن، پارچە - پۇرات نەرسىلەر

نِجارَة: ياغاچچىلىق كەسپى

نَجاز: تاماملاش، تۈگىتىش، ئورۇنلاش

نَجاسَة: بۇلغىنىش، پاسكىنا بولۇش، مەينەت بولۇش

نَجَّام: يۇلتۇزغا قاراپ پال ئاچقۇچى، يۇلتۇزغا قاراپ پالچىلىق قىلغۇچى

لَجْوَى ج لَجارَى: مەخپىي سۆھبەتلىشىش، پوشۇرۇن پىچىرلىشىش؛ مەخپىي سۆھبەت، مەخپىيەتلىك

لَجَّى هُ مِنْ كَذا: قۇتقۇزماق، قۇتۇلدۇرماق، خالاس تاپقۇزماق

لَجِيّ ج أَلْجِيَة: سىرداش دوست، سىرداش، سادىق دوست

لَجِيب ج أَلْجاب و نُجُب و نُجَباءُ: مۇنەۋۋەر، ئەلا، ئۇستۇن؛ ئەقىللىق، زېرەك، نەپىس؛ كېلىپ چىقىشى ئېسىل بولغان

لَجِيج: پايدا قىلغان، ئۇنۇمى بولغان، مەنپەئەت قىلغان

ـــ : كۆك رەڭلىك قان، سۇس قىزىل قان: تۆگىنىڭ يېم ـ خەشىكى

ماء ـــ : ھوزۇرلانغان، شادلانغان

لُجَيْم لُجَيْمَة: كىچىك يۇلتۇز: كىچىك يۇلتۇزلار توپى

لَحا ـُ لَحْوًا لَحْوَةً: دورىماق، تەقىلىد قىلماق، دوراپچىلىق قىلماق

ـــ **الشَّيْءَ:** يېتىپ بارماق، مەقسەت قىلماق، ئىرادە قىلماق

ـــ **هُ:** يۆتكەلمەك، يۆتكىلىپ ماڭماق

ـــ **هُ عَنْ مَوْضِعِهِ:** بوشاتماق، ئىشتىن بوشاتماق، ۋەزىپىسىدىن ئېلىۋەتمەك

لَحّات: ئويمىچى، ئويمىچىلىق ئۇستىسى

لُحَاتَة: پارچە ـ پۇرات: ئۇششاق: ئۇششاق بولماق

لَحّاس: مىسكەر، مىس سودىگىرى

لُحاس: مىس: خاراكتېر، تەبىئەت، مىجەز

لُحاسِيّ: مىسدەك، مىسقا ئوخشاش

لَحافَة: ئورۇقلاپ كىتىش، جۇدەپ كىتىش

لَحّال: ھەسەل ھەرىسى ياققۇچى

لَحَبَ ـَ لَحْبًا و لَحِيبًا: ھۆركىرەپ يىغلىماق، ئاۋازىنى كۆتۈرۈپ يىغلىماق

لَحْب: ھۆكۈرەپ يىغلاش، ئاۋازىنى كۆتۈرۈپ يىغلاش: مۇددەت، ۋاقىت، مەزگىل: ئۆلۈم

لَحَتَ ـُ لَحْتًا الْعُودَ أو والقَلَمَ: ئوچلىماق، يۇنۇپ ئوچلىماق

ـــ **الْحَجَرَ:** تاش ئويماق

ـــ **الحِجارَةَ أو الْمَعْدِنَ أو الْخَشَبَ:** ئويمىچىلىق قىلماق، نەققاش ئويماق

لَحْت: ئويماق، ئويمىچىلىق سەنئىتى

ـــ **التَّماثِيل:** ھەيكەل ئويمىچىلىقى

لَحَرَ ـَ لَحْرًا و تَلْحَارًا الْحَيَوَان: بوغۇزلىماق: كۆكرەك بىلەن گالتىك ئارىلىقىغا ئۇرماق

لَحْر ج لُحُور: ئۆلتۈرۈش، بوغۇزلاش: كۆكرەك بىلەن گالتىك ئارىلىقى

عِيْدُ الـــ : قۇربان ھېيت

لَحْر: پىشقان، تەجرىبىگە ئىگە بولغان

لَحْرِيْر ج لَحارِيْر: زېرەك بولغان: پىشقان، تەجرىبىلىك بولغان

لَحَسَ الشَّيْءَ: مىس ھەل بەرمەك: مىس بىلەن قاپلىماق: مىسقا ئوزگەرتمەك

نَجِس ج أَنْجاس: نەجىس بولغان، مەينەت بولغان

نِجْس ج أَنْجاس: بۇلغانغان، پاسكىنا بولغان

نَجَشَ ـُ نَجْشًا الصَّيْدَ: قوغلاپ ئوۋ قىلماق، قوغلاپ يۈرۈپ ئوۋلىماق

ـ الشَّيْءَ: ھەرىكەتلەندۈرمەك، قوزغىماق

ـ فِي الْبَيْعِ: مال ئىگىسى شەرىكلىشىپ ئالدامچىلىق قىلماق

نَجَّعَ الدَّوَاءُ أو غَيْرُهُ: پايدا قىلماق، ئۈنۈمى بولماق

نَجَعَ ـَ نَجْعًا الدَّوَاءُ أَو غَيْرُهُ: پايدا قىلماق، ئۈنۈمى بولماق، ئۈنۈم بەرمەك

نَجَفَ ـُ نَجْفًا الشَّجَرَةَ: دەرەخنى (يىلتىزىدىن) قومۇرماق

نَجَف ج نجاف: دۆڭ، دۆۋە، تۆپىلىك: دەريا ئوتتۇرىسىدىكى ئېگىز جاي: ساي ئوتتۇرىسىدىكى ئېگىز جاي

نَجَلَ ـُ نَجْلاً الأَرْضَ: يەر ئاغدۇرماق، يەر ھەيدىمەك

ـ الْوَلَدَ أوبه: ئوغۇل بالا تۇغماق

نَجْل ج أَنْجال: ئوغۇل بالا: پۇشت، ئۇرۇق، ئەۋلاد، نەسىل

نَجْلاءُ ج نُجْل: ئۇرۇق كۆزلۈك بولغان ئايال: كۆزى چوڭ، جام كۆزلۈك

نَجَّمَ: يۈلتۇزغا قاراپ پال سالماق

ـ الدَّيْنَ: قەرزنى مۇددەتكە بۆلۈپ قايتۇرماق

نَجَمَ ـُ نُجُومًا ونَجْمًا الشَّيْءُ: كۆرۈنمەك، پەيدا بولماق، ئاشكارىلىماق

ـ عَنْهُ كَذا: ... سەۋەبتىن پەيدا بولماق، نېمىگە سەۋەبىدىن كېلىپ چىقماق

ـ الدَّيْنَ: قەرزنى مۇددەتكە بۆلۈپ قايتۇرماق

نَجْم ج نُجُوم و أَنْجُم و أَنْجام و نُجُم: ئۆسۈملۈكلەر: يۇلتۇز: يۇلتۇزلار خەرىتىسى

ـ بِذَنَبٍ: قۇيرۇقلۇق يۇلتۇز

ـ الصُّبْح: ئۇبنىرا، زۆھرە يۇلتۇز

ـ الْمَساء: ئۇبنىرا، زۆھرە يۇلتۇزى

ـ الْقُطْبِ: شىمالىي قۇتۇپ يۇلتۇزى

الـ ـ : قەلب يۇلتۇز تۈركۈمى

حَسَبَ الـ ـ : پال يۇلتۇز تۈرى: يۇلتۇزغا قاراپ پال ئاچماق

نَجْمَة: بىر دانە يۇلتۇز

نَجْمِيّ: يۇلتۇز ھالەتلىك، يۇلتۇزدەك، يۇلتۇزغا ئوخشاش

نَجْو ج نجاء و نُجُوّ: قۇتقۇزۇش، ئاجرىتىش: چوڭ تەرەت قىلىش: يوشۇرۇن، مەخپىي، مەخپىيەتلىك

نَجْوَة ج نجاء: ئېگىزلىك، تۆپىلىك

نُجُود: ئېگىز جاي، ئېگىزلىك: كاربۇئات گىلىمى، كاربۇئات كۆرپىسى

ـ الْبَيْت: تامدىكى زىننەت بۇيۇملار (پەردە، گىلەم قاتارلىقلار)

نَحِيْر ج نَحْـرَى و نُحَـراءُ و نَحَـائِرُ: پىشقان، ماھىر بولغان، تەجرىبىلىك بولغان؛ بوغۇزلانغان، ئۆلتۈرۈلگەن

نَحِيْزَة ج نَحَائِزُ: تەبىئەت، مىجەز؛ قاتتىق يەر

نَحِيْف ج نِحَـاف و نُحَفَـاءُ: ئورۇق، ياداڭغۇ؛ غۇنچە بويلۇق، كېلىشكەن

نَحِيْل ج نَحْلَـىَ: ئورۇق بولغان، ياداڭغۇ بولغان؛ سۇلغۇن بولغان؛ ئورۇق، ئاۋاق

نَخَّ ـَ نَخًّـا: جىددىي ماڭماق، ئالدىراش ماڭماق

نَخّ ج أَ نْخَاخ: ئۇزۇن گىلەم

نُخّ: يىلىك، ئىلىك

نَخَا ـُ نَخْوَةً هُ: ماختىماق، تەرىپلىمەك، مەدھىيىلىمەك

نُخَاخَة: يىلىك بولماق، ئىلىك بولماق

نَخَّـاس: قۇل ئېلىپ ساتقۇچى، قۇل سودىگىرى؛ ئۇلاغ سودىگىرى

نِخاس ج نُخُس: جىيەك تۇتۇش؛ جىيەك، پەۋاز (كىيىم ـ كېچەكلەرنىڭ)

نُخاسَة: ئۇلاغ سودىسى، قۇل سودىسى

نُخاع ج نُخَع: يۇلۇن

ـ العَظْمِ: ئىلىك، يىلىك

نُخاعَة: خەلپۈك، بەلغەم

نُخالَـة: تاسقالغاندىن كېيىنكى چا ياكى قالدۇق نەرسىلەر؛ شاللانغان، تاللانغان

ـ الطَّحِيْنِ: كېپەك

نُخامَة: بەلغەم، بەلغەملىك ماددا

نُخَامِيّ: بەلغەملىك، بەلغەملىك ماددىنىڭ

الْغُدَّة الـ ـة: چوڭ مېڭە ئاستى بېزى

نَخَبَ ـُ نَخْبًا الشَّيْءَ: تاللىماق، سايلىماق، ئىلغىماق؛ ئايرىماق؛ قۇتۇلدۇرماق

ـ الْمَنْصَبَ: سايلىماق، كۆرسەتمەك

نَخِبَ ـَ نَخَبًا: قورقۇنچاق بولماق، توخۇ يۈرەك بولماق

نَخْب ج أَنْخاب: تەبرىك ھارىقى، ھۆرمەت ھارىقى؛ تاللاش، ئىلغاش

شَرِبَ ـَ فُلاَن: مەلۇم كىشىنى تەبرىكلەش ئۈچۈن مەلۇم كىشى بىلەن رۇمكا سوقۇشتۇرماق

نُخْبَة ج نُخَب و نُخَبات: جەۋھەر؛ ياخشى تاللانغان؛ ئالىيجاناب شەخس

نَخَرَ ـُ نَخْرًا و نَخِيْـرًا: دىمىقىدا (ھىم) قىلىپ قويماق (مەنسىتمەسلىكنى بىلدۈرىدۇ)

ـ الشَّيْءَ: تۆشۈك تەشمەك، يوچۇق ئاچماق

ـ ـُ نَخْرًا الْحَبَّ: چىرىتمەك، ئۇپراتماق، مىتە چۈشمەك، مىتە يېمەك

نَخِرَ ـَ نَخَرًا العَظْمُ أو غَيْرُهُ: بۇزۇلماق، چىرىمەك؛ كۈيە چۈشمەك، مېتە يېمەك

نَخِـر: چىرىپ كەتكەن، چىرىتىلغان، بۇزۇلغان؛ كۈيە يېگەن، مىتە چۈشۈپ كەتكەن

ــ الأَخْبَارَ: رازۋېدكا قىلماق، تەكشۈرمەك

نَحَسَ ـَ نَحْسًا: سوغۇق مۇئامىلە قىلماق، ھۆرمەتسىزلىك قىلماق؛ تەلەيسىز بولماق، بەختسىز بولماق

نَحُسَ ـُ نَحَاسَةً و نَحْسًا و نُحُوسَةً: نەس باسماق، پالاكەت باسماق، شۇملۇق باسماق

نَحِسَ: بەختسىز، تەلەيسىز؛ نەس باسقان، پالاكەت باسقان

نَحْس ج نُحُوس و أَنْحُس: بەختسىز، تەلەيسىز؛ شۇملۇق، پالاكەت

نَحُفَ ـُ نَحَافَةً و نَحِفَ ـَ نَحَفًا: ئورۇقلىماق، جۈدەپ كەتمەك

نَحَلَ ـَ نَحْلاً هُ الْقَوْلَ: يالغان گەپ قىلماق، ئويدۇرۇپ چىقماق

ــــ هُ الْمَرَضُ: ئاجىزلاشتۇرىۋەتمەك، ئورۇقلىتىۋەتمەك

ــ نُحْلاً هُ: بەرمەك، تەقدىم قىلماق

ــ الْمَرْأَةَ: تويلۇقنى بەرمەك، تويلۇقنى ئاپىرىپ بەرمەك

نَحُلَ ـُ ونَحِلَ ـَ نُحُولاً: ئاجىزلاشماق، ئورۇقلاپ كەتمەك، جۈدەپ كەتمەك

نَحْل: ھەسەل ھەرىسى

ــ طَنَّان: چوڭ سېرىق ھەرە، توپا ھەرىسى

ذَكَرُ الـ ــ : ئەركەك ھەسەل ھەرىسى

خَلِيَّة الـ ــ : ھەسەل ھەرىسى ئۇيى

ــ : ئويدۇرماق، يالغان ئېيتماق

نُحْل: ھەدىيە، سوۋغات

نَحْلَة ج نَحَلاَت: بىر دانە ھەسەل ھەرىسى

نَحْلَة ج نُحُل: دىن؛ مەزھەپ؛ سوۋغات، تويلۇق

نُحْلَى: سوۋغا، ھەدىيە، تارتۇق

نَحَمَ ـِ نَحْمًا و نَحِيمًا و نَحَمَانًا: نەپەسلەنمەك؛ دەم ئالماق، دېمىنسى ئېلىۋالماق؛ ھاردۇقنى چىقىرۋالماق

نَحْنُ: بىز؛ بىزلەر

نَحْنَحَ: بوغۇز ئوچۇق بولماق؛ بوغۇزى بولماق

نَحْو ج أَنْحَاء: يول، ئۇسۇل: تەرەپ؛ يۆنىلىش؛ مايىللىق؛ شەكىل، فورما؛ دەك، تەك، خۇددى، ئوخشاش

عِلْم الـ ــ : گراماتىكا ئىلمى

نُحُول: ئورۇقلاش، ياداش، جۈدەپ قېلىش

نَحْوِيّ: گراماتىكچى، گراماتىكاشۇناس، گراماتىكىلىق؛ گراماتىكا توغرىسىدا

نَحَّى هُ أَوالشَّيْءَ عَنْ مَوْضِعِهِ: يۆتكىمەك، يۆتكىۋەتمەك، بوشىتىۋەتمەك، بىكار قىلماق، ئەمەلدىن قالدۇرماق

ــ هُ أَو الشَّيْءَ: بوشاتماق، بوشىتىۋەتمەك، خىزمەتتىن ھەيدىۋەتمەك

نَحِيب: ھۆركىرەپ يىغلىغان، زارلىنىپ يىغلىغان

نَحِيت: تۆزلىگەن، رەندىلەپ تەكشىلىگەن، ئويغان، ئويمىچىلىق قىلغان

نَدَا ـُ نَدْوًا القَوْمُ: مەجلىسكە يىغىلماق، توپلانماق، جۇغلانماق

نِـداء ج نِـداء ات: شاۋقۇن ـ سۈرەن: چاقىرىق: نىدا

نَدَّاب: ھازا تۇتۇپ يىغلىغۇچى، ماتەم تۇتۇپ يىغلىغۇچى، قارىلىق تۇتقۇچى

نَدَّاغَـة: پاراشۇك چاچقۇچ: ئۇپا سېپىش قۇتىسى

نَدَّاف: يۇڭ ئاتقۇچى، پاختا ئاتقۇچى

مَدَامَة: پۇشايمان قىلىش، ئۆكۈنۈش

نَـدَاوَة: نەم، ھۆل، نەمخۇش: نەم ھاۋا: نەملىك دەرىجىسى

نَدَبَ ـُ نَدْبًا الْمَيْتُ: ئۆكسۈپ يىغلىماق: ھازا تۇتۇپ يىغلىماق: مەرسىيە ئوقۇماق (ئۆلگۈچىگە)

ـ هُ إلى الْأَمْرِ أوْلِلْأَمْـرِ: مەلۇم كىشىنى چاقىرماق، نىدا قىلماق

ـ هُ إلى الْحَرْبِ: ئۇنى ئۇرۇش قىلىشقا ئەۋەتمەك

نَدَبَ ج أَنْدَاب: قىمارغا تىككەن پۇل، دوغا تىككەن پۇل: گۆرۈگە قويغان نەرسە

نَدِبَ ـَ نَدَبًا الْجُرْحُ: جاراھەت ئېغىزى پۈتمەك، جاراھەت ساقايماق

نَدْب: قاتتىق ۋارقىراپ يىغلاش، ئۆكسۈپ يىغلاش، ھازا تۇتۇپ يىغلاش؛ ئۆلۈككە مەرسىيە ئوقۇغۇچى

ـ ج نُـدُوب ج نُـدَاباءُ: ياخشى ئىش قىلىشقا ئالدىرايدىغان ئادەم: تېتىك، چەبدەس، چاققان

نَدْبَة ج نَدْب جج نُـدُوب و أَنْـدَاب: تارتۇق، جاراھەت ئىزى

نُدْبَة: ماتەم مارشى، مەرسىيە: ئۆلگەن ئادەمگە قاتتىق قايغۇرۇپ يىغلىغۇچى

نَـدَحَ ـَ نَدْحًاالشَّـيْءَ: كېڭەيمەك، كېڭەيتمەك، راۋاجلاندۇرماق

نُدْحَة ج نُدَح: كەڭرى جاي، كەڭرى يەر

نَدَّدَ بالشَّـيْءِ: تەرغىپ قىلماق، تەشۋىق قىلماق: داۋراڭ سالماق

ـ بِهِ: تەنقىدلىمەك، سۆكمەك: ئۆتكۈرلۈك بىلەن تەنقىد قىلماق، قاتتىق تەنقىد قىلماق

نَدَرَ ـُ نَـدْرًا و نُـدُورًا الشَّـيْءُ: ئاز ئۇچرىماق، كەم كۆرۈنمەك

نَدُرَ ـُ نَدَارَةً الْكَلَامُ: مەنىسىنى روشەن ئىپادىلىمەك، سۇدەك سۆزلىمەك: ئاجايىپ سۆزلەرنى سۆزلىمەك

نَدْر: ئاجايىپ، غەلىتە، ھەيران قالارلىق: ئاز كۆرۈنىدىغان، كەم ئۇچرايدىغان

نُدْرَة: كەم ئۇچرىماق، كەم تېپىلماق: ئاز ئۇچرىماق، كۆزگە ئاز چېلىقىدىغان

نَدَسَ ـُ نَدْسًا الْأَرْضَ بِرِجْلِهِ: پۇت بىلەن يەرنى تەپمەك: تېپچەكلىمەك، تىپىرلىماق

نَدَّغَ العَجِيْنَ: ئۇننى ياكى شېكەرنى يېيىپ قۇرۇتماق

نَخْر: چىرىش، سېسىق؛ سېسىپ نۇكسىمەك: خورەك تارتماق

ــ الْعِظَام: سۆگەكنىڭ يۇمشاپ كېتىش كېسەللىكى، راخت كېسەللىكى

نَخْرَبَ الشَّيْءَ: تەشمەك، يوچۇق ئاچماق

نُخْرُوب ج نَخَارِيبُ: كامار، تۆشۈك، يوچۇق؛ ئورا، ئازگال؛ لەخمە

نَخَرَ ـَ نَخْرًا هُ بِحَدِيْدَة أو نَحْوِهَا: تۆمۈر ئۇسكۇنە بىلەن تەشمەك، سانجماق، تۆشۈك ئاچماق

ــــ هُ بِكَلِمَة: مەسخىرە قىلماق، مازاق قىلماق

نَخَسَ ـُ نَخْسًا الدَّابَّةَ: ھايۋاننى ياكى ئۇلاغنى تېز ماڭدۇرۇش ئۈچۈن سانجماق ياكى نوقماق

ــــ بِـــه: قوزغاتماق، غىدىقلىماق، تەسىر قىلماق

ــ الْبَكْرَةُ: پانا قاقماق، شىنا قاقماق، قوزۇق قاقماق

نَخْسَة ج نَخَسَات: بىرنى تەشمەك، بىر سانجماق؛ سانجىش؛ تېشىش

نَخَشَ ـُ نَخْشًا الدَّابَّةَ: ئۇلاغنى تېز قوغلىماق، ئۇلاغنى چاپتۇرماق

نَخَعَ ـَ نَخْعًا الذَّبِيْحَةَ: يۇلۇننى ئۈزمەك، يۇلۇننى كەسمەك

ــ الأَمْرَ عِلْمًا: پۈختا بىلمەك، پىششىق بىلمەك، ئوبدان بىلمەك

ــ نُخُوعًا لَـهُ بِحَقِّـه: مەلۇم كىشىنىڭ ھوقۇقىنى ئىتراپ قىلماق

نَخَلَ ـُ نَخْلاً الطَّحِيْنَ: ئۇن تاسقماق

ــ الشَّيْءَ: تاللىماق، ئىلغماق

نَخْل: غەلۋىر، ئەلكەك: خورما دەرىخى

نَخْلَة ج نَخَلَات: بىر تۇپ خورما دەرىخى

نَخِمَ ـِ نَخْمًا: بەلغەم بولماق، خەلپۇك بولماق

نَخْوَة: ئادەمگەرچىلىك: ئىسىللىق، مەدارىلىك؛ مەغرۇرلۇق

نُخِيّ: چوگچىلىق قىلماق، ئۇزۇنى چوك تۇتماق

نَخِيْب: قورقۇنچاق، توخۇ يۈرەك

نَخِيْر: خورەك: خورەك تارتىش

نَخِيْرَة: (سۆگەك) يۇمشاش كېسەللىكى ياكى چىرىش كېسەللىكى

نَخِيْف: بۇرۇندىن چىقىدىغان ئاۋاز

نَخِيْل: خورما دەرىخى، خورما دەرەخزارلىقى

نَدَّ ـِ نَدًّا و نَدِيْدًا و نُـدُ و دًّا و نِـدَادًا الْـبَعِيرُ: (تۆگە) ئۇركۈپ قىچىپ كەتمەك: ئۇركۈتۈلمەك، ئۇركۈتۈپ قاچۇرۇتمەك

ــــ ت الْكَلِمَةُ: سۆز تەرتىپسىز بولماق، قائىدىلىرى ئۆزگىرىپ كەتمەك

نَدّ: ئەنبەر، مۇشك (خۇشبۇي ماددا)

نَد (أَلنَّدى): نەم، نەمخۇش، ھۆل

نِـدّ ج أَنْـدَاد: ئوخشىشى، مىسلىسى، ئوخشىشپ كېتىدىغان: ئەنبەر

ـــ عَلى نَفْسِه كَذا: ۋەدە قىلماق، ۋەدە بەرمەك

ـــ وَلَدَهُ: بالىنى نەزرى قىلماق يەنى خۇدا يولىدا بالىنى پىدا قىلماق

نَذِرَ ـَ نَذْرًا بِكَذا: پەخەس بولماق، ئېھتىيات قىلماق، دىققەت قىلماق

نَذْر ج نُذُور: نەزىر قىلىش، ۋەدىسىنى بىلدۈرۈش: پەخەس بولۇش: خۇدالىق ئۈچۈن بېرىلگەن نەرسە: نەزر

نَذُلَ ـُ نَذَالَةً: قورقۇنچاقلىق قىلماق، توخۇ يۈرەكلىك قىلماق، پەسكەش بولماق، رەزىل بولماق

نَذْل ج نُذُول و أَنْذَال: لۈكچەك، ساياق، پەسكەش، پەس، رەزىل؛ قورقۇنچاق

نَذِيْر ج نُذُر: ئاگاھلاندۇرغان: چامدىغان، مۆلچەرلىگەن: پەيغەمبەر؛ ئاگاھلاندۇرغۇچى

نَذِيْرَة ج نَذَائِرُ: خۇدالىق ئۈچۈن بېرىلگەن نەرسە، نەزىر

نَذِيْل ج نُذَلاءُ و نِذَال: لۈكچەك، ساياق: پەسكەش، خار، پەس، رەزىل

نَرْبِيْج: يۇمشاق تېرە نەيچە: چىلىم تاماكىسىنىڭ شورايدىغان نەيچىسى

نَرْجِس: نەرگس گۈلى

نَرْجِيْلَة ج نَرَاجِيْلُ: چىلىم غاڭزىسى

نَرْد: شىشخال (قىمار ئويناش ئۈچۈن ئىشلىتىلىدىغان)؛ قوش يۈرۈشلۈك شاھمات

نَرْكُتِيْن: نىكۇتىن (زەھەرلىك گاز)

نَرَنْج: ئاپېلسىن دەرىخى: ئاچچىق ئاپېلسىن

نُرُوج: نورۋېگىيە

نُرُوجِيّ: نورۋېگىيەچە، نورۋېگىيىنىڭ؛ نورۋېگىيىلىك ئادەم

نَرْوَزَة: نېرۋا سېزىمى ئېشىپ كېتىش؛ سەزگۈرلىكى ئېشىپ كەتمەك

نَزَّ ـِ نَزًّا و نَزِيْزًا تِ الْأَرضُ: سىرغىپ ئۆتمەك، تەپچىپ چىقماق

ـــ الْوَتْرُ: تەۋرەنمەك، سىلكىنمەك

نَزِّ ج نُزُوز: (يەر يۈزىدىن) سۇ ئۆتۈش؛ سۆز ئۆتكەن (يەر)؛ جانلىق، چاققان، تىتىك

نَزا ـُ نَزْوًا و نُزُوًّا و نَزَوَانًا: سەكرىمەك، تاقلىماق، ئويناقلىماق

ـــ الذَّكَرُ عَلى الْأُنْثَى: چېتىشماق، ئەركىكى چىشىسىغا ئارتىلماق

ـــ بِه قَلْبُهُ إلى كَذا: تەلپۈنمەك، تەشنا بولماق

ـــ عَنْهُ: قاچماق، قېچىپ كېتىش

نُزَازَة: سىرغىپ چىققان سۇ، سىرغىپ ئاققان سۇ؛ سۇ سىڭىپ كەتمەك

نَزَّاع إلى كَذا: ئۇرۇنۇپ باققۇچى، ئىزدەنگۈچى، تىرىشقۇچى، ئىنتىلگۈچى

نِزاع: دەتالاش، مۇنازىرە، جېدەل ـ ماجىرا؛ ئۈمىد قىلىش، ئارزۇ قىلىش؛ ئۆلۈم ئالدىدا جان تالاشماق

نِزَاعِيّ: مۇنازىرە بولغان، تالاش ـ تارتىش بولغان

نَدَفَ ـِ نَدْفًا ونَدْفَانًا القُطْنَ أوالصَّوفَ: يۇڭ ياكى پاختىنى ئاتماق

نَـدَلَ ـُ نَـدْلاً الشَّـيْءَ: بۇلىۋالماق، تارتىۋالماق، ئېلىۋالماق

ـ الدَّلْوَ مِنَ البِئْرِ: چىلەكىنى تارتىپ چىقارماق

نَدِلَ ـَ نَـدْلاتْ يَـدُهُ: (قول) پاسكىنا بولماق، مەينەت بولماق، بۇلغانماق

نَدَم: پۇشايمان قىلىش، نادامەت چىكىش

نَدِمَ ـَ نَدَمًا و نَدَامَـةً عَلَـى مافَعَـلَ: پۇشايمان قىلماق، ئۆكۈنمەك، ئەپسۇسلانماق

نَدْم: سۇدەك بولغان، راۋان بولغان

نَدْمان ج نَـدامَي و نَـدْمان: پۇشايمان قىلغۇچى، ئۆكۈنگۈچى؛ ھاراق دوست، بىرگە ئىچىشىدىغان دوست

ـــ ةُ نَدْمَى م: نَدْمان

نَدَهَ ـَ نَدْهًا: نىدا قىلماق، چاقىرماق

ـ هُ: ۋاراڭ ـ چۇرۇڭ قىلماق، چۇرقىراشماق

نَدْهَـة ج نَـدَهات: ۋارقىراشقان ئاۋاز، شاۋقۇن ـ سۈرەن ئاۋازى

نَدْوَة: كۇلۇپ، زال؛ تەشكىلات؛ جەمئىيەت؛ مەسلىھەت ۋە كېڭەش ئېلىپ بارىدىغان جاي

ـ لَيْلِيَّة: كەچلىك كۆڭۈل ئېچىش ئورنى

نُـدُوَّة: ھۆللۈك، نەملىك؛ زەي، زەيلىك؛ ھۆللۈك دەرىجىسى

نَدًى ج أَنْدَاء و أَنْدِيَـة: ھۆل، نەم؛ نەم ھاۋا؛ ھۆللۈك دەرىجىسى؛ شەبنەم؛ سېخىي؛ مەرت، قولى ئوچۇق؛ پارغا ئايلىنىپ كەتكەن خۇشبۇي نەرسە

نَدَّى الشَّـيْءَ: نەمدىمەك، ھۆل قىلماق، سۇغا چىلىماق

ـ الْفَـرَسَ: ئاتنى چاپتۇرماق، ئاتنى تېز چاپتۇرۇپ

نَدِيَ ـَ نَدًى الشَّيْءُ: ھۆل بولماق، نەم بولماق، نەمخۇش بولماق

ـ تِ الْأَرْضُ: يەرگە شەبنەم چۈشمەك

نَدِيّ: ھۆل، نەم؛ زەي، زەيلىك

ـ الْكَفِّ: سېخىي، مەرت، قولى ئوچۇق

ـ الصَّوْتِ: ئاۋازى سالماق بولماق، ئاۋازى توم بولماق

نَغَمَة الـ ـ : يۇقىرى ئاۋازلىق ئايال

نَدْيان: نەم بولغان، ھۆل بولغان

نَدِيْـد ج نُـدَدَاءُ و أَنْـدَاد: مىسلى، ئوخشىشى، ئوخشاپ كېتىدىغان

ـ ة ج نَدَائِدُ نَدِيْد

نَدِيْف: ئاتقان (يۇڭ ياكى پاختا)

نَدِيْم ج نِدام و نُدَماءُ و نُدْمان: ئۇلپەت، ھەمقەدەھ، دوست، ھەمرا

نَذَالَـة: توخۇ يۈرەك بولۇش، قورقۇنچاق بولۇش، پەسكەش بولۇش، ئىپلاس بولۇش

نَذَرَ ـُ نَذْرًا و نُذُورًا: خۇداغا مەقسىتىنى بىلدۈرمەك؛ ۋەدە بەرمەك، لەۋزە قىلماق؛ نەزىر قىلماق

نَزْغَة ج نَزَغَات: قۇتراتقۇلۇق قىلىش، بۆلگۈنچىلىك سېلىش

نَزَفَ ـِ نَزْفًا الدَّمَ: قان ئالماق، قان چىقارماق، قاناتماق

ـ مَاءَ الْبِئْرِ: قۇدۇقنىڭ سۈيى تارتىپ چىقىرىلماق، قۇدۇق قۇرۇقدالماق

ـ الدَّمُ فُلاَنًا: قان كۆپ ئېقىپ كەتمەك

نَزْف: چىقارماق، تارتماق: قان چىقارماق، قان ئالماق

نَزِق: يېنىكلىك، تەنتەكلىك، شاللاقلىق، ئالدىراڭغۇلۇق

نَزِقَ ـِ نَزَقًا و نُزُوقًا: يېنىكلىك قىلماق، شاللاقلىق قىلماق، تەنتەكلىك قىلماق، شوخلۇق قىلماق: جانلىق بولماق

نَزِق: شاللاقلىق، قاراملىق: جانلىق: ئالدىراقسانلىق: تېتىكلىك، چەبدەسلىك

نَزَكَ ـُ نَزْكًا هُ: (قىسقا نەيزە بىلەن) سانجىماق: نوقىماق، چوقىماق

نَزَّلَ هُ أو الشَّيْءَ: پەسەيتمەك، چۈشۈرمەك، ساڭگىلاتماق، تۆۋەنلەتمەك، نازىل قىلماق

ـ الشَّيْءَ مَكَانَ الشَّيْءِ: ئالماشتۇرماق، ئورنىغا قويماق، ئورنىغا دەسسەتمەك

ـ اللهُ الْكَلاَمَ عَلَى الْأَنْبِيَاءِ: ۋەھىي قىلماق: نازىل قىلماق

ـ الشَّيْءَ: ئورۇنلاشتۇرماق، جايلاشتۇرماق

نَزَلَ ـِ نُزُولاً: چۈشمەك، پەسلىمەك، تۆۋەنلىمەك

ـ عَنْ كَذَا: ۋاز كەچمەك، تاشلىۋەتمەك

ـ بِهِ الْأَمْرُ: ئۇچرىماق، بولۇقماق، خار بولماق، باشقا كەلمەك

ـ نُزُولاً و مَنْزِلاً هُ أو بِهِ أو عَلَيْهِ: قونالغۇ تاپماق، قونالغۇغا چۈشۈپ ياتماق

نَزِلَ ـَ نَزْلَةً: شامالداپ قالماق، زۇكام تەگمەك، سوغۇق تەگمەك

نُزُل ج أَنْزَال: مېھمانخانا، ساراي، دەڭ، ئۆتەڭ: قونۇپ قالغۇچى، قونالغۇدا قونۇپ ئۆتكۈچى

نَزْلَة ج نَزَلاَت: نەزلى، زۇكام: سوغۇق تىگىش، شامالداپ قىلىش

ـ شُعْبِيَّة: زىققا، دەم سىقىلىش

ـ مَعِدِيَّة: ئاشقازان ياللۇغى

ـ وَافِدَة: يۇقۇملۇق زۇكام، تارقىلىشچان زۇكام

نَزْنَز: باش چايقىماق، باش لىڭشىتماق

ـ تْ أُمَّ وَلَدَهَا: ئانا قولىدىكى نەرسىنى بالىسىغا ئويناتماق، بالىسىنى ئويناتماق، بالىسىنى قىزىقتۇرماق

نَزَّهَ هُ: ئۇنى يامان ئىشتىن ياندۇرماق، ئۇنى توغرا يولغا باشلىماق، ئۇنىڭغا توغرا يولنى كۆرسەتمەك

ـ نَفْسَهُ عَنِ الْقَبِيحِ: ئۆزىنى يامان قىلمىشلاردىن تارتماق

نَزَه: پاك بولۇش، پاكىزە بولۇش

نَزَال: جەڭگە كىرىشمەك، جەڭ قىلىشماق؛ تۆگىدىن چۈشۈپ ئاتقا مىنىپ ئېلىشماق

نَزَالَــة: سەپەر قىلىش، سەپەرگە چىقىش؛ مېھمان كۈتۈش، كۈتىۋېلىش

نَزَاهَة: پاك بولۇش، پاكىزە بولۇش

نَــزَّة: جىنسىي ھەۋەس، جىنسىي تەلەپ، شەھۋانىي نەپس

نَزَحَ ـَ نَزْحًا و نُزُوحًا: يىراقلاشماق، ئۇزاقلاشماق

ـــ الْبِئْرَ: قۇدۇق سۈيىنى تارتىۋالماق

ـــ الْمَاءَ مِنَ السَّفِينَةِ: تارتىپ چىقارماق، تارتىپ ئالماق

نَزَح ج أَنْزَاح: لاي سۇ، بۇلغانغان سۇ

نَزَرَ ـُ نَزْرًا و نُزْرَةً و نَزَارًا و نَــزَارَةً و نُزُورَةً الشَّيْءُ: ئاز بولماق، ئازغىنە بولماق، ئاز مىقداردا بولماق

نَزْر: ئاز، ئازغىنە؛ ئاز مىقداردا

نَزَّعَ الشَّيْءَ مِنْ مَكَانِهِ: يۆتكىمەك، ئېلىپ تاشلىماق، يۆتكىۋەتمەك

نَزَعَ ـِ نَزْعًــا الشَّــيْءَ مِــنْ مَكَانِــهِ: يۆتكىمەك، يۆتكىۋەتمەك

ـــ هُ: ۋەزىپىسىدىن قالدۇرماق، خىزمىتىدىن ئېلىپ تاشلىماق، ئەمەلدىن قالدۇرماق

ـــــ : ئۆلۈمگە يۈز تۇتماق، ھالاكەتكە يۈزلەنمەك، سەكراتقا چۈشمەك

ـــ ثِيَابَــهُ: كىيىمنى يەشمەك، كىيىمنى سالماق

ـــ عَنِ الْقَوْسِ: ئوقيانى ئاتماق، ئوقيا ئوقى ئاتماق

ـــ فِي الْقَوْسِ: ئوقيانى كەرىمەك

ـــ مِنْهُ كَذَا: مەھرۇم قىلماق، تارتىۋالماق

ـــ مِلْكِيَّةَ الْعَقَارِ: مال ـ مۈلۈكنى مۇسادىرە قىلماق، تەئەللۇقاتىنى مۇسادىرە قىلماق

ـــ الْقِشْرَ: ئاقلىماق، پوستىنى سويماق

ـــ نُزُوعًــا عَــنِ الْأَمْــرِ: قول ئۈزمەك، تۆگەتمەك، تاشلىماق

ـــ ـَ نِزَاعًا إِلَى الشَّيْءِ: ئۇمىد قىلماق، ئارزۇ قىلماق، خالىماق

ـــ ـَ نِزَاعًا و نُزُوعًــا إِلَى وَطَنِــهِ أَو أَهْلِــهِ: سېغىنماق، تەشنا بولماق، كۆركۈسى كەلمەك

نَزْع: قومارماق، قومۇرۇپ تاشلىماق، يۇلماق

ـــ السِّــلَاحِ: قورالسىزلاندۇرماق؛ ئەسكەر قىسقارتماق

ـــ الْمِلْكِيَّة: ئىگىلىكنى مۇسادىرە قىلماق، ئىگىدارچىلىق ھوقۇقىنى تارتىۋالماق

ـــ الْمَوْت: ئۆلۈم ئالدىدا جان تالاشماق، سەكراتقا چۈشمەك

نَزْعَــة ج نَزَعَــات: خاھىش، مايىللىق؛ ئۇرۇنــۇش: ئىســتىل؛ ئالاھــىدىلىك، خۇسۇسىيەت

نَزَغَ ـَ نَزْغًا: سانجماق، نوقماق

ـــ ـَ نَزْغًــا بَيْــنَهُمْ: قوتراتماق، ئارىنى بۇزماق، ئاربا پاراكەندىچىلىك سالماق

نساجَة: توقۇمىچىلىق، توقۇش كەسپى

نُسارِيَّة: قارچىغا ـ قۇرغۇيلار

نَسّاف: پارتلاتقۇچ دورا

نَسّافَة: قوغلىغۇچى پاراخوت

قَذِيفَة ـــ : توربىدا (سۇ تېگىدە ئۈزۈپ يۈرىدىغان مىنا)

نُسافَة الْمِنْسَفَة: چار، توپان

نُسال نُسالَة: (ھايۋانلار، قۇشلارنىڭ) تۈك تاشلاش دەۋرىدىكى تاشلىغان تۈك (پەي)

نَسَبَ ـُ نَسَبًا و نِسْبَةً هُ: ئۇنىڭ نەسەبىنى بايان قىلماق

ـــ هُ إلى فُلان: ئۇنىڭ نەسەبىنى سۈرۈشتۈمەك

ـــ إلَيْه كَذا: ئەيىب ئارتماق، گۇناھ ئارتماق، دۆڭگەپ قويماق

ـــ نَسَبًا و نَسِيبًا و مَنْسَبَةً الشّاعِرُ بِالْمَرْأَة: ئايالنىڭ گۈزەللىكىنى تەرىپلىمەك؛ تالىشىپ ئويناشماق؛ ئىشقىۋازلىق قىلماق

نَسَب ج أَنْسَاب: تۇغقان؛ قانداشلىق مۇناسىۋەت، تۇغقانچىلىق؛ نەسەب

ـــ رياضِيّ: لوگارىفما (ماتىماتىكىلىق ئاتالغۇ)

أَساس الـ ـــ : لوگارىفمىنىڭ دەرىجە سانى

سِلْسِلَة الـ ـــ : نەسەبنامە، شەجەر؛ قان سىستېمىسى

نِسْبَة ج نِسَب: مەنسۇپ بولۇش؛ تۇغقانچىلىق؛ نىسبەت، مۇناسىۋەت؛ قاتار، تەكشى، رەتلىك

الـ ـــ الْحِسابِيَّة: ئارىفمېتىكىلىق پرۇگىرىسىيە

الـ ـــ الْهَنْدَسِيَّة: گىئومېتىرىيىلىك پىرۇگىرىسىيە

الـ ـــ الْمِئَوِيَّة: پىرسەنت

بالـ ـــ إلى كَذا: سېلىشتۇرماق؛ ھەققىدە، توغرىسىدا، دائىرە

نِسْبِيّ: مۇۋاپىق كەلگەن، ماس كەلگەن، قاتار بولغان

نِسْبِيَّة: نىسبەتلەشتۈرۈش، سېلىشتۇرۇش

نَسَجَ ـُ نَسْجًا الثَّوْبَ: توقىماق، ئۆرىمەك

ـــ الأَخِيْلَةَ حَوْلَ كَذا: خىيال قىلماق، تەسەۋۋۇر قىلماق؛ ئۈمىد قىلماق، ئارزۇ قىلماق

ـــ عَلى مِنْوالِه: ئۈلگە قىلماق، ئۈلگە ئالماق

ـــ الْكَلامَ أوالشِّعْرَ: شىئىر يازماق؛ گەپنى قاملاشتۇرۇپ قىلىش

نَسْج: توقۇش، توقىماق

نَسَخَ ـَ نَسْخًا الْكِتابَ: نۇسخا ئالماق، كۆچۈرىۋالماق

ـــ الشَّيْءَ: بىكار قىلماق، ئەمەلدىن قالدرۇماق؛ ئوبرازىنى خۇنۇكلەشتۈرمەك

نَسْخ: بىكار قىلىش، ئەمەلدىن قالدۇرۇش، ئۆچۈرىۋىتىش

خَطٌّ ـِ : كىچىك باسما ھەرپ شەكلى، نەسخى خەت شەكلى

نُسْخَة ج نُسَخ: بىر قىسىم، بىر بۆلۈم؛ نۇسخا؛ كۆپەيتىلگەن نۇسخىسى؛ ئەسلىي تېكىست؛ ئورىگىنال

نَزُهَ ـُ و نَزِهَ ـَ نَزَاهَةً و نَزَاهِيَةً: يامان ئىشلاردىن يىراق تۇرماق، پاك بولماق، پاكىزە بولماق

نَزِه ج نُزَهاءُ و أَنْزَاه و نِزَاه: پاك، پاكىزە، ساپ

نُزْهَة ج نُـزَه: تاماشا ؛ كۆڭۈل ئېچىش، سەيلە قىلىش

نَـزْو نُـزَوّ: سەكرىمەك، تاخلىماق، ئويناقلىماق

نَـزَوَان: سەكرەش، ئويناقلاش؛ ئېتىلىپ چىقماق، تاشماق

نَزْوَة ج نَزَوَات: قېچىش، قېچىپ كېتىش؛ ئۇيغۇپ چىقىش

ـ الْفِكْرِ: (هېسسىيات، تەپەككۇر قاتارلىقلار) ئۇرغۇماق، جۇش ئۇرماق، قايناپ تاشماق

نَزُوح: يىراقلىشىپ كەتكەن، ئۇزاپ كەتكەن

نُزُوح عَنِ الْـوَطَنِ: ۋەتەندىن ئايرىلغان، مۇهاجىر بولغان؛ مۇهاجىر

نَـزُوح ج نُـزُوح و نِـزَاح: ۋەتەننى سېغىنغان ئادەم، ۋەتەننى كۆرگۈسى كەلگۈچى

نُزُول: چۈشمەك، تۆۋەنلىمەك، ساڭگىلىماق؛ تۇرماق، تۇرۇپ قالماق

أُجْرَة الـ : ئۆي هەققى، ئۆي ئىجارىسى

نَزِيْح: يىراقلىشىپ كەتكەن، ئۇزاپ كەتكەن

نَزِيْر ج نُـزُر: ئاز، ئاز مىقداردا، ئازغىنە، كىچىككىنە

نَزِيْز: تەنتەك، شاللاق، ئالدىراڭغۇ، ئىرادىسىز؛ ياڭرىغان، جار سالغان

نَزِيْع ج نُزَّاع: ياقا يۇرتلۇق ئادەم؛ غېرىب؛ چەتئەللىك ئادەم

نَزِيْف: قان چىقىش؛ قان ئالغۇچى

الـ الْمُخِّيّ: مېڭىگە قان چۈشمەك

نَزِيْل ج نُزَلاءُ: مېهمان؛ يولۇچى؛ قونغۇچى؛ باشقىلار بىلەن بىرگە بىر قەۋەتتە تۇرغۇچى

نَزِيه ج نُزَهَاءُ و أَنْزَاه و نِزَاه: پاك، پاكىزە، ئىپپەتلىك

نَسَأَ ـُ نَسْأً و مَنْسَأَةً الشَّـيْءَ: ئارقىغا سوزماق، كېچىكتۈرمەك، ئاستىلاتماق

ـ هُ الْبَيْعَ أو فِيْه: نېسىي ساتماق، نېسىي ئالماق

نَسا ج أَنْسَاء: ئولتۇرغۇچ سۆڭەك نېرۋىسى

نَساء: ئۇزۇن ياشىماق، ئۇزۇن ئۆمۈر كۆرمەك

نَسَّاء: ئۇنۇتقاق، ئۇنتۇپ قالغۇچى

نِساء ج: ئاياللار

نِسائِيّ: ئايالچە، ئايال مىجەز

نِسَـائِيَّات: ئاياللار تۇرمۇشى، ئاياللار قىلىدىغان ئىش

نَسّاب: نەسەبشۇناس

نَسَـابَة: قۇدا- باجىلىق، قۇدا تەرەپتىكى تۇغقانلار؛ ئۇرۇق- تۇغقان؛ قانداشلىق ياكى تۇغقانلىق مۇناسىۋىتى

نُسْأَة: سوزماق، كېچىكتۈرمەك، ئۇزارتماق

نَسّاج: توقۇمىچى، توقۇمىچىلىق ئىشچىسى

إِصْلاح الْـ : سۈپەتلىك تۈغۈش

نَسَّمَ فِي الْأَمْرِ: باشلىماق، كىرىشمەك

ـ تِ الرِّيْحُ: سالقىن شامال يەلپۈمەك، سالقىن شامال سىيپاپ ئۆتمەك

نَسَمَ ـِ نَسْمًا و نَسِيمًا و نَسْمانًا تِ الرِّيْحُ: بوران چىقماق، شامال چىقماق

ـ نَسْمًا و نَسِمَ ـَ نَسَمًا الشَّيْءُ: ئۆزگەرمەك، ئۆزگىرىش ھاسىل قىلماق

نَسَم ج أَنْسام: تىنىق، نەپەس: سالقىن شامال، سەلكىن شامال

نَسْمَة ج نَسَم: نوپۇس، ئادەم، جانلىق: ھاۋا: مەۋجۇدات

نَسْناس ج نَسانِيْسُ: ئۇزۇن قۇيرۇقلۇق مايمۇن: (بالىلار چۆچەكلىرىدىكى) بىر پۇتلۇق پاپا، پاكىنەك

نَسْنَسَ: ئاجىز بولماق، زەئىب بولماق

نِسْوان ج: ئاياللار

نُسْوَة ج: ئاياللار

نُسُول: تۈك تاشلىماق

نَسُولَة: نەسىللىك ھايۋان

نِسْوِيّ: ئايالچە، ئايال مىجەزلىك: نازۇكلۇق، زىلۋا: چىشى جىنس

نَسَّى: ئۇنتۇلدۇرماق، ئېسىدىن چىقىرىۋەتمەك

نَسِيَ ـَ نَسْيًا و نِسْيانًا و نِسايَةً ونِسْوَةً الشَّيْءَ: ئۇنتۇپ كەتمەك، ئۇنۇتماق، ئېسىدىن چىقىپ كەتمەك

نَسِيّ: ئۇنتۇپ كەتكۈچى: ئېسىدىن چىقىپ كەتكەن، ئۇنۇتقان، ئۇنتۇلۇپ كەتكەن

نَسْي ج أَنْساء: ئۇنتۇش: ئېسىدىن كۆتۈرۈلۈپ كەتكەن: ئۆيدە ئۇنتۇلۇپ قالغان ئەسكى ـ تۈسكى نەرسىلەر

نِسْي: ئۇنتۇلۇپ كەتكەن

نَسِيْئَة: قەرز ئالماق، ئۆتنە ئالماق: نېسىگە ئالماق: مۇددەتنى ئۇزارتماق، ۋاقىتنى سوزماق

نَسْيان: ئۇنۇتقان، ئۇنتۇپ كەتكەن

نِسْيان: ئۇنتۇش، ئۇنتۇپ كېتىش: ئۇنۇتقاقلىق كېسىلى

أَيَّام الـ : كەبىسە كۈنى (شەمىسىيە كالىنداری بويىچە بىر يىل ئارىلىقىدا ئېشىپ كەتكەن قەمەرىيە كالىندارىنىڭ 11 كۈنى)

نَسِيْب ج أَنْسِباءُ و نُسَباءُ: ئۇرۇق ـ تۇققان: كۈيئوغۇل: ئاچا ـ سىڭىللارنىڭ ئېرى: مۇھەببەت شېئرى: كېلىپ چىقىشى ئېسىل بولغان

نَسِيْج ج نُسُج و أَنْسِجَة: توقۇلما، توقۇلما بويۇملار

هُوَ ـُ وَحْدِه: تەڭداشسىز بولغان، ئالەمدە يەككە ـ يېگانە بولغان

نَسِيْس ج نُسُس: قوغلاپ يېتىۋېلىش: ئىنتايىن ئاچ، ئىنتايىن ئېچىپ كەتكەن

نَسِيْف: سىر، مەخپىي، مەخپىيەتلىك: ئىشەك چىشلىۋالغان يارا ئىزى

نَسَّرَ الْحَبْلَ: يەشمەك، ئۇرمەك، يېيىشۇەتمەك
نَسَرَ ـُ نَسْرًا عَنْهُ: سۇرتىۋەتمەك، سۇرتۇپ چىقىرىۋەتمەك
ـ الْحَبْلَ: يەشمەك، ئۇرۇۋەتمەك
ـ ـِ نَسْرًا هُ الْبَازِى: كىچىك جانلىقلارنىڭ گۆشىنى تېرىپ يېمەك، چوقىلاپ يېمەك
نَسْر ج نُسُر و أَنْسار و نِسار: بۈركۈت (لاچىن)
نَسْرَة: پارچە، پارچە ـ پۈرات
ـ خَشَب: ياغاچ پارچىسى، ياغاچ تارىشى
نِسْرِيْن: شىرىنكۆل
نِسْع ج أَنْساع: كەك كەمەر، كەك بەلۋاغ
ـ الْيَد: ھىيلە ـ مىكىر، ئۇستىلىق، نەيرەڭ
نُسْغَ النَّبات: شەربەت سۈيۈقلۇقى
نَسَفَ ـِ نَسْفًا الْبِناءَ: بۇزماق، چاقماق، تۆزلىۋەتمەك
ـ الْحَبَّ بِالْمِنْسَف: دانلارنى تاسقماق، ئاشلىقلارنى تاسقماق
ـ ت الرِّيْحُ التُّرَابَ أو الْحَصَى: سورىماق، ئۇچۇرتماق
نُسْفَة ج نِساف و نِسَف ونُسَف: لەيلىمە تاش
نَسَّقَ الشَّيْءَ: رەتلەپ بولماق، رەتلىك ئورۇنلاشتۇرماق، رەتلىك قويماق: جىسلاشتۇرماق

نَسَقَ ـُ نَسْقًا الدُّرَّ: مەرۋايىتنى ساپماق، مەرۋايىتنى تىزىققا ئۆتكۈزمەك
ـ الْكَلامَ: رەتلىك يازماق، چىرايلىق يازماق
نَسَق: رەتلىك، تەرتىپلىك، تەرتىپ
نَسْق: رەتلىك بولۇش، قاتار بولۇش، تىزىققا ئۆتكۈزۈش
نَسَكَ ـُ نُسْكًا و نُسُوكًا و نَسْكَةً و مَنْسَكًا و نُسْكًا: راھىب بولماق، زاھىد بولماق: ئىبادەت بىلەن مەشغۇل بولماق
ـ لله: ھۆرمەتلىمەك، ئىززەتلىمەك، ئۇلۇغلىماق: ئاللاھ ئۈچۈن قۇربانلىق قىلماق
نَسُكَ ـُ نَساكَةً: زاھىد بولماق، مۇناستىر بولماق
نُسُك ج نُسُك: ھۆرمەتلەش، ئىززەتلەش: قۇربانلىق قىلىش
نَسَلَ ـُ نَسْلاً الْوَلَدَ أو بِه: ئوغۇل تۇغماق: بالا تۇغماق: نەسىل قالدۇرماق
ـ الصُّوْفَ أو الرِّيْشَ: يۇلۇۋەتمەك، يۇلۇپ ئېلىۋەتمەك، تۈك ئاشلىماق، پەي ئاشلىماق
ـ: قىرىلىپ ئۇزۇلۇپ كەتمەك (ئارىمامچا قاتارلىقلار)
ـ: كۆپ بالىلىق بولماق
ـ ـُ نُسُولاً الصُّوفُ أو الرِّيْشُ: تۈك ئاشلىماق، پەي ئاشلىماق
نَسَل: شەربەت سۈيۈقلۇقى
نَسْل ج أَنْسال: نەسىل قالدۇرۇش: نەسىل، ئەۋلاد: قىرقىلىپ ئۇزۇلۇش
ـ الْمَرْأَة: تۇرمىلە

نَشِبَ ـَ نَشَبًا و نُشُوبًا و نُشْبَةً الشَّيْءُ: يەملەپ قويماق، چاپلاپ قويماق

ما ـ أنْ : تېز بولماق، چاپسان بولماق، دەرھال بولماق

ـ نُشُوبًا الْأَمْرُ فُلَانًا: جىددىي ئورۇنلاشقا تېگىشلىك بولماق، جىددىي ئورۇنلىمىسا بولمايدىغان ياكى بولماسلىق

ـ تِ الْحَرْبُ بَيْنَ الْقَوْمِ: ئېلىشماق؛ جەڭ پارتىلىماق

نَشَجَ ـِ نَشْجًا و نَشِيْجًا الْبَاكِي: ئۆكسۈپ يىغلىماق، بوقۇلداپ يىغلىماق

ـ تِ الْقِدْرُ أو نَحْوُهَا: قايناپ ئاۋاز چىقماق

نَشَج ج أَنْشاج: دەريا ئېقىنى، ئېقىن

نَشَدَ ـُ نَشْدًا و نِشْدَانًا و نِشْدَةً الضَّالَّةَ: ئىزدىمەك، ئىزدەنمەك

ـ هُ للهِ أو بِهِ: (ئاللاھنىڭ ئىسمى بىلەن) ئۆتۈنۈپ سورىماق؛ چىن قەلبىدىن ئۆتۈنمەك

نَشْد: ئىزدىمەك، ئىزدەنمەك، ئىنتىلمەك

نِشْدَان: ئىزدىنىش، ئىنتىلىش، ئىزلەش

نَشَّرَ الشَّيْءَ: كېڭەيتمەك، ئاچماق، كەڭ ـ كۆلەمدە ئېلىپ بارماق

ـ الثَّوْبَ: كېيىمنى يايماق (ئاپتاپقا)

نَشَرَ ـُ نَشْرًا الثَّوْبَ: ئاچماق، يايماق

ـ الْخَبَرَ: ئېلان قىلماق، ئۇقتۇرماق، تارقاتماق، ئاڭلاتماق

ـ الشَّيْءَ: چاچماق، چۈۋىماق

ـ الْكِتابَ: نەشر قىلماق، تارقاتماق

ـ الْخَشَبَ: ياغاچنى ھەرىدىمەك

ـ ـُ نَشْرًا و نُشُورًا اللهُ الْمَوْتَى: قايتا تىرىلدۈرمەك، ئۆلگەن ئادەمنى تىرىلدۈرمەك

نَشْر: نەشر قىلىش، تارقىتىش؛ خۇش پۇراق تارقىتىش؛ ئەتراپقا تاراتماق

يَوْم الـ ـ : قىيامەت كۈنى

دَارُ الـ ـ : نەشرىيات، نەشرىيات جەمئىيىتى

نَشْرَة ج نَشَرات: ئېلان، ئۇقتۇرۇش؛ «بىر قېتىم» ئېلان قىلىش؛ مەتبۇئات؛ گېزىت ـ ژۇرنال

ـ الْأَخْبارِ: رادىئو خەۋەرلىرى، تېلىۋېزىيە خەۋەرلىرى

الـ ـ الْجَوِّيَّة: ھاۋا رايى مەلۇماتى

ـ الْأَسْعَارِ: بازار باھاسى خەۋىرى، بازار باھاسى مەلۇماتى

نَشَزَ ـُ نَشْزًا فِي الْمَكَانِ أو عَنْهُ: تومپىيىپ چىقماق، چوقچىيىپ چىقماق

ـ نُشُوزًا تِ الْمَرْأَةُ بِزَوْجِهَا أو عَلَيْهِ أو مِنْهُ: ئايال ئېرىنى ھاقارەتلىمەك، ئايال ئېرىنى خارلىماق

نَشَز ج نِشاز: ئېگىز جاي، ئېگىز يەر

نَشْز ج نُشُوز: ← نَشَز

نَشَّطَ الْحَبْلَ: كىرەتمەك سالماق؛ تۈگۈنچەكلىمەك

نَسِيْق: تەكشى بولغان، رەتلىك بولغان

نَسِيْل: تاشلانغان پەي، چۈشۈپ كەتكەن پەي

نَسِيْم ج ـــ نِسام و أَنْسِمَة ونَسائِم: مەيىن شامال، سالقىن شامال

نَشَّ ـِ نَشًّا ونَشِيشًا النَّهْرُ أَو غَيْرُهُ: قۇرۇپ كەتمەك، قاغجىراپ كەتمەك

ـــ اللَّحْمُ: قايناپ ئاۋاز چىقماق؛ گۆش قاينىغان ئاۋاز چىقماق

نَشَّأَهُ: تەربىيلىمەك، تەربىيلەپ ئۆستۈرمەك

نَشَأَ ـَ و نَشُؤَ ـُ نَشْأً و نُشُؤًا ونَشْأَةً و نَشْأً و نَشاءَ ةً الشَّيْءُ: تۇغۇلماق، پەيدا بولماق، كېلىپ چىقماق

ـــ الطِّفْلُ: ئۆسمەك، ئۆسۈپ چوڭ بولماق

ـــ: باشلىماق، كىرىشمەك

نَشا: كراخمال

ـــ ج أَنْشاءُ: ھىدى، بۇي، پۇراق

نَشْء: پەيدا بولۇش، تۇغۇلۇش؛ يۈز بىرىش؛ ئەۋلاد، نەسىل

نَشاء: كراخمال

نَشَّاب ج نَشَّابَة: مەرگەن؛ ئوقيا ئوقى؛ ئوقيا ئوقى ياسىغۇچى

نُشَّاب ج نَشاشِيْبُ: ئوق، يا ئوقيا ئوقلىرى

نُشَّابَة ج نَشاشِيْبُ: بىر تال ئوق، بىر تال يا ئوقى

نَشْأَة: پەيدا بولۇش؛ ياش ئەۋلاد

نُشادِر ، نُوشادِر: ئاممىياك (خىمىيىۋىلىك ئېلېمېنت)

رُوح الـــ: ئاممىياكلىق سۇ، نوشۇدۇر سىپىرىتى

غاز ـــ: ئاممىياك

نُشادِرِيّ: ئاممىياكلىق

نَشَّار: ياغاچچى؛ ياغاچ ھەرىدىگۈچى

نُشَارَة: شال (تاختاي)

نِشارَة: شالچىلىق، ياغاچچىلىق

نَشاز: ئېگىز يەر

نَغَم ـــ: دەل بولمىغان ئىنتوناتسىيە، مۇۋاپىق بولمىغان ئاھاڭ

نَشَّاز: سوزۇپ چىقارغان، سوزۇپ چىققان

نَشاط: جانلىق بولغان، ئاكتىپ بولغان؛ شوخ، تېتىك، ئاكتىپ

نَشَّاف: سىياھ شۈمۈرگۈچ قەغەز

نَشَّافَة: قولياغلىق؛ ياغلىق، چۈمبەل

ـــ الْحِبْرِ: سىياھ شۈمۈرگۈچ قەغىزى

ـــ الْحُبُوبِ: ئاشلىقلارنى قۇرۇتىدىغان ئۆي

نَشَّال: يانچۇقچى، جەللىگۈر

نِشان ج نِشانات: توغرىلاش، قارىغا ئېلىش؛ چىنەش؛ تۇتقۇ؛ نىشان، مەقسەت؛ مېدال؛ مۇكاپات

نَشَّبَ هُ فِي كَذا: ئېسىپ قويماق، ساڭگىلىتىپ قويماق

نَشَب: كۆچمەس مۈلۈك؛ مەبلەغ، دەسمايە

نَشْو: مەست: مەست بولماق

نُشُوء: پەيدا بولۇش، تۇغۇلۇش: تەرەققىي قىلىش، راۋاجلىنىش

نَشْوان ج نَشَاوَى: هاراققا كىرىشمەك، هاراق ئىچىشنى باشلىماق: كۆرەڭلەپ كەتكەن: خۇدىنى بىلەلمەي قالغان

نُشُوب حَرْب: ئۇرۇشنىڭ پارتىلىشى

نَشْوَة: مەست بولماق، هاراق ئىچمەك: هىد، بۇي، پۇراق

ـ الطَّرَب: بېرىلىپ كەتمەك، مەپتۇن بولماق

نُشُور: قايتا تىرىلىش

يَوْم الـ ـ: قىيامەت كۈنى

نُشُوق: ناس، ناسۋال، پۇراش دورىسى

نَشَوِيّ: كراخماللىق: مەست بولغان ئادەم

نَشْوَى م: هاراق ئىچكەن، هاراق ئىچىپ بولغان: خۇدىنى يوقاتقان

نَشِيَ ـَ نَشْوًا و نُشْوَة: هاراق ئىچىپ مەس بولماق، خۇدىنى يوقاتماق، هوشىنى يوقاتماق

نَشْيان: پاراڭلىشىشقا خۇشتار ئادەم، مۇڭداشقاق ئادەم

نَشِيْج ج نُشُج: ئۆكسۈپ يىغلاش، بۇقۇلداپ يىغلاش

نَشِيْد ج أَنَا شِيدُ: ناخشا: قوشاق: غەزەل: شېئىر

ـ الْمَوْت: ماتەم مارشى، مەرسىيە

نَشِيْد ج نَشَائِدُ: ناخشا، قوشاق، غەزەل

الـ ـ الـوَطَنِيّ: دۆلەت مارشى، دۆلەت شىئىرى

نَشِيْر: ئايالچە كېچىلىك كىيىم: ئايالچە ئۇخلاش كىيىمى

نَشِيْط ج نِشَاط و نَشَاطَى: جانلىق، تېتىك، شوخ، چاققان، ئاكتىپ: تەشەببۇسكار، تېرىشچان

نَصَّ ـُ نَصًّا القَوْلَ أوالفِعْلَ: كەلتۈرۈپ چىقارماق، سۈرۈشتە قىلماق: مەنبە قىلماق

ـ الْكَلَامَ: تۈزمەك، يازماق

ـ هُ: سۈرۈشتۈرمەك

ـ عَلَى كَذَا: ئوچۇق بەلگىلەنگەن، ئېنىق بەلگىلىمەك

ـ الْمَتَاعَ: دۆۋىلىمەك، يىغماق، توپلىماق

نَصّ ج نُصُوص: ئوچۇق بەلگىلىمەك: تېكىست، ماددا، تارماق: خەت ئىشلىتىش: نۇسخا

نَصَّاب: ئالدامچى، مەككار، هىيىلگەر

نِصَاب ج نُصُب: مەنبە، يىلتىز

ـ السِّكِّيْن: پىچاق دەستىسى

الـ ـ القَانُونِيّ: قانۇندا بەلگىلەنگەن سومما

نِصَاحَة: قاپقان، قىلتاق، تور، توزاق

نَصَّبَ الشَّيْءَ: تىكىلىمەك، مۇستەهكەملىمەك، پۇختىلىماق

ـــــ الْعُقْـــدَةَ: كەرەتمەكنى چىكىتماق، تۆگۈنچەكنى چىكىتماق

ـ هُ إلى عَمَـــلٍ أو فِيْـــهِ: قىزغىتۇرماق، ئىلهاملاندۇرماق، ئاكتىپلىقىنى قوزغىماق

نَشَطَ ـِ نَشْطًا مِنَ الْمَكَانِ: چىقىپ كەتمەك

ـــ مِنَ بَلَدٍ إلى بَلَدٍ: يۆتكەلمەك، كۆچمەك

نَشِطَ ـَ نَشاطًا: ئاكتىپلاشماق، جانلانماق، تېتىكلىشىپ قالماق، كۆتىرەڭگۈ روھلۇق بولماق

ـــ فِي الْعَمَـــلِ: ئاكتىپ بولماق، قىزغىن بولماق، تەشەببۇسكار بولماق

نَشَـــعَ ـَ نَشْـــعًا الشَّـــيْءَ: بولۇۋالماق، تارتىۋالماق، ئېلىۋالماق

نَشَعَ: سېسىق سۇ

نَشَفَ الْماءَ: سۈرتۈپ قۇرۇتماق، سۈمۈرۈپ قۇرۇتماق

ـــ الشَّيْءَ: ئاپتاپقا سالماق، ئاپتاپقا يېيىپ قۇرۇتماق

نَشَفَ ـُ نَشْفًا الثَّوْبُ الْعَـــرَقَ: كىيىم تەرنى شۇمۇرمەك

ـــ ـِ نَشْفًا الْمَـــاءَ: سۈرتۈپ قۇرۇتماق، ئېرىتىپ قۇرۇتماق

ـــ يَدَيْهِ: قولىنى قولياغلىق بىلەن سۈرتمەك

نَشْف: قۇرۇپ كەتكەن، قاغجىراپ كەتكەن

نَشِفَ ـَ نَشْفًا الثَّوبُ الْعَـــرَقَ: كىيىم تەرنى شۇمۇرمەك

ـــ الْماءُ فِـــي الأَرْضِ: قۇرۇپ كەتمەك، قاغجىراپ كەتمەك

ـــــ ت الْبِئْـــرُ: قۇدۇق قۇرۇپ كەتمەك، قۇدۇقتا سۇ قالماسلىق

ـــ الثَّوْبُ: شامالدىماق، قورىماق

نَشْف: قۇرۇق، قۇرغاق

نُشْفَة ج نَشْفَة ج نَشْـــف ج نَشَـــف و نِشاف: لەيلىمە تاش، سۇغا چۆكمەس تاش

نَشِقَ ـَ نَشْقًا الْهَـــواءَ: (ھاۋا ۋە خۇش پۇراقنى) سۈمۈرمەك

نَشْق: سۈمۈرمەك، سۈمۈرۈش

نَشَـــلَ ـُ نَشْـــلاً الشَّـــيْءَ: يانچۇقچى تارتىۋالماق: ئوغرىلىماق، ئېلىۋالماق

ـــ هُ عَـــنْ كَـــذا: قۇتقۇزماق، قۇتقۇزۇپ قويماق، خالاس قىلماق

ـــ اللَّحْمَ: قازاندىكى گۆشنى قول بىلەن سوزۇپ ئالماق، تۇتۇپ ئالماق

نَشَّمَ اللَّحْمُ: چىرىپ قالماق، سېسىپ قالماق

ـــ فِي الأَمْرِ: باشلىماق، كىرىشمەك

نَشَّنَ الْبَضائِعَ: ناۋار بەلگىسىنى بېكىتمەك، ماركىسىنى بېكىتمەك

نَشْناش: ئۇنتكۇر، سەزگۈر، سەگەك، ھوشيار

نَشْـــنَشَ: شاللاق بولماق، تەنتەك بولماق، سەگەك بولماق

ـــ ت الْقِدْرُ: قازان قاينىماق

نَشْنَكاه: قۇرۇل (ھەربىي ئاتالغۇ)

نَصْـــــران: ناسىر شەھىرىنىڭ، ناسىر شەھىرىلىك ئادەم؛ ئىرۇسالىمدىكى بىر شەھەر؛ خرىستىئان، خرىستىئان مۇرىتى

نَصْرانِيّ ج نَصرى و نَصـــارَى: ناسارا، خرىستىئان، خرىستىئان مۇرىتى؛ ناسىر شەھەرلىك، ناسىر شەھەرلىك ئادەم

الـــ ة: خرىستىئان دىنى، ناسارا دىنى

نُصْرَة: ياردەم قىلىش، ھەمكارلىشىش

نَصَّصَ الْمَتَاع: دۆۋىلىمەك، توپلىماق

نَصَعَ ـُ نُصُوعًا نَصَاعَةً الْأَمْـــرُ: روشەن بولماق، ئېنىق بولماق

ـــ بِالْحَقِّ: ھەقنى ئىتراپ قىلماق

ـــ اللَّوْنُ: قاردەك ئاپئاق بولماق

ـــ الشَّيْءَ: ساپ بولماق، پاك ـ پاكىز بولماق

نَصَفَ ـُ نَصْفًا وَنَصَافَةً الشَّيْءَ: يېرىمىنى ئالماق، يېرىمىنى قولغا كەلتۈرمەك

ـــ الْقَوْمَ: ئۇلارنىڭ قولىغا يېرىمى تەگمەك

ـــ الشَّيْءَ بَيْنَ الْاِثْنَيْنِ: ئىككى ئادەمگە تەڭ تەقسىم قىلىپ بەرمەك

ـــ ـُ نَصْفًا وَنُصُو فًا الشَّـــيْءَ: يېرىمىغا ئېرىشمەك، يېرىمىغا ئىگە بولماق

ـــ الشَّـــيْءَ: يېرىمىغا يېتىشمەك، يېرىمىنى قولغا كەلتۈرمەك

نَصَف: ئىنساپ، ئادىل، توغرا، ھەققانىيەت

نَصَف ج أَنْصَاف: يېرىم، يېرىمى؛ ئادىل، توغرا، ھەقىقەت

رَجُل ـــ : ئوتتۇرا ياش ئادەم، ئوتتۇرا بوي ئادەم

نَصَـــفَة: ئادىل بولۇش، توغرا بولۇش؛ ئىنساپلىق بولۇش

نِصْـــفِيّ: ئىككى يېرىمدىن شەكىللەنگەن؛ نىسبى

نَصَلَ ـُ نَصْلاً و نُصُو لاً مِـــنْ كَـــذا: بوشاتماق، بىكار قىلماق، خالاس قىلماق

ـــ اللَّوْنُ: رەڭگى ئۆزگەرمەك

نَصْل ج نِصال و أَنْصُل ونُصُـــول: نەيزە بېشى، مىلتىق پاينىكى؛ تىغ؛ قېلىچ

ـــ الْمِغْزَل: يىك، ئۇرچۇق، موكا

نَصْلَة: يىك، ئۇرچۇق، موكا

نَصَمَة: ئىكۇنا (خرىستىئانلاردا خۇدا ياكى ئەۋلىيالارنىڭ سۈرىتى ياكى ئوبزازى)

نَصُوح: سەمىمىي، سەمىمىي بولغان، سادىق

نَصِيْب ج أَنْصِبَة و نُصُـــب و أَنْصِـــباءُ: ھەسسە، ئۈلۈش، پاي؛ ئامەت، تەلەي

يا ـــ : لاتارىبىيە بېلىتى

ـــ الْأَسَد: ئەڭ ياخشى نېسىۋە

نَصِيْحَة ج نَصائِحُ: نەسىھەت، تەلىم ـ تەربىيە

نَصِيْر ج أَنْصَـــار و نُصَـــراءُ: ياردەمچى، مەدەتكار، قوللىغۇچى؛ ئۆز خاھىشى بويىچە جەڭ قىلىدىغان پارتىزان جەڭچى

نَصِـــيْع: ئېنىق، ئوچۇق، ساپ، خالىس، خاس؛ ئاپئاق، قاردەك ئاق،

ـــ هُ الْحَاكِمُ: سايلىماق، تەيىنلىمەك

نَصَبَ ـُ نَصْبًا الشَّيْءَ: تىكلىمەك، ئۆرە قىلماق، پۈختىلماق

ـــ شَرَكًا: تور سالماق، تورنى يايماق

ـــ الشَّجَرَةَ: دەرەخ تىكمەك

ـــ هُ الْمَرَضُ أو نَحْوُهُ: ئازابلىماق، قىينىماق، جەبرى سالماق

ـــــ الْكَلِمَةَ: سۆزنى چۈشۈم كېلىشتە كەلتۈرمەك

نَصَبٌ: هېرىپ قېلىش، هېرىش، چارچاش

ـــــ ج أَنْصَابٌ: چىقىرىلغان بايراق، تىكلەنگەن تۇغ

نَصْبٌ: تىكلىمەك، ئۆرە قىلماق، تىكلەپ قويماق: سېلىنغان جىرىم: تۈۋرۈك: كېسەللىك، ئاغرىق ـ سىلاق

ـــ فِي النَّحْوِ: چۈشۈم كېلىش: چۈشۈم كېلىشتە كەلمەك

نَصِبَ ـَ نَصَبًا: چارچاپ قالماق، هېرىپ قالماق

ـــ فِي الْأَمْرِ: تىرىشماق، قاتتىق ىبرىلمەك

نُصُبٌ ج أَنْصَابٌ: تىكلەپ قويۇلغان نەرسە: بۇت، سەنەم: تۈۋرۈك: پاي، هەسسە

ـــ تَذْكَارِيٌّ: خاتىرە مۇنارى

وَقَفَ ـَ عَيْنَيْ: كۆز ئالدىمدا تۇرماق

نَصْبَةٌ: چۈشۈم كېلىش بەلگىسى (ـَ، ـً): بىر قېتىم هېرىپ قالماق، بىر قېتىم چارچاپ قالماق: بىر تۈپ قەلەمچە ياكى جىرىم مايىسى

نُصْبَةٌ ج نُصَبٌ: يول بەلگىسى

ـــ الْأَمْيَالِ: مۇساپە كۆرسەتكۈچ، مۇساپە بەلگىسى

ـــــ ج نَصَبَاتٌ: ئالدام خالتا، قىلتاق: قۇۋلۇق، شۇملۇق

نَصَتَ ـِ نَصْتًا لَهُ: قۇلاق سالماق، تىڭشىماق

نَصْتٌ: قۇلاق سېلىش، تىڭشىگلاش

نُصَّةٌ: ماڭلاي چاچ، ماڭلاي

نُصْتَةٌ: ئاڭلاش، قۇلاق سېلىش

نَصَحَ ـَ نُصْحًا و نَصَاحَةً و نَصَاحِيَّةً هُ أو لَهُ: نەسىھەت قىلماق، پەندى نەسىھەت قىلماق: سەمىمىي- سادىق بولماق

نُصْحٌ: نەسىھەت قىلىش: نەسىھەت: تەربىيە بېرىش

نَصَرَهُ: ئۇنى ناسارا قىلىپ تەربىيىلىمەك، ئۇنى خرىستىئان قىلىپ قويماق، ئۇنى يۇيۇنۇش مۇراسىمغا تاللىماق

نَصَرَ ـُ نَصْرًا و نُصْرَةً هُ: ياردەم قىلماق، ياردەم بەرمەك: ياردەملەشمەك، هەمكارلاشماق

ـــ هُ مِنْ عَدُوِّهِ أَو عَلَيْهِ: قوتقۇزماق، قوتۇلدۇرماق

نَصْرٌ: غەلبە، نۇسرەت: ياردەم قىلىش

ـــــ ج: ياردەم بەرگۈچى، قوللىغۇچى، هەمكارلاشقۇچى

نَضْـــرَه: يېڭىلىماق، يېپىيېڭى قىلماق؛ كۆركەملەشتۈرمەك، گۈزەللەشتۈرمەك

نَضَرَ ـُ نَضْرًا ونَضْرَةً و نُضُورًا ونَضارَةً: يېڭى بولماق، ساپ بولماق؛ خۇشخۇي بولماق، خۇش چىراي بولاق؛ گۈزەل ـ كۆركەم بولماق

نَضُرَ ـُ نَضارَةً الشَّجَرُ أو وَجْهُ أو اللَّوْنُ: نَضَرَ

نَضِرَ ـَ نَضَرًا: نَضَّرَ

نَضِر: يېڭى، يېپىيېڭى؛ خۇش چىراي

نَضْرَة: گۈزەللىك، چىرايلىقلىق؛ يېپىيېڭىلىق

نَضَّضَ الشَّيءَ: لىڭشىتماق، مىدىرلاتماق، قىمىرلاتماق

نَضِف: ئىپلاس، مەينەت، پاسكىنا نىجاسەت

نَضَلَ ـُ نَضْلاهُ: يەڭمەك، غەلىبە قىلماق

نِضْو ج أَنْضاء: ئورۇق جانلىق، ئورۇق هايۋان؛ يىرتىق كىيىم

نُضُوب: قۇرۇپ كېتىش، قاغجىراپ كېتىش

نَضَىَّ الثَّوْبَ عَنْهُ: كىيىمنى سالدۇرماق

نَضَى ـِ نَضْيًا السَّيْفَ: قىلىچنى سۇغارماق

ـ الثَّوْبَ: كىيىمنى يەشمەك، كىيىمنى سالماق؛ كونىراتماق؛ يىرتماق

نَضِيج: پىشقان، پىشىپ بولغان،

نَضِيْدَة ج نَضائِدُ: كۆرپە، تۈشەك؛ تەگلىك، ياستۇق

نَضِـــيْر: يېپىيېڭى بولغان؛ خۇش چىراي بولغان؛ ئالتۇن

نَضِيْف: مەينەت بولغان، پاسكىنا بولغان، نىجىس بولغان

نَطَّ ـِ نَطًّا و نَطِيْطًا: سەكرىمەك، قاڭقىماق؛ قاڭقىپ كەتمەك؛ قېچىپ كەتمەك، قاچماق

نَطَّ: سەكرەش، قاڭقىش؛ سەكرەپ ئۆتۈش

نَطَّاح: يانغان، گەپ ياندۇرغان؛ تاكاللاشقان؛ ئۈسكەن، سوقۇشقان

نُطَّـــار: قارانچۇق، قارانچۇققا ئوخشاش نەرسىلەر

نِطَارَة: ساقلىماق، نازارەت قىلماق،كۆزەتمەك

نَطَاسِيّ: ئالىم؛ چىۋەر دوختۇر

نِطَّـــاط: ياخشى سەكرەيدىغان، ياخشى قاڭقىيدىغان؛ شوخ ئادەم، جانلىق ئادەم، تېتىك ئادەم

نِطاق ج نُطُق: بەلۋاغ، دائىرە، ساھە؛ كەمەر، پوتا؛ پەشتاما، پەرتۇق

نَطَّة: بىر قېتىم سەكرىمەك، بىرنى قاڭقىماق؛ قاڭقىش

نَطَـحَ ـِ نَطْحًـاهُ الثَّـوْرُ أو نَحْـوُهُ: سوقۇشماق، ئۈسۈشمەك

نَطْح: ئۈسۈشۈش، سوقۇشۇش

نَطْحَة ج نَطَحَات: ئۈسۈشۈش، سوقۇشماق؛ بىرنى ئۈسۈشۈش

نَطَرَ ـُ نَطْرًا و نِطارَةً الزَّرْعَ: قوغدىماق، كۆزەتمەك، نازارەت قىلماق

نَطْر: قوغداش، كۆزىتىش

نَصِيْل: تاش توقماق، تاش بولقا

نَضَّ ـِ نَضًّا وَنَضِيْضًا الْماءُ: تەدرىجىي ئېقىپ چىقماق ياكى سىرغىپ ئېقىپ چىقماق

ـ مالُهُ: تاۋار نەق پۇلغا ئۆزگەرمەك

ـ الشَّيْءَ: قىمىرلاتماق، مىدىرلاتماق، لىڭشىتماق

نَضٍّ: نەق پۇل، بانكىدا ساقلانغان پۇل

ـ ا: نەق پۇل تۆلىمەك، نەق پۇل تاپشۇرماق

نَضَا ـُ نَضْوًا السَّيْفَ مِنْ غِمْدِهِ: قىلىچنى سۇغارماق، سۇغۇرۇپ ئالماق

ـ الثَّوْبَ عَنْهُ: كىيىمىنى سالدۇرماق

ـ هُ مِنَ الثَّوْبِ: كىيىمىدىن يالىڭاچلىماق

نَضَّاحَة: سۇ سەپكۈچ؛ فونتان؛ سۇ سېپىش ماشىنىسى

مَطْبَعَة ـ : قوليازما نۇسخىسى، قوليازما نەشرى

نُضَار: ئالتۇن؛ جەۋھەرى، مېغىزى

نَضَارَة: گۈزەللىك، چىرايلىق؛ يېپىيېڭى

ـ الشَّبابِ: ياشلىق دەۋرىنىڭ گۈدەك چاغلىرى

نِضَال ج نِضَالات: كۈرەش؛ رىقابەت

نَضَبَ ـِ نُضُوبًا الْماءُ: (سۇ) يەرگە سىڭىپ كىرمەك؛ قۇرۇپ كەتمەك، قاغجىراپ كەتمەك

ـ الْعُمْرُ: ئۆمۈر ئاخىرلاشماق، ئۆلمەك

ـ ماءُ وَجْهِهِ: داپيۈزلۈك قىلماق، شەرمەندە بولماق

نَضِجَ ـَ نَضْجًا و نُضُاجًا و نِضاجًا الثَّمَرُ أو غَيْرُهُ: پىشماق، يېتىلمەك

نُضْج: پىشقان، پېشىپ يېتىلگەن

ـ فِي التَّفْكِيْرِ: پىششىق ئويلانماق، مۇلاھىزە قىلماق، مۇلاھىزىنى پىشۇرماق

نَضَحَ ـَ نَضْحًا الْأَرْضَ بِالْمَاءِ: سۇ سەپمەك، سۇ چاچماق

ـ عَلَيْهِ الْماءَ: چاچماق، سەپمەك

ـ الشَّجَرُ: يېشىللاشماق، يېشىل بولماق؛ دەرەخ يېشىل يوپۇرماق چىقارماق

ـ ـَ نَضْحًا وتَنْضاحًا الْإِنَاءُ: سۇ قۇيۇلماق

ـ الفَرَسُ: تەرلىمەك، تەر قۇيۇلماق

ـ الْعَرَقُ: تەر چىقماق

ـ تِ الْعَيْنُ: كۆزدە ياش قاينىماق، ياش ئۆركەشلىمەك

نَضْح: سۇ سېپىش؛ سىرغىپ چىقىش، تەپچىرەپ چىقىش؛ سىرتقا چىقىپ قالغان ھادىسە

نَضَحَ ـَ نَضْحًا هُ: نەم بولماق، ھۆل بولماق

نَضَّدَ الشَّيْءَ: دۆۋىلەپ قويماق؛ رەتلىمەك، رەتكە سالماق

ـ الْعَامِلُ أَحْرُفَ الطِّبَاعَةِ: ھەرپ تىزماق

نَضَدَ ـِ نَضْدًا الشَّيْءَ: دۆۋىلەپ قويماق؛ رەتلىمەك، رەتلەپ قويماق

نَضَد ج أَنْضاد: كارىۋات جازىسى

ـــ ا إلى كَذا: ھەققىدە، توغرىسىدا بولماق؛ ئەزەردە تۇتماق، كۆزدە تۇتماق

نَظْـــرَة: بىر نەزەر تاشلاش، بىرلا قاراش؛ خەيرخاھلىق قىلىش، ھېسداشلىق قىلىش؛ كۆرۈنۈش

نَظَرِيّ: كۆرۈش ئىقتىدارىنىڭ؛ ئوپتىكىلىق بولغان

ـــ مِنَ الْعُلُومِ: ئەزەرىيەچە، ئەزەرىيىنىڭ، ئەزەرىيىگە مۇناسىۋەتلىك بولغان

ـــ اً: ئەزەرىيە ئەرەبچە، ئەزەرىيە ئۇستىدە بولغان

نَظَرِيَّة: ئەزەرىيە: تېئورېما، (گىئومېترىيىلىك ئاتالغۇ)؛ ھۆكۈم جۈملە

الـ ـــ الْمَادِيَّة: ماتېرىيالىستىك، ماتېرىيالىزم، ماتېرىيالىستىك قاراش

نَظَّفَ هُ أو الشَّيْءَ: تازىلىماق، پاكىزلىماق، سۈرتۈپ تازىلىماق

نَظُفَ ـُ نَظَافَةَ الشَّيْءُ: پاكىز بولماق، پاك بولماق

نَظَّمَ اللُّؤْلُؤَ أو الشِّعْرَ: تەشكىللىمەك: قاتار قىلىپ تىزماق؛ شېئىر يازماق

ـــ الأَمْرَ: رەتلىك قىلماق، ئورۇنلاشتۇرماق

نَظَمَ ـِ نَظْمًا و نِظامًا اللُّؤْلُؤَ أَو نَحْـوَهُ: بىر يىپقا مەرۋايىتنى قاتار قىلىپ ئۆتكۈزمەك

ـــ الشِّعْرَ: شېئىر يازماق

ـــــ الشَّـــيْءَ إلى الشَّـــيْءِ: يېغماق، دۆۋىلىمەك، توپلىماق

نَظْـــم: ئورۇنلاشتۇرۇش، تىزىش، رەتلەش: رېتىم؛ شېئىر

ـــ الشِّعْرِ: شېئىرنىڭ يېزىلىشى

ـــ اللُّؤْلُؤ: مەرۋايىت تىزىقى

نَظِيْر ج نُظَـــرَاءُ: ئوخشىشى، بارا بىرى، ئوخشـــاپ كېتىـــدىغان، ئوخشـــاش: خىزمەتداش، ئىشداش

نَظِيْـــرَة ، نَظَـــائِرُ: قوشۇمچە مەسـۇلات، قوشـۇمچە نۇسخـــى، كۆچۈرۈلمـــى: ئىزوتـــوپ (خـــىمىيىلىك ۋە فىزىكىلىـــق ئاتالغۇ)

نَظِيْف ج نُظَفَاءُ: پاك، پاكىز

ـــ الأَخْلاَق: پاك ئەخلاق، كۆزەل ئەخلاق، ياخشى ئەخلاق

نَظِـــيْم: شېئىر؛ ناخشا؛ ئورۇنلاشـتۇرغان: رەتلىگەن، رەتلىك قىلغان

نَعَّاب: چوك قاغا

نَعَّـــار: ۋاراك ـ چۈرۈك قىلغان، شاۋقۇن سۈرەن بولغان؛ سېرىق قۇشقاچ

نُعاس: مۈگدەش، ئۇيقۇسى كېلىش

نَعَاق: قاقىلداشنى ياخشى كۆرىدىغان (قاغا ياكى ئۇكە قۇش)

نَعَامَة ج نَعام و نَعائِمُ: تۆگە قۇش (جىنس جەھەتتىن ئايرىپ ئىشلىتىلمەيدۇ)

ـــ الدِّماغِ: مېڭە پەردىسى

ـــ القَدَمِ: پۇت تاپىنى

نَطْرُون: تەبىئىي سودا، ناترىي كاربونات

نَطِسَ ـَ نَطَسًا: ئالىم بولماق، ئالىمغا ئۆزگەرمەك؛ تەتقىقات ئېلىپ بارماق

نَطَّس: ئالىم، ئۆلىما

نَطْع ج نُطُوع و أَنْطَاع: ئۆلۈم جازاسى بېرىلگەن جىنايەتچىنىڭ كاللىسى ئېلىنغاندا قان ئېقىپ كېتىشى ئۈچۈن قويۇپ قويۇلغان پالاس

نُطِعَ لَوْ نُهُ: رەڭگى ئۆزگەرمەك، رەڭگى ئۆڭمەك

نِطْع ج نُطُوع: چىش مىلىكى

حَرْف ـ يّ: چىش تاۋۇش ھەرپى

نَطَفَ ـُ نَطْفًا و تَنْطَافًا و نَطَفَانًا و نِطَافَةً الْماءُ: ئاستا ئاقماق، سۇس ئاقماق

ـ الْماءَ: سۇ قۇيماق، سۇ تۆكمەك

نُطْفَة ج نِطاف ونُطُف: قازان ئىچىدە قىلىپ قالغان ئازغىنە سۈزۈك سۇ؛ مەنىي، ئىسپىرما، ئۇرۇق

نَطَّق هُ: سۆزلەتمەك ياكى گەپ قىلدۇرماق؛ مەلۇم كىشىگە بەلۋاغ باغلاپ قويماق؛ كەمەر باغلىماق، پوتا چەگمەك

نَطَقَ ـِ نُطْقًا ومَنْطِقًا ونُطُوقًا: گەپ قىلماق، سۆزلىمەك

نُطْق: تەلەپپۇز، سۆز؛ چۈشىنىش ئىقتىدارى

نَطَلَ ـُ نَطْلاً الْخَمْرَ: ھاراق سىقماق، ھاراقنى سىقىپ چىقارماق

نَطُول: دورا- دەرمەكلەرنى قاينىتىپ ئۈششۈپ قالغان يەرگە سۈركىمەك

نَطِيح: ئۈسسۈشكەن، سوقۇشقان

نَطِّيس: چىۋەر دوختۇر

نَطِيط: سەكرەش، قاڭقىش

نَظَّار: كۆزى ئۆتكۈر، يىراقنى كۆرىدىغان

نَظَّارَاتِيّ: ئوپتىكىشۇناس، يورۇقلۇقشۇناس؛ كۆز ئەينەك سودىگىرى؛ ئوپتىكا ئۈسكىنىلىرى سودىگىرى

نَظَّارَة: تاماشىبىنلار؛ دۇربۇن؛ كۆز ئەينەك

نِظَارَة: باشقۇرۇش؛ كونترول قىلىش، نازارەت قىلىش

نَظَافَة: پاكىزلىق، تازىلىق؛ پاكىزە بولۇش

نظام ج نُظُم و أَنْظِمَة: تەرتىپ تۈزۈم، نىزام، سىستېما؛ تەشكىلات؛ تەشكىل، قۇرۇلما

نِظَامِيّ: تەرتىپلىك بولغان، سىستېمىلىق بولغان، قائىدە - تۈزۈملۈك بولغان

نَظَرَ ـُ نَظْرًا و مَنْظَرًا ومَنْظَرَةً و تَنْظَارًا و نَظَرَانًاهُ أو إِلَيْه: قارىماق، نەزەر سالماق

ـ نَظَرًا فِي الْأَمْرِ: ئويلانماق، مۇلاھىزە قىلماق

ـ القَاضِي بَيْنَ النَّاسِ: ھۆكۈم قىلماق

ـ الشَّيْءَ: كۈتمەك، كۈتۈپ تۇرماق، ساقلاپ تۇرماق

نَظَر ج أَنْظَار: كۆرۈش كۈچى، كۆز نۇرى؛ ئىززەتلەش، قەدىرلەش؛ دىققەت قىلىش، كۆڭۈل قويۇش

نَعِلَ ـَ نَعْلاً هُ: ئاياغ كەيمەك، كەش كەيمەك؛ ئاتنى تاقلىماق

ـ الدَّابَّةَ: ئۇلاغنى تاقىلىماق

نَعِلَ ـَ نَعْلاً هُ: ئاياغ كەيگۈزۈپ قۇيماق

نَعْـل ج نِعـال و أَنْعُـل: ئاياغ، كەش؛ سەندەل؛ تاقا (ئات تاقىسى)

نَعَّمَ هُ: بەھرىمەن قىلماق، ھۇزۇرلاندۇرماق، نېمەتلەندۈرمەك

ـ الشَّيْءَ: يۇمشاتماق، سىلىقلاشتۇرماق

نَعَمَ ـُ نِعْمَةً و مَنْعَمًا: نېمەتلىك تۇرمۇش ئۆتكۈزمەك، پاراۋان تۇرمۇش ئۆتكۈزمەك

ـ العَيْشُ: تۇرمۇش پاراۋان بولماق

نَعَمَ ج أَنْعام جج أَنَاعِيمُ: (تۆگە، كالا، قوي قاتارلىق) ئائىلە ھايۋانلىرى

نَعَمْ: ھەئە، توغرا، شۇنداق؛ بار (جاۋاب سۆز)

نَعُمَ ـُ نُعُومَـةً: يۇمشاق بولماق، يۇمشاق سىلىق بولماق

نَعِمَ ـِ نَعْمَةً و مَنْعَمًا و نَعَمًـا: پاراۋان تۇرمۇش كەچۈرمەك، ھۇزۇر ھالاۋەت كۆرمەك

ـ العَيْشُ: پاراۋان بولماق، ھۇزۇرلۇق بولماق

ـ بِه عَيْنًا: خۇشال بولماق، شاد بولماق

ـ نَعَمًـا العُـودُ: كۆكەرمەك، كۆكىرىپ قالماق، يېشىل رەڭگە كىرمەك

نُعْم ج أَنْعـام: ھۇزۇر، پاراۋان، كەڭ ـ كۇشادە، راھەت ـ پاراغەت

نِعْـمَ: ماختاش، تەرىپلەش پېئىلى بولۇپ مەنىسى «نېمىدېگەن ياخشى»، «نېمىد دېگەن گۈزەل»، «نېمە دېگەن بەلەن» دېگەن بولىدۇ مەسىلەن:

ـ الرجل زيد، ـ رجلازيد

نَعْمـاءُ ج أَنْعُـم: بەخت؛ بايلىق؛ ياخشىلىق، خەيرى ـ ساخاۋەتلىك ئىش

نُعْمان: قان؛ قان سۇيۇقلۇقى

شَـقَائِق الـ ـ: ئەپيۇن گۈل، كۆكنار، خەشخاش

نَعْمَة: راھەت ـ پاراغەتلىك بولۇش، بەھۇزۇر بولۇش

نَعْمَة ج نِعَم و أَنْعُم و نِعْمات: نازۇنېمەت؛ مەرھەمەت، ئىلتىپات؛ ياخشى ئىش، كۆڭۈللۈك ئىش، خۇشاللىنارلىق ئىش

وَاسِع الـ ـ: پاراۋانلىق، كەڭتاشالىق

نُعْمَى: خەيرى ـ ساخاۋەتلىك ئىش؛ بەخت، ھۇزۇر، ھالاۋەت؛ باي، پاراۋان

نَعْنَاع: يالپۇز (ئۆسۈملۈك)

نَعْنَع ← نَعْنَاع

نُعُومَة: يۇمشاقلىق، سىلىقلىق

مُنْـذُ ـِ أَظْفَـارِهِ: بالىلىق چاغلىرىدىن تارتىپ، زاكىسىدىن تارتىپ

نَعَى ـَ نَعْيًا و نَعِيًّا و نُعْيانًا هُ لَهُ أَو إِلَيْهِ: ماتەم خەۋىرىنى يەتكۈزمەك، ئۆلۈم خەۋەرىنى يەتكۈزمەك

نَعَبَ ـَ نَعْبًا و نَعِيبًا و نُعابًا و تَنْعابًا و نُعْبانًا الْغُرابُ: قاغا قاقىلدىماق

نَعْب: قاغا قاقىلدىماق

نَعَتَ ـَ نَعْتًا: تەسۋىرلىمەك، سۈرەتلىمەك، بايان قىلماق

ـ الْكَلِمَةَ: سۆيەتلىمەك، سۆيەت قوشماق

نَعْت ج نُعُوت: تەسۋىر؛ سۈرەتلەش، تەسۋىرلەش؛ خۇسۇسىيەت؛ بەلگە، سۆيەت، ئالامەت

شَيْءٍ ـ: ئىنتايىن ياخشى بولغان، بەلەن بولغان

نَعْتِيّ: سۆيەتلەنگەن، زىننەتلەنگەن، بېزىلگەن؛ چەكلىگەن، چەك قويغان

نَعْجَة ج نِعاج و نَعَجات: ساغلىق قوي، چىشى قوي

نَعَرَ ـَ نَعِيرًا و نُعارًا: بۇرۇنىنى تارتماق، دىمىقىنى قاقماق (مەنىستىمەسلىكنى بىلدۈرىدۇ)؛ گىژ- گىژ ئاۋاز چىقارماق، شاۋقۇنلۇق ئاۋاز چىقارماق

ـ الْعِرْقُ بِالدَّمِ: ئېتىلىپ چىقماق، سىرغىپ چىقماق

نَعْرَة ج نَعَرَات: بىر قېتىم دىمىقىنى قېقىش، بۇرۇنىنى تارتىش؛ دىماغ تاۋۇشى؛ دىماغ ئاۋازى

الـ ـ الطّائِفِيَّة أو الْحِزْبِيَّة: گۇرۇھۋازلىق، تەرەپپازلىق

نُعَرَة ج نُعَر و نُعَرات: ئات چۈلۈۋۈرى؛ كالا ئارغامچىسى؛ بۇرۇن تۆشۈكى

ـ: ھاكاۋۇر، تەكەببۇر، گىدىيىۋالغۇچى

ـ قَوْمِيَّة: ئۇچىغا چىققان مىللەتچىلىك

نُعْرَة ج نُعَر و نُعَرات: ئات چۈلۈۋۈرى؛ بۇرۇن تۆشۈكى؛ كالا ئارغامچىسى

نَعَسَ ـُ نَعْسًا و نُعاسًا: مۆكىدىمەك، ئۇيقا باسماق، ئۇيقۇسى كەلمەك

ـ تِ السُّوقُ: بازار قىزىماسلىق، چۈلدەرەپ قالماق

نَعْسان: مۆگدەك باسقۇچى، مۆگدىگەن

نَعْسَة: مۆگدەش، ئۇيقا بېسىش

نَعَّشَ هُ: روھىنى كۆتۈرمەك، جانلاندۇرماق، قوزغىماق، تىكلىمەك، ئۆستۈرمەك، كۆتۈرمەك

نَعَشَ ـَ نَعْشًا: تىكمەك، ئۆستۈرمەك، كۆتۈرمەك؛ قوزغىماق؛ ئىلھاملاندۇرماق

نَعْش ج نُعُوش: تاۋۇت، جنازا

بَنات ـ الْكُبْرَى: يەتتە قاراقچى يۇلتۇزى، چوك چۆمۈچ يۇلتۇزى

بَنات ـ الصُّغْرَى: كىچىك چۆمۈچ يۇلتۇزى

نَعْص: سازلىق، سازلىق يەر؛ سازلىق بولۇش

نَعَظَ ـَ نُعُوظًا الْقَضِيبُ: زەكەر قوپماق، زەكەر قايىم بولماق

نَعْظ: زەكەر قايىم بولۇش

نَعَقَ ـَ نَعْقًا و نَعِيقًا و نُعاقًا و نَعَقانًا الْغُرابُ: قېرى قاغا قاقىلدىماق؛ ھۇۋقۇش سايرىماق

لَغْو: گەپ قىلىش، سۆزلەش

لَغْـــوَة: تەگكىش ئاۋازى، ئاھاگداش: ماسلاشقان ئاۋاز؛ سۆز ـ چۆچەك: تارقىلىپ يۈرگەن مىش ـ مىش گەپ

لَغَى ـِ لَغْيًا إِلَيْه: ئېنىق قىلىپ سۆزلىمەك، سۆز ـ جۈملىلەرنى ناھايىتى ئېنىق قىلىپ سۆزلىمەك

لَغْي: سۆزلىمەك، گەپ قىلماق

لَغْيَة: تەگكەش ئاۋازى، ئاھاگداشلىق بولغان ئاۋاز، ماسلاشقان ئاۋاز؛ ئېقىپ يۈرگەن گەپ، سۆز ـ چۆچەك، مىش ـ مىش پاراك

لَغِيْل: خېچىر (ھايۋان)

لَفَّ ـُ لَفًّا: مىشقىرماق، بۇرنىنى تاشلىماق

ـ الأَرْضَ: ئۇرۇق چاچماق، ئۇرۇق سالماق

لَفَا ـُ لَفْوًا الشَّيْءَ: رەددىيە بەرمەك، رەت قىلماق؛ ئىنكار قىلماق؛ قەتئىي چەكلەنمەك: تاشلىۋەتمەك، ۋاز كەچمەك

ـ هُ: قوغلىماق، قوغلىۋەتمەك، پالىماق

لَفاء: تاشلاندۇق نەرسە، ئەخلەت، ئەخلەت ـ چاۋا

لَفَـــاة: تاشلاندۇق نەرسە، ئېشىندى ـ چىرىندى نەرسىلەر، ئەخلەت

لَفَّاث: رېئاكتسۇلىق ئايروپىلان؛ جادۇگەرلىك قىلغۇچى، سېھرىگەر

لَفَّاثَة: رېئاكتسۇلىق ئايروپىلان

لَفَّاج: لاپچى، لاپ ئۇرغۇچى، پو ئاتقۇچى

لَفَّاح: ئاشقازان ـ ئۆچەي بەلگە تولغان: مەنمەنچى، ھاكاۋۇر، ئۆزىنى چولۋا چاغلىغۇچى

لُفَّاخ: ئۆسمە، ئىششىق

لُفَّاخَة: سۇلۇق قاپارتما

ـ السُّمَك: بېلىق پۈۋەكچىسى

لُفاء: تۆگەپ كېتىش، ئىشلىتىلىپ بولۇش: قۇرۇپ كېتىش، قاغجىراپ كېتىش

لُفاذ: تۆشۈك تېشىش، يوچۇق ئېچىش، كالىار تېشىش: ئېلىپ بېرىش، ئىجرا قىلىش، ئورۇنلاش

لَفَّاذ: كۆزى ئۆتكۈر، يېراقنى كۆرەلەيدىغان، ئىشنىك ئاقىۋىتىنى بىلەلەيدىغان

نفاس: قىممەتلىك، بىباھا: تۇغماق، كۆزى يورۇماق، يەڭگىمەك، بوشىماق: تۇغۇتلۇق ئايالدىن كېلىدىغان خۇن

نَفاسَة: قىممەتلىك، يۇقىرى باھالىق

نُفَّاش: ئاپىلىسىن دەردىسى: ئاچچىق ئاپىلىسىن

نَفاض: بەزگەك: تىترەتمەك

نُفاض: ساڭگىلىتىپ قويۇلغان نەرسە

نُفَاضة ج نُفُـــض: ساڭگىلىتىپ قويۇلغان نەرسە: غەلۋىردىن ئۆتۈپ كەتكەن ئاشلىق ئەخلىتى

نُفَّاط: نېفىت ئىشچىسى

نُفَّاطَة: نېفىتزارلىق، نېفىت مەيدانى

نَفَّاع: ئىنتايىن ئۈنۈملۈك بولغان، ئىنتايىن پايدىلىق بولغان

نفاف: ماڭقا، پوتلا

ـــ عَلَيْهِ أَعْمَالَهُ: ئەيىبلىمەك، كايىماق، تاپا ـــ تەنە قىلماق

نَعِيَ: ماتەم خەۋىرى، ئۆلۈم خەۋىرى؛ ماتەم خەۋىرىنى يەتكۈزگۈچى؛ ماتەم خەۋەرى يەتكۈزۈلگۈچى

نَعْي: مۇسىبەت خەۋىرى، ماتەم خەۋىرى

نَعِيْب: قاغىنىڭ قاقىلدىشى

نَعِيْت: ئىنتايىن ياخشى بولغان، بەلەن بولغان؛ بەللىي

نَعْيَة ج نَعَيات: ئۆلۈم خەۋىرى

نَعِيْر: غەۋغا، ۋاراڭ ـــ چۇرۇڭ، چۇقان

نَعِيْف الغُرَاب أو البُومِ: ئۇكە قۇش ياكى قاغىنىڭ قاقىلدىغان ئاۋازى

نَعِيْم: خۇشاللىق؛ ھۇزۇر ـــ ھالاۋەت، بەخت ـــ سائادەت؛ سىلىق، يۇمشاق؛ جەننەت

دارالـ ـــ: ئاللاھنىڭ پادىشاھلىقى؛ جەننەت؛ كۆڭۈلدىكىدەك جاي

هُـــو ـُ الْبَـــالِ: تىپتىنچ، خاتىرجەم، جىمجىت، ئارام كۆڭۈل، خاتىرجەم

نَغا ـُ نَغْوًا إِلَيْهِ: ئېنىق سۆزلىمەك؛ پاكار ئادەم بولۇپ قالماق، پاكىنەك ئادەم بولۇپ قالماق؛ بىر لوقما (يېمەكلىك) بولماق

نَغَرَ ـَ و نَغِرَ ـَ نَغِيْرَاتِ القِـدْرُ: قازان قاينىماق

نَغَـزَ ـَ نَغْـزًا الصَّـبِيَّ: غىدىقلىماق، غىدىقىنى كەلتۈرمەك، كۈلكىسىنى كەلتۈرمەك

ـــ بَيْنَهُمْ: ئارىنى بۇرماق، ئارىغا قۇترانقۇلۇق سالماق

نَغْـزَة ج نَغَـزَات: (يىگنە قاتارلىقلارنى) سانجىش، چوقۇش، تىقىش

نَغَشَ ـَ نَغْشًا و نَغْشَانًا: كۆتىرەڭگۈ بولماق، جۇشقۇن بولماق، ھېسسىياتلىق بولماق

نَغَّصَ هُ أوعَيْشَهُ أو عَلَيْهِ الْعَيْشَ: جاپا ـــ مۇشـــەققەتلىك تۇرمـــۇش كەچۈرمـــەك، غۇربەتچىلىك تۇرمۇش كەچۈرمەك

نَغْصَة ج نُغَص: ئىخلاسى قايتماق، كۆڭلى سـوۋۇپ قـېلىش، رايـى يېـنىش؛ ئىـش كۆڭۈلدىكىدەك چىقماسلىق

نَغُلَ ـُ نُغُولَةً الْمَوْلُودُ: قان تىپى ئارلىشىپ كەتمـەك، نەسـىل شـالغۇتلاشماق، نەسـىل ئارىلىشىپ كەتمەك

نَغِلَ ـَ نَغَلاً الْجِلْدُ: يىرىڭدىماق، يىرىڭداپ قالماق؛ جاراھەتلەنمەك

ـــ قَلْبَهُ عَلَى فُلاَنٍ: ئۆچمەنلىك ساقلىماق، ئاداۋەت ساقلىماق، غۇم ساقلىماق

نَغِل: خىچىر؛ نىكاھسىز تۇغۇلغان بالا

نَغَّمَ: غىڭشماق، غىڭشىپ ناخشا ئېيتماق

نَغَمَ ـُ نَغْمًا: غىڭشىپ ناخشا ئېيتىماق

نَغْم ج أَنْغام جج أَناغِيْمُ: يېقىملىق مۇزىكا، چىرايلىق مۇزىكا

نَغْمَة ج نَغَمَـات: بىر قېتىملىق مۇزىكا، ئاۋازىنىڭ چىرايلىقى، ئاۋازىنىڭ خۇشلۇقى؛ تەڭكەش ئاۋازى؛ ماسلاشقان ئاۋاز

نَفَّذَهُ: تېشىپ ئۆتكۈزمەك، سانجىماق، سانجىپ ئۆتكۈزمەك، تىقىپ ئۆتكۈزمەك (يىڭنىنى)

ـــ إِلَيْهِ الْكِتَابَ: ئاپىرىپ بەرمەك، يەتكۈزۈپ بەرمەك

ـــ الْأَمْرَ: ئىجرا قىلماق، ئىزچىللاشتۇرماق

نَفَذَ ـُ نَفْذًا ونُفُوذًا الْأَمْرُ أو القَوْلُ: ونَفاذًا الشَّيْءُ الشَّيْءَ: تەشمەك، تېشىپ ئۆتمەك

ـــ نُفُوذًا ونَفَاذًا الْأَمْرُ أو القَوْلُ: ئىجرا قىلماق، بېجىرىلمەك، ئىزچىلاشتۇرۇلماق

ـــ الْمَنْزِلُ إلى الطَّرِيْقِ: ئۆي يولغا تۇتاشماق، ئۆي چوڭ كوچىغا تۇتاشماق

ـــ الطَّرِيْقُ: داغدام بولماق، توغرا بولماق

ـــ إِلَيْهِ الْكِتَابُ: ئاپىرىپ بەرمەك، يەتكۈزۈپ بەرمەك

ـــ فِي الْأَمْرِ: ئەمەلگە ئاشۇرماق، يۈرگۈزمەك، ئىجرا قىلماق، يولغا قويماق

نَفَذ: ئىجرا قىلىش، ئىزچىللاشتۇرۇش، بىجرىش

ـــ ج أَنْفاذ: چىقىش ئېغىزى، چىقىش يول: تۆشۈك يوچۇق

نَفَّرَهُ: ئۈركۈپ قاچماق، ئۈركۈپ قېچىپ كەتمەك: ئۈركۈتىۋەتمەك

نَفَرَ ـِ نَفْرًا مِنْ كَذا: يىرگەنمەك، بىزار بولماق، نەپرەتلەنمەك

ـــ عَنْ كَذا: يىراقلاشماق، قول ئۈزمەك

ـــ إلى كذا: ئالدىرىماق، نېر بولماق

ـــ القَوْمُ: تارقالماق، تارقىلىپ كەتمەك

ـــ ـُ نُفُورًا و نفارًا و نفيرات الدَّابَّةُ مِنْ كذا: ئۈركۈپ كەتمەك، ئۈركۈپ قاچماق

ـــ ـِ نَفْرًا و نُفُورًا و نفارًا و نفيرًا الغزالُ أوغيْرُهُ: ئۈركۈپ قاچماق، ئۈركۈپ قېچىپ كەتمەك

ـــ نُفُورًا وَنفارًا و نَفِيْرًا القَوْمُ لِلْأَمْرِ: مەلۇم ئىشقا ئاتلانماق، بارماق

نَفَر ج أَنْفَار: ئادەم؛ بىر توپ ئادەم؛ بىر نەپەر ئادەم؛ توپ، جامائە، گۇرۇھ (3–10 چە بولغان ئادەم)

نَفْرِ الجِيَا: نېرۋا ئاغرىش، نېرۋا ئاغرىقى

نَفْرَة: زېرىكىش، يىرگەنىش، نەپرەتلىنىش

نَفَّسَ عَنْهُ الْهَمَّ: خاتىرجەم قىلماق، تەسەللى بەرمەك، كۆڭلىنى ياسىماق، بەزلىمەك

ـــ عَنْهُ: كۆڭۈل ئاچماق، ئىچ پۇشىقىنى چىقارماق

نَفَس ج أَنْفاس: تىنىق نەپەس؛ بىر يۇتۇم ئىچمەك؛ ئاغدۇرۇپ قويغان يەر

طَوِيْل الـ ـــ: ئەزمىلىك قىلغان، قىرتماقلىق قىلغان؛ ئۇزۇن نەپەس ئالغان

نَفُسَ ـُ نَفَاسَةً و نفاسًا ونُفُوسًا و نَفَسًا الشَّيْءُ: نەپىس بولماق، قىممەتلىك بولماق، بىباھا بولماق

نفـــاق: خائىنلىق، ئىككى يۈزلىمىلىك، مۇناپىقلىق

ــ فـي الـدِّيْن: دىنغا ئاغزىدا ئىشىنىپ قەلبىدە ئىشەنمەسلىك

نَفَـــاوَة: سارقىندى، تىرىپ؛ ئاشقان ــ تاشقان، ئېشىندى ــ چىرىندى نەرسىلەر، ئەخلەت

نُفَايَة: ← نَفَاوَة

نَفَّة: ماكىقا، پوتلا

نَفْتَالِيْن: نافتالىن (خىمىيىلىك ئېلىمېنت)

كُرَة ــ: نافتالىن توپى

نَفْتُول: نەفتۈل (ئېلىمېنت)

نَفَثَ ــُ نَفْثًا و نَفَثَانًا الْبُصَاقَ أو نَحْـوَهُ مِنْ فَمِهِ: كۆپۈك چىقماق، شۆلكەي ئاقماق، بەلغەم چىقماق

ــ: كۆپۈك تۆكۈرمەك، تۆكۈرمەك

ــ ت الْحَيَّـةُ السُّـمَّ: زەھەر چاچماق، زەھەرلىك يىلان زەھەر چاچماق

ــ الْمَسْلُولُ: خەپرۈك تۆكۈرمەك

ــ الْقَلَمُ: خەت يازماق

ــــ هُ: ۋەسۋەسە قىلىپ قىزىقتۇرماق، ۋەسۋەسە قىلىپ

نَفْث: بەلغەم، تۆكرۈك، خەلپۈك، شۆلكەي

نَفْثَة ج نَفَثَات: بىر قېتىم زەھەر چېچىش؛ بىر قېتىم ئېتىلىپ چىقىش؛ شۆلكەي؛ ئالاھىدە ئەسەر

نَفَجَ ــُ نَفْجًا وَنُفُوجًا وَنَفَجَانًا: پو ئاتماق، لاپ ئۇرماق، پوچىلىق قىلماق

ــ الْأَرْنَبُ: ئۇركۈپ كەتمەك

نَفَحَ ــَ نَفْحًا و نُفَحَانًا و نُفُوحًا و نُفَاحًا الطِّيْبُ: تارقالماق، چېچىلماق

ــ ت الـرِّيْحُ: سەلكىن شامال چىقماق، سالقىن شامال چىقماق

ــ هُ بالشَّيْءِ: بەرمەك، تەقدىم قىلماق

ــ هُ بالسَّـيْف: چاقىنلىق بىلەن قىلىچ ئۇرماق، تۇيدۇرماستىن قىلىچ بىلەن چاپماق

نَفْح: سوغۇق شامال چىقىش

نَفْحَـــة ج نَفَحَـــات: سـوۋغا، تەقدىم، ھەدىيە؛ خۇش پۇراق تارقىلىش

نَفُخَ بِفَمِهِ: پۇڭلىمەك، پۈيدىمەك

نَفَخَ ــُ نَفْخًابِفَمِهِ: پۇڭلىمەك

ــ ت الرِّيْحُ: تەبىئىي شامال چىقماق

ــ النَّارَ: ئوتنى پۇڭلەپ ياندۇرماق

ــ هُ الطَّعَامُ: توبياق

نَفْـــخ: پـۇڭلەش، پـۈيدەش؛ ھاكاۋۇرلـۇق قىلىش، ئۆزىنى چوڭ تۇتۇش

نَفْخَة ج نَفَخَـــات: بىر قېتىم پۇڭلەش؛ كۆپۈپ قېلىش، ئىششىپ قېلىش

نَفِدَ ــَ نَفَدًا و نَفَادًا الشَّـيْءُ: تۈگىمەك، تۈگەپ كەتمەك؛ قۇرۇپ كەتمەك، قاغجىراپ كەتمەك

نَفْدَة حِسَابِيَّة: ماددا، تارماق، بۆلۈم

ـــ ت القِدْرُ: قاران قاينىماق، قايناپ تاشلىماق

نَفْط: نېفىت، يېقىلغۇ؛ سەرەڭگە

نَفْطَة ج نَفِطَة: چېچەك (كېسەللىك)

نُفَطَة: هاياجانلانغان، ئاچچىقلانغان، تىت ـ تىت بولغان

نَفْطِيّ: نېفىتنىڭ، نېفىتلىق، نېفىتقا مۇناسىۋەتلىك بولغان

نَفَعَ ـَ نَفْعًاهُ بِكَذا: پايدا قىلماق، ئۈنۈم بەرمەك، ئۈنۈمى بولماق

ـــ لِكَذا: ماس بولماق، مۇۋاپىق بولماق

نَفْع: پايدا، نەپ؛ ئۈنۈم؛ ئۈنۈمى بولۇش

نَفْعِيّ: شەخسىي مەنپەئەتىنى كۆزلەيدىغان، مەنپەئەت پەرەس

نَفْعِيَّة: ئۈنۈم، مەنپەئەت؛ مەنپەئەتپەرەسلىك

نَفَّقَ الْبِضَاعَةَ: بازارىنى ئىتىك قىلماق، بازارىنى چاققان قىلماق

نَفَقَ ـُ نَفَقَاتِ الْبِضَاعَةُ: بازىرى چاققان بولماق، بازىرى ئىتتىك بولماق، خېرىدارى جىق بولماق

ـــ ت السُّوقُ: بازار جانلىنىپ كەتمەك، قىزىپ كەتمەك

ـــ نُفُوقًا: ئۆلمەك، هالاك بولماق

نَفَق ج أَنْفَاق: يەر ئاستى تۆمۈر يول، تونىل، كان يولى

نَفِقَ ـَ نَفَقًا الشَّيْءُ: چىقىم قىلماق، خىراجەت قىلماق؛ تۈگەتمەك

نَفَقَة ج نَفَاق و أَنْفَاق: راسخۇت، خىراجەت، چىقىم؛ نەپىقە؛ ئەر خۇتۇنىدىن ئايرىلىپ كەتكەندە بېرىدىغان تۇرمۇش پۇلى ياكى نەپىقە

عَلَى ـــ فُلَانٍ: مەلۇم كىشىنىڭ خىراجىتىنى ئۈستىگە ئېلىپ تۆلىمەك

نَفَل ج نِفَال و أَنْفَال: غەنىيمەت، سوۋغات؛ ئىشتىن سىرتقى ئىش؛ ئوشۇق بولغان، ئۇشۇقچە بولغان

نَفْنَفَ: ئېشىپ قالماق؛ كۆپۈپ قالماق، كۆپمەك

نَفْنَفُ: ئاتموسفېرا؛ ئاسمان بوشلۇقى؛ تېگى يوق يار؛ تېگى يوق چوڭقۇر (هاڭ)

نُفُوذ: تۆشۈك تېشىش، كامار تېشىش؛ ئىجرا قىلىش، بېجىرىش، ئىزچىللاشتۇرۇش؛ تەسىر قىلىش كۈچى؛ ئېرىتىش كۈچى

نَفُور: قورقۇنچاق بولغان، توخۇ يۈرەك بولغان؛ ياۋايى، كىشىلەرگە ئارىلاشمايدىغان

نُفُور: قېچىپ كېتىش، ئۆركۈپ كېتىش؛ يىرگىنىش، بىزار بولۇش، ئۆزىنى چەتكە ئېلىش

نَفَى ـِ نَفْيًا الشَّيْءَ: رەت قىلماق، ئىنكار قىلماق؛ چەكلىمەك، مەنئىي قىلماق؛ ۋار كەچمەك، تاشلىۋەتمەك

ـــ هُ أو الشَّيْءَ عَنْهُ: قوغلىۋەتمەك، قوغلاپ چىقارماق

ـــ هُ مِنْ بَلَدِهِ: سۈرگۈن قىلماق، پالىماق

ـــ هُ: قوغلىۋەتمەك، قوغلاپ چىقارماق

نَفَسَ ـَ نَفْسًا و نَفَاسَةً و نَفَاسًا الْمَرْأَةُ: تۇغماق، بوشانماق، يەڭگىمەك: ھەيزدار بولماق، نىفاسدار بولماق

ـ نَفَسًا و نَفَاسِيَّةً بِالشَّيْءِ: ئېلىپ قالماق، تۇتۇپ قالماق

ـ عَلَى فُلَانٍ بِخَيْرٍ: ھەسەت قىلماق: ئىچى تارلىق قىلماق: كۆندەشلىك قىلماق

نَفْس ج أَنْفُس و نُفُوس: جان، روھ: ئادەم: ئۆمۈد، ئارزۇ: زوق، قىزغىنلىق؛ ئۆز، ئۆزى: ھاكاۋۇرلۇق: ئوخشاش بولغان نەرسە

نَفَساء نُفَساء ج نفاس و نُفُس و نُفَاس و نَوافِسُ و نُفَساوات: تۇغۇتلۇق ئايال، يەڭگىگەن ئايال

نَفْسَانِيّ: روھى، مەنىۋى، پسىخولوگىيىنىڭ: نەپسانىيەتچى: شەھۋانىي، نەپسي

نَفْسَانِيَّة: شەخسىيەتچىلىك، نەپسانىيەتچىلىك: يىرگىنىش، نەپرە تلىنىش: ھەسەتخورلۇق

نُفْسَة: كىچىكتۇرۇش، ئارقىغا سوزۇش، مۇددەتنى ئۇزارتىش

نَفْسِيّ: مەنىۋى، روھى: روھىي ھالەتنىڭ: پسىخولوگىيىنىڭ: ئەخلاق ۋە ھەققانىيەتنىڭ

ـ ات ج: پسىخولوگىيە ئەھۋالى

نَفْسِيَّة: پسىخىكا، روھىي ھال، روھىي ھالەت

نَفَشَ ـُ نَفْشًا الصُّوفَ أَوغَيْرَهُ: تاراپ رەتلىمەك، رەتلەپ قويماق

نَفَش: تارىمان قوي يۇڭى: كونىراپ كەتكەن نەرسە

نَفْضَ الشَّيْءَ: سىلكىمەك: قاقماق، قېقىۋەتمەك

ـ عَنْهُ الشَّيْءَ: قۇتۇلماق، خالاس بولماق، قۇتۇلدۇرماق، خالاس قىلماق

نَفَضَ ـُ نَفْضًا الثَّوْبَ أَوغَيْرَهُ: قاقماق، سلكىمەك، قېقىۋەتمەك

ـ الشَّجَرَ: دەرەخ ئۇستىدىكى نەرسىنى لىكشتىپ قىمىرلىتىپ چۈشۈرمەك

ـ الْوَرَقَ: دەرەخ يوپۇرمىقىنى پۈتمەك

ـ ثُهُ الْحُمَّى: بەزگەك كېسىلى بولماق، بەزگەك كېسىلى قوزغالماق

ـ يَدَهُ مِنَ الْأَمْرِ: تەنقىدىنى رەت قىلماق، تەنقىدكە قارشىلىق بىلدۈرمەك: قول ئۈزمەك، قولىنى تارتماق

ـ الْمَكَانَ: تەكشۈرمەك، رازۋېدكا قىلماق

ـ فُلَانٌ: ئوك ـ سولغا قارىماق، شەرق ۋە غەربكە قارىماق

نَفَض: پۈلاڭلىتىپ قويۇلغان نەرسە، ساڭگىلىتىپ قويۇلغان نەرسە

نَفَضَة: رازۋېدكا ئەترىتى

نُفَضَة: بەزگەك كېسىلى بولۇش، بەزگەك كېسىلى قوزغىلىش

نَفَطَ ـِ نَفْطًا: جان ـ جەھلى بىلەن غەزەپلەنمەك، جان ئاچچىقى بىلەن غەزەپلەنمەك

نَقَاهَة: دەم ئېلىپ داۋالالىنىش

دارالـ: ساناتۇرىيە؛ دەم ئېلىپ داۋالىنىش ئورنى

نُقَاوَة: پاكىز بولۇش، تازا بولۇش؛ جەۋھىرى، يىلىك، ئىلىك

نَقَّبَ عَنِ الشَّيْءِ: ئىنچىكىلىك بىلەن ئىزدەنمەك

ـ فِي الْأَرْضِ: چارلىماق، تەكشۈرمەك

نَقَبَ ـُ نَقْبًا الْحَائِطَ: تەشمەك، يوچۇق ئاچماق، تۆشۈك تەشمەك

ـ فِي الْأَرْضِ: چارلاپ تەكشۈرمەك

ـ عَنِ الْمَسْأَلَةِ: ئىزدەنمەك، ئىزلەنمەك

نَقْب: كولاش، قېزىش؛ تۆشۈك تېشىش، يوچۇق ئېچىش

ـ ج نِقَاب ج وأَنْقَاب: تۆشۈك، يوچۇق؛ بېقىن قىسىمدا پەيدا بولغان جاراھەت

نُقْبَة ج نُقَب: پەرتۇق، پەشتاما

نَقَّحَ الْكَلَامَ: تۈزەتمەك، ئۆزگەرتمەك

ـ الْعَظْمَ: يىلىكىنى ئالماق، ئىلىكىنى ئالماق

ـ الْجِذْعَ: دەرەخ پوستىنى سويماق، ئاقلىماق، دەرەخ قوۋزىقىنى سويماق

نَقَحَ ـَ نَقْحًا الْعَظْمَ: ئىلىكىنى ئالماق، يىلىكىنى چىقارماق

ـ الْجِذْعَ: دەرەخ قوۋزىقىنى سويماق

ـ الشَّيْءَ: شاكىلىنى چىقىرىۋېتىپ مېغىزىنى ئالماق

نَقَدَ ـُ نَقْدًا و تَنْقَادًا الدَّرَاهِمَ وغَيْرَهَا: تاللىماق، ئىلغىماق؛ ئىنچىكە تەكشۈرمەك؛ بېكىتمەك

ـ الْكَلَامَ: تەنقىد قىلماق

ـ هُ أَوْلَهُ الثَّمَنَ: نەق پۇل تۆلىمەك

ـ هُ مَالًا: پۇل بەرمەك

ـ الشَّيْءَ أَوْإِلَيْهِ بِنَظَرِهِ: ئوغرىلىقچە قارىماق، كۆز قۇيرۇقىدا قارىماق

نَقْد: تەنقىد، ئەيىبلەش

ـ ذَاتِيّ: ئۆزىنى - ئۆزى تەنقىدلەش

الـ ـ الْأَدَبِيّ: ئەدەبىي ئوبزور

ـ ج نُقُود: نەق پۇل؛ پۇل، مېتال پۇل

حساب الـ ـ: نەق پۇل ھېساباتى

نَقْدِيّ: نەق پۇلدەك؛ نەق پۇلچى؛ نەق پۇلغا مۇناسىۋەتلىك؛ نىسىغا ساتمىغۇچى

نَقَذَ ـُ نَقْذًاهُ مِنْ كَذَا: قۇتقۇزماق، قۇتۇلدۇرماق، خالاس قىلماق

نَقِذَ ـَ نَقَذًا: قاچماق، قېچىپ كەتمەك

نَقْذ: قۇتۇلدۇرۇش، قۇتقۇزۇش، خالاس قىلىش

نَقَّرَ عَلَيْهِ: تىرناق ئاستىدىن كىر ئىزدىمەك، يوق يەردىن پۇتاق چىقارماق

ـ الشَّيْءَ أَوعَنْهُ: ئىزدىمەك، ئاختۇرماق، سۈرۈشتە قىلماق

ـ الطَّائِرُالْحَبَّ: قۇش دان چوقىماق

نَقَرَ ـُ نَقْرًا الشَّيْءَ: چوقىلاپ تەشمەك، چوقىلاپ يارماق

نَفِيَ: سۈرگۈن قىلىنغان، قوغلانغان، قوغلاپ چىقىرىلغان، پالانغان؛ تاشلىۋېتىلگەن، ۋاز كېچىلگەن

نَفْي: سۈرگۈن قىلىش، پالاش؛ رەت قىلىش، ئىنكار قىلىش

نَفِيْر ج أَنْفار: كاناي، مىزگان؛ توپ، جامائە، گۇرۇھ؛ ئەترەت، ئۆمەك (3 ـ 9 گىچە بولغان ئادەم)؛ پۇشتەك

الـ ـ الْعامَ: ئومۇمىي سەپەرۋەرلىك

نَفِيْس ج نَفائِسُ: نەپىس، نازۇك؛ قىممەتلىك، بىباھا، باھاسى يۇقىرى

نَفِيْش: كونىراپ كەتكەن نەرسە، كونا نەرسە

نَفِيْضَة ج نَفائِضُ: رازۋېدكا ئەترىتى

نَفِيْط: قولىغا كىچىك سۇلۇق قاپارتما پەيدا بولۇپ قالغۇچى

نَفْيِيَ: رەت قىلغان، ئىنكار قىلغان

نَقَّ ـِ نَقِيْقًا: غۇدۇڭشىماق، غۇدۇرىماق؛ پاقا كۇكۇرماق؛ مېكىيان قاقىلدىماق ياكى قاقاقلىماق

نَقّ: غۇدۇراش، غۇدۇڭشىش، غۇت ـ غۇت قىلىش

نَقاج أَنْقاء: يىلىك، يۇلۇن

نَقاء: پاكىزە، تازا، ساپ

نَقّاب: ئۈنۈملۈك بولغان، نەتىجىلىك بولغان، پايدىسى بولغان؛ تېگى ـ تەكتىگىچە سۈرۈشتە قىلغان؛ بۇرغىلاپ تەكشۈرۈش ئىشچىسى

نِقاب ج نُقُب: چۈمبەل، نىقاب

نِقابَة: ئىشچىلار ئۇيۇشمىسى؛ ئۇيۇشما

نِقابِيّ: ئىشچىلار ئۇيۇشمىسىنىڭ، ئۇيۇشمىغا ئائىت بولغان؛ ئۇيۇشما ئەزاسى

نَقّاد: يول باھاسىنى بېكىتكۈچى ئادەم؛ تاللىغۇچى

نَقّادَة: تەنقىدچى، ئوبزورچى؛ تاپا ـ تەنە قىلىشقا ئامراق ئادەم، تەنقىدلەشكە ئامراق ئادەم

نَقّار: ئويمىچى، ئويمىچىلىق ئىشچىسى، ئويمىچىلىق ئۇستىسى؛ تۆمۇر تۇمشۇق، جاڭگال دۇمباقچىسى؛ شەيئىلەرگە ھەر تەرەپلىمە تەتقىقات ئېلىپ بارغۇچى

نِقار: تاكاللىشىش، گەپ تالىشىش؛ چېقىۋىلىش (گەپ ـ سۆز بىلەن)

نَقّاش: نەققاشچىلىق ئىشچىسى، ئويمىچىلىق ئىشچىسى، نەققاشچى

ـ الْجُدْرانِ: سىرچى، سىرلامچى

نِقاش: تالاش ـ تارتىشماق، مۇنازىرىلەشمەك

نِقاشَة: سىرچىلىق سەنئىتى؛ سىرچىلىق كەسپى؛ نەققاشچىلىق، ئويمىچىلىك

نُقاعَة: چىلاپ ئىچىدىغان دورا

نَقّاق: غۇدۇرغۇچى، غۇدۇڭشىغۇچى

نَقّاقَة: پاقا (جانلىق)

نَقّالِيّ: ئاققان، يۆتكىلىدىغان، ئاقىدىغان

نَقانِقُ ج: قۇرۇق گۆش؛ گۆش كونسېرۋاسى؛ قۇرۇتۇلغان گۆش

لُقْصَـــان: كەمچىلىك، ئەيىب، نۇقسان، يېتەرسىزلىك

نَقَضَ ـُ لَقْضَـا الْعَهْـدَ: بىكار قىلماق، توختامنى بۇزماق، ئەھدىدىن قالدۇرماق

ـ الْأَمْرَ: بۇزماق، بۇزىۋەتمەك

ـ الْبِناءَ: ياقماق، چاقماق، يىقىۋەتمەك

ـ الْحَبْلَ: يەشمەك، يېشىۋەتمەك

نَقْض: بۇزۇش، بىكار قىلىش، رەت قىلىش، ئىنكار قىلىش

حَقَّ الـ ـِ أَوِالْفِيْتُو: رەت قىلىش ھوقۇقى، بىكار قىلىش ھوقۇقى

مَحْكَمَة الـ ـِ وَالْإِبْرَام: ئەڭ ئالىي سوت

نُقُض ج أَنْقاض و نُقُوض: خارابە، قالدۇق

نَقْضَة: ئۆگزىنى يېپىشقا ئىشلىتىلىدىغان چوك تۇم ياغاچ؛ بالا ياكى خا

نَقَطَ الْحَرْفَ: ھەرىپكە چېكىت قويماق

ـ الْكَلَامَ: جۈملە بەلگىسىنى قويماق

ـ الثَّوبَ بِالْحِبْرِ أَونَحْوِهِ: رەختنى پىچىش ئۈچۈن سىزىقلارنى سىزماق

ـ الْعَرُوسَيْنِ: يېڭى تويى قىلغان قىز ـ يىگىتلەرگە سۇغا تەقدىم قىلماق

نُقْطَة ج نُقَط و نِقَـاط: چېكىت؛ جۈملە بەلگىسى؛ نۇقتا؛ ئورۇن؛ مادىدا

ـــــ الـدَّائِرَة: مەركىزىي نۇقتا؛ چەمبەر مەركىزى

ـ عَنْبَر: خال، مەك

ـ ان: قوش چېكىت «:»

داء الـ ـ: ئاپوپېكسىيە، سەكتە (كېسەللىك)

نَقَعَ ـَ نَقْعًا الدَّواءَ أوغَيْـرَهُ فِي الْمَـاءِ: چىلىماق؛ نەمدىمەك، ھۆللۈك

ـ نَقْعًا و نُقُو عًـا الْمَـاءُ الْعَطَـشَ: ئۆسـۈزلۇقنى باسماق، ئۆسـۈزلۇقنى قاندۇرماق

ـ الْماءُ فِي الْوَادِ: توختاپ قالماق

نَقْع: نەمدىمەك، چىلىماق، ھۆللىمەك

ـ ج أَنْقُع: ئۆلۈك سۇ، توختاپ قالغان سۇ

ـ ج نقاع و نُقُوع: چاك ـ توزان

نَقَفَ ـُ نَقْفًا الشَّـيْءَ: تەشمەك، تېشىپ چىقماق

ـ ةُ: ئورماق، چاققانلىق بىلەن چاپماق

نَقْف ج أَنْقَاف: چوجە

نَقَّـلَ الشَّـيْءَ: يۆتكىمەك، كۆپ قېتىم يۆتكىمەك، ئورۇننى ئالماشتۇرماق؛ ھۆكۈمنى ئالماشتۇرماق

ـ ضَيْفَهُ: مېھمانغا شاپتۇل، ئورمان يانغىقى قاتارلىق پوستى قاتتىق مېۋىلەرنى ئەكەلمەك

نَقَلَ ـُ نَقْلاً الشَّيْءَ: يۆتكىمەك، يۆتكەپ قويماق، توشماق

ـ الْكَلَامَ عَنْ قائِلِـه: دەلىل كەلتۈرمەك، نەقىل كەلتۈرمەك، نەقىل قىلماق

ـ الْكِتَابَ أَونَحْـوَهُ: كۆچۈرۈپ يازماق، كۆچۈرمەك

ــ الطَّائِرُ الْبَيْضَةَ عَنِ الفَرْخِ: قۇش تۇخۇمنى چوقىلاپ يېرىپ چۈچىنى چىقارماق
ــ الطَّائِرُ الْحَبَّ: قۇش داننى چوقىلاپ تەرمەك
ــ الْحَجَرَ أو الْخَشَبَ: ئويماق، يۇنماق
ــ الْعُودَ أو الْدَفَّ: چالماق، چەكمەك (مۇزىكا ئەسۋابنى)
ــ: (ئۇسۇل ئويىنغاندا) باش بارماق بىلەن ئوتتۇرا بارماقتىن «قاس ـ قاس» قىلىپ ئاۋاز چىقارماق
نَقَرَ ـُ نَقْرًا عَلَيْهِ: غەزەپلەنمەك، ئاچچىقلانماق، خاپا بولماق
نَقْر: خاپا بولغان، ئاچچىقلانغان
نُقْر: ئويۇش، يۇنۇش: بارماقلارنى ئېشىپ ياكى تولغاپ چىقارغان ئاۋاز
نُقْر: كىچىك تۆشۈك، كىچىك يوچۇق
نُقْرَة ج نُقَرَات: بىرنى چىكىش، بىر قېتىم قېقىش؛ يەڭگىل بولۇش؛ دارالـ ـ دۇرۇك ئاۋاز
نُقْرَة ج نُقَر و نقار: ئازگال، ئورەك، كامار: مەقئەت، سوك: كۆز ئۇۋۇسى
ــ الْكَفِّ: ئالقان
نَقْرَة: تاكاللاشماق، چوقۇشماق، تىللاشماق
نِقْرِس ج نَقَارِسُ: چۈمۈر دوختۇر: دانا يولباشچى: رېماتىزم، بوغۇم ياللۇغى
نِقْرِيس: چۈمۈر دوختۇر، ئۇستا دوختۇر: دانا يولباشچى

نَقَزَ ـُ نَقْزًا و نَقْزَانًا و نِقَازًا الظَّبْيُ: نەپىمەك، تېپىچەكلىمەك
نَقْزَة ج نَقَزَات: بىرنى نەپىمەك: تېپىش
نَقَسَ ـُ نَقْسًا النَّاقُوسَ بِالْخَشَبَةِ: قوڭغۇراق چالماق، زىل چالماق، سىگنال چالماق
ــ النَّاقُوسُ: چىركاۋ قوڭغۇرىقىنى چالماق
نَقَّاسَ ـَ نَقْسَاهُ: ئويناشماق، كۈلدۈرمەك
نَقْس ج أَنْقَاس ج أَنْقُس: سىياھ (قەلەملەرگە ئىچكۈزىدىغان سىياھ)
نَقَّشَ الشَّيْءَ: رەڭ بەرمەك: ئويماق، يۇنماق
نَقَشَ ـُ نَقْشًا الشَّيْءَ: رەڭ بەرمەك: نەقىش ئويماق: يۇنماق: ئالماق: چىقارماق
ــ هُ: تاللىماق، ئىلغىماق
نَقْش ج نُقُوش: نەقىش: رەڭدار قىلماق، ئويماق، يۇنماق: ماي بوياقچىلىق
نَقَّصَ الشَّيْءَ: كېمەيتمەك، ئازايتماق
نَقَصَ ـُ نَقْصًا و تَنْقَاصًا و نُقْصَانًا الشَّيْءُ: كەم بولماق، كەمچىل بولماق، ئاز بولماق، تۆۋەنلىمەك، پەسەيمەك
ــ الشَّيْءَ: ئازايتماق، كېمەيتمەك: قىسقارتماق
ــ هُ حَقَّهُ: تۇتۇپ قالماق، قىسىپ قالماق، ئازايتىپ بەرمەك، كېمەيتىپ بەرمەك: مەھرۇم قىلماق
ــ هُ كَذَا: ھاجەت بولماق، ئېھتىياج بولماق
نَقْص: كەمچىلىك، يېتەرسىزلىك، ئەيىب، نۇقسان: ئازايىش، كېمىيىش: تۆۋەنلەش

ـــ ج نُقَباء: ئۇيۇشما باشلىقى؛ جەمئىيەت باشلىقى؛ ئىش بېشى؛ تارازىنىڭ چوكىسى

ـــ الأشْرَاف: مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامدىن كېيىن خەلىپە بولغان مۇسۇلمان رەھبەرلىرى (خەلىپە)

نَقِيْبَة: روھ، روھىي ھالەت؛ ئاقىلانىلىك؛ زېھىن، ئىدراك؛ مىجەز، تەبىئەت؛ كېڭەش قىلىش، مەسلىھەت

نَقِيْر ج أَنْقِرَة: خورما دەرىخىدىكى كىچىك كۆز؛ مەنبەسى، يىلتىزى؛ يونۇنالغان، رەندىلەنگەن؛ ئويۇلغان ياغاچ ياكى تاش

نَقِيْصَة ج نَقَائِصُ: كەمچىلىك، يېتەرسىزلىك، ئەيىب؛ ئىپتىدائىي خۇسۇسىيەت، پەس خاراكتېر؛ بۆھتان، تۆھمەت؛ قارا چاپلاش

نَقِيْض: ئەكس تەسىرى، تەتۈرى؛ قارشى تۇرۇش، قارىمۇقارشى بولۇش

ـــ ة ج نَقَائِضُ: قارشى تەرەپكە رەددىيە ئۈچۈن يېزىلغان شېئىر

نَقِيْع ج أَنْقِعَة: دەملىمە دورا، چىلاپ ئىچىلىدىغان دورا

نَقِيْق: پاقا كۇركىرىغان؛ غۇدۇراش، غۇڭشىش

نَكَّات: تەنقىدچى، ئوبزورچى؛ ھەييار؛ قىزىقچى؛ ئۇزۇن تۇمشۇقلۇق قۇش

نِكَاح: نىكاھ؛ توي قىلىش؛ جىنسىي مۇناسىۋەت

نَكَارَة: ئەقىللىق، زېرەك؛ ھىيىلىگەر، مەككار؛ مەككارلىق قىلىش

نُكَاس: قوزغالماق

نَكَال: ساقلىنىش، پەخەس بولۇش

نِكَايَة: يىڭىش، مەغلۇب قىلىش، زەربە بېرىش، ئاچچىقىنى كەلتۈرۈش

نَكَّبَ عَلَى الطَّرِيْقِ: يولدىن ئازدۇرماق، يولدىن چىقارماق

نَكَبَ ـُ نَكْبًا هُ الدَّهْرُ أو غَيْرُهُ: بەختسىز بولماق، بەختسىزلىككە ئۇچرىماق

ـــ عَنِ الطَّرِيْقِ: ئازدۇرماق، يولدىن چىقارماق

ـــ نُكُوبًا تِ الرِّيْحُ: شامال يۆنىلىشىنى ئۆزگەرتمەك

نَكْب ج نُكُوب: جاپا ـ مۇشەققەت؛ ئاپەت، بالا ـ قازا

نَكْبَاء ج نُكْب و نَكْبَاوَات: ئېغىپ كەتكەن؛ قىيسايغان؛ ئېغىش ھاسىل قىلغان (شامال)

نَكْبَة ج نَكَبَات: ئاپەت، ھادىسە، مۇسىبەت

نَكَّتَ فِي قَوْلِهِ: ھەييارلىق قىلماق، قىزىقچىلىق قىلماق

ـــ عَلَيْهِ: يېغىرىغا تەگمەك، چېقىۋالماق، زىتىغا تەگمەك

نَكَتَ ـُ نَكْتًا كَلَامَةً: قىزىقچىلىق قىلماق، ھەييارلىق قىلماق

ـــ الأَرْضَ بِإِصْبَعِهِ أو بِعَصًا: بارمىقى بىلەن يەرنى جىيىلماق، تاياق بىلەن يەرنى جىيىلماق

ـــ الْكِتابَ إلى لُغَةٍ كَذا: تەرجىمە قىلماق، ئۆرۈپ بەرمەك

نَقَل ج أَنْقال و نِقال: شېغىل؛ زاكۇسكا قىلغان قۇرۇق مېۋە مېغىزى؛ قوشۇمچە يېمەكلىك (مېۋە ـ پىچىنە قاتارلىقلار)

نَقْل ج أَنْقال و نُقُول: يۆتكەش، توشۇش؛ قاچىلاپ يۆتكەش؛ تەرجىمە قىلىش؛ ترانسپورت بىلەن توشۇش؛ كۆچۈرمەك؛ ئالماشتۇرۇش

ـــ مِلْكِيَّةِ الشَّيْءِ: تاپشۇرماق، ئۆتۈنۈپ بەرمەك

ـــ: زاكۇسكا قىلغان مېۋە

نُقْلَة: يۆتكەش، كۆچۈش

نَقْلِيّ ج نَقْلِيَّات: تارقالغان، ئېقىپ يۈرگەن، ئادەتلىنىپ قالغان

نُقَلِيّ ج نُقَلِيَّات: پوستى قاتتىق مېۋىلەر سودىگىرى

نَقَّمَ: قاتتىق نەپرەتلەنمەك، قاتتىق يىرگەنمەك

نَقَمَ ـِ و نَقِمَ ـَ نَقْمًا و تِنِقامًا ونُقُومًا مِنْهُ: جازالىماق، جازا بەرمەك؛ بەرھەم بەرمەك

ـــ و ـــ لِدَمِ ابْنِهِ: ئوغۇل ۋاكالىتەن قىساس ئالماق، ئۇنىڭ ئۈچۈن قىساس ئالماق

نِقْمَة ج نِقَم: جازالاش، جازا بېرىش، ئىنتىقام ئېلىش، قىساس ئالماق

نَقْنَقَ الضِّفْدَعُ: پاقا كۇر ـ كۇر قىلىش، پاقا كۇرۇلدىماق

نِقْنِق ج نَقانِقُ: تۆگە قۇش

نَقْنَقَة: پاقا كۇر ـ كۇر قىلماق

نَقَهَ ـَ نُقُوهًا مِنْ مَرَضِهِ: ساقايماق، سالامەتلىكى ئەسلىگە كەلمەك؛ تەدرىجىي ئەسلىگە كەلمەك

نَقَه: تەدرىجىي ئەسلىگە كېلىش، كېسەلدىن ئاستا ـ ئاستا ساقىيىپ كېتىش

نَقِهَ ـَ نَقَهًا مِنْ مَرَضِهِ: تەدرىجىي كېسەلدىن ساقايماق

نَقِه: تەدرىجى ئەسلىگە كەلگەن، ساقىيىپ بولغان

نَقْهَة: ساقىيىش، ئەسلىگە كېلىش

نُقُوط: يېڭى توي قىلغان قىز ـ يىگىتلەرگە سوۋغات تەقدىم قىلىش

نُقُوع: قۇرۇق مېۋە، گۈلە ـ قاق؛ چىلانغان ئىچىملىك؛ دەملىمە دورا

نُقُوه: كېسەل تەدرىجىي ئەسلىگە كېلىش

نُقْوَى م: ئىنتايىن پاكىز، پاك ـ پاكىز، ساپ

نَقَّى الشَّيْءَ: سۈزۈپ تازىلىماق، سۈزمەك؛ تاۋلىماق، تاللىماق

نَقِيَ ـَ نَقاوَةً و نَقاة و نَقاءَةً و نُقايَةً الشَّيْءُ: ساپ بولماق، پاكىز بولماق؛ سۈزۈك بولماق

نَقِيّ: پاكىز بولغان، ساپ بولغان، سۈزۈك بولغان

نَقًى ج أَنْقاء: يىلىك (ئىلىك)، يۇلۇن

نَقِيب: تۆشۈك تېشىلگەن؛ چارلاپ تەكشۈرۈلگەن، قىدىرىپ تەكشۈرۈلگەن

نُكْرَان الْمَعْرُوف: ۋاپاغا جاپا قىلماق، ياخشىلىقنى بىلمەسلىك

نُكْرَة: ئېنىقسىز ھالەتتىكى ئىسىم؛ ئادەمگە ئىسمى تونۇشلۇق بولمىغان نەرسە

نُكْـرَزَة: نىكروز توقۇلما (بەدەننىڭ مەلۇم جايىدىكى ھۈجەيرە يېڭى توقۇلمىنىڭ ئۆلۈشى)

نَكَزَ ـُ نَكْزًا الشَّيْءَ: تەشمەك، سانجماق

نَكَّسَ الشَّـيْءَ: تەتۈر ئايلاندۇرماق، تەتۈرسىچە كەلتۈرمەك

ـ الْعَلَمَ: بايراقنى يېرىم چىقارماق، بايراقنى يېرىم ئاسماق

ـ رَأْسَهُ: باشنى تۆۋەن قىلماق، باشنى تۆۋەنگە سالماق

ـ الطَّعَامُ: كېسەلنى قايتا قوزغاتماق

نَكَسَ ـُ نَكْسًا الشَّيْءَ: تەتۈر ئايلاندۇرماق، تەتۈر قىلماق، تەتۈرسىچە ئەكەلمەك

ـ رَأْسَهُ: باشنى تۆۋەن قىلماق

ـ الطَّعَامُ: كېسەل قايتا قوزغالماق

نُكْس: تەتۈر تۇرۇش، دۇم قويۇش

نُكْسَ الْمَرِيْضُ: (كېسەل) قايتا قوزغالماق

ـ: ئاجىز بولماق، زەئىپ بولماق

ـ عَنْ أَمْثَالِه: قىسقارتماق، يەتكۈزمەسلىك

نُكْس: (كېسەل) قوزغالماق، كېسەل قايتا قوزغالماق

نَكَشَ ـُ نَكْشًا الْبِئْرَ: كولىماق، قازماق

نَكَصَ هُ: چېكىندۈرمەك، كەينىگە ياندۇرماق

نَكَصَ ـُ نَكْصًا و نُكُوصًـا و مَنْكَصًـا عَلى عَقِبَيْه: چېكىنمەك، ئارقىسىغا يانماق، كەينىگە قايتماق

ـ عَنِ الْأَمْرِ: ئۆزىنى چەتكە ئالماق، ئۆزىنى تارتماق

نَكَفَ ـُ نَكْفًا مِنْهُ أَوعَنْهُ: بىزار بولماق، يىرگەنمەك، كەمسىتمەك

ـ دَمْعَتَهُ: كۆز يېشىنى سۈرتمەك

نَكَف: قۇلاق ئالدى بىزى ياللۇغى: گۈرەن بىزى ياللۇغى: تارقىلىشچان گۈزەن بىزى ياللۇغى

نَكَفَة: قۇلاق ئالدى بىزى: گۈرەن بەز

نَكَفِـيّ: قۇلاق ئالدى بىزىغا مۇناسىۋەتلىك بولغان

نَكَّلَ بِه: بالا ـ قازاغا يېكى بەختسىزلىككە ئۇچرىماق

ـ بِه: ئادەمنى ئاگاھلاندۇرماق، دەككىسىنى بەرمەك

نَكَلَ ـُ نَكْلَةً بِه: جازا بەرمەك، جازالماق

ـ ـُ نُكُولاً وَ نَكِلَ ـَ نَكَلاً مَنْ كَـذا أَوْمِنْ كَذا: چېكىنمەك، كەينىگە يانماق، ئارقىسىغا قايتماق

نَكْل ج أَنْكَال و نُكُول: كويزا ـ كىشەن؛ ئاسارەت؛ يۇگەن، ئېغىز دۇرۇق

ـ: نىكىل «Ni» (خىمىيىلىك ئېلېمېنت)

نُكْتَة ج نُكَت و نِكَات: كىشىنى تەسىرلەندۈرىدىغان ئوي؛ ئىنچىكە مەسىلە؛ يۇمۇر، قىزىقارلىق گەپلەر؛ يوشۇرۇن بەلگە (قارا ئىچىدىكى ئاق چېكىت ياكى ئاق ئىچىدىكى قارا چېكىت)

نَكَثَ ـُ نَكْثًا العَهْدَ أَوِ الْبَيْعَ أونَحْوَهُمَا: بۇزماق، بىكار قىلماق؛ لەۋزىدە تۇرماسلىق، ۋەدىسىگە ۋاپا قىلماسلىق

نَكْث: بۇزۇش

ـ الْعَهْد: ۋەدىگە ۋاپاسىزلىق قىلماق، لەۋزىدە تۇرماسلىق

نَكَحَ ـَ نِكَاحًا ونَكْحًا الْمَرْأَةَ: خوتۇن ئالماق، ئايالنى نىكاھىغا ئالماق

ـ تِ الْمَرْأَةَ: سىرتقا چىقارماق، ئەرگە بەرمەك

نُكَح نُكَحَة: كۆپ خوتۇنلۇق ئەر

نُكْح: نىكاھ؛ نىكاھ توختامى

نَكَّدَ عَيْشَهُ: تۇرمۇشنى قىيىنلاشتۇرىۋەتمەك، تۇرمۇشنى قالايمىقانلاشتۇرىۋەتمەك

ـ هُ: مەلۇم كىشى جاپا ـ مۇشەققەتلىك تۇرمۇش ئۆتكۈزمەك

نَكَد: جاپا ـ مۇشەققەت، قىيىنچىلىق، بەختسىزلىك

نَكِدَ ـَ نَكَدًا و نَكَادًا الْعَيْشَ: جاپا ـ مۇشەققەتلىك بولماق، جاپا ـ مۇشەققەتلىك كۈن ئۆتكۈزمەك

ـــــ: جاپا ـ مۇشەققەتلىك تۇرمۇش ئۆتكۈزمەك

نَكِد ج أَنْكَاد جج مَنَاكِيْدُ: پايدىسىز، پايدىسى يوق؛ بىئاراملىق، باش قېتىنچىلىق

نَكْدَاءُ م: بەختسىز، بەختى قارا

نَكَّرَ الشَّيْءَ: شەكىلىنىلا ئۆزگەرتمەك، باشقا تۈرگە كىرگۈزمەك، يالغان قىياپەتكە كىرگۈزمەك

ـ هُ أو الشَّيْءَ: گىرىم قىلماق، ياسىماق، ياساپ قويماق

ـ الاِسْمَ: ئىسىمنى ئېنىقىسىز ھالەتكە ئۆزگەرتمەك (ئەرەپ تىلىدا)

نَكُرَ ـُ نَكَارَةً الأَمْرُ: جاپالىق بولماق، قىيىن بولماق؛ كىشىنى بىر ئىشەندۈرۈپ بىر ئىشەندۈرمەسلىك

نَكِرَ ـَ نَكَرًا و نُكْرًا و نُكُورًا و نَكِيْرًا و نَكَارَةً الشَّيْءَ: بىلمەسلىك، چۈشەنمەسلىك

ـ هُ: تونۇماسلىق، ئۇقماسلىق

نُكُر: ئەقىللىق، زېرەك، چېچەن؛ مەككار، ھىيلىگەر

نُكْر ج أَنْكَار: ئەقىللىق، چېچەن؛ مەككار، ئالدامچى، قۇۋ؛ پەسكەش ئىش، بۇزۇق

نُكُر: ئەقىللىق بولغان، ھوشىيار بولغان؛ مەككار، قۇۋ ئادەم

نَكْرَاء: جاپا ـ مۇشەققەتلىك؛ بالا ـ قازا؛ قىيىنچىلىق؛ زېرەك، ھۇشيار؛ مەككار، قۇۋ، ئالدامچى

ـــــ هُ: مەخپىي سۆھبەتلەشمەك، مەخپىي پاراڭلاشماق

نِمْس ج نُمُوس: بۇلغۇن (هايۋان)

نِمْسا: ئاۋسترالىيە

نِمْسَاوِيّ: ئاۋسترالىيىلىك، ئاۋسترالىيىچە؛ ئاۋسترالىيىلىك ئادەم

نَمَش: سەپكۈن؛ قات (رەختىكى)؛ ئىز، ئەسەر

نَمِشَ ـَ نَمَشًا: سەپكۈن پەيدا بولماق

نَمِش: سەپكۈنلۈك ئادەم

نَمْشاءُ م: سەپكۈن بار بولغان، سەپكۈنلۈك ئايال

نَمَط ج أَنْماط و نِمَاط: ئۇسۇل، شەكىل، پوسۇن؛ سۈرەت؛ تۈر، خىل

نَمَطِيّ: ئادەت بولۇپ كەتكەن، رەسىم قائىدە - يوسۇنلۇق

نَمَطِيَّة: مىزان، ئۆلچەم؛ نورمال

نَمَّقَ الْكِتَابَ: زىننەتلىمەك، بېزىمەك، ياسىماق

ـــ الْجِلْدَ: گۈزەللەشتۈرمەك، گىرىم قىلماق، ياسانماق

نَمَلَ ـُ نَمْلاً: ئارىدا قۇتراتقۇلۇق قىلماق، پاراكەندىنچىلىك سالماق

نَمَل: قىچىشماق؛ قىچىشقاق

نَمِلَ ـَ نَمَلاً: پاراكەندىچىلىك سالماق، ئارىدا قۇتراتقۇلۇق قىلماق

ـــــ نَمَلاً تِ الْيَدُ: قىچىشتۇرماق، قىچىشماق، غىدىقىنى كەلتۈرمەك

نَمِل: ئۆتكۈر، سەزگۈر، هوشيار؛ قىچىشقان؛ چۈمىلىلەر جۇغلانغان؛ بۆھتان چاپلىغۇچى، سۇخەنچى

نَمْل: چۈمۈلە

الـ ـــ الْأَعْمَى: سېرىق چۈمۈلە، ئاق چۈمۈلە

نَمْلَة ج نِمَال: بىر چۈمۈلە (ئەركەك، چىشى ئۈچۈن ئورتاق)، چۈمۈلىلەر

نَمْلِيّ: چۈمۈلىدەك، چۈملىگە ئوخشاش

نَمْلِيَّة: سەي ـ كۆكتات ئىشكاپى

نَمْنَمَ الشَّيْءَ: زىننەتلىمەك، ياسىماق، بېزىمەك، گۈزەللەشتۈرمەك، گىرىم قىلماق

ـــ كِتَابَهُ: ئىنتايىن زىچ يازماق، تىقما تىقماق قىلىپ يازماق

نَمْنَمَة: ياسىنىش، گىرىم قىلىش، گۈزەللەشتۈرۈش

نَمُوذَج ج نَمُوذَجات و نَمَاذِجُ: نەمۇنە، ئۈلگە، نۇسخا، ئەۋرىشكە؛ ئۆلچەم

نَمُوذَجِيّ: ئۈلگىلىك، نەمۇنىلىك؛ ئۈلگىلىك بولغان، نەمۇنىلىك بولغان

نَمَّى الشَّيْءَ: ئۆستۈرمەك، يېتىلدۈرمەك

ـــ إِلَيْهِ الْحَدِيْثَ: دەلىل كەلتۈرمەك، نەقىل كەلتۈرمەك، قەيت قىلماق

نَمَى ـِ نَمْيًا و نَماءً و نَمِيَّةً الشَّيْءُ: ئۆسمەك، يېتىلمەك، كۆپەيمەك، ئاشماق

ـــ الْحَدِيْثَ إِلَيْهِ: نەقىل قىلماق، دەلىل كەلتۈرمەك

نَكْلَة: نېكىل؛ تەگكە

نَكَهَ ـُ نَكْهًا هُ لَهُ أو عَلَيْهِ: نەپەس ئالماق، نەپەسلەنمەك، تىنماق

ـــ ـَ نَكْهَاهُ: ئېغىزى سېسىق پۇرىماق، تىنىقى سېسىق پۇرىماق

ـــ ـَ نَكْهَاهُ: ئېغىزى پۇرىماق

نَكَهَ ـَ نَكْهًا: تىنىقى پۇرىماق

نَكَّهَهُ: تىنىقى سېسىق، ئاغزى سېسىق پۇرايدىغان

نَكَى ـِ نَكَايَةً العَدُوَّ أوفِيهِ: مەغلۇب قىلماق، يەڭمەك

نَكِيْثَة ج نَكَائِثُ: يۈرەك؛ روھ، ئەرۋاھ، جان؛ تەبىئەت

نَكِيْر: قىيىن بولغان، جاپالىق بولغان؛ مۇستەھكەم بولغان

نُلْك: ئالقات؛ دۇلانا

نَمَّ ـُ نَمًّا الْحَدِيْثَ: مەخپىي مەلۇمات بەرمەك، چېقىمچىلىق قىلماق

ـــ الْحَدِيْثُ: ئاشكارلىنىپ قالماق، سىرلىپ قالغان، بىلىنىپ قالماق

ـــ الشَّيْءُ: خۇش پۇراق چاچماق

ـــ بَيْنَ النَّاسِ: قۇتراتقۇلۇق قىلىپ ئارىغا بۆلگۈنچىلىك سالماق

ـــ الْكَلَامَ: يالغان ـ ياۋىداق گەپلەرنى ئويدۇرۇپ چىقماق

ـــ عَلَى الْأَمْرِ: ئاشكارا قىلماق، ئاشكارىلاپ قويماق، بىلىندۈرۈپ قويماق

نَمّ: نۆھمەت قىلىش، نۆھمەت چاپلاش

ـــ ج أَنِمَّاء و نُمّ: ئارىدا قۇتراتقۇلۇق قىلغۇچى، پىتنە ـ پاسات تېرىغۇچى؛ نۆھمەتخور، سۆزەنچى

نَما ـُ نُمُوًّا: نۆسمەك، نۆسۈپ يوغىنىماق؛ يېتىلمەك، تەرەققىي قىلماق؛ ئاشماق

نَمْ ء: كەچمەك پىت

نَمَاء: نۆسۈش، نۆسۈپ يوغىناش،

نَمَاة ج نَمًى: سىركە (پىت تۇخۇمى)

نَمَّارَة: نومۇر قويۇش ماشىنىسى، نومۇر بېسىش ماشىنىسى

نَمَّال: نۆھمەتخور، چېقىمچى، بۆھتانچى

نَمَّة: پىت، بۇرگە، چوسا

نَمَّرَ: خاپا قىلماق، غەزەپلەندۈرمەك؛ نومۇر بەرمەك، نومۇر قويماق

نَمِرَ ـَ نَمَرًا: ئاچچىقلانماق، غەزەپلەنمەك

نَمَّرٌ نَمْر ج أَنْمُر و نُمُورَة وَ نُمُر و أَنْمَار و نِمار و نَمَارَة: يىلپىز، يولۋاس

نَمِرَاءُ م: سەپكۈنلۈك، داغ بار بولغان

نَمِرَة ج نُمَر: چىشى يولۋاس، چىشى يىلپىز

نُمْرَة ج نُمَر: چېكىت، سەپكۈن، داغ؛ لاتارىيە بىلىتى

نِمْرَة: نومۇر، رەقەم؛ لاتارىيە بىلىتى

نُمْرُق نُمْرُقَة ج نَمَارِقُ: يۆلەنمە ياستۇق

نَمَسَ ـِ نَمْسًا السِّرَّ: سىر ساقلىماق، مەخپىيەتلىكنى ساقلىماق

نَهَرَ ـَ نَهْرًا السَّائِلَ: قوغلىماق، قوغلىۋەتمەك، قوغلاپ چىقارماق؛ كايىماق، ۋارقىرىماق

ـ النَّهْرَ: داۋاملاشتۇرماق، داۋام قىلماق

نَهْر ج أَنْهُر و أَنْهار و نُهُر و نُهُور: دەريا ئېقىنى؛ ئۆستەك؛ ئېغىزاتقان تاتلىق سۇ

نَهْرِيّ: ئۆستەكدەك؛ دەريانىڭ، دەريادەك؛ دەرياچە

نُهْزَة · نُهَز: پۇرسەت، پەيت

نَهَشَ ـُ نَهْشًا ثُهُ الْحَيَّةُ أو الْعَقْرَبُ: چىشلىمەك، چىشلىۋالماق، نەشتىرىنى سانجىماق

ـ هُ الدَّهْرُ: ئۇنى قاتتىق قىينىماق، قاتتىق جاپا مۇشەققەتكە سالماق؛ ئېغىر يۈك يۈكلىمەك

نَهَضَ ـَ نَهْضًا و نُهُوضًا: تۇرماق، جانلانماق، گۈللەنمەك، راۋاجلانماق

ـ لِلأَمْرِ: كىرىشمەك، باشلىماق، تۆتۈشماق، ئىش قىلىشقا تەييارلىق قىلماق

ـ عَلَيْهِ: قارشى تۇرماق، قارشى قوزغالماق

ـ إلى الْعَدُوِّ: دۈشمەنگە ئېتىلماق

ـ عَنْ مَكَانِهِ: سەكرەپ تۇرماق، سەكرەپ قوپماق

نَهْضَة ج نَهَضَات: (بىر قېتىم) ئويغىنىش؛ ئورنىدىن تۇرۇش؛ گۈللىنىش، جانلىنىش، راۋاجلىنىش؛ قابىلىيەت، ئىقتىدار

نَهَقَ ـُ نَهْقًا و تَنْهَاقًا و نَهِيقًا و نُهَاقًا الْحِمَارُ: ئېشەك ھاڭگىرىماق

نَهَكَ ـَ نَهْكًا و نَهَاكَةَ الثَّوْبَ وغَيْرَهُ: سۈركەپ ئۆپىراتماق، ئۆپىراتماق، خوراتماق

ـ ثَهُ الْحُمَّى: زەئىپلەشتۈرىۋەتمەك ياكى ئاجىزلاشتۇرۇۋەتمەك؛ يانداۋرماق

نَهْكَة: ئورۇقلاش، جۇدەش

نَهِلَ ـَ نَهَلاً و مَنْهَلاً: تۇنجى قېتىم ئىچمەك، بىرىنچى قېتىم ئىچمەك؛ ئىچمەك

نَهْلَسِيّ: نىكلىست، ئىنكارچىلىق تەرىپدارى

نَهْلَسِيَّة: نىگىلىزم، ئىنكارچىلىق (ئىنسانىيەتنىڭ تارىخىي مەدەنىيەت مىراسلىرىنى مىللىي مەدەنىيىتىنى ھەتتا ھەممىنى ئىنكار قىلىدىغان بۇرژۇئا ئىدېئولوگىيىسى)

نَهَمَ ـِ نَهْمًا: كۆپ يېمەك، ئاچ كۆزلۈك بىلەن يېمەك

نَهَم: كۆپ يېيىش؛ ئاچ كۆزلۈك قىلىش

نَهِمَ ـَ نَهَمًا و نَهَامَةً فِي الْأَكْلِ: ئاچ كۆزلۈك بىلەن يېمەك، ئاچ كۆزلۈك قىلماق

ـ فِي الشَّيْءِ: ئىنتىلمەك، ئۇرۇنماق، بېرىلمەك

نَهِم: ئاچكۆز، نەپسانىيەتچى، تويماس

نَهْمَة: ئىنتايىن كۈچلۈك ئارزۇ؛ تويماس ئارزۇ

نَهْنَهَ هُ عَنْ كَذَا: چەكلىمەك، توسماق، مەنئىي قىلماق

نُهُوض: ئويغانماق، جانلانماق، گۈللەنمەك

ـــ هُ إلى جَدَّه: ئەجداتلىرىغا نەزەر سالماق، ئەجداتلىرىنى سۈرۈشتە قىلماق

نَمِيّ: ئۆسۈش، يېتىلىش ئۆسۈش

نُمَيْـــر: تاتلىق بولغان؛ (ـــۇ) مەرتىۋىسى ئۆسكەن، ئىناۋىتى ئۆسكەن

نَمِيق: كىرىم قىلمىغان؛ ياساپ قويۇلغان، كۆزەللەشتۈرۈلگەن

نُمَيْمَة ج نَمَائِمُ: تۆھمەتخورلۇق قىلىش؛ سۆزەنچىلىك قىلىش؛ پەس ئىنچىكە ئاۋاز

نُهَاء: خروستال

نهاء: يۇز مېيى؛ ئاخىرى؛ ئاخىرقى توچكىسى

نِهَائِيّ: ئەڭ ئاخىرقى، ئاخىرقى نەتىجىسى؛ ھەل قىلغۇچ

بَلاغ أوْ إنْذار ـــ: ئەڭ ئاخىرقى دىپلوماتىك نوتا

نَهَّاب: بۇلاڭچى؛ تارتىۋالغۇچى

نَهار ج أنْهُر و نُهُر: كۈندۈز، كۈندۈزكۈن

نَهَارِيّ: كۈندۈز كۇننىڭ، كۈندۈز كۇندەك

نَهَّاش: چىشلىگەن (ئىت)، ئادەم چىشلەشكە ئامراق (ئىت)

نِهايَة: ئاخىرقى، ئەڭ ئاخىرقى توچكىسى؛ چەك، چېگرا

الـ ـــ الصُّغْرَى: ئەڭ تۆۋەن چەك

نَهَبَ ـُ و نَهِبَ ـَ نَهْبًا الْغَنِيمَةَ أو الْأَمْوَالَ: بۇلىۋالماق، تارتىۋالماق

نَهْب: بۇلاش، تالاش؛ ئۇچقاندەك يۈگۈرمەك

ـــ ج نِهاب و نُهُوب: بۇلانغان نەرسە، تارتىۋېلىنغان نەرسە

نُهْبَة ج نُهَب: تارتىۋىلىش، بۇلىۋىلىش؛ بۇلىۋالغان نەرسە

نُهْبَى: نُهْبَة

نَهَتَ ـِ نُهاتًا و نَهِيتًا الْأَسَدُ: شىر ھۆركىرىمەك، يولۋاس ھۆركىرىمەك

ـــ الْحِمَارُ: ئېشەك ھاڭىرىماق

نَهَجَ ـَ نَهْجًا: دەم ئالماق، نەپەسلەنمەك، دېمىنى ئالماق

ـــ نَهْجًا الْأَمْرَ: چۈشەنمەك

ـــ الطَّرِيقَ: بىلمەك؛ يولغا قەدەم باسماق، يول ماڭماق

ـــ نَهْجًا ونُهُوجًا الطَّرِيقُ أو الْأَمْرُ: ئېنىق بولماق، روشەن بولماق

نَهَج: نەپەسلىنىش، دەم ئېلىش

نَهْج ج نُهُج ج نُهُوج: يول؛، چوڭ يول؛ ئۇسۇل؛ چارە، پىلان

نَهَدَ ـُ نُهُودًا الثَّدْيُ: يېتىلمەك؛ كۆكسى كۆتۈرۈلمەك؛ كۆپۈپ چىقماق

ـــ ت الْمَرْأَةُ: ئايالنىڭ كۆكسى كۆتۈرۈلمەك

نَهْد و نُهُود: ئەمچەك، كۆكسى؛ تومپىيىپ چىقىپ تۇرغان نەرسە

نَهْد: پۇل يىغىش قىلىش، پۇل توپلاش

نَهْدانُ: مول بولغان، باي بولغان، كۆپ بولغان

لُـــوام: ئۇيقۇ: خەتەرلىك بىر خىل ئۇيقۇ كېسىلى

لَوَامِيْسُ: زىرەك، چېچەن: مەككار، قاقباش: سىرداش، يېقىن ئادەم: بولغۇچى: داغ تەككۈزگۈچى: قانۇن ـ قائىدە: پاشا

الـ ـ الطَّبِيْعِيَّة: قانۇنىيەت: دۇنيانىڭ قائىدە ـ قانۇنىيەتلىرى

لَوَّبَ عَنْهُ وَكِيْلاً فِي كَذا: ۋاكالىتەن مەلۇم ئىشنى باشقۇرماق، ۋاكالىتەن ئىش قىلماق

لَوْب: ۋەكىل، ۋاكالەتچى، نۆۋەتچى

لُوب: (سۇداننىڭ) نۇب شەھرىدە تۇرۇۋاتقان ئىرىق ياكى جىنس: نۇب شەھرىلىك ئادەم

لَوْبَة ج لُوَب: نۆۋەت، ئىسمېنا: پۇرسەت: بىر قېتىم: مۇسىبەت، ئاپەت

لُوبَـــة: (سۇدان) نىسك نۇب رايونىدا ياشايدىغان قارا تەنلىك ئىرىق: نۇب شەھەرلىك ئادەم

ـ ج لُوَب: بالا ـ قازا ، مۇسىبەت، ھادىسە

لُوبِيّ: بىر نەپەر نۇب شەھەرلىك ئادەم، نوب شەھىرىنىڭ: نۇب شەھەرچە

لُوتُنِيّ: نيوتونىنىڭ: نيوتون قانۇنى، نيوتۇن تەلىماتىنىڭ

لُوتِيّ ج لَوَاتِيّ: دېڭىزچى، دېڭىز خادىمى

لَوْح: قاتتىق يىغلاش، ئۆكسۈپ يىغلاش: يىغا: كەپتەرنىڭ گۇ ـ گۇلدىغان ئاۋازى

لُوح: نۇھ (ئەلەيھىسسالام)

سَفِيْنَة ـ: نۇھ (ئەلەيھىسسالام)نىڭ كېمىسى

لَوْحَة: يىغا ـ زار قىلىش: بىر قېتىم يىغلاش

لُـــوْد: مىدىرلاش، لىڭشىش، قىمىرلاش: مۆگدەش

لَوَدَان: لىڭشىماق، مىدىرلىماق: مۆگدەش

لَوَّزَالشَّيْءُ: بورۇتماق، نۇر چاچماق، بورىماق

ـ الصُّبْحُ: تاڭ نۇرى كۆرۈنمەك، تاڭ ئاتماق

ـــ الْمِصْبَاحَ: چىراغ ياقماق، چىراغ ياندۇرماق

ـ لَهُ: مەلۇم كىشى ئۈچۈن بورۇتماق

ـ الشَّجَرُ: چېچەكلىمەك، گۈللىمەك

لَوَر: سىگانلار (مىللەت ئىسمى)

لَوْر ج أَلْوَار: نۇر، بورۇقلۇق: گۈل، چېچەك

لُور ج أَلْوَار و نِيْـرَان: نـۇر، بورۇقلـۇق: بورۇتـۇش: چـراغ بورۇقـى، چـراغ نـۇرى: ماگنىت دولقۇن قاتلىمى

سَبْت الـ ـــ: پاسخا بايرىمنىڭ ھارپىسى (خرىستىئانلارنىڭ ئىيسا ئەلەيھىسسالامنىڭ تىرىلىدىغانلىقىنى خاتىرىلەش بايرىمى)

لُوَانِيّ: نۇرلۇق، نۇرانە

لُوْزَة: بىر دانە چېچەك، بىر دانە گۈل

لُوْزَة: ھاك تېشى: تۇك چۇشۇرۇش دورىسى، تۇك تاشلىتىش دورىسى

لَـــوْزَج ج لَـــوَارِجُ: بۇغداي سوقۇش ماشىنىسى: تۇلۇق تاش، تۇلۇق (خامان تەپكەندە ئىشلىتىلىدىغان تاش): سۇ قاچىسى

نُهُوك: ئاجىزلىشىش، زەئىپلىشىش؛ ھېرىش، چارچاش

ــ القُوَى: ھېرىپ قالماق، چارچاپ قالماق

نَهَّى إِلَيْه الْخَبَرَ: خەۋەر قىلماق، ئۇقتۇرماق، يەتكۈزمەك

نَهَى ــ نَهْيًا هُ عَــنْ كَــذا: چەكلىمەك، مەنئىي قىلماق، توسماق

ــ إِلَيْه الْخَبَــرُ: (خەۋەر) يەتمەك، يېتىپ بارماق

نَهْي: چەكلەش، مەنئىي قىلىش

نُهَى: ئاقىلانىلىك؛ ئەقىل، زېھىن، ئىدراك

نَهْي: خرۇستال

نُهَيْبَى: تارتىۋىلىش، بۇلۇۋىلىش؛ بۇلۇۋالغان نەرسە، تارتىۋالغان نەرسە

نَهِيج: نەپەسلىنىش، دېمىنى ئېلىش

نَهِير: كۆپ بولغان، مول بولغان، يېنەرلىك بولغان

نُهَيْر: ئۆستەك، ئېرىق

نَهِيق: ئېشەكنىڭ ھاڭگىرىغان ئاۋازى

نَهِيم: تويماس، نەپسى ياماق، ئاچ كۆز، تاماخور

نَهْيَ: چەكلىگەن، مەنئىي قىلغان

نُوء: چاپقۇن، بوران - چاپقۇن: قارا بوران: دەھشەتلىك بوران

نَوْء ج أَنْــوَاء و نُــوآن و أَنْــوُء: جان تالاشماق، سەكراتقا چۈشمەك: چاپقۇن: قارا بوران: يامغۇر

نِــوَاء: رىقابەتلىشىش: قارشى تۇرۇش، قارشىلىق بىلدۇرۇش

نَواة ج نَوًى ونَوَيَات جج أَنْوَاء ونِــوًى: ئۇچكە، ئۇرۇقچا

نَوَاجِذُ: ئېزىق چىش، ئېزىق چىشلار

نَوَّاح: قارىلىق تۇتقۇچى، ھازا تۇتقۇچى

نَواح: قاتتىق يىغلىماق، ئۆكسۈپ يىغلىماق: يىغا

نَــوادِرُ ج: قىممەتلىك، بىباھا؛ ئاز ئۇچرايدىغان نەرسە: ئاجايىپ، غارايىپ، غەلىتە

ــ الْكَــلَامِ: ئاجايىپ خەۋەر، قىزىقارلىق خەۋەر

نَوَّار: كۆچلۈك نۇر چۈشكەن، كۆچلۈك نۇر: شەمسىيە كالېندارى 5 ــ ئاي

نُوَّار ج نَوَاوِيْرُ: چېچەك: گۈل

نُوَّارَة: نُوَّار

نَوَّاس: مىدىرلاپ تۇرغان، لىڭشىپ تۇرغان

نَوَّاسَة نَوَّاصَــة: نۇرلۇق چىراق: پانۇس، كىرسىن چىراغ، جىن چىراق

نَواصِــي النَّــاس: يېتەكچى، باشلىق، ئاقساقال: ئېسىلزادە، ئاق سۆڭەك

نَوَافِذُ الْإِنْسَان: يەتتە ئەزا (ئادەمنىك)

نَــوال: بەرىش: كۆرسىتىش: ئېرىشىش: بىلدۇرۇش: ئىگە بولۇش: نەۋال (ئايالنىڭ ئىسمى)

لَوَى: يېراقلاپ كېتىش، يېراققا مېڭىش: يېراق، يېراقلىق: ئارىلىق

ـــ م: (يولۇچىنىڭ) يېتىپ باردىغان جايى

لَوَى ـ لَوَاةً و نِيَّةً و نِيَةَ الشَّيْءَ: نىيەت قىلماق، ئويلىماق، مەقسەت قىلماق

ـــ نِيَّةً و لَوَى الْمَسافِرُ: يېراقلاپ كەتمەك، يېراققا كەتمەك

لَوِيم: ئۇخلىغۇچى، ئۇيقا قېپى

نَيَّـــأَ الْأَمْـــرَ: تۈگەتمەسلىك، ئاخىرلاشتۇرماسلىق: ئىشىنى ئىنچىلىك بىلەن قىلماسلىق، ئىشنى ئاخىرىغىچە ياخشى قىلماسلىق

نِيْء: خام، پىشمىغان

نَيَاب: ۋەكىل، ۋاكالەتچى

نَيَابَة: ۋەكىل بولۇش،ۋاكالەتچى بولۇش

اَلـ ـــ الْعُمُومِيَّـــة: جىنايى ئىشلار بۆلۈمى: ئومۇمىيۈزلۈك رازۋېدكا قىلىش

بالـ ـــ عَنْ فُـــلَانٍ: مەلۇم كىشى نامىدىن، مەلۇم كىشىگە ۋاكالىتەن

وَزِيْر بالـ ـــ: پارلامېنت باشلىقى

نَيَابِيّ: ۋاكالەتچىلىك، پارلامېنتقا مەنسۇپ: پارلامېنتلىق تۈزۈمچە

نَيَاح: يىغا: يىغلىماق

نَيَاط جـ أَنْوِطَة و نُوط: ئېسىش، ئېسىپ قويۇش: ئېسىپ قويغان نەرسە: غول تۆمۈر

ـــ الْقَلْب: يۈرەك پارى، دىل رىشتىسى

نِيَاف: ئېگىز ئەركەك تۆگە ياكى چىشى تۆگە: ھەم ئېگىز ھەم گۈزەل بولغان (ئايال)

نَيَافَـــة: ئارخىيېپسكوپ ھەزرەتلىرى، (خرىستىئان دىنىدىكى چوڭ روھانىي)

ـــ الْكَرْدِيْنَـــال: قىزىل كىيىملىك ئارخىيېپسكوپ ھەزرەتلىرى

نِيام: ئۇيقۇ: ئۇخلىماق

نَيِّبَ هُ: قوزۇق چىش بىلەن چىشلىمەك

نِيَّة: ئىرادە، نىيەت،ئارزۇ ـ تىلەك، ئارزۇ-ئارمان

نِتْرُوجِيْن: نىتروگېن

نَيَّحَ هُ: تىنچلاندۇرماق، دەم ئالدۇرماق

نِيْر: نۇر چاچقان، روشەن بولغان: روھلانغان، ئىلھاملانغان: نۇر چاچقۇچى، رىغبەتلەندۈرلگەن: نۇرلۇق،شانلىق، پارلاق

ـــ جـ نِيَرَات: پارقىراق جىسىم

نِيْر جـ أَنْيَار و نِيْرَان: كالا بويۇنتۇرۇقى

ـــ الاسْـــتِبْدَاد: ھاكىمىۋتلەق، ھاكىمىۋتلەقلىق، ئىنتىبداتلىق، زوراۋانلىق

نَيْـــرُوز: پارسلارنىڭ ۋە كوردلارنىڭ نوروز (يېڭى يىل) بايرىمى (3- ئاينىڭ 21-كۈنىگە توغرا كېلىدۇ)

نَيْزَك جـ نَيَازِكُ: نەيزە: ئاقار يۇلتۇز: قىسقا نەيزە

نَيْسان: ماي (4 – ئاي)

نَـــيْطَ بِـــهِ الشَّـــيْءُ: ۋەكىل قىلىنغان، تاپشۇرۇلغان، ھاۋالە قىلىنغان

نَوْرَس: دېڭىز چايكىسى (جانلىق)
نُورَسْتِينِيَا: نېرۋا ئاجىزلىقى، نېرۋا زەئىپلىكى
نَوْرُوز: (پارسىلار بىلەن كۇرد مىللىتىنىڭ نوروز بايرىمى ياكى يېڭى يىل بايرىمى)
نُـــوَرِيّ: بىرسىگان، بىر دانە سىگان مىللىتىدىكى ئادەم؛ سەرگەردان، سەرسان ئادەم
نُـــوْرِيّ: نۇرلۇق، يورۇقلۇق، يورۇقلىقتا مۇناسىۋەتلىك
نُـــوْس: لىگىشىش، مىدىرلاش، قىمىرلاش، ئىغاگشىش
نَوْص: ياۋايى ئېشەك؛ بىخەتەرلىك ئۈشكى
نَوَّطَ هُ: ئاسماق، ئېسىپ قويماق
ـــ بِهِ الْأَمْرَ: ھاۋالە قىلماق، تاپشۇرماق
ـــ عَلَيْهِ الْأَمْـــلَ: ئۈمىد باغلىماق، ئۈمىد كۈتمەك
نَوْط ج أَنْوَاط و نِيَاط: ھالقا، زىرە؛ سىرغا، مېدال، سۆكە
نُوط ج نُوطات: خاتىرە؛ خاتىرە يېزىش؛ ئىزاھات، شەرھ؛ چۈشەنچە
نَوَّعَ الشَّـــيْءَ: تۈرلەرگە بۆلمەك، تۈرلەرگە ئايرىماق؛ ئۆزگەرتمەك
نَـــوْع ج أَنْـــوَاع: تۈر، شەكىل؛ قىسىم؛ خاراكتېر، سۈپەت؛ دەرىجە؛ سۈرەت
نَوْعِيّ: تۈرلەرگە بۆلۈنگەن، تۈرنىڭ، تۈرگە مەنسۇپ
ثِقْل ـــ: سېلىشتۇرما ئېغىرلىق
نَوْعِيَّة: بەلگە، ئالامەت؛ ئۇسۇل - چارە؛ ماسسا
نَوْف ج أَنْوَاف: ئېگىز تۆگە لوكىسى
نُوْفَمْبَرُ: نويابىر (11- ئاي)
نَـــوَّلَ هُ الْعَطِيَّـــةَ أو بِهِـــا: بەرمەك، ئېرىشتۈرمەك، ئىگە قىلماق
نَوْل ج أَنْـــوَال: ېېرىش؛ رەخت توقۇش ماشىنىسى؛ راسخوت، خىراجەت
نَوَّمَ هُ: ئۇخلاتماق، تىنچلاندۇرماق؛ بىھوش قىلماق، ھوشسىزلاندۇرماق
نَوْم: ئۇيقۇ، ئۇخلاش
ـــ مَغْنَطِيْسِيّ: ئۇيقۇ ھالىتى، گىپنوزلۇق
نَوْمَة: بىر قېتىم ئۇخلاش
نَوْمِيّ: ئۇخلىغان؛ ئۇيقۇغا مۇناسىۋەتلىك بولغان؛ ئۇيقۇچى
نَوَّنَ الْكَلِمَةَ: سۆز ئاخىرىنى نۇنلاشتۇرماق (ئەرەب تىلىدا)
نُون: نۇن (ن) ھەرپ ئىسمى؛ بېلىق؛ بېلىق تورى؛ كىت
نَوَّهَ الشَّيْءَ: قوزغىماق، قوزغاتماق
ـــ بِهِ: ئېيتىپ بەرمەك، سۆزلەپ بەرمەك؛ ماختىماق، مەدھىيىلىمەك؛ يۇقىرى ئاۋاز بىلەن چاقىرماق
ـــ بِالْحَدِيْث أونَحْوِهِ: ماختىماق، تەرىپلىمەك
نَوَى: ئۇچىنىك، ئۇرۇقچىنىك؛ يادرولۇق، يادرونىك
نَوَّى: (مېۋە) ئۇچىكە تۇتماق؛ دان تۇتماق، ئۇرۇق تۇتماق

هـ ـــ الهاء

هـ«هاء»: ئەرەب تىلى ئېلىپبەسى جەدۋىلىدىكى 26 ـ ھەرپ بولۇپ، ئەبجەد ھېسابى بويىچە «5»نى بىلدۈرىدۇ.

ه: 3ـ شەخس ئەزلىك جىنس چۈشۈم ۋە ئىكىلىك كېلىشىنىڭ ئالماش ئىسمى بولۇپ، مەنىسى «ئۇنى، ئۇنىڭ» دېگەن بولىدۇ. مەسىلەن:

اياه، كتابه، رأيته

هـ: ھىجرىيە (هجرية) يىلنامىسىنىڭ قىسقارتىلىپ يېزىلىشى. يەنە ئۇچ خىل ئىشلىتىش ئۇسۇلى بار:

1. ها: پېئىللاشقان ئىسىم بولۇپ مەنىسى «ئالماق، كۆتەرمەك» دېگەن بولىدۇ. مەسىلەن:

ـــ المال، ـــ ك الكتاب

2. ئىياللىق جىنس 3ـ شەخسنىڭ چۈشۈم كېلىش بىلەن ئىگىلىك كېلىش ئالمىشى بولۇپ ئۇنىڭ ئىچىدىكى «ه» بولسا ئالماش، «ا» بولسا ئىيال جىنسىلىقنىڭ بەلگىسى. مەسىلەن:

ايا ـــ، كتاب ـــ، رأيت ـــ

3. ئاياللىق ئەسلىنىشنى بىلدۈرىدۇ. مەسىلەن:

هٰذا ـــ أنتم أولاد

يا أبـ ـــ الرفيق

هاءَ ـُـ هَوْءًا بِنَفْسِه إلى الْمَعالي: ئارزۇسى بولماق، غايىسى بولماق، غايە تىكلىمەك

ـــ ـَـ هَيْأَةً إِلَيْه: سېغىنماق؛ ئەسلىمەك

ـــ ـِـ هَيْـأَةً و هَيَـاءَةً: تەقىـ تۇرقى قاملاشماق، ئىنتايىن سالاپەتلىك بولماق

هائِب: تەشۈشلەنگەن، ئالاقزادە بولغان، خەۋپسىزلەنگەن، ئەنسىرىگەن، خاتىرجەم بولالمىغان

هـــائِج: ئەنسىز، تىنچسىز؛ ئوغىسىنى قاياتقان، ئاچچىقىنى كەلتۈرگەن

هائِر: ئۆرۈلەي دەپ قالغان، دۈم چۈشەي دەپ قالغان

هائِف: ئۇساپ قالغان، تالجىقىپ قالغان

هائِـل: قورقۇنچلىق بولغان، ۋەھىمىلىك بولغان، ئاڭلىسا ئادەم قورقىدىغان؛ غايەت زور، زور مىقداردا

هَوْل ـــ: ئادەتتىن تاشقىرى قورقۇنچلۇق، دەھشەتلىك تېررورلۇق

ـــ عَلَيْه الشَّيْءُ: ئۇنىڭغا تايانماق، ئۇنىڭغا ئىشەنمەك؛ ئېسىپ قويۇلغان يەردە بولماق

نَيَّفَ الشَّيْءُ عَلى كَذا: ھالقىپ چۈشمەك، ئۆتۈپ كەتمەك، ېسىپ چۈشمەك

نَيِّـــف: قالدۇق، ئوشۇق، زىيادە (ئونلەر خانىسى ئارقا تەرىپىنىڭ ئوشۇق سانى)؛ ئارتۇق: قانچە، نەچچە

نَيِّق: ئۇنى- بۇنى تۆتۈپ تاللىغۇچى، ئۇنىڭغا بىر بۇنىڭغا بىر ئېسىلمۇالغۇچى

نِيْقَة: يېمەك- ئىچمەك، كىيىم- كېچەككە ئېتىبار بەرمەك

نِيْكَل: نىكىل «Ni» (خىمىيلىك ئېلېمېنت)

نِيْكُوتِيْن: نىكوتىن (زەھەرلىك گاز)

نَيَّلَ هُ: نىل بويىقى بىلەن بويىماق، كۆك بوياقتا بويىماق

ـــ: نىل دەريا سۈيىدە سۈغارماق

نَيْل: ئېرىشىش، ئىگە بولۇش، قولغا كەلتۈرۈش

نِيْل: نىل بويىقى، كۆك بوياق (خىمىيلىك ئېلېمېنت)

نَهْرُ الـــ: نىل دەريا (مىسىردا)

الـــ: نىل دەريا

نِيْلُوفَر: نېلۇبەر: باتاناق (ئۆسۈملۈك)

نَيْلُون: نېلون (رەخت)

نِيْلِيّ: كۆك رەڭلىك بولغان؛ نىل دەريا سىغا دائىر، نىل دەريا سىدەك بولغان

نِيْم: ئۇخلاش كىيىمى

نِيُوتُرُون: نىترون (خىمىيلىك ئېلېمېنت)

نِيُوتُنِيّ: نيۇتونچە، نيوتۇنىنىڭ: نيوتۇن نەزەريىسى، نيۇتۇن تەلىماتى

نِيُون: نئون «Ne» (خىمىيلىك ئېلېمېنت)

هاد (اَلْهَادِي) ج هَادُون و هُـدَاة: تـوغرا يـول باشـلىغۇچى، هىدايـەت قىلغـۇچى، يېتەكلىگۈچى

ـــ ج هَوَاد: ئالغا ماڭغـان، ئىلگىرىلىگـەن، ئالدىغا ماڭغان

هادِي: تىنچلانغۇچى، تىپتىنچ بولغۇچى

اَلْمُحِيْطُ الْـ: تىنچ ئوكيان

هادِم: يىقىتـۇەتكۈچى، بۇزغۇەتكۈچى، ياقتۇچى

هادَنَ هُ: جەڭنى توختاتماق

هادَى هُ: سـوۋغا ئالماشتۇرماق، سـوۋغا تەقـدىم قىلىشماق؛ مەلۇم كىشىگە تايانغىلى قويماق

ـــ بَيْنَ اثْنَيْنِ: ئىككى ئادەم قولتـۇقلىغانلىقى سەۋەبىدىن دەلدۇشلەپ ماڭماق

هاذ (اَلْهَـاذِي): كەلـە ـ كەلمـەس سۆزلىگـەن، قالايمىقان سۆزلىگەن؛ نېرۋىسى ئادىتىپ قالغۇچى

هٰذَا: بۇ، بۇ بولسا (ئەرلىك جىنىس)

هٰذِهِ: بۇ، بۇ بولسا (ئاياللىق جىنىس)

هارَ ـُ هَوْرًا: غـۇلاپ چۈشمـەك، ئـۆرۈلۈپ چۈشمەك

ـــ هُ: يىقىلماق، يىقىلىپ چۈشمەك

هارِ (اَلْهَارِي): غۇلاپ چۈشەيلا دەپ قالغان، ئۆرۈلۈپ چۈشەيلا دەپ قالغان

هَـــارَاكِيْرِي: سـامۇراي روهـى (ياپـون ئارمىيىسـىنىڭ قورسـاقىنى يېـرىپ ئۆلۈۋېلىشى)

هارِب: قاچقۇچى، قېچىپ كەتكۈچى

هارَشَ بَعْضُ الْكِلَابِ عَلَى بَعْضٍ: ئىتلار ئۆزئارا تالاشماق، چىشلەشمەك

ـــ هُ: تالاش ـ تارتىشماق، بەس ـ مۇنازىرە قىلىشماق، ئىختىلاپ قىلىشماق

هازِئ: مەسخىرە قىلغۇچى، مازاق قىلغۇچى

هازَلَ هُ: مەلۇم كىشى بىلەن ئويناشماق، چاقچاق قىلىشماق

هازِل: مازاق قىلغۇچى، چاقچاق قىلغۇچى

هاشَ ـُ هَوْشًـا اَلْقَـوْمُ: قالايمىقانلاشتۇرماق، پاراكەندە قىلماق، غەۋغا كۆتۈرمەك

ـــ ـِ هَيْشًا اَلْقَـوْمُ: كۆتـرەڭگـۇ بولـماق، جۇشقۇن بولماق، روھلۇق بولماق

هَاشّ: خۇشال بولغان، شاد بولغان

هاشِـمِيّ: هاشمىيە قەبىلىسى، هاشمىيە قەبىلىسىنىڭ؛ هاشـمىيە قەبىلىسىدىكى ئادەم

هَاضَ ـِ هَيْضًا اَلْمَـرِيْضُ: كېسـەل قايتـا قوزغالماق

ـــ الشَّيْءَ: ئۇشتاقلىماق، ئېزىپ پارچىلىماق

هاضِم: مەزىم قىلىشقا يارىدىم بېرىدىغان دورا

هاطَ ـِ هَيْطًا: ۋاراڭ ـ چـۇرۇڭ قىلـماق، غەۋغا كۆتەرمەك

هاعَ ـُ هَوْعًا: قۇسماق، ياندۇرماق

هافَ ـَ هَيْفًا: ئـورۇقلاپ كەتمـەك، جـۇدەپ كەتمەك؛ قاچماق، قېچىپ كەتمەك

ـــ ـِ هَيْفًا: ئۇسـاپ كەتمەك، تەشنا بولماق

هٰؤُلَاءِ: بۇلار

هائِم ج هُيَّم و هُيَّام: تىڭىرقاپ قالغۇچى، چىقىش يولىنى تاپالمىغۇچى

هابَ ـَ هَيْبًا وهَيْبَةً و مَهَابَةً هُ: قورقماق، ئەندىشە قىلماق: ھېيىقماق، ئەيمەنمەك، تارتىنماق

هابِط: چۈشكەن (يۇقىرىدىن)

هابِطَة: سايىۋان

هات: كەلتۈر، كەلتۈرۈڭ، ماڭا بەر، ئەپكىلە (پېئىللاشقان ئىسىم)

ـِ ى: هَـات بىلەن ئوخشاش (ئاياللىق جىنس ئۈچۈن ئىشلىتىلىدۇ)

ـِ يا: ئىككىڭلار كەلتۈرۈڭلار!

ـُ وا: سىلەر كەلتۈرۈڭلار

هَاتَرَهُ: تىللاشماق، تاكاللاشماق: يانماق

هاتِرج هَتَـرَة: ئاسانلا ھاياجانلىنىدىغان، ئاسانلا خاپا بولىدىغان: سوقۇشقاق، غەۋغاچى

هاتِف ج هَوَاتِـفُ: ئۈنلۈك چاقىرغۇچى، توۋلىغۇچى، ۋارقىرىغۇچى: تېلېفون

هاتِفِيّ: تېلېفونچى: تېلېفونغا مۇناسىۋەتلىك

هَـاتِن: كۆزگە لىققىدە ياش ئالغان: چېلەكلەپ قۇيغاندەك يامغۇر ياغقان

هاجَ ـِ هَيْجًا و هِيَاجًا و هَيَجَانًا الشَّيْءُ: روھلانماق، قوزغالماق، ئويغانماق

ـ: بىردىنلا ئاچچىقلانماق، بىردىنلا قايناپ كەتمەك، تۇيۇقسىز غەزەپلەنمەك

ـ البَحْرُ و غَيْرُهُ: دولقۇن مەۋج ئۇرۇپ كۆتۈرۈلمەك، مەۋج ئۇرماق

ـ هُ الشَّيْءَ أوبه: قوزغىماق، قوزغالماق

هـاجٍ (اَلْهَـاجِي): باشقىلارنىڭ چىشىغا تەگكۈچى، زىتىغا تەگكۈچى: (گەپنە) چىقىۋالغۇچى

ـ بالنَّشْرِ: تۆھمەتخور، پىتنە ـ پاساتچى، سۇخەنچى

هاجِد ج هُجُود و هُجَّـد: ئۇخلىغۇچى: تۈنىگـۈچى: كېچىنـى ئـۇخلىماي ئۆتكۈزگۈچى: كېچىدە ئىبادەت قىلغۇچى

هاجَرَ مِنْ بَلَدِه أوعَنْهُ: كۆچۈپ كەتمەك، كۆچمەك، يۆتكەلمەك: ھىجرەت قىلماق

هاجِرَة ج هَوَاجِرُ: چۈش ۋاقتى، چىڭقى چۈش: مېرىدىئان سىزىق: ئېقىپ يۈرگەن گەپ، سۆز ـ چۆچەك

هـاجِرِيّ: تىك چۈش بولغان: چۈشلۈك مېردىئان سىزىقى: سۈپەتلىك بولغان

هـاجِس ج هَـواجِسُ: ئەندىشە، خاتىرجەمسىزلىك: مۇستەقىل پىكىر، مۇستەقىل قاراش

هاجِع ج هُجُـوع و هُجَّـع: ئوڭدىسىغا يېتىپ ئۇخلىغان

هَاجَمَ هُ: ھۇجۇم قىلماق، زەربە بەرمەك

هادَ ـُ هَـوْدًا: يەھۇدىيلاشماق، يەھۇدىي دىنىغا ئىشەنمەك: توۋا قىلماق، پۇشايمان قىلماق

هائفَ: چاقچاق قىلىشماق، ئويناشماق

هَأهَأَ: قاقاقلاپ كۈلمەك، هاهاها قىلىپ كۈلمەك

هاوٍ (أَلْهَاوِى) ج هُواة: چۈشكۈچى، تۆۋەنگە چۈشكۈچى؛ ھەۋەس قىلغۇچى، ھەۋەسكار؛ ھاۋالىق بولغان

هاوَدَهُ: رايىغا بارماق، ماسلاشماق، يول قويماق، ئۆز مەيلىگە قويىۋەتمەك؛ ئەپلەشمەك، سۈلھىلەشمەك

هاوُن هاوُون ج هَوَاوِيْنُ: ھاۋانچا

هاوَى: تېز ماڭماق، ئۇچقاندەك ماڭماق

ـ هُ: يول قويماق، ئۆز مەيلىگە قويۇۋەتمەك، رايىغا بارماق؛ ماسلاشماق

هاوِيَة: ئاتموسفېرا؛ تېگى يوق ھاڭ، تېگى يوق گىرداپ (يار)؛ بالىسىنى يىتتۈرۈپ قويغان ئانا

الْـ: تۇرما، زىندان؛ دوزاق

هايَأَهُ فِى الْأَمْرِ: ماقۇل قىلماق، قوشۇلدۇرماق، كۆندۈرمەك

هَبَّ ـُ هُبُوبًا و هَبِيْبًا و هَبَّاتِ الرِّيْحُ: شامال چىقماق، بوران چىقماق

ـ مِنَ النَّوْمِ: ئويغانماق، ئۇيقۇدىن تۇرماق

ـ تِ النَّارُ: ئوت ئالماق، كۆيمەك

ـ ـِ هَبًّا و هُبُوبًا و هَبِيْبًا و هِبَانًا يَفْعَلُ: كىرىشمەك، باشلىماق، تۇتۇشماق (بىر ئىشنى قىلىشقا)

ـ هَبًّا وهُبُوبًا فِى الْحَرْبِ: غەلىبە قىلماق، بويسۇندۇرماق، مەغلۇپ قىلماق

هَبْ: مۆلچەرلەپ باققىن، پەرەز قىلىپ باققىن، تەسەۋۇر قىلىپ باققىن

ـ نِى فَعَلْتُ كَذا: مېنى مۇنداق قىلدى دەپ قىياس قىلىپ باققىن

هَبَا ـُ هُبُوًّا الْغُبَارُ: چاڭ ـ توزان كۆتۈرۈلمەك

ـ: قاچماق، قېچىپ كەتمەك

هَبَاء ج أَهْباء و أَهْبِيَة: چاڭ ـ توزان، توپا ـ توزان

هَبَاءَة: چاڭ ـ توزان بولۇش؛ ئۇششاق ئۇرۇق ياكى دان

هَبَاب: چاڭ ـ توزان، توپا ـ توزان

هَبَالَة: ئەخمەقلىق، ئەقىلسىزلىق؛ دەلدۈش، گومۇش

هَبَّبَ الثَّوْبَ: يىرتماق، يىرتىۋەتمەك

هَبَتَ ـِ هَبْتًاهُ: زەربە بەرمەك، دەككىسىنى بەرمەك؛ ئۇرماق، سوقماق

هُبِتَ: ئەخمەق بولۇپ قالماق؛ دەلدۈش بولۇپ قالماق، مەتۇ بولۇپ قالماق

هَبَّة: مەيىن شامال، سالقىن شامال؛ مەزگىل، مۇددەت

هِبَة: تەقدىم قىلىش، بېرىش؛ سوۋغات

هَبَجَ ـَ هَبْجًا بِالْعَصَا: تاياق بىلەن ساۋىماق، تاياق بىلەن ئۇرماق

هاف (أَلْهَافِي) ج **هَوَافٍ**: ئاچ قالغۇچى، قورسىقى ئېچىپ قالغۇچى

هٰكَذَا: شۇنداق، مۇشۇنداق

و ــ **ذَوَالَيْكَ**: شۇنىكغا ئوخشاش، مۇشۇ قاتارلىقلار

هــالَ ــُ هَــوْلاً هُ الْأَمْــرُ: قورقۇتماق، ئەنسىرەتمەك؛ بىئارام قىلماق، تىت ــ تىت قىلماق

ــ ــِ **هَيْلاً عَلَيْهِ التُّرابَ**: يىقىلماق، يەرگە يىقىلىپ چۈشمەك

هَال: سەرراپ، ئىزىتقۇ (تەبىئەت ھادىسى)

حَبَّ الــ ــ: قاقىلە، كىچىك لاچىندانە (ئۆسۈملۈك)

هَالَ: پەيدا بولۇش ئالدىدا تۇرغان، پات ئاردا بولىدىغان

هالَة: ئاي قوتان بولۇش، ئاي گەردىشى؛ نۇر؛ رەڭ؛ شەرەپ، شەرەپلىك؛ نۇر ھالقىسى (ساتۇرنىنى ئوراپ تۇرىدىغان ھالقا)

هالك ج **هَلْكَى و هُلَّــك و هُــلاَّك و هَوَالِــكُ**: ھالاك بولغۇچى، يوقالغۇچى، ئۆلگۈچى؛ ھەق تۆلەپ قايتۇرۇۋالغىلى بولمايدىغان، ياندۇرۇۋالغىلى بولمايدىغان

هــالِيُوم: گىلى (He) (خىمىيىلىك ئېلىمېنت)

هامَ ــِ هَيْمًا و هُيُومًا و هَيَامًــا و هَيَمَانًــا و تَهْيَامًا بِــهِ أَوكَــذَا: قىزغىن سۆيەك، قىزغىن مۇھەببەت باغلىماق، ئىنتايىن ياخشى كۆرمەك

ــ **عَلَىَ وَجْهِهِ**: ئۆياق ــ بۇياقتا مېڭىپ يۈرمەك، ئارسالدى بولماق، ئىككىلەنمەك

ــ **هِيامًا**: ئۇسسىماق

هامَ: مۇھىم؛ چوڭ؛ قىزىقارلىق

هامَّــة ج **هَــام**: باش، باش چوققىسى؛ قوماندان؛ مۇشۇكىياپىلاق؛ جەسەت، مېيىت

ــ **الرَّأْس**: مېڭە قېپى

هو ــ الْيَوْمِ أَوغَد: ئۇنىڭ بىر پۈتى گۆرگە سانگىلىغان، ئۆلۈم ئالدىدا تۇرغان

هامَّة ج **هوامّ**: زىياندىش، ھاشارەت

هامِد ج **هوامِدُ**: توختاپ قالغان، تۇرۇپ قالغان؛ ئۆچكەن، ئۇچۇپ قالغان؛ ئۆلگەن؛ قۇرۇپ قالغان، خازان بولغان

هامِش الْكِتابِ ج **هَــوَامِشُ**: كىتابنىڭ چۆرىسىدىكى شەرھىي، ھاشىيە

ــ **الشَّيْءِ**: ئەتراپى، قېشى، يېنى

هامِشِيّ: بەلگە قىلماق، بەلگە قويماق

هامِشِــيَّة: بەلگە قىلىش، بەلگە قويۇش؛ تەرىپىنى قىلىش

هامِع: كۆز يېشى كۆپ بولغان

هامِعَة ج **هَوامِعُ**: كۆز يېشى بۇلاقتەك ئاققان

هانَ ــُ هَوْنًا عَلَيْهِ الْأَمْرُ: ئاسان بولماق، ئوڭاي بولماق، يەڭگىل بولماق

ــ **هَوْنًا وهَوَانًا و مَهَانَةً**: رەزىل بولماق، خار بولماق، پەسكەش بولماق؛ ئاجىز بولماق، زەئىپ بولماق

هَتَّ ـُ هَتَّاهُ: نامى چۈشمەك، ئابرويى چۈشمەك، شان ـ شەرىپى تۆكۈلمەك

ـ هُ بِكَذا: ئاھانەت قىلماق، تىللىماق، خورلىماق

هَتَّاف: ياڭرىغان، جاراڭلىغان (مۇزىكا ئەسۋابلىرى)

هُتاف ج هُتَافَات: ۋارقىرىغان، توۋلىغان، ئۈنلۈك چاقىرغان

هَتَّان: كۆزىگە لىققىدە ياش ئالغان ئادەم: چېلەكلەپ قۇيغاندەك ياغقان يامغۇر

هَتَرَ ـِ هَتْرًا هُ الْكِبَرُ: قېرىپ گالۋاڭلاشماق، قېرىپ ھاماقەت بولۇپ قالماق

ـ عِرْضَ فُلانٍ: تۆكمەك، بولغىماق، (ئابرۇينى)

هُتْر: ئالجىپ قېلىش، ئەقلىدىن ئادىشىش

هِتْر ج أَهْتَار: ئاغزىغا كەلگەنچە كاپشىش، ئاغزىغا كەلگەنچە جۆيلەش: يالغان گەپ، يالغان - ياۋىلداق

هَتَفَ ـِ هُتَافًا بِهِ: ۋارقىرىماق، توۋلىماق، ۋارقىراپ جاقىرماق

ـ هُ أو بِهِ: ياشىسۇن! دەپ توۋلىماق

هَتْفَة: بىرىنى ۋارقىرىماق، بىر قېتىم توۋلىماق

هَتَّكَ السِّتْرَ أونَحْوَهُ: يىرتماق، يىرتىپ تاشلىماق

هَتَكَ ـِ هَتْكًا السِّتْرَ أونَحْوَهُ: يىرتماق، يىرتىپ تاشلىماق، ھاقارەتلىمەك، خارلىماق

ـ: تۆھمەت چاپلىماق، قارا چاپلىماق

ـ الثَّوْبَ: كىيىمىنى يىرتماق

ـ اللهُ سِتْرَهُ: پاش قىلماق، ئاشكارا قىلماق

هَتْك: يىرتىش، يېرىش؛ نومۇسسىز، ئۇياتسىز، ھاياسىز

هُتْكَة: يىرتىپ تاشلاش، بۆسۈپ تارتىش

هَتْماءُ م: ئوتتۇرا چىشى چۈشۈپ كەتكۈچى

هَتَنَ ـِ هَتْنًا و هُتُونًا و هَتَانًا و تَهْتَانًا الدَّمْعُ: كۆزگە لىققىدە ياش كېلىپ تاراملاپ ئاقماق

ـ تِ السَّمَاءُ: يامغۇر چېلەكلەپ قۇيغاندەك ياغماق

هَتُون: كۆزگە لىققىدە ياش ئالغان ئادەم: چېلەكلەپ قۇيغاندەك ياغقان يامغۇر

هَتْن: چېلەكلەپ قۇيغاندەك ياغقان يامغۇر

هَتِيكَة: يۈزى چۈشۈپ كېتىش، شەرمەندە بولۇش

هَجَّ ـُ هَجًّا الْبَيْتَ: ياقماق، يېقىۋەتمەك

ـ تِ النَّارُ: ئوت ياقماق، ئوت قالىماق

هَجَأَ ـَ هَجْأً و هُجُؤً اجُوعُهُ: (ئاچلىق) پەسەيمەك

هَجَا ـَ هَجْوًا و هِجَاءً و تَهْجَاءً هُ: تۆھمەت چاپلىماق، تىللىماق، ھاقارەتلىمەك

ـ الْحُرُوفَ: تاۋۇشلارنى قوشۇپ ئوقۇماق

هِجاء: تۆھمەت چاپلاش، بۆھتان چاپلاش؛ تاۋۇشلارنى قوشۇپ ئوقۇش

هَبَرَ ـُ هَبْرًا اللَّحْمَ: كۆشنى چوك ـ چوك قىلىپ توغرىماق

هَبْر: سۆڭكى ئېلىۋېتىلگەن كۆش، لوق

كۆش: ئورۇق كۆش، مايسىز كۆش

هَبْرَة ج هَبَرَات: بىر پارچە ئورۇق كۆش: يوغان بىر پارچە كۆش

هِبْرِيَة: باش كېپىكى

هَبَشَ ـُ و هَبِشَ ـَ هَبْشًا الشَّيْءَ: يىغماق، توپلىماق، جەمئىي قىلماق

ـ هُ: ئەجەللىك زەربە بەرمەك، قاخشاتقۇچ زەربە بەرمەك

هَبَطَ ـُ هَبْطًا الْبَلَدَ أو غَيْرَهُ: كەلمەك، يېتىپ كەلمەك

ـ ثَمَنَ الشَّيْءِ أومِنْ ثَمَنِهِ: باھاسىنى تۆۋەنلەتمەك، باھاسىنى چۈشۈرمەك

ـ الْمَرْضُ لَحْمَهُ: ئورۇقلاتماق، ياداتماق

ـ ـُ هُبُوطًا: پەسلىمەك، تۆۋەنلىمەك، چۈشمەك

ـ الثَّمَنُ: باھاسى تۆۋەنلىمەك، باھاسى چۈشمەك

ـ قَلْبُهُ: چۈشكۈنلەشمەك، روھى چۈشمەك

هَبْط: تۆۋەنلەش، چۈشۈش

هَبْطَة: بىر قېتىم تۆۋەنلەش: پەس يەر، تۆۋەن يەر: ئەسكى يەر

هَبَّلَ لعِيَالِه: پۇل تېپىپ ئائىلىسىنى باقماق

هَبَل: ئەخمەق، گالۋاڭ، ھاماقەت، دۆت: ئىش، خىزمەت، مۇلازىمەت

هَبِلَ ـَ هَبَالاً: دۆت بولماق، گالۋاڭ بولماق، ئەخمەق بولماق

هِلَ: ئېكىز بوبلۇق، ئۆسكىلەك

هَبْلاءُ م: ھاماقەت، مەتۇ، گالۋا

هَبَلَة: پارغا ئايلىنىش، گازغا ئايلىنىش

هَبْهَاب: سەرراپ، ئېزىتقۇ (ھاۋا ھادىسى): ئۇچقاندەك بولغان، ئۇچقاندەك تېز بولغان

هَبْهَبَ السَّجْمُ: چاقنىماق، پارقىرىماق، يورىماق

هَبْهَبِيّ: ئۇچقاندەك بولغان، تېز بولغان، چاپسان بولغان

هُبُوَ الْغُبَارِ: چاڭ ـ توزاڭنىڭ ئۇچۇشى

هَبُوب: چاڭ - توزان كۆتۈرگەن بوران

هُبُوب الرِّيح: شامالنىڭ چىقىشى

هَبُوط: يانتۇ شەكىللىك، يانتۇ يۇز

هُبُوط (ئېگىزدىن) چۈشمەك، پەسلىمەك، تۆۋەنلىمەك: ئازايتماق، كېمەيتمەك

هَبِيب: چاڭ ـ توزان كۆتەرگەن بوران

هَبِيت: ئەخمەق، دۆت، گالۋاڭ، كەم ئەقىل بالا: توخۇ يۇرەك، قورقۇنچاق

هُبَيْرَة: سىرتلان (ھايۋان)

أُبُو ـ: ئەركەك پاقا

أُمّ ـ: چىشى پاقا

هَبِيط: ئۇرۇق: ياداڭغۇ، جۇدەڭ

هَبِيل: ئەخمەق، گالۋاڭ: (ئادەم ئەلەيھىسسالامنىڭ ئىككىنچى ئوغلى ھابىل)

هَجَمَ ـُ هُجُومًا عَلَيْهِ: ئويۇقسىز زەربە بەرمەك، ھۇجۇم قىلماق، بۆسۈپ كىرمەك

ـ الشِّتَاءُ: قىش پەسلى بۇرۇن يېتىپ كەلمەك

ـ الْجَيْشُ: دۈشمەن تەرىپىكە ئۆمىلەپ بارغاندىن كېيىن شىددەتلىك بىلەن ئېتىلماق

هَجْمَة ج هَجَمَات: ھۇجۇم قىلىش، ھۇجۇم؛ ئويۇقسىز زەربە بېرىش

ـ الشِّتَاءِ: قىشنىڭ قاتتىق سوغۇقى يېتىپ كەلمەك

هَجَّنَ هُ: چاتىلاشتۇرماق، شالغۇتلاشتۇرماق

ـ الأَمْرَ: كەمتۈك قىلماق، چالا قىلماق؛ يېرگىنچلىك قىلماق

هَجُنَ ـُ هُجْنَةً وهَجانَةً و هُجُونَةً: چاتىلاشماق، شالغۇتلاشماق، قان تېپى ئارىلىشىپ كەتكەن بالا بولماق

ـ الكَلَامُ: توغرا بولماسلىق، ھەققانىي بولماسلىق

هُجْنَة ج هُجَن: ئەيىب، نۇقسان، كەمچىلىك، ئىللەت؛ يوقىتىپ قويۇش، چۈشۈرۈپ قويۇش

هَجْو: تۆھمەت قىلىش، قارا چاپلاش، ھەجۋىي قىلىش

هَجُود ج هُجُود و هُجَّد: كېچىدە ئىبادەت قىلغۇچى، كېچىدە تەھەججۇد نامىزى ئوقۇغۇچى

هُجُوع: ئۇخلاش؛ تىنچ بولۇش، تىنچلىنىش

هَجُومِيّ: تىزلىك بىلەن ھۇجۇم قىلغان؛ ھۇجۇم قىلىشقا مۇناسىۋەتلىك

هَجْوِيّ: ھەجۋىي قىلغان، مەسخىرە قىلغان؛ قارا چاپلىغان، بۆھتان چاپلىغان

هَجِيْر ج هُجُر: چۈش، چۈش ۋاقتى؛ پۈشۈرۈم ئىسسىق، ئىنتايىن ئىسسىق؛ تاشلىۋېتىلگەن، چۆرۈۋېتىلگەن

هَجِيْن ج هُجُن و هُجَنَاءُ و هُجْنَان و مَهَاجِنُ و مَهَاجِنَة: پەس، پەسكەش؛ شالغۇت

هَدَّ ـُ هَدًّا و هُدُودًا البِنَاءَ: ياقماق، يېقىۋەتمەك

ـ هُ: ئاجىزلاشتۇرماق، زەئىپلەشتۈرمەك

ـ ـِ هَدِيْدًا الْحَائِطُ: غۇلاپ چۈشمەك، ئۆرۈلۈپ چۈشمەك

هَدَّ: يېقىلىش، ئۆرۈلۈپ كېتىش؛ تاراق ـ تۇرۇق ئاۋاز؛ گۈپ ـ گۈپ، قاراس ـ قۇرۇس قىلغان ئاۋاز

هَدَّأَهُ: تىنچلاندۇرماق، جىمىتماق؛ ئاستاغىنە ئۇخلاتماق

هَدَأَ ـَ هَدْأً و هُدُوأً: تىپتىنچ بولماق، جىمجىت بولماق

ـ الْمَوْجُ أَوغَيْرُهُ: پەسەيمەك، تىپتىنچ بولماق

ـ بِالْمَكَانِ أَوفِيْهِ: ماكانلاشماق، ئورۇنلاشماق

هَدْء: تىنچ، جىمجىت، تىماتاس؛ كېچىكىنىڭ 5/1 قىسمى

هُدَّاب: دۆت، كالۋا، پەمىز، دىتى يوق

حُرُوف الْـ: ئېلىپبە ھەرپلەر جەدۋىلى
عِلْم الْـ: ئىملا، ئىملا قائىدىسى
هَجائِيّ: تاۋۇشلارنى قوشۇپ ئوقۇغان
الْحُرُوف الْـ ة: ئېلىپبە
هَجَّاس: چوك گەپ قىلىدىغان: ئالدامچى
هَجَّام: باتۇر، يۈزى قېلىن، نومۇسسىز
هَجَّجَ النَّارَ: ئوت قالىماق، ئوت ياقماق
هَجَّدَ: كېچىدە ئۇخلىماق: كېچىدە ئىبادەت قىلماق، ئەھەججۇد ئوقۇماق
ـ ةً: ئۇخلاتماق، ئۇخلىتىپ قويماق
هَجَدَ ـُ هُجُودًا: كېچىدە ئۇخلىماق: كېچىدە ئىبادەت قىلماق
هَجَّرَ: چۈش ۋاقتىدا كەلمەك: (چۈش ۋاقتىدا) ماڭماق
ـ النَّهَارُ: قاتتىق ئىسسىق بولماق، پۈتۈن كۈن ئىسسىق بولماق
ـ الْقَوْمَ: كۆچۈرمەك، مەجبۇرىي كۆچۈرمەك
هَجَرَ ـُ هَجْرًا و هِجْرَانًا: تاشلىماق، تاشلىۋەتمەك، ۋاز كەچمەك
ـ زَوْجَتَهُ: خوتۇننى تاشلىۋەتمەك، ئايالىدىن ئايرىلىپ كەتمەك
ـ الْوَطَنَ: كۆچمەك ياكى ھىجرەت قىلىش
هَجْر: ۋاز كېچىش، تاشلىۋېتىش: دەل چۈش ۋاقتى: پۈتۈن كۈن ئىسسىق، قاتتىق ئىسسىق
هُجْر: يالغان - ياۋداق، ئېقىپ يۈرگەن سۆز - چۆچەك

هَجْراء: يالغان - ياۋداق: سۆز - چۆچەك
هِجْرَان: ئايرىلىش، ئالاقىنى ئۈزۈش
هِجْرَة: تېزلىكتە يۆتكىلىش، تىز كۆچۈش: ھىجرەت قىلماق
هِجْرِيّ: ئىسلام يىلنامىسىچە، ھىجرىيە يىلنامىسىنىڭ: ھىجرىيە يىلنامىسىغا مۇناسىۋەتلىك
السَّنَة الْـ ة: ئىسلام يىلنامىسى، ھىجرىيە يىلنامىسى
هَجَسَ ـُ هَجْسًا الشَّيْءُ فِي صَدْرِهِ: ئەسلىمەك، خىيالىغا كەلمەك، ئېسىگە كەلمەك
هَجْس: دەققەت قىلىش، كۆڭۈل بېرىش: ئاڭلىغىلى بولىدىغان چۈشەنگىلى بولمايدىغان
هَجَعَ ـَ هُجُوعًا و تَهْجَاعًا: كېچىدە ئۇخلىماق: تېنىچلانماق، جىمجىت بولماق
ـ ةً: تىچلاندۇرماق، جىمىتماق
هَجْعَة: بىر قېتىم ئۇخلاش: كېچىنىڭ دەسلىپىدىكى ئازراق ئۇيقۇ
هَجَلَ ـُ هَجْلاً ت الْمَرْأَةُ بَعْلَهَا: كۆز تاشلىماق، كۆز قىسماق، قاش ئاتماق، كۆز ئارقىلىق ھېسسىيات ئالماشتۇرماق
هَجَّمَ ةً: ھەرىكەتلەندۈرمەك، سەپەرۋەرلىك قىلماق، قوزغىماق: مەجبۇرىي ھۇجۇمغا ئۆتكۈزمەك

هَدَلَ ـِ هَدْلاً الشَّيْءَ: ساڭگىلاتماق، تۆۋەنگە قويۇپ بەرمەك

هَدَلَ ـَ هَدَلاً الشَّيْءُ: ساڭگىلىماق، تۆۋەنگە قويۇپ بېرىلمەك، ساڭگىلاپ تۇرماق

هَدْلاَءُ م: ئېسىپ قويغان، ئاسقان

هَدَّمَ الْبِنَاءَ: قاتتىق ۋەيران قىلماق، بۇزماق، يىقىتىۋەتمەك، يىقىتماق، غۇلاتماق

هَدَمَ ـِ هَدْمًا الْبِنَاءَ: ياقماق، بۇزماق، يىقىۋەتمەك

ـ هُ: ئۆرۈۋەتمەك، غۇلاتماق، يىقىتىۋەتمەك

هَدْم: بۇزۇش، بۇزماق

هُدِمَ: باش قايماق، كۆڭۈل ئاينىماق

هِدْم ج أَهْدَام و هِدَم: كونىراپ كەتكەن كىيىم

هِدْمَة ج هُدُوم: هِدْم

هُدَنَ ـِ هُدُونًا: تېپتىنچ بولماق، جىمجىت بولماق

هُدْنَة ج هُدَن: تىنچلىق، جىمجىتلىق؛ ئۇرۇش توختىتىش؛ ئۈزۈلۈپ قېلىش، توختاپ قېلىش

هَدْهَدَ الْوَلَدَ: بالىنى تەۋرىتىپ ئۇخلاتماق

هُدْهُد ج هَدَاهِدُ و هَدَاهِيْدُ: ھۆپۈپ

هُدُوء: تىنچلىق، جىمجىتلىق، تېپتىنچ

هُدُون: تىنچ، جىمجىت، تىمتاس

هَدَى ـِ هُدًى و هَدْيًا و هِدْيَةً و هِدَايَةً هُ: يول كۆرسەتمەك، يېتەكچىلىك قىلماق، ھىدايەت قىلماق

ـ هُ الطَّرِيْقَ أو إِلَيْهِ أَوْلَهُ: يول كۆرسىتىپ قويماق، يولغا باشلاپ قويماق

ـ هُ اللهُ إِلَى الإِيْمَانِ أَوْلَهُ: ھىدايەت قىلماق، يېتەكلىمەك، رەھبەرلىك قىلماق

ـ هِدَاءَ الْعَرُوسَ إِلَى زَوْجِهَا: يېڭى توي قىلغان قىز ئېرىگە سوغا تەقدىم قىلماق

هَدْي: يېتەكلەش، توغرا يولغا سېلىش؛ ئۇسۇل؛ قۇربانلىق؛ ھەرىكەت، قىلمىش

هُدًى: ھىدايەت، كۆرسەتمە،؛ توغرا يول؛ خاتالىقىنى تۈزىتىپ يېڭىدىن ئادەم بولماق

هَدِيَّة ج هَدَايَا و هَدَاوَى و هَدَاوٍ: سوۋغا، ھەدىيە، تارتۇق

هَدْيَة: توغرا يول؛ ئۇسۇل، چارە؛ ھەرىكەت، قىلمىش

هَدِيْر: (دېڭىز) گۈركىرىگەن؛ (شىر) ھۆركىرىگەن، (چاقماق) گۈلدۈرلىگەن؛ (تۆگە) بۇتنىغان

هَدِيْل: كەپتەرنىڭ گۇگۇلدىغان ئاۋازى؛ باچكا (كەپتەرنىڭ بالىسى)؛ ئەركەك ياۋايى كەپتەر

هَذَّاء: ئاغزىغا كەلگەننى سۆزلەپ يۈرگۈچى، قالايمىقان سۆزلەپ يۈرگۈچى، كەلسە ـ كەلمەس سۆزلەپ يۈرگۈچى

هُذَاء: جۆيلەش، قالايمىقان سۆزلەپ يۈرۈش

هَذَّار: پاراڭغا ئارىلاشقان، گەپكە قوشۇق سالغان؛ ۋالاقلىغان، كاپشىغان

هَذَّبَ الشَّجَرَ أو غَيْرَهُ: پۇتىماق، چاتىماق

هُدَّاد: يىلمان، ئىسىق؛ سىلىق، يۇمشاق
هَـــداد: گۈمبۇرلىگەن، ھۆركىرگەن، گۈلدۈرلىگەن
هَدَّاف: نىشانغا ئالغۇچى، نىشانلىغۇچى؛ ماھىر مەرگەن
هَدَّام: بەربات قىلغۇچى، ۋەيران قىلغۇچى، بۇزغۇچى، يىقىۋەتكۈچى؛ ۋەيران قىلىش خاراكتېرلىك
هُـــدام: باش قېيىش، كۆڭۈل ئاينىش (ماشىنا، پاراخوتلاردا)
هِدَايَـــة: ھىدايەت؛ توغرا يول؛ يول كۆرسىتىش، يېتەكلەش، يول باشلاش؛ خاتالىقىنى تۈزىتىپ يېڭىدىن ئادەم بولۇش
هَدَّبَ الثَّوْبَ: پەۋازلىماق، پەۋاز تۇتماق؛ پۈپۈك بېكىتمەك، چوڭا بېكىتمەك
ـــ الشَّعْرَةَ: مېۋىنى تەرمەك، مېۋىنى ئالماق
هَدبَ ـَ هَدَبًا ت الْعَيْنُ: كۆزگە كىرپىك ئۇنمەك، كۆز قاپقىغا كىرپىك ئۇنمەك
ـــ ت الشَّجَرَةُ: بىخ چىقارماق، بىخلىنىپ چىقماق
هَدب: ئۇزۇن كىرپىكلىك بولغان
هُدْب ج أَهْدَاب: كىرپىك؛ باشاق؛ پۈپۈك، چوڭا
هَدْبَاءُ م: ئۇزۇن كىرپىكلىك ئايال
هُدْبِيّ: ئۇزۇن كىرپىكلىك بولغان؛ ئىنچىكە يۇڭلۇق بولغان؛ پۈپۈكلۈك بولغان

هَدَّة: بىر قېتىم يىقىلغان؛ تاراق ـــ تۇرۇق قىلىپ ئاۋاز چىققان، قاراس ـــ قۇرۇس قىلغان
هَدَجَ ـِ هَدْجًا و هَـــدَجَانًا و هُـــدَاجًا: دەلدەڭلەپ ماڭماق، دەلدۇشلەپ ماڭماق
هَـــدَّدَهُ: پوپوزا قىلماق، تەھدىت سالماق، قورقۇتماق
هَدَرَ ـِ هَدْرًا و تَهْدَارًا و هَدِيْرًا الْحَمَامُ أوغَيْـــرُهُ: (كەپتەر) سايرىماق؛ (شىر) ھۆركىرىمەك؛ (چاقماق) گۈلدۈرلىمەك؛ (دېڭىز) گۈركىرىمەك
ـــ ـُ هَـــدْرًا الـــدَّمَ أوغَيْـــرَهُ: بىكارغا ئېقىتىۋەتمەك، خورالماق، سەرپ قىلىۋەتمەك، ئىشلىتىپ تۈگىتىۋەتمەك
هَدْر: گۈركىرەش، گۈمبىرلەش، گۈلدۈرلەش؛ سەرپ قىلىش، خورىتىش
ـُ ا: بىكاردىن ـــ بىكارغا، ھېچ نېمىدىن ھېچ نېمىگە
هِدْرِجِيْن: ھىدروگېن، ۋودرود
هَدَفَ ـُ هَـــدَفًا لِلْخَمِسِيْنَ: ئەللىككە يېقىنلىشىپ قالماق(ياش)
ـــ ـِ هَدْفًا إلى الْأَمْر: نىشانلىماق، نىشان قىلماق، مەقسەت قىلماق
هَدَف ج أَهْدَاف: تۈتقۇ، تۈتقۇچ؛ نىشان، قارا؛ ۋاراتا (پوتبول ۋارىتاسى)؛ نىشانغا تەككۈزمەك

هُرَاء: ئۇرۇش گەپ، قالايمىقان سۆز، جۆيلەش

ـــــ فِـي ـــ: پۈتۈنلەي كەلسە ـ كەلمەس سۆزلىمەك، ئاغزىغا نېمە كەلسە شۇنى سۆزلىمەك

هَرَّات: شىر (ھايۋان)

هُرار: ئىچى سۇرمەك، ئىچى ئۆتمەك

هَرَّاسَة: يېمەكلىك ئەزگۈچ، يېمەكلىكنى ئىزىپ ـ يانچىش ماشىنىسى؛ ئۈن تارتىش ماشىنىسى

هِراش: جەدەللىشىش، جاڭجاللىشىش، غەۋغا قىلىش

هُراع: ئۈچقاندەك مېڭىش، تېز يۈگۈرۈش

هِرَاقَة: ئېقىپ چىقىش، تۆكۈش، تۆكۈلۈنىش

هَرَّامَة: جادۇ، چاپقۇ، قىڭراق

هِرَاوَة ج هَرَوَى و هَرِيّ: كالتەك، توقماق

هَرَّبَ هُ: قويۇپ بەرمەك، ئازات قىلماق: (مەھبۇسلارنى) مەجبۇرى قاچۇرۇۋەتمەك

ـــ الأَشْيَاءَ: ئەتكەسچىلىك قىلماق

هَرَبَ ـُ هَرَبًـا و هُرُوبًـا و مَهْرَبًـا و هَرَبَانًا: قاچماق، قېچىپ كەتمەك

ـــ مِنْ كَذَا: ئاجرالماق، ئۇزۇلمەك،

ـــ بِجِلْدِه: مىك ئۆلۈپ مىك تىرىلمەك، گۆر ئاغزىدىن قۇتۇلماق

هَرَب: قاچماق، قېچىپ كەتمەك: قېچىش

هَرْبَدَة: يىرتماق، يىرتىپ تاشلىماق

هَـرَتَ ـُ هَرْتًـا هُ بِـالرُّمْحِ: سانجىپ تەشمەك، سانجىماق

ـــ الثَّوْبَ: كىيىمنى يىرتماق

هَرت: شىر (ھايۋان)

هِرَّة ج هِرَر: چىشى مۇشۇك

هَرَّجَ فِي الْحَـدِيْث: يۇمۇرلۇق قىلماق، قىزىقچىلىق قىلماق: ئويناشماق، كۈلدۈرمەك

هَـرَجَ ـِ هَرْجًـا الْقَـوْمُ: بىر پۈتۈن قالايمىقانلىشىپ كەتمەك، پاراكەندىچىلىك قاينىمىغا چۈشۈپ كەتمەك، پاراكەندە بولماق

ـــ فِـي الْحَـدِيْث: كەلسە ـ كەلمەس سۆزلىمەك، قالايمىقان سۆزلىمەك

هَرْج: قالايمىقانچىلىق، پاركەندىچىلىك

ـــ و مَرْج: ۋاراڭ ـ چۇرۇك، شاۋقۇن ـ سۈرەن: ۋاراڭ ـ چۇرۇك كۆتۈرمەك

هَرْجَل: دەلدۇشلەپ ماڭماق، دەلدۇشلىمەك: چوك قەدەم تاشلاپ ماڭماق

هَرْجَلَة: چوك قەدەم تاشلاپ مېڭىش

هَرَدَ ـِ هَرْدًا هُ: يىرتماق، يىرتىپ تاشلىماق

هَرَسَ ـُ هَرْسًا الشَّيْءَ: ئەزمەك، يانچماق، مىجمەك

ـــ الطَّعَـامَ: ئىجتىمات بىلەن يېمەك، زوقلىنىپ يېمەك، زوق بىلەن يېمەك

هَرَّشَ بَيْنَ الْكِلاَب: تالاشماق، چىشلەشمەك

ـــ بَـيْنَ النَّـاسِ: ئارىنى بۇزماق، ئىغۋاكەرچىلىك قىلماق

هَرِشَ ـَ هَرْشًـا: چېچىلماق، قاينىماق، ئاسانلا ھاياجانلانماق

هَرْشَفَة: پول يۇغۇچ، توپا

ـــــ ةُ: سىلىقلاپ ئىشلىمەك، پىششىقلاپ ئىشلىمەك؛ تەربىيىلىمەك، تەلىم بەرمەك

ـــ الشَّعْرَ: تۈزىتمەك، چىقىرىپ تاشلىماق، ئۈزگەرتمەك

هَذَبَ ـِ هَذْبًا الشَّجَرَ أوغَيْرَهُ: يۇتماق، چاتماق، پۇتاپ تاشلىماق، قىرقماق

ـــــ ةُ: پىششىقلاپ ئىشلىمەك، سىلىقلاپ ئىشلىمەك

هَذْب: چاتاش، پۇتاش؛ تۈزەش؛ ئۈزگەرتىش؛ پىششىقلاپ ئىشلەش

هَذَرَ ـُ هَذْرًا و تَهْذَارًا فِى كَلَامِه: گەپكە ئارىلاشماق، گەپكە قوشۇق سالماق

هَذَر: دەپ سالماق، ئوشۇقچە گەپ قىلىپ قويماق، ئاغزىدىن چىقىپ كەتمەك؛ قۇرۇق گەپ سېتىپ خاتا گەپ قىلىپ قويماق

هَذِرَ ـَ هَذَرًا الْكَلَامُ: سۆزلەش جەريانىدا گەپتە يېڭىلىشماق، بىمەنە سۆزلەرنى قىلىپ قويماق

هَذِر: گەپكە قوشۇق سالغان، گەپكە ئارىلىشۋالغان؛ توختىماي ۋاتلىدىغان، ۋات ـ ۋات

هَذْر: قۇرۇق پاراڭ سېلىش، تولا گەپ قىلىش

هَذْرَم: جاۋلدىغان، ۋاتلىدىغان

هُذْلُول ج هَذَالِيْلُ: تۆپىلىك، دۆڭ، دۆۋە؛ خەندەك، ئازگال؛ ئېرىق

هُذْلُولِىّ: گىپىرىبولا (ماتېماتىكىلىق ئاتالغۇ)

هَذَى ـِ هَذْيًا و هَذَيَانًا: تولا گەپ قىلماق، جۆپىلىمەك، ئاغزىغا كەلگەننى سۆزلىمەك

هَذْى: جۆپىلەش، بىھۇدە سۆزلەش

هَذَيان: هَذْى

هَرَ ـُ هَرًّا الدَّوَاءُ الْبَطْنَ: قورساقنى بوشاتماق، ئىچنى سۈرمەك، ناھارەت ماگدۇرماق

ـــ ـِ هَرِيْرًا الْقطُّ: مۇشۇك مىياڭلىماق؛ (ئىت) غەزەپ بىلەن قاۋىماق ياكى ھاۋشىماق

هِرّ ج هِرَرَة: مۇشۇك

هَرَأَ ـَ هَرْأً و هَرَاءَةً اللَّحْمَ: كۆشنى دۇملەپ پىشۇرماق، كۆشنى ياخشى پىشۇرماق

ـــ ةُ البِرْدُ: ئۇششۇتمەك، ئۇششۇتىۋالماق؛ ئۇششۇمەك

ـــ تِ الرِّيْحُ: سوغۇككە ئوخشىغان قاتتىق شامال چىقماق

ـــ هَرْأً فِى كَلَامِه: بىمەنە سۆزلەرنى سۆزلەپ يۈرمەك

ـــ الشَّيْءَ: يىرتىۋەتمەك، يىرتىپ تاشلىماق

ـــ الثَّوْبَ: يىرتماق

هَرا ـُ هَرْوًا: كالتەك بىلەن ئۇرماق

هَرِئَ ـَ هَرْوً أو هُرُواءً الشَّيْءُ: يىرتىلماق، يىرتىلىپ كەتمەك؛ تىتىلماق، تىشلىپ كەتمەك

ـــ اللَّحْمُ بِالطَّبْخِ: كۆشنى دۇملەپ پىشۇرماق، كۆشنى ياخشى پىشۇرماق

هَرِيْت: شىر (هايۋان)
هَرِيْر: ئىتنىڭ بۇرنىدىن چىققان ئاۋاز
هَرِيْس: ئەزگەن، مىجىگەن: يارما قىلىنغان ئاشلىق
هَرِيْسَة: يارما ۋە گۆش بىلەن ياسىلىدىغان بىر خىل تاماق
هَزَّ ـُ هَزًّا الشَّيْءَ أوبِهِ: كۆچلەپ تەۋرىتمەك، كۆچەپ مىدىرلاتماق
هَزَّ: تەۋرەش ـ مىدىرلاش: تەۋرىتىش، ئىغاكلىتىش
هَزَأَ و هَزِئَ ـَ هَزْءً او هُزُءًا و مَهْزَءَةً بِهِ أومِنْهُ: مەسخىرە قىلماق، مازاق قىلماق، زاكلىق قىلماق
هُزْء: مەسخىرە قىلىش، مازاق قىلىش
هُزَأَة: مەسخىرە قىلغۇچى، مازاق قىلغۇچى
هُزْأَة: مەسخىرە قىلىنغان ئوبيېكتىپ، مەسخىرە قىلىنغۇچى
هَزَار ج هَذَرَات: بۇلبۇل
هَزَّار: مىدىرلاتقان، لىڭشىتقان، تەۋرىتكەن
كُرْسِيّ ـ: تەۋرەنمە ئورۇندۇق، بۆشۈكلۈك ئورۇندۇق
هَزَّازَة: تەۋرەتكۈچ
هَزَّاع: دائىم ئۇۋلىغان نەرسىنى ياردىار قىلىدىغان شىر
هِزَاع: يالغۇزلۇق، يەككە ـ يېكانە
هَزَّال: ھەزىلچى، چاقچاقچى، قىزىقچى
هُزَال: ئورۇق، ئاۋاق، يادائمۇ
هُزْلِيّ: مەسخىرە قىلغان، زاكلىق قىلغان، مازاق قىلغان
هِزَبْر ج هَزَابِرُ: شىر (هايۋان)؛ يوغان، چوڭ، توم: مۇستەھكەم، قاۋۇل
هَزَّة: بىر تەۋرىنىش، بىر قېتىم مىدىرلاش، بىر قېتىم قىمىرلاش
ـ أَرْضِيَّة: يەر تەۋرەش
هِزَّة: خۇشاللىق، تەنتەنە، شاتلىق
هَزَّجَ فِي عِنَانِهِ: ناخشا ئېيتماق، ناخشا ئوقۇماق
هَزَج: ناۋۇش، ئۇن، ئاۋاز: چاقماق ئاۋازى: ئاتنىڭ كىشنىگەن ئاۋازى: ناخشا ئاۋازى: نۆت بوغۇملۇق شېئىر ۋەزنىسى «مَفَاعِيْلُنْ مَفَاعِيْلُنْ» دىن ئىبارەت
هَزِجَ ـَ هَزَجًا فِي عِنَانِهِ: ناخشا ئېيتماق، ناخشا ئوقۇماق
هَزْج: ناخشا ئېيتقان، ناخشا ئېيتقۇچى
هَزَرَ ـِ هَزْرًا: كۆلمەك
هَزَّزَ الشَّيْءَ: كۆچ بىلەن مىدىرلاتماق، كۆچەپ مىدىرلاتماق
هَزَعَ ـَ هَزْعًا: تېز بولماق، چاپسان بولماق، چاققان بولماق
هَزَّلَ هُ: ئاجىزلاشتۇرماق، ئورۇقلاتماق
هَزَلَ ـُ هَزْلاً و هُزَالاً: ئورۇقلىماق، ياداپ قالماق

هَرْطَقَ: غەيرىي دىن مۇرىتى بولماق، غەيرى دىن مۇرىتى بولۇپ قالماق

ـــ هُ: غەيرىي دىن مۇرىتىغا ئايلاندۇرماق

هُرْطَقَة: زىيانلىق نۇقتىنەزەر، ناتوغراگەپ ـــ سۆز

هُرْطُمان: سولو (ئۆسۈملۈك)

هَرْطُقِيّ ج هَرَاطِقَة: غەيرىي دىن ئېتىقادچىسى، غەيرىي دىن مۇرىتى

هَرَعَ ـَ هَرْعًا إِلَيْهِ: ئاتلانماق، بارماق

هَرَع: ئۇچقاندەك مېڭىش، تىز يۈگۈرۈش

هَرَفَ ـِ هَرْفًا بِهِ: ماختىماق، مەدھىيىلىمەك، ماختاپ ئاشۇرۇۋەتمەك

لاتَهْرِفْ بِمَالاتَعْرِفُ: بىلىمسەڭ قالايمىقان سۆزلەيسەن، بىلمىگىنىڭ بىلەن ماختانما

هَرَقَ ـَ هَرْقًا الْمَاءُ: سۇ قۇيماق، سۇ تۆكمەك

ـــ الدَّمْعَ: ياش ئاقماق، ياش تۆكمەك

هَرْق: قۇيۇش، تۆكۈش

هِرَقْلِيّ: كۈچتۈڭگۈر، كۈچلۈك

هَرَّمَ هُ الدَّهْرُ: ئاجىزلاشتۇرماق، زەئىپلەشتۈرمەك

ـــ اللَّحْمَ: ئۇششاق قىلىپ توغرىماق

هَرَمَ ـِ هَرْمًا اللَّحْمَ أوغَيْرَهُ: چانىماق، قىيما قىلماق

هَرَم: قېرىپ ئاجىزلىشىپ كېتىش: چاناش: قىيما قىلىش

ـــ ج أَهْرام و هِرام: پېرامىدا (ماتېماتىكىلىق ئاتالغۇ): ئەھرام (مىسىردىكى)

هَرِمَ ـَ هَرْمًا و مَهْرَمًا و مَهْرَمَةً: قېرىماق، قېرىپ كەتمەك

هَرِم ج هَرْمَى: قېرى، قېرىپ قالغان

هُرْمان: ئىقتىدار، قابىلىيەت، تالانت: ئەقىل: ئىدراك، زېھىن

هَرْمَسَ وَجْهُهُ: قورۇق چۈشمەك، تۈرۈلمەك، يۈزى قولاشماق

هِرْمِس: مېركورىي (توققۇز پىلانتىنىڭ بىرى)

هُرْمُون ج هُرْمُونَات: ھورمۇن، گورمۇن (فىزىئولوگىيىلىك ئاتالغۇ)

هَرَمِيّ: پىرامىدا شەكىللىك بولغان: ئەھرام شەكىللىك بولغان

هَرْهَرَ الشَّيْءَ: ئىغاڭلاتماق، مىدىرلاتماق

ـــ عَلَيْهِ: ھۇجۇم قىلماق، زەربە بەرمەك

هُرُوب: قېچىش، قېچىپ كېتىش

هَرُوت: شىر (ھايۋان)

هَرْوَلَ: ئۇچقاندەك يۈگۈرمەك، تىز يۈگۈرمەك

ـــ إِلَيْهِ: يۈگۈرۈپ يېتىپ بارماق

هَرْوَلَة: يۈگۈرۈش، چېپىش: ئۇچقاندەك يۈگۈرۈش

هَرُوِين: خروئىن (زەھەرلىك چىكىملىك)

هَرَى ـِ هَرْيًا هُ: تاياق بىلەن ئۇرماق

هُرْى ج أَهْراء: ئاشلىق ئامبىرى، ئاشلىق ئىسكىلاتى

ـــ الْعُودُ: چۈرۈك بولماق، ئاسان سۇنۇپ كېتىدىغان بولماق

ـــ ـِ هَشًّا و هَشاشَةً و هَشاشًا: يېقىملىق كۈلۈمسىرىمەك، تەبەسسۇم قىلماق

ـــ بِهِ أولَهُ: تەبەسسۇم بىلەن قارشى ئالماق، قىزغىنلىق بىلەن كۈتىۋالماق

ـــ: شاد بولماق، خۇشال بولماق، خۇرسەن بولماق

ـــ ـِ هُشُوشَةً الْخُبْزُ: چۈرۈك بولۇپ قالماق، چۈرۈك بولماق؛ پۇت ـ قولىنىڭ ماجالى قالماسلىق، ماغدۇرسىزلانماق

هَشَّ: چۈرۈك، ئاسانلا سۇنۇپ كېتىدىغان؛ خۇشال بولغان، خۇرسەن بولغان؛ يۇمشاق بولغان

هَشَاش: چۈرۈك، ئاسانلا سۇنۇپ كېتىدىغان

هَشَاشَة: شات بولۇش، خۇشال بولۇش، خۇرسەن بولۇش

هَشَّشَ هُ: خۇشال قىلماق، شادلاندۇرماق، خۇرسەن قىلماق

هَشَّمَ الشَّيْءَ: چاقماق، سۇندۇرماق، پارچىلىماق

هَشَمَ ـِ هَشْمًا الشَّيْءَ: هَشَّمَ

هَشْم: سۇندۇرۇش، چىقىپ تاشلاش

هَشِيش: چۈرۈك، ئاسانلا سۇنىدىغان

هَشِيم: يۇمشاق، مۇلايىم؛ چۈرۈك، سۇندۇرۇلغان؛ قۇرۇق ئوت ـ چۆپ؛ ئاجىز، زەئىپ

هَصَرَ ـِ هَصْرًا الْأَسَدُ فَرِيسَتَهُ: ئوۋنى چىشلەپ ئۆلتۈمەك

ـــ الشَّيْءَ: سۇندۇرماق، سۇندۇرۇپ ئۈزمەك

هَصْر هُصَر: شىر (هايۋان)

هَصُور ج هَوَاصِرُ: ← هَصْر

هَضَبَ ـِ هَضْبًا تِ السَّمَاءُ: يامغۇر ياغماق

ـــ تِ السَّمَاءُ الْقَوْمَ: هۆل قىلىۋەتمەك

هَضْبَة ج هِضَاب و هَضَبَات و هِضَب وهَضْب جج أَهَاضِيبُ: ئېگىز جاي، ئېگىز يەر

هَضَمَ ـِ هَضْمًا تِ الْمَعِدَةُ الطَّعَامَ: يېمەكلىكنى ھەزىم قىلماق، سىڭدۈرمەك، سۈمۈرمەك

ـــ هُ حَقَّهُ: ھوقۇقىنى ئىنكار قىلماق، ھەقنى تۇتۇپ قالماق، ھەقنى قىسىپ قالماق

ـــ هُ: خورلىماق، خارلىماق، ئازابلىماق

هَضْم: ھەزىم بولۇش، ھەزىم قىلىش

هَضْمِيّ: ھەزىم قىلغان، سىڭدۈرگەن

هَضُوم ج هُضُم: ھەزىم قىلىشقا ياردەم بېرىدىغان دورىلار

هَضِيم: ئاشقازاندا ھەزىم قىلىنغان يېمەكلىك

هَضِيمَة ج هَضَائِمُ: زۇلۇم سېلىپ خورلاش؛ دەپنە مۇراسىمىدا بېرىلىدىغان ئاشلىق

هَطَعَ ـِ هَطْعًا وهُطُوعًا إِلَى الْمَكَانِ: ئالاقزادىلىك بىلەن يۈگۈرۈپ كەلمەك، تەشۋىشلىك بىلەن يۈگۈرۈپ كەلمەك

ـــ ـِ هَزْلاً فِي كَلاَمِهِ: چاقچاق قىلماق، قىزىقچىلىق قىلماق

ـــ الدَّابَّةَ: ئورۇقلاتماق، جۇدەتمەك

هَزِلَ ـَ هَزَلاً فِي كَلاَمِهِ: چاقچاق قىلماق، قىزىقچىلىق قىلماق، ئويناشماق

هَـــزِل: چاقچاق قىلغۇچى، ئويناشقۇچى، قىزىقچىلىق قىلغۇچى، قىزىقچى، ھەييار

هَزْل: ئورۇقلاش، ياداپ كېتىش: ئويىنىشىش، چاقچاق قىلىش

هُزِلَ هَزْلاً و هُزَالاً: ئورۇقلاپ قالماق، ياداپ قالماق، جۇدەپ قالماق، ئاۋاقلىشىپ قالماق

هُزْل: ئورۇق، ئاۋاق: ئويىنىشىش، چاقچاق قىلىش

هَزْلاَن: ياداڭغۇ، سۆلغۇن، ئاۋاق

هَزْلِيّ: قىزىقچىلىق، قىزىقارلىق بولغان

صُورَة ـــ ة: ھەجۋىي رەسىم

رِوَايَة ـــ ة: قىزىقارلىق ئىش، قىزىقچىلىق ئىش

هَزْلِيَّات ج: كۈلدۈرگە: ھەزىل: قىزىقارلىق ئىش، قىزىقچىلىق ئىش

هَزَمَ ـِ هَزْمًا و هَزِيمًا خَصْمَهُ: مەغلۇپ قىلماق، يەڭمەك، زەربە بەرمەك

ـــــ الْـــوَتَرُ: كىرىچ غوڭۇلدىماق، زەي غوڭۇلداپ ئاۋاز چىقارماق

هَزْم: مەغلۇپ قىلىش، يېڭىش، زەربە بېرىش

هَزْمَة: كىرىچ غوڭۇلدىغان ئاۋاز

هَزْهَزَ الشَّـــيْءَ: تەۋرەتمەك، مەدىرلاتماق، لىڭشىتماق

ـــ هُ: بوسۇندۇرماق، خارلىماق

هُزْهُز: ئېقىۋاتقان سۇ

هَزِيع ج هُـــزُع: كېچىنىڭ تۆتتەن بىرى ياكى ئۈچتەن بىرى

هَزِيل ج هُزْلَى: ئورۇق، ياداڭغۇ، جۇدەك

هُزَّيْلَى: كۈلدۈرگە، سېرىك ئويۇنى، ھەييارلىق ئويۇنى

هَزِيم: چاقماق: چاقماق ئاۋازى، گۈلدۈرماما

هَزِيمَة ج هَزَائِمُ: مەغلۇبىيەت، يېڭىلىش: سۈيى مول قۇدۇق

هَسَّ ـُ هَسًّا الشَّيْءَ: ئەزمەك، يانجماق، چىقارماق

ـــ ـِ هَسَّا الْكَـــلاَمَ: پەس ئاۋازدا گەپ قىلماق، پەس گەپ قىلماق

ـــ: ئۆزىگە ـــ ئۆزى گەپ قىلماق، ئۆزىگە ئۆزى پىچىرلىماق

هُسّ: ئاۋاز چىقارما، گەپ قىلما

هِسْـــتِيرِيّ: ھېستېرىيە كېسىلىگە گىرىپتار بولغۇچى، ھېستېرىيە بولغان (بىر خىل روھىي كېسەللىك)

هِسْتِيرِيا: ھېستېرىيە كېسەللىكى

هَسِيس: ئىنتايىن تۆۋەن ئىنچىكە ئاۋاز: پارچە ـــ پۈرات

هَشَّ ـَ هَشَاشَةً وهُشُوشًا الشَّيْءُ: يۇمشاق بولماق، سىلىق بولماق، مۇلايىم بولماق

هازىرقى زامان پىئىللىرىنىڭمۇ ئالدىغا ئۇلىنىپ كېلىپ ھەيدەكچىلىك قىلىشنى بىلدۈرىدۇ مەسىلەن:

ـ تدرس

هَلاَّس: خىجىل بولماي پو ئاتقۇچى، تەپتارتماستىن چوڭ گەپ قىلغۇچى

هَلاك: ھالاك بولۇش، يوقۇلۇش، ئۆلۈش

هِلاَل ج أَهِلَّة ج أَهالِيْلُ: يېڭى ئاي، ھىلال ئاي؛ بىر قىسىم ئىسلام مەملىكەتلىرىنىڭ شەرتلىك بەلگىسى (ئورغاق ئاي)

ـ **الْحَصْرِ:** يېرىم تىرناق

اَلْ ـ الْخَصِيْب: مۇنبەت ھىلال ئاي بەلبېغى (ئىراق، سۈرىيە، لىۋان قاتارلىقلارنى كۆرسىتىدۇ)

هِلاَلِيّ: نۇرلۇق بولغان، ئايغا ئوخشاش، ھىلال ئاي شەكىللىك، ھىلال ئايسمان

هُلام: توڭلىتىلىغان گۆش، مېۋە: يىلىم، شىلىم

هُلاَمِيّ: يىلىمدەك، شىلىمدەك، يىلىمسىمان: يۇمشاق تەنلىك (ھايۋانلارغا) ئوخشايدىغان

هُلاَمِيَّات: يۇمشاق تەنلىك (ھايۋان) لار تۈرى

هُلاَهِلُ: نىپىز، يۇپقا، سۈزۈك

هَلاَهِيْل: ئايال كىشىنىڭ خۇشاللىقتا ۋارقىراۋاتقان ئاۋازى

هَلِبَ ـَ هَلَبًا: چاچ كۆپ بولماق، تۈكلۈك بولغان

هَلِب: تۈكلۈك بولغان

هَلْباء م: چاچلىق، تۈكلۈك (ئايال)

هُلْبَة ج هُلَب: يىرىك تۈك، يىرىك چاچ: كىرپك: چوشقا يايلىسى: ئات قۇيرۇقى

هَلَّة: ئاي بېشى: يېڭى ئاي باشلىنىش

هِلَّة ج هِلَل: سىم ـ سىم يامغۇر

هَلَّسَ: ئورۇقلىماق، يادىماق، جۇدەپ قالماق

هَلَسَ ـِ هَلْسًا هُ الْمَرَضُ: ئورۇقلاتماق، ئاجىزلاشتۇرماق، زەئىپلەشتۈرمەك

هُلِسَ: ئۆپكە كېسىلى بولماق، ئۆپكە تۇبېركۇلىيۇزى بولماق

هَلْس: ئۆپكە كېسىلىگە گىرىپتار بولۇش

هَلِعَ ـَ هَلَعًا: ئالاقزادە بولماق، قورقۇپ كەتمەك: قورساق ئاچماق

ـ **قَلْبُهُ:** قورقۇپ غال ـ غال تىترىمەك، قورقۇپ يۈرىكى قېپىدىن چىقىپ كەتكۈدەك بولماق

هَلِع: ئالاقزادە بولغۇچى، چىدامسىز: تويماس، ئاچ كۆز

هَلْقَمَ الشَّيْءَ: يۇتىۋەتمەك، يۇتماق

هَلَّكَ هُ: ھالاك قىلماق، يوقاتماق

هَلَكَ ـَ هَلاَكًا و هُلْكًا و هُلُوكًا و تَهْلُوكًا و مَهْلُكًا و تُهْلَكَةً و مَهْلُكَةً: ھالاك بولماق، بەربات بولماق، يوقالماق

ـ **ت النَّفْسُ:** ئۆزىنى دوزاخقا تاشلىماق

هُلْك: ھالاكەت، يوقۇلۇش، بەربات بولۇش

هَلَكَة: خەۋپ ـ خەتەرلىك بولۇش، ھالاك بولۇش، يوقۇلۇش

هَطَلَ ـِ هَطْلاً و هَطْلاَنًا و تَهْطَالاً الْمَطَرُ: قاتتىق يامغۇر ياغماق

ـــ ت الْعَيْنُ بالدَّمْعِ: كۆزدىن ياش يامغۇردەك تۆكۈلمەك

هَطْل: قاتتىق يامغۇر يېغىش: سىم ـ سىم يامغۇر يېغىش

هطْل: بۆره

هَفَّ ـِ هَفًّا و هَفِيْفًا: ئىنتايىن تېزلىك بىلەن ئۆتۈپ كەتمەك، ئۇچقاندەك، ماڭماق: چاقنىماق، پارقىرىماق

ـ ت الرِّيْحُ: شامال ئۇشقىرتماق، شامال گۈركىرىمەك

ـــ ت الرَّائِحَةُ: خۇش پۇراق تارقالماق

هَفَ: يېنىك، چاققان، يەڭگىل، شاللاق، تەنتەك

هَفا ـُ هَفْوًا و هَفْوَةً و هَفَوَانًا: سەۋەنلىك ئۆتكۈزمەك، خاتالىق: ئۆتكۈزمەك: قورساق ئاچماق

ـــ الطَّائِرُ: ئۇچماق، قانات قاقماق

ـــ هَفْوًا و هُفُوًا الْقَلْبُ: يۈرەك سالماق، يۈرەك سوقماق

ـــ الْقَلْبُ مِنَ الْحُزْنِ أو الطَّرَبِ: قايغۇ ـ ھەسرەت سەۋەبىدىن ياكى خۇشاللىق سەۋەبىدىن يۈرەك كېسىلى قوزغالماق

هَفَاف: چاقنىغان، چاقناپ تۇرغان: ھاۋا بوشلۇقىدا لەپىلدەپ تۇرغان: سۈزۈك بولغان، ئىنىق بولغان

هَفَتَ ـِ هَفْتًا: ئاغزىدا كەلكەننى سۆزلىمەك، خىيالىغا نېمە كەلسە شۇنى سۆزلىمەك

هَفْهَاف: ئۇچقان يېنىك قانات: نېپىز كىيىم (بەدەن كۆرۈنۈپ تۇرىدىغان)

ظِلّ ـــ: سوغۇق شامال كۈر ـ گۈر قىلماق

هَفْهَف: غۇنچە بوي بولۇش، بىلى ئىنچىكە بولۇش

هَفْوَة ج هَفَـوَات: سەۋەنلىك: خاتالىق، ئۆتكۈشاسلىق

هَفِيَّة: ئاچ قالغان خەلق

هَكَّلَ: ئىغاكلاپ ماڭماق، لوك ـ لوك قىلىپ ماڭماك: ئېكسىزكە قاراپ چوك قەدەم ئېلىپ ماڭماق

هَكَّمَ لَهُ: كۆيلىمەك، مەدھىيىلىمەك

هُكِي: خۇككى ھەربىتى، خۇككى توپى (تەنتەربىيىنىڭ بىر تۈرى)

هَلَّ ـُ هَلاًّ الْهِلاَلُ: يېڭى ئاي كۆرۈنمەك، يېڭى ئاي چىقماق، ھىلال ئاي كۆرۈنمەك

ـــ الشَّهْرُ: قەمەرىيە كالېندارىدا ئاي بېشى باشلانماق: بۇ ئاينىڭ يېڭى ئېيى كۆرۈنمەك

هَلْ: مۇ؟ (سۆئال ئۇلانمىسى)

هلّ: ئاي بېشى: يېڭى ئاي چىقماق

هَلاَّ (هَلْ + لا): مەنسى (نېمە ئۈچۈن، نېمىشقا، نېمىگە) دېگەن بولۇپ ئۆتكەن زامان پىئىللىرىنىڭ ئالدىغا ئۇلىنىپ كېلىپ تاپا ـ تەنىنى بىلدۈرىدۇ. مەسىلەن:

ـــ اجتهدت فى دراستك

ـ ج هَمَـائِمُ: قىرىپ قالغان، ياشىنىپ قالغان

هَمَجَ ـُ هَمَجًا: ئاچ قالماق، ئېچىپ قالماق

هَمَج: ئاچلىق، قورساق ئېچىپ قېلىش

ـ ج أَهْمَاج: ياۋايى ئادەم، مەدەنىيەتسىز، نادان: لۇكچەك، مۇتەھەم، قۇلاق كەستىسى: ئەبلەخ: پاشا، بەزگەك پاشىسى

هَمَجَة: ئاچلىق: نادان، مەدەنىيەتسىز ئادەم، ياۋايى ئادەم

هَمَجِـيّ: نادانلىق، مەدەنىيەتسىزلىك، ياۋايىلىق، ياۋايى ئادەم،

هَمَجِيَّة: ياۋايىلىق، ۋەھشىيانە، ۋەھشىي: مەدەنىيەتسىز، قوپاللىق، نادان

هَمَّـدَهُ: تىنجىماق، بېسىقماق: جىمجىت قىلماق، تىنجىتماق، بېسىقماق

هَمَـدَ ـُ هُمُـودًا الْحُمَّـى أَوِالْأَلَـمُ أَوالْغَضَـبُ: (غەزەپ، ئاچچىق، قىزىتما، ئاغرىق قاتارلىقلار) پەسەيمەك: جىممىماق، بېسىقماق

ـ ت النَّارُ: ئوت ئۆچمەك

ـ تِ الْهِمَّةُ: ئىرادىسى بوشىماق، ھىممىتى سۇنماق، جاسارىتى سۇنماق

ـ: ئۆلمەك، ئۆلۈپ كەتمەك

هَمْدانُ: جىمجىت، تىنچ، تىپتىنچ

هَمَرَ ـُ هَمْرًا الْماءَ: سۇ قۇيماق، تۆكمەك، تۆكۈۋەتمەك

ـ الْماءَ: تۆكمەك، قۇيماق

ـ: نەرە تارتماق، ھۆركىرىمەك، گۈلدۈرلىمەك

هَمْرَةٌ: ھۆركىرەش، گۈلدۈرلەش، گۈكىرەش

ـ مِنَ الْمَطَرِ: چېلەكلەپ قۇيغاندەك ياغۇر ياغماق

هَمَزَ ـُ هَمْـزًا الْحَـرْفَ أو الْكَلِمَـةَ: ھەرپلەرگە ياكى سۆزلەرگە ھەمزە (ء) قويماق

ـــــ هُ: ئاتتىنى چاپتۇرماق، ئاتتىنى نوقۇپ چاپتۇرماق: زەربە بەرمەك، شىكەستە بەرمەك: تۆھمەت چاپلىماق، بۆھتان چاپلىماق

هَمْز: قامچا بىلەن ئۇرۇپ چاپتۇرۇش، تاياق بىلەن نوقۇپ چاپتۇرۇش

هَمْزَة ج هَمَزَات: ئەرەب تىلى ئېلىپبەسى جەدۋىلىدىكى بىرىنچى ھەرپ ئۇستىدىكى (ء) نىڭ نامى «ھەمزە»

هُمَزَة: قارا چاپلىغۇچى، بۆھتان چاپلىغۇچى

هَمَسَ ـِ هَمْسًا و هُمُوسًا الصَّـوْتَ: پىچىرلاشماق، پىچىرلىماق

ـ إِلَيْهِ بِحَدِيْثِـهِ: مەخپىي سۆزلەشمەك، مەخپىي پاراكلاشماق

ـ الطَّعامَ: ئاغزىنى يۇمۇپ تۇرۇپ چاينىماق

هَمْس: پىچىر- پىچىر گەپ، مەخپىي گەپ: مەخپىي سۆزلەش

هَمْسَة ج هَمَسَات: گۇدۇڭ - گۇدۇڭ گەپ، پىچىر - پىچىر گەپ

هَمَشَ ـُ هَمْشًـا الشَّـيْءَ: چاينىماق، چىشلىمەك

هَلَلَ: ئالقىشلىماق، بارىكالا ئوقۇماق، تەنتەنە قىلماق؛ ئاللاھنى مەدھىيلەپ (لاَاِلٰهَ اِلاَّ اللهُ) دېمەك

هَلَل: قورقۇنچاق، توخۇ يۈرەك؛ دەسلەپكى يامغۇر

هَلُمَّ: كەل، بىرى كەل، ئېلىپ كەل، كەلتۈر

و ــ جَرًّا: قاتارلىقلار

هِلْــــم: چۈشكۈنلەشكەن، روھسىزلانغان، چۈشكۈنلىشىپ كەتكەن، بوشاپ كەتكەن، ماغدۇرسىزلىنىپ كەتكەن

هَلْهَلَ النَّسِيْجَ: ئىنچىكە ۋە نېپىز توقۇماق

ــــ الشَّــعْرَ: بولمىغان تەرەپلىرىنى چىقىرىۋېتىپ جەۋھىرىنى ئالماق

هَلْهَلَ: نېپىز، يۇپقا

هَلُــــوع: ئالاقازادە بولغۇچى، قورقۇپ كەتكۈچى؛ ئاچ كۆز، تويماس، ئىنتايىن ئاچ كۆز؛ نەپسانىيەتچى

هِلْوْف: توڭكۈز، ياۋايى چوشقا

هَلَيْلَج: ئېللىپس، ئېللىپس شەكىللىك

هِلْيُنِــــيّ: گىرىتسىيلىك ئادەم، قەدىمى گىرىتسىيىنىك؛ قەدىمى گىرىتسىيەچە

هِلْيُوم: گېلى (He) (خىمىيلىك ئېلېمېنت)

هَمَّ ــُ هَمًّا و مَهَمَّــةً هُ الْأَمْــرُ: بىئارام قىلماق، خاتىرجەمسىزلەندۈرمەك

ــ الْمَرْضُ جِسْمَهُ: ئورۇقلاتماق

ــــ هَمَّــا بِالشَّــيْءِ: ئويلاپ قويۇپ قىلماسلىق، ئىرادە قىلىپ قىلماسلىق؛ غېمىنى يېمەك، غەم يېمەك

ــ هُمُومَةً و هَمَامَةً: ئاجىزلىشىپ قالماق؛ قېرىپ قالماق، قېرىپ زەئىپلىشىپ قالماق، قېرىپ كاردىن چىقماق

هَمّ ج هُمُوم: قورقۇنچاقلىق؛ ئەندىشە، غەم - قايغۇ؛ ئوي، نىيەت، مەقسەت؛ كۆڭۈل بۆلۈش، دىققەت قىلىش

هُمْ: ئۇلار، ئۇلارنىڭ

هِمّ ج أَهْمَــام: ياشىنىپ قالغان، قېرىپ ئاجىزلىشىپ كەتكەن

هَمَا ــُ هَمْوًا الْمَــاءُ أو الــدَّمْعُ: (سۇ) ئاقماق، ياش تۆكۈلمەك، ياش تۆكمەك، ئېقىپ چىقماق

هُمَا: ئۇ ئىككىسى (3– شەخس ئەر – ئايال ئوخشاش ئىشلىتىلىدۇ)؛ ئۇ ئىككىسىنىڭ؛ ئۇ ئىككىسىنى

هَمَّاز: تۆھمەتخور، بۆھتانچى

هَمَّام: ئويلىغانىنى قىلىدىغان ئادەم،نېمىنى ئويلىسا شۇنى قىلىشنى ياخشى كۆرىدىغان ئادەم

هُمَــام ج هِمَــام: باتۇر، قەھرىمان، شجائەتلىك: باتۇرلۇق، قەھرىمانلىق؛ چوڭ ئارزۇسى بار پادىشاھ ياكى بەگ

هَمَايُونِيّ: پادىشاھدەك، پادىشاھچە؛ پادىشاھ ئوردىلىرىدەك، پادىشاھ ئوردىلىرىچە

هَمَّة ج هِمَم: ئىرادە، ھىممەت

هِمَّة ج هِمَــم: ئىرادە، ھىممەت، غەيرەت شجائەت

هُنَاك: ئۇ يەر، ئۇ يەردە

هُنَالِكَ: ← هُنَاكَ.

هَنْبَثَة ج هَنَابِثُ: قىيىن ئىش؛ مەنىسى مۇجمەل؛ قالايمىقان مەلۇمات، قالايمىقان خەۋەر

هَنَة: نەرسە، شەيئى

هُنْجَارِيّ: ۋىنگىرىيىنىك، ۋىنگىرىيىچە، ۋىنگىرىيىلىك ئادەم

هَنَّدَ فِي الْأَمْرِ: بىپەرۋالىق قىلماق، بىخەستەلىك قىلماق

ـ السَّيْفَ: قىلىچىنى چاقلىماق

ـ هُ: ئاغزىنى بۇزۇپ تىللىماق، ئاغزىنى بولۇشىغا قويۇپ بەرمەك

هِنْدُ: ھىند (ئايال ئىسمى)

الْـ ـ: ھىندىستان

جَوْز الْـ ـ: جەۋزى ھىندى (مېۋە)

هِنْدَاز: پەرەز قىلىش، مۆلچەرلەش

هِنْدَازَة: قەدىمكى ئۆلچەم بىرلىكىنىڭ ئىسمى (0.656 مېتىرغا تەڭ)

هِنْدَام: تەكشى، رەتلىك؛ تەكشى بولغان، قەددى ـ قامىتى راۋرۇس بولغان

هِنْدِبَاء: ھىندىبا (تەمى ئاچچىقراق كۆكتات)

هِنْدَا بَابَرِيَّة: مامكاپ (ئۆسۈملۈك)

هَنْدَسَ: ئىنژىنېرلىق خىزمىتىنى قىلماق

ـ الطُّرُقَ أو الْأَبْنِيَةَ أو نَحْوَهَا: قۇرۇلۇش پىلانىنى تۈزمەك؛ (قۇرۇلۇش، ئىنشائات، پىلان، لايىھە، گېئومېتىرىيە قانۇنلىرى) بىلەن مەشغۇل بولماق

هَنْدَسَة: قۇرۇلۇش، پىلان، لايىھە، گېئومېتىرىيە

ـ عَمَلِيَّة: ئەمەلىي قۇرۇلۇشى

ـ الْمَعْمَارِ أَوِ الْبِنَاءِ: بىناكارلىق ئىلمى، ئارخىتېكتۇرا، ئەمەلىي قۇرۇلۇشى

هِنْدُسْتَانِيّ: ھىندىستانچە، ھىندىستاندەك، ھىندىستانلىق ئادەم

هَنْدَسِيّ: گېئومېتىرىيىنىك، گېئومېتىرىيىگە مۇناسىۋەتلىك بولغان، قۇرۇلۇشچىلىق، مىمارچىلىق

هِنْدُوس: ھىندى دىنى مۇرتى

هِنْدُوسِيّ: هِنْدُوس

هَنْدَمَ هُ: رەتلىمەك، سەرەمجانلاشتۇرماق، ئورۇنلاشتۇرماق؛ بېزىمەك، زىننەتلىمەك

هِنْدِيّ: ھىندىستانچە، ھىندىستانلىق

ـ ج هُنُود: ھىندى مىللىتىدىكى ئادەم؛ ھىندىستانلىقلار

هَنَعَ ـَ هَنْعًا الشَّيْءَ: مايىل قىلماق، قىيسايتماق، ئەگمەك قىلماق

ـ لَهُ: بويسۇنماق، ئىتائەت قىلماق

هُنْغَارِيّ: ۋىنگىرىيە، ۋىنگىرىيىلىك ئادەم

الْـ ـ ة: ۋىنگىر تىلى

هَنَّفَ: چاپسان بولماق، تېز بولماق

هَنَم: قۇرۇق خورما

هَنْهُونَة: ئەللەي ناخشىسى، بوشۇك ناخشىسى

هَمَعَ ـُ هَمْعًا و هُمُوعًا و هَمَعَانًا وتَهْمَاعًا تِ الْعَيْنُ: ياش ئاقماق، ياش چىقماق

هَمَكَ ـُ هَمْكًا فِي الْأَمْرِ: ئىلهام بەرمەك، ئىلهاملاندۇرماق، رىغبەتلەندۈرمەك

هَمَلَ ـُ هَمْلاً وهَمَلاَنًا وهُمُولاً تِ الْعَيْنُ: يامغۇردەك ياش تۆكمەك

ـــ تِ السَّمَاءُ: يامغۇرلۇق بولماق

ـــ ـَ هَمْلاً الشَّيْءُ: سەل قارالماق، كەمسىتمەك

هَمَّلَ: ھۇجرا، بۆلمە، كىچىك ئۆي

همْل: ياماق سالغان كىيىم

هَمْلَجَ الْحِصَانُ: ئات تېيىلىپ كەتمەك

هَمْلَجَة: تېيىلماق (ئات)

هَمْهَمَ: تۆۋەن ئاۋازدا پىچىرلىماق

ـــ **الْحَزِينُ أوِنَحْوُهُ:** غەم ـ قايغۇ تەكرارلانماق، غەم ـ قايغۇ قايتا كۆتۈرۈلمەك

هَمْهَمَة ج هَمَاهِمُ: كۈدۈك ـ كۈدۈك قىلىش؛ (كالا، پىل قاتارلىق چوك ھايۋانلار)نىڭ پۇشۇلدىشى؛ بوم ئاۋازدا قاقىلدىغان ئاۋاز، بوم چىققان ئاۋاز

هُمُود: تىنچ، تىپتىنچ، جىمجىت؛ ئۆچۈش، يوقۇلۇش

هَمَى ـِ هَمْيًا و هُمِيًّا و هَمَيَانًا الْماءُ أو الدَّمْعُ: تۆكۈلمەك؛ ئاقماق، قۇيۇلماق

ـــ تِ الْعَيْنُ: يامغۇردەك ياش قويۇلماق

ـــ **هَمْيًا الشَّيْءُ:** چۈشمەك، تۆۋەنلىمەك، پەسەيمەك، تۆكۈلمەك

همْيان ج هَمَايِينُ و هَمَايِينُ: بەلكە باغلايدىغان پۇل قاپچۇقى ياكى پۇل خالتىسى ياكى ھەميان

هَنْ: نەرسە، شەيئى

هُنَّ: ئۇلار، ئۇلارنىڭ (3- شەخس ئايالنىڭ جىنسى ئالمىشى)

هَنَّأَهُ: ماختىماق، مەدھىيىلمەك؛ بەختلىك قىلماق، خۇشال قىلماق

ـــ **هُ بِالْأَمْرِ:** تەبرىكلىمەك، ئالقىشلىماق

هَنَأَ ـُ هَنْأً و هَنَاءً هُ الطَّعَامُ أولَهُ: پايدىلىق تاماق يېمەك؛ سالامەت بولماق؛ ئوڭاي سىڭدىغان يېيىشلىك بولماق

ـــ **هُ:** ماختىماق، مەدھىيىلمەك

ـــ **هُ بِكَذَا:** تەبرىكلىمەك، ئالقىشلىماق

هَنُؤَ ـُ هَنَاءَةً الشَّيْءُ: ھۇزۇرلۇق بولماق، ھۇزۇر ـ ھالاۋەتلىك بولماق

هَنِئَ ـَ هَنْأً بِهِ: خۇشال بولماق، خۇرسەن بولماق

ـــ **الطَّعَامَ:** تاماقنى مىزىلىك ھېس قىلماق

هُنَا: بۇ يەر، بۇ يەردە

هَنَاء: خۇشاللىق، خۇرسەنلىك

هناء: قاراماي، ئاسفالىت

هَنَادِك ج: ھىندىستانلىق ئەر ئادەم

هنافَ: كۆلدۈرۈش؛ مەسخىرە قىلىش، مازاق قىلىش

هُود: يەھۇدىي

هَوْدَج ج هَوَادِجُ: كاجۋا

هَـــوَّرَهُ: قورقۇنچ سالماق، تەھلىكە سالماق

ـــ السَّيَّارَةَ أوغَيْرَهَا: ۋەيرانلىققا ئۇچراتماق، بۇزىۋەتمەك، خاراب قىلماق، گۇمران قىلماق

هَوْر ج أَهْوَار: لاگونا (قۇملۇق يانتۇلۇقلار ئارقىلىق دېڭىزدىن ئاجرىلىپ تۇرىدىغان كۆل): دېڭىز

هَوْرَة: ھالاك بولۇش، يوقۇلۇش، خەۋپ ـ خەتەردە قېلىش

هُورْمُـــــون: ھورمۇن، گورمۇن (فىزىئولوگىيىلىك ئاتالغۇ)

هَـــوَّسَ هُ: ساراڭ قىلماق، ئەقلىدىن ئاداشتۇرماق، تەمتىرىتىپ قويماق

هَوِسَ ـَ هوسًا الرَّجُلُ: تەمتىرەپ قالماق، گاڭگىراپ قالماق؛ نېرۋىسى ئېلىشىپ قالماق، ئالجىپ قالماق

هَوَس: ئالجىپ قېلىش، ساراڭ بولۇپ قېلىش

الْـ ـــ الْوَطَنِيّ: شۋۋنىزم

هَوْساءُ م: ئالجىپ قالغۇچى، ساراڭ بولۇپ قالغۇچى

هَوَّشَ الْقَوْمَ: قوزغاتماق، قۇتراتماق، كۈشكۈرتمەك

ـــ الشَّيْءَ: ئارىلاشتۇرماق، ئىلەشتۇرمەك

هَـــوِشَ ـَ هَوَشًـــا: قالايمىقان بولماق، پاراكەندە بولماق

ـــ الْقَوْمُ: غەۋغا كۆتۈرمەك، جېدەللەشمەك

هَوْشَة ج هَوَشَات: قالايمىقانلىق: جېدەل ـ ماجىرا؛ غەۋغا؛ پاراكەندىچىلىك

هَوَّعَ: ياندۇرماق، قۇسماق

ـــ هُ مَاأَكَلَهُ: قۇسىۋەتمەك، ياندۇرىۋەتمەك

هَوَّلَ هُ: قۇرقۇتماق، تەھدىت سالماق

ـــ عِنْدَهُ الْأَمْـــرَ: ئىشنى سەتلەشتۇرمەك، خۇنۇكلەشتۇرماق؛ مۇبالىغە قىلماق، كۆپتۈرمەك

ـــ عَلَيْهِ بِكَـــذا: تەھدىت سالماق، پوپوزا قىلماق، ھەيۋە قىلماق

هَوْل ج أَهْـــوَال و هُـــؤُول: قورقۇنچ، تەھدىت، تەھلىكە؛ ئاڭلىغان ئادەم قورققۇدەك زور ئىش

أَبُو الْـ ـــ: شىر تەنلىك ئادەم يۈزلۈك مەخلۇق (مىسىردىكى)

هَوْلَة: ئالۋاستى؛ ئىبلىس؛ جىن ـ شاياتۇن

هُوْلَنْدَة: گوللاندىيە

هُوْلَنْـــدِيّ: گوللاندىيىچە، گوللاندىيىلىك ئادەم؛ گوللاندىيىنىڭ

هَوَّمَ: مۇگدىمەك، ئۇيقۇ باسماق

هُومِيْرُس: گۇمىر، ھۇمىر (قەدىمكى گرىك شائىرى، «ئىلئادا» دېگەن داستاننىڭ ئاپتورى)

هَـــوَّنَ عَلَيْـــهِ الْأَمْـــرَ: ئاسانلاشتۇرماق، ئوڭايلاشتۇرماق

هَنْوٌ: ۋاقىت، چاغ

هَنِئَ هُ: بەختلىك قىلماق، خۇشال قىلماق، خۇرسەن قىلماق

هَنِيٌ: خۇشال بولغان، شاد بولغان، خۇرسەن بولغان؛ تەملىك، مەزلىك

هَنِيْء: تەملىك، مەزلىك؛ ئېغىزغا تېتىغۇدەك بولغان، خۇشال بولغان، خۇرسەن بولغان، شاد بولغان

ـًا لَكَ: تاماقتىن كېيىن سالامەت بولغايسىز

هُنَيْهَةَ: شۇ ھامان بولۇش، ھەش ـ پەش دېگۈچە بولۇش، كۆزنى يۇمۇپ ئاچقۇچە بولۇش

هَـوٍ (اَلْهَـوِى): تەتۈرلۈك قىلغان، ئۆز بېشىمچىلىق قىلغان؛ تۆتۈرۈقسىز، تايىنى يوق، پرىنسىپسىز

هُوَ: ئۇ (3- شەخس ئەرلىك جىنس ئالمىشى بولۇپ ئادەم ۋە شەيئىلەر ئۈچۈن ئىشلىتىلىدۇ)

هَواء ج أَهْوِيَة: ھاۋا، ئاتموسفېرا؛ شامال؛ ھاۋا رايى

هَـوَائِيٌ: ھاۋادەك، ئاتموسفېراغا ئائىت؛ سىمسىز تېلېۋىزىيە؛ تېلېۋىزىيىنىڭ ئانتېناسى

آلَة ـ ة: پوۋلەپ چالىدىغان ساز (مۇزىكا)، پۈۋلەپ چالىدىغان چالغۇ ئەسۋابى؛ گاز قورال، گاز مىلتىق

هَوَادَة: مۇلايىملىق، كەڭچىلىك، رەھىمدىللىق؛ شەپقەت قىلىش، ئىلتىپات قىلىش

هَوَّارِيَ ج هَوَّارَة: پاردەمچى قوشۇن، زاپاس قوشۇن؛ خەلق ئەسكىرى

هَوَان: خارلىق، ئامانەت؛ سەل قاراش، كۆزگە ئىلماسلىق

هَوَانِمِيٌ: قاملاشقان، كېلىشكەن؛ سىپايە ئايال

هَوَايَة: جىنسىي تەلەپ، جىنسىي ھەۋەس، شەھۋانىي ھەۋەس

هَوَايَـة: ئويۇن ـ كۈلكە؛ بوش ۋاقىتتا شۇغۇللىنىدىغان ئىش

هُوَّة ج هُوًى و هُوَ و هُـوِيٌ: چۇشمەك، چۇشۇپ كەتمەك؛ ھاك، ئازگال؛ ئاسمان - زېمىن ئارىلىقىدىكى بوشلۇق

هُوَّتَة ج هُوَت: پەس يەر، ئويمان يەر؛ تېگى بوق يار، تېگى بوق ھاك

هَـوَج: چوك ئەخمەق، ئېگىز ئەخمەق؛ قىپقىزىل سارىك

هَوِجَ ـَ هَوَجًـا: چوك ئەخمەق بولماق؛ تەنتەك بولماق، شاللاق بولماق

هَوْجَـاء م: ھاماقەت، ئەخمەق، تەنتەك، شاللاق؛ يىرتقۇچ، ۋەھشىي، ياۋۇز

ـ ج هُوْج: شىددەتلىك بوران، قارا بوران، قاتتىق بوران

هَوَّدَ هُ الشَّرَابُ: مەس قىلىپ قويماق

ـ: ئاستا ماڭماق، ئاستا ـ ئاستا ماڭماق

ـ هُ: يەھۇدىيلاشتۇرماق، يەھۇدىي قىلماق

هَيَـــاج: پاراكەندىچىلىك، ئەنسىزچىلىك، قالايمىقانچىلىق

هَيَـــاط: سۇرەن ـ شاۋقۇن كۆتۈرۈش، ۋاراڭ ـ چۇرۇك قىلىش، داۋراڭ سېلىش جار سېلىش

هُيَام: سەۋدايى، ئىشق دەردىدە سارىراك بولۇپ قالغۇچى

هِيَام: تەشنالىق، قاتتىق چاڭقاش؛ چوڭقۇر مۇھەببەت

هَيْبَـــة: قورقۇنچلۇق بولۇش، ھەيۋەتلىك بولۇش، كاتتا بولۇش، ھۆرمەتلىك بولۇش؛ ئابرۇي، ئىناۋەت، شۆھرەت، ھەيۋەت

هَيَّتَ بِه: چاقىرماق، توۋلاماق

هَيْتَ: بۇ يەرگە كەل (ئەر ـ ئايالغا ئوخشاش ئىشلىتىلىدۇ)

هَيَّجَ هُ أو الشَّيْءَ: قوزغىماق، سەپەرۋەرلىك قىلماق؛ قوزغىماق، ئاتلاندۇرماق، قوتراتماق

ـ الْعَيْنَ: كۆزنى ياللۇغلاندۇرماق

ـــــ الغَضَـــبَ: غەزەپلەندۇرمەك، ئاچچىقلاندۇرماق

هَـــيْج: ئۇرۇش، جەڭ؛ ئەنسىزلىك، قالايمىقانچىلىق

هَيْجا · هَيْجاء: قالايمىقان؛ جەڭ، ئۇرۇش

هَيَجـــان: ئەنسىزلىك، قالايمىقانچىلىق؛ ھاياۋاننىڭ كۆيلەش مەزگىلى؛ چېتىشىش

هَيْدَب: دوّت بولغان، پەمسز بولغان

هِيدْرُوجِين · هِدْرُوجِين: ھىدروگېن (گاز)

هِيدْرُوجِينِيّ: ھىدروگېنلىق، ھىدروگېندەك

هِيدْرُولُوجِيَا: گىدرولوگىيە (سۇ ئىشلىرى ئىلمى)

هَيْرَةُ: يىقىلماق، يىقىلىپ چۈشمەك

هَيْـــر: يەڭگىللىك قىلغان، يېنىكلىك قىلغان، شاللاقلىق قىلغان

هِيـــرُو غَلِيْـــف: قەدىمىي مىسرنىڭ شەكىللىك يېزىقى، ھىروگلىف يېزىق

هِيـــرُو غَلِيْفِـــيّ: شەكىللىك يېزىقچە، شەكىللىك يېزىققا تەۋە، شەكىللىك يېزىقتەك

هِيْرُوغَلِيْفِيَّة: ھىروگلىف يېزىقى، شەكىللىك يېزىق؛ شەكىللىك يېزىق ئىلمى

اَللُّغَة الْـــ: شەكىللىك يېزىق

هِيسْتِيرِيا: ئىستېرىيە كېسەللىكى (روھىي كېسەللىك)، ھىستېرىيە كېسىلى

هَيْشَة: پاراكەندىچىلىك، قالايمىقانچىلىق

هِيْشَة: زىچ، قويۇق ئورمانلىق

هَيْضَـــة: ئىچ سۇرۇش؛ (كېسەل) قايتا قوزغىلىش

اَلْـــ الْوَبَائِيَّة: خولېرا، ۋابا

هَيْضِيّ: خولېرا خاراكتېرلىك بولغان، ۋابا خاراكتېرلىك بولغان

هَيْط: سۇرەن ـ شاۋقۇن كۆتۈرۈش، ۋاراڭ ـ چۇرۇك قىلىش، داۋراڭ سېلىش، جار سېلىش

هَيْطَل ج هَيَاطِلُ و هَيَاطِلَة: بۆرە

هَوْن: يۈزى قېلىنلىق، نومۇسسىزلىق؛ كۆزگە ئىلماسلىق، مەنسىتمەسلىك؛ ئاسان، ئوڭاي ، يەڭگىل

عَلَىَ ـِ : ئالدىرىماي، ئاستاغىنە، ئاستا ـ ئاستا

هُوْن: خورلۇق، ئاھانەت

هَوَرِىّ: ياخشى كۆرگەن، سۆيگەن، ئاشىق بولغان، مەپتۇن بولۇپ قالغان

هَوَّىَ الْغُرْفَةَ: شامال ئۆتكۈزمەك، ھاۋا ئۆتكۈزمەك، ھاۋالاندۇرماق

هَوًى ج أَهْوَاء: مۇھەببەت، كۆيۈك؛ شەھۋانىي نەپس، جىنسىي تەلەپ؛ مايىل بولماق، ، ياخشى كۆرمەك

الْ ـ العُذْرِىّ: ئىشق كېسىلىگە مۇپتىلا بولۇش

عَلَىَ هَوَاهُ: ئۇنىڭ ئارزۇسى بويىچە بولماق، ئۇنىڭ خاھىشى بويىچە بولماق

هُوَمِنْ أَهْلِ الْأَهْوَاءِ: چۈشۈپ قالغان، پېتىپ قالغان؛ مۇھەببەت تورىغا ئىلىنىپ قالغۇچى

هَوَى ـِ هُوِيًا و هَوَيَانًا الشَّيْءُ: چۈشمەك، تۆۋەنلىمەك، پەسەيمەك

ـ هُوِيًّا الطَّائِرُ: شۇڭغۇپ كەلمەك

هَوِىَ ـَ هَوًى هُ: ياخشى كۆرمەك، ھەۋەس قىلماق

ـ الشَّيْءَ: ياخشى كۆرمەك، سۆيمەك، ئۈمىد قىلماق، ئارزۇ قىلماق

هَوِىّ: قۇلاق غۇڭۇلدىماق، قۇلاق ۋىڭىلدىماق، قۇلاق قىچقىرماق؛ ئۆز بېشىمچى، تەتۈر كاللا

هُوِيَّة: تەبىئەت، مىجەز، خاراكتېر؛ شەخسىيەتچىل؛ سالاھىيەت

هَوِيَة: تەتۈرلۈك، بەڭۋاشلىق، ئۆز بېشىمچىلىق

هَوِيَّة ج هَوَايَا: چوڭقۇر قۇدۇق

بِطَاقَة ـ: سالاھىيەت كېنىشكىسى، كىملىك

هَوِيْس: سېغىنىش، كۆرگۈسى كېلىش، ئەسلەش

هُوَيْنَا: ئاستا ـ ئاستا، تويدۇرماستىن؛ بىمالاللىق، سالماقلىق بىلەن

هَىّ: تىز، چاپسان، چاپسان بولۇش

هِىَ: ئۇ (3 - شەخس ئاياللىق جىنسى ئالمىشى)

هَيَّأَ هُ أو الشَّيْءَ: تەييار قىلماق؛ رەتلىمەك، ئورۇنلاشتۇرماق

هَيَّا: تېز بولماق، چاپسان بولماق

ـ بِنَا: بىز ماڭايلى، يۈرەيلى

هَيُؤَ ـُ وهَيِئَ ـَ هَيْئَةً و هَيَاءَةً: قامەتلىك بولماق، ھۆسىن ـ جامالى قاملاشماق

هَيِّىء: تەنتەنلىك بولغان، ھەيۋەتلىك بولغان

هَيَّاب: قورقۇنچاق، توخۇ يۈرەك، يۈرەكسىز

هَيْئَة: شەكىل، ھالەت؛ سۈرەت؛ ئۇسۇل؛ ھەيئەت

ـ السُّفَرَاء: دىپلوماتىك ئۆمەك

ـ أَرْكَانِ الْحَرْبِ: باش شىتاب

عِلْم الْ ـ: ئاسترونومىيە

و - الواو

و (واو): ئەرەب تىلى ئېلىپبەسى جەدۋىلىدىكى 27- ھەرپ بولۇپ، ئەبجەد ھېسابى بويىچە «6»نى بىلدۈرىدۇ.

«و» نىڭ نۆۋەتدىكىدەك ئىشلىتىلىشى بار:

1. ئادەتتە باغلىغۇچى بولۇپ كېلىپ «بىلەن، بىللە، بىرلىكتە، ھەم، ۋە، ئوخشاش» دېگەن مەنىلەرنى بىلدۈرىدۇ.

2. باشقىدىن باغلانغان جۈملىنىڭ ۋاستىچىسى بولىدۇ. مەسىلەن:

لاتَفكر باللعب وتدرس درسك

«دەرس ئاڭلاۋاتقاندا ئويناشنى ئويلىما»

3. ھالەتنىڭ ۋاستىچىسى بولۇپ كېلىدۇ. مەسىلەن:

جاء ني زيد والشمس طالعة

يەنە بىر مىسال:

جاءزيد وقد طلعت الشمس

(قۇياش كۆتۈرۈلگەندە زەيد كېلىپ بولدى)

4. تولدۇرغۇچنىڭ بىرگە بولغان ۋاستىچىسى بولىدۇ. مەسىلەن:

سرت والبحر

(مەن دېڭىز بويىنى بويلاپ ماڭدىم)

5. چۈشۈم كېلىشتە كەلگەن ھازىرقى زامان پېئىللىرىنىڭ ۋاستىچىسى بولىدۇ. مەسىلەن:

لاتنه عَنْ خلق وتأتي مثله

(ئۆزۈڭ قىلمۇاتقان بىرەر ئىشتىن باشقىلارنى توسمىغىن)

6. قەسەم قىلىشنى بىلدۈرىدۇ. مەسىلەن:

وَاللهِ: (ئاللاھ بىلەن قەسەم)

7. رُبَّ بىلەن مەنىداش بولىدۇ. مەسىلەن:

وليل كموج البحر ارخى سدوله

(دېڭىز دولقۇنلىرىغا ئوخشاش قاپقارانغۇ كېچە ئۇنىڭ پەردىسىنى چۈشۈرگەن ئىدى)

8. زىيادە (ئارتۇق قوشۇمچە) بولۇپ كېلىدۇ. مەسىلەن:

مامن انسان الأَوَله أخطاء

(ئىنسان بولىدىكەن ئۇ خاتالىق ئۆتكۈزىدۇ)

9. ئەرلىك جىنس كۆپلۈك سانىنىڭ ئالمىشى بولىدۇ. مەسىلەن:

اَلاَوْلأَدُ لعبوا

(بالىلار ئويناپ بولدى)

يەنە بىر مىسال:

يَبْنُونَ العمارةَ

هَيْعَة: توۋلاش، ۋارقىراش

هَيِفَ ـَ هَيَفًا: زىلۋا بولماق، غۇنچە بوي بولماق

هَيْف: ئىسسىق شامال

هَيْفَاءُ م: بىلى ئىنچىكە، غۇنچە بوي

هَيْفَان: تەشنا بولغان، چاڭقىغان

هَيْكَل ج هَيَاكِلُ: زور، يوغان؛ چوڭ بىنا؛ بۇتخانا، چېركاۋ؛ ھەيكەل؛ سۆڭەك، ئىسكىلىت

ـ الْبِنَاء: بىنانىڭ ئۇلى، ئاساسى

ـ الْكَنِيْسَة: مۇقەددەس مۇنبەر (خرىستىئاندا)

هَيْكَلِيّ: ئىسكىلىتتەك، سۆڭەكتەك

هَيْكَلِيَّة: پراكتىكىدا ئىشلىتىلىدىغان ئوق

هَيَّلَ عَلَيْهِ التُّرَابَ: توپىغا يېقىلماق

هَيْل: يېقىلىپ چۈشكەن قۇم، توپا قاتارلىقلار؛ قاقىلە؛ كىچىك لاچىندانە

هَيَلَان: ئادەم يېقىلىپ چۈشكەن قۇم، توپا قاتارلىقلار

هِيلِيكُبْتَر: تىك ئۇچار ئايروپىلان

هَيَّمَ هُ الْحُبُّ: ھەيران قالدۇرماق، ئىككىلەندۈرمەك، تەمتىرىتىپ قويماق

هَيْمَان ج هِيَام و هَيْمَى: ئاشىق بولغۇچى، چىن قەلبىدىن ياخشى كۆرگۈچى

هَيْمَنَ: نامازدا ئىلتىجا قىلىپ (ئامىن) دېمەك

ـ الطَّائِرُ عَلَى فِرَاخِهِ: قانات يايماق، بالىلىرىنى قوغدىماق

ـ عَلَى كَذَا: ھالىدىن خەۋەر ئالماق، ھامىيلىق قىلماق، ھامىي بولماق

هَيْمَنَة: قوماندانلىق قىلىش، رەھبەرلىك قىلىش؛ كۆڭۈل بۆلۈش، كونترول قىلىش، ئەھمىيەت بېرىش

هَيْمَى م: چىن قەلبىدىن ئاشىق بولغۇچى ئايال

هَيِّن ج أَهْوِنَاءُ: ئاسان بولغان، ئوڭاي بولغان؛ خارلىغان، خار بولغان

هِيْنَة: ئاسان بولۇش، ئوڭاي بولۇش

عَلَى الْ ـ: ئوڭايلىق بىلەن، ئوڭۇشلۇق بىلەن

هَيْنَمَ: تۆۋەن ئاۋاز چىقارماق، تۆۋەن ئاۋازدا گەپ قىلماق

هَيْنَمَة: تۆۋەن ئاۋاز، پەس ئاۋاز

هَيْهَاتُ: (پېئىللاشقان ئىسىم) نېمە دىگەن يىراقلىشىپ كەتكەن - ھە!

ـ أَنْ: ئۈمىد قىلىش مۇمكىن بولمايدىغان

هَيُوب: قورقۇنچاقلىق، قورقۇنچاق، ئالاقزادىلىك ھېس قىلغان؛ كاتتا بولغان، ھەيۋەتلىك بولغان

هَيُولِيّ: ماددىي بولغان، ماددا

هَيُوم: تېڭىرقاپ قالغۇچى، چىقىش يولى تاپالماي قالغۇچى

وَاحٍ (الوَاحِي): سىمسىز تېلېگراف ئىدارىسى

ـــ ج وَاحُـــون و وُحَـــاة: ۋەھىي قىلغۇچى: ئىشارەت قىلغۇچى، ئىما- ئىشارەت قىلغۇچى

وَاحَة: بوستانلىق، چۆل ئوتتۇرىسىدىكى مۇنبەت يەر، قۇملۇق ئوتتۇرىسىدىكى بوستانلىق

وَاحِد: بىر، بىرىنچى، يەككە، يالغۇز

ـــ ج وَحْدان و أَحْدان: يەككە – يېگانە، تەڭدىشى يوق، مىسلىسىز، يىگانە

وَاحِدَة: بىر، بىر دانە

ـــ اَلْمُوْسِـــيْقَى: تاكت، رېتىم (مۇزىكىغا مۇناسىۋەتلىك ئاتالغۇ)

وَاحِف: پەيلىرى تولۇق بولغان(قۇش)

وَاحِـــــيّ: بوســـتانلىق، بوســـتانلىقتەك: بوستانلىقتىكى يەرلەشكەن خەلق

وَاحَى هُ: ئاكا- ئۇكا بولۇشماق، ئاكا- ئۇكا بولۇشقا ۋەىلەشمەك

وَأَدَ يَئِدُ و أَدًا الْبِنْتَ: قىزنى (تىرىك) كۆممەك

وَادَّهُ: دوســتلاشماق، ئاغىنە بولمـاق، ئۆزئـارا دوستلۇق ئورناتماق

وَاد (الوَادِى) ج أَودِيَة و أَوْدَاء و أَوَادِيَة و أَوْدَايَـــة: جىلغا، ساي، ۋادى: ئېقىن: قۇرۇپ كەتكەن سۇ يولى

أَنتَ فِي ـِ وأَنَافِي ـِ: مەن بىلەن سەن بىر كېمىدىكى ئادەم ئەمەس: نىيەت – مەقسەتلىرى ئوخشىمىغان، ئېتىقادى بىردەك بولمىغان

ـــ ى النَّيْلِ: نىل دەريا ۋادىسى، نىل دەريا جىلغىسى

وَادَعَ هُ: ئەپلەشمەك، ياراشماق، ئىناق بولماق

وَادِعَ هُ: ئامانەت قويغۇچى، ھاۋالە قىلغۇچى، تاپشۇرغۇچى

عَـــيْش ـــ: جىمجىت تۇرمۇش، ھوزۇر – ھالاۋەتلىك كۈنلەر

وَادِك: مايلىق، ياغلىق

وَأَرَيَئِـــرُ وَأَرَاهُ: تەھدىت سالماق، پوپوزا قىلماق

وَارٍ (اَلْوَارِى): ياغ، ماي: ئۇچقۇن چىققان

وَارَبَ هُ: ھىيلە- مىكىر ئىشلەتمەك، ئالدىماق

وَارِث ج وَرَثَة وَ وثرَّاث: ۋارىس، مىراسخور

وَارِد: يېتىپ كەلگەن، كىرگۈزۈلگەن ئىمپورت قىلىنغان

وَارِدَات ج: (چەتتىن) كىرگۈزۈلگەن، تاۋارلار، ئىمپورت قىلىنغان بويۇملار: تاموژنا

الـــ والصَّادِرَات: ئىمپورت ۋە ئېكسپورت قىلىنىدىغان تاۋارلار

وَارِش: چقىرمىغان مېھمان، كۈتمىگەن مېھمان

وَارِف: يېشىل بولغان، ياپيېشىل بولغان، قويۇق بولغان، بۈك – باراقسان بولغان

وَارِق: يوپۇرماق چىقارغان (دەرەخ)

10. پەرقنى بىلدۇرىدۇ. مەسىلەن:
ئىگىلىك كېلىشنىڭ عُمَر بىلەن باش كېلىش عَمَرو نىڭ پەرقى بولسا وَ بولىدۇ.
وَا: «ماتەم نۇتىقىنى بىلدۇرىدىغان» نادامەت سۆزى بولۇپ مەنىسى: «ۋاھ، ئاھ، ۋاي ئىست» دېگەن بولىدۇ.
ـــ حَسْرَتَاهُ: ۋاي!، ۋاييەي!، ۋايجان!، ۋاي ئۇۋال، ۋاي ئېست!
وَاءَلَ إِلَيْهِ: باشپاناھ ئىزلىمەك، پاناھلانماق، پاناھ تاپماق
ـــ مِنْ كَذَا: قاچماق، ئۆزىنى قاچۇرماق، ئۆزىنى سىرتقا ئالماق
وَاءَ مَ هُ: مەلۇم كىشى بىلەن ئىناق ئۆتمەك، مەلۇم كىشى بىلەن ئىناق بىللە تۇرماق: مەلۇم ئىشقا نىسبەتەن كۆز قاراش بىردەك بولماق
وِئَام: ئىناق، بىردەك، ماس
وَأْبَة: ۋابە (سىغىم بىرلىكى بولۇپ 32.9 لىترغا تەڭ)
وَابِل: چىلەكلەپ قۇيغاندەك ياغقان يامغۇر، قاتتىق يامغۇر
وَابِلَة: ئوشۇق(پۇتنىڭ)
وَابُور ج وَابُورات: توك ياكى پار بىلەن ماڭىدىغان ماشىنا
ـــ الزَّلَطِ: يول چىڭدىغۇچ، يول چىڭداش ماشىنىسى

وَاتَرَ الْعَمَلَ: ئارىلىقتا توختىۋېلىپ ئىشلىمەك، توختاپ- توختاپ تۇرۇپ ئىشلىمەك
ـــ بَيْنَ الْأَشْيَاءِ: ئۇزلۇكسىز داۋاملاشتۇرماق، توختىماي ئېلىپ بارماق
وَاثَبَ هُ: شىددەتلىك بىلەن ئېتىلماق، بىردىنلا تاشلانماق
وَاثَقَ هُ: توختام تۈزمەك، ئىتتىپاقلىق ئورناتماق
وَاجِب: لازىم، زۆرۈر، چوقۇم، كەم بولسا بولمايدىغان
ـــ ج وَاجِبَات: بۇرچ، ۋەزىپە، مەجبۇرىيەت
الـ ـــ ات الْمَنْزِلِيَّة: ئائىلە تاپشۇرۇقى
وَاجِد: كەشىپ قىلغۇچى، بايقىغۇچى: ياخشى كۆرگۈچى، ئاشىق بولغۇچى، ئاشىق
ـــ عَلَيْهِ: غەزەپلەنگەن، ئاچچىقلانغان
وَاجِز: قىسقارتقان، يىغىنچاق بولغان، ئىخچام بولغان
وَاجِس: ئىدىيىسى قالايمىقان بولغان، پىكرى قالايمىقانلىشىپ كەتكەن
وَاجِف: تىترىگەن، تىترەپ كەتكەن
وَاجِم: چىرايى ئېچىلماسلىق، چىرايى تۇتۇلغان، غەم باسقان
وَاجَهَ هُ: ئۇدۇل ئۇچرىشىپ قالماق، باش قوشماق، ئۇچراشماق، ئۇدۇلمۇ ئۇدۇل كېلىپ قالماق
وَاجِهَة: ئالدى تەرەپ، ئۇدۇل تەرەپ: تاۋار ماللارنى تىزىش جازىسى: ئىشكاپ سەھنىسى

ـــ هُ الوَقْتَ أو الْمَوْضِعَ: ئىككى ھەرەپ ئۇچرىشىدىغان ۋاقىتنى ۋەدىلەشمەك ياكى توختاتماق

وَاعِد: توختام قىلغۇچى، ۋەدە قىلغۇچى، ۋەدە بەرگۈچى: ئۈمىدى بولغان، ئارزۇسى بولغان

وَاعِر ج أَوْعُر و وُعُور و أَوْعَار و وُعُورَة: ئېگىز ـ پەس، ئوڭغۇل ـ دوڭغۇل: مېڭىش تەس بولغان

وَاعِظ ج وُعَّاظ: ۋەز ئېيىتقۇچى، ۋائىز: نەسىھەت قىلغۇچى

وَاعِيَة: ئاڭلىقلىق، ئۆزىنى بىلىش

الْـــ الْخَفِيَّة: ئاڭسىزلىق، ئۆزىنى بىلمەسلىك

وَاغِل: چاقىرمىغان مېھمان، كۈتمىگەن مېھمان

وَاف « الوَافِي »: پۈتۈنلەي، تامامەن، مۇكەممەل بولغان

ـــ بِالْغَرَضِ: مەقسەتكە ئۇيغۇن بولغان، تەلەپ قاندۇرۇلغان، ئېھتىياج قانغان

وَافِد ج وَفْد و وُفُود وُفَّاد و وُفَّد و أَوْفَاد: كەلگۈچى، قەدەم تەشرىپ قىلغۇچى،: ئەلچى، ۋەكىل

طَالِب ـــ: چەت ئەللىك ئوقۇغۇچى، چەت ئەلگە چىقىپ ئوقۇغان ئوقۇغۇچى

مَرَض: يۇقۇملۇق كېسەل

وَافِر: مول، كۆپ، يېتەرلىك، تولۇق: ئەرەب شېئىرىدىكى بىرخىل شېئىر ۋەزنى

مُفَاعَلَتُنْ مُتَفَاعَلَتُنْ فَعُولُنْ:
مُفَاعَلَتُنْ مُفَاعَلَتُنْ فَعُولُنْ

وَافَقَ هُ: مۇۋاپىق كەلمەك، دەل كەلمەك، توغرا كەلمەك، ئۇدۇل كەلمەك

ـــ هُ فِي الشَّيْءِ: قوشۇلماق، ماقۇل بولماق، بىردەك بولماق

ـــ بَيْنَ الشَّيْئَيْنِ: ئۇيغۇنلاشماق، ماسلاشماق

وَافَى هُ: كەلمەك، يېتىپ كەلمەك: تاساددىپىي ئۇچرىشىپ قالماق، ئويلىمىغان يەردىن ئۇچرىشىپ قالماق

ـــ هُ حَقَّهُ: ھەممىنى بەرمەك، پۈتۈنلەي بەرمەك

ـــ هُ الْمَوْتُ أو الْكِتَابُ: ئۆلمەك، ۋاپات بولماق، ئەجىلى توشماق

وَاقٍ (الوَاقِي): ساقلىغۇچى، قوغدىغۇچى، ئالدىنى ئالغان، مۇداپىئە قىلغان

وَاقَعَ الْمَرْأَةَ: جىنسىي مۇناسىۋەت ئۆتكۈزمەك

ـــ الرَّجُلَ: ئۇرۇشماق، سوقۇشماق

وَاقِع ج وُقَّع و وُقُوع: چۈشكەن، چۈشۈپ كەتكەن: يۈز بەرگەن، پەيدا بولغان

الْـــ أَنَّ: ئەمەلىيەتتە، رېئاللىقتا

وَاقِعَة ج وَقَائِعُ: ھادىسە، ۋەقە: ئۆزگىرىش: مۇسىبەت، ئاپەت: ئۇرۇش

وَاقِعِيّ: ئەمەلىي، ئەمەلىي بولغان، رېئاللىق: رېئالىزىمچىلىق: رېئالىزمچى

الـــ ة فِي الْأَدَبِ أو الفَنِّ: رېئالىزىمچى ئېقىم

وَارِم: ئىششق، ئىششپ قالغان
وَازَرَهُ: ياردەملەشتۇرمەك، قوللىماق، ياردەم قىلماق
وَازِع ج وَزَعة و وُزَّاع: بوغۇپ قويغان، چوشەپ قويغان: قوي باقىدىغان ئىت: تەرتىپ ساقلاش قوشۇنىنىڭ ئىشلىرىنى باشقۇرىدىغان خادىم
وَازَنَ الشَّيْءَ: تەڭپۇڭلاشتۇرماق
ـــ بَيْنَ الشَّيْئَيْنِ: سېلىشتۇرماق، تەڭلەشتۇرمەك
وَازِن: تاراز: توروزچى، جىڭچى: (تارازىدا) تولۇق تارتىلغان: تولۇق بولغان: مەس، مەس بولۇپ قالغان
وَازَى هُ: تەڭ بولغان، تەڭ ئېلىپ بارغان، ئوخشاش بولغان، تەڭ دەرىجىلىك بولغان
وَاسِطَة: ئوتتۇرىسىدا قالغۇچى، ئارىلىقتا قالغۇچى: كېلىشتۈرگۈچى، ياراشتۇرغۇچى، ۋاستىچى: ئەڭ چوڭ، ئەڭ ياخشى بولغان: بويۇنغا سالىدىغان ھەقىقىي مەرۋايىت: زەنجىر: سەۋەب، ۋەج
ـــ ج وَسَائِطُ: ئۇسۇل- چارە، ۋاستە
وَاسِع: كەڭ، كەڭرى
وَاسَى هُ: كۆڭلىنى يېسىماق، تەسەللى بەرمەك، بەزلىمەك: ھەمكارلاشماق، ياردەملەشمەك
وَاشٍ (اَلْوَاشِي) ج وُشَاة: سۆزەنچى، چېقىمچى، غەيۋەتچى، بۆھتانچى، قارا چاپلىغۇچى
وَاشَنْطُن: ۋاشىنگتون (ئامېرىكا قوشما شتاتلىرىنىڭ پايتەختى)
وَاصِب: داۋاملىق، ئۈزۈلمەس، سوزۇلما
وَاصَلَهُ: مەلۇم كىشى بىلەن مۇناسىۋەتنى قويۇق داۋاملاشتۇرماق، ئالاقىلىشىپ تۇرماق
ـــ الشَّيْءَ: داۋاملاشتۇرماق، ئۈزلۈكسىز بولماق
ـــ اَللَّيْلَ بِنَهَارٍ: كېچىنى كۈندۈزگە ئۇلىماق، كېچىنى كۈندۈزگە ئۇلىماق
وَاصِل: يېتىپ كەلگەن، يېتىپ بارغان: بىرىكمە ماددا، بىرىكتۈرگەن ماددا: ئالاقىچى
وَاضِح: روشەن بولغان، ئېنىق بولغان، ئوچۇق بولغان
وَاضِعَة: تۇغۇتلۇق ئايال: قويۇپ قويغۇچى: ئايال يازغۇچى
واط: ۋات (توك بىرلىكى: شوتالاندىيىلىك كەشپىياتچىنىڭ ئىسمى)
واطَأَه عَلَى اْلأَمْرِ: ماقۇل بولماق، قوشۇلماق
ـــ اْلمَرْأَةَ: جىما قىلماق، جىنسىي مۇناسىۋەت قىلماق
وَاطِئ: پەسكەش، پەس، رەزىل، ئىپلاس
وَاظَبَ اْلأَمْرَ: داۋاملاشتۇرماق، داۋاملىق قىلماق
ـــ عَلَى اْلأَمْرِ: تىرىشماق، ئىجتىھات قىلماق، قەتئىي داۋاملاشتۇرماق
وَاعَدَهُ: ۋەدىلەشمەك، ئۈزئارا توختاملاشماق

وَاهِـــب: تەقـدىم قىلغـۇچى، ئىلتىپـات قىلغۇچى

وَاهِم: خاتا بولغان، خاتالىق ئۆتكەن

وَاهِن ج وُهُن: ئاجىز، زەئىپ، كۈچسىز

واهِنَة: رېماتىزىم، رېماتىزىم كېسىلى

وَأْوَأَ الْكَلْبُ: ئىت ھاۋشىماق

وَئِيْد · وَ ئِيْدَة: تىرىك كۆمۈۋېتىلگەن قىز

وَبَأَ يَوْبَأُ وَبْأً إِلَيْه: باش لىڭشىتماق، قوشۇلماق

وَبَا ج أَوْبَاء: ۋابا، تارقىلىشچان يۇقۇملۇق كېسەل

وَبُؤَيَوْبُؤُ وَبَاءً و وَبَاءَ ةً و وَبِيَ و يَوْبَـأُ و يَبْبَأُ وَبْأً الْمَكَانُ: ۋابا كېسىلى تارقالماق، يۇقۇملۇق كېسەل تارقالماق

وَبِـــيَ: ۋابا كېسىلى تارقالغان ۋاقىتتىكى (ئورۇن)، ۋابا كېسىلى تارقالغان ئورۇن

وَباء ج أَوبِئَة: ۋابا، تارقىلىشچان يۇقۇملۇق كېسەل، خولىرا

وَبَـــائِيّ: تارقىلىشچان كېسەلدەك، ۋابا كېسىلىدەك: ۋابا كېسىلى بولغۇچى

أَبْحَرَة ـــ ة: نەم تىنجىق ھاۋا

وَبَالَ: يامان ئاقىۋەت: ساغلام بولماسلىق، سالامەت بولماسلىق: ئۇۋاللىق

وَبَّـــخَ ةُ: ئەيىبلىمەك، تەنقىد قىلماق، ئەدەبلىمەك

وَبَـــر ج أَوْبَـــار: (تۆگە، توشقانلارنىڭ) ئىنچىكە يۇڭى، يۇمشاق يۇڭى: تىۋىت

أَهْل الـــ: بەدەۋى، ناغلىق، كۆچمەن خەلق

وَبِرَ يَوْبَرُ وَبَرًا: ئىنچىكە يۇڭى ئىنتايىن كۆپ بولماق: تىۋىتى قويۇپ بولماق

وَبَر: ئىنچىكە يۇڭلۇق، تىۋىتلىك

وَبْر ج وُبُور و وِبَارَة و وِبَار: پىروكاۋىيە توشقىنى

وَبْرَاءُم: قويۇق تىۋىتلىك بولغان: يۇمشاق تۈكى بولغان قۇلاق

وَبَش ج أَوْبَاش: لۇكچەك، سايات، مۇتتەھەم، مۇشۇمزور

ـــ الْكَلَامِ: بىمەنە سۆز، قالايمىقان سۆز، جۆيلۈش

وَبَقَ ـ وَبْقًـــا: ئۆلمەك، ھالاك بولماق، ۋەيران بولماق

وَبَلَ تَبِلُ وَبْلاَتِ السَّمَاءُ: قاتتىق يامغۇر ياغماق، چېلەكلەپ قۇيغاندەك ياغماق

وَبَلَيَوبُلُ وَبَلاً و وَبَالاً و وَبَالَةَ الشَّـــيْءُ: زىيانلىق بولماق، پاجىئەلىك بولماق، تېراكىدىيىلىك بولماق، ئېچىنىشلىق بولماق،

ـــ الْمَكَـــانُ: ساق بولماسلىق (ئورۇن)، يەرلىشەلمەسلىك، ھاۋاسى كېلىشمەلمەسلىك، سالامەتلىككە زىيانلىق بولماق

وَبْل: قاتتىق يامغۇر، چېلەكلەپ قۇيغاندەك يامغۇر

وَبَهَ يَوْبَهُ وَبْهًا و وُبُوهًا لَهُ أَوبِه: كۆڭۈل بۆلمەك، دىققەت قىلماق، ئەھمىيەت بەرمەك

وَاكَبَ عَلَى الْأَمْرِ: قەتئىي داۋاملاشتۇرماق، ئاخىرغىچە چىڭ تۇرماق، ئاداققىچە مۇستەھكەم تۇرماق

ـ هُ: ئۇنىڭ بىلەن بىرلىكتە بىر قوشۇن ئىچىدە تۇرماق ياكى ماڭماق

ـ الءمَوْكِبَ: قوشۇنغا ئەگىشىپ ئىلگىرىلىمەك

وَاكِف: يامغۇر

وَاكَلَ القَوْمُ: ئۆزئارا ئىشەنمەك، ئۆزئارا ئىشەنچ باغلىماق

وَأَلَ يَئِلُ وَ أَلاً إِلَيْهِ: پاناھلانماق، پاناھ تاپماق

ـ مِنْ كَذا: ئۆزىنى چەتكە ئالماق، ئۆزىنى تارتماق

وَأْل: پاناھلىنىدىغان جاي، پاناھگاھ، يوشۇرۇنىدىغان جاي

وَالٍ (الوَالِي) ج وُلاَة: ۋالى، ھاكىم: ئۆلكە باشلىقى

وَالِد: ئاتا، دادا

أُنْثَى ـ ج وُلْد: تۇغقان، يەڭگىگەن، كۆزى يورىغان

الْـ ـ اَن: ئاتا ـ ئانا، ئانا ـ دادا

وَالِدَة: ئانا

وَالِدِيّ: ئاتا ـ ئانىغا ئوخشاش؛ دادا تۇغقانچىلىق، ئاتا تەرەپ تۇغقانچىلىقى

وَالَسَ هُ: ئالدىماق، ساختىپەزلىك قىلماق

ـ بِالْحَدِيْثِ: ئەپلەپ ـ سەپلەپ ئۆتۈپ كەتمەك، كۆز بويامچىلىق قىلىپ ئۆتۈپ كەتمەك

وَالَفَ هُ: ئۈلپەتلەشمەك، يېقىنلاشماق

وَالِه: ئالجىپ قالغان، ساراڭ بولوپ قالغان، نېرۋىسى ئېلىشىپ قالغان

وَالَى هُ: ياردەملەشمەك، قوللىماق، دوستلار تىركەشمەك، دوستلار زىددىيەتلەشمەك

ـ الشَّيْءَ: خىزمەتنى داۋاملاشتۇرماق، داۋاملىق قىلماق

ـ بَيْنَ الْأَمْرَيْنِ: ئارقىمۇ ـ ئارقا ئۈزۈلمەي كەتمەك، بىر ـ بىرىگە ئۇلىشىپ كەلمەك

ـ غَنَمَهُ: قويلارنى تەقسىم قىلىپ بەرمەك

وَانٍ ـ (الوَانِي): ئاجىز، زەئىپ، كۈچسىز، ماغدۇرسىز، ماغدۇرىدىن قالغان

وَاهَ لَهُ أوبِهِ: ئىنتايىن ياخشى بولماق، ئىنتايىن بەلەن بولماق

وَاهٍ (اَلْوَاهِي) ج وَاهُون و وُهَاة: ئاجىز، كۈچسىز، دەرمانسىز؛ ئەرزىمەس

وَاهًا لَهُ أوبِهِ: ئىنتايىن ياخشى بولماق، ئىنتايىن بەلەن بولماق

وَاهٍ (اَلْوَاهِي) ج وَاهُون و وُهَاة: ئاجىز، كۈچسىز، دەرمانسىز؛ ئەرزىمەس

وَاهًا لَهُ أوبِهِ: نېمىدىگەن ياخشى، ئىنتايىن ياخشى، بەكمۇ ئوبدان

ـ عَلَى ما فاتَ: ئەي! پۇرسەت قولدىن كېتىپ قالدى!

وَثاق ج وُثُق: كويزا، ئىشكەل، كىشەن، قوۋۇق

وَثَّبَ هُ: سەكرەتمەك، سەكرىگىلى سالماق

وَثَبَ ـِ وَثْبًا و وُثُوبًا و وَثَبانًا و وِثابًا و وَثِيبًا و ثِبَةً: ئاتلانماق، قوزغالماق؛ سەكرىمەك

ـ فَوْقَ الْحَاجِزِ: توسالغۇلاردىن سەكرەپ ئۆتمەك

ـ عَلَيْهِ: شىددەت بىلەن ئېتىلماق، بىردىنلا ئېتىلماق

وَثْبَة ج وَثَبات: بىرنى سەكرەش، بىر قېتىم سەكرەش؛ يۈكسەلمەك، كۆرۈلمەك، ئۇلغايماق

ـ كُبْرَى: چوڭ سەكرەپ ئىلگىرىلىمەك

ـ عُرْوِيَّة: موللاق ئاتماق

وِثْبَة: سەكرەش شەكلى

وَثَجَ يَوْثُجُ وَثَاجَةً: قېلىنلاشماق، قويۇقلاشماق، زىچلاشماق

ـ الْفَرَسُ: قاۋۇل بولماق، كۈچلۈك بولماق، سېمىز بولماق

وَثَّرَ الفِرَاشَ أو غَيْرَهُ: ئورۇن ـ كۆرپىنى هوزۇرلۇق يۇمشاق قىلماق، هوزۇرلۇق قىلماق

وَثَرَيَشرُ وَثْرًا الفِرَاشَ أو غَيْرَهُ: ← وَثَّرَ

وَثُرَ يَوْثُرُ وَ ثَارَةً الفِراشُ أو نَحْوُه: يۇمشاق هوزۇرلۇق بولماق

وَثْر: يۇمشاق

وَثْر: كالتە ئىشتان، قىسقا ئىشتان

وَثَّقَ الْأَمْرَ: پۇختا قىلماق، مۇستەهكەم قىلماق؛ زىچلاشتۇرماق، قويۇقلاشتۇرماق

ـ الوَثِيقَةَ: ئىقرار قىلماق، ئاشكارا قىلماق

ـ هُ: ئۆزىگە ئىشەنچىسى بولماق، ئۆزىگە ئىشەنمەك

وَثُقَ يَوْثُقُ وَثَاقَةً الشَّيْءُ: پۇختا بولماق، مۇستەهكەم بولماق، مەزمۇت بولماق

ـ مِنْ كَذا: هەقىقىي ئىشەنمەك

ـ الرَّجُلُ: ئىشەنمەك، تايانماق، يۆلەنمەك

وَثِقَ يَثِقُ ثِقَةً و وُثُوقًا و وَثْقًا و وَثَاقَةً بِهِ: ئىشەنمەك، تايانماق، يۆلەنمەك

وُثْقَى م: ئەڭ مۇستەهكەم بولغان، ئەڭ ئىشەنچىلىك بولغان

وَثَل: چىگە ئارغامچا

وَثَن ج أَوْثَان و وُثُن و أُثُن: جانسىز، چالما ـ كېسەك؛ پۇت، هەيكەل

وَثَنِيّ: بۇتپەرەس: كۆپ خۇدالىق دىنغا ئېتىقاد قىلغۇچى

الـ ـ ه: بۇتپەرەسلىك دىنى، بۇتپەرەسلىك

وُثُوب: سەكرەش؛ سەكرىمەك: قوزغىماق

وَثِيبٌ: سەكرەش، سەكرىگەن

وَثِيج: قېلىن، زىچ، قويۇق

وَثِير: يۇمشاق؛ سېمىز

وَثِيق ج وِثَائِقُ: مۇستەهكەم، پۇختا، ئىشەنچىلىك

وَثِيقَة ج وَثَائِقُ: هۆججەت، ئىسپات، پاكىت، ماتېرىيال

وَبِـــئ: ۋابا كېسىلى تارقالغان ۋاقىتتىكى (ئورۇن)

وَبِيْل: قەبىھ، قاباھەتلىك، رەزىل، قاتتىق؛ كالتەك، توقماق؛ دۇمباق كالتىكى

وَبِيْلَة: كالتەك؛ بىر باغلام ئوتۇن

وَتَّدَ الْوَتَدَ: قوزۇق قاقماق؛ مىخ قاقماق

ـــــ رِجْلُـــهُ فِي الْأَرْضِ: قىستۇرۇپ كىرگۈزمەك، سانجىماق؛ قىستۇرماق

وَتَدَيَتِدُ وَتْدًا و تِدَةً الْوَتَدَ: قوزۇق قاقماق؛ مىخ مىخلىماق؛ قىستۇرۇپ كىرگۈزمەك

ـــ فِي الْبَيْتِ: ئۆي ئوتتۇرىسىدا ھاڭۋېقىپ قالماق

وَتْد ج أَوْتَاد: پانا، شىنا، ياغاچ مىخ، قوزۇق

وَتَّرَالْحَبْلَ أو الـــوَتَرَ: چىڭىتماق، چىڭ باغلىماق

وَتَرَيَتِرُ وَتْرًا و تِـــرَةً الْقَـــوْسَ: كەرىمەك، كېرىپ تارتماق

ـــــ هُ: ئالدىماق، ساختىپەزلىك قىلماق؛ قورقۇتماق، پوپوزا قىلماق

وَتَر ج أَوْتَار و وِتَار: كىرىچ (ئوقيانىڭ)؛ تار، سىم (چالغۇ ئەسۋابلارنىڭ)

ـــ الْعَضَلَة: پەي، سىڭى (ئەزالارنىڭ)

وِتْر ج أَوْتَار: تاق، تاق سان؛ ۋىتىر، ۋىتىر نامىزى؛ قىساس ئالماق، ئەنت ئالماق

وَتَرَة ج وَتَر: قۇلاقنىڭ يۇمشاق سۆڭىكى (يۇمشىقى)؛ ئۈزۈش پەرسىسى (ئۆردەك قاتارلىقلارنىڭ پۇتىنىڭ)؛ قاڭشار (بۇرۇننىڭ)؛ تىل بېغىشى

وَتَرِيّ: كىرىچنىڭ، كىرىچلىك بولغان

وَتْرِيّ: تاق سان

عَدَد: تاق سان، يالغۇز سان

وَتِيْرَة: ئۇسۇل- چارە، شەكىل؛ دىكادا (ئون كۈن، ئون ياش، ئون يىل بىر دىكادا بولىدۇ)

وَتِيْن ج أَوْتِيْنَـــة و وُتُـــن: چوڭ تومۇر، ئارتېرىيە تومۇرى

وَثَأَيَثَأُ وَثْأَالْيَدَ: قول جاراھەتلەنمەك، قول زەخمىلەنمەك؛ چىقىق بولماق

وَثِئَ يَوْثَأُ وَثْأً و وُثُوْءًا لِلَّحْـــمُ: سوقۇلۇپ يارىلانماق، ئۈزۈلۈپ يارىلانماق، قىسىلىپ يارىلانماق

وَثْء: ســوقۇلغان، ئــۇرۇلغان، يېقىلغــان، قىسىلغان، بېسىلغان سەۋەبلەردىن يارىلانماق

وَثَاءَة: ← وَثْء وِثَائِيْقِيّ: ھۆججەتلىك، ھۆججـــەتلىك بولغـــان؛ ھۆججەتكـــە مۇناسىۋەتلىك بولغان

فِلْـــم ـــ: ھۆججەتلىك فىلىم، تارىخىي ماتېرىياللىق فىلىم

وَثَّاب: سەكرىگەك، سەكرەش ماھىرى؛ نېرۋا قېتىپ قېلىش، نېرۋىلار تارتىشىپ قېلىش

ـــ إلى الشَّـــيْءِ: تەشنا بولماق، ئىنتىزار بولماق؛ كۈچ بىلەن تەلەپ قىلماق

وِثَار: ھوزۇرلۇق ئورۇن- كۆرپە، يۇمشاق ئورۇن - كۆرپە

وَجَرَيَجِرُ وَجْرًا: دورا بەرمەك: ئۆزى يېمىگەن پوقنى باشقىلارغا يېگۈزمەك

وَجر ج أَوْجَار: ئۆڭكۈر، غار

وَجِرَيَوجَرُ وَجَرًا مِنْ كَذا: قورقىماق، ۋەھىمىگە چۈشمەك

وَجْرَة ج أَوْجَار: ئورا، قىلتاق، قاپقان، توزاق

وَجَزَ يَجِزُ وَجْزًا و وُجُوزًا الْكَلَامَ: سۆزنى ئىخچام ئېنىق قىلماق، يىغىنچاقلىماق

ـ فِي كَلَامِه: ئىخچام ئېنىق سۆزلىمەك

وَجُزَيَوْجُزُ وَجْزًا و وَجَازَةً و وُجُوزًا فِي الْكَلَامِ: يىغىنچاقلاپ ئېنىق سۆزلىمەك، قىسقا ئېنىق سۆزلىمەك

ـ الْكَلَامُ: ئاددىي ۋە ئېنىق بولماق، قىسقا بولماق، يىغىنچاق بولماق

وَجْز: قىسقارتىش، يىغىنچاقلاش، ئىخچاملاش: ئىخچام، يىغىنچاق: قىسقا، قىسقىچە

وَجَسَ يَجِسُ وَجْسًا: يوشۇرۇنماق، مۆكۈۋالماق

ـ وَجْسًا و وَجْسَانًا: قورقماق، ئەنسىرىمەك

وَجْس: قورقۇش، ئەنسىرەش

وَجَع ج أَوْجَاع و وِجَاع: ئاغرىق (بىرەر ئەزانىڭ ئاغرىپ قېلىشى)؛ ئۇششاق كېسەللەر، پارچە كېسەللەر، كىچىك كېسەللەر

وَجِعَ يَوْجَعُ وَجَعًا: ئاغرىتماق، ئاغرىماق

ـ هُ رَأْسُهُ: باش ئاغرىماق

ـ رَأْسَهُ: باشنى ئاغرىتماق

وَجَفَ يَجِفُ وَجْفًا و وَجِيْفًا و وُجُوفًا الشَّيْءُ: تەۋرىنىپ تۇرماق، تىترىمەك، تىترەپ تۇرماق

ـ وَجِيْفًا الْقَلْبُ: يۈرەك سوقماق، يۈرەك سالماق

ـ وَجْفًا و وَجِيْفًا الْفَرَسُ: چاپماق، ئۇچقاندەك يۈگۈرمەك

وَجَل ج أَوْجَال: قورقۇنچ، ۋەھىمە، ئەنسىرەش

وَجِلَ يَوْجَلُ وَجَلًا و مَوْجَلًا: قورقماق، ئەنسىرىمەك بىئارام بولماق

وَجِل ج وِجَال: قورقۇنچاق، قورقۇپ قالغۇچى، ئەنسىرىگۈچى

وَجَمَ يَجِمُ وَجْمًا و وُجُومًا: جىمغۇر بولماق: مۇسىبەت ياكى قورقۇنچ سەۋەبىدىن زۇۋان سۈرمەي تۇرماق: قاپىقى ئېچىلماسلىق، چىرايى تۇتۇلماق

ـ لَهُ مِنْ كَذا: تەزىيە بىلدۈرمەك، ماتەم تۇتماق

وَجِم: زۇۋان سۈرمىگەن، جىمغۇر، چىرايى تۇتۇلغان، قاپىقى سېلىنغان

وَجْم: چىرايى تۇتۇلماق، قاپىقى سېلىنماق، زۇۋان سۈرمەسلىك

ـــ الـزَّوَاجِ: توي خېتى، نىكاھلىنىش كۈۋاھنامىسى

ـــ الْمِلْكِيَّة: يەر خېتى، چىۋەر

وَثِيْل: چىكە ئارغامچا

وَجَّ ـُ وَجًّا: يۈگۈرۈپ قاچماق؛ يۈگۈرۈپ ئۆلمەك؛ تېز بولماق

وَجَأَيَوْجأُ وَجْأً هُ بالسِّكِّيْنِ أو الْيَـدِ: قالايمىقان سانجىماق؛ قالايمىقان تىقماق، قالايمىقان ئۇرماق

وِجَار ج أَوْجِـرَة وَوُجُـر: ھايۋانلارنىڭ ئۇۋىسى: ئۆڭكۈر، غار: ھاۋزى، كۆل

وَجَـازَة: قىسقارتماق، ئىخچاملىماق، يىغىنچاقلىماق

وِجَاه: ئۇدۇل، ئالدى، ئالدىدا

لَقِيَهُ ـــ اً: ئۇدۇلمۇ- ئۇدۇل كېلىپ قالماق

وَجَاهَة: مەشھۇر بولماق، داڭلىق بولماق، كۆزگە كۆرۈنەرلىك بولماق؛ ئاتاق - ئابرۇي

وَجَّبَ الْأَمْـرَ عَلَيْـه: تاپشۇرۇق بەرمەك، ئۇنىڭ قىلىشىغا تاپشۇرماق

ـــ: بىر ۋاخ تاماق يېمەك

وَجَبَ يَجِبُ وُجُوبًا وجِبَةً و وَجْبًا وَجْبَةً الْأَمْرُ: كېرەك بولماق، لازىم بولماق، زۆرۈر بولماق

ـــ الْأَمْرُ عَلَيْه: ئۇ زۆرۈر بولماق، ئۇ لازىم بولماق، ئۇ لازىم بولۇپ قالماق

ـــ وَجْبًا و وَجِيْبًا و وَجَبَانًازالقَلْبُ: يۈرەك سوقماق، سالماق

وَجْبَة ج وَجَبَات: غۇلاپ چۈشكەن ئاۋاز، يىقىلىپ چۈشكەن ئاۋاز؛ بىر ۋاخلىق تاماق؛ ئوغرى چىش

وَجَدَيَجِدُ وُجْدًا و جِـدَةً و وُجُـودًا و وِجْدَانًا وإجْدَ انًا الْمَطْلُوبَ: ئىگە بولماق، تاپماق، ئېرىشمەك

ـــ هُ: سەزمەك، بايقىماق، بىلمەك، تۇيماق

ـــ هُ كَذا: بايقىۋالماق، بىلىۋالماق، سېزىۋالماق

ـــ يَجُدُ وَجْدًابِه: جاندىن ئەزىز كۆرمەك، بىراۋنى جاندىن ئەزىز كۆرمەك

ـــ لَهُ: قايغۇرماق، ھەسرەت چەكمەك

ـــ وَجْدًا وجِدَةً و مَوْجِـدَةً و وِجْـدَانًا عَلَيْه: غەزەپلەنمەك، ئاچچىقلانماق

وُجِدَ وُجُودًا: بايقالماق، تېپىلماق، مەۋجۇت بولماق، بار بولماق

وُجْد ج وِجَـاد: جان- دىلىدىن ياخشى كۆرۈش، ئاشىق بولۇش؛ خۇشال بولۇش؛ قايغۇ- ھەسرەت؛ پاراۋان، باياشات؛ كۈچ، قۇدرەت؛ ئىقتىدار

وِجْـدان: بىۋاسىتە سىزىش، بىۋاسىتە بايقاش؛ مەۋجۇت بولۇش، مەۋجۇت

الْـ ـــ الْبَاطِن: سېزىمسىز، ئاڭسىز، سېزىمى تۆۋەن

وِجْـدَانِيّ: بىۋاسىتە سەزگەن، بىۋاسىتە ھېس قىلغان

ـــ ج وِجْـدَانِيَّات: بىۋاسىتە سېزىم، بىۋاسىتە سېزىم بىلەن بىلگەن نەرسە

وَحْد: يالغۇز، تەنها، بىيكانە

ـــ ةً: ئۇ يالغۇز، تەنها، بىيكانە

وَحْداءُ ج أَحْدان: تەكداشسىز، مىسلىسىز، ئوخشىشى يوق

وَحْدَانِيَّة: بويىناقلىق، تەنھالىق، يالغۇزلۇق، بىردىنبىر بىيكانە

الأ ـــ: ۋاھدانىيەت (بىر ئىلاھلىق ئېتىقاد)

وَحْدَة: يالغۇزلۇق، تەنھالىق، تەنھا؛ بىرلىك، ئىتتىپاقلىق

وَحَّشَ بِـالثَّوب أو السِّـلاَح: قورالىنى تاشلاپ بەدەر قاچماق

وَحَشَ يَحِشُ وَحْشًا بِالثَّوْب أو السِّلاَح: قورالىنى تاشلاپ بەدەر قاچماق

ـــ هُ الشَّيْءُ: تەشنا بولماق، ئىنتىزار بولماق

وَحُشَ يَـوْحُشُ وُحُوشَـةً وَحَاشَـةً: ياۋايلاشماق، ياۋايى بولما؛ ۋەھشىي بولماق

وَحْش ج وُحُوش و وُحْشَان: ياۋايى ھايۋان

وَحْشَـة: يالغۇزلۇقتىن قورقماق؛ قايغۇ؛ دىلىنىڭ دوستلۇقىدىن يىراق بولۇشى؛ ياۋايى

وَحْشِيّ: ياۋايى ئۆسكەن؛ ۋەھشىيلەشكەن، بىرتەۋچ، ياۋۇز: يان، سىرت

وَحْشِيَّة: ۋەھشىيلىك، ياۋۇزلۇق، قوپاللىق: شىددەتلىك بوران

وَحُفَ يَوْحُفُ وَحَافَةً وُحُوفَةً الشَّعْرُ أو النَّبَاتُ: ← وَحُفَ قويۇق بولماق، زىچ بولماق

وَحْف: پەيلىرى (تۆكلىرى) تولۇق بولغان

وَحْل ج أَوْحَال و وُحُول: لاي، پاتقاق

وَحِلَ يَوْحَلُ وَحَـلاً و مَـوْحَلاً: پاتقاقا كىرىپ كەتمەك؛ ئۇياقتا تارتسا ئات ئۆلەر، بۇياقتا تارتسا ھارۋا سۇنار ھالەت بولۇپ قالماق؛ ئىنسانىن قىيىن ھالدا قالماق

وَحَل: پاتقاق بولغان، پاتقاقا پاتقان، پاتقاقا پېتىپ قالغان

وَحَم: (ھامىلدار ئايال) سېزىك بولۇش، سېزىك تارتىش

قَيْء الـــ: سېزىكلىكتىن قۇسماق

وَحِمض يَحِمُ و يَوْحَمُ وَحَمَات الْحُبْلَى: تۇغۇتلۇق ئايال سېزىك بولماق

وَحْمَى ج وِحَـام و حَـام و حَـامَى: (ھامىلدار ئايال) سېزىك بولغان، سېزىك تارتىپ قالغان، سېزىك تارتىپ قالغۇچى

وَحْوَحَ: قولىنى قاقلاپ ئىسىتماق، قولىنى ئۇلاپ ئىسىتماق

ـــ مِنَ الْبَرْد: سوغۇقتىن تىترەپ كەتمەك، تىترىمەك

وَحَّى هُ: سۆيلىمەك، ھەيدەكچىلىك قىلماق، ئالدىراتماق

وَحْـي: ۋەھىي: ئىلھام ئىشارەت قىلىش، ئىلھام قىلىش؛ يول كۆرسىتىش، ئەقىل كۆرسىتىش

ـــ إِلَهِيّ: ئاللاھنىڭ ۋەھىيسى، ئاللاھنىڭ ئىلھامى، ئىلاھىي ۋەھىي

وَجْنَة وُ جْنَة ج وَجَنَات: مەڭز، فووۇز

وَجْنِيّ: مەڭزىدەك، فوۋۇزغا مەنسۇپ

وَجَّهَ هُ إِلَيْه: ئەۋەتمەك، ئەۋەتىپ بەرمەك

ـــ إِلَيْه: بارماق، يۈزلەنمەك، كەتمەك

ـــ الشَّيْءَ: مەلۇم تەرەپكە يۈزلەندۈرمەك

ـــ هُ: يۈزىى قىلماق، ئابرۇيىنى نەزەردە تۇتماق

ـــ الْمَيِّتَ أَو الْمَرِيْضَ: ئۇنىڭ يۈزىنى كەئىبە تەرەپكە قىلىپ قويماق

ـــ الطَّرِيْقَ: ئوچۇق كۆرۈنۈپ تۇرغان يولدىن مېڭىپ كەلمەك

وَجَهَ يَجِهُ وَجْهًا هُ: شاپىلاق بىلەن ئۇرماق، قول ئالقىنى بىلەن ئۇرماق

وَجُهَ يَوْجُهُ وَجَاهَةً: ئابرۇيلۇق بولماق، نامى چىقماق، ئابرۇيى كۆتۈرۈلمەك

وَجْه ج أَوْجُه و وجُوه و أُجُوه: يۈز، چىراي؛ ئۇسۇل؛ سەۋەب، مەنە، مەقسەت؛ سىرتقى كۆرۈنۈش؛ تەرەپ؛ ئابرۇي

مَضَى عَلَى ـــ ه: ھېچبىر قىممىتى يوق بولماق، ۋاقتى ئۆتۈپ كەتمەك

وُجْه: تەرەپ، يۆنىلىش؛ يۈزلىنىدىغان تەرەپ

وِجْهَة: تەرەپ، يۆلۈنۈش؛ نىشان، مەقسەت؛ ئالاقە، مۇناسىۋەت

ـــ النَّظَرِ: قاراش، كۆز قاراش، پىكىر

الْـــ التَّارِيْخِيَّة: تارىخىي نۇقتىئىنەزەر

وَجْهِيّ: يۈزنىڭ، يۈزلۈك؛ ئالدى تەرەپنىڭ، ئالدى تەرەپتەك

وُجُوب: زۇرۇر بولۇش، لازىم بولۇش؛ زۆرۈرىيەت

وُجُود: بار، مەۋجۇت، بار بولۇش

وُجُودِيّ: مەۋجۇدىيەتچى، مەۋجۇدىيەتچىلىك

وُجُودِيَّة: مەۋجۇدىيەتچىلىك نەزەرىيىسى

وُجُور: سۇيۇق دورا؛ سۇيۇقلۇق

وُجُوز: قىسقارتىش، يىغىنچاقلاش، ئىخچاملىتىش

وُجُوم: مۇسىبەت ياكى قورقۇش سەۋەبىدىن ئاۋاز چىقارماسلىق ياكى چىرايى ئېچىلماسلىق

وَجِيْز: قىسقا، قىسقىچە، ئىخچام

ـــ مِنَ الْكَلَامِ: يىغىنچاقلانغان، ئىخچاملانغان، قىسقارتىلغان

وَجِيْع: ئازابلىغان، ئاغرىتقان

وَجِيْعَة: ئاغرىتماق، ئازابلىماق

وَجِيْه ج وَجَهَاءُ: مەشھۇر شەخىس، ئابرۇيلۇق ئادەم، نوپۇزلۇق كىشى

وُحَاد: بىردىن- بىردىن، بىر- بىرلەپ

وِحَام: (ھامىلىدار ئايالنىڭ) سېزىك بولمىقى؛ سېزىك

وَحَّدَهُ: بىرلەشتۈرمەك، بىر تۇتاش قىلماق

ـــ بَيْنَهُمْ: ئىتتىپاقلاشتۇرماق، بىرلىككە كەلتۈرۈمەك

ـــ اللهَ: ئاللاھنى يەككە- يېگانە دەپ ئىتىقاد قىلماق (يەنى لَاإِلٰهَ إِلَّااللهُ دېمەك)

وَحَدَيَحِدُ وحْدًا و وَحْدَةً و حِدَةً و وُحُودًا: يالغۇز بولماق، يېگانە بولماق

وَحُدَ يَوْحُدُ وَحادَةً و وُحُودَة: ← وَحَدَ

وَحِدَ: بىردىنبىر بولغان، يالغۇز بولغان

ـــ ج أَوِدَّة و أَوِدَّاء: چوڭقۇر مۇھەببىتى بولغان، ئىنتايىن ياخشى كۆرگەن

ـــ ى أَنْ أَفْعَلَ كَذا: مەن ئويلىدىم، مەن ئۈمىد قىلدىم، مەن مەقسەت قىلدىم

وِدَاج: بويۇن ۋىنا تومۇرى، بويۇن قىزىل قان تومۇرى

وِدَاجِيّ: بويۇن ۋىنا تومۇرىدەك، بويۇن قىسمىنىڭ، بويۇن قىسمىغا مۇناسىۋەتلىك

وُدَاد: دوستلۇق، دوستلارچە

وُدَاعَ: خۇشلۇشۇش، ۋىدالالىشىش

وَدَاعَة: ئىللىق بولۇش، مۇلايىم بولۇش؛ تىنچ بولۇش، جىمجىت بولۇش، خاتىرجەم بولۇش

وَدَاعِيّ: خۇشلاشقان، ۋىدالاشقان

وَدَج ج أَوْدَاج: بويۇن ۋىنا تومۇرى

وَدَجِيّ: بويۇن ۋىنا تومۇرىنىڭ، بويۇن ۋىنا تومۇرىدەك

وَدَّرَهُ: خەۋپ ـ خەتەرگە پاتۇرۇپ قويماق؛ خەۋپ ـ خەتەرگە چۆكتۈرۈپ قويماق، خەتەرلىك جايغا قارىتىپ ئەكەلمەك؛ قىزىقتۇرۇپ كەلمەك

الْمَالَ: ئىسراپ قىلماق، بۇزۇپ چاچماق

وَدَّعَ الْمُسَافِرُ الْقَوْمَ: خوشلاشماق، ۋىدالاشماق

ـــ الْقَوْمُ الْمُسَافِرَ: ئۇزاتماق، ئۇزىتىپ قويماق، خوشلاشماق

ـــ هُ: تاشلىۋەتمەك، ۋاز كەچمەك

ـــ الءولدَ أو الْكَلْبَ: قۇلۇلە قېپىنى بويۇنغا ئېسىپ قويماق

وَدَعَ يَدَعُ وَدْعًا الشَّيْءَ: ئامانەت قويماق، قويۇپ تۇرماق

ـــ عِنْدَهُ مَالاً: زاپاس قىلىپ قويماق، جەملەنمە قىلىپ قويماق

ـــــ: مۇلايىم بولماق، ئىللىق بولماق، خاتىرىجەم بولماق، تىنىچ بولماق

ـــ الشَّيْءُ: جىم تۇرماق، ھەرىكەت قىلماسلىق

وَدَع: قۇلۇلە قېپى

وَدُعَ يَوْدُعُ وَدَاعَةً و دَعَةً: مۇلايىم بولماق، ئىللىق بولماق؛ تىنىچ بولماق، خاتىرىجەم بولماق؛ تىنىچ ـ بەھۇزۇر بولماق

وَدْع: ھاۋالە قىلىش؛ ئامانەت قويۇش؛ قۇلۇلە قېپى

وَدَعَة: بىر دانە قۇلۇلە قېپى

وَدَك: ياغ، ماي

وَدِكَ يَوْدَكُ وَدَكًا: مايلىق بولماق، ياغلىق بولماق

وَدِك: سېمىز، سېمىرىپ كەتكەن

وَدَّنَ هُ: يۇمشاتماق، قىسقارتماق؛ كېمەيتمەك؛ نەمدىمەك، ھۆللىمەك

وَدُود ج أَوِدَّة وأَ وِدَّاء: (چوڭقۇر مۇھەببەت باغلىغان) ئاشىق

ـــــ: ئامراقلىقىنى كەلتۈرىدىغان، زوقىنى كەلتۈرىدىغان

وَحَى ـِ وَحْيًا: تېز بولماق، چاپسان بولماق
ـــــ إِلَيْـــهِ: مەخپىي ئۇقتۇرماق، مەخپىي مەلۇمات بەرمەك، مەخپىي بىلدۈرۈپ قويماق
ـــ فِي قَلْبِهِ كَذَا: ئەقىل كۆرسەتمەك، يول كۆرسەتمەك، ئىلھام بەرمەك، قوزغاتماق
وَحِيْد: يەككە بولغان، يالغۇز بولغان
ـــ الْجِنْس: يەككە جىنس، يەككە جىنسلىق بولغان
وَحِيْد: تەنھا بولغان، بىردىنبىر، يالغۇز، بېيكانە
ابْن ـــ: يالغۇز ئوغۇل
وَخَّاز: سانجىپ ئاغرىتقان؛ مەسخىرە قىلغان، مازاق قىلغان، ھەجۋىي قىلغان
وَخَزَ يَخزُ وَخْـزًاهُ: سانجماق، تەشمەك، سانجىلماق؛ سانجىلىپ ئاغرىماق
وَخَطَ يَخطُ وَ خَطَّـا هُ الشَّـيْبُ: ئاق سانجىلماق، چاچقا ئاق كىرمەك
ـــ هُ الرُّمْحَ: نەيزە سانجماق، نەيزە تىقماق
ـــ فِي الْبَيْعِ: ھەم زىيان تارتماق ھەم پايدا بولماق
وَخَّمَ الشَّيْءَ: ئاسان ھەزىم قىلدۇرماسلىق، ھەزىم قىلدۇرماسلىق
وَخَم: ھەزىم قىلىش ياخشى بولماسلىق، ياخشى ھەزىم قىلماسلىق؛ يۇقۇملۇق كېسەللىكنىڭ پاسكىنا ھاۋاسى تەسىر قىلماق، زىيانلىق بولماق
وَخُمَ يَوْخُمُ وَخَامَةً و وُخُومَةً و وُخُومًا الطَّعَامُ أو الْمَكَـانُ: ساغلام بولماسلىق، بەدەن سالامەتلىكىگە زىيان قىلماق، ئادەمگە زىيىنى بار بولماق
وَخِمَ يَوْخَمُ وَخَمًا مِنْ كَذَا أوعَنْـهُ: ھەزىم بولماسلىق، سىگمەسلىك، ياخشى بولماسلىق
وَخِم ج أَوْخام: قاشاك، دۆت، كالۋا، ھاماقەت
شَيْء ـــ: سالامەتلىككە زىيىنى بار بولغان، ساغلام بولمىغان
وَخُوم ج وَخَامَى و وِخَـام: زىيانلىق، خەتەرلىك، يامان
وَخِيّ: ئىشىنىش، ئۈمىد باغلاش، مەقسەت قىلىش، نىيەت قىلىش
وَخَّى الْأَمْرَ: قىلىشنى مەقسەت قىلماق، ئويلىماق
وَخَى يَخِي وَخْيًا الْأَمْرَ الْأَمْرَ: ئويلىماق، مەقسەت قىلماق
وَخِيْم: قىيىن ھەزىم بولغان، سالامەتلىككە زىيىنى بار بولغان، زىيانلىق بولغان
ـــ الْعَاقِبَـةِ: ئاقىۋىتى ياماں، نەتىجىسى ياخشى بولمىغان
وَدَّ ـَ وُدًّا و وُدَادًا و وَدَادَةً و مَوَدَّدَةً و مَوْدَدَةً و مَوْدُدَةً: ياخشى كۆرمەك، سۆيمەك
ـــ لَوْكَانَ كَذَا: ئۈمىد قىلماق، ئۈمىد باغلىماق
وُدّ: دوست، دوستلۇق
ـــــ ج أَوْدَاد و أُوَدّ: دوست تۇتقۇچى، دوست بولغۇچى

ـ فِي الْكِتَابِ كَذَا: تىزىمغا ئالماق، تىزىمغا كىرگۈزمەك، تىلغا ئالماق: يېتىپ كەلمەك

وَرْد ج وُرُود: قىزىل گۈل، ئەتىرگۈل، گۈلسۈرۈخ

الْحَمِيْر: چوغلۇق (ئۆسۈملۈك)

ـ اللَّيْلِ: ھەپرەكگۈل، نامازگۈل

الْـ الصِّيْنِيّ: ئەتىرگۈل

ـ ج وُرْد و وِراد وأَوْراد: شىر (ھايۋان)

ـ: باتۇر، قەھرىمان، كۈچتۈڭگۈر

وُرِدَ: ئارىلايدىغان قىزىتىمىغا گىرىپتار بولماق

وِرْد ج أَوْراد: ئىچىدىغان سۇ مەنبەس: ئادەملەر ۋە تۆگىلەر توپىنىڭ باشلىنىشىغا بارماق، قىزىتما كېسەلكى: قۇرئاندىن تاللانما ئوقۇشلۇق

وَرْدَة ج وَرَدَات: بىر ئەتىرگۈل، بىر تال گۈلسۈرۈخ

وَرْدِيّ: ئەتىرگۈل رەڭگىدەك، ئەتىررەڭلىك بولغان

وَرْدِيَّة: قىزىل ئەسۋە، قىزىل (كېسەللىك)

وَرَّسَ هُ: جىگەررەڭ سېرىق بوياق ئىشلەتمەك

وَرْس: جىگەررەڭ سېرىق

وَرْسِيّ: جىگەررەڭ سېرىق رەڭلىك، جىگەررەڭ سېرىق رەڭلىك بولغان

وَرَّشَ بَيْنَ الْقَوْمِ: ئارىدا قۇتراتقۇلۇق قىلماق

وَرَشَ يَرِشُ وَرْشًا و وُرُوشًا عَلَيْهِمْ: چاقىرمىغان مېھمان بولماق

وَرِشَ يَوْرَشُ وَرَشًا: تېتىك پائالىيەت ئېلىپ بارماق، جانلىق ھەرىكەت قىلماق

وَرِش: شوخ، تېتىك، جانلىق

وَرْشَان ج وِرْشَان و وَرَاشِيْنُ: تۇرۇلغۇ (قۇش)

وَرْشَة ج وُرَش و وَرَشَات: سىخ، زاۋۇت

وَرَّطَ هُ: جاپا ـ مۇشەققەتكە مۇپتىلا قىلماق، پاتقاققا ئىتتىرمەك، قىيىنچىلىقتا قالدۇرماق

وَرْطَة ج وَرَطَات و وِرَاط: قىيىنچىلىق: قىيىن شارائىت: قۇتۇلۇش قىيىن بولغان ئىش: پاتقق: چوڭقۇر ھاڭ

وَرَعَ يَرَعُ وَرِعًا و وُرُوعًا: تەقۋادار بولماق، سەمىمىي بولماق، ئىخلاسمەن بولماق

وَرَع: تەقۋادارلىق، سەمىمىيلىك، ئىخلاسمەنلىك

وَرُعَ يَوْرُعُ وَرْعًا و وُرُوعًا: ← وَرَعَ وَرِعَ يَرِعُ و يَوْرَعُ وُرُوعًا و وَرَاعَةً: ← وَرُعَ: تەقۋادارلىق، سەمىمىيلىك، ئىخلاسمەنلىك

وَرَّفَ الظِّلُّ: سايە بولماق، سايە چۈشمەك

وَرَفَ يَرِفُ وَرْفًا و وَرِيْفًا و وُرُوفًا و رِفَةً الظِّلُّ: سايە بولماق، سايە چۈشمەك

ـ النَّبَاتُ: بۈك ـ باراقسان ئۆسمەك

وَرَّقَ الشَّجَرُ: يوپۇرماق چىقماق

وَرَقَ يَرِقُ وَرْقًا الشَّجَرُ: يوپۇرماق چىقارماق، يوپۇرماق چىقماق

وَدُوكٌ: سېمىز، سېمىرىپ كەتكەن

وَدَى يَدِى وَدْيًا و دِيَةَ الْقَاتِلُ الْقَتِيلَ: ئۆلتۈرگۈچى ئۆلتۈرۈلگۈچىگە تۆلەم (دىيەت) تۆلىمەك

ــ وَدْيًا الشَّيْءُ: ئاقماق

وُدِىَّ: دوستلۇق، ئاغىنىدارچىلىق، بۇرادەرچىلىك

وَدِيْد ج أَوِدَّة و أَوِدَّاءُ: چوڭقۇر مۇھەببەت باغلىغان ئاشىق

ــــ: مېھرى ئىسسىق، ئادەمنىڭ زورقىنى كەلتۈرىدىغان

وَدِيْع ج وُدَعَاءُ: مۇلايىم، ئىللىق

وَدِيْعَة ج وَدَائِعُ: ئامانەت قويۇلغان نەرسە، ھاۋالە قىلىنغان نەرسە

ــ مَالِيَّة: پۇل ئامانەت

وَدِيْكٌ: سېمىرىپ قالغۇچى، سېمىز

وَرَاء: ئارقا تەرەپ، ئارقىسىدا: ئېشىنىپ كېتىش، ئۆتۈپ كېتىش

وِرَاب: ئەگرى- بۈگرى، قىڭغىر- سىڭغىر، مايماق

وِرَاثَة: مىراس، مىراس قالدۇرۇلغان نەرسە: ۋارىسلىق قىلىش، نەسىلدىن نەسلىگە ئۆتۈش

وِرَاثِيّ: داۋاملاشتۇرغان، ۋارىسلىق قىلغان، نەسىلدىن- نەسلىگە قالغان: تۇغما، تەبئىي تۇغما بولغان

وِرَاثِيَّة: ئىرسىيەت خاراكتېرلىك، ئىرسىيەتچانلىق

وَرَّاق: قەغەز ياساش ئىشچىسى؛ قەغەز سودىكىرى؛ كىتاب سودىكىرى؛ يازغۇچى

وِرَاق: دەرەخ يوپۇرمىقى ئۆسكەن ۋاقىت

وِرَاقَة: قەغەزچىلىك سانائىتى

وَرَّبَ عَنْهُ: ئەپلەپ- سەپلەپ قىلماق، كۆز بوياپ ئۆتۈپ كەتمەك، ئالدامچىلىق قىلماق، ئالدىماق

وَرِبَ يَوْرَبُ وَرَبًا الْعِرْقُ: چىرىمەك، چىرىپ كەتمەك، سېسىماق، سېسىپ كەتمەك

وَرَّثَ هُ مَالاً: مىراس قالدۇرماق، مىراس بەرمەك

ــــ هُ: مەلۇم كىشىنى ۋارىس قىلىپ بېكىتمەك

وَرِثَ يَرِثُ وَرْثًا و إِرْثًا و إِرْثَةً و رِثَةً و تُرَاثًا هُ: ۋارىس بولماق، مىراسخور بولماق (مەلۇم كىشىنىڭ قالدۇرغان بايلىقلىرىغا)

ــ أَبَاهُ مَالَهُ أومَجْدَهُ: دادىسىنىڭ مال- مۈلكىگە ياكى ئابرۇيىغا ۋارىسلىق قىلماق

وِرْث: مىراس، مىراس قالغان نەرسە

وَرَّدَت الشَّجَرَةُ: گۈل ئېچىلماق: قىپقىزىللىققا ئۆزگەرمەك، قىپقىزىل بولماق

ــ ت الْمَرْأَةُ: ئەگلىك سۈركىمەك، ئۇپا- ئەگلىك سۈۋىماق

ــ الثَّوْبَ: قىزىل رەڭدە بويماق

وَرَدَ يَرِدُ وُرُودَ الْمَاءَ: سۇ بار ئورۇنغا يېتىپ بارماق، سۇ مەنبەسىگە بارماق

وُرَيْقَة: ئۇششاق قەغەز پارچىسى

وَزّ ج وَزَّات: غاز

وِزَارَة: دۆلەت دەرىجىلىك بۆلۈم، ئىچكى كابىنت، مىنىستىرلىق؛ ۋەزىرلىك ياكى مىنىستىرلىق خىزمەت ئورنى

وِزَارِيّ: ئىچكى كابىنتلىق، مىنىستىرلىق

وَزَبَ يَزِبُ وُزُوبًا الْمَاءُ أو نَحْوُهُ: ئاقماق، ئېقىپ ماڭماق

وَزَّان: جىڭچى، تارازىچى

وِزانُ الشَّيْءِ: ئوخشاش ئېغىر بولغان، بىردەك ئېغىر بولغان؛ شەيئىنىڭ تەڭپۇڭلىقى

ـــ كَذا: ئوخشاش ۋەزىنلىك بولغان

وَزَّة: بىر دانە غاز

وَزَرَ يَزِرُ وِزْرًا وزِرَةً: جىنايەت قىلماق، گۇناھ قىلماق

ـــ الشَّيْءَ: ئارتماق، ئارتىپ قويماق (گۇناھلارنى)

ـــ وَزارَةً لِلْمُلْكِ: ۋەزىرلىك قىلماق

وَزِرَ يَوْزَرُ وَزْرًا و زِرَةً: جىنايەت قىلماق، جىنايەت ئۆتكۈزمەك

وِزْر ج أَوْزَار: گۇناھ، جىنايەت؛ ئېغىر يۈك

وَزَّعَ الْمالَ أو غَيْرَهُ بَيْنَهُمْ: تارقاتماق، تارقىتىپ بەرمەك

ـــ الْمَالَ أو غَيْرَهُ عَلَيْهِمْ: تەقسىم قىلىپ بەرمەك

وَزَعَيْزِعُ وَزْعَاهُ أوبِه: قوزغاتماق، قۇتراتماق، ئىلھاملاندۇرماق

ـــ هُ: چەكلىمەك، توسماق، مەنئىي قىلماق

وَزَعَة ج: بوغۇش، چۈشەپ قويۇش، چەكلەپ قويۇش؛ قوماندانلىق قىلىش؛ پادىچى ئىت، گۇۋاردىيە

وَزَنَ يَزِنُ وَزْنًا و زِنَةً الشَّيْءَ: ئېغىرلىقىنى ئۆلچىمەك

ـــ الشِّعْرَ: رېتىم قاپىيىگە ئايرىماق، ۋەزىنگە ئايرىماق

ـــ لَهُ الدَّرَاهِمَ: ئۇنىڭغا پۇل بەرمەك

وَزُنَ يَوْزُنُ وَزَانَةً الشَّيْءُ: ئېغىر بولماق، ۋەزىنلىك بولماق، سالماق بولماق

ـــ: تەمكىن بولماق، سالماق بولماق

وَزُنَ ـــ أَوْزَان: ئېغىرلىق؛ (جىڭدا تارىتىپ) ئۆلچەش؛ ۋەزىن، رېتىم؛ مۇھىملىق

الْـ ـــ الصَّافِي: ساپ ئېغىرلىقى

الْـ ـــ القَائِمُ: ئومۇمىي ئېغىرلىقى

الْـ ـــ الْمَطْرُوح: قاپ ئېغىرلىقى

ـــ الْحِسَاب: ھېساباتنى بوغماق؛ بوغقان ھېسابات، ئېنىق ھېسابات

ـــ الشِّعْرِ: ۋەزنى، رېتىمى

ـــ الْكَلِمَة: سۆزنىڭ شەكلى

وَزْنَة ج وَزَنَات: بىر قېتىم تارتماق؛ (جىڭلىماق)؛ تارازا تېشى، گىر تېشى

ـــ فِي لُبْنَانَ: ئۈچ مىسىر قادىقىغا تەڭ

ـــ: يوپۇرماقنى ئۈزمەك، دەرەخ يوپۇرمىقىنى پۈتىماق

وَرَق ج أَوراق و وِراق: يوپۇرماق: قەغەز

ـــ مالِيّ: قەغەز پۇل: قىممىتى بار ئاكسىيە

ـــ الْكَرْبُون: كاربون قەغەز، قارا قەغەز

وِرَق ج أَوْراق و وِرَاق: يوپۇرماق بولغان: يوپۇرماقلىرى بۈك- باراقسان بولغان: ياپيېشىل بولغان، زۇمرەتتەك يېشىل بولغان

وُرْق: قەغەز پۇل

وَرْقاء ج وَرَاقٍ و وَراقَى: قاناتلىرى يېشىل رەڭگە مايىل بولغان كەپتەر

وَرَقَة: بىر پارچە قەەز: بىر تال يوپۇرماق

وَرَقِيّ: قەغەزدەك: قەغەزچى

وَرِكَ، وِرْك ج أَوْراك: پەللەك، ساغرا: يوتا

وَرَل ج وِرْلَان و أَوْرال و أَرْؤُل: ۋاران، ئۆچكىئىمەر (هايۋان)

وَرَّمَ الْجِلْدَ: ئىشىتماق

وَرَم: ئىششىپ قېلىش

ـــ ج أَوْرَام: ئۆسمە (كېسەللىك)

ـــ خَبِيْث: راك

وَرِمَ يَرِمُ وَرَمًا الْجِلْدُ: ئىششىماق، ئىششىپ قالماق

وَرَن: سازلىق ۋارانى، سازلىق ئۆچكە ئىمەر (هايۋان)

وَرْنِيَّة: نۇنئۇس، ۋىرنئېر (ئۆلچەش ئەسۋابلىرىدىكى سان - سىپىرلارنى كۆرسىتىپ بېرىدىغان هەرىكەتچان قىسىم)

وَرْنِيْس: لاك (سىر)

وَرِهَ يَوْرَهُ وَرَهًا: هاماقەت بولماق، دۆت بولماق، ئەخمەق بولماق

وَرْهَاءُ م: دۆت، كالۋا، هاماقەت

وَرْوار: هەرە يەيدىغان قۇش، هەرە يېگۈچ

وَرْوار: هەرە يەيدىغان قۇش، هەرە يېگۈچ

وُرُود: يېتىپ كېلىش، يېتىپ بېرىش

وَرَّى الشَّيْءَ: يوشۇرماق، يوشۇرۇپ قويماق

ـــ عَنْ كَذا: يوشۇرماق، ياپماق: بوياپ كۆرسەتمەك

ـــ فِي كَلَامِهِ: قوش مەنىلىك سۆز ئىشلەتمەك، ئىككى بىسلىق سۆز ئىشلەتمەك، ئىككى بىسلىق سۆزلىمەك

ـــ النَّارَ: ئوت ئالماق (ئوچاقتىن)

وَرَى يَرِي وُرْيًا و رِيَةً الزَّنْدُ: ئۇچقۇن چىقارماق

وَرًى: ئالەم، دۇنيا: ئاسمان ۋە زېمىندىكى نەرسىلەر: ئىنسانىيەت

وَرِيّ: ماي، ياغ

وَرِيْث ج وُرَثَاءُ: مىراسخور، ۋارىسلىق قىلغۇچى

وَرِيْد ج أَوْرِدَة و وُرُود: ۋىنا تومۇرى، بويۇن ۋىنا تومۇرى

وَرِيْدِيّ: ۋىنا تومۇرىغا مۇناسىۋەتلىك بولغان

وَرِيْس: جىگەررەڭ سېرىق بويالغان، جىگەر رەڭ سېرىق بويىغان

ـ اَلْإِنَاءُ الشَّيْءَ: سىغماق، سىغدۇرماق، پاتقۇرماق

ـــــ: ئىمكان بولماق، قابىلىيەت بولماق، ئىقتىدارى بولماق

وُسْع: قابىلىيەت، ئىقتىدار؛ سىغىم

وُسْعَة: كەڭ بولۇش، كەڭرى بولۇش؛ كەڭ دەرىجىسى؛ ئۇزۇن ـ قىسقىلىقى؛ تولۇق، پىتەرلىك

وَسَقَ يَسِقُ وَسْقًا الشَّيْءَ: قاچىلاش، قاچىلاپ توشۇماق

وَسَق ج أَوْسَاق: بىر ماشىنا يۈك، بىر قېتىملىق يۈك

ـ اَلْمَرْكَب: بىر كېمە يۈك

ـ ج أَوْسَاق و وُسُوق: بىر دەرەخنىڭ مېۋىسى

وِسْكِي: ۋىسكى ھاربىقى

وَسَلَ ـِ وَسِيْلَةً إِلَى اللهِ بِعَمَلٍ: ياخشى ئەملى بىلەن ئاللاھدىن ياخشىلىق تىلەپ قىلماق

وَسَمَ يَسِمُ وَسْمًا و وَسَامَةً هُ: ئەن سالماق، بەلگە قويماق

وَسُمَ يَوْسُمُ وَسَامًا و وَسَامَةً: چىرايلىق بولماق، كۆزەل بولماق، قەددى ـ قامىتى قامىلاشقان

ـ اَلوَجْهُ: چىرايى كۆزەل بولماق

وَسْم: بەلگە قويۇش، ئەن سېلىش

ـ ج وُسُوم: ئالامەت، بەلگە، نىشان، تامغا بېسىش

وَسْمَة: ئارلىقنىڭ ئەسىرى، رەسۋالىقنىڭ ئىزناسى، نومۇسسىزلىقنىڭ ئىزناسى

وِسْن: ئۇيغۇ بېسىش، مۆگدەش

وَسَنَ يَوْسَنُ وَسْنًا وسِنَةً: ئۇيقۇ باسماق، مۆگدىمەك؛ ئايلىنىپ كەتمەك، ھوشسىزلانماق، ھوشىنى يوقاتماق

وَسِن: ئۇيقۇ باسقان، مۆگدىگەن

وَسْنَة: يەڭگىل مۆگدەش؛ ئۇيقۇ بېسىش

وَسْنَى م: مۆگدەپ قالغوچى، ئۇيقۇ باسقۇچى (ئايال)

وَسْوَاس ج وَسَاوِسُ: خاموشلۇق كېسىلى، مالىخوليە؛ ۋەسۋەسە، ئازدۇرۇش، پىچىرلاش

وَسْوَسَ الشَّيْطَانُ أَولَهُ أَو إِلَيْهِ: ۋەسۋەسە قىلماق، ئازدۇرماق

ـــ: تەشۋىشلەنمەك، غەم يېمەك؛ خاموشلۇق ياكى مالىخوليە كېسىلىگە گىرىپتار بولماق؛ ئاسنا گەپ قىلماق؛ ئۈيدۇرماسىتىن گەپ قىلماق

ـــ هُ: پىچىرلىماق، قۇلاققا پىچىرلاپ گەپ قىلماق

ـــ اَلْحِلِيُّ أَو القَصَبُ: ئاۋاز چىقارماق

وُسْوِس: چۈچىكەن ھالدا قالايمىقان گەپ قىلماق

وَسْوَسَة: ئازدۇرۇش، ۋەسۋەسە قىلىش؛ ئۈيدۇرماسىتىن گەپ قىلىش

وَسَى يَسِي وَسْيًا رَأْسَهُ: چاچنى ئالدۇرماق، باشنى چۈشۈرمەك

وَسِيْط ج وُسَطَاءُ: يارىشتۇرغۇچى، كېلىشتۈرگۈچى، ئارىغا چۈشكەن ئادەم؛ دەللال؛ ۋاستىچى

وَسِيْع: كەڭ ـ كەڭرى

وَزَى يَزِي وَزْيًا الشَّيْءُ: قىسماق، قىسقارتماق

وَزِيْر ج وُزَرَاءُ و أَوْزَار: ۋەزىر، مىنىستىر، زوكلى

ـ دَوْلَة: دۆلەت ئىشلىرى

ـ مُفَوَّض: ئەلچى، كونسۇل، باش ئەلچى

وَزِيْرِيّ: مىنىستىرلىق، ۋەزىرلىك

وَزِيْن: ئېغىر، ئېغىرلىقى بار بولغان: ئىشەنچلىك بولغان (پىكىر، كۆز قاراش)

وَسَاخَة: پاسكىنا بولۇش، مەينەت بولۇش، بۇلغۇنۇش

وِساد ج وُسُد: يۆلەنمە ياستۇق: تۆشەك، سېلىنجا

وِسَادَة ج وَسَائِدُ: تەكىيە، ياستۇق

وَسَاطَة: ئەپلەشتۈرۈش، ياراشتۇرۇش: شاپائەت قىلىش، ھېداشلىق قىلىش: ئۇسۇل- چارە، ۋاستە: قورال، سايمان

وِسام ج أَوْسِمَة: بىرەر نەرسە بەرمەنلىكنىڭ نىشانى: مېدال، ئىزناك

وَسَامَة: چىرايلىق بولۇش، گۈزەل بولۇش، كۆركەم بولۇش

وَسَّخَ الشَّيْءَ: بۇلغىماق، پاسكىنا قىلماق، نىجىس قىلماق

وَسَخ ج أَوْسَاخ: كىر، پاسكىنا، مەينەت، نىجىس

وَسِخَ يَوْسَخُ و ياسَخُ و يَيْسَخُ وَسَخًا الشَّيْءُ: پاسكىنا بولماق، نىجىس بولماق، مەينەت بولماق، بۇلغانماق

وَسِخ: پاسكىنا، مەينەت، نىجىس؛ بۇلغانغان، مەينەت بولغان

وَسَّدَهُ: ئۇنىڭ بېشىغا ياستۇق قويۇپ بەرمەك

ـ إِلَيْهِ الْأَمْرَ: تاپشۇرماق، ھاۋالە قىلماق

وَسَّطَ هُ: ئۇنى كىشىلەرگە ۋاستىچى بولۇپ بېرىشكە تەكلىپ قىلماق، ئۇنى ئارىغا قويماق، ئۇنى ۋاستىچى قىلماق

وَسَطَ يَسِطُ وَسْطًا وسِطَةَ الْقَوْمِ أو الْمَكَانَ: ئارىسىدا بولماق، ئوتتۇرىسىدا بولماق، ئارىلىقىدا بولماق

وَسَط: ئوتتۇرا، ئوتتۇرىدىكى: ئوتتۇرا دەرىجىلىك: ئاددىي: شارائىت، مۇھىت: بېقىن تەرەپ

وَسُطَ يَوْسُطُ وَسَاطَةً: ئالىيجاناب بولماق، ئېسىل بولماق

وَسْط: ئوتتۇرا، ئوتتۇرىسى، مەركىزى، ئوتتۇرا قىسمى

وُسْطَى م: ئوتتۇرىدا بولغان، ئارىلىقتا بولغان: ئوتتۇرا بارماق

وَسَّعَ الشَّيْءَ: كېڭەيتمەك، كەڭرى قىلماق

ـ لَهُ مَكَانًا: ئۇنىڭغا ئورۇن بەرمەك، ئۇنىڭغا ئورۇن بىكارلاپ بەرمەك

ـ عَلَيْهِ: تولۇق قىلماق: بايلىقات قىلماق، مول قىلماق

وَسُعَ يَوْسُعُ سَعَةً و وَسَاعَةً الْمَكَانُ: كېڭەيمەك، كەڭرى بولماق، كەڭ بولماق

وَشَى يَشِي وَشْيًا و وِشَايَةً: نۆھمەت قىلماق، بۆھتان چاپلىماق، مەخپىي مەلۇمات بەرمەك، چېقىمچىلىق قىلماق، سۆزەنچىلىك قىلماق

ـ وَشْيًا و شِيَةَ الثَّوْبَ: زىننەتلىمەك، ياسماق، بېزىمەك

ـ الْكَلَامَ: ئويدۇرماق، ئويدۇرۇپ چىقارماق

وَشْـي ج وِشَـاء: نۆھمەت، بۆھتان؛ زىننەتلەش، بېزەش: يوللۇق رەخت

ـ السَّيْف: قىلىچ ئۈستىدىكى كۆھەر

وَشِـيْج: تـۆغقانچىلىق مۇناسـۋىتى، تۆغقانچىلىق ئالاقىسى

وَشِيْجَة ج وَشَائِجُ: دەرەخ يىلتىزى: ئېشىلگەن نالا ئارغامچىنى ئىككى ياغاچنىڭ بېشىغا چېگىپ يېغىپ توشۇلغان دانلىق زىرائەت.

وَشِيْظ، وَشِيْظَة و ج وَشَائِظُ: پانا، شىنا؛ پانا شەكىللىك نەرسە

وَشِيْع: چىتلاق، چىت

وَشِيْعَة ج وَشِيْع و وَشَائِعُ: پانا، شىنا؛ غالتەك، يىپ غالتىكى

وَشِيْق، وَشِيْقَة ج وَشَائِقُ: قۇرۇق گۆش، قۇرۇتۇلغان گۆش

وَشِـيْك: تېز بولغان، چاپسان بولغان؛ يېقىنلاشقان، يېقىنلىشىپ قالغان

وَصَاة ج وَصًـى: (دورا) رېتسېپ؛ باھا، باھاسى؛ ۋەسىيەت، ۋەسىيەتنامە

وِصَـال: ئالاقىلىشىش، باردى-كەلدى قىلىش؛ ئالاقە، مۇناسىۋەت

وِصَـايَة ج وَصَـايَا: بۇيرۇق؛ نەسىھەت، ۋەسىيەت؛ ناپىزۇرۇق

ـ: بىر دۆلەتنىڭ بىرلەشكەن دۆلەتلەر تەشكىلاتىغا ۋاكالىتەن باشقا بىر دۆلەتنى ۋاقىتلىق باشقۇرۇپ تۇرۇشى: قوغداش، ھامىي بولۇش

وَصَبَ يَصِـبُ وُصُـوبًا: ئۇزاق بارماق، ئۇزاققا سوزۇلماق، ئۇدا داۋاملاشماق

وَصَب ج أَوْصَـاب: ئاسما خاراكتېرلىك كېسەل، داۋاملاشقان كېسەل؛ ئاغرىق؛ زەئپ، ئاجىز

وَصِبَ يَوْصَبُ وَصَبًا: تەكمەك، كېسەل بولماق

وَصَب ج وَصَابَى و وِصَاب: كېسەللىك بار بولغان، كېسەل

وَصَّدَالثَّوْبَ: رەخت توقىماق

وَصَدَيَصِـدُ وَصْـدًا: تۇراقلىق بولماق، تۇرغۇن بولغان، مۇقىم بولماق، مۇقىملاشماق

ـ الْمَكَان: ئولتۇراقلاشماق، ئورۇنلاشماق

ـ الثَّوبَ: كىيىم توقىماق؛ رەخت توقۇماق

وِصْر ج أَوَاصِرُ: توختام، كېلىشىم، ئەھدە؛ ئالاقە، مۇناسىۋەت

وَصَفَ يَصِفُ وَصْفًا و صِفَةً هـ أو الشَّـيْءَ: بايان قىلماق، تەسۋىرلىمەك، سۆزەتلىمەك، سۈپەتلىمەك

وَسِيْلَة ج وَسَائِلُ و وَسِيْل و وُسُل: ۋاسىته، ئۇسۇل، چارە
وَسِيْم ج وُسَمَاءُ و وِسَام: چىرايلىق، گۈزەل، كېلىشكەن
وَشَّاء: نۆھمەتخور، بۆھتانچى: سۆزنەچىلىك قىلغۇچى، ئويدۇرۇپ چىققۇچى: يوللۇق رەخت ساتقۇچى
وُشاح ج وُشُح و أَوْشُح و أَوْشِحَة و وَشَائِحُ: ئېسىۋالغان ياكى تاقىۋالىدىغان زىننەت بۇيۇمى
وِشَايَة: نۆھمەت چاپلاش، قارا چاپلاش، سۆزنەچىلىك قىلىش
وِشْب ج أَوْشَاب: قالايمىقان، تەرتىپسىز بىر توپ قاغا - قۇزغۇنلار
وَشَجَ يَشِجُ وَشْجَاتِ الْأَغْصَانُ: دەرەخ شاخلىرى گىرەلىشىپ كەتمەك
وَشَّحَ الْمَرْأَةَ: زىننەت بۇيۇمى تاقاپ قويماق
وَشَرَ يَشِرُ وَشْرًا الْخَشَبَ بِالْمِنْشَارِ: ھەرىدىمەك، ياغاچنى ھەرىدىمەك
وَشَظَ يَشِظُ وَشْظَا الْفَأْسَ: پالتىنى دەستىلىمەك، پالتىغا دەستە بېكىتمەك
ـــ الْعَظْمَ: سۆڭەكنى چاقماق، سۆڭەك چاقماق
وَشَعَ يَشَعُ وَشْعًا الْخَيْطَ: ئەشمەك، ئۆرمەك
ـــ الشَّيْءَ: ئارىلاشتۇرماق، ئېلەشتۇرمەك
ـــ وَشْعًا و وُشُوعًا الْجَبَلَ أَو فِيْهِ: تاغقا ياماشماق، تاغقا چىقماق

وَشَقَ يَشِقُ وَشْقًا اللَّحْمَ: گۆشنى نېپىز توغراپ قاقلىماق ياكى سۇرلىمەك
ـــ هُ بالرُّمْحِ: نەيزە سانجىماق ياكى تىقماق
وَشَق: مولۇن، تاغ مۈشۈكى
وَشُكَ يَوْشُكُ وُشْكًا و وَشَاكَةً و وُشْكَانًا الْأَمْرُ: تېز بولماق، چاپسان بولماق، يېقىنلاشماق، يېقىن بولماق
وُشْك: تېز، چاپسان، تېزلىك، چاققانلىق: يېقىنلاشماق
عَلَىَ ـــ: يېقىنلا قالماق، يېقىنلىشىپلا قالماق
وُشْكَان ← وُشْك
وَشَلَ يَشِلُ وَشْلاً الْمَاءُ: تامماق، تېمىپ چۈشمەك
وَشَل ج أَوْشَال: تاغ ئۈستىدىن تامچىپ چۈشكەن بۇلاق سۇيى
وَشَّمَ الْيَدَ: قولغا يېڭنە بىلەن گۈل چەكمەك
وَشَمَ يَشِمُ وَشْمًا الْيَدَا أَو غَيْرَهَا مِنْ أَعْضَاءِ الْجَسَدِ: بەدەنگە ياكى باشقا ئەزالارغا يېڭنە بىلەن گۈل چەكمەك، مەك قويماق
وَشْم ج وُشُوم و وِشَام: قارا سۇيماق: كۆك سۇيماق، بەدەنگە يېڭنە ئارقىلىق سانجىپ گۈل چىكىش ياكى مەك قويۇش: بەدەنگە چېكىلگەن گۈل ياكى مەك
وَشْوَشَ هُ: پىچىرلىماق، شۇنىرلىماق
وَشَّى الْثَّوْبَ: زىننەتلىمەك، بېزىمەك، ياسىماق
ـــ الْكَلَامَ: ئويدۇرماق، ئويدۇرۇپ چىقارماق

وُصُـــول: كېلىش، يېتىپ كېلىش: تاپشۇرۇۋېلىش

ـ ج وُصُولاَت: تىلخەت، ھۆججەت

وُصُولِيّ: مەنپەئەتپەرەس، شەخسىيەتچى

وَصَّى هُ بِكَذا: تاپشۇرماق، ھاۋالە قىلماق: نەسىھەت قىلماق، ۋەسىيەت قىلماق

ـ لَهُ بِكَـذا: سوۋغاتىنى مەلۇم كىشىگە بەرمەك

ـــ إِلَيْـــه: قانۇنلۇق ۋەسىيەتىنى ئىجرا قىلغۇچى بولماق

ـ بِعَمَلٍ: بەلگىلىمەك، تەيىنلىمەك

وَصَى يَصِي وَصْـيًا الشَّـيْءُ بِهِ: ئۆزئارا مۇناسىۋەتلەشمەك، بىر ـ بىرىگە باغلانماق

وَصِـيّ ج أَوْصِـياءُ: ۋەسىيەتنى ئىجرا قىلىشقا تەيىنلەنگۈچى: ۋەسىيەت قىلغۇچى، ۋەسىيەت تۇرغۇزغۇچى

وَصِـيَّة ج وَصَـايَا: بۇيرۇق: نەسىھەت، ۋەسىيەت، تاپشۇرۇق: دىنىي تاپشۇرۇق، مەجبۇرىيەت

وَصِيْد ج وُصُد: ئىچكى ھويلا: تۇڭلۇك، ھاۋا تۆشۈكى

ـ ج وَصَائِدُ: قوي بويۇنلىقى

وَصِيْدَة ج وَصَائِدُ: قوي بويۇنلىقى

وَصِيْرَة: توختام تۈزۈش، كېلىشىم تۈزۈش

وَصِـيْف ج وُصَـفَاءُ: ياش، يىگىت: مۇلازىمەتچى، چاكار، مالاي

وَصِيْفَة ج وَصَائِفُ: ياش ئايال: قىزچاق: ئايال مالاي، ئايال چاكار

ـ الشَّرْف: ئالدىنقى قاتاردىكى گۈزەللىك پادىشاھى ئاياللىرىدىن تۆۋەن تۇرىدىغان گۈزەل ئايال

وَصِـيْلُ الرَّجُـلِ: كۆلەڭگىگە ئوخشاش ئايرىلماس دوست، يېقىن دوست

وَصِيْلَة ج وَصَائِلُ: كەڭ زېمىن، كەڭ يەر: تۈگۈن يىپ: يىپ تۈگۈنى: يەمەننىڭ يوللۇق رەختى

وَضَّأَه بِالْمَاءِ: تاھارەت ئالماق: تازىلىماق، پاكىزلىماق

وَضُؤَ يَوْضُؤُ وُضُوءًا و وَضَاءَةً الشَّيْءُ: ساپ بولماق، روشەن بولماق، ئېنىق بولماق

وُضَّاء ج وَضَاضِـيُ: ساپ بولغان، پاكىز بولغان: سۈزۈك بولغان، ئېنىق بولغان

وَضَاءَة: ساپ بولۇش، سۈزۈك بولشۇ، ئېنىق بولۇش

وَضَّاح: ئىنتايىن روشەن بولغان، ئىنتايىن ئېنىق بولغان: كۈندۈز: كۆركەم بولغان: كۈلۈمسىرىگەن، تەبەسسۇم قىلغان

النَّسَـبَ الـ ـ: قان سىستېمىسى ئېنىق بولغان، نەسەبى ئېنىق بولغان، نەسەبى ساپ بولغان

وَضَاعَة: خارلاش، كەمسىتىش

وَضَّـحَ الْأَمْـرَ: روشەن قىلماق، ئېنىق قىلماق: يەشمەك، چۈشەندۈرمەك

ـ الطَّبِيْبُ لِلْمَرِيْضِ وَصْفَةً: رېتسىپ يېزىپ بەرمەك
ـ الشَّيْءَ: زىننەتلىمەك، گۈزەللەشتۈرمەك
وَصْف: بايان قىلىش، تەسۋىرلەش، سۈيەتلەش
ـ ج أَوْصَاف: خاراكتېر، خۇسۇسىيەت
وَصْفَة ج وَصَفَات: رېتسىپ، دورا قەغىزى
ـ مَكْتُوبَة: تەجرىبىدىن ئۆتكەن رېتسىپ
وَصْفِيّ: بايان قىلغان، تەسۋىرلىگەن، سۈرەتلىگەن، سۈيەتلىگەن
وَصَّلَ الشَّيْءَ بِالشَّيْءِ: ئۇلىماق، بىرلەشتۈرمەك
ـ هُ: يېتەكلىمەك، رەھبەرلىك قىلماق: مۇھاپىزەت قىلىپ ئاپىرىپ قويماق
ـ هُ إِلَى كَذا: يەتكۈزۈپ قويماق، ئاپىرىپ قويماق
وَصَلَ ـِ وَصْلاً و صِلَةً الشَّيْءَ بِالشَّيْءِ: ئۇلىماق، باغلىماق
ـ هُ بِكَذا مِنَ الْمَالِ: (ماددى) ياردەم قىلماق، ياخشىلىق قىلماق
ـ هُ: ھەدىيە قىلماق، تارتۇقلىماق، سۈۋغات قىلماق
ـ الْحَبِيْبُ حَبِيْبَهُ: ۋىسالغا يەتمەك، ھېسسىيات ئالماشتۇرماق
ـ وُصُولاً و وُصْلَةً و صِلَةً إِلَى الْمَكَانِ أَوِالأَمْرِ: يېتىپ بارماق: تۇگىمەك، ئاخىرلاشماق، تاماملانماق
ـ هُ الْخَبَرُ أَو إِلَيْهِ: خەۋەر ئۇنىڭغا يېتىپ بارماق
وَصْل: ئۇلاش، باغلاش؛ تىلخەت، ھۆججەت؛ سۈۋغات قىلىش، ھەدىيە قىلىش
ـ فِي الْكَلاَمِ: جۈملە ئارىلىقىدىكى باغلىغۇچى؛ جۈملە ئارىلىغىدىكى باغلاش ياكى ئۇلاش
وُصْل ج أَوْصَال: ئەزا، پۈت ـ قول؛ سۆڭەك، بوغۇم
وُصْلَة: باغلاش، ئۇلاش؛ بىرىكتۈرۈش: تىكمەك، تىكىش
ـ ج وُصَل: زەنجىر، ئۇلانما نەيچە، تۇتاش نەيچە
ـ الْهُبُوط: ئولتۇرۇپ كېتىش يېرىقى (ئۇيۇ ـ ئىمارەتلەرنىڭ)
وَصَمَ يَصِمُ وَصْمًا وصِمَةً: ئۇششاق كېسەل بولماق، راھەت بولماسلىق
ـ هُ: ئۇيانتا قالدۇرماق، كەمستمەك
وَصْم ج وُصُوم: ئۇيانتا قالدۇرۇش، كەمستىش
وَصْمَة: كەمستىش، كەمچىك كېسەللىك: ئەيىب: نۇقسان، ئىللەت، كەمچىللىك
وَصْوَاص ج وَصَاوِيْصُ: كىچىك تۆشۈك
وَصْوَصَ عَيْنَهُ: كۆزنى قىسىپ تۇرۇپ كۆلمەك
ـ الْجَرْوُ: (بۆرە، تۈلكە بالىلىرى) كۆز ئاچماق، كۆزىنى ئاچماق
وَصْوَص ج وَصَاوِصُ: كىچىك تۆشۈك
وَصُول: نۇرغۇن سۈۋغا تەقدىم قىلغان: كۆپ ئۇلىغان: ئىبرىشكەن، ئىگە بولغان

وُضُوْ: ساپ بولۇش، پاكىز بولۇش؛ كىچىك ناھارەت ئېلىش

وُضُوح: ئېنىق، روشەن، ئوچۇق؛ ئېنىق بولۇش، روشەن بولۇش

ـــ: ئېنىقلىق، روشەنلىك، ئوچۇقلۇق

وَضِيْ ج وُضَعَاْ غْ: ئىپلاس، پاسكىنا، پەس، پەسكەش

وَضِيْعَة ج وَضَائِعُ: كۆرۈگە قويۇلغان نەرسە؛ تۆرۈشلۇق قوشۇن؛ شىرىنكانە؛ ماقال-تەمسىللەر توپلىمى؛ تۇتقۇن؛ ئاسراندى ئوغۇل، بېقىۋالغان ئوغۇل

وَطّ: كاھىش، ساپال

وَطَأَ الشَّيْءَ بِرِجْلِه: دەسسەمەك؛ دەسسەتمەك

ـــ الْمَوْضِعَ: تۆۋەنلەتمەك، چۈشۈرمەك، تەكشى قىلماق

ـــ الْأَمْرَ: ئورۇنلاشتۇرماق

ـــ الفِرَاشَ: كۆرپە سالماق، تۆشەك سالماق

وَطَأَ يَطَأُ وَطْأً الشَّيْءَ: ئورۇنلاشتۇرماق، جايلاشتۇرماق

ـــ هُ: تۆۋەنلەتمەك، پەسكە چۈشۈرگۈزمەك

وَطُوَيَوْطُوْ وطَاءَةً و وُطُوْءَةً الْمَوْضِعُ: تۆز بولماق، تەكشى بولماق

وَطِئَ يَطَأُ وَطْأً الشَّيْءَ بِرِجْلِه: تەپمەك، دەسسەمەك

ـــ أَرْضَ الْعَدُوِّ: كىرمەك، قەدەم باسماق؛ بۆسۈپ كىرمەك

ـــ الفَرَسَ: ئاتقا مىنمەك

ـــ الْمَرْأَةَ: جىنسىي مۇناسىۋەت ئۆتكۈزمەك

وَطْئ: پەس، رەزىل، چاكىنا، ئىپلاس

وَطْء: دەسسەش؛ تۆز يەر، تەكشى يەر؛ جىنسىي مۇناسىۋەت ئۆتكۈزۈش

وَطَاء: تۆز يەر، تەكشى يەر؛ پەس يەر؛ جىنسىي مۇناسىۋەت

وِطَاء: تۆشەك، سىلىنچا،

وَطَائِدُ ج: قۇرۇلۇش ئۈلى، قۇرۇلۇش ئاساسى؛ ئۈل، تەگ

وَطْأَة: بىر قېتىم دەسسەمەك؛ باسماق، ئەزمەك؛ دەپسەندە قىلماق، ئايىغ ئاستى قىلماق؛ پۈت قويغان يەر، ئايىغ ئىزى

وِطَاق ج وِطَاقَات: چېدىر

وَطْب ج أَوْطُب و وِطَاب و أَوْطَاب جج أَوَاطِبُ: (سۈت ياكى سۇ قاچىلانغان) تۇلۇم، تېرە خالتا

وَطَّدَ الشَّيْءَ: مۇستەھكەملىمەك، پۇختىلماق كۈچەيتمەك، كۈچلەندۈرمەك

ـــ الْأَرْضَ: ئۈل تۇتماق، ئۈل سالماق (ئۆينىڭ)

ـــ لَهُ: تەييارلىق قىلماق؛ يول تۈزلىمەك

ـــ عَزْمَهُ عَلى كَذَا: ئىرادە قىلماق، بەل باغلىماق، قارار قىلماق

وَطَدَ يَطِدُ وَطْدًا هُ: مۇستەھكەملىمەك، پۇختىلماق، كۈچەيتمەك، چىڭىتماق

ـــ الشَّيْءُ: پۇختا بولماق، چىڭ بولماق، مۇستەھكەم بولماق

وَضَحَ يَصحث ضِحَةً و وُضُوحًا الْأَمْرُ: ئېنىق بولماق، ئوچۇق بولماق

وَضَح ج أَوْضَاح: كۈن يورۇقى، قوياش نۇرى، ئاپتاپ؛ يوپيورۇق بولۇش؛ ئاي رەڭلىك، سۈپسۈزۈك

ـــ الصُّبْح: تاڭ نۇرى، سۈبھى

فى ـــ النَّهَارى: كۈپكۈندۈزدە ئەسكىلىك قىلماق، ئوچۇقتىن- ئوچۇق ئەسكىلىك قىلماق

وَضَر ج أَوْضَار: ئېپلاس، پاسكىنا؛ كىر، مەينەت

ـــ الصُّبْح: تاڭ نۇرى، سۈبھى

فى ـــ النَّهَارى: كۈپكۈندۈزدە ئەسكىلىك قىلماق، ئوچۇقتىن- ئوچۇق ئەسكىلىك قىلماق

وَضَر ج أَوْضَار: ئېپلاس، پاسكىنا؛ كىر، مەينەت

وَضَّعَ هُ: ھاقارەتلىمەك، يۈزىنى چۈشۈرمەك

ـــ: پاختا يوتقان قىلماق، پاختا كىيىم قىلماق

وَضَعَ يَضَعُ وَضْعًا و مَوْضَعًا و مَوْضُوعًا الشَّيْءَ: قويماق، قويۇپ قويماق

ـــ الشَّيْءَ مِنْ يَدِه: ئېتىۋەتمەك تاشلىۋەتمەك، چۆرىۋەتمەك

ـــ مِنْهُ: كەمسىتمەك، پەس كۆرمەك

ـــ وَضْعَاهُ: خارلىماق، يۈزىنى چۈشۈرمەك

ـــ الْحَدِيْثَ: ئويدۇرۇپ چىقماق، يالغاندىن ياساپ چىقماق

ـــ الكِتَابَ: يازماق، تۈزمەك

ـــ يَدَهُ عَنْهُ: چەكلىمەك، توختاتماق، مەنئى قىلماق

ـــ عَنْهُ الْجِنَايَةَ: كېمەيتمەك، يېنىكلەتمەك

ـــ الضَّرِيْبَةَ أو الْحَرْبَ: ئەملدىن قالدۇرماق، بىكار قىلماق، ئېلىپ تاشلىماق

ـــ عَصَاهُ: نۇرۇپ قالماق، ھايال بولۇپ قالماق

ـــ الشَّيْءَ بَيْنَ يَدَيْه: تاشلاپ قويۇپ كارى بولماسلىق

ـــ وَضْعًا و ضَعَةً و وُضُوعًا نَفْسَه: ئۆز - ئۆزىنى كەمسىتمەك

ـــ وُضْعًا و تُضْعَات الْمَرْأَةُ حَمْلَهَا: تۇغماق، كۆزى يورىماق، يەڭگىمەك

وَضُعَ يَوْضُعُ ضَعَةً وضَاعَةً: كېلىپ چىقىشى پەس بولماق، خارلىماق، كەمسىتمەك

وَضِعَ يَوْضَعُ ضَعَةً و وَضِيْعَةً فى التِّجَارَة: زىيان تارتماق، دەسمايىسىنى چىقىرالماسلىق

وَضْع ج أَوْضَاع: قويۇپ قويۇش؛ كىتاب تۈزۈش؛ يەڭگىش، تۇغۇش؛ ۋەزىيەت، ئەھۋال، ئورۇن

وِضْعَة: قويماق، قويۇپ قويماق

وَضْعِىّ: ئەملىي، رېئال

الْعُلُوم الْـ ـــ ة: ئەملىي قوللىنىدىغان ئىلىم - پەن

وَضْعِيَّة: ۋەزىيەت، ئەھۋال، ھالەت

وَضَم ج أَوْضَام و أَوْضِمَة: قاسىنىڭ كانارسى

وَضُؤ: تاھارەت ئالىدىغان سۇ

ـــ دَمَوِيّ: تومۇر، قان تومۇرلىرى

وِعَائِيّ: قان تومۇرىنىڭ، ۋېنا تومۇرىنىڭ، قان تومۇرىدەك

وَعَبَ يَعِبُ و عَبًا الشَّيْءَ: ھەممىسىنى بەرمەك، ھەممىسىنى ئېلىپ بەرمەك

وَعُثَ يَوْعُثُ وُعُوثَةً و وَعِثَ يَوْعَثُ وَعْثًا الطَّرِيْقُ: مېڭىش قىيىن بولماق، مېڭىش تەس بولماق

وَعْث: قىيىن، تەس: مېڭىش قىيىن بولغان يول

وَعْثاء: جاپا ـ مۇشەققەت، قىيىنچىلىق، بەختسىزلىك

وَعَدَيَعِدُ وَعْدًا و عِدَةً و مَوْعِدًا و مَوْعِدَةً و مَوْعُودًا و مَوْعُودَةً ه الأَمْرَ أَوبِه: توختام تۈزمەك: ۋەدە قىلماق

ـــ وَعِيْدَاهُ: قورقۇتماق، تەھدىت سالماق، تەھلىكە سالماق

وَعْد ج وُعُود: ۋەدە، ئەھدە، توختام، كېلىشىم

وَعَّرَ الْمَكَانَ: ئوڭغۇل ـ دوڭغۇل قىلىپ مېڭىشنى تەسلەشتۈرۈپ قويماق

وَعَرَيَعِرُ وَعْرًا و وُعُورًالْمَكَانُ: ئوڭغۇل ـ دوڭغۇل بولماق، مېڭىش تەس بولماق

وَعُرَ يَوْعُرُ وَعَارَةً و وُعُورَةً الْمَكَانُ ← وَعُرَ

وَعُرَ يَوْعُرُ و يَعِرُ وَعَرًا الْمَكَانُ ← وَعُرَ

وَعِر ج أَوْعَار: ئوڭغۇل ـ دوڭغۇل، ئېگىز ـ پەس؛ مېڭىش تەس بولۇش

وَعِر ج أَوْعُر و وُعُور و أَوْعَار و وُعُورَةٌ: ئوڭغۇل ـ دوڭغۇل: مېڭىش قىيىن بولغان جاي

وَعَّزَ إِلَيْهِ بِكَذَا: ئىما ـ ئىشارەت قىلماق، يول كۆرسەتمەك؛ ئەقىل كۆرسەتمەك؛ قۇتراتماق، كۈشكۈرتمەك، ۋەسۋەسە قىلماق قىلماق

وَعَزَ يَعِزُ وَعْزًا إِلَيْهِ بِكَذَا: ئىما ـ ئىشارەت قىلماق، يول كۆرسەتمەك؛ قۇتراتماق، كۈشكۈرتمەك، ۋەسۋەسە قىلماق

وَعَسَ يَعِسُ وَعْسًاهُ الدَّهْرُ: تاۋلىماق، چېنىقتۇرۇپ چىقماق

ـــ الشَّيْءَ: تەپمەك، مىسىمەك

وَعْس ج أَوْعَاس: ئاقما قۇم؛ كۆچمە قۇم

وَعْسَاءُم: قۇم يەر، كۆكتات ئىشلەپ چىقىرىدىغان قۇم يەر

وَعَظَ يَعِظُ وَعْظًا وعِظَةً: نەسىھەت قىلماق، ئاگاھلاندۇرماق، ۋەز ئېيتماق

ـــ هُ: نەسىھەت قىلماق، تەربىيە بەرمەك، مەسلىھەت بەرمەك

وَعْظ: نەسىھەت قىلىش، ۋەز ـ نەسىھەت ئېيتىش، مەسلىھەت بېرىش

وَعْظَة ج وَعَظَات: ئاگاھلاندۇرۇش، ساۋاق؛ ئىجتىمائىي تەنبىھ

وَعْق: ئاسان ھاياجانلىنىدىغان، چۈس؛ سەۋرسىز

وَعَكَ يَعِك وَعْكًا و وَعْكَةً الْحَرُّ: قاتتىق ئىسسىق بولماق، پىژ ـ پىژ ئىسسىق بولماق

وَطَر ج أَوْطَار: مەقسەت، ئارزۇ، نىشان
وَطَسَ يَطِسُ وَطْسًا: قاقماق، قېقىۋەتمەك (چاڭ- توزانغا)
وَطَشَ يَطِشُ وَطْشًا: ئۇرماق، زەربە بەرمەك
وَطِفَ يَوْطَفُ وَطَفًا: قاش- كىرپىكى ئۇزۇن بلماق، قاش- كىرپىكى ئۇزۇن ئۆسمەك
وَطْفَاءُ: قاش- كىرپىكلىك (ئايا)، قاش- كىرپىكى توم بولغان (ئايال)
وَطَّنَ نَفْسَهُ عَلَى الْأَمْرِ أَوْلَهُ: تەبىيىلمەك، يېتىشتۇرمەك، ئۆزىنى مەشىق قىلدۇرماق
ـ الْبَلَدَ أَوْبِهِ: ماكان تۇتماق، ئورۇن تۇتماق، ۋەتەن تۇتماق، ماكانلاشماق
ـ الْعَزِيمَةَ عَلَى كَذَا: ئىرادە قىلماق، بەلباغلىق
وَطَنَ يَطِنُ وَطْنًا بِالْمَكَانِ: جايلاشماق، ئورۇنلاشماق
وَطَن ج أَوْطَان: ۋەتەن، يۇرت؛ كالا- قويلارنى سولاپ قويىدىغان ئورۇن
وَطَنِيّ: ۋەتەنپەرۋەر، ۋەتەن سۆيەر؛ يەرلىك ئادەم؛ يەرلىك مىللەت
الْعِيْدُ الْـ: دۆلەت بايرىمى
وَطَنِيَّة: ۋەتەن سۆيەر، ۋەتەنپەرۋەرلىك، مىللەتچىلىك، ۋەتەن داۋاسى قىلىش
وَطْوَاط ج وَطَاوِطُ و وَطَاوِيْطُ: شەپەرەك، قارىغۇ چاشقان؛ بىر خىل تاغ قارلىغىچى
وَطًى هُ: تكۆەنلەتمەك، پەسەيتمەك

وَطِـيْء: تۆۋەن، پەس؛ پاكار؛ تەكشى: يۇمشاق، ئۇرىشىم
وَطِيَّة: كاھىش، ساپالچىلىق
وَطِيْد: پۇختا، مۇستەھكەم، مەزمۇت
وَطِيْدَة: ئاياغ ئىزى؛ ئۇل، تەگ
وَطِيْس ج أَوْطِسَة و وُطُس: جەڭ، ئۇرۇش؛ ئوچاق
حَمِيَ الْـ: جەڭ قىزىپ كەتمەك، شىددەتلىك جەڭ بولماق
وَظَائِفُ ج: ۋەزىپە؛ خىزمەت ئورنى؛ ئەمەل؛ رول؛ ئىقتىدار، فونكسىيە؛ ماتاش؛ ئوزۇق- تۈلۈك؛ نورماق
عِلْمُ الْـ: فىزىئولوگىيە
وَظَائِفِيّ: فىزىئولوگىيىلىك، فىزىئولوگىيەنىڭ
وَظَبَ يَظِبُ وُظُوبًا الْأَمْرُ أَوْ عَلَيْهِ: داۋاملاشتۇرماق، ئۇزلۇكسىز ئىلىپ بارماق، داۋاملىق ئىشلىمەك
وَظْفَ هُ: نورما بېكىتىپ بەرمەك؛ (مەلۇم كەسپىكە) تەيىنلىمەك
ـ عَلَيْهِ عَمَلاً: بەلگىلىمەك، تەيىنلىمەك
وَظِيْف ج وُظُف و أَوْظِفَة: پاچاق، پاقالچاق
وَظِيْفَة ج وَظَائِفُ و وُظُف: خىزمەت، مەجبۇرىيەت؛ ئەمەل، مەنسەپ؛ ماتاش، ئايلىق؛ نورما، ئايلىق نورمىسى
وِعَاء ج أَوْعِيَة جج أَوَاع: قاچا

وَغْى: جەڭ، ئۇرۇش: شاۋقۇن، سۈرەن، ۋاراڭ– چۇرۇڭ

وَفاء: ۋەدىگە ۋاپا قىلىش، لەۋزىدە تۇرۇش

وَفاة ج وَفَيات: ئۆلۈش، ۋاپات بولۇش

وِفادَة: قەدەم تەشرىپ قىلىش، كېلىش

وَفاق: ئىناق بولۇش، بىردەك بولۇش، قوشۇلۇش

ـــ الْكَذا: ئاساسەن، بويىچە، قاراپ

وَفَّدَهُ: مەلۇم كىشىنى ۋەكىل ئۈچۈن ئەۋەتمەك

ـــ هُ إِلَى أَو عَلَى الْأَمِيْر: مەلۇم كىشىنى ئەلچى قىلىپ ئەۋەتمەك، ئەلچىلىككە ئەۋەتمەك

وَفَدَ يَفِدُ وَفْدًا و وُفودًا و وَفادَةً وإِفادَةً إِلَيْهِ أو عَلَيْهِ: ئەلچى بولۇپ كەلمەك: يېتىپ كەلمەك

وَفْد: قەدەم تەشرىپ قىلىش، كېلىش

ـــ ج وُفُود: ۋەكىللەر ئۆمىكى، ئەلچىلەر ئۆمىكى

وَفَّرَالْمَالُ أو الْمَتاعَ أو غَيْرَهُمَا: كۆپەيتمەك، ئاشۇرماق، موللاشتۇرماق

ـــ لَهُ عِرْضَهُ: ئۇنىڭ ئابرۇيىنى ساقلىماق

ـــ لَهُ طَعامَهُ: ئۇنىڭغا مول تاماق ھازىرلىماق

ـــ الْمَالَ: توپلىماق، يىغىپ ساقلىماق

ـــ حِصَّةً مِنَ الْمَالِ: بىر ئۈلۈش ساقلاپ قويماق (مال– دۇنيادىن)

ـــ عَلَيْهِ حَقَّهُ: ئۇنىڭغا تېگىشلىك بولغان قىسمىنىڭ ھەممىسىنى بەرمەك

وَفَرَ يَفِرُ وَفْرًا و فِرَةً لَهُ الْمَالَ: كۆپەيتمەك، ئاشۇرماق، تولۇقلىماق

ـــ عِرْضَهُ: ئابرۇيىنى ساقلىماق

ـــ عَطاءَهُ: سوۋغىنى پۈتۈنلەي قايتۇرىۋەتمەك ياكى ئاغرىنغانلىقى ئۈچۈن سوۋغاتنى قايتۇرماق

ـــ وَفْرًا فِرَةً و وُفُورًا: ← وَفَرَ وَفُرَ يَوْفُرُ وَفارَةً الْمَالُ أو الْمَتاعُ: كۆپ بولماق، تولۇق بولماق

وَفْر ج وُفُور: مول، تولۇق، يېتەرلىك، كۆپ

وَفْرَة ج وِفار: مولچىلىق، مەمۇرچىلىق: ھەم قويۇق ھەم ئۇزۇن ئۆسكەن چاچ

وَفْضَة ج وِفاض: يولۇچى سومكىسى، پادىچىنىڭ يېمەكلىك خالتىسى

وَفَّقَ هُ لِلْخَيْرِ: ئىلھام بەرمەك، يول كۆرسەتمەك؛ ئۇنىڭ پايدىسى ئۈچۈن يوشۇرۇن ياردەم بەرمەك؛ ئۇتۇقلۇق بولماق، مۇۋەپپەقىيەتلىك بولماق

ـــ هُ اللهُ: ئاللاھ مۇۋاپىق قىلغاي

ـــ بَيْنَ الْقَوْمِ: كېلىشتۈرۈپ قويماق، ياراشتۇرۇپ قويماق

ـــ الْأَمْرَ: مۇۋاپىقلاشتۇرماق، ماسلاشتۇرماق

وَفِقَ يَفِقُ وَفْقاء الْأَمْرُ: لاياقەتلىك بولماق، مۇۋاپىق بولماق

وُفِّقَ لِكَذا: تاساددىپىي ئۇچرىشىپ قالماق، خۇددى كۈتكەندەك ئۇچرىشىپ قالماق

ـــ إِلَى حَلِّ الْمَسْأَلَةِ: مەسىلىنى پايدىلىق تەرەپكە ھەل قىلماق، مەسىلىنى توغرا ھەل قىلماق

ـــ: هارغىنلىق ياكى كېسەل سەۋەبىدىن بىئارام بولماق

ـــ ثَهُ الْحُمَّى: قىزىتما ئۆرلىمەك

وَعك: ئۇششاق كېسەل بولغان، پارچە - پۇرات كېسەل بولغان، بەدىنى ساقسىز بولغان

وَعْكَة: بىئاراملىق؛ بەدەن بىئاراملىق ھېس قىلىش؛ پىژ- پىژ ئىسسىق بولۇش، پىژغىرىم ئىسسىق بولۇش

وَعْل و وِعْل ج أَوْعَال و وُعُول و وُعُل و وَعِلَة و مَوْعَلَة: ئارقا، تاغ ئۆچكىسى

وَعِلَة ج وَعال: تاغ تىكىسى، ئەركەك تاغ تىكىسى

وَعِمَ يَعِمث وَعْمًا الدِّيَارَ: سالام يوللىماق، سالام ئېيتماق؛ تىنچلىق سورىماق

وعثورَة: ئوگۇل- دوگۇل بولۇش، ئېگىز- پەس بولۇش، مېگىش تەس بولۇش

وَعْوَعَ الْكَلْبُ: ئىت ھاۋشىماق

وَعْوَعُ ج وَعَاوِع: ساقاللىق بۆرە

وَعِى يَعِى وَعْيًا الشَّيْءَ: قاچىلىماق، سىغدۇرماق، ئىچىگە ئالماق

ـــ الْحَدِيثَ: بىلمەك، قايىل بولماق

ـــ الْأَمْرَ: چۈشەنمەك، ئوقۇشماق

وَعْى: ئۆز ئىچىگە ئېلىش؛ سىغدۇرۇش؛ چۈشەنچە، بىلىش

وَعِيد: قورقىتىدىغان سۆز، تەھدىت سالىدىغان سۆز؛ تەھدىت سېلىش، قورقۇتۇش

وَعِيدِىّ: قورقۇنچلۇق، دەھشەتلىك

وَعِير ج أَوْعَار و أَوْعُر: ئوگۇل- دوگۇل، ئېگىز- پەس؛ مېگىش قىيىن بولغان؛ تەكشى تۈز بولمىغان

وَعْيِىّ: ئاگلىق، چۈشەنچىگە ئىگە بولغان

لا ـــ: ئاگسىز، ئاگسىز بولغان

وَعْد ج أَوْعَاد و وِعْدَان: دەلدۇش، مەتۇ؛ قۇل، پەس، غالچا

وَغُدَ يَوْغُدُ وَغَادَةً: پەس بولماق، ئىپلاس بولماق، رەزىل بولماق؛ ئەخمەق بولماق، ھاماقەت بولماق

وَغَّرَ صَدْرَهُ عَلَيْه: ئاچچىقلانماق، خاپا بولماق

وَغَرَ يَغِرُ وَغْرًا الْيَوْمُ: قاتتىق ئىسسىق بولماق

ـــ صَدْرُهُ عَلَيْه: غەزىپى ناشماق، قايناپ كەتمەك

وَغْـــر: ئاچچىقلىنىش، زەھەرخەندىلىك، زەھەرلىك؛ قەبىھ، قەبىھلىك

وَغَلَ يَغِلُ وُغُولاً فِى الشَّيْءِ: چوڭقۇرلاپ كىرمەك، سىڭىپ كىرمەك

ـــ: ئىچكىرىلەپ كىرمەك، چوڭقۇرلاپ كىرمەك

ـــ وَغْلاً و وُغُولاً و وَغَلانًا عَلَى الْقَوْمِ: چاقىرمىغان مېھمان بولماق

وَغْل ج أَوْغَال: پەس، پەسكەش، رەزىل، قەبىھ، ياۋۇز

وَغًى: جەڭ، ئۇرۇش؛ چوقان، سۈرەن، ۋاراڭ

ـــ چۈرۈك، غەۋغا

ساحَة الْـــ: جەڭ مەيدانى

وَقَدَ النَّارَ: ئوت ئالماق، ئوت قالىماق

وَقَدَ يَقِدُ وَقْدًا و وُقُودًا و وَقَدًا و قِـدَةً الشَّيْءُ: پىلىلدىماق، يالتىرماق

ـ تِ النَّارَ: كۆيمەك، ئوت يانماق

وَقْد: يېقىش، ياندۇرۇش، يېقىلغۇ

وَقْدَة: (بىر قېتىم) كۆيۈش: قاتتىق ئىسسىق بولۇش، پىدىغىرىم ئىسسىق بولۇش، قاتتىق ئىسسىق: يۇقىرى تېمپېراتورا

وَقَذَ يَقِذُ وَقْذًا: يېقىلماق، يېقىلىپ چۈشمەك: ئۇنى ئۇرۇپ چالا ئۆلۈك قىلىپ قويماق

وَقْرَة: مۆرمەتلىمەك، ئىززەتلىمەك، قەدىرلىمەك

وَقَرَ يَقِرُ وَقْرًا و وُقُورَةً فِي بَيْتِهِ: راۋۇرۇس تۇرماق، تۇز ئولتۇرماق

ـ قِرَةً و وَقَارَةً و وَقْرًا ← وَقُرَ وَقُـرَ يَوْقُرُ وَقَارَةً و وَقَارًا: ھەشەمەتلىك بولماق، كاتتا بولماق، ھەيۋەتلىك بولماق؛ مۇستەھكەم بولماق

وَقْر ج وُقُور: كامار، تۆشۈك، يوچۇق، ئورا، كاتەك

وِقْر ج أَوْقَار: كامار، تۆشۈك، يوچۇق، ئورا، كاتەك

وَقْرَة ج وَقَرَات: كامار، تۆشۈك، يوچۇق: ئورا، كاتەك

وَقَـسَ يَقِـسُ وَقْسًـا بِـالْمَكْرُوهِ: ھاقارەتلىمەك، ئاھانەت قىلماق

وَقْـس: ياغاچ قىرىندىسى: شال پاخىلى: بۇغداي شېخى

وَقَظَ يَقِظُ وَقْظًا: ئۇرۇپ چالا ئۆلۈك قىلىپ قويماق

وَقْـعَ الْعَهْـدَ أَو الْغَرَمَـانَ: توختام، كېلىشىمگە ئىمزا قويماق، بۇيرۇپ ـ پەرمانغا ئىمزا قويماق

ـ الْكِتَـابَ أَونَحْـوَهُ: ئىمزا قويماق، ئىسمىنى يازماق

وَقَعَ يَقَعُ وُقُوعا و وَقْعًا الشَّيْءُ: يېقىلماق، يېقىلىپ چۈشمەك

ـ الطَّيْرُ عَلَى شَجَرٍ أو أَرْضٍ: چۈشمەك، قونماق، قونۇپ تۇرماق

ـ الْكَلَامُ فِي نَفْسِهِ: گەپ قىلىپ ئۆزنى تەسىرلەندۇرمەك، ھاياجانلاندۇرماق

ـ الْأَمْرُ: يۈز بەرمەك، پەيدا بولماق

ـ فِي الْفَخِّ: تورغا كىرگۈزمەك، تورغا چۈشۈرمەك

ـ وَقْعًا و وَقْعَةً بِالْأَعْـدَاءِ: ھېيلىگەرلىك بىلەن دۈشمەننى ئۆلتۈرمەك ياكى ياردار قىلماق

ـ عِنْدَهُ مَوقِعًا حَسَنًا: ئۆزنىڭ رازىلىقىغا ئېرىشمەك

ـ رُ قُوعًا و وَقِيعَةً فِيهِ: تۆھمەت قىلماق، غارا چاپلىماق، سۆزنەچىلىك قىلماق

وَقْع: يېقىلىپ چۈشۈش؛ يۈز بېرىش، پەيدا بولۇش، چۈشۈپ كېتىش: ئۇرۇلغان نەرسىنىڭ ئاۋازى

ـ الْكَلَامِ: تەسىر؛ تەسىر قىلىش

ـ الْأَقْدَامِ: قەدەم ئاۋازى

وَفْقَ كَذا: ئاساسەن، بويىچە، قاراپ

ـ الكَذا: ئاساسلانماق، بويىچە بولماق

وُفُود: قەدەم تەشرىپ قىلىش، يېتىپ كېلىش

ـ ج: ئەلچىلەر ئۆمىكى، ۋەكىللەر ئۆمىكى

وَفَّى هُ حَقَّـهُ: ئۆنىگىغا تېگىشلىك بولغان ھوقۇقلارنىڭ ھەممىسىنى بەرمەك

وَفَى يَفِي وَفَاءً بِالوَعْـدِ: ۋاپادار بولماق، ۋەدىگە ئەمەل قىلماق، سادىق بولماق

ـ بِالْحَاجَةِ: تەمىنلىمەك، ھاجەتنى راۋا قىلماق

ـ وُفِيَّ الشَّـيْءُ: مول بولماق، تولۇق بولماق؛ مەۋرۇچلىق بولماق

وَفِيّ ج أَوْ فِيَـاءُ: ۋاپادار، ۋەدىگە ئەمەل قىلغۇچى، سادىق؛ تولۇق، پۈتۈنلەي

وَفِير: مول، تولۇق

وِقَاء: مۇداپىئە ئۇسكۇنلىرى؛ مۇداپىئە بۆيۈملىرى

ـ الطِّـيْنِ: قانات (ماشىنىلارنىڭ لايدىن ساقلىنىش تاختىسى)

وِقَائِيّ: مۇداپىئەلەنگەن، قوغدىنىشچانلىق

وَقَاحَـة: ھاياسىزلىق، ئۇياتسىزلىق، يۈزى قېلىنلىق، تەنتەكلىك، قاراملىق

وَقَاد: ئوت قالىغۇچى؛ يېنىپ چاقنىغان

نَجْم ـ: چاقناپ تۇرغان يۇلتۇز

وَقَاد: يېقىلغۇ، يېقىلغۇ ماتېرىياللىرى

وَقَار: ھەيۋەت؛ تەمكىن، سالماق؛ ئۇلۇغلۇق، كاتتىلىق؛ قەتئىي، مۇستەھكەم

وِقَاع: تۆھمەتخور، بۆھتانچى، سۆخەنچى

وِقَـاع: جىنسىي مۇناسىۋەت قىلىش، جىنسىي ئالاقە قىلىش

وِقَايَـة: قوغداش، ئىھتىياتلىق قىلىش؛ مۇداپىئەلىنىش ئۇسكۇنىلىرى

وَقَبَ يَقِبُ وَقْبًا و وُقُوبًا الظَّلَامُ: تارالماق، قاپلىماق

ـ الْقَمَرُ: ئاي تۇتۇلماق

ـ: كۆز ئىچىكە كىرىپ كەتمەك، كۆز چوڭقۇر بولۇپ قالماق

وَقْب ج وُقُوب و وِقَاب: شېغىللىقتىكى سۇ يىغىلىپ قالىدىغان جاي؛ (كۆز) ئۇۋۇسى: (مۇرە) كاتىكى

وَقَّنَ الْأَمْرَ: قىلىدىغان ئىشنىڭ ۋاقتىنى بەلەتلىمەك، ۋاقىت بەلگىلىمەك، ۋاقتىنى ئوچۇق بەلگىلىمەك

وَقَتَ يَقِتُ وَقْتًا الْأَمْرَ: قىلىدىغان ئىشنىڭ ۋاقتىنى بەلگىلىمەك، ۋاقىت بەلگىلىمەك

وَقْت ج أَوْقَات: ۋاقىت، مەزگىل، زامان

لِلْـ ـ: ئۆز ۋاقتىدا، شۇ چاغدا

وَقْتِئِذ: ئەينى ۋاقتىدا، ئۆز ۋاقتىدا

وَقْتِيّ: ۋەقتىلىق بولغان، ۋاقتىنچە

وَقَحَ يَقِحُ قَحَةً و وَقِحَ يَـوْقُحُ وَقَحًـا: نومۇسسىز بولماق، يۈزى قېلىن بولماق، رەسۋا بولماق

وَقِح: يۈزى قېلىن شەرمەندە

وَقُحَ يَوْقُحُ وَقَاحَةً و وُقُوحَةً: يۈزى قېلىن بولماق، نومۇسسىز بولماق

وَقَى يَقِي وِقَايَةً و وَقْيًا و وَاقِيَةً ه ←

وَقَّى: ساقلىغۇچى، قوغدىغۇچى: مۇداپىئەلەنگەن، قوغدانغان

وَقِيّ: قوغداش، ساقلاش: مۇداپىئە قىلىش

وَقِيَّة ج وُقِيّ و وَقَايَا: ۋۇقىيە «مىسىردا 121 دەرھەم ياكى 374 گرام كۈمۈشكە تەڭ»

وَقِيح: يۈزى قېلىن شەرمەندە: ئۇياتسىز

وَقِيد: يېقىلغۇ

وَقِيعَة: تۆھمەت چاپلاش، بۆھتان چاپلاش، قارىلاش

ـــ وَقَائِعُ و وِقَاع: جەڭ، ئۇرۇش: ئۆچۈرگۈچ، سۈرتكۈچ: قونداق (توخۇلارنىڭ)

وِكَاف: ئىگەر (ئاتنىڭ)

وِكَالَة: ۋاكالىتەن باشقۇرۇش، ۋاكالىتەن بېجىرىش: ئاخپارات ئاگېنتلىقى: سودا خاراكتېرلىك شىركەت

ـــ أَنْبَاءِ الصِّيْنِ الْجَدِيْدَة: يېڭى جۇڭگو ئاخبارات ئگېنتلىقى، شىنخۇا ئاگېنتلىقى

ـــ الْأَنْبَاءِ الْعَرَبِيَّة: ئەرەب ئاخبارات ئاگېنتلىقى

وَكَبَ يَكِبُ وَكْبًا و وُكُوبًا و وَكَبَانًا: سالقىن ماڭماق، ئاستا ماڭماق

ـــ وَكْبًا: ئۆرە تۇرماق، تىك تۇرماق

ـــ عَلَى الْأَمْرِ: مۇستەھكەم تۇرماق، مەھكەم تۇرماق

وَكَّدَ: جەزملەشتۈرمەك، مۇقىملاشتۇرماق: تونۇماق، ئېتىراپ قىلماق

وَكَدَ يَكِدُ وَكْدًا الْمَكَانُ: بارماق، يورۇپ كەتمەك

ـــ الْأَمْرَ: شۇغۇللانماق، مەشغۇل بولماق

ـــ وُكُودًا بِالْمَكَانِ: جايلاشماق، ئورۇنلاشماق

وَكْد: بار كۈچىنى چىقىرىش، بارلىق كۈچىنى بېغىشلاش

وَكَّرَ الطَّائِرُ: ئۇۋا ياسىماق

وَكَرَ يَكِرُ وَكْرًا و وُكُورًا الطَّائِرُ: كاتەكە كىرمەك، ئۇۋىسىغا كىرمەك

وَكْر ج أَوْكَار و وُكُور وأَوْكُر: چاڭگا، ئۇۋا، قۇش ئۇۋىسى

وَكْرَة ج وُكُر ← وُكْر

وَكَزَيَكِزُ وَكْزًا ه: ئۇرماق، شاپىلاقلىماق

ـــ ه بِالرُّمْحِ: نەيزە سانجىماق

وَكَّسَ الشَّيْءَ: باھاسىنى تۆۋەنلەتمەك، چۈشۈرمەك: كەمسىتمەك، كۆزگە ئىلماسلىق

وَكَسَ يَكِسُ وَكْسًا الشَّيْءَ ← وَكَّسَ وَكْس: زىيان، زەرەر: زىيان تارتىش

وُكِسَ التَّاجِرُ: زىيان تارتماق، دەسمايىسىنى يوقاتماق

وَكُعَ يُوْكُعُ وَكَاعَةً الشَّيْءُ: مۇستەھكەم بولماق، پۇختا بولماق

وَكَفَ يَكِفُ وَكْفًا و وَكِيْفًا و وُكُوفًا و وَكْفَانًا و تَوْكَافًا الدَّمْعُ أو نَحْوُهُ: تامماق، تېمىپ چۈشمەك

ـــ الْبَيْتُ: ئۆيدىن ئۆتۈپ كېتىپ سۇ تامچىماق

وَكَف ج أَوْكَاف: ئەيىب، نۇقسان، ئىللەت

وَقْع: جىنسىنى مۇناسىۋەت ئۇتكۇزۇش
وَقْعَـة ج وَقَعَـات: بىر قېتىم يىقىلىپ چۈشۈش؛ بىر قېتىم ئۇرۇلۇش، بىر قېتىم سوقۇلۇش، بىر قېتىم زەربە بېرىش؛ بىر ۋاخ ئاماق
وَقَّفَ الدَّابَّةَ: باغلاپ قويماق، توختاتماق
ـــ الشَّيْءَ: تىكلىمەك، تىكلەپ قويماق
ـــ هُ عَلَـى الْأَمْـرِ: ئۇقتۇرماق، چۈشەندۈرمەك، بىلدۈرمەك
ـــ هُ: چىركاۋ ئۇنىمك سۆزلىشىنى چەكلىمەك
ـــ الْجُنُودُ: ئەسكەرلەر بىر ـ بىرىگە ئۇلىنىپ تۇرماق
وَقَفَ يَقِفُ وَقْفًا و وُقُوفًا: تۇرماق، تىك تۇرماق، توختاپ تۇرماق
ـــ اَمامَهُ أو فِي وَجْهِهِ: قارشى تۇرماق، قارشى چىقماق
ـــ عَلَىَ الْأَمْـرِ: ئۆزلەشتۈرمەك، بىلمەك، چۈشەنمەك
ـــ فِي الْمَسْأَلَة: ئىككىلەنمەك، ئارىسالدى بولماق
ـــ اَلْقَارِئُ عَلَىَ الْكَلِيْمَةِ: قىرائەت قىلغاندا ئوقۇشنى پەسەيتىش بىلەن بىرگە ئارقىدىن ئوقۇماسلىق
ـــ وَقْفًا الدَّابَّـةَ: توختاتماق، توختىتىپ قويماق
ـــ هُ عَلَىَ الْأَمْرِ: چۈشەندۈرمەك، بىلدۈرمەك
ـــ الدَّارَ أونَحْوَهَـا: ئاللاه يولىدا مال ـ مۈلۈك تەقدىم قىلماق، ۋەقپە قىلماق
ـــ هُ عَنِ الشَّـيْءِ: چەكلىمەك، مەنئى قىلماق، توسماق
ـــ الْأَمْرَ عَلَىَ حُضُورِهِ: دەرھەمتە تۇرۇپ ھۆكۈم قىلماق، ئۇدۇلىغا ئۇدۇل تۇتۇپ ھۆكۈم قىلماق
ـــ عَلَيْهِ: چۈشەندۈرمەك، ئۇقتۇرماق
وَقْف: تۇرۇش، توختاپ تۇرۇش
ـــ ج أَوْقَاف و وُقُوف: ۋەقپە، ۋەقپە مۈلۈك
وَقْفِيّ: ۋەقپىلىك، ۋەقپە قىلىنغان
وَقَلَ يَقِلُ وَقْلاً فِي الْجَبَلِ: تاغقا ياماشماق، تاغقا چىقماق
وُقُوحَة: نومۇسسىزلىق، يۈزى قېلىنلىق
وَقُود: كۆيدىغان يېقىلغۇ؛ يېقىلغۇ ماتېرىياللىرى
وُقُود: كۆيمەك، يانماق
وَقُور ج وُقُر: ئېغىر بېسىق، تەمكىن
وُقُوع ج وُقُر: چۈشۈپ كېتىش، يىقىلىپ چۈشۈ، پەيدا بولۇش
وُقُوف: توختاپ تۇرۇش، توسماق، چەكلىمەك
ـــ عَلَىَ كَذا: بىلمەك، چۈشەنمەك
ـــ ج: ۋەقفە، ۋەقفە قىلغان نەرسە؛ توختاپ تۇرغۇچى
وَقْوَق الْكَلْبُ: ئىت قاۋىماق
ـــ الطَّائِرُ: قۇش سايرىماق
ـــ: زەئىپ بولماق، ئاجىز بولماق
وَقْوَق: كاككۇك (قۇش)
وَقَّـــى هُ: ساقلىماق، قوغدىماق (جاراھەتلەندۈرمەستىن)

وَلَدَ تَلِدُ لِـدَةً و وِلاَدًا و وِلادَةً و إِلادَةً وَمَوْلِدَاتُ الأُنْثَـى: تۇغماق، بەككىمەك، كۆزى يورىماق

وَلَد ج أَوْلاَد و وِلْدَة و إِلْدَة و وُلْد: بالا، ئوغۇل بالا؛ بوۋاق، بوۋاق بالا

وُلْد ج أَوْلاد و وِلْدَة و إِلْدَة و وُلْـد: بوۋاق بالا، ئوغۇل- قىز بالا

وَلَـسَ يَلِـسُ وَلْسَـاهُ: ھېيلە- مىكىر ئىشلەتمەك، كۆز بويىماق، ئالدىماق.

وُلْط: ۋولت (توك ئاتالغۇسى)

وَلْطَمْتَـــر: ۋولتمېتىر (تـوك سـمىنى ئۆلچەيدىغان ئەسۋاب)

وَلْطِيّ: ئاققان توك، توك ئېقىمى بولغان

وَلَعَ هُ بِهِ: جەلىپ قىلماق، ئىنتايىن مەپتۇن قىلماق

وَلِعَ يَوْلَعُ وَلَعًا و وَلُوعًا بِهِ: سۆيمەك، ياخشى كۆرمەك، مەپتۇن بولماق، ئاشىق بولماق

وَلِع: چىن يۈرەكتىن باغلانغۇچى، ئاشىق بولغۇچى، چىن يۈرەكتىن سۆيگۈچى

وَلَغَ يَلَغُ و يَالَغُ وُلْغًا و وُلُوغًا و وَلَغَانًـا الْكَلْبُ أَو نَحْوُهُ الإِنَاءَ أَو فِيهِ أَو مِنْهُ أَوبِهِ: تىل بىلەن يالماق، يالاش

وِلْف: دوست، ھەمراھ؛ جۈرە، جۈپ؛ خىزمەتداش

وَلَّهَ هُ: مەپتۇن قىلماق، مەھلىيا قىلماق؛ كاللىسىنى قالايمىقانلاشتۇرماق، ئازدۇرماق

وَلَه يَلَهُ وَلَهًـا: كۆڭلى ئىنتايىن بىئارام بولغانلىقى سەۋەبىدىن ئەقلىنى يوقاتماق؛ ئىنتايىن ياخشى كۆرگەنلىكى سەۋەبىدىن خۇددىنى يوقاتماق

ـــ الوَلَدُ إِلَى أُمِّهِ: بالا ئانىسىغا يېپىشۋېلىپ ئالدىدا تۇرماق

ـــ ت الأُمُّ إِلَى وَلَدِهَا: ئانا بالىسىنى سېغىنماق، بالىنى ياخشى كۆرۈپ تەربىيىلىمەك، كۆيۈمچانلىق بىلەن تەربىيىلىمەك

ـــ مِنْهُ: قورقماق، ۋەھىمىگە چۈشمەك

وَلَهَ يَلَهُ ويَوْلَهُ وَلَهًا و وَلَهَانًا: ← وَلِـهَ

وَلَّهَ وَلَّهَان: ← وَاله

وَلْهَى م: ← وَاله

وَلُـود ج وُلُـد: بالا تۇغقان، تۇغۇش ئىقتىدارى بولغان: كۆپ تۇغقان ئايال

وُلُودِيَّة: سادىدىلىق، بالىلىق، كۆڭەكلىك

وَلُوع: مەپتۇن بولغان، مەھلىيا بولغان

وَلْوَل: قاتتىق يىغلىماق

وَلَّـى هُ الأَمْـرَ: ئۇنى ئەمەلدارلىققا تەينىلىمەك، ۋالىي قىلىپ تەينىلىمەك

ـــ هُ كَذا: ئۇلاتماق، ئۇلاتقۇزماق

ـــ هُ ظَهْرَهُ: ئۇنىڭ ئارقىسىنى قىلغۇزماق؛ تاشلىۋەتمەك، ئايرىلماق، ۋاز كەچمەك

ـــ الشَّيْءَ أَوعَنْـهُ: قاچىلاق، قاچۇرماق، ئۆزىنى چەتكە ئالماق

ـــ هَارِبًا: قاچۇرىۋەتمەك

ـــ: تاغ ئېتىكى (ئېتەكلىرى)؛ چوشكون، چوشكونلەشمەك: زەئىپ، ئاجىز

وَكَلَ هُ: ۋاكالەتچى قىلماق، ۋاكالەتچىلىككە كۆرسەتمەك

وَكَلَ يَكِلُ وَكْلاً إِلَيْهِ الْأَمْرَ: ھاۋالە قىلماق، تاپشۇرماق

وَكَـــلَ: ئىش بېجىرىش ئىقتىدارى بولمىغوچى، ناكار

وَكَنَ يَكِنُ وَكْنًا و وُكُونًا الطَّائِرُ بَيْضَهُ أو عَلَيْهِ: تۇخۇم باسماق، تۇخۇم بېسىپ ياتماق

وَكْن ج أَوْكُن و وُكْن و وُكُون: چاڭكا، ئۇۋا، قۇش ئۇۋىسى

وَكْنَة ج وَكْنات و وُكَـن ← وَكْـن وُكُوب: ئاستا مېڭىش، سالماق مېڭىش

وَكِيـــد: جەزملەشكەن، مۇقىملاشقان، ئېتىراپ قىلغان

وَكِيل ج وُكَلاَءُ: ۋاكالىتەن ياشقۇرغوچى، ۋاكالەتچى، مۇئاۋىن

ـــ مُدِيرٍ: ياردەمچى دىرېكتور؛ ئالىي مەكتەپ ياردەمچى مۇدىرى

ـــ الدَّعْوَى: ئادۋوكات، ئاقلىغوچى

وِلاَء: مۇھەببەت، دوستلۇق، ئىناقلىق؛ سادىقلىق، بېقىنلىق؛ تۇغقانچىلىق؛ ياردەم قىلىش

وِلاَء: داۋاملىق، ئارقىمۇ ئارقا

وُلاَة ج: ئۆلكە باشلىقى

ـــ الْأَمْرِ: ئىش بېشىدىكىلەر، ھوقۇقدارلار، ھۆكۈمەت دائىرلىرى

ولاج ج وُلُج: تار كوچا

وَلاَدَة: تۇغۇش ئىقتىدارى بولغان؛ كۆپ تۇغقۇچى، كۆپ تۇغقان ئايال

وِلاَدَة: تۇغۇش، يەڭگىش؛ پەيدا بولۇش، باشلىنىش

ولايات ج: ۋىلايەت؛ ئۆلكە؛ مىللەت

الْ ـــ الْمُتَّحِـدَة الْأَمْرِيكِيَّـة: ئامېرىكا، ئامېرىكا قوشما شتاتلىرى

وِلاَيَة: ھۆكۈمرانلىق قىلىش، ئىگىدارچىلىق قىلىش، باشقۇرۇش؛ ئۆلكە؛ ئەۋلىيالىق

وَلَبَ يَلِبُ وُلُوبًا: كىرمەك، قەدەم باسماق، قەدەم قويماق

وَلَجَ يَلِجُ وُلُوجًا وِلِجَةً الشَّيْءُ فِي غَيْرِهِ: چوقۇرلاپ كىرمەك، ئىچكىرىلەپ كىرمەك، بۆسۈپ كىرمەك

ـــ الْبَيْتَ: ئۆيگە كىرمەك

وَلَدَ الطَّبِيبُ أو الْقَابِلَةُ الْمَرْأَةَ: تۇغدۇرماق، تۇغۇت قوبۇل قىلماق

ـــــ الْوَلَـــدَ: تەربىيلەپ ئۆستۈرمەك، تەربىيلەپ يېتىشتۈرمەك

ـــ الشَّيْءَ مِـن الشَّـيْءِ: ئاردىدىن پەيدا قىلماق، ئوتتۇرىدىن چىقارماق

ـــ الْكَهْرَبَاءَ: توك چىقارماق

وَنَى يَنِي وَنْيًا و وَنِيًّا و وَنَاءً و وَنْيَةً و نِيَةً و وِنًى: هېرىپ كەتمەك، چارچاپ كەتمەك؛ بوشاپ كەتمەك، بوشاڭلىق قىلماق

لايَنِي يَفْعَلُ كَذا: ئاۋالقىدەك بولماق، ئىلگىرىكىدەك بولماق، ئۆز پېتىچە بولماق

وَهَّاب: ئەڭ سېخىي، ئەڭ ساخاۋەتلىك، ئەڭ كۆپ بەرگۈچى

وَهَّابِيّ: ۋاھھابىي، ۋاھھابىي مەزھىبىدىكى ئادەم

الْـ ـة: ۋاھھابىي مەزھىپى

وَهَّاج: يېنىپ تۇرغان، كۆيۈپ تۇرغان

وَهَبَ يَهَبُ وَهْبًا و هِبَةً هث أولَهث الشَّيْءَ: بەرمەك، تەقدىم قىلماق، بېغىشلىماق

ـ الشَّيْءَ: تەقدىم قىلىۋەتمەك، بېرىۋەتمەك

ـ هُ: سىخىيراق بولماق، كۆپرەك نەرسە بەرمەك، كۆپرەك ئىنئام قىلماق

ـ الْخَادِمَ: پارچە خىراجەت بەرمەك، مۇكاپات پۇل بەرمەك

وَهَب: تەقدىم قىلىش، ئىنئام بېرىش، بېغىشلاش

وَهَجَ يَهِجُ وَهْجًا و وَهِيْجًا و وَهْجَانًا ت النَّارُ أو الشَّمْسُ: كۆيمەك، يانماق، يورىماق

وَهَج: يېنىپ تۇرۇش، كۆيۈپ تۇرۇش؛ كۈچلۈك يورۇقلۇق تارقىتىش، كۈچلۈك نۇر چېچىش

ـ الطِّيْب: ئەتراپقا تارالماق

وَهَجَان: يېنىپ تۇرغان، كۆيۈپ تۇرغان، كۈچلۈك نۇر چاچقان، كۈچلۈك يورىغان

وَهَّد لَهُ الْفِراش: تەييارلىماق، ھازىرلىماق

وَهْد ج أَوْهُد و وُهْدان: پەسلىك، پەس يەر

وَهْدَة ج وِهَاد و وَهْد: پەس يەر، پەسلىك، ئويمان يەر، ئويمانلىق، ئويمان

وَهَرَ يَهِرُ وَهْرًا هُ: جاپا – مۇشەققەتكە قالدۇرماق، قىيىنچىلىققا سالماق

وَهَر: قۇياش يەر شارىنى يورۇتقان ۋاقىتتا توختىماي پىرقىراپ تۇرىدىغان ئىس – تۈتەككە ئوخشاش بولۇپ: سەرراپ، ئېزىتقۇ

وَهْرانُ: چۆچىگەن، قورققان، قورقۇپ قالغان

وَهَقَ يَهِقُ وَهْقًا الْحَيَوَانَ: ھايۋانغا سالما سالماق

وَهْق ج أَوْهَاق: (ياۋايى ئاتقا ئىشلىتىلىدۇ) سىرتماق، سالما، كەمەن: ئارغامچا، ئارقان

وَهَّلَ هُ: قورقۇتماق، چۆچۈتمەك

وَهَلَ يَهِلُ و يَوْهَلُ وَهْلاً إِلَى الشَّيْءِ: مۆلچەرلىمەك، پەملىمەك، قىياس قىلماق، پەرەز قىلماق

وَهِلَ: قورقۇش، چۈچۈش

وَهِلَ يَوْهَلُ وَهْلاً: زەئىپ بولماق، ئاجىز بولماق؛ چۈچىمەك، ئالاقزادە بولماق

ـ إِلَيْهِ: ياردەم تەلەپ قىلماق؛ پاناھلىنىۋالماق، پاناھ تىلەپ بېرىۋالماق

وَهِل: قورقۇنچاق، توخۇ يۈرەك

ـــ عَنْـــهُ بِـــوَدِّهِ: ئۇنىڭ مۇھەببىتىدە ئۆزگىرىش بولماق، ئۆزگەرتمەك.

وَلَـــى يَلِـــي وَلْيَـــاهُ: ئۇلىماق باغلىماق: يېقىنلاشتۇرماق، تۇتاشتۇرماق

وَلِيَ يَلِيَ وِلايَةً الشَّيْءَ أو عَلَيْـــهِ: ۋالى بولماق، باشقۇرماق، ئىگىدارچىلىق قىلماق

ـــ بَلَـــدًا: كونتوررول قىلماق، باشقۇرماق، ئىدارە قىلماق

ـــ وَلْيَاهُ: ئۇلىماق، باغلىماق

وَلِـــيّ ج أَوْلِيَـــاءُ: يارەمچى، ھىمايىچى، دوست؛ ئىكە؛ ئەۋلىيا

ـــ عِنْدَالْمُسْلِمِيْنَ: ئەۋلىيا (ئاللاھقا ئەڭ سادىق بەندە)

ـــ الْعَهْدِ: تەخت ۋارىسى، شاھزادە

وُلْيا ج وُلَى و وُلَيَـــات م: ئەڭ مۇۋاپىق بولغان، ئەڭ باپ، ئەڭ مۇناسىپ، ئەڭ لايىق

وَلِيَّة: ئايال ئەۋلىيا

دار ـــ: يانداش بولغان ئۆي، يېقىن بولغان ئۆي

وَلِيْجَة: سىرداش دوست، يېقىن دوست؛ ئىچكى قىسىم

وَلِيْد ج وِلْدان و وِلْدَة: ھېلىلا تۇغۇلغان بوۋاق، ئوغۇل بالا، ئۆسمۈر

ـــ الْبَحْث: قىدىرىپ تەكشۈرۈلگەن نەتىجە، مەسىلات، ھاسىلات

وَلِيـــف: دوســـت، ھەمراھ، ئىشداش، خىزمەتداش، جورا، جۈپ

وَلِيْمَة ج وَلائِمُ: زىياپەت، مېھماندارچىلىق

وَمَّأَ بِيَدِه أو غَيْرِها: قول ئىشارىتى قىلماق، كۆز ئىشارىتى قىلماق

وَمَأَ يَمَأُ وَمْأً بِيَدِه أو غَيْرِها: ـــه وَمَّأَو ـــ إِلَيْه: كۆرسەتمەك، ئىشارە قىلماق

وَمِدَ يَوْمَدُ وَمَدًا ت اللَّيْلَةُ: كېچە دىمىق بولماق، كېچە تىنجىق بولماق

وَمَسَ يَمِسُ وَمْسًا الشَّـــيْءَ بالشَّـــيْءِ: سۈركىمەك، سىلىقلىماق، پارقىراتماق

وَمَضَ يَمِضُ وَمْضًا و وَمِيْضًا و وَمْضَانًا الْبَرْقُ: چاقماق چاقنىماق

وَمْض: نۇر چېچىش، پارلاش، يۇرۇش

وَمِقَ يَمِقُ مِقَةً و وَمَقًا: ياخشى كۆرمەك، سۆيمەك

وَمِيْض: چاقناش، پارقىراش، ئوت يورۇقى

وَمِيْق: ياخشى كۆرگەن، سۆيگەن

وِنَاء: بوشاش، بوشاڭلىق قىلىش: ھېرىپ كېتىش، چارچاپ كېتىش

وِنْبَ هُ: ئەيىبلىمەك، كايىماق، مالامەت قىلماق.

وِنْش ج وِنْشَـــات: كران، ئېغىرلىق كۆتۈرۈش ماشىنىسى

وَنَمَة: چۈشن لېچىنكىسى، چىچىن پوقى

وَنِـــيّ: گىجىڭلىق قىلماق، سۈرەلمىلىك قىلماق، ئەزمىلىك قىلماق.

وَنِـــيّ: ھېرىپ قېلىش، چارچاپ قېلىش، بوشاڭلىق قىلىش بوشاش

4ـ دوق قىلىش، ئەھمىيەت بېرىش قاتارلىقلارنى بىلدۈرىدۇ. مەسىلەن:

ـ بك

ويح: وَيْل بىلەن مەنىداش، مەسىلەن:

ـ له

(ئۇ نېمە دېگەن بېچارە ـ ھە!)

يەنە بىر مىسال:

ـ ا له

(ئۇ نېمە دېگەن بېچارە ھە!)

ويْسكى: ۋىسكى ھاراقى

وَيْكَ: وَىْ بىلەن ك نىڭ بىرىكىشىدىن ياسالغان «وَىْ گە قارالسۇن»

وَيْل: ئازاب ـ ئوقۇبەت، كۈلپەت، ئازابلىق، دەھشەتلىك؛ «ۋاي ئىسىت» ئازاب ـ ئوقۇبەتكە ئۇچرىغۇچىغا قارىتا سۆزلىگۈچىنىڭ سۆزى، مەسىلەن:

ـ لهْ

(قاغىش تەككۈر ئەبلەخ! ھۆ ئۆلىدىغان ئەبلەغ، ئۆلگۇر!)

يەنە بىر مىسال:

ـ ه

(بۇ ھەقىقەتنمۇ بۇزۇق ئەبلەخ، بۇ ئىپلاش!)

وَيْلَة: زور بالايىئاپەت، ئېغىر ئازاب ـ ئوقۇبەت

وَهْلَـــة: قورقۇش، يۇرەكسىزلىك، چۆچۈپ كېتىش

أَوَّلَ ـِ أو وَهْلَةً: باشتا، دەسلەپتە، ئاۋۋال، دەسلەپتىكى چاغدا

وَهَّمَ هُ: ئالدىماق، ساختىپەزلىك قىلماق، كوللىماق

وَهَم ـِ وَهْمًا الشَّيْءَ: ئويلىماق، تەسەۋۋۇر قىلماق، خىيال قىلماق

ـــــ فِي الشَّـــيْءِ: خاتا چۈشەنمەك، خاتا ھېسسىياتتا بولماق، خام خىيال قىلماق

وَهِمَ يَوْهَمُ وَهَمًا فِـــي الحِسَـــابِ: خاتا ھېسابلىماق، ھېساباتتا خاتالاشماق.

وَهْم ج أَوْهَام: تەسەۋۋۇر، خام خىيال، خاتا ھېسسىيات: ئوي، پىكىر، گۇمان.

وَهْمِيّ: تەسەۋۋۇر قىلغان، خىيال قىلغان، ئويدۇرۇپ چىقارغان

وَهَّنَ هُ: ئاجىزلاشتۇرماق، زەئىپلەشتۈرمەك

وَهَنَ يَهِنُ وَهْنًا: ← وَهُنَ.

ـــ وَهْنَـــاهُ: زەئىپلەشتۈرمەك، ئىقتىدارىنى يوقاتماق

ـــــ الْعَـــزْمَ: مەيۇسلەندۈرمەك، روھىنى چۈشۈرمەك، ئىرادىسىنى بوشاشتۇرماق.

وَهَـــن: ئاجىزلىشىش، كۈچسىزلىنىش، ھالسىزلىنىش، ئىقتىدارىنى يوقۇتۇش

وَهُنَ يَوْهُنُ وَهْنًـــا: ئاجىز بولماق، زەئىپ بولماق، ئىقتىدارسىز بولماق، كۈچسىز بولماق.

وَهِنَ يَوْهَنُ وَهَنًا: ← وَهُنَ.

وَهْن: زەئىپلىشىش، ھالسىراش

ـــ مِنَ اللَّيْلِ: تۈن يېرىمى، يېرىم كېچە؛ تاڭ سەھەرنىڭ ئالدىنقى ۋاقتى

وَهُـــوب: سەخىي، مەرت، كۆپ ئىنئام بەرگۈچى

وَهْـــوَهَ فِي صَـــوْتِه: زار يىغلىماق، يىغان چەكمەك، ناله قىلماق، پەريات چەكمەك.

وَهَى يَهِي وَهْيًا و وهِيًا الشَّـــيْءُ: ئاجىز بولماق: زەئىپ بولماق: بۇرماق، بۇزۇلۇپتىمەك: بوش بولماق، بوشاشماق.

ـــ الثَّوْبُ: كونىرىماق، كورنىراپ كەتمەك

وَهْيَج: كۆيكەن، يانغان، يېنىپ تۈرغان: كۆچلۈك نۇر چاچقان

وَهْيِن: ئىش بېشى، ئىش باشلىقى، ئىش باشقۇرغۇچى

وَيْ: نىمىك تۇيۇقسىزدىكىدەك ئىشلىتىلىش ئۇسۇللىرى بار:

1. كۆز- كۆز قىلىش ياكى ھاياجانلىنىشنى بىلدۈرىدۇ. مەسىلەن: ـــ لَهُ

2. كايىش، ۋارقىراش سۆزى بولۇپ كېلىدۇ.

3. وَيْـــل (ئازاب، ئوقۇبەت، كۈلپەت، ئازابلىق، دەھشەتلىك) بىلەن ئوخشاش بولۇپ كېلىدۇ، بەزىدە 2- شەخسنىڭ «ك» بىلەن ئۇلىنىپ ئىشلىتىلىدۇ. مەسىلەن:

ـــ ك أقدم

ـــ: سول تەرەپتىن باشلىماق، سول تەرەپتىن ئالماق ياكى ئوتماق

ـــ بە: سول تەرەپنى ئوتماق، سول تەرەپكە چاپلاشماق

ياسَـــمِيْن، يَسْـــمِيْن: يەسـمەن گـۈل (ئۆسۈملۈك)، يەسمەن كۈلى

يَاسِيْن: قۇرئان كەرىمدىكى بىر سۈرىنىڭ ئىسمى؛ ياسىن (ئادەمنىڭ ئىسمى)

يَافِع ج يَفْعَة و يُفْعَـــان: بالاغەتكە يەتكەن يىگىت

ـــ ات مِنَ الْجِبَال: ئېگىز تاغ ۋە چوققا

ـــ ات مِنَ الْأُمُور: مۇشكۈل ئىشلار، قىيىن ئىشلار

يَأْفُوخ، يَافُوخ ج يَآفِيْخُ و يَوَافِيْخُ: باش چوققىسى، چوققا؛ لىقىلداق (بالىلاردا)

يَافَة: (كىيىم) ياقىسى

يَاقُوت ج يَوَاقِيْتُ: ياقۇت

يَـــامَنَ: ئوڭ تەرەپكە بارماق، ئوڭ تەرەپكە ماڭماق، يەمەنگە بارماق

يامِن: بەختلىك، تەلەيلىك، بەرىكەتلىك

يَامُور: قانداغلى (جانلىق)

يانُسُون: چوڭ بەدىيان، ئارپا بەدىيان

يَانِع ج يَنْع: پىشقان، يېتىلگەن؛ قىزىل، قىپقىزىل

يَـــائِكِيّ: ئامېرىكا بايۇەتچىسى (مەسخىرە قىلىش مەنىسىدە ئىشلىتىلىدۇ)

يَؤُوس ج يُؤْوس: ئۈمىدسىز، نائۈمىد

يَـــاوَمُ هُ: كۈنلۈك ئىش ھەققى بەرمەك؛ ئۇنىڭغا پارچە ئىشلارنى قىلدۇرماق

يَباب: خارابە

يَبَّسَ الشَّيْءَ: قۇرۇتماق، قۇرۇتىۋەتمەك

يَبَس ج أَيْبَاس: قۇرۇق، قۇرغاق؛ قۇرۇقلۇق

يَبِسَ يَيْبَسُ يُبْسًا و يُبُوسَةَ الشَّيْءُ: قۇرۇماق، قۇرۇپ كەتمەك

يَبِس: قۇرۇق، قۇرغاقچىلىق، قۇرغاق

يَبْس: قۇرۇق، قۇرغاق، قۇرۇقلۇق

ـــ ج يُبُس: قۇرغاقچىلىق، قۇرۇپ كەتكەن

يُبُوس: قۇرۇق، قۇرغاق

يُبُوسَـــة: قۇرۇق بولغان، قۇرغاق بولغان؛ تەمسىز بولغان

يَبِيْس: قۇرۇپ كەتكەن، قۇرغاق بولغان

يَتَّمَ هُ: بالىنى يېتىم قىلماق

يَتِمَ ـِ يُتْمًا: يېتىم بولماق، يېتىم بولۇپ قالماق

يَتَم: ئاتا ـ ئانىسى تاشلىۋەتكەن بالا؛ ھايۋانلار تاشلاپ قويغان ھايۋان بالىسى

يَتُمَ ـُ يُتْمًا: ← يَتِمَ

يَتِمَ ـَ يُتْمًا: ← يَتُمَ

يُتْم: يېتىم بالا، ئاتا ـ ئانىسى تاشلىۋەتكەن بالا؛ ئانىسى كارى بولمىغان ھايۋان بالىسى

يَتِيْم ج أَيْتَام و يَتَامَى و يَتَمَـــة و مَيْتَمَـــة و يَتَائِمُ: يېتىم، ئانىسى ياكى دادىسى ئۆلۈپ كەتكەن بوۋاق بالا

﴿ ي - الياء ﴾

ي «يـــاء»:بـۇ ئـەرەب تىلى ئېلىپبەسـى جەدۋىلىدىكى 28 ــ ھەرپ بولۇپ، ئەبجەد ھېسابى بويىچە «10» نى بىلدۈرىدۇ.

ھەمـــدە ئاياللىق جىنس باش كېلىش ئالمىشىنىڭ بەلگىسى بولىدۇ، مەسىلەن:

أكتبي، تكتبين

يەنى پېئىل بىلەن ئۇلانغان 1- شەخسنىڭ چۈشۈم كېلىش ئالمىشى بولۇپ كېلىدۇ. مەسىلەن:

زارني الطالب

يـەنى 1- شـەخس ئىگىلىك كېلىشىنىڭ ئاخىرىغا ئۇلىنىپ ئالماش بولىدۇ. مەسىلەن:

صَدِيقي

يا: چاقىرىشىنى بىلدۈرىدىغان، قاراتما سۆز بولۇپ: «ئەي، ئى، ۋاي» دېگەن بولىدۇ. مەسىلەن:

ــ رفيق

ــ ليتني فعلت كذا

ــ لك رجلا أو من رجل

ــ حسرتي

يائِس ج يُؤُوس: ئۈمىدسىزلەنگۈچى، نائۈمىد بولغۇچى

يَئَاسَة: ئۈمىدسىزلىنىش، ئۈمىد ئۈزۈش

يَابَانِيّ: ياپونلۇق، ياپونلۇق ئادەم، ياپونچە، ياپونىنىڭ

الـ ــ ة: ياپون تىلى

يَـــابِس ج يُـــبَّس: قۇرۇق، قۇرىغان: قۇرغاقچىلىق، قۇرۇپ كەتكەن

يابِسَة: قۇرۇقلۇق، چوڭ قۇرۇقلۇق

يَارْدَة: يارت (91.44كرامغا تەڭ ئىنگلىز بىرلىكى)

يَؤُس ج يُؤُوس: ئۈمىدسىزلەنگەن، ئۈمىد ئۈزگەن

يَئِسَ ـَ يَأْسًا و يَآسَةً مِنْهُ: ئۈمىد ئۈزمەك، ئۈمىدسىزلەنمەك، نائۈمىد بولماق

ــ ت الْمَرْأَةُ: تۇغماس بولماق، تۇغۇتتىن ئۈمىد ئۈزمەك

يَأْس: ئۈمۈتسىزلىك، نائۈمىدلىك

سِنّ الـ ــ : پەيت، بۇرۇلۇش

سِنّ الْـ ــ عِنْـدَالْمَرْأَة: ئايال كىشىنىڭ ھەيزىدىن توختاش دەۋرى

يَاسَـــرَةُ: يـول قويماق، ئۆز مەيلىگە قويىۋەتمەك، ئەرك بەرمەك: ئۇنىڭ سول تەرىپىدىن كەلمەك

يَسَرَ يَيْسِرُ يَسْرَاهُ: سولدىن كەلمەك، سول تەرەپتىن كەلمەك

ـــ: قىمار ئوينىماق

ـــ يَسْرًا: ئاق كۆڭۈل بولماق، ئاق نىيەت بولماق، سەمىمىي بولماق، سادىق بولماق؛ ياۋاش بولماق، كۆنۈك بولماق

ـــ تِ الْمَرْأَةُ: ئاسان يەڭگىمەك، ئاسان تۇغماق

يَسَـــر ج أَيْســـار: ئاسان، ئوڭاي؛ دو تىككۈچى، قىمار ئوينىغۇچى

يَسُرَ يَيْسُرُ يُسْرًا و يَسَارَةً الشَّيْءُ: ئازماق، ئېزىپ قالماق

ـــ الْأَمْرُ: ئاسان بولماق، ئوڭاي بولماق

يَسِرَ يَيْسَرُ يَسَـــرًا الْأَمْـــرُ: ئوڭۇشلۇق بولماق، يەڭگىل بولماق

يُسْر: ساپ پايدا، ئاسان قولغا كېلىدىغان پايدا؛ باي، مول؛ پاراۋان (تۇرمۇش)

يَسْرَة: سول، سول تەرەپ، سول يان

يُسْرَى ج يُسْـــرَيَات: سولخەي، سولچى؛ سول تەرەپنىڭ، سول تەرەپچە

يَسُوع: خرىستوس (ئەيسا)

ـــ الْمَسِيْحِ: خرىستوس دىنى، خرىستىئان دىنى

يَسُوعِيّ: ئىيسانچىلار جەمئىيىتىنىڭ ئەزاسى (1534– يىلى ئىسپانىيىلىك پارىزادا قۇرغان خرىستىئان تەشكىلاتى)

يَسِيْر: ئاز، ئوڭاي، يەڭگىل، ئاسان

يَشْب: زۇمرەت

يَشْف: ← يَشْب

يَشْمَق: چۈمبەل، چۈمبەت

يَطَـــق ج يَطَقَـــات: (پويىز- پاراخوت ئۈستىدىكى) كارىۋات؛ ئورۇندۇق؛ قوش كىشىلىك ئورۇن

يَعْبُوب: ئىتتىك ئېقىن، شىددەتلىك ئېقىن

يَعْـــرُب: يەئرۇپ (جەنۇب تەرەپتىكى ئەرەبلەرنىڭ ئاتا – بوۋىسىنىڭ نامى)

يَعْسُوب ج يَعَاسِيْبُ: ھەسەل ھەرىسى پادىشاھى، ئانا ھەرە

يَعْفُور: ئوغلاق، ئۆچكە بالىسى

يَفَاع ج يُفُوع: ئېگىزلىك، ئېگىز جاي

يَفْطَة ج يُفَـــط: شەرتلىك بەلگە قىلغان ۋېۋىسكا

يَفَعَ يَيْفَعُ يَفْعًا الْغُلَامُ: پىشىپ يېتىلمەك، ياش– قورامىغا يەتمەك، يىگىتلىك يېشىغا يەتمەك

ـــ الْجَبَلَ: تاغقا چىقماق، تاغقا ياماشماق

يَفَع ج يُفُوع: ئېگىزلىك، ئېگىز جاي

ـــ ج أَيْفَـــاع: يىگىتلىك قورامىغا يېتىپ قالغان ياش

يَفَعَة: مۇھەببەت تۇيغۇسى ئويغانغان ئۆسمۈر (بىرلىـــك، ئىككىلىـــك، كۆپـــلۈك ئۈچـــۈن ئورتاق)

ـــ **اَلْأَب:** دادىسى يوق يېتىم بالا

ـــ **اَلْأُمّ:** ئانىسى يوق يېتىم بالا

ـــ **لَطِيْم:** ھەم ئانىسى ھەم ئاتىسى يوق بالا

ـــ : يەككە ـ يېبگانە، يالغۇز، مىسلىسىز، ئوخشىشى بولمىغان

يَحْمُور: قىزىل، قىزىل رەڭلىك: قانداغاي (جانلىق)؛ ياۋايى ئىشەك، قۇلۇن

يَحْمُوم: قارا رەڭلىك نەرسە، ئىس- توتەك، تۇمان - توتەك

يَخْت ج يُخُوت: سەيلە كېمىسى

يَخْضُور: خلوروفىل (ئۆسۈملۈك تېنىدىكى يېشىللىق ماددىسى)

يد ج أَيْد و يُد ج أَياد: قول، بىلەك

ـــ **الشَّيْءِ:** تۈتقۇچ، باغ، بېغى (نەرسىنىڭ)

ـــ **ج يَدِىّ و أَيْد:** ياخشى ئىش قىلغۇچى، ساخاۋەتچى

ـــ :ئىقتىدار، قابىلىيەت، تالانت

هُوَأَطْوَلُ ـــ ا مِنْهُ: ئۇ سېخىيراق، ئۇ كەڭ قولراق

تَشَتَّتَ شَمْلُهُمْ أَيْدِى سَبا، ذَهَبُوا أَيْدِى سَبا: چېچىلىپ كەتمەك، تارقىلىپ كەتمەك، تارىلىپ كەتمەك

يَدَوِىّ: قول ھۈنەرۋەن، قول ھۈنەرۋەنچىلىك

يَدِىّ: ← **يَدَوِىٌّ**

يَـــراع: قومۇش: قومۇش قەلەم: پارقىراق قوڭغۇز، يالتىراق قوڭغۇز

يَرَاعَة: بىر دانە قومۇش قەلەم، بىر تۇپ قومۇش: بىر دانە كىلارنىت (بىر خىل چالغۇ ئەسۋابى)؛ بىر دانە پارقىراق قوڭغۇز: سايىسى زىچ ئوراپ تۇرغان دەرەخ

يَرْبُوع ج يَرَابِيْعُ: يالمانتاقتاق (جانلىق)

يَرِعَ يَرَعُ يَرَعًا: توخۇ يۈرەك بولۇپ قالماق، قورقۇنچاق بولۇپ قالماق

يَرَقَـــــان: يىگىلەش كېسىلى (ئۆسۈملۈكلەرنىڭ)

يَرَقَانَة: قورچاق (ھاشارەت بالىسىنىڭ ھاشارەت بولۇپ يېتىلىشىدىن ئىلگىرىكى ۋاختى)

يَرَقَة: قورچاق (ھاشارەت لىچىنكىسى)

يَسِن: قۇرئان كەرىمنىڭ ياسىن سۈرىسى

ـــ :تىر، خىت، چۈ، ۋۈ- ۋۈ، يى- يى (ھارۋا ھەيدىگەندە)

يَسار ج يُسُر: ساپ پايدا، بايلىق: مال، پاراۋان (تۆرمۈش) سول، سول تەرەپ: ئاسان قولغا كەلمىدىغان پايدا

ـــ م: سولخەي، سولچى

يَسارَة: پايدا: باي: مال: پاراۋان (تۆرمۈش): ئاساسدا قولغا كەلمىدىغان پايدا

يَسارِىّ: سولچە، سول تەرەپنىڭ، سولچىل، سولچىللىق

يَسَارِيَّة: سولچىل، سولچىللىق ئېقىمى

يَسَّرَلَهُ الشَّيْءَ: ئاسانلاشتۇرماق، ئوڭايلىق يارىتىپ بەرمەك

يُمْن: بەخىت، بەرىكەت

يَمْناء م: ئوڭ بولغان، ئوڭ تەرەپلىك بولغان: ئوڭ قولنى ئىشلەتكۈچى

يَمَنِيّ: يەمەنچى، يەمەننىڭ: يەمەنلىك ئادەم

يُمْنَى ج يُمْنَيَات: ئوڭ قولى بىلەن ئىش قىلغۇچى، ئوڭچى

اَلْجِهَة الـ : ئوڭ يان، ئوڭ تەرەپ

يَمِيْن ج أَيْمُن وأَيْمَان وأَيَامِنُ وأَيَامِيْنُ: ئوڭ: ئوڭ قول: بەختلىك: تەلەيلىك: بەرىكەتلىك

ـ ج أَيْمُن و أَيْمَان: قەسەم، ئانت: ۋەدە: توختام

ـُ اللهِ أَو أَيْمُنُ اللهِ قَسَمِي أَو أَيْمُ اللهِ: ئاللاھ بىلەن قەسەم قىلماق، ئاللاھنى ھازىر قىلىپ تۇرۇپ قەسەم قىلماق

يَمِيْنِيّ: ئوڭ: ئوڭ تەرەپچە: ئوڭچىل، ئوڭ قانات بولغان

يَنَايِرُ: يانۋار (1ـ ئاي)

يَنْبَغِي أَن : تېگىشلىك بولماق، زۆرۈر بولماق

يَنْبُوع ج يَنَابِيْعُ: سۇ مەنبەسى، بۇلاق مەنبەسى: ئەسلىي مەنبەسى، مەنبە

يَنْسُون: ئارپابەدىيان، چوڭ بەدىيان

يَنَعَ ـَ يَنْعًا ويُنُوعًا الثَّمَرُ: پىشماق، پىشىپ يېتىلمەك

يَنِيْع: پىشقان (مېۋە)

يَهْفُوف: يەڭگىل، تەنتەك، شاللاق، قىزىق قان: قورقۇنچاق

يَهُود: يەھۇدىي، يەھۇدىيلار

يَهُودِيّ ج يَهُود: يەھۇدىيچە، يەھۇدىينىڭ، يەھۇدىيلىق: يەھۇدىي، يەھۇدىي دىنىغا ئىشەنگۈچى

الـ ة: يەھۇدىي دىنى

يَهْوَة: يەھۇۋا (يەھۇدىيلارنىڭ قارىشىچە ئەڭ ئالى خۇدا)

يُوبِيْل: 25 يىللىق خاتىرىسى (ئەسلىي 50 يىللىق خاتىرىسى)

مەسىلەن: 25 يىللىق توي خاتىرىسى ئۈچۈن:

الـ الفضّيّ

(كۈمۈش توي خاتىرىسى)

50 يىللىق توي خاتىرىسى ئۈچۈن:

الـ الذهبيّ: (ئالتۇن توي خاتىرىسى).

70 يىللىق توي خاتىرىسى ئۈچۈن:

الـ الْماسيّ: (ئالماس توي خاتىرىسى)

يُوجِنِيَّة، يُوجِيْنِيَّة: ئەلاچى ئوقوغۇچى

يُود: يۇد (خىمىيىۋى ئېلېمېنت)

صِبْغَة الـ : يودتىنكتورىسى (يودىنىڭ ئىسپېرىتتىكى ئېرىتمىسى)

يُودات: يودلۇق تۇزلار (دورا)

يُودُور: يودلۇق ماددا

يُورات، يُوراة: سۈيدۈك كېسلاتاسى

يُورانِيُوم: ئۇران (U) (خىمىيىۋى ئېلېمېنت)

يَقْطِيْن: كاۋا، ئەنجان كاۋىسى

يَقَظَ هُ: ئويغاتماق؛ ھۇشىغا كەلتۈرمەك

يَقُـظَ ـُ يَقَاظَـةً: ئويغانماق، ئويقۇدىن يېشىلمەك

يَقِظَ ـَ يَقَظًا و يَقَاظَةً مِنْ نَوْمِهِ: ← يَقُظَ ـُ: سەگىمەك، ئويغانماق، دىققەت قىلماق

يَقُظ ج أَيْقَاظ: سەگەك، ئويغاق؛ دىققەت قىلغان، ئەھمىيەت بەرگەن

يَقْظَان ج يَقَاظَى و يِقَاظ: ئويغاق، سەگەك، پەخەس

يَقَظَـةٌ: ئويغاقلىق، سەگەكلىك، دىققەت قىلىش

فِي الـ ـ: ئويغاق، ئويغانغان

يَقَـقٌ: (خورمىنىڭ) ياغاچ يۇلۇنى؛ پاختا، كۆمۈ

يَقِنَ ـَ يَقْنًا وَيَقِيْنًا الْأَمْرُ: ئىتراپ قىلماق، تەستىقلىماق؛ ئىنىق بولماق، روشەن بولماق

ـ الْأَمْرَ أَوبِهِ: ئىشەنمەك، چوڭقۇر ئىتىقاد قىلماق، ھەقىقىي ئىشەنمەك

يَقِّـنٌ: ئىشەنچ؛ تەستىق قىلىش؛ چىن ئىشىنىش

يَقِيْن: ئىشىنىش، تەستىق قىلىش، ھەقىقىي راست

يَقِيْنِيّ: ئىتىقاد قىلغان، ھەقىقىي ئىشەنگەن، تەستىق قىلغان

ـ ج يَقِيْنِيَّات: كىلومېتىر (Km)

يَمّ ج يُمُوم: دېڭىز

يَمام: باۋايى كەپتەر

يَمَامَة: بىر دانە باۋايى كەپتەر

يَمان (اليَمَـانِ) ج يَمَـانُون: يەمەنچە، يەمەنلىك، يەمەنلىك ئادەم

يَمَانِيّ: يەمەنچە، يەمەننىك، يەمەنلىك ئادەم؛ ھېقىق

يَمَّمَ هُ: بارماق، كەتمەك؛ مەقسەت قىلماق؛ نىيەت قىلماق

ـ الْمَرِيْضُ لِلصَّلَاةِ: تەيامۇم قىلماق

يَمَّـنَ: ئوڭ تەرەپكە ماڭماق؛ ئوڭ تەرەپكە يېتىپ بارماق؛ يەمەنگە بارماق

ـ عَلَيْهِ: بەختىيار قىلماق، بەخت ئىلىپ كەلمەك

يَمَنَ ـَ يُمْنًا وَمَيْمَنَـةً: بەختلىك بولماق، بەرىكەتلىك بولماق، بەختىيار بولماق

ـ عَلَىٰ قَوْمِهِ أَولَهُمْ: خەلق ئۈچۈن بەخت ئىلىپ كەلمەك

ـ ـُ يُمْنَا هُ اللهُ: بەخت ئاتا قىلماق

يَمَن، يَمْنَة: ئوڭ يان، ئوڭ تەرەپ

بِلَادُ الـ ـ: يەمەن

بِنْتُ الـ ـ: قەھۋە

يَمُنَ ـُ يُمْنًا و مَيْمَنَةً عَلَى قَوْمِهِ أَولَهُمْ: خەلقگە بەخت ياراتماق، خەلق ئۈچۈن بەخت ئىلىپ كەلمەك

يُمِنَ يُمْنًا و مَيْمَنَةً: ← يَمُنَ

أوسترالیا ئاۋستىرالىيە ئىتتىپاقى	كنبرا كانبىرارا	دولار أوسترالیا ئاۋستىرالىيە دۇللىرى	أوقانسيا ئوكېئانىيە
ألمانيا الاتحادية الغربية فىدىراتىپ غەربىي گرمانىيە جۇمھۇرىيىتى	بون بونن	مارك المانيا گرمانىيە مارىكى	أوروبا ياۋروپا
ألمانية الديمقراتية الشرقية دىمۇكراتىك شەرقىي گرمانىيە	برلين برلىيىن	مارك المانيا الشرقية شەرقىي گرمانىيە مارىكى	أوروبا ياۋروپا
إسرائيلية ئىسرائىلىيە جۇمھۇرىيىتى		شكيل الجديد يېڭى شىكېل	آسيا ئاسىيا
أوكرانيا ئوكرانىيە جۇمھۇرىيىتى	كييف كەيېۋ		أوروبا ياۋروپا
أفريقيا الوسطى ئوتتۇرا ئافرىقا دۆلىتى	بنغى بانغى		
إندونيسيا ھىندونىزىيە جۇمھۇرىيىتى	جاكارتا جاكارتا	رفية إندونيسيا ھىندونىزىيە روپىيىسى	آسيا ئاسىيا
أنغولا ئانگۇلا دۆلىتى	لواندا لۇئاندا	كوانزا كىۋانزا	أفريقيا ئافرىقا

يُورِيا: ئورىيە (خىمىيىۋى ئاتالغۇ)

يُورِيْمِيَا: ئورىيە كېسەللىكى

يُوسُفُ: يوسۇف (ئادەمنىڭ ئىسمى)

يُوسُفِيّ: ماندارىن، ئاپېلسىن

يُوطُوبِيّ: خىيالپەرەس، قۇرۇق خىيال قىلغۇچى

يُوطُوبِيَا: قۇرۇق خىيال، خام خىيال

يُولِيَه، يُولِيُو: ئىيۇن (ملادىيەنىڭ 6-ئېيى)

يَوم ج أَيَّام جج أَيَاوِيْمُ: كۈن؛ كۈندۈز كۈن ۋاقتى

ذَات ـِ : بىر كۈنى، مەلۇم بىر كۈنى

الـ ـِ : بۈگۈن

يَوْمِيّ: ھەر كۈنلۈك، بىر كۈنلۈك

يَوْمِيَّة: كۈنلۈك ماڭاش، كۈنلۈك بېرىدىغان ماڭاش، بىر كۈنلۈك ئىش ھەققى؛ كۈندىلىك خاتىرە

يُونَان: يۇنان، گرېك

بِلاَد الـ ـِ : گرېتسىيە

يُونَانِيّ: گرېتسىيىلىك، گرېك

يُونَانِيَّة: گرېك تىلى، يۇنان تىلى

يُونِسْكُو: بىرلەشكەن دۆلەتلەر تەشكىلاتىنىڭ مەدەنىيەت ئىلىم- پەن تەشكىلاتى (1945- يىلى قۇرۇلغان) ئىنگلىزچە قىسقارتىلىپ يېزىلىشى مۇنداق: (UNESCO)دىن ئىبارەت

يُونِيَه، يُونِيُو: ئىيۇل (ملادىيە 7- ئاي)

أُورُوغْوَاي ئوروگۋاي شەرقىي قىرغاق جۇمھۇرىيىتى	مُونْتيفيدْيو مونتېۋىئۇ	فصو الجديد أورغواي ئوروگۋاي يېڭى جۇمھۇرىيىتى	أمِيْرِكا ئامېرىكا
أُوْزِبِكسْتان ئۆزبېكىستان جۇمھۇرىيىتى	طَشْقَند تاشكەنت	رُبْل رۇبلى	آسِيَا ئاسىيا
إيسْلَنْدَ ئىسلاندىيە جۇمھۇرىيىتى	ريكيَافيك رىكياۋىك	كرُونا إيسْلَنْدَا ئىسلاندىيە كروناسى	أوروفا ئافرىقا
إيْطالِيَا ئىتالىيە جۇمھۇرىيىتى	رُوما رىم	لِرَا إيطاليا ئىتالىيە لىراسى	أوروبا ياۋروپا
أُوغَنْدَا ئۇگاندا جۇمھۇرىيىتى	كامْغَالى كامپالا	سلجى أوغَنْدا ئوگاندا شىللىنگى	أفْرِيْقِيَا ئافرىقا
آذَرْبَيْجان ئەزەربەيجان جۇمھۇرىيىتى	باكُو باكۇ		آسِيَا ئاسىيا
أَرْمَيْنِيا ئەرمەنىستان جۇمھۇرىيىتى	يَرِيفان يەرفان		آسِيَا ئاسىيا
إِيْرَان ئىران ئىسلام جۇمھۇرىيىتى	طِهْرَان تېھران	رِيال إيران ئىران رىيالى	آسيا ئاسىيا

قوشۇمچە I

جدوَل الدُوَل فِي العالم وَعواصمها و عملاتها

مەملىكەتلەر، رايونلار، پايتەختلەر (مەركەزلەر) ۋە پۇل ناملىرى جەدۋىلى

اسم الدُوَل مەملىكەت ياكى رايون نامى	عَواصِمهُا پايتەختى ياكى مەركىزى	عملاتها پۇل نامى	مَوقعهافِي الارض جۇغراپىيىلىك ئورنى
أَلْبَانيا ئالبانىيە	تيرَانا تىرانا	لِيْكُ لېك	أَوْروبا ياۋروپا
أَفْغانِسْتَان ئافغانىستان	كابُول كابۇل	أَفْغانِي ئافغانى	آسِيَا ئاسيا
أَلارْجِنْتِيْنَ ئارگېنتىنا	بُونس أَيْرِس بۇئېنوس - ئايرىس	فَصُو الأَرْجنتين ئارگېنتىنا پېسوسى	أَمِيْركا ئامېرىكا
الأردن ئىئوردانىيە	عَمّان ئاممان	دِنَار الاردنيّة ئىئوردانىيە دىنارى	آسِيَا ئاسيا
اِسْفَانِيا ئىسپانىيە	مَدْرِيْد مادرىد	فِرْطِس الاسفانيا ئىسپانىيە پېزىتاسى	أوروبا ياۋروپا
أَفْرِيقيا الْجَنُوبِيَّة جەنۇبىي ئافرىقا	فزيتوريا پرېتورىيە	جەنۇبىي ئافرىقا راندى	آسِيَا ئاسيا
أَلا مَارَةُ المتَّحِدَة الْعَرَبِيَّة ئەرەب بىرلەشمە خەلىپىلىكى	أَبوظَبِي ئەبۇدزەبى	دِرْهَم دىرھەم	أَفْرِيْقِيَا ئافرىقا
إِثْيو فِيا أَوالحَبَشَة ئېفئوپىيە ياكى ھەبشتاك	أَدِيس أَبابا ئەدىس - ئەبېسبە	بِرْزَى ئېفئوپىيە برراسى	أوروبا ياۋروپى
إِرْلانْد ئېرلاندىيە	دُبْلِيْن دوبلىن	جُنَيْه إِرْلانْدَا ئىرىلاندىيە فوندى	أوروبا ياۋروپا

بريطانيا أو انكلترا ئەنگلىيە ياكى ئۇلۇغ برىتانىيە پادىشاھلىقى	لُنْدُن لوندون	جنه الْكِلِزى پوند ستېرلىڭ	أوروبا ياۋروپا
بِيْلُوروسيا بىلوروسىيە جۇمھۇرىيىتى	مَنْسَك مەنسەك		أوروبا ياۋروپا
بُولَنْدَة پولشا خەلق جۇمھۇرىيىتى	وَرْشَوَا ۋارشاۋا	ظِلُوتِ زىلوتى	أوروبا ياۋروپا
تايْلَنْدَ تايلاند پادىشاھلىقى	بانكوُك بانكوك	بَخْطُ تايلاند تايلاند باختى	آسيا ئاسىيا
تُرْكِيَا تۈركىيە جۇمھۇرىيىتى	أَنْقَرَة ئەنقەرە	لِراتركيا تۈركىيە لىراسى	آسِيَا ئاسىيا
تِشْلِي أوْشَيْلى چىلى جۇمھۇرىيىتى	سانْتِيَاغُو سانتياگو	فصُوشيلى چىلى پسوسى	أَمِيْركا ئامېرىكا
تَشَاد چاد جۇمھۇرىيىتى	نِجَامِيْنَا نىجامېنا	فَرانك تشَار چاد فرانكى	أَمِيْركا ئافرىقا
تِشكوسلوفاكيا چېخوسلوۋاكىيە جۇمھۇرىيىتى	فَرَاغ پېداگا	كُورُنا كورونا	أوروبا ياۋروپا
تَنْزَانِيا تانزانىيە جۇمھۇرىيىتى	دَارُالسَّلام دارس ـ سالام	شِلِن تَنْزَانِيا تانزانىيە	أَفريقيا ئافرىقا

بَاكِسْتَان پاكستان ئسلام جۇمھۇرىيىتى	اِسْلاَمُ آباد ئسلام ئاباد	روبية رۇپىيە	آسيا ئاسىيا
بَرَازِيْل برازىلىيە فېدېراتىپ	بَرَازِيْلِيَا برازىلىيە	كِرُزِيْروس برازىلىيە كروزىئوسى	أَمِيْرِكا ئامېرىكا
بَحْرِيْن بەھرەين پادىشاھلىقى	منامة مانامە	دِنَابحرين بەھرەين دىنارى	آسِيَا ئاسىيا
بُلْغَارِيَا بۇلغارىيە	صُوفِيا سۇفىيە	لِوِى لىۋى	أوروبا ياۋروپا
بِنِيْن بېنىن جۇمھۇرىيىتى	فُورتُونُوفُو پورتونوۋو	فَرانك ئافرىقا پۇل مۇئامىلە ئورتاق گەۋدىسى	أَفْرِيْقِيَا ئافرىقا
بِلْجِيَا بېلگىيە	بِرُوكْسِل برىيوسسېل	فِرانك بِلْجِيا بېلگىيە فرانكى	أوروبا ياۋروپا
بُوتَان بوتان پادىشاھلىقى	تِيمْبُو تىمبو	نُغُلْتِرَام نگولتىرام	آسِيَا ئاسىيا
بُورُونْدِى بوروندى	بُوجُومْبُورا بوجومبورا	فراك بوروندى بوروندى فرانكى	أَفْرِيْقِيَا ئافرىقا

سُورِيَّة سۇرىيە جۇمھۇرىيىتى	دَمَشق دەمەشق	ليرا سوريّة سۇرىيە لېراسى	آسيا ئاسىيا
سِرى لَنْكا سىرىلانكا جۇمھۇرىيىتى	كُولُومْبُو كولومبو	ر وبية سرى لنكا سىرلانكا روپىيىسى	آسيَا ئاسىيا
السَّلْقَادُور كوستادىكا جۇمھۇرىيىتى	سَان تَسلْقادور سان جوسى	كولُونُ السَّلْقادور كوستارىكا كولونى	أميركا ئامېرىكا
اَلسِّنْغال سىنگال جۇمھۇرىيىتى	دَكَار داكار	فرانك السّنغال سىنگال فىرانكى	أفْرِيْقِيَا ئافرىقا
اَلسُّودان سۇدان جۇمھۇرىيىتى	اَلْخَرْطُوم خارتوم	جُنية سُودَان سۇدان فوندى	أفريقيا ئافرىقا
سُورِيْنام سورىنام جۇمھۇرىيىتى	فَارامَارِيْبُو پارا مارىبۇ	جُوئِلْدِرى سورىنام گوئلدىرى	أمِيْركا ئامېرىكا
أَلسُّوَيْدَ أَوْ أَسْوج شۋېتسىيە پادىشاھلىقى	سِتُوكْهِلُم ستوكھولوم	كِرُونا سُوَيْدَ شۋېتسىيە كروناسى	أوروبا ياۋروپا
أَلصِّين جۇڭگو	بَكِيْن بېيجىڭ	يُوَان يۇەن	آسيا ئاسىيا

تُونِس تۇنىس پادىشاھلىقى	تُونس تۇنىس شەھىرى	دنارتونس تۇنىس دىنارى	أفْرِيْقِيَا ئافرىقا
جِيْبُوتِى جىبۇتى جۇمھۇرىيىتى	جِيْبُوتى جىبۇتى شەھىرى	فرانك جيبوتى فرانسك جىبۇتى	أفْرِيْقِيَا ئافرىقا
تَاجِيْكِسْتان تاجىكىستان جۇمھۇرىيىتى	دُوشَنْبَه دۇشەنبە		آسِيَا ئاسىيا
تُرْكْمَانِسْتَان تۇركمەنستان جۇمھۇرىيىتى	أَشْخاباد ئاشخاباد		آسِيَا ئاسىيا
أَلدَّانْمَارك دانىيە جۇمھۇرىيىتى	كُوبِنهاغَن كوبېنھاگېن	كِرُونا الدّانمارك دانىيە ماركى	أوروبا ياۋروپا
رُو وَانْدَا روۋەندە جۇمھۇرىيىتى	كِيغالى كىگالى	فرانك رووواند روۋەندە فرانكى	أفْرِيْقِيَا ئافرىقا
رُوسِيَا روسىيە جۇمھۇرىيىتى	مُوسْكُو موسكۋا	رُبْل رۇبلى	أوروبا ياۋروپا
زَائِيْر زايىر جۇمھۇرىيىتى	كِنْشَاسَا كىنشاسا	زَائير زايىر	أفْرِيْقِيَا ئافرىقا
زامْبِيَا زامبىيە جۇمھۇرىيىتى	لُوسَاكا لوساكا	كوَاشازامْبيا زامبىيە كۋاچاسى	أفْرِيْقِيَا ئافرىقا

غِيْنِيَا بِيْسَاو گۋىنىيە بىسا جۇمھۇرىيىتى	بِيْساوْ بىسائۇ	فصوغينيا گۋىنىيە پىسوسى	أفريقيا ئافرىقا
غِيْنِيَا الْجَدِيْدَة يابۇئا يېڭى گۋىنىيىسى	بُورت مُورِسِبِي موسبى پورتى	كِنَا كىنا	أوقيا نوسيا وجز رالميط الطادى ئوكانىيە ۋە تىنچ ئوكيان ئاراللىرى
فَرَنْسَا فرانسىيە جۇمھۇرىيىتى	بَارِيْس پارىژ	فَرَانك فرنسيا فرانسىيە فرانكى	أوروبا ياۋروپا
فِنْزِوِيْلا ۋىنىسۇئېلا جۇمھۇرىيىتى	كازَاكاس كاراكاس	بلِوَار بولىۋار	أمِيْركا ئامېرىكا
فِنْلَنْدا فىنلاندىيە جۇمھۇرىيىتى	هَلْسِنكِي خېلسىنكى	مارك فِنْلندَا فىنلاندىيە ماركى	أفْرِيْقِيَا ئافرىقا
فِيتنام ۋېيتنام جۇمھۇرىيىتى	هَانُوى خانوي	دُونغ دوك	آسِيَا ئاسىيا
فِيْجِي فىجى دۆلىتى	سُوفا سۇۋا	دُولار فِيْجِي فىجى دوللىرى	أمِيْركا ئامېرىكا
فلبين فىلىپپىن جۇمھۇرىيىتى	مَانِيْلا مانىلا	فصوالفلبين فىلىپپىن پىسوسى	آسِيَا ئاسىيا
فَارَاغْوَى پاراگۋاي جۇمھۇرىيىتى	أسُونْسِيون ئاسۇنسۇن	جوغارَنَه پاراگۋاي گۇئارانىسى	أمِيْركا ئامېرىكا

أَلْعِرَاق ئىراق جۇمھۇرىيىتى	بَغْدَاد باغداد	دِئار العراق ئىراق دىنارى	آسِيَا ئاسىيا
غَابُون گابۇن جۇمھۇرىيىتى	لِيْبِرُوِيل لىبرىۋىل	فرانك غابون ئافرىقا پۇل مۇئامىلە ئورناق گەۋدىسى فرانكى	أَفْرِيْقِيَا ئافرىقا
غَانَا گانا دۆلىتى	أَكُرَا ئاككىرا	صِدِى سىدى	أَمِيْرِكَا ئامېرىكا
غُوَاتِيمَالا گۋاتېمالا جۇمھۇرىيىتى	غُوَاتِيمالا گۋاتېمالا شەھىرى	كِتْظَال كىتزال	أَمِيْرِكَا ئامېرىكا
غُوَادِلُوف گۋئادىلوپ ئارىلى (فرانسىيە)	بَاسْ تِير باس تىر	فراك فرَانسِيا فرانسىيە فرانكى	أَمِيْرِكَا ئامېرىكا
غُوِيَانَا گۋئىئانا ھەمكارلىق جۇمھۇرىيىتى	جُورجتَاوِن جورجستون	دُولار غوبانا گۋئىئانا دوللىرى	أَمِيْرِكَا ئامېرىكا
غُوِيَانَا الْفَرَنْسِيَّة فرانسىيە گۋئىئاناسى	كَايِيْن كايەننې	فرانك فَرَنْسِيَّة فرانسىيە فرانكى	أَمِيْرِكَا ئامېرىكا
غِيْنِيَا گۋىنىسىيە جۇمھۇرىيىتى	كُونَاكِرِى كوناكرى	صِلِى سىلى	أَفْرِيْقِيَا ئافرىقا

كُوسْتَارِيْكَا كوستارىكا جۇمھۇرىيىتى	سَان خُوسَه سان خۇسى	كُولُنْ كُوسْتَارِيْكَا كوستارىكا كولونى	أَمِيْرِكَا ئامېرىكا
كَالِيْدُونِيَا الجَدِيْدَة يېڭى كالىدونىيە جۇمھۇرىيىتى	نُومِيَا نومېئا	فرانك كاليدونيا يېڭى كالىدونىيە فرانكى	أُوْقِيَانُوسِيَا ئوكېئانىيە
كُولُومْبِيَا كولومبىيە جۇمھۇرىيىتى	بُوغُوتَا بوگونا	فِصُوكُولُومْبِيَا كولومبىيە پىسوسى	أَمِيْرِكَا ئامېرىكا
أَلْكُونْغُو كونگو خەلق جۇمھۇرىيىتى	بَرَازَافِيل برازاۋىل	فِرَانك الْكُونْغُو كونگو فرانكى	أَفْرِيْقِيَا ئافرىقا
كِيْنِيَا كېنىيە جۇمھۇرىيىتى	لَيْرُوبِي نايروبى	سشنِجْي كينيا كىنىيە شىللىنگىنى	أفريقيا ئافرىقا
لاوُس لائوس	فِيْنِتْيَان ۋېنتىيان	كِف كىپ	آسِيَا ئاسىيا
لُبْنَان لىۋان جۇمھۇرىيىتى	بِيْرُوت بىيروت	جُنَيْه لُبنان لىۋان فوندى	آسِيَا ئاسىيا
لُوكْسِمْبُور أَو لُوكْسِمْبُو ليۇكسىمبورگ بەگلىكى	لُوكْسِمْبُورغ ليۇكسىمبورگ شەھىرى	فِرَانك لُوكْسمبو ليۇكسىمبورگى فىرانكى	أوروفا ياۋروپا

فِلَسْطِيْن پەلەستىن	بيت المقدَس ئېرۇسالىم		آسِيَا ئاسىيا
قَازاقِسْتان قازاقستان جۇمھۇرىيىتى	أَلْمُوتَا ئالمۇتا		آسِيَا ئاسىيا
قُبْرص، قُبْرص سىپروس جۇمھۇرىيىتى	نِيْقُوسِيَا نىكوزىيە	جنيه قبرص سىپرۇس فوندى	آسِيَا ئاسىيا
قِرْغِيزِسْتَان قىرغىزستان جۇمھۇرىيىتى	فَرُونزة پرونزە		آسِيَا ئاسىيا
لاَوْس لائوس جۇمھۇرىيىتى	فِيِنتيان ۋىنتسيان	كِف كىپ	آسِيَا ئاسىيا
أَلْكُوَيْت كۇۋەيت دۆلىتى	أَلْكُوَيْت كۇۋەيت شەھرى	دِنار الكويت كۇۋەيت دىنارى	آسِيَا ئاسىيا
كَامِرُون كامېرون بىرلەشمە جۇمھۇرىيىتى	يَاوُنْدَه يا ئوندى	فرانك كامرون ئافرىقا پۇل مۇئامىلە ئورتاق گەۋدىسى فرانكى	أَفْرِيقِيَا ئافرىقا
كُوبا كۇبا جۇمھۇرىيىتى	هَافَانَا ھاۋانا	فصو كوبا كۇبا پىسوسى	أَمِيْرِكا ئامېرىكا

مَالِيزِيَا مالايسىيا جۇمھۇرىيىتى	كُوْالا لُومْفُور كۇئالا لومپور	رِنْغِجِت رىڭگىت	آسِيَا ئاسىيا
مَنْغُو لِيَا موڭغۇلىيە جۇمھۇرىيىتى	أُولانْبَاتُور ئولانباتور	تُجْرِك تۇگروك	آسِيَا ئاسىيا
أَلْمِكْسِيْك مېكسىكا جۇمھۇرىيىتى	مِكْسِيْكُو مېكسىكا شەھىرى	فِصُو مېكسىكا پىسوسى	اميركا ئامېرىكا
مُنَظَّمَة الأُمَمِ المُتَّحِدَة بىرلەشكەن دۆلەتلەر تەشكىلاتى (UNO)			–
المغرب اوْ مرا كَش ماراكەش پادىشاھلىقى	الرِّبَاط رابات	دِرْهَم مرّاكش ماراكەش دەرھەمى	أَفْرِيْقِيَا ئافرىقا
نُرُوج نورۋېگىيە	أُوْسْلُو ئۇسلو	كِرُونا نورۋېگىيە كروناسى	أوروبا ياۋروپا
أَلنِّمْسَا ئاۋستىرىيە	فِيْنَا ۋېنا	شِلِّنْجى شىللىنگى	أوروبا ياۋروپا
نِيفال نېپال پادىشاھلىقى	كَاتْمَانْدُو كاتماندۇ	روبية نېپال رۇپىيىسى	آسِيَا ئاسىيا

لِيبِريَا لىبېرىيە جۇمھۇرىيىتى	مُونْرُوفِيَا مونروپيا	دُولار لِيبِرِيَا لىبېرىيە دوللىرى	أَفرِيقِيَا ئافرىقا
لِيبِيَا لىۋىيە خەلق جۇمھۇرىيىتى	طَرَابُلسُ الْغرب غەربىي تاراباللس شەھىرى	دنارليبيا لىۋىيە دىنارى	أَفرِيقِيَا ئافرىقا
الجزائر ئالجىرىيە جۇمھۇرىيىتى	أَلْجزَائِر ئالجىر شەھىرى	دِنار الْجزَائرِيَّة ئالجىرىيە دىنارى	أفريقيا ئافرىقا
لِيشتنشتاين لىچتىنشتىين بەگلىكى	وَادُوز ۋادوز	فرانك السُّوَيْد شۋېتسىيە فرانكى	أوروبا ياۋروپا
مَال مالتا جۇمھۇرىيىتى	وَالِيتَا أَوْلاوَاليت ۋاللىتتا	جنيه مالطة مالتا فوندى	أوروبا ياۋروپا
أَلْمَجَر ۋېنگرىيە	بُودَافَست بۇداپېشت	فَورنت فورىنت	أوروبا ياۋروپا
مَالِي مالى جۇمھۇرىيىتى	بَاماكُو باماكۇ	فرانك مالى مالى فرانكى	أفريقيا ئافرىقا
مَدْغَشْقَر ماداغاسقار جۇمھۇرىيىتى	أَنْتَانَانَارِيفُو تاناناربۇ	فرانك مدغشقر ماداغاسقار فرانكى	أَفرِيقِيَا ئافرىقا
مصر مىسىر جۇمھۇرىيىتى	أَلْقَاهِرَة قاھىرە	جنيه مصر مىسىر فوندى	أَفرِيقِيَا ئافرىقا
مُوزَامْبِيق موزامبىك جۇمھۇرىيىتى	مَافُوتُو ماپوتو	عِنْكُوذُوموزامبيق موزامبىك ئىسكوروسى	أَفرِيقِيَا ئافرىقا

قوشۇمچە II

(1) باش كېلىشتە كەلگەن مۇستەقىل كىشىلىك ئالماشلار:

شەخىس / جىنىس / سان	3- شەخىس		2 - شەخىس		1 - شەخىس
	ئەرلىك جىنىس	ئاياللىق جىنىس	ئەرلىك جىنىس	ئاياللىق جىنىس	ئەر- ئاياللىق ئوخشاش
بىرلىك	هُوَ	هِيَ	أَنْتَ	أَنْتِ	أَنَا
ئىككىلىك	هُمَا		أَنْتُمَا		نَحْنُ
كۆپلۈك	هُمْ	هُنَّ	أَنْتُمْ	أَنْتُنَّ	

(2) چۈشۈم كېلىشتە كەلگەن قوشۇلغۇچى كىشىلىك كېلىش ئالماشلار: «سَاعَدَ»

شەخىس / جىنىس / سان	3- شەخىس		2 - شەخىس		1 - شەخىس
	ئەرلىك جىنىس	ئاياللىق جىنىس	ئەرلىك جىنىس	ئاياللىق جىنىس	ئۇرتاق
بىرلىك	سَاعَدَهُ	سَاعَدَهَا	سَاعَدَكَ	سَاعَدَكِ	سَاعَدَنِي
ئىككىلىك	سَاعَدَهُمَا		سَاعَدَكُمَا		سَاعَدَنَا
كۆپلۈك	سَاعَدَهُمْ	سَاعَدَهُنَّ	سَاعَدَكُمْ	سَاعَدَكُنَّ	

نِيجِر نىگىرىيە	نِيَامِي نىئامىي	فرانك نىگىر فرانكى	أفْرِيقِيَا ئافرىقا
نِيجِيرِيَا نىگىرىيە جۇمھۇرىيىتى	لاغُوس لاگوس	ئاعرا ناتىبرا	أفْرِيقِيَا ئافرىقا
نِيكَارَاغُوا نىكاراگۇئا جۇمھۇرىيىتى	مَانَاغُدَا ماناگوئا	كُرْدُوبا كوردوبا	أمِيرِكا ئامبرىكا
هُونْدُوراس گوندوروس جۇمھۇرىيىتى	تِيغُوسِيغلفا تىگوسگالپا	لِمْفِرَا لىمپرا	اميركا ئامبرىكا
هُولَنْدَا أوْنَدْر لَنْدَ گوللاندىيە پادىشاھلىقى	أمِسْتِرْدَام ئامستىرادام	غُوِيلْدَر گوئىلدىر (فلورىن)	أوروبا ياۋروپا
أَلْهِنْدُ ھىندىستان	نِيُو دهلِي يېڭى دىھلى	روبية ھىندىستان روپىيىسى	آسِيَا ئاسىيا
أَلْولايَات الْمُتَّحِدَة الأمِيرِكِيَّة ئامبرىكا قوشما شتاتلىرى	وَاشِنْطُن ۋاشىنگتون	دُولار ئامبرىكا دوللىرى	أمِيرِكا ئامبرىكا
أَلْيَابَان (بلادالشَّمْس) ياپونىيە پادىشاھلىقى	طُوكْيُو توكيو	يِنْ يىن	آسِيَا ئاسىيا
أَلْيُونان گرىتسىيە پادىشاھلىقى	رُوما رىم	أَلِيْنا ئافنا	أوروبا ياۋروپا

(3) ئىگىلىك كېلىشتە كەلگەن قوشۇلغۇچى كىشلىك ئالماش: «قَلَمْ»

شەخىس / جىنىس / سان	3- شەخىس		2- شەخىس		1- شەخىس
	ئەرلىك جىنىس	ئاياللىق جىنىس	ئەرلىك جىنىس	ئاياللىق جىنىس	ئورتاق
بىرلىك	قَلَمُهُ	قَلَمُهَا	قَلَمُكَ	قَلَمُكِ	قَلَمِي
ئىككىلىك	قَلَمُهُمَا		قَلَمُكُمَا		قَلَمُنَا
كۆپلۈك	قَلَمُهُمْ	قَلَمُهُنَّ	قَلَمُكُمْ	قَلَمُكُنَّ	

(4) ئىسىملارنىڭ تۈرلىنىشى: «مُدَرِّس»

جىنىس / سان / كېلىش	ئەرلىك جىنىس			ئاياللىق جىنىس		
	بىرلىك	ئىككىلىك	كۆپلۈك	بىرلىك	ئىككىلىك	كۆپلۈك
باش	مُدَرِّس	مُدَرِّسَان	مُدَرِّسُونَ	مُدَرِّسَةٌ	مُدَرِّسَتَانِ	مُدَرِّسَاتٌ
چۈشۈم	مُدَرِّسًا	مُدَرِّسَيْنَ	مُدَرِّسِينَ	مُدَرِّسَةً	مُدَرِّسَتَيْنَ	مُدَرِّسَاتً
ئىگىلىك	مُدَرِّسٍ	مُدَرِّسَيْنَ	مُدَرِّسِينَ	مُدَرِّسَةٍ	مُدَرِّسَتَيْنَ	مُدَرِّسَاتٍ

(3) ئىگىلىك كېلىشتە كەلگەن قوشۇلغۇچى كىشىلىك ئالماش: «قَلَم»

شەخىس / جىنىس / سان	3- شەخىس		2- شەخىس		1- شەخىس
	ئەرلىك جىنىس	ئاياللىق جىنىس	ئەرلىك جىنىس	ئاياللىق جىنىس	تۇرىاق
بىرلىك	قَلَمُهُ	قَلَمُهَا	قَلَمُكَ	قَلَمُكِ	قَلَمِي
ئىككىلىك	قَلَمُهُمَا		قَلَمُكُمَا		قَلَمُنَا
كۆپلۈك	قَلَمُهُمْ	قَلَمُهُنَّ	قَلَمُكُمْ	قَلَمُكُنَّ	

(4) ئىسىملارنىڭ تۈرلىنىشى: «مُدَرِّس»

جىنىس / سان / كېلىش	ئەرلىك جىنىس			ئاياللىق جىنىس		
	بىرلىك	ئىككىلىك	كۆپلۈك	بىرلىك	ئىككىلىك	كۆپلۈك
باش	مُدَرِّس	مُدَرِّسَان	مُدَرِّسُونَ	مُدَرِّسَةٌ	مُدَرِّسَتَانِ	مُدَرِّسَاتٌ
چۈشۈم	مُدَرِّسًا	مُدَرِّسَيْنَ	مُدَرِّسِيْنَ	مُدَرِّسَةً	مُدَرِّسَتَيْنَ	مُدَرِّسَاتً
ئىگىلىك	مُدَرِّسٍ	مُدَرِّسَيْنَ	مُدَرِّسِيْنَ	مُدَرِّسَةٍ	مُدَرِّسَتَيْنَ	مُدَرِّسَاتٍ

فَاعَلَ	يُفَاعِلُ	مُفَاعَلَةً	مُفَاعِل	مُفَاعَل
انْفَعَلَ	يَنْفَعِلُ	انْفِعَالاً	مُنْفَعِل	مُنْفَعَل
افْتَعَلَ	يَفْتَعِلُ	افْتِعَالاً	مُفْتَعِل	مُفْتَعَل
افْعَلَّ	يَفْعَلُّ	افْعِلاَلاً	مُفْعَلّ	مُفْعَلّ
تَفَاعَلَ	يَتَفَاعَلُ	تَفَعُّلاً	مُتَفَاعِل	مُتَفَاعَل
تَفَعَّلَ	يَتَفَعَّلُ	تَفَعُّلاً	مُتَفَعِّل	مُتَفَعَّل
اسْتَفْعَلَ	يَسْتَفْعِلُ	اسْتِفْعَالاً	مُسْتَفْعِل	مُسْتَفْعَل
افْعَوْعَلَ	يَفْعَوْعِلُ	افْعِيْعَالاً	مُفْعَوْعِل	مُفْعَوْعَل
افْعَوَّلَ	يَفْعَوِّلُ	افْعِوَّالاً	مُفْعَوِّل	مُفْعَوَّل
افْعَالَّ	يَفْعَالُّ	افْعِيْلاَلاً	مُفْعَالّ	مفعال

ئەسكەرتىش: ئۈچ ھەرپلىك ئاددىي پېئىللارنىڭ ساغلام پېئىللىرىدىن ئىنىق سۈپەتداش «اسْمُ الْفاعل» **فاعل** فورمىسىدا، ئىسىم مەفئۇل (مەجھۇل سۈپەتداشَ) **مَفْعُولَ** فورمىسىدا شاخلىنىپ چىقىدۇ.

(8) كالىندار ئايلىرىنىڭ سېلىشتۇرما جەدۋىلى:

يىلنامە / ئاي ئىسمى	التقويم الرمانيِ رىم مىلادىيە دىيىلنامىسى	التقوم السريانيِ سورىيە يىلنامىسى	التقوم الهجرى ھىرىيە يىلنامىسى	التقويم القبطى مىسىرلىقلار يىلنامىسى
1-	يناير	كانون الثانى	مُحَرم	توت
2-	فبراير	شباط	صفر	بابه

(5) نىسپىي ئالماشلار جەدۋىلى

سان / جىنس كېلىش		ئەرلىك جىنسى	ئاياللىق جىنسى	ئىشلىتىلىشى
بىرلىك	باش، ئىگىلىك، چۈشۈم	اَلَّذِى	اَلَّتِى	ئادەم ۋە مەسىلەر ئۈچۈن ئورتاق ئىشلىتىلىدۇ.
ئىككىلىك	چۈشۈم، ئىگىلىك	اَللَّذَيْنِ	اَللَّتَيْنِ	
	باش كېلىش	اللَّذَانِ	اللَّتَانِ	
كۆپلۈك	باش، ئىگىلىك، چۈشۈم	اَلَّذِيْنَ	اللَّاتِى، اَللَّائِى، اَللَّوَاتِى	ئادەملەرگىلا ئىشلىتىلىدۇ.

(6) ئۈچ ھەرپلىك ئاددىي پېئىللارنىڭ تۈرلىنىشى

كىشىلىك ئالماش	ئۆتكەن زامان شەكلى	ھازىرقى زامان شەكلى	بۇيرۇق شەكلى
هُوَ	فَعَلَ	يَفْعَلُ	
هُمَا	فَعَلَا	يَفْعَلَانِ	
هُمْ	فَعَلُوا	يَفْعَلُونَ	
هِيَ	فَعَلَتْ	تَفْعَلُ	
هُمَا	فَعَلَتَا	تَفْعَلَانِ	
هُنَّ	فَعَلْنَ	يَفْعَلْنَ	
أَنْتَ	فَعَلْتَ	تَفْعَلُ	إِفْعَلْ
أَنْتُمَا	فَعَلْتُمَا	تَفْعَلَانِ	إِفْعَلَا
أَنْتُمْ	فَعَلْتُمْ	تَفْعَلُونَ	إِفْعَلُوا
أَنْتِ	فَعَلْتِ	تَفْعَلِينَ	إِفْعَلِي
أَنْتُمَا	فَعَلْتُمَا	تَفْعَلَانِ	إِفْعَلَا
أَنْتُنَّ	فَعَلْتُنَّ	تَفْعَلْنَ	إِفْعَلْنَ
أَنَا	فَعَلْتُ	أَفْعَلُ	
نَحْنُ	فَعَلْنَا	نَفْعَلُ	

(7) ئۈچ ھەرپلىك ياسالما پېئىللارنىڭ زامان ئۆزگىرىشى، پېئىل يىلتىزى، ئېنىق سۈپەتداش (ئىسىم فائىل) مەجھۇل سۈپەتداش (ئىسىم مەفئول) جەدۋىلى

ئۆتكەن زامان شەكلى	ھازىرقى زامان شەكلى	پېئىل يىلتىزى	ئېنىق سۈپەتداش	ئىسىم مەفئول
أَفْعَلَ	يُفْعِلُ	إِفْعَالٌ	مُفْعِلٌ	مُفْعَلٌ
فَعَّلَ	يُفَعِّلُ	تَفْعِيلٌ	مُفَعِّلٌ	مُفَعَّلٌ

الحجم: «هەجىم»

مترمكعب:م: كۇب مېتىر	سنيتمتر مكعب: كۇب سانتىمېتىر
ديسيمتر:دم:	مليمتر مكعب:م: كۇب مىللىمېتىر

السعة «سىغىم»

كيلولتر: كىلولىتىر	سنتيلتر: سانتىلىتىر
لتر:ل لىتىر	مليلتر: مىللىتىر
ديسيلتر:دل دېتسىلىتىر	غالون: كاللۇك

الوزن «ئېغىرلىق»

طرن (مترى) توننا	آونس ئۇنسىيە
كيلوغرام:كغ كىلوگرام	باوَند قاداق

-3	مارس	آذار	ربيع الاول	هالۇر
-4	إبْريل	نيسان	ربيع الاخر	كېھەك
-5	مايُو	آيار	جُمادى الاولى	طوبة
-6	يونيو	حَزيران	جُمادى الاخرى	أمشير
-7	يوليو	تموز	رجب	برمهات
-8	اغطس	آب	شعبان	برموده
-9	سبتمبر	أيلول	رمضان	بَشنش
-10	أكتوبر	تشرين الأوّل	شوّال	بؤونه
-11	نُوفَمْبر	تشرين الثانى	ذى القعدة	أبيب
-12	ديسمبر	كانون الاول	ذوالحجّة	مسرى

(9) كۆپ ئىشلىتىلىدىغان ئۆلچه بىرلىكلىرى:

الطول: «ئۇزۇنلۇق»

ميل بحرى دېڭىز مىلى	مليمتر: مم مىللىمېتىر
كيلومتر: كم كىلومېتىر	دېيۇم ئىنگلىز سۆڭى
متر: م مېتىر	قدم فوت
ديستمتر: دم دېستىمېتىر	ياردة يارد
سنتيمتر: سم سانتىمېتىر	ميل مىل

المساحة: «يۈز»

كيلومتر: كم كۋادرات كىلومېتىر	ديسيمترمربع:دم: كۋادرات دېستىمېتىر
هكتار گېكتار	سنتيمترمربع:سم: كۋادرات سانتىمېتىر
آر ئار	مليمترمربع: مم: كۋادرات مىللىمېتىر
مترمربع: م كۋادرات مېتىر	

مراكش: ماراكەش شەھىرى

جمهورية السودان الديمقراطية: دېموكراتىك سۇدان جۇمھۇرىيىتى

الخرطوم: خارتۇم شەھىرى

أم درمان: ئۇممۇ دەرمان شەھىرى

وادى مدنى: ۋادى مەدەنى شەھىرى

جمهورية الصومال الديمقراطية: دىموكىراتىك سۇمالى جۇمھۇرىيىتى

مقديشو: مۇقدىشۇ شەھىرى

جُمْهُورية الديمقراطيه الشعبة: يەمەن خەلق دېموكراتىك جۇمھۇرىيىتى

عدن: ئەدەن شەھىرى

الْمكلا: مەكلا شەھىرى

جمهورية تونس: تۇنس جۇمھۇرىيىتى

تونس: تۇنس شەھىرى

صفاقس: سافاقىس شەھىرى

جمهورية جيبوتى: جىيبوتى جۇمھۇرىيىتى

جمهورية مصر العربية: ئەرەب مىسىر جۇمھۇرىيىتى

القاهرة: قاھىرە شەھىرى

أسوان: ئەسۋەن شەھىرى

أسيوط: ئەسيۇت شەھىرى

الإسكندرية: ئىسكەندىرىيە شەھىرى

الإسماعيلية: ئىسمائىلىيە شەھىرى

الجيزة: جىزە شەھىرى

السويس: سۇۋەيىس شەھىرى

الفيوم: فەيۇم شەھىرى

الْمنصورة: مەنسۇر شەھىرى

بورسعيد: پورت سەئىد شەھىرى

سوهاج: سۇھاج شەھىرى

جمهورية موريتانية الإسلامية: مۇرىتانىيە ئىسلام جۇمھۇرىيىتى

نواكشوط: نۇۋەكشۇت شەھىرى

دولة الإمارات العربية المتحيدة: ئەرەب بىرلەشمە خەلىپىلىگى

أبوظبي: ئەبۇزەبىي شەھىرى

الشارقة: شارق شەھىرى

الفجيرة: فاجىيرە شەھىرى

أمّ القيون: ئۇممۇ قەيۇن شەھىرى

دبي: دۇبەي شەھىرى

رأس الْخيمة: راسۇل خەيمە شەھىرى

عجمان: ئەجمان شەھىرى

دولة البحرين: بەھرەيىن دۆلىتى

الْمنامة: مەنا شەھىرى

دولة الكويت: كۇۋەيىت شەھىرى

دولة فلسطين: پەلەستىن دۆلىتى

القدس: قۇددۇس شەھىرى

غزة: گازا شەھىرى، غەززە شەھىرى

حيفا: ھەيفا شەھىرى

نابلس: نابلىس شەھىرى

دولةقطر: قاتار دۆلىتى

الدوحة: دۇھا شەھىرى

سلطنةعُمان: ئۇمان سۇلتانلىقى

مسقط: مەسقات شەھىرى

(10) ئەرەب دۆلەتلىرى ۋە ئاساسلىق شەھەرلىرى

الْجمهورية الجزائرية الديمقراطية الشعبية: ئالجىرىيە خەلق دېموكراتىيە جۇمھۇرىيىتى

الْجزائر: ئالجىرىيە شەھىرى

سيدى بالعباس: سەيدى ئەببباس شەھىرى

عنابَة: ئەنابە شەھىرى

قسطنطينة: قۇستانتىينە شەھىرى

وهران: ۋەھران شەھىرى

الْجمهوية العراقية: ئىراق جۇمھۇرىيىتى

بغداد: باغداد شەھىرى

البصرة: بەسرى شەھىرى

الْموصل: مۇسۇل شەھىرى

كركوك: كەركۈك شەھىرى

الجمهورية العربيه السورية: سۇرىيە خەلق جۇمھۇرىيىتى

دمشق: دەمەشق شەھىرى

اللاذقية: لازەقىيە شەھىرى

حلب: ھەلەب شەھىرى

حمص: ھەمەس شەھىرى

الْجماهيرية العربيه الليبية الشعبية الاشتراكية: ئەرەب لىۋىيە سوتسىيالىستىك خەلق جۇمھۇرىيىتى

طرابلس: تەرابۇلس شەھىرى

بنغازى: بەنغازى شەھىرى

الْجمهورية العربية اليمنية: ئەرەب يەمەن جۇمھۇرىيىتى

صنعاء: سانا شەھىرى

الْحديدة: ھەدىدە شەھىرى

تعز: تەئىز شەھىرى

الْجمهورية اللبنانية: لىۋان جۇمھۇرىيىتى

بيروت: بېرۇت شەھىرى

صيدا: سايدا شەھىرى

طرابلس: تارا بولىس شەھىرى

الْمملكة الاردنية الهاشمية: ئىئوردانىيە ھاشىمىيە پادىشاھلىقى

عَمّان: ئەممان شەھىرى

العقبة: ئەقەبە شەھىرى

الْمملكة العربية السعودية: سەئۇدى ئەرەبىستان پادىشاھلىقى

الرياض: رىياد شەھىرى

الْمدينة: مەدىنە شەھىرى

جدة: جىددى شەھىرى

مكّة: مەككە شەھىرى

الْمملكة المغربية: مەغرىپ پادىشاھلىقى ياكى ماراكەش پادىشاھلىقى

الرباط: رىبات شەھىرى

الدارالبيضاء: دارۇلبەيدا شەھىرى؛ ئاق ساراي شەھىرى

طنجة: تانجە شەھىرى

فاس: پاس شەھىرى

23	فاناديوم	V	50.941_4	Vanadium	ۋانادىي
24	كروم	Cr	51.996	Chromium	خروم
25	منغنيز، منجنيز	Mn	54.9380	Manganum	ماڭگان
26	حديد	Fe	55.84_7	Ferrum	تۆمۈر
27	كوبلت	Co	85.9332	Cobaltum	كوبالت
28	نيكل	Ni	58.70	Niccolum	نىكىل
29	نحاس	Cu	63.54_6	Cuprum	مىس
30	خارصين، زنك	Zn	65.38	Zincum	سىنك
31	جاليوم	Ga	69.72	Gallium	گالئىي
32	جرمانيوم	Ge	72.5_9	Germanium	گېرمانىي
33	زرنيخ	As	74.9216	Arsenium	ئارسېن
34	سلنيوم	Se	78.9_8	Selenium	سېلېن
35	بروم	Br	79.904	Bromium	بروم
36	كربتون	Kr	83.80	Kryptonum	كرىپتون
37	روبيديوم	Rb	85.467_4	Rubidium	رۇبىدىي
38	سترنشيوم	Sr	87.62	Strontium	سترونتسىي
39	يتريوم	Y	88.9059	Yttrium	ئىتتىرىي
40	زركونيوم	Zr	91.22	Zirconium	سىركونىي
41	نيوبيوم	Nb	92.9064	Niobium	نىئوبىي
42	وليبدنوم	Mo	95.9_4	Molybdaenum	مولىبدېن
43	تكنتيوم	Tc	(97)	Technetium	تېخنېتسىي
44	روثنيوم	Ru	101.0_7	Ruthenium	روتېنىي
45	روديوم	Rh	102.9055	Rhodium	رودىي
46	بلاديوم	Pd	106.4	Palladium	پاللادىي
47	فضة	Ag	107.868	Argentum	كۈمۈش
48	كادميوم	Cd	112.40	Cadmium	كادمىي
49	انديوم	In	114.82	Indium	ئىندىي
50	قصدير	Sn	118.6_9	Stannum	قەلەي
51	انتيمون	Sb	121.7_5	Stibium	سۈرمە
52	تيلوريوم	Te	127.6_0	Tellurium	تېللۇر
53	يود	I	126.9045	Iodium	يود

قوشۇمچە III

جَدْوَلُ الْعَنَاصِرِ الْكِيْمَائِيَّة

(خىمىيىۋى ئېلېمېنتلار جەدۋىلى)

ئۇيغۇرچە ئاتىلىشى إسم الايغوري	لاتىنچە ئاتىلىشى إسم الاتني	ئاتوم ئېغىرلىقى الثقل الذرّي	بەلگىسى الرمز	ئەرەبچە ئاتىلىشى إسم العربي	ئاتوم تەرتىپى مقام الترتيبة
ھىدروگېن	Hydrogenium	1.0079	H	هيدرجين	1
گېلىي	Helium	4.00260	He	هيليوم	2
لىتىي	Lithium	6.94_1	Li	ليثيوم	3
بېرىللىي	Beryllium	9.01218	Be	بريليوم	4
بور	Borum	10.81	B	بورون	5
كاربون	Carbonium	12.011	C	كربون	6
ئازوت	Nitrogenium	14.0067	N	تنروجين، ازوت	7
ئوكسىگېن	Oxygenium	15.999_4	O	اكسيجين	8
فتور	Fluorum	18.99840	F	فلور	9
نېئون	Neonum	20.17_9	Ne	نيون	10
ناترىي	Natrium	22.98977	Na	صوديوم	11
ماگنىي	Magnesium	24.305	Mg	مغنسيوم	12
ئالىيۇمىن	Aluminum	26.98154	Al	الومنيوم	13
كرېمنىي	Silicium	28.08_6	Si	سليكون	14
فوسفور	Phosphorum	30.97376	P	فسفور	15
گۈڭگۈرت	Sulphur	32.06	S	كبريت	16
خلور	Chlorum	35.453	Cl	كلور	17
ئارگون	Argonium	39.94_8	Ar	ارجون	18
كالىي	Kalium	39.09_8	K	بوتاسيوم	19
كالتسىي	Calcium	40.08	Ca	كالسيوم	20
سكاندىي	Scandium	44.9559	Sc	سكانديوم	21
تىتان	Titanium	47.9_0	Ti	تيتانيوم	22

ئاستاتىن	Astatium	(210)	At	استاتين	85
رادون	Radon	(222)	Rn	رادون	86
فرانسىي	Francium	(223)	Fr	فرانسيوم	87
رادىي	Radium	226.0254	Ra	راديوم	88
ئاكتىنىي	Actinium	(227)	Ac	اكتنيوم	89
تورىي	Thorium	232.0381	Th	ثوريوم	90
پروتاكتىنىي	Protactinium	231.0359	Pa	بروتوكتنيوم	91
ئۇران	Uranium	238.029	U	يورانيوم	92
نېپتۇنىي	Neptunium	237.0482	Np	تبتونيوم	93
پلۇتونىي	Plutonium	(244)	Pu	بلوتونيوم	94
ئامېرىتسىي	Americium	(243)	Am	امريكيوم، امريسيوم	95
كيۇرىي	Curium	(247)	Cm	كوريوم	96
بېركېلىي	Berkelium	(247)	Bk	بركليوم	97
كالىفورنىي	Californium	(251)	Cf	كاليفورنيوم	98
ئېينشتېينىي	Einsteinium	(254)	Es	اينشتينيوم	99
فېرمىي	Fermium	(257)	Fm	فرميوم	100
مېندېلېيېۋىي	Mendelevium	(258)	Md	مندلفيوم	101
نوبېلىي	Nobelium	(259)	No	نوبليوم	102
لاۋرېنسىي	Lawrencium	(260)	Lw	لورنسيوم	103
		(261)		كورشتوفيوم	104
		(262)			105

ئىزاھات: جەدۋەلگە كىرگۈزۈلگەن ئاتوم ئېغىرلىقلىرى 1973 – يىلدىكى خەلقئارا ئاتوم ئېغىرلىقلىرى بويىچە ئېلىنىپ، كاربون 12 نىڭ 12 گە تەڭلىكى ئاساسىي ئۆلچەم قىلىندى. تىرناق ئىچىگە ئېلىنغان رەقەملەر ئۆمرى ئەڭ ئۇزۇن بولغان رادىئو ئاكتىپ ئىزوتوپلارنىڭ ماسسىسىنى كۆرسىتىدۇ.

54	زينون	Xe	131.30	Xenonum	كسېنون
55	سيزيوم	Cs	132.9054	Caesium	سېزىي
56	باريوم	Ba	137.3_4	Baryum	بارىي
57	لنثانوم	La	138.905_5	Lanthanum	لانتان
58	سيريوم	Ce	140.12	Cerium	سېرىي
59	براسوديميوم	Pr	140.9077	Praseodymium	پرازېئودىمي
60	نيوديميوم	Nd	144.2_4	Neodymium	نېئودىمي
61	بروميثيوم	Pm	(145)	Promethium	پرومېتي
62	ساماريوم	Sm	150.4	Samarium	ساماري
63	يوروبيوم	Eu	151.96	Europium	يېۋروپي
64	جادولينيوم	Gd	157.2_5	Gadolinium	گادولىنى
65	تربيوم	Tb	158.9254	Terbium	تېربي
66	ديسبروسيوم	Dy	162.5_0	Dysprosium	دىسپروزي
67	هوليوم	Ho	164.9304	Holmium	گولمي
68	اربيوم	Er	167.2_6	Erbium	ئېربي
69	ثوليوم	Tu	168.9342	Thulium	تۇلي
70	يتربيوم	Yb	173.04	Ytterbium	ئىتتېربي
71	لوتشيوم	Lu	174.97	Lutetium	لىۋتېتسي
72	هفنيوم	Hf	178.4_9	Hafnium	گافنى
73	تنتالم	Ta	180.947_9	Tantalum	تانتال
74	تنجستن	W	183.8_5	Wolfram	ۋولفرام
75	رنيوم	Re	186.207	Rhenium	رېنى
76	ازميوم	Os	190.2	Osmium	ئوسمي
77	اريديوم	Ir	192.2_2	Iridium	ئىرىدى
78	بلاتين	Pt	195.0_9	Platinum	پلاتىنا
79	ذهب	Au	196.9665	Aurum	ئالتۇن
80	زئبق	Hg	200.5_9	Hydrargyrum	سىماب
81	ثاليوم	Tl	204.3_7	Thallium	تاللي
82	رصاص	Pb	207.2	Plumbum	قوغۇشۇن
83	بزموث	Bi	208.9804	Bismuthum	ۋىسمۇت
84	بولونيوم	Po	(209)	Polonium	پولونى

مەسئۇل مۇھەررىرى: يالقۇن ئىسمائىل
مەسئۇل كوررېكتورى: ئايگۈل ساۋۇت، مۇنىرە
مۇقاۋىنى لايىھىلىگۈچى: يۈسۈپجان داۋۇت

يېڭى تۈزۈلگەن ئۇيغۇرچە لۇغەت

تۈزگۈچى: مۇھەممەد ئەمىن خۇدا بەردى
بېكىتكۈچى: ھەبىبۇللا ئەھمەد
*
شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى نەشر قىلدى
(ئۇرۇمچى شەھىرى جەنۇبىي ئازادلىق يولى 348 №)
شىنجاڭ شىنخۇا كىتابخانىسىدىن تارقىتىلىدۇ
قەلبداشلار كومپيۇتېر مۇلازىمەت مەركىزىدە تىزىلدى
شىنجاڭ قۇرۇلۇش باسما زاۋۇتىدا بېسىلدى
فورماتى: 1168×850 مىللىمېتىر 1/32
باسما تاۋىقى: 38.75 قىستۇرما ۋاراقى:2
2004- يىلى 3- ئاي 1- نەشرى
2003- يىلى 12- ئاي 1- بېسىلىشى
تىراژى: 1 — 3500
ISBN 7 - 228 - 08263-X
باھاسى: 69.30 يۈەن